

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 1/12 januari 1980

CDA en kernbewapening

Een van de belangrijkste in het parlement behandelde zaken aan het einde van de zeventiger jaren is zonder twijfel geweest de zaak van de kernbewapening. De jaren 1978 en 1979 met name hebben een steeds breder in de samenleving wortelende discussie opgeleverd. Een duidelijk accent lag in 1978 op de afwijzing van de neutronenbom. Daarna volgde de parlementaire behandeling van de ministeriële nota over het terugdringen van de rol der kernwapens in de openbare commissievergaderingen van de Tweede Kamer op 15 december 1978 en 5 februari 1979. Ten slotte volgde de serie debatten op 7 en 8 november, 6 december en 19 december j.l. over het moderniseringsbesluit van de NAVO betreffende middellange afstandskernwapens in Europa.

Met de kernbewapeningsproblematiek zijn wij nu in het begin van de tachtiger jaren aangeland.

Wij zullen er blijvend goed aan doen te beseffen, dat wij hier te maken hebben

met één van de centrale punten in het kader van vrede en gerechtigheid in de wereld, in de mondiale samenleving. In die samenleving is de mens geroepen niet lijdzaam en passief de werelddingen – stellig risico-lopend – te laten gebeuren en over zich te laten komen; maar is de mens geroepen creatief en actief de wereldzaken – desnoods, bewust en beheerst, risico-nemend – te beïnvloeden en zoveel mogelijk naar zijn hand te zetten. Niet als macht om te beheersen, maar als kracht om te dienen. Niet als in staat in een handomdraai grote dingen te doen, maar wel als in staat met beide benen op de grond kleine stappen te zetten. Naast een defensieve oorlogsstrategie zullen wij veel meer aandacht moeten geven aan een offensieve vredesstrategie. Ten aanzien van deze beide punten valt heel wat te doen. Daarbij is het noodzakelijk een goed zicht te verwerven op de concrete werkelijkheid. Een goed zicht is wat anders dan een oppervlakkige indruk. De concrete werkelijkheid is verder vaak anders dan de werkelijkheid van gisteren. Die van vandaag kan al of niet wezenlijk anders zijn dan die van morgen. Dit alles betekent de noodzaak van handelen niet vanuit automatisen, maar vanuit steeds opnieuw bewuste keuzen, die elke keer door ons weer aangepast kunnen worden. (Iets dat ons – vertrouwd als wij immers zijn met het begrip flexible response – overigens zal toespreken.)

Van wezenlijk belang

Ten aanzien van wat hedendaagse oorlogsstrategie en vredesstrategie raakt, zal het van wezenlijk belang zijn, dat bezinning plaatsvindt met name op de volgende punten:

- is er sprake van scheidbaarheid tussen de Verenigde Staten en Europa in de NAVO?
 - is een beperkte kernoorlog mogelijk?
 - is de officiële NAVO-strategie van het aangepaste antwoord (flexibele response) nog hanteerbaar zoals die destijds werd gezien en geformuleerd?
 - zijn wij bereid om de rol van de kernbewapening beperkt te zien tot die van afschrikking?
- Als wij het over deze zaken hebben, denken wij allereerst in termen van Oostblok en Westblok. Als er iets bereikt moet worden zal er gepraat dienen te worden. Daarbij zijn dan zaken aan de orde als het achterwege laten van introductie van nieuwe kernwapens, volledige stopzetting van alle kernproeven, totstandbrenging van kernwapenvrije zones, „not first use“-verklaringen, waarborging tegen verspreiding van kernwapens, afremming van het tot stand brengen van nieuwe wapensystemen. Vervolgens zal voor het bereiken van een alternatief veiligheidssysteem met

Door dr. W. de Kwaadsteniet

kracht gewerkt moeten worden aan vertrouwenwekkende maatregelen, culturele overeenkomsten, uitwisseling van personen, ideeën en informatie. Het gaat om het zoeken van aanzetten tot intensivering van de ontspanningspolitiek tussen Oost en West. Daarbij raken wij tevens onmiddellijk de verhouding tussen Zuid en Noord. Het gaat om het wegnemen van oorzaken van geweld. Het gaat o.a. om een daadwerkelijke hervorming van de internationale economische orde. Het gaat om een verbetering van de mondiale rechtsorde. Een defensieve oorlogsstrategie moet overlopen in een offensieve vredesstrategie. Die moeten aansluiten. Zonder een offensieve vredesstrategie is een defensieve oorlogsstrategie tenslotte in wezen tot mislukking gedoemd. Te veel wordt dat uit het oog verloren. Te weinig wordt hieraan door ons aandacht besteed en vervolgens wat gedaan.

Brussel, december 1979

Het voorgaande, dat ik in al mijn verhalen van het afgelopen jaar breder aan de orde heb gesteld, heb ik nog eens samengevat omdat het mij brengt bij wat gebeurd is en wat m.i. zou moeten gebeuren. De kans die er lag om eerst te onderhandelen en om (vooral) géén beslissing te nemen over produktie-stationering van 572 gemoderniseerde, nieuwe middellange afstandskernwapens is door de NAVO

Contributie 1980

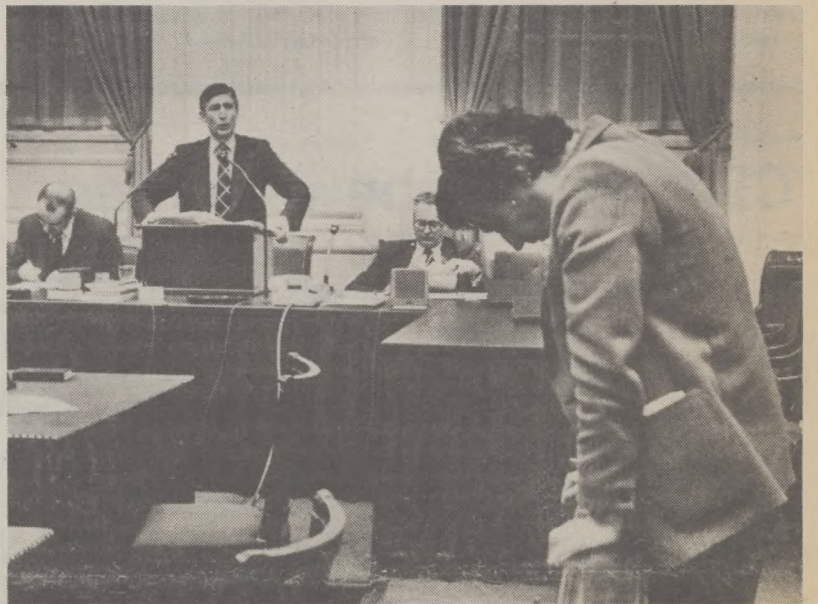
De vorige jaar november van start gegane contributie-inning voor 1980 heeft een goede start beleefd. Op dit moment heeft reeds 47% van de leden de contributie aan de partij voldaan. De gemiddelde opbrengst per lid is bijna weer een gulden hoger dan vorig jaar.

Begin februari zullen de nog in gebreke gebleven zijnde leden een aanmaning ontvangen. Wist u dat de kosten van zo'n aanmaningsronde f 0,50 per lid bedragen? Dat de partij jaarlijks ± f 25 000,- verspillt aan aanmaningsronden, ofwel aan leden die binnen 3 maanden niet willen betalen? Daar hoort u toch zeker niet bij!

veel licht en warmte in 1980...

Dit is het eerste nummer dat verschijnt in 1980. De redactie wenst u dan ook een heel voorspoedig jaar toe. In deze krant gaat de voorzitter in zijn rubriek Overwegende nader in op de situatie ontstaan na het opschorten van de werkzaamheden van de AR-leden in de CDA-programmcommissie. Uitgebreid wordt aandacht besteed aan de media. De ARJOS organiseert een conferentie over dit thema op 18 en 19 januari a.s. Meer informatie hierover vindt u op pagina 6 en 7. Over de situatie in Afghanistan leest u op pagina 5.

Lubbers buigt voor Van Agt tijdens het kernwapendebat (foto Nick Morelis)

in december 1979 te Brussel gemist. Nederland is de NAVO niet en uiteraard bepaalt niet Nederland (alleen) het NAVO-beleid. Wel heeft Nederland zijn eigen verantwoordelijkheid als bondgenoot te midden van de anderen. Het Nederlandse standpunt is dat, wat regering en parlement bepalen. De verantwoordelijkheid van de politieke partijen daarin is bijzonder groot. Welk standpunt nemen de grotere politieke partijen in, welke positie kiezen de fracties van PvdA, CDA en VVD, welke houding neemt het kabinet aan. Nederland heeft ten aanzien van de zaak, welke aan de orde was, in december j.l. in Brussel een eigen positie te midden van de bondgenoten ingenomen. Daartoe zijn van betekenis geweest de vertrekpunten van de CDA-fractie van 30 oktober j.l. en het debat daarover op 7 en 8 november. Daartoe is tevens van betekenis geweest het Kamerdebat op 6 december, afgesloten met de motie-Stemerink, mede door tien CDA-Kamerleden gesteund. Daartoe zijn reizen ondernomen en besprekingen gevoerd door de ministers Scholten, Van Agt en Van der Klaauw.

Intussen had het kabinet zelf, nationaal en met name ook internationaal, te weinig initiatief genomen in de periode tussen de gememoreerde openbare commissievergaderingen en de door de CDA-fractie eind oktober aangereikte vertrekpunten. In die periode had zeker veel meer op ministerieel niveau gesproken en rondgevoelen moeten worden. Ook had veel tijdiger de inzet van het kabinet zelf sterker moeten zijn dan die van de (later aarzelend en met moeite door het kabinet overgenomen) vertrekpunten, namelijk géén produktie – in plaats van de in de vertrekpunten gesuggereerde „beperkte“ produktiezolang niet serieus (pogingen tot) onderhandelingen zouden zijn ondernomen. Hieraan doet niet af, dat

er mede op Nederlands aandringen een wapenbeheersingsaanbod is gekomen. Nogmaals, niet Nederland maakt (alleen) de dienst uit in de NAVO. Maar Nederland is wel verantwoordelijk voor wat het zelf doet of laat, voor de manier waarop het iets doet of laat en voor de keuze van het moment, het tijdstip.

Nederland

Als wij het dan over Nederland hebben, hebben wij het in feite over het kabinet, het parlement, de fracties, de partijen. Daaronder uiteraard het CDA in die verschillende verbanden. Hoe feitelijk in de afgelopen periode gehandeld is, is in grote trekken bekend. Dat er daarin niet steeds één duidelijke lijn is geweest mag eveneens bekend worden geacht. Zoiets is in zekere zin ook wel begrijpelijk. Partijen zijn iets anders dan de fractie, elk heeft haar eigen verantwoordelijkheid. De fractie is vervolgens het kabinet niet. Het kabinet is, hoezeer christen-democratische bewindslieden

Vervolg op pagina 2

H. R. van Triest B.V.

Hoogeveen

Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.

DEZE WEEK
in WAG:

Overwegende	pag. 3
Na kortingwetjes	pag. 4
Russische machtsgreep in Afghanistan	pag. 5
Het omroepbestel	pag. 6
Europees mediabeleid	pag. 6
Uit de Arjos	pag. 7
Lezers schrijven NG	pag. 8
Vrije heroineverstreking	pag. 9
CDA-fusie gemeentelijk niveau	pag. 11
Van de partij	pag. 12

CDA ONDER ÉÉN DAK
1980: Voor het CDA een beslissend jaar. Laat ook uw instemming met onze gezamenlijke actie blijken. Postgiro 397979.

IN OGENSCHOUW

Tussen mogelijk en onmogelijk

In de politiek doet zich steeds een spanning voor tussen hetgeen je als politieke beweging wil bereiken en voorstaat en tussen wat mogelijk en haalbaar is. De spanning tussen ideaal en werkelijkheid, tussen droom en daad. Naar mate de idealen met meer overtuiging worden beleefd en uitgedragen zal het soms moeilijker blijken de werkelijkheid volledig onder ogen durven te zien.

De hierboven getekende planning is onder meer duidelijk zichtbaar geweest tijdens de discussies over de modernisering van de kernwapens die de afgelopen maanden gevoerd zijn. Waarbij in dit geval te rekenen was met zowel een nationale als een internationale werkelijkheid. En de binnenlandse politieke situatie en het kader van het atlantisch

bondgenootschap vormde belangrijke elementen van de realiteit waarbinnen de politiek een oplossing moest vinden.

Méer dan „mogelijk”

Tegen de achtergrond van deze spanning heet het wel dat politiek „de kunst van het mogelijke is”. Deze dagen stuiten wij toevallig op een bundeling artikelen van de heer Algra, oud-voorzitter van de redactie van dit blad, verzameld in dit boekje „voor een mondig volk”. Een artikel over „de kunst van het mogelijke” was mede aanleiding tot de navolgende overwegingen. Bijna twintig jaar geleden schreef Algra: „Politiek is de kunst van het mogelijke, maar ook iets anders en iets meer”. Politiek betekent

ook koers houden, en is ook een zaak van karakter, aldus Algra. Politiek is zelfs meer dan dat, zij is ook een zaak van wat hij noemt „beginselvastheid en geloofsgehoorzaamheid”. Algra illustreert dit o.a. aan de figuur van Groen van Prinsterer.

Actualiteit

De gesignaleerde spanning lijkt volop actueel in het zicht van de jaren 80 waarin volgens velen van de politiek beslissende keuzen gevraagd worden. Binnen de CDA-partijen verdient dit punt dan ook zeker nadere discussie. De indruk bestaat dat er niet steeds sprake is van een elkaar volledig verstaan in deze, en dat de ene christen-democraat een heel andere opvatting heeft over de verhouding tussen wenselijkheid en werkelijkheid dan de andere. Daarbij spelen ook verschillen tussen het rooms-katholieke en het reformatorische denken. Dat bleek in het verleden al eens in discussies omtrent de waarde die je bijvoorbeeld aan een verkiezingsprogramma moet toekennen. Tot hoe ver kun je, en wil je als politicus gaan bij het willen realiseren van idealen? Hoe kijk je daarbij tegen de praktijk van alle dag aan en tegen de „aardse werkelijkheid”? Daarbij komt ook het vraagstuk van het compromis om de hoek kijken en van

de grens die je daarbij in acht wenst te nemen.

Kleine stappen

In de PvdA is het punt van de kleine stappen, van de smalle marges in de politieke ook veelvuldig voorwerp van discussie. De vice-voorzitter van de PvdA, Bram Peper schreef eind vorige maand enkele bespiegelingen over dit thema in het PvdA-blad „Roos in de vuist”. Het is steeds zaak de idealen op de werkelijkheid te betrekken, niet om de idealen bij te stellen, wel om de verwezenlijking ervan in een realistisch perspectief te stellen”, aldus Peper. Hij waarschuwt er voor dat bij te hoge verwachtingen het gevaar van onverschilligheid en pessimisme levensgroot is.

Onverschilligheid en pessimisme

De pers heeft er de afgelopen weken bij de beschouwingen over de komende tachtiger en de afgelopen zeventiger jaren vol van gestaan. Een weinig opwekkend beeld ligt achter ons en een nog somberder tijd lijkt in het verschiep te liggen. Politiek, de kunst van het mogelijke? Okke Jager schreef onlangs het boek „Wij zijn niet machteloos”. Met dit thema wil hij zijn lezers een hart onder de riem steken, ook voor het politieke leven.

Jager herinnert onder meer aan het bijbelverhaal van de dragers die een verlamde naar Jezus brachten en zich geblokkeerd zagen door een grote menigte. Via het dak zochten ze een nieuwe weg en doorbraken ze de stagnatie.

Met dit beeld wil hij zijn lezers duidelijk maken dat wij ons niet al te gauw bij de omstandigheden moeten neerleggen, dat wij de lamendigheid geen kans moeten geven. Politiek, de kunst van het haalbare, van het mogelijke? De historicus Jan Romijn schreef in een beroemd opstel over Abraham Kuyper dat politiek juist de kunst van het onmogelijke is! Alleen hij die het onmogelijke nastreeft bereikt iets, wie alleen het mogelijke wil, bereikt niets. Het leven van Abraham Kuyper laat zien wat er in een betrekkelijke korte tijdsperiode tot stand gebracht kan worden. Worstelend met idealen is er niet gauw reden om bij de pakken neer te zitten, om te berusten en elkaar matheid aan te praten. Bij een volhardend nastreven van doeleinden is er veel te bereiken. Politiek is, om Jager nog een keer te citeren, de moeilijke kunst om wat noodzakelijk is, ook mogelijk te maken.

C.Br.

vervolg van pagina 1

CDA en kernbewapening

daarin een meerderheid hebben, een coalitie kabinet.

Maar hoe dan ook, het CDA heeft een verkiezingsprogramma '77-'81, onder de titel „Niet bij brood alleen”, waarin de terugdringing van de rol van de kernwapens een vitaal punt is. Dat geeft verplichtingen. En dan is het tenminste „vreemd” dat de debatten aflopen zoals in de nacht van 19 op 20 december jl. het geval is geweest. Twee gedachten bleven tegenover elkaar staan. Heeft Nederland wel of niet mede-verantwoordelijkheid voor het NAVO-besluit inzake de 572 (gemoderniseerde – nieuwe) raketten. Die zaak bleef in het duister. De premier volstond met een door hem gegeven feitenopsomming. De fractievoorzitters van CDA en VVD legden voor de stemmingen haaks op elkaar staande verklaringen af. De CDA-premier liet in het debat – aanvankelijk – het oordeel over aan de Tweede Kamer. Overigens sprak hij vervolgens in feite het onaanvaardbaar uit over vier moties, waaronder de motie-Stemerding. Daarmede, om het zacht te zeggen, alleen reeds staatsrechtelijk een „gewrongen” situatie scheppend. De Kamer moest zelf maar oordelen of de Kamer het zus zag of zo. Maar de Kamer mocht het – later – alleen „zus” zien met behoud van het kabinet. Want als de Kamer het „zo” zou zien betekende dat een kabinetscrisis. (Een zaak die niet aan de orde diende te zijn.) Zodoende was er echter niet alleen staatsrechtelijk iets moeilijks aan de hand, maar – en nog belangrijker – ook politiek iets moeilijks; zo niet in feite iets onaanvaardbaars. In dit soort belangrijke zaken namelijk, die de samenleving ten diepste raken, waar de mensen mee bezig zijn, ten aanzien waarvan een rechtstreekse televisie-uitzending voor het Nederlandse volk plaatsvindt, moet men voor de duivel niet bang zijn, zich niet in het duister althans in nevelen hullen, maar met fier en opgeheven hoofd als kabinet zelf zeggen waar het op staat en welke verantwoordelijkheden wel of niet genomen zijn.

Daarbij zou men dan overigens best begrip kunnen opbrengen voor de moeilijke posities in de NAVO, in het kabinet en in eigen kring. Maar wanneer mag bij dit soort zaken het tijdstip aanbreken om zich neer te leggen bij het haalbare? Wanneer zaken als deze – ook al zijn er meningsverschillen – niet helder en duidelijk kunnen worden gemaakt is dat geen goede zaak voor welke fractie

Druk overleg in de CDA-banken tijdens het kernwapendebat (Nick Morelis)

dan ook, zeker niet voor een regeringspartij.

Flinke schade

Hoe zwaar moet men daaraan nu tillen? Ook daarover zal genuanceerd kunnen worden gedacht. Niet te ontkennen lijkt evenwel, dat het CDA flinke schade heeft geleden naar aanleiding van een probleem, waarover het program schrijft „dat er perfectionering van het wapentuig gaande is, die de schepping als zodanig bedreigt”. Wat is dan onze roeping en opdracht? De ernst van de zaak was ook nog eens onderstreept door de ARP-partijraadsresolutie van 1 december jl. En konden inderdaad de CDA-congresresoluties van 15 december jl. op minimalistische wijze worden uitgelegd? Al deze uitspraken van de partijen schreven niets voor, maar werden natuurlijk niet zomaar gedaan.

Christen-democratische partijen verliezen bij een handelwijze als heeft plaatsgevonden zonder twijfel geloofwaardigheid. Afgezien van eigen verantwoordelijkheid, kan niet voorbijgegaan worden aan in zeer brede lagen van de samenleving op gang gekomen bezinning en discussie. Die discussie hebben ook wij gewild, die hebben wij ook op onze manier gestimuleerd en wij hebben die toegejuicht. Als de aansluiting gaat verdwijnen is er iets grondig mis. Het probleem bij een zaak als deze, welke zich nu heeft voorgedaan is, dat

het niet alleen een vraag is van een concreet incident, maar een vraag naar de wijze waarop wij met elkaar politiek willen bedrijven. Daarmede is iets meer aan de orde dan iets van incidentele orde.

De situatie, die wij met elkaar geschapen hebben, moet opgehelderd worden. Dat zal wel, dat kan en mag ook wel, enige tijd vergen. Er zullen diepgaande gesprekken nodig zijn over de uitwerking van onze principiële stellingname in de concrete praktijk. De geschapen situatie kan zo niet blijven bestaan op straffe van een uit elkaar groeien. Daartoe zullen over en weer tenminste betekenisvolle handreikingen moeten plaatsvinden. Dat behoort niet door één alleen te gebeuren, maar van de voormalige CDA-lijsttrekker, de huidige minister-president van het zittende kabinet, mag dit – en dat kan ook als hij dat wil – met name worden verwacht.

Dr. W. de Kwaadsteniet is Tweede Kamerlid voor het CDA

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

december 1979

COMMENTAAR

Het ISP – de provincies – de gemeenten (Lvs)

Drs. P. Reeskamp en

A. F. M. van der Valk:

Inwonersonderzoek naar functioneren van voorzieningen in Bussum

INTERVIEW

Drs. C. J. Klop:

„Moeten wij ons door die hennen laten hoeden?” – interview met vijf vrouwelijke CDA-wethouders over de vrouw in de politiek

RUBRIEKEN

Boeken en brochures

Gemeentelijke kapitaaluitgaven (drs. G. de Jong), door J. Wagenvoort

Kroniek

Onder meer: Projectontwikkeling Toezegging om te mogen bouwen

Den Haag

Onder meer: Begrotingsdebatten Binnenlandse Zaken en Volkshuisvesting / Wijziging pornografiebepalingen

Vraag en antwoord

Onder meer: Doorstroming burgemeesters / Binnengemeentelijke decentralisatie / Vestigingsregelingen / Welstandstoelicht

ARTIKELEN

Drs. G. C. de Bruyn:

Decentralisatie woonwagengebeurtenissen en schappen in de knel

Drs. H. Borstlap:

Vraagpuntennota over provinciale herindeling

Mr. A. G. J. M. Rombouts:

VNG-congres maakt front – bijzonder congres over de bestuurlijke reorganisatie

Ir. F. J. Creemer:

„Niet bij auto's alleen...” – de CDA-studiedag over verkeersveiligheid

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Einde van een tijdperk?

De jaren zeventig stonden bekend als het tijdperk van de ontspanning. Moeten we concluderen dat in de laatste dagen van diezelfde zeventiger jaren aan de ontspanning een einde is gekomen? Het is nog te vroeg om dat te kunnen zeggen, maar wel is er onmiskenbaar een verharding ingetreden in de verhouding tussen de beide supermachten. Het Russische optreden in Afghanistan getuigt van een uiterst brute wijze van politiek bedrijven, die we de laatste jaren van Moskou niet meer gewend waren. Duidt dit erop dat Breznev de greep op de Russische politiek begint te verliezen en dat een nieuwe generatie het gezicht van de politiek gaat bepalen? Het Kremlin moet zich van te voren bewust zijn geweest dat het Afghaanse avontuur de kansen op goedkeuring van het SALT-II verdrag door de Amerikaanse Senaat bepaald niet zou verhogen. Moeten we daaruit afleiden dat Moskou minder belang aan deze goedkeuring is gaan hechten en derhalve minder waarde hecht aan dit troetelkind van Breznev? Wat ook de verdere afloop mag zijn van de gebeurtenissen in Afghanistan, het antwoord op deze vragen zal van het grootste belang

zijn voor het politieke beeld van de tachtiger jaren.

Harde reactie

De Amerikaanse reactie op het Russische ingrijpen in Afghanistan is ongemeen hard te noemen. Nog nooit eerder is van regeringszijde het wapen van de graanexporten in stelling gebracht. President Carter moet zich bij het uitstippelen van zijn beleid in een buitengewoon moeilijk parket hebben bevonden. Een scherpe reactie jegens Moskou zou hem naar alle waarschijnlijkheid de Russische medewerking bij het uitvaardigen van sancties door de Veiligheidsraad jegens Iran kosten, daarmee het toch al onoplosbare probleem van de ambassade-gijzelaars nog meer complicerend. Dat Carter desalniettemin tot een scherpe reactie heeft besloten en daarbij niet geschuwd heeft te grijpen naar het – ook binnenlands – zeer ingrijpende middel van de graanexporten, lijkt erop te wijzen dat hij tot het inzicht is gekomen dat er inderdaad een koerswijziging in de Russische buitenlandse politiek is opgetreden, waartegenover klare taal geboden is. Anders zijn deze maatregelen, die hem in de verkiezingsstrijd lang niet allemaal in dank zullen worden afgenomen, als reactie op een Russische ingrijpen in een land dat

NG COMMENTAAR

toch al tot de Russische invloedssfeer behoorde, niet goed verklaarbaar.

Ongegrond verwijt

Bij zijn bezoek aan Iran is secretaris-generaal Waldheim voor de voeten geworpen dat hij indertijd goede sier heeft gemaakt met de sjah, toen deze nog de pauwentroon bezette. Nu kun je het je laten fêteren door de sjah aan veel mensen verwijten, maar niet aan de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Hij is namelijk ambtenaar van een organisatie van staten en heeft als zodanig te maken met de leiders van die staten, hoe wezerinwendig die zich ook moeden gedragen. Als de secretaris-generaal van de Verenigde Naties zich een oordeel gaat aanmatigen over de kwaliteiten van de staatshoofden en

regeringsleiders van de aangesloten staten, dan geeft hij daarmee blijk niet voor zijn taak berekend te zijn. Een privé-oordeel mag hij hebben, maar tenzij de Verenigde Naties zelf een regime veroordelen, moet de secretaris-generaal zich van een publiek oordeel onthouden. Dat gold destijds evenzeer t.a.v. van de sjah, als dat nu geldt t.a.v. Khomeiny.

hoofden koel en het verstand helder zullen weten te houden, wanneer zij weer om de tafel gaan zitten. Met emoties wordt het economisch bestel niet gered.

Politie

Het is gemakkelijk om achteraf kritiek op de politie te hebben wanneer er iets is mis gegaan.

Wanneer deze kritiek desalniettemin wordt geuit – en soms is dat nodig – dient men met de uiterst moeilijke situatie waarin de politie veelal moet opereren dan ook terdege rekening te houden. Soms wordt dat weleens vergeten en dat geeft in politiekringen dan aanleiding tot begrijpelijke irritatie. Maar het politie-optreden is de uitoefening van een publieke functie en valt dus ook onder de controle van het overheidsbeleid. Dat moet de politie kunnen begrijpen en zij moet er ook oog voor hebben dat het daarbij niet gaat om ondermijning van het gezag van de politie. Aan irritaties over en weer bestaat geen behoefte en als dat de eindconclusie is van de thans aan de gang zijnde gedachtenwisseling, dan heeft de nogal opzienbarende nieuwjaarsrede van de Amsterdamse hoofdcommissaris Sanders toch een nuttig effect gehad.

OVERWEGENDE

Beginselpolitiek

U hebt er al over gehoord. De drie door het partijbestuur benoemde leden in de programcommissie hebben hun werkzaamheden opgeschort. Deze nogal ongebruikelijke stap kwam voort uit de grote onvrede over de wijze waarop het CDA als partij en de manier waarop christen-democraten vanuit Kamerfractie en kabinet de zaak van de modernisering van de kernbepaling hebben behandeld. Het partij-presidium heeft zich eind december direct met mevrouw Laning en de heren Aantjes en Goudzwaard verstaan. Uitvoerig is over aard en achtergrond van de redenen tot opschorting met elkaar van gedachten gewisseld. Het dagelijks bestuur en het partijbestuur zullen zich deze maand verder met de thans ontstane situatie hebben bezig te houden.

Alweer

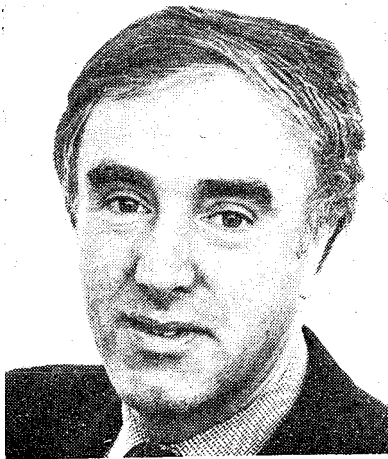
Al jaren wordt er gewerkt om in oktober 1980 bij het ene CDA uit te komen. Op die lange weg waren er vaak Anti-Revolutionairen – soms de partij als geheel – om roet in het eenheidsseten te gooien. De vraag naar het waarom dringt zich op. Is het omdat zij hun zin niet krijgen? Gaat het om de zogenaamde „linkervleugel“ die kennelijk pas tevreden is wanneer er met de PvdA geregeerd wordt? Bij het opwerpen van nieuwe vragen zijn ook bijna altijd kamerleden betrokken. Soms werd hun benadering louter gezien als een namokken over geleden verlies in de fractie of in de relatie met het kabinet. Nu, onder dreiging van een kabinetscrisis, niet tot het laatst toe gevolggevend aan hun overtuiging inzake de kernbepaling, is het voor de hand liggend dat het door de AR-leden van de programcommissie vertolkte onbehagen, zeker ook het onbehagen van leden uit de Tweede-Kamerfractie zal zijn.

Weer aarzelingen en altijd uit onze kring. Het verbaast niet dat de mening wordt vernomen dat zij die steeds nieuwe obstakels op de eenheidsbaan

werpen zich de vraag zouden moeten stellen of zij het CDA wel willen. En een gevolg van dat niet-willen zou dan maar een inslaan van een andere partij-politieke weg moeten zijn. En niet langer een ophouden van de hoofdmacht die voort wil in de richting van het ene CDA in oktober 1980.

Dieper

Binnen onze partij is tot op heden de stelling aangehangen met z'n allen naar een zo herkenbaar mogelijk CDA. Een gemakkelijk spreken over afhaken van een deel past dan ook niet in de steeds gevolgde stellingname. De geuite aarzelingen vanuit de programcommissie zijn ook te fundamenteel om ze af te doen. De gehechtheid van de aarzelaars aan de idealen van het ene CDA steekt ook te diep om simpelweg over het inslaan van andere wegen te spreken. Bij alle moeiten die wij hadden en hebben ging het niet om een toegeven aan een in deze tijd van nostalgie misschien wel passende neiging naar het vertrouwde 100-jarige AR-nest terug te verlangen. Er is ook geen spoor van een niet in één partij willen samengaan met Rooms-Katholieken. En het is ook niet de invloed van dat soms betweterige, activistische calvinisme, van waaruit mensen het maar niet op kunnen brengen met politiek wat anders geaarden samen op te trekken. In de geschiedenis van de 100-jarige ARP zijn voldoende zwarte bladzijden om zich wat bescheiden tegenover anderen op te stellen. Er was en is, bij alle falen, ook dat ene wat mensen weer bijeenbracht op een samen aanvaarde lijn: het willen voeren van beginselpolitiek vanuit de wetenschap dat de eerste en de laatste norm voor menselijk handelen in de politiek in het Woord van God gevonden moet worden. Met de daarbij behorende dagelijkse strijd om vernieuwing van het leven, opdat er ook een relatie blijke tussen woord en daad, tussen lezen in het Evangelie en daarnaar handelen vanuit het gelezene. Het is niet verwonderlijk dat

de al die jaren, in wisselende bezorgdheid, vertolkte bezorgdheid bij het kernwapendebat weer levensgroot opduikt.

Toetsing

In ons programma „Niet bij brood alleen“ staat de terugdringing van de rol van het kernwapen centraal. De ARPartijraad sprak tot tweemaal toe – zo goed als unaniem – uit dat „het beleid van enerzijds onderhandelingen en anderzijds aanschaf van nieuwe kernwapens in zich tweeslachtig is, en geen bijdrage levert aan de doorbreking van de wapeningspiraal“. En de uitkomst? Het CDA-programma is op een kerpunt zwaar op de proef gesteld. Daarbij bleek het door het machtswoord van het kabinet en – zo u wilt – ook door het niet doorzetten van hun overtuiging van kamerleden omdat zij het kabinet niet naar huis wilden sturen, onmogelijk tot uitvoering van een zo centraal programmapunt te kunnen komen.

Het CDA-congres nam op 15 december jl. een motie aan waarin werd gesteld dat alle 49 fractieleden (dus ook degenen die op 6 december 1979 voor de motie Stemerding stemden) zich wat hun opvattingen betreft binnen de grenzen van het CDA-programma bewegen. Vele congresgangers lieten overigens niet na te doen blijken dat de eenheid van het CDA en de loyale steun aan het kabinet-Van Agt waarden waren die

boven de eigen verantwoordelijkheid van kamerleden uitgingen. De besluitvorming binnen de Kamerfractie stond onder druk van het machtswoord van de minister-president. De vragen van Lubbers bleven, waar het er op aankwam, onbeantwoord. Het is onmogelijk gebleken een zo belangrijk debat te beëindigen met steun van twee regeringsfracties, welke qua materiële inhoud elkaar volstrekt uitsloten. De regering liet het daarbij.

En de Kamermeerderheid liet het er al evenzeer bij vanwege de onoverkomenlijke bezwaren van het kabinet tegenover een motie die wel duidelijkheid verschafte. De vier kleine fracties (Boerenpartij, SGP, GPV, en DS'70) werden gepaaid. De eerste handreiking naar alle eigen kamerleden van een CDA-premier, indachtig de door het congres betuigde legitimiteit van handelen, moet nog plaatsvinden. Slechte dagen voor de parlementaire democratie. Slechte dagen voor de beginsel-politiek die het CDA zou moeten willen voeren.

Druppel

Het kernwapendebat was voor de drie leden van de programcommissie de druppel die de emmer deed overlopen. Zij maakten duidelijk er niet voor te willen dienen mee te werken aan het opstellen van aanspreekbare programma's die, als het er op aankomt, terzijde worden geschoven. Ondersgeschikt worden gemaakt aan – in dit geval – wat voor het bondgenootschap nog net te verteren bleek. In de uitleg van hun houding hebben de drie leden van zorg doen blijken over het verliezen van aansluiting met grote groepen actieve kerkleden die aan de basis kritisch vanuit de oproep van het Evangelie bezig proberen te zijn. Zorg ook omdat het CDA, wanneer het op deze wijze politiek bedrijft niet wervend op de jonge generatie kan overkomen.

Beginselpartij

Het CDA moet beginselpartij willen zijn. Genormeerd willen handelen. Dat handelen niet allereerst vanuit een altijd aanwezige bereidheid tot aanpassing op de uitkomst en de omstandigheden richten, maar op de omschreven beginselen. Beginselen waarvoor, op straffe van ongelooftwaardigheid, grenzen gelden die niet overschreden mogen worden. In december 1979 hebben de mensen die zich politiek op het CDA richten duidelijk gemaakt dat zij zo niet met hun partij uit de voeten kunnen. Zij vragen alsnog om een standpuntbepaling van fractie en kabinet waar het, voor wat betreft de door de regering gedragen verantwoordelijkheid voor de modernisering van kernwapens, om de elkaar uitsluitende stemverklaringen en interpretatie van VVD en CDA gaat. Zij vragen aan ARP en CDA of er op deze wijze met het program gehandeld kan worden. Zij vragen ook een oordeel over de wijze waarop partij, fractie en kabinet met elkaar in het kernwapendebat zijn omgegaan. Belangrijke vragen voor een partij die uiteindelijk niet voor het maximaal haalbare, maar voor de beslissende norm vanuit het Woord van God moet willen buigen. Op de weg naar eenheid van ARP, CHU en KVP hebben wij elkaar deze vragen eigenlijk al vaker gesteld. Omdat deze vragen het hart van de politieke overtuiging raken, kunnen ze niet dan bij voortduur worden gesteld. Er komt een moment waarop altijd aanwezig vertrouwen is opgebruikt. Van allen die het CDA een warm hart toedragen wordt dezer dagen veel verwacht. Het gaat om niets meer en niets minder dan om de toekomst voor beginselpolitiek.

H. A. de Boer

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Na kortingswetjes Structurele wetgeving minimumloon en sociale uitkeringen

Door dr. B. de Vries

Afgaand op de publiciteit zou je zeggen dat er de afgelopen weken in het Nederlandse parlement maar één belangrijk onderwerp aan de orde geweest is, de modernisering van kernwapens. Niets is minder waar. Toen premier Van Agt woensdagavond 12 december jl. in de Tweede Kamer kwam om de regeringsverklaring over het NAVO-besluit af te leggen, moest daarvoor een ander belangrijk debat worden onderbroken. Dat debat ging over een belangrijk onderdeel van Bestek '81, namelijk de wettelijke regelingen van de aanpassingsmechanismen van het minimumloon en de sociale uitkeringen. Het betreft de inkomens van 400 000 mensen met een minimumloon en ruim twee miljoen mensen die recht hebben op een uitkering. Het ging daarbij om de vraag of regering en parlement ook onder moeilijke economische omstandigheden bereid zouden zijn de grondslagen van ons – internationaal unieke – stelsel van sociale zekerheid overeind te houden; met andere woorden: Of we er vanuit willen gaan dat de werkenden duurzaam bereid zijn hun inkomenseisen te matigen terwille van hen die niet (meer) actief zijn in het arbeidsproces.

Regering en parlement hebben die vraag met volmondig „ja” beantwoord. Bij het vastleggen van die solidariteit in de wet is een aantal voorsprongen én achterstanden weggenomen. Zo was er bijvoorbeeld nog een achterstand bij de AOW en bij de vakantie-uitkering voor de uitkeringsgerechtigden. Ook voorsprongen: Sommige uitkeringen waren langzaam aan boven het inkomen van de vergelijkbare actieve uitgegroeid; in andere gevallen was die verhouding geheel anders gaan worden dan destijds in die sociale wetgeving was opgenomen.

Aanleiding

Als het om zulke belangrijke zaken gaat komt natuurlijk de vraag op, wat de aanleiding was om ze aan de orde te stellen. Daarvoor moeten we teruggaan naar de Nota Collectieve Voorzieningen en Werkgelegenheid – ook wel de 1%-nota genoemd – die voorjaar 1976 werd uitgebracht door het vorige kabinet. Om de groei van de collectieve uitgaven af te remmen moest op een aantal terreinen ombuigingen worden gerealiseerd. Eén van die terreinen was de sociale zekerheid.

Het hoofdmotief daarvoor was dat de netto-sociale uitkeringen jarenlang procentueel sterker stegen dan de inkomens van de actieven. Dat blijkt ook uit onderstaand staatje, dat is ontleend aan de memorie van antwoord in de Nota Eindverslag op de nieuwe wet.

In de laatste kolom van deze tabel zijn meteen alvast de percentages ingevuld

Netto-WAO-uitkeringen als percentage van het netto-loon voor enkele uitkeringsniveaus in 1967 en 1980 (nieuwe gevallen).

	1-1-1980	
	Ongewijzigd beleid	Gewijzigd beleid
1-7-1967		
Minimum dagloon	86,2	100 ¹⁾
Iets boven minimum	85,7	86,5
Modaal dagloon	85,2	86,3
Maximum dagloon	83,3	85,2

1) Zie Nota Eindverslag.

die voor nieuwe uitkeringsstrekkers vanaf 1 januari a.s. gaan gelden. Voor de mensen die al een uitkering hebben – de oude gevallen – geldt een andere regeling; daarover straks meer. De belangrijkste oorzaak van de extra stijging was dat uitkeringsgerechtigden in het algemeen geen of veel minder sociale premies betalen dan werkenden. Het gevolg is dat werkenden van 1% inkomensverbetering – vooral als de sociale premies omhoog gaan – vaak minder overhouden dan uitkeringsstrekkers. In feite betekent dat dat er sprake was van een meer dan welvaartsvaste koppeling, die alleen ongedaan gemaakt kan worden door het aanbrengen van een aantal correcties in de aanpassingsmechanismen. De lagere uitgavengroei die daaruit voortvloeide draagt dan tevens bij tot de gewenste ombuiging van de groei van de collectieve uitgaven.

Half procent-stapjes

Om de gewenste veranderingen in de systemen aan te brengen was het nodig alle elementen van de koppelingsmechanismen nog eens kritisch te bekijken en vervolgens de wetgeving aan te passen. In ons land moet de regering over zulke zaken eerst het advies van de Sociaal Economische Raad vragen. Dat kost tijd.

Vooruitlopend daarop wilde de regering alvast elk halfjaar een half procent op de stijging van de sociale uitkeringen en de ambtenarensalarissen korten. Op aandrang van de CDA-fractie werd dat later zo veranderd dat op de laagste uitkering maar 0,2% en op de hoogste uitkeringen 0,7% werd gekort.

Twee van die stapjes zijn gezet, n.l. op 1 januari en op 1 juli 1979. De laatste keer had de CDA-fractie duidelijk gemaakt, dat zij niet bereid zou zijn op 1 januari 1980 opnieuw zo'n voorschot te nemen, tenzij dit zou voortvloeien uit de definitieve wetgeving.

Op 5 oktober jl. werd het SER-advies vastgesteld. Begin november kwam de regering met haar wetsontwerp. De Kamer moest toen wel besluiten tot een zeer snelle procedure om het mogelijk te maken dat het wetsontwerp nog voor 1 januari 1980 in beide Kamers zou kunnen zijn behandeld.

CDA-positie

De CDA-fractie is het debat over dit wetsontwerp ingegaan met het standpunt dat ons oordeel niet primair zou worden bepaald door de beoogde opbrengst ervan, maar door de vraag of de voorgestelde maatregelen elk op zich en in hun samenhang verantwoord zijn. Voor ons betekende dat, dat wij ons de vrijheid voorbehielden om vrij ingrijpende wijzigingsvoorstellen te doen, zelfs als dat omvangrijke bedragen zou kosten. Het spreekt vanzelf dat van een regeringsfractie tegelijk mag worden verwacht, dat zij bereid is mee te denken over de manier om eventueel gaten te dichten.

Welvaartsvast!

Ook de regering vindt dat de aanpassingsmechanismen „een inkomensontwikkeling dienen te bewerkstelligen, welke parallel loopt aan de inkomensontwikkeling van werknemers in de particuliere sector”. Daarmee wordt bedoeld dat de

netto-inkomens zich zoveel mogelijk gelijk moeten ontwikkelen. Bij de minimumlonen wordt dat nu zelfs strikt geregeld in de wet. Bij de bovenminima ligt het wat gecompliceerder, maar het doel is in wezen hetzelfde. In beide gevallen betekent deze welvaartsvastheid, dat de uitkeringen gekoppeld moeten worden aan een indexcijfer van de lonen van de werknemers in de particuliere sector. Daarbij doet zich dan een aantal problemen voor, dat ogenschijnlijk vooral een technisch karakter heeft. Welk indexcijfer; wat moet er wel in en wat niet; en hoe moeten bepaalde elementen in het indexcijfer worden verwerkt? De indexcijfers, waarom het gaat hebben betrekking op het bruto inkomen. Om van bruto naar netto te komen zullen we het dus eens moeten worden over de aftrekposten. Ook dat lijkt techniek, maar is meer dan dat, omdat elke keuze invloed kan hebben op de inkomensniveaus, die uiteindelijk vastgesteld worden. Daarom toch een poging om over de belangrijkste technische onderdelen van het wetsontwerp wat informatie te geven.

Keuze van de index

De belangrijkste keuze hier was tussen de index van de verdiende lonen en de index van de regelingslonen. De eerste wordt afgeleid uit enquêtes naar de inkomens die mensen werkelijk hebben verdiend; de tweede wordt afgeleid uit de loonsverhogingen die het resultaat zijn van c.a.o.-onderhandelingen. Over een wat langere reeks van jaren zien we dat soms de ene index wat sneller stijgt en dan weer de andere. Zo steeg over de periode van 1974-77 de index van de verdiende lonen het langzaamst. Uitgaande van het loonbegrip zoals neergelegd in de wet op het minimumloon ligt het meest voor de hand om de index van de verdiende lonen als uitgangspunt te kiezen. Tot dusver is evenwel altijd uitgegaan van de index van de regelingslonen. Dat heeft bepaalde nadelen.

Ook aan de index van de verdiende lonen kleven echter bezwaren. Bovendien komt deze index veel later beschikbaar. De regering blijft daarom voorschands kiezen voor de index van de regelingslonen, maar zij heeft zich mede op verzoek van de CDA-fractie bereid verklaard aan de CBS te vragen om een studie, waarin de zakelijke voor- en nadelen van de beide mogelijkheden nog eens op een rijtje worden gezet. Ten opzichte van de tot dusver gehanteerde index van de regelingslonen worden wel enkele correcties aangebracht. De belangrijkste daarvan is, dat veranderingen in de vakantiebijslag uit de index worden gehaald. Een keer per drie jaar zal op basis van de ontwikkelingen in het bedrijfsleven worden bekeken of de wettelijke minimumvakantiebijslag verhoogd moet worden.

Qua systematiek vond de CDA-fractie de voorstellen van de regering op dit punt aanvaardbaar. Volgens de memorie van toelichting ging de regering ervan uit dat de effecten van dit onderdeel van de operatie voor de begroting neutraal zouden zijn: de plussen en minnen zouden wel ongeveer tegen elkaar opwegen. Tijdens het debat werd echter bekend dat de eerste halfjaarlijkse correctie op 1 januari 1980 een besparing van ruim f100 mln. zal opleveren!

De minimum-vakantiebijslag

Nu er besloten is tot een apart aanpassingsmechanisme voor de vakantiebijslag moest ook worden bekeken of de wettelijke minimumvakantiebijslag niet te veel is achtergebleven bij wat op grote schaal

in het bedrijfsleven als ondergrens geldt. Daarbij bleek, dat er geen cao's meer bestaan waarin de vakantiebijslag minder dan 8% bedraagt. Het was dan ook terecht dat de regering voorstelde de wettelijke minimumvakantiebijslag te verhogen van 7% naar 8%. Omdat, volgens de regering de verhoging van de vakantiebijslag via de index al in het niveau van minimumloon en uitkeringen was verwerkt werd voorgesteld dit te combineren met een verlaging van het maandniveau van de minimum-inkomens.

De CDA-fractie had daar om vier redenen bezwaar tegen:

1. Op deze wijze zouden alleen op het minimumniveau dubbeltellingen worden voorkomen of ongedaan gemaakt; dubbeltellingen die er ook zijn voor de bovenminima zouden blijven zitten.
2. Het voorstel betekende dat werkenden die een minimumloon ontvangen vaak 1% op hun maandniveau zouden worden gekort, zonder dat zij zouden profiteren van de hogere vakantie bijslag, omdat zij in de praktijk al lang 8% of meer vakantiebijslag hebben.
3. In de derde plaats wenste de CDA-fractie dit punt te bezien tegen de achtergrond van de vraag of het minimumloon in de afgelopen jaren een achterstand heeft opgelopen. Volgens de regering was dat niet het geval, mits men de verhoging van de vakantiebijslag die de afgelopen jaren in het bedrijfsleven was opgetreden buiten beschouwing liet. Welnu dan was er volgens ons ook geen reden om nu met het oog op diezelfde vakantiebijslag de maandniveaus te corrigeren.
4. Tenslotte speelde het argument dat de verhoging van de vakantiebijslag pas in 1981 volledig doorwerkt in de hoogte ervan, omdat het vakantiejaar loopt van mei tot april! Alles afwegend is de regering op dit punt de CDA-fractie ver tegemoet gekomen. Er kwam een niveaucorrectie alsnog ongedaan te maken. Daar staat tegenover dat de minimumvakantiebijslag volgend jaar niet naar 8 maar naar 7½% wordt opgetrokken. De regering heeft zich bereid verklaard in 1980 de stap naar de 8% te zetten, mits de daarvoor benodigde middelen aanwezig zijn. Onze fractie heeft daarvoor begrip kunnen opbrengen omdat anders een gat van ± 260 mln. dreigde te ontstaan.

Van bruto naar netto: de minima

Bruto volgen de sociale minima de al genoemde index. Hoe gaat het nu netto? De sociale minima moeten op netto basis gelijk zijn aan het netto-minimumloon. Maar aan welk netto-minimumloon? Het bruto-minimumloon mag dan voor een ieder gelijk zijn, netto geldt dat bepaald niet. Een ambtenaar die het minimumloon verdient soms netto wel f150,- per maand meer over dan een minimumloner in de particuliere sector. De oorzaak van dit verschil zit vooral in de sociale premies die wel of niet op het loon worden ingehouden.

Om te weten aan welk netto-minimumloon de sociale minima gekoppeld moeten worden zullen we dus uit moeten gaan van zoiets als een standaard-minimumloontrekker. We berekenen dan dus het niveau van de sociale minima aan de hand van de aftrekposten die in mindering komen op het minimumloon van deze standaardfiguur of maatman. Niet onbelangrijk meningsverschil in de Kamer daarbij was de vraag of het netto-inkomen van uitkeringsstrekkers iets lager zou moeten zijn dan dat van de maatman op grond van het feit dat de fiscus aan werkenden een hogere aftrekpost toestaat voor kosten van verwerving dan aan niet werkenden. De regering vond dat verschil redelijk. De CDA-fractie is de regering daarin voorlopig gevolgd.

Premiesolidariteit

Welvaartsvaste koppeling eist in strikte zin niet alleen gelijke bruto-lusten,

maar ook gelijke aftrek-lasten! Dat heeft de CDA-fractie er in het verleden toe gebracht om te pleiten voor wat is gaan heten premie-solidariteit. De betekenis daarvan is dat uitkeringsstrekkers niet alleen net zoals werkenden belasting betalen, maar ook sociale premies. Wordt de premiesolidariteit volledig doorgevoerd dan ontstaat op netto-basis het beeld zoals weergegeven in de laatste kolom van de tabel aan het begin van dit artikel. T.o.v. de situatie in 1967 is er dan weliswaar nog sprake van een verbetering, maar ten opzichte van de situatie bij ongewijzigd beleid doet zich een verslechtering voor, het meest bij de hogere uitkeringen.

Oude en nieuwe gevallen

De regering stelde voor met ingang van 1 januari jl. alle nieuwe uitkeringsgerechtigden op het nieuwe gecorrigeerde niveau te zetten. Voor de lopende gevallen vond zij deze maatregel te hard, omdat dit vaak tot een gevoelige inkomensachteruitgang zou leiden. Daarom werd voorgesteld aan deze groep zodanige toeslagen te geven dat hun koopkracht niet zou worden aangetast. Voorzover de koopkrachtgarantie het toeliet zouden deze toeslagen dan in de toekomst geleidelijk aan afgebouwd kunnen worden.

De CDA-fractie kon zich met de beleidslijn ten aanzien van de nieuwe gevallen verenigen; het was de consequentie van ons eigen pleidooi voor premiesolidariteit.

Ten aanzien van de oude gevallen stelde onze fractie zich evenwel op het standpunt dat de thans bereikte uitkeringsniveaus kunnen worden beschouwd als verkregen rechten, waaraan niet zomaar kan worden getornd. Daarom stelde de fractie voor het bedrag, waarmee die oude uitkeringen per 1 januari a.s. boven het nieuwe niveau liggen, in de vorm van een vaste toeslag die aan de persoon gekoppeld is vast te leggen en te bevriezen. Iedereen die nu al een uitkering heeft zal dus die toeslag in de toekomst behouden.

Ook op dit belangrijke punt heeft de regering ons willen volgen. Om misverstand te voorkomen moet hier echter nog één opmerking aan worden toegevoegd. Het verhaal van de bevroren toeslagen geldt alleen voor de uitkeringen boven het minimum-niveau.

Voor het minimumniveau geldt dat het wel degelijk de bedoeling is alle uitkeringen – ook de oude – te brengen op het nieuw berekende niveau. Na de tegemoetkoming op het punt van de vakantiebijslag zal echter blijken dat er voor de sociale minima per 1 januari jl. al een situatie bereikt is, waarbij de oude niveaus nauwelijks afwijken van het nieuwe berekende niveau. Dat heeft het grote voordeel dat voor anderhalf miljoen mensen met een minimum-uitkering op 1 januari a.s. de hele Bestek-operatie achter de rug is. Dat is vooral van belang voor de grote groep van bejaarden.

Slotconclusie

Het eindoordeel over dit wetsontwerp, zoals dat na de door de regering aangebrachte wijzigingen luidt kan het best worden weergegeven door de stemverklaring die namens onze fractie werd afgelegd. Deze luidde als volgt: Dit wetsontwerp vormt een gelukkige afsluiting van een jarenlang slepende, en slepend gehouden, discussie over scheefgroei in de koppelingstelsels. Bovendien wordt wederom een mijlpaal in de geschiedenis van de sociale zekerheid geslagen, namelijk de netto-netto-koppeling. Na de door onze fractie gevraagde wijzigingen voor minimumniveau en voor de verkregen rechten daarboven, stemmen wij in met het ontwerp. Daarmede is opnieuw zekerheid in de sociale zekerheid voor jaren bereikt en wij zullen daar, zoals altijd, voor blijven staan.

Dr. B. de Vries is Tweede-Kamerlid voor het CDA.

Russische machtsgreep over Afghanistan

Het droeve trio Hongarije – Tsjecho-Slowakije – Afghanistan

Door drs. M. van der Schaft

In het in 1963 verschenen boek „Caravans” van James Mitchener – één der boeiendste boeken ooit over leven en tradities in Afghanistan geschreven – beschrijft deze het als een fort gebouwde huis van een vooraanstaande Afghaan. „Het vertrek waarin we spraken was belangrijk in de geschiedenis van Afghanistan en essentieel om iets te begrijpen van het land. Hier hadden spectaculaire moorden plaatsgevonden die de loop van de vorstelijke dynastie hadden gewijzigd, langdurige bezettingen, geheime bijeenkomsten”

Ieder die Kaboel, de hoofdstad van Afghanistan heeft bezocht, zal een vergelijking kunnen maken met het als een fort gebouwde koninklijk paleis. In dit paleis werd op 27 april 1978, naar men mag aannemen door een mede met behulp van de Russische KGB geraffineerd opgezette coup, de grondslag gelegd van een communistisch bewind. Dit geschiedde eveneens door een bezetting; het elitebewakingscorps van premier Daoud gaf op de grond geen krimp. Overgave kwam slechts tot stand door nachtelijke bombardementen van MIG-straaljagers, met een zodanige precisie dat – zoals een kenner later in Kaboel opmerkte – ze slechts door Russische piloten konden zijn uitgevoerd.

De moord op de familie van premier Daoud die vervolgens plaats vond, was – in de terminologie van Mitchener – spectaculair en van een afgrijselijke wreedheid. Het is goed eraan te herinneren met hoe weinig scrupules communisten hierbij te werk kunnen gaan. Het is bekend geworden en toentertijd ook beschreven in de Aziatische pers dat de prinselijke familie Daoud – ouders, zonen, schoondochters, kleinkinderen, ca. 26 in getal – in ieders bijzijn, één voor één werd uitgemord. Dit geschiedde na ieder ontkennend antwoord van premier Daoud of hij bereid was de macht aan de Afghaanse communisten over te geven. Het verhaal luidt dat nadat tenslotte z'n vrouw voor Daoud's ogen was geëxecuteerd, hij ook zelf uit de weg werd geruimd.

Russische interventie

De weg kwam hierdoor vrij voor Taraki, één van de grondleggers van de Afghaanse communistische partij en representant van de wat „zachtere” Khalq-fractie, met als vice-premiers Hafizullah Amin (eveneens Khalq) en Babrak Karmal – de huidige bewindvoerder – en leider van de meer doctrinaire en Sovjetgezinde Parcham-fractie. Ook hier verslindt de revolutie zijn voorgangers. Karmal werd spoedig weggepromoveerd als Afghaans ambassadeur naar Praag en Taraki werd in september 1979 door Amin's lijfwacht gedood. In de tradities van een Genghis Khan (zie hierna) verhevigde Amin een genadeloze terreur. In een voor een communist vreemde openhartigheid liet Amin een lijst publiceren van ca. 10 000 politieke gevangenen die tijdens een éénjarig bewind uit de weg werden geruimd. Het dagblad Trouw gaf dit bericht weer in november middels een klein artikel ergens op pagina 6. Amin's brute optreden dat hem totaal vervreemde van de Afghaanse bevolking en z'n territorium reduceerde tot Kaboel en directe omgeving, is kennelijk ook de Russen teveel geworden. De feiten hierover van de laatste weken zijn bekend. Volgens de Russische versie is Rusland op uitnodiging van Amin – én als

uitvloeisel van een vriendschapsverdrag tussen beide landen – te hulp gekomen om de „Afghaanse revolutie veilig te stellen” Tass zei er op 27 december j.l. niet bij wanneer het verzoek tot Rusland was gericht. De verklaring van Radio Kaboel dat men om Russische steun had gevraagd had hetzelfde karakter als destijds de Russische rechtvaardiging voor de inval in Tsjecho-Slowakije in 1968. Het standpunt van de Nederlandse regering over één en ander was U duidelijk. Premier Van Agt: „De Russen zijn er op eigen initiatief. Punt uit”. De N.R.C. van 4 januari deed verslag van het officiële Britse standpunt terzake. „Lord Carrington deed bijzonder honend over Brezjnev's uitleg dat Moskou op 26 december een verzoek heeft gekregen om militair in te grijpen. Op die datum was Amin nog aan de macht: twee dagen later was hij doodgeschoten en was een marionettenregering geïnstalleerd. Dus de Sovjet-versie kan niet correct zijn. De meest betrouwbare constructie schijnt te zijn dat nadat de Russen ná Kerstnacht met ca. 40 000 militairen waren binnengevlogen en binnengemarcheerd en de familie Amin was geëxecuteerd, de nieuwe vazal, Babrak Kamal, vanuit Oost-Europa werd binnenvlogen. De geschiedenis van James Mitchener's verhaal herhaalt zich: – volgens betrouwbare diplomatieke bronnen in Kaboel aldus Trouw van 5 januari j.l. – werd Amin tijdens een receptie in de aanwezigheid van Russische militairen vermoord. Om dit verslag van slachtoffers van de staatsgrepen, geëxecuteerde politieke gevangenen en doden tengevolge van het huidige Afghaanse verzet tegen de Russische troepen af te sluiten, moge nog worden opgemerkt dat één en ander niet nieuw is in de Afghaanse historie. Het geheel roept herinneringen op aan de slachtpartijen die Genghis Khan met zijn Mongoolse horden in de 13e eeuw in Afghanistan heeft aangericht. De reminiscenties van deze walspartij zijn nog terug te vinden in de Afghaanse literatuur en cultuur. Wie Bamian, in het hart van het ruige en weerbarstige Afghanistan bezoekt zal daar zien dat slechts een hoog in de rotsen uitgehouwen Buddha-beeld – in oude tijden was Afghanistan een centrum van het Boeddhisme – de Mongoolse destructie heeft overleefd. Volgens de kranten zijn thans Russische troepen op weg naar Bamian, langs de routes die ook Genghis Khan moet hebben bereden, en het is te hopen dat ze er meer heel zullen laten. Wat Genghis Khan niet had doch de Russen wel, is napalm.

Een halt aan de economische ontwikkeling

Een ander aspect van de communistische machtsovername is dat deze een onverbiddelijk halt heeft toegeroepen aan de sociaal-economische ontwikkeling die onder het regime-Daoud (1973-1978), naar Afghaanse begrippen, redelijk op gang was gekomen. Afghanistan, ruim 20 maal zo groot als Nederland en naar schatting max. 17 000 000 inwoners, behoort met een gemiddeld inkomen per hoofd van ca. f 300,- tot de door de V.N. gekwalificeerde minst-ontwikkelde landen. Het land is overwegend agrarisch en deze sector geeft werk aan 2/3 deel van de bevolking. Exportproducten: vruchten en noten, huiden, tapijten, ruw katoen en aardgas (naar de Sovjet-Unie). De industriële sector is gering. Overigens staat het land nog aan het begin van de ontwikkeling: een hoge graad van ongeletterdheid (85%); hoge kindersterfte en gemiddeld verwachte levensduur 40 jaar. Anderzins een fier en onafhankelijk volk; stamgebonden

en vooral patriôt: de Britten, in een drietal oorlogen, de laatste in 1919, hebben de Afghanen nooit onder controle kunnen krijgen. Daarnaast diep religieus-islamitisch: het opsluiten van mullah's en het bombarderen van moskeeën waren mede aanleiding tot het uitroepen van de „jihad”, de heilige oorlog tegen het goddeloze communistische regime. Zoals gezegd Daoud's regime, hoewel eveneens despotisch en niet zachtzinnig met politieke gevangenen, maakte vorderingen. De economische groei bedroeg van 1974 tot 1977 ca. gem. 11% per jaar; de deviezenreserves bedroegen \$ 300 miljoen eind 1977 of 11 maanden import en talloze ontwikkelingsprogramma's waren op gang gekomen. Onderwijs werd uitgebreid; een belangrijk landhervormingsprogramma kwam in 1973 op gang gepaard met progressieve grondbelasting – het maximum op individueel grondbezit werd gesteld op 40 ha. Een 4e Zevenjaren-plan (1976-1983) werd geformuleerd, dat hoewel ambitieus, een kundige analyse omvatte van 's lands problemen en deswege lof van internationale organisaties oogstte.

Chaos, politieke gevangenen en schending van mensenrechten

Toen kwam de coup van april 1978. Een groots 30-punten programma werd afgekondigd – gelijkheid, einde van het feodale systeem, gelijke rechten voor de vrouw; onteigening van grootgrondbezit in een land dat geënt is op traditionele, vaak nog Middeleeuwse waarden. Veel retoriek, een totalitaire aanpak gekoppeld aan militaire dwang, bombardementen op dorpen en moskeeën hebben in een luttele spanne tijds de aanvankelijk aarzelende arme bevolking van de communistische machtshebbers vervreemd. Het jaarverslag 1978/79 van Amnesty International zegt over de onvrijheden het volgende: „Een delegatie van Amnesty International die Afghanistan in oktober 1978 bezocht, schatte dat er toen minstens 4000 en misschien wel meer politieke gevangenen vastgehouden werden, en sindsdien kwamen er berichten binnen over duizenden politieke arrestaties. Minstens 1000 politieke gevangenen werden gearresteerd na een oproer eind maart 1979 in Herat, waar het verzet tegen het linkse beleid van de regering toenam”. Bezoekers van Kaboel konden reeds enige tijd na de april-revolutie de negatieve effecten zien van de rigide communistische radicaliseringsmaatregelen. Koopliden in de bazaar – koperwerk, tapijten etc. – zagen hun inkomsten verminderen vanwege onredelijke belastingen en wegblijvende toeristen. De export naar het Westen werd stopgezet en Westerse importen vervangen door invoer uit het Oostblok. Tenders voor ontwikkelingsprojecten, gefinancierd door Westerse donors, werden geannuleerd. Nog ernstiger was dat het schaarse institutionele talent, het hogere en middenkader op ministeries, de leiding van banken, coöperaties en ontwikkelingsorganisaties, waaronder met name mensen met een Westerse academische opleiding, werden weggezuiverd en vervangen door partijkader dat veelal van toeten noch blazen wist. Russische adviseurs stroomden toe – op het Ministerie van Planning werden in juni 1978 de lakens uitgedeeld door 25 Russische experts die het zevenjarenplan ontbogen richting U.S.S.R. Het was voor schrijver dezes, tijdens een bezoek aan Kaboel enige tijd na de coup, pijnlijk te ervaren

Dit is het vliegveld van Kabul. Rechts ziet u een Russisch welkomstwoord. Rechtsboven een Russische zin beginnend met democratische....

dat deskundige leiders van banken en andere instituten en organisaties, mensen van professionele integriteit en toegewijd aan hun land, waren vervangen door ondeskundig partijkader, en dat niemand wist waarheen ze waren afgevoerd – huisarrest, politiek gevangene of geëxecuteerd? Ontwikkelingsinspanningen van jaren hard werken in één adem weggevaagd door een holle partij-ideologie en een zinloos zuiveringsbeleid. Hoezeer de genomen politieke dwangmaatregelen, bruto militair ingrijpen en een marxistische ideologie, welke wezensvreemd is aan de Afghaanse tradities, cultuur en religie, heeft geleid tot de stabilisering van de Afghaanse maatschappij, kunt u lezen in een uitstekende analyse die Richard Newell heeft gegeven in de Internationale Spectator van december 1979. Gegevens worden ook verstrekt over de omvang van het vluchtelingenprobleem en de vorming van organisaties van anti-communistisch verzet tegen een thans vreemde overheerser.

Het Russische belang

Het is aan de deskundigen een oordeel te geven over de effecten van de Russische interventie in Afghanistan, op de pogingen tot ontspanning tussen Oost en West, Salt-accorden en militaire wapenbeheersing. In sommige commentaren lijkt de Afghaanse problematiek op te gaan in een geprolongeerde discussie over het recente NAVO-kernwapenbesluit. Men kan in dit verband uiterst naïef en ondeskundig noemen de reeds geventileerde opinie dat de Russen tot interventie in Afghanistan zouden hebben besloten als reactie op het recente Navo-besluit. Wie Afghanistan kent, weet dat het sinds lang in de Sovjet-belangensfeer ligt; dat Russische adviseurs – militair en technisch – er altijd waren en sinds april-1978 met honderdtallen toestroomden; dat het Afghaanse leger sinds lang door de Russen was getraind; dat de KGB goed de weg wist in Afghanistan en dat de Afghaanse economie met name sinds de 50-er jaren via kredieten en nadelige barter-overeenkomsten aan het Sovjet-blok is gebonden. Naast expansie van de Russische invloedssfeer tot de Indische Oceaan is de Sovjetunie ook zeer geïnteresseerd in Afghanistan's bodemschatten en grondstoffen. De Russen hebben een majeur belang in de ontwikkeling van Afghanistan's aardgasreserves, die tegen de Russische grens aanliggen.

De ureum-kunstmestfabriek in Mazhar-I-Sharif is een Russisch project. De Russen zijn voorts nauw betrokken bij de exploitatie van Afghanistan's olie en kolen-reserves (geschat op 200 miljoen ton); ze hebben exploraties gedaan naar omvangrijke ijzererts (geschat op 1700 miljoen ton) en koperreserves. En het was natuurlijk ook niet zonder geo-politieke redenen dat de snelweg van Shebargan, bij de Russische grens, naar Kabul werd gebouwd met Russische hulp. Politieke dominantie en interesse in de grondstoffen lijken derhalve de drijfveren van de Sovjet-expansiepolitiek.

De houding van Nederland

Het C.D.A. heeft een pril initiatief genomen om te verzoeken de Nederlandse Ambassadeur te Moskou voor consultatie naar Den Haag te roepen. Ronduit teleurstellend en ondeskundig was echter de reactie van de A.R.-partijvoorzitter H. de Boer die in een Aktua T.V.-uitzending van Donderdag 3 januari j.l. letterlijk verklaarde dat de Russische interventie was ingegeven uit angst voor China. Voorts meende De Boer dat we in het blijven nastreven van de ontspanning ons „niet te zeer door dit soort gebeurtenissen dienen te laten leiden”. Van het CDA mag daarentegen een **vlamme protest** worden tegemoet gezien tegen de brute, eigenrichtige schending van de territoriale integriteit van een zelfstandig land; tegen ernstige schending van de Afghaanse mensenrechten, tegen het menselijk leed van onderdrukking en onrechtvaardige executies. Hulp mag worden verwacht voor het omvangrijke aantal vluchtelingen. De heer H. J. Neuman herinnerde in dezelfde Aktua T.V.-uitzending aan het feit dat Chamberlain in 1938 Tsjecho-Slowakije ver weg waande en voorts dat Praag van 1968 snel vergeten was. Van het CDA mag waakzaamheid en realiteitszin verwacht worden en een buitenlands beleid dat opkomt voor de rechten van de Afghanen, voor wie vrijheid en onafhankelijkheid de hoogste goederen op aarde zijn. God geve dat er ooit een „Afghaanse lente” mag komen.

Drs. M. van der Schaft was tot voor kort werkzaam bij een internationale organisatie. Hij kent Afghanistan uit eigen waarneming

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Phillie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage. Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Het omroepbestel

Wat hangt ons boven het hoofd?

Door G. A. Kieft

Het maken van een wet blijft een moeilijke zaak – hoe intensief en creatief departementen en leden van de Staten-Generaal zich hiermee ook bezighouden. De toekomst zit ons namelijk dwars! Noch de komende technische ontwikkelingen („de techniek gaat sneller dan de politicus beseft“) noch de latere (andere!) uitleg van de wet, gebaseerd op nieuwe maatschappelijke opvattingen zijn zelden tevoren aan te voelen. Nieuw vormde wettelijke organen stellen – onder het motief van eigen autonomie – veelal hun eigen ontwikkeling vast. Bij de belangrijkste wetten zou daarom eigenlijk van tevoren moeten vaststaan dat een jaar of vijf nadat de wet in werking is getreden deze een evaluatiebeurt zou moeten ondergaan. Bijbuiging op grond daarvan zou tijdiger „gaten“ in de wet kunnen dichten of wel aanpassen aan de nieuwe situatie.

De omroepwet

Zo'n wet is de omroepwet 1968. Bij die gelegenheid is de onzekere rechtspositie van voorheen van de omroep en de omroeporganisaties (verenigingen als bijv. NCRV; stichtingen als bijv. EO) – toen gebaseerd op koninklijke besluiten – vervangen door een wet. Die wet bevestigde het bestaande systeem: aan vrije (particuliere) organisaties, gebaseerd op de voornaamste geestelijke en maatschappelijke stromingen werkend zonder winstoogmerk, kan zendtijd worden toegedeeld. De commercie (op zichzelf geen „vies“ begrip) werd toen welbewust (nogmaals) uitgesloten op één uitzondering na: onder strikte voorwaarden kreeg de reclame (de

STER) een eigen plaats. De wet 1968 voerde o.m. twee belangrijke zaken in. Voor nieuwe omroeporganisaties werd – onder voorwaarden – de mogelijkheid geopend alvast te experimenteren op radio en televisie (de zgn. grotere openheid van het omroepbestel). Voorts werd een samenwerkingsverband dwingend voorgeschreven tussen de omroeporganisaties en de nationale (landelijke) organen op cultureel/sportterrein; niet alleen met het oog op het programmascheppend werk en de coördinatie, óók op bestuurlijk niveau (de NOS). Tevens werd een raad van advies – de omroepraad – in het leven geroepen die de minister of zelfstandig of op verzoek over van alles en nog wat de omroep betreffende van advies moest dienen.

De praktijk

Wat kwam er in de praktijk van terecht? De wettelijke basis op grond waarvan een (nieuwe) organisatie kon deelnemen aan radio en televisie, is in wezen uitgehold. De zgn. „piraten“ Veronica en de REM kwamen aan de wal en met hen programma's die erop uit waren leden-winst te boeken. Van een bevrediging van in het volk levende culturele, godsdienstige, geestelijke behoeften, die van algemeen nut geacht kunnen worden, is men eenvoudig afgestapt. Met de Raad van State die van oordeel bleek te zijn dat een zendmachtiging kan worden verleend op basis van het getal aan leden alléén. Er is een duidelijke tendens waarneembaar, waaruit blijkt dat

levensbeschouwelijke/maatschappelijk gerichte omroepen moeten worden teruggedrukt naar een „gegarandeerde“ plaats omdat zij „niet uit zijn op een algemeen publiek dat voor hoge kijkcijfers kan zorgen.“ Bovendien heeft de zgn. openheid een geweldige versnippering gebracht die een vervlakking van programma's heeft ingeluid. De totale hoeveelheid zendtijd moest over veel meer gegadigden worden verdeeld! De opgelegde NOS-samenwerking, van alle omroeporganisaties, (landelijke culturele en sportorganen en kroonleden – op zichzelf een goede zaak) dreigt een strak verband te worden waardoor de vrijheid van omroeporganisaties op de tocht komt te staan (in het gedrang komt). Een enkel voorbeeld. Het maken van emblemen waarmee de omroeporganisaties zich willen bekend maken wordt in feite afgedwongen door de NOS. Het gebruik van technische apparatuur en mensen buiten de betreffende afdelingen van de NOS om dreigt de omroeporganisatie te worden ontnomen. Wat ligt op technisch gebied nog verder te wachten? Centralisatie – om louter economische en efficiency redenen stellig niet onjuist – neemt toe. Misschien onbedoeld – maar toch! In de verslagen van de periodieke NOS-vergaderingen is deze tendens te constateren.

Satelliet en kabel

De bijzonder snelle ontwikkeling van de techniek maakt het mogelijk op onze toestellen (via de satellieten) talloze buitenlandse zenders te ontvangen. En daarmee de binnenkomst van commerciële televisie en radio. Het is

technisch ook mogelijk via kabels de commercie binnen te laten komen. De aanwezigheid van vele centrale antennes in veel steden en dorpen van ons land bracht die feitelijke mogelijkheid (de poging van de firma Deltakabel op dit moment!) Die ontwikkeling was in 1968 niet te voorzien. De huidige omroepwet 1979 – waarom is nog steeds niet de nieuwe tekst van de wet in werking gesteld minister van CRM? – biedt voor dit probleem geen oplossing! Het gaat de commercie uiteraard om winst. „De adverteerders die veel meer gebruik willen maken van televisie en radio omdat het voor veel reclamedoeleinden nu eenmaal het goedkoopste en effectiefste medium is, komen ruimer in de zendtijd zitten“, aldus het reclametijdschrift Ad Formatie. Maar daarnaast – zie de ervaring in de landen waar radio en televisie in handen zijn van de commercie – een machtige beïnvloeding van de aangeboden programma's: alleen die, die „lekker“ liggen in de ogen en de oren van de massa. In de kantoren van de grote ondernemingen wordt bepaald wat wij te zien of te horen krijgen. Als dit voor radio en televisie in Nederland een concrete mogelijkheid wordt behoort de overheid waakzaam te zijn en te handelen. De norm die de omroepwet 1968 stelde: strikte

scheiding van cultuur en commercie, is nog waard om volledig overeind te worden gehouden! Als dan ook het „doorprikken“ van Luxemburg op het Nederlandse kabelnet wordt toegelaten ligt de bijl aan de wortel van ons omroepbestel. De Tweede Kamer (CDA Scholten – PvdA Kosto) hebben dit tijdig en terecht onderkend. De mogelijkheid satellieten in de ruimte te hangen was in 1968 niet te voorzien. Nu is het mogelijk. Om met „Trouw“ te spreken: straks hangt er een satelliet boven ons hoofd die met een overvloed aan commerciële pulpprogramma's ons overstraalt en het Nederlandse bestel wegspoelen kan. Overigens: ook in de ons omringende landen! Het is daarom noodzakelijk dat Europa zich hiermee bezighoudt (Raad van Europa, c.q. de EEG) en een gesprek in gang zet. Het is al lang niet meer zo dat de zee, de lucht of ook de maan „vrij“ is voor iedere piraat die zich aandient. Maar daartoe moet er wel „geregeerd“ worden. De fuik: „Och, die techniek is toch niet tegen te houden“ dient te worden onderkend en bestreden.

Beraad

Het is te wensen dat de omroepen – er zijn er al die tegen de commercie bezwaar hebben – zich ernstig en spoedig „met de komende harde strijd om een optimale vrijheid van meningsuiting binnen het omroepbestel beraden“ (drs. L. Wüst). Overigens minister van CRM, let op uw zaak. Maar ook de omroep van thans zal de hand in eigen boezem moeten steken om openlijke en verborgen fouten te verbeteren. Gedacht moet worden aan versnippering, aan vervlakking van het programma-aanbod, aan merchandering en aan heikelijk binnengeslopen commercie.

Dhr. Kieft is oud-AR-Kamerlid en voormalig secretaris van de NCRV

Europees mediabeleid

noodzakelijk

Door drs. C. J. Klop

Verschillende technische vernieuwingen op het gebied van de telecommunicatie (satelliettelevisie, kabeltelevisie, kiestelevisie, teletekst, viewdata, videoband en beeldplaat) kunnen in de toekomst invloed uitoefenen op ons omroep- en persbestel. Veranderingen daarin kunnen op hun beurt gevolgd worden door sociaal-culturele effecten op onze samenleving. In het bijzonder staat de doorwerking van de verschillende levensbeschouwelijke stromingen in de publieke informatievoorziening op het spel. Een dergelijke ontwikkeling stelt de christen-democratische politiek op de proef. Bescherming van de pers lijkt vooral een nationale taak. Voor de omroep is een Europees beleid echter noodzakelijk.

De betekenis voor de omroep

De omroep zou op verschillende manieren de gevolgen van innovaties in de telecommunicatie kunnen ondervinden. Allereerst ondervindt de nieuwsvoorziening concurrentie. Ten tweede kunnen informatieve programma's de gevolgen ondervinden. Ten derde kan de satelliet kijkdichtheid wegzuigen. Ten vierde kan de productie van programma's haar ontglippen door de toenemende commerciële invloed op de programma-productie. Ten vijfde –

kan het totaal van gebruiksmogelijkheden (viewdata, satelliet, kiestelevisie, lokale televisie, tv-spelletjes, beeldplaat) van het tv-scherm zo toenemen dat de aan het totaalprogramma van de omroepen bestede tijd dermate afneemt dat zij hun culturele functie sterk zien verminderen.

a. De nieuwsfunctie

Teletekst zal een serieuze concurrent worden voor het radionieuws. Het is op elk gewenst moment beschikbaar, het is up to date, de tekst kan blijven stilstaan op het beeldscherm en is ook voor doven te volgen. Het tv-journaal houdt zijn aantrekkelijkheid vanwege het beeldmateriaal en de meer journalistieke benadering.

b. Andere gebruiksinformatie

Het weerbericht, verkeersmededelingen, groente- en fruitprijzen, mededelingen voor land- en tuinbouw, vacature-melding, enz. zullen door teletekst en viewdata beter en sneller gebracht worden dan door de huidige radio- en tv-rubrieken. Viewdata kent nog belemmeringen voor een breed gespreid gebruik, teletekst heeft een beperkte capaciteit. Als het laatstgenoemde systeem vooral voor nieuws gebruikt zou worden, is slechts een beperkte ruimte over voor bovengenoemde gebruiksinformatie. Een sterke aantasting van deze functie van de huidige media is op korte termijn dan ook niet te verwachten.

c. Satelliet

Ondertitelde programma's van de Luxemburgse commerciële satellietomroep zullen kijkdichtheid wegzuigen bij andere landen. Ernstiger is dat de toegankelijkheid van de commerciële programmamarkt voor de nationale omroepen geringer wordt. De commerciële zenders (Luxemburg) zullen zoveel adverteerders aantrekken dat hun kapitaal het mogelijk maakt de

nationale topartiesten voor lange tijd contractueel aan zich te binden. Een zware uitdaging voor de onafhankelijkheid van de top-journalistiek is daarbij tevens te verwachten.

Er zal bij de nationale omroepen een verschuiving optreden naar productie van meer nationaal gekleurde programma's en programma's voor speciale groepen kijkers. Al deze ontwikkelingen maken de kosten van programma's hoger. Hetgeen de druk doet toenemen om zelf nationale reclame-televisie te ontwikkelen. Dit is contrair de christen-democratische wens de rol van de reclame in de samenleving terug te dringen en aldus het materialisme in onze cultuur tegen te gaan.

d. Videoproductie

Als de beeldplaat in de tachtiger jaren op de markt verschijnt, is het denkbaar dat de productie van programma's meer bij particuliere ondernemingen komt te liggen dan bij de omroepen. De vraag naar artiesten, programmamakers, technici en studiofaciliteiten zal toenemen. Vakmensen zullen duur en schaars worden. Netelig wordt het wanneer productiemaatschappijen exclusieve contracten sluiten met acteurs, schrijvers, enz., zoals thans in de geluidsplatenwereld gebeurt. De omroep zal ook steeds meer worden benaderd voor de aan- of verkoop van programmamateriaal. Omdat de productie peperduur is, zal een aanzienlijk deel van de beeldplaatprogramma's worden samengesteld uit bestaand beeldmateriaal van filmindustrie of omroepen. Coproductie ligt in de verwachting. Zoals nu amusements- en serieproducties al gestyled worden naar de internationale verkoopmogelijkheden ervan zal dit een verdergaande invloed op formules en inhoud van de programma's te zien geven. Pluggen, zoals dat bij de audioplant gebeurt, zal ook bij de

beeldplaat gaan voorkomen. Het is mogelijk dat het omroepprogramma langzaam een verlengstuk, een afspiegeling wordt van het „kraak-noch-smaak“-aanbod dat ook de video-industrie biedt. Het is ook denkbaar dat de niet-commerciële televisie zich juist gaat toeleggen op die terreinen die de videoproducenten laten liggen, zoals geprofileerde en actuele programma's. Het maken van programma's vanuit een bepaalde levensbeschouwing zal moeilijker en kostbaarder worden. Waar christen-democratische politiek erop uit is de pluriformiteit in de samenleving te beschermen en de cultuur te behouden voor overheersing door commercie en techniek is hier een bijzondere taak weggelegd. Waarschijnlijk zullen in de televisie van de toekomst beide tendensen terug te vinden zijn.

e. Toename gebruiksmogelijkheden beeldscherm

Behalve voor het totaalprogramma van de omroepen zal de TV ook gebruikt kunnen worden voor TV-spelletjes, viewdata, satellietomroep, lokale TV-programma's, de beeldplaat/videocassette en in de toekomst wellicht kiestelevisie. Vermoedelijk zal er een zekere specialisatie optreden: de totaal-programma's zullen actueler worden tegenover het ingeblikte aanbod van beeldplaat, satellietprogramma's en viewdata. De kijkdichtheid van het totaalprogramma zal dalen. Dit zal betekenen dat het gemeenschappelijk referentiekader van de nationale bevolking zal afnemen. Meer kleine groepen zullen bediend worden.

Beleidsalternatieven op Europees niveau

a. Christen-democratische politiek verwerpt commercialisering van de publieke informatievoorziening en de cultuurvorming. De mogelijke toename van nationale commerciële zenders om adverteerders van de internationale reclametelevisie te weerhouden staat zij niet voor.

b. Onderhandelingen met Luxemburg (dat er economisch nu ook weer niet zo slecht voor staat, 't bleek in '79 één van de tien rijkste landen ter wereld) zijn het eerstaangewezen middel om de commercialisering van de televisie tegen te gaan. Doel moet zijn vrijwillige beperking van het internationale programma-aanbod van de RTL.

c. Daarnaast richt het beleid zich op de productie van programma's. De commerciële productie dient verstandig gereguleerd te worden, zodat monopolievorming uitgesloten wordt. Levensbeschouwelijke en andere onafhankelijke producenten dienen mogelijkheden te behouden. Een Europees productiefonds voor christelijke programma's wordt overwogen. Kan de EG dit subsidiëren?

d. Kunnen de inkomsten uit internationale reclametelevisie door de EG afgeroomd en hoofdelijk verdeeld worden over de lid-staten om productie van programma's te financieren? Vergelijk de in nationale staten veel toegepaste methodiek: de reclame-inkomsten worden door de overheid geïncasseerd en toebedeeld aan de onafhankelijke omroep. Kan het EP streven naar zeggenschap over het Europese luchtruim voorzover het bovennationale rechtsbescherming betreft?

Drs. C. J. Klop is verbonden aan de dr. A. Kuypersstichting

SPIERPILN?

Schwabe

arniflor zalf

bij: verstuikingen, lichte kneuzingen, spit uit natuurlijke grondstoffen bereid

UIT DE ARJOS

Mediakonferentie

Verwording van de massa of van de media?

„Verstaat gij wat gij leest?”

De Binnenlandse Commissie van de Arjos houdt jaarlijks een studieconferentie. Aan de orde zijn deze keer de media. Een boeiend en actueel onderwerp dat ik van harte wil aanbevelen.

Communicatie

Communicatie maakt deel uit van het leven. We kunnen er niet zonder. Communicatie is ook de manier waarop God zichzelf bekend maakt aan de mensen en mensen God antwoorden, zoals we kunnen lezen in een document uit 1968 over de kerk en de massamedia van de Wereldraad van Kerken.

De mogelijkheid om te communiceren geeft creatieve openingen naar mensen dichtbij en veraf: ten goede en ten kwade. Het kan eenzaamheid, isolatie en onkunde opheffen.

Het kan ook verontmenselijken, overheersen en op een dwaalspoor brengen.

Welk een macht hebben de massamedia!

Een veelzijdige en veelvormige maatschappij is daarom gebaat bij een systeem van massamedia dat voldoet aan een reële keuzemogelijkheid uit verscheidenheid.

Medianota

De medianota van 1975 zegt het als

volgt: „De massamedia vormen op grond van hun informatie, commentariërende en kritische functies en als middelen voor cultuurvorming niet alleen een construerend deel van de democratie, zij zijn het hart van de openbaarheid zonder welke onze maatschappij niet volgens de geldende opvattingen, regels en doelstelling kan functioneren. Die maatschappij is veelzijdig en veelvormig. Zij vertoont zich niet als een gesloten sociale en culturele eenheid en functioneert evenmin als zodanig. Daarom ook dient aan het functioneren van de media de eis te worden gesteld, dat zij de maatschappelijke pluriformiteit weerspiegelen en aan de behoeftēpatronen zoveel mogelijk beantwoorden. Er dient een kader te zijn waarin de verscheidenheid dus de keuzemogelijkheid van informatie gewaarborgd wordt.”

Ook in het CDA-program lezen we in hoofdstuk 1 „Mensen leven samen” onder het kopje „Mediabeleid” onder andere „dat de overheid mede verantwoordelijk is voor het behoud van de vrije en gedifferentieerde pers en verder „dat de verscheidenheid in de omroep programmatisch tot uitdrukking moet komen naar gelang de grootte van de aanhang en de veelkleurigheid der vrije omroeporganisaties. Concentraties op pers- en omroepgebied moeten worden tegengegaan.

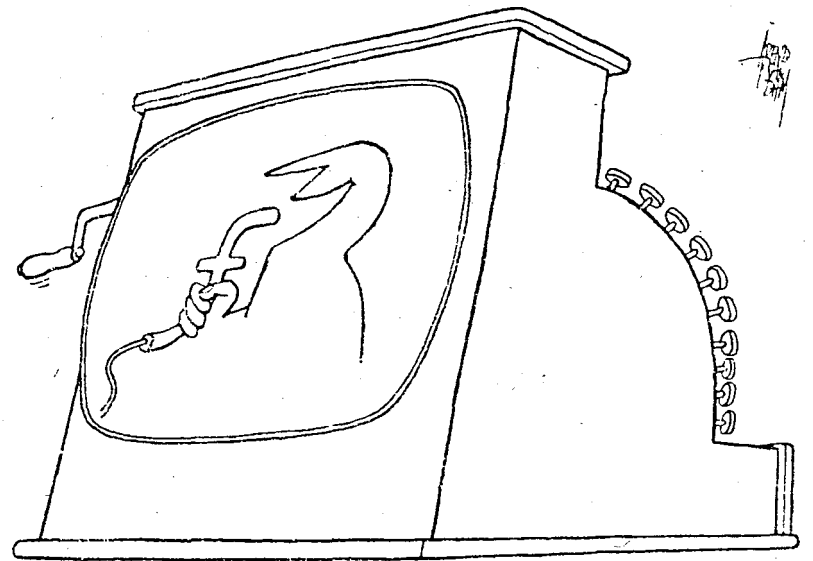
Commercie

Verscheidenheid in de omroep dreigt echter door de toenemende vercommercialisering uitgehold te worden. Technologische ontwikkelingen maken het mogelijk in de toekomst de Luxemburgse commerciële zender te ontvangen. Ook staat ons de zogenaamde Satellietomroep te wachten. Commercie ofwel het grote geld zal de verscheidenheid gaan bepalen. Een dreiging waar met name de VVD geen moeite mee heeft. Partijen die tegen deze ontwikkeling zijn worden betuttelaars genoemd!

Uit „100 jaar partij” citeer ik met instemming het volgende: „Alleen door de onvermijdelijkheid van de technocratie op te heffen, zonder zelf tot beheersing te vervallen, kan de overheid een bijdrage leveren tot bevrijding van de maatschappij uit de macht van de technocratie.” Overheersing van het marktmechanisme en het winstprincipe leiden tot verwording van de media. In Engeland is overigens een strikte scheiding tussen de commerciële invloedssfeer en de redactionele verantwoordelijkheid voor het programmabeleid in tegenstelling tot het systeem van de V.S.

Hoe verwerkt de ontvangtzijde de massamedia?

Meer dan ooit is er sprake van een massacommunicatiecultuur. Bepalen we ons tot enkele cijfers, dan zien we dat het Nederlandse volk gemiddeld 2½ uur per dag naar de televisie kijkt, 2 uur per dag naar de radio luistert en

minstens 1 uur per dag dag- en weekbladen of tijdschriften leest. Vijf uur totaal massamedia is niet niets. Interessant is het je af te vragen waarom de mensen zoveel tijd steken in de massamedia. Is het informatie, ontspanning of wellicht een vluchtweg? Wordt ons leven bepaald door oeverloos en grenzeloos amusement („quizcultuur”?) (Heeft u ook al een driehoeksrelatie met de TV als „gezellige huisgenoot”?) Wordt onze blik verengd door bedrieglijke informatie en versluisende lectuur? Waar gaat het heen met de mens en de wereld is een vraag die het CDJA-grondslagrapport dan ook met ons stelt.

Individue

Er is wel geschreven dat de individuele, geestelijke emancipatie, de mondigheid van de enkeling, juist door de verzuiling (kenmerkend voor ons bestel) te kort geschoten is. Groepen mensen zijn geëmancipeerd maar de individu niet. De individu kan de sterk

veranderende wereld niet aan. Bepaalde media (sterk groeiende) spelen hierop in door een bevestigende passiviteitverwekkende invloed: bestaande vage gevoelens worden versterkt, kant-en-klare oplossingen geboden teneinde de afzet te vergroten. Een dergelijke wijze van mediamakerij wordt door het fenomeen zelf wel als „onafhankelijk” betiteld. Ik denk dat niets minder waar is dan dat.

Het op een dergelijke manier opereren houdt ook een keuze in. Het is in elk geval niet eens een keuze die leidt tot geïnformeerde en mondige mensen, maar tot verwording van de massa. Laten we overgaan te verstaan wat we leven en zien.

Mede daarom is het goed tijdens de conferentie ook na te gaan in hoeverre een maatschappijvisie te maken heeft met journalistiekwerk en programmabeleid.

Ernst H. Haitsma
voorzitter
Binnenlandse Commissie

Media en informatie

Uit bulletin massamedia en roddelpers

Elke bundeling van mensen in sociale eenheden heeft voor zijn gemeenschappelijke besluitvorming en handelingen informatie nodig. Mensen zoeken naar informatie die hun zicht en inzicht geeft in woon-, leef- en werkomstandigheden, maar ook in intermenselijke relaties. In vroeger tijden kon deze informatie nog direct worden verworven; naarmate de industriële samenleving complexer werd en de staat meer activiteiten ging ontwikkelen werd het noodzakelijk informatie uit „de tweede of derde hand” te verkrijgen.

Informatie

De media kregen hierdoor als verstrekker van informatie een steeds belangrijker rol en boden tevens een platform (forum) waar onderling ideeën en meningen konden worden uitgewisseld. Het toekennen van de primaire opdracht aan de media van verstrekking van informatie is de kern van zgn. „theorie van de sociale verantwoordelijkheid” in de communicatiewetenschappen. In deze theorie staan de media voor het forum waar de dialoog plaats vindt, die nodig is voor een politieke meningsvorming. De essentie van dialoog is nl. dat mensen met elkaar praten over problemen en hun

uitwisselen. De media moeten nu de meningen uitwisselen. De media moeten nu deze meningen openleggen voor een groot publiek. Hierdoor ontstaat een op Plato teruggaande opvatting over de dialoog via de media; het twee-gesprek als middel tot het vinden van de waarheid. Welke opvatting men ook zal huldigen over de effectiviteit van zo'n dialoog en de inhoud van het democratie-begrip, het zal duidelijk zijn, dat een democratie het niet kan stellen zonder informatie: want kennis is potentiële macht.

Functies van de media

Een parlementaire democratie wordt o.a. gekenmerkt door het in principe openstaan van de besluitvormingscentra en deelname in de besluitvorming voor iedere burger. Los van de vraag of elke burger wil deelnemen is het een noodzakelijke voorwaarde dat alle burgers in dezelfde mate kunnen beschikken over informatie over politieke aangelegenheden. Informatie was, zoals we hiervoor zagen, immers potentiële macht.

Hoe kunnen nu de media gestalte geven aan de communicatie tussen de bestuurden onderling en tussen de bestuurden en bestuurders? Volgens Wildemann en Kaltefleiter dienen zij dan de volgende functies te vervullen:

a) **de informatiefunctie:** de media behoren de burgers te informeren over het beleid en de beleidsvoornemens van de regering en de politieke partijen; b) **de expressiefunctie:** de media behoren de regering te informeren over de mening van de geregeerden t.a.v.

het beleid en de beleidsvoornemens; c) **de kritiekfunctie:** de media behoren kritiek uit te oefenen op de inhoud van het beleid en de voornemens van de regering. Andere schrijvers voegen daar nog aan toe:

d) **politieke vorming:** de media behoren een zekere opvoedende functie te hebben; zij dienen de burgers oordeelsvaardig te maken voor het besluitvormingsproces, zodat politiek zich niet beperkt tot enkele representanten, maar alle burgers mogelijkheden tot deelname biedt. Niet elk medium heeft de pretentie zijn informatie, kritiek en expressiefunctie toe te spitsen op de politiek. Vele bladen zijn gericht op een speciale doelgroep en behandelen specifieke onderwerpen. De behoefte aan informatie e.d. binnen een samenleving

beslaat immers een veel breder terrein. We denken daarbij alleen nog maar aan de vele vakbladen die verschijnen en aan de bladen die geen ander doel hebben dan het bieden van ontspanning. De mens is niet alleen „homo-politicus”. Volgens de medianota van minister van Doorn en art. 35 van de Omroepwet hecht de overheid ook aan de e) **culturele en verstrooiende functie:** „Iedere omroeporganisatie is verplicht haar zendtijd te gebruiken voor uitzending van een volledig programma, dat in redelijke onderlinge verhouding tenminste omvat onderdelen van culturele, informatieve, educatieve en verstrooiende aard”.

Verscheidenheid en vervlakking

De maatschappij is veelzijdig en veelvormig. Niet iedereen heeft dezelfde interesses, aanleg en overtuigingen. Derhalve kan er pas van een adequate bijdrage van de media in het politieke spel gesproken worden als er sprake is van een zekere verscheidenheid en diversiteit. Daaronder verstaan wij, dat de media

de maatschappelijke pluriformiteit weerspiegelen. De medianota formuleert het zo: „Er dient een kader te zijn waarin de verscheidenheid, dus de keuzemogelijkheid van informatie, gewaarborgd wordt”. Criteria voor het bestaan van deze verscheidenheid zouden o.a. kunnen zijn:

– het aantal onafhankelijke kranten e.d. in de tijd;
– de mate waarin artikelen in kranten op een aantal kenmerken van elkaar verschillen (bijv. politieke kleur). Vanuit economisch oogpunt bezien valt een groot gevaar te duchten voor de verscheidenheid door het toenemend aantal fusies en liquideringen van m.n. dagbladen. Naarmate diverse informatie in toenemende mate langs dezelfde kanalen tot de ontvangers komt, kan de geestelijke verscheidenheid in afnemende mate worden gewaarborgd. Het tegenhouden van de verdere concentratie in de dagbladpers is echter voor de toekomst nog niet verloren. Met een mediabeleid dat o.a. gericht is op een garanderen van de diversiteit in het aanbod van informatie valt het tij nog te keren.

De fractiebegeleidingsgroep justitie

Nieuw bulletin over Massamedia en Roddelpers

De fractiebegeleidingsgroep justitie heeft een bulletin geschreven met als titel „Massamedia en roddelpers. Exclusief en onthullend wordt uit de doeken gedaan wat een keerzijde is van ons stelsel van massamedia en wat er tegen te doen is. Verder wordt de ontwikkeling van de massamedia geschetst. Het bulletin telt 40 blz. en is te bestellen door overmaking van f 2,50 op giro nr. 127164 t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag met vermelding van „Media”.

De studieconferentie van de binnenlandse commissie zal plaatsvinden op 18 en 19 januari a.s. in jeugdherberg Alteveer te Arnhem. Op vrijdagavond zal een spreker nader ingaan op de geschiedenis en de huidige problemen van ons mediastelsel. Na een discussie hierover zal een bewustwordingsspel worden gespeeld. Op zaterdag zullen spreken minister Gardeniers, Feike Salverda (Vrij Nederland) en H. Manders (media-socioloog K.U. Nijmegen). Aan de orde komen o.a. vragen als: hoe is uw kijk op de media vanuit uw maatschappijvisie. De deelnemerskosten bedragen f 15,- per persoon en worden tijdens weekend geïnd. De reiskosten boven f 5,- worden door de Arjos vergoed. Door bijgaande bon kun je je opgeven, waarna je de conferentiestukken (o.a. bulletin) thuis gestuurd krijgt.

Naam: .

Adres: . Woonplaats: .
Meldt zich aan voor de Mediakonferentie. Sturen naar: Arjos, Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag.

Kernbewapening

Na alles wat er geschreven is over modernisering van de kernwapens (tenminste datgene wat ik erover las) blijven toch belangrijke vragen open. Vragen, die betrekking hebben op het functioneren van de DEMOCRATIE met hoofdletters. Die democratie is toch datgene wat we willen verdedigen en niet alleen AR-mensen. Voor Vrijheid en Democratie zegt de VVD te staan en is de PvdA niet de sterke vertegenwoordiger van democratiseringsprocessen, al is dat vaak een naar binnen gebeuren. Mijn vragen slaan dus op die DEMOCRATIE, die we met alle, ja met alle middelen tot in het derde geslacht (als dat er dan nog zou kunnen komen) moeten verdedigen.

– Wat was er nu eerst, de SS 20 of de tekeningen voor nieuwe kruisraketten bij General Dynamic? De laatste kon je al „bewonderen” op de televisie bij een actualiteitenrubriek. Zo snel een antwoord op de SS 20? Ik kan dat toch moeilijk geloven.

– Als er in een politiek program wordt opgenomen: terugdringing van de kernwapens, slaat dat dan op de bestaande kernwapens of had men al vermoedens over modernisering? Wist men al van bovengenoemde tekeningen of misschien al proeven met gemoderniseerde kernwapens?

– Terugdringing van de kernwapens kan toch niet een loze kreet zijn of worden, als er niet in Navo-verband over mag onderhandeld.

Minister-president van Agt is bang dat bij afwijzing van modernisering Nederland niet meer in de Navo nucleaire commissie kan zitting

hebben. Maar wat deden we er dan, nu we vrij plotseling en snel over deze modernisering werden geïnformeerd en zelfs dwingend moesten beslissen?

– Wisten de ministers Vredeling en later Stermerdink ook niets van deze nieuwe wapens (zo zal ik ze maar noemen)? Zo ja, waarom werd dan nooit door de oppositie een vraag daarover gesteld?

– Werden deze onderwerpen bij de kabinetsformatie wel meegenomen? Minister van defensie werd toen Kruisinga, een atoompacifist, even later verwisseld voor minister Scholten. De redenen waren niet de nieuwe wapens, zover ik geïnformeerd ben, of zouden er toch andere motieven hebben meegespeeld? En hoe zou de regering d.w.z. het kabinet dan gehandeld hebben?

– Was die lange kabinetsformatie wel nodig, als je het belangrijkste onderwerp niet uitdiept?

– Wat doen vredesinstellingen? Zijn het alleen verdedigingsinstellingen? Waar blijven adviezen voor regeringen of niet-gouvernementele groeperingen om openingen te vinden voor het doorbreken van de bewapeningswedloop?

– Wat kan een ARPartij anders doen dan opnieuw nadenken over democratie, als je geen gehoor vindt bij jouw CDA? (of is het CDA niet van jou?)

– Wat verdedigen we? de DEMOCRATIE? Welke DEMOCRATIE? De NAVO gaat haar eigen stille weg en schijnt zich te ontwikkelen tot een militaire macht, waar we ondergeschikt aan zijn. De

LEZERS SCHRIJVEN

Kamer gaat niet akkoord met de modernisering, maar de minister-president gaat op wereldreis om zijn kabinet in stand te houden (wat ook te prijzen valt) en de democratie wordt nog geheimzinniger. Er moet zelfs over gehandeld welke papieren nu gelden en welke er zijn voor wat? Rietkerk's uitleg is de juiste, nee de minister-president gaat niet weer herhalen! (ze waren wel verschillend!).

– Niemand stelde de vraag: wie waren de rechtse dissidenten in het CDA? Tenslotte ging de motie Frinking niet door vanwege deze mensen en ontstonden er 10 zg. „linkse” dissidenten.

– Telkens komt de vraag naar de DEMOCRATIE bij mijn opmerkingen. Straks wordt de discussie alleen getrokken in de partijpolitiek, en gaat het om de fusie van de partijen naar het CDA.

Ik meen echter dat we over datgene wat we verdedigen, nl. de DEMOCRATIE eerst eens stevig moeten nadenken.

Arnhem G. van Leeuwen-Bakker

Eenzijdigheid

Als lid-abonné voel ik me gedrongen enkele regels te schrijven.

Aanvaardend dat een deel van het kader van onze partij leeft bij de letter van de Bijbel vrees ik dat er momenteel een fikse rode bijkleuring plaats vindt. Ook jegens de redactie wil ik deze opmerking plaatsen en dus mijn nek uitsteken.

In de verslaggeving van de partijraadsvergadering in het 8 dec. nr. van N.G. las ik dat er in ieder geval in Friesland nog leden wonen die hun afvaardiging wat anders laten zeggen.

De huidige eenzijdigheid inzake de vervanging van wapens en of uitbreiding ervan wordt mij als kruidenier uit een buitenwijk van Hilversum te gortig.

Als eenvoudig lid van de A.R.P. verklaar ik het niet eens te zijn met de gevulde A.R.-lijn en die der Stermerdinksteuners en spreek mijn vertrouwen uit in ons kabinet Van Agt, gevormd door een meerderheid van onze mensen e.a., dat helaas door een aantal uit onze partij voortkomenden konstant hinderlijk voor de voeten gelopen wordt.

Hilversum

P. M. H. Quist

Moeten we zo verder?

Naarmate de eenwording van de 3 christelijke partijen dichterbij komt, wordt de twijfel bij mij groter of daarmee de – wat dan heet – christelijke politiek gediend is.

Indertijd toen er over de samenvloeiing van de partijen op de plaatselijke kiesverenigingen gesproken is – dat was voor mij op de A.R. kiesvereniging te Frieschepalen – was één van de argumenten: met 3 meer macht. Inmiddels hebben we een innerlijk verdeeld C.D.A. Zoiets komt de christelijke politiek, maar ook ons vaderland niet ten goede. Zelf verkies

ik een oude A.R.P. in de lijn van Berghuis. Voor zo'n partij zou ik heel wat over hebben. Een partij, die opkomt voor de bescherming voor elk menselijk leven, zowel geboren als ongeboren, en die het recht op christelijke organisaties verdedigt en die oog heeft voor sociale en maatschappelijke noden, hebben we hard nodig. Dergelijke criteria vereisen in eerste instantie kwaliteit en geen kwantiteit.

Met hartelijke dank voor plaatsing.

De Krim

S. Groen

Doorbreking „spiraal”

De heer Klaas de Vries, (voorzitter Arjos, red.), schrijft in N.G. van 10 november over de bewapeningswedloop i.v.m. de modernisering van kernwapens op het Europese toneel. Hij merkt daarbij op dat, omdat de tot nu toe gevolgde politiek ter doorbreking van deze „spiraal” gefaald heeft, wij naar nieuwe wegen moeten zoeken om dit doel te bereiken. Ik denk dat deze gedachtegang zowel historisch als logisch onjuist is.

De term „spiraal” veronderstelt een zichzelfversterkend proces, waarbij partijen elkaar regelmatig overbieden. Weinu, als één ding vaststaat, dan is het wel dat zo de bewapeningswedloop na 1945 niet is verlopen. Na aanvankelijk (1945) absoluut nucleair overwicht van de Verenigde Staten, heeft de Sovjet-Unie de „achterstand” langzaam maar zeker ingehaald en is zij thans de Verenigde Staten en de NAVO op bepaalde gebieden (w.o. het Westeuropese toneel) voorbijgestreefd. Dit „inhaal”proces is door de Verenigde Staten „vrijwillig” bevorderd o.a. in het kader van Salt I en II. (Ik zet „vrijwillig” tussen aanhalingstekens, omdat hier ook onwil of onvermogen van bevolking en volksvertegenwoordiging een rol heeft gespeeld om in de race op de Sovjet-Unie voor te blijven.) In plaats van twee roeiers, die om de beurt op kop liggen en elk steeds harder roeien, vertoont de wedstrijd eerder het beeld van twee roeiers waarvan de één zich langzamerhand vrijwillig door de ander laat inhalen en voorbijstreven, maar die nu niet wil dat de afstand te groot wordt. Dat is geheel iets anders dan een (bewapenings)spiraal in de klassieke en door De Vries gebruikte zin van het woord.

Als daarom De Vries spreekt van het zoeken naar nieuwe wegen, loopt hij achter de feiten aan. De nieuwe wegen (jezelf vrijwillig op achterstand zetten) zijn allang gevonden en worden allang toegepast, echter... zonder het geringste succes. De oorzaak daarvan is niet ver te zoeken. Zij ligt in het feit dat op het stuk van wapens en macht, wij (d.w.z. de democratische landen) wel anders willen denken en dat ook doen, doch niet de Sovjet-Unie. De Sovjet-Unie zit vast in het conservatisme van haar eigen troesteloze machtsideologie die een fundamentele vijandschap constateert en predikt tussen „communisme” en „kapitalisme” en de uiteindelijke

ondergang van het laatste. De kernvraag in elk debat over ontwapening is daarom: „Hoe beïnvloed je de Sovjet-Unie zodanig dat zij terugkomt van het oude machtsdenken”. De Vries antwoordt hierop in feite „door onszelf op het punt van de atoombewapening op een nog grotere achterstand te zetten dan wij al staan”. Dit is een zeer riskant antwoord, omdat zowel de geschiedenis als de praktijk van alle dag bewijst dat daar waar een machtsvacuüm ontstaat, de Sovjet-Unie (of procuratiehouder Cuba) er als de kippen bij is om dit uit te buiten. Jezelf weerloos stellen tegenover Russische atoomraketten betekent daarom jezelf ontwapenen tegen Russische politieke chantage en het risico lopen om je zelfstandigheid en vrijheid te verspelen.

Nu kan De Vries opwerpen dat hij het risico graag loopt om een groter risico, dat van een atoombom, te ontlopen. Hij zou zich met dit „liever slaaf dan dood” standpunt in het gezelschap bevinden van vele kamerleden ter linkerzijde. Ik wil nu even voorbijgaan aan het probleem of zo'n standpunt in overeenstemming is met de uitgangspunten van de christen-demokratie en mij bepalen tot de vraag hoe groot dat risico op oorlog eigenlijk is als wij wel voortgaan om de achterstand in bewapening in te halen. Sommigen achten dit blijkbaar erg groot. Echter, het enige wat wij hierover kunnen zeggen, is dat 35 jaar atoombewapening niet tot oorlog heeft geleid, ja zelfs zeer waarschijnlijk oorlog en in ieder geval satellitisering van West-Europa heeft voorkomen. Want laat De Vries zich geen illusies maken. Zodra de Sovjet-Unie een beslissende voorsprong op het gebied van atoomwapens heeft verkregen (en dat staat te gebeuren als wij er nu niets tegen doen) dan is het gedaan met de vrijheid en zelfstandigheid van West-Europa. Dan worden wij gefinlandiseerd. Er zijn zo van die onaangename waarheden die helaas in deze gebroken wereld door alle eeuwen heen overeind blijven staan. Eén van hen is: indien gij de vrede wilt, wees dan op een oorlog voorbereid. Daarom, als De Vries vanuit de feiten redeneerde en als zijn eerste zorg is het risico op een atoombom te vermijden, dan zou hij logischerwijs tot de konklusie moeten komen dat, in de huidige omstandigheden, oorlog effectiever kan worden voorkomen door modernisering dan (eenzijdige) veroudering.

H. J. Ydo

Europese Impressies vanuit Straatsburg

Herdenking Vondeling

Op gevoelige wijze heeft het Europese Parlement onze overleden collega Anne Vondeling herdacht. Simone Veil schetste de levensloop van Vondeling. Daarna nam het Parlement een minuut stilte in acht. Direkt daarna werd bij acclamatie Piet Dankert in zijn plaats als een der ondervoorzitters gekozen. Zodoende is deze Nederlandse vacature weer vervuld.

Historische dag

Zeer terecht valt in talrijke commentaren te lezen dat de verwerping van de begroting een historische daad is. Toch is de gang van zaken spannend geweest. Reeds enkele dagen daarvoor was duidelijk dat indien de Raad van Commissarissen niet duidelijk met toezeggingen in de richting van het Parlement zou komen, verwerping van de begroting dreigde. De Raad heeft deze waarschuwing onvoldoende ter harte genomen. Wel maakte het indruk dat de voltallige Raad naar Straatsburg kwam. Langdurig werd onderhandeld van 's middags 3 uur tot de volgende morgen 5 uur. Het heeft niet mogen baten. Het Parlement stond en staat terecht op zijn strepen. Het was geen verwerping „met voorbedachten rade”. Een bevredigend compromis was niet haalbaar. De stemming was zeer duidelijk nl. 288 leden vóór verwerping tegen 64. Een verpletterende nederlaag voor de Raad. De kersverse voorzitter van de Raad, Lenihan waarschuwde. Een verwerping achtte hij een ernstige zaak nl. „een domme stap in de richting van confrontatie”. De commissie heeft nu de opdracht om met een nieuw voorontwerp te komen. Zij zal dat snel moeten en kunnen doen. Daarbij rekening houdend met de wensen van het Parlement. Zolang deze procedure nog niet is afgerond zal maandelijks 1/12 van het vorige krediet gebruikt mogen worden. Er is door deze beslissing bepaald geen crisis ontstaan. Wel heeft het

Parlement duidelijk laten zien wat de bedoeling is. De pessimisten, die nogal laatdunkend hebben gesproken over de zwaktepositie van het Parlement hebben weer ongelijk gekregen. Samenvattend een historische maar tevens goede dag voor Europa.

Boter

Naast de begrotingsbehandeling zijn ook nog een aantal begrotingswijzigingen goedgekeurd. Het ging hier om forse bedragen. Wat was namelijk het geval. Er is op rigoreuze wijze boter geëxporteerd. Gelukkig! De kwaliteit van boter wordt niet beter van langdurige opslag en het kost veel geld. Toch is de ontwikkeling verrassend. Werd in medio '79 nog meegedeeld dat export van boter in dit jaar ca. 150 000 ton zou bedragen, nu blijkt dat er meer dan 400 000 ton boter is verkocht. Een grote opruiming! Critici schrikken hier iets van. Verkoopt de commissie te snel? Ontvangen we hiervoor wel de juiste prijs? Dit zijn vragen die nu gesteld worden. Laten we een paar duidelijke opmerkingen maken. De commissie is autonoom om deze zaken te regelen. Verlangd mag worden dat zo een slagvaardig beleid wordt gevoerd. Meermalen is er gezegd dat er in Brussel téveel technocraten zitten en te weinig handelaren. Welnu het kan ook anders. Waar deze produkten naar toe gaan en hoe het staat met de zgn. en veel „becritiseerde voorschotten” een volgende keer!

Vergeer

Het komt meermalen voor dat grote nood in sommige delen van de wereld door dezelfde problemen in andere delen overschaduwd wordt dat niemand er aan denkt. Daarom is het zeer terecht dat Vergeer de Europese aandacht heeft gevestigd op de Hoorn van Afrika. Vergeer en andere Nederlanders pleiten voor een speciaal hulpverleningsplan. Dat is hard nodig. De helft van de vluchtelingen van het Afrikaanse continent is thans in de Hoorn van Afrika geconcentreerd: meer dan 2 miljoen mensen zijn hier

Door Teun Tolman

terechtgekomen en onder hen worden een miljoen kinderen door hongersnood dan wel door ernstige ondervoeding bedreigd waardoor zij zullen sterven of hun toekomstige lichamelijke en geestelijke ontwikkeling onherstelbaar letsel zal worden toegebracht. De Europese Gemeenschap, die met de landen van dit gebied door een samenwerkingsovereenkomst is verbonden, is verplicht zijn volle verantwoordelijkheid te aanvaarden teneinde de bedreigde bevolkingsgroepen te redden en de meest getroffen landen te helpen het immense vluchtelingenvraagstuk op te lossen door haar hulp ter plaatse aanzienlijk te vergroten.

Zoute Rijn

De beslissing van de Franse Regering om het Rijn-zoutverdrag niet aan het Parlement voor te leggen, is ingeslagen als een bom. Het Parlement heeft er geen gras over laten groeien. Onze collega mev. May-Weggen heeft een resolutie ingediend. Deze werd mede ondertekend door meerdere Nederlanders. Met overgrote meerderheid werd deze aangenomen in het E.P. Niet oninteressant is de volgende politieke notitie te maken. Onze Franse collega's-fraktiegenoten steunden ons van harte. De Franse communisten, socialisten en Gaullisten hebben ons deze onaangename interne Franse beslissing bezorgd. Waarvan acte. En werk aan de winkel voor onze Nederlandse socialistische collega's om hun Franse fraktiegenoten nog eens duidelijk toe te spreken.

Dhr. Tolman is lid van het Europese Parlement voor de EVP

Vrije heroïne een oplossing?

In enkele weken tijds werd door enkele publikaties in de pers het probleem van de heroïneverslaving opnieuw in het middelpunt van de belangstelling geplaatst. Enkele ambtenaren uit de grote steden, die een werkgroep vormden om de hulpverlening aan de heroïne verslaafden te onderzoeken, oriënteerden zich in Engeland. Het doel van het onderzoek was: is vrije heroïne verstrekking in Nederland mogelijk? In Engeland was er namelijk een dergelijk proef-project geweest.

Bijna gelijktijdig met de rapportage van de bovengenoemde werkgroep verscheen er in de pers een noodkreet van het hoofd van de afdeling alcohol en drugs van de GG en GD te Rotterdam, drs. M. Morival. Er is namelijk een gevaarlijke ontwikkeling gaande bij de opvang en begeleiding van zware heroïneverslaafden. Ongeveer 200 zwaar verslaafden zouden niet meer of zeer moeilijk op begeleiding of opvang kunnen rekenen in de psychiatrische inrichtingen. In deze zelfde periode werden er enkele heroïneverslaafden voor de televisie geïnterviewd. De vraagstelling luidde: Wat is je mening over „vrije” heroïneverstrekking aan zwaar verslaafden? Het antwoord luidde unaniem dat de „vrije” heroïneverstrekking voor hen, de zwaar verslaafden, niets oploste.

De verslaafden

De meeste verslaafden spreken zich vrij duidelijk uit over de oorzaken van hun verslaving. Veelal is dit ontstaan uit een grenzeioze eenzaamheid, het ontbreken van iedere eerlijke leiding, geen hou-vast in hun bestaan. Vele hulpverleners zien nog meer problemen. Zij vinden de huidige maatschappijstructuur een belangrijke oorzaak van de drugverslaving. De jongeren zouden door het sociale milieu in de richting van de verslaving zijn gedrongen. Ontleend aan de gedachtegang van de hulpverleners, is een programma opgezet van hulpverlening. De vraagstelling luidt nu of dat die hulpverlening wel aansluit bij

de oplossing van de problematiek van de verslaafde.

Symptombestrijding

Een onderzoek onder een groep hulpverleners wat ik deed, was onthullend. Eén van de resultaten van het onderzoek wees uit dat men in veel opvangcentra nog niet veel verder is gekomen dan symptombestrijding, namelijk die van de heroïne. De oorzaak van de verslaving opsporen en het wegnemen van deze oorzaken heeft te vaak op experimentele wijze plaats gevonden. Ook zijn de resultaten van de hulpverlening moeilijk in grafieken en tabellen vast te leggen. De maatstaven van genezing in de diverse opvangcentra zijn immers zo verschillend. Als de resultaten wat duidelijker in kaart gebracht zouden kunnen worden, zou er ook uit afgeleid kunnen worden waarmee de verslaafde over het algemeen het beste geholpen zijn. De resultaten zouden dan gelegd kunnen worden naast de eerder genoemde uitspraken van de verslaafden in het T.V.-interview. Het zou ook goed mogelijk zijn dat er dan ook een geheel andere mening op tafel komt als waarmee de eerder genoemde werkgroep uit Engeland thuis kwam.

De werkgroep

Drie grote gemeenten t.w. Amsterdam, Den Haag en Rotterdam, die in hevige mate met het heroïneprobleem kampen, hebben in Engeland door een achttal ambtenaren een onderzoek laten instellen hoe de drugproblematiek daar werd en wordt aangepakt. In Engeland zou het zogenaamde „medisch model” zijn gehanteerd, zo luidde de conclusie. Dat wil zeggen dat de sociale begeleiding onvoldoende geweest zou zijn. In Nederland, aldus deze ambtenaren, wordt juist de nadruk zeer sterk gelegd op de intensieve sociale begeleiding. Deze uitspraak lijkt mij echter weer in tegenspraak te zijn met de gesignaleerde toestand in Rotterdam. Daar deelde drs. M. Morival van de Rotterdamse GG en GD mee dat hij geen plaats in de inrichtingen kan vinden voor 200 zwaar verslaafden. Dus toch niet zo veel sociale begeleiding als gesuggereerd werd. Een andere conclusie waar de werkgroep mee terugkwam, was dat het in Nederland voor bepaalde groepen van verslaafden best wel

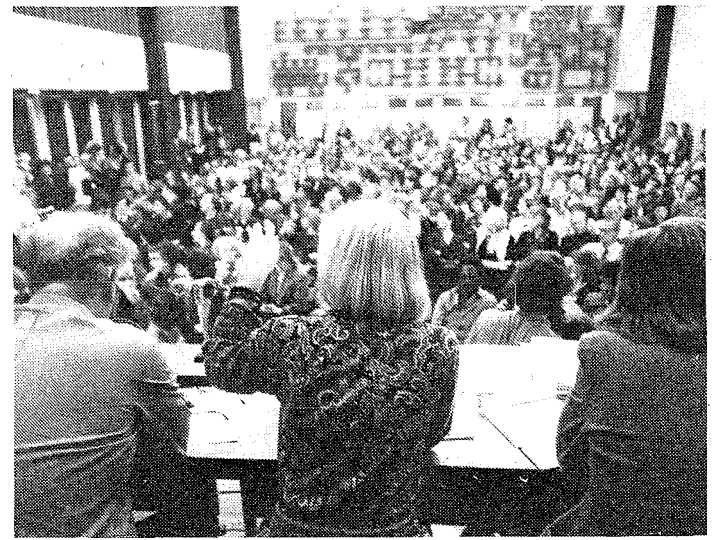
door Jac. Hogeweg

mogelijk was om gratis heroïne te verstrekken. De motivatie hieromtrent is nog wat verdeeld. De één noemt het een noodoplossing, om o.a. de criminaliteit wat terug te kunnen dringen, de ander een noodsporg die noodzakelijkerwijs moest volgen op een vastgelopen beleid.

Gratis heroïneverstrekking

Naast de juridische consequenties die bij de heroïneverstrekking de gemeenten in overtreding brengen van diverse nationale wetten, geeft het ook andere problemen die niet makkelijk zijn op te lossen. De registratie van een aantal verslaafden, die alleen op medisch advies voor gratis heroïne in aanmerking komen, zal voor de adviserende instantie of arts grote moeilijkheden geven. Veel vragen rijzen direct als we maar even nadenken.

- 1e. Komen alleen verslaafden uit de grote steden hiervoor in aanmerking?
 - 2e. Hoe groot zal de zuigkracht van buiten de grote steden naar dit mekka van de heroïneverslaafden zijn?
 - 3e. Worden alle heroïneverslaafden hiermee geholpen?
 - 4e. Zullen de afgewezen heroïneverslaafden een nog niet grotere agressieve bedreiging worden?
 - 5e. Zal de „trek” vanuit het hele land en misschien vanuit West-Europa naar de grote steden de problematiek verergeren in plaats van afnemen?
 - 6e. Zal er geen handel van heroïne ontstaan tussen degenen die gratis heroïne krijgen en diegenen die afgewezen zijn, zoals dit nu al bij de methadon-verstrekking gebeurt? Alle medische en sociale begeleiding hebben deze problemen namelijk nog nooit kunnen voorkomen!
- Gezien de opgedane ervaring in Engeland, waar men de gratis heroïneverstrekking als mislukt heeft beëindigd, zal men dit experiment in Nederland niet moeten toestaan. In de kring van deskundigen sluit men niet uit dat er een groeiende groep jonge mensen juist met heroïnegebruik zullen beginnen vanwege de gratis verstrekking. De groep jongeren die niet aan het maatschappelijk gebeuren kan deelnemen, zal dan nog groter worden. Bovendien blijven de jongeren verslaafd! Gratis heroïneverstrekking

Een beeld van de eerste hoorzitting i.v.m. het heroïnebeleid van de gemeente Amsterdam.

geeft geen oplossing voor de verslaafden. Het zal alleen maar voor enkele gemeenten voor korte tijd een „schijnrust” geven. Daarna zal de problematiek in verhevigde mate zich aandienen.

Een schets van hulpverlening

De hulpverlening, die volgens de aangesloten hulpverleningsinstellingen van de Federatie van Evangelische Opvangcentra (F.E.O.) daadwerkelijk hulp verschaft, met resultaten die verbluffend te noemen zijn, hebben daar geen vragen meer over. De opvang zou kunnen gebeuren in twee soorten crisis-centra. Eén crisisopvangcentrum zonder gebruik van opiaten, waarbij de verslaafden abrupt van hun heroïnegebruik worden afgeholpen. In het andere crisiscentrum zouden alleen zeer zwaar verslaafden opgenomen moeten worden. De toegangsdrempel zou zeer laag moeten zijn, en gedurende een korte periode zou de ontwenningsondersteuning moeten worden met wat methadon. Een geleidelijke „afkick” is dan mogelijk binnen een niet al te hoog gesteld programma. In „vervolg voorzieningen” na het crisisopvangcentrum, zal men rekening moeten houden met de geaardheid van de verslaafden en bovendien moet gezorgd worden dat de voorzieningen op elkaar aansluiten qua therapie-model.

Het is vanzelfsprekend dat er verschillende complete circuits opgezet moeten worden voor de behandeling van de verslaafden. Deze verscheidenheid is noodzakelijk vanwege de verschillende geaardheid en karakter en mogelijkheden van de verslaafden. Hierbij denk ik aan circuits van groepsgerichte behandeling (met verschillende methodieken) en individueel gerichte behandeling in de opvangcentra. Tenslotte zal de behandeling erop gericht moeten zijn dat de (ex)verslaafde, zonder gebruik van

middelen, terug de maatschappij in kan en daar opnieuw kan functioneren.

Intensieve studie

De opvang van gedetineerde verslaafden is een probleem apart. Tot nu toe werd bij deze gedetineerden een ontwenning toegepast, waar geen motivatie bij aanwezig was doordat de ontwenning domweg in de cei plaatsvond. Deze gedetineerden zouden veei meer bij deze ontwenning betrokken moeten worden. Een verplichte behandeling, in de tijd van detentie met individuele begeleiding zoals in de diverse centra gebeurt, zou meer blijvende ontwenning geven dan nu in de praktijk het geval is. Er zou ook een apart circuit voor minderjarigen, beneden de leeftijd van 18 jaar, moeten komen. In Rotterdam neemt namelijk het probleem van jeugdige drugverslaafden toe, die als schandjongens en jonge prostituees, het geld voor de heroïne bijéén brengen.

Al deze problemen zullen in één gezamenlijk beleid ondergebracht moeten worden. De coördinatie tussen de ministeries van Volksgezondheid, Justitie, Buitenlandse zaken en C.R.M. zal via de Interdepartementale Stuurgroep Drugbeleid en de vele particuliere hulpverleningsinstellingen beter gecoördineerd moeten worden.

Slot

Gezien de hierboven omschreven open vragen, zijn de conclusies van de werkgroep van ambtenaren uit de drie grote steden zeer voorbarig te noemen. Het zou een goede zaak zijn als er een gericht onderzoek werd ingesteld onder de werkers in het veld. Dit zou de visie ten aanzien van het drugsprobleem kunnen verruimen, waardoor een verbeterde hulpverlening tot stand kan komen welke een verantwoord beleid genoemd mag worden.

Jac. Hogeweg
Gemeenteraadslid C.D.A.
te Dordrecht

Het verzet tegen de Amerikaanse mobilisatiedepots is niet terecht

Het kabinet heeft terecht positief gereageerd op het Amerikaanse verzoek om opslagfaciliteiten beschikbaar te stellen. Het CDA heeft er de laatste jaren sterk voor gepleit de conventionele bewapening te verbeteren en tevens de paraatheid te verhogen i.v.m. de gewenste verhoging van de atoomdrempel. Te gemakkelijk heeft West-Europa in het verleden n.l. geschuld onder de Amerikaanse atoomparaplus en daardoor op de „gewone” wapens bezuinigd. Intussen is de sterkte van de strijdkrachten van het Warschaupakt aanzienlijk toegenomen. Om de veiligheid niet al te veel op de tocht te zetten en ook om sneller te kunnen reageren in geval van crisis hebben de Amerikanen toegezegd nog 3 divisies als reserve voor het militair kwetsbare noordelijke deel van de centrale sektor in West-Europa beschikbaar te stellen. Het materiaal van deze reservetroepen moet dan wel in West-Europa zelf worden opgeslagen om wanneer de situatie dat vereist, met behulp van vliegtuigen de manschappen snel te kunnen overbrengen en in te zetten. Aan ons land is gevraagd opslagfaciliteiten te verlenen voor 1 1/3 divisie. Het betreft conventionele wapens, transportmiddelen en uitrustingsstukken en munitie op zeer beperkte schaal. Deze depots komen onder Nederlands beheer en voor onderhoud en reparatie zijn honderden vakmensen nodig. Het vormt dus een

welkome verrijking van de werkgelegenheid, juist in de grensgebieden van het noorden, midden en zuiden van ons land. De opslagplaatsen vragen wel geschikte terreinen met het oog op transport, bewaking en bereikbaarheid voor het personeel. In principe voldoen industrieterreinen het beste aan die voorwaarden. Helaas zijn de reacties tot nu toe vrij negatief. Het gewest Overijssel van de PvdA heeft zelfs bij motie de opslag afgewezen. Wat zijn wij toch fijne bondgenoten in de Navo. De Amerikanen mogen wei hier komen om ons te beschermen, maar wij willen er liefst maar geen enkele bemoeienis mee hebben. Boze verhalen alsof het ging om grote munitiedepots of zelfs opslag van kernkoppen deden al spoedig de ronde. Sommige gemeenteraden stelden zich bij voorbaat negatief op zonder enige kennis van zaken. Toegegeven, Staatssecretaris van Eekelen had er verstandig aan gedaan de gemeentebesturen voortijdig te informeren. Maar ik begrijp best zijn probleem, omdat het nog slechts een principebesluit was van de Regering. De praktische mogelijkheden moeten nog worden onderzocht. Ik wil een pluim op de hoed zetten van de CDA-gemeenteraadsfractie uit Emmen, die er een reis naar Den Haag voor over had om met ons van gedachten te wisselen over de mogelijkheden en de voor- en nadelen. Onze

Door H. Wisselink

CDA-raadsfracties dienen te bedenken dat de depots alleen kunnen worden afgewezen op zuivere motieven b.v. vanwege ruimtegebrek. Ons program zegt dat de Navo de hoeksteen is van het veiligheidsbeleid. Wij moeten bereid zijn daarvoor offers te brengen, zeker wanneer het de conventionele bewapening verbetert. Dat alleen kan onze afhankelijkheid van de kernwapens doen verminderen. Wanneer het zoals in dit geval ook nog een stuk werkgelegenheid oplevert, is dat mooi meegenomen. Ook aan de basis dient aan het CDA-beleid gestalte gegeven te worden.

H. Wisselink is
lid van de
Tweede Kamer voor
het CDA.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

Oecumene en politiek

Voor wie actief is in politiek en kerk rijst vroeg of laat de vraag naar het onderlinge verband. Op de weg van de persoonlijke geloofsbeleving naar de politiek kunnen allen, die het geduld opbrengen uitvoerige nota's en artikelen te lezen, haast niet meer verdwalen: de discussie over de grondslag van het CDA is zeer intensief gevoerd, ook in dit blad. De betekenis van de kerk voor de persoonlijke geloofsbeleving is in kerkelijke kring niet minder beschreven, maar dit thema ligt wat buiten de competentie van een blad als AR-Staatkunde.

De vraag evenwel naar de kerkelijke verantwoordelijkheid voor politiek (en maatschappij) is wél volop van betekenis voor de politiek en zeker ook voor individuele politici. De laatste jaren is binnen de (dan veelal samenwerkende) kerken steeds meer de behoefte opgekomen, zich over centrale politieke kwesties heel concreet uit te spreken, zoals over oorlog en vrede, apartheid, beleid, nieuwe levensstijl. Voor de redactie van AR-Staatkunde is dit aanleiding

haar decemnummer, dat vóór de Kerstdagen is uitgekomen, te wijden aan het thema „Oecumene en Politiek”. Dit nummer bestaat uit de weergave van een gesprek, dat op 4 oktober jl. in het Kuyperhuis plaatsvond onder leiding van dr. G. Puchinger, en een aantal commentaren hierop.

Opvallend is, dat, hoezeer de deelnemers aan het gesprek en de commentatoren tot verschillende kerkelijke (en soms ook politieke) keuzes zijn gekomen, zij in hoge mate overeenstemmen in het bepleiten van een grote terughoudendheid van de kerk in het spreken over politiek. In de woorden van dr. Visser 't Hooft: De agenda van de kerk moet zich niet richten naar de agenda van de wereld.

Niettemin: allen die aan het woord komen onderkennen een verantwoordelijkheid van de kerk voor het politiek-maatschappelijke leven. Tussen deze terughoudendheid enerzijds en het besef van een kerkelijke verantwoordelijkheid voor de politiek anderzijds beweegt zich de

discussie. De vraag is (Kooijmans), hoe ver de kerk kan gaan. En ook: waarover moet zij spreken, want het blijkt (mevr. de Ruler) veel minder pijn te doen als ze zich over de grote vragen van deze tijd uitsprekt dan over de micro-vragen. Hetgeen dr. Simonis er niet van weerhoudt in zijn bijdrage het CDA ernstig te waarschuwen voor slechte compromissen op juist het gebied van de micro-vragen: zedelijkheidswetgeving en rechtsorde.

Een vraag is ook: wat wordt met „de kerk” bedoeld? Zeker nu zich, aldus dr. Simonis, vele vormen van „kerkelijk spreken” aandienen (Raad van Kerken, IKV etc.), die al gauw een semi-kerkelijk gezag wordt toegekend. En ds. Abma: de kerk mag zeker spreken, maar de profetenmantel van de kerk is in stukken gescheurd en de kans is reëel dat wij slechts met een lap zwaaien.

Toch worden vele creatieve ideeën aangedragen: de kerk zal vooral vragenderwijs ethische momenten in de politiek aan de orde moeten stellen (Albeda) of vooral moeten zeggen wat niet kan (Klijn), hetgeen een eerste aanzet is voor de juiste bezinning op de

juiste plaats.

De vraag is evenwel of het zó spreken voldoende klemmend is bijv. in de situatie in Latijns-Amerika (mevr. Klompé), of ten aanzien van de kernwapens (Kooijmans). Wordt de kerk niet gedwongen zich meer concreet met de politieke vragen bezig te houden om gehoord te worden? Is zij anders niet louter spiritueel en dus „ongevaarlijk” bezig? Dr. Ridderbos: „De concreetheit en „gevaarlijkheid” van de bijbelse boodschap ligt daarin, dat zij ons met al onze dikwijls moeilijke beslissingen voor het aangezicht van God stelt en ons aldus doordringt van onze verantwoordelijkheid in de menselijke samenleving”.

In het gesprek en de commentaren komen ook de oecumenische ontwikkelingen binnen de kerken aan de orde en de mogelijke invloed daarvan op de samenwerking van katholieken en protestanten in de politiek.

Wij hopen dat de lezer dit nummer als een oriënterende handreiking zal ervaren over de vragen die rijzen rond het thema oecumene en politiek.

AR-staatkunde
in christen-democratisch
perspectief

In het decemnummer van AR-Staatkunde:

OECUMENE EN POLITIEK

Weergave van een gesprek:
Albeda, Klijn, Klompé, Kooijmans,
Van Ruler, o.l.v. Puchinger

Commentaren:

Simonis, Visser 't Hooft, Abma,
Ridderbos.

Bon:

Ik abonneer mij op ARS voor
f 40,- per jaargang

f 28,- per jaargang (lid
Arjos/CDJA, student)

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder post-
zegel zenden aan:
Dr. A. Kuyperstichting
Antwoordnummer 1904
2500 WB 's-Gravenhage.

Lesbrieven die verschenen in de serie „Politiek? Kom nou!”

– les 1: Politiek? Kom nou!

De eerste lesbrieft handelt over het thema politiek. In een bestek van 12 pagina's, met een viertal opdrachten wordt aangegeven op welke wijze enerzijds de overheid en anderzijds de burger hun invloed doen gelden op de politieke besluitvorming.

– les 2: Partij kiezen

Achtereenvolgens worden behandeld: liberalisme, socialisme en christen-democratie. Deze lesbrieft telt 12 pagina's, waaronder diverse werkopdrachten.

Toegevoegd is een adressenlijst van de sekretariaten van de politieke partijen.

– les 3: Samen-werken? Een hele onderneming....

De derde lesbrieft behandelt diverse opvattingen over het gebeuren in de onderneming. Aan de orde komen zaken als de geschiedenis van het sociale vraagstuk, de medezeggenschap in de onderneming en opvattingen omtrent het begrip „arbeid”. Deze lesbrieft telt 8 pagina's en bevat naast diverse werkopdrachten een verklarende woordenlijst met veel voorkomende moeilijke begrippen op sociaal-economisch terrein.

– les 4: Verkiezingen en democratie

In deze lesbrieft van 12 pagina's, voorzien van diverse werkopdrachten wordt de invloed van de kiezer in een democratisch stelsel gekenschetst. Aan de orde komen: evenredige vertegenwoordiging, het distriktenstelsel en het referendum, terwijl discussiestof wordt aangedragen met betrekking tot het functioneren van de democratie.

– les 5: Gemeente

De vijfde lesbrieft geeft een inzicht in het politiek functioneren van de gemeente in ons bestuurlijk bestel. Aan de hand van de als bijlage toegevoegde gemeenteraadsagenda met bijbehorende stukken kan na het verwerken van de lesstof een gemeenteraadspel gespeeld worden, waardoor de politiek op gemeentelijk niveau dichterbij gebracht wordt. Indien gewenst kan daarbij een didactische handleiding worden meegezonden.

– les 6: Provincie in beeld

De zesde lesbrieft geeft een inzicht in het bestuurlijk en politiek functioneren van de provincie:

- de samenstelling van de taken van het provinciaal bestuur worden belicht en een aantal werkerreinen wordt verkend;
- de huishouding van de provincie komt aan de orde en ruime aandacht krijgen de toekomstige ontwikkelingen naar de provincie nieuwe stijl;
- een aantal opdrachten biedt de mogelijkheid om het provinciaal bestuur dichterbij de burger te brengen.

– les 7: Geloof in de politiek

De zevende lesbrieft wil een hulp zijn bij de discussies, die zowel in als buiten het CDA steeds bij herhaling worden gevoerd, over de relatie tussen de uitgangspunten van de politiek en de politieke praktijk. Daartoe wordt aandacht besteed aan de rol van het geloof in de politiek en is een aantal discussiepunten gegeven, aan de hand waarvan het gesprek kan worden voortgezet.

Bestellingen

De lesbrieven 1 tot en met 4 kosten f 1,25 per ex.

Prijs lesbrieft 5 t/m 7.

Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:

- 1 les f 2,50
- 2 t/m 4 lessen f 1,- per ex.
- 5 t/m 9 lessen f 0,85 per ex.
- 10 t/m 24 lessen f 0,75 per ex.
- 25 lessen en meer f 0,55 per ex.
- 2 t/m 4 lessen f 2,25 per ex.
- 5 t/m 9 lessen f 2,00 per ex.
- 10 t/m 24 lessen f 1,75 per ex.
- 25 lessen en meer f 1,50 per ex.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 ten name van ARP-partijstichting, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal. Deze prijsregeling kan aangepast worden i.v.m. stijging van porti en andere kosten.

Informatiedagen politieke scholing

Evenals vorige jaren wordt ook in 1980 door een negental vrouwenorganisaties weer een politieke scholingscursus georganiseerd. Ter voorbereiding op deze cursus, speciaal voor degenen die als inleider of forumlid zullen optreden, belegt de CDA-stichting voor het kader- en vormingswerk in samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad informatiedagen op

maandag 21 januari 1980 en maandag 28 januari 1980

in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

De vier onderwerpen die in 1980 op het programma staan, zullen op deze informatiedagen kort worden ingeleid door deskundige politici, waarna discussie mogelijk is. De wetenschappelijke bureaus van het CDA zullen de discussievragen (die zijn opgesteld door de organisatoren van de P.S.C.) bestuderen en beantwoorden in hoofdlijnen. Deze antwoorden zullen beschikbaar zijn voor allen die met de Politieke Scholingscursus te maken hebben. Aan de orde komen:

Op 21 januari 1980: **Samenlevingsvormen**, ingeleid door mevrouw C. H. Evenhuis-Van Essen, 2e-Kamerlid CDA en **Herverdeling van arbeid: Wie werkt waar wanneer?** ingeleid door mevrouw mr. A. M. C. Th. van Heel-Kasteel, 2e-Kamerlid CDA.

Op 28 januari 1980: **Energie en Milieu**, ingeleid door de heer dr. A. W. G. Lansink, 2e-Kamerlid CDA en **Onderwijs**, ingeleid door mevrouw M. A. H. Andela-Baur, 2e-Kamerlid CDA.

DOE MEE

U kunt zich voor deelname aanmelden door girering van f 20,- op giro 3966745 van Stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk CDA, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Als u één dag wilt meemaken dan betaalt u f 15,- onder vermelding van welke dag u wilt komen. Kunt u niet tijdig gireren bel ons dan even op of schrijf een kaartje. Het telefoonnummer is 070-24.45.16. Gemaakte reiskosten boven de f 10,- worden vergoed. De lunch en consumpties zijn gratis. Deze dagen staan onder leiding van het CDA-vrouwenberaad en worden gehouden van 10 tot 16 uur. Na inschrijving ontvangt u het benodigde materiaal.

Ledenwerfkrant

De nieuwe ledenwerfkrant is uit. Zoals de naam het al zegt, het is de bedoeling dat u met deze krant nieuwe leden gaat werven. Want zoals de ledenwerfkrant het al aangeeft: een sterke ARP is een steun voor het Christen Democratisch Appèl. De kranten zijn, tot een bestelling van 250 exemplaren gratis te verkrijgen bij ARP, dr. Kuijperstraat 3 te Den Haag. Tel. 070-46.96.20.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken directie- en schaftwagens etc.

HOUTBOUW **HAHBO**
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Adressengids

De nieuwe adressengids voor het seizoen 1979/1980 is uit. In deze gids treft u adressen aan van o.a. CDA-bewindslieden en -Kamerleden, Kamercentrales, Statencentrales en partijbestuur. Een onmisbaar document!

Deze adressengids kunt u bestellen door f 2,75 over te maken op giro n. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting te Den Haag.

Molukker en Nederlander

Perspectieven van een relatie

Brochure van de wetenschappelijke instituten van het CDA, opgesteld door mr. H. W. J. Droesen e.a.

31 pag.; f 5,-

(incl. verzendkosten)

Bestellingen:

- giro 23 73 39 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming, Den Haag
- giro 89 67 3 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag
- giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

AVR

VAN DE PARTIJ

Brief CDA-voorzitters over fusie op gemeentelijk niveau

Aan de besturen van
kiesverenigingen/afdelingen van
ARP, CHU en KVP en van de
gemeentelijke CDA-verbanden.

Ongetwijfeld heeft u zich allen, gezamenlijk en/of afzonderlijk de afgelopen maanden beziggehouden met de behandeling van het landelijk fusieprotocol (incl. statuten en reglementen) voor de totstandkoming van het CDA. Als alles loopt, zoals het op dit moment mag worden verwacht, komt de fusie binnen één jaar officieel tot stand. Voor het echter zover is, moet nog – het zal u bekend zijn – een groot aantal zaken worden afgewikkeld. Eén daarvan is de fusie die zich op gemeentelijk niveau moet voltrekken. Daarover handelt dit schrijven.

1. Consequenties (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol voor de fusie op gemeentelijk niveau.

Met de bespreking en de behandeling van de ontwerp CDA-fusieregelingen en bijlagen heeft u zich beziggehouden met de totstandkoming van de fusie van ARP, CHU en KVP op landelijk niveau. Om de fusie op gemeentelijk niveau tot stand te brengen zullen de bestaande

kiesverenigingen en afdelingen van de drie partijen eveneens moeten fuseren. Formeel gesproken is dit niet in een handomdraai geschied. In het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol zijn enkele vereisten m.b.t. de fusie op gemeentelijk niveau opgenomen. Ervan uitgaande, dat hiermede zal worden ingestemd, dient u als kiesvereniging en/of afdeling binnen de gemeentelijke grenzen aan deze vereisten te voldoen. Eén en ander kunt u vinden in art. P 5 van het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol. Daaruit blijkt dat de partijorganen van ARP, CHU en KVP op gemeentelijk niveau ieder hun eigen rechten en verplichtingen inbrengen, die overigens vóór de fusie moeten worden vermeld in een overeenkomst. Uit die overeenkomst moet blijken, dat de leden, afkomstig uit de verschillende componenten van het CDA, met ingang van de fusiedatum voldoende zijn vertegenwoordigd in het bestuur van de nieuw te vormen gemeentelijke CDA-afdeling. Ook moeten in de overeenkomst eventuele afspraken over de opvolging, getroffen vóór de fusiedatum m.b.t. het vertegenwoordigend lichaam, en eventuele afspraken m.b.t. de kandidaatstelling en financiën, worden vastgelegd. Voorts moet worden opgemerkt, dat er CDA-afdelingen zijn die een jarenlange samenwerking kennen en anderen die nog maar kort samenwerken. Het kan van belang zijn bij de regelingen rekening te houden met bestaande tradities die de partijen binnen het CDA kennen.

Bijzondere aandacht verdient het volgende: Op dit moment functioneren een groot aantal gemeentelijke afdelingen als federatief CDA-verband; vele hiervan zijn erkend: het hebben van een status „erkend” CDA-verband is van belang voor de uiteindelijke fusie. Het CDA-verband dat op het moment van de fusiedatum erkend is, blijft die status behouden ook na de fusie. CDA-verbanden die op het moment van de fusiedatum niet erkend zijn zullen opnieuw een aanvraag om erkenning moeten indienen bij het landelijk bureau. Erkenning wordt overigens niet verkregen door inzending van bijgaande model-overeenkomst voor fusie op gemeentelijk niveau!

Model fusieprotocol voor een gemeentelijke afdeling.

Om u enige hulp te bieden bij de opstelling van het fusieprotocol ontvangt u bijgaand een model tekst m.b.t. het overgaan van de partijorganen van ARP, CHU en KVP op het plaatselijk c.q. gemeentelijk niveau in het CDA. Dit model fusieprotocol kunt u behoudens het gestelde onder 1, naar eigen omstandigheden en goeddunken in bijlagen aanvullen. Aan dit model fusieprotocol is een tijdschema gehecht, waarbinnen de afspraken en gegevens moeten zijn afgerond. Voor alle gemeentelijke CDA-afdelingen gelden de volgende verplichte regelingen:

- vermelding van rechten en verplichtingen, waaronder de financiële rechten en verplichtingen welke in het CDA-verband worden ingebracht (art. I.4)
- vermelding van de samenstelling bestuur zoals opgebouwd uit de besturen van de kiesverenigingen/afdelingen en rechtstreekse leden per fusiedatum en hun plaatsvervangers met functievermelding. (art. II.1).
- bestaande opvolgingsafspraken gemeenteraad tot 1982 (art. II.2). Per gemeentelijke CDA-afdeling zullen de omstandigheden verschillen waarin gefuseerd wordt; naast bovengenoemde verplichte regelingen

kunnen ook andere regelingen getroffen worden. Wij denken daarbij aan:

- archief overdracht
- overzicht van wijk- of dorpskiesverenigingen/afdelingen van ARP, CHU en KVP die met ingang van fusiedatum eveneens in het CDA overgaan (art. I.6)
- overeenkomst zetelverdeling tussen ARP, CHU, KVP en rechtstreekse CDA-leden m.b.t. de kandidaatstelling voor de raadsverkiezingen in 1982 en de raadsperiode 1982-1986.

3. Dringend beroep

Wij doen een dringend beroep op u zo tijdig mogelijk aan het bovenstaande te voldoen. Stuurt u de door de voorzitters en secretarissen van de binnen uw gemeente bestaande kiesverenigingen en/of afdeling en indien reeds aanwezig ook door het CDA-verband ondertekende overeenkomst – liefst voor 1 april 1980! – naar de respectievelijke partijbesturen van ARP en/of KVP en/of CDA waarbij u één adres kunt aanhouden t.w. postbus 85676, 2508 CJ Den Haag.

4. Andere aangelegenheden

U zult constateren dat er dit komend seizoen veel van uw inzet en werklust gevraagd wordt. Binnenkort komt u nog

Aandacht voor CDA-fusie op gemeentelijk niveau

Eind december 1979 hebben de voorzitters van de CDA-partijen via een brief aan de afdelingen en kiesverenigingen van ARP, CHU, KVP en de gemeentelijke CDA-verbanden aandacht gevraagd voor de totstandkoming van gefuseerde CDA-afdelingen op gemeentelijk niveau. Vanuit de landelijke secretariaten is gepoogd daarbij enige ondersteuning te bieden in de vorm van het opstellen van een modelfusie-protocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling. Eveneens is een tijdschema opgesteld waarbinnen men het gemeentelijke fusieprotocol zal moeten realiseren. Dit tijdschema, evenals brief en model-protocol drukken wij hierbij af. Uit de stukken zal duidelijk worden dat van de kiesverenigingen in de periode tot april 1980 op dit punt veel huiswerk gevraagd zal worden.

te spreken over het ontwerp-program van uitgangspunten, terwijl ook de kandidaatstelling voor de eerstvolgende verkiezingen van de Tweede Kamer in alle partijen en in de CDA-federatie een aanvang neemt. Medio september 1980 komt de definitieve besluitvorming aangaande de fusie en de start van de besprekingen over het ontwerp-verkiezingsprogramma van het CDA.

Ten einde de fusiegang zo goed mogelijk te bevorderen dient u ook gemeentelijk tot duidelijke en genoegzame afspraken te komen.

Nogmaals verzoeken wij u zich met alle kracht daarvoor in te zetten en die overeenkomsten tijdig bij uw partijbesturen in te leveren. Wij wensen u veel sterkte en wijsheid bij de te nemen beslissingen. Met vriendelijke groet en hoogachting, Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp voorzitter CDA

H. A. de Boer
voorzitter ARP

Dr. L. M. van Leeuwen
voorzitter CHU

P. H. van Zeil
voorzitter KVP

Model fusie-protocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling.....

De ondergetekenden:

1. de Anti-Revolutionaire kiesvereniging..... te
2. de Christelijk-Historische kiesvereniging te
3. de afdeling van de Katholieke Volkspartij te

in aanmerking nemende:

- a. dat het (ontwerp) landelijk CDA-fusie-protocol door de bevoegde partijorganen van ARP, CHU en KVP en door de federatie CDA overeenkomstig de bepalingen, die in elk van de partijen gelden, tot stand is gekomen;
- b. dat het ontwerp landelijk CDA-fusie-protocol in artikel P5 voorschrijft, dat de gemeentelijke kiesverenigingen cq afdeling van ARP, CHU en KVP hun rechten en verplichtingen inbrengen in een door de voorzitters en secretarissen van de respectieve bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP ondertekende overeenkomst, verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Invoeringsbepalingen

Artikel I.1

De kiesverenigingen cq afdeling heffen zich per fusiedatum op, ten einde door volledige fusie op te gaan in één gemeentelijk CDA-verband. Dit CDA-verband zal geregeerd worden door het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling van het CDA zoals toegevoegd aan het (ontwerp) landelijk CDA-fusie-protocol, tenzij van het door het CDA bevoegde orgaan toestemming tot afwijking is cq wordt verkregen.

Artikel I.2

Het orgaan, bevoegd tot opheffing van de kiesvereniging cq afdeling, mitsgaders aangaan van de fusie is: voor de ARP: de stemhebbende leden van de kiesvereniging, handelende op voet van artikel van het reglement van de AR-kiesvereniging voor

de CHU: de ledenvergadering van de gemeentelijke CHU-kiesvereniging, voor de KVP: de ledenvergadering van de gemeentelijke afdeling, na goedkeuring door de KVP-Partijraad, krachtens artikel 100 A algemeen reglement van de KVP.

Door de unanieme aanvaarding van het fusie-protocol besluiten de kiesverenigingen cq afdeling tot opheffing van de afzonderlijke kiesverenigingen c.q. afdeling en door middel van fusie tot het opgaan in de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Artikel I.3

Het bepaalde in artikel P3 van het (ontwerp) landelijk fusie-protocol van het CDA als partij is van toepassing op de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Artikel I.4

Met ingang van de fusiedatum brengen de kiesverenigingen van AR en CHU en de afdeling van de KVP de rechten en verplichtingen van henzelf in als vermeld in bijlage 1 van dit fusieprotocol.

Artikel I.5

Met ingang van de fusiedatum worden eventuele werkgroepen en commissies van de kiesverenigingen cq de afdeling geacht te zijn ontbonden. Op basis van het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling van het CDA zullen commissies cq werkgroepen worden ingesteld.

Artikel I.6

Met ingang van de fusiedatum worden wijk- en dorpskiesverenigingen, cq wijk- of dorpsafdelingen van AR, CHU en/of KVP en bestaande wijkverbanden binnen de federatie CDA geacht te zijn ontbonden, dan wel eveneens gefuseerd. In het laatste geval vindt een nadere omschrijving daaromtrent plaats in een bijlage van dit fusieprotocol.

Overgangsbepalingen

Artikel II.1

Overeenkomstig het bepaalde in artikel

S 2 van het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol worden de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en van het bestuur van het gemeentelijk verband, die met ingang van de fusiedatum als zodanig zitting hebben, per die datum geacht rechtsgeldig benoemd, respectievelijk verkozen te zijn voor de eerste zittingsperiode. De statutaire termijnen beginnen vanaf die datum te lopen. Gedurende de eerste zittingsperiode vindt bij tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vakature de plaatsvervangende plaats vanuit de door de respectieve partijen en door de rechtstreekse leden van het gemeentelijk CDA-verband, voorafgaande aan de fusiedatum, aangewezen plaatsvervangers. Een totaal overzicht daarvan is als bijlage 2 aan dit fusieprotocol toegevoegd. Bij uitputting van de lijst van plaatsvervangers vinden de statutair en reglementair vastgestelde regels toepassing.

Artikel II.2

Alle opvolgingsafspraken, getrokken voor de fusiedatum m.b.t. de gemeenteraad cq de wijkraden, blijven ook na die datum voor de volledige termijn waarop die afspraken betrekking hebben, gehandhaafd. De geldende termijnen m.b.t. elk van de hierboven genoemde vertegenwoordigende lichamen zijn vermeld in bijlage 3 van dit fusieprotocol.

Artikel II.3

Vindt 25 % van de ingeschreven leden, dat bij de opstelling van een kandidatenlijst voor de gemeenteraad cq een wijkraad cq de kandidaatstelling voor een niet-landelijk partijorgaan, in redelijkheid geen recht is gedaan aan de opbouw van het CDA uit de verschillende componenten dan kunnen zij een klacht indienen bij het partijbestuur. Het partijbestuur kan

terzake een bindende uitspraak doen of het kan voor een beoordeling van de klacht het College van Bindend Adviseurs inschakelen, zoals genoemd in artikel S 5 van het (ontwerp) landelijk CDA fusieprotocol.

Artikel II.4

Leden van het CDA, die voor de fusiedatum zijn geïnstalleerd als erelid of lid van verdienste van één van de gemeentelijke kiesverenigingen cq afdeling zijn, met ingang van de fusiedatum en zolang hun lidmaatschap van de partij het CDA voortduurt, erelid of lid van verdienste van de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Tijdschema realisering fusieprotocol gemeentelijke afdeling

Vóór 2 februari 1980:

Besturen van de aanwezige kiesverenigingen, c.q. afdeling van ARP, CHU en/of KVP beraden zich over (de invulling van) het ontwerp fusieprotocol ter plaatse en stellen zo mogelijk gezamenlijk een eensluidende ontwerp-tekst op.

Vóór 1 maart 1980:

Ieder van de besturen van de plaatselijke aanwezig kiesverenigingen, c.q. afdeling van ARP, CHU en KVP leggen de ontwerp-tekst van het plaatselijk (gemeentelijk) fusieprotocol ter beoordeling voor aan hun eigen bevoegde instanties (ledenvergadering).

Deze bevoegde instanties hebben desgewenst het recht amendementen en/of wijzigingen in de tekst aan te brengen.

De besturen van de kiesverenigingen, c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP vragen ieder aan hun eigen ledenvergadering machtiging om met de andere partners ter plaatse – en met inachtneming van eventueel voorgestelde en/of aangebrachte wijzigingen en aanvullingen – tot overeenstemming te komen over de definitieve tekst van het plaatselijke (gemeentelijke) fusieprotocol. De resp. besturen dienen – indien gemachtigd – na een eventueel

Slotbepaling

Het federatieve gemeentelijk CDA-verband verklaart door medeondertekening van dit fusie-protocol in te stemmen met de daarin tussen de gemeentelijke kiesverenigingen cq de gemeentelijke afdeling overeengekomen omzetting van het federatieve gemeentelijke CDA-verband tot een gefuseerde gemeentelijke CDA-afdeling en de daaruit voor haar voortvloeiende rechten en verplichtingen op zich te nemen.

bereikt akkoord zelf te beslissen of één en ander ter eindbeoordeling aan de eigen afzonderlijke ledenvergadering wordt voorgelegd.

Vóór 1 april 1980:

Overleg tussen besturen van kiesverenigingen, c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP over tekst eigen fusieprotocol. Behandeling van eventuele wijzigingsvoorstel en/of aanvullingen. Definitieve vaststelling van de tekst. Eventueel overleg in aanwezig CDA-verband in verband met mede-ondertekening van het definitieve fusieprotocol.

Vóór 11 april 1980:

Uiterste datum inzending definitieve plaatselijke (gemeentelijke) fusieprotocol, ondertekend door de voorzitter en de secretaris van en namens respectievelijk de kiesvereniging, c.q. afdeling van ARP, CHU en/of KVP, alsmede indien aanwezig en erkend mede ondertekend door de voorzitter en secretaris van het federatieve gemeentelijke CDA-verband.

De inzending dient plaats te vinden aan de landelijke partijbesturen van ARP, CHU, KVP en/of CDA, waarvoor één postadres kan worden gehanteerd: Postbus 85676, 2508 CJ Den Haag.

VAN DE P A W R T I J

Brief aan 'AR-kiesverenigingen

Stemming over één CDA-lijst tot 15 februari 1980

Einde december 1979 ontvingen de AR-kiesverenigingen een schrijven van het ARP-secretariaat waarin onder meer aandacht werd gevraagd voor de stemming over het voorstel om samen met de andere CDA-partijen met één lijst uit te komen bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen. Bijgaand drukken wij een deel van deze brief, die gedateerd is op 13 december 1979 af.

Stemming over één CDA-lijst bij eerstkomende Tweede-Kamerverkiezingen

Via het u eerder meegezonden draaiboek was u reeds op de hoogte van de voorbereidingen van de kandidaatstelling met het oog op de verkiezingen van de Tweede Kamer die op 26 mei 1981 zullen plaatsvinden, indien het kabinet zijn zittingsperiode vol maakt. Bij deze voorbereidingen behoort ook een stemming over het voorstel om conform artikel 32 lid 11 van de statuten, een algemeen akkoord van (federatieve) samenwerking aan te gaan met CHU en KVP bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen. Dit voorstel houdt onder meer in dat bij de eerstkomende verkiezingen wordt uitgekomen met één gezamenlijke kandidatenlijst, met een gemeenschappelijk verkiezingsprogramma en dat een gezamenlijke verkiezingscampagne wordt gevoerd. De partijraad van 1 december jl. besloot een dergelijk voorstel voor te leggen aan de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad. Bijgevoegd treft u dit partijraadsbesluit aan (79/788 A).

Uitgangspunten c.q. voorwaarden
De partijraad is tot dit voorstel gekomen onder de veronderstelling, dat aan een aantal vereisten wordt

voldaan. De hier bedoelde punten zijn opgenomen in punt 2 van het voorstel van de partijraad, waar korthedshalve naar wordt verwezen. Naar aanleiding van het gestelde in punt c van dit voorstel doen wij u hierbij als bijlage toekomen een in CDA-verband overeengekomen zetelverdelingsvoorstel voor de ene kandidatenlijst, waarvan het de bedoeling is dat deze wordt opgenomen in het betreffende artikel S.6. van het fusie-protocol. De ARP-partijraad heeft als bijvoegd partijorgaan dit zetelverdelingsvoorstel ook officieel vastgesteld op zijn vergadering van 1 december jl. Ook in 1976 hebben de kiesverenigingen – en stemhebbende leden van de partijraad – over een dergelijk voorstel gestemd. Op grond van artikel 32 lid 11 van de ARP-partijstatuten wordt een beslissing tot een algemeen akkoord van (federatieve) samenwerking met andere partijen genomen door de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad te zamen. Een zodanig voorstel is aangenomen, indien van de in totaal uitgebrachte stemmen een meerderheid van $\frac{2}{3}$ voor het voorstel is uitgebracht. **De stemming vindt plaats in de periode tussen 15 december 1979 en 15 februari 1980.** Uiterlijk op laatstgenoemde datum dient uw stembiljet in ons bezit te zijn. Voor het uitbrengen van uw stem moet u gebruik maken van het u toegezonden stembiljet. Doet u dit via een eigen stembiljet dan wordt uw stem

ongeldig. Voor de terugzending kunt u gebruik maken van de meegezonden antwoorderenveloppe. Te uwer informatie zij meegedeeld dat het partijbestuur binnenkort een commissie zal aanwijzen, die belast wordt met de controle op de verwerking van stembiljetten en die met behulp van het partijsecretariaat de uitslag van de stemming vast zal stellen. Tevens brengen wij nog onder uw aandacht dat de partijraad met algemene stemmen het voorstel heeft aangenomen. Het partijbestuur doet dan ook een beroep op u in te stemmen met het voorstel, dat u is voorgelegd.

Program van Uitgangspunten

De partijraad besloot het groene licht te geven aan de behandeling door de partij-organen van het ontwerp-Program van Uitgangspunten, dat onlangs door een commissie onder leiding van dr. J. Kremers is opgesteld. De partijraad heeft aan de behandelende partij-organen een aantal overwegingen meegegeven, zoals onder meer vermeld in punt VIII van een resolutie over dit ontwerp-program (79/758 C). Wij roepen u op tot een indringende bespreking van dit rapport in uw kiesvereniging. Uiteindelijk gaat het er om „dat in dit Program van Uitgangspunten op zo pregnant mogelijke wijze steeds weer de oproep van het evangelie in de artikelen en in de toelichting doorklinkt, aldus partijvoorzitter De Boer in zijn rede op de partijraad te Ede. De ARP heeft steeds een hoge prioriteit gegeven aan de totstandkoming van dit program. De reeds genoemde partijraadsresolutie stelt verder onder meer dat gezocht moet worden „naar mogelijkheden om de meest wezenlijke elementen uit het ontwerp beter tot hun recht te laten komen“. Wij verwachten dat u bij uw bespreking ook dit element betreft, zie hiervoor de punten IX en verder uit genoemde resolutie. De partijraad was in dit verband ten slotte van mening dat het recht van gravamen niet van toepassing dient te zijn op de artikelen 1 t/m 3 welke de kern van de politieke overtuiging van het CDA en zijn leden verwoorden. De kiesverenigingen hebben tot 15 februari 1980 de tijd dit ontwerp-program in hun ledenvergaderingen te behandelen en amendementen in te dienen bij hun eigen Kamercentrale, e.e.a. conform het reglement voor de vaststelling van programs. De Kamercentrales hebben daarna de gelegenheid tot beoordeling van de ingediende amendementen tot 24 maart 1980. Wij verwijzen u naar het meegezonden

tijdschema dat voor de behandeling in CDA-verband is opgesteld. De tijdsduur voor de behandeling is aan de krappe kant. De afspraak dat het Program van Uitgangspunten door de afzonderlijke CDA-partijen zal worden behandeld en vastgesteld – de bekrachtiging geschiedt op het CDA-Congres van 11 oktober 1980 – laat echter geen ruimer tijdschema toe. Naast de behandeling in de eigen partij verdient het voorts aanbeveling dit ontwerp-program in CDA-verband aan de orde te stellen. Wij verwijzen u naar een meegezonden brief van de voorzitters van de CDA-partijen hierover.

CDA-fusieprotocol

De partijraad van 3 maart jl. gaf reeds het groene licht tot behandeling door de partij-organen van ontwerp-statuten en huishoudelijke reglementen, zoals verwoord in het fusie-protocol. Een aantal reglementen dat toen nog niet gereed gekomen was, evenals een aantal bijlagen bij het fusie-protocol, werden door de partijraad van Ede behandeld, vastgesteld en goedgekeurd. Een uitzondering hierop vormden de personele en financiële bijlagen die helaas op een te laat moment in ontwerp gereed kwamen. Besloten is dat over deze twee stukken het partijbestuur op korte termijn in overleg dient te treden met de CDA-partners om op deze punten tot overeenstemming te geraken, opdat de partijraad van 31 mei 1980 deze bijlagen definitief kan vaststellen.

Fusie „lagere partij-organen“

Smelten op landelijk niveau de CDA-partijen samen tot één CDA zo is althans de bedoeling per 11 oktober 1980, ook de regionale en plaatselijke

organen van de CDA-partijen moeten overeenkomsten tot fusie sluiten. Meegezonden is een brief van de voorzitters van de drie partijen in het CDA met daarbij een model-fusie-protocol voor een gemeentelijke afdeling (1045/79). Dit stuk geeft in grote lijnen aan voor welke punten het aanbeveling verdient zaken nader te regelen.

Adressengids

Onlangs verscheen een nieuwe versie van de adressengids voor het seizoen 1979/1980. Een exemplaar ervan is meegezonden. De prijs ervan is f 2,75 per exemplaar. Meerdere exemplaren kunt u bestellen door dit bedrag over te maken op giro 89673 t.n.v. ARP-partijstichting te Den Haag.

Tijdelijke huisvesting

Wellicht ten overvloede attenderen wij u er nogmaals op dat de panden dr. Kuiperstraat 1, 3 en 5, waarin onze kantoren tot op heden gevestigd waren, ingrijpend worden verbouwd. De verbouwperiode zal omstreeks 10 maanden in beslag nemen. Wij hopen 1 oktober 1980 het nieuwe CDA-huis te kunnen betrekken. Gedurende de verbouwperiode zullen wij zijn gehuisvest op het adres: **Noordeinde 142 A en 144 A te Den Haag.**

Onze postadressen blijven ongewijzigd. De telefoonnummers van ARP, Arjos en Kuiperstichting blijven ongewijzigd. Het telefoonnummer van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP vervalt; de stichting is via het telefoonnummer van de ARP (070-46.96.20) te bereiken. Het telefoonnummer -46.52.22 van het CDA vervalt. Het CDA blijft te bereiken via nummer 64.79.40. U wordt verzocht van bovenstaande goede nota te nemen.

HERHALING IS DE
kracht van de reclame

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk*

Handel & Industrie

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland,
tel. 01745-4244*, telex 32723 Fides NL

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

**OOSTERBAAN
&
LE COINTRE B.V.**

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHULING INDUSTRIE TECHNIK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 3 19 januari 1980

Indonesië – een land dat ons niet loslaat (deel I)

Er is geen derde-wereld-land waarover zoveel in Nederland wordt gepubliceerd en dat zulke emoties oproept als Indonesië. Er is een stroom van „tempo doeloe“-publicaties, profiterend van de huidige nostalgiegolf, er is ook een groot aantal groepen dat zich bezighoudt met het moderne Indonesië, en dat dan gewoonlijk tot negatieve conclusies komt.

Zo werd eind november 1979 aan de Vrije Universiteit te Amsterdam een congres over dit land gehouden dat concludeerde dat de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking met de Indonesische regering gestaakt diende te worden. Een standpunt dat al eerder door het P.v.d.A.-congres was ingenomen. In dit eerste artikel een overzicht van de ontwikkelingen in het land vanaf de Sukarno-periode in economisch en sociaal opzicht, in een tweede artikel wordt ingegaan op de mensenrechtensituatie en de hete hangijzers Oost-Timor en Irian Jaya. Tenslotte wordt ingegaan op de vraag of de hulp aan de Indonesische regering stopgezet zou moeten worden.

Toen de regering Suharto aan de macht kwam, gebeurde dat in een turbulente periode. De bevolking was onrustig. Er waren scherpe tegenstellingen tussen communisten, nationalist en moslims. Het nieuwe bewind zag zich geconfronteerd met de failliete boedel nagelaten door het Sukarno-bewind. De inflatie bedroeg in 1966 niet minder dan 650%, de infrastructuur was verwaarloosd, de groei van het nationaal inkomen stagneerde, de voedselvoorziening liep gevaar, de bevolking was straatarm (gemiddeld inkomen \$ 60 per persoon) en groeide met 2 1/2% per jaar. De

problemen werden verder aangescherpt door hoge uitgaven voor defensie (het was de tijd van de confrontatiepolitiek tegen Maleisië) en voor (grotendeels onproductieve) prestigeprojecten.

De regering Suharto kon steunen op een groep die wel werd aangeduid als de „Berkley boys“, een aantal intellectuelen dat hun opleiding aan de Berkley Universiteit in Californië had genoten en die eerder technocratisch dan politiek waren ingesteld. Een van de meest prominente leden van de groep is de Minister voor Planning Widjojo Nitisastro.

De regering kon weinig anders dan orde op zaken stellen en de hoogste prioriteit geven aan herstel van de stabiliteit, herstel van infrastructuur en productiecapaciteit door instelling van een realistische wisselkoers en rentevoet, kredietbeperkingen en een sluitende begroting. Om de economische bedrijvigheid weer op gang te brengen werden vergaande maatregelen genomen om kapitaal aan te trekken. In 1968 was de inflatie gedaald tot 85%, de regeringsinkomsten waren (gecorrigeerd voor inflatie) verdubbeld en de productie, vooral van voedselgewassen, begon zich te herstellen. Het beleid van de regering leek succes te hebben. Weliswaar was de inkomenspositie van de armste 40% van de bevolking nog niet verder hersteld dan tot op het niveau van voor de tweede wereldoorlog, weliswaar was de bevolking nog in overgrote meerderheid aangewezen op een landbouw die nog dezelfde produktiviteit had als die van voor de oorlog, maar de regering voelde zich door de bereikte resultaten voldoende bemoedigd en voelde de behoefte aan een planmatiger aanpak.

Het eerste Vijfjarenplan (1969/70-1973/74)

Onder de heersende omstandigheden kon het eerste Vijfjarenplan (Repelita I) niet anders dan bescheiden zijn. De nadruk lag op herstel, niet op nieuwe investeringen. Veel aandacht kreeg de verwaarloosde infrastructuur, zoals irrigatie en transport, en de landbouw. De regering zat met het probleem hoe het plan gefinancierd moest worden. Omdat ze een evenwichtige begroting wilde handhaven in het kader van de inflatiebestrijding en de belastingopbrengsten laag waren, moest ze naar andere bronnen omzien. Na de enorme inflatie die nog zo vers in het geheugen lag, waren de particuliere besparingen te gering om een wezenlijke bijdrage te leveren. Wilde ze de doelstellingen van het plan bereiken, dan moest de regering

omzien naar buitenlandse kapitaalverstrekkers. De in het plan gestelde doeleinden werden grotendeels bereikt. Het nationaal inkomen groeide met 9% per jaar, de investeringen stegen van 9 tot 19% van het nationaal inkomen, de economische en politieke stabiliteit was grotendeels hersteld en de meest urgente herstelwerkzaamheden waren uitgevoerd.

Hoe had Indonesië dit bereikt? Het is mogelijk een parallel te trekken met het Duitse Wirtschaftswunder. Ook in Duitsland was er na de oorlog een economie die vanaf de grond weer opgebouwd moest worden, ook toen werd er veel ruimte gegeven voor het vrije spel der marktkrachten. Indonesië pakte de aanval op de inflatie grondig aan: het wegwerken van het begrotingstekort werd al genoemd, er werd een kredietpolitiek gevoerd die de investeringen allereerst richtte op activiteiten die nodig waren om knelpunten in het aanbod weg te nemen en pas daarna op nieuwe investeringen. Het bestaande systeem van valutabeperkingen werd ontmanteld en de vrije marktkrachten kregen meer ruimte, niet alleen in de buitenlandse handel, ook binnenslands onthield de regering zich van ingrijpen. Voor het welslagen van dit beleid is de unanieme steun van het bedrijfsleven vermoedelijk een essentieel element geweest. In de bestaande situatie was de meest urgente sociale maatregel die de regering moest nemen het veilig stellen van de voedselvoorziening. Hoewel de programma's voor krediet- en kunstmestverstrekking later in enkele gevallen ontspoord zijn door corruptie, kan hun aanvankelijke effectiviteit niet ontkend worden. Ter verbetering van de welvaart voor de armen heeft Indonesië niet alleen vertrouwd op een snelle groei, er waren programma's op het gebied van familieplanning, gezondheidszorg, onderwijs etc. Ook moet het zg. Inpres-programma

Verklaring voorzitters ARP, CHU, KVP en CDA

Bovengenoemde voorzitters hebben zich beraden op de situatie welke is ontstaan na het kernwapendebat, waarbij een 3-tal leden van de Programcommissie hun werkzaamheden opschortten. In een persverklaring zetten de voorzitters één en ander uiteen. Deze verklaring kunt u lezen op pagina 4.

Kiesverenigingen opgelet!

Contributie 1980

De vorig jaar november van start gegane contributie-inning voor 1980 heeft een goede start beleefd. Op dit moment heeft reeds 47% van de leden de contributie aan de partij voldaan. De gemiddelde opbrengst per lid is bijna weer een gulden hoger dan vorig jaar. Begin februari zullen de nog in gebreke gebleven zijnde leden een aanmaning ontvangen. Wist u dat de kosten van zo'n aanmaningsronde f 0,50 per lid bedragen? Dat de partij jaarlijks ± f 25 000,- versplit aan aanmaningsronden, ofwel aan leden die binnen 3 maanden niet willen betalen? Daar hoort u toch zeker niet bij!

Adressengids

De nieuwe adressengids voor het seizoen 1979/1980 is uit. In deze gids treft u adressen aan

van o.a. CDA-bewindslieden en Kamerleden, Kamercentrales en Statencentrales en partijbestuur. Een onmisbaar document. Deze adressengids kunt u bestellen door f 2,75 over te maken op gironummer 89673 t.n.v. ARPPartijstichting te Den Haag.

Fusie-protocol voor de gemeentelijke afdeling

Vanuit de landelijke secretariaten is gepoogd enige ondersteuning te bieden bij de totstandkoming van gefuseerde CDA-afdelingen op de gemeentelijk niveau. Dit is gebeurd in de vorm van een modelfusie-protocol voor de gemeenschappelijke CDA-afdeling. Dit fusieprotocol staat op pagina 11.

Fusierichtlijnen

Het partijbestuur van de ARP heeft eind vorig jaar specifieke

richtlijnen opgesteld om de ARPPartijorganen (KV's, KC's, SC's) van dienst te kunnen zijn bij het tot stand brengen van de fusie op lokaal en regionaal niveau. Zie pagina 9. De AR-kiesverenigingen ontvingen deze richtlijnen tegelijk met de model-fusieovereenkomst voor de lagere organen.

Abonnement Nederlandse Gedachten.

Wilt u wekelijks op de hoogte gehouden worden van informatie uit ARP en CDA neem dan een abonnement op ARPPartijblad Nederlandse Gedachten, waarin elke week o.a. korte commentaren, een vaste bijdrage van de voorzitter, nieuws uit Eerste en Tweede Kamer, achtergrondinformatie. Vul dan de bon in op pagina 2

CARPRESS, Internationaal Persagentschap
copyright Carto pvba, Gaucheretstraat 139,
Brussel 1, telefoon 161545

genoemd worden. Het belangrijkste doel van de Inpres-activiteiten was (en is) een sociale en economische infrastructuur op te bouwen en tegelijk werkgelegenheid te scheppen. De uitgaven hiervoor bedragen sinds 1969 ongeveer 20% van het ontwikkelingsbudget. Aan het einde van Repelita I kon de regering terugzien op een succesvolle periode en bij de voorbereiding van Repelita II waren haar handen niet meer onmiddellijk gebonden door de directe noden. De aandacht kon zich nu richten op verhoging van de levensstandaard voor alle bevolkingsklassen en voor het leggen van de basis voor de toekomstige ontwikkeling van het land.

Het tweede Vijfjarenplan (1974/75-1978/79)

Het tweede Vijfjarenplan identificeerde een aantal lage inkomensgroepen en ging uit van een op werkgelegenheid gerichte strategie. Eveneens werden voorzieningen voorbereid voor de groeiende investeringen. Groeiende investeringen, niet alleen omdat investeringen voor vernieuwing meer vergen dan die voor herstel, maar ook omdat anders gericht, sociale investeringen werden verwacht. De groei werd dan ook welbewust lager gesteld dan de 9% die tijdens Repelita I was bereikt, nl. op 7 1/2% per jaar. Op internationaal gebied veranderde echter het nodige. In 1971 was de inwisselbaarheid van de dollar in goud

Oosterbaan & Le Cointre B.V. Goes

Telefoon (01100)-2.75.55

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 80 jaar drukker in Benelux voor bedrijven en organisaties

opgeheven en de internationale handel strompelde van crisis naar crisis. Veel belangrijke wijzigingen in de Indonesische economie ontrokken zich ten dele aan regeringsbeïnvloeding omdat ze het rechtstreeks gevolg waren van prijsontwikkelingen op de buitenlandse markten. Onder de stijgende prijzen was er één die gunstig was voor het land: die van olie. De bruto opbrengst steeg van \$ 1,1 miljard tijdens Repelita I (1972) tot \$ 6 miljard in het eerste jaar van Repelita II. Deze extra olie-inkomsten zijn door de regering aangewend om het plan te financieren, zodat de publieke sektor plotseling ruim in zijn middelen zat. Indonesië moest deze onverwachte middelen absorberen en deed dat door een aantal kapitaalsintensieve projecten te entameren. Er was nog een andere kracht werkzaam die uiteindelijk resulteerde in kapitaalsintensieve investeringen: de stroom van oliegeden bevorderde de kredietwaardigheid van Indonesië op de internationale geldmarkten boven mate. Van die mogelijkheid om geld op te nemen maakte ook de staatsoliemaatschappij Pertamina ijverig gebruik. Pertamina had een eigen ambiteus en uitgebreid ontwikkelingsprogramma, grotendeels kapitaalsintensief, waarop onvoldoende toezicht was van de centrale regering. Nog bedenkelijker was dat zo'n toezicht ook ontbrak op de bedrijfsvoering en Pertamina bleek van dermate optimistische veronderstellingen uit te gaan dat in feite een faillissement volgde. De Indonesische regering nam alle schulden en bezittingen van de oliemaatschappij over in maart 1975. Het Pertamina investeringsprogramma werd, voorzover zinvol en rendabel voltooid, voor andere onderdelen afgebouwd of direkt gestaakt wegens gebrek aan fondsen. Het deel van de deviezeninkomsten nodig voor aflossing van een rentebetaling op buitenlandse schulden steeg van enkele procenten tot de kritische grens van 20%. Tot verbazing van vrijwel een ieder wist de Indonesische

Vervolg op pagina 2

DEZE WEEK IN NG:

Commentaren	pag. 3
CDA-voorzitters voer kernwapendebat	pag. 4
Ontwikkelingssamenwerking	pag. 5
Kopen of huren	pag. 6
Uit de Arjos	pag. 7
ARP-richtlijnen inzake fusie	pag. 9
CDA-modelreglement inzake fusie	pag. 11.

Voornemens en uitkomsten

Toen de huidige Amerikaanse president Jimmy Carter vier jaar geleden als een betrekkelijk onbekende en als een volstrekte buitenstaander aan zijn zegetocht door de voorverkiezingen voor de democratische candidatuur begon, waren het vooral zijn opvattingen over de buitenlandse politiek die de aandacht trokken. Zich scherp afzettend tegen het nogal pragmatische buitenlands beleid van Henry Kissinger, maakte Carter zich tot tolk van al diegenen die een morele maatstaf wilden aanleggen aan de Amerikaanse buitenlandse politiek. Carter zei dan ook dat zijn beleid gericht zou zijn op een terugdringen van de wapeningspiraal, op een vermindering van het Amerikaanse defensie-budget, op een scherper beklemtonen van de noodzaak tot eerbiediging van de rechten van de mens en op een krachtiger doorvoeren van het non-proliferatiebeleid. Het was geen wonder dat juist deze elementen van Carter's verkiezingsprogramma sterk aanspraken: voor het eerst sinds vele jaren werd aan de Amerikaanse buitenlandse politiek weer de meetlat van de morele zuiverheid aangelegd.

Veelbelovende start

Toen Carter eenmaal het Witte Huis betrokken had begon hij met frisse moed en energie aan de inlossing van zijn verkiezingsbeloften. Onbarmhartig werd de zweep gehaald over een aantal régimes in Latijns-Amerika, die het met het respect voor de rechten van de mens niet zo nauw namen (en nemen, moet daar helaas aan toegevoegd worden), de Koreaanse machthebber, die evenmin van veel eerbied voor de rechten van de mens getuigde, kreeg te horen dat de Amerikaanse troepen geleidelijk van het Koreaanse schiereiland zouden

worden teruggetrokken; een delegatie vertrok naar Moskou met werkelijk zeer ingrijpende voorstellen voor de vermindering van strategische kernwapens; een zeer ambitieus non-proliferatie-programma werd gelanceerd, inclusief het voorstel voorlopig het opwerken van bestraalde splijtstoffen en het doorvoeren van de snelle kweekreactor stop te zetten; en een vermindering van de Amerikaanse defensie-uitgaven werd aangekondigd. Maar het applaus dat binnenslands tijdens de verkiezingscampagne had opgeklonken, bleef internationaal uit.

Uitblijvend applaus

De zo fel-bekritiseerde Latijns-Amerikaanse régimes lieten koeltjes weten dat ze van verdere Amerikaanse economische hulp verschoond wensten te blijven; het Kremlin reageerde met afgrijzen op de verstrekkende ontwapeningsvoorstellen en liet duidelijk weten de voorkeur te geven aan onderhandelingen à la Kissinger; de Westelijke bondgenoten toonden zich geschrokken over de uiterst pittige wijze waarop Amerikaanse vertegenwoordigers de schendingen van de mensenrechten in Oost-Europa aan de kaak stelden tijdens de evaluatiebijeenkomst over de slotactie van Helsinki te Belgrado; het non-proliferatie-programma kreeg een koude ontvangst, terwijl landen als Frankrijk, Duitsland en Japan, maar ook de Sovjet-Unie en toonaangevende landen uit de Derde Wereld lieten weten dat zij er niet over piekerden hun programma's inzake opwerking en snelle kweekreactor op een laag pitje te zetten; en binnenslands bleek ook het Congres niet erg bereidwillig mee te werken aan een vermindering van de

defensie-uitgaven.

Drie jaar later

Aan het eind van deze week is het drie jaar geleden dat Jimmy Carter het ambt van president van de machtigste staat ter aarde aanvaardde. Een nieuwe verkiezingscampagne is begonnen. Tot voor kort zagen de vooruitzichten op herverkiezing er voor hem niet bijster florissant uit. Voor een belangrijk deel heeft dat te maken met een grote ontevredenheid over zijn binnenlands beleid. Kan hij dat compenseren door er op te wijzen dat hij zijn beloften op het gebied van de buitenlandse politiek heeft waargemaakt? Ziehier de trieste balans: in Teheran scanderen duizenden dagelijks zijn naam omdat hij gemene zaak heeft gemaakt met de Sjah, wiens uitlevering wordt verlangd omdat hij de rechten van de mens met voeten trad; datgene wat uit de ontwapeningsbesprekingen met de Russen is te voorschijn gekomen, een SALT-accordering à la Kissinger, kan geen meerderheid in de Amerikaanse Senaat verwerven, niet omdat het niet ver genoeg gaat, maar omdat het te ver gaat en het is de President zelf die om uitstel van behandeling heeft moeten vragen; de stopzetting van de hulpverlening van Pakistan, omdat dit land ernstig op weg lijkt om zich een kernwapen te verschaffen, moet worden ongedaan gemaakt na de Russische inval in Afghanistan, waarmee Carter's non-proliferatiebeleid een geduchte knauw krijgt. En wanneer Carter wordt verweten dat hij Amerika's positie in de wereld heeft ondermijnd, neemt zijn veiligheidsadviseur Brzezinski hem voor de Amerikaanse televisie in bescherming door er op te wijzen dat Carter meer heeft gedaan voor de versterking van Amerika's militaire slagkracht dan één van de vorige vier presidenten.

Dromer of brokkenpiloot?

Wanneer je kijkt naar de voornemens en naar de uitkomsten, dan vraag je je af: wat is er mis gegaan en waar is het misgegaan? Een ding staat vast: Carter is er de man niet naar om gemakkelijk dingen te beloven tijdens een verkiezingscampagne om ze vervolgens, eenmaal verkozen, gemakkelijk te vergeten: een bedrieger is hij niet. Was hij dan een wereldvreemde idealist die,

geconfronteerd met de realiteit, zijn uitgangspunten moest herzien? Naar aanleiding van zijn ongelukkige uitlating dat hij in één week (na de invasie in Afghanistan) méér geleerd heeft over de bedoelingen van de Sovjet-Unie dan in de voorafgaande drie jaar, zal hij ongetwijfeld als zo'n vreemde idealist worden afgeschilderd. Toch lijkt dit een vertekening van de man Carter. Hij heeft gepoogd gestalte te geven aan de idealen die door hem in het jaar 1976 werden verwoord. Maar is hij dan misschien een brokkenpiloot? Zou een ander vanuit dezelfde idealen meer resultaat hebben kunnen boeken, wellicht hebben kunnen wijzen (wat Carter niet kan) op een aantal (of zelfs maar één) dictatoriale régimes die door toedoen van de Amerikaanse rol ten val waren gekomen? Toegegeven, Carter is niet een uiterst behendig politicus, hetgeen hem op toenemende kritiek in eigen land kwam te staan, zijn optreden was ook niet altijd even consistent, waardoor de geloofwaardigheid ervan niet altijd even overtuigend overkwam. Maar alvorens hem dit te verwijten, zou men eerst moeten nagaan wat de oorzaken waren van die inconsistentie, wat hem er toe dwong het ene dictatoriale régime wat soepeler te behandelen dan het andere.

De boze wereld?

Men kan de zaak ook omdraaien en zeggen: het lag niet aan Carter; het zaad dat hij zaaide was wel goed, maar het viel op de rotsen. En niet kan ontkend worden dat zelfs Amerika's bondgenoten nogal sceptisch gestemd waren ten aanzien van zijn denkbeelden (ook hier was Nederland in Carter's eerste regeringsjaar zeker weer Amerika's trouwste bondgenoot, maar terwijl na verloop van dat jaar de rest van de wereld met enige opluchting constateerde dat de president bij zinnen leek te komen, zakte hier te lande de hoop in). Maar als zelfs de president van het machtigste land ter wereld er niet in slaagt de internationale samenleving een iets zuiverder karakter te geven, en niet bij machte is de idealen waarvan ook het Handvest van de Verenigde Naties getuigt iets concreter gestalte te geven, wat maken wij ons in Nederland dan druk over de rol die Nederland op dat gebied zou kunnen spelen? Of zou het wellicht zo zijn dat Amerika juist omdat het de machtigste mogendheid is en zo ongelofelijk veel

uiteenlopende belangen heeft, minder geëigend is om de voorttrekkersrol op dit vlak op zich te nemen? Een interessante vraag, maar niet zo gemakkelijk te beantwoorden.

Heeft dit verhaal een moraal

We mogen rustig aannemen dat Carter bij het voorbereiden van zijn huidige verkiezingspeeches wel eens betuurd zijn verhalen van vier jaar geleden zal doorlezen. En we mogen er evenzeer van uitgaan dat zijn redevoeringen nu een iets andere geest zullen ademen dan die van destijds, zonder dat ons dit tot de conclusie behoeft te leiden dat Carter zijn idealen heeft gewijzigd of heeft verloren. En in ieder geval is het te hopen dat dezelfde geluiden van weleer over de noodzaak van een rechtvaardiger en veiliger wereldsamenleving weer zullen klinken, bij monde van Carter of van een ander, want de Wereld en Amerika hebben die geluiden hard nodig. Carter's regeringsperiode is nog onvoldoende geanalyseerd om er een moraal aan te verbinden. Maar een (overigens goedkoop) lesje zou kunnen zijn dat het kennelijk gemakkelijker is om de weg naar het ideaal van achter het bureau te schetsen dan die schets van achter de regeringstafel in te vullen. Want van achter het bureau kun je die wegen naar de verschillende idealen allemaal apart uittekenen, terwijl je achter de regeringstafel merkt dat die wegen elkaar onophoudelijk kruisen en snijden, wat in de praktijk leidt tot verkeersopstoppingen, knelpunten, aanrijdingen en botsingen. Het is misschien een goedkope les, het intrappen van een open deur wellicht, maar toch wel nuttig om van tijd tot tijd even op je te laten inwerken.

P.H.K.

Vervolg van pagina 1

Indonesië I

regering de crisis in goede banen te leiden. Voor de tweede maal had briljant economisch management het tij gekeerd. Toch blijven de gevolgen van het Pertamina-debacle voelbaar. Het geld nodig om de gaten te dichten blijft verloren voor ontwikkelingsinvesteringen. De groei van het nationaal inkomen na 1975 was lager.

In het tweede plan stelde de regering zich ook minder liberaal op dan ze in het eerste had gedaan. De overheid begon een groeiend overwicht te krijgen in de industriële sektor ten koste van de particuliere bedrijven. Ter vergelijking: in Repelita I was 2 % van de binnenlandse investeringen afkomstig van de overheid, aan het einde van Repelita II was dat ongeveer 60 %. Deze investeringen zijn grotendeels naar kapitaalsintensieve sectoren gegaan zoals zware industrie (staal, cement, kunstmest, papier en pulp), verbindings- en energie. Hoewel er een aantal programma's zijn ter ondersteuning van de kleine industrie en de huisnijverheid, maatregelen om de Indonesische participatie in het economisch gebeuren te vergroten t.o.v. de buitenlanders, kan gesteld worden dat de regering in verhouding te weinig heeft gedaan om de kleine industrie en de nijverheid te bevorderen. Het investeringsprogramma heeft ook weinig bijgedragen aan de creatie van werkgelegenheid. Hoewel de stelling

van de Indonesische regering dat een aantal kapitaalsintensieve projecten onontbeerlijk zijn, en dat Indonesië inmiddels zelfvoorzienend is voor cement en kunstmest (we zagen hierboven al hoe dringend versterking van de betalingsbalans nodig was na de Pertamina-crisis) volledig juist is, evenals het feit dat Indonesië een achterstand heeft op energiegebied (de elektriciteitsconsumptie per hoofd van de bevolking bedroeg maar 17 % van die in India, toch ook geen rijk land) wat remmend werkt op de ontwikkeling, toch kan de vraag gesteld worden of een wat rustiger fasering van dit soort projecten niet meer ruimte had gegeven aan een aantal andere beleidsdoelen (gelijkheid, werkgelegenheid), die dan op een meer evenwichtige wijze gedeeltelijk verwezenlijkt hadden kunnen worden. Ook tijdens Repelita II werd het succesvolle Inpres-programma voortgezet, in 1977/80 leverde het 180 miljoen mandagen op en het droeg bij aan de produktiegroei, vooral in de agrarische sektor. Hoe fraai dit resultaat ook is, bedacht moet worden dat het Inpresprogramma geen volledige oplossing kan bieden voor de werkgelegenheids- en armoedeproblemen op structurele basis. In deze periode kwam ook het resultaat van het familieplanningprogramma dat op Java en Bali was gevoerd aan het licht.

Het derde Vijfjarenplan (1979/80-1984/5)

Hoewel dit programma vrij weinig kost (\$35 miljoen) is het buitengewoon succesvol gebleken. De bevolkinggroei is tot 2 % of zelfs daarbeneden gedaald.

De uitgangspunten van het nu juist aangevangen vijfjarenplan zijn gelijkheid, groei en stabiliteit. De regering streeft naar een gelijkere verdeling van de resultaten van de ontwikkeling over de hele bevolking. Het plan gaat uit van een stijging van het nationaal inkomen met 6 1/2 %, een groei, die vooral in de industrie (11 %), verbindings (10 %) te vinden is. Onderzoeken wijzen uit dat de landbouw slechts zeer beperkte groeimogelijkheden meer heeft, de groei is geraamd op 3 1/2 %. Toch probeert de regering de rijstproductie te stimuleren (b.v. irrigatie) om de afhankelijkheid van de rijstimporten terug te brengen. (Indonesië importeert nu ongeveer 30 % van het totale aanbod op de wereldmarkt voor rijst). In het verleden is de exportsector een van de belangrijkste financiers geweest van het ontwikkelingsbudget. De regering streeft dan ook naar stimulatie van de arbeidsintensieve exportindustrie, en om de werkloosheid op het platteland, voortkomend uit de verminderde werkgelegenheid in de landbouw, op te vangen naar rurale bedrijvigheid.

Conclusies

Hoewel er zaken zijn voorgevallen die niet hadden mogen gebeuren, met name had het systeem zo ingericht moeten zijn dat een Pertamina-affaire onmogelijk was geweest, en hoewel er ook nog een aantal andere kritische kanttekeningen te plaatsen zijn, b.v. de té kapitaalsintensieve investeringen tijdens Repelita II, moet gesteld worden dat de huidige Indonesische regering, vertrekkend vanuit een vrijwel onmogelijke positie, erin geslaagd is het land een gezonde economische

basis te geven en de regelmatige aanvoer van redelijk geprijsd voedsel in het hele land veilig te stellen. Het hele land heeft geprofiteerd van de vooruitgang. Ook de kleine man. Minder zeker is of zijn positie hoewel absoluut verbeterd, niet relatief verslechterd is. Een eensluidend antwoord, geldend voor alle regio's voor stad en platteland is hierop niet te geven. Samenvattend: de Indonesische

regering heeft een indrukwekkende prestatie geleverd in sociaal economisch opzicht. In een volgend artikel zullen we nader ingaan op de mensenrechtensituatie zoals die nu weer in het nieuws is gekomen.

Drs. J. van Bolhuis
ontwikkelings-
economist

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 17,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 12,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Loonpauze

Zonder vreugde heeft de regering een loonpauze van twee maanden afgekondigd. Dat dat zonder vreugde geschiedt is om meer dan één reden begrijpelijk, al was het alleen maar omdat de pauze zelf niets oplost, de problemen alleen maar verdicht. De regeringspartijen hebben deze maatregel niettemin onvermijdelijk genoemd en ook dat is begrijpelijk. In een periode waarin van aanzienlijke nationale verarming moet worden gesproken, is het van het grootste belang verantwoorde beslissingen te nemen met betrekking tot de verdeling van die verarming. De discussies spitsen zich er dan ook al op toe hoe die verdeling dient te geschieden. Het is te hopen dat er daarnaast ook nog aandacht zal worden besteed aan de meer structurele problematiek, want de nationale verarming alleen toeschrijven aan de verhoging van de energie-prijzen (die langzamerhand ook een structureel karakter verkrijgen) lijkt wat al te eenvoudig. En niemand kan er belang bij hebben dat we over een half jaar of over een jaar moeten gaan praten over de verdeling van de volgende verarming.

Belangrijke gesprekken

De discussies die binnen de hoogste partijorganen plaatsvinden deze weken over de moeilijkheden die zijn ontstaan naar aanleiding van het kernwapendebat in de Tweede Kamer, zijn van een moeilijk te overschatten belang. Het gaat zowel om het wezen als om de herkenbaarheid van het CDA in heden en toekomst. Het gaat ook om de stijl van het politiek voeren. Bij dit soort gesprekken dreigt altijd het gevaar dat de personen belangrijker worden dan de zaak, waar het om gaat. Om dit te voorkomen is de grootste behoedzaamheid vereist, zowel bij diegenen die in de discussie een rol spelen als bij diegenen die van buitenaf op die discussie reageren. Waar het gaat om een zaak die voor alle betrokkenen van zo eminent belang is, is het te hopen dat die uiterste behoedzaamheid ook kan worden opgebracht.

Onhandig

De uitlatingen door de

minister-president gedaan over de Nederlandse deelname aan de Olympische Spelen te Moskou vormen geen schoolvoorbeeld van politieke behoudzaamheid. Nog afgezien van het feit of het wel politiek zuiver is te zeggen dat de beslissing over deelname uiteindelijk ligt bij de atleten zelf maar dat de overheid geen financiële steun zal verlenen, had de minister-president zich er toch eerst wel van mogen vergewissen of de regering wel financiële steun verleent. De mededeling dat de minister van CRM eerst nog moet nagaan of op haar begroting gelden voor dit doel voorkomen had natuurlijk nooit mogen worden gedaan. Zoiets moet eerst worden onderzocht alvorens een mededeling naar buiten wordt gedaan. We hebben nu een nieuw incidentje dat op de meest eenvoudige wijze had kunnen worden voorkomen.

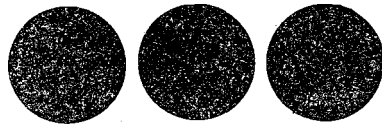
Sancties

Het is niet zonder ironie dat het ontbreken van een sanctiewet voor het eerst actueel wordt in een geval waarbij de tegenstanders van het nog immer bij de Eerste Kamer liggende wetsontwerp waarschijnlijk het minst last hebben van de vrees die zij met betrekking tot het ontwerp koesterden. Het gaat hier immers om steunverlening aan door Amerika gewenste sanctie-maatregelen. Interessanter echter is dat de sanctie-wet ook in het onderhavige geval toepassing zou missen. Tot dusverre kan immers niet gesproken worden van aanbevelingen van internationale organisaties om tot sancties over te gaan terwijl er nog evenmin internationale afspraken (de term, waarvoor de VVD zo bevreemd was) zijn gemaakt. En wanneer men let op de reacties uit Parijs en Bonn, dan is het nog geenszins zeker dat die afspraken er ook komen. Waar het dus op aankomt is een eigen afweging door het parlement of de schendingen van het internationale recht die hebben plaatsgevonden als zo ernstig moeten worden beschouwd, dat éézijdig optreden van Nederland, dat niet direct het slachtoffer is, geboden is, zij het dat dit éézijdig optreden geschiedt tezamen met één of meer anderen.

Zot

De heer Brezjnev is er niet in geslaagd veel begrip te wekken voor zijn verklaring van het Russische ingrijpen in Afghanistan. Die uitleg kan ook niet anders dan een belediging voor het gezond verstand genoemd worden. Er zou een samenzwering hebben bestaan van Amerika, China en Pakistan tegen de onafhankelijkheid van Afghanistan. Dat land zou daarop de hulp van de Sovjet-Unie hebben ingeroepen. Tot zover loopt het verhaal logisch, zij het dat alle bewijsvoering ontbrak. Maar hoe kan vervolgens de enige die die hulp rechtsgeldig kan invoeren, de Afghaanse president, door de hulpgevers worden ter dood gebracht, terwijl diegene, die zich thans op die hulpinoering beroept, de huidige president, op het moment van de invasie geen enkele functie bezat en niet eens in zijn land was? Bij de inval in Tsjecho-Slowakije in 1968 klom het verhaal van de gevraagde en verleende broederhulp al niet erg overtuigend, nu klinkt het wel bijzonder vals. Het is goed dat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties die valsheid goed heeft gehoord. En zelfs Khomeiny, die wat hulp best kan gebruiken, heeft al laten weten dat hij van dit soort broederhulp niet is gediend.

OVERWEGENDE

Het kernwapendebat: De CDA-tien en ons parlementair stelsel

In Nederlandse Gedachten van vorige week heb ik uitgebreid geschreven over de zaak van de kernbepaaling. Het lijkt mij dat het misschien voor de meningsvorming zin heeft een buitenstaander aan het woord te laten. Ik trof onderstaand artikel aan in het maandblad Tijd en Taak. Bijgaand geef ik dit artikel van mr. E. Jurgens, voorzitter NOS, in z'n geheel weer.

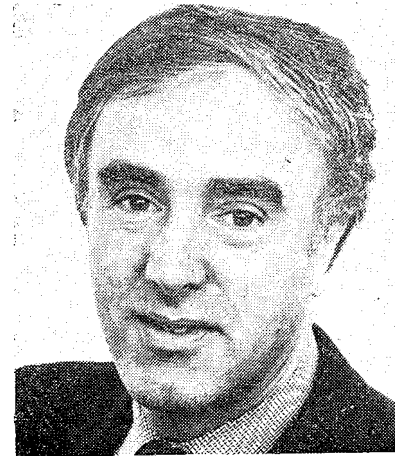
„Onder degenen die teleurgesteld zijn over de beslissing die de Tweede Kamer in meerderheid heeft genomen om wél betrokken te zijn bij het voornemen om het kernwapen-arsenaal van de NAVO te „moderniseren“ – en tot die ontgoochelden behoor ik zelf – is er ten onrechte tevens de neiging om over de tien 'dissidente' CDA-Kamerleden heen te vallen, alsof zij in feite deze beslissing hebben genomen.

Sterker nog, je vindt allerlei laatdunkende kwalificaties van dit tiental in oppositionele dag- en weekbladen, erop neerkomende dat ook deze tien weer bewezen hebben hoe onbetrouwbaar/lat/hypocriet confessionele politici eigenlijk zijn. Ik acht dat verregaand onbillijk. In feite hebben de tien moeten buigen voor de soms harde werkelijkheid van ons parlementair stelsel, namelijk dat de regering moet steunen op een meerderheid van de Tweede Kamer. Gevolg van deze norm is dat parlementariërs binnen de regeringsmeerderheid weinig bewegingsvrijheid hebben, althans zo gauw het op stemmen aankomt in de Kamer. Daarvóór kunnen zij intern, binnen partij en coalitie, fikse druk uitoefenen, zeker als de ministerraad nog leden telt die óók roerig zijn (dat lijkt overigens in dit geval helaas niet het geval te zijn geweest). Maar als de zaak „on the floor of the House“, dat wil zeggen in de openbare vergadering van de Kamer, wordt beslist, en als het gaat om een zaak waar het voortbestaan van het kabinet van afhankelijk is – en dat was hier

het geval, vanwege het harde standpunt van de coalitie-partner, de VVD – dan gaat het in feite niet meer om de zaak zelf, maar om het politieke leven van het kabinet. Tevens kunnen de scherpe kantjes er al zoveel mogelijk afgeslepen zijn door een kundige fractie-leiding, zodat de val van het kabinet geen wezenlijke bijdrage meer vormt voor de beslissing in de zaak zelf, en er in ieder geval geen mooie principiële zwart-wit keuze meer is. Dat was hier het geval. De NAVO zou tóch zijn gang gaan, ook zonder Nederland, en bovendien heeft Nederland zich nog niet vastgelegd op plaatsing van de nieuwe raketten op Nederlands grondgebied. Dat besluit is heel handig vooruitgeschoven tot na de periodieke verkiezingen in 1981. Ondanks dit alles hadden de tien toch kunnen besluiten om voor de motie-Stemerink te stemmen in de nacht van 19 op 20 december. Maar dat was op de eerste plaats een motie van wantrouwen geweest in het kabinet-Van Agt, en pas in de tweede plaats een uitspraak over kernwapen-modernisering. Zo functioneert het parlementaire stelsel nu eenmaal.

Minderheid

De minderheid in de CDA-fractie heeft mijns inziens de mogelijkheid tot interne druk binnen die fractie in de periode vóór het Kamerdebat behoorlijk uitgebuit, inclusief het stemmen vóór de eerdere motie-Stemerink, die was gericht op het innemen van een bepaalde positie in de NAVO-ministerraad tijdens de besluitvorming rond deze zaak. Kortom, ik had het liever anders gehad, maar ik zie geen redelijke reden om die tien nou in de politiek-morele beklagdenbank te zetten. Daar komen twee overwegingen bij, die mij zijn ingegeven als lid van een van de regeringsfracties onder het kabinet-Den Uyl. Daar hebben we minstens twee zaken gehad die voor

mijn fractie, die van de PPR, onaanvaardbaar waren, omdat zij een principieel verkeerd beleid indiceerden. De ene zaak betrof de levering van kernreactorvaten aan Zuid-Afrika, de ander de afsluiting van de Oosterschelde. In deze gevallen bestond ook onenigheid, zoals dat in een progressief kabinet betaamt, binnen het kabinet zelf. Een minderheid in de PvdA, en de PPR, ijverden voor niet-levering en voor niet-afsluiting. Er wordt in zo'n situatie natuurlijk een enorme druk uitgeoefend vanuit het kabinet, althans vanuit de meerderheid daarvan, op 'dissidente' groepen binnen de regeringsfracties. Dat in deze beide kwesties de zaak voor de minderheid goed afliep, was mijns inziens te danken aan het feit dat het kabinet zelf niet eensgezind was, en aan het feit dat het hier ging om twee beslissingen die, ook al kreeg de minderheid haar zin, geen wezenlijke afbreuk konden doen aan het kabinetsbeleid op de korte termijn – al was het lange-termijneffect in beide gevallen volstrekt in strijd met hetgeen Keerpunt '72 in het vooruitzicht had gesteld. Maar wat hadden wij nou gedaan als ons verzet tegen beide zaken het kabinet-Den Uyl, moeizaam tot stand gekomen als het was, om zeep had geholpen? Dan weet ik het nog niet, we liepen op het uiterste randje. Zoals nu ook de CDA-tien deden.

Ook in PvdA en D'66

Mijn tweede overweging om de CDA-tien niet hard te vallen is het feit dat we in dat geval ook de D'66'ers en PvdA-leden die in het verleden steeds

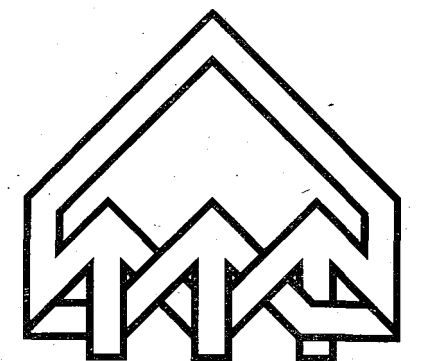
een genuanceerd ander geluid inzake de kernwapen-strategie hebben laten horen ook zouden moeten betichten van onoprechtheid. Want ik maak mij sterk dat er onder de stemmers vóór de motie-Stemerink ook wel een aantal te vinden is, dat eigenlijk het regeringsstandpunt min of meer deelde. Het zijn degenen die eerder te kennen hebben gegeven het IKV-standpunt niet zo verstandig te vinden, en die – vanuit te respecteren morele en internationaal-politieke overwegingen – de consequenties plachten te trekken uit het feit dat de NAVO én het Warschaupakt zijn gebaseerd op verdedigingssystemen van nucleaire afschrikking.

Toch waren er binnen de PvdA en D'66-fracties geen openlijke

dissidenten, hoewel de gevolgen van zo'n afwijkend standpunt binnen een oppositie minder vergaand zouden zijn geweest dan CDA-stemmen voor een motie-Stemerink, welke immers tevens een motie van afkeuring was. Ik billijk de bereidheid van deze mensen, zeker nu de toepassing van Nederlands grondgebied betreft twee jaar is uitgesteld, om niet uit de boot te willen vallen. Vandaar dat ik ook, met pijn in het hart, begrip kan opbrengen voor de CDA-tien. Ik reken er ook op dat zij zullen blijven ijveren voor de zaak zelf. Er is pas een eerste stap gezet. En binnen het CDA, met name binnen de ARP, is duidelijk iets op gang gekomen.”

H. A. de Boer

Oproep van de partij- voorzitters

CDA ONDER EÉN DAK

De laatste maanden is zowel landelijk, regionaal als plaatselijk hard gewerkt aan een goede voorbereiding van de actie CDA Onder één dak. Daarbij was het de opzet om in december naar al onze leden te gaan met een driedelig verzoek:

- geef financiële steun voor het nieuwe CDA-huis (postgiro 397979);
- werf minstens één nieuw lid;
- noteer zo mogelijk tien namen van CDA-sympathisanten.

Wij realiseren ons dat al die vrijwilligers, die voor deze actie op pad zijn geweest of zich er op dit moment voor inzetten, onder weinig gunstige omstandigheden hebben gewerkt. En ook alle andere leden zullen met zorg naar de concrete politieke situatie hebben gekeken en zich mogelijk hebben afgevraagd waarom juist nu een actie, die zo nadrukkelijk is gericht op de verdere eenwording van het CDA in dit belangrijke jaar.

In een politieke partij vinden geëngageerde en openhartige discussies plaats over fundamentele onderwerpen. In de groei naar eenheid binnen het jonge CDA is zo'n gistingproces des te sterker.

Het zoeken naar verantwoorde oplossingen voor de grote problemen van de tachtiger jaren vraagt veel inzet. Vrije meningsuiting is daarbij een groot goed, ook al toont het de worsteling waar wij mee te maken hebben. Daarvoor moet ruimte zijn. Zo alleen kunnen wij ons gezamenlijk doel bereiken. Daarbij vinden wij het slagen van de actie CDA Onder één dak van groot belang. Een landelijke partijorganisatie, van waaruit goede initiatieven worden genomen, alsmede een sterke achterban zijn onmisbaar.

Daarom roepen wij u nogmaals op met deze actie voort te gaan. Het CDA móét onder één dak komen.

CDA-voorzitter Steenkamp over CDA

1. Het CDA heeft jaren lang veel energie gestoken in de discussie over de grondslag. Daarnaast zijn er voortreffelijke rapporten verschenen; zie rapport commissie van Verschuer: Zie rapport Uitgangspunten. Deze discussie en deze rapporten zijn niet voor niets geweest. Het moet duidelijk zijn dat het CDA een beginselpartij is, en daarom hebben wij ons in het verleden en zullen wij ons in de toekomst blijven bezinnen op de doorwerking van ons beginsel. Er mag geen twijfel over bestaan dat het CDA een beginselpartij is. Ikzelf heb nooit bedreigd met opstappen. Maar als het CDA zijn afkomst en zijn grondslag zou verloochenen, en niet zou willen handelen vanuit een beginsel, dan zou ik ook zelf niet meer mee willen doen.

2. De leden van het CDA moeten aanspreekbaar zijn op het beginsel en op de normen die wij aan de Bijbel

ontlenen. Ik noem U de gerechtigheid, het kenmerk van een maatschappelijke orde, de solidariteit, de verantwoordelijkheid.

3. Maar wij leven in een verdeeld land, wij hebben altijd coalitiekabinetten, wij weten wat de betekenis is van smalle marges en van kleine stappen. En wij leven zeker nu in een soort tunnel-situatie, een periode van grote onzekerheid. Ik wijs u op de betiteling voor de 80'er jaren van de Engelse premier Thatcher, genoemd de gevaarlijke jaren. Carter noemt de huidige internationale situatie de meest gevaarlijke sinds 1945. En als we kijken naar de situatie in Nederland, dan lijkt in het jaar 1980 de wal economisch het schip te keren. Welnu, in zo'n onzekere situatie moet je uit alternatieven kiezen, en moet je prioriteiten stellen. Maar je leeft in een gebroken wereld, en je hebt met een weerbarstige

materie te maken. Daarbij moet je je beginselen concretiseren. Als we kijken naar het verleden dan hebben de christen-democraten grote bijdragen geleverd bij hervormingen. Ik noem U: sociale zekerheid, medezeggenschap, inkomensverdeling, milieu, onderwijs, ontwikkelingslanden. Dit geldt ook voor het punt van de vredespolitiek. De vredespolitiek berust enerzijds op beheersing van de wapenwedloop, en anderzijds op waakzaamheid. Het stormt in de wereld, het stormt ook rondom ons en bij ons. Juist nu moet niemand weggaan. Wij kunnen ook niemand missen, maar daarvoor is wel de voorwaarde dat je ruimte voor elkaar schept. In het CDA mag ademnood niet voorkomen en is de inbreng van een ieder welkom. Wij kunnen niemand missen en samen zullen wij ook in het stormtij geduldig moeten zoeken naar oplossingen om een antwoord te geven op de grote vragen van onze tijd en daarin hervormend werkzaam te zijn. Bovenstaande zijn hoofdpunten uit zijn rede, gehouden bij de opening van het CDA-bureau te Sittard op 11 januari j.l.

Samen op weg in het onderwijs

Het Ontwikkelingsplan voor het Voortgezet Onderwijs (OPVO) van Pais is een nieuw concept voor het voortgezet onderwijs, dat de lijn, die door Van Kemenade is ingezet en door de CDA-Tweede-Kamerfractie is ondersteund, in een geheel andere richting ombuigt. Indien het OPVO ongewijzigd wordt aanvaard, betekent dit twintig stappen achteruit voor het onderwijs dat vanuit evangelische beginselen de zwakkeren in de samenleving een extra kans wil geven.

In de „Nederlander” van 7 december 1979 geeft Tweede-Kamerlid Van Leijenhorst (Een „uit het leven gegrepen” onderwijsplan) aan, dat er twee soorten critici zijn van het OPVO: ten eerste zij die als voorstander van de middenschool vinden dat het OPVO niet ver genoeg gaat, ten tweede de „behoudenden” die vinden dat het OPVO veel te ver gaat. Beide kampen bedienen zich dus van dezelfde argumenten.

Ik ben Van Leijenhorst zeer erkentelijk dat hij schrijft dat de Tweede-Kamerfractie van het CDA destijds aan staatssecretaris De Jong gevraagd heeft (let op!), „de uitgangspunten van de middenschool te verheffen tot doelstellingen van het voortgezet onderwijs”. Van Leijenhorst c.s. meent echter met het product „OPVO” het antwoord op de gestelde vraag gekregen te hebben. Niets is minder waar.

Het gat van Nederland

Het OPVO onderscheidt twee fasen voor het voortgezet onderwijs. De eerste fase omvat het 4-jarig LBO, het 4-jarig MAVO en de 3-jarige onderbouw van het HAVO en VWO. De tweede fase omvat de bovenbouw van het HAVO, het VWO en het gehele middelbare beroepsonderwijs, inclusief de nieuwe mode „kort-MBO”. Het merkwaardige is nu, dat er alleen doelstellingen worden geformuleerd voor het eerste deel van de eerste fase: de tweejarige brugperiode, en voor de gehele tweede fase. Er zijn dus geen doelstellingen voor het tweede deel van de eerste fase, welk feit inmiddels in onderwijskringen „het gat van Nederland” wordt genoemd. Door het gat gaat elk beleid van het eerste deel van de eerste fase grandioos de mist in, in het tweede deel van de eerste fase. Hiervan zijn de MAVO- en LBO-scholen de dupe, en de leerlingen die op deze typen school gaan, zoals weldra zal blijken. Het beleid ten aanzien van de brugperiode in het OPVO is een combinatie van drie zaken:

- a. onderwijs volgens nieuwe doelen;
- b. een eindexamen of een serie toetsen aan het eind van de twee jaar, gekoppeld aan de idee van „elementair” onderwijs (4-14 jaren);
- c. een serie oude en nieuwe vakken, veel om op te noemen, te veel om in het onderwijs te verwerken.

De nieuwe doelen

Laten wij de in het OPVO genoemde doelen eens onder de loep nemen: Op pagina 9 van het plan staan de drie

doelstellingen voor het totale onderwijsbeleid geformuleerd:

1. persoonlijke ontplooiing;
 2. actief en democratisch staatsburgerschap;
 3. maatschappelijke en economische weerbaarheid.
- Op pagina 6 van het OPVO vinden we daarenboven de doelen voor het eerste deel van de eerste fase van het voortgezet onderwijs (dus van de brugperiode):
- „voorkoming van te vroege studietoelagen en beroepskeuze voor de leerlingen;
 - voortzetting van het streven van de basisscholen om alle leerlingen gelijkwaardige mogelijkheden te bieden voor ontplooiing van hun talenten;
 - bevordering en verbreding van het onderwijs- en vormingsaanbod;
 - intern gedifferentieerde onderwijsleersituaties aan te bieden, die passen bij het bevorderen van de op pagina 9 genoemde drie doelstellingen.” (Dit zijn de hierboven geciteerde doelstellingen, vdD).
- Deze globale doelen lijken erg mooi. Maar bij het invullen van het een en ander, in combinatie met elkaar, komt men vaak voor consequenties te staan, die men zich niet gerealiseerd heeft bij het aanvaarden van de voornoemde globale doelen.

Zo eiste één van Van Kemenades uitgangspunten voor de middenschool een evenwichtige verhouding tussen de individuele ontplooiing en de sociale bewustwording. In combinatie met een ander uitgangspunt: „de verbreding van het onderwijs- en vormingsaanbod”, kon deze globale doelstelling slechts leiden tot een heterogene brugperiode van minstens twee jaren, met zogeheten „interne differentiatie”: dat houdt in, dat leerlingen van verschillende begaafdheid samenwerken in één groep, maar waarbij de aangeboden leerstof individueel op elke leerling wordt afgestemd. Een dergelijke brugperiode stond niet in de uitgangspunten te lezen, maar was er wel een onontkoombaar gevolg van. De hierboven geciteerde, door Pais aangeboden doelen, gaan in een andere richting. Het feit dat naast de individuele ontplooiing de sociale bewustwording is weggevoerd, heeft verstrekkende consequenties, ook voor de uitleg van de andere doelen. De „ontplooiing van de talenten” is een strikt individuele zaak geworden, en staat alleen in dienst van de persoonlijke carrière van de leerling. Voeg hieraan toe de maatschappelijke en economische weerbaarheid, en het beeld van de carrière-jager is compleet, op het jachtveld na. Het jachtveld wordt echter gegeven in de

door dr. H. G. van den Doel

globale doelstelling: „bevordering van verbreding van het onderwijs- en vormingsaanbod”. Wat dit bij Pais betekent, wordt uitgelegd in de Memorie van Toelichting van de Onderwijsbegroting voor 1980, op bladzijde 14, waarin een „breed onderwijsaanbod” in verband wordt gebracht met de onderwijsconsument, die kan kiezen uit een scala van gevarieerde, flexibele studiemogelijkheden. Dit is terecht door Van Leijenhorst geheld bij de behandeling van de onderwijsbegroting 1980.

In de doelen staat niets dat wijst op de noodzaak tot solidariteit tussen de kinderen van verschillende begaafdheid, om samen op weg te gaan en samen doelen te bereiken. Voor deze solidariteit is door Van Leijenhorst een lans gebroken tijdens de recente begrotingsbehandeling. In het OPVO worden wel voorstellen gedaan voor interne differentiatie, doch deze dient andere zaken dan solidariteit, en is daarmee een bedenkelijk instrument geworden. Wanneer deze interne differentiatie in een verkeerde kontekst en situatie wordt geplaatst, kan dit de ongelijkheid tussen de kinderen bevorderen, in plaats van deze af te zwakken. In het OPVO heeft Pais in de formulering van zijn doelen en in de combinatie van het ene met het andere doel, een aanzet gegeven tot tegenovergestelde onderwijsinhouden. De presentatie wekt echter de indruk, alsof het om dezelfde zaken zou gaan als bij Van Kemenade.

Eindexamen na twee jaar en nieuwe vakken

Zoals bekend, heeft Pais met veel tam-tam de idee van „elementair onderwijs” (4- tot 14-jarigen) gelanceerd, maar deze conceptie onder politieke druk moeten terugnemen. Niettemin gonst het OPVO van elementair onderwijs. Het is een nieuw soort basisonderwijs, dat echter afgesloten wordt met een eindexamen of serie eindtoetsen aan het einde van het tweede jaar. Alles wat de basisschool niet heeft kunnen waarmaken: daarvoor moet nu de leerling in het voortgezet onderwijs worden klaargestoomd en wel in twee jaar tijds, want dan volgt de examinering. Maar tot troost wordt gesuggereerd, dat de leerling die nog niet aan de gestelde eisen voldoet, er nog een of twee jaartjes langer over mag doen: „Afhankelijk van de individuele leerling kan de overgang op omstreeks 14- tot 16-jarige leeftijd plaatsvinden.” (OPVO, p. 5). In die twee jaar moet de leraar in het voortgezet onderwijs de leerling klaarmaken voor de volgende vakken: (OPVO, p. 21-22): Nederlands, Engels, Duits, geschiedenis, aardrijkskunde,

wiskunde, biologie, natuurkunde, algemene techniek, algemene technische oriëntatie (inclusief huishoudkunde), muziek, tekenen, handvaardigheid, lichamelijke opvoeding en studielessen. Of dit alles nog niet genoeg is, wordt onderzocht of het volgende er wellicht ook nog bij kan: milieukunde, omgangskunde, maatschappijleer en consumentenopvoeding.

De gevolgen zijn duidelijk: In twee jaar voortgezet onderwijs valt hier niet aan te voldoen. Dus zal het basisonderwijs het leeuwenaandeel voor zijn rekening moeten nemen. Hierdoor wordt het pedagogisch klimaat, dat de nieuwe wet op het basisonderwijs mogelijk maakt, in één klap bedorven.

Het elementair onderwijs is de „oude opleidingschool” geworden, waar de leerlingen worden klaargestoomd voor de tweede fase van het voortgezet onderwijs. Als ze daaraan niet voldoen, vallen ze in „het gat van Nederland”: het tweede deel van de eerste fase, waarvoor geen beleidsdoelstellingen zijn gecreëerd doch daardoor een bij uitstek geschikte vergaarbak van drop-outs.

De partijvoorzitters over situatie na het kernwapendebat

De voorzitter van het CDA en de voorzitters van ARP, CHU en KVP hebben zich beraden op de situatie welke is ontstaan na het kernwapendebat, waarbij een 3-tal leden van de Programmacommissie hun werkzaamheden opschortten en een aantal leden van het CDA van hun onvrede met de wijze van behandeling en de afloop deden blijken.

1. De 4 voorzitters betreuren dat het op 19-12-1979 door de Tweede Kamer gevoerde kernwapendebat niet heeft kunnen eindigen in een strikt zakelijke afweging van feiten. De eindbeslissing had behoren te gaan over de zaak zelf en niet over het voor of tegen het kabinet. Teleurstelling is er over het feit, dat het kabinet het eigen voortbestaan inzet van het debat maakte op een moment dat de zaak zelve nog onhelder was. Hierdoor is de indruk ontstaan dat de eigen positie belangrijker was dan het verschaffen van duidelijkheid over een zaak waarover het parlement te beslissen had. Hierbij dient aangetekend dat de motie-Stemerink gaandeweg meer het karakter van een motie van afkeuring tegen het kabinet kreeg, mede waardoor het parlement er niet in is geslaagd ten einde toe over de zaak zelf te oordelen.
2. Met waardering voor de beslissing van de Nederlandse regering thans geen verantwoordelijkheid te kunnen aanvaarden voor de in de Navo gestelde stationering, menen de partijvoorzitters dat de onheldere afloop van het Kamerdebat door de elkaar uitsluitende interpretaties van de beide regeringsfracties – een duidelijkheid welke op het CDA-congres in Dronten wel aanwezig was – met name is veroorzaakt als gevolg van de reeds gesignaleerde vereniging van het debat tot de kabinetsvraag. De voorzitters menen dat deze situatie vermeden had dienen te worden. De ontstane mist over de al dan niet voor modernisering gedragen mede-verantwoordelijkheid wordt overigens tevens veroorzaakt door het ontbreken van een heldere besluitvormingsprocedure voor wat betreft het politieke deel van de Navo. Vast staat dat de fractie voor de modernisering geen mede-verantwoordelijkheid heeft aanvaard.
3. De partijvoorzitters stellen vast dat het het parlement in december 1981 volstrekt vrij staat in een dan te maken afweging een oordeel over al of niet stationering van middellange afstandswapens in Nederland te geven.
4. De voorzitters onderstrepen de uitspraak van het CDA-congres van 15-12-1979 dat „alle fractieleden zich ten aanzien van hun standpunt met betrekking tot de modernisering van kernwapens bewegen binnen de grenzen van het CDA-program en dat de leden naar eer en geweten handelen op grond van hun persoonlijke verantwoordelijkheid”. Van een bij sommigen op het congres aanwezige verkeerde gezindheid zich uitend in verkettering van het standpunt van dat deel van de fractie dat op 6-12-1979 voor de motie-Stemerink stemde, nemen de voorzitters nadrukkelijk afstand.
5. Er kan geen twijfel over bestaan dat het CDA het terugdringen van de rol van het kernwapen een centraal punt van haar programma acht. Over de wijze waarop terugdringing het beste kan worden nagestreefd bestaan uiteenlopende opvattingen. De partijvoorzitters menen dan ook dat een voortgezette discussie binnen het CDA noodzakelijk is. Aan de wetenschappelijke instituten binnen het CDA is verzocht op korte termijn daartoe een discussiestuk op te stellen. Ten slotte dringen de partijvoorzitters er bij hen die hun werkzaamheden binnen de programcommissie opschortten en bij allen die onvrede over de in december jl. gehoorde discussie hebben op aan hun werkzaamheden te hervatten en met ons in de voorste linies zich te willen blijven inzetten voor een zo herkenbaar mogelijk CDA.

Steenkamp
De Boer
Van Leeuwen
Van Zeil

Conclusie:

Van Leijenhorst c.s. vroeg verbreding van de middenschool-doelstellingen voor het gehele voortgezet onderwijs. Hij kreeg iets geheel anders gepresenteerd, iets dat stenen voor brood geeft aan hen die bewogen zijn om vanuit het evangelie iets waar te maken van emancipatorisch onderwijs: onderwijs dat de zwakkeren in de samenleving een extra steuntje in de rug geeft. Laat de CDA-fractie erop aandringen, dat de ondeugdelijke elementen uit het OPVO verwijderd worden, met handhaving van de tweejarige brugperiode voor het gehele voortgezet onderwijs, onderbouwd met de doelen zoals die destijds door Van Kemenade zijn geformuleerd en kamerbreed zijn aanvaard. Anders vallen wij met ons allen in het gat van Nederland.

Dr. H. G. van den Doel is algemeen directeur van het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum

Ontwikkelingssamenwerking

Het kleinbedrijf in de derde wereld

door drs. M. F. de Jong

In zowel de Memorie van Toelichting bij de begroting 1980 als de Nota „Ontwikkelingssamenwerking in wereld-economisch perspectief” wordt speciaal melding gemaakt van „klein- en middenbedrijf”, resp. „kleinschaliger industriële activiteiten” in de Derde Wereld, „gezien het grote sociaal-economische belang hiervan in ontwikkelingslanden”. Het is bij mijn weten voor het eerst dat de overheid het midden- en kleinbedrijf in ontwikkelingslanden zo duidelijk als aparte doelgroep van haar beleid noemt. Als middel om de nijverheid te bevorderen wordt in beide geschriften het verschaffen van financiële middelen aan lokale ontwikkelingsbanken gesuggereerd. Er zijn echter redenen om aan te nemen dat het genoemde middel noch doeltreffend noch voldoende zal zijn om bij te dragen aan de ontplooiing van de kleine, traditionele bedrijven, die het grootste gedeelte van de doelgroep uitmaken.

Nood-zaak

Gebrek aan financiële middelen wordt veelal aangehaald als het grootste probleem van kleine bedrijven in ontwikkelingslanden. Een logische consequentie is dan om, zoals het bovenstaande citaat ook aangeeft, financiële middelen ter beschikking te stellen aan lokale ontwikkelingsbanken, eventueel tezamen met andere soorten van technische assistentie. Ervaringen in diverse ontwikkelingslanden wijzen echter uit dat deze benadering maar zeer ten dele geslaagd genoemd mag worden. Ze is, in het algemeen gesproken, alleen gericht op relatief moderne, vaak door ondernemers van buitenlandse

origine gerunde bedrijfjes, voornamelijk in de stedelijke gebieden – deze zijn in zeker opzicht „financierbaar” (bankable). Gezien de problemen waarvoor veel ontwikkelingslanden zich geplaatst zien ligt bij deze categorie van kleine bedrijven niet het noodzakelijke potentieel voor ontwikkeling. Dat ligt bij de talloze traditionele kleine bedrijfjes, in steden, maar vooral ook op het platteland. Daar zal een groot deel van de borelingen van nu straks werk moeten vinden – de Wereldbank schat bijv. dat 2/3 van de werkers die over 25 jaar in het arbeidsproces opgenomen dienen te worden, geen werk zal kunnen vinden in de landbouw. Traditionele bedrijfjes verschillen qua technologie en producten nauwelijks van die van enkele generaties geleden. Als zodanig zullen zij het in toenemende mate af moeten leggen tegen grotere en meer moderne bedrijven, tenzij zij de kans krijgen zich te ontwikkelen, in een kwalitatieve en kwantitatieve zin.

Assistentie-mix

Om dit laatste te bereiken zal meer moeten gebeuren dan alleen het verstrekken van financiële middelen. Het is m.i. nodig initiatieven te ontwikkelen op tenminste de volgende terreinen. Op bedrijfsniveau dient de ondernemer de gelegenheid te krijgen zijn kennis en kunnen te vergroten door middel van o.a. training en adviesverlening; alleen met behulp van assistentie van buiten kan de kwaliteit van de bedrijfsvoering langzamerhand aangepast worden aan de veranderingen die zich – onvermijdelijk – in alle geledingen van de samenleving voordoen. Daartoe is het noodzakelijk dat deze assistentie ter plaatse aangeboden kan worden. Voorbeelden zijn adviesbureaus, trainingscentra, banken, administratiekantoren. Tot nu toe zijn deze er niet of in onvoldoende mate. Recruitering en opleiding van het personeel van dergelijke instellingen zullen daarbij de nodige aandacht vragen. Samenwerking per regio dan wel per sector met andere kleine ondernemers

en organisaties die functioneren als belangengroepen, zo algemeen in Nederland, bestaan niet of nauwelijks; ook daar ligt een taakgebied. Tenslotte rust op de plaatselijke overheid de taak in haar beleid de stimulering van een lokaal kleinbedrijf tot uitdrukking te brengen en de noodzakelijke voorzieningen te treffen met betrekking tot bijv. wegen, electriciteit, water. Op al deze terreinen kan en moet m.i. samengewerkt worden tussen nationale en internationale organisaties die deskundig zijn op bepaalde terreinen. Er kan met recht van een „assistentie-mix” gesproken worden.

Ontwikkelingsbanken

Eén van de onderdelen van de „mix” is de financiële assistentie. Tijdens een onlangs door de Wereldbank in Berlijn georganiseerde bijeenkomst van donor-organisaties die op het gebied van kleinbedrijfontwikkeling actief zijn, kwam men unaniem tot de conclusie dat in het algemeen lokale ontwikkelingsbanken niet functioneren als financiers van kleine bedrijven. Tenminste vier factoren zijn daarvoor aan te wijzen. Ten eerste beschikken de meeste ontwikkelingsbanken niet over het benodigde netwerk van kantoren – het is onmogelijk vanuit één centrale vestiging „het” kleinbedrijf in het hele land te bereiken. Ten tweede bestaat een vaak niet onaanzienlijk gedeelte van het geld waarover ontwikkelingsbanken beschikken uit vreemde (harde) valuta, iets waar vooral het traditionele kleinbedrijf nauwelijks behoefte aan heeft gezien het gebruik van voornamelijk lokaal aanwezige grondstoffen en productiemiddelen. Als het toch tot leningen komt en het wisselkoers-risico niet door de betreffende overheid gedragen wordt, kan dit desastreuze gevolgen hebben voor kleine bedrijven. De derde reden is dat het traditionele kleinbedrijf vooral behoefte heeft aan werkkapitaal; investeringsmiddelen komen op de tweede plaats. Omdat ontwikkelingsbanken als hoofddoel hebben investeringen te financieren (de zgn. „commerciële” banken voorzien in de behoefte aan kort krediet), dekken vraag en aanbod

Een vanouds bekende technologische vaardigheid in de derde wereld. De koe zorgt voor energie door het wiel op de foto in een ronddraaiende beweging te brengen. Het naar boven gepompte water wordt gebruikt om de akkers te bevoelen.

elkaar dus niet in dit geval.

Tenslotte is bij vrijwel geen der ontwikkelingsbanken de wil aanwezig om het kleinbedrijf van dienst te zijn (ditzelfde geldt trouwens voor de meeste buitenlandse, commerciële banken): het risico wordt onaanvaardbaar geacht. De meeste buitenlandse financiers van een ontwikkelingsbank (Wereldbank, Westerse nationale financieringsinstellingen) staan dit niet toe – het risico rust immers indirect op henzelf?

Spaar- en leenbanken

Voor de financiering van het kleinbedrijf zijn andere dan genoemde instellingen nodig. Deze zijn vooral in de vorm van spaar- en kredietclubjes of kleine landbouwbanken in opkomst in veel ontwikkelingslanden, en zijn speciaal voor de landbouwsector van belang. Met grotendeels lokaal gespaarde fondsen worden kleine boeren gefinancierd. Deze lokale financieringsinstellingen dienen m.i. qua aantal en taakgebied uitgebreid te worden om zo ook voor het kleinbedrijf van nut te kunnen zijn. **Primair** bij de steunverlening aan de opbouw van dergelijke instellingen is **kennisoverdracht; financiële middelen zijn secundair**, dit temeer daar vergroting van de toch al aanzienlijke schuldenlast van vele ontwikkelingslanden vermeden dient te worden. Zoveel mogelijk uitgaan van bestaande lokale omstandigheden en structuren is hierbij het grootste belang.

Conclusies

De Nota doet een stap in de goede richting door aandacht te schenken aan de rol die kleine bedrijven kunnen spelen in het ontwikkelingsproces. Ik vrees echter dat de keus van het middel dat de Minister aanwijst eenzijdig is en niet tot het beoogde resultaat zal leiden.

Een integrale aanpak, waarbij in ontwikkelingslanden reeds aanwezige kennis, kunde en potentieel als uitgangspunten genomen worden, lijkt geboden. Daartoe zal moeten worden samengewerkt met internationale organisaties en instellingen in andere ontwikkelde landen, die reeds beschikken over specialistische kennis op deelgebieden van de „mix”; en er liggen mogelijkheden voor het in Nederland georganiseerde midden- en kleinbedrijf – Nederlandse Middenstandsbank, Rabobank, ondernemersverbonden, Economisch Instituut Midden- en Kleinbedrijf, Raad Midden- en Kleinbedrijf zijn enkele voorbeelden.

Om effectief bij te kunnen dragen aan de ontplooiing van het kleinbedrijf in ontwikkelingslanden zal de variëteit aan de vraagzijde gecompenseerd dienen te worden door eenzelfde variëteit aan de aanbodzijde. (Fmo)

Martin F. de Jong is medewerker bij de Nederlandse Financieringsmaatschappij voor ontwikkelingslanden. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

De begroting in het Europese Parlement

Er wordt veel bedisseld tussen regeringen – Europese Commissie – Raad van Ministers, maar het Europese Parlement staat nog steeds wat in de schaduw en daarmee de democratische controle. Nogal wat regeringen, niet in de laatste plaats de Franse, vinden dat best, het geeft hun een grotere vrijheid zaken onderling te regelen, hetgeen vooral in het voordeel van de grotere landen werkt; een parlement dat rechtstreeks en appellerend aan de publieke opinie grotere invloed zou verwerven, zou de mogelijkheden van regeringen, regeringsleiders kunnen inperken. En daarmee heb ik eigenlijk de achtergrond geschetst van het begrotingsconflict tussen de Raad van Ministers en het Europese Parlement.

Wat is het geval?

De Raad van Ministers heeft een begroting ingediend, die – zoals echte parlementen plegen te doen – door het parlement van wijzigingsvoorstellen is voorzien op het gebied van de landbouw, milieu, energie, ontwikkelingssamenwerking, regionaal beleid enz. Voorstellen die nota bene aansloten bij beleidsbeslissingen die de Raad zelf had genomen of in het vooruitzicht had gesteld, maar waarvan de vertaling in de begroting onvoldoende was terug te vinden. Natuurlijk: de financiële marges voor nieuw beleid zijn smal, ook al omdat de landbouwuitgaven ongeveer 70% van het totaal uitmaken. Het parlement

heeft niet brusk gezegd: we korten nu maar op de landbouwuitgaven – zoals Dankert aanvankelijk en de Socialisten ook later nog willen – Nee – via amendement door de Christen-democraten is er wel een verschuiving aangebracht van doorgaande subsidiëring van de melk naar herstructureringsprojecten in de landbouw in andere richtingen waar wel een reële vraag bestaat. Nu is immers van elke 10 volle melkbussen er één teveel. Daarnaast heeft het parlement nieuw beleid – ik noemde de terreinen al – meer kansen willen geven – maar *binnen* de beschikbare begrotingsruimte, zodat de Raad van Ministers nooit zou kunnen zeggen: we

door B. Beumer

moesten die voorstellen wel afwijzen, want het parlement deed maar. Juist om dat te voorkomen is er selectief gehandeld. Zelfs de Franse pers schreef: het Europees Parlement heeft het pienter gespeeld. Onze collega Harry Notenboom heeft – veel vergaderingen van de Begrotingscommissie voorzittend – met Dankert – daarbij een creatieve rol gespeeld.

Wat deed nu de Raad van Ministers?

Die verwierp/beknotte wezenlijk 90% van de voorstellen. En dat – en daarom

gaat het – vrijwel zonder enige opgaaf van redenen! Het is binnen democratische spelregels mogelijk dat men parlementsvoorstellen verwierpt – dat zonder redegeving te doen is minachting van het parlement en dus van de kiezers daarachter. Het is eigenlijk ook minachting van haar eigen besluitvorming waarbij – overeenkomstig het Verdrag – met directe verkiezingen werd ingestemd maar waar men nu niet de konsekventies uit wil trekken. Het parlement wil niet op de stoel van de Raad zitten – het wil wel het beleid meebepalen, partner zijn. Eigenlijk zegt zo'n Raad we willen géén initiatiefnemend, beleidmeebepaand parlement. Kon dit parlement deze begroting – waarover geen dialoog mogelijk bleek – anders dan verwerpen? Het mag niet zo zijn dat men de democratie door de voordeur binnenlaat en er via de achterdeur weer uitwerkt.

Een enkele opmerking over de landbouw

Als we het probleem van de zuiveloverschotten laten bestaan zullen binnenkort toch – maar dan ingrijpender – maatregelen nodig zijn. Immers ook de zuivelproductiviteit in bijv. Frankrijk en Ierland stijgt snel. Zou men dan niet tegen ons hebben gezegd: waarom hebben jullie niet een verstandig compromis uitgewerkt toen het nog mogelijk was? De voortdurende vlucht naar voren is

maar een armzalig alternatief voor beleid – de reacties van de interne landbouworganisaties zijn wel kritisch maar zeker niet volstrekt afwijzend.

■ Dit is een verstandig compromis: het bouwt de subsidies op melkoverschotten af, daarbij nadrukkelijk rekening houdend met de kleine boeren, maar houdt tevens in, dat het geld binnen de landbouw besteed blijft ten gunste van herstructurering voor producties waarnaar wel vraag is. De huidige onevenwichtige marktsituatie kan niet blijven bestaan.

■ Men zegt dat het parlement het niet had mogen spelen via de begroting. Maar sinds wanneer is een begroting niet meer een politiek instrument? Zijn onze eigen landbouwbeleggingen iets anders dan uitdrukkingen van een daaronder liggend beleid? Het parlement heeft – wanneer de Raad van ministers dat steeds heeft nagelaten – intenties omgezet in besluiten. Dusdanige besluiten dat ze zullen perspectieven bieden op een gezonder situatie. Dat werd tijd.

B. Beumer is lid van het Europees Parlement. Bovenstaande is een gedeelte uit een niet eerder gepubliceerde rede uitgesproken tijdens het CDA-congres d.d. 15 december 1979.

Kopen of huren en zijn maatschappelijke relevantie

Door Jos van Dieten

In deel 1 van het rapport „kopen of huren” van het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven is, vanuit de bestaande beleidssituatie, onderzocht, welke factoren de persoonlijke keuze tussen kopen en huren beïnvloeden en welke maatschappelijke gevolgen aan deze keuze verbonden zijn. In deel 2 zou onderzocht zijn als het overheidsbeleid niet langer als een gegeven zou worden opgevat, maar zou worden gevarieerd.

De materie is echter intussen de onderzoekers zelf zo complex gebleken en deel 1 van het rapport is door vrijwel iedereen met zoveel reserve ontvangen, dat deel 2 er in de oorspronkelijk gedachte versie nooit zal komen. Maar dat viel eigenlijk al af te lezen uit de passage van de Nota Huur- en Subsidiebeleid (1974) die aan de opdracht tot de studie ten grondslag heeft gelegen:

„Het beleid zal worden gericht op het bieden van ruimte voor ontplooiing van de beide mogelijkheden om in de huisvestingsbehoeften te voorzien. Als ideaal voor het te bieden kader zou moeten gelden dat de verhouding tussen maatschappelijke offers en baten daarin voor beide sectoren gelijk ligt. De individuele voorkeuren mogen dan beslissen in welke richting de ontwikkeling zal gaan. In de praktijk bestaan helaas nog niet zulke verfijnde methoden dat een objectieve meting van alle kosten en baten kan worden gerealiseerd.”

Ontbreken van verfijnde methoden heeft dus, zoals kennelijk te voorzien was, geleid tot weinig enthousiasme over het resultaat van drie jaar onderzoekswerk.

Een bloemlezing:

Staatssecretaris Brox schreef: „de uitkomsten van deze studie zijn in mijn opvatting evenmin verrassend” en in de discussie met de Vaste Commissie gebruikte hij, in verband met de rapportage het spreekwoord: beter een half ei dan een lege dop. Enkele andere citaten: De Beer (VVD): „Met alle waardering die wij voor het rapport hebben, vinden wij toch dat het grote gebreken vertoont”. Kombrink (PvdA): „teleurstellend; bij elkaar een magere oogst nadat viereneenhalf jaar geleden de Kamer om een vergelijkende studie vroeg.”

Van Dijk (CDA): „In het voetspoor van het Instituut en de staatssecretaris zie ik geen brood in een vervolgonderzoek dat in dezelfde richting zou gaan en evenmin in een onderzoek naar variaties in het beleid. De veronderstellingen waarop het rapport de berekeningen heeft gebaseerd wijken te ver van de realiteit af”. De heer Nypels (D'66) tenslotte legde ons inziens de vinger op de wonde: „Kritiek geven op het rapport is overigens makkelijk.

Mijn stelling is dat het rapport nimmer een compleet beeld kon geven, welke inspanning de onderzoekers zich hadden getroost: het is een chaos en een puinhoop in de regelingen. Daaraan zullen wij iets moeten doen.” Kortom: algemeen was de konklusie dat met de uitkomsten van het rapport weinig te doen was voor het praktisch te voeren beleid. Brox kon dan ook mooi konkluderen dat, zolang de vraag van de maatschappelijke kosten/batenanalyse niet was beantwoord, het overheidsbeleid erop gericht zou-blijven de huidige individuele voorkeuren te laten beslissen en de eigen woning beter bereikbaar te maken voor de lagere-inkomsgroepen.

Toch lijkt ons dit te simpel geredeneerd want de „huidige individuele voorkeuren” worden sterk bepaald door het beleid dat de overheid voert ten opzichte van met name het financiële regime in beide sectoren. De verschillen tussen kopen en huren zitten onmiskenbaar voor een groot gedeelte in de financiële consequenties van de benadering door de overheid en een individuele voorkeur voor een koop- of een huurwoning wordt in belangrijke mate door die financiële verschillen bepaald.

Geen financiële drempels

Uitgangspunt van beleid zou moeten zijn dat gestreefd moet worden naar een gelijke financiële behandeling door de overheid van kopers en huurders, zodat een echt vrije keuze tussen kopen en huren mogelijk wordt, niet belemmerd door financiële drempels. Het bereiken van dat uitgangspunt was ook het oogmerk van de motie-Nypels waarin de regering werd uitgenodigd om opdracht te geven voor vervolgonderzoeken naar „welke wijzigingen nodig zijn in het bestaande stelsel van overheidsmaatregelen en in het overheidsbeleid (terzake bijvoorbeeld subsidiestelsel, financieringsmethode, fiscale verwerking, grondkostentoe rekening en prijsregulering) teneinde te verkrijgen dat de gemiddelde woonlasten voor huurwoningen en eigen woningen met dezelfde en vergelijkbare kwaliteiten globaal gelijk worden.”

Met het globaal gelijktrekken van de gemiddelde woonlasten van koop- en huurwoningen zou de kopen/huren-problematiek een heel stuk van zijn scherpte verliezen. Maar ik denk dat we verder moeten gaan in de bestudering van het vraagstuk en in het op gang brengen van ontwikkelingen op een zodanige manier, dat veel meer dan tot nu toe de nadruk komt te liggen op de maatschappelijke relevantie van het kopen-versus-huren-beleid.

Ik sluit hiermee aan bij wat Hugo Priemus, hoogleraar volkshuisvesting al eens heeft gezegd: „De keuze tussen kopen en huren is een oneigenlijke en irrelevante keuze. Essentiëler is de vraag in welke richting de instituties „kopen” en „huren” zich dienen te ontwikkelen om te voldoen aan maatschappelijk geformuleerde criteria. De discussie over deze vraag staat nog in de kinderschoenen”.

Huidige situatie

De situatie is nu dat, bij gebrek aan een duidelijk zicht op die maatschappelijke kosten/baten-analyse, men zich behelpt met een beleid dat in plaats van op een evenwichtige bevordering van beide sectoren, vooral gericht is op de bevordering van het eigen woningbezit. Dit gebeurt vanuit de gedachtegang dat bezitsvorming een goede zaak is en dat Nederland op dit punt nog altijd een duidelijke achterstand heeft op het ons omringende buitenland. Nu kan in een toestand waarin het evenwicht nog ontbreekt een dergelijk beleid met het aksept op één sektor, best passen in een beleid van „evenwichtige bevordering”. In de problematiek huren/kopen is daarom tot nu toe sprake van wat met een modern woord – maar dan in omgekeerde zin gebruikt – „volumebeleid” genoemd zou kunnen worden: steeds meer mensen in een eigen huis. Maar daarbij kunnen vragen rijzen over de manier waarop: vragen bij een premiereregeling, vragen bij verkoop van goedkopere huurwoningen, vragen bij spekulatieve handel in huurwoningen, vragen bij het realiseren van goede en betaalbare huisvesting voor minder draagkrachtigen, vragen bij een rechtvaardige verdeling van de woonruimte die in totaliteit beschikbaar is. Vooral een rechtvaardige verdeling van woonruimte én woonlasten is het kardinale punt in de maatschappelijke relevantie van het kopen-versus-huren-probleem. Het ongelijk behandelen van huurders en kopers en het ongeremd en ongenueanceerd bevorderen van het eigen woningbezit kan op zeker moment zaken van hogere orde als rechtvaardige verdeling in het gedrang doen komen.

Regeer-akkoorden

Dat was ons inziens ook het verschil tussen het regeerakkoord van CDA-PvdA-D'66 en dat van CDA-VVD dat, gezien de afloop van de kabinetsformatie 1977, uitgangspunt van het feitelijk overheidsbeleid is geworden. In het eerste regeerakkoord stond: „Het beleid waarbij wordt voorzien in de toegenomen behoefte aan eigen woningen, wordt, binnen het in deze konklusie nader aangegeven kader,

voortgezet”. In het tweede akkoord stond: „Het eigen woningbezit zal krachtig worden bevorderd. Een wezenlijke vergroting van het aandeel van het eigen woningbezit in het gehele woningbestand is noodzakelijk”. Een niet onbelangrijk nuance-verschil waarbij „enkele konklusies” die een kader trokken rond (lees: een grens stelden aan) een beleid van bevordering van eigen woningbezit, waren: wegnemen van niet te rechtvaardigen verschillen in woonlasten van huurders en eigenaars-bewoners; maatregelen om de handel in huurwoningen aan banden te leggen; nadere regels over de verkoop van woningwetwoningen en dergelijke.

Dat soort konklusies leidt echter tot de vraag naar de mogelijkheden om, na het wegnemen van de verschillen in de financiële sfeer of tegelijk daarmee, de dan nog overblijvende verschillen zoals: eigen baas in en over het huis, (bij kopen), grotere mobiliteit (bij huren) weg te werken of te nivelleren.

Juridische eigendom

Vanuit dat gegeven is de laatste jaren naarstig gezocht naar mogelijkheden om de verschillen wat minder absoluut te laten afhangen van of samenhangen met de juridische eigendom van de woning. Naarmate men er beter in slaagt tussenvormen tussen kopen en huren te ontwikkelen, wordt de tegenstelling oneigenlijk en de keuze irrelevant. Ook hier gaat het dan weer om de juiste synthese tussen de vrijheid van het individu (kopen) en meer gelijkheid in de samenleving (huren).

Als een vorm kan worden gevonden waarin, persoonlijk en maatschappelijk, de voordelen van kopen en huren gekombineerd en de nadelen ervan geëlimineerd zouden kunnen worden, dan zou dat in feite betekenen dat alleen zodanige vormen zouden blijven bestaan; de vraag naar de juridische eigendom zou dan een irrelevante zijn geworden.

Intussen zijn een aantal van die tussenvormen bedacht en hier en daar ook in de praktijk uitprobeerde. Daarmee is de toenmalige VRO-minister Gruijters op zijn wenken bediend die naar aanleiding van een motie-Kombrink over deze materie heeft gezegd: „Daar zie ik voorlopig voor de overheid geen taak als initiatiefneemster. Ik vind dat dit uit de samenleving zelf moet komen.”

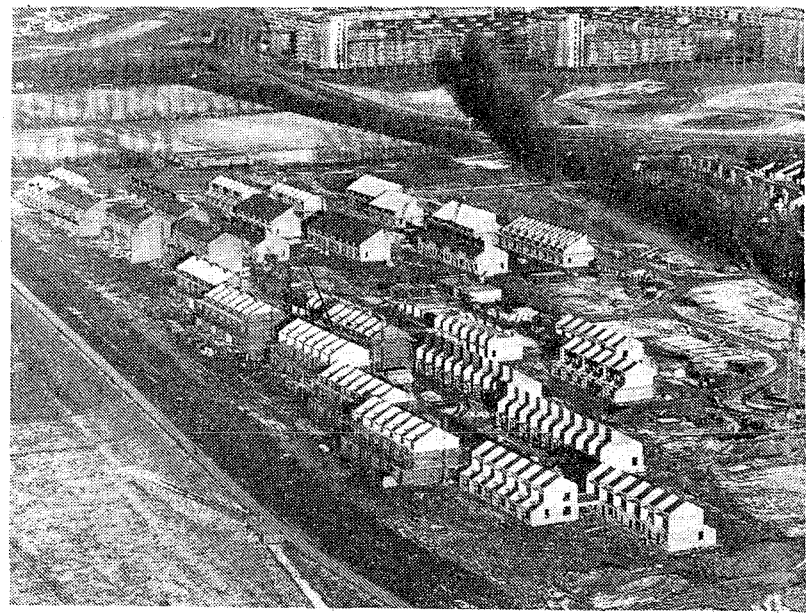
Initiatieven

Een overzicht van wat tot nu toe uit die samenleving is gekomen levert het volgende rijtje op:

- 1) het bezitshuis (Bouwfonds Nederlandse Gemeenten)
- 2) de woningraad (dr. Hugo Priemus)
- 3) de woningbank (de heer Den Teuling)
- 4) de koöperatieve vereniging eig./bew. (de heer Nypels)
- 5) de wooncorporatie (mr. J. Stassen)
- 6) de maatschappelijk gebonden eigendom (de heer P. van Gemenen)

Als vertegenwoordiger van het Nederlands Christelijk Instituut voor Volkshuisvesting kan het niet anders zijn dan tot mijn genoegen te mogen constateren dat de helft van deze alternatieven (Den Teuling-Stassen-Van Gemenen) uit de kring van deze landelijke centrale van woningcorporaties is voortgekomen. Binnen het bestek van dit artikel gaat het er niet om, genoemde tussenvormen te bespreken of te beoordelen op hun waarde voor de volkshuisvesting. Waar het wél om gaat is, dat de discussie, het onderzoek en het beleid van de overheid terzake de kopen/huren-problematiek zich niet te eng mag richten op bestaande verhoudingen maar heel duidelijk ook het oog gericht moet houden op een doorbraak naar nieuwe ontwikkelingen die mogelijk zijn en mogelijk gemaakt moeten worden.

Dat daarbij een landelijke centrale als het NCIV het voortouw neemt

Een woonwijk in aanbouw. Zijn deze woningen te koop of te huur?

Kopen of huren

In mei 1979 verscheen deel 1 van 'Kopen of huren' een vergelijkende studie waartoe in 1976 door de toenmalige staatssecretaris van Volkshuisvesting Marcel van Dam (PvdA) opdracht was verleend aan het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven. Dit eerste deel werd op 26 september 1979 besproken in de Vaste Commissie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van de Tweede Kamer, mede aan de hand van de zienswijze van staatssecretaris Brox (CDA) op het rapport, een week eerder bij brief aan de Kamer meegedeeld. Op 23 oktober werd vervolgens in de plenaire vergadering van de Tweede Kamer gestemd over de drie tijdens de commissievergadering ingediende moties met betrekking tot deze materie. Twee moties (van Kombrink, PvdA) werden verworpen, een motie (van Nypels, D'66) werd ingetrokken om opnieuw onderwerp van beraad te kunnen uitmaken in de Vaste Commissie, die op 17 december onder meer het onderzoeksbeleid van het ministerie van VRO op de agenda had staan. De beraadslagingen van die 17e december hebben duidelijk gemaakt dat ook de motie-Nypels weinig kans maakt nog eens door de Tweede Kamer te worden aangenomen.

beschouwen wij als een vanzelfsprekendheid waar het gaat om een „evenwichtig patroon aan volkshuisvestingsmogelijkheden en het democratiseren van het woningbeheer”.

Kopen/huren in het eerste regeerakkoord Volkshuisvesting 12/77
De korporatie en de wonende mens Volkshuisvesting 4/77

Wordt ons huis een dwangbuis? Volkshuisvesting 2/77

Korporatie als afgeleide van de bewoners Volkshuisvesting 12/76

Alternatief is gebonden eigendom Volkshuisvesting 9/78

J. M. G. Th. van Dieten
eindredacteur Volkshuisvesting
hoofd afdeling informatie-voorziening Nederlands Christelijk Instituut voor Volkshuisvesting

Molukker en Nederlander

Perspectieven van een relatie

Brochure van de wetenschappelijke instituten van het CDA, opgesteld door mr. H. W. J. Droses e.a.

31 pag.; f 5,-

(incl. verzendkosten)

Bestellingen:

- giro 23 73 39 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming, Den Haag
- giro 89 67 3 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag
- giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Phillie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 17,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 12,- per halfjaar
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

UIT DE ARJOS

Philie over pedofilie

Bij de meeste mensen roept het woord pedofilie het beeld op van oude mannetjes, die kinderen meelokken om vieze dingen met hen te doen. Zoals veel vooroordelen berust dit beeld op angst en onzekerheid. Onbekendheid met het onderwerp, het taboe dat op lichamelijke aspecten in een relatie rust veroorzaken die angst en onzekerheid. Bij kinderen wordt die angst er al vroeg ingepompt: niet meegaan met vreemde mannen, want dan gebeuren gevaarlijke dingen. Bovendien wordt in de opvoeding benadrukt dat het lichamelijke vies is, zodat er schaamte ontstaat.

Men heeft de angst en onzekerheid rationeel gemaakt door als argument te gebruiken dat het kind beschermd moet worden. Desnoods tegen zichzelf. Vervolgens heeft men strafbaar gesteld dat „een man vleselijke gemeenschap en/of ontuchtige handelingen met een kind pleegt“. Een vrouw wordt niet genoemd in de strafwet. Het accent is daarmee volledig op het seksuele aspect komen te liggen.

Pedofiele relatie

Maar wat houdt een pedofiele relatie in? Het is een relatie tussen een volwassene en een kind, waarbij lichamelijke aspecten om de hoek komen kijken. Met opzet zeg ik lichamelijke in plaats van seksuele, om te proberen een reëler beeld van de pedofiele relatie te schetsen.

Jarenlang is het lichamelijke en ook het seksuele doodgezwegen. Men waste zijn lichaam en daar hield het mee op. Men schaamde zich dat men een lichaam bezat. Een uitvloeisel daarvan was dat velen het huwelijk ingingen zonder te weten hoe kinderen verwekt werden. Weliswaar mogen ouders een kind knuffelen. Maar niet te veel, want dat is toch niet helemaal normaal. Naarmate

het kind ouder wordt, vermindert het knuffelen. Waarom? Het hoort niet en men vindt het gek. Een man zit in dat opzicht in een nog moeilijker positie.

Van hem verwacht men nog minder lichamelijke handelingen. Volwassenen onderling zijn nog steeds beperkt in het uiten van hun gevoelens door middel van lichamelijke handelingen. Ook hier heeft een vrouw het gemakkelijker dan een man.

Een mannelijke pedofiel zal dan ook met argusogen bekeken worden, en zal snel beschouwd worden als iemand die vieze spelletjes doet. In een pedofiele relatie kennen de partners elkaar vaak al langer. De volwassene is gesteld op het kind en andersom. Dit uit zich ook in lichamelijke en intieme handelingen, omdat beiden dat als plezierig ervaren (het initiatief daartoe gaat ook vaak van het kind uit!).

Het tegen de zin van het kind verrichten van dergelijke handelingen zal niet zo snel gebeuren omdat dat niet past in de relatie. De volwassene zal alleen die dingen doen, die het kind fijn vindt. Ook hier kunnen natuurlijk excessen voorkomen. Maar bij een huwelijk gaat men er ook van uit dat

beiden alleen handelingen verrichten, die plezierig zijn. En toch vindt er verkrachting in het huwelijk plaats.

Een relatie houdt in dat men probeert elkaar tot zijn recht te laten komen. Een pedofiele mens voelt zich aangetrokken tot kinderen, ook in lichamelijke opzicht. In die relatie kan hij/zij zichzelf zijn en zal hij/zij proberen ook het kind tot zijn recht te laten komen.

Schade? Geen schade!

Wanneer een kind vrijwillig zo'n relatie aangaat en daarin ook tot zijn recht komt, wat kan dan het schadelijk effect zijn? Men kan zeggen dat een kind nog niet het besef heeft uit vrije wil een relatie aan te gaan. Ik geloof daar niet zo in. Wanneer ik mijn nichtjes en neefjes (van uiteenlopende leeftijd) zie, dan weten ze drommels goed met wie ze willen spelen en bij welke volwassene ze het leuk en gezellig vinden en bij wie niet. En kinderen zijn dan zeer vasthoudend in hun afwijzing van volwassenen, die ze niet mogen.

Maar zal een volwassene zijn overwicht niet gebruiken om het kind tot lichamelijke handelingen te dwingen? Want er is toch sprake van ongelijkwaardigheid? Normaliter zal een pedofiele volwassene het niet plezierig vinden het kind tegen zijn zin te dwingen tot lichamelijke

handelingen. Het past niet in de relatie, tenzij hij sadist is. Maar dat speelt ook in andere relaties.

Bij kinderen natuurlijk wel sterker, omdat een kind zich minder gemakkelijk kan verweren. Maar wanneer ouders minder problematisch en agressief op zo'n relatie reageren, zal het kind ook gemakkelijker vertellen over die relatie. En of het bepaalde handelingen tegen zijn zin in heeft moeten verrichten. De ouders kunnen dan het kind bescherming bieden. Ik geloof dat het knelpunt vooral zit in het feit dat lichaam en geest zo gescheiden worden, dat het lichamelijke als iets zondigs ervaren wordt. Wanneer men dat weer met elkaar kan integreren, zou het knuffelen door een ander dan de ouder als iets normaal gezien worden. En zal het kind niet verleid worden tot stiekem gedrag. Dan zou een pedofiele relatie meer geïntegreerd kunnen worden in de opvoeding. Ouders kunnen dan steun en bescherming bieden, als er iets mis gaat in zo'n relatie.

Schade? Wel schade!

Gezien het beeld dat de meesten van pedofielen hebben en gezien het taboe op het lichamelijke, is het logisch dat ouders zeer emotioneel reageren wanneer zij ontdekken dat hun kind een pedofiele relatie heeft. Maar door die overtrokken reacties ontstaat er echter schade voor het kind. Vooral wanneer het kind meegenomen wordt naar het politie-bureau en daar gehoord wordt over zijn contacten met zijn volwassen vriend/vriendin. Het kind zal dan het idee krijgen iets vies en verbodens gedaan te hebben. En

het gevoel hebben de volwassene te hebben verraden.

De schade voor de pedofiele volwassene zal ook groot zijn. Een eventuele vervolging en bestraffing zal veelal verlies van werk betekenen en leiden tot een maatschappelijk isolement. Kortom, werk voor de reclasseringen en het maatschappelijk werk.

Strafrecht

Het Wetboek van Strafrecht wil door pedofiele contacten strafbaar te stellen het kind beschermen. Maar men schiet daarmee het doel volledig voorbij. Bovendien is die beschermingsgedachte gebaseerd op een verkeerde veronderstelling, zoals ik heb proberen aan te geven. Wanneer men een relatie kind-volwassene, en dus ook een pedofiele relatie, als geïntegreerd in de opvoeding ziet, zijn de ouders in eerste instantie gehouden het kind steun te bieden; en bescherming, wanneer er iets mis gaat.

Wanneer het kind tegen zijn zin gedwongen wordt tot bepaalde lichamelijke en seksuele handelingen, kan het strafrecht ingrijpen door middel van andere strafbepalingen. Men zou, om aan te geven dat men verkrachting van een kind ernstiger acht dan van een volwassene, een hogere strafmaat kunnen opnemen. Men laat daarmee overlet dat een kind en een volwassene vrij zijn een pedofiele relatie aan te gaan. Maar men doet onrecht aan de positie van het kind, wanneer het gedwongen wordt tot bepaalde handelingen. Doorgaans zal er echter in die gevallen geen sprake zijn van een pedofiele relatie.

Philie Burgers

Arjos-agenda

18 en 19 januari:

Konferentie georganiseerd door de binnenlandse commissie over de media.

Spreekers o.a. min. Gardeniers en F. Salverda (Vrij Nederland).

Plaats: Jeugdherberg Altevener te Arnhem.

26 januari:

CDJA-federatieraad. Onderwerpen die aan de orde komen zijn: het rapport mensenrechten en economische

betrekkingen en moeten de Olympische Spelen in Moskou geboycot worden. Informatie over de federatieraad bij Govert Veldhuijzen, tel. 070-65.39.34 (KVP-buro).

9 februari:

Studiekonferentie van de buitenlandse commissie. **Thema:** Het Midden-Oosten.

Plaats: Jaarbeurs Utrecht. Meer gegevens hierover in een volgend nummer.

Hete Brij

HETE BRIJ is een nieuwe rubriek, die één keer per maand verschijnt en waarin verslag wordt gedaan van de vergadering van het Arjos-hoofdbestuur. (h.b.)

Sommige dromen zien er eerst zo mooi uit. Maar een droom waarin vaak vervelende dingen gebeuren lijkt een nachtmerrie. Zo langzamerhand kan men de geschiedenis van eenwording op deze wijze kenschetsen.

Rode draad in dit h.b. was nl. het steeds terugkerende verschil van mening met de andere partners, poten of hoe ze tegenwoordig ook maar mogen heten, binnen het CDJA. De commentaren op het grondslagraport „Heelmaken wat gebroken is“, gezamenlijk opgesteld, luiden verschillend.

Men moet dan ook niet vreemd opkijken dat er verschillend gedacht wordt over politieke kwesties. Een peiling op dit gevolgen dient te hebben, werd naar de middag verschoven. Eerst de andere zaken! Vooral de buitenland specialisten konden aan hun trekken komen. Gelukkig stond ook nog een discussie over pedofilie op de agenda, zodat het h.b. verder kon oefenen in zedelijk denken (na de abortus en de andere samenlevingsvormen).

Olympische spelen

Binnen het CDJC wilden de „anderen“ Zuid-Afrika wel laten deelnemen aan de Olympische Spelen voor gehandicapten. Nu het parlement om politieke redenen zich verzet heeft

vrede en veiligheid was, in tegenstelling tot wat je zou mogen verwachten van deze woorden vaker een splijtzwam. De programcommissie van het CDJA denkt hierover verdeeld. Bovendien leverde de federatieraad géén eensluidende conclusie ten aanzien van de kernwapens op, zodat de commissie daar niets aan heeft. De „anderen“ willen zich niet achter het Arjos-standpunt over de kernwapens stellen. Hoe durven ze? Moet de programcommissie al vast verdergaan met de andere punten; en 7 vergaderingen in 4 weken afwerken (de vergaderziekte slaat toe)? Of moet men zich bezinnen op basis waarvan men met de „anderen“ verder kan praten? Aangezien verwacht mocht worden dat het Kamerdebat over de kernwapens in de politieke rondblik aan de orde zou komen, werd dit punt daarheen verschoven. Even eraan ruiken, en weer uitstellen naar later.

CDA en CDJA

Maar eindelijk was het dan zover. De organisatorische zaken zoals de conferentie van de binnenlandse en buitenlandse commissie over mediabeleid en het Midden-Oosten waren besproken. Pedofilie gaat uit het Wetboek van Strafrecht, althans als het aan ons ligt. De eerste middagconsumptie zat achter de kiezen. De 10 „dissidenten“ werden na het eerste Kamerdebat ervaren als krenten in de oliebol. Maar na het tweede debat lagen oliebol en krenten zwaar op de maag. Zo men nog teleurgesteld kon worden in het kabinetsbeleid, dan was dat inderdaad het geval. Premier Van Agt had voor zware mist gezorgd, alleen niet de bijbehorende mistlampen geleverd. Een deel was blij met de daad die door de drie in de program-commissie van het CDA gesteld was. Een ander deel

vond de stap politiek gezien niet handig. Maar we staan tenminste niet alleen: er zijn er meer die zich steeds verder vervreemd voelen van de tot nu toe gevoerde politiek.

De meesten verbonden aan de kernwapenproblematiek konsekwenties voor het CDJA.

Een definitief oordeel en besluit werd uitgesteld tot het h.b.-weekend van 1 en 2 februari. Tot die tijd hangen de kernwapens als een zwaard van Damocles boven het CDJA. Is de droom geen nachtmerrie meer, maar gewoon bedrog?

Philie Burgers

Arjos-verklaring kernwapendebat

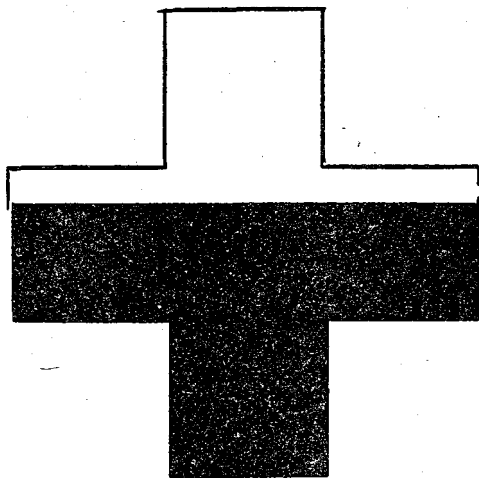
Het dagelijks bestuur van de Arjos, in vergadering bijeen op 22 december 1979 in Amersfoort, heeft kennis genomen van het teleurstellend verlopen kamerdebat over de modernisering van de kernwapens op 19 december j.l. Het dagelijks bestuur constateert, dat noch in het verloop noch in het resultaat van het debat recht is gedaan aan de onvrede die in de Nederlandse samenleving heerst met betrekking tot de kernwapenwedloop en vrees, dat de beweging gericht op terugdringing van de kernwapens zich nu verder langs buitenparlementaire kanalen zal ontwikkelen. Het karakter van de Tweede Kamer als volksvertegenwoordiging is hiermee in het geding gekomen. Het dagelijks bestuur spreekt er zijn mening over uit, dat het kabinet, door het uitspreken van het onaanvaardbaar over de in de Kamer ingediende moties, de aandacht van de zaak van de modernisering van de kernwapens zelf heeft afgeleid, wat resulteerde in een debat over het voortbestaan van het kabinet. Het dagelijks bestuur is tenslotte van oordeel dat het kabinet volstrekt gefaald heeft in het politiek gestalte geven van de beweging voor terugdringing van de kernwapens en heeft geen vertrouwen meer in de overtuiging van het kabinet om een beleid te voeren gericht tegen de kernwapenwedloop.

Arjos Utrecht

Op woensdag 23 januari 1980 houdt Arjos Utrecht-provincie zijn **Algemene Ledenvergadering** in het **CSB-gebouw** aan de **Kromme Nieuwe Gracht no. 39 om 20.00 uur**. Op de agenda staan de volgende zaken, financiën, toekomst Arjos, Midden-Oosten en verkiezing nieuwe bestuursleden. In de vakatures ontstaan door het

vertrek van Haje Walch en hoofdbestuurvertegenwoordiger) Carla Schoonderbeek, Arjos p.b. en CDJA p.b., moet worden voorzien. Voor hoofdbestuurvertegenwoordiger wordt Johan de Boer kandidaat gesteld. In de andere vakature wordt Margriet Kastelein door het bestuur gekandideerd. Tegenkandidaten kunnen ingediend worden bij Egbert Boertien, Jac. v.d. Borchstraat 56, Utrecht, tel. 030-71.49.13.

Het Rode Kruis heeft leden nodig.

**Wordt lid.
Als u dat doet,
kunnen wij nog meer doen.**

Geef u op bij het Nederlandse Rode Kruis, Prinsessegracht 27, Den Haag.

De publicatie van deze advertentie werd mogelijk gemaakt door de medewerking van onderstaande sponsors.

ZWEMBAD „MAURITSKADE”

LID

Leer sauna-
baden en blij
gezond!

U bent van harte
welkom voor een eerste
kennismaking met het
traditionele Finse zowel
als Turkse bad.
Solarium (eens echt
zonnebaden) en
buitenbad.

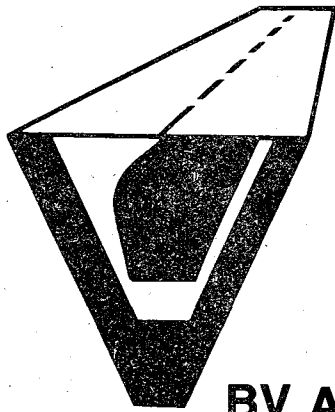
DAMES- EN HERENAFDELINGEN

U kunt bij ons zonder
voorafgaande afspraak
terecht op;

maandag t/m vrijdag	12.00-22.00 uur
zaterdag	9.00-10.00 uur
zondag	9.00-13.00 uur

Prijsidee: Twee
uur bezoek kost u
f 8,25 incl.
handdoeken –
gebruik solarium.
Zacht water d.m.v.
eigen
onthardingsinstall.
Dames: make-up
cabines en e.v.t.
kapster aanwezig.

☎ 070-46.68.12
070-64.25.75

BV AANNEMERSBEDRIJF L. VERKADE

GROND-, WEG- EN WATERBOUW
GESPECIALISEERD IN BETONWERK

MONSTER
01749-4.65.55

STEENHOUWERIJ

DE KUIJPER

Nieuwstraat 26, MIDDELBURG
Tel. (01180) 1.25.79

**natuursteen
voor:**

- restauratie
- renovatie
- nieuwbouw

Ook gespecialiseerd in het boren in beton
met diamant, gaten van 15 tot 300 mm

UITZETTEN

● weg- en waterbouwkundige werken als : begeleiding complete uitbreidingsplannen : wegen/rioleringen/leidingen

● bouwkundige werken : hoekpunten woningen : stramienlijnen : palenplan : controlemetingen

GEO-MEETDIENST b.v.

POSTBUS 15, SPAKENBURG
TELEFOON 03499-1966

Bijkantoor: OOSTERHOUTSTRAAT 11
ASSEN. TELEFOON 05920-1.34.00.

Iedereen

met een inkomen van ong. f 2000,- per maand kan thans beschikken over f 15.000,- tot f 30.000,- met de „VOLA RUIMTEREKENING”. Financierinkje hier leninkje daar, het telkens lichten van uw hele doopceel, wordt met dit krediet verleden tijd.

Flexibiliteit

U doet met het geld wat u wilt. Opnemen of niet, of gedeeltelijk gebruiken, snel of langzaam aflossen.

Rente

Over het geld dat u niet gebruikt betaalt u geen rente.

Drie aflossingsvrije maanden

In de „dure” maanden juni, juli en december lost u niet af. Bel voor de berekening van het „kredietplafond” (het maximale bedrag waarover u kunt beschikken): 01653-3489, VERPAALEN ASS B.V., St. Janstraat 107, Sprundel (NB), of vul onderstaande bon in. (Na invulling zenden aan Verpaalen ass. – Antwoordnr. 53 – 4700 VE Sprundel (NB). In dichtgeplakte envelop en niet frankeren!)

Naam: Geb. datum:

Adres:

Woonplaats:

Inkomen netto per maand:

Wenst meer inlichtingen omtrent de „VOLA RUIMTEREKENING” en wel:

Schriftelijk/Persoonlijk/Telefonisch (tel.nr.:*)

*) Doorhalen wat niet wordt gewenst.
In gesloten envelop zenden aan: Verpaalen ass., Antwoordnr. 53
4700 VE Sprundel (NB).

IN DE
NOORDOOST-
POLDER
en OOSTELIJK
FLEVOLAND
BOUWDEN WIJ
REEDS VELE
KERKEN,
SCHOLEN en
BOERDERIJEN

B.V. gebr. Salverda

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7
Telefoon (05255) 1666

Richtlijnen AR Partijbestuur m.b.t. fusie partijorganen op provinciaal, regionaal gemeentelijk en plaatselijk niveau.

1. In CDA-verband is een notitie tot stand gekomen met betrekking tot de ook op het regionaal en plaatselijk niveau vereiste fusie-totstandkoming. Evenals landelijk de bevoegde organen van ARP, CHU en KVP door middel van het zgn. fusieprotocol concrete afspraken maken voor het aangaan van de fusie in het CDA, moet dit ook gelden voor Kamercentrales, Statencentrales, kiesverenigingen, Provinciale Organisaties en wijk- of dorpskiesverenigingen. In het landelijk fusieprotocol is – en vooralsnog wordt uitgegaan van aanvaarding van die tekst – in artikel P5 trouwens bepaald, dat so wie so een overeenkomst tussen de regionale en plaatselijk aanwezige partners vereist is. Men moet zich realiseren, dat de Statencentrales hierbij een wat aparte rol vervullen. Op voorhand zijn deze instituten in de toekomst niet als vanzelfsprekende partij-organen van het CDA voorzien. In artikel P6 wordt ervan uitgegaan, dat de aanwezige Statencentrales van ARP, CHU en KVP en van de federatie het CDA met ingang van de fusiedatum zijn opgeheven.

Wel bestaat de mogelijkheid, dat na de fusie toch (soorten van) Statencentrales functioneren. Daartoe zijn in de nieuwe statuten in het huishoudelijk reglement van het CDA concrete bepalingen opgenomen. Er wordt daarin met name gesproken over regionale kringen, waardoor het mogelijk wordt, bijvoorbeeld vanwege organisatorische of sociologische factoren, andere grenzen dan in de kieswet aangegeven te hanteren. Vanzelfsprekend bestaat desgewenst ook de mogelijkheid om voorafgaand aan de definitieve fusiedatum in vereiste overeenkomsten van respectieve Kamercentrales en of Provinciale Organisaties vast te (doen) leggen, dat „oude” Statencentrales als „nieuwe” regionale kringen van de CDA-partij gaan functioneren. Daarbij behoort dan ook, dat duidelijke afspraken worden vermeld over de samenstelling, bevoegdheden, de plichten en het functioneren van deze „nieuwe” kringen (verbanden) van na de fusie.

2. Bij de bovengenoemde, door het Dagelijks Bestuur van het CDA en de afzonderlijke partijbesturen van ARP, CHU en KVP aanvaarde notitie behoort een ontwerp-fusieprotocol voor de gemeentelijke kiesverenigingen van de partijen. Dit ontwerp is ook conform van toepassing voor organen op andere niveaus. In artikel 1.2 dient het desbetreffende artikelnummer uit het eigen reglement te worden ingevuld.

Financiën

3. Artikel 14 van het ontwerp is een gelijke bepaling als landelijk van toepassing is, voor de landelijke fusie opgenomen. Gedoeld wordt hier met name op de financiële rechten en verplichtingen. Een doorsnee kiesvereniging of afdeling beschikt ongetwijfeld over enige financiën. Niet uitgesloten moet worden, dat op sommige niveaus schulden bestaan. Er kan ook sprake zijn van bezittingen in de vorm van een huis of anderszins. In de in artikel 1.4 genoemde bijlage 1 zal duidelijk moeten worden vastgelegd, wat er met (eventuele) vermogensschulden en bezittingen gaat geschieden. Wordt door iedere gemeentelijke partijafdeling alles ingebracht voor de nieuwe CDA-afdeling of worden er bepaalde voorwaarden gesteld, dan wel een speciale bestemming aan gegeven? 3.a. **M.b.t. vermogens** (hoe klein of hoe groot ook). Het nieuwe CDA-verband na de fusie behoort over financiële middelen de beschikking te krijgen. In de lijn van eerdere partijraadsuitspraken ten tijde van de totstandkoming van de federatie CDA acht het partijbestuur het redelijk, wanneer de financiële inbreng per partijafdeling in principe analoog is aan de wijze van samenstelling e.d. Wordt een bestuur paritair samengesteld, dan heeft dit tot consequentie, dat ook de financiële bijdrage per partij in gelijke porties wordt ingebracht. Een andere norm is het bestaande ledental per partij. In dat geval is het redelijk wanneer elke partijafdeling een te voren vastgesteld gelijk bedrag inbrengt en daarboven op een, eveneens tevoren vastgesteld, bedrag per lid. Het ARP-partijbestuur adviseert u ten deze beschikbare tegoeden e.d. niet zonder duidelijke afspraken in te brengen in het nieuwe gefuseerde CDA-verband. 3.b. **M.b.t. schulden**. In geval er bij enige partijafdeling sprake is van het

aanwezig zijn van schulden (kan ook in de vorm van aangegane leningen zijn!), is het onredelijk wanneer het nieuwe CDA-verband hiermee wordt opgezadeld. Op één of andere manier zal de betreffende afdeling vóór de fusie moeten zorgen, dat aanwezige schulden zijn, c.q. worden weggewerkt. Er zijn verschillende methoden denkbaar, zoals een verzoek om vrijwillige extra bijdragen (giften!) van de desbetreffende leden (eventueel zelfs een **verplichte aanslag** op die leden om aanwezige tekorten weg te werken en aan overeen te komen bijdragen voor het CDA te voldoen!), een subsidie-aanvraag bij een ander partijorgaan (Kamercentrales of partijbestuur).

3.c. **M.b.t. rest-tegoeden**
De mogelijkheid bestaat dat er tussen de aanwezige vermogens van de afzonderlijke partijafdelingen verschil bestaat. Op basis van in punt 3a bepaalde sleutel is het mogelijk dat er overschotten blijven, nadat inbreng in het CDA-verband heeft plaatsgevonden. Uiteraard kunnen deze rest-tegoeden niet in de eigen afdelingskas blijven zitten, omdat de afdeling wordt opgeheven. Het reglement van elke afdeling behoort bij ontbinding tenminste te bepalen, dat de ledenvergadering een bestemming geeft aan een aanwezig „batig saldo”. Het ARP-partijbestuur adviseert zijn partij-organen eventueel overblijvende batige saldi als gift ten goede te doen komen aan de **Stichting Dr. A. Kuyperfonds te Den Haag**, gironummer 51385. Het voornemen is om dit van oorsprong Anti-Revolutionaire fonds na de fusie in het CDA in stand te houden. De doelstelling van het Kuyperfonds is en blijft kort samengevat: vooral een taak in de stimulering van internationale verbreiding van het reformatorisch denken. Door een goede presentatie van en informatie over de vele mogelijkheden van dit fonds zal er een breed draagvlak voor kunnen ontstaan. Als mogelijkheden zijn genoemd:

1. het organiseren van **symposia** en het doen publiceren van de resultaten van die symposia, zoals gebeurde in „Christian Political Options”, (jubileumviering 100 jaar ARP)
2. het ondersteunen van **wetenschappelijk werk**, dat de reformatorische inbreng in de christen-democratie te goede komt (publicaties, lezingen, college cycli);
3. het realiseren van een stuk

Internationale solidariteit, met name met christen-democraten in de verdrukking, het stimuleren van christelijk sociaal-politiek leiderschap (training, beurzen, enz.)

Dit advies laat overigens onverlet de bevoegdheid van regionale en lokale partij-organen om aan de „overtollige middelen” een aan de plaatselijke situatie aangepaste bestemming te geven. 3.d. **Andere bezittingen**: Sommige partijafdelingen verkeren wellicht in de omstandigheid in het bezit te zijn van andere bezittingen, bijv. onroerend goed, spaardeposito's, effecten enz. Omdat voor de wijze van al of niet inbrengen in het CDA en of het geven van een bestemming van dit soort aangelegenheden geen algemene richtlijn valt te geven, adviseert het partijbestuur u wat dit betreft dringend voor advies contact op te nemen met het partijbestuur, postadres: Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag (tel.: 070-46.96.20) en te vragen naar de heer F. J. M. Jehee (boekhouder) of G. v.d. Berg (adjunct-secretaris). In dit verband dient ook met name rekening te worden gehouden met mogelijke wettelijke juridische consequenties.

Bestuurssamenstelling

4. Artikel II.1 van het ontwerp spreekt over het bestuur van het (nieuwe) gemeentelijk verband. In het landelijk fusieprotocol is daaromtrent het een en ander geregeld (artikel S2). Daarin is ook vastgelegd, dat een overzicht van de bestuurssamenstelling per de fusiedatum op het gemeentelijke niveau – en daarmee dus op elk ander niveau (!) – aan de overeenkomst moet worden toegevoegd.

4.a. Als kiesvereniging dient u derhaive tijdig vóór de fusie te bepalen welke personen vanuit de ARP straks vanaf de fusie-datum in het bestuur van de nieuwe CDA-afdeling gaan of blijven functioneren. Komt u bijvoorbeeld overeen dat de AR-kiesvereniging 3 bestuursleden levert, dan bepaalt de AR-ledenvergadering vóór de fusie welke 3 personen dit zullen zijn. In goed overleg met de zusterafdeling van CHU en KVP dient u dan tevens vast te leggen welke functie deze bestuursleden respectievelijk (gaan) bekleden. (Dat kan zijn: voorzitter, vice-voorzitter, secretaris, penningmeester, algemeen adjunct, lid enz.)

4.b. Wanneer de kiesvereniging, Kamercentrale e.d. het noodzakelijk vinden om vóór de fusiedatum vast te stellen welke personen uit hun eigen kring in voorkomende gevallen in de plaats treden van de in punt 4a bedoelde bestuursleden, dient in dezelfde bijlage 2 precies vermeld te worden om wie het hierbij gaat. Een dergelijke regeling is ook getroffen voor de partijorganen die op landelijk niveau gaan functioneren (dagelijks bestuur, partijbestuur, partijraad, congres) en is gedaan met het oog op een zekere mate van continuïteit in de eerste jaren na de fusie. Deze regeling is maximaal 4 jaar van toepassing. Het ARP-partijbestuur meent dat het treffen van een dergelijke regeling op vele regionale en plaatselijke niveaus alleszins wenselijk is. Denkt bij de bestuursinvulling ook met name aan jongeren en vrouwen!

Kandidaatstelling gemeenteraad

5. Voor de verkiezing van gemeenteraden en Provinciale Staten in 1978 zijn veelal duidelijke afspraken gemaakt over de afzonderlijke kandidaatstellingsregeling door elke partij-afdeling en vooral ook over de opvolging bij voorkomende vacatures. Deze afspraken zijn van toepassing tot de eestvolgende periodieke verkiezingen in 1982. Artikel II.2 van het ontwerp-fusieprotocol voor het regionale en plaatselijke niveau vraagt

in feite om de destijds gemaakte afspraken nog maar eens vast te leggen.

5.a. In de zgn. „opvolgingsbijlage”, behorend bij artikel S4 van het landelijk fusieprotocol is vastgelegd, dat de in 1978 gemaakte afspraken in elk geval blijven gelden t/m de Raadsverkiezingen van 1982! Voorts is daarin bepaald, dat de afspraak ter zake opvolging bij voorkomende vacatures (partij volgt partij op!) zolang voortduurt als in de fusie-overeenkomst tussen de gemeentelijke of provinciale afdelingen is bepaald. Aan de gemeentelijke kiesverenigingen en provinciale organisaties wordt daarmee overgelaten of men voor de periode 1982 t/m 1986 opnieuw een dergelijke opvolgingsafpraak wenst te maken. Het ARP-partijbestuur is wat dit betreft de mening toegegaan, dat het zeer raadzaam is deze bekende opvolgingsregeling uitdrukkelijk ook van toepassing te verklaren op de zittingsperiode van Staten en Raden, welke na de verkiezingen in 1982 aanvangt. Op het provinciale en gemeentelijke vlak zal het ook alleszins noodzakelijk blijven, dat de afzonderlijke en van toepassing zijnde inbreng van ARP, CHU en KVP via het CDA enigermate verzekerd blijft.

5.b. In het ontwerp wordt in dit artikel II.4 voorgesteld, dat vóór de fusiedatum – en analoog aan de landelijke regelingen voor Eerste en Tweede Kamer – een zetelverdeling over de deelnemende partijen en eventueel de rechtstreekse leden van de federatie CDA wordt vastgelegd. Dit kan dezelfde zetelverdeling zijn als in 1978 is toegepast; vanzelfsprekend kan er desgewenst vanaf geweken worden. Het ARP-partijbestuur adviseert ter zake zeer dringend in ieder geval zoveel mogelijk tot het vermelden van een volledige zetelverdeling te komen. Omdat eind 1981 (begin 1982) de oude partijen niet meer bestaan en de kandidaatstelling daarmee ook volgens de nieuw aanvaarde regeling door de CDA-afdeling zal geschieden, is het niet meer mogelijk geheel afzonderlijk volgens eigen procedures kandidaten te stellen.

De praktijk heeft inmiddels veelvuldig geleerd, welke problemen er kunnen ontstaan, wanneer geen duidelijke omschreven afspraken zijn gemaakt. Het „slechts bepalen dat de in 1978 vastgestelde zetelverdeling als **uitgangspunt** wordt genomen”, geeft hierbij in veel gevallen onvoldoende waarborgen. Voorkomen moet worden, dat min of meer historisch gegroeide verhoudingen zo maar van de ene op de andere dag worden genegeerd. Een goed jaar na de fusie is de gemeentelijke of provinciale CDA-afdeling noch het landelijk CDA daarmee gediend. Er mag rekening gehouden worden met het feit, dat ongeveer 1 jaar na fusie nog bekend is,

van welke component elke te stellen kan didaat (voorheen) afkomstig is. Gewezen wordt nog op het feit, dat in artikel II.4 van het ontwerp is vastgelegd dat de ledenvergaderingen van de resp. kiesvereniging(en) en/of afdelingen met de in te vullen zetelverdeling akkoord moeten gaan. Dit betekent tegelijk, dat dit vóór de fusiedatum moet zijn geschied.

Archief

6. Het spreekt haast vanzelf, dat elk partij-orgaan, of het nu een kiesvereniging of Kamercentrale is, langer bestaand of korter, beschikt over een klein, dan wel omvangrijk(er) archief. (Denk aan notulenboek e.d.). Het is zaak bij ontbinding van de partij-afdeling concreet vast te stellen wat er met het desbetreffende archief precies geschiedt. Mogelijk is een onderbrengen bij de nieuwe CDA-afdeling. In dat geval verdient het wel alle aanbeveling om een dergelijke „beschikbaarstelling” te omkleden met zeer duidelijke voorwaarden over gebruik, inzage en wat dies meer zij. Het ARP-partijbestuur vindt overigens het onderbrengen bij de (nieuwe) CDA-afdeling weinig zinvol. Gezien het feit, dat de ARP op het landelijk partijbureau toch al beschikt over een archief van de plaatselijke en regionale partij-organen wordt de AR(wijk) kiesverenigingen, Statencentrales, Kamercentrales en Provinciale Organisaties in dringende overweging gegeven haar eigen afzonderlijke archieven ter beschikking te stellen van het landelijk ARP-partijbestuur, zulks met ingang van de fusiedatum. Deze ter beschikkingstelling geschiedt dan in ieder geval onder dezelfde voorwaarden, als de bestemming, en de eisen welke het ARP-partijbestuur voor haar eigen archief vóór de fusie zal vaststellen. Voorts blijft het natuurlijk mogelijk aan de beschikbaarstelling aan het ARP-partijbestuur eigen specifieke voorwaarden te verbinden. Bij de nog te stellen voorwaarden door het partijbestuur mag er van worden uitgegaan, dat de gebruikelijke algemeen van toepassing zijnde archiefregelingen en voorwaarden basis zijn voor de te stellen eisen.

Informatie

7. Het partijbestuur heeft er bij voorbaat begrip voor, dat het treffen van al dit soort fusie-afspraken en regelingen geen sinecure is. Indien iets onduidelijk is, of zo u nadere informatie of toelichting wenst, neem dan overwijd contact op met één van de stafmedewerkers op het ARP-partijbureau, of met de buitendienstmedewerker in uw regio. Zij zijn van de zaken ruimschoots op de hoogte en zullen pogen u zoveel als maar mogelijk is van dienst te zijn.

De buitendienstmedewerkers zijn:

			Ressorteert onder de K.C.
H. Dijk	Kievitsheuvel 106 2411 LN Bodegraven	01726-13143	Leiden Den Haag
B. Dijkstra	Suderom 26 9212 PS Boornbergum	05126-2340 th. 05120-19659 knt. na 15.00 uur	Leeuwarden
mw. W. van Dinter- Vroegindewey	Postbus 340 3140 AH Maassluis	01899-15309 th. 070-614911 knt.	Rotterdam Dordrecht Middelburg
H. Faber	Waardeel 39 9531 EB Borger	05998-5175 th. 05990-13862 knt.	Groningen Assen
mw. M. A. Gouwens-	Stevenshof 12	01623-14410 th.	Den Bosch
de Gier	5109 TZ 's-Gravenmoer		Tilburg
C. H. Westdijk	Gunninglaan 11 7314 NZ Apeldoorn	055-251787 th.	Arnhem Nijmegen

Op het partijbureau kunt u contact opnemen met:

1. C. P. van Santen, stafmedewerker organisatie/voorzichting
2. W. Eikelboom, stafmedewerker buitendienstteam.
3. F. J. M. Jehee, boekhouder eventueel ook met:
4. drs. C. Bremmer, partijsecretaris.
5. G. van den Berg, adjunct-secretaris

Postadres: Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag.

Telefoon: 070-46.96.20.

Er zijn grenzen

Nieuw cahier van de Unie „School en evangelie”

Enige tijd geleden heeft de Unie „School en Evangelie” weer eens een cahier laten verschijnen, dat door prof. dr. J. Verkuyl geschreven is. De titel van het boekje is: **Er zijn grenzen, bijdragen tot beantwoording van de vraag naar de verenigbaarheid van het cpn-lidmaatschap en de dienst aan het christelijk onderwijs.** 1) Het heeft erg veel discussie losgemaakt in verschillende bladen. Een Bulletin van de Unie is met zulke artikels helemaal volgeschreven 2).

Aanleiding. In de inleiding schrijft prof. dr. J. Verkuyl waarom hij gemeend heeft om dit boekje te schrijven. Hij zegt daarvan: „De aanleiding tot het ontstaan van dit cahier ligt in de vraag of de doelstellingen van het christelijk onderwijs verenigbaar zijn met de ideologie van het marxisme/leninisme en met het lidmaatschap van een communistische partij, die de theorie van het marxisme/leninisme als fundering beschouwt voor de omvorming van de samenleving”. Op het antwoord behoeft de lezer niet lang te wachten. Het is onverenigbaar. **Doelstellingen christelijk en communistisch onderwijs.** Volgens de schrijver gaat het in het christelijk onderwijs om heel het onderwijs en heel de vorming te concentreren op de liefde van God tot ons, die ons in Jezus Christus

geschonken wordt en op de eis van liefde tot God en de naaste. Het doel van het communistisch onderwijs en van de vorming moet zijn en blijven de vorming van een volstrekt atheïstische communistische staat en de voorbereiding van een atheïstische wereldsamenleving.

Onverenigbaar In het boekje wordt er verder beschreven de totalitaire staat, Eurocommunisme en de CPN. Na dit alles komt prof. Verkuyl tot de conclusie dat de loyaliteit aan het Evangelie van Jezus Christus zich niet verstaat met de diepste doelstellingen van het communisme. Er zijn grenzen. Die grenzen liggen naar zijn overtuiging o.a. bij totalitarisme van links en van rechts.

NPCS In dit artikel is reeds vermeld dat er veel discussie over het boekje is ontstaan. De Nederlandse Protestantse Christelijke Schoolraad, een koepelorgaan van besturen en personen, is van mening dat de twee

grondslagen strijdig zijn te noemen. Het dialectisch materialisme is dan ook onverenigbaar met de grondslag van een christelijke school. Wel is nodig dat er werkelijk een gesprek wordt gevoerd. Een gesprek, waarin de beide partijen elkaar ontmoeten, waar gesproken wordt over de concrete doelstellingen die door de schoolgemeenschap worden nagestreefd en zeker ook wordt gesproken over de vraag waarop die keuzen zijn gebaseerd. **Andere reacties** In het Bulletin van november 1979 staan veel reacties: pro en contra. Prof. dr. J. W. van Hulst zegt dat hij zich moeilijk kan voorstellen hoe iemand die

prof. dr. J. Verkuyl

het christelijk onderwijs dient, zich thuis kan voelen in de CPN; of omgekeerd: hoe een lid van de CPN zich thuis kan voelen in de christelijke school. Dr. J. J. Buskes is niet enthousiast over het boekje. De schrijver van het cahier mag in het Bulletin een weerwoord schrijven

op de reacties die verschenen zijn. De slotpassage van zijn verhaal is als volgt: Niemand heeft in deze discussie de wijsheid in pacht. Maar het is wel zaak om eraan deel te nemen en zich voor te bereiden op de juiste keuzen. Uit de vele reacties blijkt wel dat deze zaak zeer in de belangstelling staat. De discussie loopt niet altijd zonder emotie. Maar dat kan ook zeker een pluspunt zijn. Ik hoop dat ik door dit artikel u enthousiast heb gemaakt om het cahier, maar zeker ook het Bulletin te gaan lezen. Het is zeker de moeite waard.

C. Sprong is werkzaam in het onderwijs. Hij is lid van de Provinciale Staten in Noord-Brabant. 1) *Er zijn grenzen*, dr. J. Verkuyl, J. H. Kok, Kampen, 51 blz. 2) *Bulletin, themanummer communisme en christelijk onderwijs, november 1979, uitgaande van de Unie „School en Evangelie”, Herengracht 366, Amsterdam.*

griep?
slik **nisylén**
zijn druppels
is plantaardig
en **helpt!**

Schimmelpenningk
V.S.O.P.
Het Rijke Roken

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht
TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

AUTOMATISERINGSBURO NEDERLAND

Bent u een ervaren PROGRAMMEUR met een gedegen vakkenis van COBOL, RPG-II of ASSEMBLER/COBOL

salariëring?
auto van de zaak?
onkostenvergoeding?
overige secundaire arbeidsvoorwaarden?
werkklimaat?

(Uiteraard uitstekend) Wis en waarschtig. (aanschaf, onderhoudskosten, wegenbelasting, kenteken-III, verzekering en niet te vergeten de hoge benzinekosten zijn alle voor onze rekening!)

Zeker. Het maximaal bij de wet toegestane bedrag.

Gedegen vakmensen zijn paniekbestendig; dit schept een zelfverzekerde rustige en prettige werksfeer en dat houden we graag zo.

bel dan: 05480-5605 tussen 9.00-12.00 uur

OF SCHRIJF NAAR: AUTOM. BURO NEDERLAND
SCHOOLSTRAAT 9
7461 EG RIJSSSEN

C1D3E3E8C4 D7D3C1E3E2 E5D6D6D9
E5C1D2D4C5D5E2C5D55A

OOK VOOR U KAN HET BIJBELINSTITUUT BELGIË NUTTIG ZIJN

Een gedegen bijbelse vorming? Of liever een ontspannen zomervakantie? Bij ons kunt u terecht! U zoekt een spreker voor uw bijeenkomst, of een diapresentatie? Neem eens contact met ons op. Wilt u eens een andere zanggroep of een klein koor? Ook dat kan. En een weekendje uit met uw kerk of vereniging behoort ook al tot de mogelijkheden.

Het Bijbelinstituut België, opgericht in 1919, is interkerkelijk en internationaal, met studenten en stafleden uit een tiental landen. Het uitgangspunt van al ons handelen is het geïnspireerde, gezaghebbende en onfeilbare Woord van God, zoals dat tot ons komt in de bijbel.

Het Bijbelinstituut België biedt u:

- een driejarige dagopleiding
- een theologische faculteit
- een zaterdagbijbelschool (3-jarig diploma in 7 jaar)
- toerusting tot dienstbetoon; vorming voor actieve leden van Vlaamse plaatselijke gemeentes
- de werk- en vormingsschool als diaconaal jaar
- BIB gezinsvakantieweken
- conferentieoord het gehele jaar door
- sprekers en groepen beschikbaar voor uw evangelisatie en opbouwwerk en verenigingen
- diapresentatie
- plaats voor individuele gasten

Natuurlijk wilt u meer weten. Stuur daarom onderstaande bon op.

Graag ontvang ik meer informatie over:

☐ driejarige bijbelschool	☐ bezoek zanggroep / koor
☐ theologische faculteit	☐ bezoek spreker
☐ zaterdagbijbelschool	☐ diapresentatie
☐ toerusting tot dienstbetoon	☐ BIB als conferentieoord
☐ werk- en vormingsschool	☐ algemene tweemaandelijks nieuwsbrief
☐ BIB gezinsvakantieweken	

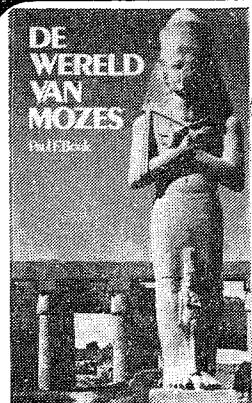
Mijn naam is

Adres:

Postcode en plaats:

Opsturen naar het Bijbelinstituut België, St.-Jansbergsteenweg 97, B-3030 Heverlee.

uitgeverij VERITAS

Dr. Paul F. Bork
DE WERELD VAN MOZES
De schrijver, die uitgaat van de volledige betrouwbaarheid van de Bijbel, brengt op sublieme wijze de wereld van Mozes tot leven. Hij laat zien hoe het oude Egypte leefde, vertelt over de uittocht en over de volken met wie Israël in aanraking kwam.
Paperback; 132 blz.; prijs f 19,90
Illustraties in kleur en zwart/wit
ISBN 90 6302 076 7

Dr. Jan Paulsen
HET WONDER VAN DE GEEST
Een helder boek dat een goed gebalanceerd standpunt weergeeft over de Persoon en de functie van de Heilige Geest. De schrijver schenkt veel aandacht aan de meningen binnen de pinksterkringen en de zgn. charismatische beweging en toetst deze aan de Schrift.
Paperback; 160 blz.; prijs f 18,90
ISBN 90 6302 077 5

George Vandeman
BIDDEN - MAAR HOE?
Voor veel mensen is bidden een probleem. Voor die mensen is het boekje van Edwin Gallagher het antwoord. Een fris boek dat tal van vragen rond het gebed recht op de man af behandelt.
Paperback; 104 blz.; prijs f 12,90
ISBN 90 6302 073 2

George Vandeman
HOOG SPEL
In dit boek wordt een grote reeks occulte verschijnselen van kristallen bollen tot ufo's - in een ont-hullend bijbels perspectief geplaatst.
Paperback; 195 blz.; prijs f 19,90
ISBN 90 6302 074 0

BON Zend in gesloten envelop aan: Uitg. „Veritas”, Postbus 287, 2400 AG Alphen a/d Rijn. Tel. (01720) 3 04 01

Stuur mij s. v. p.: . . . ex.
. . . ex.
. . . ex.

Naam:

Adres:

Ik betaal na ontvangst van uw accept-girokaart. (Een deel van de portokosten wordt in rekening gebracht.)

Model fusie-protocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling.....

De ondergetekenden:

1. de Anti-Revolutionaire kiesvereniging..... te
2. de Christelijk-Historische kiesvereniging..... te
3. de afdeling van de Katholieke Volkspartij te

in aanmerking nemende:

a. dat het (ontwerp) landelijk CDA-fusie-protocol door de bevoegde partijorganen van ARP, CHU en KVP en door de federatie CDA overeenkomstig de bepalingen, die in elk van de partijen gelden, tot stand is gekomen;

b. dat het ontwerp landelijk CDA-fusie-protocol in artikel P5 voorschrijft, dat de gemeentelijke kiesverenigingen cq afdeling van ARP, CHU en KVP hun rechten en verplichtingen inbrengen in een door de voorzitters en secretarissen van de respectieve bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP ondertekende overeenkomst, verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Invoeringsbepalingen

Artikel I.1

De kiesverenigingen cq afdeling heffen zich per fusiedatum op, ten einde door volledige fusie op te gaan in één gemeentelijk CDA-verband. Dit CDA-verband zal geregeerd worden door het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling van het CDA zoals toegevoegd aan het (ontwerp) landelijk CDA-fusie-protocol, tenzij van het door het CDA bevoegde orgaan toestemming tot afwijking is cq wordt verkregen.

Artikel I.2

Het orgaan, bevoegd tot opheffing van de kiesvereniging cq afdeling, mitsgaders aangaan van de fusie is: voor de ARP: de stemhebbende leden van de kiesvereniging, handelende op voet van artikel van het reglement van de AR-kiesvereniging, voor

de CHU: de ledenvergadering van de gemeentelijke CHU-kiesvereniging, voor de KVP: de ledenvergadering van de gemeentelijke afdeling, na goedkeuring door de KVP-Partijraad, krachtens artikel 100 A algemeen reglement van de KVP.

Door de unanieme aanvaarding van het fusie-protocol besluiten de kiesverenigingen cq afdeling tot opheffing van de afzonderlijke kiesverenigingen c.q. afdeling en door middel van fusie tot het opgaan in de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Artikel I.3

Het bepaalde in artikel P3 van het (ontwerp) landelijk fusie-protocol van het CDA als partij is van toepassing op de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Artikel I.4

Met ingang van de fusiedatum brengen de kiesverenigingen van AR en CHU en de afdeling van de KVP de rechten en verplichtingen van henzelf in als vermeld in **bijlage 1** van dit fusieprotocol.

Artikel I.5

Met ingang van de fusiedatum worden eventuele werkgroepen en commissies van de kiesverenigingen cq de afdeling geacht te zijn ontbonden. Op basis van het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling van het CDA zullen commissies cq werkgroepen worden ingesteld.

Artikel I.6

Met ingang van de fusiedatum worden wijk- en dorpskiesverenigingen, cq wijk- of dorpsafdelingen van AR, CHU en/of KVP en bestaande wijkverbanden binnen de federatie CDA geacht te zijn ontbonden, dan wel eveneens gefuseerd. In het laatste geval vindt een nadere omschrijving daaromtrent plaats in een bijlage van dit fusieprotocol.

Overgangsbepalingen

Artikel II.1

Overeenkomstig het bepaalde in artikel

S 2 van het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol worden de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en van het bestuur van het gemeentelijk verband, die met ingang van de fusiedatum als zodanig zitting hebben, per die datum geacht rechtsgeldig benoemd, respectievelijk verkozen te zijn voor de eerste zittingsperiode. De statutaire termijnen beginnen vanaf die datum te lopen. Gedurende de eerste zittingsperiode vindt bij tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vakature de plaatsvervangende plaats vanuit de door de respectieve partijen en door de rechtstreekse leden van het gemeentelijk CDA-verband, voorafgaande aan de fusiedatum, aangewezen plaatsvervaarders. Een totaal overzicht daarvan is als **bijlage 2** aan dit fusieprotocol toegevoegd. Bij uitputting van de lijst van plaatsvervaarders vinden de statutair en reglementair vastgestelde regels toepassing.

Artikel II.2

Alle opvolgingsafspraken, getrokken voor de fusiedatum m.b.t. de gemeenteraad cq de wijkraden, blijven ook na die datum voor de volledige termijn waarop die afspraken betrekking hebben, gehandhaafd. De geldende termijnen m.b.t. elk van de hierboven genoemde vertegenwoordigende lichamen zijn vermeld in **bijlage 3** van dit fusieprotocol.

Artikel II.3

Vindt 25 % van de ingeschreven leden, dat bij de opstelling van een kandidatenlijst voor de gemeenteraad cq een wijkraad cq de kandidaatstelling voor een niet-landelijk partijorgaan, in redelijkheid geen recht is gedaan aan de opbouw van het CDA uit de verschillende componenten dan kunnen zij een klacht indienen bij het partijbestuur. Het partijbestuur kan

Tijdschema realisering fusieprotocol gemeentelijke afdeling

Vóór 2 februari 1980:

Besturen van de aanwezige kiesverenigingen, c.q. afdeling van ARP, CHU en/of KVP beraden zich over (de invulling van) het ontwerp fusieprotocol ter plaatse en stellen zo mogelijk gezamenlijk een eensluidende ontwerp-tekst op.

Vóór 1 maart 1980:

Ieder van de besturen van de plaatselijke aanwezig kiesverenigingen, c.q. afdeling van ARP, CHU en KVP leggen de ontwerp-tekst van het plaatselijk (gemeentelijk) fusieprotocol ter beoordeling voor aan hun eigen bevoegde instanties (ledenvergadering).

Deze bevoegde instanties hebben desgewenst het recht amendementen en/of wijzigingen in de tekst aan te brengen.

De besturen van de kiesverenigingen, c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP vragen ieder aan hun eigen ledenvergadering machtiging om met de andere partners ter plaatse – en met inachtneming van eventueel voorgestelde en/of aangebrachte wijzigingen en aanvullingen – tot overeenstemming te komen over de definitieve tekst van het plaatselijke (gemeentelijke) fusieprotocol.

De resp. besturen dienen – indien gemachtigd – na een eventueel

bereikt akkoord zelf te beslissen of één en ander ter eindbeoordeling aan de eigen afzonderlijke ledenvergadering wordt voorgelegd.

Vóór 1 april 1980:

Overleg tussen besturen van kiesverenigingen, c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP over tekst eigen fusieprotocol.

Behandeling van eventuele wijzigingsvoorstel en/of aanvullingen. Definitieve vaststelling van de tekst. Eventueel overleg in aanwezig CDA-verband in verband met mede-ondertekening van het definitieve fusieprotocol.

Vóór 11 april 1980:

Uiterste datum inzending definitieve plaatselijke (gemeentelijke) fusieprotocol, ondertekend door de voorzitter en de secretaris van en namens respectievelijk de kiesvereniging, c.q. afdeling van ARP, CHU en/of KVP, alsmede indien aanwezig en erkend mede ondertekend door de voorzitter en secretaris van het federatieve gemeentelijke CDA-verband.

De inzending dient plaats te vinden aan de landelijke partijbesturen van ARP, CHU, KVP en/of CDA, waarvoor één postadres kan worden gehanteerd: Postbus 85676, 2508 CJ Den Haag.

terzake een bindende uitspraak doen of het kan voor een beoordeling van de klacht het College van Bindend Adviseurs inschakelen, zoals genoemd in artikel S 5 van het (ontwerp) landelijk CDA fusieprotocol.

Artikel II.4

Leden van het CDA, die voor de fusiedatum zijn geïnstalleerd als erelid of lid van verdienste van één van de gemeentelijke kiesverenigingen cq afdeling zijn, met ingang van de fusiedatum en zolang hun lidmaatschap van de partij het CDA voortduurt, erelid of lid van verdienste van de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Slotbepaling

Het federatieve gemeentelijk CDA-verband verklaart door medeondertekening van dit fusie-protocol in te stemmen met de daarin tussen de gemeentelijke kiesverenigingen cq de gemeentelijke afdeling overeengekomen omzetting van het federatieve gemeentelijke CDA-verband tot een gefuseerde gemeentelijke CDA-afdeling en de daaruit voor haar voortvloeiende rechten en verplichtingen op zich te nemen.

Lesbrieven die verschenen in de serie 'Politiek? Kom nou!'

– les 1: 'Politiek? Kom nou!'

De eerste lesbrieff handelt over het thema politiek. In een bestek van 12 pagina's, met een viertal opdrachten wordt aangegeven op welke wijze enerzijds de overheid en anderzijds de burger hun invloed doen gelden op de politieke besluitvorming.

– les 2: Partij kiezen

Achtereenvolgens worden behandeld: liberalisme, socialisme en christen-democratie. Deze lesbrieff telt 12 pagina's, waaronder diverse werkopdrachten. Toegevoegd is een adressenlijst van de sekretariaten van de politieke partijen.

– les 3: Samen-werken? Een hele onderneming....

De derde lesbrieff behandelt diverse opvattingen over het gebeuren in de

onderneming. Aan de orde komen zaken als de geschiedenis van het sociale vraagstuk, de medezeggenschap in de onderneming en opvattingen omtrent het begrip 'arbeid'. Deze lesbrieff telt 8 pagina's en bevat naast diverse werkopdrachten een verklarende woordenlijst met veel voorkomende moeilijke begrippen op sociaal-economisch terrein.

– les 4: Verkiezingen en democratie

In deze lesbrieff van 12 pagina's, voorzien van diverse werkopdrachten wordt de invloed van de kiezer in een democratisch stelsel gekenschetst. Aan de orde komen: evenredige vertegenwoordiging, het distriktenstelsel en het referendum, terwijl discussiestof wordt aangedragen met betrekking tot het functioneren van de democratie.

– les 5: Gemeente

De vijfde lesbrieff geeft een inzicht in het politiek functioneren van de gemeente in ons bestuurlijk bestel. Aan de hand van de als bijlage toegevoegde gemeenteraadsagenda met bijbehorende stukken kan na het verwerken van de lesstof een gemeenteraadspel gespeeld worden, waardoor de politiek op gemeentelijk niveau dichterbij gebracht wordt. Indien gewenst kan daarbij een didactische handleiding worden meegezonden.

– les 6: Provincie in beeld

De zesde lesbrieff geeft een inzicht in het bestuurlijk en politiek functioneren van de provincie:

- de samenstelling van de taken van het provinciaal bestuur worden belicht en een aantal werkterreinen wordt verkend;
- de huishouding van de provincie komt aan de orde en ruime aandacht krijgen de toekomstige ontwikkelingen naar de provincie nieuwe stijl;
- een aantal opdrachten biedt de mogelijkheid om het provinciaal bestuur dichterbij de burger te brengen.

– les 7: Geloof in de politiek

De zevende lesbrieff wil een hulp zijn bij de discussies, die zowel in als buiten het CDA steeds bij herhaling worden gevoerd, over de relatie tussen de uitgangspunten van de politiek en de politieke praktijk. Daartoe wordt aandacht besteed aan de rol van het geloof in de politiek en is een aantal discussiepunten gegeven, aan de hand waarvan het gesprek kan worden voortgezet.

BESTELLINGEN

De lesbrieven 1 tot en met 4 kosten f 1,25 per ex. Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:

– 2 t/m 4 lessen	f 1,00 per ex.
– 5 t/m 9 lessen	f 0,85 per ex.
– 10 t/m 24 lessen	f 0,75 per ex.
– 25 lessen en meer	f 0,55 per ex.

Prijs lesbrieff 5 t/m 7.

– 1 les	f 2,50
– 2 t/m 4 lessen	f 2,25 per ex.
– 5 t/m 9 lessen	f 2,00 per ex.
– 10 t/m 24 lessen	f 1,75 per ex.
– 25 lessen en meer	f 1,50 per ex.

Bijeenkomst antirevolutionair vrouwencomité

Op 7 februari a.s. organiseert het ARVC een bijeenkomst in het Jaarbeurs Congres en Vergadercentrum, te Utrecht, waarbij 's ochtends (na een besloten huishoudelijke vergadering) vanaf 11.00 uur besproken zal worden het rapport „De vrouw op de arbeidsmarkt” (dit rapport is bij het ministerie van CRM, Steenvoordelaan 370, 2284 EH Rijswijk afd. voorlichtingsdienst gratis verkrijgbaar). 's Middags zal drs. H. Borstlap, wetenschappelijk medewerker van de dr. A. Kuypersichting, een inleiding houden over het „Ontwerp-Program van Uitgangspunten” van het CDA. Daarna zal er uitgebreid gelegenheid

zijn om over dit program te discussiëren.

Deelnameformulier
ARVC-vergadering d.d. 7 februari 1980.

Ik neem deel aan de ARVC-bijeenkomst op 7 februari 1980 te Utrecht.

Naam:

Adres:

Code + Woonplaats

Tel. nummer:

Dit formulier toezenden aan ARP, t.a.v. Pia Schütz, dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA Den Haag.

De inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst. Er is ruimte voor 70 deelnemers. Na inschrijving krijgt u een bevestiging toegestuurd.

Reacties

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 ten name van ARP-stichting, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal. Deze prijsregeling kan aangepast worden i.v.m. stijging van porti en andere kosten.

Reacties en suggesties naar aanleiding van deze lesbrieven richten aan: „Stichting Kader- en Vormingswerk ARP”, Dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA 's-Gravenhage. Tel. 070-46.96.20.

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (01840)-5566
Postbus 70, Sliedrecht

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (01840)-5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSTRAAT 102 - TEL. 01894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor- 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten

DR. MR. WILLEM VAN DEN BERGH-STICHTING
Protestants-Christelijke inrichting voor geestelijk gehandicapten
ZWARTEWEG 20 - 2201 AC NOORDWIJK (ZH) Telefoon (01719) 19320

Gevraagd voor de opleiding, die 1 april 1980 van start gaat:

Leerling Z-verpleegkundigen

waarvoor ook "gediplomeerde ZV-(st)ers" kunnen reageren.

De Dr Mr Willem van den Bergh-Stichting is een inrichting in Noordwijk, waar kinderen en volwassenen wonen, die geestelijk en vaak ook lichamelijk gehandicapt zijn. Zij krijgen hier een aangepaste verzorging, opvoeding en soms ook aangepast werk. Daar hebben wij mensen voor nodig; misschien jouw helpende handen voor hun handicap.

Wat je moet weten.

Het is geen gemakkelijke baan. Deze mensen hebben meer gerichte aandacht en verzorging nodig, dan wie ook.

Voor de Z-opleiding, die 1 april 1980 van start gaat, hebben wij plaats voor jonge mensen die bij het begin van de opleiding minstens 17 jaar en 7 maanden zijn.

Gezien de aard van onze inrichting zoeken wij mensen met een christelijke levensovertuiging.

Om toegelaten te kunnen worden tot de opleiding, moet je in het bezit zijn van een van de navolgende vooropleidingen:

- het MAVO-IV-diploma
- overgangsbewijs van de 4e naar de 5e klas van de HAVO/VWO
- het INAS-diploma
- het KV/JV-diploma
- het ZV-diploma etc.

Als je belangstelling hebt voor deze baan/opleiding, vul dan de bon in en stuur deze op, of bel naar: afdeling Personeelszaken, toestel 421, waarna je van ons meer informatie ontvangt.

BON

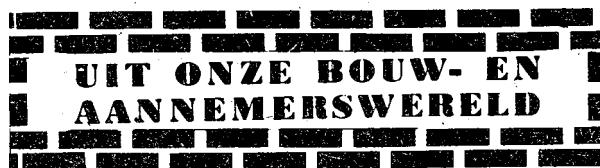
Naam: _____ M/V
Voornamen: _____
Straat: _____
Postcode: _____
Woonplaats: _____
Telefoon: _____
Geboortedatum: _____
Vooropleiding: _____
Kerkgenootschap: _____

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouthandel

Tel. 01846-2539-2484 Hardinxveld-Giessendam

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3. Tel. 08859-1024
Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten
garages, Bedrijfsschuren en loodsen etc.

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045

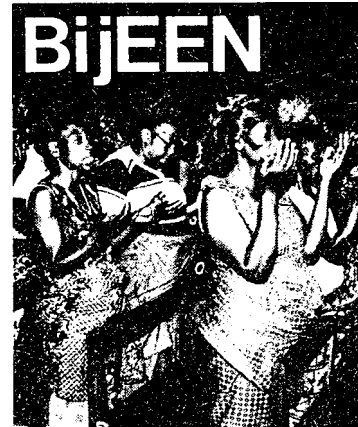
In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF

N.V. GEBR. SALVERDA

t HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

In BijEEN ontmoet je mensen,
gemeenschappen en volken van overal

Maandblad BijEEN, geill. magazine, 48 pag. vol foto's in zwart-wit en kleur. In het januarinum: Basisgemeenschappen in Nederland en de Derde Wereld • Brazilië: Arme boeren spelen hun ellende, geïnspireerd op de bijbel • Nederland: 'De basis is daar waar niemand de baas is' • Kinshasa, Zaïre: Netwerk van dienstbaarheid in sloppenwijken • Filippijnen: Armen hebben ook rechten.

Zend u mij gratis proefnummer BijEEN

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

1-10
Opsturen naar BijEEN, Antwoordnr. 15,
5750 VB DEURNE. Postzegel niet nodig.

U bent rijker dan u denkt.

Tel eens op wat u allemaal in huis hebt. Meubelen en huisraad. En reken nu eens uit wat u betaalt als u dat allemaal nieuw moest kopen.

Jawel, uw complete inboedel heeft toch al gauw 'n nieuwwaarde van véertigduizend gulden of meer. Maar er ligt 'n groot gevaar op de loer: de "onderverzekering".

Als u te laag verzekerd bent, betaalt u weinig premie, maar bij schade krijgt u ook uw schade niet volledig vergoed. En dan kost het u meer.

Onderschat uw huidige bezit niet. U bent rijker dan u denkt. Dat moet u zo houden. Bereken de juiste waarde. UBO helpt daarbij. Met 'n gratis inventarislijst.

UBO geeft u een reuze hulp. Voor reuze zekerheid. Stuur de bon voor meer informatie naar: UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht. Een postzegel hoeft niet.

BON

voor 'n veilig en zeker bezit.

Ik wil meer weten over de werkelijke waarde van mijn bezit. En over de zekerheden die UBO daarvoor biedt met z'n inboedelverzekering. Stuur mij vrijblijvend alle informatie. Plus die handige inventarislijst. Gratis.

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Plaats: _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- reisverzekeringen
- pleziervaartuij-verzekeringen
- caravanverzekeringen
- autoverzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- a.v.p. verzekeringen
- brandverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- aanvullende pensioenverzekeringen
- begrafenisverzekeringen
- levensverzekeringen

UBO
verzekeringen

WAG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 4 26 januari 1980

Indonesië, een land dat ons niet loslaat (II)

In het eerste artikel werd de sociaal-economische ontwikkeling van Indonesië sinds 1966 besproken. Geconcludeerd werd dat de regering, beginnend met een failliete boedel, een beleid heeft gevoerd dat leidde tot het herstel van de Indonesische economie waardoor de levensstandaard van de hele bevolking werd verhoogd. In dit artikel wordt nader ingegaan op de mensenrechtensituatie

Wanneer we spreken over mensenrechten moeten we niet vergeten dat we het hebben over een begrip dat voortkomt uit onze Westerse cultuur. Wat nu gebeurt in Pakistan of Iran, mogen wij zien als strijdig met fundamentele mensenrechten, de orthodoxe moslim in deze landen zal hevig geschokt zijn als we hem voorhouden dat de terugkeer tot het rechte geloof strijdig is met de mensenrechten. Het mensbeeld is anders, de inhoud van het begrip mensenrechten daarom ook. In het vervolg van dit artikel zullen we het begrip mensenrechten op Westerse wijze benaderen.

Er zijn twee soorten mensenrechten: de sociaal-economische, waarbij die zaken centraal staan die elk mens nodig heeft om als mens te kunnen bestaan zoals voedsel, huisvesting, kleding, onderwijs en werk. Een schets van de activiteiten die de regering heeft ondernomen om uitvoering van deze rechten mogelijk te maken vormde het onderwerp van het eerste artikel. Daarnaast zijn er de klassieke, politieke mensenrechten, vrijheid van

meningsuiting, vergadering, vereniging. Deze rechten vormen het onderwerp van dit artikel. Allereerst zal de algemene situatie besproken worden, daarna zullen enkele specifieke onderwerpen nader worden bekeken om na te gaan in welke mate ze het algemene beeld bijkleuren. Deze onderwerpen zijn: politieke gevangenen, Oost-Timor en Irian Jaya.

Het algehele beeld

Indonesië is geen democratie in Westerse zin. Dat is ook niet te verwachten. Democratie is een manier van denken die zijn wortels in het westen heeft en Indonesië ligt nu eenmaal in het oosten. Dat het land niet de democratische bestuursvorm heeft die in het westen gebruikelijk is, werkt door in de mate van persvrijheid; evenmin is er volledige vrijheid van meningsuiting of van verenigingsvorming. Wel valt op dat de vrijheid die er wél is vrij ruim is. Het is mogelijk vrij ongezoeten kritiek op de regering te hebben en uit te dragen in woord en geschrift, er is een vereniging die rechtshulp verleent bij juridische procedures.

Klachten over kwesties van landrechten worden de laatste tijd publiek besproken in pers en parlement. Wat meer is, de regering laat zich hieraan veel gelegen liggen. De dictatuur in Indonesië heeft in het algemeen een milde vorm, er kan veel, zolang bepaalde grenzen tenminste niet overschreden worden. Waar liggen die grenzen? Ze liggen daar waar de regering haar bestaan bedreigd gaat achten. Naarmate de onrust onder de bevolking toeneemt, stelt de regering die grenzen scherper. Dat is gebeurd bij de herverkiezing van president Suharto in 1978. Het feit dat de huidige situatie weer vrij liberaal genoemd kan worden, betekent dan ook dat er naar de mening van de regering geen destabiliserende onlustgevoelens onder het volk leven. Van een knevelbewind is zeer zeker geen sprake. De rechtszekerheid van de bewoners is echter beperkt en wel vooral vanwege het verschijnsel dat wordt omschreven als: commercialisatie van functies, of als: onzichtbare kosten, of, zonder omhaal: corruptie. Corruptie komt in de meeste ontwikkelingslanden voor. Toch heb ik sterk de indruk dat de Aziatische landen wel de kroon spannen. Indonesië vormt geen uitzonderlijk geval in de regio. Alle landen, India, Vietnam, Pakistan, Bangladesh, Thailand, ze klagen allemaal publiek over dit euvel. Indonesië heeft een grote anti-corruptiecampagne en

naarmate die langer duurt, worden inderdaad steeds hoger geplaatste lieden aangepakt. Toch heerst er scepsis of de échte grote boosdoeners voor de rechter zullen komen: ze zijn té hoog geplaatst en té machtig. Op het gebied van politieke mensenrechten is er in het land een redelijke vrijheid die vooral bedreigd wordt door illegale corruptiepraktijken die in alle geledingen van de maatschappij voorkomen. Wat die corruptie betreft vertoont Indonesië het gebruikelijke trieste, Aziatische, beeld.

Politieke gevangenen

Na de mislukte pro-communistische staatsgreep die uiteindelijk Suharto aan de macht hielp waren er veel politieke gevangenen. De meeste daarvan zijn nooit berecht of zelfs maar officieel in staat van beschuldiging gesteld. Natuurlijk zijn er ernstiger voorbeelden op dit terrein, zo had Laos drie jaar geleden evenveel politieke gevangenen als Indonesië (voor zo ver gegevens beschikbaar zijn), alleen heeft Laos vier miljoen inwoners en Indonesië 130 miljoen. Toch zijn dit zaken die niet te vergoelijken zijn. Het onderwerp werd dan ook stelselmatig door Westerse regeringsleden en oppositieleiders ter sprake gebracht in Indonesië. Het is natuurlijk nooit vast te stellen welke invloed hiervan uitging, maar het lijkt niet gewaagd te stellen dat de Indonesische regering eerder bereid is aan wensen tegemoet te komen wanneer die in een sfeer van begrip, overleg en goede verstandhouding worden geuit, dan wanneer er een sanctiedreiging in de lucht hangt. Het bewind kan eraan tegemoet komen, want het rust niet op continue en systematische onderdrukking zoals dat van Stalin of Hitler, waarbij de onderdrukking onderdeel van ideologie vormde. In 1977 stelde de regering een schema

Dagelijks bestuur over kernbewapening

„In zijn vergadering op 18 januari 1980 heeft het dagelijks bestuur van de ARP met instemming geconstateerd, dat uit de verklaring van de vier partijvoorzitters blijkt, dat het oplossen van de problemen, die ontstaan zijn na het kernwapendebat in de Tweede Kamer, een verantwoordelijkheid betreft van het hele CDA. Het dagelijks bestuur heeft zich kunnen verenigen met de inhoud

— Een duizendtal studenten protesteert tegen de benoeming van Generaal Suharto als president in april 1968.

op voor de vrijlating dan wel de berechting van de politieke gevangenen. Ze heeft zich aan dit schema gehouden, zodat de situatie voor zover het politieke mensenrechten betreft, zich gunstig ontwikkelt, in 1980 zullen de laatste ± 40 gevangenen worden berecht.

Oost Timor

Over de humanitaire situatie op Oost Timor doen op dit moment schrikbarende verhalen de ronde. Wat is er aan de hand en wat is in feite bekend?

Veel van deze berichten baseren zich op een Australisch rapport geschreven door J. Dunn. Vervolgens dit rapport is de helft van de bevolking omgekomen: 300.000 doden! De oorzaak zou zijn dat de Indonesische regering een welbewuste uithongeringstactiek heeft toegepast en ze zou nu de hulp zoveel mogelijk belemmeren. Jammer is dat Dunn zijn feiten niet uit eigen waarneming heeft, maar zich baseert op andere rapporten die niet zijn opgenomen. Er bestaat daardoor geen mogelijkheid de stellingen van Dunn te verifiëren aan de hand van zijn eigen bewijsmateriaal. Dat is hierom

Afghanistan

In dit nummer treft u 4 pagina's aan uit CDAktueel, Informatie krijgt u onder andere over de situatie in Afghanistan. In een artikel van Herman Amelink wordt nader ingegaan op de gevolgen die de Russische inval in Afghanistan heeft voor de internationale verhoudingen. In de overweging van de partijvoorzitter wordt de tekst weergegeven, welke uitgesproken werd tijdens de vorige week zaterdag gehouden demonstratie tegen de Russische inval in Afghanistan.

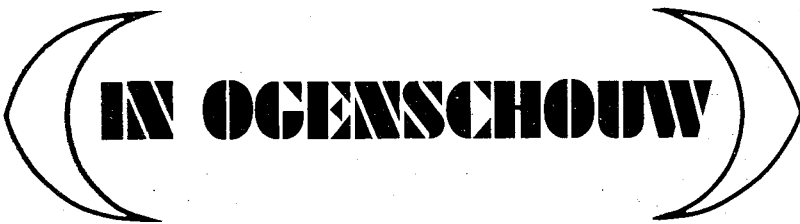

— Ongeveer 100 islamitische studenten demonstreren voor de Russische ambassade in Jakarta tegen de inval van de Sovjetunie in Afghanistan.

DEZE WEEK
IN NG:

Overwegende pagina 3
Kroonprocedure pagina 4
Innovatienota pagina 4
CDAktueel-katern pagina 5 t/m 8
Uit de Arjos pagina 9 en 11
Uit de partij pagina 11

van bedoelde verklaring en sprak de hoop uit, dat de drie AR-leden in de programcommissie thans bereid zullen zijn hun werkzaamheden voort te zetten". Aldus de tekst van een op 18 januari jl. uitgegeven communiqué na afloop van het dagelijks bestuur van de ARP. De verklaring van de 4 CDA-voorzitters publiceerden wij in NG van 19 januari.

Nieuwe zakelijkheid

Waren de jaren zeventig de jaren van de politisering en worden de jaren tachtig de jaren van de nieuwe zakelijkheid? En zal het debat over de 572 nieuwe kernwapens, gevoerd bij de wisseling van de decennia, het keerpunt tussen beide blijken te zijn? Het antwoord op deze vragen kan waarschijnlijk pas over tien jaar gegeven worden. Intussen zijn er de afgelopen weken wel een paar hartekreten in de pers verschenen die wat dit betreft aan het denken zetten. De geest van Jan Salie waart door Nederland — zou luidt de kop boven een groot artikel van Han Lammers in Het Parool van 15 januari. De teneur van zijn beschouwing is: de hoogste politieke wijsheid van dit moment is het zoeken van oplossingen voor problemen die in de actualiteit goed ogen. Zijn kritiek richt zich vooral op de Partij van de Arbeid die hij verwijt zich wel heel druk te maken om het verwerven van de macht, maar volstrekt niet na te denken over wat ze

dan met die macht wil. De macht is doel in zichzelf geworden. „Beginsel-politiek is in onbruik geraakt: wie verantwoordelijkheid wil dragen raakt onder verdenking”, schrijft Lammers. De landdrost vreest dat, als deze ontwikkeling doorgaat, de huidige situatie zal uitlopen op een buitenparlementaire regeerperiode, waarbij de technocratie en de rijksambtenarij een te grote macht krijgt. En dat gaat dan ten koste van de democratie. In hetzelfde nummer van het Parool staat ook een artikel van prof. Hans van den Doel, die poogt aan te tonen dat het debat over de 572 kernwapens in feite een vluchtis voor het werkelijke probleem: de vraag van de economische groei. Hij baseert zich daarvoor op een artikel van prof. Goudzwaard in Trouw van 5 januari. In feite betoogt Van den Doel hetzelfde als Lammers: Er bestaat in de politiek een toenemende neiging de verantwoordelijkheden te ontlopen en

zijn heil te zoeken in woorden die goed klinken, in gezichten die aardig ogen en in stemmen die goed in het gehoor liggen. Het gaat niet meer om de werkelijke problemen, maar om de verpakking.

Simplificaties

Het heeft er inderdaad veel van weg dat politiek steeds meer een kwestie van emotie en steeds minder een kwestie van verstand wordt. Politieke keuzes worden in toenemende mate vereenzelvd tot de keus voor Van Agt of tegen Den Uyl. Het opdringen van de vluchtige media, radio en televisie, heeft daar ongetwijfeld mee te maken. De tijd van de evenwichtige parlementaire verslaggeving heeft hoogtepunt-verslaggeving, wat leidt tot een irreële maar kennelijk onontkoombare simplificatie van de werkelijke problemen. De politiek heeft zich door deze ontwikkeling laten meeslepen. De politieke programma's, om van de beginselprogramma's maar te zwijgen, hebben plaats gemaakt voor politieke gezichten. Verkiezingscampagnes verworden tot mannetjesmakerij. Een fiets, een slordig zittend pak of een mooie zeilboot lijken belangrijker dan het verkeer, de grondstoffen en de waterverontreiniging. Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat de kritiek op beginselen en beleid heeft plaats gemaakt voor kritiek op personen. Het scheidde maar iets of

de PSP gaf tijdens de weinig massale manifestatie in Utrecht tegen de Russische inval in Afghanistan de schuld daarvoor aan premier Van Agt. Zo eenvoudig wordt politiek als de man gespeeld wordt en niet langer de bal. Schimpischeuten en verdachtmakingen krijgen de overhand. Toegegeven, dergelijke persoonlijke aanvallen, overgoten met een flinke scheut ironie of sarcasme (afhankelijk van de politieke afstand tussen schrijver en beschrevene), leveren journalistiek uiterst aantrekkelijke produkten op die zich met smaak laten verorberen, maar ze monden wel uit in een vertekening van de werkelijkheid. Het gaat niet aan de ene politicus af te schilderen als de verpersoonlijking van het goede en de ander als een duivel in het kwadraat.

Fundamenteel

Het wordt tijd dat we weer fundamentele vragen gaan stellen en daarop fundamentele antwoorden proberen te geven. In de politiek moet weer de vraag centraal komen te staan waar we met onze samenleving heen moeten en hoe dat het beste kan. Verdachtmakingen en niet ter zake doende argumenten moeten uit de politieke discussie geweerd worden. Minder applaus en geen staande ovaties meer. Die vertoebelen de politieke werkelijkheid en houden rookgordijnen voor politieke oplossingen. Populair zal een dergelijke aanpak niet

zijn. Ze spreekt niet tot de verbeelding. Analyses van de manier waarop een bepaald probleem in elkaar steekt, het formuleren van uitgangspunten, doeleinden en wegen waarlangs die doeleinden bereikt moeten worden, zullen nu niet direct het enthousiasme van iedereen wekken. Maar ze zuiveren het politieke debat wel. En heeft de politisering en de polarisering van de afgelopen jaren nu geleid tot een vergroting van de belangstelling voor de problemen waarmee de maatschappij te kampen heeft? Het tegendeel lijkt eerder het geval, de politiek is er ongeloofwaardiger dan ooit door geworden.

Een terugkeer naar de beginselpolitiek betekent dat de christen-democratie haar uitgangspunten volledig ernstig moet nemen. Een terugkeer naar het evangelie houdt in dat je inzetten voor een betere samenleving alleen zijn motivering kan vinden in de wetenschap dat het heil van God komt en dat daaraan alle menselijke hoedanigheden vreemd zijn. Zo ontstaat de ruimte waarbinnen het politieke debat in alle openheid gevoerd kan worden, nuchter en zakelijk, met alle gelegenheid voor beargumenteerde kritiek. Zolang strijd voor een betere samenleving nog wordt ingegeven door het gevoel dat je in die strijd kan laten zien hoe goed je bedoelingen eigenlijk wel zijn, zolang blijft politiek onzuiver.

H.A.

Vervolg van pagina 1

Indonesië; Stopzetting van de hulp?

De problemen bij de hulpoperaties zijn groot. Allereerst duurt het enige tijd voor de internationale hulporganisaties goed op gang zijn, en tijd is kostbaar, want met het inzetten van de moesson wordt het eiland in feite onbegaanbaar. De Portugezen hebben Timor achtergelaten zoals ze het 400 jaar geleden vonden: ontoegankelijk en zonder infrastructuur. Ook dat zal nog de nodige levens eisen! Verder is het nauwelijks voorstelbaar dat de alom tegenwoordige bureaucratie bij de hulpoperaties voor Oost Timor geen belemmerende factor zal blijken te zijn. De situatie van Oost Timor is strijdig met wat uit het oogpunt van sociaal-economisch mensenrechten wordt beoogd, strijdig ook met wat het beleid van de regering voor de hele archipel hoopt te bereiken. Inzake de schuldvraag staat alleen vast dat de Indonesische regering te laat in actie is gekomen. Eveneens is duidelijk dat het hier een incidentele situatie betreft, waaraan dus slechts een incidentele conclusie mag worden verbonden. Verwacht mag worden dat ze spoedig tot het verleden behoort. Op meer structurele wijze krijgt het gebied al langer aandacht van de regering in Jakarta, in het derde vijftienplan heeft Oost Timor een bijzondere plaats, evenals een ander minus gebied: Irian Jaya.

West Irian

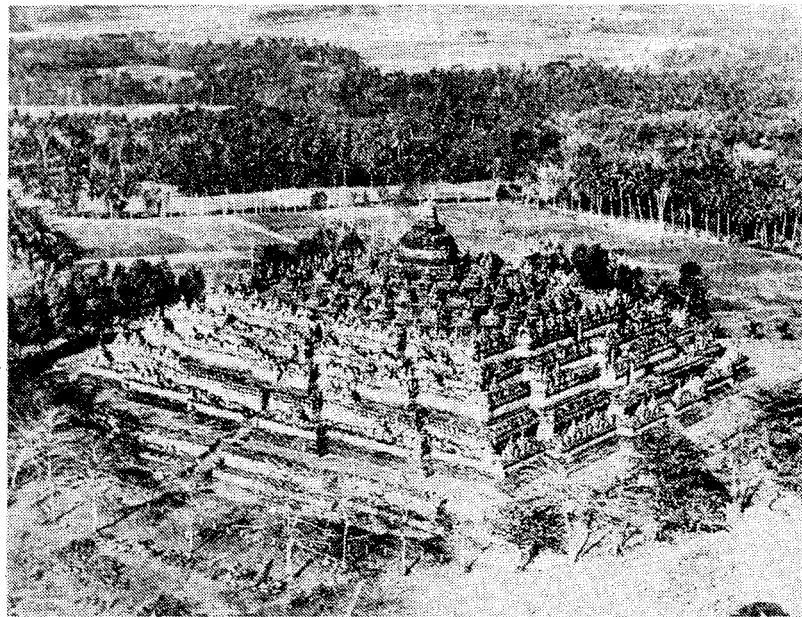
Na de overname van Nederlands Nieuw Guinea door de regering Sukarno kwam er een stroom van goederen vanuit West-Java naar Java op gang. In eigen land werden de papoea's verdrongen uit vrijwel alle belangrijker posities door de binnenstromende Indonesiërs. Zonder overdrijving kan gesteld worden dat de Indonesiërs zich gedroegen als koloniatoren in de slechte zin des woords, zonder eerbied of respect voor de cultuur van de autochtone bevolking.

Lagerberg heeft berekend dat 150 000 papoea's „verdwenen” zijn. Nu kan dat getal natuurlijk altijd aangevochten worden, want noch de statistieken uit de Nederlandse tijd, noch die uit de Indonesische tijd kunnen als toonbeeld van accuratesse aangehaald worden, daar was en is de toestand op het eiland ook niet naar. Maar, het bovenstaande als geheel genomen, valt te begrijpen dat de nietsvermoedende Indonesiër niet

populair is in West-Irian. Wat heeft het huidige bewind gedaan voor deze provincie? Buiten kijf is dat de economische bedrijvigheid op het eiland is toegenomen, de produktie is met sprongen gestegen, maar, buiten de lokale bevolking om. De winsten zullen hoogstwaarschijnlijk ook wel niet aan het eiland ten goede zijn gekomen. Toch zijn er tekenen van hoop, het tij is wellicht aan het kenteren. Hier en daar komen papoea's weer op belangrijker posities, er komt weer wat geld van Java, richting West-Irian. De bijzondere aandacht voor het gebied in het derde vijftienplan werd al genoemd. Minister Mochtar heeft gepleit voor een andere, betere benadering van de bevolking van West-Irian en er is weinig reden te twijfelen aan de goede intenties van de centrale regering. De praktijk kon wel eens moeilijkheden opleveren. Irian is een primitief gebied, verweg van het eiland Java waar elke regeringsambtenaar eigenlijk gestationeerd wil zijn. Indonesië heeft te kort aan kwalitatief goed kader. Kortom, de regeringsambtenaren die uiteindelijk in West-Irian terecht komen, zijn vaak niet de beste, en meest ervaren. Ze hopen op spoedige overplaatsing. Daarbij gevoegd dat ze in een scheef gegroeide situatie terecht komen, en er is alle reden tot bezorgdheid over het welslagen van die goede intenties van de regering ver weg in Jakarta. Overigens is toen Nederland het gebied overdroeg aan Indonesië deze ontwikkeling voorspeld. Nederland heeft zich onder andere teruggetrokken uit de positie waarin zij invloed had op de gang van zaken. Het past ons dan ook niet ons nu te gedragen als „beste stuurlied aan wal” en de vermanende vinger naar Indonesië te heffen, we zouden ook de hand in eigen boesem moeten steken ... en zie, ze is melataas.

Conclusies

Gemeten naar Westerse normen is het Indonesische biazoen op het gebied van politieke mensenrechten niet smetteloos. Geconstateerd kan worden dat wat betreft de politieke gevangenen een aanzienlijke verbetering is opgetreden. Ook voor Irian Jaya zouden de ontwikkelingen de goede kant op kunnen gaan, dat is zeker de beleidsintentie van de regering. Hoewel de beschuldiging dat de noodsituatie

De Borobudur is Java's belangrijkste boeddhistisch monument.

op Oost-Timor mede te wijten is aan de (late reactie van de) regering juist is, en de situatie zeker een deuk betekent in het Indonesische image op humanitair gebied, is er geen bewijs dat de noodtoestand ook gewild is door Indonesië. Door het voorbijgaande karakter kan er ook geen blijvende conclusie uit de Timorese toestand worden getrokken. De drie hier besproken speciale onderwerpen wijzen dus niet het algehele beeld van een land waar de bewoners een beperkte maar toch nog wel vrij ruime politieke vrijheid genieten. De grootste aanslag op de mensenrechten worden gevormd door de rechtszekerheid ondermijnende corruptie en niet door repressief optreden van de regering.

De ontwikkelings-samenwerking met Nederland

Regelmatig wordt aangedrongen op minder verhoging, beperking of zelfs stopzetting van de hulp aan Indonesië. Daarbij moet allereerst bekeken worden wat de gevolgen van stopzetten of achterblijven van de hulp zou zijn. Het is daarbij noodzakelijk te beseffen dat in Indonesië, en met name op Java kritiek heel anders ingeschat wordt dan in Nederland. De gebruikelijke, rationalistische Nederlandse wijze van analyseren en kritiseren is in dit geval niet effectief. Een impliciet geformuleerde kritiek in vriendelijke „verpakking” wordt gemakkelijker geaccepteerd en beter verstaan. Het psychologisch verschil in

reactie op kritiek zou in de contacten tussen Nederland en Indonesië meer aandacht moeten krijgen. De juistheid van de hier aangehaalde passage uit het Arjosbulletin over Indonesië moet kennelijk onderstreept worden, want vrijwel steeds klinkt in de kritiek op Indonesië een Westers waarde-(voor)oordeel door, wat aan Indonesische zijde niet begrepen wordt. De evenwichtiger benadering van de Arjos vindt zelden gehoor in de publieke discussies. Er is een tweede, naar mijn gevoel nog wezenlijker element dat niet meegewogen wordt in het koor van hen die de hulp willen beperken. Een beleid moet consistent, konsekvent zijn en mag niet gevoerd worden op basis van willekeur, anders gezegd: gelijke monniken, gelijke kappen. Als men iets wil doen aan de hulp, dan zal aangebond moeten worden dat het beleid, zoals de Indonesische regering dat voert, uitdrukkelijk slechter is dan dat in andere concentratielanden.

Nagegaan moet dan worden of de argumenten die tegen Indonesië worden aangevoerd ook niet opgaan voor die andere landen. Welnu, in vergelijking met andere Aziatische concentratielanden (om ons daartoe te beperken) slaat Indonesië bepaald geen slecht figuur. Vermoedelijk zou alleen Sri Lanka beter uit de bus komen dan Indonesië, hoewel ook Sri Lanka zijn mensenrechtenproblemen kent met de Tamil-bevolkingsgroep. Waar komt dan al die kritiek vandaan? Allereerst is een belangrijke faktor dat Indonesië het vroegere Nederlandsch Oost-Indië is. Behalve veel emotionele affiniteit bestaat er daardoor in Nederland veel meer kennis over het land, dan over andere concentratielanden. En misschien nog wel een gevoel van „wij zouden het beter doen als we het voor 't zeggen hadden”. Verder valt op dat de stroom van kritische, om niet te zeggen onwelwillende publikaties over Indonesië grotendeels uit linkse tot extreem linkse hoek komen. Zo had het VU-congres dat stopzetting van de hulp eiste volgens de krantenverslagen als thema: internationalisering van de klassenstrijd. Soms is het moeilijk je aan de indruk te onttrekken dat linkse regimes meer mogen dan rechtse. Het is te wensen dat regering en kamer hun beleid niet laten bepalen door publiciteit, maar dat ze een consistent beleid voeren, waarbij de hulp aan Indonesië slechts aangepast wordt in een afwegingsproces waarbij ook de andere concentratielanden aan de hand van dezelfde criteria beoordeeld worden.

Drs. J. van Bolhuis is ontwikkelings-econoom.

Het eerste artikel is verschenen in NG dd 19 januari 1980.

In het kader van de rijksregeling BIK-krachten (bewerktuiging individuele Kamerleden) zoek ik een

PART-TIME MEDEWERKER

Leeftijd 21-30 jaar.

Taak: organisatorische, administratieve en politieke ondersteuning.
Werkdagen: dinsdag, woensdag en donderdag in Den Haag.
Werktijd: in onderling overleg.

Brieven aan mr. J. Buikema, Röntgenstraat 3, 7555 MS Hengelo (O.).

Weinig opwekkend

Een parlementaire delegatie die het Midden-Oosten heeft bezocht is met weinig opwekkend nieuws naar huis gekomen. De voorzitter van de delegatie deelde mee dat er mee moest worden gerekend dat de VN-vredesmacht in de Libanon nog wel enkele jaren zou moeten worden gehandhaafd en dat dit zou kunnen inhouden dat ook Nederlandse militairen nog geruime tijd in dat land zouden moeten dienen. Alhoewel dit laatste niet zonder meer uit het eerste voortvloeit, omdat Nederland zich slechts voor beperkte tijd heeft verplicht troepen te leveren, tonen deze uitlatingen aan dat de vooruitzichten op vrede in het Midden-Oosten naar het oordeel van de parlementariërs niet erg gunstig zijn. Eén van de delegatieleden merkte op dat het belangrijk is het gelijk van beide partijen te erkennen. Dat is juist maar als het gelijk van de één dat van de ander tot op grote hoogte uitsluit, schieten we daar niet veel mee op. De ervaring van de delegatie dat Israël en de PLO nog

ver van een gesprek met elkaar vandaan zijn, verwekt geen verbazing. Dat echter ook de Egyptisch-Israëlische beperkingen over de Palestijnse autonomie weer zijn vastgelopen, is op korte termijn ernstiger. Het betekent namelijk dat een zaak waarin enige beweging leek te zijn gekomen, weer tot stilstand dreigt te komen. En zo ergens dan is in het Midden-Oosten stilstand achteruitgang.

Onopgekleerde mist

Wat de militaire kwaliteiten van de Navo-commandant, generaal Rogers, ook mogen zijn, politiek rijdt hij nog wel eens een scheve schaats. Deze keer geldt dat zijn opmerking dat het besluit tot productie en stationering van de nieuwe kernwapens is genomen met algemene instemming van alle leden van de verdragsorganisatie. Premier van Agt heeft reeds laten weten dat hij met deze opmerking niets te maken heeft. Dat is zijn goed recht evenals met goed recht van de militaire bevelhebber, die de heer Rogers is, verwacht kan worden dat hij zich van dit soort politieke

COMMENTAAR

opmerkingen onthoudt. Maar het is wel de vraag of de heer van Agt er daarmee van af is. Want hijzelf heeft bewust in het kamerdebat in december onduidelijkheid laten bestaan over de vraag of Nederland nu wel of niet medeverantwoordelijkheid had aanvaard voor het NAVO-besluit, en een ieder gemachtigd zijn eigen interpretatie te geven aan de door hem vermelde feiten. Hij heeft daarmee het kabinet gered, maar het feit dat hij opzettelijk een mist heeft laten hangen, kan hem wellicht zwaarder worden aangerekend dan het feit dat hij in een te vroeg stadium het 'onaanvaardbaar' heeft laten horen, gelijk wel in de verklaring van de vier voorzitters werd gelezen. Want daardoor kon de vraag of het beleid van het kabinet al

dan niet met instemming kon worden gevolgd, niet naar behoren worden beoordeeld. En politiek-staatsrechtelijk is dat geen goede zaak.

Olympische spelen

President Carter heeft opgeroepen tot een boycot van de Olympische spelen in Moskou en gesuggereerd ze elders te laten plaatsvinden. Een niet onbegrijpelijke maar wel een onzinnige suggestie want opvolgen van dit advies door het Olympisch Comité zou onvermijdelijk tot een volledige splijting ervan leiden. Maar wel dient zo langzamerhand de vraag onder ogen te worden gezien of het maar niet beter is een dikke streep te zetten onder de spelen. Het is immers zo langzamerhand wel duidelijk dat iedereen, zowel het organiserende land als de deelnemende landen, de spelen dienstbaar maken aan politieke doeleinden en dat ze iedere keer tot politieke discussies aanleiding geven. De Olympische gedachte is een fraaie gedachte, maar het is duidelijk dat de wereld van vandaag niet in staat is er gestalte aan te

geven. Het is beter dit met weemoed te constateren dan maar door te blijven martelen. De wijsheid van de Grieken die de spelen buiten de politieke controverses wisten te houden, is ons kennelijk ontvallen.

Volgende keer beter

Het afkondigen van een loonpauze is een onaangename zaak. Het is dat onder meer omdat het moment waarop zij ingaat tot op zekere hoogte willekeurig is. Maar het minste wat er van verlangd mag worden is dat er duidelijkheid bestaat over datgene wat er wel en datgene wat er niet onder valt. Het is te betreuren dat bij de thans afgekondigde loonpauze die duidelijkheid er niet van meet af aan is geweest. Het is van harte te hopen dat het in de afzienbare toekomst niet nodig zal zijn nog eens een loonpauze af te kondigen, maar indien dat toch het geval zou zijn, dan geldt in ieder geval de wens: een volgende keer beter.

OVERWEGENDE

Afghanistan

De Russische aanval op Afghanistan, het zonder meer binnen trekken van dit land – behorende tot de groep van ongebonden landen – verdient onze scherpe afkeuring. Deze aanval is een daad van brute en brutale agressie. Volkomen in strijd met de ook door de Sovjetunie aanvaarde regels voor internationaal gedrag. Wij mogen er niet in berusten wanneer met brute macht een volk omver gelopen en van vrijheid wordt beroofd. Door zo te handelen heeft dit dictatoriale stelsel, zoals wij dat in de Sovjetunie kennen, opnieuw laten zien dat uiterste waakzaamheid geboden blijft. Het is verheugend dat de internationale volkerengemeenschap via de Verenigde Naties dit optreden met grote meerderheid heeft veroordeeld. Waakzaamheid is nodig. Dit betekent natuurlijk niet dat ons beleid vanaf heden door de Sovjetunie, en door wat deze staat doet of nalaat, wordt bepaald. Ons beleid dient op eigen, verstandige overwegingen te zijn gegrond.

Vrede door recht

Eén daarvan is dat wat wij de politiek van ontspanning noemen, een politiek welke nu door de Sovjets zo zwaar is beschadigd, desalniettemin niet in de prullenmand gegooid dient te worden. Het belang van de Europese volkeren, van de mensen in west én in oost vraagt om een poging die ontspanningspolitiek toch voort te zetten. Vrede wordt immers niet langs de weg van het geweld bereikt. Vrede komt naderbij door recht. Vanuit een ons willen buigen voor de bijbelse boodschap van vrede en gerechtigheid willen wij daarom aan de ontspanningspolitiek blijven werken. Deze benadering vraagt om een beheerste reactie, met inachtneming van de ernst van de situatie.

Twee voorstellen

Vanuit het CDA zijn twee concrete voorstellen op tafel gelegd. Wij meenden in de eerste plaats dat een voor consultatie terugroepen van onze ambassadeurs in Moskou geboden was. Een in onze ogen consistent beleid vroeg daarom. Wel een terugroepen uit Parijs vanwege het

zoutverdrag, wél een terugroepen uit Pretoria vanwege de terecht veroordeelde banningsorder en dan nu niet?

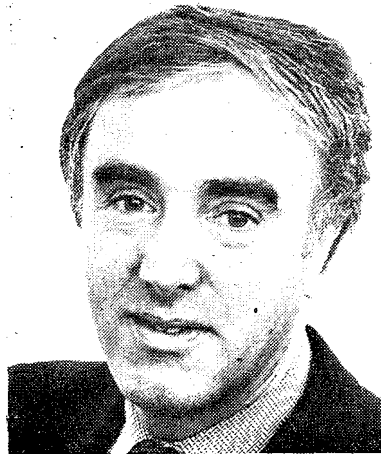
Ons tweede voorstel is het bespreekbaar maken van het eventueel niet deelnemen aan de Olympische Spelen in Moskou. Ik spreek over „bespreekbaar” en „eventueel”. Nagegaan dient te worden of dit middel hier wel werkt. Indien het slechts verharding uitwerkt, die de wereldvrede verder in gevaar brengt, dient van het gebruiken van dit middel te worden afgezien.

Er wordt niet bij voorrang om solistische acties vanuit Nederland gevraagd. Maar bij het overwegen wat er aan beheerste reacties mogelijk zijn behoort zeker ook het bespreekbaar maken van een mogelijk boycotten van de Olympische Spelen in Moskou.

Mensenrechten

Graag getuig ik hier vanmiddag ook van onze solidariteit met onze bondgenoot de Verenigde Staten van Amerika. Wij zullen samen met de VS, moeten protesteren tegen de daad van agressie die door de Sovjetunie in Afghanistan is begaan.

Wanneer ook het CDA zijn protest laat horen, dan is dat omdat de zaak van de internationale rechtsorde, de zaak van de mensenrechten ons hoog zit. Het gaat dan om een groot, blijkens niet te evenaren goed. Waar hier van schending sprake is,

dient ons protest luid te klinken. Om het even waar en onder welk regime die schending plaatsvindt. In Chili, in Zuid-Afrika, en nu door de Sovjetunie. Daarom ook voegt het CDA zich vanuit een consistent beleid in de rij van allen die verweer voeren tegen de brute Russische agressie in Afghanistan. En vanuit ons staan voor die internationale rechtsorde en ons opkomen voor de zaak van de mensenrechten sluit het CDA zich van ganser harte aan, bij de eis tot onvoorwaardelijke en onmiddellijke terugtrekking van Russische troepen uit Afghanistan”.

H. A. de Boer.

Tekst, namens het CDA, uitgesproken op de op 19 januari jl. in Utrecht gehouden protest-demonstratie van politieke partijen tegen de inval van de Sovjetunie in Afghanistan.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

januari 1980

COMMENTAAR

Energiebesparing, een belangrijke taak (hgc)

INTERVIEW

Drs. C. J. Klop en H. G. Cloudt: „Energiebesparing moet een gewone, aanvaarde zaak zijn” – interview met drie CDA-bestuurders en een VNG-medewerker

Regeringsnota energiebeleid (samenvatting)
Literatuur over energiebeleid en -besparing
Subsidieregelingen

ARTIKELN

Drs. A. M. Oostlander: CDA-uitgangspunten, een kompas voor bestuurders

Personeelsstop bibliotheken een zaak van het rijk, door I. Bottenberg

Mr. S. J. Hartkamp: Burgemeester en programcollega

Minister Gardeniers: heen en weer slepen van woonwageneigenaren tegengaan

RUBRIEKEN

Boeken en brochures
Politieke controle in de lokale democratie (mr. drs. D. J. Elzinga), door drs. H. Bleker

Kroniek
Chaos in de raadszaal/Met subsidie naar Spanje/Samenstelling raadscommissies

Den Haag
Brandweerwet/Bestuurlijke reorganisatie/Vergoedingen raadsleden 1980/Landinrichtingswet/Decentralisatie volkshuisvesting/Meerjarenplan personenvervoer/Black spots/Democratisering gesubsidieerde instellingen

AROB-jurisprudentie
Geen subsidie voor het IKV Tennisbanen ten koste van bos

Subsidies
Rijksbijdrageregeling emancipatie-activiteiten

Vraag en antwoord
Reglement voor raadsfractie Lijst van openbare dronkaards

Verenigingsnieuws
Begroting 1980/Gemeentelijke herindeling/Energiebesparing

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**
 Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van

Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Bung Hatta

Een vraaggesprek met dr. Z. Yasni, opgenomen in 1978 ten huize van dr. Mohammed Hatta (vertaald uit het Indonesisch door drs. Tisnoeprapto uitgegeven door uitgeverij Smit, Hengelo)

In de Nederlandse taal is een bibliotheek vol over Indonesië en Indonesiërs, geschreven door Nederlanders. Helaas zijn er weinig boeken in het Nederlands, waarin Indonesische auteurs van binnen uit zich uiten over hun geschiedenis en hun visie geven. Gelukkig begint daarin verandering te komen.

Onlangs verscheen een boek van Mochtar Lubis over de geschiedenis van zijn volk en land.

Souvereiniteitsoverdracht

In het hierboven vermelde boek vinden we een reeks vraaggesprekken tussen dr. Yasni en dr. Mohammed Hatta, waarin Hatta terugkijkt op zijn leven. Het zou op zichzelf ook waardevol zijn geweest als dr. Hatta zelf een boek met zijn „memorabilia“ had geschreven. Het interessante van dit boek is echter, dat een jonge Indonesiër aan Hatta vragen voorlegt over zijn rol in de indonesische worsteling om onafhankelijkheid, zoals die onder indonesische jongeren leven, zodat we en hem en de vragensteller leren kennen. Dr. Mohammed Hatta, die in Indonesië altijd Bung Hatta wordt genoemd, is nu 77 jaar. Hij was het die in 1949 in het Paleis op de Dam naast Koningin Juliana zijn handtekening zette onder het besluit tot overdracht der soevereiniteit, als vice-president van de Indonesische Republiek, die ir. Soekarno en hij op 17 augustus 1945 hadden geproclameerd. Het is bijzonder boeiend om via dit boek in aanraking te komen met zijn herinneringen en zijn visie op de gebeurtenissen in Indonesië. Er is hier geen ruimte om een volledig overzicht te geven. Ik geef slechts in telegramstijl weer wat mij naast het vele dat reeds bekend is als verhelderend trof.

Opvoeding

Hatta, die opgroeide in het land der moslimse Minangkabauers in Midden-Sumatra en tot op de huidige dag een trouw moslim is gebleven, studeerde economie aan de toenmalige Handelshogeschool in Rotterdam, vóór de oorlog. In die jaren maakt hij deel uit van het bestuur van de „anti-koloniale liga“, o.a. met Nehru, en hij leerde in die tijd (1927) vele vertegenwoordigers

kennen van de bevrijdingsbewegingen van die tijd in de botsing tussen westers imperialisme en de drang naar nationale zelfexpressie. Toen Stalin's representanten probeerden deze liga te manipuleren ging de iiga te gronde en werd de strijd om onafhankelijkheid op andere wijze voortgezet (1929). Hatta en Nehru bleken niet bereid om zich door Moskou te laten manipuleren. Hatta wijst erop, dat op 5 december 1926 Semaoen, die communist was en op Moskou georiënteerd, reeds in een overeenkomst met Hatta, die de indonesische studentenvereniging „Perhimpunan Indonesia“ in Nederland vertegenwoordigde, aanvaardde dat de leiding niet bij hem, maar bij de P.I. zou liggen. Boeiend is het verhaal hoe Hatta in 1946 in het geheim Nehru in India bezocht na de proclamatie van de Republiek en met hem samenwerkte in de verdediging van de Republiek voor de Verenigde Naties. (pag. 156 vv.). Zeer uitvoerig vertelt Hatta in hfdst. V de details van de **dagen vóór en na de Proclamatie van 17 augustus 1945**, waarover zoveel gissingen de ronde doen. Bij mijn weten zijn die details nog nooit zo uitvoerig door een man die meer dan anderen „inside-information“ kan geven verteld.

Proclamatie

Overduidelijk blijkt, dat diegenen die de R.I. als een „maaksel van de Japanners“ trachtten te beschrijven totaal over het hoofd zagen dat het de non-coöperatoren met Japan, zoals Sjahrir c.s. waren die van oordeel waren dat Soekarno en Hatta de republiek moesten proclameren. Uitvoerig geeft Hatta zijn visie op de door de P.K.I. (communistische partij) geïnspireerde opstanden van 1926, die mislukte coup van Madioen van 1948,

door prof. dr. J. Verkuyl

die door de afgezant van Moskou Moeso werd gestimuleerd, en de mislukte coup van 1965, die naar zijn oordeel samenhang met o.a. de oriëntatie op Peking van de P.K.I. in die tijd. (Aidit, Soedisman, Lukman – pag. 50) De rol van mr. Amir Sjarifudin in de Madioen-affaire van 1948 was, zegt Hatta, raadselachtig. Ik denk nog raadselachtiger dan de verteller in dit boek aanduidt. In ons land is veel geschreven over de mislukte coup van 1965 door mensen die ter plaatse niet georiënteerd waren. In ieder geval zal met de feiten die Hatta weergeeft rekening moeten worden gehouden. Het boek bevat ook veel informatie over **persoonlijke relaties**: het uiteenvallen van de twee-eenheid Soekarno-Hatta, de spanningen tussen Soekarno en Sjahrir, de relatie tussen Soekarno en Aidit, enz., enz. Ook **gevoelige onderwerpen** van internationale omvang worden in de gesprekken niet ontweken. Zo komt bijvoorbeeld de relatie tussen **Indonesië en China** ter sprake.

Oost-Timor

Een apart hoofdstukje is ook gewijd aan **Oost-Timor**. In ons land kennen velen alleen de mening van het „Fretilin“ over de indonesische annexatie van Oost-Timor. De groepen die vóór integratie van dit gebied bij Indonesië waren en zijn, komen nooit aan het woord en evenmin verantwoordelijke indonesische politici. Voor een evenwichtiger beoordeling van de gebeurtenissen is kennismaking met Hatta's oordeel wenselijk. Men behoeft geen verdediger te zijn van het optreden van de indonesische troepen in Oost-Timor om toch van oordeel te zijn dat meer informatie nodig is om een eerlijk oordeel op te bouwen en niet het slachtoffer te worden van propaganda. Interessant zijn ook de beschouwingen van Hatta over het coöperatie-zezen. Hij is niet zonder reden als „de vader van de coöperatie“ in Indonesië bekend.

Profiel

Het beeld dat van dr. Hatta tevoorschijn komt in dit boek is merkwaardig constant. Het is het beeld van een moslimse leider, die vanaf het begin streed tegen het kolonialisme en vóór de nationale zelfexpressie van Indonesië. Het is het beeld van een

Mohammed Hatta, oud-vicepresident Republiek Indonesië.

moslimse leider, die vanaf het begin koos voor de „Pantjasila-ideologie“, d.w.z. voor een staat die wél een religieuze dimensie erkent, maar die tevens religieus pluralisme aanvaardt en eerbiedigt. Hatta heeft vanaf het begin gepleit voor godsdienstvrijheid en veelvormigheid op religieus terrein. Hij wist dat moslimse gemeenschappen in de geschiedenis altijd óf onderworpen gemeenschappen zijn geweest, óf heersende gemeenschappen (in moslimse theocratieën). Hij heeft altijd gepleit voor een democratie met een religieuze dimensie, waarin moslims **samen met anderen de staat opbouwen** op basis van erkende vrijheden en rechten. En in verband daarmee was hij er altijd voorstander van, dat de leiding van de staat **niet** zou berusten bij „geestelijken“, maar bij politici, economen, sociologen enz.

Zout-functie

Hij heeft herhaaldelijk gepleit, ook in dit boek, voor de **zout-functie** van de moslimse gemeenschap (men proeft de smaak wel, maar ziet ze niet – pag. 173). Ik herinner mij dat hij me dat eens uitlegde en zei: „U als christenen kent ook die uitdrukking „zoutend zout“ en daarmee bedoelen jullie ook het doordringen van de boodschap in het gehele leven zonder dwang van boven“.

Het kon wel eens zijn dat de wijsheid van deze trouwe moslim actueel is dan

ooit in de wereld van de Islam van nu. Typerend voor de **nederigheid** van deze man is, dat hij op een vraag antwoordt dat hij niet op de „Heldenbegraafplaats“ wil begraven worden, maar naar moslims gebruik op de lokale begraafplaats die het dichtst bij zijn huls is. Het is goed dat dit boek in het Nederlands verscheen. De vertaling is niet altijd even correct. Soms is bijvoorbeeld de uitdrukking „nationalisten“ vertaald door „naturalisten“ e.d. Bij een herdruk zou de vertaling hier en daar beslist herzien moeten worden in samenwerking met de vertaler.

Er zijn nu twee boeken van indonesische moslims verschenen in het Nederlands van Mochtar Lubis over Hatta. Ik verheug me daarover. Ik hoop dat er nu ook eens boeken van en over christenpolitici verschijnen in het Nederlands bijvoorbeeld van dr. T. B. Simatupang en over dr. Leimana om het beeld te completeren en het meeleven te bevorderen met het land dat, of wij het ons bewust zijn of niet, „onze meest nabije naaste in Azië“ is en blijft. Het verhaal van Hatta's levensstrijd en zijn houding tegenover Nederland, die zonder enig gevoel van rancune is, moge ons stimuleren om naastenliefde te blijven tonen jegens het volk waarvan wij schuldenaars zijn.

Europese Impressies vanuit Brussel

Een kerstreces is er in „Europa“ bijna niet bij. In de eerste volledige werkweek kwamen zowel het bestuur van de E.V.P. als de fractie bijeen. Er liggen veel taken te wachten. De begroting moet nog geregeld worden. De werkloosheidvraagstukken komen ter discussie. Evenals andere jaren zullen in de komende maanden de prijsvoorstellen van de landbouw veel aandacht vragen. Bovendien kan en mag een Europees Parlement niet voorbijgaan aan de aktualiteit. De brute inval van de Russen in Afghanistan zal zonder twijfel een scherpe veroordeling krijgen. En uiteraard zullen nationale problemen zoals prijsexplosie van energie, zeker hun gevolgen in Europa niet missen.

Begroting – hoe nu?

Nog vers in het geheugen ligt de verwerping van de begroting door het E.P. Wat nu? Welnu wij mogen

door Teun Tolman

veronderstellen dat indien bij de Europese Commissie de goede wil aanwezig is, in de maart-zitting deze behandeling afgerond kan worden. Hierbij ga ik voorbij aan allerlei technische details die een rol kunnen gaan spelen. Wij hopen dat de commissie de overduidelijke signalen uit het Parlement heeft verstaan. Onze geestverwante Commissaris Natali (Ital.) formuleerde het heel aardig. Hij sprak over een democratische wilsbeschikking van het Europees Parlement. Hij was het met de fractie eens dat zo snel mogelijk deze kwestie opgelost moet worden. Dat betekent uiteraard wel dat het Parlement niet met een kluitje in het riet gestuurd kan worden. De democratische wilsbeschikking hield niet alleen een appèl in voor erkenning van het Parlement, maar had ook degelijk een materiële inhoud. Dat moet niet vergeten worden.

Lavens

De Belgische Minister van Landbouw Lavens, heeft in de E.V.P. en ook daarbuiten zijn visie gegeven over de landbouw. Hij verdient met zijn duidelijk en concrete benadering een compliment. Hij memoreerde dat de consumenten voor een redelijk prijsnivo

hun voedsel kunnen kopen. De keuze is uitstekend. Bij deze stabiele prijsontwikkeling was zijn inziens de prijsontwikkeling voor de producent te zeer achtergebleven. Hij toonde zich een voorstander van een heffing op geïmporteerde oliën en vetten. En wees eveneens op het bijna onbepaald importeren van grondstoffen, waardoor zoveel overschotten ontstaan. Wel waarschuwde hij voor productie waarvoor geen of onvoldoende vraag is.

Landbouwprijzen

De fractie geeft de uiterste prioriteit aan de afhandeling van de begroting. Een waarschuwend geluid werd gehoord en terecht om deze discussie niet te laten samenvallen met de discussie over de landbouwprijzen. Deze opmerking lijkt mij juist. Een bijzondere zitting over de begroting voorafgaande aan de discussie over de prijzen lijkt mij eventueel terecht. Uiteraard is duidelijke spanning merkbaar aan het landbouwfront. De kosten zijn het laatste jaar sterk gestegen. Een herhaling van bijna prijsbevrozing van de twee voorgaande jaren is dan ook niet denkbaar. De overschotten zijn

ineengeschrompeld. Wat dat aangaat is er sprake van een wezenlijk andere situatie dan voorgaande jaren. De overschotten zijn er niet meer: kaas is zeer gevraagd en melkpoeder is niet meer voorradig. Alleen nog een geringe hoeveelheid boter. Geen reden voor de boer om maar hoera te roepen. De situatie van te veel productie heeft structurele aspecten, maar toch, men kan ruimer ademen zonder dat de consument in de problemen komt.

Deze nieuwe situatie kan financieel vertaald worden in het volgende: In 1979 is veel geld besteed aan het ruimen van de voorraden. Dat is een eenmalige operatie. Nu wordt er bijna niet meer ingeleverd in de koelhuizen. Géén opslagkosten en géén restitutie naar andere landen. Dat scheelt een slok op een borrel!

Dhr. T. Tolman is lid van het Europees Parlement

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar. Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

CDAktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CS Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

januari 1980

Europese druk op de Rijn

„Van een mooie levende rivier veranderde de Rijn in de afgelopen jaren gaandeweg in een giftige dode stroom”, constateerde Hanja May-Weggen in haar beschouwing over het debat in het Europese parlement. pagina 5.

★★★

Afghanistan

„Het lijkt er sterk op dat de Russische inval in Afghanistan een veel diepere deuk in de ontspanning tussen Oost en West heeft aangebracht dan de Russische actie van 1968 in Tsjecho-Slowakije. De kans op een spoedig herstel van de verhoudingen tussen de twee grote mogendheden lijkt voorlopig wel verkeken, want het lijkt uitermate onwaarschijnlijk dat de Russen hun troepen op korte termijn uit Afghanistan zullen terugtrekken, aldus Herman Amelink. Meer over de situatie in Afghanistan leest u op pagina 3.

★★★

Het onwezenlijke van een reces

Gerard van der Wulp, voorlichter van de CDA-Tweede-Kamerfractie, zet in zijn rubriek „Van het Binnenhof” op een rijtje hetgeen er tijdens het reces van het parlement aan politieke zaken de aandacht kreeg. „Een onwezenlijk reces” is zijn conclusie. Pagina 2.

★★★

Euthanasie in de sterfensfase

Als een bijdrage aan de meningsvorming over het vraagstuk van de euthanasie (het opzettelijk levensverkortend handelen of niet-handelen) is een rapport verschenen van de drie wetenschappelijke CDA-instituten. Het enige legitieme kader waarbinnen euthanaserend handelen overwogen mag worden acht de commissie dat van hulp aan een mens in stervensnood. Pagina 2.

★★★

OP ANDERE PAGINA'S

CDA onder één dak pag. 4
Emancipatiewerkers pag. 4
CDA-fusieprotocol pag. 7
CDA in actie pag. 8
Lezersparlement pag. 8

★★★

Redactieteam

Drs. C. Bremmer voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijff
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lokkerbol
Mevr. A. H. Raven
G. J. Brinkman (secretaris)

Ruud Lubbers over Afghanistan

Kremlin ging te ver

„Een loonpauze lost op zichzelf geen enkel probleem op. Dat is duidelijk”. Aldus CDA-fractie-voorzitter Ruud Lubbers over het eerste onderwerp in onderstaand interview: de loonpauze. „Waar het de komende twee maanden om gaat is welke beleidslijn wij gezamenlijk zullen oppakken. Mijns inziens moet de rode matingsdraad uit het midden der zeventiger jaren gevolgd blijven worden. Alleen via algemene versoering en versterking van onze productieve krachten kunnen wij ons aller doel, zo volledig en volwaardig mogelijke werkgelegenheid bereiken.” Verder besteedde Lubbers in het kort aandacht aan de inval van de Sovjet-Unie in Afghanistan: „de wereld moet hen laten merken dat zij over de dubbele rode streep zijn gegaan”.
Allereerst dus ruime aandacht voor de economische situatie en het te voeren beleid in verband met de loonpauze.

Geen speelruimte meer

„Het beleid dat wij in 1975 hebben ingezet was anti-inflatoir en expansief. Het eerste deel van dat beleid, de strijd tegen de inflatie hebben wij tot nu toe gewonnen. Wat het expansieve of uitgavenbevorderende deel betreft, ligt de zaak moeilijker. Dat beleid is in zoverre niet geslaagd, dat wij heel erg veel van de rek van het (overheids-) uitgaven-elastiek hebben gebruikt. Er is niet veel rek meer over, integendeel, iets teveel extra spanning en het elastiek knapt. Totaliserend kan het ingezette beleid echter geslaagd genoemd worden. Mede dankzij onze aardgasexporten hebben wij een bijzonder redelijke uitgangspositie verworven. Maar pas op, een nieuwe torenhoge golf van economische problemen komt aanrollen. Er is géén ruimte voor mistaxaties, er is noodzaak tot beleid. Een beleid dat schraagt op de samenwerking van én werkgevers én werknemers én overheid. Hoe relativerend men ook over de soms onzekere cijfers van het Centraal Plan Bureau moge denken, hoe men ook over onze welvaart wenst te spreken – persoonlijk vind ik het begrip „verarming” gezien het gevoerde Selectieve Groeibeeld voor een deel onjuist – één ding staat als een paal boven water: met het verdwijnen van de groei is de speelruimte in onze economie verkapt. Met de constatering dat onze uitgangspositie lang niet zo slecht is als in andere landen ter wereld, houdt die vergelijking dan ook op. Ondanks het matingsbeleid is onze concurrentiepositie nog niet voldoende hersteld. Wij zullen het in de toekomst moeten hebben van algemene versoering en versterking van onze productieve krachten. Daar moet het beleid op gericht zijn. Daarmee zijn de verschillende eisen op de onderhandelingstafel van het sociaal overleg echter in strijd. Er wordt overvraagd en onderboden.

Nationale bezinning

Een moment van nationale bezinning is noodzakelijk. Bijzonder zorgvuldig zal er in de verschillende sectoren van onze economie gezocht moeten worden naar mogelijkheden voor bezuinigingen, voor versoeringen en voor opvoering van de efficiency. Bijzondere zorgvuldigheid is geboden om te voorkomen dat nog meer werkgelegenheid op de tocht komt te staan. Er mogen géén Collijn-achtige situaties van onderbesteding, van een neerwaartse spiraal ontstaan. Geen enkele sector mag zich onttrekken aan dit kritische (zelf-)onderzoek. Niemand heeft een vrijbrief, noch de overheid, noch de vakbonden, noch werkgevers of vrije beroepsuitoefenaren. Evenmin is er

plaats voor heilige koeien als bijvoorbeeld bestaande, starre beloningsverhoudingen.

Loonpauze benutten

Het mooiste zou zijn als wij deze loonpauze zouden benutten voor allerlei (meerjaren-) afspraken, vanwaaruit wij in de toekomst gezamenlijk verder kunnen groeien. Een van de problemen bij het overleg was echter het gebrek aan discipline bij de sociale partners. Het was maar ten zeerste de vraag of men bedrijfstaksgewijs tot verstandige contracten zou zijn gekomen, met alle kwalijke gevolgen voor het niveau van loonkosten. Dat was dan net de druppel geweest boven de import van inflatie, de onzekerheden op de internationale handelsmarkten, de sterk gestegen rentestanden, enzovoorts. Daarom kwam de ingreep. Waar het mij nu om gaat is dat wij het overvragen en onderbieden aan de onderhandelingstafel doorbreken met een evenwichtig en daardoor voor alle partijen acceptabel pakket maatregelen. Ik ben daarbij overigens van mening dat de overheid zowel van zichzelf als van werkgevers en werknemers extra inspanningen mag vragen.

Mogelijke maatregelen

De volgende maatregelen zijn denkbaar en betreffen:

- het bespreekbaar maken van de post „incidenteel loon” in het sociaal overleg.
- het beperken van de post „initieel loon”, liefst fixatie op nul percent.
- een prijscompensatie in centen vanaf het minimumloon.
- aanpassing van de ambtenarensalarissen voor de beperkt „doorberekende” stijgingen van de sociale premies en voor de zekerheid van werk.
- een versterking van het (overheids-) beleid inzake de inkomstenvorming van vrije beroepsuitoefenaren.
- minder uitstoot door bedrijven van

werknemers richting WAO, etc.

- een hogere spaarquote
- een ruimer monetair beleid
- indamming van het zwarte circuit
- onze APO en VAD-voorstellen
- het sneller optrekken van de aardgas-exportprijzen
- maatregelen ter beperking van de import en verbruik van olie en andere grondstoffen (o.a. versterking van het innovatiebeleid)
- een speciale overwinst-belasting voor olie-maatschappijen.

Gespreide verantwoordelijkheid

Een bijzonder heet hangijzer is de vraag of de werkgevers bereid zijn de post „incidenteel” loon (bevorderingen, etc) bespreekbaar te maken. Slechts als die post onder hun mede-verantwoordelijkheid valt, zullen de vakbonden misschien bereid zijn hun eis het „initieel” loon (algemene loonronde) te verhogen, te laten vallen. Dat zou prachtig zijn, want dan zou de nog aanwezige ruimte voor wat extra loon (zonder dat het totale loonkostenniveau stijgt) aangewend kunnen worden voor verbetering van betaling van vuil, zwaar, etc. werk. Ik moet U toch echter ook zeggen dat het niet alleen de hoogte van het totale loonkostenniveau of de problematiek op de arbeidsmarkt is die mij zorgen baart. Het is de (export-) productieve kracht van ons land die mij beangstigt. Doen wij daar genoeg aan, met name in de materiële sfeer. Selecteren wij onze toekomstige managers goed genoeg, geven wij de mensen op de werkvloer voldoende mede-verantwoordelijkheid, mogen zij méér dan vol aan het productie-proces deelnemen? U ziet het, meer dan voldoende punten om tijdens deze loonpauze de hand gezamenlijk aan de ploeg te slaan voordat er zaken opgelegd moeten worden. Neen, neen, ik dreig niet, ik constateer. Beter nog, ik citeer ons partij-programma.

Afghanistan en Olympische Spelen

Kort en krachtig sprak Lubbers zich vervolgens uit over de inval van de Russen in Afghanistan. „Men heeft in het Kremlin verkeerd gewikt en gewogen. Het genomen besluit kan door de wereldgemeenschap niet geaccepteerd worden. In een dergelijke situatie kan het niet anders dan dat de „haviken” het winnen van de „duiven”. Wij moeten onze tanden laten zien.” Net als premier Van Agt, die als wielrenner zou verkiezen niet mee te gaan naar Moskou, zou Lubbers thuis blijven als denkbeeldige deelnemer aan het Olympisch hockeytoernooi. Hij voegde daaraan toe dat hij zo zou handelen na overleg met zijn internationale en nationale sportvrienden. Op de vraag of hij een structurele boycot van de Sovjet-Unie niet gevaarlijk achtte, antwoordde hij: „Het is nimmer goed mensen of staten structureel te isoleren. Ik geloof dat dat ook niet met de Sovjet-Unie gebeuren moet. Echter nogmaals, het moet de leiders in het Kremlin en een liefst zo groot mogelijke groep burgers daarbuiten duidelijk worden dat een dergelijk agressieve daad niet verteerbaar is en ook niet geslikt wordt. Het hek zou toch van de dam zijn.”

COMMENTAAR

Kernbewapening I

De afloop van het debat over de kernbewapening, eind december vorig jaar, heeft bij velen, zowel binnen als buiten het CDA serieuze vragen doen rijzen.

Een aantal leden van de CDA-programmacommissie heeft zelfs gemeend vanwege die gerezen vragen hun medewerking aan het opstellen van een nieuw verkiezingsprogramma tijdelijk te moeten opschorten. Men kan dit besluit betreuren en onjuist achten. De zaak zelf is er echter bepaald niet mee gediend als hiermee de kous af is. Het getuigt van wijsheid dat de voorzitters van de CDA-partijen deze situatie hebben onderkend. De verklaring die zij onlangs hebben uitgegeven geeft daarvan blijk. Het gaat uiteindelijk om een aangelegenheid die het gehele CDA aangaat.

★★★

Kernbewapening II

Waar het gaat om een voor de christen-democratie zo vitaal vraagstuk als het terugdringen van de rol van de kernbewapening kan het belang van een voortgezette discussie binnen het CDA niet genoeg onderstreept worden. Voor de wetenschappelijke instituten en de programmacommissie ligt er voor het stimuleren van die discussie volop werk, waarbij men overigens kan voortbouwen op diverse reeds gepleegde studies. Het zou een goede zaak zijn als de CDA-programmacommissie, en wel in zelfde samenstelling als waarmee zij van start ging, op het vlak van de kernbewapening een tekst zou weten te formuleren die qua uitleg niet voor misverstand vatbaar of meerdere interpretatie uitlegbaar is.

★★★

Afghanistan

Het Russische optreden in Afghanistan vormt een zware tegenslag voor de ontspanning in de wereld. De verhoudingen tussen de grootmachten Rusland en Amerika lijken voor een langdurige periode diepgaand verstoord. Hoe afkeurenswaardig het Russische optreden ook is, het westen zal zich, bij alle waakzaamheid, moeten hoeden voor reacties en maatregelen die de ontspanning onnodig verder in gevaar brengen. De arrestatie van Sacharow is daarbij opnieuw een extra tegenslag, die de zelfbesheersing van het westen zeer op de proef stelt. Beheerst reageren is geboden.

★★★

Sacharow

De arrestatie van Sacharow is overal met ontsteltenis en verontwaardiging ontvangen. Aan de zaak van de rechten van de mens is opnieuw een zware slag toegebracht. Naast verontwaardiging is er evenwel ook plaats voor grote bezorgdheid. Het ontspanningsklimaat wordt steeds somberder. En waar het om moet gaan is het leefbaar houden van een wereld, die steeds onleefbaarder lijkt te worden. Wij dienen uiting te geven aan onze verontwaardiging; maar wij dienen daarnaast ernstig te onderzoeken welke nieuwe wegen bewandeld moeten worden om de rechten van de mens en andere wezenlijke waarden veilig te stellen nu oude wegen lijken dood te lopen.

Euthanasie als hulp aan een mens in stervensnood

Door G. J. Geels

Het onlangs over het euthanasievraagstuk uitgebrachte CDA-rapport beperkt zich nadrukkelijk tot de stervensfase. In dit opzicht is de titel ervan wellicht te algemeen en daarom ook enigermate pretentius: „euthanasie in de stervensfase” ware mijns inziens als titel correcter. Daar staat tegenover dat de commissie de vraag, wanneer de stervensfase begint (wijselijk?) onbeantwoord heeft gelaten. Het enige legitieme kader – aldus het rapport – waarbinnen een euthaniserend handelen overwogen mag worden is dat van hulp aan een mens in stervensnood, de vraag naar euthanasie als een schreeuw om hulp, een signaal van angst. In die situatie de ander te helpen, zijn leven zo menswaardig mogelijk te helpen voltooiën, dáár gaat het om.

Het gaat dus niet om euthanasie bij ernstig gehandicapt zijn of bij ongeneeslijke ziekte: volgens de commissie gaat het daarbij om een andere problematiek. Wel is zij van oordeel, dat nader zal moeten worden bestudeerd hoe de samenleving beter hulp zal kunnen bieden aan hen die dermate in nood verkeren, dat zij tot een afscheid van het leven willen komen. (pag. 15).

Wat de begripsbepaling (pag. 14 e.v.) betreft sluit de commissie aan bij de definitie die door de Gezondheidsraad aldus is verwoord: euthanasie is een opzettelijk levenverkortend handelen of een opzettelijk nalaten van levenverlengend handelen bij een ongeneeslijke patiënt in diens belang. Wel voegt de commissie daar terstond aan toe, dat bij dit handelen uitsluitend wordt gedacht aan handelen door een arts, of onder diens verantwoordelijkheid – met name door een verpleegkundige. Wat het begrip passieve euthanasie betreft, stelt de commissie een nieuwe definitie voor, omdat deze term vaak ten onrechte wordt gebruikt. Onder passieve euthanasie dient dan te worden verstaan: het niet (meer) behandelen van een op zichzelf genomen goed behandelbare aandoening of complicatie bij een patiënt die in de stervensfase verkeert. Er worden in de definities overigens nog enige verfijningen aangebracht door onderscheid te maken tussen vrijwillige en onvrijwillige euthanasie en ook tussen directe en indirecte euthanasie.

Onder de titel „Euthanasie” heeft een commissie van de drie wetenschappelijke instituten dit najaar een zeer lezenswaardig rapport gepubliceerd. De commissie, breed samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse disciplines, heeft haar rapport aangeboden als een bijdrage aan de meningsvorming in het C.D.A. en daarbuiten, een handreiking voor de verantwoordelijke politici. Maar al schrijvende heeft de commissie in feite met dit rapport tevens een handreiking geboden aan degenen die in hun dagelijkse werk met mensen in hun laatste levensfase omgaan en met de vraag naar euthanasie geconfronteerd worden, met name artsen en verpleegkundigen.

Het rapport geeft niet alleen de politici, maar ook hun stof tot nadenken, tot overweging. Daartoe zouden de wetenschappelijke instituten hen moeten stimuleren, uitnodigen tot een gesprek, tot een reactie in een conferentie of dergelijke. Overigens is „euthanasie” een probleem dat ieder van ons aangaat, het is om met het rapport te spreken, allereerst een persoonlijk probleem.

ning of complicatie bij een patiënt die in de stervensfase verkeert. Er worden in de definities overigens nog enige verfijningen aangebracht door onderscheid te maken tussen vrijwillige en onvrijwillige euthanasie en ook tussen directe en indirecte euthanasie.

Definities

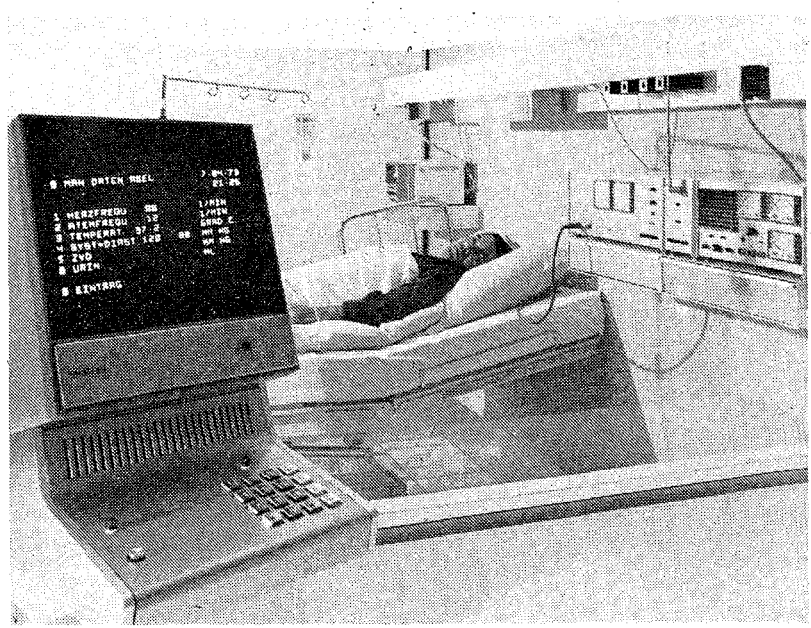
Euthanasie derhalve onder het hoofd „stervensbegeleiding”. Hoe men ook definieert, de grenzen tussen actieve en passieve euthanasie zijn niet altijd scherp te trekken. De arts die kiest voor het nalaten van een bepaalde medische handeling die het leven zou kunnen redden, maakt voorzover ik daarin kan meedenken, althans voor zijn gevoel dezelfde keuze als bij een noodsituatie van actieve euthanasie. Hierin is de commissie evenwel zonder meer duidelijk: een medische handeling met het doel te doden is ook in de stervensfase ongeoorloofd. Een overweging die haar daarbij zwaar weegt, is deze dat bij een adequate toepassing van de medische wetenschap het mogelijk is om in de overgrote meerderheid van de gevallen iemand zonder actieve euthanasie waardig te laten sterven. Er is een uitzonderingssituatie denkbaar, maar die biedt als zodanig onvoldoende rechtvaardiging om te voorzien in wettelijke bepalingen die actieve euthanasie

zouden regelen (pag. 24).

Passieve euthanasie is geoorloofd te achten: het kan niet de bedoeling zijn een niet-menswaardige situatie in stand te houden. Het eindeloos rekken van het stervensproces is inhumana, omdat daarin de sterfelijkheid van de mens wordt ontkennd. Daar komt bij dat wij in het licht van het opstandings-evangelie onze dood relativiserend onder ogen mogen zien, want hij heeft niet het laatste woord. Wij leven en sterven met verwachting. (pag. 22).

Levenstestament

Opvallend is dat het rapport negatief oordeelt over de waarde van een zogenaamd „levenstestament” (een euthanasieverklaring), tenzij deze zeer recent werd opgesteld. Wie immers kan voorzien hoe zijn stervensfase zal zijn: het lang van tevoren opstellen van een dergelijke verklaring is dan ook een hachelijke zaak (pag. 25). Het kan wel dienen als een aanknopingspunt voor een gesprek tussen arts en patiënt, wanneer de vraag om euthanasie zich aandient. In dat gesprek en de desbetreffende besluitvorming, zo stelt het rapport overigens zeer terecht, dient ook het verpleegkundig personeel te worden betrokken. Het hoofdstuk „De praktijk van de euthanasie” (pag. 27 e.v.) geeft

Zeer ernstig zieke patiënten worden bewaakt door computers

een overzicht van de verschillende situaties die zich kunnen voordoen en voegt daar zelfs aan toe een aanduiding hoe daarin te handelen. Juist om dit hoofdstuk zou ik het rapport graag in handen zien van (vele) artsen en verpleegkundigen. Het komt mij voor dat hun reacties daarop waardevol kunnen zijn voor de verdere meningsvorming. Het rapport is overigens zeer terecht in zijn aanwijzingen op verschillende punten terughoudend, geheel in de lijn van uitspraken op pagina's daaraan voorafgaand.

Wetgeving

In het laatste hoofdstuk wordt ingegaan op enige aspecten van wetgeving. Artikel 293 van het Wetboek van Strafrecht, dat op euthanasie betrekking heeft wordt genoemd: de commissie kiest voor een beperkte opvatting van dit artikel, hetgeen inhoudt dat er zich gevallen van noodtoestand en overmacht kunnen voordoen waarvoor dit artikel niet van toepassing behoort te zijn. Het betekent tegelijkertijd dat er een bepaalde mate van rechtsonzekerheid blijft: de betreffende arts kan niet in alle gevallen rekenen op straffeloosheid. De commissie wijst tenslotte wetwijziging van de hand, onder meer op grond van het praktische argument dat de opvattingen

omtrent het euthanasievraagstuk in ons land nog niet voldoende uitgekristalliseerd zijn en dat nochtans op dit moment de arts in bepaalde gevallen straffeloos tot euthanasie kan besluiten, mits hij zich te dien aanzien kan rechtvaardigen (pag. 37). Interessant is het hierbij aan te tekenen, dat deze conclusie haaks staat op een van de conclusies van de nota, die met betrekking tot het euthanasievraagstuk onlangs werd uitgebracht door een werkgroep van de P.P.R.: daarin wordt juist wetwijziging bepleit. Het rapport bevat nog een bijlage over „een nieuwe categorie van patiënten”, namelijk levend op een laag vitaliteits- en validiteitsniveau, dankzij de ontwikkeling van de moderne geneeskunde. Het rapport constateert, dat de hulpverlening meer dan tot nu toe het geval is, zal moeten inspelen op de geheel bijzondere situaties die zich daar voordoen.

Conclusie: een uitermate leesbaar rapport, dat in een kort bestek (44 pagina's) veel biedt, de moeilijke vragen die hier liggen niet uit de weg gaat, een waardevolle bijdrage aan het verder doordenken geeft en bovendien niet schroomt een verantwoorde poging tot praktische handreiking te doen.

Van het Binnenhof

door Gerard van der Wulp

Parlementaire kernwapendiscussie voorlopig afgerond

Het onwezenlijke van een reces

Een reces is voor parlementariërs vrij vaak een wat wezenloze periode. Bij het deze week beëindigde kerstreces was dat eerste zeer nadrukkelijk het geval. De leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gingen in de week voor kerst uiteen, na het aandachttrekkende en indrukmakende finale kernwapendebat. Een debat dat sporen achterliet die de gehele recesperiode door langzaam maar zeker zichtbaar werden. Met name in CDA-kring werden wonden plekken duidelijk. De parlementaire winkel was tijdelijk gesloten, maar de politieke discussie zette zich voort.

Onwezenlijk

Vooraf daarin school de afgelopen weken voor CDA-kamerleden het onwezenlijke van het nu afgelopen reces. Maanden achtereenvolgende fractiegenoten met elkaar moeizaam en minder moeizame beslissingen en als dan de meest moeilijke, de meest diep ingrijpende beslissing van de laatste maanden genomen is (die over de modernisering van de kernwapens) dan valt de fractie uit elkaar. Het reces is aangebroken, de normale contactpunten, zoals de koffieker, zijn van de ene op de andere dag ontvolkt en de mogelijkheid om eventueel opgelopen frustraties met elkaar door te praten, te toetsen, valt weg. Onwezenlijk dus. Mede hierdoor kan de terugslag in de samenwerking wellicht langer duren dan noodzakelijk geweest zou zijn. Het is ook de vraag, of er zo veel persoonlijke artikelen van fractieleden of anderen in bijvoorbeeld het dagblad Trouw verschenen zouden

zijn, als niet het parlementair-collegiale klankbord, wat de fractie buiten recestijd toch meer is dan daarbinnen, ontbroken had.

Verantwoordelijk voor modernisering?

Het vraagstuk van de modernisering van de kernwapens kreeg zijn parlementaire afronding op de negentiende december. Die dag sprak de Tweede Kamer van 's-ochtends vroeg tot diep in de nacht over de formule, volgens welke de Nederlandse regering de week tevoren afstand had genomen van het besluit van de Navo-raad om in Europa 572 gemoderniseerde middellange afstand kernwapens neer te zetten. Er was geen onduidelijkheid over de vraag of Nederland voor zich zelf verantwoordelijkheid voor het neerzetten van de nieuwe wapens had genomen. Erkend werd algemeen het voorbehoud, dat Nederland had gemaakt ten aanzien

van stationering in Nederland (pas over twee jaar beslissen). Gekraak bestond er met name over de vraag of Nederland nu wel of geen medeverantwoordelijkheid had genomen voor het moderniseringsbesluit als zodanig. CDA-fractieleider Lubbers hield vast aan de zienswijze dat Nederland door zelf niet te willen stationeren ook afstand had genomen van het totale Navo-besluit. Nederland had, volgens de formulering van het Nederlandse voorbehoud, slechts ingestemd met de „redenen voor modernisering” (de escalatie bij het Oostblok dus), en niet met de modernisering zelf. De PvdA en de VVD daarentegen concludeerden dat er wel een vorm van medeverantwoordelijkheid van Nederland was. Premier Van Agt liet het in het kamerdebat in het midden; ieder moest aan de hand van de door hem een en andermaal geschetste feiten de eigen conclusies trekken. De premier was daarmee terughoudender dan vier dagen tevoren, op het CDA-congres in Dronten, waar zowel hij als een aangenomen resolutie spraken van het nog niet kunnen dragen van verantwoordelijkheid voor de moderniseringsbeslissing. Maar in de tussentijd was coalitiepartner VVD gaan oppelen, en in het kamerdebat van de negentiende zich totaal vastgeklampt aan het NAVO-communiqué, waarin het Nederlandse voorbehoud nauwelijks naar voren kwam.

Waren PvdA en VVD het eens in hun conclusies dat Nederland zich mede-

verantwoordelijk had gemaakt, over de waardering van die conclusie waren wij het totaal oneens. De VVD juichte de geïnterpreteerde medeverantwoordelijkheid toe, de PvdA wees het juist af. Vandaar ook de tweede motie Stemerding (na de eerste van zes december, aangenomen met steun van tien CDA-kamerleden, in de wandeling zo onaangenaam aangeduid als „dissidenten”).

Motie van wantrouwen

Die tweede motie Stemerding werd gaande het debat een motie van wantrouwen, reden voor de minister-president om voorafgaande aan de stemming aannamemede die motie onoverkomelijk te noemen, hetgeen zoveel kon betekenen als dat het kabinet zou opstappen indien die motie aangenomen zou worden. Na die verklaring van de minister-president volgde een fractievergadering (het was inmiddels na twaalfen in de nacht geworden) van het CDA, waarin men unaniem tot de conclusie kwam dat de oppositiemoties niet gesteund zouden moeten worden. De voornaamste argumenten hiervoor van de „tien” die wel voor de eerste motie-Stemerding hadden gestemd waren dat het nu naar huis sturen van het kabinet de NAVO-beslissing tot modernisering niet zou teruggaaien, en dat er de vorige week in Brussel toch iets unieks gebeurd was: Nederland had voor het eerst daadwerkelijk afstand genomen van automatismen binnen de NAVO. In de fractievergadering zelf is het indienen van een eigen motie, in tegenstelling tot veel berichten, niet aan de orde geweest. In zo'n motie, over de mogelijkheden waarvan uitsluitend in kleine kring (en niet echt serieus) is overlegd, had bijvoorbeeld kunnen staan dat er geen parlementaire goedkeuring is over de passage in het NAVO-communiqué, waarin staat dat alle landen met de modernisering instemmen. Een passage waarin Nederland overigens in de afzonderlijke verklaring met

het voorbehoud, al afstand had genomen: Alle oppositiemoties werden verworpen, de verklaring van de Regering werd voor kennisgeving aangenomen. Het parlement begon aan het reces, de partij-discussie begon. Twee dagen na het debat kondigde Goudzwaard via NCRV en Trouw aan dat de drie AR-leden in de CDA-programmacommissie hun werkzaamheden opschortten. De werkgroep Niet bij Brood Alleen publiceerde een vinnige brief. Lubbers weerlegde Goudzwaards argumenten in Trouw, de vier partijvoorzitters riepen de drie AR-leden op hun werkzaamheden voort te zetten en verklaarden tegelijk dat premier Van Agt te vroeg het machtswoord had gesproken, Van Agt reageerde daarop licht gegriefd. Het dagelijks bestuur van de ARP vergaderde, het partijbestuur komt binnenkort bijeen. Zo ook het CDA-bestuur. De partij-discussie is nog niet afgerond. De nasleep van het kernwapendebat zorgde ervoor dat de dicht bij de politiek betrokkenen nauwelijks van een rustig reces konden spreken. Maar behalve dat zorgden ook de ontwikkelingen aan het loonfront daarvoor. Tijdens het reces kondigde het kabinet een loonpauze aan, en stelde een breed pakket nieuwe beleidsvoorstellen in het vooruitzicht. Maatregelen ter beteugeling van de overheidsuitgaven dit jaar (met maar liefst vier miljard) en voor het totstandbrengen van een loonmatiging, liefst vrijwillig. Sterk verhoogde olieprijs, en een verminderde afzet op de internationale markt maken die drastische ingreep nodig, aldus het kabinet. De CDA-fractie volgt de Regering in deze sombere analyse. Voor wat betreft de vraag hoe te handelen wacht de fractie het pakket van de Regering af. Centraal toetsingsmoment zal worden de vraag of de werkgelegenheid met de maatregelen wel of niet is gediend. Aan die vraag moet de omvang van ombuiging en matiging ondergeschikt worden gemaakt. De komende maand zal ongetwijfeld in het teken staan van de sociaal-economische discussie.

Russische inval in Afghanistan kan grote gevolgen voor Europa hebben

Door Herman Amelink

Inwoners van Kabul luisteren naar het laatste nieuws

De Russische inval in Afghanistan heeft de betrekkingen tussen Moskou en Washington aanzienlijk bekoeld. President Carter heeft al gesproken van de ernstigste crisis sedert de oorlog. Toch is de Amerikaans-Russische verhouding niet de enige die ernstig onder druk is komen te staan. De inval in Afghanistan zou op de lange duur wel eens zeker zo ernstige gevolgen kunnen hebben voor de verhouding tussen Europa en de Verenigde Staten.

De maatregelen die de Amerikaanse president in verband met de Russische interventie in Afghanistan genomen heeft, liegen er niet om. Carter besloot de Senaat aan te bevelen de behandeling van het tweede SALT-akkoord te stoppen, hij besloot tot stopzetting van de graanleveranties aan de Sowjet-Unie en is bereid zijn ideaal van de stopzetting van de verspreiding van kernwapens ondergeschikt te maken aan de campagne tegen de leiders in het Kremlin: Pakistan krijgt weer wapenhulp ondanks de wens van dit land om over een kernwapen te beschikken als het dat nodig mocht vinden. Het afgelopen weekeinde heeft Carter aangedrongen op verplaatsing van de Olympische Spelen als Moskou niet binnen een maand zijn troepen uit Afghanistan terugtrekt.

De betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zijn daarmee op een ongekend dieptepunt aangeland. Het lijkt er sterk op dat de Russische inval in Afghanistan een veel diepere deuk in de ontspanning tussen Oost en West heeft aangebracht dan de Russische actie van 1966 in Tsjecho-Slowakije. De kans op een spoedig herstel van de verhouding tussen de twee grote mogendheden lijkt voorlopig wel verkeken, want het is uitermate onwaarschijnlijk dat de Russen hun troepen op korte termijn uit Afghanistan zullen terugtrekken. Dat zou een al te groot gezichtsverlies betekenen.

Opvallend is dat de Westeuropese landen veel gematigder zijn in hun houding tegenover de Sowjet-Unie. Met name

Frankrijk en West-Duitsland blijken maar half gelukkig met de harde manier waarop president Carter naar de leiders in het Kremlin uithaalt. De twee landen delen wel de Amerikaanse kritiek op de Russische inval, maar zij vrezen tegelijkertijd een overdreven reactie. De Amerikaanse afgezant Warren Christopher zei op zijn rondreis door Europa weliswaar onverdeelde steun van de bondgenoten gekregen te hebben, maar die mededeling kon niet verhullen dat de Franse en Westduitse steun eigenlijk maar half was.

De Westduitse bondskanselier Schmidt heeft al met zoveel woorden verklaard dat de Russische inval in Afghanistan niet moet leiden tot het opgeven van de ontspanningspolitiek. Hij deed dan ook mee dat zijn bezoeken aan Moskou en Oost-Berlijn in de loop van dit jaar gewoon doorgaan. De regering in Parijs heeft mogelijk nog terughoudender gereageerd op de Amerikaanse woede. Carters mededeling dat de Olympische Spelen maar beter ergens anders dan in Moskou moeten worden gehouden, is in de Franse hoofdstad bepaald verkeerd gevallen: je moet de sportmensen niet het slachtoffer laten worden van politieke tegenstellingen, zo luidt de redenering in Parijs. Eigenlijk is Groot-Brittannië het enige land in West-Europa dat, trouw aan het Atlantische bondgenootschap, zich achter de Amerikaanse kritiek geschaard heeft. Premier Margaret Thatcher wordt niet voor niets de „iron Lady” genoemd, zoals ze ook nu weer bewezen heeft te zijn.

De crisis in Afghanistan onderstrept opnieuw de verwijdering die aan het ontstaan is tussen de Verenigde Staten en de Westeuropese bondgenoten. De uitlating van de vroegere Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Henry Kissinger, dat helemaal niet vaststaat dat de Amerikanen in geval van een Russische actie in Europa automatisch zullen reageren door het afschieten van hun kernraketten, is daar niet vreemd aan. Kissingers opvolger, Cyrus Vance, verklaarde weliswaar onmiddellijk daarna dat de Amerikaanse atoombomplu boven Europa helemaal nog niet ingekapt is, maar dat heeft de bedenkingen

in Europa bepaald niet doen verdwijnen. Een groeiend aantal politieke leiders komt tot het inzicht dat de Amerikaanse nucleaire garantie helemaal niet zo zeker is als wel eens is gedacht.

Het is moeilijk aan te geven wat de oorzaak van de verwijdering tussen Europa en de Verenigde Staten is. Sommigen wijzen op de aarzelende politiek die de Amerikaanse president in de eerste drie jaar van zijn ambtsperiode zou hebben gevolgd. Carter zou zo zeer gevangen zijn geweest door zijn ideaal van een betere wereld, dat hij daarop maar vast een voorschot nam door bepaalde wapens niet aan te schaffen. Zo kapte de president de ontwikkeling van de B-1 bommenwerper, snoeide in de begroting van de marine en liet uiteindelijk ook de neutronenbom niet doorgaan, juist toen de West Duitsers tot de conclusie waren gekomen dat zij wel bereid waren deze omstreden bom op hun grondgebied te stationeren. Vooral de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt zou zich ernstige zorgen hebben gemaakt over de leiderscapaciteiten van de Amerikaanse president.

Een andere verklaring voor de verwijdering tussen de Verenigde Staten en Europa is het verschil in belangen tussen de twee gebieden. Met het afnemen van de ontspanning wordt de dreiging van een kernoorlog die dan op Europees grondgebied zou worden uitgevochten alleen maar groter. Met de Russische inval in Afghanistan heeft Europa rechtstreeks niet zoveel te maken. Europa concentreert zich, in deze redenering, vooral op zijn eigen verhouding met de Sowjet-Unie, indien nodig ook los van de Verenigde Staten.

Op dit moment zijn de Verenigde Staten nog rechtstreeks betrokken bij de verdediging van de veiligheid en bij besprekingen over de vergroting van die veiligheid door middel van onderhandelingen. Bij de besprekingen over wederzijdse evenwichtige troepenverminderingen (MBFR) in Wenen gaat het ook om de Amerikaanse troepen in West-Duitsland. Bij de besprekingen die in september weer worden gehouden in Madrid in het kader van de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking

(CEVS) spelen de Amerikanen ook een belangrijke rol. Hetzelfde geldt voor het voorgenomen vervolg SALT II: ook daar zouden de Verenigde Staten de besprekingen met de Russen leiden — al kan het nog wel even duren voordat er van een voortzetting van de SALT-besprekingen sprake zal zijn nu de Amerikaanse Senaat SALT II voorlopig niet goedkeurt. De vraag is nu of de Amerikanen er nu nog veel trek in hebben na de inval in Afghanistan met Moskou te blijven onderhandelen. De anti-Russische gevoelens lopen hoog op en het valt niet te verwachten dat deze in de huidige verkiezingsstrijd op korte termijn geklemd zullen worden. Het slaan op de anti-communistische trom doet het altijd goed in Amerikaanse verkiezingscampagnes.

Gemeenschappelijk

Met het voortduren van de anti-Sowjet-houding van de Verenigde Staten groeit de kans dat Europa zal proberen ook los van Amerika goede maatjes met de Sowjet-Unie te worden. De economische band tussen West-Duitsland en Oost-Europa zijn zo langzamerhand zo nauw geworden dat er een breed scala van gemeenschappelijke belangen is ontstaan. En jongleerde Frankrijk twintig jaar geleden al niet met de gedachte van

een soort verenigde staten van Europa van de Atlantische Oceaan tot aan de Oeral, los van bindingen met Amerika? Wanneer deze ontwikkeling zich doorzet, dan betekent dit een diep ingrijpende wijziging in verhoudingen in de wereld. Er zijn dan twee ontwikkelingen denkbaar. Het is voorstelbaar dat zich toch nog een Europese kernmacht ontwikkelt als regionaal tegenwicht tegen de kernmacht van de Sowjet-Unie. De andere mogelijkheid is dat West-Europa probeert, los van de Verenigde Staten, zelfstandig met de Sowjet-Unie in gesprek te raken. Van een dergelijke ontwikkeling is een gedemilitariseerd Centraal-Europa dan het logisch gevolg, met de mogelijke hereniging van beide Duitslanden in een ver verschiet.

Dit zijn overwegingen waarmee het buitenlands beleid van de Nederlandse regering in de toekomst zal moeten rekenen. Het is onvoldoende te verklaren dat de NAVO hoeksteen van het Nederlandse defensiebeleid blijft en Nederland binnen dat kader zal streven naar terugdringing van de kernwapens. Op korte termijn kunnen dergelijke verklaringen wellicht politieke problemen oplossen, op de problemen op langere termijn geven ze geen wezenlijk antwoord.

Herman Amelink is redacteur buitenland van het dagblad Trouw.

zwart wit

bijengeknipt door Gerrit Brinkman

Niet bij applaus

„De leden maken het beeld van het CDA. Als zij vinden dat met applaus kan worden volstaan, dan zegt dat meer over het CDA en de daarbij behorende politiek, dan over de persoon van premier Van Agt” (Trouw)

Niet juist de slechte

Dr. Roelof J. H. Krusinga in *Hollands Dagboek (NRC)*: „De geluiden van onverdraagzaamheid, van intolerantie binnen het CDA verontrusten mij heel erg. Wij moeten oppassen dat het CDA niet juist de slechte maar de goede eigenschappen van ieder van de drie stromingen overneemt in zijn houding en beleid. Het CDA mag niet enkel protestants-orthodox dogmatisme en katholiek triumfalisme verwoorden. Het moet, wil het slagen, veel meer zijn. Ik heb daarover grote zorg”.

Elkaar overtuigen

Uit het Dagboek van Willem Aantjes (Utrechts Nieuwsblad): „De ARP slaagt er niet in de anderen te overtuigen van haar echte voorkeur voor het CDA boven de eigen ARP. De anderen slagen er niet in de ARP te overtuigen dat haar zorgen en twijfel niet gerechtvaardigd zijn. En daarom zal deze ambivalentie wel blijven tot de fusie onherroepelijk is”.

Goed klimaat

„Wij zien een compromis niet als iets verderfelijks, maar beschouwen het

als de uitkomst van het gesprek tussen mensen die met elkaar rekening willen houden. Niet alles altijd op het scherpst van het mes willen uitvechten, zorgdragen dat er een goed klimaat blijft, bereid zijn te relativëren. Een beetje nog de relativering: als we het hier niet bereiken, dan worden we in het hiernamaals wel gelukkig. Dat hoeft niet elke dag allemaal”. (KVP-voorzitter Piet van Zeil in gesprek met De Tijd).

Positie kiezen

We zijn nu het punt genaderd, zegt Jan van Houwelingen CDA/AR Tweede Kamerlid in een gesprek met de Haagse Post, dat de rek in discussie er voor een fors stuk uit is. Je moet nu positie kiezen. Dat gebeurt ook in de komende maanden, het bepalen van de politieke grenzen waarbinnen je nog kunt meemarcheren. Wat de komende weken gebeurt is het einde van de traditionele loyalistenverhaal in het CDA. Je kunt niet eendeloos blijven zeuren.

CDA-geweld

Hervormd Nederland: „De ARP verpulvert onder het CDA-geweld. Ze is alleen nog te redden als mensen met gezag en kennis van zaken zich vierkant achter een beginselpolitiek zetten en onmiddellijk beginnen met het organiseren van die kiezers uit AR en CDA, die wel degelijk voor een door Goudzwaard bedoelde beginselpolitiek te vinden zijn, maar die nu vaak geen verweer hebben tegen bijvoorbeeld het argument dat het

CDA op plaatselijk niveau toch zo goed draait”.

Tegen de afgoden

Naar mijn stellige overtuiging, zegt Bob Goudzwaard in Trouw, heeft alleen die politiek toekomst, die als beginselpolitiek de strijd durft aan te binden tegen de(ze) afgoden van de moderne samenleving en dat doet vanuit verplichtende normen: normen van recht en ethiek ten aanzien van wapeningsvragen, normen van rentmeesterschap en humaniteit bij keuzen op sociaal-economisch gebied en — dat voeg ik er aan toe — normen van barmhartigheid en diep respect voor het leven bij vragen rondom abortus, openbare zedeelheid en euthanasie.

Geen bloemetjes

Het CDA-Tweede Kamerlid, dr A. Veerman in Trouw: „Wel ik heb begrip, veel begrip zelfs voor de teleurstelling van deze drie vrienden (die hun medewerking aan de CDA-programmatische opschorten). Maar zij zijn door de partij op deze post gezet in de programmissie omdat de partij verwachtten, dat zij daar goed werk zouden kunnen doen...”

Het pad van de politicus is er niet een van de bloemetjes plukken in de schone natuur maar van doorzwoegen, ook al is de weg bezaaid met teleurstelling en tegenslag. Een grote visie is één; doorzetten, volhouden van wat naar iemands overtuiging goed is, is twee. Wij kunnen niet zonder beide”.

Stapsgewijs

Het stapsgewijze terugdringen (van de kernwapens), in plaats van het zo aantrekkelijke radicale „neen”, kan het CDA alleen aan, als zij in een zo nodig felle interne discussie heldere wijn schenkt over de politieke keuzes. Die taak is echter bij voorbaat onmogelijk als een aanpak in fases als beginselloos geëtiketteerd wordt. (Ruud Lubbers in Trouw).

Conclusie

De conclusie uit het kernwapendebat kan geen andere zijn dan dat PvdA en CDA verder dan ooit van elkaar lijken verwijderd, dat PvdA en D'66 elkaar dichter dan ooit zijn genaderd, dat de VVD haar lot aan het CDA heeft verbonden en dat een eventuele toenadering tussen VVD en D'66 uiterst onwaarschijnlijk lijkt. (Elseviers Magazine).

Niet zo ver

Minister Van Ardenne in Haagse Post: „Ik heb de indruk dat een wat ouderwets socialisme — een beetje in de sfeer van de oude heer Drees — en het nieuwere liberalisme, dat de plaats van de overheid erkent, in de praktijk niet zo ver van elkaar staan”.

Niet toevallig

Het kan vast geen toeval zijn, vindt Trouw, dat drie calvinisten bij uitsteking, furieus ten strijde zijn getrokken tegen wat zij ervaren als de algehele lamelheid, die thans meer dan ooit de twee

grootste politieke partijen PvdA en CDA bevangen schijnt te hebben. Het zijn de voormalige Nieuwe Linkers Han Lammermans en Hans van den Doel die in Parool elk in een pagina groot artikel van hun ongenoegen blijk gaven. En het was Bob Goudzwaard die in een artikel in Trouw zijn toorn toonde.

Loslippigheid

„Cursussen voor het spreken in het openbaar doen nogal opgeld en ze zijn ook aan leden van het Appel goed besteed, maar deze laatste zouden toch soms meer bij het volgen van lessen tegen loslippigheid zijn gebaat” (prof. I. A. Diepenhorst in Elsevier).

Hoop houden

„De grootste frustratie is dat wat wij doen niet meer spannend wordt gevonden. Je reageert op regeringsvoorstellen, je volgt wat de regering doet. Het is het CDA dat al of niet het initiatief neemt. De PvdA is een hulpstuk. We leven bij de gratie van de hoop op een kabinetscrisis. En ach, elke keer vinden we wel weer een vleugje hoop”. (Thijs Wöltgens in PvdA-fractievergadering volgens V.N.).

Achterhaald nieuws

Moskou, 24 december — Berichten dat de Sovjet-Unie steeds meer militairen binnenbrengt in Afghanistan en bezig is aan de Afghaans-Russische grens troepen samen te trekken, zijn pure verzinsels schreef het Russische partijblad Pravda gisteren. (NRC).

Europese druk op de Rijn

Door Hanja May-Weggen

De Rijn is niet alleen de drukst bevaren maar helaas ook de meest vervuilde rivier in Europa. Van een mooie levende rivier veranderde de Rijn in de afgelopen jaren gaandeweg in een giftige dode stroom.

Vooraf in Nederland, waar de Rijn haar laatste stroomgebied heeft, ondervindt men de grootste problemen van deze verontreiniging. Per jaar wordt ons land via Lobith overspoeld met ca. 27 ton kwik, 400 ton arsenicum, 130 ton cadmium, 1600 ton lood, 1500 ton koper, 12 000 ton zink, 2600 ton chroom en 12 miljoen ton chloriden of zout en dan spreken we nog niet eens over de olie, de fosfaten en de insectenbestrijdingsmiddelen. Afschrikwekkende cijfers die door de gemiddelde landgenoot worden vertaald in galgenhumor zoals: „vroeger kon je nog in de Rijn verdrinken, tegenwoordig los je er in op.”

Intussen zijn in de zgn. Rijnoversteden ca. 20 miljoen mensen voor hun drinkwater afhankelijk van deze rivier en tal van land- en tuinbouwbedrijven moeten hun producten dagelijks met het Rijnwater bewerken. Dat dit tot een onhoudbare situatie heeft geleid zal voor de lezer duidelijk zijn.

De woede in ons land was groot en onze regering riep zelfs haar Ambassadeur terug uit Parijs, iets wat binnen de kring van de Europese Gemeenschap nog niet eerder was voorgekomen.

Europese druk

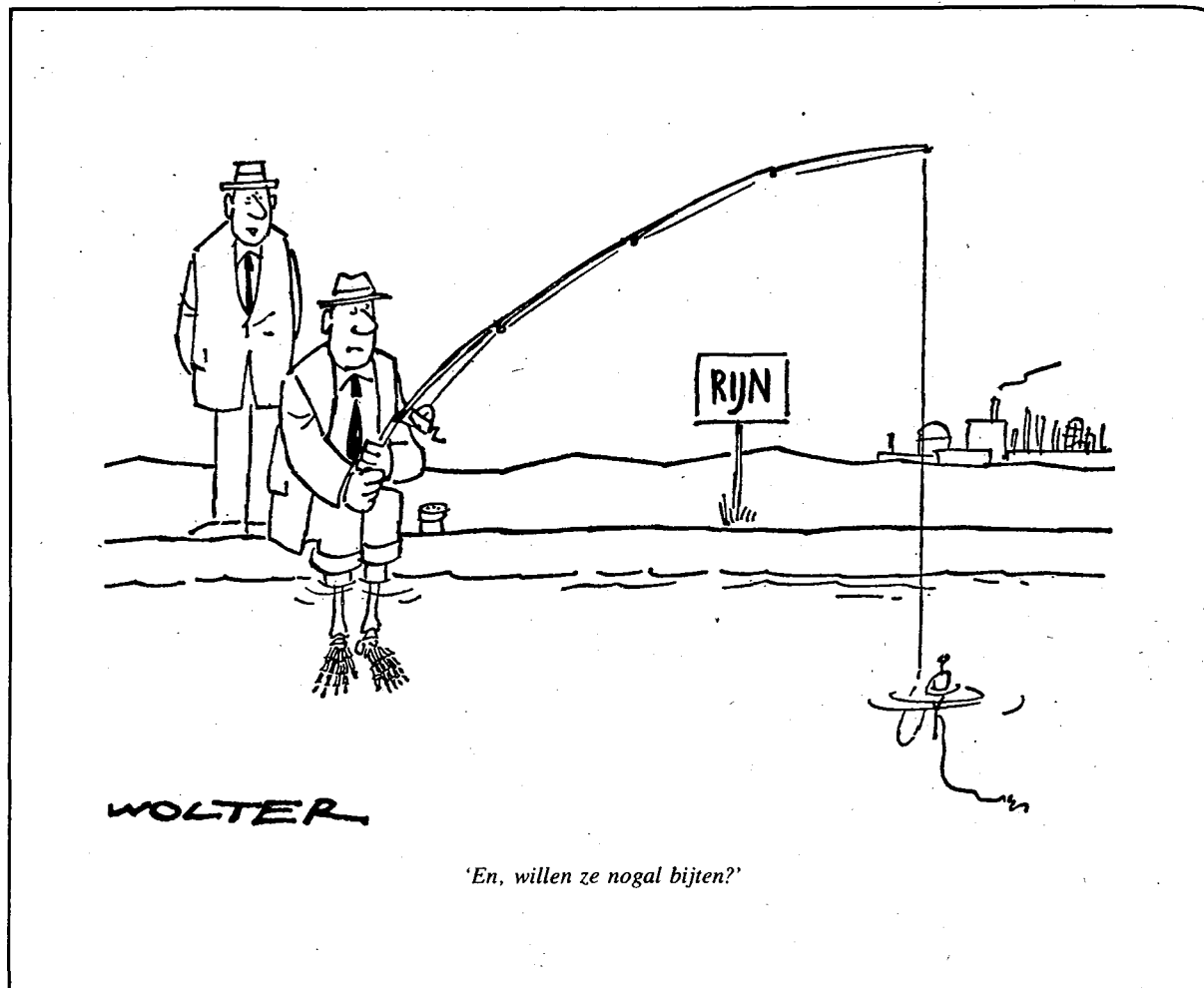
Vanzelfsprekend is het Europees Parlement niet stilzwijgend aan deze zaak voorbijgegaan. De Europese Gemeenschap had al eerder een stimulerende rol gespeeld in de Rijn problematiek. Al in november was er druk overleg in de wandelgangen over de wijze waarop het Franse parlement onder druk zou kunnen worden gezet.

Besloten werd uit te gaan van de goede wil van de Franse collega's en nog niet over te gaan tot een plenair debat, waarin ongetwijfeld harde woorden zouden vallen. Op initiatief van de Nederlandse Socialist Muntingh en ondergetekende werd een „brandbrief” over de zoutproblematiek naar de leden van het Franse parlement gestuurd.

De brief werd mede ondertekend door nagenoeg alle Nederlandse, Duitse en Luxemburgse Europarlementariërs: Christen-Democraten, Socialisten én Liberalen. De brief werd gepresenteerd op een persconferentie in Straatsburg en de internationale pers besteedde uitvoerige positieve aandacht aan dit appèl.

Het mocht niet baten. Nederland kreeg op 5 december van Frankrijk een zak zout en de smaak was bitter. De verontwaardiging bleef niet beperkt tot de Nederlandse grenzen. Ook in het Europees Parlement was men diep teleurgesteld. In de decembervergadering tekende zich een royale meerderheid af voor een **urgent plenair debat** en zowel de Christen-Democraten, de Liberalen als de Socialisten dienden een resolutie terzake in.

Dit debat vond plaats op 14 december. Voor de Christen-Democraten traden als woordvoerders op: De Duitse collega **Karl von Wogau** (woonachtig aan de Rijn t.o. de Elzas), de Franse collega **Louise Moreau** (arts en voormalig Frans parlamentslid) en ondergeteken-

'En, willen ze nogal bijten?'

Afspraken

Al in de zestiger jaren kwamen de landen die verantwoordelijk waren voor deze vervuiling bij elkaar om de verslechterende situatie te bespreken. Dit leidde in 1963 tot de instelling van een „Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn”. In 1976 werden, na jaren van onderhandelen twee belangrijke verdragen goedgekeurd: „De overeenkomst inzake de bescherming van de Rijn tegen chemische verontreiniging” en „De overeenkomst inzake de bescherming van de Rijn tegen zoutverontreiniging” beter bekend als het **Chemieverdrag** en het **Zoutverdrag**. De eerste belangrijke stappen waren gezet en het was nu zaak om deze afspraken na te komen en om te zetten in nationale en regionale milieuwetgeving.

Rijnzoutverdrag

Dat dit laatste niet van een leien dakje gaat is inmiddels in ons land alom bekend. M.n. de verdere uitwerking van het Rijnzoutverdrag wordt tegengehouden, waarbij Frankrijk de rol van Zwarte Piet speelt. In de meest letterlijke zin, want op 5 december j.l. moest de Franse regering opnieuw het zoutverdrag van de agenda van het Franse parlement afvoeren, nadat gebleken was dat er geen meerderheid was te vinden die vóór de ratificatie zou stemmen.

En dat terwijl het juist Frankrijk is die via lozingen van zout uit de Elzasser kalimijnen op de Rijn verantwoordelijk is voor 40% van de 12 miljoen ton zout die jaarlijks door de Rijn stroomt. Het waren in het Franse parlement m.n. de Communisten, Socialisten en Gaulisten die voor deze beschamende vertoning zorgden.

de (als eerste indiener van de C.D. Resolutie over de vervuiling van de Rijn). Dat het debat weinig vleidend was voor Frankrijk zal ieder kunnen begrijpen. De Franse voorzitter van het Europees Parlement Mevr. Simone Veil waagde zich dan ook niet in de voorzittersstoel. Die eer liet ze aan één van de vice voorzitters. De Franse T.V., radio en schrijvende pers was ruimschoots aanwezig.

Christen-Democratische interventies

In het debat hebben we als Christen-Democratische afgevaardigden vooral gewezen op de onhoudbaarheid van de situatie m.n. voor ons land. Immers onze land- en **tuinbouw** leidt jaarlijks voor tientallen miljoenen gulden schade en bovendien dreigt onze **drinkwatervoorziening** steeds meer in gevaar te komen. Drinkwater dat meer dan 120 mgr. chloriden (zout) per liter bevat is schadelijk voor de gezondheid. Voor de minder gevoelige gewassen in de tuinbouw is 200 mgr. per liter de uiterste grens. Het zoutgehalte in de Rijn ligt altijd hoger dan 120 mgr. en de laatste maanden werd diverse keren de absolute grens van 200 mgr. overschreden.

Wel hebben we begrip getoond voor de problemen in de Elzas. Immers wanneer het zoutverdrag door Frankrijk is geratificeerd, dan zal de **Elzas** langzaam maar zeker zelf z'n zout moeten verwerken.

Mogelijkheden zijn wel voorhanden: het zout kan rechtstreeks worden afgevoerd naar de Atlantische Oceaan, het kan diep in de grond worden geïnjecteerd (daar komt het tenslotte ook vandaan), en het kan worden verwerkt tot consumptie- of industriezout. Deze oplossingen zijn niet alle even ideaal en ze kosten geld, maar ze zijn met de nodige politieke wil stuk voor stuk haalbaar en het is in ieder geval een betere oplossing dan domweg de Rijn te verzilten en zo de problemen af te schuiven op andere landen. De andere Rijnoversteden hebben zich trouwens al zeer coöperatief getoond door Frankrijk financieel te helpen bij het oplossen van de problemen. Zij zijn daarbij zelfs afgestapt van het principe in de E.E.G. „**De vervuiler betaalt**”. Nederland storte alleen al 25 miljoen gulden in de Franse staatskas. Tenslotte hebben wij niet nagelaten om die partijen die het begrip solidariteit altijd zo hoog in het vaandel dragen; m.n. de socialisten en communisten, te wijzen op hun beschamende houding bij dit vraagstuk en een beroep gedaan op het Franse parlement én de Franse regering om m.b.t. deze grensoverschrijdende milieuvervuiling die **solidariteit en verantwoordelijkheid** op te brengen die een waardig lid van de Europese Gemeenschap past.

Franse Christen-Democraten

In dit verband is het de moeite waard te vermelden dat onze Christen-Democratische collega Mevr. Louise Moreau de enige Franse afgevaardigde was in dit debat die de moed had haar eigen land te kritiseren. „Het gaat niet aan” zo voegde ze haar socialistische en communistische collega's toe, „de ene regio schoon te houden door het andere te vervuilen”.

Onze Franse C.D. collega's hebben dan ook een schoon geweten. Zij hebben steeds vóór ratificatie van het Zoutverdrag door Frankrijk gepleit.

Europese Commissie

De Christen-Democratische resolutie werd met overgrote meerderheid aangenomen en de vertegenwoordiger van de Europese Commissie, dhr. Tugendhat zegde toe dat de Commissie een actieve rol zal spelen bij de eerstvolgende vergadering van de Rijnoversteden. Deze vergadering zal vermoedelijk nog deze maand (28 januari was gepland) worden gehouden. Uw Europese Parlementsleden houden de vinger aan de pols.

De Franse publieke opinie is intussen definitief wakker geschud. De toon in de Franse pers is gaandeweg veranderd van een arrogant-verbaasde in een verontschuldigend beschaamde. Daartoe heeft het debat in het Europees Parlement in elk geval reeds bijgedragen.

Hanja May-Weggen is Europees Parlements lid.

Parlementariër voor het voetlicht

Hoe ervaar je de overgang uit je vroegere werk naar het kamerwerk?

Fysiek vind ik het kamerwerk – vooral de eerste maanden na mijn intrede in het parlement – zwaar, maar toch zeer interessant. Goede hulp is veel waard. De vaak diepgaande discussies binnen de fractie, onder de inspirerende leiding van Ruud Lubbers, beleef ik zeer intens.

Hoe heb je je plaats binnen de fractie gevonden?

Het werk binnen de fractie – en de sfeer – ervaar ik als uiterst plezierig. Uiteraard ervaar ik vanuit de Uniegedachte – Wim bedoel hier uiteraard de C.H.U. – sommige standpunten ietwat anders, maar de gedachtenwisseling over uiteenlopende zaken vanuit diverse standpunten kan heilzaam en verfrissend werken, naar beide kanten. **Waarmee ga je je bezighouden?**

Mijn maiden-speech in de kamer ging over mijn voornaamste interesse, gemeentelijke zaken. Daarnaast zit ik in de vaste commissie voor verkeer en waterstaat, waar ik mij met het goederenvervoer ga bezighouden.

Ben je van plan ook nog iets voor de regio waaruit je afkomstig bent, te doen?

Uiteraard. De oostelijke belangen zijn bij mij in goede handen. Maar dat niet alleen. Ik vind wel, dat je er in principe voor het gehele volk zit, dus voor alle landdelen. Ik heb vanouds goede contacten in het gehele land.

Heb je nog bepaalde wensen voor het nieuwe jaar – afgezien van het te zwaar stempelen van vele mooie postzegels door de PTT?

De totstandkoming van het CDA in 1980 door de volledige fusie van de drie moederpartijen met de grote groep rechtstreekse leden juich ik van harte toe. Het is goed, dat er een CDA komt, maar het is vooral interessant, wèlk CDA er komt. Ik kan mij doorgaans goed vinden in de politieke opstelling van Van Agt, Steenkamp en Lubbers. En als de PTT doorgaat tot verdriet van vele filatelisten onze mooie zegels zo te mishandelen, dan ga ik door met daarover de staatssecretaris aan te spreken. Ik heb vele goede reacties gehad op mijn vragen. De nieuwe postzegels met afbeeldingen van bekende staatslieden, die binnenkort verschijnen, zullen door mij met de grootst mogelijke zorg worden behandeld. In het bijzonder de zegel van Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, zoals je wellicht zult begrijpen. Die plak ik bij voorkeur op al mijn uitgaande privépost.

Jan de Swart

Wim Mateman

Ais opvolger van Teun Tolman in de CDA-fractie is Wim Mateman sinds 28 augustus 1979 bezig met de iandspolitiek. Hij is een van de jongste kamerleden, 34 jaar, gehuwd, vader van 2 zoontjes van 5 en 8 jaar, afkomstig uit het onderwijs. Hij was leraar aan het prot. chr. Ichtus-college in Enschede. Politieke ervaring deed hij op in zijn woonplaats Aalten, waar hij geruime tijd wethouder en loco-burgemeester was. Tevens was hij lange tijd lid van provinciale staten van Gelderland, waarvan in de vroegere periode voorzitter van de CHU-fractie.

Leuthanasie

rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP, en CHU

dr. E. Schroten (voorzitter)
jhr. dr. A. E. M. van der Does de Willebois
mevrouw C. H. Evenhuis-van Essen
dr. H. W. A. Hilhorst
mr. J. J. M. Kaulingfreks
drs. R. G. J. Lier
prof. dr. C. van der Meer
dr. J. J. M. Michels
mr. W. B. van der Mijn
mevrouw G. A. M. Vroom
mr. J. Chr. G. Fijen (secretaris)

Den Haag, 1979

UIT DE ARJOS

Mediakonferentie

De media was dit jaar het onderwerp voor de studiekonferentie, georganiseerd door de binnenlandse commissie op vrijdag 18 en zaterdag 19 januari j.l.

Gesprekspunten waren o.a. de roddelpers, de vervlakking, kabel- en satelliettelevisie, de verhouding tussen de journalist en de lezer en de wetenschappelijke benadering van de communicatie.

In dit artikel wordt op onwetenschappelijke wijze geprobeerd met behulp van een vertrouwd medium (jullie eigen pagina in N.G.) iets te vertellen over deze conferentie. Daarbij heeft schrijver dezes de opdracht om niet te roddelen en ook waakzaam te zijn voor de opdringende vervlakking. Aangezien dit artikel zeker ook gelezen zal worden door de deelnemers van deze conferentie, die nu allen veel weten over onze media is het voor mij nu haast onmogelijk om er iets goeds van te maken. Maar ik zal toch een

poging wagen.

Vrijdagavond rond kwart over acht opende konferentievoorzitter Ernst Haitsma de bijeenkomst. De heer Van Maanen, hoofd T.V. van de NCRV, mocht de spits afbijten met een inleiding over de geschiedenis en het functioneren van het huidige omroepbestel. Na de plenaire discussie over deze inleiding volgde een groepsdiscussie waar gesproken werd over de diversiteit van de verschillende kranten en over de roddelpers. Een aantal deelnemers was bijzonder gelukkig dat ze nu eens op legale wijze in deze bladen konden lezen. (Een roddel ertussendoor: er waren mensen die al erg veel wisten over de inhoud van deze bladen). Zoals gebruikelijk op Arjoskonferenties werd de vrijdagavond op informele wijze besloten en werd er onder het genot van een drankje nog lang doorgesproken.

Zaterdagochtend werd de conferentie heropend met het rapporteren van de

groepjes van vrijdagavond. De heer Evers van de Katholieke Universiteit in Nijmegen werd daarna in de gelegenheid gesteld om de wetenschappelijke kant van de openbare communicatie te belichten. De minister van CRM, mevrouw Gardeniers, ging in op de politieke aspecten en Feike Salverda, redacteur van Vrij Nederland besteedde aandacht aan de praktijk. 's Middags werd er weer in groepjes gesproken over de verhouding tussen journalist en maatschappij en over de macht van de media. Volgens goed gebruik werd de conferentie met een korte plenaire zitting beëindigd.

Het is de bedoeling dat de resultaten van deze conferentie verder besproken zullen worden in een werkgroep, hetgeen zal leiden tot politieke besluitvorming binnen de Arjos. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij de fbg jusitie.

V.l.n.r. Ernst Haitsma, minister Gardeniers, dhr. Evers

Minister Gardeniers: Strijd tegen de commercie

De minister ging in haar inleiding vooral in op de vraag wat de taak van de overheid is in het omroepbestel. Eén van de pijlers van het bestel is de eis dat de overheid en de commercie geen invloed hebben op de inhoud van de programma's.

Maar het is wel de taak van de overheid om te controleren of de commercie ook werkelijk geen invloed heeft. Bovendien moet zij controleren of de zendgemachtigde wel voldoet aan de eis van het geven van een totaalprogramma. Zeker geen eenvoudige taak in een land dat een omroepbestel heeft dat volstrekt uniek is. In alle andere landen wordt de inhoud van de programma's bepaald door overheid en/of commercie. Ondanks alle ingebouwde garanties dreigt het bestel toch te worden aangetast. In de eerste plaats door de commerciële bindingen van de bestaande omroeporganisaties en hun medewerkers. Mevr. Gardeniers heeft

echter vanaf het moment dat ze minister is duidelijk gemaakt dat ze met de wet in de hand zal trachten dit kwaad binnen de perken te houden. Deze dreigende taal heeft zijn uitwerking niet gemist. Uit angst voor maatregelen zijn de organisaties al een stuk voorzichtiger geworden. Een ander probleem is de invloed van het buitenland. Een groot deel van de Nederlanders is in staat om één of meer buitenlandse t.v. zenders te ontvangen via kabelnet of antenne. Toch is het zo dat na een korte „nieuwsgierige" periode weer teruggevallen wordt op de eigen vertrouwde Nederlandse zenders. Het zou een andere zaak zijn als er vanuit het buitenland speciale programma's komen gericht op het Nederlandse publiek, waarvan de inhoud dan zou worden bepaald door de commercie. Dit is de reden dat de minister ingegrepen heeft toen geprobeerd werd om via de ether het Nederlandse kabelnet te koppelen met een Luxemburgse commerciële zender. (Omdat hier de koppeling plaatsvond via de ether had de minister de mogelijkheid om in te grijpen).

Salverda:

Bestrijding van de verstrooiing

De heer Salverda begint zijn inleiding met een frontale aanval op het beleid van de minister van CRM. De koppeling van het iidsmaatschap van de omroeporganisatie aan het lezen van het programmablad deugt niet, denk maar aan het blad Televisier. Bovendien heeft de minister nooit gebruik gemaakt van haar bevoegdheid om zendtijd in te trekken indien omroeporganisaties zich niet aan de regels hielden. De grootste fout is echter dat TROS en VOO tot de ether zijn toegelaten ondanks het feit dat deze organisaties geen geestelijke stroming vertegenwoordigden zoals bedoeld in de omroepwet.

Mevr. Gardeniers interrumpeert hier de heer Salverda en merkt op dat CRM VOO niet heeft willen toelaten, maar dat uiteindelijk de Raad van State de deur heeft opengezet. Door de wetswijziging die in februari ingaat zal het echter mogelijk zijn om beter tegen deze organisaties op te treden. De omroeporganisaties zullen dan n.l. zelf moeten formuleren welke geestelijke

stroming zij vertegenwoordigen. Voor de heer Salverda is het allemaal nog niet overtuigend genoeg. Want ook de levensbeschouwelijke omroepen besteden teveel aandacht aan het amusement.

Als voorbeeld noemt hij een VARA-rubriek waar hij destijds nog aan heeft meegewerkt waarin de mensen door middel van een quiz werden opgewekt om beter naar het nieuws te luisteren. Als je maar precies wist hoeveel doden er in Cambodja waren gevallen dan kwam je in aanmerking voor de prijs. Deze vervlakking wordt volgens Salverda ook veroorzaakt doordat veel t.v. journalisten zich meer vereenzelvigen met het medium dan dat ze zich vereenzelvigen met hun beroepsopvatting.

Uiteindelijk vinden deze journalisten het leuker om een eigen show voor de buis te krijgen, dan dat ze hun best doen om een goed journalist te zijn. Er zoude dan ook garanties moeten worden gegeven dat het amusement

Van Maanen:

Omroep is de spiegel van de maatschappij

Het huidige omroepbestel is opgebouwd volgens het model van de maatschappij van circa 55 jaar geleden. De oude omroepen (NCRV, VARA, KRO en VPRO oude stijl) vertegenwoordigden elk een geestelijke stroming in de maatschappij. Daarnaast was er de AVRO, die een algemene omroep pretendeerde te zijn. In de omroepwet van 1968 werd dit bestel wettelijk vastgelegd, waarbij naast het vertegenwoordigen van de geestelijke stroming ook een getalscriterium werd ingevoerd.

Bovendien werd de deur opengezet voor nieuwe zendgemachtigden. Een aantal nieuwe omroeporganisaties heeft hiervan geprofiteerd en daarmee is ook de meest moderne geestelijke stroming in het bestel vertegenwoordigd, n.l. het Materialisme. De TROS en VOO vertegenwoordigen dit materialisme. De andere nieuwe omroep de EO is uiteraard een vertegenwoordiger van een specifieke geestelijke stroming, maar daar ging het tijdens deze conferentie niet over. De NCRV had aanvankelijk een tweeledige doelstelling:

- verkondiging van het Evangelie
- het propageren en versterken van de eigen cultuurkring.

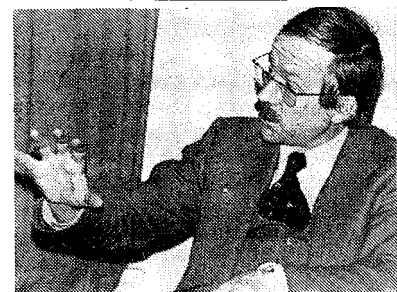
In het begin van de jaren zestig komt het omroepbestel in discussie. Volgens velen heeft het bestel zich overleefd. Er zijn ook een aantal veranderingen op te noemen:

- het vooroorlogse zuilenstelsel wordt

aangetast

- door de enorme welvaartstoename ontstaat een grote consumptiedrang
- door de extra spanningen in de werksituatie worden de media meer en meer voor ontspanning gebruikt.
- de grote opkomst van de televisie

Zoals reeds gezegd wordt door de nieuwe omroepwet de deur geopend voor de TROS en daarmee wordt ingespeeld op bovengenoemde veranderingen en de vervlakking is in huis gehaald. Overigens is het zo dat de vervlakking er niet door de TROS is gekomen, maar de TROS is ontstaan door de vervlakking. Want, zo stelt de heer Van Maanen, de omroep is de spiegel van de maatschappij. In deze periode komt ook het kijkersonderzoek op gang; van elk programma kan men precies vertellen hoeveel mensen er naar gekeken hebben en wat de waardering is. Ook dit element versterkt de toenemende

vervlakking. Als het publiek graag naar een quiz kijkt, dan krijgt het een quiz, want dat levert hoge kijkcijfers op. Een punt daarbij is dat speciaal in de prime time (van 8 tot 10 uur 's avonds) relatief het meest wordt gekeken door de groep bejaarden en ongeschoolden. Deze voorwaarden zorgen ervoor dat de vraag naar verstrooiende programma's alleen maar toeneemt. We moeten ons ook goed realiseren dat bijvoorbeeld de NCRV-leden in hun gids regelmatig protesteren tegen de vervlakking van programma's, maar het is wel zo dat volgens de kijkersonderzoeken NCRV-leden ook massaal naar de programma's van de TROS kijken. Grappig is het ook dat de kranten, die altijd schrijven dat het omroepbestel niet deugt en dat de vertrouwen hoogtij viert, er wel als de kippen bij zijn om elk kwartaal de kijkcijfers te publiceren.

Typerend voor de NCRV is de opmerking van de heer Van Maanen dat hij er niet geukkig mee zou zijn als de NCRV steeds nummer 1 was in deze driemaandelijke wedstrijd. Over de satelliet-televisie maakt de heer Van Maanen zich niet zoveel zorgen. Opvallend is dat vaak gesuggereerd wordt dat alles beter zal worden als we maar veel zenders kunnen ontvangen, maar er is eigenlijk niemand die weet te vertellen wat er allemaal moet worden uitgezonden via deze zenders. Spreker verwacht dat het programma-aanbod via de satelliet voor de TROS en de VOO veel meer concurrerend zal zijn dan voor de levensbeschouwelijke omroepen. Bovendien is het de vraag of er wel voldoende creativiteit aanwezig is om aan een zo'n grote vraag te voldoen. Het is zeker niet uitgesloten dat de creativiteit achter gaat lopen bij de technologische ontwikkelingen. Het zou wel een goede zaak zijn als ook op de t.v. meer aandacht zou worden gegeven aan programma's voor minderheden zoals ook bij de radio gebeurt. Spreker zou daarom meer voelen voor een uitbreiding van de zendtijd over meer uren.

V.l.n.r. Paul Doop, Durk Reitsma, Chris Ytsma, Anneke Raven, Asje van Rijk tijdens de groepsdiscussie.

de informatie niet overvloedig. En het grote voordeel van het omroepbestel is dat door het feit dat de doelstellingen in de wet zijn vastgelegd het mogelijk moet zijn om een gedragscode op te stellen waarin de verantwoordelijkheid van de journalist duidelijk wordt geformuleerd. Het motto moet luiden: Bestrijdt de verstrooiing. De heer Evers merkt nog wel op dat niet de journalisten maar de zendgemachtigde verantwoordelijk is voor de inhoud van de programma's. Deze discussie wordt ook in de middag in de diverse groepen nog verder besproken.

Evers:

Haaks op elkaar

De heer Evers gaf een wetenschappelijke verhandeling over de openbare communicatie, waarbij een zender een bepaalde boodschap over wil brengen aan de ontvanger. Het lijkt een vrij eenvoudig proces, maar er kan verschrikkelijk veel misgaan. Soms staan zender en ontvanger haaks op elkaar. Spreker gebruikte het voorbeeld van de man die met een hamer een spijker in de muur wil slaan. Ook al is de hamer perfect, het effect is voornamelijk afhankelijk van het materiaal van de muur. Bij zachtboard gaat het prima, maar bij beton lukt het beslist niet. Wil de boodschap goed overkomen, dan moeten zender en ontvanger goed op elkaar zijn afgestemd.

Kroonprocedure moet sterk worden bekort

Door drs. H. Euersdijk

Op de valreep zond het vorige kabinet een aantal zeer belangrijke wijzigingen van de wet op de Ruimtelijke Ordening aan de Tweede Kamer. Het meest in het oog springende onderdeel was daarbij de totale afschaffing van het beroep dat elke burger op de Kroon kan doen. Het kabinet Den Uyl wilde dit beroep voor „een ieder” afschaffen. De voormalige minister-president ging zelfs zover dat hij verklaarde dat het Kroonberoep toch vooral gebruikt werd door rijken en verbaal begaafden!

Voorlopig verslag

Inmiddels heeft de Tweede Kamer op deze door de vorige regering gedane en door de huidige regering overgenomen voorstellen gereageerd. Deze reactie van de Kamer wordt het

voorlopig verslag genoemd en daaruit blijkt dat de Tweede Kamer het niet voor de hand liggend acht dat het Kroonberoep totaal wordt afgeschaft. Wel heerst vrijwel bij elke fractie de mening dat de tijd die de Kroon nodig heeft om tot een beslissing te komen tot aanvaardbare proporties moet worden teruggebracht. De huidige zeer langdurige tijdsperiode die een Kroonberoep nodig heeft, is volstrekt onaanvaardbaar. Het ruimtelijk beleid – en daardoor ook vaak het volkshuisvestingsbeleid – kan er jaren door verlamd worden.

Voorbeeld

Een recent voorbeeld ter illustratie! Op 3 september 1979 deed de Kroon uitspraak betreffende een bestemmingsplan in de gemeente Weststellingwerf in Friesland. Dit bestemmingsplan was op 27 januari 1975 door de raad van Weststellingwerf vastgesteld en op 30 oktober 1975 onthielden Gedeputeerde Staten van Friesland gedeeltelijke goedkeuring.

Op 3 september 1979, dus vier jaar later, vernietigde de Kroon het besluit van Gedeputeerde Staten en onthield tevens goedkeuring aan het raadsbesluit. Dat gebeurde echter niet omdat de zaak inhoudelijk fout zat, maar omdat er een kleine vormfout was gemaakt!! Wat was het geval?

In de Staatscourant was namelijk indertijd aangekondigd dat het bestemmingsplan met ingang van 5 juli 1974 een maand ter inzage zou liggen. In het weekblad „Aanpakken” stond echter dat het met ingang van 12 juli een maand ter inzage zou liggen. De Kroon oordeelde VIER JAAR later dat door dit geringe datumverschil ONAANVAARBARE onzekerheid was geschapen over begin en einde van de voorgeschreven termijn en kwam daardoor tot vernietiging en onthouding.

Verstarring

Elk zinnig mens begrijpt dat dit niet langer kan. Ik gaf slechts één

er dan ook bij de regering op aangedrongen ervoor te zorgen dat in 1980 de wetswijziging van de Wet Ruimtelijke Ordening in de Kamer kan worden behandeld. De minister heeft toegezegd dat in ieder geval het antwoord van de regering op het voorlopig verslag van de Kamer in 1980 gereed zal zijn.

De CDA-fractie wil echter al het mogelijke doen om in 1980 de gehele wetswijziging in de Kamer behandeld te krijgen. Als het Kroonberoep bij deze wetswijziging wordt gehandhaafd – en dat ligt voor de hand – dan zal de CDA-fractie eisen dat de tijd die de Kroon mag nemen om tot een beslissing te komen zeer wordt beperkt.

Onze gedachten gaan daarbij uit naar een periode van maximaal 1 jaar. In het voorlopig verslag heeft de CDA-fractie tairijke suggesties aangedragen die tot bekorting van de procedure kunnen leiden, zonder dat het principe van het Kroonberoep wordt aangetast.

Het antwoord is nu aan de regering en het moet voor het kabinet een erenzaak zijn om deze onhoudbare toestanden binnen deze kabinetsperiode op te lossen.

Drs. H. Euersdijk is CDA-Tweede-Kamerlid

voorbeeld, maar dit voorbeeld staat lang niet alleen! Een vormfout als in het voorbeeld moet toch binnen één of twee maanden bekeken kunnen worden en moeten worden hersteld. Als onze ruimtelijke wetgeving zo verstand is dat VIER jaar moet worden gewacht voordat een kleine vergissing (het weekblad „Aanpakken” uit ons voorbeeld kwam pas de elfde juli uit en dus dacht men met ingang van de 12e goed te zitten) kan worden hersteld, dan zitten we wel goed fout.

Wetswijziging in 1980

Zeer nadrukkelijk heeft de CDA-fractie

Meer aandacht voor kleinere bedrijven

Door P. May

kanttekeningen bij de nota Technologische Innovatie

Onze samenleving worstelt met een aantal problemen, waarvan sommige een tamelijk ernstig karakter aannemen. De juiste herkomst is vaak moeilijk te achterhalen. Een afdoende oplossing blijkt ook niet altijd klaar te liggen. De stagnerende economie is zo'n probleemgebied. De oplossing hiervoor zou liggen in een verbetering van het industriële productiepakket. Dit zou tevens een goede stap zijn in de richting van een vermindering van het hardnekkige werkloosheidsprobleem en de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie ten opzichte van het buitenland te verbeteren.

Is innovatie nodig?

Innovatie is het ontwikkelen van nieuwe of verbeterde producten. Zij doet een beroep op de vindingrijkheid van het individu. Sommige innovaties hebben de samenleving drastisch veranderd: telefoon, televisie, computer, vliegtuig, enz. Het valt niet te ontkennen dat dit tevens een geweldige industrie-activiteit tot gevolg had. Uit dit oogpunt bezien is innovatie nodig; zij verhoogt mede de westerse levensstandaard. Een verhoogde levensstandaard is lang gelijk gesteld aan een verhoogde welvaart. Aan het begrip welzijn werd minder aandacht besteed en juist hier ligt de moeilijkheid omdat grootschalige introductie van nieuwe producten vaak een aanslag pleegt te doen op bijvoorbeeld het milieu. Uit vele onderzoeken is echter vast komen te staan dat het de hoogste tijd is het milieu te ontzien niet alleen omdat er al zoveel schade door ons is aangericht maar ook omdat het voor ons en voor de generaties die na ons komen van levensbelang is. Ook dienen innovaties kritisch bekeken te worden op hun maatschappelijk „nut”. Nu is „nut” een uiterst moeilijk te definiëren woord, maar toch kunnen er mijns inziens wel enkele dingen gezegd worden: innovaties die louter en alleen

militaire toepassingen hebben (bijvoorbeeld verhoging van de militaire vernietigings-capaciteit) dienen uiterst argwanend bekeken en zo mogelijk voorkomen te worden. Verder zijn innovaties in de westerse wereld die door hun toedoen een grote aanslag plegen op de natuurlijke rijkdommen van de ontwikkelingslanden een twijfelachtige zaak

Te verwezenlijken?

Het opzetten van nieuwe industrieën en het introduceren van nieuwe producten heeft dus maatschappelijke begeleiding nodig. De soms grote invloeden van vernieuwingen dienen op brede schaal besproken en verwerkt te worden. Nu is het jammer dat maatschappelijke discussies in Nederland vaak langzaam en later op gang komen dan in de ons omringende landen. Een typisch voorbeeld is de door de regering aangeboden „Nota Technologische Innovatie”. Op zichzelf is dit een te waarden initiatief en het heeft een uitgebreid overzicht van wat er allemaal zou moeten gebeuren. Bovendien heeft het een brede discussie op gang gebracht. Maar eigenlijk komt de nota te laat; hij had er vele jaren eerder moeten zijn, dan zou deze nota het resultaat geweest zijn van een evaluatie en herwaardering van de vorige. Niettemin staan er vele belangrijke punten in, zoals:

- versterking van de onderzoek- en ontwikkelingsmogelijkheden zoals betere laboratoria en verbindingen tussen laboratoria, betere gereedschappen, enz;

- versterkte inzet van technologische vernieuwingen ter verbetering van de concurrentiepositie op middellange en lange termijn (hier geeft de nota zelf toe dat ze wat laat is daar ze zegt dat positieve effecten pas na jaren te merken zullen zijn).

- verbetering van de kwantiteit en kwaliteit van hoogwaardige arbeidsplaatsen. Zeer positief is de zinsnede die zegt dat ingeval van mislukken de betrokken ondernemer niet op voorhand door de samenleving gediskwalificeerd dient te worden. Kleine ondernemingen zijn vaak eerder geneigd veranderingen in hun productiepakket door te voeren dan de grote. Ik zou dan ook willen

pleiten voor een vergrote aandacht voor de kleinere bedrijven omdat innovatie daar wellicht de positiefste effecten en de meeste arbeidsplaatsen oplevert. Het idee van samenwerkingsverbanden tussen grote en kleine ondernemingen zodanig dat beide profijt kunnen trekken van de in de grote onderneming aanwezige technische kennis lijkt mij een idee-fixe, want ofwel de kleine onderneming is niet bij machte de ontwikkelingen bij te houden en wordt dan snel uit het samenwerkingsverband gestoten ofwel het kan het wel en zal dan door de grote worden opgeslokt. Bovendien, indien een samenwerking tussen een grote en een kleine onderneming al mogelijk zou zijn is de kans zeer groot dat beide ondernemingen aanverwante of identieke producten op de markt brengen wat niet bevorderlijk is voor coöperatie.

„Chip”

Ook het idee, geopperd in de nota, dat uit een onderneming voortgekomen zelfstandige bedrijven een band zouden moeten onderhouden met het moederbedrijf lijkt mij niet passen in de sfeer van concurrentie en ondernemingsdrift. Als klassiek voorbeeld waarbij dit niet opgaat zou kunnen gelden de „chip” industrie in de Verenigde Staten. Deze is voor een zeer groot gedeelte geconcentreerd in een streek rond San Francisco, Silicon Valley genaamd naar het basismateriaal waarvan chips gemaakt worden: silicium. Deze zeer actieve en elkaar fel beconcurrerende bedrijven en bedrijfjes zijn voor een groot gedeelte gesticht door mensen die langere of kortere tijd bij de onderneming „Fairchild Semiconductor” gewerkt hebben (en soms wel eens Fairchildren worden genoemd). Een band met Fairchild is er echter in het geheel niet, om nog maar te zwijgen van samenwerking op het gebied van innovaties. Een ander voorbeeld om aan te tonen dat de nota ongelijk heeft op dit punt zou ik willen halen uit de computerindustrie. Big brother op dit gebied is IBM. Allerlei kleinere bedrijven ook werkzaam in deze tak van industrie brengen apparatuur op de markt die aansluit op IBM producten en

met vaak net iets geavanceerder of goedkopere technologieën dan IBM aanbiedt. Daar deze markt niet onbelangrijk is snoepen ze dus klanten weg van IBM. Om dit effect wat teniet te doen verandert IBM op onverwachte momenten haar productenreeks dusdanig dat deze andere apparatuur niet meer op haar producten aansluit. Deze tactiek heeft vele bedrijven op en over de rand van het faillissement gebracht.

Samenwerking noodzakelijk

Samenwerking op het termijn van innovatie kan het beste verwezenlijkt worden via onafhankelijke instellingen zoals ingenieursbureaus e.d. Hopelijk bedoelt de regering dat ook als zij het heeft over de instelling „van een kostenlijn R en D-werk ten behoeve van kleine en middelgrote bedrijven”. Hierbij wordt gedacht aan loonkosten en personeelskosten van uitbesteed onderzoek en ontwikkelingswerk (ook wel R en D werk genoemd naar de Engelse woorden Research and Development). Dit nieuwe inzicht was hoognodig daar slechts 5% van de overheidsuitgaven van R en D rechtstreeks ten goede komen van het bedrijfsleven. Veel grotere percentages gaan naar andere instellingen zoals TNO e.d. Overigens is het bij deze R en D instellingen ook niet altijd koek en ei. Zij gaan vaak voort op platgetreden paden en verdiepen zich in optimalisaties van verouderde technologieën. Ook hier zal verandering in moeten komen. Met meer elan zal men zich moeten storten op veelbelovende gebieden en deze zijn er vele, zoals: micro-electronica, datacommunicatie, het op industriële schaal gebruik maken van de jongste resultaten uit de biologische wetenschappen, het ontwikkelen van besturingsprogramma's voor computers en computersystemen, enz.

Op het merendeel van deze gebieden ligt de kennis huizenhoog opgetast in Nederland. Ze wacht alleen op omzetting in producten. De filosofie geopperd in de nota, samen met een energieke aanzet en een financiële injectie kan leiden tot een versnelde realisatie van dit voorstel. Dit is nodig daar het in de meeste gevallen enkele jaren duurt totdat een idee in een product is omgezet. Een groot bedrijf kan zich nog permitteren, door zijn mogelijkheden tot massaproductie, wat later op een markt te verschijnen, maar voor een klein bedrijf is dit niet weggelegd. Daarom, hoe korter de tijd van idee tot product, des te beter.

Project-financiering

Ook het idee om de Stichting voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek bij project-financiering op het terrein van de technische wetenschappen te betrekken kan een nuttig effect tot gevolg hebben. Toch dient er voor gewaakt te worden dat dit niet ten koste zal gaan van het zuiver wetenschappelijk onderzoek daar de resultaten van zulk onderzoek grensverleggend zijn en van vitaal belang zijn voor innovatiemogelijkheden op de lange termijn. Men denke hierbij aan 15 tot 25 jaar. Dit onderzoek kan een bijdrage leveren voor een meer verantwoord omgaan met milieu en ruimte en een rationeler gebruik van energie en grondstoffen. Terecht wordt veel aandacht besteed aan de maatschappelijke invloed van technologische vernieuwingen. De overheid dient hierbij niet ijdel aan de kant te staan. Ze dient bijsturend (niet besturend!) op te treden. Het ondernemerschap dient vrij te zijn, maar niet een vrij zijn tot elke prijs. Verantwoordelijkheidsgevoel voor de samenleving dient een norm te zijn voor het handelen van elk individu. De heer May is werkzaam op het ruimtelaboratorium te Noordwijk.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Ameiink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

VAN DE P A R T I J

Stemming over één CDA-lijst tot 15 februari 1980

Einde december 1979 ontvingen de AR-kiesverenigingen een schrijven van het ARP-secretariaat waarin onder meer aandacht werd gevraagd voor de stemming over het voorstel om samen met de andere CDA-partijen met één lijst uit te komen bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen.

Uitgangspunten c.q. voorwaarden
De partijraad is tot dit voorstel gekomen onder de veronderstelling, dat aan een aantal vereisten wordt voldaan. De hier bedoelde punten zijn opgenomen in punt 2 van het voorstel van de partijraad, waar kortheidsshalve naar wordt verwezen. Naar aanleiding van het gestelde in punt c van dit voorstel doen wij u hierbij als bijlage toekomen een in CDA-verband overeengekomen zetelverdeling voor de ene kandidatenlijst, waarvan het de bedoeling is dat deze wordt opgenomen in het betreffende artikel S.6. van het fusie-protocol. De ARP-partijraad heeft als bijvoegd partijorgaan dit zetelverdelingsvoorstel ook officieel vastgesteld op zijn vergadering van 1 december jl. Ook in 1976 hebben de kiesverenigingen – en stemhebbende leden van de partijraad – over een dergelijk voorstel gestemd. Op grond van artikel 32 lid 11 van de ARP-partijstatuten wordt een beslissing tot een algemeen akkoord van (federatieve) samenwerking met andere partijen genomen door de

kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad tezamen. Een zodanig voorstel is aangenomen, indien van de in totaal uitgebrachte stemmen een meerderheid van $\frac{2}{3}$ voor het voorstel is uitgebracht. De stemming vindt plaats in de periode tussen 15 december 1979 en 15 februari 1980. Uiterlijk op laatstgenoemde datum dient uw stembiljet in ons bezit te zijn. Voor het uitbrengen van uw stem moet u gebruik maken van het u toegezonden stembiljet. Doet u dit via een eigen stembiljet dan wordt uw stem ongeldig. Voor de terugzending kunt u gebruik maken van de meegezonden antwoordenvolp. Te uwer informatie zij meegedeeld dat het partijbestuur binnenkort een commissie zal aanwijzen, die belast wordt met de controle op de verwerking van stembiljetten en die met behulp van het partijsecretariaat de uitslag van de stemming vast zal stellen. Tevens brengen wij nog onder uw aandacht dat de partijraad met algemene stemmen het voorstel heeft aangenomen.

Financiële afwikkeling i.v.m. stemrecht belangrijk voor kiesverenigingen

Alle kiesverenigingen hebben een stembiljet ontvangen met een stemcijfer, dat correspondeert met het ledental van de betreffende kiesvereniging per de peildatum eind 1979. (1 stem + voor elk vol aantal van 50 één stem meer!) In dit verband wijzen wij erop, dat elke kiesvereniging statutair alleen stemrecht heeft, wanneer zij aan de (financiële) verplichtingen ten opzichte van het partijbestuur heeft voldaan (art. 7 lid 12 AR-staten). Op dit moment is er nog een groot aantal kiesverenigingen, dat de contributiebetaalingsregeling over 1979 nog niet heeft afgewikkeld. Zelfs is er een aantal (gelukkig kleiner in getal), dat over 1978 de financiën nog moet afwikkelen. Ook in het verleden is bij een soortgelijke stemming als nu plaatsvindt, niet altijd een strikte hantering van de regels doorgevoerd. Ook bij deze stemming achten wij het voorsnog niet juist zuiver formeel te

handelen. Eén en ander onthef u uiteraard geenszins van de verplichting om de zaken op zo kort mogelijke termijn in overleg met ons partijbureau af te wikkelen. Daartoe doen wij hierbij nog eens een dringend beroep op uw snelle medewerking. Wij menen er wel juist aan te handelen, wanneer bij de volgende te verwachten stemmingsronde in april a.s. – dan over de volgorde van de AR-kandidatenlijst (!) – de formele en in de partijstatuten bepaalde regels strikt worden gehanteerd en ten uitvoer gebracht. Ook u zult in uw verantwoordelijkheid ongetwijfeld begrip hebben, dat zeker nu de fusie in het CDA zeer snel naderbij komt, wij met elkaar alle zaken „in het reine” hebben gebracht. Voor uw activiteiten graag bij voorbaat onze hartelijke dank.

drs. C. Bremmer,
secretaris

WIJ KOMEN BIJ EEN

AR-Kamercentrale Dordrecht

Deze komt bijeen op
29 januari 1980.

Aanvang: 20.00 uur

Plaats: restaurant Engels,
Sociëteitszaal, ingang Weena,
Rotterdam.

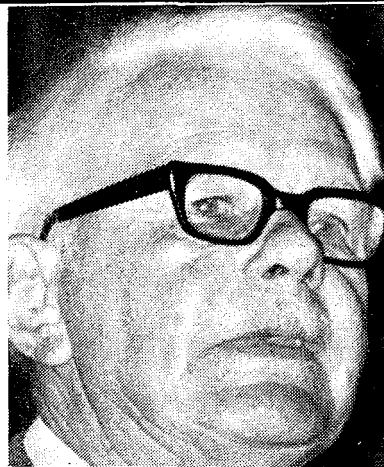
Spreker: Drs. H. Borstlap over het
concept program van uitgangspunten.

Jan Nico Scholten in Amstelveen

Voor het CDA-Kamerkringverband Haarlem spreekt woensdag 30 januari mr. Jan Nico Scholten. Hij zal actuele politieke vraagstukken behandelen (milieu, kernenergie, Nato). Ook belangstellende niet-leden zijn welkom. De vergadering (aanvang 20 uur), wordt gehouden in het Noorddamcentrum, Noorddammerlaan 115, Amstelveen-Bovenkerk. Op de provinciale weg vanaf het viaduct de borden Amstelveen-zuid aanhouden. Na de verkeerslichten op de driesprong in zuidelijke richting Keizer Karelweg volgen. Links af Handweg tot stoplicht (rechts Noorddammerlaan).

Ere-doctoraat voor H. Algra

De Vrije Universiteit heeft vorige week besloten om aan H. Algra, oud-hoofdredacteur van het Friesch Dagblad en erelid van de ARP, een eredoctoraat toe te kennen in de faculteit van de sociale wetenschappen. De redactie van NG wenst haar oud-voorzitter met deze terecht verleende onderscheiding, van harte proficiat. De uitreiking zal in oktober plaatsvinden.

Arjos-konferentie Midden-Oosten

Het buitenlandse beleid van Nederland verandert nooit, aldus een (oud?) Haags gezegde. Het drijft op continuïteit en heeft altijd dezelfde doelstellingen, nl. behartiging van de Nederlandse belangen en het nastreven van vrede en gerechtigheid ten behoeve van de gehele mensheid. Ook al verandert de wereld, het buitenlandse beleid niet, officieel althans.

Gelukkelijk is de praktijk anders. Een wereld die verandert heeft ook haar effecten op het buitenlandse beleid. Nieuwe wegen moeten worden gezocht, nieuwe posities zijn nodig om het doel te bereiken en dit impliceert wel degelijk een verandering van het buitenlandse beleid, ook al zal dit officieel zelden worden toegegeven. Een goed voorbeeld hiervan is het Nederlandse beleid ten opzichte van het Midden-Oosten. Was men tot en met de oliecrisis van 1973 duidelijk pro-Israël georiënteerd, nadien heeft een verschuiving plaatsgevonden ten gunste van de Palestijnse en Arabische kant van het conflict. Overigens ontkende de toenmalige minister, Van der Stoep, dat er een beleidswijziging had plaatsgevonden. Het officieel altijd al „evenwichtiger” beleid was alleen maar nog „evenwichtiger” geworden. Ook in de politieke partijen is er een veranderend opzicht te bespeuren t.o.v. het Midden-Oosten conflict. Zo heeft een commissie van de P.v.d.A. in een in augustus gepubliceerd rapport zich op het standpunt gesteld, dat een duurzame vrede alleen bereikt kan worden als ook het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnen erkend wordt. Het feit dat een deel van de commissie meende het rapport niet te kunnen ondertekenen, geeft al aan hoe gevoelig deze zaken in Nederland

liggen. Alleen met een open en eerlijke discussie, waarbij men bereid is naar elkaar te luisteren, kan een constructieve bijdrage gegeven worden aan verdere meningsvorming hierover. Dit geldt in het bijzonder voor het CDA, waar de zaak, zo mogelijk, nog gevoeliger lijkt te liggen, hetgeen misschien de reden is waarom binnen het CDA de discussie hierover nog nauwelijks gevorderd is. De Arjos is van mening, dat we hierin niet moeten berusten en heeft daarom besloten de jaarlijkse buitenland-conferentie aan deze problematiek te wijden. De aandacht zal zich dan meer specifiek richten op een algemene vredesregeling in het Midden-Oosten, waarbij in het bijzonder aandacht zal worden besteed aan de positie van de Palestijnen daarin. Als sprekers zijn uitgenodigd: Wim Heynen, vertegenwoordiger van het

Palestina-comité, en Mr. Mommersteeg, buitenlandspecialist van de CDA-Tweede-Kamerfractie. Aangezien James Dorsey (journalist van Trouw) dan waarschijnlijk verhinderd is, heeft Kees Hulman, secretaris (en één van de oprichters) van de werkgroep Midden-Oosten, zich bereid verklaard om hem (zodanig) te vervangen.

Wij roepen een ieder op om op 9 februari in het Jaarbeursgebouw in Utrecht aanwezig te zijn, om zo enerzijds meer inzicht in deze problematiek te krijgen, en anderzijds een bijdrage aan de discussie te leveren. Aan alle deelnemers zullen de conferentiestukken worden toegezonden, waardoor men reeds van tevoren zich kan verdiepen in het Midden-Oostenvraagstuk. Dank zij een forse Arjos-subsidie zullen de kosten laag zijn: de deelnemerskosten zijn f 5,-, terwijl reiskosten boven de f 5,- vergoed zullen worden.

Bernard Arnold,
voorzitter buitenlandse commissie

Opgave Midden-Oosten conferentie

sprekers: – Kees Hulman (werkgroep Midden-Oosten) (evt. James Dorsey, journalist van Trouw)
– Wim Heynen (Palestina-comité)
– Mr. Mommersteeg (CDA-fractie)
datum: 9 februari 1980
aanvang: 10.15 uur (precies!)
plaats: Jaarbeursgebouw Utrecht
kosten: deelnemerskosten f 5,-; reiskosten boven de f 5,- worden vergoed!
opgave: zo spoedig mogelijk, in ieder geval vóór 7 februari, via deze bon, die opgestuurd moet worden aan: Dik Koopmans, Arjos-secretaris, Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag.
Evt. telefonische inlichtingen: Arjos, tel.: 070-45.03.24.
Na opgave worden de conferentiestukken toegezonden.

naam:
adres:
woonplaats:
+ postcode:

UIT DE ARJOS

NO GEZEED Gecontroleerde vrijheid

Nu mijn mening over onze media. In de eerste plaats is het zo dat het een groot probleem is dat veel mensen zich eigenlijk niet zo interesseren in de kwaliteit van hun krant en hun radio- of t.v.-programma's. Dit zal dan ook wel veroorzaakt worden door de toenemende vervlakking waarover ook de heer Van Maanen sprak. Toch zullen er ook wel mensen zijn die wel invloed willen uitoefenen. Mijns inziens zouden we ernaar moeten streven dat de media onder verantwoordelijkheid van een vereniging zouden vallen. Deze verenigingen zouden dan met inspraak van zo veel mogelijk leden een soort beginselverklaring op moeten stellen waarin de hoofdlijnen van het redactionele beleid zijn vastgelegd. De leden van de vereniging moeten dan beoordelen of zo'n beginselverklaring nog bij de tijd is of dat hij moet worden aangepast. Op dit moment komt het nog voor dat alleen de redactie van een krant of tijdschrift in staat is om de redactionele formule geheel om te gooien. Nu zullen er wel mensen opstaan en zeggen dat met mijn idee het recht van vrije meningsuiting wordt aangetast. Dat is maar betrekkelijk, iedereen kan een nieuwe vereniging oprichten die met behulp van een medium zijn boodschap kan uitdragen. Voor radio en t.v. moeten er uiteraard getalskriteria worden vastgesteld, maar voor de geschreven pers is dit niet noodzakelijk. De persvrijheid die we op dit moment

hebben houdt uiteindelijk ook niet zoveel in. Een journalist kan nu wel schrijven wat hij wil, of wat zijn hoofdredacteur goedkeurt, maar de gewone man die nu eenmaal niet bij een krant werkt (waarmee ik niet wil zeggen dat journalisten ongewone mensen zijn) heeft ook niet de gelegenheid om onomwonden van zijn mening via de pers aan den volke kond te doen.

Ik ben me ervan bewust dat ook aan mijn plannetje nogal wat haken en ogen zitten, maar voor de omroeporganisaties kunnen we dit al uitvoeren. Er zal dan wel het één en ander aan de democratisering binnen deze organisaties moeten worden veranderd. En ook bij de kranten hebben we op dit moment een voorbeeld dat het wel kan. Het Friesch Dagblad, de meeste Arjossers hebben er wel over gehoord, gaat uit van de Friesche Persvereniging, die elk jaar een ledenvergadering houdt waar de leden in staat worden gesteld om hun kritiek op hun „Deibled” te spuien. Het is dan niet de schuld van de redactie dat het over het algemeen blijft bij lovende woorden. Maar nu realiseer ik me dat het alweer overduidelijk blijkt dat ik een aantal jaren in Friesland heb gewoond en dat ik gewoon te trots ben op het „Deibled”.

Jan van de Lagemaat

Ook het verslag van de conferentie, alsmede de foto's zijn van zijn hand.

Mevrouw L. Lever-Brouwer †

Op 14 december 1979 overleed op 86-jarige leeftijd mevrouw L. Lever-Brouwer.

Zij was één van de vrouwen die zich ingezet heeft voor een plaats van de vrouw in de ARP-partij.

In 1919 kregen vrouwen actief en passief kiesrecht. Binnen de AR-partij werd het actief kiesrecht geaccepteerd, maar het heeft tot 1963 geduurd voor de eerste vrouw voor de AR in de Tweede Kamer kwam.

Dat dit zo lang geduurd heeft kwam niet door gebrek aan strijd lust van vrouwen als mevrouw Lever.

Met andere vrouwen richtte zij in 1948 Scevare (Landelijk studie centrum vrouwelijke anti revolutionairen) op. Vanuit Scevare werd „actie“ gevoerd. Zij probeerden vrouwen door o.a. lezingen enthousiast te maken voor het politieke werk. Binnen de partij poogden ze de mannen broeders ervan te overtuigen dat de rol van de vrouwen niet passief mocht blijven. In een tijd waarin vrouwen zich steeds bewuster werden van hun verantwoordelijkheid mocht hun binnen de partij geen ruimte tot activiteit onthouden worden. Teleurstellingen door onbegrip en misverstand zijn hun allen niet bespaard gebleven. Door haar wekelijkse rubriek, die van 1945 – 1966 in Trouw verscheen wekte mevrouw Lever vrouwen op tot activiteiten op het politieke terrein.

In die stukjes zette zij zich ook fel af tegen de discriminatie van de vrouw binnen de partij.

De plaats die de vrouw nu in de AR-partij inneemt en de wijze waarop zij de partij naar buiten vertegenwoordigt, is te danken aan de strijd van vrouwen als Lydia Lever-Brouwer. Dankbaarheid voor datgene wat zij heeft gedaan legt ons de verplichting op haar werk voort te zetten.

mw. A. C. Westhoff-Hubée,
presidente ARVC.

Bespreking wapeningsproblematiek

De besturen van het CDA en het CDJA in Overijssel hebben besloten om dit voorjaar twee gezamenlijke vergaderingen te beleggen over onderwerpen, die een brede interesse hebben.

De eerste van die twee vergaderingen zal in de vorm van een themadag gehouden worden op zaterdag 2 februari a.s. (van 10.00 tot ± 16.00 uur) in een zaal van „Suisse“, Luttekstraat 17 (ingang Blijmarkt) te Zwolle.

Het thema voor deze dag zal zijn de problematiek van de wapening. Het leek gewenst om de leden en sympathisanten zich gezamenlijk te laten bezinnen over de vraag: hoe wij ons als christenen moeten opstellen tegenover dit vraagstuk.

Inleiders over dit onderwerp zullen zijn:

Dr. A. Dekker, als ethicus verbonden aan de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerk te Kampen en Mr. J. H. S. Gualthérie van Weezel, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor het CDA. Dr. Dekker zal in zijn inleiding vragen oproepen over de ethische kant van de wapening, terwijl Mr. van Weezel enige kanttekeningen zal plaatsen bij de politieke kant van de wapening en eventueel enige actuele ontwikkelingen zal toelichten.

Na de inleidingen zal er in kleine groepjes gediscussieerd worden over de opgeworpen vragen. Nadat er verslag van de discussies in de groepjes is uitgebracht, zal er een gezamenlijke discussie gehouden worden.

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

OVERIJSEL

DEKKLEDEN LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer – 05700-2.32.70

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE

WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07 – Zwolle

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.

SHOWROOM: GOES – MIDDELBURG

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

DORDRECHT

en omstreken

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT – DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

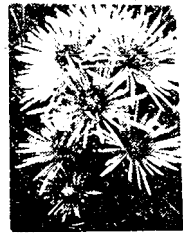
LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

FOUTEN
IN TELEFONISCH OPgegeven
ADVERTENTIES

komen niet voor rectificatie
in aanmerking.

Handel & Industrie

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg, Eisenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

OOSTERBAAN

&

LE COINTRE B.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*

DRUKKERS

UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 5 2 februari 1980

Wat willen wij met onze politie?

In toenemende mate wordt er in ons land aandacht besteed aan het fenomeen politie in de samenleving. Het werd overigens hoog tijd. Jammer genoeg is de belangstelling die aan de politie besteed wordt vaak negatief en wrang. Dat is jammer en onterecht. Wil een democratisch samenlevingsproces geordend verlopen dan is het noodzakelijk dat tegen inbreuken op dat proces doeltreffend kan worden opgetreden. Daar ligt een van de taken van de politie. Wanneer overigens de burgers in die samenleving hulp behoeven dan is de politie er eveneens om die hulp te verlenen. Met andere woorden, de politie staat als gezagsapparaat van de overheid midden in die samenleving. Het moet die politie dan ook door middel van passende wetgeving, maar evenzeer door een goede mentaliteit in de samenleving mogelijk gemaakt worden om ten behoeve van de burgers zo optimaal mogelijk te kunnen werken. Zowel in de hulpverlenende als in de corrigerende taakuitoefening.

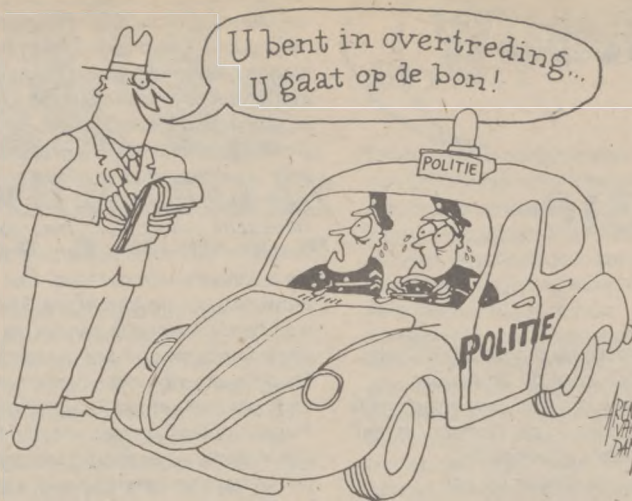
Taakuitoefening

Juist die taakuitoefening en de wijze waarop die dient plaats te vinden, is een van de onderwerpen waarover de laatste jaren in toenemende mate wordt gediscussieerd. Het is verheugend dat ook binnen de Nederlandse politie zelf die gedachtenwisseling goed op gang gaat komen. De sterke verjonging van het politie-apparaat en het versoepelen van hiërarchische verhoudingen maken het mogelijk om tere kwesties als plaatsbepaling en taakuitoefening bespreekbaar te maken. Vanuit de politie zelf kon dan ook een rapport verschijnen onder de titel „Politie in Verandering”. Een rapport met vele goede gedachten en suggesties, die verdienen verder uitgediept te worden, teneinde een zinvolle bijdrage te vormen voor een verantwoorde besluitvorming in parlement en gemeenteraden over taak, plaats en optreden van de politie in de zich veranderende samenleving. Een rapport overigens dat niet

klakkeloos dient te worden overgenomen omdat de maatschappijvisie die daarin wordt gesuggereerd nogal eenzijdig wordt ingekleurd. Een rapport derhalve dat een goede functie als toetssteen kan vervullen, maar zeker niet als de steen der wijzen moet worden aangemerkt.

Organisatiestructuur

Wat willen wij dus met onze politie? Dichter brengen bij de burgers die veiligheid, bescherming en hulp verwachten. De gemeenschap waarbinnen de politie werkt meer zeggenschap geven over de politie. De organisatie van de politie daaraan aanpassen, waardoor wellicht de verticale organisatiestructuur moet worden gewijzigd in een bredere horizontale structuur die meer inzicht geeft en beter past bij de plaatsbepaling van de politie in het maatschappijbeeld van nu en straks. Meer zeggenschap voor de burgers door middel van het intensiever en frequenter inschakelen van de gemeenteraad of commissies daaruit, wellicht aangevuld met anderen van buiten de Raad. Meer zeggenschap, maar dan ook meer kennis, meer inzicht en meer begrip voor taak, plaats en optreden van de politie. Daaraan valt nog het een en ander te verbeteren. Gelukkig wordt er in de gemeenteraden in toenemende mate ingespeeld op het optreden van de politie in de eigen gemeente. De burgemeesters worden in toenemende mate uitgenodigd het politiebeleid toe te lichten en te verduidelijken. De beoordeling van dat beleid vraagt dan ook, dat de raadsleden meer dan in het verleden, zich verdiepen in de taak en de plaats van de politie in de samenleving.

Kritiek op politie

In tegenstelling tot wat gebruikelijk is telt de krant in plaats van 12 pagina's, deze week slechts 8. Geen bezorging van de post was een van de oorzaken. In deze krant treft u een artikel aan over de decentralisatie van het welzijnsbeleid. Aan de orde komt o.a. de kaderwet specifiek welzijn, de rijksbijdrageregelingen en de rol van het particulier initiatief. Ook wordt uw aandacht gevraagd voor een artikel over het CDA en de kerken, waarin nader ingegaan wordt op de relatie tussen de meningen in de verschillende kerkelijke groeperingen en hun partij-politieke exponenten binnen het CDA.

Door H. J. Teeuwen

Daarbij moet niet van incident naar incident geoordeeld worden, maar moet aan de plaatselijke politie duidelijk gemaakt worden wat de beleidsuitgangspunten zijn die men voorstaat. Dit alles uiteraard binnen de wettelijke mogelijkheden.

Arbeidsintensief

Bij dat alles dient er mee rekening te worden gehouden dat de politie een sterk arbeidsintensief „bedrijf” is, hetgeen betekent dat nagenoeg alles met en door mensen moet gebeuren. De kwaliteit van het werk is derhalve afhankelijk van de kwaliteit van de medewerkers. De gevolgen van gemaakte menselijke fouten kunnen daardoor bijzonder zwaar doorwerken. Een verkeerd gericht schot uit een dienstpistool kan onnoemelijk leed veroorzaken. Een ten onrechte aangehouden persoon, verdacht van een overtreding of misdrijf, kan daardoor sterk gedemotiveerd raken over de aanwezigheid van politie. Klachten over politie- en politie-optreden kunnen daarvan het gevolg zijn. Zware selectie-eisen, gedegen opleiding, sterke goed gerichte motivatie, continue begeleiding, aangepaste scholing en vorming, zijn alle noodzakelijke voorwaarden om als politie optimaal te kunnen functioneren. Deze hoog gestelde eisen aan vaak heel jonge mensen, moeten getoetst worden aan veel voorkomende ongunstige werkomstandigheden. Daarbij moet gedacht worden aan:

a) werken in maatschappelijk onduidelijke werkvelden waar de norm van „wat net nog wel” of „juist niet meer” steeds vager wordt;

„Wij moeten de politie dichter bij de burgers brengen”

Dhr. H. J. Teeuwen is voorzitter van de Algemeen Christelijke Politiefederatie (ACP). Dit betekent een federatieve samenwerking tussen Bond van Christelijke Politie-ambtenaren in Nederland en de Katholieke Politiebond „St.-Michaël”. De ACP is de grootste politievakorganisatie in Nederland met ± 21.000 leden. In voorbereiding is de ACP als federatie per 1 januari 1981 door middel van fusie om te bouwen tot de ACP (Algemeen Christelijke Politiebond).

b) het bloot staan aan kritiek die van verschillende kanten, anders gemotiveerd, wordt uitgesproken;

c) de spanningen aan het werk verbonden, die motivatie dreigen aan te tasten;

d) het verrichten van de werkzaamheden in onregelmatige diensten moet plaats vinden inclusief weekeinden en zon- en feestdagen;

e) het zich geplaatst weten in een glazen huisje waardoor het hele gezin mede de last van de beoordeling moet dragen.

Bij het kritische oordelen over de politie als apparaat en de politiebtenaren als „dienders” van de gemeenschap, mag van degenen, die geroepen zijn om te oordelen gevraagd worden, rekening te houden met de kwetsbare positie van de politie in de samenleving.

Van de politie mag verlangd worden een „open” huis te zijn voor de in nood verkerende burger, jong en oud. Voor de overheid het apparaat, dat in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels, te zorgen heeft voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde.

DEZE WEEK
IN WAG:

Uit de inhoud

In Ogenschouw
Overwegende
Decentralisatie
welzijnsbeleid
Het CDA en
de kerken
Uit de Arjos
Van de partij
CDA onder
één dak

pagina 2
pagina 3
pagina 4
pagina 5
pagina 6
pagina 7
pagina 8

CDA ONDER ÉÉN DAK

H. J. Teeuwen is voorzitter
van de Algemeen Christelijke
Politiefederatie

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Goos

Telefoon (01100)-2.75.55

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 80 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

IN OGENSCHOUW

Illusie-desillusie-allusie

Ieder mens heeft zo zijn illusies. Over de mensen in zijn omgeving, over zijn werk. Illusies uiten zich in verwachtingen die men van mensen of van zijn werk heeft. Wanneer niet aan die verwachtingen voldaan wordt, is men teleurgesteld. De illusie wordt tot desillusie, wanneer de teleurstelling erg groot is.

Men zal zich dan ook afvragen waarom mensen iemand laten vallen of niet helpen als er problemen zijn. Men kan zich afvragen waarom de ideeën die men t.a.v. zijn werk had, niet uitgevoerd kunnen worden. Soms gebeurt er dan iets waardoor men weer hoop krijgt; waardoor de illusie weer tot leven gewekt wordt. Zonder illusies te moeten leven is een trieste zaak. Dan weet men niet meer waarom en waartoe men dingen doet. Dan doet men de dingen, omdat ze nu eenmaal gedaan moeten worden; maar zonder enthousiasme en zonder dat beetje

extra waardoor de dingen zin krijgen. In de politiek loopt de lijn eender. Zonder illusie in de politiek bezig zijn is een onmogelijke zaak. Wanneer je niet de illusie hebt dat bepaalde opvattingen en ideeën op een gegeven ogenblik overgenomen worden, kun je beter je jas aan de wilgen hangen en met politiek ophouden.

Ik had — en ik niet alleen — de illusie dat Nederland in de kernwapenproblematiek voorop zou lopen (waarom trouwens wel t.a.v. de boycot van de Olympische Spelen in Moskou, maar niet t.a.v. de kernwapens) en krachtig naar voren zou brengen dat de Nederlandse bevolking in meerderheid tegen de productie van deze wapens was. Die illusie werd ook gevoed door de opstelling in eerste instantie van het CDA, en sterker door de wisselwerking tussen uitspraken van kamerleden en

je eigen gedachten hierover. Na het kamerdebat was er slechts plaats over voor desillusie: Wat haalt het uit of mensen zich actief ingezet hebben om de productie en plaatsing van deze wapens tegen te houden? Uiteindelijk beslist het parlement waarbij allerlei bijzaken de doorslag geven. Desillusie ontstond na de Russische inval in Afghanistan. Weliswaar vertoefde dit land al langer in de Russische invloedssfeer, maar toch betekende de inval een schending van de autonomie van dat land. Het antwoord van de Verenigde Staten was hard en zou ook zonder de zaak-Sacharov zo hard geweest zijn. De defensieuitgaven worden extra verhoogd en het gebied rond de Perzische Golf zal met alle middelen — ook militaire — verdedigd worden, omdat het van levensbelang is voor de Verenigde Staten. Zo'n opstelling heeft ook consequenties voor de andere landen. Elk land bezint zich nu ook op de vraag of de Olympische Spelen in Moskou geboycot moeten worden. De Nederlandse regering moest zo nodig als één der eersten hierop antwoord geven. De koude-oorlogssfeer wordt teruggeroepen, een beangstigend iets. Want een extra verhoging van de Amerikaanse defensieuitgaven zal tevens een verhoging van de Russische uitgaven voor defensie betekenen. De illusie dat ontspanningspolitiek tussen de grootste naties ter wereld mogelijk is, wordt afgebrokkeld en ontaardt in

desillusie. En er wordt niets anders voor in de plaats gesteld. Waartoe dienen alle mooie woorden en theorieën, wanneer men uiteindelijk toch met een groot, scheef oog, naar de komende presidentsverkiezingen in Amerika kijkt en de macht wil houden. Is de eigen machtspositie en het eigenbelang dan altijd belangrijker dan de verantwoordelijkheid voor anderen en de principes waar men voor staat? Moet je dan maar denken dat politiek iets is voor „grote heren” en je met oogkleppen voor alleen bezighouden met je eigen bedoeinkje? Moet je je illusies gaan bijstellen of overboord zetten.

Ik geloof het niet. Want politiek is niet iets van een andere orde, (en zeker niet van een hogere orde). Politiek maakt deel uit van het leven en kan niet buitengesloten worden. En wanneer je je illusie gaat bijstellen, word je waarschijnlijk een cynicus of word je pragmatisch. Matheid en vervlakkings komen dan over ons, waardoor je genoeg neemt met minder dan op grond van je beginselen zou moeten. Maar om opnieuw illusies te krijgen en daarmee te werken, is allusie nodig. Lichtpunten, die je bij lichten en toe lichten. Waardoor je weer illusies kunt koesteren en kunt hopen dat de idealen en ideeën toch een keer tot hun recht komen en verwezenlijkt worden. Allusie geeft weer moed om de illusie te hebben dat ideeën te verwezenlijken zijn, en dat je geen afbreuk hoeft te doen aan je idealen.

Politici moeten zich realiseren dat zij niet buiten het werkelijke leven staan. Maar dat er een wisselwerking is tussen ideeën en meningen van anderen en hun woorden en ideeën. Aangezien zij het laatste woord hebben, wekken hun ideeën en woorden meer verwachtingen en illusie. Dat heeft consequenties voor hun handelen. Wanneer zij vaak voor desillusies zorgen, is het gevaar groot dat men zich afkeert van de politiek en gedesillusioneerd verder leeft. Zeker wanneer zij niet voor allusie zorgen. Zoals gezegd is het ook in de politiek onmogelijk zonder illusie te leven. Om het idee te hebben dat iets wat je nastreeft, ook verwezenlijkt kan worden. Misschien kan de werkgroep „niet bij brood alleen” die onlangs in de publiciteit kwam, voor allusie zorgen en zo'n lichtpunt zijn. Dat er meer mensen zijn die ernst willen maken met de normen en waarden uit het Evangelie. Men zal dan weer het idee krijgen dat geloof en politiek alles met elkaar te maken hebben.

Nieuwe illusies roepen ook weer de mogelijkheid op van nieuwe desillusies. Het is tenslotte een cirkel: van illusie naar desillusie, en via allusie naar illusie. Misschien zal eens de cirkel doorbroken worden en een illusie werkelijkheid worden. Het is het nastreven waard. Want illusies zijn te mooi om zomaar begraven te worden.

Ph.B.

Inval in Afghanistan; wat volgt?

door H. Gualthérie van Weezel

De vraag of er verband bestaat tussen het recente besluit van de Navo betreffende de modernisering van de kernwapens en de Sovjet-annexatie van Afghanistan lijkt vooralsnog negatief te moeten luiden. Ook al zouden alle Navo-landen gezamenlijk gevolgen hebben aan de oproep om niet tot modernisering en plaatsing over te gaan, ook dan zou het alleen al op basis van bittere ervaring als hoogst twijfelachtig moeten worden aangemerkt, dat de Sovjet-Unie in dat geval van haar snode plannen zou hebben afgezien. Helaas heeft de kwestie Afghanistan de fervente moderniseringsvoorstanders in die zin in de kaart gespeeld, dat de felste tegenstanders daarvan voortaan nauwelijks meer kunnen beweren dat de factoren macht en kracht, hoe triest ook, in de relatie tot de Sovjet-Unie geen rol meer zullen spelen.

Instabiliteit

Los van de verhitte kernwapenproblematiek heeft de instabiliteit van met name de Derde Wereld de naoorlogse betrekkingen tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten steeds meer bemoeilijkt. Praat men over Détente en Koude Oorlog dan valt aan dit symptoom evenwel niet voorbij te gaan.

Terwijl directe en indirecte confrontaties binnen Europa het risico van zelfvernietiging met zich mee zullen blijven dragen, kunnen de tegenstellingen tussen Oost en West met minder gevaar voor escalatie een uitweg vinden via een krachtmeting in Derde landen.

Daarom wordt, door in de militair psychologische confrontatie zo min mogelijk toe te geven, alles in de wereld getracht ten koste van de positie van de tegenstander de eigen invloed niet alleen veilig te stellen maar ook, waar mogelijk, te vergroten. Vandaar — en dit kan niet genoeg gezegd worden — het belang, de winstpunten van de Sovjet-Unie en tegelijkertijd de tegenslagen van Amerika op dit terrein niet te onderschatten. Dat de Sovjet-Unie in dit vlak de Verenigde Staten ver achter zich gelaten heeft, bewijst de kwestie Afghanistan op overduidelijke wijze. Het ging hier niet om een inmenging zoals de Verenigde Staten in Vietnam en herhaaldelijke malen in Latijns-Amerika bedreven hebben, maar om een ordinaire annexatie. Ondanks alle opwindings hierover zich vertalend in het na drie weken na de inval willen terugroepen van de

ambassadeur en het boycotten van de Olympische Spelen, is met de kwestie Afghanistan wederom helaas in feite maar weinig nieuws onder de zon gebracht; het speelde zich allemaal al eens eerder af. Boedapest en Praag gingen in tijdpozen van ieder 12 jaar vooraf. Afghanistan viel als een, mede door het Westen (en dus ook de Verenigde Staten) al jaren in de steek gelaten, wormstekige appel in de Russische mand.

Het gaat hier derhalve om telkens terugkomende realiteiten, waarbij tijdens het ontspanningsproces blijvend rekening gehouden zal moeten worden. Het gaat hier immers om een cynisch en keihard eigenbelang waartegen het Westen zich moeilijk lijkt te kunnen wapenen.

Realiteit

Tegen veler verwachting in was de afkeuring binnen de VN tegen het Russisch optreden overweldigend. Extra betekenis moet in dit verband worden toegekend aan de collectieve afkeuring door de Derde Wereld. Wat vandaag in Afghanistan is gebeurd kan morgen elders plaatsvinden.

Plotsklaps moet het voor alle ongebonden landen duidelijk zijn geworden dat de Sovjet-Unie niet hun natuurlijke bondgenoot is, zoals Cuba vaak heeft doen voorkomen. Dus vrijwel overeenstemming van Noord naar Zuid, van rijk tot arm, dat ieder land zijn recht op soevereiniteit moet kunnen laten gelden. De massale afkeuring van de Sovjet-Unie, zo schrijft de NRC van 16 dezer, betekent

echter niet een analoge bereidheid om blindelings achter de Verenigde Staten te gaan lopen, waar het maatregelen tegen de Sovjet-Unie betreft. Hier ligt in de nabije toekomst het probleem. Het is nu eenmaal zo dat de belangen van de Westerse landen niet altijd parallel lopen. Hierbij dient in de eerste plaats gedacht te worden aan de Bondsrepubliek, waar het tastbaar gaat om de relatie tussen Oost- en West-Duitsland. Hier staan menselijke contacten op het spel. Ook Frankrijk met haar voorkeur voor een duidelijke Frans-Europese politiek, neemt afstand van Amerika. Voor de Sovjet-Unie moet het derhalve duidelijk zijn geworden dat over de afkeer eenstemmigheid bestaat, maar over de bestrijding van het euvel de meningen vooralsnog uit een lopen. Dit moet evenwel geen aanmoediging voor de Sovjet-Unie zijn nog verder te gaan; Joegoslavië en Iran vormen hier de sleutelwoorden. Een overtreding van de regels hier zou tot veel meer leiden. In dat geval zal met de stopzetting van graanleveranties, de roep om het terugroepen van ambassadeurs en het boycotten van de Olympische Spelen niet meer volstaan kunnen worden. De Derde Wereldoorlog lijkt dan nabij.

Dhr. Gualthérie van Weezel
is lid van de Tweede-Kamer
voor het CDA

CDA christen democratisch appél

De CDA-Tweede Kamerfractie vraagt op korte termijn een

BELEIDSMEDEWERK(STER)

Taak:

Het assisteren van de fractiecommissie **Onderwijs en Wetenschappen** voor wat betreft de beleidsonderdelen volwasseneneducatie, onderwijs aan anderstaligen, het onderwijs-stimuleringsbeleid; Het assisteren van de fractiewerkgroep **culturele minderheden**.

Gevraagd: Bij voorkeur een pas afgestudeerd jurist(e) of (bestuurs)socioloog met belangstelling voor of specialisatie in het welzijnsbeleid in brede zin.

Verwantschap met de politiek van het CDA wordt verwacht.

De salariëring voor deze interessante functie is afhankelijk van opleiding en ervaring.

Sollicitaties richten aan: CDA-Tweede Kamerfractie t.a.v. de heer G. H. C. Halleen, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Loonpauzedeбат

Het vorige week gehouden loonpauzedeбат heeft duidelijk gemaakt dat zowel kabinet als CDA-fractie de twee maanden rust aan het loonfront hard nodig hebben als bedenktijd. Toch is de problematiek waarvoor regering en parlement nu staan geen nieuwe. Al jaren leven we economisch gezien boven onze stand. Maar juist daardoor en omdat de groei er nu goed uit is kunnen langzamerhand de onvermijdelijke keuzen niet langer worden ontlopen. In de keuzeproblematiek staat de omvang van de publieke voorzieningen en de daarvoor benodigde financiering centraal. Als wij overtuigd zijn van de noodzaak van deze voorzieningen dan zullen we ze nu ook echt moeten betalen via hogere belastingen en premies. Afwentelen via allerlei compensatiemechanismen is er dan niet meer bij. De hogere loonkosten en lagere winsten die hiervan immers het gevolg zouden zijn roepen alleen maar meer werklozen tot leven die zich wenden tot de staatsruif en daardoor de financieringsproblematiek voor de overheid vergroten. Tegelijkertijd behoeft de regering een bestedingsverruimend beleid niet

geheel te schuwen. Voorzover het bedrijfsleven kampt met overcapaciteit kan hiervoor zelfs het vergroten van het financieringstekort van de overheid worden overwogen. Op weg naar deze harde keuzen was het loonpauzedeбат een incident dat alvast een paar constateringen opleverde. In de eerste plaats maar weer eens dat in de politiek nooit bijna nooit geldt. De tuimeling van de koopkrachthandhavingsgrenzen met name bij de VVD toont dit weer duidelijk aan. Hierdoor zullen echter de moeilijkheden voor Albeda's inkomenspolitiek niet als sneeuw voor de zon verdwijnen. Grote groepen inkomensstrekkers zullen op de minlijnen terecht komen en dit te meer waar als toetssteen voor het inkomensbeleid de solidariteit tussen actieven en niet-actieven wordt gehanteerd.

Stijl en inhoud

Het is een verheugend feit dat de drie Anti-Revolutionaire leden van de program-commissie onder meer in de verklaring van de vier partijvoorzitters aanleiding gevonden hebben hun werk in de commissie weer volledig op te nemen. Dat betekent echter

NC COMMENTAAR

geenszins dat alles nu weer rozegeur en maneschijn is. Inhoudelijk dient nog heel wat werk te worden verzet voordat van een bevredigende formulering van de kernwapen-paragraaf zal kunnen worden gesproken. Dat vereist veel van de inzet van allen die bij de discussie daaromtrent zijn betrokken. De moeilijkheden die in de bestuursvergadering van het CDA zijn gerezen t.a.v. de voorzittersverklaring tonen echter ook aan dat de politieke barometer nog geenszins op mooi weer staat. Alvorens de inhoudelijke problematiek weer in de publieke discussie te brengen, lijkt het wenselijk eerst klaarheid te scheppen omtrent de politieke stijl zoals die binnen het CDA moet worden gevoerd. Indien die klaarheid niet wordt geschapen, zal de inhoudelijke discussie niet in die open en eerlijke sfeer kunnen plaatsvinden die zij behoeft, willen wij elkaar kunnen vinden.

Boycot I

De discussie rondom een boycot van de Olympische Spelen biedt een niet in alle opzichten verkwikkelijk beeld. Regeringen, de Amerikaanse voorop, die sterk op deze boycot aandringen; Olympische Comit es en sportlieden die zich hun standpunten voorbehouden en kennelijk niet overlopen van geestdrift voor deze uiting van woede aan het adres van hun eventuele gastheren. En dan nog een aantal regeringen dat zich geheel buiten de discussie houdt. Het gevaar gaat ontstaan dat het doel gemist wordt: het onverholven uiten van afkeer over het Russische optreden. In Moskou zal men toch niet zonder genoeg de discussie over dit onderwerp in het Westen gadeslaan, al zal men de hoop wel opgegeven hebben de spelen nog ongeschonden te kunnen redden. Men kan zich daarom afvragen of president Carter wel zo wijs heeft gehandeld door fris van de lever op deze boycot aan te dringen. Enig overleg, zowel binnenlands als over de grenzen, ware beter geweest. Niets werk zo slecht als een omstreden boycot. Dat dienen alle partijen zich nu heel goed te realiseren.

Boycot II

De discussies over de boycot van de Olympische Spelen maken de vraag weer actueel wat nu precies moet worden verstaan onder de zo veel genoemde autonomie van sportorganisatie in het bijzonder en van culturele organisatie in het algemeen in onze Westerse samenleving. Dat deze organisaties een maatschappelijke verantwoordelijkheid, waarop een beroep kan worden gedaan, hebben is duidelijk. Maar waar liggen de grenzen? Liggen zij daar, waar de overheid gelden ter beschikking stelt zoals uit de besluitvorming over de Spelen voor gehandicapten leek te kunnen worden afgeleid? Maar bij de boycot van Moskou lijkt men verder te gaan, want daar zijn ternauwernood overheidspressies mee gemoeid. Het is niet onmogelijk dat de lichte irritatie die hier en daar bij sportorganisaties kan worden waargenomen, te maken heeft met het feit dat men vindt dat de overheid te ver is gegaan met het uitoefenen van druk en daarmee de autonomie heeft aangetast. Het kan best zijn dat die autonomie moet worden gherdefinieerd, maar dan lijkt het wel goed daarover een open discussie aan te gaan.

OVERWEGENDE

Uitzicht na bezinning

Iets wat een mens echt raakt houdt hem lang bezig. In de politiek is dat niet anders. Het onderwerp kernbewapening heeft ons allen diep beroerd. Dat geldt voor hen die vanuit een overtuiging meenden dat modernisering – hoe verschrikkelijk ook – noodzakelijk is. Ook bij zo'n benadering komt ethiek, en speelt het begrip verantwoordelijkheid een zware rol. Ik noem ook de roeping van de overheid tot bescherming van onderdanen, zelfs met middelen waarvan men het afschuwelijke karakter onderkent. Anderen zijn de overtuiging toegedaan dat bij kernbewapening doel en middel niet meer sporen. Het demonische karakter van wat de techniek kan voortbrengen wordt in kernwapens het meest zichtbaar. En hart en verstand zeggen dan: mensen mogen zulke wapens niet gebruiken, daarom moet men – ook eenzijdig – stappen durven zetten om er vanaf te komen. Dat allen weten als rentmeesters over de hen toevertrouwde Schepping te moeten handelen, voegt er een dimensie aan toe. Gegeven het bovenstaande verbaast het niet dat er in de afgelopen weken dikke woorden zijn gevallen. Op woorden als „beschadigd” en „wonder” moet je immers heel zuinig zijn. Dat zij gebruikt zijn geeft de mate van het geraakt zijn weer, en het verklaart de impasse waarin het werk van de programkommissie van het CDA aan het einde van 1979 kwam te verkeren.

Impasse

Zij die partijen ordenen (om eens een bekend woordkunstenaar te citeren) zitten in het algemeen niet op dergelijke impasses te wachten. Maar dat element zal verder weinigen toespreken. Ik maak van mijn hart echter geen moordkuil wanneer ik stel weinig ingenomen te zijn geweest met de programblokkade. En ik doel dan in het bijzonder op het feit dat zo iets via het ANP loopt, in plaats van via de besturen van de ARP. Zeker wanneer het ongerief jezelf treft moet je daar slechts heel kort bij stilstaan, maar

memoreren wilde ik het wel. Ongeordende wegen zijn te volgen vanuit het geraakt zijn waarmee ik dit artikel begon. En op het verstaan en helpen oplossen van het waarom van het geraakt zijn moet verder dan ook maar alle aandacht vallen.

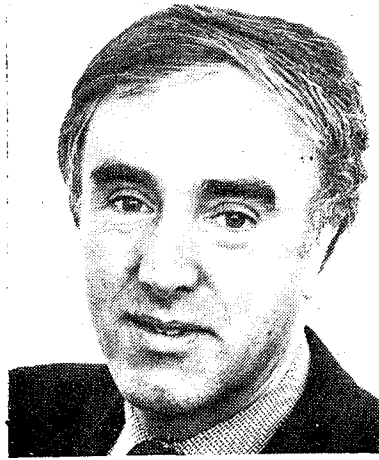
Voorzitters

De 4 partijvoorzitters binnen het CDA hebben zich 4 en 12 januari uitvoerig met de ontstane impasse in de programkommissie beziggehouden. Beide maien in aanwezigheid van Ruud Lubbers. De laatste maal gaf ook de premier acte de présence. Na enkele andere mogelijkheden onder ogen te hebben gezien, meenden alle betrokkenen dat een verklaring het meest geëigende middel was om door de afloop van het kernwapendeбат vervreemden de hand te reiken, en tevens te pogen het de leden van de programkommissie mogelijk te maken weer met z'n allen aan de slag te gaan. De voor volledige verantwoordelijkheid van Steenkamp, Van Leeuwen, Van Zeil en ondergetekende uitgegeven verklaring, heeft niet bij iedereen een goede ontvangst mogen krijgen. Daarop was ook niet gerekend. De voorzitters houden het erop dat alle op 12 januari genoemde elementen ook in de 3 dagen later uitgegeven verklaring zijn terug te vinden. Opvallend is dat lezers en kommentaarschrijvers het met name moeilijk hebben met kritiek op de heer Van Agt. Een spreiding van de kritiek over kabinet en fractie had, achteraf bekeken, tot een evenwichtiger oordeel kunnen leiden. De voorzitter van het CDA stelde op de 25 januari jl. gehouden vergadering van het Dagelijks Bestuur van het CDA, geschrokken te zijn van het aantal partijgenoten dat het kennelijk niet meemaakt wanneer er kritiek op de premier wordt geuit. Waardering voor de heer Van Agt ook van mijn kant geheel onverlet latend, val ik Steenkamp bij dat wij in een rare situatie verzeilen wanneer het CDA als partij geen kritiek zou mogen uiten op de CDA-fractie of op CDA-bewindslieden. Los van het feit dat dat de dood in de pot is voor elke politieke beweging,

betekent het ook het eind van de onderscheiden verantwoordelijkheid tussen partij, fractie en kabinet. En bij het laatste denke men in dit land aan een coalitie-kabinet! Bij een beoordeling is immers het werk van andere politieke partijen mede in het geding. Het stemt overigens tot grote voldoening dat de uitspraken waarvoor de 4 voorzitters hebben willen staan, ertoe hebben geleid dat zij die hun werk in de programkommissie opschortten, zich bereid hebben verklaard het werk aan het nieuw op te stellen programma te hervatten. Anderen zagen er een handreiking in die hen deed besluiten het ook met het CDA te blijven wagen. Tevredenheid alom?

Program en beleid

Neen. Zo eenvoudig ligt de zaak niet. Ik denk trouwens dat een grote politieke beweging blijvend onrust nodig heeft om echt partij in actie te kunnen zijn. Rusteloos bezig met het in de praktijk vertalen van op papier verwoorde idealen. Overigens wense men zich toe dat het, als het even kan, daarbij onder ons in goede orde toegaat. En dat slaat zowel op de methodes die wij volgen als op de wijze waarop wij met elkaar omgaan. Verbetering echter is er alleen dan te verwachten wanneer wij **allemaal** onze werkwijze ter discussie willen stellen. Geen tevredenheid alom, omdat het verschil van mening over het hoe van het terugdringen van de rol van de kernwapens blijft. Afsproken is dat wij de broodnodige bezinning, de discussie met elkaar, op korte termijn zullen aangaan. Aan de wetenschappelijke instituten is om een discussiestuk gevraagd. Dit discussiestuk kan ook met name de programkommissie helpen bij het formuleren van programpunten over vrede en veiligheid. Wij dachten dat de koers van „niet bij brood alleen” op het onderdeel van de kernbewapening vrij duidelijk was. Het blijkt echter dat die vermeende duidelijkheid kennelijk te zeer in relatie stond met de eigen opvatting. Anderen hadden weer hun opvattingen. Interpretatieverschillen en verschillend oordelen over de mate van samenhang van de programpunten waren het gevolg. Het is onze gezamenlijke opdracht in

wat zich in een mensenleven afspeelt, van toepassing. Er is geen reden ons niet aan de gemaakte afspraken te houden.

En bij die afspraken, afkoersend op 11 oktober, behoort ook de stemming onder de kiesverenigingen die de opheffing van de ARP tot gevolg heeft. Niemand dringt ons iets op wat wij zelf niet willen.

Wij hebben als Anti's het CDA begeerd. Wij houden tot en met de laatste beslissing zelf het roer in handen. Over de koers die de partij tot op heden vaart kan geen misverstand bestaan: richting, fusie, op 11 oktober 1980.

Weerbarstig

Mag ik dit artikel afsluiten met de uitnodiging aan Bob Goudzwaard. In zijn veel gelezen artikel in Trouw van 5 januari jl. maakte Goudzwaard een tegenstelling tussen doelpolitiek en beginselpolitiek. Het is mij gebleken dat deze tegenstelling door velen niet wordt „verstaan”. Zij die (nog) niet aan een „neen” tegen de kernbewapening menen te mogen toekomen voelen zich in de hoek van de beginsellozen gedrukt. Beginselen kunnen toch ook niet zomaar tegenover doelstellingen worden geplaatst, alsof het aparte grootheden zijn. Beginselen staan niet op zichzelf. De uitwerking ervan vindt plaats in de levende werkelijkheid van alledag. En die is zo weerbarstig dat een rechttoe-rechtaan praktiseren van beginselen bijkans een onmogelijkheid lijkt. En was het niet juist Goudzwaard die ons in zeer lezenswaardige geschriften van een verkeerde kijk op beginselen afhielp? Ik weet wel dat Goudzwaard heeft willen betogen dat het bij kernbewapening ten diepste gaat om een willen leven-overleven ten koste van elkaar, ten koste van andere volken. Wij hier, de vijand daar. En we denken het te redden met de demon van de middelen. Ik denk daarbij meer nog aan de demon in ons, in ons denken. Juist daardoor blijven West en Oost in de spiraal die omhoog gaat. Van een christen mag iets verrassends worden gevraagd. Meer dan het gewone. De omgekeerde orde zelfs. Elkander, ook in ieders bedoelingen, serieus nemend, moeten wij weer verder. Verder ook met het onderdeel kernbewapening. En Bob moet het ons nog maar eens beter uitleggen. Op dat ook anderen er het hunne van kunnen zeggen. Misschien komt er dan uitzicht na de bezinning.

H. A. de Boer

Decentralisatie van het welzijnsbeleid is een eerste stap om het door diverse kabinetten beleden decentralisatiestreven (taken en bevoegdheden van de rijksoverheid overdragen aan provincies en/of gemeenten) vorm te geven. Decentralisatie beoogt de afweging van nut en offers niet alleen bij de rijksoverheid te leggen maar meer dan tot nu toe bij provincies en gemeenten. Dat het decentralisatie-proces niet een louter technisch-organisatorische zaak is, bewijzen de talrijke publikaties die over dit onderwerp zijn verschenen. De beschikbare ruimte laat echter niet toe op alle aspecten van decentralisatie van het welzijnsbeleid in te gaan.

Achtergrond

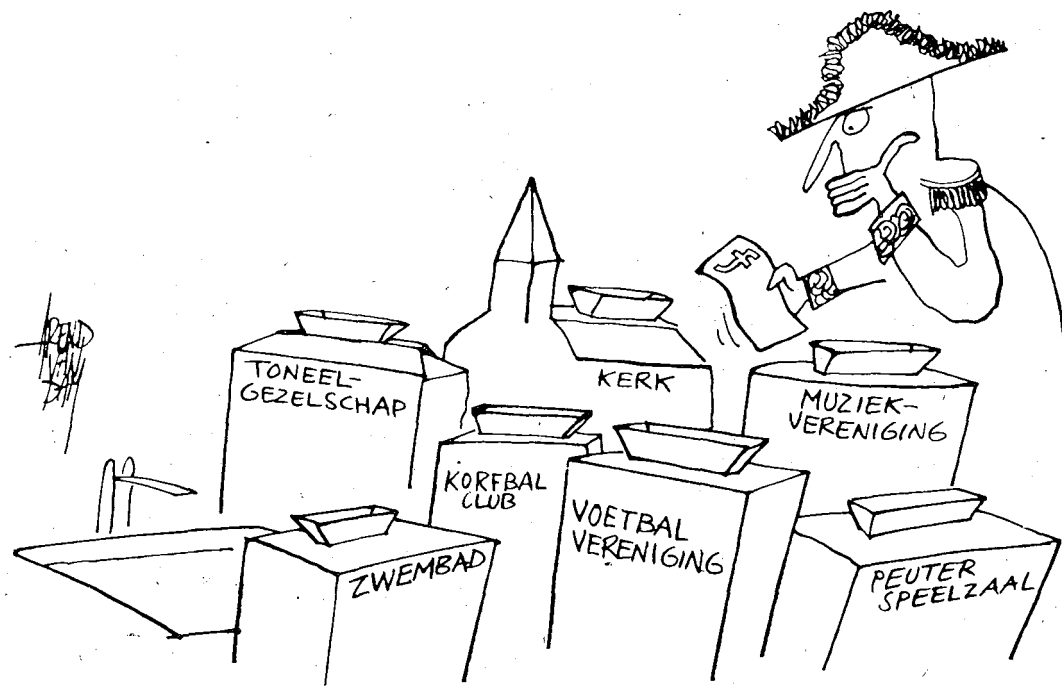
Meer en meer is het besef doorgedrongen dat welzijn onlosmakelijk verbonden is met het gehele functioneren van de samenleving. Parallel aan deze ontwikkeling zijn steeds meer (professionele) organisaties en instellingen ontstaan, die zorgen voor gescheiden en verscheiden voorzieningen en die voor een zeer groot deel door het rijk zijn gefinancierd. De door het vorige kabinet ingestelde Beraadsgroep bracht in 1973 de zgn. Knelpuntennota uit, waarin een groot aantal frikties in het welzijnsbeleid zijn beschreven. De knelpunten hebben in hoofdzaak betrekking op het gebrek aan samenhang tussen de voorzieningen, de financiering, de doelmatigheid en de democratie. Vanuit deze knelpunten wordt gepleit voor decentralisatie en harmonisatie van het welzijnsbeleid: een stimulans voor de lokale democratie, de noodzaak van samenhang in het beleid, de bevordering en beoordeling van de doeltreffendheid. De gemeenten worden in staat geacht een en ander beter te kunnen dan de rijksoverheid. Naast het nemen van tal van andere maatregelen heeft het toenmalige kabinet vorm gegeven aan deze doelstellingen in een ontwerp Kaderwet Specifiek Welzijn. De Kaderwet is met een aantal wijzigingen door het huidige kabinet overgenomen en wordt behandeld door de Tweede Kamer.

Kaderwet specifiek welzijn

In grote lijnen ziet het wetsontwerp er als volgt uit. Tot het specifieke welzijn als onderwerp van de wet worden het welbevinden en de ontplooiing van de burger gerekend voor zover deze worden bevorderd door de functies zorg (bejaardenwerk, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening, (alternatieve) hulpverlening), educatie (onderwijs, vorming enz.) en recreatie als deze niet wettelijk geregeld zijn. De gemeenten zijn verplicht voor deze terreinen een welzijnsplan voor een periode van vier jaar op te stellen. In dat plan dienen naast algemene gegevens over de doelstellingen van het beleid, de aanwezige voorzieningen, de behoefte aan voorzieningen, de instellingen die met de uitvoering kunnen worden belast, de doelgroepen en de middelen (financiën, personeel, accommodatie). Het belangrijkste is, dat de gemeenteraad aangeeft welke prioriteiten zij stelt voor de planperiode. Naast het plan wordt het 'programma' ingevoerd. In het programma wordt voor één jaar aangegeven welke activiteiten ter realisering van het plan worden aangevat. De gemeenteraad stelt het toetsend aan het plan vast. De uitvoerende instellingen, de doelgroepen en de geraamde kosten moeten worden aangegeven. Ook hier is de prioriteitstelling weer een belangrijke taak van de gemeenteraad. Het vierjarenplan dient na vaststelling

Decentralisatie van het welzijnsbeleid

Door Helmer Koetje

... De taak van de provincie op het welzijnsterrein bestaat veelal uit het geven van subsidies ...

door gedeputeerde staten te worden goedgekeurd. Het programma heeft geen goedkeuring, maar valt onder het financiële toezicht van G.S. Naast plan en programma is de gemeente verplicht een verordening op te stellen voor de planningprocedure (inspraak en de instelling van een (advies)orgaan met burgers en instellingen) en een subsidieverordening. De rijksoverheid is echter bevoegd 'aanwijzingen' te geven voor de verordeningen en voor de inhoud van plan en programma. Het wetsontwerp geeft de regering (te?) ruime mogelijkheden om bij armbv regels te stellen. Bovendien is de rijksoverheid bevoegd zgn. 'basisvoorzieningen' aan te geven. Dat zijn voorzieningen die voor een ieder beschikbaar en in redelijkheid bereikbaar moeten zijn. Welke voorzieningen dit zullen zijn is nog niet erg duidelijk. De financiën zijn in het wetsontwerp niet erg duidelijk geregeld. Uit de toelichting blijkt dat de regering, van plan is de gelden via het Gemeentefonds aan de gemeenten ter beschikking te stellen. Hoe de verdeling over de gemeenten zal zijn is onduidelijk, temeer daar de gehele operatie budgettair neutraal moet verlopen. Zonder daar nu verder op in te gaan moet ik nog vermelden dat ook de provincies een plan en programma moeten opstellen. Het wetsontwerp voorziet ook in een rijksplan. Om ervaring met de Kaderwet op te doen hebben elf gemeenten de gelegenheid gekregen vier jaar te experimenteren.

Rijksbijdrageregelingen

Als voorlopers van de Kaderwet kunnen de zgn. rijksbijdrageregelingen worden gezien. De opzet van de regelingen is bijna dezelfde als hierboven geschetst voor de Kaderwet: plan en programma als hoofdfiguren. Als de Kaderwet echt wet is, is het maken van plannen voor de gemeenten een plicht. Bij de rijksbijdrageregelingen is het een voorwaarde voor het verkrijgen van een financiële bijdrage van het rijk. Als een gemeente minder dan 75 000 gulden als bijdrage verwacht is planning niet nodig bij de meest actuele en in reikwijdte meest omvangrijke regeling, nl. de Rijksbijdrageregeling Sociaal-culturele activiteiten. Deze is met terugwerkende kracht per 1 januari 1979 in werking getreden. Tot 1 januari 1981 is er een aanloopperiode, waarin een vereenvoudigde vorm kan worden gekozen. Genoemde regeling omvat instellingen en groepen, die uitvoerend werk verrichten op de volgende gebieden: vormings- en ontwikkelingswerk voor volwassenen; opbouw- en aktiewerk; amateuristische kunstbeoefening en volkskultuur; sportieve recreatie; peuterspeelzaalwerk; jeugd- en jongerenwerk en speeltuinwerk. Ook bij de opstelling van een sociaal-cultureel

plan is het gemeentebestuur verplicht de bevolking erbij te betrekken. Een 'inspraakverordening' en een 'subsidieverordening' zijn vereist. De plannen worden door het Ministerie van CRM getoetst, waarbij met name de rechtszekerheid, de mate waarin achterstandsgroepen als doelgroep in het plan zijn opgenomen en de aandacht voor emancipatie belangrijke aandachtspunten zijn. De samenhang met andere plannen op de terreinen zorg, edukatie en recreatie dient eveneens de volle aandacht van de gemeenten te hebben.

Keerpunt

In de Kaderwet en de Rijksbijdrageregelingen wordt een poging gedaan de gemeenten in eerste instantie te laten beslissen en een afweging te maken over de welzijnszaken binnen de gemeentegrenzen. Via de planopstelling e.d. is het in theorie mogelijk het gehele voorzieningenpakket te evalueren en waar nodig correcties aan te brengen die wellicht het pakket meer in overeenstemming brengen met de plaatselijke behoefte. Terecht zijn in de bijdrageregelingen echter enige waarborgen ingebouwd voor bestaande instellingen. Dat het welzijnsbeleid meer dan ooit een onderwerp van plaatselijke politiek wordt, lijkt wel zeker. Het is een grote uitdaging. Welzijn heeft alles te maken met de leef-, woon- en werksituatie van mensen (het welzijnsbeleid is dus ook niet alleen het specifieke welzijn). Dat het dichtst bij de burgers staande bestuur daar meer beslissingsbevoegdheden over krijgt als het gaat om de prioriteiten is een goede zaak. De verantwoordelijkheid van mensen voor mensen krijgt zo op lokaal nivo terecht een kans. Er zal echter een spanning blijven bestaan tussen hetgeen centraal gewenst wordt geacht en wat decentraal wordt beslist. De invulling van het begrip welzijn heeft alles te maken met de visie op de samenleving en de richting waarin zij zich zal moeten ontwikkelen. In een gedecentraliseerde opzet van het beleid kunnen derhalve verschillen in beoordeling optreden. In de bovengenoemde decentralisatie-vormen is die spanning terug te vinden in de vele stuulementen die zijn ingebouwd en

die bij nadere invulling weer een forse centralisatie kunnen gaan betekenen. Het meest duidelijk kan dit stuulement tot uiting komen bij het aanwijzen van basisvoorzieningen. De gemeenten zullen een grote terughoudendheid wensen. Landelijk zal geprobeerd worden zo veel mogelijk politieke zekerheid te krijgen over het in de gemeenten te voeren beleid en de gelijkheid in het voorzieningenpakket. Dat het parlement over het aanwijzen van basisvoorzieningen medebeslissingsbevoegdheid krijgt, is dringend gewenst. Gezien de opstelling van de Kaderwet is terughoudendheid bij aanwijzing echter gewenst. De mate waarin en de wijze waarop regering en parlement van hun bevoegdheden gebruik zullen maken is van beslissende betekenis voor het slagen van de decentralisatie en het brengen van samenhang in het plaatselijk voorzieningenpakket in de mogelijkheden van decentralisatie. Een en ander betekent echter ook een uitdaging voor (CDA-)gemeentebestuurders. Men zal zich waar moeten maken. De plaatselijke democratie krijgt een nieuwe politieke dimensie. Terecht krijgen alle gemeenten uiteindelijk de plicht een welzijnsplan te maken. Het bevordert het denken over (de samenhang in en de inhoud van) het welzijnsbeleid en de gehele beleidsvoering van de gemeente. Maar ... de gemeenten zullen wel in staat gesteld moeten worden plannen te maken en een beleid te voeren. Menskracht en financiën dus. Het gevaar is groot, dat (met name kleine) gemeenten het om deze redenen zullen moeten laten afweten. De door de regering uitgesproken wens, dat de gehele operatie 'budgettair neutraal' zal moeten verlopen (dit houdt simpel gezegd in: er komt niet meer geld beschikbaar voor het welzijnsbeleid) doet de gewekte verwachtingen en de doelstellingen onrecht. Het hangt er sterk van af hoe het beschikbare rijksgeld over de gemeenten wordt verdeeld. In diverse gemeenten die nu een actief beleid voeren zal het erop neerkomen dat er minder rijksgeld beschikbaar zal zijn, omdat er met meer gemeenten gedeeld zal moeten worden. Willen gemeenten hun beleid blijven uitvoeren dan zijn zij (theoretisch) in staat naar eigen inzicht uit eigen middelen voor aanvulling te zorgen. Voor het welslagen van een gedecentraliseerd welzijnsbeleid is een verruiming van de gemeentelijke financiën in het algemeen dringend gewenst. De verhouding tussen overheid en partikulier initiatief (instellingen van partikulieren of groepen van de bevolking die een welzijnstaak behartigen) is in onze kring een van de hoofdpunten in de discussie over

welzijnsbeleid. In de Kaderwet staat dat instellingen of organisaties aangewezen moeten worden die de voorzieningen uitvoeren, waarbij zoveel mogelijk rekening moet worden gehouden met de pluriformiteit van de samenleving. Komen geen organisaties in aanmerking, dan wordt daarvoor een gemeentelijke instantie aangewezen. Een soortgelijke formulering staat in de genoemde rijksbijdrageregeling. In onze kring is de rol van het partikulier initiatief (p.i.) altijd erg sterk benadrukt. Terecht, omdat ruimte is en wordt geschapen voor welzijnswerk op levensbeschouwelijke grondslag. Bovendien wordt vorm gegeven aan welzijnswerk voor, door en met de mensen. Dit mag echter niet betekenen, dat het p.i. per definitie onaanstastbaar is of een kunstmatig p.i. wordt geschapen. Het p.i. mag geen doel in zichzelf worden. Ook voor het p.i. is er steeds weer de taak om de levensvatbaarheid te bewijzen. Dit roept direct de vraag op of de overheid het dan maar moet doen. Neen, maar evenmin mag de overheid - landelijk, provinciaal en lokaal - haar taak ontlopen als het p.i. in gebreke blijft dan wel geen groepen bereid zijn of worden gevonden het werk uit te voeren. Ook de overheid moet zich verantwoordelijk weten voor het welzijn van haar burgers. Overheid en instellingen hebben elk hun verantwoordelijkheid. Zij sluiten elkaar niet uit. Ik meen, dat zij elkaar behoren aan te vullen bij het gestalte geven aan die verantwoordelijkheden. Laat het p.i. het afweten, dan hoeft m.i. ook het CDA zich er niet voor te schamen mee te werken aan „gemeentelijk welzijnswerk”. Het is niet meer dan een plicht ten opzichte van medemensen. Om de gezamenlijke verantwoordelijkheid waar te maken is inschakeling van het p.i. bij de gemeentelijke planning wenselijk. In de beleidsvoorbereiding is een orgaan van partikuliere organisaties en gemeentelijke vertegenwoordigers dan een geschikte vorm (het zgn. sociale planning-model). Bij de vaststelling van een plan is de gemeente niet ontslagen van de plicht te toetsen of het p.i. volledig wordt ingeschakeld bij de uitvoering. Een gemeenteraad die zich bewust is van haar taak en van de taak zelf zal ook aan politieke minderheden recht willen en moeten doen.

Welzijn

Hiermee belanden we bij de invulling van plan en programma. De gemeentebesturen en met name CDA-bestuurders staan voor de uitdaging gemeentelijk te tonen, dat het menens is met hetgeen in verkiezingsprogramma's staat. In het program „Niet bij brood alleen” staan de zorg voor de zwakken in de samenleving en de ontplooiing van de mens centraal. Dienstbaarheid, solidariteit, gerechtigheid, verantwoordelijkheid en rentmeesterschap zijn ook de sleutelbegrippen voor de inhoud van een welzijnsbeleid. Zij doen een appél op mensen zich niet alleen om zichzelf te bekommeren maar het welzijn van allen te bevorderen. Ook het gemeentelijk welzijnsplan en de CDA-inbreng daarin zal een op de plaatselijke situatie toegesneden konkretisering dienen te bevatten. Het is dan ook toe te juichen, dat de genoemde rijksbijdrageregeling zegt, dat achterstandsgroepen bijzondere aandacht verdienen. De term is niet gelukkig, maar bij de invulling ervan hoeven CDA-ers geen moeite te hebben met extra aandacht voor mensen die op een of andere manier in de knel zitten, zichzelf niet kunnen ontplooiën aangezien zij daarin op een of andere manier worden belemmerd: druggebruikers, bejaarden, vrouwen, werkloze jongeren, etnische minderheden, gehandicapten, jeugd en jongeren, arbeidsongeschikten, alleenstaanden etc. Het is een christelijke plicht de zorg voor de medemensen ook tot hen uit te strekken. Ook en misschien juist op deze wijze kan gestalte worden gegeven aan de opdracht die wij van God hebben gekregen.

Helmer Koetje is werkzaam op het Ministerie van Buitenlandse Zaken

lusteloos?

bio-fungin

versterkingswijn

dr. Willmar Schwabe bv

*uitsluitend verkrijgbaar bij apotheker en drogist

Het CDA en de kerken

of: Van Roscam Abbing tot Stemerding

Door S. J. Hartkamp

Bij de stemming over de motie-Stemerding is alle aandacht gevallen op het – grote – aantal Anti-Revolutionaire Kamerleden dat daar tenslotte vóór stemde. Nu de kruiddampen wat zijn opgetrokken – de heren zijn van verschillende kanten danig beschoten, zowel onder als boven de gordel – is het wellicht tijd om in te gaan op een niet minder opvallend feit, nl. dat soortgelijke stemmen onder de uit KVP en CHU stammende Kamerleden nagenoeg ontbraken. Immers, zolang het CDA-in-wording er nog niet zo erg in slaagt zich te ontwikkelen tot een christelijke program-partij, maar nog sterke trekken vertoont van een brandpunt, smeltkroes zo men wil, van in de verschillende groeperingen levende standpunten, zou men mogen verwachten dat die standpunten ten minste van tijd tot tijd de kop opsteken bij fundamentele Kamerdebatten.

Meningen

Het gaat mij in het onderstaande niet primair om de standpunten zelf, maar om de relatie, eventueel de discrepantie, tussen meningen in de verscheidene kerkelijke groeperingen en hun partij-politieke exponenten binnen het CDA. Vast te stellen is – wat men er ook van vinden moge – dat zich een verandering heeft voltrokken binnen de kerken in het denken over vragen van vrede en veiligheid; met name kwam in discussie de verhouding tussen de vrijheid enerzijds en de middelen die aanvaardbaar zijn om die vrijheid te verdedigen anderzijds. Ook de (christelijke) deugdelijkheid van de middelen zelf werd voorwerp van bezinning; werd wel op de juiste zekerheden gebouwd? De Generale Synode van de Gereformeerde kerken sprak uit dat „... massale vernietigingswapens en -methoden in strijd (zijn) met Gods heil voor deze wereld en dus uit den boze... (en dat) van alle Christenen mag worden verwacht, dat zij stappen ondernemen, die verder van de heilloze weg der kernbepaling afvoeren”.

„De” oorlog

De ontwikkeling binnen de kerken in het denken over de bewapeningswedloop is niet geëindigd en er heerst bepaald geen communis opinio. Dat is op zich niet verwonderlijk:

‘40-’45 heeft bij vele generaties diepe sporen nagelaten en er zijn er voor wie – ondanks alles wat er sedertdien in de wereld is voorgevallen – „de” oorlog is gebeven en die niet anders kunnen dan die schema’s blijven toepassen. En was het niet – ook toen al – nodig om iedere keer weer de valsheid van het Mussert- of Moskou-dilemma uit te leggen? Generatie, karakter, kerkelijke meelevendheid, beschikbare tijd voor eigen bezinning en studie over deze vragen, oorlogservaringen: het zijn allemaal factoren die mensen tot verschillende accenten kunnen brengen bij dit vraagstuk. Menigeen, die gevoelsmatig instemde met wat de dissidenten zijn gaan heten heeft een vader, buurman of vriend, die er volstrekt anders over denkt en die hij nochtans zeer hoog acht.

Dissidenten

Maar „dissidenten” zijn in ieder geval niet uit de lucht komen vallen. Zij zijn de partij-politieke exponent van een tastbare verandering in het denken in de kerkelijke groep waartoe zij behoren. De Anti-Revolutionaire Partij is kennelijk met vrucht bezig geweest om de politieke vertaling te zoeken van de gedachten in de geestverwante kerkelijke groepering. Wie het stemgedrag van de zgn. dissidenten beschouwt als het particulier-elgenzinnig gedrag van een aantal toevallige heren (al dan niet met duisere bijbedoelingen) vergist zich zeer.

Het is veeleer de logische voortzetting van een discussie die 10 jaar eerder op het AR-convent in Terminus in Utrecht gevoerd werd tussen prof. Verkuyl en mr. Biesheuvel. De laatste heeft dat blijkens zijn interventie als oud-premier zeer goed begrepen. (En de eerste kan blijkens recente publikaties van zijn hand bezwaarlijk een crypto-communist genoemd worden, maar dit terzijde).

Dat stemmen die in een doorsnee-gereformeerde kerkeraad of wijk-avond klinken óók doorklinken in een partij die zich onder meer met name tot deze kring richt, is niet zo verwonderlijk. Hooguit is het opvallend dat die stemmen vrij talrijk waren. Voor de één was dat een tegenvaller, voor de ander een hart onder de riem. Echt opvallend zou het echter pas geweest zijn wanneer die stemmen geheel zouden hebben ontbroken, als was het alleen al omdat – met synode-, partij- en program-uitspraken in de hand – voor een stem tegen de motie-Stemerding een ingewikkelder redenering nodig was dan voor een stem ervóór.

De aanwezigheid van „dissidenten” onder AR-Kamerleden is hiermede wel verklaard. Maar hoe is het ontbreken ervan bij CHU- en KVP-parlementariërs te verklaren?

Standpunten

De ontwikkelingen in de corresponderende kerkelijke groeperingen op dit stuk zijn namelijk niet wezenlijk anders. Hoe is nu te verklaren dat standpunten die in (orthodox) Hervormd Nederland en in de Rooms-Katholieke kerk volop aanwezig zijn niet in het stemgedrag van de parallelle politieke groeperingen terug te vinden zijn?

Dat kan twee oorzaken hebben. Ofwel de standpunten die in de kerken leven, leven ook wel degelijk in de verwante CDA-partijen maar zijn niet vertegenwoordigd onder hun parlementsleden. Met andere woorden: de fractie is niet representatief voor de achterban. Men zou dit het omgekeerde Schakel-syndroom kunnen noemen. Dat is een ernstige zaak, doch niet onherstelbaar: dezelfde Schakel heeft het recept geweest; dat is met een verbeterde kandidaatstelling in CHU en KVP wel op te lossen. Ofwel – en dat is zorgwekkender – de Kamerleden zijn wel degelijk representatief voor hun partij-politieke achterban. Dat zou betekenen dat er

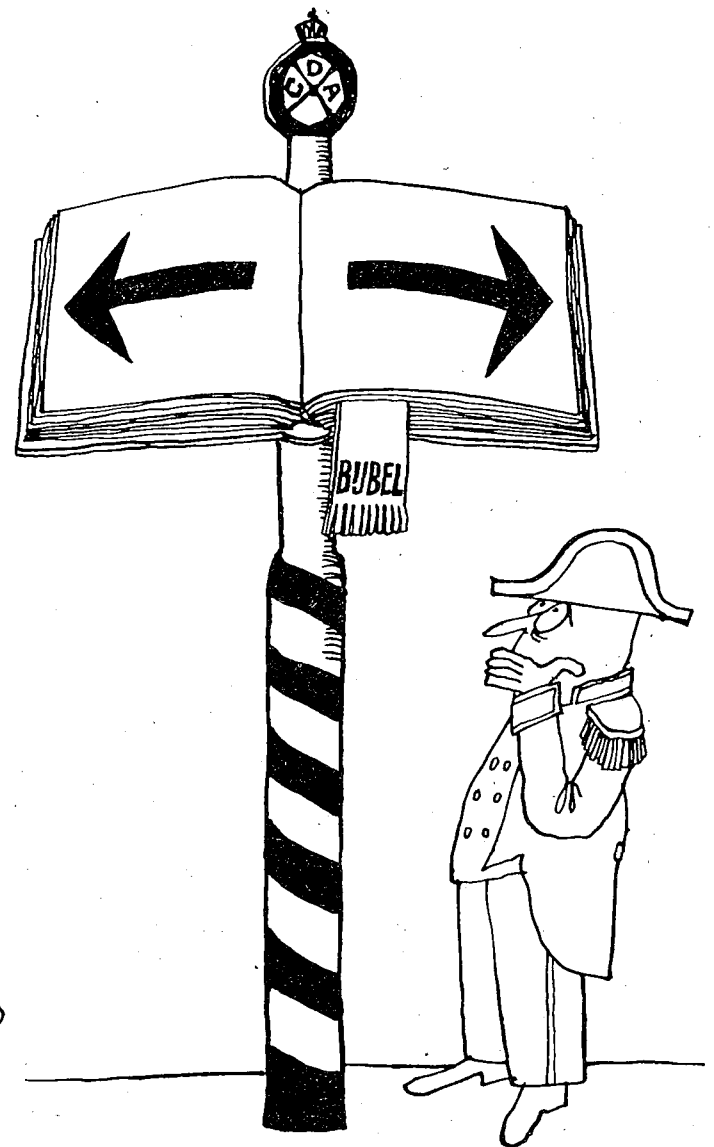
Nevenstaand artikel werd de redactie aangeboden. Dhr. Hartkamp is burgemeester van Franekeradeel. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

een grote discrepantie is tussen deze politieke groeperingen en de verwante kerkgenootschappen in die zin dat men niet het geheel, maar een bepaalde vleugel daarin wil vertegenwoordigen. Dat zou vervolgens betekenen, dat het CDA, nog voor zijn totstandkoming, de pretentie opgeeft de politieke stem te zijn van het denken in de Nederlandse Hervormde en Rooms-Katholieke kring. Er zijn er – in de PvdA, de PPR en PSP – die niets liever zouden doen dan de vorige alinea beamen.

Kortsluiting

Zelfs als we het ideaal van program-partij als voorlopig te hoog gegrepen zouden willen laten rusten (dat kan natuurlijk niet te lang me duren) en vooralsnog beogen minstens brandpunt van politieke idealen in kerkelijk Nederland te zijn, dan zit er nog iets fundamenteel scheef. Want als het CDA de pretentie wil voeren te appelleren aan het gedachtegoed in bijv. de Gereformeerde, Hervormde en Katholieke kerk in ons land dan zouden er – ik sla een slag – 6 à 7 AR „dissidenten” geweest moeten zijn, maar ook minstens 6 CHU en 15 KVP „dissidenten”. Niemand zou dat woord dan overigens nog gebruikt hebben. Natuurlijk zou ook dat geen ideale situatie zijn. Maar voor een dergelijk probleem, gelet ook op de situatie waarin het CDA-in-oprichting zich bevindt, acceptabel. Een partij moet natuurlijk goeddeels uit een dergelijk elementair probleem komen. Goeddeels; tot troost zij dat ook de PvdA, ware zij geen oppositiepartij, niet eensgezind zou zijn geweest om over D’66 maar te zwijgen. Maar wanneer bij 2 van de 3 fusiepartners nu al een kortsluiting bestaat met het eigen kerkelijke milieu, dan ziet het er niet goed uit voor het CDA.

Het zou betekenen, dat prof. Roscam Abbing gelijk had, toen hij destijds poneerde dat één christelijke politieke partij in ons land niet tot de mogelijkheden behoort en dat het er twee moeten zijn: een meer behoudende en meer progressieve. De ontwikkelingen rond de motie-Stemerding lijken hem bij te vallen. Het zou jammer zijn als Roscam Abbing gelijk kreeg.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

januari 1980

COMMENTAAR

Energiebesparing, een belangrijke taak

INTERVIEW

Drs. C. J. Klop en H. G. Cloudt: „Energiebesparing moet een gewone, aanvaarde zaak zijn” – interview met drie CDA-bestuurders en een VNG-medewerker

Regeringsnota energiebeleid (samenvatting)
Literatuur over energiebeleid en -besparing
Subsidieregelingen

ARTIKELLEN

Drs. A. M. Oostlander: CDA-uitgangspunten, een kompas voor bestuurders

Personeelsstop bibliotheken een zaak van het rijk, door I. Bottenberg

Mr. S. J. Hartkamp: Burgemeester en programcollege

Minister Gardeniers: heen en weer slepen van woonwageneigenaren tegenaan

RUBRIEKEN

Boeken en brochures
Politieke controle in de lokale democratie (mr. drs. D. J. Elzinga), door drs. H. Bleker

Kroniek
Chaos in de raadszaal/Met subsidie naar Spanje/Samenstelling raadscommissies

Den Haag
Brandweerwet/Bestuurlijke reorganisatie/Vergoedingen raadsleden 1980/Landinrichtingswet/Decentralisatie volkshuisvesting/Meerjarenplan personenvervoer/Black spots/Democratisering gesubsidieerde instellingen

AROB-jurisprudentie
Geen subsidie voor het IKV Tennisbanen ten koste van bos

Subsidies
Rijksbijdrageregeling emancipatie-activiteiten

Vraag en antwoord
Reglement voor raadsfractie
Lijst van openbare dronkaards

Verenigingsnieuws
Begroting 1980/Gemeentelijke herindeling/Energiebesparing

**VERPLAATSBAAR
HOUTEN GEBOUWEN**
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

**HOUTBOUW HAHBO
HARDINXVELD**
tel. Glessendam-Hardinxveld 3888

**ABONNEER
U OP
NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

**n.v. HANDELS-
KWEKERIJ**

**M. C. VAN
STAAVEREN**

AALSMEER
POSTBUS 265
TEL. 02977-2.11.51

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**
 Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van
 Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

UIT DE ARJOS

Midden-Oosten- konferentie

DISCUSSIEPUNTEN voor de studieconferentie van de ARJOS op 9 februari 1980, waarbij een vredesregeling – en de positie van de Palestijnen daarin – centraal zal staan. Ook wordt ingegaan op het Nederlands Midden-Oosten beleid.

1. Het Camp David accoord is een belangrijke en concrete stap in de richting van een algehele vredesregeling in het Midden-Oosten.
2. Bij een vredesregeling mag het bestaansrecht en voortbestaan van Israël niet worden aangetast.
3. Anderzijds vormen de bezette gebieden geen Israëlisch territoir. Een vredesregeling veronderstelt de terugtrekking van Israëlische troepen en onderhandelingen over definitieve grenzen.
4. Er is een groot Israëlisch veiligheidsrisico. Dit wordt niet afgedekt door het bezit van de Westbank.
5. De settlementspolitiek van de regering Begin en de beperkte inhoud van het Israëlisch autonomieconcept tegenover de Egyptische opvattingen blokkeert de vooruitgang van de autonomiebesprekingen.
6. De PLO is een realiteit. Zonder het groene licht van de PLO lijkt de in het framework van Camp David gestipuleerde participatie van de vertegenwoordiger van de Palestijnen in de autonomieonderhandelingen niet waarschijnlijk.
7. Op termijn is het onmogelijk het Palestijnse volk een nationaal tehuis en zelfbeschikking te ontzeggen.
8. Het weinig flexibele beleid van de Israëlische regering blokkeert de inpassing van de Joodse staat in het Midden-Oosten, d.w.z. de noodzakelijke, uiteindelijke aanvaarding door de Arabische wereld van deze staat.
9. De Nederlandse bijdrage aan het oplossen van het Midden-Oosten probleem kan slechts een beperkte zijn. Waar mogelijk moeten we partijen tot matiging en toenadering aanmoedigen.
10. Dit betekent o.a. dat Nederland Israël aanmoedigt om met name t.o.v. de Palestijnen meer flexibel te zijn.
11. Bij het inspelen op het vredesproces zijn contacten met alle partijen in het Midden-Oosten van belang.
12. Het Nederlandse beleid wordt zowel bilateraal als in EPS/EEG-verband gevoerd.
13. Bij het uitoefenen van invloed staat centraal: Wat willen en kunnen we bereiken met de ons beschikbare middelen? Die zijn beperkt.
14. In de ernstige internationale situatie die de afgelopen maanden is ontstaan komt het Palestijnse vraagstuk in steeds scherper licht te staan. Is een EPS-bemiddelingsinitiatief mogelijk en wenselijk?

Dhr. Mommersteeg
CDA-Tweede-Kamerlid

- 1) De Camp David akkoorden stipuleren, en sanctioneren daarmee, voor een periode van vijf jaar de Israëlische bezetting van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook.
- 2) De Camp David akkoorden voorzien wat betreft de uiteindelijke oplossing van „de Palestijnse kwestie” in het ongunstigste geval in blijvende Israëlische bezetting (sovereiniteit) van de in 1967 bezette Palestijnse gebieden, en in het gunstigste geval in de verlening van beperkte rechten aan 1/3 deel van het Palestijnse volk in 1/5 deel van Palestina.
- 3) De Camp David akkoorden hebben de onderhandelingen te Genève over een globale regeling in het Midden-Oosten waarin de PLO als gelijkberechtigende onderhandelingspartner en als de vertegenwoordiger van het Palestijnse volk opgetreden zou zijn, doorkruist.
- 4) De Camp David akkoorden voorzien niet in, ja sluiten zelfs deels uit, de verwezenlijking van een aantal resoluties van de VN m.b.t. het Palestijnse volk zoals het recht op terugkeer van de Palestijnse vluchtelingen van 1948 (Alg. Verg. 1948, res. 194 III) en het recht op zelfbeschikking voor het Palestijnse volk (alg. Verg. 1974, res. 3236 en 3237).
- 5) De Camp David akkoorden laten de gediscrimineerde positie van de Palestijns-Arabische minderheid binnen Israël onaangeroerd.

Wim Heijnen
Palestina Komitee

- 1) Er moet worden uitgegaan van het bestaansrecht van Israël en erkenning van het recht op zelfbeschikking van het Palestijnse volk.
- 2) Joden en Palestijnen zijn zeer nauw aan elkaar verwant. Joden en Palestijnen maken beiden aanspraken op het land Israël/Palestina.
- 3) De meeste Joden en Palestijnen wensen beiden niet een minderheid in eigen land te zijn. Er is een groot wantrouwen tussen Joden en Palestijnen. Werkelijke vrede betekent een opheffen van dit wantrouwen door het wegnemen van de oorzaken hiervan. Deze zijn het wederzijds geweld (militair, politiek, sociaal, economisch etc.).
- 4) Camp David heeft geleid tot een vrede tussen Egypte en Israël, niet een alle partijen omvattende vrede in het Midden-Oosten.
- 5) De vrede tussen Egypte en Israël is slechts een kleine stap op weg naar een totale vrede.
- 6) Zonder een vrede tussen Israël en de Palestijnen kan er geen werkelijke vrede in het Midden-Oosten zijn.
- 7) De Camp David akkoorden zouden een stap in de richting van een Israëlisch-Palestijns akkoord kunnen zijn. Israël's nederzettingenpolitiek werkt in deze sterk belemmerend.
- 8) Van de Camp David akkoorden kunnen we leren dat men bij onderhandelingen moet beginnen met de minst moeilijke onderdelen. Toegepast op het Joods-Palestijns konflikt betekent dit dat de Israëlische regering moet beginnen een eind te maken aan discriminatie van Palestijnen in eigen land. Dit zal o.a. een actieve steunverlening moeten betekenen aan Joods-Palestijnse vredesbewegingen in eigen land.
- 9) Israël's houding t.o.v. de Palestijnen (met name Libanon en de Israëlische nederzettingen in de bezette gebieden) is de belangrijkste reden voor de totale isolatie van Egypte in de Arabische wereld. Hierom is ook voor Egypte een regeling tussen Israël en de Palestijnen van levensbelang.

Kees Hulsman
Secretaris Arjos-werkgroep
Midden-Oosten

ONDER DE HAMER

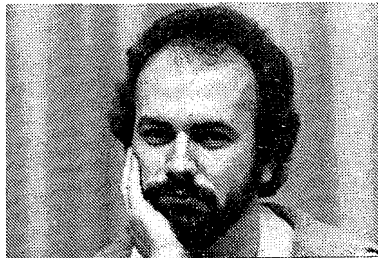
De Arjos en de Verkiezingen in Zimbabwe

Na vijftien jaar vrijheidsstrijd tegen de onderdrukking van het racistische minderheidsregime van Ian Smith worden nu eindelijk stappen gezet op weg naar de onafhankelijkheid van Zimbabwe, het voormalige Rhodesië. Eind 1979 werd na moeizame onderhandelingen in Londen een akkoord afgesloten tussen de betrokken partijen in het konflikt. Een maand geleden werd de wapenstilstand van kracht en volgende maand worden er „vrije” verkiezingen gehouden. Maar zijn die verkiezingen wel zo „vrij”? De belangrijkste politieke groeperingen die aan de verkiezingen deelnemen zijn de huidige regeringspartijen van Smith, Muzorewa en Sithole en de tot voor kort verboden partijen van het Patriottisch Front, de ZAPU en ZANU van Nkomo en Mugabe. Op tal van punten hebben de partijen van het Patriottisch Front een ongelijke uitgangspositie in vergelijking met de partijen van het regeringsblok. Het Patriottisch Front begint al met een achterstand van 20 van de in totaal 100 te verdelen parlementszetels t.o.v. het regeringsblok. In het Londense akkoord is namelijk bepaald dat deze zetels automatisch toevallen aan het Rhodesia Front van Smith. De Blanken in Zimbabwe – 3% van de bevolking – zijn gedurende tenminste zeven jaar verzekerd van 20% van de parlementszetels. Dat de leiders van het Patriottisch Front met deze

racistische regeling akkoord zijn gegaan zegt iets over de moeilijke omstandigheden, waaronder zij uiteindelijk het Londense akkoord hebben moeten accepteren. Het siert hen dat ze hebben laten weten zich loyaal aan deze afspraak te houden en niet terug te draaien wanneer zij door een verkiezingsoverwinning de meerderheid zouden behalen. De ongelijke uitgangspositie van het Patriottisch Front t.o.v. de regeringspartijen blijkt ook uit het feit dat het Patriottisch Front slechts ± 2 maanden de tijd heeft om zich voor de verkiezingen te organiseren. Het Patriottisch Front was immers een verboden organisatie. Ook het ontbreken van een registratie van kiezers werkt in het nadeel van het Patriottisch Front. Het aantal buitenlandse waarnemers is betrekkelijk gering en het verkiezingsapparaat is parkitsch in handen van Smith en Muzorewa. Ook bij de vorige verkiezingen werd hiervan misbruik gemaakt. Bovendien hebben zij de vrije beschikking over het hele voorlichtingsapparaat: zowel pers als radio zijn in hun handen.

Tenslotte kunnen Smith en Muzorewa rekenen op massale financiële steun uit Zuid-Afrika en van de welvarende blanke gemeenschap in Rhodesië.

Uit alles blijkt dat de verkiezingsstrijd in Zimbabwe een ongelijke strijd is.

Van werkelijke vrije verkiezingen is geen sprake. Daarom heeft het hoofdbestuur van de ARJOS de oproep van het Komitee Zuidelijk Afrika tot financiële steun aan het Patriottisch Front ondersteund. Want het is van groot belang voor de toekomst van Zimbabwe dat de bevolking een verantwoorde politieke keuze kan doen. En dat kan alleen als er sprake is van een eerlijke krachtmeting tussen alle partijen. Keurt de ARJOS daarmee al het geweld dat het Patriottisch Front gedurende de vrijheidsstrijd heeft gebruikt goed? Natuurlijk niet, maar het gaat niet aan om daar vanuit onze luie stoel over te oordelen, laat staan dat te veroordelen. In elke oorlog vinden ontsporingen plaats. Die zijn er zeker ook in Rhodesië geweest, van beide kanten. De stelling, dat geweld geweld oproept had ook hier aktualiteitswaarde. Vereenzelvigd de ARJOS zich dan met de socialistische ideeën van het Patriottisch Front? Wie de politieke meningsvorming in de ARJOS serieus volgt kan beter weten!

Het enige doel is om in Zimbabwe vrije, democratische en eerlijke verkiezingen mogelijk te maken. Welke (christen-)demokraat zou dat niet willen?

Klaas de Vries

Opgave Midden-Oosten- conferentie

sprekers: – Kees Hulsman (werkgroep Midden-Oosten) (evt. James Dorsey, journalist van Trouw)
– Wim Heynen (Palestina-comité)
– Mr. Mommersteeg (CDA-fractie)
datum: 9 februari 1980
aanvang: 10.15 uur (precies!)
plaats: Jaarbeursgebouw Utrecht
kosten: deelnemerskosten f 5,-; reiskosten boven de f 5,- worden vergoed!
opgave: zo spoedig mogelijk, in ieder geval vóór 7 februari, via deze bon, die opgestuurd moet worden aan: Dik Koopmans, Arjos-secretaris, Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag.
Evt. telefonische inlichtingen: Arjos, tel.: 070-45.03.24.
Na opgave worden de conferentiestukken toegezonden.

naam:
adres:
woonplaats:
+ postcode:

VAN DE P A R T I J

Verklaring partijbestuur over kernbewapening

Het partijbestuur van de ARP heeft zich in zijn bijeenkomst van 25 januari 1980 te Utrecht aangesloten bij de verklaring van het dagelijks bestuur van de ARP, die een week voordien op 18 januari 1980 het licht zag. De tekst van de verklaring van het dagelijks bestuur is afgedrukt op de voorpagina van het partijweekblad „Nederlandse Gedachten” d.d. 19 januari 1980. Evenals het dagelijks bestuur heeft het partijbestuur „met instemming geconstateerd, dat uit de verklaring van de vier voorzitters van de CDA-partijen d.d. 15 januari 1980 blijkt, dat het oplossen van de problemen, die ontstaan zijn na het kernwapendebat in de Tweede Kamer, een verantwoordelijkheid betreffen van het hele CDA. Het partijbestuur heeft zich eveneens kunnen verenigen met de inhoud van bedoelde verklaring en sprak de hoop uit, dat de drie AR-leden in de programcommissie bereid zullen zijn hun werkzaamheden voort te zetten.”

Inmiddels hebben mevrouw Laning-Boersema en de heren Aantjes en Goudwaard besloten aan deze oproep gevolg te geven om hun werkzaamheden te hervatten.

Verklaring dagelijks bestuur CDA

1. Het Dagelijks Bestuur van het CDA heeft zich beraden over de situatie binnen de CDA-partijen na het kernwapendebat.
 2. Het dagelijks Bestuur roept allen in het CDA op, waaronder de leden van de programcommissie, hun werkzaamheden voor het CDA voort te zetten.
 3. Het Dagelijks Bestuur ondersteunt de idee om aan de wetenschappelijke instituten te verzoeken op korte termijn een discussiestuk op te stellen ter voorbereiding van een voortgezette discussie binnen het CDA.
 4. Het Dagelijks Bestuur acht die discussie dringend noodzakelijk omdat er uiteenlopende opvattingen bestaan over de wijze waarop moet worden gestreefd naar terugdringing van de rol van de kernwapens.
 5. Het Dagelijks Bestuur spreekt zijn vertrouwen uit in de christen-democratische bewindslieden, de fractieleden en de partijvoorzitters.
- Utrecht, 25 januari 1980.

Aan de besturen van de AR-Kamercentrales

Procedure program van uitgangspunten

Geacht bestuur,
Zoals u ongetwijfeld bekend zal zijn is het afgelopen najaar de ontwerp-tekst verschenen voor een nieuw Program van Uitgangspunten van het CDA. Op de laatste partijraad van de ARP, welke gehouden werd op 1 december jl. te Ede, is een resolutie aangenomen met betrekking tot dit Program van Uitgangspunten, waarbij besloten werd dat dit Program van Uitgangspunten "conform de statutair geldende procedure voor het Beginnel- en Algemeen Staatkundig Program" door de Anti-Revolutionaire Partijorganen behandeld moet worden. De kiesverenigingen hebben nu tot 15 februari de tijd om dit ontwerp-program in hun ledenvergaderingen aan de orde te stellen en amendementen in te dienen bij hun eigen Kamercentrale. Als Kamercentrale hebt u tot 24 maart 1980 de gelegenheid de ingediende amendementen te beoordelen en in te dienen bij het ARP-partijbestuur, dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag. Kiesverenigingen kunnen amendementen die niet door een Kamercentrale overgenomen zijn rechtstreeks indienen bij het ARP-partijbureau tot 30 maart 1980. Voor uw bijdrage aan dit voor het CDA uiterst belangrijke program zeggen wij u bij voorbaat dank.
Drs. C. Bremmer
Secretaris
Bovenstaande brief is op 28 januari 1980 naar de besturen van de ARKC's gestuurd.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

AR-leden program- commissie hervatten werkzaamheden

De letterlijke tekst van de verklaring van mevrouw Laning en de heren Aantjes en Goudwaard luidt:

Met voldoening hebben wij er kennis van genomen dat de overwegingen, die ons hebben doen besluiten onze werkzaamheden in de CDA-programcommissie op te schorten, in belangrijke mate in de verklaring van de voorzitters van CDA, KVP, ARP, en CHU zijn terug te vinden. Met name delen zij onze bezorgdheid over de wijze van besluitvorming in het parlement, over de sfeer op het congres in Dronten, en over de bejegening van de minderheid der fractie. Uit het feit van een vier-voorzittersverklaring blijkt dat dit als een zorg voor het gehele CDA wordt gezien.

Dat zowel het dagelijks bestuur als het partijbestuur van de ARP zich achter de voorzittersverklaring hebben gesteld en daaraan de oproep hebben verbonden onze werkzaamheden in de CDA-programcommissie te hervatten, weegt voor ons zwaar. Het vertrouwen, dat de ARP daarmee opnieuw blijkt geeft in ons te stellen, stellen wij op hoge prijs. Een andere weg te gaan dan de ARP gaat, zal ons ook uitermate zwaar vallen. Indien maar enigszins mogelijk willen wij er ons mede voor inzetten dat die weg op een in het licht van uitgangspunt en program verantwoorde wijze gezamenlijk wordt gegaan.

Onze zorg en twijfel omtrent de Nederlandse verantwoordelijkheid voor de moderniseringsbeslissing zijn niet weggenomen. Uit de voorzittersverklaring volgt echter dat de CDA-fractie in het parlement volstrekt vrij zal staan ten aanzien van de al of niet plaatsing. Wij stellen voorts vast, dat door de verklaring der vier voorzitters een voortzetting van bezinning en discussie over het vraagstuk van de kernbewapening binnen het CDA gewaarborgd is. Daarmee is ruimte aanwezig voor een beleid, dat meer dan tot nu toe op terugdringing van de kernbewapening als element van beginselpolitiek is gericht. Wij gaan ervan uit dat de verklaring der vier voorzitters door het CDA ernstig wordt genomen. Dit zal met name onder meer kunnen en moeten blijken uit het voor de komende parlementaire periode op te stellen verkiezingsprogramma. Op grond van het voorgaande hebben wij ons bereid verklaard aan de oproep van de ARP en de vier partijvoorzitters gehoor te geven en onze werkzaamheden als lid van de commissie, die dit verkiezingsprogramma voorbereidt, te hervatten.

Lesbrieven die verschenen in de serie 'Politiek? Kom nou!

- les 1: 'Politiek? Kom nou!'

De eerste lesbrieven handelt over het thema politiek. In een bestek van 12 pagina's, met een viertal opdrachten wordt aangegeven op welke wijze enerzijds de overheid en anderzijds de burger hun invloed doen gelden op de politieke besluitvorming.

- les 2: Partij klezen

Achtereenvolgens worden behandeld: liberalisme, socialisme en christen-democratie. Deze lesbrieven tellen 12 pagina's, waaronder diverse werkopdrachten. Toegevoegd is een adressenlijst van de sekretariaten van de politieke partijen.

- les 3: Samen-werken? Een hele onderneming....

De derde lesbrieven behandelt diverse opvattingen over het gebeuren in de onderneming. Aan de orde komen zaken als de geschiedenis van het sociale vraagstuk, de medezeggenschap in de onderneming en opvattingen omtrent het begrip 'arbeid'. Deze lesbrieven tellen 8 pagina's en bevat naast diverse werkopdrachten een verklarende woordenlijst met veel voorkomende moeilijke begrippen op sociaal-economisch terrein.

- les 4: Verkiezingen en democratie

In deze lesbrieven van 12 pagina's, voorzien van diverse werkopdrachten wordt de invloed van de kiezer in een democratisch stelsel gekenschetst. Aan de orde komen: evenredige vertegenwoordiging, het distriktenstelsel en het referendum, terwijl discussiestof wordt aangedragen met betrekking tot het functioneren van de democratie.

- les 5: Gemeente

De vijfde lesbrieven geeft een inzicht in het politiek functioneren van de gemeente in ons bestuurlijk bestel. Aan de hand van de als bijlage toegevoegde gemeenteraadsagenda met bijbehorende stukken kan na het verwerken van de lesstof een gemeenteraadspel gespeeld worden, waardoor de politiek op gemeentelijk niveau dichterbij gebracht wordt. Indien gewenst kan daarbij een didactische handleiding worden meegezonden.

- les 6: Provincie in beeld

De zesde lesbrieven geeft een inzicht in

het bestuurlijk en politiek functioneren van de provincie:

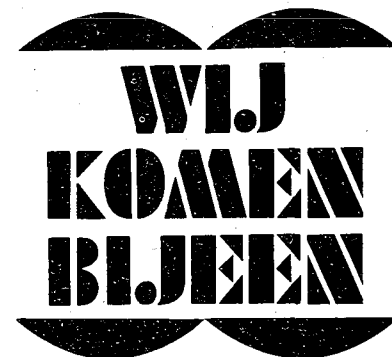
- de samenstelling van de taken van het provinciaal bestuur worden belicht en een aantal werkerreinen wordt verkend;
- de huishouding van de provincie komt aan de orde en ruime aandacht krijgen de toekomstige ontwikkelingen naar de provincie nieuwe stijl;
- een aantal opdrachten biedt de mogelijkheid om het provinciaal bestuur dichterbij de burger te brengen.

- les 7: Geloof in de politiek

De zevende lesbrieven wil een hulp zijn bij de discussies, die zowel in als buiten het CDA steeds bij herhaling worden gevoerd, over de relatie tussen de uitgangspunten van de politiek en de politieke praktijk. Daartoe wordt aandacht besteed aan de rol van het geloof in de politiek en is een aantal discussiepunten gegeven, aan de hand waarvan het gesprek kan worden voortgezet.

Bijeenkomst antirevolutionair vrouwencomité

Op 7 februari a.s. organiseert het ARVC een bijeenkomst in het Jaarbeurs Congres en Vergadercentrum, te Utrecht, waarbij 's ochtend (na een besloten huishoudelijke vergadering) vanaf 11.00 uur besproken zal worden het rapport „De vrouw op de arbeidsmarkt” (dit rapport is bij het ministerie van CRM, Steenvoordelaan 370, 2284 EH Rijswijk afd. voorlichtingsdienst gratis verkrijgbaar). 's Middags zal drs. H. Borstlap, wetenschappelijk medewerker van de dr. A. Kuyperstichting, een inleiding houden over het „Ontwerp-Program van Uitgangspunten” van het CDA. Daarna zal er uitgebreid gelegenheid

ARP-Eindhoven e.o.

Op maandag 4 februari 1980 vindt een algemene ledenvergadering plaats van de ARP.

Plaats: Emmaüskerk, Barriereweg te Eindhoven.

Aanvang: 20.00 uur.

Op de agenda staat o.a. discussie over de buitenlandse situatie met een inleiding van voormalig V.N. medewerker dhr. Y. Boër, en besluitvorming m.b.t. deelname met één CDA-lijst aan de 2e-Kamerverkiezingen in 1981.

CDA-statenkring Gouda

Donderdag 21 februari 1980 om 20.00 uur wordt in hotel-restaurant Florida te Boskoop een algemene ledenvergadering van het CDA-statenkringverband Gouda gehouden.

Onderwerp: De leefbaarheid in de toekomst in Midden-Holland.

Sprekers: drs. B. M. J. Hennekam, CDA-Tweede-Kamerlid, en F. J. van der Heijden, lid Provinciale Staten in Zuid-Holland.

CDA-Kamerkring- verband Leiden

Op maandag 11 februari a.s. organiseert het CDA-Kamerkringverband een vergadering.

Spreker: Drs. R. F. M. Lubbers

Plaats: Gouda; aula van het Chr. Lyceum, van Heemskerkstraat 105.

Aanvang: 20.15 uur.

BESTELLINGEN

De lesbrieven 1 tot en met 4 kosten f 1,25 per ex. Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:

- 2 t/m 4 lessen f 1,00 per ex.
- 5 t/m 9 lessen f 0,85 per ex.
- 10 t/m 24 lessen f 0,75 per ex.
- 25 lessen en meer f 0,55 per ex.

Prijs lesbrieven 5 t/m 7.

- 1 les f 2,50
- 2 t/m 4 lessen f 2,25 per ex.
- 5 t/m 9 lessen f 2,00 per ex.
- 10 t/m 24 lessen f 1,75 per ex.
- 25 lessen en meer f 1,50 per ex.

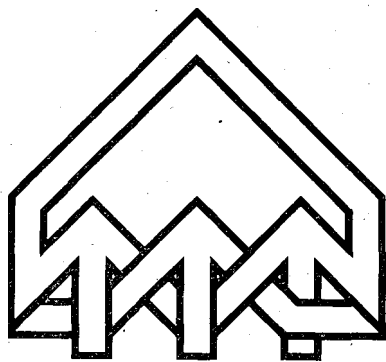
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 ten name van ARP-partijstichting, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal. Deze prijsregeling kan aangepast worden i.v.m. stijging van portie en andere kosten.

zijn om over dit program te

discussieren. Deelnameformulier ARVC-vergadering d.d. 7 februari 1980.

Ik neem deel aan de ARVC-bijeenkomst op 7 februari 1980 te Utrecht.

Naam:
Adres:
Code + Woonplaats:
Tel. nummer:
Dit formulier toezenden aan ARP, t.a.v. Pla Schütz, dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag.
De inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst. Er is ruimte voor 70 deelnemers. Na inschrijving krijgt u een bevestiging toegestuurd.

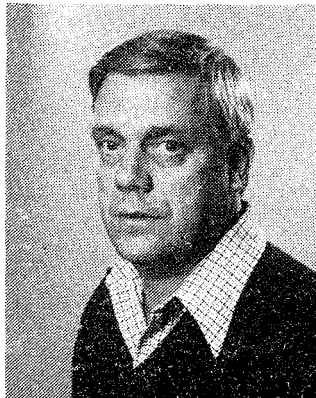
CDA ONDER ÉÉN DAK

Harderwijk is optimistisch

Zonder enige moeite hebben wij 38 vrijwilligers bereid gevonden om de brieven huis-aan-huis te bezorgen en de opgaven van nieuwe leden en sympathisanten later weer op te halen.

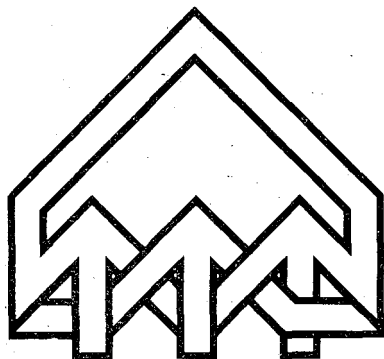
De gemeenteraadsfractie gaf het

goede voorbeeld en ook op ledenvergaderingen was er veel belangstelling. De landelijke politieke situatie dreigde het meeleven met de plaatselijke actie te overschaduwden, maar dat weerhield de vrijwilligers niet om op pad te gaan. Alle brieven zijn nog niet opgehaald, maar tientallen nieuwe leden hebben we al binnen. En een paar honderd adressen van sympathisanten. Heel wat grootjes ten bate van de financiële actie zijn toegezegd en de vrijwilligers kwamen ook met een behoorlijk bedrag op

zak terug. Over het eindresultaat zijn we dan ook optimistisch. En mocht het toch nog iets tegenvallen, dan komen we opnieuw in actie.

B. Visser
secretaris CDA-Harderwijk

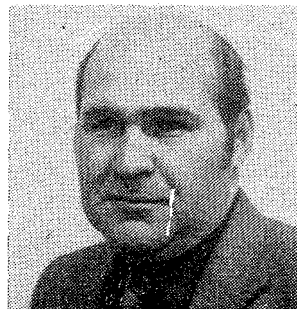

CDA ONDER ÉÉN DAK

Onder politieke tegenwind is midden-december de actie „CDA onder één dak” van start gegaan. Hieronder de eerste indrukken van medewerkers uit drie regio's:

Vertraagde start in Amsterdam

Zoals in veel andere gemeenten is de actie in Amsterdam wat later op gang gekomen dan de bedoeling was. We wilden de mensen maar liever even van de schrik, door het Kamerdebat ontstaan, laten bekoemen. Ook was controle van het adresmateriaal nodig. In een stad als Amsterdam is dat materiaal, door talrijke verhuizingen e.d., al heel gauw verouderd. Maar van de 2500 enveloppen die moeten worden bezorgd hebben er toch zeker 2200 hun bestemming bereikt. Het binnenhalen van de opgaven van nieuwe leden, sympathisanten en financiële bijdragen is nog niet voltooid. Aan de binnengekomen gegevens valt echter al wel een verwachting ten aanzien van het eindresultaat te ontlezen. Uit zeventig geopende enveloppen kwamen de namen van tien nieuwe leden en van ongeveer vijfhonderd sympathisanten. Amsterdam gaat rustig voort. Voor ons is het CDA al

een feit en wij werken graag mee allen onder één dak te brengen.

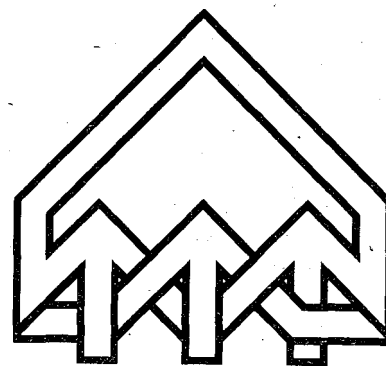
F. L. Tamminga
leider campagne team
Amsterdam

Oirschot reeds 30 nieuwe leden

Met de gladheid van de Brabantse wegen viel het nog wel mee toen twintig vrijwilligers in Oirschot voor de actie „Onder één dak” op pad gingen. Maar er zat wel gevaarlijke politieke ijzel in de lucht. Voor de tien raadsleden, die zich allen voor

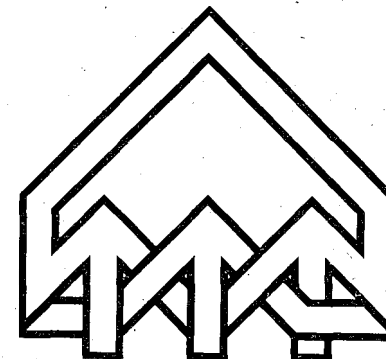
medewerking hadden gemeld was een bijkomend bezwaar dat de laatste weken van 1979 ook de begrotingsdebatten werden gehouden. Maar dat alles heeft niet verhindert dat alle vrijwilligers met goede moed de boer op zijn gegaan en, voorzover nu valt te voorzien, met goed resultaat. Een flink aantal

CDA ONDER ÉÉN DAK

nieuwe leden (ruim dertig) kon worden ingeschreven en een forse lijst van sympathisanten ligt gereed om verder te worden „afgewerkt”. Onder één dak zullen we zeker wel komen. En er blijven ook! Dat laatste is een zaak van ons allemaal. Daar zal iedere CDA-er zich voor in moeten zetten. Nu en later. Oirschot, het hart van Brabant, heeft daar een goed begin mee gemaakt. Bedankt mensen voor jullie moeite.

Ben van Eck
secretaris CDA-Oirschot.

CDA ONDER ÉÉN DAK

AR-staatkunde

Bon:

Ik abonneer mij op ARS voor
f 40,- per jaargang
f 28,- per jaargang (lid
Arjos/CDJA, student)

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan:
Dr. A. Kuypersstichting
Antwoordnummer 1904
2500 WB 's-Gravenhage.

Mr. A. M. Donner opent het januarinumnummer van A.R. Staatkunde (het maandblad van de dr. A. Kuypersstichting) met een kritische bijdrage over het vorig najaar gereedgekomen concept program van uitgangspunten van het CDA. Dit program is de komende jaren in de kiesverenigingen en de partij-afdelingen volop in discussie.

Het program is, aldus de heer Donner, niet alleen te lang, het is ook te sterk bepaald door de politieke actualiteit. Het is een ander type program van uitgangspunten dan men tot nu toe in a.r.-kring gewoon was. Want daarin ging het om de vraag: waar staan wij, wie zijn wij, waar komen wij vandaan? En in dit nieuwe program van uitgangspunten staat, aldus de heer Donner, de vraag centraal: waar willen wij naartoe, de vraag ook naar 'een begaanbare weg', zoals de titel luidt van een centraal hoofdstuk in het nieuwe program.

Mr. Donner is bijzonder kritisch gestemd over dit ontwerp. Hij mist een duidelijke opvatting over de taak en plaats van de staat, de overheid, de politiek. Het program lijkt in zijn opvatting aan een verre gaande en juist in deze jaren hoogst gevaarlijke overschatting van de mogelijkheden van staat en politiek, evenals van de mensen tot wie het program zich richt. Een centraal element in de kritiek van de heer Donner is ook zijn stelling, dat getuigenispolitiek, gezindheidspolitiek - hetgeen in dit program van uitgangspunten wordt benadrukt - onhoudbaar zal blijken te zijn, omdat het uitloopt op het heersen over het gedrag en de gewetens van anderen.

In aansluiting hierop schrijft de heer T. Jongasma over de psychologische betekenis van een grondslagdebat. Onze vraag aan de heer Jongasma luidde, hoe mensen de relatie ervaren tussen een persoonlijke geloofsbeleving en het functioneren van een grondslag in een politieke partij, een vakbond, een studentenvereniging etc. Jongasma memoreert in zijn bijdrage de grondslagdiscussie zoals die in de jaren '50 in de reformatorische studenten gezelligheidsvereniging SSR is gevoerd. Daarna tracht hij een parallel te trekken naar de recente CDA-discussies. In SSR ging het destijds om het vinden van een nieuwe weg nadat duidelijk werd dat de vaste vooroorlogse zekerheden niet langer de koers konden bepalen. Ook in het CDA, aldus Jongasma, staan de vragen over de vernieuwing centraal en daarbij de twijfels over kwesties als: gaan er waarden, waar wij aan hechten, verloren, gaan wij wel zorgvuldig genoeg om met datgene wat ons is toevertrouwd?

Vervolgens schrijft prof. dr. W. F. van Stegeren over welzijnsbeleid. Zij gaat in deze bijdrage in op een aantal recente publikaties en stelt daarbij de vraag welke analyse van de welzijnsproblemen gegeven wordt en welke oplossingen worden aangedragen. Centrale aandachtspunten daarin zijn het besef dat welzijnsbeleid geen waarborgen kan bieden voor welzijnsbeleving, en dat een groeiende vervreemding geconstateerd moet worden tussen de burger en de welzijnsinstellingen. Vertrouwde oplossingen hiervoor zijn onder meer een grotere harmonisatie in het welzijnsbeleid en een grotere democratisering. Bij deze discussie plaatst mevrouw Van Stegeren enige kanttekeningen. Een van de vragen die zij daarbij stelt is, of de beleidsmakers wel weten wat mensen als welzijn ervaren. Zij confronteert vervolgens het CDA met de gevolgen van zijn program van uitgangspunten voor het welzijnsbeleid.

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Sleepdienst Broedertrouw n.v.

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT

Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

FIRMA DE REK EN HORSMAN Fabriek van Scheepslieren

DORPSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houweligen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigingswerken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

Schimmelpenninck

V.S.O.P.

Het Rijkse Paken

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3. Tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfschuren en loodsen etc.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF N.V. GEBR. SALVERDA

't HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPE, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%

N.V. Hard- en Zachthout Import Mij.

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-1888

WAG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 6 9 februari 1980

Koningin Juliana en prins Bernhard tijdens het defilé op 30 april

Koningin Juliana doet afstand van kroon

Door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

Hoe moet men de gevoelens van ons volk beschrijven, toen het op donderdagavond 31 januari jl. Koningin Juliana hoorde en zag zeggen, dat zij het besluit genomen had op haar verjaardag terug te treden als koningin? Die gevoelens zijn zoals vanzelf spreekt verschillend geweest. Zoekt men naar iets, dat voor ons allen geldt, dan kan men, meen ik, dit zeggen. Allemaal hadden we in elk geval dit gevoel; nu treedt er iemand terug, die ons zeer vertrouwd geworden is, doordat zij ons het gevoel gaf, dat wij ieder persoonlijk een plaats in haar hart hadden. De Koningin is er in geslaagd ons als volk het gevoel te geven, dat wij allemaal met inbegrip van haarzelf en haar gezin bij elkaar horen, hoe verschillend we denken en leven.

Al laat het terugtreden van de Koningin ons niet onberoerd, voor sentimentaliteit is geen reden. De Koningin en Prins Bernhard blijven, zoals zij het zelf uitdrukte, in ons midden en zij hoopt zich in de toekomst nog enigszins nuttig te maken in onze samenleving. Nu dat hopen wij ook en we zullen blij zijn, wanneer we haar nog vaak in onze steden en dorpen zullen mogen ontmoeten. In de tweede plaats is er alle aanleiding de nieuwe Koningin met verwachting tegemoet te treden. Geen Koning der Nederlanden is op de vervulling van zijn taak zo goed voorbereid en heeft zichzelf zo goed voorbereid als Prinses Beatrix.

Gedachten heeft mij gevraagd een kort artikel te schrijven over de staatsrechtelijke en politieke kant van de troonwisseling. De eerste vraag, die men dan stelt is: wat zegt de Grondwet. Dat is niet veel. De Grondwet kent voor het geval, dat ons bezighoudt, maar één bepaling, die wat cru geformuleerd is: „Afstand van de Kroon heeft ten opzichte van de opvolging hetzelfde gevolg als overlijden” (artikel 15). De bedoeling is duidelijk. Treedt een koning af, dan gelden voor zijn opvolging dezelfde regels als zouden gelden, wanneer hij zou zijn overleden.

De troonopvolger bij afstand is dezelfde als de troonopvolger in geval van overlijden.

De Grondwet zegt niet, dat afstand mogelijk is, maar beschouwt de mogelijkheid als een gegeven. Die mogelijkheid vloeit voort uit het feit, dat de koning een mens is als andere mensen. Ieder mens kan vroeg of laat in omstandigheden komen te verkeren, die hem doen besluiten zijn functie neer te leggen. De verlenging van de levensduur zal die behoefte bij het bereiken van een zekere leeftijd doen toenemen. Daarvan wordt het koningschap niet minder, alleen menselijker. Van de vijf koningen, die Nederland sinds 1814 gehad heeft, hebben er drie afstand gedaan. Koning Willem I was 68 jaar, Koningin Wilhelmina ook 68 jaar, Koningin Juliana zal onder het beding van Jacobus 71 jaar zijn. Is de plaats van het koningschap in ons staatkundig bestel door deze drie abdicaties verzwaakt? Volstrekt niet.

Akte van afstand

Zodra de Koningin op 30 april a.s. de

Prinses Beatrix en prins Claus met hun kinderen prins Willem-Alexander, prins Constantijn (achter) en prins Johan Friso (foto Max Koot)

akte van afstand zal hebben getekend, is Prinses Beatrix koningin. De Grondwet bepaalt (artikel 52), dat de Koning, nadat hij de Regering aanvaard heeft, zodra mogelijk plechtig

beëdigd en ingehuldigd wordt binnen de stad Amsterdam in een openbare en verenigde vergadering der Staten-Generaal. In het geval van Koningin Beatrix zal aan deze bepaling stipt de hand worden gehouden. Het is nog niet gebeurd, dat ambtsaanvaarding en inhuldiging op dezelfde dag plaats vonden. De nieuwe Koningin legt een eed op de

Vervolg op pag. 2

Grondwet

De redactie van *Nederlandse*

**H. R. van Triest
B.V.**

Hoogeveen

**Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.**

**DEZE WEEK
IN WAG:**

Ontwikkelings-
samenwerking pagina 3
Lezers schrijven NG pagina 4 en 5
Anti-Revolutionair
en republikein pagina 5
Overheidssteun
aan bedrijven pagina 6
Het kapitaalverkeer
in ontwikkelingslanden pagina 7
Uit de ARJOS pagina 9 en 12
Van de partij pagina 11

Bij de aflossing van de Koninklijke wacht

Op de verjaardag van prinses Beatrix heeft de Koningin in een zeer sobere en daardoor indrukwekkende bekendmaking mededeling gedaan van haar voornemen op 30 april a.s. haar taak als Koningin neer te leggen.

De dag van deze aankondiging en de dag van haar aftreden zijn door de Koningin stellig met grote zorg uitgekozen. De keuze van beide data brengt immers sterk tot uiting de verbondenheid van de Koningin met haar opvolgster. De wens van prinses Beatrix om haar inhuldiging te doen plaatsvinden op 30 april, brengt tot uitdrukking, dat deze gevoelens van verbondenheid wederzijds zijn. Een op deze wijze aangekondigde en voorgenomen troonwisseling bevestigt treffend de continuïteit van onze constitutionele monarchie.

Bij een gelegenheid als deze kan men zich afvragen, waarin het geheim van de bestendigheid van onze monarchie is gelegen. Naar mijn mening heeft Koningin Juliana in haar regeerperiode een persoonlijke en belangwekkende bijdrage aan die bestendigheid geleverd.

Zij kende haar rechten en haar plichten als constitutioneel vorstin bij uitnemendheid. Tegelijkertijd was zij zich scherp bewust van de politieke beperkingen, die tot het wezen van de constitutionele monarchie behoren. Daarenboven heeft Koningin Juliana meer dan welk ander staatshoofd ook en meer dan velen onzer altijd een open oog gehad voor diep ingrijpende maatschappelijke veranderingen, die zich telkens weer in onze samenleving bezig zijn te voltrekken.

In haar regeerperiode zijn vele instituten en gezagsstructuren op de tocht komen te staan, omdat zij zich niet tijdig wisten aan te passen aan nieuwe inzichten en verhoudingen in onze samenleving. Dat is echter niet het geval met onze constitutionele monarchie. Dit is mijns inziens vooral te danken aan de wijze waarop Koningin Juliana haar taak heeft vervuld.

Hierin ligt ook de verklaring, dat in ons land bij de overgrote meerderheid van ons volk niet de geringste behoefte bestaat om onze staatsvorm – monarchie of republiek – ter discussie te stellen.

Naar antirevolutionair inzicht dient geen enkele staatsvorm als de enig bruikbare te worden aangemerkt. In de

Door mr. B. W. Biesheuvel

A.R.P. heeft echter vanouds de opvatting bestaan, dat het aan de Grondwet gebonden koningschap, zoals zich dat uit de Republiek van de 16e eeuw heeft ontwikkeld, voor ons land de meest geschikte regeringsvorm is.

Groen van Prinsterer heeft het geheim, de kracht en de bestendigheid van onze constitutionele monarchie eens heel raak getypeerd: „In Nederland is het Koningschap meer dan elders republikeins”.

In de afgelopen dagen heb ik vaak de vraag horen stellen, of er met de komst van de nieuwe koningin iets gaat veranderen. Evenals in 1948 zal dat in 1980 met de komst van een nieuwe generatie zeker het geval zijn. Prinses Beatrix heeft een eigen stijl en een eigen persoonlijkheid, hetgeen in haar optreden stellig zal blijken. Een troonwisseling heeft echter geen invloed op het instituut van de constitutionele monarchie, als een aan de Grondwet gebonden Koningschap. Daarin zal niets veranderen. Er ligt juist een waarborg voor continuïteit in besloten.

Er is alle reden onze nieuwe Koningin straks ook in dit opzicht onze steun en ons vertrouwen te schenken.

CDA ONDER ÉÉN DAK

Tussenstand: 3498 nieuwe leden hebben zich bij ons aangesloten op weg naar de fusie.

Met uw inzet worden het er nog meer.

Opgave van een nieuw lid *

naam:

adres:

woonplaats:

postcode:

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

IN OGENSCHOUW

Afghanistan, Sacharov en de emoties

De Russische inval in Afghanistan heeft de Amerikaanse regering genoopt tot een heel scala van politieke en economische maatregelen, variërend van een dreigende boycot van de Olympische Spelen in Moskou tot een toenadering tot China en wapenhulp aan Pakistan. Een van de eerste maatregelen die president Carter echter nam was het verzoek tot stopzetting van het debat in de Amerikaanse senaat over het tweede akkoord ter beperking van de strategische kernwapens SALT II. Dit akkoord werd in juni van het afgelopen jaar door de presidenten Carter en Brezjnev in Wenen ondertekend, maar het wacht nog altijd de goedkeuring van de Amerikaanse senaat – overigens ook van het Russische parlement – maar dat is minder problematisch.

Nu lagen de verhoudingen in de

Amerikaanse senaat al niet zodanig dat een goedkeuring met een meerderheid van tweederden gemakkelijk haalbaar was. Was er voor het eerste SALT-akkoord nog een over grote meerderheid, de laatste jaren is de stemming in de Verenigde Staten niet onverdeeld gunstig voor afspraken met de Sovjetunie. Daaraan zijn de activiteiten van de Russen in verschillende delen van de wereld niet vreemd. De bemoeienis met Angola, Somalië, Ethiopië en Zuid-Jemen had al zo de nodige aarzelingen gewekt. Daar kwamen de regelmatige berichten over slechte behandeling van dissidenten nog eens bij.

Stroomversnelling

De Russische inval in Afghanistan en de recente verbanning van Sacharov hebben deze ontwikkeling in een stroomversnelling gebracht. De anti

Sovjet golven gaan momenteel hoog in de Verenigde Staten. Hieraan dankt de Amerikaanse president zelfs de opleving van zijn populariteit en waarschijnlijk zelfs zijn herverkiezing in november.

Hierdoor dreigt het gevaar dat ook SALT ondergespoeld wordt. In de Verenigde Staten begint een zo grote vijandigheid te groeien jegens de Sovjetunie dat ook de goede kanten van de ontspanningspolitiek van de afgelopen jaren overboord dreigen te worden gezet. Op de Russische inval in Afghanistan is Amerikaanse steun aan Pakistan en toenadering tot China een voor de hand liggende reactie. Op de verbanning van Sacharov lijkt een boycot van de Olympische Spelen in Moskou onontkoombaar. De eerste reactie op de Russische interventie in Afghanistan was stopzetting van de ratificeringsprocedure van SALT II. Op zichzelf een begrijpelijke daad, maar dat mag niet betekenen dat van uitstel afstel komt. Bij SALT gaat het om strategische kernwapens die met elkaar de wereld vele malen kunnen vernietigen. Ze vormen de uiterste grens van een confrontatie tussen Oost en West en de wereld mag zich gelukkig prijzen dat Washington en Moskou het er over eens zijn, dat de arsenalen met dergelijke wapens niet onbeperkt moeten groeien. „Wanneer de ontspanning vervaagt, dan neemt de noodzaak van wapenbeheersing toe”, schreef de voormalige SALT-onderhandelaar Paul Warnke een dezer dagen. „Ontspanning moet

het uiteindelijke doel van het beleid zijn. Maar beheersing van de strategische kernwapens is een onmiddellijke noodzaak”.

Overheersen

Het gevaar dreigt altijd weer dat emoties de politiek gaan overheersen. Dat gebeurt in de reacties van de mensen die nu roepen om harde maatregelen tegen de oprukkende communisten en het verbreken van alle relaties met hen. Dat gebeurt evenzeer bij degenen die zich de verworven zekerheid niet willen laten ontnemen dat de Sovjetunie in feite een defensieve mogendheid is en nu met meer nadruk dan ooit wijzen op de verwerpelijke praktijken die de Amerikanen er enkele jaren geleden op na hielden. Alsof het kwaad van de een het kwaad van de ander goedmaakt!

Het is duidelijk dat op de Russische acties in Afghanistan en op de maatregelen tegen de dissidenten in de Sovjetunie, duidelijke antwoorden moeten komen van het Westen. Alleen al aan de bevolking van Afghanistan en aan de andersdenkenden in de Sovjetunie is het Westen dat verplicht.

Maar de reacties moeten gegeven worden op het niveau van de daden van de tegenpartij. Met opschorting van de SALT-besprekingen schiet geen Afghaan of dissident iets op. Afbreken van onderhandelingen op een terrein waar duidelijk sprake is van

gemeenschappelijke belangen, namelijk de overleving en de beperkte economische mogelijkheden van beide grote mogendheden, zal de sfeer tussen Oost en West op den duur onnodig doen verslechteren.

Confrontatie

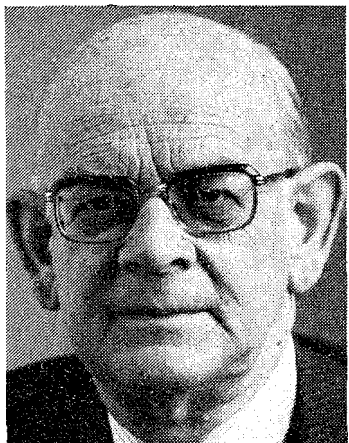
Het is daarom te hopen dat het debat over het tweede SALT-akkoord in de Amerikaanse senaat binnen afzienbare tijd weer op gang komt. Verder is te wensen dat de landen van West-Europa samen met de Verenigde Staten de Sovjetunie en haar bondgenoten duidelijk maken dat veroordeling van bepaalde maatregelen wel tot tegenmaatregelen leidt, maar niet een totale confrontatie tot gevolg hoeft te hebben. Daarom is het van belang dat West-Europa zowel bij de besprekingen over troepenbeperkingen in Wenen, bij de ontwapeningsbesprekingen in Genève, het komend najaar bij de Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking in Madrid, als ook bij het NAVO-overleg ter begeleiding van de besprekingen over een derde SALT-akkoord, blijft aansturen op een hervatting van het ontspanningsproces, zonder dat dit de afkeuring van het Russische optreden tegen Afghanistan en de dissidenten teniet doet. Een dergelijke opstelling vergt een uiterst rationele doordenking van politieke doeleinden en middelen en het opzij zetten van versluiserende emoties.

H.A.

Koningin Juliana doet afstand van de kroon

Vervolg op pag. 1

Grondwet af. De voorzitter van de verenigde vergadering van de Staten-Generaal – te weten de voorzitter van de Eerste Kamer – beantwoordt de eed van de Koningin met een piechtige verklaring, dat de volksvertegenwoordiging haar ontvangt en inhuldigt in naam van het Nederlandse volk. Hij en elk van de leden van de Staten-Generaal beëdigen of bevestigen die verklaring elk persoonlijk. De eed van de nieuwe koningin en de verklaring van de leden van de Staten-Generaal zijn symbolisch de aanduiding van het aangaan van een verbond tussen de nieuwe vorstin en haar volk.

richting, doordat zij afstand gelijk stelt met overliden. Die gelijkstelling maakt duidelijk, dat het hier gaat om een persoonlijke daad van de koning, die nochtans zonder ministerieel contraseign rechtsgevolg heeft. Natuurlijk ligt het in een staatkundig bestel als het onze voor de hand, dat de koning met de minister-president over zijn voornemen overleg pleegt en met diens gevoelens ernstig rekening houdt. Maar de instemming van de minister-president of van de ministerraad heeft hij niet nodig. Over de verdiensten van Koningin Juliana zal nog veel geschreven worden, maar daarvoor is het nog niet de tijd. Wel is het nu reeds passend er op te wijzen, dat zij de ontwikkeling naar een volledig democratisch functionerend koningschap heeft bevorderd en voltooid. Er is alle reden voor de verwachting, dat het onder Koningin Beatrix niet anders zal zijn.

Politieke betekenis

Politieke betekenis heeft de troonwisseling niet. Alle organen van het koninkrijk hier en in de Antillen werken na de abdicatie voort op dezelfde wijze als daarvoor. De afstand van de kroon valt niet onder de ministeriële verantwoordelijkheid. Dat vloeit uit het wezen van de zaak voort. Iedere burger kan, welke functie hij moge bekleden, die op het tijdstip, dat hij dat verantwoord acht, neerleggen. Men kan de koning dat recht niet onthouden. In de tweede plaats kan de ministeriële verantwoordelijkheid in dit geval praktisch niet functioneren. Men kan zich toch niet voorstellen, dat de Staten-Generaal in geval van afstand zou uitspreken, dat het kabinet die had moeten beletten? Tenslotte, ook de tekst van de Grondwet wijst in deze

Stabilisering van de onafhankelijkheid van de Derde Wereld

Kanttekeningen bij een debat

Los van de verhitte kernwapenproblematiek heeft de instabiliteit van met name de Derde Wereld de na-oorlogse betrekkingen tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten steeds meer bemoeilijkt. Praat men over Détente en koude oorlog dan valt aan dit symptoom evenwel niet voorbij te gaan. Terwijl directe en indirecte confrontaties binnen Europa het risico van zelfvernietiging met zich mee zullen blijven dragen, kunnen de tegenstellingen tussen Oost en West met minder gevaar voor escalatie een uitweg vinden via een krachtmeting in derde landen. Daarom wordt, door in de militair psychologische confrontatie zo min mogelijk toe te geven, elders in de wereld getracht ten koste van de positie van de tegenstander de eigen invloed zoveel mogelijk veilig te stellen c.q. te vergroten. Vandaar het belang de winstpunten van de Sovjet-Unie en tegelijkertijd de tegenslagen van Amerika op dit gebied niet te onderschatten.

Dreiging

De dreiging van nog meer moeilijkheden voor de Verenigde Staten buiten de traditionele invloedssferen om, lijken thans groter dan ooit; de ervaringen in Vietnam, Iran en de onzekerheid met betrekking tot de stabiliteit van de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Saoedi Arabië, tonen dit op overduidelijke wijze aan. Ook moeten de problemen in Zwart-Afrika, Latijns-Amerika, alsmede tal van separatistische bewegingen in verschillende landen hierbij betrokken worden. Een evenmin te verwaarlozen factor vormt het vermogen van de Sovjet-Unie om militairen elders in de wereld in te

zetten. Het laatste patroon in de Russische militaire scheepsbouw doet verder vermoeden dat de Sovjet-Unie erop uit is de kracht van haar marine uit te breiden. Het gaat hier niet om een voorbereiding voor grote zeeslagen alswel om de Sovjet-macht in de minder ontwikkelde delen van deze wereld te tonen. Het blijft hier niet bij, maar het vermoeden bestaat dat de Russen tevens bezig zijn met de aanleg van luchtmacht- en marinebases ver over zee. Dit alles lijkt erop te wijzen dat Rusland ernaar streeft de Amerikaanse kracht op dit gebied tenminste te evenaren.

Krachtspiraal

Derhalve ook hier een krachtspiraal naar omhoog. Het behoort dan ook nauwelijks betoog dat een door ieder weldenkend mens gewenst ontspanningsproces tussen Oost en West veel verder gaat dan de verhoudingen in Europa alleen. Een blinde fixatie uitsluitend hierop kan daarom slechts in beperkte mate bijdragen aan onze oprechte wens naar mondiale vrede en veiligheid. Wat betreft dit laatste zou het te gemakkelijk zijn de groeiende Sovjet-wapenhulp en de inzet van de Cubaans troepen uitsluitend als een soort „verraad” aan het ontspanningsproces te beschouwen. Het gaat er nl. om een onderscheid te maken tussen aspecten van de Détente waarover tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie wel overeenstemming is bereikt en die waarbij dat nog niet het geval is geweest. Het betreft hier een Détente die er in feite nooit is geweest, wat tot gevolg heeft dat partijen langs elkaar heen blijven praten. Het zou derhalve onjuist zijn de toegenomen Sovjet-drang om in de problemen van met name de Derde Wereld te interveniëren als onderdeel van het militaire evenwicht tussen Oost en West te behandelen en daarmee een extra hypotheek op bijv. de SALT-gesprekken te leggen. Het verdient daarom de voorkeur deze problematiek op een ander niveau in te schakelen en de vraagstukken die het Sovjet-gedrag ontwerpt afzonderlijk te analyseren. Hierbij zouden spelregels

door
H. Gualthérie van Weezel

moeten worden vastgesteld voor de Amerikaanse en Russische „competentie” in instabiele delen van de wereld. De eerste aanzet hiertoe is een onopgemerkt gesprek geweest tussen de grootmachten in Mexico, waar wapenleveranties aan Latijns-Amerika besproken zijn. Op basis van het bovenstaande gaan er thans weer stemmen op om de invloedssfeer van de NAVO uit te breiden tot die gebieden die van essentieel belang zijn voor de strategische en economische belangen van haar leden. Gedacht moet hierbij worden aan de Arabische Golfstaten en Zuidelijk Afrika. Het is echter de vraag of een dergelijke uitbreiding de geïnstitutionaliseerde tegenstellingen tussen NAVO en Warschau-pact nog niet meer zou vergroten. Bovendien zou het voor de Sovjet-Unie een alibi kunnen zijn nieuwe invloedssferen te creëren. Veeleer ligt de kracht in een westerse en in het bijzonder Europese bijdrage ter stabilisering van de onafhankelijkheid van de Derde Wereld, op basis van de verbetering van de sociaal-economische en juridische positie van de bevolking van die landen.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Zonder last of ruggespraak

De regering heeft de suggestie een zgn. consultatief referendum over het gebruik van kernenergie te houden afgewezen. Dat is een juiste standpuntbepaling. Terecht merkt de regering op dat zulk een referendum de problemen voor de volksvertegenwoordiging niet zou oplossen, omdat deze op grond van haar eigen verantwoordelijkheid een besluit dient te nemen, en een referendum niet anders dan consultatief, d.w.z. adviserend, kan zijn. Onze constitutie heeft zeer bewust niet voor het middel van het referendum gekozen. Ons staatkundig bestel kent de volksvertegenwoordiger die zonder last of ruggespraak zijn standpunt bepaalt. De partij die hem op de kandidatenlijst heeft geplaatst mag hem geen instructies geven. Dan gaat het ook niet aan soortgelijke instructies op een verkapte wijze via een consultatief referendum in te voeren. Bovendien, indien een referendum zou worden gehouden over het gebruik van kernenergie, dan zijn er nog wel een aantal andere terreinen te vinden waarop het eveneens toepassing zou kunnen vinden. Wetgeving en besluitvorming bij referendum is mogelijk: Zwitserland bewijst het. Indien men bij ons meer in die richting zou willen gaan, dan dient dit te geschieden via de daarvoor aangewezen weg: wijziging van de constitutie. Wij zijn daar geen voorstander van, maar het gaat in ieder geval niet aan ons grondwettelijk bestel te ondermijnen door het introduceren van een –

misleidend genoemd – consultatief referendum. Dat zou immers iedere volksvertegenwoordiger in een spanningsverhouding kunnen brengen met datgene waartoe hij zich onder ede of bij belofte heeft verplicht: het handelen zonder last of ruggespraak.

Dankbaarheid

Bij alle gevoelens die men kan hebben naar aanleiding van de aankondiging door Koningin Juliana dat zij haar ambt op 30 april zal neerleggen, overheerst de dankbaarheid. Dankbaarheid voor de wijze waarop zij gedurende ruim 32 jaar dat ambt heeft vervuld. Deze wijze van taakvervulling is waarschijnlijk alleen maar mogelijk als men het ambt van staatshoofd ziet als iets waartoe men geroepen is. Van die zienswijze gaf koningin Juliana reeds blijk toen zij bij haar inhuldiging zei „Wie ben ik dat ik dit doen mag?” En van die zienswijze is zij blijven uitgaan gedurende haar hele regeringsperiode, ook wanneer dit haar grote persoonlijke offers kostte. Juist door die taakopvatting heeft zij in een periode van grote veranderingen een stabiliserend element kunnen zijn in onze nationale samenleving. Het feit dat prinses Beatrix herhaaldelijk blijk heeft gegeven dat ook zij haar toekomstige taak ziet als een roeping en opgave doet ons met groot vertrouwen het moment tegemoet zien waarop zij de kroon zal aanvaarden. Het zal wel even wennen zijn, voor haar en voor ons; maar wij doen haar het meeste recht – en onszelf waarschijnlijk het meeste plezier – indien wij haar

NO COMMENTAAR

tegemoetreden als een persoon met een eigen geaardheid en met eigen inzichten; niet in de eerste plaats dus als de opvolgster van haar moeder maar als de nieuwe koningin.

Geprangd Noorden

De nu vrijwel onvermijdelijke sluiting van OKTO en de daaruit voortvloeiende ontslagen heeft eens te meer de noodzaak van structurele oplossingen onderlijnd. Het gaat niet aan niet-levenskrachtige bedrijven kunstmatig in leven te houden, ook al kan dat als tijdelijke maatregel in afwachting van meer permanente oplossingen gerechtvaardigd zijn. Indien de kunstmatige beademing niet tot het gewenste resultaat leidt en zelf permanent dreigt te worden, dient deze vorm van behandeling te worden gestopt. Het is dit feit dat een kamermeerderheid – zij het met de grootste mogelijke tegenzin – heeft geaccepteerd. Maar het feit dat meer permanente oplossingen zich niet aftekenen, maakt het begrijpelijk dat in het Noorden de wanhoop heeft toegeslagen, er toe leidend dat het provinciaal bestuur in Groningen de werkzaamheden opschortte. Juist in

het Noorden, waar de werkloosheid toch al onevenredig groot is, kan men bijna geen nieuwe ontslagen meer verwerken. De regering lijkt zich dit te realiseren maar kan ook geen oplossingen op korte termijn in het vooruitzicht stellen. En versnelling van reeds eerder aangekondigde overplaatsingen van rijksinstellingen levert weer andere problemen op. Toch mogen we niet bij de pakken gaan neerzitten en moeten we met alle inventiviteit naar nieuwe formules zoeken. Het Noorden heeft daar recht op.

Onbegrijpelijk

De vertegenwoordiger van de twaalf NAVO-landen die deelnemen aan de onderhandelingen over troepenreducties in Wenen heeft bij de aanvang van de nieuwe gespreksronde gezegd dat hij weinig hoop heeft op resultaat, aangezien de atmosfeer grondig bedorven is door het Russische optreden in Afghanistan. Indien zijn uitlatingen juist zijn weergegeven, dan geven ze wel aanleiding tot bezorgdheid. Geen mens zal ontkennen dat de spanningen sinds het Russische ingrijpen in Afghanistan sterk zijn opgelopen. Maar indien ooit, dan is juist in zulk een periode van toegenomen spanning, sterk behoefte aan wapenbeheersing. Het is door velen onderstreept dat, welke maatregelen ook overigens jens de Sovjet-Unie mogen worden genomen, er naar moet worden gestreefd het ontwapeningsgesprek op gang te houden. Of de Sovjet-Unie dat wil, gezien die andere maatregelen, is iets wat we zullen moeten afwachten, maar onzerzijds dient

alles gedaan te worden om deze lijn open te houden. In dat licht is het onbegrijpelijk dat de NAVO-woordvoerder door zijn woordkeuze ertoe heeft bijgedragen die gesprekslijn af te stoppen.

Schrijnend

Veel verbannen Oosteuropese dissidenten wordt, als zij eenmaal in het Westen zijn, verweten dat zij zo weinig constructieve ideeën hebben over de oplossing van de wereldproblemen en zo ongenueanceerd Anti-Russisch zijn. In één van zijn laatste interviews heeft Sacharow gezegd dat de Russische dissidenten voor de oplossing van die problemen geen enkele verantwoordelijkheid dragen. Hun enige en onmiddellijke verantwoordelijkheid is het protesteren tegen het verstikkende klimaat in de Sovjetunie. Dit citaat geeft wellicht de verklaring waarom de Russische autoriteiten de laatste jaren minder moeite hebben met het naar het buitenland laten gaan van bekende dissidenten. Deze verliezen daar al snel hun horzelfunctie. Na enige maanden vinden zij daar alleen nog maar gehoor bij een stel haviken. En dat zou ook wel eens kunnen verklaren waarom Sacharow de voorkeur heeft gegeven aan verbanning naar Gorki boven uitzetting naar het Westen. Zelfs monddood in Gorki waar hij beter datgene verricht wat hij als zijn eerste verantwoordelijkheid beschouwt, dan wanneer hij beschikt over alle media van het Westen. Dat bewijst de grote persoonlijke moed van Sacharow, maar schrijnend is het wel.

Structuren in wereldeconomie moeten worden veranderd

Een gesprek met minister J. de Koning

Woensdagavond jl. werd in een CDA-uitzending een interview met de minister van ontwikkelingssamenwerking drs. J. de Koning uitgezonden. Onderstaand vindt u de tekst van dit interview afgedrukt.

Rol prins Claus

Vraag 1: *Mijnheer De Koning, op 30 april krijgen wij in Nederland een nieuwe koningin. Haar echtgenoot, prins Claus, verricht belangrijk werk op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, uw portefeuille. Denkt u dat de prins dit werk kan voortzetten, na 30 april?*
De Koning: „Ik hoop van wel. Ik geloof dat de prins als speciaal adviseur voor ontwikkelingssamenwerking een belangrijke bijdrage kan leveren aan de uitvoering van dat ontwikkelingsbeleid en ik denk dat hij dat na 30 april zal willen blijven doen en dat hij het ook zal kunnen. Ik zal in ieder geval erg mijn best doen om de zaken zo te regelen dat het hem mogelijk blijft als speciaal adviseur werkzaam te blijven.”

Handhaving peil Nederlandse hulp

Vraag 2: *Een actuele zorg ook voor het kabinet Van Agt zijn de grote economische problemen, de internationale ontwikkeling om ons heen. Er zijn rijke landen waar Nederland nog steeds toe behoort. Wat is nu het effect eigenlijk daarvan op de arme landen?*
De Koning: „Het effect op de arme landen is inderdaad veel ernstiger dan het effect op Nederland, al onderschat ik het laatste niet. Maar de arme landen hebben nu minder weerstand tegen dit soort aantastingen van hun economisch bestel. De hoge kosten van met name energie en de daardoor toenemende inflatie treft de arme landen veel meer dan de rijke landen. Ze komen in moeilijkheden met het betalen van hun noodzakelijke import, omdat er teveel geld besteed moet worden voor olie-importen. Dat

betekent dat ze in de meest noodzakelijke levensbehoeften vaak niet meer kunnen voorzien. En dat betekent ook dat wij in onze hulpverlening daarmee rekening moeten houden en in ieder geval moeten proberen om die hulp dan niet te laten verminderen op grond van onze eigen moeilijkheden. Er zou meer dan voldoende reden zijn om de hulp te doen vermeerderen.”

Vraag 3: *Komt u in het kabinet niet in moeten door de noodzaak van verdere matiging van rijksuitgaven en van particuliere inkomens? De afspraak van het begin af aan was dat er niet bezuinigd zou worden op ontwikkelingssamenwerking. Houdt u daaraan vast?*

De Koning: „Ja, die afspraak blijft onveranderd. Aan het begin van deze kabinetsperiode is afgesproken dat voor ontwikkelingssamenwerking ten minste 1½% van het netto nationaal-inkomen, zeg maar van wat we met z'n allen verdienen, beschikbaar zou zijn en die afspraak moet natuurlijk gehandhaafd worden. Ook gelet op datgene wat ik net zei, dat voor de arme landen de positie nog veel moeilijker is dan voor de rijke landen.”

Prioriteitenperiode 1981-1985

Vraag 4: *In CDA-verband wordt op het ogenblik hard gewerkt aan een nieuw programma om de verliezingen van 1981 in te gaan. Wat moeten nu volgens u de prioriteiten zijn in dat programma op uw terrein, het gebied van de ontwikkelingssamenwerking?*
De Koning: „Ik denk dat er twee dingen centraal moeten staan. In de

eerste plaats dat wij onze hulpinspanning niet verslappen. Dat betekent dat het bedrag, het percentage van het nationaal-inkomen wat voor ontwikkelingshulp beschikbaar is niet mag verminderen. In de tweede plaats is denk ik van groot belang, dat wij daarin duidelijk vastleggen dat wij verandering willen in de structuur van de wereldeconomie. Abraham Kuyper heeft destijds gezegd: er is architectonische kritiek nodig op het gebouw van de maatschappij. Dat gold voor de Nederlandse samenleving. Ik denk dat je met tenminste evenveel recht kunt zeggen dat er architectonische kritiek nodig is op het gebouw van de wereldmaatschappij. De wereldeconomie steekt zo in elkaar, dat de rijken voortdurend rijker gaan worden en de armen, arm blijven en vaak zelfs voortdurend armer worden. Er zal dus een verandering moeten komen in de structuur van de economie die het mogelijk maakt, dat arme landen meer kansen krijgen, meer mogelijkheden krijgen om hun eigen brood te verdienen, want daar gaat het om.”

Betere prijzen

Vraag 5: *Vindt u ook dat wij betere prijzen moeten gaan betalen voor hun producten?*
De Koning: „Betere prijzen voor hun producten, meer verwerking van hun grondstoffen in hun eigen landen, uitbreiding van werkgelegenheid in die landen. Wij maken ons terecht veel zorgen over onze werkloosheid van zeg 5%. In die landen is 30 à 40% werkloosheid doodnormaal. Dat zijn zaken waarin wij niet kunnen berusten en daarvoor is er verandering in de structuur van de economie nodig. En ik geloof dat wij op die structurele vraagstukken de nadruk moeten leggen. Dat uiteindelijk de bedoeling is niet dat mensen eeuwig van hulp afhankelijk blijven, maar dat mensen de mogelijkheid krijgen door eigen produktie, door eigen handel een eigen boterham te verdienen.”

Mensenrechten

Vraag 6: *Een andere ontwikkeling in de tachtiger jaren betreft de gevolgen die op ons afkomen door bijvoorbeeld de omwenteling in Iran en de zaak Afghanistan. Wat is het gevolg daarvan voor de ontwikkelingslanden?*

De Koning: „Je ziet dat er in de wereld ontwikkelingen gaande zijn. Dat uit zich in Iran, dat uit zich in Afghanistan, maar dat kan zich ook uiten op andere plaatsen, waarbij de Oost-West verhouding, de gespannen verhouding tussen Oost en West z'n weerslag krijgt op ontwikkelingslanden. Dat kan bijvoorbeeld tot gevolg hebben dat er nu ook een bewapeningswedloop ontbrandt tussen Pakistan en India. Welnu in onze zorg voor vrede en veiligheid hebben we niet alleen te maken met West-Europa. Dat moet een wereldwijde zorg zijn en we moeten dus doen wat in ons vermogen ligt om dit soort verkeerde ontwikkelingen te voorkomen of af te remmen. In de tweede plaats zie je dat de mensenrechten overal ter wereld gelukkig steeds meer in discussie komen. Ik denk dat met name christen-democraten een scherp oog moeten hebben voor situaties waarin de mensenrechten bedreigd gaan worden. En dan niet alleen de klassieke mensenrechten, bijv. de kwestie van het niet gevangen nemen van mensen, het niet martelen van mensen, het niet doodschieten van mensen enz., maar óók de sociaal-economische mensenrechten.

En nu zit ik weer op het terrein van de ontwikkelingssamenwerking. Ontwikkelingssamenwerking bedoelt om een situatie in de wereld te scheppen waarin de mens tot zijn recht kan komen in alle facetten van zijn bestaan, ook in de sociaal-economische facetten.

Wereldstructuren

Vraag 7: *Kan Nederland in internationaal verband daar méér aan doen dan we in de afgelopen jaren hebben gedaan?*
De Koning: „Ik denk dat wij er meer aan kunnen doen. Wij kunnen dat doen door onbekrompen hulp ter beschikking te stellen. Door bereid te zijn die ontwikkelingsinspanning van de Derde wereld ook langdurig voort te zetten. Ik denk ook dat we er meer aan kunnen doen door meer oog te hebben voor die fouten die er zitten in de structuren van de wereldsamenleving. En ons in te zetten om in internationaal verband die structuren te veranderen. Wij zullen dat maar heel zelden kunnen doen „op ons eentje”, alleen als Nederland. Ik denk dat we wel grote mogelijkheden hebben in het kader van de EEG, in het kader van de Westelijke landen en in het kader van de Verenigde Naties. En ik denk dat een kenmerk moet zijn van christen-democratische politiek, óók van christen-democratische buitenlandse politiek, van christen-democratische ontwikkelingspolitiek, dat we proberen die internationale samenleving méér te beïnvloeden.”

Opheldering en commentaar gevraagd

Met genoegen heb ik de verklaring van de vier partijvoorzitters, van CDA, AR, CHU en KVP, over het kernwapendebat gelezen. Het is echter nodig dat er ook meer helderheid komt over de vraag, waarom de CDA-fractie niet met een eigen motie gekomen is. Kort voor het kamerdebat heb ik een brief geschreven naar de defensie-commissie van het CDA met de volgende strekking. Om de onduidelijkheid over de besluiten van „Brussel” weg te nemen geef ik u dringend in overweging om tot een uitspraak te komen die door een zo groot mogelijke meerderheid ondersteund kan worden over de zaak zelve van kernbepanning.

Deze uitspraak moet dan twee elementen bevatten, a. onze vredeswil door terugdringing van de bewapeningswedloop. b. onze trouw aan het NAVO-bondgenootschap. In een verklaring van regering en/of parlement zou uitgesproken moeten worden:

- Nederland is diep overtuigd van de heilloze weg van voortschrijdende bewapening.
- Nederland wil trouw blijven aan het NAVO-bondgenootschap
- Nederland deelt de grote zorg van het bondgenootschap, dat er momenteel in Europa een gevaarlijke dreiging is van het Warschau-pact door de fabricage en plaatsing van SS 20 raketten met meervoudige kernladingen en de Backfire bommenwerpers.

d. Nederland acht het echter in het belang van ontspanning en co-existentie nu niet verantwoord om medewerking te verlenen aan verdergaande uitbreiding van deze gruwelijke vernietigingswapens. Nederland wil zo spoedig mogelijk vaststellen of het Warschau-pact bereid is de dreiging van de eerdergenoemde wapens weg te nemen, alvorens zelf medewerking te verlenen aan plaatsing van nieuwe wapens op haar grondgebied.

e. Nederland doet derhalve een dringend beroep op de Sowjet Unie de productie van SS 20 raketten en Backfire bommenwerpers te staken en bereidheid te tonen deze wapens volledig te liquideren.

Ik weet niet of mijn brief onder de ongetwijfeld vele brieven in die spannende dagen niet is ondergesneeuwd, maar zou nu toch graag antwoord willen hebben, waarom niet met een dergelijke motie getracht is om de partij-politieke elementen te verwoorden in het belang van de zaak zelve.

Nu ik toch schrijf zou ik ook graag uw oordeel horen over de volgende ontwikkelingen.

a. Iran

Als in de Westerse politiek centraal staat, en zeker in de politiek van een christelijke partij, dat wij willen opkomen voor gerechtigheid en vrede, moeten wij dan niet toejuichen als er in het kader van de Verenigde Naties een objectief onderzoek ingesteld gaat worden naar de regeerperiode van de sjah? De toegepaste middelen, om zo'n onderzoek af te dwingen zijn fout, maar het volk van Iran, maar ook de wereld opinie, heeft recht op zo'n onderzoek.

b. Afghanistan.

Uitgaande van het grote onrecht, dat het volk van Afghanistan thans wordt

LEZERS SCHRIJVEN

aangedaan door de Sowjet Unie zou ook hier verlangd moeten worden, dat in het kader van de Verenigde Naties een nauwkeurig onderzoek ingesteld wordt naar de juiste toedracht van de interventie door de S.U. In het kader van morele pressie tegen dit onrecht en uit solidariteit met de Afghaanse bevolking, kan er geen sprake zijn van Olympische Spelen in Moskou. Het is zelfs de vraag of Rusland niet uitgesloten zou moeten worden, als de spelen elders georganiseerd zouden worden.

c. CDA

Het CDA dreigt een partij te zijn, waar christenen zich samen beraden op de actuele werkelijkheid. Het CDA-congres in Dronten was misschien qua sfeer teleurstellend, de aangenomen moties waren goed. Jammer dat deze niet in het kamerdebat hun rol gespeeld hebben. Binnen het CDA moet een redelijke pluriformiteit mogelijk zijn, anders moet men komen tot een scheiding der geesten. Dit zou, ook gezien in het kader van de oecumenische ontwikkelingen, bijzonder jammer zijn. Geduldig volharden in een voortdurend appél op de diepste motieven van de christelijke roeping is mijns inziens nodig.

Ede

H. Slurink

Ben je wel vijftig?

De mensen van de ARJOS zijn volhouders. Een felicitatie waard! In Nederl. Gedachten van 28 okt. 1961 en 1 nov. 1961 is gewezen op de leeftijdsvergissing van de toen reeds 63-jarige ARJOS. De clubs hebben bestaan onder verschillende namen en zijn nu 81 jaar oud.

Het is de ARJOS niet aan te zien, hij lijkt inderdaad pas 50 jaar. Geen grijs haartje te bekennen op de flink bedoste schedel. De leeftijdsvergissing heeft bij het bestuur blijkbaar geen parten gespeeld. Echter nu alle redevoeringen en loftuitingen gespuid zijn, moet de ARJOS weer even nuchter worden. Daarom enkele data met gegevens.

1898 Alle propagandacclubs van de AR-richting verenigen zich in een landelijke bond.

1920 Het eerste nummer van „Nederland en Oranje”, het officiële orgaan van de Bond van A.R. Propagandacclubs, komt uit.

1923 De bond wordt opgeheven en tegelijkertijd wordt opgericht het verband van A. R. Propagandacclubs (ARPC).

1929 Oprichting van de ARJA, de Anti Revolutionaire Jongeren Actie.

1940 Verschijning van het eerste nummer van Nederl. Gedachten, het officiële orgaan ten dienste van de A.R. Partij, haar Propaganda- en haar Jongeren Studieclubs. De eerste jaargang liep van aug. '40 tot april 1941.

1940 In november van dat jaar vindt de fusie plaats van de propagandacclubs en de studieclubs (ARPC en ARJA). De beide clubs hebben de zelfstandigheid van hun landelijke organisaties opgeheven. De fusievergadering vond plaats in Utrecht.

1941 In april wordt alles op last van de bezetter stilgelegd.

1945 In november dringt de A.R. Partij aan, de in april 1941 stilgelegde activiteiten van de propaganda- en de studieclubs weer op te vatten. De

organisatiegedachten werd op 't vuur gezet en langzamerhand kreeg het A. R. Jongerenwerk weer bodem onder de voeten en leefde (herleefde verder: nu onder de naam ARJOS).

Zoals blijkt is er geen heroprichting van de ARJA geweest en ook geen heroprichting van de ARPC. De gefuseerde clubs ARJA en ARPC, die tijdens de oorlog een té kort tijdsbestek hebben gehad om veel actie te voeren, zijn als zodanig na de oorlog, vernieuwd en met veel nieuwe leden, weer aan de slag gegaan onder de ARJOS-naam.

Ongeveer in 1935-1936, dus ruim vóór de fusie, leefde bij sommige leden van de ARJA en de ARPC over en weer de gedachte, dat de ARJA de denkers en de studiekoppen voortbracht en de ARPC de houthakkers en de waterputters. Bij de fusie is deze kunstmatige discriminatie geheel overboord gegooid en zijn de beide organisaties, na veel besprekingen, landelijk ineengesmolten. De publicaties van de ARJOS geven geen aanleiding te veronderstellen, dat hij voor die oude ARJA-gedachte gekozen heeft. Integendeel, hij heeft naast de studie de propaganda voor de A.R.-beginzelen altijd op grootscheepse wijze naar voren gebracht. Een fusie kan niet zo maar ineens ongedaan gemaakt worden. Het bekend maken van de echte leeftijd doet niets af van het feestgenot, de bewondering van de ARJOS wordt daardoor alleen maar intenser.

Nootdorp.

J. Philipp Krebs
oud lid ARJA en ARPC

Fusie

In aansluiting op diverse publikaties in uw blad deelt het Bestuur van het C.D.A. te Ede mede van mening te zijn, dat de definitieve vorming van het C.D.A. op 11 oktober a.s. dient te worden gerealiseerd. Het Bestuur leeft in het besef, dat niemand in dit land zodanig belangrijk is, dat hij blijvend verwarring zou kunnen stichten. Voorts realiseert zij zich, dat het niet zal lukken een hemel op aarde te stichten, maar is zij er van overtuigd, dat er werkelijk iets gedaan kan worden aan diverse problemen in de relatie mens en samenleving. Evangelisch inzicht kan en dient daarbij in belangrijke mate gedachtenbepalend te zijn, juist omdat dit op de mens gericht is. Vanuit deze achtergrond wenst het Bestuur graag alle C.D.A.-werkers een goed 1980 toe!

Ede.

Ir. E. Lagerweij
Voorzitter C.D.A.-Ede, lid A.R.P.

Synode en homofilie

Er is moed voor nodig om in onze tijd een „Open brief aan de heer Wim Kan” te schrijven (Ds. M. G. Ton in Gereformeerde Kerkbode van 12 jan. 1980). Als hij in de brief zegt: „Misschien sta ik met deze kritiek (althans publiekelijk) alleen. Wij Christenen, hebben het afgeleerd fanatiek te zijn” is dat voor mij het laatste duwtje in de rug dat ik nodig had. Nodig om te stoppen met vanuit mijn gemakkelijke stoel via Centraal Weekblad en andere kerkelijke bladen het op gang komend dispuut over de Synodale oproep te blijven volgen en af te wachten wat er tenslotte zal komen uitrollen. Op gevaar af van alle kanten om de oren te krijgen, zal ik mijn mening zeggen waar dit maar kan, daarbij mijzelf voor ogen houdend: „Beproof of bij mij een schadelijke weg zij en leid mij op de eeuwige weg.”

Maar met deze zaak zou ik een aantal andere zaken ook onder de aandacht willen brengen. Bij het homofiele vraagstuk wil ik graag de hermeneutische problematiek (weer een woord geleerd) maar aan de godgeleerde heren overlaten en als simpele gelovige wijzen op twee verschijnselen die hier duidelijk wéér naar voren komen:

- de „koppelverkoop” in religieuze en ethische vraagstukken en
- De drang naar bescherming van het individu, zelfs ten koste van de gevolgen voor de gemeenschap. Koppelverkoop noem ik het in één adem noemen van de geaardheid en

de relatie van de homofiele naaste. Als vanzelfsprekend wordt aangenomen dat het één uit het ander moet voortvloeien, terwijl het twee geheel verschillende zaken zijn. Spreken we bij de heterofiele vrijgezel over zijn problemen met de niet bestaande relatie? Moet uit homofilie een relatie voortkomen? Stel dat een man na een gestrand huwelijk een relatie aangaat „om het eerst eens een tijdje te proberen” (het is de eerste keer toch zo jammerlijk mislukt?), keuren we dan met de scheiding ook het aanknopen van deze relatie goed?

Met de geaardheid van de homofiel zal elk in liefde denkend mens weinig moeite hebben en de benadering vanuit het gezag van het verkondigde evangelie van de genade en van de dienst aan de Here Jezus acht ik dan ook volkomen schriftuurlijk. Ik houd alleen een stuk schuldgevoel bij mijzelf over dat wij deze mensen zo lang op dit begrip hebben laten wachten, terwijl het toch voor het grijpen ligt. Vanuit deze dienst aan de Here Jezus zal ik mijn „lijfelijk” gevecht tegen het gevoel van onbehagen dat mij tegen deze geaardheid steeds bekruipt, moeten overwinnen.

Totdat voornoemde godgeleerden mij bewezen hebben dat de homofiele praxis „Gode geen gruwel” is, houd ik het voorlopig toch daarop, maar er komt iets anders bij wat ook met schriftuurlijk te maken heeft. Als wij dergelijke relaties „kerkelijk inzegenen”, zoals in de Gereformeerde Kerk van Delfshaven al is gebeurd, betekent dit een onderminning van zaken die wij tot op heden toch als heilig hebben ervaren. Waar blijf ik dan o.a. met de vergelijking Bruidegom en Bruid zoals de Bijbel Christus en Zijn Kerk noemt? Is deze vergelijking dan ook van toepassing op het „homofielen-huwelijk”? En met welk gezag komt straks onze Pastoor en

Leraar bij ons over als de pastorie bevolkt wordt door een homofiele predikant met zijn relatie? En waar tenslotte moet de leek constateren dat het ene geval homofilie betreft en het andere homo-sexualiteit? Nogmaals, met de geaardheid (het aangeborene) heb ik niet de minste moeite, met het tweede kan ik niet anders dan aan Sodom en Gomorra denken. Het tweede verschijnsel is de bescherming van het individu zonder op de gevolgen van deze vrijheid voor de gemeenschap te letten. Wordt wel steeds voldoende afgewogen of de vrijheid van het individu de gemeenschap kan schaden? Met gemeenschap bedoel ik niet alleen de kerkelijke, maar ook de gezins- en maatschappelijke gemeenschap. Op al deze terreinen is vrijheid voor het individu de strijdkreet, op een aantal punten ontdekt men het in elkander zakken van de gemeenschap. Durft men nog terwille van de gemeenschap het individu beperkte inplaats van onbeperkte bescherming aan te bieden?

Ik weet voldoende dat het schermen met de gemeenschap kan leiden tot de „kadaverdiscipline” en heb dat voldoende aan den lijve ervaren. Schermen met de individuele vrijheid kan leiden tot de afbraak van de gemeenschap.

Hoe zeer ik het ook met Prof. Runia in C.W. eens ben, wanneer hij zegt (bij hermeneutische vooronderstellingen) „de vraag hoe je op het terrein van de ethiek met de Schrift moet omgaan” komt het bij mij over als zou de Schrift moeten worden gelezen nadat de ethiek is gevormd. En ik dacht dat wij, christenen, erop uit moeten zijn een eigen ethiek te scheppen, welke wij putten uit de Schrift. Ook dit vraagstuk zal, als we niet voldoende reageren, verzanden in een aantal beschouwingen en een vrijblijvendheid per gemeente. Als men bijv. in een nabuurgemeente al „kinderavondmaal” houdt, vraag ik mij af of het verder nog enige zin heeft voor onze Gereformeerde

gemeenschap „leefregels” aan te houden. Laat ieder maar doen zoals hij denkt te moeten doen. Voor mij wordt het dan wel tijd mij af te vragen of ik binnen die gemeenschap nog kan blijven ademen.

Wat wij dan wél moeten doen? Handtekeningen verzamelen als een ieder het met mij eens is? Ik zie het allemaal niet helder. Ik zou graag de normale gereformeerde weg blijven volgen en vanuit de gemeente via classis onze bezwaren en beslissingen ter kennis van de meerdere vergaderingen willen brengen. Als zodanig is mijn voorstel bedoeld.

Strijen

Jac. Bakker

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Anti Revolutionair en Republikein

Door Bert Valk

De titel van dit artikel zal veel lezers verbazen. In deze moderne tijd is veel denkbaar, maar dat er Anti Revolutionaire republikeinen bestaan, zal door veel lezers van dit blad als onmogelijk worden beschouwd. Binnen onze partij heerst toch nog altijd het aloude adagium „God, Nederland en Oranje”. Dat in het beginsel-programma van de Partij van de Arbeid in principe wordt gekozen voor de republiek, kan men zich misschien voorstellen, maar dat het ook in eigen kring leeft, zal door velen als onmogelijk worden beschouwd. Toch is onze partij van oudsher veel republikeinse als menigeen zou denken. Verder in dit artikel kom ik hierop terug. In deze beschouwing zou ik om te beginnen kort willen ingaan op de rol die het staatshoofd in onze samenleving vervult.

We noemen Nederland een constitutionele monarchie, dat wil zeggen een land dat wordt geregeerd door een monarch, maar waarbij aan het volk zeggenschap in de regering is gewaarborgd, door een constitutie of grondwet. Hierdoor is ons land geen feitelijke monarchie, wat betekent alleen-heerschappij (in het Grieks is monos alleen en archein regeren), maar een democratie, wat wil zeggen een regering door het volk (in het Grieks betekent demos volk). In feite is constitutionele monarchie dus een tweestrijdig woord. Het combineert namelijk twee volstrekt tegenstrijdige begrippen. Dit betekent dat één van de twee zal overheersen. De aanvaardbaarheid van een dergelijke staatsvorm is dan ook gelegen in de vraag welke van de twee begrippen overheerst. De vraag lijkt in ons land niet moeilijk te

beantwoorden, men kan misschien vraagtekens zetten bij het optimaal functioneren van onze gekozen vertegenwoordigers, dit wordt niet veroorzaakt door de macht van het staatshoofd, maar slechts door de complexiteit van ons bestuursstelsel.

Functie

Ons staatshoofd vervult slechts een symbolische en representatieve functie. Ook de toegeschreven invloed bij de kabinetformaties lijkt mij van zeer geringe betekenis. Er is wel sprake van invloed, maar deze wordt slechts gebruikt in overleg met adviseurs, die hun sporen in de politieke arena hebben verdiend. Ik zou in plaats van invloed dan ook liever de term „bemiddelende rol” willen gebruiken. Een constitutionele monarchie moet dan ook als een aanvaardbare regeringsvorm worden beschouwd. In wezen is een constitutionele monarchie dan ook gelijk te stellen aan een republiek. Een republiek is immers een staatsvorm, waarbij in principe het staatshoofd door het volk (dus op democratische wijze) wordt gekozen. In vele landen met een republikeinse staatsvorm komt van dit principe echter weinig terecht. Een republiek is dan ook in het geheel geen waarborg voor een democratische staatsvorm. De overeenkomst tussen een constitutionele monarchie en een republiek is dan ook gelegen in het feit dat de constitutie de democratische rechten van het volk handhaaft, wat tevens inhoudt dat de regerende monarch democratisch aanvaard dient te zijn.

Geschiedenis

De geschiedenis van ons staatsbestel bevestigt deze regel. Ons volk ontworstelde zich aan de Habsburgse monarchie, die een echte monarchie was en koos zich een nieuwe leider in de persoon van de Prins van Oranje. Dit kiezen gebeurde uiteraard niet op de democratische wijze, die in deze tijd zou worden toegepast. Toch kan men zonder enige twijfel stellen dat in die

eeuw de grondslag van ons huidige staatsbestel werd gelegd. Om het verzet tegen de Habsburgse monarchie te symboliseren en de zelfstandigheid van de heersende Hollandse koopmansstand te accentueren, werd doelbewust gekozen voor een republikeinse staatsvorm. Door vast te houden aan stadhouders uit het Huis van Oranje kreeg de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden echter monarchale trekken. Uiteindelijk leidde dit, na de Franse tijd, in 1814 tot het ontstaan van onze huidige constitutionele monarchie. De grondslag van ons staatsbestel werd jaren lang verwoord in artikel 1 van het Program van de Anti Revolutionaire Partij, dat als volgt luidde: „De Anti Revolutionaire of Christelijk Historische richting vertegenwoordigt, voor zoveel ons land aangaat, den grondtoon van ons volkskarakter, gelijk dit, door Oranje geleid, onder invloed der Hervorming, omstreeks 1572 zijn stempel ontving; en wenscht dit, overeenkomstig den gewijzigden volkstoestand, in een vorm, die aan de behoeften van onze tijd voldoet, te ontwikkelen.”

De oorspronkelijke grondslag van onze partij rust, op grond van dit artikel, geheel op het republikeinse fundament van ons staatsbestel. Het aanvaardt echter ook volledig de ontwikkeling tot de constitutionele monarchie en bevestigt daarmee het democratisch karakter van ons huidige staatsbestel.

Functioneren monarchie

Dit houdt in dat men aan het functioneren van onze monarchie positieve waarden toekent. Die waarden zullen anders zijn dan vroeger. Eens was het begrip monarchie gekoppeld aan het handhaven van gezag en orde in onze samenleving, zij was van deze waarden het symbool. De nieuwe waarden van de monarchie zullen niet meer gebaseerd zijn op dit oude principe van gezag en orde, maar zullen sterk afhankelijk zijn van de persoonlijke invulling door de regerende vorst(in). Met name onze huidige koningin kan worden gezien als een toonbeeld van iemand, die door haar inzet en meeleven een sterke persoonlijke inkleuring aan het ambt heeft gegeven. Zij heeft daarmee gezag gekweekt, niet gebaseerd op het oude gezag- en ordebeginsel, maar op respect voor

de Volkskrant

JULIANA MAAKT PLAATS VOOR PRINSES BEATRIX
Troonsafstand verrast iedereen

Algemeen Dagblad

KONINGIN BEATRIX!

Trouw

Prinses Beatrix goed voorbereid op haar taak

Koningin treedt af op 30 april

Na De Telegraaf

„Bij het ouder worden, worden de krachten zwakker”

KONINGIN JULIANA TREEDT 30 APRIL AF

haar persoonlijke verdiensten. Haar bescheidenheid heeft bovendien de monarchie van een hoog voetstuk gehaald en midden in ons volk geplaatst. De constitutionele monarchie is dan ook een democratisch aanvaarde staatsvorm geworden, zij wordt immers door het volk gewenst. In die zin is zij geheel gelijk aan een democratisch functionerende republiek. Het democratisch principe van een constitutionele monarchie houdt echter ook in dat zij ter discussie moet kunnen staan. Wanneer zij niet meer leeft binnen het volk, dan zal zij door een andere vorm vervangen moeten kunnen worden. Republiek is dan ook geen vies woord, een goede constitutionele monarchie heeft nu eenmaal sterke overeenkomsten met een democratisch gevormde republiek.

In die zin zou ik mij dan ook best in principe republikein willen noemen, zonder een op de juiste wijze ingevulde constitutionele monarchie te verwerpen, integendeel zelfs toe te juichen. Gelet op het vorenstaande blijf ik daarbij naar mijn mening geheel binnen de Anti Revolutionaire principes. Wanneer een constitutionele monarchie echter haar waarde zou verliezen, dan is binnen een democratische samenleving één van de eerste vereisten, dat zij ter discussie kan staan. Gelukkig is onze huidige koningin een waardig draagster van de kroon en mogen we verwachten dat ook haar opvolgster dat zal zijn. Bert Valk is lid van ARP en ARJOS en is voorzitter van het CDJA Noord-Holland.

Help Oleg Achminow in de Sovjet-Unie

„Haal mij hieruit! Elke dag is een foltering”

Niet alleen de wereldberoemde fysicus Andrei Sacharov heeft de hulp van het westen nodig. Er is nog iemand in Rusland die schreeuwt om hulp. Zijn naam is Oleg Achminow. Een onbekende Sowjet-burger.

Hij is geen dissident, hij is geen misdadiger noch een krankzinnige. Desondanks heeft hij tweemaal de gevangenis van binnen gezien en is hij drie keer opgesloten in een van die afschuwelijke psychiatrische klinieken die de Russische overheid gebruikt om haar burgers in het gareel te houden.

Noodlot

Wat heeft Oleg gedaan om dit te verdienen? Eigenlijk niets. Zijn noodlot is dat hij de zoon is van een „volksvijand”, van een man die zich in 1917 keerde tegen Stalin en daarom in 1935 stierf in het concentratiekamp te Magadan. Dat verleden speelt Oleg Achminow, die nu 49 jaar is, voortdurend parten.

Ondanks alle tegenwerking slaagde hij er weliswaar in geoloog te worden, maar zijn graad werd hem door de overheid weer afgenomen. Het aantal foefjes dat de Russische autoriteiten kennen om hun burgers te plagen is legio. Vele daarvan heeft Oleg leren kennen. Op het ogenblik is het zo dat hij moet „leven” van een invaliditeitsuitkering die ongeveer de helft bedraagt van het absolute bestaansminimum in de Sowjet-Unie.

Bijverdienen mag niet, maar hij moet wel om in leven te blijven. En daarom wordt hij steeds weer gearresteerd en opgesloten. Hij heeft een panische angst om weer terecht te komen in een „psychuska”, een psychiatrische kliniek. De mensen daar worden ingespoten met middelen die verschrikkelijke hoofdpijnen veroorzaken om hen zodoende volgzaam te maken. Een extra „handicap” voor Oleg is, dat hij diep gelovig is. En hoe gelovigen in de Sowjet-Unie worden behandeld is gevoelig bekend. „Ik kreeg in de tram het Evangelie in de hand gedruwd. De lezing daarvan heeft mij tot een gelovig mens gemaakt”, zo liet hij onlangs zijn halfbroer Herman Achminow, die in West-Duitsland woont, weten. Zijn halfbroer van wiens bestaan hij tot voor kort niet op de hoogte was; omgekeerd gold hetzelfde.

LEZERS SCHRIJVEN

Via het CDJA-Den Haag bereikte de redactie deze bijdrage, waarin hulp wordt gevraagd voor de Rus Oleg Achminow, om naar het westen te komen.

Halfbroer

Herman Achminow namelijk, die in de oorlog in West-Duitsland terecht wist te komen (hij is een overtuigde anti-communist), is journalist bij de „Deutsche Welle”. Dat is een radio-omroep die in meer dan veertig talen de wereld op de hoogte houdt van de ontwikkelingen in de Bondsrepubliek. Een van die uitzendingen werd door Oleg in Rusland opgevangen. Die man op de radio moest een familielid zijn, zo dacht hij, want ook in Rusland is de naam Achminow, de verbastering van een tartaars woord, uniek. Via allerlei

omwegen vonden de twee broers elkaar een paar jaar geleden. Vanaf dat moment is Herman bezig zijn broer uit Rusland weg te krijgen. Maar dat kan hij niet alleen. De Sowjet-autoriteiten komen alleen onder de indruk van massale acties. Tot nu toe is elk verzoek om Oleg naar het westen te laten vertrekken, afgewezen. Hij heeft dan ook grootscheepse hulp nodig. Uw hulp!! Naar verwachting zullen de Russen – ook al doet de Sacharov-affaire anders vreten – enige soepelheid betonen in het vrijlaten van mensen tot de Olympische Spelen in Moskou. Daarna echter zullen de grenzen vrijwel zeker hermetisch gesloten worden. Daarom moet Oleg voor die tijd geholpen worden. Lukt dat niet, dan gaat hij een zekere vroegtijdige dood tegemoet, zo verwacht Herman Achminow, die ervan overtuigd is dat zijn broer dan zal worden doodgespoten. Dat is overigens niet zomaar een kreet: Herman Achminow is behalve journalist ook wetenschapper, die een aantal wetenschappelijke werken over het Sowjet-systeem heeft gepubliceerd.

Correspondentie

Herman Achminow richtte zich via-via tot het CDJA-Den Haag met een verzoek om hulp. Ik richt mij nu tot het hele CDA. Hoe kunt u helpen. Dat kan allereerst door het onderhouden van een correspondentie met Oleg Achminow. Zijn adres luidt: **Prospekt Energetikov, 35-1195, Leningrad 195248, Sowjet-Unie.** Het effect van een dergelijke correspondentie mag niet worden onderschat. Allereerst weet Oleg dat het westen hem niet vergeten heeft. Ten tweede weten de autoriteiten dat dan ook en dat is

belangrijk. Stuur hem kunstkaarten. Daarvan is hij een verwoede verzamelaar. Maar geen plaatjes van naakte beelden, want zelfs de Venus van Milo wordt in Rusland als porno beschouwd en in beslag genomen. Niet alles zal aankomen, maar als u de kaarten aangetekend verzendt, is de kans dat ze Oleg bereiken het grootst.

Informatie

Op de tweede plaats kunt u hem helpen met geld. Beperkte protesten vanuit Duitsland, Nederland en België blijken niet voldoende te zijn. Er moet dan ook een grote internationale publiciteitscampagne op touw worden gezet. Daarvoor heeft Herman een brochure opgesteld. Maar deze moet in grote oplage worden gedrukt en worden verzonden aan kranten en instellingen die hem willen of kunnen helpen. Dat kost geld, evenals er geld op tafel zal moeten komen als Oleg naar het westen mag. Want de Oostbloklanden vragen in dergelijke gevallen de volledige vergoeding van de opleiding die de persoon in kwestie heeft genoten. Financiële bijdragen zijn derhalve welkom bij de Deutsche Bank, Keulen, Bankleitzahl 37070060, Kontonummer 336148201, ten name van Herman Achminow onder vermelding van „Sonderkonto Oleg”. Help alstublieft. Behalve dat het gaat om een mensenleven, gaat het ook om de handhaving en de uitvoering van de slotakkoorden van Helsinki. Help Oleg Achminow en daarbij citeer ik een telefoongesprek dat hij met zijn broer voerde: „Haal mij hier uit! Elke dag is een foltering!”

Den Haag

Lonneke van Koot

Overheidssteun aan bedrijven

In september 1978 besloten een aantal commissies van de Tweede Kamer om een onderzoek te doen instellen naar de steunverlening door de overheid aan het bedrijfsleven. Niet alleen was in de afgelopen maanden komen vast te staan, dat die steun in een aantal gevallen had gefaald, waardoor geld van de gemeenschap zonder enig blijvend nut was besteed – tevens was gebleken dat de regering te weinig kritisch was geweest en onvoldoende controle had uitgeoefend. Daarnaast was de Kamer zich er steeds meer van bewust geworden, dat het haar zelf ontbrak aan het nodige inzicht in het steunverleningsbeleid van de regering en aan de middelen om een werkelijke parlementaire controle op dat beleid uit te oefenen. Om deze redenen werd in 1978 besloten een sub-commissie in te stellen, die het beleid op dit punt zou onderzoeken en aanbevelingen zou doen voor een betere parlementaire controle. Kort vóór Kerstmis 1979 bracht de sub-commissie, waarvan ikzelf voorzitter mocht zijn, een eerste rapport uit.

Het Onderzoek

Bij de aanvang van haar onderzoek had de sub-commissie besloten om in eerste instantie geen onderzoek in te stellen naar concrete gevallen van steunverlening, maar allereerst te trachten het gehele veld van steunregelingen in kaart te brengen. De belangrijkste steunregelingen waren wel in grote lijnen bekend maar een overzicht van het geheel ontbrak en over hoeveel verschillende potjes de regering beschikte om het bedrijfsleven in allerlei omstandigheden te helpen was niet met zekerheid vast te stellen.

De sub-commissie ontdekte al spoedig, dat het aantal steunregelingen zo groot was, dat ze in het materiaal zou verdrinken als ze naar volledigheid zou blijven streven. Na enkele maanden had ze reeds informatie verzameld omtrent een dertigtal steunregelingen en besloot ze het onderzoek voorlopig af te ronden. Er bleken dus veel meer afzonderlijke regelingen te bestaan dan aanvankelijk was vermoed: steun bij het verkrijgen van risico-dragend kapitaal, steun om tijdelijke financiële problemen te overbruggen, steun om werkgelegenheid in stand te houden, om bedrijven in zwakke regio's en in stadsvernieuwingsgebieden te helpen, steun bij sanering en herstructurering, steun bij technische vernieuwing en ontwikkeling, steun om de export te bevorderen en om energie te besparen. En hiermee is de opsomming nog verre van volledig. Goed bij elkaar aansluiten doen al deze regelingen nauwelijks: ze zijn afzonderlijk opgezet en worden door verschillende instanties uitgevoerd. Soms verleent de overheid de steun rechtstreeks, maar in andere gevallen is de zaak in handen van particuliere of semi-publieke instellingen (zoals de Nationale Investeringsbank) waarbij de overheid zich dan meestal garant stelt voor eventuele verliezen.

In de loop der jaren is zodoende een ondoorzichtig en verbrokkeld complex van steunregelingen gegroeid, waarin nog maar weinigen de weg weten en waarbij ook lang niet altijd duidelijk is wie uiteindelijk verantwoordelijk is voor wat.

De sub-commissie heeft getracht voor elk van de onderzochte steunregelingen antwoorden te vinden op een aantal vooraf geformuleerde vragen. Deze vragen hadden vooral

betrekking op de doelstellingen en onderlinge samenhang van de regelingen, op de duidelijkheid en rechtszekerheid, op de omvang en vorm van de verleende steun, op de doelmatigheid en het succes van de steunverlening en op de controle van de overheid op de besteding van de steun door bedrijven. Door deze onderzoeksvragen zijn een aantal problemen en knelpunten duidelijk aan het licht gekomen.

Problemen van het steunbeleid

Slechts een klein aantal steunregelingen is gebaseerd op een deugdelijke beschikking, waarin duidelijk en voor iedereen kenbaar is uitgewerkt onder welke omstandigheden en op welke voorwaarden ondernemingen aanspraak kunnen maken op overheidssteun. In de meeste gevallen, waaronder de belangrijkste steunregelingen, bestaat op deze punten grote onduidelijkheid en onzekerheid omdat vrijwel niets is vastgelegd en openbaar gemaakt. Weliswaar hebben bewindslieden in het verleden soms uiteengezet welke maatstaven zij bij het steunbeleid hanteerden, maar wie de huidige praktijk daarmee vergelijkt, komt tot de conclusie dat dit beleid aan voortdurende verandering onderhevig is. Op deze wijze ontstaat een indruk van willekeur en rechtsongelijkheid, die nog versterkt wordt door het gebrek aan afdoende beroepsmogelijkheden. Of de verschillende steunregelingen ook aan hun doel beantwoordden bleek in de meeste gevallen moeilijk of niet te achterhalen. De meeste gegevens liggen opgeslagen in vertrouwelijke dossiers en verwerkte gegevens, waaruit zou kunnen blijken met hoeveel succes jaarlijks de miljarden gulden aan steun zijn verstrekt, bleken evenmin beschikbaar. De weinig informatie die de sub-commissie op dit punt werd verstrekt, wettigt het vermoeden (maar ook niet meer dan dat) dat het succes niet overweldigend is geweest: het aantal „repeteergevallen” (ondernemingen die andermaal om steun aankloppen) is alarmerend gestegen: hetzelfde geldt voor de verliezen, die de overheid moet afdekken op uitstaande garantieregelingen. De indirecte effecten van de

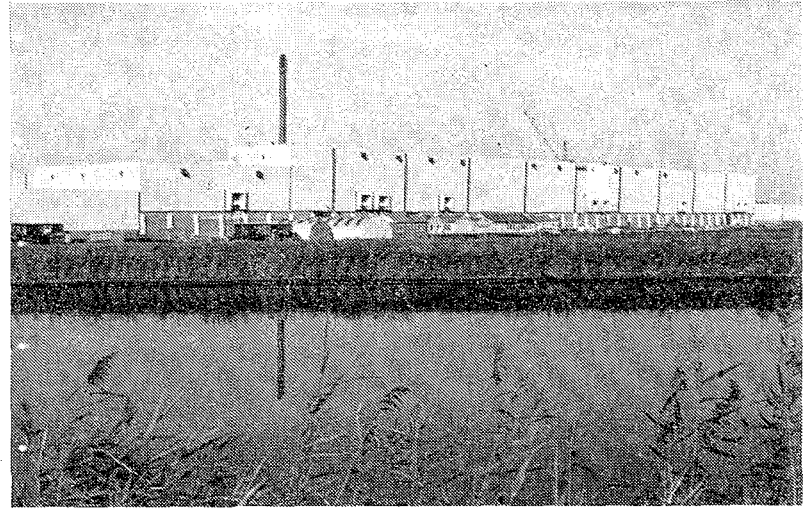
Door C. P. van Dijk

steunverlening zijn evenmin bekend. In hoeverre is er sprake van een verplaatsing van de problemen van het ene bedrijf naar het andere en van concurrentievervalsing? Doordat het ene bedrijf in stand wordt gehouden, kan het andere in moeilijkheden komen. Behoud van werkgelegenheid hier – maar misschien verlies aan arbeidsplaatsen elders? Er is volgens de sub-commissie ook reden om de vraag te stellen of de overheidsfinanciering van bedrijven die in moeilijkheden zijn geraakt, er niet toe kan leiden dat particuliere en semi-publieke kapitaalverschaffers een deel van hun risico's op de staat kunnen afwentelen. Deze vraag dringt zich in het bijzonder op omdat deze kapitaalverschaffers in adviserende en uitvoerende rol bij de overheidssteun betrokken zijn en daarop grote invloed kunnen uitoefenen. De controle door de overheid op de aanwending van de steun en op het beleid van de gesteunde ondernemingen liet in een aantal gevallen duidelijk te wensen over. De bevoegdheden van een onafhankelijke controle-instansie, zoals de Algemene Rekenkamer, zijn op dit terrein volstrekt ontoereikend.

In de meeste gevallen heeft de Rekenkamer niet de bevoegdheid om rechtstreeks inzage in de boeken te vragen; zij moet dan afgaan op de informatie verstrekt door de regering. Ook het parlement heeft maar weinig vat op deze materie. Doordat de meeste gegevens vertrouwelijk zijn, is geen echte controle mogelijk.

Aanbevelingen van de sub-commissie

De sub-commissie ziet geen mogelijkheid tot een wezenlijke oplossing van de bovengenoemde problemen zonder een veel grotere mate van openbaarheid en duidelijkheid van de steunregelingen. Allereerst zouden daartoe alle regelingen, in overleg met het Parlement, uitgewerkt moeten worden in deugdelijke beschikkingen waarin de regels die voor de steunverlening gelden voor ieder kenbaar zijn neergelegd. Ook de controle en beroepsmogelijkheden zouden daarin moeten zijn geregeld. De rechtszekerheid zou toenemen – steunverlening wordt dan minder een zaak, die onderhands wordt geregeld en veel meer een publiekrechtelijke aangelegenheid, die aan regels is gebonden. Het bedrijfsleven weet dan waaraan het toe is, kan tegen genomen beslissingen gemakkelijker in beroep gaan en de controle op dit beleidsterrein wordt eenvoudiger. Vervolgens is de sub-commissie van mening, dat de steunverlening in beginsel openbaar zou moeten zijn en dat op de ondernemingen, die steun genieten, de verplichting zou moeten rusten om over de aanwending van die steun en de uitwerking daarvan op de bedrijfsresultaten periodiek openbare verantwoording af te leggen. Het gaat tenslotte om gemeenschapsgelden. Behalve in bijzondere gevallen zal er openheid moeten zijn over de aanwending daarvan. Alleen op deze wijze is ook goed zicht te krijgen op de resultaten van de steun: heeft het wat opgeleverd aan blijvend nut? De sub-commissie is er ook voorstander van om het grote aantal steunregelingen terug te brengen door vereenvoudiging en stroomlijning van het systeem. Een groot probleem van steunverlening aan afzonderlijke bedrijven is, dat die steun niet werkelijk helpt als er structurele moeilijkheden in de bedrijfstak bestaan: bijv. overcapaciteit, te hoog kostenpeil, verouderde productiemethoden etc. Dat soort problemen zijn slechts langs de weg van sanering en herstructurering van de bedrijfstak op te lossen. De sub-commissie dringt er dan ook op aan het structuurbeleid voor de verschillende bedrijfstakken zo

De minister van economische zaken, Aardenne heeft besloten om per 1 februari 1980 de financiële steun aan de OKTO stop te zetten. Dat komt neer op een sluiting van de OKTO in Winschoten, waardoor 250 mensen op straat komen te staan.

energiek mogelijk aan te pakken en de steunverlening aan bedrijven steeds meer als onderdeel bij het sectorbeleid in te passen. De subcommissie besloot dit (eerste) rapport met een aantal aanbevelingen voor een betere controle door de overheid zelf, door de Algemene Rekenkamer en door het Parlement.

Slot

Het rapport van sub-commissie is inmiddels door de Vaste Commissie voor de Rijksuitgaven aangeboden aan

de Tweede Kamer en zal waarschijnlijk over enige tijd voorwerp zijn van een openbaar debat. Tegen die tijd zal ook de positie van de regering tegenover de aanbevelingen van de sub-commissie bekend zijn. Naar ik hoop zullen daarna, in goed overleg tussen regering en Kamer, een aantal stappen kunnen worden gezet naar een betere regeling van dit nog steeds zeer ondoorzichtige beleidsdeel.

C. P. van Dijk is lid van de Tweede Kamer voor het CDA

CDA-Vrouwen gevraagd Oproep aan vrouwelijke „deskundigen”

Op tal van plaatsen in het CDA wordt studie- en advieswerk verricht t.b.v. het politieke beleid van het CDA. Van oudsher geschiedt dit werk voor het grootste deel door mannelijke deskundigen op tal van terreinen van overheidshandelen. Steeds meer echter wordt de vraag gesteld meer vrouwelijke deskundigen bij dit werk te betrekken. Niet alleen voor specifieke „vrouwenstudies”, maar ook bij adviezen over algemeen menselijke problemen, waarbij echter de vrouw als mens toch in een uitzonderingspositie blijkt te verkeren.

Daarom zal thans een inventarisatie plaatsvinden van het CDA-bestand aan vrouwelijke deskundigheid. Met „deskundigheid” wordt dan bedoeld speciale kennis op allerlei terreinen van overheidsbeleid: speciale kennis voortkomend uit studie, beroep of maatschappelijk bezig zijn. Zulke kennis kan een deelfacet betreffen, doch ook een meer algemeen karakter dragen. Wel dient de kwaliteit ervan steeds goed te zijn en als het kan gestoeld op ervaring. Het betreft echter niet alleen kennis voortkomend uit een academische opleiding; ook andere vakgerichte deskundigheid is nodig. Zo zijn vrouwen met functies in de diverse bestuurslagen welkom, evenals zij die in zelfverworven vaardigheid en inzicht, maatschappelijk bezig zijn. Onderwijs- en vormingskrachten, bestuursleden en vakbonden en werkgeversorganisaties, belastingdeskundigen, gezondheidszorgkensters etc. etc. Het is bijna onmogelijk in dit kort bestek allen te noemen die wij nodig hebben. Willen daarom nu alle vrouwelijke deskundigen, ook zij die misschien reeds voor een der CDA-partners iets in dit veld hebben verricht, zich met naam en adres op onderstaand adres melden? Zij ontvangen dan een formulier waarop hun kennis/ervaring

gerubriceerd kan worden vermeld, waarna het „reservoir van vrouwen-deskundigen” kan worden opgebouwd. Gehoopt wordt dat vele honderden zullen reageren. Niet om hen allen meteen aan het werk te zetten, dat gebeurt ook niet met de vele honderden mannelijke deskundigen die al lang bekend zijn. Slechts een betrekkelijk klein en wisselend deel neemt daadwerkelijk deel aan studie- en advieswerk. Maar het is wel zo, dat vrouwen in dit opzicht een grote achterstand hebben in te lopen en dat het niet meer mag voorkomen dat door gebrek aan inventarisatie hun inbreng niet kan worden geleverd, ook daar waar deze onmisbaar is en waar daarnaar speciaal wordt gevraagd. Meldt u daarom en als dan t.z.t. een beroep op u wordt gedaan, werkt dan s.v.p. mede.

Aanmelden s.v.p. op het adres: Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, 2596 CD 's-Gravenhage, tel.: 070-24.67.91.

E. Sleijser-Tegelaar
Namens CDA-Vrouwenberaad

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Molukker en Nederlander

Perspectieven van een relatie

Brochure van de wetenschappelijke instituten van het CDA, opgesteld door mr. H. W. J. Drosen e.a.

31 pag.; f 5,-

(incl. verzendkosten)

Bestellingen:

– giro 23 73 39 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming, Den Haag
– giro 89 67 3 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag
– giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

Het kapitaalverkeer met ontwikkelingslanden

Door drs. F. D. Korfker
en M. F. de Jong

Enkele beschouwingen naar aanleiding van de regeringsnota „Ontwikkelingssamenwerking in wereld-economisch perspectief

In de regeringsverklaring heeft het kabinet zich erover uitgesproken dat er speciaal naar gestreefd dient te worden, structurele verbeteringen aan te brengen in het geheel van de betrekkingen met de ontwikkelingslanden. De verbeteringen moeten ertoe leiden dat de ontwikkelingslanden op basis van gelijkwaardigheid kunnen deelnemen aan het internationale economische verkeer. Dit houdt ondermeer in dat er zo weinig mogelijk belemmeringen moeten zijn bij de verkoop van producten uit de arme landen op onze markten, en dat die landen goede toegang hebben tot de kapitaalmarkt in de rijke landen.

De basis van het regeringsbeleid is het „tweesporen“-beleid waarbij het ene spoor moet leiden naar de zojuist genoemde gelijkwaardigheid, terwijl het andere spoor zich richt op het verlichten van het lot van miljoenen mensen die een menswaardig bestaan ontberen.

In de nota worden achtereenvolgens de volgende onderwerpen behandeld: de internationale handel; de grondstoffenproblematiek; de internationale arbeidsverdeling; het kapitaalverkeer; de wereldvoedselproblematiek; wetenschap en technologie en het energievraagstuk. Hier zullen wij ons beperken tot enkele opmerkingen over het kapitaalverkeer. Daaronder zullen in dit verband vallen de financiële betrekkingen met de ontwikkelingslanden en de particuliere buitenlandse investeringen.

De omvang van het kapitaalverkeer

In de nota wordt een aantal manieren aangegeven waarop een ontwikkelingsland aan het langere-termijnkapitaal kan komen dat men nodig heeft voor het financieren van haar ontwikkeling. In de eerste plaats is er de officiële ontwikkelingshulp (de zgn. ODA1), ter beschikking gesteld door de rijke landen (DAC-landen 2). Vervolgens onderscheidt men de kredieten die door de grote regionale ontwikkelingsbanken en de Wereldbank verstrekt worden. Ook de particuliere banken in het Westen verstrekken lange-termijnleningen aan de ontwikkelingslanden, terwijl deze eveneens handelskredieten voor langer dan één jaar ter beschikking stellen. Het streefcijfer voor de officiële hulp was door de Verenigde Naties (VN) voor de zeventiger jaren vastgesteld op 0,7% van het Bruto Nationaal Product (BNP 3). In 1977 wisten de DAC-landen slechts 0,31% van hun BNP als officiële ontwikkelingshulp op te brengen. Nederland behaalde in dat jaar daarentegen 0,85% (in 1977 0,91% 4). Het is niet te verwachten dat de andere DAC-landen de komende jaren meer dan 0,35% van hun BNP ter beschikking zullen stellen. Om een indruk te geven van de omvang van de officiële hulp en de overige middelenoverdrachten aan de ontwikkelingslanden (ook het particulier kapitaal) vermelden wij hier enkele cijfers. Zo werd in 1977 een totaal van ca. \$ 67,6 miljard overgedragen aan de ontwikkelingslanden, waarvan \$ 21,1 o.a. particulier kapitaal groot \$ 46,5 miljard (68,8%).

Wat opvalt bij het bestuderen van deze gegevens is de aanzienlijke stijging van de particuliere overdrachten, hetwelk verklaard kan worden door de veel grotere rol die de particuliere banken zijn gaan spelen bij het kapitaalverkeer van en naar de ontwikkelingslanden. Bij de officiële hulp kregen de olie-producerende landen (OPEC-landen) een belangrijke plaats.

Het schuldenprobleem

Lijkt op het eerste gezicht de hier omschreven omvang van de kapitaaloverdrachten naar de arme

landen zich in een gunstige richting te bewegen, toch mag de andere zijde van de medaille, het schuldenprobleem, niet onbesproken blijven.

In 1970 bedroeg het bedrag aan uitstaande particuliere schulden ca. \$ 17,0 miljard 5), terwijl dit bedrag op jaarbasis met ca. 35,5% steeg tot \$ 143,0 miljard in 1977. Deze situatie heeft gemaakt dat nu reeds naar schatting meer dan 50% van de additionele financieringsbehoeften van de ontwikkelingslanden nodig zijn voor rente- en aflossingsverplichtingen op de schuld aan de rijke landen. Om de schuldenlasten enigszins te verlichten zouden de DAC-landen hun officiële hulp sterk moeten verhogen (hiertoe is vooralsnog weinig uitzicht) en zou de ODA meer in de vorm van schenkingen moeten plaatsvinden. Ook zouden weloverwogen additionele particuliere buitenlandse investeringen een positieve invloed op het schuldenprobleem kunnen uitoefenen. De armere ontwikkelingslanden zijn in dit verband vaak het kind van de rekening en helaas bieden de economische en politieke onzekerheden in deze landen geen stimulans voor particuliere buitenlandse investeerders om hun gelden aldaar aan te wenden. Toch hebben de rijke landen er belang bij dat de schuldenpositie van de ontwikkelingslanden binnen de perken blijft. Immers, als er voldoende kapitaaloverdrachten plaatsvinden om de ontwikkelingslanden in staat te stellen onze hoogwaardige producten te kopen, komt dat de Westerse economieën ten goede.

Armere landen meer aan bod

De overheid heeft in de nota mogelijkheden voor beleid aangegeven, die uiteindelijk tot vergroting van de kapitaalstroom naar de ontwikkelingslanden moeten leiden. Naast verhoging van de officiële hulp van de DAC-landen en de OPEC-landen, pleit men voor het vergroten van de activiteiten van de regionale ontwikkelingsbanken en de Wereldbank. De manier van kredietverlening, in het algemeen tegen gunstige voorwaarden, geeft deze instellingen een belangrijke plaats in de kapitaalvoorziening van de arme landen. De banken waarover wij hier spreken 6) bieden de mogelijkheid tot co-financiering (mede-financiering), waarbij bijv. de regionale bank verantwoordelijk is voor de projectvoorbereiding en het beheer, terwijl als aanvulling op het kapitaal van de regionale bank ook leningen van particuliere banken aangewend kunnen worden. Door de ervaring die bijv. de Wereldbank heeft bij het tot ontwikkeling brengen van projecten, biedt deze organisatie aan de particuliere banken enige zekerheid. Past men co-financiering nu nog

voornamelijk toe in de rijkere ontwikkelingslanden, dan is het van belang hier te noemen dat er bij deze instellingen een tendens waar te nemen is, meer in de armere ontwikkelingslanden aldus werkzaam te zijn, waardoor tevens meer landen aan bod komen.

Het belang van particuliere investeringen

De stroom van particuliere middelen is, uitgezonderd de jaren 1974 en 1975 vanaf het begin van de zeventiger jaren met gemiddeld \$ 1,0 miljard per jaar toegenomen, en heeft in 1979 waarschijnlijk de \$ 10,0 miljard bereikt. Er is dus sprake van een gestage groei van de particuliere buitenlandse investeringen. In de nota wordt gesproken over stimuleringsmaatregelen om de groei nog te versnellen. Tegelijkertijd wordt erkend dat de effecten van deze investeringen moeilijk gemeten kunnen worden en dat er gerede twijfel bestaat of deze effecten wel zo positief zijn. De invloed van de Nederlandse overheid en de lokale overheden is in deze slechts beperkt. Een deel van de investeringen vindt plaats zonder dat de regeringen zeggenschap hebben over de besteding ervan. Met name geldt dit voor de investeringen die gedaan worden door de multinationale ondernemingen. Gezien de moeilijke betalingsbalanspositie van veel ontwikkelingslanden zou gedacht kunnen worden aan een selectief stimuleringsbeleid van de overheid, in die zin dat alleen die investeringen kunnen rekenen op steun, die bijdragen aan verbetering van bijv. de betalingsbalanspositie van het desbetreffende land.

In de nota wordt terecht gesteld dat het particuliere kapitaalverkeer zich doorgaans niet speciaal richt op de dringendste financieringsbehoeften, evenmin op projecten waarbij bevrediging van basisbehoeften een rol speelt. Men kan echter van private investeringen niet verwachten dat deze in projecten worden aangewend die zich richten op verbetering van de infrastructuur en die bij uitstek tot het terrein van de lokale overheden gerekend moeten worden. Deze projecten komen aan de orde als het gaat om de officiële ontwikkelingshulp.

Institutionalisering

De praktijk leert dat de grote regionale ontwikkelingsbanken veelal met lokale overheden in zee gaan als het gaat om het verstrekken van leningen. Er is evenwel veel voor te zeggen dat deze instellingen zich meer zouden gaan richten op het particuliere bedrijfsleven in de ontwikkelingslanden, om zodoende meer aan de basis werkzaam te kunnen zijn. De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IAOB) in Washington, die in de Latijnsamerikaanse regio werkt heeft daartoe reeds een initiatief genomen. In 1975 creëerde men een „aandelen-financieringsprogramma“, waarmee de bank aandelen kon kopen in kleine en middel-grote ondernemingen in de regio. Het programma werd door het OPEC-land Venezuela van middelen voorzien (\$ 20,0 miljoen). In de bijna vijf jaar van haar bestaan heeft het programma vanwege de bijzondere criteria die door Venezuela gehanteerd werden, helaas slechts enkele projecten kunnen realiseren. De handelwijze van dit OPEC-land kan mogelijk symptomatisch genoemd worden voor de manier waarop ook andere OPEC-landen hun ontwikkelingshulp „aanwenden“. Om onafhankelijk te worden van Venezuela betreffende dit programma heeft de IAOB concrete plannen ontwikkeld om tot oprichting van een „fonds voor industriële ontwikkeling“ te komen waaraan

In lange rijden wordt gewacht op het ontvangen van voedsel

meerdere landen kunnen deelnemen (ook ontwikkelingslanden). Op deze wijze zal een grote instelling als de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (die bijna altijd zeer grote projecten financiert) in staat zijn in kleinere projecten meer aan de basis werkzaam te zijn. Ook Europese landen zouden voor deelname in dit fonds benaderd zijn.

Evenals de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V. (FMO 7) houdt de International Finance Corporation (IFC 8) in Washington zich bezig met het investeren in aandelenkapitaal en het verstrekken van leningen aan het particuliere bedrijfsleven in ontwikkelingslanden. De IFC concentreert zich op de veelal grotere projecten. Door de kritiek in de afgelopen jaren op het beleid van de IFC, o.a. door Nederland, heeft deze instelling haar beleid aangepast. Men werkt nu in al meer ontwikkelingslanden, ook de armere, terwijl eveneens de wat kleinere projecten aan bod komen. Ondanks de grond van waarheid die in de kritiek op de IFC aanwezig was, moet toch benadrukt worden dat de IFC een speciale rol heeft als het gaat om mede-financieren van de grootschalige projecten.

Deze instelling heeft op het gebied kennis en ervaring op gedaan. De ontwikkelingswaarde van een groot project kan hoog zijn vooral bekeken vanuit sociaal-economisch oogpunt. In de nota wordt het idee gelanceerd binnen de Europese Gemeenschap (EG) de mogelijkheden te onderzoeken om te komen tot oprichting van een Europese FMO. Men kan zich afvragen of dit idee is ingegeven door ontevredenheid met de bestaande kanalen voor de kapitaalstromen via de lidstaten en via de multilaterale instellingen. Mogelijk wil de Nederlandse regering het effectieve gebruik van de aanwezige EG fondsen ten behoeve van het particuliere bedrijfsleven in de ontwikkelingslanden hiermee bevorderen en tevens belangrijke ontwikkelingscriteria op de voorgrond brengen. Wij zijn echter van mening dat een Europese FMO een duplicatie zou zijn van bestaande instellingen in de lidstaten en niet zou bijdragen aan de duidelijkheid van het EG-beleid ten aanzien van de ontwikkelingsamenwerking.

Het belang van betrouwbare informatie

Om een beleid te formuleren is het noodzakelijk over zo betrouwbaar mogelijke gegevens te beschikken, gegevens die in een zo groot mogelijke mate een afspiegeling zijn van de werkelijkheid. Dit geldt zowel op nationaal als internationaal niveau. Tot op heden ontbreekt er nogal wat aan het „afspiegelingsvermogen“ van de beschikbare informatie. Illustratief in dit verband is dat zowel Zeylstra 9) als Van de Laar 10) in hun respectieve dissertaties aantonen dat er aanzienlijke verschillen bestaan tussen de schattingen van bijv. het BNP van landen en werelddelen die door de internationale organisaties zoals de VN, de OECD en de Wereldbank gemaakt worden. Coördinatie tussen de verschillende organisaties op het

gebied van het verkrijgen van betrouwbare gegevens is van groot belang. Mogelijk ligt hier een taak voor Nederland om initiatieven te nemen teneinde te komen tot het desbetreffende internationale overleg.

Nederlands invloedrijke positie continueren

In het kader van de internationale ontwikkelingsamenwerking heeft Nederland de afgelopen jaren een speciale plaats weten te verwerven. Bekende instellingen als de Wereldbank en de VN waren geneigd het Nederlandse standpunt vaak zwaar te laten wegen. Om deze rol te blijven vervullen zal Nederland op inventieve wijze voorstellen tot vernieuwing moeten blijven aandragen zodat zij haar invloedrijke positie zal weten te behouden. Het is verheugend uit de nota te kunnen constateren dat de regering op verschillende terreinen de ontwikkelingsamenwerking betreffende, de nodige initiatieven zal nemen.

voetnoten:

- 1) ODA = Official Development Aid (officiële ontwikkelingshulp).
- 2) DAC-landen = landen die lid zijn van het „Development Assistance Committee“ van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD).
- 3) BNP = de in het binnenland geproduceerde goederen en diensten plus het saldo van de uit het buitenland ontvangen primaire inkomens.
- 4) uit World Development Indicators, The World Bank, June 1979
- 5) uit IBRD, Prospects for Developing countries 1975-1985 (November 1977)
- 6) Aziatische Ontwikkelingsbank, Afrikaanse Ontwikkelingsbank, Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank.
- 7) FMO heeft ten doel een bijdrage te leveren aan de ontplooiing van het bedrijfsleven in ontwikkelingslanden in het belang van de economische en sociale vooruitgang van deze landen, zulks in overeenstemming met de bedoeling van de overheden van de betreffende landen en met het regeringsbeleid ten aanzien van de ontwikkelingsamenwerking.
- 8) De IFC is de Internationale Financierings-Maatschappij en is een dochter van de Wereldbank.
- 9) Willem Gustaaf Zeylstra, Aid or Development, Leiden 1975
- 10) Van de Laar, uit zijn dissertatie over de Wereldbank van enkele maanden geleden.

Drs. F. D. Korfker en
M. F. de Jong zijn werkzaam
op het terrein van
Ontwikkelingsamenwerking.

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**

directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Avento's kunt U overal tegenkomen!

Avento caravans zijn caravans voor echte caravanners. Om moeiteloos ver te rijden, zorgeloos te wintersporten, mooie ontdekkingsreizen te maken. Avento caravans kunt u kiezen in de grootte en met het interieur dat bij u past. Avento caravans, waard om meer van te weten!

Dokumentatie en informatie bij:

Bezoek onze showroom.

Avento Caravanbouw van der Hagen
Nijverheidsstraat 2, 4231 AC Meerkerk.
Tel. 01837-2044.

IN DE NOORDOOST- POLDER en OOSTELIJK FLEVOLAND BOUWEN WIJ REEDS VELE KERKEN, SCHOLEN en BOERDERIJEN

B.V. gebr. Salverda

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7
Telefoon (05255) 1666

Zwitserland WALLIS

CHALET'S vanaf s.fr. 142.000,-
APPARTEMENTEN vanaf s.fr. 147.000,-
STUDIO'S vanaf s.fr. 97.000,-

Aanbiedingen te:

- Haute-Nendaz
- Les Agettes
- Champex Lac
- Vex
- Vercorin
- Ovronnaz

Vraagt onze documentatie.

**Makelaarskantoor
PIKSEN International B.V.**

Postbus 52 - 7440 AB - Nijverdal.
Tel. 05486-12861.

Lid handelskamer Nederland-
Zwitserland

UITZETTEN

- weg- en waterbouwkundige werken als : begeleiding complete uitbreidingsplannen : wegen/rioleringen/leidingen
- bouwkundige werken : hoekpunten woningen : stramienlijnen : palenplan : controlemetingen

GEO-MEETDIENST b.v.

POSTBUS 15, SPAKENBURG
TELEFOON 03499-1966
Bijkantoor: OOSTERHOUTSTRAAT 11
ASSEN. TELEFOON 05920-1.34.00.

STEENHOUWERIJ

DE KUIJPER

Nieuwstraat 26, MIDDELBURG
Tel. (01180) 1.25.79

natuursteen voor:

- restauratie
- renovatie
- nieuwbouw

Ook gespecialiseerd in het boren in beton met diamant, gaten van 15 tot 300 mm

Help van de grond van de MAF

Het werk van de stichting MAF Nederland dient het wereldwijde zendingswerk met vliegtuigen. Vliegtuigen die starten en landen in voorheen onbereikbare gebieden. Denk eens aan Irian Jaya waar zonder het werk van de MAF zegenrijk zendingswerk onmogelijk zou zijn. Mensen zetten hun sympathie voor dit werk om in daadwerkelijke steun.

U ook? Columbia piloot Jan Zwart uit naar Columbia. Onze eerste, al meerdere jonge christenen in opleiding. Hier in Nederland, straks mogelijk in Engeland of Australië. Dit kan doorgaan als U helpt.

Evangelie Het werk van zending gaat door. Zo de Heere wij zullen ook in de tachtiger jaren zendingen uitgaan. Hijzelf zegt immers: "Gaaf heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie".

Hier mag, kan en moet de MAF helpen. Ook in Nederland. Helpt U mee?

MAF Nederland wil zich graag bekend maken. Ook op Uw gemeente- of verenigingsavond. Via 075 - 177872 krijgt u alle gewenste inlichtingen.

Info: Noteer mij als donateur voor per jaar/kwartaal en stuur mij Uw kwartaalblad.

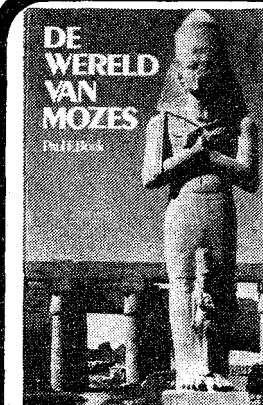
Naam: _____
Adres: _____
Plaats: _____

Zender van MAF Nederland
Postbus 1160, 1500 AD Zaandam

STICHTING MAF NEDERLAND

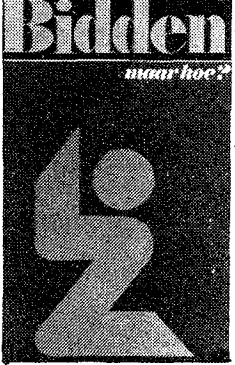
uitgeverij **VERITAS**

Dr. Jan Paulsen
HET WONDER VAN DE GEEST
Een helder boek dat een goed gebalanceerd standpunt weergeeft over de Persoon en de functie van de Heilige Geest. De schrijver schenkt veel aandacht aan de meningen binnen de pinksterkringen en de zgn. charismatische beweging en toetst deze aan de Schrift.
Paperback; 160 blz.; prijs f 18,90
ISBN 90 6302 077 5

George Vandeman
BIDDEN - MAAR HOE?
Voor veel mensen is bidden een probleem. Voor die mensen is het boekje van Edwin Gallagher het antwoord. Een fris boek dat tal van vragen rond het gebed recht op de man af behandelt.
Paperback; 104 blz.; prijs f 12,90
ISBN 90 6302 073 2

George Vandeman
HOOG SPEL
In dit boek wordt een grote reeks occulte verschijnselen van kristallen bollen tot ufo's - in een ont-hullend bijbels perspectief geplaatst.
Paperback; 195 blz.; prijs f 19,90
ISBN 90 6302 074 0

Koop bij boekhandel of bestel per bon.

BON Zend in gesloten envelop aan: Uitg. „Veritas“, Postbus 287, 2400 AG Alphen a/d Rijn. Tel. (01720) 3 04 01

Stuur mij s. v. p.: . . . ex.
 . . . ex.
 . . . ex.

Naam: _____
 Adres: _____
 Ik betaal na ontvangst van uw accept-girokaart. (Een deel van de portokosten wordt in rekening gebracht.)

UIT DE ARJOS

CDJA en christelijke partijformatie:

Onmogelijk en onwenselijk?

In april '79 bracht het CDJA haar grondslagrapport „Heel maken wat gebroken is” uit. In dec. '79 in NG werd het ARJOS-commentaar gepubliceerd. Opgelucht en opgewonden over de progressieverige teneur van het rapport kwam de ARJOS niet verder dan lof en kleine correcties. Het ontbreken van een diepere benadering van fundamenten van het rapport bracht mij ertoe om de verhouding geloof-politiek aan de kaak te stellen. Op den duur komen er ingrijpende vragen op ons af die ik hierbij graag in ARJOS-verband zou willen inbrengen.

„Chaos”

Het CDJA scheidt voor de verhouding geloof/politiek de volgende constructie: „Wij hebben een gemeenschappelijk uitgangspunt n.l. de Bijbel”. „De Bijbel zelf staat voorop en is doorslaggevend”. „Niet één of andere visie op het evangelie kan voor ons doorslaggevend zijn”. „Uit het evangelie zijn geen directe politieke consequenties voor vandaag af te lezen, we zullen de Bijbel voor onze tijd moeten vertalen”. Deze vier zinsneden geven relatie „Bijbel als uitgangspunt” tot „politiek handelen” aan. Zo een constructie komt mij wat naïef over. Want het enige wat de CDJA-leden gemeenschappelijk hebben is de Bijbel an sich. Dit uitgangspunt moet vertaald worden. Maar een visie op het evangelie, een Bijbelvisie, mag niet doorslaggevend zijn. Het resultaat is dat allerhande verschillende mensen of groepjes de Bijbel met hun eigen visie vertalen en dus allemaal tot verschillende politieke consequenties komen. Een allegaartje van politieke richtingen en opvattingen binnen het CDJA. Zo'n chaos in het huidige CDA noemt men pluriformiteit, een lofprijzing op de centrumrechts+semiprogressief-staartje politiek.

Wil je als CDJA een geloofwaardige volwassen politieke club worden en geen discussieclubje blijven, dan moet je allemaal wel globaal achter dezelfde politieke lijn staan.

Dus moet je allemaal vanuit het gemeenschappelijk uitgangspunt tot een éénduidig skala aan politieke consequenties komen. Dan is de voorwaarde dat een één of andere benadering van het uitgangspunt wél doorslaggevend is. Heb je de Bijbel als uitgangspunt dan zul je één of andere Bijbelvisie wel dégelijk als doorslaggevend moeten onderkennen.

„Reactie”

Je kunt je echter wel voorstellen waarom het CDJA-rapport in theorie de Bijbel vooropzet en één of andere Bijbelvisie niet doorslaggevend wil

laten zijn. Dit is een reactie op de houding van het CDA. Het CDA stelt in het grondslagrapport en het program van uitgangspunten dat niet de Bijbel vooropstaat en samenbindend element is, maar de politieke overtuiging, „het antwoord op de oproep van het evangelie voor de politiek”. Die politieke overtuiging is de vertaling van de Bijbel aan de hand van een bepaalde Bijbelvisie te weten: „de Bijbel is het getuigenis van Gods beloften en geboden”. De Bijbel krijgt dan de functie van het toetsen van de politiek. Een dergelijk functioneren van het evangelie is mogelijk als je, zoals het CDA doet, de Bijbel degenereert, versmalt tot naslagwerk van morele en ethische normen of grenzen. Het gevaar van zo'n houding tot geloof en politiek – en dat gevaar wordt al akelig vlees in de huidige CDA-praktijk – is dat de politieke overtuiging steeds onafhankelijker en absoluter wordt, zodat je naast de socialistische en de liberale stroming een nieuwe ideologische stroming kweekt, in dezen die van het „veilige” midden. (De huidige „pluriformiteit” zal dan ook steeds minder pluriform worden zoals nu reeds blijkt uit de intolerantie bij „afwijkende” standpunten.) Ook andere confessionele partijen die wel de Bijbel als uitgangspunt hebben maar toch een bepaalde Bijbelvisie absoluut stellen, hebben dergelijke negatieve gezichten. We moeten hierbij denken aan het GPV en de andere „God en Oranje boven en de bede in de troonrede”-partijtjes.

„Enig uitgangspunt?”

Het in beginsel, of in theorie, afwijzen dat één of andere visie op de Bijbel doorslaggevend zou zijn is niet moeilijk. In de praktijk echter zal of een chaos ontstaan of er zal toch geweld of ongewild, bewust of onbewust, een Bijbelvisie doorslaggevend worden. Want het eigene van het CDJA zal niet het uitgangspunt zijn, immers er zijn vele zogenaamde confessionele groepen in de politiek. Het gezicht van het CDJA wordt bepaald door de benadering en de vertaling van de Bijbel, de Bijbelvisie onderscheidt de

richtingen, de eigen Bijbelvisie geeft bestaansrecht. De negatie door het CDJA van de essentiële invloed en noodzaak van één visie op de Bijbel staat in nauw verband met de merkwaardige veronderstelling die meermalen in het rapport opduikt n.l. dat je de Bijbel als enig uitgangspunt voor je handelen kunt hebben. (bijv. bij de motivering van de wenselijkheid van christelijke partijformatie). Dan doet men alsof zowel bij het lezen en verstaan van de Bijbel als bij het vertalen naar onze tijd, zaken als maatschappelijke positie, maatschappijvisie, karakter etc. totaal geen invloed hebben. Men gaat ervan uit dat de Bijbel van uit zichzelf verklaard en vertaald kan worden naar politieke stellingname in onze tijd. Een a-historische en wereldvreemde gedachte, en m.i. een onbijbelse gang van zaken.

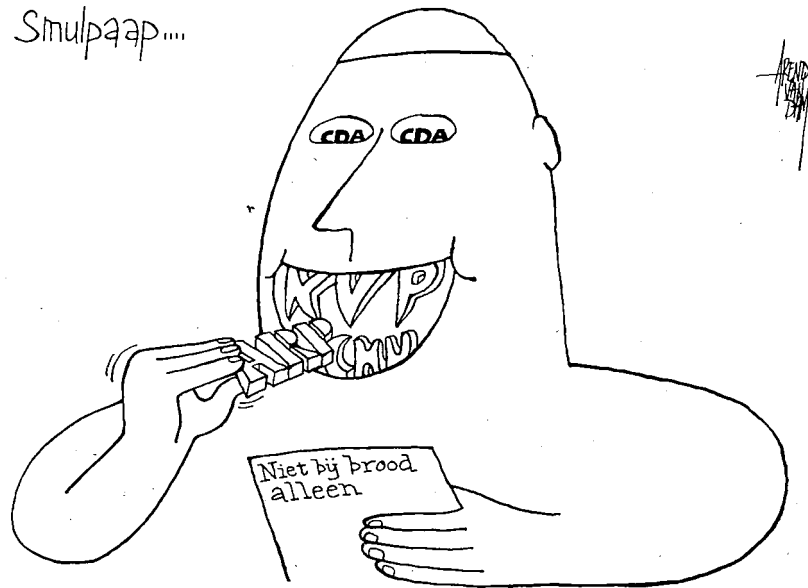
„Solidair?”

Wil het CDJA verder als politieke club vanuit het gemeenschappelijk uitgangspunt de Bijbel, dan zal het moeten onderkennen dat een visie op de Bijbel haar bindt en tevens moet het er rekening mee houden dat het, doordat een Bijbelvisie niet onafhankelijk is van maatschappelijke positie, achtergrond en maatschappijvisie, altijd een politieke club zal blijven van een bepaalde laag mensen. Zoals het er nu uitziet dus een club van één of andere categorie studenten plus een kleinere groep gegoede werkende jongeren. Dit houdt in dat het CDJA een keurige afspiegeling wordt van het CDA. Nooit zal het CDJA zoals het ARJOS-commentaar het veronderstelt aansluiting vinden bij een drugsverslaafde. Ook zal het nooit een club worden met lopende-bandwerkers werkloze jongeren en randwereldlijken. Hoe zal het CDJA dan voortdurend een organisatie kunnen zijn die aan de kant van de minsten staat, als de minsten niet in haar buurt willen staan en zij ook eigenlijk niet in hun buurt wil staan. Wordt het CDJA een solidaire organisatie, solidair met zwakken en verdrukten? Ik ben bang dat ze een van ideologische motieven bolstaande salonpraatgroep wordt.

„Vraagstelling”

Als wij als ARJOS of persoonlijk het risico niet wensen te lopen dat we straks onze politieke energie verspillen in de afspiegeling van het CDA, dan staan we voor een paar vragen. Je kunt je aansluiten bij een andere christelijke politieke club of een nieuwe oprichten. Maar voor je daarover nadenkt moet je

Smulpaap...

je eerst m.i. wezenlijk afvragen of christelijke partijvorming wenselijk is, daarna pas of en hoe ze mogelijk is. Volgens mij heeft de CDJA-commissie, gezien de theoretisch onlogische en praktisch onhanteerbare relatie geloof/politiek, de volgorde van vraagstelling omgedraaid. Eerst is koste wat kost een formule geknutseld om christelijke partijvorming mogelijk te laten lijken en daarna is een reden gezocht voor de wenselijkheid van christelijke partijvorming. In de ARJOS acht ik het noodzaak dat de vraag over de wenselijkheid van christelijke partijformatie grondig aan de orde komt.

„Ongezonder”

De reden die de CDJA-commissie ergens in het rapport geeft: „Wij hebben ervoor (voor christelijke partijformatie) gekozen omdat we geloven dat de politieke vertaling van het evangelie gediend kan worden met een beweging die dat evangelie als enig uitgangspunt voor haar handelen heeft, ook omdat wij elkaar in de worsteling om het verstaan van het evangelie en de consequenties ervan voortdurend kunnen bijstaan en inspireren”. Het eerste deel van de motivatie is m.i. zoals u daarnet al begrepen hebt, nonsens. Nooit kan het evangelie enig uitgangspunt zijn. De laatste motivatie „elkaar bijstaan en inspireren in de worsteling om het verstaan van het evangelie en de consequenties ervan”, is m.i. geen reden tot christelijke partijformatie. Is dat elkaar bijstaan en inspireren, is die worsteling om het verstaan en de consequenties echt taak voor een politieke partij of organisatie? Is het niet eigenlijk een taak van de kerk, een taak die binnen de kerkelijke gemeenschap opgenomen moet worden? Moeten we zo'n gemis in de kerk, van de gemeenschap in de kerk, omzeilen en het gemis opvullen door die taak naar de politiek door te schuiven? Zowel voor het functioneren van de kerk als voor het functioneren van een politieke organisatie m.i. een ongezonde zaak.

„Wenselijk”

We zullen dieper moeten graven en verder durven gaan als we ons de

wenselijkheid van christelijke partijvorming afvragen. Wat moet ons politiek handelen kenmerken? Het moet de heilsgeschiedenis van God met mens en wereld bevorderen. Het begin van heilsgeschiedenis zien we in de Bijbel beschreven. Zo moeten we de Bijbel lezen. Zo moeten we verder. Het CDJA-rapport komt hier via een omweg ook op. Maar is christelijke partijformatie dan wenselijk? Christelijke politiek is herkenbaar aan: beginselen, goeie bedoelingen, grondsragen. Gevaren die christelijke politiek eigen zijn: misbruik van de Bijbel door die voor een belangenkarretje te spannen, moralistische en ethische lessen, geen openheid voor geluiden van buiten af. Het hoofdkenmerk van christelijke politiek is echter het in principe scheiden van woord en daad, beginsel en beleid, intentie en resultaat.

In de bijbel, in het Hebreeuws, staat voor woord en daad maar één woord: „dabar”. Christelijke politiek rukt dát los wat in de Bijbel, zelfs in de Bijbelse taal, zó onlosmakelijk verbonden is, dat het één het ander inhoudt, woord is daad. Is Gods heilsgeschiedenis werkelijk gebaat bij zo'n politieke partijformatie? Is Gods heil niet veel meer aanwezig in elke praktische politieke daad en stellingname die gerechtigheid en vrede concreetiseert, uit wat voor beginsel of hoek deze ook voortkomt? Moeten wij bij de keuze van een politieke partij of organisatie niet steeds kijken naar wat deze club in de werkelijkheid, in de geschiedenis, in de wereld, wáár máákt van Gods rijk? Mogen we ons in de politiek steeds blindstaren op en mogen we steeds bakkeleien over woorden en beginsels? Moet onze energie en daadwerkelijke inzet niet veeleer uitgaan naar woorden die daden zijn, scheppende woorden? Deze vraagstelling naar de aard en naar de wenselijkheid van christelijke partijformatie zijn weliswaar wreed maar niet minder essentieel. Voor we kiezen hoe we gezamenlijk of afzonderlijk verder denken maar vooral handelen in de politiek moeten we m.i. eerst hier omtrent duidelijkheid voor ons zelf en anderen scheppen.

Piet van der Ploeg, Kampen

Front Polisario;

de bevrijdingsbeweging van de Westelijke Sahara

Van 18 februari t/m 8 maart a.s. zal een landelijke informatieve en financiële campagne worden gevoerd ter ondersteuning van het Front Polisario, de bevrijdingsbeweging van de Westelijke Sahara. Deze actie wordt gevoerd op initiatief van het Polisario Komitee Nederland en wordt ondersteund en meegeorganiseerd door de PvdA, PPR, CPN, PSP, Novib en het CDJA.

Gedurende deze periode zal geld worden ingezameld voor verschillende projecten in de vluchtelingenkampen van het Polisario op Algerijns grondgebied, waar zich zo'n 140 000 Saharanen bevinden, die de

Marokkaanse en Mauretaanse bezettingstroepen konden ontvluchten. Zij zijn voor hun bestaan volledig afhankelijk van hulp van buitenaf. Daarnaast is de actie bedoeld om de Nederlandse regering te bewegen tot

actieve politieke steun aan het Polisario. Aan de Nederlandse regering wordt gevraagd de wapenleveranties door de VS en Frankrijk aan Marokko te veroordelen en over te gaan tot erkenning van de door het Front Polisario uitgeroepen Democratische Arabische Republiek Sahara. Op 27 februari a.s. is het vier jaar geleden dat deze Republiek door het Front Polisario is uitgeroepen. Reeds 34 landen hebben de DARS inmiddels erkend. Het feit, dat daarbij reeds 20

Vervolg op pag. 12

Federatiebestuur CDJA over optreden CDJA-voorzitter

Naar aanleiding van de open brief van CDJA-voorzitter Peter Heukels, waarin hij kritiek uitte op het artikel van prof. dr. Goudzwaard in Trouw van 5 januari j.l. heeft het CDJA-federatiebestuur op 31 januari 1980 de volgende verklaring uitgegeven:

1. Het federatiebestuur van het CDJA (waarin opgenomen Arjos, CHJO, KVPJO en rechtstreekse leden) betreurt het feit dat met de open brief aan professor Goudzwaard van de CDJA-voorzitter de indruk gewekt is dat hiermee een verklaring namens het CDJA zou zijn gegeven.
2. Het federatiebestuur van het CDJA bevestigt dat het hier een persoonlijk schrijven van de CDJA-voorzitter, de heer Heukels, betrof.

Transolhuizenplan

De garantie dat u een optimaal huis krijgt voor uw geld, als u zelf grond heeft...

Kwaliteit.

Traditioneel-degelijke bouw, aantrekkelijke ontwerpen. Gebouwd door een Transol-aannemer bij u in de buurt.

Scherpe prijzen.

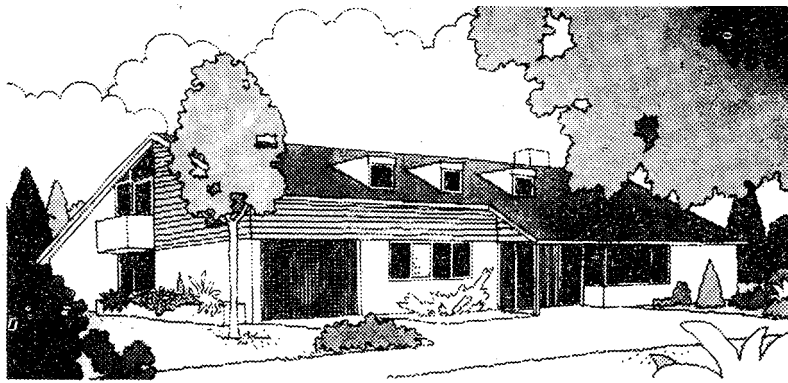
Mogelijk door een combinatie van voordelen, die u elders niet vindt.

Grote eigen inbreng.

Zowel qua indeling als qua materiaalgebruik, gegarandeerd door de traditionele bouwwijze. Dus u kunt ook exclusief bouwen met Transol. Met alle voordelen die er zijn.

Zekerheid.

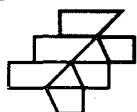
Vaste prijzen, afbouwgarantie, kwaliteitsgarantie.

Bon voor uitgebreide documentatie.

Transolhuizenplan biedt u een uitgebreide keuze. Informeer, stuur de bon.

Het Transolhuizenplan is een kwaliteits- en voordeelplan van Transol. Eén van de actiefste concerns in Nederland, bestaande uit een Energie en een Vastgoed Divisie met 72 bedrijven en een concernomzet in 1979 van 3 miljard.

transolhuizenplan
Bouw daar maar eens tegenan...!

Naam: PN2
Adres:
Postcode:
Plaats:
Telefoon:
Gemeente waar ik ga bouwen:
Stuur de bon in een open enveloppe zonder postzegel naar: Transolhuizenplan, Antwoordnummer 1510, 3000 WB Rotterdam. Even bellen kan natuurlijk ook. Tel. 010-620000*

Iedereen

met een inkomen van ong. f 2000,- per maand kan thans beschikken over f 15.000,- tot f 30.000,- met de „VOLA RUIMTEREKENING”. Financierinkje hier leninkje daar, het telkens lichten van uw hele doopceel, wordt met dit krediet verleden tijd.

Flexibiliteit

U doet met het geid wat u wilt. Opnemen of niet, of gedeeltelijk gebruiken, snel of langzaam aflossen.

Rente

Over het geld dat u niet gebruikt betaalt u geen rente.

Drie aflossingsvrije maanden

In de „dure” maanden juni, juli en december lost u niet af. Bel voor de berekening van het „kredietplafond” (het maximale bedrag waarover u kunt beschikken): 01653-3489, VERPAALEN ASS B.V., St. Janstraat 107, Sprundel (NB), of vul onderstaande bon in. (Na invulling zenden aan Verpaalen ass. - Antwoorder. 53 - 4700 VE Sprundel (NB). In dichtgeplakte envelop en niet frankeren!)

Naam: Geb. datum:

Adres:

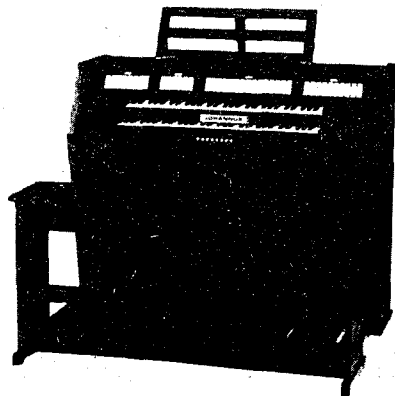
Woonplaats:

Inkomen netto per maand:

Wenst meer inlichtingen omtrent de „VOLA RUIMTEREKENING” en wel:
Schriftelijk/Persoonlijk/Telefonisch (tel.nr.:

*) Doorhalen wat niet wordt gewenst.
In gesloten envelop zenden aan: Verpaalen ass., Antwoorder. 53
4700 VE Sprundel (NB).

Johannus, hét orgel voor klassieke muziek

Origineel JOHANNUS orgel
OPUS 6

voorzien van:

- volledig pedaal
- manueel en pedaal koppels
- terts en quint register
- cornet, 4 sterk
- sesquialter, 2 sterk
- mixtuur, 5 sterk
- chorus
- meervoudig generator systeem
- uniek JOHANNUS EL. NAGALM (gepat.) met limiters en expanders

voor f 7950,-

JOHANNUS Orgelbouw

Morsestraat 28 - Ede Telefoon (08380) 19148*

Prijswijziging voorbehouden

adverteren, orders noteren

OP DE BAHAMAS BETAALT U GEEN BELASTINGEN

Te koop op het eiland Grand Bahama:

Bouwrijpe grond

vanaf \$ 7800 voor 1000 m² zonder bouwplicht. Op alle grond 10% korting bij kontante betaling.
Hypotheek tot 65% mogelijk voor 5 jaar en 7,5% rente.

Appartementen:

in het centrum van Freeport vanaf \$ 40.000. Aan het water met open verbinding naar de Atlantische Oceaan vanaf \$ 68.000.
Verhuur mogelijk met een rendement van plm. 12%.

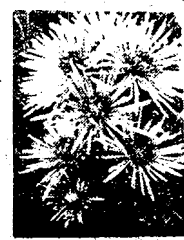
Bij aankoop van grond verzorgen en begeleiden wij de bouw en verhuur van uw bungalow of appartementen, ook verzorgen wij voor u de oprichting van een Bahama Ltd.

De Bahamas zijn bekend om hun belastingvrijdom en het strikte bankgeheim. U kunt op de Bahamas met alle soorten geld betalen.

Maak eens een afspraak voor inlichtingen bij J. A. Born, Bouwadvies- en Bemiddelingsbureau B.V., Postbus 260 te Maassluis, tel. 01899-14694.

Handel en Industrie

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Eisenweg 2. Postbus 26. De Lier (Z.-H.). Holland.
tel. 01745-4244*. telex 32723 Fides NL

OOSTERBAAN

&

LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*

DRUKKERS

UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

VAN DE PARTIJ

Een actief CDA-verband is een politieke werkplaats

Wanneer partijvoorzitter H. A. de Boer in zijn inleidend woord in dit draaiboek de lijn aangeeft die steeds door de ARP is getrokken nl., dat activiteiten in CDA-verband niet mogen leiden tot uitholling van de eigen partij-organisaties, die immers het platform vormen, waarop tot een fusie kan worden besloten, is hiermee niet in tegenspraak dat we nu de aandacht die in dit draaiboek wordt besteed aan een werkmodel voor een actieve kiesvereniging, waarvan het daaraan gewijde hoofdstuk evenzeer model zou kunnen staan voor een actief CDA-verband.

Met het overeind houden van het streven de eigen partij-organisaties om de hierboven omschreven redenen in stand te houden, willen wij niet voorbijgaan aan het ontstaan van een nieuwe situatie door het tot stand komen van CDA-verbanden in het merendeel van de Nederlandse gemeenten. Soms liep de vorm van samenwerking in de gemeente vóór op de landelijke partij-organisatorische ontwikkeling, soms werd in verband met de in 1978 gehouden gemeenteraadsverkiezingen pas gezocht naar vormen van samenwerking tussen de CDA-partijen. Hoe die samenwerking ook tot stand gekomen is; in alle gevallen stoelt zij op een nieuw elan, dat niet mag worden uitgedoofd. Het komt er voor alle CDA-verbanden op aan door het opstellen en invoeren van een werkprogramma voor het seizoen 1979/1980 alle leden actief bij het politieke en organisatorische werk te betrekken. Alleen dan kan het CDA een dynamische partij blijven en het vertrouwen waarmaken dat steeds meer kiezers blijkens de uitslagen van achtereenvolgens de Tweede-Kamerverkiezingen 1977, de Provinciale Statenverkiezingen 1978 en de Gemeenteraadsverkiezingen 1978 en de verkiezingen van het eerste rechtstreeks gekozen Europees Parlement 1979 in het CDA stellen. Het gezicht van het CDA zal in de meeste gevallen bepaald worden door de wijze waarop CDA-verbanden optreden en door de wijze waarop allen, die de grondslag en het doel van het CDA onderschrijven tot samenwerking worden gebracht.

Activiteiten seizoen 1979/1980

Tegen de achtergrond van de hierboven omschreven doelstelling en op de weg van federatie naar fusie moet door alle partijorganisaties tenminste één kruispunt worden gepasseerd, namelijk de ontwerp CDA-statuten en reglementen. Deze mogen naast de behandeling door de afzonderlijke partijorganisaties niet anders dan tot schade ontbreken op het jaarprogramma van elk CDA-verband. Deze beide immers vormen de basis waarop en het raamwerk van waaruit het CDA herkenbaar zal zijn.

Politieke discussie

Zoals veel goede dingen uit drie delen bestaan, bestaat een hecht CDA uit: a. overeenstemming inzake de relatie geloof/politiek handelen b. overeenstemming inzake het politiek beleid c. overeenstemming inzake de structuur van de organisatie. Aan c is reeds aandacht gegeven en wat a en b betreft: Als uitvloeisel van het in januari 1979 gepubliceerde rapport inzake de relatie tussen

grondslag en politiek handelen komen in het najaar 1979 de rapporten van de commissie Steenkamp inzake het door het CDA te voeren politieke beleid en het rapport van de commissie Uitgangspunten ter zake het ontwerp-program van uitgangspunten gereed. De noodzaak deze beide rapporten in alle partijgeledingen te bespreken leidt er toe dat behandeling daarvan in alle CDA-verbanden geboden is. Immers - met name voor het program van uitgangspunten geldt dat - alle CDA-leden zijn moreel gebonden aan wat daarin als politieke visie van het CDA wordt verwoord. Het gewicht van het program van uitgangspunten, dat het morele samenbinding verwoordt van alle CDA-leden, dient borg te staan voor diepgaande bespreking in alle partijgeledingen. Verder laat zich een breed scala van onderwerpen, waarover voorlopig het laatste woord nog niet is gesproken, goed in CDA-verband behandelen. Enkele onderwerpen, die zeker in het middelpunt van de belangstelling blijven staan zijn:

- het sociaal-economisch beleid
- de abortusproblematiek
- energiebeleid
- economische orde
- gezin en andere samenlevingsvormen
- vrede en veiligheid.

De politieke discussie wordt bevorderd door de wijze waarop een CDA-bestuur één van de genoemde of een ander zelf gekozen thema aan de orde stelt.

Een aantal mogelijkheden

- 1) Men kan een spreker, deskundig op het aan de orde te stellen thema, uitnodigen en na de inleiding een plenaire discussie houden. Deze vorm vraagt weinig of niets van de leden; zij consumeren en de spreker produceert.
- 2) Vraag de inleider tevoren een aantal discussie-punten op papier te zetten. Publiceer deze in uw ledencontactblad. **Voordeel:** er kan een gesprek ontstaan en de leden worden geactiveerd. **Nadeel:** de spreker geeft de grenzen van de discussie aan en weet niet wat bij de leden werkelijk leeft.
- 3) Stel een werkgroep uit uw leden samen, die een werkstukje maken, dat gepubliceerd wordt in uw ledencontactblad. Zend het werkstukje aan de inleider en vraag hem in zijn inleiding in te gaan op het werkstuk met eventuele discussiepunten en stellingen. **Voordeel:** de leden worden geactiveerd en de spreker weet wat de leden willen bespreken; de tijd die u in dit werkstuk steekt komt er zeer zeker „dubbel“ uit!

Leden-contactblad

Een leden-contactblad is onontbeerlijk voor een goed functionerend CDA-verband. Door uit het

ledenbestand een aantal mensen te betrekken bij de samenstelling daarvan verhoogt men het aantal actieven. Gebruik het blad voor mededelingen van uw bestuur, maar ook voor commentaren op politieke gebeurtenissen. Laat ook eens een deskundige uit uw kring een voorlichtend artikel schrijven over een bepaalde politieke problematiek en maak ruim gebruik van contact met uw raadsfractie. Voorbeelden van leden-contactbladen kunnen worden aangevraagd op het partijbureau, terwijl daarnaast ontvangst daarvan door het bureau op zeer hoge prijs wordt gesteld.

Contact met de fractie

Behalve door middel van uw leden-contactblad is contact met uw fractie mogelijk door het één of twee keer per jaar beleggen van een vergadering met de fractie, waarop door één of meer fractieleden een plaatselijk politiek probleem aan de orde wordt gesteld. Het zou beslist een slechte zaak zijn, wanneer het contact met de fractie alleen rondom de verkiezingen zou plaatsvinden. De kiezers hebben niet zomaar hun vertrouwen aan het CDA geschonken. Er zijn vaak verwachtingen gewekt. De CDA-raadsfractie zal haar uiterste best moeten doen die te honoreren. Het CDA-bestuur kan door een regelmatig contact met de fractie te organiseren erop toezien dat de raadsleden er alles aan doen het in hun gestelde vertrouwen ook waar te maken.

Fractiebegeleidingsgroepen (fbg's)

Contact tussen een gemeentelijke CDA-fractie en het CDA-verband is van groot belang voor het functioneren van zowel de fractie als het plaatselijk CDA. Fractiebegeleidingsgroepen, ook wel raadsadviescommissies genoemd, vormen een goed middel om de relatie tussen de fractie en het plaatselijk CDA vorm te geven.

Doel en samenstelling van fractiebegeleidingsgroepen of raadsadviescommissies

Fbg's geven gevraagd en ongevraagd advies aan de fractie. Zij kunnen bestaan uit een aantal deskundigen en CDA-leden die zich nader in de gemeentelijke politiek willen verdiepen, waarbij de jongeren niet vergeten moeten worden. Immers, juist door de combinatie van deskundigen en geïnteresseerde niet-deskundigen kan ervaring met de gemeentepolitiek worden opgedaan, en het „al doende leert men“ worden gehonoreerd.

Enkele richtlijnen

De wijze waarop een fbg tot goed functioneren komt, zal veelal afhangen van de plaatselijk gemaakte afspraken tussen fractie en CDA-bestuur. Voor hen die tot het opzetten van een fbg willen komen volgen hier enkele richtlijnen.

1. Wie van de CDA-leden het initiatief ook neemt, het functioneren van de fbg berust op afspraken tussen fractie en CDA-bestuur ter plaatse.
2. Leden van de fbg zijn:
 - a. deskundigen
 - b. eerste fractie-opvolgers (zij wonen de fractievergaderingen bij)
 - c. geïnteresseerden (ook jongeren).

3. Het CDA-bestuur benoemt de leden van de fbg.
4. De fbg kiest een voorzitter en een secretaris/penningmeester.
5. Zowel de fractie als het CDA-bestuur wijst uit hun midden een contactpersoon aan, die regelmatig de bijeenkomsten van de fbg bijwoont.
6. Alle leden van de fbg hebben een abonnement op de raadsstukken. (In vele gemeenten krijgt een fractie zoveel gratis abonnementen als er raadsleden zijn.)
7. De kosten kunnen veelal bestreden worden vanuit de vergoedingen die de fractie c.q. fractieleden bijv. uit fractiewerk ontvangen.
8. Beleg aan het begin van het seizoen een bijeenkomst met de fractie of het fractiebestuur en maak afspraken over de onderwerpen of nota's, waarover advies gewenst is.
9. Deel uw fbg op in secties (b.v. zoveel secties als er wethoudersportefeuilles zijn in uw gemeente).
10. Belast één der sectie-leden met de eind-verantwoordelijkheid t.a.v. de te produceren sectie-rapporten.
11. Bespreek de sectie-rapporten in de vergaderingen van de fbg.
12. Vergader één maal per maand (met uitzondering van de vakantieperiode); zo houdt u de gang erin!
13. Beleg aan het eind van ieder seizoen een evaluatiebijeenkomst met de fractie of het fractiebestuur.
14. Licht van tijd tot tijd via het leden-contactblad de CDA-leden in over het functioneren van de fbg.
15. Schrijf uw fractie niet de wet voor; u adviseert alleen!

Contact met de kiezers

Vaak blijft het contact met de kiezers beperkt tot de periode rondom de raadsverkiezingen. Laat uw gezicht als CDA ook eens bij andere gelegenheden zien. Waarom niet af en toe in de verschillende wijken of kernen van uw gemeente een CDA-vergadering beleggen? Kondig die bijeenkomst goed aan (eventueel huis-aan-huis een stencil in de bus) en zorg dat belangrijke in de wijk of kern levende problemen ter sprake kunnen komen. Ook voor de raadsfractie is dit erg belangrijk.

Bovenstaande is hoofdstuk 6 uit het draaiboek. Dit boek is gratis te bestellen bij ARP, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag.

Adressengids

De nieuwe adressengids voor het seizoen 1979/1980 is uit. In deze gids treft u adressen aan van o.a. CDA-bewindslieden en -Kamerleden, Kamercentrales, Statencentrales en

CDA-statenkring Gouda

Donderdag 21 februari 1980 om 20.00 uur wordt in hotel-restaurant Florida te Boskoop een algemene ledenvergadering van het CDA-statenkringverband Gouda gehouden.

Onderwerp: De leefbaarheid in de toekomst in Midden-Holland.
Sprekers: drs. B. M. J. Hennekam, CDA-Tweede-Kamerlid, en F. J. van der Heijden, lid Provinciale Staten in Zuid-Holland.

CDA-Kamerkringverband Leiden

Op **maandag 11 februari a.s.** organiseert het CDA-Kamerkringverband een vergadering.

Spreker: Drs. R. F. M. Lubbers
Plaats: Gouda; aula van het Chr. Lyceum, van Heemskerkstraat 105.
Aanvang: 20.15 uur.

AR-Kamercentrale Den Bosch

woensdag 27 februari 1980 wordt de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehouden.

Aanvang: 20.00 uur.
Plaats: CDA-buro Brabant Walpoort 12 te Den Bosch. Het in november jl. geopende CDA-buro is vanaf het station te bereiken door na passage van de Dommelbrug rechtsaf de St. Janssingel in te slaan; daarna tweede straat rechts. Parkeergelegenheid aan beide zijden van de St. Janssingel.
Spreker: H. A. de Boer over de actuele politieke situatie. Ook belangstellende niet-leden zijn welkom.

partijbestuur. Een onmisbaar document!

Deze adressengids kunt u bestellen door f 2,75 over te maken op giro nr. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting te Den Haag.

Aan de besturen van de AR-Kamercentrales

Procedure program van uitgangspunten

Geacht bestuur, Zoals u ongetwijfeld bekend zal zijn is het afgelopen najaar de ontwerp-tekst verschenen voor een nieuw Program van Uitgangspunten van het CDA. Op de laatste partijraad van de ARP, welke gehouden werd op 1 december jl. te Ede, is een resolutie aangenomen met betrekking tot dit Program van Uitgangspunten, waarbij besloten werd dat dit Program van Uitgangspunten "conform de statutair geldende procedure voor het Beginsel- en Algemeen Staatkundig Program" door de Anti-Revolutionaire Partijorganen behandeld moet worden. De kiesverenigingen hebben nu tot 15 februari de tijd om dit ontwerp-program in hun ledenvergaderingen aan de orde te stellen en amendementen in te dienen bij hun eigen Kamercentrale. Als Kamercentrale hebt u tot 24 maart 1980 de gelegenheid de ingediende amendementen te beoordelen en in te dienen bij het ARP-partijbestuur, dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA Den Haag. Kiesverenigingen kunnen amendementen die niet door een Kamercentrale overgenomen zijn rechtstreeks indienen bij het ARP-partijbureau tot 30 maart 1980. Voor uw bijdrage aan dit voor het CDA uiterst belangrijke program zeggen wij u bij voorbaat dank.

Drs. C. Bremmer
Secretaris

Bovenstaande brief is op 28 januari 1980 naar de besturen van de ARK's gestuurd.

UIT DE ARJOS

CDJA steunt Polisarioaktie

Vervolg van pagina 9

Afrikaanse landen zijn maakt het waarschijnlijk, dat de DARS binnen afzienbare tijd als lidstaat zal toetreden tot de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). Hiervoor is het nodig dat nog vijf andere Afrikaanse landen overgaan tot erkenning van de Republiek.

Manifestatie

Op 8 maart zal een landelijke manifestatie worden gehouden in Paradiso, Amsterdam. Deze manifestatie begint om 14.00 u. Daar zal o.a. het woord worden gevoerd door een hoge vertegenwoordiger van het Front Polisario en zal een Saharaanse muziekgroep optreden.

De strijd in de Westelijke Sahara

Het Front POLISARIO voert nu al ruim vier jaar een verbeterde strijd voor de onafhankelijkheid van het Saharaanse volk, sinds op 14 november 1975 de Westelijke Sahara (tot dan toe een Spaanse kolonie) tegen alle internationale bepalingen in niet normaal werd gedekoloniseerd, maar zonder raadpleging van het

West-Saharaanse volk werd opgedeeld tussen Marokko en Mauretanië. Een deel van de bevolking kon de Marokkaanse en Mauretaanse troepen ontvluchten en bevindt zich momenteel in vluchtelingenkampen rond de Algerijnse stad Tindouf. Het Front POLISARIO voert sinds die tijd een bevrijdingsoorlog, die tot dusver zeer succesvol verlopen is. Het merendeel van het gebied van de Westelijke Sahara wordt militair door het Front POLISARIO gekontroleerd; de Marokkaanse troepen hebben zich verschanst in een klein aantal grotere steden. Internationaal gezien heeft het Front POLISARIO veel erkenning gekregen. Een vierendertigtal landen heeft inmiddels de door het Front POLISARIO uitgeroepen Democratische Arabische Republiek Sahara erkend, de topkonferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) heeft de Marokkaanse agressie volledig verworpen en hetzelfde gebeurde op de topkonferentie van de ongebonden landen die onlangs in Havana werd gehouden. Daar werd tevens de Marokkaanse annexatie veroordeeld van het deel van de Westelijke Sahara dat door Mauretanië verlaten werd, nadat dit land met het Front POLISARIO op 5 augustus 1979

een definitieve vrede sloot.

De Algemene Vergadering van de VN nam in november 1979 met overgrote meerderheid een resolutie aan, waarin het zelfbeschikkingsrecht van het volk van de Westelijke Sahara nog eens wordt bevestigd, de legitimiteit van de strijd van het Front Polisario wordt erkend en Marokko wordt gevraagd een eind te maken aan de bezetting van de Westelijke Sahara. Het Front Polisario (zo stelt de resolutie) moet als vertegenwoordiger van het volk van de Westelijke Sahara deelnemen aan het zoeken naar een definitieve en vreedzame oplossing van het probleem.

Houding van de Nederlandse regering

De Nederlandse regering heeft zich altijd strikt neutraal opgesteld tegenover het konflikt in de Westelijke Sahara, ondanks de grove schending door Marokko van het recht op zelfbeschikking van het volk van de Westelijk Sahara. Nog nooit heeft zij een woord van protest laten horen tegen de gigantische wapenleveranties van EEG-partner Frankrijk aan Marokko of tegen het besluit in oktober 1979 van de regering van de VS extra wapens te leveren aan Marokko voor haar strijd tegen het Front Polisario. Bij het debat over de begroting van BZ in november 1979 nam de Tweede Kamer met algemene stemmen een motie aan, waarin de bezetting van de Westelijke Sahara door Marokko werd veroordeeld en waarin gevraagd werd in de VN vóór resoluties te stemmen, waarin het zelfbeschikkingsrecht van het volk van de Westelijke Sahara wordt bevestigd en Marokko wordt gevraagd een eind te maken aan de bezetting. Ondanks deze motie onthield Nederland zich wederom van stemming.

Deelname Polisarioaktie

Zoals uit het bijgaande artikel blijkt heeft ook het CDJA de aktie van het Polisario Komitee ondersteund. De Arjos doet op al haar leden in de provincies en de plaatselijke kernen een beroep om aktief aan deze aktie mee te doen.

Alle provinciale besturen en de besturen van sommige plaatselijke kernen hebben in verband hiermee al een brief gehad. Zij, die dit niet hebben gehad, kunnen zich voor informatie wenden tot de Arjos-secretaris Dik Koopmans (070-45.03.24 of 46.96.20) of de CDJA-vertegenwoordiger in het Polisario Komitee, Hans Westhoff (010-14.19.27). Voor initiatieven voor aktie op plaatselijk niveau is het het beste contact te zoeken met de plaatselijke afdelingen van PvdA, CPN, PPR en PSP. Het Polisario Komitee is telefonisch te bereiken op 010-67.32.07 of 078-13.10.83 (Suze Huigen). Alleen bij veel activiteiten op plaatselijk niveau kan deze aktie tot een werkelijk succes worden.

Rectificatie

Vorige week stond op de Arjospagina dat Kees Hulsman, één van de inleiders op de studiekonferentie over het Midden-Oosten, zou spreken als secretaris van de Arjos werkgroep Midden-Oosten. Dit moet echter zijn secretaris Werkgroep Midden-Oosten.

CDJA-Utrecht prov.

CDA: Politiek
Macht
Principe

Over deze en andere zaken hoopt **Fred Borgman** - CDA-Tweede-Kamerlid - te spreken op dinsdag 12 februari a.s.

Plaats: CBS-gebouw, Kromme Nieuwe Gracht 39, te Utrecht.

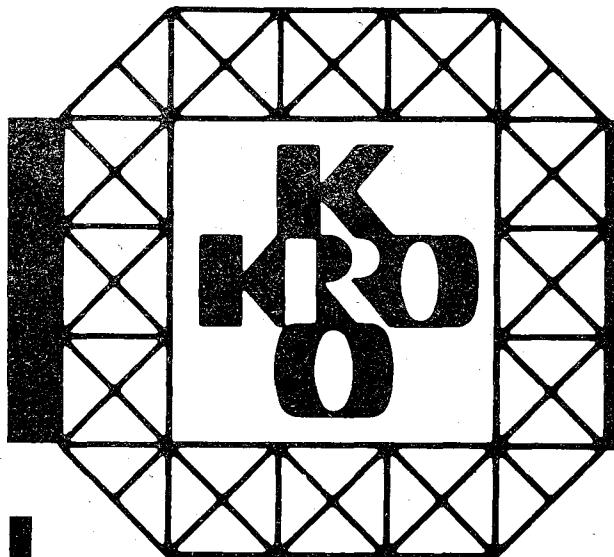
Aanvang: 20.00 uur. Iedereen is van harte welkom.

Aktiemateriaal

Door het Polisario Komitee is in het kader van deze aktie speciaal aktiemateriaal gemaakt, w.o. een speciale aktiekrant, met nog meer achtergrond informatie over de strijd

Nieuw bulletin over: Energie

De fractiebegeleidingsgroep Milieu, verkeer en waterstaat heeft een bulletin geschreven over energie. Het bulletin bevat o.a. beschouwingen over veiligheidsaspecten, bezuinigingen, total energy, zonne-energie en steenkolenvergassing. Ook het kostenaspect komt aan de orde. Kortom een bulletin over een uiterst politieke zaak. Het is te bestellen door overmaking van f 2,50 op giro nr. 127164 t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag met vermelding „Energiebulletin”.

'n omroep die de moeite waard is

studio

Voor het hele gezin.
Kleurrijk, gezellig
en... niet duur.

mikro gids

Nu nog handiger.
Eenvoudig en...
het goedkoopst.

Schrijf KRO antwoordnummer 70 1000 RA Amsterdam. Bel 035-284333.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 7 16 februari 1980

Loonpolitiek na de loonpauze

Met ingang van 11 januari jongstleden geldt er voor enkele maanden een loonpauze. Dit betekent rust aan het loonfront. Een door het kabinet opgelegde rust onder goedkeuring van het parlement. Een periode om de handen vrij te hebben een aangepast beleid op te zetten. In dit artikel wordt niet ingegaan op allerlei technisch-juridische details, hoewel deze naar mijn mening niet van onbelang zijn voor de zicht op en de aanvaarding van het beleid, maar wordt allereerst informatie gegeven voor loonvorming en beleidsachtergronden en wordt vervolgens wat dieper ingegaan op de alternatieven op het vlak van de loon- en inkomenspolitiek.

Loonvorming

Aan het eind van elk jaar plegen in ons land gesprekken te worden gehouden over de nieuwe loononderhandelingen (of beter in een ruimere zin: over de nieuwe c.a.o.'s). Naast de centrale werknemers- en werkgeversorganisaties doet ook de overheid hieraan mee teneinde in het belang van de Nederlandse economie door middel van positieve (bijv. subsidies, belastingverlaging) of negatieve (bijv. dreigen met verhoging van de sociale premies) stimulansen de komende loonstijging in de hand te houden. Dit laatste niet alleen met het oog op de internationale concurrentiepositie en de ontwikkeling van rentabiliteit en werkgelegenheid in de bedrijfsektor, maar tevens met het oog op de financiering van de ambtenaren (trendbeleid, dus het volgen van de loonstijging bij bedrijven) en de overdrachtsinkomens (koppelingssystemen). Werkgevers en werknemers hebben hierbij vanzelfsprekend een tegengesteld belang, namelijk kosten versus inkomens, al ligt dit in feite wat ingewikkelder doordat inkomens weer leiden tot bestedingen en dus tot inkomsten voor de (meeste) bedrijven. Ook in een ander opzicht is deze

situatie wat complex. Een werkgever is tegen hoge lonen in het algemeen, behalve indien dit nodig is om zelf personeel te krijgen of vast te houden. In sommige delen van ons land of in bepaalde bedrijfstakken bestaat er ondanks de niet lage totale werkloosheid een spanning op de arbeidsmarkt. Dit laatste verschijnsel leidt dan tot stijging van individuele lonen, meestal tot uiting komend in het zogenaamde „incidentele loon". Ook binnen het kamp van de werknemers heerst verdeeldheid. De ene bond wordt in veel sterkere mate geconfronteerd met dreigend verlies van arbeidsplaatsen dan een andere, zoals bijv. een bond voor overheidsambtenaren (waar op z'n ergst een vacature-stop geldt). Vandaar dat de bonden qua doeleinden verschillen en dus een gekombineerde centrale strategie bemoeilijkt wordt. Ook in het afgelopen najaar hebben deze „verplichte figuren" rond het centrale loonoverleg niet geleid tot een overeenkomst, hoewel naar mijn indruk de werkgevers niet weinig aanboden. Met andere woorden, de F.N.V. wilde (of mocht?) geen redelijk compromis sluiten over de mogelijke loonruimte. Ik moet hieraan toevoegen dat er tussen vakbonden en ondernemers meer problemen op tafel liggen (behoud arbeidsplaatsen, inspraak en medezeggenschap, vermogensaanwasdeling e.d.); problemen waarbij ook de overheid betrokken is. Hoe dit ook zij, er kwam géén centrale afspraak en het kabinet moest zich gaan beraden op het verdere beleid voor 1980.

Loonpauze

Rond de jaarwisseling werden twee zaken steeds duidelijker. Het kabinet werd getraceerd door haar adviseurs op nieuwe berekeningen (na het bekend worden van de nieuwste olieprijsstijgingen en de effecten daarvan op de wereldhandel) waaruit bleek dat het voorgenomen beleid aanmerkelijk bijgesteld zou moeten worden, tenzij men een verdere afbrokkeling van de Nederlandse

Door Prof. Dr. A. J. Vermaat

economie zou accepteren. Verder werd duidelijk dat de loonpartners het op korte termijn niet alsnog eens zouden worden over een min of meer afgedwongen loonakkoord in een aanzienlijk neerwaarts bijgestelde zin. De werknemers beriepen zich niet alleen op hun eigen verantwoordelijkheid voor de loonvorming, maar beklemtoonden hun voorkeur voor bedrijfstakgewijze onderhandelingen met werkgevers, spraken bovendien hun twijfels uit over de nieuwe C.P.B.-berekeningen en bleven hameren op het in de praktijk verkregen „recht" op de prijscompensatie en eveneens op de noodzaak van extra toeslagen voor vuil, vervelend en gevaarlijk werk. De werkgevers deden niet veel meer dan hun pleidooi herhalen voor een drastische extra ombuiging in de overheidsuitgaven. Tezamen voorwaar geen opwekkend beeld voor het kabinet, dat toen na enkele gesprekken op 20 december en 10 januari besloot tot het invoeren van een loonpauze ter bevriezing van lonen en overige inkomens. Of dit overigens een waterdicht instrument is, mag betwijfeld worden (op de details hiervan ga ik om meer dan één reden niet in) maar voor enkele maanden kan zo'n loonpauze ruimte maken voor het nemen van meer weloverwogen besluiten. Wel moet hier de vraag gesteld worden of de situatie dusdanig was dat een loonpauze moest worden afgekondigd. Ik beantwoord deze vraag bevestigend. De toestand is niet fraai. De economie dreigt te gaan afglijden naar een op langere termijn gezien onaanvaardbaar niveau. Het op gang komen van looncontracten gesloten op bedrijfstakniveau zou een zeer grote kans hebben gegeven op te ruime loonsverhogingen volgens het bekende beeld dat de meest winstgevende bedrijven en bedrijfstakken de trend zetten. Men zou dus weer aan het toe-eigenen zijn gegaan: maar de ruimte is op. Opnieuw zou dan een jaar verloren zijn gegaan.

Stemming één lijst

Eind december 1979 ontvingen de AR-kiesverenigingen een schrijven van het ARP-secretariaat waarin onder meer aandacht werd gevraagd voor de stemming over het voorstel om samen met de andere CDA-partijen met één lijst uit te komen bij de eerstvolgende Twee-Kamerverkiezingen. Graag herinneren wij u hierbij aan deze stemming. Mocht u hieraan nog geen gevolg hebben gegeven, dan heeft u nu nog de gelegenheid dit te doen. Stembiljetten die op 16 februari verzonden zijn, zijn nog geldig.

CNV-voorzitter H. v.d. Meulen voorafgaand aan een onlangs gehouden vergadering over de standpuntbepaling m.b.t. de lonen.

Model- fusieprotocol

In dit nummer wordt uw speciale aandacht gevraagd voor het partijnieuws (pagina 11). Op deze pagina's treft u model-bijlagen aan bij het fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdelingen. Hopelijk draagt deze informatie bij tot vereenvoudiging van de werkzaamheden van de kiesverenigingen. Bijlage 1 gaat in op de rechten en plichten van ARP, KVP en CHU. Bijlage 2 is een model voor het regelen van de bestuurssamenstelling na de fusie en in bijlage 3 wordt nader ingegaan op opvolgingsafspraken i.v.m. de gemeenteraadsverkiezingen.

Voor aanvang van het loonoverleg in Den Haag v.l.n.r. bijeen minister Albada, premier Van Agt en minister Andriessen.

Ik sprak hiervoor over de noodzaak van weloverwogen besluiten om het lopende beleid bij te stellen. Hoewel het in dit artikelje alleen gaat om de inkomenspolitieke zijde, toch enkele algemene opmerkingen over de doeleinden van beleid en de algemene perspectieven. Ik ga ervan uit, dat Nederland inderdaad de werkloosheid wil bestrijden, de in de jaren tachtig zich aan de beroepsbevolking toevoegende mannen en vrouwen een eerlijke kans wil geven op een volwaardige baan, wil blijven werken aan internationale ontspanning, economische integratie en ontwikkelingssamenwerking, en ernst wil maken met het streven naar selectieve groei (milieu, energie enz.) Verder meen ik dat het nauwelijks betwistbaar is, dat op langere termijn de betalingsbalans gezond moet zijn en dat het middel van de inflatoire financiering het grote gevaar inhoudt te leunen op een scherpe staf die de hand doorboort. Op mogelijke inkomenspolitieke doeleinden kom ik terug. Zulke doelstellingen realiseren zich niet vanzelf, integendeel, de economische vooruitzichten tonen voor de jaren tachtig een versomberend beeld. Wil men ze toch serieus nastreven, dan vergt dit het brengen van offers voor de toekomst. De burger in Nederland moet weten dat hij een prijs moet betalen. Er moet gekozen en afgewogen worden. Er moeten beslissingen worden genomen, dus overleg gepleegd worden en dit overleg moet gestructureerd en geleid worden. Ik sprak over versomberende perspectieven. Enkele korte opmerkingen hierover. Historisch gezien is de werkloosheid niet laag; nog alarmerender is echter de verborgen werkloosheid (via w.a.o., ziekteverzuim, non-registratie) en vooral de verwachte groei van de beroepsbevolking. De externe wijzigingen zijn ongunstig (verdere prijsstijging van energie en grondstoffen, zwakke groei wereldhandel), vooral na het midden van de jaren tachtig wanneer het aardgas niet langer de huidige draagkracht aan de betalingsbalans

verschafft. Aanzienlijke vervangingsinvesteringen in de industriële sektor zullen niet alleen veel financieringsmiddelen vergen maar bovendien arbeidskrachten uitstoten in verband met de voortgeschreden technologie. Hier bovenop komen nog de autonome effecten van automatisering in de administratieve sfeer. Kortom: narigheid en zuur bier! Een loonpauze is welkom, mits dit een bijdrage levert tot een beter beleid en

Vervolg op pag. 4

CDA ONDER ÉÉN DAK

Tussenstand: In één week steeg het aantal nieuwe leden van 3498 naar 4122. Met uw inzet worden het er nog meer.

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

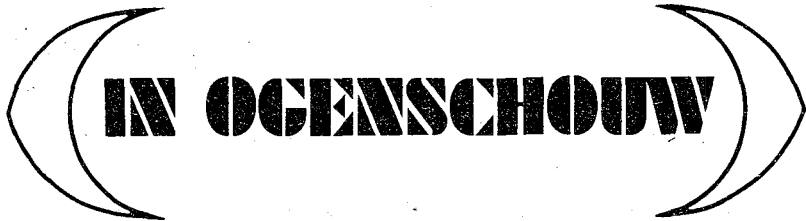
woonplaats:

postcode:

*ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA. Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

DEZE WEEK
IN WAG:

Loonpolitiek na loonpauze	pag. 1 en 4
Publieke roddel	pag. 2
Partijbezinning over wapengebruik	pag. 5
Duidelijk en beheerst antwoord aan Moskou	pag. 6
Vreemdelingenbeleid	pag. 8
Studiedag ARVC	pag. 8
Uit de Arjos	pag. 9
Van de partij	pag. 11
Deeltijdsarbeid	pag. 12

Appèl op het spel

De economische problemen waarvoor we staan zijn groot. Het beeld is genoegzaam bekend: jarenlang waren we gewend ons bord elk jaar een stuk voller te scheppen en dat kon ook omdat de nationale inkomenspot waaruit we putten steeds maar fors bleef groeien. De eerlijkheid gebiedt zelfs te zeggen dat we nogal hebberig waren, want ook als de pot leeg was bleven we nog een tijdje doorscheppen, maar dan wel uit het bord van een ander; de zwaksten in het gezelschap aten dan wel minder of legden gewoon het loodje. Daar staan we dan, rondgegeten aan de welvaart en een leger werklozen, arbeidsongeschikten en „gesaneerde” ondernemers op de koop toe. Het nationale inkomen neemt bijna niet meer toe en dan krijgen we de vragen: hoe verdelen we dit 'minder meer' en hoe krijgen we de groei er weer een beetje in? Wat de laatste vraag betreft splitsen de economen zich keurig in twee groepen. De meer deftige club, die zich dan ook de neo-klassieken noemt, legt alle nadruk op de beloningsvoeten: als de lonen nu maar

pas op de plaats maken en daardoor de winsten wat toenemen dan zul je nog eens zien hoe de investeringen weer aantrekken. De andere club noemt zich naar de vermaarde Keynes, die de omvang van de bestedingen centraal stelde en daarbij de overheidsbegroting als instrument hanteerde. Deze keynesianen zie je vaak in de weer met het financieringstekort van de overheid en de zeeën gaan daarbij niet gauw te hoog.

In de praktijk kunnen beide groepen elkaar best wel redelijk vinden. In de huidige situatie is vriend en vijand het erover eens dat de lonen gematigd moeten worden en ook het overheidsbudget minder snel moet groeien. Het verschil van mening splitst zich toe op de kwestie hoeveel van het ene recept men wil combineren met hoeveel van het andere. De hamvraag is dan vanzelf: hoe matig je de lonen en hoe laat je de overheidsuitgaven wat minder groeien? Op dat moment laten de

theoretici het afweten en moet de politiek zich er maar verder mee redden. Toch is dat niet helemaal waar. Een paar weken geleden heeft een aantal hoogleraren in de economie het initiatief genomen tot een studiering waarin al die wetenschappers zich kunnen verenigen die de economie niet als een natuurwetenschappelijk gebeuren beschouwen maar als een sociale en normatieve wetenschap. Een lichtpuntje, zeker nu Van den Doel, Goudzwaard en De Gaay Fortman jr. het voortouw nemen van deze 'post-keynesianen'. Ondertussen kunnen politici hierop niet wachten en de vraag is hoe het CDA uit de economische problemen denkt te komen. Om de zaak principieel te stellen: het gaat hier om een kwestie van economische orde, hoe zien wij de organisatie van de beslissingsbevoegdheden in het economisch proces. Dat de idee van de soevereiniteit in eigen kring hierbij nog lang geen versleten concept is hebben Vermaat en Goudzwaard ons vorig jaar in de jubileumbundel „100 jaar Partij” wel duidelijk gemaakt. We moeten niet bang zijn verantwoordelijkheid te leggen bij de individuen en bij de verbanden waarin zij samenleven en -werken. Tegelijkertijd moeten we geen rode waas voor de ogen krijgen wanneer het woord overheidsop treden valt.

Onze samenleving wordt steeds complexer, waardoor sommige verantwoordelijkheden de gedecentraliseerde verbanden steeds

vaker ontstijgen. Maar hoe nu concreet?

Verantwoordelijkheden spreid je nu eenmaal maar niet even. Mensen moeten tot verantwoordelijkheid worden geroepen en ze moeten de verantwoordelijkheid willen en durven nemen. Het CDA doet het voor niet minder dan dit beroep, dit appèl, op mensen om in welk samenlevingsverband ze zich ook ophouden zich verantwoordelijk te weten en te gedragen. Op deze manier is meteen duidelijk dat een beroep op loontrekkers om hun lonen te matigen, op burgers om voor overheidsdiensten te gaan betalen of op werklozen om te helpen knelpunten op de arbeidsmarkt weg te nemen niet kan volstaan met een oproep om „in te leveren”. In een verantwoordelijke maatschappij ben je dat wat je inlevert niet meteen kwijt. Voor datgene wat wordt ingeleverd kan men verantwoordelijk blijven door medezeggenschap bij investeringsbeslissingen in ondernemingen of er moet verantwoording worden afgelegd over hoe er met het ingeleverde is gewoerd.

Waarom dit alles nog eens opnieuw gezegd? De ARP staat op het punt te verdwijnen in het CDA. Reeds nu is het CDA een machtige politieke partij met een meerderheid in de regering. Maar wat komt er van het appèl terecht? Lijkt de eensgezindheid onder het Nederlandse volk niet verder weg dan ooit? Heeft het beroep dat het CDA op de

bevolking doet voldoende overtuigingskracht, heeft het voldoende inhoud zodat de verantwoordelijkheid ook beleefd kan worden of is het niet meer dan een nationale collecte voor een onbestemd, maar goed doel? Het CDA zit momenteel hoog te paard, maar kan daarom ook hard vallen. Daarom moet dit steeds opnieuw gezegd worden.

Slaagt het beroep op verantwoordelijkheid niet, worden de tegenstellingen niet voldoende overbrugd, dan zal de roep om overheidsingrijpen steeds sterker worden. Een overheid die echter lang niet zo machtig is als wel wordt gedacht. Het grote aantal werklozen en arbeidsongeschikten vormt een schrijnend voorbeeld van wat er gebeurt als een betrekkelijk onmachtige overheid wordt opgezadeld met een probleem waar werkgevers en werknemers hun verantwoordelijkheid niet durfden of wilden nemen. Als zodanig moet het CDA de grote werkloosheid dan ook niet anders beschouwen dan als een permanente afgang van zijn beginselpolitiek, als een falend appèl.

Laat het een teken aan de wand zijn, maar ook iets waar verdubbelde energie uit wordt geput. Het is immers niet anders dan waarmee het rapport Gespreide Verantwoordelijkheid afsluit: „Christen-democratische politiek mislukt als het appèl dat zij in zich bergt niet aanslaat”.

G. de J.

Publieke roddel zal worden aangepakt

Door mr. G. C. van Dam

Behandeling van de begroting van Justitie

Bij de behandeling van de Justitiebegroting 1980 in de Tweede Kamer kwamen vele onderwerpen ter sprake. Buiten gevangeniswezen en reclassering om, waarover elders verslag wordt gedaan, waren de belangrijkste onderwerpen die van de kant van de CDA-fractie naar voren werden gebracht, euthanasie, publieke roddel en hulp aan slachtoffers van misdrijven.

Aanknappend aan het Euthanasierapport van de wetenschappelijke instituten van de drie CDA-partijen werd door de fractie gevraagd, of de minister op de hoogte is van wat in de praktijk gebeurt en of niet het gevaar bestaat, dat de bestaande wettelijke bepalingen hun greep op de praktijk verliezen. De D'66-fractie vroeg de minister om richtlijnen aan het Openbaar Ministerie, die euthanasie op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt in de laatste levensfase mogelijk zouden moeten maken. Minister De Ruiter achtte deze overbodig en wilde op dit verzoek niet ingaan. Hem was van misstanden in de praktijk niets bekend. Voorts meende hij, dat de meningsvorming onder de artsen een voldoende waarborg is, dat de bestaande praktijk en de wettelijke bepalingen op elkaar blijven afgestemd. De minister zegde toe te trachten de instelling van een staatscommissie te versnellen. Pas na een rapport van zo'n commissie zal hij zich op de noodzaak van een eventuele wetswijziging beraden.

Publieke roddel

De CDA-fractie bracht het verschijnsel van de publieke roddel in de discussie. Dit euvel steekt de laatste jaren al meer de kop op. Op een niets ontziende manier worden over mensen soms onwaarheden, soms halve waarheden gepubliceerd voor een blijkbaar breder wordend publiek dat van dit soort dubieus nieuws smult. De bestaande wettelijke instrumenten, om zich tegen publieke roddel te verweren,

bevredigen niet. Daarom legde de fractie de minister enkele andere mogelijkheden voor, waarvan zij een artikel uit de Finse strafwet het interessantst vond. Dit artikel komt hierop neer, dat informatie, die betrokkene schade of smart veroorzaken alleen mogen worden verspreid, wanneer dat noodzakelijk is om een misstand in de samenleving aan de kaak te stellen. Minister De Ruiter zegde toe het hele probleem van de publieke roddel en wat daar eventueel tegen gedaan kan worden, te bezien.

Hulp aan slachtoffers van misdrijven

Sinds vier jaar bestaat een Schadefonds Geweldsmisdrijven, dat in bepaalde gevallen een tegemoetkoming verstrekt voor materiële of immateriële schade, opgelopen door slachtoffers van geweldsmisdrijven. Daarnaast hebben zich intussen andere activiteiten op het gebied van de hulp aan slachtoffers van misdrijven ontwikkeld die niet direct op financiële tegemoetkoming is gericht, maar op de opvang van deze mensen, met het doel hun de weg te wijzen naar hulpinstaties of om als klankbord voor hun problemen te fungeren. Deze hulpactiviteiten worden ontwikkeld in Groningen, Hoorn en Rotterdam. De CDA-fractie waardeert deze activiteiten positief en vroeg er de aandacht van de minister voor, die er blijk van gaf deze aandacht te willen geven.

De delinkwent is in wetgeving en hulpverlening in de afgelopen jaren met veel zorg omringd en dat was nodig en is nog nodig. Intussen is het slachtoffer op de achtergrond geraakt of gebleven en dat is geen goede zaak. De minister deelde mee contact met de betrokken hulpverleners te zullen hebben en zei op dit gebied een taak voor Justitie te zien.

Zedelijkheid

Van de vele andere onderwerpen die aan de orde kwamen vallen nog te noemen: de zedelijkheidswetgeving en de adoptie.

Het eerste onderwerp kwam alleen in algemene zin aan de orde. De CDA-fractie wees op de primaire verantwoordelijkheid van mens en samenleving voor het definiëren en naleven van zedelijke normen. Zij vroeg de minister waar de grens voor het optreden van de overheid ligt en of ook op dit gebied de bescherming van het zwakke niet de belangrijkste toetssteen is. Minister De Ruiter wees erop, dat tegenwoordig de moraliteit van de overheid in bestuur en wetgeving op alle gebieden belangrijk groter is dan in de tijd toen de zedelijkheidswetgeving tot stand kwam. Hij stemde er van harte mee in, dat de overheid niet de eerst verantwoordelijke is op zedelijk terrein en aanvaardde eveneens de bescherming van het zwakke en achtergestelde als een belangrijk toetsingselement voor het overheidsbeleid. Dit zijn goede uitgangspunten voor de verdere gedachtenwisseling, waartoe een voorstel van de minister tot wijziging van de pornografieartikelen uit het Wetboek van Strafrecht aanleiding zal geven.

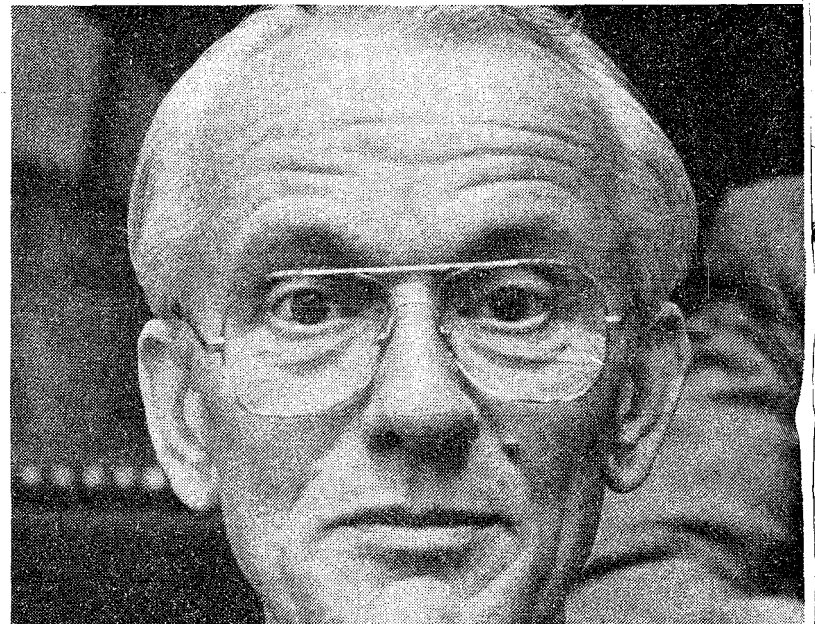
Adoptie

Verder vroeg de fractie o.m. nog de aandacht van de Staatssecretaris voor de lange wachttijden, die mensen moeten doormaken voordat ze in aanmerking komen voor een gezinsonderzoek met het oog op adoptie. Van CDA-kant was deze zaak al meermalen aangekaart. Er blijken te weinig ouders te zijn, die na dit onderzoek over een verklaring van Justitie beschikken, dat zij voor adoptie in aanmerking komen, zodat buitenlandse adoptiekinderen naar andere landen moeten worden doorgezonden.

De reactie van de staatssecretaris was niet bevredigend. Zij vroeg nog eens geduld te hebben. Dat kon de fractie niet meer opbrengen. Daarom diende zij een motie in, die door een grote meerderheid in de Kamer mee was ondertekend.

Diversen

In het debat ondervond de arbeid van

de minister veel waardering, al ontbrak ook de kritiek niet. De kritiek van de oppositie betrof vooral het anti-discriminatiebeleid en het vervolgingsbeleid van werkgevers die illegale werknemers in dienst hebben. Wat het anti-discriminatiebeleid betreft wilde de PvdA-fractie aanvankelijk dat de minister van Justitie, wiens beleid in die fractie overigens veel waardering ontvingt, in feite de coördinerende minister voor het minderhedenbeleid zou worden. Minister De Ruiter wees dat af, want die functie heeft minister Wiegel. Toen vond de PvdA-fractie, dat de minister van Justitie het voortouw moet nemen bij de aanpak van het beleid tot bestrijding van discriminatie van ethnische minderheden. Toen de minister vroeg concreet aan te geven wat daarmee werd bedoeld of wat er in zijn beleid op dat punt ontbrak, kon de oppositie dat niet hard maken. Het vervolgingsbeleid van werkgevers die illegale buitenlandse werknemers in

dienst hebben, onderging eenzelfde lot. In voorafgaande overlegbijeenkomsten tussen de ministers van Sociale Zaken en Justitie met de betrokken Kamercommissies was dit probleem al enige keren besproken. Daarin was van de kant van de Kamer al aangedrongen op vervolging van werkgevers maar er mochten geen extra activiteiten worden ontplooid, laat staan razzia's worden gehouden omdat illegale werknemers daardoor in een dwangsituatie zouden kunnen komen.

De door de oppositie aanbevolen krachtige aanpak kon uit dit dilemma moeilijk een uitweg bieden. Al met al verliep de begrotingsbehandeling in een constructieve en rustige sfeer, zoals van mensen, die zich met het recht bezighouden mag worden verwacht.

Mr. G. C. van Dam is lid van de Tweede kamer voor het CDA

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f. 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Juist besluit

De regering heeft besloten ter gelegenheid van de inhuldiging van Koningin Beatrix geen collectieve gratie-maatregel af te kondigen. Dit besluit en de daarvoor gegeven argumentatie verdienen onze instemming. Zulks een collectieve maatregel werkt door het gekozen tijdstip altijd enigszins willekeurig; zij kan ook geen rekening houden met specifieke omstandigheden. In een tijdperk waarin terecht een toenemende individualisering optreedt met betrekking tot de toepassing van het strafrecht en de uitvoering van de straf past een dergelijke - noodzakelijkerwijze grove - collectieve maatregel niet meer.

Explosief

De sociale situatie in Oost-Groningen wekt terecht bezorgdheid, verontrusting en zelfs verontwaardiging. Het feit dat na alle beloften en inspanningen de balans toch uiteindelijk negatief lijkt, doet de gevoelens van opstandigheid in dit deel van het land begrijpelijk zijn. En het is even begrijpelijk dat men aan deze gevoelens uitdrukking wil geven. Gezien het feit dat wij tevens ons bevinden aan de vooravond van belangrijke besluiten in de nationale

social-economische sector en gezien de nog immer heersende onrust aan het nationale sociale front, kan actie in Oost-Groningen licht als ontstekingsmechanisme gaan fungeren voor nationale actie. Het is de vraag of Oost-Groningen zelf daarmee gediend is. In dit verband is het toe te juichen dat de voorzitter van het CNV zich uitgesproken heeft voor alles wat de zorgwekkende situatie in Oost-Groningen duidelijker in het daglicht kan stellen doch zich gedistantieerd heeft van politieke actie. Waar Oost-Groningen behoefte aan heeft zijn structurele maatregelen op langere termijn en die kunnen met het korte afstands wapen van de politieke actie niet worden afgedwongen.

Bandi Sadr

De politieke chaos in Iran lijkt in de persoon van de nieuwe president zijn bezweerder te hebben gevonden. Voor het eerst sinds maanden is er weer een duidelijke lijn in de Iranese politiek te bespeuren. De nieuwe president Bani Sadr geeft in ieder geval van moed blij door allerlei groeperingen in het land, waaronder de bezetters van de Amerikaanse ambassade, die zich in toenemende mate tot staatjes in de staat ontwikkelden scherp te kritiseren en tot de orde te roepen. Indien Bani Sadr voortgaat op de door hem ingesiagen weg is het niet uitgesloten dat hij te eniger tijd in

NG COMMENTAAR

conflict komt met de opperste leider van Iran, Khomeiny. Hoe een dergelijke krachtmeting zal aflopen is met geen mogelijkheid te voorspellen. Maar het kan belangrijk zijn de positie van de nieuwe president te versterken door hem constructief tegemoet te treden. Daarbij dienen wij niet de illusie te koesteren dat zijn bewind zal leiden naar een terugkeer van de situatie van voorheen. Bani Sadr is een volgeling van Khomeiny van het eerste uur; maar wei heeft hij gezien waartoe anarchie zijn land leidt en die anarchie is in niemands belang.

Vreemde bondgenoot

President Giscard heeft een stokje gestoken voor het Westelijk top-overleg dat op Amerikaans voorstel zou plaatsvinden in Bonn ter gelegenheid van minister

Vance's bezoek aan de Bondsrepubliek tussen Amerika en de vier grote leden van de Gemeenschap over de Oost-West relatie. Aangezien Nederland altijd met argusogen kijkt naar dit soort topontmoetingen, die bijdragen tot de vestiging van een soort directorium in het westen, waarbij de kleintjes de groteren maar moeten volgen en waardoor de normale overlegorganen van de NAVO, de EEG en de Europese Politieke Samenwerking worden ondergraven, moeten we de Franse president dankbaar zijn voor zijn versterking van het laatste plan in die richting. Maar we bevinden ons daarbij wel in het gezelschap van een vreemde bondgenoot. Want niets wijst erop dat de Franse president die in het verleden altijd sterk aangedrongen heeft op het vormen van een dergelijk directorium, tot betere inzichten is gekomen. Zijn huidige dwarsliggen heeft er alleen maar mee te maken dat hij op dit moment en over deze problematiek geen gemeenschappelijk standpunt wenst omdat dit onvermijdelijk dicht in de buurt van het Amerikaanse standpunt zou komen te liggen. Een volgend keer zullen we de medewerking van Giscard bij het doorkruisen van de directorium-gedachte wel weer moeten missen.

Ironie

Het zou wel een uiterst ironische

speling van het lot zijn als uitgerekend de plaatselijke Oranjeverenigingen het kind van de rekening zouden worden van het feit dat de inhuldiging van koningin Beatrix 's middags plaatsvindt, waarbij voor velen de televisie thuis een grotere attractie zal blijken te zijn dan de door deze verenigingen geëngageerde attracties, die nu nog slechts met groot financieel verlies kunnen worden afgezegd. Zo mogelijk moet dan ook hun verzoek de inhuldiging 's morgens of omtrent het middaguur te doen plaatsvinden, ingewilligd worden. Anders wordt de inhuldiging voor organisatoren en artsen een koude kermis.

Molukker en Nederlander

Perspectieven van een relatie

Brochure van de wetenschappelijke instituten van het CDA, opgesteld door mr. H. W. J. Drosen e.a.

31 pag.; f 5,-

(incl. verzendkosten)

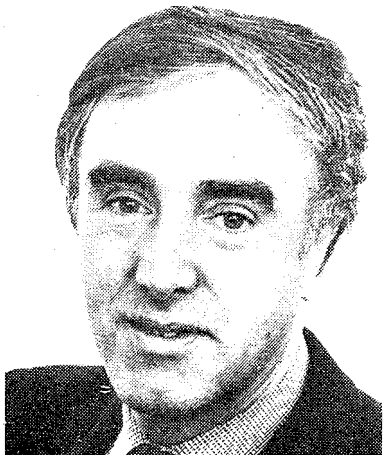
Bestellingen:

- giro 23 73 39 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming, Den Haag
- giro 89 67 3 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag
- giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

OVERWEGENDE

Vrouw en partij

Het Anti-Revolutionaire Vrouwen Comité (A.R.V.C.) heeft met eigenlijk maar weinig mensen in de achter ons liggende jaren een geweldige prestatie geleverd. Vanuit de keuze voor geïntegreerd optreden binnen de partij is geprobeerd meer vrouwen bij de politiek te betrekken. Daarnaast werd en wordt er gewerkt aan de emancipatie van de man. Dat is hard nodig, opdat er eindelijk een situatie ontstaat waarin de emancipatie van de vrouw voluit kansen krijgt. De laatste jaren wordt er uiteraard ook in CDA-verband geopteerd. Het CDA-vrouwenberaad is erg actief en probeert in het gehele land plaatselijke groepen van de grond te krijgen. Groepen waarin vanzelfsprekend de politiek hoofdzaak van het werk is. Zij die anders niet worden bereikt nemen nu wel van de standpunten van het CDA kennis, en beïnvloeden ook zelf de meningsvorming binnen die partij. De vrouwengroepen werken voor hen, die de stap naar de partij in één keer te groot vinden, drempelverlagend. Er is sprake van een soort voorportaal functie, met natuurlijk ook als opzet de vrouw te bewegen naar het CDA door te stromen en actief mee te gaan doen op alle fronten. Het CDA-vrouwenberaad biedt het gespreksforum en is het actiehuis, voor de bewustwording van de vrouw, voor het samen nadenken over de eigen positie mede in relatie tot de politiek en de maatschappij. Uiteraard krijgt het CDA met het resultaat van al dit werk volop te maken in het praktische politieke handwerk.

staatssecretaris voor emancipatie te hebben! Het extra geld wordt besteed aan voorlichtingsmateriaal, aan vormingscursussen, kadertraining. Veel geld gaat er naar buro's en de daaraan verbonden beroepskrachten om het op emancipatie gericht beleid verder van de grond te helpen tillen. Van het CDA-vrouwenberaad, maar niet in het minst ook van het CDA zelf, wordt bij al dit werk de hoogste presentie en een grote bereidheid tot inzet gevraagd. Wij hebben op dit terrein, vergeleken bij andere partijen en groepen, eerder een achterstand dan een voorsprong. Het is naar mijn oordeel dan ook noodzakelijk dat het CDA het emancipatiestreven met meer nadruk ondersteunt. Hier is prioriteitenverlegging geboden. Onze politieke programma's en de opzet van onze verkiezingscampagne moeten van die prioriteit getuigen. Voor alles is een uitleg, en voor veel valt begrip op te brengen, maar het blijft jammer dat het algemeen bestuur van het CDA het uit de kring van het CDA-vrouwenberaad afkomstige rapport over „Gezin, samenleven in verantwoordelijkheid" nog steeds niet heeft behandeld. Onze wetenschappelijke instituten moeten nagaan hoe zij in hun werk het emancipatiestreven vanuit onze

achtergrond kunnen ondersteunen. Het kader- en vormingswerk kan hier erg nuttig werk doen. Er is zeker behoefte aan een programma gericht op de weerbaarheidsvergroting van vrouwen. Die training is noodzakelijk om dat zeer vele wat in allerhande cursussen en in gesprekken op mensen afkomt, en wat dikwijls als verbaal geweld wordt ervaren, vanuit een eigen visie te kunnen beoordelen en er een weerwoord op te hebben.

Onderscheiden

Wanneer wij het hebben over de bevordering van op voortgaande emancipatie gericht beleid lijkt het alsof het daarbij gaat om een zaak waarover in brede kringen overeenstemming bestaat. Niets is minder waar. Ook hier is het waarheen en het waartoe aan de orde. Hoe wordt bijvoorbeeld over het gezin in een veranderende samenleving gesproken. Op welke wijze is daarin mede de positie van de vrouw aan de orde. In de vanuit radicale groepen opgezette trainingsprogramma's als „bijt van je af" is van een zicht op de maatschappij en de positie van de vrouw daarin sprake op een wijze die velen bepaald niet zal toespreken. In de praktijk blijkt dat, met name vanuit een zeer kritische maatschappijvisie opererende groepen, zich in het hele emancipatiegebied bijzonder actief gedragen. Onze mensen ontmoeten ze op VOS-cursussen, in vrouwencafés, tijdens voorlichtingsbijeenkomsten. Hun zendingsdrift is groot, hun tolerantiegraad vaak laag. De door hen als traditioneel aangeduide vrouwenbeweging - waaraan zeer velen voor hun bewustwording enorm veel te danken hebben - wordt door de meer radicale groepen als een sta-in-de-weg voor hun wijze van invulling van zich doorzettende emancipatie ervaren. En die ervaring bepaalt in veel gevallen mee de ruimte die anderen wordt gelaten. Het is zaak hier zeer op zijn hoede te zijn. Neutraliteit bestaat ook op dit gebied niet. Er wordt onderscheidingsvermogen gevraagd. Het onderstreept nog eens het grote belang van een actief opererend CDA.

Norm

Wij zullen toch ook in het hele emancipatiestreven genormeerd willen blijven handelen. Vanuit een bijbelse visie op mensen willen wij zoeken naar de eigen plaats voor vrouwen en mannen in een zich snel veranderende samenleving. De verkiezingsleuze van het CDA „voor elkaar verantwoordelijk" komt bepaald uit een andere geest op dan een motto als „bijt van je af". Een emancipatie van vrouwen en mannen verder brengen vanuit een bijbelse normering moet een boeiende opdracht voor het CDA-vrouwenberaad en voor de partij zijn. Onze activiteiten dienen te worden opgevoerd. Samen met velen uit de vrouwenbeweging krijgen wij hier kansen om aan vernieuwing van de samenleving vanuit

emancipatie-aspekten te werken. Bij verdeling van bestuursportefeuilles in colleges van B. en W. en G.S. zullen wij de zo belangrijke welzijnsportefeuille - waaronder ook de bevordering van het emancipatiewerk - minstens zo belangrijk moeten gaan vinden als die van financiën of ruimtelijke ordening. Het gehele welzijnswerk geeft in steeds sterkere mate stuur aan de richting waarin een samenleving koerst. Wij zijn ervan overtuigd een woord voor de wereld te hebben vanuit een visie die mensen echt nieuw perspectief kan bieden. Dat gaat niet vanzelf. Dat vraagt bewustwording, inzet, solidariteit. Niet van een aantal vrouwen alleen, maar van ons allemaal.

H. A. DE BOER

NEDERLANDSE CHRISTELIJKE BOEREN EN TUINDERSBOND

Het bestuur van de Ned. C.B.T.B. roept belangstellenden op voor de functie van

SECRETARIS

De taak omvat zowel het mede inhoud geven aan als de uitvoering van het beleid van de C.B.T.B., met name op het gebied van de tuinbouw. Deze taak wordt uitgeoefend binnen een stafgroep van tien personen.

Tot aanbeveling strekt:

- opleiding van academisch niveau
- brede belangstelling voor maatschappelijke en sociaal-economische ontwikkelingen
- organisatorische ervaring en het in staat zijn initiatieven te ontwikkelen
- goede contactuele eigenschappen en redactionele vaardigheid.

Gegadigden dienen de gedachte van christelijke-maatschappelijke organisatie te delen.

De salarisregeling is gebaseerd op door de overheid gehanteerde normen en is afgestemd op leeftijd, opleiding, ervaring en deskundigheid.

De functie is vacant per 1 april 1980. Een psycho-technische test kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

Schriftelijke sollicitatie vóór 3 maart te richten aan het bestuur van de Ned. C.B.T.B., postbus 18510, 2502 EM Den Haag. Tel. 070-46.97.58. Informaties zijn te verkrijgen bij de heer K. Wassenaar, algemeen secretaris.

vervolg van pag. 1

Loon- en inkomenspolitiek

niet blijft steken in allerlei partijpolitiek gehakketak.

Loonpolitiek: economische ruimte

Hoe nu verder? Het gaat niet om een enkel tijdelijk probleem op een onderdeel van de economie. De bestaande problemen zijn complex en structureel. Er zullen jaren van stug en omvangrijk beleid nodig zijn om het juiste spoor terug te vinden. Aspiraties zullen moeten worden getemperd, en dit vergt eendracht, acceptatie en zorgvuldigheid. Deze voorgaande zinsneden maken reeds duidelijk dat de te voeren inkomenspolitiek wel een noodzakelijk beleid is, maar op zichzelf genomen geenszins voldoende is. Komplettering met andere instrumenten is onmisbaar voor een passend beleid. Ik durf echter te stellen dat het inkomensbeleid een **scharnierfunctie** vervult. Wanneer men komt tot een adequaat inkomensbeleid, dat brede steun en instemming in het land vindt, schept men niet alleen de nodige sociale rust (hetgeen ook een doel op zichzelf is) maar creëert men aldus de nodige economische speelruimte die voor de werking van andere instrumenten vereist is. Vervolgens als inleiding op de inkomenspolitieke alternatieven een schets van de economische ruimte in de jaren tachtig. Een exacte prognose is niet te geven, maar het lijkt geen twijfel dat de groeivoet van het nationaal produkt beperkt zal blijven. Als de internationale conjunctuur voort blijft sukkelen, moeten we denken aan een traject van - afhankelijk van het beleid - 1 à 3 % per jaar. Laten wij eens uitgaan van die 3 %, waarbij eigenlijk al wordt verondersteld dat een redelijk succesvol beleid met betrekking tot de werkgelegenheid wordt gerealiseerd. Een deel van deze groei zal moeten worden afgestaan aan het buitenland; in wat meer technische termen spreekt men dan van een verslechtering van de ruiivoet tussen Nederland en het buitenland. Deze ruiivoetdaling treedt op uit hoofde van een voortgaande verhoging van de energieprijzen en op grond van de relatieve achteruitgang van ons exportprijsspeil, die nodig zal zijn om de concurrentiepositie voldoende op te vijzelen om de betalingsbalans gezond te houden bij herstel van het verloren gegane evenwicht en de opvoering van de werkgelegenheid (in markt- en/of kollektieve sektor). Het is bepaald niet pessimistisch om verder te rekenen met een 2 % netto groei van het nationaal inkomen, dus na aftrek van het ruiivoetverlies. Wie dingen hiernaar bij de verdeling? In het verdelingsspel dienen zich aan: (a) de bedrijven, waarvan de meeste tobben met een minimale rentabiliteit en een verslechterde solvabiliteit, (b) de actieve werknemers, (c) de niet-actieven, waarvan de inkomensontwikkeling tot op zekere hoogte gekoppeld is aan die van actieven ("netto-netto koppeling"), en (d) de overheid (in de zin van de materiële bestedingen, dus exclusief de overdrachtsinkomens en de ambtenarensalarissen). Hoe moeten nu de prioriteiten worden gelegd, uitgaande van de veronderstelling dat men echt de werkloosheid wil terugdringen enz. enz.? Laten we de verdeelsom nog wat toespitsen. Die groei van netto 2 % per jaar is per hoofd van de beroepsbevolking niet veel meer dan 1 % per jaar. Want of het beleid slaagt erin de groeiende beroepsbevolking werk te verschaffen - en hen dus een eigen inkomen te laten verdienen - of het aantal werklozen stijgt, en ook dat vergt middelen (even aannemende dat de huidige toestand op dit terrein financieel evenwichtig is, en ook dit is een tamelijk optimistische veronderstelling). Er is reeds geweest op de noodzaak te investeren om en de concurrentiepositie en het aantal arbeidsplaatsen (in welke sektor dan ook, al zal de kapitaalintensiteit per

man verschillen) te bevorderen. Gezien de zeer matige toestand van vele bedrijven lijkt het onontkoombaar de netto nationale groei te leiden naar bedrijven (en overheid voorzover nodig om zelf arbeidsplaatsen te financieren). In dit verband mag nog eens gewezen worden op het scheefftrekkende effect van het aardgas. De overheid (en enkele oliemaatschappijen) trekt de prijswinst tot zich, de actieven (en dus ook de niet-actieven) dekken zich in via de prijscompensatie in de lonen, zodat het ruiivoetverlies volledig terecht komt bij het winstinkomen. Uit het voorgaande volgt dat de overheid qua aandeel in het nog iets groeiende nationale inkomen op z'n hoogst gelijk zou mogen blijven, ofwel op een 0 %-norm zou moeten mikken. Voor de actieve werknemer en de niet-actieve is er in reële termen denkend niets (nihil) beschikbaar, de echte reële nullijn. En dit is nog niet genoeg. Delen van de arbeidsmarkt zijn gespannen, sommige beroepen of functies zouden extra beloofd moeten kunnen worden, de samenstelling van de beroepsbevolking verandert nog steeds, de kapitaalproductiviteit daalt misschien, enz. enz. Het effect hiervan is toch een claim op het nationale inkomen van de zijde van sommige actieven. Ook is het de vraag of de overheid zo snel het beleid kan bijstellen dat een 0 %-norm echt gehaald kan worden. Zou men in Nederland bovendien een verdere uitbreiding van sommige kollektieve goederen wensen (hoe te meten??), dan zou een forse minlijn tevoorschijn komen. En lukt het niet om voldoende snel het peil van de bestaande werkloosheid terug te dringen, dan zou een sociaal wellicht wenselijke "algemene" verkorting van de werktijd een verder inkomensoffer vergen. En, geachte lezer, deze nullijn ontstaat al bij een optimistische aanname. Voor 1980 bijvoorbeeld rekent men op een totale groei van 0 % van het nationaal inkomen! Als konklusie uit het bovenstaande moge gelden:

- De economische ruimte is gedurende de jaren tachtig zeer beperkt.
- Een beleid gericht op een gezonde economie betekent een duidelijke breuk met de inkomensgroei-traditie uit de jaren zeventig.
- Een netto-nulgroei van de reële inkomens van de meeste actieven en niet-actieven is een optimistische variant.
- Gezien deze onplezierige vooruitzichten voor de individuele inkomensstrekkers en voor de schatkist zal een adequaat inkomensbeleid de hoeksteen voor het sociaal-economisch beleid zijn. Maar welk inkomensbeleid dan?

Inkomenspolitiek: alternatieven

Nu dan de kernvraag van dit artikel: welk alternatief lijkt het meest geschikt, en kan het instellen van de loonpauze de uitvoering van zo'n alternatief bevorderen? Wanneer het gaat om alternatieve loon- en inkomenspolitieke strategieën kan men globaal onderscheiden:

- geen overheidsinterventie, een vrije loon- en inkomensvorming,
- een door de overheid centraal geleide inkomensvorming,
- mengvormen.

De eerste categorie leidt gegeven de bestaande geringe economische ruimte en de zich voordoende sterke inkomensrivaliteit vermoedelijk slechts tot inflatie, aantasting van de interne positie en uitholling van de (echte) kollektieve bestedingen. In zo'n geval is de weerstand tegen wat meer inflatie immers te gering; het gevaar is dan groot om in het monetaire moeras te stappen. Ik ga ervan uit dat men dit **niet** wil in Nederland. De tweede categorie biedt meer perspectieven. Theoretisch-technisch gezien zou dit wellicht de meest direkte weg zijn om de gewenste mutaties op het vlak van (reële) lonen en andere inkomens tot

stand te brengen. Zo werkte de Machtigingswet na de oliecrisis van '73/'74 niet al te slecht. Toch meen ik dat een succesvol beleid op een termijn van vijf of meer jaren niet in deze categorie gezocht moet worden. In de eerste plaats moet de feitelijke marktschaarste een rol blijven spelen, wil men niet weer terecht komen in het duister van de zwarte lonen (dit is des te urgenter nu het zogenaamde zwarte circuit al zo omvangrijk is geworden). Dit betekent dat het inkomensbeleid moet blijven aansluiten op bewegingen op de arbeidsmarkt, en het valt niet te verwachten dat het ministerie van Sociale Zaken dit kan runnen. In de tweede plaats is in de huidige Nederlandse samenleving de uitschakeling van de sociale partners in dit belangrijke veld van overleg voor een langere termijn zonder duidelijk negatieve effecten onvoorstelbaar. Uitschakeling van zulke economische krachten betekent de vestiging van een politocratie. Dit is van belang, omdat ook andere beleidsmaatregelen nodig zijn voor het gewenste beleid. De regering kan het zich m.i. niet permitteren om zulk een overleg en samenwerking met de partners van het bedrijfsleven te negeren. Samenvattend, deze vorm is denkbaar maar m.i. niet voldoende vruchtbaar in het kader van de huidige maatschappelijke orde om op langere termijn toegepast te worden. Resteert het zoeken naar een mengvorm, waarin enerzijds de overheid veel beperkende opties inbrengt maar anderzijds het overleg en de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de sociale partners blijft meefunctioneren. Zoals ik elders reeds heb bepleit, meen ik dat er lange-termijnafspraken moeten worden gemaakt door overheid en sociale partners over de prioriteiten en de verdeelregels. Zoals de SER-voorzitter het uitdrukt: een **maatschappelijk convenant** moet worden bereikt. Dit is wat anders dan de oplossing in het midden laten. Dit vergt stellig offers van actieven en niet-actieven. Maar met een doel en onder nevenvoorwaarden. Dit laatste wil ik met enkele voorbeelden toelichten. Wil men de bedrijven (resp. de overheid) de nodige lucht geven om voldoende arbeidsplaatsen te behouden resp. te behalen, dan is een hogere rentabiliteit onvermijdelijk. Maar dit mag geen eenrichtingsverkeer zijn. Er zullen nadere afspraken moeten worden gemaakt - in globale termen - over besteding en eigendom van de vermogensaanwasen. Wil men de arbeidsmarkt beter laten functioneren, dan zal men de institutionele verstarring moeten terugdringen. Meer loondifferentiatie, minder gemakkelijk te ontwijken passende arbeid of passende omscholing, en bestrijding van zwarte en grijze activiteiten. Maar wel afspraken over de invulling van zulke "incidentele" looncomponenten, promotiesystemen en de hantering van een "trendbeleid" annex koppelingssystemen. Dit zijn slechts voorbeelden om de gedachte te bepalen bij wat er in zo'n convenant aan de orde is. Er moet echter geen misverstand ontstaan over het feit dat er qua inkomens(her)verdeling een breuk met het verleden moet komen. De ruimte is immers op, en de economie moet gesaneerd worden. De vakbonden moeten beseffen dat hun traditionele loonaanspraken op een evenredig deel van de groei van de arbeidsproductiviteit in bedrijven - waarvoor de rechtsgrond al niet zo sterk was - voorlopig vergeten moeten worden. Wil men immers de volumina van de werkgelegenheid, de export en de echte kollektieve bestedingen zo groot mogelijk maken, dan dient men de prijs- en inkomenskomponent te minimaliseren. Dit is stellig een breuk ten opzichte van het gangbare inkomens(her)verdelingsbeleid. Ook met betrekking tot de herverdeling naar de laagste inkomensgroepen dient men de uiterste terughoudendheid in acht te nemen. Konkreet gezegd: het reëel konstant houden van uitkeringen als

Prof. dr. A. J. Vermaat.

die van de AOW, de AWW en de Bijstand lijkt mij voorlopig het hoogst denkbare resultaat. Voor verdere beschouwingen over dit onderwerp moet ik de lezer verwijzen naar mijn artikel in A.R.-Staatkunde van januari 1980 (waarvan de cijfers helaas al weer achterhaald zijn). Is zo'n maatschappelijk convenant een begaanbare weg? Ik meen van wel, maar ik wil de lezer erop wijzen dat er nog talrijke voetangels en klemmen zijn. Een cruciale rol in dit alles zal de vakbeweging spelen. Nu twijfel ik persoonlijk niet aan de konstruktieve opstelling van het C.N.V., maar hoe zit het met de F.N.V.? Het probleem van de binnen deze federatie uiteenlopende opties beschreef ik al eerder. Bovendien zal men nu eindelijk moeten gaan kiezen! Wil men echt de werkgelegenheid als eerste prioriteit, of

kies men voor de koopkrachthandhaving (van wie dan?), of besluit men vooral "gewoon-niet-mee-te-doen"? Juist de verleiding om een politieke route uit te stippelen tijdens het bewind van het CDA-VVD-coalitie-kabinet Van Agt, zou voor Nederland een kostbaar uitstellen van goed beleid betekenen. Daarom is het de voornaamste taak voor het kabinet om gedurende de loonpauze te komen tot een vergelijk met de sociale partners over het gehele sociaal-economische beleid. Lukt dit niet, dan is de loonpauze slechts tijdverlies geweest.

Prof. Dr. A.J. Vermaat is gewoon hoogleraar economische politiek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam

Europese impressies vanuit Brussel

Door T. Tolman

In een van de commissievergaderingen kreeg India veel aandacht. Dit gebeurde in de commissie voor externe economische betrekkingen. (REV). De aanleiding hiertoe was de hernieuwing van de overeenkomst van handelsbetrekkingen met India. Enkele notities over dit gigantische land wil ik u doen toekomen. Dit land heeft enkele rijke mensen, maar velen leven in bittere armoede. Verder is er een overschot aan geleerden, ingenieurs en technici met daarnaast ontstellend veel analfabeten.

Dit bijna dichtstbevolkte land ter wereld telt 640 miljoen inwoners. Bevolkingsgroei ca. 12 miljoen inwoners per jaar! Ca. 70% van de beroepsbevolking werkt in de landbouw. India is de tiende industriële mogendheid ter wereld. Ondanks de krachtige industrialisatie van de afgelopen jaren is dit, tezamen met het bevolkingsvraagstuk, nog steeds het belangrijkste probleem waarmee India te kampen heeft, zoals onder meer valt af te leiden uit de volgende cijfers:

- van de totale bevolking leeft ongeveer 40% (een kleine 300 miljoen mensen) beneden de armoedegrens,
- naar schatting zijn er op het ogenblik 200 miljoen mensen analfabeet,
- 80% van deze armoede en van het analfabetisme is te vinden op het platteland,
- 30% van de landbouwgronden is in handen van 4% van de boeren; meer dan de helft van het aantal boeren heeft nog geen halve hectare grond,
- gebleken is dat in 1978 ruim 20 miljoen volwassenen geen dag werk hebben gehad.

Gundelach zweeg nog...

In tegenstelling met de mededeling dat de landbouwcommissaris zijn prijsvoorstellen in de

landbouwcommissie zou bekend maken, moest hij met de mededeling volstaan dat de Commissie nog geen beslissing genomen heeft. Nog even wachten dus. Wel zijn in de daaraan verbonden beschouwingen een paar punten duidelijk geworden. Globaal is het reële inkomen in de lidstaten in 1978 gestegen met 2,4%. In de landbouw echter gedaald met 0,7%. Duidelijk is nu wel dat deze laatste lijn zich sterk voorzet. De overkoepelende landbouworganisatie in Europa vraagt een prijsverhoging van 7,9%. Gundelach is dat niet van plan in te willigen. Wel zal er dus een interessante discussie ontstaan over de objectieve methode welke dient om de prijzen- en kostenstijgingen vast te stellen. De Landbouw en de Commissaris zijn het er over de methode eens, maar vullen desalniettemin verschillende cijfers in. We zullen wel zien.

Grüne Woche

De grote show is weer achter de rug. Ca. 2 miljoen Berlijners hebben weer hun ogen kunnen uitkijken. Ik noteer twee bijzonderheden.

a.- De Nederlandse deelname. Ditmaal waren alle activiteiten samengebundeld. De presentatie was voortreffelijk. Geen chauvinisme speelt mij parten als ik opmerk, dat de kwaliteit, de presentatie tussen Nederland en andere naburige stands zeer in het voordeel van Nederland uitviel. Het verschil was groot. Een welgemeend compliment komt alle werkers toe. Zeer in het bijzonder de tuinbouw in Nederland!

b Er komt voor kleinvee meer belangstelling. Dat bleek vooral door de aanwezigheid van veel schapenrassen uit Nedersaksen. Dat lijkt mij een goede zaak. Met dunderd wordende kunstvezel wordt wol weer aantrekkelijk. Ook geiten zullen het weer gaan doen. Al was het voor een deel om de vele tienduizenden Turken van dit vlees te voorzien. Groot blijkt de vraag naar deze beesten om op rituele wijze de tradities vanuit hun eigen land voort te zetten.

TEUN TOLMAN is lid van het Europees Parlement

Vrede en veiligheid

Aanzet tot bezinning

„Allemaal mooi die verhalen over ontspanning en de honger in de derde wereld, maar als je lid bent van de NAVO dan doe je mee met wat men daar afspreekt, punt uit!”

„De dissidenten zijn zeker de gebroken gewertjes van voor de oorlog vergeten?”

Een tweetal uitspraken, opgetekend tijdens spreekbeurten na de kernwapendebatten van december, vorig jaar. Natuurlijk, uitspraken bewust ontgaan van al te veel nuance om in de rokerigheid van het vertrouwde kerkzaaltje voor enig schokeffect te zorgen. Dus niet symptomatisch voor het denken in ons christen-democratisch volksdeel. Alhoewel?

Dogma

In ieder geval is de afgelopen maanden opgevallen hoe de polemiek in het CDA rond de kernbepaling zich soms kan verengen tot het uitspreken van een simpele stelling, een dogma haast, waaraan dan verder alle andere argumenten ondergeschikt worden gemaakt. Tijdens discussies kan dat dan leiden tot het soort onverhulde uitspraken als hierboven geciteerd. Maar niet minder in publicaties van hogere pretentie, waarbij de schrijvers nog wel bereid zijn hun uiteindelijke stellingname vooraf te doen gaan door wat dan heet een inzicht-verwervende analyse van bijkomende min of meer principiële aspecten. De uitkomst is er echter niet minder dogmatisch door. Voor een voorbeeld van het laatste soort grijp ik nog even terug naar een artikel van de hand van prof. dr. H. van der Laan in NG van 15 december 1979. Dus tussen de stemming over de motie Stemerink I en die over de motie Stemerink II in. Het artikel is sindsdien in CDA-kring nogal eens aangehaald om het feilen van de dissidenten aan te tonen. Op het moment van verschijnen gaf het artikel mij geen aanleiding tot reactie, omdat het in het totale tijdsverloop van de decemberdebatten volstrekt prematuur was. Ik heb me afgevraagd waarom Van der Laan niet een week of wat gewacht heeft met het schrijven van zijn artikel. Want na een periode van onvoikomenheid in zijn kennen zal hij zich hebben kunnen realiseren dat het allemaal wat anders in elkaar stak bij de NAVO, in de CDA-fractie en bij de dissidenten. Zeker na lezing van de artikelen van collega's De Boer en De Kwaadsteniet in hetzelfde nummer van NG, waaruit kan blijken dat zaken als kabinet-, coalitie- en fractieloyaliteit de tien inderdaad niet vreemd zijn geweest. Maar dat zij deze waarden niet als pure dogma's hebben willen zien, toen bij de aanvang van de debatten van begin december volstrekt duidelijk was dat de CDA-vertrekpunten in de NAVO geen schijn van kans hadden en in de Nucleair Planning Group van tafel waren geveegd. En dat het uiteindelijk niet geheel ongunstige resultaat (voorbehoud ten aanzien van plaatsing) in belangrijke mate te danken was aan het stemgedrag van de tien, zoals nu ook door anderen in de fractie wordt toegegeven. Geen sprake dus van „het weggooien van reeds gemaakte, kostbare winst”, zoals Van der Laan suggereert. Of om in zijn nautische beelddispraak te blijven „van het voortijdig kappen van de sleepstros

op het moment dat deze maximaal gespannen was om de logge tanker van de bewapeningswedloop bij te sturen”. Het ging de tien immers juist om het opvoeren van de trekkracht – en helaas was de oppositie daarbij nodig – om in een laatste vertwijfelde poging de tanker af te brengen van een zekere rampkoers. Niettemin moet helaas worden vastgesteld dat het niet allemaal is geïkt, omdat de tegenstromen binnen de NAVO, binnen Nederland, maar ook binnen het CDA te groot waren. En dan praat ik maar niet over de niet altijd even frisse tegenwinden, zoals bijv. in Dronten. Daarom hebben de tien in laatste instantie bij de stemming over de tweede motie Stemerink wel de tros moeten kappen, omdat toen bleek dat er niets meer te redden viel en het nog slechts ging om het . in diep water houden van de CDA-sieepboot zelf. Dat werpt dan de vraag op of het bezwaar van Van der Laan zich wel echt richt op de „timing” van de tien, zoals hij voorgeeft en niet op hun inhoudelijke stellingname. Immers, als zijn inzicht-verwervende analyse over gewetensvol handelen in zaken als kernwapenbeheersing en het daaraan ondergeschikt maken van partij-politieke overwegingen echt hout snijdt, dan moet hij nu toch wel een gelukkig man zijn. Immers, er is een eerste stap gezet naar „afpijning van de spiraal”, terwijl het kabinet Van Agt er nog zit en ook de CDA-fusie er wel zal komen. Dit wijst er toch wel op dat aan het stemgedrag van de tien, zowel bij de eerste als bij de tweede stemming, een „zorgvuldige analyse van de consequenties” is voorafgegaan. Of denkt Van der Laan dat de tien hun stemgedrag werkelijk door de flipperkast hebben laten bepalen?

Herkenning

De gesignaleerde verenging in de politieke discussie over de kernwapens manifesteert zich vooral als geprobeerd wordt de problematiek van vrede en veiligheid in een wat groter internationaal en sociaal-economisch kader te plaatsen. Als men bijv. lijnen probeert te trekken van de moderniseringsbeslissing en de gigantische bedragen die daarvoor uitgetrokken worden naar de economische stagnatie, nationaal en mondiaal, en de trieste gevolgen daarvan voor de zwaksten in de wereld en in het eigen land. Een uitzondering daarop vormt het rapport van de commissie Neuman, waarin de materie van de

wapenbeheersing gedegen wordt belicht vanuit deze economische ontwikkelingen en vanuit de internationale politieke verhoudingen. De bezwaren die tegen dit rapport zijn aan te voeren betreffen dan ook niet de gedegenheid van opzet, maar meer de daarin gestelde prioriteiten en de wijze van toekenning van gewichten, wat dan geleid heeft tot een meerderheidsstandpunt, waarin de principiële CDA-opstelling over de grens van toegestaan wapengebruik en de partijdoelstellingen gericht op wapenbeheersing en -vermindering nog nauwelijks te herkennen zijn.

Realpolitik

Tijdens spreekbeurten plegen de uitgenodigde sprekers, het geagendeerde onderwerp „De actuele politiek” indachtig, naast de kernwapenproblematiek eveneens zaken als de verminderde economische activiteit en de politieke verhoudingen sedert Iran en Afganistan aan de orde te stellen en de onderlinge verbanden hiertussen aan te geven. Het blijkt dan in veel gevallen erg moeilijk deze triade vast te houden. Zo is gebleken dat men bijv. nauwelijks bereid is zich af te vragen of de Oost-West-verhouding ook nog iets te maken kan hebben met de Noord-Zuid-problematiek en de kloof tussen rijk en arm. Zonder aarzing – en dat is echt geen uitzondering – wordt het feit dat onze dienstplichtigen in mei 1940 met verouderde geweren en onvoldoende munitie op de Duitse indringers werden afgestuurd, als wettiging aangemerkt voor de NAVO-beslissing tot plaatsing van 572 Pershings en Tomahawks in Europa. Nauwelijks heeft men oor voor het feit dat Nederland zich de laatste jaren uitermate heeft ingespannen de materiele inspanning van onze NAVO-inbreng op peil te houden, waartoe de meerjarenramingen voor de komende jaren zijn opgehoogd tot zo'n 3% reële groei. Dit alles om niet alleen de afspraken in de NAVO na te komen, maar ook om in de lijn van CDA-program en regeerakkoord nu werkelijk iets te doen aan het terugdringen van de rol van de kernwapens. Men is nog wel bereid, als het over de vraagstukken van oorlog en vrede gaat, te luisteren naar of te participeren in argumentaties van ethische of principiële aard – we zijn per slot christen-democraten –, doch als het gaat om een politieke keuze en het afwegen van risico's dan kiest men er toch liever voor de kloof tussen idealisme en realisme te dichten door de christen-democratische idealen in een wat verder perspectief te plaatsen. Dan gaat het om de keus tussen ideaal en „Realpolitik”. Het „van nu af aan geen nieuwe kernwapens meer” is dan het bouwen op zand en het najagen van wind en daarom geen politieke optie.”

De vraag is dan niet meer relevant of de concrete Bijbelse richtingaanwijzers ook nog wel eens een andere richting uit zouden kunnen wijzen dan die van de meerderheid, die slechts de weg in wil slaan van een absolute veiligheidsgarantie, een weg die ons wel eens veel meer af zou kunnen voeren van het doel dat toch ten principale is gesteld t.w. nu na al die jaren echt eens iets te doen aan het stoppen van de kernwapenwedloop.

Broodnodig

Het zal de lezer duidelijk zijn dat dit artikel is ingegeven door een zekere teleurstelling over de wijze waarop binnen het CDA het vraagstuk van vrede en veiligheid en de kernbepaling vorig jaar en de jaren daarvoor is opgepakt of liever gezegd niet is opgepakt. Met als resultaat dat velen van het meepratende en meedenkende deel van het CDA voor de beperkte keus werden gesteld om, hetzij zich dan maar noodgedwongen

CDA-opstelling in de Nederlandse politiek, nu werkelijk gaat plaatsvinden. Vooral nu er een nieuw partijprogramma op stapel staat. En dan niet alleen vanuit de beslotenheid van de wetenschappelijke instituten, maar ook in de vorm van een (brede) discussie over de (smalle) weg die het CDA zal moeten inslaan om werkelijk tot kernwapenbeheersing en kernwapenvermindering te komen. Het ontwikkelen van dit „vooruitdenkend vermogen”, om met Van Verschuer te spreken, is in het CDA broodnodig. Ook op het terrein van vrede en veiligheid, geplaatst in breder internationaal en sociaal-economisch kader, waarover in onze partijen nog onvoldoende is nagedacht. Want in het CDA als beginselpartij moet het toch mogelijk zijn dat de meningen over zulke fundamentele zaken als de kernwapens minder ver uiteen komen te liggen? Is anders de vraag niet gewettigd of het met de radicaliteit van de christelijke inspiratie wel goed zit? Of zie ik het verkeerd en is er met betrekking tot de huidige standpunten slechts sprake van verschil in nuance?

Drs. H. C. Couprie
is lid van de Tweede Kamer voor het CDA

Adressengids

De nieuwe adressengids voor het seizoen 1979/1980 is uit. In deze gids treft u adressen aan van o.a. CDA-bewindslieden en -Kamerleden, Kamercentrales, Statencentrales en partijbestuur. Een onmisbaar document!

Deze adressengids kunt u bestellen door f 2,75 over te maken op giro nr. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting te Den Haag.

CDA christen democratisch appèl

De CDA-Tweede-Kamerfractie vraagt op korte termijn een

BELEIDS-MEDEWERKER

Taak: Het assisteren van de fractiecommissie **Onderwijs en Wetenschappen** voor wat betreft de beleidsonderdelen volwasseneneducatie, onderwijs aan anderstaligen, het onderwijs-stimuleringsbeleid. Het assisteren van de fractiewerkgroep **culturele minderheden**.

Gevraagd: Bij voorkeur een pas afgestudeerd jurist(e) of (bestuurs)socioloog met belangstelling voor of specialisatie in het welzijnsbeleid in brede zin.

Verwantschap met de politiek van het CDA wordt verwacht.

De salariering voor deze interessante functie is afhankelijk van opleiding en ervaring.

Sollicitaties richten aan:

CDA-Tweede-Kamerfractie

t.a.v. de heer G. H. C. Halleen
Postbus 20018,
2500 EA Den Haag

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

De uitgifte van landbouwgronden in de IJsselmeerpolders vormt een essentiële bijdrage in het kader van het landbouwstructuurbeleid. In dit verband kan worden gewezen op de mogelijkheid om mede hierdoor knelpunten op te lossen bij de uitvoering van ruilverkavelingen. De uitgifte van landbouwgronden in de Flevopolder zal ook bijdragen tot het verminderen van de spanningen op de agrarische grondmarkt. Bovendien is het duidelijk dat jaarlijks een aanzienlijke oppervlakte aan cultuurgronden aan het totale landbouwareaal wordt onttrokken voor algemene doeleinden als: woningbouw, wegeaanleg, industrieterrein, recreatieterrein, bosaanleg e.d.

Daarnaast moet worden gewezen op het voornemen van de regering om in de komende jaren in totaal 100 000 ha cultuurgronden aan te wijzen tot beheergebied en 100 000 ha tot reservaatgebied. Reservaatgebieden moeten eigendom van de overheid of van natuurbeschermingsinstanties worden en in beheersgebieden zal een op het natuur- en landschapsbehoud aangepaste bedrijfsvoering worden nagestreefd.

De uitgifte van landbouwgronden in de IJsselmeerpolders vormt dan ook slechts een zeer gedeeltelijke compensatie voor het jaarlijkse verlies aan cultuurgronden.

Structuurplan

Voor Zuidelijk Flevoland, groot 43 000

Meer landbouwgrond uitgeven in de Flevopolder

Door drs. H. Eversdijk

De minister van verkeer en waterstaat is de verantwoordelijke bewindsman voor de Flevopolders. Daarom werden bij de behandeling van de begroting van verkeer en waterstaat verschillende zaken, die deze polders betreffen, aan de orde gesteld.

ha, werd in de zestiger jaren een structuurplan vastgesteld. Op grond van dit structuurplan is de inrichting voor een deel gerealiseerd. Daarbij werd 20 000 ha bestemd voor agrarisch gebruik, gedeeltelijk blijvend - namelijk 13 000 ha - en gedeeltelijk met een tijdelijke bestemming, namelijk 7000 ha. Alleen de blijvend agrarische gronden komen voor uitgifte aan particulieren in aanmerking, dat is dus minder dan een derde deel van de totale oppervlakte. Bij de begroting van Verkeer en Waterstaat is dan ook door de CDA-fractie aan de orde gesteld:

„Of heroverweging van het structuurplan noodzakelijk is, waardoor meer grond voor agrarische doeleinden beschikbaar komt.”

Motie Tolman

Nadrukkelijk werd door de CDA-fractie gewezen op het feit dat er sterk veranderde opvattingen zijn ontstaan over de industriële ontwikkeling van Zuidelijk Flevoland en dat heroverweging van het structuurplan ook gezien moet worden tegen de achtergrond van het regeringsvoornemen om 200 000 ha

cultuurgrond aan te wijzen tot reservaatgebied of beheersgebied. Bij dit geheel is door de CDA-fractie ook de op 14 november 1978 aangenomen motie Tolman betrokken. Deze motie vroeg om meer gronduitgifte voor agrarische doeleinden in de Flevopolder. In 1979 is in totaal 1450 ha méér uitgegeven. Maar de CDA-fractie stelde vast dat hiermee de motie Tolman niet was uitgevoerd. Heroverweging betekent een echt uitvoeren van deze motie, daar werd dan ook nadrukkelijk om gevraagd. Minister Tuijnman zegde tenslotte

heroverweging toe, waarbij de motie Tolman z'n rol blijft vervullen.

Zeewolde spoedig bouwen

Bij de begrotingsbehandeling van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening is door de CDA-fractie de situatie rond het toekomstige dorp Zeewolde aan de orde gesteld. Ook bij de begroting van Verkeer en Waterstaat was dat het geval. In toenemende mate vestigen zich agrariërs met hun gezinnen in Zuidelijk Flevoland. Deze gezinnen worden geconfronteerd met moeilijke sociale omstandigheden. Door uitstel van de totstandkoming van het dorp Zeewolde ontbreken thans in Zuidelijk Flevoland nog de meest elementaire voorzieningen om te komen tot de opbouw van een gemeenschapsleven. Deze situatie vormt een sterk contrast met het gemeenschapsleven zoals de nieuwe bewoners op het oude land gewend waren. Het is dan ook van zeer groot belang dat aan deze, uit sociaal oogpunt gezien sterk ongunstige, situatie spoedig een einde komt. Daarom heeft de CDA-fractie er bij de minister sterk op aangedrongen dat onverwijld een aanvang moet worden gemaakt met de totstandkoming van het dorp Zeewolde. Om spoedig een verbetering voor de huidige bewoners te krijgen, dient allereerst aandacht te worden besteed aan de uitbreiding van de reeds bestaande vestiging op het Trekkersveld.

Ook uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening is de spoedige realisatie van Zeewolde gewenst. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft inmiddels toegezegd dat in elk geval in 1984 met de bouw van Zeewolde zal worden begonnen.

Drs. H. Eversdijk is lid van de Tweede Kamer voor het CDA.

Vrijheid van ondernemers in de melkveehouderij

Een mens moet wel erg verzot zijn op publiciteit om tot de uitspraak te komen: „Het geeft niet hoe er over je geschreven wordt, als er maar over je geschreven wordt.” In ieder geval zou ik zo'n uitspraak liever niet namens onze veehouderij doen. Als de Europese veehouders, met de Nederlandse voorop, in het schandblok worden gezet, omdat ze maar voor het vaderland weg produceren, alsof er geen markt is, dan is dat niet alleen onwaar, maar ook slecht. Als wij als georganiseerde boerenstand ervan worden beschuldigd, dat wij er alleen maar op uit zijn ons uit de publieke ruif dik en rond te eten dan schieten we daar niets mee op; integendeel. Als de melkveehouderij ten tonele wordt gevoerd als de duurste hobby van Europa, waarvoor de Gemeenschap maar moet dokken, dan is ook dat een publieke beoordeling en veroordeling, die er ver naast zit en ons schade doet.

We moeten ons ervan bewust zijn, dat we de negatieve beeldvorming in de publieke opinie wellicht zelf wat in de hand hebben gewerkt door vooral de aandacht van de media te trekken, als we klachten hebben en ons te stil houden, als het goed gaat, of als we wat positiefs kunnen laten zien gauw de korenmaat er overheen te zetten. We lopen zelfs het risico ons zelfvertrouwen te verliezen onder alle negatieve publiciteit.

Zuivelmarkt

Onze zorg is wel de situatie op de zuivelmarkt. Daar mogen we als bedrijfstak niet met een boog omheen lopen, al was het alleen maar vanwege het feit, dat wijzelf de eersten zijn die van die situatie te lijden hebben. Wie zegt dat het boereninkomen niet onder druk staat van een structureel overschot, omdat alles wat over is toch door Brussel wordt overgenomen, heeft weinig inzicht in het reilen en zeilen van de sector en het daarvoor geldende beleid. De situatie op de zuivelmarkt moet ook onze zorg zijn, omdat we niet afwillen van ons aloude beginsel dat productie voor de markt ons inkomen moet opleveren. Alleen al op grond van die overwegingen zijn we aan onszelf

verplicht zeer intensief mee te denken voor doeltreffende oplossingen. We moeten dat ook doen om te voorkomen, dat er over ons maar zonder ons wordt geregeerd; een risico, dat toch al groot is op een terrein waar zoveel verschillende nationale belangen en groepsbelangen moeten worden samengesmeed tot compromissen, waarin niemand zich meer herkent. Wij moeten meedenkers zijn.

Prijzbeleid

Ik begrijp overigens best dat er naast theoretici ook praktische boeren zijn, die op grond van al deze ervaringen met het prijsbeleid van de laatste jaren, waardoor de duimschroeven geleidelijk aan verder worden aangedraaid zeggen: laten we in vredesnaam niet zo doorgaan op deze weg, maar overstappen naar contingentering. Dan weet je als boer tenminste waar je aan toe bent en dan ben je als sector van je overschotten af. We hebben over dit onderwerp zeer emotionele discussies achter de rug, waarbij aan je mening over contingentering werd afgemeten of je de boerenstand een goed of een kwaad hart toe droeg. Gelukkig zijn we nu in wat rustiger vaarwateren terechtgekomen, waarin de oordeelsvorming

Door drs. P. Bukman

wat meer weloverwogen kan plaatsvinden. En dan moet ik u zeggen, dat ik een echte hoeveelheidscontingentering, d.w.z. een opgelegde beperking van de omvang van de productie per land, per fabriek en per bedrijf nog steeds niet zie zitten als een aanvaardbare oplossing van het zuivelvraagstuk. Maar wat niet is kan komen. Voor dit moment vrees ik dat zo'n type contingentering, gegeven de verhoudingen binnen de Europese Gemeenschap voor Nederland erg slecht zou uitpakken en dat mogen we, hoe Europees we ook denken, nog steeds meetellen bij onze overwegingen. Dit is dan voor mij vooralsnog het hoofdbezwaar en niet dat contingentering verstarrend zou werken, of dat we er administratief niet uit zouden kunnen komen. Zulke dingen zouden met een beetje fantasie wellicht wel zijn te overwinnen, als we er aan de andere kant uiteindelijk een verantwoorde oplossing mee zouden bewerkstelligen.

Doelgroepenbeleid

Als we oplossingen via het algemene prijsbeleid en via een hoeveelheidscontingentering in de strikte zin van het woord afwijzen, moeten we ons wel bewust zijn van het feit, dat we niet aan het wegstrepen kunnen blijven, zonder onszelf in een buiten-spelpositie te manoeuvreren, waarbij de doelpunten die we eventueel nog zouden kunnen maken toch zouden worden afgekeurd. Daarom zullen we wat er verder nog aan mogelijkheden rest nog serieuzer moeten bekijken, dan wat we overigens op goede gronden voorlopig ter zijde hebben gelegd. Die resterende mogelijkheden zou ik willen samenvatten in het woord: doelgroepenbeleid. D.w.z.

maatregelen, gericht op bepaalde categorieën melkveehouders in de EG, onafhankelijk van hun land of streek. De zogenaamde niet-leveringsregeling en de omschakelingsregeling, die we nu al hebben, zou ik onder dit hoofd willen plaatsen.

Zo ook de regeling voor een vrijwillige productiebeperking op contractbasis, die we helaas nog niet hebben, maar die inmiddels wel gemeengoed is geworden in Nederland én die ook een plaats gekregen heeft in de internationale discussies. Ik herinner mijzelf nog erg goed hoe wij als C.B.T.B. in de voorzomer van 1978 via Ons Platteland de eerste suggesties deden in deze richting; ik herinner me nog beter hoe de eerste reacties waren: wel om te onthouden, maar niet om met vreugde op terug te zien. Des te plezieriger is het achteraf te kunnen constateren, dat wij het in Nederland al discussiërend op dit punt toch met elkaar eens geworden zijn. Een regeling voor een vrijwillige productiebeperking, die boeren in Europa, die toch al eens lopen te kijken naar mogelijkheden om het wat rustiger aan te gaan doen (en dat zijn er denk ik heel wat) via een premiereregeling een dwijte in de goede richting geeft; waardoor hun inkomen tot op zekere hoogte wordt veilig gesteld, waardoor er geen extra werkloosheid ontstaat en waardoor toch op de desbetreffende bedrijven de melkproductie structureel wordt teruggedraaid. Ik heb zo'n vermoeden dat er voor zo'n regeling, als die er komt veel belangstelling zal bestaan. We moeten ervoor oppassen niet heel de EEG aan Nederlandse maatstaven te moeten toetsen om dan vervolgens tot de conclusie te komen dat het opnieuw niet veel zal uithalen.

Niet morrelen

Laten we alsjeblieft zo weinig mogelijk morrelen aan het systeem van ons Europese prijsbeleid. Je weet wel waar je aan begint, maar niet waar je eindigt. Dan blijft er eerlijk gezegd niet zo heel veel anders over dan naast de algemene en lage medeverantwoordelijkheidsheffing, wat extra te heffen in geval van groei, om deze minder aantrekkelijk te maken, waarbij er uiteraard een onderscheid gemaakt kan worden tussen de 10 000

liter meer bij een groei van 100 000 naar 110 000 liter en bijvoorbeeld de half miljoen liter meer bij een groei van 1 miljoen naar 1 1/2 miljoen liter. Ik heb getracht enig inzicht te geven hoe ik uiteindelijk, zij het met grote aarzeling, bij zo'n aanvullende maatregel in het kader van een doelgroepenbeleid terechtgekomen ben. Met grote aarzeling, want nogmaals het gaat om het maken van een keuze tussen onaantrekkelijke dingen. Het onaantrekkelijke van een dergelijke maatregel is dat het op z'n minst de indruk wekt goed ondernemerschap af te straffen en de vooruitgang te blokkeren. Het lijkt ook in strijd met het zogenaamde specialisatiebeginsel in de EG en er zijn nog wel meer bezwaren te noemen. We moeten die nadelen echter wel afwegen tegen de bezwaren die aan andere benaderingen verbonden zijn en die ik getracht heb u te schilderen. Daarvan geloof ik toch, dat we verantwoord handelen als we in deze richting eens wat verder denken. Verantwoord handelen. Ik heb bewust deze woorden gekozen, omdat het hier natuurlijk niet gaat om wat we leuk vinden, maar om welke keuze we tenslotte zouden kunnen maken, gegeven de werkelijkheid, gegeven ook ons C.B.T.B.-uitgangspunt dat het landbouwbeleid zo mogelijk allen moet dienen.

Het verhaal is ten einde. Aan de landbouwpolitiek is veel gelegen. Anders zouden we er ons als organisatie ook niet zo voor uitsloven. Het is echter niet alleen zaligmakend. Gelukkig niet.

Bij eenzelfde beleid gaat het het ene jaar goed en het andere slecht; gaat het de ene boer goed en de andere slecht; gaat het in de ene streek goed en in de andere slecht en van alles er tussen in. Gelukkig leven we in een land, waarin het ondanks een zeer hoog kostenniveau en ondanks de vele pottenkijkers, nog niet slecht boeren is. Daarvoor moge ik u kortelings verwijzen naar het begin van mijn toespraak.

Bovenstaande betreffen elementen uit een onlangs gehouden rede op een veehouderijconferentie van de C.B.T.B. Drs. P. Bukman, is voorzitter van de C.B.T.B. en lid van het dagelijks bestuur van de ARP.

Duidelijk en beheerst antwoord aan Moskou

De Russische inval in Afghanistan en de vrijheidsbepalingen van Sacharov en anderen in de Sovjet-Unie hebben velen in de wereld doen opschrikken. In de Algemene Vergadering van de V.N. werd met overweldigende meerderheid de daad van agressie jegens Afghanistan afgekeurd, in de veiligheidsraad werd Moskou alleen door Oost-Duitsland gesteund. Op de topconferentie van Islamitische Staten te Islamabad werd vervolgens ook ondubbelzinnig stelling genomen tegen de communistische aspiraties. Rusland heeft zich voor de korte termijn vervreemd van vele landen uit de derde wereld, een situatie die eerder niet werd vertoond.

Reacties

In de westerse wereld en m.n. in West-Europa was de reactie deels aarzelend van aard. Vele politici waren beducht dat door een te forse reactie het proces van ontspanning tussen oost en west in gevaar zou worden

gebracht en dat de koude oorlog met alle risico's van dien daardoor zou worden bevorderd. Hoe begrijpelijk deze overweging ook was, waar ze in feite leidde tot een vorm van passiviteit kan deze consequentie moeilijk aanvaard worden. Immers het is thans allereerst de Sovjet-Unie zelf die door haar gedrag de ontspanning heeft aangetast en het zou onverantwoord zijn op dit gedrag niet met de juiste middelen te reageren, waarbij terecht over-reactie moet worden vermeden. Immers, die laatste zou een spiraal-effect kunnen oproepen, waardoor een escalander proces zou ontstaan, dat niet in het belang is van de wereldvrede. Tegen deze achtergrond heeft de CDA-fractie ervoor gepleit thans duidelijke signalen uit te zenden, waaruit voor de Sovjet-Unie en voor de andere volkeren duidelijk de afkeer van het Russische optreden zou blijken. In dit verband hebben wij o.m. gepleit voor niet-deelname aan de Olympische Spelen te Moskou.

Sport en politiek

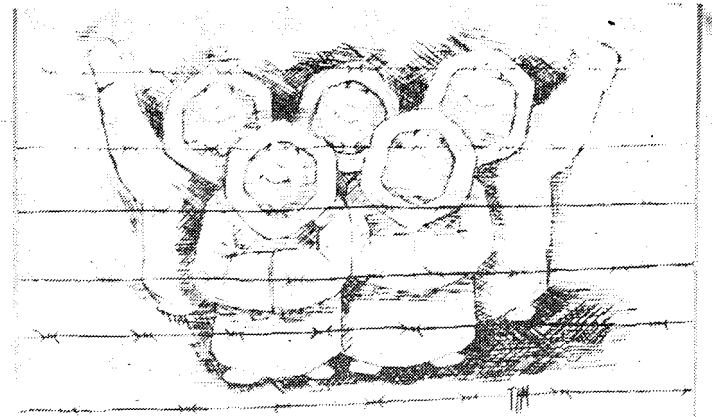
Sport en politiek hebben veel met elkaar te maken, of men dit nu betreurt of niet. Berlijn '36 is wat dat betreft een teken aan de wand. Moskou was reeds bezig de Spelen politiek uit te buiten en zal zeker nu de Olympiade uitleggen als een goedkeuring van haar beleid. Dissidenten uit de Sovjet-Unie vragen

Door mr. J. N. Scholten

ons niet naar Moskou te gaan, nu ieder kritisch gesprek daar onmogelijk wordt, doordat Moskou wordt „schoongeveegd” van allen die een van het regime afwijkende mening hebben. Wij hadden gehoopt dat de Olympiade iets had kunnen betekenen voor de zaak van de mensenrechten, voor de dialoog en voor de ontspanning. Het tegendeel blijkt helaas het geval te zijn. Het is me een raadsel, dat zovelen in de sport zich distantiëren van hun elementaire verantwoordelijkheid en de ogen sluitend voor de werkelijkheid uitroepen, dat sport en politiek niets met elkaar te maken hebben en zich ondertussen laten gebruiken in de Russische propaganda-machine. Inmiddels besloot de Nederlandse regering het NOC te adviseren niet naar Moskou te gaan, terwijl een aantal andere maatregelen op het vlak van economie en cultuur werden aangekondigd. Over het gehele pakket vindt thans nader internationaal overleg plaats.

Solidariteit

De westerse wereld reageerde aarzelend en aanvankelijk nogal verdeeld op het Russische optreden, extern en intern. Frankrijk m.n. nam afstand van Carter en legde nadruk op de eigen positie van West-Europa. In een gezamenlijke verklaring van Bondskanselier Schmidt en President Giscard werd meer relatie gelegd met

„Sport en politiek hebben veel met elkaar te maken, of men dit betreurt of niet”.

de Verenigde Staten, waarbij terecht wel op een rolverdeling tussen de Europese landen en Amerika werd gewezen, maar onder de koepel van een atlantische solidariteit. De CDA-fractie acht solidariteit met de Verenigde Staten essentieel. Gaandeweg wordt het koor in West-Europa dus eenstemmiger en dat is broodnodig willen we serieus genomen worden. Alleen ook vanuit die houding kan verantwoord verder gebouwd worden aan een proces van ontspanning, dat in het belang van alle mensen is in Europa, hier en daar. Door thans duidelijk en beheerst te reageren bewijst men de vrede wellicht de beste dienst.

Meningen

In Nederland liggen de meningen nogal verdeeld of beter gezegd, binnen de grootste politieke partij liggen die nogal verdeeld. Bij de stemming over 7 moties in de Tweede Kamer ingediend

bij een door de CDA-fractie aangevraagd debat over het Russische optreden, de fractie van de PvdA 5 keer verdeeld, terwijl ook geen eenstemmigheid in het stemgedrag van die fractie bestond over een eigen motie van Van der Stoep, die overigens met zeer grote meerderheid werd verworpen. De recente partijraad van de PvdA sprak zich ondanks advies van bestuur en kamerfractie uit tegen een boycot van de Olympische Spelen. Deze verdeeldheid zou een voorbode kunnen zijn van belangrijke beslissingen t.a.v. andere internationale centrale vragen, zoals het lidmaatschap van de NATO, waarmee de PvdA in een thans snel naderende volgende regeerperiode samenwerking met het CDA welhaast bij voorbaat vrijwel onmogelijk zou maken.

mr. J. N. Scholten is lid van de Tweede Kamer voor het CDA

De wet uitkering wegen moet worden verbeterd

Veel provincies, gemeenten en waterschappen komen in moeilijkheden omdat ze onvoldoende geld beschikbaar krijgen voor het onderhoud en de verbetering van hun wegen. De wet die de uitkering regelt aan de wegbeheerders werkt niet goed. Deze „wet uitkering wegen”, afgekort W.U.W., functioneert niet overeenkomstig de bedoeling van de wet.

Niet waardevast

Het niet waardevast zijn van de uitkeringen, heeft alle wegbeheerders in grote moeilijkheden gebracht. De stijgende kosten van het onderhoud van de wegen kunnen nauwelijks met behulp van de W.U.W.-uitkeringen worden bestreden, terwijl voor nieuwe, vaak hoognodige, investeringen de financiële ruimte ontbreekt. De toename van de W.U.W.-uitkeringen is gerelateerd aan de toename van het aantal motorvoertuigen. Deze toename heeft echter het inflatie-percentages niet kunnen bijhouden. Nadat enkele jaren geleden de W.U.W. op een onderdeel is herzien – met name werd bij de verdeling van de middelen voortaan ook rekening gehouden met de ondergrond – werd tevens een algehele herziening van de wet per 1 januari 1979 vastgelegd. Bij wetswijziging is deze datum nader bepaald op 1 januari 1981. De vertraging wordt veroorzaakt door de vele moeilijkheden die zich bij deze herziening voordoen. Deze moeilijkheden zijn een gevolg van het feit dat in het ambtelijk overleg tussen rijkswaterstaat en de wegbeheerders, rijkswaterstaat nog steeds van mening is dat slechts een andere wijze van verdeling van de W.U.W. over de wegbeheerders het gewenste soulaas zal geven in plaats van de dringend noodzakelijke structurele verhoging van de nog steeds niet waardevaste W.U.W.-uitkering. Bij de behandeling van de begroting van Verkeer en Waterstaat is door de CDA-fractie zeer

dringend de aandacht van de regering gevraagd voor dit vraagstuk.

Centralistisch

Inmiddels is gebleken dat door een interdepartementale werkgroep een nota is opgesteld. In deze nota wordt getracht de voor de betrokken onderhoudsplichtigen van wegen noodzakelijke middelen vast te stellen door uit te gaan van drie categorieën van uitgaven, te weten:

- de kapitaalslasten voor gedane investeringen
- de lasten voor het onderhoud
- de lasten voor nieuw aan te gane investeringen.

Met betrekking tot de nieuw te verrichten investeringen wordt uitgegaan van een suggestie die geheel strijdig is met de decentralisatie-gedachte en vrijwel geheel afwijkt van een eerder door het inter-provinciaal overleg (I.P.O.) voor verkeer en vervoer terzake ingenomen standpunt. Voorgesteld wordt namelijk om de nieuwe investeringen niet meer over te laten aan de provincies, doch voortaan centraal te regelen. De bezwaren tegen een dergelijke regeling hebben zich pas geleden al geopenbaard. We denken hierbij aan de bijdrage-regeling voor de aanleg van rijwielpaden langs secundaire en tertiaire wegen. Aanvankelijk werd ook hier een soortgelijke centralistische regeling gevolgd, maar vanwege de hierbij gerezen moeilijkheden werd dit systeem al spoedig verlaten en werd aan de provincies weer een belangrijke taak gegeven om deze regeling uit te voeren. De thans in de interdepartementale nota geuite suggestie is dan ook een heilloze weg die niet moet worden ingeslagen!

Financiën

In de interdepartementale nota wordt tevens de totale behoefte aan middelen voor het onderhoud van wegen zonder enige nadere motivering teruggebracht tot niet aanvaardbare, ver beneden behoefte liggende, proporties. Voorgesteld wordt nota bene om de uitkeringen voor het onderhoud terug te brengen tot een niveau, liggend op

Door drs. H. Eversdijk

ongeveer één derde à de helft van de werkelijk voor het onderhoud gebleken nodig zijnde middelen. Indien deze suggestie zou worden gevolgd voorzie ik een rampzalige toestand, allereerst voor wat betreft de verkeersveiligheid op secundaire, tertiaire en quataire wegen, terwijl daarnaast de onderhoudsplichtigen van deze wegen in zeer grote financiële moeilijkheden worden gebracht. Namens de CDA-fractie heb ik dan ook bij de behandeling van de begroting voor Verkeer en Waterstaat hiertegen nadrukkelijk protest aangetekend. Het is overigens inmiddels duidelijk geworden dat de door de provincies terzake gedane opgaven met betrekking tot de kosten van onderhoud veelal te laag zijn vastgesteld. Noord-Brabant heeft bijvoorbeeld inmiddels aan de ambtelijke I.P.O.-commissie laten weten dat haar opgave ongeveer f 10 000,- per kilometer weg te laag moet worden geacht.

Zorgen wegbeheerders

Mede gezien de nieuwe opzet van de provinciale begrotingen zal ongetwijfeld blijken dat die provincies, die dit systeem in het verleden niet ten volle hebben gevolgd, juist om die reden nog met een lager bedrag per km weg voor onderhoud meenden te kunnen volstaan. Bij de provincies en andere wegbeheerders is dan ook terecht grote beroering ontstaan nu ze kennis hebben genomen van de bij het rijk levende gedachten. De CDA-fractie heeft de regering dan ook gevraagd zich niet te conformeren met de gedachten, zoals die bij de interdepartementale werkgroep zijn ontwikkeld, maar meer aandacht te geven aan de noden en zorgen van de wegbeheerders. Bij een normering van kosten van onderhoud zoals nu wordt overwogen, zal de verkeersveiligheid ernstig in het geding komen en zal de oudste, speciaal aan de provincies en andere wegbeheerders opgedragen taak, de zorg voor haar wegen, zeer ernstig in het gedrang komen.

drs. H. Eversdijk is lid van de Tweede Kamer voor het CDA.

„De stijgende kosten van het onderhoud van de wegen kunnen nauwelijks met behulp van W.U.W.-uitkeringen worden bestreden”.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordn. 66, 2500 BW Den Haag.
Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

Vreemdelingenbeleid op de korrel

Door mr. H. van den Broek en mr. V. Korte-van Hemel

Op 28 januari jl. heeft de vaste kamercommissie voor Justitie gedurende de gehele dag gesproken met Staatssecretaris Haars over het vreemdelingenbeleid. Uitgangspunt was een uitvoerige notitie van de staatssecretaris waarin de hoofdpunten van beleid en de belangrijkste wettelijke bepalingen worden toegelicht. Een vergelijkbare notitie toegespitst op het vluchtelingenbeleid had ons bereikt zijdens de Minister van Buitenlandse Zaken die aan dat bijzondere gedeelte van het overleg deelnam.

Aan hem vroegen wij namens de CDA-fractie of het jaarlijks beschikbare contingent voor vluchtelingen – dat enkele jaren geleden op 750 werd gesteld – niet structureel kon worden verhoogd afhankelijk van onze opvangcapaciteit en het te bieden toekomstperspectief. De desbetreffende CDA-motie werd door de Minister positief ontvangen en hij zegde toe te zullen nagaan tezamen met het Ministerie van CRM hoe het gesteld is met het grote aantal vluchtelingen (en 2500 Vietnamezen) dat in '79 ons land binnenkwam en of zich belangrijke knelpunten bij de opvang voordoen.

Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek zal de Minister, tijdig voor de begrotingsbehandeling 1981, voorstellen doen over verhoging van het jaarlijkse contingent (de opname van de 2500 bootvluchtelingen in '79 was een eenmalige verhoging in verband met de acute nood in Vietnam).

Asielbeleid

Zoals bekend bepleit het CDA-program een ruimhartig asielbeleid terwijl het percentage asielzoekers gemeten naar het totaal van het jaarlijks hier toegelaten aantal vreemdelingen slechts gering is nl. ca. 1000 op ca. 30 000! (waarvan ca. 12 000 in het kader van gezinshereniging). Dat laatste verheldert hopelijk ook enigszins het beeld van diegenen die ons de afgelopen tijd van hun grote bezorgdheid deden blijken over onze pogingen bij de Minister het aantal toe te laten vluchtelingen te vergroten. Nogmaals niet elke vreemdeling (30 000) is ook vluchteling (ca. 1000) en die laatste categorie die onvrijwillig wegens vervolging het thuisland moest verlaten, verdient onze extra zorg. Wel dient onze ruimhartigheid op dit punt niet al te gemakkelijk te worden afgewenteld op lokale overheden, maatschappelijke organisaties en grote aantallen vrijwilligers, die zich met de opvang en verdere begeleiding bezighouden. Vandaar het gevraagde onderzoek naar de situatie bij deze opvang. Terwijl het Vietnam-drama nog lang niet is afgelopen heeft zich een nieuwe tragedie ontwikkeld in Pakistan, alwaar zich naar schatting 50 000 vluchtelingen bevinden uit Afghanistan in verband met de Sovjet-inval in dat land.

De VN-Hoge Commissaris voor de vluchtelingen schat het totaal aantal vluchtelingen in de wereld thans op 13-15 mln! Zonder te streven naar overbrenging van al deze vluchtelingen uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika naar andere continenten – hervestiging waar mogelijk in de eigen regio voorkomt vele aanpassingsproblemen – staat wel vast dat in de toekomst ook op ons

land eerder een groter dan geringer beroep zal worden gedaan.

Algemeen vreemdelingenbeleid

Zoals eerder gezegd behelste onze discussie naast het vluchtelingenbeleid met name ook het algemene vreemdelingenbeleid waarvoor Staatssecretaris Haars de eerste verantwoordelijkheid draagt. Tot dusver concentreerden de discussies met de bewindsman zich veelal op incidenten zoals de zaak van de CIA-agent Philip Agee, de Kerkmarokkanen, de regularisatiemensen of de Turkse Christenen. Thans kan dieper worden ingegaan op het toelatingsbeleid in bredere zin en de daarbij optredende problemen. Onzerzijds is met nadruk aandacht gevraagd voor de langdurige onzekerheid waarin vreemdelingen hier verkeren als gevolg van de lange beslissingstermijn inzake de behandeling van aanvragen voor een verblijfsvergunning. Het is geen uitzondering dat hiermee – inclusief beroepsprocedures bij de Raad van State – meer dan 2½ jaar is gemoed. Als de beslissing dan alsnog negatief uitvalt kan terugzending naar het land van herkomst een extra hardheid opleveren. Dat laatste feit kan er weer toe leiden dat het departement meer terughoudend wordt bij het verlenen van de zgn. „schorsende werking” (dat is de toestemming om de afloop van de beroepsprocedure hier te lande af te mogen wachten). Bij motie is de staatssecretaris gevraagd binnen enkele maanden met voorstellen te komen hoe deze beslissingstermijnen aanzienlijk kunnen worden bekort. Daarnaast hebben wij eveneens bij motie gevraagd om een kwartaaloverzicht van de belangrijkste gegevens die het parlement tijdig inzicht moeten geven in het aantal

Turkse Christenen wachten op betere tijden.

verblijfsaanvragen, aantal en duur van de procedures, verleende schorsende werking e.d. De Staatssecretaris heeft reeds laten weten evenzeer aan die gegevens behoefte te hebben doch nog niet over de benodigde computer te beschikken. Wij hopen met onze motie een en ander te bespoedigen en daarmee onze controlerende functie doeltreffender te kunnen verrichten.

Asielzoekers

Van de vele verblijfsaanvragers behoeven de asielzoekers bijzondere aandacht. Extra zorgvuldigheid, deskundigheid en coördinatie zijn vereist voor een zo snel mogelijke en tegelijkertijd weloverwogen beslissing. Teneinde deze kwetsbare groep aanvragers een maximale behandeling te kunnen geven hebben wij (wederom bij motie) gepleit voor instelling van een afzonderlijke afdeling asielbeleid binnen de directie Vreemdelingenzaken van het Min. van Justitie. Onderzoek naar de mogelijkheden dienaangaande is reeds gestart. Voorts bepleitten wij bij motie – terwille van de rechtsgelijkheid en rechtszekerheid een aanpassing van de Vreemdelingenwet gericht op uitbreiding van de rol van de Raad van State bij beoordeling van

vreemdelingenzaken (met name t.a.v. de SW). Het overleg met de Staatssecretaris betrof voornamelijk het te voeren toelatingsbeleid. Met een goed georganiseerd, zorgvuldig en vlot lopend toelatingsbeleid zijn wij er uiteraard niet. Zaken als huisvesting, bi-cultureel onderwijs, werkgelegenheid, gezondheidszorg etc. vragen t.a.v. onze vreemdelingen veel extra aandacht. Dat ligt op het terrein van de fractie-werkgroep „culturele minderheden” die in de nabije toekomst te behandelen krijgt het desbetreffende rapport van de wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid over opvang en mogelijkheden voor minderheidsgroepen in ons land. De discussie met Staatssecretaris Haars op 28 januari jl. was met name nuttig voor het blootleggen van en het aandragen van oplossingen voor een aantal structurele problemen bij het toelatingsbeleid. Daarmede hopen wij een bijdrage geleverd te hebben aan een verbetering van de eerste bejegening van de vreemdeling die bij ons aanklopt.

Hans van den Broek en
Virginie Korte zijn lid
van de Tweede-Kamer voor
het CDA

ARVC bespreekt program van uitgangspunten

door Conny van Altena

De bespreking van het rapport „de vrouw op de arbeidsmarkt” en een inleiding over het ontwerp Program van uitgangspunten door drs. H. Borstlap, medewerker van de dr. Kuypertstichting, vormden de belangrijkste agendapunten op een vergadering van het Anti Revolutionair Vrouwencomité (ARVC) op 7 februari j.l.

De vrouw op de arbeidsmarkt

Onder deze titel is er een rapport uitgegeven door het ministerie van CRM. Het rapport is vervaardigd door een door de regering ingestelde werkgroep ter voorbereiding van de Nederlandse inbreng in de tweede VN-conferentie te Kopenhagen over de positie van de vrouw. Het rapport biedt een beknopt overzicht van wat er de laatste jaren in Nederland is gebeurd met betrekking tot de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. In 1976 is door de regering een beleid uitgestippeld dat bedoelt: – een keuze voor vrouwen en mannen voor een gehele of gedeeltelijke beroepstoekomst evenzeer te ondersteunen als een andere keuze; – de mogelijkheid om arbeid in gezinstaken te combineren te verruimen; – de beroepstoerusting te verbeteren; – mannen en vrouwen in het arbeidsproces gelijk te behandelen; – het inkomensbeleid hieraan aan te passen. In een drietal discussiegroepen werd

vervolgens gesproken over een aantal (vooraf door een werkgroep opgestelde) stellingen waarna er een plenaire rapportage plaatsvond. Enkele reacties tijdens de rapportage vermelden wij hier: De vrijheid omtrent iemands keuze wel of geen betaalde arbeid te verrichten moet voorop staan. Tevens werd gepleit voor een grotere tolerantie ten opzichte van de keuze van een gehuwde vrouw. Het beleid zou geconcretiseerd kunnen worden door prioriteit te geven aan het onderwijs, hetgeen een roldeurbrekkende functie moet hebben en aandacht voor vaste schooltijden van kinderen. De opvang van kinderen kan aan particulier initiatief overgelaten worden. De vraag of de vrouw moet wijken van de arbeidsmarkt ten tijde van werkloosheid onder jeugdigen wordt ontkennend beantwoord.

Dit is ook in strijd met het uitgangspunt van de regering: recht op arbeid voor iedereen zonder onderscheid naar geslacht of burgerlijke staat. De oplossing van dit probleem zou gezocht moeten worden in een betere verdeling van de beschikbare arbeid voor iedereen. Eensgezind was men van mening, dat de wet tegen seksdiscriminatie de doorbreking van rolpatronen niet kon bewerkstelligen; opvoeding en onderwijs zijn hiervoor de geschikte middelen.

Met betrekking tot het vrijwilligerswerk werd de suggestie gedaan, de gemaakte kosten aantrekbaar te maken voor de belasting. Tot besluit werd opgemerkt dat aanvullend onderwijs voor vrouwen niet alleen traditioneel gericht hoeft te zijn maar er kan ook gedacht worden aan

Inleider drs. H. Borstlap

scholing in „technische” vakken.

Het Program van Uitgangspunten

De heer Borstlap hield zijn inleiding over dit ontwerp-program aan de hand van drie punten: – wat is het Program van Uitgangspunten? – hoe is dit Program van Uitgangspunten te plaatsen in de jaren 80? – het karakteriseren van de centrale hoofdstukken. Wat is het Program van Uitgangspunten? Dit is het meest fundamentele program in de partij; alle andere partij-publicaties dienen op dit beginselprogram gebaseerd te zijn. Het Program van Uitgangspunten moet in vergelijking met een verkiezingsprogram aanzienlijk langer mee gaan; er is een termijn van 10 jaar genoemd. Het program geeft niet aan waar het CDA naar toe wil, zoals een Program van Actie dat wel doet, maar waar vandaan het CDA vertrekt, het geeft normen aan.

In tegenstelling tot het vorige

beginselprogram van de ARP (1961) dat een vrij statisch karakter had, heeft het Program van Uitgangspunten een geheel ander karakter. Dit program richt zich niet alleen intern op de directe achterban, maar het reikt verder. Het wil het appèl doen op velen en heeft een dynamisch karakter.

Hoe is dit program te plaatsen in de jaren '80? De inleider merkt op, dat zowel PvdA als VVD onlangs met een nieuw beginselprogram zijn uitgekomen. De reden hiervoor is dat grote veranderingen op geestelijk, sociaal, economisch en cultureel gebied plaatsgevonden hebben. De na-oorlogse jaren worden globaal geschetst waarbij geïllustreerd wordt hoe de vernieuwingsdrang van de 60-er jaren in de jaren 70 op grenzen stuitte. Men mag het program uiteraard niet los zien van de tijd waarin het gepubliceerd wordt. Hierna werden in het kort op heldere wijze door de inleider de hoofdpunten van de hoofdstukken van het Program van Uitgangspunten behandeld. Na afloop van deze inleiding konden de aanwezigen vragen richten aan de heer Borstlap. Deze vragen richtten zich met name op de specifieke artikelen uit het program en de relatie van de tekst en de toelichting.

Opgemerkt werd, onder andere, dat als het program wervend wil zijn het bekort zou moeten worden. Dit mag echter niet ten koste van het karakter van de ontwerp-tekst gaan. Ten slotte werd de heer Borstlap door de presidente, mevrouw A. C. Westhoff-Hubée bedankt voor diens heldere en boeiende betoog over het Program van Uitgangspunten waarna de bijeenkomst, die door het 30-tal deelnemers zeer zeker als nuttig en aangenaam zal zijn ervaren, officieel beëindigd werd.

Conny van Altena
is dagelijks bestuurslid
van het ARVC

Politieke scholing voor vrouwen

Ook in 1980 wordt door een negental vrouwenorganisaties een politieke scholingscursus georganiseerd. Ter voorbereiding op deze cursus werd door de CDA-Stichting voor het Vormings- en Scholingswerk in samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad een tweetal informatiedagen gehouden. Aan de orde kwam een viertal onderwerpen te weten: 1. Energie en milieu; 2. Onderwijs; 3. Herverdeling van arbeid: wie werkt en wanneer? en 4.

Samenlevingsvormen. Hiervan is enig materiaal beschikbaar en wel per onderwerp vragen met toelichting en beantwoording vanuit het CDA-wetenschappelijk instituut.

Dit materiaal wordt desgevraagd gezonden naar belangstellenden (gratis) die zich daarvoor dienen te wenden tot de Stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk CDA, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage (tel. 070-24.45.16).

UIT DE ARJOS

Vrede, gerechtigheid voor Midden-Oosten

Arjos-buitenlandconferentie

Waarom zouden mensen die pro-Israël zijn niet ook pro-Palestijnen kunnen zijn? Voor de vrede in het Midden-Oosten is het nodig dat we zowel pro-Israël als pro-Palestijnen zijn. Hiermee is ook de schijnbare eenzijdigheid van de opzet van de conferentie ontmaskerd. De asymmetrische situatie maakt het noodzakelijk dat we ons opstellen vóór de oplossing van het vraagstuk van de Palestijnen. Dit betekent niet dat je gelijk anti-Israël zou zijn. Het is waarschijnlijk zelfs zo dat je voor bedoelde oplossing ook pro-Israël moet zijn. Om het recht te hebben te wijzen op fouten van anderen moet men eerst zijn eigen fouten erkennen en proberen goed te maken. Met de woorden van Mattheus 7: „Doe eerst de balk uit je eigen oog weg, dan zul je scherp kunnen zien om de splinter uit het oog van je broeder weg te nemen”.

Wat doen wij

Op de conferentie van de buitenlandse commissie, zaterdag 9 februari in Utrecht, met als onderwerp het Midden-Oosten en met name het Palestijnse vraagstuk en een vredesregeling, begon de voorzitter (van de conferentie en van de buitenlandse commissie) met het lezen van Mattheus 7. En hij eindigde er ook mee. Het werd namelijk duidelijk tijdens de conferentie dat wij in Nederland geen oplossing kunnen bieden voor de problemen in het Midden-Oosten. Maar we kunnen er wel een rol in spelen. Zoals dhr. Mommersteeg, 2de-Kamerlid voor het CDA en één van de inleiders tijdens de conferentie, in één van zijn stellingen zegt: „Waar mogelijk moeten we de partijen tot matiging en toenadering aanmoedigen”. Doordat Israël in belangrijke mate afhankelijk is van West-Europa en de V.S. kan druk van onze kant een belangrijke factor worden. Dit moet geen machts- maar overredingspolitiek zijn.

Eenzijdigheid

De conferentie kende rond de vijftig deelnemers, waarvan een opmerkelijk groot deel geen Arjos-lid was. Dit

waren voornamelijk leden van de Werkgroep Midden-Oosten en de Werkgroep Israël. Verder was aanwezig Dhr. V. d. Meulen, oud-ambassadeur voor Nederland in Saoedië-Arabië. Er waren drie inleiders: Dhr. Mommersteeg, Wim Heine van het Palestina-Komité en Kees Hulsmán, secretaris van de Werkgroep Midden-oosten, tevens BUKA-lid. Door sommigen tijdens de conferentie werd de samenstelling van het inleiders-drietal eenzijdig genoemd, en wel in de richting van de Palestijnen. Afgezien van wat ik hierboven al stelde, was, zoals de voorzitter opmerkte, de visie van de Palestijnen binnen de Arjos tot nu toe eerder onder- dan overbelicht. Bovendien bleek de Werkgroep Israël de Arjos zeer wel te kunnen vinden, gezien de opkomst uit die kring. Het praktische argument dat door de BUKA gehanteerd werd om niet zowel Werkgroep-Israël als Palestina-Komité uit te nodigen was het feit dat in het verleden gebleken was dat deze twee organisaties niet met elkaar achter één tafel wilden zitten. Dit was waarschijnlijk symptomatisch voor de opstelling van verschillende partijen in het Midden-Oosten. Zeer verheugend was het dan ook dat op de conferentie

de twee groepen nu zeker zich bereid verklaarden met elkaar in discussie te treden. De Arjos-Utrecht zegde toe deze discussie te gaan organiseren.

Betrouwbaarheid PLO/Palestijnen

Het grootste discussiepunt bleek de taxatie van de betrouwbaarheid van de PLO en de Arabische landen. Voor vrijwel alle aanwezigen stond de veiligheid van de Joodse staat centraal. In het Handvest van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie staat als doel vermeld de vernietiging van de Joodse Staat. De grote spanning tussen deze twee zaken komt tot uiting in het door velen afwijzen van contacten met de PLO. De drie inleiders vonden echter allen dat er wel contacten moesten komen met de PLO. Ze wezen op verschillende verklaringen van (leiders van) de PLO, waaruit blijkt dat de PLO de Joodse Staat wel degelijk feitelijk erkent. O.a. de aanwezige leden van de Werkgroep Israël stonden hier zeer sceptisch tegenover. Wat hier in Nederland bijna een vanzelfsprekendheid is, grote verschillen tussen dat wat officieel en formeel gesteld wordt (Handvest PLO), in feite of tijdens onderhandelingen heel anders uit kan vallen, werd door velen voor dit geval niet ingezien. Het wantrouwen van en de angst voor de ander blijkt zich niet te beperken tot Israël en de Palestijnen. Alhoewel het harmoniemodel in veel gevallen eerder zal leiden tot verdoezeling dan verzachting van tegenstellingen, toont hier de polarisatie wel zeer negatieve gevolgen. Hier leidt het tot isolatie en verkettering.

Broeders die elkaar verketteren

Ondanks de tegenstellingen, isolatie en verkettering die het beeld van het conflict kenmerkten, kwam tijdens de conferentie zo nu en dan naar voren dat Palestijnen en (Joodse) Israëliërs veel gemeen hebben. Het Joodse volk werd door de eeuwen heen voor een groot deel verstrooid (de diaspora) over de hele wereld. Ze behielden echter hun religie en hun verlangen naar hun eigen land. Dit kwam tot uiting in het zionisme. Dit was zowel een religieuze als (vooral vanaf ± 1880) een politiek-nationalistische beweging. Intussen vermengden de achterblijvers zich met de verschillende overheersers, en veelal gingen ze over tot de overheersende religie, eerst Christendom, later Islam. Hierdoor werd Jeruzalem een religieus centrum voor drie religies. Het politieke zionisme zorgde tenslotte voor een

Joodse Staat, die echter tegelijk hun broeders, de inwoners van Palestina, verstrooiden over de Arabische wereld. Eigenlijk ironisch. De Joden in de diaspora werden veelvuldig vervolgd en gediscrimineerd. Om een eind te maken aan die discriminatie stichtten ze een eigen staat, die echter hun broeders discrimineert en hun broeders in een diaspora heeft gedreven.

Vredesregeling

Het akkoord van Camp-David werd door Dhr. Mommersteeg als een belangrijke, door Kees Hulsmán als een eerste en door Wim Heine als een belemmerende stap op weg naar vrede gezien. Een vredesregeling zonder oplossing van het Palestijnse probleem en zonder dat door de Palestijnen aan de onderhandelingen is deel genomen, zal geen vrede betekenen. Door Camp-David is Egypte van de andere Arabische landen vervreemd. Egypte krijgt de Sinaï terug, maar gaat gelijk akkoord met voortgaande bezetting door Israël van de West-oever van de Jordaan en de Gaza-strook. De veiligheid van Israël is nauwelijks gebaat met haar

nederzettingenpolitiek in de bezette gebieden, terwijl deze nederzettingen wel een groot obstakel zijn voor een algemene vredesregeling. Zoals Dhr. Mommersteeg het in zijn inleiding zei: „Veiligheid kan eigenlijk alleen door coëxistentie”. Ook voor Israël is dus een algemene vrede van levensbelang. Kees Hulsmán wees dan ook op de verschillende organisaties in Israël die voor vrede pleiten.

Matiging en openstelling zijn de trefwoorden die Dhr. Mommersteeg in zijn inleiding gebruikte, en later in de plenaire discussie kwamen ze terug. De partijen in het conflict zouden zich terughoudender moeten opstellen (terrorisme en nederzettingenpolitiek) en zich moeten openstellen voor de ander. Vrede en gerechtigheid, vrede voor Israël en gerechtigheid voor de Palestijnen, stonden ook voorop. Maar zoals Wim Heine zei: „We moeten dit wel concreet invullen, zo veel mogelijk de voorwaarden hiervoor scheppen. Hier kan een rol liggen voor Nederland.

Jan Boers, is lid van de buitenlandse commissie Arjos (BUKA)

NO GEMEED

Het kernwapendebat van eind vorig jaar heeft diepe sporen nagelaten bij velen in het CDA en zeker ook in de ARJOS.

De discussies over de organisatorische en – vooral – politieke eenwording van het CDA en CDJA worden hierdoor mede beïnvloed. Dat is onder andere te merken aan de argumenten die in deze discussies worden gebruikt. Je ontkomt soms niet aan de indruk dat de politieke meningsvorming in het CDA vrijwel volledig beheerst wordt door de angst voor het niet doorgaan van de fusie. Afwijkende standpunten in een Tweede-Kamerfractie worden uitgelegd in vóór of tegen een kabinet. Wanneer die afwijkende standpunten consequent doorgevoerd worden, zou dat ook een breuk voor het CDA betekend hebben. Kortom, de gelederen moeten gesloten worden, omdat het kabinet en het CDA anders in gevaar komen.

Met het binnenhalen van dergelijke argumenten verliest men uit het oog dat ons parlementaire stelsel dualistisch is. De regering, doorgaans een coalitie omdat geen partij een meerderheid heeft, heeft in de zorg voor het besturen van het land haar eigen verantwoordelijkheid. De regering zal proberen het gesloten

akkoord uit te voeren. Naarmate in het akkoord minder punten geregeld zijn, zal zij meer vrijheid hebben naar beving van zaken te handelen. Het parlement heeft als taak het regeringsbeleid te controleren en als men dat in meerderheid nodig vindt bij te sturen. Dit afgezien van de wetgevende bevoegdheid van het parlement. De partijen in het parlement zullen aan deze taken wat andere invulling geven, afhankelijk van het feit of ze in de regering vertegenwoordigd zijn. Oppositie-partijen zullen proberen het regeringsbeleid zoveel mogelijk om te buigen in de richting van hun eigen programma; met inachtneming van de belangen van de mensen die zij vertegenwoordigen. Een partij die in de regering zit, heeft niet per definitie de taak het kabinet in het zadel te houden. Zij staat loyaal ten opzichte van de regering, maar dient het kabinet kritisch te volgen. Van afspraken die concreet vastgelegd zijn in een regeerakkoord kan amper afgeweken worden. Maar ten aanzien van de zaken die niet zijn vastgelegd of die in algemene formuleringen gevat zijn heeft een partij meer vrijheid om het kabinetsbeleid kritisch te volgen en hem attent te maken op tegenstrijdigheden met het programma van de partij. Zij zal dan zoveel

mogelijk proberen het programma herkenbaar te krijgen in het regeringsbeleid. Soms kan het dan ook zakelijk zijn het kabinetsbeleid op een bepaald punt af te keuren. Het is de zaak en de verantwoordelijkheid van een regering op een punt een kabinetskwesitie te stellen, maar het blijft de verantwoordelijkheid van de partij/fractie om een haars inziens principiële standpunt op dat punt overeind te houden. Wanneer het in een partij niet mogelijk is op essentiële punten een andere mening te hebben, omdat het kabinet anders zou vallen (omdat het kabinet de kabinetskwesitie stelt) zijn we op een verkeerde weg. Eenheidsworst terwille van de snert. Wanneer geen andere standpunten mogelijk zijn terwille van de fusie (mag men een parlement daarmee opzadelen?) is dat eveneens onjuist.

Mensen die andere standpunten niet tolereren uit angst dat de fusie niet doorgaat gebruiken oneigenlijke argumenten. Ten eerste hoeven verschillende standpunten nog niet de fusie in gevaar te brengen. En ten tweede mag men een dergelijk argument gezien de functie van de fractie ten opzichte van het parlement niet gebruiken om anderen tot een eensluidend fractie-standpunt te dwingen. Door aan die wens gevolg te geven en je neer te leggen bij een gezamenlijk standpunt speel je in op dergelijke argumenten waarde en

kracht terwijl zij dat juist niet mogen hebben. Het moet mogelijk zijn om bij een gezamenlijk uitgangspunt op wezenlijke onderdelen verschillende standpunten te accepteren en tolereren. Met eerlijke argumentatie kan men dan proberen de ander te overtuigen. Zo'n partij is onmogelijk wanneer je niet op de standpunten van een ander aan kunt; wanneer de ene keer dit standpunt ingenomen wordt en de volgende keer een ander. Bij een CDA kan dat mogelijk zijn, het is tenslotte een gemeenschappelijk uitgangspunt. Bij het CDJA is er nog

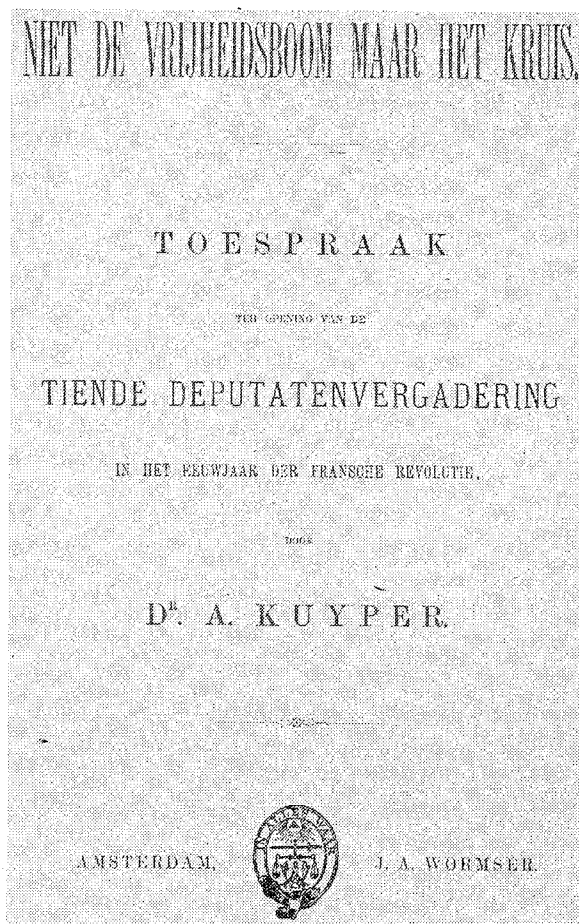
geen gezamenlijk uitgangspunt en kan men elkaar nog nergens op aanspreken. Wil men tot één organisatie komen dan zal een gezamenlijk beleden uitgangspunt het eerste vereiste zijn. Pas dan kan een echte en eerlijke discussie over politieke stellingnames mogelijk zijn. De moeder-partij, het CDA, zou daarin een voorbeeld moeten zijn. Zolang dat nog niet het geval is, is er in de moeder-partij zelf ook nog heel veel werk te verrichten.

Philie Burgers

CDJA-voorzitter over constitutionele monarchie

Na de aankondiging van Koningin Juliana, dat zij op 30 april a.s. zal aftreden wordt er van sommige zijden op aangedrongen de discussie te openen of een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje in onze parlementaire democratie wel de meest gewenste staatsvorm voor Nederland is. Wij vinden het in de eerste plaats onjuist dat dit een onderwerp van partijpolitieke discussie zou worden. Voorts vinden wij dat Koningin Juliana op uitnemende wijze inhoud heeft gegeven aan het moderne koningschap en op cruciale momenten een onvervangbare rol in ons staatsbestel heeft gespeeld. Wij hechten dan ook sterk aan een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje in onze parlementaire democratie en wij zijn Koningin Juliana dankbaar voor alles wat zij voor ons land en volk betekend heeft en nog betekent. Wij wensen Prinses Beatrix wijsheid en kracht, maar bovenal Gods zegen toe om haar toekomstige taak in belang van land en volk te vervullen.

Peter Heukels,
voorzitter CDJA

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Wetenschappelijke instituten

Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schrotten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Arjos

Tussen beginselstudie en politieke aktie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Arjos, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

ARP

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

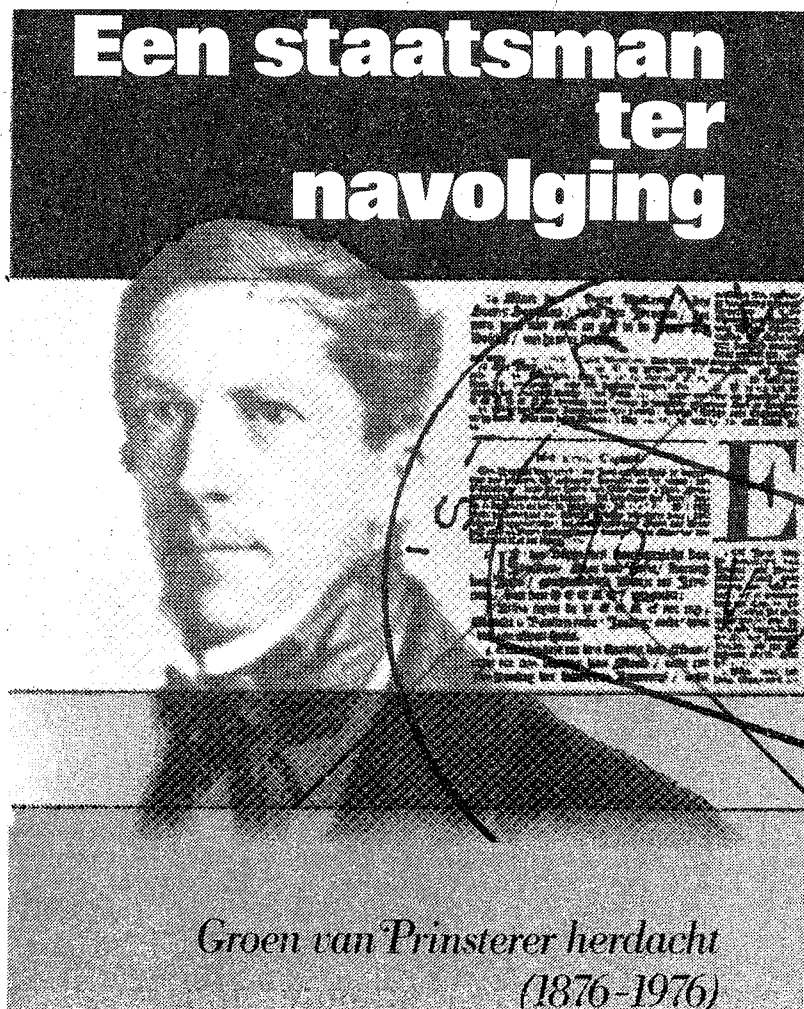
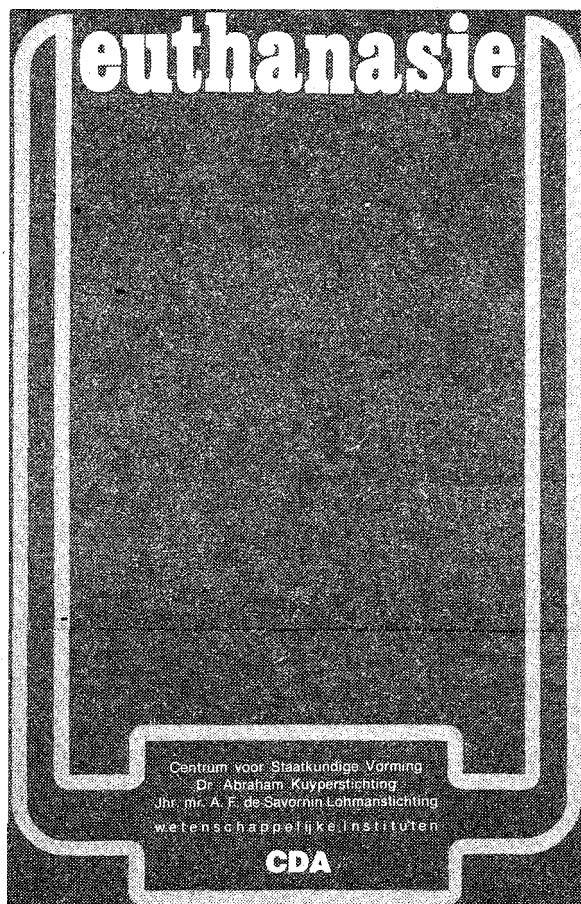
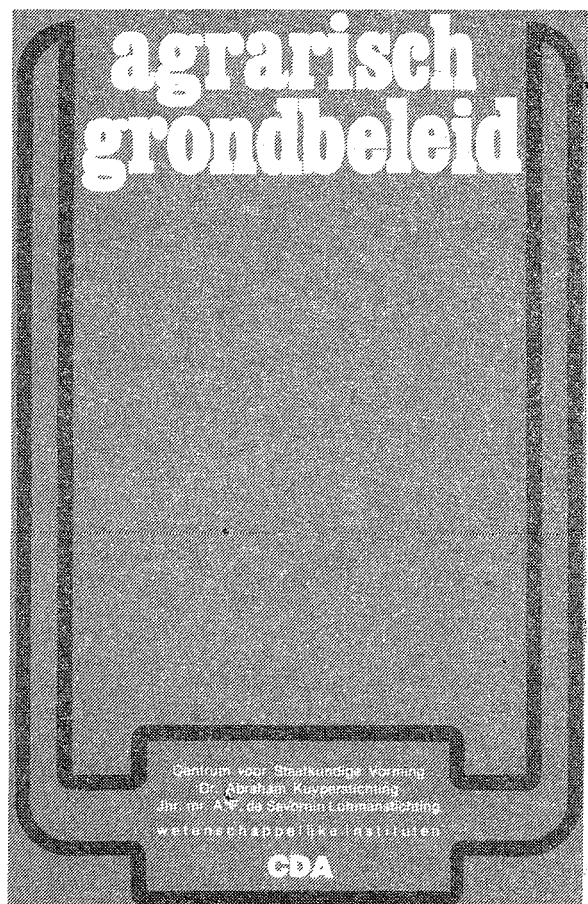
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatskunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenaanstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPstichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

TUSSEN BEGINSSEL STUDIE EN POLITIEKE AKTIE

Beelden uit vijftig jaar anti-revolutionaire jongerenaktie en -studie

ARJOS
jongerenorganisatie
van de ARP

VAN DE PAARTIJ

Aan de besturen van de kiesverenigingen

Geacht bestuur,
Graag willen wij u hierbij over enkele zaken informeren. Achtereenvolgens vragen wij uw aandacht voor een brief aan gemeentelijke CDA-afdelingen inzake model-bijlagen bij het fusie-protocol; de cumulatieve mutatielijsten; brief partijvoorzitter H. A. de Boer; verklaring CDA-voorzitters; verklaring ARP en CDA mededelingen voorjaarspartijraad 1980; advieslijst.

1. Brief gemeentelijke CDA-afdelingen

Bijgaand treft u aan een brief voor de gemeentelijke CDA-afdelingen d.d. 17.1.1980 inzake de model-bijlagen bij het fusie-protocol. In het kader van het tijdschema verzoeken wij u dringend spoedig actie in dezen te ondernemen. Ter vereenvoudiging van uw werkzaamheden zijn de voorgestructureerde model-bijlagen bij het gemeentelijk fusieprotocol ontworpen. Wij hopen u hiermede van dienst te zijn.

2. Cumulatieve mutatielijsten

U ontvangt hierbij de cumulatieve mutatielijst tot en met 21 januari jl. Het ligt in de bedoeling u eind juni, evenals vorig jaar, een aangepast ledenregister toe te zenden. Mocht u over de ledenadministratie vragen hebben, neem dan telefonisch contact op met mevrouw Verbaan of mevrouw Ramdajal (070-46.96.20, tst. 13, 12).

3. Brief voorzitter De Boer

Naar aanleiding van de vele reacties op de zaak van de kernbepaling heeft partijvoorzitter De Boer een persoonlijke brief aan zijn vele scribenten doen toekomen. Deze brief treft u bijgaand aan, evenals de bijlagen. Zoals u vermoedelijk bekend is hebben diverse leden naar aanleiding van het kernwapendebat hun lidmaatschap opgezegd. Voor zover uw bestuur op de hoogte is van eventuele opzeggingen uit eigen omgeving, geven wij u in overweging met betrokkenen eens contact op te nemen en mede aan de hand van de bijgevoegde informatie tot een gesprek te komen.

4. Verklaring voorzitters

In januari jl. hebben de partijvoorzitters van ARP, CDA, CHU en KVP een gezamenlijke verklaring uitgegeven naar aanleiding van het kernwapendebat. Hiermede werd vooral aangegeven dat deze aangelegenheid een duidelijke CDA-zaak is. Bedoeide verklaring hebben wij bijgaand ingesloten.

5. Verklaring d.b.-CDA

Het dagelijks bestuur van het CDA heeft zich in haar vergadering van 25 januari jl. beraden over de situatie die ontstaan is na afloop van het kernwapendebat in de Tweede Kamer. De verklaring die in dit kader werd opgesteld treft u bijgaand aan (Kr/jkr. 24/80).

6. Verklaring ARP-bestuur

Op 25 januari vergaderde eveneens het partijbestuur van de ARP over de kernbepaling. Het bestuur sloot zich aan bij een eerdere verklaring van het dagelijks bestuur en sprak de hoop uit, dat de ARP-leden van de CDA-programmatische weer aan de slag zou gaan, hetgeen inmiddels geschiedde. Deze verklaring is eveneens meegezonden.

7. Mededelingen partijraad

Op 31 mei a.s. vindt in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht, zo is de bedoeling, de voorjaarspartijraad plaats. Onduidelijkheid bestaat er nog over de vraag of dit een één of tweedaags congres zal zijn. Als verslag van de partijraad van 1 december 1979 te Ede ontvangt u de brochure „Om de kern van de zaak”. In deze brochure zijn opgenomen de teksten van de toespraken van de voorzitter van de ARP, H. A. de Boer en van het bestuurslid van de CDA-Tweede-Kamerfractie, J. van Houwelingen. De prijs van deze brochure bedraagt f 3,50 per exemplaar.

8. Advieslijst

In het kader van de voorbereiding van de kandidaatstelling voor de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 1981 ontvangen de kiesverenigingen waarschijnlijk eind maart/begin april een genummerde advieslijst van het partijbestuur met een stembiljet. Tot begin mei 1980 kan men dan vermoedelijk stemmen over de door de kiesvereniging zelf gewenste kandidatenlijst. Het is de bedoeling dat begin mei 1980 de uitslag door een stemcommissie wordt vastgesteld (zie ook het draaiboek 1979/1980, hoofdstuk IV).

Plant u nu reeds een ledenvergadering in april, waardoor de stemming in uw kiesvereniging geregeld is. Volledigheidshalve verwijzen wij u nog eens naar artikel 5 lid 2 van het reglement voor de kandidaatstelling volgens welke de kiesverenigingen stemgerechtigd zijn die voldaan hebben aan de financiële verplichtingen tegenover partijbestuur over 1979.

Ten slotte

Tot de fusie hebben wij allen nog een zeer drukke periode voor de boeg. Daarnaast vraagt de voorbereiding van de Tweede-Kamerverkiezingen van 1981 nu al uw en onze aandacht.

Blij al uw werkzaamheden in deze maanden wensen wij u veel succes toe. Schroomt u niet, waar nodig, advies in te winnen van het partijsecretariaat. Met vriendelijke groet en hoogachting,

(drs. C. Bremmer)

Bovenstaande brief is op 14 februari 1980 naar de besturen van de kiesverenigingen gestuurd.

Brief van secretarissen

Aan de besturen van kiesverenigingen/afdelingen van ARP, CHU en KVP en de gemeentelijke CDA-verbanden.

Geachte dames en heren,

Eind december vorig jaar bent u in het bezit gesteld van een model-fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdelingen en een tijdschema. In de begeleidende brief van de voorzitters is uitvoerig uiteengezet hoe de fusie op gemeentelijk niveau tot stand dient te komen.

Ter uniformering en vereenvoudiging van werkzaamheden is u het bovenbedoeld model fusieprotocol toegezonden. Dit fusieprotocol dient u op de binnen uw CDA-verband van toepassing zijnde situatie in te vullen. Ook geldt dit voor de bijlagen die aan het fusieprotocol gehecht dienen te worden; hiertoe vindt u bijgesloten 3 model-bijlagen die u naar de plaatselijke situatie moet invullen en hechten aan het fusieprotocol.

Wij adviseren u, mocht u onverhoopt niet door andere fusiepartners, worden benaderd, zelf het initiatief daartoe te ontplooiën; alle besturen beschikken over een exemplaar model fusieprotocol; elk der besturen dient een door alle partijen gelijkluidend exemplaar naar de onderscheiden partijbesturen van ARP, en/of CHU en/of KVP en/of CDA, met één postadres postbus 85676, 2508 CJ Den Haag, toe te zenden.

Aan alle besturen van de aanwezige partij-organen is een exemplaar toegezonden; deze besturen dienen een door hen ondertekend exemplaar terug te zenden. Spoed is in deze zaak geboden: wij verzoeken u zich strikt aan het tijdschema te houden.

Mr. J. G. H. Krajenbrink,
CDA-secretaris

Namens het CDA-secretarissenoverleg.

Modelbijlagen bij het fusieprotocol gemeentelijke CDA-afdelingen

Bijlage 1, bedoeld in artikel I.4 van het model fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling

Met ingang van fusiedatum brengen de kiesverenigingen van ARP en CHU en de afdeling van de KVP de navolgende rechten en verplichtingen bij de gemeentelijke CDA-afdelingen in.

Partij: brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen), zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in. ★

Gelden: kasmiddelen
bank
giro

Bezittingen:
(denk ook aan inventaris)

Legaten:

Schulden:

Vorderingen:

Contracten:

Speciale bedingen:

brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen) zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in. ★

Partij:
Gelden: kasmiddelen
bank
giro

Bezittingen:
(denk ook aan inventaris)

Legaten:

Schulden:

Vorderingen:

Contracten:

Speciale bedingen:

brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen) zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in. ★

N.B. Het spreekt voor zich dat dit model slechts als voorbeeld dient en niet uitputtend is.

★ doorhalen indien per fusiedatum wel invullingen worden aangebracht.

Bijlage 2, bedoeld in artikel II.1. van het model fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling

Per fusiedatum zullen de navolgende personen in het bestuur van de gemeentelijke CDA-afdeling zitting hebben.

Functieverdeling	Naam	Adres	(Partij-) herkomst
voorzitter			
vice-voorzitter*			
2e vice-voorzitter*			
secretaris			
2e secretaris*			
penningmeester			
2e penningmeester*			

leden:

„
„
etc.

Bij eventueel tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vacature zijn door de partijen de onderstaande plaatsvervangers in rangvolgorde aangewezen.

Partijherkomst ARP	Partijherkomst KVP
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
etc.	etc.

Partijherkomst CHU	Herkomst rechtstreekse CDA-leden
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
etc.	etc. * voor-zover aanwezig.

Bijlage 3, bedoeld in artikel II.2 van het model-fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling

Zoals in de overgangsbepalingen van het landelijk (ontwerp) CDA-fusie-protocol (art. S.4) is bepaald, blijven de opvolgingsafspraken, getroffen i.v.m. de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 en betrekking hebbend op de raadsperiode 1978-1982 ook na fusie-datum voor de volle termijn, gehandhaafd.

Bovenbedoelde opvolgingsafspraken staan geregeld in de in 1978 verstrekte machtiging de naam CDA bij de gemeenteraadsverkiezingen te gebruiken, inhoudende dat tussentijdse vacatures in de CDA-raadsfracties worden vervuld naar partijherkomst.

WIJ KOMEN BIJ EEN

CDA-statenkring Gouda

Donderdag 21 februari 1980 om 20.00 uur wordt in hotel-restaurant Florida te Boskoop een algemene ledenvergadering van het CDA-statenkringverband Gouda gehouden.

Ontwerp: De leefbaarheid in de toekomst in Midden-Holland.

Sprekers: drs. B. M. J. Hennekam, CDA-Tweede-Kamerlid, en F. J. van der Heijden, lid Provinciale Staten in Zuid-Holland.

AR-Kamercentrale Den Bosch

woensdag 27 februari 1980 wordt de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehouden.

Aanvang: 20.00 uur.

Plaats: CDA-buro Brabant Walpoort 12 te Den Bosch. Het in november jl. geopende CDA-buro is vanaf het station te bereiken door na passage van de Dommelbrug rechtsaf de St. Janssingel in te slaan; daarna tweede straat links. Parkeergelegenheid aan beide zijden van de St. Janssingel.

Spreker: H. A. de Boer over de actuele politieke situatie. Ook belangstellende niet-leden zijn welkom.

AR-Statencentrale Heerenveen

Vrijdag 22 februari a.s. vindt er een algemene ledenvergadering plaats. **Plaats:** Ontmoetingskerk te Gorredijk. **Aanvang:** 19.45 uur. **Spreker:** prof. dr. B. Goudzwaard over het ontwerp-program van uitgangspunten.

Burgemeester Hardinxveld-Giessendam

Bij Koninklijk Besluit is met ingang van 16 maart 1980 benoemd tot burgemeester der gemeente Hardinxveld-Giessendam: de heer mr. R. W. Dijkstra te Oostdongeradeel, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Oostdongeradeel. De heer Dijkstra die 37 jaar is, is sinds 16 september 1973 burgemeester van Oostdongeradeel. Hij is NH en lid van het CDA/ARP.

Deeltijdarbeid moet ook voor hogere functies worden nagestreefd

De groei van het arbeidsaanbod is ongeveer 40 000 manjaren. Uitgedrukt in personen – mannen en vrouwen – zal de toestroom ongeveer 60 000 per jaar bedragen. Dit betekent, dat in de prognoses al wordt verondersteld dat het verschijnsel deeltijdarbeid stormenderhand veld zal winnen, niet alleen bij vrouwen maar ook bij mannen.

Twee opmerkingen moet ik hier nog bij maken:

– de wens van velen om in deeltijd te gaan werken zal zware eisen stellen aan de organisatie van de arbeid.
– het gegeven dat die 60 000 personen niet allemaal een volledige baan wensen is eigenlijk een gelukkige omstandigheid die het totale werkgelegenheidsstekort verkleint. In het kader van de herverdeling van de arbeid juich ik deze ontwikkeling naar deeltijdarbeid toe. Er zijn ook enkele belangrijke ontwikkelingen aan de gang, die naar verwachting de kwalitatieve discrepanties tussen vraag en aanbod dreigen te vergroten. Men kan daarbij, wat de vraagzijde betreft, denken aan de zeer snelle technische vernieuwingen, die functies en beroepen in hoog tempo van kwaliteit en/of niveau kunnen doen veranderen. Alleen concreet kan gezien worden of door technische vernieuwing functies en beroepen inhoudelijk verarmd dan wel verrijkt zullen worden. Zelf ben ik niet geheel gerust op de richting waarin de balans zal doorslaan.

Aan de aanbodzijde speelt al lange tijd ten gevolge van verlengde onderwijsdeelname van de jongeren een niveauverhoging van het aanbod. Onder niveauverhoging moet vooral begrepen worden niveau van ontwikkeling, of beter gezegd, niveau van algemene ontwikkeling, die meer gericht is op algemeen maatschappelijk functioneren dan op louter beroepsmatig functioneren. Vraag en aanbod zullen mogelijk ook naar opleidingsrichting nog verder uiteen kunnen groeien. School- en beroepskeuze enerzijds en werkgelegenheidsontwikkelingen of beroepsperspectieven anderzijds beïnvloeden elkaar te weinig en vertraagd. Samenvattend kan men stellen, dat zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht de jaren '80 op de terreinen van arbeid en werkgelegenheid een dreigend perspectief bieden. Het behoeft nauwelijks nader betoog, dat volledige werkgelegenheid in de klassieke zin – 40 uur per week voor ieder die kan en wil werken – in de

nabije toekomst tot de onmogelijkheden behoort. Het is dan ook duidelijk, dat van de overheid en vooral ook van de sociale partners veel beleidsinspanning zal worden geleverd om toch tot maatschappelijk aanvaardbare oplossingen te komen.

Heilloze wegen

Straks zal ik daarvoor enkele lijnen aanduiden. Maar eerst noem ik andere mogelijkheden, die als oplossing niet in aanmerking komen:

1. Het vasthouden aan bedrijvigheid in de vorm van overheidssteun aan bedrijven, die in het kader van de internationale arbeidsherverdeling ten dode zijn opgeschreven. Overheidssteun of protectionisme, ter compensering van comparatieve nadelen, is een heilloze weg; het kost zeer veel geld, is niet vol te houden en keert zich bovendien op den duur als een boemerang tegen ons eigen land met zijn open economie.
2. Iets dergelijks geldt ook voor een beleid, dat gericht zou zijn op het tegenhouden van technische vernieuwing om mogelijke afbraak van werkgelegenheid tegen te gaan. Het onbeperkt tegenhouden van technische vernieuwing betekent een ongedekte wissel op de toekomst, die ons land tot een zekere verarming kan terugvoeren. Het rapport van de zogenaamde commissie Rathenau en de Metra-studie wijzen in die richting.
3. Een derde alternatief, dat naar mijn mening niet in aanmerking komt, is een arbeidsverbod voor bepaalde categorieën. Geluiden in die richting – en dan denkt men vooral aan gehuwde vrouwen – kan men hier en daar horen. Deze oplossing wijs ik af als discriminerend en in strijd met internationale verdragen. Een fundamenteel recht van de mens mag men hem niet ontzeggen. Het deelnemen aan het (betaalde) arbeidsproces wordt nog steeds en in toenemende mate, men denke aan gehuwde vrouwen, als een duidelijke symbolisering van een sociale rol gezien. Op dit terrein moet de overheid voorwaardenscheppend optreden. De vraag is nu, langs welke lijnen het beleid zich zal moeten ontwikkelen om de kwaliteit van het bestaan in de nabije toekomst veilig te stellen. Van belang daarbij is de ontwikkeling van een visie op de kwaliteit van het bestaan. De plaats van arbeid en vrije tijd, de visie op consumptie en bezit, op inspraak en medezeggenschap, om maar een paar elementen te noemen, is duidelijk in beweging. Economische groei wordt minder als dwangmatige eis gezien en soms zelfs als verwerpelijk beschouwd in verband

met ecologie en milieu (Club van Rome). Daar ga ik nu niet op in maar beperk me tot het volgende.

Nieuwe definitie

Steeds duidelijker wordt, dat de rol van de overheid, hoe belangrijk die op zich ook is, de problemen rondom arbeid en werkgelegenheid niet alleen kan oplossen. De ontwikkelingen zijn zo fundamenteel dat zij om een breed maatschappelijk draagvlak vragen. Een tweede fundamenteel gegeven is dat het begrip volledige werkgelegenheid opnieuw gedefinieerd zal moeten worden. Duidelijk is, dat de behoefte aan deeltijdarbeid sterk groeit. Deze ontwikkeling maakt het werkgelegenheidsstekort kleiner. Het lijkt mij, dat het beleid hierop sterk moet inspelen. Van arbeidsprocesorganisaties zal worden gevergd dat ook zij de organisatie van hun arbeid op die ontwikkeling instellen. Voor werknemers geldt, dat gezien de welvaartsproei in ruimere mate deeltijdarbeid financieel binnen bereik komt, zeker wanneer meer dan één inkomen in een gezin wordt verdiend. Maar ook voor kostwinners en alleenstaanden komt, ook gezien mogelijke veranderingen in consumptiepatronen, deeltijdarbeid meer binnen bereik. Enige kanttekeningen zijn hier nog wel op zijn plaats. Deeltijdarbeid, vooral ook bij de overheid, zal moeten worden ingevoerd op een ruimer scala van functieniveaus dan tegenwoordig gebruikelijk (ook

door dr. W. Albeda

hogere functies). Ook is deeltijdarbeid aantrekkelijk in vergelijking met andere vormen van arbeidstijdverkorting met of zonder inlevering van loon. Een belangrijk twistpunt in het sociaal krachtenveld zou zo veel van zijn betekenis kunnen verliezen. De gevolgen voor de economie en de herverdeling van de werkgelegenheid lijken bovendien bij deeltijdarbeid veel gunstiger dan bij 'gewone' arbeidstijdverkorting. Een derde alternatief in het tegemoet treden van de problemen van de jaren 80 zou kunnen liggen in beperking van het aanbod. Eigenlijk moet ik zeggen: verdere beperking van het aanbod, want vervroegde uittreding, verlenging van de leerplicht, hoge uitstroom uit het arbeidsproces via de WAO/AAW e.d. zijn niet nieuw. Ik ben van mening, dat de mogelijkheden voor die methodes beperkt zijn, ofwel vanuit financiële of sociale of doelmatigheidsoverwegingen. De volgende overwegingen spelen daarbij een rol:
– V.U.T., voornamelijk een aangelegenheid van de sociale partners, kan na de stormachtige ontwikkelingen in het verleden nog wel enig aanbodbeperkend soelaas bieden, maar de grenzen komen toch wel in zicht. Wellicht kan een soort 'deeltijd vervroegde uittreding' nog perspectief bieden: ik bedoel één gedeeltelijke

uittreding van oudere werknemers. Vanuit sociaal en psychologisch oogpunt is zo'n langzame overgang van werken naar uittreding verkiezen. Normen en waarden veranderen, de visie op de kwaliteit van het bestaan verandert. Daaraan geeft hij richting, past hij zich aan. Op het terrein van arbeid zullen ook een soepele instelling en functiemobiliteit toenemen en nog zijn. Om dat mogelijk te maken zullen in de toekomst stelsels van volwasseneneducatie en permanente educatie moeten worden opgezet. Een nota op dit terrein bevindt zich in een vergevoerd stadium. De kwaliteit van het arbeidsplaatsbestand in het kader van de humanisering van de arbeid zal verder moeten worden verbeterd. Vooral de zogenaamde immateriële arbeidsplaatsverbetering en functieverrijking zijn daarbij van belang. De mogelijke functieverarmende invloeden van automatisering zullen moeten worden aangepakt door verrijking anderszins: inspraak of medezeggenschap, roulatiesystemen, gecombineerde functies etc. Voor de sociale partners is hier, op verschillende niveaus, een belangrijke taak weggelegd. Tenslotte en dat kan politiek en sociaal gezien een teer punt worden is er voor de toekomst stellig een bezinning gewenst op de nog bestaande, vrijwel automatische koppeling tussen het niveau van de gevolgde opleiding en het niveau van de gewenste arbeidsplaats. Het opleidingsniveau van het aanbod ontwikkelt zich anders en hoger dan het niveau van het arbeidsplaatsbestand, vooral onder invloed van de verlengde onderwijsdeelname. Volgens de klassieke invulling van het begrip passendheid naar het criteriumniveau zou de aansluiting van vraag en aanbod nauwelijks tot stand kunnen komen. **Bovenstaande is een gedeelte uit een rede die minister Albeda gehouden heeft tijdens de opening van een nieuw arbeidsburo te Delft op 28 januari jl.**

Procedure program van uitgangspunten

Geacht bestuur,

Zoals u ongetwijfeld bekend zal zijn is het afgelopen najaar de ontwerp-tekst verschenen voor een nieuw Program van Uitgangspunten van het CDA. Op de laatste partijraad van de ARP, welke gehouden werd op 1 december jl. te Ede, is een resolutie aangenomen met betrekking tot dit Program van Uitgangspunten, waarbij besloten werd dat dit Program van Uitgangspunten "conform de statutair geldende procedure voor het Beginsel- en Algemeen Staatkundig Program" door de Anti-Revolutionaire Partijorganen behandeld moet worden. De kiesverenigingen hebben nu tot 15 februari de tijd om dit ontwerp-program in hun ledenvergaderingen aan de orde te stellen en amendementen in te dienen bij hun eigen Kamercentrale.

Als Kamercentrale hebt u tot 24 maart 1980 de gelegenheid de ingediende amendementen te beoordelen en in te dienen bij het ARP-partijbestuur, dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag. Kiesverenigingen kunnen amendementen die niet door een Kamercentrale overgenomen zijn rechtstreeks indienen bij het ARP-partijbureau tot 30 maart 1980. Voor uw bijdrage aan dit voor het CDA uiterst belangrijke program zeggen wij u bij voorbaat dank.

Dr. C. Bremmer
Secretaris

OVERIJSEL

DEKKLEDEN LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer – 05700-2.32.70

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07 – Zwolle

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT – DORDRECHT.

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSGAGENT

Adverteren doet verkopen

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
SHOWROOM: GOES – MIDDELBURG

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaartsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

NG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 8 23 februari 1980

CDAktueel

In dit nummer treft u 4 pagina's aan uit CDAktueel. Dit blad dat maandelijks verschijnt en gestuurd wordt naar alle rechtstreekse leden van het CDA heeft een omvang van 8 pagina's. De andere partijbladen Politiek Nieuws (KVP) en De Nederlander (CHU) nemen artikelen over uit CDAktueel. Nederlandse Gedachten doet dit middels een katern. In NG gaat ARP-voorzitter De Boer in zijn Overwegende nader in op de partnerkeuze van het CDA en Arjosvoorzitter Klaas de Vries schrijft in zijn rubriek Onder de Hamer over de toekomst van het CDA.

De Sanctiewet door de Eerste Kamer aanvaard

De Sanctiewet, die van oktober 1977 tot 12 februari 1980 bij de Eerste Kamer in behandeling is geweest, is door die Kamer op laatstgenoemde datum met 42 tegen 29 stemmen aanvaard. Van de 23 aanwezige leden van de fractie van het CDA stemden 10 voor. Met de VVD, het GPV, de PSP en de partijloze Mr. B. W. Maris stemden de 13 andere leden tegen. In de Tweede Kamer is de wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen. De gehele CDA-fractie heeft zich in die Kamer met het wetsontwerp verenigd, kennelijk tevredengesteld door de toezeggingen omtrent de uitvoering van de wet, die zij had verkregen.

Ik heb in de Eerste Kamer het standpunt van de voorstanders, onder wie zich de vijf A.R.-leden van de fractie bevonden, mogen verdedigen. De fractievoorzitter Professor Van Hulst vertolkte het gevoelen van de tegenstanders. Dat de fractie bij een zo belangrijk wetsontwerp niet tot eenstemmigheid kwam, betreurt ik bijzonder. Ik stel er daarom prijs op in *Nederlandse Gedachten* uiteen te zetten wat naar de mening der voorstanders aanvaarding van het wetsontwerp rechtvaardigde.

★ ★
★

Karakter Sanctiewet

Wat is het karakter van de Sanctiewet? Reeds het Pact van de Volkenbond kende de mogelijkheid, dat de bevoegde organen van de bond tegen een staat, die tot oorlog overging, financiële en economische sanctiemaatregelen konden gelasten. Toen in 1935 Italië overging tot gewapende actie tegen Abessinië – het tegenwoordige Ethiopië – constateerden de aangewezen organen van de Volkenbond, dat sancties noodzakelijk waren. Op zeer korte termijn brachten regering en

Staten-Generaal de Sanctiewet 1935 tot stand, die de regering de bevoegdheid gaf bij algemene maatregel van bestuur het handelsverkeer met Italië te verbieden. Met vrijwel unanieme instemming van beide Kamers werd deze wet aangenomen.

Voor de tweede keer vond de Sanctiewet 1935 toepassing in 1963. De Engelse kolonie Rhodesië had zich eenzijdig onafhankelijk verklaard teneinde de machtspositie van de blanke minderheid te behouden. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties gelastte de leden-staten tot sancties op economisch en financieel gebied over te gaan. Met vele andere staten gaf Nederland aan het besluit van de Veiligheidsraad gevolg. Spoedig bleek echter, dat de Sanctiewet 1935 leemten vertoonde. Zij gaf onvoldoende mogelijkheden om maatregelen te treffen op het gebied van het vervoer, het betalingsverkeer, de communicatiemiddelen en het verblijf van vreemdelingen. Er moest zelfs in 1968 een aanvullende wet voor het betalingsverkeer met Rhodesië tot stand komen.

Onder leiding van de toenmalige staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Mr. P. H. Kooijmans is een nieuwe, betere Sanctiewet ontworpen en in 1976 ingediend bij de Staten-Generaal. De memorie van toelichting is door zes bewindslieden ondertekend, van wie vijf behoorden tot de christen-democratische bewindslieden in het kabinet-Den Uyl. Twee daarvan zijn overgegaan naar het kabinet-Van Agt, de minister-president en minister Van der Stee, een is thans de fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer.

★ ★
★

Wat zijn sancties?

Wat zijn sancties in de zin van de thans aanvaarde Sanctiewet 1977? De wet strekt tot nationale uitvoering van artikel 41 van het Handvest van de

Door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

Verenigde Naties. Volgens dat artikel kunnen sancties omvatten het geheel of gedeeltelijk afbreken van de economische betrekkingen en van spoor-, zee-, lucht-, post-, telegraaf- en radioverbindingen, alsmede van diplomatieke betrekkingen. Het gaat in dit artikel van het Handvest om sancties ter uitvoering van een besluit van de Veiligheidsraad. Met andere woorden sancties zijn *collectieve* maatregelen, maatregelen van een aantal staten gezamenlijk.

Economische dwangmaatregelen van één staat jegens een of meer andere staten zijn geen sancties in de zin van het Handvest en de nieuwe sanctiewet. Nederland kan deze nu reeds nemen op grond van de Uitvoerverbodenwet 1935 en de In- en Uitvoerwet (1962). Zo is de uitvoer van wapens naar de Sovjet Unie en de andere landen van het Warschau Pact reeds jarenlang verboden.

★ ★
★

Toepassing

Ik ga nu over tot een korte behandeling van enkele hoofdpunten van de wet. Tot de toepassing van sancties kan alleen in internationaal verband worden besloten. Het lijkt mij goed het daarop betrekking hebbende artikel 2 letterlijk te citeren. „Ter voldoening aan besluiten of aanbevelingen van volkenrechtelijke organisaties, dan wel aan internationale afspraken, met betrekking tot de handhaving of het herstel van de internationale vrede en veiligheid of de bevordering van de internationale rechtsorde, kunnen bij algemene maatregel van bestuur regels worden vastgesteld”. Deze regels kunnen betrekking hebben op het goederen-, diensten- en betalingsverkeer, de scheepvaart, de luchtvaart, het wegverkeer, de post en de telecommunicatie ten aanzien van bepaalde staten of gebieden. Dit artikel maakt duidelijk, dat geen staat op zijn eentje tot sancties kan overgaan. Met besluiten van een volkenrechtelijke organisatie kunnen op dit ogenblik alleen besluiten van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zijn bedoeld. Waarom zijn daarnaast aanbevelingen van zulke organisaties genoemd? Wat de Verenigde naties betreft kan dat het

Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman (rechts) in gesprek met prof. mr. P. H. Kooijmans, de ontwerper van de nieuwe sanctiewet. (foto Nick Morelis)

geval zijn, wanneer de Veiligheidsraad onmachtig is te handelen, omdat een of meer van de grote mogendheden gebruik maakt van haar recht van veto. De Raad van Europa kan slechts aanbevelingen doen; hij heeft geen beslissende bevoegdheden op dit gebied. Bij internationale afspraken moet op grond van de omstandigheden, die voor Nederland als kleine mogendheid gelden, een aantal staten betrokken zijn. Bij de behandeling in beide Kamers heeft de regering verklaard, dat de hier bedoelde afspraken in ieder geval moeten omvatten landen, waarmee Nederland in bondgenootschappelijk verband samenwerkt.

★ ★
★

Staten-Generaal

Men heeft gezegd, dat de Staten-Generaal worden uitgeschakeld, omdat eventuele sancties bij algemene maatregel van bestuur worden geregeld. Indien er een besluit van de Veiligheidsraad is, bestaat er voor Nederland een rechtsplicht dat toe te passen. Berusten de sancties op aanbevelingen van volkenrechtelijke organisaties of op internationale afspraken, dan kan ten minste een vijfde van een der Kamers eisen, dat het betrokken besluit bij de wet zal worden bekrachtigd. De bekrachtiging van een algemene maatregel van bestuur bij de wet is een figuur, die in de naoorlogse wetgeving verschillende malen is vastgelegd. Delegatie aan een algemene maatregel van bestuur is, zoals de praktijk met economische maatregelen heeft bewezen, het middel voor een snel en doeltreffend beleid.

Maar wat veel belangrijker is, het is ondenkbaar, dat een kabinet in Nederland tot het afkondigen van

sancties zal overgaan, zonder dat het zich er tevoren van vergewist heeft, dat de Staten-Generaal daarmee instemmen. Zou een kabinet verzuimen zelf met de Staten-Generaal in overleg te treden, dan zullen beide Kamers het kabinet tot dat overleg dwingen. De Kamers hebben daartoe een aantal mogelijkheden. Zouden de zo pas genoemde internationale afspraken niet vallen onder de internationale overeenkomsten, voor welke de Grondwet bekrachtiging bij de wet

CDA ONDER ÉÉN DAK

Het aantal nieuwe leden steeg afgelopen week verder tot 4514. Met uw inzet worden het er nog meer.

Opgave van een nieuw lid ★

naam _____

adres _____

woonplaats _____

postcode _____

★ ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft dan geen postzegel te plakken.

DEZE WEEK
IN NG:

Sanctiewet pagina 1 en 2

De situatie in de zuivel pagina 2

Overwegende pagina 3

Lezers schrijven NG pagina 4

CDAktueel katern pagina 5 t/m 8

Uit de Arjos pagina 9

Van de pARTij pagina 11

Een tijd van twijfel?

Gelezen in N.R.C. Handelsblad d.d. 2-2-1980, een artikel waarin Rob Goudzwaard aan het woord is, getiteld: „Het C.D.A. is voor mij geen doel“:

— „dat wij met onze economie en onze wapeningsijver afgoden najagen“
— „Wat je meemaakte (De laatste weken in Canada en de V.S. na de inval van Rusland in Afghanistan) was de euforie van de angst. Veiligheid is natuurlijk een geldig verlangen, maar het kan verworden tot een overspannen ideaal, het kan een religieuze betekenis krijgen, iets dat zo vitaal is dat het ieder middel rechtvaardigt“.

— „Normen moeten weer de baas worden“.

Met Goudzwaard zijn er veien in onze partij en daarbuiten die zich de laatste maanden intensief hebben beziggehouden met vragen over vrede en veiligheid. Wat zijn onze normen, wat onze doeleinden, welke middelen zijn wel, welke niet geoorloofd? Heiligt

het doel de middelen, mogen we eindeloos doorgaan ons wapentuig te perfectioneren, kortom hoe combineer je als verantwoordelijk mens ethiek en wapeningsproblematiek?

En toch

Heeft Goudzwaard het wel bij het rechte eind? Twintig A.R.P.'ers waren van 3-9 februari l.i. op een conferentie in Berlijn die georganiseerd werd door de Konrad Adenauer Stiftung, een soort mixture van Kuypersstichting, St. Kader- en vormingswerk en p.r. bureau, motor van de C.D.U., met nederzettingen „all over the world“. Als je zo'n artikel leest op een moment dat je in Berlijn bent waar de spanningen tussen Oost en West op een grimmige manier door „de“ muur op meer dan symbolische wijze in beeld gebracht zijn, dan lees en luister je met andere ogen en oren dan wanneer je in Nederland bent.

Veiligheid een overspannen ideaal, wapeningsijver een afgod?

De vrijheid van het westen mag zijn duidelijke schaduwkanten hebben, vrijheid van denken, geloven en handelen zijn waarden die je niet gauw hoog genoeg schat.

Daarvan getuigden verschillende sprekers die zelf aan den lijve hadden ervaren wat het betekent te leven in een in wezen ondemocratisch, totalitair systeem, waar de mening van het individu niet telt, waar ouders hun kinderen ter voorkoming van conflicten tot communistische „gelovigen“ laten opvoeden.

Aan vragen of middelen en doeleinden met elkaar in overeenstemming moeten zijn, of je eindeloos mag doorgaan wapens te perfectioneren, of een mens levend vanuit christelijke beginselen nee moet zeggen tegen de wapeningswedloop, is de C.D.U. niet toe.

Geen idealisme maar pragmatisme is haar parool. Ideologieën zijn (wie zal het Duitsers gelet op hun recente geschiedenis kwalijk nemen?) een gevaar voor de mensheid.

Duitse Christen-democraten gaan uit van een bepaalde visie op de mens, waarbij de mens geroepen is verantwoordelijkheid te dragen voor zijn handelen. Verantwoordelijke mensen zullen de feiten nuchter en grondig moeten analyseren en daarnaar hun handelen aanpassen. Rusland voert een expansionistische politiek, recent voorbeeld Afghanistan,

is uit op de wereldoverheersing, heeft op het gebied van de wapeningsijver een duidelijke voorsprong.

Het toekomstideaal is dood noch rood. Wapens zijn slecht maar je moet ze wel bezitten. Zonder inspanning van de west-europese bondgenoten garandeert Amerika geen veiligheid.

Modernisering van de wapeningsijver is een harde onontkoombare noodzaak. Het kan zijn dat de taalarmoede de A.R.P.'ers stempelde tot de kansarme groep van het gezelschap, feit is dat de partijgangsters met de discussies in Nederland vers in 't geheugen en de bedoeling meer te weten te komen hoe de C. van C.D.U. en van C.D.A. moet worden ingevuld, geen kans zagen vanuit hun normenpatroon tegen dit verhaal hier veel tegen in te brengen.

Enkelen waren van mening hier echt christen-democratische geluiden te horen die het waard zijn over de hele wereld te worden verspreid.

Immers, zo zeggen velen

Je moet als verantwoordelijk denkend en handelend mens er wat voor over hebben christen te kunnen zijn in een vrij land. De wapeningswedloop is kennelijk het offer dat we moeten brengen voor vrede en vrijheid.

Ja?

Bij een bezoek aan Oost-Berlijn sprak ik een jonge man, vader van een 7 weken oude zoon, wonend in een huis vlak bij de muur, een opleiding volgend voor kerkelijk sociaal werker.

Op mijn vraag na een avond praten of hij wanneer hij de

kans zou krijgen naar het voor christenen vrije westen zou gaan, antwoordde hij ontkennend. Levend uit een zekerheid die hij meende in zijn geloof gevonden te hebben was hij van mening dat het er weinig toe deed of je in 't Oosten of Westen woonde, hij zag zijn taak op de plaats waar hij was. Over vrijheid gesproken!

Een benijdenswaardige vorm van vrijheidsbeleving die zich aan welk politiek systeem dan ook onttrekt. Politiek kent zijn grenzen, doch dat ontslaat politici niet van de verantwoordelijkheid een politiek antwoord te vinden op vragen rond vrede, veiligheid en wapeningsijver. Berlijn leerde de deelnemers dat de onderlinge discussie steeds meer dreigt stuk te lopen doordat norm en feiten aanhangers geen oog hebben voor de honderd procent geldigheid van elkaars argumenten. Redenerend vanuit het begrip verantwoordelijkheid zijn er mensen die in hun ogen volstrekt legaal ja of volstrekt legaal nee zeggen tegen een verdergaande modernisering van de wapeningsijver. Wil het zin hebben binnen het CDA verder te praten over dit onderwerp dan zal het begrip verantwoordelijkheid met name politieke verantwoordelijkheid, vanuit een christelijk uitgangspunt nader moeten worden uitgediept en ingevuld.

T. B.-v.G.

Sanctiewet aanvaard

Vervolg pag. 1

voorschrijft, dan zullen zij zeker, voordat zij ten uitvoer worden gelegd, de instemming van de Staten-Generaal moeten ontvangen. Minister Van der Klauw heeft dit bij de behandeling van de wet in de Eerste Kamer uitdrukkelijk bevestigd. De Staten-Generaal worden dus volstrekt niet uitgeschakeld.

★★
★

Strafwet

Een omstrede bepaling vooral bij de behandeling in de Eerste Kamer was artikel 13, dat bepaalt, dat de Nederlandse strafwet toepasselijk is op de Nederlander, die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een feit, dat bij de Sanctiewet strafbaar is gesteld. Inderdaad is het meestal zo, dat de Nederlandse strafwet alleen van toepassing is, indien men zich op Nederlands grondgebied aan een strafbaar feit schuldig maakt. Dit is echter niet de toepassing van een strafrechtelijk beginsel van hogere orde. Er zijn niet weinig voorbeelden, dat een Nederlander, die in het buitenland zich aan een overtreding van de Nederlandse strafwet schuldig maakt, onder de werking van die strafwet valt. Wij zien dit vooral bij economische delicten en bij delicten met een internationaal aspect. De bepaling in kwestie is voor een goede

uitvoering van sancties onmisbaar. Op de Nederlander, die in het buitenland sancties overtreedt, is intussen de gehele Nederlandse strafwet van toepassing. Ook de voorschriften, dat de officier van justitie van vervolging kan afzien op grond van de omstandigheden van het geval. Ook de voorschriften betreffende rechtvaardigingsgronden, wanneer het tot vervolging komt.

★★
★

Niemand kan volhouden, dat de Sanctiewet 1977, zoals zij zal gaan heten, volmaakt is. Zij geeft echter een meer sluitende regeling voor sancties dan in de oude Sanctiewet 1935 was vervat. Zij bindt de sancties uitdrukkelijk aan het criterium, dat zij moeten strekken tot de handhaving of het herstel van de internationale vrede en veiligheid of de bevordering van de internationale rechtsorde. Zij schakelt de Staten-Generaal niet uit, maar bevordert meer dan de Sanctiewet 1935, dat deze zullen worden ingeschakeld. Zij waarborgt een effectievere controle op het in acht nemen van sanctiemaatregelen. Voor de voorzitter van de redactie van *Nederlandse Gedachten*, oud-staatssecretaris Kooijmans, is het een mooi succes, dat zijn ontwerp-Sanctiewet het Staatsblad mocht bereiken.

De situatie in de zuivel

De afgelopen dagen ontvingen wij vele soms felle reacties uit de agrarische sektor op de prijsvoorstellen van de Europese Commissie. Slechts een verhoging van 2,4 % terwijl de Europese landbouworganisatie, de Copa, 7,9 % had gevraagd. De boeren hebben gelijk. De financiële problemen van de E.G. dreigen nl. op hun ruggen te worden afgewenteld, omdat met name de zuiveloverschotten zoveel geld kosten.

Eén troost, dat afwentelen treft niet alleen onze veehouders maar ook de Nederlandse handelsbalans, omdat de zuivelproducten voor de helft geëxporteerd worden, waardoor het van groot nationaal belang is. De veehouders begrijpen best dat men met de armen over elkaar dit moeilijke probleem niet kan oplossen. Zij willen best meewerken, maar zij willen wel evenals de meeste Nederlanders het hebben, een behoorlijke inkomensgarantie. Daar hebben zij recht op en daarop is in de laatste jaren ook het zelfstandigenbeleid van de Regering gericht geweest evenals gelukkig ook het E.G.-landbouwbeleid. Wanneer de E.G.-ministers, daartoe aangezet door het nieuw gekozen Europese parlement, dat beleid in ongunstige zin willen veranderen, dan zal dit grote spanningen geven. Er heerst toch al een behoorlijk stuk onbehagen vanwege de miskenning van de betekenis van land- en tuinbouw voor onze economie en dus de werkgelegenheid. In directe zin werkt 6 % in de agrarische sektor en daaromheen nog eens ruim 10 % van de beroepsbevolking. De betalingsbalans ontvangt ongeveer 9 miljard gulden uit deze bedrijfstak. Dit allemaal ondanks de sterk gestegen kosten! Maar de rek is er thans geheel uit en daardoor kunnen de kostenstijgingen alleen opgevangen worden door aangepaste prijzen om niet het inkomen aan te tasten. De boeren en tuinders zitten immers evenals de zelfstandigen in het midden- en kleinbedrijf toch al op de min- nullijn. Wanneer de vakbonden vechten voor het behoud van de koopkracht tot een bepaald inkomen en het beleid daarop gericht gaat worden, dan moet dat ook voor de brede groep zelfstandigen gelden. Gelijke monniken, gelijke kappen. De werknemers in de zuivel- en

vleessektoren hebben als eersten eisen voor loonsverhogingen op tafel gelegd. Deze eisen kosten 2,5 cent per liter melk! Wanneer de veehouders er slechts 2,4 % bij ontvangen, waarvan netto namelijk 1 cent overblijft van de Brusselse voorstellen, dan kunnen ook de lonen van de werkers in de zuivel niet omhoog. Het een hangt aan het ander, anders gaat men met ongelijke maten meten. Dat geluid horen wij helaas te weinig van vakbondszijde. Gelukkig zijn er ook enkele lichtpuntjes te vermelden. De zuivelmarkt heeft het in '79 beter gedaan, dan was verwacht. De voorraden zijn sterk gekrompen, al heeft dat wel veel geld gekost. De Nederlandse consument weet thans roomboter beter te waarderen evenals andere zuivelproducten. De Opec-landen kopen met hun oliegeld meer melkpoeder en condens. Kortom er is beslist geen reden voor paniek. De Minister van Landbouw zal zich echter voor de komende onderhandelingen te Brussel ten behoeve van de Nederlandse boeren flink moeten inzetten. De zelfstandigen verwachten juist van deze Regering dat bij de huidige verdeling van de z.g. nationale armoede, niet zij juist het gelag gaan betalen. Daar komt bij dat op fiscaal gebied er in deze kabinetsperiode helaas ook nog maar

door H. Wisselink

weinig ten behoeve van dit nijvere volksdeel uit de verf gekomen is. Van de Hofstra-voorstellen is weinig overgebleven en de voorgestelde wijziging van de successiewet is zelfs nadelig voor de kleine ondernemers.

Herman Wisselink is lid van de Tweede Kamer voor het CDA

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

BON

Naam:
Adres:
Woonplaats:
Wenst abonnement
Wenst proefnummers
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Besluitvorming

Begin deze week zijn er in het kabinet, zo lijkt het er althans op dit moment op, knopen doorgehakt inzake het sociaal economisch beleid voor 1980. Weken van intensief beraad zijn daaraan vooraf gegaan. Er zijn knopen doorgehakt, brede overeenstemming lijkt er evenwel in de ministerraad niet bereikt. Het communiqué van het kabinet sprak niet voor niets over "een besluit".

Het moet ons allen tot nadenken stemmen dat in een tijd waarin zozeer besluitvaardigheid vereist is het voor de politiek kennelijk niet mogelijk is die vereiste daadkracht te ontwikkelen. Ging intensief

beraad aan het kabinet besluit vóóraf, daarna blijkt onmiddellijk weer intensief beraad nodig. Merck toch hoe sterk...

Eindelijk....

De Eerste Kamer heeft vorige week de sanctiewet aanvaard. Daarmee is aan een lange periode van onzekerheid over het lot van dit wetsontwerp een einde gekomen. Mede dank zij de kundige wijze van behandeling door minister van justitie De Ruiter heeft dit wetsontwerp de eindstreep kunnen halen. Het is te betreuren dat de gehele CDA-fractie in de Senaat zich niet achter de wet heeft kunnen scharen. Zoals oud-minister De Gaay Fortman elders in dit blad uiteen zet.

NC COMMENTAAR

Loonwet

Minister van sociale zaken Albeda heeft een wetsontwerp ingediend dat de regering verregaande mogelijkheden wil geven inzake het ingrijpen in lonen, salarissen en andere arbeidsvoorwaarden. Ook de

vrije beroepen en ambtenaren zullen hierbij betrokken worden. Inmiddels is van de zijde van werkgevers en werknemers reeds fel gereageerd op de aankondiging van dit wetsontwerp. In het verleden hebben looningrepen niet bepaald geleid tot rimpelloze sociale verhoudingen. De indiening van het huidige voorstel zal ongetwijfeld felle reacties oproepen en acties ontketenen. Het is mede daarom te hopen dat het kabinet aan het behoud van de werkgelegenheid en de koopkrachthandhaving voor de laagst betaalden, de hoogst mogelijke prioriteit blijft verlenen.

Spreidingsbeleid

„Eén van de middelen die de overheid ten dienste staan, bij het

regionaal beleid is een actief beleid ten aanzien van de spreiding van rijksdiensten". Dat staat te lezen in het CDA-verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen". Het regeerakkoord voor het kabinet-Van Agt heeft het o.a. over de noodzaak van speciale maatregelen voor de in economisch opzicht meest achtergebleven delen van ons land. Het is zonneklaar dat een concretisering van deze doelstelling, bijv. waar het gaat om overplaatsing van rijksdiensten op niet geringe problemen stuit. Dat is bij de recente discussies rondom de beoogde overplaatsing van PTT-diensten vanuit het westen naar het noorden van het land, herhaaldelijk gebleken. Alle aan te voeren negatieve overwegingen mogen evenwel het belang van een evenwichtige spreiding van werkgelegenheid over ons land niet doen ondersneeuwen.

OVERWEGENDE

Het CDA en zijn partnerkeuze

Onze volksraad, maar zeker ook ons kiesstelsel, dragen ertoe bij dat ons land vele politieke partijen kent. In de Tweede Kamer zijn er maar liefst elf vertegenwoordigd. Andere landen met of een districtenstelsel of een hogere kiesdrempel brengen aanzienlijk minder partijen in de volksvertegenwoordiging. Daardoor is er in die landen ook sneller een situatie aanwezig waarbij de keuze in feite gaat om twee partijen. De verkiezingsuitslag brengt de winnaar in de regering en de verliezer in de oppositiebanken. Wij treffen zo'n twee-partijensysteem aan in de V.S., Engeland, West-Duitsland, Oostenrijk en min of meer ook in de Scandinavische landen. In de laatstgenoemde landen gaat het vanuit een natuurlijke wetmatigheid immers, ook al zijn er meer partijen, om de machtsvraag tussen burgerlijke en linkse partijen. Het ligt in een twee-blokkensysteem voor de hand dat het regeringsbeleid inzet van verkiezingen wordt. De één zal het te vuur en te zwaard bestrijden. De ander verdedigt het beleid met overtuiging. Een dergelijk systeem leidt onherroepelijk tot vertekening van standpunten. Een twee-partijensysteem werkt per definitie polariserend. Het eigen biasoen is vanzelfsprekend onbevlekt. Dat van de tegenstander kan niet anders dan besmeurd zijn.

Minderheden

In ons goede land liggen de kaarten anders. Ook in b.v. Italië en België hebben kabinetten met meer partijen te rekenen. Ons partijstelsel leidt tot nog toe tot de situatie dat de één niet buiten de ander kan. Niemand heeft alleen de meerderheid. Men is op anderen aangewezen. Moeizame kabinetsformaties zijn er het gevolg van. Het moeizame ervan wordt vergroot wanneer, in een stelsel waarbij ieder minderheid is, één of meer partijen elkaar over en weer uitsluiten. Hoewel er binnen zowel de PvdA als de VVD stemmen opgaan die pleiten voor een herbezinning op de

relatie tussen die twee partijen, hebben nog zeer onlangs de heren Den Uyl en Wiegel verklaard het niet realistisch te vinden op korte termijn aan een regeringscoalitie tussen socialisten en liberalen te denken. Nu zijn het vooral te verschillen op het vlak van vrede en veiligheid, de rol van de overheid in de samenleving en de ideeën over een te voeren inkomensbeleid die de partijen bij elkaar vandaan houden. Maar ook dat kan verkeren.

Lood om oud ijzer

De christen-democraten sluiten geen enkele democratische constructieve partij op voorhand van samenwerking uit. Zij wensen ook niet uit te spreken dat zij zich krachtens eigen uitgangspunten lekkerder voelen bij een coalitie met liberalen dan met socialisten, of omgekeerd. Anderen noemden dat onduidelijk. Het zij zo. Voor een partij die wil proberen vanuit de gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift de maatschappij te ordenen is de ene niet-christelijke partij niet aantrekkelijker dan de andere. Voor allen geldt dat zij partijvorming op basis van het christelijk geloof afwijzen. Allen staan in die zin principieel tegenover het CDA. Dat vastgesteld hebbend, blijkt in een partijstelsel dat tot op heden louter minderheden kent, de vraag naar de coalitiepartner natuurlijk wel overeind. Principieel beoordeeld mogen wij dan geen voorkeur hebben, in de praktische politiek van alledag ontkomt ook het CDA niet aan die vraagstelling, die voor veel kiezers zo met de door hen begeerde duidelijkheid samenhangt: met wie gaat gij straks regeren.

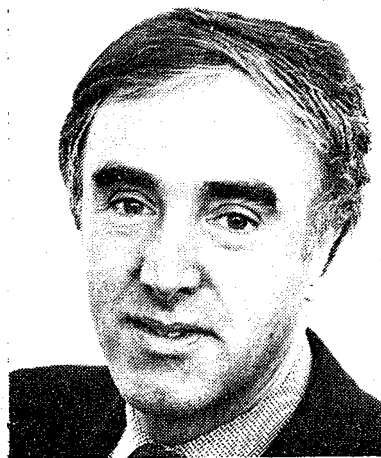
Criteria

Door het algemeen bestuur van het CDA is een aantal normen aanvaard welke bij het beantwoorden van de hierbovengestelde vraag worden gehanteerd. Uiteraard is de uitslag van de verkiezingen een bijzonder belangrijk gegeven. Waarom zou men anders om de uitspraak van de kiezers vragen? Christen-democraten hebben een voorkeur voor een kabinet dat op een brede samenwerking met het parlement kan bogen. De brede steun immers kan de stabiliteit en het gezag van de regering in niet geringe mate vergroten. Een derde norm wordt gevonden in het regeringsprogramma en de voor uitvoering daarvan aan te zoeken personen. Voor de herkenbaarheid van de partij en voor het nakomen van aan de kiezers gedane beloften, stoelend op

het eigen programma, is een zich in een zo groot mogelijke mate kunnen terugvinden in het regeringsprogramma een erg belangrijk gegeven. Het vierde criterium is de actuele politieke situatie. Waar die met de tijd verschilt kunnen ook een aantal hoofdproblemen voor de oplossing waarvan men zich in bijzondere mate gesteld ziet, richtinggevend zijn voor de voor 4 jaar bij voorkeur na te streven coalitie. Zo lag het na de verkiezingen van 1977 voor de hand tot een coalitie van christen-democraten en socialisten te komen. Voor de hand ook wanneer men de 3 overige criteria in acht neemt. Het is er niet van gekomen. Nakauwen heeft geen zin. Hopelijk hebben beide groepen van het waarom van het mislukken van de formatie, en niet in het minst van het eigen aandeel daarbij, geleerd.

1981

Men kan de stelling aanhangen dat het op het moment dat men de verkiezingsuitslag nog niet kent, weinig zin heeft zich in de coalitievraag te verdiepen. Filosoferen over hoe het verder moet na de verkiezingen van 1981 heeft zeker wanneer men bij het hardop nadenken ook rekent met andere partners dan de huidige, voor veel mensen iets onafzetbaar. En al dat gepraat over coalities komt zeker de samenwerking binnen de coalitie waarvan men thans verantwoordelijkheid draagt niet ten goede. Nu heb ik er nooit voor gepleit gemakkelijk te tillen aan eenmaal op zich genomen verantwoordelijkheden. Reeds de goede trouw veronderstelt dat men de aangegane verplichtingen serieus opvat. Maar het zou weinig realistisch zijn het daarbij dan maar te laten. Ook de partner ontkomt niet aan een rekenen met de situatie in 1981. En niemand hoeft, gegeven de huidige getalsverhoudingen als onheilsprofeet te worden aangeduid wanneer er mede wordt gerekend met het feit dat de huidige coalitie weleens geen meerderheid zou kunnen halen. De trend voor de VVD is in alle onderzoeken er één in de richting van beduidende verliezen. Nu is het voor een partij als het CDA, zoals reeds eerder werd uiteengezet, normaal de vensters naar alle kanten open te houden. Dat open houden moet wel op een geloofwaardige manier gebeuren. Naar binnen en naar buiten. Willen wij vanuit onze principiële stellingname volhouden met liberalen en socialisten te kunnen en te willen regeren, met inachtneming van de formatiekriteria, dan moet het beleid ook op een reële invulling daarvan worden afgestemd. Die afstemming moet blijken uit wat men voorstelt, uit de keuzen die men doet, het beleid dat men voorstaat. Ook de keuze van de lijsttrekker is van zulk een afstemming niet los te zien.

Dat zal vanuit de CD-filosofie altijd iemand moeten zijn die geloofwaardig past bij de CD-koers die de weg naar liberalen en socialisten openhoudt. in

die visie past het CDA-beleid een kabinet – gegeven het compromiskarakter van de coalitie – nooit tot inzet van de verkiezingen te maken. Ik heb bovenstaande opmerkingen in verschillende toonaarden vaker gemaakt. Er zijn publiciteitsmedia die alle aspecten die aan de coalitievraag vastzitten bij voorkeur plegen terug te brengen tot de slogan „de Boer pleit voor samenwerking met de PvdA". Het neergeschrevene wil niet het omgekeerde beweren maar wel duidelijk maken dat er meer aan de hand is dan de versimpelde voorstellingen van zaken die in het „voorkeur van socialisten" besloten ligt. Wat ik hier neerschrijf wijkt in niets van de officiële CDA-lijn af. Het is goed ons ook dat een keer te realiseren.

H. A. de Boer

NEDERLANDSE CHRISTELIJKE BOEREN EN TUINDERSBOND

Het bestuur van de Ned. C.B.T.B. roept belangstellenden op voor de functie van

SECRETARIS

De taak omvat zowel het mede inhoud geven aan als de uitvoering van het beleid van de C.B.T.B., met name op het gebied van de tuinbouw. Deze taak wordt uitgeoefend binnen een stafgroep van tien personen.

Tot aanbeveling strekt:

- opleiding van academisch niveau
- brede belangstelling voor maatschappelijke en sociaal-economische ontwikkelingen
- organisatorische ervaring en het in staat zijn initiatieven te ontwikkelen
- goede contactuele eigenschappen en redactionele vaardigheid.

Gegadigden dienen de gedachte van christelijke-maatschappelijke organisatie te delen.

De salarisregeling is gebaseerd op door de overheid gehanteerde normen en is afgestemd op leeftijd, opleiding, ervaring en deskundigheid.

De functie is vacant per 1 april 1980. Een psycho-technische test kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

Schriftelijke sollicitatie vóór 3 maart te richten aan het bestuur van de Ned. C.B.T.B., postbus 18510, 2502 EM Den Haag. Tel. 070-46.97.58. Informaties zijn te verkrijgen bij de heer K. Wassenaar, algemeen secretaris.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

GRIEP?

nisylén

druppels

't is plantaardig 't helpt!

DR. WILLMAR SCHWABE

Ooit een normaal mens ontmoet? ...en beviel het?

Bovenstaande staat te lezen op een spiegelend affiche, dat bij een familielid van mij, voor iedere bezoeker duidelijk waarneembaar, in de hal hangt. Onwillekeurig moest ik aan deze kreet denken, toen ik het artikel van de heer Jac. Bakker uit Strijen in NG van 9 februari jl. las. Met een groeiende verontwaardiging heb ik me door het „voorstel“ heen geworsteld. Wat bedoelt de heer Bakker eigenlijk? Nou, hij is erg duidelijk, de homoseksuele geaardheid wel aanvaarden, maar de praktijk, die volgens mij een feit is van het elkander liefhebben, niet. Een herder en leraar mag wel met zijn vriend samenwonen maar „het“ niet doen. Door zijn geaardheid ook in praktijk te brengen heeft hij minder gezag in de gemeente. Hierbij moet tevens een fout in de terminologie uit de weg worden geruimd. De heer Bakker vraagt zich nl. af hoe de leek moet constateren, dat hij een homofiel of een homoseksueel voor zich heeft. Hij doet hiermee waarschijnlijk op het wijdsverbreide misverstand van het „zijn“ en het „praktiseren“, hetgeen gedekt zou worden door de respectieve termen. Niets is echter minder waar. Beide woorden zijn eikars synoniem. Het woord homofiel is in de vijftiger jaren in Nederland „uitgevonden“ ter verzwakking van het voor velen te scherp klinkende homoseksueel. Net zoals verullende uitdrukkingen als „van de verkeerde kant zijn“ en „hij is er eentje van de klap-klap“ met het bekende handgebaar, het liefst achter de rug van de betrokkene om! In andere talen gebruikt men het woord homofiel dan ook niet. Bij voorlichting aan middelbare scholieren, die ik als lid van de Werkgroep Voorlichting Kerken van het COC geef, gebruiken wij dan ook alleen de term homoseksueel. Na deze zijweg nog wat opmerkingen, die ik zo hier en daar heb opgeschreven n.a.v. het artikel van de heer Bakker. Hij schijnt een zeer grote gezagsgetrouwheid te hebben t.a.v. wat hoge vergaderingen, maar vooral wat hermeneutici te zeggen hebben. Zelfs stelt hij hun oordeel boven een synodebeslissing. Zijn gezagsgetrouwheid gaat zelfs zover,

dat hij zolang bovenstaande heren geen uitspraak gedaan hebben over de homoseksuele praktijk, uitgaat van het „Gode een gruwel“ zijn. Dit riekt naar hetgeen wij altijd verafschuwen in de kerk van Rome, n.l. de uitspraken ex cathedra van de paus. Als prof. X het zegt, zal het wel goed zijn, of nog erger de heer Bakker zet zich dan pas over zijn „lijfelijik“ gevecht van onbehagen heen. Is het niet zo, dat iedere Christen, met welke geaardheid dan ook, in verantwoordelijkheid tegenover God zijn eigen leefregels zal opstellen, zonder dat hij die van bovenaf gedikt wordt krijgt? Een niet-theoloog is daar toch best toe in staat? In de laatste zin gebruik ik met opzet niet de term leek, aangezien ik vind, dat de heer Bakker dit woord verkeerd gebruikt. Volgens het woordenboek is de betekenis: niet-theoloog of niet-vakman. In dit artikel wordt het echter gebruikt tegenover de homoseksueel, die dan als vakman zou kunnen spreken. Dat lijkt me een nogal vreemde redenering. Ik heb het „vak“ van homoseksueel niet geleerd, al word ik vaak in een bepaald vakje gestopt. Het is voor jezelf vaak een hele schok als je zo iets ontdekt en als ik dan in het bekritiseerde artikel over een vakman zie praten, dan bekruip mij toch een gevoel van onbehagen. Natuurlijk heeft het mij als belijdend Christen ook moeite gekost, maar het door de heer Bakker aangehaalde verhaal van Sodom en Gomorra heeft toch erg weinig te maken met de veroordeling van de homoseksuele praktijk tussen twee vrienden of vriendinnen. Er is toch wel een verschil tussen vrijwillige en gedwongen gemeenschap? Is er tussen de heteroseksuele en de homoseksuele praktijk dan zo'n groot emotioneel verschil, dat we daarom die praktijk moeten verbieden of zoals de heer Bakker schrijft, waarom een koppelverkoop van geaardheid en relatie? Omdat het niet nodig is dat de mens alleen blijft, alleen vanwege zijn andere geaardheid. Waarom ook is inzegenen van een homoseksuele relatie, zo daar behoefte aan is, „een ondermijning van zaken die wij tot op heden toch als heilig ervaren?“. Weet de heer Bakker niet,

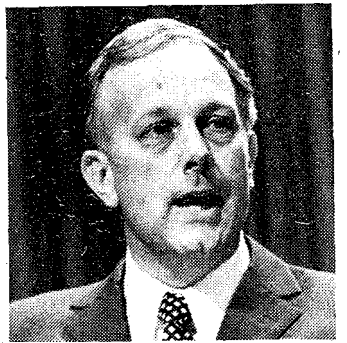
LEZERS SCHRIJVEN

Opname van ingezonden brieven houdt niet in dat de redactie instemt met de inhoud.

dat het instituut huwelijk in onze westerse maatschappij nauwelijks twee eeuwen oud is? Tenslotte wil ik terugkomen op de titel van dit artikeltje. De heer Bakker wil graag „de normale gereformeerde weg blijven volgen“. Ik neem aan dat gezien het bovenstaande duidelijk is, dat ik het genoemde affiche geciteerd heb. Homoseksuelen zijn „normale“ mensen, die de „normale“ gereformeerde (in mijn geval christelijk gereformeerde) weg willen volgen. Helaas is onder hen, door de houding van de kerk, de ontkerkelijking erg groot. Wij vragen niet om begrip voor onze situatie. Wij vragen aanvaarding van de mens zoals u die voor u ziet, zonder dat u zich afvraagt of er met de geaardheid „iets mis is“. Ik hoop dan ook als mens te kunnen functioneren in de maatschappij en binnen organisaties als de ARP en de ARJOS. En omdat ik in die maatschappij gewoon wil functioneren en openlijk wil kunnen samenwonen met een vriend als ik daar de behoefte toe voel, heb ik gemeend een openbare reactie op het artikel van de heer Bakker te moeten schrijven. Ook ik verwacht kritiek, maar ik hoop eigenlijk, dat allen binnen de lezerskring van NG zich eens serieus over dit onderwerp zullen buigen, zodat een ieder daarover zonder schroom zal kunnen praten zodat het niet in de academische sfeer van synode-rapporten blijft hangen. Utrecht
Egbert Boertien

Verklaring voorzitters

Namens de A.R.-Kiesvereniging „Bijbel & Oranje“ te Barendrecht, breng ik het volgende onder uw aandacht. Hoewel wij de goede bedoelingen van de vier partijvoorzitters, om de breuk met de drie bekende programmaleden te helen, op zich, kunnen waarderen, zijn wij van oordeel, dat de inhoud van de brief en het feit dat hier vier politieke „leiders“ op deze wijze moesten opereren, afkeuren. In de eerste plaats, is het geheel tegen de geest van ons Anti-Revolutionaire denken, dat vier topfiguren de regering de les gaan lezen. Na de befaamde nacht van Van Agt en het C.D.A.-congres te Dronten, is het ons vreemd te moede, dat bovengenoemde heren op een volkomen centralistische wijze het Kabinet de oren wil gaan wassen. Er zijn misschien wat

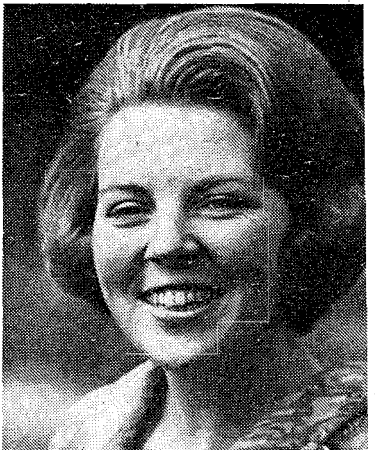

schoonheidsfoutjes gemaakt, maar de teneur van het regeringsbeleid heeft onze volle instemming en waardering. Onze conclusie is dan ook, dat in het vervolg een dergelijk optreden achterwege dient te blijven.
Barendrecht

P. Dubbeld

Anti-revolutionair en republikein

Met enige verbazing las ik in N.G. van 9 februari het artikel van Bert Valk: Anti Revolutionair en Republikein. Gaarne wil ik reageren op enkele m.i. foutieve conclusies. Ten eerste: Er wordt opgemerkt dat ons staatshoofd slechts een symbolische en representatieve functie vervult en de invloed bij kabinetsformaties zeer gering is. Wat het symbolische betreft, wat blijft er over van een symbolische functie bij een president als staatshoofd? Een president die gekozen wordt door een gedeelte van de bevolking, waarschijnlijk na een harde verkiezingsstrijd. Ik dacht bitter weinig. Bij een president blijft over de representatieve functie. Ten tweede: De invloed bij kabinetsformaties is volgens de schrijver van zeer geringe betekenis. De laatste kabinetsformatie bewees het tegendeel. Na de mislukte formatiepoging tussen PvdA, CDA en D'66 kreeg de koningin van haar adviseurs verdeelde adviezen. Hier lag geen bemiddelende rol maar een doorslaggevende rol voor de koningin. Ten derde: De conclusie wordt getrokken, na aanhaling van artikel 1 van het program van de ARP, dat de oorspronkelijke grondslag van onze partij geheel rust op het republikeinse fundament van ons staatsbestel. Hier laat ik uit de inleiding van het beginsel- en algemeen staatkundig program (Vastgesteld in de Deputatenvergadering van 10 juni 1961 te Utrecht) volgen:
„De anti-revolutionaire of

christelijk-historische richting vertegenwoordigt die grondtoon van ons volkskarakter, welke zich onder invloed der Hervorming en onder leiding van Oranje gevormd heeft en omstreeks 1572 in zijn eigen aard tot openbaring kwam“. Vervolgens in artikel 3: „Zij houdt geen enkele staatsvorm voor de enig aanvaardbare. Voor Nederland echter oordeelt zij, dankbaar voor de zegen, die God in het huis van Oranje geeft, de meest geschikte regeringsvorm het grondwettelijke koningschap der Oranjes, zoals dit zich geleidelijk uit de Republiek der 16e eeuw heeft ontwikkeld.“. Duidelijk mag zijn dat de partij zich baseert op het resultaat van een ontwikkeling uiteindelijk vastgelegd in de grondwet van 1848. Het is te hopen dat de ARP spoedig weer voor 100% Oranje is.
Zaandam

Dian Voet

Het CDA splitsen?

Uit: „De lange tocht“ (Dorothee Sölle)

Misschien hebben wij het ons te eenvoudig voorgesteld toen we destijds vertrokken voor de lange tocht door de woestijn om betere methoden te vinden voor het leven voor elkaar

Wij dachten maak ons o heer een werktuig van uw vrede maar toen kwam de moeizame strijd met de autoriteiten die orde wensen en geen vrede het dagelijks zwoegen om kleinigheden het ontzettende alleen gelaten worden

Toen werden de werktuigen des vredes kwerulanten en lastige verstoorders van de mooie harmonie

Dit gedicht bemoedigt mij, vandaar dat ik het door wil geven. Een slachtoffer van de kernwapendebatten, zo zie ik mezelf. In het kort zal ik eerst iets over mezelf vertellen. Zo'n 4 jaar geleden, op 20-jarige leeftijd, hield het milieuvraagstuk me bezig. Tevens had ik een grote belangstelling voor ontwikkelings samenwerking. In deze tijd leerde ik de Arjos kennen waar me geleerd werd om politiek bezig te zijn. Zo leerde ik ook de ARP kennen en de eerlijke en open manier waarop men bezig was, trok me, zodat ik tevens lid van de ARP werd. Over het CDA heb ik steeds m'n twijfels gehad. En deze twijfels werden versterkt door de teleurstellende kabinetsformatie van 1977. Dit kwam waarschijnlijk door te hoge verwachtingen en vele idealen.

Eén ding stond voor me vast: Het evangelie heeft een boodschap, ook voor het politieke leven. Alleen de verwerkelijking van de idealen leek verder weg dan ooit en een tijd met een diepe depressie brak aan. Waar was het élan gebleven? Een grote groep bleek hier last van te hebben. Mede door een inspirerende partijtop kwam zo langzamerhand een zekere vechtlust terug. De plaatsing en productie van kernwapens waren in het geding. Het verloop van de kernwapendebatten zal iedereen nu wel kennen, zodat ik daar geen papier meer aan bevuil. In eerste instantie was er hoop en toen kwam de klap. Je bent ontredder en bent net als vele anderen door de mist het zicht kwijt geraakt. Toch was het geen gevoel van moedeloosheid, eerder een niet te definiëren gevoel van strijdlust en verzet. Maar wat moet je ermee? Ondertussen heeft de programmacommissie van het CDA het werk gestopt, doordat Goudzwaard, Aantjes en mevrouw Laning hun werkzaamheden in deze commissie hebben opgeschort. De stap van deze mensen heeft me zeer bemoedigd. Het moet toch mogelijk zijn een andere politiek te voeren? Namelijk een politiek die zich niet neerlegt bij het bestaande, maar een politiek die probeert tekenen op te richten, om de mensen een andere weg te laten zien. En dan wel de weg die Jezus ons is voorgedaan in liefde tot de naaste. Geweldige vragen die getuigen van een te groot idealisme? We zullen er voor moeten vechten. Een gedreven

politiek. Ja, maar ook binnen het CDA? Velen zetten bij dit laatste grote vraagtekens. We moeten geen CDA om het CDA. Geen macht om macht. Het machtsstreven van de PvdA wordt veroordeeld en mijns inziens terecht. Nu lijkt juist het CDA hieraan te gronde te gaan. We kunnen het zo mooi zeggen: „Macht moet zijn om te dienen“. Inderdaad! Maar dan dienen niet van de Mammon of van onze afgoden van Veiligheid en Vooruitgang. Dienen, dat moet slaan op onze medemens, zowel binnen als buiten het CDA, zowel binnen als buiten Nederland. Dus, de ARP dan maar gescheiden verder? Een beetje nostalgie! Of de federatiestructuur handhaven, zoals H. de Boer dat voorstelt? Dan zijn de drie verschillende stromingen in ieder geval georganiseerd en herkenbaar. En de rechtstreekse CDA-leden dan maar als vierde stroming? Van allerlei mogelijkheden kun je je nog in aansluiting op het vorige idee van de federatie, een CDA indenken, waarbij een minderheid zich als zelfstandige groep binnen het CDA gaat

organiseren. Die groep moet dan vanzelfsprekend het recht op een aantal zetels hebben. Je kunt dus zeggen: „Een huis dat in zichzelf verdeeld is“. Zelf lijkt het mij het beste om te zeggen: Splits het CDA maar op in twee partijen. Gewoon om een andere politiek te kunnen voeren. Met als bijkomend voordeel een grotere duidelijkheid in de politiek. Dit wil niet zeggen dat de twee partijen elkaar dan niets meer te vertellen hebben. Er blijft toch altijd de aanspreekbaarheid op het evangelie.
Sappemeer Piet van Gijsse

N.B. Het verdere verloop van de gebeurtenissen doet er mijns inziens niets aan toe of af.

VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-
wagens
etc. HOUTBOUW
HAHBO
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

WIJ KOMEN BIJEN

CDA-Bunschoten

Op maandag 25 februari; a.s. organiseert het CDA Bunschoten een bijeenkomst voor leden en belangstellenden.
Plaats: Ontmoetingshal van de Adventskerk, Gerbrandysingel, Bunschoten.
Spreker: dr. W. de Kwaadsteniet, CDA-Tweede-Kamerlid.
Thema: Kernbewapening.

Arjos Friesland

Datum: 23 februari 1980
Aanvang: 10 uur
Plaats: Gereformeerde Kerk, Midlumeslaan 24, Harlingen
Spreker: Jan Eerbeek
Onderwerp: „Niet bij brood alleen“; partijprogramma van actieprogramma.

CD Aktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CS Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

4e jaargang nr. 2 - 22 februari 1980

Antillen naar onafhankelijkheid

Nederlandse parlementariërs (uit Tweede en Eerste Kamer) brachten een werkbezoek aan de Nederlandse Antillen. Het CDA-Tweede-Kamerlid dr. W. de Kwaadsteniet geeft zijn indrukken op deze reis opgedaan. pagina 2

★★★

De nieuwe wet openbaarheid van bestuur

Als 1 mei de nieuwe wet Openbaarheid van bestuur in werking treedt krijgt de burger belangrijk meer gelegenheid informatie in te winnen over het overheidsbeleid. Mr. W. W. Timmers maakt duidelijk dat deze wet het „bestuur”, op elk niveau, dichterbij de burger kan brengen. pagina 4

★★★

Olympische spelen in Euro-parlement

Jean Panders geeft een overzicht van de internationaal-politieke zaken welke in het Europees Parlement ter sprake kwamen: Afghanistan, Sacharov en de Olympische Spelen. pagina 4

★★★

Redactieteam

Drs. C. Bremmer voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijff
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lokkerbol
Mevr. A. H. Raven
G. J. Brinkman (secretaris)

Ruud Lubbers; Energie uitsmeren!

Nederland, midden-februari 1980. Het binnenlands nieuws wordt beheerst door een verbeterd vechtend kabinet-Van Agt. Worstelend met zichzelf en de vaderlandse economie is men op zoek naar miljarden guldens bezuinigingen. Of, beter gesteld, miljarden minder dan oorspronkelijk gepland. Op het moment dat dit artikel geschreven wordt - vrijdag - ligt er nog een gat van ongeveer anderhalf miljard tussen de vier miljard claim van Frans Andriessen en het 2,5 miljard bod van Dries van Agt, geaccepteerd door Wil Albeda. Een gat dat volgens vele deskundigen gevuld zou kunnen worden door het optrekken van de prijzen van ons aardgas in binnen- en buitenland. "Is dat laatste zo, is dat waar", vroegen wij aan Ruud Lubbers, onze fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Onderstaand volgt zijn antwoord.

Hoeveelheidsbeleid

„Laten wij deze problematiek vanuit een ruim kader benaderen”, aldus Ruud Lubbers. „In de eerste plaats verzet ik mij dan tegen de veel gehoorde stelling dat wij een insolide financieel economisch beleid voeren bij het gebruik van onze aardgasreserves. Het tegendeel is waar. De praktijk is dat wij uiterst gedisciplineerd de beschikbare voorraden over een zo lang mogelijke periode uitsmeren. Wij voeren een beleid dat moet leiden tot verregaande energiebesparingen. Wij importeren voorts steeds meer aardgas uit Noorwegen. Kortom, wij maken geen maximaal gebruik van wat er in onze bodem zit. Het prettige gevoig is dat wij voor de komende generatie, ja wellicht voor generaties aardgas in reserve houden. Een reken-sommetje kan dat verduidelijken. De voorraad in onze bodem bedraagt ruim 2000 miljard kubieke meter. Per jaar verbruiken wij ongeveer 90 miljard, hetgeen betekent dat wij nog zo'n 25 jaar vooruit kunnen, jazelfs nog veel langer als het besluit mocht vallen dat de in de tachtiger jaren aflopende contracten met het buitenland niet worden verlengd.

Vals is dus de redenering dat ons financieel beleid insolide is, dat wij een financierings- en betalingsbalanstekort hebben ondanks onze aardgasinkomsten. In simpeler Hollands: beide tekorten zijn mede het gevolg van een willens en wetens gevoerd beleid met betrekking tot de geproduceerde hoeveelheid aardgas.”

Prijsbeleid

„Het tweede te behandelen punt heeft betrekking op de prijs van aardgas. Mijn standpunt is dat de door ons berekende prijzen teveel en te lang achterblijven gezien de ontwikkelingen op de internationale energiemarkten. Met name geldt dat voor onze buitenlandse afzet. Gevolg: verstoringen op genoemde energiemarkten, onevenwichtig uitwerkend op verschillende groepen afnemers. Het gevaar is niet denkbeeldig dat Nederlandse bedrijven daar de dupe van zijn geworden, zeker niet als wij bedenken dat de laagste prijzen betaald worden door bedrijven in het sterkste Europese land en tevens onze grootste concurrent West-Duitsland. Wij zijn daarmee aangekomen op het punt dat de te lage prijzen en de te lange vertragingen in het aanpassingsmechanisme niet langer acceptabel zijn. Het is de hoogste tijd de wet inzake de aardgasprijzen aan te wenden en de situatie te wijzigen. Wij hebben die wet tenslotte ook niet voor

niets zo aangenomen. Het gaat nu inderdaad - en dat is dan een antwoord op uw inleidende vraag - om miljarden guldens per jaar. Dat kunnen wij ons niet meer permitteren. Het prijsbeleid moet om.”

Besparingen

„De eerste twee punten over te produceren hoeveelheden aardgas en de te berekenen prijs zijn zonder meer de belangrijkste punten van het betoog.

Toch zijn er naast deze hoofdwegen echter ook nog een aantal zijwegen en dwarsstraten die de moeite van het langslopen waard zijn. Een daarvan heeft betrekking op de vraag hoe bedrijven en consumenten moeten reageren op de voortdurend stijgende energieprijzen. Mijs inziens is de Nederlandse burger zich er nog niet van bewust dat wij alweer op een hoger internationaal prijsniveau terecht zijn gekomen. Goed, de binnenlandse aardgasprijzen liggen voor dit seizoen vast, maar er volgen steevast nieuwe verhogingen. Meer dan ooit is het dus voor ons allen van belang het verbruik van energie en in het bijzonder van aardgas te lijf te gaan. Isolatie en vernieuwing, daar moeten wij op inspelen. Met als extra voordeel dat wij morgen kunnen gebruiken wat wij vandaag besparen.”

Aftoppen

„Een tweede weg brengt ons naar het mechanisme van automatische prijscompensatie. Wij komen daar als het ware met ons zelf in de knoop. Wij willen in het algemeen de koopkracht handhaven, maar tasten die toch weer aan door het opvoeren van de energieprijzen. Wij moeten nu goed afwegen wat wij willen. Mijn mening is dat wij in de eerste plaats

het weer oplopen van de kosten-prijzen-kosten-spiraal moeten tegengaan. Het alleen maar opschonen van de prijsindex voor de gestegen energieprijzen acht ik gezien de recent ontstane situatie politiek en technisch niet wenselijk en bovendien onvoldoende. Politiek niet wenselijk omdat ik vanuit ons partijprogramma een gedifferentieerd beleids-pakket voorsta, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Technisch niet wenselijk omdat energieprijsstijgingen zich in de index manifesteren via directe (stijging consumenten-olieprijs bijv. benzine) en indirecte

(energiekosten van een tuinder voor het kweken van komkommers, bijv.) effecten. Wij zouden ons natuurlijk kunnen beperken tot de directe effecten, maar dan nemen wij weer te weinig prijsstijging weg. Tenslotte onvoldoende omdat er mijs inziens meer dan opschoning nodig is om ons economisch draagvlak krachtig te houden. Een van de mogelijkheden zou kunnen zijn: atopping vanaf het minimum-inkomen ingebed in een totaal pakket maatregelen. En wellicht zouden op wij op langere termijn die minimum-inkomens ook nog moeten differentiëren naar kostwinners- niet kostwinners even veronderstellend dat een niet kostwinner geen gas- of electriciteitsrekening hoeft te betalen.”

Oliemaatschappijen

„Tenslotte de rol van de oliemaatschappijen. Wat de door de prijsstijgingen sterk toegenomen winsten betreft staan ons twee wegen open: net als de Verenigde Staten een overwinstbelasting invoeren of de maatschappijen verplichten tot herinvesteringen. Eigenlijk doen wij op het ogenblik geen van beide, daar heeft u gelijk in. Voorkomen moet natuurlijk worden dat de extra-kapitaal-opbrengsten ons land uitvloeien. Controle op die genoemde herinvesteringen is vervolgens ook geen eenvoudige zaak, alhoewel ik er onmiddellijk aan toevoeg dat ik dit soort zaken niet met wantrouwen wens te benaderen. Bovendien moeten wij beseffen dat de prijzen ook bepaald worden door de zogenaamde kosten om een extra olie-veld te ontwikkelen en te exploiteren. En die kosten zijn ook gigantisch gestegen. Maar als eindconclusie kom ik hier ook weer uit op een eerder gedaan voorstel: een overwinstbelasting.”

COMMENTAAR

De zachte sector

Bijna onopgemerkt passeerde vorige week in de rij van begrotingen de behandeling van die van CRM voor dit lopende jaar. Bij alle geweld van de huidige economische problemen lijkt datgene wat zich in de zogenoemde zachte sector afspeelt zo op het eerste oog ook minder belangrijk. Moet er bezuinigd worden op overheidsuitgaven, welnu laat CRM dat zo kwistig met subsidies strooit dan maar inkrimpen. Zo wordt gedacht, zo wordt zelfs gezegd. De begroting van CRM belooft ruim 9 1/2 miljard. Inderdaad een kolossaal bedrag maar meer dan de helft ervan gaat op aan de Algemene Bijstandswet. Goed, dan blijft er dus nog ruim vier miljard over. Inderdaad maar we dienen dan wel te bedenken, dat dit voor het overgrote deel betrekking heeft op salarissen van mensen die op enig punt in de welzijnszorg hulpverlenend werkzaam zijn. Mensen vaak met idealen die je maar niet zo ontslaan kunt, die je evenmin zo maar even verschuiven kunt naar andere sectoren van werk, omdat daar op een bepaald moment meer mensen nodig zijn. De begroting van CRM is daarom toch moeilijker, een moeilijker hoofdstuk dan u denkt. Ook als u daarbij nog even in gedachten wilt houden dat er tegen de achtergrond van de cijfers van het voorgaande jaar - opnieuw de Bijstandswet buiten beschouwing gelaten - van stijging van uitgaven geen sprake is. Dit betekent dat er geen nieuw werk aangepakt kan worden, dat het geheel in felle muurvast zit.

Troonwisseling

Bij alle gevoelens die men kan hebben naar aanleiding van de aankondiging van koningin Juliana dat zij haar ambt op 30 april zal neerleggen overheerst de dankbaarheid. Dankbaarheid voor de wijze waarop zij gedurende ruim 32 jaar dat ambt heeft vervuld. Door haar taakopvatting heeft zij in een periode van grote veranderingen een stabiliserend element kunnen zijn in onze nationale samenleving. Wij spreken de verwachting uit dat prinses Beatrix haar komende taak met dezelfde toewijding en inzet zal verrichten, "het volk ten baat".

Nederlandse Antillen op weg naar onafhankelijkheid

De Nederlandse Antillen staan de laatste jaren meer in de belangstelling dan voorheen. Het op weg zijn naar onafhankelijkheid brengt dit met zich mede. Er moet immers intern in de Nederlandse Antillen en tussen de Nederlandse Antillen en Nederland heel wat afgepraat en geregeld worden. Hoe laat je immers zo'n proces naar onafhankelijkheid goed verlopen tot tevredenheid van alle betrokkenen.

Ter zake zijn er heel wat contacten. Die zijn er op het niveau van de beide regeringen, de Nederlandse Antillen en de Nederlandse; die zijn er noodzakelijkerwijs en gelukkig ook op het niveau van de beide parlementen.

Op basis van het in 1977 door de beide parlementen vastgestelde „Contactplan” heeft er in 1978 een eerste werkbezoek van Nederlandse parlementariërs (uit de Tweede Kamer en Eerste Kamer) plaatsgevonden. In de tweede helft van januari jl. vond het tweede werkbezoek plaats. In het aanstaand najaar zal waarschijnlijk een Nederlands-Antilliaanse parlementaire delegatie naar Nederland komen.

Er moeten heel wat problemen worden aangepakt en opgelost, terwijl tevens een brede oriëntatie voor de Antillianen noodzakelijk is.

Twee hoofdproblemen vergen voortdurend aandacht, namelijk de sociaal-economisch-financiële problematiek, alsmede de staatkundige structuur.

Koninkrijkswerkgroep

Behalve de bovengenoemde contracten is er de eind 1978 ingestelde „Koninkrijkswerkgroep” onder voorzitterschap van mr. B. W. Biesheuvel. Van Nederlandse zijde heeft daar een aantal deskundigen zitting in, van Nederlands Antilliaanse kant echter – zo-

wel van het land, als van de zes eilanden – hoofdzakelijk politici. Die werkgroep onderzoekt alle denkbare mogelijkheden voor de toekomstige positie van de Nederlandse Antillen. De slotzitting van de hardwerkende Koninkrijkswerkgroep wordt in juni a.s. verwacht. Kort daarna zal het rapport van de werkgroep mogen worden verwacht.

Nuances

Vorige week is bij de Nederlands Antilliaanse problematiek in de Tweede Kamer stilgestaan in het kader van de behandeling van de begroting 1980 van het Kabinet voor Nederlands Antilliaanse Zaken, in de discussie met minister Van der Stee. Dat gebeurde overigens in voorspellingen en voorlopige bewoordingen. Dit om de nog studerende Koninkrijksgroep niet in de wielen te rijden. Niettemin moest toch globaal een indruk naar voren komen ter zake van de gevoelens in het Nederlandse kabinet en parlement. Gelukkig is opnieuw gebleken, dat dit belangrijke „Koninkrijksonderwerp” niet in de partij-politieke sfeer ligt en dat er aan Nederlandse zijde een grotere mate van overeenstemming bestaat.

Er kunnen zo nu en dan, hier en daar enkele nuances zijn, ook binnen partijen, maar dat is betrekkelijk voor de hand liggend bij een zo omvangrijk onderwerp met nogal wat facetten. In dit artikel beperken wij ons overigens tot enkele opmerkingen met betrekking tot enkele punten van staatkundige aard.

Onzerzijds is, om toch althans enig beeld voor ogen te krijgen en iets van een contour te maken, de voorzichtige en voorlopige suggestie gedaan te denken in de richting van een soort gemeenbest-verhouding van Nederland en de Nederlandse Antillen, gekoppeld aan een bepaalde vorm van – wat je zou kunnen noemen – federatierelatie van de zes eilanden, nader geregeld en nader gegarandeerd.

Door dr. W. de Kwaadsteniet

Rechtsvorm

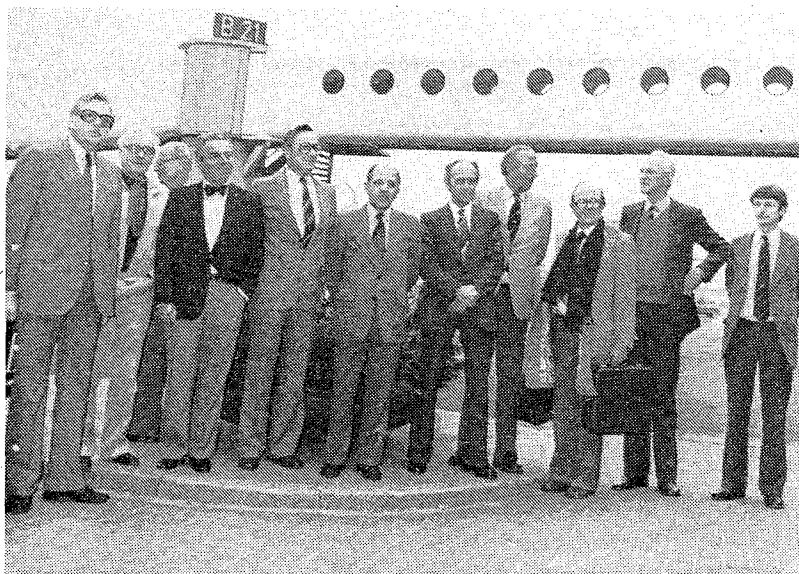
In deze gedachte zitten zowel staatsrechtelijke als volkenrechtelijke elementen en het gaat dan stellig om een rechtsvorm sui generis, een eigensoortige, misschien ook wat ingewikkelder, rechtsvorm voor het land als geheel en de eilanden.

In deze gedachte worden de Nederlandse Antillen inderdaad een onafhankelijke staat. Maar er ontstaat een blijvende, eigensoortige samenwerkingsverbinding tussen de twee staten, de Nederlandse Antillen en Nederland, iets meer derhalve dan een band via ontwikkelingssamenwerking.

Een relatie van Nederland met zes afzonderlijke (eiland-)staten, of zelfs ook met twee, drie of vier, zou zich buiten de marges van reële mogelijkheden begeven, niet alleen op economisch gebied, maar bijvoorbeeld ook op de gebieden van defensie, buitenlandse zaken, rechtspraak, onderwijs, wetgeving, e.d. Versplintering is ongezond. De vorm van de toekomstige onafhankelijkheid zal zodanig moeten zijn, dat de samenwerking niet alleen binnen de Nederlandse Antillen, maar ook tussen Nederland en de Nederlandse Antillen voor Nederland mogelijk is.

Defensie

Wat de externe defensie betreft hebben wij onzerzijds reeds bij diverse voorgaande gelegenheden als onze opvatting naar voren gebracht, dat een onafhankelijke staat zorgt voor zijn eigen defensie. Een klein eigen Nederlands Antilliaans militair apparaat zal moeten worden opgebouwd, wellicht symbolisch te noemen, waarbij overigens bedacht moet worden dat de wel eens gevraagde zorg van Nederland voor de defensie van de Nederlandse Antillen in hoofdzaak eveneens slechts – mogelijk wel met een wat andere klankkleur – symbo-

De parlementaire delegatie vlak voor het vertrek naar de Nederlandse Antillen. Geheel links ziet u de schrijver van dit artikel, dr. W. de Kwaadsteniet.

lisch zou kunnen zijn. Er zal eerder gestreefd moeten worden naar goede reële en mogelijke politieke garanties. Eerder nog dan aan een soort consortium, zou veeleer gedacht moeten worden aan tijdig af te sluiten internationale verdragen ter verzekering van de integriteit in dit Caraïbische gebied. Wij verkeren nu nog in de fase van overleg. Als die bijvoorbeeld tegen ongeveer 1983 is afgerond, lijkt het niet uitgesloten te rekenen met een overgangsfase van een jaar of tien, zodat bijvoorbeeld ongeveer 1993 de eindfase wordt bereikt, onafhankelijkheid en een aangeduide gemeenbest-verhouding. In juni a.s. wordt de slotzitting van de Koninkrijkswerkgroep verwacht. Er zal dan ook duidelijkheid moeten gaan ontstaan over het verdere tijdschema. Zeker op de tegen het einde van het

jaar/begin van het volgende jaar te houden ronde-tafelconferentie(s) zullen ook daarover duidelijke afspraken moeten worden gemaakt. Er zullen trouwens – als het rapport van de Koninkrijkswerkgroep er is – in concrete gesprekken goed beheerste politieke keuzen moeten worden gemaakt. Dat zal over en weer moeten gebeuren met kennis van zaken en met wijsheid. Van Nederlandse zijde zal op alle niveaus op basis van goede informatie meegesproken moeten worden. Dat vergt veel werk en tijd, want de problematiek is niet eenvoudig, die is ingewikkeld en bovendien gevoelig. Nederland moet in de komende tijd met veel verantwoordelijkheidsgevoel meehelpen een moeilijke problematiek tot een goed einde te brengen. Ten dienste van de mensen op de Nederlandse Antillen.

Van het Binnenhof

door Gerard van der Wulp

Somber perspectief

CDA-fractie: Economische cijfers wijzen onmiskenbaar in negatieve richting

Een maand geleden eindigde deze rubriek met de verwachting, dat de maand februari in het teken zou staan van de sociaal-economische discussie. Dat is wel degelijk het geval geweest, zij het (nog) niet of nauwelijks binnen het kader van de Tweede Kamer. In 's lands vergaderzaal vond slechts een kort debat plaats over de in januari door de regering afgekondigde verplichte loonpauze. Een kamermeerderheid stemde met dat besluit in, waarop het kabinet kon gaan werken aan het noodzakelijk geachte plan ter bijstelling van de rijksbegroting '80 en ter extra matiging van de lonen.

Waar gaat het om? In de nazomer van '79 presenteerde het kabinet de gebruikelijke miljoenennota, met een schets van vrij sombere economische perspectieven voor 1980. Een precies uitgewogen begrotingsopstelling moest zorgen voor het niet in de soep draaien van 's lands economie. Maar al in september vorig jaar werd er door de regering bij gezegd, dat indien de economie zich siechter zou ontwikkelen dan toen werd verwacht, de cijfers drastisch zouden moeten worden bijgesteld. En die somberder ontwikkeling kwam er. Rond de jaarwisseling werden cijfers van het Centraal Planbureau bekend, op basis waarvan kon worden berekend dat er dit jaar maar liefst zeven miljard minder geld zal omgaan dan was voorzien. Oorzaak vooral de gestegen olieprijs. Om te voorkomen dat met die zeven miljard het financieringsstekort van de

overheid tot onaanvaardbare hoogten zou worden opgedreven, kondigde het kabinet aan de overheidsuitgaven fors te willen ombuigen, en de inkomensgroei stevig te willen matigen. Om daartoe een plan te ontwerpen werd begin januari ruimte geschapen door een loonpauze van twee maanden af te kondigen, een periode waarin de lonen niet mogen worden verhoogd.

Matiging/Ombuiging

Die periode loopt op tien maart af. Voor die datum moet het kabinet dus een samenhangend pakket hebben met voorstellen aan de sociale partners tot loonmatiging, en met voorstellen aan het parlement tot drastische bijstelling van de begroting. Wat de loonmatiging betreft, als daarover geen overeenstemming wordt bereikt, kan de regering bij wet (na goedkeuring door het parlement dus) verplichtend ingrijpen in de loonontwikkeling (en in tal van andere particuliere kostenfactoren).

Binnen het kabinet is wekenlang beraadslaagd over de vormgeving van het pakket. Het lag vanaf het begin af aan al in de verwachting dat het een moeizame operatie zou worden. Als we bedenken dat Bestek '81 een ombuiging (een vermindering van de groei) van tien miljard gulden omvatte die over vier jaar zou worden uitgesmeerd, dan kan worden geconcludeerd dat het ombuigen van enkele miljarden extra in één jaar tijds bepaald geen kleinigheid is. In dat

licht gezien is het dan ook niet zo heel erg vreemd, dat de kranten vorige en deze week bol stonden van stukken over de moeite die het kabinet heeft om tot een afronding van deze gigantische ingreep te komen. Op het moment dat dit stuk geschreven werd (maandag 18 februari) beraadslaagde het kabinet nog steeds over het pakket.

Kortdag

Het is inmiddels wat betreft de periode tot tien maart wel kortdag geworden. Mede daarom diende minister Albeda maandag een wetsontwerp bij de Kamer in, dat hem de mogelijkheid moet geven om ook na tien maart in de loonontwikkeling in te grijpen. De CDA-fractie heeft al laten weten dat dit wetsontwerp eventueel ook benut kan worden om de loonpauze na tien maart nog wat te verlengen, teneinde het overleg over de loonontwikkeling met de sociale partners wat meer ruimte in de tijd te geven. Want indien de tijdsdruk eraf kan raken, wordt de kans op enige vorm van overeenstemming tussen overheid en sociale partners groter. En de kans dat het inderdaad tot een echt blijvende matiging kan komen is pas echt groot indien de sociale partners er hun medewerking aan geven.

In het kamerdebat in januari over de afgekondigde loonpauze heeft het CDA (bij monde van kamerlid Van Amelsvoort) de mening uitgesproken dat de verslechterde economische vooruit-

zichten geen tijdelijke inzinking zullen blijken te zijn. Hoewel de cijfers nog niet allemaal even volledig waren, was de ongunstige richting ervan toch onmiskenbaar, aldus Van Amelsvoort, en was dus de loongreep gerechtvaardigd. Gesteld werd dat ook moet worden gekeken naar de mogelijkheid om de export aardgasrijzen te verhogen. CDA-Kamerlid Weijers zei dat het komende beleidspakket door de fractie kritisch zal worden bekeken met name op het punt van de koopkracht van de minimum-lonen en -uitkeringen.

Unicum

De Tweede Kamer beleefde de afgelopen maand een unicum: de Tweede-Kamerleden kwamen voor het eerst sinds jaren bijeen op een vrijdag, buiten de normale vergaderdagen dinsdag, woensdag en donderdag om. De aanleiding was geen vrolijke: de op handen zijnde sluiting van de Oostgroningse vouwkartonfabriek.

Toen op donderdag (de avond dat koningin Juliana haar aftreden aankondigde en kamervoorzitter Dolman daarover in de Kamer een toespraak hield) minister Van Aardenne van economische zaken niet bereid bleek om enige zekerheid te geven aan de Tweede Kamer dat de surséance van betaling niet voor de volgende dinsdag zou worden aangevraagd, bleef de Tweede Kamer geen andere mogelijkheid over dan op vrijdag bijeen te komen. Nadat overigens de minister had toegezegd een en ander in de ministerraad van vrijdagochtend te bespreken. In de vrijdagmiddagvergadering van de Kamer ontstond weer ruimte: de Kamer nam een CDA-VVD-motie aan waarin de minister om een reeks concrete maatregelen ten behoeve van Oost-Groningen werd gevraagd, en waarin werd verzocht na te gaan hoe Okto-in-surséance alsnog zou kunnen voortbestaan. Over die beide zaken wil de CDA-fractie zo snel mogelijk weer een kamerdebat; sneller dan bijvoorbeeld de PvdA-fractie vorige week vroeg (Den Uyl) noemde een termijn van meerdere weken).

Boycot

Een ander in het oog lopend onderwerp dat in de Tweede Kamer aan de orde kwam was de vraag of de olympische spelen in Moskou wel of niet door Nederland moeten worden geboycot. Aanleiding tot die discussie vormde in de allereerste plaats de inval van de Sovjet-Unie in Afghanistan. De CDA-fractie stelde naar aanleiding daarvan, dat een mogelijke boycot op zijn minst bespreekbaar gemaakt zou moeten worden, ook in Europees verband. Toen eind januari de verbanning van de dissident Sacharov vanuit Moskou bekend werd, kwam een versnelling in de Nederlandse politiek tot stand.

De Tweede Kamer stemde in met een brief van de regering, waarin werd aangekondigd dat de sportbonden geadviseerd zou worden niet naar Moskou te gaan. De CDA-woordvoerder in het kamerdebat J. N. Scholten, benadrukte wel dat moet worden voorkomen dat de wereld in een nieuwe koude-oorlog golf terechtkomt. Hij vroeg de regering dan ook verdere maatregelen aan die doelstelling te toetsen, met name wat betreft maatregelen die op de langere termijn doorwerken.

Maatregelen met effecten op de korte termijn, zoals de boycot, is naar de mening van de CDA-fractie effectief, omdat ze een niet te miskennen signaalwerking in de richting van het Sovjet-regime hebben.

Begrotingen

Naast bovenstaande kwesties waren er in de afgelopen weken in de Tweede Kamer talloze andere zaken aan de orde. De hoofdmoot van het gebeuren in de grote vergaderzaal bestond uit de voortgaande begrotingsbehandelingen, afgelopen maand onder meer CRM en Justitie. De behandeling van de begrotingen van de diverse departementen neemt tegenwoordig zoveel tijd, dat de Kamer bijkans driekwart van het parlementaire jaar met de departementsbegrotingen bezig is.

Niet toegeven aan eenheidsideologie

Door G.J. Geels

Kanttekeningen bij de kernwapendiscussie

Nu de felste discussie over het probleem van de kernwapens enigszins is geluwd, meen ik dat het goed kan zijn nog een enkele kanttekening te maken; achteraf, op enige afstand althans in tijd bezien. Het heeft er een ogenblik op geleken, dat het niet meer een discussie voor of tegen (vermindering van) de kernbepaling was, maar veel meer een discussie voor of tegen Goudzwaard. Ik heb met zijn teleurstelling mee-geleefd en mee-gevoeld; ik heb die tot op zekere hoogte kunnen delen. Maar ik heb grote moeite gehad met alle publiciteit rondom zijn persoon. Ik heb mij daarbij niet geheel aan de indruk kunnen onttrekken, dat Goudzwaard zelf die publiciteit niet schuwde. Het is althans moeilijk vol te houden, dat hij zijns ondanks als een magneet de publiciteit naar zich toe trekt, zonder daar zelf iets aan te kunnen doen. Dat het dan dreigt uit te lopen op een stellingname voor of tegen Goudzwaard is nauwelijks te verwonderen.

Het begin is er

Intussen – en dat is dan een volgende kanttekening – moet tegen alle teleurgestelden naar het mij voorkomt toch nog eens duidelijk gezegd worden, dat het onwaarschijnlijk is om het zo voor te stellen dat er in het gehele kernwapendebat niets is bereikt van wat zij daarvan hadden menen te mogen verwachten. Er is wel degelijk iets bereikt. De ongelukkige gang van zaken rondom de totstandkoming van het befaamde slotcommuniqué en zelfs de tekst daarvan kunnen niet wegnemen, dat er een duidelijk begin is gemaakt aan een kritische discussie op Europese schaal over de kernbepaling. Er is meer in beweging gebracht en op gang gekomen, niet alleen in Nederland maar ook in andere landen van Europa, dan de steriele tekst van dit communiqué verhuult. En deze discussie zet zich voort. Zij is in feite nu pas goed begonnen. De harten en de geesten van velen zijn erdoor geraakt. Dat geldt ook in ons eigen land en evenzeer binnen de eigen partij: het bestuur is doende een commissie in te stellen, die zich hiernede de komende periode zal bezighouden. Want laten we niet vergeten, dat we er nog lang niet klaar mee zijn. De moeilijkste beslissingen liggen nog vóór ons.

Wat heet oorlog

Ik weet niet of er binnen het CDA velen zijn, die zich teleurgesteld voelen, omdat het niet mogelijk bleek onomwonden vóór de kernbepaling te kiezen, een-

De kernwapendiscussie heeft diepe voren in het CDA getrokken. Wie had dat eigenlijk anders verwacht. Moeten we daar bezorgd over zijn, politieke tegenstanders gelijk geven die – zeker niet met bezorgdheid – meenden te mogen constateren dat het CDA op wanielen stond. Of moeten we zeggen: gelukkig, dat deze vragen velen zo bezig hebben gehouden, gelukkig dat binnen het CDA daarover zo in alle hevigheid is gediscussieerd. Ik kies voor het tweede, aarzel niet om te zeggen, dat een partij heus wel op zijn grondvesten mag trillen als het gaat om beslissingen die te maken hebben met het voortbestaan niet alleen maar van dit kleine landje, de mensen die daarin wonen, maar zelfs van alle leven. Laat de discussie dan maar losbarsten, laat het dan maar gisten in het CDA. Ik zou me voor het CDA schamen wanneer dat niet het geval zou zijn geweest. En het zal heus nog wel eens vaker gebeuren, juist als het zal gaan om de grote vragen die ons menselijk bestaan, ons menselijk welzijn en diepste raken. De C betekent immers niet minder, dat dat we aanvaarden, dat het evangelie als een zuurdeesem door onze discussies, onze plannen, onze overwegingen zal trekken en dat dit het er ons zeker niet gemakkelijker op zal maken. Integendeel. Het ware te wensen geweest dat de brief van de vier voorzitters dit in alle rust en zonder omhaal van woorden zou hebben gesteld. Ik stel me voor, dat wanneer dit college zich als comité van brandweer wil opstellen het in de toekomst nog werk genoeg zal hebben.

voudig ja tegen dit verschrikkelijke te zeggen omdat de situatie dit nu eenmaal vraagt. Wie zich probeert te realiseren hoe onmenselijk dit wapentuig is, die kan daar in zijn hart geen vrede mee hebben. Allen willen we diep in ons hart van deze vreselijke wapens verlost worden, alles doen om een oorlog (en heet dat nog wel oorlog) waarbij deze dingen gebruikt zouden worden te voorkomen. Niemand van ons zal willen dat ze ooit gebruikt zouden moeten worden. In die zin hebben de woorden uit het partijprogramma "Niet bij brood alleen", dat we ons

actief zullen inzetten voor effectieve maatregelen tot beheersing en vermindering van kernbepaling, gelding voor een ieder van ons en niet voor Goudzwaard alleen.

Raad van Kerken

Ik zou Goudzwaard te kort doen, wanneer ik na alles wat ik hier boven reeds over hem schreef, toch niet een heel bepaald aspect aan zijn optreden naar voren zou brengen, dat tot nu toe weinig aandacht heeft gekregen. Wie de kerk een warm hart toedraagt – en dat zijn er binnen het CDA nogal wat – zal zich bijzonder ongelukkig voelen bij de verhouding waarin de Raad van Kerken in Nederland en het CDA door het verloop van de kernwapendiscussie tegenover elkaar zijn komen te staan. Het heeft geen zin nu nog eens haarfijn uit te pluizen, waar fouten werden gemaakt, wie toen en toen dat en dat heeft gezegd. Ik geloof dat er in de felheid van alle discussies aan beide kanten dingen zijn gezegd en misschien ook zijn gedaan waarvan we nu achteraf moeten zeggen: jammer, dat het zo is gezegd, dat het zo is gedaan.

Maar dat de Raad van Kerken en het CDA zo ongeveer op voet van oorlog met elkaar leven, moet voor beide een onverteerbare zaak zijn. De Raad van Kerken spreke voor zichzelf of hij deze

De CDA-fractie tijdens het kernwapendebat.

uitspraak wil onderschrijven, maar wat het CDA aangaat wil ik graag stellen dat het niet buiten de Raad van Kerken kan. Het CDA zal de Raad van Kerken, hoe dan ook, moeten zoeken, de relatie herstellen, het gesprek weer op gang brengen. En Goudzwaard, dat mag dan zeker op zijn conto worden geschreven, kan daarbij een belangrijke schakel zijn. Wat meer zegt, hij heeft juist door zijn opstelling gedurende de laatste weken dit ook zeer bewust willen zijn. Wat dat betreft mag het hem – en zeker niet hem alleen – tot grote voldoening strekken dat juist een dezer dagen een begin is gemaakt met het herstel van het contact tussen het bestuur van de Raad van Kerken en de top van het CDA. Er heeft een informeel overleg plaatsgevonden, dat naar we hopen een basis zal blijken te zijn voor volgende gesprekken.

Programcommissie

Zoals bekend, is in het afgelopen jaar een commissie ingesteld, die tot taak heeft gekregen het opstellen van een nieuw program gericht op de verkiezingen in 1981. Medio december is deze programcommissie voor het eerst bijeen geweest. Afgesproken werd in een vier-tal secties een stuk voorwerk te verrichten en de resultaten daarvan in de tweede helft van januari in plenaire bijeenkomsten van de commissie op elkaar af te stemmen. Er is over deze programcommissie de afgelopen weken in de pers herhaaldelijk gesproken. En zelden is de berichtgeving erover correct geweest. Het heette dat de ARP zich uit de commissie had teruggetrokken, het heette zelfs dat de commissie haar werkzaamheden gestaakt had. Waarheid is dat slechts een enkele plenaire vergadering van de commissie is opgeschort, dat het werk in de vier secties ononderbroken is voortgezet en dat daaraan steeds door alle commissieleden is deelgenomen. De eerste ronde waarvan hierboven sprake is, is thans bijna afgesloten: nog één sectie dient haar eerste resultaten in de plenaire commissie te rapporteren. En intussen werken de overige secties reeds aan de volgende fase. Het is een heel stuk werk, het vraagt van de commissieleden en de rapporteurs veel tijd

en inzet, maar ik kan u verzekeren dat de sfeer uitstekend is.

Geen eenheidsideologie

Het congres in Dronten ligt al weer twee maanden achter ons. Toch wil ik ook daarbij tenslotte nog een kanttekening maken. Er zijn er die het een geweldig congres vonden, een uiting van eenheid op een ogenblik dat onze bewindslieden van vele kanten werden aangevallen en het er bepaald niet rooskleurig uitzag. (Vandaag is dat ook niet bepaald het geval, maar deze situatie is toch weer een andere). Natuurlijk, een steuntje in de rug is een goede zaak. Maar het heeft mij wel benauwd in het massaal geweld van het congres een minderheidsgeluid zich nauwelijks verstaanbaar kon maken, dat het in feite werd doodgedrukt.

Ik kom nog even terug op datgene wat ik in het begin van deze kanttekeningen schreef: laat het maar gisten in het CDA (ik meen, dat de uitdrukking van Lubbers afkomstig is). Ik zou er hieraan willen toevoegen, dat we ons erop zullen moeten instellen, dat er in deze grote samenwerkingspartij altijd verschillen in opvattingen zullen zijn. We zullen elkaar daarin moeten respecteren, de discussies ook niet uit de weg moeten gaan. We weten immers dat er bij alle verschil van mening een gemeenschappelijke basis is en blijft: de bijbel als richtsnoer van ons politieke handelen. Voorwaarde is slechts dat het gesprek gaande blijft en ook dat wij elkaar blijven respecteren. Ik stel me voor dat er straks in de ene grote partij ook zeker vleugels zullen zijn, links of rechts of hoe u dat verder noemen wilt. Welke politieke partij kent dit verschijnsel niet. Ik weet dat er ook het gevaar dreigt dat een partij op deze wijze vleugellam gemaakt wordt. Maar dat risico zullen we moeten nemen. Want veel groter is het gevaar dat ons dreigt, wanneer we zouden toegeven aan een eenheidsideologie zoals zovele critici van buitenaf het CDA dat maar al te graag willen opdringen.

G.J. Geels is lid van de redactie van CDAktueel

zwart wit

bijengeknippt door Gerrit Brinkman

Voorspelling

Weer komt D'66 bij een opinie-onderzoek van Lagendijk goed uit de bus. Zij zou, waren in januari Kamerverkiezingen gehouden, 15,7 procent van de stemmen hebben verkregen. Bij de echte verkiezingen van 1977 waren dat: 5,4 procent. Het CDA zou van 31,9 (in 1977) zijn gestegen tot 32,7. en de PvdA zijn gedaald van 33,8 (1977) tot 31,7 procent. Opnieuw verlies voor de VVD: in 1977 nog 18 procent. Nu: 13,1 procent.

(„De VVD moet zich dus maar een beetje koest houden”, aldus ongeveer Hans de Boer in een gevraagd radio-commentaar).

Andere verhoudingen

Vice-voorzitter van de D'66-tweede-kamerfractie, Laurens Jan Brinkhorst: „Ik vind dat D'66 de VVD bij de volgende verkiezingen niet moet achterstellen bij het CDA. Ik denk dat we eerst moeten zeggen: we proberen een kabinet PvdA-CDA-D'66. Maar ik zou de combinatie PvdA-VVD-D'66 als mogelijkheid niet willen uitsluiten. We moeten in de jaren tachtig naar andere verhoudingen” (De Tijd).

Toch-es-kijken

„Het CDA is een partij die niet kan kiezen, die voortdurend heen en weer

wordt geslingerd. Daarom zal het verstandig zijn, ook al kunnen PvdA en VVD niet tot een regeerakkoord komen, toch te kijken op welke punten we een meerderheid hebben. Ik denk aan de abortus. Geen van beide partijen is nu in de positie dat ze het CDA volstrekt kunnen afschrijven. Maar in de praktische politiek zijn er punten waarop we het CDA laten voelen dat het niet alleen de dienst uitmaakt” (Wim Meyer, PvdA-Kamerlid in De Tijd).

Open houden

„Het is niet zo dat we per se streven naar een kabinet met de PvdA. Bepaald niet. Maar we willen de mogelijkheid wel open houden. Net zo goed als we de mogelijkheid voor een kabinet met het CDA willen openhouden” (Mr W. J. Geertsema in De Tijd).

Terug naar af

Nieuwe Rotterdamse Courant: „Iedereen terug naar af. De drie ARP'ers her-nemen hun werk in de programcommissie, niemand heeft ongelijk. Tot de volgende botsing is de vrede hier zo op het oog dus weer hersteld. Dat hoeft niet lang te duren, want de wetenschappelijke instituten van de drie CDA-partijen moeten, zo is besloten, binnen twee

maanden verder over het vraagstuk van de kernbepaling rapporteren”.

Rechtvaardige inzet

„Echte, conventionele verdedigingsmiddelen zullen we moeten blijven houden, tezamen met actieve, uiterst uitgekende vormen van geweldloze weerbaarheid. Want dat zijn wapens, die nog een rechtvaardige inzet tegen een tegenstander mogelijk maken. Maar wanneer er wapens – aanvalswapens – ontstaan die geen rechtvaardige inzet meer mogelijk maken, zullen we tot geen prijs onze tegenstander, hoe „boos” hij ook is en hoezeer hij denkt in termen van een totale oorlog, met gelijke munt mogen terugbetaien” (Bob Goudzwaard in Trouw).

Weerbarstig

Hans de Boer (in Nederlandse Gedachten): „Beginselen kunnen niet zomaar tegenover doelstellingen worden geplaatst, alsof het aparte grootheden zijn.

Beginselen staan niet op zichzelf. De uitwerking ervan vindt plaats in de levende werkelijkheid van alledag. En die is zo weerbarstig dat een rechttoerechtaan practizeren van beginselen bijkans een onmogelijkheid lijkt”.

Bredere basis

„Er komt een program en het CDA zal, kan het zijn, zoeken naar een bredere basis voor dit kabinet. Ik geloof dus niet dat het CDA op voortzetting van de coalitie met de VVD aanstuurt, maar het kan er wel op uitkomen” (Ruud Lubbers in gesprek met De Tijd).

Vooruit denken

„Het ontwikkelen van het „vooruitdenkend vermogen”, om met Van Verschuer te spreken, is in het CDA broodnodig. Ook op het terrein van vrede en veiligheid, geplaatst in breder internationaal en sociaal-economisch kader, waarover in onze partijen nog onvoldoende is nagedacht” (Drs H. C. Couprie in Nederlandse Gedachten).

Niet via media

CHU-voorzitter dr. L. M. van Leeuwen in „De Nederlander”: „Discussies over de politieke strategie van het CDA in de toekomst moeten wij heus niet ontgaan. Maar laten wij ze dan niet voeren via de publiciteitsmedia en laten wij ons er te gelegener tijd over uitspreken, dat wil zeggen op een CDA-congres, dat gehouden zal worden bij de start van de verkiezingscampagne 1981”.

Stammenoerlog

„Bij nader inzien heeft het de democratie niet gediend dat eind 1977 een partij die zozeer is gedrenkt in fusieproblemen, in deze mate regeringsverantwoordelijkheid op zich nam. Men had beter eerst de eigen stammenoerlog kunnen uitvechten”. (Dirk Kuin in Nieuwsnet).

Verbroken band

Hans van den Doel in Haagse Post: „Van Agt kan niet bezuinigen en Den Uyl zou er niet in geslaagd zijn de bezuinigingen tot vier miljard te beperken. Het werkelijke probleem is, dat in ons besluitvormingssysteem de verbroken band tussen baten en offers tussen prestatie en contra-prestatie moet worden hersteld, wil de volkshuishouding weer bestuurbaar zijn. Dat betekent dat de collectieve beslissingen over investeringen en inkomens bindend zullen moeten worden”.

Politieke poot

„De PvdA moet de politieke poot worden van de maatschappelijke oppositie tegen een aanvaardbaar regeringsbeleid” aldus Max van den Berg voorzitter PvdA.

Stelling

Stelling bij proefschrift Richard David Gill (VU van Amsterdam): „Drukknoppen bij verkeerspleinstoplichten dienen eerder voor automobilisten dan voor voetgangers en fietsers geplaatst te worden”.

Afghanistan, Sacharov en de Olympische Spelen in het Europees Parlement

Door Jean Penders

Het Europees Parlement houdt zich steeds meer bezig met kwesties van internationale politiek. Dat is een normale ontwikkeling. Een samenwerkend Europa kan het niet stellen zonder een buitenlands beleid, een beleid ten opzichte van de wereld buiten Europa.

Het is dan ook volkomen begrijpelijk dat het Parlement zich intensief bemoeide met de Sovjet-invasie in Afghanistan en de nasleep daarvan. Daarbij stonden voor de Europese Volkspartij, de christen-democraten, twee dingen van tevoren vast: in de eerste plaats zou de Sovjet-Unie voor de inval in Afghanistan een prijs moeten betalen, het zou niet moeten blijven bij een loutere veroordeling met woorden, en in de tweede plaats zouden we het streven naar ontspanning moeten voortzetten, de politieke lijnen naar Moskou zouden niet afgeknapt moeten worden.

In januari is er dagenlang intensief onderhandeld tussen de grote fracties om tot een gemeenschappelijke tekst te komen. Een meerderheid van het parlement nam op 16 januari jl. een resolutie met tanden aan. Daarin wordt aanbevolen om de betrekkingen met de Sovjet-Unie op het gebied van de landbouw (niet het gat opvullen dat ontstaan was door de Amerikaanse graanexportstop), de kredieten en de hoogwaardige technologie, anders te gaan zien. Tevens werd aan de sportwereld gevraagd om te bekijken of de Olympische Spelen wel in Moskou zouden moeten doorgaan; in feite een advies om de Spelen niet in Moskou te houden. In concreetheid en duidelijkheid nam het Europees Parlement daarbij het voortouw tegenover de Europese regeringen. Het was erg jammer dat de socialisten, die overigens de inval in Afghanistan afkeurden, niet ver-

der wilden gaan dan een veroordelende verklaring zonder concreet beleid.

Stroomversnelling na Sacharov

Terwijl in diverse landen nog gearzeld werd wat te doen met de Olympische Spelen, kwam het bericht binnen dat Andrei Sacharov verbannen was naar Gorki. In feite heeft hij daar huisarrest; zijn telefoon is afgetapt en bezoekers worden meteen na afloop door de autoriteiten ondervraagd. Twee beleidslijnen gingen zich toen in het Europees Parlement aftekenen. Men wilde een krachtige veroordeling van de verbanning van Sacharov en van de toenemende strengheid waarmee tegen de dissidenten in het algemeen wordt opgetreden. En daarnaast ontstond er behoefte

aan een tweede uitspraak over de Olympische Spelen, waarin meer onomwonden aan de nationale Olympische comités werd aangeraden niet naar Moskou te gaan (verbieden om naar Moskou te gaan is in onze vrije landen nu eenmaal niet mogelijk, op zichzelf een gelukkig iets).

Met/zonder socialisten

Bij het eerste punt – de veroordeling van Sacharovs verbanning – was een vruchtbare samenwerking met de socialisten mogelijk. Het blijkt gelukkig zo te zijn dat bij fundamentele vraagstukken, zoals mensenrechten, het Europees Parlement op imposante wijze praktisch met één stem kan spreken. Dat is ook van belang voor de toekomst. Het was helaas niet mogelijk om ten aanzien van de Olympische Spelen met een zelfde breed front aan te komen. De socialisten waren ten diepste verdeeld. Het was op Europees niveau zo'n beetje hetzelfde als in de Nederlandse situatie. Voor sommigen gold de solidariteit met Sacharov het zwaarst (zie de opstelling van de PvdA-Tweede-Kamerfractie), voor anderen de mogelijkheid om de Olympische Spelen te benutten voor het openhouden van de gesprekslijnen met Moskou. Mevrouw Van den Heuvel was nu tegen een boycot, terwijl zij korte tijd geleden, tijdens een openbare vergadering van de politieke commissie van het Europees Parlement, neigingen pro-boycot vertoonde. Politiek blijft een moeilijk vak.

Toekomstig beleid

Hoe moeten we nu verder gaan? Het belangrijkste lijkt mij dat het Europees Parlement nauwkeurig probeert te controleren wat er terechtkomt van EG-maatregelen op het gebied van landbouw, kredieten en technologie. Papier is nl. geduldig en men moet zeker niet uitsluiten dat de EG, als de eerste opwindende over Afghanistan en Sacharov gezakt is, weer in het oude spoor zal willen kruipen. Per slot van rekening is de economische toestand in West-Europa slecht en leveranties aan de Sovjet-Unie helpen nu eenmaal de financiële problemen te verlichten. Toch zou het, juist als men in de toekomst op realistische basis met de Sovjet-Unie wil samenwerken op het terrein van wapenbeheersing, economie, toerisme etc., onwijs zijn om van de Russen voor hun gedrag inzake Afghanistan geen prijs te vragen. Een prijs overigens die ons zelf ook een beetje pijn doet. Het zou onjuist, zelfs gevaarlijk beleid zijn aan Moskou de indruk te geven dat zijn wandaden slechts met papieren veroordelingen tegemoet worden getreden.

Houding tegenover Amerika

Het is mijn oprechte overtuiging dat onze houding tegenover Amerika voorname-lijk gekenmerkt moet zijn door solidariteit. Amerika is nl. voor onze veiligheid

volstrekt onmisbaar. Bovendien, als men in de komende tijd invloed wil uitoefenen op het Amerikaanse beleid, dan is een afkeurende opstelling thans onvruchtbaar. Ik zeg dit allemaal omdat er bij het Amerikaanse beleid wel enkele vraagtekens geplaatst kunnen worden. Is het verstandig om SALT-2 voorlopig in de ijskast te zetten? Zonder SALT-2 waarschijnlijk geen SALT-3 en dat laatste is weer zéér van belang voor ons land wanneer eind 1981 besloten moet worden over de stationering van kruisraketten op onze bodem. Is de bliksemsnelle opwaardering van Pakistan voldoende afgewogen tegenover India en tegenover het Amerikaanse beleid om de verspreiding van kernwapens naar Pakistan te verhinderen? Moet uitgerekend China aan militair materiaal worden geholpen? Men zegt dat de huidige Amerikaanse hardheid te maken heeft met de Presidentsverkiezingen. Dat is mogelijk. Ik heb eerder de indruk dat de felheid van nu de terugslag is van een te grote goedgelovigheid daarvoor. Maar voor het bijstaan van Amerika bij het ontwikkelen van een evenwichtig beleid gericht op veiligheid, wapenbeheersing en een betere economische orde in de wereld is solidariteit met Washington op dit moment een eerste vereiste.

Jean Penders is lid van het Europees Parlement

Nieuwe wet (WOB) geeft inzicht in beleid overheid

door Tim Timmers

De Wet Openbaarheid van bestuur (WOB) die 1 mei 1980 in werking treedt zal belangrijke consequenties hebben voor het bestuur in Nederland op ieder niveau. Wanneer de wet in praktijk aan haar doel zal blijken te beantwoorden, zal beduidend meer inzicht worden verschaft in het beleid van de overheid, van de gemeentebesturen tot aan de Ministeries en de daaronder vallende diensten, bedrijven en instellingen. Naar verwachting zullen de mogelijkheden tot controle op het overheidsbeleid worden versterkt, terwijl de vertegenwoordigende lichamen bovendien o.m. beter in staat zullen zijn om in te spelen op de bestuurlijke en beleidsmatige problemen, die zich in hun gebied dan wel op landelijk niveau voordoen. Daarnaast – en dit is naar mijn mening minstens zo belangrijk – zal de individuele burger in Nederland voortaan over een wettelijk handvat beschikken om van de overheid informatie los te krijgen, die voor hem of haar van belang is.

De WOB gaat in een aantal opzichten minder ver dan het rapport van de Commissie Heroriëntatie Overheidsvoorzichting onder voorzitterschap van Mr. B. W. Biesheuvel uit 1970. Zo legde de commissie-Biesheuvel in haar ontwerp de nadruk op de actieve informatieplicht van de overheid (openbaarmaking van besluiten en bestuursvoornemens uit eigen beweging), naast een passieve informatieplicht (verstrekken van informatie aan de burgers op verzoek). Ook het aantal weigeringsgronden was beperkter dan in de WOB. De door de commissie-Biesheuvel voorgestelde regeling zou daarentegen alleen gelden voor de centrale overheid.

Inhoud

De Wet Openbaarheid van bestuur geeft de burgers recht op bepaalde informatie; daartegenover zijn bestuurders en ambtenaren verplicht deze informatie te verstrekken. Op deze beginselen bestaan belangrijke uitzonderingen, waarop zo 'dadelijk nader zal worden ingegaan. Aangezien het systeem van de wet en de uitvoeringsregelingen tamelijk ingewikkeld is, is de hierna volgende beschrijving terwille van de over-

zichtelijkheid erg schematisch gehouden.

Onder informatie verstaat de WOB gegevens, néergelegd in documenten. Bij documenten moet niet alleen worden gedacht aan schriftelijke stukken, maar ook aan foto's, films, geluidsbanden, ponskaarten en -banden etc. Een document is pas een document in de betekenis die de WOB eraan geeft op het moment dat mag worden aangenomen dat het de geadresseerde(n) heeft bereikt. Die geadresseerde kan ook een andere ambtenaar binnen het ministerie of het gemeentehuis zijn. Indien een stuk geen document is, bestaat er geen recht op informatie. Is een stuk wél een document, dan moet het verzoek om informatie worden ingewilligd, tenzij er een of meer uitzonderingsgronden van toepassing zijn. Voor alle documenten gelden een aantal algemene uitzonderingsgronden. Daarnaast gelden voor documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, nog een tweetal specifieke uitzonderingsgronden. De algemene uitzonderingsgronden zijn onderverdeeld in absolute en relatieve uitzonderingsgronden. Absolute uitzonderingsgronden zijn: gevaar voor de een-

heid van de Kroon of voor de veiligheid van de Staat, of wanneer het gaat om aan de overheid vertrouwelijk meege-deelde bedrijfs- en/of fabricagegegevens.

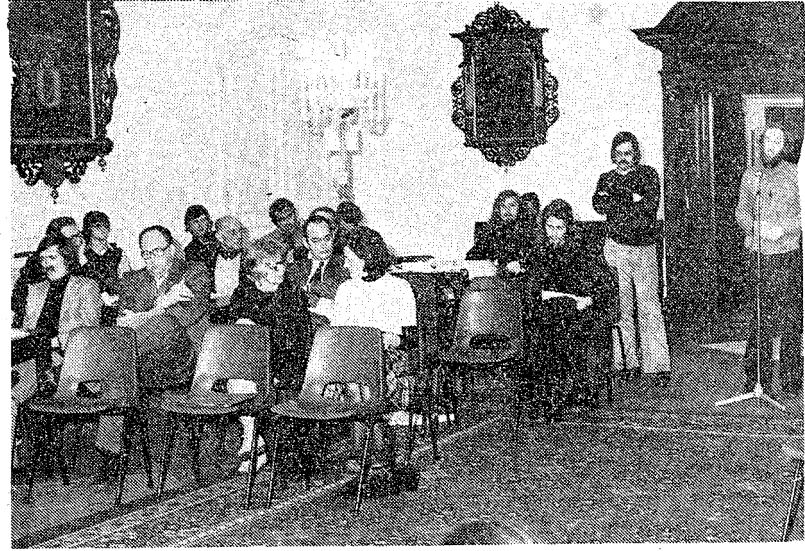
Daarnaast somt de WOB een aantal relatieve uitzonderingsgronden op. Kort samengevat zijn deze: mogelijke schade voor (a) betrekkingen van Nederland met andere landen, (b) economische en financiële belangen van de staat en/of openbare lichamen, (c) opsporing en vervolging van strafbare feiten en (d) inspectie, controle en/of toezicht door of vanwege overheidsorganen. Voorts wanneer inbreuk zou worden gemaakt op het recht van privacybescherming incl. individuele medische en psychologische onderzoeksresultaten. Tenslotte wanneer van het verstrekken van informatie onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de zaak betrokken personen dan wel derden het gevolg zou kunnen zijn.

Bij de relatieve uitzonderingsgevallen vindt, in tegenstelling tot de absolute, een afweging van belangen plaats. Het (publieke) belang van het geven van de gevraagde informatie (niet het belang van de verzoeker) moet worden afgewogen tegen de hiervoor genoemde belangen.

Specifieke uitzonderingsgronden zijn (alleen geldend voor documenten ten behoeve van intern beraad): (a) gegevens die nog in bewerking zijn of die, hoewel gereed, op zichzelf een onvolledig en daardoor vertekend beeld zouden geven, en (b) persoonlijke beleidsopvattingen van bewindslieden, bestuurders en ambtenaren.

Interne documenten

Uit interne documenten kan echter wél informatie worden gegeven over de daarin vervatte „feitelijke gegevens over de aangelegenheid, waarop het verzoek betrekking heeft, uit die gegevens afgeleide prognoses en beleidsalternatie-

„Recht op bepaalde informatie”
Hier een overzicht van een hoorzitting, georganiseerd door de gemeente.

ven”. Prognoses moeten redelijk betrouwbaar zijn en beleidsalternatieven voldoende doordacht en zonder duidelijke hiaten. Dit betekent dat de fase van besluitvorming over een zaak mede bepalend kan zijn bij de beantwoording van de vraag of feitelijke gegevens, prognoses en beleidsalternatieven voor informatieverstrekking vatbaar zijn. In de regel zal het overheidsorgaan bij wie door een burger om inlichtingen wordt aangeklopt, de gegevens eerst als „gereed en volledig” (dus mededeelbaar) beschouwen als het ze voldoende acht om er zijn beleidsopvattingen op te baseren. M.a.w. de beleidsvoorbereiding (niet de besluitvorming) moet in de slotfase zijn beland.

Indien de specifieke uitzonderingsgronden niet van toepassing zijn, zal de overheidsinstelling in kwestie altijd nog moeten nagaan of zich een van de algemene uitzonderingsgronden voordoet.

Wanneer een overheidsorgaan meent dat een verzoek om informatie volgens de regels van de WOB niet behoort te worden ingewilligd, zal dit aan de burger die om de desbetreffende informatie heeft gevraagd, worden meegedeeld. Indien de verzoeker daarop zijn of haar verzoek handhaaft, moet het overheidsorgaan een schriftelijke en gemotiveerde afwijzing geven. Op grond van de Wet AROB kan hij of zij dan eventueel in beroep gaan bij de Afdeling Rechtspraak

van de Raad van State. De WOB schrijft voor dat de gevraagde informatie „binnen redelijke termijn” moet worden verstrekt.

Reikwijdte

Tot slot nog enkele opmerkingen over de reikwijdte van de Wet Openbaarheid van bestuur. De WOB geldt niet alleen voor de overheidsorganen (rijk, provincie, gemeente) zelf, maar ook voor diensten en bedrijven die onder verantwoordelijkheid van deze organen werkzaam zijn. Bovendien is de wet in haar werking niet territoriaal begrensd, noch is het beroep op de mogelijkheden die de WOB biedt, beperkt tot bijv. Nederlanders of ingezetenen. In theorie zou dus ook door onderdanen van een ander land bij een Nederlandse ambassade om informatie kunnen worden gevraagd over een beleidsvoornemen van de Nederlandse regering.

Op de ministeries en bij de rijksdiensten (en waarschijnlijk ook bij provincies en gemeenten) worden de ambtenaren op het ogenblik voorbereid op een geïnstrueerd ten aanzien van de toepassing van de WOB. De minister-president heeft hiertoe in december jl. de zgn. „Aanwijzingen inzake Openbaarheid van bestuur” vastgesteld. Deze zijn bij de Staatsuitgeverij verkrijgbaar. De wet is te vinden in het Staatsblad 1978, no. 581.

UIT DE ARJOS

Niet de vrijheidsstrijd maar apartheid is hoogverraad!!

Niet de mensen die voor hun vrijheid strijden, maar het apartheidsregime moet veroordeeld worden. Het apartheidsregime veroordeelde op 15 november in Pietermaritzburg opnieuw een vrijheidsstrijder van het A.N.C. (African National Congress) tot de doodstraf. Wij zullen alles moeten doen wat in ons vermogen ligt om de uitvoering van dit doodvonnis te verhinderen.

Naast het doodvonnis tegen James Daniël Mange, werden nog 11 anderen veroordeeld tot lange gevangenisstraffen. Dit zijn allemaal politieke vonnissen. Terwijl Solomon Mahlangu, die in april 1979 werd vermoord na een doodvonnis te hebben gekregen, nog beschuldigd werd van het doden van iemand, werden de 12 van Pietermaritzburg voor het plegen van politiek verzet, zijnde het lidmaatschap van het A.N.C. en haar militaire vleugel, veroordeeld.

Wel werd nu het beroep van Mange en één van zijn medestrijders tegen dit

vonnis ontvankelijk verklaard door de rechter. Het steeds toenemende oorlogs karakter van de vrijheidsstrijd in Zuid-Afrika zorgt voor toenemende repressie en verscherping van het „justitiële” beleid van het apartheidsregime. De Verenigde Naties hebben in december de vrijheidsstrijd legitiem verklaard, en verklaard dat gevangengenomen vrijheidsstrijders krijgsgevangenen zijn en dus behandeld moeten worden volgens de Conventies van Genève. Die verklaring had de instemming van de Nederlandse regering. De verklaring behelste ook de oproep aan de lidstaten „geëigende maatregelen te nemen om het leven te redden van alle personen die bedreigd worden met executie”. Toch wilde minister Chr. v.d. Klaauw geen scherp en openlijk protest aan de Zuidafrikaanse regering laten horen, zoals hem door de A.A.B.N. (Anti-Apartheidsbeweging Nederland) en door de leden van de Tweede Kamer was gevraagd. Wel erkende de minister dat het hier gaat om politieke veroordeling, maar niet dat het in Zuid-Afrika een oorlogssituatie betreft. De A.A.B.N. voert in Nederland de actie om het leven van James Mange te redden, om alle politieke

SOLIDARITEIT

Blijken van medeleven en solidariteit met de vrouw van James Mange kunt u sturen aan: Mrs. Pauline Mange, 889 Central Western Jabavu, Johannesburg, Zuid-Afrika. Protest-boodschappen aan de Minister van Buitenlandse zaken, aandringend op een krachtig en openlijk protest van de Nederlandse regering en op het in het vooruitzicht stellen van concrete politieke en economische sancties tegen het Zuidafrikaanse regime, aan: Minister Chr. v.d. Klaauw, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Plein 23, Den Haag. Afschriften van deze protestbrieven sturen aan: P. W. Botha, Prime Minister, Union Buildings, Pretoria, Zuid-Afrika; of: Zuidafrikaanse Ambassade, Wassenaarseweg 38-40, Den Haag. Financiële steun aan de „Solomon Mahlangu Vrijheidsschool” in Tanzania storten op giro 580900 t.n.v. A.A.B.N. te Amsterdam, onder vermelding van Vrijheidsschool.

gevangenen vrij te krijgen en om het A.N.C. te steunen. De steun aan het A.N.C. gaat o.a. in de vorm van de 'Solomon Mahlangu Vrijheidsschool' in Morogoro (Tanzania) waar gevluchte Zuidafrikaanse A.N.C. mensen moeten middelbare schoolopleiding moeten gaan krijgen. In hetzelfde complex wordt ook een ziekenhuis gebouwd. De actie voor het leven van James

Mange gebeurt in de vorm van het schrijven door organisaties en personen van brieven en telegrammen aan de vrouw van James Mange, aan Minister v.d. Klaauw en aan het apartheidsregime. Het hoofdbestuur van de Arjos heeft reeds dergelijke protestbrieven verstuurd.

Jan Boers

Hete Brij

HETE BRIJ is een nieuwe rubriek, die één keer per maand verschijnt en waarin verslag wordt gedaan van de vergadering van het Arjos-hoofdbestuur. (h.b.)

Lichtelijk optimistisch had het dagelijks bestuur voor een overvolle agenda gezorgd. Naast het zesde (!) concept van de statuten voor het CDA stonden onder andere de maatschappelijke dienstplicht, het kernwapenrapport van een Arjos-commissie, een evaluatie van het hoofdbestuurweekend op het programma. Het bleek te veel hooi op de vork te zijn.

De meer organisatorische zaken werden verschoven. Ter nadere informatie: op 23 februari a.s. is er een federatieraad van het CDA, waar het politieke pamflet besproken zal worden. Het blijkt alleen dat daarna nog de hoofdstukken over de kernbepaling, abortus, Zuidelijk Afrika, verkeer en vervoer, cultuur, welzijn en het media-beleid geschreven moeten worden. Het emancipatiehoofdstuk zal in ieder geval de 23ste besproken worden. Blijkbaar leverde dat niet zoveel problemen op. Ik ben dus benieuwd. Maatschappelijke dienstplicht kwam aan de orde, aangezien de

fractiebegeleidingsgroep onderwijs een commentaar heeft geschreven op een rapport hiervoor van Werkende Jeugd CNV. De f.b.g. wijst maatschappelijke dienstplicht af als oplossing voor de problemen die CNV-WJ in hun nota aandragen.

In het hoofdbestuur vonden velen dat vanuit een verantwoordelijkheid voor de samenleving en voor elkaar maatschappelijke dienstplicht een goede functie kan vervullen. Juist vanwege de vormingsaspecten van die dienstplicht en de zinvolheid van werkzaamheden voor de maatschappij. Anderen benadrukten het onrechtvaardige van de militaire dienstplicht. Die is onvrijwillig en wordt door een klein percentage van de bevolking vervuld. Vanuit die gedachte kan een maatschappelijke dienstplicht voor iedereen zinvol zijn. En kunnen er bepaalde noden vervuld worden. Er zitten twee goede elementen in, de dienstbaarheid en het vormingselement

(van de militaire dienst word je een vent, van de maatschappelijke dienstplicht een mens?). Tekorten in de samenleving kunnen opgevoeld worden. Besloten werd contact op te nemen met hen en te bekijken of er misschien een conferentie gehouden kan worden over de maatschappelijke dienstplicht en tevens over jeugdwerkloosheid. Na het eten kwam de evaluatie van het hoofdbestuurweekend en het standpunt van het dagelijks bestuur inzake het CDJA. De komende periode moet benut worden om de politiek inhoudelijke ideeën duidelijk voor het voetlicht te brengen. We moeten elkaar motiveren, als eenheid het CDJA ingaan en de discussie binnen het CDJA niet schuwen. Ten aanzien van de methode en wijze waarop de discussie gevoerd zal worden, moet de Arjos ook zichzelf kritisch bekijken. Voor ons is het ook belangrijk hoe de personele samenstelling van de club zal zijn. Herkenbaarheid is daarbij belangrijk. De wijze van discussiëren en de juiste mensen op de juiste posten zijn erg essentieel. We hebben vechtlust nodig om de anderen te overtuigen van onze politiek inhoudelijke ideeën. In de eenheid van uitgangspunten ligt de essentie van het met elkaar kunnen

discussiëren. Daarop moet men elkaar kunnen aanspreken.

De voorzitter was blij dat men zich in het algemeen in het standpunt van het d.b. kon vinden. Hij vond de discussie over het grondslagrapport ook essentieel. Het grondslagrapport heeft de functie van een discussiestuk voor de organisatie en houdt het geheel in beweging. In de statuten is de formulering van de grondslag overgenomen en is ook de aanspreekbaarheid daarop gereguleerd. Hij had goede hoop dat de anderen dit ook zouden

aanvaarden. De dreiging die na het kernwapendebate boven de fusie hing, is grotendeels weggenomen. Rest nog, ten slotte, te vermelden dat het rapport over de kernwapens instemming opriep. Er wordt een duidelijke visie over kernbepaling gegeven en daarmee samenhangend de plaats van Nederland in de NAVO, die eventueel in heroverweging genomen kan worden.

Een aanbevelenswaardig rapport. Philie Burgers

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialist, liberalen en christendemocraten.

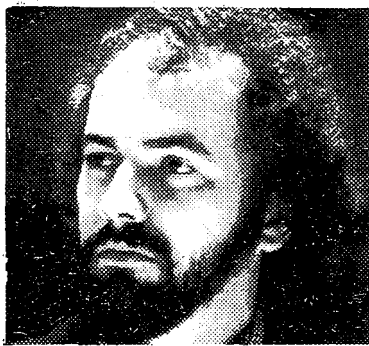
Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

ONDER DE HAMMER

De toekomst van het CDA

Aan de wieg van de christen-democratische beweging in Nederland hebben een aantal progressieve, oecumenisch-gezinde katholieken en protestanten gestaan, die – gedreven door de zelfde politieke idealen – de oude verstarde konfessionele partijen wilden hergroeperen tot één vernieuwingsgezinde christen-democratische partij. Wie bijvoorbeeld de nota van de contactraad 'Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij' er op naleest zal veel van dit idealisme en deze gemeenschappelijke motivatie herkennen. Ook in het eerste verkiezingsprogramma 'Niet bij brood alleen' is dat herkenbaar. Soms vraag je je af wat er – behalve in het verkiezingsprogramma – van dat experiment van de protestantse en katholieke oecumene in het CDA van vandaag is overgebleven. Het CDA lijkt regelrecht af te stevenen op een grote, onbeweeglijke

volkspartij, die in het gunstigste geval in het politieke midden, maar sommigen vrezen zelfs rechts van het midden uitkomt. Is het door de vernieuwingsgezinde, oecumenisch-gezinde pioniers ontworpen raamwerk overgenomen door het 'oude' konfessionele establishment? Kortom, oude wijn in nieuwe zakken. Een zwartgallig beeld? Het zij zo. Velen in en buiten het CDA zitten toch met dit gevoel. Een gevoel dat natuurlijk samenhangt met de verwachtingen die je van het CDA hebt (gehad). Het CDA, dat op grond van uitgangspunt en program een voorhoedepartij zou moeten zijn maar dat door z'n omvang, samenstelling en moeizame eenwordingsproces daaraan vaak in de verste verte niet beantwoordt. Er zijn mensen, die zeggen dat je die werkelijkheid hebt te aanvaarden en je verwachtingen dan maar iets minder hoog moet stellen. Ik kan me bij zo'n

gedachtengang niet zonder meer neerleggen. Mensen kunnen keuzen maken. Hun gedrag hoeft niet gedikteerd te worden door de politieke organisatievormen. Zeker niet wanneer je oprecht gelooft in de wervende kracht van het Evangelie. Wel staat voor mij vast dat het CDA – wil het in beweging komen en/of blijven, – na de fusie op z'n minst twee soorten groepen hard nodig heeft.

Eenheid?

In de eerste plaats in de partij zelf. Bij een partij met zo'n grote omvang als het CDA zal, zeker in het begin, het eenheidsideaal voorop staan. Dat bergt het gevaar in zich van vervlaking, onverdraagzaamheid en opportunisme. Het CDA zal ruimte moeten laten c.q. creëren voor voor een groep als 'Niet bij brood alleen', die het CDA voortdurend kan prikkelen tot politieke discussie, bezinning en actie. De werkgroep baseert zich op het

verkiezingsprogramma 'Niet bij brood alleen' en zet daarmee nadrukkelijk de vernieuwingsgezinde oecumenische lijn van de pioniers van de christen-democratische beweging voort. Wanneer deze groep erin slaagt die gedrevenheid en (inhoudelijk-) politieke idealen in het CDA terug te brengen is dat alleen maar winst. In de tweede plaats heeft het CDA een actieve jongerenorganisatie nodig, die zich niet in de rol laat dringen van applausmachine voor de partij, maar vanuit een kritisch-loyale grondhouding aan het denken over christen-democratische politiek vernieuwende impulsen geeft. Een grondhouding, die gevoerd wordt vanuit de innerlijke drang om de werkelijkheid te willen veranderen; om te willen werken aan de komst van het Koninkrijk Gods, alsof het van ons afhangt.

De jongerenorganisatie van het CDA zal vanuit de vernieuwende kracht van het Evangelie verzet moeten aantekenen tegen de logica en de vanzelfsprekendheden van onze tijd. Omdat juist jongeren niet vastgeroest zitten in het machtsestablishment. En omdat het in de politiek gaat om het bouwen aan de samenleving van de toekomst. Daarom moeten jongeren in verzet komen tegen de logica van de groeifilosofie achter het westers economisch systeem; tegen de wetmatigheden van de kernwapenwedloop; tegen de door de reclame opgelegde consumptie- en levensstijl; tegen door de wetenschap en technologie gedikteerde ontwikkelingen.

Karikaturen

Een mooi verhaal, dat het misschien in de Arjos aardig doet; maar daar hoeft je in het CDJA niet mee aan te komen! Is dat nou zo? Ik denk dat we in de federatieve samenwerkingsvorm tot nu toe te veel uitgegaan zijn van de karikaturen die we van elkaar hebben gemaakt. De discussies over het CDJA-grondslagrapport 'Heelmaken wat gebroken is' in het CDJA én in de Arjos hebben bewezen dat iedereen lang niet altijd voldoet aan het beeld dat je van zo iemand hebt.

Natuurlijk moet je de verschillen die er zijn niet wegpooien, maar het zou goed zijn als we eens van die karikaturen af konden komen. Want die karikaturen vormen een onnodige barrière om elkaar echt te leren verstaan. Intussen zullen we er flink tegen aan moeten om de politieke discussie in het CDJA aan de gang te houden en niet te blijven steken in procedure- en statutendiskussies, hoe noodzakelijk die op zichzelf ook zijn. Met de publikatie van het Arjosrapport 'Onvrede met onveiligheid' zal de kernwapendiskussie in het CDA en het CDJA na de frustrerende afloop van het kamerdebat hopelijk weer een nieuwe impuls krijgen. En politieke discussie is hard nodig. Nu en in de toekomst. De organisatorische vorm, waarbinnen die discussie zich afspeelt is niet onbelangrijk, maar het gaat uiteindelijk om de mensen. Want ideeën, overtuigingen en visies worden door mensen gedragen.

Klaas de Vries

Instituut voor lerarenopleiding vrije leergangen – Vrije Universiteit te Amsterdam

Postbus 90048, 1006 BA Amsterdam.
Vestiging: Joan Muyskensweg 40
Tel. 020-93.49.21.

Het instituut V.L.-V.U. leidt ten behoeve van het tweede- en derdegraads-gebied leraren op met een meervoudige bevoegdheid.

AANMELDING

voor de opleiding is mogelijk tot 1 maart 1980

Aan het instituut is een opleiding mogelijk in de vakken:

Aardrijkskunde
Biologie
Duits
Economische Wetenschappen
Engels
Frans
Geschiedenis
Gezondheidskunde
Godsdienst
Handvaardigheid

Iedere student moet een combinatie van twee van deze vakken studeren.
Huishoudkunde
Natuurkunde
Maatschappijleer
Nederlands
Omgangskunde
Scheikunde
Tekenen
Textiele Werkvormen
Wiskunde

Toelatingseisen:

- een eindexamen gymnasium, atheneum of hbs
- een eindexamen mms of havo
- de akte van volledig bevoegd onderwijzer
- door het ministerie vastgestelde diploma's van het hoger en middelbaar beroepsopleiding.

Nadere inlichtingen en aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de studentenadministratie.

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium – atheneum – havo – mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen.

Het adres is:

R.K. Internaat 'Beresteyn'

Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-2341.

Transolhuizenplan

De garantie dat u een optimaal huis krijgt voor uw geld, als u zelf grond heeft...

Kwaliteit.

Traditioneel-degelijke bouw, aantrekkelijke ontwerpen. Gebouwd door een-Transol-aannemer bij u in de buurt.

Scherpe prijzen.

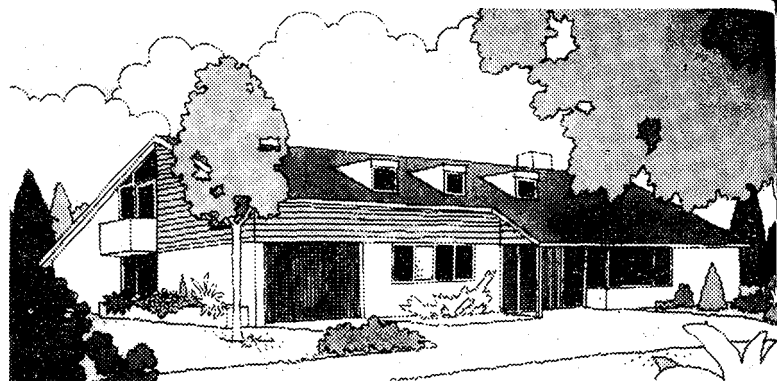
Mogelijk door een combinatie van voordelen, die u elders niet vindt.

Grote eigen inbreng.

Zowel qua indeling als qua materiaalgebruik, gegarandeerd door de traditionele bouwwijze. Dus u kunt ook exclusief bouwen met Transol. Met alle voordelen die er zijn.

Zekerheid.

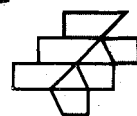
Vaste prijzen, afbouwgarantie, kwaliteitsgarantie.

Bon voor uitgebreide documentatie.

Transolhuizenplan biedt u een uitgebreide keuze. Informeer, stuur de bon.

Het Transolhuizenplan is een kwaliteits- en voordeelplan van Transol. Een van de actiefste concerns in Nederland, bestaande uit een Energie en een Vastgoed Divisie met 72 bedrijven en een concernomzet in 1979 van 3 miljard.

transolhuizenplan

Bouw daar maar eens tegenan.!

PN 12
Naam:
Adres:
Postcode:
Plaats:
Telefoon:
Gemeente waar ik ga bouwen:
Stuur de bon in een open enveloppe zonder postzegel naar: Transolhuizenplan, Antwoordnummer 1510, 3000 WB Rotterdam. Even bellen kan natuurlijk ook. Tel. 010-620000.

Een uitgave van historische betekenis

Gezien de te verwachten belangstelling adviseren wij u nu reeds een exemplaar te reserveren

Doeko Bosscher Om de erfenis van Colijn

De ARP op de grens van twee werelden (1939-1952)

Over het boek

Colijn, die in 1922 Kuyper als partijleider opvolgde, gaf zijn naam aan vijf kabinetten. Hij werd verguisd en bewierookt, al naar gelang het publiek hem beschouwde als een kille figuur die de werklozen het liefst viskoppes wilde laten eten of juist als de man die het land er weer bovenop zou helpen.

In 1939 kwam er een abrupt einde aan de periode-Colijn, toen een door de RKSP ingediende motie zijn laatste kabinet ten val bracht. Gaandeweg werd het duidelijk dat er geen eensgezindheid bestond omtrent de wijze waarop Colijns erfenis moest worden beheerd. Tijdens de langdurige kabinetsformatie van 1952 trok de stroming die streefde naar samenwerking met de PvdA, aan het langste eind.

Twee antirevolutionairen, J. Zijlstra en J. Algra, traden toe tot het derde kabinet-Drees. 1952 was het jaar van Jan Schoutens zwanezang als partijleider, de laatste alleenheerser in de traditie van Kuyper en Colijn. Toen de Indonesische kwestie eenmaal uit de weg was geruimd begon voor de ARP definitief een

nieuwe fase in haar bestaan. Vragen naar het wezen van antirevolutionaire politiek bleven actueel, maar de discussies over Colijn en het in zijn tijd gevoerde beleid waren beslecht.

Deze belangwekkende documentaire geeft een goed inzicht in de problemen waar de ARP voor kwam te staan nadat Colijn van het politieke toneel was verdwenen.

Over de auteur

Doeko Bosscher (1949) is wetenschappelijk medewerker bij de vakgroep Eigentijdse Geschiedenis van de Rijksuniversiteit te Groningen. Voor het schrijven van dit boek kon hij gebruik maken van verschillende archiefcollecties waaronder die van de ARP. Tevens voerde hij gesprekken met een aantal belangrijke politici.

Over reserveringen

De beperkte handelseditie van Doeko Bosscher's proefschrift "Om de erfenis van Colijn" verschijnt 22 februari a.s. in paperback (480 pagina's, prijs f 34,50).

Het boek zal verkrijgbaar zijn via de gespecialiseerde boekhandel. Gezien de te verwachten belangstelling raden we u echter aan met onderstaande coupon tijdig één of meer exemplaren te reserveren.

De aflevering zal dan plaatsvinden via de VU Boekhandel in Amsterdam.

'n bijzondere uitgave van Sijthoff

Coupon

(in ongefrankeerde envelop opsturen naar Sijthoff, Antwoordnummer 2000, 2400 MA Alphen a/d Rijn).

Hiermede verzoek ik u van Doeko Bosscher's "Om de erfenis van Colijn" exemplaren ad f 34,50 te reserveren en te doen afleveren via de VU Boekhandel, De Boelenlaan 1105, Amsterdam.

Naam:
Adres:
Postcode/Plaats:
Tel:

VAN DE P A N R T I J

Wat te doen bij fusie gemeentelijk niveau

De opheffing van ARP, CHU en KVP zal dit jaar nog zijn beslag krijgen. Op landelijk, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau zullen de bestaande ARP-, CHU- en KVP-organisatievormen opgeheven moeten worden. Hiertoe is landelijk een fusieprotocol opgesteld, waarvan een modelfusieprotocol met bijlagen voor het gemeentelijk niveau is afgeleid. Van het laatstgenoemde protocol hebben inmiddels alle bestaande AR- en CHU-kiesverenigingen, KVP-afdelingen en CDA-verbanden kennis

kunnen nemen. Daarbij is een tijdschema gevoegd waarbinnen de invulling van het protocol met bijlagen afgewikkeld moeten worden.

In de meeste gemeenten functioneert een federatief CDA-verband; deze federatieve CDA-verbanden moeten zijn omgebouwd tot gefuseerde CDA-afdelingen op fusiedatum. Het verschil tussen een federatief CDA-verband en een gefuseerde ligt in het feit dat bij de eerste de moederpartijen (ARP, CHU en KVP) als zelfstandige partijen bestaan en bij de laatste deze worden opgeheven. Over de opheffing dienen de leden van de afzonderlijke kiesverenigingen en afdelingen zich uit te spreken, evenals over de wijze waarop de opheffing zal plaatsvinden. De ledenvergadering van het gemeentelijk CDA-verband besluit daarop in te stemmen met de tussen

de bestaande gemeentelijke kiesverenigingen en afdelingen overeengekomen omzetting van het federatieve verband in een gefuseerd gemeentelijk CDA-verband op fusiedatum. Om de opheffing van de AR- en/of CHU-kiesvereniging en/of KVP-afdeling zo goed mogelijk te laten verlopen is eerder genoemd model fusieprotocol opgesteld dat door de onderscheiden besturen of bij afwezigheid van deze besturen de plaatselijk aangewezen representanten moet worden ondertekend.

Met de ieden dient eveneens gesproken te worden over de rechten en verplichtingen die mogelijk bij de kiesverenigingen en afdelingen aanwezig zijn en die over kunnen gaan naar de gemeentelijke CDA-afdeling; te denken valt aan gelden, bezittingen, schulden, vorderingen, contracten of andere speciale bedingen. Verder dient gelet te worden op de samenstelling van het bestuur van de gemeentelijke CDA-afdeling naar (partij-) herkomst op fusiedatum en hoe eventueel bij een vacature opgevolgd zal worden. Ook blijven de opvolgingsafspraken gemaakt bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 van toepassing tot en met de verkiezingen van 1982. Samenvattend dient het volgende verricht te worden:

1. Invulling en ondertekening van het model fusieprotocol voor de toekomstige gemeentelijke CDA-afdeling.

2. Invulling van bijlage 1: rechten en verplichtingen.

3. Invulling van bijlage 2: a. samenstelling van het bestuur en eventuele opvolgingslijsten van de gemeentelijke CDA-afdeling naar (partij-)herkomst op fusiedatum; N.B. dit bestuur heeft vier jaar zitting.

4. Uit bijlage 3 van de model-fusie-overeenkomst voor de gemeentelijke CDA-afdeling blijkt dat de in 1978 gemaakte opvolgingsafspraken voor de Raadsperiode 1978-1982 onverkort gehandhaafd blijven.

Indien men ten behoeve van de kandidaatstelling voor de gemeenteraadsverkiezingen in mei 1982 specifieke afspraken op het punt van de kandidaatstelling wil maken dan dienen deze afspraken eveneens in bijlage 3 vermeld te worden. De onderscheiden partijbureaus zijn volledig ingespeeld om de totstandkoming van het fusieprotocol te begeleiden. Medewerking is er te over. Gaame ook uw medewerking om vóór 11 april 1980 de inzending van het fusieprotocol te verwezenlijken. Zoals in onze brief aan u is medegedeeld is 11 april 1980 de uiterlijke termijn waarop de ondertekende fusie-overeenkomsten binnen moeten zijn.

AR-Statencentrale Heerenveen

Vrijdag 22 februari a.s. vindt er een algemene ledenvergadering plaats. **Plaats:** Ontmoetingskerk te Gorredijk. **Aanvang:** 19.45 uur. **Spreker:** prof. dr. B. Goudzwaard over het ontwerp-program van uitgangspunten.

AR-Kamercentrale Assen

Op maandag 3 maart organiseert de kamercentrale Assen voor leden en belangstellenden een vergadering. **Plaats:** „Bellevue”, dr. Nassaulaan 30, Assen. **Aanvang:** 20.00 uur. **Thema:** Actuele politiek. **Spreker:** dr. S. Faber, CDA-Tweede-Kamerlid.

CDA christen democratisch appèl

Gemeenteraads-fractie Rotterdam
Coolsingel 40
Tel. 010-17.21.34

In verband met de uitbreiding van de fractie-assistentie roept de C.D.A.-fractie van de gemeenteraad van Rotterdam sollicitanten op voor de functie van

FRACTIE-ASSISTENT(E)

voor 2 dagen per week.

Onze gedachten gaan uit naar iemand tot ± 30 jaar, die zich naast het algemene fractiewerk vooral zal gaan bezighouden met onderwerpen betreffende de ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing.

Functie-eisen:

- minimaal H.T.S.-niveau bouwkunde, eventueel studierend hiervoor of vergelijkbare opleiding
- bekendheid met de problemen rond de stadsontwikkeling.

Geïnteresseerden worden verzocht hun schriftelijke sollicitaties te richten aan de fractievoorzitter van de C.D.A. de heer B. F. Bohré, Coolsingel 40, Rotterdam.
(Eventuele telefonische informatie: 010-17.21.34).

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

bouwd en wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

★

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

Van UBO krijgt u f. 1000.- méér dan eigenlijk nodig is.

Laten we zeggen dat u zo'n dertig jaar bent. En u sluit een levensverzekering van tienduizend gulden. Dan betaalt u elke maand ongeveer twee tientjes. Na 35 jaar krijgt u de eigenlijke uitkering.

U betaalde bij elkaar f 8.946,-
U krijgt ineens terug f 10.000,-.
Maar is dat alles?

Van UBO krijgt u ook nog uw deel in de winst.

En dat kan fiks oplopen. Na een maand is uw winst-aandeel al f 1.000,- waard. Dat komt bij andere verzekeringsmaatschappijen niet voor. Het kan zelfs doorgroeien tot f 6.000,-.

U krijgt dan dus van UBO f 10.000,- plus f 6.000,-. En als u een groter bedrag verzekert wordt ook uw winst-aandeel groter.

U kunt meeprofiteren. Gebruik de bon.

Vul in en stuur op.
Zet op de envelop:
UBO-verzekeringen,
Antwoordnummer 445,
3500 VB Utrecht.
Er hoeft geen postzegel op.

... en u deelt mee in de winst

Bon voor f. 1000.- of méér

Ik wil meer weten over de winst-delende polis van UBO. Stuur mij vrijblijvend alle gegevens.

Mijn naam is _____

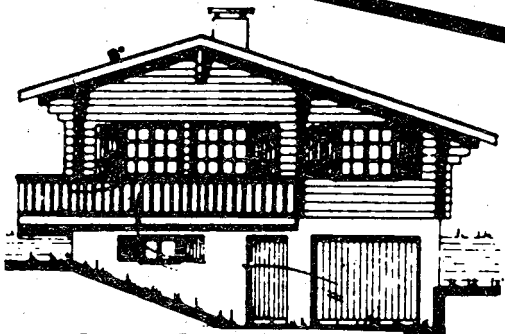
Straat _____

Plaats _____

Leeftijd _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- effectenspaarkassen
- begrafenisverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- brandverzekeringen
- a.v.p.-verzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- autoverzekeringen
- caravanverzekeringen
- pleziervaartuijg-verzekeringen
- recreatie-goederenverzekeringen

Zwitserland WALLIS

CHALETS vanaf s.fr. 142.000,-
APPARTEMENTEN vanaf s.fr. 147.000,-
STUDIO'S vanaf s.fr. 97.000,-

Aanbiedingen te:

- Haute-Nendaz
- Champex Lac
- Vercorin
- Les Agettes
- Vex
- Ovronnaz

Vraagt onze documentatie.

Makelaarskantoor

PIKSEN International B.V.

Postbus 52 - 7440 AB - Nijverdal.
Tel. 05486-12861.

Lid handelskamer Nederland-
Zwitserland

FOUTEN
IN TELEFONISCH OPgegeven
ADVERTENTIES

komen niet voor rectificatie
in aanmerking.

Handel en Industrie

CHRYSAnten... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAntHEMUMS

Burg. Eisenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

'n omroep die de moeite waard is

studio

Voor het hele gezin.
Kleurrijk, gezellig
en... niet duur.

mikro gids

Nu nog handiger.
Eenvoudig en...
het goedkoopst.

Schrijf KRO antwoordnummer 70 1000 RA Amsterdam. Bel 035-284333.

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 9 1 maart 1980

Minister Andriessen tijdens een persconferentie, waarin hij nader ingaat op zijn aftreden.

Belangrijk!

Het model-fusieprotocol voor een gemeentelijke CDA-afdeling staat nogmaals afgedrukt op pagina 10 en 11. In dit protocol wordt verwezen naar een aantal bijlagen. De modellen hiervoor vindt u eveneens afgedrukt. Het protocol + bijlagen dient door elke AR-kiesvereniging ingevuld en ondertekend te worden en voor 11 april ingezonden te worden aan het ARPartijbestuur. De afspraken die u in het fusieprotocol en de bijlagen maakt, treden per fusiedatum in werking. De kiesvereniging wordt dus niet opgeheven door het invullen en opsturen van genoemde stukken. Het AR-partijbestuur heeft voor het invullen van het fusieprotocol een aantal richtlijnen gegeven. Het is van belang dat u bij het opstellen van de definitieve tekst rekening houdt met deze adviezen. Deze richtlijnen van het partijbestuur zijn verzonden naar alle secretariaten van de kiesverenigingen en hebben ook in NG/ARPost van 19 januari 1980 gestaan.

De brief van minister Albeda: geen dictaat

Sinds vorig jaar werd het duidelijk dat aan een bijstelling van het sociaal-economisch beleid niet kon worden ontkomen. Om de realiteit van de tegenvallende economische ontwikkelingen kan immers niemand heen. De feiten zijn voldoende bekend: een verder teruglopende economische groei, hogere inflatie-cijfers, een teruglopende wereldhandel, een tegenvallende ontwikkeling op de lopende rekening en een aanzienlijk hoger financieringsstekort. En niet minder belangrijk is het feit, een opnieuw snel toenemende werkloosheid als geen beleidsbijstelling zal

worden gerealiseerd. Na een wekenlange discussie binnen het kabinet heeft minister Albeda namens het kabinet nieuwe beleidsvoorstellen gepresenteerd in een brief aan de Stichting van de Arbeid. Door het aftreden van de minister van Financiën, de heer Andriessen, is op klemmende wijze duidelijk geworden hoe moeilijk de operatie ook voor het kabinet is geweest, en bij de verdere invulling ook nog wel zal worden. In dit artikel ga ik niet in op het feit van het aftreden zelf, maar wil slechts enkele kanttekeningen plaatsen bij het thans geformuleerde beleid.

Matiging

Nauwelijks omstreden is, gezien de recente economische ontwikkelingen, de noodzaak tot matiging, zowel in de particuliere sector als ook in de collectieve sector. Een moeilijker politiek probleem is het vinden van een evenwichtig antwoord met betrekking tot de omvang en de verhouding tussen deze twee sectoren als ook de wijze waarop dit moet worden gerealiseerd. Hierbij moet bovendien bedacht worden dat de overheid slechts één partij is, weliswaar met een bijzondere verantwoordelijkheid, maar dat uiteindelijk de maatregelen geëffectueerd moeten worden in de

samenleving. De C.D.A.-fractie hecht grote waarde aan een zodanig arbeidsvoorwaardenbeleid waarin zowel werkgevers- alsook werknemersorganisaties zich kunnen vinden. Ten onrechte is er nogal wat kritiek uitgeoefend dat de overheid te gemakkelijk zijn voorstellen in de vorm van een dictaat zou hebben opgelegd. Over de loonpauze is o.a. opgemerkt dat die maatregel volledig overbodig zou zijn geweest en er sprake zou zijn van onvoldoende vertrouwen in de sociale partners. Wie de activiteiten van de regering gedurende de afgelopen maanden heeft gevolgd weet dat met name de minister van Sociale Zaken vanuit zijn verantwoordelijkheid vele pogingen heeft ondernomen om te komen tot een centraal akkoord, gebaseerd op een vrijwillige overeenstemming. En ook nu mag deze periode van loonpauze niet uitsluitend gezien worden als voorbereidingstijd voor een dictaat. Zowel uit de brief van minister Albeda zelf als ook in een recentelijk interview is voldoende duidelijk geworden dat de regering ook nu een uiterste poging wil doen om in een reëel overleg tot overeenstemming te komen over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980. Wat van de sociale partners wordt gevraagd is zeker niet gering, een loonkostenontwikkeling 1,5% lager dan aanvankelijk was geraamd. Dit voorstel is overigens slechts een onderdeel van de gepresenteerde beleidsvoorstellen. Terecht is de regering van oordeel dat

Door J. van Houwelingen

zo'n fors matigingsvoorstel slechts beoordeeld kan worden als onderdeel van een totaal beleidspakket. Men kan kritiek hebben op het nog onvoldoende uitgewerkt zijn van dit beleidspakket, als uitgangspunt voor het overleg met de sociale partners is dit eerder positief dan negatief. Mijn beoordeling van deze brief is dan ook dat er voldoende ruimte is voor een reëel overleg, zonder daarbij te suggereren dat er nu nog veel ruimte zou zijn voor principiële annuleringen van de voorstellen. Het is jammer dat nog voor het overleg door partijen (en zelfs ook door de vice-Minister-President, de heer Wiegel) uitsluitend negatief is gereageerd op de mogelijkheid van geheel of gedeeltelijke overeenstemming.

Ombuigingen

Naast matiging van de particuliere inkomens is ook een matiging in de collectieve sector onontkoombaar. De argumenten hiervoor zijn overduidelijk, het oplopen van het financieringsstekort tot een onverantwoord niveau moet worden voorkomen. Bovendien is een te sterk opgelopen arbeidsinkomensquote onaanvaardbaar ook uit een oogpunt van risico's voor de werkgelegenheid. In het beleidspakket is uiteindelijk gekozen voor een ombuiging in de collectieve sector van f 3 miljard. Met betrekking tot de concretisering van de voorgenomen ombuigingen werd nog slechts de volgende globale aanduiding gegeven:

- vermindering uitgaven rijksbegroting 1980 met f 1500 miljoen (onderuitputting en vermindering van de post prijsbijstelling);
- vermindering van de rijksbijdragen op het terrein van de volksgezondheid met f 200 miljoen;
- f 250 miljoen uit het gemeente- en provinciefonds;
- f 300 miljoen in de sector van de overheidswerknemers;
- vermindering van de rijksbijdrage op het terrein van de sociale zekerheid met f 750 miljoen. Het is duidelijk dat het niveau van de voorgestelde ombuigingen ook in het kabinet sterk discutabel is geweest. De samenhang met de voorgestelde arbeidskostenmatiging is echter essentieel. Vanaf het begin van de ombuigingsoperatie heeft de C.D.A.-fractie bepleit een rechtvaardige verdeling van de lasten. Het gaat niet aan groepen die aangewezen zijn op de zorg van de overheid de dupe te laten worden van een onbeheerste inkomensclaim door de actieven. Bovendien is een forse ombuiging in de directe overheidsuitgaven juist riskant met betrekking tot de werkgelegenheid. Tegen deze achtergrond zal het duidelijk zijn dat een uiteindelijke

Het algemeen bestuur van het CDA kwam 21 februari j.l. bijeen. V.l.n.r. secretaris Kraaijenbrink, voorzitter Steenkamp, J. van Houwelingen, de schrijver van dit artikel en J. Jansen van Raaij.

beoordeling over de voorgestelde omvang van de ombuigingen pas mogelijk is na het overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid. Bovendien moeten daar ook de andere beleidsdoelstellingen in worden betrokken.

Flankerend beleid

Zeker in deze tijd kan en mag niet volstaan worden met uitsluitend ombuigingen in de collectieve sector en matiging van de loonkosten. Tenslotte is het sociaal-economisch beleid slechts een instrument ten behoeve van de totale samenleving. Het gaat er om of vanuit de verantwoordelijkheid van de overheid zodanige voorwaarden worden gecreëerd dat er voor iedereen zinnige arbeid mogelijk is, dat er sprake is van een rechtvaardige verdeling van de welvaart (ook internationaal) en dat er voldoende ontplooiingsmogelijkheden zijn voor een ieder. Daarom is ook in een moeilijke economische periode een actief overheidsbeleid nodig om aan bovengenoemde doelstellingen te kunnen blijven voldoen. Het is immers een gegeven feit dat door matiging, verbetering van de rendementen niet automatisch nieuwe arbeidsplaatsen worden gecreëerd. Er zijn ook geen garanties dat hierdoor knelpunten op de arbeidsmarkt worden opgelost en dat investeringen tot stand komen juist daar waar uit een oogpunt van een selectief groeibeeld, ook maatschappelijk gezien, juist grote behoefte is. Als de overheid offers vraagt dan is juist het bieden van perspectief zo noodzakelijk. Maatregelen zijn dan nodig dat het resultaat van die matiging ook aangewend zal worden voor die algemene maatschappelijke doelstellingen. Het zal zeker nodig zijn dat in het beleidspakket dit onderdeel zal worden aangescherpt.

Enkele conclusies

Zoals reeds gezegd zal de C.D.A.-fractie het gepresenteerde

beleid eerst kunnen en willen beoordelen na het te voeren overleg met de sociale partners. Het zal echter niet verrassend zijn dat die beoordeling gebaseerd zal zijn op uitgangspunten, zoals al vele malen door de C.D.A.-fractie verwoord en gebaseerd op het programma „Niet bij Brood alleen“.

1. De C.D.A.-fractie zal ook nu de economische ontwikkelingen wat tegenvallen vasthouden aan de algemene politieke richting van het reeds eerder voor 1980 door ons zo positief beoordeelde beleid.
2. Bestrijding van de werkloosheid zowel op lange als op korte termijn blijft voor de C.D.A.-fractie een prioriteit. Dit begrenst de mogelijkheden van een te abrupte ombuiging in de overheidsuitgaven en maakt een actief overheidsbeleid ook voor de komende jaren blijvend noodzakelijk.
3. De regering zal er alles aan willen doen om zoveel mogelijk overeenstemming te verkrijgen over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 en volgende jaren.
4. Als aan een overheidsingreep niet ontkomen kan worden dan dient zo'n maatregel alle inkomensgroepen te omvatten en is een rechtvaardige inkomensverdeling een essentieel toetsingscriterium.
5. De beoordeling van de omvang van de ombuigingen in de collectieve sector wordt bepaald door het effect op de totaliteit van de beleidsdoelstellingen. Een absolute en éénzijdige prioriteit voor één element (het financieringsstekort) is onjuist, hoewel het terugdringen van een onverantwoord hoog financieringsstekort noodzakelijk is.
6. de politieke prioriteit voor de zorg van de Derde Wereld mag ook in een moeilijke economische situatie niet worden aangetast.
7. De solidariteitsdoelstelling tussen actieven en inactieven is juist voor christen-democraten een te verdedigen gegeven.

J. van Houwelingen is
CDA-Tweede-Kamerlid

DEZE WEEK
IN NG:

Om de erfenis van Colijn	pagina 2
Lezers schrijven NG	pagina 4
Knelpunten op de arbeidsmarkt	pagina 5
Kommer en kwel rond privacy	pagina 5
Zelfstandigen in midden- en kleinbedrijf	pagina 6
Uit de Arjos	pagina 7 en 8
Van de Partij	pagina 10, 11 en 12

Om de erfenis van Colijn: De ARP tussen 1939 en 1952 doorgelicht

In 1879 werd door Abraham Kuyper, bijgenaamd de Geweldige, de ARP opgericht. De partij wilde een door God gewilde maatschappelijke ordening tot stand brengen. Daarbij verwierp zij de voortbrengselen van de Verlichting en de Franse revolutie. Haar strijd was gericht tegen het Humanisme, dat het verband tussen geloof en politiek ontkennde. De tegenstelling met het Humanisme werd in AR-kring de 'anti-these' genoemd. In haar gevecht om erkenning groeide de ARP, in feite een kleine minderheid in Nederland, naar macht. Colijns premierschap van 1933 tot 1939 was er de uitdrukking van.

In 1911 aanvaardde Colijn de post van Minister van Oorlog in het kabinet Heemskerk (1908-1913). Hij ontpopte zich als een krachtige figuur en de aangewezen persoon om Kuyper op te volgen. In mentaliteit stond hij dicht bij de Liberalen. Hij was dan ook voorstander van samenwerking met de beide liberale partijen, de Vrijheidsbond en de VDB. Die samenwerking kreeg haar beslag in 1933 met de formatie van het tweede kabinet-Colijn. Het betekende wel een verwijdering tussen de ARP en de Rooms-Katholieke Staatspartij. De RKSP had rekening te houden met het feit, dat een beiangrijp deel van haar achterban uit arbeiders bestond. De ARP daarentegen had zich ontwikkeld tot een conservatieve partij, die alleen maar wilde behouden, wat zij bereikt had. Zij zou, in de persoon van Colijn, haar stempel drukken op het regeringsbeleid in de dertiger jaren, de jaren van economische malaise.

Van macht naar isolement

Juli 1939 viel het voorlaatste kabinet-Colijn, waarin katholieken zitting hadden, op de tegenstellingen tussen ARP en RKSP op sociaal-economisch gebied. Colijn formeerde vervolgens een kabinet, met liberalen en zonder katholieken, dat hoegenaamd geen binding had met de politieke partijen. De fractievoorzitter van de RKSP in de Tweede Kamer diende meteen een motie van wantrouwen in, die een grote meerderheid in de Kamer kreeg. Colijn had zijn hand overspeeld, het kabinet viel. In het daaropvolgende kabinet-de Geer hadden voor het eerst in de vaderlandse geschiedenis twee socialisten zitting. En een eigenzinnige AR-man de latere oorlogsleider Pieter Sjoerds Gerbrandy. Zoals hij later wel meer zou doen, trok hij zich weinig van zijn eigen partij aan. De ARP was verontwaardigd, maar er bleef haar niets anders over dan oppositie te voeren. Het isolement, dat tot 1952 zou duren, was een feit. Colijn had inmiddels een beleid gevoerd, dat in het teken had gestaan van de 'harde' gulden en betrekkelijke passiviteit op sociaal-economisch gebied. Hij had de malaise als onvermijdelijk gezien en weinig oog gehad voor de sociale gevolgen van de werkloosheid. En zo zat de ARP opgezadeld met een conservatief imago. Het kiezersvolk verdacht Colijn en de zijnen ervan op een lijn te zitten met het groot-kapitaal.

ARP in oorlogstijd: stoer verzet

Na de inval van de Duitsers in ons land wilde Colijn zijn hart luchten. In 1940 schreef hij daarom de brochure 'Op de grens van twee werelden' - de ondertitel van Doeko Bosschers

September 1944 overleed in Ilmenau, in Duitse gevangenschap, Hendrik Colijn. Zijn erfenis kwam zwaar te drukken op de politieke groepering, waarvan hij zo'n prominent vertegenwoordiger was geweest, de Antirevolutionaire Partij. Die erfenis bestond uit een mentaliteit en een wereldbeeld, uit opvattingen op het gebied van de economie en van de koloniale en internationale politiek. De ARP kon Colijn niet verloochenen zonder haar eigen karakter geweld aan te doen. Zijn premierschap was tenslotte de bekroning van het emancipatie-streven van de orthodox-calvinistische 'kleine luymen'. Na de oorlog was er geen plaats voor de ARP in de regering. Colijns erfenis was een te ernstig beletsel. Het politieke isolement zou duren tot 1952. Een isolement, dat des te schrijnender was, omdat de APP haar eigen opvatting 'de grondtoon van het Nederlandse volkskarakter' vertegenwoordigde. Regeringsmacht behoorde haar rechtens toe.

proefschrift verwijst ernaar. Colijn verweet de regering haar vlucht naar Londen, waarmee zij meer kwaad dan goed gedaan zou hebben. De overheersing van Duitsland was nu eenmaal naar zijn inzicht definitief en moest geaccepteerd worden. De brochure zou tijdens en na de oorlog de ARP, die haar grote voorman niet wilde afvallen, voor pijnlijke problemen plaatsen. Later, begin 1941, betreurde Colijn de publicatie van 'Op de grens', maar het kwaad was geschied. Na de oorlog ging de ARP een openbare discussie over het optreden van Colijn uit de weg, zij wenste zijn nagedachtenis in ere te houden. Daarbij achtte zij zijn optreden gedurende laatste maanden voor zijn arrestatie ruim voldoende. Alleen Gerbrandy dacht er anders over. Een spoedig verbod van de politieke partijen lag in de lijn der verwachting, reden waarom de ARP al snel een schaduw-partij organiseerde. Een uitgebreid netwerk van contacten werd in het leven geroepen. Op 30 juni 1941 werden Colijn en negentig andere partijfunctionarissen door de Duitsers gearresteerd, een week eerder dan politici van andere gezindten. De ARP had in het eerste oorlogsjaar geen blad voor de mond genomen. Jan Schouten, tijdens Colijns premierschap partij- en fractievoorzitter, maar nu functioneloos, ontsnapte aan arrestatie. Zo was hij in de gelegenheid om de illegale ARP aan het werk te zetten en de grondslag te leggen voor het latere verzetswerk. Na enige tijd overigens werd ook Schouten als gijzelaar naar Duitsland gestuurd. Na de bevrijding keerde hij naar Nederland terug. Bruins Slot, de hoofdredacteur van het illegale Trouw, nam tijdens Schoutens gevangenschap zijn taak over.

Na de oorlog strijd om vernieuwing ARP

Jan Schouten kwam pas na de oorlog tot zijn recht, toen hij niet meer in de schaduw van Colijn stond. Hij was een principieel man, voor wie het christelijk beginsei zwaarder woog dan politiek overwicht. Autoritair was hij ook, binnen zijn partij duldde hij geen oppositie. In zijn persoon werd de periode 1918-1956 overbrugd: zelf tot de oudere generatie behorend, kon hij begrip opbrengen voor de jongeren. Die jongeren, zoals ook de mensen uit het AR-verzet, drongen na de oorlog aan op meer élan en strijdbaarheid, op inhoudelijke vernieuwing en verjonging van het partij-kader.

Er kwam niet veel van terecht. De personele vernieuwing van de partij vorderde maar langzaam, de inhoudelijke vernieuwing kwam helemaal niet op gang. De verzetssensen rond Trouw en de kritische jongeren zaten al gauw op de officiële, behoudende partijlijn. Februari 1946 was de Partij van de Arbeid opgericht, die nadrukkelijk een politiek tehuis wilde bieden aan mensen van alle gezindten. Deze doorbraak, nl. door de traditionele scheidslijn, die Nederland in zogenaamde zuilen verdeelde, vroeg om een gesloten front van de kant van de ARP. Maar ook de

erfenis van Colijn stond vernieuwing in de weg. De inzichten en opvattingen van deze grote voorman kon de ARP niet zo maar van tafel vegen.

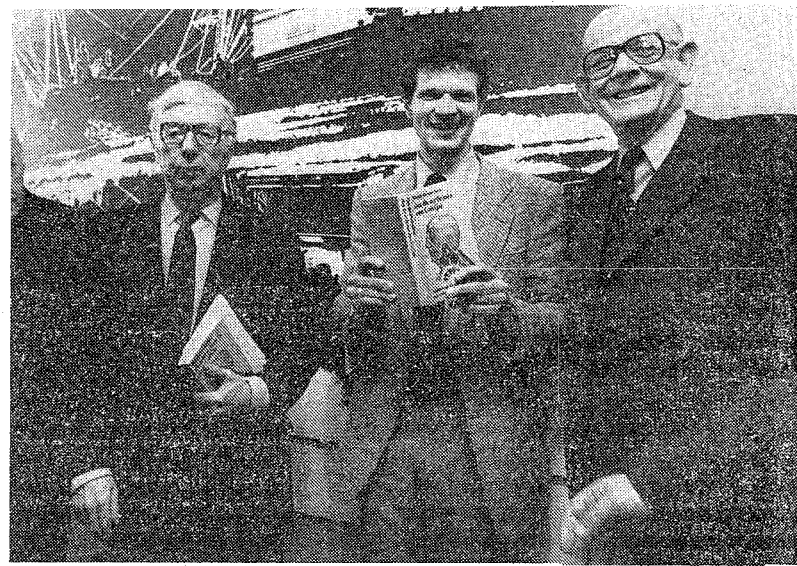
Ruzie met het CNV

De ARP had beter afstand kunnen nemen van het sociaal-economisch beleid van Colijn in de crisisjaren. Maar zij wilde haar eigen verleden niet verraden en nam de nagedachtenis van haar voormalig politiek leider in bescherming. Het kwam haar keer op keer op verkiezingsnederlagen te staan. Een ander gevolg van de stellingname van de ARP was de verwijdering tussen haar en de christelijke arbeidersbeweging. Het CNV vreesde ledenverlies door de dreigende ontzuiling van Nederland en de doorbraak-poging van de PvdA. Het vakverbond kon zich niet meer compromitteren met een ARP, die te conservatief was. Ook verweet het CNV de ARP, dat de fusie met de CHU, waarvan na de oorlog enige tijd sprake was, niet was doorgestaan. Daarmee had de partij nagelaten de protestants christelijke zuil te verstevigen. De arbeidersbeweging oefende steeds meer druk uit op de ARP om haar politiek program te vernieuwen. Het CNV wilde, dat er een wet op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie zou komen. Er moesten overlegorganen voor werkgevers en -nemers in het leven geroepen worden, die vérgaande verordenende en uitvoerende bevoegdheden zouden krijgen. De ARP durfde zo ver niet te gaan. Per slot van rekening was Colijn geen voorstander geweest van een ingrijpende verandering van het sociaal-economisch leven. En zijn woord was wet.

Partij- en fractievoorzitter Schouten had niet veel vertrouwen in de nieuwe sociaal-economische ideeën. Niettemin kreeg een CNV-man een plaats op de kandidaten-lijst voor de verkiezingen van 1948. Het mocht niet baten. Het publiek zag nog steeds de schim van Colijn en onthield de ARP zijn gunst, hoe Schouten ook benadrukte, dat de ARP niet als enige verantwoordelijk was voor het regeringsbeleid in de jaren van economische malaise. De verhouding met het CNV zou nog jaren lang koel blijven.

De ARP als oppositiepartij

Het eerste naoorlogse kabinet-Drees-Schermerhorn was een nationaal kabinet, gericht op vernieuwing en wederopbouw. Alleen de ARP kon er niet aan meedoen. Het nood-parlement achtte zij in strijd met de grondwet, met het kabinet-program kon zij het niet eens zijn en met de socialisten wilde zij niet samenwerken. De oppositie was een zure beloning voor haar stoere verzet in de oorlog. Daarbij wilde het kiezersvolk de ARP niet, de herinnering aan Colijn was nog levendig. Voor de jongere generatie was de partij niet constructief genoeg. In 1946 kreeg de Rooms-rode coalitie haar beslag in de vorm van het kabinet-Beel. De ARP stond nu eerst goed buitenspel. Zelfs in de oppositie

De eerste exemplaren van het boek: „Om de erfenis van Colijn”, werd door de auteur aangeboden aan prof. mr. W. F. de Gaay Fortman (r.) en prof. dr. J. Zijlstra (l.). In het midden Doeko Bosscher.

raakte zij geïsoleerd: als enige stemde zij tegen de grondwetswijziging van 1948, die nodig was om de Indonesische kwestie te kunnen regelen.

Wat was belangrijker: principes of regeringsmacht? Toen de Indonesische kwestie eenmaal uit de wereld was, werden de stemmen luider, die vroegen om beëindiging van het isolement van de ARP. Het offer voor de beginselvastheid werd tenslotte te groot.

De ARP tegen de afbrokkeling van het Koninkrijk

Colijns ideeën over de dekolonisatie sloten bij zijn leven al niet meer aan bij de feitelijke ontwikkelingen in het toenmalig Nederlands-Indië. Colijn, die carrière maakte als militair bij het KNIL, en betrekkingen onderhield met Indische ondernemers, achtte de tijd nog lang niet rijp voor zelfstandigheid van Indië. Hij meende, dat Nederland nog sterk genoeg was om het opkomend nationalisme de kop in te drukken. Nederland kon Indië, de stut van zijn welvaart, niet missen. Bovendien was in dat rijksdeel een taak weggelegd voor de zending. Colijn, en met hem de ARP, onderschatte de kracht van de nationalistische beweging danig. Na de oorlog kon de ARP geen verantwoordelijkheid op zich nemen voor de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië, wat haar isolement alleen maar versterkte.

Op 17 augustus 1945 werd de Indonesische onafhankelijkheid uitgeroepen. De revolutie greep als een lopend vuur om zich heen. Voor de ARP was er maar één beleid mogelijk: de overheid als dienaar Gods moest het gezag in Indië herstellen. De erkenning van de Indonesische Republiek door Nederland in 1946 vond dan ook geen genade in de ogen van de ARP. Die erkenning maakte overigens geen einde aan de schermutselingen in Indonesië. Vandaar dat Nederland tot tweemaal toe, in 1946 en 1948, middels een politionele actie ingreep. In beide gevallen kwam de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties tussen beide. De politionele acties werden door de ARP evenzeer toegejuicht, als zij de grondwetswijziging van 1948 afwees. Zij stond alleen in haar oppositie. Toen de wijziging een feit was, staakte de ARP haar verzet tegen de soevereiniteitsoverdracht. De trouw aan de grondwet vereiste dat. De ARP was moegestreden.

Na de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië op 1 december 1949 konden andere problemen op de voorgrond treden. Er kwam ruimte om binnen de ARP over algemene vraagstukken te discussiëren. De partij moest eraan wennen. En er kwam een opening naar regeringsmacht voor de ARP. In 1951 trad het kabinet-Drees af naar aanleiding van een motie van de fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, Oud, gericht tegen het Nieuw-Guinea-beleid van de regering. Oud wilde de aanspraken, die Indonesië op Nieuw-Guinea maakte, niet ingewilligd zien. Tijdens de moeizame kabinetsformatie, die volgde, werden de Gaay Fortman en Meynen, die graag van het

Op 21 februari 1980, promoveerde aan de Rijksuniversiteit Groningen Doeko Frits Jan Bosscher tot doctor in de Letteren. In zijn proefschrift 'Om de erfenis van Colijn, de ARP op de grens van twee werelden (1939-1952)' zet hij de redenen en oorzaken uiteen van de politieke afzondering van de ARP na de val van het laatste kabinet-Colijn.

isolement van de ARP af wilden, benaderd. Na overleg met Schouten zagen beiden af van toetreding tot het kabinet. Maar het incident leerde wel, dat regeringsmacht weer tot de mogelijkheden ging behoren. Bij de verkiezingen van 25 juni 1952 verloor de ARP een kamerzetel, een nederlaag, die hard aankwam, te meer, omdat de PvdA met dertig zetels even groot als de KVP was geworden. Na een formatiepoging van Drees werd Donker formateur. Deze benaderde Jelle Zijlstra, hoogleraar economie aan de VU. Zijlstra was AR-lid, maar een buitenstaander. Dat moest ook wel in het geval van iemand, die vond dat overheidsingrijpen gerechtvaardigd was als het nodig en mogelijk was. 'Sovereiniteit in eigen kring' was altijd een gewichtig AR-principe geweest. Zijlstra wendde zich tot Schouten met Donkers aanbod: de ministeries van Economische Zaken en Waterstaat. Schouten gaf zijn fiat. Donkers formatiepoging leed schipbreuk op de eisen van de KVP. Drees kreeg de opdracht terug en slaagde. Eind augustus was er een nieuw kabinet. Twee antirevolutionairen, J. Zijlstra en J. Algera, hadden er zitting in. Schouten schikte zich in de onvermijdelijke samenwerking met de PvdA.

Schoutens politieke einde, het einde van een tijdperk

Twee verkiezingsnederlagen, in 1952 voor de Kamer en in 1954 voor de Provinciale Staten, brachten een crisissfeer teweeg in de ARP. De commissie-Roosjen werd ingesteld, die de problemen moest onderzoeken. Haar rapport kwam na anderhalf jaar. De commissie achtte een reorganisatie dringend nodig om de beweeglijkheid en het élan van de partij te vergroten. Er moest een sociaal program ontwikkeld worden en de ARP moest zich bezinnen op de vraag, hoe haar beproefde beginselen in de moderne tijd gestalte moesten krijgen. Schouten verloor geleidelijk zijn greep op de partij. De regeringsdeelname opende nieuwe perspectieven en in de verwarring die daar het gevolg van was kon hij geen leiding meer geven. Op 22 juni 1955 legde hij het partijvoorzitterschap neer tijdens de Deputatenvergadering, waarop de reorganisatie van de partij haar beslag kreeg. In 1956 legde hij het fractievoorzitterschap neer en markeerde zo het einde van een tijdperk. September 1963 overleed Jan Schouten, tachtig jaar oud.

In één van de eerstvolgende nummers zal het boek besproken worden.

Storm

Het Catshuis heeft de vorige week hevig op zijn grondvesten staan trillen. Het gebouw is overeind gebleven. Het monument is er echter niet bezienwaardiger op geworden. Eén bewoner heeft gemeend het pand te moeten verlaten. Het huis was naar zijn mening niet langer zodanig ingericht als voor een goed woonklimaat verantwoord was. Op dit moment zoeken de overgebleven bewoners naar een nieuwe verblijfsgeenoot en is men begonnen aan de herstelwerkzaamheden. Afgewacht moet worden of de renovatie van voldoende niveau is om een nieuwe voorjaarsstorm die voorspelbaar op komst is, te overleven.

Andriessen

Minister van Financiën mr. Andriessen verdient respect voor de wijze waarop hij getracht heeft het kabinet in de afgelopen periode voor zijn visie op 's lands economie te winnen. Moed en karakter kan hem hierbij niet ontzegd worden. Dat geldt ook zijn beslissing om af te treden. Hij heeft de consequentie getrokken uit het niet delen in zijn visie door zijn collegae bewindslieden. Een politicus met een respectabele staat van dienst in de Nederlandse politiek nam afscheid.

Kabinet

Andriessen vertrok, de overige ministers bleven. Wij achten dit een juiste beslissing. Niet ontkend kan worden dat het vertrek van een bewindsman van financiën een uitermate gevoelig verlies voor een

regeringsploeg betekent. Het gaat echter te ver te menen dat om redenen van politieke zindelijkheid het kabinet als geheel daarom ook maar zou moeten verdwijnen. Het kabinet is het eens geworden over een brief aan de Stichting van de Arbeid, waarin de recente bezuinigingsplannen in hoofdlijnen verwoord zijn. Veel van die plannen moet overigens nog nader ingevuld worden. Dat zal in de komende periode nog vele moeizame discussies in de ministerraad geven. Tegenover het alternatief van nieuwe verkiezingen en een periode van vermoedelijk langdurige besluiteloosheid nam het kabinet o.i. vooralsnog een juiste beslissing met het aanblijven. Wij gaan er daarbij wel vanuit dat, nu de kogel door de kerk is, er energieke beleidsmaatregelen zullen volgen.

Hoe nu verder

Het kabinet heeft zijn plannen gepresenteerd. De regering wil in overleg treden met de sociale partners en deze voorleggen wat zij noodzakelijk vindt. Het ziet er op dit moment niet naar uit dat van serieuze onderhandelingen over de inhoud van die plannen sprake zal zijn. De vakbeweging en werkgevers hebben beide uitermate kritisch gereageerd op de voornemens van het kabinet. Minister van Sociale Zaken Albada heeft er verstandig aan gedaan door er duidelijk op te wijzen dat het hier niet gaat om een dictaat van kabinetswege. De onderhandelingsruimte lijkt niettemin beperkt. De economische situatie staat dat eenvoudigweg ook niet toe. Hoe dat overleg ook uitpakt, het is dringend gewenst dat het kabinet in de komende tijd een creatief beleid op tafel weet te leggen en dit ook overtuigend naar buiten weet te dragen. Wanneer het kabinetsbeleid geen steun in brede lagen van de bevolking weet te verwerven dan zien het er en voor

NG

COMMENTAAR

het kabinet en voor ons allen erg somber uit.

Verlies

De CDA-partijen zijn het de afgelopen jaren zonder een aantal belangrijke voorlieden moeten gaan stellen. Met het vertrek van Andriessen is op dit moment niemand meer van de voormalige fractieleiders van de drie CDA-partijen van enige jaren geleden in een vooraanstaande politieke functie. De KVP kreeg onlangs bovendien nog een nieuwe partijvoorzitter in de persoon van Van Zeil, als opvolger van Vergeer. Hoe men over de verdiensten van elk van de betrokken politici moge denken, voor de christen-democratie als geheel betekent dit alles een gevoelig verlies. In een tijd waarin het regeren steeds moeilijker wordt en van onze politici steeds meer geëist gaat worden is dit weinig bemoedigend.

Draagvlak

Hoe men het vertrek van Andriessen ook beoordeelt, vriend en vijand zijn het eens over de ernst van de economische situatie waarin ons land zich bevindt. Nederland leeft op dit moment boven zijn stand, de

situatie lijkt met de maand nog te verslechteren. Als burgers komen wij steeds opnieuw met meer eisen dan er geld is. Van de overheid wordt verwacht dat zij op allerlei terreinen bijspringt, zonder dat wij dit in onze portemonnee willen merken. Indien het roer niet omgaat, komt er een moment dat de wal het schip keert. De zwaksten in onze samenleving zullen daarvan het eerst de dupe zijn.

Irak I

Het besluit van de Iraakse regering om op het laatste moment het bezoek van minister van Buitenlandse Zaken Van der Klaauw aan dat land uit te stellen getuigt nu niet direct van grote diplomatieke wellevendheid. Er valt best begrip op te brengen voor de bezwaren van de Iraakse autoriteiten tegen het overleg tussen Israël, Egypte en de Verenigde Staten, maar het is toch wel merkwaardig dat Bagdad pas vier dagen na het bekend worden van de verplaatsing van dit overleg naar Den Haag en slechts anderhalf uur voor het vertrek van de minister met deze bezwaren op tafel komt. De regering in Bagdad had langs diplomatieke kanalen in Den Haag kunnen informeren naar de houding van de Nederlandse regering tegenover dit vredes-overleg of desnoods de minister na aankomst in Bagdad om opheldering kunnen vragen. De manier waarop Irak nu zijn ergernis heeft geuit is op zijn zachtst gezegd wat bot.

Irak II

De reactie van minister Van der Klaauw op de Iraakse maatregelen getuigt van een wijze terughoudendheid. Terecht toonde hij begrip voor de gevoeligheid van de Palestijnse kwestie in het

Midden-Oosten. Toch zal bij de Iraakse autoriteiten duidelijk gemaakt moeten worden dat Nederland het volste recht heeft op zijn grondgebied te mogen ontvangen wie het wil en dat aan dat recht niet te tornen valt. Ook zal Bagdad moeten accepteren dat Nederland, met erkenning van de legitieme rechten van het Palestijnse Volk een andere visie op het Arabisch-Israëliësch geschil heeft. De beste manier om dit duidelijk te maken is een spoedig bezoek van minister Van der Klaauw aan Bagdad. Zijn terughoudende opstelling heeft wat Nederland betreft deze weg naar Bagdad gelukkig open gehouden.

Suriname

De eerste berichten over de greep naar de macht van de militairen in Suriname begin deze week deden het ergste vrezen voor de nog jonge democratie. Een duidelijk beeld van de situatie was niet te krijgen, aangezien de verbindingen nog uiterst moeizaam waren. Het is buiten kijf dat de politiek van de regering Arron op zijn zachtst gezegd ernstige kritiek verdiende, maar dat geeft in een democratie het militair apparaat bepaald nog niet het recht om zo'n regering met gebruik van geweld aan de kant te zetten.

Nederland zal zich bij de moeilijkheden die zich momenteel in Suriname voordoen uiterst terughoudend moeten opstellen. Het land is een zelfstandige republiek en zal zijn eigen problemen zelf moeten oplossen. Juist Nederland zal zich niet kunnen permitteren zich met de ontwikkelingen in Suriname in te laten, gezien het voorbije verleden. Anderzijds is ook volstrekt duidelijk dat Nederland niet zonder verantwoordelijkheid is voor de in Suriname gegroede situatie. Het zal echter uiterst moeilijk zijn om aan deze verantwoordelijkheid onder deze omstandigheden inhoud te geven.

OVERWEGENDE

Steun waar mogelijk, kritiek waar nodig

Minister Andriessen is weer Mijnheer Andriessen. De koningin heeft deze minister zijn ontslag op eervolle wijze verleend. Sindsdien hebben u en ik in de kranten vele aan de persoon van de afgetreden minister gewijde beschouwingen kunnen lezen. Stroef, stug, afstandelijk. Integer, bekwaam, consistent. Vasthoudend, star soms, met een zekere voorliefde om in het politieke handwerk op de rand van de afgrond te balanceren. Ik weet niet wat ik voor al die typeringen moet geven. Een mens weet soms de weg in zijn eigen hart niet, laat staan dat hij doorkijk heeft in dat van een ander. Dat een door vriend en vijand bekwaam geacht politicus is opgestapt is buiten kijf. En in de politiek komt het daarop in het bijzonder aan. Door de rest heb ik wat geleerd heen te kijken. Voor velen is het vandaag hosanna en morgen weg met hem. En niemand verbaze zich wanneer daarna het tij nog weer keert. Volksgunst is ijdelheid, zo leert de Prediker ons al.

Pakket

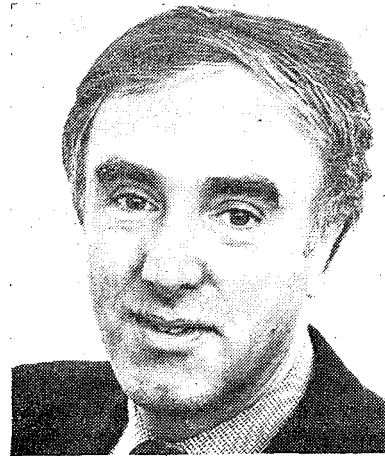
Vanaf 10 januari leven wij onder een voor twee maanden dwingend afgekondigde loonpauze. Dwingend, omdat overeenstemming tussen werkgevers, werknemers en overheid niet mogelijk bleek. De loonpauze werd noodzakelijk door een verdere verslechtering van economische

vooruitzichten, waarbij de enorme verhoging van de olieprijs als hoofdoorzaak geldt. De pauze zou worden benut voor het opstellen van een pakket aan maatregelen, waarna opnieuw overleg met de sociale partners zou plaatsvinden. Het is dat pakket, de inhoud ervan, maar meer nog het verwachtingspatroon met betrekking tot het welslagen van dat pakket, dat zowel de minister Albada als Andriessen tot een „neen” bracht. Uiteindelijk heeft alleen Andriessen aan zijn „neen” gevolg verbonden en is opgestapt. De oud-minister meent dat het pakket en ten aanzien van het financieringstekort (gelet op de hoogte en de hardheid van de ombuiging) en ten aanzien van de voorgestelde loonmatiging hem tot de konklusie van een: niet aanvaardbaar pakket van beleidsmaatregelen, moet brengen.

Sociaal

Ministers van Financiën en van Sociale Zaken spreken elk vanuit hun eigen, vaak nogal van elkaar onderscheiden verantwoordelijkheden. Voor wie het met z'n allen mochten vergeten: de hele operatie is nog steeds bedoeld om het aantal werklozen omlaag te brengen, de kar van onze economie weer in betere banen te leiden en het huis van onze sociale zekerheid niet fundamenteel aan te tasten. Spraken wij nog maar krap twee jaar geleden

van „minder meer”; het ziet er nu naar uit dat er van enige koopkrachtdaling en van reële loonmatiging sprake zal dienen te zijn. Bewaarden wij aan de „minder meer-periode” al niet de indruk dat de Bestekvoorstellen in brede zin werden aanvaard als noodzakelijk vanuit onze solidariteit met werklozen en zwakkere inkomensgroepen, nu lijkt alle redelijkheid in een oordelen over regeringsvoorstellen geheel te zijn verdwenen. Voeg men hieraan toe dat de vakbeweging, vanuit haar primaire positie van onderhandelen over arbeidsvoorwaarden, zich een gebetene toont over voorstellen, de loonpauze, door het in werking stellen van de loonwet, waarbij de vakbeweging tijdelijk buiten spel komt te staan om te zetten, dan laat de weinig benijdenswaardige positie van de bewindslieden op Sociale Zaken zich raden. Tegen deze achtergrond moet het oordeel van Albada tegenover het compromisvoorstel van de premier worden beoordeeld. Het opnieuw verminderen van de rijksbijdragen aan de sociale fondsen is geen eenvoudige karwei. Dat de ambtenarenbonden nog weinig blij hebben gegeven van een willen bekijken van de van hen aan de matiging gevraagde bijdrage tegen de achtergrond van hun bevoorrechte positie, stemt over de haalbaarheid van voorstellen niet optimistisch. Minister Albada, daarin gevolgd door

het kabinet, heeft van meet aan getracht de koopkracht voor de onder ons minst bedeedden te handhaven. Dat aspect komt ook nu in de voorstellen tot uiting. Een tweede lijn, reeds in Bestek uitgezet, is die van de relatie tussen noodzakelijke ombuigingen enerzijds en versterking van de positie van de werknemers anderzijds. Al lange tijd wordt er daarbij gesproken over een doeltreffende inkomenspolitiek, de vormgevensaanwasdeling, de verkiezing van commissarissen in de ondernemingen, arbeidstijdverkorting, arbeidsplaatsenovereenkomsten. Nu, in de aan de Stichting van de Arbeid aangeboden voorstellen, zijn dezelfde zaken opnieuw aan de orde. Ik behoor niet tot degenen, die licht over de concrete invulling van het genoemde rijtje denken. Maar over de VAD is nu al zoveel jaren gestoeid, dat dat beleidsklaar had kunnen zijn. En een tonen van veel goede wil en een juiste intentie is op een gegeven moment niet langer overtuigend om „flankerend” bij ander beleid – ombuigingsbeleid – te kunnen dienen.

Landsbelang

Zoals gezegd lieten zowel de minister van Sociale Zaken als van Financiën

een „nee” tegen de compromisvoorstellen van Van Agt horen. De eerste bleef. Om voort te werken aan een weinig dankbare maar wel noodzakelijke klus. De laatste ging alleen, de VVD-ers bleven. De kampioenen van de bezuinigingen hadden nu het landsbelang achter de hand om hun „ja” tegen nogal min uitgevallen voorstellen te rechtvaardigen. Het begrip „landsbelang” devalueert. Het wisselt kennelijk met de coalitie. Een vorige maal was het onder Den Uyl, in de ogen van de liberalen landsbelang dat er voor miljarden werd bezuinigd. Nu heet het voor de socialisten landsbelang wanneer het kabinet zo snel mogelijk zijn biezen pakt. Ik heb, ook met de kernwapendiskussie goed in het achterhoofd, steeds betoogd dat men met het begrip „geweten” bijzonder zuinig moet omspringen. Die zuinigheid kan zich zo langzamerhand ook wel tot het begrip „landsbelang” uitstrekken. Te vaak bedoelt men eigen, partijbelang. Niet op voorhand slecht, maar wel iets anders. Albada tegen, Andriessen tegen. De VVD voor. Het kabinet gaat door. Van Agt heeft ook in de wilde vaart van stuurmanskunst blij gegeven. Maar „wild” was het dit keer wel. Ervan uitgaande dat de doelstellingen van het beleid geen uitstel dulden en tot het uiterste gepoogd moet worden dat ook in een gezamenlijk beleid van sociale partners en regering tot stand te brengen, mag er respect zijn voor die mannen en vrouwen die in moeilijke omstandigheden verantwoordelijkheid willen blijven dragen. Overigens blijvend onder de vertrouwde CDA-konklusie ten opzichte van elke regering: steun waar mogelijk, kritiek waar nodig.

H. A. de Boer

De integratiegedachte in het concept-program van uitgangspunten

Verscholen ligt in het Concept-Program van Uitgangspunten een belangrijke gedachte, die aangeduid kan worden als de **integratie** gedachte. Deze idee, die helaas tot dusver in de reacties te weinig onderkend is, staat lijnrecht in tegenstelling tot die gedachte welke in de afgelopen decennia dominerend is geweest, n.l. de **segmentatie- of fragmentatiegedachte**. Kenmerkend voor laatstgenoemde idee zijn het uit elkaar halen van verantwoordelijkheden die wezenlijk bij elkander behoren en Mitsdien dan ook door dezelfde persoon en dezelfde organisatie behoren te worden uitgeoefend en waargemaakt. De integratiegedachte keert zich hiertegen en wenst dat verantwoordelijkheden weer geïntegreerd worden uitgeoefend. Het hierbovenstaande kan met enkele voorbeelden uit het Concept-Program van Uitgangspunten worden geïllustreerd. Gekozen zijn een drietal voorbeelden waarin de integratiegedachte tot uiting komt. Een eerste voorbeeld wordt aangetroffen in de sfeer van onderwijs en wetenschapsbeoefening. Onder het hoofdstuk Gespreide verantwoordelijkheid lezen we dat in het onderwijs ruime aandacht besteed dient te worden aan "historische en ethische vraagstukken". Een soortgelijke bepaling treffen we aan in art. 74 waarvan de eerste zin luidt: De ethische aspecten en maatschappelijke risico's van diverse vormen van wetenschappelijk onderzoek behoren in beginsel onderworpen te zijn aan codes, welke door de wetenschappelijke onderzoekers zelf

worden ontworpen en getoetst. De essentie van deze bepalingen is hierin gelegen dat de ethische afweging niet afgeschoven wordt naar anderen, maar verklaard wordt uitdrukkelijk voor de verantwoordelijkheid te komen van hen die ook de beslissing nemen. Tevens wordt uitgesproken dat de segmentatie-gedachte kennelijk al zo ver voortgewoerd is, dat hiertegen in het onderwijs een dam moet worden opgeworpen. Een tweede voorbeeld betreft de rol van de onderneming. Art. 42 spreekt uit dat de voorkeur uitgaat naar een zodanig maatschappelijk georiënteerde ondernemingswijze productie, dat men toekomt aan maatschappelijk zinvolle producten, de plicht onderkent van het beschermen van het omliggende milieu en van het scheppen van een rechtvaardige internationale arbeidsverdeling. Dit artikel is een prachtig voorbeeld van de integratiegedachte: de onderneming dient zich niet te beperken tot productie, maar zich af te vragen of die productie maatschappelijk zinvol is, of die productie wellicht schadelijk is voor het milieu, en of die productie consequenties heeft voor de arbeidsverdeling op internationaal niveau. De laatste drie vragen worden niet meer afgeschoven naar personen en instanties buiten de onderneming, maar dienen geïntegreerd bij de beslissing over de productie behandeld te worden. Het derde voorbeeld heeft betrekking op de positie van de ouderen. Onder hoofdstuk III wordt opgemerkt dat "de oudere mens recht heeft op een volwaardige plaats in de samenleving. Wij zijn immers nog te

LEZERS SCHRIJVEN

zeer geneigd hen naar de periferie van de samenleving te dringen". Deze passage laat zich gecombineerd lezen met dat gedeelte uit de paragraaf over ruimtelijke ordening en huisvesting waar gesteld wordt dat het van groot belang is "in de woonwijken een zodanige verscheidenheid aan woningen te bouwen dat de bevolkingssamenstelling van de wijken ook veelzijdig zal zijn". Het bovenstaande betekent dat ook m.b.t. de huisvesting de segmentatiegedachte doorgewoerd heeft. Bejaarden worden weggehaald uit de wijk, waarin ze gewoond en gewerkt hebben en geplaatst in een apart bejaardentehuis, afgesneden van andere generaties. Het verwerpelijke van deze situatie is dat zij die bij elkaar horen van elkaar losgemaakt zijn. Tenslotte: de integratiegedachte is daarom zo belangrijk omdat hij in laatste instantie berust op een authentiek Christen-democratische visie op wat de mens als beelddrager Gods is en zou moeten zijn.

Groningen

Drs. Mr. Dr. A. Postma

Het CDA: Positie en loyaliteit

Als leraren aan een school voor christelijk middelbaar beroepsonderwijs hebben wij tot nog toe gemeend, onze politieke verantwoordelijkheid het beste tot uitdrukking te brengen door te kiezen voor het CDA. Dit standpunt hebben wij, als de gelegenheid zich daartoe voordeed, ook altijd laten blijken tegenover onze leerlingen (17-tot21-jarigen). De standpuntbepaling binnen met name de CDA-2e-Kamerfractie t.a.v. diverse onderwerpen in de laatste tijd geeft ons steeds meer reden tot verbazing. Wij hebben de indruk dat de positiebepaling vaak sterk wordt beïnvloed door het optreden van een klein aantal 2e-Kamerleden. Zonder namen te noemen zal duidelijk zijn, dat wij vooral het oog hebben op enkele leden die van huis uit tot de ARP behoren. Zij komen nogal eens in het nieuws door -- o.i. -- onnodige voorkeursuitingen t.a.v. de PvdA. Ook de opvallende eensgezindheid waarmee moties door hen met de PvdA worden ingediend, hebben deze leden bij vele CDA-volgers een verre van positieve bekendheid gegeven. Vroeger kwamen christelijke politici in de publiciteit door de kwaliteit van hun inbreng. Nu lijkt het mode te worden op te vallen door politieke solo-tripperi: het verkondigen van privé-standpunten: speciaal door hen die zich destijds presenteerden als "loyalisten". Wij weten best dat een regeringsfractie een bepaalde mate van onafhankelijkheid mag tonen t.o.v. het "eigen" kabinet waar zij dat nodig vindt. Maar de wijze waarop vooral het laatste jaar sommige Kamerleden zich tegenover de regering opstelden bij zeer belangrijke politieke zaken, komt niet alleen bij ons over als een schadelijke voor-de-voeten-loperij van de regering. En dat door leden die het begrip "loyaliteit" wat te rekbaar interpreteren. Wij hopen dat en de CDA-Kamerfracties en de 3 partijtoppen serieus aandacht willen geven aan deze opmerkingen. Men kan ze ook naast zich neerleggen, als men dat dan maar niet doet met de gedachte dat het hier een paar notities betreft van enkele incidentele CDA mensen. Afgezien van onze persoonlijke kennissenkring, gaan wij dagelijks om met enkele honderden jonge mensen en wij horen voldoende geluiden over hoe bij hen thuis wordt gedacht. En zo weten wij, dat heel veel CDA-mensen de grootste moeite hebben met wat zij noemen: de "zwenking naar links": het vriendelijk doen jegens de PvdA en het feit dat naarmate deze regeerperiode vordert, steeds verder wordt afgeweken van "Bestek '81" (dit laatste bezwaar richt zich dus niet alleen tegen de Kamerfractie). Wij menen, dat het onbegrijpelijke in de opstelling van het CDA in de ogen van vele kiezers voor een groot deel is terug te voeren op het weigeren zich duidelijk uit te spreken voor een "midden"-positie in het politieke krachtenveld. Wat ons in onze dagelijkse taakuitoefening ook zorgen geeft, is het feit dat het voor ons steeds moeilijker wordt bij jongeren sympathie te wekken voor de praktijk van de christelijke politiek. Daarbij willen wij niet verzwijgen, dat het ons vaak moeite kost bepaalde standpunten van het CDA te verdedigen: dat zal duidelijk

geworden zijn uit wat wij hierboven schreven. Maar wij willen ook niet verzwijgen dat wij zelf ook schuld dragen aan de ontwikkeling in het CDA waarop wij kritiek hebben. Desondanks handhaven wij onze waarschuwingen. Het is ons opgevallen dat CDA-politici zich nogal eens laten vinden voor interviews in linksgerichte dag- of weekbladen. Wij geloven dat daarmee alleen maar averechte effecten voor het CDA worden bereikt. Daarom hopen wij, dat het functioneren van de leden die wij met bovenstaande opmerkingen bedoelden, binnen de fractie eens grondig ter discussie wordt gesteld. Laat men hun free-lancerij ongeremd doorgaan, dan zal dat straks vele tienduizenden stemmen kosten. Laat u niet in slaap sussen door cijfers van opiniepeilingen, die soms nog geen teruggang van het CDA voorspellen: de betrouwbaarheid van zulke enquêtes is meer dan eens weinig betrouwbaar gebleken. Tenslotte vragen wij nog de aandacht voor één opmerking. De CDA-top zou een vreselijke vergissing begaan als ze de heer Van Agt niet als lijsttrekker bij de volgende verkiezingen zou aanwijzen. Afgaande op kranteberichten vermoeden wij dat vele CDA-politici te weinig in de gaten hebben dat mr. Van Agt een enorm vertrouwen geniet, en niet in het minst bij Gereformeerde CDA (vroeger ARP) stemmers. Uit vele gesprekken weten wij, dat heel veel protestanten in de persoon en opstelling van de katholieke Van Agt belichaamd zien wat zij zeggen vaak te missen in vele van hun eigen protestantse voormannen: een stuk diep-beleefd Christendom. Dit gegeven is eigenlijk een historisch novum in de politieke verhoudingen in ons volk. Wie 10-jaar geleden had gezegd dat de dag zou komen dat "steile" Staphorster orthodox-hervormden in geestdrift zouden komen voor een politieke voorman van R.K.-huizen, zou waarschijnlijk voor irreele wereldvreemde zijn versleten. Als dhr. Van Agt zou worden vervangen door een ander, zou dat bij een groot deel van de achterban niet worden begrepen of gewaardeerd. Er is geen tweede naam binnen het CDA die op dit moment evenveel vertrouwen geniet als de naam Van Agt. En daarom zeggen wij ook wat dit punt betreft: laten CDA-mensen de grootst mogelijke voorzichtigheid in acht nemen met het noemen van namen naar buiten. Blijft u in parlement en partijorganisatie streven naar die interne verhoudingen die maken, dat dhr. Van Agt straks niet hoeft te zeggen: "Heren, ik heb er geen zin meer in". Want wij zijn overtuigd dat dat een ramp zou zijn voor de CDA-cijfers in 1981.

Zwolle Dhr. Scholten

Blamage

Op 4 maart zullen drie zegels verschijnen die gewijd zijn aan drie staatslieden: Jhr mr A. F. de Savornin Lohman, mr P. J. Oud en mr P. J. Troelstra.

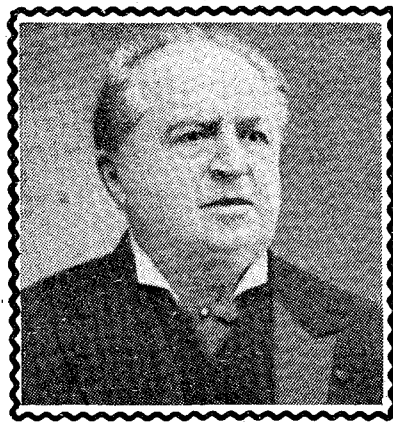
Hoewel men sterk van mening kan verschillen over het begrip staatsman en of te vaak aan iemand de eervolle benaming van „staatsman“ wordt gegeven, terwijl de betrokkene eigenlijk niet meer dan „politicus“ is geweest, komen de geportretteerden van maart 1980 mijns inziens wel in aanmerking voor de eretitel staatsman. Een ieder die de moeite neemt om zich in de geschiedenis van deze figuren te verdiepen zal tot de conclusie komen dat zij vele verdiensten hebben gehad, die bijgedragen hebben tot het functioneren van onze samenleving. Men vraagt zich echter af waarom juist nu De Savornin Lohman, Oud en Troelstra de eer zijn waardig gekeurd om als staatslieden een postzegel te krijgen. Was er daartoe aanleiding of heeft men gedacht: „Kom we zullen er eens wat staatslieden tegenaan gooien, want tot dusver hebben wij daarvoor niet zoveel aandacht gehad“. In het verleden zijn slechts zes Nederlanders als staatsman op Nederlandse postzegels vereeuwigd, waarvan één ter gelegenheid van zijn honderdste sterfdag: Groen van Prinsterer in 1976 en één voor Gijsbert K. van Hogendorp in 1963 ter gelegenheid van 150 jaar Nederlandse onafhankelijkheid. De andere, ds Talma en mgr dr Schaepman

(Zomerzegels 1936), Johan de Witt en Hugo de Groot (Zomerzegels 1947) zijn ook toevalstreffers. Eén, en wel de schepper van een nieuwe grondwet in 1848 die nu nog van kracht is en daarnaast driemaal minister-president (eerste minister zei men in die tijd) is niet op een postzegel vereeuwigd. Wel een uitspraak van hem. Ter gelegenheid van de honderdste sterfdag van Jan Rudolf Thorbecke in 1872 verscheen een zegel met de tekst *Er is meer dan voorheen in de wereld te doen*.

In veertig jaar (van 1936 tot en met 1976) zeven Nederlandse staatslieden en nu in één klap drie stuks. Is dit een aanwijzing dat de keuzeheren en -dames in de toekomst wat meer belangstelling voor deze categorie zullen hebben? Er is een aantal zeer grote Nederlanders op andere gebieden die meer dan één keer voor een postzegel in aanmerking kwamen.

Boerhave geneeskundige in 1928 en in 1938,
Erasmus humanist in 1936 en in 1969,
Vondel dichter in 1937 en in 1979,
Van Gogh schilder in 1949 en in 1954,
Steen schilder in 1940 en in 1979.

Michiel A. de Ruyter in 1907 (drie zegels), in 1943, in 1957 en in 1976. Topscorer is Rembrandt met drie zegels in 1930, één in 1938 en vijf in 1956. Ongetwijfeld terecht zoveel aandacht, maar laten wij na dit uitstapje

Nevenstaand artikel werd de redactie aangeboden door een lid van het lid van het partijbestuur.

terugkeren tot de staatslieden. Waarom is Abraham Kuyper nog nooit in aanmerking gekomen? Als Talma, Schaepman en Groen van Prinsterer de eer van een postzegel hebben gekregen, dan hoort in dit rijtje ook **Abraham de Geweldige** thuis. Het is echter een blamage, om geen sterkere uitdrukking te gebruiken, dat PTT aan een heel grote Nederlander niet in een al veel vroeger stadium als werkelijke staatsman tenminste één zegel heeft gewijd. Tot besluit de laatste alinea van een hoofdstuk uit *Erflietters van onze Beschaving* van Jan en Annie Romein.

„Singular, bijzonder, ja waarlijk weergaloos hierin vooral, dat hij sinds de Oudheid de eerste burger geweest is die wereldpolitiek gemaakt heeft. En er is behalve hem wel nooit iemand geweest die de titel van zijn ambt een wereldhistorische zin heeft gegeven, want Oldenbarnevelt, Hollands advocaat, is inderdaad geweest de pleitbezorger van zijn land in de wereld. Holland, vóór hem een uithoek, werd na hem en mee dóór hem een eeuw lang 's werelds middelpunt“.

H. J. L. Hofmeester

Program van uitgangspunten

Tot 15 februari hadden de kiesverenigingen de tijd om amendementen in te dienen op het program van uitgangspunten. De Kamercentrales hebben daarna de gelegenheid tot beoordeling van de ingediende amendementen

tot 24 maart 1980. De tijdsduur voor de behandeling is aan de krappe kant. De afspraak dat het program van uitgangspunten door de afzonderlijke CDA-partijen zal worden behandeld en vastgesteld – de bemachtiging geschiedt op het CDA-congres van 11 oktober 1980 – laat echter geen ruime tijdschema toe.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementenprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

"Knelpunten op de arbeidsmarkt"

Over dit onderwerp verscheen enige tijd geleden een nota van de minister van sociale zaken W. Albeda. De redactie vroeg mij om commentaar op dit werkstuk. Het is niet voor het eerst dat wij ons bezig moeten houden met dit probleem. In de zomer van 1975 vroegen wij in dit blad aandacht voor deze belangrijke zaak in een drietal uitvoerige artikelen onder de titel „onevenwichtigheden op de arbeidsmarkt”. Wij hebben daarbij een poging gedaan om een verklaring te geven voor het verschijnsel dat we in ons land terzelfdertijd een tweehonderdduizend werklozen hebben en een vrij groot aantal vacatures op de arbeidsmarkt waarvoor blijkbaar geen mensen beschikbaar zijn om ze te vervullen.

De onevenwichtigheden of knelpunten op de verschillende deelmarkten van de arbeidsmarkt zagen wij toen als volgt:

- een onevenwichtigheid tussen de ontwikkeling van de beroepsbevolking en die van het aantal arbeidsplaatsen in zijn geheel;
- een onevenwichtigheid tussen de ontwikkeling van de verschillende sectoren, beroepsgroepen, bedrijfstakken en bedrijven;
- een onevenwichtigheid in de werkgelegenheidsontwikkeling tussen de verschillende gebieden in ons land;
- een onevenwichtigheid in de scholing van onze beroepsbevolking en de arbeid (de functies) die worden aangeboden,
- een onevenwichtigheid in kansen op het bezetten van een arbeidsplaats tussen de verschillende leeftijdscategorieën en de geslachten. In 1975 constateerden wij dit reeds. De situatie is sedert dat jaar hoegenaamd niet verbeterd, integendeel, het blijkt dat we steeds verder van huis dwalen, ondanks het feit dat de Raad voor de Arbeidsmarkt – een commissie van de Sociaal-Economische Raad – hierover ook bij herhaling sprak.

Openbare discussie

Op voorstel van minister Albeda kwam er een werkgroep van overheid, werkgevers en werknemersvertegenwoordigers tot stand in 1979, die tot taak kreeg over deze knelpunten te rapporteren. Betrekkelijk snel kon de werkgroep een voorlopig werkstuk op tafel leggen dat men geschikt achtte om met de „achterban” te gaan bespreken, er vanzelfsprekend van uitgaande dat

deze achterban er zeker een aantal (belangrijke) wijzigingen nog in zou kunnen aanbrengen. Dat laatste is de normale gang van zaken bij dit soort overleg. Dat moet trouwens ook wel omdat anders elk overleg onmogelijk is. Bijzonder jammer is dat dit stuk op dat moment in de pers terecht kwam, want daarmee kwam het stuk ontijdig in de openbare discussie, zonder dat de besturen van de vakbeweging er kennis van droegen. De mening vatte post dat dit werkstuk een definitief karakter had, wat bepaald niet het geval was.

Oordeel FNV en CNV

De FNV sprak er publiekelijk een vernietigend oordeel over uit en liet daarmee de twee eigen vertegenwoordigers in de werkgroep als een baksteen vallen. De FNV schreef een eigen rapport en publiceerde dat. Het CNV maakte een lijst met wijzigingsvoorstellen ter verwerking in het ontwerp-rapport. De werkgeversorganisaties gingen met het gehele ontwerp accoord. Tijdens de laatste vergadering van de werkgroep heeft de CNV-vertegenwoordiger nog urenlang geprobeerd de anderen te bewegen toch nog een poging te doen om tot een gezamenlijk rapport te komen, maar dat lukte niet. De FNV en de werkgevers bleven tegenover elkaar staan. De werkgevers waren alleen bereid om mee te werken als de FNV zijn eigen rapport liet vallen en daartoe was de FNV niet bereid. En dat was dan de reden waarom de werkgroep faalde en de minister tenslotte zelf met een notitie kwam. Intussen had het VNO het nodig geacht om een „Dossier” te publiceren, een eenzijdig

Door Dick Grasman

verhaal, gericht tegen de FNV-nota, waardoor de polarisatie volledig werd. De Tweede Kamer moest het nu maar uitzoeken.

Aanpak knelpunten

Het probleem is dat wel iedereen van mening is dat aan de knelpunten op de arbeidsmarkt wat gedaan moet worden, maar men verschilt grondig van mening over de aanpak. De werkgevers schijnen grote betekenis toe te kennen aan de rol van ons sociaal verzekeringsstelsel, dat tot knelpunten zou leiden. Zij zouden de uitkeringen hier en daar willen aanpassen en de regels omtrent passende arbeid wat scherper aanhalen. De werknemers daarentegen erkennen wel dat er hier en daar wel eens misbruik van de sociale verzekering wordt gemaakt maar dat dit zeker niet gebeurt in die omvang dat we ons stelsel in de waagschaal moeten stellen en tot verlaging van uitkeringen – dus ook voor volslagen onschuldigen – zouden moeten overgaan. Bovendien is verscherping van regels inzake passend werk helemaal niet nodig; een juiste toepassing van de huidige regels kan misbruik volledig voorkomen. Maar dan moet men die regels ook aanhouden. Deze twistpunten zijn nogal fundamenteel. Overigens zijn er zoveel suggesties tot verbetering gedaan zonder uitkeringen te verlagen, dat het alle zin heeft om samen, overheid, werkgevers en werknemers, bij elkaar te gaan zitten om alsnog tot oplossingen te komen voor een groot aantal deelproblemen, mits de goede wil er is. Tijdens de laatste vergadering van de Raad voor de Arbeidsmarkt heeft het CNV dit concreet voorgesteld, want er zal toch wat moeten gebeuren.

Bestrijden tekort arbeidsaanbod

De minister geeft een voortreffelijke beschrijving van de knelpunten. Hier toont hij zich de vakman die een goede analyse kan geven. Hij bekijkt de knelpunten die aan de vraagzijde (vraag van werkgevers naar personeel) zichtbaar zijn, en vervolgens die aan de aanbodzijde (aanbod door werknemers van hun arbeid). Dat gebeurt eerst

kwantitatief (in een getal uit te drukken) en daarna kwalitatief (zaken die niet tot een getal zijn te herleiden zoals bijvoorbeeld de bereidheid om deel te nemen aan scholing). Ook bekijkt hij een aantal institutionele belemmeringen, zoals de beloningsstructuur of de functie van het gewestelijk arbeidsbureau. In een bijlage wordt op 9 pagina's tabelmatig een totaal overzicht gegeven van alle geconstateerde knelpunten, onderscheiden naar vraagzijde en aanbodzijde, waarbij dan tevens is aangegeven welk beleidsmiddel zou kunnen worden ingezet om tot verbetering of tot opheffing van het knelpunt te komen. Als voorbeeld zouden we kunnen noemen: Het tekort in arbeidsaanbod (van werknemers) in bepaalde beroepscategorieën kan bestreden worden door:

- inschakeling van nieuwe groepen, doorbreking van vooroordelen, te bereiken door andersgerichte werving, scholing (bijvoorbeeld LTS voor vrouwen), alleen functiegerichte selectie-eisen;
- mobiliteit van arbeidsoverschot in andere beroepen, te bereiken door omscholing en bijscholing en mobiliteitsbevordering;
- interne bedrijfsmobiliteit, te bereiken door actief personeelsbeleid en interne scholing;
- verplaatsing van bedrijven, te bereiken door de Wet Investeringsrekening, de Selectieve Investerings Regeling en de verplaatsingsregeling;
- werving in andere regio's, te bereiken door een verplaatsingsregeling.

Niet concreet

Op deze wijze heeft de minister alle knelpunten uitgewerkt.

Vanzelfsprekend is dit een uitstekende bijdrage aan de studie en de gedachtenvorming, maar het grote bezwaar is dat er vrijwel geen enkel concreet voorstel in de hele nota voorkomt. Er wordt alleen geanalyseerd maar geen beleid voorgesteld, en daar komt het toch wel op aan in een regeringsnota.

Het is duidelijk dat minister Albeda van mening was dat deze zaak primair geregeld moet worden tussen werkgevers- en werknemersbonden en niet door de overheid alleen. Natuurlijk is de overheid er sterk bij betrokken via wetgeving en uitvoering van het arbeidsmarktbeleid. Daarom is samenwerking tussen deze drie groepen geboden. In dat verband is het ook verwonderlijk dat, terwijl in de voorstellen voor het arbeidsvoorwaardenbeleid 1980, ingediend door de vakbeweging, ook voorstellen tot bestrijding van knelpunten op de arbeidsmarkt zijn opgenomen, de minister de onderhandelingsmogelijkheden van de sociale partners beperkt door de loonpauzemaatregel. Immers werd het hierdoor onmogelijk om ook over dit probleem te praten binnen het cao-overleg. En voor beide zaken is minister Albeda de verantwoordelijke bewindsman. Zijn knelpuntennota kan op deze wijze in feite niet functioneren.

Dhr. D. Grasman is secretaris van het CNV.

Kommer en kwel rond privacy

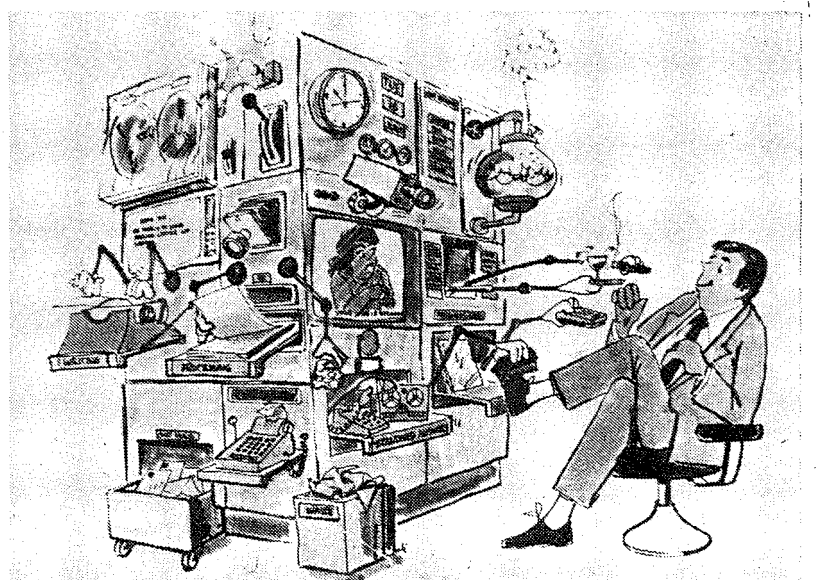
Het is al weer enige tijd geleden dat de lezers van N.G. kennis konden nemen van de ontboezeningen van prof. dr. ir. G.C. Nielen, hoogleraar te Nijmegen, over mogelijkheden en gevaren van de computer met betrekking tot de privacy. Om precies te zijn N.G. van 18 augustus 1979.

Gaarne maken wij van de ons door de redactie van N.G. geboden gelegenheid gebruik bij het bewuste artikel enkele kanttekeningen te plaatsen. Maar eerst, wie zijn "wij". Wij zijn de leden van de KOMMISSIE Elektronische Revolutie (kortweg KOMMER), een werkgroep binnen de ARJOS die zich reeds enige tijd bezig houdt met de (micro-)elektronische revolutie. De heer Nielen geeft een aantal persoonlijke opmerkingen van gevoelens weer die hij ook kennelijk strikt privé wil houden. Getuige de eerste en de één na laatste zin van zijn artikel: "Wat mij (...) bezighoudt" en "(...) hoe ik denk over de bedreiging van mijn privacy". Uiteraard hebben wij er nota van genomen dat hij een uitdrukkingvaardigheid bedrijft (beheerst?) dat de opletende lezer niet alles even serieus moet nemen. Toch vrezen wij dat deze afleidingsmanoeuvre niet door iedere lezer kan worden doorzien. Op zich zouden wij er geen bezwaar tegen hebben gemaakt, als wat prof. Nielen

Door Klaas Mollema

schreef een parodie zou zijn geweest van de werkelijkheid. Immers bij een parodie gaat het, volgens onze Van Dale, altijd nog om een nabootsing. Wij zijn echter van mening dat prof. Nielen nu op ludieke wijze langs de privacyproblematiek heen is geschaatst. Dat is jammer en het probleem is er te ernstig voor. Terecht stelt prof. Nielen de vraag: wat is "privacy" eigenlijk precies? Om die vraag te beantwoorden zitten we al meteen midden in de moeilijkheden. Immers het gaat om gevoelens. "Ik voel me bedreigd. Ik voel me... en vult u maar in." Het is in wezen ook dat wat hem bezighoudt: de angst (weer zo'n gevoel!) voor een inbreuk op de privacy. En later: (...) verder blijven bezwaren in het vage: angst voor misbruik, voor het bestaan van ons onbekende registraties. Dat is het hem nu juist, meneer Nielen. Wij zijn ervan overtuigd dat u een integer computertoepassers bent – anders schreef u dit soort artikeltjes niet. Dat u gegevens opslaat, verwerkt en gebruikt uitsluitend voor het doel waarvoor u ze van de persoon-in-kwestie hebt verkregen. Waarom zou u ook? Maar mogen wij alstublieft weten waarvoor met betrekking tot ons verzamelde gegevens worden gebruikt? Om die reden zijn wij van mening dat prof. Nielen langs de kern heen schiet. En

dat is niet aardig van hem. Hij gaat privacy uitleggen in de klassieke zin: met gesloten gordijnen bij de open haard, fotograferen in de tuin e.d. Zonder te ontkennen dat ook dat privacy is, menen wij toch dat eraan het woord (misschien is het beter te spreken van begrip) juist door de opkomst van de automatisering een dimensie is toegevoegd. Namelijk: het gebied van mijn andere "ik" die leeft binnen een informatiesysteem. Het is daarom, denken wij, dat de terminologie rond de privacy zich enigszins aanpast en begint te spreken over: de bescherming van (persoons)gegevens in het belang van de persoonlijke levenssfeer (van de privacy, zo u wilt). Daar gaat hem om. Gegevensbescherming tegen misbruik in de zin van: niet overeenkomstig het doel waarvoor ze werden verzameld. Wij gaan geheel met prof. Nielen mee wanneer hij schrijft dat "gegevens die in een computer vastliggen, veel beter tegen ongewild gebruik kunnen worden beveiligd dan die in conventionele systemen". Natuurlijk, bij kaartenbakken weet je helemaal niet meer wie er met zijn vingers aan heeft gezeten. Maar, prof. Nielen, daar zit 'm nou net de kneep. Wij willen weten wie er gebruik van "onze" persoonsgegevens maakt en heeft gemaakt en wij willen kunnen controleren of dat terecht gebeurt of niet. Wij denken dat door de komst van die chips en van de micro-elektronica in het algemeen, deze

maatschappelijke gevolgen wel eens onaanvaardbaar kunnen zijn. Wij heuven ons er over dat dit aspect door de Adviescommissie-Rathenau niet onbesproken is gelaten (paragraaf 4.5., blz'n 70-72). Bijzondere aandacht willen wij in dit verband vestigen op de eerste kanttekening die de Adviescommissie plaatst bij een toekomstige (wanneer, o wanneer?) wettelijke regeling inzake de privacy-bescherming: de gegevensopslag zal door de ontwikkeling van goedkope micro-elektronica nog veel

gemakkelijker algemeen verbreid kunnen worden. Door het koppelen van gedistribueerde databestanden zal het mogelijk worden een af of niet gevormd totaalbeeld van personen op te roepen. Dit bespieden in optima forma kan voor de samenleving onverdraaglijk en verlamdend zijn. Wij hopen nu maar dat we de hooggeleerde heer uit Nijmegen door zijn manier van uitdrukken verkeerd verstaan hebben. Zijn wij er dan toch "ingetuind"?

Klaas Mollema, lid KOMMER

Zelfstandigen in Midden- en kleinbedrijf al jaren in de knel

Beleidsomgevingen juist voor hen hard nodig

Juist in deze dagen nu we onafwendbaar worden geconfronteerd met het feit, dat het nationaal inkomen niet meer stijgt, onze export stagneert en een koopkrachtgarantie zelfs voor de inkomensminima alleen mogelijk is door én anderen verder door de nullijn te laten zakken én de bedrijfsrendementen verder aan te tasten, is het nuttig te weten, dat de zelfstandigen in het midden- en kleinbedrijf zich onafgebroken sedert 1972 beneden de nullijn hebben bevonden. Met name in de jaren 1973-1975 is het sociaal-economisch beleid desastreus geweest voor de inkomens van zelfstandigen. Staatssecretaris Hazekamp heeft naar aanleiding van Kamervragen ter voorbereiding van de begrotingsbehandeling van Economische Zaken voor het jaar 1980 de gegevens nog eens op een rijtje gezet.

Van 1970 tot 1975 stegen de inkomens van zelfstandigen met 35%, dat van werknemers met 92% en van ambtenaren met 91%. Uitgedrukt in reëel besteedbaar inkomen daalde het inkomen per zelfstandige van 1970 tot 1975 met 5% en steeg het inkomen van de modale werknemer met 12%. Dat wil zeggen: een relatieve achterstand voor de zelfstandige van 17%.

Van 1975 tot 1980 (voorspelling) steeg het inkomen per zelfstandige van 135 naar 215, maar de loonsom per ambtenaar steeg van 191 naar 265 en per werknemer van 192 naar 282.

Uitgedrukt in reëel besteedbaar inkomen ging de zelfstandige van 95 naar 113 en de modale werknemer van 112 naar 122. Een relatieve achterstand altijd nog van 9%. Nemen we 1972 (het jaar, dat het kabinet-Biesheuvel aftrad) als basisjaar, dan zien we de volgende ontwikkeling van het reëel beschikbaar inkomen per zelfstandige:

1973 - 8,5
1974 - 7
1975 - 1
1976 + 1,5
1977 + 2 à 2,5
1978 + 9
1979 - 0,5

Sedert 1972 derhalve een zich bevinden beneden de nullijn. Tellen we de te optimistische prognose voor de inkomensontwikkeling voor 1980 ad 5% mee, dan bevinden de zelfstandigen in 1980 zich iets boven de nullijn. De jongste economische gegevens duiden er echter op, dat de nullijn van 1972 ook in 1980 niet zal worden gehaald. Het is derhalve een belangrijk politiek gegeven, dat nu voor het eerst brede groepen werknemers én uitkeringsgerechten door de nullijn gaan zakken (in Engeland is dit al enkele jaren gebeurd), dit al jaren voor de zelfstandigen het geval was.

Om te zien wat er voor de zelfstandigen hoognodig gebeuren moet, is het belangrijk een analyse te maken van wat er in de zeventiger jaren, ondanks bezwaren en protesten van middenstandsorganisaties en ondanks waarschuwingen van velen binnen het CDA, waaronder ook ondergetekende, is misgegaan. De oorzaken zijn niet primair veranderingen in de markt, verschuivingen in de bestedingen bij het publiek, opkomst van de auto en verstikking van de binnensteden, snel verouderen van voorheen goede vestigingspunten, al hebben al

Door mr. G. van Muiden

dergelijke factoren invloed op ondernemersinkomens.

Stijging loonkosten

Hoofdoorzaak was de te sterke stijging van de loonkosten (alleen al in 1974 28% voor de detailhandel, ongeveer 20% voor het ambacht) en dat onder de werking van de machtigingswet. Verder de te sterke stijging van de belasting- en premiedruk en het oplopen van het financieringsstekort op de Rijksbegroting waardoor een ongewenste druk op de rente is ontstaan. De zelfstandigen kwamen hierbij beklemd te zitten tussen een meervoudige schaarbeweging. De sterke stijging van de belasting- en premiedruk leidde tot extra stijging van de loonkosten, omdat in de loononderhandelingen alleen nog gelet wordt op het reëel besteedbaar loon. Stijging van belasting, premies en hogere prijzen voor energie (aardgasprijs) werden op de ondernemers afgewenteld via de lonen. Bovendien leidde de stijging van belasting- en premiedruk per saldo tot een beperking van de besteedbare particuliere inkomens en winsten en dus tot een minder snelle groei van de consumptie en dus van de omzetten. En ten slotte verminderde de stijging van de belasting- en premiedruk ook het besteedbare inkomen van de zelfstandige. Weliswaar gaf de invoering van de fiscale oudedagsreserve (waar de PvdA tegen stemde) en van de zelfstandigenaftrek (ook hier was de PvdA tegen) enig soulaas, het was toch niet volledig toereikend om de problematiek op te vangen.

Ondernemersinkomen

Hoezeer ook het ondernemersinkomen afhankelijk is van ontwikkelingen die

Een kleine zelfstandige - Enige jaren geleden was deze vrouw de oudste kruidenierster van Nederland.

voor een deel moeilijk te beïnvloeden zijn, omdat het nu eenmaal een restinkomen is en ook structurele factoren een rol spelen, hoofdoorzaak van de slechte inkomensontwikkeling is geweest het sociaal-economische en financiële beleid, dat te weinig rekening heeft gehouden met de positie van de zelfstandige ondernemers. Enkele frappante cijfers mogen dit nog eens nader illustreren. In de periode 1973-1980 heeft het Nederlandse volk gedaan alsof de uitbundige economische groei van de zestiger jaren van reëel 5 à 6% per jaar nog doorging. De ombuigingsnota-Duisenberg, de zgn. één-procentsnota, afgedwongen door de christen-democraten via de motie-Andriessen, ging nog uit van groei op middenlange termijn van 3,75% reëel van het nationaal inkomen. Bestek '81 moest deze groeiverwachting bijstellen tot 3% per jaar. De beleidsomgevingen, die als gevolg van deze groeiverwachtingen desondanks nodig waren, hebben in de samenleving geweldig veel beroering en verzet gewekt. Maar de werkelijkheid is, dat in de periode 1973-1980, de reële economische groei 1,4% heeft bedragen, terwijl het aantal inkomensstrekkers is toegenomen per jaar met 1,3%. Per inkomensstrekker heeft derhalve geen economische groei plaatsgevonden. In dezelfde periode zijn de reële looninkomens ook van de middengroepen en de hogere inkomens nog fors toegenomen.

Bovendien is er een forse reële groei geweest van de overheidsuitgaven en de uitgaven van de sociale verzekering. Derhalve bij een nul-groei toch een forse inkomens- en bestedingsgroei.

Een en ander is betaald geworden uit de extra baten van het aardgas, de vergroting van het financieringsstekort van de Rijksbegroting, het interen op de reserves van de sociale fondsen, vermindering van de rendementen van het bedrijfsleven en verlaging van de reële inkomens van de zelfstandigen.

Een op herstel van de rendementen van het bedrijfsleven gericht sociaal-economisch beleid is derhalve een goed beleid voor de zelfstandigen van het midden- en kleinbedrijf.

Begroting 1980

Bij de behandeling van de begroting 1980 van zijn departement heeft de ex-minister van Financiën Frans Andriessen nog eens nadrukkelijk gewezen op de verkeerde aanpak in de jaren 1974-1975, toen op het gaspedaal getrapt werd in plaats van op de rem. Mede daardoor heeft ook het midden- en kleinbedrijf in die jaren geweldige klappen te incasseren gekregen. De reserves die toen nog in onze economie aanwezig waren, zijn er nu in het geheel niet meer en hetzelfde geldt nog sterker voor het midden- en kleinbedrijf.

Zij die met de mond belijden zorg te hebben over het midden- en kleinbedrijf maar bezwaren maken tegen ombuigingen, voeren een inconsequent beleid. Om het midden- en kleinbedrijf te helpen zal men moeten proberen een zodanig instrument te kiezen, dat ook de zelfstandigen in de inkomensgroepen van de lagere inkomens worden ontzien respectievelijk steun in de rug krijgen. Bij een koopkrachthandhavende maatregel is derhalve een belasting- en/of premieverlaging een beter instrument dan een looncompensatie. Met deze laatste maatregel krijgen de zelfstandigen een extra last te betalen en krijgen zelf geen enkele verlichting. In het regeerakkoord en in de regeringsverklaring is de doelstelling opgenomen dat zelfstandigen en werknemers een gelijkwaardige inkomensontwikkeling dienen te hebben. Zij die binnen het CDA zich zorgen maken of het program „Niet bij brood alleen” wel goed wordt uitgevoerd, mogen zich wel eens ernstig afvragen of de positie waarin de zelfstandigen zijn komen te verkeren, in overeenstemming is met de christen-democratische verkiezingsprogramma's van 1972 en 1977. Van enige verontrusting daarover bij diegenen die daarover in de publiciteit naar buiten treden, is tot dusverre niet gebleken. Het CDA zal op dit punt ook aan zelfonderzoek moeten doen, omdat niet alleen de linkse partijen grote verantwoordelijkheid dragen voor de scheefgroei in de ontwikkeling.

Mr. G. van Muiden is lid van de Tweede Kamer voor het CDA

Kan de B.B. worden opgeheven?

De laatste weken wordt er in de pers meer aandacht besteed aan de B.B. dan ooit tevoren. Dit naar aanleiding van een brief van minister Wiegel aan de Kamer waarin hij aankondigde dat er vanwege de beperkte financiële mogelijkheden niet te ontkomen valt aan een andere opzet van de bescherming van de bevolking. Op welke wijze gereorganiseerd zal gaan worden, had de minister nog in studie. De reeds vastgestelde openbare commissievergadering over de toekomst van de B.B. kan om die reden niet doorgaan.

De Vaste Kamercommissie voor de Civiele Verdediging heeft inmiddels besloten dat dit debat nu zal plaatsvinden op 23 juni a.s. De Commissie was unaniem van mening dat een langer uitstel niet verantwoord was. Dit niet alleen vanwege de begrijpelijke verontrusting bij het betrokken personeel maar ook omdat er duidelijkheid moet komen over de vraag hoe de regionale hulpverlening opgezet moet worden. In 1975 heeft de Kamer met bijna algemene stemmen een motie hierover aanvaard, ingediend door mijn fractiegenoot Aarts. Deze motie beoogde het instellen van regionale hulpverleningsorganisaties waarin ook de B.B. zou moeten participeren. De opzet zou zodanig moeten worden dat deze organisaties elke normale vredesramp zou kunnen bestrijden en wel zodanig dat deze ook onder oorlogsomstandigheden kan

funktioneren. Het aksent van de hulpverlening door de B.B. heeft namelijk te lang en te eenzijdig gelegen op hulp in tijden van oorlog. Naarmate de naoorlogse jaren verstreken werd dit minder geloofwaardig. De motie Aarts beoogde dan ook het aksent te verleggen naar het actief meedoen van de B.B. in de regionale hulpverleningsorganisaties, waarvan de brandweer de harde kern zou vormen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft er zelfs een brochure aan gewijd. Door de technologische ontwikkeling is onze maatschappij namelijk veel kwetsbaarder geworden. Hierover werd rond de jaarwisseling in dit blad reeds geschreven door collega Eversdijk. De grote vraag is nu of het noodzakelijk is dat de B.B. als zelfstandige rampenbestrijdingsorganisatie moet blijven voortbestaan. Volgens mij is het in ieder geval zo dat kennis, de ervaring en het materieel niet verloren mag gaan. Het beroepspersoneel van de B.B. kan mede daarom niet gemist worden, willen de hulpverleningsdiensten werkelijk wat gaan voorstellen. Daarnaast blijft het noodzakelijk dat er snel over reserve aan mankracht kan worden beschikt.

Deze z.g. aanvullende hulp wordt nu geleverd door de noodwachten. Volgens een wet van 1952 kunnen buitengewoon dienstplichtigen hiervoor worden opgeroepen. Behalve in de grote steden is de paraatheid en de inzet van de noodwachten in het algemeen redelijk. Persoonlijk heb ik onlangs een bezoek gebracht aan de Wilpse Polder, waar de B.B. te hulp was geroepen om te zorgen voor verbinding en dijkbewaking. Een speciaal rampenbestrijdingsplan in geval van een dijkbreuk was reeds

Door H. Wisselink

maanden te voren in samenwerking met de B.B. ontworpen en er waren oefeningen gehouden. Over die samenwerking had het polderbestuur, niets dan lof. Op mijn vraag of die hulp ook verleend kan worden door anderen dan de noodwachten was het antwoord pertinent ontkennend. Wanneer er dagenlang hulp geboden moet worden en vakmanschap om de hoek komt kijken dan komen wij vanzelf bij de B.B. terecht. Mijn conclusie is dat de B.B. wel anders gestructureerd zal moeten worden, maar niet opgeheven. Ik zie namelijk nog geen beter en goedkoper alternatief voor de aanvullende hulpverlening, zowel in vredetijd als oorlogsomstandigheden.

Herman Wisselink is lid van de Tweede Kamer voor het CDA en voorzitter van de Vaste Kamercommissie voor de Civiele Verdediging.

STER ELITE FREESIA'S

ELITE ANJERSTEEKEN

VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

GRIEP?
nisylén

druppels

't is plantaardig
't helpt!

DR. WILLMAR SCHWABE

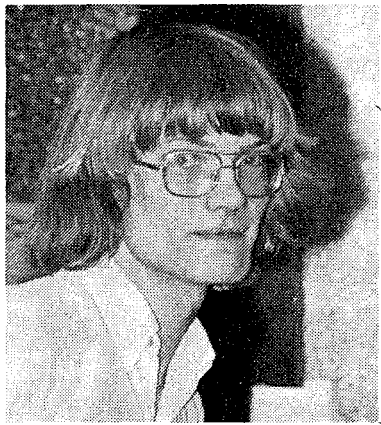
UIT DE ARJOS

Profeten, Farizeeërs en de Arjos

De vragen, die Piet stelt omtrent christelijke partijformatie, laten zich eigenlijk nog eerder stellen omtrent het hele christelijk geloof. Wie diep in het Oude Testament duikt, ontdekt dat het aan ons overgeleverde „geloof van Israël” niet het geloof van dat grote volk Israël is. Het is het geloof van een handvol profeten en Bijbelschrijvers, een kleine, lastige, kritische minderheid, soms niet meer dan enkele tientallen, die de politieke machthebbers van hun tijd de les lazten, protest aantekenden tegen sociale wantoestanden, valse vroomheid ontmaskerden en de verdrukten nieuwe moed gaven. In het Nieuwe Testament, als de rij der profeten door Christus gesloten wordt, verbreedt de beweging zich enigszins, maar het karakter blijft hetzelfde: een minieme groep mensen die zich los maakt van alle maatschappelijke conventies en partij kiest tegenover de Romeinse wereldlijke en Farizeeëse geestelijke heersers.

En nu. Een miljard christenen. Een miljard personen op deze aardbol die zich rechtstreeks op dat handjevol baseren. Intuïtief al denk je: hier klopt iets niet, het kan niet zijn dat het miljard eensgeestes is met het handjevol. Dat denkbeeld wordt nog versterkt als je ziet hoe de christenen alom zijn doorgedrongen in machtsposities in deze samenleving en hoe zij zich dat laten welgevalen. Hoe, om een voorbeeld te noemen, een christelijke minister-president op een massaal congres niet een poging doet om zijn partijgangers te mobiliseren voor hernieuwd verzet tegen sociale wantoestanden en valse vroomheid, maar slechts zijn eigen kabinet als gevestigd bastion van orde en zekerheid de hemel in prijst. Waar staat het CDA? Aan de kant van de profeten of aan de kant van de Farizeeërs? En dat miljard christenen? Vereenzelvigen zij zich niet al te gemakkelijk met Jesaja, Amos en Jezus? Is het werkelijk zo dat wij voorgoed voor de fouten van de o zo vrome koningen van oud Israël en de o zo vrome geestelijken van het Nieuwe Testament behoed worden?

Natuurlijk niet. De meest brandende vraag die de christenheid in de twintig eeuwen van haar geschiedenis had moeten achtervolgen, is de vraag, of wij nu de erfenamen van het Farizeïsme of van de profetie zijn. „Haalbaarheid”, „realisme” en „rekening houden met de werkelijkheid”, kreten die in het recente kernwapendebat ook door christenen geuit werden aan het adres van hen die de kernwapens de wereld uit wilden hebben, lijken verdacht veel op het gelach van de Farizeeërs toen Jezus aankondigde de tempel, hoe irreëel en idealistisch, zomaar in drie dagen af te breken en weer op te bouwen. Wie tracht deze vragen te beantwoorden, loopt gevaar te verzanden in het aloude debat over het ware geloof: christen toont aan dat christen geen goed christen is. De kerk is daar al honderden jaren mee bezig en intussen gaat de uittocht van arbeiders, intellectuelen, homofielen en teleurgestelden gewoon door en crepeert de wereld verder. Laten we dat debat dus maar niet aangaan. Hoewel volgens, met een woord van Piet, mijn „Bijbelvisie”, een groepering die zich baseert op de profetenminderheid per definitie een oppositiegroepering is, en volgens de geschiedenis bijna iedere oppositiebeweging een minderheid moet blijven, wil ze niet verstarren en op de lauweren gaan rusten met hetgeen bereikt is. Zo wordt in onze gereformeerde kring op de emancipatie-eisen van een achtergestelde minderheid als de gastarbeiders vaak gereageerd met argumenten die gelijken op de argumenten van de

Aart van Bochove

liberale machthebbers, toen een eeuw geleden diezelfde gereformeerde kring als onderdrukte minderheid een volwaardige plaats in de samenleving opeiste: „ze mogen blij zijn dat onze wet hen beschermt”, „laten ze het zelf maar doen”, „krijgen ze hier een goede baan, zijn ze nog ondankbaar ook”, enzovoort.

Godsdienst van de daad

Belangrijker dan dat debat is iets anders. Een bekende opmerking van Hans de Boer meldt, dat de ARJOS in zijn tijd een club was waar je rechts inging en links weer uitkwam. Voorzover valt waar te nemen liggen de zaken tegenwoordig ingewikkelder. De meeste Arjossers zijn al links wanneer ze binnenkomen. Meer op de voorgrond treedt een andere tegenstelling. Met veel overdrijving zou je kunnen zeggen dat je „orthodox” de ARJOS binnenkomt en er „orthoprax” weer uitgaat. Het „recht in de leer” zijn, de persoonlijke band met God, het eigen zieleheil, ontwikkelt zich steeds meer tot een „recht in de praktijk” zijn, luisteren naar de politieke boodschap van de Bijbel. Geloof, niet zozeer als een serie zekerheden in onze harten en hersenen, maar als een actie. Geloven doe je met je handen. „Dabar”, om met Piet te spreken. Zoals een oude versregel het zegt: „Een godsdienst van de daad: Uw kerk, dat was de straat.” Zo'n geloof maakt het onmogelijk om vastomlijnde antwoorden te geven op Piets' vragen naar christelijke partijformatie of naar Bijbelvisie. Orthopraxie betekent dat wijzelf in ons handelen op deze wereld niet de blik naar vroeger richten, naar geboden, verordeningen en beloften van weleer, maar in ons handelen een nieuw hoofdstuk trachten te schrijven in de geschiedenis van Gods' heilbrengende weg met de mensen; zoals de profeten vóór ons hebben gedaan, en die deden waarachtig iets anders als hun politieke overtuiging netjes formuleren in een program van uitgangspunten. De Bijbel geeft geen antwoord op onze

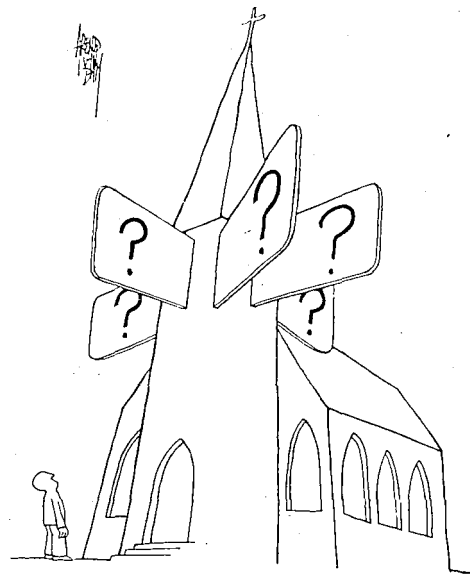
Nevenstaand artikel is het commentaar van Aart van Bochove op het artikel van Piet v.d. Ploeg, gepubliceerd in N.G. van 9 februari jl.

vragen. Wij moeten de vragen die de Bijbel ons stelt beantwoorden. Wie nu een absoluut ja tegen christelijke kerk of partij laat horen, zit om twee redenen fout. Om te beginnen vraagt de Bijbel ons niet om te kiezen voor, bijvoorbeeld, het CDA, maar voor de zwakken in de samenleving. En verder kan ons antwoord nooit absoluut zijn, alleen maar weifelend. Een echte christen dient zich bij wijze van spreken elke dag af te vragen of zijn lidmaatschap van kerk of partij nog aan dat antwoord bijdraagt. In het vervolg van dit artikel een paar voorzichtige kanttekeningen bij deze vragen, daarbij trachtend twee lijnen te tekenen: een christelijk geloof waarin de tegenstellingen tussen woord en daad, ziel en lichaam, hemel en wereld verdwijnen. En een christelijke groepering die zich verzet tegen het maatschappelijk establishment. Dat je je als christen sowieso moet groeperen, staat buiten kijf: juist een orthopraxis, een situatie waarin geloof niet meer staat of valt met de eigen, individuele, persoonlijke bekering tot God maar staat of valt met het herkennen van Christus' lijdende gelaat overal waar mensen lijden en het tegenkomen van God overal waar je mensen tegenkomt, vraagt van ons organisatie, het aangaan van banden met gelijkgezinden, ook in de politiek. Maar zonder een absoluut ja tegen welke groepering ook maar. Juist in deze maanden, nu de ARJOS-leden hevige discussies voeren over de nasleep van het kernwapendebat dat eindigde in een overwinning voor de wapenwedloop en een nederlaag voor de parlementaire democratie, kunnen wij veel leren van christenen die met genoemde twee lijnen daadwerkelijk aan de slag zijn: de basismilieus in Latijns-Amerika.

Om twee redenen dienen wij voorzichtig te zijn met het direct in de leer gaan bij deze Zuid Amerikanen. Ten eerste: het gaat om katholieken en het ligt dus voor de hand dat de KVP dit onderdeel van het katholieke gedachtegoed in het CDA binnenbrengt. Maar de KVP heeft het te druk met het redden van het kabinet. Ten tweede, en dat is belangrijker: ons, christenen in het rijke en sterke Europa, past bescheidenheid wanneer christenen uit het vertrapte en leeggezogen Latijns-Amerika het woord nemen. Als wij iets van hen beoordelen, bijvoorbeeld de bevrijdingstheologie, wordt dat al gauw een koloniaal oordeel. Als wij iets van hen overnemen, bijvoorbeeld de basismilieus, wordt dat al gauw een romantische imitatie.

Basismilieus

De basismilieus zijn groepen van straatarme christenen, die zich georganiseerd hebben in hun krottenwijk, rondom hun fabriek of plattelandsdorp en trachten om iets van de eerste christengemeente van Jeruzalem in hun geteisterde omgeving mensen uit de katholieke hiërarchie zich bemoeien met de beweging, die zich onttrok aan enig centraal gezag. Om te ontdekken dat niet de armen, maar zijzelf degenen waren die in eerste instantie de schoolbanken inmoesten. In 1978 legde een aantal hunner in het document „Goed Nieuws” verantwoording af van wat er sindsdien met hen was gebeurd: „Het bestaan van het onderdrukte volk heeft ons pretentieuze streven naar individuele rechtvaardigheid en persoonlijk heil weggevaagd. We voelden ons verantwoordelijk voor anderen. We zijn naar het onderdrukte volk toegegaan met het goede geweten van hen die onbaatzuchtige hulp willen verlenen. Spoedig begrepen we dat men niet straffeloos naar de mensen kan toegaan: ofwel men wordt als uitbuitend deel van het systeem, ofwel men schakelt zich in in de strijd voor een andere sociale orde, waar plaats is voor rechtvaardigheid en menselijke waardigheid. Deze ommekeer naar solidariteit met

de armen hebben we als een echte bekering beleefd. Innerlijk werden we diep verscheurd en ontdekten zo de sociale kant van onze persoon. Vanaf het moment dat we probeerden ons de kijk van het volk eigen te maken, ontdekten we dat vele ideeën, waardeoordelen en verwachtingen, waarvan we dachten dat ze ten diepste van ons zelf waren, ons slechts door de maatschappij waren ingepompt om onrechtvaardigheid te verbloemen en onderdrukking goed te praten. Meer nog, we zagen dat onze heiligste waarden, zoals liefde, vrede en eenheid, vertekend waren om ze in overeenstemming te brengen met of zelfs tot steunpunten te maken van die toestand van uitbuiting en dood. We ontdekten nog meer: dat zelfs ons denken over God en ons beeld van Jezus, verlossing en kerk heel subtiel beïnvloed waren. Dit alles ontdekten we vanuit het leven zelf: vanuit moeilijkheden en botsingen, temidden van twijfel en vrees.”

De schrijvers spreken over de consequenties van hun keuze tegen het establishment: „Wij veroordelen echter niet alleen een situatie die een aanslag is op het volk. Wij kondigen ook en vooral een evangelie aan. Goed Nieuws: dat men in de oppositie léven kan. Wij hangen niet af van de wil van onze onderdrukkers. Wij zijn in staat afstand te nemen van hun organisaties, geen gehoor te geven aan hun slogans, geen acht te slaan op hun levenswijze, hun leiders niet te erkennen. Zij verkondigen onze politieke dood maar wij leven. Wij werken in hun fabrieken, op hun velden, in hun kantoren, in hun ziekenhuizen, in hun scholen en universiteiten. We doen dit niet als hun slaven, maar om te leren besturen wat eens van allen zal zijn. Hun systeem deed zich voor als een god die in staat is leven en dood te schenken. Het eiste van ons erkenning en onderwerping. Thans geloven we niet meer in deze god en blijven toch in leven. Dit is ons Goede Nieuws. We hebben de grenzen ontdekt van dit systeem: het is niet almachtig. Meer nog, de macht die het zal omvergooien is in de kiem reeds aanwezig. Deze nieuwe macht hebben we geproefd als een kracht die ons bevrijdt van de vrees om te sterven. Omwille van die vrees hebben we eens als slaven geleefd. Nu weten we dat onze armoede anderen kan bevrijden en dat in onze zwakheid de kracht van God aanwezig is tot heil van ieder die het aandurfte zich NIET solidair te verklaren met deze krachten van de dood maar te leven vanuit onze hoop”. Over hun verhouding tot de traditie die zij nu afwijzen schrijven zij, tenslotte: „Wij zeggen niet: als we het er allemaal over eens zijn dat er een rechtvaardig en dynamisch maatschappelijk stelsel moet komen, dan zullen we graag onze gemakken opofferen om met zo'n leven van samen delen te beginnen. Want dat is een irreëel plan. Nee, wij zeggen: in de schoot zelf van deze discriminerende maatschappij heeft de strijd plaats voor de opbouw van een nieuwe maatschappij. En deze strijd vraagt zijn sociale kostprijs. De zonde van de wereld wordt slechts weggenomen door een dienstbare liefde die bereid is deze zonde op zich te nemen. Enkel dan zal het mogelijk zijn de onrechtvaardige onderdrukking van het volk om te zetten in een rechtvaardige strijd. Op deze manier zal de revolutie

geen wraak zijn op het onrecht maar een overstijging daarvan.” Wie deze, zeker voor onze oren die ontwend zijn scherp te luisteren, dramatische taal wegwuift, begaat een koloniale vergissing. Wie hem zonder meer beaamt begaat een romantische vergissing. Wat we van de Zuid Amerikanen kunnen leren is, ten eerste, dat niet „met of tegen de kerk”, „met of tegen het CDA” het voornaamste probleem is voor een christen, maar „met of tegen de onderliggers en de slachtoffers”. Ten tweede, dat het toekennen van „eeuwigheidswaarde” aan Bijbelgedeeltes doorgaans alleen dan gebeurt, wanneer het behoud van oude machtsposities in kerk, politiek of samenleving daarmee gebaat is. Mensen die de Bijbel „letterlijk nemen” begaan een conservatieve vergissing: zij doen alsof de wereld stil staat. Maar juist omdat alleen God dezelfde blijft, is het zaak te verstaan wat zijn boodschap in steeds wisselende historische situaties te betekenen heeft. Geen geloof is compleet zonder een zorgvuldige maatschappijanalyse. Ten derde. Ondanks de risico's van verstarring kan een godsdienst van de daad niet anders dan in een gemeenschap beleefd worden. Of dat nu in de kerk of in de politiek gebeurt, maakt geen wezenlijk verschil uit. Het gaat erom dat je je als individu niet isoleert. Ten vierde. Evenmin moeten we ons als groep isoleren. Wie zich niet verantwoordelijk acht voor de traditie, het historisch proces waar hij uit voortkomt, sluit de mogelijkheid uit om alle fouten in die traditie te overstijgen. Conclusie: de christenradicale beweging, waar de ARJOS overwegend deel van uitmaakt, dient als groep te blijven bestaan; heeft tot taak, zonder verloochening van „de grote catholica” waaruit zij afkomstig is, te werken aan de orthopraxis; en dient, tenslotte, wil zij niet vruchteloos blijken, binnen het CDA te blijven. Onverlet blijft dan de discussie over de politiek-tactische opstelling. Die moet veel meer aanvallend zijn. We laten nog over ons heen lopen. Zo betichtte Goudzwaards' opmerkingen had veel mist kunnen doen optrekken. We moeten er geen genoegen meer mee nemen wanneer mensen uitsluitend op grond van de vermeende ruimte die het christelijk geloof, het geweten, het program of wat dan ook, zichzelf het recht geven een zus of zo mening te verkondigen. Nu blijven we zitten met de vraag hoe we straks onze leeftijdgenoten en geestverwanten moeten overtuigen om toch maar CDA te stemmen. De dames en heren CDA-politici worden dringend uitgenodigd daar in de nog resterende parlementaire periode argumenten voor te leveren.

Aart van Bochove, lid dagelijks bestuur ARJOS

De citaten uit Goed Nieuws zijn te vinden in: „Armen nemen het woord. Latijns-Amerikanen over onrecht, bevrijding en geloof.” Door G. Cuppen e.a. Antwerpen/Amsterdam 1979.

Taakverdeling dagelijksbestuur Arjos

Klaas de Vries

- CDJA presidium en federatiebestuur
- db en partijbestuur ARP
- redactiecommissie Arjos (voorzitter)
- provinciaal bestuur Zuid Holland

Dik Koopmans

- CDJA federatiebestuur
- alle vaste commissie Arjos (secretaris)
- organisatie commissie en bestuur St. Kader- en Vormingswerk ARP

Johan de Leeuw

- CDJA-federatiebestuur
- partijbestuur ARP
- organisatie commissie Arjos
- provinciaal bestuur Gelderland; Noord Brabant; Limburg

Hans Westhoff

- buitenland commissie Arjos en CDJA
- werkgroep van het NPIJ
- provinciaal bestuur Zeeland

Hans Morssink

- bestuur PJK
- provinciaal bestuur Drenthe

Aart v. Bochove

- provinciale besturen Friesland en Overijssel (voorlopig)

Hajé Walch

- binnenland commissie Arjos
- provinciale besturen Utrecht en Noord Holland

In de laatste vergadering is Helmer Koeffe tot d.b.lid gekozen, aangezien de zittingstermijn van Johan de Leeuw is verstreken.

Een taakafbakening moet voor Helmer nog gemaakt worden.

Studiedag over gezin in Haagse Statenzaal

In de Statenzaal van het Provinciehuis (Koningskade 1 te Den Haag) houdt het CDA Vrouwenberaad Zuid-Holland dinsdag 25 maart een studiedag over 'Het gezin, samenleven in verantwoordelijkheid'. Spreeksters zijn: mevrouw dr. A. M. C. Th. van Heel-Kasteel, lid Tweede Kamer over de juridische aspecten van het gezin en mevrouw E. Slijster-Tegelaar een van de samenstellers van het boekje 'Het gezin'. De morgenbijeenkomst begint (na een kopje koffie) om half tien. In de middagvergadering (aanvang 13.30 uur) zal het bestuur o.a. mededelingen doen over structuur van het Vrouwenberaad na de fusie. Ook kan kennis worden gemaakt met de emancipatiewerker mevrouw drs. P. H. M. Keyzer-Hooymans. Om 14 uur volgt reportage discussiegroepen en algemene bespreking onder leiding van mevrouw L. T. M. Offringa-Knibbe. Een eigen bedrag wordt gevraagd van f 5,-. Lunch en koffie worden aangeboden. Reiskosten boven f 5,- worden vergoed. Aanmelding uiterlijk 10 maart aan het secretariaat: O. M. van Eck-Oosterwijk, Biezen 155, 2771 CV Boskoop (tel. 01727-2693).

Studiedag over gezin in Groningen

Het CDA-Vrouwenberaad van provincie en stad Groningen organiseert dinsdag 11 maart een studiemiddag en -avond over het discussiestuk „Het gezin, samenleven in verantwoordelijkheid”.

Als eerste houdt (direct na de opening om 14.30 uur) mevrouw M. Mudd-Koopman, psychologe en mede-auteur van „Het gezin” een inleiding. Daarop volgt discussie in groepen en algemene discussie.

Van half zes tot half acht is er pauze. In de avondbijeenkomst worden door forumleden, o.a. door mev. V. N. M. Korte-Van Hemel, Tweede-Kamerlid voor het CDA en mede-auteur van „Het Gezin”, korte inleidingen gehouden. Om 8.45 uur algemene discussie. Sluiting: 22 uur.

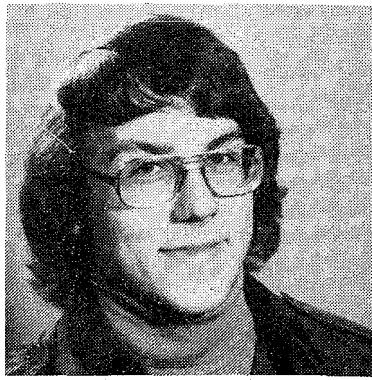
Vrouwelijke CDA-leden en belangstellenden zijn op 11 maart van harte welkom in „Het Tehuis”, Lutkenieuwstraat 13 te Groningen. U kunt zich opgeven bij: mev. H. ten Kate-Attema, secr. CDA-Vrouwenberaad provincie Groningen, Goeman Borgesiuslaan 23, 9722 RB Groningen. (tel. 050-25.40.26).

De onkosten kunnen voor aanvang van de studiedag worden voldaan: deelname studiedag f 3,50, lunch f 3,50, discussiestuk en -vragen f 5,50. Tot ziens op 11 maart. (Namens het provinciaal CDA-Vrouwenberaad Groningen, K. Th. van Barneveld-Krol, voorzitter)

NO GEZEED

Zaterdag 23 februari 1980. Deze week heeft ons één ding beziggehouden: de mogelijke val van het kabinet Van Agt. Het kabinet zat in de problemen door de grote interne meningsverschillen over de remedie voor onze economische problemen. En wie had dit ooit gedacht. Dit kabinet dat zich als taak nummer één heeft gesteld: oplossing economische moeilijkheden. Het zou puin ruimen worden en menige onpopulaire maatregel genomen als dit noodzakelijk was. Bestek '81 werd gepresenteerd. Een bezuinigingsplan van 10 miljard, waarmee men de collectieve uitgaven zou ombuigen en men rekende op een matiging van lonen. Met dit plan, een geestproduct van ons alier Andriessen, gaf de regering

aan te kunnen rekenen. Immers, we zitten in een economische neergang en de „filosofie” van dit kabinet is, dat we die weer te boven kunnen komen door een korte pas op de plaats. Daarna kan het weer worden zoals het vroeger was. Nederland, het land van melk en honing, met zijn economische groei, welvaart en luxe. En voor dit doel is ook het nieuwe plan van 3 miljard bedacht. Maar in deze benaderingen heerst de macht van het getal. Immers je pakt wat economische theorieën en modellen uit de kast en ziet wat de uitkomst is. In de huidige situatie is dat inderdaad een bezuiniging van minstens vier miljard. Een enkeling in het kabinet blijkt er iets anders over te

denken. Toevallig(?) is dat bijv. de heer Albeda. Deze man kijkt meer naar de maatschappij. En zo hoort het ook. Niet het getal behoort centraal te staan, maar de mens. En dan bedoel ik niet de Nederlandse, maar de mensheid. Als Den Uyl en Van Agt wat demagogisch zitten te praten over een bezuinigingsplan waarbij de arbeider

niet meer in staat zal zijn een fietsje voor het dochttertje te kopen of dat de arbeider per dag een pilsje minder zal moeten drinken hebben ze het over de Nederlander. Maar ik wens een economisch beleid waarin de mensheid centraal staat, die zowel aan het pilsje als aan het fietsje niet toekent, maar ondervoed, dorstig, ontkleed en alfabeet is. Onze welvaart en iedere poging om die vast te houden dan wel uit te breiden moet een vloek voor ons zijn als we geen werkelijke aandacht voor de behoeftige mede-mens hebben. Maar in hoeverre kun je dit in het welvarende Nederland maken? Het lijkt er vaak op dat de Nederlander pas over de positie van de ander wil praten als zijn eigen positie is veilig gesteld. Als er bezuinigd moet worden wordt het eerst bij de ander gezocht. En toch kan het anders, omdat voor ons christenen geldt: „Gij geheel

anders”. Wij dienen iedere kans te grijpen om veranderingen in de maatschappij aan te brengen waarin ieder zich verantwoordelijk voelt voor zijn medemens. Een verantwoordelijkheid die nu maar al te vaak wordt afgeschoven op de overheid. Maar dat betekent ook dat iedere politiek die aan ons streven afbreuk doet, onze steun niet verdient. En als na het aftreden van een minister weer eens dringend de vraag aan de orde komt of deze regering onze steun wel verdient, dan dient de vraag serieus te worden beantwoord. En steun aan het kabinet Van Agt betekent steun aan herstel van onze welvaart ten koste van de Derde Wereld. Die steun mag in mijn ogen door een christen-democratische beweging niet gegeven worden. **Douwe H. de Witte, lid van de redactie-commissie Arjos.**

Europese impressies vanuit Brussel

Door de indiening van de landbouwvoorstellen en de daarop volgende behandeling zal er een extra zitting in eind maart gehouden worden. Eveneens zijn de nieuwe begrotingsvoorstellen door de Commissie ingediend. De indruk bestaat dat één en ander toch niet supersnel zal worden afgehandeld. Pessimisten spreken zelfs over vaststelling van de begroting in augustus-september. Dat zou al te gortig zijn!

Prijs voor Aben

Henk Aben, een van de meest produktieve journalisten m.b.t. Europa is onderscheiden met de "Europapers" prijs. Wij feliciteren hem daar van harte mee. Het is niet eenvoudig alle gebeurtenissen op de voet te volgen en naar waarde in te schatten. Daarvoor moet men Europakenner zijn en dienovereenkomstig een positieve instelling hebben. Dat heeft Aben. In zijn dankwoord citeerde hij Alfred Mozer als volgt: "Europa is dan misschien een droom van gisteren, het is een ideaal van vandaag en de werkelijkheid van morgen". Het is goed bij al de verwarring en tegenstelling die soms aanwèzig is in "Europa" deze woorden voor ogen te houden.

Beumer-boycot

Helaas is de problematiek van de boycot door de Arabische Staten niet aan de orde gekomen. Deze boycot tegen Israël en niet-Joodverklaringen had de sterke aandacht van Beumer. Niet ontkend kan worden dat in de huidige situatie deze zaken zeer gevoelig liggen. Toch is het te betreuren dat dit onderwerp niet nu de gewenste aandacht heeft gekregen.

B.E.U.C.

De Europese verbruikersorganisatie (Bureau Européen de Unions de Consommateurs) heeft weer eens van zich laten horen. Deze organisatie pretendeert de belangen van 260 miljoen consumenten te behartigen. De slagzin luidt daarom: gegarandeerde voedselvoorziening; goede kwaliteit en een redelijke prijs. Ik heb de indruk dat hieraan in de Gemeenschap wonderwel is voldaan, maar deze organisatie klaagt toch. Men spreekt van schandalige overschotten en veel te hoge kosten. Is dat zo? Volgens hun eigen cijfers kost deze voedselpolitiek de consument bijna 4 cent per dag. De garantie om voor dit bedrag geen honger te lijden, te kunnen kiezen uit een ruim assortiment tegen betaalbare prijs lijkt mij dat meer dan waard.

Gelukkig leven we in een democratisch Europa. De B.E.U.C. kan binnenkort zijn grieven kwijt in het overleg over de landbouwvoorstellen. Tenslotte: Weet U dat in de laatste maanden de suiker op de

wereldmarkt 3 maal zo duur geworden is? Ook voor de BEUC is dat iets om over na te denken.

Verrassend slecht

Uiteindelijk was het dan zover. Gundelach heeft zijn verklaring afgelegd over de landbouwvoorstellen. Hij motiveerde zijn voorstellen door erop te wijzen, dat aan de ene kant rekening moet worden gehouden met de structurele overschotten, in welke sectoren eigenlijk geen enkele prijsverhoging toelaatbaar is en anderzijds met de inkomensverschillen tussen boeren en andere inkomensgroepen. Bovendien is er nog het argument van de begroting. De eigen middelen van de Gemeenschap zijn volgend jaar uitgeput, zodat bezuinigd moet worden, en wel vooral in de melksector, die nu 43% van alle landbouwuitgaven opslokt. Aangezien de landbouwinkomens in 1979 ten gevolge van de inflatie in reële termen voor het eerst achteruit zijn gegaan, moeten de prijzen waar mogelijk enigszins worden verhoogd. Dit ook, omdat een eind moet worden gemaakt aan de monetair compenserende bedragen, ten aanzien waarvan de Commissie een verlaging met 1 punt

voorstelt voor Duitsland, en een 1/2 punt voor de Benelux-landen. Zonder prijsverhoging zouden de reële prijzen anders lager worden dan tot op heden, hetgeen sociaal noch politiek aanvaardbaar is. Het is nog te vroeg om een definitief antwoord op deze verklaring te geven. Wel kan gezegd worden dat deze uitgangspunten verrassend slecht zijn. Zeer scherpe negatieve reacties zijn te verwachten. De Christen-democraten in de werkgroep landbouw verwerpen deze voorstellen. Dit voorstel is zo slecht dat men dit geen enkele bevolkingsgroep zou aandoen aldus een der leden.

Margarinebelasting

Reeds eerder is hierover geschreven. Nu kwam een heffing op oliën en vetten uit de Franse discussiehoek. Ik kan begrijpen dat er in Nederland vraagtekens rijzen. Moeten wij op deze

manier de zuivel- en boterproblemen oplossen? Het lijkt mij toch een juiste benadering. De filosofie van onze Europese fractie (in november jl. ingenomen) is de volgende: Er is een continu overschot aan consumptievetten. Veroorzaakt door: a- de toenemende produktiviteit van de Europese boeren; b- de grote importen van vetten tegen nultarief of zeer lage tarieven. Als de Europese producent (lees boer) gestraft wordt door een medeverantwoordelijkheidsheffing (d.w.z. de overschotten mee moet betalen) dan is het ook redelijk dat de importeurs belast worden. Geen oneigenlijke afwenteling van lasten op importeur of consument. Gelijke verdeling van lasten. Dat was de politiek van het amendement Dankert-Aigner. En de socialist Dankert heeft daarmee ingestemd en toen onze steun gekregen. Nu moet niemand hiervoor terugdeinzen.

Zojuist verschenen

Om de kern van de zaak

In deze brochure zijn opgenomen de teksten van de toespraken van de voorzitter van de ARP, H. A. de Boer en van het bestuurslid van de CDA-Tweede-Kamerfractie, J. van Houwelingen, voor de partijraad van de ARP, te Ede, gehouden op 1 december 1979. Bestellen: door overmaking van f 3,50 op gironummer 89673 t.n.v. ARP. Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, met vermelding van titel brochure.

Kamer en tv

Donderdagavond is het debat naar aanleiding van het aftreden van minister Andriessen via de televisie uitgezonden.

De avond tevoren waren de problemen ook uitgebreid aan de orde geweest in „Den Haag Vandaag”. Een dergelijke gebeurtenis is een aardige testcase voor het nieuwe team van „Den Haag Vandaag”.

De conclusies mogen zijn dat Schwieter, die in de Journaal-uitzendingen rapporteert over Haagse ontwikkelingen, dat zakelijk, duidelijk en genuanceerd doet, dat Koos Postema met een zekere afstandelijkheid de lijn aangeeft in de rubriek „Den Haag Vandaag”, maar dat de man die woensdagavond in datzelfde programma de heren Van Thijn, Rietkerk en Lubbers interviewde, dat deed als een overtuigend supporter van Van Thijs opvatting, dat de regering diende af te treden. Met deze heer Sorgdrager heeft „Den Haag Vandaag” zich dus weer een zeer partijdig journalist aangeschaft. De uitzending van het Kamerdebat zelf roept gemengde gevoelens op. Men kan zeggen dat het een goede zaak is om op deze wijze de democratie in de huiskamer te brengen. Wat de dingen waren die opvielen?

- ★ Rondlopende fotografen. Er schijnen nog steeds niet genoeg foto's te zijn van de politieke kopstukken van dit land.
- ★ Op voor de kijker volstrekt ondoorzichtige momenten binnenkomende en weglopende Kamerleden.
- ★ Op voor de kijker soms ook niet te begrijpen momenten aandachtig luisterende of krantenlezende en onderling pratende Kamerleden. Men kreeg de indruk, dat er aandacht was voor de sprekers van de grote fracties en voor de kleine alléén als ze van belang waren voor een eventuele stemming: GPV en SGP, of wanneer een komisch nummer verwacht kon worden (Koekoek).
- ★ Van Agt eenzaam achter de regeringstafel, die alleen al door dat alléén-daar-zitten tegenover een leger aanvallers een soort sympathie opwekte.

Minister De Ruiter over recente partijpolitieke ontwikkelingen

In het februarinummer van AR-staatkunde

Mr. J. de Ruiter, de minister van Justitie, opent het februarinummer van AR-Staatkunde met een bijdrage over wijzigingen in het karakter van ons parlementaire stelsel als gevolg van de recente partijpolitieke ontwikkelingen naar een drie-, mogelijk een vierstromenland. De ontwikkeling naar grotere politieke partijen leidt tot vleugelvorming binnen die partijen (met als gevolg een gebrekkige identiteit), terwijl de behoefte aan een eigen identiteit juist zo groot is. Deze neiging tot vleugelvorming en tot het zich profileren door slogans en andere vereenvoudigingen is er de oorzaak van, aldus de heer De Ruiter, dat anders dan men zou verwachten, grotere politieke eenheden niet leiden tot een grotere stabiliteit.

De heer De Ruiter aarzelt niet in zijn beschouwing tevens in te gaan op recente ontwikkelingen binnen de christen-democratie. Christelijke politiek is, zo zegt hij, een bijna ondraaglijke last. Maar je maakt haar niet draaglijker door het "geloof" de plaats van de politiek in te laten nemen, zoals in de recente discussies over de kernwapens wel is gebeurd. Ook trefwoorden en slogans leveren

★ Sommige speeches waren slecht opgebouwd, een enkele erg goed. De heren waren niet sterk in het beantwoorden van spontane interruptie en alleen Lubbers werd even persoonlijk als antwoord op een persoonlijk gerichte sneer van Terlouw.

★ Inhoudelijk vertelde niemand iets onverwachts, hoewel het wel vreemd overkwam om een communist te horen praten over rechtsorde en het recht om in vrije onderhandelingen lonen vast te stellen. De man pleitte daarmee voor zaken die in geen van de communistische heilstaten bestaan. Het ging die hele lange avond om twee belangrijke punten. Het eerste was dat de regering met het verdwijnen van Andriessen niet aftreedt.

En het tweede was de steeds terugkerende – vanuit hun optiek begrijpelijke – eis van de oppositie aan Van Agt om de inhoud van de ontslagaanvraag van Andriessen publiek te maken. Die eis kwam op een bepaald moment over als zeurderig gedram. Terwijl het er natuurlijk de oppositie om ging om uit die brief toch nog argumenten te halen, die verdeeldheid teweeg zouden kunnen brengen in de regering. Immers, die regering moet zo snel mogelijk vallen. De Tweede Kamer is de plaats waar de politieke strijd en het politieke spel plaatsvindt in dit democratische land. Door alles wat er in het Kamergebouw omheen gebeurt, door de vele toespraken, die resultaat moeten zijn van fractieoverleg en daarmee een stuk spontaneïteit verliezen, kan dat gebeuren op een schermpje in de huiskamer onvoldoende overkomen. Nog afgezien van het feit dat allerlei politici ook weet hebben van de aanwezigheid van camera's en die gaan bespelen.

Een selectie uitzenden van een belangrijk debat is riskant, want wat worden de uitgangspunten van die selectie? Dus integraal uitzenden of niet uitzenden. Waarbij in het eerste geval van de kijker gevraagd wordt op basis van eigen politiek inzicht de belangrijke momenten te onderkennen. **Bovenstaand commentaar is overgenomen uit het Friesch Dagblad van vrijdag 22 februari j.l. Het leek de redactie goed u hiervan in kennis te stellen, om aan te geven wat de invloed van de tv op de politiek kan zijn.**

slechts een schijn duidelijkheid op. Hij bepleit een rustpauze voor zelfverheerlijkende etikettering en voor slogans. Een stabiele, overtuigende

Minister J. de Ruiter

bijdrage aan de landspolitiek: dat zal de bijdrage van de christen-democratie moeten zijn, aldus de heer De Ruiter.

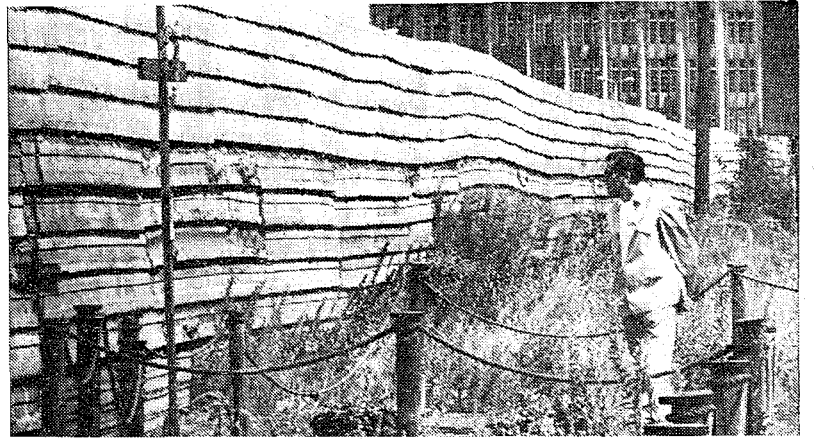
x x
x

Vervolgens schrijft drs. J. van Bolhuis over de zgn. basisbehoeftestrategie in de ontwikkelingssamenwerking. Hij zet uiteen hoe deze strategie er is gekomen, nadat er twijfels kwamen

ARP-leden in Berlijn

„Een weekje Berlijn, op uitnodiging van de Konrad Adenauer Stiftung”. Zo'n zin heeft enige uitleg, welke wij hier graag willen geven. Van 3-9 februari jl. was een groep van 20 Nederlandse „Politikern” de gast van reeds genoemde stichting om in een nogal luxueuze ambiance iets (meer) op te steken van: a) De status van Berlijn, b) De na-oorlogse ontwikkelingen in Berlijn, gezien in het licht van de Sovjet-taktiek, c) Het politieke en economische leven in het andere deel van Duitsland, d) Nieuwe ontwikkelingen in Duitslands internationale politiek, e) De veiligheid van de Bondsrepubliek in de jaren '80, f) De politieke en economische ontwikkeling in de E.E.G., en g) Het werk van de Konrad Adenauer Stiftung in Europa.

Het geheel was doorweven met attenties en evenementen als: bezoek aan opera en Rijksdag, rondrit door de stad en goed verzorgde, smakelijke etentjes. Ook heeft iedereen voor 't eerst of bij herhaling Oost-Berlijn bezocht. Kortom, een enerverende week in een winterswit Berlijn. Hoofdzak bleef echter (en terecht) de serie inleidingen (zie a t/m g), gevolgd door levendige vraag- en antwoorduurtjes. Het meest opmerkelijke hierbij was wel de duidelijke koers die de

De Berlijnse muur.

Adenauerstichting (lees: CDU/CSU) vaart en de zelfverzekerdheid die van haar welbespraakte woordvoerders uitstraalt. Een groot contrast hiermee vormde de diversiteit van meningen binnen de Nederlandse groep van „gemeente-politici”, die de bonte schakering binnen ons CDA leek te vertegenwoordigen. Nu kan verschil van mening binnen een groep een discussie ten goede komen. Maar het wordt voor die groep moeilijker als zij haar verkregen informatie naar haar achterban moet brengen. En dat is ongetwijfeld de grondgedachte achter de veelheid van congressen die de Konrad Adenauer Stichting voor politici uit heel Europa organiseert. Daarom deze konklusie: CDA, reageer tijdig op een uitnodiging als deze, formeel tijdig een groep geïnteresseerden en laat die groep van te voren studie maken over hetgeen van haar wordt verwacht. Aan „Konrad” het advies om de voedzame maaltijd in een eenvoudiger kommetje

te gieten. Ook dan nog zal ze voor de één gemakkelijker te verteren zijn dan voor de ander. Maar daarvoor is het nou eenmaal politiek. Tot slot iets over de Stichting zelf. Deze, met een hoofdkantoor in Bonn en gesticht in 1964, heeft 7 werkerreinen: een politieke academie, een instituut ter ondersteuning van begaafde studenten uit binnen- en buitenland, een instituut voor internationale solidariteit, een instituut voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek, een instituut ten dienste van steden en gemeenten, het Christen-Democratische Politiek-archief en een instituut voor politieke vorming in de regio's. De Stichting is weliswaar zelfstandig, maar de principes die aan haar werk ten grondslag liggen, zijn dezelfde als die van de christen-democratische beweging in West-Duitsland.

Jan de Jong

over de traditionele economische groeibenadering, die tezeer was gebaseerd op een westers ontwikkelingsmodel. Van Bolhuis deelt de kritiek op deze oude benadering, maar signaleert tevens de nadelen van een benadering die alleen uitgaat van de basisbehoeftestrategie. Zo is, aldus Van Bolhuis, voor een ontwikkelingsbeleid niet de economische component wezenlijk, maar de mentaliteit van de bevolking. Voorts: de basisbehoeftestrategie zal niet verder kunnen reiken dan de symptomen van de armoede. Immers: de oorzaak van de armoede wordt niet weggenomen door te voorzien in behoeften als kleding, voedsel of beschutting. Bovendien neigt deze theorie tot een niet-geïntegreerde benadering van het ontwikkelingsvraagstuk, waardoor ze in de zelfde fout dreigt te vervallen als de traditionele economische groei-benadering. Een belangrijk gevaar is bovendien dat de basisbehoefte veelal in het westen worden bepaald. Van Bolhuis vergelijkt het beleid van de huidige minister De Koning met dat van zijn voorganger Pronk. De conclusie van zijn verhaal is niet, dat de basisbehoeftestrategie maar beter verder vergeten kan worden. Daarvoor zijn er te veel waardevolle elementen in deze nieuwe benadering. Hij bepleit een beleid waarin een aantal van de meest wezenlijke elementen uit deze strategie worden gecombineerd met een economische groei-doelstelling.

Minister A. Pais

De redactie heeft drs. G.J. van Apeldoorn een reactie gevraagd op de beschouwing van Van Bolhuis. Hij komt tot een kritische stellingname ten

Minister J. de Koning

opzichte van Van Bolhuis, wiens betoog hij een treffende illustratie noemt van veel traditioneel denken in Nederland over ontwikkelingssamenwerkingsvragen; het economische aspect krijgt bijvoorbeeld te veel primaat, de vragen van verdeling en produktie worden tezeer uiteengehaald. Van Apeldoorn benadrukt de noodzaak van een heroriëntatie van het ontwikkelingsbegrip. Hij komt zelf tot de omschrijving, dat ontwikkeling is het zorg dragen voor omstandigheden waarin aan de basisbehoefte wordt voldaan, volledige werkgelegenheid bestaat en sociaal-economische gelijkheid toeneemt. Met deze omschrijving is het niet uitgesloten dat bij een aanzienlijke toeneming van de economische groei er toch sprake is van een versterking van de onderontwikkeling.

x x
x

Dr. G. Puchinger heeft tenslotte een gesprek met de minister van Onderwijs en Wetenschappen, dr. A. Pais.

AR-staatkunde in christen-democratisch perspectief

In het februarinummer van AR-Staatkunde: Politiek in meerstromenland De Ruiter

Ontwikkelingssamenwerking Van Bolhuis

Reactie: Van Apeldoorn

Interview: Pais Puchinger

Bon:

Ik abonneer mij op ARS voor f 40,- per jaargang f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Dr. A. Kuyperstichting Antwoordnummer 1904 2500 WB 's-Gravenhage.

VAN DE PAAL TUIJ

Brief CDA-voorzitters over fusie op gemeentelijk niveau

Aan de besturen van kiesverenigingen/afdelingen van ARP, CHU en KVP en van de gemeentelijke CDA-verbanden.

Ongetwijfeld heeft u zich allen, gezamenlijk en/of afzonderlijk de afgelopen maanden beziggehouden met de behandeling van het landelijk fusieprotocol (incl. statuten en reglementen) voor de totstandkoming van het CDA. Als alles loopt, zoals het op dit moment mag worden verwacht, komt de fusie binnen één jaar officieel tot stand. Voor het echter zover is, moet nog – het zal u bekend zijn – een groot aantal zaken worden afgewikkeld. Eén daarvan is de fusie die zich op gemeentelijk niveau moet voltrekken. Daarover handelt dit schrijven.

Met de bespreking en de behandeling van de ontwerp CDA-fusieregelingen en bijlagen heeft u zich beziggehouden met de totstandkoming van de fusie

van ARP, CHU en KVP op landelijk niveau. Om de fusie op gemeentelijk niveau tot stand te brengen zullen de bestaande kiesverenigingen en afdelingen van de drie partijen eveneens moeten fuseren. Formeel gesproken is dit niet in een handomdraai geschied. In het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol zijn enkele vereisten m.b.t. de fusie op gemeentelijk niveau opgenomen. Ervan uitgaande, dat hiermede zal worden ingestemd, dient u als kiesvereniging en/of afdeling binnen de gemeentelijke grenzen aan deze vereisten te voldoen. Eén en ander kunt u vinden in art. P 5 van het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol. Daaruit blijkt dat de partijorganen van ARP, CHU en KVP op gemeentelijk niveau ieder hun eigen rechten en verplichtingen inbrengen, die overigens vóór de fusie moeten worden vermeld in een overeenkomst. Uit die overeenkomst moet blijken, dat de leden, afkomstig uit de verschillende componenten van het CDA, met ingang van de fusiedatum voldoende zijn vertegenwoordigd in het bestuur van de nieuw te vormen gemeentelijke CDA-afdeling. Ook moeten in de overeenkomst eventuele afspraken over de opvolging, getroffen vóór de fusiedatum m.b.t. het vertegenwoordigend lichaam, en eventuele afspraken m.b.t. de

kandidaatstelling en financiën, worden vastgelegd. Voorts moet worden opgemerkt, dat er CDA-afdelingen zijn die een jarenlange samenwerking kennen en anderen die nog maar kort samenwerken. Het kan van belang zijn bij de regelingen rekening te houden met bestaande tradities die de partijen binnen het CDA kennen. Bijzondere aandacht verdient het volgende: Op dit moment functioneren een groot aantal gemeentelijke afdelingen als federatief CDA-verband; vele hiervan zijn erkend: het hebben van een status „erkend” CDA-verband is van belang voor de uiteindelijke fusie. Het CDA-verband dat op het moment van de fusiedatum erkend is, blijft die status behouden ook na de fusie. CDA-verbanden die op het moment van de fusiedatum niet erkend zijn zullen opnieuw een aanvraag om erkenning moeten indienen bij het landelijk bureau. Erkenning wordt overigens niet verkregen door inzending van bijgaande model-overeenkomst voor fusie op gemeentelijk niveau!

Model fusieprotocol voor een gemeentelijke afdeling

Om u enige hulp te bieden bij de opstelling van het fusieprotocol ontvangt u bijgaand een model tekst m.b.t. het overgaan van de partijorganen van ARP, CHU en KVP op plaatselijk c.q. gemeentelijk niveau in het CDA. Dit model fusieprotocol kunt u behoudens het gestelde onder 1, naar eigen omstandigheden en goeddunken in bijlagen aanvullen. Aan dit model fusieprotocol is een tijdschema gehecht, waarbinnen de afspraken en gegevens moeten zijn afgerond. Voor alle gemeentelijke CDA-afdelingen gelden de volgende verplichte regelingen;

- vermelding van rechten en verplichtingen, waaronder de financiële rechten en verplichtingen welke in het

Aandacht voor CDA-fusie op gemeentelijk niveau
Eind december 1979 hebben de voorzitters van de CDA-partijen via een brief aan de afdelingen en kiesverenigingen van ARP, CHU, KVP en de gemeentelijke CDA-verbanden aandacht gevraagd voor de totstandkoming van gefuseerde CDA-afdelingen op gemeentelijk niveau. Vanuit de landelijke secretariaten is gepoogd daarbij enige ondersteuning te bieden. In de vorm van het opstellen van een model-fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling. Eveneens is een tijdschema opgesteld waarbinnen men het gemeentelijke fusieprotocol zal moeten realiseren. Dit tijdschema, evenals brief en model-protocol drukken wij hierbij af. Uit de stukken zal duidelijk worden dat van de kiesverenigingen in de periode tot april 1980 op dit punt veel huiswerk gevraagd zal worden.

CDA-verband worden ingebracht (art. 1.4)

- vermelding van de samenstelling bestuur zoals opgebouwd uit de besturen van de kiesverenigingen/afdelingen en rechtstreekse leden per fusiedatum en hun plaatsvervangers met functievermelding (art. II.1).
- bestaande opvolgingsafspraken gemeenteraad tot 1982 (art. II.1)

Per gemeentelijke CDA-afdeling zullen de omstandigheden verschillen waarin gefuseerd wordt; naast bovengenoemde verplichte regelingen kunnen ook andere regelingen getroffen worden. Wij denken daarbij aan:

- archief overdracht
- overzicht van wijk- of dorpskiesverenigingen/afdelingen van ARP, CHU en KVP die met ingang van fusiedatum eveneens in het CDA overgaan (art. I.6).
- overeenkomst zetelverdeling tussen ARP, CHU, KVP en rechtstreekse CDA-leden m.b.t. de kandidaatstelling voor de raadsverkiezingen in 1982 en de raadsperiode 1982-1986.

Andere aangelegenheden
U zult constateren dat er dit komend

seizoen veel van uw inzet en werklust gevraagd wordt. Binnenkort komt u nu te spreken over het ontwerp-program van uitgangspunten, terwijl ook de kandidaatstelling voor de eerstvolgende verkiezingen van de Tweede Kamer in alle partijen en in de CDA-federatie een aanvang neemt. Medio september 1980 komt de definitieve besluitvorming aangaande de fusie en de start van de besprekingen over het ontwerp-verkiezingsprogram van het CDA. Teneinde de fusie zo goed mogelijk te bevorderen dient u ook gemeentelijk tot duidelijke en genoegzame afspraken te komen. Nogmaals verzoeken wij u zich met al kracht daarvoor in te zetten en die overeenkomsten tijdig bij uw partijbesturen in te leveren. Wij wensen u veel sterkte en wijsheid bij de te nemen beslissingen. Met vriendelijke groet en hoogachting, Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, voorzitter CDA H. A. de Boer Dr. L. M. van Leeuwen voorzitter ARP voorzitter CHU P. H. van Zeil voorzitter KVP

Deze brief alsmede onderstaande bijlage is ook op 12 januari in NG geplaatst.

Modelfusie-protocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling...

De ondergetekenden:

1. de Anti-Revolutionaire kiesvereniging...te...
2. de Christelijk-Historische kiesvereniging...te...
3. de afdeling van de Katholieke Volkspartij...te...

in aanmerking nemende:

- a. dat het (ontwerp) landelijk CDA-fusie-protocol door de bevoegde partijorganen van ARP, CHU en KVP en door de federatie CDA overeenkomstig de bepalingen, die in elk van de partijen gelden, tot stand is gekomen;
- b. dat het ontwerp landelijk CDA-fusie-protocol in artikel P5 voorschrijft, dat de gemeentelijke kiesverenigingen cq afdeling van ARP CHU en KVP hun rechten en verplichtingen inbrengen in een door de voorzitters en secretarissen van de respectieve bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP ondertekende overeenkomst, verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Invoeringsbepalingen

Artikel I.1
De kiesverenigingen cq afdeling heffen zich per fusiedatum op, teneinde door volledige fusie op te gaan in één gemeentelijk CDA-verband. Dit CDA-verband zal geregeerd worden door het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling van het CDA zoals toegevoegd aan het (ontwerp) landelijk CDA-fusie-protocol, tenzij van het door het CDA bevoegde orgaan toestemming tot afwijking c.q. wordt verkregen.

Artikel I.2
Het orgaan, bevoegd tot opheffing van de kiesvereniging c.q. afdeling, mitsgaders aangaan van de fusie is: voor de ARP: de stemhebbende leden van de kiesvereniging, handelende op voet van artikel... van het reglement van de AR-kiesvereniging... voor de CHU: de ledenvergadering

van de gemeentelijke CHU-kiesvereniging, voor de KVP: de ledenvergadering van de gemeentelijke afdeling, na goedkeuring door de KVP-Partijraad, krachtens artikel 100 A algemeen reglement van de KVP. Door de unanieme aanvaarding van het fusie-protocol besluiten de kiesverenigingen c.q. afdeling tot opheffing van de afzonderlijke kiesverenigingen c.q. afdeling en door middel van fusie tot het opgaan in de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Artikel I.3
Het bepaalde in artikel P3 van het (ontwerp) landelijk fusie-protocol van het CDA als partij is van toepassing op de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Artikel I.4
Met ingang van de fusiedatum brengen de kiesverenigingen van AR en CHU en de afdeling van de KVP de rechten en verplichtingen van henzelf in als vermeld in bijlage 1 van dit fusieprotocol.

Artikel I.5
Met ingang van de fusiedatum worden eventuele werkgroepen en commissies van de kiesverenigingen c.q. de afdeling geacht te zijn ontbonden. Op basis van het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling van het CDA zullen commissies c.q. werkgroepen worden ingesteld.

Artikel I.6
Met ingang van de fusiedatum worden wijk- en dorpskiesverenigingen, c.q. wijk- of dorpsafdelingen van AR, CHU en/of KVP en bestaande wijkverbanden binnen de federatie CDA geacht te zijn ontbonden, dan wel eveneens gefuseerd. In het laatste geval vindt een nadere omschrijving daaromtrent plaats in een bijlage van dit fusieprotocol.

Overgangsbepalingen

Artikel II.1
Overeenkomstig het bepaalde in artikel S2 van het ontwerp landelijk

CDA-fusieprotocol worden de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en van het bestuur van het gemeentelijk verband, die met ingang van de fusiedatum als zodanig zitting hebben, per die datum geacht rechtsgeldig benoemd, respectievelijk verkozen te zijn voor de eerste zittingsperiode. De statutaire termijnen beginnen vanaf die datum te lopen. Gedurende de eerste zittingsperiode vindt bij tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vakature de plaatsvervanging plaats vanuit de door de respectieve partijen en door de rechtstreekse leden van het gemeentelijk CDA-verband, voorafgaande aan de fusiedatum, aangewezen plaatsvervangers. Een totaal overzicht daarvan is als bijlage 2 aan dit fusieprotocol toegevoegd. Bij uitputting van de lijst van plaatsvervangers vinden de statutair en reglementair vastgestelde regels toepassing.

Artikel II.2
Alle opvolgingsafspraken, getrokken voor de fusiedatum m.b.t. de gemeenteraad cq de wijkraden, blijven ook na die datum voor de volledige termijn waarop die afspraken betrekking hebben, gehandhaafd. De geldende termijnen m.b.t. elk van de hierboven genoemde vertegenwoordigende lichamen zijn vermeld in bijlage 3 van dit fusieprotocol.

Artikel II.3
Vindt 25% van de ingeschreven leden, dat bij de opstelling van een kandidatenlijst voor de gemeenteraad c.q. een wijkraad c.q. de kandidaatstelling voor een niet-landelijk partijorgaan, in redelijkheid geen recht is gedaan aan de opbouw van het CDA uit de verschillende componenten dan kunnen zij een klacht indienen bij het partijbestuur. Het partijbestuur kan terzake een bindende uitspraak doen of het kan voor een beoordeling van de klacht het College van Bindend

Adviseurs inschakelen, zoals genoemd in artikel S 5 van het (ontwerp) landelijk CDA fusieprotocol.

Artikel II.4
Leden van het CDA, die voor de fusiedatum zijn geïnstalleerd als erelid of lid van verdienste van één van de gemeentelijke kiesverenigingen c.q. afdeling zijn, met ingang van de fusiedatum en zolang hun lidmaatschap van de partij het CDA voortduurt, erelid of lid van verdienste van de gemeentelijke afdeling van het CDA.

Slotbepaling

Het federatieve gemeentelijk CDA-verband verklaart door medeondertekening van dit fusie-protocol in te stemmen met de daarin tussen de gemeentelijke kiesverenigingen c.q. de gemeentelijke afdeling overeengekomen omzetting van het federatieve gemeentelijke CDA-verband tot een gefuseerde gemeentelijke CDA-afdeling en de daaruit voor haar voortvloeiende rechten en verplichtingen op zich te nemen.

Tijdschema realisering fusieprotocol gemeentelijke afdeling

Vóór 2 februari 1980:

Besturen van de aanwezige kiesverenigingen, c.q. afdeling van ARP, CHU en/of KVP beraden zich over (de invulling van) het ontwerp fusieprotocol ter plaatse en stellen zo mogelijk gezamenlijk een eensluidende ontwerp-tekst op.

Vóór 1 maart 1980:

Ieder van de besturen van de plaatselijk aanwezige kiesverenigingen, c.q. afdeling van ARP, CHU en KVP leggen de ontwerp-tekst van het plaatselijk (gemeentelijk) fusieprotocol ter beoordeling voor aan hun eigen bevoegde instanties. (ledenvergadering).

Deze bevoegde instanties hebben desgewenst het recht amendementen en/of wijzigingen in de tekst aan te brengen.

De besturen van de kiesverenigingen, c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP vragen ieder aan hun eigen ledenvergadering machtiging om met de andere partners ter plaatse – en met inachtneming van eventueel voorgestelde en/of aangebrachte wijzigingen en aanvullingen – tot overeenstemming te komen over de definitieve tekst van het plaatselijke (gemeentelijke) fusieprotocol.

De resp. besturen dienen – indien gemachtigd – na een eventueel

bereikt akkoord zelf te beslissen of één en ander ter eindbeoordeling aan de eigen afzonderlijke ledenvergadering wordt voorgelegd

Vóór 1 april 1980:

Overleg tussen besturen van kiesverenigingen, c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP over tekst eigen fusieprotocol. Behandeling van eventuele wijzigingsvoorstel en/of aanvullingen. Definitieve vaststelling van de tekst. Eventueel overleg in aanwezig CDA-verband met mede-ondertekening van het definitieve fusieprotocol.

Vóór april 1980:

Uiterste datum inzending definitieve plaatselijke (gemeentelijke) fusieprotocol, ondertekend door de voorzitter en de secretaris van en namens respectievelijk de kiesvereniging, c.q. afdeling van ARP, CHU en/of KVP, alsmede indien aanwezig en erkend mede ondertekend door de voorzitter en secretaris van het federatieve gemeentelijke CDA-verband.

De inzending dient plaats te vinden aan de landelijke partijbesturen van ARP, CHU, KVP en/of CDA, waarvoor één postadres kan worden gehanteerd: Postbus 85676, 2508 CJ Den Haag.

Wat te doen bij fusie op gemeentelijk niveau

De opheffing van ARP, CHU en KVP zal nu nog zijn beslag krijgen. Op landelijk, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau zullen de bestaande ARP-, CHU- en KVP-organisatievormen opgeheven moeten worden. Hiertoe is landelijk een fusieprotocol opgesteld, waarvan een modelfusieprotocol met bijlagen voor het gemeentelijk niveau is afgeleid. Van het laatstgenoemde protocol hebben inmiddels alle bestaande AR- en CHU-kiesverenigingen, KVP-afdelingen en CDA-verbanden kennis kunnen nemen. Daarbij is een tijdschema gevoegd waarbinnen de invulling van het protocol met bijlagen afgewikkeld moet worden.

In de meeste gemeenten functioneert een federatief CDA-verband; deze federatieve CDA-verbanden moeten zijn omgebouwd tot gefuseerde CDA-afdelingen op fusiedatum. Het verschil tussen een federatief CDA-verband en een gefuseerde ligt in het feit dat bij de eerste de moederpartijen (ARP, CHU en KVP) als zelfstandige partijen bestaan en bij de laatste deze worden opgeheven. Over de opheffing dienen de leden van de afzonderlijke kiesverenigingen en afdelingen zich uit te spreken, evenals over de wijze waarop de opheffing zal plaatsvinden. De ledenvergadering van het gemeentelijk CDA-verband besluit daarop in te stemmen met de tussen de bestaande gemeentelijke kiesverenigingen en afdelingen overeengekomen omzetting van het federatieve verband in een gefuseerd gemeentelijk CDA-ver-

band op fusiedatum. Om de opheffing van de AR- en/of CHU-kiesvereniging en/of KVP-afdeling zo goed mogelijk te laten verlopen is eerder genoemd model fusieprotocol opgesteld dat door de onderscheiden besturen of bij afwezigheid van deze besturen de plaatselijk aangevozen representanten moet worden ondertekend.

Met de leden dient eveneens gesproken te worden over de rechten en verplichtingen die mogelijk zijn bij de kiesverenigingen en afdelingen aanwezig zijn en die over kunnen gaan naar de gemeentelijke CDA-afdeling; te denken valt aan gelden, bezittingen, schulden, vorderingen, contracten of andere speciale bedingen. Verder dient gelet te worden op de samenstelling van het bestuur van de gemeentelijke CDA-afdeling naar (partij-)herkomst op fusiedatum en hoe eventueel bij een vacature opgevolgd zal worden. Ook blijven de opvolgingsafspraken gemaakt bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 van toepassing tot en met de verkiezingen van 1982.

Samenvattend dient het volgende vericht te worden:

1. Invulling en ondertekening van het model fusieprotocol voor de toekomstige gemeentelijke CDA-afdeling.
2. Invulling van bijlage 1: rechten en verplichtingen.
3. Invulling van bijlage 2:
 - a. samenstelling van het bestuur en eventuele opvolgingslijsten van de gemeentelijke CDA-afdeling naar (partij-)herkomst op fusiedatum; dit bestuur heeft vier jaar zitting.

4. Uit bijlage 3 van de model-fusieovereenkomst voor de gemeentelijke CDA-afdeling blijkt dat de in 1978 gemaakte opvolgingsafspraken voor de Raadsperiode 1978-1982 onverkort gehandhaafd blijven.

Indien men ten behoeve van de kandidaatstelling voor de gemeenteraadsverkiezingen in mei 1982 specifieke afspraken op het punt van de kandidaatstelling wil maken dan dienen deze afspraken eveneens in bijlage 3 vermeld te worden. De onderscheiden partijbureaus zijn volledig ingespeeld om de totstandkoming van het fusieprotocol te begeleiden. Medewerking is er te over. Gaarne ook uw medewerking om vóór 11 april 1980 de inzending van het fusieprotocol te verwezenlijken.

Zoals in onze brief aan u is medegedeeld is 11 april 1980 de uiterlijke termijn waarop de ondertekende fusieovereenkomsten binnen moeten zijn.

Brief van secretarissen

Aan de besturen van kiesverenigingen/afdelingen van ARP, CHU en KVP en de gemeentelijke CDA-verbanden.

Geachte dames en heren,

Eind december vorig jaar bent u in het bezit gesteld van een model-fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdelingen en een tijdschema. In de begeleidende brief van de voorzitters is uitvoerig uiteengezet hoe de fusie op gemeentelijk niveau tot stand dient te komen.

Ter uniformering en vereenvoudiging van werkzaamheden is u het bovenbedoeld model fusieprotocol toegezonden. Dit fusieprotocol dient u op de binnen uw CDA-verband van toepassing zijnde situatie in te vullen. Ook geldt dit voor de bijlagen die aan het fusieprotocol gehecht dienen te worden; hiertoe vindt u bijgesloten 3 model-bijlagen die u naar de plaatselijke situatie moet invullen en hechten aan het fusieprotocol.

Wij adviseren u, mocht u onverhoopt niet door andere fusiepartners, worden benaderd, zelf het initiatief daartoe te ontplooien; alle besturen beschikken over een exemplaar model fusieprotocol; elk der besturen dient een door alle partijen gelijkluidend exemplaar naar de onderscheiden partijbesturen van ARP, en/of CHU en/of KVP en/of CDA, met één postadres postbus 85676, 2508 CJ Den Haag, toe te zenden.

Aan alle besturen van de aanwezige partij-organen is een exemplaar toegezonden; deze besturen dienen een door hen ondertekend exemplaar terug te zenden. Spoed is in deze zaak geboden: wij verzoeken u zich strikt aan het tijdschema te houden.

Namens het CDA-secretarissenoverleg.

Mr. J. G. H. Krajenbrink, CDA-secretaris

Modelbijlagen bij het fusieprotocol gemeentelijke CDA-afdelingen

Bijlage 1, bedoeld in artikel I.4 van het model fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling

Met ingang van fusiedatum brengen de kiesverenigingen van ARP en CHU en de afdeling van de KVP de navoigende rechten en verplichtingen bij de gemeentelijke CDA-afdelingen in.

Partij:	brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen), zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in. ★
Gelden: kasmiddelen bank giro	
Bezittingen: (denk ook aan inventaris)	
Legaten:	
Schulden:	
Vorderingen:	
Contracten:	
Speciale bedingen:	

brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen) zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in. ★

Partij:	brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen) zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in. ★
Gelden: kasmiddelen bank giro	
Bezittingen: (denk ook aan inventaris)	
Legaten:	
Schulden:	
Vorderingen:	
Contracten:	
Speciale bedingen:	

N.B. Het spreekt voor zich dat dit model slechts als voorbeeld dient en niet uitputtend is.

★ doorhalen indien per fusiedatum wel invullingen worden aangebracht.

Bijlage 2, bedoeld in artikel II.1. van het model fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling

Per fusiedatum zullen de navoigende personen in het bestuur van de gemeentelijke CDA-afdeling zitting hebben.

Aantal leden CDA-bestuur:

Funcieverdeling	Naam	Adres	(Partij-)herkomst
voorzitter			
vice-voorzitter*			
2e vice-voorzitter*			
secretaris			
2e secretaris*			
penningmeester			
2e penningmeester*			
leden:			
etc.			

Bij eventueel tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vacature zijn door de partijen de onderstaande plaatsvervangers in rangvolgorde aangewezen.

Partijherkomst ARP	Partijherkomst KVP
1.	1.
1.	2.
3.	3.
4.	4.
	5.
etc.	etc.
Partijherkomst CHU	Herkomst rechtstreekse CDA-leden
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
etc.	etc.

* voor-zover aanwezig.

Bijlage 3, bedoeld in artikel II.2 van het model-fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling

Zoals in de overgangsbepalingen van het landelijk (ontwerp) CDA-fusie-protocol (art. S.4) is bepaald, blijven de opvolgingsafspraken, getroffen i.v.m. de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 en betrekking hebbend op de raadsperiode 1978-1982 ook na fusie-datum voor de volle termijn, gehandhaafd. Bovenbedoelde opvolgingsafspraken staan geregeld in de in 1978 verstrekte machtiging de naam CDA bij de gemeenteraadsverkiezingen te gebruiken, inhoudende dat tussentijdse vacatures in de CDA-raadsfracties worden vervuld naar partijherkomst.

Brochure CDA-Vrouwenberaad

Verslagen van allerlei activiteiten in het CDA- Vrouwenberaad uit 1979 zijn gebundeld in een brochure.

Deze brochure is verkrijgbaar op KVP-bureau, Mauritskade 25, Den Haag tel. 070-65.39.34. Kosten f 1,- exclusief verzendkosten, f 2,- inclusief.

VAN DE PARTIJ

Uitslag stemming één lijst

Proces-verbaal uitslag stemming van kiesverenigingen en stemhebbende leden van de partijraad over het voorstel om samen met CHU en KVP met één lijst uit te komen bij de verkiezingen van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Op verzoek van het partijbestuur hebben mw. A. C. Westhoff-Hubée te Middelburg, J. D. W. Eerbeek te Den Haag en prof. J. P. I. v.d. Wilde te Voorschoten met behulp van het partijsecretariaat de uitslag vastgesteld van de schriftelijke stemming over het voorstel dat de ARP, samen met CHU en KVP met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst deelneemt aan de eerstvolgende verkiezingen voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal overeenkomstig het technisch lijstvoorstel zoals de ARP-partijraad dat op 1 december 1979 heeft aanvaard.

Overeenkomstig art. 32 lid 11 van de partijstatuten zijn zowel de kiesverenigingen als de stemhebbende leden van de partijraad in de gelegenheid gesteld schriftelijk hun stem uit te brengen.

Kiesverenigingen

Aan de stemming is deelgenomen door 397 kiesverenigingen, die in totaal 840 stemmen konden uitbrengen. Er werden 6 ongeldige stemmen uitgebracht. Van de 834 geldig verklaarde stemmen is de verdeling als volgt:

- „voor” 812 stemmen door 383 kiesverenigingen
- „tegen” 13 stemmen door 8 kiesverenigingen
- „blanco” 9 stemmen door 3 kiesverenigingen
- „ongeldig” 6 stemmen door 3 kiesverenigingen

De leden van de stemcommissie tekenen hierbij aan dat een tweetal stembiljetten van kiesverenigingen ongeldig zijn verklaard, vanwege het feit dat in de tekst van het voorstel wijzigingen waren aangebracht.

Partijraad

Voorts is aan de stemming deelgenomen door 188 leden van de partijraad, die elk één stem konden uitbrengen. Van de 187 geldig verklaarde stemmen is de verdeling als volgt:

- „voor” 169 stemmen
- „tegen” 18 stemmen
- „blanco” stemmen
- „ongeldig” 1 stem

Totaal

Het totaal aantal uitgebrachte geldige stemmen bedraagt 1021 De einduitslag is als volgt:

- „voor” 981 stemmen
- „tegen” 31 stemmen
- „blanco” 9 stemmen

De ondergetekenden concluderen, dat het voorstel om met één lijst uit te komen, overeenkomstig art. 32 lid 11 met meer dan de vereiste ²/₃ meerderheid aanvaard is.

Aldus opgemaakt, 19 februari 1980.

mw. A. C. Westhoff-Hubée J. D. W. Eerbeek prof. J. P. I. v.d. Wilde

Cursus vergadertechniek voor vrouwelijke CDA-kaderleden

Door de Stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk van het CDA wordt een cursus georganiseerd voor vrouwelijke kaderleden van het CDA teneinde hen meer vertrouwd te maken met het voorbereiden van en het optreden in vergaderingen.

Bij wijze van proef wordt er op één plaats in het land, nl. Utrecht, gedurende een gehele dag een cursus gegeven voor maximaal 40 deelnemers. Na afloop van de cursus zal, aan de hand van de opgedane ervaringen tijdens de cursus, worden overwogen of deze, al dan niet gewijzigd, in de komende winterperiode moet worden herhaald op meer plaatsen in het land.

Inschrijving

Men kan alleen deelnemen door tijdig het verschuldigde cursusgeld ad f 15,- over te schrijven op giro no. 3.96.67.45 t.n.v. Stichting politiek vormings- en scholingswerk CDA, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. In het cursusgeld zijn een broodmaaltijd en consumpties begrepen. Reiskosten kunt u te zijner tijd declareren, na aftrek van f 10,- voor eigen rekening.

De inschrijving dient vóór 10 maart a.s. binnen te zijn. Indien u niet tijdig kunt gireren, bel ons dan even op of schrijf een kaartje. Het telefoonnummer is 070-24.45.16. Vermeld a.u.b. bij uw betaling duidelijk uw naam en adres. Na ontvangst van uw betaling ontvangt u nadere gegevens.

Waar-wanneer?

De cursus zal worden gehouden in het Jaarbeurscongrescentrum, Croeselaan 8 te Utrecht.

Datum: maandag 24 maart 1980

Aanvang: 10 uur

Sluiting: 16 uur.

WIJ KOMEN BIJ EEN

Lubbers spreekt in Velp

Het CDA-Rheden organiseert voor leden en belangstellenden een bijeenkomst op:

maandag 3 maart a.s.

plaats: Velp, Grote Zaal

Gereformeerde Kerk, Parkstraat 3.

aanvang: 20.00 uur

thema: actuele politiek

inleider: drs. R. F. M. Lubbers.

CDJA Zuid-Holland

Jaarvergadering zal plaatsvinden op

zaterdag 1 maart

aanvang: 9.45 uur

plaats: zaal Rheoboth, Rapenburg 10, Leiden.

thema: De eigen weg van de Christendemocratie

spreker: drs. A. M. Oostlander

forum: S. Patijn (PvdA), J. van Iersel (CDA), J. H. Vrijlandt-Krijnen (VVD).

Lunch verkrijgbaar

Belangstellenden van harte welkom.

CDJA Noord-Brabant

Op 8 maart a.s. organiseert het CDJA Noord-Brabant een bijeenkomst over het thema:

Sport en politiek

Sprekers: mr. J. N. Scholten,

CDA-Kamerlid, lid van het comité Olympische Spelen en Mensenrechten

en woordvoerder van de 2e Kamer bij de vragen over een eventuele boycot van Nederland van die Spelen.

Ing. E. de Grood, Loco-burgemeester

en CDA-wethouder van Tilburg, tevens voorzitter van de Provinciale Sportraad.

Frans Derks, oud-scheidsrechter

betaald voetbal en CDA-lid.

Aanvang: 10.30 uur - 14.30 uur

sluiting.

Plaats: café-restaurant „De Postelse

Hoeve”, Dr. Deelenlaan 10, Tilburg.

CDA-Barneveld

Op donderdag 13 maart 1980 wordt door de gezamenlijke kiesverenigingen van ARP, CHU en KVP een bijeenkomst georganiseerd.

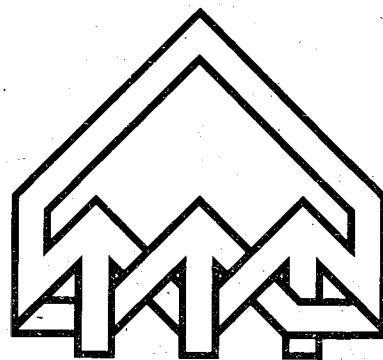
Plaats: concertgebouw Nieuwstraat, Barneveld.

Aanvang: 20.00 uur.

Spreker: H. A. de Boer, voorzitter

ARP, lid CDA-Tweede-Kamerfractie.

Thema: Wat betekent het, om vanuit het CDA beginselprogramma praktische politiek te bedrijven?

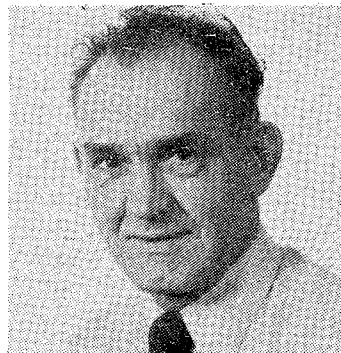
CDA ONDER EÉN DAK

„Vaak waren moeilijke gesprekken nodig”

„Het was in Delft eerst helemaal niet zo makkelijk om voldoende mensen te vinden die voor „CDA onder één dak” op pad wilden gaan” zegt dhr. H. van Dorp openhartig. Juist toen de actie landelijk van start ging maakten politieke spanningen, in parlement en partijen, de mensen wat onzeker. Eerst maar es even aanzien. Maar de papieren moesten op tijd de deur uit en ook weer op tijd binnen komen. En dat is ook in Delft toch nog

aardig gelukt. Alleen waren vaak moeilijke gesprekken aan de deur nodig. Wat voor het meeleven met de partij ook weer zijn goede kanten had. Nog zijn niet alle uitgezette brieven binnen. Maar 25 nieuwe CDA-leden konden toch al worden ingeschreven. En de adressen van 450 „sympathisanten” werden dankbaar genoteerd. „We gaan in Delft rustig met de actie verder” zegt Van Dorp „Met een ook organisatorisch versterkt CDA op weg naar de fusie.”

Rosmalen: de eerste 100 leden al genoteerd

In Brabant is de actie direct vlot van stapel gelopen. De heer M. Voets uit Rosmalen rapporteert althans dat al binnen enkele weken honderd nieuwe leden konden worden geboekt. „En we zijn nog lang niet klaar”.

Over het verschil van inzicht binnen de CDA-Kamerfractie dat juist aandacht kreeg toen de werf-actie beginnen moest, is men, volgens Voets, in Brabant niet zo overstuurd geraakt. „Verschil van inzicht zal wel blijven en daar moeten we

elkaar ook de ruimte voor laten”. Wel bleek onder de mensen nogal wat ontstemming (en misverstand) te zijn ontstaan over de manier waarop dat verschil van opvatting werd gemanifesteerd. Het werd vaak als „gebrek aan solidariteit” gekenmerkt. En daar moest dan eerst over doorgepraat worden voor namen van nieuwe leden en toezeggingen van financiële steun los kwamen. „Ons campagne-team is nog steeds op pad. Ook bij kloosters, voetbalverenigingen en andere „gemeenschappen” wordt voor het werven van leden aangeklopt”.

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC

Direktie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

GAAT U VERHUIZEN?

**Ned. Gedachten
verhuist
graag mee!**

**Geef daarom uw
ADRESWIJZIGING
tijdig aan ons door**

Schimmelpenninck
V.S.O.P.
Het Rijke Paken

NG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 10 8 maart 1980

Amsterdam

Of een anti-revolutionair geluid

Door mr. V. Bruins Slot

In onze kerk werd de afgelopen zondag begonnen met het zingen van gezang 45 vers 2. Dat vers besluit met de regels: „O Heer hoe zijn wij voortgegaan! Waar is het toe gekomen”.

Al meezingend dacht ik als Amsterdams gemeenteraadslid dat die vragen in het Amsterdam van vandaag politiek hoogst actueel zijn. Amsterdam heeft de afgelopen weken opnieuw veel aandacht getrokken als probleemgebied. Vaak begrijpt men (meestal buiten de stad) er maar weinig van: in de hoofdstad lijkt men zich aan God noch gebod te storen en is het zelfs tot een kleine revolutie gekomen. De belagers van de rechtsorde zitten nu – dat is maandagochtend – al op het dak van de Nieuwe Kerk waar straks Beatrix haar ambt moet aanvaarden. Dit vereist Anti-Revolutionaire actie. De CDA-fractie is zich daarvan wel bewust.

Wij weten allemaal best dat „anti-revolutionair” betrekking heeft op de beginselen die tot revolutie leiden – in die zin dus radicaal is. Als we dan nu, teinende voor de toekomst te leren, de vragen van gezang 45 pogen

te beantwoorden, moeten we daarbij ook radicaal zijn, want alleen dan kan effectief worden ingegaan op de vraag wat degenen aan wie (ook) deze stad en zijn bewoners zijn toevertrouwd, in de plaats van revolutie moeten stellen.

Hoe zijn wij voortgegaan?

Wie in Amsterdam wil wonen, maar het zich niet kan veroorloven om een duur huis te kopen, of een enorme huur te betalen, kan in feite – dat wil zeggen in 99% van de gevallen – op geen andere wijze aan een woning komen dan door er een te kraken of anderszins illegaal in gebruik te nemen. En daartoe uitnodigende leegstaande woningen zijn er niet weinig. Dit is een de rechtsorde verstoring feit. Het kraken is dan ook hand over hand toegenomen en in onze fractie bestaat daar – hoe wij de feiten ook betreffen – begrip voor. Hoe kunnen wij ook anders, gezien tegen de achtergrond van de volgende aantallen urgente woningzoekenden.

Voor 1- tot 2kamerwoningen:	32.423
Voor 3-kamerwoningen:	13.523
Voor 4-kamerwoningen:	5.602
Voor 5-kamerwoningen:	1.294
Voor 6-kamerwoningen:	325
Totaal:	53.167

Daarbij dient helaas nog bedacht te worden dat de situatie steeds slechter wordt. Natuurlijk beschikt het merendeel van al die mensen op het ogenblik wel over een dak boven hun hoofd (Amsterdam beschikt over veel malafide pensionhouders en over nog veel meer stadsnieuwingskrotten). Maar gevallen van vader, moeder, twee dochters, schoonzoon en twee kleinkinderen op een driekamerflat zijn niet uitzonderlijk en hoeven evenmin op spoedig soelaas te rekenen. Dit zijn immers de huidige(!) wachttijden:

Voor 1- tot 2-kamerwoningen:	42 maanden
Voor 3-kamerwoningen:	27 maanden
Voor 4-kamerwoningen:	38 maanden
Voor 5-kamerwoningen:	50 maanden
Voor 6-kamerwoningen:	eeuwig.

De in dit schema genoemde maanden geven aan hoelang men op een eerste aanbieding moet wachten. Een tweede aanbieding volgt eerst na een zelfde periode. Maar ook deze cijfers verslechteren met grote snelheid door de vermeerdering van de vraag en de gelijktijdige scherpe daling van het aanbod van woningen. Dat in zulk een situatie jongeren – sterker en energieke vaak dan de „zwakken in

de samenleving” – niet stoppen voor uit speculatieoogmerk of om andere redenen langdurige leegstaande (kantoor)gebouwen en er met min of meer primitieve middelen woongelegenheden scheppen, is ook nog te begrijpen, ofschoon het met de wet in strijd is.

Hiermee zijn echter „de” krakers nog onvoldoende gekenschetst. Wie wil dat de maatschappij beter wordt dient politiek actief te worden of zich tot de politiek actieven te wenden. Als men dat doet en weinig verbetering ziet of nog minder, dan kan men dat aan de politiek of de politici wijten hetgeen in het uiterste geval tot anarchie en/of politiek extremisme kan gaan leiden. Zoals die beide aan het politieke spectrum te onderscheiden zijn, zo treft men ze ook binnen „de” krakersbeweging en in daaraan verwante kringen aan. Zo ontstaat van de krakers het volgende beeld: gewone en ongewone woningzoekenden met minder geduld dan het stadsbestuur lief is, gesteund en gestimuleerd door toch wel brede lagen in de bevolking, (soms zeer linkse) politieke organisaties. En een uitgelezen doelgroep voor het ongenoegen van onroerend-goedspeculanten, knokploegen, fascistoïde tuig en ochtendkranten die vegeteren op burgermans fatsoen. Nu is de Amsterdamse bevolking gelijk Dik Trom bijzonder. De grafieken die haar opbouw weergegeven, tonen dat aan goedkope kleine woningen vooral

Contributie-inning 1980

Op 4 februari jl. werd alweer de eerste fase van de contributie-inning 1980 afgesloten. Het resultaat per genoemde datum is bevredigend te noemen. De opbrengst bedroeg f 1 340 000, bijeen gebracht door 31 800 leden. Een gemiddelde contributiebijdrage derhalve van f 42,07. Inmiddels is de eerste herinnering verzonden, waarop thans 4100 leden hebben gereageerd. Tegen de achtergrond van de naderende fusie zou het zeer plezierig zijn wanneer tijdig alle contributies binnen zijn. Om deze reden roepen wij allen, die nog niet aan hun contributieverplichting hebben voldaan, op zo spoedig mogelijk deze zaak af te wikkelen. Waarvoor bij voorbaat onze dank!

Een massale demonstratie tegen de dreigende ontruiming van de Grootte Keyser. Op de foto kijkt Thorbecke onbewogen toe hoe de demonstranten langstrekken.

Richtlijnen ARPartijbestuur

De richtlijnen van het ARPartijbestuur in verband met de fusie op provinciaal, regionaal, gemeentelijk en plaatselijk niveau, vindt u vermeld op pagina 11. In NG van vorige week werden afgedrukt, zowel de model-overeenkomst voor de fusie op gemeentelijk niveau, als de daarbij behorende bijlagen. Om het invullen van deze overeenkomsten te verduidelijken heeft het ARP-bestuur een aantal richtlijnen opgesteld die o.a. ingaan op zaken als financiën, bestuurssamenstelling en kandidaatstelling. Het is van het grootste belang dat u, alvorens fusieovereenkomsten op welk niveau dan ook gesloten worden, van deze richtlijnen kennis neemt.

Het ontruimen van de barricades rond het kraakpand in de Vondelstraat. Op het balkon van het gekraakte pand zien krakers toe hoe leden van de mobiele eenheid in samenwerking met een pantservoertuig van de koninklijke marechaussee de Vondelstraat schoonvegen.

behoefte bestaat. Gezinnen met opgroeiende kinderen ontvluchten daar de stad – maar dat heeft meer oorzaken – bijvoorbeeld het verkeer. De middengroep in sociaal-economisch opzicht ontbreekt bijna in grote delen van de stad. De meeste werklozen op een relatief klein grondgebied bij elkaar. Zo barmhartig als de stad zijn anonimiteit aan tal van minderheden biedt, zo onbarmhartig worden deze op huisvestingsgebied bejegend. Intussen stagneert de bouw van nieuwe woningen, stagneert de stadsvernieuwing en stagneert ook de rijkswetgeving op voor de stad vitale punten. De wet op de stadsvernieuwing had al lang vaart gebracht moeten hebben in het stadsvernieuwingproces. De grondpolitiek, in onze kring vooral een agrarisch probleem geacht, is mede door toedoen van het CDA nog steeds niet wettelijk geregeld. Daar kraait nauwelijks een haan naar. Ik wil niet slechts naar Den Haag wijzen: Amsterdam kan vele handen in eigen boezem steken. In de sfeer van de ruimtelijke ordening bestaat een gigantische werkachterstand, mede door gebrek aan politieke continuïteit. Dat veroorzaakt weer dat eindeloze procedures moeten worden doorlopen, voordat men met de realisering van een simpel bouwplan kan beginnen. Daarnaast moet als oorzaak van de problematiek genoemd worden, dat steeds meer huiseigenaars hun pand liever leeg laten staan of klandestien verhuren en niet, zoals zij verplicht zijn, het eventuele vrijkomen van de woning melden aan de gemeente. Men

voorkomt daarmee dan „opgescheept” te worden met een huurder die men liever discrimineert..... Dit tij is mettertijd ontstaan en jaarlijks wordt hierover bij de algemene politieke beschouwingen geweeklaagd. De achtereenvolgens optredende colleges van burgemeester en wethouders beloven steeds hun uiterste best te doen. Dat hebben zij ongetwijfeld ook steeds gedaan. Maar daarmee keerde de gemeenteraad het tij niet. Dit zijn naar mijn mening omstandigheden die de rechtsorde in gevaar brengen.

Waar is het toe gekomen?

Bekend is dat de juridische middelen tegen het kraken beperkt en moeilijk hanteerbaar zijn. Toen het in het proces tegen de krakers van de zogenaamde OGEM-panden dan ook tot een ontruimingsbevel van de rechter kwam – de wijze waarop de eigenaar zo'n succesvol procesresultaat behaalde heeft nogal wat kwaad bloed gezet – werd furieus gereageerd met een „we zitten hier en we blijven hier”. Dat met een strijd tegen de ter zake beslissingsbevoegde burgemeester. In die strijd werd de (partij)politiek niet geschuwd. Zo werd De Grootte Keijser een monument tegen een falend huisvestingsbeleid van de gemeente, tegen multinationale ondernemingen, tegen burgemeester Polak, het CDA, Jan Schaefer (wethouder van volkshuisvesting en stadsvernieuwing), tegen de Partij van de Arbeid etc. etc. Tijdens de grotendeels door communisten gedirigeerde herdenking van de februari-staking deelden krakers ongestraft pamfletten uit waarin het doel van de februari-staking geactualiseerd werd tot de potentieel door de burgemeester van Amsterdam in te zetten sterke arm tegen de krakers van De Grootte Keijser. Dit gebouw is de inzet geworden van een

H. R. van Triest B.V.

Hoogeveen

Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

In verband met de stakingen van afgelopen week zult u de krant waarschijnlijk later ontvangen dan u gewend bent. Hiervoor onze excuses.

DEZE WEEK IN NG:

Maatschappelijke discussie over kernenergie	pagina 2
Economische situatie in Europa	pagina 3
Territoriale decentralisatie	pagina 5
De kankerbestrijding	pagina 7
CDA onder één dak	pagina 6
Uit de Arjos	pagina 9
Van de pARTij	pagina 11 en 12

IN OGENSCHOUW

Zijlstra in de branding

Bij het recente vertrek van minister Andriessen en de daarop volgende speculaties in de pers omtrent zijn opvolging komt de rol van De Nederlandsche Bank, die daarbij gemakshalve wordt vereenzelvigd met de persoon van dr. Zijlstra, de president van deze bank, om de hoek kijken. Je krijgt daarbij de indruk dat Zijlstra als een soort keurmeester voor de nieuwe minister van Financiën optreedt. Slechts die kandidaat voor deze ministerspost zou acceptabel zijn die bereid is de inzichten van Zijlstra met betrekking tot het te voeren financieel-economisch beleid te delen, zo lijkt het wel. Deze actuele ontwikkelingen vragen de rol die De Nederlandsche Bank speelt terug in het brandpunt van de belangstelling. Wat is die rol nu precies? Met de taak van De Nederlandsche Bank en de inhoud die Zijlstra aan deze taak geeft is niets geheimzinnigs aan de hand. In elk jaarverslag van de bank geeft de president een inzicht in zijn taakopvatting en bovendien zet hij van tijd tot tijd in het vakblad De Economist uiteen wat zijn

theoretische inzichten zijn en hoe hij deze in de praktijk het beste denkt te kunnen realiseren.

Waar gaat het namelijk om? De Nederlandsche Bank heeft de wettelijke taak om de waarde van de gulden stabiel te houden. Je mag dus aannemen dat ze bij De Nederlandsche Bank allergisch zijn voor alles wat met inflatie te maken heeft. Wat dat betreft hebben ze aan Zijlstra een hele goeie. Wie herinnert zich niet dat Zijlstra twintig jaar geleden al als minister van Financiën het vertikte een motie van de AR-fractie uit te voeren, waarin gevraagd werd de woningbouw op te voeren, omdat de financiering daarvan inflatoir zou werken? De val van het kabinet was hiervan het gevolg. Ook daarna heeft Zijlstra herhaalde malen en in forse bewoordingen gewaarschuld voor de ontwrichtende werking die van inflatie op de samenleving uitgaat. De strijd tegen de inflatie voert De Nederlandsche Bank door te waken over de geldhoeveelheid. Geld is nodig om het proces van productie en consumptie ongestoord te laten

verlopen en als het goed is vervult het deze taak geruisloos. Neemt de productie toe doordat er meer mensen aan het productieproces gaan deelnemen of doordat de produktiviteit stijgt dan mag de geldhoeveelheid in dezelfde mate toenemen. Inflatie ontstaat wanneer er ergens in dit proces meer geld wordt toegediend dan nodig is voor de zojuist genoemde produktiegroei. Er kunnen dan immers meer goederen en diensten worden gevraagd dan er worden geproduceerd en dat vertaalt zich alleen maar in prijsstijgingen. Als dus maar de geldhoeveelheid aan duidelijke groeinormen kan worden gebonden dan zijn we met de inflatiebestrijding of het voorkómen daarvan een heel eind op weg. Er zijn echter meerdere omstandigheden die om de beurt of tegelijk aanleiding zijn tot het buiten zijn oevers treden van de meest gewenste geldhoeveelheid. Zo kan het bedrijfsleven, om maar eens een voorbeeld uit het niet recente verleden te noemen, zulke goede winstverwachtingen bezitten men tegen de klippen op investeert, zelfs zodanig dat het aanbod van een gespaarde gelden niet voldoende is om deze investeringen allemaal te kunnen financieren. Er wordt dan een beroep gedaan op het geldscheppende bankwezen en de geldhoeveelheid neemt (te) sterk toe. Hetzelfde kan zich bij de overheid voordoen, wanneer zij haar uitgaven niet weet te dekken uit belastingen, aardgasopbrengsten of leningen op de kapitaalmarkt.

Tenslotte kan inflatie ook ontstaan wanneer de lonen meer stijgen dan de groei van de produktiviteit en de kostenstijging die daarvan het gevolg is wordt doorgewenteld in de prijzen. De aard van de omstandigheden die tot een te grote groei van de geldhoeveelheid aanleiding kunnen geven maakt meteen al duidelijk dat een dogmatisch binden van deze groei aan de gewenste normen in de praktijk tot grote moeilijkheden zal leiden. Stel je maar eens voor dat in het laatste geval de monetaire autoriteiten, die over de geldhoeveelheid gaan (dat zijn de minister van Financiën en De Nederlandsche Bank), weigeren de inflatoire loon- en prijsstijgingen te financieren. Dit zou direct terugslaan op de omvang van de productie en daarmee op de werkgelegenheid. Nee, in dat geval moet de inflatie worden bestreden door inkomens- en prijsbeleid. Evenzo moet de overheid een begrotingsbeleid voeren ter voorkoming van inflatoire financiering van haar uitgaven. De Nederlandsche Bank tenslotte moet het bankwezen dat geld schept ten behoeve van de particuliere sector in de stokken houden. Inflatie wordt dus niet alleen met beheersing van de geldhoeveelheid bestreden, maar het vereist tevens een inkomens- en een begrotingsbeleid. Terug naar de situatie van vandaag. De inflatie wakkert aan, niet in de laatste plaats door de sterk stijgende energieprijzen. Het bedrijfsleven ligt hier en daar op zijn gat en moet hoognoedig worden gestimuleerd. De groei van onze economie neemt af. Op deze groei worden claims gelegd ten behoeve van loonstijgingen en van de nog

steeds stijgende uitgaven van de collectieve sector. Deze claims overtreffen zelfs de groei zodat voor de zo noodzakelijke rendementsverbetering van het bedrijfsleven niets overblijft. Is het verwonderlijk dat in deze omstandigheden de druk op de monetaire autoriteiten toeneemt om de geldkraan wat verder open te zetten? Onder deze druk is inmiddels de minister van Financiën bezweken, maar Zijlstra staat in de branding. Niet de gemakkelijke weg van de geldkraan en een ontwrichtende inflatie vandien, maar een in overleg met de sociale partners te voeren inkomensbeleid gericht op het terugdringen van loon- en prijsstijgingen en een begrotingsbeleid dat slechts tijdelijk inflatoire financiering van overheidsuitgaven toestaat om de groei van onze economie weer op gang te brengen is het parool. Voor de nieuwsgierigen onder ons die zich afvragen of ook niet Zijlstra onder deze druk zal bezwijken is de volgende ontboezeming van hem wellicht afdoende, die hij vorig jaar in De Economist schreef. Ik vertaal: „Stel je een president van een centrale bank voor, tot aan zijn knieën in een opkomende vloed van monetaire literatuur die hij door zijn drukke dagelijkse werkzaamheden nauwelijks kan bijhouden, en met soms de hete adem van politici in zijn nek. Hoe voelt hij zich? Hij moet terugvallen op zijn eigen basisfilosofie en op zijn praktische inzichten. Zijn basisfilosofie moet zijn dat een te grote geldhoeveelheid tot geldvervalsing leidt. Zijn praktische inzichten leiden hem in zijn dagelijks werk. Soms is zijn motto een pas terug te doen om versterkt terug te komen, soms moet hij standvastig zijn tot op het obstinate toe.”

G. de J.

Brede maatschappelijke discussie over kernenergie

Door drs. H. Eversdijk

De energiepolitiek is kenmerkend voor de problemen van onze samenleving nu en in de toekomst. Vanuit de energiesituatie zijn veel problemen te signaleren. Die problemen beperken zich niet tot het eigen land; integendeel, juist veel van de energieproblematiek reikt tot ver over de grenzen. Vanuit de kernenergie behoeven we dan bijvoorbeeld alleen maar even te denken aan de afvalproblematiek en aan het feit dat vlak over de Nederlandse grens bij het Belgische Doel een flink kernenergiepark wordt gebouwd.

Het is dan ook een goede zaak dat door de Nederlandse regering ruimte is gegeven aan stemmen vanuit de samenleving, die hebben gevraagd om een brede maatschappelijke discussie op het gebied van de eventuele verdere invoering van kernenergie. Deze discussie moet dan uiteraard worden gezien tegen de achtergrond van de totale energiesituatie in ons land en daarbuiten.

Brede discussie

De doelstelling van de discussie is volgens de zogenaamde opzetnota: "Meningsvorming over de energieproblematiek in het algemeen en het kernenergievraagstuk in het bijzonder." Bij deze discussie kan het niet alleen maar gaan over het al of niet verder toepassen van kernenergie. Wil de discussie werkelijk „breed” zijn, dan zal ook nadrukkelijk moeten worden gesproken over het feit wat te doen als de verdere toepassing van kernenergie niet wordt aanvaard. Met name zal dan toch ook moeten worden meegenomen welke de consequenties van het niet verder toepassen van kernenergie zijn, b.v. ten aanzien van onze afhankelijkheid van het buitenland, onze concurrentiepositie en mede

daardoor voor onze welvaart. De discussie mag dan ook vooral niet worden versimpeld tot alleen maar „ja” of „nee” zeggen tegen verdere toepassing van kernenergie.

Minder snelle groei

De economie speelt bij de hele discussie een grote rol. Onze samenleving is voor een groot deel gebaseerd op méér produktie en mede daardoor op meer consumptie. Inmiddels is overigens gebleken dat de groei van het elektriciteitsverbruik minder snel is verlopen dan tot 1973/74 het geval was. Maar er is nog steeds groei, terwijl onze afhankelijkheid van het buitenland toenam en de grondstof-situatie in de wereld aanmerkelijk moeilijker werd. Om de discussie duidelijk te voeren en ook de consequenties duidelijk zichtbaar te maken is het nodig om te discussiëren met meerdere groeiscenario's. Dat betekent dat er ook een scenario moet zijn dat uitgaat van een lagere economische groei! De CDA-fractie heeft bij de behandeling van de opzetnota per motie om meer scenario's gevraagd. Het is immers duidelijk dat over een breed front de economische groei terugloopt. Feitelijk zitten we nu al op de 0-groei. Het is overigens nog maar de vraag of die teruglopende economische groei leidt tot een even snei teruglopende energievraag. Wei is duidelijk dat vooral ook vanuit de CDA-visie een zuiniger gebruik een noodzaak is en nadrukkelijk moet worden nagestreefd.

Energie is schaars

Overigens is een teruglopend energieverbruik niet alleen van belang voor een zuiniger verbruik van de grondstoffen en een wat mindere afhankelijkheid van met name olie-exporterende landen, maar ook vanuit een oogpunt van een zuiniger ruimtegebruik en een verbetering van het milieu. We moeten wel oppassen dat we, door te pleiten voor zuinigheid, niet gaan denken dat alleen daardoor de energieproblematiek is opgelost. En

dat het dus allemaal zo'n vaart niet loopt. Onze welvaart is nu sterk afhankelijk van energie, maar zeer krachtig moet worden bevorderd dat deze grote afhankelijkheid per eenheid produkt minder wordt, waardoor op langere termijn een wat mindere afhankelijkheid zou kunnen optreden. Met name dient erop gewezen te UUU worden dat er onder ons volk een breed gedeeld bewustzijn moet komen dat energie schaars is en duur en dus een uiterst zorgvuldige aanwending behoeft. Door het CDA moet dan ook bij voortdurende een dringend appél worden gedaan op dit bewustzijn.

Brede stuurgroep

De brede maatschappelijke discussie zal worden geleid en begeleid door een stuurgroep. Volgens de CDA-Tweede-Kamerfractie is de taak van deze stuurgroep:

- Het betrekken van een zo groot mogelijk deel van de bevolking bij de discussie (zorgen voor voorzieningen en toewijzen van middelen).
- zorgen voor veelzijdige informatie en doelmatige presentatie en verspreiding daarvan en dus zorgen dat de informatie „doorkomt.”
- Bij de start de probleemstelling formuleren en zonodig tijdens de discussie bijstellen.
- de stuurgroep moet confrontatie van zienswijzen mogelijk maken.
- Zorgen voor goed samenspel met en tussen de betrokken groeperingen.
- Tijdige afronding van de verschillende fasen van de discussie.
- Verzorgen van het eindrapport (met evaluatie van de discussie) en doorgeleiden van de resultaten naar regering en parlement.

Om goed te functioneren dient o.i. de stuurgroep uit vijf personen te bestaan (i.p.v. drie) en dient voorts kennis van zaken te hebben en een weerspiegeling te zijn van de opvattingen, zoals die onder brede lagen van de maatschappij leven. Dit laatste vooral ook om het vertrouwen te wekken dat de „choc des opinions” ook in de stuurgroep aanwezig is, waardoor niet bij voorbaat de stuurgroep „partijdigheid of strikte neutraliteit” kan worden verweten. De keuze van de personen moet zeer zorgvuldig geschieden. Er moeten waarborgen zijn om „geïntegreerd” te werken. Het CDA wil de brede maatschappelijke

Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Harrisburg werd er massaal gedemonstreerd voor stillegging van de kerncentrales. Op de foto demonstranten bij de kerncentrale te Borssele.

discussie tot een succes maken, de samenstelling en kwaliteit van de stuurgroep zijn daarbij een voorwaarde.

Geen referendum

Als de brede maatschappelijke discussie afgerond is – na twee jaar – is de vraag aan de orde: „Wat doen we met de resultaten?” De Nederlandse wet kent geen referendum, ook geen consultatief referendum. De brede maatschappelijke discussie kan dan ook beslist niet als zodanig worden gezien. Ondanks de discussie behouden regering en parlement hun eigen verantwoordelijkheid. Ook draait de wereld door tijdens de maatschappelijke discussie en kan b.v. ook de politieke situatie in Saoedi-Arabië best veranderen! Maar wij verplichten ons als regering en parlement nadrukkelijk om zoveel mogelijk „vrijheidsgraden” intact te laten, totdat de discussie is afgesloten. Daarna zullen regering en parlement tot beslissingen moeten komen. Dat betekent voor de CDA-fractie dat zij in die periode, geheel onvoorziene ontwikkelingen voorbehouden, geen verdere besluitvorming op nucleair terrein zal bevorderen.

Concreet betekent dit, dat o.i. de status quo moet worden gehandhaafd, dus dat geen nieuwe centrales moeten worden gebouwd in die periode en ook de voorbereidingen niet worden getroffen, maar ook dat Borssele en Dodewaard de mogelijkheden moeten behouden om in die periode veilig te kunnen blijven doorfunctioneren. Zowel tijdens als na afloop van de discussie zal de CDA-fractie zich in het

parlement gedragen zoals het behoort, dat wil zeggen „zonder last of ruggespraak”, maar hierbij zal de discussie en de uitkomst ervan uiteraard wel een grote rol spelen, maar de discussie komt niet in de plaats van de eigen verantwoordelijkheid.

Discussie tot succes maken

Het zichtbaar en bespreekbaar maken van de energie-politieke situatie, het afwegen van het voor en tegen van kernenergie, het bespreken en beoordelen van de consequenties van kernenergie, dat alles behoort in en bij de brede maatschappelijke discussie. Daarbij spelen voorts mee: de veiligheid, zowel intern als extern, van kerncentrales, de relatie tot het non-proliferatiebeleid en de afvalproblematiek. Maar met name zal het gaan om de maatschappelijke (on)aanvaardbaarheid van de kernenergie. Om die totale discussie zinvol te maken, moet de burger met vertrouwen naar deze discussie toe kunnen gaan. Regering, parlement en stuurgroep moeten zorgen dat dit vertrouwen er komt. Nu is er nog veel scepsis; die moet, zoveel als mogelijk is, weggenomen worden. De stuurgroep heeft daarbij een grote taak. Ook moet erop gewezen worden dat gedurende de brede maatschappelijke discussie een regeringswisseling zal plaatsvinden. Interessant zal dan zijn de passage in een regeer-akkoord over (kern)energie!

H. Eversdijk is lid van de Tweede Kamer voor het CDA

De wet en het recht horen ten dienste van de mens te staan en niet andersom.

Veldslag

De geleverde veldslag rond de ontruiming van een gekraakt pand in de Amsterdamse Vondelstraat roept medeleven en afkeer op. Medeleven, omdat mensen in hun benarde woonsituatie naar het middel van huizen kraken grijpen. Medeleven ook, omdat de woonsituatie in Amsterdam uitzichtloos lijkt en het gemeentebestuur niet in staat is gebleken in deze enige hoop op beter te verschaffen. Afkeer omdat het doel de gebruikte middelen niet rechtvaardigt. Gewelddoos verzet kan een goed middel zijn, maar het daadwerkelijk te lijf gaan van de politie met allerlei attributen overschrijdt de grens van het toelaatbare. Bovendien wordt er een situatie van rechteloosheid voor de medeburgers geschapen. Het roept de vraag op in hoeverre men zijn nood kan en mag klagen, wanneer de overheid machteloos is gebleken de situatie voor zijn burgers te verbeteren en in zijn onmacht een ander overheidsapparaat gebruikt om burgers die eigenhandig een oplossing zoeken daarin te frustreren. Het formele gelijk van de overheid om de wet met behulp van de sterke arm te handhaven, houdt nog niet het materiële gelijk in. Een overheid mag ook wel eens de hand in eigen boezem steken door zichzelf af te vragen of men wel alles geprobeerd heeft om de voor velen uitzichtloze woonsituatie structureel te verbeteren.

Advertenties

FNV en CNV hebben begin deze week in pagina's grote advertenties van hun standpunt blijk gegeven inzake de ontwerp-loonwet die deze week in de Tweede Kamer is behandeld. Vooral de toon ervan verschilt en geeft te denken....
FNV: wij pikken het niet
CNV: dat is onaanvaardbaar
FNV: de vakbeweging wordt voor jaren buiten spel gezet, werknemers monddood gemaakt.
CNV: de regering krijgt teveel bevoegdheden, vakbeweging wordt door loonwet op zijspoor gezet.
FNV: de regering moet op blijvend verzet rekenen, overal in het land.
CNV: wij doen niet mee aan allerlei stakingen, het CNV heeft zijn eigen manier om de politiek te beïnvloeden.
Het CNV slaat in zijn actiestijl ons inziens de spijker op de kop.

Suriname I

De staatsgreep die de Surinaamse sergeants hebben uitgevoerd tegen de regering van Henck Arron is naar Latijnsamerikaanse maatstaven gemeten betrekkelijk vreedzaam verlopen. Hoezeer de actie van de militairen te begrijpen is in het licht van het falende beleid van premier Arron, toch zou het vanuit het

NG COMMENTAAR

oogpunt van democratie juist zijn geweest als de kiezers Arron naar huis hadden gestuurd. Bij de verkiezingen die voor eind maart gepland waren, zou Arron waarschijnlijk weinig kans meer gemaakt hebben. Het is niet zo'n best voorteken dat de militairen het niet op die verkiezingen hebben willen laten aankomen en het is al evenmin hoopgevend dat de Nationale Militaire Raad niet van plan is de eerste vier tot vijf jaar verkiezingen te laten houden. Het is voorts ook een veeg teken dat de militairen hebben duidelijk gemaakt dat een burgerraad onder hun toezicht zal komen te staan. Hoopgevend is echter dat de sergeants president Ferrier in functie hebben gelaten en dat zij zich tot dusverre niet hebben schuldig gemaakt aan buitensporige repressie. De nieuwe machthebbers hebben er kennelijk wel behoefte aan het democratisch staketsel voorlopig nog enigszins overeind te houden.

Suriname II

De Nederlandse regering heeft ten opzichte van de ontwikkelingen in Suriname terecht een afwachtende houding aangenomen. Het is niet aan de Nederlanders, maar in de eerste plaats aan het Surinaamse volk zich een oordeel te vormen over de machtsgreep. De eerste reacties van het volk van Suriname en van de Surinamers in Nederland wijzen erop dat men niet bij voorbaat negatief staat ten opzichte van de uitgevoerde staatsgreep. Ook sceptici lijken voornamelijk bereid de militairen voorlopig het voordeel van de twijfel te geven. Zolang er geen sprake is van een openlijke, grove schending van de mensenrechten, lijkt het nog voorbarig – zoals sommigen nu al menen te moeten doen – te spreken over een opschorting van de Nederlandse hulp aan Suriname. Tot die hulp is ons land bij verdrag verplicht en stopzetting ervan zou in Suriname terecht overkomen als een stuk neo-koloniale bevoogding. Heroverweging van de hulp kan pas aan de orde komen als duidelijk wordt dat die hulp niet meer ten goede komt aan het hele Surinaamse volk, maar aan slechts een klein deel ervan.

Rhodesië

De driedaagse verkiezingsveldslag

in Rhodesië is tegen veler verwachting in nog uiterst vreedzaam verlopen. Zowel de Rhodesische leiders als de Britse autoriteiten moet worden toegegeven dat zij erin geslaagd zijn een naar omstandigheden redelijk vrije gang naar de stembus mogelijk te hebben gemaakt. Gemeten naar westerse maatstaven was er zeker sprake van intimidatie, maar in de Afrikaanse verhoudingen kan bijna wel gesproken worden van een maximum aan democratie: in tegenstelling tot de situatie in de Rhodesië omringende frontlijnstaten, hadden de Rhodesiërs werkelijk keus uit verschillende groeperingen. Diverse politieke leiders verklaarden voor de uitslag al dat zij zich bij het stembusresultaat zullen neer leggen. Hopelijk is hun verantwoordelijkheidsbesef ook na het bekend worden van de uitslag even groot. Daarmee kan veel ellende voorkomen worden. De eerste paar maanden zullen uitwijzen of dit ook werkelijk het geval zal zijn.

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc. **HOUTBOUW HAHBO**
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Europese economie op de wip

Sinds 1973 – oliecrisisjaar – geven alle economieën van de E.G.-lidstaten een daling van het groeitempo en een teruglopend investeringsniveau te zien. De enige groeifactoren die overeind bleven waren de particuliere consumptie en de export (dat laatste dank zij toegenomen vraag in de Opec-landen). In alle landen steeg de werkloosheid. Vooral de industriële sector werd door de economische teruggang getroffen, terwijl de dienstensector in belangrijke mate de groei in de gang hield en nog werkgelegenheid creëerde.

Vooral die sectoren, die sterk afhankelijk waren van de binnenlandse vraag kregen het moeilijk: halfabrikaten, veel gebruikte consumptiegoederen zoals textiel en papier, daarnaast bouwactiviteiten en scheepsbouw. Toch werden op buitenlandse (vooral overzeese) markten ook nog marktaandeelen vergroot met name door de chemische industrie en de geavanceerde (kleinere) machine-industrie, een sector overigens waarin Nederland verhoudingsgewijs zwak is ontwikkeld. Het netto-resultaat was echter niet positief. Het grote probleem waarvoor de economie nu staat is een versnelde aanpassing te realiseren bij vertraagde (en selectiever) groei. Bij die aanpassing spelen vooral 3 factoren een belangrijke rol:

1. de ontwikkeling van de internationale handel
2. Europa's afhankelijkheid van grondstoffen, met name energie
3. wisselkoers en kostenverhoudingen.

Ad. 1

Internationale Handel

Europa moet in een snel tempo

koopkracht overdragen aan de olie-exporterende landen (taxatie voor 1980 is 40 mrd. dollar). De mate waarin het erin slaagt die rekening te betalen zonder verdere interne inkrimping is afhankelijk van stijgende exportbaten. Maar anders dan bijv. in de zeventiger jaren zijn de traditionele ontwikkelde landen niet meer zo eenzijdig dominerend ten aanzien van de internationale handel. Nieuwe produktielanden (zoals Brazilië en Zuid-Korea) ontwikkelen een exportpakket dat tot dusver voornamelijk aan de westerse multinationals was voorbehouden. Die zich vernieuwende machtsverhouding in de wereld, hardere internationale concurrentie met toenemende protectieverschijnselen heeft de groei verder vertraagd. De internationale handel wordt dus nu gekenmerkt door zowel een andere structurering van de vraag als door een veranderde geografische structuur.

Ad 2

Energie

In meer of mindere (Nederland bijv.) mate is elk land afhankelijk van energie-invoer en dat betekent een relatieve beperking en wijziging van het importpakket (beperking van minder „strategische” importen) en raakt dus eveneens de structuur van de internationale handel.

Ad. 3

Inflatie

Niet in het minst belangrijk is de noodzaak de inflatie te beperken, evenals de wijzigingen van de wisselkoers. Wat dat betreft zien we binnen de E.G. twee soorten reacties: 1) sterke beperking van de (kosten-)inflatie bij handhaving van een sterke(re) valuta, 2) hoge inflatie met een goedkope wordende (depreciërende) munt. Het blijkt, dat in de landen die de eerste weg kiezen de inkrimping van de werkgelegenheid sneller is gegaan dan gemiddeld in de

Door drs. B. Beumer

E.G. Terwijl de werkgelegenheid tussen 1973 en 1977 in de gemeenschap als geheel daalde met 1,5% per jaar was dat achtereenvolgens voor Nederland 2,6%, Bondsrepubliek 2,8%, België 3,2%, Denemarken 3,7%. Omgekeerd was in deze landen ook de stijging van de arbeidsproductiviteit sterker. Het kan betekenen een betere aanpassing op termijn, maar er zit ook het gevaar in van (tijdelijk?) verlies van marktaandeelen. Met name voor kleinere landen als België en Nederland is het moeilijk individueel te reageren op de internationale economische situatie. (Duitsland en Frankrijk nemen bijv. samen 60% van de Europese handel voor hun rekening.) Zwakke punten voor Nederland in de industriële sector zijn het vergelijkenderwijze in mindere mate beschikken over een internationale machine-industrie en auto-industrie, die tot nog toe tot de wat beter functionerende industrietakken behoren.

Arbeidsverdeling

De landen van de E.G. zullen niet aan verdergaande ingrijpende herstructureringsprocessen kunnen ontkomen; de huidige internationale arbeidsverdeling staat onder grote druk. Elkaar neutraliserende maatregelen vertragen ontwikkelingen en zijn bijv. ook in het nadeel van de ontwikkelingen (negatief effect bijv. in 1978: 5 mrd. gulden). Het is ook van doorslaggevend belang, hoe de internationale belang, hoe de internationale arbeidsverdeling zo kan worden georganiseerd, dat het de belangen van de ontwikkelingslanden dient en ook rekening houdt met de aanpassingsproblemen in de geïndustrialiseerde landen. Naar mijn mening is het ontbreken van een Europese sector-kader een groot nadeel. Weliswaar zien we toenemende financiële faciliteiten vanwege de gemeenschap, maar dat scheidt nog geen kader zoals dat bijv. werkt t.a.v. kolen en staal (hetgaan

bijv. in staal per saldo voordelen zal opleveren). Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan crisis-industrieën, maar evenzeer aan toekomst-sectoren, zoals die van de micro-processoren, waar (nationale) wild-groei dreigt. Alleen een Europese aanpak zal bijv. iets tegen de Amerikaanse I.B.M. kunnen beginnen. Een dergelijke benadering zal ook nodig zijn om op een veel minder geïsoleerde manier de regionale problematiek aan te pakken: achilleshiel van de gemeenschap. Alleen een regionaal beleid dat onderdeel is van een macro-economisch beleid, sectoren-beleid en daarbinnen als prioritaire component fungeert, kan tot succes leiden. Injecties (lokkertjes) uitsluitend via de marktsector zijn onvoldoende gebleken. Een deel van de macro-economische sectoriale groei/ontwikkeling zal in de regio's moeten worden georganiseerd Dat is een zaak van algemeen belang.

Sectorenbeleid

Een sectorenbeleid dat een taakstelling heeft op het gebied van enkele van de meest zwakke regio's hoeft in dat geval niet haaks te staan op een beleid dat gericht is op individuele bedrijfssteun. Overheidssteun, communautaire steun kan bij de opzet van sectoriële oriëntatie dan ook gericht en overzichtelijker gebeuren en ook tot het voldoen aan maatschappelijke

doelinden prikkelen. Nu moet veelal worden geconstateerd dat energie-besparing in de verschillende bedrijfstakken weinig voorstelt, onder meer als gevolg van het ontbreken van voldoende cash-flow en zekerheid. Er wordt dan teveel op de korte termijn gewerkt. Er is alles voor te zeggen als het Europese parlement niet afwacht tot de Raad van Ministers eindelijk beslissende aanzetten geeft voor een sectorenbeleid, maar op dit punt initiatief-verslagen indient. Het is bekend dat de allang op dit aambeeld hamerende (Christen-Democratische) Commissaris belast met industrie-problemen daarop met smart wacht. In dat verband kan er verwezen worden naar veel nauwere contacten tussen de Amerikaanse centrale overheid (bijv. researchopdrachten) en het toekomstgerichte bedrijfsleven. In dit artikel heb ik beknopt de moeilijke keuze-positie van de landen van de Europese Gemeenschap geschetst. In een volgend artikel hoop ik de positie van Nederland daartussen eens wat nader te analyseren.

B. Beumer is lid van het Europees Parlement

De toepassing van kernenergie! Aanvaardbaar???

Hoewel het aantal kerncentrales in onze wereld gestadig toeneemt is de vraag naar de aanvaardbaarheid van de bouw van kerncentrales nog steeds niet beantwoord. Voor de beantwoording van die vraag kan **allereerst** worden vastgesteld dat de mogelijkheid van een fatale menselijke of technische fout nimmer is uit te sluiten. Dit houdt in dat „in” elke kerncentrale de kans op een calamiteit ligt besloten, wat neerkomt op collectieve zelfvernietiging of zelfmoord, waardoor de menselijke waarde en waardigheid teniet wordt gedaan.

„Elk” beleid dat dan ook de bouw van kerncentrales propageert zet daardoor **welbewust** de menselijke waarde en waardigheid op het spel, wat zowel van onredelijkheid als van onzedelijkheid getuigt. Daar de bouw van kerncentrales het logisch gevolg is van een collectief-politieke keuze vóór kernenergie kan worden vastgesteld dat de als reëel ervaren principiële verschillen in ethische of levensbeschouwelijke grondslag, waar onze „partij- of landspolitiek” op drijft, praktisch gesproken berusten op schijn. Een schijn die in de „wereld-politiek” tot levensgevaarlijke werkelijkheid, de „allen en alles” bedreigende kernbewapening, is verheven. Een (schijn)werkelijkheid die blijkt geeft van een onaanvaardbare minachting voor „Het Leven” in het algemeen en voor „De Mens” in het bijzonder daar door de kernbewapening, evenals door de bouw van kerncentrales, de menselijke waarde en waardigheid **welbewust** op het spel wordt gezet.

Op grond van het bovenstaande moet worden vastgesteld dat de, zowel vreedzame als militaire, **toepassing van kernenergie**, „mensonwaardig” dús „onaanvaardbaar” is. Gelijkwaardig moet worden vastgesteld dat er mondiaal een grote vraag is naar energie. Aan die „materiële” vraag naar energie moet evenwel het hoofd geboden kunnen worden nadat(!) de „morele” vraag naar de aanvaardbaarheid van de vreedzame(?) toepassing van

kernenergie **mondiaal** is beantwoord. Een mondiale beantwoording die dank zij het bestaan van de V.N., „als hoedster over de menselijke waarde en waardigheid”, mogelijk is.

Uiteindelijk kan dan ook worden vastgesteld dat „hèt” antwoord op de vraag naar de aanvaardbaarheid van de toepassing van kernenergie slechts gegeven kan worden door de V.N., „als onafhankelijk moreel-rechtscollege”. Dit houdt in dat de beantwoording van deze „mondiaal-morele” (kern)vraag is weggelegd voor „de leden” van de V.N. en dat is in zijn algemeenheid gesproken „de mensheid” en meer in het bijzonder „een ieder” van ons.

„Een ieder” heeft dan ook, „als lid van de V.N.”, formeel gesproken **het recht** om „in het belang van het algemeen” deze mondiale vraag binnen de V.N. aan de orde te stellen, evenals „een ieder” **het recht** heeft om aan de mondiale beantwoording van deze „morele” vraag deel te nemen.

Individuele rechten die eenvoudig niet gebonden kunnen zijn aan de hoedanigheden (als geslacht, leeftijd, maatschappelijke positie, nationaliteit, levensbeschouwelijke gezindte, politieke gezindheid e.d.) waaraan wij onze rechten plegen te ontleen. De effectivering van deze „aan de mens gebonden” **V.N.-rechten** zal echter een utopie blijven zolang de V.N. als „organisatie van regeringen” blijft functioneren. Regeringen, met name „die” uit het technologisch hoog ontwikkelde deel van „onze” wereld, die door hun propaganda voor de zowel vreedzame als militaire toepassing van kernenergie **welbewust** de menselijke „waarde” en „waardigheid” op het spel zetten en zodoende op **indirecte wijze** de „rechten van de mens” met voeten treden. Stuk voor stuk voeren al die regeringen uit de z.g. „Eerste Wereld” dan ook een beleid dat, wat de realisatie van het V.N.-ideaal of de (wereld)vrede betreft, „zonder enig perspectief” is. In feite schuiven al die „vredelievende(!)” regeringen het werk van al die „idealisten” die hebben bewerkstelligd dat op 10 december

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van brieven van lezers.

1948 de Universele Verklaring werd uitgevaardigd, „als niet ter zake doende of irreëel”, ter zijde. Wordt het geen tijd dat al de „idealisten” uit 1980 de realisatie van dat

„gemeenschappelijk door alle volkeren en alle naties te bereiken ideaal **gezamenlijk** ter hand nemen? Een realisatie die dank zij de hen toekomende **rechten** en met behulp van de **techniek**, „als dienares van de mens”, mogelijk moet zijn. Dat daarenboven „goede wil” en „geloof of vertrouwen” in de realiseerbaarheid van de (wereld)vrede **onontbeerlijk** is, spreekt voor zich.

Zwolle

Wouter ter Heide

Cursus vergadertechniek voor vrouwelijke CDA-kaderleden

Door de Stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk van het CDA wordt een cursus georganiseerd voor vrouwelijke kaderleden van het CDA teneinde hen meer vertrouwd te maken met het voorbereiden van en het optreden in vergaderingen.

Bij wijze van proef wordt er op één plaats in het land, nl. Utrecht, gedurende een gehele dag een cursus gegeven voor maximaal 40 deelnemers. Na afloop van de cursus zal, aan de hand van de opgedane ervaringen tijdens de cursus, worden overwogen of deze, al dan niet gewijzigd, in de komende winterperiode moet worden herhaald op meer plaatsen in het land.

Inschrijving

Men kan alleen deelnemen door tijdig het verschuldigde cursusgeld ad f 15,- over te schrijven op giro no. 3.96.67.45 t.n.v. Stichting politiek vormings- en scholingswerk CDA, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. In het cursusgeld zijn een broodmaaltijd en consumpties begrepen. Reiskosten kunt u te zijner tijd declareren, na aftrek van f 10,- voor eigen rekening.

De inschrijving dient vóór 10 maart a.s. binnen te zijn. Indien u niet tijdig kunt gireren, bel ons dan even op of schrijf een kaartje. Het telefoonnummer is 070-24.45.16. Vermeld a.u.b. bij uw betaling duidelijk uw naam en adres. Na ontvangst van uw betaling ontvangt u nadere gegevens.

Waar-wanneer?

De cursus zal worden gehouden in het Jaarbeurscongrescentrum, Croeselaan 8 te Utrecht.

Datum: maandag 24 maart 1980

Aanvang: 10 uur

Sluiting: 16 uur.

Europese impressies

De honger in de wereld moet ons bezighouden. Een eerste hoorzitting over dit onderwerp vond in de afgelopen week plaats in Brussel. Dr. Tanco, voorzitter van de wereldvoedselraad, hield een boeiend betoog. Eveneens kan dat van Brandt gezegd worden. Brandt is voorzitter van de Noord-Zuid-commissie. Chonol, voormalig Landbouwminister van Chili, was een van de sprekers. Ook noteren wij in deze rij Huda, minister van Financiën van Bangladesh. Zo u ziet een zeer gemengd gezelschap. Opvallend was wel dat er een grote unanimiteit in opstelling was. Kort samengevat. Het probleem moet bestreden worden door primair de ontwikkeling in de hongerlanden te bevorderen. Natuurlijk zijn er acute noodsituaties waar directe hulp geboden is. Dat is begrijpelijk. Een tweede hoorzitting komt op 1 en 2 april a.s. Als sprekers noteren we dan o.a. de heer Saouma, Directeur van de F.A.O. en Mc. Namara, President van de Wereldbank.

Begroting

De commissie van begrotingen heeft een eerste commentaar gegeven over de nieuwe voorstellen van de begroting van 1980. Het commentaar is: „Op het eerste gezicht bevredigend”. U weet het nog wel. Het Parlement heeft eind '79 de begroting verworpen. De Commissie moest haar werk overdoen. Terecht maakte het Parlement gebruik van haar bevoegdheden. De aangepaste begroting ligt nu voor ons. Vanuit onze fractie is meermalen gewaarschuwd om de begroting en de landbouwprijsvoorstellen niet gezamenlijk te behandelen. Erwin Lange, voorzitter van de begrotingscommissie is daar een voorstander van. Lange is ook van oordeel, dat de landbouwministers het voorstel van de landbouwprijzen moeten steunen. Naar mijn mening kunnen Lange en diegenen, die dit met hem van oordeel zijn, dat wel vergeten. De commentaren van de Landbouwministers – ook van v.d. Stee – zijn sterk afwijzend. En terecht!

Bureau ideeën

Zonder twijfel zal er een bres in de begroting worden geschoten. Naast een normale heffing is er in de landbouwprijsvoorstellen ook nog sprake van een superheffing op de melk. Elke boer die meer produceert dan 99% van het kwantum van vorig jaar zal van de 60 cent, die hij voor de melk ontvangt 50 cent boete moeten betalen. Ik vertel het wat eenvoudig,

Wellicht opent dit nu weer mogelijkheden om aan de Europese overschotten geld te verdienen. Weer een meevaller voor de begroting.

Protest

De aarde is zwanger van protest. In ons eigen land wordt protesteren bijna een continue bezigheid. Speciaal de zaterdag is daarvoor de meest uitgelezen mogelijkheid om al zijn grieten te uiten. Niemand beseft bijna meer dat wij in een van de landen leven met de hoogste welvaart. En als dat niet in het loonzakje tot uiting komt dan wel in de sociale voorzieningen. Schril steekt daarbij de positie van de kleine zelfstandigen en boeren af. De problematiek van de arbeidstijdverkorting om daarmee aan de omvangrijke werkloosheid in Europa wat te doen, gaat aan hen voorbij. Een ieder weet dat het gigantische probleem van de werkloosheid niet (zo maar) oplosbaar is! Als de oplossing gezocht wordt om een 40-urige of een nog kortere werkweek in te krimpen, dan wordt de kloof in de werktijden tussen loon- en salaristekkenden en kleine ondernemers steeds groter. Er zijn twee werelden ontstaan. Toch zal de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk juist **niet** buiten de mensen die 70 of 80 uur werken, mogen worden opgelost. De landbouwprijsvoorstellen zouden mede gebaseerd moeten worden op het mogelijk maken om meer arbeidskrachten werk te verschaffen. Dat is actueel. Met de erkenning dat het een apart probleem is, daarmee komen we er niet. Het moet aangepakt worden. Waar blijven de meedenkers?

Teun Tolman is lid van het Europees Parlement

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

februari 1980

COMMENTAAR

„De vreemdeling in uw poort” – Wet arbeid buitenlandse werknemers (WvdB)

In memoriam C. Ch. A. van Haren (hgc)

INTERVIEW

Mr. W. L. Zielhuis:
Politie in discussie – interview met een commissaris der koningin, een burgemeester en een korpschef

ARTIKELEN

Drs. H. Borstlap:
Provinciaal sociaal-economisch beleid (I)

Drs. W. J. Deetman:
Spreidings- en huisvestings- perikelen in het kleuter- en lager onderwijs

Ir. F. C. de Jong:
Sanering milieuhinderlijke bedrijven in de woonomgeving

RUBRIEKEN

Reacties van lezers
Welzijnsplanning: overheid, particulier initiatief en bevolking, door M. H. M. F. Gardiniers-Berendsen (met een naschrift van K. Tuinstra en drs. C. J. Klop)

Kroniek
Pre-gewesten verder ontwikkelen
Een ongewone burgemeesters-benoeming

Den Haag
Basisregeling regionale samenwerking politie / Wijziging Onteiningswet / Regels voor verdeling woonruimte / Bestrijding geluidhinder

AROB-jurisprudentie
Is er nog hoop voor het welstandtoezicht?

Vraag en antwoord
Uitvoering Bijstandswet / Weigering standplaats voor viskraam
Kopen of huren / Bescherming van woonstraten

Verenigingsnieuws
Onder meer: Energiebesparing

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**
 Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van
 Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 'S-GRAVENHAGE.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Territoriale decentralisatie

Elke minister heeft wel een adviesraad aan welke hij advies vraagt over belangrijke vraagstukken en over wetsontwerpen, die op zijn departement in behandeling zijn. De minister van Binnenlandse Zaken heeft als voornaamste adviesraad de Raad voor de Territoriale Decentralisatie.

Deze Raad brengt een krachtige stroom van adviezen uit over het beleid inzake de (re)organisatie van het binnenlands bestuur. Zoals de lezer weet is er een veel omvattend proces gaande inzake de bevoegdheden van gemeenten, provincies en rijk. Ook is het proces gericht op herindeling van provincies en gemeenten.

Territoriale decentralisatie

Wat betekenen de woorden „territoriale decentralisatie”? Bij decentralisatie gaat het gewoonlijk om bevoegdheden, die worden uitgeoefend op een centraal punt. In Nederland gaat het dan meestal over bevoegdheden van het rijk, van de regering, van een minister. Dikwijls zijn de mensen „aan de voet” niet gelukkig met die centrale bevoegdheden. Men acht zichzelf heel goed in staat de eigen zaken te regelen.

Tegenwoordig ervaart men „aan de top” steeds meer overbelasting. Het centrale punt raakt bedolven onder de vraagstukken. Zo ziet men zowel „aan de voet” als „aan de top” een neiging opkomen tot decentralisatie, tot spreiding van bevoegdheden van de top naar de voet. Territoriaal wil zeggen: per gebied. Het gaat dus bij territoriale decentralisatie om spreiding naar gebied (de provincies, de gemeenten). Er is nl. ook nog een ander soort spreiding mogelijk nl. per functie (functionele decentralisatie); te denken valt bijvoorbeeld aan spreiding naar werknemers en werkgevers of naar boeren of naar maatschappelijk werk. Territoriale decentralisatie dus. Is dat belangrijk? Ja, want het maakt voor de burger een heel verschil of zijn belangen geregeld worden op een rijkskantoor of op het gemeentehuis. Ten gemeentehuis kan de burger binnenlopen, hij kan de wethouder een brief sturen, hij kan een vergadering van de raadscommissie bezoeken, hij kan de gemeenteraad aanschrijven. Bovendien wordt – als het goed is – een zaak ten gemeentehuis niet afzonderlijk bekeken, maar als onderdeel van een totaal gemeentelijk beleid.

Gemeenschappelijke regelingen

Nu zijn er zaken, die een gemeente samen met buurgemeenten op touw zet. Bijv.: kleine gemeenten hebben tezamen een technische dienst, of grotere gemeenten regelen tezamen een schoolartsdienst of een complete gezondheidsdienst, ja zelfs kan men een heel zeehavengebied gemeenschappelijk regelen. Sommige van die „Gemeenschappelijke Regelingen” gingen en gaan heel ver. In de laatste tien jaar zijn regelingen, die begonnen waren met een gemeenschappelijke schoolarts, uitgegroeid tot het streven naar een veelomvattende gemeenschappelijke planning (ruimtelijke, economische en zelfs maatschappelijke planning!). Op deze ontwikkelingen is het woord

„gewestvorming” van toepassing. Die gewestvorming werd aanvankelijk wel positief gewaardeerd: immers waar de provincies te groot en de gemeenten te klein waren konden de „gewesten” een mooie territoriale tussenvorm bieden. Maar al spoedig kwam ook de negatieve kritiek los; de regering zette zich in voor sterke provincies en krachtige gemeenten. Deze kritiek ligt voor de hand: een nieuwe bestuurslaag van goed ontwikkelde gewesten zou geen ruimte overlaten voor krachtige gemeenten. Bovendien zou het openbaar bestuur voor de burger erg onoverzichtelijk worden en voor de bestuurder onwerkbaar. Bij de verkiezingen zou de kiezer wel vaak moeten stemmen, maar toch zou hij politiek met lege handen staan, want de politieke besluitvorming zou erg versnipperd zijn geworden. Daarom begon de regering (min. Wiegel) zelfs te streven naar opruiming van gemeenschappelijke regelingen. Maar de praktijk van gemeenschappelijke regelingen en ook van vele „gewesten” was al te diep geworteld: opruiming zou ondoenlijk zijn. Maar wel kon de minister pogen de gemeenschappelijke regeling terug te dringen naar een onschuldiger positie.

Advies van de Raad T.D.

In een voorontwerp van Wet gemeenschappelijke regelingen poogt de minister o.a. te voorkomen dat de gemeenschappelijke regelingen zullen uitgroeien tot een tamelijk zelfstandige bestuurslaag. Over dit voorontwerp van Wet heeft de Raad voor de Territoriale Decentralisatie advies uitgebracht op 27 november 1979. Uit dit advies volgen nu enkele grepen. De Raad begrijpt dat de minister het gevaar van verzelfstandiging wil keren. De Raad vindt, dat verzorgende taken bij de gemeenten, al dan niet via gemeenschappelijke regeling, moeten blijven. De Raad erkent dat voor ordenende taken met een regionaal karakter het primaat – onder zekere voorwaarden – bij de provincie dient te liggen. Maar – anders dan het voorontwerp – wil de Raad de gemeenschappelijke regeling wel laten plannen, coördineren en sturen, mits daaruit geen formeel verplichtende relaties met de deelnemende gemeenten voortvloeien. Verder is de Raad voorstander van bundeling van de gemeenschappelijke regelingen en ook van integratie, indien mogelijk, van deze regelingen. Die bundeling en integratie moeten dan plaatsvinden binnen het daartoe aan te wijzen gebied. Wie wijst aan? Het voorontwerp zegt: het provinciaal

Door J. P. Miedema

bestuur. De Raad adviseert echter: geef de gemeenten eerst zelf de kans tot gebiedsafbakening binnen algemene richtlijnen van de provincie. Indien de gemeenten evenwel deze kans niet benutten, vindt ook de Raad dat de provincie de bundelingsgebieden moet vaststellen. Voorts dient het rijk de rayons van allerlei rijksdiensten aan te passen aan de grenzen van de gemeentelijke samenwerkingsgebieden, en niet andersom, aldus de Raad. Evenals het voorontwerp voelt de Raad niet voor directe verkiezing van afgevaardigden in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deze afgevaardigden dienen te worden gekozen door, uit en per gemeenteraad. Ook deze maatregel is duidelijk bedoeld om uitgroei naar een zelfstandige bestuurslaag te verhinderen. De Raad stemt in met de financiële bepalingen van het voorontwerp van Wet. Deze bepalingen verhinderen dat een gemeenschappelijke regeling zelfstandig belasting gaat heffen (uitzondering: de toeristenbelasting). Tevens geven deze bepalingen iets meer invloed aan de gemeenten op de gemeenschappelijke begroting. Ook zal de gemeenschappelijke regeling geen eigen inkomsten rechtstreeks van het rijk moeten verkrijgen, maar alleen van de deelnemende gemeenten. Tenslotte acht de Raad het nodig dat er bepalingen komen voor een financieel overgangsregime; het voorontwerp kent deze bepalingen niet.

Conclusie

Als afsluitend oordeel volgen nog enkele opmerkingen. Het is goed, dat nu in brede kring waarborgen worden gevraagd, dat zich niet tussen provincies en gemeenten een aparte bestuurslaag vormt. Het is dan ook heel begrijpelijk, dat de minister poogt planning, coördinatie en sturing te beperken tot de gemeenten en de provincies. De gemeenschappelijke regelingen zouden beperkt moeten blijven tot uitvoerende diensten van de gemeenten. Het valt evenwel niet te ontkennen dat ook bij dit soort diensten enige planning, coördinatie en sturing zal voorkomen. Terecht wijst de Raad hierop. Is hier alleen de woordkeuze in het geding? Zo ja, dan is te hopen, dat alsnog een formulering wordt gevonden om aan de bedoeling van de minister tegemoet te komen. Immers het gevaar van verzelfstandiging zetel mede in de menselijke factor. Een afzonderlijke regeling, voorzien van een eigen bemanning in bestuur en in ambtelijk apparaat, zal altijd de neiging hebben een eigen leven te leiden los van de deelnemende gemeenten. Wellicht is deze neiging nog te beteugelen anno 1980, nu de gemeenten gespist zijn op eigen zelfstandigheid tegenover rijk en provincie. Maar door tijdsverloop zal de aandacht verslappen. De neiging tot zelfstandig opereren daarentegen blijft actief. Daarom moeten de regels deze neiging binnen de perken houden. Het gaat immers om een sterke positie van de gemeenten op korte en op lange termijn. Woorden als „verlengd lokaal bestuur” – hoe welluidend ook – mogen ons niet in slaap sussen, zodat we te zijner tijd ontwakken in „verlegd” lokaal bestuur.

Dhr. J. P. Miedema
burgemeester
van Baarn

DECENTRALISEREN VAN RIJKSTAKEN....

Vervolg van pagina 1

Amsterdam

politieke guerrilla ontsproten aan het intellect van gevaarlijke extremisten die op een knappe wijze misbruik maken van de actie-bereidheid van verdoolde door woningnood teruggeslagen jongeren. De gemeente Amsterdam heeft in die guerrilla op vreedzame wijze geopereerd: dat betekende dat de spanning rond het pand gebroken werd, ja eigenlijk dat de zaak uit de publiciteit verdween met instemming van de eigenaar van het pand en dat is de doodsteek voor heroïeke politiek strijd.

De kraak van het pand aan de Vondelstraat dient mijns inziens beschouwd te worden als een poging de verloren gegane publiciteit weer op gang te brengen. Daarbij paste men echter middelen toe, die – ik citeer met instemming de omschrijving die burgemeester Polak gaf – „Door het oprichten van metershoge barricaden in de straten en mede daardoor van een niemandsland waarin op rellen en roof beluste mensen hun slag kunnen slaan of tot plundering of andere onaanvaardbare handelingen kunnen overgaan zonder dat politie of krakers dat kunnen beletten een onhoudbare toestand deden ontstaan die onmogelijk kon worden gehandhaafd”.

Aan die situatie is dan ook een eind gemaakt, op een knappe beheerste manier.

Maar dat gebeurde pas langs gewelddadige weg toen het echt niet langer meer uitgesteld kon worden, omdat gebleken was dat alle andere wegen onbegaanbaar waren. De burgemeester van Amsterdam verdient voor deze uiterst moeilijke beslissing die hij alleen moest nemen, onze steun. Voor kritiek op de pogingen die hij ondernam of anderen liet ondernemen ter voorkoming van het moeten inzetten van geweld is uiteraard geen enkele plaats. Geweld mag nooit eerder dan achteraan komen. Zeker als het gaat om zodanig

geweld dat de gevolgen fataal kunnen zijn.

Wat leert ons deze kleine revolutie?

In ieder geval dat voor dit soort acties in Amsterdam de (woning)markt gunstig en de individuele actiebereidheid aanwezig is. Dat is een veeg teken. Niet, naar mijn stellige overtuiging, van een afwijking bij de Amsterdammers maar wel van de omvang van de problematiek. Daarop past geen normale strategie meer. Er zal integendeel een soort deltaplan voor de huisvestingsproblematiek ontworpen moeten worden. Een integrale benadering door rijk en gemeente. Nu het ver na twaalfen is moet dat een ieder duidelijk zijn. En daarom mag op regering, parlement en gemeentebestuur ook een beroep gedaan worden er samen de schouders onder te zetten.

Spekerslijst CDA

Om tegemoet te komen aan de wens van plaatselijke en regionale partijorganen die de partijbureaus herhaaldelijk verzoeken om namen van potentieel geschikte sprekers uit CDA-kring te verschaffen teneinde partijbijekomsten inhoudelijk verantwoord (aan) te vullen, is er een sprekerslijst opgesteld waarbij, in alfabetische volgorde, een groot aantal namen (uit alle componenten van het CDA afkomstig), met vermelding van functies en deskundigheden afgedrukt is. Mocht u als belanghebbende (als secretaris bijv.) interesse hebben voor deze lijst dan kunt u deze aanvragen bij het CDA-secretariaat, postbus 85676, 2508 CJ Den Haag. De lijst wordt u dan per omgaande toegezonden.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

lusteloos?

bio-fungin

versterkingswijn

dr. Willmar Schwabe bv

uitsluitend verkrijgbaar bij apotheker en drogist

Nicaragua start omvangrijke alfabetiseringscampagne

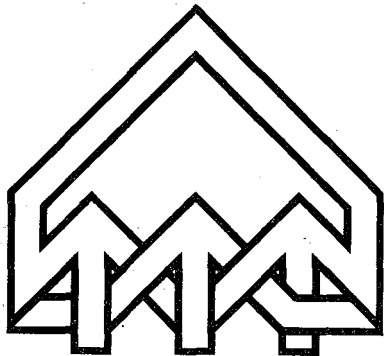
Door M. van Ditmarsch

In juli 1979 kwam een einde aan de terreur die het Somoza-regime over Nicaragua uitoefende. Ruim 45 jaar werd het leven van de Nicaraguaanse bevolking beheerst door één familie, de Somoza's. Een familie die zich met behulp van een kleine klik in het land, de nationale garde en buitenlandse krachten kon gedragen alsof het Nicaraguaanse volk haar bezit was. Dit gedrag manifesteerde zich in uitermate grove schendingen van de mensenrechten op politiek, humanitair, sociaal en economisch gebied. Het Nicaraguaanse volk kon deze behandeling uiteindelijk niet langer accepteren en is tegen het negeren van haar meest fundamentele rechten in opstand gekomen.

Velen in Nederland volgden met sympathie de langdurige strijd die de bevolking voornamelijk op eigen kracht voerde om het Somoza-bewind te verdrijven. Toen na de overwinning de balans werd opgemaakt bleek het volk een groot aantal slachtoffers te moeten betreuren, lag het land letterlijk in puin en was de schatkist leeg. De werkloosheid is schrijnend, 250.000 werklozen op een beroepsbevolking van ± 800.000.

Wederopbouw

In Nicaragua ontbreken m.n. op het platteland de meest elementaire voorzieningen. In de ergste noden o.a. op medisch en voedselgebied wordt thans met behulp van internationale organisaties voorzien. Daarnaast ontvangt de regering steun uit diverse landen m.n. voor projecten in de landbouw, gezondheidszorg en onderwijssector. Minister De Koning verleent financiële steun voor diverse projecten en draagt zorg voor de uitzending van vrijwilligers. Diverse Nederlandse particuliere organisaties zijn eveneens met geldmiddelen en mankracht bijgesprongen. Het Nicaragua Comité Nederland is één van deze organisaties waarin het CDA middels het permanent overlegorgaan politieke partijen van dit Comité participeert. Opgericht in 1977 als solidariteitsbeweging met het Nicaraguaanse volk geeft zij informatie, verzamelt geldmiddelen en bundelt zij activiteiten van diverse organisaties.

CDA ONDER ÉÉN DAK

Deurne Veel vrouwelijke leden

Toen het pakket brieven voor onze leden arriveerde maakten we ons wel enige zorgen of we voldoende vrijwilligers konden vinden om voor de actie op pad te gaan, te meer daar we net het ophalen van de contributie achter de rug hadden. Maar de besturen van de kerkdorpen en wijken hebben er gezamenlijk de schouders onder gezet en de brieven huis aan huis rondgebracht en in februari weer opgehaald. Het verwerken van het materiaal kostte ons wel de nodige tijd aldus de heer Van de Einden, maar 79 nieuwe leden en een paar honderd sympathisanten zijn toch zeker de moeite waard! Opvallend groot is het aantal vrouwelijke leden dat zich heeft opgegeven. En er wordt ook over gedacht hoe nog meer jongeren bij het CDA-Deurne betrokken kunnen worden. U ziet, zegt de heer van der Einden, we zijn nog iang niet klaar met

actie voeren; op weg naar de fusie, maar ook daarna zullen we actief blijven en proberen zoveel mogelijk sympathisanten daadwerkelijk voor het CDA te interesseren en ze te werven als lid voor dat ene CDA!

Heerde voorlopig al 50 nieuwe leden

Dat deze actie belangrijk is voor het CDA, om haar gelederen te versterken, daarover bestaat bij ons geen misverstand. Wij hebben dan ook voldoende vrijwilligers bereid gevonden om de ledenbrieven huis aan huis te bezorgen. Daarbij hebben we veel steun ondervonden van de fractieleden uit onze gemeenteraad en het afdelingsbestuur, zo zegt de heer Rietberg. Bij de huisbezoeken moesten nogal wat kritische opmerkingen worden geïncasseerd over de landelijke politieke situatie maar velen toonden toch ook begrip voor het feit dat in onze partij brede discussie mogelijk moet zijn. Met het voorlopig resultaat, 50 nieuwe leden, zijn we zeer tevreden, zegt de heer Rietberg. En we zijn er nog lang niet. Er zijn nog vele plaatselijke sympathisanten die het CDA, op weg naar de fusie ook iandelijk willen steunen door zich op te geven als lid. Op 11 oktober 1980, wanneer de fusie een feit is, zal ook het CDA-Heerde er een feest van maken.

Alfabetiseringscampagne

De komende maanden start men in het kader van de wederopbouw in Nicaragua met één van de grootste taken waarvoor men zich in het land gesteld ziet. In een omvangrijke campagne wil men in 20 maanden een einde maken aan het enorme analfabetisme. Ruim 900.000 Nicaraguanen (ongeveer 55% van de bevolking boven de 10 jaar) kan lezen noch schrijven. Het dom houden van de bevolking was voor Somoza één van de middelen om zijn positie te handhaven. Slechts die Nicaraguanen die behoorden tot de volgelingen van het verdreven bewind kwamen in aanmerking voor het volgen van onderwijs. De meeste scholen treft men in Nicaragua aan in de voormalige beschermde villawijken van de rijken. In de volkswijken van de steden en op het platteland zijn de vaak door de katholieke kerk opgezette onderwijsinstellingen door de bombardementen van het leger van Somoza voor het grootste deel vernietigd. Het is duidelijk dat veel hulp nodig is om het analfabetisme in het land te bestrijden. Het belang van de door de regering opgezette alfabetiseringscampagne is niet alleen gelegen in het leren lezen en schrijven an sich. Het belang ligt waarschijnlijk het meest in de mogelijkheden die lezen en schrijven

De Sandinistische opstandelingen hebben definitief afgerekend met het bewind van dictator Somoza. In juli 1979 hingen zij vlaggen op in de bunker van de gevluchte president.

geven om een menswaardig bestaan te bieden. Wie niet kan lezen, kan geen kennis nemen van de gedachten van anderen. Wie niet kan schrijven, kan zijn eigen ideeën en wensen moeilijk uitdragen. Zonder deze vaardigheden is een democratische samenleving moeilijk te realiseren. De opbouw van een parlementair-democratisch stelsel waarnaar de huidige regering en met haar de Nicaraguaanse politieke partijen, vakbonden en kerken de komende tijd streven. Het belang van de alfabetisering is al met al gelegen in de handhaving en uitbouw van datgene dat op 19 juli 1979 in gang werd gezet. Voor de campagne worden grote aantallen studenten en leerkrachten (het studiejaar eindigt 30 maart) ingezet. Tezamen met andere vrijwilligers uit binnen- en buitenland (in totaal ruim 180.000) die voor korte of langere tijd groepen zullen begeleiden. Men werkt in de lijn van de methode van Paulo Freire, die al eerder o.a. in

Brazilië en Chili grootschalige alfabetiseringsprojecten heeft opgezet. Op 10 en 11 maart bezoekt een Nicaraguaanse regeringsdelegatie ons land. Op die data organiseert het Nicaragua Comité Nederland een landelijke manifestatie ter ondersteuning van de alfabetiseringscampagne in Nicaragua, met als hoogtepunt een grote bijeenkomst op 11 maart in het Muziekcentrum aan het Vredenburg te Urecht. Aanvang 19.30 uur. Een van de sprekers is Sergio Ramirez, minister in het huidige kabinet van Nicaragua, die het belang van de campagne en de noodzakelijke steun vanuit het buitenland zal benadrukken. Het CDA, tezamen met andere politieke partijen en maatschappelijke groeperingen ondersteunt deze manifestatie.

M. van Ditmarsch is CDA-vertegenwoordiger in het p.o. politieke partijen Nicaragua Comité.

Bij onze mariniers in Noorwegen

In gezelschap van marinebevelhebber vice-admiraal Van Beek en de commandant van het Korps Mariniers generaal-majoor Den Haan bezochten van 18 februari tot 21 februari zeven leden van de Vaste Commissie voor Defensie van de Tweede Kamer Nederlandse mariniers in het uiterste noordpuntje van Noorwegen. Het betreft hier 600 mariniers – de Eerste Amfibische Gevechtsgroep en de zgn. Whiskey-compagnie – die twee maanden oefenen op NAVO's kwetsbare noordflank. Bewondering past voor de wijze waarop deze Nederlandse soldaten zich in de kilte van de koude oorlog ver van huis kwijten van hun taak.

Poolcirkel

Een paar honderd kilometer boven de poolcirkel kwakelt de winter wanneer wij in Harstad arriveren. Dooiwater stroomt langs spiegelgladde afritten en doet herinneringen opwekken aan „onze” winter van vorig jaar. De muur van igo's rondom het mariniersbivak vertoont hier en daar de eerste gaten. De sneeuw is echter nog zo dik dat er weinig voorstellingsvermogen voor nodig is je de -30 graden van de vorige dagen goed te kunnen indenken. Na voorbereidende herfsttrainingen in Schotland maakt de „Whiskey”-compagnie deel uit van de 45e Britse Commando Group Royal Marines waarmee een uitstekende samenwerking bestaat. Chocolate-poeder, havermout en instantaardappelpuree bereid met sneeuwwater op een primus vormen dagelijks het saaie maar calorierijke menu van deze beroepsmilitairen. In tegenstelling tot onze Unifil-militairen

houden deze soldaten weinig extra over. Kost en inwoning worden van het soldij afgehouden. In de meeste gevallen gaat het zakgeld op aan extra proviand en een verzetje in het weekend. Voor een biertje moet in een Noors café snel vier gulden neergeteld worden. Toch wordt zonder morren vijf dagen lang in de ijzige kou met volle inzet het keiharde werk gedaan. Het erbij mogen horen lijkt een ieder hier overeind te houden. Terwijl de Engelsen het laten afweten wordt in dichte nevel toch een para-demonstratie gegeven. Vanuit de wolken dalen mariniers op de bevroren meren neer. Door enkele Kamerleden wordt de nacht doorgebracht in het bivak. Met wachlopen een nuttige ervaring zo'n nachte in een tent.

Noordflank

De gebeurtenissen rondom Afghanistan hebben nog eens het nut van extra aandacht voor de noord- en zuidflank van de NAVO onderstreept. Uit gesprekken met Noorse militairen wordt een zekere beduchtheid voor de toenemende activiteit van Russische schepen in de Noorse kustwateren voelbaar. Het bange vermoeden bestaat dat het niet uitgesloten moet worden geacht dat de Sovjetunie bij een opgevoerde spanning haar oog zal laten vallen op de ijsvrije havens van Bodö, Tromsø en Narvik. Door de Noren wordt in dit verband herinnerd aan de tweede wereldoorlog waarin de Luftwaffe vanuit dezelfde havens hun vernietigende aanvallen uitvoerden op de geallieerde konvooien naar Moermansk. Ook nu geldt dat zonder vrije scheepvaart militaire versterkingen vanuit de Verenigde Staten naar Europa onderbroken kunnen worden. Of de huidige NAVO-eenheden echter in staat zullen zijn de bovengenoemde communicatie-lijnen in stand te houden is zeer de vraag.

Wel oefenen, niet blijven

In de nabijheid van het schiereiland

door H. Gualthérie van Weezel

Kola, de directe grens met de Sovjetunie, zijn thans twee Sovjetinfanteriedivisies gelegerd (27 000 man). In dit gebied zelf ligt een 4000 man sterke Russische mariniersbrigade met artillerie en luchtdoelraketten. Aan de 200 km lange Noors-Russische grens wordt hier door Noorwegen één grensbataljon van 600 man tegenover gesteld. En dat, aldus de Nederlandse militairen, los van Russische aanvalsmogelijkheden via Finland of uit Polen over de Oostzee en door Zweden. Ondanks de Noorse wens naar een grotere geallieerde betrokkenheid ter zake, bestaat er een afspraak tussen Noorwegen en de Sovjetunie dat Noorwegen geen geallieerde troepen blijvend zal huisvesten. De Noorse vrees voor de Sovjetunie is zo groot dat dit land op deze afspraak niet gauw zal terugkomen. Hierdoor zal Noorwegen, gelegen aan het neutrale Zweden en Finland, blijvend gevoelig zijn voor Russische druk. Een zekere tweeslachtigheid valt aan dit land dan ook niet te ontzeggen. Wél oefenen maar niet blijven. Intussen blijft de vraag in hoeverre Noord-Noorwegen een casus belli voor de NAVO zal zijn.

De kankerbestrijding in Nederland

Door F. Borgman

Onlangs heeft de Vaste Kamercommissie voor de Volksgezondheid met staatssecretaris Veder-Smit uitvoerig gedebatteerd over de kankerbestrijding in Nederland.

Deze vergadering was een vervolg op de medio vorig jaar gehouden Kamerdebat n.a.v. een regeringsnota inzake de kankerbestrijding.

Het leek mij goed aan deze problematiek die ik namens de CDA-fractie o.m. behandel, een kort artikel in N.G. te weiden, hoe moeilijk ook, gelet op de aard en de veelomvattendheid van het onderwerp.

Ik realiseer me daarbij dat het om een onderwerp gaat dat velen welhaast evenzeer interesseert als beangstigt.

Laten we wel zijn: het gaat hier om een ziekte waarvan veel mensen de naam zelfs niet durven uit te spreken, en waarbij men zich dan bedient van een aanduiding als: „de gevreesde ziekte”.

Het zegt wel iets over de angst voor kanker die onder de bevolking leeft. Het zegt echter ook iets over de betrekkelijke onbekendheid met deze ziekte; onbekendheid in die zin, dat zeer veel mensen denken dat kanker so wie so ongeneeslijk is en in vrijwel alle gevallen tot de dood leidt.

God zij dank is dit niet meer zo, en is in toenemende mate in veel gevallen genezing mogelijk.

Cijfers

Het is goed om dit geluid krachtig te laten doorklinken en vast te houden. Vooral ook als wij straks moeten spreken over inderdaad afschrikwekkende sterftecijfers, en over het, ogenschijnlijk tot volstrekte uitzichtloosheid leidende gegeven, dat zo'n 60% van het „bestaan” van kanker het gevolg is van milieu-invloeden, of, zo u wilt, van „leefomstandigheden”, doch dat de kennis op het gebied van het „bestaan” van kanker en het bestaan van kankerverwekkende factoren in de omgeving van de mens, niet of nauwelijks op elkaar aansluiten; ja, zelfs, dat het grootste deel van die kankerverwekkende factoren nog totaal onbekend is.

We kunnen ook om de cijfers niet heen, jaarlijks sterven in ons land ± 30.000 mensen aan kanker, terwijl er elk jaar zo'n 40.000 nieuwe gevallen worden geregistreerd.

Na de hart- en vaatziekten is momenteel kanker de belangrijkste doodsoorzaak in ons land.

Ik heb namens onze fractie gesteld dat, natuurlijk in de eerste plaats wegens het onnoemelijk menselijk leed, doch ook wegens de maatschappelijke consequenties die deze ziekte met zich brengt, een ieder die op dit vlak verantwoordelijkheid draagt, gehouden is, aan de kankerbestrijding een zeer hoge prioriteit toe te kennen.

Kankerbestrijding moet daadwerkelijk een strijd tegen de kanker inhouden; een geïntegreerde aanpak aan de hand van een program van actie is daarbij een eerste vereiste.

In de eerder genoemde regeringsnota werd van die concrete opzet en aanpak te weinig zichtbaar.

Samen met fractiegenoot Lansink heb ik er voor gepleit om de kankerbestrijding meer en betere te structureren en te programmeren.

Er komt voor een integraal kankerbestrijdingsprogramma nogal het één en ander kijken.

We hebben te maken met fundamenteel (epidemiologisch) en toegepast wetenschappelijk onderzoek:

— met diagnostiek en therapie; met primaire en secundaire preventie; met gezondheidsvoorlichting- en opvoeding; met onderwijs en met sociale begeleiding.

Op al deze terreinen bewegen zich vele stichtingen; raden en instituten, en gebeurt er natuurlijk al betrekkelijk veel, echter niet of nauwelijks geïntegreerd en gecoördineerd, waarbij dan bovendien grote verschillen tussen de diverse regio's in ons land bestaan.

Structuur

Teneinde een optimaal werkbaar en efficiënte structuur in de kankerbestrijding aan te brengen heeft onze fractie ervoor gepleit, — en de Regering heeft dat overgenomen — om de kankerbestrijding te baseren op een

artsen; (het bijtanken van kennis en het hulpvragen van in de kankerbestrijding werkende artsen bij de S.V.K.'s) coördinatie en begeleiding van psycho-sociale hulpverlening; (bijv. de opvang van vrouwen bij wie een borst moest worden afgezet, en, — een ander voorbeeld —, de opvang van kinderen met een kanker-aandoening, en hun ouders) en het met de wetenschappelijke kolom over en weer afstemmen van fundamentele en klinische research; en tenslotte voorlichting en preventie.

Het gaat dus om een per regio geconcentreerde totale aanpak van de kankerbestrijding, waarbij dan per S.V.K. accenten m.b.t. het takenpakket kunnen verschillen, al naargelang het in een regio reeds bestaande apparaat (academisch ziekenhuis bijv.).

Voorlichting

Als laatste in de rij van taken noemde ik de voorlichting en preventie. Gezondheids-voorlichting en opvoeding (G.V.O.) is van uitermate groot belang en bepaald niet alleen als het gaat om de kankerbestrijding.

Met G.V.O. dient al bij kinderen van zeer jonge leeftijd te worden begonnen. Primair ligt hier natuurlijk de verantwoordelijkheid bij de ouders, maar ook de overheid heeft een belangrijke taak; door voorwaarden te scheppen waardoor die ouders hun verantwoordelijkheid ook daadwerkelijk kunnen beleven, maar ook bijv. d.m.v. het onderwijs en middels het financieel ondersteunen van voorlichtingsprogramma's.

Sprekend over de z.g.n. primaire preventie, kan ik stellen dat onze fractie van oordeel is, dat het bij medische vraagstukken gewenst, ja, zelfs noodzakelijk is, aanmerkelijk meer aandacht te hebben voor de primaire preventie.

Sprekend over kankerbestrijding en primaire preventie noemt men, dan, welhaast vanzelfsprekend, in één — hopelijk zuivere — adem de rookproblematiek. In toenemende mate wordt een wetenschappelijke onderbouw geleverd voor de stelling dat een relatie bestaat tussen het roken en het ontstaan van ziekten, waaronder kanker.

Ik heb er dan ook voor gepleit de strijd tegen dat roken op te voeren en de regering gevraagd, de mogelijkheid te bezien om te komen tot een verdere terugdringing van de reclame voor tabak en tabaksartikelen.

In Frankrijk is men op het gebied van wetgeving ter zake ook al ver gevorderd. Men kent daar een reclameverbod voor tabak- en tabaksartikelen voor radio en T.V.; voor projectie en advertenties in schouwburgen, bioscopen en andere openbare gelegenheden; voor reclameborden, folders, aanplakbiljetten en luchtreclames en bovendien een beperking van de tabaksreclame voor de persmedia.

Wij hebben de regering dringend gevraagd, te bezien of de Nederlandse wetgeving op de Franse zou kunnen worden afgestemd, en of zij bereid is, een Europese aanpak van het rookprobleem te bevorderen.

Het gaat echter niet alleen om de kwantiteit, maar vooral ook om de kwaliteit van de tabaksreclame, met name als het gaat om reclame, gericht op de jongeren.

Realiseert men zich wel wat de uitwerking op de jeugd is, als bijv. een voetbalidool verklaart dat hij rookt, ja, sterker nog, de paradoxale bewering uit dat hij „verstandig rookt”???

Dr. Moerman

Dan tenslotte nog iets over de z.g.n. alternatieve behandelingsmethode van Dr. Moerman.

Namens onze fractie heb ik een motie ingediend, waarin de Regering werd gevraagd, een wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar de waarde

De Vlaardingse arts C. Moerman, naar wiens kankertheorie een hernieuwd onderzoek zal worden ingesteld.

en bruikbaarheid van de therapie van Dr. Moerman.

De motie werd door de gehele Kamer gesteund, en de Regering is doende haar uit te voeren.

Binnenkort zal de staatssecretaris de Kamer informeren over opzet en aanpak van het onderzoek.

Sinds ik de motie indiende ontving ik vele reacties, zowel pro als contra, maar in over grote meerderheid ondersteunend.

Ook de reacties uit onze gevestigde medische orde bleven niet uit. Deze waren echter in meerderheid negatief tot hard negatief.

Deze reacties uit de medische wereld zijn in feite in 2 hoofdgroepen te onderscheiden nl.: a) „Borgman, wat de Kamer nu wil is onjuist, jazelfs ethisch onverantwoord, uw intenties zullen wel goed zijn, maar heus, de therapie van Dr. Moerman kan geen kwaad, — maar voor wat z'n doel betreft ook bepaald geen goed.”

„We gaan nu weer honderdduizenden guldens uitgeven aan een bij voorbaat mislukte zaak; en we gaan vele mensen ten onrechte weer hoop geven.” De andere gelukkig kleinere groep; „Zijn die politici nu gek geworden om een onderzoek te entameren naar een therapie die „geen Moer” voorstelt. Kankerpatiënten worden hier gemanupuleerd door op kiezersgunst beluste politici die een geldverslindend onderzoek eisen naar een methode die geen enkele wetenschappelijke toetsing kan doorstaan, en feitelijk zelfs niet wetenschappelijk te toetsen valt als men tenminste geen doodstraffen uit spreken wil.”

Wel, daar sta je dan als politicus met uiteraard een volstrekt ontoereikende kennis van de medische wetenschap om met welke arts dan ook een discussie aan te gaan over de medisch-wetenschappelijke waarde van welke therapie dan ook.

Maar dat pretendeer ik dan ook niet, en dat hoef ik ook niet te doen.

Ik constateer slechts dat het verband tussen voeding enerzijds, — en ziekte

en gezondheid; genezing en preventie anderzijds, niet alleen aantoonbaar is, doch zelfs in belangrijke mate bepalend.

Ik constateer voorts dat een arts al 40 jaar lang zijn therapie hierop baseert; dat ondanks het feit dat hem de mogelijkheden ontbraken om voor zijn therapie een wetenschappelijk getoetste onderbouw te leveren, duizenden mensen op deze therapie vertrouwen en velen oprecht van oordeel zijn, dat zij o.m. door deze methode hun gezondheid hebben herkreten.

Hoogste tijd

— Het is de hoogste tijd dat deze methode en al diegene die daarin vertrouwen stellen, door de overheid serieus worden genomen, en wel in die zin, dat de methode van Dr. Moerman op z'n bruikbaarheid in de strijd tegen de kanker wordt beproefd.

Alles dienen wij te onderzoeken, en het goede te houden. Competentie-strijden en prestige-slagen passen hier niet en dienen trouwens nooit de waarheid en eenheid.

Openheid, doorzettingsvermogen en vertrouwen, daar komt het op aan. Over die openheid t.a.v. het onderzoek zal dienen te worden gewaakt door nauwlettend toe te zien op de samenstelling van de commissie die het onderzoek zal dienen te begeleiden.

Doorzettingsvermogen mag verwacht worden, voluit aanwezig te zijn bij al diegenen die zich van harte willen inzetten in de strijd tegen een zo ernstige ziekte.

Het vertrouwen zal bij meerdere mensen een verschillende basis vinden; de kennis van de mens; de kracht van de natuur; en voor velen waaronder wij, vertrouwen op Hem, die kennis van de mens en kracht van de natuur, — Zijn Schepping, — beheerst.

Fred Borgman, is lid van de CDA-Tweede Kamerfractie, en voorzitter van de fractiecommissie voor de Volksgezondheid.

Partijvoorzitter De Boer: Persberichten over kandidaatstelling voorbarig

„Elk bericht over het al dan niet door de heer Mr. W. Aantjes aanvaarden van een kandidatuur voor de Tweede en/of de Eerste Kamer der Staten-Generaal is tot op heden speculatief.

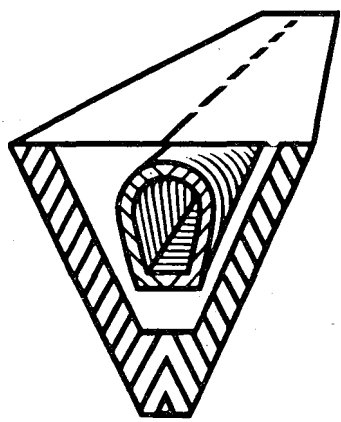
Datzelfde geldt voor elke mededeling over reeds door bestuursorganen van de ARP genomen besluiten. Over de kandidaatstelling vond tot op heden in geen enkel opzicht in besluitvormende zin beraad plaats.”

Aldus partijvoorzitter H. A. de Boer op een spreekbeurt van de ARP Kamercentrale te 's-Hertogenbosch op 27 februari jl. De voorzitter deelde verder over de procedure van de kandidaatstelling nog het volgende mee.

„De groslijst, waaruit blijkt wie door de kiesverenigingen meer dan 10 x als mogelijke kamerkandidaat zijn genoemd, met daarbij de mededeling wie wel en wie niet voor een mogelijke kandidatuur in aanmerking wenst tekomen, zal vóór 10 maart 1980 worden gepubliceerd.

Vaststelling van de advieslijst vindt plaats door het partijbestuur op 14 maart en door het versterkt partijbestuur op 27 maart 1980.

Daarna vindt stemming onder de kiesverenigingen plaats, welke vóór 1 mei 1980 dient te zijn gehouden.”

BV AANNEMERSBEDRIJF

L. VERKADE

**GROND-, WEG- EN WATERBOUW
GESPECIALISEERD IN BETONWERK**

**MONSTER
01749-4.65.55**

Wilhelmina b.v.

Textielreiniging

VERHUUR VAN:

- Bedrijfskleding
- Poetsdoeken
- Handdoek- en
zeepautomaten

Kanaaldijk zw 9, 5706 LD Helmond.
Telefoon 04920-3.58.20*

STADSTELEVISIE

Ontwerp, montage en onderhoud

**Onze storings-onderhoudsdienst
garandeert u een opheffing van
storingen binnen 24 uur**

Storingswagens zijn voorzien van semafoon

Centrale antenne systemen

**TECHNICA
DEVENTER**

Deventer, Berkelweg 12 Tel. 05700-3.10.00
Stadskanaal, Sparrenhage 6 Tel. 05990-1.28.34

GAAT U VERHUIZEN?

UW VAKBLAD VERHUIST GRAAG MEE!

GEEF DAAROM UW

ADRESWIJZIGING

TIJDIG AAN ONS DOOR

**Van UBO krijgt u f. 1000.- méér
dan eigenlijk nodig is.**

Laten we zeggen dat u zo'n dertig jaar bent. En u sluit een levensverzekering van tienduizend gulden. Dan betaalt u elke maand ongeveer twee tientjes. Na 35 jaar krijgt u de eigenlijke uitkering. U betaalde bij elkaar f 8.946,-. U krijgt ineens terug f 10.000,-. Maar is dat alles?

Van UBO krijgt u ook nog uw deel in de winst.

En dat kan fiks oplopen. Na een maand is uw winst-aandeel al f 1.000,- waard. Dat komt bij andere verzekeringsmaatschappijen niet voor. Het kan zelfs doorgroeien tot f 6.000,-.

U krijgt dan dus van UBO f 10.000,- plus f 6.000,-. En als u een groter bedrag verzekert wordt ook uw winst-aandeel groter. U kunt meeprofiteren. Gebruik de bon.

Vul in en stuur op. Zet op de envelop: UBO-verzekeringen, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht. Er hoeft geen postzegel op.

**Bon
voor f. 1000.- of méér**

Ik wil meer weten over de winst-delende polis van UBO.
Ik wens vrijblijvend alle gegevens.

Mijn naam is _____

Straat _____

Plaats _____

Leeftijd _____

- Ik ben ook geïnteresseerd in:
- UBO-termijnsparplan
 - begrafenisverzekeringen
 - bromfietsverzekeringen
 - brandverzekeringen
 - a.v.p.-verzekeringen
 - ongevallenverzekeringen
 - autoverzekeringen
 - caravanverzekeringen
 - pleziervaartuijg-verzekeringen
 - recreatie-goederenverzekeringen

UIT DE ARJOS

Porno bevestigt de bestaande man-vrouw verhoudingen

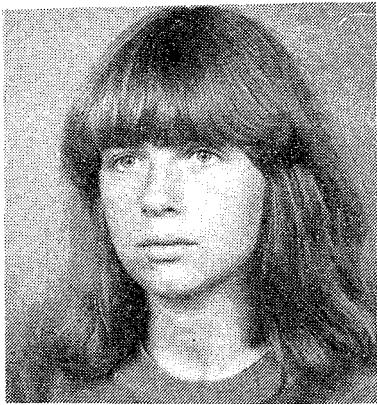
Zaterdag 26 januari werd er in Utrecht een demonstratie gehouden door „vrouwen tegen porno”. Het CDJA dat op diezelfde dag in Utrecht vergaderde verklaarde zich solidair met deze aktie omdat porno „één van de belangrijkste maatschappelijke oorzaken van het geweldsdelikt verkrachting is.”

In pornografie is seksualiteit verworven tot een koopwaar, erger nog het is gedegradeerd tot het uitleven van een biologische drift. Dat terwijl seksualiteit juist een wezenlijk onderdeel van een liefdesrelatie tussen twee mensen zou moeten zijn. Seksualiteit als een gave om uitdrukking te geven aan waardering, tederheid en liefde voor elkaar. Wat dat betreft is er trouwens in veel van onze traditioneel christelijke milieus ook nog wel wat aan te merken op de plaats die aan seksualiteit werd (wordt?) toegedacht. In dit artikel wil ik wat dieper ingaan op het verband tussen Pornografie en verkrachting.

Verkrachting als symptoom

In onze hedendaagse maatschappij worden vrouwen op allerlei manieren door mannen onderdrukt. Vrouwen worden beschouwd als domme wezens, die zich t.o.v. de man onderdanig moeten gedragen. Via vele wetten en regelingen wordt deze ongelijkheid in stand gehouden. Dat is echter niet het ergste wat je als vrouw kan overkomen, de onderdrukking van vrouwen uit zich nl. het meest schrijnend op seksueel gebied. Tegen deze achtergrond moeten m.i. zaken zoals verkrachting en aanranding worden gezien. Verkrachting dus niet als een op zich zelf staand seksueel

delikt, als uit de hand gelopen situatie tussen twee of meer mensen. Nee, verkrachting is een geweldsdelikt en als zodanig een uiting van machtsmisbruik en van geweld in algemene zin. Verkrachting dus als een logische konsekwentie van de huidige maatschappelijke patriarchale verhoudingen. Bij verkrachting wordt de vrouw gezien als een objekt waar de man z'n lusten op kan botvieren. Het is opvallend dat mannen dit zelf achteraf zelf toegeven. Zo zegt een man, die twee vrouwen heeft verkracht, in een interview in de Haagse Post van 17-11-1979: „Ik wilde haar vernederen omdat ze een vrouw was. Nee, ik had niet het gevoel meer dat het een mens was. Het was niet een persoon maar

een voorwerp waar ik al mijn woede op af kon reageren.”

Pornografie

Dit beeld van vrouwen als objekt, als voorwerp, wordt via maatschappelijke verschijnselen zoals pornografie en sterreklaime in stand gehouden. Via de sterreklaime wordt de vrouw beschreven als iemand die de Bokma „Koud kan houden”, haar man „Pantoffels aan kan doen” en zich vervolgens volkomen tevreden, na een dag niksnutten in het huishouden aan zijn voeten nestelt. En m.n. in deze suggestie dat de vrouw zo tevreden is, komt de overeenkomst tussen porno en sterreklaime aan het licht. Porno en reklame suggereren te weten wat mensen fijn vinden en helaas gaan mensen zich ook gedragen naar dit „ideaalbeeld”.

In de pornolektuur (en de foto's etc.) komt de vrouw naar voren als een bezit van de man, dat seks fijn vindt als de man het fijn vindt en dat eigenlijk alleen maar dient voor de seksuele bevrediging van de flinke gezonde man. Er is echter nog iets ergers aan het gebeuren. In de pornografie vindt een ontzettende verharding plaats. De vervelende, mensonterende porno van vandaag gaat plaats maken voor uit Amerika komende vrouw-vijandelijke porno*. In deze porno staat centraal dat vrouwen hard behandeld moeten worden, dat je vrouwen eronder moet houden en.... dat vrouwen dat fijn en lekker vinden. Vrouwen worden in films etc. verkracht terwijl erbij verteld wordt dat de vrouw het eigenlijk heel leuk vindt. Iets dat bijv. blijkt uit de titel van een film die onlangs in o.a. Amsterdam

draaide: De verkrachting van Lynn Carter. „Zij werd op ongelooflijke wijze misbruikt... maar zij genoot ervan.”!!

En waar het verband tussen porno en verkrachting eerst moeilijk te ontwaren was blijkt het hier wel heel duidelijk. (Immers juist het feit dat mannen denken dat vrouwen siechts bezit van hen zijn leidt vaak tot verkrachting in en buiten het huwelijk).

Chick

De directe aanleiding om je nu solidair te verklaren met de feministische vrouwenbeweging van Nederland is de afschuwelijke aktie van het pornobiad Chick. Dit blad begon een hetze tegen de vrouwenbeweging en in het bijzonder tegen de zgn. blijf van m'n lijf huizen. Met een verkapt oproep tot geweld publiceerde Chick de geheime adressen van deze huizen. En juist op dat moment zullen wij als Christen-Democraten kleur moeten bekennen. Omdat het hier gaat om vrouwen die een rust- en schuilplaats in deze huizen vinden waar ze bij kunnen komen van de doorgestane verschrikkingen, ni. dat ze door hun man/partner mishandeld worden. Het gaat hier om de ontrechten van onze samenleving. En om die ontrechten moet het bij Christelijke politiek gaan.

Progressief?

Tegen pornografie dus niet vanwege bekrompen ouderwetse ideeën over seksualiteit, maar omdat het nu eindelijk eens afgelopen moet zijn met deze permanente vernedering van vrouwen en mannen. Tegen porno omdat het, zoals dat in een stencil van de aktievoerders in Groningen stond, alhoewel het zich progressief en taboedoortrekkend voordoet; in feite de bestaande man-vrouw verhoudingen bevestigt en als zodanig super reaktionair is.

* Opzij, januari 1980.

Mieke Schotting, lid
hoofdbestuur Arjos

Opzij De Nederlandse huisvrouw

„Mijn bezwaar komt in het kort hierop neer, dat ze het pakketje van het leven wel doorgeeft, maar niet zelf openmaakt. Ze beschouwt dit transportbedrijf aan man en kinderen als haar eigenlijke bestemming, terwijl toch ieder mens een roeping heeft om zelf de touwtjes los te maken om te kijken wat er in zit.

Als een Nederlandse huisvrouw maar zorgt voor een gezellig huis (de man), een goede opvoeding (de kinderen), een kraakzindelijk interieur (de dagelijkse schoonmaak), dan valt er niets meer te wensen. Dat is ook zo.... voor anderen. Maar voor haarzelf? Wanneer komt bij al die geweldige beurten, de beurt eens aan haar? Zij schijnt wel maar in een afgeleid licht! Zij reflecteert het welzijn van haar omgeving.

Zij straalt niet zelf, maar baadt in een soort maanlicht. En als de zonnen om haar heen één voor één doven, wat blijft er dan van haar over!

Een oude vrouw die niets omhanden heeft, omdat zij niet geleerd heeft uit eigen kracht iets te zijn. Zij heeft altijd dóórgegeven, nooit iets uitpakend. Zij is een bejaarde mogelijkheid, met alle touwtjes er nog omheen”.
Godfried Bomans

De heersende cultuur

Ik denk dat we niet zozeer anti-vrouwelijk zijn, maar dat we neerkijken op die eigenschappen die slecht zijn voor iemand die heerser wil zijn, die slecht zijn voor een cultuur die wil heersen. Omdat vrouwen niet een heersende groep vormen, mogen zij die eigenschappen bezitten. Maar zij niet alleen: ook homofielen, joden, gastarbeiders, zigeuners. Gemakshalve worden eigenschappen van deze mensen vrouwelijk genoemd, omdat de vrouwen de grootste groep vormen. Ik denk, dat de huidige westerse, kapitalistische maatschappij gekant is tegen eigenschappen van niet-heersende groepen omdat diezelfde groepen misschien ook anderen niet-heersend kunnen maken.

José Höhne Sparborth
(religieuze) in: Hervormd
Nederland van 1 maart.

Vrouw in de politiek

Vrouwen zullen zich er niet voor moeten generen de als mannelijk beschouwde stereotypen te vertonen en zij moeten een einde maken aan de onderwaardering van de zogenaamde vrouwelijke waarden, zodat er in de politiek een geïjke waardering komt voor emotioneel en rationeel handelen. Zij kan en moet proberen mannen het lef bij te brengen de vrouwelijk geachte en ondergesneeuwde eigenschappen te uiten. Dan kan er politiek bedreven worden door mensen met alle soorten eigenschappen, waarin een ieder zijn eigen interesse en talent kan inzetten.”

Ph. Burgers, M. Schotting, M. Smit in: „Daar gaat het om”.

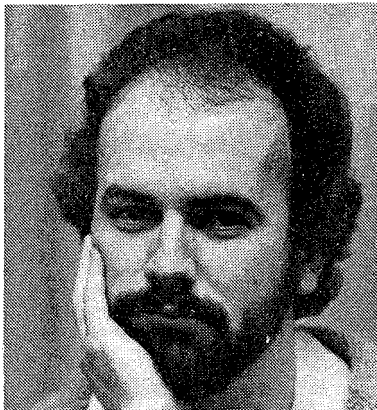
OPZIJ is een nieuwe rubriek op de Arjospagina die (voorlopig) maandelijks zal terugkeren. In deze rubriek kunnen allerlei citaten (serieus of humoristisch) uitspraken en/of opmerkingen worden geplaatst.

ONDER DE HAMER

Het gelijk en het ongelijk van Andriessen

Het vertrek van Andriessen als minister van Financiën ligt al weer enkele weken achter ons. De opengevallen plaats in het kabinet is opgevuld. De commentaren op zijn vertrek zijn inmiddels verstomd. De motieven van zijn ontslaanvraag zijn door vriend en vijand in alle toonaarden besproken en op de korrel genomen. Nu alle partijpolitieke schermutselingen – bij dit soort gebeurtenissen nu eenmaal onvermijdelijk – achter de rug zijn, kan een poging tot een meer bezonken

oordeel in het licht van de economische situatie geen kwaad. Andriessen vond de voorgestelde drie miljard bezuinigingen te laag. Het verschil tussen de uitgaven en de inkomsten van de overheid, het financieringstekort, – dat toch al onaanvaardbaar hoog is – zou daardoor nog verder stijgen. Dat kon Andriessen niet meer voor zijn verantwoording nemen. Insiders kun je horen zeggen dat ook de president van de Nederlandse Bank Zijlstra daar

dicht tegenaan zit. Goudzwaard noemt dat onaanvaardbaar hoge financieringstekort in het boekje Daar gaat het om (van de werkgroep Niet bij brood alleen) de onbetaalde rekening van de Nederlandse samenleving. Allemaal maatschappelijke groeperingen (werknemers, werkgevers, consumenten) hebben de rekening voor de stagnering van de economische groei doorgeschoven tot de plaats waar niets meer door te schuiven valt: de overheid. Nu is een financieringstekort tot op zekere hoogte best aanvaardbaar. Wanneer de overheid namelijk door haar beleid kans ziet de economische groei – door het opvoeren van de bestedingen – weer te stimuleren, zal dat financieringstekort onder andere door verhoogde belastingopbrengsten, op den duur weer kleiner worden. Economen noemen dit het „inverdien effect”. Maar de tijd van de ongeremde economische groei is voorgoed voorbij. We zijn op grenzen gestoten. Grondstoffen en energievoorraden zijn niet oneindig. Het milieu komt steeds meer in de verdrukking. Immateriële waarden – intermenselijke relaties, zinvol werk, gezondheid, welzijn – raken bekneld onder het niets ontziende geweld van

de economische expansie. Bovendien is onze welvaartsgroei goeddeels gebouwd op de uitbuiting van de derde wereld. Anticiperen op een herstel van de economische groei zoals we dat tot nu toe gekend hebben kan en mag dus niet meer. Een overheid die dat tegen beter weten in toch doet handelt kortzichtig. De prijs die daarvoor onvermijdelijk betaald moet worden is nog meer inflatie en werkloosheid. Maar de vraag is hoe je als overheid de samenleving overtuigt van de noodzaak van afzien van ongeremde welvaartsgroei. Daarvoor is een inspirerend en vertrouwenwekkend beleid nodig. Er zal een klimaat moeten zijn waarin de bereidheid ontstaat om tot werkelijke inkomensmatiging te komen. En zo'n klimaat komt er niet door fors in te grijpen in de collectieve voorzieningen zonder in te spelen op terechte verlangens met betrekking tot inkomenshervorming en andere maatschappelijke hervormingen bijvoorbeeld in de sfeer van de herverdeling van de verantwoordelijkheden in de onderneming. En daarin heeft Andriessen nooit echt geloofd.

Klaas de Vries

Onvrede met Onveiligheid

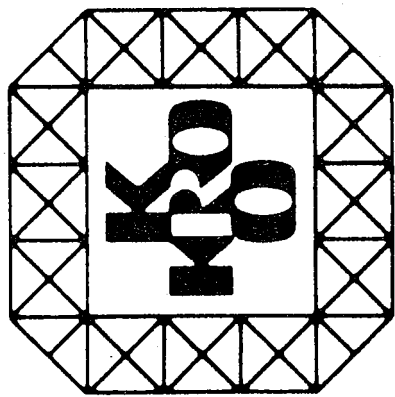
Een Arjosrapport over kernbepanning. Het hoofdbestuur wil met deze publicatie de kernwapendiscussie in het CDA – onder meer met het oog op het Program van Uitgangspunten en het nieuwe verkiezingsprogram – nieuw leven inblazen. Het rapport is verkrijgbaar door storting van f 5,- op gironummer 12 71 64 t.n.v. Arjos, Den Haag, onder vermelding van 'kernwapenrapport'.

ARJOS over

kernbepanning

GRIEP?
nisylén
druppels
't is plantaardig
't helpt!
DR. WILLMAR SCHWABE

KRO 'n omroep die de moeite waard is

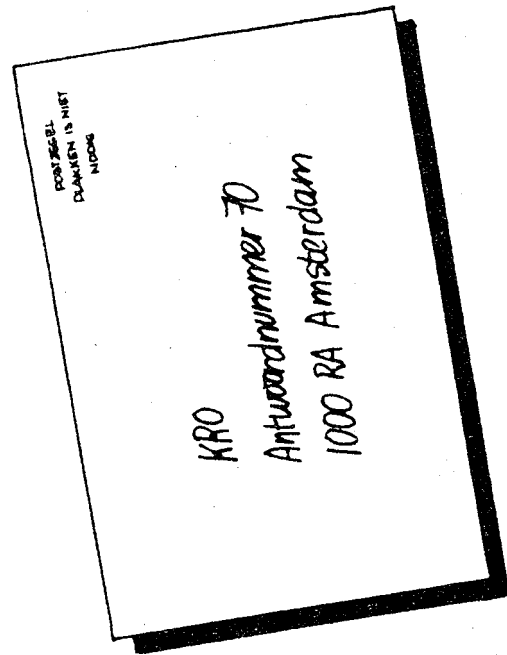
Met programma's als • de ver van mijn bed-show • omroeppastoraat • heel de mens geeft de KRO vorm aan zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit het katholieke geloof.

De KRO verdient uw steun Meld u als begunstiger:

door een abonnement op **Studio Groot**, overzichtelijk, kleurrijk, met artikelen voor het hele gezin.

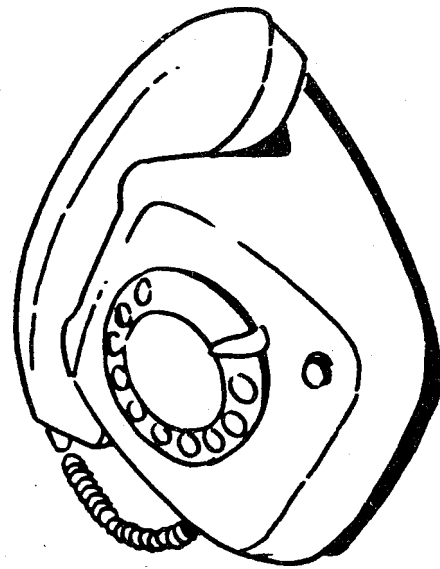
door een abonnement op **mikogits Handig**, klein, zwart-wit en..... goedkoop.

door donateur te worden voor **f 10,- per jaar**, ledereen boven de achttien telt mee!

'n kleine moeite

schrijf naar KRO
Antwoordnummer 70
1000 RA Amsterdam
of bel ons:
Tel. 035 - 284 333

Richtlijnen AR Partijbestuur m.b.t. fusie partijorganen op provinciaal, regionaal gemeentelijk en plaatselijk niveau.

1. In CDA-verband is een notitie tot stand gekomen met betrekking tot de ook op het regionaal en plaatselijk niveau vereiste fusie-totstandkoming. Evenals landelijk de bevoegde organen van ARP, CHU en KVP door middel van het zgn. fusieprotocol concrete afspraken maken voor het aangaan van de fusie in het CDA, moet dit ook gelden voor Kamercentrales, Statencentrales, kiesverenigingen, Provinciale Organisaties en wijk- of dorpskiesverenigingen. In het landelijk fusieprotocol is – en vooralsnog wordt uitgegaan van aanvaarding van die tekst – in artikel P5 trouwens bepaald, dat so wie so een overeenkomst tussen de regionale en plaatselijk aanwezige partners vereist is. Men moet zich realiseren, dat de Statencentrales hierbij een wat aparte rol vervullen. Op voorhand zijn deze instituten in de toekomst niet als vanzelfsprekende partij-organen van het CDA voorzien. In artikel P6 wordt ervan uitgegaan, dat de aanwezige Statencentrales van ARP, CHU en KVP en van de federatie het CDA met ingang van de fusiedatum zijn opgeheven.

Wel bestaat de mogelijkheid, dat na de fusie toch (soorten van) Statencentrales functioneren. Daartoe zijn in de nieuwe statuten in het huishoudelijk reglement van het CDA concrete bepalingen opgenomen. Er wordt daarin met name gesproken over regionale kringen, waardoor het mogelijk wordt, bijvoorbeeld vanwege organisatorische of sociologische factoren, andere grenzen dan in de kieswet aangegeven te hanteren. Vanzelfsprekend bestaat desgewenst ook de mogelijkheid om voorafgaand aan de definitieve fusiedatum in vereiste overeenkomsten van respectieve Kamercentrales en of Provinciale Organisaties vast te (doen) leggen, dat „oude” Statencentrales als „nieuwe” regionale kringen van de CDA-partij gaan functioneren. Daarbij behoort dan ook, dat duidelijke afspraken worden vermeld over de samenstelling, bevoegdheden, de plichten en het functioneren van deze „nieuwe” kringen (verbanden) van na de fusie.

2. Bij de bovenaangehaalde, door het Dagelijks Bestuur van het CDA en de afzonderlijke partijbesturen van ARP, CHU en KVP aanvaarde notitie behoort een ontwerp-fusieprotocol voor de gemeentelijke kiesverenigingen van de partijen. Dit ontwerp is ook conform van toepassing voor organen op andere niveaus. In artikel 1.2 dient het desbetreffende artikelnummer uit het eigen reglement te worden ingevuld.

Financiën

3. Artikel 14 van het ontwerp is een gelijke bepaling als landelijk van toepassing is, voor de landelijke fusie opgenomen. Gedoeld wordt hier met name op de financiële rechten en verplichtingen. Een doorsnee kiesvereniging of afdeling beschikt ongetwijfeld over enige financiën. Niet uitgesloten moet worden, dat op sommige niveaus schulden bestaan. Er kan ook sprake zijn van bezittingen in de vorm van een huis of anderszins. In de in artikel 1.4 genoemde bijlage 1 zal duidelijk moeten worden vastgelegd, wat er met (eventuele) vermogensschulden en bezittingen gaat geschieden. Wordt door iedere gemeentelijke partijafdeling alles ingebracht voor de nieuwe CDA-afdeling of worden er bepaalde voorwaarden gesteld, dan wel een speciale bestemming aan gegeven? 3.a. **M.b.t. vermogens** (hoe klein of hoe groot ook). Het nieuwe CDA-verband na de fusie behoort over financiële middelen de beschikking te krijgen. In de lijn van eerdere partijraadsuitspraken ten tijde van de totstandkoming van de federatie CDA acht het partijbestuur het redelijk, wanneer de financiële inbreng per partijafdeling in principe analoog is aan de wijze van samenstelling e.d. Wordt een bestuur paritair samengesteld, dan heeft dit tot consequentie, dat ook de financiële bijdrage per partij in gelijke porties wordt ingebracht. Een andere norm is het bestaande ledental per partij. In dat geval is het redelijk wanneer elke partijafdeling een te voren vastgesteld gelijk bedrag inbrengt en daarboven op een, eveneens tevoren vastgesteld, bedrag per lid. Het ARPartijbestuur adviseert u ten deze beschikbare tegoeden e.d. niet zonder duidelijke afspraken in te brengen in het nieuwe gefuseerde CDA-verband. 3.b. **M.b.t. schulden**. In geval er bij enige partijafdeling sprake is van het

aanwezig zijn van schulden (kan ook in de vorm van aangegane leningen zijn!), is het onredelijk wanneer het nieuwe CDA-verband hiermee wordt opgezadeld. Op één of andere manier zal de betreffende afdeling vóór de fusie moeten zorgen, dat aanwezige schulden zijn, c.q. worden weggewerkt. Er zijn verschillende methoden denkbaar, zoals een verzoek om vrijwillige extra bijdragen (giften!) van de desbetreffende leden (eventueel zelfs een **verplichte aanslag** op die leden om aanwezige tekorten weg te werken en aan overeen te komen bijdragen voor het CDA te voldoen!), een subsidie-aanvraag bij een ander partijorgaan (Kamercentrales of partijbestuur).

3.c. **M.b.t. rest-tegoeden**
De mogelijkheid bestaat dat er tussen de aanwezige vermogens van de afzonderlijke partijafdelingen verschil bestaat. Op basis van in punt 3a bepaalde sleutel is het mogelijk dat er overschotten blijven, nadat inbreng in het CDA-verband heeft plaatsgevonden. Uiteraard kunnen deze rest-tegoeden niet in de eigen afdelingskas blijven zitten, omdat de afdeling wordt opgeheven. Het reglement van elke afdeling behoort bij ontbinding tenminste te bepalen, dat de ledenvergadering een bestemming geeft aan een aanwezig „batig saldo”. Het ARPartijbestuur adviseert zijn partij-organen eventueel overblijvende batige saldi als gift ten goede te doen komen aan de **Stichting Dr. A. Kuypersfonds te Den Haag**, gironummer 51385. Het voornemen is om dit van oorsprong Anti-Revolutionaire fonds na de fusie in het CDA in stand te houden. De doelstelling van het Kuypersfonds is en blijft kort samengevat: vooral een taak in de stimulering van internationale verbreding van het reformatorisch denken. Door een goede presentatie van en informatie over de vele mogelijkheden van dit fonds zal er een breed draagvlak voor kunnen ontstaan. Als mogelijkheden zijn genoemd:
1. het organiseren van **symposia** en het doen publiceren van de resultaten van die symposia, zoals gebeurde in „Christian Political Options”, (jubileumviering 100 jaar ARP)
2. het ondersteunen van **wetenschappelijk werk**, dat de reformatorische inbreng in de christen-democratie te goede komt (publicaties, lezingen, college cycli);
3. het realiseren van een stuk

Internationale solidariteit, met name met christen-democraten in de verdrukking, het stimuleren van christelijk sociaal-politiek leiderschap (training, beurzen, enz.) Dit advies laat overigens onverlet de bevoegdheid van regionale en lokale partij-organen om aan de „overtollige middelen” een aan de plaatselijke situatie aangepaste bestemming te geven.
3.d. **Andere bezittingen**: Sommige partijafdelingen verkeren wellicht in de omstandigheid in het bezit te zijn van andere bezittingen, bijv. onroerend goed, spaardepot's, effecten enz. Omdat voor de wijze van al of niet inbrengen in het CDA en of het geven van een bestemming van dit soort aangelegenheden geen algemene richtlijn valt te geven, adviseert het partijbestuur u wat dit betreft dringend voor advies contact op te nemen met het partijbestuur, postadres: Dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA Den Haag (tel.: 070-46.96.20) en te vragen naar de heer F. J. M. Jehee (boekhouder) of G. v.d. Berg (adjunct-secretaris). In dit verband dient ook met name rekening te worden gehouden met mogelijke wettelijke juridische consequenties.

Bestuurssamenstelling

4. Artikel II.1 van het ontwerp spreekt over het bestuur van het (nieuwe) gemeentelijk verband. In het landelijk fusieprotocol is daaromtrent het een en ander geregeld (artikel S2). Daarin is ook vastgelegd, dat een overzicht van de bestuurssamenstelling per de fusiedatum op het gemeentelijke niveau – en daarmee dus op elk ander niveau (!) – aan de overeenkomst moet worden toegevoegd.

4.a. Als kiesvereniging dient u derhalve tijdig vóór de fusie te bepalen welke personen vanuit de ARP straks vanaf de fusie-datum in het bestuur van de nieuwe CDA-afdeling gaan of blijven functioneren. Komt u bijvoorbeeld overeen dat de AR-kiesvereniging 3 bestuursleden levert, dan bepaalt de AR-ledenvergadering vóór de fusie welke 3 personen dit zullen zijn. In goed overleg met de zusterafdeling van CHU en KVP dient u dan tevens vast te leggen welke functie deze bestuursleden respectievelijk (gaan) bekleden. (Dat kan zijn: voorzitter, vice-voorzitter, secretaris, penningmeester, algemeen adjunct, lid enz.)

4.b. Wanneer de kiesvereniging, Kamercentrale e.d. het noodzakelijk vinden om vóór de fusiedatum vast te stellen welke personen uit hun eigen kring in voorkomende gevallen in de plaats treden van de in punt 4a bedoelde bestuursleden, dient in dezelfde bijlage 2 precies vermeld te worden om wie het hierbij gaat. Een dergelijke regeling is ook getroffen voor de partijorganen die op landelijk niveau gaan functioneren (dagelijks bestuur, partijbestuur, partijraad, congres) en is gedaan met het oog op een zekere mate van continuïteit in de eerste jaren na de fusie. Deze regeling is maximaal 4 jaar van toepassing. Het ARPartijbestuur meent dat het treffen van een dergelijke regeling op vele regionale en plaatselijke niveaus alleszins wenselijk is. Denk bij de bestuursinvulling ook met name aan jongeren en vrouwen!

Kandidaatstelling gemeenteraad

5. Voor de verkiezing van gemeenteraden en Provinciale Staten in 1978 zijn veelal duidelijke afspraken gemaakt over de afzonderlijke kandidaatstellingsregeling door elke partij-afdeling en vooral ook over de opvolging bij voorkomende vacatures. Deze afspraken zijn van toepassing tot de eestvolgende periodieke verkiezingen in 1982. Artikel II.2 van het ontwerp-fusieprotocol voor het regionale en plaatselijke niveau vraagt

in feite om de destijds gemaakte afspraken nog maar eens vast te leggen.

5.a. In de zgn. „opvolgingsbijlage”, behorend bij artikel S4 van het landelijk fusieprotocol is vastgelegd, dat de in 1978 gemaakte afspraken in elk geval blijven gelden t/m de Raadsverkiezingen van 1982! Voorts is daarin bepaald, dat de afspraak ter zake opvolging bij voorkomende vacatures (partij volgt partij op!) zolang voortduurt als in de fusie-overeenkomst tussen de gemeentelijke of provinciale afdelingen is bepaald. Aan de gemeentelijke kiesverenigingen en provinciale organisaties wordt daarmee overgelaten of men voor de periode 1982 t/m 1986 opnieuw een dergelijke opvolgingsafpraak wenst te maken. Het ARPartijbestuur is wat dit betreft de mening toegedaan, dat het zeer raadzaam is deze bekende opvolgingsregeling uitdrukkelijk ook van toepassing te verklaren op de zittingsperiode van Staten en Raden, welke na de verkiezingen in 1982 aanvangt. Op het provinciale en gemeentelijke vlak zal het ook alleszins noodzakelijk blijven, dat de afzonderlijke en van toepassing zijnde inbreng van ARP, CHU en KVP via het CDA enigermate verzekerd blijft.

5.b. In het ontwerp wordt in dit artikel II.4 voorgesteld, dat vóór de fusiedatum – en analoog aan de landelijke regelingen voor Eerste en Tweede Kamer – een zetelverdeling over de deelnemende partijen en eventueel de rechtstreekse leden van de federatie CDA wordt vastgelegd. Dit kan dezelfde zetelverdeling zijn als in 1978 is toegepast; vanzelfsprekend kan er desgewenst vanaf geweken worden. Het ARPartijbestuur adviseert ter zake zeer dringend in ieder geval zoveel mogelijk tot het vermijden van een volledige zetelverdeling te komen. Omdat eind 1981 (begin 1982) de oude partijen niet meer bestaan en de kandidaatstelling daarmee ook volgens de nieuw aanvaarde regeling door de CDA-afdeling zal geschieden, is het niet meer mogelijk geheel afzonderlijk volgens eigen procedures kandidaten te stellen. De praktijk heeft inmiddels veelvuldig geleerd, welke problemen er kunnen ontstaan, wanneer geen duidelijke omschreven afspraken zijn gemaakt. Het „slechts bepalen dat de in 1978 vastgestelde zetelverdeling als **uitgangspunt** wordt genomen”, geeft hierbij in veel gevallen onvoldoende waarborgen.

Voorkomen moet worden, dat min of meer historisch gegroeide verhoudingen zo maar van de ene op de andere dag worden genegeerd. Een goed jaar na de fusie is de gemeentelijke of provinciale CDA-afdeling noch het landelijk CDA daarmee gediend. Er mag rekening gehouden worden met het feit, dat ongeveer 1 jaar na fusie nog bekend is,

van welke component elke te stellen kandidaat (voorheen) afkomstig is. Gewezen wordt nog op het feit, dat in artikel II.4 van het ontwerp is vastgelegd dat de ledenvergaderingen van de resp. kiesvereniging(en) en/of afdelingen met de in te vullen zetelverdeling akkoord moeten gaan. Dit betekent tegelijk, dat dit **vóór de fusiedatum moet zijn geschied**.

Archief

6. Het spreekt haast vanzelf, dat elk partij-orgaan, of het nu een kiesvereniging of Kamercentrale is, langer bestaand of korter, beschikt over een klein, dan wel omvangrijk(er) archief. (Denk aan notulenboek e.d.). Het is zaak bij ontbinding van de partij-afdeling concreet vast te stellen wat er met het desbetreffende archief precies geschiedt. Mogelijk is een onderbrengen bij de nieuwe CDA-afdeling. In dat geval verdient het wel alle aanbeveling om een dergelijke „beschikbaarstelling” te omkleeden met zeer duidelijke voorwaarden over gebruik, inzage en wat dies meer zij. Het ARPartijbestuur vindt overigens het onderbrengen bij de (nieuwe) CDA-afdeling weinig zinvol. Gezien het feit, dat de ARP op het landelijk partijbureau toch al beschikt over een archief van de plaatselijke en regionale partij-organen wordt de AR(wijk) kiesverenigingen, Statencentrales, Kamercentrales en Provinciale Organisaties in dringende overweging gegeven haar eigen afzonderlijke archieven ter beschikking te stellen van het landelijk ARPartijbestuur, zulks met ingang van de fusiedatum. Deze ter beschikkingstelling geschiedt dan in ieder geval onder dezelfde voorwaarden, als de bestemming, en de eisen welke het ARPartijbestuur voor haar eigen archief vóór de fusie zal vaststellen. Voorts blijft het natuurlijk mogelijk aan de beschikbaarstelling aan het ARPartijbestuur eigen specifieke voorwaarden te verbinden. Bij de nog te stellen voorwaarden door het partijbestuur mag er van worden uitgegaan, dat de gebruikelijke algemeen van toepassing zijnde archiefregelingen en voorwaarden basis zijn voor de te stellen eisen.

Informatie

7. Het partijbestuur heeft er bij voorbaat begrip voor, dat het treffen van al dit soort fusie-afspraken en regelingen geen sinecure is. Indien iets onduidelijk is, of zo u nadere informatie of toelichting wenst, neem dan overwijd contact op met één van de stafmedewerkers op het ARPartijbureau, of met de buitendienstmedewerker in uw regio. Zij zijn van de zaken ruimschoots op de hoogte en zullen pogen u zoveel als maar mogelijk is van dienst te zijn.

De buitendienstmedewerkers zijn:

			Ressorteert onder de K.C.
H. Dijk	Kievitsheuvel 106 2411 LN Bodegraven	01726-13143	Leiden Den Haag
B. Dijkstra	Suderom 26 9212 PS Boornbergum	05126-2340 th. 05120-19659 knt. na 15.00 uur	Leeuwarden
mw. W. van Dinter- Vroegindewey	Postbus 340 3140 AH Maassluis	01899-15309 th. 070-614911 knt.	Rotterdam Dordrecht Middelburg Groningen Assen
H. Faber	Waardeel 39 9531 EB Borger	05998-5175 th. 05990-13862 knt.	Groningen Assen
mw. M. A. Gouwens-	Stevenshof 12	01623-14410 th.	Den Bosch
de Gier	5109 TZ 's-Gravenmoer		Tilburg
C. H. Westdijk	Gunninglaan 11 7314 NZ Apeldoorn	055-251787 th.	Arnhem Nijmegen

Op het partijbureau kunt u contact opnemen met:

1. C. P. van Santen, stafmedewerker organisatie/voorlichting
2. W. Eikelboom, stafmedewerker buitendienstteam.
3. F. J. M. Jehee, boekhouder eventueel ook met:
4. drs. C. Bremmer, partijsecretaris.
5. G. van den Berg, adjunct-secretaris

Postadres: Dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA Den Haag.

Telefoon: 070-46.96.20.

VAN DE PAARTIJ

Drentse studiedag over het gezin

De discussienota van het CDA - Vrouwenberaad over het gezin, die in het voorjaar van 1979 verscheen, heeft reeds verschillende boeiende en nuttige gespreksdagen opgeleverd. Na de landelijke studiedag in oktober, waar het belang van die nota duidelijk naar voren kwam, was het voor ons zonder meer duidelijk dat ook in Drenthe een algemene studiedag over dit onderwerp moest komen. Het CDA-Vrouwenberaad Drenthe organiseert daarom **zaterdag 22 maart** een studiedag over het gezin in „De Voorhof” te **Westerbork**. **Aanvang 10.00 uur**, sluiting ± 15.00 uur. De

inleidster van deze dag zal zijn mevr. Willemien van Montfrans, wethouder in Broek en Waterland. Hierop aansluitend zal er in groepen worden gediscussieerd naar aanleiding van gerichte vragen over 1. gezin, 2. emancipatie, 3. overheid/burger (naar keuze). Na de lunch volgt er een rapportage uit de groepen en een forumdiscussie. De kosten voor deelname bedragen f 5,-, daarin zijn begrepen de kosten voor materiaal, lunch en enkele consumpties. Belangstellenden kunnen zich telefonisch aanmelden bij T. Jongma-Roelants, tel. 05707-3367.

Jaarvergadering CDJA-Groningen

Op **14 maart a.s.** houdt het CDJA-Groningen (prov.) haar jaarvergadering. **Plaats:** CJMV-gebouw, Spilsluizen 9, Groningen. **Aanvang:** 19.45 uur. **Thema:** actuele provinciale politiek (werkgelegenheid). **Spreker:** G. van Dijk (CDA-fractievoorzitter Provinciale Staten Groningen).

ARP-Utrecht

Op **donderdag 20 maart** wordt er een vergadering gehouden van de provinciale organisatie. **Plaats:** Jaarbeurscongrescentrum, Utrecht. **Aanvang:** 20.00 uur. **Onderwerp:** Behandeling van amendementen op het ontwerp-program van uitgangspunten. Rede mr. G. C. van Dam, CDA-Tweede-Kamerlid over de actuele politieke situatie.

CDA-Haarlem

Op **dinsdag, 25 maart 1980** organiseert het CDA Kamerkringverband Haarlem een grote politieke bijeenkomst in het Café-Restaurant „De Wintertuin”, aan het Stationsplein 96 te Haarlem. Het openbare gedeelte van deze vergadering, waarop ook niet-leden/belangstellenden, van harte welkom zijn, begin om **half negen 's avonds**. Hier zal spreken **Mevrouw J. G. Kraaljeveld-Wouters, Staatssecretaris**, over de **emancipatie-problematiek**. Deze avond belooft zeer actueel en aantrekkelijk te worden! Er zal gelegenheid zijn tot discussie/het stellen van vragen. Voorafgaande aan deze bijeenkomst vindt er een **huishoudelijke vergadering** plaats (**aanvang half acht precies**), welke slechts toegankelijk zal zijn voor leden.

CDA-Moergestel

Een contactavond wordt georganiseerd door het CDA-Moergestel op **donderdag 17 april a.s.** **Plaats:** „Den Boogaard”, Sint Jansplein 5, Moergestel. **Aanvang:** ± 20.00 uur. **Thema:** „Het beleid van de fractie,

CDA-onder één dak, en actuele politiek.

Sprekers: Prof. P. A. J. C. Steenkamp, voorzitter CDA, drs. H. J. B. Aarts, CDA-Tweede-Kamerlid, A. J. C. Wagemakers, voorzitter CDA-Noord-Brabant, drs. A. H. A. Veenhof, voorzitter „CDA onder één dak”.

Program van uitgangspunten

Tot 15 februari hadden de kiesverenigingen de tijd om amendementen in te dienen op het program van uitgangspunten. De Kamercentrales hebben daarna de gelegenheid tot beoordeling van de ingediende amendementen tot 24 maart 1980. De tijdsduur voor de behandeling is aan de krappe kant. De afspraak dat het program van uitgangspunten door de afzonderlijke CDA-partijen zal worden behandeld en vastgesteld - de bekrachtiging geschiedt op het CDA-congres van 11 oktober 1980 - laat echter geen ruimere tijdschema toe.

EXCLUSIEVE VERRASSENDE REIZEN NAAR HET 2e LAND VAN DE BIJBEL KL. AZIË, HET TEGENWOORDIGE TURKIJE

Jammer, dat zo weinig mensen dit land kennen. Van Paulusreizen, de eerste Chr. gemeenten (o.a. Efeze, Pergamum, Capadocië) waar de bijbel gaat leven, met zijn schitterende natuur, heerlijk klimaat, natuurwonderen, goede hotels.

Veel zien - tijd voor ontspanning.

GEHEEL VERZORGDE 15d. vlieg-, busrondreizen - f 1525 alles inbegrepen.

CAMEROUN, EEN ONBESCHRIJFELIJKE BELEVENIS

Afrikaanse cultuur, verblijf in een kleine Chr. gemeente in het oerwoud, originele volksdansen, contact met zending, missie en ontwikkelingswerk, prachtige natuur enz.

20-daagse rondreis door Cameroun: f 2950, alles inbegrepen.

EEN FIJNE JONGERENREIS NAAR DE ITALIAANSE RIVIËRA 15 DAGEN f 825,-

Nog slechts enkele plaatsen in de reizen naar Israël, Roemenië en Engeland.

INTERKERKELIJKE REISORGANISATIE

Postbus 91 - Driebergen - Tel.: 03438-5122.

CULTUURREIZEN

PAKISTAN

15-daagse rondreis, begeleid door de Heer J.G. Heitink, hoofdredacteur Telegraaf

Een qua landschap, cultuur en historie boeiend land met een sympathieke bevolking; bovendien een land dat momenteel in het middelpunt van de belangstelling staat.

Onder leiding van de heer J.G. Heitink, kunt U kennis maken met dit interessante land, waar hij meer dan eens te gast was. De reis voert van noord naar zuid en van oost naar west en staat in het teken van een confrontatie met het platteland, de bergen, grote en kleine steden en bezienswaardigheden uit heden en verleden.

Reissom: f 6.186,- volledige verzorging.
Reisdatum: 10 - 24 oktober.

STUDIËREIS VERENIGDE STATEN CONSTITUTIE EN STAATSRECHT

begeleid door Prof. Mr. D.H.M. Meuwissen, Hoogleraar vergelijkend staatsrecht aan de juridische fakulteit van de Rijks Universiteit te Groningen.

Op het programma staan bezoeken aan: persiegroepen, de Verenigde Naties, het Ministerie van Justitie en van de Officier van Justitie, de juridische fakulteit van de Colombia en de New York Universiteit, gesprekken en discussies met politieke voorzitters. Standplaatsen: New York, Philadelphia en Washington.

Reissom f3785,- alleen logies.
Reisdatum: 1 - 13 juni 1980.

Reis: _____ Begeleid door: _____

Chalets/appartementen: _____

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Tel.: _____

Iedere reis wordt voorafgegaan door een uitgebreide voorlichtings-kennismakingsbijeenkomst.

Bent U geïnteresseerd? Zendt dan coupon in open ongefrankeerde envelop naar:
Reisbureau KNAC-Pullman, Antwoordnr. 317, 2500 VB 's-Gravenhage, Tel. 070-469280 of ons kantoor in Amsterdam: Koninginneweg 155c, 1075 CN Amsterdam, Tel. 020-760756.

Voor al Uw zomer- en wintervakanties

Verhuur van chalets/appartementen in Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk en Duitsland.

Verzorging van: hotelaccommodatie, vervoer per trein of vliegtuig, transfers, Complete individuele arrangementen op aanvraag.

REISBUREAU
KNAC
PULLMAN

Handel en Industrie

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

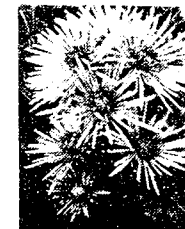
N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

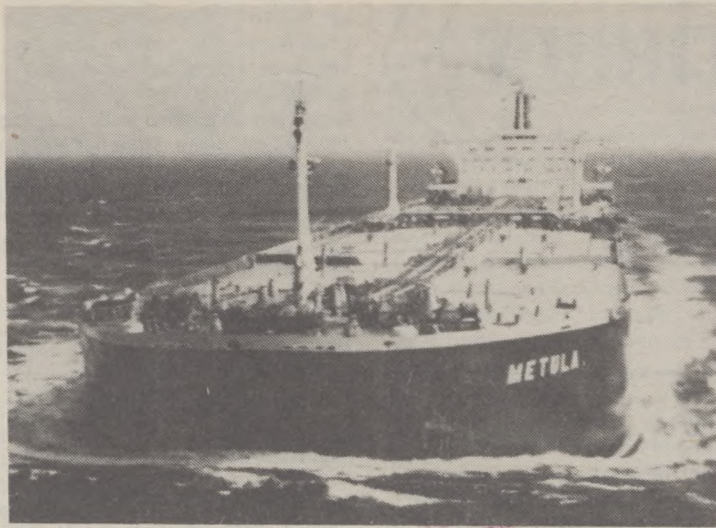
Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

WAG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 11 15 maart 1980

Een olietanker op weg.
„In 1979 was er weer een forse stijging van de olieprijs (± 60%)”.

„Voordat het tot een definitieve erkenning van het Palestijnse recht op zelfbeschikking komt, zal onomstotelijk moeten vaststaan dat de Palestijnen het bestaan van de staat Israël accepteren. Aan de andere kant zal van Israël gevraagd mogen worden dat het instemt met een bevredigende vormgeving aan het Palestijnse nationalisme”, aldus Herman Amelink in een artikel over het midden-oosten, dat u kunt lezen op pagina 5. Ook in deze krant treft u een modelfusieprotocol met modelbijlagen aan. Deze keer bestemd voor een CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling. Op pagina 10 en 11 vindt u het bovengenoemde.

Nederland in het nauw

Zijn we op weg naar een nieuwe recessie, zoals in 1974? Hebben we te maken met een tijdelijke stagnatie? Economische Instituten in West-Europa doen op dat punt ofwel aarzelende ofwel tegengestelde uitspraken. Duidelijk is wel dat, als de huidige trends, die wijzen op een vrij ernstige verzwakking van de wereldhandel, nog enkele maanden voortduren een recessie niet uitgesloten is. Overigens is 1979 niet tegengevallen, althans niet als je het (vooral) kwantitatief bekijkt. Zo zal de groei voor de Europese Gemeenschap uitkomen op ± 3,5% en dat is een 0,5% hoger dan werd verwacht.

Datzelfde gold voor de investeringen (3,9% i.p.v. 3,4%). De interne vraag nam eveneens toe, waarbij overigens de bestedingen ten gunste van invoer en voorraadvoering opvallen. Voor wat betreft de invoer komt natuurlijk een groter deel voor rekening van de gestegen olieprijs. Toch rijst ook de vraag in hoeverre een groter deel van de niet-Westelijke wereld aan concurrentiekracht (ook kwalitatief) wint. In 1979 was er weer een zeer forse stijging van de olieprijs (±60%), maar als je voorgaand beeld bekijkt kun je niet anders zeggen, dan dat de Westeuropese economie dat gemiddeld goed schijnt te hebben opgevangen. Tot een duidelijke productieafremming is het bijvoorbeeld niet gekomen.

aantal economische graadmeters (indicatoren), die er niet opwekkend uitzien).¹

Zo blijkt uit onderzoeken, dat het bedrijfsleven een verslechtering van het economische klimaat verwacht. Daarbij sluiten aan minder gunstige verwachtingen omtrent het verloop van de productie en de order-portefeuilles. Konsekvent wordt een stijging van de voorraden gereed product verwacht. Hoe zit het nu met Nederland? Anders lijkt het!

In januari (toen waren toch al de neerwaartse voorspellingen van bij voorbeeld het C.P.B. bekend) werd door onze ondernemers een verbetering van dat ondernemingsklimaat verwacht; die indruk wordt bevestigd door gunstiger productie- en order-verwachtingen. De bouw maakt daarop overigens een nadrukkelijke uitzondering. T.a.v. de export zijn de verwachtingen ten opzichte van het totaalbeeld evenwel minder positief. We moeten ons goed realiseren dat een Europese Economie die zich zou ontwikkelen overeenkomstig de graadmeters een ook voor Nederland drukkend effect zou hebben. Ga maar na. Bijna 3/4 (72%) van onze totale export gaat naar de landen van de Europese Gemeenschap en nog eens 13% naar andere Westerse landen (importcijfers resp. 54% en 18%). Een verwachte

Door drs. B. Beumer

daling van de economische groei in de E.G. met bijna 1% in 1980 (2,1% naar 1,2%) zal zeker merkbaar zijn!

Inflatie

Een ongunstig bijkomend verschijnsel is, dat de teruglopende groei gepaard zal gaan met oplopende inflatie in alle landen (E.G. van 9 naar 11%), dus ook in Nederland. Het minder gunstige beeld voor 1980 is uiteraard ook terug te vinden in stijging van de betalingsbalanstekorten (1979 nog 8,5 mld gulden, 1980 14 mld gulden). Toch hebben de landen van de Europese Gemeenschap in 1979 gemiddeld een nogal terughoudend beleid gevoerd. Zo was bijvoorbeeld de groei van de geldvoorraad iets geringer dan in de jaren daarvoor (+10,7%) en liepen ook de begrotingstekorten – ditmaal met uitzondering van Nederland – wat terug. Met ruim 4% lag het gemiddelde nivo ook lager dan het Nederlandse. De manoeuvreerimte voor Nederland is dan nogal krap. Een te restrictief beleid zou bij een doorzettende verzwakking van de wereldhandel overigens extra nadelige effecten (werkgelegenheid) kunnen hebben.

Tot dusverre heeft ons land zich ondanks een moeilijke concurrentiepositie nog redelijk kunnen handhaven. Dat is des te

„In geen enkel ander land van de Europese Gemeenschap is de wekelijkse wisselkoers sterker gestegen dan bij ons.”

opmerkelijker als je bedenkt dat in geen enkel ander land van de Europese Gemeenschap de wekelijkse wisselkoers sterker is gestegen dan bij ons als je bijv. kijkt naar de jaren 1970-1978. Even vergeleken. De reële wisselkoersontwikkeling (inflatie + koersontwikkeling) was over die periode in Nederland +30.3% (ten opzichte van de E.G.-landen); Denemarken +19.8%; Duitsland +17.8%; België +15.9%. Je kunt op die manier heel duidelijk zien, dat ondanks de nog sterker gestegen D.M. koers (t.o.v. gemiddelde van de E.G. tussen 1970-1978 +56.3%, Nederland +29.7%, dus relatief minder waard/hard geworden in vergelijking met de D-mark) de relatieve concurrentiepositie van ons land het meest is verslechterd, al is het tempo door beperking van de inflatie in de laatste jaren gedaald. Nederland is qua export nogal eenzijdig georiënteerd, ook relatief beperkt op toekomstmarkten (sterkere ontwikkelingslanden). Daaraan zal veel aandacht moeten worden besteed waarbij een moeizaam evenwicht gezocht moet worden tussen het op peil houden van de binnenlandse bestedingen (vraag), het beperkt houden van de inflatie, de koers van de gulden (op een moment dat het verwerven van afzetmarkten urgent is een belangrijk element), het financieringstekort (ook gelet op het rentepeil), de werkgelegenheidsontwikkeling. Ik neig ertoe aan het handhaven/bereiken van een sterkere concurrentiepositie de meeste waarde toe te kennen. Daartoe zal met name de inflatie gemiddeld zeker niet sterker moeten stijgen dan in de ons omringende landen.

Minder beleg

Maar die dreiging dan van deflatoire

effecten? Binnen de smalle manoeuvreerruimte zijn de keuzen inderdaad moeilijk. Omdat de mogelijkheden de binnenlandse vraag te beïnvloeden nog wat groter (en sneller te realiseren) lijken dan het verstevigen van de exportpositie zal het accent met name op het laatste moeten vallen. Een boterham met (zeker tijdelijk) wat minder beleg hoeft helemaal niet zo ongezond te zijn, als het beleg dan maar billijk is verdeeld. Ook op dat punt blijkt er best nog wat meer te doen.

drs. B. Beumer lid van het Europees Parlement
1. Economisch Bulletin E.E.G. febr. 1980.

En 1980?

De olieprijsstijgingen zetten door. De olieprijs is nu \$ 29 per vat en dat kost de Europeanen dit jaar \$ 40 mld extra en dat is niet gering. Inmiddels hebben olie-experts laten weten, dat de prijs binnen enkele jaren wel eens op \$ 50 per vat zou kunnen uitkomen. Dat zou uiteraard een gigantische ingreep in de kostenverhoudingen betekenen. Terwijl 1979 meeviel, lijkt 1980 alleen maar moeilijker te zullen worden. Dat valt bijvoorbeeld ook op te maken uit een

DEZE WEEK
IN WAG:

In deze krant
In memoriam
Dr. J. J. Buskes
Lezers schrijven NG
Midden-Oosten
Socialisme en religie
Amerika, Zuid-West Azië
en West-Europa
Uit de Arjos
Van de pARTij

pagina 2
pagina 4
pagina 5
pagina 6
pagina 7
pag. 9
pagina 10 en 11

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

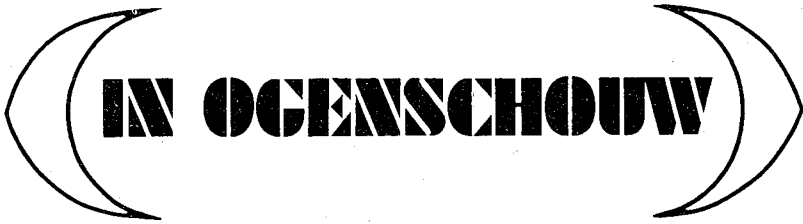
naam:

adres:

woonplaats

postcode

ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer
1700, Den Haag, u hoeft geen
postzegel te plakken.

Wat is politieke mondigheid?

In lange rijen staan ze te wachten voor de stembureaus; op de gezichten van velen is de ernst van het moment af te lezen. Het uitbrengen van een stem heeft in Rhodesië nog de smaak van vers brood; ook al weet je dat je ook nog morgen en overmorgen kunt stemmen, het moet vandaag gebeuren zelfs wanneer dat betekent dat je uren op je beurt moet wachten. Met regelmatige tussenpozen worden kleine groepjes in de stembureaus toegelaten: het grote moment is daar. Eenmaal in het stembokje aangeland, wordt de situatie niet weinigen te machtig. Het stembiljet lijkt niet te kloppen met de affiche die aan de wand van het stembokje is opgehangen ter instructie. Als het stembokje opvallend lang bezet blijft, komt een Engelse 'bobby' poolshoogte nemen; met een geroutineerd gebaar draait hij het stembiljet, dat op zijn kop lag, om; de kiezer haalt opgelucht

adem, alles valt nu weer op zijn plaats. Een kruis wordt gezet achter het symbool van de uitverkoren partij (meestal de haan van Mugabe's partij); dan kost het nog enige moeite het stembiljet zodanig te vouwen dat het door de gleuf van de stembus gaat; na enige vergeefse pogingen is het weer de onverstoerbare bobby die de helpende hand biedt. De - vaak kilometerslange - weg terug naar huis wordt ingeslagen; het grote werk is volbracht. Van de ingewikkelde partijprogramma's heeft de kiezer geen weet; dat de man op wie hij zijn stem heeft uitgebracht, in de pers marxist wordt genoemd is hem waarschijnlijk onbekend; en als hij of zij het wel weet, wat zegt hem dat dan?

Gaat het hier om politiek mondige kiezers, om staatsburgers die rijp genoeg moeten worden geacht de betekenis van hun stem te overwegen?

Het is duidelijk dat het hier boven weergegeven beeld geen regel is; er zijn tal van stadsbewoners die zeer goed weten waar het om gaat, die uitgebreid kennis hebben kunnen nemen van de opstelling van de verschillende partijen en die overladen zijn met informatie. Maar het beeld is ook geen uitzondering. In Rhodesië komt nog veel analfabetisme voor en in grote delen van het land is geen onbevooroordeelde campagne door alle partijen mogelijk geweest. Doet dat afbraak aan de waarde van de verkiezing? Het opvallende is dat, hoeveel moeite men ook mag hebben met het uitbrengen van de stemmen, met de daarvoor benodigde techniek, het tot uitdrukking laten komen van de politieke voorkeur geen enkele moeite kost. Men moge niet goed weten hoe men moet stemmen, maar men weet deksels goed wat men wil stemmen. Politieke motivering is dus duidelijk aanwezig. En is politieke motivering niet een duidelijke aanwijzing van politieke mondigheid?

De uitslag van de verkiezingen is thans bekend; we weten hoe het volk van Rhodesië, van het nieuwe Zimbabwe, heeft gestemd. Maar ook toen dit nog niet bekend was, viel op hoe zelfverzekerd men was over de stem die men zou gaan uitbrengen, alle intimidatie ten spijt. En het is nu ook duidelijk wat de achtergrond van die zelfverzekerdheid is geweest: het vurige verlangen naar vrede. De hunkering naar vrede in een land dat zeven jaar lang door een wrede en bittere burgeroorlog gekweld is geweest, die mensen van hun huis en haard verdreven heeft, die dagelijks zo'n honderdtal slachtoffers maakte, die het leven ontworpen en voor velen onleefbaar maakte. Na de interne regeling die bisschop Muzorewa in

1978 maakte met de blanke minderheid van Ian Smith met voorbijgaan van het Patriottisch Front, was het de bisschop geweest die vrede beloofd had. Maar de oorlog ging onverminderd voort en de bisschop kon zijn beloften niet waar maken. Dat maakte de bisschop ongeloofwaardig en dat zal in belangrijke mate zijn verpletterende nederlaag kunnen verklaren. Hij had de beschermde dorpen, waarin de plattelandsbevolking was samengedreven in grote aantallen achter de tralies, niet kunnen doen verdwijnen; de weg naar huis en haard bleef afgesloten. Het zijn deze mensen, 'beschermd' door de troepen van de bisschop tegen de aanvallen van de 'terroristen', die vrijwel en masse toch voor die 'terroristen' gestemd hebben. Intimidatie? Bedreiging? Maar als iemand tegen intimidatie door het Patriottisch Front gevrijwaard was, dan was het wel de bevolking van de 'beschermden dorpen'. De bisschop, dagelijks op paginagrote advertenties afgebeeld in kerkelijk gewaad met de bijbel in de hand, liet niet na te waarschuwen tegen het afschrikwekkend voorbeeld van Mozambique, waar de welvaart verdwenen, de godsdienstvrijheid afgeschaft, en de rechten van de mensen vertrapt waren. Maar wat zeggen deze waarden in een door oorlog verscheurd land en wat zegt het bijvoorbeeld van een aan gene zijde van de bergen liggend Mozambique? Sinds de wapenstilstand is het leven draaglijker geworden. Zonder het Patriottisch Front is de vrede niet mogelijk.

Dus toch een door emoties bepaalde, niet op weloverwogen politieke afwegingen berustende keuze? Misschien, maar wat dan nog? Zegt

dat iets over de politieke mondigheid van de bevolking? Hebben zij, die niet minder dan wie ook, de rekening van de oorlog hebben moeten betalen, minder recht zich uit te spreken over de toekomst van het land, over hun eigen toekomst?

Kan men zich over die cruciale vraag slechts uitspreken wanneer men politieke scholing heeft gehad? Kan men daarover slechts beslissen na kennisneming van partijprogramma's of is het niet veeleer zo dat het begrip 'vrede' zich per definitie niet in partijprogramma's laat vangen? Hoe de vrede verder moet worden ingevuld is de verantwoordelijkheid van diegenen die in zo overweldigende mate het vertrouwensvotum van de bevolking hebben ontvangen. Zij zullen zich nooit kunnen verontschuldigen met het argument dat zij door de bevolking van Rhodesië daartoe niet in de gelegenheid zijn gesteld. Het is te hopen dat zij het herstel van de vrede niet door een dogmatische wijze van optreden zullen in de weg staan, want van dogmatische uitgangspunten heeft de doorsnee bewoner van Zimbabwe al genoeg te lijden gehad. En het is juist dat overweldigende vertrouwensvotum dat het in staat stelt, ja bijna verplicht, op niet-dogmatische wijze te werk te gaan.

Wat is politieke mondigheid? Zal iemand politieke mondigheid durven uitspreken aan diegenen die de rekening hebben moeten betalen van de twisten tussen diegenen die als politiek mondig worden beschouwd? Daarmee is het laatste woord over politieke mondigheid niet gesproken; maar dat politieke scholing ook niet allesbepalend is, mag wel als vaststaand worden aangenomen.

P. H. K.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

februari 1980

COMMENTAAR

„De vreemdeling in uw poort“ - Wet arbeid buitenlandse werknemers (WvdB)

In memoriam C. Ch. A. van Haren (hg)

INTERVIEW

Mr. W. L. Zielhuis: Politie in discussie - interview met een commissaris der koningin, een burgemeester en een korpschef

ARTIKELN

Drs. H. Borstlap: Provinciaal sociaal-economisch beleid (I)

Drs. W. J. Deetman: Spreidings- en huisvestingsproblemen in het kleuter- en lager onderwijs

Ir. F. C. de Jong: Sanering milieuhinderlijke bedrijven in de woonomgeving

RUBRIEKEN

Reacties van lezers

Welzijnsplanning: overheid, particulier initiatief en bevolking, door M. H. M. F. Gardenijs-Berendsen (met een naschrift van K. Tuinstra en drs. C. J. Klop)

Kroniek

Pre-gewesten verder ontwikkelen Een ongewone burgemeesters-benoeming

Den Haag

Basisregeling regionale samenwerking politie / Wijziging Onteigeningswet / Regels voor verdeling woonruimte / Bestrijding geluidhinder

AROB-jurisprudentie

Is er nog hoop voor het welstandstoezicht?

Vraag en antwoord

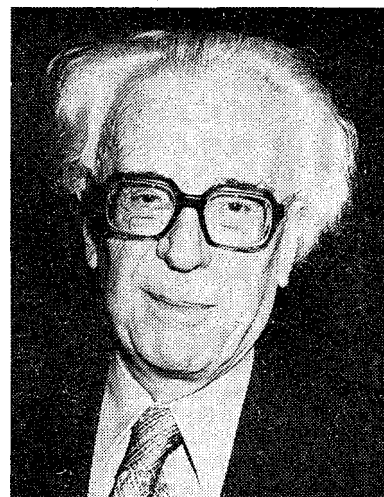
Uitvoering Bijstandswet / Weigering standplaats voor viskraam Kopen of huren / Bescherming van woonstraten

Verenigingsnieuws

Onder meer: Energiebesparing

Herinnering aan dr. J. J. Buskes

Toen ds. Buskes van Middelstum zondagmorgen 9 maart opbelde om ons te zeggen, dat zijn vader in de vroege van die morgen gestorven was, ervoeren mijn vrouw en ik dat als het wegvallen van een vertrouwde vriend, die wij haast ons gehele bewuste leven hebben gekend. De redactie van *Nederlandse Gedachten* vroeg mij een herinnering te schrijven. Ik doe dat met een dankbaar hart.

Een herinnering aan dr. Buskes in een anti-revolutionair weekblad mag misschien bij eerste opwelling niet voor de hand liggend lijken, misplaatst is zij zeker niet. Teleurgesteld over het beleid van de anti-revolutionaire partij tijdens de crisisjaren, is hij via de Christelijke Democratische Unie in 1945 lid van de SDAP geworden en een jaar later van de Partij van de Arbeid. Twijfel aan het bestaansrecht en de mogelijkheid van een christelijke partij leidde tot een besliste afwijzing. Eén ding echter is ds. Buskes en de mensen van christelijke politiek door christelijke partijen blijven verbinden. Dat is zijn in een lang leven voortdurend bezig zijn met de boodschap van het Evangelie voor de

vraagstukken van de eigen tijd. Grondig de feiten kennen en dan van de feiten een weg zoeken naar de bijbel en omgekeerd dat is de manier, waarop een christen in de politiek bezig moet zijn. Tallozen binnen en buiten de christelijke partijen heeft hij op dat spoor gezet.

Zo politiek bedrijven was voor hem een onderdeel van zijn dominee zijn. Daarbij waren er voor hem drie kernvragen: de vraag van oorlog en vrede, de koloniale vraag met het rassenvraagstuk en de vraag naar de rechtvaardige maatschappelijke orde.

Door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

Ds. Buskes was een indringende prediker en tevens een theoloog van ongewone begaafdheid. Hij had een antenne voor nieuwe ontwikkelingen in de theologie en kon er boeiend over schrijven. Zijn twee laatste boeken zijn daarvan goede voorbeelden. *God en mens als concurrenten* (1968) toonde de hoogmoed van de God-is-dood-theologie aan. *Het humanisme van God* (1972) is een oproep aan de kerk om niet opnieuw de aarde ontrouw te worden en te vluchten in een op God en de ziel gericht piëtisme, maar levende uit de menselijke liefde van God de nieuwe vragen van de jaren zeventig creatief tegemoet te treden.

Prediker, theoloog, daarnaast voluit pastor. Hoe velen heeft hij in verdriet getroost hoeven heeft hij, wanneer ze op eigen wegen dreigden te gaan, gewezen op de eeuwige weg. Daarom eindig ik met een stuk uit een preek van hem over psalm 4, een avondlied, een preek, waarboven hij schreef: Wel te rusten! Wie dreigt op te gaan in de politieke spanningen van iedere dag, moet deze psalm veel lezen. „Ook de verantwoordelijkheid van ons sterven moeten wij dragen. Daarom:

Waakt, opdat de Heer, wanneer Hij komt, u niet slapende vindt. Maar indien Hij ons wakende vindt, neemt Hij ook deze laatste verantwoordelijkheid, die voor het sterven, van ons af. Hij komt voor de laatste maal bij ons bed zitten, ons sterfbed, zoals een moeder komt zitten aan het bed van haar kleine jongen, die bang is alleen in het donker. Hij grijpt onze hand en Hij houdt onze hand vast en wij slapen in. God lere ons het rechte waken. God lere ons het rechte slapen. God lere ons te leven, hetzij dat wij waken, hetzij dat wij slapen, van Zijn genade in Jezus Christus.”

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**
 Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van
 Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar: BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Drs. M. Beinema, CDA Tweede Kamerlid

vraagt/zoekt

medewerker/ster,

die hem op dinsdagen wil assisteren bij de behandeling van m.n. CRM-zaken. (± 7 werkuren per week)

Brieven met vermelding van huidige studie- of werkkring en andere ter zake doende gegevens te richten aan zijn huisadres

Noordbolwerk 19, 4331 SH Middelburg.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Loonwet

De wet, die de regering in staat stelt in de loonontwikkeling in te grijpen, is zonder veel enthousiasme door het parlement aanvaard. De meerderheid van beide Kamers ging ermee akkoord, omdat de economische situatie in ons land een dergelijke bevoegdheid van de overheid noodzakelijk maakt. Terecht is echter van de zijde van de CDA-fractie aangevoerd dat de maatschappelijke aanvaardbaarheid van een te nemen loonmaatregel sterk zal worden bepaald door het door de regering te voeren inkomensbeleid als geheel. Nu ook de koopkracht van de modale inkomens niet ongeschonden kan blijven, is het van het grootste belang dat ook van diegenen, die een niet-cao-gebonden inkomen hebben, een offer wordt gevraagd. De mate, waarin de regering erin slaagt een evenwichtig en samenhangend geheel van maatregelen te treffen, zal bepalend zijn voor de wijze waarop de thans aanvaarde wet effectief zal kunnen functioneren. Zo gezien is het aannemen van de wet geen eindpunt maar een beginpunt.

Over de schreef

Voor het parlementaire debat over

de loonwet heeft de FNV en op andere wijze ook het CNV actie gevoerd tegen het wetsontwerp. Een meerderheid van het parlement heeft desalniettemin gemeend voor het ontwerp te moeten stemmen. De FNV heeft nu meegedeeld door te gaan met de actie. Voorzitter Kok stelde dat doelstelling van deze actie is het intrekken van de wet dan wel het geen uitvoering eraan geven. Wij menen dat de FNV met deze handelwijze over de schreef is gegaan van wat in een parlementaire democratie geoorloofd is. Mits de gekozen middelen juist zijn, is het voeren van een actie tegen een wetsontwerp met die parlementaire democratie niet onverenigbaar; het actie voeren tegen een regulier aanvaarde wet is dat echter wel, zeker zolang nog geen uitvoeringsmaatregelen zijn getroffen. Door voort te gaan op de thans ingeslagen weg speelt de FNV met vuur. Wij zijn benieuwd hoe de oppositie op deze nieuwste vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid zal reageren.

Grimmig

De wijze waarop hier te lande verblijvende Marokkanen tot tweemaal toe met gebruikmaking van geweld in Amsterdam zijn opgetreden, is volstrekt ontoelaatbaar. Hun dient op de meest klare wijze duidelijk gemaakt te worden dat zoiets binnen de Nederlandse rechtorde niet kan. Is het echter geheel toevallig dat dit

NG COMMENTAAR

optreden plaatsvindt zo kort na een aantal geweldsuitbarstingen, of deze zich nu afspelen in de Vondelstraat of op een voetbalveld? Het toenemend grimmige klimaat binnen onze eigen rechtsorde, waarbij trottoirtegels meer functies krijgen dan het simpele dienen van de voetganger, dreigt die rechtsorde zelf te ondermijnen. Die rechtsorde is allesbehalve volmaakt; maar met geweld is nog geen rechtsorde op het juiste spoor gezet.

Rhodesië I

De uitslag van de verkiezingen in Rhodesië dient positief te worden gewaardeerd. Hoe men ook mag oordelen over de politieke denkbeelden van Robert Mugabe, het is voor het land zelf een zegen dat de voorwaarden voor een stabiele regering zijn verwezenlijkt. De absolute meerderheid die Mugabe heeft verkregen, legt hem ook de verantwoordelijkheid op met de nodige zelfbeheersing op te

treden. De wonden, die door de burgeroorlog zijn geslagen, zijn nog lang niet geheeld; het onderlinge wantrouwen is nog lang niet overwonnen. Uit de behoedzame wijze waarop Mugabe tot dusverre is opgetreden, lijkt te mogen worden afgeleid dat hij zich van deze zware verantwoordelijkheid bewust is. De grote meerderheid, die hij heeft verkregen, zal het ook voor anderen moeilijk maken de legitimiteit van zijn gezag te ontkennen. Daarmee lijkt het nieuwe Zimbabwe zichzelf de mogelijkheden te hebben verschaft voor de vreedzame toekomst waarnaar de bevolking kennelijk hunkert. Een verkiezingsuitslag, waarbij een aantal partijen elkaar de macht had kunnen betwisten, zou die vreedzame toekomst veel onzekerder hebben gemaakt.

Rhodesië II

De Tanzaniaanse president Nyerere heeft de ongemeen felle beschuldigingen, die hij aan het adres van de Britse autoriteiten had uitgesproken aan de vooravond van de verkiezingen in Rhodesië, volledig herroepen. De uitslag van die verkiezingen heeft hem er kennelijk van overtuigd dat de Britten erin geslaagd waren een situatie te creëren waarin de bewoners in staat waren de stem van hun keuze uit te brengen. Ook van de zijde van personen en organisaties in Nederland is felle

kritiek geleverd op de Britse houding. Die kritiek was zeker niet in alle opzichten ongegrond, maar een woord van waardering voor het feit dat de Britten in uiterst moeilijke omstandigheden erin geslaagd zijn verkiezingen te doen houden die in redelijke mate vrij en eerlijk genoemd kunnen worden, zou evenmin misplaatst zijn geweest. Dat woord van waardering hebben we nog niet gehoord. Kennelijk kunnen deze personen en organisaties niet de grootheid opbrengen, waartoe een Nyerere wel in staat is.

Wie is de baas?

De VN-commissie die een onderzoek instelt naar de wandaden van de sjah heeft het enig juiste besluit genomen, nu zij niet in de gelegenheid was de gijzelaars in de Amerikaanse ambassade te ontmoeten: zij heeft Teheran verlaten en haar werkzaamheden opgeschort. Eerst moet nu maar eens uitgemaakt worden wie het in Iran voor het zeggen heeft: de gekozen leider Bani Sadr of de uitverkoren leider Khomeiny. Voor beide kapiteins lijkt op de brug van het Iraanse schip van staat geen plaats. Het trieste is wel dat de ayatollah er wederom in is geslaagd Iran internationaal volledig te isoleren en dat dit alles zich afspeelt over de ruggen van de gijzelaars heen.

OVERWEGENDE

Egypte

In de week dat de regering bijna viel zat ik, nietsvermoedend, in het Egyptische zonnetje. Op bezoek met een delegatie van de Europese Unie van Christen-democraten. De regerende partij, de Nationaal Democratische Partij, ontving ons een week op bijzonder gastvrije wijze. De delegatie heeft een groot aantal leidende personen uit de kring van regering, partij en parlement ontmoet. Onderstaand enkele indrukken.

Trots

Opvallend was het zelfvertrouwen dat allen die wij spraken uitstraalden. Naast een grote verering voor president Sadat was er ook de trots van een zoon van Abraham in Egypte te zijn. „Wij leven niet in Egypte, Egypte leeft in ons.“ De revolutie van 1952 die koning Farook verdreef, kon zonder bloedvergieten verlopen omdat het een uitdrukking van de volkswil was. Zes principes werden opgesteld. Het verdrijven van het imperialisme, belichaamd door de Britten in de Suezkanaalzone. Een einde maken aan bestaande feodale toestanden. Ingrijpen in de monopoliepositie van de bezitters. Het bevorderen van een sociale gerechtigheid. Het staan voor een sterk leger en het nastreven van democratie. Oorlogen met Israël en de daarbij geleden verliezen alsmede een talende democratie, zorgden voor teleurstelling en moeiten in eigen rijen. Nasser deed zijn best het vertrouwen te herstellen. Maar, en zo kwam het over uit de mond van allen die wij ontmoetten, het begon eerst echt na de dood van Nasser in 1970 en met de komst van zijn opvolger. Sadat, Sadat gaf het volk zijn zelfvertrouwen terug. De Russische adviseurs werden de deur gewezen. De oktoberoorlog in 1973 was succesvol. Daarna werden de contacten met de V.S. versterkt.

Demokratie

Het partijwezen is van betrekkelijk

jonge datum. Koerste de republiek onder Nasser in een meer socialistische richting, onder Sadat werd een eigen partij opgericht: De Nationaal Democratische Partij. De N.D.P. onderstreept 3 basisprincipes in het bijzonder: — Vrede, — het versterken van de nationale eenheid en — het bevorderen van sociale gerechtigheid. De principes van de partij bleken aan te slaan; 90% van de stemmen en zetels in het parlement is in handen van de N.D.P. De partij plaatst zichzelf in het centrum. Men noemt zich gematigd. De weinig om het lijf hebbende oppositiepartijen representeren links en rechts. In de gesprekken werd beklemtoond dat de leiders het niet van extremen verwachten. Het kommunisme is niet alleen maar fout. Het kapitalisme is niet vanzelfsprekend goed. Men probeert het goede van elk systeem in de eigen keuzes een plaats te geven. Waar er in hun ogen thans sprake is van vrede en democratie, valt de klem nu op een verhogen van de welvaart. Er is een groene revolutie nodig wil men voldoende voedsel hebben. De woestijnen moeten in een tuin veranderd worden. Er zijn vooral ook huizen nodig. In een weer openen van het Suez-kanaal worden de goede bedoelingen openbaar, maar zeker ook de noodzaak om aan de nationale verarming te ontkomen.

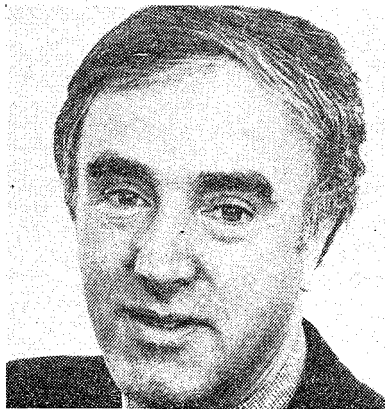
Historisch

Moed en karakter kan Sadat niet worden ontzegd. Zijn historische gang naar de Knesseth in Jeruzalem legt daarvan getuigenis af. De verdreven Sjah was en is welkom. Als enig arabisch staatshoofd veroordeelde Sadat Khomeiny als Moslim, en werd er duidelijk stelling genomen tegen de agressie van de Sovjet-Unie in Afghanistan. Nu lijkt het alsof na de handreiking naar Israël, er geen schot meer zit in de uitvoering van de Camp-Davidakkoorden. Onze

gastheren menen dat Egypte het onmogelijke heeft gedaan en dat het nu aan Begin is om initiatieven te nemen. Aan onze delegatie werd goed duidelijk gemaakt dat Europa niet kan blijven steken in zijn eigen politieke, monetaire en industriële problemen. Geen vrede in het Midden-Oosten betekent dat ook Europa op een kruisvat huist. Dat er geen schot in de onderhandelingen zit veroorzaakt spanningen. Egypte heeft z'n nek ver uitgestoken. De overige 21 arabische landen kijken toe. De P.L.O. heeft niets te verliezen. Nu is het: komt er nog wat van die vredesakkoorden. Egypte laat eens wat zien. Bij een mislukken heet het: heb ik het niet altijd gezegd? In het bijzonder de meer extreme landen volgen de onderhandelingen met argusogen. Het is duidelijk dat Egypte op korte termijn concrete resultaten nodig heeft. De 22 arabische staten tellen zo'n 110 miljoen inwoners. Egypte kan met 45 miljoen zielen, isolatie en verguizing wel enige tijd aan. Maar er moet wel wat gebeuren. Een steeds herhaalde boodschap.

Oplossingen

Dikwijls is er vanuit onze delegatie om zekerheid, veiligheid voor Israël gevraagd. Onze verschillende gesprekspartners gaven moeiteloos dezelfde antwoorden. Vrede in het Midden-Oosten kan niet zonder een eigen staat voor de Palestijnen. Duitsland werkt na de slachtpartijen in de Tweede Wereldoorlog toch ook weer samen met buurlanden. Waarom is dat hier onmogelijk. Er kunnen gedemilitariseerde zones komen met strijdmachten van de Verenigde Naties of de V.S. Trouwens wat praat men over die 20 km smalle strook Israël die er zonder de garantie van de Westbank overblijft? Alsof een bredere strook met de huidige precisie-wapens meer veiligheid biedt? Problemen zijn er thans te over. De nederzettingenpolitiek van Israël is in flagrante strijd met de gesloten akkoorden. Er zijn grote meningsverschillen over de uitleg van

het begrip autonomie voor de Palestijnen in het Westbankgebied. Gaat het alleen om een soort van eigen administratief bestuur of zijn bijv. land en water echt volledig juridisch eigendom van degene die het land gaat besturen? Onze Egyptische vrienden pleiten voor een historisch initiatief van Begin: praten met Arafat! Wanneer Israël zich op bijbels recht zonder meer beroept en spreekt in de sfeer van heilig land, dan komen we er niet uit. Iedereen heeft religieuze gevoelens, heilige plaatsen. Wanneer de Nederlander aan oude kaarten en teksten vasthoudt, hoort hem de halve wereld toe. Met kracht hamerde men ons het er bij ons in: geen succes is succes voor het kommunisme en de extreme arabische landen.

Kommunisme

De inval van de Russen in Afghanistan leidde tot heftige reacties. De Egyptenaren zien er allerlei bedoelingen achter. Wat in Afghanistan gebeurde, overkomt morgen Yemen of Ethiopië. De Rus laat het hier niet bij. Hun energiebehoefte zal de Rus wereldstoker nr. 1 doen blijven. De Moslimreligie in Afghanistan verdraagt geen kommunisme. Het kommunisme is de natuurlijke vijand van de Islam. Daarom zal ook Iran weer op de V.S. dienen terug te vallen. Dit geldt zeker gezien de ligging van Iran. De Europese houding vinden onze gastheren te slap. Men veroordeelt wel en reageert afwijzend, maar daarna legt men zich bij de voldongen feiten neer. De Russen weten dat en daarom gaan ze door. De Sovjet-Unie bevoorraadt Saoedi-Arabië al maanden met

militaire goederen. Yemen is een kommunistische bevoorradingsbasis voor invallen in Afrika. De Russen houden de route voor olietankers in de gaten en infiltreren in regeringen, waar ze maar kunnen. Elk land heeft een stabiele regering en een sterk leger nodig als brood. Werk zat voor het I.K.V. in Egypte. Onze gastheren verzekeren ons dat de Russen geen enkel belang hebben bij vrede in het Midden-Oosten. Want dan is het met hun infiltraties gedaan. Vrede in het Midden-Oosten is ook nodig om het kommunisme geen kansen te geven.

Godsdienst

De Islam is dwingend aanwezig in Egypte. De in dat land aangehangen stroming is niet dezelfde als die in Iran. De Iraanse Moslims zweren bij de uitleg van hun ayatollahs. Daarnaast menen die Moslims altijd al beter in staat te zijn de banier der revolutie te dragen dan geloofsgenoten elders. De Moslims in Egypte houden het erop dat Islam liefde inhoudt. Het geloof en de uitleg ervan is hulpmiddel voor het individu om zelf naar God te gaan. En echte revolutionairen, nee dat zijn de Egyptenaren niet. Khomeiny exploiteert emoties. Dat heeft niets met de Islam te maken. Tot slot bezochten wij ook het hoofd van de Koptische kerk. De in onze kranten verschenen berichten over botsingen tussen Moslims en Christenen brachten de christelijke leiders terug tot onlusten die door extreme sektes (betaald door Libië) werden uitgelokt. Het gaat om incidenten. Met de Islam in Egypte leeft men in vrede. Hier begon eeuwen geleden, na de vlucht van de Heilige Familie naar Egypte, het kloosterleven. Egypte telt 1500 Koptische kerken. De 7 miljoen Kopten leven met hun landgenoten in vrede. Er is een grote geestelijke opleving. Alleen in Cairo al bezoeken 7000 jongeren wekelijks de bijbeluitleg. De christenen in Egypte, men verzekerde het ons met nadruk, vormen geen achtergestelde groep. Men vindt hen in alle rangen en standen. Ismaël en Israël. In Egypte leven Joden, Moslims en Christenen vreedzaam naast elkaar. En er is Sadat en de zijnen veel aan gelegen om de vrede te exporteren. Wie zou tegen zo'n exportartikel bezwaar hebben?

H. A. De Boer

commentaar

Positie, loyaliteit en verantwoordelijkheid van enkele CDA-leraren

De ingezonden brief van enkele leraren aan een school voor christelijk middelbaar beroepsonderwijs in Zwolle, geplaatst in NG dd 1 maart 1980, roept bij mij enkele reacties op. Reacties die in belangrijke mate te maken hebben met de ongenueanceerdheid en stelligheid waarmee uitspraken worden gedaan over enkele AR-politici.

De schrijvers presenteren zich als leraren die dagelijks omgang met jeugdigen hebben en daarom dus weten wat er bij hen, en bij hun ouders leeft. Zij vinden het steeds moeilijker om bij jongeren sympathie te wekken voor de praktijk van de christelijke politiek. Ik vraag me overigens af, of dat nu een taak is van leraren. Politieke vorming van jeugdigen is een zeer belangrijke zaak en het is erg goed als door leraren – ook buiten de vakken als maatschappijleer en geschiedenis – daaraan aandacht wordt besteed. Maar, politieke vorming is wat anders dan sympathie wekken voor. (Daar zijn hele interessante boeken over verschenen).

Waarom vinden de schrijvers het nu zo moeilijk om sympathie te wekken? Dat wordt klip en klaar signaleerd: sommige AR-politici spreken onnodig voorkeur uit voor de PvdA; steunen eensgezind moties van de PvdA; doen aan politieke solo-tripperijs; lopen de regering schadelijk voor de voeten; weigeren zich uit te spreken voor een „midden-partij“. Dat is allemaal niet mis.

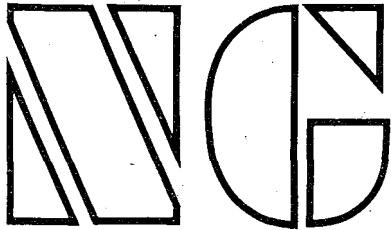
Enkele dingen vallen nu op. Allereerst de ongenueanceerdheid van de beschuldigingen. Over welke AR-vertegenwoordigers heeft men het precies? Wie hebben voor welke moties gestemd? Wie lopen de regering voor de voeten? De basis voor deze algemene beschuldiging is uitermate zwak. Ik ben van mening dat je mensen, dus ook politici, pas van kwade dingen kunt beschuldigen indien

je over duidelijke bewijzen beschikt. Ten tweede valt op de wijze waarop over politiek gesproken wordt. De inhoud van datgene wat door sommige AR-politici aan de orde wordt gesteld, komt niet aan de orde. Dat is een fundamentele tekortkoming in het ingezonden stuk. In de politiek gaat het om het vormgeven aan de samenleving; gaat het over doelstellingen en beginselen die men wil realiseren. Dat is de kern van het politiek bezig-zijn. Leraren die politiek-vormend bezig willen zijn doen er goed aan om hun leerlingen juist daarop te wijzen.

Als politiek getypeerd moet worden als een strijd, dan is het een strijd rond ideeën. Niet een strijd tussen partijen, politici, regering en parlement. Een politieke discussie in termen voor of tegen de PvdA, voor of tegen de regering, voor of tegen Van Agt, is tamelijk zinloos en weinig vruchtbaar voor een goede politieke vorming. Wat ook opvalt is de stelligheid waarmee de schrijvers hun opvattingen presenteren. Zij weten wat er leeft bij jeugdigen en bij hun ouders; zij weten wat goed en slecht is. Opinie-peilingen zijn misleidend, hun wijsheid is onfeilbaar. Nu is Zwolle een aardige stad, maar niet representatief voor Nederland. De genoemde scholengemeenschap trekt veel jeugdigen, maar niet een doorsnede van de jeugdigen. Het kost weinig moeite om tegenover dit verhaal een geheel ander verhaal te plaatsen, bijv. dat sommige jeugdigen een christelijke politiek nog net zien zitten dankzij het optreden van enkele AR-vertegenwoordigers. Maar dat is weinig relevant. De aanbeveling aan het slot van de brief is aardig, maar ook kwetsend.

De suggestie wordt gewekt dat andere CDA-politici geen doorleefd christendom vertolken. Is dat nu de wijze waarop op een

LEZERS SCHRIJVEN

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van brieven van lezers.

christelijke school over CDA-politiek gesproken wordt? Ik kan me het gebrek aan enthousiasme bij de leerlingen heel goed voorstellen.

Nieuwkoop

Dr. D. Boonstra

Dr. D. Boonstra heeft op verzoek van de redactie een commentaar geschreven op een brief van een aantal leraren te Zwolle. Deze „open brief“ is geplaatst in NG d.d. 1 maart 1980, onder de titel: Het CDA: positie en loyaliteit.

Solidariteit

De Arjos heeft het woord solidariteit hoog in het vaandel staan als het gaat om een marxistische „bevrijdingsbeweging“. Bijvoorbeeld de M.P.L.A.

Graag zou ik al diegenen die sympathie voor dit soort „bevrijdingsbewegingen“ hebben erop willen wijzen dat dit grote gevolgen heeft op de Christenen in de desbetreffende landen.

Het blad „De Stem der Martelaren“ vermeldt, dat in Angola MPLA-soldaten in de Kerk van de Evangelische Zending te Chillesso in Centraal Angola vee brachten en hier ter plaatse slachtten en de koppen van de dieren plaatsten op de preekstoel en de avondsmaaltafel. Op de preekstoel werd geschreven „Dit zijn de goden die jullie nu moeten dienen“.

De predikant Aurelio Chicanha Saunge werd samen met de 150 gemeenteleden vermoord. Het hout van de Kerkenbank werd gebruikt om er een brug van te bouwen over de Quine rivier omdat „de mensen meer hebben aan een brug dan aan een kerk“.

Solidariteit voor de MPLA vindt u ook niet?

In de contactbladen van diverse organisaties die zich inzetten voor de vervolgd Christenen staan regelmatig dit soort berichten. Maar bladen als Kruisochten, De Ondergrondse kerk en Getrouw worden blijkbaar bij de Arjos niet gelezen.

Garijp (Fr.).

Geert Benedictus

Commentaar

Solidariteit met onderdrukten

Solidariteit met onderdrukten en met bewegingen die strijden voor de beëindiging van onderdrukking betekent niet dat alle activiteiten van die groep zonder meer worden geaccepteerd.

Uitwassen zoals het bovenstaande voorbeeld worden terecht aan de kaak gesteld. Het gevaar van het isoleren en ongenueanceerd aanhalen van dergelijke voorbeelden is echter, dat hiermee het gerechtvaardigde streven naar vrijheid en naar een gerechtvaardigde samenleving wordt gedegradeerd en in feite veroordeeld. Bovendien mogen de gevolgen die bevrijdingsbewegingen hebben op de christenen in betreffende landen niet geïsoleerd gezien worden van de rol die blanken (kerken en christenen) met name in de landen van Zuidelijk Afrika hebben gespeeld en nog spelen.

Kerken en christenen waren en zijn belangrijke steunpilaren voor koloniale overheersing en racistische minderheidsregimes in Zuidelijk Afrika. In Nederland vestigen kerkelijke organisaties zoals Betaald Antwoord en KAIROS aandacht op deze problematiek. Ook zij kiezen voor de

MUGABE

vaak genuanceerde solidariteit met de onderdrukten.

Jan Boers,
lid buitenlandse commissie
Arjos

Europese Impressies

We zijn in de 80'er jaren. Voor de Europese Gemeenschap betekent dit uitbreiding. Op 1 januari 1981 zal Griekenland gaan toetreden. Er wordt met ernst naar gestreefd dat Spanje en Portugal 2 jaar later zullen volgen. Dat kan van grote invloed zijn. Sociale en economische gevolgen moeten niet onderschat worden. Een stuk arm Europa wordt bij een rijker deel gevoegd.

Bezien wij deze ontwikkeling vanuit een zakelijk en financieel oogpunt dan zullen de directe voordelen – alhoewel hierover genuanceerd gedacht kan worden – de nadelen niet overtreffen. Politiek is deze ontwikkeling wel toe te juichen. Ook hier is sprake in deze 3 landen van een overwinning van de democratie op de diktatuur. En daarom dienen wij hen met open armen te ontvangen.

Straatsburg

Bijzondere omstandigheden daargelaten zoals bijv. extra zittingen, vergadert het Europees Parlement één week per maand in plenaire zitting in Straatsburg. In het verleden was dat wisselend Luxemburg of Straatsburg. Het gebouw in Luxemburg kon niet voldoende plaatsbieden aan de 410 leden van het rechtstreeks gekozen parlement. Zodoende trok Straatsburg aan het langste eind. In Luxemburg heeft men „helaas“ niet stil gezeten. Ook daar is de accommodatie inmiddels aangepast. Toch is er nu een

door Teun Tolman

besluit genomen dat in 1980, dus het gehele jaar, in Straatsburg vergadert zal worden. Dat is teleurstellend voor Luxemburg. Eveneens teleurstellend voor veel ambtenaren die daar wonen. Dit legt op hen ook weer een extra belasting t.a.v. hun gezinnen. De overige tijd wordt veel in Brussel vergaderd. Bijna alle commissievergaderingen vinden daar plaats. Evenals de meeste fractiebijeenkomsten. Aan een definitieve keus op niet al te lange tijd valt niet te ontkomen. Dat is ook zeer wenselijk. Een ieder weet dan waar men aan toe is. Dat is goed voor hen die in dienst zijn van het Parlement. En evenzeer voor de leden. Om maar niet te spreken van de kosten die bespaard kunnen worden.

Frankrijk

De Fransen kunnen enorme dwarsliggers zijn. Er is nog steeds ruzie gaande tussen de Engelsen en de Fransen. Inzet: schapenvlees. Frankrijk doet iets wat niet mag. Het weigert import vanuit Engeland. Het Hof heeft Frankrijk reeds tot de orde geroepen, maar ze willen nog niet luisteren. Nu is schapenvlees voor de Franse boeren in de arme streken erg belangrijk. Evenals Philips voor Nederland en Okto voor Oost-Groningen. De Engelsen bederven de Franse markt door lagere prijzen. En dat geeft uiteraard problemen. Hopelijk zal op zakelijk niveau een compromis gevonden kunnen worden. Deze sektor is voor Frankrijk maar ook voor Engeland (Schotland)

erg belangrijk. En we zijn lang niet zelfvoorzienend, ca. 68%.

Boeren in Brussel

Brussel is bang voor de boeren. Ze zijn het daar nog niet vergeten. Enkele jaren geleden togen meer dan 100 000 boeren naar Brussel. Demonstreren voor betere inkomens. Helaas verliep het tenslotte chaotisch. Grote vernielingen plus een dodelijk slachtoffer. De schrik zit het stadsbestuur nog in de benen. Dat was te merken toen 34 boeren uit het noorden van het land een boodschap wilden brengen aan de landbouwcommissie in Brussel. Deze 34 afgezanten waren de vertegenwoordigers van ca. 9000 boeren die in Zwolle bijeen waren geweest in de IJsselhal. Dat was een goede opsteker voor de landbouw. Duidelijke standpunten, recht toe recht aan achter de landbouworganisaties.

Geen chaos

Terwijl de „34“ een bezoek brachten aan de Belgische Boerenbond kwam er alarm. De betoging van Zwolle was reeds doorgedrongen in Brussel. En nu zouden Nederlandse boeren het Egmont paleis willen bezetten. Voldoende gerucht om de oproerpolitie te mobiliseren, de ijzernen hekken te sluiten en van zware kettingen te voorzien. Een groot contrast, 34 vredelievende boeren aan de ene kant van het hek en de oproerpolitie aan de andere kant. Door goed overleg kon de missie toch volbracht worden. Gelukkig maar. En dus weet de landbouwcommissie nu hoe de boeren uit het Noorden over de voorstellen denken.

TEUN TOLMAN is lid van het Europees Parlement

Steun aan het kabinet Van Agt

Met grote verbazing heb ik in de rubriek „Zo Gezegd“ in het nummer van 1 maart jl. het artikeltje van Douwe de Witte gelezen, waarin hij onverblomd de steun aan het kabinet Van Agt afwijst. Die verbazing is van tweeërlei aard. In de eerste plaats de snelheid, waarin een artikel, geschreven op 23 februari, een plaats krijgt in „Nederlandse Gedachten“. Dit in tegenstelling met een ingezonden stuk op pagina 4 van hetzelfde nummer, ondertekend door dhr. Scholten uit Zwolle. Dit stuk heeft wekenlang nodig gehad om geplaatst te worden, er is langdurig over gesproken en het zou eerst worden geplaatst met een redactioneel commentaar.

Ik proef hieruit een beoordeling, of een stuk al of niet voor Van Agt opkomt. Nu het artikel van Douwe de Witte. Het is een onrijp stuk, bezijden de waarheid, waarvan ik me afvraag, hoe de redactie dit stuk kan plaatsen. Douwe schrijft: „En steun aan het kabinet Van Agt betekent steun aan herstel van onze welvaart ten koste van de Derde Wereld. Die steun mag in mijn ogen door een christen-democratische beweging niet gegeven worden.“ Dit is zo algemeen en generaliserend gesproken, dat het onrecht doet aan de waarheid. Op een CDA-bijeenkomst op woensdag

13 februari jl. in Bolsward heeft minister De Koning gezegd, zijn collega-ministers erkentelijk te zijn, dat ze zijn ministerie in het kader van de bezuinigingsmaatregelen buiten schot hebben gelaten. Douwe zit er dus naast met zijn beweringen, geeft daarmee een onjuiste voorstelling van zaken en trekt een onjuiste conclusie. De redactie van „Nederlandse Gedachten“ had dit ongenueanceerde geschrijf moeten voorkomen, want dit doet het CDA juist geen goed.

Bolsward
W. la Roi

Commentaar

De rubriek „Zo Gezegd“ is een rubriek van de Arjos, de jongerenorganisatie, en wordt verzorgd door leden van de redactiekommissie van de Arjos. Kritiek op de inhoud van artikelen van de Arjos dient dan ook geuit te worden aan het adres van de Arjos.

De enige reden dat de ingezonden brief van dhr. Scholten niet eerder is

geplaatst komt voort uit het feit dat commentaar werd gevraagd, dat enige tijd op zich liet wachten. Dr. D. Boonstra is inmiddels bereid gevonden een commentaar te geven. Dit treft u aan bovenaan deze pagina. Het hoeft daarom verder geen betoog dat opmerkingen over de werkwijze van de redactie, zoals door u gesuggereerd, volstrekt onjuist zijn.

De redactie

Europa passeert Amerika in het Midden-Oosten

Door Herman Amelink

Het begint er steeds meer naar uit te zien dat de onderhandelingen tussen Israël, Egypte en de Verenigde Staten over een autonome status voor de door Israël bezette gebieden volkomen zijn vastgelopen. Ook de besprekingen van twee weken geleden in het Scheveningse Kurhaus leverden weinig meer op dan een herhaling van zetten.

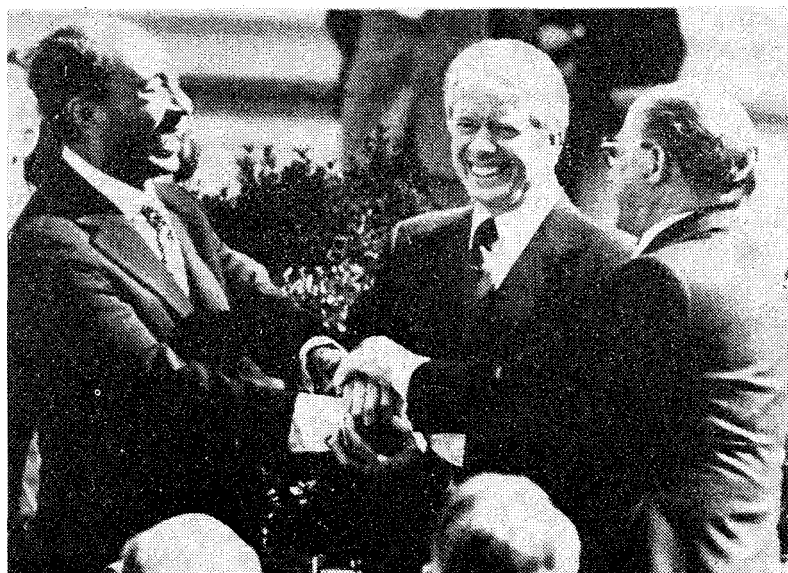
In het door de drie betrokken landen ondertekende vredesakkoord staat dat er voor 26 mei van dit jaar overeenstemming moet worden bereikt over een zelfstandige status voor de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. De grote moeilijkheid is echter de inhoud van die zelfstandige status. Egypte wil de autonomie zo groot mogelijk maken, terwijl Israël slechts een minimum aan bevoegdheden wil toekennen aan de bewoners van het bezet gebied, omdat het vreest dan een te zelfstandige status wellicht een eerste stap op weg is naar een zelfstandige Palestijnse staat. Beide standpunten lijken muurvast te zitten. Israël wenst geen stap terug te doen, omdat het een zelfstandige Palestijnse staat als levensgevaarlijk ziet, maar ook Egypte kan geen stap terugzetten zonder het laatste stukje geloofwaardigheid in de Arabische wereld te verliezen. Het is dan ook uiterst twijfelachtig of Carters speciale ambassadeur voor de vredesbesprekingen in het Midden-Oosten, Sol Linowitz, erin zal slagen voor eind mei een regeling op tafel te brengen. Men heeft al gespeculeerd op een nieuwe ontmoeting van de Israëliëse premier Begin, de Egyptische president Sadat en de Amerikaanse president Carter op Camp David, maar dan moet er althans enige basis zijn voor een overeenstemming. Die basis lijkt op dit moment ten enen male te ontbreken. Bovendien is het niet erg waarschijnlijk dat Carter zo kort voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen zich in zo'n hachelijk Amerikaans avontuur zal willen storten.

Alternatief

Met het vervagen van de Pax Americana dringt zich zo langzamerhand de vraag naar een alternatief voor het huidige vredesproces op. De eerste contouren van zo'n alternatief beginnen zich al af te tekenen. De Britse minister van buitenlandse zaken, Lord Carrington, die zijn sporen al verdiend heeft bij het Rhodesië-akkoord, heeft een plan voor een herziene versie van de overbekende Veiligheidsraadsresolutie 242, die tot dusver een belangrijke basis geweest is voor de onderhandelingen in het Midden-Oosten. Deze resolutie garandeert het bestaansrecht van alle staten in het Midden-Oosten binnen veilige en erkende grenzen, maar doet het Palestijnse vraagstuk af als een vluchtelingenprobleem. In dat laatste wil Lord Carrington nu verandering brengen. Hij overweegt de indiening van een herziene versie van de resolutie waarin het Palestijnse recht op zelfbeschikking uitdrukkelijk gegarandeerd wordt. Groot-Brittannië zou op die manier willen proberen om ook de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie en Jordanië bij een vredesgesprek te betrekken. In dit kader past ook de reis die de Franse president Giscard d'Estaing gemaakt heeft door het Midden-oosten. Bij zijn bezoeken aan Koeweit, Qatar, Bahrein, de Verenigde Arabische Emiraten en Jordanië heeft de Franse president er geen misverstand over laten bestaan dat naar zijn indruk een bevredigende vredesregeling alleen mogelijk is op basis van het Palestijns recht op zelfbeschikking. In de Jordaanse hoofdstad Amman ging hij voor het eerst zover dat hij de PLO uitdrukkelijk noemde als gesprekspartner bij een dergelijk vredesoverleg.

Instemming

Londen heeft uitdrukkelijk zijn instemming betuigd met Giscard's uitspraken. Lord Carrington, die kort na de Russische inval in Afghanistan verscheidene landen in het Midden-Oosten bezocht, heeft de indruk dat een snelle regeling van het Palestijnse vraagstuk de westerse belangen in het Midden-Oosten zou veiligstellen. Het prestige van de Sowjet-Unie in het Midden-Oosten is kleiner dan ooit. Ook de overige landen van de Europese Gemeenschap lijken in te stemmen met de opstelling van Giscard en Carrington. Het Nederlandse ministerie van buitenlandse zaken liet weten dat het de houding van Giscard volledig vindt overeenstemmen met de lijn die in het kader van het Europa van de Negen is afgesproken. De steeds nadrukkelijker wordende toenadering tussen de landen van de Europese Gemeenschap en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie heeft al geleid tot een expliciete erkenning van het Palestijnse recht op zelfbeschikking en de uitingen van president Giscard in Amman het afgelopen weekeinde

Met een uitbundig handschudden bezegelen president Sadat, president Carter en premier Begin het ondertekende vredesakkoord te Camp David in maart 1979

wijzen erop dat een erkenning van de PLO als de enige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk niet ver weg meer kan zijn. Het opmerkelijke is dat de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie in ruil voor die geleidelijke erkenning eigenlijk nog geen substantiële concessies heeft gedaan. Er zijn heel wat uitspraken gedaan die wijzen op matiging van het Palestijnse standpunt, maar veel verder gaat de toenadering aan Palestijnse zijde niet. "Ons handvest is geen bijbel", verklaarde Machmoed Labadi, de woordvoerder van de PLO en de PLO-vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, Terzi, heeft gezegd dat het handvest mogelijk veranderd kan worden als de omstandigheden zich wijzigen, maar vooralsnog blijft het bij dergelijke verklaringen, waar men met gemak even zoveel radicale uitspraken van Palestijnse leiders tegenover kan plaatsen.

Toeschietselijk

Over de Israëliëse houding bestaat aanmerkelijk minder onduidelijkheid. De regering Begin laat met de regelmaat van de klok weten dat zij niet van plan is om aan druk van buitenaf om te komen tot een regeling toe te geven, zolang zij zo'n regeling als een bedreiging van de staat Israël beschouwt. De benoeming van Jitzhak Sjmir als minister van buitenlandse

zaken onderstreept de vasthoudendheid van Jeruzalem op dit punt. Als tegenstander van de teruggave van bezet gebied stemde hij indertijd tegen de vredesregeling met Egypte. Van zo iemand is nauwelijks te verwachten dat hij bij het nu aan de gang zijnde vredesoverleg die concessies zal doen die nodig zijn om het gesprek uit de impasse te halen. Maar ook de Israëliëse oppositie is maar weinig toeschietselijk. Zelfs al zou de regering van premier Begin voor de verkiezingen van december 1981 het veld moeten ruimen – en dat is gezien de politieke en economische moeilijkheden waarmee het kabinet te kampen heeft zeker niet uit te sluiten – dan is het nog de vraag of Israël veel toeschietselijker zal blijken. Zoals de situatie zich nu ontwikkelt, zal er op 26 mei nog geen regeling zijn voor de status van de bezette gebieden, de laatste vermaningen van president Sadat ten spijt. Het lijkt weinig twijfel dat alle betrokkenen toch zullen blijven zoeken naar een nieuwe opening op weg naar een uiteindelijke vredesregeling. Voor de korte termijn zijn daarvoor diverse mogelijkheden denkbaar. Zo kan men zich voorstellen dat Egypte, Israël en de Verenigde Staten hun onderlinge gesprek ook na 26 mei gewoon voortzetten, waarbij men de indruk zal trachten te wekken dat er toch vooruitgang wordt geboekt. Zeker voor de hervkiezingscampagne van de Amerikaanse president is dit

geen onaantrekkelijk perspectief.

Europees spoor

Een heel andere mogelijkheid is dat de Verenigde Staten zullen treden in het spoor dat de Europese landen nu volgen, namelijk die van een toenadering tot de Palestijnen. Dat de Amerikaanse president voor zijn hervkiezing aan een dergelijk initiatief zou kunnen beginnen, is echter hoogst twijfelachtig. Zijn tegenstanders zowel binnen als buiten de democratische partij zouden in de kortste keren over hem heen rollen en hem grote aantallen kiezers afhandig maken. De sympathie voor Israël in de Verenigde Staten is nog altijd heel groot. Welke keus de Verenigde Staten op korte termijn ook maken, op den duur zullen zij telkens weer geconfronteerd worden met het Palestijnse vraagstuk. In een goede aanpak daarvan ligt de sleutel voor een oplossing van het conflict in het Midden-Oosten. Een toenadering tussen Washington en de PLO is uiteindelijk onvermijdelijk, aangezien alleen bij een nauwe relatie tussen Amerikanen en Palestijnen effectieve druk mogelijk is. In ruil voor een Amerikaanse erkenning van de PLO als gesprekspartner zullen de Verenigde Staten van deze organisatie de impliciete, of indien mogelijk expliciete erkenning van het bestaansrecht van Israël moeten

Als protest tegen de besprekingen over Palestijnse autonomie, welke in het Kurhaus te Scheveningen worden gehouden hebben enkele mensen, onder wie Palestijnen, Nederlanders en een Egyptenaar het initiatief genomen tot een hongerstaking voor de duur van de besprekingen

vergen. Want pas dan is de PLO als echte onderhandelingspartner aanvaardbaar. De Amerikaanse regering heeft daarom in feite ook niet zoveel bezwaar tegen de koers die Europa momenteel in het Midden-Oosten vaart. Op dit moment is zij nog niet in staat de Amerikaanse politiek mee te maken, omdat deze nog op te grote bezwaren stuit bij het Amerikaanse electoraat, dat dit jaar zijn stem uitbrengt. Niet voor niets heeft de Amerikaanse regering in de Britse minister van buitenlandse zaken dan ook aangedrongen op uitstel van de indiening van een nieuwe versie van resolutie 242. Maar op den duur zal Amerika de Europese koers zeker volgen.

Vergissing

Wat dit betreft spreekt de achteraf als een vergissing bestempelde Amerikaanse stemafgifte in de Veiligheidsraad over een veroordeling van de Israëliëse nederzettingenpolitiek boekdelen. Ook al zou de Amerikaanse VN-vertegenwoordiger Donald McHenry ten onrechte voor een resolutie van die strekking gestemd hebben, dan nog wijst zijn houding in de Veiligheidsraad erop dat de

Verenigde Staten bezig zijn een verandering van hun opstelling voor te bereiden. Israël ziet deze ontwikkeling met angst en beven aan, maar lijkt op de veranderende Amerikaanse opstelling op dit moment geen ander antwoord te bedenken dan een verschansen achter de zelf opgebouwde stellingen. Voor een beoordeling van deze ontwikkeling lijkt het voor alles van belang dat het bestaansrecht van Israël voorop staat. Iedere regeling van de Palestijnse kwestie zal dit recht onverlet moeten laten. Voordat het tot een definitieve erkenning van het Palestijnse recht op zelfbeschikking komt, zal onomstotelijk moeten vaststaan dat de Palestijnen het bestaan van de staat Israël accepteren. Aan de andere kant zal van Israël gevraagd mogen worden dat het instemt met een bevredigende vormgeving aan het Palestijnse nationalisme. Een goede regeling voor deze tot nu toe conflicterende doeleinden zal stellig uitgebreide internationale garanties noodzakelijk maken.

Herman Amelink is redacteur buitenland van het dagblad Trouw.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

Socialisme en religie

Dit onderwerp houdt reeds gedurende vele jaren een groot aantal mensen bezig. De laatste jaren heeft het wat extra belangstelling gekregen vanwege het 75-jarig bestaan van de beweging van het „religieus socialisme”. Het begin van deze beweging is niet met een jaartal aan te geven, maar wij kunnen het blad *De Blijde Wereld* (gestart in 1902) zien als een duidelijk naar buiten treden van de voorstanders van dit socialisme. *De Blijde Wereld* werd later opgevolgd door *Tijd en Taak*, dat nog elke veertien dagen verschijnt. Aan deze beweging zijn bekende namen verbonden: prof. W. Banning, prof. A. van Biemen, ds. L. H. Ruitenbergh en anderen.

Begin

In het begin van deze eeuw brachten enkele jonge Nederlanders drie maanden door in een vormingscentrum van de Quakers in Woodbrook (bij Birmingham). Zij waren diep onder de indruk van wat zij daar hadden gezien en ervaren en besloten in 1908 in ons land de Vereniging van Woodbrookers op te richten. Deze beweging der Woodbrookers wordt ook wel de Barchem-beweging genoemd, omdat zij in Barchem (bij Lochem) een vormingscentrum stichtte. Zij organiseerde langere en kortere cursussen over godsdienstige, culturele en maatschappelijke problemen. De beweging werd gekenmerkt door een ondogmatisch christendom; zij streefde ernaar dat mensen zich open zouden stellen voor God en voor elkaar; zij zocht mensen en partijen tot elkaar te brengen door terug te gaan naar gemeenschappelijke waarden achter de verschillende meningen en vooroordelen. Enkele jaren later werd de Arbeiders Gemeenschap der Woodbrookers opgericht met vormingscentra te Bentveld (tussen Haarlem en Zandvoort) en te Kortehemmen (bij Beetsterzwaag). Zij wilde de arbeidersbeweging dienen in religieuze zin; haar uitgangspunt was het religieus-socialisme. Met name Willem

Banning heeft in woord en geschrift duidelijk gestalte gegeven aan het religieus socialisme. In 1929 werd hij directeur van het centrum te Barchem en in 1931 te Bentveld. In de jaren dertig, de tijd van de grote economische crisis, belegde hij konferenties voor werkgevers en werklozen, teneinde de problemen van beide groepen te bespreken. Steeds richtte hij zijn aandacht naar twee kanten: naar socialisten die het geloof als een voorbijgaande rest van het kapitalisme beschouwden en naar christenen die het socialisme in strijd met het evangelie achtten.

Doel

De beweging der Woodbrookers kan in hoofdzaak als „vrijzinnig” getypeerd worden (elke typering is riskant); vele orthodoxen bleven afzijdig. Toch heeft zij uit alle lagen van de bevolking en uit allerlei partijen, kerken en godsdienstige groeperingen mensen getrokken. Hoewel niet aan een bepaalde partij gebonden, was haar oriëntatie hoofdzakelijk socialistisch. Het doel van het religieus socialisme was: „een socialistische orde voor te bereiden met socialistische mensen, die de bevrijdende vreugde en vrede van het Evangelie hadden leren verstaan en in een religieuze stijlvolle gemeenschap konden leven.” Zij

Door dr. H. E. S. Woldring

trachtte niet anders te zijn „dan een werkgroep die binnen de socialistische beweging en binnen de Kerken maar ook op het terrein der algemene kuituur voor enkele fundamentele gezichtspunten opkwam.” Aldus Banning in „Terugblik en Perspectief”, blz. 41 en 53.

Tegen het begrip „religieus socialisme” is bij verschillende mensen kritiek geweest. Zo heeft dr. J. J. Buskes erop gewezen, dat het religieus socialisme niet de indruk mocht wekken van een nieuw geloof te zijn; hij koos als christen voor een zakelijk socialisme. Om de critici tegemoet te komen is later wel gesproken van „Evangelie en Socialisme”, maar de „echte” Woodbrookers vonden dit geen verbetering. Zij zagen in „evangelie en socialisme” een beperking, die de indruk kon wekken dat het slechts om rooms-katholieke en protestantse christenen ging. Zij wilden juist jodendom, christendom en humanisme met elkaar in contact brengen.

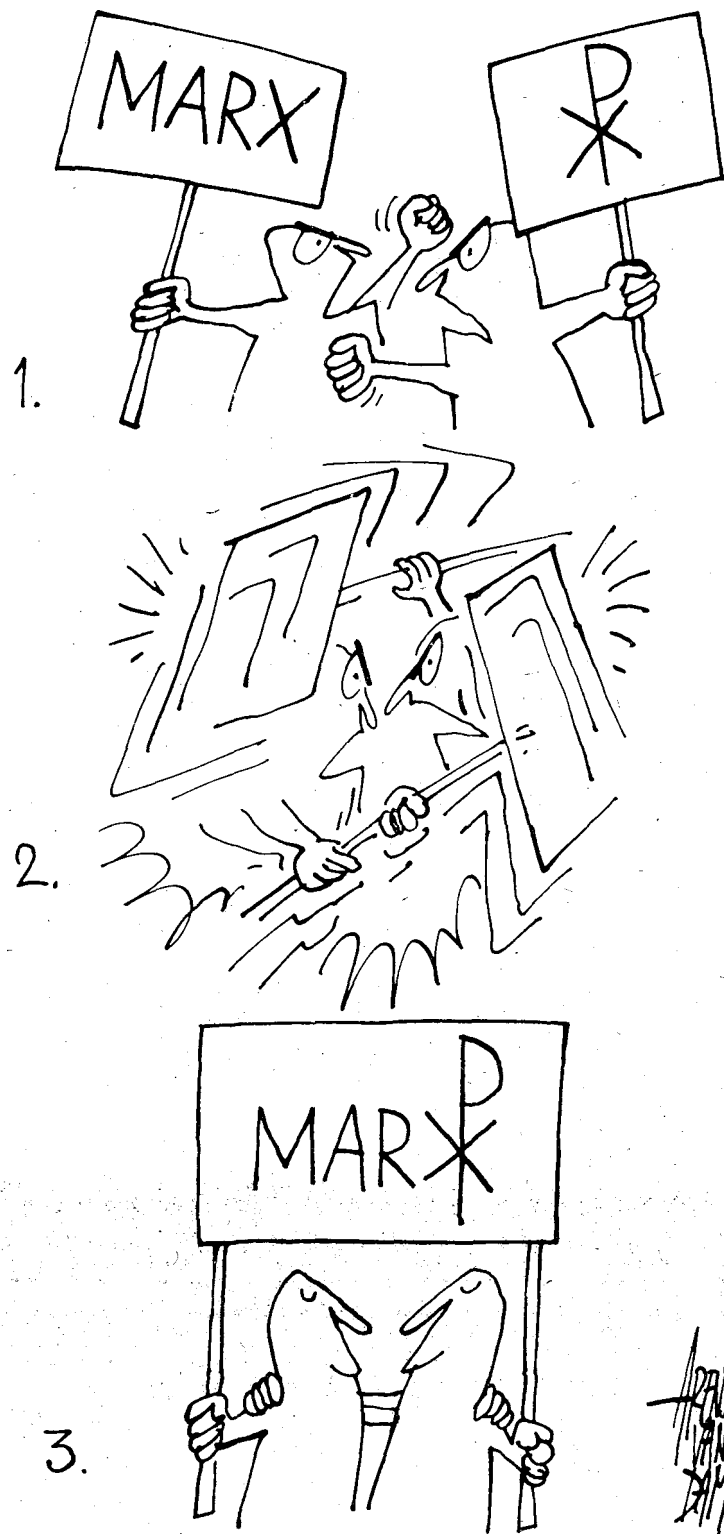
Personalistisch socialisme

Banning koos later voor de uitdrukking „personalistisch socialisme”. In een tijd van wereldoorlogen en economische crisis had hij zijn aandacht vooral gericht op de bedreigde mens in een barbaarse en geschonden wereld. Hij betoogde dat de mens-als-schepsel-van-God volstrekt uniek en onaantastbaar was en dat deze zich het best in een democratisch-socialistische samenleving zou kunnen ontploien. Op dit punt is in Bannings denken steeds een spanning te bespeuren: enerzijds komt hij op voor het unieke en onaantastbare van de mens, anderzijds is er zijn pleidooi voor een democratisch socialisme dat hij uitwerkte in een noodzakelijk plan-socialisme.

Banning verwerpte het kapitalisme, kommunisme, fascisme en elke andere totalitaire ideologie en diktatuur. Hij deed een beroep op de hoogste geestelijke waarden van de oude Griekse kultuur, van het jodendom en van het christendom; deze vormden de grondslag van de verworvenheden van de Europese kultuur; zij moesten ook de grondslag vormen voor een culturele en politieke vernieuwing. Voor het opnieuw realiseren van gerechtigheid, verantwoordelijkheid, naastenliefde en menselijke persoonlijkheid moesten vertegenwoordigers van verschillende overtuigingen hand in hand gaan. De kracht en het aansprekende van Bannings streven uit zich ongetwijfeld in het zoeken naar hetgeen mensen samen kan binden; de zwakheid komt tot uiting in de beantwoording van de vraag waar verschillende levensbeschouwingen elkaar tegenspreken en op welke punten zij elkaar misschien uitsluiten.

Van Biemen

Vanaf 1946 was ds. Van Biemen directeur in Bentveld. Vorig jaar werd hij 65; hoewel hij voorlopig als hoogleraar verbonden blijft aan de Universiteit van Amsterdam, nam hij afscheid van Bentveld. Ter gelegenheid van dit afscheid werd hem het boek „Socialisme en religie” aangeboden (uitg. Kok te Kampen 1979, 128 blz.). Het belangrijkste hoofdstuk in dit boek is een meer dan 70 bladzijden tellend interview van Dick Houwaart met prof. Van Biemen. Verder bijdragen van de tegenwoordige voorzitter van de Arbeiders Gemeenschap der Woodbrookers ds. J. S. Wijne, mvr. ds. L. in 't Veld, prof. M. Mattmüller en G. Ewald. Na het lezen van het interview met Van Biemen had ik de indruk dat ik — hoewel op afstand — kennis met hem had gemaakt; de lezer steekt iets van dit interview op! Was Banning meer een redenaar voor grote zalen, Van Biemen wordt ons

Neem een abonnement op CDA-fractie in actie

Het is van veel belang dat de „Achterban” op de hoogte is van het reilen en zeilen van de CDA-Tweede-Kamerfractie. Dat geldt dan voor kiezers en leden, maar vooral ook voor allen die op de een of andere wijze een functie in de partij bekleden of onze partij in een openbaar lichaam vertegenwoordigen.

Vanzelfsprekend besteden de media veel aandacht aan de verrichtingen van de CDA-Tweede-Kamerfractie. Hun aandacht is echter altijd gericht op het bijzondere, of, zo u wilt, op het „nieuws”. Ook is de tijd en de ruimte niet onbeperkt voor het CDA beschikbaar! Het CDA is wel een grote partij, maar niet de enige in ons land. Dat laatste is maar goed ook, want in een democratie is een meerpartijenstelsel een voorwaarde voor het goed functioneren van die democratie.

Fractie in actie

Om nu goede en volledige informatie over het werk van de CDA-Tweede-Kamerfractie te geven, zijn we enige tijd geleden gestart met het uitgeven van een informatiebulletin onder de titel „CDA-Fractie in Actie”. Inmiddels is het zesde nummer uitgekomen en ons is gebleken dat dit bulletin in een grote behoefte voorziet. Het wordt maandelijks uitgegeven en bevat over die periode een verslag van alles wat de CDA-Tweede-Kamerfractie in die tijd heeft behandeld. Zo bevat bulletin no. 6 (de periode van 21 januari tot 2 februari) de volgende onderwerpen:

- Het Nederlands beleid naar aanleiding van de Sovjet-inal in Afghanistan
- De loonpauze
- Het Okto-debat (Oost-Groningen)

- De perspectievennota Zuid-Limburg
 - De begroting sociale zaken 1980
 - Het wetenschapsbeleid in de onderwijsbegroting 1980
 - Het volumebeleid
 - Het regionaal woningbehoefte-onderzoek
 - De regionale omroep
 - De Waddenzee-moties
 - De begroting Verkeer en Waterstaat
 - De Wedervergeldingsweg zeescheepvaart
 - De begroting Financiën 1980
- Bij elk onderwerp wordt beknopt maar duidelijk weergegeven hoe het CDA dit onderwerp heeft behandeld. Bulletin no. 6 bestond uit 9 kwarto pagina's.

Abonnement

Het bulletin „De CDA-fractie in Actie” is voor iedereen beschikbaar. Een abonnement kost slechts f 10,- per jaar. Opgave bij het CDA-bureau, Postbus 85676 Den Haag, telefoonnummer 070-64.79.40. Wij zouden het vooral plezierig vinden als gemeenteraadsleden, gewestraadsleden, statenleden, bestuursleden van afdeling, kamerkring etc. zich zouden abonneren. Heel veel onderwerpen die in Den Haag worden behandeld, zijn immers ook voor het plaatselijke en regionale beleid van veel belang. Overigens voor iedereen die geïnteresseerd is in de CDA-politiek, is dit bulletin zeer bruikbaar. Hierdoor komt men zeer regelmatig op de hoogte van de totale landelijke CDA-politiek. De prijs is laag gehouden, de inhoud is gevarieerd, volledig en duidelijk! Dus: vlug een kaartje of telefoontje om u te abonneren!

Drs. H. Eversdijk, secretaris
CDA-fractie Tweede-Kamer

geschetst als een gesprekspartner in kleine kring. Wat vooral opvalt is, dat we in Van Biemen een „oude Woodbrooker” ontmoeten, namelijk iemand die de oude idealen onder woorden brengt die het vormingswerk van de Woodbrookers droegen. Zij wilden immers een ontmoetingsplaats vormen voor joden, christenen en humanisten. Dit ideaal staat Van Biemen nog voor ogen. Gedreven door zijn idealen koos hij, evenals Banning en anderen, reeds voor de oorlog voor de SDAP. Na de oorlog behoorde hij tot degenen die de doorbraak vanuit de konfessionele partijen naar de PvdA bevorderden. Banning sprak de openingsrede uit tijdens het stichtingskongres van de PvdA. Evenals Banning wilde Van Biemen een socialistische partij die mensen met verschillende overtuigingen onderdak zou bieden. Zoals in het PvdA-beginselprogramma van 1947 staat: de partij „erkent het innig verband tussen levensovertuiging en politiek inzicht en waardeert het in haar leden als zij dit verband in hun politieke arbeid duidelijk doen blijken.” Het religieus socialisme kreeg in de PvdA ruim baan. Ook in het herziene beginselprogramma van 1959 bleef de genoemde relatie vermeld. In het nieuwe beginselprogramma van de PvdA van 1976/77 is de relatie tussen levensovertuiging en politiek inzicht geschrapt. Toch zetten de voorstanders van het religieus socialisme hun werk binnen de PvdA voort, omdat zij solidair willen blijven en mee willen werken aan de realisering van de idealen van de socialistische arbeidersbeweging.

Kritiek en zelfkritiek

De verleiding is groot op deze plaats nog weer eens de argumenten voor konfessionele partijvorming van stal te halen en deze polemisch te richten tegen het religieus socialisme en de „doorbraak-denkers”. Deze argumenten zijn wel bekend. Evenzeer

is de kritiek van de christenen in de PvdA op de konfessionele partijen bekend. Hoewel Van Biemen nog wel enige waardering heeft voor de ARP, omdat in deze partij „diepzinnig geredeneerd” wordt, gaat hij als volgt verder: „Het CDA is voor mij een zaak waarvan ik eenvoudig moet constateren: er wordt nog weinig door grote groepen gedacht in dit land.” De grote massa van het CDA zit zonder echt-kritische vragen over de kultuur, samenleving en politiek-bedrijven, aldus Van Biemen (88, 89). Ik licht deze uitspraken uit het boek van Van Biemen, omdat ze typerend zijn voor de vaak ongeargumenteerde en oppervlakkige kritiek van socialisten op het CDA. Overigens wil ik mijn kritiek op zwakke kanten van het religieus socialisme niet uitmeten; kritiek op anderen behoort met zelfkritiek gepaard te gaan; ik wens hun kritiek op het CDA ook serieus te nemen. In dit verband denk ik aan een gebeurtenis die in het boek beschreven wordt. In 1947 bracht de Joodse filosoof Martin Buber een bezoek aan Bentveld. Een der aanwezigen vroeg hem: wat mij verbaast is, dat, als u zoveel van het jodendom herkent in Jezus van Nazareth, waarom u dan geen volgeling van hem geworden bent. Buber dacht na en antwoordde: wat ik nooit heb kunnen begrijpen, als Jood, dat is, dat zovelen tot het christendom bekeerden zo rustig kunnen slapen zolang de wereld er nog uitziet zoals hij er uit ziet. Waarop dr. Buskes reageerde: waarschijnlijk heb jij nu je dat zo zegt, méér begrepen van die Jezus van Nazareth dan wij. (blz. 59, 60). Het CDA wil een christen-democratisch appèl zijn, een appèl op christenen om in de samenleving en in de politiek iets te laten zien van wat hen bezield. De vraag die ook in de politieke praktijk beantwoord moet worden is: begrijpen wij eigenlijk wel wat Jezus van Nazareth deed en wat hij van zijn navolgers vraagt?

Amerika, Zuid-West Azië en West-Europa

Door mr. J.N. Scholten

Het is vandaag – 1 maart 1980 – de 118e dag van de gijzeling van 50 man diplomatiek personeel in de Amerikaanse Ambassade te Teheran. De T.V. nieuwsdienst telt zichtbaar iedere dag mee, terwijl ergens bij een begraafplaats iedere dag een Amerikaanse vlag méér wordt gehesen. Het is voelbaar, dat de gijzeling diepe emoties oproept in de publieke opinie en dat een golf van nationalisme over het machtigste land ter wereld gaat, een voedingsbodem ook gevend voor een forse reactie op de gebeurtenissen met en rondom Afghanistan.

Carter – wiens populariteit een niet gekend dieptepunt had bereikt – heeft zijn voorsprong op uitdager Ted Kennedy bij de deze week gehouden vóórverkiezingen in New Hampshire vooral te danken aan het vertrouwen dat de democratische kiezer blijkt te hebben in Carters reactie op Iran en Afghanistan. Circa 20 % inflatie en de gevolgen daarvan – vooral voor de kleine man – wegen daar kennelijk niet tegen op.

Uncle Sam

Vele kiezers vinden, dat er genoeg met Uncle Sam is gesold en vragen om een krachtige reactie. De Vietnam-frustratie lijkt voorbij te zijn. Welnu deze reactie wordt gegeven met name op de gebeurtenissen in Afghanistan, terwijl ten aanzien van Iran zeer behoedzaam wordt geopereerd én vanwege het lot der gijzelaars én vanwege pogingen Iran op langere termijn toch weer aan de USA te binden: vandaar tot dusver geen uitvoering van de plannen tot economische sancties. In het antwoord op Afghanistan wordt het accent gelegd op militaire maatregelen. In de State of Union heeft Carter verklaard dat de USA er op voorbereid was militaire kracht te gebruiken om vitale westerse belangen in de Perzische Golf te beschermen, indien nodig. Er wordt over de mogelijkheden tot eventuele uitvoering van dit dreigement hier geheel verschillend gedacht, waarbij critici wijzen op de bescheiden USA-presentie in dat gebied en dat de plannen ter verbetering van die positie niet meteen gerealiseerd zijn. Carters mededeling, dat een aanval van de USSR in de Perzische Golf ook elders beantwoord kan worden, hangt hier wellicht mee samen.

Afghanistan

Amerika is gegriefd door de gebeurtenissen in Iran, en geschokt door een aantal andere niet verwachte zaken met name de revolutie eind 1978 in Iran, waardoor de rol van pro-westerse politiemann van de Sjah was uitgespeeld en andere gebeurtenissen in die regio, culminerend in de Russische agressie jegens Afghanistan, dat traditioneel een buffer-functie vervulde. Met de gijzelaars als aanjager wordt de tendens naar een ferm buitenlands beleid door de loop der gebeurtenissen in beleid omgezet. Dat beleid mag niet geheel duidelijk zijn – State Department spreekt niet geheel dezelfde taal als de Nationale

Veiligheids Raad – van alle kanten wordt verzekerd dat het een duurzaam karakter zal dragen en ook na de presidentsverkiezingen zal worden voortgezet, die wellicht tot continuering van Carter zullen leiden.

USSR

In haar ijveren voor een nieuw beleid wordt de USSR met een reeks van maatregelen gewaarschuwd en andere landen daarentegen juist geholpen, vooral militair. Geen levering van voedergranen noch hoogwaardige technologie aan de USSR, boycot van

Mr. J. N. Scholten, bracht als woordvoerder van de CDA-Tweede-Kamerfractie voor buitenlandse politiek twee weken geleden een bezoek aan Washington en sprak onder meer met beleidsfunctionarissen van State Department Pentagon, Nationale Veiligheids Raad en met leden van het Amerikaanse Congres, met name over de actuele situatie ontstaan na Afghanistan. In bijgaand artikel geeft hij enige indrukken voor de lezers van Nederlandse Gedachten weer.

de Olympische Spelen te Moskou en uitstel van de ratificatie van SALT II; signalen om de Sowjetunie te waarschuwen. Anderzijds steun aan Pakistan, land-, lucht- en marinefaciliteiten in Oman, Kenia en Somalia, verhoogde presentie in de Perzische Golf en de aankondiging van een RDF (Rapid deployment force): in wezen acties die hetzelfde beogen. Weinig visie wordt geboden op de structurele maatschappelijke en sociale problemen van de betrokken regio en van de derde-wereldproblematiek in het algemeen, terwijl hier toch een even grote uitdaging ligt als het weerstand bieden aan de Sowjet-agressie. Overigens is ook deze taak uiteraard niet voor Amerika alleen en heeft West-Europa ook hier een grote verantwoordelijkheid. Met name het State Department wijst op de wenselijkheid kanalen met de USSR voor de toekomst open te houden. De zogenaamde review-conferentie van Madrid – waar deze herfst de naleving van de Slotakte van Helsinki zal

De Iraanse president Bani-Sadr ontvangt hier de speciale VN-commissie, die in Iran een onderzoek zal instellen naar de eventuele wandaden gepleegd door de voormalige Sjah van Iran.

worden gezien – moet doorgaan evenzeer de diverse besprekingen op het gebied van wapenbeheersing. Wel wordt erop gewezen, dat anders dan na Hongarije en Tsjecho-Slowakije nu niet op een spoedige nieuwe toenadering tussen USA en USSR mag worden gerekend. Was er toen nog weinig in "detente" geïnvesteerd, nu ligt dat geheel anders en is de "teleurstelling" des te groter.

Solidariteit

Enthousiasme over de medewerking van de Europese bondgenoten is niet breed gezaaid. Amerika had meer solidariteit verwacht, al heeft ze al te gemakkelijk aangenomen, dat daartoe

niet veel vóór overleg nodig was. Militaire én andere inspanning worden van de bondgenoten verwacht en dat is ook redelijk! Het Westduitse idee om tot een taakverdeling te komen is prima, vindt Washington, maar wil dan wel graag weten wat dat in de praktijk gaat betekenen. Leden van het congres stellen de vraag hoe zij hun kiezers kunnen uitleggen waarom de USA thans dagelijks enige miljoenen dollars extra uitgeeft alleen al aan verhoogde maritieme presentie in de Perzische Golf om zodoende de olie-voorziening veilig te stellen, terwijl West-Europa van die voorziening zeker niet minder afhankelijk is, maar tot dusverre niet bereid is extra inspanning te leveren...

Wie de politieke kaart in het Atlantische Bondgenootschap tracht te overzien komt tot de conclusie, dat cohesie in beleid nog in belangrijke mate ontbreekt. Als twee belangrijkste oorzaken daarvan kunnen worden genoemd het onverwachte van de Russische interventie in Afghanistan en de verschillende interpretaties daarvan door respectievelijk USA en de landen van West-Europa, waarbij Amerika aanmerkelijk negatiever denkt over de bedoelingen van de USSR dan West-Europa. Een situatie die om verhoogde consultatie en voortgezette analyse vraagt.

Mr. J.N. Scholten is Tweede-Kamerlid voor het CDA

Oproep aan leraren

A.R.Staatkunde, het maandblad van de dr. A. Kuypers, zal in haar zomernummer aandacht besteden aan de nieuwe beginselprogramma's van CDA, PvdA en VVD. De drie voorzitters van de commissies die deze programma's hebben opgesteld, de heren dr. J. Kremers, mr. W. J. Geertsema en prof. dr. L. Nauta bespreken elkaars programma's. Naast deze beschouwingen 'op hoog niveau' wil de redactie ook een aantal bijdragen in dit nummer bijbrengen van minder bij de landelijke politiek betrokkenen. Zij denkt in het bijzonder aan scholieren en werkende jongeren. De vraag die de redactie hen wil voorleggen is: wat is jullie reactie bij een doorlezen van deze beginselprogramma's. Zijn de problemen die er in aan de orde worden gesteld de echte problemen van deze tijd? Wat vinden jullie van de verschillende benaderingen van deze vraagstukken? Waartoe voelen jullie je aangetrokken en waarom? Wat verwerpen jullie?

Voor het bijbrengen van deze bijdragen roept de redactie de hulp in van leraren maatschappijleer/geschiedenis in het voortgezet onderwijs (christelijk en neutraal). Onze vraag aan hen is na te gaan of er binnen hun school ruimte en gelegenheid is voor dit project. Wij vragen hen de eventuele belangstelling onder scholieren te peilen en vervolgens 4 à 5 leerlingen per school uit te nodigen aan dit project deel te nemen. Wij denken niet zozeer aan de eindexamenkandidaten (die zullen het de komende maanden druk genoeg hebben) maar aan de leerlingen in de

één na hoogste klassen. Wij vragen de leraren ook de leerlingen te begeleiden bij het doornemen van de dikwijls niet gemakkelijke beginselprogramma's en hen met raad en daad ter zijde te staan bij het opstellen van de bijdragen. Wij denken concreet aan artikelen van 1500 à 2000 woorden (of korter). De copij moet rond 1 juni binnen zijn op het redactiesecretariaat. Er zijn aan dit project, dat een wedstrijdlement kent, enige aantrekkelijke prijzen verbonden. De jury bestaat uit de redactie van A.R.Staatkunde: de heren mr. W. C. D. Hoogendijk, voorzitter, drs. J. Boersma, mr. P. J. Boukema, prof. mr. P. de Haan, dr. J. de Jonge, prof. mr. P. H. Kooijmans, drs. R. F. M. Lubbers, drs. A. M. Oostlander, dr. G. Puchinger, dr. H. van Ruller en drs. H. Borstlap, secretaris. De beste 5 à 6 bijdragen zullen in het zomernummer van A.R.Staatkunde worden gepubliceerd. Belangstellende leraren (en leerlingen) verzoeken wij contact op te nemen met de redactie: drs. H. Borstlap of met mevr. A. de Goede-Borman, beide te bereiken op de dr. A. Kuypers, Noordeinde 142-144, Den Haag, tel. 070-60.68.38.

WIJ KOMEN BIJ EEN

CDA-Haarlem

Op dinsdag, 25 maart 1980 organiseert het CDA Kamerkringverband Haarlem een grote politieke bijeenkomst in het Café-Restaurant „De Wintertuin”, aan het Stationsplein 96 te Haarlem. Het openbare gedeelte van deze vergadering, waarop ook niet-leden/belangstellenden, van harte welkom zijn, begint om half negen 's avonds. Hier zal spreken **Mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters, Staatssecretaris**, over de **emancipatie-problematiek**. Deze avond belooft zeer actueel en aantrekkelijk te worden! Er zal gelegenheid zijn tot discussie/het stellen van vragen. Voorafgaande aan deze bijeenkomst vindt er een **huishoudelijke vergadering** plaats (aanvang half acht precies), welke slechts toegankelijk zal zijn voor leden.

CDA-Hardenberg

Op maandag 24 maart a.s. komt minister M. Gardeniers-Berendsen spreken op een bijeenkomst van het CDA. Deze bijeenkomst wordt gehouden in gebouw „De Schakel” en begint om 20.00 uur. **Thema:** CRM-aangelegenheden en actuele politiek.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

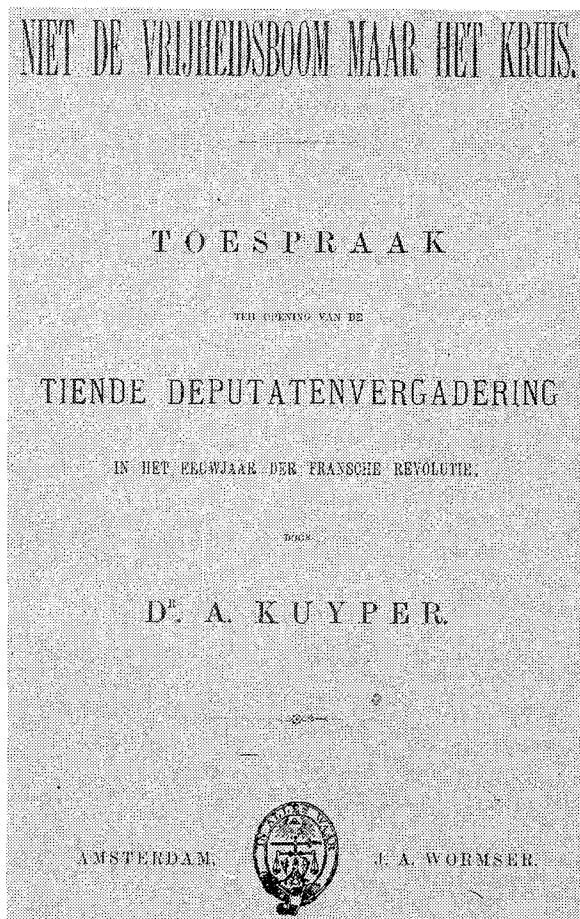
onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

GRIEP?
nisylén
druppels
't is plantaardig 't helpt!
DR. WILLMAR SCHWABE

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Wetenschappelijke instituten Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schroten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Arjos

Tussen beginselstudie en politieke actie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Arjos, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

ARP

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuiper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

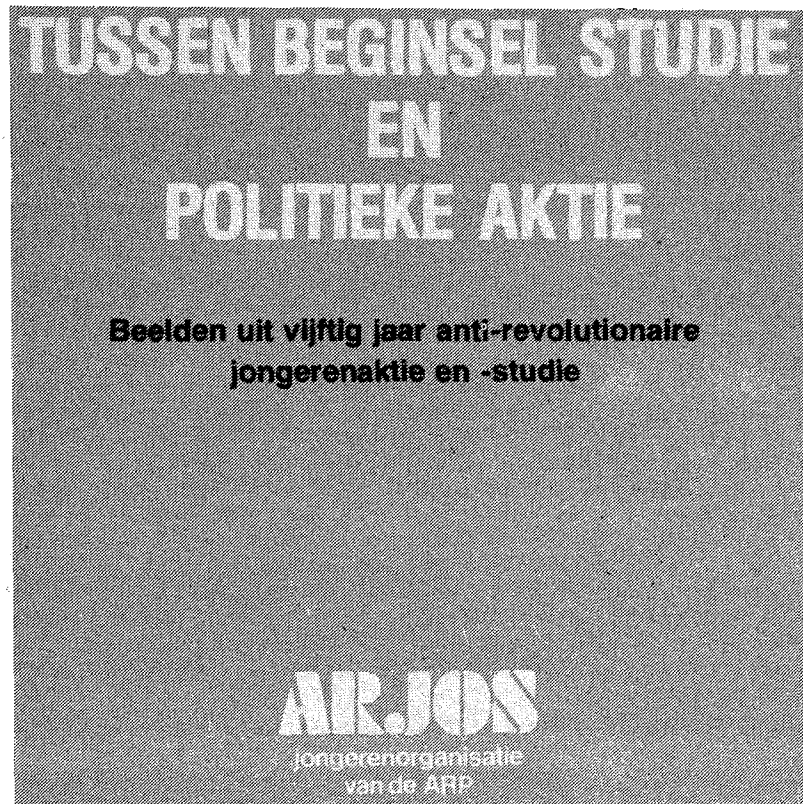
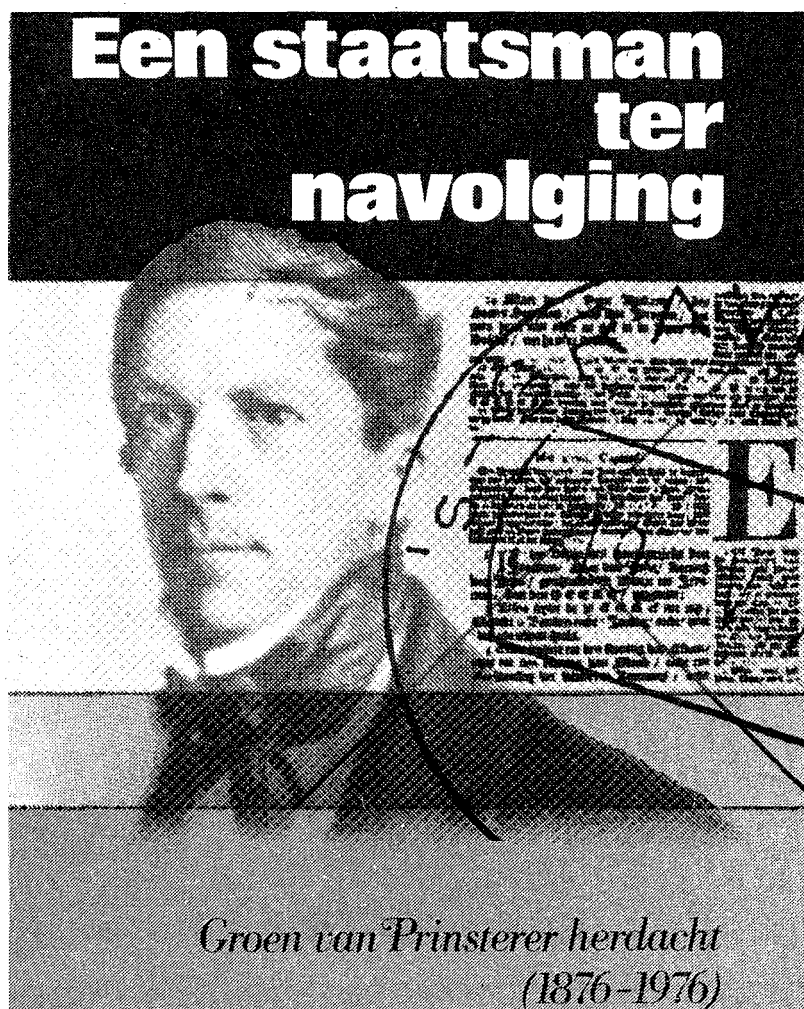
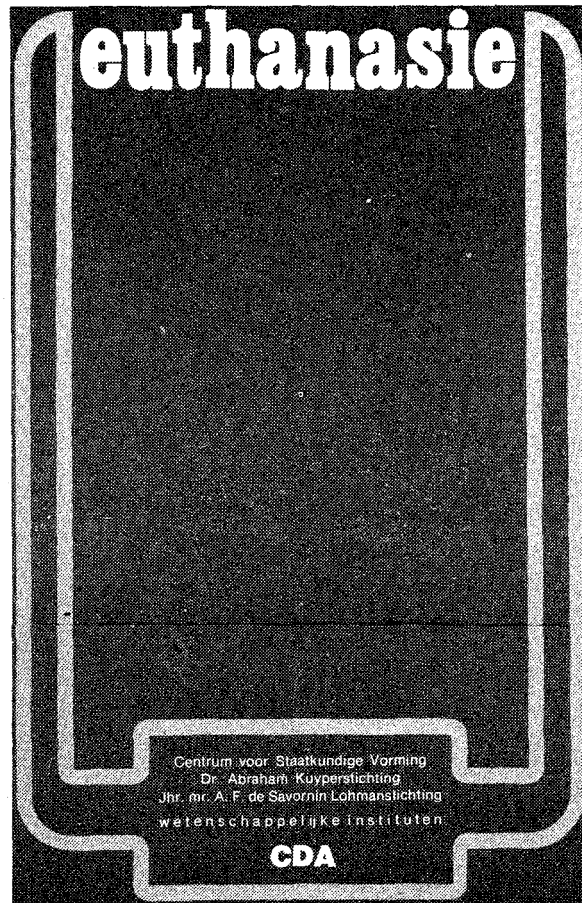
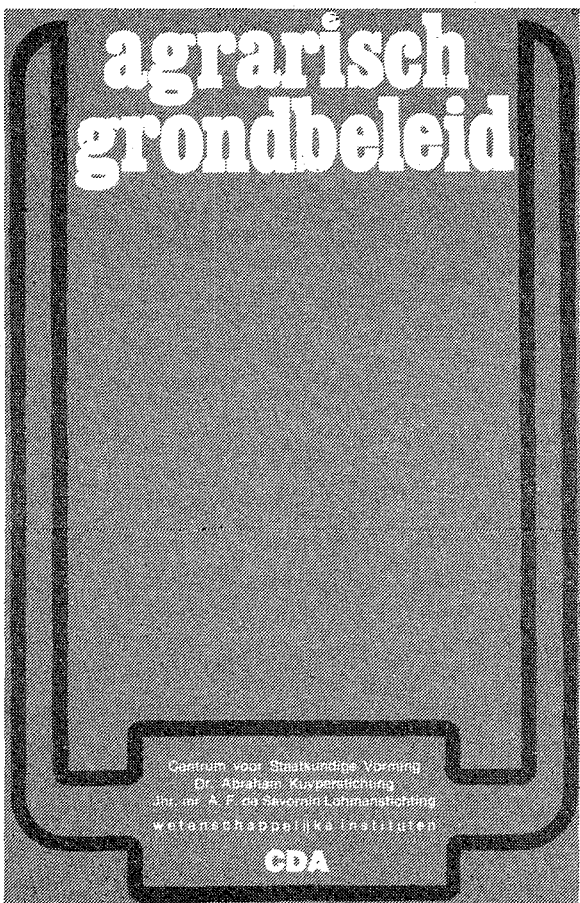
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatskunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPstichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

UIT DE ARJOS

Maatschappelijke discussie

Sinds enige tijd is sprake van een nieuw fenomeen in bestuurlijk Nederland: een maatschappelijke discussie. In augustus 1979 publiceerde Minister Van Aardenne een Opzetnota inzake de toepassing van kernenergie voor elektriciteitsopwekking. Met deze bijdrage wil ik wijzen op een aantal aspecten van dit nieuwe fenomeen.

Inspraak

De voorgestelde maatschappelijke discussie rond kernenergie is in essentie een vorm van inspraak in het overheidsbeleid. Nu is in algemene zin inspraak een niet ongebruikelijk verschijnsel bij beleidsvoering door de overheid. Door algemeen maatschappelijke ontwikkelingen is in de jaren zeventig de roep om inspraak toegenomen. Gehanteerde argumenten waren o.a. dat inspraak 'de democratie versterkt' en „tegenwoordig komt aan de mondigheid van de burger”. Deze „roep om inspraak” heeft ertoe geleid dat inspraak op sommige

beleidsterreinen een vast onderdeel van het beleidsproces werd. Het meest voor de hand liggende voorbeeld is de ruimtelijke planning. Wie heeft er niet gehoord over inspraak bij streek- en bestemmingsplannen? Een ander voorbeeld is de welzijnspanning, waar inspraak een vast onderdeel dient te vormen van het planningsproces. Op beide terreinen is sprake van inspraakprocedures, die op één of andere wijze geregeerd zijn. De vraag doet zich voor door welke overwegingen een overheid zich laat leiden om op bepaalde terreinen te komen tot inspraakprocedures en op andere beleidsterreinen helemaal niet of nauwelijks. Deze vraag is niet onbelangrijk omdat door beantwoording van deze vraag hopelijk een antwoord gekregen kan worden op de vraag waarom nu juist inspraak rond kernenergie. Ik geloof nauwelijks in argumenten als „versterking van democratie”, omdat het begrip „democratie” op vele manieren wordt omschreven en begrepen.

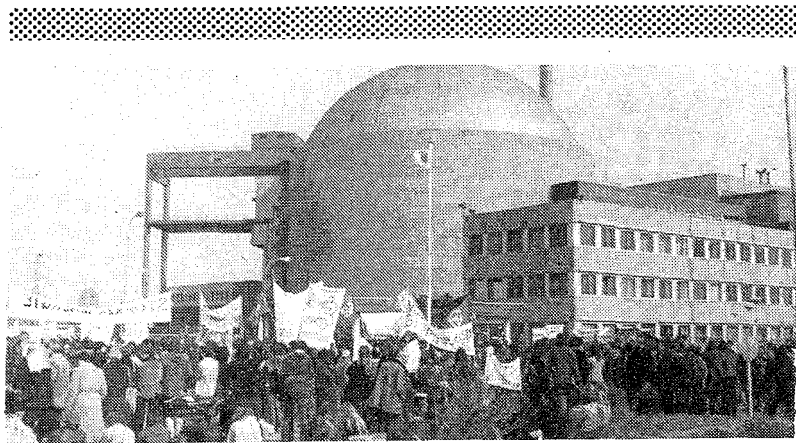
Overwegingen van de overheid

Inspraak van burgers in het overheidsbeleid geschiedt niet altijd

volgens omschreven procedures. Zeker als men inspraak ziet als een vorm van invloed uitoefenen, zijn talloze niet geformaliseerde manieren denkbaar. Zelfs een kraakactie kan dan als een vorm van inspraak worden beschouwd. Meer voor de hand liggende vormen zijn een handtekeningactie, een brief schrijven aan politie, vragen stellen aan politie op een spreekbeurt, discussie in de media (denk aan de kernwapenproblematiek!) e.d. Waarom dan toch geformaliseerde manieren van inspraak op bepaalde beleidsterreinen? Blijkbaar kan beleid zonder inspraak niet overeenkomstig verwachtingen gevoerd worden. Bijv. omdat belangrijke informatie niet in de afweging is betrokken of omdat het beleid niet overeenkomt met de wensen van burgers. Het eerste argument duidt op moeilijkheden bij vergaring en beoordeling van ter zake doende informatie. Het tweede argument duidt op de aanvaarding van het beleid. Wanneer beleid niet overeenkomt met de wensen van burgers, zal het vrij zeker niet aanvaard worden en zal uitvoering van beleid op grote moeilijkheden stuiten (bijv., abortus, loonpolitiek). Deze argumenten mogen laag bij de grond of niet-idealistisch genoemd worden, ze bieden wel aanrijpingspunten om te begrijpen waarom een maatschappelijke discussie rond kernenergie is voorgesteld door de overheid.

Inspraak rond kernenergie

In 1974 nam het toenmalige kabinet het principebesluit om in de periode tot 1985 drie nieuwe kerncentrales in Nederland te bouwen. Het bepalen van de mogelijke vestigingsplaats zou gebeuren via de procedure van planologische kernbeslissing. De planologische kernbeslissing (p.k.b.) is

Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Harrisburg werd er massaal gedemonstreerd voor stillegging van de kerncentrales. Op de foto demonstranten bij de kerncentrale te Borssele.

een gebruikelijke inspraakprocedure bij beslissingen over plannen met gevolgen voor ruimtelijke ordening (zoals bijv. ook rijkswegen, industrieterreinen). In deze inspraakprocedure bleek dat velen de gestelde vraag onjuist vonden. Het kon nog niet gaan om de vraag waar kerncentrales gebouwd moesten worden. Eerst zou de vraag aan de orde komen of er wel kerncentrales moesten komen. Met de toegenomen onzekerheid over de veiligheid van kerncentrales, welke zich vertaalde in standpunten van Kamerfrakties, luidde deze gang van zaken tot de Opzetnota inzake de maatschappelijke discussie rond kernenergie. De p.k.b. werd stopgezet. Het commentaar op deze Opzetnota richt zich vooral op de inperking tot discussie over kernenergie. Naar de mening van velen dient het gehele energiebeleid aan de orde te komen. De laatste commissievergadering van de Tweede Kamer (25 februari) heeft op dit punt

reeds corrigerend gewerkt. Anderen zeggen onomwonden dat de maatschappelijke discussie alleen maar de invoering van kernenergie moet vergemakkelijken.

Moraal

De moraal van dit verhaal moge dit zijn. Inspraakprocedures zijn niet (alleen) te begrijpen vanuit argumenten als „versterking” van democratie. Meer terzake doende argumenten lijken, dat met inspraak beleid eerder aanvaard zal worden en dat met inspraak beleidvoerders relatief goedkoop aan informatie kunnen komen (denk aan alternatieve scenario's). Deze argumenten spelen sterker naarmate het onderwerp meer omstreken is. Ergo: wanneer ge inspreekt, let op de bedoeling van de geboden mogelijkheid tot inspraak.

Leo Euser
lid redactiecommissie Arjos

NO GEVEED

Politiek is één van de meest fascinerende zaken in ons bestaan. Wij verwachten van de politiek veel. Teveel, zeggen sommigen. Zo verwachten wij van de politiek dat het de samenleving verbetert. Wij verwachten tenslotte van de politiek dat er bepaalde goederen door haar worden geproduceerd en dat de politiek zorgdraagt voor een aanvaardbare verdeling van goederen. Daar komt weinig tot niets van terecht, zeggen steeds meer mensen, de verdeling door de politiek leidt er alleen maar toe dat de mensen die iets nodig hebben niets krijgen en mensen die niets nodig hebben wel krijgen (bijv. huursubsidies aan hogere inkomens). Nu zijn er altijd optimisten en pessimisten geweest. Er zijn altijd

(groepen van) mensen geweest die de kleinste overheid de beste overheid vonden. Maar er zijn ook altijd mensen geweest, die de grootste overheid de beste overheid vonden. Dergelijke standpunten worden en zijn steeds gebaseerd op bepaalde, uiteenlopende idealen. Wat echter steeds meer waarneembaar is, is dat steeds meer mensen uitermate somber zijn geworden ten aanzien van de mogelijkheden van een overheid. Opvallend daarbij is, dat dergelijke gedachten bij „links” én „rechts” voorkomen. In veel literatuur komt men artikelen tegen onder een titel als „het falen van de verzorgingsstaat” of „het tekort schieten van de verzorgingsstaat”. Een volledige opsomming van de

gesignaleerde oorzaken is hier onmogelijk. Het blijft hier beperkt tot een aantal:
– de verzorgingsstaat heeft verwachtingen opgeroepen, die zijzelf niet kan waarmaken; nu bijna iedereen een auto heeft, staan de wegen overvol; nu allerlei drempels van hogere en wetenschappelijk onderwijs geslecht zijn, worden de beroepsperspectieven slechter e.d.
– door de categorale rechtsbedeling van de verzorgingsstaat, heeft elke groep zijn regeling, waarin vastgelegd is wat hun toekomst; door de aard van het politieke proces – waar elke groep zijn politieke verdediger heeft – is het onmogelijk hier aan te tornen; bovendien lijkt het erop, dat elke groep niet alleen het recht heeft zijn belangen te uiten, maar ook recht heeft op honorering van die belangen;
– vanwege de toegenomen ingewikkeldheid van de maatschappij, worden politieke besluitvormingsprocessen steeds

ingewikkelder; hierdoor is de verleiding groot die besluitvorming aan deskundigen over te laten; of de burger er nog aan te pas komt, lijkt dan niet meer aan de orde; steeds meer kun je dan ook horen en lezen „dat ze maar doen” of meer gelaten „ze doen maar”. Oplossingen zijn niet eenvoudig. Sterker nog: er zijn maar weinig oplossingen voor handen. Ik zou zelfs willen zeggen dat in de politiek amper wordt nagedacht over oplossingen. Steeds weer blijft men in het vertrouwde stramien naar zogenaamde „oplossingen” zoeken. Men blijft proberen via onderhandelingen ter beperking van de bewapening te komen, terwijl 30 jaar onderhandelen eerder op het tegendeel wijst. Men blijft proberen via loonmaatregelen de economische positie te verbeteren, terwijl diverse loonmaatregelen in de jaren zeventig allesbehalve tot daling van

arbeidskosten hebben geleid. Men blijft proberen via hoog opgeleide professionals en dure accommodaties het welzijn van de burger te verbeteren, terwijl het steeds twijfelachtiger wordt of dit ook werkt. Men blijft proberen via mooie procedures de burger inspraak te geven, terwijl het wantrouwen daartegen toeneemt omdat het er vaak op lijkt dat deskundigen al hebben beslist. Politiek is één van de meest fascinerende zaken in ons bestaan. Het wordt steeds fascinerender als blijkt dat oplossingen geboden worden, die geen oplossingen zijn. Hierdoor dringt het vangnet dat de overheid heeft gespannen onder de maatschappij om de „drop-outs” „kansarmen” op te vangen, steeds meer gaten te gaan vertonen. Voorlopig wachten wij nog steeds op goede nettenboeters, lijkt het wel.

Leo Euser

Arjosser naar Verenigde Naties

Het dagelijks bestuurslid Hans Westhoff, wordt de nieuwe jongerenvertegenwoordiger van Nederland bij de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Het bestuur van het Politiek Jongeren Kontakt besloot woensdag 27 februari om hem voor te dragen bij de minister van Buitenlandse Zaken, die formeel de jongerenvertegenwoordiger benoemt. De laatste keer dat de Arjos een jongerenvertegenwoordiger leverde was in 1975. Toen ging Wim Polman voor de Nederlandse jeugd naar New York. De jongerenvertegenwoordiger woont, als lid van de Nederlandse delegatie, de Algemene Vergadering van de VN bij. Omstreeks half september vertrekt hij naar New York en na afloop van de Algemene Vergadering keert hij in december naar Nederland terug. In het voorjaar van 1981 maakt hij een tournee langs Nederlandse scholen om te vertellen over de VN en zijn werk in New York. Hans Westhoff is student staatkundige

economie in Rotterdam en 22 jaar oud. Naast dagelijks bestuurslid van de Arjos is hij onder meer lid van de BUKA en het CDJC, de buitenlandse commissie van het CDJA. Zijn interesse gaat vooral uit naar sociale en economische problemen en ontwikkelings samenwerking.

Jongerenvertegenwoordiger algemene conferentie UNESCO

Van 23 september 1980 tot medio oktober 1980 wordt in Belgrado de algemene conferentie van de UNESCO gehouden. UNESCO is het orgaan van de Verenigde Naties voor opvoeding, wetenschap, onderwijs en cultuur. In de Nederlandse delegatie naar deze conferentie is ook een plaats ingeruimd voor een vertegenwoordiger van de Nederlandse jongeren.

De selectie van deze jongerenvertegenwoordiger loopt via het NPIJ (Nederlands platform voor internationaal jongerenwerk). De selectiecriteria zijn:
– leeftijd maximaal 27 jaar
– kennis van minstens één der moderne talen
– kennis van internationale

organisaties
– kennis van het Nederlands jeugd- en jongerenwerk
– kennis van de door de UNESCO behandelde onderwerpen (althans één daarvan)
– goede contactuele eigenschappen
– schrijfvaardigheid
– bereidheid mee te werken aan voorbereidingsperiode van één maand en bereidheid na afloop (tot kerst) een tournee te maken langs de organisaties voor jeugd- en jongerenwerk in Nederland.
De leden van de Arjos die bereid zijn als jongerenvertegenwoordiger naar deze conferentie te gaan, dienen dit voor vrijdag 21 maart a.s. in een brief (gericht aan het hoofdbestuur van de Arjos) kenbaar te maken. In de brief dient de motivatie te worden aangegeven, waarom men in aanmerking wil komen om deze conferentie bij te wonen. De Arjos mag bij het NPIJ maximaal drie kandidaten

voordragen. Zijn er binnen de Arjos meer dan drie kandidaten, dan zal eerst interne selectie plaatsvinden. De Arjos zorgt voor doorzending van de namen naar het NPIJ. Nadere inlichtingen over de taak van deze jongerenvertegenwoordiger zijn verkrijgbaar bij:
Bert Valk, Hof van Zaenden 53 te Zaandam. (Bert is lid van de commissie internationale organisaties).
Tel. nr. 075-12.30.03 (KNT), toestel 217 en 075-17.25.17. (TH).

Arjos agenda

Op zaterdag 29 maart a.s. komt de Arjosraad weer in vergadering bijeen. Op deze dag zal het Arjosrapport „Onvrede met Onveiligheid” worden besproken. Dit rapport is onlangs verschenen om de discussie in het CDA over de kernbewapening nieuw leven in te blazen.

Aan de besturen van kamercentrales, c.q. kamerkringen, tevens provinciale organen van ARP, CHU en KVP en de desbetreffende CDA-kamerkringverbanden.

Betreft: fusie op regionaal/provinciaal niveau

Geachte dames en heren,

Ongetwijfeld heeft u zich allen, gezamenlijk en/of afzonderlijk de afgelopen maanden beziggehouden met de behandeling van het landelijk fusieprotocol (incl. statuten en reglementen) voor de totstandkoming van het CDA. Als alles loopt, zoals het op dit moment mag worden verwacht, komt de fusie binnen één jaar officieel tot stand. Voor het echter zover is, moet nog – het zal u bekend zijn – een groot aantal zaken worden afgewikkeld. Eén daarvan is de fusie die zich op regionaal, c.q. provinciaal niveau moet voltrekken. Daarover handelt dit schrijven.

1. Consequenties (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol voor de fusie op regionaal niveau

Met de bespreking en de behandeling van de ontwerp-CDA-fusie-regelingen en bijlagen heeft u zich beziggehouden met de totstandkoming van de fusie van ARP, CHU en KVP op landelijk niveau.

Om de fusie op regionaal niveau tot stand te brengen zullen de bestaande kamercentrales, kamerkringen en/of provinciale afdelingen van de drie partijen eveneens moeten fuseren. Formeel gesproken is dit niet in een handomdraai geschied.

In het ontwerp-landelijk-CDA-fusieprotocol

zijn enkele vereisten met betrekking tot de fusie op het regionale c.q. provinciale niveau opgenomen. Ervan uitgaande dat hiermee zal worden ingestemd, dient u als kamercentrales, kringen, c.q. provinciale afdelingen, binnen het huidige werkgebied aan deze vereisten te voldoen. Een en ander kunt u vinden in artikel P5 e.a. van het ontwerp landelijk-CDA-fusieprotocol. Daaruit blijkt dat de partijorganen van ARP, CHU en KVP op regionaal niveau ieder hun eigen rechten en verplichtingen inbrengen, die overigens **vóór de fusie** moeten worden vermeld in een overeenkomst. Uit die overeenkomst moet blijken dat de leden afkomstig uit de verschillende componenten van het CDA, met ingang van de fusiedatum voldoende zijn vertegenwoordigd in het bestuur van de nieuw te vormen CDA-kamerkring c.q. provinciale afdeling. Ook moeten in de overeenkomst eventuele afspraken over de opvolging, getroffen vóór de fusiedatum met betrekking tot het respectieve vertegenwoordigend lichaam, en eventuele afspraken met betrekking tot de kandidaatstelling en financiën, worden vastgelegd.

Voorts moet worden opgemerkt, dat er CDA-afdelingen zijn die een jarenlange samenwerking kennen en anderen die nog maar kort samenwerken. Het kan van belang zijn bij de regelingen rekening te houden met bestaande tradities die de partijen binnen het CDA kennen.

Bijzondere aandacht verdient het volgende:

Op dit moment functioneren vrijwel alle kringen en/of provinciale afdelingen, als federatief CDA-verband; vele hiervan zijn erkend. Het hebben van een status „erkend” CDA-verband is van belang voor de uiteindelijke fusie. Het CDA-verband dat op het moment van de fusiedatum erkend is, blijft die status behouden ook na de fusie. CDA-verbanden die op het moment van de fusiedatum **niet** erkend zijn, zullen opnieuw een aanvraag om erkenning moeten indienen bij het landelijk bureau. Erkenning wordt overigens niet verkregen door inzending van bijgaande modelovereenkomst voor fusie op het regionale niveau!

2. Model fusieprotocol voor een kring c.q. provinciale afdeling.

Om u enige hulp te bieden bij de opstelling van het fusieprotocol ontvangt u bijgaand een model-tekst met betrekking tot het overgaan van de partijorganen van ARP, CHU en KVP op het regionale c.q. provinciale niveau in het CDA. Dit model-fusieprotocol kunt u behoudens in het gestelde onder 1, **naar eigen omstandigheden en goedgevonden** in bijlagen aanvullen. Aan dit model fusieprotocol is een tijdschema gehecht, waarbinnen de afspraken en gegevens zouden moeten worden afgerond.

Voor alle CDA-verbanden gelden de volgende verplichte regelingen:

- vermelding van rechten en verplichtingen, waaronder de financiële rechten en verplichtingen welke in het CDA-verband worden ingebracht (art. 1.4);
- vermelding van de samenstelling

bestuur, zoals opgebouwd uit de besturen van de respectieve kamercentrales, kamerkringen en/of provinciale afdelingen van de bij de fusie betrokken partijen, per fusiedatum en hun plaatsvervaarders met functievermelding (art. II.1);

- Bestaande opvolgingsafspraken Provinciale Staten tot 1982 (art. II.2) Per CDA-kring zullen de omstandigheden verschillen waarin gefuseerd wordt; naast bovengenoemde verplichte regelingen kunnen ook andere regelingen getroffen worden.

Wij denken daarbij aan:

- archief-regelingen van de afzonderlijke partijafdelingen;
- overzicht van regionale of statenkringen, die met ingang van de fusiedatum binnen de CDA-Kamerkring respectievelijk provinciale afdeling zullen functioneren (art. I.6);
- overeenkomst zetelverdeling tussen ARP, CHU, KVP en rechtstreekse CDA-leden met betrekking tot de kandidaatstelling voor de Statenverkiezingen in 1982 en de Statenperiode 1982-1986.

3. Dringend beroep

Wij doen een dringend beroep op u zo tijdig mogelijk aan het bovenstaande te voldoen. Stuur u de door de voorzitters en secretarissen van de binnen uw rayon bestaande centrales, respectievelijk kringen, respectievelijk provinciale afdelingen, en indien reeds aanwezig, ook door de federatieve CDA-kring ondertekende overeenkomst, liefst voor 31 mei 1980! – naar de respectieve partijbesturen van ARP, CHU en/of KVP en/of CDA, waarbij u één adres kunt aanhouden te

weten Postbus 85676, 2508 CJ Den Haag.

N.B. Hetzelfde geldt voor de bijlagen die aan het fusieprotocol gehecht dienen te worden; hiertoe vindt u bijgesloten drie modelbijlagen die u naar uw eigen situatie moet invullen en hechten aan het fusieprotocol.

4. Andere aangelegenheden

U zult constateren dat er in dit komend seizoen veel van uw inzet en werklust gevraagd wordt. Binnenkort komt u nog te spreken over het ontwerp-Program van Uitgangspunten, terwijl ook de kandidaatstelling van de eerstvolgende verkiezingen van de Tweede Kamer in alle partijen en in de CDA-federatie een aanvang neemt. Medio september 1980 komt de definitieve besluitvorming aangaande de fusie en de start van de besprekingen over het ontwerpverkiezingsprogramma van het CDA.

Teneinde de fusiegang zo goed mogelijk te bevorderen dient u ook regionaal tot duidelijke en genoegzame afspraken te komen. Nogmaals verzoeken wij u zich met alle kracht daarvoor in te zetten en die overeenkomsten tijdig bij uw partijbesturen in te leveren. Wij wensen u veel sterkte en wijsheid bij de te nemen beslissingen. Met vriendelijke groet en hoogachting,

(prof. P. J. A. M. Steenkamp),
voorzitter CDA
(H.A. de Boer), voorzitter ARP
(dr. L. M. van Leeuwen), voorzitter CHU
(P. H. van Zeil), voorzitter KVP

Modelfusieprotocol voor de CDA-Kamerkring tevens provinciale afdeling.....

De ondergetekenden:

1. De Anti-Revolutionaire kamercentrale
 2. De Christelijk-Historische kamercentrale
 3. De Kring
- van de Katholieke Volkspartij

in aanmerking nemende:

- a. dat het (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol door de bevoegde partijorganen van ARP, CHU en KVP en door de federatie CDA overeenkomstig de bepalingen die in elk van de partijen gelden, tot stand is gekomen;
- b. dat het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol in artikel P5 voorschrijft dat de kamercentrales, kringen c.q. provinciale afdelingen van ARP, CHU en KVP haar rechten en verplichtingen inbrengen in een door de voorzitters en secretarissen van de respectieve bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP ondertekende overeenkomst, verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

1. Invoeringsbepalingen

Artikel 1.1

De kamercentrales, kringen tevens provinciale afdelingen heffen zich per fusiedatum op, teneinde door volledige fusie op te gaan in één CDA-kamerkring, en/of provinciale afdeling. Deze kamerkring zal geregeerd worden door standaardreglement voor de kamerkringen en/of provinciale afdelingen van het CDA zoals toegevoegd aan het (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol, tenzij van het door het CDA bevoegde orgaan toestemming tot afwijking is c.q. wordt verkregen.

Artikel 1.2.

Het orgaan, bevoegd tot opheffing van de kamercentrale, kring c.q. provinciale afdeling, mitgaders aangaan van de fusie is:

voor de ARP: de stemhebbende leden van de kamercentrale, handelende op

voet van artikel .. van het reglement van de ARKamercentrale.....

voor de CHU: de ledenvergadering van de CHU-kamercentrale.

voor de KVP: de ledenvergadering van de kring, na goedkeuring door de KVP-partijraad, krachtens artikel 100 A Algemeen Reglement van het KVP.

Door de unanieme aanvaarding van het fusieprotocol, besluiten a de kamercentrale, kring c.q. provinciale afdeling tot opheffing van de afzonderlijke kamercentrale, kring c.q. provinciale afdeling en door middel van fusie tot opgaan in de kamerkring en/of provinciale afdeling van het CDA:

Artikel 1.3

Het bepaalde in artikel P3 van het (ontwerp) landelijk fusieprotocol van het CDA als partij is van toepassing op de kamerkring, c.q. provinciale afdeling van het CDA.

Artikel 1.4

Met ingang van de fusiedatum brengen de AR-kamercentrale c.q. provinciale afdeling, de CH-kamercentrale c.q. provinciale afdeling en de KVP-kring c.q. provinciale afdeling de rechten en verplichtingen van henzelf in als vermeld in **bijlage I** van dit fusieprotocol.

Artikel 1.5

Met ingang van de fusiedatum worden eventuele werkgroepen en commissies van de kamercentrale, kring c.q. provinciale afdeling, geacht te zijn ontbonden. Op basis van het standaardreglement voor de kamerkring en/of provinciale afdeling van het CDA zullen commissies c.q. werkgroepen worden ingesteld.

Artikelen 1:6

Met ingang van de fusiedatum worden statencentrales respectievelijk statenkringen, van ARP, CHU en/of KVP en bestaande statenkringen binnen de federatie CDA geacht te zijn ontbonden, dan wel eveneens gefuseerd. In het laatste geval vindt een nadere omschrijving daaromtrent plaats in een bijlage van dit fusieprotocol.

Overgangsbepalingen

Artikel II.1

Overeenkomstig het bepaalde in artikel S2 van het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol worden de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en van het bestuur van de CDA-kamerkring en/of provinciale afdeling die met ingang van de fusiedatum als zodanig zitting hebben, per die datum geacht, rechtsgeldig benoemd, respectievelijk verkozen te zijn voor de eerste zittingsperiode. De statutaire termijnen beginnen vanaf die datum te lopen. Gedurende de eerste zittingsperiode vindt bij tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vacature de plaatsvervanging plaats vanuit de door de respectieve partijen en door de rechtstreekse leden van het CDA-kamerkringverband en/of provinciale afdeling, voorafgaande aan de fusiedatum, aangewezen plaatsvervaarders. Een totaaloverzicht ervan is als **bijlage 2** aan dit fusieprotocol toegevoegd. Bij uittuiting van de lijst van plaatsvervaarders vinden de statutaire en reglementaire vastgestelde regels toepassing.

Artikel II.2

Alle opvolgingsafspraken getroffen vóór de fusiedatum, met betrekking tot de Provinciale Staten, blijven ook na die datum voor de volledige termijn waarop die afspraken betrekking hebben, gehandhaafd. De geldende termijnen met betrekking tot elk van de hierboven genoemde vertegenwoordigende lichamen zijn vermeld in **bijlage 3** van het fusieprotocol.

Artikel II.3.

Vindt 25% van de ingeschreven leden, dat bij de opstelling van de kandidatenstelling voor een niet-landelijk partij-orgaan, in redelijkheid geen recht is gedaan aan de opbouw van het CDA uit de verschillende componenten, dan kunnen zij een klacht indienen, bij het partijbestuur. Het partijbestuur kan terzake bindend uitspraak doen of het kan voor een beoordeling van de klacht het college

van Bindend Adviseurs inschakelen, zoals genoemd in artikel S5 van het (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol.

Artikel II.4

Leden van het CDA die vóór de fusiedatum zijn geïnstalleerd als erelid of lid van verdienste van één van de kamercentrales, kamerkringen c.q. provinciale afdelingen zijn, met ingang van de fusiedatum en zolang hun lidmaatschap van de partij het CDA voortduurt, erelid of lid van verdienste van de kamerkring c.q. provinciale afdeling van het CDA.

Slotbepaling

De federatieve CDA-kamerkring tevens

Tijdschema realisering fusieprotocol kring en/of provinciale afdeling

Vóór 28 maart 1980: besturen van de kamercentrales c.q. kring

en/of provinciale afdeling van ARP, CHU en/of KVP beraden zich over (de invulling van) het ontwerp fusieprotocol en stellen zo mogelijk gezamenlijk een eensluidende ontwerp-tekst op.

Vóór 19 april 1980: ieder van de besturen van de kamercentrales c.q. kring en/of provinciale afdeling van ARP, CHU en/of KVP leggen de ontwerp-tekst van het fusieprotocol van de CDA-kamerkring en/of provinciale afdeling ter beoordeling voor aan hun eigen bevoegde instanties (ledenvergaderingen). *Deze bevoegde instanties hebben desgewenst het recht amendementen en/of wijzigingen in de tekst aan te brengen.*

– De besturen van de kamercentrales c.q. kring en/of provinciale afdeling van ARP, CHU en/of KVP vragen ieder aan hun eigen ledenvergadering machtiging om met de andere partners – en met inachtneming van eventueel voorgestelde en/of aangebrachte wijzigingen en aanvullingen – tot overeenstemming te komen over de definitieve tekst van het fusieprotocol. *De respectieve besturen dienen – indien gemachtigd – na een eventueel bereikt akkoord zelf te beslissen of één en ander ter eindbeoordeling aan de*

provinciale afdeling, verklaart door mede-ondertekening van dit fusieprotocol in te stemmen met de daarin tussen de kamercentrale, kamerkring tevens met provinciale afdeling overeengekomen omzetting van het federatieve CDA-kamerkringverband tevens provinciale afdeling, tot een gefuseerde CDA-kamerkring c.q. CDA provinciale afdeling en de daaruit voor haar voortvloeiende rechten en verplichtingen op zich te nemen.

Getekend, 19

door
voorzitter en secretaris ARP
voorzitter en secretaris CHU
voorzitter en secretaris KVP
voorzitter en secretaris CDA

eigen afzonderlijke ledenvergadering wordt voorgelegd.

Vóór 15 mei 1980:

– overleg tussen besturen van kamercentrales c.q. kring en/of provinciale afdeling van ARP, CHU en/of KVP over tekst eigen fusieprotocol;

– behandeling van eventuele wijzigingsvoorstellen en/of aanvullingen;

– definitieve vaststelling van de tekst;

– eventueel overleg in aanwezig CDA-kamerkringverband en/of provinciale afdeling in verband met mede-ondertekening van het definitieve fusieprotocol.

Vóór 31 mei 1980:

Uiterste datum **inzending** definitief fusieprotocol, ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de namens respectievelijk kamercentrales c.q. kring en/of provinciale afdeling van ARP, CHU en/of KVP, alsmede indien aanwezig erkend mede-ondertekend door de voorzitter en secretaris van het federatieve CDA-kaderkringverband en/of provinciale afdeling. *(De inzending dient plaats te vinden aan de landelijke partijbesturen van ARP, CHU en KVP en/of CDA, waarvoor één postadres kan worden gehanteerd, Postbus 85676, 2508 CJ Den Haag).*

Fusieprotocol regionaal c.q. provinciaal niveau

Deze week zijn de model-fusieprotocollen voor de Kamercentrales c.q. kringen naar de desbetreffende besturen van ARP, CHU, KVP en CDA verzonden. De daarbij behorende brief en een model fusieprotocol vindt u hierbij afgedrukt. Het afgedrukte model heeft betrekking op die Kamercentrales c.q. kringen die tevens de provinciale organisatie c.q. afdeling vormen. (Bijvoorbeeld de Kamercentrale Groningen is ook de provinciale organisatie Groningen, na de fusie is dit in CDA-verband eveneens het geval). Daarnaast zijn er in de provincies

Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland en Noord-Brabant Kamercentrales c.q. kringen die, omdat er meerdere Kamercentrales c.q. kringen zijn, niet tevens de provinciale organisatie c.q. afdeling vormen. Deze Kamercentrales c.q. kringen hebben dus een aangepast protocol ontvangen. De in deze vier provincies voorkomende provinciale organisaties c.q. afdelingen hebben eveneens een aan hun situatie aangepast model-fusieprotocol ontvangen. Als streefdatum waarvoor deze fusie-overeenkomsten ingevuld, ondertekend en opgestuurd moeten worden is 31 mei bepaald.

MODEL

Bijlage 1, bedoeld in artikel 1.4 van het model fusieprotocol voor de CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling

Met ingang van fusiedatum brengen de AR-kamercentrale en CH-kamerkring en KVP-kring resp. provinciale organisatie c.q. afdelingen van ARP, CHU en/of KVP de navolgende rechten en verplichtingen bij de CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling in.

Partij:

Gelden: kasmiddelen
bank
giro

Bezittingen:

(denk ook aan inventaris)

Legaten:

Schulden:

Vorderingen:

Contracten:

Speciale bedingen:

brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen) zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in.*

Partij:

Gelden: kasmiddelen
bank giro

Bezittingen:

(denk ook aan inventaris)

Legaten:

Schulden:

Vorderingen:

Contracten:

Speciale bedingen:

brengt het gehele vermogen (dit omvat alle gelden, bezittingen, schulden en vorderingen), zoals uit de boeken blijkt, per fusiedatum in.*

Partij:

Gelden: kasmiddelen
bank
giro

Bezittingen:

(denk ook aan inventaris)

Legaten:

Schulden:

Vorderingen:

Contracten:

Speciale bedingen:

N.B. Het spreekt voor zich dat dit model slechts als voorbeeld dient en niet uitputtend is.
* doorhalen indien per fusiedatum wel invullingen worden aangebracht.

MODEL

Bijlage 2, bedoeld in artikel II.1 van het model fusieprotocol voor de CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling

Per fusiedatum zullen de navolgende personen in het bestuur van de CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling zitting hebben.

Aantal leden CDA--bestuur:

Functieverdeling	Naam	Adres	herkomst (Partij-)
voorzitter			
vice-voorzitter*			
2e vice-voorzitter*			
secretaris			
2e secretaris*			
penningmeester			
2e penningmeester*			
leden:			
leden:			
leden:			
leden:			
leden:			
etc.			

Bij eventueel tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vacature zijn door de partijen de onderstaande plaatsvervangers in rangvolgorde aangewezen.

Partijherkomst ARP	Partijherkomst KVP
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
etc.	etc.

Partijherkomst CHU	Herkomst rechtstreekse CDA-leden
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
etc.	etc.

* voorzover aanwezig.

Drentse studiedag over het gezin

De discussienota van het CDA - Vrouwenberaad over het gezin, die in het voorjaar van 1979 verscheen, heeft reeds verschillende boeiende en nuttige gespreksdagen opgeleverd. Na de landelijke studiedag in oktober, waar het belang van die nota duidelijk naar voren kwam, was het voor ons zonder meer duidelijk dat ook in Drenthe een algemene studiedag over dit onderwerp moest komen. Het CDA-Vrouwenberaad Drenthe organiseert daarom **zaterdag 22 maart** een studiedag over het gezin in „De Voorhof” te Westerbork. **Aanvang 10.00 uur**, sluiting ± 15.00 uur. De

inleidster van deze dag zal zijn mevr. Willemien van Montfrans, wethouder in Broek en Waterland. Hierop aansluitend zal er in groepen worden gediscussieerd naar aanleiding van gerichte vragen over 1. gezin, 2. emancipatie, 3. overheid/burger (naar keuze). Na de lunch volgt er een rapportage uit de groepen en een forumdiscussie. De kosten voor deelname bedragen f 5,-, daarin zijn begrepen de kosten voor materiaal, lunch en enkele consumpties. Belangstellenden kunnen zich telefonisch aanmelden bij T. Jongma-Roelants, tel. 05707-3367.

Spreekbeurten ARP-voorzitter

ARP-voorzitter H. A. de Boer, zal in de komende maanden de volgende spreekbeurten houden:
21 maart a.s. Opeinde/Drachten
28 maart a.s. Groningen (stad)

31 maart a.s. Heiloo
16 april a.s. Oss
21 april a.s. Heerde
28 april a.s. S.C. Ommen

MODEL Bijlage 3, bedoeld in artikel II.2 van het model-fusieprotocol voor de CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling.....

Zoals in de overgangsbepalingen van het landelijk (ontwerp) CDA-fusieprotocol (art. S.4) is bepaald, blijven de opvolgingsafspraken, getroffen i.v.m. de provinciale statenverkiezingen van 1978 en betrekkinghebbend op de statenperiode 1978-1982 ook na fusiedatum voor de volle termijn, gehandhaafd. Bovenbedoelde opvolgingsafspraken staan geregeld in de in 1978 verstrekte machtiging de naam CDA bij de provinciale statenverkiezingen te gebruiken, inhoudende dat tussentijdse vacatures in de CDA-statenfracties worden vervuld naar partijherkomst.

Jaarvergadering CDJA-Groningen

Op 14 maart a.s. houdt het CDJA-Groningen (prov.) haar jaarvergadering. **Plaats:** CJMV-gebouw, Spilsluizen 9, Groningen. **Aanvang:** 19.45 uur. **Thema:** actuele provinciale politiek (werkgelegenheid). **Spreker:** G. van Dijk (CDA-fractievoorzitter Provinciale Staten Groningen).

ARP-Utrecht

Op donderdag 20 maart wordt er een vergadering gehouden van de provinciale organisatie. **Plaats:** Jaarbeurscongrescentrum, Utrecht. **Aanvang:** 20.00 uur. **Onderwerp:** Behandeling van amendementen op het ontwerp-program van uitgangspunten. Rede mr. G. C. van Dam, CDA-Tweede-Kamerlid over de actuele politieke situatie.

AR-Kamercentrale Den Bosch

Op dinsdag 18 maart a.s. vergadert de Kamercentrale. Behandeld zullen worden amendementen op het program van uitgangspunten. **Plaats:** Hotel Centraal, Markt 51-57, Den Bosch. **Aanvang:** 20.00 uur.

Program van uitgangspunten

Tot 15 februari hadden de kiesverenigingen de tijd om amendementen in te dienen op het program van uitgangspunten. De Kamercentrales hebben daarna de gelegenheid tot beoordeling van de ingediende amendementen tot 24 maart 1980. De tijdsduur voor de behandeling is aan de krappe kant. De afspraak dat het program van uitgangspunten door de afzonderlijke CDA-partijen zal worden behandeld en vastgesteld - de bekrachtiging geschiedt op het CDA-congres van 11 oktober 1980 - laat echter geen ruimere tijdschema toe.

Studiedag over gezin in Haagse Statenzaal

In de Statenzaal van het Provinciehuis (Koningskade 1 te Den Haag) houdt het CDA Vrouwenberaad Zuid-Holland dinsdag 25 maart een studiedag over „Het gezin, samenleven in verantwoordelijkheid“. Spreeksters zijn: mevrouw dr. A. M. C. Th. van Heel-Kasteel, lid Tweede Kamer over de juridische aspecten van het gezin en mevrouw E. Sleijster-Tegelaar, een van de samenstellers van het boekje „Het Gezin“.

De morgenbijeenkomst begint (na een

kopje koffie) om half tien. In de middagvergadering (aanvang 13.30 uur) zal het bestuur o.a. mededelingen doen over structuur van het Vrouwenberaad na de fusie. Ook kan kennis worden gemaakt met de emancipatiewerker mevrouw drs. P. H. M. Keyzer-Hooymans. Om 14.00 uur volgt rapportag  discussiegroepen en algemene bespreking onder leiding van mevrouw L. T. M. Offringa-Knibbe.

Een eigen bijdrage wordt gevraagd van f 5,-. Lunch en koffie worden aangeboden. Reiskosten boven f 5,- worden vergoed.

Aanmelding uiterlijk 10 maart aan het secretariaat: C. M. van Eck-Oosterwijk, Biezen 155, 2771 CV Boskoop (tel. 01727-2693).

Spekerslijst CDA

Om tegemoet te komen aan de wens van plaatselijke en regionale partijorganen die de partijbureaus herhaaldelijk verzoeken om namen van potentieel geschikte sprekers uit CDA-kring te verschaffen teneinde partijbijeenkomsten inhoudelijk verantwoord (aan) te vullen, is er een sprekerslijst opgesteld waarbij, in alfabetische volgorde, een groot aantal namen (uit alle componenten van het CDA afkomstig), met vermelding van functies en deskundigheden afgedrukt is.

Mocht u als belanghebbende (als secretaris bijv.) interesse hebben voor deze lijst dan kunt u deze aanvragen bij het CDA-secretariaat, postbus 85676, 2508 CJ Den Haag. De lijst wordt u dan per omgaande toegezonden.

Arjos Noord-Holland

Arjos Noord-Holland houdt op 28 maart 1980 een ledenvergadering in hotel Krasnapolsky aan de Dam te Amsterdam, aanvang 20.15 uur. Agendapunten zijn: afscheidstoespraak van de voorzitter, verkiezing nieuwe voorzitter en hoofdbestuur lid, bespreking CDJA-zaken en voorbereiding Arjosraad. Nadere mededelingen over de agenda volgen in het komende nummer van Arjos-Taal.

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3. Tel. 08859-1024
Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten
garages, Bedrijfschuren en loodsen etc.

In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF N.V. GEBR. SALVERDA

't HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9. Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045

GAAT U VERHUIZEN?

**Ned. Gedachten
verhuist
graag mee!**

**Geef daarom uw
ADRESWIJZIGING
tijdig aan ons door**

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FIRMA DE REK EN HORSMAN Fabriek van Scheepslieren

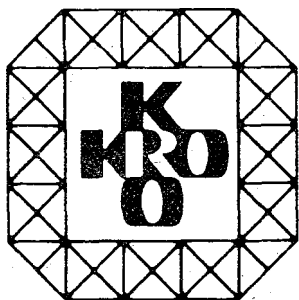
DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor- 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

**Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten**

Adverteren doet verkopen

KRO 'n omroep die de moeite waard is

Met programma's als • de ver van mijn bed-show • omroeppastoraat • heel de mens geeft de KRO vorm aan zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit het katholieke geloof.

De KRO verdient uw steun Meld u als begunstiger:

door een abonnement op **studio** Groot, overzichtelijk, kleurrijk, met artikelen voor het hele gezin.

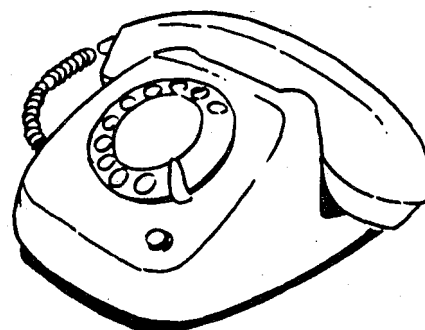
door een abonnement op **mikrogids** Handig, klein, zwart-wit en..... goedkoop.

door donateur te worden voor f 10,- per jaar. Iedereen boven de achttien telt mee!

'n kleine moeite

schrijf naar KRO
Antwoordnummer 70
1000 RA Amsterdam
of bel ons:
Tel. 035 - 284 333

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 12 22 maart 1980

Op de hoek het gekraakte pand aan de Vondelstraat. De gemeentereiniging is druk bezig.

NBBA

„Eigenlijk zou Steenkamp de vlag voor het NBBA moeten uithangen. Stel je voor: 1000 gemotiveerde volgelingen die voor de politieke partij van hun keuze – het CDA – zich het vuur uit de sloffen lopen”, aldus ARP-voorzitter H. A. de Boer in zijn wekelijkse rubriek overwegende op pagina 3.

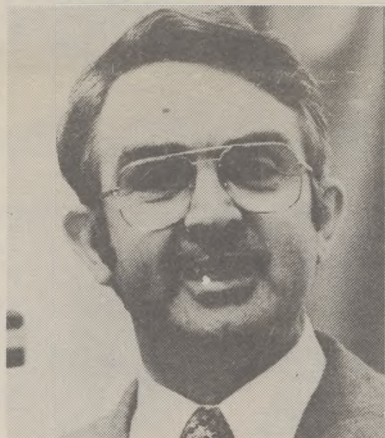
Ook in deze krant een katern van CD/Aktueel met o.a. een interview met Lubbers en een artikel over Suriname.

Woningnood en ongerechtafdigde leegstand leiden tot kraken

Door Mr. J. N. Scholten

De laatste weken is er weer veel rumoer geweest rondom enige spectaculaire kraaktoestanden, zoals deze zich in Amsterdam hebben afgespeeld, en waarbij sprake was van een zeer te betreuren escalatie, ten slotte leidend tot geweld. Indien over enige tijd de publicatie is weggeëbnd en burgemeester Polak van Amsterdam hopelijk weer op steun van de hoofdstedelijke PvdA kan rekenen, zodat hij niet alleen hoeft te steunen op CDA, VVD en D'66 bij zijn politiebeleid, blijft de oorzaak van alle narigheid bestaan, te weten een ernstig tekort aan woningen tezamen met een onaantwoordbare leegstand.

welke prioriteit ze in haar verkiezingsprogram aan deze sector zal geven. Waarschijnlijk, dat bij handhaving van het huidige beleid, de woningnood een vast gegeven in onze samenleving zal blijven, ook na 1985!

Kraken

Behalve nieuwbouw is uiterst belangrijk, dat de bestaande voorraad woningen en de voor huisvesting te bestemmen gebouwen goed worden beheerd dat wil zeggen dat er mensen in komen en wel die woningzoekenden, die daaraan de meeste behoefte hebben. Dat laatste is niet verzekerd langs de weg van het kraken:

eigenrichting dient te worden afgewezen, juist in het belang van een sociaal verantwoord volkshuisvestingsbeleid. Deze afwijzing is inmiddels ook in een wetsontwerp neergelegd, de zogenaamde Anti-Kraakwet, die veel stof, en meer dan dat, heeft doen opwaaien. De Anti-Kraakwet werd in 1973 door het kabinet-Biesheuvel ingediend, onder het kabinet-Den Uyl verdedigd en is op verzoek van het kabinet-Van Agt nog niet door de Eerste Kamer afgehandeld.

Leegstand

Minister De Ruiter had inmiddels laten weten, dat er naast de Anti-Kraakwet ook bepalingen zouden dienen te komen ter bestrijding van de leegstand en verzocht de Eerste Kamer de behandeling van de Anti-Kraakwet op te schorten tot dat een leegstandwet zou zijn ingediend en door de Tweede Kamer aanvaard. Een prima initiatief, aangezien inmiddels steeds duidelijker was geworden, dat je niet alleen de gevolgen moet bestrijden, maar ook en vooral de oorzaken. Tot de oorzaken van het kraken behoort het langdurig leegstaan van bepaalde panden, meestal met speculatieve oogmerken. De gemeentelijke overheid

Demonstranten pleiten voor een beter huisvestingsbeleid

dient een goed instrumentarium in handen te worden gesteld om dit soort leegstand tegen te gaan en daarvoor is een zogenaamde leegstandwet nodig. Inmiddels zijn bij de Tweede Kamer twee wetsontwerpen ter bestrijding van de leegstand ingediend, één van de PvdA en een regeringsontwerp, die nogal verschillen wat betreft de werkingssfeer. Het PvdA-ontwerp heeft slechts betrekking op een deel van de woningvoorraad, terwijl andere gebouwen er niet onder vallen. Het regeringsontwerp is aanmerkelijk beter, aangezien het zich uitstrekt tot in beginsel de hele woningvoorraad, terwijl gebouwen er eveneens onder vallen. Het regeringsontwerp heeft de voorkeur van de CDA-fractie, zij het ook, dat wij er de voorkeur aan geven, dat een strafbepaling op het kraken in de leegstandwet wordt opgenomen, zodat de Anti-Kraakwet kan worden ingetrokken. Gelet op publieke uitspraken tendert minister De Ruiter ook in deze richting.

een ernstig tekort aan goede en betaalbare huisvesting. Dit vraagt om een financiële prioriteitsstelling die niet gering zal zijn, en waarvoor elders ingeleverd zal moeten worden. Een moeilijke, maar onontkoombare keus.

Mr. J. N. Scholten
CDA-Tweede-Kamerlid

Nieuwbouw

Wat doet de landelijke politiek hieraan, wordt terecht gevraagd. Vanuit de CDA-fractie wordt langs twee wegen geopereerd ten eerste prioriteit voor de volkshuisvesting via nieuwbouw en stadsvernieuwing en ten tweede: bestrijding van de leegstand. Bij het inzakken van de premie koopsector en de ongesubsidieerde sector is op ons voorstel het aantal te bouwen woningwetwoningen fors verhoogd, terwijl de stadsvernieuwing buiten schot blijft bij de aan te brengen bezuinigingen. Desondanks ligt hier een gigantische problematiek, die ons in de jaren '80 veel vragen zal geven. Het CDA staat als partij voor de vraag

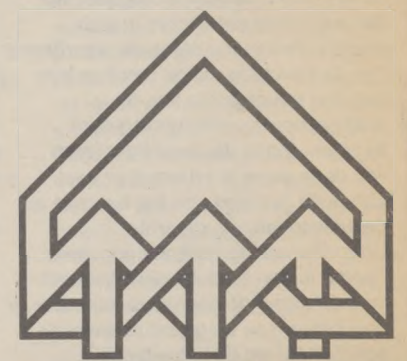
Aan de besturen van AR-kiesverenigingen

Op 17 december 1979 heeft elke AR-kiesvereniging een model-fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling ontvangen.

Invulling en ondertekening van dit protocol heeft tot gevolg dat de AR-kiesvereniging besluit zich per fusiedatum op te heffen en haar rechten en verplichtingen in een aantal bijlagen, gehecht aan het fusieprotocol inbrengt in de plaatselijke CDA-afdeling. Het partijbestuur van de ARP heeft voor het invullen van het fusieprotocol een aantal richtlijnen opgesteld. Het is van belang dat u bij het opstellen van de definitieve tekst hiermee rekening houdt. Het model-fusieprotocol en de bijlagen van ARPartijbestuur hebben reeds verscheidende malen in NG (zie het nummer van 1 maart en 8 maart jl.) gestaan, en zijn ook via het ARP-secretariaat verkrijgbaar. Adres: Dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA Den Haag. Als streefdatum voor de inzending van bovengenoemde stukken is 11 april a.s. genoemd. Wij verzoeken u dan ook deze zaak zo spoedig mogelijk af te ronden.

Meldingsplicht

Zonder al te zeer op de technische kant van het regeringsontwerp in te gaan, merk ik op, dat deze een zogenaamd leegstandsregister kent en een meldingsplicht. Leegkomende panden moeten bij de gemeente worden gemeld en worden in het register ingeschreven. Onder zekere voorwaarden wordt het College van Burgemeester en Wethouders een vorderingsbevoegdheid gegeven. Het is van betekenis, dat de regering thans snel komt met een antwoord op de door de Tweede Kamer gestelde vragen, zodat de wet kan worden afgehandeld en de gemeentebesturen beter ongerechtafdigde leegstand te lijf kunnen gaan. Dat is een stap vooruit. Maar er dient aanmerkelijk meer te gebeuren namelijk een planmatig beleid gericht op het wegnemen van de andere hoofdoorzaak van het kraken namelijk

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA. Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

DEZE WEEK
IN NG:

NG Commentaar pagina 3
CD/Aktueel katernpagina 5 t/m 8
Uit de Arjos pagina 9
Van de partij pagina 11

IN OGENSCHOUW

Christelijke organisaties in discussie

„De toekomst van de christelijke organisaties lijkt me kritiek. Nu ze weinig aanleiding meer hebben zich over achterstelling te beklagen, kunnen ze zich vanuit hun gevestigde posities metterdaad verstikken in behoudzucht en binnenvetterij”. Dit schrijft dr. J. Klapwijk in de onlangs verschenen bundel die als titel meekreeg: „Christelijke organisaties in discussie, een bijdrage”. Aan deze bundel werkten mee: dr. C. Rijnsdorp, dr. J. Klapwijk, prof. P. J. Roscam Abbing, G. A. Kieft, ds. R. Zuurmond en partijvoorzitter H. A. de Boer.

Initiatief

De medewerkers aan dit boek gaan dieper in op het vraagstuk van het bestaansrecht van de christelijke organisatie. Op het probleem hoe christenen zich dienen op te stellen in de samenleving. Dit thema is de laatste tijd weer volop in discussie nu diverse organisaties op het protestants-christelijke erf onlangs hun eeuwfeest vierden dan wel vieren. Te denken valt bijvoorbeeld aan de eigen partij, aan de Vrije Universiteit en aan de Unie School en Evangelie.

Het is een goed initiatief geweest van de Vereniging van Christelijke Studenten te Amsterdam aan dit thema een nadere studie te wijden. De namen van de onderscheidene scribenten geven al aan dat er vanuit geheel verschillende gezichtshoeken tegen het vraagstuk van de christelijke organisatie wordt aangekeken. Hoewel deze bundel in dit blad binnenkort besproken wordt lopen wij in dit verband daarop vast vooruit door nader stil te staan bij de bijdrage van dr. J. Klapwijk. Deze auteur geeft in zijn artikel een helder overzicht van een aantal motieven die van betekenis zijn geweest en hebben bijgedragen tot de vorming van christelijke organisaties.

Verlegenheidsmotief

Bijna 150 jaar gelden werd de christelijke organisatievorm geboren, en wel in het Nederlands Reveil. Dat was veelal onder druk van de praktische omstandigheden. Uit verlegenheid eigenlijk. In later jaren worden aan die „verlegenheid” principiële argumenten toegevoegd, en krijgen de overhand. Klapwijk spreekt dan van het „pro Rege-motief”: het gaat in de christelijke organisatie om „de ere

Gods” op elk terrein van het leven. Christus koningschap, pro Rege. Vervolgens noemt Klapwijk het „patrimonium motief”. Hij illustreert dit onder meer aan de hand van artikel 1 van het program van beginselen van de ARP. Daarin wordt gesteld dat de anti-revolutionaire of christelijk-historische richting de grondtoon van ons volkskarakter vertegenwoordigt, zoals dit in ons land door de leiding van Oranje en onder invloed van de Hervorming zijn stempel ontving. Kuyper wilde die grondtoon aan zijn tijd aanpassen en verder ontwikkelen. De leidende rol die het Calvinisme in de Nederlandse historie gespeeld heeft kreeg daarbij van hem veel aandacht. Veel aandacht schenkt Klapwijk ook aan het herkersteningsmotief. Het onder het beslag van het Evangelie willen brengen van het Nederlandse volk. „De boodschap aan honderdduizenden”. Anti-revolutionairen zal ook zeker het „anti-these motief” vertrouwd in de oren klinken. Zij die in Christus geloven en zij die dit niet doen kunnen niet samen in één organisatie optrekken. Een vergelijk tussen deze tegengestelde geestelijke overtuigingen is in die opvatting niet

mogelijk. Vaak noemt men als motief ook de emancipatie. Christelijke organisaties als middel om een maatschappelijke achterstand weg te werken. Men denke aan de „kleine luyden”. Met bovenstaande motieven zijn nog niet alle beweegredenen weergegeven die Klapwijk opsomt. Het is zinvol kennis te nemen en zich rekenschap te geven van de argumenten die in het verleden zoal zijn gebezigd en soms nog worden gebruikt om gezamenlijk als christenen weg te trekken. Daarbij is volop ruimte voor kritische kanttekeningen. Eigen groepsbelangen namen en nemen vaak de plaats in van de idealen. Veel aandacht voor het verleden weinig oog voor de noden en eisen van de eigen tijd. Verstarrende beginselen. Vaak veel zelfingenomenheid en groepsegoïsme. Het niet toekomen aan de eisen van het Evangelie. Desalniettemin concludeert Klapwijk: zuinig zijn met de bestaande christelijke organisaties. Uit „verlegenheid”. In een tijd waarin de techniek is op hol geslagen en er van een geestelijke crisis in de samenleving sprake lijkt, „kan alleen een radicale mens- en maatschappijkritiek nog heil bieden”. C. B.

Beschouwingen van een ondernemer

door J. Lanser

De multinationale onderneming is een bekend verschijnsel in onze westerse wereld. In het algemeen is het economisch leven niet goed denkbaar zonder de grote concerns met hun wereldwijde vertakkingen. Zij hebben veel invloed uitgeoefend op verschillende terreinen en doen dat nog. Daarover kan nauwelijks verschil van mening bestaan. De multinationale ondernemingen oefenen per definitie invloed uit op economisch, sociaal- en politiek gebied. Dat is zonder meer een gegeven en niet voor bestrijding vatbaar.

Uitgaande van het feit dat invloed wordt uitgeoefend is een belangrijke vraag hoe dat gebeurt. Het kan gebeuren zonder dat men zich daarvan bewust is, langs indirecte weg en bij een passieve houding. Maar het is ook heel goed denkbaar dat, al of niet langs omwegen, actief en doelbewust invloed wordt uitgeoefend.

Belangrijker dan de manier waarop invloed wordt uitgeoefend zijn de gevolgen die daaruit voortvloeien. Deze kunnen positief of negatief zijn dan wel beide elementen in zich dragen. Het is met name de waardering van de gevolgen die de mensen hun houding ten opzichte van de multinationale onderneming doet bepalen. Sinds de zeventiger jaren van deze eeuw is en wordt er veel aandacht besteed aan het bestaan en de activiteiten van de grote internationaal opererende concerns. Daarbij is een tendens te bespeuren om met name de negatieve aspecten te beschrijven, en op grond daarvan de activiteiten van de betreffende concerns te beoordelen.

Onontkoombaar dringt zich dan wel eens de vraag op wat mensen die aan dergelijke ondernemingen leiding geven voor ogen staat. Waardoor worden zij gedreven en welke opvattingen bepalen hun houding en beleid.

Het zal zonder meer ieder duidelijk zijn dat de hiervoor opgeworpen vragen niet in algemene zin kunnen worden beantwoord. Er kan niet gezegd worden dat de opvatting van de leiding van de multinationals zus of zo is. Maar het is wel mogelijk om via individuele personen antwoorden op het spoor te komen. Die gelegenheid doet zich voor met het boek: „Beschouwingen van een ondernemer” van mr. G. A. Wagner, waarvoor ik graag enige aandacht vraag. Het boek van Wagner is een bundeling van voordrachten die hij heeft gehouden en bestaat uit twee delen. Het eerste deel gaat over de

onderneming en het tweede over energie.

Antwoorden op de eerder in dit artikel gestelde vragen zijn vooral te vinden in het deel dat handelt over de onderneming. Deze antwoorden zijn verspreid over verschillende hoofdstukken waarin min of meer met elkaar verwante onderwerpen worden behandeld. Het bestek van dit artikel laat niet toe daar uitvoerig in te gaan. Wel kan met een enkel voorbeeld een indruk worden gegeven van de opvattingen van de auteur. Het ligt voor de hand dan allereerst te letten op de visie van de auteur omtrent het karakter en het doel van de onderneming.

Wagner gaat er vanuit dat de grondslag van de particuliere onderneming is de politieke erkenning van de private eigendom van de produktiemiddelen. Hij acht deze erkenning gebaseerd op de overtuiging dat decentralisatie van economische macht en concurrentie tot de beste waarborgen behoren voor het voortbestaan van de parlementaire democratie. Dit verzet zich tegen een overwegende rol van het overheidsbedrijf maar sluit het overheidsbedrijf als zodanig niet uit. Het particuliere bedrijfsleven faalt soms dermate dat de overheid genoopt wordt de zaken zelf ter hand te nemen.

De rechtvaardiging van de onderneming in maatschappelijke zin is naar het inzicht van Wagner haar dienstverlenende functie. Uit hoofde van die functie is de onderneming gehouden stafdiensten te verrichten die voor de samenleving nuttig zijn, op straffe van haar recht van bestaan te verliezen. Met andere woorden de onderneming is een doelgerichte werkgemeenschap waarbij voor het bedrijf als geheel de dienstverlening centraal staat. Worden de producten of de diensten niet gewaardeerd, wat onder andere kan blijken via de markt, of is de wijze van werken uit een maatschappelijk oogpunt onaanvaardbaar, dan moet het bedrijf zich herzien of ophouden te bestaan. Naar het oordeel van de auteur zijn de mensen in het bedrijf er persoonlijk verantwoordelijk voor dat hun optreden aan ethische maatstaven voldoet. Met elkaar hebben zij zorg te dragen dat de organisatie als geheel op een voor de samenleving aanvaardbare wijze handelt. Met name de directies van grote ondernemingen hebben ten aanzien daarvan een zware verantwoordelijkheid, en niet in de laatste plaats op sociaal gebied. In dit kader merkt Wagner op dat indien men hem zou vragen een eed voor de

zakenman te formuleren, hij die ongeveer als volgt zou laten luiden:

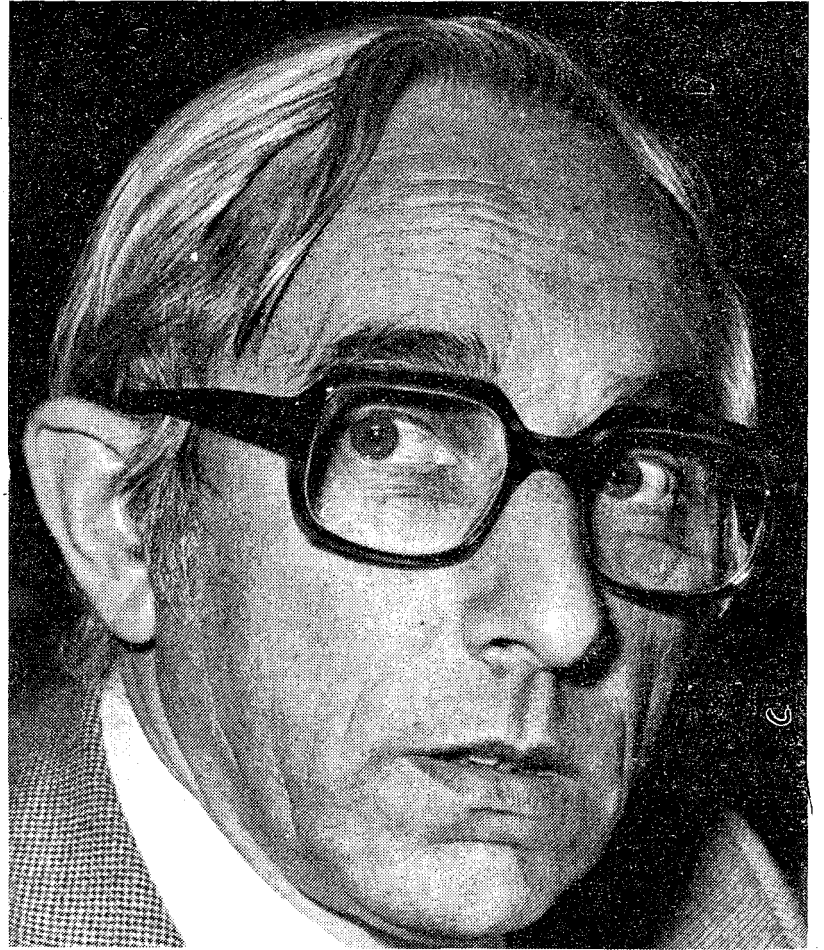
„Op het gebied van handel, landbouw of industrie in de ruimste zin aan anderen een dienst bewijzen, het belang van de eigenaars en de werknemers van het bedrijf voor ogen houdend met winst als stimulans en als maatstaf.”

Het boek van Wagner geeft ook informatie over de organisatie en werking van een groot internationaal bedrijf. Daarbij komt ook aan de orde, wat ik zou willen noemen, de relatie onderneming en politiek. Wagner stelt zich op het standpunt dat de nationale componenten van een internationale onderneming moeten gehoorzamen aan de wetten en andere eisen die gelden in het land waarin zij werken. „Een strikte loyaliteit aan de wetten van het land moet de grondwet zijn van elk bedrijf: ook van een internationaal bedrijf in al zijn onderdelen”. Een enkele maal komt het voor, aldus Wagner, dat de regering van het land waar een maatschappij gevestigd is, druk op die maatschappij uitoefent om bepaalde activiteiten van verbonden vennootschappen die elders zijn gevestigd te beïnvloeden. Hij acht dit juridisch aanvechtbaar, terwijl het politiek onverstandig kan zijn en de onderneming in verlegenheid kan brengen. Naar zijn mening moet men zich daar sterk tegen verzetten.

De beschouwingen van Wagner waarvan het voorgaande slechts een sobere indruk geeft zijn de tijd van het lezen meer dan waard. Zij geven een duidelijk beeld van het maatschappelijk denken van een man die leiding heeft gegeven aan een van de grootste ondernemingen in de wereld.

Het zou mij welkom zijn geweest als de auteur ook onderwerpen zou hebben besproken als inkomensverdeling en medezeggenschap. Onderwerpen van fundamentele aard, die direct de verdelingsproblematiek van de onderneming raken en die werkgevers en werknemers nog steeds sterk verdeeld houden. Ik had graag ook wat meer vernomen over de rol van de ethiek in de relatie politiek en onderneming. Het is met name bij dit onderwerp dat ik vraagtekens heb gezet.

Vanzelfsprekend lenen deze beschouwingen zich voor kritiek. En die is des te gemakkelijker te leveren wanneer men de praktijk van het leven als maatstaf neemt. Maar wie de beschouwingen van Wagner serieus neemt zal daarin sporen van christelijk sociaal denken herkennen. Naar het oordeel van prof. Pen levert

J. Lanser, oud-CNV-voorzitter

deze bundel een belangrijke bijdrage aan een belangrijk debat. Hij hoopt dat er over gediscussieerd zal worden met een minimum aan vooringenomenheid en een maximum aan nieuwsgierigheid

naar een van de meest fascinerende verschijnselen van deze tijd: de moderne internationale onderneming. Ik sluit mij daar graag bij aan.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Aantjes

Het partijbestuur heeft in zijn vergadering van 14 maart j.l. besloten de heer mr. W. Aantjes niet op de advieslijst voor de verkiezingen van leden voor de Tweede Kamer te plaatsen. Aan het besluit, waarvoor een stemming noodzakelijk was, ging een uitvoerige discussie vooraf. Wij allen weten, en na het uitkomen van het rapport-De Jong en na de verschijning van het rapport-Enschede, dat de meningen over die rapporten sterk uiteenlopen. Ook in onze kring is dat het geval. Er zijn er, ik schaar mij daar zelf onder, die het de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van het CDA nazeggen dat er ruimte moet zijn voor een opnieuw functioneren zowel in als buiten de politiek. Er zijn er die, in een ook voor hen uitermate moeilijke afweging, het gaat immers om Wim Aantjes die wij om zijn verdiensten allen waarderen, de balans naar het „nee” laten doorslaan.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken
directie- en schaftwagens etc.

HOUTBOUW **HAIBO**
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

GRIEP?

nisylen
druppels

is plantaardig
t helpt!

DR. WILLMAR SCHWABE

In het partijbestuur werden met name drie punten bij de oordeelsvormingen betrokken. Het tegenover de partij verzwijgen van de levensgang van Wim Aantjes in de laatste oorlogsjaren. Twijfel of, mede gegeven de opstelling van andere partijen tijdens de debatten in het parlement, een functioneren als volksvertegenwoordiger nog tot de reële mogelijkheden zou kunnen behoren.

Ik schrijf over voor- en tegenstanders van een terugkeer van Wim Aantjes in de Tweede Kamer, en daarmee is de derde overweging aangegeven. De één meent dat een „ja” ondanks de controverse kanten daarvan mogelijk en gewenst is. De ander komt vanwege die weerspraak tot een tegenovergestelde konklusie, waarachter dan ook nog de overweging schuil kan gaan dat zulk een terugkeer tot schade kan zijn van Aantjes en de zijnen. Ik schrijfs mij gelukkig te kunnen schrijven dat de discussie in het partijbestuur op hoogstaande wijze is gevoerd. Wim Aantjes heeft de gemakkelijke weg van zelf „nee” zeggen niet willen gaan. Met name het gegeven dat vele kiesverenigingen nem op de groslijst plaatsten bracht hem tot de bereidheid zich aan het oordeel van de partij te onderwerpen. Daarin heeft het partijbestuur een eerste en een eigen verantwoordelijkheid. Uiteraard mag van uw voorzitter worden verwacht dat deze het standpunt van het partijbestuur zal verdedigen. Daarbij blijft onverlet dat het laatste woord aan de kiesverenigingen is. Hoe het laatste resultaat ook luidt, één ding is reeds nu duidelijk. Allen hopen dat Wim Aantjes in staat zal blijven binnen de ARP en het CDA op actieve wijze zijn gewaardeerde bijdrage te leveren.

Gemiste kans

CDA-voorzitter Steenkamp is nogal fel van leer getrokken tegen de

werkgroep "Niet Bij Brood Alleen". Het siert de heer Steenkamp dat hij zelf naar Dronten was gekomen om het de dames en heren aan te zeggen. Maar overigens vragen wij ons af of de heer Steenkamp niet al te hoog van de toren heeft geblazen en of hij de motivering van de werkgroep wel heeft begrepen. Men behoeft het waarlijk niet eens te zijn met alle ideeën, zoals die uit de werkgroep naar voren zijn gekomen, om te onderkennen dat de werkgroep gedreven wordt door de wens het christen-democratisch denken in Nederland te stellen onder de spanning van het Evangelie. Het enkele bestaan van de werkgroep is een uitdaging die positieve benadering verdient. Wanneer die houding zou zijn ingenomen dan zou er ook zinvoller over de werkwijze van de werkgroep en eventuele bezwaren daartegen kunnen worden gesproken dan thans mogelijk lijkt. Het is jammer dat voorzitter Steenkamp de kans op een vruchtbare dialoog heeft laten lopen.

Ten halve gekeerd

Terecht ontstond er de afgelopen week opschudding in parlementair Den Haag over het voornemen van de regering de loonmaatregel onverwijld van kracht te doen worden. Ook al gaat in het algemeen de stelregel op dat pijn, die hevig en kort is, het best te verduren valt, in het onderhavige geval lijkt het toch

wel de vraag of die regel van toepassing is. De pijn begint immers pas goed na het van kracht worden van de maatregel. Juist daarom is het uiterst wenselijk dat de Kamer de gelegenheid krijgt te discussiëren over de mate van de pijn die toegebracht moet worden en over de pijnstillende middelen die misschien nog kunnen worden toegepast. Wij denken hierbij met name aan maatregelen inzake het inkomensbeleid in het algemeen. Het is een goede zaak dat de regering met de opschudding in parlementaire kring rekening heeft gehouden en dat over de inhoud van de loonmaatregel alsnog een parlementair debat zal worden gehouden alvorens zij in werking zal treden. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

Vlees noch vis

Van de fractie van de PvdA in de Amsterdamse gemeenteraad kan gezegd worden dat zij de burgers de afgelopen week noch vlees noch vis heeft voorgeschoteld. Bij het debat over het optreden van de burgemeester met betrekking tot de onlusten omtrent het gekraakte pand in de Vondelstraat kon de fractie diens beleid noch goedkeuren noch afkeuren. Van de grootste raadsfractie had men toch wel een duidelijker standpunt mogen verwachten. Een van de grootste problemen van de hoofdstad wordt wei genoemd de onzekerheid over en de onduidelijkheid van het beleid, zodat eigenlijk niemand meer weet waar hij aan toe is. Aan die onzekerheid en onduidelijkheid heeft de PvdA-fractie weer een belangrijke bijdrage geleverd. Of zou het toch waar zijn dat de fractie geen vin kan verroeren zonder machtiging van het gewest? En als dat waar zou zijn, wie heeft dan de fractie eigenlijk gekozen: de burgers of het gewest? Als er toch duidelijkheid moet komen, laat dan de fractie ook eens duidelijk maken als wiens lasthebber

zij zich beschouwt. Dan weten de burgers een volgende maal tenminste waar zij aan toe zijn.

Ommekeer?

Het voorstel van de Zuidafrikaanse premier Botha aan de vier belangrijkste bevolkingsgroepen van Zuid-Afrika om rondom de tafel te gaan zitten en gezamenlijk over de toekomst van het land te spreken, had natuurlijk al veel eerder gedaan moeten zijn, maar nu het eenmaal gedaan is, verdient het toch alle aandacht. Het voorstel van Botha is alleen al daarom opmerkelijk omdat hij er een splitsing in de regerende Nationale Partij mee riskeerde. Dat die splitsing op het laatste moment nog bezworen kon worden, betekent niet dat alle moeilijkheden nu zijn overwonnen. Het opnieuw betreden door Vorster van het politieke toneel lijkt er eerder op te duiden dat de echte krachtmeting nog voor de deur staat. Belangrijker evenwel is nog dat met dit voorstel krachten zijn ontketend en verwachtingen zijn gewekt die niet meer ongedaan gemaakt zullen kunnen worden. Voor het eerst immers is van officiële zijde impliciet erkend dat ook de zwarte bevolking mede verantwoordelijk is voor de toekomst van Zuid-Afrika als geheel en niet alleen van de thuislanden. Dat de uitslag van de Rhodesische verkiezingen van invloed is geweest op het initiatief van Botha lijkt wel duidelijk. Dat hij bereid is de daaruit te trekken lessen ter harte te nemen, al is nog niet duidelijk in welke omvang, valt te waarderen. Het is te hopen dat hij niet op al te veel weerstand zal stuiten bij het in praktijk brengen van die lessen. Want dat dat in praktijk brengen niet op kinderachtige wijze en op de manier van een zoethoudertje kan geschieden, lijkt in het licht van de Rhodesische ervaringen zonneklaar. De ontwikkelingen in Zuid-Afrika in de nabije toekomst verdienen daarom alle aandacht.

OVERWEGENDE

nbba

Er opereert binnen de christen-democratische beweging een werkgroep die zich getooid heeft met de naam „Niet Bij Brood Alleen”. Natuurlijk weet elke lezer dat die naam de titel van ons verkiezingsprogramma is. Afgelopen zaterdag hebben sympathisanten van het NBBA en belangstellenden elkaar getroffen op een in Dronten gehouden congres. Een sfeertekening hoe het was, kan ik u – om de eenvoudige reden dat ik het congres zelf niet heb bezocht – niet geven, maar dat betekent niet dat er over dit congres niet een enkele opmerking valt te maken. Mijn CHU-collega Van Leeuwen heeft het congres ook niet bezocht maar er in zijn rede tot de Unieraad wel een aantal passages aan gewijd. De heer Van Leeuwen meende dat er aan de groep NBBA verkeerde aspecten zitten, wanneer men zich in eigen geschriften en in een eigen presentatie tot CD-ers richt. Mijn collega-voorzitter vreesst het idee van een partij binnen de partij wanneer hij opmerkt „wij kunnen geen spijtzwammen in het CDA accepteren”. In deze stellingname ligt de opvatting besloten dat er binnen het CDA voor de leden volop gelegenheid bestaat om meningen naast die van anderen te leggen.

Organisatie

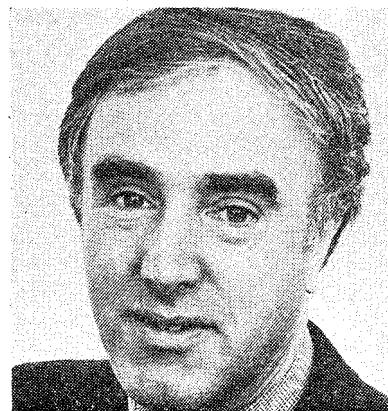
CDA-voorzitter Steenkamp bezocht het

congres wel en hield de aanwezigen de gevaren van het zich begeven buiten aangewezen partijaders voor. Steenkamp vroeg zich af of de sympathisanten van het CDA niet bezig zijn toelaatbare grenzen te overschrijden. Het bij de activiteiten van de werkgroep betrekken van niet-leden van het CDA noemde Steenkamp – wanneer het hier niet om een soort ledenwerfactie van het CDA gaat – onaanvaardbaar. Ik waardeer het zeer dat de CDA-voorzitter deze nogal harde woorden zelf tot de congresgangers heeft willen richten. Hij kon van te voren weten dat zijn kritisch betoog hem geen warm onthaal zou bezorgen. En zo is het ook gegaan. Vanuit mijn verantwoordelijkheid als partijvoorzitter voel ook ik mee met hen die over de kwade kanten van groepsvorming hebben gesproken. De woorden „ontoelaatbaar” en „onaanvaardbaar” zou ik niet hebben gekozen. Zulke termen wekken te gemakkelijk alleen maar verwijdering zonder dat de bedoeling van de boodschapper nog overkomt. En om dat laatste gaat het toch. Aan allen die binnen het CDA opereren duidelijk te maken dat een organisatie grenzen kent met betrekking tot wat zij binnen die organisatie wel of niet kan meemaken. De „werving” van niet CDA-leden, met de opzet samen met zij die wel CDA-lid zijn, een horzelfunctie binnen het CDA te vormen, behoort naar mijn oordeel tot de punten die niet meegemaakt kunnen worden. Die brede ruimte is er

uitsluitend voor de beginners binnen de jongerenorganisatie, welke zich immers nog voorbereiden op het doen van keuzes. Voor het overige meen ik dat de negatieve aspecten van de werkgroep wel erg veel nadruk krijgen. Door een zorgvuldige werkwijze kan het om vermeende negatieve aspecten gaan, wat ik ook vurig hoop. Meer reden is er echter om de aandacht op het inhoudelijke te richten.

Democratie

Met hen die van oordeel zijn dat er binnen het CDA legio kanalen zijn om van zijn standpunt blijkt te geven, ben ik het oneens. Natuurlijk, wie alle platforms van de drie partijen en het CDA optelt, die komt tot een teveel aan organen, maar daarover gaat het uiteraard niet. Het CDA zelf kent eigenlijk maar twee mogelijkheden om tot een publiek politieke discussie te komen namelijk het Algemeen Bestuur en het congres. Voor vergaderingen van het Algemeen Bestuur geldt vaak dat het belangrijker lijkt snel het eind van de bijeenkomst te bereiken dan dat er het begeren is ruim tijd voor een brede discussie uit te trekken. Het congres met meer dan 1.000 leden heeft bijna automatisch de functie van applausmachine, zo is het althans tot nog toe geweest. In de periode vóór de fusie missen de leden duidelijk de partijraad, als schakel tussen bestuur en congres. Het ontberen van discussiemogelijkheden leidt er toe dat andere wegen worden

gezocht. Uit het feit dat er in Dronten 1.000 aanwezigen waren blijkt dat de mogelijkheden voor kritische discussie dienen te worden uitgebreid. Desnoods op ad-hoc basis, gegeven het feit dat wij na de fusie met een andere structuur te maken krijgen.

Eerste liefde

Voorzitter Steenkamp heeft in Dronten ook op een aantal positieve aspecten van de werkgroep gewezen. Hij juichte de poging om „de eerste liefde” voor het CDA weer tot leven te brengen van harte toe. Tegen een kritisch volgen van het politieke beleid kan geen enkele democraat, derhalve ook geen enkele partijvoorzitter, zich verzetten. „Het schrijven van een goed program is één, het verwezenlijken daarvan is twee”, zo merkte de CDA-voorzitter in Dronten op, daarmee de belangrijkste functie van de werkgroep – het bevorderen van meer harmonie tussen woord en daad in de politiek van het CDA – ondersteunend. Voorzitter Steenkamp sloot zich ook aan bij de bedoeling van de werkgroep om tot een permanente bezinning op het functioneren van onze politieke uitgangspunten in ons praktische beleid te komen. Deze drie meer positieve aspecten

voor wat het werk van de werkgroep betreft hebben de kranten niet of nauwelijks gehaald, reden waarom ik meen goed te doen die naar voren te halen, daarmee ook de CDA-voorzitter recht doende.

Invloed

Over het algemeen heeft het nauwelijks zin uitsluitend op de gevaren van een groep in de groep te wijzen. Daarmee krijgt men de groep die meent te weinig gehoord te worden, of via andere dan directe partijaders te spreken, niet van de tafel. Meer zin heeft het om serieus van de redenen van bepaalde vormen van groepsvorming kennis te nemen en te trachten eventuele gronden voor ontevredenheid weg te nemen. De ARP is er niet slechter van geworden wanneer groepen leden haar in het verleden met nadruk een spiegel wilden voorhouden, duidelijk wilden maken dat er verkeerd werd gekoerst of van het program werd afgeweken. Zulk een spiegel leidde tot herbezinning; tot een kritisch willen bekijken van de tot dan gevolgde lijn. En vaak waren van de herijking van het beleid veranderingen het gevolg. Die critici heetten soms radicalen dan weer verontrusten, en een andermaal speelde de jongerenorganisatie de spiegelrol. Wij hebben er een gemotiveerde partij aan over gehouden. Ook een partij waarin men elkaar op partijraderen de ruimte gunt, zelfs bij zeer afwijkende standpunten. Ook het CDA moet leren minder op vormen en meer op de inhoud te letten. Eigenlijk zou Steenkamp de vlag voor het NBBA moeten uithangen. Stel je voor: 1.000 gemotiveerde volgelingen die voor de politieke partij van hun keuze – het CDA – zich het vuur uit de sloffen lopen! En de waarschuwingen voor het overschrijden van grenzen zullen ze daar in Dronten best begrepen hebben.

H. A. de Boer

Beraad partijbestuur over kandidaatstelling

1. Het partijbestuur van de ARP heeft op 14 maart j.l. kennis genomen van de resultaten van de groslijstprocedure in het kader van de voorbereiding van de kandidaatstelling met het oog op de komende Tweede Kamerverkiezingen. (groslijst: zie bijlage).

2. Mede op basis van deze groslijst, waarop de namen van 84 kandidaten voorkomen die allen tien of meer keren door de Anti-Revolutionaire kiesverenigingen zijn genoemd, heeft het partijbestuur een advieslijst samengesteld.

3. De navolgende personen die op de groslijst voorkomen hadden voorafgaande aan de vergadering van de 14e maart reeds laten weten niet beschikbaar te zijn voor een eventuele kandidatuur:

dr. W. Albeda
dr. H. T. Algra
mr. B. W. Biesheuvel
drs. J. Boersma
drs. H. Borstlap
drs. P. Bukman
G. van Dongen
drs. K. de Jong Ozn.
mr. P. H. Kooijmans
J. Lanser
M. H. von Meijenfildt

drs. J. Mulder
M. W. Schakel
drs. A. Schouten
mr. H. Sybesma
drs. G. H. Terpstra
P. van Veen.
dr. A. Veerman
dr. J. Zijlstra
drs. R. Zijlstra

4. De advieslijst van het partijbestuur bevat de navolgende 36 namen:

1. H. A. de Boer
2. drs. J. de Koning
3. mr. J. de Ruiters
4. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters
5. dr. B. Goudzwaard
6. J. van Houwelingen
7. dr. S. Faber
8. mr. J. N. Scholten
9. drs. M. Beinema
10. mr. G. C. van Dam
11. L. de Graaf
12. dr. W. de Kwaadsteniet
13. F. Borgman
14. dr. B. de Vries
15. drs. H. C. Couprie
16. mr. J. Buikema
17. J. van Noord
18. W. Noorda-Ritzema
19. H. Hofstede

20. F. Laning-Boersema
21. dr. H. E. S. Woldring
22. J. R. H. May-Weggen
23. ir. J. F. de Leeuw
24. drs. E. Heerma
25. drs. J. van Bolhuis
26. A. H. Esselink
27. F. Jonkman
28. E. Fennema
19. K. de Vries
30. T. Bot-van Gijzen
31. dr. H. van Ruller
32. J. van der Ploeg
33. C. v. 't Hoog
34. mr. V. H. Bruins Slot
35. S. Hoekstra
36. H. Faber

5. Na een uitvoerige discussie besloot het partijbestuur de heer mr. W. Aantjes niet op de advieslijst te plaatsen. In de oordeelsvorming speelden drie overwegingen een belangrijke rol.

a) het verzwijgen van zijn levensgang in de laatste oorlogsjaren b) het er onvoldoende van overtuigd zijn dat het in de praktische politiek functioneren nog tot de reële mogelijkheden zou kunnen behoren

c) de overtuiging dat een controversieel lijkende beslissing de eenheid van de partij niet ten goede zal komen.

6. Zoals bekend maakt mr. W. Aantjes deel uit van de CDA-programmacommissie die tot taak heeft het opstellen van een ontwerpverkiezingsprogramma. Het partijbestuur spreekt de hoop uit dat

Aantjes ook in de toekomst zijn bijdrage zal willen leveren aan het werk van de partij.

7. Wat betreft de verdere procedure rond de kandidaatstelling: conform de statutaire procedure wordt op de vergadering van het versterkte partijbestuur van 27 maart een genummerde advieslijst vastgesteld waarover de kiesverenigingen in de maand april zullen stemmen. De uitslag van deze stemming is omstreeks medio mei te verwachten. De partijraad kan

slechts afwijken van de door de kiesverenigingen vastgestelde lijst indien een daartoe strekkend voorstel met tenminste tweederde van de uitgebrachte stemmen wordt aanvaard. De kandida(a)t(en) om wie het gaat dient/dienen wel op de groslijst of op de advieslijst voor te komen.

Noot: bovenstaand persbericht is op maandag 17 maart j.l. uitgegeven n.a.v. de vergadering van het partijbestuur van vrijdag 14 maart j.l.

IN DE NOORDOOST-POLDER en OOSTELIJK FLEVOLAND BOUWDEN WIJ REEDS VELE KERKEN, SCHOLEN en BOERDERIJEN

B.V. gebr. Salverda

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7
Telefoon (05255) 1666

KRONINGSSERIE

Nederlandse Gelegenheidsmunten

1
Beatrix

2
dubbel Beatrix/Juliana

3
Juliana

Ter gelegenheid van de officiële Inhuldiging van Koningin Beatrix op 30 april 1980 te Amsterdam.

Deze unieke kroningsserie zal verschijnen in brons, sterlingzilver en 14-karaats goud met een diameter van 38,74 mm. De gelegheidsmunten zijn uitgevoerd in prooflike-conditie, d.w.z. matglanzend laag-reliëf tegen een spiegelglans achtergrond. Ze zullen zowel afzonderlijk als in serieverband verkrijgbaar zijn.

Bestelmogelijkheden

Bestelcode (zie afbeeldingen)	Metaal	Maximale aantallen per munt	Fijn-gewicht zilver/goud	Prijzen in Nederland incl. 18% BTW
1, 2 of 3	brons	10.000		f 20,-
1, 2 of 3	zilver	5.000	± 24 gr.	f 150,-
1, 2 of 3	goud	1.000	± 21 gr.	f 1500,-
serie	brons			f 60,-
serie	zilver			f 450,-
serie	goud			f 4500,-

Monumunt staat bij insiders en verzamelaars bekend om zijn goede, uiterst waardevolle series. De onderstaande specificaties edelmetalen zijn een bewijs van de hoge kwaliteit van deze unieke Kroningsserie. Specificatie edelmetalen: sterlingzilver gehalte 925/00 - 14-karaats goud gehalte 585/00. Bij elke aflevering wordt een garantiocertificaat gevoegd met een opgave van de maximale aantallen en een specificatie van de gebruikte edelmetalen.

Bestelt hierbij:

Aantal	Bestelcode	Metaal	Stuksprijs	Totaalbedrag
Bij bestellingen beneden f 60,- verzendkosten f 4,25				
Totaal			f	

Aflevering vindt zo spoedig mogelijk ná 15/4/1980 plaats in volgorde van binnenkomst der betalingen.

Datum: Handtekening:

In open enveloppe als drukwerk te verzenden aan: **Monumunt, Rijksweg-Zuid 2-4, Postbus 23, 6660 AA Elst**

Bestelbon

1 NG

Naam:
Adres:
Postcode/Plaats:
Telefoon:

S.v.p. aankruisen aan welke wijze van betaling u de voorkeur geeft.

Ondergetekende heeft, om zeker te zijn van de reservering, het totaal verschuldigde bedrag inmiddels overgemaakt op girorekening 3981195 t.n.v. Monumunt, Elst (gld) onder gelijktijdige inzending van de bestelbon.

Ondergetekende heeft nog niets betaald en is ervan op de hoogte dat acceptatie van de bestelling afhankelijk is van de hoeveelheid inschrijvingen binnen de aangegeven maxima.

Zodra hij/zij de door Monumunt toegezonden acceptgirokaart, dan wel betaalverzoek, welke als reserveringsbewijs geldt, heeft ontvangen wordt het verschuldigde bij vooruitbetaling overgemaakt.

HERHALING IS DE kracht van de reclame

In voorraad:

**Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken**

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

STICHTING Signaalkampen DER CALVINISTISCHE STUDENTENBEWEGING

Correspondentieadres:
Postbus 5349, Amsterdam
Telefoon: 020-120374

Elke zomer organiseert een enthousiaste groep vrijwilligers

Zeil-, Zeilwerf- en Landkampen

Zeiland vanaf een boerderij of met een moederschip door Friesland, een nachtelijke dropping in het Drentse woud of fietsend door Twente en de Achterhoek. Het groepsgebeuren zorgt voor een hoop plezier. Een onvergetelijke vakantie voor scholieren van 12-18 jaar is dan ook ons doel.

Christelijke kampen, omdat we vinden dat je ook op vakantie met elkaar over God en ons geloof moet kunnen praten.

Tevens worden kampeiders en -leidsters gevraagd.

Stuur mij gratis de folder/affiche met alle informatie.

BON

Naam:

Adres:

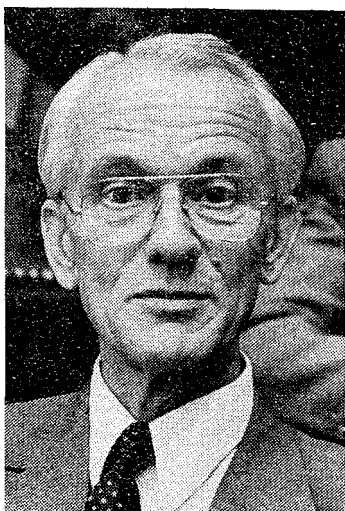
Woonplaats:

Opsturen naar bovenstaand adres. Telefonisch aanvragen kan ook.

CDAktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CS Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

4e jaargang nr. 3 - 22 maart 1980

Illegale buitenlandse werknemers

CDA-Kamerlid, mr. G. C. van Dam maakt duidelijk waarom zijn fractie een door de oppositie bepleitte „overgangsregeling” afwijst. Deze zou onverantwoorde verwachtingen wekken en een blijvende oplossing steeds moeilijker maken.

pagina 4.

Gesprek met staatssecretaris Nootenboom:

„Ik stond volstrekt achter de lijn van Andriessen en zou moeilijk verder hebben kunnen functioneren met een minister die die lijn niet zou volgen”.

pagina 4.

Suriname

Mr. W. de Kwaadsteniet heeft over de staatsgreep in Suriname nog vele vragen. Hij blijft echter hopen dat de Surinaamse samenleving in wijsheid en met waarborging van de rechten van de mens, democratisch geregeld wordt.

pagina 3.

Redactieteam

Drs. C. Bremmer voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijf
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lokkerbol
Mevr. A. H. Raven
G. J. Brinkman (secretaris)

Fraktievoorzitter Lubbers: „Loonmaatregel in feite morele nederlaag CDA”

Gesprek met de fraktievoorzitter

door ds. G. J. Geels

COMMENTAAR

Alle tekenen wijzen erop, dat we (voorlopig?) het eind bereikt hebben van de welvaartsgroei. Dit noopt tot bezinning. Daarnaast is ook uit de jongste discussies rondom het kernwapenvraagstuk duidelijk naar voren gekomen, dat bij velen een fundamentele bezorgdheid aanwezig is. Is het teveel gezegd om tegen deze achtergrond te spreken van een vernieuwde interesse om vanuit het Evangelie bezig te zijn met de politieke vragen van vandaag?

Ruud Lubbers:

„Binnen het CDA zelf is zeker sprake van een drang om met deze en andere vragen zeer fundamenteel, dat wil zeggen vanuit de christelijke levensovertuiging bezig te zijn, om vanuit de C vanuit het christen zijn, verbindingen te leggen naar politiek en maatschappij. Het congres dat de werkgroep „Niet bij brood alleen” dezer dagen houdt is op zichzelf genomen als uiting daarvan te waarden. Maar daarnaast is ook te denken aan het gegeven, dat velen die zich niet konden vinden in het politieke klimaat van de drie thans in het CDA samenwerkende christelijke partijen, wel bereid zijn om als rechtstreeks lid op de nieuwe noemer van het CDA mee te doen, mee te leven en mee te denken. In een wat bredere kring valt direct buiten het CDA in dit verband ook te denken aan een instituut als het Christelijk Nationaal Vakverbond, of aan de christelijke boerenorganisaties en zeker ook aan de kerken.

Wat het CDA zelf betreft is de uitwerking hiervan overigens zeer verschillend. De conclusies waartoe het leidt zijn niet altijd eensluidend. In de jongste kernwapendiscussie is dit wel duidelijk naar voren gekomen. Het hoeft ons zeker niet te verontrusten, maar het betekent wel dat we binnen de partij een intense dialoog zullen moeten blijven voeren. We zullen van tijd tot tijd keuzes moeten maken, dat is nu eenmaal onontkoombaar. Maar juist dan zullen we bij voorkomende verschillen van mening elkaar moeten blijven vasthouden. Een geheel ander punt, waar we ook attent op zullen moeten blijven, is dat we ook met hen die niet tot het CDA behoren en die toch vanuit dezelfde achtergrond mee willen discussiëren, het gesprek open en gaande houden.”

Is het teveel gezegd om te veronderstellen dat ook bij grote groepen jongeren deze intentie, om vanuit christelijke waarden mee te denken over de politieke vragen van vandaag, aanwezig is?

Ruud Lubbers:

„In ieder geval is er sprake van mogelijkheden tot een appèl op vele jongeren. Aan de andere kant moeten we evenwel niet verhehlen dat er evenzeer sprake is van politiek indifferentisme. Je zou misschien ook moeten zeggen dat vele jongeren een zekere gêne hebben om

juist vanuit de C politiek mee te denken, terwijl ze wel degelijk een wezenlijke interesse hebben voor de problemen. Ik heb ook de indruk dat het progressieve in de misschien wat traditionele zin van het woord op zijn retour is, bezig is om uit de mode te geraken. In een soort van vacuüm wat in deze situatie voor veel jongeren zou kunnen ontstaan, zouden juist de kerken hen moeten weten te bereiken.”

De loonmaatregel leidt tot een vraag van geheel andere orde: in hoeverre leidt deze maatregel, en datgene wat in vervolg daarop nog komen gaat, tot een centralisatie van een sterke overheidsmacht op rijksniveau. Dit speelt dan met name in de sociaal-economische sector, terwijl men juist in de zogenoemde zachte sector (denk aan CRM en Volksgezondheid) stelselmatig bezig is te decentraliseren, de beslissingen te leggen op regionaal maar vooral ook op plaatselijk niveau. Is in feite deze lijn niet veel meer in de geest van het CDA?

Ruud Lubbers:

„Inderdaad zou je moeten zeggen, dat we met de loonmaatregel haaks staan op het typische CDA-denken. We zijn daarmee in een moeilijke hoek terechtgekomen, ver van onze idealen als die van de gespreide verantwoordelijkheid en het overlegmodel. Er is onzerzijds wel degelijk een beleid gevoerd dat gericht was op werkgelegenheid. We hebben ook aangedrongen op het model van het arbeidsplaatsenoverleg. Maar we zijn min of meer slachtoffer geworden van een maatschappelijke patstelling, waarin we waren terechtgekomen: enerzijds was er de dreiging van het conflictmodel, anderzijds die van een machtige overheid, die ingrepen doet. Hier moet ook bij in rekening worden gebracht dat er bij het FNV duidelijk een gebrek aan bereidheid tot overleg aanwezig was. Is de loonmaatregel in zekere zin dus te beschouwen als een morele nederlaag voor het CDA, het moet toch worden gezegd, dat er in de gegeven verhoudingen geen andere uitweg mogelijk was. We moeten intussen niet vergeten, dat

we aan de invulling van deze maatregel nu beginnen. Daarin hebben we een eigen verantwoordelijkheid: het zal er om gaan hoe we die als overheid zullen gebruiken.”

De woningbouw stukt: de Amsterdamse krakers protesteren daartegen op hun manier. Vrij Nederland wijdde onlangs zijn bijlage aan het gegeven dat de pensioenfondsen verlegen zitten met enorme kapitalen. In Nederland zou daarvoor nauwelijks een reële beleggingsmogelijkheid aanwezig zijn. Navrant is in dit nummer een foto opgenomen van de afscheidsreceptie van de directeur van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds: staatssecretaris Brox is bij de daar in ruime mate aanwezige directeuren van spaar- en pensioenfondsen op zoek naar middeelen voor de woningbouw, die op inzakken staat, zo staat erbij.

Ruud Lubbers:

„Het is waar, dat er bij alle misère van dit ogenblik in ons land nog altijd sprake is van een enorm vermogensbezit bij de pensioen- en spaarfondsen, en ook bij de banken. Men zoekt daarvoor misschien wat al te gemakkelijk emuloos in het buitenland, daarbij vergetend dat ook dat niet geheel zonder risico is. Ik zou er graag voor willen pleiten, dat met name van de reserves van het ABP een veel groter deel dan thans het geval is aan de woningbouw in eigen land zou worden besteed. Ik ga er daarbij van uit dat woningen als zodanig in de pensioensfeer nog altijd een reële waarde hebben. Het gaat juist in het ABP om pensioengelden van en voor Nederlanders. Dan ligt het voor de hand deze in Nederland te besteden, waarbij direct te denken is aan de sociale woningbouw. Deze beleggingen moeten de pensioenfondsen ook mogelijk gemaakt worden. Dit moet nog altijd voor de beleggers een acceptabel rendement kunnen opleveren. Laat het ABP daarmee een proef nemen. Als die slaagt is het te hopen, dat ook andere pensioenfondsen dit voorbeeld zullen volgen.”

NBBA

Vorige week zaterdag hield de werkgroep „Niet Bij Brood Alleen” een bijeenkomst in Dronten. In de kringen van deze werkgroep heerst bezorgdheid of het CDA-verkiezingsprogramma wel op een verantwoorde manier wordt uitgevoerd. Binnen het CDA bestaat er verschil van mening over hoe je op dit verschijnsel moet reageren. De standpunten lopen uiteen van sterke afkeuring tot die van sympathie. Vrees voor „een partij binnen de partij” enerzijds en bezorgdheid over het feitelijk tot zijn recht komen van het CDA-programma anderzijds, bepalen mede de reacties.

CDA-voorzitter Steenkamp deed er ons inziens goed aan de aan het adres van het CDA gerichte uitnodiging van NBBA te accepteren en naar Dronten te reizen. Het is nu eenmaal weinig effectief als bestuur ten aanzien van een dergelijke beweging je kop in het zand te steken. Al kan men zich afvragen of Steenkamp in alle gevallen de juiste toon heeft getroffen, hij heeft in elk geval op duidelijke wijze zijn zorgen op tafel gelegd, onder andere over de mogelijke bestuurlijke consequenties van het optreden van NBBA voor het CDA. Overigens had Steenkamp ook oog voor positieve aspecten, zoals het streven om te komen tot een permanente bezinning op het functioneren van de politieke uitgangspunten. Ook dat mag best gezegd.

NBBA zegt in elk geval binnen het CDA te willen blijven opereren. Wij spreken de verwachting uit dat zij dat inderdaad zullen blijven doen. En wel binnen de bestuurlijke kaders van het CDA. Die zijn ook bedoeld voor de NBBA-leden.

De loonmaatregel

Het feit dat er door de regering een loonmaatregel is afgekondigd, is weinig fraai, maar wel noodzakelijk. Weinig fraai, omdat een eenzijdig opgelegde dwangmatige loonmatiging in een democratisch geordend land nooit het meest wenselijke is. Noodzakelijk, omdat nu regering en sociale partners in gemeen overleg niet tot elkaar konden komen, de sombere economische situatie langer uitstel van ingrijpen niet langer gedoogt, in het belang van de werkgelegenheid op de langere termijn. Bij een loonmaatregel moet wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zolang het mogelijk is, moet de koopkracht van de minimum-inkomsttrekkers worden gehandhaafd. In het kader van een rechtvaardige verdeling (sterkste schouders zwaarste lasten) moeten hogere en top-inkomens duidelijk zichtbaar extra worden gematigd. Niet eens zozeer vanwege het bedrag dat dit oplevert (want dat is niet zo veel), alswel vanwege het psychologische effect voor de onder-modalen die ook reëel zullen moeten inleveren. Tenslotte: de loonmaatregel moet in een maatschappelijk kader worden gezet waardoor de kans op aanvaarding, al is het dan mokkend en tegenstribbelend, wordt vergroot. Zichtbaar moet worden gemaakt waarvoor men inlevert, wat het perspectief is. Mede daartoe dient het flankerend beleid, (de Vad, de beperking aftrek hypotheekrente, arbeidsplaatsenovereenkomsten e.d.) in het aparte kamerdebat dat daarover na het paasreces komt, moeten daarover spijkers met koppen geslagen worden.

Door Sj. Jonker

Europa onderweg

Laten we eerlijk zijn: het Europees Parlement heeft zijn weg nog niet gevonden. Het kan ook nauwelijks anders. Een groot deel van de 410 afgevaardigden beschikte niet over parlementaire ervaring toen zij verleden jaar gekozen werden. Bovendien is er groot verschil in parlementaire procedures en tradities in de negen landen van de Europese Gemeenschap. En alsof dit nog niet voldoende is; het nieuw gekozen Parlement moet tot op vandaag werken met het reglement van orde van het oude Europees Parlement. Slechts kleine wijzigingen zijn aangebracht. Dit is bijna hetzelfde als het hanteren van managementmethodes in grote internationale ondernemingen, die nog dezelfde zijn als de methodes die werden toegepast in een knus familiebedrijf. Wij moeten dus nog een parlementaire stijl en traditie ontwikkelen. Daarvoor hebben we nog wat tijd nodig. Het is in dit licht dat we de Straatsburgse gang van zaken moeten zien.

Dit wil niet zeggen, dat er geen belangrijke debatten en gebeurtenissen in het Europees Parlement plaatsvinden. De regelmatige verslaggeving in CD/Actueel is daarvan een bewijs. Het streven van de E.V.P. - Christen-democratische fractie - is erop gericht dat het Parlement zo snel mogelijk zijn eigenlijke taak kan vervullen, nl. het nauwkeurig volgen van het doen en laten van de Europese Commissie en van de Europese Ministerraad. In één van haar eerste vergaderingen heeft de Christen-democratische fractie een strategie-discussie gehouden over de vraag: waar willen wij met de Gemeenschap heen, hoe kunnen de instellingen van de Gemeenschappen het best functioneren en hoe is hun onderling samenspel? Dit soort vragen is ook besproken tijdens de discussie over het 13e Algemeen Verslag van de Gemeenschappen - te vergelijken met de algemene politieke beschouwingen in ons nationaal Parlement. En ook tijdens de studieweek van de fractie in mei a.s. zal geprobeerd worden onze politiek voor de komende vier jaren vast te leggen.

Natuurlijk is daarbij het E.V.P.-programma - waarmee wij als Europese Christen-democraten de verkiezingen in juni jl. hebben gewonnen - het uitgangspunt. Een uitgangspunt dat echter aan de aktualiteit moet worden aangepast. We zullen proberen onze „institutionele” opvattingen zo schematisch mogelijk weer te geven.

De positie van het Parlement

Uitbreiding bevoegdheden door:

a) maximale benutting van de bevoegdheden die de Europese Verdragen ons hebben gegeven;

b) overleg met de E.E.G. Ministerraad om zonder verdragswijziging onze taken uit te breiden (zo hebben wij ook ons begrotingsrecht verworven);

c) desnoods door voorstellen te doen voor verdragswijziging. Wij kunnen ons in 1984 niet tot de Europese kiezers wenden, als wij niet duidelijk kunnen maken dat wij alles geprobeerd hebben om die bevoegdheden die aan de nationale Parlementen steeds meer worden onttrokken - door de voortgaande Europese integratie - over te hevelen naar het Europees Parlement.

Ons uitgangspunt daarbij is, dat elke beslissing in de Europese Gemeenschap, welke instelling die beslissing ook neemt, onderhevig zal zijn aan de controle van het Europees Parlement. Dat zijn geen wensdromen. In de Parijse Topconferentie van 1974 hebben de regeringsleiders reeds besloten dat het Europees Parlement meer bevoegdheden moet hebben in het wetgevend proces. Daar zal de Christen-democratische fractie permanent aan blijven herinneren. Ook al ziet het er naar uit, dat de E.E.G. regeringsleiders van hun eigen moed zijn geschrokken.

Commissaris

Twee zaken zullen in de naaste toekomst bijzonder actueel blijken.

Ten eerste: de benoeming van een nieuwe Commissie, het dagelijks bestuur der Gemeenschap per 1 januari 1981. Dit is een zaak van de regeringen. Het Parlement heeft geëist, dat de nieuwe voorzitter nog voor het zomerreces zal worden benoemd. Hij/zij heeft dan tot einde van het jaar de tijd overleg te plegen met de regeringen, met de Europese fractievoorzitters en met het Euro-

pees Parlement over de samenstelling van de nieuwe Commissie. Zo zal het Parlement de werkzaamheden van de aangewezen, toekomstige voorzitter aan institutionele voorwaarden kunnen binden. Wij kunnen de Commissie vragen geen enkel concept-voorstel naar de Ministerraad te sturen alvorens daarvoor de goedkeuring van het Parlement te hebben.

De verdragen laten dit toe. Zo'n procedure zou het samenspel Commissie-Parlement zeer verbeteren en zou het de Raad moeilijker maken afwijkend te beslissen. Er zijn ook andere voorbeelden te noemen. Mocht in de e.k. januari-zitting blijken, dat de voorzitter, samen met de regeringen, bij de formatie van zijn ploeg, met geen enkele voorwaarde van het Parlement rekening heeft gehouden, dan kan het Parlement de Commissie naar huis sturen.

De Christen-democratische fractie is tevens van mening dat de samenstelling van de nieuwe Commissie - haar politieke kleur - een weerspiegeling zal moeten zijn van de samenstelling van het Europees Parlement. Dat wij als grote overwinnaars in juni jl. (3,5 miljoen stemmen meer dan de Europese socialisten) tot nu toe over slechts 3 van de 13 commissaris-plaatsen beschikken is onaanvaardbaar. Ook dat zal de relatie Parlement-Commissie ten goede komen.

De Jenkins-club heeft volstrekt onvoldoende begrip gehad voor de positie van het rechtstreeks gekozen Parlement. Zij is vergeten, dat een sterk Parlement een sterke Commissie ten gevolge heeft. Het omgekeerde is ook waar. Hoe sterker deze instellingen zijn des te gemakkelijker zal het worden de Ministerraad „onder controle te houden”.

Internationale verdragen

Ten tweede: goedkeuring van internationale verdragen. Meer dan 95% van onze verdragen met landen buiten de Gemeenschap zijn van handelspolitieke aard. Op dit terrein vervult de Commissie een zeer belangrijke functie. De positie van het Parlement is echter zeer onbevredigend geregeld. Uitgangspunt van deze moeilijke discussie zal zijn:

a) alvorens de onderhandelingen te beginnen zal de Commissie het Parlement moeten informeren;

b) geen definitieve goedkeuring van dit soort verdragen, alvorens het Parlement zich daarvoor heeft uitgesproken. Het is onaanvaardbaar - ook al staat dit in de Verdragen - dat bijv. de uitbreiding van de Gemeenschappen, uitsluitend een zaak is van de nationale Parlementen en dat „Straatsburg” er niet aan te pas hoeft te komen.

Om op dit terrein wat te bereiken, zal

Het Europees Parlement in vergadering bijeen

veel overleg met de Regeringen en Europese Ministerraad nodig zijn. Deze laatste instelling is de slechtst werkende in de Gemeenschap. De „Drie Wijzen” hebben daarvoor een voortreffelijk rapport geschreven. Natuurlijk valt er wel wat kritiek op het rapport uit te oefenen, maar het is een poging geweest om de beslissingsprocedure in de Gemeenschap te verbeteren. De discussies daarover zijn nog niet geëindigd. Wel is bekend een Duits/Frans voorstel om slechts uitsluitend de werkwijze van de Ministerraad te versterken, door de instelling van een politiek secretariaat, vergelijkbaar aan dat van de NAVO. Dat

zou ten koste gaan van de positie van Commissie en Europees Parlement. Als we uit de huidige impasse willen komen, zullen we de moed moeten opbrengen om alle Europese instellingen gelijktijdig te versterken.

Nogmaals; wij Europese Christen-democraten zijn bereid over Europa's constructie te praten. Wij zijn niet onbeveiligd. Wij zeggen alleen, waar politieke macht wordt uitgeoefend zal er democratische parlementaire controle zijn.

SJ. JONKER
Lid Europees Parlement

Spreekbeurten Lubbers

„Onder voorbehoud van de politieke situatie” werden de volgende spreekbeurten vastgelegd:

21 april	CDA-Delfzijl	K.C. Groningen
28 april	CDA-Horst	K.C. Maastricht
12 mei	CDA-Nijkerk	St. C. Harderwijk
19 mei	CDA-Balk/Gaasterland	St. C. Sneek

Bovengenoemde avonden zullen gehouden worden in hetzij Statenkring hetzij Kamerkringverband.

zwart wit

Driftkickers

PTT-ers hebben in Den Haag rond het Binnenhof gezorgd voor een chaos, die anderhalf uur duurde. Zij protesteerden tegen de overplaatsing van de centrale directie naar het Noorden.... Het wordt zo langzamerhand tijd, dat het Noorden zich gaat afvragen of we deze driftkickers van de centrale directie hier eigenlijk nog wel willen hebben. (Fries Dagblad)

Politieke solist

De huidige Nederlandse minister-president blijft in veel opzichten de politieke solist die hij als minister van 1971 tot '77 al was..... Is het toeval dat Van Agt vooral buiten Den Haag zijn opmerkelijkste redevoeringen houdt, liefst wat verder van het Binnenhof. Waarschijnlijk niet; het zijn toch de kiezers achter de politici die hij zoekt? Ook in dat opzicht blijft het eigenaardige beeld gehandhaafd van een „a-politieke” politicus met verrassingen. (NRC)

Grondrechten

De Tilburgse hoogleraar Reynaerts noemt in De Tijd de recente acties van de FNV begrijpelijk en legitiem. Ze ziet immers een van haar grondrechten - de vrijheid van onderhandelen - aangetast. Evenwel: „Als Groenevelt bedoelt dat de vakbeweging zich moet verzetten tegen een meerderheidsbeslissing van het parlement dan is dat ondemocratisch gepraat. Daar neem ik afstand van”.

Vreemde rol

Gerard van Leijenhof in De Nederlander: „De PvdA-fractieleider Den Uyl speelt in die

FNV-actie een vreemde rol. In de FNV-krant zegt hij dat acties gericht op het intrekken of veranderen van de nieuwe wet geoorloofd zijn. „Dat is heel wat anders dan de wet te breken, te ontduiken of de toepassing verhinderen”, aldus Den Uyl. Dit is naar mijn bescheiden mening de onduidelijkheid ten top. Wel acties om de wet te doen intrekken, niet om haar te breken. Wie het vatten kan die vatte het!”.

Niet fraai

Steeff Weijers (CDA), zelf afkomstig uit de FNV (in Nieuwsnet): „Haar optreden heeft meer rechtse acties losgewoeld dan de vakbeweging lief is. De voorlichtingsmiddelen die men hanteert zijn niet fraai. De vakbondspers heeft veel weg van de roddelpers, zo suggestief gaat men te werk. Het zou volgens Weijers werkelijk moedig van de FNV zijn geweest als men een demonstratie had georganiseerd voor het kantoor van ambtenarenleider Duttman. „Het is zijn ambtenarenorganisatie die een centraal akkoord heeft laten afkensen”.

Spel met vuur

Het voeren van een actie tegen een wetsontwerp is met de parlementaire democratie niet onverenigbaar. Het actie voeren tegen een regulerend aanvaardde wet is dat echter wel. Door voort te gaan op de thans ingeslagen weg speelt de FNV met vuur. Wij zijn benieuwd hoe de oppositie op deze nieuwste vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid zal reageren. (Nederlandse Gedachten).

Vindt u heus...?

Minister Albeda, in gesprek met Elsevier:

Bijeengeknippt door Gerrit Brinkman

„Vindt u nu werkelijk dat één opmerking van een minister-president opweegt tegen al datgene wat er gezegd en gedaan is aan de zijde van het FNV? Een uitspraak van Van Agt, terwijl anderen, ik bedoel het FNV, weg kunnen komen met uitspraken die de bedoeling en de integriteit en het beleid, enfin noem maar op, aan de kaak stellen? Dat kan allemaal. En dan maakt iemand een opmerking over rechtsorde, een beetje fors dat wel... Ik vind onovertuigendheid in de aandacht die één uitspraak heeft gekregen.”

Niet kleurloos

Van Agt in gesprek met Brandpunt (KRO): „Bestaat er vrijheid van meningsuiting voor 15 miljoen Nederlanders-min-één? Ik zou geen tegenstellingen oproepen als ik vlak en grijs, nooit iets beweerde. Behalve dat ik dan het verwijt kreeg een kleurloze figuur te zijn”.

Andriessen (1)

„Andriessen treedt terug als minister, maar hij treedt niet uit de politiek. Dat is niet te verwachten van een man met zo'n grote staat van dienst, van een man met zoveel bekwaamheden, van een man ook die zoveel partijgenoten aan zich verplicht heeft”. (Piet van Zell, voorzitter KVP in Politiek Nieuws).

Andriessen (2)

Nieuwsnet vroeg Andriessen of Nederlandse Bank-president Zijlstra beslissende invloed op zijn aftreden heeft gehad. „Andriessen reageert geïrriteerd op deze vraag. Ja, dat wordt steeds maar geopperd. Dat moet ik echt naar het rijk der fabelen verwijzen, daar heeft Zijlstra echt geen invloed op gehad.”

Opinie-winst

Nieuwsnet blijft blij met opinie-onderzoek. Opnieuw kwam D'66 met winst uit de enquête-bus. Zij zou, werden er nu kamerverkiezingen gehouden, 24 zetels krijgen (nu 8). Die 16 nieuwe zetels zou zij afpikken van VVD 9, PvdA 6 en CDA 1. D'66-voorzitter Zeevalking: „Ik zal op het congres bepleiten, denk ik, dat een combinatie PvdA-D'66-VVD niet wordt uitgesloten”.

Hoe straks?

„Als ik de PvdA-partijraad hoor zeggen dat de overheid niet hoeft te bezuinigen en dat de koopkracht tot modaal moet worden gehandhaafd, dan zeg ik: zo..... hoe gaan we daar straks mee regeren?” (Jan Terlouw in Nieuwsnet).

Ethiek

„Sytze Faber, vice-voorzitter van het CDA in gesprek met Haagse Post: „Kijk, in een PvdA of D'66, als je daar het woord ethiek gebruikt, dan reageren ze bijna alsof je in Sinterklaas gelooft of zo. Ethiek speelt daar niet zo en voor mij is het ontzettend belangrijk. Als je een links CDA zou hebben, zou je dat element in die linkse politiek kunnen houden. Dat is erg waardevol”.

Christelijk

„Het vertrouwen in een levende God die tot mobilisatie overgaat wanneer wij demonische strijdmiddelen tot eigen verdediging afwijzen - dat is voor mij de kern van een christelijke politiek in deze tijd en de beslissende toetssteen voor de waarachtigheid van

een zich christelijk noemende politieke organisatie”. (Bob Goudzwaard in de NRC).

Geïloof

Minister De Ruiters in AR Staatskunde: „Wie, als Goudzwaard, een tactisch onderhandelingsconcept voor de Navo met betrekking tot het Warschaupact, namelijk eerst onderhandelen en dan pas beslissen tot aanmaken van zekere kernwapens, verheft tot centrale geloofswaarde, verlaagt het geloof tot politiek en brengt ten diepste de christelijke politiek in diskrediet”.

Tegenstelling?

„Wanneer men in deze maanden de tegenstelling maakt tussen een politiek van beginselen, die goed, en een politiek van doeleinden die fout zou zijn, dan meen ik dat men een onjuiste tegenstelling maakt. In de Bijbel vind ik geen abstracte beginselen, maar concrete leefregels, concrete levens-doelen, in de vorm van geboden en beloften”. (Dr. A. Veerman in Trouw).

Extremistisch

Dr. W. Aalders in De Nederlander: „Wil het CDA als christelijk politieke partij niet op een heilloos extremistisch spoor komen, dan zal het er goed aan doen, om de geestelijke vader van de ARP en CHU (Groen van Prinsterer) meer gehoor te geven dan Berkhof en Goudzwaard”.

Media-terreur

„Het manipuleren en terroriseren door een vakbond van massamedia tarwilla van het uitdragen van de eigen visie is een kwalijke ontwikkeling, die we kennen uit linkse en rechtse dictaturen”. (Fries Dagblad).

door dr. W. de Kwaadsteniet

Ontwikkelingen in Suriname

In Suriname heeft een staatsgreep plaatsgevonden, waarover nog regelmatig berichten verschijnen, maar waarvan het karakter nog steeds niet helemaal duidelijk is.

De ontwikkelingen in Suriname hebben uiteraard ook in ons land nogal de aandacht getrokken en gevoelens van zorg opgeroepen. Dat is reeds het geval wanneer in diverse andere landen gebeurtenissen plaatsvinden. Temeer is dat dan logisch ten aanzien van een land, waarmee al zo lang nauwe banden bestaan.

Na de onafhankelijkheid van Suriname sinds november 1975 is er een nauwe verbondenheid gebleven. Er zijn speciale relaties, er is ontwikkelingssamenwerking, er is een serie verdragen.

Suriname is gestart met een goede grondwet. Het is een onafhankelijke staat. Het is lid van de Verenigde Naties. Er is een parlementair-democratische opzet in het land, terwijl er ook maatschappelijke en functionele organisaties zijn binnen de Surinaamse samenleving. Allemaal aanwezige voorwaarden voor een goede parlementaire democratie, culturele en educatieve ontwikkelingen, alsmede ook aanvaardbare sociaal-economische ontwikkelingen.

Geen aansprekend beleid

Aanwezige voorwaarden voor goede ontwikkelingen zijn als zodanig evenwel nog geen voldoende garantie voor een metterdaad goed verlopen van een groeiproces naar een geïntegreerde en zich beter ontplooiende samenleving. Daarvoor is nodig veel elan, grote inzet, goede samenwerking, een goed zicht op de werkelijke toestand en omstandigheden, een daarop afgestemd regeringsbeleid in goed overleg met een creatief parlement, kortom hard (samen)werken. Aan dat alles heeft het evenwel nogal ontbroken.

De beide kabinetten-Arron (1973-1977 en 1977 tot heden) hebben geen aansprekend beleid weten te voeren, terwijl het parlement zich verloor in machteloos geharrewar en de politieke partijen het partijpolitieke spel tot (over) het uiterste dreven. De inspanningen van de bevolking waren in het algemeen te gering. Structureel was de Surinaamse positie bovendien toch al zwak.

Het beleid kwam niet van de grond. Het kwam nauwelijks tot een begin van armoedebestrijding. Er was meer corruptie dan activiteit. Een beleid voor de langere termijn en planning ontbraken. Het grootschalige prestige-object in West-Suriname trok de aandacht, maar de andere gebieden met de daar levende bevolkingsgroepen kregen de noodzakelijke aandacht niet.

Militaire staatsgreep

In dit verslechterende klimaat deed zich een conflict voor binnen het leger rond de vraag van het vakbondsrecht, waarbij de regering voorbijging aan de daarin te zake levende wensen.

Ogenscheinlijk kan hierin de aanleiding gevonden worden voor de – mogelijke spontane – militaire staatsgreep, een – mogelijk niet te voren beraamde – coup van onderofficieren op maandag 25 februari jl. Verklaard werd, dat men zich hiertoe gedwongen achtte door het falen van de politieke leiders op kritische momenten.

Met deze stap is aan het jonge onafhankelijke Suriname een slechte dienst be-

wezen. Een staatsgreep is een onge-rechtvaardigde, afkeurenswaardige stap. Te meer betreurenswaardig ook omdat de voor 27 maart 1980 geplande tussentijdse parlementsverkiezingen dichtbij waren, terwijl die nu naar een onbekende datum zijn uitgesteld. Dan hadden via democratische weg mogelijk verbeteringen tot stand kunnen komen. Hoe is nu de situatie? De staatsgreep lijkt in feite – afgezien van het uitstel van de verkiezingen – voorlopig het parlement buiten schot te hebben gelaten, hoewel het niet functioneert. De president van Suriname, Ferrier, is niet opzij gezet. Het kabinet-Arron, de ministersploeg, is evenwel aan de kant geschoven. De eerste gedachten gingen in de richting van een samenstelling van een zogenaamde „burgerraad“.

De nationale militaire raad is – en dat was wel een zeer belangrijke ontwikkeling – gaan praten met president Ferrier. Deze boven de partijen staande president had vorig jaar aangekondigd reeds in september jl. te zullen aftreden, maar kondigde later aan te zullen aanblijven tot na de parlementsverkiezingen van maart 1980. Het ziet er thans naar uit, dat dit nu nog wel even kan duren.

Militaire raad

Over het gesprek van de nationale militaire raad met de president is het volgende communiqué verschenen:

„De president ontving op maandagmorgen (d.i. 3 maart 1980) een afvaardiging van de nationale militaire raad. De nationale militaire raad deelde de president mede, dat hij bij al zijn daden en activiteiten ernaar streeft zo veel mogelijk binnen de grondwet van de Republiek Suriname te blijven en dat al deze daden en activiteiten gericht zijn op het belang en het welzijn van het ganse Surinaamse volk.

Overeengekomen werd, dat 1e binnen de kortst mogelijke termijn een regering zal worden benoemd om de haar in de grondwet toevertrouwde bevoegdheden uit te oefenen;

2e om het door de regering aan te geven beleid – waar nodig in overleg met de nationale militaire raad vastgesteld – zo effectief mogelijk te doen uitvoeren, geëigende maatregelen zullen worden getroffen;

3e de Surinaamse krijgsmacht en de politie zullen ressorteren onder de nationale militaire raad;

4e nagegaan zal worden waar de grondwet veranderd dient te worden, opdat de voorstellen daartoe aan het Surinaamse volk kunnen worden voorgelegd;

5e de voor 27 maart vastgestelde algemene verkiezingen geen voortgang zullen vinden en dat op een nader vast te

De morgenbijeenkomst begint (na een kopje koffie) om half tien. In de middagvergadering (aanvang 13.30 uur) zal het bestuur o.a. mededelingen doen over structuur van het Vrouwenberaad na de fusie. Ook kan kennis worden gemaakt met de emancipatiewerker mevrouw drs. P. H. M. Keyzer-Hooymans.

Om 14 uur volgt rapportage discussiegroepen en algemene bespreking onder leiding van mevrouw L. T. M. Offringa-Knibbe.

Een eigen bijdrage wordt gevraagd van f 5,-. Lunch en koffie worden aangeboden. Reiskosten boven f 5,- worden vergoed.

Aanmelding aan het secretariaat: C. M. van Eck-Oosterwijk, Biezen 155, 2771 CV Boskoop (tel. 01727-2693).

De president van de republiek Suriname Johan Ferrier (l) in gesprek met enkele leden van de nationale militaire raad.

stellen datum de algemene verkiezingen zullen worden uitgeschreven. Teneinde zo spoedig mogelijk te geraken tot een volledige normalisatie van het maatschappelijk leven wordt een dringend beroep gedaan op het ganse Surinaamse volk in vertrouwen en in alle rust individueel en in alle sectoren aan de arbeid te blijven en zich daarbij optimaal in te zetten, in het belang van land en volk“.

Minister Van der Klaauw van Buitenlandse Zaken kon tijdens het debat in de Tweede Kamer op 4 maart jl. ten aanzien van dit communiqué weinig meer zeggen, dan dat het in algemene termen gesteld was, niet alles zei en dat de vraag was wat precies werd bedoeld. Hij meende, dat het belangrijkste was, dat in ieder geval gestreefd werd naar een spoedige totstandkoming van een regering om de haar in de grondwet toevertrouwde bevoegdheden uit te oefenen. Er werden toen informateurs, Bruma en Leefiang, aangewezen voor het doen

van voorstellen voor de samenstelling van een nieuwe regering, terwijl de president als de formateur werd beschouwd.

Nieuw kabinet

Op het moment, dat dit overzicht geschreven wordt, is bekend, dat op zaterdag 15 maart jl. inmiddels inderdaad een nieuw kabinet tot stand is gekomen en ook door president Ferrier beëdigd is.

Hoewel ook hiermee niet alles gezegd is, is het stellig van veel belang, dat – na de eenmaal plaatsgevonden hebbende staatsgreep – deze ontwikkeling heeft plaatsgevonden. Een terugkeer naar de normalere en betere omstandigheden lijkt plaats te (kunnen) vinden. De president oefent zijn taak uit, er is regelmatig contact met hem geweest, er is een nieuwe regering. Een terugkeer naar een wezenlijk parlementaire (niet verpolitieke) democratie is van wezenlijk belang.

Er blijven evenwel nog essentiële vragen. Behoudt de nationale militaire raad nog een functie of treedt die nu terug, bijvoorbeeld nadat deze raad de nog ontbrekende ministers voor defensie en politie heeft aangewezen c.q. voorgesteld? Wat is vervolgens de positie van het Surinaamse parlement? Wordt de grondwet herzien en, zo ja, op welke wijze en op welke punten? Of kunnen ook binnen het kader van de huidige grondwet eventueel gewenste praktische aanpassingen plaatsvinden. Wanneer worden nieuwe parlementsverkiezingen gehouden?

Wij doen er goed aan te bedenken, dat de Surinaamse samenleving een andere is dan de onze. Maar gehoopt moet worden dat die eigen samenleving in gezamenlijke inspanning met zorgvuldigheid – in vrijheid en met waarborging van de rechten van de mens – democratisch geregeld wordt.

W. de Kwaadsteniet
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

Parlementariër voor het voetlicht Bert de Vries:

In Kamer concreet bijdragen aan oplossingen

Wij spraken met: BERT DE VRIES, geboren 1938 in Groningen, studeerde daar aan de R.U. economie, werkte daarna een aantal jaren op de financiële afdeling van Philips-Eindhoven. Hij ging weer terug naar als wetenschappelijk medewerker naar de Erasmus-universiteit in Rotterdam en promoveerde in 1975 aan de Vrije Universiteit op een proefschrift over de theorie van de inkomensverdeling.

Hij maakt sinds november 1978 deel uit van de Tweede Kamerfractie van het CDA in de vacature-Boersma; is dus niet meer zo heel „nieuw“ maar toch nog wel „nieuw“ genoeg om voor onze rubriek geïnterviewd te worden.

Hoe verliep de overgang tot de universiteit naar de Tweede Kamer?

Erg groot was wel de overstap uit de rust en afstandelijkheid van het universitaire bestaan naar het min of meer chaotisch bedrijf van de Tweede Kamer. Het kost tijd om voor jezelf enigszins de weg daarin te vinden en te leren je nuttig te maken. Een winstpunt is wel, dat je veel meer dan in de wetenschap het gevoel hebt concreet bij te kunnen dragen aan oplossingen, die iets voor de mensen kunnen betekenen.

Wat zijn je specialisaties binnen de fractie?

Lid van de fractiecommissies economische zaken, sociale zaken, financiën, midden- en kleinbedrijf en sinds kort voorzitter fractiecommissie ambtenarenzaken en pensioenen. Wel te veel om allemaal intensief te doen; binnen die commissies is echter ook weer een bepaalde taakverdeling en naarmate je wat langer meeloopt, kun je je dan ook meer beperken tot die terreinen waarvoor je – meestal met enkele anderen – eerste verantwoordelijkheid draagt.

Hoe zijn je regionale contacten?

Na het vertrek van Bouke Beumer naar het Europees parlement ben ik aangewezen als contactman voor Groningen; als geboren Groninger – hoewel in het westen wonend – ben ik daar wel blij mee. Ik vind het minder bezwaarlijk om – bij wijze van spreken – één dag in de week naar Groningen te reizen, dan om vanuit Groningen drie dagen per week naar Den Haag te moeten. De voordelen van intensief regionaal contact zijn, dat je vaak in aanraking komt met problemen waar de mensen concreet mee te maken hebben. Zeker voor een provincie als Groningen geldt dat heel sterk: OKTO, Philips, stakende Provinciale

Staten, discussies over beleidspakketten voor Oost-Groningen e.d. zorgen, dat je intensief contact met je regionale achterban moet onderhouden.

Verder ben ik nog, samen met Stef Dijkman, contactpersoon voor de IJsselmeerpolders ook daar merk je door persoonlijke contacten, dat er vaak meer – en ingewikkelder problemen zijn dan je op het eerste gezicht denkt.

Jan de Swart,
tweede voorlichter CDA-Tweede Kamerfractie.

Studiedag over gezin in Haagse Statenzaal

In de Statenzaal van het Provinciehuis (Koningskade 1 te Den Haag) houdt het CDA Vrouwenberaad Zuid-Holland dinsdag 25 maart een studiedag over „Het gezin, samenleven in verantwoordelijkheid“. Spreeksters zijn: mevrouw dr. A. M. C. Th. van Heel-Kasteel, lid Tweede Kamer over de juridische aspecten van het gezin en mevrouw E. Sleijster-Tegelaar, een van de samenstellers van het boekje „Het Gezin“.

De Tweede Kamer over: Illegale buitenlandse werknemers

Door mr. G. van Dam

Het enige keren uitgestelde debat in de Tweede Kamer over de illegale buitenlandse werknemers heeft geen verrassingen opgeleverd, of het moet zijn, dat de zwakheid van het alternatief van de oppositie in de vorm van een overgangsregeling als een verrassing moet worden aangemerkt.

Aanleiding voor het debat was de invoering van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers (WABW) per 1 november 1979. Deze invoering heeft aanleiding gegeven tot nogal wat onrust, zowel onder de illegale buitenlandse werknemers als bij de ondernemers in bepaalde gebieden en bedrijfstakken.

De invoering kwam niet bij verrassing. De Wet werd in de Tweede Kamer behandeld in 1976 en kwam 9 november 1978 in het staatsblad. De betrokkenen hebben dus tijd gehad om zich op de invoering voor te bereiden.

De belangrijkste doeleinden van de wet zijn:

- positieve discriminatie van de buitenlandse werknemers vanwege hun zwakkere positie op de arbeidsmarkt;
- beperking van de tewerkstelling van buitenlandse werknemers.

De bezwaren die door de invoering van de wet worden opgeroepen zijn niet te onderschatten maar wegen niet zwaar genoeg om de invoering van de wet, laat staan de wet zelf, uit te stellen of – wat sommigen voorstaan – buiten werking te stellen.

De bezwaren zijn in hoofdzaak van tweeërlei aard. Wat de illegalen betreft: zij worden gestraft met ontslag en uitzetting terwijl de werkgevers de dans ontpringen. Wat de ondernemers betreft:

de arbeidsvoorziening in tal van ondernemingen komt in gevaar door de afvloeiing van illegale buitenlandse werknemers.

De problemen van de arbeidsvoorziening heeft men natuurlijk kunnen zien aankomen. Niettemin moet al het mogelijke worden gedaan om deze problemen het hoofd te bieden. Dat is van de zijde van de CDA-fractie uitdrukkelijk naar voren gebracht en door de Regering bevestigd.

Overgangsregeling

Hoofdpunt van het debat was de vraag, of de invoering van de Wet alsnog gepaard zou moeten gaan met een overgangsregeling, die het mogelijk zou maken dat een deel van de illegale buitenlandse werknemers binnen Nederland zou kunnen blijven. Het desbetreffende voorstel van de Partij van de Arbeid kwam hierop neer, dat illegalen zich gedurende twee weken zouden kunnen melden. Na melding zou moeten worden onderzocht of de illegale arbeidsplaats gelegaliseerd kan worden. Indien dit niet mogelijk blijkt, moet dan aan de werknemer met behulp van het GAB de kans worden geboden een arbeidsplaats te verwerven.

Van de zijde van de CDA-fractie is betoogd, dat een overgangsregeling de problematiek van de illegale buitenlandse werknemers veel verder dan dichterbij een oplossing brengt. Het deel uit het betoog van de woordvoerder waarin dit standpunt werd toegelicht, volgt hier:

Onze fractie heeft de mogelijkheid van een overgangsregeling ernstig overwogen, al sinds het tijdstip van invoering van de wet. Het op zichzelf stuitende resultaat, dat hier en daar viel te constateren, dat niet de werkgever wordt

aangepakt maar dat hij de dans ontpringt en dat de illegale buitenlandse werknemer het kind van de rekening wordt, heeft ook ons bezig gehouden en de wenselijkheid van een overgangsregeling doen overwegen. De conclusie van onze overwegingen is echter geweest dat een overgangsregeling alleen op korte termijn en voor een beperkte categorie illegalen soelaas zou bieden, maar voor de langere termijn het kwaad alleen maar doet aanwakkeren. Een overgangsregeling is vriendelijk voor een deel, niet voor allen die zg. slachtoffer van de wet worden, maar kweekt op langere termijn nieuwe slachtoffers. Wat is immers het geval?

Een soepele houding andermaal ten aanzien van illegalen maakt Nederland opnieuw aantrekkelijk voor „potentiële” illegalen. Een nieuwe toestrooming van illegalen zal het gevolg zijn. Dus weer nieuwe slachtoffers van de toepassing van de wet. Een ander gevolg zal zijn, dat veel werkgevers de toepassing van de wet nog niet ernstig zullen nemen. En bij hen ligt in feite de sleutel van het probleem. Wanneer werkgevers niet meer bereid zijn illegalen in dienst te nemen, verliest Nederland zijn aantrekkelijkheid en komen we in de richting van de oplossing van het menselijk gezien zo ernstige illegalenprobleem. De WABW is er op gericht de werkgevers te ontmoedigen nog langer illegalen in dienst te houden of te nemen. Verzwakking van die functie van de wet schuift de oplossing van het illegalenvraagstuk nog maar verder weg, ten koste van weer nieuwe illegalen.

Hier komt voor ons nog bij, dat de werkloze legale buitenlandse werknemers, die anders na verloop van tijd ons land moeten verlaten, uit een oogpunt van rechtvaardigheid, voorrang verdienen boven illegalen.

Oppositie

De voorgestelde overgangsregeling werd door de oppositie gepresenteerd als een beperkte manier van toelating van de hier verblijvende illegalen. Dus minder ruim dan de in 1975 toegepaste regularisatie. Wanneer men de voorgestelde overgangsregeling en de regularisatieregeling van 1975 naast elkaar legt ontkomt men niet aan de indruk dat de eerste ruimer is dan de regularisatieregeling. Deze laatste bevatte een peildatum, te weten 1 november 1974. Op die datum moest men in Nederland aanwezig zijn en dat moest men bewijzen. In de overgangsregeling kan iedereen die zich aanmeldt gedurende een half jaar hier blijven. En dan staan we wat degenen betreft die geen baan konden vinden, voor dezelfde problemen als nu.

Afwijzing van een overgangsregeling en dus voortzetting van de toepassing van de 1 novemberwet moet volgens de CDA-fractie met een zodanige uitvoering gepaard gaan, dat er rekening mee wordt gehouden dat het bij de illegalen gaat om kwetsbare mensen, die niet als criminelen zijn aan te merken. Eventuele bijzondere persoonlijke of gezinsomstandigheden moeten bij een uitzetting een rol spelen terwijl er voorts ook gelegenheid moet zijn een arbeidsovereenkomst op een behoorlijke manier af te wikkelen. De bewindslieden, de ministers Albeda en De Ruiter en staatssecretaris Haars hadden voor deze problemen een open oog en zeggen toe

hiermee zoveel mogelijk rekening te zullen houden.

Verschillen

Het is te betreuren, dat er over de belangen van de kwetsbare groep van de illegale buitenlandse werknemers zo duidelijk verschil van mening bestaat met de oppositie maar ook met groepen buiten het parlement, zoals kerken en hulpverlenende organisaties. Deze hebben de afgelopen tijd voortdurend verwachtingen gewekt bij de illegalen en sommigen gaan zover, dat zij hen helpen onder te duiken om zo hun illegaal verblijf voort te zetten.

Het is de vaste overtuiging van de CDA-fractie, dat hiermee wellicht een deel van de nu hier verblijvende illegalen wordt geholpen, maar dat het probleem in zijn geheel verder van zijn oplossing komt. Dit werd nog eens verwoord in het slot van de fractiebijdrage aan het debat, dat als volgt luidde: Illegale buitenlandse werknemers ons land uitzetten, is een verre van bevredigende oplossing. Maar, zoals zo vaak, gaat het om een keuze tussen deze en een nog slechtere oplossing; een oplossing die naar onze overtuiging die problematiek van de illegalen alleen maar opschuift in de tijd en verzwakt. Maar juist vanwege de hardheden voor de illegalen zal al het mogelijke gedaan moeten worden, overbodige hardheidsmomenten zoveel als dat kan bij de uitvoeringspraktijk van de WABW te vermijden.

„Andriessen en ik hadden gelijk” een gesprek met ex-staatssecretaris mr. A. Nootboom

door Anneke Raven

Minister Andriessen trad 22 februari jl. af. Iets dat breed werd uitgemeten in de Nederlandse pers. Minder aandacht kreeg het vertrek van zijn staatssecretaris mr. A. Nootboom. Deze verliet „geruisloos” zijn politieke functie van staatssecretaris van financiën even plotseling als hij in december 1977 was gekomen.

Voor de redactie van CDAktueel was het aftreden van staatssecretaris Nootboom aanleiding om in een gesprek wat meer te weten te komen van deze politicus die, zoals hij het zelf zegt, graag eens de straat was opgegaan, om aan mensen te vragen hoe zij over bepaalde onderwerpen dachten en om problemen uit te leggen zoals dat in zijn vorige baan als hoogleraar belastingrecht voor studenten gebeurde. Zijn zorg is of bij de politieke bestuursnormen nog in werkelijkheid de stem van de gewone man „functioneert”.

Het vraaggesprek vond plaats tussen een vergadering van parlementsleden van de Raad van Europa, die spraken over belastingontduiking, en een wintersportvakantie.

Vraag:
Nadat Andriessen zijn ontslag had aangeboden, heeft u dat ook gedaan. Was u het inhoudelijk eens met Andriessen, of was het een consequentie die u moest trekken.

Antwoord:
Ik heb ontslag gevraagd. Dat betekent dat ik wel bewust de keuze maakte, dat ik niet als staatssecretaris wenste door te gaan. Dat had twee oorzaken; de eerste oorzaak was, dat ik de afgelopen jaren zeer nauw met Andriessen heb samengewerkt. Ons geestelijke politieke gebeuren was nauw verweven. Ook stond ik volstrekt achter zijn principiële lijn, waar de geschillen over ontstonden. Verder functioneren met een andere minister die deze lijn niet zou voorstaan, zou ik moeilijk vinden.

Ten tweede schuilt in het ontslag-nemen ook een stuk solidariteit met de persoon van Andriessen.

Vraag:
Loyaal aan Andriessen. Dé-loyaal aan het kabinet Van Agt?

Antwoord:
Het kabinet is dé-loyaal geweest aan zijn minister van financiën.

Vraag:
Tellen meerderheden en minderheden dan niet meer?

Antwoord:
Wanneer er heel elementaire beslissingen zijn te nemen, dan mogen die niet afhankelijk zijn van meerderheden of minderheden. Als Luther destijds de meerderheid had gevolgd dan was er nu geen protestantse beweging geweest.

Vraag:
Terug in deze tijd. De loyalisten hebben indertijd veel kritiek gekregen. Als de loyalisten niet loyaal waren geweest aan het kabinet-Van Agt, dan was het kabinet-Van Agt er niet geweest.

Antwoord:
Akkoord, maar de loyalisten konden loyaal zijn, omdat zij, naar alle waarschijnlijkheid, niet zulke elementaire bezwaren tegen dat kabinet hadden. Ik ben wel in zoverre democraat dat meeder-

heden heel beslissend zijn, maar niet beslissend wanneer je moet zeggen dit „kan niet”.

Vraag:
Ex-minister Andriessen heeft gezegd dat hij het vermoeden had dat het hele kabinet zou aftreden doordat de VVD zou meegaan.

Antwoord:
Dat kan ik niet bevestigen. Ik ben er nagenoeg zeker van, dat Andriessen vanaf het moment dat hij voelde dat deze problemen zouden kunnen gaan ontstaan er beslist niet van overtuigd was dat de VVD mee zou gaan. Al zal hij zich ook hebben gerealiseerd dat die kans er wel in zou kunnen en moeten zitten.

Vraag:
Er wordt wel gezegd, dat het beleid van Andriessen moeilijk te verkopen is, omdat er geen sprake is geweest van een flankerend beleid. Er is bijv. nog geen vermogensaanwasdeling, en geen duidelijke nivellering van inkomens. Bent u het ermee eens dat als deze zaken ook aangepakt waren de mensen bewust waren geworden van de noodzaak tot matiging en ook eerder geaccepteerd zou worden?

Antwoord:
Dit geluid komt uit een specifieke hoek, waar ik het fundamenteel mee oneens ben. Ik betwist dat het niet mogelijk zou zijn geweest om de mensen echt ervan te overtuigen dat er meer moest worden ingegrepen. Vele brieven en telefoontjes bewijzen het tegendeel. De kiezer voelt het wél aan! Alleen: er is een groep van mensen, de leiders van de vakbeweging, die schijnen daar niet zo bewust van te zijn.

Ik vraag me dan ook af of de stem van de gewone man nog functioneert, daar waar die zou moeten functioneren. Voor wat betreft het voeren van een flankerend beleid vraag ik me af of een

dergelijk beleid moet legitimeren dat we in de lonen moeten korten.

Dat is een gekunstelde uitweg. Ik verwerp ten principale, dat je de term flankerend beleid nodig zou hebben om aan de mensen duidelijk te maken waarom ingrijpende economisch-financiële maatregelen vereist zijn wil men ons economische en sociale welzijn op den duur „beveiligen”.

Dat er een beleid moet worden gevoerd waarbij bijv. ook de VAD in discussie moet zijn – akkoord. Maar dat deze het papertje moet zijn, om de bittere bonbon te laten slikken vind ik niet van overtuigingskracht getuigen.

Op een vraag wat voor hem het belangrijkste is geweest wat in deze periode van de grond is gekomen noemt hij het volgende.

Ik ben er trots op dat er een nota is gekomen over de vrouw en de belastingheffing, getiteld: „Op weg naar”. Daarin wordt een richting aangegeven. De richting, waarin mogelijk langzaam de belastingheffing van de gehuwde of de werkende partner zich kan ontwikkelen.

Dat is veel werk geweest, veel denken en moeilijke problemen overwinnen. Het tweede punt is dat grote stukken van de reparatiewetgeving zijn aangepakt, dat betekent dat bepalingen in de wet die er bestaan, zodanig worden geherformuleerd, dat bijv. de inkomstenbelasting meer tot zijn recht komt.

Zo is de vooruitbetaalde renteaftrek ingekort en de bepaling dat bepaalde speculatieve beleggingen in buitenlandse onroerende goederen, die fiscaal te zeer bevoordeeld worden, aangepakt. Deze voorstellen liggen momenteel bij de Tweede Kamer.

Ook heb ik een wetsontwerp ingediend bij de Tweede Kamer, waarin een nieuwe heffing voor kansspelbelasting wordt voorgesteld, een niet onbelangrijke wijziging in de vermogensbelasting en enkele wijzigingen in het successierecht.

Vraag:
Welke zaken zijn blijven liggen?

Antwoord:
Van de hele reparatiewetgeving is het eerste stuk in de Eerste Kamer, dat zou een week na mijn aftreden zijn behandeld. Ook de nota gehuwde vrouw of

werkende vrouw is nog niet behandeld. Er is dus in wezen heel wat bij de kop gepakt, maar de oogst daarvan heb ik niet mogen krijgen. Maar, ook de zaaier vervult zijn functie

Toekomst

Wat hij in de toekomst gaat doen is nog onzeker.

„Aanvankelijk had ik het gevoel: nu ga ik eerst met vakantie, na de afgelopen jaren erg hard gewerkt te hebben. Dat heb ik niet gedaan. Ik ben terstond gaan studeren in mijn vak, het internationale belastingrecht. Daarnaast de post en telefoontjes want de telefoon staat nog steeds roodgloeiend. Wat de verdere toekomst betreft; dat komt wel na mijn wintersportvakantie.”

Vraag:
Zijn er geen aanbiedingen vanuit het bedrijfsleven?

Antwoord:
Wel ben ik door mensen benaderd, maar eerst moet ik rustig bekijken wat ik wil. Voordien heb ik nooit in de actieve politiek gezeten, maar ik heb nooit geweten dat het zo interessant was. Misschien dat ik aan die richting ga denken. Het is erg moeilijk, omdat je in de fase van je leven zit die zich nog niet eerder heeft voorgedaan nl. niet naar je werk te hoeven.

Tenslotte

Op mijn vraag, wat de ex-staatssecretaris nog kwijt wilde bleek een stroom van woorden te komen, vooral betrekking hebbend op zijn functioneren als onderminister. Ook over zijn visie was hij duidelijk:

„Ik denk dat het in het totaal van het CDA-gebeuren wijzer is om me wat terughoudender te gedragen dan zeer nadrukkelijk te gaan betogen dat Andriessen en ik gelijk hadden. Van dat gelijk ben ik ook nu nog overtuigd, maar door deze overtuiging te bevestigen zou de toekomst van het CDA wellicht schade oplopen. Daar heb ik geen behoefte aan.”

UIT DE ARJOS

Inlichtingen en spionage

Sinds enige tijd is er in de ARJOS-Groningen een groepje actief onder de naam BSGBVD ofwel de brainstormgroep Binnenlandse Veiligheidsdienst. Inlichtingendiensten staan steeds meer in de belangstelling. Het bekend worden van bepaalde activiteiten van de Amerikaanse CIA is daaraan niet vreemd.

Maar hoe staat het met onze eigen Nederlandse BVD? Het is een bekend feit dat behalve spionageactiviteiten de BVD ook bij sollicitaties naar bepaalde overheidsfuncties actief is. In West-Duitsland gold tot voor kort dat "democratisch gezinde" personen op grond van de wet geweigerd konden worden uit overheidsfuncties. In Nederland kan dat niet. Maar of dat in de praktijk wel zo is is natuurlijk wel wat anders. Hoe is de controle van het parlement daarbij? Het zijn enkele vragen die de groep heeft onderzocht aan de hand van een aantal artikelen, de wet en de verslagen van de vaste Tweede Kamercommissie die erover gaat. Het resulteerde in een resolutie die de komende Arjosraad zal worden besproken.

Ontstaan, taken en werkwijzen van de BVD

In 1948 zijn er in ons land een aantal inlichtingendiensten opgericht. Deze

diensten zijn als volgt in te delen:

- Binnenlandse Veiligheidsdienst
- Marine Inlichtingendienst
- Landmacht Inlichtingendienst
- Luchtmacht Inlichtingendienst
- Inlichtingendienst Buitenland

De belangrijkste van deze diensten is de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD). Deze dienst heeft twee taken: de inlichtingentaak en de beveiligingstaak. De eerste taak heeft als hoofdmoot de contraspionage. Hieronder hoort ook het inwinnen van gegevens omtrent dreigende sabotagedaden, tegenwoordig vooral toegespitst op terroristische daden en het inwinnen van gegevens ten behoeve van de bestrijding van anti-democratische organisaties. Om het laatste te kunnen uitvoeren leeft de BVD zich via de geschriften van deze groepen in hun denken en doen in. Voorts wordt er een lijst van namen bijgehouden. De personen op deze lijst kunnen in omstandigheden waarin de rechtsorde in gevaar is in aanmerking komen om zonder een vorm van proces afgezonderd te worden. De tweede taak omvat het beschermen van geheime gegevens. Deze gegevens zijn niet alleen overheidsgegevens maar ook gegevens van bedrijven die voor de BVD producten maken en van bedrijven die defensieorders uitvoeren. Vaak ontstaat zodoende een nauwe band tussen de BVD en deze bedrijven. De beveiliging bestaat uit het bevorderen van geschikte beveiligingsystemen en uit het verrichten van antecedentenonderzoeken (onderzoek naar het verleden van een persoon). Het antecedentenonderzoek vindt in ieder geval plaats bij alle vertrouwensfuncties

bij de overheid en dat zijn er vermoedelijk meer dan 100.000. Zijn er naar aanleiding van het onderzoek twijfels gerezen omtrent de geschiktheid van de persoon dan moet hij hiervan in kennis worden gesteld. Hij kan binnen acht dagen een bezwaarschrift indienen bij een Adviescommissie. Als de persoon is afgewezen kan hij niet in beroep gaan. Wel moet hij dan het advies van de Adviescommissie ontvangen. Om aan gegevens te komen richt de BVD zich tot allerlei personen. Niemand is verplicht om de BVD inlichtingen te verschaffen, maar vaak zal iemand de door de BVD gevraagde inlichtingen toch verstrekken. Vooral als ze iets onder druk worden gezet. Betrokken ministers kunnen op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken ambtenaren van Rijkspolitie en grensbewaking aanwijzen om met het hoofd van de BVD, in overleg, diensten te verrichten ten behoeve van de BVD. Ook burgermeesters in gemeenten met gemeentepolitie verlenen medewerking. Zij wijzen ambtenaren aan die ook in overleg met het hoofd van de BVD werkzaamheden verrichten voor de BVD. De BVD heeft geen taak op het gebied van de opsporing van strafbare feiten. Wel kan ze zich evenals iedereen, met gegevens wenden tot personen die wel een opsporingsbevoegdheid hebben. Over de samenstelling van de BVD is weinig bekend. Wel leek het zo te zijn dat bij de oprichting vooral "vaderlandslievende burgers" werden genomen. Later kregen ook andersdenkenden een kans.

BVD en democratie

Wij leven in een democratische samenleving. De democratie staat hoog in het vaandel van de Nederlandse partijen geschreven. De Arjos en het ook het CDA erkennen dat de democratie wellicht niet de ideale regeringsvorm is maar dat de democratie deze het meest benadert. Er zijn echter ook mensen en groeperingen die daar anders over denken. Een democratische samenleving zal zichzelf willen beschermen tegen organisaties en personen die een andere staatsvorm voorstaan. Maar dat moet wel op zo'n wijze gebeuren dat de methode binnen de democratie past (bv. een ongeoorloofde af luisterpraktijk is niet toegestaan). De beveiliging tegen

BVD brainstormgroep, v.l.n.r. H.v.d.K. te S., R.S. te G., W.W. te G., B.W. te G., K.S. te G. en S.V. te G. Het kan ook andersom zijn.

personen en organisaties die de democratie omver willen werpen moet gebeuren door een permanente organisatie, om zodoende doeltreffend te kunnen optreden. Derhalve is de BVD noodzakelijk.

Geheimhouding en parlementaire controle

Doordat een apparaat als de BVD noodzakelijker wijze in het geheim werkt kan zij ook niet op de normale manier door het parlement worden gecontroleerd. Maar het niet openbaar maken van zaken die de staatsveiligheid betreffen hoeft niet het gevolg te hebben dat het parlement geen kennis van zaken mag nemen. Daarom is er een vaste commissie voor de inlichtingen en veiligheidsdiensten in het leven geroepen. Deze commissie bestaat uit de fractievoorzitters van de grootste partijen. De CPN is buiten-spel gezet. De leden van deze commissie hebben een geheimhoudingsplicht ook ten opzichte van eigen fractiegenoten. Ze mogen ook de minister van Binnenlandse Zaken ter verantwoording roepen. Maar de minister is niet verplicht om antwoord te geven op vragen die gesteld worden.

Conclusies

Al met al heeft de BVD een taak in onze

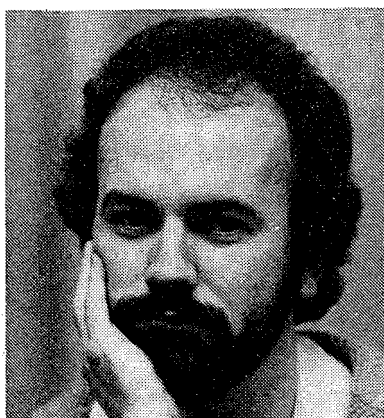
samenleving. Ze kan niet gemist worden. De werkwijze van de BVD kan niet normaal zijn, maar de BVD zal zich wel moeten houden aan de regels die in een democratie gelden. Dat de BVD op een haast niet te controleren manier gegevens verzamelt over de politieke gezindheid van personen is nu niet bepaald een goede zaak te noemen. De vertakkingen van de BVD in het maatschappelijke leven, met name naar het bedrijfsleven, moeten zo beperkt mogelijk zijn. Het aantal vertrouwensfuncties bij de overheid kan geleet op de openheid die de democratie kenmerkt, klein zijn. Een aantal van waarschijnlijk 100.000 lijkt ons extreem hoog. De BVD zal bij het verrichten van antecedentenonderzoeken alleen die dingen mogen bekijken die rechtstreeks te maken hebben met de functie waarnaar de desbetreffende sollicitant solliciteert. Daarnaast moet het benoemingsbeleid bij de BVD zelf kritisch bekeken worden: de BVD mag geen zichzelf voortplantende organisatie zijn. En verder moet je je afvragen wie het beleid van de BVD eigenlijk bepaalt. Wij vinden dat de parlementaire controle dient te worden uitgebreid, bijvoorbeeld door de minister verplicht te laten antwoorden op vragen die door de commissie gesteld worden.

ONDER DE HAMMER

Integreren of isoleren?

Na het succesvol verlopen congres van de CDA-werkgroep „Niet Bij Brood Alleen" afgelopen zaterdag, is de positie van deze werkgroep in het CDA, onderwerp van publieke discussie. De vraag of een dergelijke werkgroep een eigen legitieme plaats binnen de partij mag hebben staat na de woorden die Steenkamp hierover heeft gesproken centraal. Het CDA-bestuur zal hierover binnenkort een standpunt moeten bepalen. Vooropgesteld moet worden dat het in Steenkamp te prijzen is, dat hij de moed heeft opgebracht om naar Dronen te komen om zijn verhaal te houden. De verdraagzaamheid waarmee het congres hem – ondanks zijn scherpe en naar mijn mening onterechte verwijten en ondanks de zeer geladen stemming – bejegende is voorbeeldig voor menig CDA-congres. Het is jammer dat Steenkamp in zijn verhaal bleef steken in bezwaren van organisatorische aard op de werkgroep. Natuurlijk is het reilen en zeilen van de partij-organisatie een belangrijke zorg van een voorzitter. Maar het gaat hier nu juist om een groep mensen, die een platform gezocht hebben voor een politiek inhoudelijke discussie en bezinning over het CDA-programa en de uitvoering daarvan. Door dat te negeren vervreemdt Steenkamp zich onnodig van de werkgroep. Met het verwijt dat de werkgroep elitair zou zijn sloeg Steenkamp de plank goed mis. Hier wreekt zich dat

Steenkamp nog nooit echt de moeite heeft genomen om met de werkgroep in gesprek te komen. Wie zijn ogen tijdens het congres goed de kost heeft gegeven, moet het opgevallen zijn dat hier niet een „bestuurderspartij" bijeen was, waar mensen naar toe gaan omdat ze nu eenmaal een functie in de partij bekleden, maar een groep van gemotiveerde mensen, die het om de politiek te doen was. Een echte basisbeweging. Het CDA is er na iedere verkiezing terecht bezorgd over dat bepaalde groepen kiezers het af laten weten. Zaterdag waren zij er. Jongeren, mensen uit de vakbeweging en uit de kerken. Een ander verwijt dat zaterdag uit de mond van Steenkamp kon worden opgetekend, was dat de werkgroep te pretentius is en dat het het Evangelie monopoliseert. Een verwijt, dat de CDA-voorzitter tijdens het kernwapendebat ook aan de tegenstanders van de modernisering van kernwapens adresseerde. Hoe zou het toch komen dat dit soort verwijten telkens weer de kop op steken? In een partij die zich wil stellen onder de kritiek van het Evangelie moet het toch vanzelfsprekend zijn dat we telkens de politieke consequenties daarvan aan elkaar voorhouden? Of is evangelische beweging slechts toegestaan ter ondersteuning van het kabinetsbeleid of de eenheid van het CDA? Waarom komt er geen echt antwoord op de indringende vragen en kritiek van de werkgroep „Niet Bij

Brood Alleen"? Het tegemoet treden van deze groep met verwijten van een dergelijk niveau kan leiden tot een door niemand gewenste polarisatie en verketting over en weer. Terwijl het CDA – om de woorden van Lubbers te gebruiken – zou moeten gisten. Het CDA moet deze uitdaging aanvaarden om er zelf beter van te worden. In de zestiger jaren hebben de christen-radicalen de KVP (moeten) verlaten. De ARP heeft haar christen-radicalen niet geïsoleerd maar geïntegreerd in de partij en is daar niet slechter van geworden. De keuze is aan het CDA.

Klaas de Vries

Arjos Raad

Op zaterdag 29 maart a.s. komt de Arjosraad weer in vergadering bijeen. Op deze dag zal het Arjosrapport „Onvrede met Onveiligheid" worden besproken. Dit rapport is onlangs verschenen om de discussie in het CDA over de kernwapening nieuw leven in te blazen.

Fractiebegeleidingsgroepen buitenland, ontwikkelingssamenwerking en defensie (fbg's b.o.d.)

Buitenlandse Zaken is één van de meest dynamische en interessante politieke aandachtsvelden. Vooral voor een klein land als Nederland zijn de betrekkingen met andere landen van levensbelang. Maar ook voor de grootste landen zijn de buitenlandse betrekkingen vaak het belangrijkste politieke item. Zoals bijvoorbeeld in de V.S. op het ogenblik, waar Afghanistan voor de presidentsverkiezingen van eind dit jaar het belangrijkste politieke verschil tussen de kandidaten op lijkt te roepen. Wat er in het buitenland gebeurt kan ook dienen als bliksemafleider voor binnenlandse problemen, wat weer kan leiden tot gefingeerde of opgeblazen internationale problemen of zelfs crises. De buitenlandse politiek is vaak, zo niet altijd, afhankelijk of gevolg van economische politiek. Zo is de opstelling van met name de westerse landen inzake het Midden-Oosten veelal ingegeven door de afhankelijkheid van het Westen van de Arabische olie. Een politieke keuze (bijvoorbeeld de afkeuring van het apartheidregime in Zuid-Afrika) kan gefrustreerd worden door economische afhankelijkheid, waardoor een politieke keuze nauwelijks gevolgen heeft voor de praktische opstelling. Deze paradox tussen ideaal en realiteit of tussen woord en daad bevindt zich ook in de ontwikkelingssamenwerking. De arme mensen in de wereld moeten om humanitaire redenen geholpen worden, maar dit mag niet ten koste gaan van onze eigen (bevoorrechte) positie. Wat met de ene hand gegeven wordt, wordt met de andere weer teruggenomen. Terwijl alle landen van de wereld in de Verenigde Naties (dienen te) werken aan een rechtvaardigere en veilige internationale orde, bedreigen de twee grootste wereldmachten elkaar met wapens die de hele wereld in enkele

minuten kunnen vernietigen. Deze korte rondblik der internationale politiek wil Arjossers (in de meeste fbg's zijn ook andere jongeren welkom) motiveren mee te gaan doen in een fbg/werkgroep b.o.d. Op het ogenblik zijn er drie (regionale) werkgroepen, namelijk in Groningen, Zuid-Holland (vergaderen in Delft) en Noord-Holland (vergaderen in Amstelveen). Daarnaast zijn we bezig met het starten van een speciale werkgroep ontwikkelingssamenwerking, die waarschijnlijk zal gaan vergaderen in Midden-Nederland. Voor informatie over fbg's b.o.d. in het algemeen en voor informatie over een bepaald buitenlands onderwerp, alsmede voor aanmelding voor de werkgroep ontwikkelingssamenwerking kun je terecht bij Jan Boers, Uilenstede 80-531, 1183 AK Amstelveen, 020-433074. FBG-Noord-Holland: Marcel Meyer, Uilenstede 407-k.3, 1183 AE Amstelveen, 020-456212 FBG-Zuid-Holland: Frans van Brenk, Koornmarkt 81c, Delft, 015-132975 FBG-Groningen: Marinus Wolthuis, Peizerweg 68-13, 9726 JM Groningen, 050-125653.

Arjos Noord-Holland

Arjos Noord-Holland houdt op 28 maart 1980 een ledenvergadering in hotel Krasnapolsky aan de Dam te Amsterdam, aanvang 20.15 uur. Agendapunten zijn: afscheidstoespraak van de voorzitter, verkiezing nieuwe voorzitter en hoofdbestuurlid, bespreking CDJA-zaken en voorbereiding Arjosraad. Nadere mededelingen over de agenda volgen in het komende nummer van Arjos-Taal.

Handel en Industrie

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland,
tel. 01745-4244*, telex 32723 Fides NL

OOSTERBAAN

&

LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

Nu iets heel nieuws: verzekerd sparen.

Sparen, dat weten we allemaal, daar kun je 'n leuk kapitaaltje mee opbouwen. Voor uzelf. Of voor uw kinderen, als ze later verder willen leren. Maar dan moet u wel elke keer mooi wat geld opzij leggen. En welke zekerheid is er dat u daarmee kunt doorgaan? Die zekerheid is er. Nu. Want nu komt UBO met iets nieuws. Met verzekerd sparen. Als u bijvoorbeeld tienduizend gulden wilt, dan komen ze er ook. Het werkt even simpel als zeker. Laten we zeggen dat u uzelf de tijd geeft, tot de kinderen groot zijn, 21 jaar. Dan moet het kapitaal er zijn.

U begint nu. U geeft elk jaar niet meer dan f 370,- aan UBO. UBO spaart dat voor u. UBO doet daar de rente bij. En u krijgt tenslotte die tienduizend gulden. U krijgt nog meer. Want UBO laat u meedelen in de winst. En die wordt nu al geschat op zo'n tweeduizendachtthonderd gulden. Dat is bij elkaar f 12.800,-.

Maar ondertussen gebeurt het onverwachte: u overlijdt. Is er nu niemand die doorspaart? Toch wel. UBO spaart door. Verzekerd sparen, daar ging het immers om. Dus UBO spaart voor uw kinderen gewoon het volledige bedrag bijeen. En geeft daar zonder meer winstdeling bij. Extra zekerheid en extra spaarwinst.

Dat kan met grote bedragen, met kleine bedragen, u kunt ook sneller sparen. UBO heeft daar alle gegevens over, onder de naam 'winstdelend UBO termijn spaarplan'. Echt iets voor u. Stuur de bon op: UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht. Een postzegel hoeft niet.

Bon voor extra zekerheid en extra grote winst.

Ik wil meer weten over dat verzekerd sparen plus extra winst. Ik wens vrijblijvend alle gegevens over het winstdelende UBO termijn spaarplan van UBO.

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Plaats: _____

Leeftijd: _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- levensverzekeringen
- begrafenisverzekeringen
- aanvullende pensioenverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- brandverzekeringen
- a.v.p.-verzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- autoverzekeringen
- caravanverzekeringen
- pleziervaarttuig-verzekeringen
- recreatie-goederenverzekeringen

CDA 2

Door het oog der profeten

door
A. Luijben

375 blz.

De politieke en economische ontwikkelingen van het ogenblik houden ons allen bijzonder bezig. Het Midden-Oosten, Iran, Afghanistan, de controverse Sovjet-Unie/China, de dreigende energie-schaarste, maar ook de ontwikkelingen in eigen land, onze economische crisis, het verlies van de greep op een deel van de bevolking, vervullen ieder met grote zorg. We houden onze adem in: is de wereld bezig aan de laatste ronde?

Meer dan ooit wordt, vooral ook door mensen van naam, gediscussieerd over de vraag of wij nog wel een toekomst hebben. De speculaties over een nieuwe wereldoorlog (door sommigen over drie jaar verwacht) zijn niet van de lucht. Velen voelen het duidelijk aan: de wereld snelt een grote crisis tegemoet.

Wat minder mensen weten, is dat de hele geschiedenis van de mensheid in de Bijbel is vastgesteld en verankerd; dat de grote catastrofes van de eeuwen achter ons, maar ook de komende grote crisis, in de Bijbel worden beschreven. De schrijver van DOOR HET OOG DER PROFETEN ontrafelt op een volstrekt eigen wijze het Profetische Woord; de profetische betekenis wordt blootgelegd niet alleen van de boeken van de Profeten, maar ook van de boeken van Mozes, en de Openbaring van Johannes. Daarbij komt de schrijver tot een aantal verrassende en geheel nieuwe inzichten. DOOR HET OOG DER PROFETEN is een boek dat ieder die het lot van onze wereld ter harte gaat, moet lezen.

DOOR HET OOG DER PROFETEN is een uitgave van de Stichting Attent, Eigendomweg 22 te Soest (tel. 02155-1.40.33).

De prijs van dit belangrijke boek is f 20,-.

Te bestellen door overmaking van f 20,- + f 5,- portokosten op girorekening nummer 3 955 587 ten name van Stichting Attent, Soest, onder vermelding van „Door het Oog der Profeten”, waarna het boek wordt toegezonden.

Fusie van provinciale organisaties onder welk werkgebied twee of meer kamercentrales c.q. kringen vallen

Geachte dames en heren, Ongetwijfeld heeft u zich allen, gezamenlijk en/of afzonderlijk de afgelopen maanden bezig gehouden met de behandeling van het landelijk fusieprotocol (incl. statuten en reglementen) voor de totstandkoming van het CDA. Als alles loopt, zoals het op dit moment mag worden verwacht, komt de fusie binnen één jaar officieel tot stand. Voor het echter zeker is, moet nog – het zal u bekend zijn – een groot aantal zaken worden afgewikkeld. Eén daarvan is de fusie die zich op provinciaal niveau moet voltrekken. Daarover handelt dit schrijven.

1. Consequenties (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol voor de fusie op provinciaal niveau
Met de bespreking en de behandeling van de ontwerp-CDA-fusie-regelingen en bijlagen heeft u zich bezig gehouden met de totstandkoming van de fusie van ARP, CHU en KVP op landelijk niveau. Om de fusie op provinciaal niveau tot stand te brengen zullen de bestaande provinciale afdelingen van de drie partijen eveneens moeten fuseren. Formeel gesproken is dit niet in een handomdraai geschied. In het ontwerp-landelijk-CDA-fusieprotocol zijn enkele vereisten met betrekking tot de fusie op het provinciale niveau opgenomen. Ervan uitgaande dat hiermee zal worden ingestemd, dient u als provinciale afdelingen, binnen het

huidige werkgebied aan deze vereisten te voldoen. Een en ander kunt u vinden in artikel P5 e.a. van het ontwerp-landelijk CDA-fusie-protocol. Daaruit blijkt dat de partijorganen van ARP, CHU en KVP op provinciaal niveau ieder hun eigen rechten en verplichtingen inbrengen, die overigens vóór de fusie moeten worden vermeld in een overeenkomst. Uit die overeenkomst moet blijken dat de leden afkomstig uit de verschillende componenten van het CDA, met ingang van de fusiedatum voldoende zijn vertegenwoordigd in het bestuur van de nieuw te vormen provinciale afdeling van het CDA.

Ook moeten in de overeenkomst eventuele afspraken over de opvolging, getroffen vóór de fusiedatum met betrekking tot het respectievelijk vertegenwoordigend lichaam, en eventuele afspraken met betrekking tot de financiën, worden vastgelegd. Voorts moet worden opgemerkt, dat er CDA-afdelingen zijn die een jarenlange samenwerking kennen en andere die nog maar kort samenwerken. Het kan van belang zijn bij de regelingen rekening te houden met bestaande tradities die de partijen binnen het CDA kennen. Bijzondere aandacht verdient het volgende:
Op dit moment functioneren vrijwel alle provinciale afdelingen als federatief CDA-verband, vele hiervan zijn erkend. Het hebben van een status „erkend” CDA-verband is van belang voor de

uiteindelijke fusie. Het CDA-verband dat op het moment van de fusiedatum erkend is, blijft die status behouden ook na de fusie. CDA-verbanden die op het moment van de fusiedatum niet erkend zijn, zullen opnieuw een aanvraag om erkenning moeten indienen bij het landelijk bureau. Erkenning wordt overigens niet verkregen door inzending van bigaande model-overeenkomst voor fusie op het provinciale niveau.

2. Model fusieprotocol voor een provinciale afdeling
Om u enige hulp te bieden bij de opstelling van het fusieprotocol ontvangt u bijgaand een model-tekst met betrekking tot het overgaan van de partijorganen van ARP, CHU en KVP op het provinciale niveau in het CDA. Dit model-fusieprotocol kunt u behoudens het gestelde onder 1, naar eigen omstandigheden en goeddunken in bijlagen aanvullen. Aan dit fusieprotocol is een tijdschema gehecht, waarbinnen de afspraken en gegevens zouden moeten worden afgerond.

Voor alle CDA-verbanden gelden de volgende verplichte regelingen:
– vermelding van rechten en verplichtingen, waaronder de financiële rechten en verplichtingen welke in het CDA-verband worden ingebracht (art. 1.4);
– vermelding van de samenstelling bestuur, zoals opgebouwd uit de besturen van de provinciale afdelingen van de bij de fusie betrokken partijen,

per fusiedatum en hun plaatsvervangers met functievermelding (art. 11.1);
– bestaande opvolgingsafspraken Provinciale Staten tot 1982 (art. 11.2)
Per CDA-verband zullen de omstandigheden, verschillen waarin gefuseerd wordt; naast bovengenoemde verplichte regelingen kunnen ook andere regelingen getroffen worden. Wij denken daarbij aan:
– archief-regelingen van de afzonderlijke partijafdelingen;
– overzicht van regionale of statenkringen, die met ingang van de fusiedatum binnen de CDA-provinciale afdelingen zullen functioneren (art. 1.6.)
– overeenkomst zetelverdeling tussen ARP, CHU, KVP en rechtstreekse CDA-leden met betrekking tot de kandidaatstelling voor de Statenverkiezingen in 1982 en de Statenperiode 1982-1986.

3. Dringend beroep

Wij doen een dringend beroep op u zo tijdig mogelijk aan het bovenstaande te voldoen. Stuur u de door de voorzitters en secretarissen van de binnen uw rayon bestaande provinciale afdelingen, en indien reeds aanwezig, ook door de federatieve CDA-afdeling ondertekende overeenkomst, liefst voor 31 mei 1980! – naar de respectievelijke partijbesturen van ARP, CHU en/of KVP en/of CDA, waarbij u één adres kunt aanhouden te weten Postbus 85676, 2508 CJ Den Haag.

N.B. Hetzelfde geldt voor de bijlagen die aan het fusieprotocol gehecht dienen te worden; hiertoe vindt u bijgesloten drie modelbijlagen die u naar provinciale situatie moet invullen en hechten aan het fusieprotocol.

4. Andere aangelegenheden

U zult constateren dat er in dit komend seizoen veel van uw inzet en werklust gevraagd wordt. Binnenkort komt u nog te spreken over het ontwerp-Program van Uitgangspunten, terwijl ook de kandidaatstelling van de eerstvolgende verkiezingen van de Tweede Kamer in alle partijen en in de CDA-federatie een aanvang neemt. Medio september 1980 komt de definitieve besluitvorming aangaande de fusie en de start van de besprekingen over het ontwerpverkiezingsprogramma van het CDA.

Ten einde de fusiegang zo goed mogelijk te bevorderen dient u ook regionaal tot duidelijke en genoegzame afspraken te komen. Nogmaals verzoeken wij u zich met alle kracht daarvoor in te zetten en die overeenkomsten tijdig bij uw partijbesturen te leveren.

Wij wensen u veel sterkte en wijsheid bij de te nemen beslissingen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

(prof. P.J.A.M. Steenkamp)
voorzitter CDA

(dr. L. M. van Leeuwen)
voorzitter CHU

(H. A. de Boer)
voorzitter ARP

(P. H. van Zeil)
voorzitter KVP

Model-fusieprotocol voor de CDA-provinciale afdeling . . .

De ondergetekenden:

1. De Anti-Revolutionaire provinciale organisatie
2. De Christelijk-Historische provinciale organisatie
3. De provinciale afdeling van de Katholieke Volkspartij

in aanmerking nemende:

- a. dat het (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol door de bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP door de federatie CDA overeenkomstig de bepalingen die in elk van de partijen gelden, tot stand is gekomen;
- b. dat het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol in artikel P5 voorschrijft dat de provinciale afdelingen van ARP, CHU en KVP haar rechten en verplichtingen inbrengen in een door de voorzitter en secretarissen van de respectievelijke bevoegde partij-organen van ARP, CHU en KVP ondertekende overeenkomst, verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

I. Invoeringsbepalingen

Artikel 1.1.:
De provinciale afdelingen heffen zich per fusiedatum op, ten einde door volledige fusie op te gaan in één CDA-provinciale afdeling. Deze provinciale afdeling zal geregeerd worden door het standaardreglement voor de provinciale afdeling van het CDA zoals toegevoegd aan het (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol, tenzij van het door het CDA bevoegde orgaan toestemming tot afwijking is c.q. wordt verkregen.

Artikel 1.2.

Het orgaan, bevoegd tot opheffing van de provinciale afdeling, mitgaders aangaan van de fusie is:
voor de ARP: de stemhebbende leden van de provinciale organisatie handelende op voet van art. van het reglement van de AR-provinciale organisatie
voor de CHU: de ledenvergadering van de CHU-provinciale organisatie
voor de KVP: de ledenvergadering van de provinciale afdeling na goedkeuring door de KVP-partijraad, krachtens art. 100 A Algemeen Reglement van de KVP.

Door de unanieme aanvaarding van het fusieprotocol, besluiten de provinciale afdelingen tot opheffing van de afzonderlijke provinciale afdelingen c.q. provinciale organisaties en door middel van fusie tot opgaan in de provinciale afdeling van het CDA.

Artikel 1.3.

Het bepaalde in artikel P3 van het (ontwerp) landelijk fusieprotocol van het CDA als partij is van toepassing op de provinciale afdeling van het CDA;

Artikel 1.4.

Met ingang van de fusiedatum brengen de AR-provinciale afdeling, de CH-provinciale afdeling en de KVP-provinciale afdeling de rechten en verplichtingen van henzelf in als vermeld in **bijlage 1** van dit fusieprotocol.

Artikel 1.5.

Met ingang van de fusiedatum worden eventuele werkgroepen en commissies van de provinciale afdeling, geacht te zijn ontbonden. Op basis van het standaardreglement voor de provinciale afdeling van het CDA zullen commissies c.q. werkgroepen worden ingesteld.

Artikel 1.6.

Met ingang van de fusiedatum worden statencentrales respectievelijk statenkringen, van ARP, CHU en/of KVP en bestaande statenkringen binnen de federatie CDA geacht te zijn ontbonden, dan wel eveneens gefuseerd. In het laatste geval vindt een nadere omschrijving daaromtrent plaats in een bijlage van dit fusieprotocol.

N.B.: De afbakening van taken en bevoegdheden en de begrenzing van het werkgebied van regionale en/of statenkringen dient in overeenstemming te zijn met de afspraken die de kamercentrales c.q. kamerkringen binnen het gebied van de provinciale afdelingen met elkaar overeenkomen (waarbij de statutaire bepalingen van het landelijk fusieprotocol onverkort gehandhaafd blijven).

II. Overgangsbepalingen

Artikel II.1.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel S2 van het ontwerp landelijk CDA-fusieprotocol worden de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en van het bestuur van de CDA-provinciale afdeling die met ingang van de fusiedatum als zodanig zitting hebben, per die datum geacht, rechtsgeldig benoemd, respectievelijk verkozen te zijn voor de eerste zittingsperiode. De statutaire termijnen beginnen vanaf die datum te lopen. Gedurende de eerste zittingsperiode vindt bij tussentijds aftreden en/of bij ontstaan van een vacature de plaatsvervangings plaats vanuit de door de respectievelijke partijen en door de rechtstreekse leden van de CDA-provinciale afdeling, voorafgaande aan de fusiedatum, aangewezen plaatsvervangers. Een totaaloverzicht ervan is als **bijlage 2** aan dit fusieprotocol toegevoegd. Bij uitputting van de lijst van plaatsvervangers vinden de statutair en reglementair vastgestelde regels toepassing.

Artikel II.2.

Alle opvolgingsafspraken getroffen vóór de fusiedatum, met betrekking tot de Provinciale Staten, blijven ook na die datum voor de volledige termijn waarop die afspraken betrekking hebben, gehandhaafd. De geldende termijnen met betrekking tot elk van de hierboven genoemde vertegenwoordigende lichamen zijn vermeld in **bijlage 3** van het fusieprotocol.

Artikel II.3.

Vindt 25% van de ingeschreven leden, dat bij de opstelling van de kandidatenlijst voor de Provinciale Staten c.q. kandidaatstelling voor een niet-landelijk partij-orgaan, in redelijkheid geen recht is gedaan aan de opbouw van het CDA uit de verschillende componenten, dan kunnen zij een klacht indienen bij het partijbestuur. Het partijbestuur kan terzake bindende uitspraak doen of het kan voor een

beoordeling van de klacht het college van Bindend Adviseurs inschakelen, zoals genoemd in artikel S5 van het (ontwerp) landelijk CDA-fusieprotocol.

Artikel II.4.

Leden van het CDA die vóór de fusiedatum zijn geïnstalleerd als erelid of lid van verdienste van één van de provinciale afdelingen, zijn met ingang van de fusiedatum en zolang hun lidmaatschap van de partij het CDA voortduurt, erelid of lid van verdienste van de provinciale afdeling van het CDA;

III. Slotbepaling

De federatieve provinciale afdeling, verklaart door mede-ondertekening van dit fusieprotocol in te stemmen met de daarin tussen de provinciale afdelingen overeengekomen omzetting van het federatieve CDA-provinciale verband, tot een gefuseerde CDA-provinciale afdeling en de daaruit voor haar vloeiende rechten en verplichtingen op zich te nemen.

Getekend, 19...

(voorzitter ARP-provinciale organisatie)

(secretaris ARP-provinciale organisatie)

(voorzitter CDA-provinciaal verband)

(voorzitter CHU-provinciale afdeling)

(secretaris CHU-provinciale afdeling)

(secretaris CDA-provinciaal verband)

(voorzitter KVP-provinciale afdeling)

(secretaris KVP-provinciale afdeling)

Voor wat betreft de bijlagen 1, 2 en 3 verwijzen wij u naar NG d.d. 15 maart 1980. De bijlagen zijn gelijk aan de bijlagen die bij dit model behoren. Behalve moet de aanhef gewijzigd worden. Deze luidt: model fusieprotocol voor de CDA-kamerkring tevens provinciale afdeling... Dit moet worden: model fusieprotocol voor de provinciale afdeling...

Het tijdschema is hetzelfde als in NG van 15 maart.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

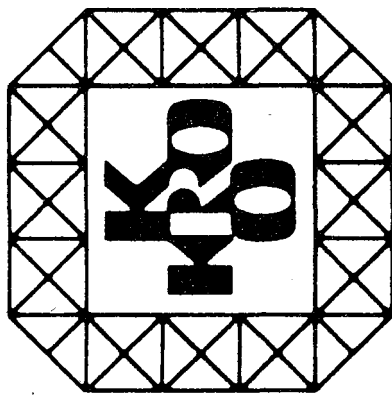
Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

KRO 'n omroep die de moeite waard is

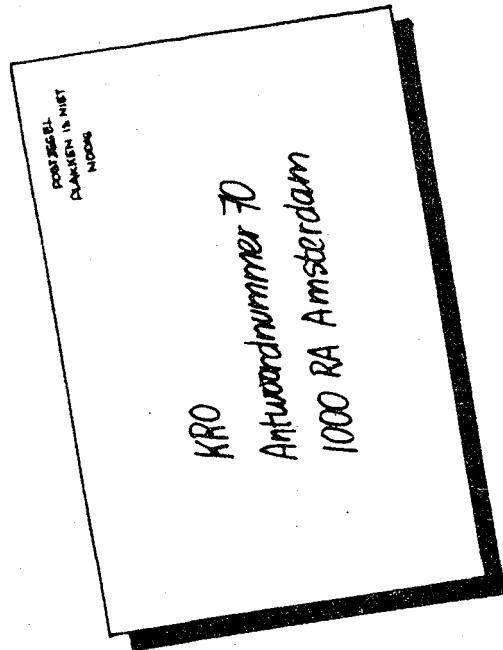
Met programma's als • de ver van mijn bed-show • omroepastoraat • heel de mens geeft de KRO vorm aan zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit het katholieke geloof.

De KRO verdient uw steun Meld u als begunstiger:

door een abonnement op **Studio Groot**, overzichtelijk, kleurrijk, met artikelen voor het hele gezin.

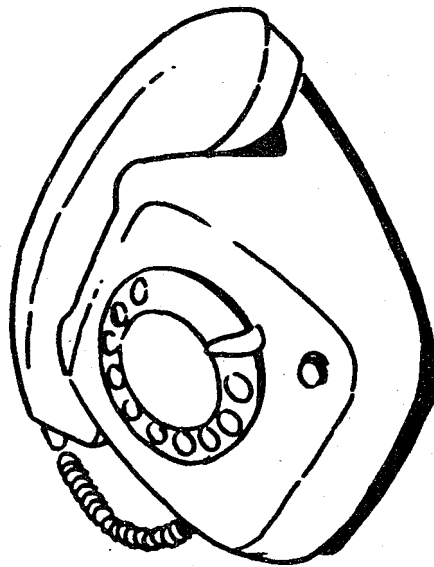
door een abonnement op **mikro's Handig**, klein, zwart-wit en..... goedkoop.

door donateur te worden voor **f 10,-** per jaar. Iedereen boven de achttien telt mee!

'n kleine moeite

schrijf naar KRO
Antwoordnummer 70
1000 RA Amsterdam
of bel ons:
Tel. 035 - 284 333

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 13 29 maart 1980

Jaarverslag 1979 ARP

Deze week treft u in NG het jaarverslag van de ARP en Arjos over 1979 aan, op de pagina's 3 t/m 14. Uitgebreid wordt u via dit

verslag geïnformeerd over het reilen en zeilen van de partij en zijn verschillende organen en organisaties. Met name wordt uitgebreid stilgestaan bij de

festiviteiten rondom het 100-jarig bestaan van de ARP, dat zijn hoogtepunt beleefde op de jubileummanifestatie van 7 april 1979.

De Loonmaatregel ongewenst, maar onontkoombaar

door J. van Houwelingen

Vorige week vrijdag heeft de meerderheid van de Tweede Kamer ingestemd met de door de regering aangekondigde loonmaatregel.

Ook de C.D.A.-fractie heeft de regering gesteund. Niet omdat een loonmaatregel door ons gewenst was, integendeel maar omdat het onverwijdelijk was. Het zo fors ingrijpen door overheid in het arbeidsvoorwaardenbeleid is slechts geoorloofd om werkelijk ernstige gevolgen te kunnen voorkomen. Een loonmaatregel is en blijft een „paardenmiddel”. Bovendien moet men zich altijd afvragen of het middel niet erger is dan de kwaal.

Aan een schadelijke nevenwerking is zelden te ontkomen en het middel werkt slecht voor een relatief korte periode. Daarom ter verantwoording enkele argumenten waarom de loonmaatregel onontkoombaar was.

Onontkoombaar

De minister van Sociale Zaken heeft in een uitvoerige brief aan het parlement de feiten nog eens opgesomd.

De snelle stijging van de olieprijs in december 1979 leidt tot een aanzienlijke verslechtering van de economische vooruitzichten ten opzichte van de ramingen waarvan bij het opstellen van de miljoenennota 1980 was uitgegaan. Een economische groei van 0% (in plaats van 2%). Bovendien moet voor 1980 gerekend worden op weer hogere inflatiecijfers en ca. 4 miljard geringere belastingopbrengst dan aanvankelijk werd verwacht.

Om het tekort van het rijk te kunnen financieren zou men ruim 19 miljard moeten lenen. Het zal duidelijk zijn dat hierdoor de thans reeds hoge rentestand nog verder zou kunnen gaan oplopen met alle nadelige consequenties ook voor het bedrijfsleven en dus voor de werkgelegenheid.

Om het beeld compleet te maken zal ondanks de aardgasinkomsten (voor 1980 ongeveer 8 à 10 miljard) het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans ongeveer 4 miljard gaan bedragen.

Men kan tegenwerpen dat de tot nu toe gepresenteerde cijfers nog een onvolledig beeld geven of op een aantal onzekerheden wijzen. Is het

beeld niet te pessimistisch, zo kan men zich afvragen. Ongetwijfeld kunnen wijzigingen zich nog wel voordoen, echter niet echt wezenlijk, daarvoor is de trend al enige tijd te markant. De conclusie voor de CDA-fractie was dan ook dat de bijstelling van het beleid voor 1980 inderdaad onontkoombaar is. De inhoud daarvan is een politieke keuze, gebaseerd op politieke prioriteiten. Voor de CDA-fractie zijn de prioriteiten ook nu: bestrijding van de werkloosheid en het zoveel mogelijk in stand houden van ons sociaal zekerheidspakket.

Loonmaatregel

In feite kan men de voorgestelde bijstelling van het beleid voor 1980 aldus samenvatten – ombuiging van de overheidsuitgaven met 3 miljard

– een loonmaatregel inhoudende een loonsomstijging ten opzichte van 1979 te realiseren die 1,5% van de loonsom achterblijft bij de aanvankelijk geformuleerde doelstelling – een actief arbeidsmarktbeleid als extra bijdrage ter bestrijding van de te verwachten werkloosheid.

Evenals bij eerdere loonmaatregelen (1974 en 1976) heeft de regering maatregelen voorgesteld voor alle inkomensstrekkers. In principe neerkomend op geen initiële verbetering, het vervangen van de gebruikelijke tweede prijscompensatie door een belastingverlichting van f 100,- op jaarbasis en het toekennen van een tijdelijke toeslag van f 26,- per maand, beide met ingang van 1 juli 1980, alsmede een zo stringente beheersing van de incidentele looncomponent, als verenigbaar is met de noodzaak de individuele onderneming toch enige ruimte te laten voor aanpassing van de loonverhoudingen en toepassing van vastgelegde systemen.

Ook voor vrije beroepsbeoefenaren (via het prijsbeleid), ambtenaren en trendvolgers zijn afzonderlijke maatregelen genomen om minimaal een vergelijkbare matiging te verkrijgen.

Inkomensbeleid

De CDA-fractie heeft tijdens dit debat

aanvullende voorstellen gedaan om nog wat extra garanties te verkrijgen voor de lagere inkomensgroepen. Door amendering van de loonwet door de VVD met steun van de PvdA fractie was dit echter bijzonder moeilijk. De loonwet staat namelijk slechts algemene maatregelen toe waardoor een door ons gewenste verdere differentiatie afhankelijk van het inkomen, onmogelijk bleek. Slechts een beperkte bijstelling van de belastingverlichting (100 miljoen per jaar) was alleen aanvaardbaar. Hierdoor zullen de lagere inkomensstrekkers nog een extra belastingverlaging ontvangen. Het vragen (afdwingen) van een inkomensoffer aan mensen ook met lagere inkomens (beneden 1 x modaal) is alleen geoorloofd als hogere inkomensstrekkers een duidelijke bijdrage leveren. Daarom heeft de CDA-fractie aan de minister van Binnenlandse Zaken duidelijk gemaakt dat de overheid ook zelf het goede voorbeeld moet geven. De CDA-fractie diende een motie in om de minister te dwingen om op zo kort mogelijke termijn (voor 1 juli) maatregelen te nemen om ook de „top inkomens” bij de overheid aan te pakken.

Aanvullende maatregelen

Voor de bestrijding van de werkloosheid is matiging van de arbeidskosten een voorwaarde, maar daarmee is het verhaal niet af. Het is immers een gegeven feit dat door matiging en verbetering van de rendementen niet automatisch nieuwe arbeidsplaatsen worden gecreëerd. Er zijn ook geen garanties dat hierdoor knelpunten op de arbeidsmarkt worden opgelost en dat er investeringen tot stand komen juist daar waar uit een oogpunt van een selectief groei-beleid een duidelijke behoefte is. Bovendien moet de vraag gesteld worden of men wel aanzienlijke offers mag vragen zonder daarbij een perspectief te bieden. Daarom is er juist nu een actief overheidsbeleid nodig, een ook daadwerkelijk offensief beleid m.b.t. de bestrijding van de werkloosheid.

In het debat hebben we opnieuw aangedrongen op initiatieven om tot arbeidsplaatsenovereenkomsten te komen.

Werkgevers zijn nogal beducht voor een zekere verstarring, maar is dat wel terecht?

Bepalend voor de vorm en de inhoud van zo'n APO. Naar mijn mening gaat het hierbij vooral om de spelregels m.b.t. de besluitvorming over zowel kwalitatieve als kwantitatieve

VVD-fractie-voorzitter Rietkerk (r.) in gesprek met minister van Aardenne van economische zaken. Links minister Albeda.

arbeidsaspecten. Ook vormen van arbeidsverkorting kunnen hierbij worden betrokken. Doel is wel meer zekerheid voor werknemers over de arbeidsplaatsen en de betrokkenheid bij de besluitvorming hierover. Is dit immers juist nu niet belangrijk in een periode waarin men aan werknemers loonmatiging oplegt. Naast het bieden van meer perspectief m.b.t. bestrijding van de werkloosheid is ook een versterking van de betrokkenheid en medezeggenschap een onmisbaar element voor het matigingsbeleid. Echter niet alleen ondersteunend, maar ook meer principieel vanuit onze politieke overtuiging: „spreiding van verantwoordelijkheid”. „Daarom nu eindelijk afronden van het V.A.D.-wetsontwerp (dit jaar in het staatsblad), versterking van de inspraakmogelijkheden van werknemers ook bij investeringsbeslissingen en beleggingen en een sektorstructuurwetgeving.” De fractie heeft verder aangedrongen om de aangekondigde arbeidsmarktmaatregelen zo spoedig mogelijk concreet te maken. Zoals o.a. extra arbeidsplaatsen op het gebied van energiebesparing.

Het redelijke alternatief van de PvdA

De PvdA-fractie diende één dag voor het debat een alternatief plan in. Naast veel demagogie over „het pakken van de laagstbetaalden” en „het ontzien van de hogere inkomens”, beoordeel ik

de voorstellen in het algemeen toch constructief. De kritiek aan het adres van de regering m.b.t. de onrechtvaardige inkomensverdeling is ten onrechte zoals blijkt uit de tabel. Aan het adres van de PvdA-fractie zou ik willen zeggen: een wel erg eenzijdige afwerking van de lasten op de middeninkomens. Zie tabel onderaan pagina.

Inmiddels heeft ook Den Uyl toegegeven dat handhaving van de koopkracht tot aan 1 x modaal in de toekomst niet gegarandeerd kan worden, voor de oppositieleider zeker een moedige uitspraak. Verheugend is de erkenning dat loonkostenmatiging een absolute noodzaak is, juist terwille van de bestrijding van de werkloosheid. De hogere ingeschatte economische groei is echter zeker niet realistischer dan het lagere uitgangspunt van de regering. Maar is hiertoe de noodzakelijke extra inzet van aardgas niet een te gemakkelijke weg? Niet onvermeld mag nog blijven dat ook D'66 zich constructief heeft opgesteld. Na de afspraak (via een D'66 motie, ook door de CDA fractie gesteund) dat de loonmaatregel op 31 december 1980 zal eindigen heeft men zich niet verzet tegen de loonmaatregel. Het is te hopen dat ook hierdoor het overleg tussen werknemersorganisaties, werkgeversorganisaties en de overheid weer op gang zal komen. Het is ieders belang om voor 1981 niet opnieuw geconfronteerd te worden met een loonmaatregel.

	Volgens bijgestelde MEV regering dd. 4-1-1980	Voorstel regering dd. 13-3 (f 26 per maand en f 50 belastingverlichting voor iedereen)	Voorstel PvdA (af-toppen bij modaal; geen prijscompensatie vanaf x modaal; belastingverlichting)
Minimaal	0 à -0,5	0	0
Minimum +	0 à -0,5	0 à -0,5	0
Modaal	0,5	-0,5 à -1	0
2x Modaal	-2	-2 à -2,5	-2,5 à -3
4x Modaal	-2 à -2,5	-2,5	-3

DEZE WEEK IN NG:

NG commentaar pagina 2
Overwegende pagina 2
Jaarverslag ARP pagina 3 t/m 14
In Ogenschouw pagina 15
„Niet bij brood alleen” pagina 15

Loonmaatregel

De Tweede Kamer is accoord gegaan met de loonmaatregel. Veel vreugde was daarbij niet te bespeuren, maar dat past ook niet bij zo'n gelegenheid. Wij delen geen bloemen uit, aldus de CDA-woordvoerder Weijers. De pijn werd voor de lagere inkomensgroepen nog enigszins verzacht door een op instigatie van het CDA tot stand gekomen belastingmaatregel die ten doel heeft de koopkracht van deze inkomensgroepen nog enigszins op peil te houden. Het alternatieve plan van de PvdA kon geen genade vinden in de ogen van de meerderheid. Het vertrouwen dat daarin tot uiting kwam in de bereidheid tot vrijwillige matiging werd door deze meerderheid, waarbij zich ook D'66 bevond, niet gedeeld. Het is nog maar de vraag of ook de FNV dat vertrouwen deelde, maar dat zullen wij thans maar buiten beschouwing laten. Belangrijker lijkt te zijn dat blijkens een gehouden enquête een vrij ruime meerderheid de noodzaak van een loonmaatregel onderschrijft. Het besef dat de bomen niet langer tot de hemel groeien en dat iedereen terwille van de nationale welvaart zich opofferingen moet getroosten, lijkt daarmee dieper wortel te hebben geschoten. Dat is een goede zaak, mits verzekerd wordt dat ook inderdaad iedereen zich opofferingen in overeenstemming met de draagkracht getroost. Is het in dit verband geheel toevallig dat een andere enquête, ditmaal naar de kiezersvoorkeur, uitwees dat de PvdA (en daarnaast de VVD) gevoelige klappen zou krijgen als er nu verkiezingen zouden worden

gehouden, terwijl het CDA zich redelijk zou handhaven en D'66 de grote winnaar zou zijn? Enquêtes zeggen niet alles, maar zij zeggen toch wel iets, met name tot diegenen die pretenderen voor de grote meerderheid te spreken.

Kernenergie

Hoe ongelukkig een referendum over een enkel punt van overheidsbeleid is, kunnen de Zweden nu ervaren naar aanleiding van de volksstemming over het al dan niet voortgaan met kernenergie. Een meerderheid heeft zich daarvoor uitgesproken, maar over de wijze waarop dat dient te geschieden is geen duidelijke aanwijzing gegeven. Daarover dienen dus nog nader door regering en parlement beslissingen genomen te worden. Maar door het referendum is de regeringscoalitie gespleten, zodat voor haar overlevingskansen gevreesd moet worden, terwijl een nieuwe coalitie tussen de voorstanders ook niet voor de hand ligt, omdat men daarvoor op andere punten weer teveel uit elkaar ligt. De conclusie kan derhalve zijn, dat er vooralsnog voor Nederland geen enkele reden is om het Zweedse voorbeeld na te volgen, al was het alleen maar omdat de uitslag van het referendum er ook in Zweden niet toe zal leiden dat de vreedzame toepassing van kernenergie minder controversieel zal zijn.

Steenkool

Steenkool, ten onzent in de zestiger

NG COMMENTAAR

jaren als een volstrekt verouderde energiebron afgeschreven, staat opnieuw in de belangstelling, vooral als alternatief voor de met argwaan beschouwde kernenergie. Voor die belangstelling is alle reden, zoals er ook reden is voor de veronderstelling dat wij de steenkool te vroeg afgeschreven hebben. Maar dat betekent nog geenszins dat wij nu de steenkool als het geneesmiddel voor alle kwalen moeten gaan beschouwen, want dat is het beslist niet. In dat licht is de suggestie, gedaan door de Delftse hoogleraar Velzeboer om een mijn als proeftuin te heropenen, de moeite van het overwegen waard. Met de productie en de aanwending van steenkool in nieuwe vormen kan dan de nodige expertise worden opgedaan. Evenzeer lijkt het gewenst de brede maatschappelijke discussie over de kernenergie een ruimer kader te geven in die zin dat daar de voorziening in onze energie-behoefte in meer algemene zin ter discussie moet worden gesteld. Slechts dan vermijden we het dilemma waarvoor de Zweden zich dit weekeinde gesteld zagen.

Dwaze moeders

Wekelijks demonstreren in Buenos

Aires een aantal vrouwen, de 'dwaze moeders' genoemd. Zij demonstreren niet omdat zij politieke doelen nastreven; zij demonstreren slechts uit wanhoop over hun verdwenen echtgenoten en kinderen. Men kan zich afvragen wat dat voor bedreiging inhoudt voor het regime van generaal Videla en de zijnen. Desalniettemin zijn verleden week donderdag dertig van deze vrouwen gearresteerd. Dat hun wekelijkse omgang de autoriteiten op de zenuwen ging werken, is begrijpelijk. Maar heeft niet iedere vrouw, heeft niet iedere moeder het recht om te weten wat er met haar gezinsleden is gebeurd? En staat dat recht niet buiten kijf vast, als ook een commissie van onderzoek van de Organisatie van Amerikaanse Staten heeft vastgesteld dat een der ernstigste voorbeelden van de mensenrechtenschendingen in Argentinië is het veelvuldig voorkomen van verdwijningen? De recente arrestatie is weer een bewijs dat het Argentijnse régime geen enkel respect heeft voor de rechten van de mens. Het heeft de 'dwaze moeders' aangetast in één van de meest essentiële rechten, dat als volgt is verwoord in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: het gezin is de natuurlijke en meest fundamentele maatschappelijke eenheid en heeft recht op bescherming door de samenleving en de staat. Dat betekent simpelweg dat een ieder het recht heeft om te weten wat er met zijn gezinsleden is gebeurd.

Bisschop Romero

De moord op bisschop Oscar Arnulfo Romero van San Salvador is een zware slag voor het toch al

zwaar beproefde volk van de Midden-Amerikaanse staat El Salvador. Te midden van diepe armoede en hevige politieke onderdrukking vormde Romero een teken van hoop. Nog afgelopen zondag deed hij in zijn preek een hartstochtelijk beroep op de militairen in het land om in Godsnaam een einde te maken aan de onderdrukking. Elke zondag kwamen duizenden mensen naar zijn preken luisteren en de bisschop kreeg steeds luide bijvalsbetuigingen als hij de gewelddadige praktijken van leger, politie en rechtse terreurorganisaties hekeld. Ondanks de vele tientallen slachtoffers van politiek geweld elke week weer, heeft de bisschop nooit opgeroepen tot tegengeweld. Hij verklaarde telkens weer, dat hij zich niet met politiek wilde inlaten, maar dat hij alleen de boodschap van het Evangelie wilde brengen. Hoe zeer hij afstand nam van de politiek bleek uit de afstandelijke opstelling van de bisschop, toen het zittende régime in oktober vorig jaar werd vervangen door een groep jonge militairen, die aankondigde dat zij hervormingen zou gaan doorvoeren, waarbij vooral gedacht werd aan de hervorming van het grondbezit. De bisschop was bereid de nieuwe leiders het voordeel van de twijfel te geven, maar hield zich verre van de in Latijns-Amerikaanse verhoudingen gebruikelijke zegening van de nieuwe machtshebbers. Van de al dan niet vermeende goede bedoelingen van de huidige junta is niet zoveel terechtgekomen, en de invloed van de vroegere machthebbers, die zich bedienen van terreurorganisaties met bijv. een veelzeggende naam als „orde“, is nog altijd groot. De bisschop is daarvan nu het slachtoffer geworden, de toekomst van zijn volk ziet er donkerder uit dan ooit.

OVERWEGENDE

Monopolies

Wat hebben christelijke politieke partijen in het verleden vaak het verwijt moeten aanhoren dat zij de Bijbel voor zich monopoliseerden. De indruk wekten dat er een gelijke tekenen te zetten was tussen de bijbeise boodschap en hun politiek. Op datzelfde moment voelde de christen in een niet-christelijke partij zich buitengesloten, apart gezet. Maar die tijden liggen al jaren achter ons. Wij moeten naar het begin van de vijftiger jaren om bij debatavonden rond het thema „kan een christen lid zijn van de PvdA“ uit te komen. Nee, wij eisen niet langer het alleenvertoningsrecht van het in een partij proberen te werken vanuit evangelische uitgangspunten voor ons op. Wij hebben er weet van dat christenen soms juist vanuit dat christen-zijn zich niet bij een christelijke partij wensen aan te sluiten. In een partij die zich niet expliciet tot christelijke uitgangspunten bekennt, beleeft men dan sterker in koers en mentaliteit een benadering die uit de bijbelse boodschap voortspuit. En het moet gezegd: er is met een beroep op de Bijbel menige scheve schaats gereden.

Ontwaarding

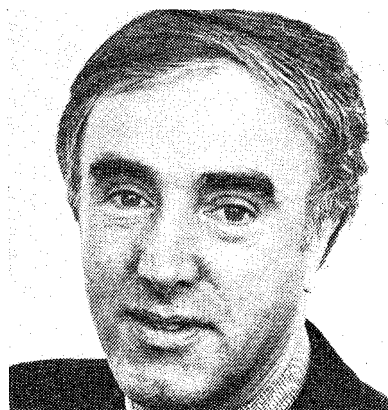
Er zijn, ook al monopoliseer je de „c“ niet langer voor je eigen beleid, vele mogelijkheden om toch in de gevarenzone terecht te komen. God is liefde, en na zo'n uitspraak wordt er van je verwacht alle nare, akelige dingen in het leven te vergeten. De Naam van God is te heilig voor de politiek. Daarmee wordt aanvaard dat het politieke erf in beginsel smeriger is dan het erf van het gezin, de school, het bedrijf. Of men claimt vanwege de

kloof tussen ideaal en werkelijkheid, de ruimte om maar naar eigen goeddunken aan te rommelen. Alsof niet juist die heiligheid ons ertoe oproept tot het uiterste te trachten de manier waarop mensen in het leven staan, namelijk tussen falen en geroepen zijn in, te veranderen. Dan is het soms verleidelijk de Bijbel te laten buikspelen. Eigen opvattingen te laten dekken door bijbelteksten. Het is van tijd tot tijd ook de gemakkelijkste weg. Mensen vangen vertrouwde klanken op hun trommelvliezen op en zijn bereid tot steun. Maar verstaan ze wat ze horen? En, wezenlijker, is de uitlegger zich ervan bewust dat zijn gezag voor veel mensen bijkans op Schriftgezag uitloopt? Tja, bijbelteksten, naar links en naar rechts. „De overheid draagt het zwaard niet tevergeefs“; en daarmee wordt een „ja“ voor nieuwe kernwapens verdedigd. „Allen die het zwaard opnemen zullen door het zwaard vergaan“; en dat leidt tot een „nee-voor diezelfde wapens. 't Mag op een karikatuur lijken, maar het is naar het leven getekend. Een ontwaarding van de „c“ lijkt het mij ook te zijn wanneer men wel hoort, maar daarna het doen nalaat. De hardigheid des harten en het kwaad in het menselijk hart in zulke felle kleuren schildert, dat men in de praktijk altijd terecht komt bij het handhaven van de gevestigde orde, de bestaande machtsstructuren. Ontwaarding die meestal pure behoudzucht tot gevolg heeft. Nee, de Bijbel is geen receptenboek dat je in moeilijke keuzesituaties opslaat, waarna je een direct antwoord wordt verschaft. De Bijbel is ook geen politiek handboek. Geschreven met de bedoeling om eigen ideeën te

rechtvaardigen. In zulke handboeken gaat het vooral om het overnemen van de macht van wat „rechts“ genaamd wordt door hen die als „links“ worden geduid. Niet-bezitters worden bezitters, en omgekeerd. In de uitleg wordt de selectieve argumentatie er wel bij geleverd. Overigens zal het duidelijk zijn dat een bijbelgebruik dat mensen doet uitkomen bij een politiek handboek waarin zoiets als het tegenovergestelde staat als hierboven wordt signaleerd, al evenzeer valt te vrezzen.

Appel

Wat moeten wij er dan wel mee aan? Is met het geven van zoveel kansen voor ontwaarding niet overduidelijk geworden dat je de „c“ maar beter niet aan de politiek kunt proberen te koppelen? Laat het maar op de persoonlijke verantwoordelijkheid en het laten spreken van het eigen geweten aankomen, maar pretendeer in vredesnaam niet dat je CDA zou kunnen heten. Het wegnemen van die spanning neemt voor de christen het blijvende spanningsveld tussen Woord en daad niet weg. Het komt nog sterker op hem als individu aan. Ik blijf dat gemeenschappelijk beroep op elkaar vanuit een door de partij aanvaarde grondslag, als uiterst waardevol ervaren. God laat zijn appel naar alle mensen uitgaan, maar een partij die de „c“ wenst te dragen zal dat wel weten, daar zwaar aan tillen, onder de tucht van dat appel staan. Eigenlijk had ik na de vraag: wat moeten wij er dan wel mee aan, eerst moeten opmerken dat het Woord van God niet geschreven is om als partijprogramma te dienen. Al die ontwaardingsmogelijkheden van de „c“ kunnen wij des te beter bestrijden wanneer wij eerst weer zicht op de bedoeling van het Evangelie krijgen.

Daarin biedt God zijn heil in Jezus Christus aan. Bestemd voor een mensheid in schuld verloren. Daarin gaat het om de enkele mens die tot omkering, bekering wordt opgeroepen. Wanneer mensen zich op het heil van Christus richten wacht hen een nieuw leven. Dat wordt zichtbaar. Ook in de politiek. Wie de bedoeling van de Bijbel weer centraal stelt weet bijbelstudie, gebed en verkondiging nodig te hebben om te leren wat God mensen voorhoudt, welke richting wij hebben op te koersen. En dan houden wij evengoed nog alle eigenwilligheid over.

Eén weg

In het CDA dreigt nog een andere vorm van ontwaarding. Dat wij zó vnzunig worden van een verkeerde omgang met de Bijbel dat van de weeromstuit een beroep op die Bijbel nauwelijks meer iets bijzonders bij ons wakker roept, als niet terzake doende wordt ervaren. Van het ene uiterste in het andere. Nee, niet eigen bijbelkijk monopoliseren. Maar daarmee is het verhaal niet uit. Dan begint het binnen het CDA pas. Dan moet er geargumenteed en driftig gestudeerd worden of het om een eigen bijbelkijk gaat, of dat wij het bijbelsgoud aan het verdonkerematen zijn onder het stof van de politieke realiteit, of opereren vanuit de voor de hand liggende opvatting dat de meerderheid gelijk heeft. De waarde van de Bijbel staat of valt gelukkig niet met onze opvatting van het begrip democratie. Het

omgaan met de Bijbel in de politiek heeft aan God en aan mensen tekort gedaan. Dat zal het ook blijven doen. En dat dient zeker tot bescheidenheid, tot een niet monopoliseren van de eigen bijbelkijk, als keek men met Gods eigen ogen, te leiden. De Bijbel leert ons dat wij mensen zijn die tekort schieten. Steeds weer falen. Wij stichten hier geen paradijzen. Die wetenschap verbindt alle mensen. Daarom bestaan er ook geen goede of slechte mensen. Wij zijn allen schuldig. Iets om te onthouden als het over vijandsbeelden gaat. Dan spreekt het Evangelie over vijandsliefde en leert ons de orde van de Heer te zien. De omgekeerde! Zij die Bijbelgedeelten monopoliseren voor eigen opvattingen mogen terecht-gewezen worden. Zij die vuurbang zijn om de Bijbel te laten spreken vanwege de vele mogelijkheden voor ontwaarding, o.a. die van het monopoliseren, moeten zich de vraag stellen wat de legitimiteit van een beroep op de grondslag binnen het CDA dan nog voorstelt.

Pretentie-Potentie

„Het kabinetsbeleid in evangelische zin bijbuigen“. Het is een zin uit het boekje „Daar gaat het om“ van de werkgroep NBBA. Inderdaad, een hele pretentie. Je moet dan weten wat evangelisch is en wat niet. En alle ontwaardingsmogelijkheden komen erbij op je af. Kompleet met de door de duivel – waarvoor zeer valt te vrezen – ingeblazen ontlooptechnieken om aan de klem van het Evangelie te ontkomen. Zo'n pretentieuze zin verzin je ook alleen wanneer je nog in de waarde van de „c“ in de politiek gelooft. Mensen kunnen zoveel. Bijna goddelijk gemaakt. Ook bijbuigen in een zin die meer recht doet aan de bedoeling van het Evangelie. Dat kan wanneer we meer gaan leven op de manier die Piet Steenkamp de slagers op hun congres voorhield „We moeten getuigen en werken vanuit de Bijbel“. Dan leert de mens ook van eigen monopolies af te zien.

H. A. de Boer

ARP in het jaar 1979

Het partijbestuur

Een jaar van politieke bezinning

Voor het partijbestuur is 1979 een zeer intensief jaar geweest. Begin 1979 wordt uitvoerig stilgestaan bij het toekomstig karakter van het CDA, onder andere naar aanleiding van het „ongevraagd advies” van prof. dr. B. Goudzwaard. Aan het eind van het jaar wordt zeer uitvoerig gediscussieerd over de kernbepaalingproblematiek. Daarnaast zijn er een groot aantal organisatorische zaken te regelen die met name in verband staan met de totstandkoming van het CDA.

In totaal vergadert het bestuur tien keer. Evenals voorgaande jaren weer een druk jaar. De voornaamste zaken die in 1979 de aandacht opeisen zijn kort samengevat:

- de politieke bezinning
- de verdere ontwikkelingen van het CDA; zowel organisatorisch als politiek
- voorbereiding van de jubileum-activiteiten „100 jaar ARP”
- internationaal werk.

Politieke bezinning

In de vergaderingen van februari en maart wordt uitgebreid stilgestaan bij de politieke en organisatorische stand van zaken rondom het CDA. In de maart-vergadering wordt met name gesproken over „het ongevraagd advies” van prof. dr. B. Goudzwaard. In de meivergadering wordt uitvoerig gediscussieerd over de thema's „Opslag van radio-actief afval” en „economische orde”, dit ter voorbereiding van de partijraad van 18 en 19 mei. In december komt de discussie rondom de kernbepaaling uitvoerig aan de orde. Elke vergadering komt de politieke rondblik aan de orde. Inleider hiervoor is tot september de heer M. W. Schakel. Aangezien hij op dat moment tot ondervoorzitter van de Tweede Kamer wordt gekozen, stelt hij zijn functie van vice-voorzitter van de CDA-fractie ter beschikking. Vice-voorzitter van de CDA-fractie wordt dan H. A. de Boer. Namens de ARP zit verder nog in het fractiebestuur de heer J. van Houwelingen. Hij fungeert in het vervolg als adviserend lid van het dagelijks bestuur en partijbestuur. Vanuit het anti-revolutionaire deel van de CDA-Tweede Kamerfractie. Deze taak wordt tot oktober vanuit de Eerste Kamer verzorgd door P. C. Elfferich, en daarna door mr. W. F. de Gaay Fortman. In november vindt er - samen met AR-bewindslieden en AR-Eerste en Tweede Kamerleden - een bezinningsbijeenkomst plaats in het Leeuwenhorstcongrescentrum te Noordwijkerhout. In discussie groepen wordt gesproken over het Ontwerp Program van Uitgangspunten. Een evaluerend gesprek vindt plaats met de leden van de commissie die het program opstelden. Ook wordt het rapport Politieke Koers, dat tot stand is gekomen onder voorzitterschap van prof. P. Steenkamp besproken. Inleiders hierover zijn minister W. Albeda en CDA-Tweede Kamerlid drs. M. Beinema, die beiden deel uit maken van deze commissie.

CDA-zaken

Naar aanleiding van de besluitvorming van de AR-partijraad van 3 maart, wordt door het CDA-bestuur besloten

Een groot aantal kamercentralevoorzitters voeren overleg tijdens de partijraad van 3 maart 1979. Rondom de tafel zitten van rechts naar links dhr. Kerkhof (KC Zeeland), dhr. Van Leeuwen (KC Den Haag), dhr. Niezing (KC Utrecht), dhr. Plokhooij, mevr. A. Westhoff-Hubée (presidente ARVC), dhr. Van Boven (KC Gelderland), dhr. Sliedrecht (KC Dordrecht), dhr. Scholte, dhr. Schriek, dhr. Berghoef.

de fusiedatum te verschuiven naar 11 oktober 1980. Tot dat moment moeten er erg veel zaken nog geregeld worden, waarmee in 1979 druk voortgang wordt gemaakt.

Onderstaand volgt een overzicht van de diverse fusie-commissies en de AR-afgevaardigden daarin.

■ Werkgroep één partijblad: drs. C. Bremmer, dr. W. de Kwaadsteniet
 ■ CDA-huisvesting: P. Bukman - voorzitter, secretaris is M. B. M. J. van Vlijmen, Ambtelijk wordt deze stichting bijgestaan door AR-adjunct-secretaris G. v.d. Berg

■ Program van Uitgangspunten: de heren Goudzwaard, De Koning en mevr. V.d. Veen-Schenkeveld

■ Verkiezingsprogramma 1981-1985: de heren mr. W. Aantjes en dr. B. Goudzwaard en mevr. F. J. Laning-Boersema

■ Commissie Politieke Koers: Minister W. Albeda en drs. M. Beinema
 Op bijna elke vergadering wordt het bestuur geïnformeerd over de voortgang van de werkzaamheden van deze commissies. Daarnaast moet er een groot aantal besluiten genomen worden in verband met de voortgang van de fusiebesprekingen. In het verslagjaar bespreekt het partijbestuur onder meer de volgende stukken, die voor een groot deel bestemd zijn voor het ontwerp fusie-protocol.

- Rapport rechtspositieregeling CDA-personeel
- Rapport relatie CDA met maatschappelijke organisaties
- Ontwerp-reglement kandidaatstelling Europees Parlement en Provinciale Staten
- Standaardreglement Wijk-of Dorpsafdelingen
- Ontwerp-reglement Commissie van Beroep
- Ontwerp-reglement College van Bindend Adviseurs
- Ontwerp-reglement Commissie Buitenland
- Ontwerp-statuten stichting CDA-Huisvesting
- Tijdschema kandidaatstelling Tweede Kamer
- Tijdschema Program van Uitgangspunten
- Lijstvoorstel Tweede Kamerverkiezingen 1981-1985
- Lijstvoorstel Eerste Kamerverkiezingen
- Opvolgingsbijlage bij het Fusieprotocol
- Richtlijnen fusie regionale- en plaatselijke AR-organen

- Procedure Program van Uitgangspunten

Verkiezingen

In april 1979 vinden de verkiezingen plaats voor het Europees Parlement. Voor de eerste maal is er sprake van een rechtstreekse verkiezing, van leden van het Europese Parlement. Lijsttrekker wordt AR-lid drs. Bouke Beumer. Naast hem worden er nog twee Anti Revolutionary gekozen: te weten Sj. Jonker en mevr. J. R. H. May-Weggen. De advieslijst van de ARP ziet er als volgt uit:

- 1. drs. B. Beumer
- 2. Sj. Jonker
- 3. J. R. H. May-Weggen
- 4. mr. J. N. Scholten
- 5. drs. J. de Koning
- 6. drs. A. M. Oostlander
- 7. M. van Ditmarsch
- 8. P. J. A. Wijnmalen
- 9. drs. M. van der Velden
- 10. mevr. J. van Leeuwen
- 11. Mr. J. Hollander
- 12. mevr. C. G. Kakes-Veen
- 13. mr. H. W. van Heuven
- 14. drs. E. Heerma
- 15. drs. W. T. van Gelder
- 16. S. Buddingh

De uiteindelijke uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen geeft een kleine wijziging t.o.v. de advieslijst. J. N. Scholten gaat naar plaats 6 en drs. A. M. Oostlander komt uiteindelijk op de 4e plaats terecht. In het najaar gaat de grosljstprocedure van start voor de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen. De kiesverenigingen hebben tot 15 december de tijd om tien namen te noemen van personen die zij geschikt achten voor een plaats op de grosljst. Van de circa achthonderd kiesverenigingen dragen driehonderdnevenennegentig kiesverenigingen één of meerdere personen voor een kandidatuur voor. Ter vergelijking valt te melden dat aan de grosljstprocedure voor de kandidaatstelling in 1977 in het totaal 233 kiesverenigingen deelnamen, terwijl er toen 32 personen tien maal of meer keren genoemd werden voor de uiteindelijke alfabetische grosljst. Het CDA-bestuur stelt in het vers lagjaar een Centraal Verkiezings Comité in onder - voorlopig- voorzitterschap van drs. M. Smits. Partijsecretaris Bremmer treedt op als secretaris.

Internationaal werk

In bijna elke vergadering komt het

„internationaal werk” ter sprake. Elders in dit jaarverslag leest u hierover meer, waar gesproken wordt over de Equipe. (Dit is het samenwerkingsverband op buitenlands terrein tussen de CDA partijen).

Diverse organisatorische zaken

Jaarlijks terugkerende onderwerpen als behandeling van begrotingen en jaarrekeningen van partij, Kuyperstichting, Stichting Arjos en Stichting Kader- en Vormingswerk ARP komen in het najaar aan de orde.

Nieuw CDA-huis

In februari gaat het partijbestuur akkoord met het aanvragen van een bouwvergunning voor het nieuwe CDA-huis, dat gevestigd zal worden in de dr. Kuyperstraat 1, 3 en 5. Aanvankelijk is het de bedoeling bovengenoemde panden (waarin ARP en CDA reeds huisvesten) te renoveren en uit te breiden. Uiteindelijk wordt besloten alleen tot renovatie over te gaan. Eind november kan hiermee worden begonnen. In de oktober-vergadering gaat het partijbestuur akkoord met het huren van een tweetal panden, om ARP- en CDA-medewerkers van tijdelijke huisvesting te voorzien. Zij nemen hierin begin november hun intrek.

Honderd jaar ARP

Elders in dit verslag leest u een overzicht van de activiteiten in het kader van het eeuwfeest. Op 3 april gaan een groot aantal herdenkingsactiviteiten van start.

Afscheid D. Corporaal

Op 6 september biedt het partijbestuur haar oud-secretaris D. Corporaal een afscheidsreceptie aan. Deze receptie wordt door velen, waaronder een groot aantal CDA-bewindslieden, bezocht. Na ruim 18 jaar verbonden te zijn geweest aan ARP en Arjos, is de heer Corporaal met ingang van 16 augustus 1979 benoemd tot burgemeester van Leerdam. Het partijbestuur benoemt adjunctsecretaris drs. C. Bremmer tot zijn opvolger. In de dan ontstane vacature wordt voorzien door stafmedewerker G. van den Berg te

benoemen tot adjunct-secretaris.

Samenstelling partijbestuur

Van het partijbestuur nemen als adviserend lid afscheid de heren D. Corporaal, mr. J. Grosheide, M. W. Schakel en P. C. Elfferich. De heer Elfferich wordt op de partijraad van 1 december benoemd tot adviserend lid partijbestuur. Voorts neemt afscheid Sj. Jonker wegens verkiezing in het Europees Parlement. Per 31 december 1979 is het partijbestuur als volgt samengesteld:

Ereleden

H. . Algra, Leeuwarden
 dr. J. Donner, Den Haag.

Leden van het dagelijks bestuur

H. A. de Boer, Velsen
 dr. D. Th. Kuiper, Amsterdam
 prof. ir. B. Krol, Zeist
 M. Paats, Alphen a/d Rijn
 N. Schouten, Leidschendam
 drs. P. Bukman, Voorschoten
 dr. S. Faber, Hardegarijp
 G. Numan, Vries
 mw. N. Zuidema- van Dijk, Hilversum

Adviserende leden van het dagelijks bestuur

J. van Houwelingen, Putten
 mr. w. F. de Gaay Fortman, Den Haag
 drs. C. Bremmer, Voorschoten
 prof. mr. P. H. Kooijmans, Wassenaar
 K. de Vries, Delft
 drs. A. M. Oostlander, Den Haag

Leden benoemd door de partijraad

drs. B. Beumer, Hogezaand
 P. C. Elfferich, Delft
 A. v.d. Glind, Woerden
 W. de Graaff, Zoetermeer
 mw. J. van Leeuwen, Zoetermeer
 drs. X. J. v.d. Meer, Voorhout
 drs. J. J. Meijer, Voorburg
 J. Nieuwenhuis, Utrecht
 drs. J. G. van Rijn, Stiens
 mw. E. van Velthooven-Olde, Hoogeveen
 prof. J. P. Versteeg, Apeldoorn
 mw. A. C. Westhoff-Hubée, Middelburg
 prof. J. P. I. v.d. Wilde, Voorschoten
 dr. H. E. S. Woldring, Amstelveen

Leden gekozen door kiesverenigingen

dr. P. C. Bos, Eindhoven
 ds. J. Plantinga, Leeuwarden
 mr. W. R. v.d. Sluis, Hilversum
 mw. A. de Vries-Hoppe, Arnhem
 mw. L. G. Winsemius-Korfker, Breda

Leden benoemd door Kamercentrales

I. van Dellen, Bedum
 T. J. Brouwers, werd
 F. Jonkman, Drachten
 E. Wiersema, Ommen
 D. van Boven, Barneveld
 J. Scholte, Lichtenvoorde
 D. Niezing, Maarssen
 L. C. van Galen, Koog a/d Zaan
 K. v.d. Steenhoven, Amsterdam
 C. van Stam, Hoofddorp
 ir. T. T. Wind, Leiden
 mr. W. L. van Leeuwen, Den Haag
 P. Berghoef, Rotterdam
 G. van Sliedregt, Hellevoetsluis
 drs. G. M. Kerkhof, Middelburg
 P. Schriek, Oosterhout
 J. P. de Vos, Sprang-Capelle
 ir. G. Kortleve, Munstergeleen

Adviserend lid aangewezen door het bestuur van de Arjos

ir. J. F. de Leeuw, Dongen

Anti-revolutionairen in de Tweede Kamer

Beumer gaat en Buikema komt

In de Tweede Kamer zijn de Anti-Revolutionairen sedert de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 1977 niet meer afzonderlijk georganiseerd maar maken zij deel uit van de CDA-Tweede-Kamerfractie.

Mr. J. Buikema

Dit neemt niet weg dat de leden van elk van de drie partijen in de Tweede Kamer toch een speciale relatie onderhouden met de partij die hen heeft gekandideerd. In eerst instantie zijn zij ook verantwoording schuldig aan die partij. Om die reden vindt dan ook op iedere voorjaarspartijraad van de ARP een bespreking plaats van het politieke beleid van de Tweede-Kamerfractie, zoals dat ook door de Anti-Revolutionairen is gevoerd, zij het

dan in CDA-verband. Adviserend lid – overeenkomstig de statutaire bepalingen – van dagelijks bestuur en partijbestuur is tot het begin van het parlementaire jaar 1979/1980 het Kamerlid M. W. Schakel. Laatstgenoemde is tot dat moment eerste vice-voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie. Als zodanig wordt hij evenwel opgevolgd door het Kamerlid H. A. de Boer, wanneer Schakel aan het begin van het parlementaire jaar 1979/1980 gekozen wordt tot eerste vervanger van de nieuwe Kamervoorzitter Dolman. De adviserende taak van dagelijks bestuur en partijbestuur neemt J. van Houwelingen van Schakel over. Dit omdat de eerste Anti-Revolutionair in de CDA-fractie H. A. de Boer als voorzitter reeds in het bestuur zitting heeft. Als „tweede Anti-Revolutionair” in het bestuur van de CDA-fractie is Van Houwelingen nu de aangewezen persoon om de politieke rondblik in het partij- en dagelijks bestuur te verzorgen.

Mutaties

Onder de Anti-Revolutionaire Kamerleden vindt in het verslagjaar één mutatie plaats. Drs. Bouke Beumer verlaat de Tweede Kamer wegens diens verkiezing tot Europees parlementariër in juni 1979. Hij wordt opgevolgd door mr. Jan Buikema uit Hengelo die, anders dan bij het

drs. B. Beumer

vrijkomen van een vacature in 1978 dit keer wel in staat is een benoeming te aanvaarden. Met de komst van Buikema is sinds geruime tijd het oosten van het land onder de Anti-Revolutionaire Kamerleden weer vertegenwoordigd. Veel dank is de partij overigens verschuldigd aan het Kamerlid Beumer. In korte tijd heeft hij zich ontwikkeld tot een bekwaam financieel specialist die in brede kring waardering wist te verwerven. Voor de ARP is zijn vertrek uit het Nederlandse parlement een gevoelige aderlating. Ieder Anti-Revolutionair Tweede-Kamerlid heeft tenslotte één of meer Kamercentrales toegewezen gekregen om als contactpersoon te kunnen functioneren. Ook naar de CDA-verbanden toe hebben alle leden van de CDA-Tweede-Kamerfractie een verdeling gemaakt, zodat het contact met de regio goed kan functioneren. Hiernaast treft u een overzicht aan van deze verdeling van Kamerleden over de onderscheidene Kamercentrales.

CONTACT CDA-Eerste- en Tweede-Kamer- leden met de regio

Groningen

B. de Vries (coördinator), Gerritse, Hermsen, Von Meijenfeldt.

Leeuwarden

Faber (coördinator), Andela-Baur, Wisselink, K. de Vries.

Assen

Hermsen (coördinator), Mateman, Buikema, Van Dalen.

Zwolle

Weijers (coördinator), Wisselink, Buikema, Netjes, Oudenhoven.

Gelderland

Van den Broek (coördinator), Van Houwelingen, Van Leijenhorst, Lansink, Mateman, Van der Werf, Terwindt.

Utrecht

Bakker (coördinator), Van Dam, Gerritse, Van Zeil, Van Kuik, Terwindt.

Den Helder

Dijkman (coördinator), Couprie, Evenhuis, Tjeerdsma.

Haarlem

Borgman (coördinator), Korte-Van Hemel, Van Muiden, Diepenhorst.

Amsterdam

Evenhuis (coördinator), Mommersteeg, Beinema, Van Hulst.

Leiden

J. de Boer (coördinator), Deetman, Couprie, Van Rooijen, De Gaay Fortman.

Den Haag

Van Weezel (coördinator), Veerman, Van Iersel, Vrouwenfelder.

Rotterdam

De Kwaadsteniet (coördinator), Van Dijk, Van Heel-Kasteel, Eijsink.

Dordrecht

Van Dijk (coördinator), Van der Sanden, Schakel, Christiaanse.

Middelburg

Beinema (coördinator), Eversdijk, Frinking, Kaland.

Noord-Brabant

Hennekam (coördinator), Scholten, Eversdijk, G. M. P. Cornelissen, P. A. M. Cornelissen, Aarts, Braks, Van Amelsvoort, Letschert, Gooden, Teijssen, Van Kuik.

Maastricht

Van der Linden (coördinator), Van Wezel, Scholten, Bremen, Van Iersel, Franssen, Horbach.

Z. IJsselmeer/Flevopolder

Dijkman (coördinator), B. de Vries, Oudenhoven.

Vaste commissies Tweede Kamer

Vaste commissie Antillen

lid	plaatsverv. lid
Veerman	Couprie
Van Leijenhorst	Mommersteeg
Van Zeil	Scholten
Aarts	Frinking
De Kwaadsteniet*	Van Dam
J. de Boer	Van Heel-Kasteel
Van Wezel	P. A. M. Cornelissen

Buitenlandse zaken

Mommersteeg	Van Iersel
Scholten*	—
Van den Broek	Braks
J. de Boer	Aarts
Van Weezel	Van Heel-Kasteel
Van der Linden	Frinking
Lubbers	Van Dam

Ontwikkelings-

Mommersteeg	Frinking
Van Dam	Van Houwelingen
Aarts*	Scholten
Van den Broek	Evenhuis-van Essen
Braks	Van Zeil
Lubbers	Van Weezel
Van Heel-Kasteel	Van Dijk

Justitie

Van Dam*	De Kwaadsteniet
G. M. P. Cornelissen	Van Weezel
Van den Broek	Aarts
Evenhuis-van Essen	Deetman
Dijkman	Van Muiden
Faber	Buikema
Korte-van Hemel	Van der Burg

Naturalisaties

Van Weezel	Eversdijk
Mateman	—

Binnenlandse Zaken

Schakel	Veerman
Bremen*	Wisselink
Van der Sanden	De Kwaadsteniet
Faber	Weijers
Hennekam	Aarts
Mateman	Deetman
Van der Burg	Eversdijk

Inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Lubbers	Korte-van Hemel
Wisselink*	De Kwaadsteniet
Aarts	Frinking
J. de Boer	Van Weezel
Eversdijk	Van Amelsvoort

Ambtenarenzaken en pensioenen

Scholten	Van Rooijen
Bremen	Lansink
Aarts	Van Zeil
Weijers*	Wisselink
Gerritse	Veerman
Couprie	Mateman
Van der Burg	

Onderwijs en Wetenschappen

Veerman	Van der Linden
Van Leijenhorst*	Faber
Beinema	
Lansink	Andela-Baur
Frinking	Korte-van Hemel
Bakker	Van Dijk
Deetman	

Wetenschapsbeleid

Van Leijenhorst	J. de Boer
Beinema	Van Heel-Kasteel
Lansink*	Korte-van Hemel
Faber	Veerman
Andela-Baur	Lubbers
Bakker	Mommersteeg
Deetman	Van Dijk

Financiën

Van Amelsvoort*	J. de Boer
Van Dijk	Van Muiden
Van Rooijen	Lubbers
Bakker	Wisselink
De Vries	Weijers
Couprie	Braks
Van Iersel	Hermsen

Rijksuitgaven

Van Amelsvoort	Hermsen
Van Houwelingen	Weijers
Van Dijk	Van Muiden
Van Rooijen	Wisselink
Bakker	Mateman
Couprie	De Vries
Van Iersel	Couprie

Defensie

Wisselink*	Scholten
De Kwaadsteniet	
J. de Boer	Van Heel-Kasteel
Van Weezel	Borgman
Korte-van Hemel	Lubbers
Frinking	Mommersteeg
Couprie	

Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening

P. A. M. Cornelissen	Bakker
Scholten	Hennekam
Bremen	Couprie
Van Dijk	Van Leijenhorst
Eversdijk	Van Houwelingen
Dijkman*	Van Rooijen
Lubbers	Buikema

Verkeer en Waterstaat

Schakel*	Couprie
P. A. M. Cornelissen*	Dijkman
Van Zeil	Weijers
Eversdijk	Van Dijk
Lansink	Andela-Baur
Hennekam	Braks
Mateman	Van Wezel

Economische Zaken

Van Amelsvoort	Bremen
Van Houwelingen	Weijers
Van der Linden	Hermsen
Van Rooijen	Van Dam
Gerritse	Van Muiden
De Vries	Van Dijk
Van Iersel	Mateman

Handelspolitiek

Aarts	Mommersteeg
Van Dijk*	Van der Linden
Braks	Van Iersel
Van Rooijen	Van Houwelingen
Couprie	Van Heel-Kasteel

Midden- en Kleinbedrijf

H. de Boer	Borgman
Van Muiden*	Wisselink
Braks	Van der Linden
Van Rooijen	Hermsen
De Vries	Andela-Baur

Kernenergie

Mommersteeg	Van Amelsvoort
Van Houwelingen*	Beinema
Eversdijk	Weijers
Lansink	Lubbers
Frinking	J. de Boer

Landbouw en Visserij

Wisselink	Van Muiden
Van der Sanden	Dijkman
Braks*	Bakker
Faber	Schakel
Van der Linden	Van Dam
Andela-Baur	Eversdijk
Borgman	De Vries

Visserij

Wisselink	Van Muiden
Van der Sanden	Dijkman
H. de Boer	De Vries
Braks*	Bakker
Eversdijk	Andela-Baur

Sociale Zaken

Hermsen*	Van Muiden
Van Dam	De Vries
Van Zeil	G. M. P. Cornelissen
Weijers	
Bakker	Van Iersel
Gerritse	Evenhuis-van Essen
Buikema	Van Rooijen

Cultuur Recreatie en Maatschappelijk werk

Van der Sanden	Van Leijenhorst
H. de Boer	Faber
G. M. P. Cornelissen	Borgman
Beinema*	Scholten
Evenhuis-van Essen	Hennekam
Korte-van Hemel	Bakker
Andela-Baur	Eversdijk

Volksgezondheid

G. M. P. Cornelissen	Lubbers
Weijers	Gerritse
Evenhuis-van Essen	Hennekam
Lansink	Bakker
Van Rooijen	Bremen
Andela-Baur	Deetman
Borgman*	Beinema

Milieu-hygiëne

Van Leijenhorst	
Van Houwelingen	
Van Heel-Kasteel	De Vries
Lansink*	J. de Boer
Deetman	H. de Boer
Couprie	Beinema
Buikema	Korte van Hemel

Verzoekschriften

Dijkman	Van Iersel
Buikema	Couprie

100-jaar ARP

„De kleine Luyden en hun grote invloed”

Een groot aantal activiteiten vindt plaats in het kader van de viering van het 100-jarig bestaan van de ARP. Als oprichtingsdatum van de ARP geldt 3 april 1879, wanneer de eerste deputatenvergadering wordt gehouden. Het merendeel van de herdenkingsactiviteiten concentreert zich in de eerste week van april. Van deze activiteiten worden hier de volgende vermeld.

- Kranslegging bij het graf van dr. A. Kuiper.
- Onthulling borstbeeld dr. A. Kuiper.
- Publicatie jubileumboek 100-jaar ARP
- Facsimile-uitgave van de deputatenrede "Niet de vrijheidsboom, maar het kruis"
- Feestelijke manifestatie in De Doelen te Rotterdam
- Internationaal symposium.

Kranslegging

De jubileumactiviteiten beginnen met de kranslegging op het graf van dr. A. Kuiper. Partijvoorzitter H. A. de Boer wijst er bij deze gelegenheid op dat — hoewel de geschiedenis van de partij verder teruggaat dan het jaar 1879 — bij het herdenken en vieren van het 100-jarig jubileum onze gedachten in het bijzonder uitgaan naar de man die de Anti Revolutionaire richting bij uitstek haar organisatorische vorm heeft gegeven: Abraham Kuiper. De Partijvoorzitter brengt daarom Kuipers woorden in herinnering, die Kuiper heeft gesproken in 1889: „Zie er moet in ons landsbestuur iets van Goddelijke majesteit blinken, en nu, wat anders zijn de stralen, die deze majesteit schitteren doen, dan de **gerechtigheid**, die elk volk verhoogt, en de barmhartigheid, die elk volk dat in noodden wegzond, opheft uit z'n kommer. Uit die **beginselen** leeft de Anti Revolutionaire Partij." Minister **Albeda** voert eveneens bij deze plechtigheid het woord. Hij kenmerkt Anti Revolutionair zijn als "tweevoudig luisteren en éénvoudig

doen". Blijven luisteren naar Gods woord en blijven luisteren naar de signalen van de tijd."

Onthulling borstbeeld dr. Kuiper

De jarige ARP biedt een borstbeeld van dr. Kuiper aan aan de Tweede Kamer. De plastiek, vervaardigd door de Amsterdamse beeldhouwster mw. Henriëtte Schepp, wordt onthuld door Kuipers kleindochter, mw. Knibbe en staatssecretaris mw. Kraaijeveld-Wouters. De plechtigheid vindt plaats in de rookzaal in het gebouw van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Mw. Kraaijeveld-Wouters sprak tijdens de onthulling de wens uit dat de aanblik van deze staatsman een ieder moge herinneren aan zijn of haar eigen politieke herkomst, aan wat werkelijk aan diepste motieven, uitgangspunten en beginselen in de eigen politieke partij leeft, wat de eigen richting is, zodat hier (in de Tweede Kamer) dagelijks echt principiële politiek bedreven kan worden."

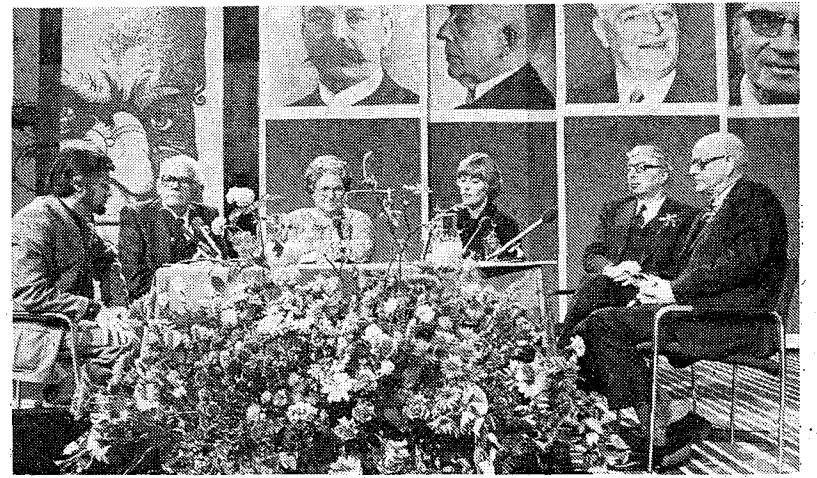
Jubileumboek

Honderd jaar ARP; bezinning en perspectief, is de titel van de toekomstgerichte jubileumuitgave, uitgegeven door Wever te Franeker. Aan dit boekwerk, ingedeeld in een

vijftal hoofdstukken „Visies op uitgangspunten", „Visies op de mens", „Visies op de samenleving", „Visies op de wereld, en „Visies op de overheid", werken tal van prominenten mee, waaronder prof. J. P. Versteeg, prof. G. Th. Rothuizen, prof. C. A. van Peursen, prof. B. Goudzwaard, dr. J. Klapwijk, drs. A. Schouten, dr. H. E. S. Woldring, prof. A. J. Vermaat, mr. J. de Ruiters, dr. W. Albeda, prof. P. H. Kooijmans, prof. J. Verkuyl en prof. mr. A. M. Donner. „Niet de vrijheidsboom, maar het kruis" is de rede van dr. A. Kuiper uitgesproken op 3 mei 1889 ter opening van de tiende deputatenvergadering. Deze rede wordt her-uitgegeven in een facsimile-uitgave. Om de tekst voor de lezer toegankelijk te maken en in het juiste tijdsbeeld te plaatsen worden annotaties geplaatst. **De feestelijke manifestatie op 7 april in de Rotterdamse Doelen** wordt een fleurig familiefeest. De dagopening wordt verzorgd door **prof. dr. J. Verkuyl** met als thema „Politiek in de actieve verwachting van het Koninkrijk Gods." Ons erelid **H. Algra** geeft wandelend langs de opgestelde portretgalerij van 9 AR-voorzitters een terugblik op de voorzitters en hun plaats in de ARP. Wat hebben deze (gedenk)stenen voor u te betekenen? (Joz. 4:6) is het thema van de jubileumtoespraak van partijvoorzitter **H. A. de Boer**, waarin hij ons oproept opnieuw de vraag te

Het *Wilhelmus* wordt gezongen, nadat minister president ARP-voorzitter De Boer tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

V.l.n.r. *dh. Kuiper* interviewt *dh. Algra*, *mevr. Van Leeuwen*, *mevr. Noorda-Ritzema*, *dh. Zijlstra* en *dh. De Gaay Fortman* tijdens de jubileummanifestatie.

bespreken, wat ons als belijders van de Christus te doen staat, met het oog op de noden van onze tijd....

Ja: wij staan voor de taak de samenleving en het samenleven van volkeren niet naar eigen ontwerp, maar naar Gods wereldorde te ordenen. **Flitsen uit de partijhistorie**, geven beelden uit de levensloop van de honderd-jarige, die worden afgewisseld met korte interviews met o.a. mw. J. van Leeuwen, mr. W. F. de Gaay Fortman en dr. J. Zijlstra.

De kleine luyden en hun grote invloed is het thema van de toespraak van de toenmalige voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, wijlen dr. A. Vondeling. In zijn toespraak „AR-richting in christen-democratisch perspectief" roept prof. dr. B. Goudzwaard het vaandel in herinnering waarachter de kleine luyden van meer dan een eeuw geleden poogden zich te verenigen en waarvan de oprichting van de ARP een vrucht werd. Tegenover de bandeloosheid van de Revolutie de Thora van het Evangelie. Deze herinnering wordt opgeroepen niet om naar een mooi verleden terug te zien, maar omdat het gaat om de vragen van de toekomst, om het opnieuw opnemen en beteren van een erfenis. Hoewel de strijd zich verplaatst, is het nog steeds één en dezelfde strijd, die moet worden geleverd. En we vragen de Heer ons te bewaren bij de opdracht waartoe hij ons in de politiek blijft roepen.

Geluwens worden uitgesproken door velen, waaronder die van ons erelid, mr. J. Donner, die de partij toewent dat zij bij voortdurende dienstbaar is aan het heil van land en volk en dat zij moge strekken tot

verheerlijking van Gods naam. Van degenen die hun gelukwensen aanboden noemen wij verder nog prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, P. C. Elfferich en mr. A. A. M. van Agt. **Medewerking** verlenen o.a. het Interkerkelijk Jeugdkoor Watergraafsmeer, de Nationale Brassband o.l.v. Meindert Boekel, terwijl de presentatie in handen is van Tanja Koen en Gerard van den Berg. Leen Timp heeft de regie. Een hoogtepunt vormt de mededeling van de minister-president dat **partijvoorzitter H. A. de Boer is benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw**. Nadat de bijbehorende versierselen zijn opgespeld, wordt het „Wilhelmus" aangeheven, waarna de partijvoorzitter de onderscheiding aanvaardt als een eerbewijs „aan ons allemaal." **Towards Christian Political Options** is het thema van het internationaal symposium dat t.g.v. het 100-jarig AR-partij jubileum gehouden wordt. Het symposium vindt plaats te Noordwijk. Onder de deelnemers zijn christen-democraten uit USA, Oostenrijk, België, Canada, Chili, Nederlandse Antillen, Finland, West-Duitsland, Italië, Noorwegen, Portugal, Suriname, Zweden en Zwitserland.

De resultaten van dit symposium worden gebundeld in de 300 pagina's tellende, Engelstalige uitgave: „Christian political options". Medewerkers aan dit boek zijn: D. Th. Kuiper, W. Albeda, A. M. Donner, B. Goudzwaard, R. F. M. Lubbers en vele anderen. Het AR-staatkundenummer van de zomermaanden 1979 bevat de teksten van een aantal redevoeringen.

De Eerste-Kamerfractie in 1979

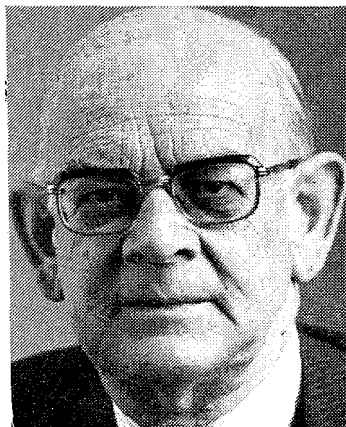
Afscheid van senator Elfferich

De CDA-fractie van de Eerste Kamer lijdt een gevoelig verlies doordat de heer P. C. Elfferich, met ingang van 18 september 1979, zijn Kamerlidmaatschap neerlegt. Hij was lid der Kamer van 1959 — 1963 en sedert 1966. De tussenliggende periode was hij lid van de Tweede Kamer. De gehele Kamer ervoer het vertrek van de heer Elfferich als een verlies. Om zijn bekwaamheid, gerijpte ervaring en zijn gevoel voor goede persoonlijke verhoudingen was hij zeer gezien. Ook in de Nederlandse Antillen werd zijn vertrek betreurd. Als voorzitter van de vaste commissie voor Antilliaanse Zaken heeft hij veel voor dat rijkdeel gedaan. De Koningin benoemt hem bij zijn aftreden tot commandeur in de orde van Oranje Nassau. Minister Wiegel reikt de onderscheiding met een warm woord van waardering uit.

Als tweede vice-voorzitter van de CDA-fractie volgt de heer W. P. de Gaay Fortman de heer Elfferich op. Daardoor wordt de heer De Gaay Fortman ook adviserend lid van het partijbestuur en het dagelijks bestuur van de partij. Opvolger als lid van de Kamer is prof. dr. J. H. Christiaanse, die reeds van 1973 — 1977 lid was. Alle AR-leden van de fractie voeren bij verschillende gelegenheden in het verslagjaar het woord. **Diepenhorst** vraagt bij de behandeling van de Justitie-begroting aandacht voor de moeilijkheden, voor welke een ons huiverend normbesef, wetgever en rechter stelt. Hij vraagt met name bijzondere aandacht voor de jeugdigen, die met politie en justitie in aanraking komen. Bij het beleidsdebat over Onderwijs en Wetenschappen tracht hij aan te geven

hoe men de gevaren van de formidabele omvang, de omslachtigheid en de hoge kosten van met name het wetenschappelijk onderwijs moet tegengaan. Bij de behandeling van de eerste vijf ontwerpen tot herziening van de Grondwet in eerste lezing schenkt Diepenhorst aandacht aan de ontwerpen tot regeling van de toelating, de uitzetting en de uitlevering van Nederlanders en vreemdelingen en tot invoering van de mogelijkheid van splitsing van een voorstel tot wijziging. Zij hadden zijn instemming. **Elfferich** betoont zich zeer ijverig in zijn laatste parlementaire jaar. Bij de begroting van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken betuigde hij met toevoeging van goede raad instemming met de instelling van de Koninkrijkswerkgroep, die de

mogelijkheden voor een nieuwe verhouding tussen de twee rijkdelen moet onderzoeken. Wat de ontwikkelingssamenwerking met de Antillen betreft dringt hij aan op het beperken van het aantal rapporten van deskundigen en op een snellere beslissing over ingediende projecten. Bij de begroting van Landbouw en Visserij geeft hij een algemene beschouwing voor de positie van deze bedrijfstakken nu en in de toekomst. Ten slotte voert Elfferich het woord bij de wijziging van de Rijnmondwet. Hij wijst op het belang van de voorgestelde uitbreiding van de bevoegdheden van Rijnmond en van de verbetering van zijn financiële positie. Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken wijst **Tjeerdsma** op de moeilijke positie van het politiepersoneel en hun gezinnen. Wat de reorganisatie van het

mr. W. F. de Gaay Fortman

P. C. Elfferich

binnenlands bestuur betreft wijst hij met klem de invoering van een vierde bestuurslaag af. Voorts vraagt hij aandacht voor de promotie-mogelijkheden van burgemeesters. Een pleidooi voor de kleine kernen voert Tjeerdsma bij de begroting van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Ook wijst hij op het belang van de stadsvernieuwing. **Von Meijenfeldt** spreekt bij het beleidsdebat over Ontwikkelingssamenwerking. Hij juicht het toe, dat aan een aantal landen schulden zijn kwijtgescholden, wijdt aandacht aan het verloop van Unctad V en wijst de ongerechtvaardigde kritiek van de Raad van Kerken op minister De Koning af. **W. F. de Gaay Fortman** schenkt bij het beleidsdebat voor Buitenlandse Zaken aandacht aan de verkiezingen voor het Europese Parlement en in samenhang daarmee aan de positie van de verschillende instellingen van de Europese Gemeenschap. Hij dringt aan

op regelingen, waardoor het contact van de beide Kamers met de Nederlandse leden van het Europese Parlement verzekerd zal zijn. Bij de behandeling van het noodwettje tot tijdelijke voorziening met betrekking tot gelijke behandeling van mannen en vrouwen in geval van ontslag wijst De Gaay Fortman erop, dat deze regeling door een richtlijn van de EEG uit 1976 wordt geëist. De principiële vragen, die bij deze richtlijn rijzen, neemt hij zich voor aan de orde te stellen bij de behandeling van het definitieve wetsontwerp. Ten aanzien van de wijziging van de Wet op de ondernemingsraden maakt De Gaay Fortman met instemming melding van de uitbreiding van de bevoegdheden van de ondernemingsraad. Het dwingend verwijderen van de ondernemer uit de ondernemingsraad is echter voor hem onoverkomelijk. Hij toont aan, dat dit in strijd is met de christelijke sociale gedachten, dat de onderneming een gemeenschap is, waarin leiding gevend en uitvoerend personeel samenwerken. Bij de stemming verklaren zes leden van de CDA-fractie zich tegen het wetsontwerp. **Christiaanse** spreekt bij de algemene financiële beschouwingen voor 1980 en het dekkingsplan voor dat jaar. Hij pleit voor een verdergaand eerherstel van de inkomstenbelasting onder meer door verbetering van de tarieven en het inkomensbegrip. Het dekkingsplan kan in grote trekken zijn instemming hebben, zij het ook, dat hij bedenkingen oppert de inkomsten- en de loonbelasting te blijven gebruiken als instrument bij het voeren van een inkomensbeleid.

De partijraden

Extra voorjaarspartijraad in Dronten

Tweevoudig luisteren, eenvoudig doen

„Het binnenwerk van het CDA, daar komt het op aan”. Onder deze titel hield partijvoorzitter De Boer op 3 maart 1979 een rede waarin hij een pleidooi hield voor uitstel van de fusie om alle partijgeledingen de gelegenheid te bieden het fusieprotocol, statuten en huishoudelijke reglementen serieus te behandelen. De aanvankelijk geplande datum van de fusie, 1 juni 1980, „is voor de ARP geen heilige datum” veel belangrijker is dat het CDA een partij wordt die „uitkomt in de buurt van wat ons politiek voor ogen stond”.

„Er is besloten dat de federatie zou uitgroeien tot één partij. Dat besluit staat niet ter discussie en wordt niet aangetast. Ik heb als partijvoorzitter mij, vanaf het eerste moment van mijn optreden voorgenomen: in de eerste plaats het loyaal hebben van de bereidheid me in te zetten voor de voortgang van een zo karaktervol en herkenbaar mogelijk CDA. Het tweede wat ik mij voornam was er mij verantwoordelijk voor te voelen dat de ARP als eenheid bij de fusie zou uitkomen.”

„Velen willen zo snel mogelijk een fusie. Met het „de basis wil het” wordt zeker ook te pas geschermd. Ik acht het niet uitsluitend mijn taak mij aan die opvattingen te conformeren en „leve het CDA” te roepen. Een spreken vanuit „het volk wil het” getuigt van een volkssoevereiniteitsgedachte die principieel verwerpelijk is. Het principiële denken behoort tot ons erfgoed. Op grond van de bijbelse opdracht moeten wij soms tot standpunten komen die indruisen tegen wat het volk, wat de meerderheid wil. Ik meen dat vanuit die visie best een poging mag worden ondernomen de eigen aanhangers (en ik spreek over het CDA, waaronder de ARP) tot een ander standpunt brengen. Lukt dat niet, dan heb je de besluiten van de meerderheid maar te accepteren, of je op positie te bezinnen. Vandaag gaat het niet om wie voor of tegen het CDA is. Wij allen zijn voor het CDA. Het gaat er ook niet om: voor of tegen de fusie. Het gaat erom of wij de tijd nu al rijp achten te zeggen: wij kunnen als ARP volledig opgaan in het CDA. Ik vind het als partijvoorzitter mijn plicht u al deze overwegingen voor te leggen.” De preciese tekst van de rede van de voorzitter is te vinden in de brochure „Om de trits”.

Na de rede van de voorzitter melden zich 58 sprekers die elk een beoordeling geven van de politieke en organisatorische stand van zaken, waarbij de ontwerp-statuten (met name die voor het CDA-vrouwenberaad worden voortdurend ter sprake gebracht door de ARCV-vrouwen) en de fusie-datum verreweg de meest besproken onderwerpen zijn, uiteraard gaat dit gepaard met de indiening van vele resoluties en amendementen. Bij de stemming wordt het amendement van de wetenschappelijke instituten op de ontwerp-statuten van het CDA met nagenoeg algemene stemmen aanvaard. Ook het amendement van de Arjos op artikel 116 van het fusieprotocol wordt aanvaard. De resolutie van de KC Leeuwarden wordt verworpen. Tenslotte wordt de gewijzigde resolutie van het db aangenomen met 172 stemmen voor en 43 stemmen tegen.

De tekst van deze resolutie luidt als volgt: De partijraad van de ARP op 3 maart 1979 in de Flevohof bijeen

- bevestigt dat wat haar betreft het streven gericht blijft op het op korte termijn eensgezind tot stand brengen van een fusie tussen ARP, CHU en KVP.
- aanvaardt het voorstel van het partijbestuur in notitie 79/127 inhoudend het ontwerp-fusieprotocol, de ontwerpstatuten en de overige stukken met een positief advies en onder een aantal genoemde organisatorische condities aan de kiesverenigingen door te sturen.
- spreekt als zijn mening uit dat de tussenliggende tijd tevens benut dient te worden voor de uitvoering van de op de partijraad van 9 december 1978 aanvaarde motie met de betrekking tot verdere uitwerking van de politieke overtuiging rond het Program van Uitgangspunten, evenals voor het evalueren van op politiek beleid geopende kritiek en de inhoudelijke kant daarvan indringend ter discussie te stellen.
- draagt het partijbestuur op in deze geest te handelen in overleg met de andere partners in het kader van het CDA.

Tenslotte wordt bekend dat prof. mr. P. H. Kooijmans met 172 stemmen voor en 17 stemmen tegen gekozen is tot voorzitter van Dr. A. Kuypersichting. De partijvoorzitter bedankt de heer Grosheide voor het vele werk dat hij als voorzitter van Dr. Abraham Kuypersichting heeft gedaan.

De voorjaarspartijraad te Zutphen. (18 en 19 mei)

„Anti-revolutionair zijn blijft: tweevoudig luisteren en eenvoudig doen.” Ditmaal een tweedaagse partijraad omdat op 19 mei 's-middags in het kader van de Europese verkiezingen een CDA-Euromanifestatie gehouden wordt.

In zijn openingstoespraak gaat de voorzitter kort in op de politieke discussie die op deze partijraad, in een aantal groepen, aan de onderwerpen economische orde en opslagregiem afvalstoffen, gewijd wordt. Daarnaast besteedt de voorzitter aandacht aan de grondslagkwestie. Het rapport Grondslag en Politiek Handelen wordt doorgeschoven naar de partijraad van 1 december. In deze tussentijd kunnen nog steeds reacties van de kiesverenigingen worden toegestuurd. Tevens doet de voorzitter de toezegging dat het de bedoeling is het Program van Uitgangspunten in de partij in breed verband ter discussie te stellen. Melding wordt gemaakt van de commissie Steenkamp, die zich beraadt over de politieke koers van het CDA.

„Deze commissie is niet los te zien van de wens van de partijraad van 3 maart om te komen tot een evaluatie van het politieke beleid van kabinet en fractie”. Voor de fusie is een nieuw tijdschema gemaakt waarbij de fusie-datum van 1 juni 1980 naar 11 oktober 1980 verplaatst is.

„Wanneer die extra tijd inhoudt dat wij een zo goed mogelijke organisatie op poten zetten, betekent dat uitstel alleen maar winst”, aldus de voorzitter. Verder besteedt de voorzitter uiteraard aandacht aan de Europese verkiezingen: „als christen democraten hebben wij een eigen visie wat wij met Europa willen. Wij willen ook in Europa werken aan een rechtvaardige samenleving. Dit vanuit het besef dat niet de eigen belangen maar de gerechtigheid zoals het evangelie het ons voorhoudt, centraal moet staan. Daarnaast wordt aan Bouke Beumer hartelijke steun betuigd als lijsttrekker voor het CDA in de Europese verkiezingen.

Na de rede van de voorzitter vindt de bespreking plaats van het politieke beleid met de discussie over twee onderwerpen te weten Economische Orde en opslagregiem afvalstoffen. Het

eerste onderwerp wordt door drie groepen besproken en het laatste door één groep. In de plenaire vergadering wordt door elk der groepen middels rapporteurs verslag uitgebracht. De volgende dag vergadert men verder waarbij onder meer aan de orde komen de jaarverslagen, die ongewijzigd vastgesteld worden. Ook gaat de partijraad akkoord met de statutenwijziging van de Dr. Abr. Kuypersichting.

Het beleid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer wordt toegelicht door de vice-voorzitter van de CDA-fractie de heer M. W. Schakel. Velen maken gebruik van hun recht om amendementen en resoluties in te dienen. Met de meeste amendementen op de ontwerp-resolutie van het partijbestuur inzake opslag radio-actiefafval heeft het bestuur geen moeite. De gewijzigde resolutie wordt daarna met één stem tegen aanvaard. De tekst van de aangenomen resolutie luidt als volgt:

RESOLUTIE AR-PARTIJRAAD D.D. 18 EN 19 MEI OVER „OPSLAG RADIO-ACTIEF AFVAL”

De partijraad van de Anti-Revolutionaire Partij, in vergadering bijeen op 18 en 19 mei in de Hanzehof te Zutphen.

I In aanmerking nemende,

a dat de behandeling en conditionering van afval een breder terrein bestrijkt dan de opslag van radio-actief afval, daarbij wordt met name aan chemisch afval gedacht;

b dat de problematiek van opslag van radio-actief afval, zowel betreft de opslag van afval met geringe radio-activiteit (b.v. ziekenhuis-afval) als de opslag van afval met grote radio-activiteit (o.a. plutonium uit kerncentrales);

c dat de regering in november 1978 heeft uitgesproken dat er een aanvaardbare oplossing voor opslag c.q. verwerking van reeds nu aanwezig radio-actief afval dient te zijn, voordat er meer kerncentrales gebouwd mogen worden;

II overweegt,

a. dat in de te voeren maatschappelijke discussie over kernenergie een aanvaardbare en verantwoorde oplossing voor de opslag van radioactief afval één van de punten dient te vormen

b. dat proefboringen teneinde de mogelijkheden tot opslag van radioactief afval in zoutkoepels te onderzoeken, leiden tot ongerustheid bij de bevolking;

c. dat radio-actieve straling van met name hoog-radio-actief afval nog vele eeuwen met mogelijk levensgevaar werkzaam is;

d. dat de effecten voor het nageslacht van opslag van radio-actief in zoutkoepels thans niet te overzien zijn;

e. dat de problematiek van opslag en radio-actief afval niet alleen een nationale, maar ook een internationale problematiek is;

III spreekt uit

a. dat de brede maatschappelijke discussie over kernenergie en over een aanvaardbare en verantwoorde oplossing voor de opslag van radio-actief afval vooraf dient te gaan aan proefboringen ter zake;

b. dat geen beslissing genomen mag worden tot opslag van radio-actief afval in zoutkoepels, alvorens de bevolking op verantwoorde wijze is voorgelicht en zich daarover door middel van inspraak heeft kunnen uitspreken;

c. dat opslag van radio-actief afval in zoutkoepels niet als enige potentiële oplossing van de opslag problematiek moet worden gezien;

d. dat de problematiek van opslag van afval met geringe radio-activiteit zowel als van opslag van afval met grote radio-activiteit in internationaal verband aan de orde gesteld dient te worden;

Nodigt de CDA-wetenschappelijke instituten ter zake van de energieproblematiek in het algemeen, tot een nadere studie uit.

Daarnaast gaat de partijraad akkoord met de door de Arjos ingediende resolutie inzake het kernwapenbeleid.

Resolutie KC Leeuwarden partijraad 3 maart 1979

De partijraad gehoord de discussie over de voortgang van de fusieprocedure van de drie CDA-partijen, gelet op de politieke, organisatorische en grondslagaspecten die hierbij in geding zijn gebracht.

Overwegende:

1. dat de discussie over de politieke aspecten en de grondslagkwestie voldoende gewaarborgd dient te blijven;
2. de stukken betreffende de nieuw op te richten organisatie nog niet compleet zijn.

Spreekt als zijn mening uit: dat:

1. met de thans voorliggende stukken in principe akkoord kan worden gegaan,
2. dat over de nog ontbrekende stukken zo spoedig mogelijk overeenstemming dient te worden bereikt,
3. dat eerst nadat de stukken compleet zijn deze aan de kiesverenigingen voorgelegd kunnen worden,
4. bijstelling van het fusieschema met enkele maanden noodzakelijk kan zijn,
5. dat er hierdoor tijd en ruimte ontstaat om aan de uitvoering van de moties en resoluties van de partijraad van 9 december 1978 te werken en over het resultaat van deze arbeid m.b.t. liet zich ontwikkelend program van uitgangspunten een discussie in afdelingen en kiesverenigingen bevorderd kan worden,
6. dat in het fusieprotocol de resoluties en moties aangenomen op de partijraad van 9 december 1978 genoemd moeten worden.

Met 95 stemmen voor en 114 tegen werd deze resolutie verworpen.

Tevens aanvaardt de partijraad de resolutie van de Kamercentrale Amsterdam met betrekking tot de Turkse christenen. De tekst van deze resolutie treft u aan op pagina 7. De teksten van de toespraken en de aanvaarde resoluties zijn alle vermeld in de brochure „Tweevoudig luisteren en eenvoudig doen.”

Na afloop van de AR-Partijraad vindt de CDA-Euromanifestatie plaats, ook in Zutphen met de KVP en de CHU waarbij CDA-lijsttrekker drs. B. Beumer en H. A. de Boer als voorzitter van het Euro-CVC de aanwezigen toespreken. Ook deze twee toespraken zijn opgenomen in de bovenvermelde brochure.

Najaarspartijraad 1 december Ede.

Aanschaf nieuwe kernwapens beheerst de najaarspartijraad.

Deze partijraad staat vooral in het licht van de discussies inzake de modernisering van de kernwapens. Partijvoorzitter De Boer gaat uitgebreid op deze materie in, in zijn openingsrede. Enkele passages uit zijn rede:

„de voorgenomen invoering van nieuwe middenlange afstandswapens zal, naar het oordeel van de militair, generaal Von Meyenfeldt, het onderscheid tussen nucleaire en conventionele wapenings steeds moeilijker hanteerbaar maken. Dat staat haaks op onze opvatting die luidde dat er meer geld nodig was voor de versterking van de conventionele wapenings, juist om de atoomdrempel zo hoog mogelijk te houden. Nederland is bezig zijn conventionele verplichtingen goed in te vullen. Dan kan niet, willen wij niet in strijd met onze eigen uitgangspunten handelen, tegelijkertijd aan nieuwe kernwapens worden meegewerkt.” „De ARP is geen pacifistische partij. De ARP is ook geen partij die het atoom-pacifisme heeft aanvaard. Wanneer ik spreek doe ik dat vanuit door ons als partij en door het CDA aanvaarde uitgangspunten, zoals die in „Niet bij brood alleen” en in het ontwerp-Program van Uitgangspunten gestalte hebben gekregen.”

Het toevoegen van gemoderniseerde wapensystemen acht ik in strijd met de aanvaarde uitgangspunten. En ik vraag er vandaag ook eens uw aandacht voor dat dat geen uitspraak is van atoom-pacifisten maar van de drie defensie-specialisten uit de CDA Tweede-Kamerfractie die zelf uit het militaire apparaat voortkomen. Zij zeggen ons dat deze nieuwe wapens niet gemaakt zouden moeten worden.” Over het feit dat in de CDA-fractie nogal verschillend wordt geoordeeld over de modernisering van de kernwapens merkt de partijvoorzitter op dat het hierbij niet gaat „om een verschil in inzicht wat betreft het menselijke Scheppingswaardige karakter van dit wapen.” „Ieder zal de leuze „kernwapens de wereld uit” wel tot de zijne willen maken. Dan komt echter het zoeken naar een beleid dat deze veroudering en dit doel in de praktijk realiseert. Menigeen zou in Nederland willen beginnen omdat dat de aantrekkingskracht heeft van het concrete en aansluit bij de wijsheid „verbeter de wereld en begin bij jezelf”. Anderen stellen dat zo'n

Minister Albada, prof. B. Goudzwaard en AR-voorzitter De Boer voeren overleg tijdens de partijraad van 3 maart 1979.

begin ondeugdelijk is voor het werkelijk uit de wereld helpen van de kernwapens."

Ook was dit aanleiding om op te merken dat in het CDA politieke bijbelstudie noodzakelijk is: „meer dan voorheen zal moeten worden gezocht naar wat dan voor de politiek de strekking van de Heilige Schrift is. Zo ook heeft de commissie Grondslag en Politiek Handelen het gesteld. Laten we dat in praktijk gaan brengen, ook in onze kiesverenigingen en CDA-verbanden. Die lezing dient gepaard te gaan met de gedegen kennis van de politieke problemen en processen. Onze analyses mogen in kwaliteit niet onder doen voor de analyses van hen die de politiek met andere criteria benaderen. Christelijke politiek kan een confrontatie met de feiten aan, moet die confrontatie zelfs aangaan op straffe van verlies van geloofwaardigheid. Indien we zo concreet bij het evangelisch appél in de politiek willen leven, dan zijn sterke spanningen niet te vermijden. Dat hoeft ons overigens niet te verbazen, ons is geen kalme vaart beloofd." De complete tekst van de rede van de voorzitter vindt u in de brochure „Om de Kern van Zaak," waarin ook de rede van J. van Houwelingen en de aangenomen resoluties zijn opgenomen. Uiteraard werden over de problematiek van de kernbepaling verscheidene resoluties ingediend, en voerden

RESOLUTIE AR-PARTIJRAAD D.D. 18 EN 19 MEI 1979 OVER „TURKSE CHRISTENEN"

De partijraad van de Anti Revolutionaire Partij, in vergadering bijeen op 18 en 19 mei in de Hanzehof te Zutphen,

1. overwegende, dat gedurende reeds vijf weken een groep van ongeveer tweehonderd Turkse christenen een actie voert in de Kathedraal Sint Jan te Den Bosch voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning,
 2. overwegende, dat het CDA-verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen" van de Nederlandse overheid een ruime interpretatie van het asielrecht veriangt,
 3. constaterende, dat het nieuwe criterium: „het persoonlijk ondervonden schrijnend leed" eerder een beperkende dan een ruime interpretatie van het asielrecht inhoudt,
 4. overwegende, dat de Raad van State heeft uitgesproken, dat christenen in Turkije om hun overtuiging worden vervolgd en de Turkse overheid niet instaat blijkt hen te beschermen.
- Besluit, een dringend beroep te doen op de Nederlandse regering,
- a. haar beleid t.a.v. de 200 van Den Bosch te herzien, in die zin dat aan gerechtvaardigde verlangens wordt voldaan,
 - b. te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is, via hulpverlening in Oost-Turkije de positie van de daar verblijvende christenen te verbeteren en
 - c. haar vluchtelingenbeleid af te stemmen op een ruime interpretatie van het asielrecht.
- en gaat over tot de orde van de dag.

tallose sprekers over dit onderwerp het woord. Tenslotte werden twee resoluties aangenomen en een Arjos resolutie waarin een beroep gedaan werd op de CDA-Tweede-Kamerfractie om zich tegen stationering en productie van nieuwe kernwapens uit te spreken met 63 voor en 85 stemmen tegen werd verworpen. De teksten van deze aangenomen resoluties luiden als volgt:

Resolutie AR-Partijraad, d.d. 1 december 1979 m.b.t. kernbepaling

De AR-Partijraad, in vergadering bijeen op 1 december 1979 te Ede, — met grote bezorgdheid kennis genomen hebbend van de ontwikkelingen sinds de op 19 mei 1979 gehouden AR-Partijraad met betrekking tot de aanschaf van nieuwe kernwapens;

- mede in aanmerking nemend het sindsdien opgestelde concept-Program van Uitgangspunten van het CDA;
- bevestigt zijn op 19 mei 1979 gedane uitspraak m.b.t. het kernwapenbeleid.

Resolutie AR-Partij d.d. 1 dec. 1979 m.b.t. „Kernbepaling"

De AR-Partijraad in Ede op 1 december 1979 bijeen,

overwegende

1. dat de mensheid met het model van geweld en tegengeweld inclusief het evenwichtsdenken, dat leidde tot een wapenwedloop zonder weerga en via kernwapens tot een massale gijzeling lijkt te zijn vastgelopen,
2. dat het evangelie van gerechtigheid en vrede in deze een uitweg wijst, ook in het conflict tussen kapitalisme en communisme,

spreekt uit

3. dat de AR-Partijraad een commissie instelt ter bestudering van sociale of geweldloze defensie als een mogelijk alternatief voor geweldpolitiek en nucleaire afschrikking en ter doorbreking van de wapenwedloop met als opdracht hierover op korte termijn te rapporteren en dan met name gericht op de vraag hoe praktisch te werk moet worden gegaan bij de invoering van sociale defensie, indien daarvoor wordt gekozen.

Resolutie AR-Partijraad d.d. 1 december 1979 m.b.t. de „Politieke Koers" van het CDA

De partijraad van de ARP, in vergadering bijeen op 1 december 1979 te Ede, heeft kennisgenomen van het rapport van de commissie „Politieke Koers",

overwegende:

- a. de uitspraak van de AR-Partijraad van 3 maart 1979 om te komen tot een kritische evaluatie van het politieke beleid van het kabinet en de CDA Tweede Kamerfractie.
- b. constateert:
 1. dat sedert het moment van instellen van de commissie op een aantal punten sprake is van een gewijzigde politieke situatie, waardoor mede gezien de tijdsperiode tussen de afsluiting van het rapport en het moment van publikatie ervan, het rapport „Politieke Koers" op diverse onderdelen heeft ingeboet aan actualiteitswaarde.
 2. dat de plannen van het kabinet, zoals gepresenteerd in de troonrede en miljoenen nota, en met name de opstelling van de CDA-Tweede-Kamerfractie bij de algemene politieke beschouwingen, gezien het moment van afronding van de werkzaamheden van de commissie onvoldoende weerslag hebben kunnen vinden in het rapport.

De partijraad denkt hier onder meer aan:

- d. het voornemen van het kabinet inzake een arbeidsplaatsenplan.
 - e. het zonder meer garanderen van koopkrachthandhaving voor inkomensgroepen en uitkeringstrekkers tot modaal in relatie tot het voorgestane matigingsbeleid.
 - f. de prioriteit in het beleid t.a.v. minderheden.
- is van mening:
- g. dat de commissie de door haar geselecteerde beleidspunten onvoldoende heeft getoetst aan de door haar zelf geformuleerde drie criteria ter beoordeling van het beleid.
- Gegeven de door de commissie zelf gekozen criteria hadden onder meer het vraagstuk van de abortus-provocatus en het welzijnsbeleid bij de evaluatie dienen te worden betrokken.
- h. dat een aantal beschouwingen van het rapport zich leent voor een nadere studie door de CDA-wetenschappelijke instituten. De partijraad denkt hierbij onder meer aan de beschouwingen over het energiebeleid, het vraagstuk van de herverdeling van de arbeid en een samenhangend inkomensbeleid.
 - i. dat de onlangs ingestelde CDA-programmcommissie bij de opstelling van het nieuwe verkiezingsprogramma speciale aandacht dient te schenken aan een aantal beleidsaanbevelingen.
- De partijraad denkt hierbij onder meer aan het beleid jegens Zuidelijk-Afrika en aan het vraagstuk van de terugdringing van de rol van de kernwapens.
- j. dat de commissie onder meer terecht haar waardering heeft uitgesproken voor het kabinetsbeleid op het vlak van de ontwikkelingssamenwerking.
 - k. dat de commissie terecht het belang onderstreept van regelmatig en goed overleg in CDA-verband tussen bewindslieden, fractie en bestuur, waarbij overigens de eigen staatkundige verantwoordelijkheid van het kabinet, fractie en partij onverlet blijft.

In een overvolle "Flevohof" wordt gestemd.

In de bespreking van het politiek beleid van de CDA-Tweede-Kamer-fractie voerde het bestuurslid van de CDA-Tweede-Kamerfractie J. van Houwelingen het woord. De spreker ging in op een groot scala van onderwerpen. De voornaamste waren het matigingsbeleid van het kabinet, waarover ondermeer opgemerkt werd: „als het ons werkelijk ernst is de werkloosheid te bestrijden en ons sociaal zekerheidsstelsel te behouden dan is matiging van het particuliere inkomen een voorwaarde. Of dit beleid kans van slagen heeft hangt van vele factoren af zoals de offerbereidheid, het inkomensbeleid, de werkgelegenheid en de economische groei." Daarnaast ging Van Houwelingen in op

de ombuigingsvoorstellen inzake de sociale uitkeringen waarbij de inzet van het kabinet zal moeten zijn om ook in deze tijd van economische crisis het sociaal zekerheidsstelsel principieel overeind te houden.

Tevens werd aandacht besteed aan de ontwikkelingen met betrekking tot de omroep en commercie (zoals kabel-tv), Zuid-Afrika, Iran en natuurlijk kwam ook de kernbepaling nog eens ter sprake.

De andere resoluties die door de partijraad aanvaard werden waren een resolutie over het Program van Uitgangspunten, een resolutie met betrekking tot de politieke koers van het CDA, en een resolutie met

betrekking tot de Turkse Christenen. De complete teksten van deze resoluties luiden als volgt:

Resolutie AR-Partijraad d.d. 1 december 1979 m.b.t. de Turkse Christenen

De AR-Partijraad in Ede op 1 december 1979 bijeen,

overwegende

- dat er vanuit het evangelie een oproep uitgaat om vreemden en ontheemden, die aan onze deur kloppen, te herbergen.
- dat het beroep, dat de AR-Partijraad, van Zutphen heeft gedaan op de regering om ten aanzien van de Turkse asielzoekers in Nederland, een ruimhartig beleid te voeren, overeenkomstig hetgeen in het CDA-verkiezingsprogramma staat vermeld, onvoldoende weerklink heeft gevonden.

spreekt uit

- dat zij haar fractieleden in het CDA en ook de overige leden van de CDA-fractie oproept stappen te ondernemen bij de regering om te komen tot een ander asielbeleid, in die zin
- dat christenen uit Turkije, die betrokken zijn bij de heroverweging van juli en augustus tenminste een schorsende werking krijgen tot beslist is op hun beroep bij de Raad van State
- dat zij mede gezien de fouten, die er door betrokken Nederlandse instanties gemaakt zijn, niet meer kunnen worden teruggestuurd naar een situatie van angst en vervolging
- dat initiatieven worden ontplooid om te komen tot een internationale oplossing van het probleem der christenen in Turkije, waarbij Nederland verklaart een voorstander te zijn van het in principe te erkennen van een A-vluchtelingen status voor christenen, die uit Turkije zijn gevlucht.

De partijraad geeft verder haar goedkeuring aan een groot aantal huishoudelijke en organisatorische zaken, zoals de vaststelling van de jaarrekeningen, ook wordt de zelf-inning van contributie door de kiesverenigingen afgeschaft. Verder worden een groot aantal ontwerp-regelingen in verband met de fusie CDA aangenomen, dat geldt ook voor de conclusies naar aanleiding van de reacties van de kiesverenigingen op het rapport Grondslag en Politiek Handelen.

De partijraad spreekt zich uit voor het toezenden van het Ontwerp-Program van Uitgangspunten aan de AR-kiesverenigingen zodat dit nieuwe beginselprogramma door alle leden voor de fusie besproken kan worden. Ook zijn er nog een aantal vacatures te vervullen: ter voorziening van de vacature Jonker in het ARP-bestuur wordt de heer P. C. Eifferich gekozen, en in de Organisatie Commissie worden de heren Uittenbogaard en Van Wijk, die beide aftredend zijn, herkozen.

Resolutie AR-Partij d.d. 1 december 1979 m.b.t. „Program van Uitgangspunten" van het CDA

De partijraad van de ARP, in vergadering bijeen op 1 december 1979 te Ede, heeft kennis genomen van de ontwerp-tekst van het Program van Uitgangspunten van het CDA,

overwegende

- I de uitspraken van de AR-Partijraad van 9 december 1978 en 3 maart 1979 met betrekking tot de totstandkoming van een Program van Uitgangspunten ter verwoording van de politieke overtuiging van het CDA in hoofdlijnen.
- II de uitspraak van de AR-Partijraad van 9 december 1978 dat:
 1. de politieke overtuiging het belangrijkste bindende element is waardoor het CDA tot een samenhangende politieke partij wordt gevormd.
 2. dat de politieke overtuiging als antwoord op de oproep vanuit de Heilige Schrift tot stand dient te komen.
 3. dat in het Program van Uitgangspunten een christelijke visie op mens en samenleving tot uitdrukking dient te komen.
 4. dat de leden van het CDA het Program van Uitgangspunten dienen te aanvaarden en daarop persoonlijk aanspreekbaar zijn.

constateert

III dat het voorliggende ontwerp-Program van Uitgangspunten op aanspreekbare wijze gestalte geeft aan de politieke overtuiging van het CDA als antwoord op de oproep vanuit de Heilige Schrift.

IV dat het ontwerp-Program van Uitgangspunten op aanvaardbare wijze een nadere profilering geeft voor een christen-democratische benadering van de politieke vraagstukken waarvoor het CDA in de komende jaren zal worden gesteld.

V dat het voorliggende ontwerp-Program van Uitgangspunten tegemoet komt aan de uitspraken van de AR-Partijraad van 9 december 1979.

VI dat in de tekst van het huidige ontwerp zowel in artikelen als in de toelichting aanpassingen en verbeteringen nodig zijn.

besluit

het voorliggende ontwerp-Program van Uitgangspunten, conform de statutair geldende procedure voor het Beginsel- en Algemeen Staatkundig Program, door de Anti-Revolutionaire partij-organen te doen behandelen.

geeft daarbij aan de behandelende partij-organen ter overweging het volgende mee:

VIII het ontwerp-Program van Uitgangspunten te toetsen aan datgene, wat het in onderscheid van een Program van Actie naar inhoud en omvang behoort te zijn: een uitdrukking van de christen-democratische visie op overheid en samenleving, die herkenbaar is als antwoord op de oproep vanuit het Evangelie voor het politieke leven.

is bij globale toetsing aan bovengenoemde maatstaf onder meer van oordeel:

- IX dat gegeven de omvang van het ontwerp-Program van Uitgangspunten, een scheiding tussen wat essentieel genoemd kan worden en wat als uitwerking wordt gezien, nadere overweging verdient.
- X dat bij de onder VIII genoemde overweging voorop staat, dat gezocht moet worden naar mogelijkheden om de meest wezenlijke elementen uit het ontwerp beter tot hun recht te laten komen.
- XI dat het de voorkeur verdient om de artikelen van het Program van Uitgangspunten met het oog op de herkenbaarheid van het Evangelische appél indringender te formuleren.

De partijraad denkt hierbij onder meer aan de artikelen 4 en 5, welke betrekking hebben op de taak van de overheid.

de partijraad spreekt tenslotte uit:

XII dat een recht van gravamen op het Program van Uitgangspunten niet van toepassing dient te zijn op de artikelen 1 t/m 3, welke de kern van de politieke overtuiging van het CDA en zijn leden verwoorden.

De Arjos in 1979; Vijftig jaren jong

Evenals voor de partij gaat ook voor de Arjos 1979 de geschiedenis in als het jubileumjaar. Met name het najaar staat vrijwel geheel in het teken van het 50-jarig jubileum van de Arjos met als hoogtepunt de jubileummanifestatie op 24 november. De ongeveer vierhonderd aanwezigen zijn getuige van toespraken van Arjos-voorzitter Klaas de Vries, CDJA-voorzitter Peter Heukels, de voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie drs. R. F. M. Lubbers, CDA-vice-voorzitter dr. S. Faber en mr. W. Aantjes. Het ochtendgedeelte van de manifestatie staat in het teken van het jubileumthema „Geloof en Revolutie”, waarover aan de hand van inleidingen van het Eerste-Kamerlid mr. W. F. de Gaay Fortman en dr. C. H. Koetsier, voorzitter van de werkgroep kerk en ontwikkelingssamenwerking van de Raad van Kerken, wordt gediscussieerd. De manifestatie wordt afgesloten met een receptie, een maaltijd en een swingende feestavond, met twee cabaretoprogramma's en een dixieland-orkest.

Aan deze jubileummanifestatie gaan echter een aantal jubileumactiviteiten vooraf die in nauwe samenwerking met de jubileumcommissie, onder voorzitterschap van Hans Westhoff, de Arjos-secretaris, de provinciale organisaties en talloze individuele Arjossers tot stand komen.

■ Drie weken lang rijdt een dubbeldekker door Nederland, waarmee de Arjos zich tijdens de jubileumperiode presenteert aan scholieren, studenten en andere jongerengroepen. Op 5 november wordt het dubbeldekkertournee met een druk op de startknop officieel gestart door minister van CRM mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen.

■ Onder verantwoordelijkheid van de Arjos wordt het themanummer „Geloof en Revolutie” van ARStaatkunde uitgegeven. De schrijvers die hieraan hun medewerking verlenen zijn: Johan Knibbe, Wout Oprei, Aart van Bochove, Frans Schouwenaar, Rob Bosch en Klaas de Vries.

■ Eveneens onder verantwoordelijkheid van de Arjos wordt een speciaal jubileumnummer van het ARP-tijdschrift Nederlandse Gedachten uitgegeven, waarin onder andere aandacht besteed wordt aan het thema „Geloof en Revolutie”, interviews met drs. J. M. den Uyl en mr. W. Aantjes, artikelen van oud-Arjosvoorzitters en felicitaties van minister-president mr. A. A. M. van Agt, CDA-voorzitter dr. P. A. J. M. Steenkamp, prof. dr. B. Goudzwaard en de voorzitters van de christen-democratische jongerenorganisaties.

■ De Arjos geeft een brochure uit over de vijftigjarige geschiedenis van de Arjos met de titel: „Tussen beginselstudie en politieke actie”. Aan de totstandkoming van deze brochure werkten als schrijvers mee: Marijke van Heuven-Bruggeman, Wout Oprei, Wout Haeser, en Ad van der Waals. Het eerste exemplaar van de brochure wordt tijdens de jubileummanifestatie uitgereikt aan oud-Arjos- en ARP-secretaris D. Corporaal.

■ Een viertal regionale studieconferenties, door de provincies georganiseerd, worden in de loop van oktober/november gehouden rond het jubileumthema.

■ Ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum wordt ten slotte een financiële actie onder Arjos- en ARP-leden gehouden voor een ontwikkelingsproject in Guatemala. Aan het eind van het verslagjaar bedraagt de stand van de actie plusminus f 155.000,-.

In de loop van 1980 zal de actie worden afgerond met een Guatemaladag waarvoor mensen uit Guatemala worden uitgenodigd.

Nieuwe secretaris

In verband met de benoeming van Anneke Raven per 1 september als redactie-secretaris van Nederlandse Gedachten en de daaraan verbonden indienstreding bij de ARP wordt in juli de sollicitatieprocedure voor een nieuwe Arjos-secretaris gestart. Uit een groot aantal kandidaten wordt Dik Koopmans uit Den Haag benoemd. Hij treedt bij de Arjos in dienst per 15 september.

uitgesproken wordt dat, gezien de eigen aard van haar verantwoordelijkheid en de ingrijpende gevolgen voor haar persoonlijk, de vrouw uiteindelijk zelf tot een beslissing moet komen nadat de betrokkene(n) de gelegenheid is geboden overleg te voeren over de genoemde alternatieve probleemoplossingen en gebruik te maken van de genoemde gespreksmogelijkheden.

■ Op 5 mei doet de Algemene ledenvergadering twee uitspraken over het CDJA. In een resolutie ingediend door Arjos Groningen wordt uitgesproken dat de ledenvergadering teleurgesteld is in zijn verwachtingen ten aanzien van het eenwordingsproces onder de christen-democratische jongeren en dat de motivatie om te komen tot een fusie-CDJA zeer op de proef wordt gesteld. In een resolutie ingediend door Arjos Zuid-Holland wordt uitgesproken: dat het nu ongewenst wordt geacht verdere beslissingen te nemen in de richting van een organisatorische eenwording van Arjos, CHJO en KVPJO en dat zulke beslissingen pas weer kunnen worden genomen bij gebleken politieke eensgezindheid. De Algemene ledenvergadering spreekt voorts uit in een motie: dat het kabinet op zo kort mogelijke termijn een tweede ontwerp rond de grondpolitiek het licht laat zien.

■ Op 19 mei wordt namens het hoofdbestuur op de ARP-tijdschrift een motie ingediend waarin uitgesproken wordt: dat het beleid van enerzijds onderhandelingen en anderzijds aanschaf van nieuwe kernwapens in zich tweeslachtig is en geen bijdrage levert aan de doorbreking van de bewapeningspiraal; en dat de aanschaf van nieuwe kernwapens op gespannen voet staat met het CDA-programa en met eerdere in het door het CDA ingenomen standpunten. De motie wordt aangenomen en op de partijraad van 1 december in Ede nogmaals bevestigd.

■ Op 13 oktober doet de Arjosraad de volgende uitspraken: samenlevingsvormen die gekenmerkt worden door getrouwheid, hulp, bijstand en tevens de veronderstelling elkaar het nodige te verschaffen, een gemeenschappelijke huishouding, gericht op duurzaamheid, dienen voor de wet gelijk gesteld te worden.

Ledenbestand

De Arjos kent ieder jaar een groot verloop in haar ledenbestand. Toch blijft het ledenbestand vrij stabiel. Zo ook in 1979. De Arjos heeft in 1979 ongeveer 1.300 leden. De gemiddelde leeftijd vertoont een duidelijk dalende tendens.

Bestuur

Het hoofdbestuur van de Arjos bestaat uit vertegenwoordigers van de provinciale organisaties, de voorzitters van de vaste commissies (adviserend lid), de leden van het dagelijks bestuur en twee zogenaamde vrijgekozen leden, die door de algemene ledenvergadering worden gekozen. Zowel het hoofdbestuur als het dagelijks bestuur komen, afgezien van de vakantiemaanden in ieder geval maandelijks bijeen ter bespreking van politieke en organisatorische zaken. Tijdens het verslagjaar verlaten Tibbe Breimer uit Voorschoten en Wilma Noorda-Ritzema uit Groningen het dagelijks bestuur. Zij worden opgevolgd door respectievelijk Aart van Bochove uit Groningen en Hajé Walch uit Utrecht. De samenstelling van het dagelijks bestuur is aan het eind van

Een overzicht van de zaal tijdens de jubileumviering op 21 november.

het verslagjaar als volgt:

- Klaas de Vries, Delft, voorzitter
- Johan de Leeuw, Dongen, vice-voorzitter
- Dik Koopmans, Den Haag, secretaris-penningmeester
- Hans Morssink, Groningen
- Hans Westhoff, Rotterdam
- Aart van Bochove, Groningen
- Hajé Walch, Utrecht.

Verklaringen en resoluties

■ In januari schrijft het hoofdbestuur een open brief aan alle leden van de ARP, CHU, KVP en CDA naar aanleiding van het CDA-rapport Grondslag en politiek handelen, waarin een aantal elementen aan de grondslagdiscussie in het CDA worden toegevoegd.

■ Op 24 maart spreekt de Arjosraad uit: dat de eenheid van politiek beleid volstrekt onvoldoende is om een fusie van het CDJA te rechtvaardigen. Eveneens op 24 maart neemt de Arjosraad een resolutie aan over abortus waarin onder andere

Minister Gardeniers geeft het startsein voor de bustoer.

jubileummanifestatie van 24 november ondersteunt de Algemene vergadering de landelijke demonstratie tegen de invoering van nieuwe kernwapens.

■ Op 1 december wordt namens het hoofdbestuur op de ARP-tijdschrift een motie ingediend waarin uitgesproken wordt: dat de CDA Tweede Kamerfractie een geboden kans om de kernwapenwedloop te doorbreken niet heeft gegrepen en waarin een klemmend beroep gedaan wordt op de leden van de CDA Tweede Kamerfractie om zich alsnog tegen productie en stationnering van nieuwe kernwapens uit te spreken. De motie wordt met 85 tegen 63 stemmen verworpen.

■ Op 8 december geeft het hoofdbestuur een verklaring uit, waarin met instemming kennisgenomen wordt van de meerderheidsuitspraak van de Tweede Kamer tegen productie en plaatsing van de Pershing II en Tomahawk kruisraketten. Het hoofdbestuur gaat ervan uit dat de regering zich distantiëert van een eventueel NATO-besluit tot productie en stationnering en voorts dat de Tweede Kamer het resultaat van het NATO-overleg en het door de regering ingenomen standpunt toetst aan de genoemde uitspraak.

■ Op 22 december geeft het dagelijks bestuur naar aanleiding van het kernwapendebat in de Tweede Kamer een verklaring uit waarin uitgesproken wordt dat het kabinet volstrekt gefaald heeft in het politiek gestalte geven van de beweging voor terugdringing van de kernwapens en dat het geen vertrouwen meer in de overtuiging van het kabinet heeft om een beleid te voeren gericht tegen de kernwapenwedloop.

Algemene ledenvergadering

Op 5 mei wordt er een extra Algemene ledenvergadering gehouden. Aan de orde zijn de ontwerp-statuten van het CDJA en het CDJA-grondslagrapport „Heelmaken wat gebroken is”, alsmede een tussentijdse beoordeling van de politieke samenwerking in het CDJA. (zie verklaringen en resoluties) Er worden voorts toespraken gehouden door Arjos-voorzitter Klaas de Vries en ARP-voorzitter Hans de Boer. Er wordt ten slotte afscheid genomen van het vrijgekozen hoofdbestuurslid Chris Westerlaken. Marga Smit wordt als zijn opvolger gekozen.

Arjosraad

In de eerste vergadering van de Arjosraad in 1979 op 24 maart, kan na een lange tijd van voorbereiding uiteindelijk het rapport „Arjos-visie op CDA-beleid” worden vastgesteld. Het overige deel van deze vergadering wordt grotendeels in beslag genomen door discussies over het onderwerp abortus. Durk Reitsma wordt gekozen tot vice-voorzitter van de Arjosraad als opvolger van Hendrik van Vuren. De najaarsvergadering van de Arjosraad behandelt zoals gebruikelijk het onderwerp dat in een studieconferentie al is voorbereid. Dit jaar is dat het thema „Samenlevingsvormen”. De leiding van de vergaderingen is in handen van Greetje Willemsma. De voorbereiding ervan vindt plaats in het voorzittersoverleg, dat tijdens het verslagjaar vier keer bijeenkomt. Dit overleg bestaat uit de voorzitters van de provinciale Arjosraadsfracties, de

Arjosraadvoorzitter en de Arjos-secretaris. In deze vergaderingen worden afspraken gemaakt over het verloop van de Arjosraad, terwijl tevens aandacht wordt geschonken aan de activiteiten die de fracties provinciaal ondernemen. Door deze werkwijze verlopen de Arjosraden geregelder en ook overzichtelijker, terwijl deze wijze van voorbereiding het mogelijk maakt om dieper op verschillende kwesties in te gaan.

Binnenlandse Commissie

De activiteiten betreffende binnenlandse politieke onderwerpen worden ten behoeve van het hoofdbestuur behartigd en gecoördineerd door de Binnenlandse Commissie Arjos (BIKA) onder voorzitterschap van Ernst Haitsma. De BIKA, die elke maand vergadert, houdt zich vooral bezig met de coördinatie en begeleiding van de landelijke fractiebegeleidingsgroepen, die zich bezighouden met allerlei binnenlandse politieke onderwerpen. Tevens organiseert de BIKA jaarlijks een studieconferentie. Ad hoc-werkgroepen houden zich bezig met „electronische revolutie” (chips) „wetenschap”, „risico's van de welvaart”, terwijl aan het eind van het verslagjaar het initiatief genomen wordt tot het instellen van een werkgroep die zich bezighoudt met „de taak van de overheid”. De BIKA is verantwoordelijk voor vier van de door de landelijke organisatie uit te geven bulletins die gewoonlijk worden samengesteld door fractiebegeleidingsgroepen (fbg's). In 1979 verschijnen bulletins over Energie (fbg Milieu, verkeer en waterstaat), Massamedia en roddelpers (fbg justitie). Gewerkt wordt aan bulletins over „Risico's van de welvaart” en „Verkeer”. De jaarlijkse studieconferentie vindt niet zoals gebruikelijk eind oktober plaats in verband met het vijftigjarig jubileum van de Arjos maar in januari 1980. Het zal gaan over de media. Voorbereidingen vinden plaats. De studieconferentie 1978 over „Huwelijk en andere samenlevingsvormen” wordt voortgezet in een follow-up werkgroepje. Het resultaat is een resolutie welke via het hoofdbestuur wordt behandeld in de Arjosraad in het najaar. Aan het eind van het verslagjaar houdt de BIKA zich bezig met voorstellen tot amendement van het Program van Uitgangspunten van het CDA. Verder vinden activiteiten plaats ten behoeve van het CDJA, zoals de programcommissie en het CDJA-overleg van binnenlandse commissies.

Buitenlandse Commissie

De buitenlandse politiek, waartoe ook ontwikkelingssamenwerking en defensie gerekend worden, wordt ten behoeve van het hoofdbestuur behartigd door de Buitenlandse Commissie (BUKA), onder voorzitterschap van Bernard Arnold. De BUKA heeft tot taak gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen aan het hoofdbestuur van de Arjos, het uitgeven van bulletins, het stimuleren en coördineren van regionale fractiebegeleidingsgroepen buitenlandse politiek, het organiseren

Stichting Kader- en Vormingswerk; „Startklaar” zijn bij fusie

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP rekent het zich tot haar taak politieke kader-, vormings- en scholingsactiviteiten te ontwikkelen en te ondersteunen ten dienste van de ARP en het CDA. Hiertoe worden

- landelijke politieke scholingscursussen georganiseerd
- regionale vormingscursussen begeleid en (financieel) ondersteund
- cursusmateriaal vervaardigd en verzameld
- werkgroepen begeleid
- kaderbezoeken aan „politiek Den Haag” georganiseerd
- het buitendienstteam begeleid
- in samenwerking met CDA-organen of organisaties studiedagen belegd
- uitgave van lesbrieven

Bestuur van de Stichting

Op de partijraad van 1 december worden J. A. A. Uittenbogaard en H. van Wijk, herkozen als bestuurslid van de Stichting, zodat het bestuur als volgt is samengesteld: N. Schouten - voorzitter; D. Boonstra - vice-voorzitter; C. Bremmer - secretaris; mw. J. Brinkman, J. D. W. Eerbeek, mw. J. R. H. May-Weggen, J. J. Stavast, J. A. A. Uittenbogaard, mw. A. M. Vollebregt, H. van Wijk en D. Koopmans. W.

De Arjos 1979

Vervolg van pagina 9

van een jaarlijkse studieconferentie en, last but not least, het verzorgen van de internationale contacten en de daarvoor noodzakelijke activiteiten op nationaal en internationaal niveau. De BUKA kan terugzien op een goed verslagjaar. Traditiegetrouw wordt het jaar begonnen met de jaarlijkse studieconferentie, met dit keer als onderwerp „Over ontwikkeling”. Een goede opkomst, met uitstekende inleidingen en daarop volgende discussies zorgen er voor dat we kunnen terugzien op een zeer geslaagde dag. In 1979 komen er vier bulletins uit: „EEG en de derde wereld”, „Indonesië na 1950” en „Midden-Oosten I en II”. Onder auspiciën van de BUKA wordt er tweemaal een gesprek georganiseerd met de minister van ontwikkelingssamenwerking, drs. J. de Koning, waarbij onder meer gesproken wordt over EEG en de derde wereld, UNCTAD V en de begroting 1980. Als gevolg van de toenemende samenwerking met de CHJO en de KVPJO nemen de werkzaamheden in het CDJC (christen-democratisch jongeren contact) toe. In CDJC-verband worden de contacten onderhouden met de Europese Unie van Jonge Christen-Democraten (EUJCD), waarvan Wim Polman (BUKA-lid) vice-voorzitter is, en met de EVP-jongeren commissie (in jargon: Team of the nine), een commissie van de EUJCD, ingesteld ten behoeve van de Europese verkiezingen. De Team of the nine produceert een jongeren-verkiezingsprogramma (krachtlijnen), waarmee de verkiezing van het Europese Parlement wordt ingegaan. Wim Dubbeldam (BUKA-lid) participeert namens de jongeren in het EURO-CVC (Centraal verkiezingscomité). Tevens worden er in het kader van deze campagne een tweetal geslaagde conferenties georganiseerd voor schoolkrant-redacteuren. In het kader van het naderbij komen van de fusie van het CDJA heeft een sub-commissie van het CDJC zich gebogen over de status en werkwijze van de toekomstige Buitenland Kommissie van het CDJA. In het advies aan het CDJA federatiebestuur wordt gekozen voor een opzet zoals de Arjos die nu ook kent. Op nationaal niveau verzorgt de BUKA verder diverse

Eikelboom is als stafmedewerker verbonden aan de Stichting.

Samenwerking in CDA-verband

In de stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk CDA werken de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, de Stichting Kader- en Vormingswerk CHU en de KVP vormingsstichting in federatief verband samen. Ook twee vertegenwoordigers van de rechtstreekse leden hebben zitting in het bestuur. Deze CDA-stichting, welke als „sluis”-instituut is ingesteld, i.v.m. te ontvangen subsidie van overheidswegen, heeft onder voorzitterschap van N. Schouten tot taak de financiën onder de drie genoemde stichtingen te verdelen en hun werkzaamheden te coördineren. Van AR-zijde hebben zitting in het bestuur van de CDA-vormingsstichting: N. Schouten, mw. A. M. Vollebregt, C. Bremmer. Met ingang van de datum waarop de CDA-partijen een fusie zullen aangaan, zal ook de stichting Kader- en Vormingswerk CDA tot stand komen. De statuten voor de nieuw te vormen Kader- en Vormingscommissie van het CDA door de ARP partijraad te Ede goedgekeurd. Met het oog op de Stichting die ten behoeve van het CDA Kaderwerk en politieke vormings- en scholingsactiviteiten zal ontwikkelen wordt in 1979 een begin gemaakt met

een beleidsplan, waarin het kader wordt geschetst waarbinnen en van waaruit de nieuw op te richten Stichting haar werkzaamheden zal verrichten. Tevens worden voorbereidingen getroffen om te komen tot een team van vormingswerkconsulenten die ten behoeve van het CDA soortgelijke werkzaamheden zullen verrichten als thans de buitendienst medewerkers doen ten behoeve van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Leidende gedachte bij dit alles is „startklaar” te zijn om zodra de fusie een feit is, het grote CDA werkveld doelgericht en efficiënt te kunnen bearbeiten.

Basis-cursussen

In overleg met de vormingsstichtingen van CHU en KVP worden voor CDA-leden een aantal politieke vormingscursussen georganiseerd. De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP organiseert in dit verband basiscursussen die erop zijn gericht de deelnemers de gelegenheid te bieden kennis te maken met de politiek en hen het aldus mogelijk te maken in de partij met name binnen hun eigen kiesvereniging, afdeling of CDA-verband te participeren. Basiscursussen vinden plaats in Arnhem en in Soesterberg, met resp. 15 en 25 deelnemers. Met ondersteuning van de Stichting worden in verscheidene regio's cursussen belegd: in Arnhem een basiscursus en een cursus discussietechniek en

spreekvaardigheid; in Lichtenvoorde een basiscursus; in Westwoud een basiscursus voor vrouwen; in Zierikzee een cursus politieke stromingen; in Eindhoven een cursus politieke vorming; in Friesland behandelt het CD-Vrouwen Appèl groepsgewijs de door de Stichting uitgegeven lesbrieven „Politiek? Kom nou!”. Thema's die op cursussen aan de orde worden gesteld zijn o.a.

- het CDA en zijn organisatie
- sociaal economische politiek
- uitgangspunten van de christen-democratie
- welzijnsbeleid
- volkshuisvesting
- vrede en veiligheid
- actuele politiek

Publikaties

De lesbrieven in de serie „Politiek? Kom nou!”, ook geschikt voor gebruik op scholen fungeren als gesprekstof in groepen en op cursussen. Les 3: „Samenwerken ... een hele onderneming” wordt herdrukt en een nieuwe lesbrieff 7: „Geloof in de politiek” verschijnt.

Het project, waarbij een aantal werkgroepen de bespreking van een aantal thema's op de partijraad voorbereidt, wordt voortgezet. Elf werkgroepen studeren onder coördinerende leiding van de Stichting op de thema's Economische Orde en Opslagregiem van radioactieve afvalstoffen. Op basis van rapportage uit de werkgroepen over deze thema's, die in Nederlandse Gedachten wordt gepubliceerd vindt tijdens de ARP partijraad van 18 en 19 mei 1979 te Zutphen een discussie over beide thema's plaats waarbij met betrekking tot de opslag van radioactief afval in overleg met het partijbestuur aan de

partijraad een resolutie wordt voorgelegd. Aan de bestudering van beide thema's in de werkgroepen nemen 113 personen deel. In oktober 1979 wordt het werkgroepenwerk voortgezet met de bespreking van het CDA-program van Uitgangspunten, waarbij de Stichting aan de werkgroepen een praatstuk met een aantal discussiepunten en een verzameling persreacties op het Program van Uitgangspunten ter beschikking stelt. De in dit verband gevormde werkgroepen functioneren onder verantwoordelijkheid van de respectievelijke Kamer- en Statencentralebesturen.

Studiedagen

Als resultaat van het werkgroepenwerk worden een aantal studiedagen belegd. Op 24 februari 1979 vindt in samenwerking met het Inspraakorgaan Welzijn Molukkers, een studiedag plaats waarop de problematiek van in Nederland verblijvende Molukkers onderwerp van gesprek is. Op 10 november 1979 wordt in samenwerking met de Kuypertstichting een studiedag belegd met als thema: „Gezin en andere samenlevingsvormen”. Vervolgens wordt naar aanleiding van de publikatie van het rapport: „Gezin, samenleven in verantwoordelijkheid”, uitgegeven door het CDA-vrouwenberaad, op 4 oktober 1979 in samenwerking met de werkgroep vorming van het CDA-vrouwenberaad een studiedag belegd waarop het rapport wordt besproken. Tenslotte verleent de Stichting medewerking aan de ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van het ARVC belegde studiedag „Arbeid!... Bevrijding van de vrouw?” op 27 oktober 1979.

Kaderbezoeken

De Stichting organiseert kaderbezoeken aan „politiek Den Haag” teneinde CDA-leden te informeren over de werkwijze van het parlement en het partijbureau. Deze kaderbezoeken vinden steeds op donderdag plaats, waarbij delegaties van CDA-verbanden en cursisten bezoekers zijn. De bezoekers wonen een gedeelte van de vergadering van de Tweede Kamer bij, aan hen wordt een film vertoond door de voorlichtingsdienst van de Tweede Kamer, zij spreken met één of meer CDA-Tweede Kamerleden. Zij bezoeken het partijsecretariaat en spreken daar met enige medewerkers. Aldus ontstaat een tweerichtingsverkeer, waarbij de Kamerleden en het partijsecretariaat ook op hun beurt informatie verkrijgen omtrent datgene wat in de partijgedingen leeft. In 1979 brengen ± 175 personen een bezoek aan „politiek Den Haag”.

Buitendienstwerk

Met raad en daad worden de partij-organen en CDA-verbanden bijgestaan door het buitendienstteam. De belangrijkste elementen van het werk van de buitendienstmedewerkers zijn:

- a. het adviseren van CDA-verbanden teneinde erkenning te verkrijgen
 - b. toelichting op de concept CDA-statuten en -huishoudelijk reglementen
 - c. het behulpzaam zijn bij amenderingen van de concept fusieregelingen
 - d. ondersteuning van regionaal georganiseerde cursussen
 - e. het aanreiken van ideeën en mogelijkheden om kiesverenigingen en CDA-verbanden te kunnen laten functioneren als politieke werkplaats
- Inschakeling van het buitendienstteam en het gehoorven aan hun advies leidt o.a. tot een vlotte afhandeling van aanvragen om erkenning van een CDA-verband en voorkomt onnodige correspondentie. Adviezen van buitendienstmedewerkers leidt tot het opzetten van jaarprogramma's voor kiesverenigingen en CDA-verbanden. Tijdens tweemaandelijks bijeenkomsten worden ervaringen uitgewisseld en instructies gegeven aan het buitendienstteam. In 1979 stonden zij voor u klaar; in 1980 is dat ook zo!

het thema „Wat betekent voor jou christelijke politiek?”. Dit gebeurt aan de hand van discussievragen. Voor de aanzet van deze discussie zorgt Arjos-voorzitter Klaas de Vries, die een inleiding houdt over het genoemde onderwerp. Het middagprogramma wordt weer in CDJA-verband voortgezet met een simulatiespel met medewerking van staatssecretaris mev. J. G. Kraaijeveld-Wouters. Een andere zaak waar de OKA voortdurend op gespitst is, is de organisatorische gang van zaken bij de provinciale organisaties. Daartoe bezoeken OKA-leden regelmatig provinciale bestuursvergaderingen en andere bijeenkomsten. In het verslagjaar organiseert de OKA een penningmeesters- en secretarissenoverleg waar knelpunten worden besproken. De genoemde reguliere activiteiten van de OKA worden in het verslagjaar door andere activiteiten overtroffen, namelijk het organiseren van de „jubileum-bustoer”. Bijna de gehele bustoer die drie weken duurt, is in de OKA voorbereid. Voor de uitwerking zijn de provincies verantwoordelijk. Verschillende keren is dan ook de OKA met de provincies bijeen geweest om zodoende de bustoer die drie weken voor het jubileum werd gehouden, vlot te laten verlopen. Het wordt een wisselend succes.

Redactie-commissie

De redactie-commissie neemt in Nederlandse Gedachten één pagina voor haar rekening. Daarom heeft één lid van de redactie-commissie zitting in de redactie van Nederlandse Gedachten. Voor het verslagjaar is dat Philie Burgers. De samenwerking tussen de redactie-commissie en de redactie is uitstekend. De Arjos-pagina kent als vaste rubrieken: Onder de hamer, en Zo Gezegd, afwisselend geschreven door Arjos-voorzitter Klaas de Vries en door de leden van de redactie-commissie. Naast het organisatorische nieuws van de Arjos probeert de redactie-commissie over verschillende beleidsterreinen gelijkmatig het licht te laten schijnen: buitenlandse zaken en defensie, binnenlandse zaken, justitie, werkende jongeren, economie en ethische kwesties, zonder de indruk te wekken volledig te zijn. De commissie probeert hiertoe mensen uit te nodigen artikelen te schrijven. Wanneer dat niet lukt, wat nogal eens gebeurt, probeert zij zelf

artikelen te schrijven. Hier tussendoor worden de verslagen van Arjos-conferenties geplaatst. Een belangrijk punt is de uitgave van het jubileumnummer van Nederlandse Gedachten op 17 november. Dankzij de welwillende medewerking van de redactie van Nederlandse Gedachten was het jubileumnummer geheel gewijd aan Arjoszaken en/of geschreven door Arjossers. Een hoogtepunt(je) in het redactionele jaar.

CDJA

Het federatiebestuur van het CDJA houdt zich in het verslagjaar onder meer bezig met activiteiten gericht op de totstandkoming van een fusie van de drie jongerenorganisaties. Voor de Arjos zijn in het bestuur vertegenwoordigd Klaas de Vries (vice-voorzitter), Johan de Leeuw en Anneke Raven (later opgevolgd door Dik Koopmans). In het presidium heeft Klaas de Vries namens de Arjos zitting. Op 7 en 8 september organiseert het federatiebestuur een bezinningsconferentie met de drie dagelijkse besturen van Arjos, CHJO en KVPJO over het CDJA-grondslagrapport. Op 24 februari, 23 juni, 27 oktober en 22 december vinden bijeenkomsten van de CDJA-federatieraad plaats. In de federatieraad hebben namens de Arjos behalve de leden van het federatiebestuur, per provincie één hoofdbestuurslid zitting. Op 12 mei vindt het CDJA-congres plaats. Peter Heukels volgt Ria Oomen op als CDJA-voorzitter. Inleidingen worden gehouden door drs. B. Beumer, minister W. Albeda en CNV-bestuurder D. H. Grasman. De Arjos is in de grondslagcommissie vertegenwoordigd door Klaas de Vries (voorzitter) en Jan Eerbeek (later opgevolgd door Johan de Boer) en in de program commissie door Bernhard Arnold en Ernst Haitsma.

CRM

In december kondigt de staatssecretaris van CRM aan dat in 1980 voor de politieke jongerenorganisaties een subsidieregeling zal worden getroffen, die ten dele analoog zal zijn aan die voor de landelijke identiteitsorganisaties voor jeugd- en jongerenwerk. In afwachting daarvan wordt de subsidiëring vooralsnog op basis van de geldende regeling gecontinueerd.

Organisatie Commissie

Een kritisch stimulerende taak

De taak van de Organisatie Commissie (OC) is het zich bezighouden met de behandeling van organisatorische aangelegenheden die de ARP betreffen. De OC komt hiertoe in 1979 5 maal bijeen. Uiteraard gaat er naarmate de vorming van het CDA naderbij komt – minder in de OC om als in voorgaande jaren. De aandacht van de OC gaat vooral uit naar 3 onderwerpen te weten:

- de Europese verkiezingen, waarbij een aantal OC-leden ook persoonlijk is betrokken bij de campagne-voering,
- de viering van het 100 jaar bestaan ARP, waarbij de OC als stuurgroep functioneert.
- en uiteraard allerlei zaken die verband houden met de totstandkoming van de fusie CDA.

De OC heeft in al deze zaken naast een organisatorische taak ook een kritisch-stimulerende taak zodat nieuwe suggesties en ideeën gegeven worden, die kenmerkend zijn voor de grotere distantie waarmee in vergelijking met het secretariaat, de leden van de OC de partijzaken bekijken.

Wat betreft de viering van het jubileum 100 jaar ARP, fungeert de OC als stuurgroep voor de te ondernemen activiteiten. Terugblikkend mag gezegd worden dat de jubileumviering een groot succes is, iets wat uiteraard ook

N. Schouten, voorzitter OC

een compliment is voor een goede organisatorische opzet.

CDA-zaken

Het ontwerp-fusieprotocol dat in augustus gestuurd is naar alle kiesverenigingen, komt vooraf ook uitvoerig aan de orde in de Organisatie Commissie. Daarnaast komt de in december gevoerde actie „CDA onder één dak” verschillende malen ter sprake. Deze actie is overigens in 1979 niet geheel afgerond omdat CDA-sympathisanten dit voorjaar benaderd zullen worden.

Partij-organisatie

Door de OC wordt een commissie ingesteld die het partijbestuur advies geeft inzake de besteding van eventuele financiële overschotten bij de fusie van regionale en lokale partij-organen. Deze commissie onder voorzitterschap van J. D. W. Eerbeek, en als leden de heer drs. T. Spaan en de heer C. van 't Hoog, komt tot de conclusie dat eventueel batige saldi bij de fusie het beste als gift ten goede kunnen komen

aan het in stand houden van het dr. Kuyperfonds. De belangrijkste doelstelling van dit fonds is de verbreiding van het internationaal reformatorisch denken. (te denken valt aan steun voor de christen-democratie in landen waar deze verdukt wordt).

Samenstelling commissie

De samenstelling van de OC ondergaat in 1979 slechts geringe veranderingen. De heren Uittenbogaard en Van Wijk zijn in het najaar beiden aftredend maar worden door de partijraad in Ede op 1 december jl. herkozen. Door het vertrek van partij-secretaris Corporaal neemt drs. C. Bremmer als nieuwe secretaris zijn plaats in. Hetzelfde geldt voor de vervanging van de Arjos-secretaris waarbij D. Koopmans de plaats inneemt van mev. A. H. Raven. Daarnaast maken G. van den Berg en C. P. van Santen als respectievelijk adjunct-secretaris en stafmedewerker organisatie deel uit van OC. De samenstelling aan het eind van de verslagperiode is daarmee als volgt: N. Schouten (voorzitter) – Leidschendam, drs. D. Boonstra – Nieuwkoop, mev. J. Brinkman – Enschede, J. D. W. Eerbeek – 's-Gravenhage, mev. J. R. H. May-Weggen – Noordwijk aan Zee, J. J. Stavast – Hoogeveen, J. A. A. Uittenbogaard – Vianen, mev. A. M. Vollebregt – Apeldoorn, H. van Wijk – Tilburg, drs. C. Bremmer – Voorschoten, G. van den Berg – Waddinxveen, D. Koopmans – 's-Gravenhage; C. P. van Santen te 's-Gravendeel draagt zorg voor de uitvoerende werkzaamheden in samenwerking met de adjunct-secretaris.

Een overzicht van de zaal, tijdens de jubileumstudiedag Arbeid-Bevrijding van de vrouw?''

Anti-Revolutionair Vrouwencomité

„De zusters van de mannenbroeders”

Voor het Anti-Revolutionair Vrouwencomité is 1979 een bijzonder jaar, omdat het comité haar 20-jarig bestaan viert. Bij dit feit wordt uitgebreid stilgestaan, ook in Nederlandse Gedachten. Zo schrijft mev. dr. F. T. Diemer-Lindeboom, oud-presidente van het ARVC, een aantal artikelen over de positie van de vrouw in de ARP, onder de passende titel „De zusters van de mannenbroeders”. Het ARVC viert het jubileum op 27 oktober, waar in Utrecht op een feestelijke bijeenkomst de presidente, mevrouw Westhoff-Hubée, en partijvoorzitter De Boer bij dit feit stilstaan en terugblikken, maar ook hun mening geven over het CDA-vrouwenberaad van na de fusie, waarin het ARVC ook nu al te zamen met de vrouwenorganisaties van de andere partijen functioneert.

Deze dag is tevens een studiedag, waar gediscussieerd wordt over het thema „Arbeid – bevrijding van de vrouw?” Inleiders zijn dr. H. E. S. Woldring (docent ethiek aan de VU) en prof. dr. J. H. van Zuthem (TH Twente). De dag wordt vervolgd met discussies in groepen en 's middags vindt er een forumdiscussie plaats waaraan behalve de inleiders ook de staatssecretaris van CRM, onder meer belast met emancipatiezaken, mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters deelneemt. Kortom een zeer geslaagde dag die wat het onderwerp inzake „de relatie vrouw en arbeid” nog niet is afgesloten want ook in het komende jaar zal het ARVC zich in haar eerste grote bijeenkomst over dit thema buigen. Het ARVC in brede samenstelling komt in 1979 behalve op de jubileumdag drie maal bijeen. De eerste keer op 1 maart (nadat door de barre weersomstandigheden een eerdere vergadering in februari uitgesteld moet worden) waar ter voorbereiding van de partijraad op 3 maart over de ontwerpstatuten van het CDA gesproken wordt. De tweede keer op 15 mei, waar opnieuw gediscussieerd wordt over het CDA-vrouwenberaad. Daarnaast wordt over het nieuwe wetsvoorstel inzake abortus gesproken. Mevrouw Laning-Boersema leidt dit onderwerp in en minister De Ruiters is uitgenodigd om het wetsontwerp inzake abortus van het kabinet-Van Agt toe te lichten. Op de derde vergadering van het ARVC, op 13 september, staan de voorbereiding van de jubileumviering, de samenstelling van het dagelijks bestuur en verder de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer centraal. Daarnaast vergadert het dagelijks bestuur vele malen, waarbij het CDA-vrouwenberaad en de jubileum-studiedag als belangrijkste vergaderpunten genoemd moeten worden.

Samenstelling

De samenstelling van het dagelijks bestuur van het ARVC verandert nogal. Vice-presidente mev. R. E. van der Waals-Kooi trekt zich terug uit het d.b. vanwege studieredenen. Als nieuwe vice-presidente wordt op voordracht van de ARVC-leden mev. T. Bot-van Gijzen door het partijbestuur benoemd. In de vacature mevrouw Van der Waals-Kooi wordt gekozen mev. C. van Altena. Daarnaast wordt het d.b. nog uitgebreid met mev. N. Zuidema-van Dijk. Door het vertrek van zowel secretaris Corporaal als van stafmedewerker N. M. Hogeland wisselt ook de bijstand van het partijsecretariaat. Secretaris wordt G. van den Berg, plaatsvervanger van de partijsecretaris en de stafmedewerker belast met de uitvoerende werkzaamheden voor het ARVC wordt C. P. van Santen. De bezetting van het d.b. ARVC is als volgt (per 31.12.1979): mev. A. C. Westhoff-Hubée (presidente); mev. T. Bot-van Gijzen (vice-presidente); mev. C. van Altena; mev. C. C. Kakes-Veen; mev. G. van Leeuwen-Bakker; mev. G. van der Schoor-Timmerman; mev. E. van Velthooven-Oldé; mev. N. Zuidema-van Dijk. Namens het ARVC zitten in het CDA-vrouwenberaad: mev. A. C. Westhoff-Hubée; mev. T. Bot-van Gijzen; mev. C. C. Kakes-Veen; mev. G. van Leeuwen-Bakker en mev. N. Zuidema-van Dijk. In het bestuur van de Nederlandse Vrouwenraad (NVR), de overkoepelende organisatie van alle vrouwenorganisaties, zit namens het ARVC mev. A. C. Westhoff-Hubée. Mev. G. van Leeuwen-Bakker is haar plaatsvervangster in het NVR-bestuur.

Nederlandse Gedachten: Een honderdvijftig jarige

1979 is het jaar waarin Nederlandse Gedachten zijn honderdvijftigjarig bestaan viert. De redactie besluit dan ook om met een speciaal nummer ter gelegenheid van dit heuglijke feit uit te komen. Dit gebeurt op 6 oktober. Het eerste nummer van Nederlandse Gedachten wordt integraal in deze krant afgedrukt.

Ook wordt in het verslagjaar uitvoerig aandacht besteed aan de viering van het honderdjarig bestaan van de ARP.

Arjos

De Arjos viert eveneens een jubileum in het verslagjaar. Ter gelegenheid van haar vijftigjarig bestaan stelt de redactie het nummer van 17 november ter beschikking. Het thema van het jubileum „Geloof en Revolutie” wordt in dit nummer nader uitgewerkt. Tevens verschijnt een ledenwerkatern in deze krant.

Katernen

De ARP besluit tot het opnieuw opnemen van een ledenwerkatern in Nederlandse Gedachten. Want nog steeds geldt: een sterke ARP is een steun voor het Christen Democratisch Appèl. Ook verschijnen de concept CDA-statuten in Nederlandse Gedachten/ARPost; alsmede het Program van Uitgangspunten.

Samenwerking met Arjos

In dit verslagjaar is sprake van een goede samenwerking tussen de NG redactie en de redactie-commissie van de Arjos. Deze commissie verzorgt wekelijks de Arjos-inbreng in NG via de „eigen” Arjos-pagina. Vaste rubrieken op deze pagina zijn „Onder de hamer”, van de voorzitter en „Zogezegd”, beurtelings geschreven door redactieleden.

ARPost

Het ledencontactblad ARPost verschijnt in totaal zes maal. De Kamercentrales hebben de mogelijkheid om gebruik te maken van een speciale wisselpagina, waarvoor zij eigen kopij leveren. Alleen de Kamercentrale Amsterdam maakt hier zeer regelmatig gebruik van.

Redactiesamenstelling

De redactie bestaat tot 1 september uit: prof. mr. P. H. Kooijmans – voorzitter, N. M. Hogeland – secretaris, mev. T. Bot-van Gijzen, D. Corporaal, dr. W. de Kwaadsteniet, mr. Ph. Burgers, drs. G. de Jong, H. Amelink. Met ingang van 1 september vertrekt de redactiesecretaris en deze wordt opgevolgd door Anneke Raven. Aangezien de heer Corporaal met ingang van 16 augustus vertrekt als partijsecretaris volgt zijn opvolger drs. C. Bremmer hem op in de redactie.

CDAktueel

In het verslagjaar verschijnt CDAktueel maandelijks met 8 pagina's. Deze krant is bestemd voor alle rechtstreekse leden. Vier pagina's worden als katern opgenomen in Nederlandse Gedachten. De redactie van CDAktueel bestaat uit telkens twee afgevaardigden uit de redacties van De Nederlander (CHU), Politiek Nieuws (KVP), Nederlandse Gedachten (ARP) en twee namens de rechtstreekse leden, alsmede de CDA-Tweede-Kamerfractievoorzitter en redactiesecretaris G. J. Brinkman. Namens NG hebben in dit redactieteam zitting de heer Corporaal (voorzitter), in september als zodanig opgevolgd door drs. C. Bremmer, en dr. W. de Kwaadsteniet; terwijl redactiesecretaris Niek Hogeland, later opgevolgd door Anneke Raven tevens de vergaderingen bijwoont, daar de technische uitvoering bij de redactie van NG berust.

Enquête

Tijdens het verslagjaar wordt een enquête gehouden onder de lezers van Nederlandse Gedachten met het doel te bekijken in hoeverre NG gewaardeerd wordt en hoe men tegen dit blad aankijkt. In samenwerking met een public relationbureau wordt een vragenlijst opgesteld en verzonden voor een willekeurig getrokken steekproef van circa 600 abonnees (± 5% van het ledenbestand). 201 abonnees zenden de vragenlijst in. Geconcludeerd kan worden dat het

lezersbestand aan de wat oudere kant is en men over het algemeen meer dan alleen een lagere opleiding heeft genoten, hetgeen natuurlijk in de beoordeling van NG een rol speelt. Van de lezers is slechts 9 1/2% van het

vrouwelijk geslacht. In de beoordeling van NG gaat de voorkeur van de lezer uit naar de „Overwegende” van de partijvoorzitter (66%), het voorpagina-artikel (65%) en de rubriek „NG-commentaar” (64%).

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN
OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE
PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Internationaal werk

Veeleisend jaar voor de Equipe vanwege Euro-verkiezingen

Het orgaan waarin de internationale aangelegenheden behandeld worden binnen het CDA is de Equipe. Sinds het begin van de vijftiger jaren hebben de CDA-partijen een gezamenlijke regeling getroffen voor het onderhouden van hun internationale contacten. De Equipe belast zich met de uitvoering van het internationale werk. Ook vertegenwoordigers van de CDA-jongeren en het CDA-vrouwenberaad participeren in de Equipe. Dat geldt ook voor de Europese Parlementariërs.

In 1979 komt men acht keer bijeen. Het voorzitterschap van de Equipe wordt bij toerbeurt - gedurende een periode van twee jaar - vervuld door een vertegenwoordiger van ARP, CHU of KVP. In het verslagjaar is H. A. de Boer voorzitter. In het licht van de op handen zijnde CDA-fusie wordt zijn termijn, die in het verslagjaar afloopt, met een jaar verlengd, eigenlijk was voor het leveren van een voorzitter de KVP aan de beurt.

EUUCD

De drie partijen zijn lid van de

Europese Unie van ChristenDemocraten, waarin alle christen-democratische partijen in Europa zijn verenigd, met uitzondering van Scandinavische christen-democraten, waarover later meer. Sinds 1976 maken de drie partijen ook deel uit van de Europese Volkspartij. Hierbij zijn uitsluitend partijen aangesloten uit de landen die lid zijn van de Europese Gemeenschap. De partij is tot stand gekomen met het oog op de rechtstreekse verkiezingen voor de leden van het Europese Parlement. Zoveel mogelijk wordt getracht de

vergaderingen van de Europese Unie van Christen Democraten en van de Europese Volkspartij op dezelfde dagen te houden. Dit ten einde de kosten te drukken. Vanuit de landen van de Europese Gemeenschap maken dezelfde personen deel uit van beide bestuurscolleges. Als regel vinden de vergaderingen te Brussel plaats. Af en toe wordt een vergadering belegd in één van de hoofdsteden van de aangesloten landen. Vanuit de ARP zijn hebben in beide Internationale besturen zitting: H. A. de Boer en partijsecretaris drs. C. Bremmer. Eerstgenoemde is tevens lid van het dagelijks bestuur. Voor de ARP maken verder deel uit van de Equipe: drs. C. Boertien, drs. A. M. Oostlander, mev. H. R. Scholten, drs. W. J. Polman. Het secretariaat van de Equipe wordt verzorgd door C. F. Kleisterlee, daarin bijgestaan door mev. Van Kooten. De EUUCD moet vooral gezien worden als een forum voor de Christen-democraten uit de diverse Europese landen. De posities die de christen-democraten in de onderscheiden landen innemen verschillen nogal in hun kijk op de ontwikkeling van de samenleving en met name ook hun kijk op de christen-democratie loopt zeer uiteen. De Nederlanders bevinden zich te midden van hen nogal eens in een uitzonderingspositie. Als forum en als plaats waar men elkaar beter leert kennen is de EUUCD echter een belangrijk instrument. Gepoogd wordt de kijk op de internationale ontwikkelingen nauwer op elkaar af te stemmen en de standpunten dichter bij elkaar te brengen. Kritiek bestaat er overigens van Nederlandse zijde op het nog gebrekkig functioneren van het secretariaat van de EUUCD wat het

De Europa-express in Zwolle.

verloop van de vergaderingen niet altijd ten goede komt.

verwachting dat deze partij op korte termijn lid zal worden.

EDU

Zaken die ook in 1979 veel aandacht vragen zijn:

- afhandeling van verzoeken tot internationaal contact
- afwikkeling van correspondentie
- beoordeling van verzoeken tot steunaan acties. In dit kader adviseert de Equipe unaniem de partijbesturen van de CDA-partijen steun te verlenen aan de boycot-actie Zuidelijk Afrika.
- voorbereiding van speciale congressen van EUUCD en EVP
- voorbereiding van vergaderingen van het politieke bureau van EUUCD en EVP. Speciale vermelding verdient hier de Europese Democratie Unie, de EDU. Deze unie beoogt een verbinding te leggen tussen de christen-democratische partijen in Europa en de conservatieve partijen.

Vooraf van Duitse zijde wordt erg op deze samenwerking aangedrongen. De Equipe betreurt deze ontwikkeling ten zeerste en is eenstemmig in de afwijzing hiervan. De eigen weg van de christen-democratie laat een dergelijke ontwikkeling volstrekt niet toe. Dit standpunt wordt in EUUCD/EVP-verband duidelijk tot uitdrukking gebracht.

Zoals vermeld zijn nog geen Scandinavische christen-democratische partijen betrokken bij het werk van de EUUCD. De Noorse christelijke volkspartij zoekt evenwel nauwere aansluiting bij het werk van de EUUCD. Het licht in de

Euro-verkiezingen

Veel aandacht vraagt in het verslagjaar de campagne van de Europese verkiezingen. De voorzitter van de Equipe fungeert als voorzitter van het zogenaamde „Euro-CVC” die de verkiezingscampagne voor het Europese Parlement begeleidt. Equipe-secretaris mr. J. W. R. de Savornin-Lohman wordt secretaris ervan. Als campagneleider treedt op ARP-secretaris de heer D. Corporaal. Voor de ARP maakt van het Euro-CVC verder deel uit drs. A. M. Oostlander. Daarnaast zijn er diverse subwerkgroepen waarin onder meer een aantal medewerkers van het partij-secretariaat zitting hebben. Een intensieve verkiezingscampagne, gestimuleerd door het inspirerende optreden van Euro-lijsttrekker drs. Bouke Beumer heeft als resultaat tien zetels voor het CDA. Voor; ARP worden op 7 juni 1979 op de CDA-lijst gekozen: drs. B. Beumer, Sj. Jonker en mev. J. R. H. May-Weggen. De KVP en CHU verwerven respectievelijk 5 en 2 zetels. (zie ook verslag p.b.) In een uitvoerig eindverslag wordt verantwoording afgelegd van het geheel aan campagne-activiteiten, en de sterke en zwakke schakels daarin. Vermeldenswaard is hier als „publiektrekker” de speciale CDA „Euro-express” die de laatste twee campagnedagen door een groot deel van Nederland spoort en waarmee het CDA in de slotfase van de campagne op originele wijze zijn kandidaten en visie op Europa aan de kiezers presenteert.

Bauke Beumer op tournee voor de Europese verkiezingen.

Verband van Verenigingen van Anti-Revolutionaire gemeente- en provinciebestuurders

Gelet op het feit dat de CDA-vereniging van gemeente- en provincie-bestuurders alle activiteiten ontplooit die voorheen door de CH- en AR-organisaties werden gedaan, heeft

het Verband in 1979 geen eigen activiteiten ondernomen. Wel is het dagelijks bestuur bijeen geweest om de problematiek terzake van de fusieprotocollen te bespreken.

Aan het eind van het jaarverslag is het dagelijks bestuur als volgt samengesteld: de heren: E. Baerends (penningmeester), E. J. Blokzijl, drs. W. van den Bos Czn. (secretaris), G. J. van Doornum, Joh. van Es, mr. W. R. van der Sluis (voorzitter).

Commissie van Beroep

Deze commissie bestaat in het verslagjaar uit drie leden, te weten: mr. A. Herstel, drs. J. J. A. Scholten en mr. L. Schuman. Plaatsvervangende leden zijn: mr. W. Blanken, mr. Chr. F. Bramer en mr. J. H. Prins. Het partijbestuur besluit in zijn vergadering van 30 november 1979 de Commissie in te schakelen op verzoek van de Anti-Revolutionaire kiesvereniging „Nederland en Oranje” te Almkerk.

Bestuursforum

Zeer gevarieerd blad

Bestuursforum, het maandblad voor christendemocratische gemeente- en provinciebestuurders, bestaat nu al drie jaar. De redactie, bestaande uit bestuurders afkomstig uit de drie partijen, is in 1979 aangevuld met drs. W. J. Deetman, onderwijsspecialist in onze Tweede-Kamerfractie. Omdat redactielid mr. A. Rombouts in september het fractie-assistentenschap bij de Tweede Kamer verwisselde voor het burgemeesterschap van Wou, is een verzwaren van de taak van de redactiesecretaris drs. C. J. Klop van de Kuyperstichting en de eindredacteur H. G. Cloudt van het Centrum voor Staatkundige Vorming opgetreden.

Nijpende wordt dit door het overlijden op 20 januari 1980 van mr. dr. C. Ch. A. van Haren, de zeer gewaardeerde Kroniekschrijver en vraagbaak van ons blad. De redactie slaagt er in eendrachtige samenwerking echter in de kwaliteit van de voorlichting aan de lezers op het hoge peil te houden, dat Bestuursforum zijn onmiskenbare reputatie heeft bezorgd. Naast de circa 4500 leden-abonnees kent het blad

nog 3000 externe abonnees, zodat de totale verspreide oplage inclusief de afname van losse nummers telkens bijna 8000 exemplaren omvat. Hoogtepunten uit de inhoud van het afgelopen jaar zijn: het themanummer over verkeersveiligheid, dat resulteerde in een samen met de Vereniging voor CDA-gemeente- en provinciebestuurders en Stichting Kader en Vormingswerk georganiseerde studieconferentie, het aan de heer Van Haren opgedragen nummer waarin de bestuurlijke reorganisatie centraal stond, artikelen over welzijnsplanning die een stroom van adviesaanvragen uitlokten, de in ons blad gevoerde discussie over het ambtsgebed en de introductie van de Arob-jurisprudentierubriek. Daarnaast werd aan zeer gevarieerde onderwerpen aandacht besteed: emancipatiebeleid, onderwijsvernieuwing, leegstand en kraken, politiebeleid, burgemeester en beleidsprogram, stadsvernieuwing, vervoer gevaarlijke stoffen, gemeentefinanciën, woonwagenebeleid, enz. Steeds ging het erom een aansprekende CDA-visie te combineren met een deskundige aanpak. Dat wij daarin het afgelopen jaar ook weer geslaagd zijn danken wij aan tal van auteurs uit eigen kring die bereid zijn studie te verrichten op deze terreinen en heldere artikelen te schrijven, tegen een zeer geringe vergoeding. Bestuurs-forum is voor de verenigingsleden „ons” blad en kan het daarom zonder journalistieke staf doen. Moge dit zo blijven.

Ledenstand ARP

Lichte teruggang

Moesten we vorig jaar melding maken van een teruggang van plusminus 1200 leden, dit jaar noteren we een daling van het ledental van plusminus 1900 leden. De voornaamste aanleiding hiervan is de vergrijzing van de partij met een daaruit volgend natuurlijk verloop. Hieronder het overzicht van de ledentallen per Kamercentrale op respectievelijk 1 januari 1976, 1977, 1978, 1979 en 1980.

	1.1.1980	1.1.1979	1.1.1978	1.1.1977	1.1.1976
Groningen	5.271	5.363	5.321	5.234	5.307
Leeuwarden	8.269	8.544	8.638	8.382	8.513
Assen	3.929	4.037	4.179	4.162	4.259
Zwolle	5.024	5.154	5.349	5.408	5.562
Arnhem	4.347	4.516	4.549	4.563	4.694
Nijmegen	2.014	2.093	2.122	2.134	2.183
Utrecht	3.515	3.638	3.738	3.796	3.948
Amsterdam	929	964	948	989	1.029
Den Helder	1.939	2.011	2.072	2.042	2.088
Haarlem	2.624	2.753	2.911	2.977	3.121
Leiden	4.273	4.439	4.581	4.609	4.729
Den Haag	1.068	1.099	1.189	1.222	1.286
Rotterdam	1.444	1.531	1.609	1.679	1.834
Dordrecht	5.793	6.017	6.231	6.290	6.580
Middelburg	2.137	2.252	2.273	2.315	2.444
Tilburg	552	565	580	571	574
Den Bosch	944	974	936	908	935
Maastricht	147	156	160	152	155
Individuele leden	258	281	242	203	226
Buitenland	23	18	14	25	28
	54.500	56.405	57.642	57.661	59.495

De Dr. Abraham Kuiperstichting

Een intensief jaar

Het jaar 1979 staat ook voor de Kuiperstichting voor een groot deel in het teken van het 100-jarig bestaan van de ARP. Voorts veroorzaken de Europese Verkiezingen een flinke extra drukte vanwege onze functie bij de advisering van de campagneleiding. Daarnaast wordt de gebruikelijke studie en publicitaire arbeid voortgezet.

Aan het begin van het verslagjaar wordt de vakature Grosheide vervuld door benoeming van prof. mr. P. H. Kooijmans als voorzitter van de Dr. A. Kuiperstichting. Onder zijn leiding worden diverse bestuurlijke problemen aangesneden die verband houden met de komende fusie.

Het Internationaal Symposium

Van 2 tot 6 april wordt in Noordwijk aan Zee een Internationaal Symposium gehouden onder de titel „A Christian Political Option”. Dit symposium is een initiatief van het Partijbestuur van de ARP en wordt door een kleine partijcommissie onder leiding van A.M. Oostlander voorbereid. Organisatie en secretariaat van het symposium berust bij de Kuiperstichting. De omvangrijke administratief-organisatorische voorbereiding en begeleiding wordt behartigd door de administratieve staf van de Kuiperstichting onder leiding van mevrouw T. Groeneveld-Ivens. De redactionele verzorging van het in het verslagjaar verschenen Congresboek („Christian Political Option”) staat onder verantwoordelijkheid van ons staflid mevrouw C. den Hollander-van der Ent. De vice-voorzitter van de ARP, prof. ir. B. Krol en de directeur van de Kuiperstichting, drs. A.M. Oostlander behartigen de coördinatie van dit alles en treden als gastheren op. In totaal wordt het symposium door ± 90 personen bezocht waarvan ± 25 uit het buitenland (West-Europa en Noord- en Zuid-Amerika).

Een vijftiental sprekers uit binnen- en buitenland treedt voor dit gezelschap op. In het algemeen reageren de deelnemers (met name de buitenlanders) bijzonder enthousiast over het politieke gehalte en over de verzorging van het symposium. De algemene indruk is dat de ARP een waardevolle bijdrage heeft geleverd aan de internationale discussie binnen de christen-democratie.

Rapporten

In het kader van de samenwerking met de beide andere CDA-wetenschappelijke instituten wordt meegewerkt aan de totstandkoming van de rapporten „Vrede en Veiligheid” en „Euthanasie”. Met name het eerste rapport heeft een grote rol gespeeld in de discussies rond de wapeningsproblematiek, welke discussie zich ook in de toekomst nog zal voortzetten. Het Euthanasie-rapport heeft eveneens sterk de aandacht getrokken vanwege de ernst waarmee de betreffende zwaarwegende problematiek aan de orde is gesteld. Met medewerking van de andere wetenschappelijke instituten komt bij ons het rapport „Agrarisch Grondbeleid” tot stand (onder voorzitterschap van prof. mr. P. de Haan en met drs. H. Borstlap als secretaris). Aangezien het grondbeleid nog steeds een politieke kwestie van belang is zal eerstgenoemd rapport een rol kunnen spelen in de politieke besluitvorming. De heer Borstlap fungeert als

secretaris/rapporteur van de CDA-commissie die onder voorzitterschap van dr. J. Kremers het Program van Uitgangspunten heeft ontworpen. Het Program van Uitgangspunten is momenteel binnen het CDA in discussie. Op grond van de reacties van de kiesverenigingen en afdelingen zal het rapport in het komende jaar nader worden afgerond. De volgende commissies zijn in het verslagjaar gestart:

■ „Alternatieve Samenlevingsvormen” onder voorzitterschap van prof. P.L. Dijk met dr. H. E. S. Woldring als rapporteur en drs. A. M. Oostlander als secretaris/co-rapporteur. In deze werkgroep wordt de discussie binnen ARP en CDA over dit onderwerp voortgezet met de bedoeling om tot een goed gefundeerd rapport met beleidsrelevante uitspraken te komen.

■ „Herziening Belastingwetgeving” onder voorzitterschap van prof. J.H. Christiaanse, secretaris drs. H. Borstlap. De huidige belastingwetgeving wordt in deze werkgroep doorgelicht op haar functioneren in deze tijd. De vraag is namelijk of de oorspronkelijke

Op 3 april wordt er een krans gelegd op het graf van Abraham Kuiper.

bedoelingen die aan de belastingwetgeving ten grondslag hebben gelegen, in de loop der jaren niet zo zeer zijn uitgesleten dat herziening van het belastingstelsel overwogen moet worden.

■ „Sociale Zekerheid” onder voorzitterschap van J. P. M. Hendriks, secretaris/rapporteur drs. H. Borstlap. Aanleiding van deze studie is een groeiend onbehagen over het functioneren van de sociale zekerheid. De beheersbaarheid is in het geding, er rijzen voorts vragen over het functioneren van de sociale zekerheid, in de praktijk recht doet aan de bedoelingen die eraan ten grondslag liggen. Er is een groeiende spanning te signaleren tussen het functioneren van de staatkundige democratie en de verlangens die vanuit de sfeer van de sociale zekerheid worden geuit.

■ De volgende commissies zijn in het verslagjaar door middel van startnotities en inventarisatienota's voorbereid: „Welzijnsordening” (secretaris/rapporteur drs. C. Klop). In deze commissie komen de structuren op het gebied van welzijn, volksgezondheid e.d. aan de orde en wordt gepoogd om een bruikbare bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een christen-democratische koers ten aanzien van dit voor ons zo belangrijke gebied.

„Mediabeleid” (secretaris drs. C. Klop). Nadat een inventarisatie is gemaakt van de ontwikkelingen van de diverse technieken op het gebied van communicatie en informatieoverdracht zal de betreffende commissie bouwstenen voor een te voeren christen-democratisch beleid aandragen. Onderkend wordt dat de

technologische veranderingen op dit gebied een belangrijke rol kunnen spelen ten aanzien van de positie van de media en in sommige gevallen ook van het organisatieleven.

„Ruimtelijke Ordening” (onder voorzitterschap van de heer D. Rijnders, secretaris/rapporteur mevrouw C. den Hollander-van der Ent). Deze werkgroep zal de mogelijkheden voor een christen-democratische benadering van dit, in vele gevallen ten onrechte als technisch beschouwd, gebied aan een nader onderzoek onderwerpen. In de verslagperiode begint de CDA-Programcommissie onder voorzitterschap van prof. mr. H. Franken haar werk. Het secretariaat van deze commissie berust bij de Kuiperstichting. De heer Oostlander treedt op als secretaris/rapporteur en wordt daarbij bijgestaan door de andere stafleden.

Periodieken

AR-Staatkunde: In de afgelopen verslagperiode heeft AR-Staatkunde de opwaartse lijn sinds de ingrijpende vernieuwing van begin 1978 krachtig voortgezet. Het abonnementsbestand groeit langzaam door tot boven de 1600. Bijzondere themanummers waren het herdenkingsnummer „100 jaar ARP”, dat in april wordt uitgegeven, en het zomernummer waarin uitgebreid verslag is gedaan van het symposium dat de Kuiperstichting begin april ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP heeft georganiseerd. De redactie voert onder leiding van mr.

John Oldhuis uit Canada achter de microfoon tijdens het symposium.

De stafleden van de Kuiperstichting publiceren in het verslagjaar een 40-tal artikelen, in Nederlandse Gedachten, Bestuursforum, AR-Staatkunde, in de bundel 100 jaar ARP, „TNO Project” en in de annalen van het Thijmgenootschap onder de titel „Mythe en realiteit van christelijke politiek” (AMBO-boeken, Baarn). Daarnaast verzorgen zij enkele hoofdstukken in „Christian Political Options”. Door medewerkers van de Dr. A. Kuiperstichting wordt een 60-tal malen opgetreden voor kiesverenigingen, CDA-verbanden, raadsfracties, fractiebegeleidingsgroepen, maatschappelijke organisaties en enkele malen voor bevriende organisaties in het buitenland. De inhoudelijke adviezen ten behoeve van de stichtingen voor het Kader- en Vormingswerk op het gebied van de organisatie van congressen wordt voortgezet.

We noemen hier de zeer druk bezochte studieconferentie over de Nota „Gespreide Verantwoordelijkheid”, de studiedag over de Verkeersveiligheid, waarvan met name de lokale en regionale bestuurders geprofiteerd hebben en de studiedag over de Andere Samenlevingsvormen.

Buitenlandse contacten

De heer Borstlap heeft in augustus 1979 op uitnodiging van de Association for Public Justice (APJ) een veertiendaagse studiereis gemaakt naar de USA. Hij heeft een lezing gehouden op de internationale conferentie van APJ op Dordt College in Sioux Center, Iowa, over A Dutch christian-democratic view on the crisis of political participation. Hij heeft contacten gelegd met bestuurders en stafleden van APJ om na te gaan op welke wijze de Kuiperstichting en APJ kunnen samenwerken. APJ probeert in het Amerikaanse liberaal-pragmatische klimaat te benadrukken, dat het christelijk geloof niet alleen betekenis heeft voor de individuele mens, maar ook bepalend is voor politieke en maatschappelijke verhoudingen. In deze doelstelling ligt de verwantschap tussen Kuiperstichting en APJ op basis waarvan samengewerkt kan worden ter wederzijdse ondersteuning.

De heer Oostlander neemt, vanwege zijn lidmaatschap aan de Equipe, deel aan diverse vergaderingen van het Politiek Bureau van de EVP. Daarnaast zijn er bijeenkomsten van directeuren van wetenschappelijke instituten van christendemocratische partijen in Europa.

De contacten met collega-instituten nemen steeds meer toe, hetgeen ook af en toe resulteert in inhoudelijke bijdragen vanuit de Kuiperstichting. De organisatie van het Internationaal Symposium heeft de mogelijkheden om iets van ons gedachtengoed naar anderen over te dragen vergroot. Met o.a. het Documentatiecentrum betreffende de christen-democratie aan de Catholic University of America (Washington D.C.) worden nieuwe relaties aangeknoopt.

Bestuurs- en personeelszaken

De Kuiperstichting staat sinds 1 maart 1979 onder voorzitterschap van prof. mr. P.H. Kooijmans. Zijn voorganger de

heer mr. J.H. Grosheide wordt lid van het bestuur. Tijdens de verslagperiode nemen de heren Lanser en Van Viegen na jarenlang de Kuiperstichting gediend te hebben afscheid als lid van de stichtingsraad en van het bestuur. Met het overlijden van de heer Brokking heeft de stichtingsraad een met ons meelevend en hooggewaardeerd lid verloren. Tijdens de verslagperiode treden twee medewerkers in dienst van de stichting, te weten mevrouw C. den Hollander-van der Ent als wetenschappelijk staflid en mevrouw J. Houtman als part-time secretaresse. In verband met de naderende fusie moeten tal van organisatorische zaken behandeld worden. De statuten voor het toekomstig wetenschappelijk instituut van het CDA komen tot stand en worden door de besturen en door de ARP-partijraad goedgekeurd. De Dr. Kuiperstichting heeft van de AR-Partijraad toestemming gekregen om zich in een werksmaatschap een fonds te splitsen. De doelstellingen van het toekomstig Dr. Abraham Kuiperfonds worden nader uitgewerkt. Diverse AR-kiesverenigingen en andere partij-organen blijken dit fonds, dat de reformatorische inbreng in de (internationale) christen-democratie wil behartigen, financieel te willen steunen. De besprekingen over de verkoop van onze panden Kuiperstraat 3 erf 5 worden voortgezet. Inmiddels is toestemming gegeven om tot renovatie van deze panden over te gaan. Aangezien de vorm van de overdracht, in het belang van het CDA, nadere studie vereiste is formeel nog niet tot verkoop overgegaan. De Dr. Abraham Kuiperstichting verhuist met het AR-Partijsecretariaat en CDA-secretariaat naar de tijdelijke behuizing aan het Noordeinde 142a-144a. De fusie vergt ook een nadere bestudering van de rechtspositie van het personeel. De besprekingen daarover naderen hun afronding. De fusie van de 3 wetenschappelijke tijdschriften wordt nader voorbereid. Het ziet er naar uit dat AR-Staatkunde precies zijn 50ste jaargang zal volmaken om vervolgens in het gemeenschappelijke tijdschrift te worden voortgezet.

Personeel

Het personeel van de stichting heeft, met name vanwege de extra activiteiten in het kader van het AR-eeuwfeest en de Europese verkiezingen, een zeer druk jaar achter de rug. Ook het bestuur heeft tal van belangrijke problemen in het kader van de fusie te behandelen, waardoor op de leden een tamelijk zwaar beroep is gedaan. De stichtingsraad heeft wederom in zeer vriendschappelijke en opbouwende geest meegewerkt aan de besluitvorming en heeft daarnaast ook dit jaar bijgedragen tot een nadere bezinning op het werk dat binnen de Dr. Abraham Kuiperstichting geschiedt. Er is reden tot dankbaarheid voor de zeer goede onderlinge sfeer en voor het feit dat onze stichting, samen met de andere instituten, kan voortwerken aan de verbreiding en verdieping van principiële, christen-democratische politiek. Wij zien met vertrouwen het – hoogst waarschijnlijk – laatste jaar van de Dr. Abraham Kuiperstichting tegemoet.

Dienstverlening van het partijsecretariaat

Afscheid van secretaris Dick Corporaal

Voor het partijsecretariaat is 1979 een enerverend jaar met vele hoogtenpunten, waarin van de medewerkers een erg grote inzet gevraagd wordt. Wij noemen hier onder meer de vele inspanningen in het kader van de viering van het jubileum 100 jaar ARP in de maand april. Op 3 april 1979 wordt officieel het honderdjarig bestaan herdacht met onder meer een kranstegging bij het graf van Abraham Kuyper, een onthulling van een borstbeeld van Abraham Kuyper in de Tweede Kamer, en voorts een receptie in de Pulchri-studio te Den Haag.

Op 7 april wordt in de Rotterdamse Doelen een grootse feestelijke manifestatie georganiseerd bijgewoond door meer dan tweeduizend gasten.

Half juni wordt bekend dat secretaris Dick Corporaal benoemd is tot burgemeester van Leerdam, een vertrek dat een aantal ingrijpende personele verschuivingen tot gevolg heeft.

Van betekenis is in 1979 voorts de beslissing om de panden aan de Dr. Kuyperstraat te verlaten in verband met een grondige renovatie met het oog op het betrekken van het nieuwe CDA-secretariaat dat in oktober 1980 van start dient te gaan. Het ARP-secretariaat veriaat tijdelijk het Kuyperhuis en krijgt een plekje aan het Noordeinde 142, evenals het CDA-secretariaat en de Dr. Kuyperstichting. De verhuizing die in november plaatsvindt is een iastige en voor het personeel soms zelfs onplezierige operatie. Gelukkig verloopt de verhuizing vlot en gesmeerd en voelen de medewerkers zich in korte tijd erg thuis in de nieuwe behuizing. Mede vanwege de goede voorbereiding en omdat onder meer postadres en telefoonnummer van het secretariaat ongewijzigd blijven ondervinden de partij-afdelingen een minimum aan hinder van de verhuizing.

Draaiboek

Het draaiboek voor de kiesverenigingen 1979/1980 geeft in het eerste hoofdstuk veel informatie over de dienstverlening van het partijsecretariaat. Wij zullen dat alles niet herhalen. Het is in elk geval nuttig er nog eens kennis van te nemen. De

werkzaamheden variëren ook in 1979 in hoge mate. Naast de reeds genoemde jubileumviering brengen bijvoorbeeld ook de Euro-verkiezingen een hoop werkzaamheden met zich mee. Omtrent de gang van zaken op het partijsecretariaat wordt geregeld overleg gevoerd in de personeelscommissie. Iedere afdeling is daarin vertegenwoordigd. De partijsecretaris zit deze commissie voor. In de loop van het verslagjaar vindt een nieuwe verkiezing van de leden van deze commissie plaats.

Personeel

In 1979 vinden voorts enkele mutaties plaats in het personeelsbestand van het secretariaat, die hier zeker vermelding verdienen. Na negentien jaar dienst bij achtereenvolgens Arjos en ARP aanvaardt D. Corporaal de burgemeesterspost van Leerdam. Van 1973 tot 1979 leidde Corporaal als secretaris het partijsecretariaat. Op 16 augustus wordt hij in Leerdam geïnstalleerd, waarna de partij op 6 september officieel afscheid van hem neemt op een receptie hem door het partijbestuur aangeboden in de Haagse Pulchri-studio. Het personeel heeft

reeds eerder afscheid genomen op een informele bijeenkomst in het Kuyperhuis. De ARP is Corporaal veel dank verschuldigd voor de dynamische en geëngageerde wijze waarop hij zes jaren achtereenvolgend het partijsecretariaat heeft geleid. Partijvoorzitter H. A. de Boer kenschetst de verdiensten van de nieuwe burgemeester onder meer uitvoerig in een artikel in Nederlandse Gedachten van 18 augustus 1979. Verder nemen afscheid:

■ N. M. Hogeland als redactiesecretaris. Van 1 september 1976 tot 1 september 1979 was hij bij de partij werkzaam. Niek Hogeland aanvaardt een werkkring bij het Bouwcentrum te Rotterdam.

■ Bij de Arjos beëindigt mevrouw A. H. Raven haar werkzaamheden van secretaris. Anneke maakt de overstap naar de ARP, waar zij in de vacature van de redactie-secretaris van Nederlandse Gedachten voorziet. De plaats die met het vertrek van de Arjos-secretaris openvalt wordt opgevuld door de benoeming van Dik Koopmans.

■ Van de verzendafdeling neemt afscheid F. Spierenburg, die vanaf 1 januari tot 1 oktober 1979 bij de partij werkzaam is geweest.

■ Tot nieuwe secretaris van de ARP wordt benoemd drs. C. Bremmer, voorheen reeds actief als redactiesecretaris van Nederlandse Gedachten en als adj. secretaris. Bremmer wordt als adj. secretaris opgevolgd door G. van den Berg, waardoor uiteindelijk de functie van stafmedewerker organisatie vacant kwam. Na een sollicitatie-procedure wordt C. P. van Santen benoemd als opvolger van G. van den Berg. Graag hartelijk dank aan alle vertrokken medewerkers voor het geleverde werk en voor de door hen betoonde collegialiteit.

Contributie

In het leden- en abonnementenbestand komen veel mutaties voor. In 1979 in totaal 21.000 (in 1978: 17.500). De

De scheidende partijsecretaris D. Corporaal wordt ontvangen voor een afscheidsfeestje met het personeel.

centrale contributie-inning die wij nu voor het 7e jaar kennen verloopt goed. De resultaten stemmen in 1979 tot tevredenheid: ruim 87,5% van de leden betaalt contributie (in 1978: 88,5%, in 1977: 93%). De gemiddelde opbrengst is in 1979 f 3,30 hoger dan in 1978, een goed resultaat. Het aantal zelf-innende kiesverenigingen bedraagt nog 17. De gang van zaken rond de computer en de contacten met het service-bureau verlopen via een computerwerkgroep van de drie partijen en van het CDA. Voor de ARP maken van deze werkgroep deel uit mevvr. C. C. Verbaan-Keus en F. J. M. Jehée. Aan het begin van het nieuwe seizoen wordt aan de kiesverenigingen en de andere partijorganen meegedeeld dat zij gebruik kunnen maken van de service-mogelijkheden die het nieuwe computersysteem biedt. Regelmatig komen bij het partijsecretariaat aanvragen van kiesverenigingen voor plak-etiketten e.d. binnen, teneinde hun leden aan te schrijven. Tegen betaling van de computerkosten en de porti krijgen zij dan de adresbestanden van hun leden „uitgeprint”. Ook de „vaste extra bijdrage” (VEB) krijgt in 1979 heel veel aandacht. Aan het einde van het verslagjaar zijn er 842 personen die een extra gift geven, die groter is dan f 25,- per jaar. Zij ontvangen daarvoor jaarlijks enkele brochures. Daarnaast zijn er 589 personen die een bedrag geven dat beneden de f 25,- ligt. In de loop van het jaar verschijnen er een aantal publicaties die elders in het verslag vermeld staan. De werkzaamheden op het secretariaat zijn als regel zeer intensief. Van de

medewerkers en medewerksters wordt veel gevraagd. Met name de op handen zijnde fusie van de CDA-partijen vraagt veel extra inspanning van de medewerkers. Vele medewerkers van het ARP-secretariaat draaien mee in de in CDA-verband ingestelde werkgroepen die de fusie moeten voorbereiden. In dit verband verdient ook vermelding de personeelscommissie die binnen het CDA is ingesteld, en waarvan voor de ARP deel uitmaken, W. Eikelboom en mevvr. C. C. Verbaan-Keus. In de loop van het jaar wordt mevrouw Verbaan vervangen door de heer F. J. M. Jehée. De personeelscommissie is ingesteld als „inspraakorgaan” voor het personeel naar het CDA toe, met name waar het gaat over de nieuwe regeling die gaat gelden vanaf de fusiedatum. Daarnaast heeft de ARP een eigen personeelscommissie, waarin naast de partijsecretaris, zitting hebben: Frans Jehée, Marijlin van Geest en Sonja van Leeuwen.

Uitstapje

Het vaste jaarlijkse uitstapje voor het personeel heeft in 1979 een extra karakter. In verband met de jubileumviering krijgt het personeel van het bestuur een „extraatje” aangeboden waardoor het mogelijk wordt voor het personeel en wederhelften een weekendje Londen aan te doen. Terugziend is 1979 een jaar dat de medewerkers en oud-medewerkers van het ARP-secretariaat niet gauw zullen vergeten.

Comité voor varenden

Onderwijs aan schipperskinderen blijft in discussie

Het Comité voor Varenden is een adviescollege van het ARP-partijbestuur, dat bestaat uit een aantal varende ondernemers en andere adviserende deskundigen uit deze sector, die regelmatig overleg voeren met kamerleden van de CDA-fracties in de Tweede en Eerste Kamer teneinde de problematieken waarvoor deze groep telkens weer gesteld wordt, zo optimaal mogelijk aan de orde te hebben en waar mogelijk veranderingen en verbetering van de voorzieningen te bewerkstelligen. De uitvoerende werkzaamheden liggen bij het partijsecretariaat.

Om de zojuist genoemde doelstelling te verwezenlijken komt het comité in het verslagjaar 4 keer bijeen. Vanuit de Tweede Kamer is meestal het fractielid Van Zeil aanwezig met name vanwege diens lidmaatschap van de Vaste Kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat. Als onderwijs-specialist neemt het CDA-fractielid Deetman herhaaldelijk deel aan de bijeenkomsten, zodat deze met de onderwijsproblematiek van

schipperskinderen direct op de hoogte worden gehouden en het onderwijsbeleid nader aan de leden van het comité kan toelichten. Vanuit de Eerste Kamer verloopt het contact via de heer P. C. Elfferich, die aan het eind van het jaar afscheid neemt als Eerste-Kamerlid. Veelvuldig terugkerende punten op de agenda zijn:

■ het structuur-schema Verkeer en Vervoer

in dit kader is er een nota NS-goederenvervoer verschenen waardoor de schijn gewekt wordt dat deze sector enigszins bevoordeeld lijkt te worden boven het vervoer over water en de weg. Te denken valt aan het miljoenenverlies dat de NS jaarlijks op het goederenvervoer lijdt zonder failliet te gaan omdat de overheid dit verlies voor haar rekening neemt. Dit betekent uiteraard dat er voor de binnenschippers sprake is van een behoorlijk stuk concurrentievervalsing. Vanuit de CDA-Tweede-Kamerfractie is er bij de staatssecretaris op aangedrongen om nog tijdens deze kabinetsperiode een samenhangende nota goederenvervoer tot stand te brengen, zodat een meer principiële discussie in de vervoerssector mogelijk wordt. Al zijn er wel toezeggingen, optimistisch gestemd is het Comité hierover niet.

■ De Rijn-Main-Donau-verbinding Deze vaarroute, die de Noordzee met de Zwarte Zee (een afstand van 3500

km) gaat verbinden, en in 1985 gereed zal komen heeft uiteraard grote gevolgen voor de hele Europese binnenscheepvaart. In West-Europa bestaat grote zorg onder de binnenschippers dat hun concurrentiepositie aangetast zal worden door de schepen van Oostblok-staatsmaatschappijen zodra deze verbinding gereed komt. Vandaar dat het wenselijk voorkomt om aan de Akte van Mannheim, (in 1919 bij de Vrede van Versailles tot stand gekomen!), door de landen verenigd in de Centrale Commissie voor de Rijnvaart, een additioneel protocol toe te voegen dat erop neerkomt dat Westeuropese schippers die traditioneel de Rijnvaart beheersen, niet benadeeld kunnen worden ten opzichte van schepen van de Oostbloklanden, terwijl bovendien de vaart tussen havens aan de Rijn en havens verder weg gesitueerd in het Europese-achterland, geregeld dient te worden in bilaterale overeenkomsten. Het additioneel protocol wordt in oktober 1979 ondertekend, maar moet nog door de nationale parlementen, ook in de Tweede en Eerste Kamer in Nederland, worden geratificeerd. De Akte van Mannheim garandeert overigens een vrije handelsvaart, hetgeen vooral de vrees voor een uiteindelijke bevoordeling van de goedkopere Oosteuropese vaart versterkt.

■ Veelvuldig ter sprake komen de

eisen gehanteerd voor de zogenaamde certificaatverzekering.

Het blijkt dat toepassing en keuring van de kwaliteitseisen die aan schepen worden gesteld een willekeurige en eenzijdige zaak is. Willekeurig omdat er wel ongeveer zeven instanties zijn die zich hier in Nederland met deze zaak bezighouden, en eenzijdig omdat Nederland op dit punt geen rekening houdt met de lagere eisen die in het buitenland gesteld worden. Dit heeft uiteraard ook weer concurrentievervalsing tot gevolg. Uitgangspunt in deze dient te zijn dat de eisen vergelijkbaar moeten zijn met het buitenland, en dat ze in overleg met de binnenvaart opgesteld dienen te worden, hetgeen tot nu toe niet het geval is.

■ een ander telkens terugkerend vergaderpunt betreft het onderwijs aan de schipperskinderen en de daarmee samenhangende voorzieningen, financiële regelingen etc. Behalve vragen en opmerkingen van de leden van het comité die ter vergadering doorgesproken worden, geeft ook de heer Broeze, adviserend lid van het comité, herhaaldelijk een rondblik met betrekking tot de ontwikkeling op dit gebied. Hetzelfde geldt voor het CDA-kamerlid de heer Deetman. Zo wordt het afgelopen jaar gesproken over de voorstellen van minister Pais om verzorgingsgeld (bijdragen van schippersouders) voor internaten drastisch te verhogen, iets waar ook vanuit de CDA-fractie krachtig tegen wordt geprotesteerd, en met succes. Daarnaast wacht men in de schipperswereld al vele jaren op de nota Trekkende bevolking, dit zal een beleidsplan moeten worden voor landgenoten met een varend of

anderzins zwerfend bestaan. Het comité betreurt het in hoge mate dat deze nota zo lang op zich laat wachten. Aandacht wordt ook gegeven aan de mogelijkheden voor een betere geestelijke verzorging op de internaten voor schipperskinderen. Gedacht wordt aan regelingen zoals die ook voor het openbaar onderwijs gelden, waarbij een betaalde gekwalificeerde kracht enkele uren per week voor dit werk beschikbaar is.

Overleg om het comité ook in CDA-verband te doen blijven functioneren zijn in gang gezet. Gedacht wordt het comité als een commissie, ingesteld door het partijbestuur, met een overlegstructuur met Kamerleden, voort te laten bestaan. Uiteraard met vertegenwoordigers van alle componenten die het CDA vormen. Het comité heeft door de jaren heen in AR-verband zijn bestaansrecht voldoende bewezen. Voorstellen hiertoe zullen via het ARP-partijbestuur aan het CDA worden gedaan.

Samenstelling Comité voor Varenden in het verslagjaar is: ds. G. J. van Kamp GJzn, te Heilo – voorzitter, G. van den Berg te Waddinxveen – secretaris, drs. C. Bremmer te Voorschoten, – secretaris ARP, mevvr. G. Dragt-Verwoert te Amsterdam, H. Fernhout te Hoofddorp, drs. M. Fernhout te Cappelle a/d IJssel, J. Kolkman te Amsterdam, M. A. Mannak te Helloo, G. Meijer te Sneek, G. Schutte te Hooogeveen, mevvr. H. Vennik-Vischer te Zwolle, H. Veuger te Zwolle, A. Visser te Papendrecht, B. H. de Vries te Maasbracht. Adviserende leden zijn: J. Broeze te Huizen N.-H., en drs. G. Gort te Leidschendam.

IN OGENSCHOUW

Het recht van gratie

In de Grondwet is in artikel 77 neergelegd het recht van gratie. De Koning heeft dat recht. Het is een prerogatief van de Kroon.

Gratieverlening valt onder de normale ministeriële verantwoordelijkheid, met name de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie.

Gratie komt, als prerogatief van de Kroon, dus niet tot stand bij de wet, dus niet in gemeen overleg tussen regering en Staten-Generaal. Er is geen voorafgaand overleg, maar uiteraard kan het parlement ook over het terzake gevoerde beleid de verantwoordelijke minister en het kabinet aanspreken.

Er is de laatste tijd weer enige discussie geweest over wat wel genoemd wordt collectieve gratie bij de troonopvolging.

De minister-president heeft na het kabinetsoverleg op vrijdag 8 februari jl. o.a. voor de televisie verklaard, dat de minister van Justitie geen voornemen had om een besluit tot verlenen van collectieve gratie te bevoorstellen. Dat zou niet meer passen in de sterk geïndividualiseerde, dus sterk op de persoon van de verdachte toegesneden strafrechtstoepassing, die wij de laatste tien tot vijftien jaar

hebben gekregen. Collectieve gratie zou veel beter passen bij een systeem van strafrechtstoepassing als in vroeger tijd, toen er veel meer werd gewerkt met tariefstraffen, straffen die meer gekoppeld waren aan de daden en minder aan de dader. Ook zouden de straffen vroeger zwaarder zijn. Verder is, zoals de minister-president betoogde, een besluit tot gratiëring altijd willekeurig. Het is een meevaller voor de mensen die onder het besluit vallen. Maar het is evenzeer een tegenvaller voor de degenen, die er juist niet onder vallen. De grens is altijd een willekeurige, hetgeen zoals de minister-president overigens toegaf vroeger natuurlijk ook zo was. Bij het huwelijk van Beatrix en Claus in 1966 is nog wel tot zo'n collectieve gratiëring overgegaan. Dat was ook het geval in 1948 bij het vijftigjarig regeringsjubileum van Wilhelmina en de troonopvolging door Juliana en in 1955 bij de herdenking van tien jaar bevrijding, waarbij op ruime schaal (gedeeltelijke) kwijtschelding van onvoorwaardelijk opgelegde geldboeten en tijdelijke vrijheidsstraffen werd verleend. In 1970 werd bij de 25-jarige herdenking van de bevrijding afgezien

van een collectieve gratieverlening, evenals in 1973 ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van de Koningin.

Het toen gehanteerde motief ligt ongeveer op hetzelfde vlak als de nu aangevoerde reden. Van de zijde van het ministerie van Justitie werd toen verklaard, dat de strafoplegging en de tenuitvoerlegging ervan steeds meer toegespitst zijn op de beoordeling van het individu. Daardoor moet collectieve gratie worden beschouwd als een oneigenlijke gunstverlening. Er kan ook onrechtvaardigheid in gezien worden doordat de gunst alleen van toepassing is op straffen waarvan de vonnissen onherroepelijk zijn. Willekeur kan ontstaan in de gevallen, waarin iemand bijvoorbeeld hoger beroep heeft aangetekend of uitstel van de tenuitvoerlegging heeft gekregen aldus deze redenering.

Zowel in 1973 als nu is er meningsverschil over deze zaak. Enkele krantekoppen duiden dat aan. In 1973: „Kabinet: collectieve gratie is uit de tijd”; „Hoogmoedig”; „Gratie op onjuiste gronden uit de gratie”. En in 1980 o.a.: „Geen gratie bij inhuldiging op 30 april”; „Gedetineerden vragen gratie aan Beatrix”; „Een koninklijk gebaar”; „Koningin, die geen gratie mag geven, is geen Koningin”. Bij de nu en reeds in 1973 gehouden betogen tegen gratie zijn wel kanttekeningen te plaatsen. Is de strafrechtstoepassing inderdaad zo sterk geïndividualiseerd? Zijn er geen tariefstraffen meer? Als de straffen vroeger zwaarder waren, zijn die dan nu niet meer zwaar en waarmede wordt dat dan vergeleken? Wat is de wenselijke betekenis van de opmerking, dat een besluit tot

gratiëring altijd willekeurig is? Speelt in de strafrechtspleging niet meer het punt van de vergelding? Kan overigens gratie alleen dan een rol spelen?

Dit zijn enkele vragen – belangrijk genoeg – die ongetwijfeld een rol zullen spelen bij de thans plaatsvindende algemene grondwetsherziening. Het wetsontwerp, dat o.a. het punt van het recht van gratie zal bevatten, is nog niet ingediend. Dat zal binnenkort gebeuren.

Over dit recht van gratie zal in de schriftelijke voorbereiding en in de mondelinge behandeling stelling gesproken worden. Het parlement zal dan zeker zijn opvattingen daarover kenbaar maken. Want zozeer „Op basis van de grondwet” het recht van gratie een „prerogatief van de Kroon” is, zozeer is het tevens aldus, dat dit prerogatief alleen bestaat bij de „gratie” van de gemeenschappelijke opvatting van de regering en van de Staten-Generaal, neergelegd in die grondwet. Het gratie-prerogatief is niet iets dat boven de wet staat, maar dat voor de grondwetgever – regering en Staten-Generaal is en wordt vastgesteld.

Er heeft na 1966 nog één brede gratiëring plaatsgevonden. Een merkwaardige! Bij Koninklijk Besluit van 17 juli 1975, staatsblad 400, werd gratie verleend van alle voor 1 januari 1975 uitgesproken vrijheidsstraffen van 14 dagen en minder, welke nog niet ten uitvoer gelegd waren. Waarom? In plat Nederlands, omdat de gevangenen te vol waren. Mr. A. M. Donner schrijft zorgvuldig (in Handboek van het Nederlands Staatsrecht, van der Pot, tiende druk):

„Aldus moest een oplossing worden geschapen voor het probleem van de onverantwoord lange wachttijden tussen de oplegging en uitvoering van vonnissen. Het justitiële apparaat en het recht kwam in moeite; dan snijdt de overheid met het gratierecht de knopen door. Het was hoogst willekeurig voor de gegratieerden (wie tot een geldboete was veroordeeld moest betalen, wie hechtenis had gekregen behoefde niet te zitten). Zo iets behoorde in een ordentelijke rechtstaat niet voor te komen, doch indien het desalniettemin voorkomt, dan moet er een uitweg zijn. Daarvoor is het gratierecht ook. Wij moeten in dit kort bestek – er is nog veel over te zeggen en te filosoferen – tot conclusies komen. Nog een keer Donner: „Wie de gratie alleen als een wetsinstituut wil erkennen, moet wel komen tot een afkeuring van deze praktijk” (de praktijk van de hier bedoelde collectieve gratieverlening). Wij zouden willen stellen, dat gratie inderdaad niet alleen als een rechtsinstituut moet worden erkend, maar ook als een uiting van emoties. Gratie – dat moeten wij goed bedenken – is altijd en per definitie „willekeurig”. Overigens moet in een rechtstaat willekeur uiteraard zo min mogelijk voorkomen, alleen al gelet op het gelijkheidsbeginsel. Maar nooit is gratie iets anders dan „willekeurig” geweest. Gratie is een zeer vele eeuwen oude (jubeljaar) en wereldwijde traditie.

Het recht van gratie is ook vandaag, ook in Nederland, toe te passen. Niet alleen wanneer de gevangenen te vol zijn, maar ook wanneer Juliana opgevolgd wordt door Beatrix.

W. de K.

„Niet Bij Brood Alleen”: vrede, gerechtigheid, rentmeesterschap en naastenliefde

Tijdens het optreden van de zanggroep Amaranto kwamen de kinderen de zaal in om ook te luisteren. Of om verder te spelen met hun speelgoed. De leeftijden waren daardoor zeer gevarieerd op het congres van 15 maart jl. van de werkgroep „Niet Bij Brood Alleen” in Dronten. Het was plezierig te zien dat niet alleen jongeren met een jeugdig elan evangelisch bewegen politiek willen bedrijven, maar dat ook oude strijdpaaarden mee willen huppelen met de muziek. Zo'n duizend mensen deelden de zorg van de werkgroep „Niet Bij Brood Alleen”. Zorg ten aanzien van het kabinetsbeleid met zijn vele CDA-ministers; ook zorg ten aanzien van het beleid van de fractie. Te vertalen in de noodkreet: waar is de geïnspireerdheid gebleven van het programma; waar is de wil om te proberen nieuwe antwoorden te vinden op de huizenhoge problemen van onze tijd.

De Bijbelse begrippen vrede, veiligheid, naastenliefde en rentmeesterschap stonden centraal tijdens het congres. Vanuit die begrippen probeerden de sprekers een antwoord te geven op de hedendaagse problemen.

Weststrate Sr.

In zijn openingsverhaal gaf de heer Weststrate Sr. aan wat de werkgroep bezielt. Gerechtigheid is het handhaven van de rechtsregels; maar veel meer nog het verschaffen van recht, van ruimte en mogelijkheid om als schepsel Gods, als volwaardig mens te leven. Gerechtigheid en vrede zijn nauw met elkaar verbonden. Daardoor werkt gerechtigheid verzoenend, de waarde van de mens steeds voor ogen houdend. Evangelische politiek zal, gedreven door de Bijbelse opdracht, het voortouw moeten nemen om de maatschappij te vernieuwen; om de werkelijke gerechtigheid te bereiken. Zo'n politiek zal aanspreken. Dat verklaart ook het elan bij de verkiezingen van 1977. Maar het beleid van het kabinet en vaak ook van de fractie deden dat elan wegebben. Uit ongerustheid over het gebrek aan vernieuwingsgezinde, evangelisch bewegende politiek, werd de werkgroep „Niet Bij Brood Alleen” gevormd. Genoemd naar het verkiezingsprogramma, waarin dat elan zo duidelijk aanwezig was.

Bezinning, én bezieling om het CDA een evangelische voorhoede partij te laten zijn staat in het vaandel. De Bijbelse begrippen vrede, gerechtigheid, rentmeesterschap en naastenliefde hebben consequenties voor de politiek; voor het vluchtelingen- en vreemdelingenbeleid (laten wij hen mens zijn?). Een inkomensbeleid dat het maximum inkomen op bijvoorbeeld 5 à 6 keer het minimum inkomen vaststelt, kan de tegenstellingen in de samenleving verzachten. De arme mag niet de dupe worden van de bezuinigingen. Werknemers zullen zeggenschap moeten krijgen in belangrijke bedrijfsbeslissingen. Als rentmeester mag de mens zijn naaste niet in gevaar brengen, doordat hij de consequenties van zijn technisch kunnen niet kan overzien. En niet zijn bezit verdedigen ten koste van de vernietiging van grote delen van de schepping. Dat betekent geen kerncentrales en geen uitbreiding van de kernwapens, veeleer terugdringing. Op basis van het Evangelie wil de werkgroep een politiek beleid ontwikkelen, als uitweg voor de benauwenissen in deze samenleving. Want daar gaat het tenslotte om. Een eerste stap is daartoe gezet met het uitgeven van een boekje en met dit congres.

Goudzwaard

Prof. Goudzwaard vergeleek het CDA met witte palen langs de kant van de

door mr. Philie Burgers

weg. Als je wilt dat ze wit blijven, moet je ze telkens verven; moet je bereid zijn te veranderen. Ook het CDA was, volgens prof. Goudzwaard, toe aan een nieuwe opknappbeurt. Bezinning is hard nodig, als we de huidige problemen bezien. De wortels van de crisis van de werkloosheid, de staatsfinanciën, de bewapeningswedloop, van de wedloop op de schaarse grondstoffen en energievoorraden liggen in de dwang van de mens naar meer eigen materieel geluk. Centraal daarbij is de dienst aan de afgoden: het technisch, het economisch en het wetenschappelijk kunnen. Religie en politiek hebben alles met elkaar te maken. Want achter onze problemen van vandaag schuilt de grote religieuze vraag welke God we nu eigenlijk willen dienen: onze eigen materiële afgoden of de God van hemel en aarde. Te leven naar de echte normen van gerechtigheid, naastenliefde, barmhartigheid en rentmeesterschap leidt naar de belofte van wezenlijk gelijk en echte veiligheid. Volgens prof. Goudzwaard zou de vakbeweging bereid zijn tot echte matiging, als de niet-actieven niet extra gepakt zullen worden. Zeker als er een vergrote reële zeggenschap voor de werknemers en reële stem in voor hen vitale bedrijfsbeslissingen tegenover staat. Maar normen van sociale gerechtigheid, zeggenschap en verantwoordelijkheid van mondige mensen zullen het uitgangspunt dienen te zijn. Dan zal een teruggang van 10 à 5% moeten kunnen slagen. Wanneer wij een economisch offer willen brengen en ruimte willen scheppen met elkaar, is er weer plaats voor WAO-ers en werklozen. Het productiesysteem moet voldoen aan de eis van wat mensen aan kunnen en wat zij als verantwoordelijke mensen nodig hebben. En de afgod van de wapenwedloop heeft tot gevolg dat de huidige bewapening in de wereld ons reeds bedreigt. Hoe zal het dan met de

toekomstige zijn? Eerlijkheidshalve horen we te weten dat de huidige wapens, gemeten aan de maat van gerechtigheid, principieel onbruikbaar zijn geworden; ontoelaatbaar in hun huidige aanwending.

Misschien lijkt dit alles op het wagen van een noodspang, maar daarbij moeten we geloof hechten aan de beloften van een levende God. Immers, van alles verlaten is men gerust wanneer men God tot bondgenoot heeft (Groen van Prinsterer).

Kritiek

De werkgroep toonde ook in de omliggende van het congres haar keuze voor de zwakken. In de hal van de Meerpaal hadden allerlei actiegroepen marktkaampjes! Kairos, een werkgroep voor de Turkse christenen, het Nicaraguacomité, het COC, de werkgroep minder vlees enz. Ook het optreden van de Chileense zanggroep met hun liederen tegen het schrikbewind van Pinochet was een uiting hiervan. Het cabaret nam het kabinet kritisch op de korrel. Alles was mogelijk tijdens dit los georganiseerde congres.

Prof. Steenkamp nam daarentegen de werkgroep kritisch op de korrel. Positief vond hij de permanente bezinning op het functioneren van de politieke uitgangspunten; evenals het kritisch volgen van het politieke beleid. Maar daarna kwamen de uitbranders. Men diende zijn onvrede in de organisatorische kaders van het CDA te uiten. Het CDA bood daartoe vele mogelijkheden. (het CDA-congres van december jl. was dan zeker een vergissing? Ph. B.). Prof. Steenkamp vroeg zich af of de werkgroep met haar activiteiten niet de grens van het toelaatbare overschreed.

Tevens werd de gezonde spanning in een partij tussen de kritische zin en de christen-democratische verbondenheid verbroken door de werkgroep. Men had te veel kritische zin. Het optreden van de minister-president werd ook te veel bekritiseerd. Zo ging men toch niet met elkaar om!

Ten slotte verweet hij de werkgroep een monopolie van het Evangelie. Anderen doet men daarmee onrecht. Blijkbaar wordt de zorg of het kabinetsbeleid wel overeenstemt met het programma waar de Bijbelse begrippen neergelegd zijn, verward met monopoliseren van het Evangelie. De opmerkingen van de heer Steenkamp oogstten niet al te veel bijval. In de

discussie werd het voorstel om de verleiding in te gaan op zijn opmerkingen te weerstaan, dan ook aangenomen.

Von Meijenfeldt

De heer Von Meijenfeldt belichtte het probleem van de veiligheid. Hoewel er aandacht is voor wapenbeheersing, wapenvermindering en ontwapening, zijn de legers nog niet ontbonden. Integendeel, de wapenwedloop gaat onverminderd door. De ontwikkeling van de NAVO gaat in de richting van een toenemende trefzekerheid van atoomwapens. De NAVO wordt versterkt als regionale defensie-organisatie ook op atomair gebied, zodat een mogelijk conflict in Europa opgelost kan worden. Het manifest van de werkgroep, werd met een enkele wijziging aangenomen. Rentmeester zijn betekent dat mensen en milieu niet het slachtoffer mogen worden van allerlei wensen van onze welvaartsmaatschappij. Onze levensstijl zal soberder moeten worden. De behoefte naar nieuwe artikelen moet niet gekweekt worden. Rentmeester zijn houdt ook een rechtvaardige verdeling in van de werkgelegenheid, inkomens, belastingen en volkshuisvesting. Het werkgelegenheidsbeleid moet gekoppeld worden aan een actief woningbouwbeleid en energiebesparingsbeleid; het bouwen van meer woningwetwoningen, totstandkoming van de leegstandswet, meer aandacht voor kleine en middelgrote bedrijven, spoedige totstandkoming van de Wet op de Vermogensaanwasdeling, het uitsluiten van speculatie met grond, onderzoek naar alternatieve energiebronnen, geen nieuwe kerncentrales bouwen, stimuleren van energiebesparing.

Fiolet

Vragen uit de zaal naar de relatie tussen geloof en politiek werden uitstekend door prof. Fiolet in zijn slotwoord beantwoord: geloof is altijd politiek. Wat mensen uitdenken en opbouwen moet door een gelovig mens onder de kritiek van het woord van God worden gesteld. Jezus van Nazareth zette de gevestigde orde op zijn kop door de samenleving te bekijken vanuit de slachtoffers van menselijk en sociaal onrecht (zie de gelijkenis van de arbeiders op de markt die een gelijk loon werd uitbetaald). Hij verkondigt

Vervolg op pag. 16

Aantjes

In Nederlandse Gedachten van 22 maart deelt de voorzitter van het Antirevolutionaire Partijbestuur de beslissing van dat bestuur mede mr. W. Aantjes niet op de lijst der kandidaten voor de verkiezingen van 1981 te plaatsen. Hij voegt er zijn persoonlijke anders luidende mening aan toe en verklaart tenslotte dat het laatste woord "onverlet" aan de kiesverenigingen is om de heer Aantjes toch op de lijst te plaatsen. Ook schrijft hij: "Uiteraard mag van uw voorzitter worden verwacht dat deze het standpunt van het partijbestuur zal verdedigen". Ik stel vast dat een dergelijke verdediging van het genoemde standpunt nog moet komen. In het artikelje worden enkel de punten welke bij de oordeelvorming gespeeld hebben opgesomd, maar daarbij blijft het.

Niet juist is wanneer ook van het rapport Enschede door de heer De Boer gezegd wordt, dat de meningen sterk daarover uiteenlopen. In de Tweede Kamer werd zeer duidelijk algemeen uitgesproken – met uitzondering van de heer Lubbers – dat de commissie Enschede na grondig onderzoek ongunstig oordeelde, dus ten nadele van de heer Aantjes, in een aantal strijdfragen over diens houding. Enkel de fijnzinnige wetenschappelijke uitdrukkingwijze der commissie brengt hier niet-juridisch geschoolden tot een mildere mening. Er was bij de terugkeer uit Duitsland nevens verzwijgen ook soms een afwijken van de waarheid. Er was na het tekenen van de zuiverheidsverklaring als student bij mr. Aantjes scrupule, in de betekenis van enige 'getoonde' onrust over een onderdeel maar een afwezigheid van alle onrust in verband met een ander, zacht uitgedrukt minstens even gewichtig onderdeel van de bewuste verklaring. Het verzwijgen of afwijken van de waarheid is overigens ook een kwestie die speelt in het rapport van de

LEZERS SCHRIJVEN N.G.

commissie Patijn. In 1967 heeft mr. Aantjes de heer Berghuis in wezen op een dwaalspoor geleid blijkens een brief van 12 juni 1967. Dit was in nog sterker mate het geval in 1966 en 1967 in brieven aan de gebroeders Dolk. Niet in het geding is een minder terecht handelen in 1945 ter bemanteling van wat in 1943-1944 gebeurde, maar een zich over meer dan twintig jaren en zelfs langer uitstrekkende vertekening van dit gebeuren, hetgeen in het persoonlijk vlak volstrekt vergeeflijk kan wezen doch op publiek terrein slechts, wanneer er aan voorbijgezien wordt, tot grote narigheid leidt. Enkele jaren slechts geleden heeft de heer Aantjes in het openbaar een toenmalig ook Antirevolutionair kamerlid wegens te geringe openhartigheid op de vingers getikt. Hij legt sedert kort bepaalde politieke figuren weer zeer strikte normen van politieke moraal aan en veroordeelt hun optreden. Met welk recht?

Voor wie deze dingen bedenkt doet het artikelje van de heer De Boer, hoezeer het hem menselijk siert, vreemd aan. Hij had niet een opsomming van punten moeten bieden die bij de besluitvorming van het partijbestuur speelden; het was nodig geweest vast te stellen dat genoemd bestuur een beslissing in de zaak mr. Aantjes nam gelet op een langdurig verhullen en

eenzijdig kleuren van een aanvechtbaar gedrag. Bij dat verhullen moesten soms de grenzen van de goede trouw worden overschreden, hetgeen ook is geschied. Dit had weer ten gevolge dat bij de beslissende gedachtenwisseling in de Tweede Kamer in 1979 duidelijk bleek hoe afwijzend er over terugkeer van mr. Aantjes in de politiek werd gedacht door de andere partijen na toetsing van het voorgelegde materiaal en met erkenning der ruime verdiensten van betrokkene als volksvertegenwoordiger. De kiesverenigingen zouden de zienswijze van de partijvoorzitter volgend, noch de Antirevolutionaire Partij noch het Christen Democratisch Appèl een dienst bewijzen met een aanvechtbare kandidatuur van mr. Aantjes door te drukken, welke ook binnen de dit jaar te vormen nieuwe grote christelijke partij heel wat verklaarbaar verzet dreigt te wekken.

I.A. Diepenhorst

Aantjes

De beslissing van het A.R.P.-bestuur om de Heer Aantjes geen kandidaat voor de Tweede Kamer te stellen is een klap in het gezicht van die honderden Kiesverenigingen die dat wel hebben voorgesteld. Ook wordt nu in feite afgekeurd wat de Partijleiding op dat punt gedurende – pak weg – 25 jaar heeft beslist. De leiding wist hoe de stand van zaken was en heeft gemeend dat er geen bezwaar was tegen een politieke loopbaan. De huidige machthebbers zien dat blijkbaar anders. Of is gewicht voor de aandring van buiten de partij? Maar de persoon in kwestie had reeds weer rechtens Kamerlid kunnen zijn. Het siert betrokkene dat hij evenwel eerst een uitspraak van het kiezerskorps wilde. Kennelijk stelt het Partijbestuur in breed verband in meerderheid meer vertrouwen in het Rapport-de Jong dan in dat van de Staatscommissie van Drie. Of is het zo dat die meerderheid de laatstgenoemde rapporten aan z'n

laars lapt en eigenlijk ervan uitgaat dat een lastig Christelijk-Sociaal opererend politicus, die daarenboven ook nog redevoeringen houdt contra neutronwapens e.d., geen kans meer moet krijgen? Tot in den treure heeft A. nu gezegd: daarin ben ik fout geweest. (Hoevelen uit alle mogelijke partijen zullen hem dat moeten nazeggen?). Maar van welke kant de genomen beslissing ook wordt benaderd, zeker is dat de kiezers niet de kans krijgen uit te spreken hoe zij over deze zaak denken. Dat is des poedels kern. De kiezers alleen komt het recht toe te beslissen wie het vertrouwen geniet: de heer Aantjes of zij die hem zo graag politiek willen executeren. De beslissing van het Partijbestuur zal de geschiedenis ingaan als een stupide beslissing.

Fijnaart.

A. Schrier

WIJ KOMEN BIJ EEN

Dinsdag 1 april, om kwart over acht (20.15 uur) in „De Aansporing” – Stationsstraat 15 te Zaandam zal het Tweede-Kamerlid **drs. H. Couprie** spreken over het thema: „Kernbewapening in christen-democratisch perspectief en in de inter-nationale politieke verhoudingen.”

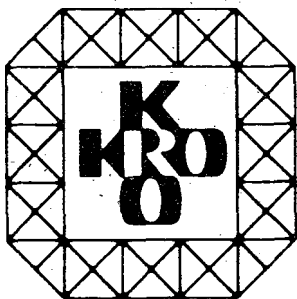
„Niet Bij Brood Alleen”

Vervolg van pag. 15

nieuwe waarden die onze samenleving grondig moeten wijzigen. Vullen wij deze waarden eigentijds in, dan zien wij: de vluchtelingen, politieke gevangenen, homofielen, krakers, buitenlandse arbeiders enz. Terwille van deze waarden moeten wij de rust van de onrechtmatig toegeëigende rechten verstoren: de kloof tussen arm en rijk, het bedreigende milieu, de consumptiegerichte welvaart. Wij hebben dan geen alibi meer: „Wat gij hebt gedaan voor de geringste mijner broeders, hebt gij voor Mij gedaan.” Dit congres is in dit licht een gewetensonderzoek van het CDA voor het CDA. De werkgroep ontleent zijn goed recht aan zijn beroep op het inspiratieve verkiezingsprogramma van het CDA. Achter alle compromissen van het CDA in strijd met zijn programma heeft gesloten (Turkse christenen, illegale arbeiders, kernwapens) zien voortdurend de bedreigde mensen en de bedreigde samenleving. Wij moeten m.n. het CDA met het Evangelisch ideaal voor de voeten blijven lopen, al het moet als medespelers en zo nodig als tegenspelers in het sociale en politieke gebeuren.

Als in de woorden van de sprekers niet de positieve opstelling naar het CDA toe naar voren kwam en daarmee ook de verbondenheid, weet ik het niet meer. Het moet het CDA-bestuur toch duidelijk zijn dat het de bezoekers van het congres ernst is om het CDA een waarlijk Evangelisch geïnspireerde partij te laten zijn. Zo'n bezieling is een enorme winst voor het CDA.

Philie Burger

KRO 'n omroep die de moeite waard is

Met programma's als • de ver van mijn bed-show • omroepastoraat • heel de mens geeft de KRO vorm aan zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit het katholieke geloof.

De KRO verdient uw steun Meld u als begunstiger:

door een abonnement op **studio** Groot, overzichtelijk, kleurrijk, met artikelen voor het hele gezin.

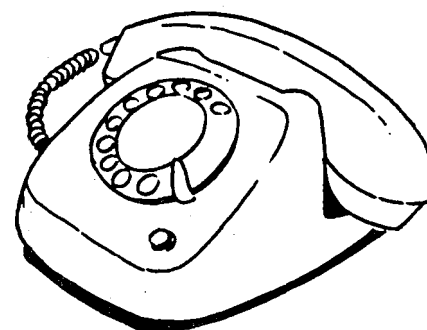
door een abonnement op **mikro**gids Handig, klein, zwart-wit en..... goedkoop.

door donateur te worden voor f 10,- per jaar. Iedereen boven de achttien telt mee!

'n kleine moeite

schrijf naar KRO
Antwoordnummer 70
1000 RA Amsterdam
of bel ons:
Tel. 035 - 284 333

NG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 14 5 april 1980

De Moor heeft zijn plicht gedaan, nu kan hij gaan?

door mr. J. Buikema

Vorige week heeft de Tweede Kamer een motie aanvaard waarin wordt gepleit voor een overgangsmaatregel voor reeds geruime tijd in ons land verblijvende illegale buitenlandse werknemers. Wat is namelijk het geval. Door het ontbreken van een dergelijke overgangsmaatregel zijn met betrekking tot de akkoorden van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers (WABW) grote problemen ontstaan.

Vele ondernemingen zijn er in het verleden toe overgegaan illegale buitenlandse werknemers in dienst te nemen omdat andere werknemers eenvoudig niet te vinden waren. De oorzaak daarvan was veelal van structurele aard (arbeidsomstandigheden, aard van het werk). Sedert de inwerkingtreding van de WABW op 1 november 1979 is het de werkgever verboden zonder een tewerkstellingsvergunning van de minister van Sociale Zaken

vreemdelingen in dienst te hebben. Overtreding van dat verbod is een zgn. economisch delict (maximum geldboete f 10.000,-). De illegale werknemer is niet meer strafbaar, maar wel onderworpen aan de vreemdelingenwet. Een tewerkstellingsvergunning krijgt de werkgever dan ook alleen als de vreemdeling in het bezit is van een verblijfsvergunning. De illegale buitenlandse werknemers hebben zo'n vergunning niet, zodat de werkgever voor hem ook geen tewerkstellingsvergunning krijgt. Als de werkgever hem toch in dienst houdt loopt hij het risico van strafvervolgning. Toen de wet na de behandeling van drie jaar eindelijk in werking trad vestigde de overheid in de publiciteitsmedia de aandacht op de forse straf voor de werkgevers. Dit vormde voor menig werkgever een reden zich van zijn illegale werknemers te ontdoen, daarbij wel voor het probleem gesteld hoe de gaten in zijn personeelsbestand op te vullen. De illegale werknemer, vaak na jarenlange trouwe dienst zonder inkomen op straat gezet, dook onder of zocht zijn toevlucht in een kerk. In feite werd dus de straf afgewend op de illegale. Dit werd vergemakkelijkt

Kiesverenigingen stemmen over advieslijst versterkt partijbestuur

Tot twaalf mei 1980 kunnen de AR-kiesverenigingen stemmen over de advieslijst van het versterkte partijbestuur die zij deze week zullen ontvangen. In dit nummer veel aandacht daarvoor, door publikatie van:

- advieslijst
- groslijst
- personalia
- brief aan KV's
- notitie partijbestuur
- artikel vice-voorzitters Kuiper en Krol
- Verder een interview met minister De Koning.

minister De Koning

Interview bewindsman De Koning

Minister De Koning deze week in NG/ARPOST over het kabinet Van Agt, over ARP en CDA en over de kandidaatstelling. „Het is goed dat het partijbestuur een zittend kabinet niet tot inzet van de verkiezingen wil maken, zo zie ik ook de betekenis van het advies om De Boer op de eerste plaats te zetten”. Zie pag. 5

omdat de illegaal in feite zondermeer kan worden ontslagen. Hoewel hij volledig onder de werking van het arbeidsrecht (met de daaraan verbonden ontslagbescherming) en het sociaal verzekeringsrecht valt, kan hij in de praktijk zijn rechten niet verwezenlijken, omdat hij zich dan als illegaal bekend maakt en meteen ons land dreigt te worden uitgezet. Ook ontslag volgens de normale regels is overigens heel eenvoudig, omdat het ministerie van Sociale Zaken aan de directeuren van de Gewestelijke Arbeidsbureaus de instructie heeft gegeven om een ontslagaanvraag voor een illegaal meteen in te willigen. De hiervoor weergegeven situatie is, op z'n zachtst uitgedrukt, onbevredigend. Van verschillende zijden (waaronder de Raad van Kerken en de Stichting van

de Arbeid) is dan ook met klem gepleit voor een overgangsmaatregel voor de reeds in ons land verblijvende illegale werknemers. De argumenten voor een dergelijke maatregel zijn zowel van morele als van juridische aard. Kort samengevat: 1. Wij hebben de illegale werknemers jarenlang in ons land getolereerd, omdat het ons goed uitkwam. Zij deden werk waartoe anderen niet bereid waren en hebben aldus een nuttige bijdrage geleverd aan het productie-proces in Nederland. In vele gevallen (van degenen die zich bij de hulpverlenende instanties meldden 80%) zijn loonbelasting en sociale

premies betaald, zodat een verblijf in Nederland bij officiële instanties bekend was. Zij verbleven hier dus met „medeplichtigheid” van werkgevers en overheidsinstanties. 2. De illegale buitenlandse werknemer moet zijn aanspraken uit hoofde van het Nederlandse arbeidsrecht en sociaal verzekeringsrecht volledig kunnen realiseren. Hierbij is met name de ontslagbescherming van belang. Omdat de directeur van het GAB meteen een ontslagvergunning moet verlenen, krijgt de illegaal niet de ontslagbescherming waarop hij ook aanspraak heeft. Ingevolge artikel 6 van het buitengewoon besluit arbeidsverhoudingen is het de werkgever verboden de arbeidsverhoudingen te beëindigen zonder de toestemming van de directeur van het GAB. Volgens de richtlijnen voor de toepassing van dit besluit dient de directeur bij ontslagaanvraag de belangen van werkgever en werknemer tegen elkaar af te wegen. Automatische toestemming tot ontslag is hiermee dus volstrekt overtuigend. Bovendien zeggen de richtlijnen: „staatlozen en werknemers van vreemde nationaliteit dienen ten opzichte van ontslag met Nederlanders te worden gelijkgesteld”. Volgens minister Wiegel heeft de Tweede kamer met het aannemen van de motie hoogst verantwoordelijk

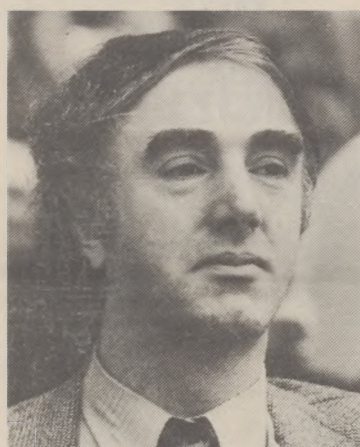
Vervolg op pag. 2

Advies versterkt partijbestuur Hans de Boer eerste op AR-lijst

Via de media hebt u reeds vernomen dat het versterkt partijbestuur op 27 maart jl. unaniem heeft besloten Hans de Boer, eerste ondervoorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer en partijvoorzitter van de ARP, op de eerste plaats te zetten van de AR-lijst van de Tweede-Kamerverkiezingen van 1981. Zoals bekend wordt deze lijst, met die van KVP, CHU en de rechtstreekse leden samengevoegd tot de gemeenschappelijke CDA-lijst. Een dergelijk unaniem besluit was voordien ook al genomen door dagelijks bestuur en partijbestuur. Omdat wij als ondervoorzitters van de partij uit de aard der zaak nauw betrokken waren bij deze kandidaatstelling stellen wij het op prijs de motieven van het

versterkt partijbestuur – dat bestaat uit het partijbestuur, aangevuld met twee extra afgevaardigden per Kamercentrale – weer te geven. Hans de Boer is sinds de zestiger jaren actief geweest op vele fronten in de partij. Oorspronkelijk secretaris van de Christelijke Kruideniersbond, was hij Arjosvoorzitter, lid van Provinciale Staten Noord-Holland, raadslid en wethouder voor het CDA te Velsen, Kamerlid vanaf 1971, partijvoorzitter sinds 1975 en eerste ondervoorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie sinds september 1979. Daarnaast is hij sinds 2 jaar voorzitter van de zogenaamde équipe, het orgaan waarin ARP, CHU en KVP samenwerken met het oog op de contacten in internationaal verband. Hans de Boer heeft zich de

afgelopen jaren op consistente wijze beijverd om de fusie van het CDA naderbij te brengen op zo'n wijze dat de hele ARP dat zou kunnen meemaken en hij heeft aan dit moeilijke proces op voortreffelijke manier leiding gegeven. Deze koers heeft hem ook bij de zuster-partijen veel waardering opgeleverd. In het algemeen is gebleken dat hij beschikt over grote gaven op inhoudelijk, politiek en organisatorisch terrein en dat hij in de gang naar het CDA de Anti Revolutionaire inbreng op authentieke wijze vorm weet te geven. Dat alles maakt dat hij naar het inzicht van het versterkt partijbestuur de meest in aanmerking komende persoon is om het Anti Revolutionaire deel in de gemeenschappelijke CDA-lijst aan te voeren. Het doet goed om te weten dat dit ook het

Hans de Boer.

oordeel is van degenen die na hem op de advieslijst staan. De aldus door het versterkt partijbestuur vastgestelde advieslijst gaat naar de kiesverenigingen. Wij roepen de kiesverenigingen op om het oordeel van het versterkt partijbestuur te bevestigen.

prof. ir. B. Krol
prof. D. Th. Kuiper
ondervoorzitters ARP

**H. R. van Triest
B.V.**

Hoogeveen

**Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.**

IN OGENSCHOUW

Vrede om Jeruzalem?

De Amerikaanse president Carter ontvangt deze maand de Egyptische president Sadat en de Israëlische premier Begin in een laatste poging om het overleg over de toekomst van de door Israël sedert 1967 bezet gehouden gebieden alsnog uit het slop te krijgen. Hoewel in eerste instantie is aangekondigd dat de Amerikaanse president de Egyptische en de Israëlische leider afzonderlijk zal ontvangen, lijkt een rechtstreeks gemeenschappelijk overleg van de drie bij de Camp David akkoorden betrokken partijen nog altijd niet uitgesloten.

De kloof die Israël en Egypte scheidt en die volgens de afspraak op 26 mei overbrugd zou moeten zijn, gaapt bijna nog even wijd als bij het begin van de besprekingen. Egypte stelt zich op het standpunt dat een regeling van de

Palestijnse autonomie maximale ruimte moet verschaffen aan de bewoners van de nu nog bezette gebieden om hun eigen zaken te regelen, ook als dit uiteindelijk zou neerkomen op een zelfstandige Palestijnse staat. Die gedachte is voor de huidige regering van premier Menachem Begin echter onverteerbaar. Bij hoog en bij laag bezweert de premier zijn landgenoten en de wereld dat er nooit sprake zal kunnen zijn van een autonome Palestijnse staat.

Het moet dan ook hoogst twijfelachtig geacht worden dat president Carter erin zal slagen Egypte en Israël alsnog op één lijn te brengen. Een compromis tussen het Egyptische en Israëlische standpunt is nauwelijks denkbaar. Als de 26e mei verstrikt zonder dat er een akkoord bereikt is, dan kan van de huidige president geen

doorslaggevend initiatief meer verwacht worden tot de verkiezingen die in november van dit jaar in de Verenigde Staten worden gehouden.

Niemand verwacht van de president dat hij dat deel van de Amerikaanse kiezers dat zich traditioneel achter Israël schaart, van zich zal willen vervreemden.

Verstrikt de 26e mei, dan ontstaat er een geheel nieuwe situatie. De Europese Gemeenschap heeft al laten doorschemeren dat zij dan zal trachten een nieuw initiatief te nemen om het vredesproces in het Midden-Oosten een nieuwe wending te geven. Van de Britse minister van buitenlandse zaken Lord Carrington is het idee afkomstig om in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een resolutie in te dienen ter vervanging van de zo langzamerhand overbekende resolutie 242, waarin het recht van alle staten in het Midden-Oosten, op veilige en erkende grenzen gegarandeerd wordt, maar waarin – en dat is tot dusver een groot struikelblok geweest – het Palestijnse probleem wordt afgedaan als een vluchtelingenprobleem. Een tekst van de voorgenomen resolutie is nog altijd niet verschenen, maar de duidelijke toelichting van de Westeuropese landen tot de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie

(PLO) van Jasser Arafat laat weinig aan de verbeelding over: de nieuwe resolutie zal in scherpe of minder scherpe bewoordingen het Palestijnse recht op zelfbeschikking erkennen.

Het is buiten kijf dat de houding van de landen van de Europese Gemeenschap voor een belangrijk deel bepaald wordt door het feit dat de Arabische landen dit werelddeel de voor de economische overleving zo noodzakelijke olie leveren. De Arabische wereld heeft met de olie een machtsmiddel in handen dat zijn weerga nauwelijks kent. Wat dat machtsmiddel kan betekenen is tijdens de crisis van 1973 hier voldoende duidelijk geworden.

Met het naderen van 26 mei zal de druk op de Nederlandse regering toenemen om duidelijk te maken waar zij staat. De afgelopen jaren is er een toenemende bereidheid geweest de eigen rechten van de Palestijnen te erkennen, zonder dat er overigens expliciete uitspraken zijn geweest over het recht van de Palestijnen op een zelfstandige staat. De indruk bestaat dat de Nederlandse regering in het kielzog van de Europese verschuiving op dit gebied, toch schoorvoetend meeloopt in de sedert enige tijd ingeslagen richting. Hoezeer de druk van de Arabische olie

en de realiteit van het Palestijnse vraagstuk ook in de politieke besluitvorming moet worden betrokken, hetzij als element van rechtvaardigheid, Nederland zal in Europa toch het laatste land moeten zijn dat Israël het gevoel geeft, dat het in de steek gelaten wordt. Binnen de Europese Gemeenschap zal de regering daarom duidelijk moeten maken dat het zoeken naar nieuwe mogelijkheden voor een effectieve vrede in het Midden-Oosten nooit ten koste mag gaan van de veiligheid van de staat Israël. De overwegingen die in Europa gehoord worden met betrekking tot de erkenning van de rechten van de Palestijnen, geven soms de indruk toch wel erg vlot over Israëls bezwaren tegen een zelfstandige Palestijnse staat heen te lopen.

Verder is het ook in ander opzicht van belang dat Nederland de traditionele loyaliteit met Israël handhaaft, mocht het komen tot een werkelijk Europees initiatief in het Midden-Oosten. Van de goede banden met Israël zal de regering gebruik kunnen maken om de Israëlische leiders duidelijk te maken dat ze niet om een bevredigende regeling van het Palestijnse probleem heen kunnen, willen ze zelf ook in de toekomst in vrede leven.

H. A.

(Vervolg van pagina 1)

gehandeld. Hij stelde het daarbij voor alsof Nederland overspoeld zou worden door vreemdelingen, waaraan maar eens paal en perk moest worden gesteld. Volgens hem waren wij in het verleden al veel te tolerant geweest. Dergelijke uitlatingen zijn niet alleen overtrokken, maar ook olie op het vuur van die groepen in ons land die fascistische acties tegen vreemdelingen ontketenen. Het is hoogst onverantwoordelijk om in te spelen op gevoelens die de sociaal economische problemen in ons – nog altijd welvarende – land willen afwentelen op de vreemdelingen. Waar wij dus het minste behoefte aan hebben, is aan het aanwakken van haat tegen vreemdelingen. Wij staan een beleid voor dat als richtsnoer heeft „als een onder u geboren Israëliet zal u de vreemdeling gelden, die bij u vertoeft; gij zult hem liefhebben als uzelf”. Een beleid dat de problemen „oplost” door de hier verblijvende illegale buitenlandse werknemers zowel materieel als psychisch in een crisis-situatie te brengen is niet te rechtvaardigen. Overigens gaat het in de motie niet om vreemdelingen die nu nog naar ons land zouden komen, maar om hen die hier al geruime tijd verblijven. Tegenover die groep hebben wij zowel morele als juridische verplichtingen. Deze kunnen wij niet zonder meer als overtollige koopwaar afdanken. Tegenover de argumenten tegen een overgangsmaatregel wil ik nog eens zetten:

1. De uitvoering van de motie kan op de WABW zelf worden gebaseerd door de eis te stellen dat in Nederland gedurende drie jaar een op het verwerven van inkomen gerichte activiteit is uitgeoefend; overigens houdt de motie niet in dat elke illegale arbeidsplaats zonder meer (buiten de wet om) moet worden gelegaliseerd.

2. Het bewijs van verblijf is bijv. te leveren via belastingdienst, bedrijfsverenigingen, werkgevers en collega's. Dat geldt in elk geval voor de groep met een bonafide werkgever. Voor andere illegalen ligt het moeilijker, maar dat mag geen reden zijn om dan maar iedereen het land uit te zetten. Als ik vier mensen zie verdrinken en ik kan er slechts twee redden, dan laat ik dat toch niet na, omdat dat „discriminatoire” zou zijn voor de andere twee.

3. Een nieuwe toestroming van illegale arbeiders (op zichzelf al niet zo waarschijnlijk gezien de werkgelegenheidssituatie) is te voorkomen door een stringent vervolgingsbeleid van werkgevers die nog illegale werknemers in dienst nemen. De tot nu toe opgelegde boetes van enkele tientjes zijn daartoe volstrekt onvoldoende. Bovendien kan door een structurele verbetering van arbeidsomstandigheden en

Mr. J. Buikema

arbeidsvoorwaarden worden voorkomen dat werkgevers nog zullen zijn aangewezen op buitenlandse arbeiders. Een registratie, zoals in de motie bepleit, is juist noodzakelijk om de buitengewone problemen in kaart te brengen (wij weten niet eens hoeveel illegale werknemers er zijn) en om te voorkomen dat het verschijnsel van illegale arbeiders kan bestaan.

Duidelijk is dat het probleem van de illegale buitenlandse arbeiders niet uitsluitend formeel/juridisch of legalistisch kan worden benaderd. In een ruimer kader dient naar een oplossing te worden gezocht, waarbij het recht ook het welzijn van de buitenlandse werknemers zal kunnen dienen.

Nu in uw boekhandel

HET NIEUWE ORANJEBOEK

BEATRIX onze jonge koningin

Een schitterend foto-album dat de levensloop van onze nieuwe vorstin van geboorte tot heden in beeld brengt.

Dr. Willem Drees Sr. die Beatrix als prinses jarenlang van nabij meemaakte, schreef een persoonlijk woord vooraf.

ƒ13,90

Zomer & Keuning Boeken BV – Ede

Open wisselwerking Over de identiteit van het CDA

Het CDA is niet, wil zeker niet zijn een optelsom van KVP, ARP en CHU. Geen drie-in-een, maar een nieuwe creatie. Om het eens wat duurder te zeggen: de identiteit van het CDA is niet een ineenschuiven van drie identiteiten tot een wonderlijk mengsel of brouwsel, een soort identiteiten-puree.

CHU

De identiteit van de CHU wordt, dunkt me, in sterke mate bepaald door een duidelijke historische inslag. Dr. Aalders schreef er onlangs nog enkele belangwekkende artikelen over. Zij vindt haar uitdrukking vooral in het adagium van Groen en Prinsterer: „Daar is geschied”. Ik denk, dat dit de invloed is van de Romantiek, in welke tijd Groen leefde, met haar sterke zin voor historische bepaaldheid. Ik heb daar mijn bezwaren tegen, maar ik ben dan ook niet christelijk-historisch. Wij zijn natuurlijk wel bepaald door de historie, maar historische leidt gemakkelijk tot conservatisme. Ons politiek gedrag moet primair niet bepaald worden door wat is geschied, maar door wat nog moet geschieden, in onze tijd en in de toekomst.

KVP

Voor de identiteit van de KVP komen we, denk ik, vooral ook terecht bij het neo-thomisme, de filosofie die in de katholieke wereld opgang maakte aan het eind van de vorige eeuw. Daar hebben we de (onvruchtbare) discussie over de open partij aan te danken. Ik had daar mijn bezwaren tegen, maar ik ben dan ook geen KVP'er. Want de gedachte van de open partij, de gedachte dat ook een niet-overtuigd Christen lid van die partij kan zijn, mits hij het program aanvaardt, leidt al gauw tot een te sterk compromissaire politiek. Zij brengt ertoe te gemakkelijk te spelen met het streven naar een midden-partij, voor mijn gevoel vlees noch vis. Daar moeten wij niet heen, lijkt me.

ARP

De ARP lijdt aan haar ontstaan in de tijd en in de sfeer van het neo-calvinisme. Dat bepaalt – en ik vind: dat bederft vaak een beetje – haar identiteit. In die wereld leeft men

bij beginselen, die dan vaak een eigen bestaan gaan leiden; het worden dan gemakkelijk eeuwige beginselen, terwijl nota bene de tijdelijkheid van beginselen eigenlijk vanzelf spreekt, uit het woord alleen al blijkt. We hebben dan ook op den duur het last van veel beginselen gehad. Wij zijn zelfs gaan coquetteren met de term „de radicaliteit van het Evangelie”. Maar het euvel zat zo in ons ingebakken, dat wij geneigd waren van die radicaliteit van het Evangelie een nieuw beginsel te maken. Ja, daar tobben we nog iedere dag mee. Er is heel wijs gezegd, dat het CDA het hebben moet van „open wisselwerking”. Maar tussen beschouwingen, tussen -ismen is natuurlijk geen open wisselwerking mogelijk. Integendeel, -ismen streven juist naar zelf-bevestiging. Daarom zal de CHU haar historisme moeten inleveren, daarvan moeten afzien, en zal de ARP haar neo-calvinisme moeten inleveren, daarvan moeten afzien. Ja, ze mogen het wel bewaren als iets eigens, iets dierbaars zelfs, maar in hun eigen kastje, als privé-bezit. Niet eens als antiquiteit, al is het wel honderd jaar oud. Als ze het maar voor zichzelf houden en het niet aan anderen opdringen.

Oud en nieuw

De mensen, die het program van uitgangspunten voor het CDA hebben opgesteld, hebben zich heel wijselijk niet begeven in filosofieën, in beschouwingen. Zij hebben zich afgevraagd, wat aan allen in het CDA gemeenschappelijk is. Dat is, zo meenden zij, de gezamenlijke behoefte, zich te schikken naar de bijbelse geboden. Dat doen we niet allemaal eender. Door historie, landaard, ontwikkeling enz. zijn daar heel wat variaties in dat leven volgens de Heilige Schrift. Maar er is wel zoveel gemeenschappelijks in, dat daarover een open wisselwerking mogelijk is. Daar worden we warempel allemaal alleen maar beter, rijker van. Dat is de vrucht van de open samenleving waarin wij verkeren. In dat program van uitgangspunten is dat samengevat onder vier hoofdpunten: gerechtigheid, verantwoordelijkheid, solidariteit en rentmeesterschap. Dat zijn algemene begrippen, waarmee alles en niets gezegd is. Daarmee is alles gezegd, in zoverre dat de punten zijn, die heel ons (politieke) bestaan bepalen. Verantwoordelijkheid, dat is wat ons menselijk bestaan pas menswaardig

Door dr. A. Veerman

maakt; gerechtigheid, is de factor die een goede, geordende, aanvaardbare samenleving mogelijk maakt. Solidariteit bepaalt ons bestaan als mens en medemens, onze relatie tot de dichtbij en verre naaste; rentmeesterschap zegt alles over onze verhouding tot Gods schepping – maakt de mens groot en houdt hem klein. Maar die vier begrippen zeggen ook weer niets in zoverre ze in elke tijd hun invulling moeten krijgen in gelovig en gehoorzaam leven bij de Bijbel. Die invulling is in grote lijnen al gegeven door de betrokken commissie zelf; ik vind haar verhaal heel inspirerend, nog steeds, al is het al wat oud. Die invulling geschiedt elke vier jaar opnieuw door de opstelling van een concreet politiek program. Dat kan natuurlijk slechts van heel tijdelijke betekenis zijn, hoe concreter hoe tijdelijker. Ik weet uit eigen ervaring hoe snel een politiek program verouderd. Daar moeten we nooit bij zweren. Ook niet bij het program van 1977 van het CDA „niet bij brood alleen”, hoe voortreffelijk dat bij zijn ontstaan ook was. En die invulling heeft tussendoor plaats in allerlei rapporten en nota's, al naar er behoefte bestaat aan verduidelijking en uitwerking. Dat zijn natuurlijk ook geen Evangelieën, daar kan men het mee eens zijn of niet. We hebben bijv. de brochure „Gespreide verantwoordelijkheid” en „Vrede en Veiligheid”. Dat zijn momentopnamen, de één beter gelukt dan de ander. Dat is niet erg, mits men van zijn hart geen moordkuil maakt, geen doofpot. We moeten blijven doorpraten, de discussie gaat door; dat is het belangrijkste van uitgangspunten, dat je ervan uitgaat en dan dórgaat. Want de identiteit van het CDA is iets wat onder ons leeft en groeit. Want zo is het ook met Gods geboden. Die leven in ons en die groeien in ons; en wij groeien erin. En die zijn altijd weer nieuw. Die hebben in iedere tijd voor ons hun eigen betekenis. Dat is wat we zeggen als we het woord eeuwig gebruiken. Altijd in iedere tijd weer nieuw, voor iedere tijd van waarde, van centrale betekenis. En altijd weer actueel, niet automatisch maar actueel te maken door ons.

Advieslijst

Het versterkt partijbestuur heeft de advieslijst voor de kandidaatstelling voor de Tweede-Kamerverkiezingen van volgend jaar opgesteld. Het woord is thans aan de kiesverenigingen. Eigenlijk verdient deze situatie geen nader commentaar, want het is een iedere vier jaar voorkomend gebeuren. Toch is er deze maal wel iets bijzonders aan de hand. In de eerste plaats is het opvallend dat er – in tegenstelling tot vorige gelegenheden – een bijzonder hoog aantal mensen minstens tien maal door de kiesverenigingen is genoemd, waardoor zij op de groslijst voorkomen. Een groslijst met meer dan honderd namen is bepaald geen gewoon verschijnsel en u treft dan ook in dit nummer een onvoorstelbaar lange lijst met personalia van de genoemde personen aan. Het bewijst dat de anti-revolutionaire partij een springlevende partij is, waar men sterk bij de actuele politiek betrokken is. Een tweede reden dat bijzondere aandacht aan deze kandidaatstelling gewijd wordt is het feit dat het naar alle waarschijnlijkheid de laatste keer is dat vanuit onze partij afzonderlijk kandidaten worden gesteld. Of er een causaal verband is tussen het eerste en het tweede genoemde feit laten wij aan ieders beoordeling over. Wel doet de actieve voorbereiding op de kandidaatstelling verwachten dat ook de discussie over de advieslijst bijzonder levendig zal zijn, te meer nu de opstelling van die advieslijst

tot het nodige commentaar aanleiding heeft gegeven. Het woord is nu aan de kiesverenigingen. Zo behoort het ook in een democratische partij.

Hoger onderwijs in twee fasen?

Minister Pais heeft het wetsontwerp over het wetenschappelijk onderwijs ingediend. Dit ontwerp heeft onmiddellijk aanleiding gegeven tot protesten van studentenzijde. Ook van de zijde van de verschillende universiteiten is reeds bijzonder kritisch gereageerd op de aan het ontwerp ten grondslag liggende gedachte. Deze gedachte komt erop neer dat de universitaire studie in tweeën wordt gesplitst: een studie van vier jaar voor alle studenten, een topstudie van twee jaar voor de meer getalenteerden. Op zich lijkt het geen luxe de normale studieduur te bekorten. Het is niet zonder meer duidelijk waarom de gemiddelde studie in Nederland aanzienlijk langer moet duren dan in het buitenland. En een voortgezette studie voor studenten met duidelijk wetenschappelijke aanleg is in het buitenland evenmin onbekend. Maar de vraag is of het tijdstip van indiening van het ontwerp wel zo gelukkig is nu in een aantal studierichtingen reeds nieuwe studieprogramma's zijn ingevoerd of indien kort zullen worden ingevoerd die strekken tot verkorting van de studieduur. Het wetenschappelijk onderwijs heeft de laatste tien jaar sterke veranderingen ondergaan. Willen deze bezinken, dan is enige rust niet overbodig. Als er nu weer

NC COMMENTAAR

nieuwe programma's moeten worden opgesteld, dan wordt de universiteit zo langzamerhand de enige plaats waar je niet naar toe moet gaan om rustig wetenschap te bedrijven.

Illegalen

De Tweede Kamer heeft met krappe meerderheid een motie aangenomen waarin gepleit wordt voor een versoepeling van het beleid jegens de hier te lande verkerende buitenlandse illegale werknemers. Het kabinet heeft besloten deze motie niet uit te voeren. Voor de motieven van de regering kan begrip worden opgebracht. Reeds tweemaal is illegaal hier te lande verkerende buitenlanders de gelegenheid gegeven zich te laten regulariseren. Wanneer men nu weer de hand over het hart strijkt, dan is de kans groot dat men ervan uitgaat dat dat ook een volgende keer wel weer zal gebeuren met het gevolg dat men blijft proberen ons land binnen te komen; een effectieve controle aan de grenzen is immers ondenkbaar. Toch doet het vreemd

aan dat er in het buitenland gewonnen wordt voor arbeidskrachten (bijv. voor Hoogovens), terwijl in ons land aanwezige arbeidskrachten het land uitgezet worden. Mede in aanmerking genomen het persoonlijk leed van de betrokkenen, kan men zich afvragen of – met handhaving van het door de regering ingenomen principe – bij de toepassing daarvan niet de grootst mogelijke soepelheid zou moeten worden betracht.

Begin aan zijn eind?

Het beleid van de Israëlische premier Menachem Begin wordt steeds onbegrijpelijker. Dwars tegen de opinie van de gehele wereld in, dwars tegen de steeds sterker wordende opvattingen van de Israëlische bevolking in, dwars ook tegen een in omvang toenemende minderheid binnen zijn eigen kabinet in, gaat hij door met de vestiging van Joodse nederzettingen en instellingen in bezet gebied. Nu weer is hij voornemens wettelijke maatregelen te nemen die het mogelijk moeten maken voor Israël's grond in bezet gebied in eigendom te verkrijgen. Dit zou in strijd zijn met de regels van volkenrecht die voor een bezetting gelden. Met deze handelwijze zet Begin de vredesregeling met Egypte op gevaarlijke wijze onder druk en steit hij het geduld van Israël's belangrijkste bondgenoot, Amerika, op onverantwoordelijke wijze op de proef. Steeds sterker klinkt ook in Israël zelf de roep om zijn aftreden. Het zou een goede zaak zijn als

Begin die roep verstond, en ofwel zijn beleid radicaal zou wijzigen ofwel zou aftreden om de bevolking zelf te laten spreken. Het is een trieste zaak dat de man, die de vrede met Egypte sloot, nu die vrede op het spel zet.

Gevaarlijk spel

De Europese Gemeenschap zal, als de besprekingen over de Palestijnse autonomie in mei nog niet tot resultaat hebben geleid, bij monde van Engeland en Frankrijk, in de Veiligheidsraad een wijziging van de bekende resolutie 242 voorstellen die neerkomt op erkenning van het recht van de Palestijnen op een eigen thuisland. Amerika heeft meegedeeld dat het tegen iedere wijziging van deze resolutie zijn veto zal uitspreken. Het is duidelijk dat president Carter, wil hij kans maken op herverkiezing, geen andere keus heeft.

Dat kan dus een leuk moment worden, als het Westen op een zo essentieel onderdeel van het veiligheidsbeleid volstrekt verdeeld optreedt. Het laat zich raden wie er dan in hun vuistje zullen lachen. Nog afgezien van de vraag hoe zulk een wijziging inhoudelijk moet worden beoordeeld, kan men zich afvragen of het aan Europese zijde van wijs beleid getuigt om op zo'n duidelijke aanvaringskoers met Amerika te gaan liggen. Met andere woorden: welke veronderstelde voordelen wegen op tegen de zo duidelijk aanwezige nadelen? Zolang die voordelen niet duidelijk zijn uiteengezet, maakt het Europese plan de indruk van een gevaarlijk spelletje.

OVERWEGENDE

Verantwoord ombuigen

Wij geven meer uit dan verantwoord is. Wij leven boven onze stand. De broekriem zal daarom wat moeten worden aangehaald. Niemand kan zich immers veroorloven blijvend meer uit te geven dan hij ontvangt, verdient. Die regel geldt voor de enkeling, voor het gezin en voor ons allen samen, waar het om de uitgaven van de overheid gaat. Om het aantal werklozen terug te dringen, de geldontwaarding te beteugelen, de economische teruggang te stuiten en bedrijven weer uitzicht op betere resultaten te bieden maakte de regering het plan „Bestek '81". In dat op 30 juni 1978 uitgegeven plan werden „hoofdlijnen van het financiële en sociaal-economisch beleid voor de middellange termijn" geschetst. Wij zijn aan „middellang" niet toegekomen. Reeds aan het einde van het vorig jaar werd goed duidelijk dat het sociaal-economisch beleid aan een flinke beurt toe was. Aan de werkelijkheid valt nu eenmaal niet te ontkomen. En die werd door tegenvallende economische ontwikkelingen beheerst. De geldontwaarding liep weer op. De groeicijfers vielen tegen. In de groei van de wereldhandel vielen geen florissante ontwikkelingen waar te nemen. Het financieringstekort trok aan. Wanneer er geen verdere ingreep zou volgen viel een verder oplopen van het aantal werklozen te vrezen. En het waren al deze sombere vooruitzichten die ons bij nieuwe ombuigingsvoorstellen en bij loon- en inkomensmatiging brachten.

welke weelde wij hier leven. Elke lichte teruggang of zelfs een minder grote stap vooruit dan men gewoon was, leidt tot verontwaardigde reacties. Ombuigen ... oké, maar bij de buurman. De jus is bij een ander altijd vetter. Dat er gematigd moet worden terwille van werklozen; terwille van het in stand houden van ons sociale verzekeringshuis en om de band tussen werkenden en hen die niet kunnen werken niet te behoeven te verbreken, staat niet een ieder helder voor ogen. Anders zou men meer bereidheid om wat in te leveren mogen verwachten. Tenzij groepsegoïsme en belangentegenstellingen ons al helemaal in hun greep hebben. De mens niet meer van eigen voordeel af kan zien, zich niet meer mede-verantwoordelijkheid weet voor het lot van anderen. Een lot wat op de lange duur natuurlijk niet los is te zien van eigen toekomstperspectief. De FNV heeft naar mijn mening op een onverantwoorde wijze storm gelopen tegen het regeringsbeleid. Het „Wij pikken het niet" is niet alleen een uiting van demagogie. Het geeft bovenal een gezindheid aan nl. die van het botte egoïsme. Als eigen belang zaligmakend was komt de FNV er zeker.

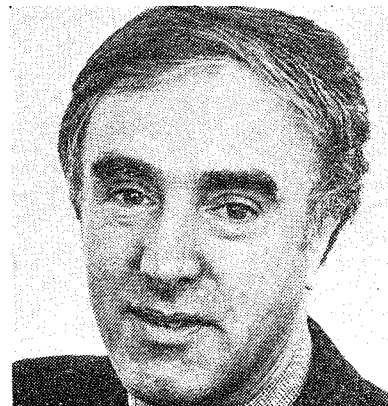
Zwakken

De CDA-fractie is, ondanks alle protest niet van een vaste koers geweken. Terwille van de hierboven reeds aangeduide doelstellingen mocht dat ook niet. Ombuigen en matigen gebeurt natuurlijk niet met de ogen dicht. Er moet verantwoord gematigd worden, en er moet een verband met de werkloosheidsbestrijding gelegd kunnen worden. Andere doelstellingen blijven natuurlijk ook in de tijden dat het wat minder gaat een rol spelen. Op

ontwikkelingshulp dient, wanneer het ons wat slechter gaat, niet te worden bezuinigd. Een rechtvaardige inkomensverdeling is noodzakelijk. Daarom legde men de zwaarste lasten op de sterkste schouders, en ontzie men de zwaksten, zoveel als mogelijk is. De zwaksten, wie zijn dat eigenlijk? Ik denk dat de zwakken in onze hoogontwikkelde maatschappij niet in de eerste plaats gezocht moeten worden in de grote massa van de werknemers. Natuurlijk wel bij een deel daarvan. Te noemen zijn de minimumloners en zij die van een op dat niveau liggende uitkering moeten zien rond te komen. Tot de zwakken reken ik zeker grote groepen van kleine zelfstandigen. Vele zelfstandige ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en uit de boerenstand halen uit hun bedrijf nauwelijks een inkomen vergelijkbaar met het wettelijk geldende minimum-loon. En dat gebeurt dan vaak ook nog met inschakeling van gezinsleden, en door bij lange na niet te stoppen met werken wanneer de 40 uur verstreken zijn.

Geen sluitpost

Het tegenvallen van de groei heeft ook zijn gevolgen voor de zelfstandige. Minder koopkracht leidt tot minder verkopen. Een strak prijsbeleid is vanuit meer algemene economische doelstellingen zeer wel te verdedigen. De overheid wil het pakket dat een mens voor zijn bestaan onderhoud nodig heeft in een tijd dat er geen loonstijging in zit, begrijpelijkerwijs zo laag mogelijk houden. Maar voor de enkele ondernemers valt dat soms nogal onbillijk uit. Geen doorberekening van alle kostenverhogingen betekent immers een directe aanslag op zijn inkomen. Het kabinet heeft juist gehandeld door de koopkrachthandhaving voor het minimum-inkomen ook door te trekken tot de kleine zelfstandige, in de vorm

in grote protestbijeenkomsten van hun ongenoegen doen blijken. En boeren protesteren niet gauw, verlaten huis en erf niet gemakkelijk. Voor de tuinders komt de forse stijging van de energieprijzen hard aan. De glastuinbouw is zeer gebaat bij een aardgasbeleid dat op een veel behoedzamer wijze tot prijsaanpassingen komt. Daarnaast dient de aandacht voor de toepassing van energiebesparende maatregelen te worden vergroot. Het is goed dat boeren en middenstanders van zich doen horen. De gevolgen van een ombuigingsbeleid worden door groot-werkgevers en de vakbonden voor werknemers, breed uitgemeten. En natuurlijk dient er voor gerechtvaardigde klachten een luisterend oor te zijn. Maar in ons beleid dient zeker ook een toetsing voor te komen naar de zelfstandigen toe. Wat zijn de resultaten van minder groei en matiging voor met name hun inkomens? Vast staat dat zij nimmer de sluitpost van de samenleving mogen zijn.

H. A. de Boer.

BON

Naam:
Adres:
Woonplaats:
Wenst abonnement
Wenst proefnummers
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geen postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Alfabetische groslijst eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen ARP

Naamlijst van personen, welke minstens tien maal door AR-kiesverenigingen zijn genoemd, alsmede de namen van de thans zitting-hebbende leden van de Tweede Kamer en bewindslieden van AR-huize

mr. W. Aantjes, Utrecht
 drs. A. J. Achterstraat, Badhoevedorp
drs. W. Albeda, Rotterdam
drs. H. T. Algra, Leeuwarden
 drs. M. Beinema, Middelburg
mr. B. W. Biesheuvel, Aerdenhout
 P. W. Blokland, Groot Ammers
 R. L. Boer, Eelde
 drs. G. A. de Boer, Amersfoort
 H. A. de Boer, Velsen-Zuid
 ir. R. de Boer, Wageningen
drs. J. Boersma, 's-Gravenhage
 drs. J. van Bolhuis, Boven Volta
 (tijdelijk adres)
 F. Borgman, Aalsmeer
drs. H. Borstlap, Bilthoven
 drs. W. van den Bos Czn., Gouda
 mw. T. Bot-Van Gijzen, Spijkenisse
drs. T. J. Bouwers, Ferwerd
 D. van Boven, Barneveld
 mr. V. H. Bruins Slot, Amsterdam
 mr. J. Buikema, Hengelo Ov.
drs. P. Bukman, Voorschoten
 drs. H. C. Couprie, Gouda
 mr. G. C. van Dam, 's-Gravenhage
 Th. A. Delleman, Haarlem
G. van Dongen, Hilversum
 J. Douma, Haarlem
 J. van Dijk, Oldekerk (Gr.)
 W. H. van Eck, Boskoop
 J. D. W. Eerbeek, 's-Gravenhage
 B. Enserink, Dinxperlo
 A. H. Esselink, Dalfsen
 H. Faber, Borger
 dr. S. Faber, Hardegarijp
 E. Fennema, Sauwerd
 drs. M. Fernhout, Capelle a/d IJssel
 drs. W. T. van Gelder, Amsterdam
 drs. J. de Geus, 's-Gravenmoer
 drs. B. Goudzwaard, Oegstgeest
 L. de Graaf, Bilthoven
 W. de Graaff, Zoetermeer
 mr. S. J. Hartkamp, Schalsum (Fr.)
 ing. M. J. Hebly, Winterswijk

drs. E. Heerma, Amsterdam
 S. P. Hoekstra, Leeuwarden
 C. Hogenbirk, Haarlem
 ing. C. van 't Hoog, Waddinxveen
 J. van Houwelingen, Putten
 drs. J. A. J. Johannesse, Amstelveen
drs. K. de Jong Ozn., Amersfoort
 F. Jonkman, Drachten
 mw. C. C. Kakes-Van Veen, Zaandam
 mr. R. W. J. van der Kluit, Hardegarijp
 drs. J. de Koning, Voorschoten
mr. P. H. Kooijmans, Wassenaar
 mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugowaard
 dr. W. de Kwaadsteniet, Rotterdam
 mw. drs. F. J. Laning-Boersema, Den Helder
J. Lanser, Utrecht
 ir. J. F. de Leeuw, Dongen
 mw. J. van Leeuwen, Zoetermeer
 mw. J. R. H. May-Weggen, Noordwijk
M. H. van Meijenfildt, Breda
 H. J. Morssink, Groningen
drs. J. Mulder, Sneek
 ir. B. H. Nienhuis, Grave
 J. van Noord, Dwingeloo
 mw. W. T. E. Noorda-Ritzema, Groningen
 drs. J. Overbeek, Haarlem
 drs. J. J. Overbeek, Haarlem
 A. Platteel, Zoetermeer
 J. van der Ploeg, Grijskerk (Gr.)
 drs. W. J. Polman, Amsterdam
 dr. H. van Ruller, Voorburg
 dr. J. de Ruiter, Naarden
 drs. J. G. van Rijn, Stiens
M. W. Schakel, Hoornaar
 mr. J. N. Scholten, Andel (N.-Br.)
 mw. G. van der Schoor-Timmerman, Heerenveen
drs. A. Schouten, Arnhem
 P. J. Sikma, Haarlem
 drs. H. Smit, Zutphen
 C. Sprong, Eindhoven
mr. H. Sybesma, Dokkum
 P. van Tellingen, Koog aan de Zaan
drs. G. H. Terpstra, Utrecht
 K. Tuinstra, St. Annaparochie
dr. P. van Veen, Waalwijk
dr. A. Veerman, Rijswijk
 S. Veninga, Nieuwerkerk a/d IJssel
 mw. A. J. Verhoog-Bokma, Waarland
 H. Visser, Wollega
 H. A. Vos, Zeehuizen
 dr. B. de Vries, Bergschenhoek
 K. de Vries, Delft
 M. H. L. Weststrate jr., Vlaardingen
 drs. H. E. S. Woldring, Amstelveen
 F. J. Wijkhuizen, Overveen
 D. van der Zaag, Zuidhorn
 mw. N. Zuidema-Van Dijk, Hilversum
 M. van der Zwaag, Geleen
dr. J. Zijlstra, 's-Gravenhage
drs. R. Zijlstra, Drachten

(de op deze groslijst vermelde personen van wie de namen vet zijn gedrukt hebben nadrukkelijk verklaard zich NIET BESCHIKBAAR te stellen voor een eventuele kandidatuur voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen)

Kandidaten kiezen....

Enkele opmerkingen bij de procedure van de kandidaatstelling voor leden van de Tweede Kamer 1981-1985

Inleiding

I.1 Eind oktober 1979 ging de procedure van de groslijst van start in verband met de voorbereiding van de verkiezing van Tweede-Kamerleden voor de periode 1981-1985. Het draaiboek voor de kiesverenigingen geeft in hoofdstuk 4 een uitvoerig overzicht van de gehele procedure van de kandidaatstelling, met bijbehorend tijdschema.

I.2 Een belangrijk gegeven is in elk geval dat het bij de aanstaande kandidaatstellingsprocedure waarschijnlijk gaat om de laatste keer dat de ARP zelfstandig zeggenschap heeft over de kandidaten die zij „het CDA-vel instuurt”. Mede daarom is het zaak bij de komende kandidaatstelling extra zorgvuldigheid te betrachten bij het zoeken naar geschikte kandidaten. Onvolkomenheden nu kunnen zich straks extra wreken.

II Kwaliteiten en deskundigheden

II.1 De vraag zou kunnen rijzen of er zoiets als een „kwaliteitsschets” te geven is aan de hand waarvan partijleden zouden kunnen beoordelen of men eventueel geschikt is voor een Anti-Revolutionair kamerlidmaatschap. Hieronder een poging om enkele meer inhoudelijke richtlijnen te geven.

II.2 Politieke bekwaamheid

Van kandidaten mag in elk geval verwacht worden dat zij in staat zijn: — het anti-revolutionair en christen-democratisch gedachtegoed politiek te kunnen vertalen dan wel „bewezen” hebben dit te kunnen. Meer in het algemeen geldt de bekwaamheid „bijbelse noties” politiek te kunnen vertalen.

— Verder is het van groot belang indien men de wezenlijke elementen van het anti-revolutionaire en christen-democratische gedachtegoed met overtuiging weet uit te dragen op leden en kiezers van ARP/CDA. Van een volksvertegenwoordiger mag men immers verwachten dat hij zijn/haar „achterban” in woord en geschrift kan duidelijk maken waar het in het politieke bedrijf om gaat.

— Van kandidaten wordt voorts oeg verlangd voor de antirevolutionaire visie op de eigen taak van de overheid („dualisme”).

II.3 In de jaren van het toegroeien naar het ene CDA is er steeds sprake geweest van een duidelijke antirevolutionaire inbreng in het CDA. Het is een verantwoordelijkheid van de gehele Anti-Revolutionaire Partij dat die „herkenbaarheid” ook in het CDA behouden blijft. Anti-Revolutionaire leden en kiezers mogen verwachten dat hun afgevaardigden in de Tweede Kamer bij hun politieke arbeid „herkenbaar” zijn en blijven.

III Deskundigheden

III.1 Het verdient aanbeveling tot een zodanige lijstbouw te komen dat de

verkozen kandidaten qua deskundigheden en qua inzicht en ervaring in diverse maatschappelijke sectoren zo mogelijk het gehele politieke terrein bestrijken. Een goede spreiding van deskundigheden is in elk geval gewenst. Het verdient geen aanbeveling een strakke verdeling van deskundigheden tussen de CDA-partijen te maken. In de praktijk zal dit trouwens niet haalbaar blijken.

III.2 Wel kan men zich afvragen of er, mede gegeven de problematiek die in de jaren tachtig op ons zal afkomen, bepaalde terreinen zijn aan te wijzen die „zeker” door Anti-Revolutionaire kandidaten bestreken dienen te worden. Men kan hierbij aan de volgende terreinen denken:

— sociaal-economisch problematiek (onder meer te denken aan de problematiek van de werkgelegenheid)

— de brede sector van het buitenlandsbeleid (mensenrechten, derde wereld, Europa, vrede en veiligheid)

— milieu- en scheppingsbeheer (denk bijvoorbeeld aan de problematiek rondom de kernenergie)

— vraagstukken op het terrein van de ethiek (bijvoorbeeld vragen van leven en dood, maar ook in verband met bijvoorbeeld informatie-explosie, technologie, privacy)

— wetenschapsbeleid (denk hierbij ook aan industriële vernieuwing, innovatie etc.)

— ruimtelijke ordening; verkeer en vervoer

III.3 Overigens zou het niet goed zijn indien de blik van de kandidaten slechts tot hun eigen terrein beperkt blijft. Bij de selectie van potentiële kandidaten dient ook gekeken te worden naar „brede politieke belangstelling”, naar het vermogen om een politiek oordeel te kunnen geven over zaken die buiten hun directe deskundigheidsfeer vallen.

IV Organisatorische en bestuurlijke kwaliteiten

IV.1 Het kamerlidmaatschap is een zware baan. In veelal vaak chaotische omstandigheden wordt bijzonder veel van de kamerleden gevraagd. Veel onderwerpen spelen gelijk, veel mensen vragen om aandacht, bij moeilijke beslissingen ontbreekt vaak tijd voor een grondige voorbereiding, beslissingen die vaak op korte termijn genomen moeten worden. Enkele belangrijke „bestuurlijke” kwaliteiten zetten wij hierbij op een rijtje.

— bestuurlijke/managing eigenschappen

Kamerleden moeten effectief kunnen werken. Medewerkers precies kunnen overbrengen wat bedoeld wordt.

— **organiseren van informatie**
 Uit de vaak overstelpende hoeveelheid van informatie snel hoofdzaken kunnen selecteren; het op waarde kunnen schatten van belangrijke informatie.

— **vermogen tot presentatie**
 Kort en bondig kunnen spreken en schrijven en tegelijkertijd wezenlijke aspecten voor het voetlicht te kunnen brengen. Vermogen tot het

enthousiasmeren van mensen.

— **oog voor grote lijnen en samenhangen**

In de veelheid van onderwerpen en aandachtspunten is het steeds zaak de grote lijnen te kunnen blijven zien. Het is ook van belang als tegenhanger tegen neiging tot specialisme en detaillisme.

V Lijstsamenstelling in het algemeen

V.1 Het verdient aanbeveling bij de komende kandidaatstelling veel aandacht te schenken aan de belangrijkste **reserveplaatsen**. Uitgaande van omstreeks 13 verkozen Anti-Revolutionaire Kamerleden denken wij hierbij vooral aan de reserveplaatsen 14 t/m 15.

— **vermogen eigen tijd in te delen**

Bij de vele uiteenlopende aandachtspunten bestaat gauw de situatie dat het ene onderwerp een alibi oplevert voor het andere en dat de lijst van noodzakelijke werkpunten niet systematisch wordt afgewerkt. De krappe beschikbare tijd in kunnen delen is zeer belangrijk.

De ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd dat er al gauw een beroep gedaan wordt op de reserveplaatsen. Ter illustratie zij vermeld dat op dit moment kandidaat nr. 20 van de lijst van 1977 reeds zitting heeft in de Tweede Kamer.

Wat betreft kwaliteiten en deskundigheden gelden voor deze groep reserveplaatsen globaal dezelfde eisen als voor de rechtstreeks te verkiezen kandidaten.

V.2 Bij het stellen van kandidaten is het vooral zaak te overwegen of zij ook bij een **volgende periode** beschikbaar zijn voor een kandidatuur.

Dit tegen de achtergrond dat het vermoedelijk de laatste maal is dat de Anti-Revolutionaire Partij zelf kandidaten stelt. Deze „beschikbaarheid op termijn” verdient in elk geval serieuze overweging bij de eerste 25 plaatsen op de lijst.

V.3 Te kandideren **bewindslieden** dienen beschikbaar te zijn als Kamerlid.

V.4 Bij de reserveplaatsen verdient het onder meer aanbeveling zorgvuldig te letten op **vrouwelijke kandidaten**, en „jongere” kandidaten.

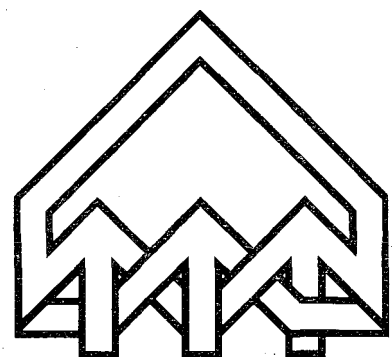
VI Standpuntbepaling partijbestuur 1975/1976

Enkele jaren geleden is met het oog op de kandidaatstelling voor 1977 in het partijbestuur een discussie gevoerd over standpuntbepalingen met betrekking tot de kandidaatstelling. Het resultaat van deze discussie kan in grote lijnen nog steeds geldig geacht worden voor de komende kandidaatstelling.

Deze standpuntbepaling uit 1975/1976 is hieronder afgedrukt.

VERPLAATSBAARE HOUTEN GEBOUWEN
 directie- en schaftketen scholen en kerken
 directie- en schaft-wagens etc.

HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
 tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
 Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

Standpuntbepaling partijbestuur zoals geformuleerd in de vergaderingen d.d. 24 oktober 1975 en 12 maart 1976 „met betrekking tot de kandidaatstelling in verband met de Tweede-Kamerverkiezingen 1977”

Besluiten met betrekking tot de kandidaatstelling:

1. Voor kandidaten gelden deskundigheid en politieke geëngageerdheid
2. Een zekere specialisatie verdient als regel aanbeveling, maar ook een specialist moet in staat zijn een breder terrein goed te kunnen overzien.
3. Als regel geen nevenfuncties; een eventueel adviseurschap is mogelijk.
4. Openbaarheid van eventuele nevenfuncties; overleg met partij- en

- fractievoorzitter over het aanvaarden van een eventuele nevenfunctie.
5. Kerkelijke schakering moet geen rol spelen.
6. Regionale spreiding telt mee maar is niet een doorslaggevend factor; veel hangt daarbij af van de beschikbaarheid van geschikte kandidaten.
7. Een opnieuw kandideren van zittende Kamerleden, ministers en

staatssecretarissen is niet een automatisme.

8. Reële kans voor jeugdige kandidaten.
9. Herkandidering geschiedt als regel niet bij 63 jaar en ouder; voor een eerste kandidatuur moet de leeftijd van ±50 jaar als regel niet zijn overschreden.
10. Een volksvertegenwoordiger voor de ARP maakt als regel deel uit van één vertegenwoordigend lichaam.
11. Zeer tijdig contact met fractieleden en bewindslieden.
12. Spoedig vaststellen welke leemtes er in de fractie ontstaan of reeds aanwezig zijn.
13. Zeer tijdig polsning van potentiële kandidaten.
14. Onder de Kamerkandidaten moeten voldoende ministeriële personen zijn.
15. Afspraken die voorkeursacties

voorkomen.

16. Een gemotiveerde advieslijst.
17. Nader bezien regionale kandidaten in verband met staartlijsten.
18. Spoedig samen met CHU en KVP uitwerken van een indeling van kandidaten over lijsten en lijstengroepen op basis van het voorliggende lijstvoorstel.
19. Een regeling voor het bepalen van een aantal landelijke kandidaten.
20. In principe vasthouden aan de volgorde, zoals die door de kiesverenigingen is vastgesteld bij de vervulling van de plaatsen.
21. Spoedig overleg met CHU en KVP teneinde een zo evenwichtig mogelijke lijst te krijgen.
22. Afspraken ten aanzien van vertegenwoordiging van de partijen in het ene fractiebestuur c.q. het formatieteam.

SPIERPIJN?

Schwabe
arniflor zalf

bij: verstuikingen, lichte kneuzingen, spit
 uit natuurlijke grondstoffen bereid

Minister De Koning over kandidaatstelling ARP en CDA, kabinet Van Agt en de rol van het geweten

door Anneke Raven

Interview met minister De Koning

Advieslijst

Vindt u het een terechte keus van het partijbestuur dat H. A. de Boer, CDA-Tweede-Kamerlid en ARP-voorzitter op de advieslijst van het versterkt partijbestuur op de eerste plaats staat en u op de tweede plaats staat genoteerd?

De Koning: Ik geloof dat het besluit dat nu door het partijbestuur genomen is een goed besluit is, omdat een fractielid, tevens partijvoorzitter nu op de eerste plaats staat. Dat maakt duidelijk dat wij het zittend kabinet niet tot inzet van de verkiezingen willen maken. Ik geloof dat dit de voornaamste betekenis is die je moet toekennen aan de eerste plaats voor Hans de Boer. Dat onderstrept de lijn die de ARP altijd heeft gevolgd en die hoop ik het CDA ook in de toekomst zal gaan volgen.

Dat wij bij iedere verkiezing opnieuw willen beslissen: of wij aan een regering willen deelnemen, met wie wij willen deelnemen op basis van de verkiezingsuitslag en op basis van het programma en op basis van het regeerakkoord, dat uit die programma-onderhandelingen voortvloeit.

Lijsttrekker

De KVP zal waarschijnlijk minister-president Van Agt op nr. 1 zetten. Vindt u dit, gezien wat u net gezegd heeft, juist? En hoe groot is de kans dat Van Agt weer lijsttrekker wordt?

De Koning: Die kans, dat de KVP Van Agt op de eerste plaats zet, lijkt mij inderdaad groot. Ik geloof dat het ook niet wijs zou zijn om dat te veranderen, enkel op grond van het feit dat de heer Van Agt ook deel heeft genomen aan het huidige kabinet. Van Agt was lijsttrekker bij de vorige verkiezingen voor de KVP en daarmee ook voor het CDA. Ik geloof dat je niet van lijsttrekker moet wisselen als het niet objectief gesproken noodzakelijk is. Aan ons allemaal, maar met name aan de KVP is in het verleden nogal eens verweten, dat ze hun mensen te snel lieten vallen, dat er te weinig bestendigheid was in de positie die mensen hadden in zo'n partij en in zo'n fractie. Ik geloof dat ze die fout nu niet zouden moeten maken, dat er ook geen enkele aanleiding voor is. Je handhaaft je lijsttrekker omdat hij het naar jouw mening goed gedaan heeft. Maar ik was geen lijsttrekker, er was dus geen enkele reden om mij aan de kop van die lijst te zetten. Integendeel, juist omdat Van Agt, als hij lijsttrekker wordt voor de KVP en waarschijnlijk ook lijsttrekker zal worden voor het CDA, zitting heeft in dit kabinet, is het minder gewenst om de tweede man op de CDA-lijst (wat vermoedelijk de eerste anti-revolutionair zal zijn) ook te kiezen uit de ministers van dit kabinet. Dan zou je naar mijn smaak toch te makkelijk het misverstand doen postvatten dat het om dat kabinet ging. En daar gaat het uiddrukkelijk niet om, het gaat om het CDA.

Jongeren

Wat vindt u van de plaatsen voor jongeren op de lijst?

De Koning: De Arjos, heeft zijn positie in de partij, naar ik meen, in de afgelopen jaren zeer versterkt. Maar zit nu in een periode dat er niet zoveel mensen naar voren springen. Zoals ook vroeger wel het geval is geweest. Ik vind dat op zich helemaal niet erg. Want het gaat niet zozeer om die mensen, het gaat om de zaak die de organisatie voorstaat en die mensen onder woorden brengen. Je moet voortdurend in de gaten houden dat er een doorstroming plaatsvindt in je partij. Een doorstroming in het partijbestuur, maar ook op de kandidatenlijst en dan moet je kijken

naar de organisatie of die wat voorstelt. Is dat inderdaad een organisatie die mensen goed gevormd heeft? Invloed heeft op de partijpolitieke lijn zoals die getrokken wordt? En dan moet je proberen representanten van die organisatie op je lijst te krijgen. Ook wanneer ze nog niet landelijk bekend zijn, dat vind ik geen voorwaarde. Je moet politiek talent proberen te ontdekken.

Over doorstroming wordt veel gesproken in de politiek, maar in de praktijk valt het erg tegen. De generatie De Boer, Van Houwelingen, Scholten is nu al jaren de jongste; hooguit is Fred Borgman een uitzondering.

De Koning: Hierover valt zeer veel te zeggen. In dit verband het volgende. Jongeren hebben tegenwoordig wellicht meer haast dan vroeger. De grens van jong zijn schuift ook naar beneden. Ik geloof toch, politieke wonderkinderen uitgesloten, dat het in het algemeen beter is dat iemand eerst een redelijke ervaring opdoet in een maatschappelijke functie, voordat die het volk moet vertegenwoordigen. Want hij vertegenwoordigt niet de

De Koning: Je moet denk ik, beginnen met het politieke draagvlak. Daar hebben we direct mee te maken. In staatsrechtelijke verhoudingen zijn de fracties, met name de fracties die de regering steunen het eerste oriëntatiepunt. Op dat punt moet je zeggen is de positie van het kabinet naar verhouding vrij sterk. Het is overigens maar een meerderheid van twee zetels, dat moet je natuurlijk wel in de gaten hebben. Dus je kunt uit die fracties eigenlijk geen man missen. Ik heb de indruk, dat de behoefte om in de fracties verdeeld op te treden zeer gering is op het ogenblik. En dat betekent dat het kabinet als het niet met de klompen door de porseleinkast loopt op de steun van de twee regeringsfracties kan rekenen. Die steun lijkt mij op het ogenblik vrij stabiel. Dat is goed voor het CDA, een verdeeld optredend CDA, dat bovendien ernstige politieke gevolgen zou kunnen hebben is natuurlijk een heel ongewenste situatie. Het kabinet moet daar niet de conclusie uit trekken dat het dus de zaak wel naar zijn hand zou kunnen zetten. De CDA-fractie als geheel geeft ons daar bepaald en terecht ook de mogelijkheid niet voor. Voor wat betreft het maatschappelijke draagvlak is het zo dat op het ogenblik

minister De Koning: eigen identiteit CDA.

jongeren, hij vertegenwoordigt het volk. En dan vind ik een beginleeftijd voor een Kamerlidmaatschap in de buurt van de vijftigertig als regel toch wel wenselijker, dan om reeds onder de dertig als kamerlid te beginnen. Daar komt bovendien een heel praktisch bezwaar bij dat zo'n man dan na tien, twaalf jaar politiek versleten kan zijn, politieke vermoeidheidsverschijnselen gaat vertonen en dan moet beginnen aan een maatschappelijke loopbaan. Nu, een maatschappelijke loopbaan is een keurige voorbereiding voor een Kamerlidmaatschap. Een Kamerlidmaatschap is bepaald geen keurige voorbereiding voor een maatschappelijke loopbaan. Dus ik vind die leeftijdsopbouw nog niet zo gek.

Vrouwelijke kandidaten

Er staan niet veel vrouwen op de advieslijst

De Koning: Het is het oude liedje. Wij slagen er niet in als politieke partijen, want dat geldt voor praktisch alle politieke partijen, voldoende vrouwen aan te trekken die de bekwaamheid hebben als volksvertegenwoordiger te kunnen optreden. En we slagen er zeker niet in voldoende jonge vrouwen aan te trekken, die deze bekwaamheid bezitten. In de Arjos zie je toch vrij veel meisjes en vrouwen, maar op het moment dat ze dertig, vijftigertig zijn dan vind je ze niet meer terug. Ik ben al erg blij, dat Jeltien Kraaijeveld op een vierde plaats staat, maar op nummer zeven, acht, negen had natuurlijk zeker nog één vrouw moeten staan en ook dan is het nog niks teveel, maar dan had het er een beetje op geleken.

Positie kabinet

Hoe stevig zit het kabinet in het zadel?

De toekomstige regeringssamenwerking: een keuze vooraf ja of nee?

De Koning: Nou ja, het is wel bekend dat ik mij altijd verzet heb tegen een keuze vooraf. Ik meen dat alleen in zeer extreme omstandigheden er voorwaarden aanwezig zijn om een keuze vooraf te doen. Een voorbeeld: Ik geloof dat je op het ogenblik zeer wel vooraf kunt zeggen dat je niet wilt samenwerken met de communisten. Maar er is geen enkele reden om vooraf te zeggen dat we niet willen samenwerken met de PvdA, met de VVD of D'66. Dus dwingende voorwaarden daartoe zijn niet aanwezig. In de tweede plaats vind ik ook niet dat er aanleiding is om een keuze vooraf te doen. De verkiezingsuitslag is een open zaak, dat betekent dat als de politieke omstandigheden het je mogelijk maken om meerdere keuzes te doen, je het effect van die verkiezingsuitslag niet te voren moet verminderen. D'66 is een nieuwe ster aan het firmament; als D'66 zo zal blijven groeien als de cijfers van de verkiezingsonderzoeken nu aanwijzen, dan is dat wel degelijk iets waarmee rekening moet worden gehouden, wat in een keuze vooraf wellicht toch min of meer zou worden belemmerd. We leven niet meer in het eenvoudig overzienbare drie-partijen-land, maar we leven in een vier-partijen-land, als inderdaad de verkiezingsuitslag overeenkomt met de onderzoeken van nu. Dan is er het tactische argument dat je zegt: bij een keuze vooraf word je geïdentificeerd, of je dat wilt of niet, met je keuzepartner. Dat moeten de mensen niet doen. Maar de werkelijkheid leert dat ze het wel doen. Dat doen ze ook bij een keuze achteraf. In een kabinetsperiode zegt men altijd van het CDA als het met de PvdA regeert: het is te links, als het met de VVD regeert: te rechts. En zij zeggen terecht terug; het CDA is het CDA. Dat neemt niet weg dat, kijk de kranten maar na, luister maar naar de media, praat maar met de mensen, dat we daarmee dat verschijnsel niet hebben kunnen overwinnen. Het is een misvatting, maar het is een zoveel voorkomende misvatting dat het dom zou zijn om daar je ogen voor te sluiten.

Duidelijkheid....

Maar duidelijkheid vooraf is toch ook wel belangrijk om te voorkomen dat je spijtstemmers krijgt.

De Koning: Precies, en een keuze vooraf geeft onduidelijkheid vooraf vanwege die misvatting. Het CDA wordt veel te veel ingekleurd door zijn partner in de publieke opinie. Dat is jammer, dat zou niet moeten, je moet dat zien te voorkomen. Juist omdat wij ingekleurd worden zijn we onduidelijk in de ogen van de mensen. Ik draai de redenering om, ik zeg: dat is niet duidelijk, ik wil weten welke combinatie er komt. Maar dan zul je zien dat een aantal kiezers gaan stemmen op die combinatie en niet op het CDA. Dat moet je naar ik meen vermijden. Dat vind ik beslist in strijd met principiële opvattingen van christen-democratische politiek. We moeten niet toegeven aan de gemakzucht van hen die zeggen: „Ik wil graag tevoren weten wat er uit de bus komt”. Ik vind dat we die opvatting te vuur en te zwaard moeten bestrijden. Als men alleen op het CDA wil stemmen in een bepaalde combinatie dan moet men eigenlijk niet bij ons wezen.

Geen keuze vooraf dus, maar wel voorkeur?

De Koning: Natuurlijk. Op een bepaald moment moet er een aantal problemen opgelost worden. Je vraagt je af met wie zou ik die problemen gelet op hun programma's, gelet op hun

maatschappelijke verbindingen, het beste tot een oplossing kunnen brengen. Ik denk dat in de gegeven omstandigheden de PvdA in combinatie met het CDA een aantal problemen zou kunnen aanpakken en tot een oplossing kunnen brengen. Het is ons alleen in het verleden gebleken dat ze het niet altijd doen. Ik heb in het dagelijks bestuur een paar weken geleden gezegd: centrum-links heeft een breed draagvlak maar durft het niet te belasten. En centrum-rechts heeft een smal draagvlak maar durft er tenminste wat op te leggen. En ik denk dat dit een reden te meer is om pas in de fase van het maken van een regeerakkoord te bepalen of we willen samenwerken ja of nee. De herinnering aan de niet uitgevoerde 1%-operatie, de herinnering aan het gemartel over een regeerakkoord met de PvdA in 1977 vormen temeer aanleiding om te zeggen: eerst maar eens boter bij de vis. En dan zullen we wel zien of we inderdaad tot samenwerking kunnen komen.

Geweten....

Is de samenstelling van het huidige kabinet er ook de oorzaak van dat er nogal wat onrust is in Nederland? Er wordt gestaakt en gekraakt....

De Koning: Ik geloof dat die onrust dieper zit, onverschillig de kleur van dit kabinet. Er zit, naar mijn indruk een gevaarlijke tendens in onze maatschappij om uit vaak heel goede overwegingen, soms op het onbesuisde af de kant te gaan kiezen van de zwakste in onze samenleving. En daarvoor ieder middel ook geoorloofd te achten. Scherp gezegd: velen voelen zich in geweten verplicht om die zwakken tegemoet te komen en voor dat geweten wijkt alles. Daar kijken dan soms wetten voor, daar wijkt eigendomsrecht voor, daar wijkt naastenliefde voor, daar wijkt geweldloosheid voor, het geweten verplicht dan om ieder middel te gebruiken voor het gewenste doel, het is immers de zwakste groep die inzet is van het gevecht dat men bereid is aan te gaan. Die nobele bedoeling, die ontken ik geenszins, maar het zo ten troon verheffen van de eigen overtuiging, geeft aan dat we op een gevaarlijke weg zijn. En dat vind je terug bij socialisten, met name bij linkse socialisten, bij christen-democraten, met name bij zeer meelevende gelovigen. En ik denk, dat we ons weer eens moeten herbezinnen, of wij dat geweten op die manier zo ten troon mogen verheffen en mogen laten heersen over alles. We moeten ons weer eens herinneren dat wij in het verleden het geweten veel zorgvuldiger normeerden dan op het ogenblik. Dat komt denk ik omdat in de kerk de dogmatiek geen rol meer speelt. De kerkelijke overlevering die in de katholieke kerk samen met de kerkelijke leer een grote rol speelde. In de leer ligt de overlevering vervat. En in de protestantse kerken alle dogmatiek die voortbouwde op overtuigingen die in het verleden waren gewonnen en die waren vastgesteld, waar de belijdenisgeschriften als het ware de gestolde inhoud waren van vroegere ervaringen van de kerk in zijn totaliteit. Die hebben hun kracht, hun overtuigingskracht, hun normeringskracht in aanzienlijke mate verloren. En vandaar dat het zo nodig is dat we in het CDA een beter theoretisch kader maken voor christen-democratisch denken, christen-democratisch handelen om op basis daarvan praktisch te werken. En als gewetens de grenzen van dat kader te buiten gaan of dreigen te gaan om dan op basis daarvan te kunnen zeggen: „meneer u zit ernaast, of mevrouw u bent fout, met alle respect voor uw persoonlijk geweten, dat is niet onze hoogste wijsheid”.

Kunt u voorbeelden noemen?

De Koning: Ik denk dat veel mensen in

Vervolg op pag. 6

Positie van de Eerste Kamer

„Weinig goeds” en „niet veel slechts”

Moeizaam maar gestaag vordert de algehele herziening van de Grondwet. De voorbereidingen daartoe werden jaren geleden aangevangen. De Proeve verscheen in 1966. De staatscommissie-Cals/Donner bracht haar eindrapport uit in 1977. Het vorige kabinet kwam in 1974 met een Nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid. Na de discussies daarover in de beide Kamers verschenen de eerste wetsontwerpen van de vierendertig, waarover de herziening is verspreid. Verreweg de meeste wetsontwerpen zijn door het vorige en het tegenwoordige kabinet thans ingediend.

Interview de Koning

Vervolg van pag. 5

het CDA moeite hebben met het vluchtelingenbeleid, dat niet alleen let op de belangen van de vluchtelingen nu maar ook let op de belangen van de Nederlandse samenleving later. Een afwegend beleid. Ik denk dat er heel veel mensen zijn die zeggen: de vluchtelingen gaan boven alles. Idem dito met gastarbeiders. De zaak van de illegale gastarbeiders is echter vaak een doffe ellende, voor de mensen zelf en het is gevaarlijk voor de samenleving. Het meeleven met de vluchteling, het meeleven met de gastarbeider is op zichzelf goed maar dat kan niet het enige uitgangspunt van het beleid zijn. En veel goede christen-democraten hebben er erg veel moeite mee om die afweging te aanvaarden. En de staatssecretaris van justitie die heeft het huis vol van ellende omdat die zegt ik moet wel afwegen. En het zou me niet verbazen wanneer er ook christen-democraten onder de krakers waren, of dat het nog zal komen te gebeuren, want deze gedachtegang wordt onder ons te veel gemeengoed.

Er zijn er al heel wat in de Tweede Kamer behandeld. Ook de Eerste Kamer is reeds een aantal wetsontwerpen gepasseerd. Er wordt door kabinet en Kamer naar gestreefd alle wetsontwerpen voor de volgende Kamerverkiezingen in eerste lezing te behandelen. De Kamers kunnen

vervolgens de tweede lezing voor hun rekening nemen, waarna we in Nederland dan een meer aangepaste herziene Grondwet hebben.

Groot karwei

De behandeling in het parlement is een groot karwei. De grondwetsherziening moet steeds in een toch al volle Kameragenda worden ingepast en regelmatig zorgen actuele kwesties ervoor, dat er weer verschuivingen moeten plaatsvinden. De behandeling van een serie wetsontwerpen, voor het kerstreces begonnen, kon pas na dat reces worden afgerond. Nu vindt met een volgende serie wetsontwerpen hetzelfde plaats: begonnen voor het paasreces kan de voortzetting pas daarna plaatsvinden.

De grondwetsherziening mag dan niet als een uiterst actuele zaak worden beschouwd, belangrijk is zij wel. Er zal in de komende tijd voor gezorgd moeten worden, dat op dit punt een meer efficiënte en betere behandeling kan plaatsvinden.

Bij de serie rond de jaarwisseling waren betrokken wetsontwerpen betreffende de begroting, het geven van inlichtingen door de bewindslieden alsmede het recht van enquête, de werkwijze, de inrichting en de samenstelling van de Staten-Generaal alsmede de verkiezingen van de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. Het is duidelijk, dat deze wetsontwerpen een veelheid van kleinere en grotere, minder of meer belangrijke onderwerpen bevatten. Het is niet eenvoudig daarover allemaal een breed verslag te geven. Zo nu en dan zullen wij proberen op een onderwerp in te gaan.

Voorzitterschap

Dit keer vragen wij – met name waar dit leden van de Eerste Kamer nogal bezigt schijnt te houden – aandacht voor het voorzitterschap van de verenigde vergadering. Zoals bekend kunnen in daarvoor bij de grondwet aangewezen gevallen de beide Kamers in verenigde vergadering samenkomen.

Tot dusver is volgens de huidige grondwet de voorzitter van de Eerste Kamer tevens voorzitter van de verenigde vergadering. Een in februari jl. door de Tweede Kamer aanvaard amendement-De Kwaadsteniet wil dit voorzitterschap toekennen aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Waarom werd dit amendement ingediend? In de memorie van toelichting had de regering er op gewezen, dat zij in het nieuwe artikel van de Staten-Generaal – in tegenstelling tot de huidige tekst – nu

door dr. W. de Kwaadsteniet

eerst de Tweede Kamer noemde en daarna de Eerste Kamer. Waarom? De regering schreef: „De grotere betekenis van de Tweede Kamer is tot uitdrukking gebracht door in het eerste lid de Tweede Kamer als eerste te noemen.”

De regering wees er overigens op, dat ook in de huidige grondwet de verdere bepalingen inzake de Eerste Kamer reeds worden voorafgegaan door die welke betrekking hebben op de Tweede Kamer.

In het voorlopig verslag schreven wij, dat de omkering van de geschreven volgorde naar onze mening op zichzelf niets zegt. Wij voegden daaraan toe: „De betekenis van de Tweede Kamer zou wellicht beter kunnen worden onderstreept door te bepalen, dat de voorzitter van de Tweede Kamer tevens voorzitter van de verenigde vergadering is”.

Negatief antwoord

In de memorie van antwoord reageerde de regering hierop negatief. Zij stelde, dit in de herziene grondwet „de onderlinge positie van beide Kamers geen wijziging zal ondergaan”.

Zij beriep zich hierbij, nota bene, op de in 1975 door de Tweede Kamer aanvaarde motie-De Kwaadsteniet, volgens welke de Eerste Kamer de haar thans toekomende taken en bevoegdheden, zowel naar het geschreven als het ongeschreven recht zou moeten behouden.

Bij de plenaire behandeling in december 1979/februari 1980 zijn wij akkoord gegaan met de door de regering voorgestelde volgorde: eerst de Tweede Kamer, daarna de Eerste Kamer.

Daaraan hebben wij overigens toegevoegd, dat, wanneer de regering

„de grotere betekenis van de Tweede Kamer” in de grondwet tot uitdrukking wilde brengen – overeenkomstig de feitelijke staatsrechtelijke en politieke situatie – de toedeling van het voorzitterschap van de verenigde vergadering aan de voorzitter van de Tweede Kamer gewoon voor de hand liggend was.

Onzes inziens wordt op die manier juist de thans bestaande onderlinge positie van de beide Kamers gehandhaafd; daarmede ondergaat de gegroeide onderlinge positie van beide Kamers geen wijziging. Het beroep van de regering op de motie-De Kwaadsteniet van 1975 kon op dit punt niet gelden en is onjuist. Immers, de Eerste Kamer behoudt de haar thans toekomende taken en bevoegdheden, terwijl de bestaande grotere betekenis van de Tweede Kamer op deze wijze nu alleen ook in de Grondwet tot uitdrukking wordt gebracht. De huidige grondwetsbepaling is thans juist niet meer een element van die bestaande onderlinge positie.

Het amendement-De Kwaadsteniet – medeondertekend door Van Thijn (PvdA), Kappelijne van de Copello (VVD), Brinkhorst (D'66) en M. Bakker (CPN) – werd in de Tweede Kamer „kamerbreed” aangenomen. Alleen de aanwezige leden van de fracties van de SGP en het GPV stemden tegen.

Artikel Diepenhorst

Inmiddels is in Elseviers Magazine d.d. 29 maart 1980 een merkwaardig artikel verschenen van de hand van het lid der Eerste Kamer, derhalve senator, prof. mr. I. A. Diepenhorst. Hij deelt de betreffende lezers in een artikel, getiteld: „De positie van de Eerste Kamer”, mede, dat in de Tweede Kamer „een merkwaardig”

amendement” is aanvaard.

De senator zegt niet eenvoudig, dat het een amendement-De Kwaadsteniet betrof. Neen, hij schrijft aldus:

„Geestelijke vader van deze bevoegde vernieuwing is de heer De Kwaadsteniet, die enkele jaren geleden een motie zag aangenomen, waarin de Tweede Kamer mede uitsprak dat het gewenst was de Eerste Kamer haar tot dusver toekomende taken en bevoegdheden te laten behouden. Een bloedproef bij de verrekker van deze staatkundige geesteskinderen wijst uit dat het een anti-revolutionair lid van de christen-democratische fractie betreft, die gerekend kan worden – hij trad toe met vertraging – tot de „loyalisten”, de roepnaam van bij tijd en wijle het kabinet-Van Agt op een aparte manier hun welwillendheid tonende, tot de grootste regeringspartij behorende volksvertegenwoordiging”.

Wel, prachtig, nietwaar? Betrokkene, een van de leermeesters van schrijver dezes aan de Vrije Universiteit te Amsterdam – met name inzake strafrecht en strafvordering – uitblinkend in opvallend taalgebruik, is kennelijk van het amendement-De Kwaadsteniet (aangenomen in februari 1980) niet zo erg gecharmeerd. Waarschijnlijk wel van de motie-De Kwaadsteniet (aangenomen in januari 1975), hoewel de senator dit niet vermeldt.

Het artikel van Diepenhorst geeft vervolgens in enkele kolommen – men leze het persoonlijk na – een wel te lezen persoonlijk inzicht in de positie van de Eerste Kamer (haar wel en wee) in des senators welbekende taalgebruik, waarna het artikel aldus besloten wordt:

„En nu teruggekeerd tot de aanvang van dit artikel. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat er een wisseling in de verhouding tussen beide Kamers intrad van die aard en in zulk een omvang dat zij een omwisseling wettigde van het voorzitterschap van een verenigde vergadering. Voor het oog een vrij futiele kwestie, zijn hier in het geding niettemin de eerbied voor het historische, de erkenning van de bijzondere positie die een college van „bezadigde” leden inneemt en de gerechtvaardigde nadruk welke te leggen zijn op het uitzonderlijk karakter van de niet door politiek van de dag beheerste parlementaire samenkomsten. Van het amendement-De Kwaadsteniet valt weinig goeds te zeggen”.

Einde citaat. Einde artikel.

Onzerzijds nog slechts deze opmerking. Ten aanzien van deze voor het oog futiele kwestie: in plaats van „weinig goeds” kan waarschijnlijk ook gelezen worden „niet veel slechts”. Met vertrouwen zien wij dan ook de aanvaarding van het gewijzigde wetsontwerp door de senaat gaan.

Grondrechten en militairen

Sinds de Tweede Wereldoorlog valt er een toenemende aandacht en waardering voor de mensenrechten te constateren. Gevolg hiervan is onder andere geweest, dat op internationaal niveau overeenkomsten ter bescherming van mensenrechten zijn gesloten. Vorig jaar zijn twee belangrijke verdragen inzake klassieke en sociale grondrechten in Nederland in werking getreden. Op het nationale vlak valt te wijzen op de beslissing in eerste lezing van de grondwetgever om in de nieuwe grondwet naast klassieke ook sociale grondrechten op te nemen.

In de discussie over de werking van de grondrechten staat de laatste tijd centraal de vraag of grondrechten ook voor ambtenaren, militairen en gedetineerden gelden. Kan bijvoorbeeld – om ons tot de militairen te beperken – aan hun in dezelfde mate vrijheid van meningsuiting worden toegestaan als aan niet-militairen? Welke invloed heeft daarbij de aard van

de krijgsmacht? Welke aanspraken ontlenen militairen aan sociale grondrechten? Het is over dit soort vragen, dat de Stichting Volk en Verdediging in mei vorig jaar een studiedag organiseerde. Inleidingen werden gehouden door Prof. Mr. M. C. Burkens, Prof. Dr. S. W. Couwenberg, Mr. J. Demmink en J. H. Sikkes. Deze inleidingen zijn voorzien van een voorwoord door Staatssecretaris C. L. J. van Lent en van een samenvatting, in december 1979 door de Stichting gepubliceerd onder de titel: Politieke en sociale grondrechten van militairen.

Ontwikkeling

Opvallend is hoe snel de ontwikkeling in het denken over deze materie is gegaan. Enkele tientallen jaren geleden was de meest gehoorde opvatting, dat de grondwetsbepalingen over grondrechten geen betrekking hadden op hun die in een bijzondere relatie tot de overheid stonden, zoals ambtenaren en militairen. Met name ten aanzien van hun, die vrijwillig in dienst van de overheid waren getreden, meende men dat zij daardoor hun grondwettelijke vrijheden hadden prijsgegeven. Een heel ander standpunt blijkt – terecht – door de genoemde inleiders

te worden ingenomen. „Dat deze (nl. de klassieke, PJB) grondrechten ook alle aan een militair toekomen, zal thans niemand meer willen tegenspreken”, schrijft Demmink. En hij wijst er op, dat ook de regering in de Defensienota 1974 al heeft uitgesproken, dat grondrechten ook voor militairen gelden.

Beperkingen

Hiermee zijn echter niet alle problemen de wereld uit. Niet ontkend kan immers worden, dat een bepaald gebruik door militairen van hun grondrechten het functioneren van de krijgsmacht in gevaar kan brengen. Is het dan niet aanvaardbaar, dat grondrechten van militairen in sterkere mate beperkt kunnen worden dan die van niet-militairen?

Twee vragen zijn te onderscheiden. De eerste luidt: welke mogelijkheden bieden Grondwet en Verdrag van Rome (1950) tot beperking van grondrechten van militairen. Het antwoord komt hierop neer, dat beperkingen die alleen voor militairen gelden aanvaardbaar zijn, mits ze voldoen aan dezelfde eisen als door Grondwet en Verdrag gesteld worden aan grondrechtsbeperkingen die voor iedereen gelden. Hieruit volgt, dat een beperking in de regel een wettelijke

basis moet hebben.

De tweede vraag is in hoeverre van de ruimte om grondrechten van militairen te beperken gebruik mag worden gemaakt. De inleiders lijken alleen die beperkingen te aanvaarden die nodig zijn terwille van een goed functioneren van de krijgsmacht. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt naar gelang de rang en taak van de betrokken militairen. Dit uitgangspunt acht ik juist. De uitwerking ervan zal in de praktijk echter nog wel moeilijkheden opleveren. Niet in de laatste plaats, omdat de opvattingen over wat aanvaardbaar is zich wijzigen. Bedacht moet overigens worden, dat het goed functioneren van het leger niet alleen geschaad kan worden door te veel maar ook door te weinig vrijheid. Het gevoel onnodig in zijn vrijheid beperkt te worden, kan bij de militair spanningen oproepen die een goede werking van de krijgsmacht nadelig beïnvloeden.

Sociale grondrechten

Klassieke grondrechten verbieden de overheid de vrijheidssfeer van de burgers aan te tasten. Sociale grondrechten eisen juist van de overheid bepaalde prestaties. Voorzieningen dienen getroffen ter concretisering van het recht op arbeid, recreatie, goed wonen, gezondheidszorg en dergelijke. De

vraag is welke betekenis deze grondrechten voor de militair hebben. Hooggespannen verwachtingen zijn hier niet gerechtvaardigd. Sociale grondrechten zijn geen bij de rechter af te dwingen aanspraken. Ze zijn te beschouwen als richtsnoeren voor het overheidsbeleid. De mate waarin ze gerealiseerd kunnen worden is o.a. sterk afhankelijk van de economische situatie. Burkens wijst er terecht op, dat de overheid bij het treffen van voorzieningen het gelijkheidsbeginsel in acht moet nemen. Dit betekent, dat militairen op dit punt niet anders mogen worden behandeld dan burgers, tenzij het maken van onderscheid gerechtvaardigd wordt door de bijzondere positie van de krijgsmacht. Het belang van de bijdrage van Sikkes is, dat hij concreet nagaat hoe het met de realisering van de sociale grondrechten in het leger gesteld is en welke maatregelen tot verbetering kunnen leiden.

De publicatie biedt een goede weergave van de stand van zaken. De er in opgenomen theoretische beschouwingen baren weinig opzien en de praktische aanbevelingen zijn niet erg radicaal. Maar juist aan de nuchterheid en redelijkheid bij de behandeling van dit onderwerp, waarover niet zelden ongefundeerde en emotionele kreten worden geslaakt, ontleent het geschrift zijn waarde.

P. J. Boukema is lid van de Raad van State

Brief aan de kiesverenigingen

Betreft: kandidaatstelling e.v. Tweede-Kamerverkiezingen. Geacht bestuur,

Indien het thans zittende kabinet zijn „rit" vol maakt, zullen er uiterlijk 26 mei 1981 periodieke verkiezingen plaatsvinden voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Uiteraard blijft voorts altijd de mogelijkheid bestaan, dat door onvoorziene omstandigheden op een eerder tijdstip verkiezingen plaatsvinden. Nog zeer onlangs hebben de kiesverenigingen middels een reglementair vereiste stemming beslist, dat ook aan de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen weer met een gezamenlijke lijst tezamen met CHU en KVP zal worden deelgenomen. Het proces-verbaal van de uitslag van de hier bedoelde stemming doen wij u als bijlage ter kennisname toekomen.

I. Stemming

Het partijbestuur heeft inmiddels een tijdschema vastgesteld op basis van de in de AR-reglementen voorgeschreven procedure (zie bijlage II Statuten ARP). Volgens afspraak in CDA-verband is het namelijk de bedoeling dat ieder van de partijen afzonderlijk zijn kandidatenlijst vaststelt, welke vervolgens in elkaar geschoven worden ten behoeve van de gezamenlijke CDA-lijst. Gezien het feit dat in het najaar 1980 de CDA-fusie is voorzien, is het noodzakelijk om vóór dat tijdstip de gehele eigen procedure te hebben afgewikkeld. Dat is dan ook de reden dat u reeds nu de gelegenheid krijgt om aan de u rechtens toekomende stemming over de kandidatenlijst deel te nemen.

Op donderdag 27 maart jl. kwam het zogenaamde versterkte partijbestuur bijeen ter vaststelling van de genummerde advieslijst. Naar aanleiding van deze bijeenkomst ontvangt u hierbij een aantal bescheiden met het oog op de stemming over de kandidatenlijst. Volledigheidshalve maken wij u er alvast op attent, dat alle documenten worden afgedrukt in de e.v. editie van het AR-weekblad **Nederlandse Gedachten/ARPost**, welke eind deze week (5 april) verschijnt.

Op die wijze kunnen alle leden over de gewenste informatie met betrekking tot de kandidaatstelling beschikken.

II. Enkele toelichtende opmerkingen bij de standpuntbepaling van het Partijbestuur

Onder punt III van deze brief geven wij u een overzicht van de gehele procedure van de stemming over de kandidatenlijst en van de stukken die daarbij benodigd zijn.

a. Beleidsnotitie partijbestuur

Het partijbestuur heeft zich in september 1979 beraden over de algemene beleidslijn ten aanzien van de kandidaatstelling en lijstsamenstelling. De opvattingen terzake vindt u weergegeven in de meegezonden notitie „Kandidaten kiezen" (79/637c). Het bestuur acht het blijkens deze notitie onder meer van belang dat ARP-kandidaten in staat zijn de wezenlijke elementen van het AR en christen-democratisch gedachtegoed met overtuiging uit te dragen op leden en kiezers van ARP/CDA, en voorts dat zij bij hun politieke arbeid „herkenbaar" blijven (zie punt II van de notitie).

Het kamerlidmaatschap is een zware baan, punt IV zegt daar over meer. Punt V van de notitie wijst op het grote belang van de lijstsamenstelling voor wat betreft de belangrijkste reserveplaatsen. Daarbij verdienen ook vrouwelijke en jongere kandidaten zorgvuldige aandacht. Tenslotte is in een bijlage weergegeven de besluitvorming van het bestuur in 1976 met betrekking tot de kandidaatstelling, een beleidslijn die in grote lijnen ook bij de huidige procedure van toepassing blijft.

b. Niet beschikbare kandidaten

In totaal 20 personen hebben het bestuur laten weten niet beschikbaar te zijn voor een eventuele kandidatuur. Hieronder zijn de kamerleden Veerman en Schakel: hun leeftijd is daarbij voor hen de doorslaggevend overweging. De heer Schakel is bij de kandidaatstelling van volgend jaar bijna 64 jaar oud en de heer Veerman bijna 65. In de partij geschiedt herkandidering als regel niet meer bij de leeftijd van 63 jaar en ouder. Onder de niet-beschikbare kandidaten zijn voorts de bewindslieden Albeda en De Jong Oz. De vet gedrukte namen op het groslijstoverzicht zijn van de overige niet beschikbare kandidaten.

c. mr. W. Aantjes

Op de advieslijst komt de naam van de heer mr. W. Aantjes niet voor. Naar aanleiding van berichten in de publiciteit heeft het partijbestuur daarover op 17 maart jl. een persbericht bekendgemaakt. Bij de discussie en oordeelsvorming van het partijbestuur ter zake hebben een aantal overwegingen een centrale rol gespeeld. Partijvoorzitter De Boer heeft deze ook verwoord in een commentaar in „Nederlandse Gedachten" van 22 maart 1980, dat u wordt toegezonden. Uiteraard is in dezen het laatste woord aan de kiesverenigingen, aangezien de naam van de heer Aantjes op de groslijst voorkomt en hij zichzelf beschikbaar heeft gesteld.

d. drs. J. Boersma en mevrouw J. van Leeuwen

Een aantal in de partij „bekende namen" treft u niet op de toegezonden advieslijst aan. Wij memoreerden reeds de naam van de heer mr. W. Aantjes. Wat betreft mevrouw J. van Leeuwen, twee jaar geleden heeft zij afscheid genomen van de actieve politiek. In een verklaring van het partijbestuur van 16 december 1977 is daarvan ook publiek melding van gemaakt. In 1978 aanvaardde zij, evenals drs. J. Boersma een verantwoordelijke functie bij het bedrijfsleven en wel bij de ODEM.

Hoewel zij zich beschikbaar heeft gesteld is er voor het partijbestuur, dat daarmee het standpunt van het dagelijks bestuur onderschreef, geen reden geweest mevrouw Van Leeuwen in het licht van haar besluit van twee jaar geleden, opnieuw te kandideren. Het bestuur heeft daarbij onder andere overwogen dat het de continuïteit van de CDA-fractie niet ten goede komt, indien de fractie binnen relatief korte tijd geconfronteerd zou worden met een eventuele dergelijke mutatie. Daarbij heeft het partijbestuur ook laten meewegen, dat inmiddels nieuwe opvolgers zijn aangetreden en een plaats in de fractie hebben verworven. Ook de onderscheidene deskundigheden en politieke ervaring die mevrouw Van Leeuwen zou meebrengen zijn in ruime mate bij de overige kandidaten op de advieslijst voorhanden, zo meent het bestuur. Bovendien zou op deze wijze de negatieve beeldvorming rond de Ogem in verband met allerlei recente persberichten van invloed kunnen zijn op de reputatie van ARP en CDA, aldus het bestuur.

Aan de heer Boersma is deze opvatting van het bestuur ter zake van een eventuele terugkeer uit het bedrijfsleven naar de politiek eveneens ter kennis gebracht.

e. nummer één van de advieslijst

Onder meer vanwege de samenwerking in CDA-verband verdient de door het versterkt partijbestuur unaniem voorgestelde „top" van de lijst een korte toelichting. De vice-voorzitters Kuiper en Krol schrijven daarover in Nederlandse Gedachten/ARPost van 5 april a.s. onder meer het volgende, na een unanieme besluitvorming van het dagelijks bestuur, partij- en versterkt partijbestuur:

„Hans de Boer heeft zich de afgelopen jaren op consistente wijze beijverd om de fusie van het CDA naderbij te brengen op zo'n wijze, dat de hele ARP dat zou kunnen meemaken en hij heeft aan dit moeilijke proces op voortreffelijke manier leiding gegeven. Die koers heeft hem ook bij de zusterpartijen veel waardering

opgeleverd. In het algemeen is gebleken, dat hij beschikt over grote gaven op inhoudelijk politiek en organisatorisch terrein, en dat hij in de gang naar het CDA de Anti-Revolutionaire inbreng op authentieke wijze vorm weet te geven. Dat alles maakt, dat hij naar het inzicht van het versterkt partijbestuur de meest in aanmerking komende persoon is om het Anti-Revolutionaire deel in de gemeenschappelijke CDA-lijst aan te voeren. Het doet goed te weten dat dit ook het oordeel is van degenen die na hem op de advieslijst staan".

III. Meegezonden bijlagen in verband met de stemmingsprocedure

1. De genummerde advieslijst

Dit is een lijst van 40 namen, welke op donderdag 27 maart 1980 door het versterkt partijbestuur (dat wil zeggen partijbestuur ter zake hebben een aantal afgevaardigden van iedere Kamercentrale) is vastgesteld in een volgorde, die naar de mening van die vergadering als wenselijk en noodzakelijk wordt geacht.

Een en ander voornamelijk met het oog op de samenstelling van de fractie in CDA-verband en andere in aanmerking komende omstandigheden (overeenkomstig art. 4 lid 4 van het kandidaatstellingsreglement). Op de advieslijst kunt u ook de naam aantreffen van personen die niet op de groslijst voorkomen. Het reglement voorziet in deze mogelijkheid (art. 4 lid 5) en verzekerd kan worden dat men zich in dat geval tevoren bereid verklaard heeft een eventuele kandidatuur te aanvaarden.

2. Een alfabetische groslijst

Hierop zijn de namen geplaatst van die personen die door de kiesverenigingen als mogelijke kandidaten en tenminste 10 of meer malen werden genoemd. Op deze groslijst treft u tevens de namen aan van de zittinghebbende leden van de Tweede Kamer en van de huidige ministers en staatssecretarissen van AR-huize (overeenkomstig art. 3 lid 3 van het reglement).

Voor zover niet met een speciaal aanduidingsteken vermeld, hebben de genoemde personen zich bereid verklaard een eventuele kandidatuur te aanvaarden. Indien een speciale aanduiding van de naam is geplaatst (vet), heeft de betrokkene meegedeeld zich niet beschikbaar te willen stellen.

3. Personalialijst van (beschikbare) kandidaten

Op deze wijze kan een ieder kennis nemen van de belangrijkste gegevens omtrent de kandidaten, hun (neven)functies en specifieke bekwaamheden.

4. Een stembiljet

In de linker bovenhoek van dit biljet is het aantal stemmen van de kiesvereniging aangegeven (zie art. 5 lid 1 van het reglement) en in de rechter kolom de bijbehorende puntenwaardering.

Vul uw stembiljet goed in! a. Op het stembiljet dient de kiesvereniging de namen van 40 kandidaten te vermelden in de volgorde, zoals deze door de uitslag van de stemming in de ledenvergadering van uw kiesvereniging is, c.q. wordt bepaald. Iedere kiesvereniging stemt op de door haarzelf vastgestelde wijze, vanzelfsprekend overeenkomstig het eigen kiesverenigingsreglement. Voor alle duidelijkheid wordt gemeld, dat een ingezonden en ontvangen stembiljet ongeldig wordt verklaard, wanneer het minder of meer dan 40 namen bevat. Dit is overeenkomstig het bepaalde in art. 6 lid 3 van het kandidaatstellingsreglement.

b. Ongeldig is eveneens het stembiljet, dat mogelijkerwijs binnenkomt ná de daarvoor door het partijbestuur gestelde termijn (zie eveneens art. 6 lid 3). Het u hierbij toegezonden stembiljet, dat een waarmede van het partijbestuur draagt, dient uiterlijk op maandag 12 mei 1980 op het partijbureau te zijn ontvangen.

c. Het biljet is tevens ongeldig als men

Jeltien Kraayeveld: 1e vrouw op de advieslijst.

bijvoorbeeld meerdere malen dezelfde naam invult, dan wel een naam invult van een persoon, die niet op de genummerde advieslijst of de groslijst voorkomt.

NB: In artikel 5 lid 2 van het kandidaatstellingsreglement is bepaald, dat alleen de kiesverenigingen stemgerechtigd zijn, die voldaan hebben aan de financiële verplichtingen over het voorafgaande boekjaar. In twee achtereenvolgende zendingen aan uw adres, respectievelijk in december 1979 en februari 1980 hebben wij hierop zeer nadrukkelijk gewezen. De kiesverenigingen, welke op dit moment nog steeds niet aan hun verplichtingen hebben voldaan, treffen bij deze brief dan ook geen stembiljet en enveloppe aan!

Mocht de afwikkeling van de verplichting(en) voor 3 mei a.s. alsnog plaatsvinden, dan zullen het gewaarmerkte stembiljet en de enveloppe per omgaande worden nagezonden, zodat deelname aan de stemming door de desbetreffende kiesvereniging toch mogelijk is. Mocht uw kiesvereniging in gebreke zijn dan raden wij u aan het partijbureau op de kortst mogelijke termijn omtrent de afwikkeling te berichten!

5. Een gewaarmerkte enveloppe

Deze enveloppe dient u per se te gebruiken voor terugzending van het stembiljet, zoals in artikel 5 lid 11 van het reglement is bepaald. Uiteraard zijn alle bovengenoemde documenten voor het beraad in uw kiesvereniging van belang.

Uitgangspunt voor uw beraad is echter de genummerde advieslijst van het versterkt partijbestuur, welke na breed overleg is tot stand gekomen. Het partijbestuur vertrouwt er op dat alle kiesverenigingen zich wat dit betreft van hun verantwoordelijkheid bewust zijn en met de nodige wijsheid de zaak van de kandidaatstelling zullen behandelen.

Na sluiting van de indieningstermijn der stembiljetten wordt de uitslag van de stemming d.m.v. het puntenstelselsysteem vastgesteld door een speciaal door het partijbestuur benoemde stemcommissie. De partijraad van 7 juni a.s. zal, zo is het voornemen, de kandidatenlijstvolgorde definitief vaststellen, waarbij de uitslag van de stemming door de kiesverenigingen overigens beslissend is voor de samenstelling van de lijst. Slechts op voorstel van het dagelijks bestuur kan het partijbestuur aan de partijraad voorstellen eventueel in zeer uitzonderlijke gevallen van de aldus verkregen volgorde af te wijken. Daartoe is dan wel een meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen vereist (zie art. 7 lid 1 van het reglement).

Na definitieve vaststelling van de lijst zal de partijraad tevens een voorstel van het partijbestuur behandelen met betrekking tot de vraag met hoeveel lijsten wordt deelgenomen aan de e.v. verkiezingen en in hoeverre lijsten gelijklopend zullen zijn. De partijraad zal eveneens nog

Genummerde advieslijst van het versterkt partijbestuur

- H. A. de Boer, Velsen
- drs. J. de Koning, Voorschoten
- mr. J. de Ruiter, Naarden
- mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugowaard
- dr. B. Goudzwaard, Oegstgeest
- J. van Houwelingen, Putten (Gld.)
- dr. S. Faber, Hardegarijp
- L. de Graaf, Bilthoven
- mr. J. N. Scholten, Andel (N.-Br.)
- drs. M. Beinema, Middelburg
- mr. G. C. van Dam, 's-Gravenhage
- dr. W. de Kwadsteniet, Rotterdam
- F. Borgman, Aalsmeer
- dr. B. de Vries, Bergschenhoek
- drs. H. C. Couprie, Gouda
- mr. J. Buikema, Hengelo (Ov.)
- J. van Noord, Dwingeloo
- mw. drs. J. F. Laning-Boersema, Den Helder
- H. Hofstede, Vianen
- mw. W. Noorda-Ritzema, Groningen
- dr. H. E. S. Woldring, Amstelveen
- mw. T. Bot-van Gijzen, Spijkenisse
- ir. J. F. de Leeuw, Dongen
- drs. E. Heerma, Amsterdam
- A. H. Esselink, Dalfsen
- drs. J. van Bolhuis, Boven Volta (tijdelijk adres)
- F. Jonkman, Drachten
- E. Fennema, Saauwerd (Gr.)
- K. de Vries, Delft
- mw. N. Zuidema-van Dijk, Hilversum
- dr. H. van Ruller, Voorburg
- J. van der Ploeg, Grijpskerk
- ing. C. van 't Hoog, Waddinxveen
- mr. V. H. Bruins Slot, Amsterdam
- S. P. Hoekstra, Leeuwarden
- H. Faber, Borger
- drs. J. de Geus, 's-Gravenmoer
- mw. A. C. Verhoog-Bokma, Waarland (N.-H.)
- drs. G. A. de Boer, Amersfoort
- M. van der Zwaag, Geleen.

vaststellen op welke wijze de kandidaten worden geplaatst op de diverse in te dienen lijsten binnen de verschillende Kamercentrale-regio's, waarbij ongetwijfeld rekening gehouden wordt met de vastgestelde volgorde en in aanmerking komende bijzondere omstandigheden. Wij wensen u veel sterkte en wijsheid toe bij uw werkzaamheden ten behoeve van de AR-kandidatenlijst voor de e.v. Tweede-Kamerverkiezingen. Het stembiljet van uw kiesvereniging zien wij graag in de gewaarmerkte enveloppe tegemoet. Met vriendelijke groet en hoogachting, (drs. C. Bremmer) secretaris

N.B. Een groot aantal bijlagen treft u in dit nummer aan.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Kandidaatstelling Tweede Kamer

Personalia van kandidaten

1. Aantjes, W. te Utrecht; geb. 16 januari 1923 te Bleskensgraaf
Opleidingen, diploma's
studeerde rechten aan de RU te Utrecht (doctoraal Nederlands Recht)
Vroegere functies
Kamerlid voor ARP en CDA en fractievoorzitter van ARP en CDA
Nevenfuncties gehonoreerd
— algemeen adviseur van het Nederlands Verbond Ondernemers Bouwnijverheid
— voorzitter PTT-raad
Nevenfuncties ongehonoreerd
— voorzitter van het Psychiatrisch centrum „Zon en Schild” en uit dien hoofde lid van het bestuur van de vereniging Nederlands Hervormde stichtingen voor zenuw- en geesteszieken.
Partijpolitieke functies
was lid en adviserend lid van het ARP-partijbestuur en ARP-dagelijks bestuur
2. Achterstraat, J. te Badhoevedorp; geb. 13 juli 1928 te Barneveld
Opleidingen, diploma's
HBS b; doctoraal sociale geografie/plaanologie
Functie
directeur sociografisch bureau De Meerlanden, intergemeentelijk bureau voor stedenbouw en planologie en ander sociaal wetenschappelijk onderzoek.
Nevenfuncties gehonoreerd
voorzitter cursuscommissie HPO/NIROV, lid provinciale staten van Noord-Holland
Nevenfuncties ongehonoreerd
bestuurslid verkeersacademie Tilburg, bestuurslid NIROV, diverse regionale bestuurslidmaatschappen
Specifieke deskundigheid
ruimtelijke ordening
3. Albeda, W. te Rotterdam, geb. 13 juni 1925 te Rotterdam
4. Algra, H. Tj. te Leeuwarden, geb. 13 juni 1934 te Hieslum
5. Beinema, drs. M. te Middelburg, geb. 26 november 1932 te Dordrecht
Opleidingen
studeerde Nederlandse letteren aan de RU te Utrecht
Vroegere functies
was leraar en wethouder te Middelburg
Functie
sedert 29 april 1975 lid van de Tweede Kamer
Partijpolitieke functies
is lid van CDA-fractie Provinciale Staten Zeeland
Specifieke deskundigheden
onderwijs en wetenschappen, CRM, Cijvele verdediging, Wetenschapsbeleid
6. Biesheuvel, B. W. te Aerdenhout, geb. 5 april 1920
7. Blokland, P. W. te Groot-Ammers geb. 29 augustus 1930 te Ottoland
Opleidingen en diploma's
ZBO
Middelbaar Agrarisch onderwijs
Functie
landbouwer
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
voorz. CBTB West-Nederland
vice-voorzitter Ned. CBTB
best. Landbouwschap
best. PZ
provinciale Raad milieuhygiëne
8. Boer, R. L. te Eelde; geb. 21 december 1944 te Hoogeveen
Opleidingen, diploma's
MULO; Drentsche bestuurschool, Gemeente-administratie I, personeelswerk HBO
Functie
hoofdbestuurder van de Ned. Chr. Bond van Personeel werkzaam bij de overheid en in de sectoren gezondheidszorg en maatschappelijk welzijn.
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
vice-voorzitter IZA Groningen-Drenthe
bestuurslid van het streeklaboratorium voor de volksgezondheid in Groningen-Drenthe
bestuurslid federatie Drenthe Sociale Werkvoorziening
bestuurslid stichting SOV-kantines te Utrecht
secretaris ARP-kiesvereniging
secretaris CDA-verband
Specifieke deskundigheid
sociale wetgeving
9. Boer H. A. de te Velsen-Zuid; geb. 30 mei 1937 te Velsen
Opleidingen
bezocht de 5-jarige handelsavondschool
Functie
lid CDA-fractie Tweede Kamer (1e vice-voorzitter)
Vroegere functies
was secretaris van de Chr. Kruideniersb. voorzitter van de Arjos
lid Provinciale Staten van Noord-Holland

wethouder te Velsen
Partijpolitieke functies
voorzitter ARP
lid presidium en dagelijks bestuur CDA
Nevenfuncties gehonoreerd
raadslid Velsen
Specifieke deskundigheden
welzijnszaken/midden- en kleinbedrijf
10. De Boer, R. te Wageningen; geb. 26 juni 1938 te Makkum (Fr.)
Opleidingen, diploma's
HBS-B; Landbouw Hogeschool-Levensmiddelen-technologie
Functie
wetenschappelijk hoofdmedewerker aan het Nederlands Instituut voor Zuilvelonderzoek (sectie Technoïogie) te Ede
Nevenfuncties gehonoreerd
lid gemeenteraad te Wageningen
fractievoorzitter CDA
Nevenfuncties ongehonoreerd
bestuurslid bibliotheek, muziekschool, Sportraad en Overlegorgaan
Schoolbegeleidingsdienst Ede-Wageningen
lid CDA-bestuur Wageningen
lid Partijraad ARP
Vroegere partijpolitieke functie
wethouder van Welzijn en Onderwijs te Wageningen
Specifieke deskundigheid
Technologie/Wetenschap, Landbouw, Welzijn en Onderwijs
11. De Boer, G. A. te Amersfoort; geb. 29 maart 1937 te Sneek
Opleidingen, diploma's
HBS; Economie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam afstudeerichting bedrijfseconomie
Functie
sinds 1 januari 1974 wethouder te Amersfoort en sinds 1978 loco-burgemeester
Vroegere functies
was stafmedewerker van het Centraal Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf te Amsterdam, was onderwijskundig medewerker van de drie Landelijke Pedagogische Studiecentra
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
voorzitter van het Verbond van Christelijke Woningbouwverenigingen en -Stichtingen in Nederland (VCW)
lid van het Federatiebestuur van het Nederlands Christelijk Instituut voor de Volkshuisvesting (NCIV)
lid van het Presidium van het NCIV
vice-voorzitter van het NCIV
lid van de Raad van Commissarissen van het Centrum voor Sociale Woningbouw (CSW)
lid van de CDA-adviescommissie voor de Volkshuisvesting
lid van de adviescommissie voor de Volkshuisvesting van het Christelijk Nationaal Vakverbond
lid van het dagelijks bestuur van de Kamercentrale Utrecht
lid van het Algemeen Bestuur van het CDA Provincie Utrecht
lid van de redactieraad van Bestuursforum
12. Boersma, J. te Den Haag
13. Bolhuis, J. van tijdelijk verblijvend in Boven Volta, tot 1983, zal zich weer metterwoon in Nederland vestigen; geb. 10 maart 1946 te Amsterdam
Opleidingen, diploma's
HBS-B, doctoraal bedrijfseconomie
Functie
beleidsmedewerker op het Ministerie van Buitenlandse Zaken, belast met ontwikkelingssamenwerking in Oost-Azië (Indonesië en Vietnam). Met ingang van 1 februari 1980 verbonden aan het ambassadekantoor te Ouagadougou (Boven Volta) in het kader van de bilaterale ontwikkelingssamenwerking met dat land.
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
geen
Vroegere functies
was bestuurslid van de Statencentrale Gouda en bestuurslid van de kiesvereniging Nieuwkoop en raadslid te Nieuwkoop
Specifieke deskundigheid
Ontwikkelingssamenwerking, bestuurlijke ervaring in Midden-Holland.
14. Borgman F. te Aalsmeer, geb. 16 december 1947 te Aalsmeer
Opleidingen
bezocht 5-jarige handelsavondschool
Vroegere functies
secretaris van de Christelijk Kruideniersbond
wethouder te Aalsmeer
voorzitter Arjos
Functie
lid Tweede Kamer
Specifieke deskundigheden
volksgezondheid, landbouw en visserij

15. Borstlap, H. te Bilthoven, geb. 28 juli 1946
16. Bos Czn., W. van den, te Gouda; geb. 24 mei 1940 te Naaldwijk
Opleidingen en diploma's
Rijks Middelbare Tuinbouwschool, doctoraal Politieke Wetenschappen
Functie
wethouder volkshuisvesting en sociale zaken te Gouda
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
lid redactie Bestuursforum
lid redactie Handboek voor gemeenteraadsleden
lid partijraad ARP
secretaris Verband AR gemeente- en provinciebestuurders
Vroegere functies
oud-medewerker Dr. Abraham Kuypers- stichting
Specifieke deskundigheid
volkshuisvesting, sociale zaken, milieubeleid en volksgezondheid
17. Bot-van Gijzen, T. te Spijkenisse; geb. 11 augustus 1939 te Maassluis
Opleidingen en diploma's
MULO-A, opleiding voor maatschappelijk werk A., diploma Catechetenopleiding v/d Raad voor de catecheten der N.H. Kerk
Functie
huisvrouw
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
vice-presidente ARVC, lid CDA-vrouwenberaad, voorzitter sectie Vorming CDA-vrouwenberaad, adviserend lid van het bestuur van de CDA Stichting Kader- en Vormingswerk, lid redactie Nederlandse Gedachten, lid studiecommissie „Andere samenlevingsvormen” van de dr. A. Kuypersstichting.
Specifieke deskundigheid
speciale belangstelling voor vraagstukken betreffende onder andere jeugd- en jongerenbeleid, onderwijs, abortus, euthanasie, bewapening, milieu en emancipatie.
18. Bouwers, T. J. te Ferwerd; geb. 18 augustus 1940 te Zuidlaren (Dr.)
19. Van Boven, D. te Barneveld; geb. 14 april 1934 te Wolphaartsdijk (Zld.)
Opleidingen, diploma's
ULO; HTS
Functie
wegbouwkundige bij de provinciale waterstaat van Gelderland
Nevenfuncties gehonoreerd
lid van de Raad van Toezicht van de „Nairacstichting”, een stichting die de opbrengst van een voormalig familiekapitaal mag toewijzen aan Barnevelders die gebrek hebben aan kapitaal of goederen in welke toewijzing de gemeentelijke sociale dienst niet voorziet.
Nevenfuncties ongehonoreerd
voorzitter van het CDA-Statencentrale
bestuurslid van het CDA-verband Gelderland
lid van de z.g. Gelderse Contactcommissie (maandlijks overleg tussen Verbandsbestuurders, fractiebestuur v.d. statenfractie en Gelderse Kamerleden)
lid van het (landelijk) Algemeen Bestuur van het CDA
raadslid te Barneveld
voorzitter van het Provinciaal Comité van AR-kiesverenigingen in Gelderland
lid van het ARP-partijbestuur
Vroegere functies
secretaris van de AR-kiesvereniging te Barneveld
bestuurslid, later voorzitter van de AR-Statencentrale Ede
Specifieke deskundigheid
Verkeers- en vervoersproblematieken
20. Bruins Slot, V. H. te Amsterdam; geb. 6 juni 1944 te Groningen
Opleidingen, diploma's
Gymnasium A.; doctoraal Nederlands Recht, Vrije Universiteit Amsterdam
Functie
juridisch medewerker gemeente Amstelveen
Nevenfuncties gehonoreerd
Gemeenteraadslid te Amsterdam
Nevenfuncties ongehonoreerd
adviserend lid AR-Kamercentrale Amsterdam
lid brede statutencommissie van het CDA
Vroegere functies
secretaris AR-Kamercentrale Amsterdam-Bijlmermeer
voorzitter AR-Kamercentrale Amsterdam
lid ARP-partijbestuur
Specifieke deskundigheid
Bestuurs- en administratief recht Grote-stadsproblematiek
21. Buikema, mr. J. te Hengelo, geb. 14 juli 1944 te Hoogeveen
Opleidingen

Deed doctoraal examen Nederlands recht
Functie
lid van de Tweede Kamer
Vroegere functies
was juridisch medewerker NCOV en medewerker rechtspositiezaken Technische Hogeschool Twente
plv. griffier Raad van Beroep te Zwolle
Specifieke deskundigheden
wetgeving/justitie
22. Bukman, P. te Voorschoten; geb. 7 februari 1934 te Delft
23. Couprie, H. C. te Gouda, geb. 22 januari 1930 te Amsterdam
Opleidingen
volgde een voortgezette opleiding tot hoofdofficier (o.a. internationaal recht en krijgswetenschap)
deed doctoraal examen economische wetenschappen
Functie
lid van de Tweede Kamer
Vroegere functies
was hoofdofficier Koninklijke Marine
financieel economisch beleidsadviseur ministerie van defensie
docent marinestafschool
Specifieke deskundigheden
defensie/financiën
24. Dam, G. C. van te Den Haag, geb. 28 juni 1922 te Bleskensgraaf
Opleidingen
Studeerde rechten aan de VU
Functie
Lid Tweede Kamer
Vroegere functies
Was adj. secretaris, secretaris en algemeen secretaris Verbond van Protestants-Christelijke werkgevers in Nederland
Specifieke deskundigheden
justitie/sociale zaken
25. Delleman, Th. A. te Haarlem; geb. 23 december 1936 te Lichtenvoorde
Opleidingen, diploma's
HBS
Kweekschool met hoofdakke
Functie
directeur van een MAVO-LEAO-IVO-scholengemeenschap
Nevenfuncties gehonoreerd:
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
voorzitter van de Stichting „Vrienden van de Grote Kerk te Haarlem”
voorzitter van de NCR (eis) V afdeling Haarlem
Curator Stichting Koinonia
voorzitter AR-kiesvereniging dr. Kuypers te Haarlem
Vroegere functies
lid Kamercentrale
lid Statencentrale
lid Partijraad
Specifieke deskundigheid
onderwijs en cultuur
26. Dongen, G. van te Hilversum; geb. 18 september 1943 te Alkmaar
27. Douma, J. te Haarlem; geb. 22 oktober 1938 te Velsen
Opleidingen, diploma's
MULO-A
Bestuursakademie 1e gedeelte GA I
Functie
Provinciaal ambtenaar
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
secretaris ARP-Haarlem
bestuurslid CDA-Haarlem
specifieke deskundigheid
Sociale zaken en volksgezondheid
28. Dijk, J. van te Oldekerk; geb. 4 februari 1939 te Oldehove
In verband met voorzitterschap CDA-Statencentrale en wethouderschap niet beschikbaar voor lidmaatschap Tweede Kamer gedurende deze Statenperiode (tot juni 1982).
Opleidingen, diploma's
ULO
Kweekschool, akte volledige bevoegdheid
Landbouwakke LO
Tuinbouwakke LO
Handelskennis LO
Functie
Directeur Chr. Lagere Agrarische School te Oldekerk
Nevenfuncties gehonoreerd
Wethouder gemeente Oldekerk
Statenlid Provincie Groningen en fractievoorzitter Statenfractie
Nevenfuncties ongehonoreerd
Voorzitter Rayonschoolraad Westerkwartier
Bestuurslid Fonds voor de Landbouw
Bestuurslid Prov. Stichting Chr. Onderwijs, Groningen
Vroegere functies
secretaris en voorzitter AR-kiesvereniging Oldekerk
29. Van Eck, W. H. te Boskoop; geb. 17 september 1938 te Boskoop
Opleidingen en diploma's
MULO;
Praktijkdiploma boekhouden MBA
opleidingen in (agrarisch) bedrijfsleven incl. export
Functie
directeur export-boomkwekerij-bedrijf
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
gemeenteraadslid te Boskoop

bestuurslid Kamercentrale Leiden
Specifieke deskundigheden
Agrarische sector incl. de exportkanten
30. Eerbeek, J. D. W., te 's-Gravenhage; geb. 9 december 1947 te 's-Gravenhage
Opleidingen en diploma's
HBS-A en B
kandidaat Theologie
Functie
Geestelijk verzorger Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch
en Jeugdgevangenis Nieuw Vosseveld te Vught
Nevenfuncties gehonoreerd
regisseur/eindredacteur Radio-kerkdiensten
IKON-radio (free-lance)
Nevenfuncties ongehonoreerd
lid dagelijks bestuur CDA 's-Gravenhage, penningmeester
lid organisatie commissie ARP
lid bestuur Stichting Kader- en Vormingswerk ARP
lid dagelijks bestuur AR-Kamercentrale 's-Gravenhage
penningmeester Provinciale Organisatie ARP-Zuid-Holland
lid dagelijks bestuur Provinciale Organisatie CDA-Zuid-Holland
Specifieke deskundigheden
gevangeniswezen
jeugdbeleid
drugs
31. Enserink, B. te Dinxperlo; geb. 1 augustus 1948 te Den Bommel (Z.-H.).
Opleidingen en diploma's
ULO
Pedagogische Academie
Functie
onderwijzer
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
secretaris CDA-Verband Dinxperio
secr./penn. CDA Statenkring Doetinchem
penningmeester AR-kiesvereniging Dinxperio
Vroegere functies
voorzitter Arjos-Overijssel
lid prov. bestuur ARP-Overijssel
Specifieke deskundigheden
basisonderwijs
32. Esselink, A. H., te Dalfsen; geb. 7 februari 1944 te IJsselmuiden
Opleidingen en diploma's
HBS
MBA/SPD
Functie
stafmedewerker natuurbeschermingsorganisatie „hoofd administratie en secretariaat”
Nevenfuncties gehonoreerd
lid Provinciale Staten Overijssel
Nevenfuncties ongehonoreerd
bestuurslid Natuur en Milieu Federatie Overijssel
Vroegere functies
secretaris ARP-Overijssel
secretaris CDA-Overijssel
Specifieke deskundigheden
financiën/regionale economie
natuur- en landschapsbehoud, milieubehoud
33. Faber, H., te Borger, geb. 21 augustus 1942 te Leeuwarden
Opleidingen, diploma's
onderwijsacte/hoofdacte
tekenen 3e gr.
Nederlands (appl.)
geschiedenis (3e gr.)
Functie
leraar geschiedenis/maatschappijleer
Nevenfuncties gehonoreerd
leraar Chr. Dag- en Avondscholengemeenschap Groningen (volwassenonderw.)
Nevenfuncties ongehonoreerd
buitendienstfunctionaris ARP in prov. Groningen en Drenthe
idem CDA Kamerkring verbanden Groningen en Drenthe
Vroegere functies
Voorzitter kiesvereniging Onstwedde
voorzitter gem. kiesvereniging Stadskanaal
voorz. samenwerkingsverband CHU/KVP en ARP
lid algemeen bestuur Kamercentrale Groningen
voorzitter Statencentrale Oude Pekela
sternhebbend lid partijraad en CDA-congres
Specifieke deskundigheden
Onderwijs
jeugd/vormingswerk
34. Faber, S. te Hardegarijp; geb. 22 januari 1937 te Schettens
Opleidingen en diploma's
Studeerde sociale wetenschappen
Functie
Lid van de Tweede Kamer
vice-voorzitter van het CDA
Nevenfuncties
lid hoofdredactie Friesch Dagblad
Vroegere functies
Wetenschappelijk medewerker voor bestuurskunde bij de Friesche Akademie te Leeuwarden
Specifieke deskundigheden
binnenlandse zaken/justitie/wetenschapsbeleid
35. Fennema, E., te Sauwerd Gr.; geb. 18 oktober 1944 te Leens Gr.
Opleidingen, diploma's
Mulo-B

praktijkdiploma boekhouden
acte van bekwaamheid notarisklerk
Functie
hoofd districtsadministratie hypotheek-
bank
Nevenfuncties gehonoreerd
lid van Provinciale Staten
Nevenfuncties ongehonoreerd
lid kerkeraad
Vroegere partijpolitieke functies
Arjos/ARP-bestuurslidmaatschappen
36. **Fernhout, M.** te Capelle aan den
IJssel; geb. 12 december 1945 te
Raamsdonk
Opleidingen, diploma's
HBS-B
Algemene Economie
Vervoer Politiek en Vervoer Economie
Functies
Wetenschappelijk medewerker staat-
huishoudkunde Economische Faculteit
Erasmus Universiteit Rotterdam
Nevenfuncties gehonoreerd
Lid Raad van Bestuur van de Neder-
landse Particuliere Rijnvaart Centrale
lid Commissie vervoersvraagstukken
SER
Nevenfuncties ongehonoreerd
Voorzitter federatie van Schippersbon-
den
Voorzitter Algemene Rijnschippersbond
Lid Commissie van deskundigen water-
vervoer van het Economisch Bureau
Weg- en Watervervoer
plv. lid Adviescommissie ex. art. 6 WAG/
WGB
Lid Comité voor Varenden ARP
Bestuurslid AR-Kamercentrale Leiden
Voorzitter CDA-verband Capelle aan
den IJssel
Specifieke deskundigheden
Vervoer Economie en de Vervoer Poli-
tik
37. **Gelder, W. T. van,** te Amsterdam,
geb. 21 januari 1942 te Amsterdam
Opleidingen en diploma's
Doctoraal economie
Functie
Adviseur Scheepsbouw
scheepvaart
Havens
Nevenfuncties gehonoreerd
Gedeputeerde Noord-Holland met de
portefeuilles:
Economie Natuurbescherming en
Openluchtcreatie
Ruimtelijke Ordening, Monumenten-
zorg, Energiebesparing
Nevenfuncties ongehonoreerd
Bestuurslid Stichting landelijke Gere-
formeerde Raad voor Samenlevings
Aangelegenheden (G.S.A.)
Partijpolitieke functies
adviseur ARP-Amsterdam
adviseur CDA-Noord-Holland
Vroegere functies
voorzitter ARP-Amsterdam
lid Partijbestuur ARP
38. **Geus, de J.** te 's-Gravenmoer; geb.
24.6.1945 te 's-Gravenmoer
Opleidingen, diploma's
HBS-A
doctoraal economie/nationaal be-
stuurswetenschappelijke spec.
Functie
Lid van Gedeputeerde Staten van
Noord-Brabant
Nevenfuncties gehonoreerd
Voorzitter beroepscommissie Func-
tiefunctie PZEM
Commissaris BBA
Nevenfuncties ongehonoreerd
H.B.-lid NCBO
Voorzitter Notabelen N. H. Kerk 's-Gra-
venmoer
Voorzitter IPO
Partijpolitieke functies
Bestuurslid ARP 's-Gravenmoer
Bestuurslid AR-Kamercentrale Tilburg
Lid ARP-partijraad
Lid CDA-Congres
Secr. CDA-bestuurdersvereniging
Noord-Brabant
Vroegere partijpolitieke functies
Secretaris/voorzitter Arjos Noord-Br-
abant
H.B.-lid Arjos
Secr. K. C. Tilburg
Secr./penn.m. P. C. Noord-Brabant
Campagneleider ARP/CDA
Bestuurslid CDA Noord-Brabant
Specifieke deskundigheden
Openbaar bestuur/openbare financiën
Welzijnsbeleid
Wegen en verkeer
39. **Goudzwaard, B.** te Oegstgeest;
geb. 4 maart 1934 te Delft
Opleidingen, diploma's
HBS
Nederlandse Economische Hogeschool
Functie
Hoogleraar VU, Amsterdam (Sociale
Faculteit)
Nevenfunctie gehonoreerd
Rector Kaderschool CNV
Nevenfuncties ongehonoreerd
geen
Partijpolitieke functies
lid Soc. ec. sectie wetenschappelijk in-
stituut CDA (voorzitter)
lid programcommissie
Vroegere partijpolitieke functies
medewerker dr. A. Kuypersstichting
AR-Kamerlid
Specifieke deskundigheden
Sociaal-economische en financiële
vraagstukken

economische machtsverhoudingen
ontwikkelingssamenwerkingspolitiek
welzijnsbeleid
40. **Graaf, L. de** te Bilthoven, geb. 12
april 1930 te Achtkarspelen
Opleidingen
Behaalde na een mulo-opleiding het
diploma vakopleiding sociale verzeke-
ring
Vroegere functies
Was van 1947-1952 werkzaam bij de
Raad van Arbeid te Leeuwarden en van
1952-1953 bij het Sociaal Fonds Bouw-
nijverheid te Amsterdam
Functie
Staatssecretaris van Sociale Zaken
Specifieke deskundigheden
Sociale wetgeving
41. **Graaff, W. de** te Zoetermeer; geb. 4
oktober 1933 te Alphen a/d Rijn
Opleidingen en diploma's
Gymnasium
Politologie (VU)
Functie
Algemeen secretaris Nederlands
Christelijk Ondernemers Verbond
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
Bestuurslid ARP
Bestuurslid Chr. Scholengemeenschap
Zoetermeer
Bestuurslid Stichting Christelijke pers
(Trouw)
Lid verenigingsberaad NCRV (radio)
Vroegere partijpolitieke functies
Bestuurslid AR-kiesvereniging Alphen
a/d Rijn
Lid Arjos
Specifieke deskundigheid
Sociaal Economisch Beleid, met name
problematiek midden- en kleinbedrijf
42. **Hartkamp, S. J.** te Schalsum Fr.; 8
november 1938 te Alphen a/d Rijn
Opleidingen, diploma's
Gymnasium A
Rechtenstudie VU
doctoraal Nederlands Recht
Functies
Burgemeester Franekeradeel
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
Vice-voorzitter Regio Leeuwarden
Bestuurslid NVG
voorzitter Provinciale Culturele Raad
van Friesland
d.b.-lid Nationaal Overleg gewestelijke
Cultuur Amersfoort
vice-voorzitter Stichting Alde Fryske
Tsjerken
bestuurslid Provinciaal Opbouw Orgaan
vice-voorzitter Prot. Streekziekenhuis
Oranjeoord
commissie Ruimtelijke Ordening Ver.
Ned. Gemeenten
werkgroep relatie provincie-gewesten
VNG
Partij-politieke functies
Lid adviesgroep publiciteitsaangele-
genheden CDA
Vroegere partijpolitieke functies
Secr. ARKV Willemsparkkwartier Am-
sterdam
Nederland en Oranje Den Bosch
Provinciale Organisatie Noord-Brabant
Kamercentrale Den Bosch
lid Programcommissie Noord-Brabant
partijraad
lid College van Advies
raadslid 's-Hertogenbosch (lijsttrekker)
Specifieke deskundigheden
Ruimtelijke Ordening
Cultuurpolitiek
Monumentenzorg
Alg. Binnenlands Bestuur
43. **Hebly, M. J.** te Winterswijk; geb. 18
oktober 1938 te Aalten
Opleidingen en diploma's
Mulo-B
HTS (bouwkunde)
JVA (Arch. opleiding)
Functie
Architect
*Nevenfuncties gehonoreerd/ongeho-
noreerd*
geen
Partijpolitieke functies
Lid AR-partijraad
Vroegere partij-politieke functies
Voorzitter AR-kiesvereniging Winters-
wijk
secr. CDA-afd. Winterswijk
Specifieke deskundigheden
Architectuur
Stedebouw
44. **Heerma, E.**, te Amsterdam; 23 de-
cember 1944 te Tietjerksteradeel
Opleidingen en diploma's
Mulo B
HBS-B
Politologie
Functie
Wethouder van de gemeente Amster-
dam, voor economische zaken,
Haven en Luchthaven
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
Diverse nevenfuncties als wethouder,
waarvan de inkomsten in de gemeente-
kas vloeien
o.a. lid van de Raad van Commissaris-
sen van Hoogovens; Schiphol; OBA;
Havengebouw; WRK
Partijpolitieke functies
Lid ARP-partijraad

Lid CDA-Congres
Vroegere partijpolitieke functies
Voorzitter Kiesvereniging
lid Centraal Bestuur Kamercentrale
Specifieke deskundigheden
Grote stadsproblematiek/lokaal be-
stuur/bestuursorganisatie
Economische en sociale zaken
Ruimtelijke ordening/Verkeer en ver-
voer
45. **Hoekstra, S. P.** te Leeuwarden;
geb. 14 september 1933 te Kollumerland
Opleidingen en diploma's
Staatshuishoudkunde en Statistiek KX
(MO-Economie)
Functie
Secretaris Friese Christelijke Boeren en
Tuindersbond
Nevenfuncties gehonoreerd
Lid Provinciale Staten
Nevenfuncties ongehonoreerd
Een aantal voortvloeiend uit beroep
(landbouwschap)
Commissie Ned. CBTB
lid van secties en commissies bestu-
renraad PCO (MHNO; MSPO)
en CPS en organen m.b.t. landbouwon-
derwijs
secr. Noordelijk Convent van Chr. Soc.
Org.
Partij politieke functies
Secr. AR-kiesvereniging Leeuwarden
Vroegere partij-politieke functies
Bestuur Kamercentrale Den Bosch
voorz. AR-kiesvereniging Sleeuwijk
Specifieke deskundigheden
Ruimtelijke Ordening
46. **Hofstede, H.** te Vianen; geb. 19
september 1937 te IJsselmuiden
Opleidingen en diploma's
middelbare tuinbouwopleiding
bestuurschool CNV
Functie
secretaris CNV
Nevenfuncties ongehonoreerd
lid nationale adviesraad ontwikkelings-
samenwerking
lid van de raad van commissarissen fin.
maats. ontw. landen
lid Raad v/d Overheid de Samenleving
(ROS) Ned. Herv. Kerk
lid Ontwikkelingssamenwerking
Vroegere functies
lid gemeenteraad IJsselmuiden voor de
ARP
Specifieke deskundigheden
culturele minderheden (Bijz. buitenlandse
werknemers)
ontwikkelingssamenwerking
CRM-beleid
47. **Hogenbirk, C.** te Haarlem; geb. 6
juni 1932 te Haarlem
Opleidingen en diploma's
HBS-A
Prakt. dipl. boekhouden
Assurantien
Functie
Specialist analyse en adviezen bij het
ass. bedrijf van de Amro-bank
*Nevenfuncties gehonoreerd en onge-
honoreerd*
geen
Partijpolitieke functies
voorzitter district-kiesvereniging
vice-voorzitter gemeentelijke kiesver-
eniging
lid van het Haarlemse CDA-bestuur
Vroegere partijpolitieke functies
bestuursfuncties in Haarlem
Specifieke deskundigheden
Assurantie techniek en recht
48. **Hoog C. van 't** te Waddinxveen;
geb. 7 juni 1942 te Venlo
Opleidingen en diploma's
Mulo-B
Hogere Technische School, afd. Elektro-
techniek
Een aantal jaren aan de Economische
Erasmusuniversiteit
Functie
Commercieel-technisch projectleider bij
Philips
Telecommunicatie Nederland te 's-Gra-
venhage
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
Voorz. CDA-gemeenteraadsfractie
Waddinxveen
Lid van de Raad van Overleg van het
intergemeentelijk overlegorgaan Mid-
den-Holland, tevens lid van de commis-
sie voor ruimtelijke ordening
Partijpolitieke functies
lid partijraad
lid dagelijks bestuur penn. AR-Kamer-
centrale Leiden
lid bestuur CDA-Kamerkring Leiden
Vroegere politieke functies
Voorzitter van de AR-kiesvereniging te
Waddinxveen
Specifieke deskundigheden
Technologie-/telecommunicatie
Internationale handelsbetrekkingen/
ruimtelijke ordening
49. **Houwelingen, J. van,** Putten; geb.
8 december 1937 te Leerdam
Opleidingen
Studeerde proces-chemie in Londen
Functie
lid Tweede Kamer
lid fractiebestuur CDA
Vroegere functies
Was lid van de provinciale Jeugdgraad
Utrecht
Specifieke deskundigheden

Economische zaken/milieuhygiëne/
kernenergie
50. **Johannisse, J. A. J.** te Amstelveen;
geb. 19 juni 1942 te Kerkrade
Opleidingen en diploma's
HBS-B; kweekschool voor zeevaart
(stuurman)
politologie
Koninklijke Marine, reserve-officier
Zeedienst
Functie
thans nog op reserve-lijst docent sociale
vorming
politiek Den Haag (3 jaar actief) beëindi-
ging per 1 april 1980.
Nevenfuncties gehonoreerd
CDA-gemeenteraadslid Amstelveen
Nevenfuncties ongehonoreerd
penningmeester stichting ter bevorder-
ing Oost-West contacten
Vroegere partijpolitieke functies
fractie-assistent gemeenteraad
bestuurslid ARP Amstelveen
Specifieke deskundigheden
organisatie en werkzaamheden politie.
★ 51. **Jong, K. de** te Amersfoort, geb. 27
februari 1926 te Drachten
52. **Jonkman, F.** te Drachten; geb. 28
april 1941 te Akmarijp Fr.
Opleidingen en diploma's
Kweekschool
hoofddact + aantal applicatiecursussen
Functie
Wethouder gem. Smallerland
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
bestuurslid Prov. persvereniging voor
Friesland
Partijpolitieke functies
secretaris Kamercentrale Leeuwarden
van de ARP
lid partijbestuur ARP
Vroegere partijpolitieke functies
lid organisatie commissie ARP
voorzitter Statencentrale ARP Heeren-
veen
Specifieke deskundigheden
onderwijs
53. **Kakes-Veen, C. C.** te Zaandam;
geb. 2 november 1926 te Zaandam.
Opleidingen en diploma's
Middelbare schoolopleiding
secretarisseopleiding
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
secretarisse Ned. Chr. Vrouwenbond
Lid sectie Internationaal werk NVR
Lid alg. bestuur Uitwaterende Sluizen
Kennemerland en West-Friesland
Partijpolitieke functies
Lid d.b.-ARVC
Lid Alg. best. Kuypersstichting
penning. AR Kamercentrale Den Helder
voorzitter CDA-Zaanstad
Vroegere partijpolitieke functies
Lid Organisatie Commissie ARP
Specifieke deskundigheden
Emancipatie
54. **Kluit, R. J. van der** te Hardegarijp;
geb. 9 juli 1949 te Groningen
Opleidingen + diploma's
Gymnasium
Doctoraal Ned. Recht VU
Functie
Werkzaam op het kabinet van de Com-
missaris der Koningin in de provincie
Friesland
Nevenfuncties gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
scriba gereformeerde kerk Hardegarijp
bestuurslid afd. Leeuwarden van de Mij-
ter bevordering der Toonkunst
Partijpolitieke functies
Lid d.b. Kamercentrale Leeuwarden
(adj.-secretaris)
secundus Stichtingsraad Kuypersstich-
ting
Vroegere partijpolitieke functies
Campagneteam Friesland Kamerver-
kiezingen 1977
55. **Koning, J. de** te Voorschoten, geb.
31 augustus 1926 te Zwartsuis
Opleidingen
Deed doctoraal examen sociale geogra-
fie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.
Functie
Minister zonder portefeuille, belast met
ontwikkelingssamenwerking
Vroegere functies
Was lid van de Eerste Kamer van
1969-1971.
Was lid Europees Parlement
Was lid van de Tweede Kamer van 11
mei 1971 t/m 18 december 1977
Was secretaris van de CBTB
Was partijvoorzitter AR van 1973-1975
Specifieke deskundigheden
Europa, landbouw, internationale zaken,
ontwikkelingssamenwerking
★ 56. **Kooljans, P. H.** te Wassenaar;
geb. 6 juli 1933 te Heemstede
57. **Kraaijeveld-Wouters, mevr. J. G.**
te Heerhugowaard, geb. 4 november
1932 te Soest
Opleidingen
Kweekschool voor onderwijzers
Functie
Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk
Vroegere functies
Was Tweede-Kamerlid van 7 maart
1973 t/m 28 december 1977
was bestuurslid AR-Vrouwencomité
was president geref. vrouwenbond

Specifieke deskundigheden
onderwijs, emancipatie
58. **Kwaadsteniet, W. de,** te Rotter-
dam; geboren 5 oktober 1928 te Rotter-
dam
Opleidingen en diploma's
Studeerde rechten aan de VU
Functie
sedert 7 maart 1973 lid van de Tweede
Kamer
Vroegere functies
was juridisch medewerker op het se-
cretariaat van de Tariefcommissie te
Amsterdam
was adj. secr. en secretaris ARP-partij
Partijpolitieke functies
lid redactie NG
lid statutencommissie CDA
Specifieke deskundigheden
defensie/Antillen/grondwetszaken
59. **Laning-Boersema F. J.** te Den
Helder; geb. 5 juli 1937 te Groningen
Opleidingen en diploma's
Gymnasium B; medicijnen; Arts examen
Functie
Huisarts
Nevenfuncties gehonoreerd
Teamarts (begeleidend arts)
Stichting dagverbliven gehandicapten
te Den Helder
Nevenfuncties ongehonoreerd
Voorzitter regionaal overleg zwakzin-
nigenzorg
secretarisse plaatselijke huisartsen-
vereniging
Partijpolitieke functies
Bestuurslid AR-kiesvereniging Den Hel-
der
Penningmeesteresse AR-Statencent-
rale Den Helder
Lid ARVC
Lid partijraad ARP
lid CDA-congres
lid Programcommissie CDA
Specifieke deskundigheden
gezondheidszorg
★ 60. **Lanser, J.** te Utrecht; geb.
16.5.1926 te Sliedrecht
61. **Leeuw, J. F. de** te Dongen; geb. 19
augustus 1953 te Barneveld
Opleidingen en diploma's
Lyceum
Gymnasium B
Landbouwhogeschool
Functie
Sociaal-planologisch beleidsmedewer-
ker bij het stadsgewest Tilburg
*Nevenfuncties gehonoreerd/ongeho-
noreerd*
geen
Partijpolitieke functies
vice-voorzitter Arjos
lid CDJA federatiebestuur
adv. lid AR-partijbestuur
62. **Leeuwen, J. van,** te Zoetermeer;
geb. 18 januari 1926 te Delft
Opleidingen en diploma's
MULO-A
Middelbare Handelsavondschoon
Engelse en Nederlandse handelscor-
respondentie
Maatschappelijk werk
Functie
Directeur Sociale Zaken en personeel-
beleid van de OGEM
Nevenfuncties gehonoreerd
lid (voorzitter) gemeenteraadsfractie
CDA te Zoetermeer
voorzitter sectie Verpleeghuizen Natio-
nale Ziekenhuis Raad (uit dien hoofde
tevens vice-voorzitter NZR)
voorzitter Nationale Kruisvereniging
vice-voorzitter Sociale Verzekerings
Bank
bestuurslid Wereldomroep
lid adviesraad Defensie-aangelegenheden
Nevenfuncties ongehonoreerd
voorzitter Stichting Algemeen Zieken-
huis Zoetermeer (SAZZ)
voorzitter Ned. Ver. Beroepskeuze-adv.
(NVB)
voorzitter Hogere Beroepsopleiding
Verpleegkundigen (HBOV)
voorzitter Atlantische Commissie
bestuurslid Effatha
bestuurslid vrije Universiteit (vereniging)
lid redactie Centraal Weekblad
lid commissie Zedelijkheidswetgeving
Nederlands Gespreks Centrum
lid ARP-partijbestuur
lid CDA-bestuur
Vroegere functies
vice-presidente Arjos
secretarisse Kamercentrale Dordrecht
lid Tweede Kamer
Specifieke deskundigheid
gezondheidszorg
sociale vraagstukken
defensiebeleid
63. **May-Weggen J. R. H.** te Noordwijk
aan Zee; geb. 29 december 1943 te
Emmen
Opleidingen en diploma's
Middelbare schoolopleiding
School voor verpleegkundigen AZVU
Studie Pedagogie
Functie
Lid Europees Parlement
Nevenfunctie gehonoreerd
geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
lid hoofdbestuur Nederlandse Vrou-
wenraad
Partijpolitieke functies
Adv. lid Kamerkring Leiden/Amsterdam/
Haarlem

Handel & Industrie

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland,
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

UITZETTEN

● weg- en : begeleiding complete
waterbouwkundige uitbreidingsplannen
werken als : wegen/rioleringen/leidingen

● bouwkundige : hoekpunten woningen
werken : stramienlijnen
: palenplan
: controlemetingen

GEO-MEETDIENST b.v.

POSTBUS 15, SPAKENBURG
TELEFOON 03499-1966

Bijkantoor: OOSTERHOUTSTRAAT 11
ASSEN. TELEFOON 05920-1.34.00.

IN DE
NOORDOOST-
POLDER
en OOSTELIJK
FLEVOLAND
BOUWDEN WIJ
REEDS VELE
KERKEN,
SCHOLEN en
BOERDERIJEN

B.V. gebr. Salverda

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7
Telefoon (05255) 1666

U bent rijker dan u denkt.

Tel eens op wat u allemaal in huis hebt. Meubelen en huisraad. En reken nu eens uit wat u betaalt als u dat allemaal nieuw moest kopen.

Jawel, uw complete inboedel heeft toch al gauw 'n nieuwwaarde van véertigduizend gulden of meer. Maar er ligt 'n groot gevaar op de loer: de "onderverzekering".

Als u te laag verzekerd bent, betaalt u weinig premie, maar bij schade krijgt u ook uw schade niet volledig vergoed. En dan kost het u meer.

Onderschat uw huidige bezit niet. U bent rijker dan u denkt. Dat moet u zo houden. Bereken de juiste waarde. UBO helpt daarbij. Met 'n gratis inventarislijst.

UBO geeft u een reuze hulp. Voor reuze zekerheid. Stuur de bon voor meer informatie naar: UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht. Een postzegel hoeft niet.

verzekeringen

BON voor 'n veilig en zeker bezit.

Ik wil meer weten over de werkelijke waarde van mijn bezit. En over de zekerheden die UBO daarvoor biedt met z'n inboedelverzekering. Ik wens vrijblijvend alle informatie. Plus die handige inventaris-lijst. Gratis.

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Plaats: _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- reisverzekeringen
- pleziervaartuij-verzekeringen
- caravanverzekeringen
- autoverzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- a.v.p. verzekeringen
- brandverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- aanvullende pensioenverzekeringen
- begrafenisverzekeringen
- levensverzekeringen

lid partijraad ARP
 lid congres CDA
 lid Organisatie Commissie ARP
 lid bestuur Stichting Kader- en Vormingswerk ARP
 lid ARVC/CDA-Vrouwenberaad
Vroegere partijpolitieke functies
 lid bestuur kiesvereniging Apeldoorn
 lid Statencentrale Apeldoorn
Specifieke deskundigheden
 Sociale vraagstukken; milieubeheer; internationale zaken (VN/EEG).
 ★ 64. **Meijerfeldt, M. H. von** te Breda
 65. **Morssink, H. J.** te Groningen; geb. 16 mei 1953 te Stad Delden
Opleidingen en diploma's
 HBS-B
 Universitaire studie scheikunde
Functie(s)
 Student scheikunde
 student-assistent
Nevenfuncties gehonoreerd
 geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
 bestuurslid PJK
Partijpolitieke functies
 d.b.-lid Arjos
 d.b.-lid Kamercentrale ARP-Groningen
 d.b.-lid Kamerkringverband CDA-Groningen
 voorzitter CDJA prov. Groningen
 plaatsvervangend partijbestuurslid ARP
Vroegere partijpolitieke functies
 voorzitter Arjos-Groningen
 bestuurslid Statencentrale Groningen
 ARP
Specifieke deskundigheden
 milieu; welzijn; energie; jeugd en jongeren
 ★ 66. **Mulder, J.** te Sneek;
 67. **Nienhuis, B. H.** te Grave; 22 april 1942 te Eindhoven
Opleidingen en diploma's
 HBS - B; Technische Hogeschool
Functie
 Hoofd afdeling planning en organisatie A-faculteiten
Nevenfuncties gehonoreerd
 lid gemeenteraad Grave
 lid streekgewest Land van Cuyk
 lid commissie sociale en culturele zaken van de gemeente Grave
Nevenfuncties ongehonoreerd
 bestuurslid stichting Scouting Grave
Partijpolitieke functies
 fractievoorzitter CDA-fractie gemeenteraad Grave
 bestuurslid CDA-verband Grave
 lid districtsbestuur CDA Noord/Oost-Brabant
 lid begeleidingscommissie district CDA-Noord/Oost-Brabant
 Voorzitter CDA-Programmacommissie gemeenteraadsverkiezingen 1978/1982
Specifieke deskundigheden
 Planning, organisatie en efficiency van profit en non-profit organisaties
 68. **Noord, J. van** te Dwingeloo; geb. 3 maart 1930 te Hoogeveen
Opleidingen en diploma's
 Mulo; MLS
Functie
 Landbouwer
Nevenfuncties gehonoreerd
 Voorz. Drentse CBTB
 Voorz. Ned. Organisatie van Pluimveehouders
 Voorz. stichting gezondheidsdienst Pluimvee
 lid d.b. stichting gezondheidszorg dieren
Nevenfuncties ongehonoreerd
 Voorz. culturele raad Drenthe
 Penn. Opbouw Drenthe
 Bestuurslid Ned. CBTB
 Voorz. commissie grondgebruik Nederlandse CBTB
 Voorz. commissie veredeling Nederlandse CBTB
 Lid bestuur Landbouwschap
 lid commissie grondgebouw landbouwschap
 lid commissie buitenland landbouwschap
 voorz. afd. pluimveehouderij landbouwschap
 voorz. commissie grondgebruik gew. raad landbouwschap Drenthe
 lid Prov. Raad bedrijfsontwikkeling prov. Drenthe
 2e voorz. Produktschap Pluimvee en eieren
 voorz. afd. Pluimvee stichting gezondheidszorg van dieren
 voorz. raadgevers en commissie pluimvee te Brussel
 voorz. stichting pluimveeteelt proefbedrijven
 lid centrale cultuur technische commissie
Politieke functies
 Voorz. CDA-fractie gemeenteraad
 Voorz. CDA-fractie Staten van Drenthe
Vroegere partijpolitieke functies
 Voorz. provinciale organisatieraad ARP Drenthe
 penn. Arjos Drenthe
 Secr. ARKV-Dwingeloo
Specifieke deskundigheden
 Landbouw; Cultuur, Ruimtelijke Ordening; Woningbouw
 69. **Noorda-Ritzema, W.** te Groningen; geb. 17 juni 1953 te Ten Boer Gr.
Opleidingen, diploma's
 Mulo; Havo; pedagogische academie
Functie
 Onderwijzeres bij het BU onderwijs

Nevenfuncties gehonoreerd/ongehonoreerd
 geen
Partijpolitieke functies
 Bestuurslid CDA-Groningen stad
 lid Braintrustcommissie Groningen provincie
 lid redactie commissie CDA-nieuws Groningen stad
Vroegere partijpolitieke functies
 Arjos-d.b. lid
 70. **Overbeek, J.** te Haarlem; geb. 26 oktober 1936 te Haarlem
Opleidingen en diploma's
 HBS-A; Adm. Opleiding; Opleiding Soc. Econ. Voorlichting; bestuursjuridische opleiding
Functie
 Docent Noord-Hollandse bestuursacademie te Haarlem (bestuurskunde, sociologie, staatsrecht).
Nevenfuncties gehonoreerd
 geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
 Lid Raad van Beroep Haarlem
 Ouderling Geref. Kerk
 Lid bestuur stichting Welzijn Haarlem
Partijpolitieke functies
 Voorzitter gem. AR-kiesvereniging Haarlem
 plv. lid bestuur CDA-Kamercentrale Haarlem
 Vice-voorzitter CDA-Haarlem
Specifieke deskundigheden
 Sociale wetgeving en Ruimtelijke Ordening, milieuwetgeving.
 71. **Overbeek, J. J.** te Haarlem; geb. 21 maart 1931 te Haarlem
Opleidingen en diploma's
 HBS - a
 Economie
 cursussen bedrijfskunde; organisatie; personeelsbeleid; sociale voorzieningen en arbeidsrecht
Functie
 Secretaris sociale aangelegenheden kon. Ned. Zuivelbond Den Haag.
Nevenfuncties gehonoreerd
 lid gemeenteraad Haarlem
 lid dagelijks bestuur gewestraad Kennemerland
Nevenfuncties ongehonoreerd
 lid a.b. en d.b. regionaal overlegorgaan gezondheidszorg Kennemerland
 lid Kennemer Overleg Gezondheidszorg Intramurale Instututen
 voorzitter adviescommissie indicatie en opnamebeleid bejaarden
 bestuurslid van een bedrijfsvereniging
 d.b.-lid landelijk orgaan leerlingstelsel bestuurslid Ver. Scholen met den Bijbel Haarlem
 bestuurslid gem. AR-kiesvereniging
Specifieke deskundigheden
 Sociaal-economisch beleid
 welzijnsbeleid
 72. **Platteel, A.**, te Zoetermeer; geb. 5 juni 1940 te 's-Gravenhage
Opleidingen en diploma's
 kweekschool, volledig bevoegd onderwijzer
Functie
 stafdocent Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut voor het Gevangeniswezen
Nevenfuncties gehonoreerd
 lid Prov. Staten van Zuid-Holland
Partijpolitieke functies
 adviserend lid AR Kamercentrale Den Haag
 adviserend lid CDA-bestuur Den Haag
 lid werkgroep Europese Politiek CDA
Vroegere functies
 lid db AR-Kamercentrale Den Haag
 lid CDA-bestuur Den Haag
 voorzitter AR-kiesvereniging Bouwlust te Den Haag
Specifieke deskundigheden
 internationale en Europese Politiek, Welzijnsbeleid
 justitie en gevangeniswezen
 73. **Ploeg, J. van der**, te Grijpskerk; geb. 28 september 1932 te Leeuwarden
Opleidingen, diploma's
 HBS-B; kweekschool; handelswetenschappen M.O./Informatica
Functie
 lid Gedeputeerde Staten provincie Groningen
Nevenfuncties gehonoreerd
 geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
 geen
Vroegere functies
 diverse in ARP
 74. **Polman, W. J.**, te Amsterdam; geb. 5 juni 1949 te Den Haag
Opleidingen, diploma's
 ULO-A, HBS-A, gemeente-administratie (2 jr.), sociale geografie (VU), doctoraal sociale geografie
Functie
 wetenschappelijk medewerker Kon. Instituut van de Tropen
Nevenfuncties gehonoreerd
 geen
Nevenfuncties ongehonoreerd
 lid algemeen bestuur van de NOVIB lid „Betaald Antwoord“, werkgroep van de Nederlandse Raad van Kerken
Partijpolitieke functies
 vice-voorzitter Europese Unie van Jonge Christen Democraten (EUJCD)
 lid dagelijks bestuur van Wereld Unie van Jonge Chr. Democraten (IUJCD)
 lid CDA-equipe
 lid dagelijks bestuur ARKV Buitenveldert

Specifieke deskundigheden
 ontwikkelingspolitiek
 internationale politiek
 75. **Ruller, H. van**, te Voorburg; geb. 1 oktober 1937 te Arnhem
Opleidingen, diploma's
 gymnasium-B, politicologie, doctor in de sociale en politieke wetenschappen
Functie
 adviseur in algemene dienst, Ministerie van Binnenlandse Zaken
Nevenfuncties ongehonoreerd
 lid werkgroep Betaald Antwoord
 lid van het dagelijks bestuur van de Stichting Diaconessenhuis te Voorburg plv. lid van de commissie voor de behandeling van bezwaar- en beroepschriften van de gemeente Voorburg
 lid van het bestuur van de Ned. Kring voor de wetenschap der politiek
Partijfuncties
 lid van de redactie van Anti Revolutio-naire Staatskunde
 lid bestuur AR-kiesvereniging Voorburg lid van het algemeen bestuur van de NOVIB namens de ARP
 deputaat voor samenleving en vormingsvraagstukken van de classis Den Haag van de gereformeerde kerken.
 lid van de commissie „Kerk en Ontwikkelingssamenwerking“ van de gereformeerde kerken in Nederland
Vroegere functies
 lid gemeenteraad van Amsterdam
Specifieke deskundigheden
 bestuurskunde
 76. **Ruiter, dr. J. de** te Naarden; geb. 30 april 1930 te Giessendam
Opleidingen
 Studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, deed doctoraal examen in 1953
 Promoveerde in 1963 op het proefschrift: „Beschouwingen over de algemeenheid van goederen in het ontwerp BW“
Functie
 Minister van Justitie
Vroegere functies
 Op 1 april 1970 werd hij benoemd tot hoogleraar privaatrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, waar hij sedert 1 september 1976 tevens rector-magnificus was.
Specifieke deskundigheden
 Justitie
 77. **Rijn, J. G. van** te Stiens; geb. 30 april 1946 te Alphen a/d Rijn
Opleidingen, diploma's
 ULO-A, HBS-A, Sociale wetenschappen (politicologie/bestuurskunde)
Functie
 wetensch. medewerker voor bestuurskunde Fryske Akademy te Leeuwarden
Nevenfuncties
 geen
Partijpolitieke functies
 lid gemeenteraad Leeuwarderadeel - lid regionaal Friesland Noord
 lid partijbestuur ARP
 lid algemeen bestuur CDA
 adviserende lid bestuur AR-Kamercentrale Leeuwarden
Vroegere functies
 diverse functies (plaatselijk, provinciale, landelijk in de Arjos adv. lid ARKV Stiens, voorzitter gem. ARKV + gem. CDA-verband Leeuwarderadeel
Specifieke deskundigheden
 bestuurlijke inrichting en organisatie; staatsrechtelijke aangelegenheden; cultuur- en welzijnsbeleid
 ★ 78. **Schakel, M. W.** te Hoornaar; geb. 17 juli 1917 te Meerkerk
 79. **Scholten, J. N.** te Andel; geb. 4 juni 1932 te Dalerpeel
Opleidingen
 Studeerde enige jaren theologie aan de Theologische Hogeschool te Kampen en politieke wetenschappen en rechten (publiekrechtelijke richting) aan de VU te Amsterdam.
Functie
 lid Tweede Kamer
Nevenfuncties
 lid van de Assemblee van de Raad van Europa
 lid van de Assemblee van de West-Europa-Unie
 lid van het Beneluxparlement
Vroegere functies
 Was burgemeester van Andel, Giessen en Rijswijk N.-Br.
 Voorzitter van het publiekrechtelijk lichaam Streekgewest
 Land van Heusden en Altena
 Lid Provinciale Staten van Noord-Brabant
 Vice-voorzitter van de CDA-fractie
Specifieke deskundigheden
 buitenlands beleid/volkshuisvesting en R.O.
 80. **Schoor-Timmerman, G. van der**, te Heerenveen; geb. 29 september 1933 te Ommen
Opleidingen, diploma's
 1e helft opleiding MBO-SD, ± 2 jaar Mavo
 gezinsverzorgster, Coupeuse, vooropleiding MBO-SD
Functie
 huisvrouw
Nevenfuncties
 geen
Partijpolitieke functies
 voorzitter kiesvereniging Heerenveen
 lid db ARVC

lid ab CDA-vrouwenberaad Friesland
Vroegere functies
 secretaresse Arjos Nijverdal
Specifieke deskundigheden
 welzijn (maatschappelijke dienstverlening)
 ★ 81. **Schouten, A.**, te Den Haag; geb. 25 mei 1941 te Zaandam
 82. **Sikma, P. J.**, te Haarlem; geb. 18 december 1931 te Haarlemmermeer
Opleidingen, diploma's
 middelbaar onderwijs
Functie
 wethouder gemeente Haarlem
Partijpolitieke functies
 penningmeester ARKC Haarlem
 lid AR-partijraad
 lid CDA-congres
Vroegere functies
 voorzitter AR-gemeentelijke kiesvereniging Haarlem
 fractie-voorzitter CDA gemeenteraad Haarlem
 83. **Smit, H.**, te Zutphen; geb. 7 augustus 1934 te Utrecht
Opleidingen, diploma's
 gymnasium, doctoraal geschiedenis RU te Utrecht
Functie
 conrector Baudartius College te Zutphen sinds kort benoemd tot burgemeester van Zwartsluis
Nevenfuncties
 geen
Partijpolitieke functies
 fractie-voorzitter CDA Zutphen
 fractie-voorzitter CDA-gewestraad „Midden-IJssel“
Specifieke deskundigheden
 onderwijs, binnenlands bestuur
 84. **Sprong, C.**, te Eindhoven; geb. 6 januari 1949 te Kerkwijk
Opleidingen, diploma's
 MULO, onderwijzersakte
Functie
 onderwijzer
Nevenfuncties
 lid Prov. Staten van Noord-Brabant
 bestuurslid jeugd- en jongerenraad van Noord-Brabant
 lid van CNV-bestuur, afd. Eindhoven
 secretaris van PCO, afdeling Oost-Brabant
 lid verenigingsraad van de PCO (prot. chr. onderwijsorganisatie)
 bestuurslid onderwijsbegeleidingscentrum Eindhoven en omgeving
Partijpolitieke functies
 lid ARP-bestuur van Eindhoven
 lid CDA-bestuur van Eindhoven
 secretaris Provinciaal comité van ARP
 lid Kamercentrale Den Bosch
 lid CDA-congres
Vroegere functies
 voorzitter Arjos Noord-Brabant
 voorzitter Arjos-fractie begeleidingsgroep onderwijs
Specifieke deskundigheden
 onderwijs, cultuur en sport
 ★ 85. **Sybesma, H.**, te Dokkum
 86. **Tellingen, P. van**, te Koog aan de Zaan; geb. 2 oktober 1941 te Zeist
Opleidingen, diploma's
 HBS-B, enkele administratieve diploma's
Functie
 hoofd afdeling Voorlichting Zaanstad
Nevenfuncties
 ouderling Gereformeerde Kerk Koog a/d Zaan/Zaandijk
Partijpolitieke functies
 lid adviescommissie voorlichting CDA
 plaatsvervangend lid partijraad ARP
Vroegere functies
 secretaris Arjos
 stafmedewerker ARP
 voorlichter ARP-Tweede-Kamerfractie
 voorlichter CDA-Tweede-Kamerfractie
Specifieke deskundigheden
 onderdelen van CRM, mediabeleid, kennis van zaken gemeentelijk bestel
 ★ 87. **Terpstra, G. H.**, te Utrecht; geb. 4 juni 1940 te Buitenpost
 88. **Tuinstra, K.**, te St.-Annarochie; geb. 10 februari 1945 te St.-Annarochie
Opleidingen, diploma's
 Mulo-B, Actuarieel-A
Functie
 stafmedewerker AGO-verzekeringen te Leeuwarden
Nevenfuncties gehonoreerd
 lid gemeenteraad Het Bildt
 lid Prov. Staten van Friesland
Nevenfuncties ongehonoreerd
 bestuurslid Openbare Bibliotheek Het Bildt
 bestuurslid raad maatschappelijke dienstverlening
 bestuurslid Prov. Raad Volksgezondheid
 bestuurslid Psychiatrisch Ziekenhuis Beileroord
 voorzitter beraadsgroep maatschappelijk werk Friesland
 bestuurslid CDA-bestuurdersvereniging-landelijk
Partijpolitieke functies
 lid CDA-congres namens Statencentrale Franeker
Vroegere functies
 bestuursfuncties AR-kiesvereniging St.-Annarochie
 voorzitter Arjos Friesland
 hoofdbestuurslid Arjos
 bestuurslid AR-Statencentrale Prov. Comité ARKV Friesland

partijraadslid namens Statencentrale Franeker
 lid prov. campagneteam
Specifieke deskundigheden
 welzijnsaangelegenheden
 beleidsplanning
 ★ 89. **Veen, P. van**, te Waalwijk; geb. 30 augustus 1935 te Schiedam
 ★ 90. **Veerman, A.**, te Rijswijk (Z.-H.); geb. 11 oktober 1916 te Bodegraven
 91. **Veninga, S.**, te Nieuwerkerk a/d IJssel; geb. 27 mei 1938 te Midwolda
Opleidingen en diploma's
 Mulo A/B, diploma's schipper/kapitein binnenvaart, diploma Public Relation, Genootschap v. P.R.
Functie
 Wethouder Nieuwerkerk a/d IJssel
Nevenfuncties gehonoreerd
 secretaris Chr. Bond v. Ondernemers in de Binnenvaart
 secretaris Federatie van Schippersbonden
Nevenfuncties ongehonoreerd
 DB-iiid reg. Woonwagen Centrum „Gouwsluis“
 Bestuurslid Intergem. Automatiseringscentrum Midden-Ned.
 Voorzitter Stichting Bejaardenzorg
 secr. St. Administratie, beheer, rechtsbijstand, incasso
 best.lid Ver. chr. onderwijs schipperskinderen
 best.lid St. Kon. Onderwijs Fonds v.d. Scheepvaart
 voorzitter schoolbestuur PC. Dagnijverheidsschool v. Rijn- en Binnenv.
 lid adviescie. Exp. art. 6 Wet goederenvervoer Bvrt/W.A.G.
 lid comm. scheepvaartwegen, Raad v. Waterstaat, lid comm. binnenscheepv.
 lid Soc. comm. v. Binnenschippers Min. v. Soc. Zaken
 lid Bestuur Ned. Chr. Ondernemers Verbond, DB lid St. Org. Grind- en Zandvervoer
Specifieke deskundigheden
 onderwijs, sociale zaken, economische aangelegenheden
 92. **Verhoog-Bokma, A. J.**, te Waarland; geb. 12 augustus 1945 te Alkmaar
Opleidingen en diploma's
 MMS, M.O. geschiedenis
Functie
 docente PA
Nevenfuncties gehonoreerd
 docente avondschool voor MAVO en HAVO
Nevenfuncties ongehonoreerd
 bestuurslid bestuursraad Stichting Proefprojecten Open School
 Werkgroep lid Regionaal Proefproject Open School Noord-Holland-Noord
Partijpolitieke functies
 bestuurslid KC
 bestuurslid Prov. Comité
 bestuurslid voorlopig CDA prov. verband
 plaatsvervangend lid Stichtingsraad
 Kuiperstichting
 partijraadslid
 lid sectoroverlegorgaan onderwijs Kamerfractie
 bestuurslid centrale kiesvereniging Leiden
Specifieke deskundigheden
 onderwijsbeleid, verkeer (sveiligheid), binnenlands bestuur
 93. **Visser, H.**, te Wolvega; geb. 28 november 1937 te Oudehorne
Opleidingen en diploma's
 MULO, Handelsavondschoot, Praktijkdiploma Boekhouden, middenstandscursussen, assurantie B en A, makelaar in assurantie
Functie
 Procuratiehouder bij AMRO-bank
 Geven van cursussen aan bankemployés
 Adviezen uitbrengen aan het bedrijfsleven
Nevenfuncties gehonoreerd
 raadslid gem. Weststellingwerf
 lid van de Streekraad Schoterwerven
 Statenlid Prov. Staten van Friesland
Partijpolitieke functies
 Algemeen bestuur KC Friesland
 Voorzitter St. Centrale Heerenveen
 Voorzitter KV Wolvega
 Partijraadslid
Specifieke deskundigheden
 Ruimtelijke Ordening, Cultuur en Onderwijs
 94. **Vos, H. A.**, te Zevenhuizen; geb. 9 juni 1939 te Den Haag
Opleidingen en diploma's
 HBS, Studie Economie
 HBS-A + praktijkdiploma's
 Doctoraal Economie (intern econ. betr.)
Functie
 Plv. directeur EVO Algemene Verladers en Eigen Vervoer Organisatie
Nevenfuncties ongehonoreerd
 lid plaatselijke werkgroep buitenlandse werknemers
Partijpolitieke functies
 Voorzitter ARP Zevenhuizen
 Voorzitter CDA Zevenhuizen
Specifieke deskundigheden
 Verkeers- en vervoersvraagstukken
 EG-aangelegenheden
 95. **Vries, B. de**, te Bergschenhoek; geb. 29 maart 1938 te Groningen
Opleidingen
 Studeerde economie te Groningen
 Promoveerde aan de VU op een macro-economisch onderwerp
 Vervolg op pag. 15

GRONINGEN

Makelaardij o.g.
J. Fokkens en Zn. Siddeburen
*Voor al uw
 makelaardij- en
 assurantie zaken*

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
 Telefoon Wagenborgen 05964-1371

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
 Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
 en het eiland IJsselmonde.

ZEELAND

Bouwmaterialen
 TEGELS
 BEKLEDINGSPLATEN VOOR
 BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens
 TIELSA
 ALFINETTE
 ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
 SHOWROOM: GOES - MIDDELBURG

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
 WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07 - Zwolle

DEKKLEDEN LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer - 05700-2.32.70

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
 GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Meubelhallen Centraal

Grote Kollektie Smaakvolle Meubelen
 Eiken Modern Klassiek

Klassieke hoekcombinatie,
 waarvan de vormgeving werkelijk
 tot in alle details is uitgekend.
 Bekleed met 100% mohair in diverse
 kleuren leverbaar 4575,-
 Als bankstel uitgevoerd 2975,-

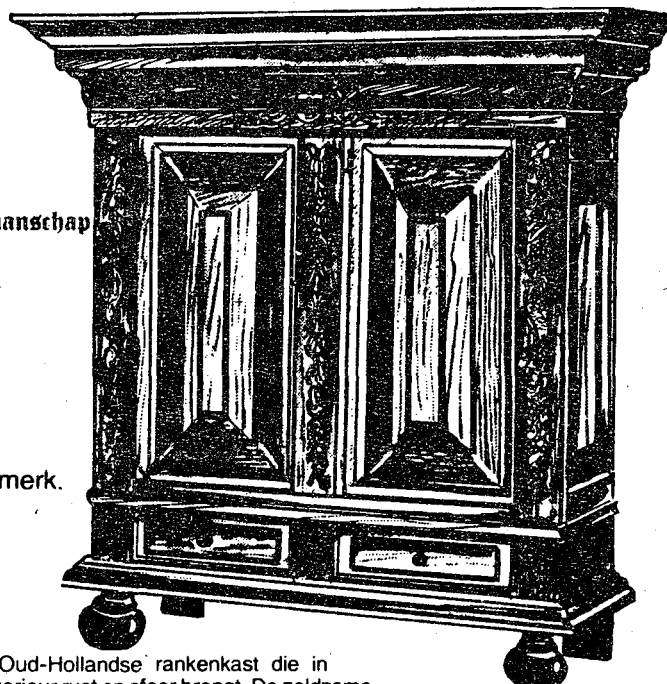
Doenrade

Een bijzonder mooie kolommen kast, die elk interieur een voornaam karakter geeft. De 3 kolommen en 3 balpoten, het mooie snijwerk en het uitzonderlijk fraaie voetstuk maken dit model, mede door zijn afmetingen, zeer geschikt voor elk formaat kamer. Desverlangd kunnen op de deurkussens handgesneden ranken worden aangebracht. Massief binnenwerk en uitneembaar.

Meer dan 75 jaar bakmanschap

**ORIGINEEL
 GROENLOSE**

Alleen originele
 groenlose kasten
 zijn voorzien van
 bovenstaand brandmerk.
 Groenlose kasten
 v.a. 3590,-

Cannenburg 145

Een Oud-Hollandse rankenkast die in elk interieur rust en sfeer brengt. De zeldzame mooie, in eiken met palissander uitvoering, wordt gecombineerd door prachtige handbewerkte ranken en leeuwepotjes. Desgewenst kunnen ook 3 leeuwepotjes onder op de kast geplaatst worden. Fraaie zijpanelen. Massief binnenwerk en uitneembaar.

EDE Parkweg 115. Tel. 08380-33134
 vrijdag koopavond.

De Eiken Schuur

HOEVELAKEN

Westerdorpstraat 93
 Tel. 03495-34975
 vrijdag koopavond

**KR Meubelen
 EMMEN**

De Eiken Schuur

ULVENHOUT

Warmeeweg 2
 Tel. 05910-13110
 donderdag koopavond

Strijbeekseweg 14
 Tel. 076-612614
 vrijdag koopavond

UIT DE ARJOS

Onvrede met Onveiligheid

Verslag Arjos-raadvergadering

„Als we af willen van het op kernwapens berustende veiligheidssysteem is een fundamenteel andere politiek nodig. Een politiek, waarin afstand genomen wordt van het geloof in vrede door wapens en waarin niet „vrede en veiligheid“, maar „vrede en gerechtigheid“ het uitgangspunt is. Want niet de veiligheid van onze westerse wereld maar de mondiale gerechtigheid moet voorop gaan.”

Zo gaf Arjos-voorzitter Klaas de Vries zaterdag 29 maart op de Arjos-raadvergadering in Zwolle, een lijn aan van het te behandelen kernwapenrapport „Onvrede met Onveiligheid“. In zijn toespraak trok hij deze lijn door: „De tegenstellingen tussen rijk en arm, tussen landen met en zonder grondstof- en energiebronnen konden wel eens minstens even bedreigend zijn voor de wereldvrede als de ideologische tegenstellingen tussen Oost en West.”

Economische situatie

Na het vooruitgrijpen op de discussie t.a.v. het rapport besprak Klaas de Vries de uitzichtloze economische situatie, die onoplosbaar lijkt. Zo'n situatie gun je geen enkel kabinet. Maar zeker geen kabinet met zo'n smal parlementair en maatschappelijk draagvlak als het kabinet-Van Agt. „De economische problemen staan natuurlijk niet op zichzelf en zijn zeker niet van tijdelijke aard. De economische crisis heeft een wereldwijd karakter en is een cultuur crisis. Een crisis in een cultuur, die expansiegericht is en die stukgelopen is op de grenzen van de schepping. We zitten in een overgangsfase van een groei-economie naar een „economie van het genoeg“. Dit vergt lange termijn politiek, volgens Klaas, waarbij we niet weer mogen vervallen in „oude beproefde instrumenten“ zoals, hetgeen wonderwel Den Uyl voorstelde: Het opnieuw stimuleren van de economische groei. „Eén ding is duidelijk, ook in de jaren tachtig ontkomen we niet aan forse matiging van de inkomens.“ „Voor zo'n inkomensmatiging is niet alleen een brede maatschappelijke steun nodig, maar ook een brede parlementaire steun. Zo'n beleid heeft de grootste kans op succes in een regeringscoalitie die gedragen wordt door minimaal CDA en PvdA.”

Toekomst Arjos

M.b.t. onze eigen politieke toekomst kondigde de voorzitter aan dat de Arjos op 20 september a.s. in een ledenvergadering een beslissing over het fusie voorstel zal moeten nemen, d.w.z. beslissen over fusieprotocol, statuten, resolutie over grondslag en politiek pamflet. Over dit laatste zal op 21 juni de Arjos-raad zich buigen. Inhoudelijk zijn er nog wat strubbelingen. „Het CDJA is evenmin als het CDA een politieke eenheid.“ Maar moeten we vanwege katers n.a.v. de kernwapenperikelen in het CDA en de politieke worsteling met het CDJA o.a. t.a.v. kernbepaling, Zuid-Afrika en abortus, met z'n allen opstappen? Volgens Klaas spelen we dan geen reële rol meer in de Nederlandse politiek. „We moeten over de grenzen van de oude partij heen onze politieke idealen met anderen verwezelijken.”

Nederland en de NAVO

Een volgend punt van kritiek was dat er niet genoeg aandacht besteed werd aan de diepere economische belangen. Aart van Bochove zei in reactie hierop dat we het militair industrieel complex in het begin van de jaren zestig weliswaar als drijfveer van de wedloop zouden mogen zien, maar dat langzamerhand de mensen zelf ten diepste overtuigd zijn geworden van de noodzaak van kernwapens, dit is de huidige veel stuwender drijfveer achter de bewapeningswedloop. Ander discussiepunt tijdens de bespreking van het rapport betrof de NAVO-passage in hoofdstuk 7. Er bleek onduidelijkheid te bestaan bij een paar fracties over de doelstellingen van de NAVO en de interpretatie daarvan door de cie.-Rakker. Het rapport kleurt de NAVO-hoofddoelstelling „Bescherming van democratische waarden via veiligheid, door militaire samenwerking“ iets anders in dan bijv. Luns dat zou doen.

„Bescherming en veiligheid, aldus Bernard, is nu het afschaffen van kernwapens!“, deze demonische wapens tasten immers onze werkelijke veiligheid aan, Nederlands NAVO-beleid moet dus afschafbeleid zijn.

Op aandringen van de Arjos-raad is de laatste zin van de NAVO-passage nog even aangescherpt (terwijl die zin toch al het meest opzien baarde naar buiten toe): „Mocht blijken dat dit (Ned. afschafbeleid) geen enkel effect heeft dan MOET, als laatste middel tot gefaseerd uittreden uit de NAVO BESLOTEN worden.“ Duidelijke wijzigingen werden in het rapport verder niet aangebracht. De wat grovere kritiek kwam zaterdag van een éénmansminderheid en een éénmansfractie. Laatst genoemde kwam 's middags als fractie Noord-Brabant het rapport versieren met termen als: „Het slechtste werk van de Arjos tot nu toe“ en „Een christelijke organisatie onwaardig“. Ondanks deze fundamentele kritiek werd het rapport „Onvrede met Onveiligheid“ 's middags met 40 stemmen vóór en 4 tegen aangenomen.

De vier resoluties die nog ter behandeling lagen konden door gebrek aan tijd niet alle behandeld worden. De resolutie van Groningen aangaande illegale werknemers werd met algemene stemmen aangenomen. De resolutie van de BVD-werkgroep uit Groningen werd na een wat omslachtige stemprocedure – 19 amendementen werden verworpen met telkens vrijwel dezelfde stemverhouding (indiensers voor, de rest tegen) – en na een enkele wijziging tevens aangenomen. De resolutie van NH over woningbeleid en van het DB over Zimbabwe zijn doorgespeeld naar het HB.

Piet v. d. Ploeg
lid redaktiekommissie Arjos

NO GEVEED

De oorlog meemaken

„Heb je de oorlog meegemaakt?“ Nee, dat heb ik niet. Deze retorische vraag, dit laatste argument van het eigen gelijk van menige oudere heb ik altijd oneigenlijk gevonden. Het verstevigde slechts mijn mening liever levend rood dan oranje rood. Toch is een dergelijke vraagstelling mits redelijk bedoeld best essentieel. Onlangs op een iKV-avond stelde een Japanse dominee dezelfde vraag. Hij hield zijn docent, prof. Douma, het opperhoofd der vrijgemaakten, voor dat voor een Nederlander de risico's van een kernwapenconflict niet reëel, niet werkelijk genoeg zijn. Voor ons is het andere risico, dat van overheersing door een vijandige mogendheid veel werklijker, we hebben het immers aan den lijve ondervonden. Die realiteitszin, dat voorstellingsvermogen bepaalt in sterke mate onze daadwerkelijke keuze voor of tegen kernbepaling. In Japan, in Hirosjima en Nagasaki,

hebben ze het meegemaakt: De uitkomsten van de kosten-baten-analyses in onze strategieën, de megadoden in bloed en vlees, de tragedie in het theatre nuclear force. Het bombardement gaat door in het tweede, het derde misschien het vierde geslacht van de slachtoffers. En dan te bedenken dat zelfs zij in Japan de gevolgen van de oorlog zoals we die nu – zelfs dertig keer – kunnen ontketenen, bij lange na niet meegemaakt hebben. De oorlog die niemand wil, die niemand wint; die niemand overleeft – laat staan 29 maal –; de oorlog die mens en schepping vernietigt, de oorlog waarmee wij de geschiedenis stoppen; Gods heilsgeschiedenis een halt toeroepen, Gods rijk voor eeuwig onmogelijk maken. De vraag „Heb jij de oorlog meegemaakt?“ zal ik voortaan serieus terugstellen. „Hebt u die oorlog meegemaakt?“

Piet v. d. Ploeg
Kampen

Op de Arjosraad afgelopen zaterdag 29 maart gehouden in Zwolle zijn de volgende verklaringen en resoluties aangenomen:

De navolgende wijzigingen zijn aangebracht in hoofdstuk 7 van het Arjosrapport „ONvrede met ONveiligheid“.

- punt 1: laatste regel toevoegen tussen „ordering“ en „dienstbaar“; „veelal“
- punt 2: 6e regel: „de beheersing“ wordt „beheer“
- punt 3: 7e regel toevoegen tussen „tegenhouden“ en „Het systeem“: „Slechts een bewust worden hiervan en het kiezen van andere uitgangspunten kunnen dit proces doorbreken“
- punt 5: laatste zin wordt: „Mocht blijken dat dit geen enkel effect heeft, dan moet, als laatste middel, tot gefaseerd uittreden uit de NAVO besloten worden“.
- punt 11: toevoegen en luidt: „De Nederlandse regering, en ook het CDA, zal in Europa bij voortduring moeten optomen voor de samenhang tussen ontspanning, o.a. binnen het Helsinki-akkoord via economische vervechting en ontwapening.“
- betreffende de **Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers**
De Arjosraad, bijeen op 29 maart 1980 te Zwolle
- constaterende**
- dat de structureel ongunstige arbeidsmarktsituatie van invloed is op het beleid van het kabinet t.a.v. buitenlandse werknemers;
- de uitvoering van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers vrijwel alleen nadelige gevolgen heeft voor illegale buitenlandse werknemers
- voorts constaterende**
- dat het kabinet de motie Buurmeijer/Wessel-Tuinstra niet wenst uit te voeren
- overwegende**
- dat de strafbaarstelling van werkgevers het uitgangspunt van de WABW is;
- dat het kabinet het wervingsbeleid heeft stopgezet;
- dat de huidige problemen bij de uitvoering van de WABW voor een groot deel te wijten zijn aan het late tijdstip waarop de WABW in werking is getreden;
- het standpunt van de Raad van Kerken, het CNV en de Stichting van de Arbeid, m.b.t. het discriminerende karakter van de Wet.
- spreek uit**
- dat het onaanvaardbaar is dat het kabinet de door de Tweede Kamer aangenomen motie m.b.t. een overgangsregeling voor illegale buitenlandse werknemers naast zich neer heeft gelegd;
- dat het parlement onverkort vast dient te houden aan de uitvoering van de motie Buurmeijer/Wessel-Tuinstra.
- Resolutie Binnenlandse Veiligheidsdienst**
De Arjosraad, bijeen op 29 maart 1980 te Zwolle:
- Constateernde**
- dat er in Nederland diverse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn, waaronder de BVD;
- dat de BVD het beschermen van onze democratische rechtsstaat tot taak heeft;
- dat de BVD zowel een inlichtingen- als een veiligheidsstaak heeft;
- dat de inlichtingstaak de contra-spionage en het verzamelen van inlichtingen over op handen zijnde terreurdaden omvat;
- dat de beveiligingstaak bestaat uit het beschermen van overheidsgegevens en het beschermen van bedrijven die voor de BVD werken;
- dat er tengevolge van deze taken van de BVD vaak sprake is van een nieuwe band tussen de BVD enerzijds en bepaalde grote bedrijven, politiefunctionarissen en ambtenaren anderzijds;
- dat er naar schatting meer dan 100 000 vertrouwensfuncties in ons land zijn;
- dat de BVD tevens antecedenten-onderzoeken verricht voor de overheid t.a.v. personen die een vertrouwensfunctie bij de overheid ambiëren;
- dat de privacy van deze personen niet gewaarborgd is;
- dat er tegen een afwijzing slechts een verweermogelijkheid is en er geen

beroepsmogelijkheden bestaan, mede een commissie van beroep;

- dat er over de personele samenstelling van de BVD weinig bekend is;
- dat het benoemingsbeleid van de BVD ondoorzichtig is;
- dat er een parlementaire commissie inlichtingen- en veiligheidsdiensten bestaat;
- dat de bewindvoerende minister niet verplicht is om zijn handelen m.b.t. de BVD aan deze commissie te verantwoorden.
- Overwegende:**
- dat er personen of organisaties in onze samenleving kunnen voorkomen, die niet democratisch gezind zijn;
- dat deze personen of organisaties hun gezindheid in daden kunnen omzetten;
- dat een democratische rechtsstaat het recht en de plicht heeft om zich te verweren tegen organisaties en personen die de democratie op niet-democratische wijze omver willen werpen;
- dat het laakbaar is, dat personen en organisaties door de BVD alleen bespioneerd worden op grond van hun vermeende anti-democratische gezindheid;
- dat een vergaande verstrengeling van de BVD met het maatschappelijk leven ongewenst is;
- dat het aantal vertrouwensfuncties bij de overheid, gelet op de openheid die een democratie kenmerkt, klein kan zijn;
- dat het verrichten van antecedenten-onderzoeken bij mensen die een vertrouwensfunctie bij de overheid ambiëren een noodzakelijk kwaad is;
- dat de privacy van personen bij wie een antecedenten-onderzoek wordt verricht, beschermd hoort te zijn;
- dat de beroepsmogelijkheden van deze personen tegen een afwijzing van hun sollicitatie zo groot mogelijk moet zijn;
- dat de inzage door de betrokkenen in het bij het antecedenten-onderzoek opgestelde rapport daartoe een middel kan zijn;
- dat een evenwichtige samenstelling van de BVD en een evenwichtig benoemingsbeleid bij de BVD een noodzaak is voor haar goed functioneren;
- dat parlementaire controle op een naar zijn aard in het geheim werkend apparaat als de BVD een noodzaak is voor haar goed functioneren;
- dat deze controle slechts in beperkte mate mogelijk is;
- dat deze controle wel zo uitgebreid mogelijk moet zijn.
- Spreek uit:**
- dat de BVD een taak heeft in onze samenleving;
- dat de BVD alleen personen en organisaties die hun anti-democratische gezindheid in daden lijken te willen omzetten, mag bespioneren;
- dat de vergaande vertakking van de BVD in het maatschappelijk leven tegen moet worden gegaan;
- dat het aantal vertrouwensfuncties bij de overheid zal moeten afnemen;
- dat het verrichten van antecedenten-onderzoeken bij personen die een vertrouwensfunctie bij de overheid willen krijgen, toelaatbaar is;
- dat de privacy voor personen t.a.v. wie een antecedenten-onderzoek wordt verricht gewaarborgd moet zijn;
- dat de beroepsmogelijkheden voor personen die voor een vertrouwensfunctie afgewezen worden vergroot moet worden;
- dat inzage door de sollicitant van het rapport dat n.a.v. het antecedenten-onderzoek is opgesteld in principe mogelijk moet zijn;
- dat de samenstelling van, en het benoemingsbeleid bij de BVD aan regels gebonden dient te worden;
- dat de parlementaire controle op het doen en laten van de BVD vergroot moet worden;
- dat de minister verplicht moet zijn om desgevraagd zijn handelen m.b.t. de BVD in de parlementaire commissie inlichtingen- en veiligheidsdiensten te verantwoorden.

jubiläum aanbieding

van 1 t/m 12 april

Ter viering van ons 12½ JARIG JUBILEUM bieden wij van 1 t/m 12 april DOE-HET-ZELF PARKET aan tegen onderstaande jubileumprijzen. (per m2).

lamelparket v.a. f 47,75
massief parket (23 mm) v.a. f 24,75

Voorts... reeds v.a. f 17,75: In vele houtsoorten en dessins mozaïek en visgraatparket: Bourgognevloeren, Herbergvloeren, klassieke panelenvloeren (o.a. Versailles, Manoir, Domains, Castel, Prieuré), brede eiken delen, enz.

Wij raden u aan niet tot de laatste dag te wachten, daar wij dan mogelijk uitverkocht zijn!!!

Levering en garantie op voorwaarden van de VPL en de Consumentenbond.

Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 9.00-17.30 uur en zaterdag 10.00-16.00 uur.

EUROPA-PARKET

Handelsweg 9, industrieterrein Harselaar-West 3771 MH Barneveld. Tel. 03420-5107.

INSCHRIJVING STUDENTEN

Bij de **SOCIALE AKADEMIE te AMSTERDAM**

bestaat voor vrouwen en mannen de mogelijkheid zich in te schrijven voor

STUDIERICHTING ARBEIDSVERHOUDINGEN

Een opleiding voor iedereen die toekomst ziet in de studierichting **Bedrijfsmaatschappelijk-werk, Personeelwerk of Vormingswerk** en minimaal voldoet aan de volgende eisen:

- HAVO, VWO of MBO;
- minimaal 1 jaar werkervaring.

Indien niet voldaan kan worden aan punt a) dan is er een mogelijkheid om via een toelatingsexamen toegelaten te worden.

Bedrijfsmaatschappelijk-werk, Personeelwerk en Vormingswerk zijn aan de studie Arbeidsverhoudingen geïntegreerd en binden je dus niet meteen aan een onderdeel.

De opleiding is een dagopleiding en duurt 4 jaar.

Je kunt je zowel schriftelijk als telefonisch aanmelden voor de studie. Vervolgens zul je dan een informatieblad en inschrijvings-formulier toegezonden krijgen.

Tevens bestaat de mogelijkheid om de akademie in het kader van het 5-jarig bestaan op een open dag (8 mei 1980; 14.00 uur) te bezoeken en kennis te maken met studenten en docenten.

Arbeidsverhoudingen, Kanaalstraat 102, 1054 XL AMSTERDAM. Telefoon 020-185982, Drs. Gé Anema of Tineke v.d. Drift.

Ook voor de

STUDIERICHTING PERSONEELWERK

staat nog de mogelijkheid open tot inschrijving voor het studiejaar 1980/1981.

Deze studierichting verzorgt eveneens een opleiding op HBO-niveau en duurt 4 jaar.

Het eerste studiejaar is grotendeels gemeenschappelijk met de studenten van de studierichtingen: maatschappelijkwerk, inrichtingswerk en cultureelwerk.

Voor de toelating is werkervaring niet vereist, terwijl de overige toelatingsvoorwaarden het zelfde zijn.

Nadere informatie en evt. aanmeldingsformulier worden op schriftelijke of telefonische aanvraag verstrekt door Drs. N. Platteel of Mr. H. v.d. Meulen - Studierichting Personeelwerk - Karthuizersplantsoen 2 - 1015 LS AMSTERDAM - Tel. 020 - 233164.

Voor de grootste en meest uitgelezen collectie orgels door vakmensen samengesteld

De hoogste inruilwaarde voor uw inruilinstrument

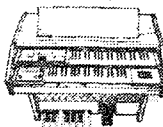
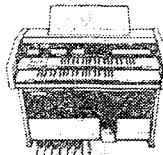
Directe financiering

Service door eigen technische dienst

Franco levering

Kom vrijblijvend kijken-luisteren-spelen

Of vraag inlichtingen bij

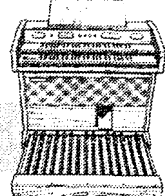
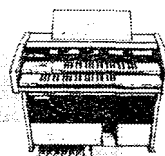
LAEBER

ORGELHUIS

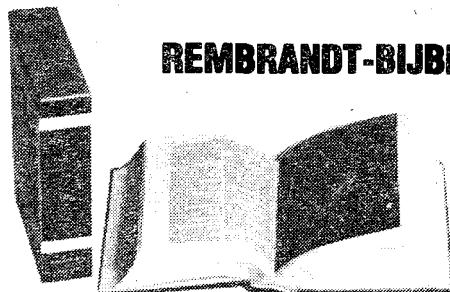
KLANKRIJK DE BESTE

Kampen, Oudestraat 200 (05202-12352)
 Let op het juiste adres.

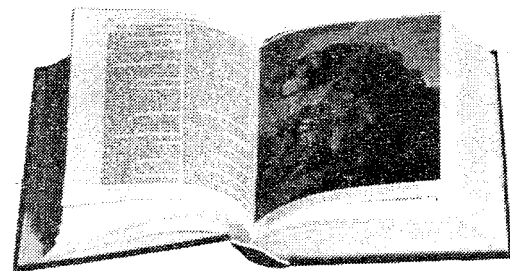
Fil. Zwolle

MAAK UW KEUS BIJ GEBR. KOSTER

REMBRANDT-BIJBEL

in Statenvertaling
 Kunstleer, goudsnede.
 in zwarte of witte band.

f 85,-

Ook hebben wij een prachtige collectie houtsnijwerk; waaronder de Bijbelteksten een belangrijke plaats innemen.

Een blijvend en waardevol geschenk bij huwelijk, belijdenis enz.

Prijs **f 120,-**

Boekhandel Gebr. Koster

Nairacstraat 17 - 3771 AW Barneveld
 Telefoon 03420 - 6986

VERZAMELT U POSTZEGELS?

Dan is Israël het land van de toekomst. Komplete jaargangen van Israël voor de helft van de katalogusprijs uit „Benco” 1980.

Katalogus „Benco” 1980 (Israël) à **16,90**
 Wij verzorgen ook de nieuwe uitgaves en F.D.C.'s van Israël tegen een gunstige prijs.

Ook voor:

- abonnement op alle nieuwe uitgaves van zegels van de gehele wereld
- oudere zegels (steeds in voorraad)
- filatelistische artikelen
- kadobonnen
- katalogus Nederland 1980 à f 12,50

Zendingen boven de 25,- franco huis. Wij verzenden door geheel Nederland.

DE EDESE POSTZEGEL- en MUNTENHANDEL

Grotestraat 57
 (achter de Papershop)
 Tel. 08380-18934.

ANR

VAN DE PARTIJ

Fusie op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau

Per brief van 17 december 1979 hebben alle AR-kiesverenigingen ontvangen een model-fusieprotocol in het kader van de fusie, in CDA-verband welke ook op het gemeentelijke c.q. plaatselijke niveau gaat plaatsvinden. Binnen de gemeente is elke kiesvereniging of afdeling van AR, CHU en/of KVP autonoom in zijn beslissingen, al dient natuurlijk wel gewerkt te worden binnen de algemene lijnen, die gezamenlijk voor wat betreft de landelijke organisatie van het CDA worden uitgezet. Tot nu toe werken veel kiesverenigingen en afdelingen al samen in een federatief CDA-verband. Het spreekt vanzelf, dat een gefuseerde afdeling iets heel anders is en ook om andere regelingen vraagt. Om een handreiking daarbij te bieden is bovengenoemd modelprotocol toegezonden. Daarnaast ontvingen de

AR-kiesverenigingen ook richtlijnen van het AR-partijbestuur, waarbij suggesties voor diverse te treffen maatregelen werden gedaan. Later zijn ook een aantal model-bijlagen bij het eigen fusie-protocol toegezonden. Inmiddels hebben ook alle Kamercentrales en de provinciale organisaties, welke op hun niveau ook tot fusie moeten komen, soortgelijke modelrichtlijnen ontvangen.

Inzendtermijn

De streefdatum voor sluiting der inzending van de ingevulde fusieprotocollen met bijlagen is voor de kiesverenigingen gesteld op 11 april a.s. Tot nu toe is nog erg weinig ontvangen. Wij roepen daarom al onze partij-organen op, één en ander zo spoedig mogelijk af te wikkelen. De Kamercentrales en provinciale afdelingen hebben vanwege de langere behandelingsprocedure de tijd tot 31 mei a.s. Er zal ongetwijfeld nog veel en snel werk verricht moeten worden, maar laten wij als partijorganen er gezamenlijk de vaart in zetten en houden.

Onderwerp:

- Emancipatie-problematiek;
- actuele politiek.

CDA Zeeland

Vergadert op:
WOENSDAG 9 april 1980
aansvang 20.00 uur in de PRINS van ORANJE te GOES.
Onze gast en tevens spreker op deze avond is **mr. A. A. M. van Agt**.

Bijeenkomst ARVC

Op dinsdag 22 april vergadert het ARVC in de Jaarbeurs te Utrecht, aansvang 14.00 uur. Minister De Koning zal een inleiding houden over „Ontwikkelingssamenwerking en het CDA”. Voor deze vergadering kunt u zich opgeven bij ARP-secretariaat, postadres Dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag of telefonisch 070-46.96.20.

Veldhuizen, tel. 070-65.39.34.

3 mei: **Algemene ledenvergadering Arjos** te Utrecht, De Bruynlyceum, Koningsbergerstraat nr. 2. 's Morgens huishoudelijk gedeelte over CDJA-zaken (zie bijlagen in NG 19.04.1980). 's Middags politiek inhoudelijke discussie met enkele politici.
17 mei: Landelijk CDJA-congres. Plaats en onderwerpen die behandeld zullen worden, worden t.z.t. nog bekend gemaakt.

Bijeenkomst fractie-begeleidingsgroep economische zaken

De Arjos fractiebegeleidingsgroep Financiële en Economische Zaken wordt nieuw leven ingeblazen. Een ieder die geïnteresseerd is in onderwerpen die hiermee te maken hebben is van harte welkom op de bijeenkomst die wordt gehouden op 17 april 1980 te Utrecht, in het Jaarbeurscongres- en vergadercentrum.

„Een politieke partij mag blij zijn met zoveel inzet”

Half april is gestart de tweede helft van de actie „CDA onder één dak”, gericht op versterking van het ledental en op geldelijke steun bij de opbouw van het CDA-huis in Den Haag. Honderden mensen zijn hiervoor de afgelopen maanden op pad geweest. Wat heeft dat tot nu toe opgeleverd? De voorzitter van de werkgroep, drs. A. H. A. Veenhof, geeft hierbij op deze vraag een (voorlopig) antwoord.

In het gesprek met Ad Veenhof kwamen deze cijfers overigens eerst later boven water. Ze betreffen een tussenstand. Er moeten nog gegevens uit het land binnen komen. Bovendien wil Veenhof eerst duidelijk maken dat de nu verkregen eerste resultaten behaald werden ondanks veel tegenwind. De actie ging immers van start in de periode dat het kernwapendebat de gemoederen hevig in beweging had gebracht. Ook de opstelling van kabinet en CDA-fractie was daarbij in het geding. Er ontstond onzekerheid over de te volgen koers. De sfeer leek dus bepaald niet geschikt om de mensen spontaan in beweging te krijgen voor de actie: „Onder één dak”. „Laten de toekomstige bewoners het eerst maar-es beter met elkaar eens worden”, zeiden sommigen. Ad Veenhof stemt toe dat de mensen die eind december voor de actie op pad gingen nogal eens in pittige discussies terecht kwamen. Er moest, aan de deur of in de huiskamer, soms heel wat worden gepraat. Maar, zegt Veenhof, dat heeft toch ook zijn positieve kant. De signalen van zorg zijn doorgekomen

en dat is voor een politieke partij een goede zaak.

Maar is het praktische resultaat van deze eerste fase er toch niet nadelig door beïnvloed?

„Ongetwijfeld. We hebben gemerkt dat nogal wat leden een afwachterende houding aannemen en dat ook een aantal afdelingen pas vertraagd en moeilijker op gang kwam. En dan heb ik het nog niet over plaatselijke tegenvallers. Zoals in Zuidoost-Brabant. Daar moesten de mensen voor een tweede keer op pad omdat alle verzamelde materiaal, over nieuwe leden en sympathisanten, bij een brand verloren ging.” In het licht van de omstandigheden is Veenhof over het voorlopige resultaat dus zeker tevreden. Zesduizend nieuwe leden, 100 000 sympathisanten en 475 000 gulden – toch echt wel een goede oogst. Aan bijdragen voor het CDA-huis had de werkgroep echter meer verwacht. Er is ook meer nodig, wil het CDA geen te hoge financiële verplichtingen moeten aangaan.

Tot welke gevolgtrekking leidt het tot nog toe bereikte resultaat?

„Ik zei het al, financieel is de actie nog niet af. Daarom zullen we de leden die nog niet reageerden, een tweede maal benaderen. Ook hun steun hebben we hard nodig. Een tweede conclusie is dat er heel wat kiezers zijn die best lid van het CDA willen worden maar daartoe een duwtje nodig hebben. Als ze persoonlijk benaderd worden

zeggen ze meteen ja. Dat hebben we overal uit het land gehoord. Daarom krijgen de opgegeven „bevriende adressen” binnenkort een brief van CDA-voorzitter Steenkamp. Daarom vragen we aan de leden die we nogmaals benaderen, zich concreet voor de ledenwerving in te zetten. Als iedereen nog eens in zijn omgeving, aan familie, vrienden of kennissen, vraagt CDA-sympathie in -lidmaatschap om te zetten, moet dit resultaat hebben.”

Dus binnenkort een tweede ronde?

„Ja. En met goed vertrouwen. Daar geeft het resultaat van de eerste ronde alle reden toe. Maar dan moet wel iedereen die meende het eerst nog maar-es te moeten aanzien, zijn aarzeling overwinnen. Als elk CDA'er een klein steentje bijdraagt, maken we op 11 oktober met elkaar een goede start. Terugziende op de eerste actie-periode ben ik onder de indruk van hetgeen vele vrijwilligers al aan werk hebben verzet en dat dezer dagen weer zullen doen. Mensen in de campagne teams van Kamerkringen, districten en plaatselijke afdelingen. Op hun doorzettings-vermogen komt het vooral aan. Een politieke partij mag erg blij zijn met een inzet en betrokkenheid zoals deze nu reeds openbaar zijn geworden.”

Staatssecretaris Kraayeveld in Goor

Bijeenkomst CDA Verband Goor.
Plaats: Ontmoetingskerk, v. Kollaan 70.
Aansvang: 20.00 uur. Datum: 20 april.

Nieuwe vice-voorzitter Arjos

Een paar weken geleden is door het dagelijks bestuur een nieuwe vice-voorzitter gekozen in de persoon van **Hajé Walch** uit Utrecht. Hij volgt daarmee **Johan de Leeuw** op die namens de Arjos drie jaar lang in het federatiebestuur van het CDJA en het partijbestuur van de ARP heeft gezeten. We bedanken Johan voor al zijn inzet die hij in al die jaren heeft getoond en wensen Hajé veel sterkte toe bij de uitoefening van zijn nieuwe functie.

Enkele vergaderdata

19 april: federatieraad CDJA, informatie hierover bij Govert

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Magnetafels en -stoelen
Kantinstellingen
Folderrekken

AVAC

Direktie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 – Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

Personalialia van kandidaten

Vervolg van pag. 11

Functie

lid van de Tweede Kamer
Vroegere functies
enige jaren bij een financiële afdeling van Philips N.V.
wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de sociale faculteit aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam
Specifieke deskundigheden
financiën/economische zaken/midden- en kleinbedrijf
96. **Vries, K. de**, te Delft; geb. 23 september 1948 te Zwolle
Opleidingen en diploma's
MULO-A, HBS, studie M.O.-economie, cursus bedrijfseconomie

Functie
medewerker Dr. W. de Kwaadsteniet (lid Tweede Kamer van de Staten-Generaal
Nevenfuncties ongehonoreerd
lid NOVIB-bestuur

Partijpolitieke functies
lid gemeenteraad Delft
voorzitter Arjos
vice-voorzitter CDJA
97. **Weststrate, M. H. L. (jr.)**, te Vaardingen; geb. 9 november 1940 te Rotterdam

Opleidingen en diploma's
Mulo, Handelsavondschool
Functie
Werkzaam in scheepvaart- en transportbranche en verhuur van zeiljachten (recreatie) in eigen bedrijfje

Nevenfuncties ongehonoreerd
lid DB Ver. Prov. Bibliotheek Centrale Zuid-Holland
Partijpolitieke functies
lid Rijnmondraad
voorzitter Prov. org. ARP Zuid-Holland
voorzitter Prov. org. CDA Zuid-Holland

Vroegere functies
lid DB Arjos
Specifieke deskundigheden
Verkeer Vervoer (m.n. beroepsgeodrenvervoer en zeescheepvaart)

98. **Woldring, H. E. S.**, Amstelveen; geb. 25 juli 1943 te Leeuwarden
Opleidingen en diploma's
HBS, sociologie, filosofie

Functie
Wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de VU voor politieke en sociale filosofie

Partijpolitieke functies

lid algemeen bestuur ARP
plaatsvervangend lid Alg. Bestuur CDA
lid van het bestuur Dr. A. Kuiperstichting
lid van het Bestuur CDA-Studiecentrum
lid van het Hoofdbestuur Europese Beweging

Specifieke deskundigheden
Onderwijs
Wetenschapsbeleid
Welzijnssector

99. **Wijkhuizen, F. J.**, te Overveen; geb. 24 mei 1927 te Haarlem
Opleidingen en diploma's
Mulo, HBS-B, Pol. en Soc. Faculteit A, St. Reclame Onderwijs

Nevenfuncties gehonoreerd
secretaris Ned. Chr. Ondernemers Verbond
secretaris Ned. Chr. Bond voor Rijnwiel- en Motorhandelaren

Nevenfuncties ongehonoreerd
lid Raad van Arbeid te Haarlem
plv. lid Raad van Beroep te Haarlem
Partijpolitieke functies
secretaris KV

bestuur CDA-afdeling
Specifieke deskundigheden
structuurbeleid Midden- en Kleinbedrijf

100. **Zaag, D. J. van der**, te Zuidhorn; geb. 23 december 1945 te Grijskerk
Opleidingen en diploma's
HBS-B, 3 jaar wegen- en waterbouw, doctoraal economie

Functie
Burgemeester
Nevenfuncties ongehonoreerd
DB-lid regio-raad Noord-Groningen

Voorzitter bestuur Chr. MTS Groningen
Diverse functies als bestuurslid in gemeentelijke regelingen waarin de gem. Zuidhorn participeert

Partijpolitieke functies
geen
Vroegere functies
Hoofdbestuurslid c.q. DB-lid Arjos

Specifieke deskundigheden
Economische aangelegenheden, werkgelegenheidsproblematiek, binnenlands bestuur

101. **Zuidema-Van Dijk, N.**, te Hilversum; geb. 20 augustus 1941 te Badhoevedorp-Haarlemmermeer

Opleidingen en diploma's
Academie voor educatieve arbeid „De Jelburg”

Functie
Huisvrouw
Nevenfuncties
Bestuurslid SPPD Hilversum
Bestuurslid SPC (zwakzinnigenzorg) 't Gooi

Partijpolitieke functies
Gemeenteraadslid te Hilversum (gehonoreerd)
DB ARP en
DB ARVC

Vroegere functies
bestuurslid ARP Hilversum
102. **Zwaag, M. v. d.**, te Geleen geb. 24 augustus 1935 te Sittard

Opleidingen en diploma's
Mulo-A, MBA, SPD
Functie
Hoofd fin. adm. Huis van Bewaring Maastricht

Nevenfuncties gehonoreerd
lid Prov. Staten Limburg
vice-voorzitter vaste Statencommissie Z.O.

lid vaste Statencommissie financiën, lid begeleidingscommissie perspectievennota Z.-L.

Nevenfuncties ongehonoreerd
lid hoofdbestuur „Het Limburgse Groene Kruis”

bestuurslid Stichting geestelijke belangbehartiging van de reformatorische bevolkingsgroep in Limburg

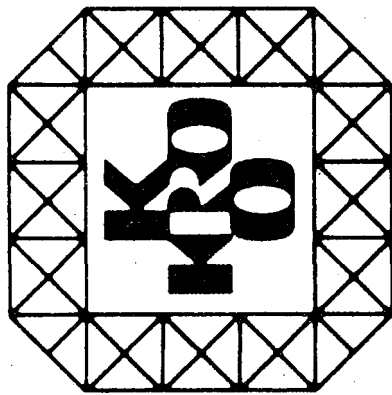
Partijpolitieke functies
vice-voorzitter CDA, afd. Geleen
Vroegere functies
ARP-partijbestuurslid

voorzitter ARP Limburg (KC Maastricht) lid CDA-bestuur Limburg
Specifieke deskundigheden
Financiën, Ruimtelijke Ordening

★ 103. **Zijlstra, J.**, te 's-Gravenhage; geb. 27 augustus 1918 te Barradeel

★ 104. **Zijlstra, R.**, te Drachten; geb. 19 april 1927 te Oosterbierum

★ **De personen, wier naam cursief gedrukt is, hebben verklaard dat zij niet voor een kandidatuur in aanmerking willen komen.**

KRO 'n omroep die de moeite waard is

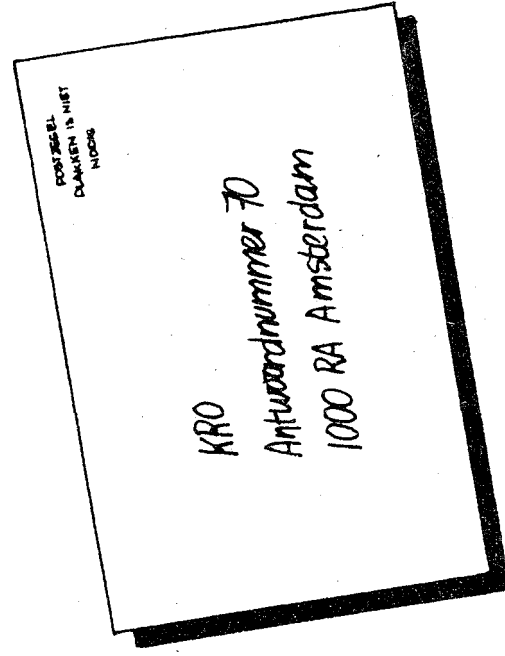
Met programma's als • de ver van mijn bed-show • omroepastoraat • heel de mens geeft de KRO vorm aan zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit het katholieke geloof.

De KRO verdient uw steun Meld u als begunstiger:

door een abonnement op **Studio Groot**, overzichtelijk, kleurrijk, met artikelen voor het hele gezin.

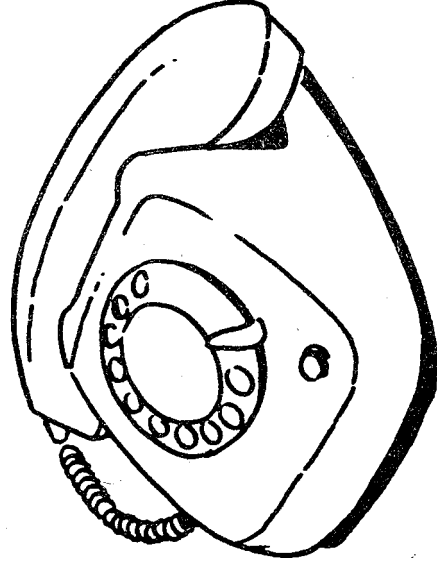
door een abonnement op **mikro's Handig**, klein, zwart-wit en..... goedkoop.

door donateur te worden voor **f 10,- per jaar**, ledereen boven de achttien telt mee!

'n kleine moeite

schrijf naar KRO
Antwoordnummer 70
1000 RA Amsterdam
of bel ons:
Tel. 035 - 284 333

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 15 12 april 1980

Traditioneel lokte de Keukenhof weer veel belangstellenden tijdens het Paasweekeinde.

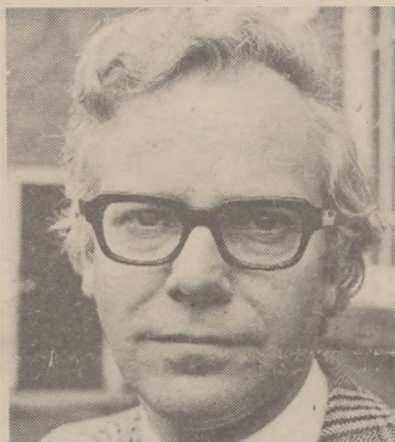
In Nederlandse Gedachten deze week, dat wegens de drukte rondom Pasen 8 pagina's telt, weer volop lezenswaardige artikelen. Dr. J. Dengerink en prof. B. Goudzwaard voeren een open briefwisseling met elkaar op pagina 4 en 5 en dan gaat het over beginselpolitiek en doelpolitiek. De partijvoorzitter gaat in zijn rubriek in op het pragmatisme in de politiek. Op de partijpagina wordt u al vast herinnerd aan de komende voorjaarspartijraad op 7 juni a.s., een datum om te reserveren.

Meer aandacht nodig voor de Binnenvaart

In de binnenvaart zijn er nog al wat problemen. Meer aandacht voor de binnenvaart, zowel van regering als van parlement, is dan ook nodig om deze uiterst belangrijke tak van Nederlandse bedrijvigheid in stand te houden. Er wordt in de binnenvaart hard gewerkt, de bedrijfstak is relatief milieu-vriendelijk en relatief weinig energiegebruikend.

Evenredige vrachtverdeling

Een van de problemen wordt gevormd door de evenredige vrachtverdeling. Deze evenredige vrachtverdeling voor de binnenvaart functioneert bij lange na niet optimaal. Nu is de evenredige vrachtverdeling geen doel, maar slechts een middel voor een goed functioneren van de binnenvaart. Lang niet overal is de evenredige vrachtverdeling toepasbaar en de evenredige vrachtverdeling is ook niet overal gewenst. Op grond van de Akte van Mannheim zijn de Rijn en de tussenwateren vrij (dus ook de Zeeuwse wateren en de vaart op Antwerpen). Een wettelijke regeling vindt hierin dus zijn begrenzing. Zowel in de regeringsverklaring van het kabinet Van Agt als in de Memorie van Toelichting bij de begroting van Verkeer en Waterstaat voor 1980 wordt vastgesteld dat centraal moet staan het zoeken naar mogelijkheden ter verbetering van het stelsel van de evenredige vrachtverdeling. Dat is hard nodig zolang niet door structuurverbetering afschaffing kan worden overwogen.

Eerst structuurverbetering

In de Tweede Kamer is al enkele malen over structuurverbetering gesproken.

Dat kwam op het volgende neer:

- a. er moet een duidelijke capaciteitsregeling komen, waaronder een sloopregeling
- b. de sociale omstandigheden moeten verbeterd worden
- c. als aan punt a en b zou zijn voldaan, dan zou de evenredige vrachtverdeling eventueel kunnen verdwijnen.

door drs. H. Eversdijk

Staatssecretaris van Hulst wilde indertijd eigenlijk het omgekeerde, dus eerst maar evenredige vrachtverdeling afschaffen. De Kamer verhinderde dat en vond dat eerst aan punt a en b moest worden voldaan.

Staatssecretaris Smit-Kroes tracht nu de wil van de Kamer uit te voeren. Aan punt a is tot op heden niet voldaan, er is geen sluitend capaciteitsbeleid. Er heeft wel een sloopregeling gewerkt, maar daar is nog niet voldoende uitgekomen. De sloopregeling zou moeten blijven doorgaan, maar daar is een nieuwe wettelijke regeling voor nodig. De algemene sloopregeling is namelijk uitgewerkt en een effectief capaciteitsinstrument blijft nodig. Aan punt b is nog vrijwel niets gedaan. Op het gebied van de sociale voorschriften is in de binnenvaart nog zeer weinig geregeld. De sociale positie van de varende is ronduit slecht. Het is hard nodig dat daar in 1980 verandering in komt. Vanuit de CDA Tweede-Kamerfractie is daarop zeer nadrukkelijk aangedrongen. Voordat dan ook wordt gedacht aan het afschaffen van de evenredige vrachtverdeling moet er eerst een sluitend capaciteitsbeleid zijn, de sloopregeling moet opnieuw uitgebouwd worden en de sociale situatie moet drastisch verbeterd zijn. Na deze structuurverbetering zal dan

De Rotterdamse Schippersbeurs

bezien moeten worden of de evenredige vrachtverdeling gehandhaafd moet worden. In die tussentijd moet echter zeer duidelijk getracht worden het systeem van de evenredige vrachtverdeling te verbeteren. Doel is immers verbetering van de positie van de binnenvaart door het scheppen van een gezonde structuur.

Betere opzet Noord/Zuid-vervoer dringend nodig

Het Noord/Zuid-vervoer per binnenschip is vaak in het nieuws. Telkens duiken daar problemen op. Een betere opzet van dit vervoer is dan ook dringend nodig. Het overleg daarover duurt nu al meer dan een jaar. Vorig jaar werd over deze zaak een felle schippersactie gevoerd. Het resultaat van die actie was een principe-akkoord van alle betrokken partijen.

De overlegpartners spraken af met voortvarendheid tot een goed geregelde markt te komen. Die voortvarendheid heeft echter tot op heden niet tot resultaten geleid.

De situatie is dan ook telkens weer explosief. Zowel ten aanzien van de wettelijke affichage als ten aanzien van een nieuwe structuur voor de vrijwillige toerbeurt zijn nog geen concrete voorstellen beschikbaar. De wet op de affichage zou al vóór het zomerreces 1979 worden ingediend! Het wordt tijd

voor daden. De CDA-Tweede-Kamerfractie heeft bij de behandeling van de begroting van Verkeer en Waterstaat dan ook met kracht gepleit voor spoedige duidelijkheid. De binnenvaart op de Noord-Zuidroute is te belangrijk om de problemen daar te laten doorsudderen.

De heer Eversdijk is lid van de 2e Kamer voor het CDA.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

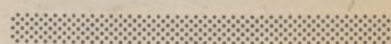
Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geen postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

veel gelezen, veel geciteerd

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid ★

naam:

adres:

woonplaats

postcode

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Goes

Telefoon (01100)-2.75.55

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 80 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

★ ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer
1700, Den Haag, u hoeft geen
postzegel te plakken.

**DEZE WEEK
IN NG:**

In oenschouw	pag. 2
Mensenrechten en ontwikkelingsamenwerking	pag. 2
Overwegende, NG-commentaar	pag. 3
Beginselpolitiek-Doelpolitiek	pag. 4 en 5
Interview De Koning	pag. 6
Uit de Arjos	pag. 7
Uit de partij	pag. 8

IN OGENSCHOUW

Arbeid

Commissies kunnen vaak leuk werk doen. Wanneer er problemen zijn waar men niet direct uitkomt, stelt men weer een commissie in. De gemoederen bedaren enigszins en het geeft enige tijdsruimte voor degene die een beslissing moet nemen. Ooit heeft een commissie voorbereidend werk gedaan voor het opstellen van sociale grondrechten. Iedereen was tevreden met de uitkomst. De meeste sociale grondrechten werden in de verschillende landen overgenomen en gemeengoed. Een zo'n grondrecht was het recht op arbeid. Na het aanvaarden van zo'n recht ontstaan de problemen pas goed. Want hoe dient men het recht op arbeid te realiseren? Het wordt nog problematischer, wanneer men gaat spreken van een recht op zinnvolle arbeid. Wie bepaalt wat zinnvol is? De overheid? Of mag degene die de arbeid verricht ook de zinnvolheid van zijn arbeid inzien? In breed verband bezien is vuil en onaangenaam werk zeer zinnvol voor de samenleving. Maar ziet degene die

het verricht ook de zinnvolheid ervan? Ik waag het te betwijfelen. Onze samenleving is langzamerhand zo gespecialiseerd en mechanisch geworden, dat veel arbeiders met een dermate klein onderdeel van het geheel bezig zijn, dat zij de relatie tussen het verrichten van de arbeid en de zin van de arbeid amper kunnen zien. Onlangs hoorde ik over fabrieken in het buitenland, waar de werknemers iedere dag naar toe gingen en speelden dat zij bepaalde beslissingen moesten nemen, een beleid en onderhandelingen voor een productie moesten voeren. Kortom op fabrieken, waar werklozen beziggehouden werden, zodat zij bezig bleven en de band met het arbeidsproces niet teveel zouden verliezen. We zijn dan toch diep gezakt, wanneer we mensen op deze manier voor de gek houden. Een andere vraag die we ons kunnen stellen is of ieder mens recht heeft op zinnvolle arbeid. In eerste instantie zal men geneigd zijn volmondig ja op deze vraag te antwoorden. Maar hoe is het met een grote groep vrouwen gesteld? Of is dat anders? Wanneer

het ons economisch slechter gaat, moeten vrouwen niet zeuren over hun recht op zinnvolle arbeid. In tijden van oorlog, wanneer de mannen aan het oorlogsproces deelnemen, mogen de vrouwen de plaatsen van mannen in het productie- en arbeidsproces innemen. Daarna en wanneer het economisch slecht gaat, moeten zij als eerste een stap terug doen. Zij moeten daarvoor begrip opbrengen en de minste zijn. Wanneer men dit als een normale gang van zaken beschouwt, ziet men het recht van een vrouw op zinnvolle arbeid als een voorrecht en niet als een recht waar zij aanspraak op kan maken. Bij het automatisme waarmee men een man als eerste een plaats toekent in het productieproces, mogen de nodige vraagtekens gezet worden. Het uitgangspunt hoort te zijn dat een ieder recht heeft op zinnvolle arbeid. In economisch slechte tijden, is er voor een ieder minder arbeid. Maar dit mag men dan niet afwentelen op één groep.

Ook de zinsnede „gelijke kansen en gelijke rechten voor man en vrouw”, wordt zo langzamerhand gemeengoed. In het onderwijs probeert men de stereotype rolpatronen voor man en vrouw enigszins te doorbreken. Meisjes krijgen meer opleidingskansen. Is het in zijn algemeenheid al zo, dat veel jongeren opgeleid worden tot werkloosheid, in het bijzonder geldt dit voor meisjes. Opgeleid met het adagium gelijke kansen en gelijke

rechten vinden zij in het arbeidsproces amper of met veel moeite een plaats. De voorwaarden om de opleidingskansen daadwerkelijk om te zetten in gelijke kansen op een plaats in het arbeidsproces, worden nauwelijks vervuld. Slechts arbeid die nuttig wordt geacht voor de samenleving, wordt beloond, economisch gewaardeerde arbeid. Maar allerlei vormen van vrijwilligerswerk zijn ook arbeid. Werk dat gericht is op het welzijn van onze medemens, is minstens zo nuttig voor de samenleving. Zou er niet meer behoefte zijn aan wat vrijwilligerswerk genoemd wordt, naarmate onze samenleving mechanischer en gespecialiseerder wordt; naarmate er minder aandacht en plaats is voor de medemens, en de functies van sociale groepen als de familie, de buurt, het dorp ontkracht zijn? Dan is het wel zo eerlijk om te proberen de noden die uit onze „technuten-samenleving” voortvloeien, op te lossen. Het werk dat in dat verband verricht wordt, is dan even nuttig voor de samenleving en zou ook economisch gewaardeerd moeten worden. Zonder dergelijk werk zou de mens in onze samenleving steeds meer ontworteld worden. En zonder gezonde (in alle opzichten) mensen loopt de „technuten-samenleving” ook spaak. Lange tijd is het oog teveel gericht geweest op de technische kanten: groeien, zo hard en zo veel mogelijk.

De menselijke kanten hebben we laten slossen. Het idee dat een mens, wanneer hij maar voldoende financiële armsgang heeft, wel tevreden is, blijkt niet te werken. Tot nu toe hebben we geleefd met een beperkte visie op arbeid. Maar wanneer we mensen rechten toebedelen, mensen mondiger willen maken, zullen we ook de werkelijkheid anders moeten invullen en daarmee in overeenstemming moeten brengen. We zullen de visie op arbeid moeten verbreden; niet alleen arbeid die economisch rendement oplevert, maar ook arbeid die gericht is op het welzijn van de medemens, wat nu nog vaak vrijwilligerswerk is. Wanneer er dan in een gezin of samenlevingsverband bijvoorbeeld dubbele inkomens verkregen worden, kan men die inkomens bij elkaar tellen en naar draagkracht belasten (niet individueel) en niet, zoals vroeger, het inkomen van de vrouw zwaar belasten (omdat de man al een inkomen heeft). Op deze wijze verkrijgt het gezin of een samenlevingsverband een inkomen. Wanneer in dit verband gematigd moet worden, zullen mensen de noodzaak daarvan wel inzien. Voorop dient te staan dat mensen zinnvol bezig kunnen zijn, ieder op zijn eigen wijze en naar zijn mogelijkheden. Het zal niet gemakkelijk zijn om dit alles te concretiseren. Misschien moet er toch weer een commissie ingesteld worden.

Ph. B.

Mensenrechten en Ontwikkelingssamenwerking

door Harry Aarts

Op 17 maart jl. werd een Openbare Commissievergadering gehouden over de Nota Mensenrechten in het Buitenlands Beleid. Het lid van de CDA-Tweede-Kamercommissie, tevens voorzitter van de Vaste Commissie voor Ontwikkelingssamenwerking, Harry Aarts, voerde daarbij het woord over de verhouding tussen ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten. Hieronder volgt zijn beschouwing.

De ontwikkeling van de derde wereld vormt een noodzakelijke voorwaarde om de daar levende meerderheid van de wereldbevolking in staat te stellen tot een zinnvol genot van de rechten van de mens.

Deze stelling stelt de verhouding ontwikkelingssamenwerking-mensenrechten in het juiste daglicht. Hieruit blijkt tevens dat de inhoud van het begrip „mensenrechten” in de loop der jaren een evolutie heeft doorgemaakt. Het gaat niet alleen meer om de zgn. klassieke mensenrechten, tegenwoordig worden de sociaal-economische mensenrechten, de zogenaamde welzijnsrechten, als gelijkwaardig beschouwd: recht op gezondheid, op huisvesting, voedsel, werk, onderwijs etc., kortom: recht op voorziening in basisbehoeften. Dit geldt overigens niet alleen voor het buitenland, ook in Nederland zijn pas bij de momenteel aanhangige grondwetsherziening de sociale mensenrechten in de tekst van de constitutie opgenomen. Klassieke mensenrechten beogen vooral het zekerstellen van de vrijheidssfeer van de individuele mens. Sociale grondrechten scheppen voorwaarden en mogelijkheden voor menselijke ontplooiing. Hun realisering zal slechts kunnen plaatsvinden in een proces, dat sociaal-cultureel bepaald is en vanuit de historie is gekleurd. Zij moeten in en door de gemeenschap worden ingevuld.

Hoewel men derhalve een onderscheid tussen beide categorieën mensenrechten kan aanbrengen, men mag hen niet scheiden. Kort gezegd: vrijheid van drukpers heeft weinig praktisch nut voor analfabeten, maar anderzijds leidt materiële welvaart niet tot een volwaardig menswaardig bestaan zonder burgerlijke rechten en vrijheden. De situatie wordt dramatisch daar waar beide categorieën mensenrechten in de verdrukking komen, hetgeen jammer genoeg in vele ontwikkelingslanden het geval is.

Nederlands ontwikkelingsbeleid

Op de situaties die hieruit voortkomen spitsen dan ook de problemen binnen het Nederlandse ontwikkelingsbeleid zich toe. In het Nederlandse ontwikkelingsbeleid zijn de mensenrechten sinds 1974 expliciet in directe relatie gebracht met de hulpverlening. Aanvankelijk als subcriterium voor de concentratielandkeuze, nadien door de huidige regering als apart criterium. Het opstellen van een dergelijk criterium blijkt echter eenvoudiger dan de invulling en toetsing ervan in concrete situaties. De beleidsconclusies in de paragraaf ontwikkelingssamenwerking van de nota zijn voorzichtig geformuleerd, misschien wel iets te voorzichtig. De teneur is dat terughoudendheid en bescheidenheid past wanneer over het verband tussen ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten wordt gesproken. Wij kunnen deze benadering begrijpen en willen die ondersteunen voor zover het betreft het hanteren van hulp als beloning voor de eerbiediging van de klassieke mensenrechten en het onthouden van hulp als straf voor schending. Terecht zullen consequenties van deze schendingen voor de hulp moeten worden gewogen alvorens maatregelen worden genomen. Hierbij zullen met name de aard van de schendingen, het al dan niet systematische, structurele karakter ervan enerzijds en anderzijds de te verwachten gevolgen van de wijzigingen van de hulprelatie voor de bevolkingsgroep in het betrokken land van invloed zijn. Vanzelfsprekend is ook dat de hulpverlening, zoals de nota stelt, nooit rechtstreeks een bijdrage mag leveren tot bestending van repressies. Het is onze mening dat dezelfde terughoudendheid en voorzichtigheid niet moeten worden betracht wanneer het gaat om stimulering van de sociaal-economische mensenrechten. Hierop kan de voorzichtige benadering

van de regering toch eigenlijk niet van toepassing zijn. Immers is niet één van de criteria van het Nederlands hulpbeleid dat in het ontwikkelingsland een beleid wordt gevoerd gericht op verbetering van de positie van de allerarmsten, op een rechtvaardige inkomensverdeling, op voorziening in de basisbehoeften?

Trachten we ook niet middels een op criteria gebaseerd concentratielandbeleid hulp te verlenen aan landen, waarvan wij vinden dat zij een goed sociaal beleid voeren?

Wij zijn van mening, dat in de keuze van landen waarmee je een ontwikkelingsrelatie aangaat het oordeel tot uitdrukking wordt gebracht dat Nederland heeft over de situatie en de voortgang van de sociaal-economische mensenrechten. Regeringen die zich, vaak met alle moeilijkheden van dien, beijveren om de gehele bevolking in het ontwikkelingsproces te betrekken en te voorzien in de basisbehoeften hebben recht op onze belangstelling en steun. Nog even terug naar de schending van klassieke mensenrechten en de gevolgen daarvan voor de hulpverlening. De vraag is in welke situatie er een einde moet komen aan de terughoudendheid en er wel „gestraft” moet worden of de hulp moet worden stopgezet. De regering heeft twee mogelijke situaties aangegeven:

- 1) wanneer de hulpverlening het veronachtzamen van mensenrechten dreigt te bevorderen, en
- 2) wanneer het niet mogelijk blijkt de doelstellingen van de hulpverlening te verwezenlijken.

Beide zijn eigenlijk vanzelfsprekende zaken, doch is hier niet het probleem dat een direct verband tussen situaties in een land en de hulpverlening, om nog niet eens te spreken van een causale relatie, moeilijk te leggen valt? Door deze argumentatie wordt overigens volledig uitgesloten dat de hulp wordt onderbroken wanneer deze twee getallen niet aanwezig zijn. Wij zijn van mening dat tot beëindiging van de hulp moet kunnen worden overgegaan wanneer in een land de meest fundamentele mensenrechten door de overheid apert, systematisch en ernstig worden geschonden zonder uitzicht op verbetering ook al zijn de twee genoemde gevolgen niet expliciet aantoonbaar.

Transport nog steeds „hoofd”zaak in de derde wereld.

Hulp aan de bevolking

Moet de bevolking van landen waar de fundamentele mensenrechten op ernstige wijze worden geschonden volledig van onze hulp verstoken blijven? Wij zijn van mening dat juist daar waar het regime onmenselijker is onze hulp voor de bevolking harder nodig is. Doch dan zal deze hulp niet gegeven moeten worden aan of via de overheid, resp. organisaties die zich met dat regime identificeren. Daarom komen derhalve slechts die particuliere kanalen in aanmerking die los staan ten opzichte van de overheid en de hulp willen en kunnen benutten om de noden van de kwetsbare groepen, de mensen in de verdrukking, te lenigen. Deze basisbehoeften behoeven niet uitsluitend te worden beperkt tot materiële zaken; daaronder kunnen ook worden gerekend: ontwikkelings- en vormingsactiviteiten die nodig zijn voor het aankweken van sociale vaardigheden, voor de deelname in een democratiseringsproces. Wij realiseren ons dat we ons hier op een kwetsbaar gebied bevinden. Immers, hoe bewuster en gevormder een samenleving is, des te groter gevaar deze kan betekenen voor de gezaghebbers in ontwikkelingslanden. Een prudent beleid terzake is dan ook noodzakelijk. Zo zal de Nederlandse financiële bijdrage nooit rechtstreeks

mogen zijn gericht op omverwerping van het regime of op het steunen van gewelddadige activiteiten gericht tegen het regime. Het beleid zal altijd moeten zijn gericht op de emancipatie van de onderliggende groepen voor zover autochtone particuliere organisaties in ontwikkelingslanden daarmee bezig zijn.

Internationale financiële instellingen

Ten aanzien van de multilaterale financiële instellingen (IMF, Wereldbank etc.) stelt de nota dat deze weinig bereidheid tonen om overwegingen betreffende mensenrechten in de besluitvorming te betrekken. Voorts wordt vermeld dat voor de Wereldbank, overeenkomstig zijn statuten, alleen economische overwegingen relevant zijn. De regering stelt dit in de nota als een gegeven en het is de vraag of zij zich terecht mag beroepen op statuten uit de veertiger jaren, zonder zich af te vragen of deze niet in het licht van de ontwikkeling van normen en waarden in de afgelopen decennia zouden moeten worden aangepast. Kan op de duur worden volhard in een situatie dat meer en meer ontwikkelingssamenwerking en -hulp worden gezien als een bijdrage om de rechten van de mens te realiseren, terwijl de multilaterale financiële instellingen zich door louter economische overwegingen laten leiden? Deze economische overaccentuering kan uit ontwikkelingsoogpunt moeilijk te verteren consequenties hebben. Landen die een beleid voeren dat meer gericht is op economische expansie dan op bevrediging van basisbehoeften

Vervolg op pag. 3

Prominent

Een Joegoslavische regeringsvertegenwoordiger heeft gezegd dat Nederland minder dan voorheen een prominente rol speelt in de ontwikkelingssamenwerking. Dat is niet leuk om te horen. Minister de Koning heeft minder dan zijn voorganger op internationale conferenties zich tot woordvoerder gemaakt van de ontwikkelingslanden. Maar betekent dat dat hij ook minder voor hen tot stand heeft gebracht? Het is algemeen bekend dat tijdens de laatste UNCTAD-conferentie Nederland tot het laatste toe heeft getracht een doorbraak tot stand te brengen, zij het dat dat niet tot een indrukwekkend resultaat heeft geleid. En de minister tracht voortdurend de EEG-partners een eindje op te duwen in de goede richting. Zolang niet kwantificeerbaar kan worden aangeduid, welke tactiek het beste resultaat afwerpt, kan een oordeel niet worden geveld. Hetgeen overigens niet wil zeggen, dat we een uitlating als die van de betrokken Joegoslaaf niet ernstig ter harte moeten nemen. Want de

intenties komen dan kennelijk niet goed over.

De pot en de ketel?

Het lijkt er op dat de Amerikaanse regering besloten heeft de benarde régimes in El Salvador en Guatemala op effectieve wijze middeis militaire bijstand te hulp te komen. Als dat waar mocht zijn dan is dit een totaal andere benadering dan werd gekozen tijdens de opstand in Nicaragua. Het is volstrekt onduidelijk waarom zulk een andere opstelling gekozen zou moeten worden. De régimes in El Salvador en Guatemala zijn bepaald niet meer appetijtelijk dan dat van Somoza. Zeker nu Amerika de Olympische Spelen boycot vanwege het schenden door de Sovjet-Unie van het zelfbeschikkingsrecht van de Afghani, zou toch verwacht mogen worden dat de Amerikanen iets meer respect voor het zelfbeschikkingsrecht van de inwoners van Centraal-Amerika aan de dag leggen. Ook in het Engels kent men het spreekwoord van de pot en de ketel.

NG COMMENTAAR

Duidelijkheid?

Het hoofdbestuur van de VVD heeft in een commentaar op het ontwerpprogram 'Liberaal Manifest' laten weten dat de verschillen met de PvdA voorlopig niet te overbruggen zijn. Dat betekent dus dat er ook voor de komende regeringsperiode geen combinatie PvdA-VVD te verwachten valt, wat sommige VVD-prominenten daarover ook te vertellen hebben. Aangenomen mag worden dat een dergelijke negatieve liefdesverklaring nu ook wel van PvdA-zijde geuit zal worden. Duidelijk is dat alles wel, maar is het ook constructief? Want het eind van

het liedje zal dan wel zijn dat beide partijen lonken in de richting van het CDA voor een eventuele regeringscombinatie. En als die dan tot stand is gekomen, verwijten beide partijen het CDA politieke onduidelijkheid. Zo wordt met de leus van de duidelijkheid de grootst mogelijke onduidelijkheid bedreven.

Miltvuur

Amerikaanse bronnen houden vol dat een epidemie van miltvuur in de Russische stad Smerdlovsk het gevolg is van de ontploffing in een fabriek voor biologische wapens. De Russen, die partij zijn bij een verdrag dat de productie van dit soort wapens verbiedt, ontkennen het in alle standen. Toch zou het gewenst zijn dat de Russen een onderzoek ter plaatse zouden toelaten. Een dergelijk onderzoek is immers beslissend voor de verwachtingen die met betrekking tot de naleving van andere ontwapeningsovereenkomsten mogen worden gekoesterd? Het desbetreffende verdrag is namelijk het enige wat wij kennen dat een echt ontwapeningsverdrag is, omdat het zelfs de productie van deze wapens verbiedt. En als de Russen

een schoon geweten hebben, waarom nodigen zij dan niet deskundigen uit van de hele wereld, al was het alleen maar om aan te tonen dat de Amerikaanse koude oorlogshitsers het volstrekt bij het verkeerde eind hebben?

Vuurwerk

De Franse president Giscard d'Estaing is een meester in het lanceren van opvallende initiatieven. Zo heeft hij nu weer een top-conferentie van Europese, Afrikaanse en Arabische leiders voorgesteld. Als we ons wel herinneren is hij ook de motor geweest achter de inmiddels in een volstreekte impasse geraakte Euro-Arabische dialoog en heeft hij ook al eens een Afrikaans-Europese conferentie voorgesteld, die het tot niets heeft gebracht. Het huidige initiatief heeft al van verschillende kanten kritiek ondervonden. Vuurwerk is mooi, maar het verdient toch wel aanbeveling om bij het afsteken ervan beide benen op de grond te houden. Of is de Franse president al tevreden als hij de voorpagina's haalt? In dat geval mogen we aannemen dat een kinderhand gauw is gevuld.

Mensenrechten en Ontwikkelingssamenwerking

Vervolg van pag. 2

van de bevolking hebben weinig problemen om financieringsmiddelen aan te trekken. De rentabiliteit van deze middelen is verzekerd, doch de effecten van deze middelen voor de armste groepen zijn vaak schameel. Anderzijds komen landen die een beleid voeren waarbij het accent vooral ligt op de informele sector, op de vaak niet productieve en niet op export gerichte activiteiten, op de noden in de sfeer van de gezondheidszorg, analfabetisme-bestrijding, ontwikkeling en onderwijs veel moeilijker aan hun noodzakelijke financieringsmiddelen. Wij realiseren ons dat hier geen sprake is of kan zijn van een zwart-wit tegenstelling en dat een uit economisch en monetair oogpunt gezonde toestand ook voor ontwikkelingslanden van groot gewicht is. Gezocht zal moeten worden naar een evenwichtiger situatie waarbij naast economisch-monetaire overwegingen uit de sfeer van de klassieke en sociale mensenrechten medebepalend zijn voor de verlening van steun.

Europees beleid

Het is jammer, dat het de Nederlandse regering niet is gelukt om in het Lomé-verdrag een paragraaf op te nemen inzake de mensenrechten. Het is duidelijk dat de ACP-landen van mening waren dat een dergelijke paragraaf in dit verdrag niet thuis hoort. Wij hopen echter dat de discussies die tijdens de onderhandelingen gevoerd zijn hiermede niet zijn beëindigd en dat het mogelijk zal zijn tijdens de looptijd van het verdrag, mede aan de hand van concrete ervaringen, in dialoog met de ACP-landen te komen tot gemeenschappelijke inzichten op dit punt. Ook het EEG/ACP-parlement zal daarin een belangrijke rol kunnen spelen als vertegenwoordigers van de volken. Overigens zijn wij van mening dat deze dialoog door de EEG-landen des te geloofwaardiger kan worden gevoerd naarmate zij in de onderhandelingen over de Derde Ontwikkelingsdecade een constructieve bijdrage leveren aan de realisering van de sociaal-economische mensenrechten in de Derde Wereld.

De heer Aarts is lid van de Tweede Kamer voor het CDA.

OVERWEGENDE

Pragmatisme

Het woord 'pragmatisme' kan duiden op een levenshouding die wij op bijna elk terrein waarnemen. Een houding die met vooroordelen afrekent, voorzover ze ons het zicht op de werkelijkheid ontnemen. Vandaag, zo stelt men, zijn vooral feiten van belang. De feiten zoals ze zijn en niet zoals ze vanuit vooringenomenheid worden geïnterpreteerd. Het pragmatisme is bang dat die vooringenomenheid tot verstarring, angst voor het nieuwe leidt. Het pragmatisme neemt, de aandacht richtend op de concrete situatie, afstand van beginselen als samenbindend element van een groep, een partij. Vaak gaat pragmatisme dan ook samen met een pleidooi voor deconfessionalisering.

Verlies

De levenshouding waarop ik doel valt ook binnen christelijke partijen te signaleren. Vaak leidt dat tot een grotere nadruk op het programma en het beleid en tot minder aandacht voor achterliggende visies. Ik acht dat geen winst. Pragmatisme in christelijke kring is het ook wanneer men de totstandkoming van het CDA wenst om uitsluitend langs die weg afbrokkeling tegen te gaan en een mammoet in het politieke krachtenveld in stand te houden. Zulk een benadering, verbonden als zij is met een minder nadruk leggen op het christelijk uitgangspunt, moet leiden tot een uitholling van de beginselpartij. En opnieuw is er dan, naar mijn wijze van zien, van winst geen sprake.

Korrektie

Waarom krijgt het pragmatisme zulke kansen? Omdat er ruimte voor gemaakt is door een te dogmatische benadering, zoals die zich met name in het oude partijenbestel uitte. Pragmatisme is daarop een reactie en een correctie. Het waarheidselement in het pragmatisme niet verdoezelend, blijf ik van oordeel dat zulk een levenshouding, indien zij de overhand krijgt, grote gevaren in zich houdt en een einde maakt aan beginselpolitiek. De PvdA en D'66 doen het soms voorkomen alsof zij aan elkaar verwant zijn vanuit het begrip

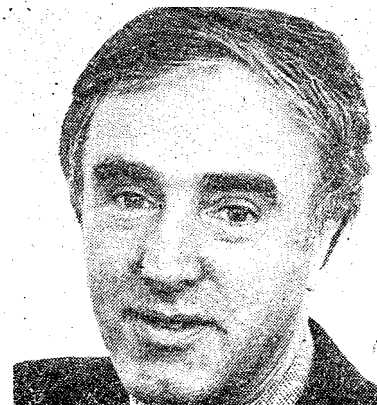
'vooruitstrevendheid'. De socialisten doen er naar mijn mening goed aan de tegenstellingen in het ideële vlak tussen hen en pragmatisten niet te versluieren. Wie principiële uitgangspunten afwijst loopt het gevaar de volkswil tot absolute norm te verheffen. Op den duur zal blijken dat vanuit een pragmatische levenshouding geen kracht geput kan worden om in een samenhangend beleid op lange termijn maatschappelijke vernieuwingen tot stand te brengen.

Kracht

Pragmatisme als dominante levenshouding ervaar ik als een gevaar voor christelijke partijformatie. Natuurlijk bezitten wij niet het monopolie te weten wat goed is voor ons land, onze burgers. Niettemin geloven wij dat de Boodschap van het Evangelie een boven alles te waarderende kracht is, ook voor een partij. Een kracht om onze ogen te openen en ons geweten wakker te houden voor de gerechtigheid die God op deze wereld door mensenhanden doorgevoerd wil zien worden. Open ogen voor solidariteit die Hij eist. Bereidheid ook om handen en voeten aan vrijheid en vrede te geven, als een geluksbeleving, die God aan mensen toebedeeld wil zien. Onder dit gezichtspunt beziet de christen-democratie de overheid en wil ze invloed uitoefenen. Welslagen van zulk een beginselpolitiek vindt grenzen in harten en gezindheid van mensen. Vanuit het zo vaak falen van mensen vraagt men zich wellicht af waar iemand de moed vandaan haalt partijvorming op grond van christelijke uitgangspunten voor te staan. Het nochtans geroepen zijn naar alle geboden van God te leven geeft ons een onafwijsbare opdracht in handen. Het is deze opdracht, en de hoop die wij op grond van het Evangelie voor de mensheid blijven koesteren, waarin wij inspiratie vinden voor het politiek handelen.

Effekt-norm

In de westerse wereld wint de pragmatische levenshouding veld.

Steeds minder vragen mensen zich af of een bepaalde handeling moreel of ethisch juist is. De eerste vraag is: wat is het praktische effect van die handeling. Is dat een gewenst effect, dan is daarmee die handeling tot een juiste verklaard. Waarom dit hele verloop? Niet om wat ik over pragmatisme opmerkte allemaal in de schoenen van D'66 te schuiven. Maar D'66 is wel met het begrip pragmatisme geboren. Later heeft men ervaren dat blijvende motieven en beginselen van waaruit men werkt eveneens van belang zijn. De toekomst zal leren of men tegelijkertijd en praktisch handelen, feitelijke standpunten, en een zich laten leiden door een mensvisie, een overtuiging, kan combineren op een manier die de politieke feitelijk niet overlevert aan de terreur van de praktische doeleinden.

H. A. de Boer

Dit artikel van mijn hand is eerder gepubliceerd in 'Democraat', het partijblad van D'66 als bijdrage voor de daarin opgenomen Gastrubriek.

Fusie op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau

Per brief van 17 december 1979 hebben alle AR-kiesverenigingen ontvangen een model-fusieprotocol in het kader van de fusie, in CDA-verband welke ook op het gemeentelijk c.q. plaatselijke niveau gaat plaatsvinden. Binnen de gemeente is elke kiesvereniging of afdeling van AR, CHU en/of KVP autonoom in zijn beslissingen, al dient natuurlijk wel gewerkt te worden binnen de algemene lijnen; die gezamenlijk voor wat betreft de landelijke organisatie van het CDA worden uitgezet. Tot nu toe werken veel kiesverenigingen en afdelingen al samen in een federatief CDA-verband. Het spreekt vanzelf, dat een gefuseerde afdeling iets heel anders is en ook om andere regelingen vraagt. Om een handreiking daarbij te bieden is bovengenoemd modelprotocol toegezonden. Daarnaast ontvingen de AR-kiesverenigingen ook richtlijnen van het AR-partijbestuur, waarbij suggesties voor diverse te treffen maatregelen werden gedaan. Later zijn ook een aantal model-bijlagen bij het eigen fusie-protocol toegezonden. Inmiddels hebben ook alle Kamercentrales en de provinciale organisaties, welke op hun niveau ook tot fusie moeten komen, soortgelijke modelrichtlijnen ontvangen.

Inzendtermijn

De streefdatum voor sluiting der inzending van de ingevulde fusieprotocollen met bijlagen is voor de kiesverenigingen gesteld op 11 april a.s. Tot nu toe is nog erg weinig ontvangen. Wij roepen daarom al onze partij-organen op, één en ander zo spoedig mogelijk af te wikkelen. De Kamercentrales en provinciale afdelingen hebben vanwege de langere behandelingsprocedure de tijd tot 31 mei a.s.

AR-staatkunde

in christen-democratisch perspectief

Bon:

Ik abonneer mij op **ARS** voor f 40,- per jaargang f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Dr. A. Kuypersstichting Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

Doelen, beginselen en bewapening

door Bob Goudzwaard

Wat zijn beginselen eigenlijk? Van Dostojewski – in Schuld en Boete – is het befaamde woord, dat voor sommige mensen beginselen net als springveren zijn: ze durven zich maar in één richting te bewegen. Zulke statische "principes" heb ik zeker niet voor ogen gehad. Echte beginselen geven ruimte, en ze vragen een verantwoorde – en dus kwetsbare – uitwerking in de praktijk. Dat geldt bijvoorbeeld voor het beginsel van de rechtvaardigheid als basis-norm voor al het politieke handelen.

Ware beginselen, zo schreef Groen van Prinsterer eens, zijn in het hart van de meest eenvoudige christen geschreven. Ze zijn niet veraf, gecompliceerd, maar dichtbij, als wegen (Thorán, de wijzing van een weg) waarop het veilig gaan is wanneer we er maar op blijven. Zo wordt ook naar die beginselen verwezen in de openingsparagraaf van het nieuwe conceptprogram van uitgangspunten van het CDA, waarin te lezen staat dat "Gods geboden en beloften" voor het politieke handelen van beslissende betekenis zijn.

Hieruit volgt al onmiddellijk, dat beginselpolitiek niet doelloos is. Juist omdat de rechtvaardigheid dat eist, moet doelbewust worden gekozen. Maar wél – en dat is essentieel – hebben in een echte beginselpolitiek die door onszelf gekozen doeleinden een grote maie van betrekkelijkheid. Want wanneer ze niet meer rechtvaardig zijn, niet meer overeenkomen met wat levende normen van ons vergen moeten ze worden bijgesteld.

Want dat is de kern van christelijke politiek als politiek van navolging, van het volgen van iemand die voorop gaat. Ons religieus houvast ligt nu eenmaal niet in verzelfstandigde doeleinden, en het bereiken daarvan tot elke prijs. Beginselpolitiek is dus niet doelloos. Maar evenmin behoeft doelpolitiek beginselloos te zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan degenen, die terwille van onze veiligheid – als gekozen doel – van mening zijn dat we hoe dan ook in de NAVO moeten blijven en met alle NAVO-besluiten moeten meewerken.

Ze zullen veelal dat doel gekozen hebben omdat ze een goede en doeltreffende defensie een principiële plicht achten. Dat is dus een beginselkeuze. Maar wel komt er in een echte doel-politiek dan dit bij, dat – nadat het doel eenmaal gekozen is – vervolgens ook alle consequenties daarvan moeten worden aanvaard. Die middelen moeten worden gekozen, die voor het bereiken van dat doel onmisbaar zijn. De middelen krijgen dan dus vanuit dat vooropgestelde doel pas hun zin, hun geldigheid, en soms ook hun onontkoombaarheid: Wanneer bijvoorbeeld het doel van een gegarandeerde veiligheid in bondgenootschappelijk verband vereist dat we ons schikken in een NAVO-moderniseringsbeslissing – dan kan discussie nog wel gaan over de vraag hoe we er ons in zullen schikken, en hoeveel "eigens" we er in kunnen leggen, maar niet meer over de vraag over de rechtvaardigheid van de beoogde militaire middelen. Het doel beslist immers, en bepaalt de grenzen hoever we kunnen gaan. Politiek wordt zo de kunst van het haalbare, om binnen de grenzen van het gestelde doel er als het ware uit te halen wat er nog inzigt.

Natuurlijk is de hier gemaakte tegenstelling tussen beginsel- en doelpolitiek in de werkelijkheid een meer vloeiende. Het is een kwestie van accenten, en er kunnen mengvormen optreden. Toch, en wellicht juist daarom, heeft het onderscheid waarde. Voor mijzelf verklaar ik althans zó het langs elkaar heenpraten van velen in het kernwapenvraagstuk, en ook de onmacht van de kerken om bij de politici echt "over te komen". Vanuit de Raad van Kerken werd er bijvoorbeeld al vroegtijdig op gewezen, dat atoomwapens niet als militair middel mochten worden gebruikt – noch als strijdmiddel, noch om er mee te dreigen. Dat is de stijl van een bepaalde vorm van beginselpolitiek –

Beste Jan,

Jouw kritiek staat niet op zichzelf. Soortgeijike stukken, zij het wat miider, zijn geschreven door mijn vriend Diepenhorst (in Elsevier's Magazine), door minister De Ruiters (in de NRC/Anti-Rev. staatkunde), en in een eerdere fase door de heer Van Dam (in Trouw). Ik heb kennelijk veel iosgemaakt.

Toch ben ik daar niet blij mee. Wat nu gebeurt staat veeleer in het teken van persoonlijke verwijdering, dan in het teken van een naar elkaar toegroeien in de manier van benadering van een van de moeilijkste vraagstukken van onze tijd. Misschien heeft het mijzelf aan wijsheid ontbroken in de wijze waarop ik een en ander aan de orde heb gesteld. Het is weilicht als te a-politiek, of als te persoonlijk overgekomen, waardoor de indruk kon ontstaan dat ik wilde heersen over de persoonlijke gewetens van anderen. (Zeker is het daarbij niet mijn bedoeling geweest iemand – b.v. prof. Steenkamp – op enigerlei wijze te kwetsen. Wanneer dat onbedoeld toch is gebeurd bied ik daarvoor mijn oprechte excuses aan). Om die reden heb ik in dit nummer van Nederlandse Gedachten nog eens geprobeerd op zakelijke wijze op papier te zetten wat mij bezieit, met name bij het maken van een onderscheid tussen beginsel- en doelpolitiek, en ook te zeggen welk mogelijk beleid t.a.v. het kernwapenvraagstuk ik mij vanuit Nederland gezien voor ogen stel. Misschien neemt dat enkele gerezen misverstanden weg.

Het is echter mogelijk dat méér speelt dan een door mij onnodig opgewekte persoonlijke irritatie. Het is mogelijk dat de zaak van de kernbewapening ons zo fundamenteel en existentieel verdeelt, dat dit wel tot soortgelijke scherpe reacties aanleiding moet geven, en ook zou blijven geven. In dat geval komt, hoe pijnlijk ook, het samenleven en -werken in één partij aan de orde. Want tot geen prijs mag dat een zodanig karakter krijgen, dat we elkaar niet in de waarde zouden laten van het mogen handelen overeenkomstig de eigen, diepste overtuiging. Daarin ligt nu eenmaal, en ik neem aan ook naar jouw oordeel, een absolute grens, die zwaarder weegt dan de wens tot één partij te blijven behoren.

Van mijn kant wil ik graag hardop zeggen dat het een ARP en een CDA volledig vrij moet staan in geweten die lijn te volgen, die men t.a.v. het bewapenvraagstuk de juiste acht. En ik ben bereid alle stappen te nemen, die anderen in het CDA van mij zouden wensen voor het ongehinderd kunnen volgen van hun eigen mening.

Met vriendelijke groet,
Bob Goudzwaard.

ongeacht of men vanuit zijn eigen opvatting over beginselen het daarmee nu eens kan zijn of niet. Maar de reactie op dat standpunt werd veelal gegeven in de stijl van de doel-politiek: U kunt dat niet zeggen, want zo komt onze gegarandeerde veiligheid op het spel te staan. U riskeert ons blijven in de NAVO, en daarom is uw aanpak werkelijkheidsvreemd. Geen wonder, dat het zo noodzakelijke gesprek daarom al snel stokte. Ook de opvattingen van de "tien" konden zo gemakkelijk voor velen als werkelijkheidsvreemd en als in strijd met de onderling afgesproken doeleinden overkomen.

Bewapening en rechtvaardigheid

Wanneer we in de stijl van de beginsel-politiek spreken en denken over kernbewapening, komen we daarom niet uit over een bezinning op wat de rechtvaardigheidsnorm nu concreet inhoudt. En zoals gezegd: die rechtvaardigheidsnorm heeft niet alleen betrekking op het kiezen van doeleinden. Ze geldt ook voor de keus van de middelen waarmee we onze veiligheid zoeken te garanderen. Dat betekent, dat je vroeg of laat t.a.v. het gebruik van die middelen voor een keus komt te staan, of ze wel gebruikt mogen worden. In geen beginselpolitiek kom je uit onder de noodzaak van het aangeven van een grens: dit mag wel, dat zeker niet. Zoals dat geldt t.a.v. een abortusvraagstuk, geldt het ook ten aanzien van een kernwapenvraagstuk. Is het trekken van zulke grenzen nu een puur persoonlijke aangelegenheid? Sommigen zeggen al tegen elk wapen nee, anderen pas bij een bepaald type

atoomwapen of chemisch wapen. Natuurlijk is er hier ruimte voor interpretatieverschillen, ook binnen een partij als het CDA. Maar onontkoombaar is, dat hoe dan ook een zekere grens getrokken wordt! Dat is een minimum-eis, zo nog van beginselpolitiek gesproken kan worden. En bovendien: bij het trekken van zulke grenzen gelden voor christenen ook nog bepaalde boven-persoonlijke criteria. Want het woord "rechtvaardig" is niet eindeloos rekbaar, wanneer we spreken over een "rechtvaardige" inzet van middelen. Want het valt niet te ontkennen, door geen enkele christen, dat de Bijbel daarin ook nog een eigen meespreekt. Zo kan ik als christen er niet onderuit, dat in de Bijbel uitdrukkelijk een onderscheid wordt gemaakt tussen weerbaren en weerlozen in de oorlogsvoering: vrouwen en kinderen moeten worden ontzien (Deut 20). Ook moet eerst vrede worden aangeboden (idem), terwijl wrede, allesverwoestende strijdmethodes zonder meer uit den boze zijn (Amos 1). En in het CDA mag zo'n beroep op de Bijbel dan niet worden gepareerd door over een monopoliseren van het Evangelie te spreken, of te zeggen dat zulke Bijbelteksten alleen slaan op vroeger tijden. Want als in die "barbaarse" tijden al zulke normen t.a.v. de strijdmiddelen en methodes worden aangelegd, hoeveel te meer zou dat dan niet in onze moderne "beschaving" moeten gelden? Er zijn interpretatieverschillen mogelijk. Ik respecteer de pacifist, en nog meer de atoompacifist, maar ben persoonlijk ertoe geneigd bepaalde zeer specifieke atoomwapens met een zéér beperkte en gerichte werkingssfeer wanneer ze als louter

verdedigingsmiddel worden gebruikt, nog verenigbaar te noemen met wat de rechtvaardigheidsnorm gebiedt. Maar dat lijkt mij te enen male uitgesloten t.a.v. de kruisraketten en Tomahawks, die we onder Nederlandse mede-verantwoordelijkheid in of rondom Europa binnen enkele jaren zouden moeten gaan installeren. Want in drieërlei opzicht overschrijden ze een principiële grens. In de eerste plaats zijn het ondanks hun precisie, massale vernietigingswapens, met een vernietigingskracht van vele malen die van de bom op Hiroshima en met gevolgen voor weerlozen, waaronder zelfs nog niet geboren en verwekte kinderen. Maar daar komt bij, dat deze wapens naar hun aard geen verdedigingswapens zijn. Het zijn naar hun aard aanvalswapens. Ze zijn rechtstreeks gericht op het grondgebied van Rusland, klaar voor hun vernietigende werking aldaar. En in de derde plaats hebben ze niet langer uitsluitend een mogelijke werking als afschrikingsmiddel. In de NAVO zelf wordt rekening gehouden met hun mogelijk daadwerkelijke inzet in crisissituaties; waarbij niet wordt uitgesloten, dat de NAVO ze ook nog als eerste partij in een mogelijke konflikt gebruikt. Hoe kan zoiets ooit nog vanuit de rechtvaardigheidsnorm worden verdedigd en bepleit.

Aan degenen, die deze plaatsing voorstaan vanuit een ook op middelen betrekking hebbende beginselpolitiek, is mijn vraag: zo u hier niet een grens trekt, wanneer dan in vredesnaam wel?

Complexe werkelijkheid

Beginselpolitiek is niet wereldvreemd, al heeft ze soms de schijn tegen. Want een realistische kijk op de wereld om ons heen leert, dat er geen enkel reëel perspectief schuilt in een voortgaande bewapeningswedloop en onze deelneming daarin. Er wordt nu al, zo blijkt uit het OECD-rapport "Interfutures", meer aan bewapening uitgegeven dan het gehele bruto nationale produkt van de armste helft van de wereld bedraagt. Realistisch is veeleer door de hypnose van de toenemende bewapening heen te zien, en vast te stellen dat een steeds maar voortgaande bewapening uiteindelijk alleen maar tot vernietiging leiden kan. Het is een moderne "energie van dwaling". Intussen hebben we wel met een NAVO te maken. Moeten we dan zomaar uit de NAVO weglopen? Zijn er alternatieven? Het standpunt dat ik hierboven heb uiteengezet, leidt steeds tot de voor mij onontkoombare conclusie, dat van plaatsing van deze gemoderniseerde wapens op ons grondgebied geen sprake zal kunnen zijn.

Zo'n opvatting kan op zichzelf al tot een crisis rondom het Nederlandse lidmaatschap van de NAVO leiden. Maar daarnaast rijst de vraag, of we als lid van het bondgenootschap niet een verderreikende, kritische taak hebben. Twee lijnen zijn dan zeker een nadere overweging waard. De eerste lijn is, dat aansluiting wordt gezocht bij het door senator Mark Hatfield ingediende amendement op het SALT II verdrag dat bedoelt aan de inwerkingtreding van dat verdrag een stopzetting te verbinden van elke verdere uitbreiding van de nucleaire wapenarsenalen van Oost en West, met inbegrip van de verdere technologische ontwikkeling van nieuwe wapens. Hierop zou een NAVO-strategie kunnen en moeten aansluiten. Een mogelijk tweede lijn is, dat tenminste ten aanzien van alle wapens die nu bij de moderniseringsbeslissing zijn betrokken, een verkiaring wordt afgelegd, dat ze in geval van een konflikt niet als eerste gebruikt zullen worden.

Het is mogelijk dat beide lijnen door de NAVO zullen worden afgewezen. In dat geval dient naar mijn mening door Nederland gekozen te worden voor een neutraliteitspolitiek, zoals we die ook bijvoorbeeld ten tijde van de eerste wereldoorlog hadden. Neutraliteitspolitiek is voor mij geen doel. Maar het kan wel een onvermijdelijke uitkomst zijn van een politieke instelling, die de vraag naar de gerechtvaardigheid van onze zogenaamde beveiligingsmiddelen ook binnen de NAVO in alle ernst aan de orde stelt, en bereid is er ook consequenties aan te verbinden. In de stijl van een daadwerkelijke beginselpolitiek zie ik geen andere weg dan die; en ik wil die ook in vertrouwen gaan.

STER ELITE FREESIA'S

ELITE ANJERSTEEKEN

VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Beginsel, doel en politiek beleid

door dr. J. D. Dengerink

Open brief aan Bob Goudzwaard

Vier stukken zijn voor mij aanleiding in deze „open brief” tot je te richten: 1. Een falende beginselpolitiek, in „Trouw” van 5 januari jl. 2. Het verslag van een interview met jou in de NRC van 2 februari jl.; 3. Christen, bewapening en demonie, in „Trouw” van 15 februari jl., een antwoord op briefschrijvers aan jou; 4. Je bijdrage in de rubriek „Het zal allemaal onverwacht gebeuren” (o.r.v. Wim Kayzer) in de NRC van 16 februari jl. De mij toegestane ruimte dwingt mij schematisch te werk te gaan, en, helaas, een wat onpersoonlijke toon aan te houden.

Overeenstemming

Eerst enkele punten die ons wezenlijk binden: 1. De roeping als rentmeesters van God deze aarde te bebouwen en bewaren. 2. De eigensoortige, begrensde verantwoordelijkheid van de staatsoverheid in dit beheren naast en, zo nodig, tegenover die van ander(soortig)e verbanden. We verkeren in een situatie, waarin de overheid – mede onder invloed van de idee van de volkssoevereiniteit – te veel naar zich heeft toegehaald en heeft toegespeeld gekregen. Daarin openbaart zich mede een vlucht uit de eigen „maatschappelijke” verantwoordelijkheden, terwijl anderzijds de staatsoverheid als voorzieder in allerlei behoeften een speelbal van dezelfde „maatschappelijke krachten” en daarmee machteloos dreigt te worden. De overheid zal de moed moeten opbrengen de maatschappelijke instellingen weer op haar eigen verantwoordelijkheid te wijzen. Met het oog hierop is een verder gaande bezinning nodig op de betekenis van het beginsel van de gespreide verantwoordelijkheid en derhalve op de eigen verantwoordelijkheid van de overheid (ook in de „antirevolutionaire vleugel” van het CDA!) Het desbetreffende CDA-rapport is nog veel te schematisch en te weinig aan de verscheidenheid in het maatschappelijk leven georiënteerd. Alleen zo zal het mogelijk zijn de geheel eigen positie van het CDA tussen PvdA en VVD of, beter, tegenover PvdA en VVD beide duidelijk te markeren. 3. Je waarschuwing tegen een ongenormde, derhalve humanistisch vooruitgangsgeloof, dat ook ons, christenen, niet onaangestast heeft gelaten. Daarbij moeten we evenwel bedenken, dat dit humanistisch vooruitgangsgeloof – anders dan de titel van je bekende boek suggereert – niet alleen de eigenlijke drijfkracht van het kapitalisme, maar ook van het socialisme is. Daarentegenover zullen we een wezenlijk christelijk vooruitgangsgeloof moeten stellen, dat bepaald wordt door de orde van Gods Koninkrijk.

Kritiek

Nu mijn punten van kritiek: 1. Je geringe geneigdheid tot een reële, zakelijke discussie met anderen. Ook in je stuk van 15 februari herhaal je in feite je „preek” (zo komt het stuk bij mij over), zonder direct op argumenten van anderen in te gaan. (zie hieronder) 2. Je neiging tot verabsolutering van zaken, die, hoewel hoogst belangrijk, toch betrekkelijk zijn, tot wit-zwart-tekeningen en daarin tot uiteendrijven van mensen die in Christus bij elkaar horen. Zo stel je in feite, dat degenen die niet duidelijk jouw standpunt t.a.v. de kernbewapening innemen zich praktisch hebben „verslingerd” aan de demonische krachten van het groeigeloof in het veiligheidsdenken, en dat praktisch zonder enige reserve jouwerzijds. Van een directe reactie op een stuk van de heer Lubbers in „Trouw” van 12 januari jl. en een vroeger stuk van Harry van der Laan in NG, waarbij o.m. Hannie van Leeuwen zich heeft aangesloten, merk ik in jouw stuk van 15 februari niets. Dat is een misser. Ik noem ook de door jou gemaakte tegenstelling tussen

beginsel- en doel-politiek, waarbij je de suggestie oproept, dat jij samen met enkele uitverkorren bezig bent alleen beginsel-politiek te bedrijven en alle anderen zich aan een heilloze doel-politiek zouden hebben overgegeven. Moest je vanuit je eigen achtergrond niet weten, dat in politiek beginsel en doeleinden altijd onverbreekbaar verbonden zijn, in die zin dat elke politiek – ook al zijn betrokkenen zich dat niet altijd bewust – door een beginsel, door een geestelijke drijfkracht wordt gedreven (wat geeft je anders het recht om de doelpolitiek als demonisch te kwalificeren?) alsook dat elke politiek (en dat geldt ook voor jouw politiek, b.v. met betrekking tot de kernwapens), wil zij echt politiek zijn, op doeleinden is gericht (zie ook Lubbers in zijn artikel van 12 januari)? Een bijna demagogisch aandoend voorbeeld van het forceren van de werkelijkheid in bepaalde door jezelf ontworpen schema's in de rood-zwart-tekening van de verhouding van oost en west in je artikel in

Het kernwapendebat in de Tweede Kamer.

„Trouw” van 15 februari jl., waarin je suggereert, dat we in de westelijke wereld zo ongeveer al in de houdgreep van het militarisme en fascisme zitten. Indien dat inderdaad het geval zou zijn, zouden wij waarschijnlijk niet meer zo vrij in het openbaar van gedachten kunnen wisselen. Daarmee wil ik niet zeggen, dat militarisme en fascisme geen reële dreigende machten zijn. Maar dan wil ik er wel op wijzen, dat er ook andere, zij het veel vriendelijker zich presenterende krachten zijn die, wanneer zij zich doorzetten, een reële bedreiging voor de vrijheid kunnen worden, omdat zij ons krachtens een innerlijke, geestelijke dynamiek geleidelijk leiden naar de totalitaire staat. Ik denk aan die krachten, die met een beroep op de beginselen van vrijheid, gelijkheid en broederschap (solidariteit) pleiten voor een op zogenaamde democratische basis steeds verder ingrijpen van de politieke organen in het maatschappelijk leven. Langs deze weg zal namelijk uiteindelijk een situatie ontstaan waarin, met een beroep op genoemde beginselen, alle minderheden gedwongen zullen worden zich aan het patroon van het allesomvattende politieke geheel aan te passen: „men zal hen dwingen vrij te zijn” (J. J. Rousseau)! Een totalitaire staat, waarin geen plaats meer zal zijn voor door eigen beginsel geïnspireerde, zelfstandige instellingen op allerlei gebied, omdat via de (democratische!) wetgeving uiteindelijk alle geestelijke verschillen tussen de afzonderlijke instellingen zullen worden weggenivelleerd, een proces dat al volop op gang is. Voorts wil ik wijzen op de toenemende betekenis van allerlei anarchistische groepen en bewegingen, die of zelf geweld plegen of door hun optreden tot ingrijpen door de overheid met geweld noodzakelijk. Het zou gewenst zijn, dat je terzake een wat evenwichtiger beeld had ontworpen. Een poging om de verhouding van oost en west, zoals die nu functioneert, exclusief te dwingen in het schema van Moskou en Mussert lijkt mij niet verantwoord.

Verbondsbeloften

3. Met jou geloof ik, dat Gods verbondsbeloften de enige vaste grond

voor ons leven en voor deze wereld zijn, zoals je in „Trouw” van 15 februari stelt (daarom geloof ik ook niet in de mogelijkheid van een volstrekte ondergang van deze wereld door mensenhanden. Anders zou Gods belofte in Gen. 9:8 vv. niet waar zijn). Maar we moeten, wanneer we ons beroepen op Gods beloften, wel weten in welke kwaliteit, waar, hoe en tegenover wie wij dat doen. Het maakt verschil, of wij bezig zijn binnen de christelijke gemeente of christelijke verbanden (zoals b.v. een christelijk-politieke partij) of binnen het parlement of in het verband van EEG of NAVO. De christelijke gemeente vertegenwoordigt wel het nieuwe mensengeslacht op aarde, maar als zodanig omvat zij niet alle mensen. We mogen wel altijd met de mogelijkheid van bekering rekenen (en ons werken en bidden zal voortdurend daarop gericht moeten zijn), maar we leven niet onder de belofte dat alle mensen zich ook daadwerkelijk zullen bekeren. De Bijbel leert ons, dat tot aan de wederkomst van Christus in het laatste oordeel duistere machten, die als zodanig mikken op een totale en godloze heerschappij, zich in deze wereld breed zullen maken. We leven

in een schepping die nog in alle delen zucht om haar verlossing. Zo zullen ook christen-politici hun werk moeten verrichten in een overwegend ontkerstende, d.w.z. van God vervreemde en dientengevolge nogal chaotische wereld, ten aanzien waarvan zij geen valse hoop mogen wekken. In die wereld zullen zij, vertrouwend op God en Zijn geboden en beloften, op het beperkte terrein van de politiek in constructieve zin bezig moeten zijn binnen het kader van de mogelijkheden die God hun in deze fase van de geschiedenis geeft. En dat in alle bescheidenheid, in de overtuiging dat de staatsoverheid wel geroepen is om allerlei kwaad in deze wereld te bestrijden en in te dammen, maar dat zij zeker niet bij machte en ook niet bij uitstek geroepen is om als een middeleeuwse kerk in moderne, geseclariseerde gestalte de maatschappij te vernieuwen. Voor dat laatste zijn andere krachten nodig en zullen andere dingen moeten gebeuren. We zullen ons daarin moeten hoeden voor elk dopers idealisme, dat slechts teleurstellingen veroorzaakt. Daarom zullen we ons in de politiek ook moeten hoeden voor een ongerechtvaardigd beroep op de Bergrede. De christen-politici moeten namelijk werken in een wereld waarin Degene die de woorden van de Bergrede gesproken heeft en aan Wie deze woorden hun eigenlijke zin ontlenden juist niet meer erkend wordt. Zij hebben daarin een uitermate moeilijke taak, aan de vervulling waarvan veel risico's zijn verbonden (zij zijn mensen als ieder ander!), daarom maken zij ook aanspraak op ons voortdurend gebed.

Persoonlijke vragen

4. In de brede politiek zullen we dus uitermate terughoudend moeten zijn met een beroep op de Bergrede. Anders zal dat zijn binnen een christelijk-politieke partij. In „Een falende beginselpolitiek” schrijf je over personen, leden van het parlement, die door het kernwapendebat zowel persoonlijk als politiek beschadigd zijn. Dat is een uitermate ernstige zaak, in het bijzonder omdat je hier waarschijnlijk verhoudingen tussen christen-politici op het oog hebt. Maar

graag wil ik hier een paar persoonlijke vragen stellen: Heb je wel eens bedacht, hoezeer je bepaalde mensen door je onverhoedse acties (zie hieronder) tot diep in hun hart getroffen hebt? En hoe denk je over je uitlatingen in NG n.a.v. het kernwapendebat, waardoor je – o.m. blijkens de reactie van Peter Kooymans – ook mensen tot diep in hun bestaan hebt getroffen? En hoe denk je, dat je opmerking in het interview in de NRC bij betrokkene aankomt, „dat de oude Steenkamp – d.i. de Steenkamp die bereid is de handen tussen de spaken van de geschiedenis te steken – nog wel leeft. Hij is alleen overwoekerd door probleempjes van de dag.” Is dat conform de Bergrede recht doen aan iemand die zich nog altijd met zijn volle persoon en overtuiging inzet voor een christelijke politiek? Iemand die bereid is ook het gewone werk te doen, dat in een politieke partij, evenals in elke andere organisatie, hoog opgestapeld ligt? Het is gemakkelijker om op een afstand kritiek te oefenen op een door jezelf in een bepaald schema gewrongen werkelijkheid, waarin velen zich niet herkennen, dan in concreto – rekening houdend met alle omstandigheden, weerbarstigheden en nukkigheden (ook die van jou en mij en alle anderen) – concrete christelijke politiek bedrijven.

Zakelijke politiek

5. Terug tot de zakelijke politiek. In feite vraag je voortdurend om bekering van harten. Vandaar je indringend getuigenis. Dit zal echter naar Lubbers woord in concrete politiek moeten worden omgezet. Voor jou betekent dat primair versobering: In plaats van 3 à 4 miljard moet er tenminste 15 (!) miljard worden bezuinigd. (Interview NRC) In hetzelfde interview merk je op, dat je geen ministerspost in het kabinet-Van Agt hebt willen aanvaarden, omdat je vond, „dat het maatschappelijke draagvlak onvoldoende was”. In dit verband doemen als vanzelf een aantal interessante vragen op: Hoe meen je deze 15 miljard bezuinigingen te kunnen realiseren? Denk je daarbij voor alles aan inperking van de overheidstaak op verschillende gebieden, overeenkomstig het principe van de gespreide verantwoordelijkheid? Zo ja, op welke sectoren van de overheidsbemoeiing zou de bezuiniging zich dan moeten concentreren? Is het je mogelijk in dezen voorlopig wellicht nog globale, maar daarin toch reeds voldoende duidelijke gedachten te ontwikkelen? En aan welke samenstelling van een kabinet en aan welk maatschappelijk draagvlak denk je, teneinde de door jou beoogde bezuiniging te kunnen realiseren? Een antwoord op deze

vragen is nodig, om tenminste iets te hebben, waarover we zakelijk kunnen spreken. Nu het er maar uitziet, dat je weer in de Tweede Kamer zult terugkeren, hebben m.i. de kiezers er ook recht op, dat je jezelf terzake duidelijk „verklaart”. Ik kan mij helaas niet aan de indruk onttrekken, dat je voor wat betreft de beoogde bezuinigingspolitiek nog in belangrijke mate met je hoofd in de wolken loopt.

Positie in C.D.A.

6. Tenslotte je plaats binnen het CDA. Gerrit van Dam heeft in zijn „Ongevraagd advies” aan jou in „Trouw” van 29 december jl. er reeds op gewezen, dat jouw houding t.o.v. het CDA wel erg wisselvallig is geweest. Zelf stel je voortdurend terecht, dat er grenzen zijn in het politieke leven die niet mogen worden overschreden. Deze grenzen zijn er m.i. ook m.b.t. iemands stabiliteit en daarmee zijn geloofwaardigheid in de politiek. De vraag is, of jij door je wisselvallig optreden niet bezig bent deze grens op een zorggevend wijze te naderen of deze wellicht al hebt overschreden. Zoals je in algemeen politieke zin voor mijn besef steeds met één been in de hemel en met één been op de aarde staat in plaats van met beide benen, zoals het hoort, op aarde, sta je voortdurend met één been binnen en met één been buiten het CDA. Zo blijf je voortdurend wat boven de bomen zweven. In feite houd je daarmee evenwel het CDA voortdurend in gijzeling, een vorm van geestelijk geweld. Daarmee is de christelijke politiek in ons land bepaald niet gediend. De meesten van ons hebben waarschijnlijk zekere moeite gehad en tijd nodig gehad om vanuit de Antirevolutionaire Partij naar het CDA toe te groeien. Verscheidenen hebben het in dat groeiproces zelfs laten afweten. Ik zal de laatstgenoemden er niet kwaad om aankijken. Zij zullen naar eer en overtuiging gehandeld hebben. We worden echter wel geroepen tot kiezen. Ook in deze zaak geldt het Bijbelwoord: „Uw ja zij ja, Uw neen zij neen”. Zo hebben aanstaande kiezers er eveneens recht op, dat ook jij je politiek stabiliseert, opdat zij weten, dat zij door via een CDA-lijst mede jou te stemmen, stemmen op iemand die niet halverwege de tijd opnieuw afhaakt en – je hebt tenslotte publiekelijk je sympathie voor de PPR uitgesproken – alsnog naar een andere politieke partij overgaat. Duidelijkheid in politiek gedrag (punt 5) en stabiliteit in politiek gedrag (punt 6) hebben ook met het Evangelie te maken.

In goede vriendschap,
J. D. Dengerink

STEENHOUWERIJ

DE KUIJPER

Nieuwstraat 26, MIDDELBURG
Tel. (01180) 1.25.79

natuursteen voor:

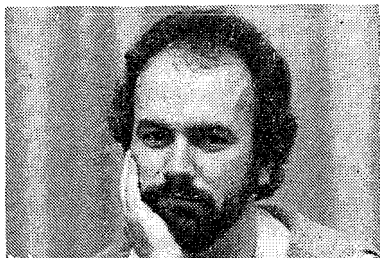
● restauratie

● renovatie

● nieuwbouw

Ook gespecialiseerd in het boren in beton met diamant, gaten van 15 tot 300 mm

UIT DE ARJOS

Meer dan 300 politieke gevangenen werden neergeschoten. De stille wekelijkse betoging van het „Comité de Madres” (vergelijkbaar met de „dwaze moeders” in Buenos Aires) werd met mitrailleurs uiteengesloten. In dit verscheurde land vereenzelvigde bisschop Romero zich meer en meer met de verdrukten en de rechtelozen, werd hij een symbool van het vreedzame volksverzet en hield hij niet op zijn felle aanklacht tegen onderdrukkers en uitbuiters te laten horen. Hij noemde de dingen bij hun naam: de rijkdom, de verabsolutering van het privé-bezit in het kapitalistische systeem, de negatieve rol van christen-democraten, die samen met buitenlandse machten een tegen het volk gerichte regering in stand houden.

Huichelachtig

Onder de vele reacties en blijken van deelneming op de moord op Romero waren behalve hoopgevende ook nogal huichelachtige. Bijvoorbeeld die van het Vaticaan, dat nog niet zo lang geleden op de Latijns-Amerikaanse bisschoppenconferentie de hoopvolle ontwikkelingen van de bevrijdingstheologie teruggedraaide. Of die van de Verenigde Staten, die ondanks het dringende beroep van Romero dat niet te doen, hun huidige steun aan de militaire junta voortzetten. En wat is onze eigen verontwaardiging over deze gebeurtenis eigenlijk waard wanneer wij ons niet tevens daadwerkelijk inzetten voor de verandering van de structuren die het onrecht in Latijns Amerika en waar ook ter wereld in stand houden?

Klaas de Vries

Agenda

19 april: federatieraad CDJA, informatie hierover bij Govert Veldhuizen, tel. 070-65.39.34.
3 mei: **Algemene ledenvergadering Arjos** te Utrecht, De Bruynelyceum, Koningsbergerstraat nr 2. 's Morgens huishoudelijk gedeelte over CDJA-zaken (zie bijlagen in NG 19.04.1980). 's Middags politiek inhoudelijke discussie met enkele politici.
17 mei: Landelijk CDJA-congres. Plaats en onderwerpen die behandeld zullen worden, worden t.z.t. nog bekendgemaakt.

Bijeenkomst fractie-begeleidingsgroep economische zaken

De Arjos fractiebegeleidingsgroep Financiële en Economische Zaken wordt nieuw leven ingeblazen. Een ieder die geïnteresseerd is in onderwerpen die hiermee te maken hebben is van harte welkom op de bijeenkomst die wordt gehouden op 17 april 1980 te Utrecht, in het Jaarbeurscongres- en vergaderingencentrum, aanvang 19.30 uur.
Ledenvergadering Arjos Zuid-Holland
Zaterdag 19 april 1980. Aanvang 10.00 uur. Plaats: Leiden, Rapenburg 24, Jongerensociëteit Augustinus. Op deze dag zullen we ons bezighouden met een bezinning op de fusie. Hoe zal het straks allemaal in de praktijk gaan functioneren? Als sprekers zijn aanwezig: Piet van Tellingen en Pieter Gerrit Kroeger.

Werkgroep „Taak van de Overheid”
Deze maand start de werkgroep „taak van de overheid” haar werkzaamheden. De eerste tijd zullen we ons bezighouden met een korte termijn-opdracht, nl. de voorbereiding van de komende Bika-conferentie die in het teken zal staan van de rol van de overheid in het sociaal-economische leven. We kunnen nog best wat mensen gebruiken, meld je daarom aan! Dat kan bij: Berend Kamphuis, Fivelstraat 12, Groningen.

ONDER DE HAMMER

El Salvador

De lafhartige moord door rechtse terroristen op aartsbisschop Oscar Arnulfo Romero en het bloedbad dat op zijn begrafenis onder de weerloze rouwende menigte werd aangericht hebben El Salvador in het middelpunt van de belangstelling geplaatst. El Salvador ligt ingeklemd tussen de midden-Amerikaanse staten Guatemala en Nicaragua en vertoont dan ook veel overeenkomsten met dat land in de tijd dat diktator Somoza daar nog de macht in handen had. Een oligarchie: veertien rijke families, die 40% van de grond in handen hebben en die de landbouw en industrie vrijwel volledig beheersen. Militairen, die – gesteund door de Nationale Garde en de ORDEN (een rechtse terreur-organisatie) – kritische priesters, politici, boeren en arbeiders op de meest gruwelijke wijze martelen en vermoorden. Buitenlands kapitaal, voornamelijk uit de Verenigde Staten, West-Duitsland en Japan, dat profiteert van een „gunstig” investeringsklimaat dat de rijken in het land nog meer bevoordeelt, de tegenstellingen verscherpt en de armen nauwelijks enig uitzicht op verbetering biedt.

Machtswisseling

Het politieke klimaat in El Salvador was

al sinds jaar en dag verziekt en werd getypeerd door machteloosheid en corruptie. Verkiezingsuitslagen werden door militair ingrijpen stelselmatig vervalst en iedere vorm van politieke oppositie tegen het bewind werd bestempeld als communistische gezagsondermijning. In 1977 werd generaal Romero – overigens geen familie van de vermoorde bisschop – door de bovengenoemde oligarchie in het regeringszadel geholpen. Op 15 oktober vorig jaar moest hij echter het veld ruimen om plaats te maken voor twee andere militairen Arnoldo Abdul Guitierrez en Adolfo Arnoldo Majano, die tezamen met drie burgers een nieuwe junta vormden.

De machtswisseling kwam onder andere tot stand door „bemiddeling” van de Verenigde Staten, die erop uit zijn een „tweede Nicaragua” te voorkomen. Het nieuwe bewind moest een milder gezicht vertonen en daardoor het opkomend volksverzet de wind uit de zeilen nemen. Aanvankelijk zegden sommige politieke partijen, waaronder de christen-democraten, ook hun steun toe aan de nieuwe regering. Al snel toonden de nieuwe machthebbers echter hun ware gezicht. Het aantal verdwijningen en moorden ligt nu hoger dan onder de vorige junta.

Ontwikkelingssamenwerking: Aanpassing of structuurverandering?

Minister de Koning heeft in zijn kortgeleden in de Tweede Kamer behandelde nota „Ontwikkelingssamenwerking in wereldeconomisch perspectief” duidelijk voor aanpassing gekozen. Deze keuze viel ook al te bespeuren in de eerder verschenen nota mensenrechten. Of een aanpassing de juiste weg naar het scheppen van betere levensomstandigheden in de Derde Wereld is, is echter zeer de vraag.

Tweesporenbeleid

De kern van het regeringsbeleid is het zogenaamde „Tweesporenbeleid”. Het ene spoor richt zich op een verbetering van de positie van de armen in de Derde Wereld. Het andere spoor richt zich op een verandering van de internationale economische structuur. Verandering van de internationale economische structuur is noodzakelijk, omdat ze in het voordeel van de geïndustrialiseerde landen werkt. De nog niet geïndustrialiseerde landen zitten met een aantal problemen waaronder het gebrek aan kapitaal om een eigen industrie van de grond te krijgen, tariefbarrières die hen verhinderen hun producten in de geïndustrialiseerde landen te verkopen en de afhankelijkheid van één produkt, waarvoor ze dan ook nog vaak een sterk variërende prijs ontvangen. Een oplossing voor deze problemen is niet in de eerste plaats het pompen van geld in de Derde Wereld, maar verandering van de internationale structuur. In velerlei overleg (UNCTAD, UNIDO, CIECO) wordt door arm en rijk

geprobeerd om de internationale structuur te veranderen.

Aanpassingsbeleid

Het eerste spoor is gericht op de armste groepen in de Derde Wereld. Omdat de regerende elites in de Derde Wereld vaak niets doen aan de verbetering van de armste groepen in hun landen is het de taak van de hulpgevendende landen om dusdanige eisen te stellen, dat de regerende elites zich bezig gaan houden met die verbetering. Het vreemde doet zich echter voor, dat de Nederlandse regering met zoveel woorden zegt dat Nederland zich niet moet mengen in de interne sociaal-economische aangelegenheden van de Derde-Wereldlanden. In de nota mensenrechten was dit al te bespeuren. Daar werd met een beroep op de „realiteit”, de geringe mogelijkheden om door middel van hulpverlening bij te dragen tot de inachtneming van de mensenrechten in de Derde Wereld, druk op regeringen afgewezen. Dezelfde beperkte rol voor de overheid komen we tegen in de nota „Ontwikkelingssamenwerking in wereldeconomisch perspectief”. In deze nota aanvaardt de regering de vrije-markteconomie. Een alternatief is er volgens de minister niet. Voor de Derde Wereld betekent deze constatering, dat ze in de vrije-markteconomie geïntegreerd moet worden. Om dit tot stand te brengen voert de minister het begrip interdependentie in. De ontwikkelingslanden worden verdeeld in groepen: grondstoffenlanden, industrialiserende landen en dergelijke. Met elk van die groepen zouden door de geïndustrialiseerde landen akkoorden moeten worden gesloten waar een ieder beter van zou moeten

worden. Het grote probleem is echter, dat de groep Derde-Wereldlanden die niets hebben buiten de regelingen valt. Bovendien bestaat het gevaar dat deze landen bij deelonderhandelingen niet meer kunnen rekenen op de solidariteit van de overige Derde-Wereldlanden. Zoals wel enigszins te verwachten valt bij een regering die sterke nadruk legt op een beperkte rol van de overheid en een vrije-markteconomie wordt ook sterke nadruk gelegd op de rol van het bedrijfsleven in de ontwikkeling van de Derde Wereld. De taak van de overheid met betrekking tot het bedrijfsleven wordt gezien als het scheppen van een kader waarbinnen de activiteiten van het bedrijfsleven zich moeten voltrekken. De regering loopt met deze voorstelling om twee levensgrote problemen heen. In de eerste plaats of investeringen door particuliere ondernemingen in de Derde Wereld wel zo'n goede zaak zijn en ten tweede het gemak waarmee gesproken wordt over het toespitsen van de activiteiten van het bedrijfsleven op de doelstellingen van het beleid van de overheid. Overheid en bedrijfsleven hebben namelijk verschillende doelstellingen. Het bedrijfsleven richt zich op het scheppen of behouden van een afzetmarkt, winst en het verzekeren van continuïteit. De overheid wil de welvaart van de bevolking in de Derde Wereld vergroten. De armste landen waar het beleid van de overheid het sterkst op gericht is vallen voor het bedrijfsleven af, omdat er nauwelijks winst te maken is. Afgezien van het feit, dat de regering te weinig aangeeft hoe ze de doelstellingen van bedrijfsleven en overheid wil coördineren zou een diceren van strenge regels aan het bedrijfsleven in strijd zijn met de rol die de overheid in deze nota toebedeeld krijgt.

door Harry Coerts

De regering gaat ook te veel voorbij aan de negatieve effecten van particuliere investeringen, zoals bijvoorbeeld de overdracht van westerse technologie die werkloosheid, ongelijke inkomensverdeling en technologische onafhankelijkheid tot gevolg kan hebben. Overdracht van arbeidsintensieve, kleinschalige op basisbehoeften gerichte technologie zou in veel gevallen voor de Derde-Wereldlanden beter zijn.

Tenslotte

Nederland lijkt met dit door de regering voorgestane beleid zijn voorhoede positie in het streven naar een nieuwe internationale economische orde vervuld te hebben voor een middenmootpositie. Om werkelijk iets aan de positie van de zwakkeren in de Derde Wereld te veranderen zijn echter diepgaande structuurveranderingen nodig, niet alleen internationaal, maar ook in de Derde-Wereldlanden. Een beleid dat gericht is op verwezenlijking van de mensenrechten in de Derde Wereld is in strijd met een zoete lieve Gerritje spelen tussen hulpgevend en hulpontvangend land. Beginselen als nationale soevereiniteit, onafhankelijkheid en zelfbeschikking mogen ons niet verhinderen dwingende eisen te stellen aan de mensenrechten c.q. sociaal-economische situatie in een ontwikkelingsland. Daarom is een regeringsbeleid gewenst, dat zich actief opstelt in het bereiken van haar doelstellingen en dat niet bij voorbaat al aangeeft dat werkelijk invloed krijgen op de situatie niet mogelijk is en daarom haar taak aan het bedrijfsleven doorspeelt.

Dit artikel werd geschreven naar aanleiding van de behandeling van de nota „Ontwikkelingssamenwerking in wereldeconomisch perspectief” in de Tweede Kamer.

Opzij Beloning

Voor de rubriek Den Haag
Vandaag stelde Koos Postema Pais woensdagavond 19 maart de volgende (overigens niet uitgezonden) vraag: „Minister Pais, bent u van plan in uw nieuwe studiefinancieringsstelsel rekening te houden met het feit, dat een tandheelkundestudent na afstuderen heel wat meer aan zijn studie overhoudt dan bijvoorbeeld een student theologie?” Waarop Pais antwoordde (en ook dat bereikte de TV-kijkers dus niet): „Meneer Postema, tandheelkundestudenten worden na afstuderen riant beloond, theologie-studenten ontvangen hun beloning na overlijden.” (Uit Mare, Leids universiteitsblad van 27-3-'80)

★★

Hoe komt het toch dat mensen, rijk met verstand begaafd, zo scheef kunnen denken.

Bodenstedt

★★

Redenering

Nederlanders wensen geen vuil en onaangenaam werk te doen. Daarom halen we gastarbeiders naar Nederland om dat voor ons op te knappen. Nu wil de Nederlandse regering vuil en onaangenaam werk beter belonen. Dus wil de Nederlandse regering eigenlijk gastarbeiders een hoger loon geven. Oh, de Nederlandse regering voert dus toch een gunstig beleid voor de gastarbeiders.

★★

Dy't folle seit, moet folle wier meitsje!

★★

Paradijs

In het boek „De sleutels van het Koninkrijk” van Dr. A. J. Cronin komt op een gegeven moment de buitengewoon dikke mevrouw Glendenning bij de kapelaan Francis Chisholm om geestelijke steun. De kapelaan keek haar aan en antwoordde: „Eet minder. De poorten van het paradijs zijn nauw.”

★★

„Politici weet: wie weinig denkt dwaalt veel!”

★★

„Ontruimingen door de Mobiele Eenheid: Zuster Anna, ziet gij de ME al komen?”

★★

„Gelijke kansen, gelijke rechten voor man en vrouw: 5 dagen bedenktijd voor abortus, 5 dagen bedenktijd voor verkrachting”

★★

„Beatrix uit de gratie”

★★

„Het kabinet wil de motie Buurmeijer niet uitvoeren: valt het kabinet illegaal?”

Zimbabwe op zoek naar Vrijheid

door Jan Boers

De enorme verkiezingsoverwinning van de twee partijen van het Patriottisch Front (PF) bij de eerste algemene, vrije verkiezingen in Zimbabwe is een belangrijk tussenstation op de weg naar de vrijheid voor het volk van Zimbabwe. Werkgroep Kairos maakte samen met Pax Christi vóór de verkiezingen de tussenstand op van de tocht naar de vrijheid. Door de explosieve ontwikkelingen is dat overzicht vanzelfsprekend zeer gedateerd, maar het geeft wel heel goed aan welke weg er nog afgelegd moet worden, voor welke problemen het op 18 april onafhankelijk wordende Zimbabwe nog staat.

Geschiedenis

De brochure van Kairos en Pax Christi geeft kort maar krachtig aan hoe Zimbabwe in elkaar zit en hoe die situatie is ontstaan. Hierbij stuiten we direct op de rol van Engeland en Zuid-Afrika. Deze twee landen drukken al twee eeuwen hun stempel op het land. Tot aan het begin van de negentiende eeuw was de oorspronkelijke bewoning (de Shona's, die nu nog ongeveer 74 % van de bevolking uitmaken) in staat haar eigen cultuur in stand te houden tegen bedreigingen van onder andere de Portugezen. Het centrum van de Shona-cultuur lag bij de huidige stad Fort Victoria en werd Zimbabwe genoemd, wat „stenen huis“ betekent. In het begin van de negentiende eeuw vestigden Ndebele's (nu ± 19% van de bevolking) zich in Zimbabwe, omdat ze door de blanken en Zulu's uit Zuid-Afrika werden verdreven. Dezen werden in 1890 gevolgd door blanke kolonisten op zoek naar goud en diamanten, onder leiding van Cecil Rhodes, de Engelse topmanager en kolonialist. Toen bleek dat het de blanken ging om de totale overheersing van het land, kwamen met name de Shona's in opstand. Deze opstand werd bloedig neergeslagen, maar het verzet verdween nooit geheel, omdat de blanke overheersing en bezetting m.n. van de beste landbouwgronden, altijd voelbaar bleef. Rhodesië kreeg ook toen al van Engeland een speciale behandeling, het kreeg namelijk blank zelfbestuur, in 1923.

Oppositie

Door de toenemende industrialisatie, waarbij de van hun land verdreven zwarte bevolking als goedkope arbeidskracht ingezet kon worden, en de „wind van verandering“ die door Afrika woei, begon zich in de vijftiger jaren een verzetsbeweging te organiseren. Tot dan was het verzet beperkt en niet-politiek van karakter gebleven. De oppositie had een veelheid van gezichten en organisaties, enerzijds vanwege het steeds weer verbieden van bepaalde partijen door het blanke regime, anderzijds door de persoonlijke geschillen tussen de leiders. Ondanks deze organisatorische versnippering kwam er pas in 1978 een werkelijke scheiding van geesten toen Moezorewa, Sithole en Chief Chirau meewerkten aan een niet-internationaal erkende regeling met het blanke regime. Het PF bleef doorgaan met de in 1966 begonnen guerrillaoorlog tegen het blanke regime dat zich in 1965 eenzijdig onafhankelijk verklaarde van Groot-Brittannië. De verkiezingen van februari hebben duidelijk aangegeven dat de illegale samenwerking van Moezorewa met het regime van Smith door het volk wordt afgekeurd en dat de consequente voering van de guerrilla-oorlog, met name door de ZANU van Mugabe, zeer positief wordt gewaardeerd. De aanwezigheid van blanken op alle belangrijke posities in het land, blijft echter, ondanks het overnemen van de

Een juichende Mugabe na zijn verkiezingsoverwinning.

regering door de zwarte leiders. Blanken die niet op slag van gedachten zijn veranderd, die dus even racistisch blijven denken. En hiermee veranderingen zullen tegenhouden en vertragen. Politie, leger, industrie en landbouw (met name de exportlandbouw) zijn in handen van de blanken. Mugabe en zijn medestrijders hebben dit natuurlijk doorzien, en het is zeer verstandig dat zij proberen dit op te vangen door met name op deze gebieden blanken in sleutelposities te houden. Zo blijft de blanke opperbevelhebber van het leger aan, en zijn de ministers van landbouw en industrie blanken. Maar Mugabe c.s. loopt hiermee tevens het grote gevaar dat het proces van verandering voor hun achterban niet snel genoeg zal gaan. Zo braken er al een week na het bekendworden van de verkiezingsoverwinning van Mugabe stakingen uit omdat industriearbeiders directe verhoging van de lonen wilden (op zich waarschijnlijk gerechtvaardigd omdat ze werken voor hongersalaries) en omdat ze vreesden voor aantasting van hun pensioenen. Gaat Mugabe te snel met veranderingen dan zullen vele blanken het land ontvluchten richting Zuid-Afrika, wat het gevaar voor een interventie van die kant zal vergroten. Ook is het gevaar van een blanke staatsgreep nog aanwezig, alhoewel de reeds begonnen integratie in de strijdkrachten van blanke soldaten en zwarte guerrilla-strijders dit kan gaan bemoeilijken. Wanneer Mugabe te langzaam gaat zal hij te maken krijgen met zijn eigen aanhang, die natuurlijk hoge verwachtingen van hem heeft.

Puinruimen

Met name zal Mugabe haast moeten maken met het repatriëren, behuizen en aan werk helpen van de vluchtelingen. In de omliggende landen zijn nog 200.000 vluchtelingen, terwijl in het binnenland in de loop van de guerrilla-oorlog een half miljoen mensen huis en haard moesten verlaten. Om deze mensen weer in de maatschappij op te nemen moet het land eigenlijk geheel herverdeeld worden. Om de blanken niet al te erg voor het hoofd te stoten wil Mugabe beginnen met de braakliggende landbouwgronden. Vele blanke boeren werden namelijk door de oorlog gedwongen land dat in hun bezit was braak te laten liggen. Daarnaast moet de industriële sector sterk ontwikkeld worden om werkgelegenheid te scheppen, zowel voor de grote hoeveelheid werklozen als voor de snelle bevolkingsaanwas. Hierdoor zal de tegenstelling tussen de hoogontwikkelde industriële sector (sterk afhankelijk van de goedkope, zwarte arbeidskracht en de - voor het land dure - buitenlandse investeringen) en de zeer zwakke agrarische sector (voor zover gericht op de binnenlandse consumptie) alleen maar toenemen. Afgezien van de door de blanken gerunde industriële sector is Zimbabwe een ordinaar ontwikkelingsland met zelfs geen elementaire voorzieningen zoals scholen en gezondheidszorg.

Het westen

In de brochure van Kairos wordt de nadruk gelegd op de mankementen die door de Engelsen in de overgangsregeling werden ingebouwd of gehandhaafd. Nu blijkt dat alle

internationale waarnemers de verkiezingen naar omstandigheden als eerlijk en vrij beschouwden, en het volk van Zimbabwe zich zo duidelijk heeft uitgesproken, komen deze zaken een beetje op de achtergrond terecht. Want hoewel de Engelsen hun optreden vaak lieten kleuren door sympathie voor Moezorewa en wantrouwen voor het Patriottisch Front, en hierdoor vaak het eindresultaat in gevaar brachten, hebben de Engelsen toch iets zeer positiefs tot stand gebracht. Dit resultaat maakt hopelijk aan het westen duidelijk dat machtsvername door een bevrijdingsbeweging met hulp van het westen kan zorgen voor een gematigde aanpak en een behoud van de westerse invloed in dat land. Geen invloed door overheersing maar door samenwerking. Zimbabwe kan wat dit betreft een unicum in de dekoloniatiegeschiedenis worden. Het westen zal dan wel door moeten gaan met het geven van hulp aan de regering Mugabe.

De kerken

Ook in Zimbabwe hebben de kerken een belangrijke rol gespeeld. 86% van de blanken en 24% van de zwarten is lid van één van de vele kerken. De werkgroep KAIROS, van oorsprong de steungroep van het Christelijk-Instituut voor Zuidelijk-Afrika, geeft natuurlijk veel aandacht aan de rol van de kerk. De brochure zegt hierover: „Pioniers en latere regimes beriepen zich op christelijke beginselen om hun handelwijze te rechtvaardigen. Kerken waren lange tijd verlengstuk van het staatsapparaat.“ Het was onvermijdelijk dat zwart en blank in verschillende kerken uit elkaar gingen. In de Rooms-katholieke kerk werd in de zestiger jaren voor het eerst een protest tegen de bestaande orde hoorbaar. Eerst bisschop Lamont, later de pauselijke commissie Justitia et Pax, begonnen te protesteren tegen de onderdrukking van de zwarte meerderheid. De (blanke) kerkmensen waren echter te veel verbonden met het onderdrukkende systeem om deze kritiek te kunnen aanvaarden. Desondanks heeft deze kleine groep kerkmensen in binnen- en buitenland veel teweeggebracht. Bovendien heeft de kerk zich door deze opstelling niet onmogelijk gemaakt in een vrij Zimbabwe. In het onafhankelijke Zimbabwe kan de kerk volgens Nkomo en Mugabe een belangrijke rol vervullen, met name wat betreft onderwijs en gezondheidszorg. Kairos hierover: „Het is van groot belang dat deze hulp van de kerken krachtig vanuit Nederland, via overheid en particulier initiatief, wordt ondersteund.“ Inderdaad: de kerk die mee wil werken aan de opbouw van een vrij Zimbabwe, nu onder leiding van het Patriottisch Front, verdient onze actieve steun. Dat verdient trouwens het totale ontwikkelingsbeleid van premier Mugabe, die al vorig jaar, toen nog als president van de ZANU, bij minister De Koning op bezoek was. Nederland moet nu zo snel mogelijk over de brug komen.

„Zimbabwe op zoek naar vrijheid“ is mini-brochure 6 van Werkgroep Kairos en tegelijk Wegwijzer 13 van Pax Christi, en is geschreven door Joof van Keulen en Bart Dijkstra.

Minister de Koning over Suriname

door Anneke Raven

Dit is het vervolg van een interview met de minister waarbij hij in het vorige week verschenen nummer van Nederlandse Gedachten ingegaan is op vele actuele politieke zaken zoals de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer en de positie van het kabinet Van Agt. Ditmaal spreekt de minister over de relatie van Nederland met Suriname na de machtswisseling. Door ruimtegebrek kon het interview in het nummer van 5 april niet in zijn geheel geplaatst worden.

Moet Nederland de ontwikkelingshulp aan Suriname voortzetten na de machtswisseling?

De Koning: Ja, de ontwikkelingshulp voor Suriname is geregeld in een verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname. Wie regeert aan één van beide kanten dat doet niet ter zake, dat verdrag moet uitgevoerd worden. Nu kun je gaan fantaseren over omstandigheden waaronder het verdrag wellicht niet meer uitvoerbaar zou zijn, maar daarvoor is op het ogenblik geen enkele aanleiding. Verdragen moeten nageleefd worden en daar hou ik mij ook aan. Om dat duidelijk te maken heb ik ook onmiddellijk nadat die regering

minister De Koning

gevormd was de betrokken Surinaamse collega's uitgenodigd om naar Nederland te komen om daar te praten over hoe we nu dat verdrag verder zullen uitvoeren. En dat is een zaak waarover we het samen eens moeten worden. Ik moet dus hun denkbeelden leren kennen. Zij zullen het mijne wellicht wel kennen en anders zal ik het hun nog eens uiteenzetten. Maar er is geen reden om aan te nemen dat wij op dat punt niet tot overeenstemming zouden komen.

Dat ligt ook een beetje in het verlengde van alle contacten die verder zullen worden onderhouden?

De Koning: Wij hebben de gewoonte dat de Surinaamse ministers eenmaal per jaar naar Nederland komen. Ik ga eenmaal per jaar naar Suriname, zodat we elk halfjaar een gesprek hebben.

tussen de ministers. Daar tussendoor zijn er vaker dan dat ambtelijke vergaderingen waarbij projecten worden voorbereid en worden uitgevoerd. En dat zal zo doorgaan wat mij betreft.

In Nederland werd gereageerd op de machtswisseling met een „we hadden het wel verwacht“. Geldt dat ook voor u?

De Koning: Het is inlegkunde achteraf, want niemand had het voorspeld. Als je het verwachtte dan had je het wel eerder kunnen zeggen. Ik kan in ieder geval zeggen dat ik het niet verwacht heb. Dat alle berichten die ik binnen kreeg uit Suriname wel wezen op zekere spanningen en dat wel te verwachten was dat in de verkiezingscampagne die spanningen nog wat verder zouden oplopen. Maar niemand had verwacht dat het leger daar zou ingrijpen, daar was bij ons in ieder geval geen enkele aanwijzing voor. Het is ook zo dat de vorige regering in Suriname bepaald niet vlekkeloos was, maar ik vond wel dat die bestond, voorzover ik ze ontmoet heb uit goedwillende mensen die, in een ontwikkelingsland wat Suriname nu eenmaal is, erg veel moeite hadden om die goede wil ook om te zetten in goede daden. Maar die ervaring heb ik in alle ontwikkelingslanden. Ik heb ook in Suriname nogal eens kritiek uitgeoefend op de voortgang van het hele ontwikkelingsproces, maar er altijd billijkheidshalve bij gezegd: let wel het gaat in Suriname niet slechter dan in andere ontwikkelingslanden. Alleen in Suriname zou het beter moeten gaan, juist omdat er zoveel geld beschikbaar is, omdat er naar verhouding veel hooggeschoolde mensen waren, en het is een land met erg veel mogelijkheden. Ook is het welvaartsniveau voor een ontwikkelingsland al opmerkelijk hoog. Dat waren allemaal redenen waarom ik zei: „mensen we kunnen het beter doen dan we het in feite doen“. Ik wil niet zeggen dat het slechter gaat dan in Egypte of slechter gaat dan in India of noemt u maar praktisch alle ontwikkelingslanden waar Nederland mee samenwerkt.

Arjos ledenvergadering

Op 3 mei organiseert de Arjos een algemene ledenvergadering. **Aanvang:** 10.15 uur. **Plaats:** F. H. de Bruyne Lyceum te Utrecht. 's Morgens zullen huishoudelijke zaken aan de orde komen. Het middagedeelte zal in het teken staan van actuele politiek. Sprekers: minister Albada, prof. B. Goudzwaard en Den Uyl.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

VAN DE PAARTIJ

Aktie Vrouwen-Deskundigen loopt goed

Sedert onze oproep in de partijbladen verscheen gaat er geen dag voorbij of er melden zich vrouwen die graag ingeschreven willen worden in het register van deskundigen waaruit geput kan worden voor studie- en adviescommissies van het CDA. Echter we zijn eigenlijk nog niet tevreden. We zijn ervan overtuigd dat nog velen zich niet gemeld hebben. Op de vele bijeenkomsten die het CDA Vrouwenberaad overal in den lande organiseert, blijken de talenten volop aanwezig te zijn. Velen echter blijven plaatselijk "steken", doen daar absoluut goed werk, daar niet van! Maar ook hun namen moeten in onze kaartenbak komen, want pas met een goed totaaloverzicht kunnen we bezien hoe we ervoor staan wat inzet van vrouwen-deskundigen betreft.

Tot dusver zijn de volgende invalshoeken genoteerd:

- agrarisch beleid
- bestuurlijke vraagstukken
- emancipatiebeleid
- gezinsbeleid
- grondbeleid

- justitie w.o. reclassering, jeugdzorg, en vreemdelingenbeleid

- milieubeleid

- onderwijs w.o. l.o., m.o., b.l.o., kleuteronderwijs, bi-cultureel onderw., nijverheidsonderw., moedermavo's

- ontwikkelingssamenwerking

- ruimtelijke ordening

- sociale zaken w.o. wetgeving, personeelbeleid, arbeidsbeleid

- volksgezondheid w.o. opleidingen, zwakzinnigheidszorg, patiëntenzorg, kruiswerk, ziekenhuisbeleid, alc./drugbeleid

- volkshuisvesting

- vrede en veiligheid

- welzijn w.o. maatsch. werk, bejaardenwerk, jeugdbeleid, crm-beleid, homofilie, soc. cult, werk, vormingswerk alsmede de wetenschappelijke disciplines andragogie/biologie/economie/rechten.

Geen slecht resultaat voor zo'n eerste oproep, menen wij. We zijn de vrouwen die zich melden dan ook erkentelijk voor hun aanmelding. Grappig is ook

op te merken dat de van oudsher als "typisch vrouwelijk" genoteerde werkerreinen zoals onderwijs en welzijn nu ook al overbedeeld zijn. De andere disciplines en de ontbrekende (waar blijft de bêtha-kant?) moeten ook opgevuld worden met vrouwelijke kennis/ervaring!

Het CDA telt meer dan 170 000 leden, waarvan maar liefst 32 000 vrouwen. Nu zullen niet allen van zichzelf vinden dat ze over dusdanige kennis/ervaring/opleiding/functie beschikken dat deze geregistreerd behoeft te worden, maar een aantal van 500 moet toch zeker makkelijk haalbaar zijn?

We denken dan ook aan vele wat jongere vrouwen die weliswaar minder ervaring hebben, maar wellicht een wat "hogere" opleiding omdat in hun tijd de mogelijkheden daartoe ook al groter waren. Vanzelfsprekend zijn zij vaak in het jongegezin stadium en hebben veelal daarmee al of niet in combinatie met elders bezig zijn hun handen vol, maar voorlopig gaat het alleen om de registratie en niet om meteen-al-inzet. Komt eens de tijd dat een daadwerkelijk beroep wordt gedaan dan kan rustig bekeken worden hoeveel tijd er beschikbaar is, welke tijden schikken etc. Maar laat U vooral toch niet weerhouden u nu te laten inschrijven!

Ook missen wij nog een aantal namen van vrouwen die al eerder meedraiden in deze tak van werkzaamheden. We kennen de meesten wel, maar niet alle gegevens zijn bekend, willen ook zij zich svp nog even melden. Zij bewezen en bewijzen het CDA vele goede diensten. Hun namen mogen daarom ook niet nu ontbreken.

Voor nadere informatie: bel even 070-24.67.91 en u krijgt het formulier thuis plus antwoord-enveloppe.

E. Sleijser-Tegelaar

Voorjaarspartijraad op 7 juni

De voorjaarspartijraad zal gehouden worden op 7 juni a.s. Aan de orde zullen komen de amendementen op de ontwerperegelingen voor het CDA. Ook de amendementen op het program van uitgangspunten zullen behandeld worden. Daarnaast stelt de partijraad de definitieve kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen vast, evenals het jaarverslag over 1979. De partijraadsvergadering zal plaatsvinden in de Jaarbeurs te Utrecht.

Officiële start CDA Vrouwen Beraad Overijssel

Op 15 april a.s. zal een provinciale studie-ontmoetingsdag gehouden worden met als thema: „Het Gezin”, samenleven in verantwoordelijkheid, voor alle geïnteresseerde vrouwen in de provincie.

Deze bijeenkomst vindt plaats in het Hervormd Centrum te Nijverdal van 's morgens 9.45 tot 15.45 uur. Opgave voor deze dag geschiedt door storting van f 10,00 op het banknummer Rabo 301311692 t.n.v. penningmeester Provinciale C.D.A. Vrouwen Beraad, Händelstraat 21, Almelo. Reiskosten boven f 7,50 worden vergoed en brochure, lunch, en consumptie is gratis.

Bijeenkomst CDA Oud-Beijerland
Op woensdag 23 april a.s., om 20.00 uur organiseert het CDA-Oud-Beijerland een openbare bijeenkomst in de gereformeerde Thomaskerk aan de Prinses Margrietstraat in Oud-Beijerland. Deze bijeenkomst zal worden voorafgegaan door een demonstratie van Viewdata. Na een korte inleiding vindt een forumdiskussie plaats. Het is de bedoeling dat daarbij zoveel mogelijk aspecten van toekomstige ontwikkelingen worden betrokken.

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDE DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

Sleepdienst Broedertrouw n.v.

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT

Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FIRMA DE REK EN HORSMAN Fabriek van Scheepslieren

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

NEDERLANDSE CHRISTELIJKE BOEREN- EN TUINDERSBOND

Het bestuur van de Ned. C.B.T.B. roept belangstellenden op voor de functie voor

SECRETARIS

De taak omvat zowel het mede inhoud geven aan als de uitvoering van het beleid van de C.B.T.B., met name op het gebied van de tuinbouw. Deze taak wordt uitgeoefend binnen een stafgroep van tien personen.

Tot aanbeveling strekt:

- opleiding van academisch niveau
- brede belangstelling voor maatschappelijke en sociaal-economische ontwikkelingen
- goede contactuele eigenschappen en redactionele vaardigheid.

Gegadigden dienen de protestants-christelijke beginselen te zijn toegegaan en de gedachte van christelijk-maatschappelijke organisatie te delen.

De salarisregeling is gebaseerd op door de overheid gehanteerde normen en is afgestemd op leeftijd, opleiding, ervaring en deskundigheid.

De functie is vacant per 1 april 1980. Een psycho-technische test kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

Schriftelijke sollicitatie vóór 28 april te richten aan het bestuur van de Ned. C.B.T.B., postbus 18510, 2502 EM Den Haag.
Tel. 070-46.97.58. Informaties zijn te verkrijgen bij de heer J. van der Veen, algemeen secretaris.

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF

N.V. GEBR. SALVERDA

1 HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3. Tel. 08859-1024
Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen etc.

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPE, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN.
Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%.

N.V. Hard- en Zacht hout Import Mij.

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-1888

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigingswerken - Griendhouthandel

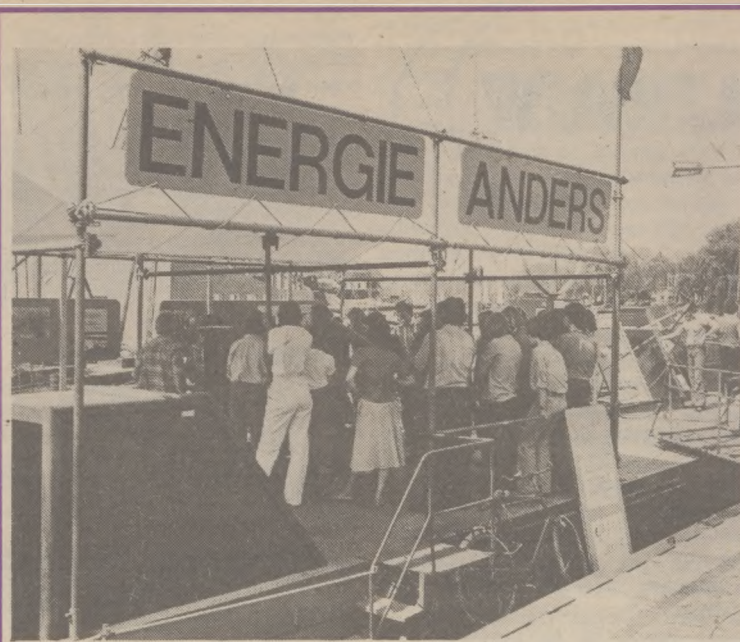
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 16 19 april 1980

De energieproblematiek komt aan de orde op pagina 10 en 11.

Ontwerp regelingen CDJA

In Nederlandse Gedachten deze week het ontwerpprogram van het Christen Democratisch Jongeren Appèl. Dit politiek pamflet staat afgedrukt in het hart van de krant. Arjosleden ontvangen daarnaast als bijlage in deze krant o.a. de ontwerpstatuten en het huishoudelijk reglement. In deze krant wordt voorts uw aandacht gevraagd voor een artikel van professor Klijn, waarin ingegaan wordt op de vraag of de, alweer enige tijd geleden gehouden, bisschoppensynode invloed heeft gehad op het CDA.

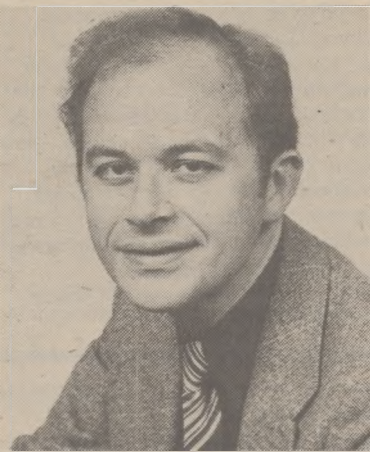
Beginsel- en doelpolitiek

We hebben de laatste maanden binnen het CDA – vooral naar aanleiding van de modernisering van kernwapens – veel gesproken over beginsel- en doelpolitiek. Ook kwam de relatie ethiek en politiek regelmatig ter sprake. Naar mijn indruk zijn deze begrippen niets steeds met de vereiste zorgvuldigheid gebruikt. Dat is ook niet zo'n wonder. Bij zaken die ons zeer ter harte gaan en die ons aangrijpen, gebruiken we graag duidelijke en soms krachtige en ongenueanceerde taal. Met betrekking tot de modernisering van kernwapens zijn de meningen in het CDA verdeeld en kenmerkend voor een situatie van zich toespitsende meningsverschillen is, dat de 'marges' van tolerantie kleiner worden. Men neemt standpunten in, de standpunten verhardend zich en de ruimte voor nuanceringen lijkt nauwelijks meer aanwezig. Wanneer een conflictsituatie dreigt of reeds ingetreden is, lijkt de discussiefase voorbij te zijn. Dit is uiterst onvruchtbaar, omdat in het CDA de discussie over allerlei onderwerpen nog lang niet voorbij is.

Met name over kernwapens is de discussie nog in een beginfase. Een kritische bezinning op reeds ingenomen standpunten is daarom noodzakelijk. Met betrekking tot beginsel- en doelpolitiek wil dit artikel daartoe een bescheiden bijdrage zijn.

Beginselpolitiek

Als we over beginselpolitiek spreken bedoelen we een bepaalde manier van politiek bedrijven, d.w.z. we willen met behulp van overheidsmacht zo'n samenleving tot stand brengen die in onze ogen beantwoordt aan een goede uitwerking van bepaalde beginselen. Nu zijn beginselen in het algemeen niet meer dan kernbegrippen. Gerechtigheid, naastenliefde, solidariteit, rentmeesterschap, gespreide verantwoordelijkheid, humaniteit zijn zulke kernbegrippen, die we ook wel beginselen noemen; letterlijk: beginpunten of uitgangspunten die we in het concrete politieke handelen gestalte willen en moeten geven. De genoemde kernbegrippen en andere worden in

onze samenleving vrij algemeen gebruikt. Ook in de kring van de PvdA, VVD, PPR, D'66 en van andere partijen kunnen ze gebruikt worden. Op het eerste gezicht herkennen we dan iets. In de uitwerking blijken deze begrippen vaak verschillende interpretaties te krijgen. Overigens blijken zulke begrippen ook binnen het CDA verschillend geïnterpreteerd te worden. Daarom is het belangrijk attent te zijn op het feit, dat deze kernbegrippen niet 'los' verkrijgbaar zijn, maar altijd functioneren binnen een bepaalde overtuiging. Vanuit een overtuiging of levensbeschouwing krijgen ze hun interpretatie. In het CDA wil men deze begrippen steeds iken en her-ijken in het licht van het evangelie; in het geval van verschillende interpretaties zal men steeds met elkaar moeten spreken, naar elkaar moeten luisteren en op elkaar een appèl doen naar het evangelie te luisteren. In het CDA is het beroep op het evangelie legitiem en dit beroep kan gemeenschapszin kweken. Kortom: in het CDA zal men er naar behoren te streven om vanuit het evangelie de kernbegrippen of beginselen te interpreteren en vervolgens deze beginselen in het concrete politieke bedrijf uit te werken. Deze kernbegrippen representeren (in de kern) ook idealen die men in de samenleving graag zou willen

door
dr. Henk E. S. Woldring

realiseren en die men wàar zou willen maken. Vaak staan deze idealen haaks op de feitelijke politieke en maatschappelijke situatie. Hoewel er ook altijd wel iets van de beginselen in de feitelijk bestaande samenleving te herkennen is, is ons streven erop geficht het onvolmaakte te overwinnen en tot een rijkere uitbloei van de principes in het politieke en maatschappelijk leven te komen.

Doelpolitiek

Een doelpolitiek is in hoofdzaak anders-gericht dan een beginselpolitiek. Voorstanders van een doelpolitiek stellen bepaalde doelen die zij willen realiseren, daarbij uitgaande van de bestaande politieke situatie; dwz. zij stellen alleen doelen die realiseerbaar zijn en die passen bij de bestaande situatie. Anders gezegd: doelen op korte termijn. Een doelpolitiek klinkt altijd heel redelijk, omdat de gestelde doelen niet haaks op de werkelijkheid staan: zij liggen in het verlengde van het bestaande. Men trekt – soms met enige ombuigingen – lijnen uit het heden door naar de toekomst en probeert het 'haalbare' te bereiken. We kunnen deze politiek ook een 'Realpolitiek' noemen, omdat de beginselen en idealen niet uit een overtuiging of gedrevenheid voortkomen maar uit de bestaande politieke en maatschappelijke verhoudingen en de doelen zijn daaraan aangepast. Een politiek kompromis wordt dan ook vaak als een 'normaal' verschijnsel aanvaard.

Dilemma?

Zijn beginsel- en doelpolitiek eigenlijk wel een dilemma? Moeten we tussen deze twee kiezen? Een beginselpolitiek gaat uit van een bepaalde overtuiging en van kernbegrippen; zij heeft idealen die ze wenst te realiseren. Zij wil zich niet verliezen in dromen over idealen; zij streeft geen utopie, onbereikbare in de toekomst zwevende doelen na. Anderzijds komen we ook weinig voorstanders van een doelpolitiek tegen die helemaal geen idealen hebben. Kortom: geen beginselpolitiek zonder concreet politiek handelen en geen doelpolitiek zonder idealen. Het is mogelijk, dat we bij een bepaalde groep politici de beginselpolitiek en bij een andere groep de doelpolitiek meer zien overheersen. Voor christen-politici zijn beginsel- en doelpolitiek geen dilemma. Beide 'elementen' zijn in hun politiek aanwezig. Daarom heeft het CDA

zowel een beginselprogram of een program van uitgangspunten als een meer naar concrete doelen toegeschreven verkiezingsprogram. Prof. Goudzwaard heeft in een interview met dr. G. Puchinger (in de bundel Zending en Ontwikkeling, blz 242) gesproken over christelijke politiek die zich bevindt tussen ideologie en pragmatisme. Dwz. zij kiest niet voor

vervolg op pag. 2

Voorjaarspartijraad op 7 juni

● De voorjaarspartijraad zal gehouden worden op 7 juni a.s. Aan de orde zullen komen de amendementen op de ontwerperegelingen voor het CDA. Ook de amendementen op het program van uitgangspunten zullen behandeld worden. Daarnaast stelt de partijraad de definitieve kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen vast, evenals het jaarverslag over 1979. De partijraadsvergadering zal plaatsvinden in de Jaarbeurs te Utrecht.

DEZE WEEK IN WAG:

In ogenschouw	pagina 2
Er zijn bekwame vrouwen!	pagina 2
Onvermijdelijk weerwoord	pagina 4
Vrede door recht	pagina 4
CDJA politiek pamflet	pagina 5 t/m 8
De bijzondere synode van de Nederlandse bisschoppen	pagina 9
CNV en CDA	pagina 10
Bezuinigen	pagina 10
zonder problemen	pagina 11
Uit de Arjos	pagina 11
Van de partij	pagina 12

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid ★

naam:

adres:

woonplaats

postcode

★ ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA. Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

IN OGENSCHOUW

Voor de man

De wereld is een schouwtooneel, elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel, sprak één van onze beroemde dichters. En gelijk had hij. Er worden heel wat rollen gespeeld in de wereld. Zoveel, dat het toneel slechts een amateuristisch aftreksel van de werkelijkheid is. De „grap“ erbij is dat de rollen met zo'n overgave gespeeld worden dat het „doen alsof“ de mensen ontgaat. Zij spelen hun spel zo serieus dat ze niet beseffen hoeveel toneel eraan te pas komt. Zolang ieder in zijn rol blijft is er niets aan de hand. Je zou kunnen zeggen zolang ieder „doet alsof“ vallen spel en werkelijkheid samen. Problemen komen er pas wanneer het spel wordt doorgeprikt en een aantal spelers weigert door te gaan. Vanaf de oudste tijden tot nu toe wordt met harstocht en overgave het zgn. mannetjes- en vrouwetjesspel beoefend. De spelregels en de rollen zijn de mensen zo vertrouwd geworden dat spel en werkelijkheid

gedurende lange tijd zijn samengevallen. Toch ziet het er in onze tijd naar uit dat daar een eind aan komt. Het zijn vooral de vrouwtjes die het doen — alsof doorprikkend en beseffen, dat de werkelijkheid waarin zij betrokken zijn een gigantisch rollenspel is. Een rollenspel waarin de hoofdrollen vervuld worden door mannen en vrouwen, mooie costuums, glamour en glitterspijt, die een figurantenrol hebben toegeedeeld gekregen. Dat nu zint de vrouwen niet langer, daar moet iets aan veranderen. De meerderheid is nuchter genoeg in te zien dat het omruilen van een figurantenrol voor een hoofdrol eigenschappen vraagt, die aan de hoofdrolspelers worden toegedicht. Welnu... Ondanks het gegeven dat er vrouwen zijn die een diepe verachting koesteren voor de eigenschappen van de hoofdrolspelers en niet nalaten erop te wijzen dat de wereld met smart wacht op de prachtige eigenschappen die vrouwen

sieren, ziet het er naar uit dat de meerderheid kiest voor een andere tactiek. Meer of minder diepgravend in eigen innerlijk is zij tot de conclusie gekomen alle menselijke eigenschappen in meerdere of mindere mate te bezitten. Resultaat van alle ontevredenheid en verrichte denkbaarheid: Op grote schaal alarm. Regeerders werden en worden erbij gehaald een eind te maken aan de figurantenrol van de vrouw.

Piemeltje en spleetje

Zonder resultaat is dit alles niet gebleven. Er is zelfs een regeringsfunctionaris aangesteld om speciaal de belangen van de vrouwen te behartigen. En dat gebeurt. Op grote schaal wordt gewerkt aan de image-verbetering van het meisje c.q. de vrouw.

Bij de voorlichtingsdienst van C.R.M. zijn enkele boekjes verkrijgbaar, waarin de blote feiten betreffende mannen en vrouwen geïllustreerd en wel nauwkeurig uit de doeken worden gedaan.

Het ene heet „Mensenlief“ en gaat in op de vraag: Emancipatie, wat moeten wij ermee?

Het andere, speciaal bedoeld voor het onderwijs, getiteld „Moet je die horen“, trekt het jongensachtig en meisjesachtig zijn nogal in twijfel.

Citaat: „Geleerden hebben onderzocht wat nou precies het verschil tussen jongens en meisjes is. Eén verschil was duidelijk: Jongens worden met een piemeltje geboren, meisjes met een spleetje. Maar dat is dan ook het enige verschil.“ Je moet er maar opkomen. Waar geleerden hun geleerdheid al niet voor gebruiken!! Modieus, doelgericht en tijdgebonden vervolgt het boekje: „Jongens zijn van nature echt niet flinker en ondernemender dan meisjes. En meisjes zijn van nature echt niet liever en zorgzamer dan jongens. Wel is gebleken dat jongens heel anders worden grootgebracht dan meisjes. Jongens wordt geleerd zich als jongens te gedragen en meisjes wordt geleerd zich als meisjes te gedragen.“

Ter completering van de voorlichting tonen de illustraties vechtlustige, gespierde meisjes en zorgzame, huishoudelijke jongens en mannen. WAT ZEGT U...?

Hebt u zo uw twijfels aan de conclusies van deze gen(i)tale geleerden? Vindt u het een wat zielige vertoning dat het vrouwelijke geslacht ietwat geforceerd loopt te bewijzen hetzelfde te kunnen als het mannelijke?

Hebt u meer dan genoeg van alle prietpraat voor, door en over vrouwen (en mannen!) en vindt u dat mensen zich moeten kunnen ontwikkelen naar eigen aard en aanleg?

Vindt u verschillen zelfs uitstekend en bent u van mening dat juist door die verschillen mannen en vrouwen elkaar op allerlei terreinen kunnen aanvullen?
Bent u van mening dat de energie die vrouwen steken in het opkomen voor hun belangen beter besteed kan worden aan de bestrijding van groter onrecht, via de politiek bijvoorbeeld?

GELIJK HEBT U, alleen....

Hoe zou het dan toch komen dat ondanks het bekend zijn van namen van vrouwen voor de kandidatenlijst De Koning in een interview in Nederlandse Gedachten, n.a.v. de opmerking „Er staan niet veel vrouwen op de advieslijst...“ zegt: „Het is het oude liedje. Wij slagen er niet in als politieke partijen, want dat geldt voor praktisch alle politieke partijen, voldoende vrouwen aan te trekken die de bekwaamheid hebben als volksvertegenwoordiger te kunnen optreden. En we slagen er zeker niet in voldoende jonge vrouwen aan te trekken, die deze bekwaamheid bezitten. — Op het moment dat ze dertig, vijfendertig zijn vind je ze niet meer terug.“

WAT DENKT U HET (VEROUDERDE) ROLLENSPEL MISSCHIEN?

T.B.-v.G.

vervolg van pag. 1

een van deze eenzijdige standpunten. Zij verliest zichzelf niet in een doorwrochte en starre uitwerking van christelijke beginselen. Ook wil zij niet onder gaan in de steeds wisselende feitjes van alledag en in een kortetermijnvisie. Christelijke politiek moet buiten deze twee gevarenczones blijven. Dat betekent niet dat ze er tussen in gaat zitten en het ene moment wat meer beginselpolitiek en het andere moment wat meer doelpolitiek bedrijft. Zij moet zowel ideologie als pragmatisme te boven gaan en vanuit bepaalde beginselen reële politiek bedrijven.

Kompromis

Is in het kader van een christelijke politiek het kompromis aanvaardbaar? Of kiezen we voor een „alles of niets“ politiek? Omdat christelijke politiek betekent van uit beginselen reëel politiek bedrijven, is de konklusie gerechtvaardigd dat compromissen onvermijdelijk zijn. Wij werken in de politiek immers samen met anders-denken. Zelfs als er een duidelijke meerderheid van christenen zou zijn in de samenleving, zouden wij met anders-denkende-minderheden ernstig rekening hebben te houden. Mijns inziens is aan het kompromis wel een voorwaarde verbonden, namelijk deze: niet het kompromis is ons uitgangspunt en ons ideaal. Bij het sluiten van een kompromis moeten de gestelde beginselen en idealen levend blijven. Hun realisatie is onze wens en het kompromis is vaak niet meer dan een zwakke afschaduwing ervan. De konfrontatie met de kernbegrippen en idealen geeft het kompromis altijd iets schrijnends, iets pijnlijks. Een kompromis kan voor een partij iets kompromiterends hebben: het kan christelijke politiek in opspraak en in diskrediet brengen en onbetrouwbaar maken als niet duidelijk geargumenterd wordt waarom en waartoe (bij het licht van gestelde beginselen en idealen) het gesloten moest worden. Kompromissen kunnen beginselpolitiek in de schaduw plaatsen van de doelpolitiek. Het overwegen en het wel of niet aangaan van een kompromis plaatst christen-politici altijd in een moeilijke situatie. Anderzijds kunnen we voor het sluiten van een kompromis vaak ook dankbaar zijn. We leven als zondige mensen in een onvolmaakte en weerbarstige samenleving. We hebben reden om blij te zijn als we gedreven door onze overtuiging, ondanks andere meningen en ondanks gerichte tegenwerking, iets van onze idealen kunnen realiseren. Of, in het geval van de abortuswetgeving, als we door

middel van een kompromis een sterk toenemende sekularisatie in de wetgeving zouden kunnen afremmen.

Politiek - ethiek - religie

We kennen verschillende soorten beginselen: sociale, economische, ethische, juridische en andere. Ik noem maar enkele. Neem bijvoorbeeld 'gerechtigheid' die we o.a. nastreven in internationale verhoudingen en in een nieuwe inkomensverdeling. Voor deze onderwerpen zijn verschillende politieke regelingen mogelijk. Er bestaan verschillende meningen over: de een vindt deze, de ander vindt een andere regeling de beste. Een beginsel kan dus op verschillende manieren uitgewerkt worden. Van belang is de verschillende politieke regelingen te toetsen aan de intentie van de beginselen/kernbegrippen en aan de daaraan ten grondslag liggende overtuiging, rekening houdend met de concrete situatie. Ik sprak reeds over de noodzaak van het met elkaar spreken en van het naar elkaar en naar het evangelie luisteren. Daarom mogen we aan elkaar niet te gauw en liefst nooit verwijten richten als: zij handelen onethisch, zij schaden de naam van Jezus, zij breken het CDA en dergelijke. Het is opvallend hoe veelvuldig en gemakkelijk de laatste tijd in CDA-kring gesproken is over ethisch en onethisch politiek handelen. Als men belangrijke begrippen al te gemakkelijk gebruikt, verliezen ze hun zeggingskracht en hun diepte. Het gebruik van het begrip ethiek dreigt in het CDA te verworden tot een goedkoop en oppervlakkig gebruikt begrip, terwijl het juist 'zwaar geladen' bedoeld is. Als we over ethiek spreken, kan men denken aan liefde tot medemens en tot groepen mensen, aan het bevorderen van humaniteit en gerechtigheid. Hoe beoordelen wij of een politieke regeling wel of niet ethisch verantwoord is? In het bovenstaande heb ik er reeds op gewezen, dat beginselen/kernbegrippen niet 'steriel' of realiteitsblind gebruikt kunnen worden. Als we over ethiek spreken, hebben we het altijd over een 'aangeklede' ethiek, d.w.z. we beoordelen menselijke handelen in concrete situaties. Eerst na het zorgvuldig analyseren van de situatie en het beoordelen van de situatie bij het licht van het evangelie, kunnen we vervolgens beoordelen of, in hoeverre en met welke middelen het politieke handelen ethisch verantwoord is of niet. Kies ik nu voor een aangepaste ethiek? Nee, want de situatie schrijft geen normen voor, maar ik houd rekening met de situatie waarin ik me bevind. Rekening

door mevr. A. C. Westhoff-Hubée

Er zijn bekwame vrouwen!

In Nederlandse gedachten van 5 april jl. heeft Anneke Raven een gesprek met minister de Koning over partij- en politieke zaken. Natuurlijk komt de advieslijst van het verstrekt partijbestuur ook aan de orde. Als lid van het partijbestuur en met een speciale functie binnen de partij valt dan gelijk je oog op de vette letters van het hoofdje „vrouwelijke kandidaten“. Op de opmerking van Anneke Raven dat er weinig vrouwen op de advieslijst staan, reageert de heer De Koning met te constateren dat de partij er niet in zou slagen voldoende bekwame vrouwen aan te trekken. Die constatering verbaast mij. De ervaring van de laatste jaren heeft mij geleerd dat de partij er juist wel in geslaagd is bekwame vrouwen aan te trekken. Vrouwen die hun sporen binnen de partij, maar ook in raden en staten reeds verdiend hebben of aan het verdienen zijn en bovendien niet zo „piep“ maar ook niet „stok“ zijn. Door hun ervaring zullen zij zeker goede volksvertegenwoordigers zijn.

houdend met de situatie geven wij vorm aan beginselen; deze vormgeving van beginselen/kernbegrippen noemen we normen. Daarom hebben normen altijd iets konstantes en iets veranderlijks: het konstante is het door onze overtuiging gedragen en geïnspireerde normenbeginsel, veranderlijk is de wijze waarop we dit beginsel in woorden en handelingen uitwerken en vormgeven in normen die rekening houden met concrete situaties. Ontneemt dit „rekening houden met de situatie“ mij niet de radikaliteit die van het evangelie uitgaat? Ook deze vraag beantwoord ik ontkennend, omdat het evangelie voor alle tijden is; dwz. het evangelie schiet niet over de tijden heen, maar het wil juist in de verschillende tijden en situaties een gezaghebbend en scherp insnjidend Woord zijn. Uiteindelijk is de keus voor een christen — ook in de politiek — niet slechts van ethische maar van religieuze aard; het gaat uiteindelijk om de keus voor het rijk van God of voor de afgoden. Deze tweedeling valt natuurlijk niet samen met menselijke onderscheidingen als die tussen Oost en West. De vraag die boven alle menselijke indelingen uitgaat is: dient onze politiek de komst van het koninkrijk van God en tonen wij in het politiek handelen iets van de bij dat rijk horende kenmerken als vrede, verzoening, heil en gerechtigheid? Of laten we, ondanks alle goede bedoelingen en goed bedoelde

Met de heer De Koning ben ik blij dat Jeltien Kraaijeveld op de 4e plaats staat. Een plaats die zij zeker verdiend heeft. Wat er verder gezegd wordt door de heer de Koning over de plaatsen 7, 8 en 9 is mij uit het hart gegrepen. Hier wreekt zich echter het verleden. Het is een goede gewoonte dat iemand die zijn werk goed doet dit kan voortzetten als hij dat wil. Dat geldt in dit geval zeker voor de zittende kamerleden en mijns inziens ook voor de directe opvolger. Dat houdt dan wel in dat op de 17e plaats de tweede vrouw zou komen te staan. Op de advieslijst is dat echter de 18e plaats geworden. Die verschuiving vindt haar oorzaak niet in gebrek aan kwaliteit bij de vrouwen. Wie zou dat van mevrouw Laning durven beweren? Nee, het overwegend uit mannen bestaande versterkt partijbestuur was van mening dat zij ten behoeve van een mannelijke kandidaat uit een bepaalde maatschappelijke sector een plaats moest zakken.

kompromissen de demonie van een bewapeningswedloop, van toenemende tegenstellingen tussen rijken en armen, van toenemende uitbuiting van mensen en van beschadiging van het natuurlijk milieu haar gang te laten gaan? In dit laatste geval faalt de beginselpolitiek, omdat de uitwerking van de beginselen niet meer haaks staat op feitelijke situaties en processen. Een pragmatische doelpolitiek met korte-termijn-visie gaat dan overheersen. Het kompromis werkt dan inderdaad kompromiterend, omdat het uiteindelijk in het voordeel werkt van afvallige en demonische machten. Andere voorbeelden: als compromissen over abortus, euthanasie, eugenetica en andere onderwerpen (die niet bij voorbaat verkeerd hoeven te zijn) uiteindelijk betekenen dat men de vrije loop laat aan de nu eenmaal in gang zijnde ontwikkelingen, dan dient het kompromis afvallige machten; het versterkt de sekularisatie. Dan is de beginselpolitiek failliet! In verband met de „modernisering van kernwapens“ is door verschillende CDA-politici gezegd, dat zij op grond van ethisch verplichtende normen tot afwijzing van de bedoelde modernisering moesten komen. Dit argument en deze politieke keus kunnen ethisch inderdaad juist zijn. Betekent dit dat andere CDA'ers on-ethisch gehandeld hebben? Hebben zij niet na analyse van de politieke situatie een ethisch verantwoorde beslissing willen nemen?

Het is niet mijn bedoeling hier een democratisch genomen besluit van het versterkt partijbestuur aan te vechten maar duidelijk te maken dat de beweringen van de heer De Koning mijns inziens niet terecht zijn.

Aad Westhoff-Hubée
Presidente ARVC

De discussie over de verhouding politiek en ethiek is binnen het CDA volstrekt onvoldoende geweest. Studie over dit onderwerp is hard nodig. In het CDA is de laatste maanden met scherp geschoten: christelijke politiek zou schade geleden hebben, de naam van Jezus smaad aangedaan zijn. Anderen verwijten deze critici dat zij het CDA breken enzovoort. Ik denk dat wij ons als christenen dagelijks aan deze zonden schuldig maken. Omdat wij deze schuld gemeenschappelijk hebben is het griezelig deze verwijten tot elkaar of medechristenen te richten. Ja, maar als je nu werkelijk vindt dat een slechte politieke beslissing niets meer christelijke politiek te maken heeft wordt dan deze politiek en de naam van Jezus niet smaad aangedaan. Natuurlijk, dit kan! Wie deze argumenten echter gebruikt trekt de discussie in de fase van de allerlaatste ernst: de keuze voor of tegen Christus. Deze keus is de meest beslissende in ons leven en altijd bedoeld om onszelf en anderen op te roepen ook in de politiek de goede keuze te doen. Zijn de genoemde verwijten dan nooit terecht? Ik onthoud mij hierin van een oordeel. Alleen dit: het CDA is nog maar pas begonnen, organisatorisch, in de bezinning en doordenking van politieke standpunten staan zij nog in een beginfase. Het lijkt mij niet juist nu reeds de discussie in de fase van de allerlaatste ernst te plaatsen.

Dr. H. E. S. Woldring

Holland op zijn smalst

Naar aanleiding van het bezoek van een vertegenwoordiger van de PLO aan het ministerie van buitenlandse zaken, wilden vertegenwoordigers van een aantal Israëlitische kerkgenootschappen een gesprek met een ambtenaar van het departement voeren. Aan één hunner werd dit gesprek geweigerd, omdat hij buitenlander zou zijn en buitenlanders zich buiten de Nederlandse politiek hebben te houden. Niet alleen getuigt dit van een nogal ergerlijk formalisme, doch ook van een volstrekt verkeerd begrip. Wanneer een buitenlander negen jaar lang hoofd is van een Nederlands religieus genootschap, dan treedt hij naar buiten toe op als vertegenwoordiger van dat genootschap, als vertegenwoordiger van een groep Nederlanders, en niet als de buitenlandse rabbijn, die hij nu eenmaal ook is. Het is eigenlijk te zot om los te lopen dat een dergelijke houding kan worden ingenomen en het is dan ook volstrekt begrijpelijk dat vanuit de

Kamer de Minister van Buitenlandse Zaken om verantwoording is gevraagd. Dergelijke voorbeelden van Holland op zijn smalst dienen zo effectief mogelijk aan de kaak te worden gesteld.

Lekkerkerk

Gebeurtenissen zoals zich nu in Lekkerkerk hebben voorgedaan waar een woonwijk werd gebouwd op een plaats waar chemisch afval in de grond was opgeslagen, zijn uitermate ernstig. Goede voorzorgsmaatregelen en goed onderzoek hadden dit kunnen voorkomen. Niettemin lijken menselijk falen en menselijk gebrek aan inzicht dit soort zaken van tijd tot tijd onvermijdelijk te maken. De vraag is dan hoe je als overheid de direct betrokkenen met deze feiten confronteert. Naar ons oordeel is dit in de zaak-Lekkerkerk op goede wijze gebeurt. Niet is getracht de zaak te bagatelliseren of als minder ernstig voor te stellen, hetgeen doorgaans allerm minst geschikt is om de ongerustheid weg te nemen. Maar op open en eerlijke wijze is aan de

NG COMMENTAAR

bewoners inzicht verschaft omtrent de situatie. Daarmee hebben de autoriteiten, de gemeentelijke in eerste instantie, getoond de burgers als volwassen en mondige personen te beschouwen.

Ongelijke offers

In Amerika bestaat er bij de regering en bij de bevolking grote irritatie over het feit dat de bondgenoten geen grote haast maken dezelfde maatregelen te treffen jegens Iran als door president Carter zijn genomen. Er wordt openlijk gesproken van een gebrek aan

solidariteit en de partners wordt verweten dat zij het materiële gewin zwaarder laten wegen dan het herstel van het recht. Niemand schijnt zich daarbij te realiseren dat voor Amerika en de bondgenoten de situatie nogal verschilt. Amerika is niet voor zijn energie-voorziening afhankelijk van de Iraanse olie, de partners zijn dat wel; de economische betrekkingen tussen Amerika en Iran zijn praktisch nihil, bij de bondgenoten ligt dat heel anders. Met andere woorden, Amerika vraagt van de bondgenoten zwaardere offers dan het zichzelf heeft getroost. Dat de Amerikaanse burger dat niet doorziet, is begrijpelijk en zijn irritatie is derhalve verklaarbaar. Maar de Amerikaanse regering heeft dat wel geweten en het is haar derhalve wel aan te rekenen dat zij een situatie heeft gecreëerd, waarvan zij heeft moeten weten dat die tot een zekere spanning in de bondgenootschappelijke verhoudingen aanleiding zou geven, terwijl het haar eveneens valt aan te rekenen dat zij de maatregelen heeft aangekondigd zonder de bondgenoten ruim van te voren te consulteren. De manier waarop de zwarte Piet thans aan de bondgenoten wordt toespeeld lijkt dus verre van redelijk, waarmee niet

gezegd wil worden dat wij de Amerikanen in de kou moeten laten staan.

Uitschot?

De geschiedenis lijkt zich eindeloos te herhalen. Toen Fidel Castro een balling was, werd hij door de toenmalige Cubaanse autoriteiten als bandiet betiteld. Het is dezelfde Castro die de duizenden die zich verzameld hebben op het terrein van de Peruaanse ambassade omdat zij liever hun heil elders zoeken dan het Cubaanse heil deelachtig te blijven, als tuig en uitschot kwalificeert. Dat Castro zich verrekende toen hij de bewaking rondom de Peruaanse ambassade ophief, waarna de duizenden binnenstroonden, is zonneklaar; op zulk een toevloed had hij kennelijk niet gerekend. Maar hij had er beter aan gedaan bij zichzelf eens na te gaan wat aan zijn misrekening ten grondslag lag dan de schuld te leggen bij al diegenen die kennelijk van de zegeningen van zijn bewind niet gediend zijn. Als hij dat eerste had gedaan zou hij Cuba een betere dienst hebben bewezen.

OVERWEGENDE

Verantwoordelijkheden

De bereidheid hebben zelf de eigen verantwoordelijkheid te beleven is door politieke groeperingen als de onze altijd sterk beklemtoond. Het leunen op anderen werd niet gezien als een benadering die het nastreven waard was. En lange tijd gold ook de overheid als degene die niet als leunpaal zou moeten willen dienen. Zelfstandigheid, het particuliere initiatief, het staan voor je eigen zaken, het zijn evenzovele benaderingen voor een gelijke zaak welke onze voorkeur had en heeft. Zelf risico dragen leidt tot mensen die wat kunnen. Die gewend zijn de handen uit de mouwen te steken, tegenslagen kunnen opvangen, beslissingen kunnen nemen. En voor dat wat je zelf gepresteerd hebt geldt ook dat het je meer voldoening schenkt. Multatuli hield het ons in zijn bekende boek al voor dat niet de rijke oogst van de padi vreugde schenkt, nee, de echte vreugde was voor de oogst van de padi die men zelf bewerkt had. Waar zweet in goud werd omgezet. Voor iets waarvoor je verantwoordelijkheid aanvaardt wil je ook meestal zorg dragen. Let maar op het verschil hoe iemand een eigen huis of een huurhuis onderhoudt. Het „waarom zal ik mij uitsloven, het is toch allemaal voor een ander“, wordt in de laatstgenoemde situatie eerder gehoord. En omdat de eigen verantwoordelijkheidsbeleving zoals een deugd, als een positieve faktor in de door ons nagestreefde samenleving werd gezien, werden maatregelen genomen die op de eigen ontplooiing waren gericht. Helpen dat tot doel had je zelf beter te kunnen helpen. Talentenontwikkeling om aan eigen aard en roeping gevolg te kunnen geven.

Kunnen

Natuurlijk kleven er aan het zo sterk benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid ook bezwaren. De keerzijde bestaat ook hier. Er was niet altijd voldoende oog voor het feit dat het kunnen dragen van eigen verantwoordelijkheid nogal pleegt samen te hangen met de mogelijkheden die men heeft. Wie het nodige bezit, over een goed inkomen beschikt, die kan gemakkelijke eigen verantwoordelijkheid beleven dan

degene die van een uitkering moet leven, of werkloos is geraakt. Ook hier spreekt een ieder vanuit eigen positie. Veel klem op de eigen verantwoordelijkheid heeft ook wel tot een te individualistische benadering geleid. Dan was er te weinig oog voor de situatie waarin de ander verkeerde. De ieder-voor-zich-mentaliteit kent nogal wat schaduwkanten. In een situatie waarin het voor mensen en/of groepen van mensen nauwelijks mogelijk is zelf verantwoordelijkheid te kunnen dragen, wordt een beroep erop al snel als een „ga heen en wordt warm“ ervaren. En de Bijbel leert dat de fout zit in het de ander niet van het nodige voorzien. Er kan immers niet aan de beleving van de eigen verantwoordelijkheid worden toegekomen.

Welvaart

De sterk gestegen welvaart heeft veel goeds gebracht. Wie daar schamper over doet praat maar eens met mensen die vóór de oorlog de touwtjes aan elkaar moesten zien te knopen. Er is veel om dankbaar voor te zijn. Maar al was er een situatie waarin mensen zelf veel meer konden, zelf meer verantwoordelijkheid konden beleven, de ontwikkeling bewoog zich eerder in tegenovergestelde richting. Het lijkt wel alsof wij bij stijgende welvaart steeds minder geneigd zijn zelf risico te dragen, beslissingen te nemen. In een tijd waarin er veel te verdelen valt roepen wij bij voorkeur de hulp van de overheid in om de verdeling ter hand te nemen. Het is in een steeds ingewikkelder wordende samenleving ook niet eenvoudig bijv. als groep de eigen verantwoordelijkheid te beleven. Vaak ziet men alleen het eigen groepsbelang en heeft men geen oog voor gevolgen van het eigen handelen die zich elders voordoen. De overheid is dan bij alle tegengestelde belangen vaak nog de enige die in staat is – of meent te zijn – verantwoorde beslissingen te kunnen nemen. Beslissingen die, uit een afweging geboren, rekenen met meer dan alleen het eigen belang. Beslissingen waarbij geprobeerd wordt aan willekeur te ontkomen, rechtvaardigheid te betrachten, recht te doen. Er is, in een verzorgingsstaat als de onze, veel voor

te zeggen meer bevoegdheden bij de overheid neer te leggen. Maar ook die houding heeft onherroepelijk negatieve kanten. Kanten waarop door het CDA tijdens de laatste verkiezingscampagne uitdrukkelijk is gewezen. Als uitgangspunt gold dat het goed is wanneer mensen weer leren zelf meer verantwoordelijkheid te dragen. Daarbij werd uitdrukkelijk betoogd dat dat diende te worden bevorderd vanuit een gezindheid die ook met de ander rekende, uitlopend op ons verkiezingsmotto: „samen verantwoordelijk“.

Keuze

Het lijkt mij een goede lijn om burgers op te wekken zelf weer meer verantwoordelijkheid te dragen. Niet te gemakkelijk bij allerlei gesignaleerde vernielingen te denken „zaak voor de gemeente“. Niet bij alle moeiten waarmee men in aanraking komt uitsluitend de verwijshouding naar instantie x en loket y aan te nemen. Ook voor politici zou sterker als leidraad moeten dienen niet, bij elk manko dat zich voordoet, aan de overheid te denken als de redder in nood. De grote schurkpaal waaraan je je problemen maar ophangt. Het keren op een tot dan bewandelde weg is moeilijk, zeker wanneer het keren betekent dat het aan anderen overdragen van moeiten minder gemakkelijk zal worden. De vraag: „wat is eigenlijk verantwoordelijk handelen“ dient de politicus natuurlijk nooit los te laten, maar het kan geen kwaad ons scherper van die blijvende vraag bewust te zijn. Wanneer handelt men verantwoord?

De één meent dat dat het geval is wanneer van mede-verantwoordelijkheid voor bijv. plaatsing van kernwapens wordt afgezien. De ander noemt dat lichtzinnig en oordeelt dat wel plaatsen inhoudt dat je je verantwoordelijkheid niet ontloopt. Omgekeerd vindt de nee-zegger dat de ja-zegger lichtzinnig opereert. Zijn krakers onverantwoordelijk bezig omdat zij zich aan bezit van anderen vergrijpen? Of handelt de overheid en/of handelen particulieren onverantwoordelijk door in een tijd van ernstige woningtekorten panden leeg te laten staan. Is het onverantwoord om buitenlandse werknemers die hier – illegaal – enkele jaren arbeid hebben verricht, het land

uit te zetten? Of is het in hoge mate onverantwoord door voor het blijven van illegalen te pleiten, zonder ernstig mee te wegen wat daarvan de gevolgen zijn. U ervaart bij deze 3 voorbeelden dat je er, bij het uitdrukkelijk wel aanvaarden van verantwoordelijkheid, ook nog maar niet gemakkelijk uit bent. Maar het samen voor elkander verantwoordelijk zijn verplicht je wel de argumenten van elkaar uitermate serieus te nemen en te wegen. En elkaar, ook bij verschillend beleefde verantwoordelijkheid, waar dat kan de ruimte te laten. Ook dat is een kant van het dragen van de eigen verantwoordelijkheid.

H. A. de Boer

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijsen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

BON

Naam:
Adres:
Woonplaats:
Wenst abonnement
Wenst proefnummers
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

door mr. W. Aantjes

Onvermijdelijk weerwoord

In Nederlandse Gedachten van 29 maart jl. komt een reactie voor van professor Diepenhorst op de uitspraak van partijvoorzitter De Boer, dat de door het partijbestuur opgestelde advieslijst het recht van de kiesverenigingen onverlet laat het laatste woord te spreken. Prof. Diepenhorst grijpt dit aan om de kiesverenigingen te bezweren om althans ten aanzien van mij van dat advies niet af te wijken. Mijn eerste reactie was, waarom prof. Diepenhorst voor zijn beschouwing niet zijn vaste rubriek in Elseviers Magazine gebruikte, maar het nummer van die week leerde mij dat hij de ruimte daar nodig had om een andere anti-revolutionaire oren te wassen. Verder zal prof. Diepenhorst zich gerealiseerd hebben dat via dat weekblad, waaraan hij vaste medewerker is en waarin hij een vergelijkbare rol speelt als prof. Duynstee in De Telegraaf, weinig anti-revolutionaire kiesverenigingen te bereiken zijn.

Ik heb lang nagedacht, of ik zou reageren, want ik begrijp best dat dit ook verkeerd kan worden uitgelegd. De kiesverenigingen zullen trouwens aan de hand van de in Nederlandse Gedachten van 5 april jl. opgenomen criteria zelf wel uitmaken over welke kandidaten zij de kiezers de gelegenheid zullen geven zich uit te spreken. Wat dat betreft was en ben ik volstrekt passief.

Wanneer ik desondanks op het artikel van prof. Diepenhorst terugkom, dan is het vanwege de wijze waarop hij zich bedient van de rapporten van de commissies Enschedé en Patijn en van het naar aanleiding daarvan gehouden Kamerdebat. Over die rapporten en dat debat heeft ieder zijn eigen oordeel kunnen vormen. Ook het AR-bestuur heeft dat gedaan. Prof. Diepenhorst blijkt een ander oordeel te hebben. Dat is zijn goed recht. Het is echter niet zijn goed recht zijn oordeel met grote stelligheid als de onweersproken en onweerspreekbare conclusies van de beide commissies en van de Tweede Kamer te poneren. Daarmee heropent hij de discussie daarover. Ik ga niet zover als prof. Diepenhorst, die (in strijd met één van de meest fundamentele grondslagen van ons rechtsbestel) ten aanzien van mij met zoveel woorden uitgaat van de kwade trouw, maar zijn hoogst aanvechtbare argumentatie stilzweigend laten passeren ware wel het andere uiterste. Ik zou mij kunnen voorstellen dat de lezers met enige

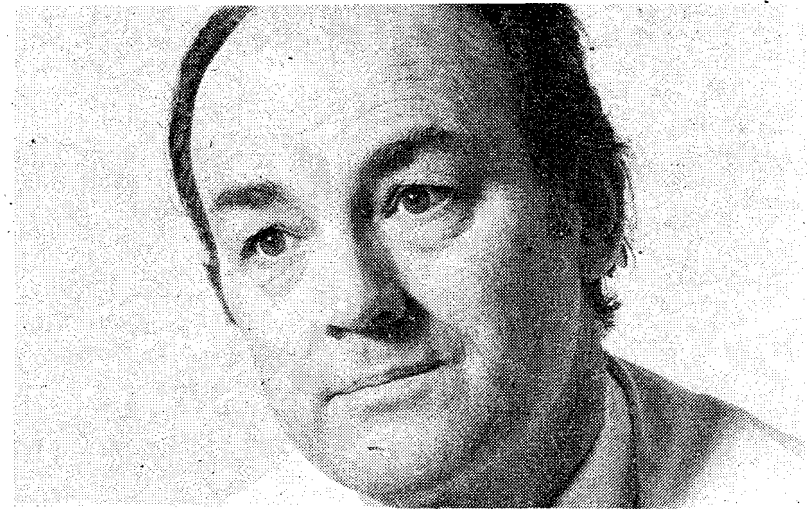
tegenzin van deze heropende discussie kennisnemen. Mijn tegenzin die discussie aan te gaan kan alleen maar nog groter zijn. Maar prof. Diepenhorst dwingt, om niet te zeggen tergt, mij ertoe.

1. De Commissie van Drie (in de wandeling genoemd: commissie Enschedé) werd ingesteld omdat er gegronde en ernstige twijfel was aan de houdbaarheid van de conclusies van het rapport De Jong. Ik noem die hoofdconclusies nog maar weer eens: vrijwillige melding voor de arbeidsinzet, dienstneming bij een vijandelijke militaire organisatie, optreden als bewaker in een Duits strafkamp, twijfel aan het Nederlanderschap. Deze conclusies zijn niet slechts onbewezen gebleken, het tegendeel werd vastgesteld: geen vrijwillige maar gedwongen arbeidsinzet, geen dienstneming maar weigering, geen bewaker maar strafgevangene, geen twijfel maar zekerheid over het Nederlanderschap. Hoewel de resultaten van dit nadere onderzoek primair tegen de achtergrond van het rapport De Jong moeten worden beoordeeld, gaat prof. Diepenhorst daaraan voorbij. Daarmee verbloem ik niet dat het nadere onderzoek ook iets anders aan het licht bracht, namelijk het bewandelen van een naar veler mening aanvechtbare, naar sommiger oordeel zelfs ontoelaatbare vluchtweg en vooral het daarover niet of onvoldoende openheid betrachten. Het gaat mij niet om een soort

zelf-rechtvaardiging, maar om een rechtzetting van wat prof. Diepenhorst ten onrechte als vaststaande feiten poneert.

Hij zegt dat de commissie Enschedé ongunstig over mijn houding oordeelt, maar dat staat nergens in het rapport. De commissie heeft uitdrukkelijk en bij herhaling gezegd dat haar taak slechts was feiten na te gaan en zo goed mogelijk vast te stellen, maar geen oordeel daarover uit te spreken. Ook wat mijn beweegredenen betreft, onthoudt de commissie zich uitdrukkelijk van een oordeel. Als anderen op de feiten een ander oordeel baseren dan prof. Diepenhorst, dan komt dit volgens hem alleen maar omdat zij als "niet juridisch geschoolden" niet in staat zijn een "fijnzinnige wetenschappelijke uitdrukkingwijze" te begrijpen. Dat de hooggeleerde jurist Diepenhorst dit elitaire argument hanteert, is niet alleen kwetsend voor het "gewone" niet juridisch geschoold lid van de AR-kiesvereniging, maar ook onbehoorlijk tegenover de commissie Enschedé die van haar gewetensvolle en zorgvuldige werk een voor iedere "leek" zeer begrijpelijk rapport heeft uitgebracht.

2. Prof. Diepenhorst put ook uit het rapport-Patijn als bewijsmateriaal. Wat hij aanhaalt zijn echter geen bevindingen van de commissie, maar tegenover de commissie afgelegde verklaringen, waarvan de commissie het waarheidsgehalte niet heeft getoetst en waarvan zij ook geweigerd heeft anderen erover te horen. Ik heb hiertegen verzeft geprotesteerd, omdat ik voorzag dat ongecontroleerde verhalen toch als bevindingen van de commissie zouden worden gehanteerd, hetgeen nu zelfs door een juridisch hooggeschoold lid van de AR-kiesvereniging blijkt te gebeuren. Het meest verbazingwekkend is daarbij het gezag dat hij blijkt toe te kennen aan de verklaringen van mr. Dolk, die mij op het gymnasium slechts op afstand heeft kunnen waarnemen en wiens verklaringen door mijn directe klasgenoten eigener beweging in interviews en ingezonden stukken verontwaardigd als onjuist zijn weersproken; maar dit is aan prof.

Diepenhorst blijkbaar allemaal ontgaan. Nog dezer dagen ontving ik uit het Verre-Oosten van een thans in een hoog staatsambt werkzame klasgenoot, die in de oorlog dagelijks met mij samen het huiswerk maakte, een brief waarin hij nogmaals aan zijn verbazing en verontwaardiging lucht geeft niet door de commissie gehoord te zijn. Maar de commissie had zich nu eenmaal op het standpunt gesteld dat, wie meende dat er niets negatiefs te melden was, voor haar "onderzoek" niet van belang was.

3. Een derde bewijsgrond vindt prof. Diepenhorst in het Kamerdebat van eind augustus vorig jaar. Volgens hem was het oordeel van de Tweede Kamer, "zeer duidelijk algemeen - met uitzondering van de heer Lubbers - ongunstig". Kennelijk legt voor prof. Diepenhorst het oordeel van Lubbers weinig of geen gewicht in de schaal. Afgezien daarvan, Lubbers sprak als politiek leider van de groepering, die in de Eerste Kamer o.a. door prof. Diepenhorst wordt vertegenwoordigd. Wat prof. Diepenhorst "algemeen" noemt, was uitsluitend samengesteld uit de politieke concurrentie. Het oordeel van (de meerderheid van) de PvdA, D'66 en VVD weegt prof. Diepenhorst blijkbaar zwaarder dan dat van zijn politieke geestverwanten. Vervolgens kent hij aan deze gedachtenwisseling en daarmee aan het oordeel van de andere partijen "beslissende" betekenis toe. Twee vragen leg ik daarnaast. Sinds wanneer is voor de ARP niet het oordeel van de eigen fractie maar dat van de andere fracties maatgevend? Sinds wanneer is in een parlementaire democratie niet het oordeel van de kiezers beslissend, maar dat van

concurrerende partijen? 4. Misschien zou ik het stuk van prof. Diepenhorst toch maar voor kennisgeving hebben aangenomen, ware het niet dat het niet op zichzelf staat. Via zijn rubriek in Elseviers Magazine geeft hij er namelijk voortdurend blijk van nauwelijks een middel te schuwen om anti-revolutionaire politici, wier inzicht over de meest gewenste AR-inbreng in het CDA-beleid hij niet deelt, op vaak zeer persoonlijke wijze te lijf te gaan.

Vooral De Boer en Goudzwaard, maar ook de meeste AR-Tweede-Kamerleden, zijn bij herhaling het doelwit van zijn buitenparlementaire acties. Prof. Diepenhorst heeft ook nooit zijn bezwaren tegen het door mij gevoerde en voorgestane beleid onder stoelen of banken gestoken. Uit zijn artikel blijkt ook dat dit op de achtergrond bij hem een rol speelt. Vandaar dat hij mij het recht op een oordeel over bepaalde aspecten van het kabinetsbeleid ontzegt. Vandaar dat hij, voor zover mij betreffende, een eventueel niet met het zijne overeenkomend oordeel van de kiesverenigingen over de kandidatenlijst al bij voorbaat als "doordrukken" bestempelt. Mag ik van mijn kant dan eens vragen, met welk recht prof. Diepenhorst zich een dergelijke uitlating jegens de kiesverenigingen over hun vrije beslissingsrecht veroorlooft en op welk bijzonder gezag hij in de ARP aanspraak meent te mogen maken? De ARP, waarvan hij nog onlangs via Elseviers Magazine liet weten het geen onverdeelde genoeg te vinden er (nog) deel van uit te maken.

W. Aantjes

door mr. J. N. Scholten

Vrede door recht

Schending van mensenrechten is nog steeds aan de orde van de dag. Erkende normen worden aan de laars gelapt, andere zouden ingrijpend moeten worden herzien, omdat ze er op gericht zijn de sterke sterker en de zwakke zwakker te maken. In een aantal „Brieven aan de christenen van de lage landen" schrijven verschillende landen van de derde wereld wat zij van ons, als medechristenen in Nederland verwachten. En dat is niet weinig. Want, schrijft een van hen: „De macht ligt nog altijd in het westen en wij hebben een buitengewoon moeilijke weg voor ons, als u niet helpt". Een ander wijst erop, dat er een verandering in het hart nodig is om gerechtigheid te laten heersen in plaats van de egocentrische houding, die het westen vaak aan de dag legt. Een derde roept ons op, om de risico's niet uit de weg te gaan bij het zoeken naar de beste manier om deel te nemen aan de bevrijdingsstrijd, die erop gericht is de solidariteit en

bijbelse broederschap te bewerkstelligen. Deze brieven bevatten een opdracht, ook voor het CDA; ze zijn in de geest van het Evangelie geschreven.

Werken dus, vooral aan een nieuwe economische orde waardoor de armen van de derde wereld tot hun recht kunnen komen en in vrijheid kunnen leven. Dit heeft ook veel te maken met onze eigen levensstijl. Een brieven schrijver zegt: „Kunt u eenvoudiger leven, zodat anderen daardoor in hun basisbehoeften kunnen worden voorzien? Een eenvoudiger levensstijl zou ons ook weer gevoelig kunnen maken voor de grondwaarden van het Evangelie. De mens kan geen fatsoenlijk leven leiden als hij honger heeft en bang is. Maar hij kan dat evenmin als hij te veel neemt. Jezus voedde de massa's en kastijdde rijken om hen allen meer mens te maken". Het is duidelijk dat dit alles vraagt om een grote inzet en offers misschien. Vaak tegen gevestigde belangen en patronen in. Dit alles stuit op immense weerstanden, maar een bezield beweging zal daar niet voor terugdeinzen.

In andere situaties van de buitenlandse politiek kan ook een bijdrage worden gevraagd vanuit Nederland, waarvan we misschien een rekening thuis gestuurd kunnen krijgen. Dit laatste te allen tijde te voorkomen en dus tot uitgangspunt van ons beleid te maken,

is niet acceptabel. Een viertal concrete situaties.

Iran

In Iran worden vijftig mensen al bijna een half jaar als gijzelaars vastgehouden, hetgeen niet alleen voor hen zelf een inbreuk op een elementair mensenrecht betekent, maar tevens een ernstige aantasting is van de regels die gelden in het inter-statelijk verkeer. Nu in Iran de rede het niet kan winnen van de emotie, en Amerika reeds lang met geduld heeft geprobeerd uit de impasse te komen, hebben wij begrip voor de stappen van president Carter en dient West-Europa, en ook Nederland, daadwerkelijke solidariteit aan de dag te leggen, ook al snijden we daarbij in eigen vlees. Ten aanzien van de Sowjet-Unie en haar interne en externe onderdrukking past eveneens concreet gedrag, waaruit onze afkeuring blijkt. In ieder geval is het mijns inziens onverantwoord om thans deel te nemen aan de olympische spelen te Moskou. Het is immers zonneklaar dat deze allereerst een politiek doel dienen nl. prestigevergroting van het communistisch regime, dat juist met het oog op de ongestoorde voortgang van de spelen meer burgers hun vrijheid heeft ontnomen en daarmee zal doorgaan. Ik hoop dat de betrokken sportorganisaties in Nederland een offer van niet-gaan in het belang van de mensenrechten zullen kunnen opbrengen. Degene die toch gaat, na lange tijd ernstig gewaarschuwd te zijn, maakt zich mijns inziens dubbel schuldig. Om het beroep op de sporters te vergroten, mag van de PvdA-fractie worden gevraagd thans aan de kant van CDA en VVD te gaan staan en zich

De Amerikaanse vlag wordt uit protest verbrand.

uit te spreken voor het niet-naar-Moskou gaan. Immers, de voorwaarde van die fractie waaronder nog wel zou kunnen worden deelgenomen, nl. dat het met de zaak van de mensenrechten in de Sowjet-Unie beter zou gaan, is helaas niet vervuld. In het Midden-Oosten duurt de spanning voort. Ook hier is een kloek en wijs beleid vanuit West-Europa en vanuit Nederland zeer gewenst. Dit beleid dient twee onaantastbare pijlers te hebben, nl. honorering van het recht van Israël op bestaan - en het recht op zelfbeschikking van het Palestijnse volk. Beide pijlers dienen evenwichtig overeind gehouden te worden, ook al

zou dit onszelf schade berokkenen. Lichtvaardig wil ik oordelen noch handelen, ook niet wanneer het om het treffen van maatregelen gaat die in eigen vlees snijden. Maar een politiek, die solidair wil zijn, dat wil zeggen tracht te handelen in de geest van het Evangelie, kan mijns inziens om de aanvaarding van onaangename gevolgen voor onszelf niet heen. Het beleid van nu vraagt naast standvastigheid, om een bijzondere prudentie, want er zijn veel onzekere factoren, die als een lont in een kruitvat zouden kunnen gaan werken. Behoud van de vrede hier en elders blijft een eerste prioriteit van het buitenlands beleid, maar dan wel met de doelstelling: vrede door recht!!

Mr. J. N. Scholten,
CDA-Tweede-Kamerlid

Ontwerpregelingen CDJA

Politiek pamflet CDJA

„Opdracht in verantwoordelijkheid”

OVERWEGINGEN

Het CDJA aanvaardt de Heilige Schrift als richtsnoer voor het politiek handelen. Het CDJA wil zich blijvend bezinnen op de betekenis van de Heilige Schrift voor het politieke beleid, zoals dat onder meer gestalte krijgt in actieprogramma's en concreet politiek handelen.

UITGANGSPUNTEN

In antwoord op de wereldwijde oproep van de Heilige Schrift tot dienst aan God en de medemens en met het streven om zich voortdurend te richten op de bevrijdende heilsbeweging van God, komt het CDJA bij het verstaan van de Heilige Schrift in concrete politieke stellingnames tot de volgende algemene uitgangspunten, waaraan het zich gebonden acht:

1. Als beeldrager van God zijn alle mensen in de samenleving gelijkwaardig. Zij dienen zich verantwoordelijk te voelen voor de gevolgen van hun leef- en handelwijze voor de medemens dichtbij en veraf, voor al het geschapen leven, voor de toekomstige generaties en voor het leefmilieu.

Het CDJA wil daartoe voortdurend een appél doen op elke individuele mens, waarbij die mens opgeroepen wordt om:

a.) het Goddelijk gebod van de naastenliefde in de praktijk van alledag gestalte te geven door te handelen in dienst van de medemens.

b.) Gods Schepping als een goed rentmeester te beheren door: – zijn handelen te richten op de instandhouding en de verbetering van zijn leefomgeving;

– de hem geboden ruimte en gegeven verantwoordelijkheid te benutten door zich met alle hem door God geschonken gaven en talenten in te zetten ten dienste van de samenleving.

2. Het CDJA streeft naar een maatschappij, waarin de Bijbelse gerechtigheid gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid in verantwoordelijkheid kan beleven en het welzijn van allen wordt gediend.

3. De overheid is krachtens haar opdracht geroepen een dienende taak te vervullen ten opzichte van mens en samenleving. Haar handelen moet er daarom op gericht zijn:

a) de Bijbelse gerechtigheid gestalte te geven door het menselijk leven te beschermen; op te komen voor de zwakken, vervolgd, ontheemden; het onrecht te bestrijden en de gewetensvrijheid en de persoonlijke levenssfeer te eerbiedigen;

b) vrede op de gehele wereld tot stand te brengen, hetgeen alléén het gevolg kan zijn van het bestaan van de Bijbelse gerechtigheid.

c) mogelijkheden te scheppen waardoor elke mens in staat gesteld wordt zich optimaal te ontplooiën binnen samenlevingspatronen en structuren.

d) de mensen op te roepen en in staat te stellen tot het voelen en dragen van de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van hun leef- en handelwijze.

Sociaal-economisch beleid

Inleiding

Het geloof in de vooruitgang en de economische groei zit diep geworteld in onze cultuur. Zo diep, dat heel onze samenleving ervan doortrokken is. Het groeimechanisme is als het ware verankerd in het economisch denken: als de groei tegenvalt lijkt alles waar de mensen aan hechten weg te vallen. Zo is het vraagstuk van de werkloosheid dringender geworden toen de economische groei minder werd. De verleiding is groot om die groei dan maar weer te stimuleren: meer

productie en meer consumptie betekent immers ook meer werkgelegenheid. Toch kiest het CDJA niet voor deze weg, temeer daar dit in strijd is met de Bijbelse opdracht tot verantwoord rentmeesterschap en het opkomen voor de armsten in de samenleving. Het is een doodlopende weg. Misschien kan op deze manier de werkloosheid op korte termijn doelmatig bestreden worden, op langere termijn betekent dit: – dat we in steeds groter tempo de schaarse grondstoffen en energiebronnen opgebruiken – dat de aantasting van het natuurlijk milieu doorgaat

– dat wij ons in Nederland nog meer zullen verrijken ten koste van de armsten en zwakken in de wereld – dat het de mensen nog verder vervreemt van hun verantwoordelijkheid.

Daarom moet gezocht worden naar nieuwe wegen, waarbij de economische ontwikkeling genormeerd wordt aan het zorgvuldig beheer van natuur en schaarse grondstoffen en het rechtvaardig verdelen van werk en welzijn centraal staat.

De overheid dient hierbij een voortrekkersrol te spelen door op mogelijkheden van een veranderende levensstijl en op de bereidheid tot inkomensmatiging in te spelen.

Groei van het nationale inkomen moet dan ook niet langer een doelstelling van het beleid van de overheid zijn. Het kan hooguit de uitkomst zijn van zo'n beleid; maar de eerlijkheid gebiedt te erkennen dat daar voorlopig niet op gerekend hoeft te worden. Dit heeft tot gevolg dat minder inkomen te verdelen valt dan anders het geval zou zijn.

Het voeren van een gerichte inkomenspolitiek is daarom des te meer noodzakelijk.

Ook herwaardering en hervreiding van arbeid zijn een eerste vereiste. Daarbij dient voorop te staan de zelfontplooiing en verantwoordelijkheid op alle niveaus, hetgeen ook in de zeggenschapsverhouding tot uitwerking moet komen.

Het voorgaande kan het beste gerealiseerd worden door een goed samenspel tussen overheid en maatschappelijk initiatief.

1. economische orde.

Het CDJA staat een economische orde voor ogen waarin:

– de mens zich volledig kan ontplooiën en de verantwoordelijkheden, waartoe hij geroepen is draagt.

– alle mensen, onafhankelijk van hun sociale en economische positie, gelijkwaardig zijn en gelijkwaardig behandeld worden.

– de economische macht gespreid is en waarin de machthebbers verantwoording afleggen

– de economie en de techniek dienstbaar zijn aan de verbetering van het welzijn, waarbij overal waar mogelijk speciaal aandacht geschonken wordt aan de verbetering van het welzijn van hen, die zwak zijn in de samenleving.

– zorgvuldig gebruik gemaakt wordt van schaarse grondstoffen en energiebronnen en natuurlijk milieu.

– de rechten van de ontwikkelingslanden op een rechtvaardig aandeel in de wereldproductie voorop staat.

2. Economische ontwikkeling.

Groei van de nationale productie en consumptie is als zodanig geen doelstelling van het sociaal-economisch beleid. De overheid dient de economische ontwikkeling te normeren aan het zorgvuldig beheer van natuur en schaarse grondstoffen. Tevens dient een rechtvaardige verdeling van werk en welzijn centraal te staan. De overheid dient de economische ontwikkeling in de gewenste richting te

sturen door het stimuleren van productiesectoren en -processen die voldoen aan de volgende voorwaarden:

– milieuvriendelijke productieprocessen

– spaarzaam en zorgvuldig verbruik van grondstoffen en energie

– ze moeten een relatief groot aantal arbeidsplaatsen opleveren

– ze moeten voorzien in een zinvolle maatschappelijke behoefte

– het moet passen in een ontwikkelingsbeleid dat gericht is op het toekennen van een rechtvaardig aandeel in de wereldproductie aan de ontwikkelingslanden.

De ongewenste maatschappelijke gevolgen van de productie dienen zoveel mogelijk opgeheven te worden.

Investeringsbeleid en sector-structuurbeleid zijn hiervoor de belangrijkste instrumenten.

3. Arbeid, werkgelegenheid en regionale economische politiek.

arbeid

We moeten goed beseffen dat de mens niet alléén leeft om te werken, maar bezig dient te zijn om te kunnen leven. Hiermee wordt reeds aangegeven dat het leven niet uitsluitend uit werken behoeft te bestaan, maar dat zinvolle arbeid wel van wezenlijke betekenis is voor het menselijk bestaan. Hieruit vloeit voort dat onder zinvolle arbeid ook het vrijwilligers- en huishoudelijk werk begrepen dient te worden.

De arbeid heeft vele facetten. Het gaat daarbij o. a. om: – de inzet van de door God aan de mens gegeven gaven en talenten ten behoeve van de Schepping en de medemens.

– de ontplooiing, die de mens kan vinden in zinvolle arbeid

– de verantwoordelijkheid, die de mens daarbij draagt.

– de sociale contacten, welke hij door omgang met de medemens heeft.

– in de meeste gevallen de inkomensverwerving voor de mens en waaruit voortvloeit de inkomensbesteding, de consumptie.

Op grond van het bovenstaande dient gestreefd te worden naar zinvolle arbeid voor iedereen.

werkgelegenheid

– De werkloosheidsbestrijding moet passen in een algemeen sociaal-economisch beleid, waarin de economische ontwikkeling genormeerd wordt door een zorgvuldig beheer van grondstoffen, energie en milieu en dat gericht is op het scheppen van zinvol en menswaardig werk.

– Inkomensmatiging is de belangrijkste voorwaarde voor zo'n beleid. De keuze tussen (meer) inkomen en (meer) werk moet in beginsel daár gemaakt worden waar het verband tussen beide zo duidelijk mogelijk ligt, nl. in het bedrijf of in de bedrijfstak.

De overheid stimuleert in overleg met de sociale partners de totstandkoming van APO's, arbeidstijdverkorting, VUT-regelingen en deeltijdarbeid.

– Op korte termijn dient een regeling tot stand gebracht te worden over de vermogensaanwasdeling.

Uitgangspunten hierbij zijn: de betrokkenheid van alle werknemers door direct beheer door de werknemers zelf; de ondernemings- en bedrijfstaksgewijze herkenbaarheid alsmede solidariteit van sterke bedrijven en bedrijfstakken met zwakke bedrijven en bedrijfstakken.

– De overheid stimuleert de totstandkoming van speciale fondsen bijv. het VAD-fonds, om experimenten met kleinschalige en arbeidsintensieve productievormen op te zetten die in de huidige economische verhoudingen onvoldoende kans van slagen hebben.

– Tijdelijke overheidssteun aan bedrijven wordt verleend aan de hand van wettelijk omschreven criteria waarbij parlementaire controle gewaarborgd is.

– De overheid dient innovatie te stimuleren. Dit moet wel passen binnen de gewenste economische ontwikkeling.

– het functioneren van de arbeidsmarkt kan worden verbeterd door:

– de bevordering van om-, her- en bijscholing.

– het organiseren van zogenaamde banenmarkten.

– het instellen van arbeidsbureaus nieuwe stijl.

– heroverweging van het begrip passende arbeid en het invoeren van het begrip passende werkgever.

– het bevorderen van deeltijdarbeid en duo-banen.

– het handhaven van de tijdelijke arbeidsplaatsenregeling en loonsuppletierregeling.

– De overheid moet zich sterk maken om het probleem van de jeugdwerkloosheid op te lossen, met name bij jongeren in kansarme groepen, zowel in nationaal als in Europees verband. Hierbij zien we niet als oplossing dat jongeren gedwongen kunnen worden werk te aanvaarden dat beneden hun opleidingsniveau ligt. De mogelijkheid moet aanwezig zijn om zich bij de keuze voor een bepaalde opleiding mede te baseren op prognoses ten aanzien van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Regionaal economisch beleid

In dit beleid dient de solidariteit met de zwakke regio's voorop te staan: doelstelling moet daarom zijn een evenredige verdeling van de nationale werkgelegenheid.

Daartoe: is spreiding van met name groeiende rijksdiensten gewenst, dient de SIR gehandhaafd te worden en de WIR uitgebreid met een regionale toeslag; dient bij individuele steun van de overheid aan bedrijven regionale toespitsing plaats te vinden.

4. medezeggenschap.

– daar waar tussen de sociale partners en binnen een onderneming en overheidsorganisaties de belangentegenstellingen vaak groot zijn, mogen zij niet leiden tot verharde standpunten, doch betekenen zij een uitdaging om in verantwoordelijkheid de tegenstellingen te overbruggen.

– iedere werknemer dient als mondig en verantwoordelijk mens invloed te hebben op het beleid dat betrekking heeft op zijn werk, hetgeen slechts mogelijk is wanneer hem ook op ondernemingsniveau de noodzakelijke ruimte geboden wordt.

– het bedrijfsleven en de overheid hebben ook de plicht daartoe voorwaarden te scheppen als:

★ een ondernemingsraad c.q. stencenscommissie in elke organisatie met meer dan 25 werknemers met verregaande bevoegdheden ten aanzien van alle zaken.

★ werkoverleg op de werkvloer.

– de raden van commissarissen dienen rechtstreeks te worden gekozen door de ondernemingsraad en aandeelhoudersvergadering van een derde deel elk, – een derde deel dient door de aldus gevormde raad te worden benoemd.

5. Inkomenspolitiek.

In het algemeen is de maatschappelijke inkomensverdeling onrechtvaardig, zodat de overheid een inkomensherverdelende functie heeft. Deze inkomensherverdelingen komen onder meer tot stand via belasting- en premieheffing en subsidies (individuele huursubsidie) en toelagen (bijv. kinderbijslag en studietoelagen) en ingrijpen in de arbeidsmarkt.

De overheid dient de effecten van dit beleid op de inkomensherverdelingen terdege in aanmerking te nemen, zodat voorkomen wordt dat er onrechtvaardige hervreidingen plaats zullen vinden.

Het uitgangspunt dat economische groei op zich niet meer als

Inhoud

Overwegingen uitgangspunten sociaal-economisch beleid

1. Economische orde
2. Economische ontwikkeling
2. Arbeid, werkgelegenheid en regionale economische politiek.
4. Medezeggenschap
5. Inkomenspolitiek
6. Consumentenbeleid
7. Inflatie- en prijsbeleid

Buitenlands beleid en defensie

1. Uitgangspunten
2. Internationale rechtsorde
3. Ontwikkelingssamenwerking
- 3.1. Kwaliteit en omvang van de ontwikkelingshulp
4. Vrede en veiligheid
- 4.1. Kernwapens
- 4.2. Werken in krijgsmacht
5. Europa
- 5.1. Europa en de wereld
- 5.2. Europees parlement

Milieu-, grondstoffen-energiebeleid

- Milieubeleid
- Grondstoffenbeleid
- Energiebeleid
- Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf
- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

- Land- en tuinbouw
- Visserij
- Midden- en kleinbedrijf
- Justitie
- Emancipatie
- Welzijn
- Jeugd welzijn
- Cultuur
- Sport en lichamelijke vorming
- Gezondheidszorg
- Volksgesondheid
- Geestelijke gezondheidszorg
- Abortus
- Euthanasie
- Volkshuisvesting
- Ruimtelijke ordening
- Wetenschapsbeleid
- Verkeer en vervoer
- Loop- en fietsverkeer
- Openbaar vervoer
- Autoverkeer
- Veiligheid
- Bestuurlijke vormgeving
- Constitutie
- Monarchie
- Eenheidsstaat
- Decentralisatie
- Vluchtelingenbeleid
- Mediabeleid
- Minderheden
- Onderwijs
- Basis- en voortgezet onderwijs
- Hoger onderwijs
- Wetenschappelijk onderwijs
- Hoger beroepsonderwijs

Vervolg van pag. 5

van de inflatiecorrectie
 — het wettelijk verplichten tot openbaarheid van alle inkomens
 — de overheid bevordert het verlagen van de aanvangssalarissen van hoger geschoold personeel en het verhogen van lonen van diegenen die vuil en zwaar werk verrichten.
 Dit in overleg met de sociale partners waarbij de overheid zelf het goede voorbeeld geeft.
 — het tegengaan van afwenteling van op inkomensmatiging gerichte maatregelen
 — zonodig aftopping van de prijscompensatie voor de hogere inkomens.

fiscaal beleid

— de overheid dient bij haar inkomens- en fiscaal beleid te streven naar gelijkstelling van huwelijk en andere samenlevingsvormen
 — selectieve belastingheffing is gewenst voor energie- en grondstoffenverslindende artikelen
 — de belastingheffing wordt gezuiverd voor de effecten van de inflatie, zowel m.b.t. de rente-af trek, als tot de waardering van het winstbegrip
 — het oneigenlijk gebruik van belastingheffing wordt tegengegaan.

6. Consumentenbeleid.

De overheid bevordert een verantwoord en bewust consumentengedrag en gaat ongewenste beïnvloeding van de consument tegen. Daartoe dient het beleid gericht te zijn op:
 een verantwoorde consumptie en het bestrijden van agressieve en misleidende reclame.
 uitbreiding van de warenwet is gewenst, bij voorkeur in Europees verband.
 De overheid verleent steun aan onafhankelijke consumentenorganisaties, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van zendtijd.

7. Inflatie en prijsbeleid.

Inflatie is in wezen niets anders dan een grootscheeps, ongecontroleerd proces van herverdeling van inkomens. Daarom dient de inflatie met kracht bestreden te worden.
 De volgende instrumenten kunnen daarbij gebruikt worden:
 — een strak monetair beleid, in het bijzonder kredietbeheersing.
 — een strak prijsbeleid met name in de sector van de vrije beroepen en de gezondheidszorg.
 — een beheersing van de loonontwikkeling.
 — zuivering van de automatische prijscompensatie, vooral de stijging van de prijzen van energie en schaarse grondstoffen.
 — de overheidstarieven dienen gemiddeld niet meer reëel te stijgen.

Buitenlands beleid en defensie

Uitgangspunten:

Het voortbestaan van de mensheid wordt in toenemende mate bedreigd door steeds groter wordende problemen en conflicten, hetgeen een internationaal handelen des te meer onontbeerlijk maakt.
 De mogelijkheden tot en de kans op vernietiging van de hele of een groot deel van de mensheid is de laatste jaren ten gevolge van de kwantitatief en kwalitatief steeds toenemende wapenwedloop steeds meer toegenomen, ondanks het streven naar internationale ontspanning. De wereldwijde en voortdurende schending van de fundamentele rechten van de mens en de voortgaande verstoring en afbraak van ons leefmilieu roepen de vraag op naar het „hoe lang nog” van deze ongerechtigheid. Daar waar de rijke landen baden in weelde, en tegelijkertijd tweederde van de mensheid onder haar minimum-bestaansniveau leeft, doet deze — nog steeds toenemende — ongelijkheid de kans op een wereldwijd conflict toenemen.

In dit licht is de mensonterende kloof tussen de uitgaven aan armoedebestrijding enerzijds en die aan bewapening anderzijds, onaanvaardbaar. Voor Christenen dienen deze bedreigingen van Gods Schepping, van haar instandhouding en voortbestaan, nog meer: van de Bijbelse gerechtigheid, een voortdurende uitdaging te zijn. Een christelijke politiek dient dan ook met voortvarendheid en ongeduld naar nieuwe internationale verhoudingen te zoeken, waarin deze gerechtigheid gestalte krijgt.

Internationale rechtsorde:

Het buitenlandse beleid dient gericht te zijn op het tot stand komen van een veilig en rechtvaardig wereldbestel. Daarbij dient men uit te gaan van de fundamentele gelijkwaardigheid van alle landen en mensen, ongeacht hun ras, sexe, geloof, maatschappelijke positie en overtuiging. In de eerste plaats is hiervoor versterking van de internationale organisaties nodig, eventueel inclusief het overdragen van nationale bevoegdheden. Nederland dient zich dan ook in te zetten en waar mogelijk initiatieven te nemen voor:

1. versterking van de vredebewarende functie van de V.N.
2. vergroting van de rol van de V.N. en al haar organen ter realisering van een rechtvaardige internationale economische orde, waar aan de Derde-Wereldlanden op basis van gelijkwaardigheid deelnemen.
3. de oprichting van een internationaal gerechtshof ter berechting van staten en personen die zich schuldig maken aan voortdurende en grove schending van de rechten van de mens, zoals die vermeld zijn in de universele verklaring van de rechten van de mens. Een duidelijke en consequente uitdrukking van de Nederlandse solidariteit met de onrechtvaardige onderdrukte mensen dient haar weerslag te vinden in het stemgedrag van Nederland in de verschillende V.N.-organen. Nederland dient een actief beleid te voeren, gericht op:
 — opheffen van onrechtvaardige politieke, economische en sociale structuren en schending van de rechten van de mens, waar dan ook ter wereld.
 — het afwijzen en bestrijden van alle totalitaire stelsels, stromingen en tendensen.
 — het bevorderen van uitwisselingen op sportief, cultureel en wetenschappelijk gebied.
 Aan democratische groeperingen die zich tegen de onrechtvaardige structuren en de schendingen van de rechten van de mens verzetten dient actieve steun te worden verleend. Bij steunverlening aan bevrijdingsbewegingen dient geweldloze doorbreking van onderdrukkende machten voorop te staan. Als criteria voor steunverlening gelden:
 — de mate waarin een bevrijdingsbeweging als burgerinitiatief de steun en sympathie geniet van de betrokken bevolking.
 — de selectiviteit van het gebruik van geweld; geweld van de kant van de bevrijdingsbeweging mag ten hoogste gezien worden als laatste mogelijkheid om het geweld van het bestreden regime te keren.
 — de bevrijdingsbeweging dient het zelfbeschikkingsrecht en de handhaving van de fundamentele rechten van de mens voor de bevolking te garanderen.
 — de bevrijdingsbeweging dient controle achteraf op het gebruik van de beschikbaar gestelde goederen en gelden en op de behandeling van krijgsgevangenen toe te staan.

Zuidelijk Afrika

De problemen in Zuidelijk Afrika moeten worden gezien in het licht van de principiële afwijzing van de apartheidspolitiek. De situatie in Zuidelijk Afrika heeft de laatste jaren enerzijds de ontmanteling van minderheidsregimes in Mozambique, Angola en Zimbabwe en anderzijds een escalatie van het conflict om Namibië en een verscherping van de onderdrukking door het apartheidsbewind in Zuid-Afrika zelf te zien gegeven. Op grond van de recente ontwikkelingen zijn er voor de komende jaren globaal drie conclusies te trekken:

Ten eerste: De Zuidafrikaanse onwil om in Namibië onder toezicht van de VN vrije verkiezingen toe te staan met deelneming van de bevrijdingsbeweging SWAPO, de voortdurende oorlog aan de grenzen van Namibië, de snel in hevigheid toenemende guerrilla-activiteiten in Zuid-Afrika zelf en de Zuidafrikaanse dreiging om zich politiek en militair te mengen in de ontwikkelingen in de zwarte naties aan haar noordgrens, kunnen gemakkelijk escaleren tot een internationaal conflict, waarbij ook de grote mogendheden betrokken kunnen worden. Zuid-Afrika vormt aldus een bedreiging van de internationale vrede. Daarnaast vraagt de voortdurende schending van de rechten van de mens in Zuid-Afrika om maatregelen, nu het blanke bewind en een groot deel van de blanke bevolking ongevoelig is gebleken voor politieke, diplomatieke en culturele pressiemiddelen. Op grond van deze twee overwegingen dient

overgegaan te worden tot economische sancties tegen Zuid-Afrika, te beginnen bij een embargo van strategische goederen, waaronder brandstoffen. Het dient voorkeur een en ander in EEG-verband te ondernemen omwille van de effectiviteit en omwille van de politieke opinie-vorming in Europa zelf. Mocht de EEG niet tot een gezamenlijk beleid kunnen komen, dan dient Nederland een voorttrekkersrol te spelen en alsnog tot sancties over te gaan. Daarnaast blijft het zaak dat Nederland zich inzet voor bindende, door de Veiligheidsraad van de VN af te kondigen sancties. Bij een fundamentele wijziging van het apartheidssysteem of bij daadwerkelijke ontspanning in de internationale situatie in Zuidelijk Afrika dient het beleid t.o.v. Zuid-Afrika aangepast te worden.
 Ten tweede: De onderdrukte bevolkingsgroepen van Namibië en Zuid-Afrika en hun door de blanke regimes niet erkende organisaties dienen zich steeds meer aan als volwaardige gesprekspartner. De Nederlandse regering dient zich actiever dan tot nu toe te betonen in de contacten met deze organisaties en dient bij het vaststellen van het beleid met betrekking tot Zuidelijk-Afrika hun stem een extra gewicht toe te kennen.
 Ten derde: Een bijzondere ontwikkelingsinspanning ten behoeve van de zogenaamde frontlijnstaten, die ondanks eigen armoede en geleden oorlogsschade het leeuwedeel van de internationale strijd tegen de apartheid dragen, is gerechtvaardigd. Een oplossing voor het Midden-Oosten-conflict vereist een tweepolig beleid: enerzijds gericht op de veiligheid van de staat Israël, anderzijds erkenning van de rechten van het Palestijnse volk op een soevereine staat.

3. Ontwikkelings-samenwerking

In een politiek die beziel is van een evangelische beweging staat de strijd voor concretisering van de Bijbelse gerechtigheid centraal. Met name m.b.t. de ontwikkelingslanden wordt deze gerechtigheid geweld aangedaan.
 Ontwikkelingsbeleid moet voorwaarden scheppen voor, en doelgericht streven naar, verbetering van de fysieke en geestelijke (of: materiële en immateriële) ontplooiingskansen van de bevolking of die groepen daarvan, waarop het zich richt. Dit vraagt om daadwerkelijke offers van de eigen samenleving. Ontwikkelingspolitiek moet dan ook gericht zijn op het veranderen van de maatschappelijke en staatkundige structuren.

3.1. Kwaliteit en omvang van de ontwikkelingshulp.

Niet alleen de absolute omvang van de ontwikkelingshulp, ook de kwaliteit ervan is bepalend voor het welslagen van het beleid. De verschillende soorten hulpverlening dienen dan ook aangepast te zijn aan de specifieke omstandigheden van de betrokken landen en regio's en gericht op werkelijke verbetering van de positie van de armste en meest kwetsbare bevolkingsgroepen. De particuliere medefinancieringsorganisaties spelen hierin een belangrijke rol. Criteria die bij hulpverlening meewegen zijn:
 — de mate van armoede;
 — de mate van overige hulp;
 — het sociaaleconomisch beleid van het betrokken land;
 — de naleving van de fundamentele rechten van de mens.
 De hulp zal vooral die landen en groepen ten goede moeten komen die ernst maken met de noodzakelijke hervorming van de sociaaleconomische en politieke structuren. Versterking van het zelfstandige ontwikkelingsproces van de gehele samenleving in de arme landen en van deze landen in de huidige wereldorde moet het voornaamste doel zijn. Daarvoor is een nieuwe internationale economische orde nodig. Dit vereist fundamentele veranderingen in de internationale arbeidsverdeling én het monetair systeem.
 Daartoe dienen:
 — de handelsbelemmeringen opgeheven te worden;
 — grondstoffenfondsen te worden ingesteld en de grondstofprijzen gekoppeld te worden aan de prijsindex van de eindproducten, zodat de ontwikkelingslanden ook het hun toekomstige deel van de welvaartsstijging ontvangen.
 — schuldenregelingen getroffen te worden waarbij recht gedaan wordt aan de zwakke positie van de Derde-Wereldlanden.
 — overdracht van kapitaal en technologie te worden geregeld.
 — een rechtvaardig aandeel aan

ontwikkelingslanden te worden gegeven in de internationale handel.
 — de Derde-Wereldlanden een grotere stem te krijgen in de internationale organen (IDA, Wereldbank, IMF etc.).
 — de hulp geheel ongebonden geleverd te worden.
 — een internationale gedragscode voor multinationale ondernemingen ontworpen te worden.
 De buitenlandse, handels- en economische politiek moet in nauwe samenhang met het ontwikkelingsbeleid gevoerd worden. Daartoe moet de Nederlandse regering onder meer een actief herstructureringsbeleid - voeren. Een en ander dient in EG-verband gecoördineerd te worden.
 Het ontwikkelingsbeleid staat of valt echter met de actieve steun van de bevolking. Particuliere en kerkelijke instanties die zich bezighouden met voorlichting en bewustwording over de ontwikkelingssamenwerking moeten daarom financieel ondersteund worden.

4. Vrede en Gerechtigheid

4.1 Kernwapens

Vrede is meer dan veiligheid alleen. Vrede, in de Bijbelse zin van het begrip „shalom”, kan alleen dan bestaan, als gerechtigheid voorop staat. Het bevorderen van vrede in de wereld is niet los te denken van het scheppen van meer rechtvaardige verhoudingen tussen armen en rijken, machtigen en machtelozen. Daarom gaat ook veiligheid verder dan enkel militaire krachtsverhoudingen. Het veiligheidsbeleid moet een deel zijn van een breder beleid, dat gericht is op meer vreedzame en rechtvaardiger mondiale verhoudingen.

In Europa moet de nadruk liggen op het doorbreken van het wantrouwen tussen de blokken. Doel daarvan moet het terugdringen van de afschrikking met kernwapens zijn. De gedachte dat de mensheid haar zelfbehoud probeert te verzekeren door te dreigen met totale verwoesting van de aarde, is te gruwelijk om te aanvaarden. Hiertoe zal een beleid gevoerd moeten worden gericht op wapenbeheersing (nucleair en conventioneel) en zal door duidelijk vertrouwenwekkende stappen gestreefd moeten worden naar een minder gespannen situatie. Een aantal initiatieven ter beteugeling van de wapenwedloop, die kunnen bijdragen tot een minder dreigende toestand, zijn:
 — een afbouw van de kernwapenarsenalen van Engeland en Frankrijk en een Europees verdrag tegen een zelfstandige Europese kernmacht.
 — er dient naar gestreefd te worden dat alle landen het nonproliferatieverdrag ondertekenen. Bij weigering dienen bij export van nucleaire kennis en materiaal harde garanties van het ontvangende land verkregen te worden tegen misbruik.

— verdragen die zones in de wereld kernwapen vrij maken of houden bijv. de Indische Oceaan, de Stille Oceaan, Afrika, Latijns-Amerika en het Midden-Oosten.
 — geen uitbreiding van het operatiegebied van de NAVO.
 — het openen van SALT III besprekingen, met als inzet de verwijdering van alle middellange-afstandsraketten uit de NAVO en het Warschau-pact.
 Tevens moet een afbouw van de gevechtswapen-nuclearisering ingebracht worden in de wederzijdse besprekingen.
 — terugtrekking van grotere aantallen korte-afstands-kernwapens, in fasen al naar gelang de wapenbeheersingsbesprekingen daar reden toe geven.

— de NAVO dient af te zien van verdere nuclearisering van regionale bewapeningssystemen in Europa.
 — het openen van besprekingen ter garanderen van verder afzien van de verwijfing van de wapentechnologie, bijv. onder VN-auspiciën. Gestreefd moet worden naar de instelling van internationale controle-instanties ten bate van de naleving van accoorden op dit terrein.
 — het stimuleren van kennis van en inzicht in de problematiek rond vrede en veiligheid door middel van een Nationale Commissie Vredesvraagstukken en het ontwikkelen van vredesonderwijs. Nederland kan en moet zijn plaats in de NAVO en de Europese Politieke Samenwerking gebruiken om wapenbeheersing en ontspanning in de aandacht te houden. Hierbij speelt een belangrijke rol dat Nederland via de NAVO met name die ontwikkelingen kan belemmeren en helpen terugdringen, die in de richting van een

eigen Europese kernmacht gaan. Voor het scheppen van een vertrouwensbasis in Europa is het kader dat de Helsinki-accorden bieden voor verdergaande ontspanning van groot belang. Deze accorden moeten voortvarend via vervolgsymposia worden geïntensiveerd.

Juist het verschijnsel van de leegstand toont aan, dat er sprake is van oorzaken van structurele aard. Niet de aantallen gevraagde en aangeboden woningen moeten op langere termijn de eerste aandacht krijgen, maar de afstemming van de vraag op het aanbod en omgekeerd. Gezien het feit, dat een woning een zeer lange „levensduur” heeft (als een woning eenmaal staat, blijft deze de eerste decennia nog wel staan), ligt de weg tot structurele verandering van de volkshuisvesting bij het aanbod van woningen. De noodzaak is sterk aanwezig hierin een grote mate van flexibiliteit te ontwikkelen. Deze flexibiliteit in het aanbod is noodzakelijk om in te spelen op de flexibiliteit in de vraag, enerzijds gebaseerd op sterk verschillende wensen op één moment, anderzijds op sterk wisselende voorkeuren in de tijd. Een beleid dat deze flexibiliteit in acht wil nemen kan niet gebaseerd zijn op het klakkeloos neerzetten van 1, 2, 3, 4, 5, etc. -kamerwoningen, mag niet gebaseerd zijn op een geclausuleerd recht op huisvesting, maar moet gebaseerd zijn op flexibiliteit in het wonen, waarbij voor de vrager de mogelijkheid bestaat net zoveel woonruimte te vragen (en te betalen) als hij wenst en voor de bewoner de mogelijkheid bestaat de woonruimte naar eigen inzichten in te delen. Dit impliceert dat als eenheid in het volkshuisvestingsbeleid niet meer de kamer wordt gehanteerd, maar wordt overgegaan op de vierkante meter (de oppervlakte-eenheid).

Wij beseffen dat niet iedere vierkante meter van dezelfde aard is. Een groot aantal factoren is hierop van invloed. Wij kiezen daarom voor een prijsstelling per vierkante meter, waarbij elke vierkante meter naar nader vast te stellen factoren wordt geïndexeerd. Wij beseffen dat ook in dit systeem een potentiële onrechtvaardigheid schuilgaat: meer draagkrachten kunnen meer vierkante meters van betere aard bemachtigen dan de zwakken in de samenleving. Wij achten twee instrumenten aanwezig om een dergelijke scheefheid in de verdeling van vierkante meters te voorkomen:

— een progressief huurstelsel (naar vierkante meters en aantal bewoners)
 — een toepasbaar en doeltreffend subsidiestelsel.
 Een beleid zoals hierboven is aangestipt zal ook consequenties van bouwtechnische aard hebben. Voor de woningvoorraad kan het proces van de stadsvernieuwing een rol spelen. Wij kiezen hierbij in eerste instantie niet voor kaalslag, maar voor vernieuwbouw.

Hoewel wij het zeer noodzakelijk achten dat de rijksoverheid dit proces financieel steunt, sluiten wij de financiële en organisatorische inbreng van particulieren niet uit.
 De uit de pan gevlogen speculatie in huizen baart ons ernstige zorgen, enerzijds omdat deze een extra verstoring betekent van de woningmarkt, anderzijds omdat juist de minder draagkrachtigen hiervan het slachtoffer worden.
 De hulp die wordt geboden aan minder draagkrachtigen die prijs stellen op het bezit van een eigen woning, wordt gefundeerd op een subsidiestelsel dat uitgaat van de lasten per vierkante meter per netto-inkomen van de bewoner met het hoogste inkomen.

Ruimtelijke ordening

De algemene doelstelling van het ruimtelijk beleid in Nederland dient te zijn: „Het tot stand brengen van een leefbare samenleving in een dicht bevolkt land, in harmonieuze samenwerking met het natuurlijk milieu”. Dit betekent dat in het ruimtelijke ordeningsbeleid de mens centraal dient te staan i.p.v. zijn activiteit. Hierbij dienen de volgende uitgangspunten te gelden:
 — de woon- en leefomgeving dient een wezenlijke bijdrage te zijn aan het welzijn van mensen.
 — ruimtelijke ordening is een maatschappelijk verdelingsvraagstuk. Bij de aanpak hiervan dient zorg voor zwakke groepen en voor structureel zwakke gebieden voorop te staan;
 — instandhouding en bescherming van het natuurlijk milieu en van de voor mens, dier en plant essentiële ecosystemen dient bij het ruimtelijk

vervolg op pag. 7

vervolg van pag. 6

beleid als een randvoorwaarde gehanteerd te worden. Voor een goede toepassing van deze uitgangspunten in verschillende situaties is voortdurend onderzoek geboden. In het licht van de resultaten hiervan moet aanpassing en herformulering van bestaande plannen en ideeën steeds overwogen worden. Een doeltreffend R.O.-beleid kan niet zonder een goed huisvestings- en vervoersbeleid worden gezien. De wettelijke regels voor het ruimtelijk beleid dienen optimale openbaarheid te waarborgen en mogelijkheden te bieden voor een vanuit de gezichtspunten van doelmatigheid en democratie redelijke mate van inspraak.

Dit vraagt om de volgende wettelijke voorzieningen:

- er moet een algemeen geldende procedure komen voor inspraak en openbaarheid voor de eerste tervisielegging van planologische regels/plannen;

- het kroonberoep moet blijven, maar de Kroon moet bij het nemen van beslissingen op beroepschriften tegen bestemmingsplannen aan een wettelijke termijn zijn gebonden; de procedure bij nationale ruimtelijke beslissingen (de planologische kernbeslissing) dient in de wet te worden vastgelegd;

- er moet worden vastgehouden aan het principe van de gebundelde deconcentratie. Bij de praktische toepassing van dit principe moet rekening worden gehouden met de van regio tot regio verschillende omstandigheden. De opbouw van het kernpatroon, de concentratie en spreiding van voorzieningen en economische activiteiten, de handhaving van open ruimten en ruimtelijke bijdragen, plannen ten behoeve van recreatie, verkeer, vervoer en communicatie moeten bijdragen aan een evenwichtige regionale welzijnsverdeling;

- de woonomgeving is het raster, waarin het welzijn zich kan ontwikkelen. Bij de vormgeving van buurten, wijken en stadsdelen moeten zowel voorwaarden tot authenticiteitbeleving als tot gemeenschapsvorming worden ingebouwd. Hoogbouw dient in beginsel als permanente woonvorm voor gezinnen te worden vermeden en moet voor alleenstaanden niet de enig voorhanden zijnde huisvestingsmogelijkheid zijn. Bij het plannen van nieuwe wijken moet er binnen de wijk werkgelegenheid worden geschapen. Dit om nog meer slaapsteden en -wijken te voorkomen. Nieuwe wijken moeten kleinschalig worden opgezet;

- in een overvol land als het onze is grond een essentieel, en tegelijkertijd een schaars goed. Voor de goede behartiging van het algemeen belang en voor een effectief ruimtelijk beleid is het in veel gevallen gewenst, dat de overheid grond in eigendom verkrijgt en behoudt. Bij verkoop van grond door particulieren dient de instantie die het bestemmingsplan vaststelt een voorkeursrecht van koop te krijgen; e.e.a. dient aan een wettelijk voorschrift te worden gebonden;

- grondspeculaties moeten te allen tijde worden tegengegaan. Effectieve wettelijke maatregelen hiertoe dienen op korte termijn tot stand te komen. Hierbij is ook te denken aan het stelsel van erfpacht;

- bij de bestemming van het landelijke gebied moeten de belangen van landbouw, recreatie en natuurbescherming in onderling evenwicht tot hun recht komen. Dit evenwicht moet gerealiseerd worden over gebieden van regionale omvang, binnen de regio's dienen per deelgebied wisselende gebruiksregimes te gelden; e.e.a. zou in het streekplan moeten worden geregeld;

- er dienen financiële middelen te worden vrijgemaakt voor het verwezenlijken van de bestaande plannen voor landschapsparke. Bij de regeling van het grondgebruik en het waterbeheer moet rekening gehouden worden met het behoud en de ontwikkelingsmogelijkheden van flora en fauna. Ook bij de planning van woongebieden, wegen en waterstaatkundige werken en andere ruimtelijke objecten, zoals industrieterreinen, havens en vliegvelden dient het behoud en de verdere ontwikkeling van het natuurlijk milieu hoge prioriteit te hebben. Het tweede huis dient te worden tegengegaan, met name met het oog op de leefbaarheid in de kleine kernen ten plattelande.

De ruimtelijke inpassing van de recreatie en zijn verschillende vormen en aspecten vereist met het oog op ander soortige belangen en activiteiten

een zeer zorgvuldig en weloverwogen beleid.

Dag-, weekend- en verblijfsrecreatie moeten uiterst nauwkeurig en zorgvuldig gelokaliseerd worden.

Wetenschapsbeleid

Het wetenschapsbeleid is nog maar pas van start gegaan en verkeert in een ontwikkelingsfase. Het beleid dient in ieder geval gekenmerkt te worden door:

- het streven naar meer coördinatie tussen de diverse instellingen van onderzoek.
- het toepasbaar maken van resultaten van fundamenteel onderzoek.
- onderzoek dient genormeerd te worden.
- meer aandacht voor wetenschapsvoorlichting. Het bespreekbaar maken van resultaten van wetenschappelijk onderzoek in brede kring moet open en eerlijk tegemoet worden getreden.

Verkeer en vervoer

Gezien de negatieve maatschappelijke aspecten die er aan het huidige autogebruik kleven (luchtvervuiling, verkeersslachtoffers, energie- en grondstoffenmisbruik) en het vooralsnog niet mogelijk is al deze problemen tegelijk technologisch op te lossen, is het noodzakelijk dat het selectief gebruik van de auto zoveel mogelijk bevorderd wordt. Verder komt op sociaal gebied naar voren, dat autogebruik leidt tot grootschaligheid en ook omgekeerd dat grootschaligheid meer autogebruik tot gevolg heeft (bijv. weidewinkels, slaapsteden). Daarom is het ten eerste noodzakelijk, dat er een kleinschalig planologisch beleid gevoerd wordt; op die manier wordt het mogelijk mobiliteitsbeperking te bereiken zonder dat mensen elkaar en hun werk niet meer kunnen bereiken.

Loop- en fietsverkeer.

Lopen en fietsen zijn de meest gezonde manieren om zich te verplaatsen en richten bovendien maatschappelijk geen enkele schade aan. Daarom moeten alle belemmeringen voor dit verkeer zoveel mogelijk worden opgeheven. Dit kan bijv. door het aanleggen van bruggen, tunnels, doorsteekjes, fietspaden buiten de bebouwde kom (schelpenpaden bijv.). De grootscheepse aanleg van woonerven en het autovrij maken van binnensteden zal flink moeten worden aangepakt. Verder moeten er enkele wettelijke maatregelen getroffen worden, te weten: onderling scheiden fiets- en bromverkeer; vrij rechtsafslaan bij rood licht door fietsers moet regel worden i.p.v. uitzondering; in éénrichtingsstraten moet het mogelijk gemaakt worden dat fietsers tegen het verkeer inrijden.

Openbaar vervoer.

Er zal naar gestreefd moeten worden dat het openbaar vervoer aantrekkelijker wordt als alternatief voor de auto. Daartoe zal het openbaar vervoer overal aan een zeker minimum moeten voldoen, wat dichtheid van het net en frequentie betreft; dit ook om kansarmen (kinderen, ouderen, minder draagkrachtigen en minder validen) niet ook tot vervoersarmen te maken.

De huidige situatie ligt in het algemeen lager dan dit minimum. Verder dient men het openbaar vervoer over een uitgebreider net, sneller, (vrije banen, stoplichtbeïnvloeding) vaker en punctueler te laten rijden. De tarieven moeten zeker niet sneller stijgen dan de inflatie. Om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken moeten de tarieven over het geheel verlaagd worden. Naar verwachting zal deze minderopbrengst gecompenseerd worden door toename van het passagiersaanbod. Misschien is gratis openbaar vervoer het beste alternatief? Bij het openbaar vervoer moet wel naar efficiency maar niet naar rendabiliteit gestreefd worden, want rendabel openbaar vervoer bestaat niet. Mogelijke experimenten zijn een algemene openbaar-vervoer-kaart, of zo'n kaart voor automobilisten (die dan uit een verhoogde wegenbelasting betaald wordt) of een algemene openbaar-vervoer-belasting. Het goederenvervoer per spoor moet bevorderd worden. In de steden kunnen de goederen dan met lichtere vrachtwagens verder getransporteerd worden.

Bevorderen van het openbaar vervoer is een van de manieren om milieu-vriendelijke werkgelegenheid te scheppen.

Autoverkeer.

Er moet een einde aan komen, dat er steeds meer waardevolle zaken worden opgeofferd aan het particuliere autoverkeer. Overal waar dit onevenwichtige hinder oplevert, moet het autoverkeer geweerd worden. Voorbeelden zijn binnensteden, woonstraten, natuurgebieden. Ook moeten er geen nieuwe snelwegen meer aangelegd worden. Overgang van andere vervoersmiddelen naar het openbaar vervoer moet bevorderd worden. Buxi's (bus-taxi's), het poolen van woon-werk-verkeer en andere samenwerkingsvormen, en soortgelijke experimenten moeten gestimuleerd worden. Bij de beperking van het autoverkeer moeten mensen die de auto absoluut nodig hebben ontzien worden.

Veiligheid

De maximumsnelheden moeten niet hoger, soms zelfs lager gesteld worden. 's Nachts op onverlichte wegen buiten de bebouwde kom zonder vrijliggend fietspad (bijv. 60 km/h). De gemeenten moeten de bevoegdheid krijgen in de bebouwde kom waar dat nodig is, maxima lager dan 50 km/h in te stellen. De veiligheid zou mede bevorderd kunnen worden door het leggen van verkeersdrempels. In het algemeen moet het Wegenverkeersreglement herzien worden, met name wat betreft de verhouding snel langzaam verkeer.

Bestuurlijke vormgeving

Bij het vormgeven aan het bestuur in Nederland is uitgangspunt dat Nederland een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje met een parlementair stelsel en een gedecentraliseerde eenheidsstaat blijft.

Constitutie

Bij de herziening van de Grondwet dient gestreefd te worden naar een duidelijke formulering van de klassieke en sociale grondrechten van de burgers, waarbij een rechterlijke toetsing van de wet aan deze grondrechten moet worden gegarandeerd. De Grondwet dient voorts – meer dan thans – te voorzien in democratisering van de staatsinstellingen, b.v. door verbetering van de openbaarheid van bestuur, versterking van de rechten van de parlementaire minderheid (enquêterecht, informatierecht). Het huidige kiesstelsel en de wijze van regeringsvorming worden daarbij in essentie niet gewijzigd.

Monarchie

De monarchie onder het Huis van Oranje – dat in de huidige tijd op uitnemende wijze gestalte geeft aan een modern koningschap – dient in het staatsbestel verankerd te blijven. In de erfopvolging wordt het verschil tussen mannen en vrouwen opgeheven. De reikwijdte van de ministeriële verantwoordelijkheid voor de Kroon en de leden van het Koninklijk Huis wordt in de wet geregeld.

Eenheidsstaat

Er dient gestreefd te worden naar een integraal overheidsbeleid. De eenheidsstaat wordt – heden ten dage – in haar fundamenten aangetast, omdat steeds meer burgers het beleid van de overheid niet meer accepteren en „het recht in eigen hand nemen“. Dit verschijnsel (evenals het – daarbij vaak tot uiting komende – gebrek aan verdraagzaamheid) baart ons grote zorg. Wij zijn van mening, dat het aan regering en parlement is om te beoordelen of een wet niet (meer) voldoet of (thans) in sterke mate onrecht doet aan bepaalde personen of bevolkingsgroepen, zodat die wet gewijzigd, dan wel ingetrokken moet worden. Individuele burgers of groepen van burgers kunnen op vele (wettige) manieren regering en parlement op hun onvrede wijzen, waarbij regering en parlement open moeten staan voor signalen uit de samenleving. Wij wijzen daarom illegale vormen van verzet af, als de (meerderheid van de) volksvertegenwoordiging van mening is, dat die wet nog juist is.

Decentralisatie

Doelstelling van decentralisatie van bestuur dient te zijn het waar – met het oog op de effectiviteit – mogelijk verkleinen van de afstand tussen bestuur en burgers, teneinde zo de herkenbaarheid en het democratisch gehalte van het bestuur te vergroten. De overheden moeten niet op eikaars stoel gaan zitten, maar elkaar aanvullen. Het bovenstaande dient het

uitgangspunt te zijn bij de decentralisatie van rijkstaken (die met kracht moet worden aangevat) en provinciale en gemeentelijke herindelingen.

Dit betekent dat:

- een beperkte uitbreiding van het aantal provincies noodzakelijk is. Hierbij dient wel de culturele verbondenheid binnen bepaalde provincies recht te worden gedaan.
- een vierde bestuurslaag moet worden afgewezen.
- het woud van gemeenschappelijke regelingen moet worden uitgedund en worden beperkt tot het strikt noodzakelijke.
- een beleid ten aanzien van de gemeentelijke herindelingen, in verband met het vereiste van herkenbaarheid van bestuur, niet gebaseerd moet zijn op dogmatische minimum-inwonertal-grenzen.
- de „negatieve lijst“ (taken waarmee gemeenten zich niet bezig mogen houden) in het wetsontwerp Reorganisatie Binnenlands Bestuur tot een minimum beperkt moet worden.
- de overdracht van financiële middelen door het rijk aan lagere overheden zodanig dient te zijn, dat deze het door hen uit te voeren takenpakket ook werkelijk gestalte kunnen geven.
- de mogelijkheid van binnengemeentelijke decentralisatie verder moet worden benut en – in geval van grote gemeenten of noodzakelijke samenvoeging van kleinere gemeenten – waar nodig wettelijk opgelegd moet kunnen worden.
- waar mogelijk aan de wijkraden die bevoegdheden moeten worden gedelegeerd die direct met het leefklimaat van de wijk te maken hebben (wonen, woonerven, speelruimte e.d.) Voor de uitvoering van deze bevoegdheden dient de wijkraad over een bepaald budget te kunnen beschikken.

Vluchtelingenbeleid

Ons land dient gastvrij te zijn voor hen die hun land ontvlucht zijn, omdat zij gegronde redenen hebben te vrezen dat zij wegens hun godsdienstige of politieke overtuiging, hun nationaliteit, hun seksuele geaardheid, dan wel wegens het behoren tot een bepaald ras of tot een bepaalde sociale groep, worden vervolgd, dan wel reeds zijn vervolgd en daarom niet naar hun land kunnen terugkeren. De – vaak met de mond beleden – gastvrijheid moet in de praktijk worden gerealiseerd door (werkelijke) vluchtelingen toe te laten. Het weigeren van toelating aan vluchtelingen, omdat het aantal toe te laten vluchtelingen al is bereikt, wordt afgewezen, omdat zo'n restrictief toelatingsbeleid niet past bij deze gastvrijheid. De procedure om als vluchteling te worden toegelaten neemt een te lange tijdsduur in beslag, hetgeen onzekerheid voor de vreemdeling in de hand werkt. Bovendien is het voor vluchtelingen onbegrijpelijk, dat er diverse voorzieningen worden geboden (onderwijs, CRM), terwijl er toch uitzetting kan volgen. Daarom moeten de procedures verkort worden, mits de zorgvuldigheid van de te nemen beslissing niet in gevaar wordt gebracht.

Het recht om beroep in te stellen bij de Raad van State is een loos recht als het de vluchteling – als gevolg van uitzetting uit ons land – niet meer mogelijk is om bij een voor hen positieve uitspraak naar ons land terug te keren. Daarom moet bij het instellen van beroep bij de Raad van State een schorsende werking van de uitzetting worden gegarandeerd. Voor groepen die hun land ontvluchten wegens vervolging op grote schaal dient in eerste instantie in internationaal verband naar een oplossing te worden gezocht. Het is immers niet te verwachten, dat die vervolgingen op korte termijn zullen worden beëindigd. Het is ook niet zo, dat mensen die aan deze vervolgingen worden blootgesteld, hun toevlucht bij uitstek in ons land willen zoeken. Veelal zal het hun voldoende zijn in een land te worden opgenomen, waar zij niet meer zullen worden vervolgd. Ons land dient daartoe in internationaal verband initiatieven te ontplooiën.

Mediabeleid

Uitgangspunten van het mediabeleid zijn:

- het pluriforme karakter van de media waarbij het levensbeschouwelijke element tot uitdrukking kan komen;
- het wat monopolistisch beheren en hanteren van de media;
- de media dienen beschikbaar en bereikbaar te zijn;
- de zeggenschap van de burger

gewaarborgd te zijn; – het waarborgen van de vrije en onafhankelijke nieuwsspreiding. Ook nieuwe technische ontwikkelingen dienen hieraan getoetst te worden. In de ban van populariteits- en oplagecijfers – vergt het recreatieve element de hoogste prioriteit te krijgen. De tendens tot grote vervlakking is verontrustend: De media dienen daarom mede aandacht te hebben voor hun educatieve en informatieve taak. Een nurlialisering van de omroep wijzen wij af. De technologische ontwikkeling zoals de komst van de satelliet, teletext en viewdata zal gevolgen hebben voor het omroepbestel en de schrijvende pen. De eerder genoemde uitgangspunten dienen uitdrukkelijk ook hier van toepassing te zijn. Het plegen van internationaal overleg en het sluiten van verdragen via een vroegtijdig stadium zijn geboden. Bij het verdelen van de zendtijd blijft het kader toch van de omroeporganisaties het uitgangspunt. De onafhankelijkheid en pluriformiteit is naar onze mening op deze wijze het best gewaarborgd. Ten aanzien van streekmedia gelden uitdrukkelijk dezelfde uitgangspunten als eerder genoemd. Een eigen bijdrage in de vorm van bijv. lidmaatschap van een plaatselijke omroeporganisatie staan wij voor. Aan de huidige reclamecodering dient het milieuvriendelijke en energie besparende karakter van reclameboodschappen te worden toegevoegd. Ook het doorbreken van de diverse rolpatronen verdient grotere aandacht te krijgen.

Minderheden

Onze samenleving wordt in toenemende mate gekarakteriseerd door de aanwezigheid van uit het buitenland afkomstige groepingen die in ons land een minderheid vormen. Voorop staat dat, om welke reden deze mensen hier ook zijn, hun een menswaardig bestaan mogelijk gemaakt wordt. Problemen die kunnen optreden door hun aanwezigheid moeten tezamen met hen worden besproken en in overleg moet gezocht worden naar oplossingen van de gerezen conflicten. Verdraagzaamheid en respect en erkenning van elkaars culturele en godsdienstige achtergrond is hoeksteen voor het vreedzaam naast elkaar leven. Met name de gemeenten hebben hier een belangrijke taak. Aangezien zij het dichtst bij de burger staan. De gemeente dient dan ook in voldoende mate toegerust te worden voor deze zware taak. Decentralisatie van de rijksoverheid is ook geboden. Bijzondere aandachtspunten zijn volkshuisvesting, onderwijs, arbeidsmarkt en rechtspositie. Integratie en handhaven van de cultuur dienen voorop te staan bij het beleid terzake van de vier aandachtspunten.

Onderwijs

In het onderwijs gaat het om de vorming tot verantwoordelijke mensen in de samenleving. Optimale ontplooiingskansen zijn hierbij geboden. De vrijheid van onderwijs dient gehandhaafd te blijven. Een goed lopend overleg tussen onderwijsveld en het ministerie is een eerste vereiste om de noodzakelijke vernieuwing van het onderwijs op te zetten en uit te voeren.

Basis- en voortgezet onderwijs

De integratie van basis- en kleuteronderwijs is ophanden en dient uitgevoerd te worden; dit geldt eveneens voor de nieuwe opleiding van onderwijsgevenden van deze geïntegreerde scholen. Verlaging van het leerlingenaantal per groep dient te worden voortgezet. De experimenten met de middenschool dienen voortgezet te worden, tevens de aansluiting van het beroeps onderwijs daarop. Subsidieregeling met betrekking tot de schoolbegeleidingsdiensten dient een vorm te krijgen zodat de eigen identiteit van het bijzonder onderwijs gewaarborgd blijft. De mogelijkheden om te komen tot een leesrechtstelsel dienen te worden onderricht. Het ontwikkelingsplan voortgezet onderwijs is kritisch ontworpen maar dient in het licht van de onderwijspraktijk een eerlijke beoordeling.

Hoger onderwijs

Een goed klimaat tussen overheid en hoger onderwijs is onmisbaar voor de totstandkoming van verbeteringen in gezamenlijk overleg en met respectering van elkaars verantwoordelijkheden dienen de

vervolg op pag. 8

vervolg van pag. 7

beleidsdoeleinden en de voor de realisering daarvan benodigde middelen te worden vastgesteld. In het algemeen dienen centralisatietendenissen bij het onderwijsbeleid te worden afgewezen. In vergelijking met het hoger beroepsonderwijs heeft het wetenschappelijk onderwijs qua besteding een dermate hoog niveau bereikt, dat binnen het totaal van de voor het hoger onderwijs beschikbare middelen door herwaardering van de middelen toewijzing aan het wetenschappelijk onderwijs dient plaats te vinden.

Wetenschappelijk onderwijs

De Wet Universitaire Bestuurshervorming (W.U.B.) is verlengd tot 1980. Deze wet stelt alle geledingen van de universiteiten in staat om deel te nemen aan het bestuursproces in de geest van de gemeentewet. Een gefundeerde evaluatie van de W.U.B. zal pas kunnen geschieden als de wet op alle nivo's is ingevoerd. De Wet Herstructurering van het W.O. gaat in principe uit van een cursusduur van 4 jaar. Aanvragen voor een cursusduur van 5 jaar worden voorgelegd aan de Onderwijsraad, die nagaat of de argumenten hiervoor

„hard” genoeg zijn. Evenals de Onderwijsraad dient de minister zich van een inhoudelijke toetsing van de programma's te onthouden. De vaststelling van onderwijsprogramma's behoort tot de exclusieve verantwoordelijkheid van de fakulteiten. De financiering van en beleidvoering over het niet strikt onderwijs gebonden wetenschappelijk onderzoek dient aan de universiteiten en hogescholen te worden onttrokken en overgeheveld te worden naar de Tweede Geldstroom. Inmiddels is verschenen de nota Hoger Onderwijs voor velen waarin de twee-fasenstructuur wordt aangekondigd. Hierin zitten twee voordelen. Met dit stelsel is makkelijker te komen tot één stelsel van hoger onderwijs, inclusief het H.B.O., waardoor meer mensen tot het hoger onderwijs kunnen worden toegelaten. Ten tweede kan een duidelijker onderscheid gemaakt worden in de meer beroepsmatige opleidingen en de wetenschappelijke, d.m.v. differentiatie in de tweede fase. Overleg met het W.O. is geboden en dient alsnog plaats te vinden.

Hoger beroepsonderwijs

De achterstelling van het H.B.O. in financieel, onderwijskundig en bestuurlijk opzicht ten opzichte van het wetenschappelijk onderwijs dient met spoed te worden opgeheven.

Grondslagverklaring CDJA

1. Het Christen-Democratisch Jongeren Appèl (CDJA) aanvaardt de Heilige Schrift als richtsnoer voor zijn politiek handelen. De Heilige Schrift stelt het menselijk handelen, dus ook het politiek handelen in het perspectief van het Koninkrijk Gods en geeft daarmee richting aan en is toetssteen voor dat handelen. Het CDJA kiest dit uitgangspunt voor zijn handelen, omdat het gelooft, dat het politiek „vertalen” van de Bijbelse Boodschap gediend kan worden met een beweging die deze Boodschap als enig uitgangspunt voor haar handelen aanvaardt, ook omdat wij elkaar in de worsteling om het verstaan van die Boodschap en de consequenties ervan voortdurend kunnen bijstaan en inspireren.

2. Het CDJA streeft naar een maatschappij waarin de Bijbelse gerechtigheid gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid in verantwoordelijkheid kan beleven en het welzijn van allen wordt gediend. Daarbij moet Christendemocratische politiek gekenmerkt worden door:

- het dienen van de gerechtigheid, dat houdt in: het opkomen voor de rechten van de mens; een beperking van de mogelijkheden tot onbegrensde bezitsverwerving en een benadrukken van de sociale functie ervan; een nationale en internationale inkomenshervreiding volgens inkomensminima- en maxicriteria; het afbreken van ongenormeerde zeggenschapsconcentraties.
- het dienen van de vrede: in naam van de vrede zal de uitzichtloze bewapeningswedloop een halt moeten worden toegevoerd. Wij zullen op een creatieve manier naar wegen moeten zoeken die het wederzijds wantrouwen wegnemen in de hoop daarmee uit te dagen tot een creatief antwoord. Initiatieven die leiden tot het doen van eenzijdige stappen kunnen in dit verband overwogen worden. Onderzocht zal moeten worden hoe vormen van geweldloze weerbaarheid in defensieve strategieën kunnen worden ingebouwd. De dieperliggende oorzaken van allerlei vormen van geweld moeten worden opgespoord en weggenomen.
- het scheppen van ruimte: voor al wat leeft in onze samenleving: voor het ongeboren, ten einde neigende of in onze ogen „onvolwaardige” leven; dat betekent ook emancipatie van mensen in achterstandssituaties en bevrijding uit onderdrukking; geloofs- en gewetensvrijheid; het houdt ook in dat verdraagzaamheid en verzoening het

winnen van polarisatie en verdeeldheid. Zorg voor natuur en milieu d.w.z. opkomen voor alle geschapen leven dat in de verdrukking komt.

- het bouwen aan een verantwoordelijke samenleving: een samenleving waarin mensen zich verantwoordelijk weten en de verantwoordelijkheid (kunnen) dragen voor de toekomstige generaties, voor het leefmilieu en voor het geschapen leven: dat wil zeggen een samenleving die beantwoordt aan de Bijbelse norm van het rentmeesterschap.

3. Het CDJA moet op grond van zijn uitgangspunt niet alleen herkenbaar zijn aan zijn doelstellingen, maar ook aan:

- de bereidheid tot analyse van onze samenleving en haar structuur en het opsporen en ontmaskeren van al datgene wat daarin niet in overeenstemming is met datgene wat God ons in Zijn Woord heeft geopenbaard;
- de wijze waarop het zijn invloed verwerft en hanteert;
- de fundamentele keuzen die het maakt;
- zijn voorhoedementaliteit: het zal herkenbaar moeten zijn en zich profileren als een beweging die haar karakter ontleent aan de vaste wil en de grote inzet tot vernieuwing in navolging van Christus. Een Christendemocratische beweging zal zich niet mogen neerleggen bij een gevoel van machteloosheid, dat alles in de wereld bij het oude laat, maar zal daar tegen in een appèl moeten zijn dat de mensen oproept de machteloosheid te doorbreken en hen inspireert tot een nieuwe stijl van leven. Het zich koesteren in het veilige midden kan nooit een doel op zichzelf zijn;
- de bereidheid tot dialoog. Bij de politieke samenwerking van christen-democraten met anderen wordt getoetst in hoeverre zij staan voor een op vernieuwing van de samenleving gerichte politiek, gekenmerkt door het dienen van de gerechtigheid, het nastreven van de vrede, het scheppen van ruimte en het bouwen aan een verantwoordelijke samenleving.

4. Het CDJA wil de Bijbelse Boodschap „vertalen” in de politiek. Een groepering met die intentie zal slechts kunnen functioneren en als zodanig herkenbaar zijn, als al degenen die deze groepering dragen ook persoonlijk vanuit deze intentie politiek willen bedrijven.

Aan de leden van de ARJOS

Den Haag, 15 april 1980.

In dit nummer van Nederlandse Gedachten is voor Arjosleden een bijlage opgenomen met ontwerp-regelingen van het CDJA, zoals deze door het federatiebestuur van het CDJA en de besturen van Arjos, CHJO en KVPJO zijn vastgesteld. Deze ontwerp-regelingen maken deel uit van de fusiestukken. De volgende ontwerp-regelingen zijn in de bijlage van Nederlandse Gedachten opgenomen:

- grondslagverklaring,
- politiek pamflet,
- statuten,
- huishoudelijk reglement,
- model-reglement provinciale afdelingen,
- model-reglement regionale en plaatselijke kernen.

Op de ledenvergaderingen van Arjos, CHJO, KVPJO en rechtstreekse CDJA-leden op 3 mei a.s. worden deze ontwerp-regelingen behandeld. De ledenvergaderingen kunnen hierop uiteraard wijzigingsvoorstellen indienen. In juni zullen het federatiebestuur van het CDJA en de besturen van Arjos, CHJO en KVPJO zich over de ingediende wijzigingsvoorstellen uitspreken. Vervolgens zullen de ledenvergaderingen op basis van de definitieve ontwerp-regelingen een beslissing over de fusie van het CDJA en de ontbinding c.q. opheffing van de eigen organisatie nemen.

Politiek pamflet

Het Arjosbestuur is van mening dat het totale pakket ontwerp-regelingen te omvangrijk is om op één algemene ledenvergadering te behandelen. Daarom stelt het bestuur voor om het politiek pamflet te behandelen in een extra vergadering van de Arjosraad, die op 21 juni a.s. gehouden zal worden.

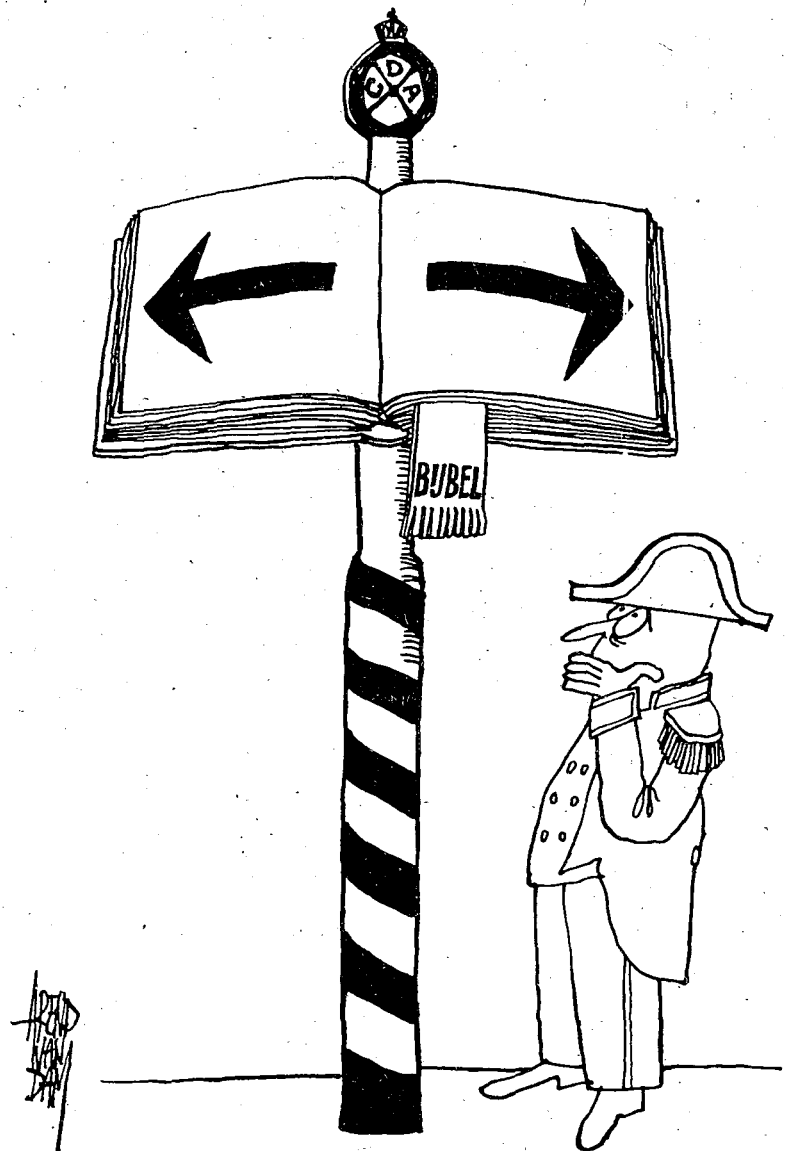
Dit is overeenkomstig de wens van de Arjosraad. Het federatiebestuur heeft in verband hiermee besloten de sluitingsdatum voor indiening van amendementen op het politiek pamflet te bepalen op 1 juli 1980.

Fusieprotocol

In de bijlage ontbreekt één fusiestuk: het fusieprotocol. Hierover kon tot op dit moment nog geen overeenstemming worden verkregen. Dit houdt in dat het hoofdbestuur van de Arjos bij de algemene ledenvergadering nog geen formeel voorstel tot ontbinding van de Nationale Organisatie kan indienen. Zo'n voorstel kan pas worden ingediend wanneer alle, op het fusiebesluit betrekking hebbende stukken in ontwerp gereed zijn. Art. 48 van de statuten van de Nationale Anti-Revolutionaire Jongeren-Organisatie (ARJOS) bepaalt voorts dat zo'n voorstel slechts in een algemene vergadering kan worden behandeld indien het ten minste vijf maanden voordien ter kennis van de leden is gebracht. Een algemene vergadering die ook over de ontbinding van de Nationale Organisatie moet besluiten kan dus niet eerder dan vijf maanden na de indiening door het hoofdbestuur van het ontbindingsvoorstel worden gehouden. Zodra over het fusieprotocol overeenstemming is bereikt tussen de besturen van Arjos, CDJA, CHJO en KVPJO zal het hoofdbestuur het fusieprotocol aan de leden toezenden en een formeel voorstel tot ontbinding van de Nationale Anti-Revolutionaire Jongeren-Organisatie indienen.

Namens het Arjos Hoofdbestuur,

Klaas de Vries,
voorzitter.

De bijzondere synode van de Nederlandse bisschoppen

door dr. W. C. M. Klijn

Door de redactie is mij gevraagd een artikel te wijden aan de "implicaties die de besluiten van de Bijzondere Synode van de bisschoppen zouden kunnen hebben voor de politieke problemen in Nederland en met name voor de samenwerking in het kader van het CDA". Ik vermoed dat de redactie daarbij vooral gedacht heeft aan negatieve implicaties, gezien de kritische ontvangst van de synode-besluiten in Nederland, met name in de media. Misschien is hier en daar – uiteraard niet binnen de redactie – weer iets van de oude vrees opgekomen voor een grote invloed van Rome, waardoor katholieken toch weer een "apart soort" landgenoten zouden blijken te zijn.

Mijn mening is dat dergelijke implicaties er niet zijn, omdat de synode zich heeft beziggehouden met binnenkerkelijke kwesties van spirituele en disciplinaire aard en niet met het maatschappelijk en politiek engagement van katholieken. Er wordt niets gezegd over de politieke samenwerking van katholieken met andere landgenoten – protestanten of niet – in welke partij dan ook. Het slotdocument van de synode is niet te vergelijken met het Mandement uit de jaren vijftig. De bisschoppen spreken wél "hun dankbare waardering uit jegens de duizenden leken, die, geheel belangeloos, regelmatig en op ontelbaar veel manieren zich wijden aan verschillende taken, zoals... sociale activiteiten, uitwisseling en onderlinge hulpverlening, het bevorderen van rechtvaardigheid en vrede: leden van het CDA kunnen hier alleen maar een aanmoediging in zien om hun politieke werk te doen.

Uitwerking

Daarmee is niet ontkend dat ook ik mijn vragen en zorgen heb omtrent de uitwerking van de synode, maar die heb ik als katholiek en theoloog, echter niet als lid van het CDA. Het CDA is immers geen pseudo-kerk. Het CDA is ook geen confessionele partij in de zin van kerkgebonden, d.w.z. heteronoom ten opzichte van bepaalde kerken. Het CDA ontleent zijn identiteit als politieke partij aan zijn politieke overtuiging en taakstelling. Deze christendemocratische overtuiging heeft wel als hart de toetsing aan het Evangelie, het zich stellen onder de evangelische oproep: deze toetsing en dit antwoord moet het CDA echter zelf verantwoorden in een vrije dialoog, onderling en ook in gesprek met kerken en kerkelijke groeperingen. De synode legt hier het CDA geen enkel obstakel in de weg. Ook het omgekeerde geldt: het CDA heeft als politieke partij geen oordeel te vellen over de ontwikkelingen binnen een bepaalde kerk, waar het zaken betreft die binnen de eigen bevoegdheid van de kerk als zodanig vallen zoals de volheid van de verkondiging, de viering van de sacramenten, de kerkordelijke regeling van het ambt etc. Natuurlijk kan en moet men als gelovig protestant meeleven met het wel en wee van de katholieke kerk, dit mag onderwerp uitmaken van de oecumenische dialoog tussen kerken en christenen, maar een politieke partij heeft hier geen specifieke taak. Deze distincties zijn wezenlijk en uitermate praktisch voor het zuiver houden van verantwoordelijkheden en relaties. Toch is het zo dat kerk en CDA beiden hun inspiratie en hun normering zoeken in het evangelie. Hetzelfde evangelie, dat iemand tot de kerk brengt, kan dezelfde persoon tot het CDA brengen. En omdat een mens niet is op te delen in hokjes, is het wellicht toch goed de inhoud van de synode voor protestantse CDA-leden in de voornaamste lijnen te schetsen.

Synode-inhoud

I. Allereerst zijn er een aantal punten die iedere christen op zich positief kan waarderen. Ik noem er een aantal:

- De zorg om de eenheid, de "communio" van de kerk, ook tussen de bisschoppen onderling.
- De zorg voor de "volheid" van de openbaring in verkondiging en catechese.
- De erkenning dat "eenheid" niet hetzelfde is als "eenvormigheid".

d. Openheid voor de "rechtmatige verlangens van de mensen van onze tijd"; "verschillen in gevoeligheid" en "verscheidenheid in de wijze van uitdrukking".

e. In de moraal mag de norm zelf niet worden prijsgegeven, maar men moet wel rekening houden met concrete moeilijkheden en zich pastoraal niet van mensen terugtrekken.

f. Intensivering van contacten en wederzijdse informatie tussen Rome en de bisschoppen: wanneer mensen buiten de bisschoppen om in Rome worden beschuldigd, zal Rome navraag doen bij de belanghebbenden en/of de bisschoppenconferentie inschakelen.

g. De betekenis van een intensief geestelijk leven voor de kerkelijke ambtsdragers.

h. De waardering voor het pastoraal werk van leken.

i. De betekenis van de sacramenten en vooral van de Eucharistie.

j. De erkenning dat catechese

aangepast moet zijn aan de toehoorders en dat hierbij onderzoek en experiment een rechtmatige plaats hebben.

Elementen katholieke kerk

II. Daarnaast zijn er een aantal elementen, specifiek voor de katholieke kerk, maar waar protestanten vanuit hun kerkvisie anders tegenaan kijken. Ik noem de voornaamste:

a. De hiërarchische structuur van de kerk.

b. Het blijvend karakter van het ambtelijk priesterschap, dat wezenlijk verschilt van het algemeen priesterschap van alle gedoopten.

c. De kerkrechtelijke koppeling van het priesterschap aan het celibataire leven (in onderscheid tot de oosterse met Rome geünieerden).

d. De zg. zondagsplicht en het accentueren van de waarde van de persoonlijke biecht. Een centraal thema in heel de synode is de kwestie van het ambt en in verband daarmee van het kerkelijk kader. De bisschoppen willen zich omringen met celibataire priesters. Zij willen dat deze gevormd worden óf in seminaries óf in convicten, waarbij het onderwijs (gedeeltelijk) aan theologische hogescholen of faculteiten gevolgd wordt. Willen deze instellingen goedgekeurd worden als geschikt voor de priesteropleiding, dan moeten Rome en de bisschoppen zeggenschap hebben over een aantal zaken als studieprogram, leer, benoemingen etc. Daarbij speelt ook de positie van de huidige gehuwde priesterdocenten een rol: het perspectief op dit laatste punt is nog onduidelijk.

Pastorale werkers

Mede gezien het gering aantal priesterroepingen op dit moment is ook

de positie van de zg. pastorale werkers belangrijk: in feite zijn deze reeds onmisbaar. Door de synode worden zij gezien als leken en afgewezen wordt de opvatting als zouden zij een "parallele clerus" vormen of een nieuw soort ambt. Dit houdt consequenties in voor de verdeling van taken tussen priesters en pastorale werkers, met name op het terrein van liturgie en sacramenten. Hier liggen een aantal wrijvingspunten op het vlak van het verwachtingspatroon van zowel de gelovigen als de pastorale werkers zelf. De synode wijst op de mogelijkheid van het diakonaat als permanent ambt: in het buitenland zijn meer gehuwden tot diaken gewijd dan in ons land, waar het tot nu toe slechts enkelen betreft.

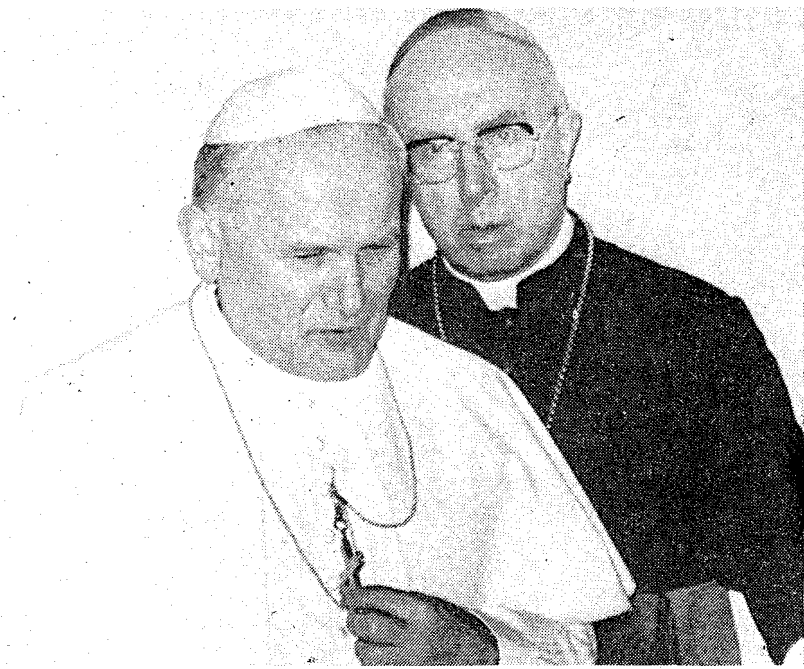
Hier liggen allerlei theologische problemen betreffende de betekenis van het ambt in het kader van de leiding in de gemeente, de bediening van (bepaalde) sacramenten en met name het recht van de gemeente op eucharistie, waarop nu niet nader kan worden ingegaan.

Ik geloof dat noch het permanente diakonaat noch de functie van niet gehuwde pastoraal werker blijvend kunnen functioneren als een soort „vervangingsmiddel” voor het priesterschap van gehuwden. De bisschoppen willen dit ook niet. Zij hopen op voldoende celibataire pastoren in de toekomst. Wanneer deze hoop niet wordt vervuld, zullen zij opnieuw voor beslissingen worden gesteld, die zij nu tezamen met de paus niet hebben willen nemen. Ondertussen is het van vitaal belang voor de kerk, dat de functie van pastoraal werker kan worden beleefd als één zinvol perspectief voor een „zielzorgelijk bestaan”.

Over de gehuwde priesters in het godsdienstonderwijs en de pastoraal schrijven de bisschoppen onder het hoofdstuk van de leken (ondanks bovengenoemd blijvend karakter van het priesterschap): hun positie moet worden geregeld volgens de romeinse richtlijnen, waar enige ruimte in zit en bovendien zal dit worden toevertrouwd aan de prudentie van de lokale bisschop, die rekening zal houden met personen en omstandigheden. Wat men als protestant of katholiek van al deze zaken van kerkorde en ambt ook moge denken, men kan moeilijk volhouden dat zij politieke implicaties bevatten voor de politieke samenwerking binnen het CDA.

Oecumene

III. Men kan echter nog een andere vraag opwerpen: wordt door de synode de oecumene geblokkeerd of bemoeilijkt, en zo ja, heeft dat dan geen consequenties voor de integratie van het CDA? Ook hier moet het onderscheid tussen kerken en politiek in acht worden genomen. Het CDA als politieke partij is ook niet confessioneel in die zin dat het afhankelijk is van de voortgang der oecumene tussen de kerken. Het CDA is wel zelf oecumenisch in die zin dat leden van verschillende kerken politiek samenwerken op basis van een gemeenschappelijk inzicht in de politieke relevantie van de bijbel. De oecumene in engere zin en de samenwerking van christenen in één partij kunnen elkaar versterken en bevruchten, maar formeel zijn ze van elkaar onafhankelijk. Iemand is niet lid van het CDA als lid of vertegenwoordiger van een kerk. Nog minder is iemand lid van de kerk als lid van het CDA: dat zou uit den boze zijn. Zelfs de schijn van het een en van het ander moet worden vermeden: hopelijk lukt dat de leden van het CDA beter dan sommige leden van de PvdA. Er zouden natuurlijk wel moeilijkheden komen, wanneer verschillende kerken verschillende inzichten omtrent de politieke relevantie van het evangelie, die elkaar onderling uitsluiten, verplichtend aan hun leden zouden willen opleggen. Maar de synode geeft in de verste verte niet een aanzet tot een dergelijke situatie. En kardinaal Willebrands heeft na afloop van de synode reeds het volgende gezegd:

Gevolgd door kardinaal Willebrands betreedt Paus Johannes Paulus II de synodezaal

"De politicus heeft in zijn taak zijn eigen politieke verantwoordelijkheid, die hij voor zijn eigen geweten moet dragen. Wij denken er niet aan om voor katholieke politici een soort van geestelijk adviseur aan te stellen". Expliciet handelt alleen het laatste van de 46 synode-besluiten over de oecumene. Wanneer iemand geneigd zou zijn hieruit af te leiden dat voor paus en bisschoppen de oecumene zo onbelangrijk is dat zij op de laatste plaats komt, dan dreigt hij het beperkte karakter van de synode uit het oog te verliezen. De besluitenlijst is niet een soort "confessio" die over heel het geloof en heel de kerk handelt; de bisschoppen waarschuwen uitdrukkelijk voor een dergelijke misvatting. Aanleiding tot de synode was een zeer bepaalde situatie in de katholieke kerk van Nederland en met name binnen het bisschoppencollege zelf: er waren "spanningen, irritaties en misverstanden", die zich concentreerden op bepaalde knelpunten. Daarom zou men met meer recht uit bovengenoemd feit de conclusie kunnen trekken dat de bisschoppen met de oecumene nog de minste moeilijkheden hebben... In ieder geval moedigen zij de oecumene aan als een ernstige kerkelijke plicht. Zij wijzen er terecht op dat het doel is de volheid van het geloof en niet een kleinste gemene veelvoud. Zolang de scheiding er nog is, achten zij de intercommunie niet het juiste antwoord op Christus' oproep tot volmaakte eenheid (ook hier speelt de visie op het ambt een rol). Veel protestanten zullen zich ook in deze laatste opvatting kunnen vinden, al zijn er tegelijkertijd protestanten en katholieken die op plaatselijk vlak al zo intensief hun geloof in woord en daad samen beleven, dat het uitstellen van een gezamenlijk vieren van de Maaltijd des Heren (te) grote spanningen oproept. Maar ook als de oecumene ooit volledig bereikt zal zijn, zal het CDA zich naar mijn mening niet rond de tafel des Heren moeten verzamelen als politieke partij. Evenmin als mensen dat doen als wijkbewoners: dat doen zij als gelovigen.

Vrouwen

Vanwege de beperktheid van de synode kan men ook geen conclusies trekken omtrent onderwerpen, waarover niets gevonden wordt in de besluiten. Zo kan men het bijv. wel betrekken dat vrouwen zo weinig betrokken zijn geweest bij de voorbereiding ervan, maar de synode geeft als zodanig geen theologie over de vrouw. Ik weet niet of er onder de protestanten mensen zijn die van de paus zeggen "dat hij loopt over vrouwen en de aarde kust", zoals Albert van den Heuvel suggereert. Ik durf zoiets gewoon niet aan te nemen. Of haalt Van den Heuvel nu al leden van de Hervormde Kerk en leden van de Vara door elkaar?

Kritische groepen

IV. Een laatste punt om na te gaan is wat de synode zegt over de zg. kritische groepen. Deze profileren zich

immers vaak duidelijk op maatschappelijk en/of politiek terrein. De bisschoppen geven toe dat de kritiek gedeeltelijk juist is en dat deze soms gepaard gaat met redelijke verlangens en nuttige impulsen voor de pastoraal. Maar zij constateren tevens dat deze groepen een te zware pressie uitoefenen op het leven van de kerk. Zij hebben hierbij niet alleen "progressieve", maar ook – let wel – "conservatieve" groepen op het oog. Kritiek werkt negatief, wanneer zij generaliserend is en gepaard gaat met fanatisme, pressie, weigering van de dialoog, polarisatie en ongegronde aanvallen op personen en instellingen. Met deze konstatering van de bisschoppen heb ik geen enkele moeite. Ik ben het dan ook helemaal niet eens met de coördinator van de basisbeweging, die gezegd zou hebben (De Volkskrant 25 febr. jl.): "Een terugslag in de katholieke kerk blijft niet zonder politieke gevolgen. De zwoegers tegen de voortgaande bewapeningswedloop, de apartheid en de bevrijding van de vrouw loopt steeds weer op tegen de kerk en de ideeën die zij propageert. In al zijn binnenkerkelijkheid was de synode politiek, een machtsinstituut verstevigde zijn greep". Een dergelijke uitspraak doet ten eerste geen recht aan feitelijke uitspraken van de kerk. Vervolgens is het ideologische prietpraat, die al zo afgesleten is dat er geen enkele evocatie meer van uitgaat. Dit is geen uiting van een visie, maar van polariserende emotie die alles wat er in maatschappij en kerk gebeurt vangt onder de zeer één-dimensionaal werkende clichés van "macht" en "onderdrukking". Dit is jargon waarmee niemand geholpen is. Dat is jammer.

Toekomst

Zeker zullen er in de toekomst nog moeilijkheden genoeg zijn in de katholieke kerk, en óók spanningen tussen gezagsdragers en gelovigen, die met deze gezagsdragers solidair willen zijn zonder het per se naar hun hand te willen zetten. Het gaat er niet om dat te bagatelliseren. En bij betrokkenheid zullen emoties niet uitblijven. Maar laten we wel bezonnen blijven. Laten we niet voortijdig veronderstellen dat de bisschoppen morele verplichtingen, die zij op zich genomen hebben, zo maar over boord zullen zetten of verwachtingen, die zij uitdrukkelijk hebben gewekt, aan diggelen zullen gooien. Bisschop Ernst heeft gezegd dat hij zelf niet vooruit zou kunnen in een quasi-eenheid en met een verwrongen geweten en bisschop Blyssen heeft nadrukkelijk verklaard dat de synode zijn visie niet heeft veranderd. Samenvattend meen ik te mogen concluderen dat er van de kant van de bisschoppen geen gevaar dreigt voor het CDA. Wel van binnen het CDA zelf, maar dat is een heel ander verhaal...

W. C. M. Klijn
hoogleraar theologische ethiek aan de Katholieke Theologische Hogeschool A'dam

door ir. B. H. Nienhuis

Bezuinigen zonder problemen

Bezuinigen is in. Veel spreekt men de laatste maanden over bezuinigen. En er wordt ook bezuinigd: drie miljard vermindering van overheidsuitgaven is niet niks. Vaak krijgt bezuiniging ook nog de schuld van een verhoging van de werkloosheid. Nu zal dat in het algemeen wel waar zijn. Ik neem aan dat de economen van het centraal planbureau het juist zien en dat de cyclus: bezuinigen geeft loonmatiging, geeft vermindering koopkracht, geeft minder uitgaven, geeft minder werkgelegenheid, in het algemeen wel klopt. Maar er zijn genoeg bezuinigingen te bedenken die juist geen vermindering van werkgelegenheid tot gevolg hebben. Vaak wordt de werkgelegenheid er zelfs door vergroot, zeker als de besparingen voor iets anders gebruikt worden. Ik zal daarvan drie voorbeelden noemen en denk dat ieder van de lezers in eigen omgeving nog veel meer voorbeelden kan bedenken.

Twee van de voorbeelden zijn ontstaan in mijn politieke praktijk als gemeenteraadslid in Grave. Keer op keer stuiten wij op gemeentelijk niveau op problemen, die we plaatselijk niet kunnen oplossen. Soms blijkt dat het dan ook via de „Haagse” politiek niet op te lossen is omdat een oplossing alleen mogelijk is als twee departementen of afdelingen van departementen met elkaar willen en mogen samenwerken. Ook blijkt in vele gevallen de wetgeving nog niet aangepast te zijn aan de veranderde omstandigheden of heeft de wet allerlei

door de wetgever onbedoelde en ook ongewenste gevolgen.

Vrijwilligerswerk

Het eerste voorbeeld is het „vrijwilligerswerk”. De problematiek zit hier niet in het werken van vrijwilligers, maar het probleem is het geven van een onkostenvergoeding. Vaak willen vrijwilligers best komen werken voor een vaak zeer geringe of zelfs helemaal geen vergoeding. De problemen ontstaan op het moment dat de diensten van de vrijwilliger niet meer

nodig zijn, dus bij „ontslag” of wanneer er ruzie ontstaat tussen de organisatie en de vrijwilliger of tussen de vrijwilligers onderling. In die situatie kan de „vrijwilliger” alsnog met terugwerkende kracht minimumloon gaan eisen met als gevolg dat de organisatie waarvoor de vrijwilliger werkte, failliet gaat. Er zijn nogal wat vrijwilligers in Nederland en dat is een goede zaak. Denk daarbij aan vrijwilligers bij buurthuizen, jeugdvakantiecentra, speelzalen, zeilscholen, jongerenadviescentra, etc. Deze organisaties bestaan voor een groot gedeelte dankzij het vrijwilligerswerk. Bij een normale, op het minimumloon gebaseerde, beloning zouden deze organisaties of huizenhoge subsidies moeten krijgen of moeten verdwijnen. Nu ontvangen de medewerkers vaak slechts een zeer gezagsrelatie, dus van een dienstverband, dus zou de organisatie normaal belasting en premie over de vergoeding moeten inhouden. Premie en belastinginhouding kan zonder problemen maar met het verhogen van de vergoeding tot minimaal het minimumloon gaat de organisatie failliet.

Veranderingen van de wet op het minimumloon zodanig dat voor vrijwilligers die kunnen aantonen dat zij of geen kostwinner of zelf voldoende middelen van bestaan hebben en

werken bij niet-commerciële organisaties, geen minimumloon meer geldt, zou en een enorme besparing en meer werkgelegenheid opleveren. Een bijkomend voordeel is nog dat de instanties legaal vrijwilligers in dienst kunnen nemen.

Energiebesparing

De twee volgende voorbeelden van bezuinigingen die meer werkgelegenheid opleveren liggen op het gebied van de energiebesparing. In Grave waren we bezig een nieuwe school te bouwen. Deze school zou gezien de veranderende inzichten eigenlijk dubbel glas moeten hebben. Maar dat kon niet. De voorschriften en normen voor investeringen in nieuwe scholen lieten die extra investering niet toe. Het CDA-verband Grave heeft toen op verzoek van de gemeenteraad fractie een brief over deze problematiek gestuurd naar de CDA-Tweede Kamerfractie. De heer Lubbers antwoordde dat er grote financiële problemen zouden ontstaan indien de stichtingsnormen van de scholen zouden worden verhoogd ten behoeve van de energiebesparende maatregelen. Nu hadden wij voorgesteld ook de exploitatievergoedingen evenredig te verlagen, dus investeringskosten en exploitatiekosten in onderlinge relatie te beschouwen. Maar blijkbaar is onze overheids-huishouding zo ingewikkeld gemaakt dat investeringen en exploitatiekosten niets meer met elkaar te maken hebben. Ook hier zou een verandering waarbij niet alleen naar de investering, maar ook naar de jaarlijkse exploitatiekosten wordt gekeken en een bezuiniging en meer werkgelegenheid betekenen. Natuurlijk geldt dit ook voor andere zaken dan voor dubbel glas in de scholenbouw. Het laatste voorbeeld gaat over „Total Energy”-projecten. Bij total-energy-systemen wekt het bedrijf zelf de stroom op en gebruikt de restwarmte – die bij conventionele centrales vaak verloren gaat – voor verwarming en eventueel koeling van de gebouwen. Uit onderzoek van de

Universiteit Groningen blijkt dat juist de provinciale (overheids) elektriciteitsbedrijven deze vaak kleinschalige, energiebesparende projecten tegenhouden. Bij een loyalere opstelling van de elektriciteitsbedrijven zou er meer bezuinigd kunnen worden en de werkgelegenheid bij installatie-, toeleverings- en onderhoudsbedrijven van de total-energy-systemen vergroot kunnen worden.

NV Nederland

Dit waren drie voorbeelden die aantonen dat bezuinigen niet altijd hoeft te betekenen vermindering van werkgelegenheid. Er ligt hier een grote taak voor het CDA. We moeten proberen de „NV-Nederland” zo optimaal mogelijk te laten werken. Aan de kostenkant van deze NV-Nederland zit de infrastructuur waar de sociale structuur een belangrijk onderdeel van is, maar we moeten met z'n allen proberen die structuur zo doelmatig en efficiënt mogelijk te laten functioneren. Op plaatselijk niveau kunnen we wetten en regels niet veranderen en kunnen wij niet zorgen voor een goede samenwerking tussen ministeries en afdelingen van ministeries. Daarom moeten belemmerende barrières zoals verouderde en niet op elkaar afgestemde wetten door „Den Haag” worden geslecht.

B. H. Nienhuis,
ARP-lid en voorzitter
van de CDA-gemeenteraad-
fractie in Grave.

interview met prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

CNV terecht ontevreden over CDA

„Ik heb er een groot respect voor dat het CNV in zijn verzet tegen de loonmaatregel geen politieke staking in ondernemingen heeft gevoerd. Dat vind ik een echt democratisch uitgangspunt”. Dit zegt prof. W. F. de Gaay Fortman, oud minister van Binnenlandse Zaken voor het CDA en nu nog werkzaam in de Eerste Kamer. Hij is van mening dat het CNV een goede lijn gevolgd heeft. „In wezen heeft het CNV dezelfde overeenkomstige politieke bezwaren als de FNV heeft tegen dit kabinet. Ik kan mij zeer goed voorstellen dat de leden van de christelijke vakbeweging daarom zeggen: er is een duidelijke vervreemding tussen ons en de enige grote christelijke partij. De CNV-ers hebben die vervreemding duidelijk niet gewild. Daar zal het CDA aan moeten werken. Het overleg met de christelijke vakbeweging zal een reële inhoud moeten krijgen”.

Daar komt volgens prof. De Gaay Fortman nog bij, dat de relatie van dit kabinet met de vakbeweging niet best is. „Het kabinet is niet driftig aan het zoeken geweest naar mogelijkheden om met de vakbeweging aan de praat te blijven. Zijn er al eens goede menselijke gesprekken geweest tussen minister president Van Agt en Van der Meulen en Kok? Dat zou toch moeten gebeuren. Die formele gesprekken in de Stichting van de Arbeid lenen zich daar niet toe. Ik denk meer aan een niet gestructureerd overleg tussen kabinet en vakbeweging. Als mensen, die elkaar zo nodig hebben niet praten, dan ligt vervreemding voor de hand. Onontkoombaar”.

Hoe komt het nu, dat CNV-ers zich niet meer of nauwelijks herkennen in het optreden van het CDA in de Tweede Kamer, een CDA dat zij als representant van hun eigen maatschappij-opvatting zien. Prof. De Gaay Fortman heeft daar wel een verklaring voor. „Het probleem van regeringscombinaties met liberalen is dat er iets aan ontbreekt. Sociaal gezien doen ze dingen die niet eens zo gek zijn, maar wat zo'n combinatie te kort komt is de kritische beschouwing van de maatschappij. De presentatie van het beleid geeft de indruk van „de zaken gaande houden”. Het élan is niet aanwezig. Men vergeet dat je telkens weer moet proberen leemten op te

sporen omdat bij welke regeling dan ook, hoe goed die ook is, mensen tussen de wal en het schip vallen. Het besef dat je steeds maar weer kritisch bezig moet zijn, ontbreekt in een regeringscombinatie met de liberalen”.

Volgens De Gaay Fortman ligt dit ontbreken van élan mede aan de basis van de problemen tussen CNV en CDA. Hij verwijst ook naar de

geschiedenis, toen al in 1891 (Kuyper) en 1950 (Schouten) het gevaar dreigde dat christelijke arbeiders de politiek de rug toekeerden. In het boek van professor Bosscher „Om de erfenis van Colijn” wordt uitvoerig op dit verschijnsel ingegaan. In de vorige Gids is over die „haat-liefde-verhouding tussen de vakbeweging en christelijke volkspartij” geschreven. „Ik vind dat het CDA net als in 1891 en 1950 moet proberen de mensen die met de christelijke vakbeweging ontevreden zijn een plaats te geven. Men zal de ontevreden vakbondsmensen het idee moeten geven dat er werkelijk met hen gesproken wordt. Anders loopt het CDA het risico dat er een soort buiten-partij-reactie ontstaat en alweer vervreemding. En dan moet men niet zeggen dat ze vlak voor de fusie staan en dat er nog zoveel moet gebeuren. Ik vind het veel belangrijker wanneer we het eens zouden worden. Ikzelf voel me sterk verwant met de mensen die met de sociale koers van het CDA niet zo tevreden zijn. Je zult toch een weg moeten vinden. Wat het CDA in „Niet bij brood alleen” beleden heeft, zal vorm moeten krijgen. Ik denk dat de leden van het CNV zuiver aanvoelen dat de uitgangspunten van CDA en CNV wel dezelfde zijn, maar dat volksvertegenwoordigers ergens anders uitkomen dan CNV-ers vinden dat ze moeten.

De vakbeweging heeft groot gelijk als ze zegt: wij toetsen het gedrag van de CDA-vertegenwoordigers aan dat „Niet bij brood alleen”. Ik heb dat trouwens nooit een gelukkige titel gevonden. Het wekt misverstanden”.

Wat de botsing tussen CNV en CDA betreft, spreekt prof. De Gaay Fortman over een herhaling van de geschiedenis. „Schouten en Kuyper hebben geprobeerd die ontevredenheid binnen de partij te kanaliseren. We hebben conferenties gehad in het vakantieoord in Putten. Daar is gepraat op een manier die duidelijk maakte dat er toch wel het een en ander gebeurd was”. De Gaay Fortman zou graag zien

dat er regelmatige gesprekken ontstonden tussen CNV en CDA om tenminste elkaars motieven beter te begrijpen. Overigens, prof. De Gaay Fortman vindt het juist dat tot een loonmaatregel besloten werd. „Dat komt dan met name door de houding van de FNV, waarvoor ik niet de minste waardering kan opbrengen. Het bijna-akkoord was een goed ding, maar kon niet worden uitgevoerd omdat de FNV erop uit is dit kabinet politiek ten val te brengen. Dat vind ik ondemocratisch. Als het kabinet valt dan moet het vallen op Binnenhof 1a. Het kabinet moet niet vallen zoals de conservatieven in Engeland in 1974 door een reeks langlopende en korte stakingen. In Engeland werd het maatschappelijk leven ontwricht. Dat is gevaarlijk. Het hoort niet. Ontwrichting is de manier waarop dictators aan de macht komen, waarmee ik niet wil zeggen dat dit hier ook direct zou gebeuren. Gesteld nu dat de FNV er in zou slagen om het kabinet Van Agt in zo'n wanhopige positie te manoeuvreren, dat het moet aftreden, dan is dat slecht. Het is pedagogisch fout als een volk merkt dat het ook buiten het parlement een kabinet ten val kan brengen. Dat leidt namelijk tot ongezonde gedachten in de hoofden van eerzuchtige mensen”. Dit is niet de enige reden waarom de oud minister kritiek heeft op het optreden van de FNV. Hij vindt de FNV onwaarachtig bezig omdat „ze drommels goed weten dat een tweede kabinet Den Uyl met Duisenberg op Financiën zeer ingrijpende ombugingsmaatregelen zou moeten nemen maar ook nog zou nemen ook. Er zijn mensen die zeggen, dat Kok van zijn achterban de barricade op moest. Ik geloof daar geen draad van. Kok is gewicht voor een paar leiders van belangrijke bonden in zijn directe omgeving en beslist niet voor zijn achterban. Voor mij is het daarbij ook nog zeer de vraag of de achterban van die paar leiders inderdaad achter die leiders staat. Hebben zij gezegd: wij willen dat het zo gaat? Ik denk aan de Voedingsbond, de Industriebond en de

Ambtenarenbond. Ik geloof daar niets van. Laatst las ik een interview van Schakel. Schakel had gezegd: tegen etenstijd loopt een demonstratie af. Nou, zolang iemand nog trek heeft dan is hij geen revolutionair. Kok vliegt zich gek met een vliegtuigje door het land en komt te laat op het Binnenhof. Een groot deel van het gezelschap bleef niet wachten. Dat bewijst toch wel iets. Ik vind dat er ook een heel verdrietige kant aan de zaak zit. Waarom is het niet mogelijk om tot afspraken te komen. Je kunt toch niet zeggen dat de regering geweldige aanslagen doet op het levenspeil van de werknemers. We zijn nu eenmaal in de gegeven omstandigheden doorgeschoten. We moeten terug en tot nog toe gebeurt dat minimaal. Wat de regering vroeg vond ik niet onredelijk. Ik ben ervan overtuigd dat onder een kabinet van andere samenstelling overeenkomstige maatregelen zouden zijn genomen”.

Ook de CDA-fractie in de Eerste Kamer heeft zoals bekend voor de loonwet gestemd. „We hebben daar een hele goede discussie over gehad. Er waren leden die zich afvroegen: kan dit nu wel. Kun je een wet aannemen, waarvan je weet dat zo'n wet in het bedrijfsleven zal worden ontdoken. Bovendien was er groot bezwaar tegen de gedetailleerdheid van de maatregel, omdat de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de betrokkenen moet blijven en er onderhandeld moet kunnen worden. Ook zal het moeilijk zijn een al te gedetailleerde wet te controleren. Het is uitgesloten dat de staat kan nagaan of de loonmaatregel wordt nageleefd. Zo bevordert je dus ontduiking. Dat we toch voorstelden was, omdat geconstateerd moest worden dat noch werkgevers, noch werknemers en vooral de FNV zich wilden schikken naar een beleid dat wij nodig vonden. Er bleef ons weinig anders over in de hoop dat de loonmaatregel toch zal bijdragen tot matiging”.

Dit artikel is overgenomen uit De Gids, het weekblad van het Christelijk Nationaal Vakverbond.

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**

directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

**HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD**

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

UIT DE ARJOS

Energie, wat nu?

Ondanks het feit dat er, in de vorm van de „brede maatschappelijke discussie” over kernenergie, nog een flinke hobbel genomen moet worden, voordat we zover zijn dat – in elk geval wat Nederland betreft – deze vorm van energie-opwekking afgewezen wordt, is er toch een redelijke kans op dat dit gaat gebeuren.

En daar mogen we, denk ik, blij mee zijn*). Een vraag die dan ter beantwoording ligt is: wat dan. Ons energieverbruik wordt nu grotendeels gedekt door olie en gas. Hoeveel er nog precies van deze fossiele brandstoffen in voorraad is, is niet helemaal duidelijk, maar iedereen is het er wel over eens dat we, als het zo doorgaat, over pakweg een halve eeuw toch fors in de problemen zitten. Dit dan nog afgezien van het feit dat met name de olielanden niet bepaald de meest betrouwbare leveranciers zijn. Er is echter meer aan de hand.

Zuinig aan

De manier van leven die we er in het westen op na houden is het beste aan te duiden met de term „potverteren”. De voorraad aan energie die – in de vorm van olie, kolen en gas – in de aarde opgeslagen is zijn we in een snel tempo aan het opstoken. We kunnen dan ook stellen dat we de aarde wel flink aan het „bewerken” zijn, maar dat we haar zeker niet „bewaren”. Er is sprake van een grote onrechtvaardigheid t.o.v. ons nageslacht én t.o. de Derde Wereld; behalve als brandstof zijn fossiele energiebronnen ook zeer geschikt als grondstof voor allerlei producten, – die weliswaar ook niet alle even nuttig zijn – maar bovenstaande lijkt me toch al reden genoeg om er zuinig op te zijn. Besparing van energie is dus nodig, en er zijn vele manieren om op energie te besparen.

In de eerste plaats zijn er een heleboel besparingsvormen, waarbij we niets aan luxe en comfort hoeven in te leveren. Een aanzienlijk deel van ons energieverbruik bestaat uit verwarming. Door isolatie kunnen hier enkele tientallen procenten op bespaard worden. Dit geeft dus al een flinke bezuiniging en het kost ons zelfs niets, want bijv. woningisolatie verdient zichzelf in vijf à tien jaar terug. Ook kan er al redelijk veel bereikt worden door allerlei apparaten bijv. automotoren of cv-ketels beter af te stellen, of beter te konstrueren. Zo is het bijv. niet ongebruikelijk dat iemand door een aantal uren werk en met minimale kosten bereikt dat een schoolgebouw 30% minder energie voor verwarming gaat gebruiken: een mooi voorbeeld van een besparende investering die zichzelf binnen een dag terug verdient!

In bovengenoemd voorbeeld zou het zelfs mogelijk zijn om met een investering van ca. tienduizend gulden het energieverbruik tot 40% van het oorspronkelijke te laten zakken. En dan is het gebouw nog niet eens geïsoleerd!

Dit is geen op zichzelf staand voorbeeld. Er is in veel gevallen sprake van verspilling, soms door gebrek aan kennis van zaken, maar eigenlijk vaker door pure onwil. Niet in het minst komt dit voor in gebouwen van (semi-)overheidsinstellingen. En dat werkt weer sterk demotiverend op mensen die over energiebesparing in hun eigen huishouding denken. Willen we méér besparen, en dat zal – zoals uit het volgende nog blijkt – wel moeten, dan komen we er niet onderuit dat we iets van de door ons bereikte levensstandaard inleveren. En

daarbij denk ik dan aan: minder autorijden, wonen bij een iets lagere temperatuur – bijv. 18 in plaats van 20 graden celcius: eigenlijk puur een kwestie van aanwennen, maar als het overdag op je werk 23° is valt dat natuurlijk wel tegen – , minder arbeid vervangen door energie, dit geldt zowel voor de parikuliëre huishoudingen als voor de industrie, in het algemeen is er een meer energiebewuste instelling nodig, zodat er ook op de kleintjes gelet wordt.**)

Kolen: terug van weggeweest

Nu de voorraden van olie en gas op beginnen te raken komt de andere fossiele bron weer in de belangstelling; van steenkool zijn voorraden bekend waarmee we toch wel een paar honderd jaar op het niveau waarop we nu zitten door kunnen gaan. Het is niet de bedoeling dat we dit weer in een ouderwetse kolenhaard op gaan stoken. Behalve dat we het niet meer gewend zijn om onze brandstoffen zelf te versjouden (wat ons misschien wel wat energiebewuster zou maken) is het verbranden van kolen op de klassieke manier een nogal smerige bezigheid. Behalve dat we bij de verbranding als overhouden, levert het nogal wat luchtverontreiniging op: stof en zwaveldioxide (SO₂). Als de kolen op grote schaal verbrand worden (bijv. in een centrale) is het wel mogelijk, als je er tenminste genoeg geld voor over hebt, om de verbrandingsgassen praktisch volledig te zuiveren. Een probleem blijft wel de as: van de verbrande kool blijft ca. 10% als as over. En als je de kolen niet bij scheppen, maar bij tonnen tegelijk verbrandt, wordt dat een flinke berg. Ondertussen wordt er wel onderzoek naar gedaan om dit afval bijv. als grondstof voor bouwmaterialen te gebruiken.

Een andere technologie die veel opgang maakt momenteel is de steenkolenvergassing. Hierbij worden de kolen omgezet in een gas, dat in eerste instantie bijgemengd kan worden bij het nu gebruikte aardgas, en dit later geheel kan vervangen. Dit heeft als voordeel dat de huidige manier van energiedistributie via pijpleidingen gehandhaafd kan blijven, terwijl bovendien door het vergassen op een centrale plaats de milieuproblemen goed bestreden kunnen worden.

Eén nadeel van het gebruik van steenkool of een andere fossiele brandstof is echter niet te vermijden: er ontstaat altijd kooldioxide, een stof die weliswaar niet giftig is, maar, in de

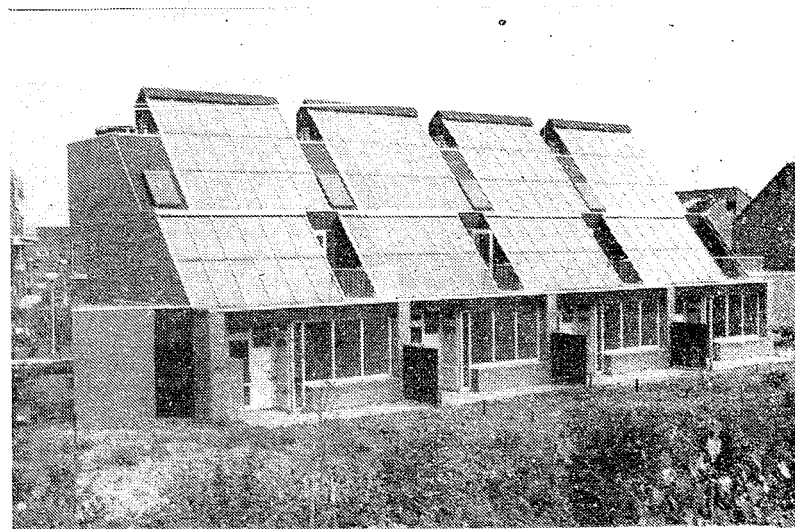
grote hoeveelheden waarin het nu uitgestoten wordt, waarschijnlijk een desastreuze invloed heeft op het klimaat op aarde. Verder blijft natuurlijk het feit dat ook steenkool een energiebron is, die eindig is en waar we dus zuinig mee horen te zijn.

De (nabije?) toekomst

Blijven over, voor gebruik op langere termijn, de zgn. alternatieve energiebronnen. Hoewel het in ons winderige en bewolkte landje niet zo voor de hand liggend lijkt, kan toch zonne-energie de grootste bijdrage leveren. Hoewel er vaak heel smalend over gedaan wordt is het bijv. eenvoudig na te rekenen dat, als Nederland in zijn eigen energie wat betreft verwarming, zou willen voorzien, er enkele procenten van het landoppervlak bedekt zou moeten worden met zonnecollectoren. Dit lijkt misschien redelijk veel, maar het grootste deel kan op de daken van huizen geplaatst worden, zodat het geen extra ruimte kost. Een bijkomend probleem is dat de zonne-energie vnl. 's zomers beschikbaar is, terwijl we energie voor verwarming juist 's winters nodig hebben. Er moeten dus methoden gevonden worden om de energie langere tijd op te slaan. Er is een methode die net zo simpel is als ze lijkt: als warmte in de grond onder de woning; vooral klei schijnt hier geschikt voor te zijn.

Zonne-energie is nog niet rendabel. Dit is echter slechts een kwestie van tijd: de olie wordt steeds duurder, terwijl de zonnecollectoren door betere konstruktie en serieproductie voorlopig alleen maar goedkoper zullen worden. Daarnaast zullen we in de toekomst alle bronnen aan moeten grijpen die we maar hebben: windenergie, biogas (energie uit organisch afval), aardwarmte etc.

Aan deze vormen van energie moet echter nog wel het nodige onderzoeken- en ontwikkelingswerk gedaan worden. Het is daarom ook nodig dat de voor energie-onderzoek beschikbare gelden

Dit huizenblok in Zoetermeer wordt door zonnecollectoren verwarmd.

in de eerste plaats hieraan besteed worden – en niet aan kernenergie, zoals nu (nog) gebeurt. Daarnaast kunnen bepaalde vormen van alternatieve energie nu al geïntroduceerd worden, ondanks het feit dat ze „niet rendabel” zijn. De huidige beleidsdoelstelling is dat deze vormen van energie in het jaar 2000 voor enkele procenten in onze energie voorzien. Als je daar nu echter al van uit gaat zal het dan zeker niet meer zijn. Daarom is een veel meer stimulerend beleid nodig; vooral zonnecollectoren kunnen nu al wel op grote schaal in gebruik genomen worden.

Beleid

Zoals gezegd kunnen de kleinschalige stromingsbronnen in onze energie voorzien. Dat kan echter niet als ons energieverbruik toeneemt zoals tot nu toe gebruikelijk was. Vandaar ook dat besparingen echt hard nodig zijn. Daar kunnen we dan ook wat voor terug krijgen: een vorm van energie-opwekking die het milieu spaart, geen buitensporige gevaren

oplevert en aangepast is aan de maat van de mens.

Namens de fractiebegeleidingsgroep milieu & verkeer & waterstaat, Kornelis Blok.

Wie meer wil weten over deze problematiek kan terecht in het bulletin „energie” van bovengenoemde fbg. Wie zelf over dit onderwerp, of over een van de andere onderwerpen waar we ons mee bezig houden wil meedenken kan bij mij terecht: Dinkelstraat 28, Utrecht.

★ Wegens de plaatsruimte ga ik hier niet verder op in; ik verwijs naar het Kernenergie-rapport van de Arjos

★ ★ Nu moet gezegd worden dat de overheid wat dit betreft geen bijster inspirerend beleid voert. Er wordt dan wel met enig tam-tam een 5%-bezuinigingscampagne afgekondigd, maar als dit niet het gewenste effect blijkt te hebben worden er verder ook geen konsekwenties aan verbonden. Nee de tanks in Rijnmond zitten weer vol, dus wat maken we ons zorgen? Een aardig voorbeeld van korte-termijn-visie

NO GEMEED Verkrachting

In een strafinrichting in Utrecht werd onlangs een vrouw in een aparte cel gezet. Zij moest daar hele dagen alleen blijven. Eten en dergelijke werd haar in de cel gebracht. Als reden voor deze strafmaatregel, eenzame opsluiting, werd gezegd dat de vrouw beschermd moest worden. Bescherming tegen zichzelf? Welnee! Bescherming tegen mannen die in dezelfde strafinrichting waren opgesloten. Een paar mannen hadden haar namelijk verkracht. Ter bescherming tegen mogelijk nieuwe verkrachtingen werd de vrouw opgesloten. Verzoeken van de vrouw, ingegeven door angst voor haar verkrachters, overgeplaatst te worden naar een andere strafinrichting, zijn tot dusverre niet ingewilligd.

De zaken worden omgedraaid. Degene die slachtoffer is van een delict wordt opgesloten, alsof zij schuldig is. Degene die het delict pleegden, mogen „vrij” rondlopen. De redenering waarvan bij verkrachtingen vaak sprake is, is in dit geval tot in het extreme doorgevoerd, namelijk het slachtoffer wordt ook nog opgesloten. Bij verkrachtingen in het leven buiten strafinrichtingen gaat men er vaak van uit dat de vrouw inderdaad schuldig is. Immers, zij heeft of aanleiding gegeven of zij heeft er om gevraagd. Zij had niet naar zo'n gelegenheid moeten gaan of zij had niet door dat park of die straat moeten lopen.

Want wanneer je dat doet of daar loopt, kan je toch verwachten dat je verkracht wordt?! In deze redeneringen gaat men ervan uit, dat de man koning is. Rechten die in principe voor iedereen gelden, worden toegeëigend om alleen door hem uit te oefenen. Hij kan in alle gelegenheden komen, hij kan door alle

straten en parken lopen. De zaak wordt op zijn kop gezet door te zeggen dat een vrouw niet zo stom had moeten zijn daar heen te gaan of daar te lopen. Waarom mag een vrouw dat niet? Zij heeft toch ook het recht te gaan en te staan waar zij wil? Wanneer zij dan gebruik maakt van dat recht, kan een daarop volgende verkrachting niet vergoelikt worden met de redenering dat ze deze uitgelokt heeft. Honderd jaar geleden werd Aletta Jacobs 's avonds in de Kalverstraat lastig gevallen door een man. Een politieagent stond erbij en keek ernaar. Toen zij op hem afstapte met de klacht dat ze lastig gevallen werd, antwoordde de agent dat ze daar 's avonds ook niet moest lopen, want dan vroeg je er toch om lastig gevallen te worden.

Honderd jaar later is er dus nog niets veranderd. Het feit dat een straat in die zin berucht is, kan nooit een verzachtende omstandigheid zijn. Tegen een juwelier wordt toch ook niet gezegd dat hij er om vraagt beroofd te worden, wat de dader van de inbraak daarom minder of niet aangerekend wordt. Ten tweede leeft het misverstand nog steeds dat een vrouw die „nee” zegt, eigenlijk „ja” bedoelt. Zeker in de situatie van verkrachtingen en aanrandingen is een „nee”, „nee”. Een vrouw vindt het bepaald niet plezierig of verlangt er heimelijk niet naar verkracht te worden. Ook al zou een vrouw een bepaalde toenadering in eerste instantie uitgelokt hebben, dan nog behoudt zij het recht uiteindelijk „nee” te zeggen, wat dan ook „nee” betekent. In juridische zin is een daad van seksuele gemeenschap verkrachting, als het tegen haar wil gebeurt. Wanneer er afgerekend is met de eerdergenoemde fabeltjes, levert ook

dit punt nog problemen op. Want er wordt vaak gezegd dat een verkrachting, als een vrouw echt niet wil, ook niet plaats kan vinden. Afgezien of dit fysiek al dan niet mogelijk is, blijft het punt over dat een vrouw uiteindelijk haar verzet opgeeft uit angst om erger, mishandeling of moord.

Maar daarmee kan men niet zeggen dat de verkrachting vrijwillig gebeurt. Zij had totaal niet de bedoeling en de wil om mee te werken aan de verkrachting ook al deed zij dit fysiek wel. Het is meewerken uit onmacht, uit noodweer, gedwongen door de situatie. Juridisch zal dit een moeilijke zaak zijn, in verband met de bewijslast. Maar wanneer men uitgaat van de aangifte van verkrachting door een vrouw die stelt dat het haar ondanks gebeurt, dient men hiervan uit te gaan tot het tegendeel bewezen is. Het is bovendien nog steeds zeer vernederend voor een vrouw aangifte te doen van verkrachting bij de politie. Angst voor represailles van de verkrachter (omdat het vaak ook gaat om bekenden die de vrouw verkrachten) angst voor de verhoren door de politie, waarbij allerlei intieme details verschillende keren verteld moeten worden (tot genoegen van de desbetreffende agenten, vaak). Het zou al een verlaging van de drempel, om aangifte te doen, betekenen, wanneer er aangifte gedaan kon worden bij vrouwelijke agenten. Verder zal men ook in de rechtspraak af moeten van de fabels van het aanleiding geven en erom vragen. Gelukkig komt het al wel voor, zoals in het proces tegen de Hells Angels, dat het recht van de vrouw erkend wordt om mee te gaan naar bepaalde gelegenheden en uiteindelijk nee te kunnen zeggen tegen de man, waardoor er sprake is van verkrachting. Helaas gebeurt dit nog erg weinig. Ook in de rechtspraak is er in dit opzicht een mentaliteitsverandering nodig. Dat een vrouw geen object is, waarmee je bepaalde seksuele

vervolg van pagina 11

Verkrachting

handelingen kunt doen. Dat een vrouw net zoveel rechten heeft om te gaan en te staan waar zij wil en dat bepaalde gedeelten van de stad niet meer verboden terrein zijn voor haar. Maar niet alleen in de rechtspraak, ook in zijn algemeenheid is een mentaliteitsverandering hard nodig; dat een vrouw een gelijkwaardig persoon is, dat zij een eigen keuze heeft, ook in de sexualiteit; dat zij ook „nee“ kan zeggen wat gerespecteerd dient te worden; dat zij verkrachting of sexuele overheersing niet plezierig vindt; dat zij een mens is. Dan zullen ook de verkrachtingen in huis door bekenden verminderen. Want ook op eigen terrein is een vrouw niet veilig. Misschien komen we dan eens af van het idee fixe dat een vrouw doorgaans toch wel schuldig is aan een verkrachting. Misschien komen dan de situaties zoals in een strafinrichting in Utrecht, ook niet meer voor. Dat een vrouw opgesloten wordt, omdat zij slachtoffer is van een delict en beschermd moet worden tegen de daders. Misschien zullen dan de rollen niet meer omgedraaid worden en kan er op basis van wederzijds respect met elkaar omgegaan worden.

Phillie Burgers

AR-Kamercentrale Leeuwarden

Genoemde Kamercentrale organiseert een openbare ledenvergadering op: **21 april 1980.**

Plaats: Schranskerk te Leeuwarden.
Spreker: dr. B. de Vries; CDA Tweede Kamerlid.

Thema: sociaal-economische politiek. Ook komt aan de orde het fusie-protocol CDA-Friesland.

ARP Waddinxveen

De ARP-kiesvereniging te Waddinxveen organiseert op **donderdag 24 april a.s.** een ledenvergadering. Plaats:

Ontmoetingskerk

Aanvang: 19.45 uur.

Naast de verkiezing van Tweede-

Kamerkandidaten en plaatselijke

fusie-aangelegenheden zal

ARP-voorzitter Hans de Boer een inleiding houden over actuele politieke zaken.

VAN DE PARTIJ

Stemmingkiesvereniging over advieslijst versterkt partijbestuur

Tot 12 mei 1980 kunnen de AR-kiesverenigingen stemmen over de advieslijst van het versterkt partijbestuur. Deze advieslijst alsmede andere bijlagen hebben de KV's ontvangen in de week van 5 april jl.

Bijgaand drukken wij de genummerde advieslijst van het versterkte partijbestuur nogmaals ter kennisneming af.

Genummerde advieslijst van het versterkt partijbestuur

1. H. A. de Boer, Velsen
2. drs. J. de Koning, Voorschoten
3. mr. J. de Ruiter, Naarden
4. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugowaard
5. dr. B. Goudzwaard, Oegstgeest
6. J. van Houwelingen, Putten (Gld.)
7. dr. S. Faber, Hardegarijp
8. L. de Graaf, Bilthoven
9. mr. J. N. Scholten, Andel (N.-Br.)
10. drs. M. Beinema, Middelburg
11. mr. G. C. van Dam, 's-Gravenhage
12. dr. W. de Kwaadsteniet, Rotterdam

13. F. Borgman, Aalsmeer
14. dr. B. de Vries, Bergschenhoek
15. drs. H. C. Couprie, Gouda
16. mr. J. Buikema, Hengelo (Ov.)
17. J. van Noord, Dwingeloo
18. mw. drs. J. F. Laning-Boersema, Den Helder
19. H. Hofstede, Vianen
20. mw. W. Noorda-Ritzema, Groningen
21. dr. H. E. S. Woldring, Amstelveen
22. mw. T. Bot-van Gijzen, Spijkenisse
23. ir. J. F. de Leeuw, Dongen
24. drs. E. Heerma, Amsterdam
25. A. H. Esselink, Dalfsen
26. drs. J. van Bolhuis, Boven Volta (tijdelijk adres)
27. F. Jonkman, Drachten
28. E. Fennema, Sauwerd (Gr.)
29. K. de Vries, Delft
30. mw. N. Zuidema-van Dijk, Hilversum
31. dr. H. van Ruller, Voorburg
32. J. van der Ploeg, Grijskerk
33. ing. C. van 't Hoog, Waddinxveen
34. mr. V. H. Bruins Slot, Amsterdam
35. S. P. Hoekstra, Leeuwarden
36. H. Faber, Borger
37. drs. J. de Geus, 's-Gravenmoer
38. mw. A. C. Verhoog-Bokma, Waarland (N.-H.)
39. drs. G. A. de Boer, Amersfoort
40. M. van der Zwaag, Geleen

ARPartijraad op 7 juni te Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraadbijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten,
- verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbonnen zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARPPartijsecretariaat (uiterlijk 23 mei a.s.). Bevestiging van aanmelding en toezending van vergaderstukken zullen plaatsvinden in de laatste week van mei.

AANMELDINGSBONNEN

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode)

Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f.17,50)

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARPPartijsecretariaat, dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

Bijeenkomst ARVC

Op dinsdag 22 april vergadert het ARVC in de Jaarbeurs te Utrecht, aanvang 14.00 uur. Minister De Koning zal een inleiding houden over „Ontwikkelingssamenwerking en het

CDA“. Voor deze vergadering kunt u zich opgeven bij ARP-secretariaat, postadres Dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag of telefonisch 070-46.96.20.

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2. Postbus 26. De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244*. telex 32723 Fides NL

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC

Direktie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

Herhaling
is de
KRACHT
van de
reclame!

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 17 26 april 1980

Vrede en vredesonderwijs noodzaak in Oost en West

In het algemeen is het van groot belang dat leerlingen de problemen zelf ontdekken. Het behoeft nauwelijks betoog dat zelf ontdekte stof bij de leerlingen beter beklift. Waar dit in het algemeen al geldt, gaat dit zeker op voor het zo fundamentele vredesonderwijs. De leraar zal ernaar moeten streven de leerling zelf te laten ontdekken waar conflicten ontstaan zijn of nog kunnen ontstaan. Uiteraard blijft het niet daarbij. De leerling zal ook zelf inzicht moeten verwerven in de achtergronden en oorzaken van een conflict, in het verloop ervan en in de mogelijkerwijs catastrofale gevolgen ervan. Bovendien dient er meer gestreefd te worden bij de leerlingen een andere houding te bewerkstelligen, waardoor hij (of zij) anders tegenover geweld en agressie komt te staan. Met name een wat intensievere historische studie kan bewerkstelligen dat ook eventuele vooroordelen tegenover andere volken verdwijnen.

Aldus zal de leerling hopelijk inzicht krijgen in de processen die zich afspelen bij het ontstaan en verloop van gewapende conflicten. Het vredesonderwijs leent zich derhalve bijzonder goed voor onderwijs in projectvorm. In een artikel in Intermediair (12-10-1979) omschrijven de polemologen Bartelds en Van Dellen het projectonderwijs als „het meest passend voor de vorming van zelfbewuste, kritische mensen, die het (zelf)vertrouwen hebben ontwikkeld dat de werkelijkheid veranderd kan worden en dat zij daarin een rol kunnen spelen”. Ik noem u een tweetal voorbeelden van projecten die leerlingen kunnen confronteren met de problematiek van oorlog en vrede. Fascinerend en leerzaam moet het bijvoorbeeld zijn leerlingen mensen te laten opsporen die nog uit eigen ervaring weten wat

door drs. K. de Jong Ozn

een oorlog is. Men moet zich realiseren dat diegenen die de laatste wereldoorlog nog bewust hebben meegemaakt zo langzamerhand tenminste 50 tot 55 jaar oud zijn. Het kan, lijkt mij, voor de leerlingen een bijzondere ervaring zijn in een gesprek met zo iemand eigen ideeën over oorlog en vrede eens te toetsen aan en te confronteren met ideeën van een generatie die nog bewust een oorlog heeft meegemaakt. Uiteraard geldt dat ook omgekeerd voor de ouderen.

Oorlog

Een tweede bijzondere ervaring kan naar mijn mening zijn een onderzoek naar de wezensverandering die de

oorlog de laatste twee eeuwen heeft ondergaan. Oorlog is, jammer genoeg, zo oud als de mensheid zelf. Het geschiedenisonderwijs drukt de leerling zeer regelmatig met de neus op dit feit. Vaak wordt echter voorbijgegaan aan de wezensverandering die de oorlog heeft ondergaan, terwijl het besef hiervan voor leerlingen toch ten zeerste verhelderend kan werken. In de middeleeuwen hield zich slechts een relatief klein deel van de bevolking bezig met het krijgsbedrijf. Bovendien slaagde de kerk er geleidelijk in de ergste uitwassen in te tomen. Ook in de 17e eeuw ging de oorlog dikwijls nog voor een deel aan het volk voorbij. Oorlog voeren was het bedrijf van een vaak apart staande groep in de maatschappij. Van het haten van een tegenstander was in wezen nog geen sprake. Men vergelijke eens: in de hele 17e eeuw was ons land ± 50 jaar in de één of andere oorlog gewikkeld, in de 20e eeuw ± 5 jaar en men vergelijke eens de invloed op en de gevolgen voor het volksleven. Laat het duidelijk zijn dat ik de oorlogvoering van weleer niet wil romantiseren. Men denke maar eens aan de gevolgen van de 30-jarige oorlog voor delen van Duitsland. Wanneer de leerlingen de oorlogen van vroeger echter contrasteren met de totale oorlog van onze tijd, moet het verschil opvallend zijn. De oorlogen van de Franse Revolutie, met haar „levée en masse” kunnen wellicht beschouwd worden als de eerste waar een heel volk daadwerkelijk aan deelnam. Dit is wellicht het meest karakteristieke

DEZE WEEK IN NG:

In ogenschouw	pagina 2
NG commentaar	pagina 3
Overwegende	pagina 3
Inkomens topambtenaren	pagina 4
CDJA politiek pamflet	pagina 5, 6, 11, 12
CDAktueelkatern	pagina 7 t/m 10
Uit de Arjos	pagina 13
Van de partij	pagina 15.

Arjos

jaarvergadering

De Arjos organiseert op 3 mei a.s. haar jaarvergadering.

Plaats:
F.H. de Bruynlyceum,
Koningsbergerstraat 2,
Utrecht.

Voor meer informatie:
zie pagina 13.

Voorjaarspartijraad op 7 juni

● De voorjaarspartijraad zal gehouden worden op 7 juni a.s. Aan de orde zullen komen de amendementen op de ontwerperegelingen voor het CDA. Ook de amendementen op het program van uitgangspunten zullen behandeld worden. Daarnaast stelt de partijraad de definitieve kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerkiezingen vast, evenals het jaarverslag over 1979. De partijraadsvergadering zal plaatsvinden in de Jaarbeurs te Utrecht.

Op pagina 3 van CDAktueel wordt geschreven over de inhuldiging van de nieuwe koningin. Hier ziet u de koninklijke familie op het bordes.

CDAktueel

In deze krant deze week weer een CDAktueel-katern. Zoals u inmiddels zult weten worden er vier van de acht pagina's die CDAktueel bevat overgenomen in Nederlandse Gedachten. CDAktueel wordt gestuurd naar alle rechtstreekse leden.

CDJA

Opnieuw staat in deze krant het politiek pamflet van het CDJA afgedrukt. Dit vanwege het feit dat het pamflet de vorige week niet volledig is afgedrukt.

Staatssecretaris De Jong (l) met naast hem minister Pais en staatssecretaris Hermes tijdens de begrotingsbehandeling.

Symposium

Nevenstaand vindt u afgedrukt de speech die staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. van Onderwijs en Wetenschappen heeft uitgesproken bij de opening van het symposium „Vrede en vredesonderwijs, noodzaak in Oost en West”, georganiseerd door de Vereniging Ons Middelbaar Onderwijs in Noord-Brabant op 11 april 1980.

verschil met de tijd van het ancien régime.

Vredesonderwijs

Wij zijn hier bijeen om te spreken over vredesonderwijs. Wij weten echter dat het onderwijs in het verleden, en helaas ook nog wel in het heden, maar al te vaak is misbruikt om jonge mensen te injecteren met een oorlogsideologie. Tot welke excessen dit onder meer in Nazi-Duitsland leidde is bekend. Echter, de Duitsers hadden beslist niet het monopolie op dit soort onderwijs. De Leidse hoogleraar

Wesseling heeft aangetoond dat ook in Frankrijk van rond de eeuwwisseling de

vervolg op pag. 2

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid ★

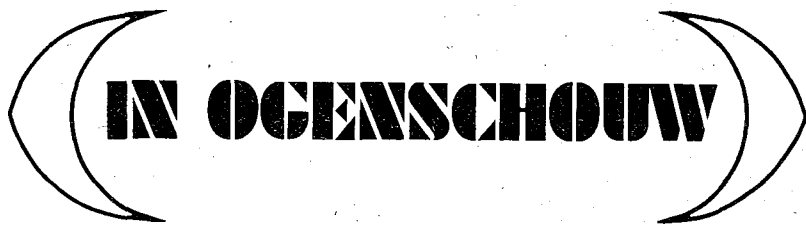
naam:

adres:

woonplaats

postcode

★ ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer
1700, Den Haag, u hoeft geen
postzegel te plakken.

Individueel of collectief

In de hedendaagse discussie over economische en financiële politiek staat de omvang van de collectieve sector centraal. Bij de collectieve sector moet dan niet alleen aan de overheid, maar ook aan de sociale verzekeringen worden gedacht. Een belangrijk verschilpunt met de particuliere sector is dat de collectieve sector zijn inkomsten voor een groot deel via belastingen en heffingen verkrijgt. In de particuliere sector loopt de inkomensvererving meestal via de markt waar door loven en bieden de aangeboden en gevraagde hoeveelheden goederen en diensten een bepaalde prijs krijgen. Wat opvalt in de discussie over de omvang van de collectieve sector is dat dit verschil in manier van inkomensvererving vaak van doorslaggevend belang is. Er wordt dan gewezen op de geringe lust bij de burgerij om ten laste van hun inkomen de heffingen en belastingen te voldoen die nodig zijn om de collectieve sector te kunnen financieren. Men weigert verhogingen van belastingtarieven te accepteren en wenst deze zoals dat

heet gecompenseerd te krijgen. Dit betekent dat de onderneming of de overheidsdienst waar men werkzaam is deze hogere lasten maar moet betalen, ze worden afgewenteld. De gevolgen zijn bekend: voorzover de ondernemer deze kosten niet kan doorwentelen in de prijzen, met alle gevaar voor een loon-prijsspiraal, gaan ze ten koste van het rendement, waardoor werkgelegenheid op de tocht kan komen te staan. Voor de overheid betekent het hogere ambtenarensalarissen en dus een prikkel om de belastingen te verhogen, die dan weer worden afgewenteld enzovoort. De conclusie op grond van deze redenering ligt voor de hand: stop de groei van de overheidsuitgaven en van de sociale-verzekeringssuitkeringen zodat er geen belasting- en premieverhogingen meer optreden die afgewenteld worden. Er moeten in deze discussie, dat is het pleidooi, meer elementen worden ingebracht en bij de besluitvorming worden meegewogen. Eén zo'n element is de vraag of de positieve effecten op (selectieve) economische

groei en op werkgelegenheid bij hogere collectieve uitgaven groter zijn dan bij een keuze voor meer bestedingen in de particuliere sector. Een ander element is de reële wereld die achter de collectieve uitgaven schuil gaat. Met deze uitgaven worden allerlei hoogst belangrijke zaken gefinancierd, waar grote behoefte aan bestaat. Het duidelijkst blijkt dit wel wanneer de overheid de noodzakelijk geachte miljarden minder uitgavengroei in haar sector probeert concreet gestalte te geven. In dit verband is de stelling die Goudzwaard enkele jaren geleden in een discussie binnen de Vereniging voor de Staatshuishoudkunde naar voren bracht interessant. Goudzwaard wees er toen op dat in de wijze waarop onze samenleving economisch is georganiseerd, in onze economische orde, de ondernemingsstructuur van oudsher vrij sterk bepaald is geworden door de doelstelling van het efficiënt produceren voor de marktbehoefte. Dit betekent echter meteen dat zodra de markt bepaalde behoeften onvervuld laat of neveneffecten veroorzaakt, die ongewenst zijn en waarvoor geen van de marktpartijen de rekening gepresenteerd krijgt, overheidsingrijpen wordt uitgelokt. Om toch — letterlijk — rekening te kunnen houden met deze onvervulde behoeften en en deze ongewenste effecten moet met andere besluitvormings- en coördinatiemechanismen worden gewerkt dan met het marktmechanisme. Te denken valt hierbij aan democratische

besluitvorming en aan centraal ingrijpen door de overheid middels loon- en prijsmaatregelen, voorschriften, verlenen van opdrachten en dergelijk. De indruk bestaat nu dat deze onvervulde behoeften en ongewenste neveneffecten eerder toe- dan afnemen. Er is niet veel fantasie voor nodig om een reeks terreinen op te noemen waar deze toeneming zich voordoet. Denk maar eens aan de sociale voorzieningen en de sociale verzekeringen, aan milieu-effecten, aan stadsvernieuwing, aan het hier en daar wegwijnende voorzieningenniveau in de sfeer van de detailhandel en het ambacht en aan de kunstsector. Wanneer we nu dit element in de discussie over de omvang van de collectieve sector inbrengen, wat is dan de opstelling van het CDA? Allereerst moeten we vaststellen dat het marktmechanisme geen heilige koe is. Voor goederen en diensten die een strikt individueel karakter hebben en waarvan dus geen ongewenste neveneffecten op anderen in de samenleving uitgaan is het marktmechanisme in principe een efficiënt mechanisme. Maar voor de behoeften die dan nog onvervuld blijven en voor de ongewenste effecten die de markt met zich brengt en onbetaald laat is democratische besluitvorming in beginsel evenzeer een efficiënt mechanisme. In de tweede plaats kunnen we constateren dat wij een voorkeur hebben de verantwoordelijkheid voor economische beslissingen zo dicht

mogelijk bij de individuele burgers te leggen. Dat betekent dat we liever met het markt- en het democratisch besluitvormingsmechanisme te maken hebben dan met centraal overheidsingrijpen. We kiezen voor gespreide verantwoordelijkheid. We moeten echter constateren dat we met deze twee uitgangspunten de zaak niet gemakkelijker maken. Door de verantwoordelijkheid te spreiden en te decentraliseren blijft volledig onverlet de noodzaak om op nationaal niveau tot een consistent geheel te geraken. Het in overeenstemming brengen op nationaal niveau van middelen en bestedingen is een absolute noodzaak op straffe van allerlei desastreuze spiraalwerkingen die we in het begin hebben uiteengezet. De socialistische econoom Van den Doel noemde vorig jaar de overlegeconomie de economie van de onbetaalde rekening, dat wil zeggen van de geïnstitutionaliseerde afwenteling. Dit gevaar is inderdaad levensgroot. Goudzwaard verbond aan zijn stelling de vraag of het niet zo is „dat de enige mogelijkheid om de tendens in de richting van een steeds meer geleide economie tegen te houden, bestaat in een taakverruiming van de ondernemingen in de richting van meer maatschappelijke verantwoordelijkheid“. De niet gemakkelijke taak waarvoor het CDA staat is om het ongelijk van Van den Doel te bewijzen en aan te tonen dat gespreide verantwoordelijkheid geen onbetaalde rekeningen behoeft achter te laten.

G. de J.

Vervolg van pagina 1

Vredesonderwijs

jeugd vaak werd voorgehouden dat de dood op het slagveld verre te verkiezen was boven een dood in bed als grijsaard. Leger en school werden in één adem genoemd als instrumenten van nationale opvoeding. Ik vrees dat er ook thans nog vele voorbeelden van dit misbruik van onderwijs te vinden zijn. Onderzoek naar en het ontdekken van dit soort zaken kan voor leerlingen zeer verhelderend werken.

Polemologie

Hoe staat het met het vredesonderwijs op dit moment? Het vredesonderwijs heeft in de jaren '60 een wetenschappelijke basis verkregen dank zij de polemologie. Deze wetenschap is echter al ouder. Ik verwijs slechts naar de vele

organisaties die ontstonden in het kader van de vredesbeweging aan het begin van onze eeuw. Rond de Haagse vredesconferenties en later de Volkenbond ontstonden steunorganisaties. Alle richtten uiteraard hun aandacht mede op de jeugd. De laatste jaren staat het vredesonderwijs niet meer op zich. Met de toenemende aandacht voor de problemen van arm en rijk in deze wereld werd het vredesonderwijs geleidelijk in een ruimer kader geplaatst. Mondiale vorming, de naam die men deze benadering heeft gegeven, omvat aldus niet alleen aandacht voor de problemen van oorlog en vrede in deze wereld, maar ook voor die van arm en rijk, energievoorziening en milieuvernieuwing.

Mondiale vorming

Mondiale vorming zou men eerder een benaderingswijze dan een apart vak kunnen noemen. Het kan dus doordringen in traditionele vakken als geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, economie, maar ook de talen of exacte vakken. Denk maar aan natuur- en scheikunde. Ik vind dit van essentieel belang. Een bijkomend voordeel is dat zich zo niet het probleem voordoet van de druk op de lessentabel, die ik zoëven memoreerde. Wat is de rol die de overheid in dit alles speelt? De taak van de overheid is op onderwijsgebied geëvolueerd van het distribueren van middelen naar een meer actief stimulerend beleid. De overheid erkent dat het onderwijs een onderdeel is van het algemeen welzijn en dat zij daar een verantwoordelijkheid voor heeft. Het vredesonderwijs behoort uiteraard tot dit welzijnsbeleid; vredesonderwijs zou eigenlijk een normaal onderdeel van het vormingsaanbod moeten zijn.

genoegzaam bekend dat de invloed hiervan van vele zijden als uiterst twijfelachtig wordt ervaren. Het is van essentieel belang dat op dit punt steeds meer mensen tot bezinning komen en men zich realiseert wat men eigenlijk doet als men er „ter ontspanning“ naar kijkt hoe mensen elkaar vermoorden!

Vredesopvoeding

Misschien kan gesteld worden dat de eerste effecten van vredesopvoeding merkbaar geworden zijn in de brede volksbeweging die zich in ons land verzet heeft tegen een verdere escalatie van de wapenwedloop. Met een dergelijke beweging is men een heel eind op de goede weg, zeker wanneer zo iets zich ook in andere landen zou manifesteren. Immers, het beginnen van een oorlog wordt moeilijker naarmate dit in een cultuur

steeds meer als onaanvaardbaar wordt gevoeld. Dat oorlog en geweld steeds meer, steeds intensiever worden ervaren als elementen die volstrekt wezensvreemd zijn aan de kern van het leven hier op aarde, aan de fundamentele van ons bestaan. Deze opvatting, deze mentaliteit, zou als een zuurdesem de culturen van deze tijd moeten doortrekken. Vooral bij jonge mensen, want zij hebben de toekomst mee in handen. Als zij in de toekomst over de hele wereld opricht en intensief hier een krachtig nee willen laten horen, dan is dat van een onvoorstelbare betekenis. Vredesonderwijs over de gehele wereld kan wellicht op den duur bijdragen tot het bereiken van dit doel.

*H. L. Wesseling — Soldaat en Krijger, Assen 1972.

Dr. K. de Jong Ozn,
Staatssecretaris onderwijs
en wetenschappen

CNV-voorzitter geeft commentaar op wat prof. De Gaay Fortman gezegd heeft in het CNV-blad De Gids

Ik vind dat prof. De Gaay Fortman een juiste taxatie van de huidige situatie geeft. Ik wil erop wijzen dat het hier niet alleen gaat om een vervreemding van de eerstverantwoordelijke binnen het CNV en het CDA maar dat het ook in niet mindere mate speelt bij onze leden waar we in de achter ons liggende maanden zeer goed bezochte vergaderingen mee hebben gehad en waarop telkens gesproken werd over de houding van het CDA. En dit moet toch voor het CDA een belangrijk signaal zijn omdat uit het laatstgehouden onderzoek met betrekking tot ontwikkelings samenwerking gebleken is dat 62% van de leden van het CNV bij de laatstgehouden Tweede-Kamerverkiezingen op het CDA heeft gestemd. Juist omdat CNV en CDA organisaties zijn die uitgaan van dezelfde waarden en normen is de verbondsraad van het CNV van oordeel dat een discussie met zowel het CDA-bestuur als met de fractie noodzakelijk is omdat in onze kring steeds meer gereede twijfel ontstaat over de vraag of de grondmotieven voor christelijk-sociaal denken en handelen in de politieke

praktijk niet al te veel vertaald moet worden in een pragmatische dan wel opportunistische stellingname en ik hoop dat het mogelijk is daarover een diepgaande gedachtenwisseling te hebben uitgaande van de eigen verantwoordelijkheid van een politieke partij en een maatschappelijke organisatie.

H. van der Meulen,
voorzitter CNV

In het nummer van 19 april werd het interview afgedrukt met de heer De Gaay Fortman.

Overheid

Nu dit nog niet algemeen het geval is is de overheid bereid tijdelijk een stimulans te geven. Gelet op het ruime kader waarin het vredesonderwijs geplaatst wordt in de benadering mondiale vorming, is niet alleen het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen geïnteresseerd. Samen met dit ministerie heeft de Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelings samenwerking, naar haar voormalig voorzitter wel bekend als de commissie Claus, een driejarig proefprogramma ontwikkeld. Aan de hand van een viertal proefprojecten wordt ervaring opgedaan met mondiale vorming. Eén van deze projecten, het Invro-project, was gericht op „introducie en integratie van mondiale vorming en vredesonderwijs in het voortgezet onderwijs“. De proefprojecten lopen dit jaar ten einde.

Aan de hand van de resultaten hoopt het ministerie eventueel een zelfstandig stimuleringsbeleid ten aanzien van vredesonderwijs en mondiale vorming te ontwikkelen. Vredesopvoeding is een kwestie van de lange termijn. Het is ook niet alleen de taak van het onderwijs. Ook de media bijvoorbeeld kunnen veel bijdragen. Ik hoop u slechts te herinneren aan de wekelijkse portie geweld en leed van anderen die via de beeldbuis als vermaak de huiskamer binnendringt. Het is dunkt mij

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

**Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.**

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

30 april

Het landelijk overleg kraakgroepen heeft laten weten voornemens te zijn ter gelegenheid van de inhuldiging van koningin Beatrix acties met een „grimmig karakter“ te gaan voeren. Verstoring van de plechtigheden kan niet uitgesloten worden. Het dient de initiatiefnemers reeds van tevoren volstrekt duidelijk te zijn dat dit soort acties niet kan worden getolereerd. Geen mens zal ontkennen dat de problemen rondom de woningnood uitermate ernstig zijn. Maar de oplossing van deze problemen wordt op geen enkele wijze bevorderd door het bederven van de sfeer rondom de troonswisseling. Sterker, het is moeilijk om enig oorzakelijk verband tussen dat probleem en het gebeuren op 30 april te ontdekken. Men kan zich daarom afvragen of de motivering van de initiatiefnemers wel alleen of zelfs in overwegende mate door de woningnood is bepaald. En als het erom gaat sympathie te wekken voor hun inzichten dan wedden zij volledig op het verkeerde paard. Want geen zinnig mens zal sympathie kunnen opbrengen voor het verstoren van een uiterst belangrijk moment in ons

staatkundig bestel. Ook van de kraakgroepen, die bepaald niet mogen klagen over een gebrek aan aandacht in de media, mag worden gevraagd dat zij respect hebben voor de gevoelens van de rest van het Nederlandse volk. En het overgrote deel daarvan is van verstoring van de plechtigheden op 30 april zeker niet gediend.

Lijsttrekkerschap

In de KVP is de heer van Agt voorlopig als eerste op de kandidatenlijst geplaatst. Van KVP-zijde werd daaraan onmiddellijk de mededeling toegevoegd dat daarmee nog niets is gezegd over de vraag wie als aanvoerder van de CDA-lijst zal optreden. Daarover wordt pas veel later beslist. Dat lijkt een verstandige stellingname. Dat men de waardering voor de minister-president die onder uiterst moeilijke omstandigheden moet functioneren tot uitdrukking brengt door hem op de eerste plaats van zijn eigen partij te zetten, laat zich begrijpen. Dat hij daardoor een belangrijke kandidaat wordt ook voor het lijsttrekkerschap van het CDA als geheel is duidelijk. Bij de besluitvorming daaromtrent speelt

NC COMMENTAAR

evenwel naast waardering voor de persoon en het door hem gevoerde beleid ook een rol de politieke constellatie aan de vooravond van de verkiezingen en de mogelijkheden voor de vorming van een regering daarna. Het is veel te vroeg om dat alles nu reeds te wegen en daarom lijkt ons iedere speculatie dienaangaande van welke kant dan ook rijkelijk voorbarig.

Scheepsbouw

Dat van CDA-zijde uitermate zwaar werd getild aan het voornemen van de regering geen verdere medewerking te verlenen aan de plannen om de grote scheepsbouw op een nieuwe leest te schoeien

door de oprichting van de ROS, laat zich begrijpen. Het gaat hier immers om een hoogwaardige tak van bedrijvigheid die men niet licht mag afstoten, niet alleen vanwege het Werkgelegenheidsaspect, maar ook vanwege de technologische aspecten. De motie-Van Houwelingen nodigde de regering dan ook uit de hele zaak nog eens door te rekenen en oneigenlijke min-posten te elimineren. De minister van Economische Zaken heeft dat gedaan en kwam, in overeenstemming met de direct belanghebbenden, tot de conclusie dat dat weinig respijt gaf. Grote, te grote bedragen bleven nodig om de exercitie met enig kans op succes te beginnen. En daarmee zijn de ROS-plannen van de baan. Dat is een uitermate verdrietige zaak. Een uiterst belangrijke bedrijvigheid gaat daarmee voor Nederland verloren. En het is erg moeilijk toe te geven dat ook hier wellicht de wijsheid opgaat dat het beter is ten halve te keren dan ten hele te dwalen. Maar gezien de grote bedragen waar het om ging is die conclusie misschien toch onvermijdelijk.

Libanon

De verontwaardiging over het

optreden van de militie van de Libanese majoor Haddad bij de landen die troepen leveren voor het Unifil-contingent is terecht. Dit optreden heeft geleid tot de dood van een aantal Ierse soldaten, of die dood nu direct of indirect aan Haddad's troepen kan worden toegeschreven. Die verontwaardiging heeft zich ook uitgestrekt tot Israël, dat Haddad de manoeuvreerruimte verschafft waarover hij beschikt. In niet mis te verstane bewoordingen hebben de vertegenwoordigers van een aantal troepenleverende landen in de Veiligheidsraad te verstaan gegeven dat zij van Israël verwachten dat het die manoeuvreerruimte beperkt. Indien die verwachting niet wordt bewaarheid, zou het er wel eens toe kunnen leiden dat zij niet langer hun militairen voor UNIFIL ter beschikking blijven stellen. Het is te hopen dat die boodschap in Jeruzalem goed wordt verstaan. Men mag er immers van uitgaan dat ook daar wordt ingezien dat een wegvallen van UNIFIL niet in het belang van Israël is. Zelfs al zou men menen op kortere termijn effectiever te kunnen afrekenen met de PLO, op langere termijn zou het Israël betrekken in een gewelddadig conflict waar het niet zonder ernstige kleerscheuren zou uitkomen. Het woord is daarom nu aan Jeruzalem.

OVERWEGENDE

Boeldag

De datum van de fusie nadert snel. Voordat je het weet is het 11 oktober 1980 en is het ene CDA een feit. Voor het zover is moet er ongelofelijk veel gebeuren. De besturen op alle niveaus kunnen daarover meepraten. De statutenslag moet gestreden. Honderden amendementen dienen te worden verwerkt. Een oordeel moest ook gegeven over het program van uitgangspunten, al dan niet uitlopend op wijzigingsvoorstellen. Ertussendoor loopt de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezing van zowel leden van de Eerste als van de Tweede Kamer. Wat bezijden de publiciteit zweegt de programcommissie op de tekst van een verkiezingsprogramma voor de parlementaire periode 1981 - 1985. De Kamercentrales, de Statencentrales en de kiesverenigingen zijn in de weer met hun eigen fusie, waarvoor allerlei afspraken nodig zijn. Hoe gaat het bestuur er na de fusie uitzien, hoe regelen we de opzet van de kandidatenlijsten, wat doen we met de archieven, hoe handelen we met de financiën? Op landelijk niveau werken we aan bij de fusie noodzakelijke bijlagen, waarvan de personele en de financiële de belangrijkste zijn. Vanzelfsprekend woedt de fusiekoorts ook bij hen die weinig huiselijk, de gelieerde organen heten. Wij kennen ze als het vrouwenberaad, de jongerenorganisaties, de wetenschappelijke instituten, het kader- en vormingswerk en de gemeente- en provinciebestuurders. Allen in de weer om op tijd alle werk gereed te hebben. Alles loopt niet overal van een leien dakje, maar bij zo'n gigantische operatie mag je het misschien ook niet verwachten. De mensen op de secretariaten werken, reeds lange tijd, onder hoogspanning. Als er eens iets mis is, is er dan ook eerder plaats voor begrip dan voor ontstemming. In dit artikel sta ik wat langer stil bij één punt uit de opsomming namelijk de financiën.

verworven heeft? Ik sprak dezer dagen in Heesch voor het kader van de Statencentrale Oss. Eén van de vragen was: is het waar dat er binnen de ARP een grote som geld achtergehouden wordt om er na de fusie een nieuwe reformatorische partij mee op te richten? Een hardnekkig gerucht dat lokale en regionale fusies blijkt te frustreren. Reden om enige opheldering te geven. Tussen ARP, CHU en KVP is volledige overeenstemming over de financiën. Alle gelden gaan over naar het CDA. Bij de partijen blijft niets achter. De jongeren hebben vanouds geen centen, de vrouwen zijn kort gehouden en wat er in kader- en vormingswerk is gestoken wordt er ook na de fusie ingestoken. De Vereniging van gemeente- en provinciebestuurders bedruipt zichzelf en alle geld zit in de ene CDA-pot. Blijven over de enige echte 'rijken' onder ons: wetenschappelijke instituten.

Waar gaat het om

Het vermogen van de Lohman-stichting zit in de buurt van de twee en een halve ton. Het Schaeapman-fonds noteert een vermogen dat ligt tussen de twee en twee en een half miljoen. Onze eigen Kuypersstichting doet er nog een miljoen bovenop. Alles wat afgerond aangeduid. De gelden zitten in panden, grond, effecten en obligaties. Welke werkwijze is hier gevolgd? Op voorstel van de penningmeester, mevrouw mr. J. J. M. S. Leyten - de Wijkerslooth de Weerdsteyn, is het navolgende besluit genomen. Ten behoeve van het wetenschappelijk werk van het CDA staan Schaeapman-fonds en Kuypers-fonds elk ca. 1 1/2 miljoen gulden van hun vermogen af. De CHU houdt het op f 195 000. De rest van het geld blijft achter in de fondsen die blijven bestaan. Voor de CHU is dat het

Unie-werkfonds, voor de KVP het Schaeapman-fonds en voor de ARP het Kuypers-fonds. Wat gebeurt er met dat geld? De voorzitter van de Dr. A. Kuypersstichting, de heer prof. dr. P. H. Kooijmans, gaf daar in een dezer dagen gehouden vergadering van het presidium van het CDA het volgende antwoord op: De ARP heeft via het werk van de Dr. A. Kuypersstichting vanouds contacten met de christelijke politieke partijen in de Scandinavische landen en met christelijk georiënteerde maatschappelijke groepen in de V.S. en Canada. Nog tijdens het eeuwfeest van de partij is het waardevolle van deze contacten ten volle manifest geworden. Al deze groepen staan buiten de Europese kaders waarin de ARP gewoonlijk opereert, namelijk de Europese Unie van Christen-Democraten en de Europese Volkspartij. Deels omdat betrokkenen er geen lid van kunnen zijn omdat hun land niet bij de Europese Gemeenschap is aangesloten, deels omdat zij het zelf niet willen. En dat niet willen zit vast op hun oordeel over de in hun ogen weinig principiële benadering van de overwegend rooms-katholieke partijen in de Europese organisaties. Het CDA getroost zich moeite hen toch tot toetreden van de E.U.C.D. te bewegen. Er is echter voor de Kuypers-stichting geen enkele reden de contacten te verbreken. De uitkomsten van de studies, conferenties worden op het CDA gericht. De partij als geheel zal het ook in de toekomst als verrijking moeten willen zien wanneer er en vanuit de rooms-katholieke, en vanuit de reformatorische denkrichting voor voeding van en inbreng in het CDA wordt gezorgd.

Feest

Is er bij de financiële bijlage vanuit de wetenschappelijke instituten niets dat tot Indianenverhalen aanleiding kan geven; anders ligt het bij lokale en regionale verbanden. De geruchten, dat veel geld opgaat aan afscheidsfeesten en slotdiners, zijn hardnekkig. Bewijzen kan ik niets, wel stel ik vast dat de verhalen sfeerbedervend werken en wantrouwen zaaien. Natuurlijk maken de drie partijen ook op het plaatselijke vlak een fusieprotocol en daarin zit ook een afspraak over de financiën. Dan blijkt dat er verschillende posities zijn. De één bezit niets, de ander soms aardig wat. Er moet op worden gelet dat er geen schulden in het CDA worden meegenomen. Iedereen werkt zijn eigen lasten af. Daarna kan men bepalen dat alles wat overblijft het

CDA ingaat. Men kan ook bedragen afspreken die of voor de 3 fusiepartners gelijk zijn of aan ledenaantallen zijn gekoppeld. Degene die geld overhoudt kan het zeker kwijt bij de actie 'CDA onder één dak' of bij het Abraham Kuypers-fonds. En wil men in alle eer en deugd een feestelijke avond organiseren om diegenen in het zonnetje te zetten die zich jaren voor de ARP ter plekke hebben ingezet; of wil men een soort politieke oudejaarsavond, waarop de

nostalgische gevoelens over wat was, de overhand hebben. Och, wat zou het. Tenslotte zijn rijke mensen gewoon arme mensen met wat geld. Als allen maar zonder Indianenverhalen, met openheid in de verantwoording van gelden en met verantwoordelijkheidsgevoel voor de noodzakelijke financiën voor het ene CDA, op 11 oktober klaar staan om er samen de schouders onder te zetten. H. S. de Boer

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

maart 1980

COMMENTAAR

Politie - samenleving - gemeenteraad (LAvS)
Veeleisende milieuwet (agr)

ARTIKELEN

- Drs. G. de Jong:** Gemeentelijke uitgaven in de bocht
- Jac. Hogeweg:** De hulpverlening aan drugverslaafden - gemeentelijk en provinciaal beleid
- Drs. G. C. de Bruyn:** De Beeldende Kunstenaars Regeling - deugt de regeling niet, of de uitvoering ervan?
- Lisbeth Schneiders-Schönau:** Provinciale ondersteuning van vrouwenemancipatie
- Drs. H. Borstlap:** Provinciaal sociaal-economisch beleid (II)

Nationaal Verkeersveiligheidscongres 1980

RUBRIEKEN

- Boeken en brochures**
Welzijnsbeleid (W. Meijer), door mr. J. A. Oosterhoff
Gemeente en privacy (VNG-rapport), door mr. G. Feenstra
- Den Haag**
Onder meer: Regionaal woningbehoefteonderzoek
Begrotingsdebat Verkeer en Waterstaat / Concept-subsidie-regeling schoolbegeleiding
- Reacties van lezers**
Energiebesparing rendeert, door B. T. F. O. Breitbarth
- Subsidies**
Tijdelijke regeling kunstuitleen
Aankoop van woningen ter verbetering Stuurgroepen huisvesting een- en tweepersoonshuishoudens
- Vraag en antwoord**
Arbeidsverdeling
Crèche bij de VOS-cursus
- Verenigingsnieuws**
Onder meer: Beleidsplanning
Hinderwet en landelijk gebied

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**
 Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van
 Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:
 Adres:
 Postcode en plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Niet alleen Jan met de Pet, ook Piet met de Steek

Ook het zetduiveltje kan een kamerlid soms parten spelen. Bij het debat over de loonmaatregel op vrijdag 21 maart vroeg ik (vroeg de zoveelste maal) aandacht voor de topsalarissen bij overheid en semi-overheid. Het niemandsland boven schaal 154.

In een motie nodigde ik de regering uit om voor 1 juli van dit jaar met concrete voorstellen te komen. In het dictum van de motie ontbrak het woordje „top”, zodat ik eigenlijk vroeg om een structuur voor de ambtelijke en politieke salarissen. Daarmede zat ik op glad ijs. Immers de regeling van de salarisstructuur voor ambtenaren is een eerste verantwoordelijkheid van de centrales en de Minister van Binnenlandse Zaken. Een ieder weet dat de salarisstructuur van de overheid best model kan staan voor de rest van Nederland. Natuurlijk zijn daar ook enkele kanttekeningen bij te plaatsen, bijvoorbeeld de waardering van de functies binnen de rangorde. Nu niet daarover.

Terug naar de motie. Vanwege het ontbrekende woordje moest ik de motie van de agenda laten afvoeren. De Minister van Binnenlandse Zaken gelukkig, want ik had hem nogal hard aangepakt. Ook vroegde bij de parlementaire redactie van de Volkskrant. Want die kon voor de zoveelste keer hun in azijn gedoopte pennetje laten werken tegen het CDA. Of de waarheid daarbij geweld wordt aangedaan, is voor hen geen probleem meer. Naar hun oordeel had ik de motie om politieke redenen ingetrokken, omdat de regering dat zo wilde.

Uiteraard diende ik de gewijzigde motie de week daarna opnieuw in. Hij werd aangenomen met alleen de leden van de VVD tegen.

Het is goed te vermelden wat ik in eerste termijn heb gezegd.

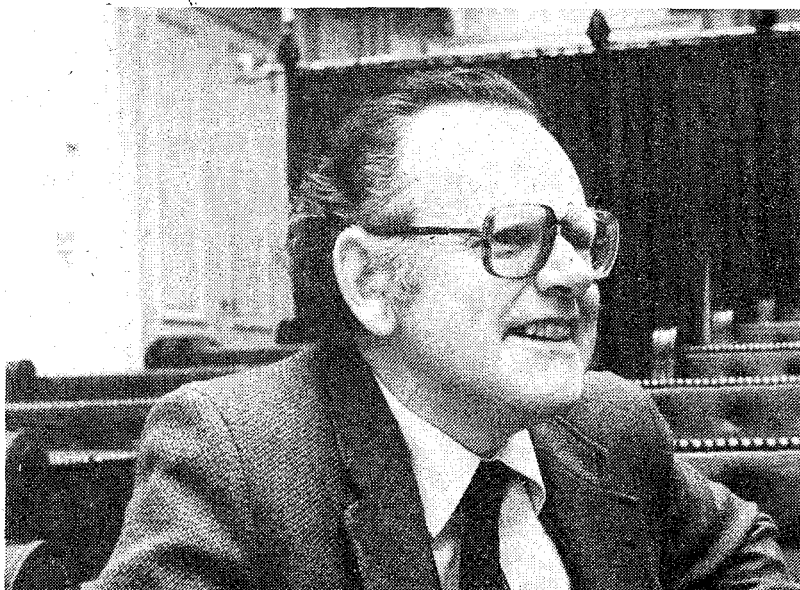
„Ten aanzien van de hogere inkomens bij overheid en semi-overheid kan het kabinet zelf laten zien, dat het het salaris-mes niet schuwt. Eigenlijk is iedereen ervan overtuigd, dat het met de onderlinge salarisverhoudingen in deze hoge sferen gewoon een ratjetoe is. Ik heb al eens gewezen op gekke verhoudingen in dit verband tussen burgemeesters, wethouders en kamerleden, gedeputeerden en commissarissen, voorzitters van produktschappen, waarbij ook kan worden gedacht aan allerlei andere adviesfuncties.”

Vorige keer heb ik gevraagd, ons per 1 juli concrete aanzetten te laten zien voor een stevige salarisherziening. Hierover hebben wij nu een brief van de Minister van Binnenlandse Zaken ontvangen.

Een van mijn collega's, doorgaans erg vriendelijk, sprak van 'een vodje papier'. Hij had de brief toen gelezen. Ik wil hem dat overigens niet nazeggen. Ik vind die brief beschamend. Wij verwachten nu concreet het volgende: Voordat wij vandaag uiteengaan, zal het kabinet moeten toezeggen dat per 1 juli a.s. een plan op tafel ligt en een eerste stap in die top-salarissen zal zijn gezet.

Voorts is vermelding van de juist motie op zijn plaats. „De kamer, gehoord de beraadslaging; overwegende, dat in de Kamer herhaaldelijk gevraagd is om maatregelen ten aanzien van zowel de

hoogte als de onderlinge verhoudingen van politieke, semi-politieke en ambtelijke topsalarissen; van oordeel, dat dergelijke maatregelen kunnen bijdragen aan het ontstaan van een samenhangend inkomensbeleid; met teleurstelling kennis genomen hebbende van de brief van 19 maart 1980 van de Minister van Binnenlandse Zaken over de salarisstructuur van de ambtelijke, politieke en semi-politieke topsalarissen; verzoekt de Minister van Binnenlandse Zaken, concrete voorstellen te doen

De indiener van de motie, en schrijver van dit artikel Steef Weijers.

betreffende de structuur van ambtelijke, semi-politieke en politieke topsalarissen en ernaar te streven dat die voorstellen per 1 juli 1980 tot effecten kunnen leiden, en gaat over tot de orde van de dag.”

Structuur

Wat is de bedoeling? Eenvoudig gezegd wil ik structuur in het niemandsland en daarbij wegsnijden wat niet verantwoord is. De salarissen boven schaal 154 zijn een ratjetoe van historisch gegroeide situaties. Waarom bijvoorbeeld een wethouder van Haarlem beduidend meer moet verdienen dan een Tweede-Kamerlid,

door S. Weijers

terwijl een wethouder van Rotterdam op zijn beurt weer meer salaris toucheert dan zijn collega uit Haarlem. Waarom de burgemeester van Enschede bijna net zoveel moet verdienen als een minister? En burgemeesters van grotere steden dan Enschede meer salaris dan een minister? De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat verdient 11.784, de directeur-generaal van de PTT echter 14.617. Politiek is de staatssecretaris de meerdere van de directeur-generaal! De minister van Justitie verdient minder dan de procureur-generaal bij de Hoge Raad!

En zo kan ik nog een poosje doorgaan. Zeker als ik daar functies uit de semi-politiek bij betrek. Voorzitters van waterschappen, leden van de Raad van State, voorzitters van PBO-organen, topfuncties bij Spoorwegen en ga zo maar door. Daar wordt nu al jaren over gepraat. Het sappige gezegde van „Ze dronken een glas, ze deden een plas en alles bleef zoals het was” is hier zeer van toepassing!

En wanneer de regering dan van mening is dat Jan met de pet een loonmaatregel aan z'n broek moet

hebben en een ambtenaar in zijn groei gekort, dan zal zeker „Piet met de steek” niet achter mogen blijven. De minister deelde in een briefje aan de Kamer mede dat over de topsalarissen de zoveelste overlegfase was begonnen. Dat schoot onze fractie in het verkeerde keelgat. Daarom onze scherpe reactie.

Niveaus

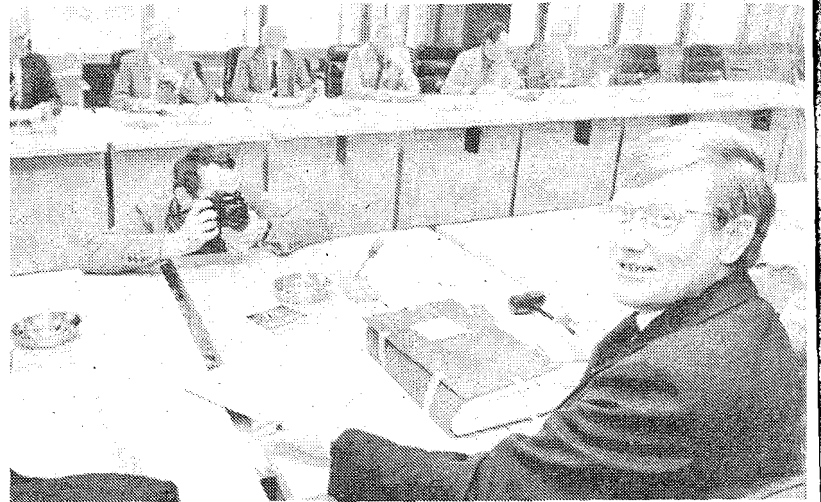
Wat staat ons voor ogen? De gedachte van de Minister van Binnenlandse Zaken om drie salarisniveaus boven schaal 154 te creëren lijkt mij het overwegen waard. Als absolute topper het ministersalaris.

Dat betekent schaal 154 op 10.839, vervolgens drie indelingen op respectievelijk 11.684, 12.530 en 13.570.

Commissarissen van de koningin (15.262) en burgemeesters van de grote steden (15.623) zullen dan niet onaanzienlijk achteruit moeten. Voor niemand leuk, maar wel rechtvaardig.

Het probleem is nu hoe die functies in te delen en om welke functies gaat het?

Ik heb altijd aangedrongen op een zo breed mogelijke benadering. Dus alle salarissen waar de overheid direct of indirect invloed op heeft. Ik noemde al enkele, verder kan men denken aan PTT, allerlei adviseurs en adviesorganen, gezondheidszorg, defensie, KLM en ga zo maar door.

Vice-premier Wiegel onderhandelt met ambtenarenbonden. „Piet met de steek zal niet achter mogen blijven als andere groepen in hun groei worden gekort.

Bedrijfsleven

Het verweer is dat het bedrijfsleven voor zelfde functies meer zou betalen. Ik heb de indruk dat men daarbij een aantal emolumenten vergeet. Ik vermoed zeker het pensioen. Zelfs indien daar overeenkomstig onze wensen gekoerst wordt naar een beduidend lager maximumpensioen dan nu gehanteerd wordt. Ik noemde toen f 70.000,-. Grof gerekend betekent dat dat het maximum-salaris voor de pensioenberekening dan f 103.000,- zou bedragen. Indien het die kant uit zou gaan (we wachten dienaangaande met spanning op het rapport-Bosman), kunnen de „toppers” van de overheid het argument van de vergelijking met het bedrijfsleven niet met meer kracht hanteren.

Mij staat dan ook voor ogen om overeenkomstig een eerder gedaan verzoek aan het presidium van de Kamer advies te vragen aan enkele „wijze” mannen uit het bedrijfsleven, hun mening te geven over de

voorgestelde structurering van de ambtelijke, semi-politieke en politieke topsalarissen.

Daarmee geen oponthoud in het beleid aan te brengen, want nogmaals er is genoeg gepraat.

Voorts is onze fractie van mening dat voorkomen moet worden dat de salarissen boven schaal 154 nog een nominale verhoging per 1 juli ontvangen. De toegestane f 26,- kan door het wonderlijke samengaan van VVD en PvdA in de kamer niet naar inkomensniveau gedifferentieerd worden. De VVD is kennelijk tegen elke op zich redelijke nivellering dan ook, terwijl de PvdA vindt dat een kabinet zonder PvdA niet aan inkomensbeleid mag doen!

Of we derhalve slagen per 1 juli kan ik op voorhand niet verzekeren, we doen ons best.

De opvattingen van onze fractie zijn helder, we zoeken naar politieke moed elders.

Steef Weijers,
CDA-Tweede-Kamerlid

Inkomens van politici

In een schraller wordende economie is een samenhangend inkomensbeleid des te meer noodzakelijk. Een afdoend instrumentarium daartoe ontbreekt. Dat mag geen vluchttheuvel worden om niets te doen, zeker voor hen die politieke verantwoordelijkheid dragen. Als zij terecht aandringen op matiging zullen zij ook voorop moeten gaan.

Vooraf zij opgemerkt dat de inkomens van politici gekoppeld zijn aan de ontwikkeling van de salarissen van ambtenaren. De korting op de trend en eventuele andere matigingsmaatregelen bij ambtenaren worden ten volle bij politici toegepast. Blijft de vraag of extra maatregelen voor politieke ambtsdragers geboden zijn. Naar mijn mening wel, maar dan in het kader van een zekere herstructurering van die inkomens. Het is goed om de feiten eens op een rij te zetten. Ik beperk mij tot die politici die een volle dagtaak hebben. Dat zijn wethouders van gemeenten met een inwonertal van meer dan 30.000 inwoners, burgemeesters, gedeputeerden van provincies, commissarissen van de Koningin, leden van de Tweede Kamer, Staatssecretarissen, Ministers, leden van de Raad van State. Ik beperk mij in dit kader tot deze functies, de herstructurering dient meer functies te omvatten, zie mijn eerdere betogen daarover.

Een overzicht van de maandsalarissen:

1) Kamerleden	f 7.000,-
2) Gedeputeerden	f 8.644,-
3) Wethouders	f 5.393,- -- 10.323,-*)
4) Leden van de Raad van State	f 11.859,-
5) Staatssecretarissen	f 12.016,-
6) Ministers	f 13.636,-
7) Commissarissen	f 15.262,-
8) Burgemeesters	f 3.828,- -- f 15.593,-*)

*) Afhankelijk van inwonertal

OVERIJSSEL

DEKKLEDEN

LASTECHNIEK

STRIJK

Deventer - 05700-2.32.70

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE

WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07 - Zwolle

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Ontwerpregelingen CDJA

Politiek pamflet CDJA

„Opdracht in verantwoordelijkheid”

Overwegingen

Het CDJA aanvaardt de Heilige Schrift als richtsnoer voor het politiek handelen. Het CDJA wil zich bijvindend bezinnen op de betekenis van de Heilige Schrift voor het politieke beleid, zoals dat onder meer gestalte krijgt in actieprogramma's en concreet politiek handelen.

Uitgangspunten

In antwoord op de wereldwijde oproep van de Heilige Schrift tot dienst aan God en de medemens en met het streven om zich voortdurend te richten op de bevrijdende heilsbeweging van God, komt het CDJA bij het verstaan van de Heilige Schrift in concrete politieke stellingnames tot de volgende algemene uitgangspunten, waaraan het zich gebonden acht:

1. Als beelddrager van God zijn alle mensen in de samenleving gelijkwaardig. Zij dienen zich verantwoordelijk te voelen voor de gevolgen van hun leef- en handelwijze voor de medemens dichtbij en veraf, voor al het geschapen leven, voor de toekomstige generaties en voor het leefmilieu. Het CDJA wil daartoe voortdurend een appèl doen op elke individuele mens, waarbij die mens opgeroepen wordt om:

- het Goddelijk gebod van de naastenliefde in de praktijk van ailedag gestalte te geven door te handelen in dienst van de medemens.
- Gods Schepping als een goed rentmeester te beheren door:
 - zijn handelen te richten op de instandhouding en de verbetering van zijn leefomgeving;
 - de hem geboden ruimte en gegeven verantwoordelijkheid te benutten door zich met alle hem door God geschonken gaven en talenten in te zetten ten dienste van de samenleving.
- Het CDJA streeft naar een maatschappij, waarin de Bijbelse Gerechtigheid gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid in verantwoordelijkheid kan belevend en het welzijn van allen wordt gediend.
- De overheid is krachtens haar opdracht geroepen een dienende taak te vervullen ten opzichte van mens en samenleving. Haar handelen moet er daarom op gericht zijn:
 - de Bijbelse gerechtigheid gestalte te geven door het menselijk leven te beschermen; op te komen voor de zwakken, vervolgden, ontheemden; het onrecht te bestrijden en de gewetensvrijheid en de persoonlijke levenssfeer te eerbiedigen;
 - vrede op de gehele wereld tot stand te brengen, hetgeen alléén het gevolg kan zijn van het bestaan van de Bijbelse gerechtigheid.
 - mogelijkheden te scheppen waardoor elk mens in staat gesteld wordt zich optimaal te ontplooiën binnen samenlevingspatronen en structuren.
 - de mensen op te roepen en in staat te stellen tot het voelen en dragen van de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van hun leef- en handelwijze.

I Sociaal-economisch beleid

Inleiding

Het geïoof in de vooruitgang en de economische groei zit diep geworteld in onze cultuur. Zo diep, dat heel onze samenleving ervan doortrokken is. Het groeiemechanisme is als het ware verankerd in het economisch denken: als de groei tegenvalt lijkt alles waar de mensen aan hechten weg te vallen. Zo is het vraagstuk van de werkloosheid dringender geworden toen de economische groei minder werd. De verleiding is groot om die groei dan maar weer te stimuleren: meer productie en meer consumptie betekent immers ook meer werkgelegenheid. Toch kiest het CDJA niet voor deze weg, temeer daar dit in strijd is met de Bijbelse opdracht tot verantwoord rentmeesterschap en het opkomen voor de armsten in de samenleving. Het is een doodlopende weg. Misschien kan op deze manier de werkloosheid op korte termijn doelmatig bestreden worden, op langere termijn betekent dit:

- dat we in steeds groter tempo de schaarse grondstoffen en energiebronnen opgebruiken
- dat de aantasting van het natuurlijk milieu doorgaat
- dat wij ons in Nederland nog meer zullen verliezen ten koste van de armsten en zwakken in de wereld
- dat het de mensen nog verder vervreemt van hun verantwoordelijkheid.

Daarom moet gezocht worden naar nieuwe wegen, waarbij de economische ontwikkeling genormeerd wordt aan het zorgvuldig beheer van natuur en schaarse grondstoffen en het rechtvaardig verdelen van werk en welzijn centraal staat. De overheid dient hierbij een voortrekkersrol te spelen door op mogelijkheden van een veranderende levensstijl en op de bereidheid tot inkomensmatiging in te spelen. Groei van het nationale inkomen moet dan ook niet langer een doelstelling van het beleid van de overheid zijn. Het kan hooguit de uitkomst zijn van zo'n beleid; maar de eerlijkheid gebiedt te erkennen dat daar voorlopig niet op gerekend hoeft te worden. Dit heeft tot gevolg dat minder inkomen te verdelen valt dan anders het geval zou zijn. Het voeren van een gerichte inkomenspolitiek is daarom des te meer noodzakelijk. Ook herwaardering en herverdeling van arbeid zijn een eerste vereiste. Daarbij dient voorop te staan de zelfontplooiing en verantwoordelijkheid op alle niveaus, hetgeen ook in de zeggenschapsverhouding tot uitwerking moet komen. Het voorgaande kan het beste gerealiseerd worden door een goed samenspel tussen overheid en maatschappelijk initiatief.

1. Economische orde

Het CDJA staat een economische orde voor ogen waarin:

- de mens zich volledig kan ontplooiën en de verantwoordelijkheden, waartoe hij geroepen is draagt.
- alle mensen, onafhankelijk van hun sociale en economische positie, gelijkwaardig zijn en gelijkwaardig behandeld worden.
- de economische macht gespreid is en waarin de machthebbers verantwoording afleggen.
- de economie en de techniek dienstbaar zijn aan de verbetering van het welzijn, waarbij overal waar mogelijk speciaal aandacht geschonken wordt aan de verbetering van het welzijn van hen, die zwak zijn in de samenleving.
- zorgvuldig gebruik gemaakt wordt van schaarse grondstoffen en energiebronnen en natuurlijk milieu.
- de rechten van de ontwikkelingslanden op een rechtvaardig aandeel in de wereldproductie voorop staat.

2. Economische ontwikkeling

Groei van de nationale productie en consumptie is als zodanig geen doelstelling van het sociaal-economische beleid. De overheid dient de economische ontwikkeling te normeren aan het zorgvuldig beheer van natuur en schaarse grondstoffen. Tevens dient een rechtvaardige verdeling van werk en welzijn centraal te staan. De overheid dient de economische ontwikkeling in de gewenste richting te sturen door het stimuleren van productiesectoren en -processen die voldoen aan de volgende voorwaarden:

- milieuvriendelijke productieprocessen
- spaarzaam en zorgvuldig verbruik van grondstoffen en energie
- ze moeten een relatief groot aantal arbeidsplaatsen opleveren
- ze moeten voorzien in een zinvolle maatschappelijke behoefte
- het moet passen in een ontwikkelingsbeleid dat gericht is op het toekennen van een rechtvaardig aandeel in de wereldproductie aan de ontwikkelingslanden.

 De ongewenste maatschappelijke gevolgen van de productie dienen zoveel mogelijk opgeheven te worden. Investeringsbeleid en sector-structuurbeleid zijn hiervoor de belangrijkste instrumenten.

3. Arbeid, werkgelegenheid en regionale economische politiek

We moeten goed beseffen dat de mens niet alléén leeft om te werken, maar bezig dient te zijn om te kunnen leven. Hiermee wordt reeds aangegeven dat het leven niet uitsluitend uit werken bestaat, maar dat zinvolle arbeid wel van wezenlijke betekenis is voor het menselijk bestaan. Hieruit vloeit voort dat onder zinvolle arbeid ook het vrijwilligers- en huishoudelijk werk begrepen dient te worden. De arbeid heeft vele facetten. Het gaat daarbij o.a. om:

- de inzet van de door God aan de mens

gegeven gaven en talenten ten behoeve van de Schepping en de medemens.

- de ontplooiing, die de mens kan vinden in zinvolle arbeid.
- de verantwoordelijkheid, die de mens daarbij draagt.
- de sociale contacten, welke hij door omgang met de medemens heeft.
- in de meeste gevallen de inkomensverwerving voor de mens en waaruit voortvloeit de inkomensbesteding, de consumptie.

 Op grond van het bovenstaande dient gestreefd te worden naar zinvolle arbeid voor iedereen.

Werkgelegenheid

De werkloosheidsbestrijding moet passen in een algemeen sociaal-economisch beleid, waarin de economische ontwikkeling genormeerd wordt door een zorgvuldig beheer van grondstoffen, energie en milieu en dat gericht is op het scheppen van zinvol en menswaardig werk.

Inkomensmatiging is de belangrijkste voorwaarde voor zo'n beleid. De keuze tussen (meer) inkomen en (meer) werk moet in beginsel dáár gemaakt worden waar het verband tussen beide zo duidelijk mogelijk ligt, nl. in het bedrijf of in de bedrijfstak. De overheid stimuleert in overleg met de sociale partners de totstandkoming van APO's, arbeidstijdverkorting, VUT-regelingen en deeltijdarbeid.

Op korte termijn dient een regeling tot stand gebracht te worden over de vermogensaanwasdeling. Jitgangspunten hierbij zijn: de betrokkenheid van alle werknemers door direct beheer door de werknemers zelf; de ondernemings- en bedrijfstaksgewijze herkenbaarheid alsmede solidariteit van sterke bedrijven en bedrijfstakken met zwakke bedrijven en bedrijfstakken.

De overheid stimuleert de totstandkoming van speciale fondsen bijv. het VAD-fonds, om experimenten met kleinschalige en arbeidsintensieve produktievormen op te zetten die in de huidige economische verhoudingen onvoldoende kans van slagen hebben.

Tijdelijke overheidssteun aan bedrijven wordt verleend aan de hand van wettelijk omschreven criteria waarbij parlementaire controle gewaarborgd is.

De overheid dient innovatie te stimuleren. Dit moet wel passen binnen de gewenste economische ontwikkeling.

Het functioneren van de arbeidsmarkt kan worden verbeterd door:

- de bevordering van om-, her- en bijscholing.

- het organiseren van zogenaamde banenmarkten.

- het instellen van arbeidsbureaus nieuwe stijl.

- het bevorderen van deeltijdarbeid en duo-banen.

- het handhaven van de tijdelijke arbeidsplaatsenregeling en loonsuppletteregeling.

De overheid moet zich sterk maken om het probleem van de jeugdwerkloosheid op te lossen, met name bij jongeren in kansarme groepen, zowel in nationaal als in Europees verband. Hierbij zien we niet als oplossing dat jongeren gedwongen kunnen worden werk te aanvaarden dat beneden hun opleidingsniveau ligt. De mogelijkheid moet aanwezig zijn om zich bij de keuze voor een bepaalde opleiding mede te baseren op prognoses ten aanzien van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Regionaal economisch beleid

In dit beleid dient de solidariteit met de zwakke regio's voorop te staan: doelstelling moet daarom zijn een evenredige verdeling van de nationale werkgelegenheid. Daartoe: is spreiding van met name

groeijende rijksdiensten gewenst, dient de SIR gehandhaafd te worden en de WIR uitgebreid met een regionale toeslag; dient bij individuele steun van de overheid aan bedrijven regionale toespitsing plaats te vinden.

4. Medezeggenschap

Daar waar tussen de sociale partners en binnen een onderneming en overheidsorganisaties de belangentegenstellingen vaak groot zijn, mogen zij niet leiden tot verharde standpunten, doch betekenen zij een uitdaging om in verantwoordelijkheid de tegenstellingen te overbruggen.

- iedere werknemer dient als mondig en verantwoordelijk mens invloed te hebben op het beleid dat betrekking heeft op zijn werk, hetgeen slechts mogelijk is wanneer hem ook op ondernemingsniveau de noodzakelijke ruimte geboden wordt.
- het bedrijfsleven en de overheid hebben ook de plicht daartoe voorwaarden te scheppen als:
 - een ondernemingsraad c.q. dienstencommissie in elke organisatie met meer dan 25 werknemers met verregaande bevoegdheden ten aanzien van alle zaken.
 - werkoverleg op de werkvloer.
 - de raden van commissarissen dienen rechtstreeks te worden gekozen door de ondernemingsraad en aandeelhoudersvergadering van een derde deel elk, — een derde deel dient door de aldus gevormde raad te worden benoemd.

5. Inkomenspolitiek

In het algemeen is de maatschappelijke inkomensverdeling onrechtvaardig, zodat de overheid een inkomensherverdelende functie heeft. Deze inkomensherverdelingen komen onder meer tot stand via belasting- en premieheffing en subsidies (individuele huursubsidie) en toelagen (bijv. kinderbijslag en studietoelagen) en ingrijpen in de arbeidsmarkt. De overheid dient de effecten van dit beleid op de inkomensherverdelingen terdege in aanmerking te nemen, zodat voorkomen wordt dat er onrechtvaardige herverdelingen plaats zullen vinden. Het uitgangspunt dat economische groei op zich niet meer als beleidsdoelstelling wordt aanvaard, maakt noodzakelijk dat de particuliere inkomens gemiddeld niet meer stijgen. Bovendien zou een verdere stijging van de particuliere inkomens ten koste gaan van de collectieve sector, waaruit de uitkeringen aan de niet-actieven moeten worden gefinancierd. Om binnen een duidelijk inkomensbeleid de laagste inkomensgroepen toch nog enige welvaartsstijging te laten ondergaan is het nodig dat er een sterke inkomensherverdeling plaatsvindt. Daarbij blijven de inkomensverhoudingen tussen actieven en niet-actieven onaangestaan. Bij het ontwerpen van een inkomensbeleid, in zoveel mogelijk overleg met de sociale partners, wordt er in ieder geval van uitgegaan dat de sterkste schouder de zwaarste lasten moeten dragen. De overheid hanteert hierbij de volgende instrumenten:

- de huidige netto/netto-koppeling tussen het wettelijk minimumloon en de sociale uitkeringen blijft gehandhaafd, waarbij eventuele systeem-fouten eruit worden gelicht
- zuivering uit de prijscompensatie van de stijging van de prijzen van energie en de meest schaarse grondstoffen
- beperking en beheersing zonodig via wettelijke bepalingen van de inkomensontwikkeling van beoefenaars van vrije beroepen en incidentele looncomponenten
- het in overleg met de sociale partners streven naar het onder een cao brengen van alle lonen en het komen tot herwaardering van functies
- zonodig het niet volledig doorvoeren van de inflatiecorrectie
- het wettelijk verplichten tot openbaarheid van alle inkomens
- de overheid bevordert het verlagen van de aanvangssalarissen van hoger geschoold personeel en het verhogen van lonen van diegenen die vuil en zwaar werk verrichten. Dit in overleg met de sociale partners waarbij de overheid zelf het goede voorbeeld geeft.
- het tegengaan van afwenteling van op inkomensmatiging gerichte maatregelen

— zonodig aftopping van de prijscompensatie voor de hogere inkomens.

Fiscaal beleid

— de overheid dient bij haar inkomens- en fiscaal beleid te streven naar gelijkstelling van huwelijk en andere samenlevingsvormen

— selectieve belastingheffing is gewenst voor energie- en grondstoffenverslindende artikelen

— de belastingheffing wordt gezuiverd voor de effecten van de inflatie, zowel m.b.t. de rente-aftrek, als tot de waardering van het winstbegrip

— het oneigenlijk gebruik van belastingheffing wordt tegengegaan.

6. Consumentenbeleid

De overheid bevordert een verantwoord en bewust consumentgedrag en gaat ongewenste beïnvloeding van de consument tegen. Daartoe dient het beleid gericht te zijn op:

- een verantwoorde consumptie en het bestrijden van agressieve en misleidende reclame.
- uitbreiding van de warenwet is gewenst, bij voorkeur in Europees verband.
- De overheid verleent steun aan onafhankelijke consumentenorganisaties, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van zendtijd.

7. Inflatie en prijsbeleid

Inflatie is in wezen niets anders dan een grootscheeps, ongecontroleerd proces van herverdeling van inkomens. Daarom dient de inflatie met kracht bestreden te worden.

De volgende instrumenten kunnen daarbij gebruikt worden:

- een strak monetair beleid, in het bijzonder kredietbeheersing.

- een strak prijsbeleid met name in de sector van de vrije beroepen en de gezondheidszorg.

- een beheersing van de loonontwikkeling.

- zuivering van de automatische prijscompensatie, vooral de stijging van de prijzen van energie en schaarse grondstoffen.

- de overheidstarieven dienen gemiddeld niet meer reëel te stijgen.

II Buitenlands beleid en defensie

1. Uitgangspunten:

Het voortbestaan van de mensheid wordt in toenemende mate bedreigd door steeds groter wordende problemen en conflicten, hetgeen een internationaal handelen des te meer onontbeerlijk maakt. De mogelijkheden tot en de kans op vernietiging van de hele of een groot deel van de mensheid is de laatste jaren ten gevolge van de kwantitatief en kwalitatief steeds toenemende wapenwedloop steeds meer toegenomen, ondanks het streven naar internationale ontspanning. De wereldwijde en voortdurende schending van de fundamentele rechten van de mens en de voortgaande verstoring en afbraak van ons leefmilieu roepen de vraag op naar het „hoe lang nog” van deze ongerechtigheid. Daar waar de rijke landen baden in weelde, en tegelijkertijd tweederde van de mensheid onder haar minimum-bestaansniveau leeft, doet deze — nog steeds toenemende — ongelijkheid de kans op een wereldwijd conflict toenemen. In dit licht is de mensonterende kloof tussen de uitgaven aan armoedebestrijding enerzijds en die aan wapenwedloop anderzijds, onaanvaardbaar. Voor Christenen dienen deze bedreigingen van Gods Schepping, van haar instandhouding en voortbestaan, nog meer: van de Bijbelse gerechtigheid, een voortdurende uitdaging te zijn. Een christelijke politiek dient dan ook met voortvarendheid en ongeduld naar nieuwe internationale verhoudingen te zoeken, waarin deze gerechtigheid gestalte krijgt.

2. Internationale rechtsorde:

Het buitenlandse beleid dient gericht te zijn op het tot stand komen van een veilig en rechtvaardig wereldbestel. Daarbij dient men uit te gaan van de fundamentele gelijkwaardigheid van alle landen en mensen, ongeacht hun ras, sexe, geloof, maatschappelijke positie en overtuiging. In de eerste plaats is hiervoor versterking van de internationale organisaties nodig, eventueel inclusief het overdragen van nationale bevoegdheden. Nederland dient zich dan ook in te zetten en waar mogelijk initiatieven te nemen voor:

- versterking van de vredebewarende functie van de V.N.
- vergroting van de rol van de V.N. en al haar organen ter realisering van een rechtvaardige internationale economische orde, waar aan de Derde-Wereldlanden op basis van gelijkwaardigheid deelnemen.
- De oprichting van een internationaal gerechtshof ter berechting van staten en personen die zich schuldig maken aan

Vervolg op pag. 6

Vervolg van pag. 5

voortdurende en grove schending van de rechten van de mens, zoals die vermeld zijn in de universele verklaring van de rechten van de mens. Een duidelijke en consequente uitdrukking van de Nederlandse solidariteit met de onrechtvaardige en onderdrukte mensen dient haar weerlag te vinden in het stemgedrag van Nederland in de verschillende V.N.-organen.

Nederland dient een actief beleid te voeren, gericht op:

- opheffen van onrechtvaardige politieke, economische en sociale structuren en schending van de rechten van de mens, waar dan ook ter wereld.
- het afwijzen en bestrijden van alle totalitaire stelsels, stromingen en tendensen.
- het bevorderen van uitwisselingen op sportief, cultureel en wetenschappelijk gebied.

Aan democratische groeperingen die zich tegen de onrechtvaardige structuren en de schendingen van de rechten van de mens verzetten dient actieve steun te worden verleend. Bij steunverlening aan bevrijdingsbewegingen dient geweldloze doorbreking van onderdrukkende machten voorop te staan. Als criteria voor steunverlening gelden:

- de mate waarin een bevrijdingsbeweging als burgerinitiatief de steun en sympathie geniet van de betrokken bevolking.
- de selectiviteit van het gebruik van geweld; geweld van de kant van de bevrijdingsbeweging mag ten hoogste gezien worden als laatste mogelijkheid om het geweld van het bestreden regime te keren.
- de bevrijdingsbeweging dient het zelfbeschikingsrecht en de handhaving van de fundamentele rechten van de mens voor de bevolking te garanderen.
- de bevrijdingsbeweging dient controle achteraf op het gebruik van de beschikbaar gestelde goederen en gelden en op de behandeling van krijgsgevangenen toe te staan.

3. Ontwikkelingssamenwerking

In een politiek die beziel is van een evangelische beweging staat de strijd voor concretisering van de Bijbelse gerechtigheid centraal. Met name m.b.t. de ontwikkelingslanden wordt deze gerechtigheid geweld aangedaan. Ontwikkelingsbeleid moet voorwaarden scheppen voor, en doelgericht streven naar, verbetering van de fysieke en geestelijke (of: materiële en immateriële) ontplooiingskansen van de bevolking of die groepen daarvan, waarop het zich richt. Dit vraagt om daadwerkelijke offers van de eigen samenleving. Ontwikkelingspolitiek moet dan ook gericht zijn op het veranderen van de maatschappelijke en staatkundige structuren.

3.1. Kwaliteit en omvang van de ontwikkelingshulp

Niet alleen de absolute omvang van de ontwikkelingshulp, ook de kwaliteit ervan is bepalend voor het welslagen van het beleid. De verschillende soorten hulpverlening dienen dan ook aangepast te zijn aan de specifieke omstandigheden van de betrokken landen en regio's en gericht op werkelijke verbetering van de positie van de armste en meest kwetsbare bevolkingsgroepen. De particuliere medefinancieringsorganisaties spelen hierin een belangrijke rol. Criteria die bij hulpverlening meewegen zijn:

- de mate van armoede;
- de mate van overige hulp;
- het sociaal-economisch beleid van het betrokken land;
- de naleving van de fundamentele rechten van de mens.

De hulp zal vooral die landen en groepen ten goede moeten komen die ernst maken met de noodzakelijke hervorming van de sociaal-economische- en politieke structuren.

Versterking van het zelfstandige ontwikkelingsproces van de gehele samenleving in de arme landen en van deze landen in de huidige wereldorde moet het voornaamste doel zijn. Daarvoor is een nieuwe internationale economische orde nodig. Dit vereist fundamentele veranderingen in de internationale arbeidsverdeling en het monetaire systeem. Daartoe dienen:

- de handelsbelemmeringen opgeheven te worden;
- grondstoffenfondsen te worden ingesteld en de grondstofprijzen gekoppeld te worden aan de prijzenindex van de eindproducten, zodat de ontwikkelingslanden ook het hun toekomende deel van de welvaartsstijging ontvangen.
- schuldenregelingen getroffen te worden waarbij recht gedaan wordt aan de zwakke positie van de Derde-Wereldlanden.
- overdracht van kapitaal en technologie te worden geregeld.
- een rechtvaardig aandeel aan ontwikkelingslanden te worden gegeven in de internationale handel.
- de Derde-Wereldlanden een grotere stem te krijgen in de internationale organen (IDA, Wereldbank, IMF etc.).
- de hulp geheel ongebonden geleverd te

worden.

- een internationale gedragscode voor multinationale ondernemingen ontworpen te worden.

De buitenlandse, handels- en economische politiek moet in nauwe samenhang met het ontwikkelingsbeleid gevoerd worden. Daartoe moet de Nederlandse regering onder meer een actief herstructureringsbeleid voeren. Een ander dient in EG-verband gecoördineerd te worden.

Het ontwikkelingsbeleid staat of valt echter met de actieve steun van de bevolking. Particuliere en kerkelijke instanties die zich bezighouden met voorlichting en bewustwording over de ontwikkelingsamenwerking moeten daarom financieel ondersteund worden.

4. Zuidelijk Afrika

De problemen in Zuidelijk Afrika moeten worden gezien in het licht van de principiële afwijzing van de apartheidspolitiek. De situatie in Zuidelijk Afrika heeft de laatste jaren enerzijds de ontmanteling van minderheidsregimes in Mozambique, Angola en Zimbabwe en anderzijds een escalatie van het conflict om Namibië en een verscherping van de onderdrukking door het apartheidsbewind in Zuid-Afrika zelf te zien. gegeven.

Op grond van de recente ontwikkelingen zijn er voor de komende jaren globaal drie conclusies te trekken:

Ten eerste: De Zuidafrikaanse onwil om in Namibië onder toezicht van de VN vrije verkiezingen toe te staan met deelneming van de bevrijdingsbeweging SWAPO, de voortdurende oorlog aan de grenzen van Namibië, de snel in hevigheid toenemende guerrilla-activiteiten in Zuid-Afrika zelf en de Zuidafrikaanse dreiging om zich politiek en militair te mengen in de ontwikkelingen in de zwarte naties aan haar noordgrens, kunnen gemakkelijk escaleren tot een internationaal conflict, waarbij ook de grote mogendheden betrokken kunnen worden. Zuid-Afrika vormt aldus een bedreiging van de internationale vrede.

Daarnaast vraagt de voortdurende schending van de rechten van de mens in Zuid-Afrika om maatregelen, nu het blanke bewind en een groot deel van de blanke bevolking ongevoelig is gebleken voor politieke, diplomatieke en culturele pressiemiddelen. Op grond van deze twee overwegingen dient overgegaan te worden tot economische sancties tegen Zuid-Afrika, te beginnen bij een embargo van strategische goederen, waaronder brandstoffen. Het dient voorkeuren en en ander in EEG-verband te ondernemen omwille van de effectiviteit en omwille van de politieke opinie-voering in Europa zelf. Mocht de EEG niet tot een gezamenlijk beleid kunnen komen, dan dient Nederland een voorttrekkersrol te spelen en alsnog tot sancties over te gaan. Daarnaast blijft het zaak dat Nederland zich inzet voor bindende, door de Veiligheidsraad van de VN af te kondigen sancties. Bij een fundamentele wijziging van het apartheidssysteem of bij daadwerkelijke ontspanning in de internationale situatie in Zuidelijk Afrika dient het beleid t.o.v. Zuid-Afrika aangepast te worden.

Ten tweede: De onderdrukte bevolkingsgroepen van Namibië en Zuid-Afrika en hun door de blanke regimes niet erkende organisaties dienen zich steeds meer aan als volwaardige gesprekspartner. De Nederlandse regering dient zich actiever dan tot nu toe te betonen in de contacten met deze organisaties en dient bij het vaststellen van het beleid met betrekking tot Zuidelijk Afrika hun stem een extra gewicht toe te kennen.

Ten derde: een bijzondere ontwikkelingsinspanning ten behoeve van de zogenaamde frontlijnstaten, die ondanks eigen armoede en geleden oorlogsschade het leeuwedeel van de internationale strijd tegen de apartheid dragen, is gerechtvaardigd.

5. Midden-Oosten

Een oplossing voor het Midden-Oosten-conflict vereist een tweepolig beleid: enerzijds gericht op de veiligheid van de staat Israël, anderzijds erkenning van de rechten van het Palestijnse volk op een soevereine staat.

6. Vrede en veiligheid

6.1. Kernwapens

Vrede is meer dan veiligheid alleen. Vrede, in de Bijbelse zin van het begrip „shalom“, kan alleen dan bestaan, als gerechtigheid voorop staat. Het bevorderen van vrede in de wereld is niet los te denken van het scheppen van meer rechtvaardige verhoudingen tussen armen en rijken, machtigen en machtelozen. Daarom gaat ook veiligheid verder dan enkel militaire krachtsverhoudingen. Het veiligheidsbeleid moet een deel zijn van een breder beleid, dat gericht is op meer vreedzame en rechtvaardiger mondiale verhoudingen.

In Europa moet de nadruk liggen op het doorbreken van het wantrouwen tussen de blokken. Doel daarvan moet het terugdringen van de afschrikking met kernwapens zijn. De gedachte dat de mensheid haar zelfbehoud probeert te

verzekeren door te dreigen met totale verwoesting van de aarde, is te gruwelijk om te aanvaarden. Hiertoe zal een beleid gevoerd moeten worden gericht op wapenbeheersing (nucleair en conventioneel) en zal door duidelijk vertrouwenwekkende stappen gestreefd moeten worden naar een minder gespannen situatie. Een aantal initiatieven ter beteugeling van de wapenwedloop, die kunnen bijdragen tot een minder dreigende toestand zijn:

- een afbouw van de kernwapensensalen van Engeland en Frankrijk en een Europees verdrag tegen een zelfstandige Europese kernmacht.
- er dient naar gestreefd te worden dat alle landen het nonproliferatieverdrag ondertekenen. Bij weigering dienen bij export van nucleaire kennis en materiaal harde garanties van het ontvangen land verkregen te worden tegen misbruik.
- verdragen die zones in de wereld kernwapen vrij maken of houden bijv. de Indische Oceaan, de Stille Oceaan, Afrika, Latijns-Amerika en het Midden-Oosten.
- geen uitbreiding van het operatiegebied van de NAVO.
- het openen van SALT III besprekingen, met als inzet de verwijdering van alle middellange-afstandsraketten uit de NAVO en het Warschau-pact.
- Tevens moet een afbouw van de gevechtswapen-nuclearisering ingebracht worden in de wederzijdse besprekingen.
- terugtrekking van grotere aantallen korte-afstands-kernwapens, in fasen al naar gelang de wapenbeheersingsbesprekingen daar reden toe geven.
- de NAVO dient af te zien van verdere nuclearisering van regionale bewapeningssystemen in Europa.
- het openen van besprekingen ter garanderen van verder afzien van de verfijning van de wapentechnologie, bijv. onder VN-auspiciën. Gestreefd moet worden naar de instelling van internationale controle-instanties ten bate van de naleving van accoorden op dit terrein.
- het stimuleren van kennis en inzicht in de problematiek rond vrede en veiligheid door middel van een Nationale Commissie Vredesvraagstukken en het ontwikkelen van vredesonderwijs. Nederland kan en moet zijn plaats in de NAVO en de Europese Politieke Samenwerking gebruiken om wapenbeheersing en ontspanning in de aandacht te houden. Hierbij speelt een belangrijke rol dat Nederland via de NAVO met name die ontwikkelingen kan belemmeren en helpen terugdringen, die in de richting van een eigen Europese kernmacht gaan. Voor het scheppen van een vertrouwensbasis in Europa is het kader dat de Helsinki-accorden bieden voor verdergaande ontspanning van groot belang. Deze accorden moeten voortvarend via vervolgonferenties worden geïntensiveerd.

6.2. Werken in krijgsmacht

Het personeel van de krijgsmacht dient zich gesteund te weten door het Nederlandse volk, van wie het zijn taak immers krijgt opgedragen. Dit heeft als consequentie, dat men zich zowel binnen als buiten de krijgsmacht voortdurend moet bezinnen op de plaats daarvan in onze samenleving. Dienstplichtig personeel kan hiertoe een essentiële bijdrage leveren. Daartoe moet een vrijwilligersleger worden afgewezen, aangezien daarmee één van de banden tussen volk en krijgsmacht wordt doorsneden.

Ten aanzien van de dienstplicht moet een stelsel worden ontworpen, waarin de lasten ervan door allen in gelijke mate worden gedragen. Gezien het feit dat slechts 30% van de jongens dient op te komen, moet de mogelijkheid tot het invoeren van een algemene dienstplicht (ook voor meisjes) worden onderzocht.

7. Europa

Europese eenwording mag en kan geen doel op zich zijn, maar is slechts een instrument ter oplossing van de hedendaagse maatschappelijke vraagstukken. Een nieuwe grootschalige Europese superstaat is niet zonder meer in het belang van het welzijn van de individuele burger; op mondiaal niveau kan zij zelfs een gevaar voor de wereldvrede en een hindernis in de strijd tegen de armoede betekenen. Valse sentimenten omtrent de sociaal-culturele samenhang en de economische verwevenheid van West-Europa, die in staatkundig opzicht tot uitdrukking zou moeten komen, mogen geen rol spelen in onze beoordeling van Europese eenwording. Dat dient het uitgangspunt van de christen-democratische bijdrage aan de Europese eenwording te zijn. Slechts een toetsing van de waarde ervan als instrument ter realisering van christen-democratische doelstellingen, zoals omschreven in de uitgangspunten, is legitiem.

Actieve deelname van de burger moet de hoeksteen zijn bij het bepalen van het beleid. Alleen op deze wijze kan een optimale ontplooiing van de Europese burger worden bereikt en het democratische gehalte van Europa worden gewaarborgd.

Het Europese beleid dient gericht te zijn op:

- coördinatie van het sociaal-economisch beleid;

- het stimuleren en coördineren van een actief milieu- en grondstoffen- en verbruiksbeleid, beperking van het energieverbruik;
- versterking van de zwakke regio's in Europa;
- ontwikkelingsamenwerking, waarin de solidariteit met de Derde Wereld daadwerkelijk tot uiting komt.

Wanneer in een later stadium integratie van overheidssectoren plaatsvindt, dienen hierbij decentralisatie en kleinschaligheid voorop te staan, omwille van de democratische controle en het welzijn van de individuele burger.

7.1. Europa en de Wereld

Een Europees buitenlands beleid dient zich met name op de volgende punten te richten:

1. afschaffing van discriminerende maatregelen op economisch terrein, waarbij een bijzondere positie toegekend moet worden aan de Derde-Wereldlanden;
2. t.a.v. Oost-Europa moet vooral worden gepoogd het wederzijds wantrouwen weg te nemen. Dit kan o.a. worden bereikt door het volledig nakomen van de accoorden van Helsinki en door grotere samenwerking op economisch, sociaal-cultureel, technisch en wetenschappelijk gebied;
3. Europa heeft t.g.v. haar koloniale verleden een speciale verantwoordelijkheid t.o.v. de Derde Wereld. De in het verdrag van Lomé opgenomen bepalingen dienen dan ook uitgebreid te worden. Dit geldt met name voor het Stabex-mechanisme; naast mondialisering ervan is de uitbreiding van de beschikbare bedragen en de eronder vallende producten noodzakelijk.

Voor enige bemoeienis van de E.G. met defensieaangelegenheden is geen enkele aanleiding (met uitzondering van de wapenhandel).

7.2. Europees Parlement

Een versterking van de rol van de Raad voor Ministers is onontbeerlijk voor het parlementair-democratische karakter ervan. Daarom moeten op korte termijn haar bevoegdheden worden uitgebreid, zoals het recht van werkgeving, benoemen en leden van de Europese Commissie en grotere budgettaire bevoegdheden.

Het meerderheidsstelsel dient uiteindelijk te worden toegepast om een adequate besluitvorming mogelijk te maken. De mogelijkheden voor individuele burgers om beroep aan te tekenen bij het Europese Hof van Justitie tegen handelingen van Europese instellingen moeten worden uitgebreid.

III. Milieu-, grondstoffen- en energiebeleid

De mens is zowel als rentmeester over deze wereld, als tot naaste voor zijn medemens gesteld. Daarom moet het beleid t.a.v. milieu, grondstoffen en energie op de volgende uitgangspunten gebaseerd zijn:

1. De aarde is eindig, met name wat betreft voorraden grondstoffen (dus ook energiebronnen) en opvangcapaciteit voor afvalstoffen.
2. De huidige situatie is op een aantal punten onaanvaardbaar:

- de grote ongelijkheid - mondiaal gezien - waarbij een gering deel potverteert, terwijl de rest krepeert
 - het gemak waarmee de natuur als vuilnisbak wordt gebruikt
 - het maar al te vaak voorbijgaan aan belangen van komende generaties
 - het feit dat ecologische normen vaak slechts als nevenvoorwaarde gelden.
- Naast het erkennen van verantwoordelijkheid zal ook een mentaliteitsverandering t.a.v. milieu, grondstoffen en energie noodzakelijk zijn. Vertaald in termen van beleid betekent dit voor de aparte terreinen:

1. Milieubeleid

Het stand-still principe, in die zin dat de vervuiling niet verder mag toenemen, gaat voor heel Nederland gelden en voor „zware“ gebieden als een absolute minimumvoorwaarde. Er dienen plannen gemaakt te worden om overal het milieu weer schoon te krijgen. De overheid moet de instrumenten, die ze heeft om dit te bereiken, actief gebruiken.

Een heffing op toch lozen verdient daarbij de voorkeur boven een premie op niet lozen. Het principe „de vervuiler betaalt“ zal nader bestudeerd moeten worden, aangezien afwentelingsmechanismen aan dit principe afbreuk doen.

Het overheidsbeleid dient gericht te zijn op het vervangen van milieu-onvriendelijke artikelen door milieuvriendelijke artikelen. Een „milieukeur“ voor consumptie-artikelen dient bevorderd en zo mogelijk verplicht te worden, waarbij voorkomen dient te worden, dat deze keur een wassen neus wordt. De milieu-effect-rapportage bij vestiging van nieuwe of belangrijke wijziging van bestaande bedrijven dient zo spoedig mogelijk gerealiseerd te worden.

Als een bedrijf - b.v. door een te geringe omvang - de mogelijkheid ontbreekt om onderzoek te doen naar en toepassing van milieuhygiënisch betere productiemethoden, moet de overheid hierbij helpen. Met name TNO heeft hier nog een groot braakliggend

werkterrein. (Dit punt geldt uiteraard ook voor wat betreft het grondstoffen- en energiegebruik). Er wordt gestreefd naar internationale harmonisatie van lozingsnormen en beperking van grensoverschrijdende vervuiling.

2. Grondstoffenbeleid

De productie van (consumptie)goederen dient met een zo laag mogelijk grondstof- en energiegebruik gepaard te gaan. Overmatige verpakking dient daarom te worden tegengegaan.

Er moet zoveel mogelijk hergebruik plaats vinden. Daarom moet er bijv. meer glas gebruikt worden. Het statiegeld moet meer gebruikt worden en de afmetingen dienen gestandaardiseerd te worden. Met het hergebruik dient in het eerste produktieproces al rekening gehouden te worden, zodat afvalstoffen niet praktisch ongeschikt zijn voor hergebruik, zoals vele kunststoffen. Afvalstoffen kunnen ook grondstoffen zijn. Daarom zal het afvalstoffenbeleid er in de eerste plaats op gericht zijn de weer bruikbare stoffen eruit te halen en dan pas kunnen composteren, vergisten, verbranden of storten, in de genoemde volgorde, overwogen worden.

3. Energiebeleid

Het energiebeleid dient gericht te zijn op een stabilisatie van het energieverbruik op een zo laag mogelijk niveau. Besparingen zullen daarom krachtig gestimuleerd worden, bij voorkeur middels een progressief tariefstelsel. Isolatie van woningen en gebouwen dient daarom verplicht te worden en stadsverwarming moet met grote voortvarendheid ingevoerd worden.

Stromingsbronnen (dit zijn bronnen die steeds aangevuld worden zoals zonne-, wind- en golfslagenergie) moeten prioriteit krijgen boven voorraadbbronnen (dit zijn bronnen die niet aangevuld worden zoals olie, kolen, aardgas) wat onderzoek, ontwikkeling, introductie en gebruik betreft. De hoge prioriteit van kernenergie, wat onderzoek betreft moet, aangezien het een voorraadbbron is, verschoven worden naar stromingsbronnen.

Ook in Nederland kan zonne-energie een flinke bijdrage leveren in verwarming en elektriciteitsvoorziening. Als tweede stromingsbron kan wind-energie genoemd worden; zeker voor een gedecentraliseerde opwekking biedt dit grote perspectieven. Van zaken als aardwarmte, vuilverbranding (zie ook onder grondstoffenbeleid), golfslag- en getijdenenergie is geen grote bijdrage te verwachten, maar ze mogen niettemin niet verontachtzaamd worden.

Ook een selectief autogebruik en productie van zuiniger auto's leveren een bijdrage aan energiebesparing en dienen daarom met kracht gestimuleerd te worden. Bedrijven die zelf elektriciteit produceren moet het mogelijk gemaakt worden om hun teveel geproduceerde elektriciteit aan het openbare net te leveren. De machtspositie van de elektriciteitsproducenten in deze dient kritisch onderzocht te worden.

IV Land- en tuinbouw, visserij en het midden- en kleinbedrijf

1. Land- en tuinbouw

Het landbouwbeleid dient geënt te zijn op het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EEG. Gezien de huidige problemen van het EEG-landbouwbeleid (overschotten, afschermen t.o.v. Derde Wereldlanden) is dit beleid aan herziening toe. Er zal, indien mogelijk, naar gestreefd moeten worden de inkomens positie van de kleine boer onaangestaan te laten.

Daarnaast dient het behoud van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw gegarandeerd te worden.

De bio-industrie zal aan banden moeten worden gelegd. „Scharrelkipmethoden“ dienen bevorderd te worden.

Ten aanzien van de tuinbouw dient voornamelijk gezorgd te worden dat de kosten inzake aardolie en aardgas niet onoverbrugbaar worden. Noodzakelijke tegemoetkomingen van de zijde van de overheid in deze, zullen dan ook tot de mogelijkheden moeten behoren. Bij een eventuele herinrichting van de landelijke gebieden dienen zorgvuldig de belangen van de landbouw, de natuur, het milieu en het landschap afgewogen te worden.

2. Visserij

De visstand in de voor Europa relevante visgebieden noodzaakt ons tot een verantwoord beleid. Het saneringsbeleid voor de visserij dient nauwgezet gevolgd en eventueel, indien de omstandigheden daartoe leiden, aangepast te worden. Daarbij dient de concurrentiekracht van de Nederlandse visserij en aanverwante bedrijven behouden te worden. Het EEG-beleid inzake de visserij dient kritisch gevolgd te worden zodat een rechtvaardige verdeling van de visgronden

CD Aktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CS Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

4e jaargang nr. 4 - 26 april 1980

Inhuldiging koningin Beatrix

Bij het begin van de regeringsperiode van koningin Beatrix wijdt J. Dzsingisz Gabor enkele gedachten aan wat deze periode brengen zal.

„De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat de reeds ingeslagen weg, waarbij het koningshuis zich steeds dicht bij de bevolking wenst en zich wenst in te zetten voor de gehele bevolking, ook in het veranderde tij, gevolgd zal blijven.”
pagina 3

★★★

Teleurstellend Landbouw-debat

In het Europees parlement werd het landbouw-beleid besproken. Teun Tolman noemt het teleurstellend dat over de prijs-aanpassing niet tot een vriendelijke uitspraak is gekomen.
pagina 4

★★★

Technologie voor Derde Wereld

Annemieke van Heel-Kasteel schrijft over de overdracht van technologie en kennis aan de Derde Wereld. Haar conclusie: Vooral denken aan hulpmiddelen die de bevolking zelf hanteren en zo nodig repareren kan.
pagina 2

★★★

Rustig Paasreces voor ons parlement

Gerard van de Wulp geeft een overzicht van hetgeen de laatste weken parlementaire aandacht kreeg.
pagina 4

★★★

Redactieteam

Drs. C. Bremmer, voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijff
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lekkerkerk

Blijven bouwen aan hechtere internationale rechtsorde

De betrokkenheid van onze politiek op internationale vraagstukken trad de afgelopen weken wel heel duidelijk aan het licht. Op de dag dat ik dit artikel schrijf, spreekt Minister Van Agt in Indonesië over de ruimere hulpverlening vanuit het ontwikkelde westen aan dit prachtige land, maar zeker ook over politieke gevangenen aldaar en de dramatiek van Oost-Timor. Minister De Koning is in Salisbury om de onafhankelijkheid van Zimbabwe (Rhodesië) te vieren. Minister Wiegel spreekt in de Tweede Kamer over de solidariteit met de Verenigde Staten wat betreft Iran en de gijzelaars aldaar en Minister Scholten voert met ons, kamerleden, een gesprek over de vervanging van onze militaire vliegtuigen in de tachtiger jaren.

Er is veel reden tot bezorgdheid over internationale politieke ontwikkelingen; dat vergt ook van ons land grote behoedzaamheid en zorgvuldigheid. Er is – en daar wil ik het in het bijzonder over hebben – ook veel reden voorzichtig te zijn me al te pasklare eigen oordelen. Er gebeurt internationaal politiek veel om eerst over na te denken.
Ik doe een willekeurige greep.

Sanctiewet

Onze Eerste-Kamerfractie had veel moeite met de aanvaarding van de zgn. Sanctiewet (economische boycotmaatregelen e.d.) en wilde daarmee slechts akkoord gaan, als nadrukkelijk afgesproken werd dat Nederland niet op eigen houtje en als het even kon tenminste in EEG-verband zou opereren. Een naar mijn oordeel wijze benadering, al dachten vele senatoren misschien te veel aan een olieboycot tegen Zuid-Afrika. Nu moeten wij vaststellen dat een eventuele toepassing van deze wet nog actueler is in verband met Iran. De Verenigde Staten zijn op eigen houtje zulk een boycot tegen Iran begonnen. En wat doen wij, zonder of met Sanctiewet. Naar mijn oordeel in beginsel solidair zijn met de Verenigde Staten, maar natuurlijk betekent dat ook de noodzaak nu als het ook maar even kan met de EEG of met meerdere landen uit die EEG tot een gelijkgezinde opstelling te komen. Betekent dat de onmiddellijke vrijlating van de gijzelaars? Ik vrees van niet. Maar een teken van fundamentele politieke afkeer tegenover Iran en van politieke solidariteit met de Verenigde Staten is op zijn plaats, nu eenmaal gebleken is dat na het opstellen van een Grondwet, en na wettige verkiezingen leidend tot Bani-Sadr als eerst politieke verantwoordelijke, de gijzelaars nog niet aan het wettig gezag overgedragen worden.

Solidariteit!

Brengt Europa die solidariteit met Amerika op? Men moet vrezen van niet. Is dat met name Frans anti-Amerikanisme of is het een informele taakverdeling binnen het Westen waarbij altijd een of enkele landen de kanalen naar andere landen en culturen openhouden? Dat laatste klinkt erg mooi, maar er moeten wel heel duidelijke redenen zijn in crisissituaties de solidariteit met Amerika te zeer onder de korenmaat te houden.

Mooi gezegd, zullen sommigen denken, maar waar was Nederland met de mid-

lets van die kritiek kan terecht zijn, al bestrijd ik dat wij toen een anti-atlantische opstelling kozen. Dat moeten wij ook niet gaan doen. Interessant is intussen wel dat Bondskanselier Schmidt vorige week voorgesteld heeft dat wij voorlopig moeten afzien van het stationeren van middellange-afstandswapens en in de tussentijd moeten proberen tot een wapenbeheersend akkoord te komen. Mag ik na alle politieke ellende dan nu met voldoening vaststellen dat dit voorstel sterke verwantschap heeft met het destijds veelgemaakte standpunt van de CDA-fractie „nu wel de produktie op gang brengen, maar de beslissing over de stationering pas later (december 1981) nemen”. (Voldoening of is het zo dat Schmidt deze suggestie pas kan doen vanuit het december-besluit van de NAVO? Hoe dan ook, reden tot bescheidenheid).

Olympische Spelen

Even interessant is intussen dat datzelfde terughoudende Nederland waar het de Olympische Spelen in Moskou betrof, zeer snel tot de conclusie kwam dat wij daar niet heen zouden moeten gaan. Los van Afghanistan vormde de verwijdering van (mogelijke) dissidenten uit Moskou daar al snel genoeg voldoende aanleiding voor. De sportman of -vrouw mag Moskou in als de kritische Moskoviet voorlopig maar *verdwijnt*. Het CDA heeft in deze duidelijke „niet naar Moskou-opvatting” het voortouw genomen. Hopelijk houden andere grote partijen – ik denk met name aan de PvdA – nu ook hun rug recht. Dat hoopt hetzelfde CDA, dat blij is met de recente, hierboven genoemde terughoudende opstelling van Schmidt inzake de middellange-afstandswapens.

Zien wij, U of ik, en ook wij kunnen van mening verschillen, het beter dan anderen? Laten wij toch voorzichtig zijn. Had U verwacht dat de in vele CDA-ogen zeer linkse en fanatieke Robert Mugabe nu met overtuigende in verkiezingen behaalde meerderheid de eerste minister-president van een onafhankelijk Zimbabwe zou zijn? Maar ook: had politieke vriend en vijand verwacht dat Mugabe bij alle principiële verzet tegen Zuid-Afrika toch niet de economische betrekkingen met dat land in gevaar wil brengen? Is Mugabe nu doel- of beginselpoliticus, of weeg hij van fase tot fase zorgvuldig de politieke middelen af?

Camp David

Door drs. R. F. M. Lubbers
voorzitter CDA-Tweede-Kamerfractie

vervolg van Camp-David-akkoorden. Dat is dan ook wel hard nodig. Zien wij het goed, dan zit met alle respect voor die Camp-David-akkoorden het zwakke punt in de wijze waarop het Palestijnse volk zelf betrokken wordt in de autonomiebesprekingen. Juist in dat licht moet de nederzettingen-politiek van Israël als uitdagend en riskant gezien worden en zijn die incidenten voor Palestijnen wondend binnen de huidige grenzen van Israël evenzeer riskant. Moet aile hoop verioeren zijn? Neen, zeker niet, Camp David werd ook als wonder ervaren, evenals Sadat in Jeruzalem; hopelijk zal Begin nu dezelfde politieke „grootheid” opbrengen. Wij snakken naar een echt vrij en erkend Israël. Dat vergt langzamerhand wel staatsmanschap en Godsvertrouwen. Wat zijn veilige grenzen en veilige bureu? De grens tussen de weg naar veiligheid en onveiligheid is daar wel een erg smalle.

Ook ten onzent weten wij dat een behoud en uitbouw van democratieën geen eenvoudige zaak is. Dat geldt voor ieder Europees land afzonderlijk maar ook voor Europa gezamenlijk. Het wordt tijd dat er een eind komt aan de Britse nachtmerrie, die de Europese besluitvorming frustrereert. Hopelijk kan Nederland een constructieve rol spelen bij het vinden van een oplossing. Dat moet kunnen.

Bij het schrijven van deze buitenlandse politieke vogelvlucht vergeet ik „de dood van een Prinses”. Het is natuurlijk schandelijk, maar ik heb de film niet gezien. Hoefde ook niet, het was immers verantwoordelijkheid van de NOS. Hoewel ... had ik toch niet moeten kijken? Enkele jaren geleden was ik immers zelf in Saoedi-Arabië; daar werd aan mij, toen minister, gevraagd het daarheen te leiden dat Saoedi-Arabië en Nederland documentaires zouden uitwisselen. In Nederland was daar toen niet veel belangstelling voor. Nu echter ineens wel „de dood van een Prinses”. Vrijheid van drukpers en commercie. Of was dit dan toch die wat verlate documentaire? Een politicus moet ook wel eens glimlachen. Overziet men het dynamische en zich steeds ontwikkelende wereldpolitieke toneel en in de conflicten en in de ontwikkeling van internationale structuren, dan moet ik vaststellen dat Nederland een rol kan en moet spelen. Niet primair door het oordelen en veroordelen, maar vooral door actief in de wereld te staan, conflicten oplossend en structuren verbeterend; langzaam maar zeker bouwend aan een hechtere internationale rechtsorde.

COMMENTAAR

Scheepsbouw

In deze moeilijke economische tijden kloppen veel bedrijven geregeld op de deur van de overheid om financiële steun. Een van die bezoekers was onlangs de Rotterdamse Offshore- en Scheepsbouwcombinatie (ROS) in oprichting.

De CDA-Tweede-Kamerfractie heeft er veel aan gedaan alle mogelijkheden te onderzoeken of redding van deze bedrijfstak mogelijk was. Er zou ten minste een aanvullend bedrag van 80 miljoen gulden voor nodig zijn om de grote scheepsbouw en offshore activiteiten voorlopig te laten voortleven.

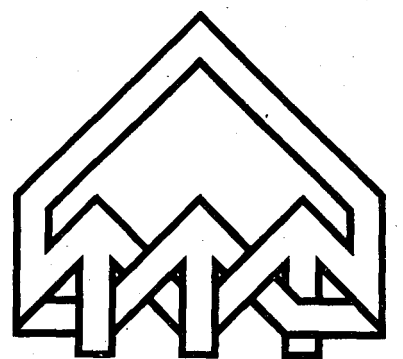
Dat bedrag bleek er voor het kabinet, dat al eerder 250 miljoen had toegezegd, niet meer in te zitten. Het „SOS” van de ROS kwam in dat opzicht te laat. Het is hard dit onder ogen te zien. De werkgelegenheid is weer een klap toegebracht.

Welkom

Het kabinet-Van Agt heeft voorts een nieuwe staatssecretaris van Financiën in de persoon van Van Amelsfoort. Zijn voorganger, Nooteboom, verwierf allerwegen waardering voor zijn voortvarende en bekwame optreden inzake onder meer de belasting-reparatiewetgeving.

Wij vertrouwen erop, dan Van Amelsfoort de lijn van zijn energieke voorganger zal doortrekken en zodanig minder populaire maatregelen in het kader van een rechtvaardiger belastingbeleid niet zal schuwen.

Na de overstap van Van der Stee naar Financiën, als opvolger van de vertrokken Andriessen is het CDA-kamerlid Braks de nieuwe bewindsman van Landbouw en Visserij. De landbouw maakt momenteel moeilijke tijden door. De inkomenspositie van veel werkers in de agrarische sector is zeer zorgelijk. Wij wensen minister Braks veel succes toe bij zijn zware taak.

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid ★

naam:

adres:

woonplaats

postcode

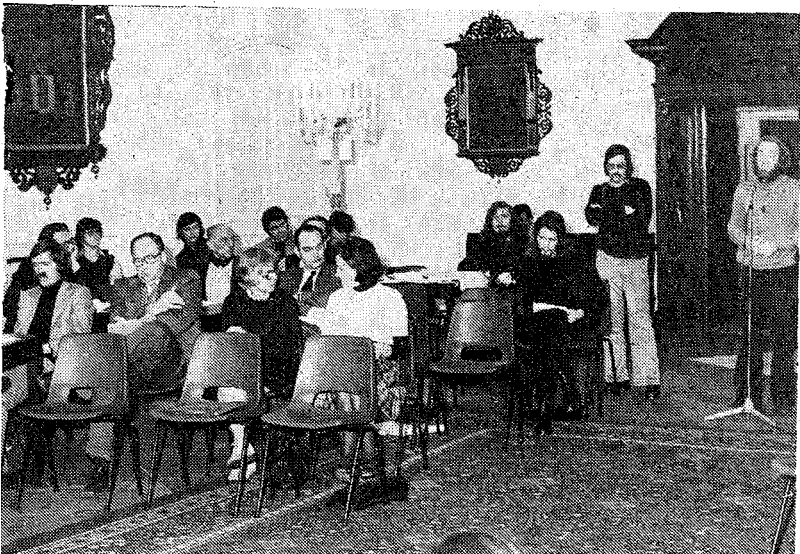
★ ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer
1700, Den Haag, u hoeft geen
postzegel te plakken.

Nogmaals Wet openbaarheid van bestuur

Toch reëel perspectief op meer openheid

door Tim Timmers

Graag zou ik kort willen reageren op het artikel van mr. L. S. Meiresonne in CDAktueel van 22 maart jl. naar aanleiding van mijn uiteenzetting over de WOB in het februari-nummer. Ik ben bijzonder blij met zijn interessante beschouwing. Nu de Wet Openbaarheid van bestuur op het punt staat in werking te treden (1 mei a.s.), is het dacht ik goed wanneer we ons beargumenteerde afvragen wat we van deze wet mogen verwachten. Op enkele door Meiresonne naar voren gebrachte punten zou ik nog even willen ingaan.

„Recht op bepaalde informatie“

Hier een overzicht van een hoorzitting, georganiseerd door de gemeente.

Op naleving van artikel 2 van de WOB, waarin de actieve informatieplicht voor de overheid is neergelegd is inderdaad geen strafsancie gesteld. Dat zou ook bezwaarlijk kunnen, omdat de wetgever in dat geval zou moeten omschrijven in welke gevallen de verplichting tot openbaarheid wel, en in welke gevallen deze niet geldt. Het behoeft geen betoog dat dit laatste buitengewoon moeilijk zou zijn, terwijl een in alle opzichten afdoende omschrijving vrijwel uitgesloten moet worden geacht. Niettemin: de verplichting voor de verschillende overheden in Nederland is er en men mag toch van de (rijks)overheid als medewetgever verwachten dat zij de door haar zelf voorgestelde bepalingen loyaal uitvoert. En voor zover dit niet gebeurt, ligt er niet naar mijn mening een belangrijke controlerende en stimulerende taak voor het parlement, de provinciale staten en de (deel)gemeenteraden. Ook Meiresonne wijst terecht op de positieve rol die de vertegenwoordigende lichamen in veel provincies en gemeenten al op het terrein van de openbaarheid van het bestuur hebben gehad. Daarnaast mag niet worden vergeten dat ook de publiciteitsmedia als onmisbare schakel in de informatievoorziening over en weer tussen het bestuur en de burgers ongetwijfeld veel hebben bijgedragen tot het bereiken van meer openheid. Voor zover bekend is Nederland trouwens het enige land ter wereld dat een bepaling kent als neergelegd in artikel 2 van de WOB.

Geen documenten

Een tweede belangrijk punt in het artikel van Meiresonne is dat z.i. de WOB op losse schroeven komt te staan, omdat de burger (bij een geheel binnenskamers opererend bestuur) geen "documenten (kan) opvragen, waarvan het bestaan niet is onthuld." Ik ben het op dit punt niet met hem eens: wij kennen immers niet het zogen.

„documentenstelsel“ zoals bijv. in enkele Scandinavische landen, maar een „informatiestelsel“. Het voordeel van dit laatste, in artikel 1 van de WOB neergelegde stelsel is, dat de burger kan volstaan met het vragen naar de voorhanden informatie betreffende een bepaald onderwerp en juist niet bepaalde documenten hoeft aan te wijzen, waarvan hij of zij een afschrift dan wel inzage wil hebben. Overigens mogen we er dacht ik van uitgaan, zeker als men de huidige maatschappelijke ontwikkelingen in aanmerking neemt, dat de gemiddelde burger mondig genoeg is om zich niet met een kluitje in het riet te laten sturen. Tenslotte staat er tegen een afwijzende beslissing op een verzoek om informatie beroep open bij de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State. Het is bepaald niet denkelijk dat er direct na 1 mei al enige proefprocessen zullen worden uitgelokt, juist om te zien hoe de Raad van State bepaalde artikelen (onderdelen) van de WOB interpreteert. Concluderend zie ik in de WOB zoals die er nu ligt een goed wettelijk vertrekpunt om het inzicht in het beleid van de overheid belangrijk te vergroten en, mede daardoor, de burgers meer politiek bewust te maken. Wel acht ik een evaluatie van de werking en de resultaten van de wet noodzakelijk, bijv. na 2 jaar. Het „verslag over de wijze waarop zij is toegepast“, dat de Minister-President en de Minister van Binnenlandse Zaken ingevolge artikel 5 van de WOB vóór 1 mei 1983 aan de Staten-Generaal dienen te zenden, biedt hiertoe de mogelijkheid. Voor een goede evaluatie zou het parlement m.i. ook moeten kunnen beschikken over de ervaringen van maatschappelijke groeperingen, zowel organisaties op het gebied van het algemeen welzijn als belangenorganisaties. Artikel 5 spreekt namelijk alleen over de bevindingen van de verschillende overheidsorganen, bestuurskundigen, vertegenwoordigers van de publiciteitsmedia en van de ambtenarencentrales.

door dr. A. M. C. Th. van Heel-Kasteel

„Het is beter een hongerige man te leren vissen dan hem vis te geven“ zegt een oud Chinees spreekwoord. Toch begint pas de laatste jaren in brede kring het besef te groeien dat overdracht van wetenschap en technologie een sleutelfunctie vervullen in het ontwikkelingsproces. In Nederland zijn hierover gedachten ontwikkeld en activiteiten ontplooid: wij verwijzen naar een aantal adviezen van de Nationale Advies Raad voor Ontwikkelingssamenwerking, naar het werk van NUFFIC* en RAWOO** en naar cursussen en onderzoek op verschillende universiteiten en hogescholen. Het stemt tot voldoening dat bij de directie Bilaterale Ontwikkelingshulp van het Ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking een nieuwe afdeling Onderzoek is opgericht. Ook op een aantal N.V.-conferenties heeft de overdracht van kennis en technologie centraal gestaan.

Kennis en technologie voor de Derde Wereld

Het overgrote deel – men zegt zeker 90% – van kennis en technologie is „vrij“, dat wil zeggen niet beschermd. Toch wordt daarvan door de ontwikkelingslanden te weinig gebruik gemaakt. Hiervoor zijn allerlei oorzaken aan te wijzen: de culturele, sociale en politieke omstandigheden in ontwikkelingslanden zijn hierbij misschien van nog grotere invloed dan de economische. Zo zegt Galbraith in zijn laatste boek dat „berusting“ het ontwikkelingsproces meer stagneert dan de grondstoffenproblematiek. Het blijkt voor ontwikkelingslanden moeilijk een keuze te maken uit de beschikbare kennis en technologie; zij hebben bovendien een geringe opvang- en uitbouwcapaciteit. Goed opgeleide mensen uit de ontwikkelingslanden ontmoeten allerlei hinderpalen als ze in eigen land willen werken en zich daar verder willen ontplooiën. Het CDA staat daarom juist positief tegenover de beleidsvoornemens van de huidige Minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Deze zijn uiteengezet in een apart hoofdstuk van de onlangs behandelde Nota „Ontwikkelingssamenwerking in wereld-economisch perspectief“. Nederland wil hulp bieden bij het versterken van de opnamecapaciteit en het kiezen van voor ontwikkelingslanden „juiste“ kennis en technologie. Voor onze doelgroepen – de armsten – zal dat vaak „aangepaste“ technologie zijn, dat wil zeggen eenvoudige hulpmiddelen die ter plaatse kunnen worden gemaakt en gerepareerd. De overdracht van kennis zal vooral gericht moeten zijn op de behoeften van de mensen zoals die naar voren komen in contacten met de lokale bevolkingen. De betrekkingen van de medefinancieringsorganisaties

met bijv. missie en zending zijn in dit verband van onschatbare waarde.

Hoogwaardige technologie

Deze technologie is meestal wel beschermd en dus duur. Toch zien veel ontwikkelingslanden hun heil in dit soort technologie, vooral als ze willen industrialiseren. Zij kijken dan naar de snelle ontwikkeling van een dozijn nieuw-geïndustrialiseerde landen in de Derde Wereld zoals Taiwan, Korea en Singapore. Het CDA is van mening dat elk land recht heeft zelf te beslissen op welke wijze het zich wil ontwikkelen. Desgewenst kunnen wij wel adviseren en stimuleren en samen met het betrokken land proberen te analyseren op welke wijze een ontwikkelingsproces waarschijnlijk het beste op gang kan worden gebracht of verder kan worden geholpen. De vraag welke factoren hierbij een rol spelen is nog onvoldoende onderzocht en is veel gecompliceerder dan men op het eerste gezicht zou denken. Wij proberen deze factoren bij een aantal projecten in kaart te brengen door een grondige evaluatie van de resultaten van onze hulp.

Goede initiatieven

De Minister heeft plannen ontvouwd over de oprichting – in samenwerking met TNO – van een Adviescentrum voor Toegepaste Technologie. Belangstellenden uit ontwikkelingslanden zullen hier bijstand kunnen krijgen bij het maken van een keuze die aansluit bij de plaatselijke mogelijkheden en noden. Zo is ook een uitgebreide „checklist“ ontwikkeld om de effecten van projecten op het vrouwelijk deel van de

bevolking tijdig bij de te ondernemen activiteiten te kunnen betrekken. De ervaring heeft immers uitgewezen dat vooral technische hulp de maatschappelijke structuur van een ontvangend land op een voor vrouwen negatieve wijze kan beïnvloeden. Dit moet worden voorkomen en bovendien is het nodig juist de vrouw in de Derde Wereld actief bij het ontwikkelingsproces in te schakelen. Het CDA heeft erop aangedrongen dat de zeer goede checklist ook daadwerkelijk bij elk project wordt gehanteerd.

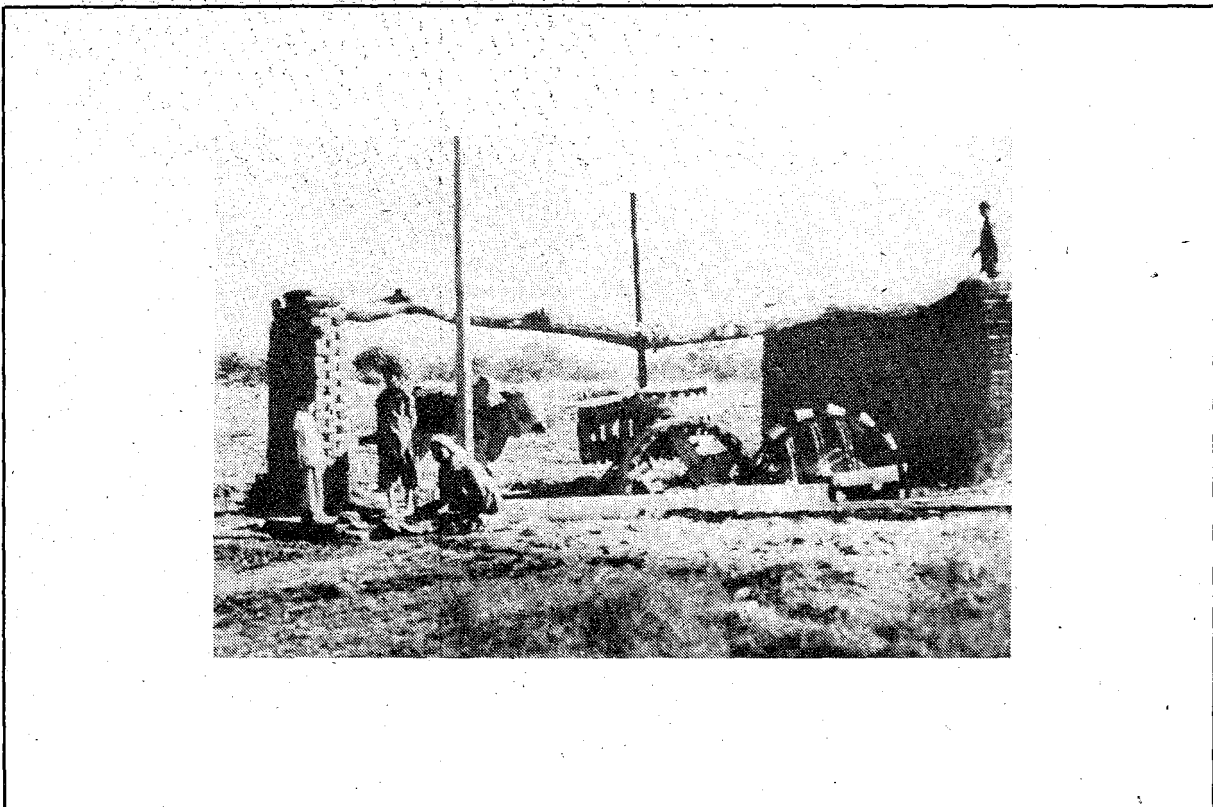
Toekomst

Bij het ontwikkelen van hulpprogramma's voor overdracht van kennis en technologie zal bijzonder moeten worden gelet op het effect van de overdracht op de plaatselijke cultuur en de werkgelegenheid voor mannen en vrouwen. Nederland zal in nationaal en in internationaal verband de ontwikkelingslanden moeten bijstaan bij het verwerven en gebruiken van de enorme reservoirs van wetenschap en techniek die er in de wereld zijn maar die nog niet ter beschikking staan van de vele medemensen in de Derde Wereld die recht hebben op een betere toekomst.

Annemieke van Heel-Kasteel is lid van de Vaste Commissie voor Ontwikkelingssamenwerking van de Tweede Kamer.

* Netherlands University Foundations for International Cooperation.

** Raad van advies voor wetenschappelijk onderzoek in het kader van de ontwikkelingsamenwerking.

Een vanouds bekende technologische vaardigheid in de derde wereld. De knep zorgt voor spoor, dat het nut van...

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.u.v. titelen post.

Gedachten bij inhuldiging van koningin Beatrix

Bij het begin van de regeringsperiode van koningin Beatrix zal men zich afvragen wat de toekomst brengen zal. In een poging om daarover iets te zeggen schuilt groot gevaar. Het beeld dat opgeroepen wordt kan te veel worden overheerst door recente indrukken. Toch ligt het beeld van morgen grotendeels opgesloten in de huidige ontwikkelingen. In wat voor internationaal klimaat, in welke economische, politieke en maatschappelijke situatie begint de nieuwe koningin aan haar taak en vooral waar gaan wij naar toe?

Internationale desintegratie

Op het internationale vlak wordt de desintegratie steeds sterker waarneembaar. In het Westeuropese bondgenootschap krijgen de eigen economische en politieke doelstellingen per land steeds meer de overhand, boven de prioriteit van de gezamenlijke belangen. Het mechanisme om op elkaar af te stemmen lijkt defect geraakt. De maximalisatie van het eigen belang staat centraal. De Sovjet Unie doet aan krachtsoppotting en aarzelt niet gebruik te maken van haar macht om buiten haar eigen grenzen te treden en geschillen te beslechten. Iets wat de Verenigde Staten, zij het in afnemende mate, ook deden met dien verstande dat het bij pogingen bleef. Inmiddels blijkt het eveneens mogelijk dat enkele tienduizenden Cubanen in diverse Afrikaanse staten veldtochten organiseren en regeringen in vreemde landen omverwerpen. De economische en de politieke ontwikkeling van de derde wereld verloopt bepaald niet voorspoedig. Het exportartikel dat opgang doet in de vorm van terreurdaden en geweldpleging van kleine groepen activisten is ook niet bemoedigend. Internationale raken rechtsregels worden niet meer overal even serieus genomen. Men trekt zich terug op eigen wijsheden. De internationale communicatiekanalen raken verstopt. De schijn van de zogenaamde stabiliteit van de wereld wordt steeds duidelijker en deze ontwikkeling heeft zijn hoogtepunt nog lang niet bereikt. Niets is echter zo gevaarlijk voor de wereldvrede als een wereldmacht die in

een isolement terecht komt. Het zich voortdurend bedreigd voelende Rusland is in dit verband een duidelijk voorbeeld. De neiging om met het oog op het eigen belang steeds meer over te hellen naar een neutraliteitspolitiek zal onder deze omstandigheden in ons land dan ook toenemen. Juist op kritieke punten kan een sterk bindend element van een zeer nuchter ingestelde koningin Beatrix van groot belang zijn en aanspreken.

slogan-economie

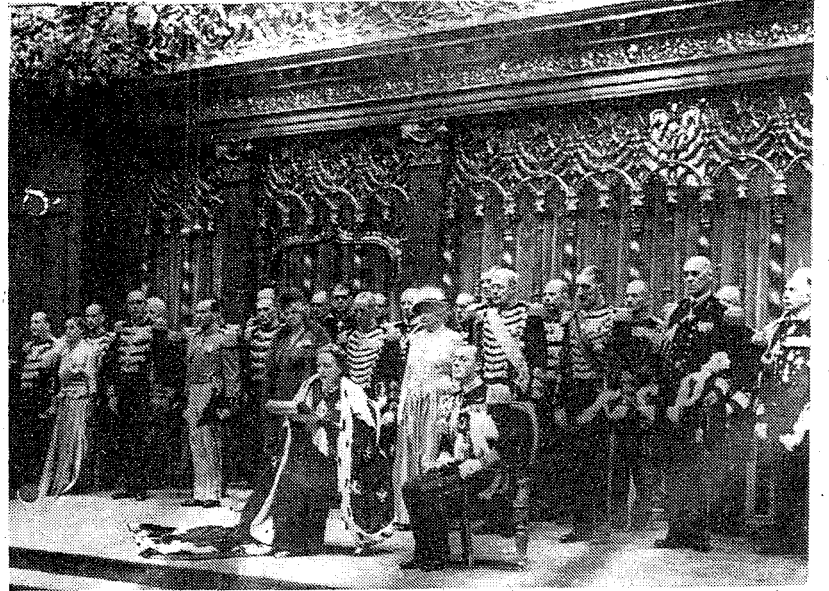
Het is vrij duidelijk dat een belangrijk deel van de binnenlandse politieke strijd in de komende jaren beheerst zal worden door de economie. Het is nog niet zo lang geleden dat de economie overwegend het terrein was van rationele argumenten en het logisch denken. Inmiddels wint de slogan-economie steeds meer veld. Niet de feiten en de mogelijkheden tellen maar wat de belangengroepen in de vaandels schrijven en waartoe zij oproepen. Wij hebben nog steeds niet geleerd hoe om te gaan met de verworvenheden van de door velen zo begeerde materiële consumptie-maatschappij. Steeds meer en meer is het devies. Wij beseffen maar al te weinig hoe onmetelijk welvarend wij zijn in vergelijking met tweederde van de wereldbevolking. Een van de ijzeren regels van het vak is wel dat er niet meer

door J. Dzsingisz Gabor

te verdelen is dan er voorhanden is; en dat er niet meer te verdelen valt als er minder is; alleen het mindere maar dan wel eerlijk door allen. Het wordt vooral bedenkelijk als verantwoordelijke mensen van wie men weet dat zij beter behoren te weten meedoen aan het opbouwen van de schijnwerkelijkheid. De verdere polarisatie staat in dit opzicht voor de deur. Het ziet er niet naar uit dat in deze atmosfeer de regerabiliteit van het land toeneemt. Het ontstaan van een driestromenland lijkt een illusie. De toeloop naar de grootste partijen is op zijn retour. De hieruit voortvloeiende getalsverhoudingen zullen de komende kabinetsformaties alleen maar moeilijker maken. Bovendien munten de grote partijen niet bepaald uit door een sterke interne samenhang. De onbaatzuchtige toewijding en de grote mate van verantwoordelijkheidsgevoel die zo karakteristiek zijn voor Beatrix en het feit dat zij een absolute hekel heeft aan mensen van wier oprechtheid zij niet overtuigd is zullen haar bij de steeds moeilijker wordende kabinetsformaties goed van pas komen.

democratie op de proef

De afgelopen jaren is met groot enthousiasme het zogenaamde democratiseringsproces op gang gekomen. Vooral aan de basis, bij de lokale overheid, zijn talloze experimenten van meer openheid en burgerlijke inspraak ingezet. De goede intenties van de initiatiefnemers zijn boven alle discussie verheven. In algemene zin heeft deze beweging dan ook veel positieve kanten. De kunst is wel een onderscheid te maken tussen wat wel als opbouwende kritiek is bedoeld met bruikbare elementen en wat niet meer dan oppervlakkige dwarsliggerij is. De vraag is wel waar de besluitvorming door actie en verzet terecht geblokkeerd wordt en waar sprake is van een door een handjevol activisten veroorzaakte bestuurlijke machteloosheid, besluiteloosheid en toenemende bureaucratie.

Koningin Juliana legt tijdens de inhuldigingsplechtigheid de eed af op de grondwet.

De kunst om het kaf van het koren te scheiden is wat deze democratiseringsbeweging betreft nog niet uitgevonden. Het streven om de besluitvorming op te houden tot de laatste tegenstander is overtuigd leidt tot een karikatuur van de democratie. De stelling dat de kwaliteit van de democratie mag worden afgemeten aan de manier waarop men omgaat met de minderheid is juist. Wel zal deze stelling met een dimensie moeten worden verrijkt namelijk dat de mate van zelfbeperking die de minderheid in het kiezen van haar actiemiddelen zichzelf oplegt jegens de meerderheid, tekenend is voor de mate van volwassenheid. Wij zijn dan wel beland op het belangrijke terrein van de menselijke interrelaties, de sfeer van het elkaar al of niet vertrouwen, de basis van ons maatschappelijk functioneren. Beatrix heeft een sterke persoonlijkheid en heeft in de achter ons

liggende periode moeite noch energie gespaard om zich uitvoerig te verdiepen in de menselijke relaties en het maatschappelijk functioneren van hoog tot laag. Zij blijft bij deze contacten zichzelf en zolang de sfeer om haar ongekunsteld is, direct en spontaan. De verwachting lijkt dan ook gerechtvaardigd dat de reeds ingeslagen weg, waarbij het koningshuis zich steeds dicht bij de bevolking wist en zich wenste in te zetten voor de gehele bevolking ook in het veranderende tij, gevolgd zal blijven. Het zoeken van het echte menselijke contact, begrip en hulpvaardigheid zal de grote kracht van deze koningin zijn.

wat de toekomst brengen moge

Het is maar te hopen dat al die sombere toekomstbeelden die ik U voor de geest gehaald heb hersenschimmen zullen blijken te zijn. Dat ons staatshoofd daarbij niet alleen op zichzelf vertrouwt maar zich zal richten op de gezamenlijke inspanning van allen en kracht zal putten uit haar inspiratiebron is in ieder geval bemoedigend. Als het koor uit Maastricht tijdens de inhuldiging op 30 april in Amsterdam het lied „wat de toekomst bringe moge“ zal inzetten dan is dat geen toeval. Het is de wens van een nieuwe koningin, een wens waaruit het grote vertrouwen spreekt waarmee zij de toekomst tegemoet treedt. Een vertrouwen dat niet uit zichzelf ontstaat maar vertrouwt en vertrouwen vraagt.

J. Dzsingisz Gabor is lid van de redactie van CDAktueel

De toekomstige koningin met haar echtgenoot en kinderen.

zwart wit

bijgeknijpt door Gerrit Brinkman

Vrouwen(1)

In de Nederlander herinnert freule Wittewaal van Stoetwegen eraan dat in bepaalde streken een vrouw als spreekster vroeger niet werd gewaardeerd. „Ja“ zei een voorzitter van een kiesvereniging haar eens. „we hebben u maar door de jeugdorganisatie laten vragen. Och, die doen wel eens meer gekke dingen en als het dan mislukt is het niet zo erg“. „Ik bleef gelukkig altijd vriendelijk en beleefd, maar inwendig kookte ik wel eens over zoveel onverstand“.

Vrouwen (2)

Pas bij Van Agt brak het echt door, misschien mede als gevolg van het feit dat een beetje kerel in 1977 al lang geen lid meer was van de VVD terwijl van die partij toch enige inbreng werd verwacht, maar de ware omwenteling bij Dries zat 'm natuurlijk in Neelie, die zich als bewindsvrouw tot vroeger verhiel als een pun-up-girl tot Aletta Jacobs. (Jań Blokker in De Volkskrant)

De Prinses

Peter Hofstede in Nieuwsnet over de bemoeienis van staatssecretaris Smit-Kroes met de tv-uitzending „De dood van een prinses“; „Zij had beter een sluier voor haar gelaat kunnen hangen met daaronder een prop in haar kwekkebekje“.

De Prinses (2)

opwaaien is niets vergeleken bij de veel hardere economische en politieke pressie die ons nog staat te wachten. Hopelijk is het gedrag van de Nederlandse regering nu geen maatstaf voor de houding dan“.

Bisschoppen (1)

„Omdat van de kant van het episcopaat de komende jaren – vooral op het gebied van moraal en ethiek – weinig inspirerende initiatieven zijn te verwachten kan men er ook niet op rekenen dat het katholieke deel van het CDA zich zal inzetten voor een verdere humanisering van bijvoorbeeld de zedelijkheidswetgeving“. (NRC)

Bisschoppen (2)

Prof. dr. W. C. M. Klijn in Nederlandse Gedachten: „De bisschoppen spreken wel hun „dankbare waardering uit jegens de duizenden leken, die, geheel belangeloos, regelmatig en op ontelbaar vele manieren zich wijden aan verschillende taken, zoals sociale activiteiten, uitwisseling van onderlinge hulpverlening, het bevorderen van rechtvaardigheid en vrede: leden van het CDA kunnen hier alleen maar een aanmoediging in zien om hun politieke werk te doen“.

Bijdrage-Den Uyl

Ik wil wel constateren dat het

prima wijze heeft verwerkt. De ploeg van minister-president Van Agt gaat door. Dat is een goede zaak. Ik denk dat de heer Den Uyl een goede bijdrage levert aan de instandhouding van deze regering. Hij zegt te vaak, dat de samenwerking CDA/PvdA moeilijker zal worden naarmate dit kabinet langer blijft zitten“. (CHU-voorzitter Van Leeuwen in De Nederlander).

Geen grijs

„Als wij Steenkamp vragen of hij, evenals sommige partijgenoten, niet bang is dat het CDA één grote, grijze middenpartij word, veert hij overeind. „Maar natuurlijk zit dat gevaar er in“ roept hij uit. Juist omdat je zo'n brede volkspartij bent, is dat niet uitgesloten. Maar dat moet ons juist de kick geven daar tegen te vechten. Het is wel heel goedkoop om te roepen dat we die kant op gaan als je niet bereid bent daar iets tegen te doen“. (Piet Steenkamp in het CDA-blad van Sliedrecht).

CNV en CDA

„Ik kan me zeer goed voorstellen dat de leden van de christelijke vakbeweging zeggen: er is een duidelijke vervreemding tussen ons en de enige grote, christelijke partij“ zegt prof. W. F. de Gaay Fortman in een gesprek met De Gids. „Ik denk dat de leden van het CNV zuiver aanvoelen

volksvertegenwoordigers ergens anders uitkomen dan CNV-ers vinden dat ze moeten“. Overigens vindt De Gaay Fortman dat terecht tot een loonmaatregel werd besloten. „Dat komt dan met name door de houding van de FNV, waarvoor ik niet de minste waardering kan opbrengen“.

Geen puree

Dr. A. Veerman in Nederlandse Gedachten: „Het CDA is niet, wil zeker niet zijn een optelsom van KVP, ARP en CHU. Om het eens wat dunder te zeggen: de identiteit van het CDA is niet een ineenschuiven van drie identiteiten tot een wonderlijk mengsel of brouwsel, een soort identiteiten-puree“.

Joop en Max

„Den Uyl, ofschoon hij de integriteit van het CDA in twijfel trekt wanneer hij dat kan, is realist genoeg om te beseffen dat hij bij de volgende kabinetsformatie vermoedelijk toch op samenwerking met de christen-democraten is aangewezen. Ook daarin ziet hij zijn plannen doorkruist door Max van den Berg, die zijn heil zoekt bij PPR, PSP en zelfs CPN“ (Rene de Bok in Elseviers Magazine).

Duidelijkheid (1)

Het hoofdbestuur van de VVD heeft

zijn. Aangenomen mag worden, aldus Nederlandse Gedachten, dat een dergelijke negatieve lidesverklaring nu ook wel van PvdA-zijde zal worden geuit. „Het eind van het liedje zal dan wel zijn dat beide partijen lonken in de richting van het CDA voor een eventuele regeringscombinatie. En als die dan tot stand is gekomen, verwijten beide partijen het CDA politieke onduidelijkheid. Zo wordt met de leus van de duidelijkheid de grootste mogelijke onduidelijkheid bedreven“.

Duidelijkheid (2)

„Het is opmerkelijk dat de mensen die zich het onduidelijkst uitdrukken het zekerst zijn van een verkiesbare plaats. Een man als Duisenberg is in de Partij van de Arbeid altijd omstreden geweest. Hij kon te goed uitleggen waarom hij zo op de penning was. Politici die duidelijk weten te zeggen wat ze bedoelen, opereren meestal vanaf de zijlijn, of zijn te vinden in de kleine partijen. (Het Parool)

Praat met Gijs

„Produceert een kerncentrale meer uitgebrande splijtstofelementen dan er volgens de vergunning in het koelbad mogen, praat met van Aardenne. En de onrechtmatige rentmeester van 's lands economie vraagt zijn dienaar, de directeur van de kerncentrale: „Wat staat er in uw vergunning? 324 elementen? Haal er een streep door en schrijf: 492. Het mag eigenlijk een wonder heten dat het idee van de VVD-minister van Aardenne afkomstig is, fraaiere concrete toepassing van een bijbels

Teleurstellend landbouwdebat in Europees Parlement

Door Teun Tolman

Het landbouwdebat in het Europees Parlement met betrekking tot de prijsvaststelling blijft een belangrijk gebeuren. Niet alleen om het feit dat daarmee over het inkomen van miljoenen boeren beslist wordt, maar eveneens is de werkgelegenheid en de continuïteit van de agrarische sector en de daaruit voortvloeiende activiteiten aan de orde.

Europese CAO voor de boeren?

Scherpsender wijs wordt daar wel eens over gesproken. Het prijsbeleid geeft echter geen harde inkomensgaranties. Dat geldt alleen, in zekere mate, voor de marktordenende producten. Mogelijk dat dit $\pm 70\%$ is. Zuivel en vlees zijn daar een voorbeeld van. Groenten en fruit kennen geen garanties. Daarvoor gelden weer andere spelregels bijv. import via referentieprijs e.d. Het debat werd beïnvloed door drie belangrijke gegevens:

- de sterke inkomensdaling in de agrarische sector
- de zogenaamde overschotten
- de financiële gevolgen van de Europese begroting.

Inkomensbeleid

a. De positie van de boeren, kleine ondernemers, is uiteraard een andere dan die van loon- en salaristrekken. In Nederland kennen we de bekende prijscompensaties. Uit berekeningen volgens de zogenaamde objectieve methode blijkt, dat op basis van gestegen kosten de prijsverhoging 7,9% moet zijn.

Dit gegeven is algemeen aanvaard en ook niet door Gundelach bestreden. Rekening houdende met politieke en

financiële inflatie, heeft hij 2,4% verhoging voorgesteld.

Het Europees bedrijfsleven heeft ook massaal in Straatsburg acte de présence gegeven. Het wenste 7,9%. En terecht! Conclusie: na een prijsbevrozing van twee jaar, betekent een prijsaanpassing van 7,9% een gelijkblijvend inkomen gezien de kostenstijging, zelfs geen inkomensverbetering.

b. de zogenaamde overschotten

Geconstateerd moet worden dat het Europees Parlement allergisch is voor de zogenaamde overschotten. In feite is er sprake van één probleem, namelijk de zuiveloverschotten. Nu is er met belangrijke financiële kosten in 1979 sprake geweest van een geweldige opruiming. Nog nimmer zijn de voorraden zo gering geweest als op dit moment. Dat wil echter nog niet zeggen dat de problemen opgelost zijn. Wel is er nu sprake van een adempauze. Geen van de voorstellen om op constructieve wijze de zuivelproductie te stabiliseren kreeg een meerderheid.

c. Financiën

Er wordt in de debatten enorm gegoed met cijfers. Buitenstaanders kunnen er vaak geen touw aan vast knopen. En dat is begrijpelijk. Kost de landbouw inderdaad zoveel geld? Zijn we bezig met een uitzichtloze politiek? Op beide

vragen moet ontkennend geantwoord worden. Dat is niet het geval.

Het probleem is dat de landbouw de enige volledig functionerende geïntegreerde sector in de Gemeenschap is. Daardoor ontstaat er een financieel vertekend beeld. Dit wordt nog versterkt doordat vormen van ontwikkelingshulp en voedselhulp alle als landbouwuitgaven genoteerd zijn. Ten onrechte!

De zuivere kosten van het landbouwbeleid bedragen minder dan 50% van het budget. Hierdoor worden de nationale begrotingen ontlast. Komen we tot een optelsom van alle begrotingen van de negen lid-staten dan is de begroting van de gemeenschap slechts 2,5% van de totaliteit van dat bedrag. En de landbouw „kost” dus slechts 1%, of zo men een ander cijfer wil, 0,4% van het bruto nationaal product.

Geen duidelijkheid?

De debatten in het Europees Parlement hebben een teleurstellend verloop gehad. Er is namelijk geen duidelijke uitspraak gekomen over de prijsaanpassing. Dat is jammer. Wel is er een communistische liefdesverklaring over de landbouw aangenomen, maar dat was het intrappen van een open deur. Helaas moet achteraf geconstateerd worden dat in feite in het Parlement wél een ruime meerderheid voor de „tenminste 5%” formule was. Er waren maar 9 stemmen te weinig. De landbouwcommissie heeft in Brussel gestemd over de voorstellen en kwam met het voorstel van 7,9%. Zij begon met het verstrekkende voorstel van 11%. In het Parlement wenste de voorzitter van de andere zijde te starten met een voorstel

Boeren protesteren tegen het landbouwbeleid EEG.

van prijsbevrozing en vervolgens het hogerop te zoeken. Door deze technische aanpak is het misgegaan.

Positief

Heel uitdrukkelijk moeten een aantal positieve beslissingen genoteerd worden. Het Parlement heeft het „Gundelach voorstel” van 2,4% prijsverhoging overtuigend verworpen. Er zal een gecoördineerd oliën- en vettenbeleid komen.

Geen verandering van de suikerquota. Geen wijziging van het interventiebeleid en dus geen verslechtering van het rundvleesbeleid. Een restrictief invoerbeleid. Dat is alles met elkaar nogal wat!

Hete adem

Het Parlement heeft helaas over deze

zaken niet het laatste woord. Dat hebben de ministers van landbouw met de heer Gundelach. Wij noteerden van onze minister van landbouw, de heer Braks, dat hij teleurgesteld was. Dat lijkt mij terecht.

Ik deel deze teleurstelling. Hij had graag de hete adem van het Parlement in zijn nek gevoeld!

Welnu, een analyse van de gang van zaken maakt duidelijk dat ondanks geen uitspraak over de prijshoogte door technisch knock-out, de wil van het Parlement voelbaar is met betrekking tot de „tenminste 5%” formule.

Voeg daarbij de opsomming van hetgeen onder „positief” is geschreven, dan kan de minister daarmee wél uit de voeten. Meer verwachten wij niet. Maar met minder kan de Raad en dus ook Braks niet volstaan.

T. Tolman, lid Europees Parlement

Van het Binnenhof

door Gerard van der Wulp

Rustig paasreces voor parlement

Problemen illegale werknemers worden tot politiek probleem

Het inmiddels alweer afgelopen paasreces van de Tweede Kamer was heel andersoortig dan het eraan voorafgaande kerstreces. Werden de rustigé weken rond kerst gekenmerkt en overheerst door de nasleep van het vooral voor de CDA-fractie zo ingrijpende en frustrerende kernwapendeбат, het paasreces gaf écht enige rust voor de parlementariërs.

Maar toch werd ook het paasreces ingegaan met een met name voor de CDA-fractie belangrijk incident, dat ook gedurende de twee weken dat de Kamer niet vergaderde de aandacht bleef opeisen. Dat betrof de laatste dag voor de paasvakantie, toen door een verdeeld stemmen van de CDA-fractie – tegen de zin van de regering – een motie van de oppositie werd aangenomen. Zes leden van de CDA-fractie gaven hun steun aan die motie. Het was de motie Buurmeijer (PvdA), enige weken tevoren ingediend tijdens het debat over de problemen met de uitvoering van de eind vorig jaar van kracht geworden Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers.

Die wet is een poging een eind te maken aan het verschijnsel dat werkgevers werk laten verrichten door illegaal in ons land verblijvende buitenlanders. Over de uitvoering van de wet bestaat teleurstelling. Gesnapte werkgevers krijgen vrij lage boetes; gesnapte buitenlanders worden zonder pardon het land uitgezet. Dit bewoog de oppositie ertoe een overgangsregeling te bepleiten. Binnen een bepaalde tijd zouden illegalen zich bij een Arbeidsbureau moeten melden, waar een half jaar lang geprobeerd zou kunnen worden de buitenlander aan een legale arbeidsplaats te helpen. Zou dat niet lukken, dan zou de buitenlander alsnog over de grens kunnen worden gezet. Dit voorstel stond in de aangenomen motie-Buurmeijer.

fractie, Van Dam, als de regering vonden dat de motie niets oploste, en willekeurig zou uitwerken. Een werkgever immers die wel het fatsoen zou hebben gehad om voor de illegale arbeider sociale premies af te dragen, zou best bereid zijn tot medewerking aan de legalisering van de arbeidsplaats. Maar een werkgever die ook de sociale premies in zijn zak hield zou er wel voor passen om die strafbare tekortkoming aan het licht te brengen door voor een legale arbeidsplaats van zijn illegale werknemer te pleiten. Zo zouden de zwakste illegalen dus het slachtoffer blijven, aldus Van Dam in de Tweede Kamer. Hij benadrukte overigens wel de vaak schrijnende situatie waarin illegalen verkeren, aan te voelen. Maar hij voegde eraan toe dat een oplossing zoals nu door een minieme kamermeerderheid wordt voorgestaan, geen echte oplossing biedt. De zes leden van de CDA-fractie die de motie-Buurmeijer steunden, waren dat in de fractievergaderingen weliswaar goeddeels met hem eens, maar vonden toch dat, daar waar het om diep ingrijpende menselijke problemen gaat, ook het weinige dat mogelijk is gedaan moet worden.

De regering liet op de dag na de stemmingen in de Tweede Kamer na afloop van het kabinetsberaad bij monde van vice-premier Wiegel weten dat de aangenomen motie niet zal worden uitgevoerd. Minister Wiegel gaf daarbij als argumenten onder meer dat Nederland vol is, en dat de Kamer een hoogst onverstandige uitspraak had gedaan. Die harde taal van de vice-premier werd in de CDA-fractie niet met gejuich ontvangen.

In de CDA-fractie gaat men er – in tegenstelling tot de heer Wiegel – van uit, dat de kameruitspraak een begrijpelijke is, maar dat deze heiaas technisch

mededeling dat de PvdA-motie niet zal worden uitgevoerd. Direct na het paasreces vroeg de PvdA dan ook opnieuw een debat aan. Dat had op het moment dat dit geschreven wordt, nog niet plaatsgevonden. Algemeen wordt aangenomen, dat de oppositie een nieuwe motie zal indienen, een motie van afkeuring, die met name de zes in de CDA-fractie in een moeilijke positie kan brengen. Zo'n motie spreekt immers wantrouwen uit in het regeringsbeleid. Bij aanname zou een kamermeerderheid het regeringsbeleid afkeuren, hetgeen de val van het kabinet kan betekenen. Maar nogmaals, zover was het op het moment dat dit wordt neergeschreven nog lang niet.

Scheepsnieuwbouw

Een tweede onderwerp dat gedurende het paasreces speelde was de dreigende mislukking van het op poten zetten van een structuur voor de scheepsnieuwbouw in Rotterdam. In het reces liet minister Van Aardenne van Economische Zaken aan de Tweede Kamer weten het met die scheepsnieuwbouw in het nieuw te stichten bedrijf de ROS niet meer te zien zitten, en dat hij dus de subsidiekraan wilde dichtdraaien. Dat was voor de CDA-fractie een koude douche, omdat het juist de minister was geweest die vorige zomer met kracht van argumenten een tegenstribbelende CDA-fractie ervan overtuigd had dat de scheepsnieuwbouw wel degelijk levenskansen zou hebben, als hij er in totaal een bedrag van 250 miljoen gulden voor beschikbaar stelde. De CDA-fractie steunde toen tenslotte de minister in zijn plannen.

Juist daarom was het verrassend om nu te moeten constateren dat de ROS, het nieuwe bedrijf waarin de scheepsnieuwbouw zou worden ondergebracht, nog

mededelingen dat het subsidiebedrag van 250 miljoen gulden al goeddeels aan de ROS zou zijn opgegaan. Dat geld zou ook deels terecht hebben kunnen komen bij verliezen uit voorgaande jaren van de scheepsnieuwbouwbedrijven.

Daarom vond op 16 en 17 april een kamerdebat plaats, waarin CDA-kamerlid Van Houwelingen een motie indiende met het verzoek aan de regering om alsnog de afspraak van vorige zomer na te komen, en het volle bedrag van 250 miljoen beschikbaar te stellen. Aan de raad van commissarissen-in-oprichting zou dan moeten worden gevraagd of ze aan het dan nog beschikbare bedrag voldoende zouden hebben om de ROS alsnog op te richten. In het kamerdebat zei minister Van Aardenne, dat het bedrag waarop de CDA-fractie doelde, 45 miljoen gulden bedroeg. Hij bleef overigens wel bestrijden dat dit bedrag niet aan de ROS ten goede was gekomen.

Nadat de motie-Van Houwelingen met steun van de oppositie was aangenomen, bleek de minister echter wel bereid deze onverwijld uit te voeren.

Direct na het kamerdebat legde hij de commissarissen de vraag voor of ze met een bedrag van 45 miljoen gulden extra uit te voeren zouden kunnen. Dat bleek niet het geval, zo liet de minister de Tweede Kamer op 18 april per brief weten. De CDA-fractie maakte toen bekend dat hierdoor naar haar mening de ROS, zoals die door minister Van Aardenne was voorgesteld, helaas niet haalbaar was gebleken. De CDA-fractie had zich immers steeds op het standpunt gesteld dat de ROS niet tot iedere prijs doorgang kan vinden. De grens trok het CDA steeds bij het subsidiebedrag van 250 miljoen gulden.

Ook dit onderwerp zal in de komende weken nog de nodige aandacht krijgen. Wellicht zal de oppositie aanvechten dat de motie-Van Houwelingen is uitgevoerd. Het hangt van de kracht van de argumenten van de oppositie af in hoeverre dit nog tot een parlementaire nasleep zal leiden.

In deze rubrieken van de afgelopen maanden stond steeds de grote sociaal-economische problematiek centraal. Dat is deze keer eens niet het geval. Hetgeen niet betekent, dat die problemen niet nog steeds de hoofdmoot vormen van wat er in de Haagse binnenkamertjes besproken wordt. Want naar verwachting staan er voor politiek Den Haag nog moeilijke momenten te wachten.

voorgestelde loonmaatregel door de Kamer aanvaard en van kracht geworden. De Kamer bracht er twee belangrijke wijzigingen in. De eerste op initiatief van het CDA. Volgens de regeringsvoorstellen zou iedere werknemer er per 1 juli aanstaande in plaats van de prijscompensatie een vast bedrag van 26 gulden per maand bijkrijgen. Bovendien zou een ieder op jaarbasis een belastingverlichting krijgen van honderd gulden. Na aandrang van de CDA-fractie werd bij die belastingverlichting voor de minima en vlak-boven-minima nog eens een bedrag gevoegd van tussen de dertig en de veertig gulden, waardoor de koopkracht van deze groepen dit jaar naar alle waarschijnlijkheid gehandhaafd blijft.

Op initiatief van de D'66-fractie, met steun van het CDA, werd de werkingsduur van de loonmaatregel bekort tot 1 januari aanstaande. De regering zou voorafgaande aan die datum het gesprek met de sociale partners moeten heropenen om te pogen tot een centraal akkoord te komen of een vorm daarvan, teneinde goede afspraken te maken voor het volgende jaar.

Daarmee was de gedwongen loonmatiging voor dit jaar een feit geworden. Het andere deel van de regeringsvoorstellen ter beteugeling van de economische problemen, de ombuigingen in de overheidsuitgaven, is nog niet afgerond. De exacte invulling van de drie miljard gulden ombuiging waarvan 1,5 miljard op de departementale uitgaven, moet nog door de regering aan de Tweede Kamer worden overgelegd. Keer op keer wordt in de Kamer gemaand tot spoed. Bij die concrete problemen kunnen nog politieke problemen worden verwacht, bijvoorbeeld op volkshuisvesting, waar men weer met sterk toegenomen woningnoodproblemen worstelt.

Behalve dit moet er nog een achterstallig deel van Bestek '81 worden ingevuld. Bovendien zal half mei gekeken worden of de genomen maatregelen voor dit jaar voldoende zijn geweest, en of er niet nog meer omgebogen en gematigd moet worden. Direct daarop moet het kabinet de begroting voor volgend jaar gaan opstellen, waarbij de in de meerjarenramingen nog opgenomen economische groei van drie procent naar alle waarschijnlijkheid volledig geschrapt kan worden. Hetgeen dus grote financiële perikelen kan gaan opleveren. Politiek Den Haag staat de komende maanden een miljardendans zonder de

vervolg van pagina 7

en het gelijke visrecht voor een ieder kunnen worden gewaarborgd, en de concurrentievervalsing tussen de EEG-landen kan worden weggenomen.

3. Midden- en kleinbedrijf

Het midden- en kleinbedrijf is een onmisbare schakel bij de afzet van goederen en diensten aan de consument. Door zijn veelvormigheid en specialisatie draagt het bij tot verbreding en verdieping van het goederen- en dienstenpakket dat de consument wordt aangeboden. Voor de afzet van goederen en diensten aan de consument zijn factoren als geografische afstand en persoonlijk contact met de klant van groot belang. Alleen kleinschalige bedrijven kunnen aan deze wensen tegemoet komen. In de kleine kernen kan een bevredigend verzorgingsniveau alleen gewaarborgd worden door het midden en kleinbedrijf; in de binnensteden heeft het zijn eigen gezicht.

Een centraal aandachtspunt vormt de voortdurende verzwakking van de positie van het arbeidintensieve midden- en kleinbedrijf, als gevolg van de relatief hoge loonkosten. Dit terwijl het midden- en kleinbedrijf in veel gevallen bij elke bedrijfstak de laatste schakel vormt met de consument. Voor de betekenis van het midden en kleinbedrijf voor het verzorgingsniveau en de persoonlijke dienstverlening, dient meer aandacht te worden gegeven. Beleidsmaatregelen moeten derhalve gericht zijn op het handhaven van het arbeidsintensieve midden- en kleinbedrijf.

Met name dient gelet te worden op de mogelijke effecten op de inkomensvorming in het midden- en kleinbedrijf, van onderdelen van de algemene sociaal-economische politiek die niet primair als inkomenspolitieke instrumenten zijn bedoeld.

V Justitie

Het handelen van de overheid moet gericht zijn op het bestrijden van onrecht en het opkomen voor zwakken, vervolgd en ontheemden.

De mens en de samenleving kunnen het niet zonder bescherming door de overheid stellen. Het sluitstuk van deze bescherming is te vinden in de bescherming van de rechten van alle mensen middels een onafhankelijke rechtspraak en de bestrijding van het onrecht.

Een deel van de criminaliteit vindt zijn oorzaak in slechte levensomstandigheden. Daarom dient bij het bestrijden van criminaliteit de nadruk gelegd te worden op het voorkomen ervan. Voortdurend onderzoek naar de oorzaken van de criminaliteit is (met name de jeugdcriminaliteit) nodig. Verbetering (b.v. via het instituut van de wijkagent), een goede uitrusting en - indien nodig - versterking van het politie-apparaat is noodzakelijk.

Bij de bestrijding van terreur moet er gestreefd worden naar:

- het besparen van de levens van alle betrokkenen,
- het voorkomen van inwilliging van eisen, die in strijd zijn met ons rechtsstelsel.

Functie en inhoud van de straf moeten ter discussie worden gesteld. De straf moet meer gericht zijn op de herinpassing van de gedetineerde in de maatschappij. De mogelijkheid tot het opleggen van alternatieve straffen moet worden onderzocht.

Onder zekere voorwaarden kan een „open“ gevangenis een goed middel zijn bij de pogingen om de gedetineerden aan de maatschappij te laten wennen. Reclassering van ex-gevangenen, ook in de overheids sfeer, is noodzakelijk. Er dient meer zorg besteed te worden aan de slachtoffers van delicten. Goede initiatieven om de rechtshulp zo dicht mogelijk bij de burger te brengen (b.v. via advocatencollectieven en rechtswinkels) moeten gestimuleerd worden. Bij deze initiatieven dient de kwaliteit van de dienstverlening voorop te staan.

Niet het gebruik, maar de handel in soft drugs dient met inachtneming van bestaande internationale verdragen strafrechtelijk te worden vervolgd. Ten aanzien van hard drugs worden opsporing en vervolging niet toegespit op het gebruik maar op het bezitten van een aanmerkelijke hoeveelheid en op de handel.

Organisaties, die zich bezighouden met de opvang van verslaafden, dienen door de overheid gesteund te worden. Pornografie toont de mens als lustobject en ontleent hem daardoor zijn waardigheid. Daarom dient de pornografie aan banden te worden gelegd. Met name de ontwikkelingen in de richting van de „harde“ pornografie zijn verwerpelijk en dienen mede in verband met de achterliggende commerciële aspecten tegengegaan te worden. Bovendien mag niemand in het openbaar onverwacht en ongevraagd geconfronteerd worden met pornografie. Deze onverwachte en ongevraagde confrontatie moet derhalve verboden blijven.

Actie gericht op het langs niet-parlementaire weg wijzigen van de rechtsorde of het overheidsbeleid dient voorkomen en bestreden te worden.

VI Emancipatie

Op grond van haar gelijkwaardigheid dient de vrouw gelijke rechten als de man te hebben. Voorzover deze nog niet verleend zijn, dient dat alsnog te gebeuren. Bovendien ontbreekt het veelal nog aan de praktische toepassing ervan, omdat de vereiste mentaliteitsverandering in de maatschappij nog niet heeft plaatsgevonden. Het is belangrijk dat doordringt, dat bij de emancipatie van de vrouw zowel de man als de vrouw betrokken dienen te zijn.

De overheid en de particuliere sector dienen hiertoe een actief beleid te voeren. Weliswaar is door het aanstellen van een staatssecretaris voor emancipatiezaken een stap in deze richting gezet, doch dit is slechts een aanzet van de overheid om te kunnen (re)ageren op het maatschappelijk proces van de emancipatie. De overheid dient zelf voorop te lopen. Met name valt hier te denken aan het aannemingsbeleid en het ontslagbeleid. Voor het bedrijfsleven dient de overheid hierover richtlijnen te geven en te controleren of deze richtlijnen ook uitgevoerd worden. De achterstand van de vrouw, m.b.t. haar ontplooiing in het onderwijs en op de arbeidsmarkt, dient te worden onderzocht en weggewerkt.

De mogelijkheden tot deeltijd-arbeid dienen met kracht te worden uitgebreid.

VII Welzijn

1. Jeugd welzijn

Als jongeren gaat het ons bijzonder aan het hart, dat velen van onze generatie hun vrije tijd op zinloze wijze doorbrengen, onder meer omdat voor hen onvoldoende mogelijkheden bestaan of worden gecreëerd om hun tijd op andere wijze te besteden. Jeugdwerkloosheid dient voor het welzijn van jongeren bestreden te worden. Bij het ontwikkelen van jeugd welzijnsbeleid moet de jeugd zelf een wezenlijke inbreng hebben. In het onderwijs dient de creatieve aanpak van de vrije tijd een plaats te hebben.

Bijzondere aandacht moet worden geschonken aan: - particuliere initiatieven op het terrein van het vormingswerk, door financiële en organisatorische ondersteuning; - stimulering van centra voor hulp- en dienstverlening; - verdere uitbouw van educatieve voorzieningen voor met name werkende jongeren; - het jeugd welzijn in kwetsbare gebieden, m.b.t. overkoepeling van de organisaties op het gebied van het welzijns werk; - het welzijn van werkloze jongeren. Bij een bezinning dient de eigen identiteit van jongerenorganisaties mede in de overwegingen te worden betrokken.

2. Cultuur

Bij het opzetten van culturele voorzieningen moet sprake zijn van territoriale en maatschappelijke spreiding. Het cultuurbeleid moet gericht zijn op actieve en passieve deelneming van de bevolking. Er dient met voortvarendheid gewerkt te worden aan de zogenaamde drempelverlaging bij de diverse culturele voorzieningen.

3. Sport en lichamelijke vorming

Voor een goede ontwikkeling en ontplooiing van de jonge mens is lichamelijke vorming onontbeerlijk. Er dienen dan ook voldoende accommodaties aanwezig te zijn. De recreatieve sport moet gestimuleerd worden. Uitwassen van top- en wedstrijdsport dienen met kracht te worden tegengegaan.

VIII Gezondheidszorg

1. Volksgezondheid

Een goede gezondheid is voor de mens van onschatbare waarde. Het is een geschenk, dat ook als zodanig behandeld moet worden. Uitgangspunten hierbij zijn: eerbied voor het menselijk leven, het tegengaan van de ontluistering van de mens, het principe „voorkomen is beter dan genezen“, het scheppen van ruimte waarin ieder naar lichaam en geest tot zelfontplooiing kan komen.

De mens dient centraal te staan in de gezondheidszorg, niet de techniek. Dit betekent voor het te voeren beleid: - de mondigheid van de patiënt dient voorop te staan; - een verregaande samenwerking van gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening; - het verschuiven van de intra-murale naar de extra-murale zorg; - dat de patiënt het recht heeft op een zo groot mogelijke vrije keuze van voorzieningen, op aandacht en overleg m.b.t. de behandeling en de verpleging en op beslismogelijkheid; - de medische hulp betaalbaar en bereikbaar moet zijn. We moeten de ogen niet sluiten voor het kostenaspect van de gezondheidszorg. De beheersing van tarieven en salarissen van met name

specialistische beroepen dient met voortvarendheid te worden aangepakt. De prijs van medicijnen moet worden verlaagd. Het gebruik van medicijnen moet worden verminderd.

2. Geestelijke gezondheidszorg

- Eenzaamheid is een groot kwaad in deze tijd en vaak oorzaak van geestelijke nood. - De diverse verslavingsziekten verdienen bijzondere aandacht, wij moeten deze medemens als onze naaste opvangen en niet ver van ons af stoten. Ook zij maken deel uit van onze samenleving en hebben recht op onze aandacht en zorg. - Wat geldt voor slachtoffers van verslaving geldt evenzeer voor de geestelijk ontredderde en/of zwakke mens. Zij zijn aan onze bijzondere zorg toevertrouwd. Hierbij dienen we actief te zoeken naar oorzaken en nieuwe behandelingsmethoden, waarbij de menswaardigheid vooropstaat.

3. Abortus

Als beeldrager van God en onderdeel van de schepping is de mens gehouden tot bescherming van het geboren en ongeboren menselijk leven. De Overheid - op grond van Zijn Woord - evenzo, met daarnaast de opdracht het zwakke in de samenleving te ondersteunen. Het probleem van de abortus, een essentiële keuze tussen leven en dood, is daarmee één van die vraagstukken, die zware eisen stellen aan de politieke ethiek. De huidige wettelijke norm, die er wel degelijk is (omschreven in het wetboek van strafrecht) wordt volstrekt niet meer gehanteerd. Feitelijke wetteloosheid is hiervan het directe gevolg. Niettemin hebben medische en maatschappelijke ontwikkelingen niet stilgestaan. In tegendeel. Een stroomversnelling op medisch gebied en daaraan verwante disciplines roept de overheid grenzen te stellen aan het ongenormeerd technisch-wetenschappelijk handelen.

Een verzoek om abortus kan in de huidige situatie ten diepste gezien worden als een laatste „redmiddel“ voor een mens in nood, wiens kreet om hulp niet of onvoldoende is verstaan. Abortus zonder meer verbieden met voorbij gaan aan de noodzaak aandacht te besteden aan de vaak zeer moeilijke omstandigheden waarin de vrouw - en haar omgeving - zich bevinden doet daaraan onrecht. Afgezien van medische indicaties, is het denkbaar dat de vrouw in zo'n onhoudbare situatie verkeert dat het niet verantwoord is haar - en daarmee wellicht ook het kind in de toekomst - nog zwaarder te belasten. In deze gevallen is het zeer goed denkbaar dat de vrouw abortus toe wil laten passen. Een besluit daartoe zal echter pas goed overwogen kunnen worden nadat de vrouw in de gelegenheid is gesteld om onder ogen te zien of er voor haar situatie alternatieven voor een abortus zijn. In onze optiek verdienen deze immers de voorkeur, omdat ook het ongeboren leven bescherming verdient. Gesprekken met artsen, geestelijken en andere hulpverleners dienen een wezenlijk onderdeel van de besluitvormingsprocedure te zijn. De taak van de overheid in dit verband is voorts uitdrukkelijk zorg te dragen voor een verbetering en bevordering van alternatieve probleemoplossingen, waarbij gedacht kan worden aan faciliteiten die ongehuwde moederzorg mogelijk maken, het verruimen van adoptiemogelijkheden en het prioriteit geven aan gezinsbegeleiding. Burocratie in de hulpverlening dient hierbij met kracht tegengegaan te worden en vrijwilligerswerk bevorderd.

De samenleving zou in onze visie juist „borg“ moeten staan voor liefde, begrip, vertrouwen en hulp ten opzichte van de vrouw, haar omgeving en het kind. De uiteindelijke beslissing, gezien haar verantwoordelijkheid en de ingrijpende gevolgen voor haar persoonlijk - ook in relatie tot het ongeboren leven -, kan moeilijk anders dan aan de vrouw worden overgelaten, wanneer ook gesprekken met hulpverleners niet leiden tot de overtuiging dat er reële alternatieven zijn. Anderen over of met de vrouw te laten beslissen werkt, gelet op de pluriformiteit van onze samenleving én de daarin werkzame medici, bovendien willekeur en rechtsonzekerheid in de hand. Dit te meer daar criteria, waaraan het besluit tot al dan niet ingrijpen getoetst zou kunnen worden, uitermate moeilijk zijn aan te geven, laat staan in wetgeving om te zetten.

Wanneer overwogen tot abortus provocatus besloten is, dient de ingreep zelve gepaard te gaan met goede medische begeleiding en een goede nazorg. Voorwaarde daarbij is dan ook dat deze plaats vindt in erkende ziekenhuizen en klinieken, die zonder winstoogmerk werken. Voorts dienen de eisen van zorgvuldigheid om die reden bij wet omschreven te worden. Voorlichting omtrent voorbehoedsmiddelen e.d. dient bevorderd te worden bijv. op scholen, terwijl verder getracht zal moeten worden de instellingen, die zich daarmee bezig houden door een verhoging van de maatschappelijke acceptatie daarvan, toegankelijker te maken. Het hierboven gestelde neemt overigens niet weg dat de mens - en niet in de laatste plaats de christen -, een eigen verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van zijn Schepster.

4. Euthanasie

Eerbied voor het leven, juist ook voor het ten einde neigende leven, staat voorop, hetgeen voor ons niet inhoudt, dat een algemene veroordeling van elke vorm van euthanasie mogelijk en gewenst is. Een afzonderlijke wettelijke regeling is noodzakelijk.

IX Volkshuisvesting

In het verleden was het volkshuisvestingsbeleid van de overheid gebaseerd op het recht van huisvesting: iedere burger moest in staat zijn indien hij daartoe de behoefte gevoelde, beslag te leggen op een woning. In de loop der jaren groeide de stroom vragers sterk bij een achterblijvend aanbod van woningen. Het gevolg was een overspannen woningmarkt. Een beleid dat erop gericht werd zoveel mogelijk woningen uit de grond te stampen. Aangezien de beschikbare ruimte een dergelijk beslag niet toeliet, werd niet alleen in de breedte maar ook in de hoogte gebouwd. Het gevolg daarvan is bekend! Tenslotte begreep ook de overheid, dat het zo niet verder kon gaan: zij zocht een oplossing in het clausuleren van het recht op huisvesting. Iedereen had dan wel een recht op een woning, maar het aantal kamers dat die woning mocht bevatten werd aan normen onderhevig gesteld.

De genoemde clausulering van het recht op huisvesting had tot gevolg dat er sprake was van een geclausuleerd recht voor een gedeelte van de bevolking. Dit betekende, dat een ander deel zonder meer te ruim was behuurd. Er is m.a.w. sprake van een grote mate van discriminatie. Die clausulering werd zelfs structureel gemaakt: het volkshuisvestingsbeleid kreeg er een item bij, de woningen voor zgn. eens- en tweepersoonshuishoudens. De hier bestaande achterstand moet met kracht worden weggewerkt. Hiermede werd ook getracht te komen tot een enigszins gedifferentieerd volkshuisvestingsbeleid. Natuurlijk moeten maatregelen op korte termijn worden getroffen. Er moet gezorgd worden voor kwantitatief voldoende en kwalitatief goede woningen tegen betaalbare huren, waarmee de nog heersende grote woningnood wordt bestreden. Daarom is ook de invoering van een behoorlijke leegstandswet op korte termijn noodzakelijk. Juist het verschijnsel van de leegstand toont aan, dat er sprake is van oorzaken van structurele aard. Niet de aantallen gevraagde en aangeboden woningen moeten op langere termijn de eerste aandacht krijgen, maar de afstemming van de vraag op het aanbod en omgekeerd.

Gezien het feit, dat een woning een zeer lange „levensduur“ heeft (als een woning eenmaal staat, blijft deze de eerste decennia nog wel staan), ligt de weg tot structurele verandering van de volkshuisvesting bij het aanbod van woningen. De noodzaak is sterk aanwezig hierin een grote mate van flexibiliteit te ontwikkelen. Deze flexibiliteit in het aanbod is noodzakelijk om in te spelen op de flexibiliteit in de vraag, enerzijds gebaseerd op sterk verschillende wensen op één moment, anderzijds op sterk wisselende voorkeuren in de tijd. Een beleid dat deze flexibiliteit in acht wil nemen kan niet gebaseerd zijn op het klakkeloos neerzetten van 1, 2, 3, 4, 5 etc. -kamerwoningen, mag niet gebaseerd zijn op een geclausuleerd recht op huisvesting, maar moet gebaseerd zijn op flexibiliteit in het wonen, waarbij voor de vrager de mogelijkheid bestaat net zoveel woonruimte te vragen (en te betalen) als hij wenst en voor de bewoner de mogelijkheid bestaat de woonruimte naar eigen inzichten in te delen. Dit impliceert dat als eenheid in het volkshuisvestingsbeleid niet meer de kamer wordt gehanteerd, maar wordt overgegaan op de vierkante meter (de oppervlakte-eenheid). Wij beseffen dat niet iedere vierkante meter van dezelfde aard is. Een groot aantal factoren is hierop van invloed. Wij kiezen daarom voor een prijsstelling per vierkante meter, waarbij elke vierkante meter naar nader vast te stellen factoren wordt geïndexeerd. Wij beseffen dat ook in dit systeem een potentiële onrechtvaardigheid schuilgaat: meer draagkrachtigen kunnen meer vierkante meters van betere aard bemachtigen dan de zwakken in de samenleving.

Wij achten twee instrumenten aanwezig om een dergelijke scheefheid in de verdeling van vierkante meters te voorkomen: - een progressief huurstelsel (naar vierkante meters en aantal bewoners), - een toepasbaar en doeltreffend subsidiestelsel. Een beleid zoals hierboven is aangestipt zal ook consequenties van bouwtechnische aard hebben. Voor de woningvoorraad kan het proces van de stadsvernieuwing een rol spelen. Wij kiezen hierbij in eerste instantie niet voor kaaislag, maar voor vernieuwbouw. Hoewel wij het zeer noodzakelijk achten dat de rijksoverheid dit proces financieel steunt, sluiten wij de financiële en organisatorische inbreng van particulieren niet uit.

De uit de pan gevlogen speculatie in huizen baart ons ernstige zorgen, enerzijds omdat deze een extra verstoring betekent van de woningmarkt, anderzijds omdat juist de minder draagkrachtigen hiervan het slachtoffer worden.

De hulp die wordt geboden aan minder draagkrachtigen die prijs stellen op het bezit van een eigen woning, wordt gefundeerd op een subsidiestelsel dat uitgaat van de lasten per vierkante meter per netto-inkomen van de bewoner met het hoogste inkomen.

X Ruimtelijke ordening

De algemene doelstelling van het ruimtelijk beleid in Nederland dient te zijn: „Het tot stand brengen van een leefbare samenleving in een dicht bevolkt land, in harmonieuze wisselwerking met het natuurlijk milieu“. Dit betekent dat in het ruimtelijke ordeningsbeleid de mens centraal dient te staan i.p.v. zijn activiteit. Hierbij dienen de volgende uitgangspunten te gelden: - de woon- en leefomgeving dient een wezenlijke bijdrage te zijn aan het welzijn van mensen; - ruimtelijke ordening is een maatschappelijk verdelingsvraagstuk. Bij de aanpak hiervan dient zorg voor zwakke groepen en voor structureel zwakke gebieden voorop te staan; - instandhouding en bescherming van het natuurlijk milieu en van de voor mens, dier en plant essentiële ecosystemen dient bij het ruimtelijk beleid als een randvoorwaarde gehanteerd te worden.

Voor een goede toepassing van deze uitgangspunten in verschillende situaties is voortdurend onderzoek geboden. In het licht van de resultaten hiervan moet aanpassing en herformulering van bestaande plannen en ideeën steeds overwogen worden. Een doeltreffend R.O.-beleid kan niet zonder een goed huisvestings- en vervoersbeleid worden gezien.

De wettelijke regels voor het ruimtelijk beleid dienen optimale openbaarheid te waarborgen en mogelijkheden te bieden voor een vanuit de gezichtspunten van doelmatigheid en democratie redelijke mate van inspraak. Dit vraagt om de volgende wettelijke voorzieningen: - er moet een algemeen geldende procedure komen voor inspraak en openbaarheid voor de eerste tervisielegging van planologische regels/plannen; - het kroonberoep moet blijven, maar de Kroon moet bij het nemen van beslissingen op beroepschriften tegen bestemmingsplannen aan een wettelijke termijn zijn gebonden; - de procedure bij nationale ruimtelijke beslissingen (de planologische kernbeslissing) dient in de wet te worden vastgelegd;

- er moet worden vastgehouden aan het principe van de gebundelde deconcentratie. Bij de praktische toepassing van dit principe moet rekening worden gehouden met de van regio tot regio verschillende omstandigheden. De opbouw van het kernpatroon, de concentratie en spreiding van voorzieningen en economische activiteiten, de handhaving van open ruimten en ruimtelijke bijdragen, plannen ten behoeve van recreatie, verkeer, vervoer en communicatie moeten bijdragen aan een evenwichtige regionale welzijnsverdeling; - de woonomgeving is het raster, waarin het welzijn zich kan ontwikkelen. Bij de vormgeving van buurten, wijken en stadsdelen moeten zowel voorwaarden tot authenticiteitsbeleving als tot gemeenschapsvorming worden ingebouwd. Hoogbouw dient in beginsel als permanente woonvorm voor gezinnen te worden vermeden en moet voor alleenstaanden niet de enig voorhanden zijnde huisvestingsmogelijkheid zijn. Bij het plannen van nieuwe wijken moet er binnen de wijk werkgelegenheid worden geschapen. Dit om nog meer slaapsteden en -wijken te voorkomen. Nieuwe wijken moeten kleinschalig worden opgezet;

- in een overvol land als het onze is grond een essentieel, en tegelijkertijd een schaars goed. Voor de goede behartiging van het algemeen belang en voor een effectief ruimtelijk beleid is het in veel gevallen gewenst, dat de overheid grond in eigendom verkrijgt en behoudt. Bij verkoop van grond door particulieren dient de instantie die het bestemmingsplan vaststelt een voorkeursrecht van koop te krijgen; e.e.a. dient aan een wettelijk voorschrift te worden gebonden; - grondspeculaties moeten te allen tijde worden tegengegaan. Effectieve wettelijke maatregelen hiertoe dienen op korte termijn tot stand te komen. Hierbij is ook te denken aan het stelsel van erfpacht;

- bij de bestemming van het landelijke gebied moeten de belangen van landbouw, recreatie en natuurbescherming in onderling evenwicht tot hun recht komen. Dit evenwicht moet gerealiseerd worden over gebieden van regionale omvang, binnen de regio's dienen per deelgebied wisselende gebruiksregimes te gelden; e.e.a. zou in het streekplan moeten worden geregeld; - er dienen financiële middelen te worden vrijgemaakt voor het verwezenlijken van de bestaande plannen voor landschapsparken. Bij de regeling van het grondgebruik en het waterbeheer moet rekening gehouden worden met het behoud en de ontwikkelingsmogelijkheden van flora en fauna. Ook bij de planning van woongebieden, wegen en waterstaatkundige werken en andere ruimtelijke objecten, zoals

vervolg op pagina 12

vervolg van pag. 11

industrieterreinen, havens en vliegvelden dient het behoud en de verdere ontwikkeling van het natuurlijke milieu hoge prioriteit te hebben. Het tweede huis dient te worden tegengegaan, met name met het oog op de leefbaarheid in de kleine kernen ten plattelande. De ruimtelijke inpassing van de recreatie en zijn verschillende vormen en aspecten vereist met het oog op ander soortige belangen en activiteiten een zeer zorgvuldig en weloverwogen beleid. Dag-, weekend- en verblijfsrecreatie moeten uiterst nauwkeurig en zorgvuldig geïkaliséerd worden.

XI Wetenschapsbeleid

Het wetenschapsbeleid is nog maar pas van start gegaan en verkeert in een ontwikkelingsfase. Het beleid dient in ieder geval gekenmerkt te worden door: — het streven naar meer coördinatie tussen de diverse instellingen van onderzoek; — het toepasbaar maken van resultaten van fundamenteel onderzoek; — onderzoek dient genormeerd te worden; — meer aandacht voor wetenschapsvoorlichting. Het bespreekbaar maken van resultaten van wetenschappelijk onderzoek in brede kring moet open en eerlijk tegemoet worden getreden.

XII Verkeer en vervoer

Gezien de negatieve maatschappelijke aspecten die er aan het huidige autogebruik kleven (luchtvervuiling, verkeersslachtoffers, energie- en grondstoffenmisbruik) en het vooralsnog niet mogelijk is al deze problemen tegelijk technologisch op te lossen, is het noodzakelijk dat het selectief gebruik van de auto zoveel mogelijk bevordert wordt. Verder komt op sociaal gebied naar voren, dat autogebruik leidt tot grootschaligheid en ook omgekeerd dat grootschaligheid meer autogebruik tot gevolg heeft (bijv. weidewinkels, slaapsteden). Daarom is het ten eerste noodzakelijk, dat er een kleinschalig planologisch beleid gevoerd wordt; op die manier wordt het mogelijk mobiliteitsbeperking te bereiken zonder dat mensen elkaar en hun werk niet meer kunnen bereiken.

1. Loop- en fietsverkeer.

Lopen en fietsen zijn de meest gezonde manieren om zich te verplaatsen en richten bovendien maatschappelijk geen enkele schade aan. Daarom moeten alle belemmeringen voor dit verkeer zoveel mogelijk worden opgeheven. Dit kan bijv. door het aanleggen van bruggen, tunnels, doorsteekjes, fietspaden buiten de bebouwde kom (schelpenpaden bijv.). De grootscheepse aanleg van woonerven en het autovrij maken van binnensteden zal flink moeten worden aangepakt. Verder moeten er enkele wettelijke maatregelen getroffen worden, te weten: onderling scheiden fiets- en bromverkeer; vrij rechtsafslaan bij rood licht door fietsers moet regel worden i.p.v. uitzondering; in éénrichtingsstraten moet het mogelijk gemaakt worden dat fietsers tegen het verkeer inrijden.

2. Openbaar vervoer.

Er zal naar gestreefd moeten worden dat het openbaar vervoer aantrekkelijker wordt als alternatief voor de auto. Daartoe zal het openbaar vervoer overal aan een zeker minimum moeten voldoen, wat dichtheid van het net en frequentie betreft; dit ook om kansarmen (kinderen, ouderen, minder draagkrachtigen en minder validen) niet ook tot vervoersarmen te maken. De huidige situatie ligt in het algemeen lager dan dit minimum. Verder dient men het openbaar vervoer over een uitgebreid net, sneller, (vrije banen, stoplichtbeïnvloeding) vaker en punctueler te laten rijden. De tarieven moeten zeker niet sneller stijgen dan de inflatie. Om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken moeten de tarieven over het geheel verlaagd worden. Naar verwachting zal deze minderebrenge gecompenseerd worden door toename van het passagiersaanbod. Misschien is gratis openbaar vervoer het beste alternatief? Bij het openbaar vervoer moet wel naar efficiency maar niet naar rendabiliteit gestreefd worden, want rendabel openbaar vervoer bestaat niet. Mogelijke experimenten zijn een algemene openbaar-vervoer-kaart, of zo'n kaart voor automobilisten (die dan uit een verhoogde wegenbelasting betaald wordt) of een algemene openbaar-vervoer-belasting. Het goedervoer per spoor moet bevorderd worden. In de steden kunnen de goederen dan met lichtere vrachtwagens verder getransporteerd worden. Bovendien van het openbaar vervoer is een van de manieren om milieu-vriendelijke werkgelegenheid te scheppen.

3. Autoverkeer.

Er moet een einde aan komen, dat er steeds meer waardevolle zaken worden opgeofferd aan het particuliere autoverkeer. Overal waar dit onevenwichtige hinder oplevert moet het autoverkeer geweerd worden.

Voorbeelden zijn binnensteden, woonstraten, natuurgebieden. Ook moeten er geen nieuwe snelwegen meer aangelegd worden. Overgang van andere vervoersmiddelen naar het openbaar vervoer moet bevorderd worden. Buxi's (bus-taxi's), het poolen van woon-werk-verkeer en andere samenwerkingsvormen, en soortgelijke experimenten moeten gestimuleerd worden. Bij de beperking van het autoverkeer moeten mensen die de auto absoluut nodig hebben ontzien worden.

4. Veiligheid

De maximumsnelheden moeten niet hoger, soms zelfs lager gesteld worden. 's Nachts op onverlichte wegen buiten de bebouwde kom zonder vrijliggend fietspad (bijv. 60 km/h). De gemeenten moeten de bevoegdheid krijgen in de bebouwde kom waar dat nodig is, maxima lager dan 50 km/h in te stellen. De veiligheid zou mede bevorderd kunnen worden door het leggen van verkeersdrempels. In het algemeen moet het Wegenverkeersreglement herzien worden, met name wat betreft de verhouding snel langzaam verkeer.

XIII Bestuurlijke vormgeving

Bij het vormgeven aan het bestuur in Nederland is uitgangspunt dat Nederland een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje met een parlementair stelsel en een gedecentraliseerde eenheidsstaat blijft.

1. Constitutie

Bij de herziening van de Grondwet dient gestreefd te worden naar een duidelijke formulering van de klassieke en sociale grondrechten van de burgers, waarbij een rechterlijke toetsing van de wet aan deze grondrechten moet worden gegarandeerd. De Grondwet dient voorts — meer dan thans — te voorzien in democratisering van de staatsinstellingen, bijv. door verbetering van de openbaarheid van bestuur, versterking van de rechten van de parlementaire minderheid (enquêterecht, informatierecht). Het huidige kiesstelsel en de wijze van regeringsvorming worden daarbij in essentie niet gewijzigd.

2. Monarchie

De monarchie onder het Huis van Oranje — dat in de huidige tijd op uitnemende wijze gestalte geeft aan een modern koningschap — dient in het staatsbestel verankerd te blijven. In de erfopvolging wordt het verschil tussen mannen en vrouwen opgeheven. De reikwijdte van de ministeriële verantwoordelijkheid wordt de Kroon en de leden van het Koninklijk Huis wordt in de wet geregeld.

3. Eenheidsstaat

Er dient gestreefd te worden naar een integraal overheidsbeleid. De eenheidsstaat wordt — heden ten dage — in haar fundamenten aangetast, omdat steeds meer burgers het beleid van de overheid niet meer accepteren en „het recht in eigen hand nemen“. Dit verschijnsel (evenals het —daarbij vaak tot uiting komende — gebrek aan verdraagzaamheid) baart ons grote zorg. Wij zijn van mening, dat het aan regering en parlement is om te beoordelen of een wet niet (meer) voldoet of (thans) in sterke mate onrecht doet aan bepaalde personen of bevolkingsgroepen, zodat die wet gewijzigd, dan wel ingetrokken moet worden. Individuele burgers of groepen van burgers kunnen op vele (wettige) manieren regering en parlement op hun onvrede wijzen, waarbij regering en parlement open moeten staan voor signalen uit de samenleving. Wij wijzen daarom illegale vormen van verzet af, als de (meerderheid van de) volksvertegenwoordiging van mening is, dat die wet nog juist is.

4. Decentralisatie

Doelstelling van decentralisatie van bestuur dient te zijn het waar — met het oog op de effectiviteit — mogelijk verkleinen van de afstand tussen bestuur en burgers, teneinde zo de herkenbaarheid en het democratische gehalte van het bestuur te vergroten. De overheden moeten niet op elkaars stoel gaan zitten, maar elkaar aanvullen. Het bovenstaande dient het uitgangspunt te zijn bij de decentralisatie van rijkstaken (die met kracht moet worden aangevat) en provinciale en gemeentelijke herindelingsen. Dit betekent dat: — een beperkte uitbreiding van het aantal provincies noodzakelijk is. Hierbij dient wel de culturele verbondenheid binnen bepaalde provincies recht te worden gedaan. — een vierde bestuurslaag moet worden afgewezen. — het woud van gemeenschappelijke regelingen moet worden uitgedund en worden beperkt tot het strikt noodzakelijke. — een beleid ten aanzien van de gemeentelijke herindelingsen, in verband met het vereiste van herkenbaarheid van bestuur, niet gebaseerd moet zijn op dogmatische minimum-inwonertal-grenzen. — de „negatieve lijst“ (taken waarmee gemeenten zich niet bezig mogen houden) in het wetsontwerp Reorganisatie Binnenlands Bestuur tot een minimum beperkt moet

worden.

— de overdracht van financiële middelen door het rijk aan lagere overheden zodanig dient te zijn, dat deze het door hen uit te voeren takenpakket ook werkelijk gestalte kunnen geven. — de mogelijkheid van binnengemeentelijke decentralisatie verder moet worden benut en — in geval van grote gemeenten of noodzakelijke samenvoeging van kleinere gemeenten — waar nodig wettelijk opgelegd moet kunnen worden. — waar mogelijk aan de wijkraden die bevoegdheden moeten worden gedelegeerd die direct met het leefklimaat van de wijk te maken hebben (wonen, woonerven, speelruimte e.d.). Voor de uitvoering van deze bevoegdheden dient de wijkraad over een bepaald budget te kunnen beschikken.

XIV Vluchtelingenbeleid

Ons land dient gastvrij te zijn voor hen die hun land ontvlucht zijn, omdat zij gegronde redenen hebben te vrezen dat zij wegens hun godsdienstige of politieke overtuiging, hun nationaliteit, hun seksuele geaardheid, dan wel wegens het behoren tot een bepaalde ras of tot een bepaalde sociale groep, worden vervolgd, dan wel reeds zijn vervolgd en daarom niet naar hun land kunnen terugkeren. De — vaak met de mond beleden — gastvrijheid moet in de praktijk worden gerealiseerd door (werkelijke) vluchtelingen toe te laten. Het weigeren van toelating aan vluchtelingen, omdat het aantal toe te laten vluchtelingen al is bereikt, wordt afgewezen, omdat zo'n restrictief toelatingsbeleid niet past bij deze gastvrijheid.

De procedure om als vluchteling te worden toegelaten neemt een te lange tijdsduur in beslag, hetgeen onzekerheid voor de vreemdeling in de hand werkt. Bovendien is het voor vluchtelingen onbegrijpelijk, dat er diverse voorzieningen worden geboden (onderwijs, CRM), terwijl er toch uitzetting kan volgen. Daarom moeten de procedures verkort worden, mits de zorgvuldigheid van de te nemen beslissing niet in gevaar wordt gebracht.

Het recht om beroep in te stellen bij de Raad van State is een loos recht als het de vluchteling — als gevolg van uitzetting uit ons land — niet meer mogelijk is om bij een voor hen positieve uitspraak naar ons land terug te keren. Daarom moet bij het instellen van beroep bij de Raad van State een schorsende werking van de uitzetting worden gegarandeerd. Voor groepen die hun land ontvluchten wegens vervolging op grote schaal dient in eerste instantie in internationaal verband naar een oplossing te worden gezocht. Het is immers niet te verwachten, dat die vervolgingen op korte termijn zullen worden beëindigd. Het is ook niet zo, dat mensen die aan deze vervolgingen worden blootgesteld, hun toevlucht bij uitstek in ons land willen zoeken. Veelal zal het hun voldoende zijn in een land te worden opgenomen, waar zij niet meer zullen worden vervolgd. Ons land dient daartoe in internationaal verband initiatieven te ontplooiën.

XV Mediabeleid

Uitgangspunten van het mediabeleid zijn: — het pluriforme karakter van de media waarbij het levensbeschouwelijke element tot uitdrukking kan komen; — het niet monopolistisch behoren en hanteren van de media; — de media dienen beschikbaar en bereikbaar te zijn; — de zeggenschap van de burger dient gewaarborgd te zijn; — het waarborgen van de vrije en onafhankelijke nieuwsspreiding. Ook nieuwe technische ontwikkelingen dienen hieraan getoetst te worden. In de ban van populairiteits- en oplagecijfers — dreigt het recreatieve element de hoogste prioriteit te krijgen. De tendens tot grote vervlakking is verontrustend. De media dienen daarom mede aandacht te hebben voor hun educatieve en informatieve taak. Een commercialisering van de omroep wijzen wij af. De technologische ontwikkeling zoals de komst van de satelliet, teletext en viedata zal gevolgen hebben voor het omroepbestel en de schrijvende pen. De eerder genoemde uitgangspunten dienen uitdrukkelijk ook hier van toepassing te zijn. Het plegen van internationaal overleg en het sluiten van verdragen in een vroegtijdig stadium zijn geboden. Bij het verdelen van de zendtijd blijft het kader van de omroeporganisaties het uitgangspunt. De onafhankelijkheid en pluriformiteit is naar onze mening op deze wijze het best gewaarborgd. Ten aanzien van streekmedia gelden uitdrukkelijk dezelfde uitgangspunten als eerder genoemd. Een eigen bijdrage in de vorm van bijv. lidmaatschap van een plaatselijke omroeporganisatie staan wij voor. Aan de huidige reclamecodering dient het milieuvriendelijke en energie besparende karakter van reclameboodschappen te worden toegevoegd. Ook het doorbreken van de diverse rolpatronen verdient grotere aandacht te krijgen.

XVI Minderheden

Onze samenleving wordt in toenemende

mate gekarakteriseerd door de aanwezigheid van uit het buitenland afkomstige groeperingen die in ons land een minderheid vormen. Voorop staat dat, om welke reden deze mensen hier ook zijn, hun een menswaardig bestaan mogelijk gemaakt wordt. Problemen die kunnen optreden door hun aanwezigheid moeten tezamen met hen worden besproken en in overleg moet gezocht worden naar oplossingen van de gerezen conflicten. Verdraagzaamheid en respect en erkenning van elkaars culturele en godsdienstige achtergrond is hoeksteen voor het vreedzaam naast elkaar leven. Met name de gemeenten hebben hier een belangrijke taak. Aangezien zij het dichtst bij de burger staan. De gemeente dient dan ook in voldoende mate toegerust te worden voor deze zware taak. Decentralisatie van de rijksoverheid is ook geboden. Bijzondere aandachtspunten zijn volkshuisvesting, onderwijs, arbeidsmarkt en rechtspositie. Integratie en handhaven van de cultuur dienen voorop te staan bij het beleid terzake van de vier aandachtspunten.

XVII Onderwijs

In het onderwijs gaat het om de vorming tot verantwoordelijke mensen in de samenleving. Optimale ontplooiingskansen zijn hierbij geboden. De vrijheid van onderwijs dient gehandhaafd te blijven. Een goed lopend overleg tussen onderwijsveld en het ministerie is een eerste vereiste om de noodzakelijke vernieuwing van het onderwijs op te zetten en uit te voeren.

1. Basis- en voortgezet onderwijs

De integratie van basis- en kleuteronderwijs is ophanden en dient uitgevoerd te worden; dit geldt eveneens voor de nieuwe opleiding van onderwijsgevenden van deze geïntegreerde scholen. Verlaging van het leerlingenaantal per groep dient te worden voortgezet. De experimenten met de middenschool dienen voortgezet te worden, tevens de aansluiting van het beroepsopleidingsplan voortgezet onderwijs is kritisch ontworpen maar dient in het licht van de onderwijspraktijk een eerlijke beoordeling.

2. Hoger onderwijs

Een goed klimaat tussen overheid en hoger onderwijs is onmisbaar voor de

totstandkoming van verbeteringen in gezamenlijk overleg en met respectering elkaars verantwoordelijkheden dienen de beleidsdoelstellingen en de voor de realisering daarvan benodigde middelen te worden vastgesteld. In het algemeen dienen centralisatielanden bij het onderwijsbeleid te worden afgewezen. In vergelijking met het hoger beroepsopleidingsveld heeft het wetenschappelijk onderwijs qua besteding een dermate hoog niveau bereikt, dat binnen het totaal van de voor het hoge onderwijs beschikbare middelen door herwaardering van de middelen toewijzing aan het wetenschappelijk onderwijs dient plaats te vinden.

3. Wetenschappelijk onderwijs

De Wet Universitaire Bestuurs Hervorming (W.U.B.) is verlengd tot 1980. Deze wet ste alle geleidingen van de universiteiten in staat om deel te nemen aan het bestuursproces de geest van de gemeentewet. Een gefundeerde evaluatie van de W.U.B. zal pas kunnen geschieden als de wet op alle niveaus is ingevoerd. De Wet Herstructurering van het W.O. gaat in principe uit van een cursusduur van 4 jaar. Aanvragen voor een cursusduur van 5 jaar worden voorgelegd aan de Onderwijsraad, die nagaat of de argumenten hiervoor „hard genoeg“ zijn. Evenals de Onderwijsraad dient de minister zich van een inhoudelijke toetsing van de programma's te onthouden. De vaststelling van onderwijsprogramma's behoort tot de exclusieve verantwoordelijkheid van de faculteiten. De financiering van de beleidsvoering over het niet strikt onderwijs gebonden wetenschappelijk onderzoek dient aan de universiteiten en hogescholen te worden onttrokken en overgeheveld te worden naar de Tweede Geldstroom. Inmiddels is verschenen de nota Hoger Onderwijs voor Velen waarin de twee-fasenstructuur wordt aangekondigd. Hierin zitten twee voordelen. Met dit stelsel is makkelijker te komen tot één stelsel van hoger onderwijs, inclusief de H.B.O., waardoor meer mensen tot het hoger onderwijs kunnen worden toegelaten. Ten tweede kan een duidelijker onderscheid gemaakt worden in de meer beroepsmatige opleidingen en de wetenschappelijke, d.m.v. differentiatie in de tweede fase. Overleg met het W.O. is geboden en dient alsnog plaats te vinden.

4. Hoger beroepsopleidings

De achterstelling van het H.B.O. in financieel, onderwijskundig en bestuurlijk opzicht ten opzichte van het wetenschappelijk onderwijs dient met spoed te worden opgeheven.

Grondslagverklaring CDJA

1. Het Christen-Democratisch Jongeren Appél (CDJA) aanvaardt de Heilige Schrift als richtsnoer voor zijn politiek handelen. De Heilige Schrift stelt het menselijke handelen, dus ook het politiek handelen in het perspectief van het Koninkrijk Gods en geeft daarmee richting aan en is toetssteen voor dat handelen. Het CDJA kiest dit uitgangspunt voor zijn handelen, omdat het gelooft, dat het politiek „vertalen“ van de Bijbelse Boodschap gediend kan worden met een beweging die deze Boodschap als enig uitgangspunt voor haar handelen aanvaardt, ook omdat wij elkaar in de worsteling om het verstaan van die Boodschap en de consequenties ervan voortdurend kunnen bijstaan en inspireren.

2. Het CDJA streeft naar een maatschappij waarin de Bijbelse gerechtigheid gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid in verantwoordelijkheid kan beleven en het welzijn van allen wordt gediend. Daarbij moet Christendemocratische politiek gekenmerkt worden door: — het dienen van de gerechtigheid, dat houdt in: het opkomen voor de rechten van de mens; een beperking van de mogelijkheden tot onbegrensde bezitsverwerving en een benadrukken van de sociale functie ervan; een nationale en internationale inkomensverdeling volgens inkomensminima- en maxicriteria; het afbreken van ongenormeerd zeggenschapsconcentraties. — het dienen van de vrede: in naam van de vrede zal de ultzichte bezettingswedloop een halt moeten worden toegeroepen. Wij zullen op een creatieve manier naar wegen moeten zoeken die het wederzijds wantrouwen wegnemen in de hoop daarmee uit te dragen tot een creatief antwoord. Initiatieven die leiden tot het doen van eenzijdige stappen kunnen in dit verband overwogen worden. Onderzocht zal moeten worden hoe vormen van geweldloze weerbaarheid in defensieve strategieën kunnen worden ingebouwd. De dieper liggende oorzaken van allerlei vormen van geweld moeten worden opgespoord en weggenomen. — het scheppen van ruimte: voor al wat leeft in onze samenleving: voor het ongeboren, ten einde neigende of in onze ogen „onvolwaardig“ leven; dat betekent ook emancipatie van mensen in achterstandssituaties en bevrijding uit

onderdrukking; geloofs- en gewetensvrijheid het houdt ook in dat verdraagzaamheid en verzoening het winnen van polarisatie en verdeeldheid. Zorg voor natuur en milieu d.w.z. opkomen voor alle geschapen leven dat in de verdrukking komt. — het bouwen aan een verantwoordelijke samenleving: een samenleving waarin mensen zich verantwoordelijk weten en de verantwoordelijkheid (kunnen) dragen voor de toekomstige generaties, voor het leefmilieu en voor het geschapen leven: dat wil zeggen een samenleving die beantwoordt aan de Bijbelse norm van het rentmeesterschap.

3. Het CDJA moet op grond van zijn uitgangspunt niet alleen herkenbaar zijn aan zijn doelstellingen, maar ook aan: — de bereidheid tot analyse van onze samenleving en haar structuur en het opsporen en ontmaskeren van al datgene wat daarin niet in overeenstemming is met datgene wat God ons in Zijn Woord heeft geopenbaard; — de wijze waarop het zijn invloed werft en hanteert; — de fundamentele keuzen die het maakt; — zijn voorhoedementaliteit: het zal herkenbaar moeten zijn en zich profileren als een beweging die haar karakter ontleent aan de vaste wil en de grote inzet tot vernieuwing in navolging van Christus. Een Christendemocratische beweging zal zich niet mogen neerleggen bij een gevoel van machteloosheid, dat alles in de wereld bij het oude laat, maar zal daar tegen in een appél moeten zijn dat de mensen oproept de machteloosheid te doorbreken en hen inspireert tot een nieuwe stijl van leven. Het zich koesteren in het veilige midden kan nooit een doel op zichzelf zijn; — de bereidheid tot dialoog. Bij de politieke samenwerking van christen-democraten met anderen wordt getoetst in hoeverre zij staan voor een op vernieuwing van de samenleving gerichte politiek, gekenmerkt door het dienen van de gerechtigheid, het nastreven van de vrede, het scheppen van ruimte en het bouwen aan een verantwoordelijke samenleving.

4. Het CDJA wil de Bijbelse Boodschap „vertalen“ in de politiek. Een groepering met die intentie zal slechts kunnen functioneren en als zodanig herkenbaar zijn, als al degenen die deze groepering dragen ook persoonlijk vanuit deze intentie politiek willen bedrijven.

UIT DE ARJOS

OPVO via amendering niet acceptabel

Zoals in de afgelopen maanden uit de reacties op het Ontwikkelingsplan voor het Voortgezet Onderwijs (OPVO) is gebleken, zijn maar weinig mensen blij met het plan van minister Pais en zijn staatssecretaris De Jong.

Dr. H. G. van den Doel ziet nog wel mogelijkheden getuige zijn conclusie in NG van 19 januari 1980: „Laat de CDA-fractie erop aandringen dat de ondeugdelijke elementen uit het OPVO verwijderd worden met handhaving van de 2-jarige brugperiode voor het gehele voortgezet onderwijs, onderbouwd met de doelen zoals deze destijds door Van Kemenade zijn geformuleerd en Kamerbreed zijn aanvaard.”

Het Christelijk Algemeen Voortgezet Onderwijs is minder mild: Het OPVO moet worden afgewezen en Chr. A.V.O. ziet niet in, hoe dit OPVO door middel van correcties en amendering aanvaardbaar gemaakt kan worden! (ons avo-blad van 20 februari 1980). Ook de Protéstants Christelijke Onderwijsorganisatie (PCO) ziet geen mogelijkheden: Zoals het er nu uitziet biedt het geen mogelijkheden voor een vernieuwingsgericht onderwijsbeleid (PCO-magazine 9 van 8 maart 1980).

Wat wil Pais?

Het totale onderwijsbeleid is gericht op 3 doelstellingen:

1. persoonlijke ontplooiing;
2. actief en democratisch staatsburgerschap;
3. maatschappelijke en economische weerbaarheid.

Daartoe moet het voortgezet onderwijs gesplitst in 2 fasen:

1e fase: lbo (4 jaar); Mavo (4 jaar) en de onderbouw van Havo en VWO (de eerste drie jaar);

2e fase: bovenbouw Havo en VWO en het middelbaar beroepsonderwijs. De eerste fase van het voortgezet onderwijs moet worden verdeeld in A; een tweejarige brugperiode voor iedereen;

B; bovenbouw lbo of Mavo; of een jaar Havo-VWO. Opvallend is dat er wel voor het eerste deel van de eerste fase doelstellingen worden geformuleerd, maar niet voor het tweede deel van de eerste fase. De doelstellingen voor de 2-jarige brugperiode zijn:

- voorkoming van te vroege studietoetsen en beroepkeuze;
- alle leerlingen gelijkwaardige ontplooiingsmogelijkheden;
- bevordering en verbreding van het onderwijs en vormingsaanbod;
- aanbieden van intern gedifferentieerde onderwijsleersituaties. (Ja, dat weten wij ook niet.)

In deze twee jaar brugperiode dient een leerling de volgende vakken te leren: Nederlands, Engels, Duits, geschiedenis, aardrijkskunde, wiskunde, biologie, natuurkunde, algemene technieken, alg. techn. oriëntatie, muziek, tekenen, handvaardigheid, lichamelijke opvoeding en studielessen. Er wordt onderzocht of het volgende er nog bij kan: milieukunde, omgangskunde, maatschappijleer en consumentenopvoeding (en dan hebben we het niet over facultatieve vakken: godsdienst, Fries enz.). Na dit eerste deel van de eerste fase moet een toets (examen?) volgen. Als je niet aan de minimum eindtermen voldoet, mag je nog wel een jaartje blijven.

Voor het tweede deel van de eerste fase zijn dus geen doelstellingen geformuleerd. Wel is bekend dat de eindexameneisen voorlopig hetzelfde blijven.

Dit nieuwe systeem dient omstreeks 1990 gerealiseerd te zijn (lieft zonder

extra kosten). Het heeft volgens de bewindslieden niet het doel de middenschool te verdringen. Het is niet zozeer structuurodbrekend en kan dan ook volgens de minister c.s. door middel van een stimulerend groei-model gerealiseerd worden.

Stimulerend groei-model

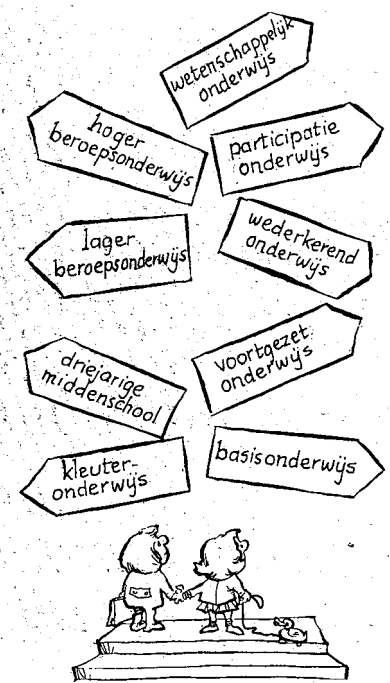
De planningsstrategie welke gekozen is in het OPVO wordt stimulerend genoemd omdat de overheid zich beperkt tot het stimuleren van ontwikkelingen. Zij schept de voorwaarden. Het is een groei-model omdat het plan ruimte laat voor eigen ontwikkelingen en invullingen van het onderwijs. Wel behoudt de overheid zich het recht voor te bepalen welke ontwikkelingen algemene invoering verdienen en welke vooralsnog op beperkte schaal dienen te blijven.

Massificatie

Omdat de tweejarige brugperiode het gemakkelijkst in brede scholengemeenschappen gerealiseerd kan worden, moet naar de vorming hiervan worden gestreefd. Indien dit niet mogelijk is, dient er gestreefd te worden naar clusters van samenwerkende scholen. (Dat massificatie negatief wordt aangemerkt, doet niets aan dit streven af; we onderzoeken de effecten van massificatie nadat we brede scholengemeenschappen hebben ingevoerd).

Waarom een OPVO?

Is het OPVO alleen een liberale reactie op de contourennota van Van Kemenade of kan het werkelijk iets

doen aan de problemen in het voortgezet onderwijs?

Wat voor perspectief biedt het OPVO voor problemen als:

- te vroege beroeps- en studiekeuze;
- ongemotiveerdheid van de leerlingen;
- discrepantie tussen school en arbeidsmarkt;
- het hoge percentage drop outs (mensen die de school zonder diploma verlaten; 63% in het lbo in 1975/1976). Het antwoord op bovenstaande problemen is in dit plan de tweejarige brugperiode.

Wij menen dat dit antwoord op de problemen onvoldoende is. De vraag is zelfs of een tweejarige brugperiode ook maar enkel effect heeft. Voor een brede algemene ontwikkeling en beroepsoriëntering is het de vraag of twee jaar voldoende is. Het invoeren van een tweejarige brugklas is o.i. niet te realiseren door middel van een groei-model. Ons categoriale systeem zal verhinderen een periode van onderwijs te creëren welke voor ieder gelijk is. Waarschijnlijker is dat hetzelfde effect optreedt als bij de invoering van de Mammoetwet. De brugklas aan een lbo-school is anders dan een brugklas aan een Havo-VWO-scholengemeenschap.

Het gevolg is, dat o.i. een extra breuklijn wordt ingevoerd. Na de basisschool moet de leerling een school kiezen waar hij/zij de twee jaar brugklas gaat volgen. Aan het eind van die twee jaar moet hij/zij een examen doen. Op grond daarvan wordt de verdere schoolweg vastgesteld. Deze toets zal dus ons nieuwe selectiemiddel worden (dit middel zal dus terugwerken op de inhoud van die twee jaar en waarschijnlijk ook op de basisschool gezien de hoeveelheid vakken).

Op grond van deze toets halen we de goede leerlingen eruit: zij gaan Havo of VWO volgen. De rest gaat in de vergaarbak van mislukten. Zij kunnen kiezen uit LBO of Mavo. Deze mensen moeten in twee jaar klaargestoomd worden voor een eindexamen. (Terwijl men t.o.v. de huidige situatie met een achterstand begint, want de invoering van al die nieuwe vakken gaat ten koste van de uren die een vak nu heeft.) De gevolgen laten zich raden: nog meer mensen verlaten zonder diploma deze scholen of er treedt een niveaudaling op of er moet een vijfde jaar bijkomen. Geen van deze gevolgen kunnen de bedoeling geweest zijn van de opstellers van het OPVO, want op deze manier geven we de kansarmen nog minder kans.

Aansluiting

De aansluiting met Havo kan gevoelig worden vergeten. Zeker als de integratie Havo-VWO doorgaat (het samenvoegen van deze twee schooltypen met 6 tot 8 vakken zal een niveauverhogend effect hebben).

Conclusie

We belanden op deze manier in een tweestromenland:

1. degenen die de toets goed maken en de Havo bereiken;
2. de onbelangrijke rest (74% van onze schoolbevolking).

Terwijl men in de plannen van Van

Minister Pais spreekt demonstranten toe, die het niet eens zijn met zijn beleid

Kemenade in een geringe mate het gevaar bespeurt dat een goede leerling niet voldoende aan bod komt (een goede leerling komt er toch wel), blijkt in dit plan dat het beeld van de prestatie-jager breeduit wordt geschilderd. (Tussen de regels doorgelezen, want openlijk kun je dat niet verkopen.)

De uitgangspunten van de Contourennota moeten tot beleidsdoelen worden verheven volgens de Tweede-Kamerfractie van het CDA. We moeten constateren dat de taal van het OPVO erop lijkt, maar dat de intenties er haaks op staan. Onze conclusie moet dan ook hetzelfde luiden als de kop van dit artikel.

Wat dan wel?

We wijzen het OPVO af omdat

1. het niet haalbaar is. Denkt u maar eens aan de problemen die ontstaan bij het invoeren van de tweejarige brugperiode: samenwerking van een Christelijke Mavo met de dichtstbijzijnde LTS (een openbare LTS) is mogelijk??
 2. het niet betaalbaar is: moet elke school (of cluster van samenwerkende scholen) voorzieningen treffen om in alle vakken les te kunnen geven. Sluiten we de zelfstandige scholen om gebouwen neer te zetten waarin het ideaal gerealiseerd kan worden;
 3. het niets oplost: er wordt in de eerste fase een extra breuklijn gecreëerd. De hoeveelheid vakken leidt tot een oppervlakkige oriëntatie. We geven Mavo- en lbo-leerlingen minder kansen.
- Wat wel? In het Arjos-bulletin van november 1978 nr. 3 hebben we onze visie uiteengezet. Een vierjarige middenschool hebben we daar als minder wenselijk geacht omdat we niet geloven dat een veranderde structuur de gemotiveerdheid van leerlingen positief beïnvloedt. De groep van

14-15-16-jarigen die de school willen verlaten worden gedwongen tot hun 18e jaar op school te blijven. De driejarige middenschool lijkt o.i. een betere kans te maken. Maar zoals het CDA bepleitte een driejarige middenschool van 11 tot 14 jaar zagen wij niet zitten omdat hiermee ingegrepen wordt in het basisonderwijs.

Wij hebben als onderwijsfractiebegeleidingsgroep gedacht aan een tweejarige opleiding, maar niet binnen het voortgezet onderwijs. Deze twee jaar zouden vast moeten zitten aan de basisschool. In dat bulletin hebben wij gepleit voor een school welke duurt tot het 13e of 14e jaar. Met een term uit het OPVO zouden we dat dus het elementaire onderwijs kunnen noemen.

De huidige basisschool zou dus twee jaar langer moeten duren. Aan het eind van die twee extra jaren moet geen examen volgen, maar een keuze voor het vervolgonderwijs. Hoe deze twee jaren er uit moeten zien en hoe de vervolgonderwijs er uit komen te zien hebben we in dat bulletin geformuleerd. Net als in 1978 komen we ook nu tot de conclusie dat een aparte tweejarige opleiding afgewezen moet worden, om extra breuklijnen te voorkomen.

Fractiebegeleidingsgroep
Onderwijs

Literatuur:
verschillende nummers van het blad Ons A.V.O. (nrs. 33-36 van '77 en nr. 8 van '80)
PCO-magazine nr. 9 van 8 maart 1980
Artikelen uit NG (nrs. 47 en 48 van 1979 en nr. 3 van 1980)
Ontwikkelingsplan voor het voortgezet onderwijs
Arjos-bulletin Binnenlandse politiek november '78 nr. 3: Rond onderwijs en arbeidsmarkt.

Doe mee in een onderwijs-fbg

De Arjos telt op dit moment een drietal fractiebegeleidingsgroepen die zich bezighouden met onderwijszaken. De oudste, de „Randstad-groep”, heeft zich de laatste tijd bezig gehouden met de nota Maatschappelijke Dienstplicht van Werkende Jeugd - CNV, de onderwijsbegroting 1980 en het Ontwikkelingsplan voor het voortgezet onderwijs (OPVO) van minister Pais. Over dit laatste onderwerp zullen we binnenkort een gesprek hebben met de heren Vermaan en Deetman van de CDA-Tweede-Kamerfractie. Basis daarvoor zal zijn het bovenstaande artikel, namens de groep geschreven door Cees de Hoog. De groep vergadert maandelijks in Den Haag e.o.

De tweede groep vergadert in Zwolle, het is de groep „Noord- en Oost-Nederland”. Deze groep verdiept zich momenteel in de democratisering van het onderwijs. Bestudeerd worden diverse medezeggenschapsregelingen (van Pais, Van Kemenade en de NPFS). De groep gaat haar mening hierover vastleggen in een Arjos-bulletin. Dan is er sinds kort de fbg-Wetenschapsbeleid. Deze groep

diskussieert op het moment over de (al dan niet) waardenvrijheid van de wetenschapsbeoefening, de invloed van de overheid erop e.d. Binnenkort zal ook de twee-fasenstructuur voor het wetenschappelijk onderwijs aan de orde gesteld worden. De vergaderplaats van deze groep wisselt per vergadering (Den Haag, Utrecht, Zwolle e.d.).

Al deze groepen draaien, maar ze doen dat met te weinig mensen. Met vijf tot tien mensen kun je wel vlot werken, maar af en toe denken we dat we met meer mensen ook meer invalshoeken kunnen belichten. Graag zouden we ook nog een groep oprichten die zich speciaal gaat bezighouden met de problematiek van werkende jongeren. Dus als je interesse daarnaar uitgaat, geef je dan ook op. Voor de fbg-Wetenschapsbeleid moet je zijn bij Jelte Huizinga, Van Beuningenstr. 16A te Den Haag, tel. 070-50.13.65. Voor de fbg's onderwijs en werkende jongeren, kun je terecht bij Henk van Drunen, Polanenstraat 15A, Rotterdam, tel. 010-11.07.08. We geven je graag alle gewenste inlichtingen!

Jaarvergadering ARJOS 3 mei

Zoals al enige malen is aangekondigd, wordt de jaarvergadering van de ARJOS dit jaar gehouden op: 3 mei 1980 te Utrecht.

F. H. de Bruyne lyceum, Koningsbergerstraat 2 (dezelfde plaats als bij het jubileum). Aanvang: 10.15 uur

Het ochtendgedeelte zal worden besteed aan de behandeling van belangrijke CDJA-zaken.

De stukken hiervoor zijn bijgevoegd in Nederlandse Gedachten van 19 april jl. en in dit nummer.

's Middags is er gelegenheid om een inhoudelijke discussie te voeren met enkele politici van AR-huize, te weten H. A. de Boer, S. Faber en J. van Houwelingen.

VAN DE P A W I R T I J

Stakingsrecht in AR-Staatkunde

Het maartnummer

Het maartnummer van AR-Staatkunde wordt geopend door mr. D. van de Kamp met een artikel over het stakingsrecht. De schrijver, secretaris van het CNV, gaat in op de recente ontwikkelingen op sociaal-economisch terrein. De vraag is, in hoeverre en op welke wijze de vakbeweging gerechtigd is binnen onze rechtsorde het stakingsrecht als middel te aanvaarden.

Vervolgens schrijft dr. H. G. van den Doel over de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De achtergrond is het gegeven dat onze samenleving sinds enige jaren geconfronteerd wordt met het verschijnsel van de zgn. 'overscholing', waardoor vele laag geschoolden worden gedupeerd, evenals trouwens hoger geschoolden die veelal niet in een bij hen passende functie aan het werk kunnen. Er is onmiskenbaar een spanning in de overheidsdoelstellingen: het bevorderen

van de deelname aan het onderwijs voor iedereen, en het beschermen van de sociaal zwakkeren.

Twee benaderingen voor dit probleem tekenen zich af: één met een rendementsoptiek en één met een pedagogische optiek. Van den Doel plaatst kritische kanttekeningen bij drie stromingen binnen de rendementsbenadering. Ten onrechte gaat men er immers van uit dat alle ouders en alle leerlingen meer hechten aan een diploma met een zo groot mogelijk persoonlijk voordeel, dan aan de opleiding-sec. Bovendien zijn de kosten nu nauwelijks af te meten tegen de baten straks. Dit nog afgezien van de vraag of het moreel niet aanvechtbaar is te denken in termen van 'human capital'.

Van den Doel stelt hier tegenover dat het onderwijs een welzijnsvoorziening is en als zodanig gericht behoort te zijn op de ontplooiing van ieder kind. Dit betekent dat op pedagogische gronden een uitstel van beroeps- en studiekeuze noodzakelijk is tot na de puberteit. Hij concludeert ook dat gelijke kansen voor de kinderen nodig zijn, echter niet aan de start van de opleiding maar juist aan het einde

ervan. Van den Doel bepleit een pedagogische benadering van het vraagstuk, zodat kwantitatieve vraagstellingen omgebogen kunnen worden naar kwalitatieve.

Vervolgens schrijft prof. mr. G. E. Mulder over het recht als functie van menselijk welzijn. Aanleiding voor dit artikel is de rede die de minister van Justitie, mr. J. de Ruiter, heeft gehouden als rector magnificus van de Vrije Universiteit ter gelegenheid van de 96 dies natalis van die universiteit in oktober 1976. In deze rede werd gesteld dat recht een functie van menselijk welzijn is, dat wil zeggen: recht moet gericht zijn op het bevorderen van het welzijn. Daarmee, aldus de heer Mulder, neemt De Ruiter nadrukkelijk afstand van diegenen die zich oriënteren op het bijbelse gerechtigheidsbegrip. De Ruiter kiest voor een denken over recht dat niet religieus van karakter is. Mulder gaat vervolgens nader in op het verband tussen welzijn en compromissen, welzijn als filosofisch a priori, welzijn en emancipatie, welzijn en welvaart en op het vraagstuk van rechten en plichten. Hij bestrijdt niet, dat er een hechte band bestaat tussen recht en welzijn. Een overheid kan haar taak niet beperken tot het handhaven van de status quo. Mulder bestrijdt wel, dat het recht zijn bestaansgrond heeft in het algemeen welzijn. Recht is niet een functie van algemeen welzijn, maar het is juist andersom: algemeen welzijn is een functie van het recht, aldus de heer Mulder.

Dr. G. Puchinger heeft een interview met de minister van Wetenschapsbeleid, dr. ir. A. van Trier Tenslotte reageert ds. J. E. van Veen op het themanummer 'Oecumene en Politiek', ons decembernummer van 1979.

ARPartijraad op 7 juni Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraadbijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten,
- verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij.

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbon zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARPartijsecretariaat (uiterlijk 23 mei a.s.). Bevestiging van aanmelding en toezending van vergaderstukken zal dan plaatsvinden in de laatste week van mei.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode)
Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50)

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARPartijsecretariaat, dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

Drs. M. Beinema, CDA Tweede Kamerlid

vraagt/zoekt medewerker/ster,

die hem op dinsdagen wil assisteren bij de behandeling van m.n. CRM-zaken. (± 7 werkuren per week) in de Tweede Kamer te Den Haag.

Brieven met vermelding van huidige studie- of werkkring en andere ter zake doende gegevens te richten aan

Drs. M. Beinema Binnenhof 1a, Den HAAG.

Arjossers opgelet!

Zoals jullie kunnen constateren staat deze week opnieuw het politiek pamflet afgedrukt in NG. De vorige versie was niet geheel volledig. Het is dan ook raadzaam die te vernietigen om verwarring te voorkomen. Van het politiek pamflet alsmede van de statuten, huishoudelijk reglement enz. zijn overdrukken gemaakt. Belangstellenden kunnen extra exemplaren hiervan bestellen bij het Arjossecretariaat, Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag.

CDA-Bestuurdersvereniging Conferentie over energiebesparing

Op zaterdag 3 mei a.s. houdt de Vereniging van christendemocratische gemeente- en provinciebestuurders haar jaarlijkse conferentie. Het thema is deze keer: „Energiebesparing”. De conferentie wordt gehouden in „Hoog Brabant” te Utrecht. Aanvang: 10.00 uur; sluiting: 16.00 uur.

Programma
Het programma omvat de volgende leidingen:
Het energievraagstuk, door dr. J. L. F. de Vries (Koninklijke Shell Groep, London)

Energiebesparing als gemeentelijke en provinciale taak, door I. van der Naap (CDA-wethouder Maassluis)
Voorlichting over energiebesparing gemeente en provincie, door D. M. Oogaard (CDA-raadslid Lelystad).

Middags zal drs. R. F. M. Lubbers, voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie, een bespraak houden over „CDA en energie(besparings)beleid”. De conferentie wordt besloten met een evaluatie door de dagvoorzitter, ir. F. N. Sikkes, CDA-lid van gedeputeerde staten van Utrecht.

Deelname
De conferentie is vooral bedoeld voor CDA-bestuurders van gemeenten, gewesten en provincies. Voor zover het beschikbare aantal plaatsen het toelaat, zijn ook andere geïnteresseerden welkom.
Plichtingen: secretariaat CDA-bestuurdersvereniging, tel. 070-65.39.34.

Documentatie in Bestuursforum
Het aprilnummer van Bestuursforum bevat de stellingen van de inleiders, plus artikelen over relatie overheid -

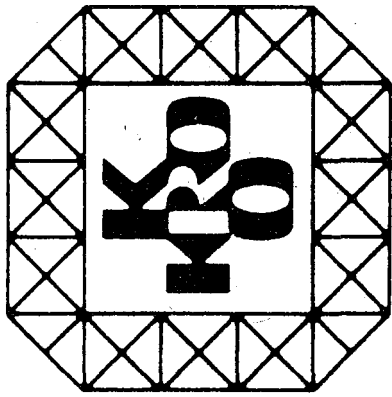
nutsbedrijf (ir. F. N. Sikkes), energiebesparing in woningwetwoningen (mr. J. Buijer), stadsverwarming (mr. P. H. Rombout) en kanttekeningen bij het streven naar energiebesparing (P. de Vries). In het **januarinum** is een commentaar en een uitvoerig interview over energiebesparing in gemeente en provincie opgenomen. In dat nummer vindt men verder een samenvatting van de regeringsnota over energiebeleid, een literatuuropgave en een overzicht van de subsidieregelingen. **Losse exemplaren van beide nummers kosten f 5,75 per stuk, incl. verzendkosten. Te bestellen door overschrijving op giro 3725758 t.n.v. Bestuursforum. Den Haag, met de vermelding: los nummer 1980/1, resp. 1980/4.**

**steunt
het volksverzet in**

EL SALVADOR

giro 609060

X min Y Beweging,
Amaliastraat 7,
2514 JC Den Haag
Tel. 070-64.54.33

KRO 'n omroep die de moeite waard is

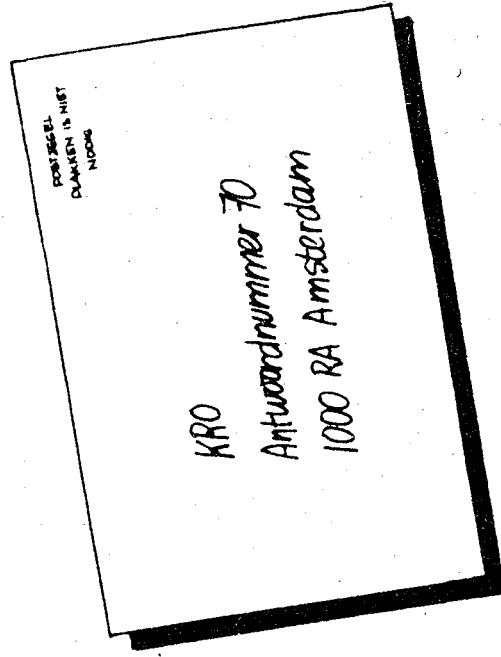
Met programma's als • de ver van mijn bed-show • omroepastoraat • heel de mens geeft de KRO vorm aan zijn maatschappelijke betrokkenheid vanuit het katholieke geloof.

De KRO verdient uw steun Meld u als begunstiger:

door een abonnement op **Studio Groot**, overzichtelijk, kleurrijk, met artikelen voor het hele gezin.

door een abonnement op **mikro's Handig**, klein, zwart-wit en..... goedkoop.

door donateur te worden voor **f 10,-** per jaar. Iedereen boven de achttien telt mee!

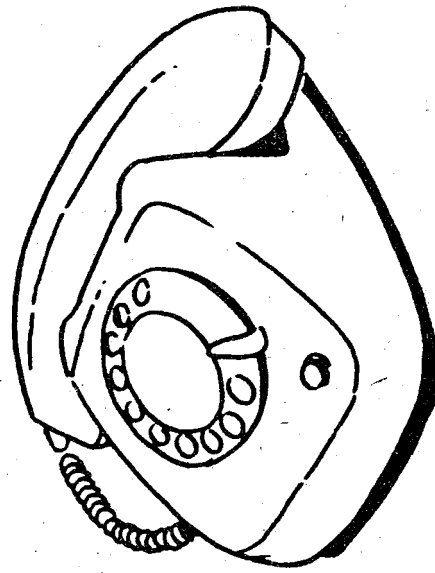

'n kleine moeite

schrijf naar KRO
Antwoordnummer 70
1000 RA Amsterdam

of bel ons:

Tel. 035 - 284 333

W G

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 18 3 mei 1980

Sinds 30 april onze
nieuwe koningin
Beatrix

Sport en politiek

In dit nummer uitgebreid aandacht aan de relatie sport en politiek, alsmede de situatie in de Sovjet-Unie, in het kader van de Olympische Zomerspelen die dit jaar gehouden zullen worden in Moskou.

In verband met Koninginnedag moest de krant één dag eerder worden gedrukt, om hem tijdig bij u in de bus te laten komen. Daarom ook slechts 8 pagina's.

Sport en politiek

Hebben sport en politiek met elkaar te maken? De vraag wordt vooral in de laatste tijd in ons land en in andere landen aan de orde gesteld. Waarom zou er eigenlijk nog steeds geen bevredigend antwoord gegeven zijn. Misschien omdat het begrip „politiek” in te veel betekenissen kan worden gebruikt? Of omdat „te maken hebben met” een te vage term is? Wellicht ook, omdat in het antwoord de nationale en internationale aspecten niet worden onderscheiden?

Wat is de betekenis van het woord „politiek” in deze discussie?

Politiek is het beleid van een overheid dat gericht is op de vormgeving aan en de organisatie van de samenleving. Een samenleving die bestaat uit een veelheid van groeperingen-rondom-bepaalde-belangen waarvan de sportwereld er ongetwijfeld één is. De politiek heeft dus ongetwijfeld met de sport te maken. Anderzijds vervult de sport binnen die samenleving een zelfstandige functie. Een zelfstandigheid, die voortvloeit uit de eigen verantwoordelijkheid van de sportwereld voor het vervullen van de sportfunctie. Anderzijds kan die sportwereld alleen bestaan in samenhang en dus ook in een zekere medeverantwoordelijkheid voor die samenleving. De sportwereld zal zich dus wel degelijk rekenschap moeten geven van de politieke

Door mr. J. D. J. Idenburg

verantwoordelijkheid die uit die samenhang voortvloeit.

Wat wordt bedoeld met „te maken hebben met”?

De mate waarin de politiek (de overheid) en de sport met elkaar rekening moeten houden, is een politieke vraag. Er zijn landen waarin de sport ondergeschikt is aan de politiek. In die landen is geen sprake van een vrije sportorganisatie met eigen verantwoordelijkheid. De overheid beslist hoe de sportorganisaties zich moeten gedragen.

Als in een dergelijk land de politiek (hier te verstaan als de nationale overheid) de sport mede als hulpmiddel wil gebruiken voor het bereiken van politieke doelstellingen, dan is dat mogelijk. Dat is een politieke keus die gemaakt kan worden door het verantwoordelijke politieke instituut, bijv. het parlement. Bij het beantwoorden van de vraag of die politieke bemoeienis met de sport gewenst is of niet, moet in elk geval één ding in aanmerking worden genomen: Die (politieke) overheid is verantwoordelijk voor de gevolgen van het gebruik van de hulpmiddelen. Als de sport (en andere middelen) onjuist worden aangewend is die overheid verantwoordelijk zowel voor eventuele schade aan de gebruikte middelen (de opgeofferde belangengroepering), als voor het feit dat zij haar doelstellingen niet heeft bereikt. Die verantwoordelijkheid vormt een zekere waarborg dat indien de sport als politiek middel wordt gebruikt, dit in elk geval zorgvuldig gebeurt. Bovendien mag ervan worden uitgegaan dat die verantwoordelijke overheid in staat is het gebruik van verschillende politieke instrumenten op doelmatige wijze op elkaar af te stemmen. In een groot aantal landen in de wereld is gekozen voor een systeem waarbij de sport ondergeschikt gemaakt is aan de politiek. In de westerse democratieën echter, schept de overheid de voorwaarden die het mogelijk maken dat de sport en andere belangengroeperingen elk met eigen verantwoordelijkheid náást elkaar kunnen bestaan en niet in een aan de politiek ondergeschikte positie. De overheid moet zich daarbij hoeden voor machtsmisbruik. Dat zou optreden als de overheid verdergaande eisen aan (bijv.) de sportwereld zou stellen, dan die welke voortvloeien uit de voorwaarden schepende (en dus niet voorwaarden stellende) overheidstaak. De sportorganisaties

moeten dus hun eigen functie (op het gebied van recreatie, gezondheid, sociale contacten) naar eigen verantwoordelijkheid uitoefenen binnen het politieke raam waarin die functie wordt vervuld. Binnen dat raam zal de sport rekening moeten houden met de politiek en behoort zij ook haar belangen te bepleiten in de politiek.

Internationale aspecten

Internationaal is de sport zo georganiseerd, dat men weinig terugvindt van de grenzen, die de politieke wereld verdeeld houden. Sportorganisaties beheren hun tak van sport in hun gebied vrijwel volledig. De spelregels en de regels van de internationale wedstrijdorganisaties worden centraal vastgesteld. Binnen één tak van sport komt slechts hoogst zelden een doublure-organisatie voor. De Internationale Federaties zijn wereldwijde organisaties; sommige met continentale ondergroeperingen. Slechts op zeer beperkte schaal vindt men in enkele Federaties iets terug van de politieke problemen van de wereld. Zij worden geleid door internationaal samengestelde besturen, waarin vanzelfsprekend een plaats is ingeruimd voor bestuurders uit landen die een vooraanstaande rol in die tak van sport spelen. Buiten de sport komt een vergelijkbare wereldwijde én enkelvoudige organisatie nauwelijks voor. Dat feit verleent de sport een speciaal karakter: de sport is zeer nadrukkelijk een multilaterale organisatie. Men kan inderdaad spreken van een sportwereld. Een sportwereld die de sport van ontelbare miljoenen sporters regelt: van Olympische Spelen via Europese clubkampioenschappen tot „gewone” interlands. Dat biedt vele voordelen (ook de politiek streeft tenslotte naar één wereld) maar houdt ook zekere beperkingen in. Met name betekent het, dat deze organisaties niet alleen geen gemeenschappelijke politieke beslissingen kunnen nemen maar ook dat zij zeer kwetsbaar zijn voor politieke beslissingen. Bovendien is er, internationaal, geen sprake van een samenleving die bestuurd wordt door politiek. Er is geen beleid dat gericht is op de vormgeving van die internationale samenleving: Er is een veelheid van politieke instanties die onafhankelijk van elkaar, die internationale samenleving tracht te organiseren. Het enige instituut dat deze functie wel centraal tracht uit te oefenen, de Verenigde Naties, vervult in dat opzicht nog maar een bescheiden rol. Bij het gebruik van de sport en dus van sportorganisaties voor het bereiken van internationale politieke doeleinden, ontbreekt dus ook de centrale politieke

Voor de deur van het ministerie van Algemene Zaken, waar zij een gesprek zullen hebben over een eventuele boycot van de Olympische Spelen poseerden v.l.n.r. de heren Idenburg (voorzitter NOC), Van der Krol (vice-voorzitter NOC), Van Dorst (vice-voorzitter NSF) en de Heer (algemeen beleidsmedewerker NSF).

verantwoordelijkheid. Ontbreekt ook de mogelijkheid van een zorgvuldige afweging van nut en offers. Er zijn dan vaak vele verschillende invloeden op dezelfde (sport)organisatie. Daardoor dreigt het middel (de sportorganisatie) innerlijk verscheurd te raken, en het doel wordt veelal niet of onvoldoende bereikt. Van een evenwichtig gebruik van verschillende middelen (van sport en andere middelen) komt niets terecht omdat er geen centrale, sturende en verantwoordelijke instantie is. Het grote gevaar is, dat de sportorganisaties worden opgeofferd terwijl zelfs een redelijke kans op voordeel ontbreekt.

Beïnvloeding

Nu valt niet te ontkennen dat in veel landen de sport onder invloed staat van de politiek en dat, vanuit sommige landen pogingen worden ondernomen om ook de internationale sportwereld politiek te beïnvloeden. Door dergelijk gedrag wordt die sportwereld dan ook voortdurend ernstig in zijn voortbestaan bedreigd. Enerzijds doordat het feit dat het soms lukt om internationale sportorganisaties politieke beslissingen te laten nemen, tot een opsplitsing van de organisatie zou kunnen leiden. Anderzijds doordat de bestuurders uit landen, die geen politiek in hun sport doen, op den duur ongemerkt meewerken aan een beleid dat zij eigenlijk helemaal niet willen. Internationaal zou de politiek de sport dus met rust moeten laten en lijkt mij elke poging van sportorganisaties om dat te bereiken volstrekt juist. Maar het kwaad is al zo ver doorgedrongen dat de kans op een opsplitsing van de sportwereld helaas niet denkbeeldig meer is. De discussie rond een eventuele boycot van de Olympische Spelen levert een goed voorbeeld van deze problematiek. Elk Olympisch Comité dat door de eigen regering gedwongen wordt om de Olympische Spelen te boycotten wordt als middel gebruikt. Als middel van een politiek verdeelde wereld, in een sportwereld die daardoor langs dezelfde grenzen zal worden verdeeld. In die sportwereld zal dan het „gelijk”

blijken van die landen die al zoveel politiek in hun sport deden. Wat er bij zal inschieten is de vervulling van de internationale functie van de sport: het (ondanks alle politieke problemen) bevorderen van menselijke contacten. En dan is er geen enkele politieke instantie die offers en nut in hun totaliteit heeft afgewogen en die voor het droevige resultaat verantwoordelijk kan worden gesteld! Het is daarom dat de sportwereld in het algemeen de bemoeienis van nationale politieke instanties met de internationale sportwereld als onjuist en bedreigend ziet.

Mr. J. D. J. Idenburg,
voorzitter Nederlandse
Olympisch Comité

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid ★

naam:

adres:

woonplaats

postcode

★ ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer
1700, Den Haag, u hoeft geen
postzegel te plakken.

DEZE WEEK IN NG:

Zorgelijke ontwikkelingen in de bouw	pagina 2
NG Commentaar	pagina 3
Overwegende	pagina 3
Mensenrechten	pagina 4
Buitenlands beleid Sovjet-Unie	pagina 4, 5
Sport en politiek	pagina 5
De Koning sprak met ARVC	pagina 6
Uit de Arjos	pagina 6 en 7
Van de partij	pagina 8

IN OGENSCHOUW

Technisch falen en menselijk feilen

We leven in de tijd van de chips, van de automatisering, van de steeds volmakter wordende technologie. We kunnen allerlei ontwikkelingen voorzien en tegen eventuele rampen kunnen we voorzorgsmaatregelen treffen. We kunnen dingen tot stand brengen waar een halve eeuw geleden nog niemand in zijn stoutste dromen aan kon denken. En toch..... Dat het in onze technisch geperfectioneerde samenleving mogelijk is dat er huizen gebouwd worden op vuilstortplaatsen waarin onvoldoende beveiligd chemisch afval is begraven en dat het mogelijk is dat kinderen spelen op een terrein waar radio-actief afval is opgeslagen, is ontstellend. Het is er ook het bewijs van hoe weinig geperfectioneerd die samenleving eigenlijk is. Natuurlijk, bij datgene wat zich in Lekkerkerk en in Arnhem heeft afgespeeld, kan niet gesproken worden van technisch falen, maar in de eerste plaats van menselijk feilen. Het ligt daar heel anders dan bij dat drama dat zich voltrok ergens in de woestijn van Iran, waar een vermoedelijk eendeloos voorbereide en gerepeteerde reddingsoperatie door een simpel technisch mankement uitliep op een diepe tragedie. Of zou toch ook daar sprake geweest kunnen zijn van een menselijke fout, een gebrekkige onderhoudsbeurt bijvoorbeeld? We weten het niet – en het is de vraag of we het ooit zullen

weten – maar het is er alweer het bewijs van dat we met onze technische kennis heel veel kunnen plannen, maar dat we er nog niet in geslaagd zijn de uitkomst te bepalen, al gaat het wat ver om met de Iraanse bevolking te zeggen dat hier de Voorzienigheid ingegrepen heeft. In het geval van de reddingsoperatie zou het overigens nog maar de vraag zijn geweest hoe dit avontuur zou zijn afgelopen als de techniek wel gedaan had wat van haar werd verwacht. Het belangrijkste onderdeel van dit waagstuk zou immers uit puur menselijk handelen bestaan hebben.

Voorzienbaar?

Technisch falen is niet te voorzien; aan de hand van waarschijnlijkheidsberekeningen kun je hooguit voorspellen dat er zich eens in de zoveel tijd een technisch mankement zal voordoen. Je kunt voor zulke eventualiteiten voorzorgsmaatregelen treffen die de dan optredende schade moeten beperken. Maar het blijft weer een zaak van menselijke besluitvorming of je, na eventuele schade afgewogen te hebben tegen het maatschappelijk nut, ertoe overgaat een bepaalde installatie te vestigen, een bepaalde technologie ook daadwerkelijk toe te passen. Dit is één van de aspecten die bijvoorbeeld een rol spelen bij de

discussie over de elektriciteitsopwekking door middel van kernenergie. Wanneer je weet dat de kansen op een technisch mankement miniem zijn, maar je weet tegelijkertijd dat, indien zich een technisch mankement voordoet de optredende schade desastreus kan zijn, wat moet je dan doen? Er zijn mensen die zeggen: een garantie van honderd komma nul nul procent is in deze wereld ondenkbaar; als je dat vraagt, kun je nergens aan beginnen. Andere mensen zeggen; als, zelfs bij een uiterst minime kans op een ongeluk, de schade die de samenleving in dat geval oploopt ondragelijk groot is, dan moet je er niet aan beginnen; je mag immers de verantwoordelijkheid voor een zo groot risico nooit nemen. Of men er uiteindelijk al dan niet toe overgaat is het resultaat van de politieke evaluatie van de technische gegevens, waarbij het politieke element eigenlijk belangrijker is dan het technische. Want de zojuist genoemde groepen zullen elkaar op technische gegevens in laatste instantie nooit kunnen overtuigen.

De menselijke factor

Techniek wordt bedreven door mensen. Je kunt alles nog zoveel automatiseren, de bediening door mensen kun je nooit helemaal uitsluiten. En het is die menselijke factor die het risico weer vergroot. Het ongeluk met de kernreactor bij Harrisburg (waar nog ternauwernood van een echte ramp kon worden gesproken) werd veroorzaakt door een technisch mankement, waarop door het bedienend personeel op verkeerde wijze werd gereageerd, hetgeen tot ernstige consequenties leidde. In hoeverre moet je nu bij je politieke wegging van eventuele technische risico's ook dit verkeerd reageren van de menselijke factor in je overwegingen betrekken? Helemaal

negeren kun je het niet; de mens is (gelukkig) nu eenmaal geen robot. Maar hoe zwaar moet je het dan wel mee laten tellen?

Menselijke hoogmoed?

Bij het tot dusverre aangevoerde heb je voornamelijk te maken met risico's die je welbewust van tevoren in je berekeningen en je schattingen kunt betrekken. Maar hoeveel maal komt het niet voor dat je aan bepaalde ontwikkelingen begint en besluit bepaalde processen maar te ondernemen, zonder dat je eigenlijk alle consequenties al kunt overzien? Dan krijg je te maken met situatie's zoals die zich nu in Lekkerkerk hebben voorgedaan. Natuurlijk, de opslag van chemisch afval is onzorgvuldig geweest, wellicht zijn ook de geldende verordeningen niet in acht genomen, maar is de kous daarmee af? Is eigenlijk niet veel beangrijker het feit dat deze onzorgvuldigheid een direct gevolg is van onze instelling dat te zijner tijd de oplossingen, die wij thans nog niet hebben, wel gevonden zullen worden? Wij beginnen met chemische industrieën, wij beginnen met kernenergie en wij weten eigenlijk wel dat het afvalprobleem nog niet opgelost is, maar wij gaan ervan uit dat als puntje bij paaltje komt de techniek ook dan wel weer het verlossende antwoord zal presenteren. Zulk een houding getuigt eigenlijk van een bedenkelijke hoogmoed, een lang niet altijd gegrond vertrouwen in de menselijke geest en in het automatisch verloop van de techniek, gevoed door diezelfde menselijke geest. Maar hebben wij enige zekerheid dat dat vertrouwen niet beschaamd zal worden? Het verontrustende is dat, als dat vertrouwen inderdaad beschaamd wordt en de oplossingen uitblijven, we in feite opgescheept zitten met een onoplosbaar probleem, omdat we geïnvesteerd hebben (en dikwijls gaat het dan om ontzagwekkende

bedragen), dat we een behoeftenpatroon opgebouwd hebben dat ook verder om bevrediging vraagt, dat we met restproducten blijven zitten waar niemand raad mee weet, en dat de weg terug veel moeilijker in te slaan valt dan destijds het besluit zou zijn geweest er niet mee te beginnen. Het bovenstaande is geen pleidooi voor een angstzakerige politiek, het is wel een waarschuwing tegen een al te groot optimisme ten aanzien van de mogelijkheden van de techniek. Wij dienen voorzichtiger te zijn naarmate wij verder ingrijpen in de natuurlijke omgeving. Wij zijn er in geslaagd processen op gang te brengen waarvan wij de consequenties nog niet kunnen overzien en die wij niet tot in die laatste consequenties beheersen. Dat maant tot grote behoedzaamheid. De schepping die ons gegeven is is een uiterst kostbaar goed; het blijkt niet zo moeilijk haar te verstoren, het blijkt steeds meer van onze inventiviteit te vergen om haar in stand te houden. Zo ergens dan geldt hier de aloude wijsheid: bezint eer gij begint. Rampen als die van Lekkerkerk zijn misschien niet volledig te vermijden, hoe goed onze voorzorgsmaatregelen ook zijn. Maar er is wellicht toch wat gewonnen als het ons weer bepaalt bij de manier waarop wij met onze wereld omgaan. Kernpunt van het verhaal is dan ook niet het technisch falen, het is het menselijk feilen, het tekort schieten in het rentmeesterschap over de schepping.

P.H.K.

Zorgelijke ontwikkelingen in de bouw

Aktieplan is nodig

Het gaat niet goed met de volkshuisvesting in ons land. In een tijd, waarin de behoefte aan woningen weer toeneemt, daalt juist de productie van nieuwbouwwoningen. Het woningtekort bedroeg per 1 januari jl. reeds ca. 100 000 woningen, terwijl van de geplande 106 000 woningen voor 1980 er slechts 75 000 in aanbouw zullen worden genomen, wanneer de huidige ontwikkeling althans niet verandert. Een zorgelijke ontwikkeling, die naar het oordeel van de CDA-Tweede-Kamerfractie om een aangepast regeringsbeleid vraagt.

Aangepast regeringsbeleid betekent hoe dan ook, dat er meer geld in de woningsector geïnvesteerd zal moeten worden, en dat in een periode waarin ook VRO meedoet met de ombuiging van de overheid geen gemakkelijke zaak. De fractie heeft zich op het standpunt gesteld dat deze ombuigingen geen invloed mogen hebben op de individuele huursubsidie, noch op de stadsvernieuwing noch op de omvang van het woningbouwprogramma. De eerste twee punten vloeien rechtstreeks uit het CDA-verkiezingsprogramma voort, het laatste ligt in het licht van het oplopend woningtekort voor de hand. We wachten ook wat dit onderdeel van beleid betreft met spanning de regeringsvoorstellen af, die binnenkort de Kamer zullen bereiken. Het kabinet is er nog volop over in discussie en heeft het niet gemakkelijk.

In deze moeilijke situatie komt nu de gedeeltelijke instorting van de bouw, die om extra maatregelen vraagt. Gedeeltelijke instorting, tot een tweetal sectoren lopen wel goed, nl.: de bouw van woningwetwoningen en premie-huurwoningen. Er zullen dit jaar

ca. 30 000 woningwetwoningen in aanbouw worden genomen, dat is 10 000 meer dan eerst gepland.

Daarnaast is de verwachting reëel dat beleggingsmaatschappijen en corporaties tezamen ca. 12 000 premiehuurwoningen zullen bouwen. Dat zijn duurdere huurwoningen. Slecht gaat het met de twee andere sectoren te weten de zogenaamde vrije sector en de premie-koopsector, dus de sectoren van het eigen woningbezit (EWB).

Het gaat niet alleen slecht met de huurbouw van de EWB, ook de verkoop van reeds bestaande huizen vertoont ernstige stagnatie. Mensen die hun huis moeten verkopen, verkeren niet zelden in moeilijke omstandigheden. Makelaars, notarissen en anderen die bij het geheel zijn betrokken delen deze zorg. Ook de bedrijfstak wordt er uiteraard door bedreigd. Vooral kleinere ondernemingen voor wie mankracht nu eenmaal beperkt is; zo is er momenteel een „prop” in de markt van 7500 reeds gerealiseerde nieuwbouwwoningen, waarvoor nog geen kopers gevonden zijn. Dit betekent een investering van ca. 2 miljard met alle financiële gevolgen van dien, voor de betrokken bedrijven.

Zet de huidige ontwikkeling zich door, dan komen we spoedig weer op grote aantallen werkeloze bouwvakkers. Gesproken wordt reeds over aantallen van 40 000 à 50 000, een werkelijk zeer zorgelijke ontwikkeling!

Over de oorzaken wil ik in het korte bestek van dit artikel mij beperken en slechts wijzen op de hoge rentestand, maar vooral ook op de algemene economische situatie, die leidt tot een afgeremde inkomensontwikkeling. Dit maakt begrijpelijk dat de mensen voorzichtig geworden zijn.

Door mr. J. N. Scholten

In deze niet eenvoudige situatie blijft het desalniettemin de taak van de regering op zeer korte termijn een beleid uit te zetten waardoor de toch wel aanwezige, maar op eigen kracht niet tot ontwikkeling komende vraag wordt gestimuleerd. Dergelijke injecties geven, zodat het particulier initiatief in staat is in de sector van het eigen woningbezit weer op gang te komen, is een onontkoombare opgave voor de regering. Daarnaast zal ook het aantal te bouwen woningwetwoningen nog wat kunnen worden uitgebreid. Uitgangspunt voor beleid verdient naar oordeel van de CDA-fractie te zijn: bouwen voor de behoefte. Ik voeg daar meteen aan toe, dat de aan het wonen gebonden kosten moeten worden opgebracht door hen die dat kunnen betalen en dat betekent mijns inziens een straffer huurbeleid voor de komende jaren. Voor wie niet kunnen betalen is er dan de individuele huursubsidie. Blijft een bijgesteld beleid uit en gaat de huidige ontwikkeling door dan betekent dit grote zorg voor vele bedrijven in de bouw en aanverwante sectoren. Grote zorgen ook voor vele bouwvakkers die hun baan zullen verliezen en uiteraard vermindert perspectief voor de vele wachtenden op een woning. De financiële consequenties van dit geheel zullen voor de gemeenschap niet gering zijn, alleen al vanwege de extra kosten verbonden aan een nieuw leger van werkelozen. Omwille van de woningnood, omwille van de werkgelegenheid, omwille van de bedrijfstak en de zo noodzakelijke continuïteit daarvan is een aangepast en stimulerend regeringsbeleid dringend noodzakelijk. Wij vertrouwen erop, dat de beide CDA-bewindslieden op VRO daarvoor de volle medewerking van het kabinet zullen krijgen.

J. N. Scholten,
CDA-Tweede-Kamerlid

Beginsel, doel en politiek beleid

Met grote belangstelling en instemming heb ik kennis genomen van de open brief van dr. J. D. Dengerink aan prof. B. Goudzwaard in Ned. Gedachten van 12 april onder het hoofd „Beginsel, Doel en Politiek Beleid”. Het komt mij voor dat het uitermate belangrijk is dat dr. Dengerink de moeite heeft genomen om zich op deze wijze tot prof. Goudzwaard te richten. Het is uiteraard niet mijn bedoeling om uit dit artikel van dr. Dengerink lange citaten over te nemen. Het is zeer de moeite waard om dit artikel in zijn geheel te lezen. Op een paar punten wil ik de bijzondere aandacht vestigen.

1. Het beroep op de bergrede: Er is in de laatste jaren, zo ongeveer te beginnen bij de zgn. bergrede van mr. Aantjes op de Partijraad van 13 december 1975, nogal eens sprake geweest over de wijze waarop de bergrede m.b.t. de politieke

vraagstukken zou kunnen worden gehanteerd. Dr. Dengerink is van mening dat men in de staatkunde erg moet oppassen voor een ongerechtvaardigd beroep op de bergrede; in de brede politiek zullen we daarbij uitermate terughoudend moeten zijn. Deze opmerking lijkt mij, vooral nu, in het kader van de discussie over deze materie tussen de R.K.- en A.R.-groepering zeer waardevol.

2. Zakelijke Politiek. Op dit punt stelt dr. Dengerink aan prof. Goudzwaard uitermate scherpe vragen die voor het politiek beleid erg belangrijk zijn. Volgens het interview N.R.C./prof. Goudzwaard zou er naar het standpunt van prof. G. i.p.v. 3 à 4 miljard 15 miljard ten minste moeten worden bezuinigd. Van deze bezuiniging worden belangrijke repercussies in het vooruitzicht gesteld. Dr. D. vraagt aan prof. G. zo ongeveer: (het zijn mijn eigen woorden v. A.) mag ik misschien ook weten hoe je dit alles denkt te realiseren en wil je me even aangeven welk draagvlak je daarvoor beschikbaar hebt? Het spijt mij zeer: maar in het antwoord van prof. G. op de kritiek van dr. D. heb ik geen weerlegging van de door dr. D. gevoerde kritiek kunnen ontdekken. Dat is erg jammer, maar misschien komt het nog. Hoewel het er naar uitziet dat we behoorlijk in de impasse zijn geraakt is het m.i. nog mogelijk, en dan hoop ik, dat prof. Goudzwaard zelfs nog een zekere waardering weet op te brengen voor de kritiek van dr. D. omdat dit heeft geleid tot opheffing van misverstanden en tot sanering van verhoudingen.

Soestdijk

S. van Arkel

Om de kern van de zaak

In deze brochure zijn opgenomen de teksten van de toespraken van de voorzitter van de ARP, H. A. de Boer en van het bestuurslid van de CDA-Tweede-Kamerfractie, J. van Houwelingen, voor de partijraad van de ARP, te Ede, gehouden op 1 december 1979. Bestellen: door overmaking van f 3,50 op gironummer 89673 t.n.v. ARP. Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, met vermelding van titel brochure.

Troonswisseling

Afgelopen woensdag was een belangrijk moment in ons staatsbestel. Niet in die zin dat er in politiek opzicht nu zoveel veranderd is; eigenlijk is het omgekeerde het geval: politiek en staatkundig is – met uitzondering van de persoon van het staatshoofd – alles hetzelfde gebleven. De politieke kleur van de regering is gelijk gebleven, de parlementaire molen draait gewoon door. Maar daarom was het moment – staatkundig gezien – niet minder belangrijk. Men zou kunnen zeggen dat de constitutionele monarchie het symbool is van de stabiliteit in onze samenleving. Hoe men persoonlijk ook tegenover het erfelijk koningschap moge staan – en dat is geen dogma –, in onze samenleving is het in de vorm die het aangenomen heeft een stabiliserend element, een element ook dat verenigt en niet verdeelt. Dat dit zo is, is niet in de eerste plaats te danken aan de geheel eigen wijze waarop koningin Juliana dit ambt heeft vervuld. Wij wensen koningin Beatrix toe dat ook zij – in overeenstemming met haar eigen persoonlijkheid – een zodanige vorm aan de vervulling van het koningschap zal weten te geven dat het dit stabiliserend en verenigend karakter behoudt.

Haddad

Wij zijn op onze wenken bediend. Nog voordat ons stukje over de Israëlische invloed op Haddad van vorige week was geplaatst, had de regering te Jeruzalem reeds gemeld dat zij alles in het werk zou stellen Haddad en zijn mannen ervan te overtuigen dat zij het UNIFIL-detachement moesten ontzien. Maar de Israëlische regering kon niet meer doen dan overreden; zij heeft immers geen zeggenschap over Haddad. Enige dagen later deelde premier Begin mee dat Israël niet voornemens is majoor Haddad te laten vallen. Dat lijkt in te houden dat Israël dat zou kunnen doen. Die laatste stelling lijkt meer in overeenstemming met de werkelijkheid, want het is algemeen bekend dat Haddad het geen week zou uithouden zonder Israëlische steun. Maar dan mag ook van Jeruzalem verwacht worden dat het het niet alleen bij overreding laat. Het wachten is dus nu op Jeruzalems daden.

Rampzalig

De mislukte reddingsoperatie van de ambassade-gijzelaars is in meer dan één opzicht rampzalig te noemen.

NO COMMENTAAR

Rampzalig in de eerste plaats voor de slachtoffers die erbij gevallen zijn en voor hun familie. Rampzalig ook voor de gijzelaars, wier vrijlating nu verder weg lijkt dan ooit. Rampzalig verder voor president Carter, die een gevoelig gezichtsverlies geleden heeft, ook al schaaft zich nu nog een belangrijk deel van Amerika achter hem om te voorkomen dat het prestige-verlies nog vernietigender overkomt op de buitenwereld. Rampzalig ook voor de overtuigingskracht van het Amerikaanse buitenlands beleid: het feit dat de zeer geziene minister van Buitenlandse Zaken, Cyrus Vance, zijn ontslag genomen heeft omdat hij het niet eens was met de operatie, toont aan hoe sterk de verdeeldheid was. Maar dit ontslag is ook reden tot zorg. In het verleden heeft Vance in velerlei opzicht – in het midden-Oosten, in de Oost-West betrekkingen – een matigende invloed gehad. Dat deze matigende invloed nu wegvalt in een steeds

grimmiger wordend internationaal klimaat stemt niet tot opgewektheid.

Spreken met vele tongen

De leider van de PLO-delegatie die vorige week ins ons land op bezoek was, lanceerde een plan waarbij de bevolking van de bezette gebieden bij referendum over haar toekomst zou kunnen beslissen. Zijn woorden waren nog niet koud, of vanuit Parijs werd bericht dat de woordvoerder van de PLO aldaar had meegedeeld dat er geen sprake kon zijn van een referendum waarbij vrijelijk kon worden gekozen uit een aantal alternatieven. Het is niet de eerste keer dat uit PLO-kring verschillende, onderling onverenigbare, geluiden komen. Dat maakt het – op zijn zachtst gezegd – wat moeilijk om uit te maken waar je met de PLO nu precies aan toe bent. Het is natuurlijk aardig om tegen iedere gesprekspartner datgene te zeggen waarvan je mag aannemen dat het goed bij hem valt, maar die gesprekspartner gaat toch twijfelen als hij merkt dat tegenover anderen iets anders gezegd is. Nu de PLO in toenemende mate aan erkenning wint, is het minste wat verwacht mag worden toch wel dat er enige samenhang in de opvattingen tot stand komt. Zolang dat niet het

geval is, veroordeelt zij zichzelf als onvolwaardig gesprekspartner.

Stunt

De heer Wiegel heeft zich opgeworpen als beschermheer van minister-president Van Agt tegenover diens partij. Wanneer de minister-president zo eerlijk is dat hij niet wegloupt van het door hem gevoerde beleid en voor dat beleid wil staan in de verkiezingscampagne, hetgeen door de heer Wiegel wordt vertaald als het maken van het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen, dan stuit hij op onbegrip in zijn eigen CDA, door de heer Wiegel welwillend met een kippenhok vergeleken. Neen, dan de VVD: die zal er niet voor terugschrikken het kabinet tot inzet van de verkiezingen te maken. Het schijnt een toch niet onbedreven politicus als de heer Wiegel te ontgaan dat er enig verschil bestaat tussen het voor je verantwoording nemen van het gevoerde beleid (iets dat de christen-democratische partijen in het verleden nooit hebben geschuwd) en het kabinetsbeleid maken tot verkiezingsinzet. Inzet van de verkiezingen is nog altijd het verkiezingsprogramma. Zou dat bij de VVD eigenlijk anders zijn? Of is de VVD zo belust op verder regeren dat men bereid is daarvoor het eigen programma wat minder accent te geven?

OVERWEGENDE

Dodenherdenking

Is dit niet de zin van 't leven – mogelijk ook van de dood –: te leren ons zelve te geven in aller nood?

Dit schreef Jaap Sickinga 1 mei 1942, 23 jaar oud, tien dagen voor hij tussen muur en geweerloop zijn jonge leven liet. Vandaag stellen wij vast dat er in nà 1945 gevoerde oorlogen 50 miljoen mensen de dood vonden.

Wij stellen ook vast dat de heidense theorieën die aan het nationaal-socialisme ten grondslag lagen tot op vandaag levensvatbaar blijken te zijn.

En wij ontkomen ere niet aan in 1980 discussies te voeren over de zin van de jaarlijkse dodenherdenking.

„Straten houden uw namen voor heden en morgen in stand, maar onze kinderen brengen ze niet meer met u in verband.” Wij kunnen het de dichter Ed. Hoornick nazeggen dat wij de doden uit de tweede wereldoorlog nauwelijks meer kunnen bereiken: „Wij komen een zintuig tekort, wij leggen ons neer bij de feiten dat gij minder en minder wordt.”

Voor meer dan de helft van alle Nederlanders geldt dat zij ná 1945 geboren zijn. En als we het hebben over die landgenoten die bewust de oorlog hebben meegemaakt spreken we over percentages tussen de 35 en 40 procent.

't Is hard, zeker voor de ouderen, te moeten constateren dat de 4e mei nauwelijks leeft. Het is harder te ervaren dat vrijheid aangevochten blijft, onrecht niet uit te bannen schijnt en de hedendaagse machthebbers het moorden en martelen niet hebben verleerd. Heeft Jaap Sickinga zich soms vergist?

Godsdiensttwisten zorgen voor dood en verderf. Vlakbij in Ierland, verderop in Libanon, in Turkije. Er wordt op grote schaal in de wereld vermoord. Wij stonden erbij en keken ernaar. In Iran werd een tiran opgevolgd door een tiran. Het moorden is hun overeenkomst. Achter het ijzeren gordijn leren zij die niet in alle opzichten naar de pijpen van het heersende regime willen dansen, in werkkampen,

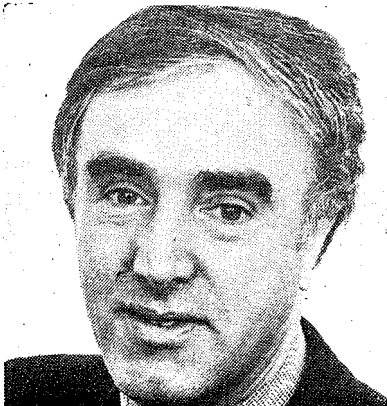
gevangenissen en „psychiatrische” inrichtingen wat het wil zeggen aan een ideaal te lijden. Het merendeel van de Latijns-Amerikaanse landen kent wel orde maar geen recht. Moord en marteling zijn de instrumenten waarvan de machthebbers zich bedienen om in het zadel te blijven. In deze opsomming ben je geneigd om de dood door gebrek aan voeding en medische verzorging niet mee te nemen. Wáár blijft dat ook die, door grotere bereidheid van de hebbers om te delen, voorkomen kan worden. En onze eigen westerse samenleving is al even kwetsbaar. In Italië en Spanje vallen er iedere dag slachtoffers door terroristenhand. Gijzeling, moord en doodslag zijn ons dagelijks nieuws. Mondiaal gezien lijkt het voor hoger doel zich te offeren een weinig zinvolle bezigheid, onbegonnen werk.

Zin

Natuurlijk, ik weet het wel, Jaap Sickinga – en naamloos velen met hem – hadden met barbarij die over eigen land spoelde te maken. Van alles wat zich elders afspeelde wisten zij toen veel minder dan wij nu. De vijand, het lijden, het raakte hen heel direkt, dichtbij. Zij weigerden slaven op een strafgelei te zijn, de wreedheid, de vernedering van de bezetter te ondergaan. En daarom namen ze het niet, kwamen ze in opstand. Waar de waarde van het mens-zijn fundamenteel wordt aangetast. Waar het in vrijheid ademen onmogelijk wordt, mensen onmondig worden. Waar protest in bloed wordt gesmoord. Ja dan ontstaat er die situatie waarover Jaap Sickinga schreef en waarmee ik dit artikel begon. En de zin van het offer van je leven voor wat je als heilig ervaart wordt ten laatste niet bepaald door het antwoord op de vraag of zij die na jou kwamen er in dankbaarheid voor jouw offer een betere wereld van maakten. Toch blijven we met de vraag naar de zin wel zitten.

Gegronde pessimisme?

De geschiedenis herhaalt zich. In het bestek van dit artikel een benauwende uitspraak. Wie het rijtje van hierboven nog eens leest krijgt er weet van. Zou

de toenemende verharding tussen mensen er ook niet mee te maken hebben? En die zich doorzettende techniek die mensen steeds machtelozer en kwetsbaarder maakt? De vraag rijst of ons denken, ons doen en laten, door de tweede wereldoorlog en door al wat er daarna aan geweld en ellende over de samenleving van mensen werd uitgestort, wel wezenlijk veranderd is.

Natuurlijk, vergelijkingen laten zich hier niet goed trekken. Maar Hitler kwam wel aan de macht door werklozen, achtergestelden, kleine burgers mensen een nieuw perspectief te bieden. De voedingsbodem was rijp. Dat is nog zo. Misschien niet ten volle in Nederland. Maar men denke, met modern wapentuig als gegeven in het achterhoofd, niet al te nationaal. Ook vandaag is er onrecht, werkeloosheid, achterstelling, armoede, discriminatie, uitbuiting. En dat was, is en blijft een voedingsbodem voor oorlog, geweld, diktatuur.

Wij stuurden Joden in de dertiger jaren weer de grens over op formele gronden en omdat we niet geloofden dat het zo'n vaart liep. Wie gaat het lot van mensen na die in 1980 over de grens gezet worden? De 4e mei is in discussie. Voor de jeugd ligt het offer van Jaap Sickinga in een ver verleden. Een verleden waarover je als 15-jarige – met een vader die de oorlog ook niet bewust meemaakte – spannende films kunt zien.

Laat ons de 4e mei gedenken. Met dankbaarheid jegens hen die vielen, waardoor de 5e mei mogelijk werd. Die 4e mei zou ons in ons hart gebrand moeten worden, als dag voor vrijheid en recht. Onderwijs en media moeten er niet omheen willen. De 4e mei gedenkdag, dankdag, maar waarom ook geen aktiedag. Dag

waarop ons protest vermenigvuldigd wordt tegen onrecht en uitbuiting, tegen oorlog en geweld, tirannie en onderdrukking. Dag waarop wij het onszelf inprenten dat het onze taak is oorzaken die tot al die ellende mede aanleiding geven, weg te nemen. Dag van gebed tot Gof of Hij wil bewerken dat uit een kwaad en angstig mensenhart zegen gaat groeien, omdat die mens zich naar zijn God en naar zijn medemensen heeft

toegewend. In ons pogen als christen politiek te bedrijven stuiten wij bij het lezen van de Bijbel op de allesoverheersende boodschap van bevrijdend heil en bindend recht. Een boodschap van jewelste. Aan mensen gegeven. Om er dagelijks mee te woekeren. Dat is de zin van ons leven in 1980. Zo ook verbindt het ons met het levensoffer van alle Sickinga's.

H. A. de Boer

De gevallen ter gedachtenis

„Give peace in our time, oh Lord....”
(The Book of Common Prayer)

De vrede wilt ons geven
smeken wij U, o Heer,
De vrede wilt ons geven
bidden wij U steeds weer,
Uw vrede wilt ons geven
en Uw gerechtigheid,
De vrede wilt ons geven,
vrede in onze tijd.

De vrijheid wilt ons schenken
smeken wij U, o Heer,
Vrijheid die wij gedenken
in dank en tot Uw eer,
In vrijheid laat ons leven
en in rechtvaardigheid,
Tot vrijheid maak ons waardig
en dienstig t'allen tijd.

Ons Koninkrijk bewaren
vragen w'U, Jesu Heer,
De Koningin wilt sparen
bidden wij U steeds weer,
De natie en Oranje
tot Uwen dienst bereid,
Uw Koninkrijk laat komen
dat ons van zorg bevrijdt.

Geef kracht om te beschermen
het erdeel dat Gij gaf,
Geef kracht Heer en betrouwen
wees onze steun en staf,
Geef kracht aan onze handen
wanneer de rede faalt
Als oorlog moet ontbranden
Gij onze koers bepaalt.

Tot heerlijkheid wilt brengen
hen die gevallen zijn,
De eeuw'ge rust wilt schenken
hun ziel na angst en pijn.

De vrijheid en de vrede
geef Heer, in onze tijd,
Laat koninkrijk en krachten
zijn tot Uw heerlijkheid.

Pieter de Geus.

Mensenrechten in discussie

Mij is gevraagd een algemeen informatief artikel te schrijven over de rechten van de mens en de schendingen die daarop voorkomen. Een artikel van duizend woorden. De rapporten over schendingen van mensenrechten en verzoekschriften om er iets tegen te doen, die in de laatste 10 jaren verschenen zijn, tellen duizend maal zoveel en meer woorden.

Mensenrechten werden in alle tijden geschonden, kunnen wij nu zeggen. Niet steeds is dit zo gezien en ervaren, zelfs niet door de slachtoffers. De Azteken in Mexico brachten mensen ten offer om hun goden gunstig te stemmen. Dit gebeurde ook bij de Maya's in Colombia, bij sommige afrikaanse stammen, bij antieke volkeren in het Midden-Oosten. En de slachtoffers schikten zich bereidwillig in hun lot, zeggen ons overgeleverde bronnen. Dit was niet het geval met ketters en heksen, die in de middeleeuwen naar de brandstapel werden gebracht. Ook niet met de miljoenen burgers die onder Stalin om het leven werden gebracht. Ook niet met de miljoenen, die in Auschwitz en in andere vernietigingskampen werden vergast. In het Chili van Pinochet, in het Zuid-Afrika van Botha op de Filipijnen van Markos, in de Sovjetunie van Brezjnev.. U kunt het zelf invullen.

ik duid slechts aan.

De documentaire „Dood van een arabische prinses" herinnert ons aan de gewelddadige dood van Mischa'al en haar minnaar op 15 juli 1977 in Riad, de hoofdstad van Saoedi-Arabië. In deze en in zoveel andere landen meer wordt mensen door mensen onrecht aangedaan in hun meest fundamentele aanspraken op leven, vrije meningsuiting, religie. Door de huidige communicatiemedia zijn schendingen van mensenrechten snel bekend. De directe confrontatie met dit universeel onrecht wekt bij velen een steeds dieper wordend bewustzijn en protest. In brede lagen van de wereldbevolking ontwikkelt zich een gevoeligheid, welke schending van mensenrechten niet langer accepteert, deze veroordeelt en naar passende middelen ter voorkoming daarvan en bestrijding

zoekt. Door de economische betrokkenheid van de volkeren onderling, de snelle verbindingen, de moderne menswetenschappen van psychologie en sociologie groeit een algemeen herkenbaar normbesef over wat ons mensen in oost en west, in noord en zuid ten diepste met elkaar verbindt. De menselijke natuur zelf verzet zich reeds. Maar we beroepen ons op teksten om onze primaire gevoelens te objectiveren: we hebben het Handvest van de Verenigde Naties (1945), de Universele verklaring van de rechten van de mens (1948), de verdragen over burgerlijke en politieke rechten en die over economische, sociale en culturele rechten (1966), de Slotakte van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa (1975). Christenen verwijzen ook naar de Bijbel. „Recht is wat God recht vindt, God die troont op recht en

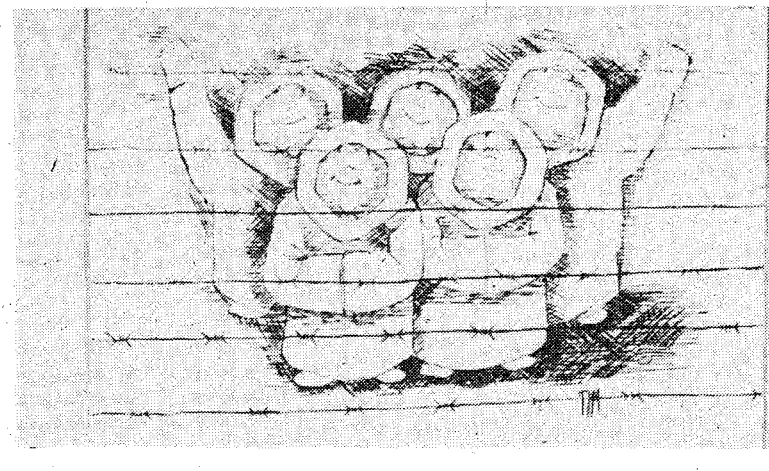
door dr. W. Rood

gerechtigheid en wiens daden recht en gerechtigheid zijn, wil dat ook zijn mens zo handelt, om Gods wereld geen chaos te doen zijn, maar een bewoonbare aarde, sprak dominee J. J. de Jonge uit Stadskanaal op Tweede Paasdag in Dronten voor het congres van de Christelijk gereformeerde jongerenorganisatie. Al deze documenten blijken niet voldoende te zijn. Internationale verklaringen over terrorisme, over martelen, over vluchtelingen, over armen en ontrenten volgen elkaar in snel tempo op: als een spiegel van onze wensen, een appèl om recht.

Inzet

Geen mens alleen, geen organisatie ter wereld kan voor alle schendingen van mensenrechten in de wereld tegelijkertijd en met dezelfde inzet opkomen.

De sectie internationale zaken van de Raad van Kerken, Justitia et Pax Nederland, Pax Christi en zoveel andere hulpgroepen moeten tot keuze komen. Van de 95 landen, die in het laatste Jaarboek van Amnesty International genoemd worden, kunnen slechts een tiental worden uitgekozen voor een grote campagne. De vraag om hulp overtreft verre het aanbod van onrecht. Onze menselijke beperktheid dwingt tot keuzen. Alleen Christus heeft het leed van heel de wereld gedragen. Hij is het Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld. Wat Christus in beginsel aan verlossing bracht en brengt wil hij door mensen realiseren, door mensen van alle tijden, ook van onze tijd. Vraag is, of wij voor herstel van mensenrechten de meest adequate middelen gebruiken. Protesten tegen schending van mensenrechten, publicaties daarover, bemiddeling ten gunste van de

ontrenten, sancties tegen de rechtsverkrachters leiden vaak tot resultaten, maar het kwaad steekt telkens de kop weer op.

Oorzaken

Spanningen blijken onoplosbaar zolang de oorzaken ervan niet worden aangepakt. Discussies over en acties tegen de kernbepaling gaan voorbij aan de vraag wat de elkaar tegengestelde partijen met hun kernwapens menen te verdedigen. Zo is het ook niet voldoende te protesteren tegen het regime van bijvoorbeeld Pinochet, omdat hij duizenden burgers naamloos liet verdwijnen, of tegen de Sovjetregering, omdat duizenden politieke gevangenen in kampen verblijven. Het constateren van schending van mensenrechten is een, de motieven daarvan onderkennen en wegnemen is iets anders. Waarom worden mensenrechten op grote schaal geschonden? Wat pretenderen de machthebbers te verdedigen? Waar zijn zij bang voor? Waarom hebben oost en west verschillende opvattingen over mensenrechten? Waarom wordt in oost en west met vijandbeelden gewerkt? Waarom worden deze vragen niet besproken?

In onze tijd hebben schendingen van

mensenrechten meestal politieke achtergronden. Artikelen in de grondwet, welke deze rechten erkennen worden bijvoorbeeld door een toevoeging als „voor zover de Staat er niet door geschaad wordt" — om politieke redenen ingeperkt of ontkend. Zodra de verschillende maatschappelijke structuren ter discussie worden gesteld, blijkt dat er verschillend over de mens en zijn bestemming wordt gedacht. Een dergelijke discussie blijkt nog altijd moeilijk te voeren. We leven in een confrontatie van onderscheiden maatschappelijke systemen. Dat brengt verkramping mee, geslotenheid, isolement, angst en wapening; spreekverbod, reisverbod, verenigingsverbod, en arrestaties bij overtreding van verboden. De agressieve manier, waarop aanhangers van het ene en van het andere systeem tegenover elkaar staan, jaagt de polarisatie op. Schendingen van mensenrechten zijn een logisch gevolg van diepgaand verschil in denken over mens binnen onderscheiden maatschappelijke structuren. Discussie over mensenrechten leidt tot discussie over de maatschappij.

Dr. Wim Rood

De macht en de onmacht van de Sovjet-Unie

De verhouding tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten begint zo langzamerhand zeer moeizaam te worden. Medio vorig jaar ondertekenden de presidenten Brezjnev en Carter in de Oostenrijkse hoofdstad Wenen het tweede akkoord ter beperking van de strategische kernwapens (SALT II), maar de sfeer van verzoening lijkt ver verleden tijd. Voorlopig hoogtepunt in de verkoeling tussen Moskou en Washington is het aftreden van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Cyrus Vance begin deze week. Met hem vertrok één van de belangrijkste tegenstanders van de harde lijn in het Amerikaanse buitenlandse beleid tegenover de Sovjet-Unie. Op een spoedige verbetering van de betrekkingen tussen Moskou en Washington hoeft dan ook niet gerekend te worden.

Er zijn tal van factoren op te noemen die de afgelopen tijd hebben gezorgd voor een verslechtering van de verhouding tussen Oost en West. Er bestaat grote wederzijdse irritatie over de zogeheten Euro-strategische wapens. Het Westen verwijt de Sovjet-Unie in hoog tempo raketten te produceren voor de middellange afstand, waarmee zij West-Europa kan treffen. Moskou op zijn beurt beticht het Westen van oorlogszucht door het in december door de landen van de NAVO genomen besluit om 572 nieuwe wapensystemen op te stellen. De slepende crisis om gijzelaars in Teheran heeft de irritatie verder vergroot. De leiders in het Kremlin hebben weliswaar formeel een veroordeling uitgesproken over de actie van de studenten, maar ondertussen proberen ze, tot groot ongenoegen van de Amerikanen, toch maar garen te spinnen bij de slepende crisis. En dan is er de Russische inval vlak voor Kerst van het afgelopen jaar in Afghanistan, waarbij het regime van Hafizulah Amin vervangen werd door het bewind van Babrak Karmal. Daarbij zwijgen we nog over de verscherpte maatregelen tegen Russische dissidenten nu de Olympische Spelen

dichterbij komen. De koude oorlog tussen Oost en West lijkt weer in volle hevigheid uit te breken, zeker nu het er ook steeds meer naar uit gaat zien dat de Olympische Spelen door een belangrijk deel van de westerlijke wereld zal worden geboycot. De tegenstelling tussen Oost en West is op die manier geen zaak meer van regeringen; hele landen en volken worden er op die manier bij betrokken.

Communisme

Een zeer voor de hand liggende verklaring voor de moeilijker wordende verhouding tussen Oost en West is voor velen gelegen in de ideologie van de Sovjet-Unie. Het Marxisme heeft een theorie voor de geschiedenis van de hele wereld en met de toevoeging van het leninisme ontstond er een leer die de basis werd voor het buitenlands beleid van de Sovjet-Unie. Doel van dat beleid is de communistische wereldheerschappij. De aanhangers van deze door zijn simpelheid aantrekkelijke stellingname zijn het vaak ook verrassend eens over een antwoord op de door hen waargenomen dreiging. Met alle mogelijke middelen er voor zorgen dat

door Herman Amelink

het Westen sterker is en blijft dan de Sovjet-Unie.

Nog afgezien van de directe gevaren van een dergelijke benadering, dient de huidige stand van wapening nauwelijks groot genoeg te schatten zijn, blijkt de theorie in de praktijk ook niet houdbaar. De begin deze week in Parijs gehouden conferentie van Europese communistische partijen heeft door de afwezigheid van een groot aantal partijen de verdeeldheid van de communistische beweging opnieuw onderstreept. Maar ook in de Sovjet-Unie heeft het uiteindelijke doel van de binnen- en buitenlandse politiek zo'n utopische en eschatologische vorm, dat men kennelijk geen rekening meer houdt met de realisering van het ideaal in deze wereld. Sommigen gaan zelfs zo ver in het afschrijven marxistische, leninistische ideologie, dat zij er alleen nog maar een rationalisering in zien van het buitenlands beleid dat de Sovjet-Unie voert. In feite zou het Kremlin een pragmatische politiek bedrijven, die naar de bevolking toe gerechtvaardigd moet worden in door Marx en Lenin gedicteerde termen. Velen hebben in de bereidheid van de Russische leiders om in de jaren '70 krachtig mee te doen aan het streven naar ontspanning het bewijs gezien dat de ideologie in feite over boord was gezet. De Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking (CEVS), de gesprekken over wederzijdse evenwichtige troepenbeperking in centraal-Europa (MBFR) en de gesprekken over de beperking van de strategische kernwapens (SALT) waren voor hen evenzo velen bewijzen van het feit dat de Russen een pragmatisch, tot compromissen bereid beleid voeren. Vooral voor deze mensen kwam de Russische inval in Afghanistan hard aan. Het idee van

doorgaande ontspanning en wellicht geleidelijk naar elkaar toegroen van de beide stelsels, waarbij de laatste jaren toch al flink gemorrel werd, leed definitief schipbreuk.

Complex

Hoe aantrekkelijk enkelvoudige benaderingen ook mogen zijn als verklaring- en voorspellingsmodel, de praktijk blijkt altijd weer veel complexer en laat zich uiteindelijk aan theorieën weinig gelegen liggen. Zo wordt het Russische buitenlandse beleid niet uitsluitend bepaald door de communistische ideologie noch door puur pragmatische overwegingen. Er is een veelheid van factoren, die hooguit bij benadering en vaak met betrekkelijk geringe precisie zijn aan te geven. Winston Churchill moet dan ook al eens over het buitenlands beleid van de Sovjet-Unie gezegd hebben: „Het is een duistere zaak, gewikkeld in een mysterie binnen een raadsel". De enige manier om enig zicht te krijgen op een mogelijke oplossing daarvan is te trachten zoveel mogelijk aspecten van dat raadsel in de greep te krijgen, zonder een van die aspecten (gemakshalve) tot de enige verklaring te verheffen. In de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie is de ideologie een niet weg te denken element. De macht van het land ontleent haar gezag aan de ideologie. Het marxisme-leninisme rechtvaardigt het bestaan en het beleid van de Sovjet-Unie en het vormt als het ware de bril waardoor de hele werkelijkheid bekeken wordt. Bovendien levert de ideologie de doelen waar de Sovjet-Unie op langere termijn voor staat, de oriëntatie die in het eigen streven de geur van heiligheid geeft. Het zou dan ook van al te grote lichtvaardigheid getuigen dit element bij voorbaat maar als irreëel af te schrijven. De Sovjet-Unie heeft er nog steeds belang bij om elke nieuwe stap in de externe relatie ideologisch te rechtvaardigen. Zo rechtvaardigde Moskou zijn deelname aan de ontspanning als een „realistische

beoordeling van de revolutionaire ontwikkeling in het huidige stadium". Aanpassing is stroef, maar de theorie blijft wel degelijk.

Nationalistisch

Wel heeft de theorie, geheel in strijd met haar marxistische oorsprong een sterk Russisch nationalistische kleur gekregen. Het marxisme is van een wereldbeschouwing omgevormd tot nationalistische ideologie, die bovendien een zeer totalitair karakter heeft aangenomen. Het is een leer die een scheiding aanbrengt tussen goed en kwaad in de wereld. De Sovjet-Unie gelooft dan ook niet in de in het Westen wel aangehangen gedachte van een soort „derde weg" tussen socialisme en kapitalisme. Ook de landen in de Derde Wereld moeten voor de ene of voor de andere weg kiezen. Het criterium of ze de goede keus gedaan hebben is dan meestal de aard van de relatie die ze met de Sovjet-Unie onderhouden. Historici wijzen in dit verband op de continuïteit die er wat dit punt betreft bestaat. Er heeft bij de Russen altijd het idee bestaan van een bijzondere missie in deze wereld. Daarbij wijst men bijvoorbeeld op Dostojewski's afkeer van liberalisme en katholicisme en alle overige verderfelijke invloeden, waartegenover de uitverkoren positie van de Sovjet-Unie beklemtoond werd. Keerzijde van deze nationalistische ideologie is de geslotenheid van het Sovjet-systeem. De Sovjet-Unie weet zich uiterst kwetsbaar. De afscherming tegen invloeden van het Westen is zo volledig mogelijk, dissidenten worden niet geduld. In beiden ziet men een bedreiging van de eigen positie. Zelfs de invoering van een minimum aan westerlijke democratie zou op zeer korte termijn het einde van de huidige machthebbers betekenen. De tegenvallende economische groei, nog steeds ver bij de westerse achterblijvende levensstandaard, de herleving van de Islam, de kwestie van

Vervolg op pag. 5

De Sportwereld mist politieke invloed

„Helaas moeten wij constateren dat een sportboycot door politici in toenemende mate wordt gezien als een aantrekkelijke mogelijkheid een daad te stellen die niet gevaarlijk is, weinig kost en toch voldoende invloed kan hebben op de leiders en de bevolking van het gastland”, aldus dr. W. de Heer, toekomstig sekretaris van de Nederlandse Sport Federatie (N.S.F.) tijdens de onlangs gehouden internationale conferentie van het Comité Olympische Spelen en Mensenrechten. Refererend aan het in een resolutie van Westeuropese ministers, belast met sportzaken, in 1978 te Londen neergelegd standpunt, dat het binnendringen van politieke overwegingen in de internationale sport moet worden betreurd, acht dr. De Heer de uitspraak juist dat sport en politiek gescheiden moeten blijven. „Wanneer men in met name Oosteuropese landen politiek en sport niet wil scheiden, betekent dit nog niet dat wij dit voorbeeld dienen te volgen.” Terecht stelde vervolgens de heer Van den Heuvel, Vara-voorzitter, dan ook de vraag „Zijn de sportofficials bereid om de verpolitiserings van de Russische sport aan de orde te stellen en tegelijk op de onpolitiserings daarvan in Nederland te wijzen?”

Sport en politiek

In dit Olympische jaar wordt men voortdurend om de oren geslagen met het gegeven dat de sport een van de grootste mogelijkheden biedt tot gezonde, wereldwijde contacten; dat de sport niets te maken heeft of zou moeten hebben met politieke overtuigingen en opvattingen. „De sport hoort boven de politiek te staan”, aldus Monique Berlioux, directeur van het I.O.C., bij herhaling bezwerend. En I.O.C.-voorzitter Killanin liet in zijn nieuwjaarsboodschap uitkomen dat in de sport de sportmensen het

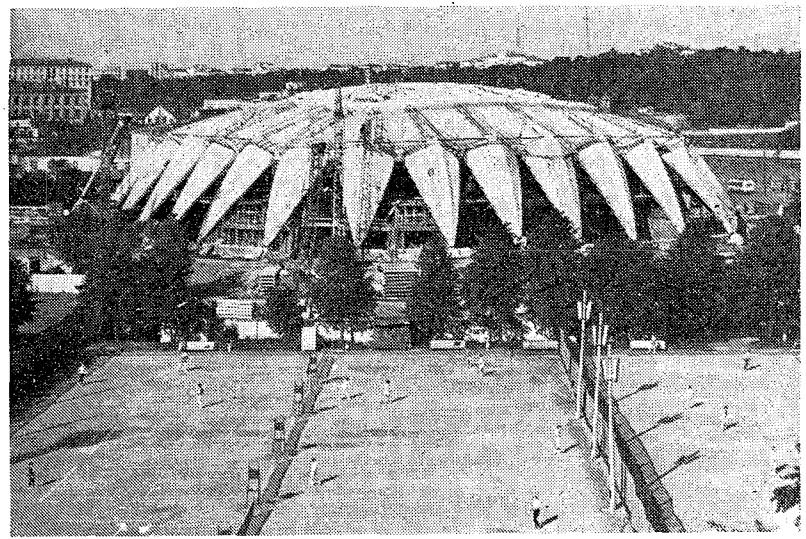
belangrijkst zijn, dat hun belangen voorop moeten staan en dat niets, ook niet discriminatie om geloof, politiek of ras, hen mag verhinderen zich in de internationale sportwereld te mengen. Een besluit van het I.O.C. inzake een boycot zal uitsluitend genomen kunnen worden op grond van het oordeel dat onder de gegeven omstandigheden geen sprake kan zijn van normale sportbeoefening. Sport en politiek, twee gescheiden sectoren. Houden zo. Gemakshalve wordt evenwel vergeten, of liever verzwegen, dat politiek en sport juist in de Sovjet-Unie zo nadrukkelijk in elkaar verstrengeld zijn. Pavlov bijvoorbeeld is niet alleen de voorzitter van het Russisch Olympisch comité en vice-voorzitter van het organisatie-comité Olympiad '80, maar ook nog minister van sportzaken. Een flagrante schending van de Olympische regels, maar niemand die zich daaraan stoort. Gekonkludeerd wordt slechts dat het Westen dit voorbeeld van verstrengeling van politiek en sport niet heeft te volgen. Daarmee is de kous af. En wanneer dan de politiek zich op het terrein van de sport begeeft wordt dit verontwaardigd, ten stelligste van de hand gewezen, veroordeeld. In het Westen is de sport een goeddeels van de staat onafhankelijke macht, in Oost-Europa loopt de sport aan de leiband van de communistische partij... Het is dus een illusie te menen dat sportofficials in Oost en West zouden kunnen samenwerken aan een betere wereld over de hoofden van de politici heen. De sport mag geen politiek bedrijven, maar we kunnen er niet aan voorbijgaan dat de sport door anderen als politiek wordt gebruikt. Het I.O.C.-conflict kan niet anders dan levensgroot zijn. Sport en politiek, twee gescheiden sectoren. Houden zo. Maar dan ook protesteren tegen de verstrengeling, met vele mogelijke middelen! De politiek komt binnen in de

door Gerrit F. Ph. de Boer

sportwereld, daar, waar de sportwereld nog steeds niet genoeg (ons land) of niet meer genoeg (elders) invloed in de politiek heeft.

Wanneer is een boycot geoorloofd?

Uitgaand van het feit dat de sport en de politiek gescheiden sectoren zijn en moeten blijven is een boycot van Olympische spelen per definitie nooit een politieke boycot, kan dat niet zijn. Toch zijn situaties denkbaar waarin de sportboycot als politiek machtsmiddel kan worden gehanteerd en dan ook moet worden gehanteerd. Uiteraard eerst dan wanneer ook de doelmatigheid van een boycot duidelijk aantoonbaar is. In de eerste plaats is een boycot een noodzaak daar waar de organisatie van een sportontmoeting volstrekt negatieve bij-effecten in zich draagt ten koste van het intermenselijk verkeer, de intermenselijke verhoudingen. Maar ook is een boycot gerechtvaardigd wanneer zij geplaatst wordt in het kader van een breedmaatschappelijke reeks van maatregelen als vorm van heftig protest. De sport wordt gedragen door de sportbeoefenaar; door mensen die op allerlei terrein zich ontplooiën, die in allerlei verbanden thuis horen; zich willen uiten. Een breedmaatschappelijke consensus en consciëntie doet ook de sport betrekken bij het politieke gebeuren. De sport kan zich derhalve eenvoudig niet per definitie onttrekken aan het politieke terrein. De vraag is of zij dat zou willen. Steeds vaker klinkt de roep om een heuse dialoog tussen sport en politiek, tussen de sport en de andere sectoren en groeperingen binnen de samenleving. De sport wil voor 'vol', als volwaardige gesprekspartner worden

herkend. De sport vraagt om invloed in de politiek, maar zolang zij die nog niet heeft, heeft de politiek maar al te snel invloed op haarzelf. Aangaande een mogelijke boycot van de O.S. te Moskou kan de inval van Rusland in Afghanistan niet als doorslaggevend argument m.i. worden aangedragen. Waren niet zo lang geleden tijdens in Amerika georganiseerde O.S. de V.S.-troepen niet actief in Vietnam? De sport mag door de overheid geenszins als ondergeschikt aan het politieke terrein worden behandeld. De sportboycot als politieke boycot is slechts in beginsel geoorloofd wanneer op veel breder maatschappelijk terrein protestmaatregelen zijn genomen. Volkomen terecht wijst de sportbeweging politieke bevoogding en het dreigen met sancties wanneer niet geluisterd wordt naar wat de overheid ten nadele van de sport maar ten bate van politieke machtsbeslissingen de sport wil opleggen verontwaardigd van de hand.

Moskou-boycot

Twee zaken vragen echter de sportwereld een boycot van de O.S. te Moskou ten eerste te overwegen. In de eerste plaats worden, zoals hiervoor reeds is aangegeven, in Rusland met handen en voeten de Olympische regels vertreden en vindt op grote schaal een verstrengeling plaats tussen de te organiseren Spelen

en de politiek. Daarnaast gaan de voorbereidingen op de Spelen van Moskou vergezeld van een nieuwe arrestatiegolf met bijna dagelijks nieuwe namen. Voortdurend worden er mensen, die opkomen voor de rechten van de mens als 'ongewenste' personen uit Moskou en Leningrad verwijderd. Mensen worden vanwege de organisatie van de O.S. in psychiatrische inrichtingen opgeborgen. Het Olympisch vuur tast levende mensen aan. Welke sportuiksen kunnen opwegen tegen het geestelijk en lichamelijk lijden van deze mensen? Het is een kwalijk gegeven dat de sportwereld geruisloos aan het menselijk leed van geestelijke onderdrukking voorbij gaat, dat de arrestaties van tientallen voor kennisgeving wordt aangenomen. Arrestaties, verbanningen, opsluitingen als direkt gevolg van het organiseren van de O.S. Daaraan mag en kan geen enkel Olympisch comité voorbijgaan. Het NOC moet in dezen binnen het IOC als speerpunt fungeren, zelf initiatieven ontplooiën ter bewerkstelling van een boycot, al of niet met resultaat. Ten slotte: de beslissing van de sportwereld, al dan niet autonoom genomen, zal er altijd een zijn van een verstrekkende politieke betekenis.

G. F. Ph. de Boer
is werkzaam bij
de Nederlandse Christelijke
Sportunie

Vervolg van pag. 4

Buitenlands beleid Sovjet-Unie

de nationaliteiten – het zijn even zovelen potentiële bedreigingen voor het bestaan van de staat. In dat perspectief kunnen nieuwe, aandachtvragende initiatieven in het buitenland fungeren als welkome bliksemafleider voor interne spanningen.

Partijtop

Van grote invloed op het buitenlandse beleid van de Sovjet-Unie is voorts de aard van de verhoudingen binnen de partijtop. Wanneer de interne machtsstrijd toeneemt, neemt ook de bereidheid tot het nemen van meer internationaal risico toe. Sommige uitleggers van het beleid van de Sovjet-Unie menen dat de Russische inval in Afghanistan buiten goedkeuring van gematigde leiders als Breznev, Kosigin en Gromiko is omgegaan. De invloed van de militairen in de regering zou de laatste jaren sterk toegenomen zijn. Zij wijzen er daarbij op dat Kosigin de laatste tijd erg ziek is geweest en dat Breznev lijdt aan concentratie-stoornissen. Minister van Buitenlandse Zaken Gromiko zou nauwelijks over enige macht beschikken in het partij-apparaat. Belangrijke factor in de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie is ook de vrees voor een confrontatie op twee fronten. Sedert de breuk met China aan het eind van de jaren '60, heeft Moskou steeds behoefte aan een of andere vorm van rugdekking. Het was dan ook uiterst stuitend voor de Sovjet-Unie, dat de Amerikaanse regering eind 1978

besloten diplomatieke betrekkingen aan te knopen met communistisch China, juist op een moment dat een tweede SALT-akkoord vrijwel gereed was. Toen op suggestie van Carters adviseur voor nationale veiligheid Zbigniew Brzezinski, de Chinese vice-premier Deng Xiaoping in januari van het vorig jaar een bezoek aan de Verenigde Staten bracht, was de aardigheid van SALT-akkoord er voor de Russen wel af. Het duurde tot juni van het afgelopen jaar voordat het akkoord in Wenen ondertekend kon worden – en niet in Washington zoals het diplomatieke protocol eigenlijk had geëist.

De Russische inval in Afghanistan vindt dan ook een deel van een verklaring in de vrees van Moskou voor kwetsbaarheid in het zuiden en het oosten. Zo streeft Moskou ook naar een betere verstandhouding met Japan en India en een zeer nauwe band met Vietnam om de groeiende invloed van China op die manier in te dammen. Iran biedt de Russen, zeker na de mislukte Amerikaanse actie ter bevrijding van de gijzelaars, een welkome gelegenheid in troebel water te vissen.

In ieder geval schiet er van het van kracht worden van het handelsembargo door West-Europa tegen Iran wat olie over voor de Oosteuropese bondgenoten van de Sovjet-Unie. Dat komt goed uit in het jaar dat de olieproductie van de Sovjet-Unie waarschijnlijk haar hoogste punt bereikt

om daarna de komende jaren te gaan dalen.

Carter

Medebepalend voor het buitenlandse beleid van de Sovjet-Unie was de afgelopen jaren stellig ook het wisselvallige beleid van de Amerikaanse president Carter. Al vrij kort na zijn ambtsaanvaarding stuurde de president minister van b.z. Vance met een vrijwel nieuw SALT-plan naar Moskou, daarmee hetgeen dat tot dat moment door Kissinger bereikt was min of meer van tafel vegend. Daar kwam bij een krachtige en openlijke campagne van de Amerikaanse president voor de naleving van de rechten van de mens in de Sovjet-Unie. Zoals gezegd, bruskeerde Carter de Sovjet-Unie ook door de keus van het moment waarop hij China erkende. Een gemeenschappelijke verklaring van Washington en Moskou over een vredesregeling in het Midden-Oosten in het kader van de Geneefse conferentie binnen de kortste keren achterhaald door het uitsluitend door de Verenigde Staten georganiseerde vredesakkoord van Camp David.

Deze nog altijd summierende en betrekkelijk willekeurige opsomming van factoren die van belang zijn voor de beoordeling van het buitenlandse beleid van de Sovjet-Unie wil aantonen dat het bepaald niet eenvoudig is, om motieven en doelstellingen van het buitenlandse beleid van de SU vast te stellen. Die beoordeling wordt nog bemoeilijkt doordat er geen vrije pers in het land is en doordat het machtsapparaat zo volstrekt ondoordringbaar is. Omdat er veel potentieel verklarende factoren zijn voor een bepaalde politieke daad van de Sovjet-Unie, zal steeds weer een antwoord moeten

Het Internationaal Olympisch Comité bespreekt de situatie rondom een eventuele boycot van de Olympische Spelen. Links Monique Berlioux (directeur I.O.C.) en rechts president Killanin.

worden gezocht dat direct aansluit op die bepaalde situatie of actie. In veel gevallen zal dat een voorzichtige reactie zijn in sommige gevallen ook een harde reactie. Wat van het Westen wel geveerd mag worden is dat er in ieder geval enige lijn zit in dat beleid. Het zal wel te veel gevraagd zijn van de Am. president dat hij voor de verkiezingen nog aanstuurt op een meer afgewogen en evenwichtiger beleid tegenover de Sovjet-Unie. Het ziet er eerder naar uit dat hij, nu Vance is afgetreden en de lijn Brzezinsky het heeft gewonnen, is afgestevend op een harde confrontatie met de Sovjet-Unie. Als hij dat doet vanuit het idee dat een nieuwe koude oorlog onvermijdelijk is, dan kan deze verwachting zichzelf wel eens gaan waarmaken.

Noodzakelijk is deze ontwikkeling echter niet. Van belang voor terugkeer naar een versterking van de ontspanning is dat er weer contact komt tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten. De vrijwel stilgevallen communicatie tussen de beide landen leidt alleen maar tot een verdere vervreemding. Misschien kan de Westduitse bondskanselier Schmidt als bemiddelaar tussen Oost en West optreden. Het is in ieder geval veel betekend dat hij van Moskou een uitnodiging voor een bezoek heeft gekregen ondanks de te verwachten boycot van de Olympische Spelen. Misschien heeft ook de Sovjet-Unie door, dat het zo niet verder kan. Herman Amelink is redacteur-buitenland van het Dagblad Trouw.

Minister De Koning op ARVC-bijeenkomst:

Intern economische structuren moeten veranderd

Ontwikkelingssamenwerking vormde het thema voor het middagedeelte van de ARVC-vergadering van 22 april jl. Minister de Koning hield een boeiende en heldere uiteenzetting over de voornaamste aspecten van dit onderwerp vanuit zijn positie als betrokken vakminister. Kernachtig maakte hij aan de hand van een aantal voorbeelden de ongelijke verdeling van de welvaart in de wereld duidelijk. Zo is er voor een gemiddelde Nederlander 100 x zoveel geld beschikbaar voor medische verzorging als voor een gemiddelde bewoner van een derde-wereldland. Wat het inkomen betreft: ligt in Nederland het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking op f 12 000,- per jaar. Voor de armste groep van ontwikkelingslanden ligt dit gemiddelde inkomen op f 125,- per jaar. Mede dank zij hulp van de Westerse landen zal deze vicieuze cirkel van armoede doorbroken moeten worden. In dit kader wordt gewerkt aan onderwijsprogramma's, landbouwprogramma's, die ervoor moeten zorgen dat derde-wereldlanden minder afhankelijk worden van ontwikkelingshulp. Daarnaast blijft hulp die leidt tot een grotere vorm van medische verzorging van belang. Benadrukt werd door de bewindsman dat hulpverlening alleen niet voldoende is, maar dat het vraagstuk van arm en rijk in de wereld een rechtsvraagstuk is, dat slechts opgelost kan worden door een verandering van de internationale economische structuur. Architectonische kritiek op de werelddoelstelling is nodig, en langs de weg van gezamenlijk overleg zal dit tot een rechtvaardiger rechtsorde moeten leiden. Deze

structuur-verandering betekent niet dat de markteconomie afgeschaft zou moeten worden, maar wel dat storend werkende knelpunten ten opzichte van de Derde Wereld in dit systeem gecorrigeerd moeten worden. De minister somde daartoe een aantal maatregelen op.

- meer ruimte voor derde-wereldlanden op de kapitaalmarkt zodat deze landen gemakkelijker krediet kunnen krijgen, b.v. via een systeem van kredietgaranties
- het ontwerpen van een systeem van gedragsregels voor multinationals
- meer overdracht van wetenschap en technologie naar de derde wereld bevorderen zodat kennis bezit wordt van de totale mensheid
- spoedig in werking treden van een grondstoffenfonds
- oplossing van de hoge energieprijzen die de ontwikkeling op allerlei gebied frustreren.

Het realiseren van deze belangwekkende zaken zal slechts kunnen geschieden langs de weg van moeizame onderhandelingen, daarover liet de minister geen twijfel bestaan. Tegelijkertijd benadrukte de minister nog eens de eigen verantwoordelijkheid van de derde-wereldlanden door middel van het opzetten van een sociaal economisch beleid, dat gericht is op emancipatie van de armste bevolkingsgroepen. Alleen dan kan externe hulpverlening, die per definitie marginaal is, ook structurele verbeteringen aanbrengen. Dat er naar aanleiding van deze inleiding, hierboven summier samengevat, door de aanwezigen vele vragen gesteld werden laat zich denken.

Cor van Santen,
stafmedewerker ARP

Kapitalisme en vooruitgang in Mali

Aprilnummer AR-Staatkunde

Het aprilnummer van AR-Staatkunde wordt geopend met een bijdrage van dr. M. van Hulst over Kapitalisme en Vooruitgang in Mali. De schrijver is sinds maart 1978 werkzaam in Mali ten behoeve van de coördinatie van hulpprojecten. De redactie heeft hem uitgenodigd, vanuit zijn ervaringen in Mali te schrijven over het vraagstuk van de vooruitgang, zoals dat in de geïndustrialiseerde landen in discussie is. In zijn artikel heeft de heer Van Hulst betrokken de studie van dr. B. Goudzwaard over Kapitalisme en Vooruitgang. Mali is wel 'kapitalistisch', aldus Van Hulst, maar het is de vraag of dit ook vooruitgang brengt. Trouwens: wat is vooruitgang? Toch niet het verdwijnen van hele volkeren en hun culturen, hun produktie- en consumptiewijzen en hun talen. Is dit geen achteruitgang, zo vraagt Van Hulst zich af.

De vraag is hoe deze afbraak te keren. Niet door innovatie, zoals zovelen in

het Westen denken, aldus Van Hulst. Want dat is gevoelen in een oplossing, aangedragen door een technologie die op vele terreinen de menselijke besturing reeds lang ontgroeid is. Van Hulst is, afgezien van de ideeën over productiecoöperaties, kritisch gestemd over de door Goudzwaard aangedragen remedies. Het is toch niet meer dan het oplappen van de voorgevel van een gebouw, waarvan zojuist beschreven is dat het van fundament tot dak verrot is. Van Hulst beschrijft in zijn artikel de situatie in Mali en de mogelijkheden om aldaar met productiecoöperaties verder te komen. Kernpunt daarbij is dit land (deze landen) de kans te laten op een eigen ontwikkeling. Vervolgens schrijft mr. J. G. G. Fijen over de rol van het particulier initiatief in het welzijnswerk. Hij is van mening dat het particulier initiatief in christen-democratische kring teveel blindelings wordt gesteund, zonder dat er een werkelijke bezinning is op de vraag wat de plaats en de functie van het particulier initiatief zou moeten zijn. Hij pleit dan ook voor een herijken van ons denken over het particulier initiatief. Fijen pleit voor een benadering van het particulier initiatief waarin mensen zelf hun verantwoordelijkheid kunnen beleven. Dit is iets anders dan het decentraliseren van het beleid, waarover zo dikwijls wordt gesproken. Voorts zal er ruimte geboden moeten worden voor het bundelen van hulpactiviteiten op grond van een gemeenschappelijke overtuiging, omdat deze essentieel is voor het welzijnswerk. Een derde thema in zijn artikel is het verstatelijken van welzijnsinstellingen, waardoor een

UIT DE ARJOS

Maatschappelijke Discussie over (kern)energie

In de vergadering van het Arjos-HB is op 12 april gesproken over de te houden Maatschappelijke Discussie (MD) over (kern)energie. Binnen het geheel van de Maatschappelijke Discussie zijn een aantal deelaspekten, waarvoor we achtereenvolgens de aandacht vragen. Deze zijn:

- de aanleiding om de MD te houden
- het exacte onderwerp
- de uitvoering en leiding van de MD
- de verwerking van de resultaten van de MD door de diverse politieke partijen.

Aanleiding

Tijdens de inspraakprocedure over het ASEV (aanvullend strukturaarschema elektriciteitsvoorziening) mocht alleen maar over de vestigingsplaatsen voor kerncentrales gesproken worden. Toen is de wens geuit, om een inspraakronde over de gehele energieproblematiek te houden. De Arjos kan zich vanuit die wens in principe achter het houden van een MD stellen. De noodzaak om een MD te houden, komt ook voort uit de scherpe kloof die er tussen voor- en tegenstanders van kernenergie is ontstaan (en die zijn oorsprong vindt in verschillende maatschappijvisies). Het is vrijwel onmogelijk om t.a.v. het energiebeleid verstrekende beslissingen te nemen, zonder dat de bevolking zich bewust is van de vele consequenties. De huidige gepolariseerde en versmalde discussies maken dan ook een parlementaire beslissing op dit moment tot een hachelijke zaak. Bovendien is gebleken, dat onder de bevolking voldoende belangstelling bestaat voor de energieproblematiek, zodat met enig recht van een bréde MD kan

worden gesproken.

Daarbij moet deze MD echter wél aan een aantal voorwaarden voldoen, hetgeen in het huidige voorstel nog lang niet het geval is.

Onderwerp

Zo is de regering van plan, om de MD alleen te laten gaan over de vraag „hoeveel kernenergie”. De Arjos is van mening, dat de gehele energieproblematiek aan de orde moet komen. Daarbij is het onvermijdelijk en zelfs sociaal-economisch beleid ter discussie kan worden gesteld. In de MD dient de problematiek van de vestigingsplaatsen voor kerncentrales niet mee te spelen, hetgeen de regering wél van plan is. Er mag vóór het einde van de MD geen groot onderzoek naar de berging van kernsplijtingsafval gestart worden. Nog afgezien van de precedentwerking van eventuele proefboringen, kunnen de resultaten van zo'n onderzoek nog vóór het einde van de MD bekend zijn. Ook kan geen enkel onderzoek de bestaande meningsverschillen wegnemen. Over zulk een onderzoek dient pas beslist te worden in een Kamerdebat ná de MD. De Arjos is het er niet mee eens, de MD te houden met als startpunt een regeringsstandpunt. Dat leidt tot ongewenste polarisatie vóór en tegen de regering, wat de discussie zou kunnen doen ontsporen. De Arjos is van mening, dat de discussie zou moeten gaan over de knelpunten in de energiehuishouding: hoeveel energie willen we, veiligheidseisen, het milieu, internationale aspecten, economische problemen etc. Dat maakt de discussie tevens beter overzienbaar en de

argumenten meer doorichtig: een discussie over scenario's wordt snel technocratisch, juist omdat de vooronderstellingen van de scenario's meestal niet aan bod komen.

Uitvoering

De discussie zal gecoördineerd en geleid worden door een stuurgroep. Die stuurgroep zal ook reacties moeten selecteren en een eindrapport samenstellen. Volgens de regering dient die stuurgroep uit drie onafhankelijke deskundigen te bestaan. De Arjos is het daar niet mee eens. De stuurgroep moet ruimer samengesteld worden, met het oog op de omvang van de werkzaamheden, het deels politieke karakter van haar werk en de verstrekking en verwerking van informatie. Zowel voor- en tegenstanders als deskundigen op het terrein van informatie-overdracht zullen zitting moeten hebben in de stuurgroep. Daarmee wordt het bestaande conflict erkend en in banen geleid. Aan een omvang van ca. 10 personen dient gedacht te worden. In de eerste fase van de MD zouden, volgens de Opzetnota van de regering, allerlei groeperingen kunnen reageren op het regeringsstandpunt. Degenen, die dat willen doen, dienen daar echter wél voldoende materiële mogelijkheden voor te krijgen. Dit zal mede de „breedte” van de MD bepalen. Het parlement dient de eindverantwoordelijkheid voor de MD te hebben.

Verwerking

De politieke partijen, maar zeker ook het CDA, dienen al vóór de MD duidelijk te maken, dat ze de resultaten van de MD zullen beschouwen als een stuk inspraak, dat de eigen verantwoordelijkheid van het parlement onaangetaast laat. Daarmee wordt voorkomen, dat er verkeerde verwachtingen gewekt worden in de trant van „nu mag het volk het eens zeggen”. Van de bovengenoemde bezwaren zijn voor de Arjos die m.b.t. het onderwerp van de MD en de samenstelling van de stuurgroep doorslaggevend voor het al dan niet instemmen met het houden van een MD. Tot slot dient nog opgemerkt te worden, dat met het officiële einde van de MD de discussie over energie natuurlijk niet eindigt, maar (hopelijk) eerder een nieuw begin krijgt, in die zin, dat na de MD de discussie over energie als bouwsteen van de samenleving ècht breed wordt.

AR-staatkunde in christen-democratisch perspectief

versterking van een kille, technische aanpak dreigt.

Daar gaat het om

Dr. A. Veerman bespreekt het boekje van de werkgroep „Niet bij brood alleen”: Daar gaat het om. Hij bespreekt niet alleen de inhoud van het boekje, maar ook de plaats van de werkgroep binnen het CDA. Dr. G. Puchinger heeft een interview met de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen. In het februari-nummer van ons blad is een artikel opgenomen van drs. J. van Bolhuis over de basisbehoeftenstrategie in het ontwikkelingsamenwerkingsbeleid, waarop in hetzelfde nummer is gereageerd door drs. G. J. van Apeldoorn. Van Bolhuis sluit deze discussie nu af met een laatste reactie op het artikel van drs. Van Apeldoorn.

In het aprilnummer van AR-Staatkunde:

Kapitalisme en Vooruitgang in Mali
Van Hulst
Welzijn en particulier initiatief
Fijen
Daar gaat het om
Veerman
Interview: Gardeniers
Puchinger
Reactie op basisbehoeftenstrategie
Van Bolhuis

Bon:
Ik abonneer mij op ARS voor
f 40,- per jaargang
f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)
Naam:.....
Adres:.....
Plaats: Plaats: Plaats:
Ingangsdatum
abonnement:.....
Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan:
Dr. A. Kuyperstichting
Antwoordnummer 1904
2500 NB 's
Gravenhage.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage. Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

UIT DE ARJOS

Arjos; wat zijn wij?

In maart zonden 26 Arjosleden een open brief aan het dagelijks bestuur van de Arjos waarmee zij hun verontrusting naar voren brachten over de koers die de Arjos de laatste tijd vaart. Om de leden van Arjos te informeren over deze brief zullen wij deze hier opnemen. „Binnen de Arjos is de laatste tijd duidelijk een tendens waar te nemen naar een eenduidige meningsuiting. Het feit dat er binnen de Arjos zelf over veel onderwerpen verschillend wordt gedacht wordt niet voldoende onderkend laat staan dat er voldoende gelegenheid binnen de organisatie wordt geboden aan alle leden om afwijkende meningen haar voren te brengen. De Arjos zegt duidelijkheid in de politiek na te streven maar t.a.v. het CDJA wordt deze duidelijkheid niet gegeven. De onderwerpen waar de

Arjos zich vooral mee bezig houdt worden nogal selectief beperkt gehouden en nuanceringen op de standpunten zijn vaak nauwelijks aan te brengen.

Vaak lijkt het of men ten koste van alles progressief wil zijn (bijv. pedofilie) waarbij de visie op het christelijk geloof lijkt te worden gemonopoliseerd en verschaald. Kritische opmerkingen hierover worden te gemakkelijk als standpunten van te verwaarlozen minderheden aan de kant geschoven. Dat dit niet juist is en dat er meer leden bedenkingen hebben en vraagtekens zetten blijkt uit het aantal ondertekenaars van deze brief. Hopelijk zal deze brief ertoe bijdragen dat een werkelijke bezinning kans zal krijgen en dat het wezenlijke van een evangelisch geïnspireerde beweging nog eens nader bekeken kan worden m.n. met betrekking tot de invulling van het begrip christelijk. Ten slotte zijn nederigheid en dienstbaarheid belangrijke aspecten van het christendom en zijn eigenwaan en het niet openstaan voor anderen wezensvreemd aan dat zelfde christendom."

Doelstelling

Over deze brief heeft op 8 april een eerste gesprek met het d.b. plaatsgevonden. In dat gesprek is een aantal punten die aanleiding gaven tot het schrijven van de brief aan de orde geweest. Gevraagd werd wat naar de mening van het d.b. de functie van een jongerenorganisatie is. Zijn scholing en vorming essentieel in een politieke jongerenorganisatie of is politieke actie de doelstelling. Verder werd gesteld dat de berichtgeving van het d.b./h.b. naar de leden toe gebrekkig is. De ontwikkelingen op bestuurlijk niveau bijv. ten aanzien van de fusie tot het CDJA worden nauwelijks, in Ned. Gedachten, naar de leden toe verduidelijkt en de problemen die daarbij telkens weer naar voren komen zijn maar bij een klein gezelschap Arjos-leden bekend. In het algemeen wordt de houding ten aanzien van het CDJA als onduidelijk ervaren. Het beleid - zo dat er al is - om tot de fusie te komen is ondoorzichtig.

Vraagtekens

Vraagtekens werden geplaatst bij het functioneren van de Arjospagina in Ned. Gedachten als spreekbuis van de Arjos. In hoeverre vertolken de artikelen die daar verschijnen de verschillende meningen die er binnen de Arjos zijn over onderwerpen als bijv. pedofilie, maar ook over abortus en samenlevingsvormen. Ten aanzien van de laatste twee onderwerpen werd gesteld dat traditionele opvattingen te gemakkelijk aan de kant worden geschoven en dat leden die er andere opvattingen op na houden nogal eens hooghartig en

arrogant als zijnde nog niet „bewust" worden bejegend. Deze zelfde houding wordt signaleerd in discussies over tal van onderwerpen en met de CDJA-partners. Verder werd opgemerkt dat de onderwerpen kernbepaling en Zuidelijk Afrika hoe actueel ook te veel aandacht krijgen en dat er stemmen binnen de Arjos zijn die Arjosers met een enigszins andere mening als niet-christelijk betitelen. Een onverdraagzaamheid die dogmatici kenmerkt.

Relatie geloof-politiek

Eén van de wezenlijke problemen is de wijze waarop binnen de Arjos visies op de relatie tussen geloof en politiek worden gemonopoliseerd en verschaald. De wijze waarop bepaalde politieke opvattingen worden hard gemaakt met een bepaalde bijbelvisie. Een voorbeeld daarvan zijn de profetische opmerkingen in „zo gezegd" in N.G. van 5 april over een toekomstige oorlog met kernwapens. Daar wordt gezegd dat dat de oorlog is waarmee wij de geschiedenis stoppen. „Gods heilsgeschiedenis een halt toeroepen, Gods rijk voor eeuwig onmogelijk maken". Uit zo'n zinsnede - naar de mening van de schrijver een denken dat binnen de Arjos steeds maar naar voren komt - spreekt een visie op God en de mens waar niet iedereen mee in zal stemmen. Wordt de mens, in deze zinsnede, in zijn relatie tot en met God niet te „groot" gemaakt? Kan de waanzin van de mens Gods heilsgeschiedenis een halt toeroepen? In feite impliceert deze zinsnede het kennen van Gods heilsgeschiedenis; kennen wij die dan zo goed? (Hoe komt het dan dat er niet veel meer van dat heil hier op aarde zichtbaar is?) Is al ons kennen niet ten

lusteloos?

bio-fungin

versterkingswijn

dr. Willmar Schwabe bv

* uitsluitend verkrijgbaar bij apotheker en drogist

dele en zeker het kennen van de wijze waarop Gods heil zich in de geschiedenis voltrekt? Een discussie over de relatie tussen bijbelexegese en politieke standpuntbepaling lijkt hard nodig. En dit zonder elkaar de oren te wassen maar de voeten. Al met al een aantal fundamentele problemen waarover een eerste verkenning heeft plaatsgevonden en die zal worden voortgezet op 29 april. Wij hopen dat wij ons binnen de Arjos thuis kunnen blijven voelen!

Namens de 26,
Wout Oprel

H. R. van Triest B.V.

Hoogeveen

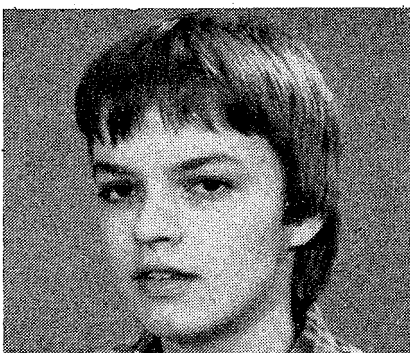
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

NO GEMEED

Abortus

Na tien maanden broeden hebben de ministers Ginjaar en De Ruiter (volksgezondheid en justitie) de afgelopen week hun wijzigingen op het door hen ingediende wetsvoorstel zwangerschapsonderbreking bij de Tweede Kamer ingediend. De twee heetste hangijzers, de vijf dagen bedenktijd en het verplicht in ziekenhuizen behandelen na 13 weken maken de hoofdmoot van de wijzigingen uit. De bedenktijd is niet verdwenen maar loopt nu vanaf het bezoek van de vrouw aan de huisarts. De klinieken mogen nu ook zwangerschappen ouder dan 13 weken beëindigen. Het zal een strijd worden. Is dit dan het langgezochte compromis? PvdA en D'66 staan negatief t.o. de vijf dagen bedenktijd, de VVD stelt zich positief op en het CDA is innerlijk verdeeld over de kern van het voorstel. Belangrijk is wederom, hoe het CDA uit de hoek komt. Men is het erover eens dat er een wettelijke regeling dient te komen, maar herkent men zich als Christen-Democraat wel genoeg in dit voorstel? Waarschijnlijk zal met de discussie over de wijzigingen ook de discussie over abortus ja of nee weer op gang komen binnen het CDA. Afgewogen zal weer worden hoe men tegen de taak van de overheid

aankijkt, moet deze normerend optreden of moet deze de ontwikkelingen die op gang komen volgen? Is het beginpunt datgene waarvan wij denken dat het goed is of denken dat God het goed vindt of moeten we het beginpunt zoeken in wat de vrouw meemaakt en zal meemaken. Kunnen wij wel voor die vrouw denken? Moeten wij niet om het kind denken? Gij zult niet doden... Een wet moet als relevant ervaren worden, moet iets te zeggen hebben voor de praktijk. Daar zijn wetten voor. De oude abortuswet zegt iets over een praktijk van tientallen jaren her, ze slaat niet meer op onze praktijk. Gevolg hiervan is het ontstaan van illegale praktijken die vaak medisch onverantwoord werk opleverden. De ook illegale abortusklinieken werden oogluikend toegelaten, zij garandeerden in ieder geval een veilige behandeling. Om nu de illegale wanpraktijken uit te kunnen bannen en enige eisen aan de huidige behandelwijze te kunnen stellen, is een nieuwe wet nodig. Sanctioneren we daar de huidige praktijken dan niet mee? Leggen we ons zo niet gewoon neer bij wat er gebeurt? Is dit nu de houding van een Christen? Maken wij ons zodoende niet medeschuldig aan de verloedering van de mens die duidelijk de mens van de eindtijd is?

Het onderwerp van deze en soortgelijke vragen is de persoon die een houding moet bepalen. (Ik ben in gewetensnood; kan ik dat voor mijn verantwoording nemen). Het eigenlijke onderwerp, de vrouw die om een abortus vraagt, komt niet „op het plaatje" voor. Maar is niet juist ons motto: Samen-verantwoordelijk? De vrouw dient uiteindelijk het kind een thuis te geven, evt. samen met de vader en zij weet, onbewust vaak, of ze daartoe in staat is ja of nee. De overheid moet mogelijkheden scheppen en in stand houden waar zo'n vrouw in haar onzekere periode terecht kan en wanneer zij besluit tot een abortus moeten haar die gegeven worden. Wanneer nu een wetsvoorstel de uiteindelijke beslissing van de vrouw af laat hangen, legt deze de verantwoordelijkheid op de enige plaats waar die hoort. Die moeten die op dit punt vaak ontstaan komen voort uit het idee dat een vrouw iemand is die dingen over zich laat komen uit onvermogen

beslissingen te nemen. Dit kunnen we niet aan haar „over"laten. Daarbij komt soms de gedachte dat de vrouw psychisch zo uit balans is dat zo'n beslissing niet verantwoord genomen kan zijn. Wij moeten haar tegen zichzelf beschermen. Zwangerschap is echter geen ziekte en een zwangere vrouw geen patiënt. Ze dient dan ook niet als zodanig gezien en niet als zodanig behandeld te worden. In dit kader zijn de vijf dagen bedenktijd die aan een abortus vooraf dienen te gaan al dubieus. De intentie is goed: een mogelijkheid tot overleg en begeleiding. Alleen, het zou niet verplicht gesteld moeten worden, veelal zal het komen als mosterd na de maaltijd want geen vrouw zal het denken over zo'n ingreep uit kunnen stellen tot vijf dagen ervoor. Positief te noemen is de wijziging m.b.t. de klinieken die nu ook na de 13de week vrouwen mogen behandelen. Bij een volledig op het verrichten van abortussen afgestemd personeel, een goed instrumentarium en alleen maar vrouwen in de omgeving die in hetzelfde schuitje zitten zal een vrouw die tot een abortus besloten heeft zowel w.b. haar lichamelijke als w.b. haar geestelijke gesteldheid, alleen maar baat hebben. Niemand is vóór abortus. Ervan uitgaan dat een beslissing als deze lichtvaardig geschiedt ziet de onzekerheid, de innerlijke strijd en het proces van wikkelen en wegen geheel over het hoofd. Wat doet een vrouw ertoe besluiten een kind niet te willen? Is het de omgeving die een ongehuvde moeder

vaak nog met de nek aankijkt of in ieder geval links laat liggen? Is het soms het emotioneel niet klaar zijn voor het opvoeden van een kind? Is het soms het geen raad weten met het eigen leven of er eenvoudigweg de middelen niet voor hebben? En in hoeverre is daar niet de hele samenleving bij betrokken? Is het wel eerlijk om van verloedering te spreken wanneer het over een abortus gaat en dan de vrouw als de verloederde te zien en de omstandigheden waarin een vrouw tot zo'n beslissing komt volstrekt buiten beschouwing te laten? En toch zijn het vaak die omstandigheden, waarvoor een hele natie verantwoordelijkheid draagt, die een vrouw ervan overtuigen het niet aan te kunnen. Had ze dat van te voren niet kunnen bedenken dan? Het merendeel van de ongewenste zwangerschappen is het gevolg van falende voorbehoedsmiddelen, een verbeterde kwaliteit van deze middelen zou heel wat vrouwen deze weg besparen. Zolang een vrouw niet de verantwoordelijkheid op zich wil/kan nemen voor een kind denk ik dat niemand haar kan dwingen het toch te krijgen met de risico's van dien voor allebei, want dood ben je als je leeft zonder uitzicht, dood als je leeft zonder warmte en begrip, dood ben je als niemand je kent, als je niet geleerd hebt lief te hebben. Dit moet een impuls zijn om er aan te gaan staan en een samenleving vorm te geven die leefbaar is voor iedereen en die niemand een kind zou willen laten missen.

Marga Smit.

Arjos-agenda

3 mei:

Jaarvergadering Arjos
plaats: F. H. de Bruyne Lyceum, Koningsbergerstraat 2, Utrecht.
's Morgens: huishoudelijke gedeelte, waaronder de behandeling van verschillende CDJA-zaken (zie NG van 19.04.1980)
's Middags: discussie met de heren De Boer, Faber en Van Houwelingen.
Aanvang: 10.15 uur.

17 mei:

CDJA-congres, te Utrecht, F. H. de Bruyne Lyceum, Koningsbergerstraat 2.
Deze dag staat o.a. in het teken van de jongerenhuisvesting.
Sprekers o.a. de heren Dijkman en Brokx.

„Decennium van de vrouw"

Van 14 t/m 30 juli 1980 is door de VN de Wereldconferentie „decennium van de vrouw" belegd. De conferentie wordt gehouden in Kopenhagen. Gelijkijdig met deze conferentie wordt, over hetzelfde onderwerp een congres voor niet-gouvernementele organisaties gehouden. Dit congres vindt eveneens in Kopenhagen plaats. Het Nederlands Platform voor Internationaal Jongerenwerk (NPIJ) kan naar dit congres een vertegenwoordigster sturen. Eén en

ander is nog wel afhankelijk van het verkrijgen van subsidie van crm. Kandidaten dienen aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- maximum leeftijd 27 jaar
- goede beheersing van tenminste Engels of Frans
- kennis van de vrouwenbeweging
- schrijfvaardigheid
- bereidheid mee te werken aan een voorbereidingsperiode van ± 3 weken
- bereidheid na afloop van de conferentie de lidorganisaties van het

NPIJ over de resultaten van het congres te informeren. Nadere inlichtingen over het congres zijn verkrijgbaar bij Bert Valk, Hof van Zaenden 53, Zaandam, tel. 075-17.25.17 (th) en 075-12.30.03 tst. 217 (werk). Arjosleden die vertegenwoordigster naar het congres willen worden dienen voor 10 mei a.s. schriftelijk te solliciteren bij het hoofdbestuur van de Arjos. De Arjos zal maximaal 3 kandidaten voordragen bij het bestuur van het NPIJ.

VAN DE PARTIJ

Friesland organiseert Cursus over energie

Evenals in dit vergaderseizoen zal ook in het seizoen 1980/1981 als onderdeel van de C.D.A.-activiteiten op enkele plaatsen in de provincie een cursus worden gehouden over een onderwerp, dat nogal wat belangstelling geniet. Ditmaal zal het gaan over energie en allerlei zaken die daarmee samenhangen, bijvoorbeeld financiën en milieu. Naar het zich laat aanzien zijn de cursusplaatsen **Drachten** en **Sneek**.

De kosten die aan deelname zijn verbonden bedragen f 25,-. De aanmelding vindt plaats, door storting van dit bedrag t.n.v. mej. H. v.d. Meulen, Boskkamp 32, Augustinusga, gironummer 4490352 en onder vermelding van „deelname cursus energie ...” (één van de beide plaatsen invullen). Vóór de zomervakantie ontvangen de deelnemers het cursusmateriaal.

Globale opzet cursus en data
In elk van de beide plaatsen zullen op drie avonden achtereenvolgens worden behandeld:

a. een verkenning van de politieke uitgangspunten van het C.D.A. ten aanzien van het energievraagstuk; inleider voor dit onderdeel is de heer

dr. E. Bleumink, biochemicus en verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen;

b. economische en sociaal-politieke vragen met betrekking tot de energievoorziening; inleider is hier de heer mr. M. J. H. M. Marijnen, burgemeester van Haskerland en verbonden geweest aan het Ministerie van Financiën in Den Haag;

c. de milieukundige aspecten van de diverse wijzen van energievoorziening; dit onderdeel wordt verzorgd door de heer drs. J. J. Boersema uit Haren, verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen bij het milieukundig studiecentrum.

Na afloop van elke inleiding zal discussie plaatsvinden, voornamelijk aan de hand van enkele vooraf opgestelde vragen.

De cursusavonden worden gehouden: in **Drachten** op 9 september, 16 september en 16 oktober; in **Sneek** op 24 september, 28 oktober en 6 november.

Indien u in de opgegeven cursusplaats op een bepaalde avond niet aanwezig kunt zijn, bestaat de mogelijkheid uit te wijken naar de andere plaats. Het ligt in de bedoeling om na afloop van de cursus, waarschijnlijk in de tweede helft van november; één van de leden van de Tweede-Kamerfractie van het C.D.A. een spreekbeurt te laten houden over actuele vraagstukken op het gebied van energie op een nog nader aan te geven plaats in Friesland. Deze avond zal wellicht voor iedereen toegankelijk zijn.

Opgave voor deze cursus liefst zo spoedig mogelijk en in elk geval vóór 1 juni a.s. U krijgt dan nog nader bericht over de precieze plaats waar de diverse avonden zullen worden gehouden.

Tel. inlichtingen: 05126-2340 (B. Dijkstra)

CDA-Haarlem

Op donderdag, 29 mei 1980 zal te Hoofddorp in gebouw De Deining voor de leden van het CDA-Kamerkringverband „Haarlem” spreken de hr Th. M. Hazekamp, **Staatssecretaris van Economische Zaken** over het zeer toepasselijke onderwerp:

TOERISME

gelet op de voor de deur staande vakanties.

Deze avond begint om 8.00 uur. Het is een openbare bijeenkomst, waarop ook niet-CDA-leden/belangstellenden van harte welkom zijn.

Uiteraard is de spreker zeer deskundig op het gebied van het **Midden- en Kleinbedrijf** en kunnen ook over dit onderwerp vragen aan hem worden voorgelegd.

ARJOS-DRENTHE

Elke eerste dinsdagavond van de maand komt Arjos-Drenthe bijeen in een van de zalen van het Geref. Kerkelijk Centrum te Beilen. Zo ook dinsdag 6 mei a.s. We beginnen om 20.00 uur en zullen praten over allerlei actuele en politieke aangelegenheden. Eventuele inlichtingen kun je krijgen bij: Hans Bouwers in Beilen, tel. 05930-2210.

energie

Op **zaterdag 3 mei a.s.** houdt de Vereniging van christendemocratische gemeente- en provinciebestuurders haar jaarlijkse conferentie. Het thema is deze keer: „Energiebesparing”. De conferentie wordt gehouden in „Hoog Brabant” te Utrecht. Aanvang: 10.00 uur; sluiting: 16.00 uur.

Deelname

De conferentie is vooral bedoeld voor CDA-bestuurders van gemeenten, gewesten en provincies. Voor zover het beschikbare aantal plaatsen het toelaat, zijn ook andere geïnteresseerden welkom. **Inlichtingen: secretariaat CDA-bestuurdersvereniging, tel. 070-65.39.34.**

ARPartijraad op 7 juni Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraadbijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten,
- verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbon zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARPartijsecretariaat (uiterlijk 23 mei a.s.). Bevestiging van aanmelding en toezending van vergaderstukken zal dan plaatsvinden in de laatste week van mei.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode) Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50)

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARPartijsecretariaat, dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

tel: Giessendam-Hardinxveld 3888

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244* telex 32723 Fides NL

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 19 10 mei 1980

Prinses Juliana kust haar dochter koningin Beatrix op het balkon van het paleis op de Dam.

NG/ARPost

Dit nummer van Nederlandse Gedachten is tevens een ARPost. Een ARPost wordt 6 à 7 keer per jaar gestuurd naar alle ARP-leden.

Nederlandse Gedachten verschijnt echter wekelijks. Wilt u wekelijks op de hoogte gesteld worden van het politieke gebeuren, kennis nemen van actuele commentaren, of de overwegende van de voorzitter, vul dan de bon in op pagina 5. In dit nummer treft u o.a. artikelen aan van de CDA-Tweede-Kamerleden J. van Houwelingen en B. de Vries over het jaarverslag van de Nederlandsche Bank.

Door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

Korte terugblik op Koninginnedag 1980

Na alles wat de laatste maanden over de troonswisseling gezegd en geschreven is, is er weinig aanleiding daarna een brede beschouwing daaraan te wijden. Voor een paar zaken echter mag met recht nog aandacht worden gevraagd.

Juliana

Daar is in de eerste plaats de laatste toespraak van Koningin Juliana tot haar volk op de avond van 29 april. Meer de dingen aanduidend dan ze rechtstreeks noemend, maar tegelijkertijd duidelijk en vastberaden, gaf de Koningin ons een inzicht in de factoren die haar ambtsvervulling hebben bepaald. Wij mogen er trots op zijn, dat het binnen de grenzen van onze parlementaire democratie mogelijk bleek, dat zij met een zo persoonlijke en inhoudsvolle toespraak haar ambt neerlegde.

Beatrix

Daar was vervolgens de toespraak van Koningin Beatrix tot de Staten-Generaal. Allereerst het sterke begin „Al wat ons volkervaart als juist, rechtvaardig, nationaal, wordt in ons staatsbestel getoetst aan uw vertrouwen. Vertrouwen van volk en parlement is ook de grondslag van de constitutionele monarchie. Niet macht, persoonlijke wil of aanspraak op erfelijk gezag, maar slechts de wil de gemeenschap te dienen, kan inhoud geven aan het hedendaagse Koningschap”.

Dan de aanduiding van de grote

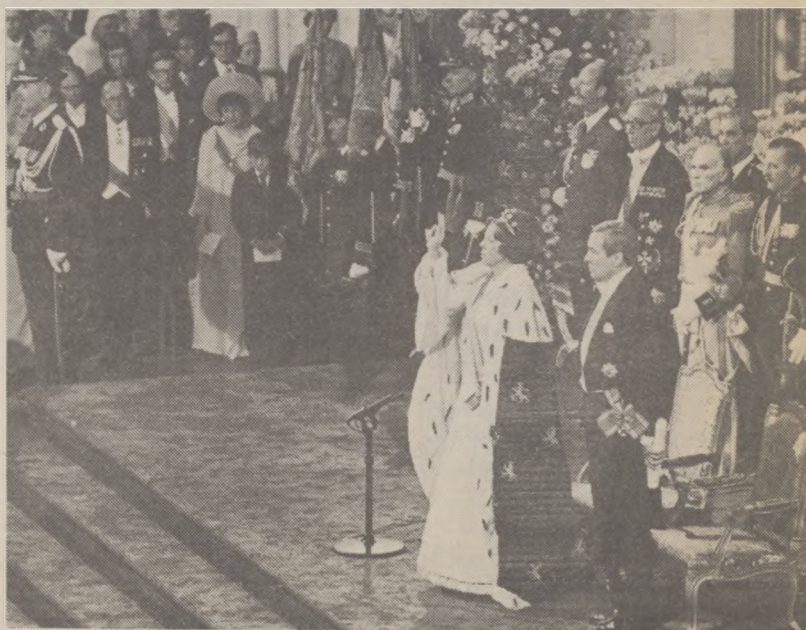
vragen, waarvoor wij in onze tijd zijn gesteld; de oproep ons niet door angst en moedeloosheid te laten verlammen; de vaststelling, dat niemand het recept heeft voor een zo veelomvattend samenstel van vraagstukken”. Bij het zoeken naar oplossingen is fundamenteel, dat wij gemeenschap blijden en dat bewijzen door inspanning-in-saamhorigheid en zelfbeperking-in-vrijheid. Want kracht en prestatie hebben de menselijke dimensie nodig van solidariteit”.

Afstand

Tegen de achtergrond van deze woorden wordt het mogelijk afstand te

nemen van het straatgeweld op 30 april in Amsterdam, aan welks klankvolume sommige media door woorden gesproken en geschreven een extra dimensie hebben trachten toe te voegen. Bagatelliseren mag men het verschijnsel, waarvan dit geweld een symptoom was, niet. Maar de democratie is verloren, wanneer zij zich niet tegen ondemocratisch geweld verweert. Dat verweer zal in acute situaties soms ook uit tegengeweld moeten bestaan. Maar beter zou het zijn, wanneer men op dit punt het schema regering-oppositie van beide kanten als onbruikbaar ter zijde stelde en gezamenlijk met hulp van deskundigen en creatieve geesten buiten de onmiddellijke politiek speurde naar de oorzaken van het kwaad en naar de beste middelen het te keren.

Op verzoek van de redactie heeft prof. mr. W. F. de Gaay Fortman bovenstaande terugblik geschreven

Koningin Beatrix legt de eed af op de grondwet

Doe mee! CDA schrijft obligatielening uit

Het vormen van één CDA, na zoveel jaren van gescheiden optrekken, kan men rustig een hele onderneming noemen.

Drie partijen en rechtstreekse CDA-leden onder één nieuw dak... Binnenkort is het zover. Over enkele maanden zal de fusie een feit zijn. Een gebeurtenis waaraan jarenlang keihard is gewerkt. De zaak is nu bijna rond. Met uitzondering van de financiering evenwel. Geen wonder ook. Panden moesten worden aangekocht, ingrijpend worden opgeknapt en gerenoveerd voor het nieuwe CDA-huis in Den Haag. Tientallen personeelsleden hebben onderdak nodig, want het CDA is een grote organisatie. Naast het partijsecretariaat is er de jongerenorganisatie. Verder het vrouwenberaad en de Vereniging van Gemeente- en Provinciebestuurders. En niet te vergeten is er het Studiecentrum, de „studeerkamer” van het CDA.

Het is de bedoeling dat het nieuwe CDA-huis in oktober a.s. wordt opgeleverd. Veel geld is daarvoor nodig. Het gaat om miljoenen. De actie „CDA onder één dak” brengt naar verwachting bijna 1 miljoen gulden op. Met die opbrengst ben ik erg blij, al waren de verwachtingen wat hoger gespannen. In totaal is er echter 6 miljoen gulden nodig om de hele huisvesting te financieren. Als CDA moeten wij er samen de schouders onder zetten om dit grote bedrag bijeen te brengen. De generaties vóór ons, die vanuit het Evangelie politiek hebben willen bedrijven, hebben voor dat

ideaal veel geld overgehad. Andere zaken hebben zij daarvoor opzij gezet, in tijden die vaak veel moeilijker waren dan de huidige.

Onderneming

Het CDA is een hele onderneming, zo zeiden we al. Ondernemen betekent investeren, ook in geld. Met het oog op profijt. Wanneer wij er nú in slagen het benodigde geld bijeen te brengen geven wij de organisatie van het CDA voor enkele tientallen jaren een stevige ruggesteun voor een flink aantal jaren. Daarom schrijven wij een obligatie-lening uit. Dat wil zeggen: de Stichting CDA-Huisvesting, doet dat. Het CDA-bestuur en de partijbesturen van ARP, CHU en KVP staan er uiteraard volledig achter. De lening is groot f 2.000.000,-. Zij is verdeeld in coupures, respectievelijk ter grootte van nominaal f 500,- en f 1.000,- aan toonder gesteld.

De obligatie-lening die een looptijd heeft van maximaal 10 jaar heeft draagt een rente van 6% per jaar. Na afloop van 5 jaren is de lening in vijf gelijke termijnen aflosbaar.

Tussen 9 mei en 6 juni a.s.

De inschrijving wordt op vrijdag 9 mei a.s. opengesteld. Tot uiterlijk vrijdag 6 juni a.s. kan men er op inschrijven. Een prospectus met uitvoerige gegevens over deze 6%-obligatie-lening kunt u op het tijdelijk adres van het CDA-secretariaat aanvragen. Ons adres is: Noordeinde 144a, 2514 GP Den Haag, tel. 070-46 79 40.

Ter vergemakkelijking is hierbij een invulbon afgedrukt. U kunt ook bij uw bank informeren. Ik vertrouw erop dat veel leden van

AANVRAAG PROSPECTUS Obligatielening

Ondergetekende:

Adres:

Postcode en woonplaats:

verzoekt hierbij het CDA-secretariaat per omgaande de prospectus toe te zenden met betrekking tot de uitgeschreven 6%-obligatielening van de Stichting CDA-Huisvesting.

Datum:

Handtekening:

Ingevuld inzenden naar CDA-secretariaat, antwoordnummer 1700, Den Haag

DEZE WEEK IN NG:

In oenschouw	pagina 2
De ongewisse	
erfenis van Tito	pagina 3
Ons commentaar	pagina 3
Overwegende	pagina 3
Laten politici	
het afweten?	pagina 4
CRM-begroting	pagina 4
Onze economie is	
nog te redden	pagina 5
Regering en parlement	pagina 6
De Graafschapper	pagina 6
Uit de Arjos	pagina 7 en 8
Van de partij	pagina 9

IN OGENSCHOUW

Over straat, staat en stad

„Zo is het christelijke mensbeeld dat van de geschonden mens die zowel iets goddelijks als iets duivels heeft, die de spanning die dit oproept nooit kan kwijtraken...”

Op koninginnedag en ook enkele dagen later zijn we op indringende wijze weer herinnerd aan beide kanten van dit mensbeeld, zoals uitvoerig getypeerd en beschreven in de CDA brochure „Plichten en perspectieven”. Enerzijds de mens met slechts de wil de gemeenschap te dienen (koningin Beatrix), anderzijds de mens die met

alle voorhanden zijnde middelen die zelfde gemeenschap geweld aandoet. Was het Amsterdamse schouwspel op 30 april een voorproefje voor hetere vuren die ons in de tachtiger jaren te wachten staan? Of ging het om een incidenteel gebeuren? De nieuwe koningin wees in haar inhuldigingstoespraak al op heersende onzekerheid en snelheid in verandering. Waarden waarmee wij vertrouwd raken, wijzigen snel en dat raakt aan het evenwicht van mensen en daarmee aan het evenwicht van de samenleving als geheel.

Overheid

Bij anti-revolutionairen heeft het denken over de overheid altijd een belangrijke plaats ingenomen. De overheid die volgens het nog steeds geldende Beginsel- en algemeen staatkundig program van de partij (uit 1961) „geroepen is de gerechtigheid te handhaven en de natie te regeren, het volk ten goede.”

Begrippen als „Gezag en Vrijheid” klinken ons vertrouwd in de oren. We zijn er vorige week met onze neus bovenop gezet dat van de overheden in de komende jaren vermoedelijk zeer veel geveerd zal worden. Daarbij komt dat in de periode achter ons hoge verwachtingen zijn gegroeid ten aanzien van het kunnen van diezelfde overheid.

Door de teruglopende economische groei dringt langzaam het besef door dat de Staat ook niet alles kan. Dat besef is winst, al is het nog allerminst gemeengoed. In dat licht ga je ook een ander citaat uit het reeds genoemde Beginsel-Programma uit 1961 op een andere manier lezen, en wel waar het gaat over „De eigen roeping en verantwoordelijkheid van personen en samenlevingsverbanden.”

Er lijkt volop werk aan de winkel voor de Programma Commissie van het CDA om die opvattingen ten aanzien van eigen roeping en verantwoordelijkheid nader uit te werken in concreet beleid en om wegen te vinden die eigen verantwoordelijkheden te stimuleren. Wanneer de overheid onder sterke spanning komt te staan, raakt dat ook de democratie zelf. Wanneer de samenlevingsverbanden de grote problemen zelf niet aankunnen, en de overheid komt er ook niet uit, dan kraakt het draagvlak van onze democratie. Komt het eenmaal tot straatreureur, dan ligt ook al gauw de staat-terreur in het verschiet. Het is niet toevallig dat men in deze tijd soms weer een parallel trekt met de jaren 30. Voor de politieke partijen is het zaak zich nog eens grondig te bezinnen op onze democratie. Een aantal uitspringende problemen vraagt, naast een grondige analyse, om een krachtige aanpak en een breed appèl. Het is zaak dat het CDA bij de komende verkiezingen die uiterlijk over een jaar gehouden zullen worden, klare wijn schenkt over de benadering en aanpak van die problemen.

En die beleidsopvattingen ingekaderd in een duidelijke visie op de taak van de overheid, het functioneren van de rechtsorde en de democratie. Het rapport grondslag en politiek handelen, het zij hier herinnerd, bevat voor zo'n bezinning veel waardevolle elementen. Een kabinet met een stevig draagvlak in parlement en samenleving lijkt daarbij zeer aanbevelenswaardig. Overigens is een „breed draagvlak” nog niet synoniem aan besluitvaardigheid. Bij de eerste analyses van het Amsterdamse gebeuren viel het op hoezeer het in onze hoofdstad lijkt te hebben ontbroken aan bestuurskracht en besluitvaardigheid. In sommige andere grote gemeenten is het met die bestuurskracht niet veel beter gesteld. Gezien de veelheid en intensiteit van de vraagstukken wellicht te begrijpen; toch een slechte zaak voor onze democratie als geheel. Verantwoordelijkheden dragen, zonder ze ook daadwerkelijk te nemen, dat verdraagt onze democratie op den duur niet. Veel creativiteit en denkkraft is nodig om hier oplossingen te vinden.

C. Br.

De ongewisse erfenis van Tito

Door Herman Amelink

De dood van de Joegoslavische president Tito komt juist op een moment dat de verhouding tussen Oost en West en tussen Noord en Zuid op een dieptepunt is. Tito heeft zich gedurende een groot deel van zijn lange leven bevonden op het snijpunt van deze twee verhoudingen. Lange tijd was hij een van de leiders van de beweging van niet-gebonden landen en vanaf 1948 na de breuk met de Sowjet-Unie heeft hij een van Moskou onafhankelijke communistische lijn gevolgd die hem tussen Oost en West in plaatste.

De Russische inval in Afghanistan heeft de vraag doen rijzen of Joegoslavië na Tito's dood er nog wel in zal slagen deze unieke positie in te nemen. Tito was namelijk niet alleen de vertegenwoordiger bij uitstek van een geheel eigen communistische koers van arbeiderszelfbestuur en een politiek leider van het formaat van een Churchill en een De Gaulle, maar hij was bovenal de verpersoonlijking van de nationale onafhankelijkheid en de eenheid van Joegoslavië. Nu hij als zodanig is weggefallen, dringt de vraag zich op wat er van zijn land gaat worden.

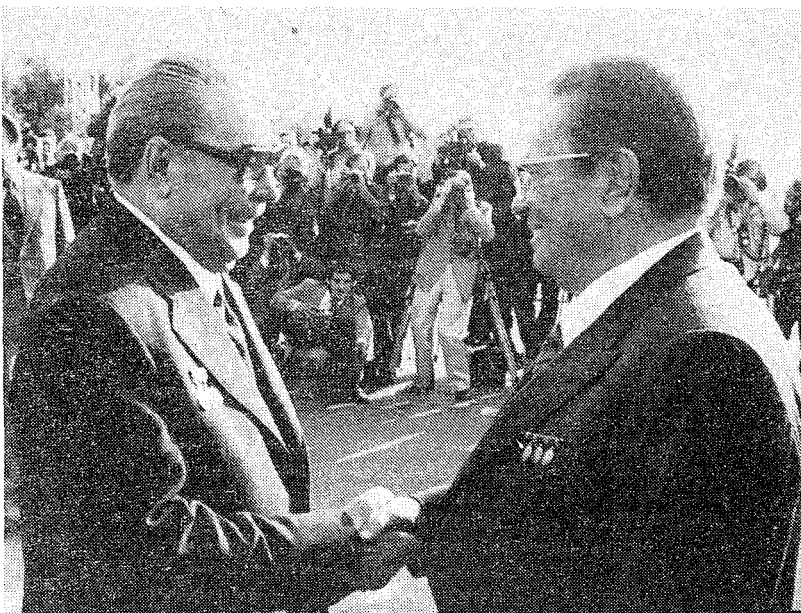
Reeds tijdens zijn leven behoorde Tito tot de geschiedenis. Geboren op 25 mei 1892 behoorde hij tot de politieke generatie van Stalin, Roosevelt en Churchill. Als Kroaat werd hij in de eerste wereldoorlog ingelijfd bij het Oostenrijkse leger, dat tegen Servië optrok. Tijdens die oorlog werd hij gevangen genomen en hij verbleef vijf jaar in Russische krijgsgevangenschap. In Rusland voegde hij zich bij de communistische partij en hij nam onder meer deel aan de strijd waarmee de omwenteling van het oude regime van de tsaar gepaard ging.

Partisanen

Zijn naam verwierf Tito zich tijdens de tweede wereldoorlog in de strijd tegen de Duitsers. Hij slaagde erin de onderlinge Joegoslavische tegenstellingen van de verschillende nationalisme te boven te komen en werd de onbetwiste leider van het partisanenleger, dat voor een belangrijk deel samenviel met de communistische partij en dat principieel uit leden van alle Joegoslavische

nationaliteiten was samengesteld. Hierdoor konden leger en partij zich ontwikkelen tot de symbolen van nationale eenheid van het land en dat zijn nog steeds de voornaamste steunpilaren van de nationale saamhorigheid. Zijn voortdurend manoeuvreren om het evenwicht te bewaren tussen Serviërs, Kroaten, Montenegrijnen, Slovenen en Macedoniërs heeft wel geleid tot een typering van Tito als de laatste van de Habsburgse monarchen. Tito propageerde direct na de tweede wereldoorlog een betrekkelijk zelfstandige politieke en economische ontwikkeling van Joegoslavië. Hij voelde er niets voor van zijn land een soort toeleveringsbedrijf van de Sowjet-Unie te maken. Dit was een direct na de oorlog nog ongehoorde houding in de monolithische

als Nasser, Nehroe en Soekarno, figuren die hij inmiddels al weer allemaal overleefd had. Als voorman van de niet-gebonden landen reisde hij de hele wereld af. De laatste jaren heeft hij echter binnen deze beweging aan invloed verloren. Tijdens de vorig jaar gehouden topconferentie van niet-gebonden landen in de Cubaanse hoofdstad Havana leek de leiding van de beweging over te gaan in de handen van de Cubaanse leider Fidel Castro, die aanmerkelijk minder niet-gebonden is dan Tito. In de plaats van een onzichtig manoeuvreren tussen Oost en West komt steeds sterker een felle anti-westerse houding, al is nog niet duidelijk of deze tendens zich nu ook na de gebeurtenissen in Afghanistan zal voortzetten. Het feit dat Joegoslavië al zo vroeg los van Moskou kwam te staan, leidde ook

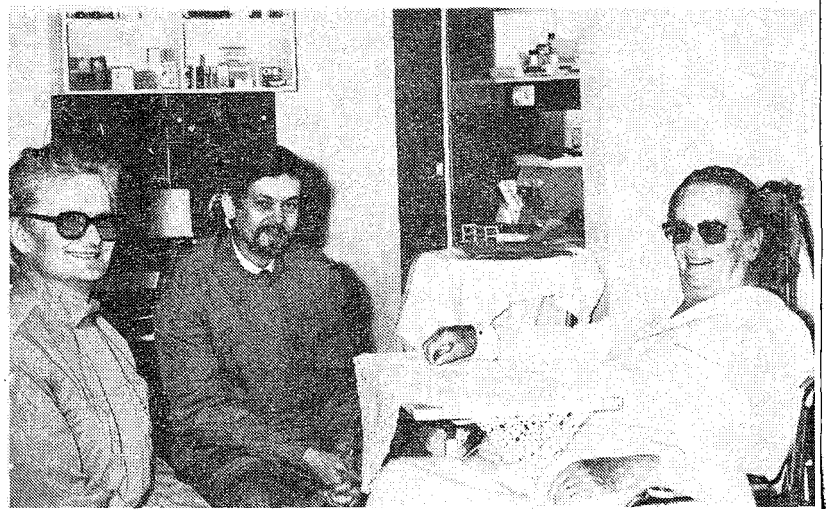
In mei 1979 bezoekt Tito de Sowjet-Unie. Hier ontmoet hij Leonid Breznev.

communistische beweging. Stalin verbrak in 1948 daarom ook de betrekkingen met het Joegoslavië van Tito in de stellige veronderstelling dat dit weldra tot de ondergang van diens bewind zou leiden.

Niet-gebonden

Wat aanvankelijk Tito's zwakte leek, werd uiteindelijk het sterke punt van zijn politieke opstelling. Door Moskou was hij het huis uitgezet, maar als communist was hij voor het Westen in de tijd van de koude oorlog niet acceptabel. Zo wist Tito zich in de jaren vijftig en zestig te ontwikkelen tot een van de vooraanstaande leiders van de beweging van niet-gebonden landen. Hij was de primus inter pares bij figuren

tot de ontwikkeling van een heel eigen, nationaal soort communisme in Joegoslavië. Tito probeerde een combinatie te vormen van het aan het communisme eigen democratisch centralisme en het arbeiderszelfbestuur. Sommigen menen dat hij erin geslaagd is een perfecte dialectiek tussen democratie en communisme te ontwikkelen. Toch ging die democratie nu weer ook niet zo ver dat er grote ruimte was voor fundamenteel afwijkende ideeën. Toen zich na de liberalisering van de jaren zestig in het begin van de jaren zeventig een opleving van het nationalisme voordeed, maakte Tito daaraan met harde hand een einde. Ook schrok Tito er niet voor terug medestanders uit de tijd van de strijd

Tito tijdens zijn verblijf in het ziekenhuis, waar hij bezoek ontvangt van zijn twee zoons.

tegen het fascisme in de gevangenis te zetten, als zij zich tegen hem dreigden te keren. Aan wrede heden op Stalinistische schaal heeft de Joegoslavische leider zich echter nooit schuldig gemaakt. Wel heeft hij herhaaldelijk maatregelen moeten nemen tegen elementen die erop uit waren Joegoslavië weer in het vaarwater van Moskou te brengen, mensen die in Joegoslavië aangeduid worden als 'kominformisten'.

Opvolging

De grote vraag is nu wat er van Joegoslavië zal worden nu de man die dit land 35 jaar leidde en verpersoonlijkte is weggefallen. De vraag klemt des te sterker na de Russische inval in Afghanistan en de herleving van de spanning tussen Oost en West. Op korte termijn lijkt de kans op ingrijpende veranderingen niet zo groot. Tito heeft zijn opvolging goed geregeld. Er komt een presidentiële raad van negen leden, één uit elk van de zes provincies en één uit elk van de twee autonome regio's plus de leider van de communistische partij. De formele functie van staatshoofd zal rouleren. Op die manier meende Tito te voorkomen dat de traditionele nationalistische gevoelens weer de kop zullen opsteken. Slechts weinigen verwachten dat de Russen op korte termijn zullen proberen Joegoslavië weer onder hun invloedssfeer te brengen. Een agressieve houding van Moskou op dit moment zou niet alleen leiden tot het sluiten van de geleerden in het westelijke kamp, maar zou ook leiden tot vergroting van de saamhorigheid in Joegoslavië. Daar komt bij dat de nationale verdediging van Joegoslavië zodanig georganiseerd is dat een Russische bezettingsmacht het uiterst lastig zou krijgen, met name in de bergachtige delen van het land. Van veel grotere betekenis dan de houding van de Russen is voor de toekomst van Joegoslavië hoe met de erfenis van Tito zal worden

omgesprongen. Er zijn tal van factoren die eigenlijk een soort hypothec leggen op de samenhang van Joegoslavië. De economische problemen waarmee het land kampt zijn groot. Inflatie, werkloosheid en een tekort op de betalingsbalans kunnen grote sociale onrust veroorzaken, waarbij de oude nationale tegenstellingen weer de kop kunnen opsteken. En zullen de Russen dan nog terughoudend blijven of zullen ze proberen een ingang te vinden bij een van de partijen om op die manier de in 1948 voor hen verloren gegane staat weer langs politieke weg in handen proberen te krijgen?

Broekmeijer, een kenner van Joegoslavië bij uitstek, wijst er in het januari-nummer van de Internationale Spectator op, dat eigenlijk niemand gelooft dat het collectieve leiderschap in Joegoslavië een lang leven zal zijn beschoren. Zelf verwacht hij dat in het land, naar het voorbeeld van de demaoisering van China, in Joegoslavië ookeen detoïsering zal optreden. Daarbij zal de nieuwe leiding vermoedelijk een poging doen haar maatschappelijke en politieke basis te verbreden door ook steun te proberen te verwerven bij die elementen die tijdens het bewind van Tito naast de macht gerangeerd zijn. Als andere mogelijkheid geeft Broekmeijer dat een deel der partij toch weer zal proberen toenadering te zoeken tot de Sowjet-Unie met een gelijktijdige versterking van de rol van het leger, de politie en de partij. Dat zou van Joegoslavië dan gewoon een militaire dictatuur maken. Welke richting Joegoslavië ook inslaat, de ontwikkelingen in dat land zullen van invloed zijn voor de politiek in de aangrenzende landen, waarbij met name gedacht moet worden aan Italië en Roemenië, en voor de verhouding tussen Oost en West. De komende tijd zal uitwijzen of het land zich ontwikkelt tot een nieuwe spanningshaard in de internationale verhoudingen.

Herman Amelink is redacteur buitenland van dagblad Trouw

Terugblik

De dag van 30 april is anders verlopen dan velen zich hadden voorgesteld. Wat zich buiten de Nieuwe Kerk heeft afgespeeld, heeft evenzeer als de inhuldiging diepe indruk gemaakt, en geeft de komende tijd volop stof tot bezinning. Dat betreft onder meer het optreden van de politie, het vraagstuk van de woningnood, de effectiviteit van het bestuur in grote steden, de perspectieven van onze jeugd en de taak van de media. Afgezien van onze afschuw over de onlusten in Amsterdam is er vreugde over de nieuwe en dankbaarheid ten aanzien van decheidende vorstin. Koningin Beatrix presenteerde zich aan het Nederlandse volk met een gedegen toespraak waarmee zij grote indruk heeft gemaakt. In een geheel eigen stijl toonde zij aan, een open oog te hebben voor de grote vragen van deze tijd. Wij wensen en bidden de nieuwe

koningin Gods zegen toe bij de vervulling van haar zware taak.

Suriname

De ontwikkelingen in Suriname beginnen zo langzamerhand onoverwinnelijke vormen aan te nemen. Hoe goed de bedoelingen van de regering van premier Chin A Sen en van de nationale militaire raad ook zijn, het begint er steeds meer naar uit te zien dat de laatste democratische elementen uit het Surinaamse staatsbestel aan het verdwijnen zijn. Na de muilkorving van het parlement lijken zelfs de meest elementaire rechtsregels met voeten getreden te worden, terwijl een stroom van geruchten de kwade praktijken van de militairen moet verhullen. Het is nauwelijks aan te nemen dat er enig geloof kan worden gehecht aan de berichten over een inval door een huurlingenleger. De nieuwe machthebbers lijken wel te verstrikken in het uitgebreide net dat

VNG COMMENTAAR

zij zelf hebben gespannen. Daarmee loopt Suriname een gerede kans terecht te komen in de situatie waarin vele landen in de Derde Wereld na hun dekolonisering zijn geraakt. De overgang naar een volledige dictatuur lijkt onder deze omstandigheden niet zo heel erg ver weg meer. Het is echter de vraag of de Surinaamse bevolking dit dan allemaal nog zal willen slikken.

Hebron

De aanslag door Palestijnen op een gebouw in Hebron, waarbij vorige week vrijdag 6 Israëliërs om het leven kwamen, is een droeve mijlpaal te midden van de

toememende spanningen tussen Israëliërs en Palestijnen. De aanslag van de Palestijnen en de begrijpelijke harde reactie van de militaire autoriteiten lijken het meest kleine sprankje hoop dat de Palestijnen op de westelijke Jordaanoever onder bepaalde omstandigheden bereid zouden zijn mee te doen aan de autonomiebesprekingen, definitief in de grond te hebben geboord. Ook de kans op een succesrijke afloop van de onderhandelingen tussen Egypte en Israël over de status van de bezette gebieden zijn hierdoor belast met een zware hypotheek. Het zal de komende tijd veel stuurmanskunst van de Verenigde Staten vergen om deze besprekingen voor 26 mei nog rond te krijgen. Misschien is het wachten wel op een nieuwe Israëlische regering, die weer zou kunnen trachten het vertrouwen van een deel van de Palestijnen te herwinnen.

Ambassades

De wijze waarop de Britse

autoriteiten maandag een einde wisten te maken aan de gijzeling in de Iraanse ambassade in Londen verdient niets dan lof. Aanvankelijk probeerden de Britten een goede verstandhouding met de overvallers op te bouwen. Toen er desondanks slachtoffers gingen vallen, grepen zij op een krachtdadige, uiterst effectieve manier in. Het is te hopen dat de wijze waarop in Londen een eind gemaakt is aan de gijzeling een voorbeeld zal blijken te zijn voor andere landen. De golf van aanslagen op ambassades betekent een aantasting van één van de pijlers van het internationale diplomatieke verkeer en die aantasting dient door een vastberaden antwoord van de internationale gemeenschap gevolgd te worden. Hopelijk trekken ook de Iraanse autoriteiten lering uit de wijze waarop de Britten de gijzeling hebben afgewikkeld en realiseren zij zich dat het langer vasthouden van de Amerikanen volstrekt ontoelaatbaar is.

OVERWEGENDE

Democratie

In een schetsenbundel voor de Arjosclubs, uitgegeven vlak na de Tweede Wereldoorlog, probeert de schrijver het verschil uit te leggen tussen politieke partijen ook wanneer zij in velerlei opzicht tot praktisch dezelfde uitkomsten komen. In het spoor van de bekende bijbelse beelden heet het dan: als twee hetzelfde zeggen of als twee hetzelfde doen, is het nog niet hetzelfde. Wie wel eens met kommunisten heeft gepraat over begrippen als vrijheid en democratie, weet dat de woorden wel gelijk klinken, maar dat onder de inhoud zelden hetzelfde wordt verstaan. De invulling van democratie bij de één heet ondemocratisch in de ogen van de ander en omgekeerd. Ook in eigen land denken wij over het begrip „democratie“ niet gelijk. Dat is op 30 april wel gebleken. Groepen jongeren zien niks in onze opvattingen over democratie. De samenleving is in hun ogen zo verworden dat een vernieuwen daarvan nog rest. Het recht wordt in eigen hand genomen. De opvatting van de ander is de opvatting van de vijand. Daarmee wordt niet gerekend. Gerechtigdheid te achten demonstraties tegen de woningnood – maar wel op de verkeerde dag – zijn verziekt op een afschuwelijke manier. Wij werden gekonfronteerd met vandalisme, blinde vernielzucht, een zich op een redeloze wijze keren tegen de arm van de beschermer der democratie, de politie. De zieke, scherp te veroordelen uitingen van haat van grote groepen jongeren roepen herinneringen wakker aan die dagen waarin mensen ook niet telden. Joden waren geen mensen, dus – na dat vastgesteld te hebben – behoefde je ze ook niet als mensen te behandelen. Nu heet het: dit systeem is ziek. De kapitalisten bestelen het volk. Dat zijn de dieven. Dieven vang je met dieven, en zo kon de leus van de op Koninginnedag opererende zgn. autonomen luiden: pak terug wat ze van je gepakt hebben. Sla in die ruit en pak je buit.

samenleving als de Nederlandse vraagt om een tolerante levenshouding. Recht op welvaart, welzijn, een menswaardige bejegening, inspraak, het zijn evenzovele kernwoorden voor de democratie zoals wij die kennen, en die zin krijgt door het verantwoordelijkheid aanvaarden voor elkaar. Zin krijgt door het inhoud geven aan rechten en plichten. Vanzelfsprekendheden? Versleten taal voor wat gemeengoed is? Kennelijk staan onmisbare waarden voor groepen in ons volk op de tocht. Het hechter verankeren van, het een nieuwe inhoud geven aan die waarden is dan dringend geboden.

Media

Ik denk niet dat wij dat bereiken door op de media af te geven. Moet de boodschapper de boodschap dan vervalsen? Natuurlijk, ook hier geldt dat de wijze tijd en plaats kent. Laat de VARA – bij wie de democratie niet ter discussie staat – nagaan of onze democratie de rauwe werkelijkheid van 30 april nog wel hebben kan. En alle media dienen bij zelfonderzoek te betrekken de vraag naar een verband tussen de hoeveelheid en het hoe van de informatie en de reactie die daarvan het gevolg is. De Telegraaf zal zich die vragen zeker ook te stellen hebben. Door in ophitsende taal dagenlang anderen verdacht te maken schep je zelf ook een sfeer voor rellen, voor chaos. De journalistieke vrijheid is een zeer groot goed. Het hoe van de beleving van die vrijheid kan voor discussie vatbaar zijn. Er moet altijd uit een veelheid van nieuws gekozen worden. Om de afweging wat wel, wat niet, komt geen medium heen. Natuurlijk moet de werkelijkheid worden weergegeven. Maar ook dan nog blijft de vraag: wat krijgt nadruk, wat krijgt minder accent, aan de orde. Gejammer over de media lost trouwens de problemen waarvoor de zgn. autonomen ons op 30 april stelden niet op.

Leegte

Dat wat naar anarchie riekt kan niet worden getolereerd. Het krachtig bestrijden daarvan is de taak van een overheid. Schild voor lijf en goed. Hoedster van de rechtsstaat, als zij is. Naar wat mensen tot anarchie brengt dient serieus te worden geluisterd. Is het de schoolverlater, wel met een uitkering maar zonder werk en zonder perspectief op een eigen leefplek op een leeftijd waarop juist die plek als

broodnodig ervaren wordt? Is het de jonge mens die de woorden „ideaal“ of „rechtsorde“ niet horen kan en wil zolang de wereld om hem heen vol is van doodsdreiging, wapengeweld, onrecht, corruptie. Overheid, partijen, kerken, vakbeweging, media, moeten zich zelf kritische vragen durven te stellen. De tachtiger jaren zijn jaren van herweging op velerlei gebied, niet in 't minst als gevolg van de financieel-ekonomische situatie. Veel is of komt op losse schroeven. Hoe licht ontstaat er dan een vacuüm. Ieder zij zich van de grote waarde en betekenis van onze democratie en van de betrekkelijk grote vrijheidsgraad die wij bezitten, zeer bewust. Die waarden vragen bij herijking bewust om nieuwe vulling. Waar dat wordt nagelaten door twist en onenigheid of door gebrek aan moed, grijpt de straat z'n kans.

Appel

Het is niet gemakkelijk beslissingen te nemen die het tegendeel van applaus opleveren. Toch staan wij voor die beslissingen. Willen wij de schoolverlater nog perspectief op werk bieden, wil de vrouw een plaats op de arbeidsmarkt vinden, wil er geld voor woningbouw zijn, dan is matiging onontkoombaar. Want en meer werk en hoger loon, horen in de jaren tachtig niet bij elkaar. In de matigingsoperatie komt het op het doen van keuzes aan. Misschien wel sterker dan in de jaren van het „meer“. Die keuzes hebben alles met politiek te maken. Moet beginselpolitiek in de jaren tachtig niet juist zichtbaar worden in het hoe van de verdeling, nu er minder te verdelen valt? Zal ons idealisme niet juist in het bijzonder openbaar moeten worden in het hoe en het waar van de ombuigingen? Die beide zaken zijn al niet los te zien van de vorming van een kabinet. Wanneer die keuzes met overtuiging plaatsvinden gaat er ook een appel van uit. Kan leegte weer gevuld worden.

H. A. de Boer

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

april 1980

COMMENTAAR

Ongelukkige woonruimte- beschikking (WvdB) Abdicatie koningin Juliana – inhuldiging koningin Beatrix, door J. H. Reinders

THEMA:

ENERGIEBESPARING

Landelijke conferentie CDA- bestuurdersvereniging; stellingen inleiders

Ir. F. N. Sikkes:

De relatie overheid – nutsbedrijf

Mr. J. Buiters:

Energiebesparing in woningwet- woningen, een haalbare zaak?

Mr. P. H. Rombout:

Stadsverwarming: warm aanbevolen?

P. de Vries:

Kanttekeningen bij het streven naar energiebesparing Gescheiden inzameling van glas (circulaire GS Overijssel en pers- bericht gewest Twente)

OVERIGE ARTIKELEN

A. J. Kret:

Kroniek van het ambtsgebed – verslag van een enquête

Mr. W. Blanken:

Wat de gemeenten al jaren willen ...; de VNG en de bestuurlijke reorganisatie

J. van der Spek:

Lacunes in de procedure bij gemeentelijke herindeling

Dr. G. L. Elsen:

(Raads)monisme en plaatselijk bestuur

RUBRIEKEN

Reacties van lezers

De mens in het verkeer, door dr. drs. G. H. Jonkers

Den Haag

Hoofdlijnen minderhedenbeleid

Advies over nieuwe wet gemeenschappelijke regelingen

Kamerdebat over CRM-begroting

Onderwijshulp aan culturele minderheden

AROB-jurisprudentie

Collecte ten bate van Zuidafrikaanse vakbond

Vraag en antwoord

Gronduitgifte en apotheker

Herhaalde discussies in de raad

Bestuursvorm openbare school

Bezoldiging bij waarneming burgemeester en wethouder

Verenigingsnieuws

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 30,- per jaar), met ingang van

Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een open enveloppe sturen naar:

BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Laten politici het afweten?

De President van de Nederlandse bank wordt vaak verweten te pessimistisch te zijn. Ook na lezing van het jongste jaarverslag van de Nederlandse bank zal er wel weer reden zijn die typering te herhalen.

Dr. J. Zijlstra maakt hierin op een heldere wijze duidelijk dat wij nog allesbehalve optimistisch kunnen zijn over de ontwikkeling van de Nederlandse economie.

Over de verschijnselen en de analyse is er eigenlijk niet zo veel nieuws te melden.

De rendementen zijn te laag, er wordt te weinig geïnvesteerd, onze concurrentiepositie is zwak, de werkloosheid zal verder gaan oplopen. Mijn collega De Vries zal in dit blad uitvoeriger ingaan op de economische analyse.

Belangwekkend is echter het verwijt van dr. J. Zijlstra aan de politici dat men willens en wetens heeft nagelaten de noodzakelijke maatregelen te treffen. Het is mijns inziens zinvol hierover enkele opmerkingen te maken.

De macht van de overheid

De rol van de overheid wordt vaak zowel overschat als onderschat en is trouwens mede afhankelijk van politieke opvattingen. In onze gemengde economische orde is het zeker niet zo dat de overheid slechts een ondergeschikte verantwoordelijkheid heeft, het zou echter ook onjuist zijn alleen de overheid en dus de politici verantwoordelijk te stellen voor de sombere economische situatie. Terecht wijst dr. Zijlstra erop dat één van de belangrijkste oorzaken is ons (te) hoge arbeidskostenniveau. Wel moet worden vastgesteld dat in ieder geval de loonkostenontwikkeling het resultaat is van vrije onderhandelingen tussen de sociale partners. De vraag blijft of de overheid hierbij niet te passief is geweest (o.a. ook als belangrijke werkgever); en in ieder geval heeft nagelaten tijdig de collectieve sector (belastingen en sociale premies) te beperken. Bovendien kan men zich afvragen of de

bestemming van de aardgasinkomsten niet vooral had moeten worden aangewend t.b.v. versterking van onze economische structuur. Mijns inziens is het niet zo moeilijk achteraf te constateren dat er te laat en onvoldoende ingegrepen is. Ik wil er in dit verband nog eens op wijzen dat in de beginjaren zeventig nog nauwelijks werd ingezien dat de economische recessie niet van conjuncturele maar van structurele aard zou blijken te zijn. De remedie leek toen juist extra stimulansen te ontwikkelen om de economie door het dal heen te helpen. Ik zeg dit niet ter verontschuldiging, slechts ter verduidelijking. Inmiddels wordt vrij algemeen ingezien dat wij te maken hebben met een economische recessie van een structurele aard. Met Zijlstra ben ik het eens dat in zo'n situatie een duidelijk matigingsbeleid een absolute noodzaak is als remedie tegen een verdere verslechtering van onze economie.

Voor politici is een matigingsbeleid niet leuk, maar het is wel nodig, zowel met betrekking tot particuliere inkomens als ook voor de collectieve uitgaven. In

door J. van Houwelingen

ieder geval kan niemand er onderuit dat thans een aanpassing van het sociaal-economisch beleid noodzakelijk is. De overheid zal hiertoe het voortouw moeten nemen, waarbij de medewerking van de sociale partners in ons economisch systeem bijzonder belangrijk is. Men kan zichzelf de vraag stellen of een effectief matigingsbeleid wel mogelijk is, als de maatschappij de noodzaak hiertoe onvoldoende inziet.

Puinruimen

In het verleden is vaak met het begrip „puinruimen” de indruk gewekt dat de collectieve uitgave een volstrekt onverantwoorde zaak zou zijn. Toch moet gezegd worden dat het hoge niveau gebaseerd is op duidelijke politieke keuze. Het is waar, ons sociaal zekerheidsstelsel is kostbaar en in feite de belangrijkste oorzaak van de expansieve stijging van de collectieve uitgave.

De christen-democratische politiek draagt echter een grote verantwoordelijkheid voor de totstandkoming hiervan. Ook nu aarzel ik niet te stellen dat het een goede zaak is hoge prioriteit te geven aan de zorg voor al diegenen die niet voor zichzelf kunnen zorgen. Het is in politieke zin antwoord geven op de evangelische opdracht „naasteliefde”.

Nu wij economisch wat in de problemen komen zou het in ieder geval onjuist zijn de „makkelijke weg” voor een eenzijdige matiging met betrekking tot ons sociaal zekerheidsstelsel te kiezen. Het elimineren van fouten in het systeem en het tegengaan van misbruik zijn zeker te aanvaarden maatregelen. Het principe van solidariteit tussen actieven en inactieven zullen wij echter in stand moeten houden.

Een kijkje in de goudkelder van de Nederlandsche Bank

Als wij echter aanvaarden dat ter wille van de bestrijding van de werklozen en het handhaven van ons sociaal zekerheidsstelsel een duidelijk matigingsbeleid nodig is dan zullen wij ook dienen te streven naar verlaging van inkomens van actieven en inactieven beiden. Theoretisch kan de overheid via een loonmaatregel dit ook voor de actieven afdwingen. Zo'n situatie is echter voor een langere periode weinig ideaal (ontduiking en maatschappelijke spanningen). Daarom zal de overheid er thans alles aan dienen te doen om op basis van overleg tot een reële inkomensmatiging te komen. Voorwaarden voor zo'n beleid zijn in ieder geval: extra inspanningen om tot zo rechtvaardig mogelijke inkomensverhoudingen te komen en aan te tonen dat hierdoor ook het sociale onrecht van werkloosheid wordt bestreden. De overheid zal zelf het goede voorbeeld moeten geven met betrekking tot haar eigen „werknemers”. Hoe zeer ik ook voorstander blijf van een arbeidsvoorwaardenbeleid gebaseerd op een vrij overleg, blijft de overheid de eigen verantwoordelijkheid behouden. Daarom kunnen er zich in de toekomst opnieuw situaties voordoen voor een direct ingrijpen. Dat risico zal zo minimaal mogelijk kunnen zijn als duidelijker dan tot nu

toe aantoonbaar gemaakt kan worden welke ruimte er voor de loonkostenontwikkeling is. Zo zou te overwegen zijn niet vooraf maar achteraf (dus met terugwerkende kracht) het niveau van de loonkosten vast te stellen. In een matigingsbeleid kunnen ook de directe overheidsuitgaven niet buiten schot blijven. Zo'n operatie is echter niet politiek neutraal. Het is juist nu zaak prioriteiten te stellen en niet te aarzelen in minder noodzakelijke uitgaven het mes te zetten.

Men kan zich afvragen of juist het ontlopen van een duidelijke keuze er niet de oorzaak van is dat er van de noodzakelijke ombuigingsoperatie nog te weinig terecht is gekomen. Voor de begroting 1981 zal zeker niet meer volstaan kunnen worden in alleen maar geringe globale maatregelen. Het bezwaar trouwens aan een te globale aanpak is juist dat hierdoor ook noodzakelijke overheidsmaatregelen te veel gedupeerd worden. Laten wij in ieder geval oppassen dat men niet later met Zijlstra zal zeggen dat politici niet de moed hebben gehad te kiezen.

J. van Houwelingen,
CDA-Tweede-Kamerlid.

CRM-begroting 1980

Raad voor bejaarden beleid gewenst

Bij de behandeling van de CRM-begroting 1980 heeft de CDA-fractie met inzet van twee sprekers en twee sprekers de bewindslieden gesteund en geprezen waar dat terecht was en positief gekritiseerd waar dat noodzakelijk was. De taakverdeling daarbij was, in volgorde van opkomst, als volgt: Beinema: algemeen gedeelte en kunsten; H. de Boer: sport, omroep en natuurbescherming; Mevrouw Andela-Baur: emancipatie, minderheidsgroepen, volwasseneneducatie en sociaal-culturele activiteiten; Mevrouw Cornelissen: maatschappelijke dienstverlening, gezinszorg en bejaardenzorg.

Baaierd

Een onvolledige en globale opsomming als hierboven geeft al aan hoe uiteenlopend en veelomvattend de onderwerpen zijn waaraan „onze” bewindsvrouwen Gardeniers-Berendsen en Kraayeveld-Wouters, ter zijde gestaan door de heer Wallis de Vries, hun beste krachten – en die zijn niet gering – wijden. Ook dit jaar stond in de discussie centraal de vraag naar duidelijke lijnen en doelstellingen in de verwarrende baaierd van onderwerpen die CRM

door drs. M. Beinema

mogelijkheden van de kunstenaars en hebben we in twee aangenomen moties aandacht gevraagd voor de nog te onduidelijke sociale positie van de kunstenaar en voor de opleidingen die hem/haar beter en breder voor zijn arbeid zouden moeten toerusten. De enorme groei van de sportbeoefening en de toename van het aantal daarbij onmisbare vrijwilligers stemden onze woordvoerder dankbaar. Dit in tegenstelling tot het vragen voor en door vele vrijwilligers naar meer dan een billijke vergoeding voor werkelijk gemaakte onkosten. Collega De Boer ervoer het als „een verarming, dat wij meer en meer op een samenleving afkoersen waarbij tegenover elke dienst een financiële wederdienst moet staan.” Natuurlijk staat die wederdienst niet in verhouding tot de geleverde inzet, de uren, maar het gaat dan ook om zaken die men zelf graag wil, waaraan men plezier beleeft, waarvan men het nut inziet en waarvoor men zich verantwoordelijk weet. Kortom: zaken waaraan men graag en bewust een deel – zelfs een flink deel – van z'n vrije tijd geeft. Maar ja, de amateur van weleer sterft uit. Een samenleving die alles in geld uitdrukt, behoeft zich niet te verbazen, dat men zelfs bij vrijwilligersarbeid ten behoeve van de vrijetijdsbesteding de geldvraag op tafel krijgt.

Twijfel ten aanzien van de werking van het omroepbestel had dezelfde woordvoerder beslopen. Wordt de oorspronkelijke bedoeling daarvan wel verwezenlijkt? En voor welke vragen stellen ons de snel op ons afkomende technische ontwikkelingen? Herbezinning, mede aan de hand van het door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid uit te brengen

advies, is dringend nodig. „Anders sterft, waar we met open ogen bij zitten, de uitstekende conceptie van ons bestel als gevolg van technische ontwikkelingen, een zich doorzettende commercialisering en een niet in de hand houden van de programma-eisen, een langzame maar zekere dood.”

Geordend beleid

Mevrouw Andela juichte de gedecentraliseerde aanpak van het emancipatiebeleid toe. Daardoor wordt „juist een beroep gedaan op creativiteit, eigen initiatief, kritisch oordelen en handelen. Iedereen kan best zelf zijn eigen welzijn bepalen. Er wordt veel losgewoeld en overhoop gehaald”. Anderzijds zag zij de zogenaamde vrouwenbureaus als een noodzakelijk minimum van een zekere structurele ordening. „De rijksoverheid heeft juist tot taak rechtsgelijkheid en rechtszekerheid te bewaken. Een niet te zwaar, vast punt in de provincie waar informatie en steun beschikbaar zijn voor iedereen, is zeker geen overbodige luxe. Laat de vrouwen in overleg met de provinciale besturen, aan het werk gaan.” Voor het jeugd welzijn, behartigd door verschillende departementen, vroeg deze woordvoerder een duidelijk goed gecoördineerd beleid. Zij was van mening „dat het totale jeugdbeleid iets meer is dan de verschillende onderdelen, die op de specifieke departementen worden behandeld.” Wij vragen nu werkelijk om een breed welzijnsbeleid. Wie is de verantwoordelijke bewindsvrouw of -man? Zolang er geen duidelijk trekpaard is, blijft die kar stilstaan, hoewel er op de departementen natuurlijk wel wat gebeurt. Mevrouw Cornelissen voerde een pleidooi voor de eerste-lijnshulp door het maatschappelijk werk. Zij achtte het „onmogelijk om aan de vrijwilligers die nog bereid bleven om een bestuurlijke functie in het algemeen maatschappelijk werk te vervullen, duidelijk te maken welk beleid er wordt

gevoerd. Argumenten als 'er is nog overleg gaande' kun je wel één jaar of desnoods twee jaar gebruiken, maar het is onmogelijk om dit langer vol te houden.”

Heftig drong zij voorts aan op het instellen van een voorlopige Raad voor het Bejaardenbeleid. „Waarom wel een Raad voor Jeugdbeleid, wel een Kampeerraad en een Recreatieraad, maar waarom zo weifelachtig over de Raad voor het Bejaardenbeleid, terwijl daarover de Kamer een duidelijke uitspraak heeft gedaan? De ervaring van enkele provinciale raden voor het bejaardenbeleid bewijst nu al het grote nut ervan, maar bovendien hebben de bejaarden ook het recht om mee te spreken in de beleidsvoorbereidende regelingen en gevraagd of ongevraagd de Regering van advies te dienen.” Veel aandacht besteedde zij ook aan de 7%-norm voor de bejaardenoorden; een aanvechtbare norm in haar ogen. Zij vermoedde dat de aanwijzingen van de indicatiecommissies beduidend boven de 7% uitkomen en gaf als mening van de fractie weer, „dat er enerzijds een duidelijk onderscheid gemaakt moet worden tussen de werkelijke behoefte aan verzorgingstehuizen en de budgettaire mogelijkheden op dit gebied. De eerlijkheid en het doorzichtig maken van het beleid eisen dat er duidelijkheid komt op dit gebied. Als de 7%-norm een budgettaire norm is, laten we dat dan duidelijk zeggen, maar niet de indruk geven, dat de 7%-norm een behoeftenorm is.” Al het bovenstaande is slechts een zeer bescheiden keus uit een overvloed van onderwerpen en woorden. De laatstgeciteerde opmerking mag typerend geacht worden. In een tijd van toenemende behoefte aan geldmiddelen is wederzijdse duidelijkheid tussen parlement en regering meer dan ooit noodzakelijk.

Drs. Marten Beinema,
CDA-Tweede-Kamerlid en voorzitter
fractiecommissie-CRM.

In mijn boekenkast staat een brochure met als titel: „Is onze economie ziek, zwak of misselijk?”. Hij is geschreven door „Neerlands top in bange dagen” en dateert uit het voorjaar van ... 1972. De betrokken hooggeleerden waren het toen nog niet helemaal met elkaar eens. Sedertdien is er althans op dit punt van jaar tot jaar meer eenstemmigheid gegroeid. Nu in 1980 zijn vrijwel alle deskundigen het erover eens dat onze economie door langdurige ziekteverschijnselen ernstig verzwakt is. In het jongste jaarverslag van De Nederlandsche Bank zegt Dr. Zijlstra dan ook dat het ons niet schort aan een goed inzicht. Hij voegt daaraan toe dat het ons ook niet ontbreekt aan geneesmiddelen om de kwaal te verhelpen. Waar het wel aan ontbreekt is de politieke bereidheid of de politieke mogelijkheden om die geneesmiddelen toe te dienen ... „Op onze generatie zal daarom zwaardere kritiek moeten worden geoefend dan de traditionele en veelal juiste verwijten die wij aan het adres van de verantwoordelijken in vroegere jaren plegen te richten.”

Het is niet mis wat daarmee aan het adres van politici gezegd wordt. Niet het kapitalistische, maar het politieke systeem wordt hier verantwoordelijk gesteld voor het steeds verder afglijden van onze nationale economie. Ik kom daar tegen het eind van mijn verhaal nog op terug. Mij is door de redactie gevraagd vooral aandacht te besteden aan de economische analyse, zoals die is te vinden in het jaarverslag van Zijlstra en het Centraal Economisch Plan van het Planbureau, dat ook vorige week is verschenen. Ik zal mij dus eerst van die taak kwijten.

Opgepept en toch ziek

Sedert de eerste oliecrisis van het najaar 1973 zit de klad in de wereldeconomie. De gevolgen daarvan voor Nederland zijn ernstig, omdat onze economie zo afhankelijk is van het buitenland. Als het in het buitenland slecht gaat stagneert onze uitvoer (60% van onze bruto nationale productie) en wordt de internationale concurrentie harder. Eigenlijk had Nederland in die situatie zijn internationale concurrentiepositie moeten kunnen versterken. Als semi-OPEC-land profiteerden wij immers haast even onbeschaamd van de energieschaarste als de echte OPEC-landen. Ik zeg het met opzet zo hard. Ook de pleidooien die wij nu voeren om de exportprijzen van ons aardgas zo snel mogelijk op te trekken komen neer op het uitbuiten van een monopolie-achtige positie waardoor de problemen van andere landen alleen maar groter worden. In deze wereld is dat wellicht nog steeds de beste methode om zuinigheid met energie te bevorderen. Maar daarom is het nog geen fraaie methode. Wij hadden in ons land de extra aardgasbaten kunnen gebruiken om de internationale concurrentiepositie van onze industrie te versterken. Bijvoorbeeld door de druk van belastingen en sociale premies zodanig te matigen dat de kostenstijging en inflatie in ons land nog achtergebleven was bij West-Duitsland, waar wij internationaal sterk mee verbonden zijn. Wij hadden een deel van de middelen ook kunnen gebruiken om een industrieel vernieuwingsprogramma te stimuleren. Maar wij hebben dat niet gedaan. Industrie en industriële groei hadden vooral in het begin van de zeventiger jaren in ons land bij velen een slechte naam. Er bestond Gerede Twijfel aan de wenselijkheid van

De boodschap van Zijlstra en Van den Beld

Onze economie is nog te redden

door dr. B. de Vries

voortgezette industriële groei. De terechte reactie op de ongebreidelde groei van de zestiger jaren beperkte zich niet tot het volstrekt juiste inzicht dat groei moest worden gebonden aan de stringente randvoorwaarden, maar sloeg door naar een anti-industrie-mentaliteit. Tussen 1970 en 1980 kon de werkgelegenheid in de industrie daardoor teruglopen van 1,3 tot 1 mln. arbeidsplaatsen zonder dat echt groot alarm werd geslagen. In geen enkel ander Europees land holt de industrie zo hard achteruit als in ons land. Wij hebben de gasbaten dus onvoldoende gebruikt om onze concurrentiepositie te versterken. Hoe dan wel? Voor het grootste deel om de sterk stijgende uitgaven van de collectieve sector (overheid en sociale uitkeringen) te financieren. Wij hebben het beste en ook verreweg het duurste stelsel van sociale zekerheid ter wereld. Dat is iets om trots op te zijn. Maar het is geen reden om trots te zijn als steeds meer mensen voor hun inkomen afhankelijk worden van een sociale uitkering omdat wij niet bij machte zijn voor voldoende arbeidsplaatsen te zorgen. Ronduit zorgelijk wordt het als ondanks zeer grote aantallen werklozen een situatie ontstaat waarin voor het werk dat er wel is onvoldoende mensen kunnen worden gevonden. Dat kan erop wijzen dat het stelsel van sociale zekerheid een faktor geworden is die een goede werking van de

Dr. J. Zijlstra, directeur van de Nederlandsche Bank.

particuliere sector, die is opgewassen tegen de eisen van onze open en kwetsbare economie en daardoor in staat is voor voldoende werkgelegenheid te zorgen.

Economische orde

Daarmee kom ik op een tweede belangrijke oorzaak van het „slechte” beleid in de afgelopen jaren, namelijk de discussies over de economische orde. Er was meer dan randkritiek op onze gemengde economische orde. Daardoor was er geen grote inzet om het soort beleid te voeren dat nodig was om de gemengde economische orde optimaal te laten functioneren, zulks bijvoorbeeld in tegenstelling tot Duitsland. Intussen begint het door te dringen dat met groot opgeblazen – maar in wezen marginale – „fundamentele” wijzigingen van onze economische orde de problemen niet dichter bij een oplossing komen. Betekent dat nu, zoals Zijlstra zegt, dat ondanks levendige discussies de politieke inzichten in Nederland niet zeer wezenlijk uiteenlopen? Ik vrees dat hier de wens wat te veel de vader van de gedachte is. Mijn indruk is dat met name de huidige voorzitter van de PvdA en een deel van de FNV weinig voelen voor een politieke koers die oplossingen zoekt die passen bij een gemengde economische orde. Wezenlijke maatschappijhervormingen in socialistische zin krijgen dan op ideologische gronden de hoogste prioriteit. Ik zeg op ideologische gronden omdat noch de economische wetenschap, noch de ervaring in andere landen houvast bieden aan de veronderstelling dat een socialistische orde ons beter en menselijker door de moeilijke jaren tachtig heen kan helpen dan een gemengde economische orde. Voor een open economie, die hoe dan ook afhankelijk blijft van een sterke internationale concurrentiepositie is het tegendeel waarschijnlijker.

Perspectief

Zijlstra en Van den Beld (directeur van het planbureau) zijn het over één ding eens: Onze economie is nog te redden. Maar dan wordt het wel hoog tijd een beleid te ontwikkelen, dat zichzelf niet door innerlijke tegenstrijdigheden ontkracht. We moeten ophouden te roepen dat matiging toch niet leidt tot meer werkgelegenheid, zolang de matiging onvoldoende blijft om de particuliere sector echt wat meer lucht te geven. Het kleine beetje extra lucht dat de particuliere sector in 1978 en 1979 heeft gekregen had wel degelijk een gunstig effect op de werkgelegenheidsontwikkeling. We moeten ook ophouden met praten over een selectieve economische groei als we niet bereid zijn te zorgen voor een klimaat waarin we het ons uit een oogpunt van werkgelegenheid kunnen veroorloven om selectief te zijn bij het toelaten en in stand houden van industriële activiteiten. We zullen consequentie moeten trekken uit het feit dat het geen zin heeft meer arbeidsplaatsen te scheppen als we er niet voor zorgen dat de arbeidsmarkt weer zo gaat

waarmee je je vernieuwingsgezindheid als politieke partij accentueert. Dat maakt het niet gemakkelijk om er overeenstemming over te bereiken. Ik denk daarbij niet alleen aan problemen met de PvdA, waarmee een regeringscoalitie aantrekkelijk is vanwege het brede draagvlak als met deze partij overeenstemming over een beleid zou kunnen worden bereikt. Ik denk ook aan problemen binnen het CDA waar de vrees voor verrechtsing soms zo groot lijkt te zijn, dat er nauwelijks ruimte over blijft voor het eigen oordeel. Daardoor blijft de kans bestaan dat de Nederlandse politiek nog enige tijd volhardt in de vlucht voorwaarts, dat wil zeggen de vlucht in een discussie over maatschappijstructuren onder het voorwendsel dat er binnen de huidige economische orde te weinig stuurmiddelen bestaan. Voor Zijlstra betekent dat dat onze politieke generatie daarmee het risico neemt zware kritiek van het nageslacht op zich te laden. Ik zou het betreuren als een belangrijk deel van die kritiek zich opnieuw en terecht op het CDA kan richten.

dr. B. de Vries is
CDA-Tweede-Kamerlid

Arjosagenda

17 mei: **CDJA-congres**, te Utrecht, F. H. de Bruyne Lyceum, Koningsbergerstraat 2.

Deze dag staat o.a. in het teken van de **jongerenhuisvesting**. Sprekers o.a. **de heren Dijkman en Brox**.

7 juni: „Guatemala-dag”. Op deze dag zal het ingezamelde geld bij het jubileum van de Arjos worden overhandigd aan een vertegenwoordiger uit Guatemala. Verder zullen een vertegenwoordiger van het ICCO en minister De Koning aanwezig zijn.

Plaats: **Poort van Kleef, Mariaplaats 7, Utrecht**.

21 juni: **Arjosraad**, behandeling van het politiek pamflet van het CDJA (zie NG van 19.04.80). Plaats: Utrecht, Jaarbeurs.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de **A.R.P. Evangelische volkspartij** Waarin opgenomen **Ad Rem** (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: *Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.*
Géén postzegel.

Abonnementsprijs **f 16,00 per half jaar.**
Jongeren/studenten abonnement **f 11,00 per half jaar.**

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Het relaas van een streekkrant

„De Graafschapper” als aanklacht

„De bezettingsjaren (1940-1945) zijn zeer onthullend geweest. Met name ook voor de pers. Wie wil weten wat persvrijheid betekent en waarom kranten worden uitgegeven moet zeker ook kennis nemen van deze periode. In deze moeilijke tijd is het karakter van De Graafschapper niet ondergegaan in drukinkt en bedrukt papier. Wij zijn overtuigd dat de pers in het algemeen en de christelijke pers in het bijzonder, thans voor een taak staat, die de belangrijkste zal blijken te zijn van haar geschiedenis. De laatste jaren is in tal van bladen te sterk de nadruk gelegd op de nieuwsverzorging en de gedachte dat de pers eigenlijk geen andere taak had was zo sterk onder ons volk, dat men hoe langer hoe meer de bladen de voorkeur gaf, die zich uitsluitend toededen op de nieuwsvoorziening. Het is een verblijvend verschijnsel dat ons volk van deze voorkeur hoe langer hoe meer terug schijnt te komen. Men vraagt thans van zijn blad voor alles leiding, oriëntering!”

Een citaat uit het begin van het erg boeiende derde hoofdstuk van het boekje van Arend J. Heideman getiteld „De Graafschapper”. Eén van de periodieken behorend tot „de kleine Anti-Revolutionaire pers”. In 1877 zag deze krant voor het eerst het licht, als „Volkblad voor Winterswijk en omstreken”. Sinds juli 1879 verscheen het onder de naam „De Graafschapper”. Al spoedig vervulde het een belangrijke taak als propagandablad voor de AR-beginselen. In 1949 verscheen het blad voor het laatst. Arend J. Heideman beschrijft in een zestigtal pagina's de

op- en ondergang van deze streekkrant uit het oosten des lands.

Aanklacht

Heideman's boekje is in feite een aanklacht. Een aanklacht tegen het opnieuw toelaten van kranten die in de tweede wereldoorlog te lang bleven verschijnen. Heideman gaat uitvoerig in op het belang van de oorlogsjaren en de nasleep daarvan voor „De Graafschapper”. In de oorlogsjaren beleefde de krant een ongekend hoogtepunt. Ongeveer 10 000 abonnees. Op 7 mei 1945 verscheen

De Graafschapper voor de eerste keer als dagblad. Daarbij werd een duidelijke beginselverklaring afgelegd.

„Dit is geen kleurloos, zogenaamd neutraal blad; het is een protestants-christelijk dagblad, niet gebonden aan enige politieke partij, dat het grote algemeen Nederlandse belang en daarnaast het streekbelang van de Graafschap wil dienen, met als richtsnoer het evangelie”.

Beleefde De Graafschapper in de oorlogsjaren een hoogtepunt, spoedig na afloop van de tweede wereldoorlog ging het bergafwaarts. Het duurde niet lang of de kranten verschenen weer die in de oorlogsjaren niet zo'n fraaie reputatie hadden opgebouwd. Al spoedig ondervond De Graafschapper bijvoorbeeld concurrentie van het dagblad „Tubantia”.

Overall ontstonden in de perswereld steeds grotere verbanden. De kleinschalige „Graafschapper” heeft het niet kunnen bolwerken in deze concurrentiestrijd. Ze ging ten onder tegen technisch en commercieel reuzengeweld.

Niet in het minst is de geschiedenis van De Graafschapper ook een zekere aanklacht tegen het christelijke volksdeel zelf dat het kennelijk niet heeft weten op te brengen een christelijke streekkrant in het leven te houden. In heel zijn geschiedenis heeft het blad doorlopend moeten worstelen

De geschiedenis in koppen

met financiën en abonnees. Telkens opnieuw wordt er in zijn bestaan gesproken en geschreven over schulden en over financiële moeilijkheden. Op de vergaderingen, in krante-artikelen en in officiële stukken, zo schrijft Heideman.

Te midden van deze moeiten is het overigens hartverwarmend kennis te nemen van het idealisme van een groot aantal christenen in de Achterhoek, die met grote inzet en toewijding hebben gestreden voor de verbreiding van de anti-revolutionaire en protestant-christelijke beginselen. V.w.b. de historie van de ARP komen we in dit boekje diverse bekende namen tegen zoals die van E. van

Ruller en C. Smeenk. Haar niet weg te cijferen rol in de geschiedenis van de AR-partij in de Achterhoek bleek onder meer uit het feit dat dr. H. Colijn een grote rede hield bij het 50-jarig bestaan van De Graafschapper in 1927. Arend J. Heideman schreef met veel liefde en betrokkenheid dit boekje over „mensen die offers hebben gebracht voor de chr. pers, die op de bres stonden voor het vrije woord en die zich hebben ingezet voor de ruim honderdjarige ARP”. „De Graafschapper, van ideaal tot kruidenierswaar” is een in 1979 geïllustreerde uitgave van De Walburgpers, aantal pagina's: 64; prijs f 22,50 ingenaaid.

C.Br.

Enkele kanttekeningen

Regering en parlement

In een beknopt weekblad-artikel kunnen over de verhouding van regering en parlement slechts enkele kanttekeningen worden gemaakt. Immers, over dit onderwerp zijn boeken geschreven en te schrijven, theoretische en/of praktische. In het kader van die verhouding van regering en Staten-Generaal kunnen afzonderlijk besproken worden de verhouding van kabinet en Tweede Kamer, van minister(s) en Tweede Kamer, van minister(s) en fractie(s). Bovendien kan men daarbij dan nog met een eventuele rol of invloed van een partijleiding (voorzitter, bestuur, congres) te maken krijgen. En tenslotte kunnen binnen (een) fractie(s) verschillende opvattingen leven. Staatsrechtelijke naast politieke verhoudingen blijven een boeiend, een ook belangrijk, een tevens ingewikkeld onderwerp vormen. Dit onderwerp kan op verschillende manieren en van diverse kanten worden aangepakt. Ditmaal als hier volgt.

Brief

De directe aanleiding tot dit artikel is een brief van de heer A. Borstlap te Utrecht, vroeger lid van het partijbestuur van de ARP, geschreven aan de redactie van Nederlandse Gedachten, na het – naar hij hoopte – luwen van de emoties rondom de modernisering van de kernwapens. Het stond mij vrij uit zijn brief te citeren. Daarvan maak ik – zoveel mogelijk samenvattend – gaarne gebruik. De schrijver plaatst vraagtekens bij enkele aspecten van procedurele, staatsrechtelijke aard, bij de hantering van – wat hij aanduidt met – AR-staatsrecht; bij de hantering van de grondregels van onze parlementaire democratie. Concreet daarbij noemt hij dan de volgende probleempunten.

1. De Tweede Kamer nam de motie Stemerding aan. Het kabinet ging zich beraden over de in Brussel te volgen gedragslijn. Dat beraad werd onderbroken om Wiegel de gelegenheid te geven met Rietkerk te overleggen en de minister-president met Lubbers en Steenkamp. Vragen en opmerkingen. Wat hebben Rietkerk, Lubbers en Steenkamp (Eerste Kamer) met het interne kabinetssberaad te maken? De ministers Van Agt en Wiegel zijn geen zetbazen van Kamerfracties, maar dienaren van de Kroon. De minister-president heeft in die kwaliteit

geen boodschap aan een partijvoorzitter; hij zit niet in het Catshuis namens een partij, maar namens Hare Majesteit.

2. Niet alleen vanuit het kabinet gezien is het staatsrechtelijk onjuist, maar ook vanuit het parlement gezien is het een bedenkelijk gebeuren, dat fractieleiders en partijvoorzitters tot een soort kabinetssleden met adviserende bevoegdheden worden gepromoveerd. Zowel Lubbers en Rietkerk en hun fracties, als de oppositie-fracties dienen – namens de kiezers – vrij en onafhankelijk het kabinetsbeleid te beoordelen, eventueel te veroordelen. Een minister is door de Kroon benoemd en beëdigd; een Kamerlid is door het volk gekozen; dan moet er niet binnenskamers handjeplak gespeeld worden.
3. Er is (begin januari) ook overleg geweest tussen Kabinet en fractieleiders van CDA en VVD, terzake van een loonmaatregel. De indruk wordt gewekt, dat de twee fractieleiders aan het meeregeren zijn, in plaats van zich te houden aan datgene waarvoor zij gekozen zijn: de daden van de regering beoordelen; vrij en onvervaard, zonder zich – door voorafgaand intern en geheim beraad – min of meer te hebben gebonden. Wanneer het het kabinet aan wijsheid en inzicht ontbreekt om – zonder raadpleging van adviseurs – tot een beleidsbeslissing te komen, dan kan

Door
dr. W. de Kwaadsteniet

men de SER om een spoedadvies vragen, een gesprek arrangeren met de Stichting van de Arbeid, desnoods met de ter zake bevoegde Vaste Commissie van de Kamer in conclaaf gaan.

4. Het CDA-congres in Dronten deed een uitspraak over de modernisering van de kernwapens. De media berichtten daarover. Trouw schreef dat die uitspraak de handen van de Kamerfractie niet bond. NRC-Handelsblad schreef dat dank zij de handigheid van Lubbers de oorspronkelijke ontwerp-resolutie zo gewijzigd werd, dat de fractie niet gebonden werd. Twee punten.

A. Er was geen gelegenheid tussen de motie-Stemerding en het congres in vergaderingen van kiesverenigingen de leden te raadplegen. Waar halen dan sommige AR-afgevaardigden naar het congres het lef vandaan namens hun Kamercentrale een – vernietigend – oordeel te vellen over de tien dissidenten? Datzelfde geldt voor de actie van een aantal voorzitters van AR-Kamercentrales, die nadrukkelijk in bovengenoemde kwaliteit de 10 meenden te moeten kapittelen. De leden zijn niet geraadpleegd!

B. Sinds wanneer zijn leden van een Kamerfractie gebonden aan een uitspraak van een tussentijds congres? Kamerleden stemmen in met een verkiezingsprogramma. Daaraan mag men hen houden; verder handelen zij zonder last of ruggespraak. Politieke uitspraken van partijcongressen kunnen en mogen niet meer dan vingervijzigingen zijn. De Kamerleden zijn volksvertegenwoordigers, geen partij-marionetten.

Kanttekeningen

De brief van Borstlap was gedateerd 10

januari 1980. De problematiek, welke hij aan de orde stelt is niet zo tijdgebonden. Over de afloop van de november/december-debatten met betrekking tot de zogenaamde modernisering van de kernwapens schreef ik al in het nummer van Nederlandse Gedachten van 12 januari 1980. Ik laat dat onderwerp als zodanig buiten beschouwing. Ik vermeld hier alleen nog voor een goed overzicht enkele data. Op 30 oktober 1979 stelde de CDA-Tweede-Kamerfractie de zgn. „vertrekpunten” op. Deze worden door Lubbers nader toegelicht in het Kamerdebat op 7 en 8 november. Op steun van bondgenoten ter zake lijkt niet gerekend te kunnen worden, gelet op het overleg in de Nuclear Planning Group van de NAVO op 13 november en de opstelling van het „permanente comité” in Brussel.

Na het mondeling overleg van de Vaste Commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Defensie op 4 december, volgt het Kamerdebat van 6 december, waarin de motie-Stemerding wordt aangenomen, mede gesteund door 10 CDA-Kamerleden. Op 12 december vindt te Brussel de speciale bijeenkomst plaats van NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie. Op zaterdag 15 december vond het CDA-congres in Dronten plaats. Op 19 december werd het Kamerdebat gehouden over de vergadering en de beslissingen van Brussel. Tot zover de globale datering. Er heeft in die weken veel meer overleg plaatsgevonden tussen zeer velen, op velerlei niveaus. Ik acht het niet nodig, dat exact weer te geven.

Ad 1. Gelet op het voorgaande acht ik het zeer wel mogelijk, dat het kabinet zijn officiële beraad (in kabinetssvergadering) heeft onderbroken voor overleg van Wiegel met Rietkerk en van Van Agt met Lubbers en Steenkamp. (Ik heb te weinig tijd gehad om dit precies na te gaan en het is hier als zodanig niet van belang.) Er zal overigens tussen 6 en 12 december wel meer overleg hebben plaatsgevonden tussen de hier genoemden. Zulke contacten kunnen publiek bekend zijn omdat de pers deze signaleert of omdat daarover aan de pers mededelingen worden gedaan. Die contacten kunnen ook niet bekend zijn omdat deze in het geheim plaatsvinden, of schriftelijk resp. telefonisch. Het punt van Borstlap lijkt mij met name te zijn: het overleg van genoemden tijdens en met

onderbreking van het kabinetssberaad. Dit accentueert stellig het overleg, maar een vraag kan zijn of dit een principieel verschil maakt. Het lijkt onvermijdelijk om terzake van een zo belangrijke aangelegenheid met diverse zeer gevoelige politieke kanten ten minste globaal de grenzen te kennen, waarbinnen gemanoeuvrerd kan worden zonder onmiddellijk geconfronteerd te worden met uiterste consequenties.

In zoverre kan men zeggen dat Rietkerk, Lubbers en Steenkamp (gelet op het concrete geval) althans indirect „lets” te maken hadden met – althans het onderwerp van – het interne kabinetssberaad. Ik onderstreep overigens het hiervoor gebruikte woord „globaal”. Ik zeg hier tevens bij, dat het moet gaan om een „belangrijke” aangelegenheid. Nu kan er vervolgens een hartig woordje getwist gaan worden over wat al dan niet globaal en belangrijk is. Maar het gaat erom dat het dualistische facet in de verhouding fractie en kabinet moet blijven; er is een duidelijk onderscheid in taak en verantwoordelijkheid van regering en parlement „in dit land”.

Van Agt en Wiegel zijn geen zetbazen van Kamerfracties, zoals Borstlap terecht zegt. Anderzijds zijn de Kamerfracties nog minder de zetbazen van welke ministers dan ook, zo voeg ik daar graag aan toe. Achter de naam van Steenkamp plaatste Borstlap tussen haakjes de aanduiding „Eerste Kamer”. Ik denk eerder, dat het betreffende overleg met Steenkamp in zijn functie als voorzitter van de federatie CDA plaatsvond dan als lid van de Eerste Kamer. Waarschijnlijk vanuit angst voor eventuele hindernissen op de weg van de fusie van de drie partijen, ARP, KVP en CHU. Dat zou dan als zodanig een onjuiste belasting zijn voor de zwaarte van de toch al niet lichte politieke problematiek. Overigens acht ik de stelling van Borstlap, dat de minister-president in die kwaliteit geen boodschap heeft aan een partijvoorzitter op zichzelf juist. Het omgekeerde kan trouwens op gelijke wijze juist worden geacht, zo voeg ik daar mijnerzijds weer graag aan toe. Ieder heeft een eigen taak en een eigen verantwoordelijkheid op een eigen plaats. Een minister-president zit inderdaad niet in het Catshuis namens een partij. Borstlap voegt daaraan toe: „maar namens Hare Majesteit”. Dat lijkt mij staatsrechtelijk niet zuiver gesteld,

Vervolg op pag. 10

UIT DE ARJOS

Arjos- leden- vergadering 1980:

Weer een stapje dichterbij het CDJA

De woorden „aktie”, „democratie” en „nihilisme” werden zo vlak na de gebeurtenissen in Amsterdam rond de inhuldiging van de nieuwe koningin veelvuldig gehoord op de op 3 mei jl. gehouden ledenvergadering van de Arjos. Ongeveer 100 Arjosleden kwamen in Utrecht bijeen.

Klaas de Vries

Allereerst de voorzitter van de Arjos, Klaas de Vries. Hij benadrukte de moedeloosheid die zich van je meester kan maken wanneer je gewoon maar „om je heen” kijkt: Komt er wel iets van onze mooie idealen terecht, zie je er wel eens iets van? „Met al je mooie, politieke idealen loop je steeds weer op tegen een muur van onbegrip, realisme of conformisme.” Vele jongeren knappen dan ook af en zoeken hun heil elders, in drugs, alcohol, disco, oosterse religie, Jezusbewegingen en vandalisme. Waartoe dit kan leiden heeft een ieder op 30 april kunnen zien of horen. „Deze nihilistische en anarchistische straatteer kan geen enkel doel dienen, integendeel, zij kan alleen maar schade toebrengen. Bijv. aan de gerechtvaardigde protesten tegen de woningnood. Bijv. door het oproepen van tegenacties van fascistische aard. Het risico dat hierdoor een spiraal van geweld ontstaat is groot.” Politici dienen op zo'n situatie beheerst te reageren. Met de reactie van minister Wiegels is, aldus Klaas, niemand gediend, behalve de lijsttrekker van de VVD. „Zich opwerpen als een soort „redder des vaderlands”, die de schulden berispt, de politie versterkt en recht en orde in Nederland herstelt dient niemand en zeker niet wanneer je zelf een bijdrage hebt geleverd aan het opvoeren van de spanning rondom de inhuldiging door onophoudelijk te waarschuwen dat rellen het feest niet mogen verstoren.”

Perspectief

Het nihilistisch gedrag dat te voorschijn komt heeft ook te maken met de maatschappij waarin de jongeren leven. Werkloosheid, woningnood, conflicten in de wereld, dreiging van kernwapens en het uitblijven van effecten van protesten maken het mogelijk dat machteloosheidsgevoelens toeslaan. Biedt onze maatschappij jongeren wel voldoende perspectief? Vluchtweegen als alcohol, drugs, religie, worden steeds vaker ingeslagen. Activisme slaat zo om in onverschilligheid, idealisme in egoïsme (als ik me maar

gelukkig voel, als ik maar verlost ben, als ik maar lol heb...).

CDJA

Wat betreft de partijpolitieke situatie maakte Klaas melding van het feit, dat in het afgelopen jaar het accent gelegen heeft op de politiek-inhoudelijke vormgeving van het CDJA. „Intensieve discussies over het grondslagrapport „Heelmaken wat gebroken is”. De opstelling van het politiek pamflet. Politieke discussies op bestuursweekenden, federatieraden en provinciale bijeenkomsten.” Dit alles gebeurde aan de hand van de

Johan de Boer licht de statuten toe. V.l.n.r. zitten Hajé Walch (vice-vz), Klaas de Vries, Helmer Koëtte (db.lid) en Ko Scheele (lid structuurcommissie).

Arjosraadsresolutie van dec. '77, die drie voorwaarden stelt aan de totstandkoming van het CDJA:

- 1) eensgezindheid over het te voeren politiek beleid (zie politiek pamflet)
- 2) eensgezindheid over de relatie grondslag-politiek beleid
- 3) overeenstemming over karakter, plaats en functie van het CDJA.

Er is gewerkt aan de totstandkoming van het politiek pamflet (1), van een grondslagverklaring (2) en van statuten (3). (NG 19.04.80 en 26.04.80). Aan de ledenvergadering werd d.m.v. een resolutie gevraagd door het dagelijks bestuur, de bespreking van en de beslissingen over het politiek pamflet, aan de Arjosraad door te geven, evenals die van het fusieprotocol (de uitzonderingen op de statutaire bepalingen) waarover nl. nog geen eensgezindheid bestaat tussen de federatiepartners. Vanuit de ledenvergadering kwam Johan Knibbe met het voorstel om in dat geval de Arjosraad uit te breiden met een ieder die mee wil doen. Niet alleen de fracties zouden dan stemrecht moeten hebben. Voorbereiding en discussie zouden gewoon via de fracties kunnen blijven

lopen. Na wat heen en weer gepraat werd dit voorstel verworpen en de resolutie van het d.b., in ietwat gewijzigde vorm, aangenomen. Op de Arjosraad van 21 juni a.s. worden bovengenoemde stukken behandeld en, zoals altijd het geval is, ieder Arjoslid mag dan zijn of haar mening naar voren brengen en het spelletje meespelen!

Statuten en wat dies meer zij

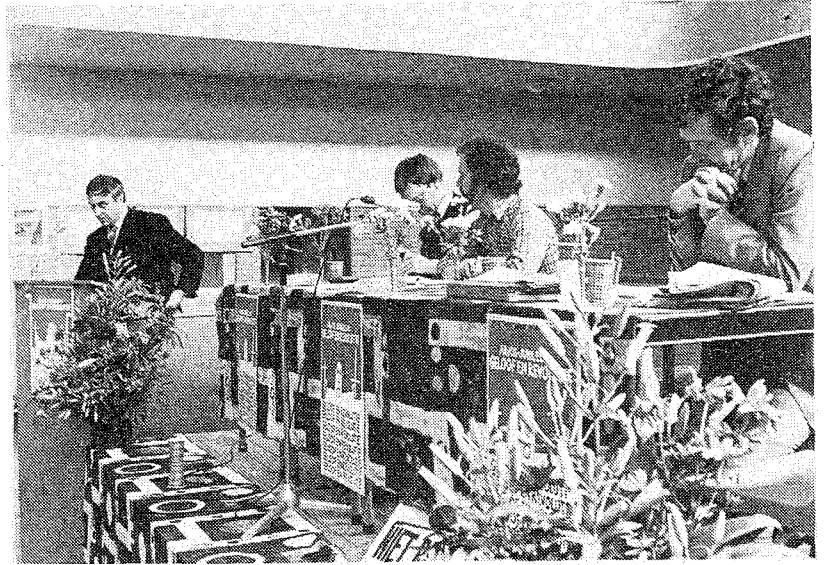
Na goedkeuring van het jaarverslag over 1979 belandden we bij het punt

CDJA: de ledenvergadering werd haar mening gevraagd over de grondslagverklaring en over de statuten (beide ontwerpen). Voor de Arjos hebben Ko Scheele en Johan de Boer hieraan vorm gegeven in de structuur/statutencommissie. Aan hen werden dan ook verschillende vragen ter beantwoording voorgelegd waarvan sommige later terugkwamen in de vorm van een resolutie. In een algemene ronde werd nogmaals de aandacht gevraagd voor de motivatie van de Arjosleden voor een CDJA, is die nu werkelijk wel aanwezig? Voor een apart Arjosfonds in navolging van Veerman, om het speciale gedachtegoed te bewaren en voor een nieuwe naam voor de organisatie in de toekomst. Drie opmerkingen werden gemaakt over de grondslagverklaring, later in de vorm van drie amendementen afgewezen. De verklaring werd daarna in zijn geheel met algemene stemmen aangenomen. Sikko Boelema stelde voor een belangrijke wijziging aan te brengen in het huishoudelijk reglement, daar waar het de Vormingscommissie betrof (art. 59). Het d.b. nam deze wijziging over.

Johan Knibbe stelde een aanvulling voor op art. 54 van dit reglement zodat ook leden van CDA-besturen als adviserende leden in CDJA-besturen kunnen zitten en niet alleen andersom. Ook deze suggestie nam het d.b. over.

CDA

Hoe het CDA zich in de beginfase zou gaan ontwikkelen noemde Klaas in zijn rede een open vraag. Belangrijk voor de koers zijn: het nieuwe verkiezingsprogramma en met name datgene wat daarin komt over de kernbepalingen! „Er zal vóór de verkiezingen duidelijkheid moeten komen over de standpunten en de ruimte die er voor de verschillende standpunten op basis voor het verkiezingsprogramma is.” Ook de keuze van de lijsttrekker speelt een belangrijke rol. We hebben al één kandidaat! „Het zou echter beter bij de bescheidenheid die wij van hem (Van

ARP-voorzitter en CDA-Tweede Kamerlid H. A. de Boer aan het woord. Zittend v.l.n.r. dr. S. Faber, Faber, Klaas de Vries en J. van Houwelingen.

Agt) gewend zijn gepast hebben wanneer hij eerst een verzoek van het CDA-bestuur had afgewacht.” „Opmerkelijk is echter dat hij zijn kandidaatstelling gepaard liet gaan met een voorkeursuitspraak voor de toekomstige coalitie-partner. Dat is een unicum in het CDA! De argumentatie voor de voorkeur van Van Agt is echter wel zeer bizar: deze is ingegeven door de inschikkelijkheid die de VVD naar zijn mening aan de dag legt.” Wanneer dit kabinet inzet voor de verkiezingen wordt, wordt het gevaar van een tweedeling in de Nederlandse politiek groter. Een tweede kabinet met de VVD zal niet kunnen rekenen op een breed maatschappelijk draagvlak „en dat is – gelet op de ingrijpende structurele veranderingen die nodig zijn en de offers die van de bevolking gevraagd moeten worden – ontontbeerlijk voor een volgend kabinet”.

De Boer, Faber en Van Houwelingen

's Middags spreekt ook Hans de Boer over de keuzen die gemaakt moeten worden in de jaren tachtig en over het brede maatschappelijke draagvlak wat hiervoor nodig is (zie verder zijn rubriek „Overwegende”). De heer Faber staat een eigensoortig nationaal kabinet voor, voor de 80-er jaren en hij verstaat hier dan onder een kabinet met een homogeniteit wat betreft de economische problematiek. Voorts noemt hij een ieder, die een kabinet inzet voor de verkiezingen maakt, geen Anti-Revolutionair en ook een voorkeursuitspraak vooraf past niet in de traditie van deze partij. De heer Van Houwelingen duidt op het feit dat de real-politiek vandaag de dag verleidelijk met de economische groei als redmiddel van de malaise tevoorschijn komt. Zodoende komt de zorg voor de Derde Wereld, de werkelijke verdeling van de arbeid en die voor de zwakken in gevaar. Het CDA moet behoed worden voor een te pragmatische politiek en moet opgepoord worden om idealistisch en appellerend te zijn.

Forumdiscussie

Tijdens de discussie die volgde werd het drietal heftig aan de tand gevoeld over o.a.: de arbeidsverdeling, de wijze van inkomensmatiging, het „komende” olie-embargo en de homogeniteit in eigen partij. De grond werd de heer Faber bijna te heet onder de voeten toen n.a.v. deze laatste vraag, of er nu werkelijk wel eenheid is in de CDA-fractie de geloofwaardigheid van de bedreven politiek aan de orde kwam. Weegt soms het voortbestaan van het kabinet niet zwaarder dan bepaalde politieke standpunten? De heer Faber hield echter vol dat uiteindelijk de homogeniteit binnen de fractie het gewonnen heeft tot nu toe. Van enige opschudding was wederom sprake toen Ernst Haitsma inhaakte op Fabers uitspraak: „Nooit en tenminste een uitspraak over een coalitiepartner vóór de verkiezingen.” Was dan niet op basis van een programvergelijking duidelijk dat één combinatie wel en een andere beslist niet mogelijk was? Waarom dit dan verzwijgen? Een duidelijk antwoord hierop heeft hij niet gekregen. Op de suggestie van Anneke Raven of splitsen niet eerlijker zou zijn in z'n CDA, zei Hans de Boer: „Ons ideaal moet blijken uit de manier waarop wij verdelen, kiezen en heersen! Pas wanneer in de praktijk blijkt dat het CDA, door gebrek aan homogeniteit dit ideaal te gronde richt krijgen de mensen die spreken of denken aan splitsingen gelijk. Nu nog niet, daar heb je nu nog geen recht op!

Resolutie

Een resolutie van Durk Reitsma over het veranderen van de naam CDJA in een meer aannemelijke werd met overgrote meerderheid aangenomen. Een resolutie van Arend Bos, Kees Hulsmans en Arthur Zijlstra over een „alternatieve” weg naar de fusie werd verworpen, evenals de resolutie van Kees Hulsmans waarin het Hoofdbestuur de opdracht zou krijgen naar alternatieven voor het CDJA te zoeken. We leven niet meer in 1977!

Marga Smit,
lid redactiekommissie Arjos

Oud vice-voorzitter Johan de Leeuw spreekt de Arjos toe, nadat Klaas de Vries hem bedankt heeft voor zijn Arjos activiteiten.

Een aantal van de ± 100 aanwezigen.

UIT DE ARJOS

Arjos over ontwerpregelingen CDJA

De ledenvergadering van de Arjos, in vergadering bijeen op 3 mei 1980 te Utrecht, heeft kennisgenomen van de ontwerpstatuten, de ontwerpgrondslagverklaring en het ontwerp politiek pamflet van het CDJA.

Overwegende:

1. dat de Arjos zich in beginsel positief heeft uitgesproken over verdergaande samenwerking van de christendemokratische jongerenorganisaties en aan de totstandkoming van het CDJA de volgende voorwaarden heeft verbonden:

- er dient eensgezindheid te bestaan over het te voeren politieke beleid, wanneer dit is verwoord in een gezamenlijk op te stellen politiek pamflet.
- er dient eensgezindheid te bestaan over de relatie tussen de grondslag en het politieke beleid
- er dient overeenstemming te bestaan over karakter, plaats en functie van het CDJA.

2. dat de ARP op 11 oktober 1980 een fusie aangaat met de CHU en de KVP.

Spreekt uit:

- dat de ontwerpstatuten en de ontwerpgrondslagverklaring voldoen aan de in overwegende 1 b en c genoemde voorwaarden.
- draagt het hoofdbestuur op de door de Arjos ingediende amendementen aan het CDJA-bestuur voor te leggen
- machtigt de Arjosraad om het politiek pamflet en het fusieprotocol te behandelen.
- machtigt het hoofdbestuur om te beslissen over de op de ontwerpstatuten, ontwerp-grondslagverklaring, ontwerp-politiek pamflet en ontwerp-fusieprotocol bij het CDJA-bestuur ingediende amendementen.

Minister De Koning bij CDJA-Friesland

Op 19 mei zal het CDJA-Friesland ter afronding van dit seizoen een slotvergadering beleggen. Thema voor deze avond is: „Christen-zijn en ontwikkelingssamenwerking”. Wij hebben minister van ontwikkelingssamenwerking De Koning bereid gevonden om voor ons te

spreken en met ons in discussie te gaan.

Aanvang avond: 20.00 uur op 19 mei 1980.

Plaats: Kosterij, Grote Kerk (Achter de Grote Kerk nr. 17) te Leeuwarden. Natuurlijk rekenen we op jullie komst! Laat je gezicht dus zien!

Arjos – Gelderland

Op dinsdag 13 mei a.s. houdt de Arjos-Gelderland een algemene ledenvergadering. De bijeenkomst begint om 19.30 uur en vindt plaats in de Westerkerk te Arnhem. (De Westerkerk vind je als je, wanneer je uit het NS-station komt linksaf slaat en langs het stationsplein loopt). We gaan dan praten over het politieke pamflet van het CDJA: Opdracht in

verantwoordelijkheid, hetgeen je kunt vinden in Nederlandse Gedachten van 26 april. Deze bijeenkomst is bedoeld om een beeld te krijgen van de politieke ideeën die leven bij de leden van de Arjos-Gelderland, zodat de leden van de Gelderse Arjosraadsfractie een gefundeerd standpunt in kunnen nemen tijdens de Arjosraadsvergadering van 21 juni a.s. Het is dus erg belangrijk dat er veel leden aanwezig zijn.

Kapitalisme en voortgang in Mali

Aprilnummer AR-Staatkunde

Het aprilnummer van AR-Staatkunde wordt geopend met een bijdrage van dr. M. van Hulst over Kapitalisme en Voortgang in Mali. De schrijver is sinds maart 1978 werkzaam in Mali ten behoeve van de coördinatie van hulpprojecten. De redactie heeft hem uitgenodigd, vanuit zijn ervaringen in Mali te schrijven over het vraagstuk van de voortgang, zoals dat in de geïndustrialiseerde landen in discussie is. In zijn artikel heeft de heer Van Hulst betrokken de studie van dr. B. Goudzwaard over

Kapitalisme en Voortgang. Mali is wel 'kapitalistisch', aldus Van Hulst, maar het is de vraag of dit ook voortgang brengt. Trouwens: wat is voortgang? Toch niet het verdwijnen van hele volkeren en hun culturen, hun produktie- en consumptiewijzen en hun talen. Is dit geen achteruitgang, zo vraagt Van Hulst zich af.

De vraag is hoe deze afbraak te keren. Niet door innovatie, zoals zovelen in het Westen denken, aldus Van Hulst. Want dat is geloven in een oplossing, aangedragen door een technologie die op velerlei terrein de menselijke besturing reeds lang ontgroeid is. Van Hulst is, afgezien van de ideeën over produktiecoöperaties, kritisch gestemd over de door Goudzwaard

Europese impressies vanuit Straatsburg

Er blijft bij sommige leden van het Parlement een geweldige drang aanwezig om via urgentie een bepaald onderwerp aan de orde te stellen. Hierover moet het Parlement beslissen. Een van de zeer belangrijke zaken die in dit kader aan de orde kwam, was een aanvraag van d'Ormesson e.a. m.b.t. de bewaking en bescherming van de zeeroutes waarlangs de landen van de Europese Gemeenschap zich van energie en strategisch materiaal voorzien.

De volgende resolutie werd aan het Parlement voorgelegd: Het Europese Parlement:

- is doordrongen van de uitermate grote afhankelijkheid van de E.E.G. die het grootste deel van de aardolie en grondstoffen die zij verbruikt uit de derde landen moeten invoeren, welke goederen vrijwel uitsluitend over zee worden aangevoerd;
- is verontrust over de kwetsbaarheid van de zeeroutes tussen de Gemeenschap en Afrika, de Perzische Golf en Zuid-Afrika, terwijl de gebieden ten zuiden van de Kreeftskring niet onder het Noordatlantisch verdrag vallen en van de toenemende sterkte van de Sovjetmarine een steeds grotere dreiging voor deze gebieden uitgaat,
- onderstreept dat de vrije zeevaart van vitaal belang is, zowel voor de economie van de lid-staten van de E.E.G. als voor die van de landen van de derde wereld waarmee zij betrekkingen onderhoudt en wier economische ontwikkeling van de export afhankelijk is;
- dringt er bij de Europese instellingen op aan de lid-staten die over een marine beschikken te onderzoeken hun patrouilletochten te coördineren en zich, met name op het gebied van de scheepsbouw, grotere inspanningen te getroosten. Helaas ontmoette deze resolutie over vitale zaken tegenstand bij de socialisten en communisten. 3 maal werd door hen aan de noodrem getrokken. In de eerste plaats om géén handte te verlenen. Dat is normaal en volkomen passend in het parlementair gebruik. De meerderheid van het Parlement was akkoord met de behandeling. Toen kwam een tweede hindernis. Vlak voor de behandeling werd een voorstel ingediend om „d'Ormesson" van de agenda af te voeren. Dit voorstel, uiteraard ook passend binnen de spelregels, ging volkomen de mist in. Welnu gedachtig aan het gezegde de aanhouder wint,

vroegen de socialisten en communisten bij de stemming of het quorum aanwezig was. Ook dat mag. Als echter direkt na deze aanvraag, die óók reglementair mogelijk is, de aanvragers met een snelreinvlaar de zaal vóór de telling verlaten, dan is er maar een kwalifikatie mogelijk: kinderachtig. Gevolg: geen voldoende aantal en de stemming is daarom verdaagd tot de volgende vergadering. Hoogst merkwaardig dat links op deze manier zich uitslooft aanneming van een zo belangrijke resolutie te voorkomen waarbij het functioneren van ons maatschappelijk leven en veiligheid in het geding is. Reglementair zal nu bij aanvang van de volgende vergadering hierover gestemd worden. Wij zullen u op de hoogte houden.

Colombo

Onze oud-voorzitter van het Parlement is Minister van Buitenlandse Zaken van Italië geworden. Een gelukwens is zeker op zijn plaats. Zijn nieuwe functie bracht hem snel weer terug in de Parlementszaal nl. als fungerend voorzitter van de Raad, waar de betrekkingen tussen de instellingen en uitbreiding van bevoegdheden van het Parlement aan de orde kwamen.

Duidelijk was dat Colombo sprekend vanuit zijn positie heel duidelijk wil streven naar verbetering van de betrekkingen tussen de Raad en het Parlement. Helaas kan zoiets positiefs niet van de Commissievoorzitter Jenkins gezegd worden.

Voorzitter Jenkins verklaarde zich uitdrukkelijk tegen wijzigingen in de bestaande raadplegingsprocedures. Dit betekent dat de Commissie niet van plan is het Parlement te raadplegen voordat zij haar voorstel aan de Raad heeft afgerond. Een dergelijke praktijk zou volgens de Commissie het evenwicht tussen de instellingen verstoren. Wel zouden de voorstellen in een eerder stadium informeel worden besproken in de parlementaire commissies. Onze collega Jean Penders was woordvoerder bij deze problematiek en zeer actief in het overleg.

Fraktiegenote May-Weggen rapporteerde namens de Commissie Volksgezondheid over kleurstoffen in voedingswaren. Zij is van oordeel dat het gebruik van chemische kleurstoffen en mengstoffen voor kleurstoffen in voedingsmiddelen eerder moet worden beperkt dan uitgebreid en wijst erop dat deze stoffen slechts mogen worden toegestaan als het gebruik om technische en economische redenen noodzakelijk is en als de onschadelijkheid wetenschappelijk is

aangetoond. In het verslag wordt voorbehoud aangetekend tegen het gebruik van carrageen en arabische gom en gevraagd om een verbod van de kleurstoffen geel G2. De Milieucommissie wil nadere gegevens over de schadelijkheid van briljantblauw. Ten slotte verzocht zij de Europese Commissie in de toekomst aandacht te besteden aan allergene factoren en argumenten van technische en economische aard en zich niet te beperken tot toxicologische factoren.

Elektronisch stemmen

Helaas functioneert dit systeem nog steeds niet. Dat is jammer. Bij nek aan nek races in spannende stemmingen is dat nodig. Maar ook kon de machine precies registreren wie voor of tegen is. Het wordt hoog tijd dat we weten waar we aan toe zijn. Een maandenlang durende test geeft helaas weinig vertrouwen.

Delegaties

Veel belangrijke delegaties worden in het Europese Parlement ontvangen. Ditmaal was de president van Venezuela één van de belangrijkste gasten. Ook „De dood van een prinses" ging Europa niet voorbij. Johan van Minnen z'n poging om dit urgent te behandelen had geen succes. De politieke Commissie zal zich nu met dit vraagstuk bezighouden. Tenslotte koos het Europees Parlement duidelijk vóór de Verenigde Staten m.b.t. de Iraanse gijzeling. Jammer dat kleine groepen dat standpunt niet deelden. Gaullisten willen in principe niet meedoen over zaken van buitenlandse politiek. De socialisten waren zo verdeeld, dat van onderling beraad weinig terecht kwam. Dat neemt niet weg dat de uitspraak van het Parlement om Amerika te steunen een zeer positief punt is.

TEUN TOLMAN, lid
Europees Parlement

aangedragen remedies. Het is toch niet meer dan het oplappen van de voorgevel van een gebouw, waarvan zojuist beschreven is dat het van fundament tot dak verrot is. Van Hulst beschrijft in zijn artikel de situatie in Mali en de mogelijkheden om aldaar met produktiecoöperaties verder te komen. Kernpunt daarbij is dit land (deze landen) de kans te laten op een eigen ontwikkeling.

Vervolgens schrijft mr. J. G. G. Fijen over de rol van het particuliere initiatief in het welzijnswerk. Hij is van mening dat het particuliere initiatief in christen-democratische kring teveel blindelings wordt gesteund, zonder dat er een werkelijke bezinning is op de vraag wat de plaats en de functie van het particulier initiatief zou moeten zijn. Hij pleit dan ook voor een herijken van ons denken over het particulier initiatief. Fijen pleit voor een benadering van het particulier initiatief waarin mensen zelf hun verantwoordelijkheid kunnen beleven. Dit is iets anders dan het decentraliseren van het beleid, waarover zo dikwijls wordt gesproken. Voorts zal er ruimte geboden moeten worden voor het bundelen van hulpactiviteiten op grond van een

gemeenschappelijke overtuiging, omdat deze essentieel is voor het welzijnswerk. Een derde thema in zijn artikel is het verstatelijken van welzijnsinstellingen, waardoor een versterking van een kille, technische aanpak dreigt.

Daar gaat het om

Dr. A. Veerman bespreekt het boekje van de werkgroep „Niet bij brood alleen": Daar gaat het om. Hij bespreekt niet alleen de inhoud van het boekje, maar ook de plaats van de werkgroep binnen het CDA. Dr. G. Puchinger heeft een interview met de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen. In het februari-nummer van ons blad is een artikel opgenomen van drs. J. van Bolhuis over de basisbehoefte-strategie in het ontwikkelings-samenwerkingsbeleid, waarop in hetzelfde nummer is gereageerd door drs. G. J. van Apeldoorn. Van Bolhuis sluit deze discussie nu af met een laatste reactie op het artikel van drs. Van Apeldoorn.

Bon:

Ik abonneer mij op ARS voor

f 40,- per jaargang

f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)

Naam:.....

Adres:.....

Plaats:.....

**Ingangsdatum
abonnement:.....**

**Deze bon in enveloppe
zonder postzegel zenden
aan:
Dr. A. Kuyperstichting
Antwoordnummer 1904
2500 NB
's Gravenhage.**

VAN DE PARTIJ

Friesland organiseert Cursus over energie

Evenals in dit vergaderseizoen zal ook in het seizoen 1980/1981 als onderdeel van de C.D.A.-activiteiten op enkele plaatsen in de provincie een cursus worden gehouden over een onderwerp, dat nogal wat belangstelling geniet. Ditmaal zal het gaan over energie en allerlei zaken die daarmee samenhangen, bijvoorbeeld financiën en milieu. Naar het zich laat aanzien zijn de cursusplaatsen Drachten en Sneek.

De kosten die aan deelname zijn verbonden bedragen f 25,-. De aanmelding vindt plaats, door storting van dit bedrag t.n.v. mej. H. v.d. Meulen, Boskamp 32, Augustinusga, gironummer 4490352 en onder vermelding van „deelname cursus energie ...” (één van de beide plaatsen invullen). Vóór de zomervakantie

ontvangen de deelnemers het cursusmateriaal.

Globale opzet cursus en data

In elk van de beide plaatsen zullen op drie avonden achtereenvolgens worden behandeld:

- een verkenning van de politieke uitgangspunten van het C.D.A. ten aanzien van het energievraagstuk; inleider voor dit onderdeel is de heer dr. E. Bleumink, biochemicus en verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen;
- economische en sociaal-politieke vragen met betrekking tot de energievoorziening; inleider is hier de heer mr. M. J. H. M. Marijnen, burgemeester van Haskerland en verbonden geweest aan het Ministerie van Financiën in Den Haag;
- de milieukundige aspecten van

de diverse wijzen van energievoorziening; dit onderdeel wordt verzorgd door de heer drs. J. J. Boersema uit Haren, verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen bij het milieukundig studiecentrum. Na afloop van elke inleiding zal discussie plaatsvinden, voornamelijk aan de hand van enkele vooraf opgestelde vragen. De cursusavonden worden gehouden: in Drachten op 9 september, 16 september en 16 oktober; in Sneek op 24 september, 28 oktober en 6 november.

indien u in de opgegeven cursusplaats op een bepaalde avond niet aanwezig kunt zijn, bestaat de mogelijkheid uit te wijken naar de andere plaats. Het ligt in de bedoeling om na afloop van de cursus, waarschijnlijk in de tweede helft van november, één van de leden van de Tweede-Kamerfractie van het C.D.A. een spreekbeurt te laten houden over actuele vraagstukken op het gebied van energie op een nog nader aan te geven plaats in Friesland. Deze avond zal wellicht voor iedereen toegankelijk zijn.

Opgave voor deze cursus liefst zo spoedig mogelijk en in elk geval vóór 1 juni a.s. U krijgt dan nog nader bericht over de precieze plaats waar de diverse avonden zullen worden gehouden.
Tel. inlichtingen: 05126-2340 (B. Dijkstra)

ARPartijraad op 7 juni Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraad bijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten, – verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij.

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbon zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARPartijsecretariaat (uiterlijk 23 mei a.s.). Bevestiging van aanmelding en toezending van vergaderstukken zal dan plaatsvinden in de laatste week van mei.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode)

Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50)

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARPartijsecretariaat, dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

Open brief CDA-voorzitters aan Surinaamse autoriteiten vrijheidsberoving

Aan zijne Excellentie de president van Suriname Aan zijne Excellentie de minister president van de Surinaamse regering. Met toenemende zorgen namen wij kennis van persberichten over vrijheidsberoving van mensen in uw land, zonder dat duidelijk wordt gemaakt waarop deze vrijheidsberoving precies berust. Wij vertrouwen erop dat ook uw regering het algemene standpunt onderschrijft en steunt dat een democratie zich kenmerkt door een open en eerlijke procesgang voor al zijn burgers. Wij hopen dan ook dat uw regering daarvan spoedig publiekelijk blijk zal geven ten aanzien van alle na de regeringswisseling gevangengenomen mensen in uw land.

Tevens menen wij uit berichten te moeten begrijpen dat uw regering voornemens zou zijn de eigen taken en bevoegdheden van het parlement geheel of gedeeltelijk terzijde te schuiven of op te schorten. Als dat juist zou zijn zouden wij dat in hoge mate betreuren omdat een dergelijke uitschakeling of opschorting de democratische mogelijkheden van uw bevolking, waarop zij terecht zo gesteid blijkt te zijn, ernstig zou verminderen. Wij moedigen u aan de parlementaire democratie in uw land hoog in het vaandel te houden.

Met gevoelens van hoogachting
voorzitter CDA: Steenkamp
voorzitter KVP: Van Zeil
voorzitter ARP: De Boer
voorzitter CHU: Van Leeuwen

Bovenstaande telex is
op 25 april j.l. verzonden

CDA-Haarlem

Op donderdag, 29 mei 1980 zal te Hoofddorp in gebouw De Deining voor de leden van het CDA-Kamerkringverband „Haarlem” spreken de hr Th. M. Hazekamp, Staatssecretaris van Economische Zaken over het zeer toepasselijke onderwerp: **TOERISME** gelet op de voor de deur staande vakanties. Deze avond begint om 8.00 uur. Het is een openbare bijeenkomst, waarop ook niet-CDA-leden/belangstellenden van harte welkom zijn. Uiteraard is de spreker zeer deskundig op het gebied van het Midden- en Kleinbedrijf en kunnen ook over dit onderwerp vragen aan hem worden voorgelegd.

Wat te doen bij fusie op gemeentelijk niveau?

De opheffing van ARP, CHU en KVP krijgt dit jaar nog zijn beslag. Op landelijk, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau zullen de bestaande ARP-, CHU- en KVP-organisatievormen opgeheven moeten worden. Hiertoe is landelijk een fusieprotocol opgesteld, waarvan een model-fusieprotocol met bijlagen voor het gemeentelijk niveau is afgeleid. Van het laatstgenoemde protocol hebben inmiddels alle bestaande AR- en CHU-kiesverenigingen, KVP-afdelingen en CDA-verbanden kennis kunnen nemen. Daarbij is een tijdschema gevoegd waarbinnen de invulling van het protocol met bijlagen afgewikkeld moet worden.

In de meeste gemeenten functioneert een federatief CDA-verband; deze federatieve CDA-verbanden moeten zijn omgebouwd tot gefuseerde CDA-afdelingen op fusiedatum. Het verschil tussen een federatief CDA-verband en een gefuseerde ligt in het feit dat bij de eerste de moederpartijen (ARP, CHU en KVP) als zelfstandige partijen bestaan en bij de laatste deze worden opgeheven. Over de opheffing dienen de leden van de afzonderlijke kiesverenigingen en afdelingen zich uit te spreken, evenals over de wijze waarop de opheffing zal plaatsvinden. De ledenvergadering van het gemeentelijk CDA-verband besluit daarop in te stemmen met de tussen de bestaande gemeentelijke kiesverenigingen en afdelingen overeengekomen omzetting van het federatieve verband in een gefuseerd gemeentelijk CDA-verband op fusiedatum.

Om de opheffing van de AR- en/of CHU-kiesvereniging en/of KVP-afdeling zo goed mogelijk te laten verlopen is eerder genoemd model fusieprotocol opgesteld dat door de onderscheiden besturen of bij

afwezigheid van deze besturen de plaatselijk aangewezen representanten moet worden ondertekend. Met de leden dient eveneens gesproken te worden over de rechten en verplichtingen die mogelijkkerwijs bij de kiesverenigingen en afdelingen aanwezig zijn en die over kunnen gaan naar de gemeentelijke CDA-afdeling; te denken valt aan gelden, bezittingen, schulden, vorderingen, contracten of andere speciale bedingen. Verder dient gelet te worden op de samenstelling van het bestuur van de gemeentelijke CDA-afdeling naar (partij-)herkomst op fusiedatum en hoe eventueel bij een vacature opgevolgd zal worden. Ook blijven de opvolgingsafspraken gemaakt bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 van toepassing tot en met de verkiezingen van 1982.

Niet mogelijk

Het is misschien overbodig te vermelden dat het niet mogelijk is dat de namen ARP, CHU en KVP op enigerlei wijze blijven verbonden aan welke zaken dan ook na fusiedatum;

het exclusief gebruik van deze namen behoort slechts toe aan het dagelijks bestuur van het CDA. Indien zaken niet in het CDA worden ingebracht, dan dient men elders een andere oplossing te zoeken.

Samenvattend dient het volgende verricht te worden:

1. Invulling en ondertekening van het model fusieprotocol voor de toekomstige gemeentelijke CDA-afdeling.
2. Invulling van bijlage 1: rechten en verplichtingen.
3. Invulling van bijlage 2: a. samenstelling van het bestuur en eventuele opvolgingslijsten van de gemeentelijke CDA-afdeling naar (partij-)herkomst op fusiedatum; b. dit bestuur heeft vier jaar zitting.
4. Aanhechting bijlage 3 aan het model fusieprotocol voor de gemeentelijke CDA-afdeling naar het geval opvolgingsafspraken gemaakt zijn voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1982.

De onderscheiden partijbureaus zijn volledig ingespeeld om de totstandkoming van het fusieprotocol te begeleiden. Medewerking is er te over. Gaarne wordt medewerking gevraagd om zo spoedig mogelijk de inzending van het fusieprotocol te verwezenlijken.

Secretarissenoverleg CDA
De richtlijnen van de ARP
staan vermeld op pagina 11

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Goes

Telefoon (01100)-2.75.55

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 80 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

Commentaar CDA-fractie Leegstandswetgeving

Commentaar CDA-fractie op het gewijzigd initiatief-ontwerp Salomons, Patijn en op gewijzigd regeringsontwerp. Het in gebruik of medegebruik geven of nemen van woongelegenheid moet worden voorafgegaan door een schriftelijke vergunning van B en W, aldus het gewijzigd ontwerp in art. 1.

Het betreft hier een fundamentele wijziging van de Woonruimtetwet. Het oorspronkelijk initiatiefontwerp kende deze wijziging niet. De wijziging van dit artikel op dit moment doet merkwaardig aan nu de Staatssecretaris overleg voert met de Vereniging van Nederlandse gemeenten om te komen tot een model-woonruimteverordening die meer dan thans tegemoet zal komen aan de problemen die gemeenten momenteel hebben bij hun woonruimteverdelingsbeleid. De fundamentele ingrepen terzake zoals door de initiatiefnemers worden voorgesteld lijken dan ook prematuur. In het gewijzigd artikel wordt gesproken van woongelegenheid, hetgeen impliceert dat alle woningen daaronder vallen, dus bijv. ook zeer dure koop- en huurhuizen. Het valt thans te betwijfelen of hiermede een instrument in het leven wordt geroepen dat de helpende hand zal bieden aan hen die aangewezen zijn op goedkope woonruimte. De onbeperkte

formulering van de term woongelegenheid stuit voorshands op bezwaren. Tevens dient hierbij af te worden gevraagd of alle onzelfstandige woonruimte, zoals kamers onder de werkingssfeer van de wet zal komen te vallen. Indien dit het geval is zijn moeilijkheden te voorzien voor de partikuliere kamermarkt, die aan de aanbodzijde toch al een terugval vertoont. De CDA-fractie hecht eraan het overleg met de VNG omtrent de woonruimteverdelingsproblematiek met grote spoed voort te zetten zodat snel tot een eventuele aanpassing van de Woonruimtetwet zou kunnen worden gekomen. Gekonstateerd moet worden dat de initiatiefnemers tekortkomingen in het ontwerp, waarop de CDA-fractie in het VV reeds had gewezen, hebben weggenomen, waarbij vooral van belang is dat de werkingssfeer van het ontwerp aanzienlijk is uitgebreid. Ten aanzien van het gewijzigd regeringsontwerp is de CDA-fractie verheugd dat de regering, daartoe voor deze fractie uitgenodigd, de zogenaamde Anti-krakwet zal intrekken. Ook het feit dat nu aandacht is geschonken aan de positie van zittende krakers verdient instemming. Dat nu voor iedere vordering van woonruimte en gebouwen dezelfde procedurevoorschriften zullen gaan gelden is een aanmerkelijke verbetering van het regeringsontwerp.

vervolg van pag. 6

Regering en parlement

maar daaraan valt een afzonderlijk artikel te wijden.

Ad 2. In het verlengde van het voorgaande ligt het stellig voor de hand te erkennen, dat fractieleiders en partijvoorzitters niet tot een soort kabinetsleden met adviserende bevoegdheden behoren te worden gepromoveerd.

Ik ga er van uit, dat in het algemeen het gevaar daartoe wezenlijk minder groot is dan het wellicht soms lijkt.

Toegegeven moet worden, dat ter zake oplettendheid wel steeds geboden blijft. Het „overleg“ kan gemakkelijk te ver gaan, in die zin, dat te strakke afspraken worden gemaakt, te vergaande toezeggingen worden gedaan, zonder voldoende rugdekking vooraf. Zowel ministers onderling als fractieleiders onderling, als fractieleiders tegenover ministers en omgekeerd, kunnen „tijdens overleg“ te ver gaan, resp. ten opzichte van het kabinet en ten opzichte van hun

fracties. Die fout wordt metterdaad zo nu en dan gemaakt. Men schikt zich (dan soms (morrerend). Men realiseert zich dat dit ook een keer fout kan aflopen.

Nogmaals, een zeker overleg mag toch wel acceptabel worden genoemd, is soms ook vereist. Daarover moet dan ook vervolgens in openheid gesproken kunnen worden. Vanuit deze benadering behoeft niet gesproken te worden over „binnenskamers handjeplak spelen“.

Uiteraard dienen fractieleiders en fracties (van coalitie en oppositie) vrij en onafhankelijk het kabinetsbeleid te beoordelen, eventueel te veroordelen. Namens de kiezers; beter als volksvertegenwoordigers, zonder last in eigen verantwoordelijkheid.

Ad 3. Het hier gegeven voorbeeld brengt in dit kader geen nieuw discussiepunt naar voren. Ook op dit punt kan overleg niet zonder meer worden afgewezen. Een mee-regeren van twee fractieleiders zou evenwel niet acceptabel zijn.

Een belangrijke vraag is, waar de grens ligt. Het kan zijn, dat in bepaalde fases zelfs fracties niet weten of hun

voorzitters aan het overleggen of in feite aan het meeregeren zijn. De ene fractie-voorzitter is ook de andere nog niet. De een wil, uit eigen aandrang, wellicht weleens verder gaan dan de ander verstandig zou achten.

Overigens kan men te maken hebben met feiten voor de zeer korte en voor de iets langere termijn. Zo werd de aanvankelijke loonmaatregel als beleidsbeslissing gevolgd door de wetgeving. Bij wetgeving is het parlement uiteraard direct betrokken. Dit soort situaties kan overigens gemakkelijk leiden tot een zekere vermenging van verantwoordelijkheden. Daarop attent zijn is noodzaak. De verwijzing van Borstlap naar instanties als de SER en de Stichting van de Arbeid, kan van betekenis zijn, evenals de ter zake bevoegde Vaste Commissie van de Kamer. Consultatie in zo'n commissie is consultatie met het parlement. Terecht mag er in dit verband op gewezen worden, dat een kabinet niet alleen met zgn. regeringspartijen te maken heeft, maar met het gehele parlement. Wanneer een kabinet alleen steun probeert te verwerven bij de zgn.

regeringsfracties en de rest als een formaliteit beschouwt, dan gaat het in onze parlementaire democratie niet goed.

Zeker bij gewichtige zaken moet ook consultatie vooraf met de oppositie tot de mogelijkheden behoren. Er dient op de coalitie en op de oppositie te worden gelet, op de minderheid evenals op de meerderheid. Het gaat om het samenspel van kabinet en Kamer van parlement en regering. Gezamenlijk is een taak te vervullen, waarbij hun zich voor een dialoog open stelt.

Ad 4. Ter zake kan men zich stellig in het algemeen achter de benaderingswijze van Borstlap stellen. De ernst van de zaak van de kernbewapening, waarmede wij in december te maken hadden is onderstreept door de ARParijraadsresolutie van 1 december. En, zo schreef ik in NG d.d. 12 januari jl. „konden inderdaad de CDA congres-resoluties van 15 december jl. op minimalistische wijze worden uitgelegd? Al deze uitspraken van de partijen schreven niets voor, maar werden natuurlijk niet zomaar

gedaan.“ Inderdaad, het zijn een soort vingerwijzigingen. De vraag blijft wat je ermee doet. Er was ook een niet gering gevoel, dat er geen kabinetscrisis moest komen.

Verder sprak de (CDA)-premier in feite het onaanvaardbaar uit over de vier moties, waaronder een motie-Stemerink van 19 december. Bovendien leefden er binnen de CDA-fractie verschillende gevoelens terzake.

Het is juist, dat Kamerleden volksvertegenwoordigers zijn en geen partijmarionetten.

Maar daarmee is nog niet glashelder aangegeven hoe Kamerleden in alle omstandigheden ieder voor zich de juiste, de meest bevredigende beslissing kunnen nemen. Daarover valt meer te schrijven.

Het is duidelijk dat ik mij (staatsrechtelijke en politieke) beperkingen heb moeten opleggen om te pogen binnen het kader van één artikel te blijven.

Dr. W. de Kwaadsteniet
CDA-Tweede-Kamerlid

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF
N.V. GEBR. SALVERDA

‘t HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouthandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

UIT ONZE SCHEEPSBOUW EN SCHEEPVAART WERELD

A. BAARS Azn.

**Exploitatie van
baggermaterieel B.V.**

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (01840)-5566
Postbus 70, Sliedrecht

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT

Telefoon (01840)-5566

NIJEUWBOUW EN REPARATIE

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 01894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSEL

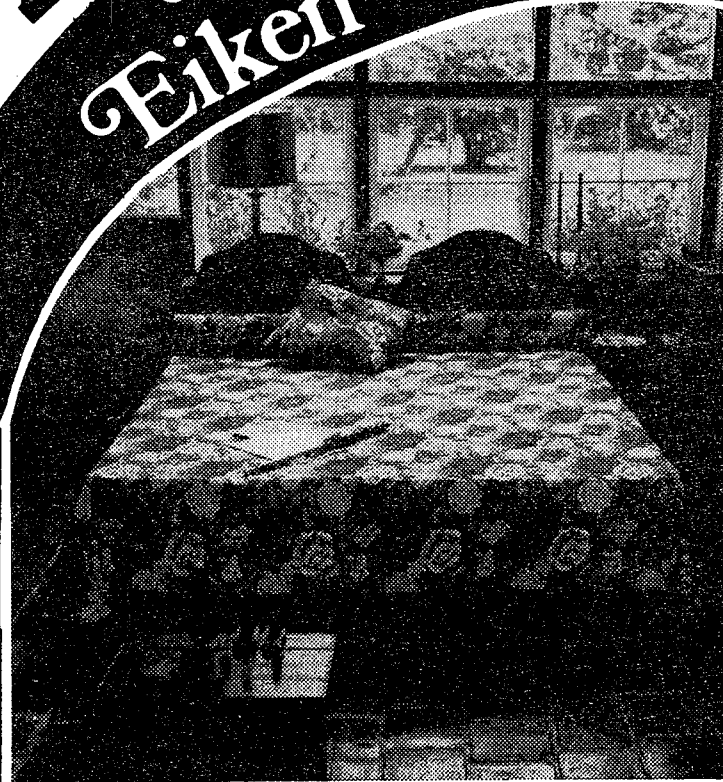
FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor- 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

**Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten**

Meubelhallen Centraal

Grote Kollektie Smaakvolle Meubelen
Eiken Modern Klassiek

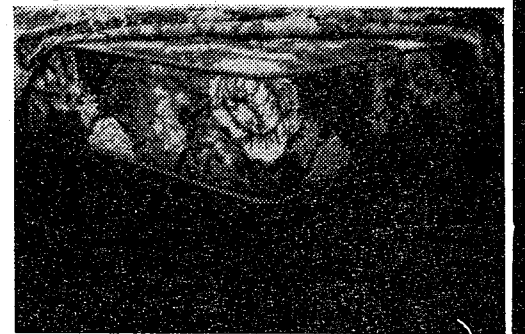
De hoofdborden Madelon vormen samen met de spreij, kussens en slummerrollen de Olga springbox combinatie Zarega Bruin. Een voorname combinatie, ook door de bruine velours fantasiebekleding van het hoofdbord.

Het totaalbeeld levert een slaapkamer op die ook bij u thuis smaakvol zal passen. Van de stof Zarega Bruin is het ook mogelijk gordijnstof te bestellen.

Olga springbox 419.-
Bijpassende matras 241.-

Olga springboxcombinaties vernieuwd

Olga heeft de voortschrijdende ontwikkelingen op het gebied van slaapcomfort tot uitdrukking gebracht in de nieuwe kollektie springboxen. Daarnaast is de keuze in spreien, gordijnen en kussens aangenaam vernieuwd.

**Slaapkamer in massief edel
eiken met golvend rellif**

Ledikant 140x200 1155.-
Nachtkastje 375.-
Spiegel 185.-
Toiletkast 545.-
2-deurs linnenkast 1185.-

's Maandag's gesloten.

meubelhallen

CENTRAAL

ALTIJD
VRIJ
ENTRÉE

KR Meubelen
EMMEN

Warmeerweg 2
Tel. 05910-13110
donderdag koopavond

De Eiken Schuur

ULVENHOUT

Strijbeekseweg 14
Tel. 076-612614
vrijdag koopavond

EDE

HOVELAKEN

Parkweg 115 Tel. 08380-13134
vrijdag koopavond

De Eiken Schuur

Westerdorpstraat 91
Tel. 03495-34975
vrijdag koopavond

Ruime parkeerplaats
De koffie staat klaar

Richtlijnen AR Partijbestuur m.b.t. fusie partijorganen op provinciaal, regionaal gemeentelijk en plaatselijk niveau

1. In CDA-verband is een notitie tot stand gekomen met betrekking tot de ook op het regionaal en plaatselijk niveau vereiste fusie-totstandkoming. Evenals landelijk de bevoegde organen van ARP, CHU en KVP door middel van het zgn. fusieprotocol concrete afspraken maken voor het aangaan van de fusie in het CDA, moet dit ook gelden voor Kamercentrales, Statencentrales, kiesverenigingen, Provinciale Organisaties en wijk- of dorpskiesverenigingen. In het landelijk fusieprotocol is – en vooralsnog wordt uitgegaan van aanvaarding van die tekst – in artikel P5 trouwens bepaald, dat so wie so een overeenkomst tussen de regionale en plaatselijk aanwezige partners vereist is. Men moet zich realiseren, dat de Statencentrales hierbij een wat aparte rol vervullen. Op voorhand zijn deze instituten in de toekomst niet als vanzelfsprekende partij-organen van het CDA voorzien. In artikel P6 wordt ervan uitgegaan, dat de aanwezige Statencentrales van ARP, CHU en KVP en van de federatie het CDA met ingang van de fusiedatum zijn opgeheven.

Wel bestaat de mogelijkheid, dat na de fusie toch (soorten van) Statencentrales functioneren. Daartoe zijn in de nieuwe statuten in het huishoudelijk reglement van het CDA concrete bepalingen opgenomen. Er wordt daarin met name gesproken over regionale kringen, waardoor het mogelijk wordt, bijvoorbeeld vanwege organisatorische of sociologische factoren, andere grenzen dan in de kieswet aangegeven te hanteren. Vanzelfsprekend bestaat desgewenst ook de mogelijkheid om voorafgaand aan de definitieve fusiedatum in vereiste overeenkomsten van respectievelijk Kamercentrales en of Provinciale Organisaties vast te (doen) leggen, dat „oude” Statencentrales als „nieuwe” regionale kringen van de CDA-partij gaan functioneren. Daarbij behoort dan ook, dat duidelijke afspraken worden vermeld over de samenstelling, bevoegdheden, de plichten en het functioneren van deze „nieuwe” kringen (verbanden) van na de fusie.

2. Bij de bovenaangehaalde, door het Dagelijks Bestuur van het CDA en de afzonderlijke partijbesturen van ARP, CHU en KVP aanvaarde notitie behoort een ontwerp-fusieprotocol voor de gemeentelijke kiesverenigingen van de partijen. Dit ontwerp is ook conform van toepassing voor organen op andere niveaus. In artikel 1.2 dient het desbetreffende artikelnummer uit het eigen reglement te worden ingevuld.

Financiën

3. Artikel 14 van het ontwerp is een gelijke bepaling als landelijk van toepassing is, voor de landelijke fusie opgenomen. Gedoeld wordt hier met name op de financiële rechten en verplichtingen. Een doorsnee kiesvereniging of afdeling beschikt ongetwijfeld over enige financiën. Niet uitgesloten moet worden, dat op sommige niveaus schulden bestaan. Er kan ook sprake zijn van bezittingen in de vorm van een huis of anderszins. In de in artikel 1.4 genoemde bijlage 1 zal duidelijk moeten worden vastgelegd, wat er met (eventuele) vermogensschulden en bezittingen gaat geschieden. Wordt door iedere gemeentelijke partijafdeling alles ingebracht voor de nieuwe CDA-afdeling of worden er bepaalde voorwaarden gesteld, dan wel een speciale bestemming aan gegeven? 3.a. **M.b.t. vermogens** (hoe klein of hoe groot ook). Het nieuwe CDA-verband na de fusie behoort over financiële middelen de beschikking te krijgen. In de lijn van eerdere partijraadsuitspraken ten tijde van de totstandkoming van de federatie CDA acht het partijbestuur het redelijk, wanneer de financiële inbreng per partijafdeling in principe analoog is aan de wijze van samenstelling e.d. Wordt een bestuur paritair samengesteld, dan heeft dit tot consequentie, dat ook de financiële bijdrage per partij in gelijke porties wordt ingebracht. Een andere norm is het bestaande ledental per partij. In dat geval is het redelijk wanneer elke partijafdeling een te voren vastgesteld gelijk bedrag inbrengt en daarboven op een, eveneens tevoren vastgesteld, bedrag per lid. Het ARPpartijbestuur adviseert u ten deze beschikbare tegoeden e.d. niet zonder duidelijke afspraken in te brengen in het nieuwe gefuseerde CDA-verband. 3.b. **M.b.t. schulden.** In geval er bij partijafdeling sprake is van het

aanwezig zijn van schulden (kan ook in de vorm van aangelegene leningen zijn!), is het onredelijk wanneer het nieuwe CDA-verband hiermee wordt opgezadeld. Op één of andere manier zal de betreffende afdeling vóór de fusie moeten zorgen, dat aanwezige schulden zijn, c.q. worden weggewerkt. Er zijn verschillende methoden denkbaar, zoals een verzoek om vrijwillige extra bijdragen (giften) van de desbetreffende leden (eventueel zelfs een verplichte aanslag op die leden om aanwezige tekorten weg te werken en aan overeen te komen bijdragen voor het CDA te voldoen!), een subsidie-aanvraag bij een ander partijorgaan (Kamercentrales of partijbestuur).

3.c. **M.b.t. rest-tegoeden** De mogelijkheid bestaat dat er tussen de aanwezige vermogens van de afzonderlijke partijafdelingen verschil bestaat. Op basis van in punt 3a bepaalde sleutel is het mogelijk dat er overschotten blijven, nadat inbreng in het CDA-verband heeft plaatsgevonden. Uiteraard kunnen deze rest-tegoeden niet in de eigen afdelingskas blijven zitten, omdat de afdeling wordt opgeheven. Het reglement van elke afdeling behoort bij ontbinding tenminste te bepalen, dat de ledenvergadering een bestemming geeft aan een aanwezig „batig saldo”. Het ARPpartijbestuur adviseert zijn partij-organen eventueel overblijvende batige saldi als gift ten goede te doen komen aan de **Stichting Dr. A. Kuiperfonds te Den Haag**, gironummer 51385. Het voornemen is om dit van oorsprong Anti-Revolutionaire fonds na de fusie in het CDA in stand te houden. De doelstelling van het Kuiperfonds is en blijft kort samengevat: vooral een taak in de stimulering van internationale verbreiding van het reformatorisch denken. Door een goede presentatie van en informatie over de vele mogelijkheden van dit fonds zal er een breed draagvlak voor kunnen ontstaan. Als mogelijkheden zijn genoemd: 1. het organiseren van **symposia** en het doen publiceren van de resultaten van die symposia, zoals gebeurde in „Christian Political Options”, (jubileumviering 100 jaar ARP). 2. het ondersteunen van **wetenschappelijk werk**, dat de reformatorische inbreng in de christen-democratie ten goede komt (publicaties, lezingen, college cycli): 3. het realiseren van een stuk

internationale solidariteit, met name met christen-democraten in de verdrinking, het stimuleren van christelijk sociaal-politiek leiderschap (training, beurzen, enz.)

Dit advies laat overigens onverlet de bevoegdheid van regionale en lokale partij-organen om aan de „overtollige middelen” één aan de plaatselijke situatie aangepaste bestemming te geven.

3.d. Andere bezittingen:

Sommige partijafdelingen verkeren wellicht in de omstandigheid in het bezit te zijn van andere bezittingen, bijv. onroerend goed, spaardeposito's, effecten enz. Omdat voor de wijze van al of niet inbrengen in het CDA en of het geven van een bestemming van dit soort aangelegenheden geen algemene richtlijn valt te geven, adviseert het partijbestuur u wat dit betreft dringend voor advies contact op te nemen met het partijbestuur, postadres: Dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag (tel.: 070-46.96.20) en te vragen naar de heer F. J. M. Jehee (boekhouder) of G. v. d. Berg (adjunct-secretaris). In dit verband dient ook met name rekening te worden gehouden met mogelijke wettelijke juridische consequenties.

Bestuurssamenstelling

4. Artikel 11.1 van het ontwerp spreekt over het bestuur van het (nieuwe) gemeentelijk verband. In het landelijk fusieprotocol is daaromtrent het een en ander geregeld (artikel S2). Daarin is ook vastgelegd, dat een overzicht van de bestuurssamenstelling per de fusiedatum op het gemeentelijke niveau – en daarmee dus op elk ander niveau (!) – aan de overeenkomst moet worden toegevoegd.

4.a. Als kiesvereniging dient u derhalve tijdig vóór de fusie te bepalen welke personen vanuit de ARP straks vanaf de fusiedatum in het bestuur van de nieuwe CDA-afdeling gaan of blijven functioneren. Komt u bijvoorbeeld overeen dat de AR-kiesvereniging 3 bestuursleden levert, dan bepaalt de AR-ledenvergadering vóór de fusie welke 3 personen dit zullen zijn. In goed overleg met de zusterafdeling van CHU en KVP dient u dan tevens vast te leggen welke functie deze bestuursleden respectievelijk (gaan) bekleden. (Dat kan zijn: voorzitter, vice-voorzitter, secretaris, penningmeester, algemeen adjunct, lid enz.)

4.b. Wanneer de kiesvereniging, Kamercentrale e.d. het noodzakelijk vinden om vóór de fusiedatum vast te stellen welke personen uit hun eigen kring in voorkomende gevallen in de plaats treden van de in punt 4a bedoelde bestuursleden dient in dezelfde bijlage 2 precies vermeld te worden om wie het hierbij gaat. Een dergelijke regeling is ook getroffen voor de partijorganen die op landelijk niveau gaan functioneren (dagelijks bestuur, partijbestuur partijraad, congres) en is gedaan met het oog op een zekere mate van continuïteit in de eerste jaren na de fusie. Deze regeling is maximaal 4 jaar van toepassing. Het ARPpartijbestuur meent dat het treffen van een dergelijke regeling op vele regionale en plaatselijke niveaus alleszins wenselijk is. Denkt bij de bestuursinvulling ook met name aan jongeren en vrouwen!

Kandidaatstelling gemeenteraad

5. Voor de verkiezing van gemeenteraden en Provinciale Staten in 1978 zijn veelal duidelijke afspraken gemaakt over de afzonderlijke kandidaatstellingsregeling door elke partij-afdeling en vooral ook over de opvolging bij voorkomende vacatures. Deze afspraken zijn van toepassing tot de eerstvolgende periodieke verkiezingen in 1982. Artikel 11.2 van het ontwerp-fusieprotocol voor het regionale en plaatselijke niveau vraagt

in feite om de destijds gemaakte afspraken nog maar eens vast te leggen.

5.a. in de zgn. „opvolgingsbijlage”, behorend bij artikel S4 van het landelijk fusieprotocol is vastgelegd, dat de in 1978 gemaakte afspraken in elk geval blijven gelden t/m de Raadsverkiezingen van 1982! Voorts is daarin bepaald, dat de afspraak ter zake opvolging bij voorkomende vacatures (partij volgt partij op!) zolang voortduurt als in de fusie-overeenkomst tussen de gemeentelijke of provinciale afdelingen is bepaald. Aan de gemeentelijke kiesverenigingen en provinciale organisaties wordt daarmee overgelaten of men voor de periode 1982 t/m 1986 opnieuw een dergelijke opvolgingsafpraak wenst te maken. Het ARPpartijbestuur is wat dit betreft de mening toegeedaan, dat het zeer raadzaam is deze bekende opvolgingsregeling uitdrukkelijk ook van toepassing te verklaren op de zittingsperiode van Staten en Raden, welke na de verkiezingen in 1982 aanvangt. Op het provinciale en gemeentelijke vlak zal het ook alleszins noodzakelijk blijven, dat de afzonderlijke en van toepassing zijnde inbreng van ARP, CHU en KVP via het CDA enigermate verzekerd blijft.

5.b. In het ontwerp wordt in dit artikel 11.4 voorgesteld, dat vóór de fusiedatum – en analoog aan de landelijke regelingen voor Eerste en Tweede Kamer – een zetelverdeling over de deelnemende partijen en eventueel de rechtstreekse leden van de federatie CDA wordt vastgelegd. Dit kan dezelfde zetelverdeling zijn als in 1978 is toegepast; vanzelfsprekend kan er desgewenst van afgeweken worden. Het ARPpartijbestuur adviseert ter zake zeer dringend in ieder geval zoveel mogelijk tot het vermelden van een volledige zetelverdeling te komen. Omdat eind 1981 (begin 1982) de oude partijen niet meer bestaan en de kandidaatstelling daarmee ook volgens de nieuw aanvaarde regeling door de CDA-afdeling zal geschieden, is het niet meer mogelijk geheel afzonderlijk volgens eigen procedures kandidaten te stellen.

De praktijk heeft inmiddels veelvuldig geleerd, welke problemen er kunnen ontstaan, wanneer geen duidelijke omschreven afspraken zijn gemaakt. Het „slechts bepalen dat de in 1978 vastgestelde zetelverdeling als uitgangspunt wordt genomen”, geeft hierbij in veel gevallen onvoldoende waarborgen. Voorkomen moet worden, dat min of meer historisch gegroeide verhoudingen zo maar van de ene op de andere dag worden genegeerd. Een goed jaar na de fusie is de gemeentelijke of provinciale CDA-afdeling noch het landelijk CDA daarmee gediend. Er mag rekening gehouden worden met het feit, dat ongeveer 1 jaar na fusie nog bekend is,

van welke component elke te stellen kandidaat (voorheen) afkomstig is. Gewezen wordt nog op het feit, dat in artikel 11.4 van het ontwerp is vastgelegd dat de ledenvergaderingen van de resp. kiesvereniging(en) en/of afdelingen met de in te vullen zetelverdeling akkoord moeten gaan. Dit betekent tegelijk, dat dit vóór de fusiedatum moet zijn geschied.

Archief

6. Het spreekt haast vanzelf, dat elk partij-orgaan, of het nu een kiesvereniging of Kamercentrale is, langer bestaand of korter, beschikt over een klein, dan wel omvangrijk(er) archief. (Denk aan notulenboek e.d.). Het is zaak bij ontbinding van de partij-afdeling concreet vast te stellen wat er met het desbetreffende archief precies geschiedt. Mogelijk is een onderbrengen bij de nieuwe CDA-afdeling. In dat geval verdient het wel alle aanbeveling om een dergelijke „beschikbaarstelling” te omkleeden met zeer duidelijke voorwaarden over gebruik, inzage en wat dies meer zij. Het ARPpartijbestuur vindt overigens het onderbrengen bij de (nieuwe) CDA-afdeling weinig zinvol. Gezien het feit, dat de ARP op het landelijk partijbureau toch al beschikt over een archief van de plaatselijke en regionale partij-organen wordt de AR(wijk) kiesverenigingen, Statencentrales, Kamercentrales en Provinciale Organisaties in dringende overweging gegeven haar eigen afzonderlijke archieven ter beschikking te stellen van het landelijke ARPpartijbestuur, zulks met ingang van de fusiedatum. Deze ter beschikkingstelling geschiedt dan in ieder geval onder dezelfde voorwaarden, als de bestemming, en de eisen welke het ARPpartijbestuur voor haar eigen archief vóór de fusie zal vaststellen. Voorts blijft het natuurlijk mogelijk aan de beschikbaarstelling aan het ARPpartijbestuur eigen specifieke voorwaarden te verbinden. Bij de nog te stellen voorwaarden door het partijbestuur mag ervan worden uitgegaan, dat de gebruikelijke algemeen van toepassing zijnde archiefregelingen en voorwaarden basis zijn voor de te stellen eisen.

Informatie

7. Het partijbestuur heeft er bij voorbaat begrip voor, dat het treffen van al dit soort fusie-afspraken en regelingen geen sinecure is. Indien iets onduidelijk is, of zo u nadere informatie of toelichting wenst, neem dan overwijd contact op met één van de stafmedewerkers op het ARPpartijbureau, of met de buitendienstmedewerker in uw regio. Zij zijn van de zaken ruimschoots op de hoogte en zullen pogen u zoveel als maar mogelijk is van dienst te zijn.

De buitendienstmedewerkers zijn:

			Ressortteert onder de K.C.
H. Dijk	Kievitsheuvel 106 2411 LN Bodegraven	01726-1.31.43	Leiden Den Haag
B. Dijkstra	Suderom 26 9212 PS Boornbergum	05126-2340 th. 05120-1.96.59 knt. na 15.00 uur	Leeuwarden
Mw. W. van Dinter-Vroegindewey	Postbus 340 3140 AH Maassluis	01899-1.53.09 th. 070-61.49.11 knt.	Rotterdam Dordrecht Middelburg
H. Faber	Waardeel 39 9531 EB Borger	05998-5175 th. 05990-1.38.62 knt.	Groningen Assen
Mw. M. A. Gouwens-de Gier	Stevenshof 12 5109 TZ 's-Gravenmoer	01623-1.44.10 th.	Den Bosch Tilburg
C. H. Westdijk	Gunninglaan 11 7314 NZ Apeldoorn	055-25.17.87 th.	Arnhem Nijmegen

Op het partijbureau kunt u contact opnemen met:

1. C. P. van Santen, stafmedewerker organisatie/voorlichting
2. W. Eikelboom, stafmedewerker buitendienstteam
3. F. J. M. Jehee, boekhouder, eventueel ook met:
4. drs. C. Bremmer, partijsecretaris
5. G. van den Berg, adjunct-secretaris

Postadres: Dr. Kuiperstraat 3, 2514 BA Den Haag

Telefoon: 070-46.96.20.

Nederlanders
waren
onze
vrienden...
Onrecht,
al tien
jaar
lang...

Er zijn
150.000 Papoea's
verdwenen...
Het
afgeschreven
volk.

Onrecht,
al
tien jaar
lang...

Stichting Hulp aan Papoea's in Nood

Zwartboek Tien Jaar Onrecht

Bij u thuis door storting
van vijf gulden op giro
243000, Papoeafonds,
Eindhoven.

De regeringsperiode van Koningin Juliana kent ook een hoofdstuk over de Papoea's.

Geschreven op zwart papier en als realiteit rood van bloed.
Wat doen we er vandaag mee?

Pakken we onze verantwoordelijkheid in concrete hulp?

De officiële cijfers geven aan dat er dagelijks minder Papoea's te tellen zijn.

Onze verantwoordelijkheid?

In ieder geval een appèl aan ons geweten.

Deze meest nabije van onze verre naasten, onze eerste zorg.

Het Papoeafonds staat er al tien jaar voor open.

Onrecht,
al tien jaar lang...

Papoea-fonds
Postgiro 243000
Postbus 2100
5600 CC Eindhoven
Bank: Amro-Eindhoven
Rekening 444072470

Voor alle informatie:
Scholeksterstraat 7
3815 HJ Amersfoort.
Telefoon 033-728690

Stichting Hulp aan Papoea's in Nood

STEENHOUWERIJ

DE KUIJPER

Nieuwstraat 26, MIDDELBURG
Tel. (01180) 1.25.79

natuursteen

voor:

- restauratie
- renovatie
- nieuwbouw

Ook gespecialiseerd in het boren in beton met
diamant, gaten van 15 tot 300 mm.

IN DE
NOORDOOSTPOLDER
en OOSTELIJK
FLEVOLAND
BOUWDEN WIJ
REEDS VELE
KERKEN,
SCHOLEN en
BOERDERIJEN

B.V. gebr. Salverda

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7
Telefoon (05255) 1666

steunt
het volksverzet in

EL SALVADOR

giro 609060

X min Y Beweging,
Amaliastraat 7,
2514 JC Den Haag
Tel. 070-64.54.33

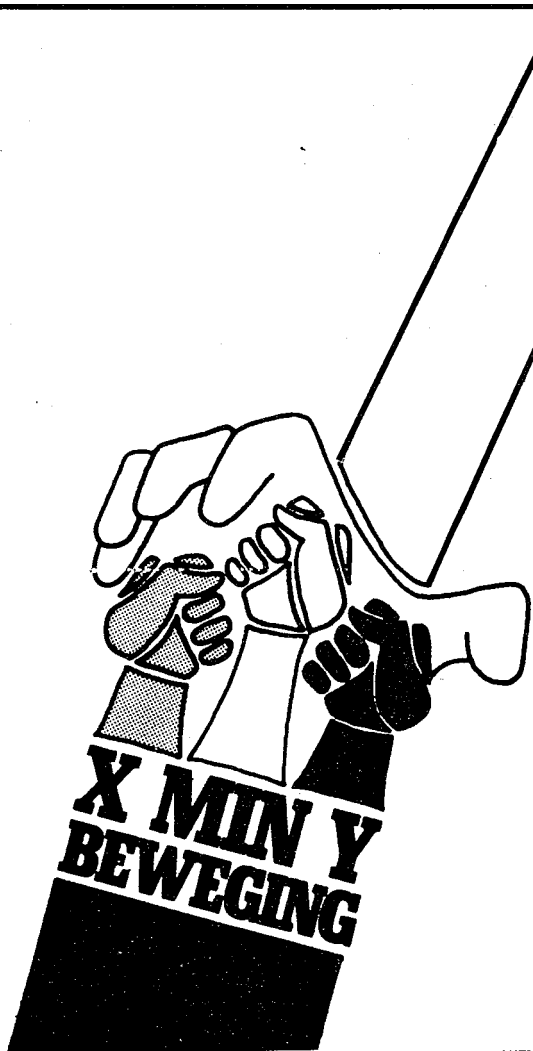
UITZETTEN

- weg- en waterbouwkundige werken als : begeleiding complete uitbreidingsplannen : wegen/rioleringen/leidingen
- bouwkundige werken : hoekpunten woningen : stramienlijnen : palenplan : controlemetingen

GEO-MEETDIENST b.v.

POSTBUS 15, SPAKENBURG
TELEFOON 03499-1966

Bijkantoor: OOSTERHOUTSTRAAT 11
ASSEN. TELEFOON 05920-1.34.00

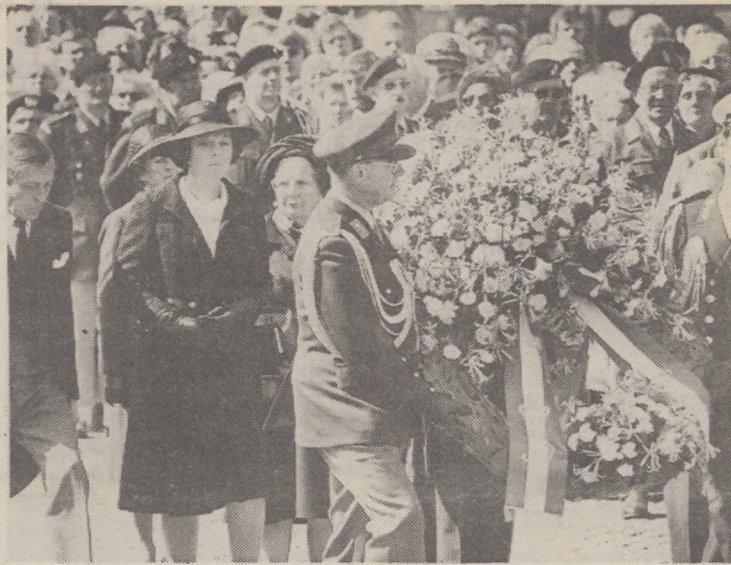

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 20 17 mei 1980

Koningin Beatrix laat een krans leggen bij het Nationaal Monument op de Dam, waar op 4 mei jl. de Nationale Dodenherdenking werd gehouden. Op pagina 4 schrijft Philie Burgers hierover.

CDA- obligatielening

Deze week weer 8 pagina's. In verband met Hemelvaartsdag werd de krant reeds dinsdag gezet, zodat u NG op de normale tijd in de bus ontvangt. In deze krant wordt o.a. uw aandacht gevraagd voor een CDA-obligatielening. Het CDA heeft geld nodig in verband met de verbouwing van het toekomstig CDA-secretariaat. Informatie vindt u op pagina 2. Op pagina 4 gaat Philie Burgers in op het herdenken van oorlogsslachtoffers en het vieren van bevrijdingsdag, zonder de oorlog meegemaakt te hebben.

Engeland en het Euro-parlement

door drs. B. Beumer

Degenen, die vinden en hopen, dat het Europa van de negen een constructieve mee-ordenende rol in de wereld zal spelen, beleven weinig opgewekte dagen. Terwijl het „buitenland”, de EEG als zodanig steeds meer in een actiever politieke rol wenst te zien (Amerika – Iran, landen in het Midden-Oosten; Zuid-Amerika) weerspiegelt het binnengeburen overtrokken nationalisme en verdeeldheid. Een duidelijk bewijs van het één en het ander toonde de Luxemburgse top. Enerzijds Japan, dat liet weten zich te willen aansluiten bij de EG-acties op Iran (belangrijker externe politieke betekenis dus), anderzijds het falen een oplossing te vinden voor de Engelse klacht dat de EG te duur vinden. Ik beschouw het gelijk dat Engeland heeft toch kleiner dan zijn ongelijk. Je kunt je voorstellen, dat een land als Engeland, waarvan het nationaal inkomen 25% minder bedraagt (per hoofd) dan het Duitse, terwijl het toch meer aan de EG bijdraagt, daarover niet bijster tevreden is.

Je kunt er wel begrip voor hebben, als de Engelsen daar met name ook het landbouwbeleid op aankijken, dat immers de EG het meeste kost, juist ook voor produkten die over zijn (zuivel), terwijl ze er zelf in relatief beperkte mate van profiteren. Maar daar staat wel wat tegenover. De Engelsen hebben onderhandeld en heronderhandeld over de toetredingsvoorwaarden tot de EG en daarmee worden ze nu geconfronteerd.

Gemenebestpartners

De Engelsen importeren nog steeds vrij veel landbouwprodukten uit oude Gemenebestpartners als Australië en Nieuw-Zeeland. Dat betekent dan ook wel heffingen aan de milieu-grenzen, hogere prijzen, minder subsidies. Tenslotte hebben de Engelsen minder dan mogelijk was geprofiteerd van de extra ruimte, die de gemeenschappelijke markt biedt.

Een industrieel beleid, dat zich daarop doelgericht had ingezet zou ongetwijfeld groter voordelen hebben kunnen bereiken. Niettemin zijn de overige 8 landen de Engelsen redelijk tegemoetgekomen (ruim 70% van de gestelde eisen), maar het bleek niet toereikend. Toen de Engelsen min of meer akkoord waren met de hoogte van de toegezegde compensaties eisten ze die voor ten minste 3 jaar. Dat ging vooral de Fransen („laat de Engelsen zelf maar eens orde op zaken stellen”), maar ook de wat toeschietelijker Duitsers te ver. En ondanks nog laatste bemiddelingspogingen van de Benelux-landen was er de mislukking. Mevrouw Thatcher werd in Engeland ontvangen als een heldin (niet in het minst ook gevierd door de oppositie), terwijl je je moet afvragen wat dan wel het reëel positieve effect is voor de Engelsen. Het effect van de EG is in elk geval negatief: de Europese burgers hebben in deze sombere dagen maar weinig constructiefs gezien.

Invloed parlement

Staat het parlement daar nu helemaal buiten? Zeker niet! Na de kloeke wijze waarop het parlement de Raad van ministers met begroting en al terugwees (niet een echt vernieuwend beleid op sociaal en regionaal gebied, te schriel op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking) is het landbouwdebat toch een tegenvaller geworden. Per saldo kon het parlement niet een meerderheid opbrengen voor een duidelijk beleid, dat rekening houdend met de inkomens van de boeren (de EVP-fractie heeft + 5% voorgesteld) tegelijkertijd overproductie krachtiger zou terugdringen. Dat zou voor de Engelsen meer perspectief geboden hebben en mogelijk de onderhandelingen in de Raad wat hebben vergemakkelijkt. Deze week heeft de EVP-fractie een studieweek in Frankrijk. Een van de agendapunten is: hoe zou het parlement als zodanig beter, vooral ook effectiever kunnen opereren en wat kunnen we als christen-democraten doen om niet alleen de eigen club er zo goed mogelijk te laten uitkomen, maar ook het parlement als zodanig. Ik hoop dat de fracties zich die vraag

De premier van Engeland, Margaret Thatcher werd in Engeland ontvangen als een heldin, terwijl je je moet afvragen wat dan wel het reële positieve effect is voor de Engelsen.

willen gaan stellen. In de begrijpelijke spanning tussen eigen partij-politieke profilering en de noodzaak van parlementair meemarcheren om gewicht in de schaal te kunnen leggen,

heeft het laatste omgezet nog te weinig kansen gekregen. Juist nu mag van het Europese parlement een evenwichtiger benadering worden verwacht.

drs. B. Beumer,
lid van de EVP-fractie
in het Europees Parlement

In dit gebouw zetelen het Europees Parlement en de Raad van Europa.

Voorjaarspartijraad op 7 juni

De voorjaarspartijraad zal gehouden worden op 7 juni a.s. Aan de orde zullen komen de amendementen op de ontwerp-regelingen voor het CDA. Ook de amendementen op het program van uitgangspunten zullen behandeld worden. Daarnaast stelt de partijraad de definitieve kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen vast, evenals het jaarverslag over 1979. De partijraadsvergadering zal plaatsvinden in de Jaarbeurs te Utrecht. Zie voor meer informatie pagina 8.

DEZE WEEK
IN NG:

In Ogenchouw	pagina 2
CDA-obligatielening	pagina 2
NG-commentaar	pagina 3
Overwegende	pagina 3
En ik heb de oorlog niet meegemaakt	pagina 4
Uit de Arjos	pag. 5, 7
v. d. Israel en de PLO	pagina 7
Van de partij	pagina 8

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

Kernbewapening

Hét is van wezenlijke betekenis, dat de discussie over bezit en over gebruik van kleinere en grotere kernwapens in zeer brede kringen van de bevolking – maatschappelijk, kerkelijk en politiek – wordt voortgezet. Dat geldt natuurlijk niet alleen Nederland, maar alle betrokken landen.

Tevens is het van gewicht, dat de discussie ook op internationaal niveau verder wordt gebracht, in die zin, dat er meer contacten ter zake ontstaan tussen betrokken landen, zoals Duitsland, België, Noorwegen, Denemarken, Italië en Canada. Afzonderlijk te noemen zijn de zelf-kernwapens-bezittende-landen, Frankrijk, Engeland, De Verenigde Staten.

Hét lijkt van grote betekenis, dat op korte termijn ook vanuit het CDA in Nederland verregaande discussie in en met diverse landen gestimuleerd wordt. Dit zou geheel passen in onze benadering, dat het ons niet alleen en niet zozeer met name om de eigen Nederlandse betrokkenheid bij de kernbewapening gaat, als wel om de kernbewapening en de plaats daarvan binnen het geheel van het NAVO-verband.

NAVO

Daartoe zal Nederland in het NAVO-verband op de diverse niveaus de volgende punten ter nadere

overweging en diepgaande discussie aan de orde moeten stellen. In de eerste plaats zal opnieuw nader moeten worden vastgesteld wat het karakter van het NAVO-bondgenootschap is. Als het een echt militair en politiek "bondgenootschap" is, zou het volstrekt duidelijk moeten zijn, dat de Verenigde Staten en Europa onscheidbaar zijn. Als zij onscheidbaar zijn verliezen die verhalen hun kracht, volgens welke Europa allerlei eigen activiteiten zou moeten ondernemen, omdat anders (of omdat mogelijk) de Verenigde Staten bij dreigend vijandelijk gevaar geen (of niet met desnoods alle middelen) bijstand zouden verlenen.

Een bondgenootschap is een bondgenootschap. Zoniet, dan moet men dat begrip niet meer gebruiken. Wanneer wij evenwel metterdaad mogen uitgaan van een bondgenootschap, dan behoort er geen sprake te zijn van verzelfstandiging van de Europese nucleaire noch van de Europese conventionele defensie. In dit kader moet ook beoordeeld worden de oorzaak of wenselijkheid van de produktie en plaatsing van de zogenaamde gemoderniseerde (vijfhonderdtweeënzeventig) middellange-afstandskernwapens. Hét is duidelijk, dat bij onscheidbaarheid van de Verenigde Staten en Europa

die produktie en plaatsing in een ander licht kan en moet worden gezien, dan wanneer er sprake is van scheidbaarheid. Wanneer er sprake zou zijn van scheidbaarheid dan zouden wij in feite te maken hebben met een ontkracht bondgenootschap, voor zover er dan zelfs nog van een bondgenootschap (zoals bedoeld was) gesproken zou kunnen worden. In de tweede plaats zal in NAVO-verband aan de orde moeten komen het ontwikkelen van een visie over het al of niet mogelijk zijn van het voeren van een zogenaamde beperkte kernoorlog, uitgaande van theoretische en praktische beschouwingen. In de derde plaats – eveneens met het voorgaande samenhangend – zal in NAVO-verband besproken dienen te worden of de officiële NAVO-strategie van het aangepaste antwoord, de zogenaamde flexibele response, nog haanteerbaar is zoals die destijds werd gezien en geformuleerd.

Terugdringen rol van de kernwapens

Bij dit alles speelt dan mee begeerte en de noodzaak van de terugdringing van de rol van de kernbewapening. Een feit is, dat er kernwapens zijn en dat de kennis om deze te maken nooit meer teniet gedaan kan worden. Hét lijkt daarom voor de hand liggend de terugdringing allereerst te zoeken in de beperking, vervolgens in de afschaffing van de kleinere wapens, bestemd voor het zogenaamde beperkte en beheerste gebruik (daarmede de grootste risico's voor daadwerkelijk gebruik in zich bergend). Zodoende zou teruggevallen kunnen worden op een beperkte hoeveelheid grotere wapens, voldoende als bezit voor afdoende afschrikking. Vanuit deze benadering was de Brusselse NAVO-beslissing van 12

december 1979 met betrekking tot de produktie en plaatsing van de bekende 572 kernwapens een onjuiste beslissing. Dat was overigens niet alleen zo wanneer men uitging van de motie Stemerink maar ook uitgaande van de zogenaamde "vertrekpunten" van de CDA-fractie.

De Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt heeft enkele weken geleden nogal opvallend gesuggereerd om met de Sovjet-Unie tot een gesprek te komen over het bevrozen van de plaatsing van de Pershing II-raketten en de SS 20-raketten anderzijds. Blijkbaar zit er in Nederlandse Gedachten op dit gebied – op een voor anderen meer geschikt moment? – meer dan ook sommige Nederlanders wel eens denken of dachten. Er is trouwens over enige tijd, wanneer de verkiezingen in de Verenigde Staten en in de Duitse Bondsrepubliek achter de rug zijn, in het algemeen iets meer ruimte om van NAVO-zijde over de kernbewapening te discussiëren. Nederland dient op dit terrein constant actief en creatief bezig te zijn in het NAVO-verband. Voor ons is het NAVO-bondgenootschap geen doel meer in zichzelf. Hét moet duidelijk gericht zijn op de mogelijkheden om met dit bondgenootschap meer recht te doen aan de beginselen van vrede en gerechtigheid in de samenleving. Hét CDA zal in zijn nieuwe programs vanuit principiële en praktische redenen op dit punt een weloverwogen benaderingswijze in deze geest dienen te kiezen. Dan is niet zozeer de al dan niet plaatsing van ook middellange-afstandskernwapens op Nederlands grondgebied het eerste belangrijke punt, wel kan een beslissing over dat aparte punt – zo dit eind 1981 dan nog afzonderlijk nodig is – een eventueel noodzakelijke signaalwerking hebben.

Warschau Pact

Als er iets bereikt moet worden over deze zaken dan zal er gepraat dienen te worden tussen NAVO en Warschau Pact.

Daarbij zijn dan ook de zaken aan de orde als het achterwege laten van de introductie van meer en nieuwe kernwapens, volledige stopzetting van alle kernproeven, totstandbrenging van kernwapenvrije zones, "no first use"-verklaringen, waarborgen tegen verspreiding van kernwapens, afremming van het tot stand brengen van nieuwe wapensystemen. In plaats van een op kernwapens berustend veiligheidssysteem zal een alternatief veiligheidssysteem moeten worden nagestreefd, waarbij met overtuiging gewerkt moet worden aan vertrouwingswekkende maatregelen, culturele overeenkomsten, uitwisseling van personen, ideeën en informatie. Ook al gaat dat niet allemaal tegelijk van vandaag op morgen, de richting waarin wij leven en werken moet zijn het uitputtend zoeken naar aanzetten tot intensivering van een ontspanningspolitiek tussen Oost en West.

Hierbij raken wij dan overigens onmiddellijk de verhouding tussen Zuid en Noord. Hét één is niet los te zien van het ander. Wie dat vergeet is dom. Ook daar gaat het om het wegnemen van de oorzaken van geweld, om een iets rechtvaardiger samenleven. Daarbij gaat het om een daadwerkelijke hervorming van de internationale economische orde. Hét gaat om een verbetering van de mondiale rechtsorde. Onloochenbaar is dat een defensieve oorlogsstrategie alleen zinvol kan zijn als die gepaard gaat met een offensieve vredesstrategie. Hét is eerder geschreven. Er moet verder gewerkt worden.

WdK.

Het vormen van één CDA, na zoveel jaren van gescheiden optrekken, kan men rustig een hele onderneming noemen.

Drie partijen en rechtstreekse CDA-leden onder één nieuw dak... Binnenkort is het zover.

Over enkele maanden zal de fusie een feit zijn. Een gebeurtenis waaraan jarenlang keihard is gewerkt. De zaak is nu bijna rond.

Met uitzondering van de financiering evenwel. Geen wonder ook. Panden moesten worden aangekocht, ingrijpend worden opgeknapt en gerenoveerd voor het nieuwe CDA-huis in Den Haag.

Tientallen personeelsleden hebben onderdak nodig, want het CDA is een grote organisatie. Naast het partijsecretariaat is er de jongerenorganisatie. Verder het vrouwenberaad en de Vereniging van Gemeente- en Provinciebestuurders. En niet te vergeten is er het Studiecentrum, de „studeerkamer” van het CDA.

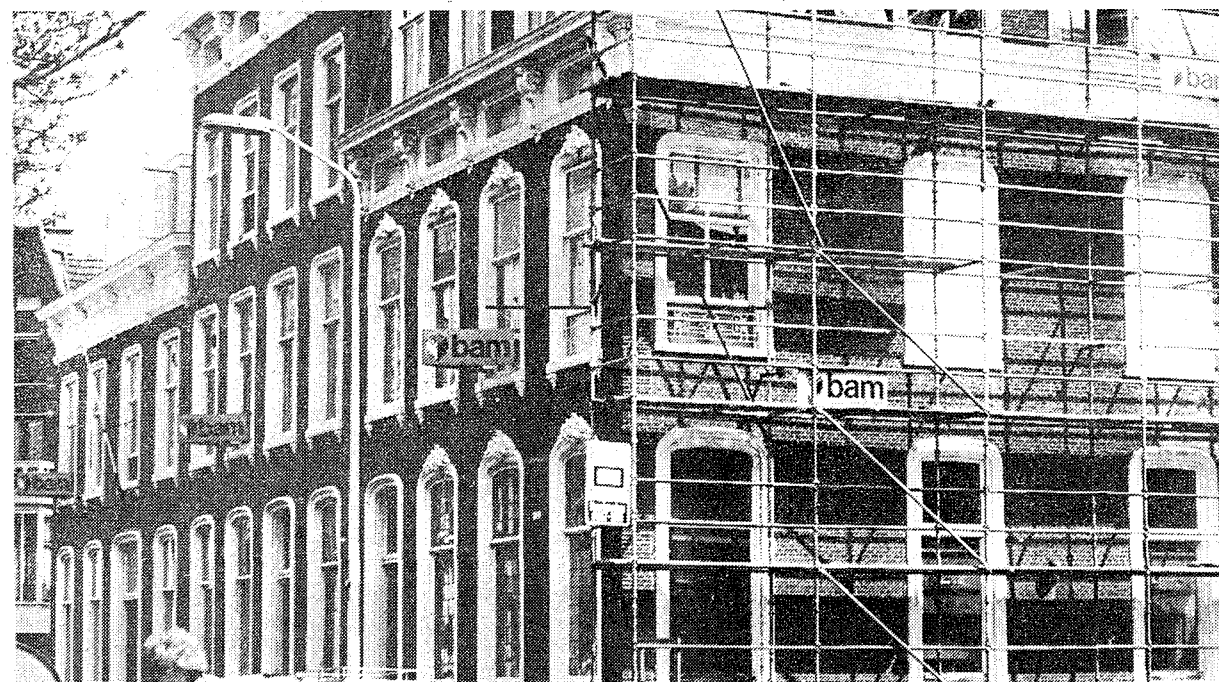
Het is de bedoeling dat het nieuwe CDA-huis in oktober a.s. wordt opgeleverd. Veel geld is daarvoor nodig. Het gaat om miljoenen. Als de leden goed reageren op de tweede ronde van de actie CDA-Onder één dak (f 10,- actie) verwachten wij een resultaat van zo'n 1 miljoen gulden.

Met die opbrengst ben ik erg blij; wij hebben dat bedrag hard nodig als bijdrage in de totale kosten – zo'n 6 miljoen gulden – om de hele huisvesting te financieren. Als CDA moeten wij er echter samen de schouders onder zetten om dit grote bedrag bijeen te brengen. De generaties vóór ons, die vanuit het Evangelie politiek hebben willen bedrijven, hebben voor dat ideaal veel geld overgehouden. Andere zaken hebben zij daarvoor opzij gezet, in tijden die vaak veel moeilijker waren dan de huidige.

Onderneming

Het CDA is een hele onderneming, zo zeiden we al. Ondernemen betekent

Doe mee! CDA schrijft obligatielening uit

Het partijsecretariaat, de jongerenorganisatie, het vrouwenberaad, de Vereniging van Gemeente- en Provinciebestuurders, alsmede het CDA-studiecentrum zullen in bovenstaande panden onderdak moeten vinden. Zoals de foto te zien geeft is men momenteel druk bezig de panden te renoveren.

investeren, ook in geld. Met het oog op profijt. Wanneer wij er nu in slagen het benodigde geld bijeen te brengen geven wij de organisatie van het CDA een stevige ruggesteun voor een flink aantal jaren. Daarom schrijven wij een obligatie-lening uit. Dat wil zeggen: de

Stichting CDA-Huisvesting, doet dat. Het CDA-bestuur en de partijbesturen van ARP, CHU en KVP staan er uiteraard volledig achter.

De lening is groot f 2.000.000,-. Zij is verdeeld in coupures, respectievelijk ter grootte van nominaal f 500,- en f 1.000,- aan toonder gesteld.

De obligatie-lening die een looptijd van maximaal 10 jaar heeft, draagt een rente van 6% per jaar.

Na afloop van 5 jaren is de lening in vijf gelijke termijnen aflosbaar.

Tussen 9 mei en 6 juni a.s.

De inschrijving wordt op vrijdag 9 mei a.s. opengesteld. Tot uiterlijk vrijdag 6 juni a.s. kan men er op inschrijven. Een prospectus met uitvoerige gegevens over deze 6%-obligatie-lening kunt u op het tijdelijk adres van het CDA-secretariaat aanvragen.

Ons adres is: Noordeinde 144a, 2514 GP Den Haag, tel. 070-64.79.40.

Ter vergemakkelijking is hierbij een invulbon afgedrukt. U kunt ook bij uw bank informeren. Ik vertrouw erop dat veel leden van

ARP, CHU of KVP en CDA-rechtstreekse leden hun steentje – in dit geval een steen – mee zullen willen bijdragen.

De vier partijvoorzitters doen een nadrukkelijk beroep op allen die het CDA een goed hart toedragen, om in te schrijven op deze obligatie-lening. Ik als voorzitter van de Stichting CDA-Huisvesting vanzelfsprekend ook!

Doe mee voor een goede zaak, het CDA is een goed onderkomen waard.

Ten slotte nog een suggestie. Niet alleen leden, ook partij-afdelingen op gemeentelijk en regionaal niveau kunnen meedoen. Ik ben er vast van overtuigd, dat, nu de fusie ook in gemeente en provincie gestalte krijgt, een groot aantal afdelingen mee zullen willen inschrijven.

**Piet Bukman
voorzitter Stichting
CDA-Huisvesting.**

AANVRAAG PROSPECTUS

Obligatielening

Ondergetekende:

Adres:

Postcode en woonplaats:

verzoekt hierbij het CDA-secretariaat per omgaande de prospectus toe te zenden met betrekking tot de uitgeschreven 6%-obligatielening van de Stichting CDA-Huisvesting.

Datum:

Handtekening:

Ingevuld inzenden naar CDA-secretariaat, antwoordnummer 1700, Den Haag

Democratische partij

Met veel ophef is in een aantal kranten melding gemaakt van het feit dat de kiesverenigingen nogal ingrijpende wijzigingen zouden hebben aangebracht in de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen van volgend jaar. Door de parijleiding is reeds opgemerkt dat deze berichten rijklijk voorbarig zijn omdat de termijn waarop de kiesverenigingen hun mening kenbaar kunnen maken, nog niet ten einde was (nu is zij dat wel) en dat een door het partijbestuur ingestelde commissie eind mei de uitslag zal vaststellen van de geheime stemming. Dat de kiesverenigingen het recht hebben wijzigingen aan te brengen in de advieslijst staat buiten kijf. Na de opstelling van die advieslijst door het versterkt partijbestuur sloten wij ons commentaar af met de woorden: Het woord is nu aan de kiesverenigingen; zo hoort dat in een democratische partij. Het getuigt van respect voor dat democratisch besluitvormingsproces het zich geheel te laten voltrekken, alvorens commentaar te geven op de uitslag ervan; ook dat hoort in een democratische partij.

Doodlopende weg

Indien het waar is dat in Rotterdam een staking wordt overwogen omdat men bij de cao-onderhandelingen van werknemerszijde zich niet wil houden aan de loonmaatregel en wel

inziet dat men dit via de weg van onderhandelingen alleen niet gedaan zal krijgen, dan is dat hoogst bedenkelijk. De loonmaatregel berust immers op besluitvorming zoals die is tot stand gekomen in het gemeen overleg tussen regering en Staten-Generaal. Dat is een staatkundig feit waar men niet om heen kan. Minstens even bedenkelijk is dat van zulk een staking een olievlekwerking zou kunnen uitgaan op anderen, die eveneens niet al te gelukkig zijn met de loonmaatregel. Dit zou de economische situatie geheel ontwrichten en precies het tegendeel te weeg brengen van wat de loonmaatregel beoogt. Het is daarom te hopen dat diegenen die met de gedachte van een staking spelen zullen inzien dat de weg die zij overwegen in te slaan een doodlopende weg is, zowel in politiek-democratisch als in sociaal-economisch opzicht.

Waarin een grote maatschappij klein kan zijn

De KLM blijkt in een uitgave voor de Arabische wereld van haar dienstregeling niet haar vluchten op Israël te vermelden. Bij enig nadenken lijkt deze handelwijze nogal beledigend te zijn: beledigend voor de Arabische wereld, waarvan men het intellect kennelijk onderschat als zou men daar niet weten dat de KLM een behoorlijke boterham verdient aan de vluchten op Israël; beledigend voor Israël omdat de indruk wordt gewekt dat die boterham op onbehoorlijke wijze wordt verdiend; beledigend tenslotte

NG COMMENTAAR

voor het Nederlandse volk, wier nationale luchtvaartmaatschappij de KLM is. Je vraagt je af in wat voor wereld de KLM leeft dat zij dit soort handelingen onderneemt. In ieder geval is wel duidelijk dat de KLM niet met beide benen op de grond staat.

Vrijheid in verantwoordelijkheid

Minister Gardeniers heeft medegedeeld dat er op dit moment van haar kant niet opgetreden zal worden tegen de manier waarop op 30 april door de VARA-radio de gebeurtenissen zijn verslagen. Wel zal een justitieel onderzoek worden ingesteld, doch reeds nu wordt gezegd dat ook dit wel niet tot een vervolging wegens overtreding van de strafwet zal leiden. Is daarmee de vrijheid van meningsuiting, die door sommigen reeds bedreigd werd geacht, gered? Ook al volgt er geen berisping en vindt er geen strafvolgving plaats, dat wil nog geenszins zeggen dat er van deze vrijheid een goed gebruik is

gemaakt. Iedere vrijheid vindt zijn grenzen in verantwoordelijkheid en men kan zich ernstig afvragen of de VARA-medewerkers van hun vrijheid wel op een verantwoordelijke manier gebruik hebben gemaakt. Daarom is het goed dat het VARA-bestuur aangekondigd heeft een diepgaand onderzoek in te stellen. En het is volstrekt onbegrijpelijk dat de betrokken radio-medewerkers daarvoor zo verontwaardigd zijn en daaraan niet willen meewerken. Verantwoordelijkheid veronderstelt de mogelijkheid tot controle en het zal toch niet zo zijn dat deze journalisten voor zichzelf een ongecontroleerde vrijheid opeisen die zij overigens terecht - aan geen ander willen toekennen.

Euro-Gordiaanse knoop

De regeringsleiders van de Negen, wier bijeenkomsten enige jaren geleden werden geïnstitutionaliseerd om hen in de gelegenheid te stellen knopen door te hakken, blijken meesters te zijn in het nog onontwarbaarder maken van de knopen, die hun ministers voor hen gelegd hebben. De besprekingen over de Britse bijdrage zitten vaster dan ooit. Sinds een jaar hebben we ook een direct gekozen Europees parlement. Zou dat zijn éénjarig bestaan nu niet eens kunnen opfleuren door te laten merken dat het met deze impasse niet accoord gaat? Formeel kunnen de parlementariërs weliswaar de ministers niet ter verantwoording roepen, maar tijdens de verkiezingen riep iedereen in koor dat het voordeel van een direct gekozen

parlement is dat het zich bevoegdheden zal veroveren. Welnu, er is alle aanleiding om daarmee eens een begin te maken. Maar dan moeten de dames en heren natuurlijk wel minder op hun nationaal belang geconcentreerd zijn dan degenen op wie zij moeten toezien.

Verkiezingen

Bij de deelstaatverkiezingen in Noordrijn-Westfalen heeft bondskanselier Schmidt zich een behaaglijke uitgangspositie verworven voor de algemene verkiezingen van het aanstaand najaar. Zijn SPD boekte winst, de CDU verlies. Het blijkt dat de Duitse bevolking in een periode van internationale politieke en economische spanning de voorkeur geeft aan stabiliteit en continuïteit boven verandering. En men kan zich achteraf afvragen of de CDU er wijs aan heeft gedaan een zo controversiële figuur als Strauss tot haar kanselierscandidaat te maken. Stabiliteit is een zaak die ook een land als Iran goed kan gebruiken. Nu de parlementsverkiezingen daar zijn beëindigd, kan met het herstel van die stabiliteit een begin gemaakt worden. Het is duidelijk dat daarvan geen sprake kan zijn, indien de gijzeling van het Amerikaanse ambassade-personeel niet wordt beëindigd. De Iraanse autoriteiten hebben altijd gezegd dat de besluitvorming over de gijzeling lag in de handen van het parlement. Het is te hopen dat in dat parlement de rede het zal winnen van de emotie. Daarvan kan Iran alleen maar profiteren.

OVERWEGENDE

Inleveren is noodzaak

De doelstellingen uit „Bestek 81” worden niet gehaald. De feiten hebben de inhoud achterhaald. En eens te meer is gebleken hoezeer wij allen brood etende profeten zijn. De inflatiespiraal kruipt weer omhoog. De betalingsbalans is negatief. Wij maken meer op het produceren. Er moet werk gezocht worden voor de vele schoolverlaters. De vrouw zoekt een plek op de arbeidsmarkt. Er zijn geen aanwijzingen dat de werkloosheid beduidend minder zal worden. Eerder zal het begrip „chips” voor een nieuwe uitstoot zorgen. Daarbij komt nog dat de cijfers mooier zijn door de gassluis die er over ligt. Wij zijn nu nog rijker dan we straks zullen zijn. Tenzij er een fikse nieuwe gasbel aangeboord wordt. Om de kar weer in het goede spoor te krijgen zal er gematigd, bezuinigd moeten worden. Geen praat er omheen: het wordt inleveren geblazen.

Niet blanko

Over dat inleveren praten we in een land dat als één der rijksten op aarde geldt. Wij hebben het beter dan ooit voorgezeten. Wij kunnen het niet op en niet aan. Er is een zwarte hoeveelheid geld in omloop waar je van rilt. Op allerlei manieren wordt het inleveren, wordt dat beetje nivelleren wat we in Nederland aan het doen zijn, ontlopen. De werkloosheidsbestrijding vindt ook plaats in een land waar duizenden vacatures zijn. En vaak zo moeilijk te vervullen vacatures dat er in 1980 nog over het hierheen halen van buitenlandse gepraat moet worden. Vraag en aanbod schijnen onvoldoende op elkaar te zijn afgestemd. Er gebeurt al het nodige aan de hervorming van het arbeidsmarktbeleid. Er zal nog meer nadruk op nodig zijn. De ombuiging

gebeurt ook op een moment dat we voor het uitvoeren van onze duizenden regels en verordeningen een gigantische bureaucratisch netwerk hebben opgebouwd. Een netwerk waar je niet gemakkelijk doorheen breekt. Doelmatig werken is een begrip wat voor overheidsinstanties vaak blijft bij een roepen uit de verte zonder dat er gehoord wordt. Over inleveren praten we ook in een tijd dat groei in een kwade reuk staat. Wij spreken niet meer over groei, alleen nog over selectieve of genormeerde groei. Dat is ook nodig. Voor weer anderen geldt dat „groei” niet mag. En om de deur dicht te doen ... de hele operatie vindt plaats in een maatschappij waarin mensen om zich heen zien dat alles gewoon doordraait. Piet koopt een nieuwe auto. Marie gaat naar zomer- en wintersport. Klaas komt van school en krijgt een uitkering. Waarom zou je al die zwartgallige verhalen dan geloven? Ombuigen, matigen, het gebeurt niet in een blanko situatie. En dat merk je.

Harmonie

Al het voorgaande is de harde waarheid. De realiteit. En als je zo met je neus op de feiten wordt gedrukt moet je toch wel kleur bekennen en voor duidelijke ingrepen kiezen. Degene die niet aan die harde realiteit willen, zijn gevaarlijke idealisten. Die zijn aan 't potverteren. Het is opvallend hoe vaak in de matigingsdiscussie de tegenstelling tussen ideaal en realiteit weer opduikt. Ik blijf het er op houden dat beide componenten onafscheidelijk zijn, in elkaars buurt behoren te blijven. Degene die uitsluitend vanuit de realiteit redeneert loopt stuk. Een koud verhaal alleen verkilt. Daarvan wonden mensen zich af. Idealisme zonder te

rekenen met de realiteit is geen verantwoord idealisme. Het houdt de mensen luchtspiegelingen voor. En waar die niet gemaakt kunnen worden, is ook hier een zich afwenden het gevolg. Wij zullen onze idealen hard nodig hebben om ook bij het inleveren de poging tot het voeren van principiële politiek, tot beginselpolitiek vol te houden. In de wijze waarop wij verdelen wat er te verdelen valt zal ons ideaal zichtbaar worden. Wij schermen binnen het CDA graag met dikke woorden. In ons programma lees je dat wij rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen nastreven. Heel concreet kan „rechtvaardig” betekenen dat je de bereidheid hebt nu te matigen, om te buigen, teneinde straks nog bij machte te zijn het woord „rechtvaardig” in de mond te nemen.

Kiezen

Er is moed nodig om te matigen. Er is evenzeer moed nodig vol te houden dat het niet om matigen zonder meer gaat. Het blijft ook dan om politieke keuzes gaan. Die kunnen naar verschillende kanten uitvallen. Tot die keuzes reken ik ook het hebben en houden van de instelling vernieuwingen door te voeren zoals die binnen ons programma „Niet bij

brood alleen” een ruime plaats hebben gekregen. Het sociaal-economische beleid zal ons in de 80-er jaren voor ingrijpende keuzes stellen. Wij lijken die als bevolking te ontlopen. De noodzaak van een matigingsbeleid komt niet over. Een appel gaat er van het in Bestek ontvouwd beleid niet uit. Dat valt zeer te betreuren. Wij willen het aantal werklozen terugdringen. Het sociale-verzekeringsgebouw zo goed mogelijk in stand houden. De band tussen werkenden en niet-werkenden laten bestaan. Om dat allemaal te kunnen is inleveren noodzakelijk. Terwille van solidariteitspolitiek bij uitstek. Keuzes voor principiële politiek zijn niet te ontlopen. Niet in het programma voor de parlementaire

periode 1981-1985. Niet in het Kabinet dat, met brede steun, dat op keuzes stoelende beleid moet gaan uitvoeren. H. A. de Boer.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
schoien en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.

HABBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geen postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

En ik heb de oorlog niet meegemaakt!

door *Phillie Burgers*

Op 4 mei was ik bij de kranslegging bij het nationale monument op de Dam. Mensen om mij heen waren aan het praten. Eerst over de reilen op koninginnedag. Daarna over dat tuig dat niet werkte, maar geld trok van Sociale Zaken. Als je echt wilde werken, was er heus wel werk. Ze moesten hier hetzelfde doen als in Amerika. Wie niet werken wilde, kreeg ook geen geld. De ene meneer had zelf een sociale uitkering en werkte ook niet. Maar, dat was een ander geval. Een beeld van onverdraagzaamheid. Op dat moment van dodenherdenking.

Ontzag

Ik heb zelf de oorlog niet meegemaakt. Ik weet wat er gebeurd is uit verhalen, uit boeken en uit documentaires van de televisie.

Elke keer ben ik weer verbijst over wat er kan gebeuren. Elke keer word ik er naar van als ik lees of zie welke gruweldaden door de Duitsers bedreven zijn. En dan hoop ik dat ik, wanneer ik in die tijd geïeefd zou hebben, aan de goede kant gestaan zou hebben. Ik weet wel dat ik vroeger neerkeek op mensen die „fout” waren geweest in de oorlog. Naarmate ik ouder werd, besefte ik dat het nazi-regime misschien mogelijk te doorgronden was (althans in het begin) en dat er veel moed voor nodig was om je te verzetten en je daadwerkelijk voor de goede zaak in te zetten. Daarom zal ik ook ontzag hebben voor de mensen die vanaf het begin het goede gekozen en gedaan hebben. En dan neem ik voor lief de opmerkingen in discussies dat ik de oorlog niet meegemaakt heb en gemakkelijk praten heb. Anderen die net als ik de oorlog niet meegemaakt hebben dienen daarom lering uit deze periode te trekken. Afgezien van het herdenken van degenen die voor onze vrijheid gevallen zijn, zijn de 4e en 5e mei dagen om daarbij stil te staan.

Menselijkheid

Voor mij zijn de oorlogsjaren een periode geweest van strijd voor de menselijkheid van het individu, van de unieke waarde van elk mens, wie of wat hij ook is. Voor de mens die mens kan zijn zonder dat er acht geslagen wordt op zijn ras, godsdienstige overtuiging, iemand die zigeuner is, kan zigeuner zijn. Iemand die jood is, jood. Iemand die Marokkaan is, Marokkaan met inachtneming van zijn eigen waarden en cultuurpatroon. Daarom ben ik dit artikel ook begonnen met een gesprek tijdens de kranslegging. Omdat er een wereld van vooroordelen uit spreekt. Van vooroordelen is het een kleine stap naar het oprakelen van een afgeperkte groep met zo'n vooroordeel; en die groep vervolgens bestempen tot zondebok, als het misgaat. Die

sociale-uitkeringsijders; die Surinamers. In de oorlog werden de joden, de zigeuners en homoseksuelen tot zondebokken bestempeld. En alles wat er misging, werd hun in de schoenen geschoven, zodat de haat van een volk afgereageerd werd op deze groepen. Zij waren immers minder en werden als niet van het zuivere ras gezien. Maar wat doen wij met onze Surinamers? Hoe vaak hoor je niet dat die mensen terug moeten gaan naar hun eigen land. Ze krijgen de beste woningen en voor hen wordt alle moeite gedaan. Werken doen ze niet, ze trekken alleen maar steun. En wij moeten maar wachten op goede huisvesting of ... Het is niet zo, dat we Surinamers vervolgen.

Daarvoor zijn we te netjes. Maar geweerd worden ze wel in dancings of restaurants of onbeleefd behandeld, omdat ze een andere huidskleur hebben.

En wat doen we met de buitenlandse werknemers? Behandelen wij hen als mensen? Mensen die ook recht hebben op een bestaan. En waarom bedenken we fraaie criteria, die op het eerste gezicht redelijk klinken, om viuchtelingen vervolgd vanwege hun geloof, te weren?

In de Houtrusthallen te Den Haag, vond een Nationale manifestatie plaats op 5 mei jl. waarbij de koninklijke familie ook aanwezig was.

Als het economisch siecht gaat, is het altijd piezierig een zondebok te hebben, een groep mensen op wie we onze onlustgevoelens kunnen afwentelen en afreageren. We kennen al wel de makkers van Glimmerveen en het nationale Jeugdfront die daadwerkelijk deze onlustgevoelens omzetten. Zulke groeperingen zijn doodeng en gevaarlijk.

Verwachtingen

Geeft het feit dat je in de oorlog goed was, je het recht daar jaren op te teren? Ik ben de mensen die gestreden en geleden hebben voor de goede zaak, zeer dankbaar. Maar zij mogen niet op hun lauweren rusten. Op hen rust de taak door te geven waarvoor zij gevochten hebben; en op te komen voor het onrecht. Daarom kan ik niet begrijpen dat mensen die goed waren in de oorlog, bijvoorbeeld het apartheidssysteem in Zuid-Afrika kunnen verdedigen. Van hen verwacht ik meer. Hoe valt het te verdedigen dat een staatsbestel gebaseerd is op een onderscheid tussen zwart en blank. En waarin de zwarte mens minder wordt geacht dan de blanke. Waarom mogen de zwarten daartegen niet in verzet komen? Wij zijn toch ook doigeukig dat er mensen in verzet kwamen tegen het nazi-regime die de joden als minderwaardig behandelden? Daarom rust op hen en de navolgende generatie ook de plicht zich in te zetten voor een democratisch staatsbestel. Om te ageren tegen regimes waar de macht slechts bij enkelen berust. Waar die macht gehandhaafd wordt door geweld, zodat er uiteindelijk geregeerd wordt om wiie van de macht. We weten nu waartoe deze machtsterreur leidt en hoe het mensen ontmenselijkt.

De tijd stond even stil. Net als 35 jaar geleden reden Canadese bevrijders over de Berlagebrug Amsterdam binnen, waar ze uitbundig werden onthaald.

Daarbij gaat het dan evengoed om regimes in Zuid-Amerika als in Oost-Europa. Het is niet te tolereren dat een regering andersdenkenden beknot en knevelt, je kan alleen van mening verschillen over de wijze waarop je wilt proberen dit te veranderen.

Dankbaarheid

Dankbaarheid t.o.v. de bevrijders zeer zeker! (vooral nu de Canadezen weer in Nederland zijn). Maar houdt dat in dat je daarom kritiekloos je bevrijders moet volgen in alles wat deze doen en willen? Mijns inziens niet. Dankbaarheid schept een bijzondere band met iemand. Enerzijds de vreugde over het feit zelf. Anderzijds houdt het ook in dat je de ander voor kan houden wat jouws inziens goed en juist is. Iemand met wie je geen band hebt, laat je koud. Je zal geen moeite doen de ander te overtuigen van zijn fouten of van jouw opvattingen of zienswijze. Degene met wie je een band hebt, heeft ook recht om op jou een appèl te doen, om mee te denken in wat er gedaan moet worden. Daarom mag er ook kritiek op de Verenigde Staten uitgeoefend worden vanwege zijn Vietnam-politiek. Uit angst voor wat een goede vriend volgens jou misdoet. Daarom mag je ook kritische geluiden laten horen bij de Rusland politiek. Juist omdat Amerika ons bevrijd heeft en indertijd opkwam voor de goede zaak. Een vriend is niet gebaat met een slaafs volgen. Echte vriendschap houdt in het wederzijds kunnen uiten van kritiek. Herdenking en bevrijding liggen naast elkaar. Angst en dankbaarheid eveneens. Dankbaarheid voor de bevrijding. Maar angst voor oorlog. Angst voor wat er over mensen kan komen, waardoor mensen geen individuen meer zijn, maar slaafse kuddedieren. Waardoor mensen tot anonieme beesten worden. En wanneer we dan terugkijken naar een oorlog waarin Duitsers andere mensen niets ontziend deporteerden en doodden; wanneer we weten dat er nog zulke regimes zijn waarin alles en

iedereen ondergescbikt gemaakt wordt aan het machtsstreven van enkelen, dan bezorgt dat velen angst, angst dat zij vanwege het massale vernietigende karakter kernwapens afwijzen. Zij streven naar een vreedzame wereld, maar niet met behulp van deze wapens.

Voortdurend

De strijd tegen onrecht, onderdrukking, ontmenselijking, honger en ellende is niet opgehouden in 1945. Wij zijn ervan bevrijd, maar die strijd gaat door. Op ons rust dan ook de plicht anderen die nog te lijden hebben, te helpen. Dank zij onze bevrijding hebben we een materiële welvaart kunnen opbouwen die weliswaar nog niet voor ons allemaal even groot is (we hoeven alleen maar aan de woningnood te denken). Maar velen zijn er veel beroerder aan toe. Op ons rust de plicht die mensen te helpen. Zolang er nog onderdrukking, onrecht is, is er reden 4 mei de doden te gedenken en 5 mei bevrijdingsdag te vieren. Wij kunnen ons niet verschuilen achter onbekendheid. Door krant en televisie zijn we op de hoogte. In het onderwys moet men daarom blijven vertellen hoe het was, hoe het zo ver is gekomen en heeft kunnen komen en wat de essentie achter het fascisme was en is. Anne-Frankkranten moeten daarom uitgegeven blijven worden. Om te laten zien wat er vandaag aan de dag nog aan discriminatie plaatsvindt. Om te laten zien welk goed een democratisch staatsbestel is. Jongeren kunnen dan leren alert te zijn op tendensen van ontmenselijking. Dan hoeft je de oorlog niet meegemaakt te hebben, om te weten en te voelen waar onrecht heerst en gedaan wordt, zowel in andere landen als in eigen land. Dan zal ook het angstaanjagende van een oorlog doordringen, zodat de wens „dat nooit meer” werkelijkheid zal worden. Of zoals Abel Herzberg zei: elk mens heeft een destructieve kant en een liefdekant. Laten we ervoor vechten dat de liefdekant zal overwinnen.

Mr. Phillie Burgers
lid redactie NG

Minister De Koning bij CDJA-Friesland

Op 19 mei zal het CDJA-Friesland ter afronding van dit seizoen een slotvergadering beleggen. Thema voor deze avond is: „Christen-zijn en ontwikkelingssamenwerking”. Wij hebben minister van ontwikkelingssamenwerking De Koning bereid gevonden om voor ons te

spreken en met ons in discussie te gaan.

Aanvang avond: 20.00 uur op 19 mei 1980.

Plaats: Kosterij, Grote Kerk (Achter de Grote Kerk nr. 17) te Leeuwarden. Natuurlijk rekenen we op jullie komst! Laat je gezicht dus zien!

CDA-Haarlem

Op donderdag, 29 mei 1980 zal te Hoofddorp in gebouw De Deining voor de leden van het CDA-Kamerkringverband „Haarlem” spreken de hr Th. M. Hazekamp, Staatssecretaris van Economische Zaken over het zeer toepasselijke onderwerp: **TOERISME**

gelet op de voor de deur staande vakanties.

Deze avond begint om 8.00 uur. Het is een openbare bijeenkomst, waarop ook niet-CDA-leden/belangstellenden van harte welkom zijn.

Uiteraard is de spreker zeer deskundig op het gebied van het Midden- en Kleinbedrijf en kunnen ook over dit onderwerp vragen aan hem worden voorgelegd.

CDJA Groningen prov.

Van 16 t/m 18 mei organiseert de provinciale CDJA afdeling Groningen een conferentie met als thema „Werkgelegenheidsproblematiek in de provincie Groningen”. Sprekers: dr. B. de Vries, gedeputeerde J. van de Ploeg, T. Swart, CNV-districtsbestuurder. Plaats: Boerhaarschoeve, Schoonloërstraat 49, Grollo. Aanmelden: Tjebbe de Jong, Goeman Borgesiuslaan 509, Groningen. Kosten: f 20,-.

Arjosagenda

17 mei: CDJA-congres, te Utrecht, F. H. de Bruyne Lyceum, Koningsbergerstraat 2.

Deze dag staat o.a. in het teken van de jongerenhuisvesting. Sprekers o.a. de heren Dijkman en Brokx.

7 juni: „Guatemala-dag”. Op deze dag zal het ingezamelde geld bij het jubileum van de Arjos worden overhandigd aan een vertegenwoordiger uit Guatemala. Verder zullen een vertegenwoordiger van het ICCO en minister De Koning aanwezig zijn.

Plaats: Poort van Kleef, Mariaplaats 7, Utrecht.

21 juni: Arjosraad, behandeling van het politiek pamflet van het CDJA (zie NG van 19.04.80). Plaats: Utrecht, Jaarbeurs.

Minister De Ruiter in Leiden

Op maandag 19 mei organiseert het CDA Leiden een ledenvergadering waar Minister de Ruiter zal spreken over „Justitie en het CDA”. De bijeenkomst zal gehouden worden in restaurant Wienerwald, Steenstraat 2 te Leiden en om 20.00 uur beginnen.

Ook niet CDA leden/belangstellenden zijn van harte welkom.

UIT DE ARJOS

Uitgangspunten voor christen-democratisch mediabeleid

In dit artikel zal nagegaan worden wat de uitgangspunten dienen te zijn voor een media-beleid dat zich door christelijke en democratische normen laat leiden. In een later artikel zullen we proberen aan de praktische uitwerking van deze normen gestalte te geven.

Weerbarstige werkelijkheid

In het CDJA-grondslagenrapport hebben we onze samenleving gekarakteriseerd als „een gebroken en weerbarstige werkelijkheid”. Daarmee bedoelden we te zeggen dat de realiteit van alle dag niet meer beantwoordt aan de eisen die God ons in zijn woord voorhoudt. De mens heeft zich vaak in de persoonlijke levenssfeer teruggetrokken en weet zich niet meer verantwoordelijk voor de medemens, de samenlevingsstructuur, kortom de hele maatschappelijke orde. Kenmerkend voor zo'n houding van de mens is dat men de communicatiemedie en met name radio en t.v., voornamelijk is gaan zien als middelen om er de tijd aangenaam mee door te brengen en dat als konsekwentie daarvan radio en t.v. meer en meer verstrooiende, amuserende media zijn geworden. De oorzaken van deze levenshouding zijn zeer kompleks, maar kunnen voor een deel teruggebracht worden op de inspanning in het arbeidsproces, waarna het goed rusten schijnt te zijn. In die situatie zal het voor de ontvanger zeer moeilijk zijn zich niet over te geven aan de ervaringen van de Prediker die reeds verzuchtte dat alle dingen onuitsprekelijk vermoeiend zijn. Toch kan en mag zo'n passieve houding van berusting in de bestaande toestand geen houding van christenen zijn, die geloven dat zij dienen te bouwen aan een andere samenleving die in het teken staat van het Messiaanse Rijk.

Arjos fbg SEF

De fractiebegeleidingsgroep sociaal-economische en financiële zaken (SEF) draait weer! De onlangs gehouden eerste bijeenkomst heeft het volgende opgeleverd:
- Er is een voorlopige keuze gemaakt de Vermogensaanwasdeling (VAD) als werkerrein te nemen. Wel of niet een VAD? In welke vorm een VAD? Vragen die de afgelopen jaren steeds terugkeerden. Verwacht mag worden dat nog dit jaar een definitief wetsontwerp t.a.v. vermogensaanwasdeling ingediend zal worden.
- De fbg SEF wil graag in de discussie rond de VAD meedoen en streeft er naar om, uiteraard nog dit jaar, een bulletin terzake uit te brengen.

De eerstvolgende bijeenkomst is op 21 mei a.s. aanvang: 19.30 uur, in het Jaarbeursgebouw te Utrecht. Wie mee wil doen in deze fbg is van harte welkom!
Voor nadere informatie, ook i.v.m. andere mogelijke onderwerpen: Hans Brünig, Hof van Delftstraat 25, 2635 EE Den Hoorn (Z-H), tel.: 015-61.49.89 of Dik Koopmans, Arjos-secretariaat, tel.: 070-45.03.24/46.96.20.

Wanneer men nu vanuit christelijk normen ervan overtuigd is dat de mens meer is dan een konsumptief dier en een taak heeft te vervullen met een verantwoordingsplicht aan de Allerhoogste, zal men ook een visie moeten ontwikkelen op het functioneren van de communicatiemedie. Door communicatie worden we nl. wat we zijn, zowel in ons geestelijke als sociale leven. Het is niet voor niets dat God zich door het Woord aan ons bekend wil maken!

Christelijke uitgangspunten

Waarom kennen we in het aktiveringsproces nu zo'n grote rol toe aan de massamedia? Daarvoor zijn een aantal argumenten: Ten eerste kenmerken deze media zich door het feit dat ze technisch en financieel in staat zijn op grote schaal informatie te vergaren, te bewerken en door te geven aan de ontvangers. Om gestalte te geven aan de bijbelse normen in onze samenleving is naast liefde en wijsheid veel kennis nodig; voor het verkrijgen nu van die kennis zijn we in belangrijke mate aangewezen op de bestaande media. In de tweede plaats schrijven we over massa-media, d.w.z. media die in staat zijn tegelijkertijd grote groepen mensen te bereiken en derhalve te konfronteren met de bestaande werkelijkheid en de daarmee op gespannen voet staande idealen. Dat vergroten van kennis en inzicht bij de ontvangers, het uitdragen van de boodschap van Christus en de daarbij behorende levenshouding zijn nu met name punten die ons zouden moeten aanspreken als we uitgangspunten formuleren voor een media-beleid vanuit christelijke normen. Het past in zo'n beleid absoluut niet deze potentiële bron van informatie, ontplooiing, bewustmaking en aktivering over te laten aan de kommercie of amusementsindustrie. Media kunnen vulling geven aan het proces van „educare”, d.w.z. uitleiden uit het oude en opvoeden voor het nieuwe leven. Mogen we zo'n machtig middel dan ongebruikt laten liggen? Een derde argument om aan de media zo'n grote rol toe te kennen in het bewustwordingsproces is het feit dat zij in staat zijn nieuwe aandachtsvelden voor mensen te openen. Agendabepalers worden die wel eens genoemd. Daarmee bedoelen we dat de praktijk van alle dag en wetenschappelijk onderzoek ons leert, dat de mensen de onderwerpen waarover men praat vaak ontlenen aan de door de media naar voren gehaalde of als aktueel gebrachte zaken. Met name bij nieuwe onderwerpen

Arjos Utrecht provinciaal

Op de eerstvolgende Arjosraadsvergadering van 21 juni wordt het politiek pamflet van het CDJA besproken. Amendering van dit pamflet zal in twee fasen gebeuren, waarbij 23 mei de sluitingsdatum van de eerste termijn is. De verschillende fracties hebben ieder een hoofdstuk toebedeeld gekregen, voor Utrecht is dat volksgezondheid. Ter besprekingen en amendering van dit hoofdstuk zal een algemene ledenvergadering worden gehouden op **MAANDAG 19 MEI om**

Media

Als vervolg op de in januari gehouden media-konferentie is er een follow-up groepje bezig met het vertalen van de gehouden discussies in meer algemene vragen en het bepalen van een visie op het mediabestel zoals dat nu funktioneert. Men houdt zich bezig met vragen als wat nu de uitgangspunten van een christen-democratisch mediabeleid behoren te zijn; hoe we ons op dienen te stellen m.b.t. vervlakking en commercialisering; wat de basis voor verdeling van zendtijd dient te zijn en hoe we de problemen met de kabel en satelliet moeten beoordelen. Het hierna volgende artikel is een weergave van de binnen de groep gevormde mening over de uitgangspunten voor een christen-democratisch mediabeleid. Reacties hierop zouden wij graag in het vervolg van onze discussie verwerken. Ook deelname van meerdere belangstellenden stellen wij natuurlijk op prijs. Ons adres: fbg-Justitie, p/a Asje van Dijk, Corn. Springerstraat 29¹¹¹ 1073 LG Amsterdam.

zouden media in staat zijn mensen op een nieuw spoor te zetten. Wanneer media door een andere programmaprogrammering nu hun aandacht eens wat zouden intensiveren voor de weerbarstige werkelijkheid en de daarmee konfliktuerende idealen, zou daarmee bevorderd kunnen worden dat ook de ontvangers van deze programma's deze onderwerpen meer relevant gaan achten en in hun aandachtsvelden opnemen.

Democratische uitgangspunten

1) Informatie
In het voorgaande is nogal veel nadruk gelegd op de informerende en bewustmakende functie van de media. Bij het bepleiten daarvan dienen we ons echter wel te realiseren dat de mens niet alléén homo-politikus is en de media ook andere functies vervullen zoals de verstrooiende en amuserende. Sociaal psychologisch valt het zelfs zeer goed te verdedigen dat ook deze functies van groot belang zijn voor de mens. Voor de duidelijkheid wijzen wij er echter op dat in een christen-democratisch mediabeleid allereerst prioriteit dient uit te gaan naar de informerende en aktiverende functie. Dat betekent tevens dat de andere functies daaraan ondergeschikt worden gemaakt; pas nadat garanties zijn verkregen voor een optimale vervulling van deze functies is er plaats voor de verstrooiende. We geven met dat uitgangspunt niet toe aan de veei gehoorde uitlating dat het ontvangerspubliek slechts brood en spelen wil en uit het oogpunt van democratie of konsumentensevereiniteit daaraan beantwoord moet worden. Het volledig vrij laten van omroepverenigingen m.b.t. het programma-aanbod verdient onze afkeuring.
2) Pluriformiteit in aanbieders

20.00 uur in het CSB-gebouw, Kromme Nieuwe Gracht 39, Utrecht. Na de pauze zal er gelegenheid zijn om de andere hoofdstukken van het pamflet te bespreken en te amenderen. De tweede ronde stellen wij ons voor te houden d.m.v. een openbare Arjosraads fractievergadering, zo spoedig mogelijk na het door het landelijk sekretariaat verwerken van de amendementen, dat zal begin juni zijn. Op 19 mei volgen hierover meer mededelingen. Het politiek pamflet is te vinden in nr. 17 (26 april) van de lopende jaargang van Nederlandse Gedachten. Wij hopen op een grote opkomst!

Voor het democratisch functioneren van ons media-bestel is het voorts belangrijk dat er door de ontvangers vanuit verschillende hoeken informatie kan worden ingewonnen. Als kennis één van de machtsbronnen genoemd wordt, dan is het van groot belang dat het aanbod van informatie als noodzakelijke voorwaarde daarvoor niet wordt gemonopoliseerd door enkele grote (inter)nationale persburo's of nationale omroepverenigingen. Er dienen derhalve wettelijke garanties en financiële mogelijkheden te zijn voor een aanbod vanuit verschillende bronnen. Minderheidsgroeperingen kunnen dan aan het woord komen, maar ook zijn er daardoor mogelijkheden eigen beginselen en levensvisie in programma's samen met gelijkgezinden te laten doorklinken.
3) Ontvangersinvloed
Invloed van ontvangers op het programma-aanbod is een wezenlijke voorwaarde voor een democratisch mediabeleid. Daarbij kan die invloed zich niet beperken tot de keuzevrijheid voor een aantal netten of de invloed die van kijk- en luistercijfers schijnt uit te gaan. In onze visie dienen wettelijk erkende zendgemachtigden die zich op de massa richten hun leden, kijkers of luisteraars invloed te geven op de samenstelling en inhoud van de aangeboden programma's. Of dat via ledenoverleg, ledenvertegenwoordiging in de redaktieraad of bijv. algemene richtlijnen wordt uitgewerkt zal afhangen van verdeling van zendtijd of vormgeving van de omroeporganisaties.

Konklusie

Uitgangspunten van een christen-democratisch mediabeleid dienen genormeerd te worden vanuit een christelijke en democratische optiek. De christelijke norm eist dan van ons een aktivering van de mens. Daarvoor is een garantie voor informerende en bewustzijnsverruimende programma's, waardoor inzicht kan worden verkregen in de complexe werkelijkheid en de keuzemogelijkheden een voorwaarde. Deze norm gaat zelfs zover dat we als christendemocraten niet kunnen meewerken aan wetgeving die mogelijkheden biedt voor een volledig vrij programma-aanbod dat kan vervallen tot louter amusement. Wanneer het ontvangerspubliek dit al zou wensen, vinden wij dat aan die verlangens niet tegemoet mag worden gekomen. Vanuit de democratische normen moeten er waarborgen geboden worden voor een pluriformiteit in aanbieders, zodat monopolisering van berichtgeving voorkomen wordt, minderheden toegang blijven houden tot de media en levensbeschouwelijke beginselen kunnen doorklinken in de programma's. Tenslotte zal ontvangersinvloed op programma-aanbod en -inhoud geregeld dienen te zijn.

Asje van Dijk

Commentaar van de redactiekommissie van de Arjos treft u aan op pagina 7.

Bespreking politiek pamflet CDJA

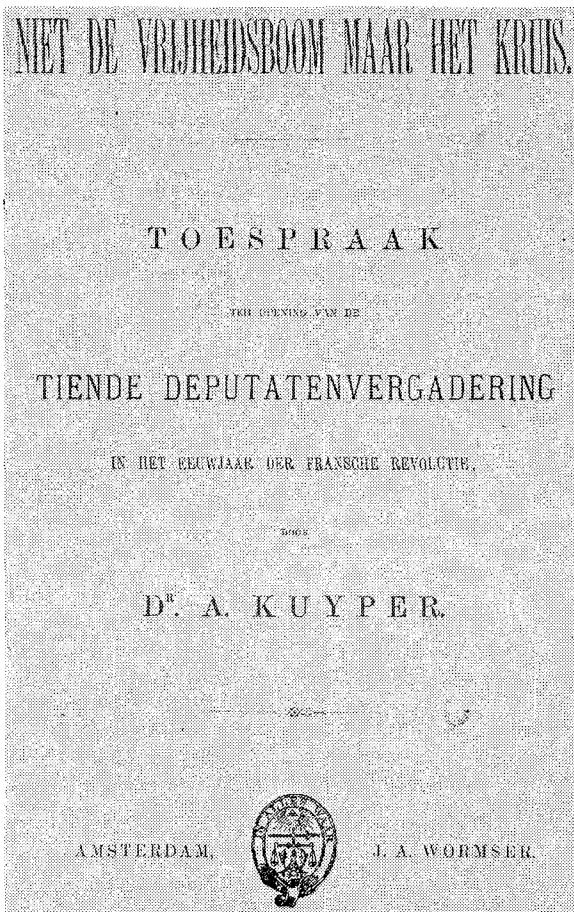
In Nederlandse Gedachten van 26-4-'80 is het complete politiek pamflet van het CDJA afgedrukt. Op de ledenvergadering van de ARJOS gehouden op 3 mei jl. is besloten de Arjosraad te machtigen amendementen hierop in te dienen. Gezien het belang van dit pamflet (het bepaalt de kleur van het CDJA) is er een behandelingsprocedure afgesproken, waarbij zoveel mogelijk leden betrokken worden. De fractiebegeleidingsgroepen zullen de provinciale Arjosraadsfracties ter zijde staan bij de behandeling van de paragrafen waarin zij gespecialiseerd zijn. Om de behandeling te vereenvoudigen zijn de onderwerpen over de verschillende fracties verdeeld. Die verdeling is als volgt:

Fractie	Behandeling van de volgende onderwerpen:
Groningen	Justitie, Emancipatie, Minderheden en Vluchtelingenbeleid
Friesland	Milieu, Grondstoffen en Energie-beleid
Drenthe	Welzijn (Jeugdwezijn, Cultuur, sport en lichamelijke vorming)
Overijssel	Wetenschapsbeleid en Onderwijs
Gelderland	Buitenlands beleid en Defensie
Utrecht	Gezondheidszorg
Noord-Holland	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Vervoer en Mediabeleid
Zuid-Holland/Zeeland	Sociaal economisch beleid
Noord-Brabant/Limburg	Bestuurlijke vormgeving

Uiteraard is hiervoor een tijdschema afgesproken:

23 mei 1980	alle amendementen binnen bij het secretariaat
± 27 mei 1980	verzending alle amendementen aan de fracties (alle leden)
6 juni 1980	tweede ronde amendementen binnen bij het secretariaat
12 juni 1980	versterkt voorzittersoverleg Arjosraad (dubbele afvaardiging) Op dit voorzittersoverleg kunnen bij de amendementen eventuele pre-adviezen worden geformuleerd. In de week na 12 juni hebben de fracties nog éénmaal de gelegenheid om te vergaderen.
21 juni 1980	Arjosraad, voorafgegaan door een voorzittersoverleg

Zoals gewoonlijk staat de Arjosraadsvergadering die op 21 juni a.s. wordt gehouden, open voor elk Arjoslid, dat behoefte heeft een bijdrage te leveren aan de behandeling van de zaken die daar aan de orde zijn. Inlichtingen hierover: Arjossecretariaat 070-45.03.24 of 46.96.20.

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schroten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

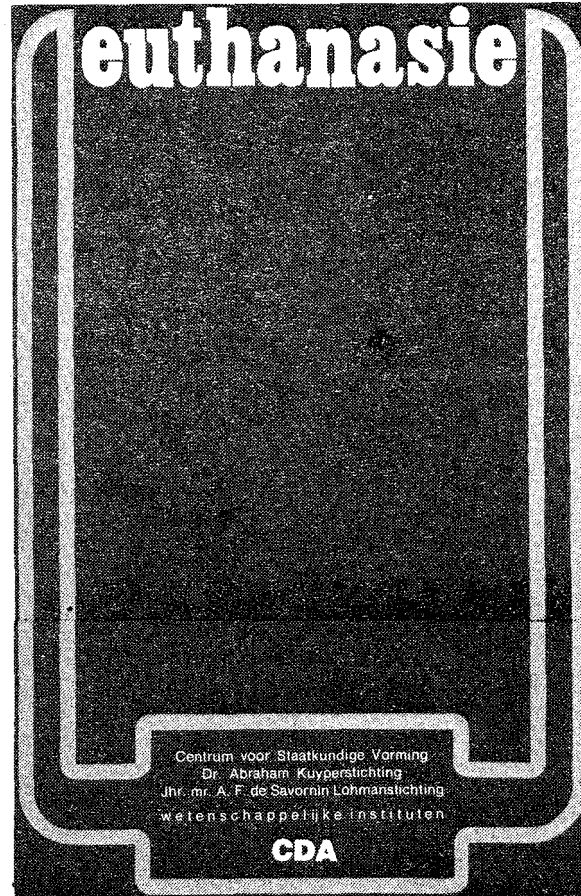
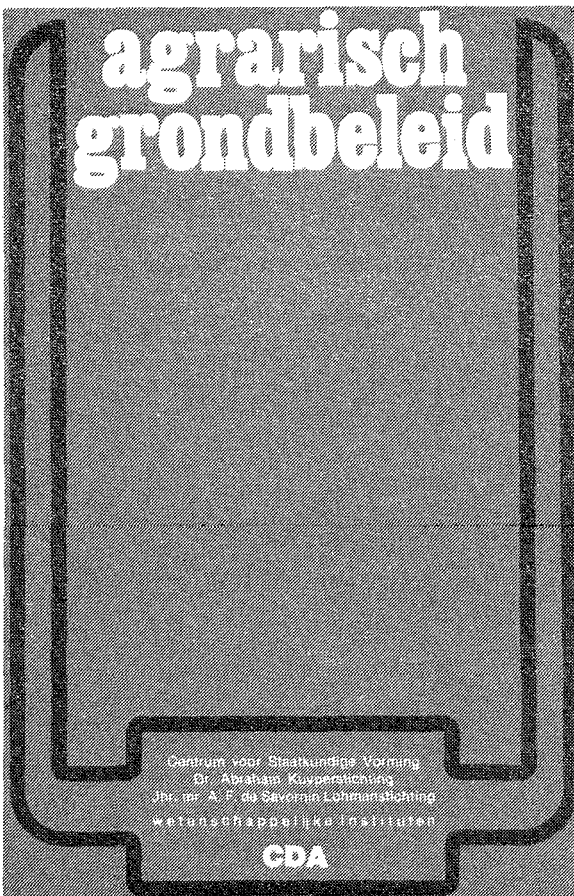
Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Tussen beginselstudie en politieke actie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Arjos, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

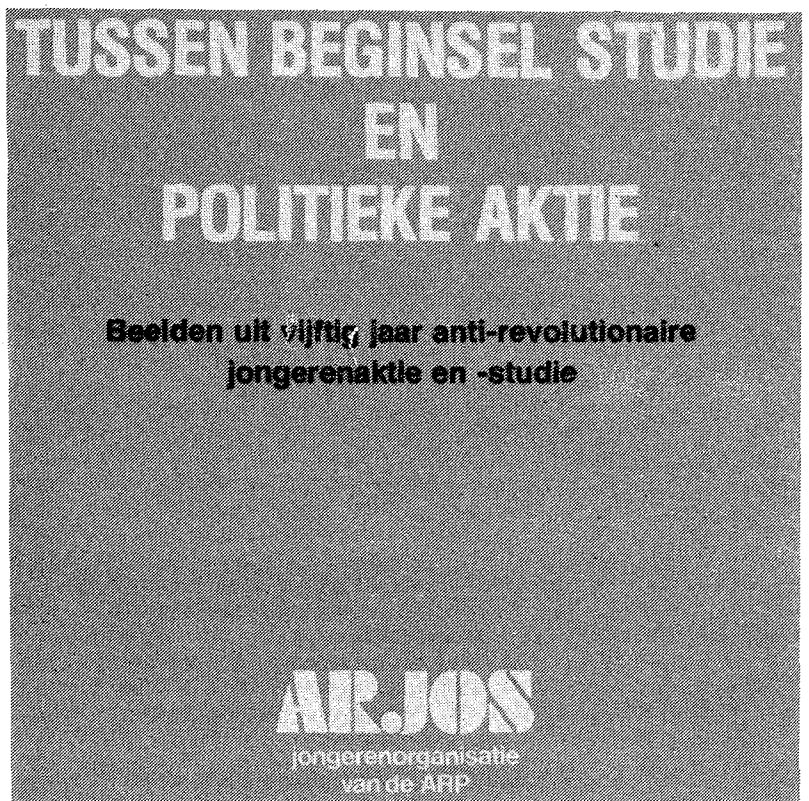
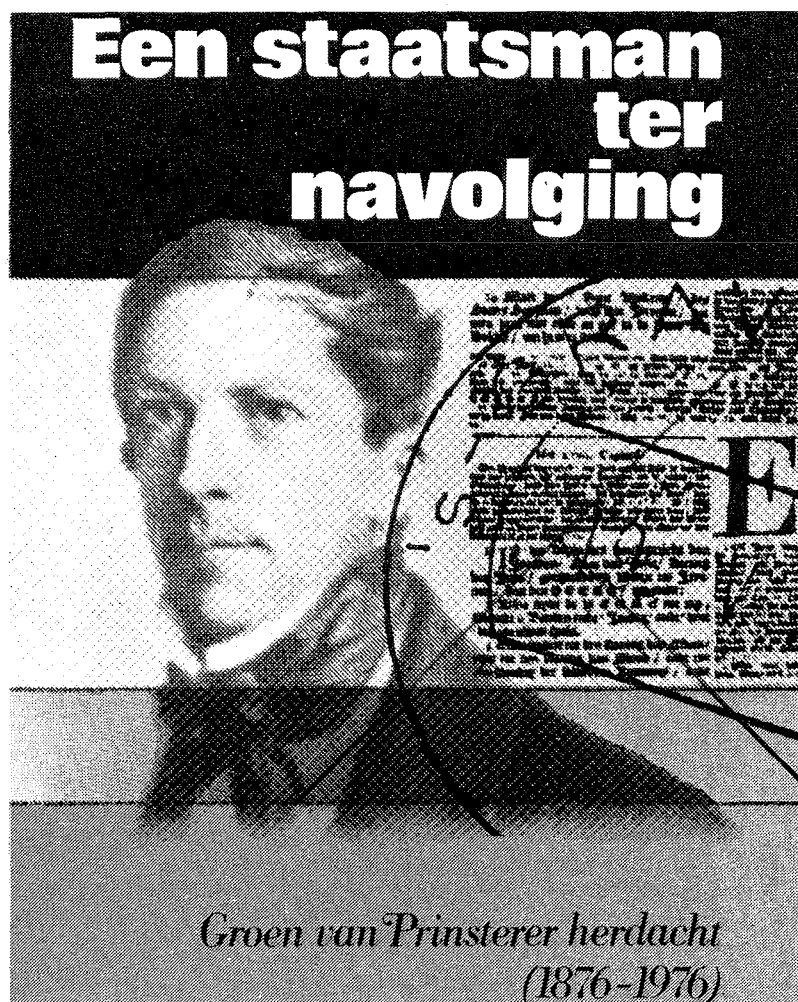
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatkunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPstichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

Nederland en de Palestijnen

door H. Gualthérie van Weezel

De P.L.O. heeft de laatste tijd duidelijk de wind in de politieke zeilen. Het optreden van premier Begin enerzijds en de toenemende invloed van het Arabische olie-geld anderzijds, lijken hier niet vreemd aan te zijn. Hoe dan ook, het kwam tot een niet langer te vermijden erkennen door de negen E.E.G.-landen van het zelfbeschikkingsrecht van het Palestijnse volk. Veel opzienbarend is evenwel de opwaardering van de P.L.O. zelf. Wat een jaar geleden nog voor onmogelijk werd gehouden, lijkt thans geheel normaal; Arafat met Nederlandse parlementariërs van alle gezindten om de tafel bijeen. Dit soort contacten draagt echter geen erkenningsverschijnselen in zich en verdient derhalve een totaal andere beoordeling van wat de Regering doet. Vandaar het grote belang de invulling door de Regering van feitelijke contacten met de nodige aandacht te blijven volgen.

Het gevaar is immers aanwezig, dat het traditioneel achterblijven van Nederland ten aanzien van de P.L.O. omslaat in zich voorbij hollen, met alle risico's van dien.

Schaakbord

Naar aanleiding van het recente bezoek van de Palestijnse delegatie aan Den Haag, vragen velen in en buiten de Partij zich bezorgd af, wat, zolang er onduidelijkheid blijft bestaan over de werkelijke bedoeling van de P.L.O., de volgende zet op het Palestijnse schaakbord zal zijn. Sinds Arafats reizende ambassadeur, Sartawi, al eens tot het Binnenhof is doorgedrongen en kort geleden zonder

medeweten van de Minister op het Ministerie van Buitenlandse Zaken is beland, vormen P.L.O.-ontvangsten nauwelijks schokkende gebeurtenissen. Veeleer van belang is de vorm waarin een en ander gegoten wordt. Door de grote ophef alsmede het officiële karakter van dergelijke bezoeken, zou zowel naar de P.L.O. als Israël toe de indruk gewekt kunnen worden, dat de feitelijke contacten zoals de motie-Brinckhorst die voorstaat een ander karakter krijgen dan door velen bedoeld. Door een steeds verdere bijkleuring van die contacten zouden immers ongewenste verwachtingen gewekt kunnen worden, i.c. een uiteindelijke erkenning en daaraan voorafgaand een

overbruggingsperiode door middel van een informatiekantoor met semi-diplomatieke status. Met dit laatste zouden wij op de Franse lijn terecht komen. Zowel voor het een als het ander geldt echter de vraag of de P.L.O. uiteindelijk bereid zal zijn Israël met veilig gestelde grenzen te erkennen. Zolang dat niet het geval is moeten wij, zoals de motie-Brinckhorst dat uitdrukkelijk naar voren brengt, deze contacten primair benutten om de P.L.O. tot andere gedachten te brengen. In hoeverre de voortdurende aanwezigheid van een hoge departementsambtenaar bij alle P.L.O.-gesprekken en festiviteiten, zoals wij die onlangs in Den Haag

konden zien, hiertoe bijdraagt is echter de vraag. Het zal in ieder geval bij de Israëli's achterdocht hebben opgewekt en de indruk hebben doen wekken dat het met die overredingsdrift niet zo'n vaart loopt en de koers naar de Arabische richting is verlegd. Dit laatste zou weer door de P.L.O. aangegrepen kunnen worden door er bij anderen op te wijzen, hoezeer de situatie veranderd is doordat Nederland van achterloper, koploper is geworden. Noch het een, noch het ander, is gewenst. Vandaar het grote belang juist bij de invulling van deze feitelijke contacten zo zorgvuldig mogelijk te werk te gaan.

Troef

Onderwijl lijkt, alle verklaringen ten spijt, de P.L.O. op het standpunt te staan, dat zij haar beste troef uit handen zou geven door Israël te erkennen. Aan de andere kant lijkt Israël te blijven menen, dat haar voortbestaan gebonden is aan een blijvende controle over de in 1967 bezette gebieden. Die controle eist, dat de P.L.O. vooralsnog buiten alle onderhandelingen gehouden wordt. Vandaar dat er in Israëli's ogen nog steeds te weinig plaats voor de P.L.O. bestaat. Tot nu toe is het niet mogelijk gebleken dit dilemma te doorbreken, waarbij wij als Europa, zolang de onderhandelingen over Camp David

nog voortduren, nauwelijks anders kunnen dan afwachten. Op zichzelf betekent een erkenning van de P.L.O. als vertegenwoordiger van de Palestijnen, nog geen enkele concrete oplossing van het probleem zelf. Het gaat hier immers niet om een soort voorlopige regering in ballingschap van de Palestijnen maar om de al dan niet legaliteit van een gesprekspartner. Vragen zoals de ligging van, alsmede de omvang van zo'n toekomstige Palestijnse staat, liggen immers nog volledig open. Waar het thans om gaat is dat Europa een erkenning moet blijven binden aan de voorwaarde dat de P.L.O. bij alle eventuele onderhandelingen over een definitieve oplossing zal moeten uitgaan van het wettelijk bestaan van Israël. Tevens zal er van de P.L.O. een overtuigende toezegging moeten komen een einde te maken aan het terrorisme binnen en buiten Israël, omdat de P.L.O. hiermee kan bewijzen werkelijk gezag te hebben over de Palestijnen. Hier doet zich echter het probleem voor, dat Arafat niet aan het hoofd van een regering staat en derhalve geen beschikking over politie, rechterlijke macht en administratie heeft. Vandaar telkenmale weer het P.L.O.-antwoord: „Wij hebben het niet gewild, maar konden er niets aan doen.”

H. Gualthérie van Weezel
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

UIT DE ARJOS

Commentaar bij het artikel over mediabeleid

Op het gevaar af kritiek te krijgen van de 26 Arjossers, die onlangs schreven dat andere geluiden amper getolereerd worden in N.G., heeft de redactiecommissie toch besloten bijgaand artikel van commentaar te voorzien.

De moeite die de redactiecommissie met bijgaand artikel heeft, spruit voort uit „christelijk en democratisch”. Men dient verschil te maken tussen wenselijkheid en werkelijkheid. Al vaker is gebleken dat dit onderscheid moeilijk te maken is. Abortus is zo'n voorbeeld. Een aantal christen-democraten heeft daarover een standpunt, dat men het liefst het gehele Nederlandse volk wil opleggen. Maar de werkelijkheid is dat een minderheid dat standpunt inneemt. En gelukkig leven we in een democratie, waarin het niet mogelijk is dat een (kleine) minderheid de meerderheid haar wil oplegt. Men mag proberen anderen te overtuigen van de juistheid van zijn opvatting. Maar wanneer dit niet lukt, zal men zich daarbij moeten neerleggen. Een wet over een bepaalde kwestie is een weerspiegeling van de opvattingen van die meerderheid. Soms zal een wet een uitdrukking zijn van een compromis tussen de minderheid en de meerderheid, omdat die minderheid zo'n grote groep vormt dat het wenselijk en reëel is er mee rekening te houden. Soms ook worden de wensen van een minderheid in een wet gerespecteerd, omdat deze groep dermate grote gewetensbezwaren heeft tegen de regeling in die wet. Maar i.c. is daar geen sprake van.

Een visie op het mediabeleid (radio en televisie in dit geval) is zeer wenselijk. Men kan anderen proberen te overtuigen dat deze visie de juiste is. Maar het is vers twee deze visie via een wet op te dringen aan een meerderheid en zo tot werkelijkheid te verheffen. Het is ook onmogelijk in een

parlementaire democratie, maar het gebeurt wel in bijgaand artikel over het mediabeleid. Gesteld wordt dat de andere functies van de media ondergeschikt gemaakt moeten worden aan de informerende en activerende functie. Vervolgens dat het volledig vrij laten van omroepverenigingen m.b.t. het programma-aanbod afkeuring verdient. Wanneer men het niet met de bestaande omroepwet eens is, moet men proberen een parlementaire meerderheid te krijgen om deze wet te veranderen. In de omroepwet staan nl. een aantal functies van de omroepverenigingen opgesomd (informatief en amuserend, naast elkaar). Het volledig vrij laten van het omroepaanbod is op basis van deze wet al onmogelijk. Ten tweede, al zou er geen omroepwet bestaan, dan nog bestaat er een min of meer democratische wisselwerking tussen de omroepvereniging en haar leden. Wanneer een informatief programma

een geringe kijkdichtheid heeft, valt dat blijkbaar bij de meeste kijkers niet in de smaak (hierbij moet men in acht nemen dat men bij informatieve programma's al uitgaat van een geringere kijkdichtheid). De kijkers geven aan dat zij meer amusement willen. Veel omroepen geven aan deze wens gevolg. Wanneer kijkers het daar niet mee eens zijn, kunnen zij dit kenbaar maken door hun lidmaatschap op die omroepvereniging op te zeggen; of dit kenbaar maken in een ledenvergadering. Het feit dat de omroepverenigingen die het meeste „amusement” in hun aanbod doen, het grootst zijn, is veelzeggend. Maar het getuigt niet van een democratische instelling wanneer men voorbijgaat aan de wisselwerking tussen de omroepvereniging en haar leden, en het standpunt dat een vrij programma-aanbod afkeurenswaardig is, oplegt aan de omroepverenigingen.

De schrijver van het artikel wil invloed van de ontvangers op het programma-aanbod van de omroepverenigingen. Een democratisch functioneren van de leden van een omroepvereniging t.a.v. het programma-aanbod. Maar wanneer het ontvangerspubliek zou wensen dat het programma-aanbod zal vervallen tot louter amusement, mag deze wens volgens de schrijver niet gehonoreerd worden. Wat is dan het democratische?

Ik zou ook liever willen dat de verstrooiingsprogramma's wat minder vertrossend zouden zijn, maar om dit dwingend op te leggen aan anderen en eventueel de meerderheid om zo te realiseren dat er meer informatieve programma's komen, is ondemocratisch. Het is ook gevaarlijk, wanneer minderheden hun wil gaan opleggen aan een meerderheid. In dit geval zal het nog meevallen. Maar wanneer de ene groep zich het recht toeëigent de meerderheid haar wil op te leggen, mag een andere groep dat ook. Elke groep voor zich zal vinden dat haar ideeën uitstekend zijn en best aan de meerderheid opgelegd mogen worden. Ik moet er niet aan denken in welk systeem we op deze wijze terecht zouden komen. Maar om dat tegen te gaan hebben we nu juist een parlementaire democratie.

Overigens ben ik van mening dat een strakke en juiste hantering van de omroepwet de vervlakking van het programma-aanbod (en daarmee de domme lol) een heel eind zou inperken.

Philie Burgers

Overgangsregeling illegalen

Standpunt CDA-fractie

De CDA-fractie in de Tweede Kamer beschouwt de door de regering getroffen overgangsregeling voor illegale buitenlandse werknemers als een acceptabele uitwerking van de schets voor een zodanige regeling, die de regering in het debat over de door de Kamer aanvaarde motie inzake een overgangsregeling voor illegalen heeft gegeven.

Het gaat om een overgangsregeling voor een beperkt aantal mensen, die zo min mogelijk onzekerheid voor betrokkenen met zich brengt; vandaar de centrale rol van de werkgever, bij wie de illegaal 22 maanden in dienst moet zijn geweest. Voorts is de

regeling zo strikt omschreven en duidelijk, dat de aanzuigende werking op buiten ons land verblijvende buitenlandse werknemers zo beperkt mogelijk wordt gehouden. De CDA-fractie vertrouwt dat de werkgevers met voortvarendheid het initiatief voor het gebruik maken van de geboden regeling zullen nemen. De fractie gaat ervan uit, dat de uiteraard beperkte aanmeldstermijn geen moeilijkheden zal opleveren in gevallen dat de werkgever binnen die termijn wel de aanvraag met de daarin behorende gegevens heeft verzonden, maar door omstandigheden niet in staat was terstond de copieën van de vereiste bijlagen bij te voegen.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijsen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

VAN DE PARTIJ

Informatie partijraad

Aan de leden en gasten van de partijraad

Namens partijvoorzitter H. A. de Boer nodigen wij u graag uit voor de AR-voorjaarspartijraad.

Agenda

Het programma van deze voorjaarspartijraad is intensief. Veele tijd zal ongetwijfeld heengaan met de behandeling van de ingediende amendementen op het ontwerp-CDA-Program van Uitgangspunten.

Met de vaststelling van bovenbedoelde stukken, regels e.d. wordt vanwege de ARP, in vrijwel allerlaatste instantie, mede besloten over de beginselen, vormgeving en structuren van en in het CDA als eenheidspartij.

Statutaire agendapunten

Overeenkomstig de AR-statuten worden op de voorjaarspartijraad, naast enkele normale huishoudelijke zaken, ook behandeld de jaarverslagen van de partij en daarmee gelieerde instanties, ditmaal over 1979. Ook de bespreking van het gevoerde en te voeren politieke beleid staat op het programma. Voorts dient na de gehouden stemming onder de kiesverenigingen, de partijraad de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen, ten behoeve van de gezamenlijke CDA-kandidatenlijsten met CHU en KVP, definitief vast te stellen.

Personele en financiële bijlage

Reeds op de partijraad van 1 december 1979 stond de behandeling van de zgn. „personele” en „financiële” bijlage op de agenda. Gebleken is dat de ontwerp-teksten toen niet tijdig genoeg

gereed waren. Op voorstel van het partijbestuur heeft de partijraad daarop een tweetal besluiten genomen. Inmiddels is het ARP-partijbestuur in onderhandeling geweest over de inhoud van de beide bijlagen. Geconstateerd kan worden dat over vrijwel alle punten nu overeenstemming tussen de besturen is bereikt. Met betrekking tot de financiële bijlage, waarover slechts de partijraad bevoegd is definitieve beslissingen te nemen, treft u bij deze zending de nadere (ontwerp-)voorstellen aan. Eerder is al meegedeeld, dat het partijbestuur van mening is dat de partijraad ook aan de inhoud van de zgn. „personele” bijlage goedkeuring dient te verlenen. Een definitieve tekst hiervan is momenteel nog niet helemaal gereed. Er wordt echter voorshands vanuit gegaan dat deze voorstellen u bij de volgende zending (te verwachten eind mei) kunnen worden toegezonden.

Fusieregelingen/afspraken

Evenals voor de partij zelve dienen daarmee gelieerde instanties, welke ook tot fusie overgaan, ieder afzonderlijk tot de nodige afspraken met elkaar te komen, o.a. over samenstelling bestuur, afzonderlijke financiële regelingen e.d. Voor zover het betreft de instanties gelieerd met de ARP dient de partijraad, als „hoogste” partij-orgaan, met de gemaakte afspraken in te stemmen. Afspraken van of voor een tweetal AR-instanties dienen formeel zelfs te worden vastgesteld en dat betreft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP en het ARVrouwencomité.

Opheffing

Als de AR-kiesverenigingen en

partijraad te zamen definitief beslissen om te fuseren met CHU en KVP in het CDA (eind augustus/september a.s.) dient tegelijkertijd een besluit aangaande de opheffing van de ARP-partij genomen te worden. Om een dergelijk voorstel als dan tegelijk voor te leggen dient de partijraad op dit moment een ontwerp-opheffingsbesluit vast te stellen.

Aanvangstijdstip

Gezien het intensieve programma en de wens toch enigszins op een redelijk tijdstip de partijraad te beëindigen is besloten het aanvangsuur te stellen op half tien (9.30 uur!). Graag doen wij een beroep op uw aller medewerking ter zake de afwikkeling van de noodzakelijke agendapunten. Een degelijke voorbereiding, een strikt onderscheiden van hoofd- en bijzaken en een selectief gebruik van de spreektijd zullen dit mede bevorderen. Wij vertrouwen op uw medewerking hierbij.

Conferentie

Op de voorjaarspartijraad van 1979 is toegezegd dat op de komende partijraad aandacht zou worden besteed aan de thematiek van de economische orde. In verband met de drukke werkzaamheden op het secretariaat is het hier van niet gekomen. Het partijbestuur heeft het CDA verzocht na een fusie een conferentie over dit thema te doen beleggen. Het dagelijks bestuur van het CDA heeft dit verzoek ingewilligd en een hoge prioriteit toegekend. Uiteraard hopen en vertrouwen wij weer op veler komst naar Utrecht.

Ten slotte wensen wij de partijraadsleden de komende weken veel sterkte toe bij de voorbereiding met de diverse vergaderstukken.

Met vriendelijke groet en hoogachting,
(drs. C. Bremmer)
secretaris.

Bovenstaande brief is op 12 mei verzonden naar de leden en gasten van de partijraad.

ARPartijraad op 7 juni Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraadbijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbouwers Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten,
- verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij.

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbon zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARP-partijsecretariaat (uiterlijk 23 mei a.s.). Bevestiging van aanmelding en toezending van vergaderstukken zal dan plaatsvinden in de laatste week van mei.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode)
Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch f 20,-).

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partijsecretariaat, dr. Kuypersstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 21 24 mei 1980

Uitslag stemming kandidatenlijst

De kiesverenigingen hebben gestemd over de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen; uitslag stemming gedateerd 19 mei 1980

De uitslag luidt als volgt:

1. drs. J. de Koning - Voorschoten (advieslijst nr. 2)
2. mr. J. de Ruiters - Naarden (advieslijst nr. 3)
3. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters - Heerhugowaard (advieslijst nr. 4)
4. H. A. de Boer - Velsen (advieslijst nr. 1)
5. L. de Graaf - Bilthoven (advieslijst nr. 8)
6. dr. S. Faber - Hardegarijp (advieslijst nr. 7)
7. mr. G. C. van Dam - 's-Gravenhage (advieslijst nr. 11)
8. dr. B. Goudzwaard - Oegstgeest (advieslijst nr. 5)
9. drs. M. Beinema - Middelburg (advieslijst nr. 10)
10. J. van Houweligen - Putten (advieslijst nr. 6)
11. dr. W. de Kwaadsteniet - Rotterdam (advieslijst nr. 12)
12. dr. B. de Vries - Bergschenhoek (advieslijst nr. 14)
13. J. van Noord - Dwingelo (advieslijst nr. 17)
14. F. Borgman - Aalsmeer (advieslijst nr. 13)
15. drs. H. C. Couprie - Gouda (advieslijst nr. 15)
16. mr. J. N. Scholten - Andel (N.Br.) (advieslijst nr. 9)
17. mr. J. Buikema - Hengelo (Ov.) (advieslijst nr. 16)
18. mw. F. J. Laning-Boersema - Den Helder (advieslijst nr. 18)
19. mw. W. T. E. Noorda-Ritzema - Groningen (advieslijst nr. 20)
20. H. Hofstede - Vianen (advieslijst nr. 19)
21. dr. H. E. S. Woldring - Amstelveen (advieslijst nr. 21)
22. mw. T. Bot-van Gijzen - Spijkenisse (advieslijst nr. 22)
23. ir. J. F. de Leeuw - Dongen (advieslijst nr. 23)
24. drs. E. Heerma - Amsterdam (advieslijst nr. 24)
25. F. Jonkman - Drachten (advieslijst nr. 27)
26. A. H. Esselink - Dalfsen (advieslijst nr. 25)
27. E. Fennema - Sauwerd (advieslijst nr. 28)
28. drs. J. van Bolhuis - Nieuwkoop (advieslijst nr. 26)
29. S. P. Hoekstra - Leeuwarden (advieslijst nr. 35)
30. J. van der Ploeg - Grijskerk (Gr.) (advieslijst nr. 32)
31. K. de Vries - Delft (advieslijst nr. 29)
32. Mw. J. van Leeuwen - Zoetermeer (niet op advieslijst)
33. mw. N. Zuidema-Van Dijk, Hilversum (advieslijst nr. 30)
34. dr. H. van Ruller - Voorburg (advieslijst nr. 31)
35. mr. W. Aantjes - Utrecht (niet op advieslijst)
36. ing. C. van 't Hoog - Waddinxveen (advieslijst nr. 33)
37. mr. V. H. Bruins Slot - Amsterdam (advieslijst nr. 34)
38. H. Faber - Borger (advieslijst nr. 36)
39. drs. J. de Geus - 's-Gravenmoer (advieslijst nr. 37)
40. M. van der Zwaag - Geleen (advieslijst nr. 40)

DEZE WEEK IN WAG:

In OgenSchouw	pagina 2
Niet naar Moskou	pagina 2
NG-commentaar	pagina 3
Overwegende	pagina 3
CDA-obligatielening	pagina 4
Verantwoording	
Goudzwaard	pagina 5
Open Brief Dengerink	pagina 6
School en medezeggenschap	pagina 8
Colijns erfenis	pagina 7
Uit de Arjos	pagina 8, 9, 11
Van de Partij	pagina 12

Aan de stemming namen 550 kiesverenigingen deel (in 1977: 560; in 1972: 641).

24 kiesverenigingen zonden een stembiljet in, dat ongeldig moest worden verklaard (in 1977: 30; in 1972: 7), wegens strijdigheid met reglementaire bepalingen.

Met de geldige stembiljetten zijn 1113 stemmen uitgebracht (in 1977: 1181; in 1972: 1547).

De uitslag van de stemming is vastgesteld door een door het bestuur aangewezen commissie, bestaande uit mevrouw R. E. van der Waals-Kooi te Leiden, lid van het AR-Vrouwencomité, H. J. van der Meiden te Rotterdam, voorzitter van de AR-Kamercentrale Rotterdam en N. Schouten te Leidschendam, voorzitter van de AR-Organisatie Commissie en lid van het dagelijks bestuur van de partij. Ter nadere toelichting wordt vermeld,

Koningin Beatrix ontving vorige week de leden van de „Commissie-Brandt”. Op de eerste rij v.r.n.l. Edward Heath, Willy Brandt, Koningin Beatrix, minister De Koning en Prins Claus.

Kandidatenlijst

In deze krant treft u aan de uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen over de kandidaten voor de Tweede-Kamerverkiezingen. In het volgende nummer zal nader ingegaan worden op de uitslag. Op pagina 5 treft u een verantwoording aan van professor B. Goudzwaard naar aanleiding van zijn besluit om voor de programcommissie te bedanken en zich niet beschikbaar te stellen voor de Tweede Kamer. De partijvoorzitter schrijft in zijn rubriek Overwegende ook over het terugtreden van Goudzwaard.

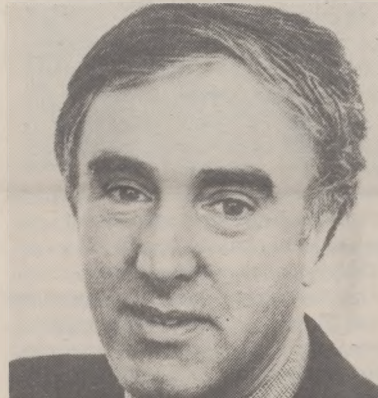

drs. J. de Koning

dat van het aantal van 526 geldig bevonden stembiljetten van kiesverenigingen circa 45% van dit aantal de heer H. A. de Boer te Velsen-Zuid als nummer 1 van de kandidatenlijst heeft geplaatst. Tientallen kiesverenigingen plaatsten hem als nr. 2 of 3 van de lijst. Drs. J. de Koning kreeg eveneens dit percentage stemmen voor plaats 1 van de lijst, terwijl mr. J. de Ruiters door circa 5% van de kiesverenigingen als nummer 1 werd geplaatst. De methode van stemming was die van een zgn.:

„gewogen stemming”: elke kiesvereniging heeft één stem en voorts voor elk vol aantal van vijftig leden één stem meer. Voor wat betreft de top van de lijst wordt nog vermeld dat de heer S. P. Hoekstra te Leeuwarden, nummer 35 op de advieslijst van het versterkt partijbestuur, door een 30-tal kiesverenigingen bovenaan de lijst is geplaatst.

De partijraad van 7 juni a.s. zal de kandidatenlijst definitief vaststellen. Alleen op voorstel van het dagelijks bestuur kan het partijbestuur de partijraad voorstellen wijzigingen aan te brengen in de volgorde.

H. A. de Boer

Voorjaarspartijraad op 7 juni

De voorjaarspartijraad zal gehouden worden op 7 juni a.s. Aan de orde zullen komen de amendementen op de ontwerperegelingen voor het CDA. Ook de amendementen op het program van uitgangspunten zullen behandeld worden. Daarnaast stelt de partijraad de definitieve kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen vast, evenals het jaarverslag over 1979. De partijraadsvergadering zal plaatsvinden in de Jaarbeurs te Utrecht. Zie voor meer informatie pagina 8.

Goudzwaard uit het CDA

Reactie presidium ARP

Het presidium van de ARP maakt bekend dat prof. dr. B. Goudzwaard heeft meegedeeld zijn lidmaatschap van de Programcommissie van het CDA neer te leggen. Hij heeft hiertoe besloten vanwege zijn verwachting dat de teksten inzake de kernwapenproblematiek in het Program van Uitgangspunten en het Program van Aktie van het CDA voor hem niet aanvaardbaar zullen zijn. Bij een en ander heeft bovendien een rol gespeeld de overweging dat een mogelijke voortzetting van de huidige regeringscombinatie, zover deze kan samenhangen met de keuze van de toekomstige lijsttrekker, niet in 's lands belang is. Ten slotte deelde hij mee geen plaats op de toekomstige CDA-lijst voor de Tweede Kamer te zullen innemen.

Het presidium van de ARP betreurt de stap van de heer Goudzwaard zeer en acht die niet gerechtvaardigd, gezien het feit dat de partij en het CDA nog een beslissing over het Program van Uitgangspunten moeten nemen, terwijl de partij ook nog geen kans heeft gehad een oordeel over het Program van Aktie te geven, dat immers pas in juli aan de partijen wordt aangeboden. Met betrekking tot de toekomstige coalitievorming wijst het presidium op de criteria die het Algemeen Bestuur van het CDA eerder heeft aanvaard. Daarbij werd voorkeur uitgesproken voor een kabinet dat op een brede parlementaire meerderheid steunt en dat kan functioneren in de actuele politieke situatie. Dit laatste laat zich niet los beoordelen van de sociaal-economische en financiële situatie, waarin ons land verkeert.

Het is in die afweging dat de partij tot de keuze van een lijsttrekker komt, en in die afweging de gebleken bereidheid van de heer A. A. M. van Agt te zijner tijd zal betrekken.

Het presidium heeft het CDA-bestuur voorgesteld in de vacature van de heer Goudzwaard in de Programcommissie te benoemen de heer prof. dr. A. J.

prof. dr. B. Goudzwaard

Vermaat te Voorthuizen. De vervulling van de vacature geschiedde na overleg met de vanuit de ARP in de Programcommissie zittinghebbende overige leden.

Als bijlage wordt de verantwoording van de heer Goudzwaard meegezonden betreffende het door hem genomen besluit. Den Haag, 19 mei 1980.

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

De macht van een verdeeld Europa

De toekomst van het verenigd Europa ziet er niet erg zonnig uit. De verdeeldheid binnen de Europese Gemeenschap begint langzamerhand ontbindende vormen aan te nemen. Trachtte men tot voor enkele jaren door middel van marathonvergaderingen in Brussel de problemen waarmee de gemeenschap kampte tot een oplossing te forceren, inmiddels is men overgestapt naar een regelmatig rondreizend circus van Europese staatshoofden en regeringsleiders dat gemeenschappelijke vragen op gemeenschappelijke antwoorden probeert te passen. Maar ook dit nieuwe Europese instituut begint versleten te raken. De rek is er uit, de bereidheid om offers te brengen voor een gemeenschappelijk doel gaat zienderogen achteruit. Als de Britse regering op het huidige spoor blijft zitten, komt ze op den duur onvermijdelijk buiten het verenigd Europa terecht. En wat de gevolgen zullen zijn van toetreding van Griekenland, Portugal en Spanje tot de gemeenschap, is op dit moment nog niet te overzien. Maar dat de Europese problemen daardoor eenvoudiger zullen worden is in ieder geval niet aan te nemen. Nu doet zich de laatste tijd een verschijnsel voor, dat in het licht van de droeve intern-Europese ontwikkeling uiterst paradoxaal aandoet. Het lijkt er veel op dat, naar

mate de interne samenhang van West-Europa afneemt, de politieke betekenis van dit deel van de wereld toeneemt. Hoewel op dit moment moeilijk uit te maken is of het hier gaat om een tijdelijke ontwikkeling dan wel om een meer permanente tendens, is het verschijnsel op zichzelf het signaleren waard.

Midden-Oosten

Een eerste voorbeeld van de groeiende aandacht voor de politieke opstelling van Europa betreft de situatie in het Midden-Oosten. Met name in de Arabische wereld zijn stemmen te vernemen die roepen om een actievere vredesrol van het Midden-Oosten. Daarbij wijst men niet alleen op de historische banden tussen West-Europa en het Midden-Oosten, maar onderstreept men tegelijkertijd dat een Europese bemiddeling tussen Israël en de Arabische wereld veel overtuigender zou zijn dan bijvoorbeeld een Amerikaanse, een Russische of een combinatie van die beiden, aangezien Europa geen grote mogendheid met machtsaanspraken is. Nu het Amerikaanse vredesinitiatief nog voor 26 mei, de datum waarop er een regeling voor de door Israël bezette gebieden zou moeten zijn, in de ijskast lijkt te zijn gezet in afwachting van de verkiezingen in de

Verenigde Staten, lijkt het initiatief duidelijk bij Europa te liggen. De Britse minister van buitenlandse zaken kwam enige maanden geleden al met het voorstel om Veiligheidsraadsresolutie 242 zo te herschrijven dat een nieuw en uitgebreider vredesinitiatief een kans zou krijgen. In de huidige versie van 242 wordt het Palestijnse vraagstuk afgedaan als een vluchtelingenprobleem en dat is met name voor de Palestijnse beweging uiterst onverteerbaar. De Britse minister, Lord Carrington lijkt nu met instemming van zijn Europese collega's te gaan aansturen op een zodanige herziening van deze resolutie dat daarin een expliciete erkenning van de politieke rechten van de Palestijnen te lezen is.

De groeiende erkenning voor de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie van Jasser Arafat in Europa past precies in dit beeld, terwijl men op de achtergrond de stroom Arabische olie naar Europa kan ontwaren. Een tweede voorbeeld van het kennelijk stijgend belang dat men hecht aan de opstelling van West-Europa is de kwestie Iran. Het is buiten kijf dat er de Verenigde Staten veel aan gelegen is dat de Atlantische bondgenoten de Amerikaanse sancties tegen Iran ondersteunen zolang de gijzeling van Amerikaanse diplomaten voortduurt. Gezien het beperkte directe economische effect van de Europese boycot (reeds gesloten handelsakkoorden vallen er bij voorbeeld niet onder), gaat het hier voornamelijk om een politiek gebaar, dat de vastbeslotenheid van de westelijke wereld moet onderstrepen dat zij niet zo maar over zich laat heen lopen; de mislukte poging om met militaire middelen de gijzelaars te bevrijden op het moment dat Europa juist besloten had aan een boycot mee te doen, maakt overigens wel duidelijk dat Washington zelf niet hevig van de politieke kracht van het gebaar

overtuigd was. Het meest overtuigende voorbeeld van de groeiende betekenis die wordt toegekend aan de politieke stellingname van Europa is de kwestie van de Russische inval in Afghanistan. Zowel vanuit het Witte Huis als vanuit het Kremlin wordt met argusogen gekeken naar de reacties van de Europeanen op deze inval.

Verenigde Staten

De Verenigde Staten hebben meer dan ooit behoefte aan Atlantische solidariteit. Uitbreiding van de Russische machtsfeer en dan nog wel met harde militaire middelen betekent groot gezichtsverlies, zeker voor een Amerikaanse president die nog graag een tweede termijn in het Witte Huis wil zitten. Het effect van de Amerikaanse tegenmaatregelen komt in een breder en overtuigender perspectief te staan, als deze de steun krijgen van de westelijke bondgenoten. De vergadering van zowel de ministers van buitenlandse zaken als hun collega's van defensie van de landen van de NAVO vorige week in Brussel vormde hiervan een onderstreping. De boycot van de Olympische Spelen door tal van westelijke landen (waarvoor het lot van dissidenten alleen zonder twijfel een onvoldoende argument zou zijn gebleken - cynisch genoeg - is voor hen een tastbaar bewijs van die solidariteit. Het plan-Carrington voor een neutraal Afghanistan is daarvan een typisch Europees uitwerking. Aan de andere kant hecht ook de Sovjet-Unie veel belang aan de houding van Europa. De politieke uitspraken van het Kremlin maken een duidelijk onderscheid tussen de Verenigde Staten en West-Europa. Ondanks de toegenomen afstand tussen Moskou en Washington, bleef de leiding in het Kremlin steeds signalen uitzenden dat zij wilde vasthouden aan ontspanning in

Europa. Moskou gaat er daarbij kennelijk vanuit dat ontspanning deelbaar is. Aan de ene kant van de wereld kun je door uitbreiding van je invloedssfeer een politiek conflict veroorzaken, maar dat hoeft nog niet te betekenen dat de verhoudingen in de rest van de wereld ook verstoord raken, zo luidt de redenering in het Kremlin. De laatste paar weken zijn er zeer duidelijke signalen te horen vanuit het Warschau Pact die oproepen tot besteding van de vreedzame verhoudingen in Europa. De nadrukkelijke uitnodiging van Brezjnev aan de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt om binnenkort eens in Moskou op bezoek te komen hoort daar zeker bij. Het is bepaald geen geheim dat de Sovjet-Unie graag zou willen werken aan een geleidelijk losser worden van de banden tussen West-Europa en de Verenigde Staten. Of het daarbij ooit nog zover zal komen dat Rusland tegenover Bonn de troefkaart van de Duitse hereniging te voorschijn zal halen in ruil voor een verbreking van de banden tussen de bondsrepubliek en de NAVO, zoals al eens gesuggereerd is (bij voorbeeld voor het geval de Verenigde Staten militair nauw gaan samenwerken met China) lijkt onder de huidige omstandigheden nog een wat academische kwestie. Maar dat erover gespeculeerd wordt, zegt toch wel iets. Dat een intern machteloos Europa zo'n centrale plaats kan innemen in de wereldwijde politieke verhoudingen is een uiterst curieuze zaak. Misschien heeft dit feit ook minder te maken met de onderlinge verdeeldheid in de Europese wereld, maar meer met de relatieve machteloosheid van de grote mogendheden.

H.A.

Niet naar Moskou

Afgezien van het politieke element lijken de Olympische Spelen ook vanuit sportief standpunt zodanig aangetast, dat zelfs de meest fervente sportman of -vrouw zal moeten erkennen dat meedoen thans weinig anders meer is dan strijden om een tweederangs eer. De zekerheid dat ook op sportgebied leidinggevende landen als de Verenigde Staten (zwemmen en atletiek) en West-Duitsland (hockey) in ieder geval zullen wegblijven maakt immers elke vergelijking van elkanders kunnen bij voorbaat onmogelijk. Applaus zal dan ook nauwelijks klinken voor hen die in Moskou tot overwinnaar uitgeroepen zullen worden.

Voor de sportlieden die hier de rekening van de politiek moeten betalen begrijpelijk verdriet, teleurstelling en frustratie. Voor anderen echter nauwelijks minder grote zorgen over het gebrek aan eenheid in denken over een politiek zo gevoelige zaak. Het gaat immers al lang niet meer om sport alleen en de onberekenbare Carter. De samenhang binnen het Atlantisch Bondgenootschap vormt immers de voornaamste inzet van het spel.

Gevoel

Achteraf kan men zich natuurlijk afvragen of Carter wei het juiste pressiemiddel gehanteerd heeft. Dit te meer daar nog voor de arrestatie van Sacharov de boycot van de Spelen door hem geproclameerd werd. Dit neemt echter niet weg dat men van

goede huize moet zijn om, nu Moskou van dissidenten schoon gemaakt wordt, te doen alsof er niets aan de hand is. Wat het laatste betreft spant Frankrijk de kroon door, in tegenstelling tot de regeringen en parlementen van het Verenigd Koninkrijk, West-Duitsland, Noorwegen en Nederland, nog steeds te doen of de neus bloedt. Hiermee wordt het de Franse sportorganisaties nauwelijks mogelijk gemaakt enig afdoende politieke richtlijn te geven. Het is dan ook begrijpelijk dat van de grote Westeuropese landen, Frankrijk het meest bekritiseerd wordt. Die kritiek geldt met name van de kant van de Verenigde Staten. Aan de Franse regering wordt dan ook verweten, dat zij op een cruciaal ogenblik haar steun aan de Amerikaanse politiek heeft onthouden, terwijl zij naar Amerikaans oordeel juist moreel verplicht was die steun te verlenen.

Hoezeer Amerika aan een en ander tilt bewijst alleen al de teneur van tal van Amerikaanse commentaren waarin steeds duidelijker wordt dat t.a.v. Iran er minder van Europa gevraagd wordt dan jegens Afghanistan. Het gemiddelde, mijns inziens gezonde, oordeel blijft n.l. dat ondanks het niet opgeloste gijzeldrama en het Amerikaanse prestige verlies ter zake, men ook in Amerika niet wil dat Iran in Russische armen wordt gedreven. Wat de Amerikanen echter niet kunnen inzien is hoe de ontspanning in Europa gehandhaaft zou kunnen worden terwijl die tegelijkertijd in Centraal-Azië verbroken zou zijn.

Verandering

Het is met het oog op het bovenstaande, dat zich in de Amerikaanse houding t.a.v. de individuele bondgenoten een kentering begint voor te doen. Werd nog voor Afghanistan de Bondsrepubliek als belangrijkste bondgenoot beschouwd, moet thans geconstateerd worden dat

door H. Gualthérie van Weezel

Engeland momenteel deze plaats lijkt te hebben overgenomen. Alhoewel de Duitse Bondskanselier nog steeds gerespecteerd wordt, zijn de hartelijke gevoelens van weleer aan beide zijden van de Amerikaans-Duitse alliantie verdwenen. Dit gevoel wordt nog versterkt door de komende reis van Schmidt naar Brezjnev. De „klandestiene" ontmoeting van de Russische en de Franse presidenten daargelaten, wordt het steeds duidelijker dat de vastbeslotenheid van de Britse premier ter zake en het succes van Lord Carrington in Zimbabwe, meer instemming in Amerika genieten dan de experimenten van Giscard en Schmidt anderzijds. Hoe men hier ook over denken moge, het resultaat van alles is wel dat van enige eenheid in het Westerse blok steeds minder sprake is. Voor de Nederlandse regering bestond er derhalve nauwelijks enige keus dan dat advies van niet te gaan. Jammer blijft het echter, dat de vraag van het nut van de Spelen in Moskou bij alles wat achtergebleven is. Primair ging het immers, afgezien van de sport, om de mogelijke contacten met hen die anders willen. Door de arrestatie van Sacharov en andere dissidenten werd deze illusie echter aan velen ontnomen. Het was daarom, en niet

direct om Afghanistan, dat de helft van de PvdA fractie in de Tweede Kamer uiteindelijk stemde voor een boycot van de Spelen. Deze stellingname siert hun en komt overeen met datgene wat vele anderen binnen en buiten het parlement hierover denken. Het zou echter te

simplistisch zijn alles onder de noemer van de mensenrechten te brengen en Afghanistan zodoende buiten beschouwing te laten. Neen; het waren allebei.

H. Gualthérie van Weezel
lid CDA-fractie Tweede Kamer

Friesland organiseert Cursus over energie

Evenals in dit vergaderseizoen zal ook in het seizoen 1980/1981 als onderdeel van de C.D.A.-activiteiten op enkele plaatsen in de provincie een cursus worden gehouden over een onderwerp, dat nogal wat belangstelling geniet. Ditmaal zal het gaan over energie en allerlei zaken die daar mee samenhangen, bijvoorbeeld financiën en milieu. Naar het zich laat aanzien zijn de cursusplaatsen Drachten en Sneek.

De kosten die aan deelname zijn verbonden bedragen f 25,-. De aanmelding vindt plaats, door storting van dit bedrag t.n.v. mej. H. v. d. Meulen, Boskkamp 32, Augustinusga, gironummer 4490352 en onder vermelding van „deelname cursus energie ..." (één van de beide plaatsen invullen). Vóór de zomervakantie ontvangen de deelnemers het cursusmateriaal.

Globale opzet cursus en data

In elk van de beide plaatsen zullen op drie avonden achtereenvolgens worden behandeld:

a. een verkenning van de politieke uitgangspunten van het C.D.A. ten aanzien van het energievraagstuk; inleider voor dit onderdeel is de heer dr. E. Bleumink, biochemicus en verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen;

b. economische en sociaal-politieke vragen met betrekking tot de energievoorziening; inleider is hier de heer mr. M. J. H. M. Marijnen, burgemeester van Haskerland en

verbonden geweest aan het Ministerie van Financiën in Den Haag;

c. de milieukundige aspecten van de diverse wijzen van energievoorziening; dit onderdeel wordt verzorgd door de heer drs. J. J. Boersema uit Haren, verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen bij het milieukundig studiecentrum.

Na afloop van elke inleiding zal discussie plaatsvinden, voornamelijk aan de hand van enkele vooraf opgestelde vragen.

De cursusavonden worden gehouden: in Drachten op 9 september, 16 september en 16 oktober; in Sneek op 24 september, 28 oktober en 6 november.

Indien u in de opgegeven cursusplaats op een bepaalde avond niet aanwezig kunt zijn, bestaat de mogelijkheid uit te wijken naar de andere plaats. Het ligt in de bedoeling om na afloop van de cursus, waarschijnlijk in de tweede helft van november, één van de leden van de Tweede-Kamerfractie van het C.D.A. een spreekbeurt te laten houden over actuele vraagstukken op het gebied van energie op een nog nader aan te geven plaats in Friesland. Deze avond zal wellicht voor iedereen toegankelijk zijn. Opgave voor deze cursus liefst zo spoedig mogelijk en in elk geval vóór 1 juni a.s. U krijgt dan nog nader bericht over de precieze plaats waar de diverse avonden zullen worden gehouden.

Tel. inlichtingen: 05126-2340
(B. Dijkstra)

Kandidaatstelling I

De ongebruikelijk ingrijpende wijze waarop de kiesverenigingen wijzigingen hebben aangebracht in de advies-kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen wijst op een zekere kloof tussen partijleiding en een gedeelte van de Kamerfractie enerzijds en het grondvlak anderzijds. Het is echter te simpel om deze te kwalificeren als een verwijdering tussen dagelijkse leiding en partij. De advieslijst is immers opgesteld door het versterkt partijbestuur en daarin zijn kamer- en statencentrales – vertegenwoordigers van het grondvlak – extra sterk gerepresenteerd. Men kan toch moeilijk aannemen dat deze vertegenwoordigers zich hebben laten overdonderen door de voorstellen van het dagelijks bestuur. Dit alles doet overigens aan de ernst van het thans gepasseerde niets af. Dagelijks bestuur en partijbestuur zullen zich ernstig moeten bezinnen over de vraag hoe een en ander kon gebeuren en welke les daaruit getrokken dient te worden. Dat veronderstelt allereerst bij een ieder een bereidheid tot luisteren. Met het de kop in de wind gooien wordt immers niets gewonnen.

Kandidaatstelling II

Voor wat betreft de top van de lijst hebben de kiesverenigingen kennelijk vooral waardering voor het werk van de bewindslieden, in moeilijke omstandigheden van het land, tot uitdrukking willen brengen. Dat verklaart waarschijnlijk voor een groot deel het feit dat bewindslieden de eerste drie plaatsen van de lijst innemen en daarna het eerste Kamerlid komt, H. A. de Boer, die tevens de eerste Anti-Revolutionaire representant in de CDA-Kamerfractie is. Men kan het zeer betreuren dat de

kiesverenigingen juist het advies van het versterkte partijbestuur ten aanzien van de eerst voorgestelde niet hebben gevolgd. Zij zijn deze keer kennelijk niet aangesproken door het in het verleden steeds aangevoerde argument dat de eerste verantwoordelijkheid van de eigen politieke lijn bij de fractie ligt. Nu eenmaal zo is gekozen, in een democratische procedure, verdient deze opvatting gerespecteerd te worden.

Om „indianenverhalen” te voorkomen zij hier overigens gewezen op een uitspraak van minister J. de Koning, de nu verkozen eerste man op de lijst, dat er tussen hem en De Boer weinig politiek verschil van mening bestaat, afgezien dan van het punt van de nucleaire bewapening. In dat licht is het frappant dat ongeveer even veel kiesverenigingen, nl. circa 45%, De Koning respectievelijk De Boer op de eerste plaats hebben gezet. Een tweede voorlopige indruk is verder dat de Noordelijke kandidaten over het algemeen goed uit de bus zijn gekomen. Kennelijk zijn er in de Noordelijke regio acties gevoerd. Naast een analyse van de totale uitslag vraagt ook dit punt om nadere bezinning.

Goudzwaard

Het besluit van professor Goudzwaard zich uit de programcommissie terug te trekken en zich van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer af te laten voeren is een verdrietige zaak. Wij nemen aan dat de heer Goudzwaard dit besluit nog uitvoerig zal motiveren en dat daarover nog van gedachten zal kunnen worden gewisseld. Vooral nog wekken de door de media vermelde motieven echter enige bevreemding. Dat de heer Goudzwaard moeite had met het door het CDA gevoerde kernwapenbeleid is bekend. Het is echter de verklaring van de vier partijvoorzitters en het daarin aangekondigde onderzoek door een commissie, ingesteld door de wetenschappelijke instituten, die hem er in januari toe gebracht hebben tesamen met mevrouw Laning en de heer Aantjes het werk

NG COMMENTAAR

in de programcommissie weer op te nemen. De bedoelde commissie is nog volop met haar werkzaamheden bezig en het valt daarom niet goed in te zien wat de heer Goudzwaard er toe bewogen kan hebben er op dit moment de brui aan te geven. Ook de vrees voor een door hem niet gewenste voortzetting van de samenwerking met de VVD lijkt op dit moment niet van zodanig klemmende aard dat dit de thans door hem genomen stap rechtvaardigt, zeker niet wanneer men bedenkt dat volgens de meest recente opiniepeilingen de huidige coalitie niet op een kamermeerderheid kan rekenen. Wij nemen daarom aan dat er dieperliggende redenen zijn die een man als Goudzwaard, die zich grote verdiensten voor de partij heeft verworven, er toe gebracht hebben een zo ingrijpend besluit te nemen.

Recht op samenwerking

In een opzienbarende toespraak heeft minister De Koning ervoor gepleit de ontwikkelingsamenwerking niet langer enkel en alleen te zien in termen van solidariteit maar deze te verankeren in begrippen als rechten en plichten. Volgens de minister bestaat er een rechtsplicht tot het overbruggen van de kloof tussen rijk en arm en hij heeft concrete voorstellen gedaan over de wijze waarop deze rechtsplichten nader kunnen worden ingevuld. Het is te hopen dat de minister in de goede ontvangst die zijn rede heeft verkregen aanleiding zal vinden de door hem verkondigde ideeën ook internationaal verder uit te dragen.

Hij zal zich daarvoor in eerste instantie moeten richten tot een aantal partners in de ontwikkelde wereld wien het hemd van de nationale economie nader is dan de rok van de sociale gerechtigheid op wereldniveau. Indien hij er echter in zou slagen bij hen begrip te wekken voor zijn benaderingswijze zou dat een goed uitgangspunt vormen voor de wereldwijde onderhandelingen in VN-verband over de ontwikkelingsproblematiek die voor de deur staan.

Olympische Spelen

Het Nederlands Olympisch Comité heeft ten langen leste toch besloten naar Moskou te gaan. Argument voor dit besluit was de wenselijkheid politiek en sport gescheiden te houden. Er valt op zich zelf wel iets voor dit argument te zeggen, maar het zotte van de hele situatie is dat uitgerekend dit argument op dit moment alle grond mist. Men kan het betreuren of niet, ter gelegenheid van de Moskouse spelen zijn sport en politiek zo nauw verstrengeld dat ook een besluit om wel deel te nemen een besluit met politieke strekking is. Het Nederlands Olympisch Comité lijkt daarom op de man die in alle rust een duik neemt in de Middellandse Zee met de gedachte dat deze zee niet vervuild zou mogen zijn, alhoewel een ieder weet dat zij wel vervuild is. Staatssecretaris Wallis de Vries stelde daarom terecht in een eerste commentaar dat de vrees gerechtvaardigd is dat er een verwijdering zal optreden tussen sport en samenleving. Ook wanneer men het op zichzelf onjuist acht dat ooit de gedachte van een boycot is gelanceerd, dient men nu toch vast te stellen dat het Nederlands Olympisch Comité zich wel wat al te zeer buiten de realiteit van alle dag heeft geplaatst.

Vrijplaats

Dient de kerk een vrijplaats te zijn waar de politie niet mag optreden ter uitvoering van de wettelijke

regelingen? In zijn algemeenheid kan deze vraag niet anders dan ontkennend worden beantwoord. Wij kennen immers geen scheiding van kerk en staat meer; de staat, de rechtsstaat, houdt niet in het kerkportaal op. Waarom is er dan zoveel opschudding ontstaan over het besluit van staatssecretaris Haars, daarin gesteund door een ruime kamermeerderheid, de politie ook te laten optreden in kerken waarin zich illegale buitenlandse werknemers ophouden? Het zal wel hiermee te maken hebben dat velen het gevoel hebben dat de formele regels van de rechtsstaat niet sporen met de eisen van de materiële gerechtigheid die gelden met betrekking tot buitenlanders die buiten hun schuld in een zeer moeilijke positie zijn terecht gekomen. Wanneer wij dan ook tot de conclusie komen dat regering en kamer niet anders konden dan handelen zoals zij gedaan hebben, dan geschiedt dat met een gevoel van onvrede dat onlosmakelijk verbonden is met het besef dat een algemene regel – die op zich zelf noodzakelijk is – in individuele gevallen vaak onrechtvaardig uitwerkt. Doch men lost dit probleem niet op door dan de algemene regel in te trekken of plaatsen te creëren waar die algemene regel niet doorgevoerd zou mogen worden. De juiste weg is om in die individuele gevallen het leed te verzachten zonder dat dit overigens mag leiden tot een praktisch ongedaan maken van de algemene maatregel. Zo'n verzachting kan bijvoorbeeld bestaan in het verstrekken van een som die het de betrokkenen mogelijk maakt in hun eigen land opnieuw te starten. Maar laten we de situatie niet vertroebelen door een verwijzing naar het kerkgebouw als een soort enclave in de staat, die van het staatsgezag is uitgezonderd, want daarmee introduceren we een element dat in de huidige staatsopvatting ten enenmale niet past.

OVERWEGENDE

Bij een vertrek

Bob Goudzwaard haakt af. U hebt er uitgebreid kennis van kunnen nemen, niet in het minst door de uitvoerige verantwoording van Goudzwaard zelf. Tot 11 oktober hebben wij als Anti's Goudzwaard onder ons. De gang naar het CDA maakt hij echter niet meer mee. Ik betreur zijn beslissing zeer, een beslissing die ik ook onjuist acht. Vooraleer daar iets meer over te schrijven wil ik één suggestie beslist uit de wereld hebben. De suggestie als zou de uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen voor Goudzwaard een reden tot vertrek zijn. Het voornemen tot afhaken was mij reeds een aantal dagen bekend. Ik heb Goudzwaard getracht van zijn stap terug te brengen, ik heb hem als detailpunt ook gewezen op een te verwachten reactie dat zijn vertrek door sommigen als een niet verwerken van een lagere plaats op de kandidatenlijst zou worden gezien. Goudzwaard reageerde zeer verbaasd, alsof dat hem zou interesseren en tot zijn besluit had gebracht. Degenen, die Goudzwaard kennen, weten dat hij nimmer vanwege een lagere plaats op de lijst met het CDA zou breken. De Telegraaf van 20 mei bevestigt in een hoofdartikel mijn geuite vermoeden: Goudzwaard is een slecht verliezer, hij legt zich niet bij een

demokratische beslissing neer. Ik hecht eraan dit hoofdartikel als onzin en in elk geval als in strijd met de waarheid te bestempelen.

Onjuist

Waarom acht ik het besluit van Goudzwaard onjuist? Twee overwegingen brengen Goudzwaard met name tot zijn stap. U leest het in extenso in deze krant. De ene is het aansturen op een smal coalitiekabinet, samenhangend met het zich weer als mogelijke lijsttrekker beschikbaar stellen van de heer A. A. M. van Agt uit Groesbeek. De andere reden is zijn ervaring dat een beroep op het Evangelie eerder ergernis oproept dan een bereidheid tot bezinning. Die tweede reden laat zich met name niet los zien van zijn oordeel over de kernwapenproblematiek in het toekomstige program van aktie en in het program van uitgangspunten. Ik heb geen enkele reden het inhoudelijk met Goudzwaard oneens te zijn. Integendeel, ik deel zijn opvatting. Toch vind ik zijn besluit onjuist, ja zelfs ongerechtvaardigd. De keuze van een lijsttrekker is geen zaak van de heer A. A. M. van Agt, maar van het CDA, van de partij. Van de bereidheid van de heer A. A. M. van Agt zich beschikbaar te stellen, kan men, al dan niet met

instemming, kennis nemen, een voorstel tot het kiezen van een lijsttrekker komt echter eerst aan het eind van dit jaar aan de orde. De definitieve beslissing valt pas in februari 1981, en wie weet hoeveel kandidaten zich dan gemeld hebben. Ook over een smalle of brede coalitie kan men in mei 1980 geen afgerond oordeel hebben. Twee dingen liggen wel vast. De uitspraak van het Algemeen Bestuur van het CDA, dat zij bij kabinetsformaties voorkeur heeft voor een regering die op brede parlementaire steun kan rekenen en de uitspraak dat de actuele politieke situatie als belangrijk criterium geldt. Wie kan volhouden dat een CDA-VVD coalitie op het begrip 'breed' kan bogen? En wie denkt bij 'aktueel' aan iets anders dan aan de financiële en sociaal-economische situatie met de

daarbij behorende noodzakelijke maatschappelijke draagvlak? Ook hier geldt dat beslissingen nog genomen moeten worden.

Kans

Goudzwaard is het niet eens met de tekst van een artikel uit het program van uitgangspunten. Daarover moeten de Partijraden zich nog uitspreken. Nog veel sterker geldt dat voor het program van aktie. De partij is op nog geen enkele wijze bij de besluitvorming betrokken geworden. De gehele amenderingsprocedure moet nog beginnen. Het besluit tot aftreden van Goudzwaard noem ik ook daarom onjuist omdat het CDA niet eens de gelegenheid krijgt het eventueel met Goudzwaard eens te zijn. Men kan mij tegenwerpen dat het daar niet naar uitziet. Ik meen dat dan eerst de politieke discussie tot en met de besluitvorming, moet worden gevoerd. En wanneer het CDA m.b.t. de kernwapenproblematiek een weg zou inslaan die men als kandidaat-Kamerlid meent niet te kunnen meemaken, dan ligt daar de mogelijkheid voor het gravamen. Daarbij kan men de duidelijkheid opvoeren door aan te geven dat een aanblijven van een kabinet ondergeschikt is aan iemands principiële opvatting wat bij kernbewapening nog mag en wat niet meer kan. En dan is het aan het CDA-bestuur om een oordeel over zulk een gravamen te geven. Ik meen dat het juist zou zijn geweest wanneer Goudzwaard zijn geduld wat had kunnen oprekken.

Flevohof

Alle jaren dat ik binnen de ARP bestuursverantwoordelijkheid draag heb ik gepleit voor een zo authentiek mogelijke AR-inbreng, in een zo herkenbaar mogelijk CDA en voor het met z'n allen leveren van die inbreng. Daarom was er vaak een kritische gezindheid nodig; daarom beleefden wij vele moeilijke momenten met als 'hoogtepunt' de partijraad op de Flevohof d.d. 3 maart 1979. Daar hebben wij na diep stekende en emotionele discussies elkaar bij vernieuwing op die twee punten gevonden. Ik betreur het zeer dat een onder ons zo gewaardeerd partijlid als Bob Goudzwaard met zijn denkkracht en zijn principiële en creatieve inbreng, de naar het CDA op weg zijnde stoet voortijdig verlaat. Ik ervaar zijn afhaken ook als een persoonlijke nederlaag. De, bij alle daarbij behorende moeiten, overeind gehouden uitgangspunten van de Flevohof overtuigen Goudzwaard niet langer. De stoet is niet meer compleet. Ik meen dat wij ons werk moeten afmaken. Dat wij een taak hebben binnen het CDA. Dat wij ons met kracht hebben in te zetten voor de idealen die ons bewegen. Het CDA moet nog tot stand komen. Dat CDA heeft recht op onze inzet, onze inbreng. Dat geldt in het bijzonder voor hen die menen een kritische boodschap te hebben. De vraag of er perspectief is voor een CDA zoals dat velen binnen de ARP voor ogen stond, kan eerst binnen een tot stand gekomen CDA en met een daarbij behorende konstruktieve inzet, worden beantwoord.

H. A. de Boer

Escalatie vereist eenheid Westen

Er treedt een gevaarlijke escalatie op rond de gijzelaarskwesie in Iran, die in samenhang met de Russische bezetting van Afghanistan de ernstigste crisis in de wereld oplevert sinds Wereldoorlog II.

De stellingname van het Westen is niet bemoedigend. Het beleid van de VS vertoont een zig-zag lijn. De afstemming van het Europese en Amerikaanse standpunt verloopt moeizaam. Het onderling vertrouwen lijkt geschaad. De wereldproblemen van het ogenblik vallen samen met op handen zijnde verkiezingen in de VS, W.-Duitsland en Frankrijk. Hoewel er wat de grondslagen van het te voeren beleid betreft in de westelijke wereld grotendeels overeenstemming bestaat, blijft er toch verdeeldheid van inzicht, mede als gevolg van het ontbreken van bevredigende consultaties over en weer. De Atlantische samenwerking staat voor een testcase. Eens te meer zal moeten blijken dat slechts een eensgezind optreden van de westerse wereld tot het wenselijke resultaat van een zekere internationale ontspanning zal kunnen leiden, terwijl binnen de Atlantische gemeenschap een meer gematigde gemeenschappelijke W.-Europese lijn nodig is om invloed op het Amerikaanse optreden te kunnen behouden, zeker nu Vance is afgetreden.

Boycot

Iran vormt op dit ogenblik in het Atlantisch optreden de prioriteit. Vóór de jammerlijk mislukte reddingsactie van de gijzelaars door de Amerikanen hadden de ministers van Buitenlandse Zaken van de EG al een instemmend standpunt geformuleerd ten opzichte van een boycot van Iran. Dit standpunt is door de Regeringsleiders ná de Amerikaanse actie opnieuw bevestigd, hoewel de aarzelingen om zich achter een boycot te stellen blijken een verslag van de besprekingen is toegenomen. Terecht echter is men tot de conclusie gekomen dat in het huidige stadium het trekken van zoveel

mogelijk een lijn met de VS ook voor de Europese belangen de beste weg is. De EG-Raad heeft vastgesteld dat een boycot tegen Iran zal ingaan op 17 mei a.s., indien op dat ogenblik geen redelijk uitzicht is verkregen op de vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars. Gezien de chaotische toestand waarin het Iraans landbestuur zich bevindt – geen gezag over bevolkingsgroepen, waaronder de studenten die in gijzeling houden, binnenlandse opstanden van de Koerden en oorlog met Irak – valt deze vrijlating binnen afzienbare tijd niet te verwachten. De boycot zal in beginsel worden gebaseerd op een VN-resolutie die

door mr. J. P. van Iersel

door een veto van de Sowjet-Unie is getroffen. Volgens deze resolutie worden door een boycot getroffen:

- Alle uitvoer naar Iran met uitzondering van voedsel, medicijnen en farmaceutica;
- vervoer naar Iran met schepen of luchtvervoer van de aanbiedende landen of van Iran zelf;
- nieuwe kredieten, deposito's of verhoging van bestaande non-dollar deposito's;
- nieuwe dienstverleningscontracten.

Dit voorstel ziet er ernstiger uit dan het in de huidige werkelijkheid is. Sinds het optreden van Khomeiny zijn geleidelijk aan veel investeringen van westerse ondernemingen uit Iran teruggetrokken. Voor Nederland is dit onder meer het geval met de aannemerij. Ook de levering van kapitaalgoederen is teruggelopen. Nederland heeft een behoorlijke export van voedingsmiddelen naar Iran, circa f 200 mln, maar deze blijft vooralsnog onaangetaast. Ook het vervoer is parallel aan het verminderen van de overige economische activiteiten, teruggelopen. Dit is het algemene beeld. Het zal duidelijk zijn dat deze ontwikkeling Iran binnen korte tijd, samen met een aanzienlijk verlies aan olie-inkomsten, voor grote problemen zal stellen als gevolg waarvan de binnenlandse verhoudingen nog sterk op de proef worden gesteld. De erosie is vrijwel compleet. Of dit echter enig nuttig effect in de gijzelaarskwesie zal opleveren, is een open vraag.

Niet alleen Iran

De Iraanse zaak staat niet op zichzelf.

Afghanistan grenst aan Iran. De Sowjet-Unie en in haar voetspoor de Oostblokstaten hebben steun toegezegd, die ook over land kan worden aangevoerd. In ruil voor commerciële en technische hulp zou olie kunnen worden geleverd aan het Oostblok. Deze zou via zee moeten worden vervoerd, omdat de aanleg van pijpleidingen naar de Sowjet-Unie nog niet is voltooid. Tegelijkertijd vormt deze spanningshaard een zeer onwelkome aanvulling van de overige instabiliteit in het Midden-Oosten waar de onderlinge tegenstellingen zich blijven toespitsen. Het is inmiddels duidelijk dat deze stand van zaken de energievoorziening van het Westen niet onberoerd zal laten. De olieprijsen zijn in 1979 met ongeveer 100% gestegen ten opzichte van het daaraan voorafgaande jaar. De olielanden hebben aangekondigd nu ook de volumina meer aan eigen financiële behoeften te gaan aanpassen. Dit loop parallel met een terugval in Iran tot ongeveer 25% van zijn oorspronkelijke olieproductie. Dit kan tot niets anders leiden dan verdere prijsstijging. De Islamitische landen zijn anti-communistisch en in beginsel voorstander van goede betrekkingen met het Westen. Dit neemt niet weg dat de relaties tussen een aantal van deze en de westelijke landen de laatste tien jaar gestaag zijn verslechterd als gevolg van omstandigheden die de westerse wereld ook niet altijd in de hand had. De kwestie van de Palestijnen vormt hier een kristallisatiepunt. Ondanks het blijven voortbestaan van goede zakelijke en politieke betrekkingen met olieleveranciers moet bij een voortgaan van de huidige trends ook rekening worden gehouden met een doorbreken van de continuïteit van de olietoevoer uit het Midden-Oosten, waarvan West-Europa voor meer dan 50% afhankelijk is.

Eenheid

Wat staat ons hiertegenover te doen? De Europese Raad heeft de juiste beslissing genomen zo nauw mogelijk aansluiting te zoeken bij de Amerikaanse maatregelen met behoud van een gemeenschappelijke Europese lijn gericht op oplossingen langs vreedzame weg. Overeenstemming tussen de Negen in het voetspoor van de VS is onmisbaar voor politieke effectiviteit, terwijl één Europese lijn bovendien van wezenlijke betekenis is voor het bereiken van een nieuwe basis voor vruchtbare consultaties met de VS. Ook uit dien hoofde valt het ernstig te betreuren dat er nu geen oplossing is bereikt in de EG voor het Britse vraagstuk. Dat ontkracht alleen maar de broodnodige Europese invloed op de Amerikaanse regering die in dit verkiezingsjaar door de Irankwesie inderdaad ernstig wordt beproefd en tot stappen kan komen die niet direct in overeenstemming zijn met de op zakelijke gronden meer terughoudende positie van de Europeanen. Eenheid van het Westen in zeer belangrijke aangelegenheden dient de wereldvrede, het is meer dan eens bewezen. Tendensen naar neutraliteit die hier en daar zijn te bespeuren, zijn hiermee niet in overeenstemming. Afstand nemen van de VS op het ogenblik zou leiden tot aanzienlijke politieke misverstanden en belangentegenstellingen, waarbij W.-Europa op meerdere gebieden aan het kortste eind zou trekken, dit nog los van de onoverzichtelijke gevolgen die zulks zou hebben voor de verhoudingen binnen W.-Europa zelf, en daarmee voor de externe betrekkingen van de individuele landen ten opzichte van Iran en de olielanden zowel als van het Oostblok.

Mr. J. P. van Iersel
CDA-Tweede-Kamerlid

Het vormen van één CDA, na zoveel jaren van gescheiden optrekken, kan men rustig een hele onderneming noemen.

Drie partijen en rechtstreekse CDA-leden onder één nieuw dak... Binnenkort is het zover.

Over enkele maanden zal de fusie een feit zijn. Een gebeurtenis waaraan jarenlang keihard is gewerkt. De zaak is nu bijna rond.

Met uitzondering van de financiering evenwel. Geen wonder ook. Panden moesten worden aangekocht, ingrijpend worden opgeknapt en gerenoveerd voor het nieuwe CDA-huis in Den Haag.

Tientallen personeelsleden hebben onderdak nodig, want het CDA is een grote organisatie. Naast het partijsecretariaat is er de jongerenorganisatie. Verder het vrouwenberaad en de Vereniging van Gemeente- en Provinciebestuurders. En niet te vergeten is er het Studiecentrum, de „studeerkamer” van het CDA.

Het is de bedoeling dat het nieuwe CDA-huis in oktober a.s. wordt opgeleverd. Veel geld is daarvoor nodig. Het gaat om miljoenen.

Het gaat om miljoenen.

Als de leden goed reageren op de tweede ronde van de actie CDA-Onder één dak (f 10,- actie) verwachten wij een resultaat van zo'n 1 miljoen gulden.

Met die opbrengst ben ik erg blij; wij hebben dat bedrag hard nodig als bijdrage in de totale kosten – zo'n 6 miljoen gulden – om de hele huisvesting te financieren. Als CDA moeten wij er echter samen de schouders onder zetten om dit grote bedrag bijeen te brengen. De generaties vóór ons, die vanuit het Evangelie politiek hebben willen bedrijven, hebben voor dat ideaal veel geld overgehouden. Andere zaken hebben zij daarvoor opzij gezet, in tijden die vaak veel moeilijker waren dan de huidige.

Onderneming

Het CDA is een hele onderneming, zo zeiden we al. Ondernemen betekent

Doe mee! CDA schrijft obligatielening uit

Het partijsecretariaat, de jongerenorganisatie, het vrouwenberaad, de Vereniging van Gemeente- en Provinciebestuurders, alsmede het CDA-studiecentrum zullen in bovenstaande panden onderdak moeten vinden. Zoals de foto te zien geeft is men momenteel druk bezig de panden te renoveren.

investeren, ook in geld. Met het oog op profijt. Wanneer wij er nú in slagen het benodigde geld bijeen te brengen geven wij de organisatie van het CDA een stevige ruggesteun voor een flink aantal jaren. Daarom schrijven wij een obligatie-lening uit. Dat wil zeggen: de Stichting CDA-Huisvesting, doet dat. Het CDA-bestuur en de partijbesturen van ARP, CHU en KVP staan er uiteraard volledig achter.

De lening is groot f 2.000.000,-. Zij is verdeeld in coupures, respectievelijk ter grootte van nominaal f 500,- en f 1.000,- aan toonder gesteld.

De obligatie-lening die een looptijd van maximaal 10 jaar heeft, draagt een rente van 6% per jaar.

Na afloop van 5 jaren is de lening in vijf gelijke termijnen aflosbaar.

Tussen 9 mei en 6 juni a.s.

De inschrijving wordt op vrijdag 9 mei a.s. opengesteld. Tot uiterlijk vrijdag 6 juni a.s. kan men er op inschrijven. Een prospectus met uitvoerige gegevens over deze 6%-obligatie-lening kunt u op het tijdelijk adres van het CDA-secretariaat aanvragen. Ons adres is: Noordeinde 144a, 2514 GP Den Haag, tel. 070-64.79.40. Ter vergemakkelijking is hierbij een invulbon afgedrukt. U kunt ook bij uw bank informeren. Ik vertrouw erop dat veel leden van

ARP, CHU of KVP en CDA-rechtstreekse leden hun steentje – in dit geval een steen – mee zullen willen bijdragen.

De vier partijvoorzitters doen een nadrukkelijk beroep op allen die het CDA een goed hart toedragen, om in te schrijven op deze obligatie-lening. Ik als voorzitter van de Stichting CDA-Huisvesting vanzelfsprekend ook!

Doe mee voor een goede zaak, het CDA is een goed onderkomen waard.

Ten slotte nog een suggestie. Niet alleen leden, ook partij-afdelingen op gemeentelijk en regionaal niveau kunnen meedoen. Ik ben er vast van overtuigd, dat, nu de fusie ook in gemeente en provincie gestalte krijgt, een groot aantal afdelingen mee zullen willen inschrijven.

Piet Bukman
voorzitter Stichting
CDA-Huisvesting.

AANVRAAG PROSPECTUS

Obligatielening

Ondergetekende:

Adres:

Postcode en woonplaats:

verzoekt hierbij het CDA-secretariaat per omgaande de prospectus toe te zenden met betrekking tot de uitgeschreven 6%-obligatielening van de Stichting CDA-Huisvesting.

Datum:

Handtekening:

Ingevuld inzenden naar CDA-secretariaat, antwoordnummer 1700, Den Haag

„Hoop op kentering ontnomen” Verantwoording van Goudzwaard

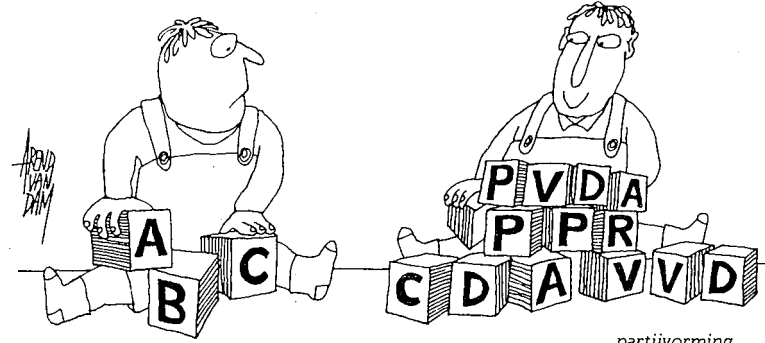
De beslissing om niet mee te gaan met de fusie van ARP, CHU en KVP in het CDA in de komende herfst, en mij derhalve ook terug te trekken van de gemeenschappelijke lijst en uit de CDA-Programcommissie, kan niet los worden gezien van de gebeurtenissen in december/januari jl. Ik kwam toen tot een opschorting van mijn werkzaamheden in de Programcommissie, met name als reactie op de wijze van benadering van het kernwapenvraagstuk in het CDA. De vier-voorzittersverklaring die als antwoord daarop werd uitgegeven, nam op een wezenlijk aantal punten afstand van de gang van zaken voorafgaande en tijdens het moderniseringsdebat. Daarin zag ik een aanleiding mijn werkzaamheden weer te hervatten.

Ik wilde de mogelijkheid niet bij voorbaat uitsluiten, dat zich ook op dit punt een zekere kentering binnen het CDA zou kunnen gaan voltrekken, hoe gering ik de kans daarop ook achtte. Ook stelde ik mij beschikbaar voor de kandidatenlijst van de ARP. Want bij het gewagen van de mogelijkheid van een wonder hoort wel de bereidheid, zich in te zetten voor de mogelijke realisering daarvan. Intussen hebben een aantal gebeurtenissen plaatsgevonden, die mij de hoop op die kentering in feite hebben ontnomen. Deels zijn het de reacties geweest op het beroep op de grondslag van het CDA – het is bij vitale zaken zoals deze eenvoudig onmogelijk gebleken dat beroep te doen. Daarnaast zijn er de uitingen over de toekomstige plaatsingsbeslissingen van premier Van Agt in het buitenland, en de reacties die binnen KVP, CHU en ARP zijn gevolgd op zijn aanbod zich opnieuw ter beschikking te stellen: een aanbod dat de komende verkiezingen voor het CDA in het teken kan stellen van de verdediging van het bestaande kabinetsbeleid, ook op het punt van de nucleaire defensie. Ten slotte denk ik ook aan de gebleken onmogelijkheid in de commissie Uitgangspunten van het CDA, om ten aanzien van de betekenis van het bondgenootschappelijk verband tot enige vorm van relativering te komen. Kritiek uitoefenen binnen een politieke partij kan, maar er gelden wel grenzen voor. Er komt een ogenblik waarop het eenvoudig deloyaal is, om nog verder kritiek te laten horen op de groep waartoe men zelf behoort. Je hoort dan ofwel te zwijgen, ofwel de consequenties te trekken van het gaan

– anders doet men niet alleen zichzelf, maar ook vooral anderen geweld aan. Ik heb het CDA het recht te gunnen, dat het in volle overtuiging de weg gaat die het zelf verkiest. Ook wanneer AR-kiesverenigingen tot op zekere hoogte de politieke leiding in hun eigen partij desavoueren, en zich uitspreken voor een ondersteuning en mogelijke voortzetting van het bestaande kabinetsbeleid, is en blijft dat hun zaak, van hun eigen vrije overtuiging. Maar het is een feit dat wel telt, en dat ik in mijn beslissing om al dan niet te blijven heb mee te wegen. Twee overwegingen in meer algemene zin maken het voor mij onmogelijk in het verlengde van een blijven functioneren in CDA-verband nog perspectief te zien.

Grote problemen

1) Het is niet te veel gezegd dat we op een vulkaan leven, mondiaal en nationaal, maar het nauwelijks beseffen. Ook in de Nederlandse samenleving staan we aan de vooravond van uiterst moeilijke beslissingen. De problemen op financieel-economisch gebied verhardden zich op ongehoorde wijze; er zal grote moed voor nodig zijn om vanuit Nederland een overtuigende bijdrage te leveren tot vermindering van de demonische bewapeningswedloop; de samenwerking met de sociale partners lijkt fundamenteel te zijn opgebroken; de armste landen in de wereld worden door onze hang naar meer welvaart en meer veiligheid geleidelijk aan naar de

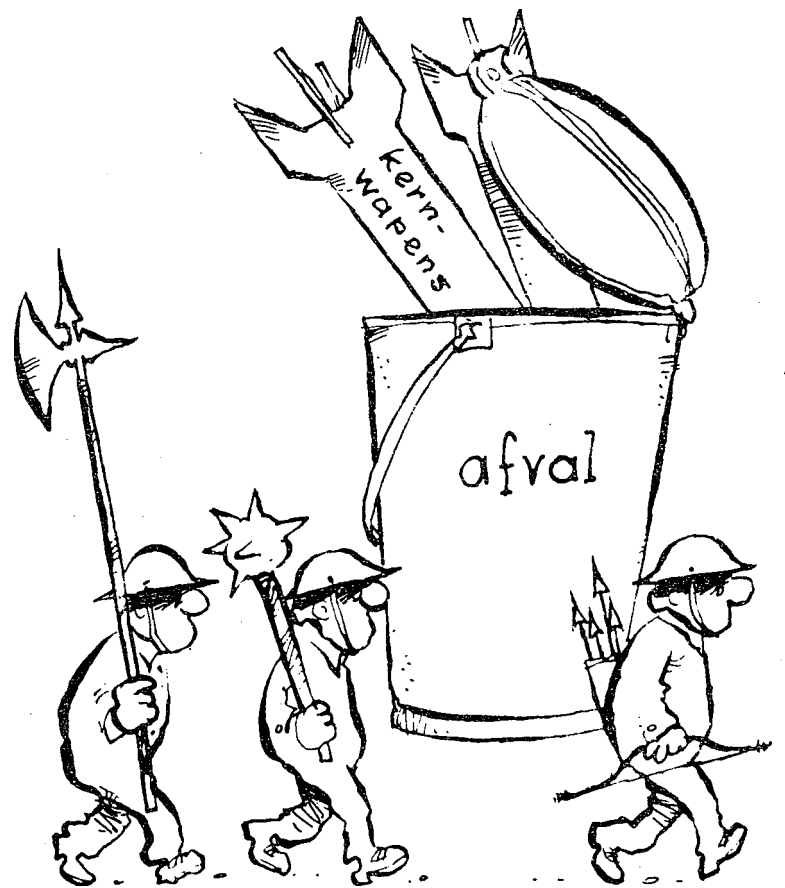

afgrond toegebracht; het geweld heeft op de Nederlandse straten zijn publieke intocht gedaan. In zulke kritieke tijden met grote internationale spanningen en ongehoorde nationale problemen zal van het Nederlandse volk de bereidheid moeten worden gevraagd tot het brengen van wezenlijke economische offers en het lopen van belangrijke risico's. Maar dan is het toch zonder meer duidelijk, dat daarvoor allereerst een zo breed mogelijk politiek en maatschappelijk draagvlak is vereist. Een smal coalitie-kabinet is een verschijnsel, dat dan niet behoort te worden bevorderd, maar juist indien enigszins mogelijk moet worden vermeden. Dat moet dan als minimale eis ook aan een partij als het CDA worden gesteld, of men nu de

„lood om oud ijzer” filosofie aanhangt of niet. Maar dat inzicht mis ik bij het CDA.

Christelijke basis

2) Het CDA heeft een christelijke basis – in het nieuwe Program van Uitgangspunten staat niets minder, dan dat het CDA het geheel van beloften en elsen van het Evangelie voor politiek en samenleving van beslissende betekenis acht. Maar in de afgelopen maanden heb ik geleerd dat het beroep op die basis binnen het CDA allerm minst eenvoudig is, ja zelfs onmogelijk. Het kan aan mijn manier van stellen gelegen hebben – ik sluit het bepaald niet uit. Maar ik kan niet om het ontstellende feit heen, dat elke verwijzing naar die grondslag in het CDA eerder verdeeldheid bewerkstelligt dan eenheid, eerder ergernis oproept dan een bereidheid tot bezinning. Dat geldt niet alleen voor het CDA. Ook in de discussies binnen de ARP is voor mij zich hetzelfde probleem gaan voordoen. Een wanhopig dilemma is daarvan het gevolg. Ofwel je doet een beroep op wat het Evangelie zegt – maar voordat je het zelf beseft is het overgekomen als een poging om te heersen over anderer gewetens. Ofwel je laat dat beroep na – maar daarmee is het uitgangspunt van de partij toch in feite tot een vrome achtergrondformule geworden, die willekeurig welke vorm van politiek dan ook al bij voorbaat wordt verondersteld te dekken. En dat is nog minder aanvaardbaar. Daarom ben ik wellicht ook zelf verkeerd geweest in mijn pogen, samen met vele anderen, om het CDA organisatorisch en programmatisch naar buiten meer christelijk te laten lijken. Het werkt niet, en klaarblijkelijk is het Evangelie daarmee ook geweld aangedaan, en daarvoor niet bestemd. Als het ergens voor bestemd is, dan

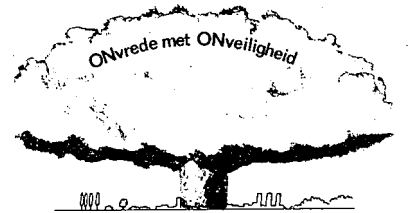
toekomst.

Ten slotte: met deze stap verbind ik niet, of nog niet de keuze voor een andere politieke partij, al voel ik mij het meest verwant op sociaal-economisch en defensiegebied met de zgn. christen-radikalen. Van een andere partij-politieke keuze nu geldt, dat het een onjuiste verenging zou opleveren. Voor alles is nodig dat een nieuwe

maatschappelijke maar ook nationale saamhorigheid tot stand komt in de nood van onze tijd, met daarbij, naar ik hoop, het Huis van Oranje als symbolisch middelpunt. Ik wens mijn vele vrienden in het CDA het beste toe. Ik hoop van harte dat het werk dat zij daar voortzetten, in alle opzichten ten goede zal zijn.

B. Goudzwaard.

Onvrede met Onveiligheid

Een Arjosrapport over kernbepapening. Het hoofdbestuur wil met deze publikatie de kernwapendiscussie in het CDA – onder meer met het oog op het Program van Uitgangspunten en het nieuwe verkiezingsprogram – nieuw leven inblazen. Het rapport is verkrijgbaar door storting van f 5,- op gironummer 12 71 64 t.n.v. Arjos, Den Haag, onder vermelding van 'kernwapenrapport'.

ARJOS over
kernbepapening

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

wel voor een wereld waarin christenen en niet-christenen te samen zijn vastgelopen, en nu ook te samen weer de weg moeten vinden naar het vertrouwen op vaste beloften die voor ons hele volk gelden. Daarbij past, of past niet meer, een partij-politiek exclusivisme. Daarbij past wel het meewerken met allen, die in de praktijk het concreet blijken te willen wagen met onvoorwaardelijke eisen van recht en ethiek – boven het stellen van vertrouwen in de pseudozekerheden, die we militair, economisch en ook partij-politiek voor onszelf hebben gecreëerd. In die zin zal ook een politieke hergroepering in Nederland gewenst zijn.

Had ik met mijn keuze nog niet wat kunnen wachten? Ik heb dat inderdaad overwogen; ook dat anderen zich door mij in de steek gelaten zouden kunnen voelen. Maar het trekken van onzekere wissels op de toekomst kan nu niet meer „ten overstaan van de grote problemen van nu is een volstrekte duidelijkheid over de eigen positie nodig”. Bovendien grenst het in mijn geval aan huichearij, te blijven meewerken aan de opstelling van het CDA-verkiezingsprogram, wanneer nu al vaststaat dat ik op bepaalde punten – zoals dat van de plaatsingsbeslissing – geen compromis zal kunnen en willen aangaan, en daarvoor de partij ook zou wensen te verlaten. Blijven zitten met het oogmerk te breken is deloyaal, het is een oneigenlijk gebruik van een commissielidmaatschap. Daarom zet ik deze stap, alvorens de Programcommissie aan de definitieve vaststelling van haar defensieparagraaf

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geen postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

Is een zinvolle verdediging zonder aanvalswapens mogelijk?

Antwoord aan Bob Goudzwaard

Door dr. J. Dengerink

Je antwoord op mijn „Open brief” aan jou in NG van 12 april jl. noopt mij – helaas! – tot een reactie. In de eerste plaats, omdat ik moet constateren, dat je of mijn brief niet in zijn geheel hebt gelezen of grote delen daarvan als niet belangrijk hebt beschouwd. Ik kan namelijk je weerwoord nauwelijks als een reëel antwoord op mijn brief in zijn onderlinge samenhang beschouwen. Je haalt er namelijk één onderdeel uit – een onderdeel dat ik niet eens expliciet aan de orde heb gesteld – en borduurt vervolgens weer op je eigen wijze verder. Van een werkelijk gesprek is – evenals m.i. in vroegere stukken van je – nauwelijks sprake. Dat is wel frustrerend. Niettemin wil ik mijnerzijds al het nodige doen om wei tot zulk een gesprek te komen, door concreet in te gaan op zaken die je in jouw stuk aan de orde stelt, echter in de hoop en verwachting dat ook jij bereid bent alsnog in te gaan op de zaken die ik in mijn eerste brief aan de orde heb gesteld. Ook nu ga ik weer puntsgewijs en noodzakelijkerwijs kort te werk:

1. Ik ben het van harte met je eens dat doeleinden en middelen om die doeleinden te bereiken aan normen (beginselen) moeten worden gemeten. Dit is evenwel een zaak die niet in het afgetrokken kan gebeuren. Elk beginsel functioneert in een concrete samenhang met zowel andere beginselen als met de situatie waarin het tot gelding moet komen. Het laatste betekent niet, dat beginselen door de situatie worden bepaald, maar wel dat zij in hun dynamiek in situaties moeten worden toegepast. Zo kan ook de vraag, of bepaalde doeleinden en middelen in de politiek gerechtvaardigd zijn, niet beantwoord worden zonder mede de situatie in rekening te brengen.

Amos

2. Voor het onderscheid tussen de positie van de weerbaren en de weerlozen baseer je je op Amos 1. Bij goed lezen van Amos 1 en 2 blijkt, dat het daar gaat om verschillende vormen van ongerechtigheid, wreedheid en goddeloosheid in bepaalde situaties begaan, welke door God worden geoordeeld, zonder dat daarbij overigens uitdrukkelijk het onderscheid tussen weerlozen en weerbaren aan de orde komt (wel de deportatie van volledige volken). Anders staat terzake inderdaad in Deut. 20:14 (zij het dat ook daar zelfs nog het recht aan de Israëlieten gegeven wordt om behalve het vee e.d. ook de vrouwen en kinderen als buit mee te nemen en zich ten nutte te maken!). Toch schijnt het gebod om in geval van oorlog vrouwen en kinderen te ontzien niet in volstrekte zin gegolden hebben. Zo geeft blijkens het Boek Jozua God zelfs uitdrukkelijk bevel om de gehele bevolking van o.m. Jericho en Ai met het zwaard uit te roeien. Blijkbaar was de situatie hier anders: voorkomen moest worden, dat het volk zich op enigerlei wijze met de heidense volkeren zou verzwaren. Nu kan men stellen, dat het hier om een geheel unieke situatie ging, namelijk de verovering van het land door het door God uitverkoren volk op een volstrekt heidense bevolking. Maar toch.... Het gaat mij er natuurlijk niet om om het ene Bijbelwoord tegen het andere uit te spelen en daardoor krachteloos te maken, maar wel om te laten zien dat de geboden van God nooit volstrekt in het afgetrokken en los van enige situatie kunnen worden geïnterpreteerd. Zo leven we nu in een tijd, waarin opnieuw de oorlogsspanning steeds meer een totale wordt in deze zin dat de gehele bevolking erbij wordt betrokken, zodat het onderscheid tussen weerlozen en weerbaren in concrete oorlogssituaties steeds meer komt te vervagen. Deze totalitaire ontwikkeling van de oorlog doet zich in het bijzonder in totalitaire staten gelden. Ik noem nationaal-socialistisch Duitsland, zoals ook nu nog in de uitgesproken communistische staten het individu en

allerlei politieke verbanden moeten wijken of, beter, moeten worden ingezet voor de belangen van de totale staat. Een benauwende, maar tegelijkertijd reële ontwikkeling, die we niet kunnen negeren.

Aanvalswapens

3. Je bezwaren tegen het feit dat kruisraketten en Tomahawks naar hun aard geen verdedigings-, maar aanvalswapens zijn. Een vraag: kun je je een zinvolle verdediging indenken zonder aanvalswapens? Wat zou er van onze nationale bevrijding in 1944 – 1945 terechtgekomen zijn, indien de westelijke geallieerden niet over aanvalswapens hadden beschikt? En zijn er geen situaties waarin de aanval de beste verdediging is? Ik wil zelfs verder gaan: is elke aanvalsoorlog bij voorbaat veroordeeld? Hebben bijv. de westelijke mogendheden niet juist een geweldige schuld op zich geladen door de Hongaren, toen zij in 1956 tegen hun onderdrukkers in opstand kwamen, volstrekt in de kou laten staan in plaats van hen, daarin geleid door een juiste, namelijk niet-totalitaire staatsopvatting, bij te staan in hun vrijheidsstrijd? En dat nog wel op een tijdstip, dat ook andere totalitaire regimes in Oost-Europa neigingen tot wankelen vertoonden! Een gemiste kans om, al was het mogelijk maar voor een beperkte tijd, wat extra vrede, vrijheid en gerechtigheid in deze wereld te realiseren.

Vredesaanbod

4. Je verwijzing naar Deut. 20, waar gesteld wordt dat we eerst vrede moeten aanbieden. Het gaat daar om een vredesaanbod aan een stad die men blijkbaar wil veroveren en waarvan de bevolking, indien het vredesaanbod wordt aanvaard, zich tot herendienst (!) zal verplichten. Indien het vredesaanbod niet wordt aanvaard, zal tot belegering mogen worden overgegaan. Het gaat hier derhalve om een betrekkelijk op zichzelf staande oorlogssituatie, waarin het nodige moet worden gedaan om onnodig bloedvergieten te voorkomen. De vraag moet gesteld worden, of deze situatie op enigerlei wijze te vergelijken is met de verhouding tussen oost en west nu. Maar ik begrijp je: we zullen moeten letten op de geestelijke en daarmee praktische strekking van dit bijbelwoord: daar waar we op een verantwoorde wijze tot een vredesregeling komen, mogen we geen „oorlogsdaden” stellen. Het probleem is nu evenwel, dat je als het ware suggereert, dat wij nu in de oost-west-verhouding in een dergelijke min of meer op zich zelf staande en nieuwe situatie verkeren, alsof er geen geschiedenis is geweest en derhalve met een aanbod van vrede moeten beginnen. Maar je weet natuurlijk heel goed, dat de geschiedenis helemaal niet vandaag begint, maar dat we reeds

gedurende lange tijd worden geconfronteerd met een Russisch imperialisme, dat reeds onder de Czaren begonnen is en zich in verhevigde mate – en nu bovendien in een voistrekt totalitaire vorm – onder het Sovjet-communisme heeft voortgezet. Ik heb nog het voorrecht gehad om voor de tweede wereldoorlog met vrije Letten, Esten en Lithauers op te trekken. Ik vermoed dat het grootste deel van de tegenwoordige jongeren nauwelijks meer weet, dat deze gebieden eens zelfstandig zijn geweest. En hoe heeft dat imperialisme zich na de tweede wereldoorlog ontwikkeld? Laten we niet vergeten, dat dit alles zich – afgezien van allerlei machtshistorische factoren die daarin uiteraard hebben meegespeeld – als het ware met een innerlijke, d.w.z. geestelijke noodzaak heeft voltrokken: het Sovjet-communisme heeft namelijk het ideaal van de wereldrevolutie nog nooit laten vallen. Ik herinner mij, dat een niet onvervaard theologisch hoogleraar in één van de kerkelijke bladen na de Russische inval in Tsjecho-Slowakije in 1967 blijk gaf van zijn grote ontsteltenis en teleurstelling over het feit dat zo iets in een tijd van ontspanning tussen oost en west kon gebeuren. Ik heb hem daarop geschreven, dat deze ontsteltenis en teleurstelling mij verbaasden.

Vervolgens heb ik hem gevraagd enige fantasie op te brengen en zich te verplaatsten in de positie van de machthebbers in Moskou op dat moment: hij zou dan waarschijnlijk tot dezelfde conclusie als deze machthebbers gekomen zijn. De ideologie van het Sovjet-communisme staat nu eenmaal haaks op de idee van de burgerlijke vrijheden. Helaas heb ik nog nooit een reactie op deze brief ontvangen. Ik vrees evenwel, dat iets van dezelfde naïviteit als bij genoemde hoogleraar ook bij jou doorwerkt. Je kunt zo diepgaand allerlei geestelijke motieven blootleggen die de westerse cultuur in haar gang bepalen. Ik zou zo graag zien, dat je ook iets meer liet blijken van je inzicht in de innerlijke geestelijke dynamiek, waardoor de Sovjet-politiek sinds 1917 wordt gedreven en dat met een verbluffende constantie. Bedoel ik hiermee het vuur tussen het westen en het oosten weer eens extra op te stoken en de koude oorlog aan te wakkeren? Bepaald niet! Wel wil ik wijzen op de noodzaak van de grootst mogelijke nuchterheid. We zullen met de Sovjet-machthebbers niet verder komen met een beroep op allerlei „ethische” beginselen, omdat hun ethiek krachtens hun (uit overtuiging aangehangen) ideologie een totaal andere is. De ervaring heeft dan ook geleerd, dat zij daarvoor volstrekt immuun zijn. Vandaar ook de volstrekt schimmige discussies over de akkoorden van Helsinki. Daarom waren ook de eerste reacties van President Carter op de Russische inval in Afghanistan of volstrekt naïef of volstrekt schijnheilig. De enige weg om althans tot enige terugdringing van bewapening – en ook van atoombewapening – te komen is – helaas, maar onontkoombaar – die van keiharde politieke onderhandelingen, met de daarvoor in aanmerking komende middelen en tactiek. Daarin ligt ook iets van het eigene van de internationale politiek als staatkunde in deze gebroken werkelijkheid.

Lichamelijke gevolgen

5. Je spreekt over de lichamelijke gevolgen van het gebruik van atoomwapens voor de volgende geslachten. Deze zullen inderdaad ontstellend kunnen zijn. Maar heb je je ook wel eens ingedacht, wat de

Goudzwaard

Deze open brief van prof. Dengerink ontving de redactie voordat bekend werd dat prof. dr. B. Goudzwaard zich terug zou trekken uit het CDA. De heer Goudzwaard heeft wegens tijdgebrek geen kans gezien te reageren op deze open brief. De redactie heeft gemeend toch het artikel te moeten plaatsen aangezien het volgens de redactie een interessante bijdrage is aan de discussie over de kernwapenproblematiek.

gevolgen voor onze kinderen en kindskinderen zijn, indien wij onze samenleving als gevolg van een toegevend politiek geleidelijk steeds meer overleveren in de macht van een totalitair systeem en daarmee onze kinderen en kindskinderen aan een totalitair opvoedingssysteem, dat er bewust op gericht is de naam van de levende Heer uit de geest van de kinderen en uit de gehele samenleving weg te spoelen? Ik ben bepaald niet optimistisch over de geestelijke ontwikkeling van onze westerse cultuur – evenmin over de totalitaire tendensen die zich daarin van binnen uit doen gelden (zie mijn vorige brief) –, maar in deze cultuur worden ons op het ogenblik nog een aantal vrijheden en daarmee verbonden verantwoordelijkheden gelaten, waarvan ik zeg dat zij het waard zijn dat wij voor haar behoud ook de politiek-militaire strijd voeren, al zullen wij daarvoor zonnig grote offers moeten brengen. En het kon wel eens gebeuren, dat wij daarmee op langere termijn ook die volken zouden dienen die nu nog zuchten onder het totalitair geweld. In de Bijbel komt die merkwaardige uitspraak voor inzake hen „die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd worden”. (Hebr. 2:15)

Grenzen

6. Je spreken over principiële grenzen die nu met de invoering van kruisraketten en Tomahawks zouden worden overschreden: heb je ooit wel eens geprobeerd je de ontstellende ellende in te denken van het westelijk front in de eerste wereldoorlog of van de strijd in de Russische vlakten met als slotstuk de vernietigende slag om Stalingrad, het front in Noord-Afrika en de bombardementen op Duitsland en Engeland in de tweede wereldoorlog? Ik wil je raden eens een paar goede documentaires terzake te gaan zien. Dat zal je er waarschijnlijk toe leiden de zaken iets meer ten opzichte van elkaar te relativeren dan je nu gedaan hebt. Daarmee bedoel ik vanzelfsprekend niet nu maar een vrijbrief te geven voor het vervaardigen en onbeperkt gebruiken van de meest geraffineerde wapenen. Wel wil ik erop wijzen, dat het ook hier niet mogelijk is tot werkelijk principiële beslissingen te komen zonder het geheel van factoren dat in de situatie meespeelt af te wegen, zoals daartoe bijv. een poging is gedaan in de notitie „De neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel” van de hand van een commissie o.l.v. prof. Kooymans in 1978. Het lijkt mij onmogelijk om nu plotseling vanuit een bepaalde strakke en duidelijke lijn te trekken naar één duidelijk gedefinieerd wapen en daarvan te zeggen, dat het in onderscheiding van alle vroegere gebruikte wapens en strijdmethoden uitdrukkelijk in strijd is met de Schrift. Zo gemakkelijk wordt het ons niet gemaakt.

Neutraliteitspolitiek

7. Je houdt de mogelijkheid open, dat Nederland in bepaalde omstandigheden genoodzaakt kan zijn om, evenals in de eerste wereldoorlog (en voor de tweede wereldoorlog), een neutraliteitspolitiek te gaan volgen. Wat stel je je daarbij voor? Een soort politieke „rein-cultuur” (vergeef me het germanisme) in ethisch, juridisch en militair opzicht? Want daarvan zal het wel moeten komen, indien we onze

handen in jouw geest volstrekt schoon moeten houden. Moeten we dan maar weer afwachten, zoals in 1939/1940, wie het eerst ons gebied met zijn militair apparaat zal betreden om dan de strijd daartegen aan te binden, onverschillig wie deze partij is? (We zijn immers strikt neutraal!) Maar is een dergelijke neutraliteitspolitiek in zichzelf wel zo strikt neutraal? Betekent zij in feite niet een versterking van de positie van het oostblok ten koste van die van het westelijk bondgenootschap? Hoe denk je voorts het functioneren van ons dan niet met kernwapens besmet militair apparaat? Ga je daarbij uit van de veronderstelling, dat het om een zuiver lokaal conflict zal gaan, zodat we ons in onze bewapening in het geheel niet bij enig omringend land behoeven aan te passen? Of moeten we ons tegelijkertijd op verschillende landen oriënteren? En hoe moet dat dan gebeuren, indien we geen bondgenootschappelijke banden meer hebben? Of speel je met de mogelijkheid, dat we, omdat we geen partij willen zijn, het gehele militaire apparaat, maar afschaffen, omdat het krachtens de voorgestane neutraliteitspolitiek geen zinvolle, reële functie kan vervullen, daarin gedreven door de gedachte dat we maar rustig over ons moeten laten komen wie het eerst komt of in stilte hopen dat we wel gespaard zullen blijven en anderen wel het vuile werk voor ons zullen opknappen? Ik acht het niet uitgesloten, dat je zult stellen, dat we dat alles in vertrouwen op Gods beloften in Zijn handen moeten laten (ik denk aan het slot van je stuk in NG van 12 april jl.). Maar hoe stel je je dan de besluitvorming in nationaal verband voor, omdat een beslissing inzake het voeren van een neutraliteitspolitiek nu eenmaal niet een zaak is van het christelijk volksdeel – stel dat dit terzake tot een volledige eensgezindheid zou komen –, maar van het Nederlandse volk als geheel, zoals dat in het Parlement vertegenwoordigd is? Stel, er komt in het Parlement bijv. een voorstel van het CDA om vertrouwend op Gods beloften te besluiten tot neutraliteit in de internationale verhoudingen. Denk je dan – en ik bedoel dit niet ironisch, maar alleen om ons bij de nuchtere werkelijkheid te bepalen –, dat de heren Den Uyl, Rietkerk en Terlouw onmiddellijk klaar zullen staan om dit voorstel te ondersteunen? Ik kan niet otkomen aan de indruk, dat je ook op dit punt met je hoofd in de wolven loopt en dat je bezig bent de historische situatie, waarin we – en dat niet buiten God om – nu gesteld zijn, te ontlopen. Dat kan wel eens een uitermate gevaarlijk spel zijn. Daarmee bedoel ik vanzelfsprekend niet – ik wil dit uitdrukkelijk herhalen –, dat deze historische situatie bepalend in de zin van richtinggevend, is voor het beleid dat met het oog op de toekomst moet worden ontwikkeld, maar wel dat we nooit kunnen uitspringen uit de geschiedenis, waarin we op een zeer intensieve en onverbreekelijke manier met geheel de ons omringende werkelijkheid zijn verbonden, in positieve of negatieve zin. Er is een lotsverbondenheid tussen de mensen, die haar grond vindt in het met elkaar geschapen zijn. Waarschijnlijk zul je vinden, dat ik in het voorgaande weer vrij scherp geweest ben. In je publieke briefje aan mij spreek je zelfs de vrees uit voor persoonlijke verwijdering. Misschien mag ik opmerken, dat ook jij in je kwalificaties bepaald niet altijd zachtzinnig geweest bent. Dat is op zichzelf geen bezwaar. Dat moet een goede vriendschap en zeker een verbondenheid in het geloof kunnen verdragen. En het zijn juist die vriendschap en nog meer die geloofsverbondenheid die vragen om een reëel en daarin mogelijk ook wel eens een hard gesprek. Ik hoop daarom van harte, dat je bij gelegenheid niet alleen in directe zin op de problemen, zoals zij in deze brief gesteld worden, maar ook op die, zoals zij in mijn vorige brief gesteld zijn wilt ingaan.

Nog steeds in goede vriendschap,
J.D. Dengerink

Prof. B. Goudzwaard is door de redactie verzocht een reactie te schrijven. Tijdgebrek is de oorzaak dat dit niet is gebeurd.

Colijns erfenis

Het aan de Groningse universiteit verdedigde proefschrift van Doeko Bosscher: Om de erfenis van Colijn, Alphen aan den Rijn 1980, plaatst voor de vraag in hoever het gangbare beeld omtrent het optreden van de antirevolutionaire partij en de houding van haar leider gedurende de jaren 1939-1952 wijziging behoeft. Misschien is het wat onvoorzichtig van het gangbare beeld te spreken. Er bestaan toch sedert jaren zeer kennelijk meningsverschillen over de figuur van Colijn, gelet op zijn doen en laten tijdens de bezetting. Er heerst evenmin eenheid van gevoelens met betrekking tot de wijze waarop de antirevolutionaire partij de Indonesische kwestie heeft behandeld.

Misschien is het meest bevredigend na te gaan welke nieuwe gegevens de auteur aandraagt in zijn beslist vaardig geschreven boek, dat opvattend weinig vergissingen of zelfs drukfouten – eentje op pag. 120 – bevat. Bosscher stelt goed; hoogstens in een enkele keer is niet dadelijk helder in welk jaar een gebeurtenis of een uitlating valt. Indien men een wat meer fundamentele bedenking wil maken, zou deze luiden: er is niet van „binnenuit” geschreven; de gegevens zijn verenigd tot een goed sluitend

brochure: „Op de grens van twee werelden” bepaald nog iets anders te zeggen zou zijn dan Bosscher doet en dat hij ook niet geheel terecht nagenoeg zwijgt over in de laatste jaren verminderde kritiek op Colijns beleid in buiten antirevolutionaire kring, want hij vermeldt alleen Tinbergen. Zou de jonge doctor, zoals ik reeds opmerkte, van binnenuit hebben geschreven, dan had hij tevens doen uitkomen, hoe zij die Colijn nader stonden voor hun – met een enkele uitzonderingen – gevoelens van grote

De schrijver van het artikel: prof. mr. I. A. Diepenhorst

geheel, maar een grote „betrokkenheid” zou geen kwaad hebben gedaan, integendeel.

Colijn

Ondertussen is van meer belang of Bosscher een nieuw licht op feiten en personen werpt. Zijn beoordeling van Colijn doet wellicht iets aan deze te kort. Plaatst iemand de bijdrage van dr. Drees sr. in de bundel: Een groot Nederlander, dr. H. Colijn herdacht, naast wat Bosscher over de antirevolutionair zegt, dan schrijft de socialist milder en toch eigenlijk ook overtuigender. Het is trouwens wat eenzijdig het genoemde boekje in verband met een voor Colijn gunstig oordeel van mr. J. A. de Wilde als een „pamflet voor eerherstel” te bestempelen (63), al maakt het wel de indruk van een „hommage” voor een op het eind van zijn leven nogal sterk egocentrisch geworden voorman, die tot 1939 overmatig gewaardeerd, nadien ook te sterk geminacht werd. Hieraan zij toegevoegd dat er over de

aanhankelijkheid koesterden. Ook aldus zou het oordeel over Kuypers opvolger beter hebben uitgepakt dan thans het geval is. Verrassend worden naar mijn smaak anders dan tot dusver de verdiensten en de beperktheid van dr. Schouten belicht. Deze komt – wat vriend en tegenstander wisten – naar voren als moedig, standvastig of – wil men – zelfs onwrikbaar. Maar tevens blijkt in een mate, die niet ieder bekend zal zijn van soms tot starheid neigende rechtlijnigheid, een zich toemuren voor andere afwijkende ideeën, een koppig doordrijven van de eigen mening, waarbij in dit boek misschien nog te zeer de vaardige taktiek op de achtergrond blijft evenals het soms langs de wegen van irriterende zwijgzaamheid en kras doorgevoerde debatteerkunst bereiken van de gestelde doelen; stellig aanwezige ruime wijsheid werd voor wie scherper toezag met opzet geëtaleerd en moest bepaaldelijk soms als aureool dienst doen. Tilanus nooit een man van de voorgrond blijft op zijn beurt naar mijn smaak iets te zeer in de schaduw. Hij

Tijdens een verkiezingscampagne...

door prof. mr. I. A. Diepenhorst

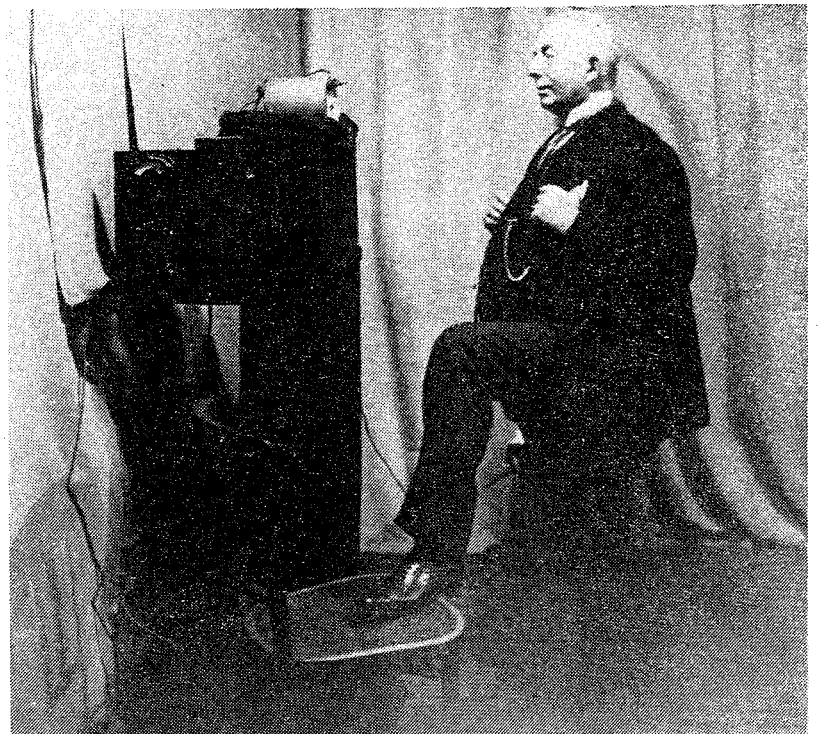
heeft dan toch in 1946 de Christelijke Historische Unie dwars tegen de verwachting van ook erkende kenners over staatkundige verhoudingen in voor de volgende periode gered.

Gerbrandy

In het beeld dat zich de laatste tientallen jaren van Gerbrandy heeft vastgezet is het zaak op grond van deze dissertatie enige verandering aan te brengen. De bereidheid tot verzet, de zelfstandigheidsdrang, het vermogen tot kernachtige uitdrukkingen als zou Colijn geen „knobbel” voor wat fascisme hebben bezeten of ook dat hij Gerbrandy zelf niet zo „partijgerig” was, zijn vertrouwd. Zij liggen in de lijn. Maar terwijl de gevoeligheid in de beoordeling van Colijns daden verklaarbaar of schoon onjuist is – deze mag niet met Petain vergeleken worden – gaat het hechten aan eigen zelfstandigheid op andere punten wel heel ver. Gerbrandy blijkt – het geboden materiaal is overvloedig – beslist grilliger te zijn geweest, dan tot nu toe velen meenden. Weer laat veel zich begrijpen. Schouten, de stoere en volstrekt betrouwbare, voor zichzelf aan houvast behoefte hebbende traditionalist, moet wel geplaatst tegenover Gerbrandy's wat zelfzuchtige impulsiviteit zich en onzeker en geërgerd voelen. Gerbrandy op zijn beurt bezat geen bijzondere binding aan de antirevolutionaire partij, welke hem als „enfant terrible” steeds links had laten liggen. In tal van kwesties varend op het kompas van zijn felle, eerlijke maar geen gematigdheid kennende echtgenote, tegenover wie hij enkel op centrale punten voet bij stuk hield, schepte Gerbrandy minstens zoveel behagen in zijn onafhankelijkheid als Schouten in zijn beheersing van het merendeel der antirevolutionaire partij. De voormalige Londense premier, die nooit een sterk denker was geweest, en bij wie een scherpzinnig maar vooral onstuimig intellect het moest afleggen tegenover het sentiment, dat indien niet religieus gevoed, heel bedenkelijk dreigde te worden, deed in zijn latere jaren wel eens denken aan een stoorzender. Zijn uitlatingen konden heel onberaden zijn. Het is jammer dat in de studie van Bosscher, waarschijnlijk omdat de auteur van nature voor vernieuwing voelend, aan harmonie weinig behoefte heeft, niet voldoende oog toonde voor de in Gerbrandy's optreden toch steeds zich weer openbarende goedaardigheid. Nagenoeg ieder die hem beter kende was op hem gesteld.

Indonesië

Bosschers boek verheldert nogal wat ter zake van posities door antirevolutionairen in de Indonesische kwestie bezet gehouden. Wat hij zegt over het verschil tussen Kuiper en Colijn zal ongetwijfeld waar zijn, echter het overtuigt zakelijk niet in alle opzichten, ofschoon duidelijk is hoe de ethiek sterker bij de theoloog-politicus dan bij de militair-politicus in de behandeling van het bekende vraagstuk – voor beiden reeds een koloniaal vraagstuk – zich gelden liet. Daarentegen is ontdekkend de beschrijving van het meningsverschil tussen de antirevolutionaire parlementariërs in het moederland enerzijds en de mannen van de zending – Bavinck en Verkuyl voorop – aan de andere kant. Dat Schouten steil zou zijn, laat zich vermoeden. Het is echter verrassend nog een bij de – waarschijnlijk opgedrongen – onverzettelijkheid van de antirevolutionair Meyerink en de zelf gekozen te leerstellige houding van Bruins Slot te worden bepaald. In vermoedelijk voor een deel aan gesprekken ontleende oordeelvellingen, moet deze laatste heel wat vereren laten: „Briljant, ondeskundig, verlegen, hooghartig, aarzelend, gelijkhebberig, onberekenbaar, ik-middelpuntig, vol

Dr. H. Colijn, in de studio voor zijn eerste radiotoespraak

warmte, vlerkerig, rechtlijnig”. Het is spijtig dat niet wat meer over de durf van de te weinig evenwichtige missionaire predikant H. van den Brink is uitgeweid, over J. H. Bavincks moeilijke of over J. Verkuyls afschuwelijke situatie. Hetgeen men over het redactionele beleid van Trouw kan lezen is overigens al sterk genoeg. Dat de vriend en tegenstanders verbijsterende omzwaai van Trouws hoofdredacteur geen uitvoerige bespreking krijgt moet men de schrijver niet verwijten; hij beperkte zijn vertoog tot de jaren 1939-1952.

Christelijke staatkunde

Uit de dissertatie is de conclusie getrokken, dat het met de christelijke, nader met de antirevolutionaire politiek een zwakke zaak is geweest. Dat oordeel kan ik tot op zeker hoogte onderschrijven. Het relaas van Bosscher strekt de praktische beoefening van de christelijke staatkunde niet in alle opzichten tot eer. Dat is niet beslissend. Op handel en wandel in iedere organisatie, van elke leiding biedende figuur valt veel af te dingen. De vraag is of de jaren 1939 tot 1952 de antirevolutionaire partij of ruimer de christelijke staatkunde vonnissen. Mijn antwoord luidt ontkennend. Colijn, Schouten,

Gerbrandy en Bruins Slot, die zich overigens op verschillend vlak bevonden, blijven overeind met hun deugden en gebreken. Door de antirevolutionaire partij zijn zij voor en na, tijdelijke strubbelingen met de beide laatsten ten spijt, aanvaard. De partij heeft met Bavinck nooit, met Verkuyl – die haar op zijn beurt tenslotte niet spaarde – stellig enige moeite gehad, maar beide zendingsmannen heeft het intussen aan steun ook van antirevolutionaire politici niet ontbroken. Wat men de thans weldra zich opheffende oudste politieke partij van Nederland moge verwijten, niet dat zij sedert 1952 de bezinning op het werkelijk „christelijke” in de staatkunde heeft verwaarloosd of dat zij in de achterhoede zich bevond als het erom ging in actuele vragen het in de diepste zin „geloofwaardige” antwoord te vinden. Mits goed gelezen – een enkele bespreking wijst er reeds op dat het niet gebeurt – kan dit boek aansporen ook voor de toekomst bescheiden, behoedzaam doch tegelijk beslist te zoeken naar een in wisselende politieke verhoudingen steeds hachelijk maar tegelijk noodzakelijk wikken en wegen, teneinde de werkelijk juiste oplossing te vinden of tenminste deze zo dicht mogelijk te benaderen.

Oud ARP-voorzitter J. Schouten (l.) bekijkt een schilderij met zijn portret

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialist- en liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

School en medezeggenschap

door Aalt van de Glind

Demokratisering van het onderwijs, daar gaat het om in dit „cahier voor het christelijk onderwijs”.

Voor sommigen is de demokratisering een heilig-moeten geworden; als maar zo veel mogelijk mensen meepraten rolt vanzelf goed onderwijs van de inspraakwaterfall. Anderen staan wantrouwend tegenover elke vorm van inspraak; de docent die baas in eigen klas wil blijven, de leerling die enkel het diploma als doel voor ogen heeft en andere activiteiten niet ziet zitten en de ouder die het veel te druk heeft met eigen zaken; de demokratisering golf overkomt hen als een lawine.

In dit stadium kan het boekje „school en medezeggenschap” goede diensten bewijzen. Immers, demokratisering als doel in zichzelf loopt sterk de kans de kwantiteit boven de kwaliteit te verheffen. Een voorbeeld ter illustratie: De honderd ouders die de gespreksavond over straffen-op-school bezochten en het wetenschappelijk verantwoorde verhaal van de conector welwillend aanhoorden tegenover het werkgroepje van ouders, leerlingen en docenten dat avonden lang met dezelfde problematiek bezig was. Daarentegen is het buiten de schooldeur houden van de democratie een achterhaalde zaak, niet meer passend in deze tijd! Dat niet alleen, ik meen dat een wezenskenmerk van christelijk onderwijs de democratie is. Een tweetal notities om deze gedachte nader te bepalen:

- „God heeft alle macht in hemel en op aarde”; ook op school zal dus niet de één over de ander met machtsmiddelen heersen.
- „Worden als kinderen”; we kunnen, ja moeten van kinderen willen leren. Aan het werk dus met school en medezeggenschap.

Inhoud

Het „woord vooraf” van Unie-voorzitter Gilhuis maakt de bedoeling van het boekje duidelijk, maar geeft tevens goede mogelijkheden om het gesprek te starten. De opsomming van vragen past zeer wel op de agenda van een ouderbestuur of van een docentenvergadering. (Heeft de christelijke school werkelijk waargemaakt dat ze van de ouders is en wil zijn? Zo ja, van welke ouders? Alleen van die ouders die de signatuur van de school onderschrijven? En die anderen dan? Enzovoorts).

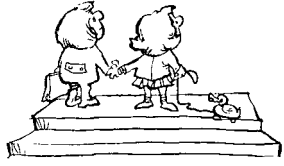
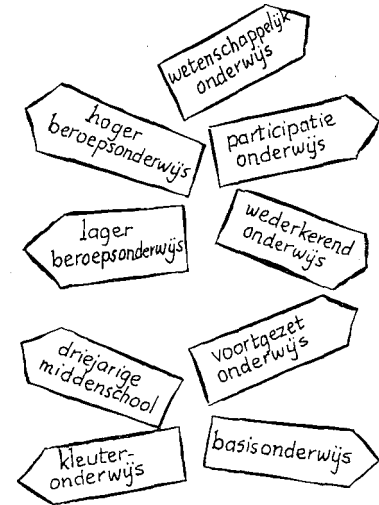
Drs. S. J. Bruggeman schetst in het eerste hoofdstuk de „opkomst van de demokratisering golf”. Zo werd in 1971 de Wet op de Ondernemingsraden ingevoerd. De consequenties voor het onderwijs worden uitvoerig belicht. Voorts worden grenzen van het boekje aangegeven; het gaat niet over de externe demokratisering, activiteiten, die zijn gericht op een grotere deelname aan de „hogere” vormen van onderwijs door kinderen uit de lagere milieus. Het betreft de interne demokratisering en dan met name de bestuurlijke vormgeving daarvan.

De „maatschappelijke en politieke aspecten van de demokratisering in het onderwijs” vormen de

ingrediënten voor het artikel van drs. W. J. Deetman. Begrippen als professionalisering en schaalvergroting wijzen op de groter wordende afstand tussen schoolbestuur aan de ene kant en het personeel en de ouders aan de andere kant. In hoeverre kan/mag de overheid een demokratiseringsregeling opleggen, wil er nog sprake zijn van vrijheid van onderwijs? Met Gilhuis zou ik willen zeggen: het antwoord dat Deetman geeft is een begin, de scholen zelf moeten aan het werk om hun visie aan de politici over te brengen.

„Schoolwerkplan en democratisering” zou de titel geweest zijn die ik aan hoofdstuk 3 gegeven zou hebben. Immers, wanneer de begrenzing gemaakt wordt dat het met name gaat over de bestuurlijke demokratisering, dan zijn **pedagogische aspecten** zeker van belang, echter niet in die mate als met de titel van het hoofdstuk door drs. J. Hoeksema gesuggereerd wordt. Met als ingang het schoolwerkplan worden diverse componenten en aspecten van het schoolgebeuren belicht. De onderlinge samenhang wordt duidelijk. Het meest belangrijk vond ik wel de waarschuwing voor incidentele activiteiten gericht op onderdelen. De activiteiten moeten daarentegen verankerd worden in de planning om een systematisch werken te waarborgen.

Het meest tot mijn verbeelding sprak

het hoofdstuk over de „praktijk van de medezeggenschap”. Een basisschool (C. van Rijsdam), een school voor avo (drs. J. H. Drewes en ir. J. Brouwer), en een school voor lbo (drs. H. H. Wubs en drs. C. J. Gaakeer), spelen open kaart. Een paar citaten die de burger en de meester moed geven.

„Afwisselend werkzaam in werk- en/of praatgroepen, is toch zo'n 70% van de ouders daadwerkelijk bezig om de ouderparticipatie inhoud te geven en in praktijk te brengen.” (blz. 77)

„De schoolraad heeft een eigen blad (Nieuwsbrief) dat onder zijn verantwoordelijkheid elke week wordt uitgegeven naar alle leden van de schoolgemeenschap.” (96)

„Deze overtuiging wordt nog versterkt daar op de ouderavond georganiseerd vanaf de basis, wel de aanwezigheid van een veel groter aantal ouders waargenomen kon worden.” (126)

Drie citaten, van elke school (scholengemeenschap) één. Konkreet en praktisch worden de zaken beschreven; de vorderingen en de teleurstellingen!

Een punt wat ik ook zeker onder uw aandacht wil brengen is het verschil tussen „proces-gericht” en „produkt-gericht” bezig zijn. Ik citeer: „Hierbij moet gezegd worden dat het eerste aspect veel meer nadruk krijgt, omdat onzes inziens het samen bezig zijn (proces-gericht) met het onderwijs veel waardevoller is dan het komen tot een grote klapper vol papieren (produkt-gericht), hoewel het laatste zeker nodig is om te werken volgens plan.” (98)

Het vijfde en laatste hoofdstuk van drs. B. de Haan en drs. R. Hartman plaatst de „medezeggenschap in toekomstperspectief”.

Voor het christelijk onderwijs is dat zeker geen overbodige luxe; een enkel cijfer ter illustratie. In 1966 vindt 76% van hen die zich tot een kerkgenootschap rekenen de grondslag van de lagere school van belang. Sindsdien is dat percentage gezakt naar 61%. Relatief gezien mag dan de deconfessionalisering het minst hard aankomen bij het onderwijs; de hier signaleerde ontwikkeling moet toch te denken geven. Een verminderde belangstelling van ouders voor de grondslag van de school en tevens een mindere belangstelling voor het lidmaatschap van de schoolvereniging, waardoor het aantal verenigingen afneemt en het aantal stichtingen toeneemt. Een ontwikkeling die in het kader van de demokratisering eerder negatief dan positief geïdentificeerd kan worden. Ook al kunnen stichtingen zeer zeker op democratische leest geschoeid worden; de participatie zal in het algemeen geringer zijn dan bij verenigingen.

Kritiek

Na deze (te) korte aanduiding van de inhoud graag een enkele kritische noot. De situatie in de onderwijswereld is dusdanig dat een groot percentage van de te ondernemen activiteiten wettelijk

Broederschap uit Guatemala, minister De Koning, de heer Oskam – medewerker van de Interkerkelijke Coördinatie Commissie Ontwikkelingssamenwerking (ICCO), en vertegenwoordigers van het Guatemala komitee zullen hierbij aanwezig zijn.

De dag zal niet alleen over Guatemala gaan, maar ook over de omstandigheden in andere landen van Midden Amerika. Belangstellenden kunnen zich opgeven bij het Arjossecretariaat. Dik Koopmans, tel. 070-45.03.24 of 46.96.20. Uitgebreide informatie wordt dan per omgaande gestuurd.

De laatste vergadering van de Arjosraad wordt dit seizoen gehouden op 21 juni, te Utrecht, Jaarbeurscongrescentrum. Zij zal geheel in het teken staan van het politiek pamflet van het CDJA. (Zie voor meer informatie N.G. van 24.4.80 en 17.5.80).

Een demonstratie voor beter onderwijs. De eisen spreken voor zich.

wordt voorgeschreven. Het zou interessant zijn te onderzoeken hoeveel. In ieder geval bestaat de kans deze gegevenheid te onderschatten. Zeker na lezing van dit cahier ben ik geneigd (is men geneigd?) over-optimistisch te worden inzake inspraak en medezeggenschap van ouders, leerlingen etc., terwijl de onderwijsstructuur als zodanig daardoor het stokpaardje blijft van partijpolitiek geharrewar op hoog niveau. Let wel, de schrijvers hebben duidelijk aangegeven binnen welke grenzen de artikelen gesteld zijn; de consequenties daarvan moesten duidelijker onderstreept worden.

Een tweede punt van kritiek is gelegen in de vragen die ik uit het „woord vooraf” naar voren haalde. Immers voor het christelijk onderwijs ligt hier een spanningsveld; hoe verhoudt zich de terechte wens van demokratisering tot de participatie van ouders die de grondslag van de school niet kunnen onderschrijven? Het is te gemakkelijk gesteld en de praktijk bewijst het dat ouders die onoverkomelijke bezwaren hebben tegen die (christelijke) signatuur een andere school dienen te kiezen. (blz. 141)

Te gemakkelijk, maar ook niet voldoende harmoniërend met het volgende citaat: „Anderzijds behoeft de christelijke school ook niet te krampachtig bewaakt te worden tegen invloeden van andersgerichte ouders. Hun invloed moet – zij het met een aantal beperkingen – ook uitdrukkelijk in het gehele schoolgebeuren tot uitdrukking komen.” (blz. 142)

Welke beperkingen, is de vraag die zich onmiddellijk opdringt. En waarom, zullen degenen vragen voor wie de beperkingen gelden. Juist in situaties, waarin „andersdenkenden” nog (lang) geen meerderheid vormen, een goede regeling maken, zou demonstreren dat het christelijk onderwijs niet allereerst vertrouwt op de macht van door mensen gemaakte structuren! Het eindantwoord kan ik niet geven en wie wel? Toch had ik op dit punt meer dan een begin van een antwoord verwacht!

Vervolgens een aantal details:

- Een opgave van literatuur (andere cahiers?), met name over de onderwerpen die buiten het bestek van dit boekje vielen, zou een goede zaak zijn.
- Personalia van de schrijvers ontbreken.
- De Wet op de Ondernemingsraden komt verschillende malen aan de orde, het ware wenselijk minder in herhaling te vervallen.
- Er wordt wellicht te gemakkelijk gesproken over de participatie van de ouders bij het onderwijs. (Een atheneum is geen basisschool, een streekschool is niet dezelfde als een school in een oude stadswijk.)

Tenslotte

Wie de bovenstaande kritiek goed gelezen heeft zal daarin vooral de vraag naar meer hebben ontdekt. Welnu, zo is het ook bedoeld. Gilhuis hoopt dat dit Cahier aan de bewustwording van de hierbedoelde problematiek in belangrijke mate zal mogen bijdragen. Wat mij betreft is dat geslaagd, vandaar dat ik deze bundel graag bij u aanbeveel!

Ik besluit met een citaat van blz. 134: „Bezig met demokratiseringsprocessen kunnen we het beeld gebruiken van een marcherend muziekkorps dat links of rechts afslaat: de binnenste muzikant moet bijna stilstaan en de buitenste hard lopen om te zorgen dat ze weer in formatie verder kunnen. Zoals uit dit beeld ook al blijkt kan de „binnenste” die bijna stil staat bij de volgende stap de buitenste geworden zijn. Ze blijven wel steeds muziek maken. Zo is het ook de bedoeling dat het ontwikkelingsproces op de school blijft doorgaan.”

SCHOOL EN MEDEZEGGENSCHAP, 149 blz., prijs 19,90.

Uitgegeven bij J. H. Kok – Kampen, onder auspiciën van de Stichting Unie „School en Evangelie”

Aalt van de Glind, docent godsdienst/maatschappijleer te Woerden.

Conferentie gesprekscentrum

Het gesprekscentrum dat nu ongeveer 10 jaar bestaat is een ontmoetings- en discussieplatform voor protestantse politieke jongeren. Elk jaar wordt er in een van de aangesloten landen een conferentie gehouden. Lid zijn de jongerenorganisaties van de christen-democratische partijen in Denemarken, Noorwegen, Zweden, Zwitserland en de Arjos uit Nederland, terwijl Finland vaak als waarnemer aanwezig is. Dit jaar wordt de conf. in Gothenburg (Zweden) gehouden. Het

onderwerp is: alternatieve energievoorzieningen. De conferentie wordt gehouden van 29 juni t/m 2 juli.

De spreektaal is voornamelijk Engels, van sommigen ook Duits. De conferenties zijn zeer de moeite waard, vooral ook door de ontmoetingen met buitenlandse „geestverwanten”. Wie mee wil kan zich door onderstaande bon opgeven voor 1 juni. Er kunnen maximaal 10 mensen mee. De kosten zijn gedeeltelijk voor eigen rekening.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

geeft zich op voor de conferentie van het Gesprekscentrum.

Hij/Zij is aanwezig:

de gehele conferentie

29 juni, 30 juni, 1 juli, 2 juli *)

*Doorhalen wat niet van toepassing is. Deze bon opsturen voor 1 juni naar Arjos, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

UIT DE ARJOS

Arjosagendarjosagendarjos

Er resten nog slechts enkele landelijke activiteiten voordat het seizoen ten einde is. Voordat het CDJA ècht een feit is, moet er toch nog wel wat gebeuren. Veel technische zaken moeten geregeld worden. Om één en ander te bespreken heeft het dagelijks bestuur van de Arjos een vergadering belegd op dinsdagavond 27 mei 1980, te Utrecht, Jaarbeurscongrescentrum, voor ieder die in een provinciaal of

plaatselijk bestuur actief is. Aanvang van deze vergadering is 19.30 uur. De provinciale besturen krijgen hierover nog schriftelijk bericht. Op 7 juni 1980 zal een 'Guatemala-dag' worden georganiseerd in Utrecht, Poort van Kleef. Het ingezamelde geld ten behoeve van een project in Guatemala zal dan worden overgedragen. Pater Bastiaensen, – een vertegenwoordiger van de Stichting Hoop en

UIT DE ARJOS

CDJA-congres

Wij horen in de hitte van de strijd

Het CDJA krijgt steeds een duidelijker profiel. De nieuwe structuur is al bekend, er is een politiek pamflet en dergelijke. En een nieuwe voorzitter, ook voor na de fusie dit najaar is gekozen. Dit gebeurde zaterdag 17 mei tijdens het vierde CDJA-congres. Het is Johan de Leeuw, tot voor kort vice-voorzitter van de Arjos. Hij volgt Peter Heukels als voorzitter op.

Afscheid

Peter, van beroep huisarts ging in zijn afscheidstoetspraak in op de relatie gezondheid en politiek. Hij vroeg alle aandacht voor de gezondheidstoestand van politieke leiders. Hij noemde verschillende voorbeelden van politieke leiders die ondanks hun slechte gezondheid aanbleven tot de dood. Roosevelt, Stalin en Pompidou. Zij vormen zo een gevaar voor hun land. Peter noemde ook voorbeelden van politieke leiders, waarvan hun slechte gezondheid niet bekend was. John F. Kennedy, die vanwege slecht functionerende bijrienen, hormoonpreparaten nam, die het denkvermogen kunnen aantasten. Maar niet alleen in het verleden waren er zieke politieke leiders. Breznev bijvoorbeeld is energiek. Hij lijdt aan aderverkalking en hoge bloeddruk, heeft aanleg voor suikerziekte en

draagt een pace-maker. Hij heeft ook enkele hartinfarcten gehad. Het is de vraag of het verantwoord is zo iemand zoveel macht te laten dragen. Het lijkt er in ieder geval op dat de zwaarte van de arts hier zo'n consequentie geeft, of kan hebben, voor het landsbelang, dat ze opgeheven zou moeten worden. „Beter lijkt het dit toe te vertrouwen aan een college van medici en wellicht enkele anderen, om zodoende ernstige bij verstoringen van gezondheid van onze regeringsleiders tijdig aan de bel te trekken en er voor te zorgen dat betrokkene aftreedt voor het soms letterlijk te laat is.” Aldus Peter spreken over de onmogelijkheid voor één individu in afweging te maken tussen privé en landsbelangen.

Aantreden

De nieuwe voorzitter gekozen met een overgrote meerderheid, dankte om te beginnen Peter één van de mensen van het eerste uur voor zijn inzet, leiding en geduld. Het is onze wens dat het jou en de jouwen goed gaat in de komende jaren. Na deze dank zet Johan uiteen hoe hij het voorzitterschap van het CDJA ziet. „Ik heb na ampele overwegingen „ja” gezegd op het verzoek van het federatiebestuur om voorzitter te worden. Vooruitlopend op de fusie de eerste voorzitter van het gefuseerde CDJA. Niet zomaar lichtvaardig „ja”, want het zal een zwaar karwei zijn om het gefuseerde club gestalte te geven. En bovendien ben ik reeds lang en nu nog van

mening dat de gefuseerde organisatie er mee gediend is als de eerste voorzitter de eerste jaren van de fusie onvoorziene omstandigheden daargelaten een stuk continuïteit inbrengt.”

Er zijn kansen om dat de frustraties van de federatie kunnen worden afgeworpen een eensgezind kunnen de taken van het CDJA als politieke voorlichting en vorming van jongeren, door jongeren, en het meedenken met een kritisch begeleiden van de politiek in het algemeen, en de christen-democratie en het CDA in het bijzonder, aldus Johan. Johan leverde ook een bijdrage in de discussie over doelpolitiek. „Wij moeten ons in de christen-democratie voortdurend in het spanningsveld bewegen tussen ideaal en werkelijkheid. Het puur je laten leiden door het ideaal leidt veelal tot getuigenispolitiek. Veel moeilijker is het om de waarde vanuit het Evangelie toe te spitsen tot de normen voor de praktijk van alle dag. Dat is een voortdurend proces van uitdaging en bezinning. In die zin heeft beginselpolitiek altijd een deel van doelpolitiek in zich en dat wordt stukken moeilijker als we gaan kijken naar de werkelijkheid van alle dag.” Voorts sprak hij over de problemen rond 30 april en het kabinet wat er maar niet in slaagt zijn maatschappelijk draagvlak te verbreden door de relatie tussen matiging en meer werk aan te geven. Sprekend over het lijsttrekkerschap verweet hij Van Agt in Indonesië wel bedoeld te hebben wat hij letterlijk heeft gezegd, niet gezegd te hebben. „Nee, maar politici zijn slim genoeg om zaken niet letterlijk te zeggen, maar wel zodanig dat het voor een ieder niet mis te verstaan is wat bedoeld wordt.” Johan vond dat er eerst een profielschets voor de lijsttrekker moet komen, voordat er over de man gepraat wordt. Het maken van die schets, dat is het moment waarop ook wij jongeren onze gedachte kunnen ventileren.

Politiek

Het politiek gedeelte vond 's middags

Johan de Leeuw, de nieuwe CDJA-voorzitter.

plaats. Berend Brokx – staatssecretaris en Dijkman – Tweede Kamerlid, waren aanwezig om hun visie op het probleem van de huisvesting en jongerenhuisvesting in het bijzonder te geven. Zij verkochten allebei hun verhaal erg goed. Het ging er tenminste bij de zaal in als een preek bij een ouderling. De heer Brokx gaf voor de duidelijkheid nog maar eens aan waarom het kabinet Van Agt het woonrecht voor 18-jarigen heeft erkend en dat dat recht van 18 tot 21-jarigen maar 4 000 van de 110 000 benodigde woningen opeist. Het zijn dus niet de jongeren die de woningnood veroorzaken. Dat komt door gezinsverdunding en foute planning in het verleden. (De nationale vergissing volgens Dijkman). Aan het einde van zijn betoog zei Brokx dat er gewerkt wordt met veel verschillende middelen om de woningnood op te lossen, maar dat op korte termijn geen algehele oplossing mag worden verwacht. Dijkman begon zijn inleiding met te stellen dat er geen staatssecretaris zoveel gedaan heeft voor de jongerenhuisvesting als Brokx. Hij zei

dat het tekort best groter kon zijn dan de 110 000 van Brokx. Hij wees op het gevaar wat valse verwachtingen in deze betekend. Die kunnen leiden tot een noodzaak van geweldgebruik, althans volgens sommigen. Oplossingen moeten gezocht worden in het overwinnen van de psychologische barrières tegen één en twee persoonshuishoudens. Ook moeten er meer mogelijkheden komen voor centraal wonen. Dat kan ook individualisering van onze samenleving gedeeltelijk doorbreken. Dijkman maakte Brokx het compliment dat volkshuisvesting buiten de bezuiniging was gebleven. Riep jongeren op actief te worden op het gebied van de volkshuisvesting, zei dat doen denken hier niet op zijn plaats was en er een structurele verhoging nodig was van de gelden uitgetrokken voor volkshuisvesting van 10 naar 15% van de rijksuitgaven.

Hierna volgde een geanimeerde discussie die zijn afsluiting vond in de opmerking van Brokx die zich stoot aan het feit dat het meestal PvdA-ers zijn die in de gemeentes de portefeuilles voor volkshuisvesting beheren. „Volkshuisvesting verdient het in handen van het CDA te zijn, want men staat daar in de hitte van de strijd, maar daar horen wij thuis.” Tot slot werden er nog vier resoluties behandeld en aangenomen. Eén waarin de erkenning van Israël door de PLO E werd bepleit, en Israël wordt opgeroepen de PLO als belangrijkste gesprekspartner te erkennen. De Israëlische nederzettingen politiek in bezette gebieden werd veroordeeld en een gevaar voor de vrede geacht. De volgende vroeg Nederlandse steun voor het Pápoua's op westelijk Nieuw-Guinea en in dit kader opschorting van de wapenleveranties aan Indonesië. Er was verder een resolutie die jongerenhuisvesting een eerste prioriteit wenste te geven en integrale toepassing van de bestaande regeling hiervoor vroeg en één die tweefasestructuur van het wetenschappelijk onderwijs van minister Pais afwijst.

Harm Waterborg

Verzorgingsmaatschappij: een crisis?

Onze maatschappij wordt wel aangeduid als verzorgingsmaatschappij. Hiermee wordt bedoeld dat in onze maatschappij een ieder recht heeft op zorg, op een sociaal minimum. Zo'n maatschappij is lange tijd als het ideaal gezien van onze Westerse maatschappij. Dit ideaal lijkt echter barsten te vertonen. Steeds meer hoor je dat onze verzorgingsmaatschappij in een crisis verkeert. In dit artikel wil ik nagaan wat zoal met crisis wordt bedoeld. Tot slot geef ik enkele punten aan welke m.i. in de komende jaren.

Vele beweringen

Her en der worden vele beweringen van de verzorgingsmaatschappij gedaan. De conclusies lopen in woorden uiteen, maar zijn naar strekking hetzelfde: crisis. Zo zou het beslag van de kollektieve sektor op de nationale middelen te hoog zijn voor een „gezonde” economie. Dergelijke beweringen dienen met de nodige argwaan te worden bezien. Het is namelijk moeilijk

aan te tonen wanneer dit beslag te hoog is. Zo schijnt Oud (destijds fractieleider van de VVD) ooit gezegd te hebben dat het beslag nooit boven de 25% mocht uitgaan. Een aantal jaren geleden heeft de Amerikaanse ekonoom Milton Friedman betoogd dat „de” vrijheid bedreigd wordt bij een kollektieve sektor die groter is dan 60% van het nationaal inkomen. Deze beweringen zijn door de loop van de geschiedenis steeds achterhaald. Het is dan ook verluierend om nu steeds te hoop te lopen tegen de omvang van de kollektieve sektor. Wat er dan écht aan de hand is, komt niet aan de orde. In feite weten wij dat ook amper. Wat wij wel weten, is dat allerlei kollektieve voorzieningen niet terecht komen bij mensen voor wie zij bedoeld zijn, maar bij hen die toch al aan hun trekken kwamen (b.v. huursubsidies, onderwijs, waarbij het merkwaardig is dat nu kinderen uit lagere milieus toestromen naar vormen van hoger onderwijs stops worden ingesteld). Wat wij verder ook nog weten, is dat kollektieve voorzieningen niet terecht komen bij mensen voor wie zij bedoeld zijn, omdat die mensen niet weten hoe zij dergelijke voorzieningen moeten verwerven. (i.c. een bepaald formulier invullen). Wat wij echter nog niet weten, is hoe wij dergelijke vraagstukken moeten oplossen. In deze tijd van bezuinigingen is het aanstellen van nieuwe ambtenaren ook geen haalbare

„oplossing” meer, zo dit al ooit het geval is geweest. Wat wij ook niet weten is, welke ontwikkeling de kollektieve sektor in de komende jaren zal doormaken bij een afnemende, zo niet stilstaande economische groei. Zal de kollektieve sektor in versterkte mate toenemen door verscheidene ingebouwde groeitendities (zoals stijgende inkomens van ambtenaren bij nauwelijks stijgende arbeidsproductiviteit)? Of zal juist het omgekeerde plaatsvinden doordat burgers tengevolge van slechte economische vooruitzichten hun voorkeuren ten aanzien van meer inkomen en meer kollektieve goederen zullen wijzigen?

Met andere woorden: ik pleit hier voor een toekomstdenken over de verzorgingsmaatschappij. Dit pleidooi houd ik om te voorkomen dat op basis van vermoedens en beweringen de goede elementen van de verzorgingsmaatschappij geslachtofferd zullen worden. Natuurlijk zijn er aspecten aan de verzorgingsmaatschappij die niet juist zijn. Dit geldt voor allerlei verschijnselen. Wanneer echter beweringen worden gedaan ten aanzien van de verzorgingsmaatschappij, dan is het noodzakelijk aan te geven op grond van welke analyse men dergelijke beweringen doet. Eerst dan kan men zeggen: wij weten echt wat.

CDA en verzorgingsmaatschappij

Bovenstaande geldt ook voor de opstelling van het CDA ten aanzien van de verzorgingsmaatschappij. Het CDA zal moeten voorkomen dat op basis van beweringen die eindeloos herhaald worden en dáárdor als waarheid door het leven gaan, zaken worden afgeschaf of in het leven geroepen. Zo zal het begrip

„verantwoordelijkheid” dat een centraal element vormt in het Christen-Democratisch denken, eens aan een nauwkeurige analyse onderworpen moeten worden. Wat moeten wij met verantwoordelijkheid als allerlei besluitvormingsstructuren in de verzorgingsmaatschappij „onverantwoordelijk gedrag” belonen? (belastingontduiking brengt in eerste instantie geen vermindering van kollektieve voorzieningen met zich mee zodat per saldo de belastingontduiker beter af is). Zo verdient ook de vraag aandacht, waarom en of welzijnsvoorzieningen bijdragen aan het welzijn van burgers, gegeven het feit dat hierdoor in essentie de burger niet meer verantwoordelijk is voor zijn of haar eigen welzijn, maar dit toevertrouwt aan professionals. De vraag of de kollektieve sektor te groot of te klein is, zal het CDA systematisch moeten ontwijken als zijnde een onjuiste vraag. Het gaat in de verzorgingsmaatschappij in essentie immers niet om de vraag kollektieve of partikuliere sektor. De vraag die aan de orde is, is langs welke weg (kollektief of partikulier, d.w.z. via de markt) goederen kunnen worden verschaft dan wel (her)verdeeld. Hierbij moeten

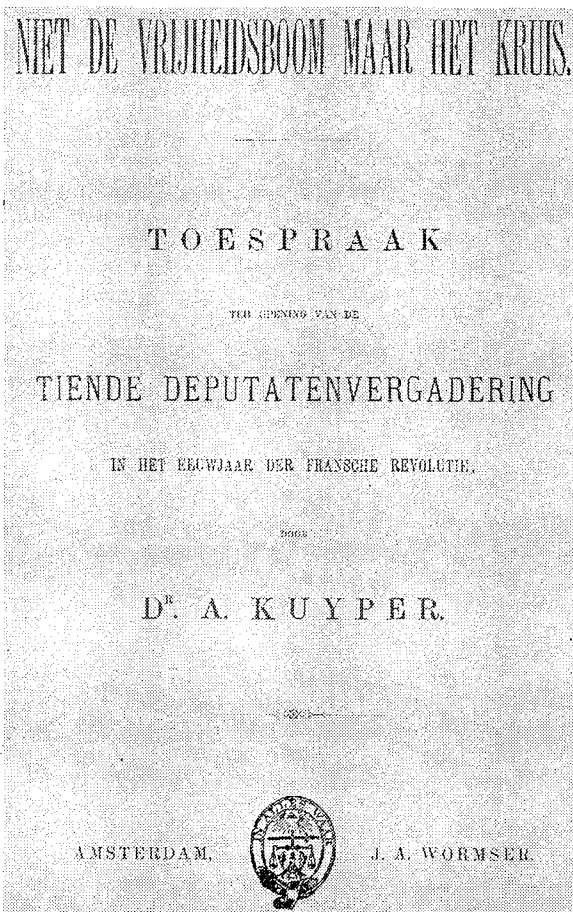
béide wegen op hun feilen onderzocht en geanalyseerd worden. Resultaat zou kunnen zijn dat de kollektieve sektor vanuit het oogpunt van optimale welvaart dient toe te nemen, maar het tegenovergestelde is óók mogelijk. Ook zal het CDA enkele lijnen moeten aangeven van de richting waarin zij de verzorgingsmaatschappij wil doen ontwikkelen, gegeven enkele economische prognoses voor de jaren tachtig. Beseft moet worden dat de verzorgingsmaatschappij tot nu toe heeft gefunctioneerd in een situatie van economische groei, waardoor „problemen” konden worden opgelost via meer middelen. Het ziet er niet naar uit dat dit in de nabije toekomst ook nog kan. Welke gevolgen heeft dit voor de ontwikkelingen van en in de kollektieve sektor? Veel weten wij. Maar net zoveel weten wij niet. Bij het analyseren en nadenken over de verzorgingsmaatschappij dienen wij dit goed te beseffen, opdat wij ons niet ten onrechte een crisisgevoel aanpraten, waardoor mensen onnodig het slachtoffer worden van allerlei niet weloverwogen maatregelen.

Leo Euser
lid redaktiekommissie

Jeugd welzijn

Al geruime tijd bestaat er binnen de Arjos een werkgroep die zich vooral richt op het kritisch volgen van de CDA fractie op het gebied van C.R.M. Deze fractiebegeleidingsgroep wil beginnen een nieuw onderwerp aan te snijden, namelijk jeugd welzijn. Wij willen proberen nader te bestuderen welke problemen jongeren nu hebben, en op

welke wijze de overheid voorzieningen geeft om aan de wensen van jongeren te kunnen voldoen. Graag zouden wij met een aantal mensen willen praten over problemen van jongeren, en over het uitzicht wat er is voor de toekomst van jonge mensen. Wil je meedoen, of heb je nog vragen bel of schrijf dan even naar Paul Doop, Laan van Meerdervoort 420, 2563 BD Den Haag, telefoon: 070-63.34.87.

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schroten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

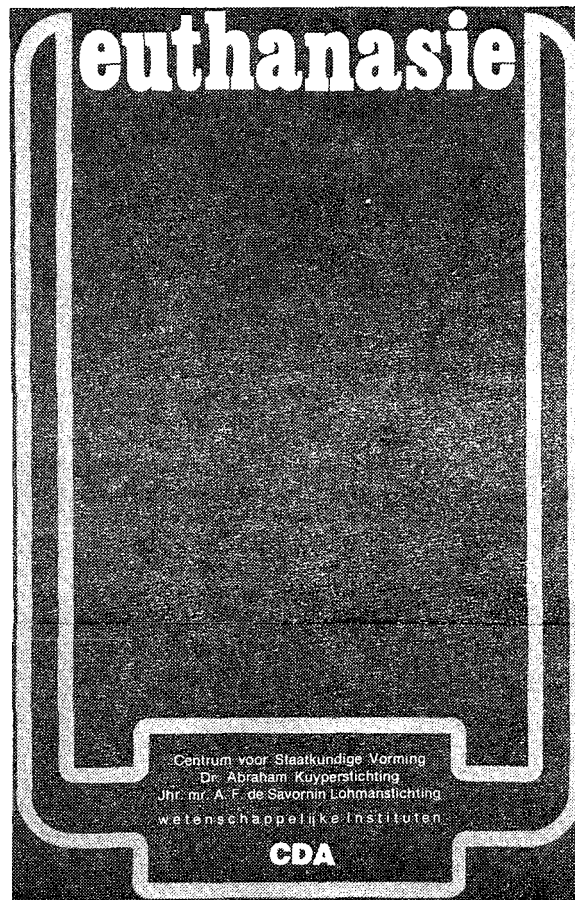
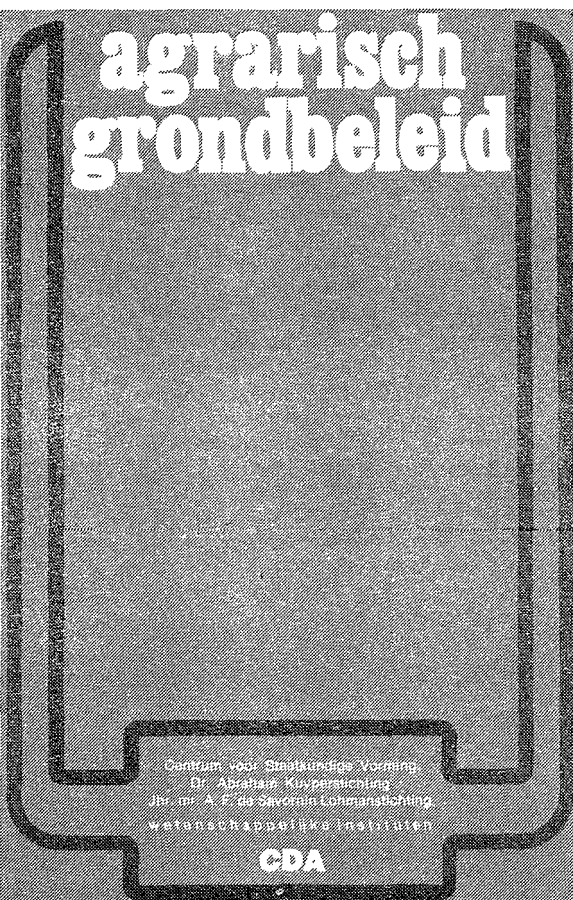
Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Tussen beginselstudie en politieke actie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Arjos, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

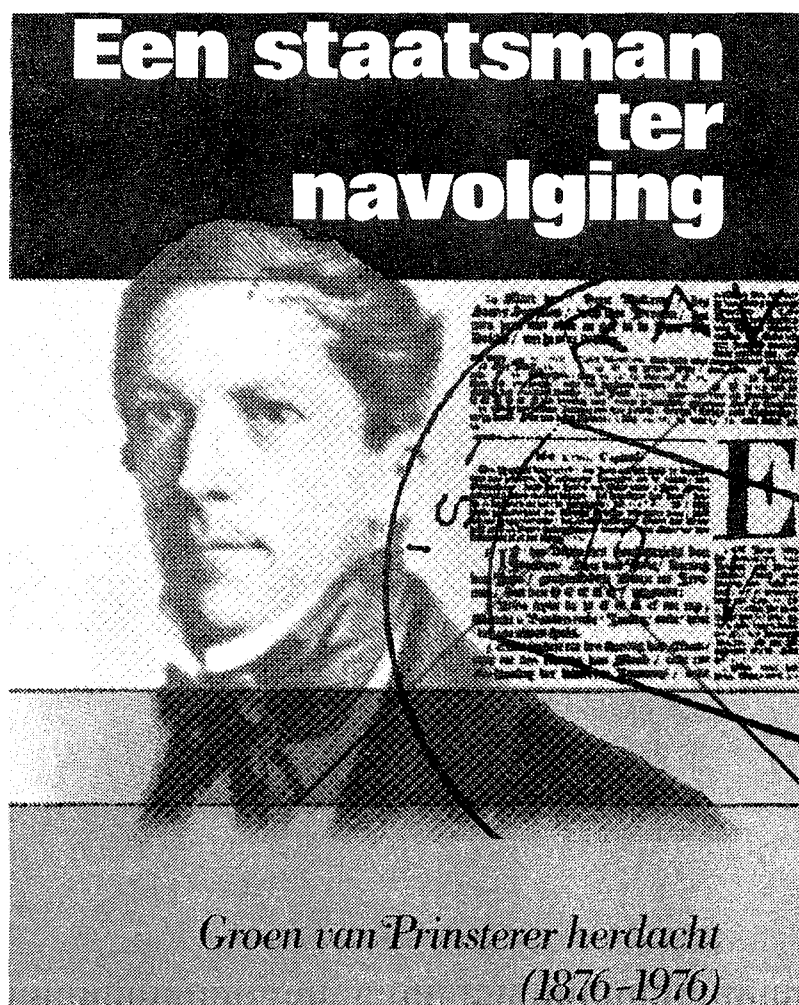
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld van de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatkunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maanden mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPstichting, Den Haag, met vermelding van de gewenste publicatie(s).

TUSSEN BEGINSSEL STUDIE EN POLITIEKE AKTIE

Beiden uit vijftig jaar anti-revolutionaire jongerenactie en -studie

ARJOS
jongerenorganisatie
van de ARP

UIT DE ARJOS

Model

Fusieprotocol CDJA

Artikel I:

1. Lid van de vereniging CDJA zijn:
 - a. de leden van de ARJOS, op grond van artikel T5* van de statuten van de ARJOS
 - b. de leden van de CHJO, op grond van artikel van de statuten van de CHJO
 - c. Die leden van de KVPJO die op 20-9 1980 doch uiterlijk 1-1-'81 voldoen aan de lidmaatschapsvereisten van het CDJA.
 - d. de rechtstreeks bij het CDJA aangesloten leden, die zich in 1980 als zodanig hebben aangemeld.

- 2.a. Leden welke geboren zijn voor 20 september 1950 kunnen binnen het CDJA geen functies vervullen, behoudens de mogelijkheid voor leden geboren tussen 21 september 1949 en 20 september 1950, om lid te zijn van een provinciaal bestuur, dan wel vertegenwoordiger van een provinciale afdeling in een orgaan van het CDA.
- 2.b. Van leden welke geboren zijn vóór 1 januari 1951 vervalt het lidmaatschap op 1 januari 1981 automatisch, met uitzondering van stemhebbende leden van het algemeen bestuur, de voorzitter van de CDJA-raad, de leden van de commissie van beroep, de leden van de provinciale besturen en de vertegenwoordigers van het CDJA in landelijke organen, provinciale- en kamerafdelingen en bijzondere organen en organisaties van het CDA. Zij blijven gedurende hun zittingstermijn lid van het CDJA.

Artikel II

1. De door het bestuur van de St. fed. CDJA voor 20 september 1980 als zodanig erkende provinciale CDJA-verbanden zijn provinciale afdelingen zoals bedoeld in de statuten en reglementen. De goedgekeurde statuten en/of reglementen van deze verbanden vervallen.
2. In provincies waar vóór 20 september 1980 nog geen door het bestuur van de St. fed. CDJA erkende provinciale CDJA-verbanden aanwezig zijn, vormen de leden van de provincie tezamen een provinciale afdeling.
3. De provinciale afdelingen zullen functioneren volgens het als bijlage 9 aan dit fusieprotocol gehechte modelreglement, totdat zij overeenkomstig het in de statuten bepaalde een eigen reglement vaststellen en dit door het algemeen bestuur is goedgekeurd.
4. Met ingang van 20 september 1980 worden de besturen van de provinciale afdelingen als bedoeld in het eerste lid gevormd door de in functie zijnde leden van het verbandsbestuur. De besturen van de provinciale afdelingen als bedoeld in het tweede lid worden gevormd door de leden die daartoe voor 20 september 1980 zijn aangewezen door de provinciale besturen c.q. platforms van ARJOS, CHJO en KVPJO, alsmede de door de aldus benoemde bestuursleden aangewezen leden, als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub d.
5. De besturen van de provinciale afdelingen dragen er zorg voor, dat uiterlijk op 1 december 1980 een provinciaal congres plaatsvindt, waarop een bestuursverkiezing op de voet van het provinciaal reglement wordt gehouden. Het congres stelt een rooster van aftreden vast, waarin bepaald wordt dat een helft der verkozen bestuursleden in 1981, en een helft in 1982 aftreedt. Bij de verkiezing en het vaststellen van het

rooster van aftreden draagt het congres er zorg voor, dat in het bestuur tenminste één van de in art. I, eerste lid, sub a,b,c en d bedoelde leden voor zover beschikbaar zitting heeft, en dat zij in 1982 aftreden. Bij tussentijds aftreden van één der in 1982 aftredende leden draagt het congres er zorg voor, dat het provinciaal bestuur aan de bovengenoemde vereiste blijft voldoen.

6. De voor 20 september 1980 bestaande provinciale afdelingen c.q. platforms van ARJOS, CHJO en KVPJO en het eventuele CDJA-verband binnen een provincie brengen hun rechten en verplichtingen, vermogen en schulden in de provinciale afdeling in, voorzover zulks bij een door hen voor 20 september 1980 vastgestelde en door het bestuur van de St. fed. CDJA goedgekeurde overeenkomst is bepaald.

Artikel III

1. De door het bestuur van de St. fed. CDJA voor 20 september 1980 erkende regionale en plaatselijke CDJA-verbanden zijn regionale en plaatselijke kernen zoals bedoeld in de statuten en reglementen. De goedgekeurde statuten en/of reglementen van deze verbanden vervallen.
2. De kernen zullen functioneren volgens het als bijlage 10 aan dit fusieprotocol gehechte modelreglement, totdat zij overeenkomstig het in de statuten bepaalde een eigen reglement vaststellen en dit door het provinciaal bestuur is goedgekeurd.
3. Voor 1 juni 1981 draagt het provinciaal bestuur zorg voor het erkennen als kern van bestaande verbanden van leden en het instellen van kernen, waar zulke verbanden nog niet bestaan, of het provinciaal bestuur een andere indeling van kernen dienstig acht.

Artikel IV

1. Met ingang van 20 september 1980 wordt het bestuur van het CDJA gevormd door de alsdan in functie zijnde bestuursleden van de St. fed. CDJA.
2. De op 20 september 1980 in functie zijnde voorzitter van de St. fed. CDJA wordt geacht te zijn verkozen tot voorzitter van het CDJA.
3. Tot lid van het dagelijks bestuur worden, naast de voorzitter, geacht te zijn de leden die daartoe voor 20 september 1980 zijn aangewezen, en wel als volgt:
 - a. twee leden als bedoeld in artikel 1, eerste lid, sub a, aangewezen door het hoofdbestuur van de ARJOS
 - b. één lid als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub b, aangewezen door het bestuur van de CHJO
 - c. twee leden, als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub c, aangewezen door het algemeen bestuur van de KVPJO
 - d. twee leden, als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub d, aangewezen door het bestuur van de St. fed. CDJA, met dien verstande dat de categorie leden waaruit de voorzitter is verkozen met één lid minder dan het bovengestelde in het DB is vertegenwoordigd.
- 4.a. De 1e vice-voorzitter wordt door de KVPJO aangewezen uit haar vertegenwoordiging in het DB, als

bedoeld in het vierde lid sub c benoemd.

4b. De eerste vice-voorzitter wordt door de KVPJO aangewezen uit haar vertegenwoordiging in het DB, als bedoeld in het vierde lid sub. c. benoemd.

4c. De tweede vice-voorzitter wordt door het bestuur van de Stichting Federatie CDJA aangewezen uit de benoemden, als bedoeld in het 4e lid sub d.

5. De op 20 september 1980 in functie zijnde secretaris van de St. Fed. CDJA wordt geacht te zijn benoemd tot secretaris van het CDJA. De op 20 september 1980 in functie zijnde secretaris van de ARJOS wordt geacht te zijn benoemd tot adjunct-secretaris van het CDJA.

6. Voor de benoeming van de leden van het algemeen bestuur, welke conform de voordracht van de provinciale afdelingen worden benoemd vinden de statutaire bepalingen zoveel als mogelijk toepassing, met dien verstande, dat:

a. het aantal leden per provincie, voor het eerste maal vóór 1 juli 1980 bepaald is door het bestuur van de St. fed. CDJA op basis van één getrouwe raming van het verwachte ledental per provincie per 1 januari 1981.

c. de voordracht van de provincies uiterlijk 20 september 1980 aan het bestuur van de St. fed. CDJA is medegegeeld.

7. De verkiezing van de door de algemene ledenvergadering rechtstreeks te verkiezen drie leden van het algemeen bestuur geschiedt conform de voordracht van het bestuur. Deze voordracht bevat tenminste zoveel als in artikel I, eerste lid, sub a, b, c, en d bedoelde leden, dat binnen het totaal der leden van het algemeen bestuur, als bedoeld in het zevende en achtste lid, tenminste drie der bovenbedoelde leden zitting hebben.

8. De algemene ledenvergadering stelt het rooster van aftreden op zodanige wijze vast, dat de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en twee c.q. drie als in artikel I, eerste lid, sub a, b, c en d bedoelde leden van het algemeen bestuur in 1982 aftreden, en de overige leden van het algemeen bestuur in 1981.

9. Bij een tussentijds aftreden geschiedt de benoeming van een opvolger overeenkomstig het in de statuten bepaalde, met dien verstande dat de bestuursleden die in 1982 zullen aftreden, alsdan worden opgevolgd door een lid uit dezelfde in artikel I, eerste lid, bedoelde categorie.

Artikel V

1. De CDJA-raad wordt gevormd door de leden van het algemeen bestuur en de vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen.
2. De vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen worden uiterlijk 1 december 1980 overeenkomstig het in de statuten bepaalde verkozen.
3. Het provinciaal congres stelt een rooster van aftreden vast, waarin bepaald wordt dat de helft der verkozen raadsleden in 1982 en de helft in 1982 aftreedt.
4. Bij de verkiezing en de vaststelling van het rooster van aftreden draagt het provinciaal congres er zorg voor, dat tenminste één der in artikel I, eerste lid, sub a, b, en c en d bedoelde leden – voorzover beschikbaar – wordt verkozen en in 1982 aftreden.
5. De raad komt in december 1980 bijeen en stelt alsdan een reglement van orde vast en verkiest twee vice-voorzitters. Als voorzitter van de raad wordt geacht te zijn verkozen het in artikel I, eerste lid sub d bedoelde lid, dat daartoe door het bestuur van de St. fed. CDJA voor 20 september 1980 is aangewezen.

Artikel VI

1. Afgezien van het onder lid 2 van dit

Aan de leden van de Arjos

Op deze pagina van Nederlandse Gedachten is het ontwerp fusieprotocol van het CDJA opgenomen. Het ontwerp, dat door de besturen van ARJOS, CHJO, KVPJO en het CDJA-federatiebestuur zijn vastgesteld, zal ingevolge het besluit van de algemene ledenvergadering van 3 mei 1980 op de Arjosraad van 21 juni 1980, tezamen met het ontwerp politiek pamflet, worden behandeld. Met de indiening van het ontwerp fusieprotocol zijn de fusiestukken van het CDJA compleet. De ontwerp grondslagverklaring, de ontwerp statuten met bijlagen en het ontwerp politiek pamflet zijn al eerder ingediend. (zie Nederlandse Gedachten d.d. 19 en 26 april 1980). Gelet op artikel 48 van de statuten van de Nationale Anti Revolutionaire Jongeren Organisatie stelt het hoofdbestuur op grond van deze ontwerp fusiestukken haar leden voor de ARJOS te ontbinden en in te stemmen met de oprichting van het Christen Democratisch Jongeren Appèl.

namens het hoofdbestuur,
Klaas de Vries
voorzitter

artikel bepaalde wordt bij de benoeming van de leden van de permanente commissies gestreefd naar vertegenwoordiging van alle in art I lid sub a, b, c, en d bedoelde leden.

2. Als leden van de permanente commissies worden met ingang van 20 september 1980 geacht te zijn benoemd degenen, die als zodanig voordien door het bestuur van de St. fed. CDJA zijn aangewezen, met dien verstande:

a. dat in de buitenland commissie-tenminste twee der in artikel I, eerste lid, sub a, b, en c en d bedoelde leden zullen zijn opgenomen.

b. als voorzitter van de organisatie commissie zal optreden een lid als bedoeld in artikel 1, eerste lid, sub c aangewezen door het algemeen bestuur van de KVPJO.

c. als voorzitter van de binnenland-commissie zal optreden een lid als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub a, aangewezen door het hoofdbestuur van de ARJOS

d. als voorzitter van de buitenland commissie zal optreden een lid als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub d, aangewezen door het bestuur van de St. fed. CDJA

e. als voorzitter van de redactie-commissie zal optreden een lid als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub b, aangewezen door het bestuur van de CHJO

f. als voorzitter van de vormingscommissie zal optreden een lid als bedoeld in artikel I, eerste lid, sub c aangewezen door het algemeen bestuur van de KVPJO.

g. Als penningmeester zal optreden een lid als bedoeld in artikel I, eerste lid sub b aangewezen door het bestuur van de CHJO.

3. Als leden en plaatsvervangende leden van de commissie van beroep worden met ingang van 20 september 1980 geacht te zijn benoemd degenen die als zodanig voordien het bestuur van de St. fed. CDJA zijn aangewezen. De leden kiezen uit hun midden een voorzitter.

4. Voor de benoeming van vaste vertegenwoordigers in organisaties in het buitenland gelden de reglementaire bepalingen, met dien verstande dat er naar gestreefd wordt dat tenminste één van in art. I, lid 1 onder a, b, c en d bedoelde leden zal zijn opgenomen.

5. De commissies aanvaarden de door het bestuur van de St. fed. CDJA voor 20 september 1980 vastgestelde notities, welke als bijlage 11 aan dit fusieprotocol zijn gehecht als uitgangspunt voor hun werkwijze.

Artikel VII

1. Lid van het CDA-congres zijn gedurende twee jaar de leden van het algemeen bestuur. Zij worden tot het getal vijftig aangevuld door verkiezing door de algemene ledenvergadering op voordracht van de provinciale besturen volgens een door het bestuur van de St. fed. CDJA op grond van provinciale

ledentallen voor 20 september 1980 vastgestelde verdeelsleutel en naar evenredigheid van de verhoudingen in het Algemeen Bestuur.

2. De leden van de partijraad van het CDA worden benoemd overeenkomstig de reglementaire regels met dien verstande dat tenminste één der in artikel I, eerste lid, sub a, b, c en d bedoelde leden wordt afgevaardigd.

3. Lid van het partijbestuur zijn de voorzitter en vice-voorzitter van het CDJA.

4. Leden van besturen van de provinciale, kamerkring-, bijzondere, gemeentelijke en wijk- of dorpsafdelingen van het CDA worden benoemd overeenkomstig de reglementaire regels, met dien verstande dat de twee vertegenwoordigers benoemd worden uit twee verschillende in artikel I eerste lid, genoemde categorieën leden.

Artikel VIII

1. Het CDJA aanvaardt de als bijlage 1 aan dit fusieprotocol gehechte grondslagverklaring als neerslag van zijn opvattingen over de wijze waarop in christen-democratische politiek de grondslag moet functioneren.
2. Het CDJA spreekt de intentie uit dat de discussie rond de grondslagverklaring en het rapport waarop zij gebaseerd is, zal worden voortgezet.

Artikel IX

Het CDJA aanvaardt het als bijlage 2 aan dit fusieprotocol gehechte politiek pamflet als een leidraad voor het politiek handelen en het verder uitbouwen van de politieke visie van het CDJA.

* Voor de ARJOS geldt, voor het vereiste van lidmaatschap artikel 5.

BIJEN

CDA-Haarlem

Op donderdag, 29 mei 1980 zal te Hoofddorp in gebouw De Deining voor de leden van het CDA-Kamerkringverband „Haarlem” spreken de hr Th. M. Hazekamp, **Staatssecretaris van Economische Zaken** over het zeer toepasselijke onderwerp:

TOERISME

gelet op de voor de deur staande vakanties. Deze avond begint om 8.00 uur. Het is een openbare bijeenkomst, waarop ook niet-CDA-leden/belangstellenden van harte welkom zijn. Uiteraard is de spreker zeer deskundig op het gebied van het **Midden- en Kleinbedrijf** en kunnen ook over dit onderwerp vragen aan hem worden voorgelegd.

AR-Kamercentrale Haarlem

Bovengenoemde Kamercentrale vergadert op 23 mei a.s. **Plaats:** Hotel Krasnapolsky te Amsterdam.

Aanvang: 19.30 uur. Op de agenda staat onder andere:
1. behandeling stukken partijraad 7 juni a.s.
2. voortgang in CDA-Kamercentrale.

ARP

VAN DE PARTIJ

Informatie partijraad

Aan de leden en gasten van de partijraad

Namens partijvoorzitter H. A. de Boer nodigen wij u graag uit voor de AR-voorjaarspartijraad.

Agenda

Het programma van deze voorjaarspartijraad is intensief. Veel tijd zal ongetwijfeld heengaan met de behandeling van de ingediende amendementen op het ontwerp-CDA-Program van Uitgangspunten. Met de vaststelling van bovenbedoelde stukken, regels e.d. wordt vanwege de ARP, in vrijwel allerlaatste instantie, mede besloten over de beginselen, vormgeving en structuren van en in het CDA als eenheidspartij.

Statutaire agendapunten

Overeenkomstig de AR-statuten worden op de voorjaarspartijraad, naast enkele normale huishoudelijke zaken, ook behandeld de jaarverslagen van de partij en daarmee gelieerde instanties, ditmaal over 1979. Ook de bespreking van het gevoerde en te voeren politieke beleid staat op het programma. Voorts dient na de gehouden stemming onder de kiesverenigingen, de partijraad de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen, ten behoeve van de gezamenlijke CDA-kandidatenlijsten met CHU en KVP, definitief vast te stellen.

Personele en financiële bijlage

Reeds op de partijraad van 1 december 1979 stond de behandeling van de zgn. „personele” en „financiële” bijlage op de agenda. Gebleken is dat de ontwerp-teksten toen niet tijdig genoeg

gereed waren. Op voorstel van het partijbestuur heeft de partijraad daarop een tweetal besluiten genomen. Inmiddels is het ARP-partijbestuur in onderhandeling geweest over de inhoud van de beide bijlagen. Geconstateerd kan worden dat over vrijwel alle punten nu overeenstemming tussen de besturen is bereikt. Met betrekking tot de financiële bijlage, waarover slechts de partijraad bevoegd is definitieve beslissingen te nemen, treft u bij deze zending de nadere (ontwerp-)voorstellen aan. Eerder is al meegedeeld, dat het partijbestuur van mening is dat de partijraad ook aan de inhoud van de zgn. „personele” bijlage goedkeuring dient te verlenen. Een definitieve tekst hiervan is momenteel nog niet helemaal gereed. Er wordt echter voorschands vanuit gegaan dat deze voorstellen u bij de volgende zending (te verwachten eind mei) kunnen worden toegezonden.

Fusieregelingen/afspraken

Evenals voor de partij zelve dienen daarmee gelieerde instanties, welke ook tot fusie overgaan, ieder afzonderlijk tot de nodige afspraken met elkaar te komen, o.a. over samenstelling bestuur, afzonderlijke financiële regelingen e.d. Voor zover het betreft de instanties gelieerd met de ARP dient de partijraad, als „hoogste” partij-orgaan, met de gemaakte afspraken in te stemmen. Afspraken van of voor een tweetal AR-instanties dienen formeel zelfs te worden vastgesteld en dat betreft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP en het ARVrouwencomité.

Opheffing

Als de AR-kiesverenigingen en

partijraad te zamen definitief beslissen om te fuseren met CHU en KVP in het CDA (eind augustus/september a.s.) dient tegelijkertijd een besluit aangaande de opheffing van de ARP-partij genomen te worden. Om een dergelijk voorstel als dan tegelijk voor te leggen dient de partijraad op dit moment een ontwerp-opheffingsbesluit vast te stellen.

Aanvangstijdstip

Gezien het intensieve programma en de wens toch enigszins op een redelijk tijdstip de partijraad te beëindigen is besloten het aanvangsuur te stellen op half tien (9.30 uur!). Graag doen wij een beroep op uw aller medewerking ter zake de afwikkeling van de noodzakelijke agendapunten. Een degelijke voorbereiding, een strikt onderscheiden van hoofd- en bijzaken en een selectief gebruik van de spreektijd zullen dit mede bevorderen. Wij vertrouwen op uw medewerking hierbij.

Conferentie

Op de voorjaarspartijraad van 1979 is toegezegd dat op de komende partijraad aandacht zou worden besteed aan de thematiek van de economische orde. In verband met de drukke werkzaamheden op het secretariaat is het hier van niet gekomen. Het partijbestuur heeft het CDA verzocht na een fusie een conferentie over dit thema te doen beleggen. Het dagelijks bestuur van het CDA heeft dit verzoek ingewilligd en een hoge prioriteit toegekend. Uiteraard hopen en vertrouwen wij weer op veler komst naar Utrecht.

Ten slotte wensen wij de partijraadsleden de komende weken veel sterkte toe bij de voorbereiding met de diverse vergaderstukken.

Met vriendelijke groet en hoogachting,
(drs. C. Bremmer)
secretaris.

Bovenstaande brief is op 12 mei verzonden naar de leden en gasten van de partijraad.

ARPartijraad op 7 juni Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraadbijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten,
- verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij.

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbon zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARP-partijsecretariaat (uiterlijk 23 mei a.s.). Bevestiging van aanmelding en toezending van vergaderstukken zal dan plaatsvinden in de laatste week van mei.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode)
Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch f 20,-).

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partijsecretariaat, dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

OVERIJSEL

DEKKLEDEN LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer - 05700-2.32.70

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07 - Zwolle

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAAGENT

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
SHOWROOM: GOES - MIDDELBURG

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

Publikaties ARP

Beginsel en algemeen **Staatkundig** program van de ARP. f 1,-
Statuten van de ARP-partij en de ARP-partij-stichting. f 1,75

Jaarverslag "De ARP in 1979". f 1,25
In een 12 pagina's tellende geïllustreerde katern leest u in kort bestek een overzicht van het geheel aan activiteiten van de ARP in het jaar 1979.

Het appel van het CDA, een appel op u.... f 3,-

Redevoeringen van ARP-voorzitter H. A. de Boer en CDA-fractievoorzitter mr. W. Aantjes, gehouden op de ARP-partijraad van 20 mei 1978 te Hoogeveen. f 2,75

"Om de trits"
Redevoeringen van ARP-voorzitter H. A. de Boer, voor de ARP-partijraad op 9 december 1978 te Rotterdam en voor de extra partijraad van de ARP te Dronten op 3 maart 1979. f 3,50

"Tweevoudig luisteren en eenvoudig doen"
Redevoeringen van ARP-voorzitter H. A. de Boer en M. W. Schakel, vice-voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie, gehouden tijdens de ARP-partijraad op 18 en 19 mei 1979 te Zutphen. Redevoeringen van drs. B. Beumer, CDA lijsttrekker voor de verkiezingen van het Europese Parlement en H. A. de Boer, voorzitter van het Euro-CVC, tijdens de CDA-Euromanifestatie op 19 mei 1979 in de Hanzehal te Zutphen. f 2,75

De neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel
Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. f 15,-

100 jaar ARP, bezinning en perspectief
Een anti-revolutionaire bijdrage aan christen-democratische politiek t.g.v. het 100-jarig jubileum van de ARP op 3 april 1979.
Aan deze publikatie hebben meegewerkt:
dr. W. Albeda, drs. M. Beinema, H. A. de Boer, drs. H. Borstlap, ir. P. Bos, mr. A. M. Donner, dr. B. Goudzwaard, drs. E. Heerma, dr. J. Klapwijk, dr. P. H. Kooijmans, mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, drs. A. M. Oostlander, dr. C. A. van Peursen, ir. J. C. Plooi, mr. J. de Ruitter, dr. G. Th. Rothuizen, mr. J. N. Scholten, drs. A. Schouten, drs. F. G. Stafleu, dr. J. Veenhof, dr. A. Veerman, dr. J. Verkuyl, dr. J. P. Versteeg, dr. A. J. Vermaat, en dr. H. E. S. Woldring.

Niet de vrijheidsboom maar het Kruis
Hetuitgave van de toespraak van Dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP. (van f 3,75 voor f 2,-) f 2,-

Om de kern van de zaak
Redevoeringen van partijvoorzitter H. A. de Boer en het lid van het CDA fractiebestuur J. van Houwelingen gehouden op de ARP-partijraad van 1 december 1979. f 3,50

Christian Political Options
Verslag van de redevoeringen en discussies gehouden op het symposium georganiseerd vanwege het 100-jarig bestaan van de ARP in april 1979. f 15,-

Draaiboek 1979-1980
Een handboek voor Kiesverenigingen, Statencentrales en Kamercentrales en voor geïnteresseerde partijleden. gratis

ARP-adressengids 1979-1980 f 2,50

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij
36 jaargang nr. 22 31 mei 1980

Het internationale gerechtshof gevestigd in het Vredespaleis te Den Haag heeft vorige week een uitspraak gedaan inzake de Amerikaanse gijzelaars in Iran. Ons commentaar treft u aan op pagina 2.

CDAktueel

Deze week treft u weer 4 pagina's aan uit CDAktueel, het blad voor de rechtstreekse CDA-leden. In de maanden juni en juli zal CDAktueel niet verschijnen. In CDAktueel vindt u naast de maandelijkse bijdrage van CDA-fractie voorzitter Lubbers, o.a. artikelen van dr. W. de Kwaadsteniet over staking en politiek, van drs. W. Deetman over abortus en een interview met de nieuwe CDJA-voorzitter Johan de Leeuw, tot voor kort vice-voorzitter van de Arjos.

Het partijbestuur en de lijst: Vertrouwen in Hans de Boer en Jan de Koning

Door dr. D. Th. Kuiper

Op 23 mei 1980 beraadde het partijbestuur van de ARP zich o.a. op de uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen over de advieslijst van het versterkt partijbestuur m.b.t. de AR-inbreng in de CDA-lijst voor de komende Kamerverkiezingen. Aangezien partijvoorzitter Hans de Boer met een reeds lang geplande, welverdiende en overigens korte vakantie was, werd deze vergadering voorgezeten door de schrijver van dit artikel. Op verzoek van het partijbestuur geeft hij de conclusies van het bestuur hieronder weer.

Vanaf den beginne was overigens duidelijk dat hij de hem toegedachte plaats niet zelf gezocht heeft. Dat maakte het te meer vanzelfsprekend dat op 23 mei het partijbestuur zijn eigen verantwoordelijkheid wilde dragen en unaniem en uitdrukkelijk zijn vertrouwen in de politieke leiding van de partijvoorzitter wenste uit te spreken. Met grote waardering werd kennis genomen van het feit dat Hans de Boer, na beraad, op uiteindelijk even vanzelfsprekende wijze bereid bleek

alleen uit De Konings stellingname als partijvoorzitter en Kamerlid in de eerste helft van de zeventiger jaren, maar ook uit de wijze waarop hij zijn ministerschap van ontwikkelingssamenwerking vorm gaf.

Tegen politieke tweedeling

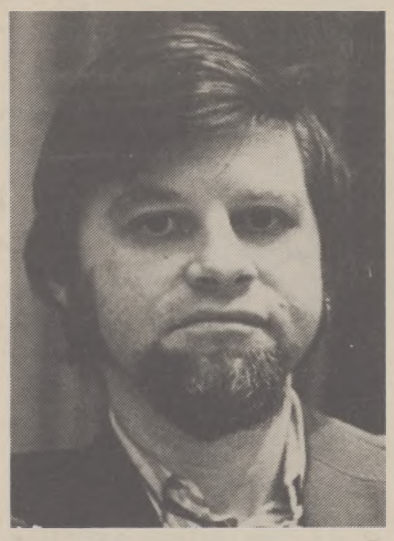
Uit het bovenstaande blijkt dat het partijbestuur ten stelligste afwijst de hier en daar gehoorde suggestie als zou de stemmingsuitslag een groeiende tweedeling in de Nederlandse politiek, ook in ARP en CDA, bevestigen. Een dergelijke conclusie is ook feitelijk in strijd met de AR-kandidatenlijst, zoals hij er nu objectief gezien ligt. De mensen die daarop staan kunnen, wanneer men rekent met de verschillende verantwoordelijkheden b.v. in Kabinet en Kamer, in hoofdzaak als eens geestes beschouwd worden. Ook daarom had het partijbestuur er geen moeite mee niet in te gaan op de vernomen suggestie om aan de partijraad voor te stellen de door de kiesverenigingen vastgestelde lijst te wijzigen. Dat zou ook zeer discutabel geweest zijn, omdat de desbetreffende bepaling met name beoogt het voorkomen van bepaalde specialismen op de lijst te waarborgen. De Boer had overigens reeds duidelijk gemaakt de laatste te zijn die een dergelijk voorstel zou aanbevelen.

Oorzaken

Uiteraard hield het d.b. zich ook bezig met een analyse van de mogelijke oorzaken van de door de kiesverenigingen aangebrachte veranderingen. Gewezen werd op de omstandigheden dat gedurende de afgelopen jaren diverse leidende persoonlijkheden uit de partij afscheid moesten nemen van de actieve politiek. Dat heeft niet alleen een schok-effekt gehad in de „sfeer” van de ARP, maar leidde er tevens toe dat iemand als

Kandidatenlijst

Het dagelijks bestuur van de ARP is op de partijbestuursvergadering van 23 mei jl. niet met een voorstel gekomen om de kandidatenlijst, zoals opgesteld door de kiesverenigingen te wijzigen. Het AR-partijbestuur ging akkoord met deze opstelling van het dagelijks bestuur. Op de partijraad van 7 juni a.s. zal de kandidatenlijst definitief moeten worden vastgesteld.

zijn verantwoordelijkheid als partijvoorzitter ook verder waar te maken.

Jan de Koning

Even vanzelfsprekend was de wijze waarop het partijbestuur zijn vertrouwen uitsprak in Jan de Koning die als nummer 1 door de kiesverenigingen op de lijst werd geplaatst. Vanaf het begin van de procedure was het aan alle betrokkenen duidelijk dat ook hij voor deze plaats in aanmerking kwam. In een interview in Nederlandse Gedachten heeft Jan de Koning aangegeven waarom ook zijns inziens Hans de Boer de voorkeur voor de eerste plaats verdiende. Toen de eerste berichten over wijzigingen in de kandidatenlijst het licht zagen heeft hij op niet mis te verstane wijze zijn solidariteit met De Boer laten blijken. Hoewel er op punten uiteraard sprake is van andere inzichten, staat hij m.b.t. de plaats van de ARP en het CDA in de Nederlandse politiek één zelfde koers voor. Dat bleek in het verleden niet

De partijraad van 7 juni a.s. zal de kandidatenlijst vaststellen. Op de foto een overzicht van de vorige partijraad van 1 december jl.

Hans de Boer, die daarvoor door zijn kwaliteiten het meest in aanmerking kwam, niet alleen de eerste plaats in de ARP, maar ook de eerste AR-plaats in de CDA-fractie in de Tweede Kamer ging bekleden. Dat heeft er misschien tevens toe geleid dat zijn eerste plaats op de advieslijst minder „voorbereid” was dan in vorige gevallen, waarin deze plaats werd bekleed door iemand die in de voorgaande periode voorzitter van de ARP-fractie of zittend minister was geweest. Daarnaast is uiteraard niet te ontkennen – De Boer heeft daar in publieke reacties ook op gewezen – dat een deel van de partij kritisch blijkt te staan tegenover een deel van het door merendeel van het AR-gedeelte van de fractie gevoerde beleid, ook al werd dat beleid in een aantal gevallen (b.v. vreedzame kernenergie, buitenlands beleid) mede namens de gehele CDA-fractie verwoord. Geconstateerd kan worden dat de politieke discussie in alle geledingen van de partij op deze punten, mede ten gevolge van de vele organisatorische activiteiten rond het CDA in wording, niet voldoende intensief gevoerd is. Overigens moet het oordeel dat individuele kiesverenigingen uitspreken op een democratische wijze aanvaard worden. Anders is het gesteld met een actie in één der noordelijke provincies, die erop gericht was om ter gelijke tijd bepaalde regionale kandidaten te pousseren en bepaalde landelijke kandidaten van de lijst te verwijderen. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat de actievoerders zich niet alleen tot een groot aantal kranten gericht hebben maar ook dat zij getracht hebben in geschrifte en door het bijeenroepen van een vergadering, het stemgedrag van de kiesverenigingen in die provincie-richting te coördineren. Het partijbestuur meent dat hier sprake is van een gebruik van het stemmingssysteem, dat volstrekt niet in overeenstemming is met de bedoeling ervan en keurt deze handelwijze scherp af.

Resumerend

Gesteld kan worden dat het partijbestuur zijn volle vertrouwen in de partijvoorzitter vestigde en daarnaast de totale lijst, zoals die na de stemming voor ons ligt, positief waardeerde als één waarmee de waarborg is geschapen dat de anti-revolutionaire richting in het CDA de komende vier jaar op een goede en authentieke manier in de Tweede Kamer zal zijn vertegenwoordigd.

dr. D. Th. Kuiper
ondervoorzitter ARP

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*
naam:
adres:
woonplaats
postcode
* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.
Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

DEZE WEEK IN NG:

- In ogeschouw pagina 2
- NG-commentaar pagina 3
- Belastingen pagina 4
- CDAktueel pagina 5 t/m 8
- Uit de Arjos pagina 9
- Van de partij pagina 11

De karavaan hobbelt door

De afgelopen tijd is deze zo langzamerhand legendarisch geworden uitspraak van CDA-voorzitter Steenkamp weer eens bewaarheid geworden. Wanneer er bij de VARA een geruchtmakende uitzending wordt gemaakt, komen de bedankjes bij duizenden tegelijk binnen. Het bestuur spreekt zich in het openbaar uit, de verenigingsraad of omroepraad geeft een dag later een tegenovergestelde verklaring uit. De verwarring is compleet. Voor de PvdA geldt grotendeels hetzelfde. Belangrijke meningsverschillen worden via de pers uitgevochten; althans de leden kunnen via de pers „meegenieten”. Misschien is het een calvinistisch trekje om de vuile was niet buiten te hangen. Maar

men kan zich de vraag stellen of men daar zo gelukkig mee kan zijn. Het neigt naar een gebrek aan openheid. Je hoeft echter om dit gebrek op te heffen, echt niet in het andere uiterste te vervallen. Me dunkt dat de afgelopen tijd de AR-partij lichtelijk op de grondvesten heeft staan trillen. Tenslotte hebben de kiesverenigingen hun kandidatenlijst opgesteld en heeft prof. Goudzwaard zijn werkzaamheden definitief neergelegd. Een officieel CDA-standpunt hoor je niet. De kopstukken houden zich zeer gedeisd (het scheidt natuurlijk wel, dat onze minister-president momenteel niet in het buitenland verblijft). Wat er te leren of te lezen valt, zijn verklaringen die de pers te berde brengt. Prof.

Goudzwaard is voor de verschillende radio-rubrieken te horen. En daar houdt het zo'n beetje mee op. Wat moet een gewoon lid hier van begrijpen? Waarschijnlijk weinig. Er is nog geen sprake van vele bedankjes of van nieuwe aanmeldingen. De stroom ingezonden stukken in Trouw is nog niet op gang gekomen. Het gewone lid is blijkbaar murw geslagen en te vermoeid om zijn stem nog eens te verheffen. Er komt een einde aan het incasseringsvermogen, en niet alleen aan het hune. Vanaf het begin van het kabinet Van Agt-Wiegel hebben degenen die niet klakkeloos de gelederen sloten, kritiek te verduren gehad. Blijkbaar is het normaal dat hij die een andere opvatting huldigt dan de meerderheid, zich constant moet verdedigen. Voortdurend moet men al dan niet faire aanvallen doorstaan. En telkens, om een paar voorbeelden te noemen het U.C.N.-debat, de neutronenbom, de sociale uitkeringen, de illegalen, de kernwapens, kan de meerderheid niet verkroppen dat er een minderheid met een andere mening is. Men reageert daarop met op de man spelen, en niet op de bal. De loyalisten of „dissidenten” moeten wel een dikke huid en een behoorlijk incasseringsvermogen hebben. De angst dat de minister-president te hard wordt gevallen, zit vermoedelijk zo diep dat daaraan alles ondergeschikt gemaakt wordt. Alsof

het de taak van een fractie is om een kabinet slaafs te volgen. Hoe valt het immers te verklaren dat er drie bewindslieden boven aan de kandidatenlijst geplaatst worden? Eén van hen heeft een abortuswetsontwerp op zijn naam staan, waarmee velen moeite zullen hebben. Een ander heeft zich openlijk uitgesproken voor regeren met de PvdA in de volgende periode. Of betekent het „dissidentje” pesten? Want men heeft drie dissidenten een eind laten zakken, de overigen heeft men op dezelfde plaats gehandhaafd of één plaats laten stijgen. Het effect is wel dat degenen die andere standpunten innemen dan de meerderheid, op de ene CDA-lijst helemaal diep zakken. Maar de mensen die vinden dat de minister-president te hard aangepakt wordt, mogen wel eens beseffen dat het kabinet Van Agt dank zij de „dissidenten” er nog zit. Zij konden het kabinet laten vallen, maar zij zijn zo loyaal geweest dit niet te doen. Of steekt de angst dat de fusie tot één CDA niet doorgaat er achter. En moesten daarom de „dissidenten” eens op hun plaats gezet worden? Door voortdurend op de „dissidenten” te vitten, te schelden, isoleert men hen tot een hechte groep. Door de aanvallen op hen vervreemdt men hen van de partij. Op een gegeven moment komt er een einde aan het incasseringsvermogen, zelfs van

politici. Prof. Goudzwaard heeft al afgehaakt. Het CDA hoor je er niet over, ook al is hij de vader van het programma „niet bij brood alleen”, en maakt hij deel uit van de nieuwe programacommissie. Men laat hem rustig het CDA uitlopen. Wat voor partij wil men eigenlijk na 11 oktober? Mensen die andersluidende standpunten innemen, worden monddood gemaakt of haken zelfs af. Wat rest zijn de mensen die het eens zijn, die gelijk gezind denken over politieke kwesties. Het zal wel rustig worden, dan! Het gevoel van bij elkaar horen zal overheersen, de gelederen raken gesloten. Discussie vindt er niet meer plaats. Verschil in opvatting dwingt mensen na te denken over het hoe en waarom van hun standpunt. Het verruimt de geest en het blikveld, en dus een partij. Maar ik vrees dat dit er na 11 oktober niet meer bij zal zijn. Kwanteit lijkt het belangrijkste. Of de karavaan onderweg kwalitatief goede mensen verliest, is niet belangrijk. Wat telt is de hoeveelheid mensen waaruit de karavaan bestaat. De vraag dringt zich op hoe rekbaar het incasseringsvermogen van de „dissidenten” nog is; en hoe zij hun eigen geloofwaardigheid nog kunnen handhaven. Het kan natuurlijk ook zo zijn, dat ze mee blijven hobbelen in de karavaan, achteraan, bij de bagage. En dan kunnen we met recht zeggen: en De Boer c.s. hij ploegde voort.

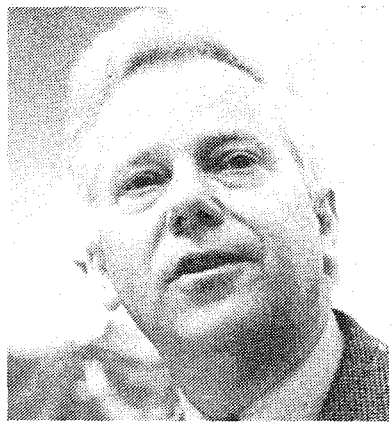
Ph. B.

De wet gemeentelijke rampenplannen is een goede zaak

door drs.
H. Eversdijk

Het wetsontwerp 14 873 „regelen betreffende het vaststellen van gemeentelijke rampenplannen” is gereed voor parlementaire behandeling. Dit wetsontwerp is uiteraard erg belangrijk voor de gemeenten. Volgens deze wet (artikel 2) moet de gemeenteraad binnen twee jaar na het inwerkingtreden van de wet voor het gebied van de gemeente een rampenplan vaststellen. Er zijn in ons land al heel wat gemeenten die een of ander rampenplan hebben. Zo'n plan zal dan moeten worden aangepast aan de wet.

betrokken uit hoofde van hun taak en/of de bij hen aanwezige deskundigheid.
4. Een schema in hoofdzaken betreffende de leiding over en de gecoördineerde inzet van de diensten bij rampbestrijding
5. een plan voor waarschuwing van de bevolking.
6. De hoofdlijnen van de maatregelen, te nemen bij een verplaatsing van bevolking.

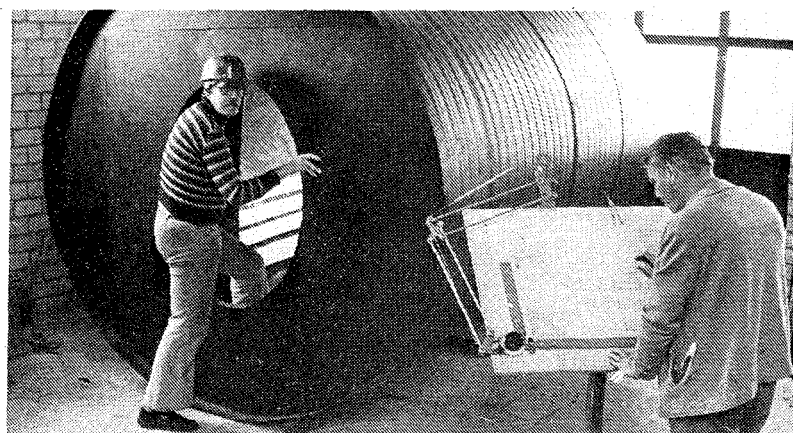
9. Richtlijnen voor de vastlegging van gegevens ten behoeve van de rapportering en de voorlichting van de bevolking
10. Richtlijnen voor de registratie van de tweeweggebrachte schade
11. Een distributielijst van het rampenplan
Binnen twee maanden na de vaststelling door de gemeenteraad zenden Burgemeester en Wethouders het rampenplan aan het college van Gedeputeerde Staten. Tegelijkertijd wordt het rampenplan op de Gemeentesecretarie voor een ieder ter inzage gelegd.

Het rampenbestrijdingsplan

De burgemeester stelt voor elke redelijkerwijs mogelijk te achten ramp een rampenbestrijdingsplan op. Zo'n rampenbestrijdingsplan is, in tegenstelling tot het rampenplan, niet openbaar. De commissaris van de Koningin kan de burgemeesters van aan elkaar grenzende gemeenten, die kunnen worden getroffen door een en dezelfde ramp, verplichten een gezamenlijk rampenbestrijdingsplan op te stellen. De minister van Binnenlandse Zaken is bevoegd om, door tussenkomst van de Commissaris der Koningin, de burgemeesters van gemeenten die in verschillende provincies liggen, de verplichting op te leggen een gezamenlijk rampenbestrijdingsplan te maken.

Het in werking stellen

Als een gemeente door een ramp wordt getroffen, of dreigt getroffen te worden, stelt de burgemeester het rampenplan en zo nodig één of meer rampenbestrijdingsplannen geheel of gedeeltelijk in werking. Hij neemt de gehele leiding op zich. Direct brengt hij de commissaris van de Koningin op de hoogte van zijn besluit om de rampenplannen in werking te stellen. De Commissaris van de Koningin geeft, als er sprake is van een ramp of dreigende ramp van meer dan plaatselijke betekenis, de betrokken burgemeester de nodige aanwijzingen. De Commissaris van de Koningin is verplicht een dergelijk besluit direct ter kennis te brengen van de minister van Binnenlandse Zaken en van Gedeputeerde Staten.

In deze kunststof schuilkelder kan gedurende 4 dagen aan 8 personen bescherming geboden worden tegen explosies bij b.v. chemische bedrijven of ongelukken met kerncentrales.

Rampenwet

Het nu ingediende wetsontwerp regelt nog maar een klein deel van de voorbereiding voor het bestrijden van rampen. Er zullen nog andere, belangrijker, wetten moeten volgen. De belangrijkste hiervan is de wet die betrekking heeft op de rampenbestrijding in vredes- en oorlogstijd. Die wet heet de „Rampenwet”. Deze wet zal regels geven over de voorbereiding van het bestrijden van rampen en zal tegelijk de bevoegdheden bij de rampbestrijding regelen. Het is begrijpelijk dat daarbij de hele positie van o.a. brandweer, B.B. onder de loupe wordt genomen. Zoals bekend wil de minister van binnenlandse zaken tot een grondige reorganisatie van de B.B. overgaan. Op 15 mei is daarover een brief aan de Tweede Kamer gezonden. Daarom is de behandeling van het wetsontwerp waarover we nu spreken, ook gepland na 15 mei!

Wat is een ramp?

Als we over een ramp praten, moeten we natuurlijk wel precies weten wat we met een ramp bedoelen. De wet noemt een ramp een gebeurtenis:
1. waardoor een ernstige verstoring van de algemene veiligheid is ontstaan, waarbij het leven en de gezondheid van vele personen of grote materiële belangen in gevaar zijn en
2. waarbij een gecoördineerde bestrijding door diensten en organisaties van verschillende discipline wordt vereist. Ook is vastgesteld wat precies wordt bedoeld met een rampenplan, namelijk: een organisatieplan, waarin in algemene zin is aangegeven hoe in geval van een ramp of een dreigende ramp gehandeld dient te worden teneinde tot een doelmatig bestrijden

van de ramp en de gevolgen daarvan te komen. Het rampenbestrijdingsplan is als volgt omschreven: het samenstel van maatregelen dat voorbereid is voor het geval zich een ramp voordoet, die naar plaats, aard en gevolgen voorzienbaar is.

Enkele kanttekeningen

Terecht wordt vastgesteld dat deze wet slechts een begin is, een soort kaderwet dus. De nadere invulling is uitermate belangrijk. De aangekondigde „Rampenwet” moet dan ook snel komen, want anders schieten we met deze wet niet zo heel veel op. Een ander punt is dat, wat een ramp in de zin van de wet is, niet altijd objectief kan worden vastgesteld. Daarvoor zal altijd toch het subjectief oordeel van het „bevoegd gezag” nodig zijn. Dit kan tot moeilijkheden aanleiding geven. Meer duidelijkheid op dit gebied is dan ook nodig. Ook is het nodig dat betrouwbare risico-analyses worden gemaakt. Wil men immers een ramp goed bestrijden, dan moet men zo precies mogelijk weten waar men aan toe is. Het maken van risico-analyses vergt weliswaar veel tijd en mankracht, maar het is wel een onmisbaar onderdeel. Hier moet nog heel veel werk worden verzet. Belangrijk is echter dat er nu de verplichting komt dat alle gemeenten een rampenplan maken. Het is duidelijk dat in de praktijk zal moeten blijken of een en ander ook „werkt” als het werkelijk nodig is. Oefeningen zullen daarom nodig zijn; toen in Harrisburg een „bina ramp” ontstond, bleek dat er veel communicatieproblemen waren, dat er een slechte risico-beheersing was en dat teveel mensen zich er mee bemoeiden. Op papier kan alles wel mooi kloppen, maar dat is slechts het begin!

Dr. H. Eversdijk
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

Wat moet er in?

Het rampenplan van een gemeente moet een aantal onderdelen bevatten. Artikel 3 van de wet noemt de volgende onderdelen:

1. Begripsomschrijvingen
2. Een overzicht van de soorten rampen welke de gemeente kunnen bedreigen
3. Een overzicht van de meest daarvoor in aanmerking komende diensten, functionarissen, organisaties en individuele personen die bij de rampbestrijding kunnen worden

7. Een schema in hoofdzaken betreffende de opvang en verzorging van slachtoffers
8. Een opgave van de voorbereide en/of nog voor te bereiden voorzieningen ten behoeve van de bevoorrading van de met de rampbestrijding belaste diensten en organisaties.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Phille Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Bindende uitspraak

De uitspraak van het Internationaal Gerechtshof afgelopen zaterdag zal niemand verbazen. Unaniem gelastte de hoogste rechterlijke instantie ter wereld Iran om de gijzelaars onverwijld los te laten. Helaas is het evenmin verbazingwekkend dat Iran reeds heeft laten weten de uitspraak van het Hof naast zich neer te leggen. Iran overtreedt daarmee in flagrante zin het Handvest van de Verenigde Naties, dat immers bepaalt dat de uitspraken van het Hof bindend zijn. Inmiddels zijn een aantal socialistische leiders naar Teheran gegaan. Formeel bespraken zij niet het lot der gijzelaars, maar het is duidelijk dat zij poogden Iran uit het zelf-gekozen isolement te halen, teneinde het de gelegenheid te geven ook beweging te brengen in de gijzelaars-affaire. Dat is op zich toe te juichen. Het is echter de vraag of gesprekken met de regering van president Bani Sadr daartoe

voldoende zijn; het is immers bekend dat de president zelf ook met de bezette ambassade in zijn maag zit maar van de ayatollah geen enkele manoeuvre-ruimte verkrijgt. En of redelijke Westelijke leiders in staat zijn om Khomeiny van gedachten te doen veranderen, laat zich betwijfelen.

Ijzer of was

De ijzeren dame, Margaret Thatcher, heeft er van af het moment van de bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran geen moment twijfel over laten bestaan dat Amerika in ieder geval één bondgenoot heeft die van geen wijken weet, te weten haar land. In felle bewoordingen spoorde zij de wereld aan tot het nemen van strafmaatregelen. Maar op het moment dat in haar eigen parlement de toch al niet te krachtige maatregelen die in EEG-verband zijn

genomen op verzet stuiten omdat een aantal aantrekkelijke contracten daarvan het slachtoffer dreigde te worden, ging zij door de knieën. Dat zij hiermee de zo hoog gezezen Amerikaanse bondgenoot volkomen in de steek liet, dat zij de moeizaam bereikte overeenstemming in Europees verband op het spel zette, was voor haar klaarblijkelijk van secundaire betekenis. We weten nu waar we met de ijzeren dame aan toe zijn: onder het omhulsel van haar keurige mantelpakken bevindt zich geen vrouw van staal meer, in weerwil van al het sabelgekleetter, een jonkvrouw van was.

Illegalen

Wij hebben voor onze beurt gesproken. In ons commentaar van vorige week gingen wij ervan uit dat een ruime kamermeerderheid achter het beleid van staatssecretaris Haars stond aan kerkgebouwen geen vrijplaats-karakter te geven. Het debat van vorige week heeft aangetoond dat die meerderheid er niet (meer) is. Met de aanvaarding van een motie is de duidelijkheid overigens niet toegenomen. Enerzijds wordt de noodzaak erkend dat vele buitenlandse illegalen het land zullen moeten verlaten, anderzijds wordt een weloverwogen beleidsplan daartoe gevraagd, berustend op een breed maatschappelijk draagvlak. De minister van justitie stelde aan deze motie geen behoefte te hebben. Het is duidelijk waarom: gevreesd moet immers worden dat deze motie verwachtingen wekt, waarvan zij zelf zegt dat zij niet kunnen worden waargemaakt. Voor diegenen, voor

wie zij in eerste instantie bedoeld is, de illegale buitenlandse werknemers, werkt zij derhalve verwarrend. Verheugend is overigens wel dat de minister zich bereid verklaarde tot actieve hulpverlening bij repatriëring.

Misser

In antwoord op parlementaire vragen over zijn gesprekken met Indonesische president over de eerbiediging van de rechten van de mens en over de politieke gevangenen, heeft de minister-president geantwoord met een verwijzing naar Lucas 7, vers vijftien, waarin staat dat er meer blijdschap is in de hemel over één zondaar die zich bekeert dan over negenennegentig rechtvaardigen die geen bekering van node hebben. Wij willen er geen twijfel over laten bestaan dat deze wijze van vragenbeantwoording niet is wat wij onder evangelische politiek verstaan. Bovendien is het niet leuk.

Luchtige impressies van een zware dag

„Reformatorische maatschappij-kritiek”

Dit artikel mag geen recensie zijn – we konden het boek van meer dan 450 pagina's trouwens pas 's morgens bij aankomst in de VU-burcht kopen – maar een korte schets van de inhoud is toch als uitgangspunt voor mijn verhaal onontbeerlijk. De twee schrijvers willen een zowel historisch-sociologische als wijsgerig-sociologische beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van de sociale filosofie en de sociologie binnen het Nederlandse protestantisme van de 19e eeuw tot heden geven. Zij wilden niet volstaan met een puur chronologische opsomming van de opvattingen der reformatorische schrijvers van A tot Z (van Aalders tot Zijlstra). Ze kozen voor een zekere ordening door een indeling in auteurs uit gereformeerde en uit hervormde kring en door een indeling in de tijd met het jaar 1965 als scharnierpunt. Belangrijker evenwel dan deze kerkelijke indeling en de splitsing in 19e eeuw, 20e eeuw tot en na 1965 is de titel van het boek „Reformatorische maatschappij-kritiek”. Dat suggereert nl. dat maatschappij-kritiek het kenmerk zou zijn dat de auteurs wier schriften de revue passeren, verbindt.

Nu, het enige punt van overeenkomst tussen bijv. de heren F. C. Gerritson en G. H. ter Schegget is, dat zij beiden tot de „hervormde kring” gerekend mogen worden. Gerritson richtte het oratorisch geweld van zijn kritiek behalve op collegae-historici vooral op mensen die à la Ter Schegget maatschappij-kritiek bedreven! Het bovenstaande is meer dan alleen een kritische kanttekening: het is tevens een aanduiding van de rijkdom aan informatie en aan reflectie op de aangedragen informatie, die in dit boek van Woldring en Kuiper ligt opgetast. Voor een echte recensie en dan van een meer deskundige moge ik verwijzen naar het maandblad A. R. Staatskunde: ons weekblad volstaat met deze aankondiging, die zonder reserve uitloopt op een warme aanbeveling: neem en lees. Voor wie in de vakbeweging, in de partij, in het vormingswerk of in de journalistiek zijn zegje wil of moet doen is dit boek een „must”.

De ochtend

We zijn een hele dag met dit boek bezig geweest. 's Morgens belichtten de heren H. M. Kuitert en J. Klapwijk, theoloog resp. filosoof, de achtergronden. Hun referaten komen, met die van de andere sprekers en met een samenvatting van de discussies, t.z.t. in druk uit en ik mag me dus beperken tot een uiteraard subjectieve indruk. Daarbij gaat het me meer om de krenten dan om de pap, waarin die krenten rondreiden. Kuitert vindt dat er van de theologie uit weinig te zeggen is over maatschappij-kritiek, omdat theologie

nu eenmaal geen maatschappij-wetenschap is. Eén typerende zin uit zijn vooraf toegezonden samenvatting: „De bemoeienissen van de theologie – let wel: ik zeg niet van de theologen als politieke subjecten, maar van de theologen als theoloog – hebben een averechts effect op de voortgang van emancipatie en bevrijding.” En de laatste zinnen: „Wij weten veel te weinig om ons al te grote radicaliteit te permitteren. Behalve dan met woorden. Op de preekstoel mag iemand radicaal zijn. Of in zijn hart; ook daar mag (of moet) een mens zich op zijn tijd radicaal verbinden aan zijn opdracht. Maar voor radicale politieke of maatschappelijke operaties weten wij eenvoudig te weinig van het geheel af om ze te kunnen verantwoorden.” Dr. Klapwijk wierp eerst enkele vragen op over de mogelijkheid van een relatie tussen de reformatie en maatschappij-kritiek. Vandaag is maatschappij-kritiek het met rationeel-wetenschappelijke instrumenten doorlichten van de samenleving, terwijl de reformatie zich wenste te richten naar het licht van de bijbelse openbaring. En dan maakt het ook nog verschil of ik in mijn toewending tot de openbaring mijn criteria ontleen aan de scheppingsorde („Van 's Heeren Ordinantiën”) dan wel aan de messiaanse heilsverwachting, het Koninkrijk der hemelen, dat bezig is te komen. Klapwijk besluit dan met deze fascinerende zin: „De poging kan worden ondernomen om Gods bedoelingen met zijn schepping ook als in spiegelbeeld af te lezen uit wat Hij uiteindelijk voor haar in petto heeft.”

Deze twee korte inleidingen maakten heel wat discussie los, waarbij uiteraard ook de maatstaven die Woldring en Kuiper bij het ordenen van hun bijna oeverloze hoeveelheid stof hanteerden aan de orde kwamen. Ik haal maar weer een paar krenten uit de pap.

Dr. W. Aalders, hervormd theoloog: „Het verschil tussen gereformeerden en hervormden is, dat eerstgenoemden de laatste woorden weten over alles en nog wat, terwijl hervormden altijd weer overwegen en her-overwegen. In het hervormde denken zit de scepsis van Job en van Prediker a.h.w. ingebakken.”

Dat laatste was me eerlijk gezegd nooit opgevallen als ik vrijdagmiddag op Hilversum IV naar ds. Glashouwer en de zijnen luisterde. Evenmin – om ook naar de andere kant ondeugend te zijn – bij dr. Berkhof op de massa-betoging tegen de modernisering van kernwapens. En ik vermoed dat de voorzitter de tolk van tal van gereformeerden was toen hij opmerkte dat met name de generatie die in de periode tussen de twee wereldoorlogen o.a. in de N.C.S.V. volwassen werd, er toe heeft bijgedragen dat gereformeerde zelf-verzekerdheid werd omgebogen naar groter bedachtzaamheid en naar argwaan voor totaal-concepties. Minder tegen de beide referenten dan wel tegen de twee auteurs gericht was de opmerking van de gereformeerde kerk-socioloog G. Dekker, dat de reformatorische maatschappij-kritiek niet alleen gekend wordt uit de geschriften van theologen, filosofen en sociologen, maar ook uit de daden van christelijke organisaties en politieke partijen of uit kerkelijke uitspraken. Men kan nu wel braaf citaten uit de werken van Talma als mijlpalen op de weg van het reformatorisch denken naar voren halen, maar zou er dan eerlijkheidshalve bij moeten vertellen dat Talma's wetten er gekomen zijn dank zij de S.D.A.P. en ondanks het tegen stemmen of de stemonthouding van zijn eigen partijgenoten in de Kamer.

Het zou ook goed geweest zijn als de schrijvers in hun boek nog verder gekeken hadden naar de mensen die, elk op hunne wijs, bemiddelden tussen de reformatorische wetenschapsbeoefening en de mensen die in de dagelijkse praktijk moesten proberen de conclusies te realiseren. Met name de verslagen van de christelijk-sociale cursussen die tussen 1920 en 1940 veelvuldig in Lunteren plaats vonden, bieden inzicht in de

manier waarop „het volk” het denkwerk van zijn „voormannen” gestalte probeerde te geven. Het Convent van Christelijk-sociale organisaties wordt wel even genoemd – maar wat dat Convent concreet heeft betekend in de discussies bijv. rondom bedrijfsorganisatie of stelsels van sociale zekerheid, blijft in nevelen. Er werden ook door figuren als H. Diemer, A. Borst en H. Amelink gedachten ontwikkeld, waarvan het gehalte aan wellicht in onwetendheid bedreven „neocalvinistische wijsgerigheid” stellig aandacht in dit boek had verdiend. Nu ben ik toch gaan recenseren en daarom snel naar

De middag

Prof. P. Thoenes noemde zijn bijdrage „Een heidens commentaar”. Uit zijn betoog bleek overduidelijk hoe moeilijk het is voor een buitenstaander om zicht te krijgen op wat ons beweegt. Eén citaat: „Politiek gesproken socialist, cultureel gezien heidens humanist. Als direkte verantwoordelijkheid voor de sociale wetenschap ligt mijn keuze bij een perspectief-bepaling voor de verzorgingsstaat voor de komende vijftig jaar. Hoe kan je nu, vanuit deze burcht kijken naar de tinnen van de reformatorische maatschappij-kritiek? Nu, in een aantal opzichten is het werkelijk wel een verre tocht. Op reis door de 280 bladzijden ben ik veel tegen gekomen, waar ik voor het eerst van hoorde. Ook wel het een en ander, met name uit de gereformeerde kerkgeschiedenis, dat goeddeels onbegrijpelijk voor mij bleef. Ik realiseer me wel dat het hier volgend commentaar veel beter zou zijn, als ik veel meer wist. Maar het is nu eenmaal de eigenschap van alle subculturen, dat voor de buitenstaander veel verborgen blijft.”

Maar als de professor uit Utrecht gaat vertellen wat wel voor hem zichtbaar geworden is, dan stelt hij allereerst vast dat de discussies binnen de reformatorische sociale filosofie parallel lopen met de discussies binnen de algemene geschiedenis van de sociologie. En voorts dat bij ons maatschappij-kritiek in woorden niet zelden gepaard ging met een stuk konservatisme metterdaad. Daarop had trouwens dr. Vrijhof 's morgens al vragenderwijs gezinspeeld: „Hoe komt het toch dat ondanks het richtsnoer van de evangelische inspiratie alles er op wijst dat het C.D.A. een voorzichtige middenpartij gaat worden?” Terug naar Thoenes. Zijn commentaar beklemtoonde voorts dat de Nederlandse sociologie internationaal maar een bescheiden rol speelt en dat de gereformeerde inbreng, gekenmerkt door strijdvaardigheid, creativiteit en onafhankelijkheid, nauwelijks in dat kleine nationale aandeel meespeelt. „'t is maar één speld in speldenkussentje”. Het was prof. De Valk bij het lezen van

het boek-overzicht vooral opgevallen hoe tijdgebonden het reformatorisch denken is geweest. Van Da Costa tot Van Zuthem toe vindt men er de Europese geestesgeschiedenis in weerspiegeld: van romantisch-conservatief tot modern-radicaal.

En toen hem gevraagd werd waarom hij dat zo merkwaardig vond terwijl het zo vanzelfsprekend is, was het antwoord: „Omdat veel van de hier behandelde denkers schreven in de heilige overtuiging dat zij bezig waren de tijdloze pretenties van eeuwige beginselen voor eens en voor altijd te formuleren.” Overigens voegde De Valk daar met charmante eerlijkheid aan toe: „U moet daar niet van schrikken. Dogmatisme is geen christelijke eigenschap, het is gewoon een verschijnsel van de 19e eeuw.” Nog een aardig punt uit de middagzitting was dat beide sprekers het moeilijk vonden concreet aan te geven wat hen als humanist, resp. katholiek christen gestoten had in het reformatorisch denkgedrag waarmee zij kennis hadden gemaakt. Thoenes kon wel instemmen met dat wat hij er van begrepen had en De Valk kwam niet verder dan dat – afgezien van het verschillend woordgebruik – de katholieke gedachtenwereld wat meer internationaal georiënteerd was. Laten we er toch voor oppassen dat we door de grage hartstocht waarmee we over nuance-verschillen binnen de eigen kring discussiëren en polemiseren, onverstaanbaar worden voor hen die buiten staan. Het trof mij dat onder de protestantse auteurs op wier werken prof. Thoenes erg gesteld was, maar één V.U.-man voorkwam: Verkuy! Maar die komt in het boek van Woldring en Kuiper niet voor!

De avond

De laatste zitting begon met een referaat van prof. Roscam Abbing over de sociale en politieke praktijk van hen, die vanuit het evangelie aan maatschappij-kritiek doen. Dit is geen verslag, maar een impressie. Daarom uit dat referaat één citaat slechts. Op een gegeven moment zei Roscam Abbing in zijn betoog: „alles vloeit voort uit de roeping van de gemeente.” En dat zette mij zo aan het denken dat ik – 't had toch al lang genoeg geduurd – veel van de verdere discussie gemist heb. Gereformeerden kunnen boeiend en onweerlegbaar schrijven over de kerk, over haar functie en haar opdracht; over kerk als organisme en als instituut. Alsmede over de roeping van de individuele christen in de wereld: in kerk, staat en maatschappij, zoals ik het in een ver verleden van Vonkenberg geleerd heb. Met dat begrippen-pakket ben je groot gegroeid en daaraan ontleende je de direktieven voor je activiteiten in de samenleving.

Vervolg op pag. 11

Prof. dr. J. H. Christiaanse in de Eerste Kamer over 's Rijks belastingen

Wordt belasting betalen nog aanvaard?

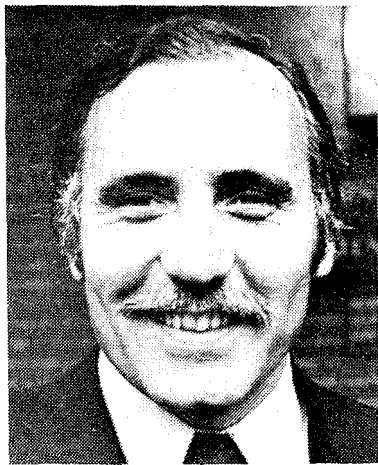
De aandacht op belastingterrein is zeer opmerkelijk de laatste tijd verschoven naar wat met een algemene term als „de aanvaardbaarheid” van de belastingwetgeving kan worden aangeduid.

Deze aanvaardbaarheid richt zich op de gemeenschap, vertegenwoordigd door de overheid, enerzijds, en op de belastingbetalers, de burgers, anderzijds. De aanvaarding van de bestaande belastingwetgeving heeft daarom vele aspecten.

Ik noem slechts de behoefte aan reparatiewetgeving, om mogelijke bevoordeling van bepaalde belastingplichtigen te voorkomen ten ongunste van anderen.

Naast de bestrijding van dit ontgaan van belasting is er het aspect van de fraude. Te grote mogelijkheden tot fraude maken een belastingwetgeving eveneens onaanvaardbaar. Wij kennen thans de zgn. aangepaste versie van het rapport van de heer W. J. van Bijsterveld, dat met een brief van deze bewindslieden op 1 mei jl. openbaar is geworden.

Het derde aspect is de openlijke erkenning door velen, dat met name de inkomstenbelasting en loonbelasting onaanvaardbaar zijn geworden qua druk door te hoge marginale tarieven op een te laag niveau van inkomen. Bij de Financiële Beschouwingen voor 1980 heb ik hierover ook gesproken.

Directeur-Generaal heeft ook geen ambtelijke status meer, en de onafhankelijkheid is duidelijk -, maar zijn onderzoek is typisch een investigatie door en met behulp van de fiscale lange arm. Zeer interessant is het verslag van de gesprekken met belastingplichtigen.

Fiscale fraude

Als algemeen punt daaruit vermeld ik uit het rapport van Bijsterveld, dat men meende, dat het woord "fraude" niet passend was (hoewel uit de inhoud van het gesprek duidelijk was dat het om echte belastingontduiking ging); "fraude" vond men een te geladen woord; men rommelde wat, desnoods mocht men het "knoeien" noemen, maar frauderen hield teveel onfatsoenlijke elementen in voor wat men uitvoerde. En verder noemt hij: "Op twee na waren alle gesprekspartners wat ik zou willen

noemen "eerbiedwaardige burgers", en zo zagen zij zichzelf ook". Uiteraard geven deze citaten een volstrekt onvolledig beeld van het rapport, maar zij zijn onthullend voor de fase, waarin wij verkeren met de aanvaarding door burgers van onze belastingwetgeving, meer nog dan de harde cijfers in het rapport. De bewindslieden wensen niet alle aanbevelingen van het rapport te volgen. Twee wil ik er hier slechts noemen. De eerste is zware fiscale fraudeurs met naam en adres e.d. als zodanig openlijk bekend maken, ook indien zij niet strafrechtelijk zijn vervolgd, maar getroffen zijn door navorderingsaanslagen met verhoging. De terughoudendheid, ja voorlopige afwijzing door de bewindslieden van deze aanbeveling acht ik juist. Zij kan te willekeurig zijn en naast een financiële boete te zwaar. Reeds lang gevoel ik meer voor een openbaarmaking van de belastingbedragen in een openbaar register van alle belastingplichtigen voor de inkomstenbelasting. Geen inkomens, maar wel belastingbedragen. De preventieve werking t.o.v. ontgaan en ontduiken is dan veel groter. De tweede suggestie die wordt afgewezen is het instellen van onderzoeken bij niet-ondernemers thuis - dus in de privé-woning - buiten een opsporingsonderzoek, dus in het kader van de normale controle door de fiscus. Deze suggestie was voortijdig uitgelekt. Over deze suggestie wordt genuanceerder gedacht, maar uit een oogpunt van privacy-bescherming dient deze aanbeveling te worden afgewezen, waartoe ook de bewindslieden zijn gekomen. Vele aanbevelingen van het rapport zijn zeer waardevol en verdienen uitvoering op zo kort mogelijke termijn. Daartoe behoort ook een coulante en correcte behandeling van goedwillende burgers. Hiertoehoeft een drastische beperking van kleine correcties.

Belastingdruk

Het is eigen aan financiële lasten die worden opgelegd, dat zij weerstand oproepen bij degenen die ze moeten dragen. Een "normaal spanningsveld" moet worden aanvaard. De kritische

grens wordt echter overschreden, indien belastingheffing niet meer als fundamenteel rechtvaardig wordt aanvaard. Zoals opgemerkt, richt zich dit op de tarieven, maar ook op de heffing van schijnwinsten. Reeds eerder pleitte ik ervoor het verschil tussen het hoogste I.B. tarief en het tarief van de vennootschapsbelasting te verkleinen, mede om de vlucht in de B.V.-vorm tegen te gaan.

Rentebetaling door fiscus

Nog op één actueel uitvoeringsaspect in het kader van het thema aanvaardbaarheid van het belastingstelsel wil ik wijzen. Dit betreft het éénrichtingsverkeer bij rente. Bij uitstel betaalt de burger rente - thans 12 % - indien hij achteraf geen gelijk blijkt te hebben. Wint hij zijn zaak en heeft hij recht op teruggaaf, dan betaalt de staat geen rente. Deze eenzijdige rente-betaling gaat de mondige belastingbetaler steeds meer irriteren, naar mijn ervaring. Deze bewindslieden hebben de gelegenheid hieraan tegemoet te komen. Versnelde inning is thans bij vele belastingen het parool, gelet op de deplorabele schatkistpositie. Teruggaven blijven langer uit. Er is alle aanleiding de plicht tot rentevergoeding tweezijdig te maken. Niet alleen de burger, maar ook de staat.

Risicodragend vermogen: standbeeldje voor Van de Stee?

Ik heb via één van mijn studenten een

Frans Minister van Financiën geciteerd. De huidige Ministre de l'économie in Parijs is René Monory. Hij bracht op 13 juli 1978 de zgn. Loi Monory op zijn naam. Tot nu toe waren fiscale voordelen om het sparen te bevorderen gericht op het inkomen uit besparingen. Zo ook de beperkte rentevrijstelling in Nederland. De nieuwe wet richt zich op de spaardzaamheid zelf. Sparen door beleggen in Franse aandelen mag tot Fr. francs 5000,- en iets hoger bij aanwezigheid van een gezin, worden afgetrokken van het inkomen. De bedoeling is duidelijk en houdt ook rekening met een typisch Franse gewoonte: minder in de "oude kous" en stimulerend van het eigen, risicodragend vermogen van ondernemingen. Zou een - klein - standbeeldje voor het V.N.O. - of desnoods in Nijmegen - voor de maker van de Wet v.d. Stee niet aardig zijn?

Randschrift gulden

De uitkomst van het historisch onderzoek naar het randschrift van de gulden zal in mij een geboeid lezer vinden. Om elk misverstand uit te sluiten, wij willen dit randschrift behouden. Dit betekent ook, dat we het niet eens zijn met de laatste stelling bij het proefschrift van L.G.M. Stevens "Belasting naar draagkracht", luidende: "De tekst van het randschrift "God zij met ons" op de Nederlandse gulden en rijksdaalder zou beter kunnen worden vervangen door de spreuk "Ieder voor zich, God voor ons allen". De fraaie Liberty-munten 1776-1976 met de kop van J. F. Kennedy en het opschrift "In God we trust" geeft aan hoe wij ook over het Nederlandse randschrift denken.

De ARP geeft weinig om de Arjos

Een harde uitspraak, daar ben ik mij van bewust, maar het is niet anders. Dit verwijt gaat uit naar de kiesverenigingen. Zij zijn het die het laatste restje hoop van veel Arjossers de bodem inslaan. Genadeloos. Bij het kernwapendeбат werden al veel Arjossers teleurgesteld. Ik wil 'de negen' niets verwijten. Ze hebben gedaan wat ze konden doen en daar heb ik bewondering voor. Want dat er moed voor nodig was, is nu wel

duidelijk geworden. De kiesverenigingen straffen met harde hand. Na alle bespottung, bedreiging, hoongelach en beschimping worden de zgn. 'dissidenten' ook nog eens door de eigen achterban onderuitgehaald.

Maar daar gaat het mij hier niet in de eerste plaats om.

Over niet al te lange tijd zal de Arjos, in navolging van de A.R.P., - moeten - fuseren tot het C.D.J.A.. Het kost gigantisch veel moeite om iedereen mee te krijgen. Het lukt ook niet. Precies valt het niet te overzien, maar een te groot aantal Arjossers dreigt af te haken en zal dan waarschijnlijk voor de Christendemocratie voorgoed afgeschreven zijn. Het zou nog tot daaraan toe zijn, wanneer het ging om mensen die van een afstandje toekijken, maar het zijn veelal actieve Arjossers die het niet zien zitten in het C.D.J.A. en C.D.A.. Door veel praten lukt het soms hen erbij te houden. Argumenten die nog wel eens willen helpen zijn o.a. de houding van de

'dissidenten' in de Tweede Kamer. Sommigen van hen komen uit de Arjos voort en kennen haar als hun broekzak. Was het niet om deze Kamerleden, dan was de Arjos slechts een flauwe afspiegeling van wat ze nu is.

En wat doen nu de kiesverenigingen? Deze Kamerleden worden letterlijk en figuurlijk onderuitgehaald. De kiesverenigingen beroven zichzelf van hun toekomst door hun jongeren de deur te wijzen. Ik heb begrepen dat één en ander nog niet definitief is. Hopelijk wordt er alsnog een opening geboden aan de jongeren. Groningen, Rolf van der Weide.

Arjossers.

VERPLAATSBAARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen scholen en kerken
directie- en schaft-wagens
etc. **HAHBO HARDINXVELD**
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

CDAktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CJ Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

31 mei 1980

NEDERLANDSE GEDACHTEN

5

Interview met nieuwe CDJA-voorzitter

„Het aanspreken van jongeren kan het beste gebeuren door een politieke jongerenorganisatie; ook omdat toch van de grote politiek het beeld bestaat van wat oudere, gesettelde lieden. Zo is het toch vaak. En dat geldt zeker voor het CDA, waar de gemiddelde leeftijd vrij hoog is. Dat spreekt jongeren niet aan”, aldus Johan de Leeuw.

pagina 4

Wezijn in arbeid

Het CDA-Tweede-Kamerlid Steef Weyers schrijft over de arbeidsomstandighedenwetgeving. „In het programma „Niet bij brood alleen” staat de gedachte van overleg en samenwerking centraal, en wel in de opvatting, dat uitgegaan moet worden van een volwaardig deelgenootschap van de werknemer in een bedrijf, hetgeen tot uitdrukking dient te komen in een gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid.”

pagina 2

Staking en politiek

„Een staking met een politiek karakter, in die zin dat beoogd wordt de overheid, regering en parlement, te beïnvloeden voordat op dat niveau is beslist, kan aanvaardbaar worden geacht. Voor de hand ligt, dat dit korte en beperkte stakingen, protest-acties zijn.”

Dit schrijft het CDA-Tweede-Kamerlid Dr. W. de Kwaadsteniet op

pagina 3

Abortus

„Het begint ernaar uit te zien, dat de regering onvoldoende tegemoet is gekomen aan de wensen en verlangens van de CDA-fractie”. Deze conclusie trekt het CDA-Tweede-Kamerlid drs. W. Deetman. Waarom hij tot deze conclusie komt leest u op

pagina 4

★★★

Redactieteam

Drs. C. Bremmer, voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijff
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lokkerbol
Mevr. A. H. Raven
G. J. Brinkman (secretaris)

De coalitiepartner

Door drs. R. F. M. Lubbers

COMMENTAAR

Illegalen

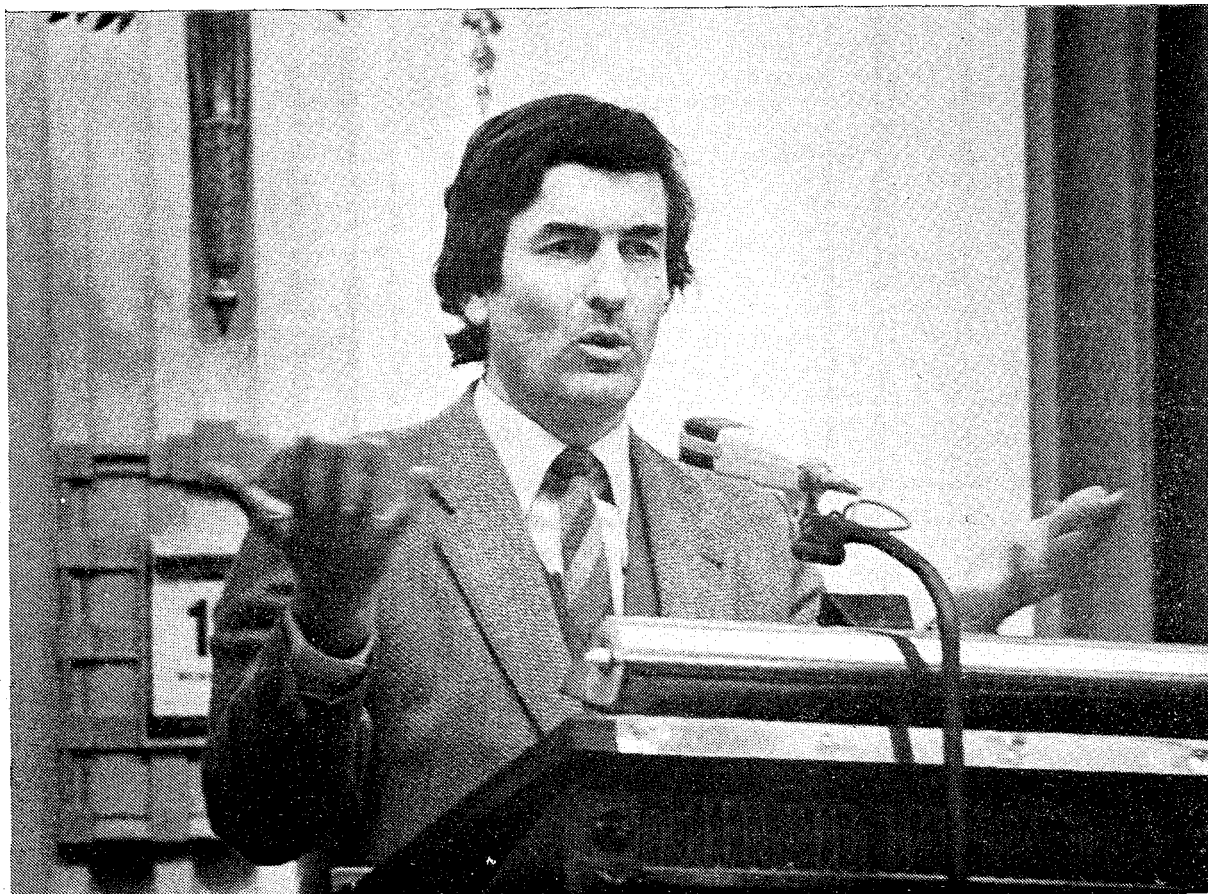
Staatssecretaris Haars van Justitie heeft begin deze week publiek verklaard dat het nooit haar bedoeling is geweest razzia's te houden in kerken waar illegale buitenlanders zich schuil houden. Daarmee heeft ze – gelukkig – een einde gemaakt aan een deel van de recente ongerustheid rond de illegalen, die de staatssecretaris zelf heeft opgeroepen door de weinig gelukkige vrij ongenueerde aankondiging dat de politie vrij is de kerkgebouwen te betreden. Daarmee maakte ze nieuwe emoties los, die de zonder dat al bestaande gevoeligheden rond de illegalen op onwenselijke wijze toespitsten. Nu de gevreesde invallen op groepen illegalen zullen uitblijven, kunnen we terugvallen op de regeling zoals die nu uiteindelijk is komen te luiden voor het „witten” van illegalen; het parlement heeft het laatste woord gesproken en de regering heeft dat uitgevoerd. In het belang van de rechtsstaat en om niet weer nieuwe groepen illegalen in een heilloze positie naar ons land te laten komen, is het nodig dat de nu gekozen lijn in alle duidelijkheid blijft gehandhaafd.

NAVO

Waar het vandaan komt is niet duidelijk maar steeds weer duiken er in de media berichten op als zou de NAVO er in december toe hebben kunnen worden bewogen om slechts een zeer beperkt deel van de toen omstreden kernraketten te produceren en te plaatsen. Als tenminste het CDA niet zo verdeeld was geweest, wordt daaraan toegevoegd. Buitenlandse leiders zouden bereid geweest zijn om niet 572, maar zo'n 200 kernraketten te laten neerzetten als tenminste dan het Nederlandse parlement (en dus vooral de CDA-fractie) onverkort achter zo'n besluit zou staan. Navraag bij de CDA-fractievoorzitter leverde ons op dat nooit van een dergelijke situatie sprake is geweest. Ten onrechte wordt dus nu het beeld geschapen dat het CDA een kans heeft laten liggen om het moderniseringsbesluit van de NAVO substantieel te verkleinen. Die kans is er nooit geweest.

Korea

Ten koste van vele mensenlevens is Zuid-Korea dertig jaar geleden behoud voor communistische overheersing. Men kan echter niet zeggen dat het daarmee voor de vrije wereld behouden bleef, want de bevolking vertoefte reeds vele jaren onder een stevige dictatuur, die iedere vorm van oppositie op hardhandige wijze onderdrukte. Na de moord op dictator Park vorig jaar werd een meer democratisch regime beloofd, maar de verwerkelijking van deze belofte viel nogal mager uit. De huidige onlusten zijn daarvan het gevolg. Het is te hopen dat de regering zal beseffen dat men de bevolking niet aan de vrijheid kan laten ruiken en haar vervolgens weer de neus kan dichtknijpen. En het ligt op de weg van Zuid-Korea's bondgenoten, waartoe ook Nederland behoort, om druk uit te oefenen op de Koreaanse autoriteiten hun beloften waar te maken. Zo ergens, dan heeft uitgerekend hier Nederland hiertoe moreel gezien het volste recht.

De laatste maanden hebben de voorbereiding van de kandidatenlijsten voor de volgend jaar te houden verkiezingen en met name de volgorde op die lijsten een discussie losgemaakt over de verkiezingsstrijd en de daarna mogelijke coalities. Die discussies waren onvermijdelijk en voorspelbaar.

Er waren in die discussies opvallende momenten. Met name het ogenblik waarop de heer Van Agt zich in beginsel bereid verklaarde consequenties te trekken uit het feit dat de KVP hem als eerste op haar lijst geplaatst had, die straks onderdeel uit gaat maken van de CDA-lijst. In beginsel bereid, want de lijsttrekkerschapzaak zelfe komt pas over geruime tijd aan de orde. En dat betekent dat betrokkenen, waaronder de heer Van Agt zelf, pas dan een besluit zullen nemen.

Intussen acht ik het zuiver, dat zelfs als Van Agt om welke reden dan ook meent te moeten terugkomen op zijn nu uitgesproken intentie, hij bij ontstentenis van zulk een reden zich nu in beginsel beschikbaar heeft gesteld. Geheel risicoloos is het intussen niet, want het neemt weliswaar bij voorbaat discussies over personen weg, maar het herbergt wel het risico, dat de verkiezingsspeculaties en campagne een jaar gaan duren. Dat nu zou te betreuren zijn; ja moet voorkomen worden. Het kabinet heeft immers aan de voortgang in de wetgeving en bestuur nog veel werk te doen. En dat is nu de eerste taak: van leegstandswet tot grondpolitiek; van de wet op de abortus tot het maken van een verantwoorde begroting voor 1981. Al dat werk moet nu weer centraal staan.

Coalitiepartner

Een discussie over de coalitiepartner

vanaf 1981 is niet alleen inopportuun, maar ook bij voorbaat vruchteloos. Richtsnoer zal immers straks toch zijn de zo goed mogelijke uitvoering van het nieuwe program. Natuurlijk zullen dan andere factoren meespelen zoals de breedte van de parlementaire steun en dat wat men van andere partijen naast programmatische verschillen aan coalitiebereidheid mag verwachten. Niet te ontkennen valt dat in iedere fase politici in het CDA voorkeuren voor bepaalde types coalities hebben. En die voorkeuren zijn zeker niet altijd gelijk gericht. Maar het kan hier niet gaan om persoonlijke en subjectieve voorkeuren. Richtsnoer moet zijn het landsbelang en de vraag wat het CDA daaraan kan bijdragen. Het CDA zal als volkspartij met een gezien onze grondslag zeer eigen en bijzondere invalshoek – de tweedeling in Nederland niet bevorderen. Het kabinet berust op een parlementaire basis. Dat betekent dat dit kabinet voor de gehele periode op steun uit onze fractie kan rekenen. Die steun kan pas ontvallen, als het kabinet zich niet meer naar letter en geest zal richten naar het regeerakkoord, en dat regeerakkoord vervangen zou worden door alleen maar de smeltkroes van opvattingen van CDA- en VVD-ministers.

Regeerakkoord

Natuurlijk groeien er in de loop van de vier jaar tal van vragen, die in een regeerakkoord niet voorzien zijn. Sterker, bepaalde omstandigheden veranderen zodanig, dat beleidsbijstellingen vereist zijn. Dat beleid moet dan echter wel ontwikkeld worden in overeenstemming met de regeringsfrakties. Voor dit alles bestaan geen geschreven regels.

Het is wel een delicate en voortdurende opgave voor een levende coalitie op parlementaire basis. Onze fractie stelt

zich in dit jaar zo ingetogen mogelijk op. Niet alleen omdat onze opvattingen uit eerdere debatten vaak al bekend zijn, maar zeker ook omdat wij de voortgang in wetgeving en bestuur nu als eerste prioriteit zien. Dat scheidt dan wel verplichtingen. Ook uit dit oogpunt is het weinig gelukkig nu tijd te verdoen aan coalitie-speculaties. Intussen is het bij dit alles wel het probleem, dat wij als CDA nu wel zo sterk programmatisch denken, doch dat de PvdA en de VVD het anders zien, en in feite de tweedeling als politieke helderheid propageren. Gezien de nu oppositionele rol van de PvdA raakt ons dat thans minder. Het feit echter dat de heer Wiegels de zeer voor de hand liggende lijsttrekker voor de VVD zal zijn, scheidt wel meer risico's. Hij is immers tegelijk vice-premier. En als hij bijvoorbeeld spreekt over „het kabinetsbeleid als inzet voor de verkiezingen” kan dat onze ministers in ernstige verlegenheid brengen. Zij moeten dan immers publiekelijk afstand van hem gaan nemen, aangezien dit geen opvatting van het CDA is.

Samenstelling kabinet

Ik hoop niet dat de VVD zo de ruiten van het kabinet in gaat gooien. Dit is overigens niet alleen een zaak van de CDA-ministers, maar ook van onze fractie. Onze steun aan het kabinet gaat immers uit – ik schreef het hierboven – van een uitvoering van het regeerakkoord en het overigens in onderling overleg gezamenlijk beleid voeren. Die steun kan zich niet uitstrekken tot het gedogen van opvattingen dat het kabinet qua samenstelling gewoon na volgend jaar door moet gaan en dat daar dan naar programma's een nieuw regeerakkoord bijgeschreven moet worden. Dat zou in onze christen-democratische traditie het op de kop zetten van de zaken zijn. Ons kabinet regere thans; en de partij werke aan het nieuwe aktieprogram.

Welzijn in arbeid via arbeidsomstandighedenwet

door Steef Weyers en Ans den Blanken

Op 13 en 14 mei jl. werd in de Tweede Kamer gedebatteerd over het ontwerp Arbeidsomstandigheden (ARBO) wet, dat de veiligheid, gezondheid en het welzijn van werknemers regelt. Deze wet, die de veiligheidswet van 1934 zal gaan vervangen, moet gerekend worden tot één van de belangrijkste stukken sociale wetgeving van na de oorlog. De ARBO-wet bevat een groot aantal bepalingen over de veiligheid in het werk en de gezondheid en het welzijn van de werknemers. Vooral de introductie van het begrip welzijn is nieuw. Weijers die samen met Bakker in dit debat het CDA-standpunt verdedigde sprak in dit verband van „sociale innovatie”.

Minister Aibeda steide in de Tweede Kamer verheugd vast, dat er bij de politieke partijen en in de maatschappij een opvallende eensgezindheid bestaat ten opzichte van de gewenstheid van deze wetgeving. Het wetsontwerp gaf de Kamerleden dan ook weinig aanleiding tot politiek vuurwerk.

De CDA-fractieleden achten het voorliggende wetsontwerp als het ware uit hun hart gegrepen. Het stoelt immers op twee belangrijke uitgangspunten, enerzijds werkelijke humanisering van de arbeid, anderzijds de weg daartoe via samenwerking en overleg. Zij vinden deze uitgangspunten treffend in overeenstemming met het verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen”, waarin gesproken wordt over zinvolle arbeid als middel tot zelfontplooiing, het overbodig maken van geestdodende arbeid, de verbetering van werkomstandigheden en geen onderschikking van de mens aan technologie en wetenschap.

Overleg en samenwerking

In hetzelfde programma staat ook de gedachte van overleg en samenwerking centraal, en wel in de opvatting, dat

uitgegaan moet worden van een volwaardig deelgenootschap van de werknemer in een bedrijf, hetgeen tot uitdrukking dient te komen in een gezamenlijk

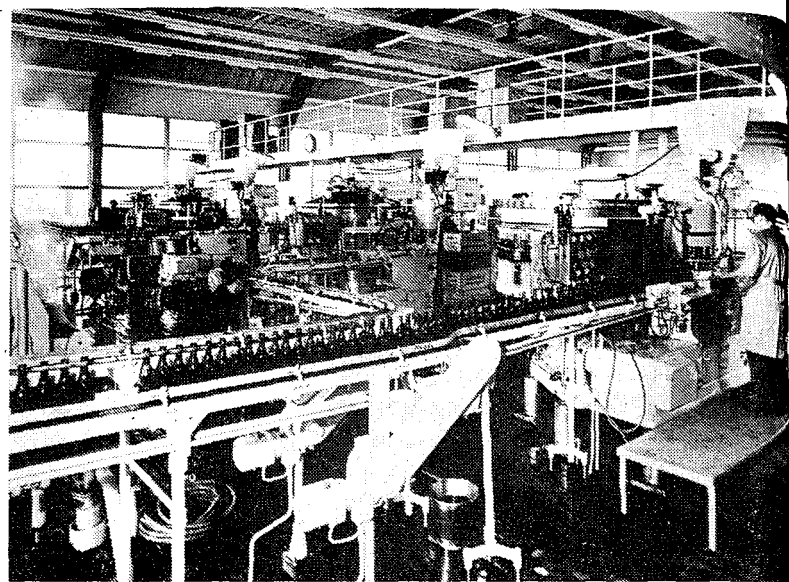
gedragen verantwoordelijkheid.

De CDA-fractie betreurt het dan ook, dat humanisering van de arbeid zo'n lange tijd nauwelijks enige beiangsteeling heeft ondervonden. Minister Aibeda omschreef tijdens het Kamerdebat de betekenis van de introductie van de nieuwe ARBO-wet als volgt: De introductie van de ARBO-wet betekent in feite dat het traditionele systeem van arbeidsbeschermende wetten wordt verlaten en wel in tweërlei opzicht: Het is een bredere benadering van de inhoudelijke problematiek. De nadruk van de wetgeving valt niet meer uitsluitend op het voorkomen van ongevallen en het voorkomen van schade aan de gezondheid. Voorts gaat de ARBO-wet ervan uit, dat de veiligheid, de gezondheid en het welzijn zaken zijn van gemeenschappelijk belang voor werkgever en werknemer. Voor de werknemers betekent dit, dat van hen een actieve formulering van het beleid wordt verwacht, zowel op het bedrijfsniveau als op het landelijk niveau.

Voor de werkgevers betekent dit, dat het beleid rond veiligheid, gezondheid en welzijn dient te worden gezien als een integrerend onderdeel van het totale ondernemingsbeleid.

Vermenselijking

Omdat de CDA-fractie de vermenselijking van de arbeid, of met andere woorden, de bevordering van het welzijn van de werkende mens, als het centrale element van het wetsontwerp ziet, bepleitte zij, in het debat bij monde van de heer Bakker, dat er gestreefd moet

De mens moet slechts zeer weinig handelingen verrichten in deze bottle-fabriek. De CDA-fractie stelt de vermenselijking van de arbeid centraal.

worden naar een integrale, multidisciplinaire aanpak van veiligheid, gezondheid en welzijn door multidisciplinaire diensten, de zgn. Arbo-diensten. Weijers en Bakker wezen erop, dat met name de ergonomie* als typisch interdisciplinaire wetenschap een belangrijke bijdrage kan leveren aan het welzijn van de mens in de arbeid. Met de toepassing van deze wetenschap is het echter jammer genoeg tot op heden nogal droevig gesteld.

De nieuwe wet voorziet in de instelling van deze Arbo-diensten: grote ondernemingen kunnen zelf zo'n dienst opzetten, voor kleine ondernemingen bestaat de mogelijkheid, dit gemeenschappelijk te doen.

Weijers vestigde er de aandacht op, dat de wet vraagt om een aanzienlijke uitbreiding van de diensten van de Arbeidsinspectie. Volgens minister Aibeda is er zeker acht jaar nodig om de Ar-

beidsinspectie op sterkte te brengen, los van de financiële beperkingen. Een rechtvaardigere verdeling van macht en verantwoordelijkheid is een gebod van de liefde. Om dit te bereiken is een verandering in het huidige economisch handelen nodig, waarin mensen en menselijke waarden onvoldoende tot hun recht kunnen komen. De CDA-fractie voelt zich, aldus Weijers, zeer aangesproken door deze woorden uit de Vastenbrief. Deze wet geeft een platform, een ingang, om juist via het begrip welzijn, aan deze gedachten gestalte te geven.

* Ergonomie: wetenschap van de hulpmiddelen en omstandigheden, die menselijke arbeid zo doeltreffend mogelijk maken.

S. Weijers, CDA-Tweede-Kamerlid, Ans den Blanken, fractiemedewerker

Van het Binnenhof

door Gerard van der Wulp

Drie miljard deels tijdelijk ingevuld

Definitieve beslissingen over ombuiging goeddeels bij de komende begroting

Betere afweging nu mogelijk

In de week dat dit artikel verschijnt, bespreekt de Tweede Kamer de twee weken geleden verschenen brief van minister Van der Stee van Financiën over de invulling van de extra ombuiging op de rijksbegroting dit jaar van drie miljard gulden, ter verkleining van het financierstekort. Die brief van Van der Stee kreeg in de eerste politieke reacties vrij veel kritiek. Voor een goed deel ten onrechte, zo meent de CDA-fractie.

Het is een zeer grote opgave, om tijdens een lopend begrotingsjaar, als de trein volop rijdt, een zo grote ingreep te plegen als het terugbrengen van de rijksbegroting met een bedrag van maar liefst drie miljard gulden. Onder de erkenning dat de economische situatie deze drastische ingreep vergt, is in de CDA-fractie geconstateerd dat het kabinet erin is geslaagd met een pakket maatregelen te komen, waarin het driemiljardbedrag wordt gehaald zonder dat nu reeds tot onomkeerbare besnoeiingen van wezenlijke overheidstaken is overgegaan. Dat betekent gelijktijdig, dat veel van de voorgenomen besnoeiingen niet „structureel” van aard zijn. Dat betekent weer, dat die ombuigingen niet ook volgende jaren in de begrotingen doorwerken, maar slechts eenmalig van aard zijn.

Feitelijk is dus de kritiek, dat de maatregelen voor een goed deel een incidenteel karakter dragen, terecht. Maar als men reeds voor dit jaar, terwijl een deel van de uitgaven al gedaan zijn, tot echt structurele besnoeiingen had willen komen, dan was het risico zeer groot geweest dat er brokken waren gemaakt

in sectoren van het overheidsbeleid waar men dat bij iets langer doordenken eigenlijk liever helemaal niet had gewild. Daarom is ook – weer feitelijk – de kritiek juist dat de echte beslissingen over dit extra ombuigingspakket eigenlijk nog genomen moeten worden, namelijk bij het opstellen van de begroting voor volgend jaar. Maar in de CDA-fractie wordt deze bewuste keuze van het kabinet toegejuicht. Want het betekent, dat voor de ingrijpende beslissingen waarvoor de regering staat, de noodzakelijke tijd wordt genomen om de afwegingen echt zorgvuldig te laten zijn. En die zorgvuldigheid is hoogst noodzakelijk, want het nationale probleem, de werkgelegenheid, is direct gemeoid met vrijwel iedere beslissing die de overheid op financieel gebied neemt.

Het Kamerdebat over de brief van Van der Stee was op het moment dat dit wordt geschreven nog niet begonnen. De CDA-fractie had het voornemen, om ook voor het nu voor dit jaar voorliggende ombuigingspakket van drie miljard te toetsen in hoeverre de besnoeiingen direct de werkgelegenheid aantasten.

Illegalen

In de vorige rubriek kwam de problematiek van de illegaal in ons land verblijvende buitenlanders uitgebreid aan de orde. Maar ook de nu bijna afgelopen maand was het politieke rumoer rond deze kwestie nog niet verstomd. Voor het paasreces werd in de Tweede Kamer een motie van de PvdA aangenomen (met steun van zes CDA'ers) waarin bij de regering werd gepleit voor een overgangsregeling voor illegaal in Nederland verblijvende buitenlanders, waardoor

diegenen die werk zouden kunnen vinden, hier zouden kunnen blijven. De regering weigerde de motie uit te voeren. Daarop volgde een nieuw Kamerdebat, waarin minister De Ruiter van Justitie liet weten bereid te zijn tot een lichte versoepeling, waardoor een deel van de illegalen (als ze aantonen ± drie jaar hier gewerkt te hebben) zouden kunnen blijven.

Even leek het erop dat de CDA-fractie die uitgestoken hand niet zou grijpen, en geen enkele versoepeling meer zou wensen. Tijdens een schorsing van het debat namelijk was er in de CDA-fractie een stemming gehouden, die opleverde dat de fractiemeerderheid geen nadere versoepelingen in de regeling zou wensen. Tevoren was afgesproken dat in dit geval de minderheid zich naar de fractiemeerderheid zou schikken. Fractiewoordvoerder Van Dam liet dat in de tweede termijn van het debat blijken. Maar diezelfde avond bleek nog dat er een fout bij de telling van de stemmen in de fractie was gemaakt. Een krappe meerderheid was juist voor het grijpen van de hand, die minister De Ruiter had uitgestoken. Bij de voortzetting van het debat de volgende dag liet fractielid Van Dam dat weten, en vroeg namens de fractie aan de minister om de lichte versoepeling in de regeling aan te brengen. Dat gebeurde.

De avond waarop in de fractie werd gestemd leverde voor de fractie enkele bewegingen op. Wat moet bijvoorbeeld een fractievoorzitter, met horden journalisten om zich heen, met het nauwelijks te verdedigen verhaal dat er een telfout in de fractie bij een stemming is gemaakt? Bij journalisten was men elkaar al, door enkele ogenblikken van

onzekerheid en geheimzinnigheid, aan het aanpraten dat de fractievoorzitter in het besloten fractiebestuur met zijn portefeuille had gezwaaid, zou hebben gedreigd met aftreden als de fractie weer verdeeld zou zijn. Hoe moeilijk verkoopbaar een verhaal over een telfout ook is, het bleek zaak snel de juiste toedracht aan de pers te laten weten, ter indaming van volstrekt ongewenste speculaties. Dat is trouwens een goede voorlichtingsregel: hoe moeilijk de boodschap ook is, draai nooit om de ware feiten heen. Dat toepassing van deze regel ook nu weer goed heeft uitgewerkt, bleek de dagen erna in de dagbladen. Er zijn rond de verhoudingen in de fractie geen overspannen speculaties van bijzondere aard geweest.

Hiermee was overigens de politieke actie rond de illegalen nog niet ten einde. Staatssecretaris Haars van Justitie liet anderhalve week geleden weten, dat de politie wat haar betreft toestemming heeft om in de kerken op te treden tegen daar schuilende illegalen. Daaruit volgde de vorige week donderdag opnieuw een Kamerdebat, en werd opnieuw een motie aangenomen (dit keer met steun van vier CDA-Kamerleden) die zich tegen het regeringsbeleid richtte. In die motie werd gesteld dat er nauwgezet overleg moet voorafgaan aan een eventueel ingrijpen in kerkgebouwen. Het – overigens onverwacht – aannemen van deze motie zal betekenen dat de kwestie van de illegalen nog niet van het politieke toneel verdwenen is.

Provinciale vrouwenbureaus

De CDA-bestuurdersvereniging en het CDA-vrouwenbestuur organiseren een studiebijeenkomst op donderdag 5 juni a.s., van 10.00 tot 13.00 uur, in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht. Aan de orde komt de problematiek die zich voordoet rond de provinciale vrouwenbureaus.

Tot deelname aan deze bijeenkomst worden uitgenodigd: al dan niet vrouwelijke leden van provinciale staten, provinciale contactpersonen van het CDA-vrouwenbestuur en andere belangstellenden uit CDA-kring. Uiteraard is deze dag ook open voor al dan niet vrouwelijke CDA-raadsleden en wethouders die geïnteresseerd zijn in het onderwerp. Het programma luidt als volgt:

- opening door mevr. G. W. van Montfrans-Hartman, bestuurslid van de CQA-bestuurdersvereniging
- inleiding door mevr. J. G. Kraayeveld-Wouters, staatssecretaris van CRM
- discussie, waarna samenvatting en conclusies, onder leiding van mevr. L. van Overschie.

Ir. G. Braks te Simpelveld

Op uitnodiging van de afdeling Simpelveld van het CDA, zal de Minister van Landbouw en Visserij, de heer ir. G. Braks aanwezig zijn tijdens een z.g. Frúschoppen, hetgeen zal worden georganiseerd op zondag 8 juni 1980. Deze bijeenkomst zal worden gehouden in zaal Maxime, Vroenhofstraat 1 te Simpelveld. Een en ander zal worden

georganiseerd met de afdeling Bochtolz. Voor deze bijeenkomst zijn tevens diverse politici uitgenodigd, waaronder EerstT en -Kweedeamerleden uit het Limburgse, alsmede GS-leden en leden van Provinciale Staten.

Oproep Rechtstreekse CDJA-leden

De rechtstreekse CDJA-leden hebben net als de drie jongerenorganisaties het recht amendementen in te dienen op het ontwerppolitiek pamflet van het CDJA.

De rechtstreekse leden uit het CDJA-bestuur willen graag met de leden praten over amendementen, die door iedereen in kunnen worden gediend. De bijeenkomst waarop dit zal gebeuren zal plaats vinden op: datum: zaterdag 14 juni tijd: 10.00 uur plaats: Utrecht, Stiltecentrum, Catharijnezaal.

Mensen die nadere inlichtingen of een exemplaar van het politiek pamflet willen ontvangen kunnen zich wenden tot het secretariaat Mauritskade 25 Den Haag 070-65.39.34. Ook amendementen kunnen aan het secretariaat worden gestuurd.

Regionaal beleid in de Europese Gemeenschap

Voor de vierde keer werd in het Europese Parlement gedebatteerd over een jaarverslag inzake het Europese Regionale Fonds. Dit gebeurde in de aprilzitting. Dit jaarverslag is opgesteld door de Europese Commissie, die verantwoordelijk is voor het beheer van het Fonds.

Soms wordt het „Europese Fonds voor regionale ontwikkeling”, zoals het officieel heet, wel verward met het Europese regionale beleid als zodanig, maar tussen die twee bestaat wel degelijk onderscheid. Het Fonds is één van de instrumenten van Europees regionaal beleid, en op het ogenblik wel het voornaamste.

Allereerst het regionale beleid als zodanig.

Het regionale beleid op Gemeenschapsniveau wordt gekenmerkt door een positieve en een negatieve kant.

Aan de positieve kant noteer ik regionaal-politieke maatregelen, die rechtstreekse steunverlening inhouden zoals die krachtens het Regionale Fonds, Landbouwfonds, Sociale Fonds, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, de rentesubsidies van de Europese Investeringsbank en de Ortofi-faciliteiten. Deze laatste zijn speciaal toegekende leningen voor bestrijding van werkloosheid. Projecten op het gebied van energie en infrastructuur krijgen hierbij de voorrang. Juist deze infrastructuurprojecten zijn van belang voor de regionale politiek.

Nationale Steunverlening

Aan de negatieve kant noteer ik de controle op de nationale (regionale) steunverlening door de lidstaten. De nationale steunmaatregelen worden boven een bepaald bedrag gecoördineerd door bepaalde Gemeenschapsvoorschriften. De Europese Commissie let

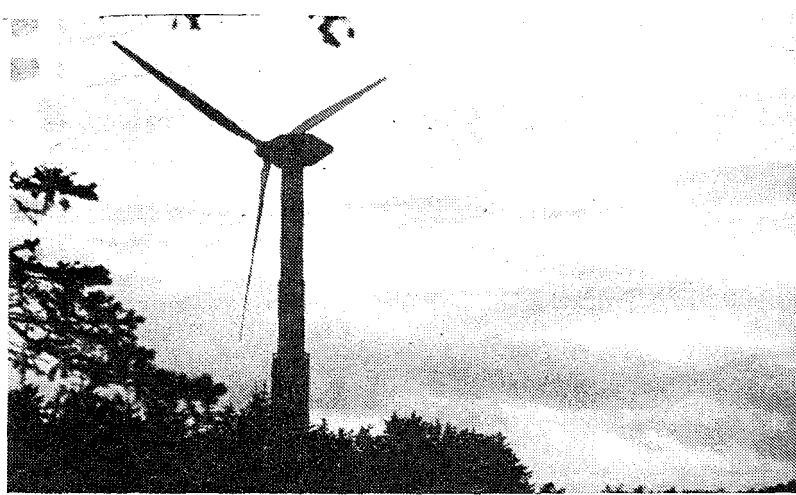

daarbij ook op de regionale aspecten. Bij ons in Nederland is dat bijvoorbeeld gebleken bij de totstandkoming en toepassing van de wetten SIR en WIR. Het Regionale Fonds is eerst in 1975 van de grond gekomen. De Europese Commissie kreeg daarbij de beschikking over eigen regionaal-politieke bevoegdheden met daarbij behorende financiële instrumenten. Van bijzondere betekenis is dat vanaf 1978 de middelen van het Fonds door de Europese Ministerraad

Mevr. mr. E. C. A. M. Boot

zijn bestempeld tot de zogenaamde „niet verplichte” uitgaven. Daarmede behoren zij tot die posten van de begroting, waarover het Europese Parlement het laatste woord heeft. De hoofddoelstelling van het Fonds is gericht op het corrigeren van bestaande regionale onevenwichtigheden, vooral die die veroorzaakt worden door een overwicht van de agrarische sector, door industriële veranderingen en door structurele tekorten aan werkgelegenheid. Uit het Fonds kan slechts steun verleend worden aan die regio's die eveneens steun ontvangen van de nationale regeringen in het kader van het regionale ontwikkelingsbeleid. Sinds 1978 is het bovendien noodzakelijk om voor deze gebieden regionale ontwikkelingsprogramma's op te stellen. Dit verklaart waarom bepaalde delen van ons land wel in aanmerking komen voor steun uit het Fonds (bijvoorbeeld Twente, de noordelijke provincies en Limburg) en andere niet. Sinds 1975 ontving Nederland in totaal 125,45 miljoen gulden aan subsidies. Dit is besteed aan aanleg van wegen en bruggen. Ook is steun uitgekeerd aan een aardappelmeelfabriek in Groningen.

Voor het grootste deel wordt de hulp uit het Fonds gegeven via een vaste verdeelsleutel: de zogenaamde nationale quota's zijnde 90% — in deze gevallen vormt de EG-steun een aanvulling op de nationale programma's — terwijl de overige 5% de zogenaamde niet gebonden quota's zijn. Deze middelen worden specifiek gebruikt voor projecten die door de Europese Com-

Bepaalde energieprojecten worden financieel gesteund. Hier neemt men proeven met een windmolen.

missie daartoe zijn uitgezocht. In de maartzitting van dit jaar heeft het Europese Parlement de eerste Commissie voorstellen daartoe goedgekeurd. De resolutie gebaseerd op het rapport Cronin werd aangenomen met slechts twee communisten tegen. Communisten stemden tegen, omdat zij vinden dat de Gemeenschap geen bevoegdheden dient te hebben rechtstreeks steun te verlenen aan bepaalde projecten.

Vierde jaarverslag Europees Regionaal Fonds

Tenslotte het rapport Delmotte. Niet alleen door de heer Delmotte maar door alle sprekers namens de verschillende fracties werd de nadruk gelegd op een meer Europees aanpak van het Europese regionale beleid. Het Europese Parlement heeft een resolutie aangenomen, waarin erop wordt aangedrongen dat het Europese regionale beleid zou moeten steunen op prioriteiten die aan de hand van Gemeenschapscriteria zijn bepaald. Het Europese Parlement wees er niet alleen op dat het percentage van de niet gebonden quota's (5%) te laag is, maar

dat de middelen van het Fonds in zijn geheel als beslist ontoereikend beschouwd moeten worden. Gepleit werd voor meer steun voor infra-structurele projecten; gewezen werd op de rol van de nationale en regionale overheden en tenslotte werd een hartig woordje gesproken over de voorlichting en publiciteit over de activiteiten van het Fonds. Het gaat hier toch immers om steunverlening aan concrete projecten en het Fonds biedt daarom een goede gelegenheid om de publieke opinie duidelijk te maken dat de Gemeenschap zich bezig houdt met lokale problemen en een bijdrage levert tot de oplossing ervan.

In het debat is door menig spreker erop gewezen dat de uitbreiding van de middelen voor regionale politiek des te noodzakelijker is nu Griekenland, Spanje en Portugal zullen toetreden tot de Europese Gemeenschap.

Hierover een volgende keer, aangezien Griekenland m.i.v. 1 januari 1981 officieel lid wordt van de Europese Gemeenschap.

mr. E. C. A. M. Boot.
lid Europees Parlement

Staking en politiek

Stakingsrecht bestaat. Stakingsrecht is een erkend recht. Daarmede is evenwel nog niet zo veel gezegd. Het recht bestaat. Moet of mag het altijd worden toegepast? Zo'n recht is het stakingsrecht niet. Het is een „laat” recht. Toe te passen alleen als het moet, als het niet anders kan. Dit is, o.a. in Nederland, een als algemeen geldend te typeren opvatting. Het Europees Sociaal Handvest (van de Raad van Europa), waarin het stakingsrecht wordt erkend, is door regering en parlement in Nederland in 1978 goedgekeurd. Daarmede is het recht van staking nog eens bekrachtigd. Althans voor de werknemers bij particuliere bedrijven.

Nederland heeft voornamelijk een uitzondering gemaakt met betrekking tot het overheids personeel. Het stakingsverbod voor ambtenaren van 1903 is in 1979 wel komen te vervallen, maar volgens het kabinet is het ambtenaren nog niet toegestaan te staken. Toegezegd is dat voor 1981 een wetsontwerp tot regeling van het stakingsrecht voor overheids personeel bij het parlement zal worden ingediend. Dat wachten wij dus af. (Inmiddels is een voorontwerp van wet op het stakingsrecht van ambtenaren verschenen van de zogenaamde commissie-Toxopeus).

De ambtenaren nu buiten beschouwing latende geldt kort gezegd nogmaals: staken mag, de vraag is alleen: onder welke voorwaarden en omstandigheden.

Regeling Stakingsrecht

Een regeling van het stakingsrecht is er niet. Er zijn wel, incidentele, rechterlijke uitspraken. Een vraag is of er geen wettelijke stakingsregeling zou moeten komen (daar wordt reeds lang over gedacht). Maar er kan ook overwogen worden of het juist geen voorkeur zou verdienen terzake afspraken tussen de sociale partners te doen vastleggen. Het beste zou wellicht zijn zowel het één als het ander te overwegen waarbij de wetgever de strekking van dit wezenlijke recht nader omlijnt en de sociale partners zelf voor een nadere invulling zorgen.

Aan welke voorwaarden en omstandigheden moeten wij in het algemeen denken? Het CNV meent „dat een staking: — alleen verantwoord is wanneer alle andere middelen om tot overeenstemming te komen zijn uitgeput;

— niet tegen wettig genomen besluiten van de overheid mag zijn gericht;
— geen moedwillige contractbreuk mag zijn;
— niet gekoppeld mag zijn aan eisen, die niet (mede) door de werkgevers kunnen worden ingewilligd;
— niet verantwoord is, wanneer daardoor levensgevaar voor anderen ontstaat of onevenredig grote schade aan het algemeen belang of aan de belangen van buitenstaanders wordt toegebracht”.

Aldus een samenvatting van het CNV-standpunt door mr. D. van de Kamp in ARStaatkunde van maart jl. Zo'n algemene aanduiding van voorwaarden en omstandigheden heeft het boeiende van het globale en van het theoretische.

Er is ook het boeiende van het concrete en van het praktische. Te kijken valt dan bijvoorbeeld naar een aantal in februari en maart jl. gehouden proteststakingen of werkonderbrekingen in verband met

door dr. W. de Kwaadsteniet

de loonpauze en de (toen nog eventuele) uitvaardiging van een loonmaatregel.

Van Agt

De minister-president was er vlot bij door nog op de dag van het begin van een aantal acties zelf — maandag 18 februari jl. — (in een toespraak voor het CDA in Hoogeveen) te spreken over „staking tegen de rechtsorde”. De betreffende passage uit de toespraak van Van Agt (basis-tekst) luidde als volgt:

„De voorzitter van het FNV heeft in interviews verklaard dat de vakbeweging de strijd aanbindt tot behoud van haar fundamentele recht op het voeren van vrije onderhandelingen. Welnu, dat recht bestaat in ons land niet in absolute vorm. Nederland heeft al tientallen jaren een wettelijke regeling die de regering bevoegd maakt grenzen te stellen aan de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden. Wie tegen de toepassing van die wet laat staken, is begonnen aan een staking tegen de rechtsorde waarin wij in Nederland leven. Ik acht dit bedenkelijk en ik houd mij verplicht hiervoor te waarschuwen. Temeer doe ik dat waar in de interviews waarvan ik sprak al werd te kennen gegeven dat de parlementaire democratie een groot goed is maar de vrijheid van beweging voor de vakbonden ook. Met andere woorden: regering en parlement, u kunt beslissingen nemen, maar of wij ons daarin zullen schikken is een ander vers”.

Daarover is heel wat publiciteit alsmede beroering geweest, zoals trouwens meer voorkomt naar aanleiding van uitspraken van Van Agt. Het geciteerde was zeker enigermate tendentius geformuleerd. De manier en het tijdstip waarop versterkten dit. Het betoog was overigens handig gegoten in de vorm van een waarschuwing. Wie kan er eigenlijk ooit tegen een waarschuwing zijn?

Bezien wij de tekst nader. Stellig heeft de vakbeweging een fundamenteel recht op het voeren van vrije onderhandelingen. Van Agt ontkent dat — gezien zijn tekst — niet. Hij zegt alleen: dat recht bestaat in ons land „niet in absolute vorm”. Was dat dan betoogd? Neen! Van Agt beweert dat ook niet, maar suggereert het wel. Een vraag mag zijn of dat verstandig was.

Rechtsorde

Dan wijst Van Agt er op, dat er een wettelijke regeling bestaat, die de regering bevoegd maakt grenzen te stellen aan de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden. Hoewel niemand dit als zodanig bestrijdt, meent Van Agt dat het toch nuttig is om te stellen — nogal zwaarwichtig — dat wie tegen de toepassing van die wet laat staken, begonnen is aan een staking tegen de rechtsorde. Wie liet dan op dat moment feitelijk tegen de toepassing van die wet staken? Dat staken tegen de toepassing van de wet had wellicht kunnen gebeuren, maar gebeurde dat dan ook? Het zou misschien kunnen gebeuren en daartegen zou je dan wellicht terecht bij voorbaat kunnen waarschuwen. Maar dat maakt de tekst van Van Agt nog niet zorgvuldig. Ook de verdere tekst is niet als zorgvuldig — voor iedere Nederlander volstrekt duidelijk en eenduidig — te kwalificeren. Immers, Van Agt citeert, dat gezegd is „dat de parlementaire democratie een groot goed is maar de vrijheid van beweging voor de vakbonden ook.”

Van Agt's conclusie of vertaling daarvan met de woorden „regering en parlement, u kunt beslissingen nemen, maar of wij ons daarin zullen schikken is een ander vers” is tenminste voorbarig en feitelijk onjuist. Dit is trouwens ook gebleken. En het zou stellig te ver gaan om te betogen, dat het goed is afgelopen vanwege het feit, dat Van Agt op 18 februari deze toespraak hield.

Waarom bij dit onderwerp stilgestaan? Omdat het van belang is ons te realiseren hoe gevoelig ook politiek beleid en maatschappelijke ontwikkeling is, het politieke optreden en het sociale bezig zijn.

Interessant daarbij is o.a. bijvoorbeeld ook de uitspraak van de arrondissementsrechtbank in Amsterdam in het kort geding tussen de F.M.E. (de Vereniging voor de Metaal- en de Electrotechnische Industrie) en de Industriebond FNV van 10 maart jl., betreffende „korte protest-stakingen variërende van een half uur tot 24 uur.”

Rechtbank

De rechtbank meende, dat het onderwerp naar aanleiding waarvan acties worden gevoerd, geen geschil tussen partijen betrof, maar een verwijt gericht met name aan het adres van de regering.

De rechtbank merkte verder op: „Door het indienen van een wetsvoorstel houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de totstandkoming van lonen en andere arbeidsvoorwaarden bij de Staten-Generaal, welk voorstel inmiddels door beide Kamers is aangenomen, doch nog niet in werking is getreden, gevoelt de Industriebond FNV zich namelijk beroofd van de bij de Wet op de loonvorming van 12 februari 1970 aan werkgevers en werknemers verleende vrijheid om zonder preventief toezicht van de overheid de lonen in onderling overleg vast te stellen.”

Vervolgens kwam de rechtbank dan tot de conclusie, dat de acute bedreiging van de belangen van de betrokken werknemers zoals de Industriebond FNV deze voorstaat, mitsdien een grijpen naar het uiterste middel van proteststakingen als vermeld rechtvaardigt, teneinde de overheid in deze te beïnvloeden. De rechtbank achtte derhalve het politieke karakter van deze staking niet onrechtmatig. Daarmede wordt evenwel overigens nog niet iedere politieke staking bij voorbaat rechtmatig. In de eerste plaats speelden de belangen van de betrokken werknemers een rol. In de tweede plaats was er nog geen wet in werking getreden. In de derde plaats speelt blijkens de benadering van de rechtbank een rol, dat de overheid als de „derde partij” op dit gebied van de loonvorming te beschouwen is.

Wat zou nu als voorlopige conclusie kunnen dienen? Is een politieke staking goedgekeurd? Een vraag is allereerst of de aanduiding „politieke staking” een gelukkige en eenduidige is. Maar een staking met een politiek karakter in die zin, dat beoogd wordt de overheid, regering en parlement, te beïnvloeden voordat op dat niveau is beslist, kan aanvaardbaar worden geacht. Voor de hand ligt, dat dit korte en beperkte stakingen, protest-acties zijn. Daarnaast is er dan nog de vraag of politieke stakingen wenselijk zijn en doelmattig zijn. Het kan zijn, maar waarschijnlijk meestal niet. Er zijn andere middelen, met name de openbare en besloten discussie met indringende argumentatie. Het gaat daarbij tevens om een optimaal benutten van de politieke en maatschappelijke kanalen. Inhoudelijke discussie moet het in onze samenleving zeker kunnen winnen.

Dr. W. de Kwaadsteniet
CDA-Tweede-Kamerlid

CDJA-congres

Wij horen in de hitte van de strijd

door Harm Waterborg

Het CDJA krijgt steeds een duidelijker profiel. De nieuwe structuur is al bekend, er is een politiek pamflet en dergelijke. En een nieuwe voorzitter, ook voor na de fusie dit najaar is gekozen. Dit gebeurde zaterdag 17 mei tijdens het vierde CDJA-congres. Het is Johan de Leeuw, tot voor kort vice-voorzitter van de Arjos. Hij volgt Peter Heukels als voorzitter op.

Afscheid

Peter, van beroep huisarts ging in zijn afscheidstoespraak in op de relatie gezondheid en politiek. Hij vroeg alle aandacht voor de gezondheidstoestand van politieke leiders. Hij noemde verschillende voorbeelden van politieke leiders die ondanks hun slechte gezondheid aanblijven tot de dood. Roosevelt, Stalin en Pampidou. Zij vormen zo een gevaar voor hun land. Peter noemde ook voorbeelden van politieke leiders, waarvan hun slechte gezondheid niet bekend was. John F. Kennedy, die vanwege slecht functionerende bijrieten, hormoonpreparaten nam, die het denkvermogen kunnen aantasten. Maar niet alleen in het verleden waren er zieke politieke leiders. Breznev bijvoorbeeld is energiek. Hij lijdt aan aderverkalking en hoge bloeddruk, heeft aanleg voor suikerziekte en draagt een pace-maker. Hij heeft ook enkele hartinfarcten gehad. Het is de vraag of het verantwoord is zo

iemand zoveel macht te laten dragen. Het lijkt er in ieder geval op dat de zwingplicht van de arts hier zo'n consequentie geeft, of kan hebben, voor het landsbelang, dat ze opgeheven zou moeten worden. „Beter lijkt het dit toe te vertrouwen aan een college van medici en wellicht enkele anderen, om zodoende bij ernstige verstoringen van gezondheid van onze regeringsleiders tijdig aan de bel te trekken en ervoor te zorgen dat betrokkene aftreedt voor het soms letterlijk te laat is.” Aldus Peter, sprekend over de onmogelijkheid voor één individu 'n afweging te maken tussen privé- en landsbelangen.

Aantreden

De nieuwe voorzitter gekozen met een overgrote meerderheid, dankte om te beginnen Peter als één van de mensen van het eerste uur voor zijn inzet, leiding en geduld. Het is onze wens dat het jou en de jouwen goed gaat in de komende jaren. Na deze dank zet Johan uiteen hoe hij het voorzitterschap van het CDJA ziet. „Ik heb na ampele overwegingen „ja” gezegd op het verzoek van het federatiebestuur om voorzitter te worden. Vooruitlopend op de fusie de eerste voorzitter van het gefuseerde CDJA. Niet zomaar lichtvaardig „ja”, want het zal een zwaar karwei zijn om de gefuseerde club gestalte te geven. En bovendien ben ik reeds lang en nu nog van mening dat de gefuseerde organisatie er mee gediend is als de eerste voorzitter

de eerste jaren van de fusie, onvoorziene omstandigheden daargelaten, een stuk continuïteit inbrengt.”

Erzijkansenomdatdande frustraties van de federatie kunnen worden afgeworpen en eensgezind kunnen de taken van het CDJA als politieke voorlichting en vorming van jongeren, door jongeren, en het meedenken met een kritisch begeleidende van de politiek in het algemeen, en de christen-democratie en het CDA in 't bijzonder, opgepakt worden, aldus Johan. Johan leverde ook een bijdrage in de discussie over doelpolitiek. „Wij moeten ons in de christen-democratie voortdurend in het spanningsveld bewegen tussen ideaal en werkelijkheid. Het puur je laten leiden door het ideaal leidt veelal tot getuigenispolitiek. Veel moeilijker is het om de waarde vanuit het Evangelie toe te spitsen tot de normen voor de praktijk van alle dag. Dat is een voortdurend proces van uitdaging en bezinning. In die zin heeft beginselpolitiek altijd een deel van doelpolitiek in zich en dat wordt stukken moeilijker als we gaan kijken naar de werkelijkheid van alle dag.” Voorts sprak hij over de problemen rond 30 april en het kabinet wat er maar niet in slaagt zijn maatschappelijk draagvlak te verbreden door de relatie tussen matiging en meer werk aan te geven. Sprekend over het lijsttrekkerschap verweet hij Van Agt in Indonesië wel bedoeld te hebben wat hij letterlijk heeft gezegd.

„Nee, maar politici zijn slim genoeg om zaken niet letterlijk te zeggen, maar wel

zodanig dat het voor een ieder niet mis te verstaan is wat bedoeld wordt.”

Johan vond dat er eerst een profielschets voor de lijsttrekker moet komen, voordat er over de man gepraat wordt. Het maken van die schets, dat is het moment waarop ook wij jongeren onze gedachten kunnen ventileren.

Politiek

Het politiek gedeelte vond 's middags plaats. De heren Brokx-staatssecretaris en Dijkman - Tweede-Kamerlid, waren aanwezig om hun visie op het probleem van de huisvesting en jongerenhuisvesting in het bijzonder te geven. Zij verkochten allebei hun verhaal erg goed. Het ging er tenminste bij de zaal in als een preek bij een ouderling. De heer Brokx gaf voor de duidelijkheid nog maar eens aan waarom het kabinet Van Agt het woonrecht voor 18-jarigen heeft erkend en dat dat recht van 18- tot 21-jarigen maar 4000 van de 110 000 benodigde woningen opeist. Het zijn dus niet de jongeren die de woningnood veroorzaken. Dat komt door gezinsverdunding en foute planning in het verleden. (De nationale vergissing volgens Dijkman). Aan het einde van zijn betoog zei Brokx dat er gewerkt wordt met veel verschillende middelen om de woningnood op te lossen, maar dat op korte termijn geen algehele oplossing mag worden verwacht. Dijkman begon zijn inleiding met te stellen dat er geen staatssecretaris zoveel gedaan heeft voor de jongerenhuisvesting als Brokx. Hij zei dat het tekort best groter kon zijn dan de 110 000 van Brokx. Hij wees op het gevaar wat valse verwachtingen in deze betekend. Die kunnen leiden tot een noodzaak van geweldgebruik, althans volgens sommigen. Oplossingen moeten gezocht worden in het overwinnen

van de psychologische barrières tegen één- en tweepersoonshuishoudens. Ook moeten er meer mogelijkheden komen voor centraal wonen. Dat kan ook individualiserend van onze samenleving gedeeltelijk doorbreken. Dijkman maakte Brokx het compliment dat volkshuisvesting buiten de bezuiniging was gebleven. Riep jongeren op actief te worden op het gebied van de volkshuisvesting, zei dat doen denken hier niet op zijn plaats was en er een structurele verhoging nodig was van de gelden uitgetrokken voor volkshuisvesting van 10 naar 15% van de rijksuitgaven.

Hierna volgde een geanimeerde discussie die zijn afsluiting vond in de opmerking van Brokx die zich stoot aan het feit dat het meestal PvdA-ers zijn die in de gemeentes de portefeuilles voor volkshuisvesting beheren. „Volkshuisvesting verdient het in handen van het CDA te zijn, want men staat daar in de hitte van de strijd, maar daar horen wij thuis.”

Tot slot werden er nog vier resoluties behandeld en aangenomen. Eén waarin de erkenning van Israël door de PLO werd bepleit, en Israël wordt opgeroepen de PLO als belangrijkste gesprekspartner te erkennen. De Israëlische nederzettingenpolitiek in bezette gebieden werd veroordeeld en een gevaar voor de vrede geacht. De volgende vroeg Nederlandse steun voor de Papoua's op westelijk Nieuw-Guinea en in dit kader opschorting van de wapenleveranties aan Indonesië.

Er was verder een resolutie die jongerenhuisvesting een eerste prioriteit wensde te geven en integrale toepassing van de bestaande regeling hiervoor vroeg en één die tweefasestructuur van het wetenschappelijk onderwijs van minister Pais afwist.

CDA

in actie!

(Feitelijke gegevens over CDA-activiteiten in het land worden in deze rubriek graag aangekondigd. Deze dienen echter wel van meer dan plaatselijk belang te zijn)

Limburg: de „staart” van Nederland roert zich

De opbouw van het CDA-Limburg ná 11 oktober 1980 is grotendeels afgerond. Sinds november 1979 heeft de fusiebegeleidingscommissie van het CDA-Limburg, waarin alle „partijen” vertegenwoordigd waren, hard gewerkt aan het raamwerk voor de totstandkoming van het CDA als eenheidspartij. De partijen hebben inmiddels besloten, de voorliggende fusieovereenkomsten met bijlagen te ondertekenen. Voorwaar een vroeg stadium van afronding zal iedereen zeggen. In het kort probeer ik nader in te gaan op de wijze waarop de „fusie-procedure” is afgerond, hoewel het CDA-congres op 11 oktober 1980 eerst feitelijk tot fusie van de partijen besluit.

Voorgeschiedenis:

Uitmo 1979 besloten de Dagelijkse Besturen van KVP, ARP en CHU in Limburg, alsmede een vertegenwoordiging van CDA-rechtstreekse leden (de Limburgse Congresleden) tot het creëren van een permanent en gestructureerd overleg tot de fusiedatum (het zgn. Limbrichteroverleg). Een aantal gebeurtenissen in het verleden, waarop ik niet verder wil ingaan was de oorzaak van de behoefte aan dit overleg. Het ledental van de afzonderlijke partijen (KVP: ± 6000 leden, ARP: ± 250 leden, CHU: ± 200 leden en CDA: ± 3000 leden) had een federatief CDA-bestuur Limburg tot gevolg in een samenstelling op basis van een 6 : 2 : 2 : 2-formule. Hoewel de afzonderlijke partijen onafhankelijk van elkaar bleven en blijven functioneren (tot 11 oktober 1980), kan toch gesteld worden, dat dit college situatie gezien, het belangrijkste partijpolitieke college is. Op weg naar de fusie op 11 oktober 1980 en in het kader van de belangrijke beslissingen, die genomen moesten worden had het federatieve CDA-bestuur behoefte aan een breed samengesteld overlegorgaan. Het overlegorgaan kreeg duidelijk een soort klankbord-functie toebedeeld in de overgangsfase naar de fusie. De fusiebegeleidingscommissie kwam bijvoorbeeld voort uit dit klankbord-overleg.

Werkzaamheden fusie begeleidingscommissie CDA-Limburg

Hoewel met name vanuit de KVP-kring

Limburg een reeks van amendementen bij de landelijk CDA-bestuurder werd ingediend ten aanzien van de ontwerp-regelingsfusie CDA heeft het ontwerp toch gediend als absolute leidraad van de organisatiestructuur van het CDA-Limburg. Een paar opvallende kenmerken van de ontwerp-organisatiestructuur wil ik hier noemen:

1. De grote invloed van de afdelingen, verenigd in de Algemene Ledenvergadering, zoals ook geregeld in het ontwerp standaard-reglement provinciale afdeling (St.nr. 79/41). Het beleid is erop gericht, dat de provinciale afdeling tenminste tweemaal per jaar in algemene ledenvergadering bijeenkomt. Belangrijke taak is, dat de CDA-kandidatenlijst voor de Provinciale Statenverkiezingen door de algemene ledenvergadering wordt vastgesteld.
2. De structuur is verder opgebouwd uit: a) CDA-adviesraad-Limburg. Deze raad komt 4 maal per jaar bijeen, en heeft uitsluitend een adviestaak. Belangrijke politieke en partij-organisatorische beslissingen, genomen door het CDA-Limburg, kunnen getoetst worden aan de mening van dit breed samengesteld college (57 personen). Opmerkelijk is het, dat het fenomeen CDA-adviesraad niet is geregeld in de Ontwerp-fusieregeling. Indien na een aantal jaren mocht blijken, dat de doelstelling van de CDA-adviesraad niet blijkt te voldoen aan de daaraan gestelde verwachtingen, dan kan nog altijd tot opheffing besloten worden. De fusiebegeleidingscommissie is echter wel voornemens, om met toepassing van artikel 22 van het Ontwerp Standaard Reglement

van de provinciale afdeling, een aanvulling dienaangaande voor te stellen. b) CDA-bestuur Limburg (tevens Dagelijks Bestuur). Dit komt globaal 16 maal per jaar bij elkaar en is belast met de dagelijkse leiding van het CDA-Limburg. Het overweegt voortdurend de politieke toestand en de toestand van het CDA, beiden zowel binnen de Kamerkring als daar buiten. Het CDA-bestuur is samengesteld uit 21 personen, waarvan per fusiedatum deel uitmaken:

1. De voorzitter in functie, gekozen door de Algemene Ledenvergadering;
2. 8 leden van de KVP-Limburg;
3. 4 leden namens de rechtstreekse leden;
4. 2 leden van de CHU-Limburg;
5. 2 leden van de ARP-Limburg;
6. 2 jongeren, namens het CDJA, gekozen op de Algemene Ledenvergadering;
7. 2 vrouwen, namens het Vrouwenbeeraad, gekozen op de Algemene Ledenvergadering.

De taken van het CDA-bestuur Limburg zijn duidelijk geformuleerd in artikel 21 en 26 van het ontwerp-huishoudelijk reglement van het CDA (St.nr. 79/43).

c) CDA-Presidium Limburg (5 personen). Het CDA-Presidium Limburg is belast met de technische voorbereiding van de besluitvorming van en in het dagelijks bestuur c.q. Algemeen bestuur van het CDA-Limburg.

Een opvallend punt is de integratie van het Dagelijks Bestuur in het (Algemeen) Bestuur van het CDA-Limburg. De fusiebegeleidingscommissie vreesde een te grote concentratie van beleidsbepalende vormgeving indien deze beide besturen onafhankelijk van elkaar en met een eigen verantwoordelijkheid zouden gaan functioneren. Daarenboven is gekozen voor een technisch beleidsvoorbereidend (en uitvoerend) college (Presidium). Het „fenomeen”-presidium komt niet voor in de fusiestukken voor de kamerkring, maar de taak van het presidium is zowel formeel als materieel niet in strijd daarmee. Geen enkele beslissingsbevoegdheid is voor dit college weggelegd! Resumerend kan gesteld worden, dat de Algemene Ledenvergadering en het CDA-bestuur Limburg de twee belangrijkste groepen zijn, qua beslissings- en beleidsbepalende bevoegdheden, binnen de provinciale afdeling Limburg.

Overdracht taken aan regionale kringen (voorheen Statenkringen)

In artikel 23.1 van het huishoudelijk reglement wordt de mogelijkheid geschapen om, indien het voor de realisering van de doelstelling bevorderlijk is, regionale verbanden binnen de provinciale afdeling in te stellen. De fusiebegeleidingscommissie Limburg, is van oordeel, gezien de historie van de partij (voornamelijk KVP) in Limburg, een afzonderlijk reglement voor de regionale verbanden te doen vaststellen, met daarin geregeld de taakstelling en bevoegdheden van de verbanden. Geconcludeerd moet worden, dat in vergelijking met de taak en doelstelling van de 8 vigerende KVP-statenkringen in Limburg, bij de totstandkoming van 8 „nieuwe” regionale verbanden een aantal belangrijke elementen zijn gewijzigd.

1. De grenzen van de Statenkringen behoeven niet meer synchroom te lopen met de grenzen zoals die worden aangegeven in de kieswet. De grenzen worden bepaald door de provinciale afdeling van het CDA-Limburg (=Kamerkring).

2. Vanwege het feit, dat de provinciale afdeling overgaat tot instelling van regionale verbanden, en niet het CDA-Nationaal, komt de financiële verhouding met het CDA-Nationaal hiermede op de helling. Tot 11 oktober 1980 bestaat er namelijk een gestructureerde financiële

verhouding voor wat betreft de contributie-afracht. Van de totale contributie-opbrengst gaat nu nog 1% naar de statenkringen (CDA) en f 2,- per KVP-lid via het KVP-kringadeel Limburg.

3. Ten aanzien van de voorbereiding van de kandidaatstelling en de kandidaatstelling sec, voor de verkiezingen der leden van de Provinciale Staten zullen de (KVP)statenkringen geen enkele taak meer hebben. Het bestuur van de provinciale afdeling, alsmede de Algemene Ledenvergadering van de provinciale afdeling krijgen ná 11 oktober 1980 slechts functies in dit kader toegeedeeld (Zie ontwerp-reglement 79/250).

Slot

De permanente activiteiten- en propagandacommissie is nu al op basis van artikel 20 van het ontwerp-standaard-reglement voor een provinciale afdeling (St. nr. 79/41) werkzaam. Bovendien zijn vier provinciale Centrale Werkgroepen geformeerd met als doelstelling het CDA-bestuur Limburg gevraagd en ongevraagd van advies te dienen met betrekking tot specifieke politieke items, op basis van de grondslag van het CDA en natuurlijk in aansluiting op het Program van Uitgangspunten. Belangrijke stappen zijn door het CDA-Limburg genomen en goedgekeurd door de respectieve partijen. Edoch moet nog een berg werk verzet worden, maar een ding is zeker: de staart van Nederland roert zich!

Friesland organiseert Cursus over energie

Evenals in dit vergaderseizoen zal ook in het seizoen 1980/1981 als onderdeel van de C.D.A.-activiteiten op enkele plaatsen in de provincie een cursus worden gehouden over een onderwerp, dat nogal wat belangstelling geniet. Ditmaal zal het gaan over energie en allerlei zaken die daar mee samenhangen, bijvoorbeeld financiën en milieu. Naar het zich laat aanzien zijn de cursuspiaatsen Drachten en Sneek.

De kosten die aan deelname zijn verbonden bedragen f 25,-. De aanmelding vindt plaats, door storting van dit bedrag t.n.v. mej. H. v. d. Meulen, Boskamp 32, Augustinusga, gironummer 4490352 en onder vermelding van „deelname cursus energie ...” (één van de beide plaatsen

invullen). Vóór de zomervakantie ontvangen de deelnemers het cursusmateriaal.

Globale opzet cursus en data
In elk van de beide plaatsen zullen op drie avonden achtereenvolgens worden behandeld:

De cursusavonden worden gehouden: in Drachten op 9 september, 16 september en 16 oktober; in Sneek op 24 september, 28 oktober en 6 november.
indien u in de opgegeven cursuspiaats op een bepaalde avond niet aanwezig kunt zijn, bestaat de mogelijkheid uit te wijken naar de andere plaats.

Tel. inlichtingen: 05126-2340 (B. Dijkstra)

UIT DE ARJOS

Geloof en revolutie in Guatemala

N.a.v. het 50-jarig jubileum zette de ARJOS in november vorig jaar een financiële actie in gang voor een project van de Fundación Esperanza y Fraternidad (Stichting Hoop en Broederschap), kortweg ESFRA, in Guatemala.

Enkele afgevaardigden van deze organisatie zijn momenteel in Nederland en 7 juni a.s. vindt de actie o.a. haar afronding in het overhandigen van de opbrengst tijdens een feestelijke manifestatie in „De Poort van Kleef” in Utrecht (zie elders op deze pagina). Waarvoor een ieder van harte is uitgenodigd bij deze.

De ESFRA ziet het geloof als een geheel van christelijke, religieuze wereldbeschouwingen die een concrete praxis vereisen en een manier van leven en handelen, zowel op persoonlijk niveau als in verhouding met anderen. De boodschap van de bijbel, het evangelie en de christelijke belofte, worden beschouwd als een revolutionaire praxis, d.w.z. de bewuste actie door het uitgebuite volk voor een maatschappij van gelijkheid, waardigheid en medezeggenschap van het volk, te beginnen bij de basis. Het woord van God roept op tot fundamentele veranderingen. Over de ideologie van de ESFRA en haar werkterrein volgt hieronder een gedeelte uit een artikel van Adrian Bastiaensen (stafmedewerker van ESFRA), zelf ook aanwezig op de Guatemaladag.

De ideologie van de ESFRA: de mystiek van de bevrijdende exodus.

Waar staat de ESFRA? Er zijn verschillende antwoorden mogelijk. Er is sprake van een verwarrende situatie.

Ideologische oorsprong van de ESFRA.

Het is vooral de persoon van Adrián, zijn ideeën en ervaringen, die in het verleden sterk verbonden zijn met de ideologische basis van de ESFRA. Deze ideeën en ervaringen zou je: „de mystiek van de bevrijdende exodus” kunnen noemen.

1. De economische, sociaal-culturele en politieke werkelijkheid in de randgebieden van de steden en op het platteland, met daartegenover die van de bourgeoisie (de midden en de hoge middenklasse), de leidende klasse (invloedrijkste families) de militairen, met hun geld- en machtsstructuren, maar ook de werkelijkheid van de

Derde Wereld, in vergelijking met de eerste geïndustrialiseerde wereld, veroorzaken een situatie van fundamentele onrechtvaardigheid en houden deze in stand.

In theologische termen zou je dit de gemeenschappelijke zonde kunnen noemen.

2. In het volk zelf, met zijn eigen oorspronkelijke waarden (religieuze en andere), in zijn geschiedenis van pelgrimstochten, van lijden verdragen, van hoop, van herinnering, in zijn diepe en werkelijke vereenzelviging met de man „van Nazareth”, deze arme, vervolgd en voor zijn tijd geroepen Jezus, in deze levende realiteit bevindt zich het evangelie van Jezus, actueel en vragend.

3. Dit is de opvatting van twee tegengestelde polen: een gemeenschappelijke zonde, die echter tegelijkertijd de aanwezigheid van de „man van Nazareth” betekent, vormt het antwoord voor een weg naar verandering, een exodus naar rechtvaardiger structuren, een uitweg voor het volk.

Dit betekent concreet dat men handelt vanuit een onbrekbaar geloof, dat er

een historisch proces gaande is waarin het volk zich steeds meer gaat realiseren wat de werkelijke situatie is waarin zij leeft. Vanuit de basis zal dit leiden tot een nieuwe bewustwording van haar identiteit en haar vermogen tot verandering. In ditzelfde historische proces zullen nieuwe vormen van solidariteit gevonden worden in de sociale samenleving.

Het was vooral vanuit deze ervaring van deze „bevrijdende uittocht” uit de krottenwijken van zone 3 naar de vlakke terreinen en normale huisvesting na de aardbeving van 4 februari 1976, dat deze visie steeds meer inspirerende kracht kreeg voor de groepen die aan deze uittocht deelnamen. De figuur van Abraham en de uittocht van het Israëlietische volk uit de Egyptische slavernij werden de belangrijkste feiten van de heilige geschiedenis, die als voorbeeld dienden voor de actie van een gezamenlijke verandering.

4. Voor alle gemeenschappen waar de ESFRA werkt stelt men zich tot doel de vorming van christelijke basisgroepen, die Jezus van Nazareth ontdekken en hem beschouwen als de man die tijdens zijn leven en door zijn dood en herrijzenis deze bevrijdende uittocht mogelijk maakte.

Bewustwording aan de basis, gericht op verandering, zowel individueel als gezamenlijk, moet het voornaamste streven zijn van de ESFRA.

De uitgangspunten van de ESFRA, in overeenstemming met deze „mystiek van de bevrijdende exodus”, zijn dan de volgende:

a. De ESFRA wil een bewustmakende rol vervullen, ervoor zorgend dat een volk zich bewust wordt van de realiteit waarin het leeft en van de vraag wat de wensen zijn voor een werkelijke identiteit.

Als we ontdekken dat een volk „kermt in haar pijn” wordt het duidelijk dat het wil opstaan en dat het ook kan opstaan.

b. Wat het volk betreft: ESFRA is slechts geïnteresseerd in het volk, de massa, Jan met de pet, de arbeiders, de boeren, de uitgebuiten en hen die aan de rand van de maatschappij leven.

Deze voorkeur voor de armen komt ook overeen met de sterke intuïtie dat zij het zullen zijn die de weg wijzen naar een rechtvaardiger maatschappij, van waarlijk broederschap, die als enig alternatief geldt voor de consumptiemaatschappij, waarin de jeugd het voornaamste van het leven dreigt te verliezen: betekenis vinden in zichzelf en een doel hebben om voor te leven.

c. ESFRA wil evangelisch zijn: Onze ideologische basis is het evangelie van Jezus Christus.

Deze bevrijdende boodschap vormt het uitgangspunt van de verplichting aan het volk tot een persoonlijke en

gezamenlijke verandering. Het evangelie wordt in dit opzicht dan ook gezien in zijn voornaamste bedoeling: het koninkrijk wordt uiteindelijk bereikt door de houding en de bevrijdende aanwezigheid van Jezus, de Nazarener, die zich solidair verklaarde met de armen, en verstoten, stierf aan het kruis, die de nieuwe mens is waarin het koninkrijk Gods verwezenlijkt wordt. Het uitzicht op een wereld van vrede en broederschap is geen hersenschim. In de herrezen Christus vinden we het begin van deze nieuwe maatschappij. d. ESFRA is oecumenisch: De boodschap van Jezus wordt in de praktijk beleefd, in een levende belofte, volgens welke de leerstellige verschillen die tussen de christenen bestaan geen betekenis hebben.

Wat belangrijk is, is zich verbinden als en met Jezus van Nazareth, over wie gezegd wordt dat hij de enige redder en bevrijder is en die herrezen is en leeft. Dit oecumenisch aspect (christenen met verschillende achtergronden verbinden zich om te komen tot een betere wereld van gerechtigheid en broederschap), is van groot belang als evangelische getuigenis tegen de drang tot bekering en anti-oecumenische ideeën van evangelisch getuigenis tegen de en tegen de behoudende tendensen van het katholicisme van de overgave.

Wie maken deel uit van onze werkgroepen?

– Het Patronaat: bestaande uit organisaties gebaseerd op christelijke inspiratie, die rechtspersoonlijkheid hebben, die een soort raad vormen die de leiding van de ESFRA benoemt. Momenteel zijn dit: De Presbyteriaanse Kerk van de Apostel Johannes, de missiegemeenschap van Het Onbevleete Hart van Maria en een plaatselijke Guatemalteekse organisatie die bestaat uit leden van de Methodistenkerk.

Feitelijk hebben deze organisaties geen directe invloed in de stichting. – Een werkgroep van gemeenschappelijke hulpverlening: gevormd door leden van vier plaatselijke groepen die werken in verschillende wijken als hulpverlenende instanties.

Tot nu toe zijn hieruit voortgekomen de bestuursraden en de werkgroepen. Zij bepalen op dit moment het gezicht van de ESFRA.

– Verschillende groepen en buurtorganisaties, die zich verwant voelen met hetgeen ESFRA voorstaat, maar op dit moment nog geen leden van de ESFRA zijn.

– Opgemerkt moet worden dat ESFRA op dit moment nog niet echt gevestigd is onder het volk maar nog vaak als buitenstaander wordt beschouwd (mede door de aanwezigheid van, meer dan de helft, buitenlanders) en als „technische hulpverleners” en beroepskrachten van de middenklasse. De wijkbewoners waarvoor wij werken leggen de aanwezigheid van leden van de ESFRA uit als iets „tijdelijks”, als op „doortocht”, en soms beschouwen zij hen als mensen die gewoon hun geld verdienen als hulpverlener.

Waarmee houden wij ons bezig?

De plaatselijke werkgroep Berg Horeb wijdt zich aan organisatie van cursussen en vormingsdagen in het centrum zelf en onder plaatselijke, vnl. inheemse, groepen.

De werkgroep Sakerti verleent steun bij organisatie, coördinatie en begeleiding van de werkzaamheden o.a. de bouw van behuizing en gemeenschappelijke gebouwen (dit werk is bijna klaar), de sociale hulpverlening inzake familie-aangelegenheden, vorming van christelijke basisgroepen, rechtskundige hulpverlening. De groep Nieuwe Aarde (Tierra Nueva) heeft ongeveer dezelfde taken, maar bovendien werkt ze als hulpverlenende instantie inzake opvoeding, godsdienstonderwijs en doet zij pastoraal werk. De werkgroep Wierook (Incienso) zone 3, houdt zich ook bezig met sociale hulpverlening, opvoedkundige begeleiding en vorming van geestelijke basisgroepen.

Hoe zien anderen ons?

In het algemeen: als verbonden aan onze republiek om mee te werken voor verandering.

Maar hier past een zekere nuancing. De hier eerder genoemde opmerkingen geven de indruk dat ESFRA niet voldoende achter het onderdrukte volk staat, maar naast de onderdrukkers. Wat de graad van verbondenheid betreft, waarin elk van de leden vrij is, bestaan er onderling wel wat verschillen. Het is natuurlijk mogelijk dat sommigen de indruk wekken werkelijke revolutionairen te zijn, d.w.z. mensen die op weg zijn naar een meer socialistische maatschappij.

De ideeën waardoor de leden zich laten leiden:

De ideeën van de „mystiek van de bevrijdende exodus” zijn dus voornamelijk afkomstig van Adrián. Maar in hoeverre staan de leden achter deze ideeën?

ESFRA kent eigenlijk twee stromingen: een gematigde en een radicale. De gematigde stroming wordt door de volgende aspecten gekenmerkt: de weg naar een nieuwe maatschappij is niet duidelijk; het marxisme vertoont een aantal ernstige gebreken; het is te dogmatisch en respecteert de vrijheid en de creativiteit van de mens en van het volk, niet; tot nu toe heeft het in de praktijk nog niet goed gefunctioneerd, ofschoon men wel erkent dat dit ook kan liggen aan externe factoren en niet hoeft te worden veroorzaakt door het systeem zelf.

Daarom pleit deze stroming voor een langzame weg samen met het volk, waarbij gestreefd moet worden naar fundamentele veranderingen vanuit de basis. Deze opvatting verwerpt niet de hulpverlenende instellingen, hoewel men wel erkent dat deze een conformistische houding zouden kunnen bevorderen. Ook accepteert men bepaalde religieuze volksbewegingen, die andere groepen juist afwijzen, omdat ze vervreemdend zouden werken.

Het sterke punt van deze visie is zonder twijfel, dat het de idee van **samen met het volk** zeer serieus neemt.

Het zwakke punt zou kunnen zijn dat deze lange weg op den duur toch een bevestiging wordt van de status quo, omdat het niet duidelijk is hoe men tot een revolutionaire beweging zal komen.

De andere, radicalere opvatting heeft duidelijk gekozen voor een marxistische maatschappij, hoewel ze wel erkent dat bij de concrete verwezenlijking hiervan het bevrijdend geloof van de herrezen Christus de ideologische basis kan zijn.

Men ziet een duidelijke weg: bewustmaking en organisatie van het volk, samenwerking met groepen die al op weg zijn naar een nieuwe maatschappij, afwijzing van hulpverlenende diensten en van traditionele vormen van het christelijk geloof.

Het sterke punt van deze opvatting is dat men serieus uitgaat van de dringende noodzaak tot fundamentele en structurele veranderingen. Een zwak punt is de neiging tot „indoctrineren” en „manipuleren” van het volk van bovenaf, waardoor het eigen karakter van de bases wordt aangetast.

Eindconclusie

Roept het bevrijdende geloof op tot een sociale revolutie?

Het geloof formuleert ideeën en houdingen t.o.v. een diepgaande structurele en sociale verandering. Dit hoeft echter niet noodzakelijkerwijs te leiden tot een gewelddadige revolutie, maar ook niet uitsluitend tot een revolutie volgens dogma's van het orthodoxe marxisme.

Adrián Bastiaensen

NO GEZEED

Een afscheid

Vorige week hebben we tegelijk met het bekendmaken van de uitslag van de stemming over de kandidatenlijst kennis kunnen nemen van het voorgenomen vertrek van professor Goudzwaard uit het CDA. In Nederlandse Gedachten van vorige week is ons van verschillende kanten voorgehouden dat deze stap te vroeg genomen is of zelfs helemaal niet nodig was geweest.

In een driestar wordt gewezen op de uitspraak van minister De Koning dat er weinig politiek verschil van mening bestaat tussen hem en partijvoorzitter De Boer.

We moeten ons echter wel realiseren dat deze uitspraak van De Koning gedaan is op een tijdstip dat de meeste kiesverenigingen de stemming over de kandidatenlijst reeds achter de rug hadden. Begrijp me goed, ik heb geen kritiek op de persoon van minister De Koning, integendeel, maar je kunt deze uitspraak toch moeilijk gebruiken om

aan te tonen dat kiesverenigingen die Hans de Boer hebben laten zakken, toch eigenlijk kiezen voor Hans de Boer en de andere zogenoemde dissidenten.

We kunnen ons natuurlijk troosten met rekensommetjes waaruit blijkt dat maar een gering aantal partijgenoten in staat is om al de „dissidenten” een aantal plaatsen te laten zakken, maar we moeten nu eenmaal de gevolgen accepteren van de democratische manier waarop de kandidatenlijst is vastgesteld. En deze gevolgen zijn dat er straks een CDA-lijst ontstaat die zal worden aangevoerd door de heer A. A. M. van Agt uit Groesbeek (of verwacht er nu nog één Arjoser dat het een ander zal zijn?) die van mening is dat het zo prettig samenwerken is met de VVD.

De dissidenten zullen worden gestraft met een plaatsje op één of meer regionale lijsten.

Wat blijft er nu nog over van de idealen

van het CDA?

In de Arjos spraken we destijds over de trits: Uitgangspunt, program en uitvoering. Over het uitgangspunt is na ontzettend veel moeite overeenstemming bereikt, over het functioneren van het uitgangspunt niet. De schrijver van het programma „Niet bij brood alleen” heeft gemeend geen verantwoordelijkheid te kunnen dragen voor het nieuwe verkiezingsprogram van het CDA.

Het beleid van regering en CDA-fractie is zeker niet wat we er op grond van „Niet bij brood alleen” van hadden verwacht. En als we de kandidatenlijst bekijken zijn er zeker geen verbeteringen te verwachten.

Als we het CDA beoordelen volgens de normen die we destijds als Arjos stelden, blijft er weinig over van de idealen van christelijke politiek. De vraag is dan nog wat we van de werkgroep NBBA kunnen verwachten. Als deze werkgroep zich alleen op het CDA blijft richten, ben ik bang dat er vanwege het vertrek van Goudzwaard en vanwege het terugdringen van de dissidenten op de kandidatenlijst weinig effect van deze groep zal uitgaan.

Mogelijk is er nog wel wat te verwachten van een werkgroep NBBA die zich los en onafhankelijk opstelt ten opzichte van het CDA.

Jan van de Lagemaat

Schrammen en builen?

Hametum ZALF

ook bij: schaafwonden, lichte brandwonden, ruwe, schrale en gesprongen huid.

uit natuurlijke grondstoffen bereid

HUIZE SCHAERWEYDE

uw centraal gelegen

zomerconferentie-oord te Zeist
 Openingsperiode in 1980 7 juni t/m 31 augustus. Kerken, gemeenten, chrstelijke jeugd-, studiegroepen en bewegingen zijn welkom. Volledig uitgeruste lesiokalen, conferentiezaal voor 80 personen en een prachtig terrein. Dit alles slechts 15 minuten van C.S. Utrecht en vlak bij het centrum van Zeist en toch landelijk gelegen.
 Vraag nu om prijsopgave (groepskortingen) en reserveer.
 Postbus 1005, 3700 BA ZEIST.
 Tel. (03404) 1.51.34.

"BERESTEYN"

Internaat voor jongens (cap. 60)

Studiebegeleiding voor

Gymnasium - Atheneum

HAVO - MAVO - IVO-MAVO

Inlichtingen: Leidseweg 191 - Voorschoten - Tel. 01717-2341

mijn eigen krant

- zomer-evangelisatie-
- kinder-krant!

voor campingstrand en overal waar kinderen zijn

te bestellen bij:
 stichting kinderwerk
 Timotheus
 beukenlaan 28
 5651 CD Eindhoven
 tel. 040-517553

**Heren Organisten
Attentie s.v.p.**

Wist U, dat bij Verhoog in Nijkerk en Apeldoorn regelmatig zo'n 25 orgels met groot pedaal aanwezig zijn als studieorgels voor de kerkorganist?

Zowel elektronische, Johannus in alle soorten, Voscount, Philicorda, Riha, Eminent, Hammond als Pedaalharmoniums o.a. Pedallons, 8 en 12-spels, Lindholm, Hofberg enz.

Prijzen vanaf f 3.250,-

U slaagt bij ons altijd. Ook ruilen. Alles met garantie. Levering door geheel Nederland.

U uitnodigend voor een bezoek

Verhoog's Orgelhandel

Nijkerk, Nieuwstraat 2, tel. 03494-5.13.21
 Apeldoorn, Nieuwstraat 44, tel. 055-21.99.38

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
 Stalen schrijfbureaus
 Bureaustoelen
 Kantinetafels en -stoelen
 Magazijnstellingen
 Folderrekken

AVAC Direktie: Gijls van de Scheur
 Lagekamp 3 - Apeldoorn
 Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

FOUTEN
 IN TELEFONISCH OPgegeven
 ADVERTENTIES

komen niet voor rectificatie
 in aanmerking.

gedichten

door wies van someren brand-paap

gedichten

wies van someren brand-paap

als
 drop'len vallen
 op mij neer...

EEN

een
 boeket bloemen

EEN

in de bewogenheid van deze tijd geschreven,
 uitgegeven door sien,
 stichting interkerkelijk evangelisatie nieuw leven.

EEN

postbus 61, 2665 zh bleiswijk

f. 7,90 p. st. excl. verzendkosten, te betalen na ontvangst;
 ook te bestellen via de boekhandel

Handel & Industrie**OOSTERBAAN
&
LE COINTRE B.V.**

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
 DRUKKERS
 UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
 ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
 tel. 01745-4244*, telex 32723 Fides NL

HOE
 BESTAAT
 HET!

1000 ballpoints

voor f 75,- Vraag folder.

Ook leverbaar met tekst,
 1.200 soorten. Voor al uw relatiegeschenken.

BALLPOINTCENTRALE, pb. 1, Lexmond, (03474) 13 25, ook 's avonds.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
 bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

ARP

VAN DE PARTIJ

Informatie partijraad

Aan de leden en gasten van de partijraad

Namens partijvoorzitter H. A. de Boer nodigen wij u graag uit voor de AR-voorjaarspartijraad.

Agenda

Het programma van deze voorjaarspartijraad is intensief. Veel tijd zal ongetwijfeld heengaan met de behandeling van de ingediende amendementen op het ontwerp-CDA-Program van Uitgangspunten. Met de vaststelling van bovenbedoelde stukken, regels e.d. wordt vanwege de ARP, in vrijwel allerlaatste instantie, mede besloten over de beginselen, vormgeving en structuren van en in het CDA als eenheidspartij.

Statutaire agendapunten

Overeenkomstig de AR-statuten worden op de voorjaarspartijraad, naast enkele normale huishoudelijke zaken, ook behandeld de jaarverslagen van de partij en daarmee gelieerde instanties, ditmaal over 1979. Ook de bespreking van het gevoerde en te voeren politieke beleid staat op het programma. Voorts dient na de gehouden stemming onder de kiesverenigingen, de partijraad de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen, ten behoeve van de gezamenlijke CDA-kandidatenlijsten met CHU en KVP, definitief vast te stellen.

Personele en financiële bijlage

Reeds op de partijraad van 1 december 1979 stond de behandeling van de zgn. „personele” en „financiële” bijlage op de agenda. Gebleken is dat de ontwerp-teksten toen niet tijdig genoeg

gereed waren. Op voorstel van het partijbestuur heeft de partijraad daarop een tweetal besluiten genomen. Inmiddels is het ARP-partijbestuur in onderhandeling geweest over de inhoud van de beide bijlagen. Geconstateerd kan worden dat over vrijwel alle punten nu overeenstemming tussen de besturen is bereikt. Met betrekking tot de financiële bijlage, waarover slechts de partijraad bevoegd is definitieve beslissingen te nemen, treft u bij deze zending de nadere (ontwerp-)voorstellen aan. Eerder is al meegedeeld, dat het partijbestuur van mening is dat de partijraad ook aan de inhoud van de zgn. „personele” bijlage goedkeuring dient te verlenen. Een definitieve tekst hiervan is momenteel nog niet helemaal gereed. Er wordt echter voorshands vanuit gegaan dat deze voorstellen u bij de volgende zending (te verwachten eind mei) kunnen worden toegezonden.

Fusieregelingen/afspraken

Evenals voor de partij zelf dienen daarmee gelieerde instanties, welke ook tot fusie overgaan, ieder afzonderlijk tot de nodige afspraken met elkaar te komen, o.a. over samenstelling bestuur, afzonderlijke financiële regelingen e.d. Voor zover het betreft de instanties gelieerd met de ARP dient de partijraad, als „hoogste” partij-orgaan, met de gemaakte afspraken in te stemmen. Afspraken van of voor een tweetal AR-instanties dienen formeel zelfs te worden vastgesteld en dat betreft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP en het ARVrouwencomité.

Opheffing

Ais de AR-kiesverenigingen en

partijraad te zamen definitief beslissen om te fuseren met CHU en KVP in het CDA (eind augustus/september a.s.) dient tegelijkertijd een besluit aangaande de opheffing van de ARP-partij genomen te worden. Om een dergelijk voorstel als dan tegelijk voor te leggen dient de partijraad op dit moment een ontwerp-opheffingsbesluit vast te stellen.

Aanvangstijdstip

Gezien het intensieve programma en de wens toch enigszins op een redelijk tijdstip de partijraad te beëindigen is besloten het aanvangsuur te stellen op half tien (9.30 uur!). Graag doen wij een beroep op uw aller medewerking ter zake de afwikkeling van de noodzakelijke agendapunten. Een degelijke voorbereiding, een strikt onderscheiden van hoofd- en bijzaken en een selectief gebruik van de spreektijd zullen dit mede bevorderen. Wij vertrouwen op uw medewerking hierbij.

Conferentie

Op de voorjaarspartijraad van 1979 is toegezegd dat op de komende partijraad aandacht zou worden besteed aan de thematiek van de economische orde. In verband met de drukke werkzaamheden op het secretariaat is het hier van niet gekomen. Het partijbestuur heeft het CDA verzocht na een fusie een conferentie over dit thema te doen beleggen. Het dagelijks bestuur van het CDA heeft dit verzoek ingewilligd en een hoge prioriteit toegekend. Uiteraard hopen en vertrouwen wij weer op veler komst naar Utrecht.

Ten slotte wensen wij de partijraadsleden de komende weken veel sterkte toe bij de voorbereiding met de diverse vergaderstukken.

Met vriendelijke groet en hoogachting, (drs. C. Bremmer) secretaris.

Bovenstaande brief is op 12 mei verzonden naar de leden en gasten van de partijraad.

ARPartijraad op 7 juni Utrecht

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt de voorjaarspartijraadbijeenkomst plaats, ditmaal in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht (vlakbij het station). De voornaamste zaken die op deze voorjaarspartijraad aan de orde zullen komen zijn:

- behandeling en vaststelling van de amendementen op de ontwerp-regelingen (statuten e.d.) CDA,
- behandeling en vaststelling van de amendementen op het ontwerp-Program van Uitgangspunten,
- verantwoording van het door de fractie gevoerde beleid in de Tweede Kamer,
- de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst voor de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen,

- behandeling en goedkeuring van fusieprotocollen van diverse gelieerde organisaties,
- behandeling en vaststelling van een ontwerp-opheffingsbesluit van de partij.

Deelname

De partijraadsleden ontvangen binnenkort de uitnodiging met agenda en vergaderstukken voor deze vergadering. Daarnaast zijn belangstellenden vanzelfsprekend van harte welkom. Men wordt geacht daartoe onderstaande aanmeldingsbon zo spoedig mogelijk in te zenden naar het ARP-partijsecretariaat.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende

Naam:

Adres:

(postcode) Woonplaats:

neemt deel aan de voorjaarspartijraad van de ARP op 7 juni 1980 te Utrecht en maakt daarbij wel niet* gebruik van de lunch (deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch f 20,-).

Datum:

Handtekening:

* doorhalen wat niet van toepassing is.

N.B. Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partijsecretariaat, dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA Den Haag, (vóór 23 mei a.s.)

- vervolg van pag. 3

Reformatische maatschappijkritiek

De hervormde dominee Roscam Abbing, die aan de rijksuniversiteit in Groningen naar eigen getuigenis met blijdschap al twintig jaar het vak christelijke ethiek doceert, schrijft in zijn commentaar bij het boek van Woldring en Kuiper: „Ik meen zelfs dat men de hele christelijke ethiek kan benaderen vanuit de roeping is van de gemeente van Jezus Christus hier op aarde. De gemeente is gerechtvaardigd, geheiligd en ook geroepen. Aan die roeping heb ik als gemeentelid deel en daarnaast erken ik geen andere roeping. Dus heel mijn leven, ook mijn beroepswerk, ook mijn politieke verantwoordelijkheid, moet ik vanuit die roeping kunnen benaderen en herkennen.”

De gemeente waartoe ik mag behoren en die ik een beetje meen te kennen, is een wonderlijk fenomeen. Er horen mensen bij die op „De Telegraaf” zijn geabonneerd en mensen die zich druk maken in een plaatselijke IKV-werkgroep. Mensen die kwaad worden als je een vraagtekentje plaatst bij de vorming van het CDA en mensen die asiël verlenen aan illegale buitenlanders, die voor mevrouw Haars op de vlucht zijn. En zo zitten de meeste kerkelijke gemeenten in elkaar denk ik. En diè gemeente zou het moeten doen?

Inderdaad - want aan haar is het Woord toevertrouwd en is de Geest beloofd. We hebben toch niet voor niets het Pinksterfeest gevierd?

De laatste krentjes

Dr. W. Albeda gaf een scherpe analyse

van onze situatie: de welvaartsstaat is opgebouwd uit vanzelfsprekendheden - een wereld zonder sancties, zonder grenzen, een wereld, die iedereen alles belooft. Maar deze veronderstellingen worden nu aangetast. We hebben een ontwenningsskuur voor de boeg, die jaren zal duren.

In de discussie was gepleit voor het bijeenroepen van een nieuw evangelisch sociaal politiek congres, bij de voorbereidingen waarvan de V.U. het voortouw zou kunnen nemen. Reactie van D. Th. Kuiper: alleen als we dat los kunnen maken van de feitelijke partijkeuze: C.D.A. of deconfessionalisering.

'k Geloof dat hij daar gelijk in heeft. Ons blad kiest duidelijk voor een christelijke partij. Maar dat mag er nooit toe leiden dat we de band met christenen die anders kiezen doorsnijden. Want als er op dit symposium één ding duidelijk is geworden, dan is het wel dat de tijd van de al-omvattende totaal-concepties, de tijd van de kant-en-klare blauwdrukken voor de maatschappij van morgen, voorgoed voorbij is. We zoeken tastend onze weg, voetje voor voetje, en daar hebben we elkaar bij nodig. De zekerheden, onze zekerheden, zijn failliet.

Op weg naar huis, vermoeid van zo'n tien uur luisteren naar woord en wederwoord, bleef evenwel één zekerheid overeind: Paulus had gelijk toen hij schreef, dat wij slechts ten dele kennen.

Die zekerheid maant tot bescheidenheid.

A. Borstlap, oud-lid partijbestuur

Bovenstaande is een verslag van een op 19 mei j.l. gehouden symposium over Reformatische maatschappijkritiek n.a.v. een boek van de hand van Dr. H. E. S. Woldring en Dr. D. Th. Kulper.

Een vakantie om nooit te vergeten!

„KASTEEL RHEDEROORD”

het Chr. vakantieoord van de Ned. Chr. Gemeenschapsbond, temidden van ongerept natuurschoon en eeuwenoude bossen, biedt u alle gelegenheid om geestelijk en lichamelijk tot rust te komen. Bespreek vroegtijdig uw kamer. U bent hartelijk welkom.

Alle inlichtingen: Parkweg 19, DE STEEG. Tel. (08309) 9104.

De stichting EVANGELISCHE BIJBEL SCHOOL te Doorn verzorgt de volgende opleidingen:

1. Een driejarige dagopleiding in de gebouwen van „Het Brandpunt” te Doorn, waar het merendeel van de studenten intern woonachtig is. Het diploma geeft bevoegdheid tot het geven van godsdienstonderwijs tot MAVO-niveau.
2. De Brandpunt Bijbel Scholen; bijbelcursussen die in het algemeen gedurende één zaterdag per maand op vele plaatsen in ons land worden gegeven. Aan het eind van deze 4-jarige cursus wordt een diploma uitgereikt, dat vrijstelling geeft van het eerste jaar van de dagopleiding.
3. Een 3-jarige Bovenbouw cursus in aansluiting op de Brandpunt Bijbel Scholen. Deze cursus is op dezelfde wijze georganiseerd als onder 2, met dit verschil dat ze slechts op enkele plaatsen gegeven wordt.

Zaterdag 27 september 1980 hopen we DV het nieuwe cursusjaar te beginnen.

Inlichtingen voor 1; de EBS-dagschool; schriftelijk.

EVANGELISCHE BIJBEL SCHOOL, postbus 171, 3940 AD DOORN
Telefonisch: (03430) 5096.

Inlichtingen voor 2 en 3: Brandpunt Bijbel Scholen en Bovenbouw; Secretaris BBS, Padland 10, 3941 KB DOORN.

Wanneer men op de hoogte wil blijven van de gang van zaken op de EBS, kunt u dit melden aan de administratie. U ontvangt dan 4 maal per jaar het EBS-bulletin.

GOED NIEUWS voor allen die Gods Woord liefhebben!

Derde pakket bijbelstudies van D. J. Christiaan

Duidelijke verklaring van alle boeken van het Nieuwe Testament. Prijs f 15,- franko. Drie pakketten samen slechts f 30,-. De openbaring van Johannes duidelijk commentaar f 8,-

EERSTE PAKKET

1. De Naam boven alle naam f 5,-
2. 32 Geloofsmannen f 4,-
3. Genade en Waarheid f 4,-
4. 14 brieven van Paulus f 5,-
5. Het jaar 2000 f 4,-
6. Gods geheimenissen f 3,-
7. Christus in Psalmen en profeten f 4,-
7. Series tegelijk f 14,-

TWEDE PAKKET

1. Overdenkingen evangeliën f 6,-
2. De heilige Geest f 3,-
3. Lichtend uitzicht op morgen f 6,-
4. Geestelijke Wapenrusting f 3,-
5. Kerkgesch. in vogelvlucht f 2,-
6. De Gemeente van Christus f 2,-
7. Het gebed f 3,-
7. Series tegelijk f 12,-
- Beide pakketten f 25,-

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oude-water P.B. 44.

IN- EN VERKOOP GEBRUIKTE DAF'S - DAF DEALER - ALLE ONDERDELEN NIEUW - RUIL - GEBRUIKT TAKELWAGEN

bestebreurtje truck b.v.

Rijksstraatweg 219 - postbus 148 - Rijsoord
Tel. 01804-22022 - Telex 20118 Beste nl

Wie verre reizen doet moet soms veel betalen.

Als u aan vakantie denkt, dan denkt u aan zon, aan zee. Niet aan ongelukken. Niet aan die andere, die hele dure "verblijfplaats": het ziekenhuis.

Dat moet u zo houden. U denkt aan plezier. UBO denkt aan de rest.

UBO verzekert de kosten van geneeskundige hulp, extra reisen en verblijfkosten, telefoontjes en telegrammen, bagage die verloren gaat, paspoort dat zoek is en noemt u zo maar op.

Het geeft niet hoe ver u gaat. De ideale reisverzekering van UBO is geldig voor de gehele wereld.

Voor 'n luttel bedrag hebt u 'n veilig verzekerde vakantie. Dat is toch 'n prettig gevoel. Stuur de bon voor meer informatie naar: UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht. Een postzegel hoeft niet.

BON

voor een veilig verzekerde vakantie.

Ik wil alle informatie over de ideale reisverzekering van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Plaats: _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

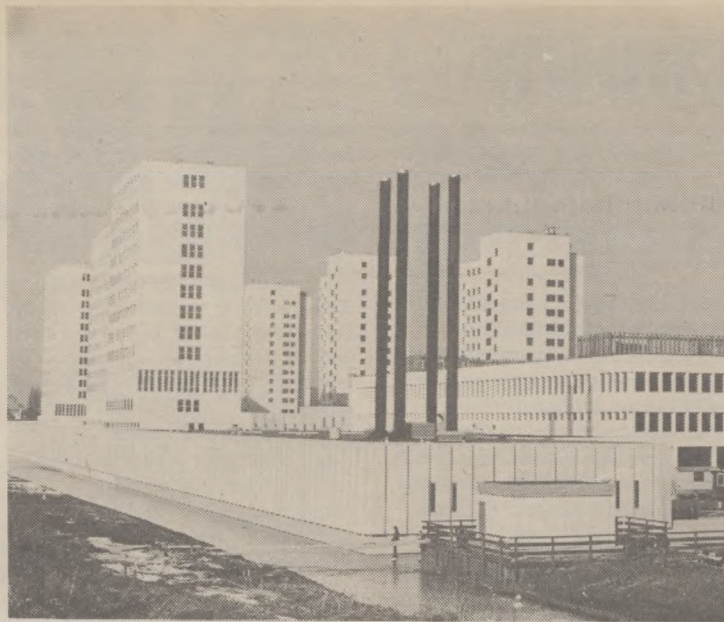
- pleziervaartuij-verzekeringen
- caravanverzekeringen
- autoverzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- a.v.p. verzekeringen
- brandverzekeringen
- inboedelverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- aanvullende pensioenverzekeringen
- begrafenisverzekeringen
- levensverzekeringen

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 23 7 juni 1980

Op de Arjospagina (pag. 9) wordt geschreven over het gevangeniswezen. Op bovenstaande foto ziet u de Bijlmer-bajes te Amsterdam.

Kandidatenlijst

Deze week opnieuw aandacht voor de uitslag van de stemming over de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen. Op pagina 4 wordt een nadere analyse gegeven van de uitslag. In de In Ogenschouw op pagina 2 wordt onder de titel „Wat bezielt ons eigenlijk” o.a. geconcludeerd: „Het is het voortdurend elkaar vragen naar de bezieling, naar de inspiratie van het als politieke partij bezig zijn dat de anti-revolutionaire partij in weerwil van alle interne tegenstellingen en verschillen van opvatting zo'n hecht karakter heeft gegeven. Als we er in zouden slagen dat in het CDA te brengen, zou dat nog niet zo'n kwade inbreng zijn”.

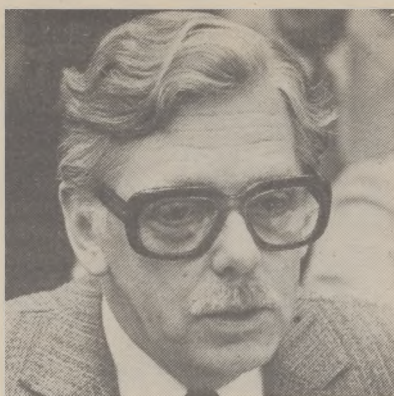
Verhalen rond de ARP

In de afgelopen weken hebben wij veel kunnen lezen en horen, via de publiciteitsmedia, van journalisten en politici, over de ARP-kandidatenlijst, de mogelijke top van de CDA-lijst, het lijsttrekkerschap en het afstand nemen van het CDA door Goudzwaard. Soms kon men iets zinnigs vernemen en verder nogal wat onzin. Er zouden in dit blad vele kolommen nodig zijn om alles recht te zetten. Gelukkig lezen slechts weinigen vele kranten en weekbladen; hoewel, gelukkig? Als iedereen alles las kon men vele dingen tegenover elkaar wegschrapen. Wij beperken ons hier tot het plaatsen van slechts een paar kanttekeningen.

Kandidatenlijst

Het partijbestuur van de ARP en vervolgens ook het versterkt partijbestuur hadden unaniem een advies voor de kandidatenlijst opgesteld. Daarna konden de kiesverenigingen daarover stemmen. Elke kiesvereniging was dus in de gelegenheid de lijst in die volgorde in te vullen als zij meende dat het moest via stemming in een eigen kiesverenigingsvergadering. Het totale resultaat van de stemmingen in de kiesverenigingen was o.a. dat De Boer van plaats 1 op 4 kwam, Goudzwaard van 5 op 8, Van Houwelingen van 6 op 10 en Scholten van 9 op 16. Hoewel stemmingen in de kiesverenigingen altijd wel enige verschuivingen opleveren, zijn deze dalingen stellig als opvallend te beschouwen. Zeker na de opstelling van het unanieme advies. Het is ook opvallend, dat, blijkens het persbericht over de uitslag, De Boer op 45% van het aantal stembiljetten op nummer 1 was geplaatst en daarnaast door tientallen kiesverenigingen op nummer 2 en 3 en dat De Koning eveneens op 45% van het aantal stembiljetten op nummer 1 was geplaatst. Een laten ruilen van De Boer en De Koning op de plaatsen 1 en 2, hetgeen (bij een niet op nummer 1 plaatsen van De Boer) blijkbaar in het algemeen plaatsvond – overigens was daarnaast op 5% van de stembiljetten De Ruiter op nummer 1 geplaatst – zou De Koning op nummer 1 hebben kunnen brengen en De Boer op

door
dr. W. de Kwaadsteniet

nummer 2, maar niet op nummer 4. Dit leidt tot het vermoeden, dat een betrekkelijk klein aantal kiesverenigingen – bijvoorbeeld tussen de 30 en 60 (ongeveer 10%, geleid op de twee maal 45% hiervoor genoemd) De Boer een veel lagere plaats op de lijst heeft toegedacht, mogelijk zelfs helemaal geen plaats. In ieder geval is duidelijk geworden, dat de heer S. P. Hoekstra te Leeuwarden, nummer 35 op de advieslijst van het versterkt partijbestuur, door een dertigtal kiesverenigingen bovenaan de lijst is geplaatst. De methode van stemmen maakt dit allemaal mogelijk, maar het is wel een extreme hantering van die methode. Vice-partijvoorzitter Kuiper schreef vorige week terecht in Nederlandse

Gedachten: „Het partijbestuur meent dat hier sprake is van een gebruik van het stemmingsysteem, dat volstrekt niet in overeenstemming is met de bedoeling ervan en keurt deze handelwijze scherp af”. Inderdaad kan een beperkt aantal kiesverenigingen op deze wijze het beeld in de partij scheef trekken. Dat is nu eenmaal zo en daar is weinig aan te doen. Allerlei andere methoden hebben ook hun bezwaren of zijn in feite niet goed hanteerbaar. Men kan verder alleen een beroep doen op allen de methode zo te gebruiken als bedoeld is en niet bijvoorbeeld De Boer – als men hem slechts van 1 naar 2 wil laten verhuizen – op nummer 20 plaatsen om op die manier er meer zeker van te zijn, dat hij niet op nummer 1 blijft staan. Eén en ander geldt op soortgelijke wijze de andere kandidaten die sterk gedaald zijn.

Waarom hierover?

Waarom dit verhaal hier nog eens gehouden? Wel, vanwege bepaalde conclusies, die door allerlei personen en door media aan de uitslag van de stemming zijn verbonden. Er wordt bijvoorbeeld gezegd: „Het vonnis van de Anti-Revolutionaire achterban over de politieke opstelling van de AR-dissidenten is hard aangekomen”. (Elseviers Magazine, 31 mei jl.); „De muiterij in de AR en de loyalisten – Een strafexpeditie tegen papieren tijgers” (de Groene Amsterdammer, 31 mei jl.); „De achterban van de ARP heeft hard teruggeslagen (Elseviers Magazine, 24 mei jl.); „Goudzwaard eruit, de rest van de dissidenten gekelderde op de ranglijst van de mannenbroeders”, schrijft de kennelijk wat bijziende W. L. Brugsma, onder de overigens boeiende titel „Het CDU” (Haagse Post, 31 mei jl.). Deze kreten slaan toch enigermate de plank mis. Als zo ongeveer tien procent van de kiesverenigingen de uitslag zo sterk in een bepaalde richting kan beïnvloeden, betekent dit uiteraard nog niet, dat negentig procent genoeg zou

Een overzicht van de CDA-Tweede-Kamerfractie, waarvan 13 leden afkomstig zijn uit de ARP.

hebben van het politieke beleid van de betreffende zittende AR-Tweede-Kamerleden. Of wordt soms door een extreme invloed op de stemmingsuitslag, uitgeoefend door een klein deel van de ARP, mede vastgesteld, wat de politieke zienswijze is van de ARP als geheel? Het is ook in dit verband overigens nuttig te blijven bedenken, dat het versterkt partijbestuur een unaniem advies opstelde. Het lijkt overigens in deze omstandigheden zinvol – teneinde mythen terzake snel en definitief uit de wereld te helpen – om de uitslag van de stemmingen, – ook al is dat een heel karwei – nader te analyseren aan de hand van de stembiljetten. Niet dat dit de uitslag verandert – uiteraard niet – maar dit kan sommige verhalen en conclusies ontzenuwen en bijdragen aan een vollediger en juist beeld. Misschien leidt dat bijv. ook tot voorzigtiger passages in verhalen van Diepenhorst. Zo schreef deze o.a.: „.....Vandaar maakten vele leden van de Anti-Revolutionaire kiesverenigingen kenbaar, zonder iemand persoonlijk te bezeren, dat zij een iets andere politieke opstelling voor de toekomst op prijs stelden, dat zij zonder zich aan de liberalen te binden een „niet bij rood alleen” wilden uitspreken”. (eveneens Elseviers Magazine, 31 mei jl.). Wellicht zou dan ook Groen (mr. K.) wat voorzigtiger schrijven dan in Trouw, 24 mei jl., alwaar wij o.a. lezen: „De kiesverenigingen hebben de koers die partijbestuur en fractie in de loop der jaren zijn gaan varen nu, bij het scheiden van de markt, duidelijk veroordeeld en afgewezen”. Nog een kanttekening kan worden geplaatst over het aangeduide harde terugslaan van de ARP ten opzichte van „de dissidenten” onder de eerste twaalf op de advieslijst. Is ten opzichte van De Kwaadsteniet, Beinema en Faber soms ook hard teruggeslagen terwijl zij toch alle drie een plaats op de lijst stegen? Tenslotte kan nog worden opgemerkt,

dat 11 van de 12 kandidaten tot de eerste 12 directe kansbiedende plaatsen zijn blijven behoren, terwijl Scholten, evenals trouwens – niet op direct kans biedende plaatsen staande – Borgman, Couprie en waarschijnlijk Buikema, na de verkiezingen en de kabinetsformatie reeds onmiddellijk weer Kamerlid zullen zijn. Nog een opmerking ter vermindering van elk eventueel misverstand. Uit het voorgaande kan niet afgelezen worden, dat wij toch wel tevreden zouden zijn over de uitslag van de stemming. Integendeel, wij zouden het – zulks in

Vervolg op pag. 12

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

DEZE WEEK IN WAG:

De Illegalen	pagina 2
De kandidatenlijst	pagina 4
Reactie Goudzwaard	pagina 5
Abortus	pagina 6
Burgemeesters- benoemingen	pagina 7
Scheepsbouw	pagina 8
Uit de Arjos	pagina 9
Van de Partij	pagina 12

Rectificatie CDAktueel

Zoals u heeft kunnen constateren is in het CDAktueel katern, door een technische fout, een andere pagina meegenomen dan in de bedoeling lag. De bewuste pagina, met het artikel van drs. W. Deetman over abortus en het interview met CDJA-voorzitter De Leeuw is daarom in dit nummer opgenomen op pagina 6.

Oosterbaan & Le Cointre B.V. Goes

Telefoon (01100)-2.75.55

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 80 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

IN OGENSCHOUW

Wat bezielt ons eigenlijk

De uitslag van de stemmingen van de antirevolutionaire kiesverenigingen over de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer zorgde in ons land voor topnieuws. Dagenlang stonden de kranten er vol van en voor de weekbladen heeft de lolly zijn smaak nog lang niet verloren want er wordt nog druk aan doorgesabbeld. En geef ze eens ongelijk! Want het is me nogal niet opmerkelijk: de partij van de gezagsgetrouwen laat een aantal van haar vertegenwoordigers in het parlement van haar ongenoegen blijken en belooft anderen. En dat alles op een tijdstip waarop een zodanige stellingname van de achterban bepalend kan zijn voor de toekomstige politieke constellatie. Aan de verklaringen van dit gedrag van de partij werden en worden dan ook druk voorspellingen toegevoegd. Opwindend voor de buitenwereld mag het zijn, erg feestelijk voor de partij zelf is het niet. Want hoe men het ook wendt of keert, er is duidelijk sprake van een manco in de communicatie tussen een niet onbelangrijk deel van de parlementaire vertegenwoordigers van de partij en de partij zelf. Is dat het gevolg van diepgaande verschillen over de te volgen politieke lijn, de kloof tussen een vooruitstrevende voorhoede en een behoudende achterban? Vele malen is reeds opgemerkt dat dit een ontoelaatbare versimpeling is; terecht heeft Hans de Boer erop gewezen dat er inhoudelijk

weinig verschil bestaat tussen de politieke opstelling van minister De Koning en hemzelf, met uitzondering van het punt van de kernwapens. En dat geldt evenzeer voor de overige zgn. dissidenten. En als die kloof er inderdaad zou zijn, dan zou dat een heel kwalijke zaak zijn voor een partij als de anti-revolutionaire partij, voor wie de tegenstelling tussen vooruitstrevend en behoudend immers niet doorslaggevend mag zijn, maar beslissend is het pogen gestalte te geven voor onze samenleving aan de boodschap van het Evangelie. En zeker de laatste twintig jaar heeft men binnen onze partij elkaar de nodige ruimte gegeven bij het uitwerken van dit pogen, mits men bij elkaar dit streven maar herkende. Welnu, de loyalisten of „dissidenten“ of hoe men ze ook maar wil aanduiden, hebben niet nagelaten om voortdurend duidelijk te maken dat het hen in eerste instantie begonnen is om het zichtbaar maken van de vernieuwende kracht van het Evangelie. Zij hebben er voortdurend voor gewaarschuwd dat een toekomstig CDA het risico loopt om als gevolg van zijn machtspositie gemakkelijk achterover te leunen en de spankracht te verliezen. Men doet hun dan ook onrecht, wanneer men hen als verkapte socialist beschouwt. Maar de boodschap is kennelijk niet overgekomen ofwel de boodschap werd verstoord door een aantal nevenliggende punten van irritatie.

Was zo'n bijkomend punt van irritatie het feit dat een aantal dissidenten zich bij den voortduur uitsprak voor samenwerking met de PvdA na de volgende verkiezingen, en dat in een periode waarin nog met de VVD werd geregeerd? De vraag stellen is haar beantwoorden, want het is uit vele ingezonden brieven in kranten duidelijk dat dit soort uitlatingen voor de nodige opwinding bij een belangrijk deel van de partijleden zorgde. Nu is het merkwaardig dat er objectief voor die opwinding eigenlijk maar weinig aanleiding bestaat: bij het optreden van het kabinet-Van Agt hebben de loyalisten duidelijk uitgesproken dat zij moeilijkheden hadden met dit kabinet, juist vanwege het smalle maatschappelijk draagvlak in een periode waarin belangrijke maatschappelijke ingrepen noodzakelijk waren. Zij spaarden overigens de PvdA hun kritiek niet, omdat deze partij door een onhandelbare houding de totstandkoming van een socialistisch-christendemocratisch kabinet had belemmerd. Dat zij daarnaast stelden dat er grotere programmatische overeenstemming was met de PvdA kan men de loyalisten niet aanrekenen, want dat was het officiële standpunt van het gehele CDA. Kan men het de betrokkenen dan verwijten dat zij, nu gebleken is dat die maatschappelijke ingrepen nog veel ingrijpend zijn dan men in 1977 had kunnen bevroeden, ervoor pleiten dat na de verkiezingen alles wordt gedaan om een kabinet met een breder draagvlak tot stand te brengen? Is dit niet eerder de onvermijdelijke consequentie van het door hen ingenomen standpunt? Vanwaar dan die irritatie?

Al het water van de zee wast niet af dat dit soort uitlatingen gekoppeld aan de in de Kamer ingenomen positie

door velen werd uitgelegd als een vorm van deloyaliteit aan het kabinet, aan de eigen bewindslieden ook en dat in een periode waarin regeren geen lolletje is. Het hinderlijk voor de voeten lopen van een kabinet dat voor een ondankbare taak staat, het soms gemene zaak maken met een oppositie die een weinig verheven vorm van oppositie voert, dit alles heeft een begrip voor de achterliggende motieven van de „dissidenten“ in de weg gestaan.

Wellicht hebben in laatste instantie minder overwegingen van politieke lijn dan argumenten inzake politiek fatsoen een rol gespeeld, al hebben die natuurlijk de neiging door elkaar heen te gaan lopen en elkaar te gaan versterken. En, objectief bezien, kan de dissidenten een zekere neiging tot provocerend optreden niet worden ontzegd, terwijl hun politieke behendigheid niet in aanmerking komt voor een schoonheidsprijs. Het vreemde is dat ze op dit laatste soms nog trots schijnen te zijn ook. We weten nu het resultaat en de reactie daarop: leedvermaak, triomf bij sommigen, teleurstelling, woede bij anderen. Op de keper beschouwd, is alleen teleurstelling, en dan aan beide kanten, een verantwoorde reactie. Woede, een redenering in de trant van 'er rest ons nu niets anders dan PvdA of PPR te stemmen', is alleen al daarom verkeerd, omdat dat de ander er alleen maar van zal overtuigen dat de betrokkene daar al lang thuis hoorde. Gevoelens van leedvermaak en triomf zijn al even misplaatst, omdat een kandidaatstelling nu eenmaal geen strafexpeditie is. Voor teleurstelling is plaats, omdat motiveringen (van kamerleden) onvoldoende zijn overgekomen, omdat onbegrip en bezorgdheid (van partijleden) onvoldoende zijn versfaan. Voor het hoe en waarom van dat eerste dienen de „dissidenten“

allereerst bij zichzelf te biecht te gaan. Dat zijn zij aan hun positie van volksvertegenwoordiger verplicht. Het is niet hun recht om waardering te oogsten en nukkig in een hoek te gaan mokken als die waardering uitblijft; het is evenmin hun plicht om hun standpunt te veranderen als men wat zakt op de lijst; maar het is wel zaak voor hen om zich af te vragen waarom zij, menend te handelen vanuit het verkiezingsprogramma, onvoldoende begrip voor dit handelen bij een niet onaanzienlijk deel van de partij hebben gevonden. En de partij? Die dient zich niet af te vragen wat de „dissidenten“ heeft bezielt in deze kabinetsperiode, of wat de kiesverenigingen heeft bezielt toen zij huis hielden in de advieslijst, maar zij dient zich en met de niet-dissidenten, met de bewindslieden en met de rest van het CDA af te vragen wat haar ten diepste bezielt en zich daarop te bezinnen. Terug naar het beginsel, zelden ze vroeger en dat was nog niet zo'n gekke kreet: Het is het voortdurend elkaar vragen naar de bezieling, naar de inspiratie van het als politieke partij bezig zijn, dat de antirevolutionaire partij in weerwil van alle interne tegenstellingen en verschillen van opvatting altijd zo'n hecht karakter heeft gegeven. Als we er in zouden slagen dat in het CDA in te brengen zou dat nog niet zo'n kwade inbreng zijn. Maar dan moeten we wel met z'n allen proberen dat tot het moment van de fusie in stand te houden.

P.H.K.

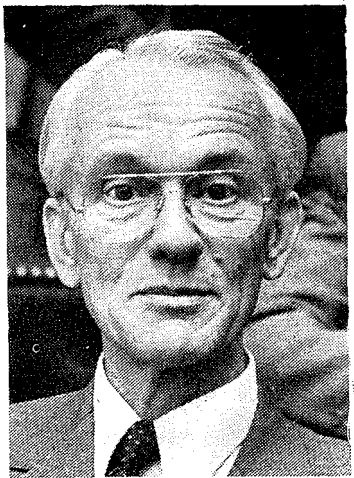
De illegalen

De onrust rondom de illegale buitenlandse werknemers, die ontstond n.a.v. de invoering van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers (WABW) per 1 november jl., is nog niet geheel geluwd. In de partijbladen van maart rapporteerde ik over de gedachtenwisseling in de Tweede Kamer over de (on)wenselijkheid van een overgangsregeling. In een tijdens dat debat ingediende motie-Buurmeijer werd aanbevolen illegalen, die geruime tijd in ons land verblijven, de gelegenheid te geven zich aan te melden en te trachten alsnog een arbeidsplaats te verwerven. Deze motie kwam enige tijd na het Kamerdebat in stemming. Toen bleek, dat deze motie de steun van een meerderheid van de Kamer verwierf doordat tien leden van de CDA-fractie vóór de motie stemden.

Het kabinet liet, om geen verwachtingen te wekken, terstond weten, dat het niet tot uitvoering van de motie kon overgaan. Naast politieke argumenten voerde het kabinet ook praktische moeilijkheden aan, die voor de uitvoering een belemmering zouden vormen. Op verzoek van de Kamer gaf daarop de regering een uiteenzetting van met name die praktische moeilijkheden. Deze brief van de regering was voor de Kamer aanleiding tot een tweede discussie over de illegalen, waarin de minister van Justitie een schets gaf van een zeer beperkte overgangsregeling, waartoe de regering op aandringen van de Kamer desnoods bereid zou zijn. Omdat een nieuwe uitvoerige discussie in de CDA-fractie niet zinvol werd geacht werd op voorstel van de fractievoorzitter afgesproken dat de opvatting van de meerderheid de fractie-opvatting zou zijn.

Overgangs-regeling

Aanvankelijk leek de meerderheid voor een beperkte overgangsregeling niets te voelen vanwege de daaraan verbonden bezwaren. Toen, na nader beraad in de CDA-fractie de Kamer in meerderheid wel voor een overgangsregeling voelde zegden de bewindslieden Albeda, De Ruiter en Haars toe de door minister De Ruiter geschetste regeling uit te zullen werken. In de Staatscourant van 6 mei

verscheen de tekst van zulk een regeling. Deze komt hierop neer, dat werkgevers de gelegenheid krijgen een tewerkstellingsvergunning aan te vragen voor een illegaal, die op zijn minst van 1 januari 1978 tot 31 oktober 1979 onafgebroken bij hem heeft gewerkt en voor wie belasting en sociale premies zijn betaald. Deze regeling is zeer beperkt van inhoud en discrimineert de illegalen die van de ene naar de andere vaak asociale werkgever zijn gelopen. De sterke afhankelijkheid van de illegaal, ten opzichte van de werkgever is een ander bezwaar. Ook de korte aanmeldingstermijn, die intussen in een debatje die op 15 mei met 2 weken werd verlengd, kan als bezwaarlijk worden aangevoeld.

door mr. G. C. van Dam

Regularisatie

Waarom dan geen ruimere regeling, zal men vragen, waaraan deze bezwaren ontbreken? Deze vraag hangt ten nauwste samen met de principiële discussie over de mogelijkheden van regularisatie van illegalen en de invoering van de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers. De argumenten zijn, kort samengevat deze. Regularisatie op enigszins ruime schaal ondermijnt de toepassing van de WABW, omdat je moeilijk werkgevers, die illegalen in dienst hebben kan vervolgen als door regularisatie te kennen wordt gegeven, dat de overtreding van de wet niet zo ernstig is. Voor zo'n beleid krijg je de vervolgende en rechtsprekende instanties terecht niet mee. Maar tevens zou de WABW als instrument om d.m.v. straffen de werkgevers te ontmoedigen illegalen in dienst te nemen, voor geruime tijd buiten werking worden gesteld. Een regularisatie zou verder de druk op de werkgevers om hun arbeidvoorzieningsproblemen op een andere manier dan met de illegalen op te lossen, verzwakken. Ook zou een regularisatie nieuwe illegalen kunnen verleiden naar Nederland te komen. Kortom, regularisatie zou de oplossing van het illegalen-vraagstuk alleen maar verder weg schuiven dan wel bemoeilijken en daarom is de nu uitgevaardigde overgangsregeling beperkt tot die illegalen, die een zekere duurzame arbeidsverhouding hebben gehad met een overigens solide werkgever, die bereid is die arbeidsverhouding voort te zetten. Voorts zijn door het zwaartepunt bij de werkgever te leggen ook de bewijsproblemen inzake het vereiste verblijf en dienstverband zoveel mogelijk beperkt.

Kerken

De overgangsregeling was echter nog niet het laatste bedrijf van het illegalendrama. Op 22 mei vond het vierde debatje plaats n.a.v. de aanwijzing van staatssecretaris Haars aan de plaatselijke

Overzicht van de grote manifestatie in de Amsterdamse Mozes en Aäron kerk, waar 110 illegale buitenlandse werknemers onderdak hebben gezocht.

vreemdelingenpolitie, waarin zij er op wijst dat illegalen door het zoeken van een wijkplaats in kerkgebouwen e.d. zich niet aan verwijdering uit ons land kunnen onttrekken. Deze mededeling heeft het nodige stof doen opwaaien en was aanleiding voor de PSP om een nieuwe discussie in de Kamer uit te lokken. De aanwijzing van de staatssecretaris had tot doel een op gang komend verschijnsel te signaleren, dat kerken als een soort vrijplaats worden gebruikt en beschouwd. Dit gaf zeker aanleiding er de aandacht op te vestigen, dat illegalen die in een kerk hun toevlucht nemen, zich niet in een uitzonderingspositie plaatsen t.o.v. andere illegalen. Het is duidelijk, dat hier een bron voor conflicten tussen kerkelijke instanties en de overheid kan ontstaan. Zover zou het volgens de CDA-fractie echter niet mogen komen. Ervan uitgaande, dat de overheid tenslotte verantwoordelijk is voor de uitvoering van democratisch tot stand gekomen beleid meende zij dat door overleg en overtuiging oplossingen verkregen zouden kunnen worden. De fractie liet van haar waardering blijken voor de kerkelijke activiteiten ten behoeve van illegalen. Wel werd de vraag opgeworpen of illegalen in kerken onderbrengen niet het begaan van een doodlopende weg is. De fractie deed een beroep op de hulpverleners om wegen te zoeken die weer

perspectief voor de illegalen openen, bijvoorbeeld door hen te helpen naar hun eigen land terug te keren en te begeleiden bij de opbouw van een nieuw bestaan. D'66 schoof deze gedachte terstond door naar de overheid en de PvdA sprak smalend van een oprotpremie. Beide gingen voorbij aan het hoofdelement namelijk hulp en begeleiding van mensen. Het debat leverde weer een nieuwe motie op. Ditmaal van D'66 en PvdA. Daarin werd een plan gevraagd voor een weloverwogen aanpak van de uitvoering van de WABW. In die aanpak zou het overleg met bijv. gemeentebesturen en kerkbesturen een belangrijke plaats moeten innemen. Minister De Ruiter vreesde terecht dat het opstellen van zo'n plan de opsporing van vreemdelingen zou blokkeren waardoor de rechtszekerheid zou worden aangetast. Om die reden ontried hij de motie. Wat het overleg betreft verklaarde hij, dat dit al in zijn beleid was voorzien en op die grond achtte hij de motie overbodig. Niettemin werd de motie aangenomen mede dank zij de steun die zij kreeg van de CDA-fractieleden: Beinema, Borgman, Van Houwelingen en Scholten. Hierdoor is de kans vergroot dat het einde van het illegalendrama nog niet in zicht is.

mr. G. C. van Dam, CDA-Tweede-Kamerlid

Verantwoordelijkheidsbesef

Vorige week meldde de kranten in grote opmaak dat fractieleider Den Uyl zijn gewicht in de schaal had geworpen om te voorkomen dat in het ontwerp-verkiezingsprogramma van de PvdA al te extreme uitspraken over het NAVO-lidmaatschap en over de garantie van de koopkracht van de modale inkomens werden opgenomen. Daarmee heeft de heer Den Uyl het land een dienst bewezen, want zo ooit dan zullen na de volgende verkiezingen alle grotere partijen zich zo moeten opstellen dat de vorming van een stabiele regering niet bij voorbaat wordt bemoeilijkt. Uitsluiten van anderen of een zichzelf uitsluiten van samenwerking is een luxe die in de huidige zorgwekkende economische situatie geen enkele partij zich zou moeten willen veroorloven. Het is te hopen dat het partijcongres van de PvdA van een zelfde verantwoordelijkheidszin als zijn politieke leider zal blijken te geven.

Wettelijke wirwar

Na dertien jaar onderzoek heeft

oud-minister Veldkamp zijn plannen bekendgemaakt voor een stroomlijning van onze sociale wetgeving. In plaats van de huidige wettelijke wirwar van een twintigtal wetten zou alles in één overzichtelijke wet kunnen worden samengevat, hetgeen ook nog de mogelijkheid zou openen voor een enkelvoudige premiebetaling. Terecht wees de oud-minister erop dat dertien jaar een zeer lange tijd lijkt, maar dat het om een zeer gecompliceerde materie gaat. Het belangrijkste is dat er nu bepaalde ideeën op tafel liggen en dat deze nu nader kunnen worden uitgewerkt, ook al zal het nog enige tijd kosten voordat die ene wet er is. Voor de burger is het van groot belang dat een voor hem zo belangrijk stuk wetgeving als de sociale wetgeving is, doorzichtig en daarmee hanteerbaar wordt. Het wettelijk oerwoud is al te lang volstrekt ondoordringbaar geweest.

Abortus

In CDA-aktueel van vorige week stond een artikel waaruit bleek dat de CDA-Tweede-Kamerfractie niet in staat is om mee te werken aan een parlementaire meerderheid voor het ontwerp abortus-wet, zoals dat

NG COMMENTAAR

thans aan de Kamer is voorgelegd. Het is te hopen dat de regering daarvan goede nota neemt en bereid is naar de bezwaren van de fractie te luisteren. Het zou immers een zeer kwade zaak zijn indien ook deze regering er niet in zou slagen een wettelijke regeling tot stand te brengen, waardoor de zaak nog langer ongeregeld zou blijven. Zowel van de regering als van de fractie mag daarom maximale inspanning worden verlangd een vrijwel zeker niet volmaakte, maar in ieder geval verantwoorde regeling tot stand te brengen.

Verduisterend zwerk

De spanningen in Zuid-Afrika nemen

thans bijna dagelijks toe. Voor het eerst zijn goed voorbereide aanslagen op cruciale projecten ondernomen, terwijl de burgerlijke onrust steeds wijder om zich heen grijpt. Dat is niets om verheugd over te zijn, ook niet voor diegenen die op ingrijpende veranderingen aandringen. Want als het geweld toeneemt, nemen de kansen op een vreedzame oplossing navenant af. Maar het is allereerst de Zuidafrikaanse regering die de tekenen zal moeten verstaan, tekenen die niet meer door een verstrakking van het régime zullen kunnen worden bezworen. Een radicaal andere aanpak is thans nodig, wil de regering zich niet nog verder verwijderen van een belangrijk deel van de bevolking waarin alle huidskleuren zijn vertegenwoordigd. Het is te hopen dat de Zuidafrikaanse autoriteiten zich niet door vrees zullen laten beheersen, maar de moed zullen tonen de wortels van de problematiek nu eens eindelijk bloot te leggen.

Europees concert

Het Europees concert is de laatste tijd bijna niet om aan te horen, zoveel dissonanten klinken er. De

juichkreten over de oplossing van het reeds maanden voortslappende probleem van de Britse bijdrage zijn nog maar net aangeheven, of de Duitse minister van Financiën verstoort de feestvreugde. Engeland, dat zich onttrok aan de gemeenschappelijke besluitvorming inzake de sanctiemaatregelen tegen Iran, dreigt een koekje van eigen deeg te krijgen, al moeten we vurig hopen dat de Duitse minister zijn dreigementen niet doorzet, want dat zou weleens kunnen leiden tot een nog verder uiteenvallen van de Gemeenschap. Intussen lanceert de Franse minister van Buitenlandse Zaken een plan voor een Europees initiatief in het Midden-Oosten, waarvan onze eigen minister van Buitenlandse Zaken in stomme verbazing opkijkt. Als het dit Europa is dat een leidende rol wil spelen in de wereld, dan mag er eerst nog wel wat worden gedokterd aan de innerlijke samenhang.

lusteloos?
bio-fungin
versterkingswijn

dr. Willmar Schwabe bv
*uitsluitend verkrijgbaar bij apotheker en drogist

OVERWEGENDE

Orthodoxie en orthopraxie

In het gereformeerde kerkblad van de Achterhoek stond te lezen dat van de 70 in 1979 aangetreden studenten voor de Kamper theologische hogeschool 1/6 deel aarzelend en zeer kritisch CDA zou stemmen. De rest kwam bij een eerste stemadvies aan het CDA niet toe.

Dat is andere koek dan de gereformeerden vanouds gewend waren. Bijkans elke gereformeerde predikant stemde aan het begin van de vijftiger jaren nog min of meer vanzelfsprekend op de A.R.P. Dertig jaar later rest het CDA slechts een breed zandingsveld. Het zesde deel van de 70 dat nog CDA wil stemmen tekent erbij aan dat de „C” te weinig functioneert. Kritisch en aarzelend, dus ook nog stemmen die verdiend moeten worden.

In Goudzwaards brief, waarin hij afscheid neemt van het CDA, vraagt deze zich af of hij wellicht verkeerd geweest is in zijn pogen het CDA organisatorisch en programmatisch naar buiten meer christelijk te laten lijken.

„Het werkt niet en klaarblijkelijk is het Evangelie ook daarmee geweld aangedaan, en daarvoor niet bestemd. Als het ergens voor bestemd is, dan wel voor een wereld waarin christenen en niet-christenen tezamen zijn vastgelopen, en u ook tezamen weer de weg moeten vinden naar het vertrouwen op vaste beïoefen die voor ons hele volk gelden. Daarbij past of past niet meer een partijpolitiek exclusivisme”. Hier worden woorden neergeschreven die resultaat zijn van een ontwikkeling, een langdurig proces. Voor veel studenten zal, gegeven hun leeftijd, het CDA al afgeschreven zijn bij hun eerste gang naar de stembus. Voor Goudzwaard is het een weg van strijd en moeite. Wie daar gemakkelijk over doet heeft er weinig van begrepen. Ik althans snap niet hoe Van Leijenhorst in het CH-weekblad van 30 mei kan schrijven: „In elk geval lag het zwaartepunt van de christelijke politieke partij bij Goudzwaard korter bij het doel wat hij met het CDA wilde bereiken (doelpolitiek) dan daar waar het hart klopt voor de christelijke partij:

het bijbels uitgangspunt”. Alsof juist de oprechte poging tot het verbinden van woord en daad niet het wezen is van christelijke politieke partijformatie. En alsof juist het faien van het beroep op het bijbels uitgangspunt niet de reden is tot het afhaken van Goudzwaard. Natuurlijk „falen” in de weg van Goudzwaard. Maar dat we als mensen met het Evangelie omgaan geldt voor ons allen.

Veranderingen

Ik noemde u twee voorvallen die ons vandaag iets te zeggen hebben. Al langer zijn wij ons ervan bewust dat de tijd van de vanzelfsprekendheden achter ons ligt. De „C” gebruiken als bindmiddel voor mensen in een politieke beweging wordt, zo het bij dat verenigingspunt blijft, als misbruik ervaren. Het traditionele patroon, wie gereformeerd is stemt ARP/CDA is reeds jaren doorbroken. Een reden voor die doorbraak is de sterk toegenomen mondigheid. Het iets op gezag aannemen. Volgen zonder al te veel vragen. Het ligt achter ons. Er wordt gevraagd naar de praktijk, het bewijs, de zin. Een tweede reden voor het loslaten van de band tussen christen-zijn en op een christelijke partij stemmen, lijkt te zijn de steeds losser wordende verhouding van de christen tot de kerk. Ik durf de stelling nog niet aan „tussen de christen en zijn geloofsbeleving”, al geloof ik dat ook dat — zeker onder jongeren — in toenemende mate het geval is.

Men gelooft het wel. En dat geloof heeft niets meer met het christelijk belijden te maken. Zeker niet in een zin zoals dat in de reeds genoemde vijftiger of zelfs zestiger jaren nog — met de daarbij behorende vanzelfsprekendheden — werd beleefd. Media leggen de wereld dagelijks op ons bord. Met alle nood en pijn, verspilling, mogelijkheden en onmogelijkheden. Onze mede-verantwoordelijkheid voor wat elders gebeurt en niet gebeurt is niet dezelfde als die van mensen van vóór de Tweede Wereldoorlog. Al die over elkaar heen buitellende

ontwikkelingen brengen ons bij andere mensen. Bij mensen die de neiging hebben zich van al die moeiten af te wenden en het in wat geluksbeleving — vaak louter materiaal ingevuld — in kleine kring te zoeken. Je kan de last van de hele wereld toch niet op je nek nemen. Een beroep, zich mede-verantwoordelijk te voelen voor grote en kleine dingen om je heen — schuiven velen als niet gewenst van zich af. Meestal richting overheid. Weer anderen zien de berg kwaad en ongerechtigheid die tussen ons in groeit zo stijgen dat men er geen gat meer in ziet om als bergbestrijder op te treden. Het ideaal verdrinkt in de realiteit die men aan den lijve ondergaat.

Gezag

Voor de christen en daarmee voor een partij die zich christelijk noemt, is het hiermee niet gezegd. De vanzelfsprekendheid is ook voorbij, waar het gaat om door zeer grote groepen gelovigen min of meer gemeenschappelijk aanvaarde bijbelse uitgangspunten. Het gezag van de Bijbel wordt verschillend ervaren. Niet anders is het met de uitleg ervan. Wat zwart-wit gesproken zoeke en taste een ieder voor eigen rekening. Op zich misschien niet kwaad voor protestanten die — met Luther — het geloven moesten leren „persónlich zu bejahren”. Weinig bevorderlijk echter om als drijvende kracht te dienen voor een politieke partij. In de

jongerenwereld is de discussie aan de gang over de richting van het CDJA vanuit de begrippen orthodoxie en orthopraxie. Bij Goudzwaard kom je eigenlijk dezelfde soort tegenstelling tegen, wanneer hij over doel- en beginselpolitiek spreekt. Vanouds was er overeenstemming dat onze wijze van politiek bedrijven vanuit bijbelse uitgangspunten beginselpolitiek was of behoorde te zijn. Wie vanuit het resultaat redeneerde, op het doel gefixeerd was, hield zich met „eindselenpolitiek” bezig. En dat mocht niet van Zuidema. Die tegenstelling wordt niet langer door allen als juist ervaren. Dat zet, op nog weer een geheel andere wijze, de „C” onder spanning.

Twee wegen

Wij opereren in de politiek niet als heiligen, wel als mensen bij wie de zonde in het eigen hart huist en daardoor huishoudt. Dat is niet anders wanneer wij samen iets doen. Structuren veranderen betekent — naar de Heidelberger — niet dat er daarna van een binnengaan in het paradijs, of wat erop lijkt, sprake zal zijn. De hardigheid des harten blijft. Voor de één is die benadering een brok zekerheid dat de maat van je politieke polsstok zo ongeveer bepaalt. Je moet je best doen, maar blijf er maar met beide benen bij op de grond. Voor de ander komt na het zondebesef de onstuitbare kracht van de verlossing, de bevrijding. In staat om

mens en samenleving om te zetten. Die twee verschillende houdingen leiden — zeker omdat zij vaak blijken samen te vallen met een verschil in Schriftbeschuwing — tot totaal andere taakstellingen in de politiek. Het rommelen van het kabinet met de kernbewapening en de olieboycot komt voor de één in de buurt van doelpolitiek, de benadering der orthodoxie. Dode orthodoxie, ja zeker, omdat de gevolgen ontbreken of als verkeerd worden ervaren. Het omgekeerde, wat de een in de buurt van beginselpolitiek ziet liggen, wordt door de ander als doelpolitiek beschouwd. Of als een dokers streven, om het „moderne” scheldwoord maar eens te gebruiken.

De wijze

Binnen een vrij gesloten groep als de ARP met nog min of meer gemeenschappelijke aanvaarde vertrekpunten lukte het zo goed en zo kwaad nog net. De vraag hoe lang nog, wordt door de fusie op 11 oktober niet meer beantwoord. In het CDA ontbreken beide kenmerken, alle grondslagformules ten spijt. Wij proberen het samen op een redelijk evenwicht tussen ideaal en realiteit vanuit al vager klinkende basispunten. Velen zullen zich daarin wel blijven herkennen. Maar dat de nieuwe tijden totaal anders zullen zijn dan de vroegere, staat vast. Misschien is de troost van Prediker 7:10 ook in het CDA afdoende.

H. A. de Boer

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Stemming over de kandidatenlijst 1981 nader bekeken

De uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen over de kandidatenlijst is inmiddels gepubliceerd. Er is alle aanleiding, evenals na afloop van de vorige stemmingen in 1976, nog even stil te staan bij de deelname van de kiesverenigingen aan de stemming en bij de ingezonden stembiljetten als een eerste voorlopige beschouwing over enkele van deze aspecten. Zoals ook dr. W. de Kwaadsteniet elders in dit nummer opmerkt lijkt een nadere analyse van deze stemming om meerdere redenen gewenst. Het voornemen ertoe bestaat in elk geval op het secretariaat.

De totstandkoming van de kandidatenlijst stelt iets voor. Het zijn de kiesverenigingen die via de stemming uiteindelijk bepalen hoe die lijst er uit gaat zien. Slechts op grond van zeer bijzondere omstandigheden kan het dagelijks bestuur aan het partijbestuur voorstellen tot wijziging doen. Het partijbestuur heeft dan de mogelijkheid aan de partijraad te vragen veranderingen in de volgorde aan te brengen, die de kiesverenigingen hebben vastgesteld. Zo'n voorstel mag alleen maar betrekking hebben op namen van personen, die voorkomen op de groslijst of advieslijst. Als extra zekerheid, dat niet lichtvaardig tot wijziging wordt overgegaan is bovendien al bepaald, dat ten minste $\frac{2}{3}$ van de uitgebrachte stemmen zich voor een dergelijk voorstel moet verklaren.

Geen wijzigingen

Het dagelijks bestuur heeft inmiddels vergaderd; evenals het partijbestuur waarbij besloten is dat er geen voorstel zal komen om veranderingen in de lijst aan te brengen. Eenvoudig omdat er geen sprake is van zeer bijzondere omstandigheden, die tot wijzigingen nopen, in de zin zoals de partijstatuten dit bedoelen.

Het enige wijzigingsvoorstel in de loop der jaren ooit gedaan en aangenomen werd gedaan aan de partijraad van 1

februari 1963. Dr. W. Albeda was toen als nr. 16 op de lijst geplaatst, aangezien hij ten tijde van de kandidaatstelling in New York verbleef was het onzeker of hij een kandidatuur zou aanvaarden. Hij bleek inderdaad niet beschikbaar te zijn. In zijn plaats werd toen drs. J. Boersma, die als nr. 35 op de lijst stond op nr. 16 geplaatst, omdat het dagelijks bestuur (moderamen), het partijbestuur (Centraal Comité) en partijraad van mening waren, dat er een econoom in de fractie moest komen. Dit alles onderstreept nog eens de invloed van de kiesverenigingen op de samenstelling van de kandidatenlijst.

Stembiljetten

Je zou dus mogen verwachten, dat nagenoeg alle kiesverenigingen aan de stemming zouden deelnemen. Niets is echter minder waar. Van de 807 kiesverenigingen brachten er 550 of 68% hun stem uit. Daarbij moet nog vermeld worden dat er ingevolge artikel 5 lid 2 van het reglement voor de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer 106 kiesverenigingen niet gerechtigd waren aan de stemming deel te nemen, die overigens geruime tijd van te voren hierop gewezen waren. Dit in verband met onvoldoende financiële afwikkeling van de contributies. Achttien kiesverenigingen hebben na voldoening van hun financiële verplichtingen alsnog een

door drs. C. Bremmer en C. P. van Santen

stembiljet ontvangen. In totaal beschikten dus 719 kiesverenigingen over een stembiljet. Van dit aantal heeft 76% het stembiljet ingevuld teruggezonden. Aan de vooravond van de fusie kan deze respons opmerkelijk genoemd worden. Bij de stemming over de kandidatenlijst 1972 waren er 641 kiesverenigingen die een stembiljet instuurden en in 1971 597. In totaal beschikken de kiesverenigingen over 1482 stemmen. Daarvan zijn er 1155 stemmen uitgebracht, hetgeen inhoudt 77% van het aantal stemmen, echter aangezien 88 kiesverenigingen geen stembiljet ontvingen, komt het totaal aantal stemmen uit op 1379 en het percentage uitgebrachte stemmen daarmee op 84%.

Uit het gepubliceerde overzicht van de aantallen stemmen, verzonden en ingezonden stembiljetten blijkt dat met name de kleine kiesverenigingen met één en twee stemmen verstek hebben laten gaan. Ook bij vorige stemmingen, o.a. met betrekking tot het CDA is gebleken dat een deel van deze kiesverenigingen het liet afweten. Het onttrekt zich aan onze waarneming waar deze kiesverenigingen precies zitten, omdat de stemming geheim is geweest. Van de kiesverenigingen die geen stembiljet ontvangen hadden vanwege onvoldoende financiële afwikkeling aan de partij bevonden zich nogal wat in de 4 noordelijke provincies. Het gaat hier in hoofdzaak om kiesverenigingen met één stem en een enkele met twee stemmen en één met drie stemmen. Opmerkelijk is dat de grote kiesverenigingen vanaf 150 leden allen hun stembiljet ingestuurd hebben. De reden waarom een aantal kleinere kiesverenigingen het stembiljet niet ingestuurd heeft onttrekt zich aan onze waarneming. Men kan zich afvragen of de kiesvereniging wel vergaderd heeft danwel het stembiljet in het archief zit of vergeten werd het stembiljet in te zenden. Het antwoord hierop zullen we wel nooit horen. De leden kunnen in ieder geval niet

zeggen dat ze het niet hebben geweten. Via ARPost van 5 april jl. konden alle leden kennis nemen van de letterlijke tekst van de brief aan de kiesverenigingen, de advieslijst, de groslijst en de personalia van alle in het geding zijnde kandidaten. Het antwoord op de vraag of alle kiesverenigingen ook hebben vergaderd over de kandidatenlijst of dat bijv. een bestuur de zaak heeft geregeld onttrekt zich eveneens aan onze waarneming. Binnen enkele dagen na verzending van stembiljetten kwamen sommige al weer ingevuld terug. Aangenomen mag worden dat in het merendeel van die gevallen slechts enkelen hebben beslist over de invulling van het stembiljet. De indruk is, dat bij een groot deel van de kiesverenigingen die stemden de kandidaatstelling in de ledenvergadering aan de orde is geweest en dat de ledenvergadering bepaalde hoe het stembiljet moest worden ingevuld.

Ongeldig

Bevreemding wekt het aantal ongeldige stembiljetten. De commissie die door het partijbestuur was aangewezen om samen met het partijsecretariaat de uitslag van de stemming vast te stellen, constateert terecht, dat dit punt extra aandacht behoeft. Niet minder dan 10 biljetten werden steeds gedeeltelijk ingevuld. Het is

Stembiljetten, aantal, stemmers en niet stemmers

aantal stemmen	aantal kv's	verzonden stembiljetten	ingezonden stembiljetten	percentage stemmen
1	402	328	203	61 (50)*
2	248	235	194	82 (78)*
3	98	97	94	96 (95)*
4	31	31	31	100,0
5	17	17	17	100,0
6	6	6	6	100,0
7	3	3	3	100,0
8	2	2	2	100,0
	807	719	550	

* Tussen haakjes is vermeld de relatie tussen het aantal kiesverenigingen en de ingezonden stembiljetten. (dit is in een aantal gevallen lager dan het cijfer ernaast vermeld, vanwege het feit dat 88 kiesverenigingen geen stembiljet hebben ontvangen wegens onvervulde financiële verplichtingen ten aanzien van de partij).

duidelijk dat goedkeuring zou leiden tot bevoorrechtiging van de kandidaten wier naam wel was vermeld. Het is ook in strijd met de reglementaire bepalingen. Datzelfde geldt voor 11 andere stembiljetten, waarop eenzelfde naam vaker dan één keer op hetzelfde stembiljet voorkomt. Op drie biljetten worden namen vermeld van personen die niet op groslijst of advieslijst voorkomen.

Er is alle reden aan dit punt in CDA-verband bij een volgende kandidaatstelling ruime aandacht te schenken. Het is jammer en zonde van de daaraan bestede tijd en energie van de betrokken kiesverenigingen wanneer een stembiljet ongeldig moet worden verklaard, en aan toepassing van de vastgestelde regels valt niet te ontkomen, het zou zelfs niet kunnen.

Tenslotte

De uitslag zelf en het proces-verbaal van de stemming publiceerden wij op 24 mei jl. in dit blad. Nadere beschouwingen zijn geboden zelden we reeds. Daarover een volgende keer meer.

Drs. C. Bremmer, secretaris ARP

C. P. van Santen, stafmedewerker ARP

Hoe te leven met een groei van 1 à 2%

Meinummer AR-Staatkunde

Onlangs is de minister van Financiën, mr. F. H. J. J. Andriessen, afgetreden wegens een verschil van inzicht met zijn collega's, over de ontwikkeling van de collectieve uitgaven. Rond dit aftreden zijn uitvoerige beschouwingen verschenen over de vraag wie het in dit conflict bij het rechte eind had, hoeveel er bezuinigd moet worden en over de vraag wat financieel geboden is en maatschappelijk haalbaar geacht mag worden.

Vreemd genoeg is een andere achterliggende vraag veel minder aan de orde geweest: hoe te leven met een structurele economische groei van 1 à 2% per jaar in de jaren '80? Vermoedelijk is dit de vraag die ons de komende jaren veel meer zal bezighouden. Onze samenleving lijkt ingesteld te zijn op een groei van minstens 3 à 4% per jaar. Het is de vraag of ons politiek en maatschappelijk bestel de vragen, die rijzen bij een halvering van deze groeicijfers, aankan. Dit is voor de redactie van AR-Staatkunde aanleiding geweest aan een aantal personen een korte bijdrage te vragen, die gepubliceerd zijn in het meinummer van dit blad.

★ ★

Economische analyse

Over de economische analyse is niet veel verschil van mening. Prof. dr. D. B. J. Schouten legt uit, dat een economie waarin niet meer wordt

gespaard en geïnvesteerd, ten dode is opgeschreven. Drs. H. H. F. Wijffels geeft aan dat wij vanaf 1973 per jaar slechts 1 1/2% reële economische groei hebben gehad, maar dat onze verwachtingen en verlangens niettemin daar ver bovenuit zijn gegaan. De remweg die een samenleving nodig heeft om zich aan de nieuwe cijfers aan te passen, blijkt zeer lang te zijn.

★ ★

Veel van de schrijvers benadrukken een opnieuw tot leven brengen van de verantwoordelijkheid van personen en organisaties: drs. B. H. M. Bos, prof. dr. H. J. van Zuthem, dr. B. de Vries, drs. H. H. F. Wijffels en drs. G. H. Terpstra. Bos schrijft, dat „minder meer” een appèl inhoudt op de samenleving dat onbestaanbaar is zonder het ethische fundament van de menselijkheid. Persoonlijke verantwoordelijkheid is, zo stelt hij, via belastingen en premiebetaling afgekocht. Het CDA zal leiding moeten geven aan de weg terug. Van Zuthem wijst op het afkopen van de medeverantwoordelijkheid in de arbeidsverhoudingen. Dat kan nu evenwel niet meer. Op korte termijn is meer centrale beheersing door de overheid nodig. Maar op middellange termijn moeten wij de weg inslaan naar meer radicale democratisering in de ondernemingen.

Democratisering

Ook De Vries benadrukt dit punt. Hij wijst op de critici van de materiële welvaarts-groei, die veelal niet te horen zijn als het gaat om de schaduwzijden van een ongebreidelde immateriële

dr. B. de Vries
CDA-Tweede-Kamerlid

vernieuwing. Wij dreigen ons „de vereenzaming in te vernieuwen”, aldus De Vries. Steeds meer professionele welzijns werkers zijn nodig om, voorzover mogelijk, de schade te herstellen. De vraag is of deze kosten van de immateriële groei de economische groei niet al te boven gaan. Terpstra vindt dat de overheid, meer dan de vakbeweging, alsnog probeert de economische groei te herstellen. Essentieel is de komende jaren dat alle groepen gelijk worden behandeld en dat het werk wordt veilig gesteld door een nullijn en door een verdeling van arbeid. De heer C. Schelling vraagt in zijn bijdrage aandacht voor het sociaal-psychologische klimaat dat nodig is om de jaren '80 met een geringe economische groei door te komen. Anders dan Terpstra is Schelling minder pessimistisch over de

te realiseren economische groei: 2 tot 3% lijkt hem haalbaar.

Vervolgens heeft dr. G. Puchinger een interview met de minister van Defensie, dr. W. Scholten.

★ ★

Tenslotte bespreekt dr. G. Th. Rothuizen de studie van J. de Bruijn over Geschiedenis van de abortus in Nederland.

Minister Scholten

in het meinummer van AR-Staatkunde:

hoe te leven met een groei van 1 à 2%?

Van Zuthem, De Vries, Terpstra, Schelling, Bos, Wijffels, Schouten.

Interview met minister Scholten

Puchinger

Boekbespreking

over: J. de Bruijn, Geschiedenis van de abortus in Nederland.

Rothuizen.

Bon:

Ik abonneer mij op ARS voor
 f 40,- per jaargang.
 f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student).

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan:
Dr. A. Kuyperstichting
Antwoordnetnummer 1904
2500 WB 's-Gravenhage.

door prof. dr. B. Goudzwaard

Slotreactie aan dr. J. Dengerink

NAVO bewegen tot vermindering van bewapeningsinspanning

Beste Jan,

Alhoewel wat vertraagd, wil ik graag toch nog reageren op je laatste open brief, die is afgedrukt in Ned. Gedachten van 24 mei. Ik ben blij met het zakelijk karakter van de vragen die je me stelt en de kanttekeningen, die je erbij plaatst. In feite was het namelijk het zo sterk persoonlijke karakter van je vorige brief, wat mij er van weerhield op de inhoud naar onderdelen in te gaan; het zou het peil van onze publieke discussie niet goed gedaan hebben. Waar nodig, zal ik in dit antwoord je vragen aan mij herhalen, om het lezen voor anderen te vergemakkelijken.

1. Ik beaam ten volle, dat, wanneer we zowel doeleinden en middelen aan normen meten, dat nooit in het afgetrokkene kan gebeuren; de concrete situatie moet altijd in rekening worden gebracht. Intussen constateer ik met voldoening, dat ook naar jouw mening kennelijk ook bij de vragen rond bewapening altijd een normatieve toetsing van de daarbij gebruikte bewapeningsmiddelen noodzakelijk is. Want juist dat aspect mis ik in vele beschouwingen.

2. De Bijbel, zo stelde ik, reikt ons bij die vraag naar de toetsing van bewapeningsmiddelen onder meer het onderscheid aan tussen weerbaren (combattanten) en weerlozen – vrouwen en kinderen – die behoren te worden gespaard. Je ontkent dat niet, maar wijst wel op elementen in het Oude Testament, die – afhankelijk van de situatie – de opdracht inhouden om een gehele bevolking uit te roeien, zoals de bevolking van Jericho en Ai.

The military Community), die ook het denken van Lenin heeft bepaald. In onze stijl van defensie en denken over bewapening zullen we tot geen prijs daaraan gelijkvormig mogen worden, in de zin van: zij doen het, dus wij moeten ook wel. In de gehele discussie over

van Israël als een God van vrede én oorlog te zien. (Vlg. Dr. F. H. von Meyenfeldt, Minister en magister, Bijbels beraad over de staat, Hilversum 1978).

Aanvalswapens

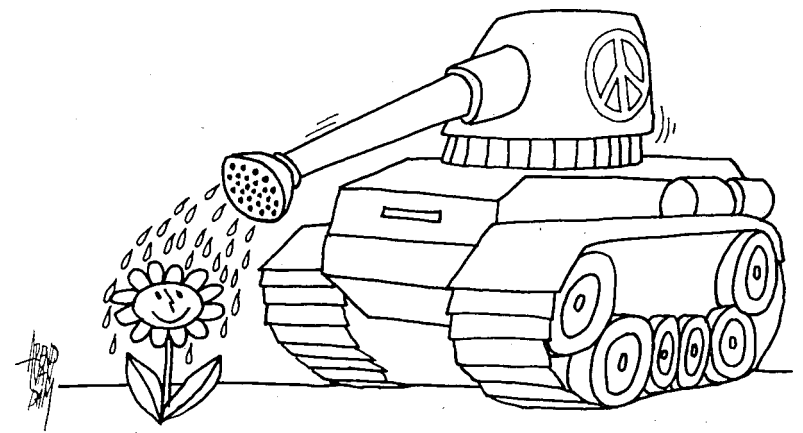
3. Kan men een zinvolle verdediging zich indenken zonder aanvalswapens? Ik vrees bij deze vraag een woordenspel. Zelfs een simpel geweer of kanon kan zowel voor de verdediging als voor de aanval worden gebruikt. Maar ik noem een aanvalswapen een wapen, dat in gereedheid wordt gehouden om als eerste de tegenstander te kunnen treffen op diens eigen grondgebied. Tomahawks en kruisraketten zijn zulke wapens, ze maken deel uit van het systeem van wederzijdse afschrikking – wat te allen tijde de bereidheid in zich sluit om in kritieke situaties van de dreiging tot de aanval over te gaan. Daarom lijkt mij ook je verwijzing naar Hongarije, dat het westen niet te hulp gekomen is, niet terecht. Want het zijn juist nu de massieve wapensystemen van Oost en West, die voorgoed de mogelijkheid uitsluiten van enige westerse militaire interventie in Russische satellietstaten. Een wereld vernietigende escalatie zou daarvan immers het gevolg zijn.

4. Speelt een mogelijk vredes-aanbod aan Rusland nog wel een rol, nu wij weten hebben van het totalitaire karakter van het kommunistische regime? Maakt dat elke verwijzing naar Deut. 20 niet tot een scheve vergelijking? – ik zou voor een lief ding willen, dat je van mij zou aannemen, dat ik mij niet minder dan jij bewust bent van het volstrekt revolutionaire karakter van de kommunistische ideologie, die leert dat militaire conflicten mogen en moeten worden benut om in de klassenstrijd de overwinning te behalen. Heb ik daar ooit op enigerlei wijze verdoezelend over gesproken – zoals bijv. van IKV zijde wel enige malen is gebeurd? Maar juist omdat we hier te maken hebben met een totalitaire, niets ontziende tegenstander, moet zo uitdrukkelijk worden gewaarschuwd tegen het gevaar, dat wij bij onze bewapening van soortgelijke principes en methodes uitgaan. Wat Rusland zich volgens zijn Marxistisch-Leninistische ideologie veroorlooft, behoeft voor ons nog niet geoorloofd te zijn. Daarbij komt, dat we in onze huidige stijl van denken over bewapening in feite de Russische tegenstander steeds meer onherroepelijk vastspinnen op zijn ideologie, op zijn militaristische gezindheid. Hij krijgt zelfs geen kans van ons daar te eniger tijd aan te ontkomen. Leer om leer, je geen illusies maken – is dat de christelijke visie op oorlog en vrede? Jan toch.

Gevolgen

5 en 6. Wanneer ik het heb over de gevolgen van het gebruik van massale vernietigingswapens voor latere generaties en over het overschrijden van ethische grenzen, is je weerwoord: Maar weet je wel, wat met kinderen nu in de Sovjet-Unie gebeurt, en weet je wat Rusland in de Tweede Wereldoorlog heeft uitgehaald? Ik vind dat in alle eerlijkheid geen adequaat antwoord. Wel merk ik op, dat wat Duitsland in de Tweede Wereldoorlog op Russisch grondgebied tegen de burgerbevolking heeft uitgericht, het grootste dodenaantal uit de hele Tweede Wereldoorlog betreft. Wanneer je die dingen noemt, moet je ze aan belde kanten noemen.

7. Wanneer we nog eens voor een neutraliteitspolitiek zouden moeten kiezen – je weet dat ik er niet naar streef, maar het als mogelijk gevolg van onze afwijzing van de plaatsing van gemoderniseerde wapens niet uitsluit – wat zal daarvan dan wel niet

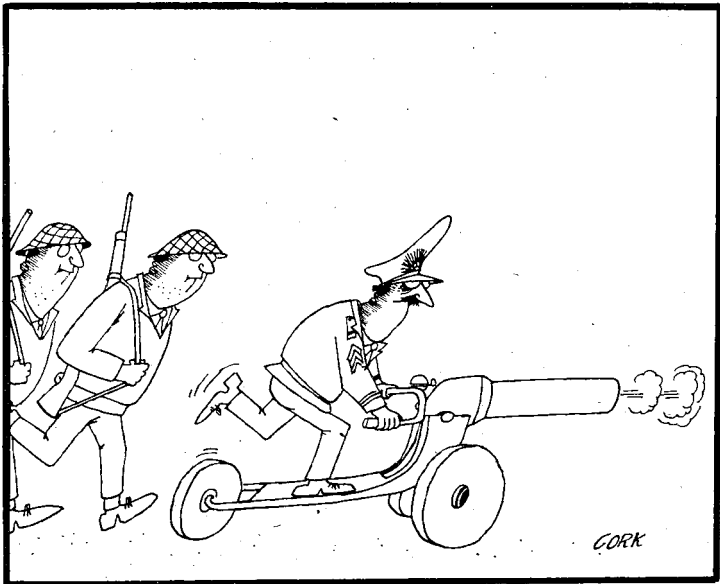
komen? vraag je je af. Ik geef je volledig toe dat dat allerminst zeker is. Er ligt een wezenlijke kwetsbaarheid in opgesloten, die niet mag worden verzwegen. Daarom zie ik het ook niet als nastrevenswaardig doel – eerder hoop ik, dat wij tezamen met België en de Scandinavische landen de NAVO zouden kunnen bewegen tot een daadwerkelijke vermindering van de bewapeningsinspanning in de wapenrace, en tot de aanvaarding van kernwapenvrije zones. Maar als dat mislukt, dan zou een neutraliteitspolitiek wel eens de enig geoorloofde weg kunnen zijn die ons nog openstaat.

Wanneer ik in dat verband spreek van beloften van de Heer die ook voor volken gelden, is dat voor mij geen religieus zoethoudertje, maar een realiteit, juist ten overstaan van onze hele volksgeschiedenis. Er kunnen situaties zijn, waarin het gezamenlijk beroep doen van een volk op de levende God het enige is wat overblijft. Misschien wordt er in onze Staten Generaal nog wel eens een motie aangenomen van de trant, waarover jij nu ridiculiserend spreekt, als de nood echt aan de man is, en we niet weten waar we het zoeken moeten. Dan gaan we ons misschien een Willem van Oranje herinneren, die in de grootste benauwdheid schreef, dat hij met de potentat der potentaten een vast verbond had gemaakt, en misschien herinneren we ons dan ook de psalmen en het gedicht van Revius „Gelukkig is het land dat God de Heer beschermt, wanneer met moord en brand de vijand „daarom zwemt“. Dat is geen vroom geleuter, dat kan eens weer op deze bodem harde realiteit worden. En ik denk wel eens, dat niet-christenen deze vluchtweg nog eerder zullen willen inslaan dan de massa van orthodoxe christenen in ons land, die niet eens beseffen wat ze nu eigenlijk zondags in de kerk zingen.

Neutraliteit

Zal dat ervan komen, wanneer we het pad van de neutraliteit zouden inslaan. vraag je je af. Mijn tegenvraag: wat zal ervan komen, indien we het pad volgen van de NAVO, van het volledig tolereren van een kwalitatieve bewapeningsrace? Het lijkt zo logisch, zo lang als het duurt – maar als je weet dat nu reeds de totale uitgaven aan bewapening in de wereld groter zijn dan het Bruto Nationale Produkt van de armste helft van de wereld (officiële OESO-cijfers) – wie is het dan die met zijn hoofd in de wolven loopt? We zullen onze verantwoordelijkheid moeten hernemen tegenover een verzelfstandigde bewapeningstechniek, die normloos voortschrijdt, omdat die door ons als afgod is verkozen, als datgene waarop we uiteindelijk in deze wereld voor onze veiligheid volledig blijken te willen steunen, de gids die we blijken te willen volgen waarheen hij ook gaat. Omdat ik weet dat je een overtuigd christen bent, hoop ik dat je met mij dit afgodische element in de huidige stijl van denken over bewapening zult willen erkennen, en er ook publiek stelling tegen zult nemen: duidelijker dan je tot nu toe gedaan hebt.

met hartelijke groet,
je Bob Goudzwaard

Recht doen

Hoe doen wij samen aan het spreken van de Bijbel recht? Zelf noem je reeds als relevant gegeven hier, dat het uitroeien van hele bevolkingen terugging op een zeer specifieke opdracht van God aan het volk van Israël. Het zal ook jou onjuist en onbijbels voorkomen, daar een algemene stelregel van te maken. Want wat jou en mij bijv. zal opvallen, is, dat de algehele uitroeiing van het volk Amalek in het Oude Testament juist door God geboden werd. omdat dat volk – als heiden-volk – het had bestaan, het volk Israël van achteren aan te vallen, in de legertros, waar zich de weerloze vrouwen en kinderen bevonden (Deut. 25:17-19). Die regel wordt dus ook tegenover heiden-volken gehandhaafd, evenals in Amos 1. Daarom vind ik ook de sprong gevaarlijk, die je hier doet naar de totalitaire regimes. De idee van de totale oorlog is er één, die wij beiden uit de grond van ons hart zullen verwerpen; ze is in het Westen geënt op de Franse Revolutiegeest (vgl. bijv. Nisbet, The social Philosophers, Deel 1;

Bijbel en bewapening heeft niets mij zo afgestoten als de afschuwelijke wijze, waarop het rapport Neuman over Vrede en veiligheid – een CDA-rapport – onspringt met het Bijbelwoord, dat eens de volken de oorlog niet meer zullen leren, en hun zwaarden zullen omsmeden tot ploegscharen (Jes. 2-4). In dat rapport wordt daar eenvoudigweg het gedeelte uit Joël tegenovergesteld waarin de uitnodiging staat: Smeed uw ploegscharen om tot zwaarden (Joël 3:10) – en geconcludeerd dat je met de Bijbel hier dus in feite nauwelijks verder komt. Waarbij gemakshalve dan maar even vergeten wordt, dat het bij Joël een ironische oproep betreft aan de vijanden van God – die dan ook restloos het onderspit zullen delven. Zo'n Bijbelgebruik grenst naar mijn oordeel aan blasfemie, als het opzettelijk gebeurt. Maar omdat ik dat niet aanneem, zal ik het maar houden op een misleidende en grove onzorgvuldigheid in het omgaan met het heilige. Alhoewel het effect van zulke „fouten“ wel is, dat opnieuw wordt toegegeven aan de bij niet weinig christenen bestaande neiging, de God

BON

Naam:
Adres:
Woonplaats:
Wenst abonnement
Wenst proefnummers
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

Op het CDJA-congres van 17 mei jl. werd Johan de Leeuw gekozen tot voorzitter van het CDJA. Hij zal de laatste periode van de federatie aan het CDJA leiding geven en is gedurende de eerstkomende jaren de voorzitter van het gefuseerde CDJA.

Wie is Johan de Leeuw?

In 1974 ben ik lid geworden van de Arjos. Ik woonde in Wageningen, waar ik studeerde aan de Landbouw Hogeschool, een combinatie van sociologie en planologie. Begin 1978 ben ik afgestudeerd en sindsdien werkzaam bij het Stadsbestuur Tilburg op de afdeling ruimtelijke ordening. Ik ben voorzitter van Arjos Gelderland geweest en van daaruit in het hoofdbestuur, later in het dagelijks bestuur en daarna samen met Klaas de Vries kandidaat geweest voor het voorzitterschap van de Arjos, vicevoorzitter van de Arjos geworden en dat ben ik geweest tot maart 1980. In die periode heb ik een tweetal jaren meegedraaid in het federatiebestuur van het CDJA. Dat is mijn eerste kennismaking geweest met het CDJA.

Hoe ben je in de politiek verzeild geraakt en wat is je motivatie?

Ik denk dat een aantal aspecten daarbij een rol speelt. In de eerste plaats toch een stuk traditie dat je van huis uit hebt meegekregen. Mijn vader is raadslid en is ook een aantal jaren wethouder geweest. Daarnaast een zeker gevoel van maatschappelijke betrokkenheid. En ook een directe politieke betrokkenheid. Vanuit een stuk onvrede met de situatie zoals je die om je heen ziet. Je vraagt je af welk middel je zou kunnen aangrijpen om daar wat aan te veranderen. In die zin is ook een politieke jongerenorganisatie geen doel op zich maar een middel om maatschappelijk, politiek actief te zijn.

Een christelijke jongerenorganisatie spreekt mij in het bijzonder aan omdat je je levenshouding toch wilt laten bepalen door datgene wat in de bijbel naar voren komt. Het aanspreken van jongeren kan het beste gebeuren door een politieke jongerenorganisatie; ook omdat toch van de grote politiek het beeld bestaat van wat oudere, gesettelde lieden. Zo is het toch vaak. En dat geldt zeker voor het CDA, waar de gemiddelde leeftijd vrij hoog is. Dat spreekt de jongeren niet aan.

Interview met CDJA-voorzitter Johan de Leeuw

Als jongere kom je te weinig aan bod in een grote partij

Je kunt jongeren veel directer bereiken via een goed georganiseerde jongerenorganisatie. Als jongere kom je te weinig aan bod in een grote partij.

Je wilt politiek bezig zijn op basis van de bijbel. Hoe denk je dat het komt, dat mensen die zich – bijvoorbeeld bij de kernwapendiscussie – beroepen op de bijbel, in het CDA terecht gewezen worden? Dat hen verweten wordt dat zij het Evangelie monopoliseren?

Ik denk dat hier iets zichtbaar wordt van de spanning waarin een christen-democratische partij voortdurend staat. De spanning tussen de weerbarstige werkelijkheid van alle dag en de oproep van het Evangelie om niet bij de pakken neer te gaan zitten. Het Evangelie vraagt voortdurend om stappen verder te doen: meer dan het gewone. Als je dan in één partij mensen hebt die op verschillende manieren met dat Evangelie omgaan dan kun je spanningen krijgen. Enerzijds mensen die zich herkennen in het Exodus-motief: de bevrijdende kracht die van het Evangelie uit gaat. Anderzijds mensen die het Evangelie zien als „normen opleggend“ vooral voor het persoonlijk maar ook voor het politieke leven. Tegen die achtergrond is het verklaarbaar dat je aan de andere kant mensen in het CDA hebt die met betrekking tot het onderwerp kernbepaling zich vooral laten leiden door de bestaande machtsverhoudingen en anderzijds mensen die zeggen: de technologische ontwikkeling bij die kernbepaling is al zolang te ver doorgeschoten er moet een weg terug zijn. Maar ik vind het essentieel dat er in het CDA ruimte is voor elkaars opvattingen. Het gaat niet aan om te spreken in termen van „monopoliseren van het Evangelie“. In het kernwapendebat en ook in de gebeurtenissen daaromheen is die ruimte in onvoldoende mate gegeven.

Het vertrek van Goudzwaard heeft hier ook mee te maken. Vind je het terecht dat hij is weggegaan?

Mijn eerste reactie is er één van diepe

teleurstelling en verslagenheid. Hij is nauw verbonden aan het verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen“ en zijn naam zou mede verbonden zijn geweest aan het toekomstige verkiezingsprogramma. Dat zo iemand gemeend heeft om op zich verklaarbare redenen op te moeten stappen, betreur ik zeer. Het moment waarop hij dat doet vind ik wat voorbarig omdat er toch een aantal kansen liggen. We kennen het nieuwe programma nog niet. Daarover moet de besluitvorming tenslotte nog beginnen.

Ben je hoopvol gestemd op dit punt?

Wat de kwestie van de kernwapens betreft denk ik niet dat we zouden moeten zeggen: die discussie hebben we gehad, dus plaatsing is slechts een formaliteit. Verder zullen fundamentele keuzen gemaakt moeten worden. Inkomensmatiging, niet in de marge maar fundamenteel. Er zal heel concreet gemaakt moeten worden hoe meer financiële ruimte ook meer werk gaat opleveren.

Op de kandidatenlijst van de ARP zijn de Tweede Kamerleden gedaald ten gunste van bewindslieden van het kabinet-Van Agt. Minister-president Van Agt heeft zich beschikbaar gesteld voor het lijsttrekkerschap. Is het gevaar nu niet groot dat we automatisch uitkomen bij een voortzetting van de huidige coalitie? Je hoort Wiegel al roepen dat dit kabinet inzet van de verkiezingen moet zijn.

In de eerste plaats moeten we er rekening mee houden dat het CDA nog een broos geheel is dat daarom uiterste zorgvuldigheid betracht moet worden in de procedures die je met elkaar afspreekt. Dat betekent met betrekking tot het lijsttrekkerschap dat je in eerste instantie met elkaar afspreekt welke procedure je daarvoor volgt. Sollicitaties vooraf moeten naar mijn gevoel volstrekt genegeerd worden. Je zou moeten werken met een profielschets. Je moet in ieder geval iemand hebben die jongeren aanspreekt. In de tweede plaats is van belang dat dergelijke discussies pas aan de orde kunnen komen op het moment

dat het programma er is. Want ik denk dat dat met elkaar samenhangt. Je zult zeker iemand moeten hebben die zich ten volle kan herkennen in dat programma en dat ook met overtuiging naar voren kan brengen. In de derde plaats vragen de problemen van de jaren '80 om een breed draagvlak. Ik denk dat je op basis van een programvergelijking zult moeten zeggen: als het aan ons ligt en het past in de verkiezingsuitslag dan gaan we in eerste instantie met een bepaalde partij praten. Op basis van een analyse op dit moment zal dat naar mijn mening een kabinet zijn met de PvdA en D'66. De verkiezingsuitslag moet daarin meespelen, maar als zaken vóór die tijd al zo duidelijk liggen alleen al op basis van programvergelijking vind ik dat je – niet als een diktaat richting verkiezingen maar wel vanwege de duidelijkheid – een soort intentie zou kunnen uitspreken. Maar nogmaals: de volgorde van de beslissingen moet je zeer zorgvuldig kiezen en met procedures rond al dit soort zaken moet uiterste zorgvuldigheid betracht worden.

Hoe denk je dat het komt dat steeds meer jongeren zich van de politiek afkeren? Wat moeten we daarmee als politieke jongerenorganisatie? – Spelen we daar onvoldoende op in?

Om met het laatste te beginnen: ik denk dat we daar onvoldoende op inspelen. We hebben als organisatie vaak te wei-

nig tijd over voor de dingen waar het werkelijk om gaat. Er zijn ook onvoldoende contacten met allerlei andere jongerenorganisaties, variërend van actiegroepen tot plattelandjongeren. Ik denk dat we daar als politieke jongerenorganisatie veel intensiever contact mee zouden moeten hebben. Het eerste deel van de vraag is veel moeilijker te beantwoorden. Ik denk dat het vooral gekomen is door de welvaart die ook jongeren toch ervaren. Ik denk dat we er als jongerenorganisatie voor moeten pleiten dat jongeren weer perspectief krijgen en dat heeft ook te maken met het hebben van zinvol werk.

Je hebt als voorzitter van het CDJA een behoorlijke periode voor de boeg. Wat wil je in die periode bereiken?

Het belangrijkste is dat we de frustraties van de federatie kunnen omzetten in een duidelijk karaktervol CDJA. Dat is het doel waarnaar ik streef. Dat je na een aantal jaren kunt zeggen dat het CDJA een duidelijke politieke lijn en een duidelijke politieke visie heeft, die jongeren aanspreekt. Dat je daarmee ook jongeren bereikt. En dat we van daaruit ook invloed hebben met onze opvattingen op het CDA.

Dik Koopmans – lid CDJA-federatiebestuur.

Memorie van antwoord abortuswetsontwerp: Gevoelens van teleurstelling!

Tien maanden heeft het geduurd alvorens de regering haar reactie in een Memorie van Antwoord (M.v.A.) gaf op de formele in het zgn. Voorlopig Verslag neergelegde reacties uit de Tweede Kamer op het wetsontwerp inzake zwangerschapsafbreking. Alleen al die termijn van tien maanden doet vermoeden, dat de Tweede Kamer het de Regering lastig heeft gemaakt. Dit vermoeden wordt bevestigd bij de lezing van de – op zich zelf gezien uitstekende – M.v.A. Voor wat betreft de CDA-fractie geeft de eerste lezing van de M.v.A. per saldo gevoelens van teleurstelling. In het onderstaande zal dit worden toegelicht. Eerst nog iets over de verdere procedure. Eind juni komt de Tweede Kamer met het Eindverslag. Indien de Regering op dat eindverslag snel reageert ligt de behandeling van een wetsontwerp inzake zwangerschapsafbreking na de zomervakantie in het verschiet.

Waar ging het om?

Het lijkt goed de kern van het wetsontwerp van de regering nog eens te herhalen. Abortus blijft in het Wetboek van strafrecht. Door middel van aan klinieken te verlenen vergunningen wordt een stelsel van strafuitsluiting verkregen. De voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning beogen veilig te stellen, dat: – het besluit om tot het afbreken van zwangerschap over te gaan zorgvuldig wordt genomen; – de medisch-technische kwaliteit van de ingreep zo hoog mogelijk is. Bij dit alles wordt ervan uitgegaan, dat een zwangerschapsafbreking alleen

dan plaats vindt, indien uitsluitend daardoor de nood situatie van de vrouw afgewend kan worden.

De CDA-fractie heeft via het Voorlopig Verslag unaniem ingestemd met deze opzet. Er zijn destijds wel indringende vragen gesteld met betrekking tot de concrete uitwerking. Vragen, die te maken hadden met de in het wetsontwerp niet geconcretiseerde algemene normstelling, de inschakeling van deskundigen derden door de arts en de vrouw, de controle op de naleving van de wet en de alternatieven. Van de beantwoording van deze vragen is het eindoordeel van de fractie afhankelijk gesteld.

door drs. W. J. Deetman

Memorie van Antwoord

In de M.v.A. worden een groot aantal nadere toelichtingen en verduidelijkingen gegeven. Ongetwijfeld hebben deze uiteenzettingen de fracties van PvdA en D'66 hun destijds gegeven zeer afwijzende standpunten wederom doen onderstrepen. Voorts worden er een aantal wijzigingen van het aanvankelijk ingediende wetsontwerp aangekondigd. Deze wijzigingen betreffen de versterking van de positie van de huisarts en de mogelijkheid om zwangerschappen van meer dan dertien weken in klinieken te doen afbreken. De versterking van de positie van de huisarts is onder meer door de CDA-fractie gevraagd. Wat dat aangaat geeft het voladoening, dat de regering de fractie tegemoet is gekomen. Overigens blijft de CDA-fractie zich op het standpunt stellen, dat zowel de arts, die de ingreep moet verrichten, als de vrouw ieder in eigen verantwoordelijkheid moet beslissen. Dat wil zeggen, dat indien de arts tot de conclusie komt, dat de nood situatie van de vrouw op een andere wijze dan door abortus kan worden beëindigd, dan kan en mag hij de gevraagde ingreep niet verrichten. De M.v.A. heeft op dit punt bij sommigen misverstanden opgeroepen in de zin, van, dat de vrouw alleen beslist. Dit laatste is voor de CDA-fractie niet acceptabel. Een verduidelijking van de kant van de regering is in ieder geval gewenst.

De mogelijkheid van het afbreken van verder gevorderde zwangerschappen in klinieken wordt i.v.m. medisch-technische overwegingen geboden. In het oorspronkelijke wetsontwerp zouden deze zwangerschappen alleen in ziekenhuizen kunnen worden afgebroken. Vanuit

de medische wereld is er op gewezen, dat juist de afbreking van verder gevorderde zwangerschappen beter in gespecialiseerde klinieken kan geschieden. De aanvankelijke keuze voor algemene ziekenhuizen geschiedde op grond van medische-technische overwegingen. Nu deze overwegingen grond lijken te missen, is terecht door de regering bijgestuurd.

Teleurstelling

Op enkele belangrijke punten is de CDA-fractie niet tevreden. Allereerst de controle op de naleving van de wet. Uitgangspunt voor de fractie is, dat het ongeboren menselijk leven de rechtsbescherming van de overheid behoeft. Dit conform het programma van uitgangspunten, dat destijds de basis was voor het verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen“. Dit betekent, dat slechts dan aan wetgeving inzake zwangerschapsafbreking kan worden meegewerkt, indien er voor zo verre die wetgeving zal leiden tot een grotere rechtsbescherming voor het ongeboren menselijk leven dan thans het geval is. Een legalisatie van de

huidige volstrekt liberale abortuspraktijk heeft in geen enkel opzicht iets van doen met het genoemde CDA-program van uitgangspunten en derhalve ook niet met het verkiezingsprogramma. Tegen deze achtergrond bezien kan het niet anders of de controle op de naleving van de wet en een uitvoering conform de bedoelingen van de wetgever zijn van groot belang. Door de CDA-fractie zijn in het Voorlopig Verslag een aantal suggesties gedaan. De regering is op die suggesties niet ingegaan. De indruk bestaat zelfs, dat de boot nadrukkelijk is afgehouden. Dit geeft teleurstelling in ieder geval.

Een ander punt betreft het gesprek tussen arts en vrouw. In dat gesprek dient de arts zich ervan te vergewissen, dat alleen een zwangerschapsafbreking de nood situatie van de vrouw kan beëindigen. Dit betekent dat de problemen, die er kunnen zijn bij een niet afbreken van een zwangerschap, en de daarbij behorende mogelijke oplossingen onder ogen moet worden gezien. Maar op welke mogelijke oplossingen kan de arts wijzen? Terzake komt een concreet beleid in de M.v.A. niet uit de verf. Het blijft bij woorden. Toch zal een dergelijk beleid van belang zijn, indien de uitvoering van de wet in overeenstemming met de verwachtingen en de bedoelingen van de regering wil zijn.

Conclusie

Snelle conclusies zijn niet wenselijk. Daarvoor is de onderhavige materie politiek te gevoelig. Toch begint het er naar uit te zien, dat de regering onvoldoende tegemoet is gekomen aan de wensen en verlangens van de CDA-fractie. De situatie is nu deze, dat de fractie de regering niet aan een meerderheid kan helpen in de Kamer. Voor het huidige kabinet is er de plicht om bij een door hem ingediend wetsontwerp rekening te houden met de wensen van de CDA-fractie.

Verdeling burgemeestersposten

door drs. R. F. M. Lubbers

Plaatselijke verhoudingen moeten bepalend zijn

De laatste tijd is er weer enige beroering ontstaan over de criteria bij het benoemen van burgemeesters. Het CDA zou te veel burgemeesters hebben en andere partijen te weinig. Ik wil daarom enige kanttekeningen plaatsen bij de stelling dat het CDA wat burgemeestersposten betreft overbedeeld zou zijn gemeten naar de landelijke politieke verhoudingen. (Of anders gezegd in verhouding met de uitslag van de laatste Tweede-Kamerverkiezingen.)

Het zo uitdrukkelijk etaleren van de landelijke politieke verhoudingen als criterium voor de verdeling van de burgemeestersposten gaat voorbij aan de materiële betekenis van de inspraakprocedure m.b.t. de burgemeestersbenoemingen, die sinds 10 mei 1972 door art. 8 van de Ambtsinstructie van de Commissarissen der Koningin wordt voorgeschreven.

Lokale democratie

Het CDA hecht zeer grote waarde aan de lokale democratie. Ik acht de steeds groeiende tendens om de landelijke politieke verhoudingen als verdeelsleutel te nemen een grote miskennis van de identiteit van de plaatselijke gemeenschap. Naar mijn mening zijn de inwoners van een gemeente in geen enkel opzicht gebaat met dit criterium, dat zo langzamerhand tot een dogma lijkt te worden.

Sinds de beginjaren zestig is door andere dan CDA-partijen regelmatig gesteld dat de verhoudingen in de landelijke politiek bepalend moeten zijn voor de verdeling van burgemeestersposten. Dit hangt nauw samen met het feit dat er in vergelijking met andere partijen veel burgemeesters waren van KVP, ARP en CHU-huize.

Het CDA (daar zullen we in het vervolg maar gemakshalve over spreken) was, zoals het heette „overbedeeld”. Ik bestrijd dat het CDA overbedeeld is. Ik vind dat burgemeesters representatief voor de verhoudingen in de lokale gemeenschap moeten zijn. Het is immers niet overdreven te stellen dat de band tussen burgemeester en gemeente intenser en wezenlijker is dan tussen burgemeester en Rijk. Nu kan ik mij voorstellen dat enigen hierin een pleidooi lezen voor de gekozen burgemeester. Om op voorhand hierover elk misverstand weg te nemen wil ik opmerken dat dit geenszins het geval is.

Gedecentraliseerde eenheidsstaat

Wij hebben in Nederland sinds 1814 de gedecentraliseerde eenheidsstaat. Dat betekent dat regeling en bestuur niet uitsluitend door de rijksoverheid geschiedt, maar ook door andere openbare lichamen, zoals provincies en gemeenten. Provincies en gemeenten regelen in Nederland hun eigen aangelegenheden. Dit kan echter niet eindeloos. Grenzen worden opgetrokken doordat gemeente, provincie en rijk in een hiërarchische verhouding staan.

Een hogere overheid (en uiteindelijk is dat het Rijk) kan en moet de mogelijkheid hebben zich te bemoeien met een lagere overheid. Hiertoe zijn verschillende gronden aangewezen, zoals rechtsgelijkheid, doelmatig bestuur etc.

Op gemeentelijk niveau vinden we de uitwerkingen van de gedecentraliseerde eenheidsstaat onder meer terug in het door de inwoners verkiezen van de eigen gemeenteraad, die met name bevoegdheden heeft op het terrein van de gemeentelijke autonomie (art. 167 van de gemeentewet) en als zodanig het eigen reilen en zeilen van de gemeente heeft te bepalen.

De burgemeester daarentegen kan veel meer gezien worden als facet van de eenheidsstaat. De wetgever heeft hem opgedragen bepaalde taken te verrichten. Ik noem taken op het terrein van de openbare orde en krachten art. 76 lid 2 gemeentewet: Het niet uitvoeren van besluiten van de Raad en Burgemeester en Wethouders welke strijdig zijn met de wet of het algemeen belang. Let wel: ik beweer hier niet dat de burgemeester geen gemeente-orgaan is.

De burgemeester moet verplicht blijven voor zijn beleid verantwoording af te leggen aan de Raad. Het enige dat ik wil staven is dat het stelsel van de gedecentraliseerde eenheidsstaat, waarvan ik een groot voorstander ben, meebrengt een door de Kroon benoemde functionaris als gemeente-orgaan.

Verkiezen burgemeester

Het doen verkiezen van de burgemeester zal hem maken tot een meer politieke figuur, die in een andere (afhankelijker) verhouding komt te staan tot de plaatselijke politieke verhoudingen. Het zich tot mijn vreugde meer en meer ontwikkelende verschijnsel van programcolleges pleit meer voor de benoemde dan voor de gekozen burgemeester. Bij dergelijke colleges van B. en W. past het coördineren van het beleid meer bij een benoemde burgemeester. De burgemeester moet, dat is al eerder gesteld, wel passen in de lokale politieke en maatschappelijke verhoudingen. De burgemeester is een figuur die plaatselijk opereert. Hij heeft wel Rijkstaken uit te voeren, maar hij voert die uit in zijn eigen gemeente en alleen daar.

De burgemeester moet dus passen in de lokale democratie en vanuit dat gezichtspunt is het zeer juist dat alvorens een burgemeester benoemd wordt de gemeenteraad de gelegenheid heeft een profielschets over de nieuwe burgemeester op te stellen. De Raad moet kunnen aangeven welk type burgemeester zij graag zou willen hebben, welke voor de betreffende gemeente vereiste kwaliteiten de nieuwe burgemeester moet hebben.

Rol Gemeenteraad

Indien dan bij de benoeming van

burgemeesters slechts de landelijke politieke verhoudingen worden geteld dan wordt de profielschets van de Raad een farce. Met minister Wiegel meen ik dat ook andere elementen dan de visie van de Raad een rol spelen bij de uiteindelijke benoeming van een burgemeester, zoals kwaliteitseisen, regionale en politieke verhoudingen etc. Maar de rol van de Raad mag geen ondergeschikte worden. Daar gaat het echter wel op lijken.

De minister heeft onlangs in antwoord op vragen van VVD-kamerleden gezegd, dat hij iedere reële mogelijkheid aangrijpt de landelijke verhoudingen, ook in Noord-Brabant, bij de benoeming van burgemeesters tot uitdrukking te brengen. Uit dit antwoord concludeer ik dat minister Wiegel in het gehele land bij de benoeming van burgemeesters de landelijke verhoudingen weerspiegeld wil zien. Dit staat haaks op eerdere verklaringen van de minister. Zo schreef de minister in juni 1978 dat er meer inhoud moet worden gegeven aan het profiel dat de betrokken gemeenteraad van de gewenste burgemeester heeft geschetst en dat de lokale verhoudingen zwaar moeten wegen.

Het is niet verwonderlijk dat gezien de CDA-stijl van politiek voeren aan burgemeesters van deze signatuur door Raden en bevolking vaak de voorkeur gegeven wordt. Waarom zou deze voorkeur niet mee mogen spelen? Maar zelfs als men, - waar zij moeilijk meetbaar is - zich van die voorkeur ook vaak door niet-CDA-ers even losmaakt, dan blijken de cijfers in de praktijk anders te liggen, dan vaak

gessuggereerd wordt. Immers: het ligt toch voor de hand daar waar een duidelijk grootste partij is uit die signatuur de burgemeester te kiezen. Wil men dit patroon doorbreken door al te gesloten regionale burgemeestersverhoudingen te vermijden dan mag men toch aannemen dat deze „inbreuken” elkaar corrigeren.

Profielschetsen

Welnu, benadert men de zaken aldus dan blijkt in vele gemeenten een naar één partij leunend profiel uit de gemeenteraad te komen. Slechts een deel van de profielschetsen blijkt zo „gemengd” te zijn dat daarvoor een doorsneepatroon naar provinciale of politiek landelijke verhoudingen voor de hand ligt.

Uiteraard heeft het voordelen dat in bepaalde regio's geen monopolie van slechts één partij ontstaat en hetzelfde kan gezegd worden van bepaalde soorten gemeenten; vgl. bijv. het grote-stedenoverleg. Maar men moet de zaak niet op zijn kop zetten door aan nationale verhoudingen evenredige lokale claims te ontleen. Concluderend: het CDA is, indien men uitgaat van de lokale politieke verhoudingen, zeker niet overbedeeld met burgemeestersposten. En wie hecht aan een goed functionerende lokale democratie, kan in eerste instantie van niets anders uitgaan dan van de plaatselijke verhoudingen.

Drs. R. F. M. Lubbers,
fractievoorzitter
CDA-Tweede-Kamerfractie

...het Burgemeesterschap
moet veel meer dan nu
de functie krijgen
van het helpen opvullen
van het vacuüm
tussen burger
en bureaucratie.....

Door K. Fibbe

Steun aan de scheepsbouw

Ten tijde van het dramatische besluit van de regering om niet nog meer geld aan de voormalige Verolme Scheepswerf ter beschikking te stellen luidden veel krantenkoppen: „Einde van de Nederlandse Scheepsbouw”. Hoe begrijpelijk ook deze reactie was, zij was er niet minder onjuist om. Er werken nog altijd 29.000 mensen in de scheepsbouw. Tellen wij de onderaannemers en de toeleveranciers mee dan komen wij zeker aan het dubbele aantal.

Er behoeft thans geen twijfel over te bestaan dat er in Nederland, ook in de komende decennia, schepen gebouwd zullen kunnen worden. Zeker de middelgrote en kleine scheepswerven vertonen een opmerkelijke creativiteit en veerkracht. Nu het dieptepunt is genaderd, zal niet gepasseerd, zal blijken dat bij een consistent regeringsbeleid deze groep van bedrijven door de crisis heen kan komen.

Wel verdwenen is de mogelijkheid om supergrote schepen in Nederland te bouwen. Eenvoudig omdat die niet meer zoveel gebouwd worden en wij voor dit soort schepen veel te duur zijn geworden. Tot f 40,- per manuur is daar de laatste jaren door de belastingbetaler op toegelegd en voor zo'n schip zijn al gauw 1.000.000 manuren nodig.

Steunbeleid regering

Het is goed ons rekenschap te geven van het steunbeleid dat door deze regering en door de vorige is gevoerd. Het was gebaseerd op een drietal uitgangspunten, welke als volgt kunnen worden samengevat.

1. Geen steun aan individuele bedrijven, doch slechts steun aan bedrijfssectoren.
2. Voor zover in noodsituaties steun aan individuele ondernemingen onontkoombaar was, moest deze steun tijdelijk zijn en slechts worden gegeven aan die bedrijven, waarvan de continuïteit verzekerd leek.
3. Voor het steunbeleid moesten overheid, werkgevers en werknemers gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen.

De vraag wat er in de praktijk van de hantering van de criteria terecht is gekomen, zal door weinigen positief worden beantwoord.

De lezing van het rapport, dat onlangs door een subcommissie van de Tweede Kamer, onder voorzitterschap van de heer C. P. van Dijk, werd verricht, is naargeestige literatuur. Hoe moeilijk het is een goed steunbeleid te voeren blijkt wel uit de gang van zaken in de scheepsbouw.

Moelijke jaren

Vroegtijdig werd onderkend dat de Nederlandse scheepsbouwindustrie zeer moeilijke jaren voor de boeg had, dit als gevolg van een groot aantal factoren, waarvan de belangrijkste zijn:

- Een ernstige en langdurige crisis in

Dhr. K. Fibbe

de scheepvaart, welke crisis door een veelheid van factoren werd veroorzaakt.

- Te optimistische schattingen van het toekomstige vervoer, welke leidden tot te veel bestellingen voor nieuwe schepen. Dit werd versterkt door de steunmaatregelen in veel landen, zowel aan de scheepvaart als aan de scheepsbouw.

- Enorme technologische veranderingen, welke grote kapitaalinvesteringen en gehele of gedeeltelijke vernietiging van eerder gedane investeringen noodzakelijk maakten.

- De opkomst van nieuwe zeevarende naties, waarbij de betrokken regeringen zoveel mogelijk de belangen van de eigen reders bevorderen, enz. enz..

- De energiecrisis, als gevolg waarvan bepaalde deelmarkten (supertankers) tijdelijk vrijwel geheel wegvielen en andere deelmarkten (offshore) science fictionachtige mogelijkheden leken te bieden.

- Een veelheid van nieuwe ontwikkelingen, waarop de enigszins traditioneel ingestelde scheepsbouwer niet was ingesteld.

- Ontwrichting in de scheepsbouw, als gevolg van een buitengewoon lange periode van ongekende welvaart.

- Een kostenexplosie in de Westeuropese scheepsbouw in het algemeen en in de Nederlandse scheepsbouw in het bijzonder, waardoor de concurrentiepositie verloren ging in die sectoren van de markt waar het prijsniveau door de internationale concurrentie wordt bepaald.

- Een zodanige verstarring van het bedrijfsgebeuren, met name door de immobiliteit van de arbeidsmarkt, dat aanpassingen vrijwel onmogelijk werden.

Een veelheid van sociale en meer algemeen maatschappelijke factoren werkten hieraan mee.

Commissies werden te rechter tijd ingesteld en structuurrapporten werden na grondige studie op het juiste moment afgeleverd.

Plannen

In grote eensgezindheid werd door de regering en de sociale partners besloten om de scheepsbouwindustrie in Nederland te saneren, te vernieuwen, maar boven alles in stand te houden.

Ruim f 1 miljard aan belastinggeld werd voor deze plannen uitgetrokken. Over de besteding waarvan in een tripartite samengestelde beleidscommissie zou worden geadviseerd en de facto zou worden beslist.

Als gevolg hiervan werd het volgende bereikt.

1. Door cumulatie van steunregelingen werd niet f 1 miljard, doch ruim f 2 miljard in de scheepsbouw gepompt.
2. Het leeuwe-aandeel hiervan kwam ten goede aan een drietal grote concerns.
3. Een overgroot gedeelte werd benut voor het forceren van opdrachten. Door de aldus verkregen opdrachten werd de crisis in de scheepsbouw, gemeten in manuren versus de capaciteit van de bedrijfstak, negen maanden opgeschoven.
4. In de drie grote scheepsbouwconcerns kreeg de overheid in feite een overheersende invloed. Op verschillende wijzen tracht zij de hieeraan verbonden verantwoordelijkheid te dragen, maar vaak ook te ontgaan.
5. Een tiental scheepsbouwondernemingen verdween van het tapijt. Het aantal personeelsleden in de scheepsbouwindustrie liep terug van 45.800 per ultimo 1975 tot 30.900 ultimo 1979.

Aandachtspunten

Alvorens op grond van deze resultaten een negatief oordeel te vellen moet het volgende worden bedacht.

1. Aan afslanking van de scheepsbouwindustrie was in geen geval te ontkomen.
2. Zonder massieve overheidssteun zouden enkele spectaculaire liquidaties en/of faillissementen onvermijdelijk geweest zijn, met als gevolg massale en onvoorbereide ontslagen en enorme schade aan andere delen en andere sectoren van onze economie.
3. Daar waar dit nodig was, is een zekere mate van concentratie en marktordening verkregen.
4. In toenemende mate wordt de modernisering van werfinstallaties daadwerkelijk ter hand genomen.
5. Het tripartite overleg heeft redelijk gefunctioneerd, zij het meer als gevolg van de goede wil om samen te werken dan uit kracht van de formule.

Tegenover deze gunstige factoren staat weer het volgende.

Het nevenstaande is goeddeels ontleend aan een preadvies dat ik zeer onlangs heb geschreven voor het Instituut voor Overheidsuitgaven.

1. Wanneer de steun niet tot zeker 1985 wordt voortgezet, zal de gehele operatie alsnog zinloos worden. Deze voortgezette steun zal geringer in omvang zijn dan de laatste jaren het geval was, doch niettemin aanzienlijke bedragen vergen.
2. Door concentratie op de financiële aspecten zijn er weinig echte nieuwe ontwikkelingen geweest in technisch, commercieel, organisatorisch en sociaal opzicht.

Conclusies

Op grond van de huidige stand van zaken kan het volgende worden vastgesteld.

1. De wijze waarop de geldmiddelen tot nu toe ter beschikking van de bedrijven werden gesteld moet zeer bepaald worden veranderd, daar deze methodes in hoog tempo leiden tot oneigenlijke nationalisaties.
2. Het instrumentarium, dat de Minister ter beschikking staat, moet worden uitgebreid met regelingen voor stillegging of algehele liquidatie, uitkoop, fusies, enz..
3. Subsidies ter verkrijging van opdrachten à fonds perdu worden gegeven. Beter nog door een adequaat systeem van generieke steunverlening overbodig worden.
4. Financiële steun om investeringen mogelijk te maken moet in beginsel onder normale condities worden verstrekt, waarbij „grace periods” op hun plaats zijn in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, waarin de bedrijfstak verkeert.

5. Herstructurering is niet mogelijk zonder een sociaal beleid, dat rekening houdt met de acute problemen voor de betrokken medewerkers.

Daarenboven zal de huidige situatie op de arbeidsmarkt, waarbij werkloosheid en vacatures hand in hand gaan, moeten worden doorbroken. Tenslotte zal de werkgelegenheid op de lange termijn de zwaarste overweging moeten vormen.

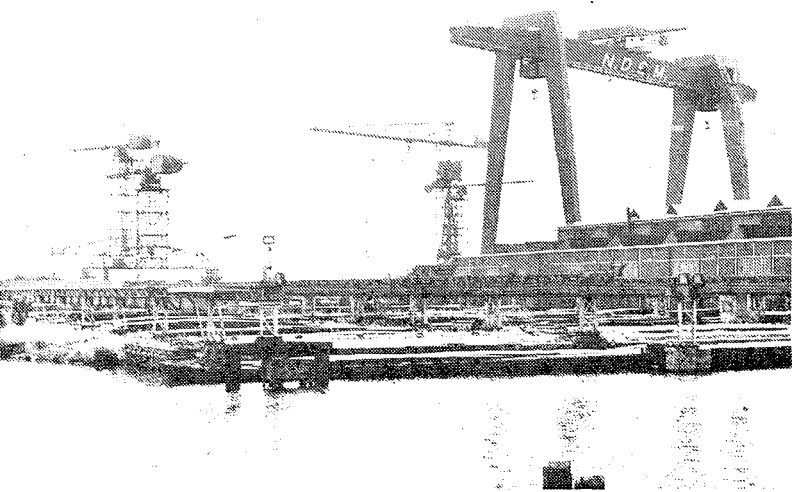
6. Het is ondoenlijk om een eenduidige conclusie te trekken over de effectiviteit van het gevoerde beleid. De plussen en de minnen zijn van zo verschillende aard, dat zij niet kunnen worden opgeteld en afgetrokken.

Een voorzichtige weging leidt tot de conclusie, dat het steunverleningsbeleid ten aanzien van de grote scheepsbouw te voortvarend, daarentegen ten aanzien van de kleine scheepsbouw te weinig voortvarend is geweest. Voor de middelgrote en gespecialiseerde scheepsbouw lijkt het gevoerde beleid het enig mogelijke en dus ook het juiste te zijn geweest.

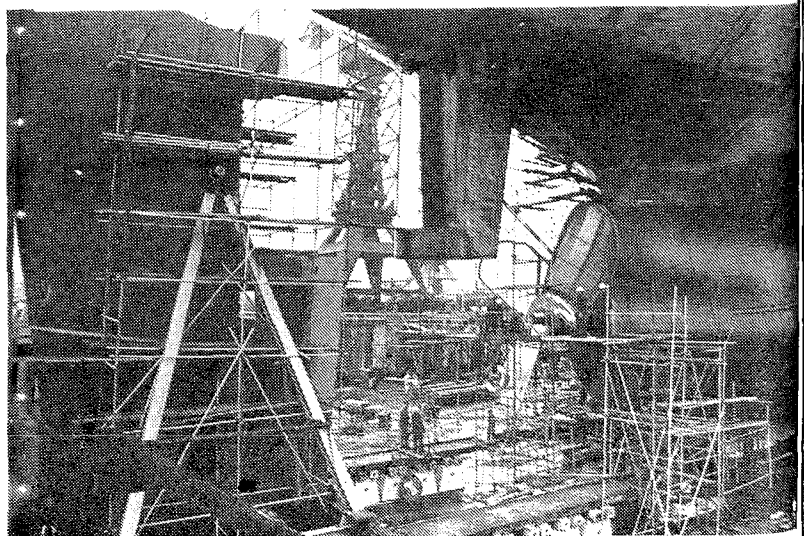
De regering is vastbesloten om de steun aan de middelgrote werven voort te zetten en ook de kleine werven in het Noorden van het land en langs de grote rivieren niet in de kou te laten staan. Zij het met veel kleinere bedragen en op een meer algemene leest geschoeid.

Dit is een noodzakelijke en goede zaak. Deze aloude bedrijfstak is te belangrijk voor ons land. De regering moet wel opschieten. De werven wachten al weer een half jaar op de formele uitwerking van het toegezegde nieuwe systeem en dat kan natuurlijk niet.

K. Fibbe, lid van de Raad van commissarissen en vroegere voorzitter van de Raad van Bestuur van de OGEM. Door het vertrek van drs. B. J. Udink treedt hij tijdelijk als gedelegeerd commissaris op.

De N.D.S.M.-werf te Amsterdam

Ruim tien jaar geleden werd nog de ene mammoettanker na de andere gebouwd op de VDSM-werf te Rozenburg. Op de foto een overzicht van de in aanbouw zijnde Esso-Cambria in 1969.

UIT DE ARJOS

Gevangeniswezen: Doe er wat mee!

Van de Staatssecretaris van Justitie worden in de pers vrijwel alleen de activiteiten vermeld op het terrein van het vreemdelingen- en vluchtelingenbeleid. Je kunt je afvragen of dit het enige is waarvoor zij verantwoordelijk is; of dat er van wat zij eventueel op andere terreinen doet, niets blijkt in de pers. Helaas is het laatste het geval. Het gevangeniswezen valt ook onder haar verantwoordelijkheid. En juist op dit terrein zou men zoveel kunnen en willen doen.

Dubbele functie

In dit artikel wil ik één aspect met name van het gevangeniswezen uitlichten. In art. 26 van de Beginselenwet op het Gevangeniswezen wordt het dubbele karakter van de straf tot uitdrukking gebracht. Dit art. luidt: met de handhaving van de straf of de maatregel wordt hun tenuitvoerlegging mede dienstbaar gemaakt aan de voorbereiding van de terugkeer der gedetineerden in het maatschappelijk leven. Uit dit art. spreken 2 functies, nl. het preventieve en/of het vergeldingselement van de straf en de resocialisatie.

Het preventieve karakter houdt in dat men wil voorkomen dat iemand nog een overtredding of een misdrijf begaat; dus zich niet meer op het „slechte pad” begeeft. Daarnaast wil men voorkomen dat anderen zich op het „slechte pad” begeven. Een voorbeeld stellen voor anderen. Het vergeldingselement betekent dat men iemand wil laten boeten voor wat hij gedaan heeft. Hij moet voelen dat hij iets fouts gedaan heeft. Meestal is in een opgelegde straf wel elk van de 3 elementen aanwezig.

De tweede functie van art. 26 wordt met een duur woord resocialisatie genoemd. Hiermee wordt de terugkeer naar de maatschappij bedoeld. Men beseft wel dat men er niet is met het ten uitvoer leggen van een straf. Een bestrafte moet weer terug en moet in de maatschappij weer kunnen functioneren, en liefst zodanig dat hij niet meer terugkomt in de gevangenis. Gezien het totaal andere leven in een gevangenis (het moeten meedraaien in een gevangenisstelsel - meer ook niet - waar je iedere verant-

woordelijkheid wordt ontnomen) en het stempel wat andere mensen ex-gedetineerden opleggen, is de voorbereiding op een maatschappelijk leven zeer problematisch. Dientengevolge zijn deze 2 functies van art. 26 dan ook moeilijk te verenigen. In wezen zijn ze tegenstrijdig. Want als men weet welke uitwerking een gevangenisstraf op iemand heeft, en weet welke gevolgen er voor de persoon zelf en zijn maatschappelijk leven ontstaan, hoe kan men iemand dan eigenlijk met goed fatsoen voorbereiden op een terugkeer in die maatschappij? Tenzij men iemand wil voorbereiden op een terugkeer in een maatschappij die hem afwijst en isoleert. Het is juist de bedoeling te voorkomen, dat iemand weer teruggluist in zijn oude levenswijze. Men probeert iemand aan een baan te helpen, weer aan vooruitzichten in zijn leven. Maar als iemand met veel moeite een baan heeft gevonden en zijn werkgever ontdekt het strafblad en zet de persoon in kwestie op straat? Zal hij dan niet weer terugvallen in zijn criminele werkring? Om een echte resocialisatie te bereiken zal men moeten proberen te ontdekken welke motieven achter de wetsovertreding zaten, en welke bedoelingen iemand had. Er zullen best wetsovertreders zijn die hun beroep hebben gemaakt van bijv. diefstal. Ik heb wel eens iemand horen zeggen dat hij vanwege een vrij bestaan van diefstal zijn beroep had gemaakt. Het gepakt worden en een straf opgelegd krijgen was een bedrijfsrisico. Maar ik denk niet dat er velen zo zijn. De meesten willen anders. Maar wat bereik je bij een drugsverslaafde, die gaat tippelen of inbreken om aan geld te komen, en na de gevangenisstraf weer de straat opgestuurd wordt? Alleen maar dat hij zo snel mogelijk in het oude vak terugkeert en probeert de risico's te vermijden. Een straf heeft niet zo veel zin als de oorzaken waardoor het tot een vergrijp komt niet weggenomen worden.

Ter oplossing?

In het algemeen wordt er te weinig ondernomen om de vicieuze cirkel (be-

leed en de boetedoening aangaf. Voorzover ik weet is dit initiatief nog niet gevoigd door ander alternatief opgelegde straffen.

Vereniging van gedetineerden

Gevangeniswezen met hun strakke systemen en dagindelingen, waar de gedetineerden de meeste verantwoordelijkheid ontnomen wordt, dragen er ook niet toe bij gedetineerden zelf actief in te zetten en te bewegen tot een „beter leven”. Zodra men zich realiseert wat de betekenis is van het ondergaan van een gevangenisstraf, zou men toch uit alle macht proberen te streven naar zinvolle alternatieven. Gevangenisstraf kan dan een laatste toevlucht worden, maar geen (laatste) redmiddel.

De onlangs opgerichte vereniging van gedetineerden zou hierbij een rol kunnen spelen. Deze vereniging kwam onlangs in het nieuws, toen zijn hun grondrechten opeisten. De principiële vraag waar het om speelde, was of met het afnemen van de bewegingsvrijheid, ook de overige grondrechten (zoals het recht op verenigingen, vergadering enz.) afgenomen waren. Het kort geding, vanwege deze kwestie tegen de Staat der Nederlanden aangespannen, werd „onbeslist” afgestoten. In een periode van 4 weken diende een overleg tussen justitie en de vereniging op gang te komen, om de kwestie van het ter beschikking stellen van vergaderingsruimte in de gevangenis te regelen en een verdere democratisering. Tot nu toe is de staatssecretaris daarover nog niet erg enthousiast geweest. Maar zo'n vereniging kan niet alleen dienen tot een democratisering van het gevangeniswezen. Maar er ligt tevens een unieke kans om de vereniging mee te laten denken, om de eerder genoemde spanning op te heffen, om gedetineerden zelf met alternatieven te laten komen. Zij zelf kunnen door middel van af deze vereniging aangeven in hoeverre gevangenisstraf al dan niet funest is en waar deze faalt. Zij krijgen medeverantwoordelijkheid in hun eigen positie. Zij kunnen zelf aangeven hoe zij de relatie wensen te zien tussen straf en boete. Het zou intriënt zijn als de staatssecretaris, na 3 jaren niets met de wensen van de kamerleden (die zelf ook niet zo hard hollen) gedaan te hebben, nu hiermee ook niets doet. Een unieke kans om bezig te zijn met zinvolle straffen, zou dan weer gemist worden.

De staatssecretaris erkende de spanning tussen de beide functies, maar zei verder dat het gevangeniswezen zich slechts bezig hield met het ten uitvoerleggen van straffen die door anderen waren opgelegd. M.a.w. het zoeken naar andere, zinnvollere straffen was haar „pakkie an” niet. „Een studie naar de voor- en nadelen van gevangenisstraffen ligt dus niet op mijn weg, maar kan natuurlijk altijd gedaan worden.” Hier werd tegen ingebracht dat het gevangeniswezen toch het beste de nadelige gevolgen van de straf kent en dat men toch moet terugkoppelen naar de andere instanties; als het om de nadelige effecten gaat. Het antwoord luidde dat het gevangeniswezen de opgelegde straf zo humaan en zo juist mogelijk moet trachten te executeren. Kortom de linkerhand hoeft niet te weten wat de rechterhand doet.

Praktijk

Inmiddels zijn we 3 jaren verder. Er is een interimrapport van de commissie Van Andel uitgebracht, ingesteld onder de vorige staatssecretaris om mogelijk alternatieve straffen te onderzoeken. In Alkmaar is, dank zij de pogingen van een reclasseringsambtenaar iemand als straf opgelegd vrijwilligerswerk in ziekenhuis in de weekenden te verrichten. Omdat dit beter de relatie tussen het gepleegde feit, het teweeggebrachte

leed en de boetedoening aangaf. Voorzover ik weet is dit initiatief nog niet gevoigd door ander alternatief opgelegde straffen.

Philie Burgers
lid redaktiekommissie ARJOS

Arjosraad

De laatste vergadering van de Arjosraad wordt dit seizoen gehouden op 21 juni, te Utrecht. Jaarbeurscongrescentrum. Zij zal geheel in het teken staan van het politiek pamflet van het CDJA. (Zie voor meer informatie N.G. van 24.4.80 en 17.5.80).

James Mange moet vrij Scholierenactie tegen politieke aktie in Zuid-Afrika

In de zich ontwikkelende crises in Zuid-Afrika blijkt het apartheidsregime ook tegen schooljeugd de weg van de confrontatie en het geweld niet te schuwen. Het ligt voor de hand dat de dramatische situatie onder de niet-blanke scholieren in Zuid-Afrika tot de verbeelding van hun leeftijdgenoten elders spreekt. In Nederland is nu een groep scholieren actief, onder meer middels lesontbrekingen, manifestaties, picket-lines, telegrammen aan Botha en Van der Klaauw. Speerpunt van hun actie is de internationale poging om James Mange van de doodstraf te redden. De 24-jarige Mange is, zoals eerder in deze krant gemeld, door de gelijkgeschakelde justitie wegens „hoogverraad” ter dood veroordeeld. In het vergelijkbare geval van de 21-jarige Solomon Malangu was de buitenwereld niet in staat om de voltrekking van het doodvonnis te voorkomen. Vandaar dat de Nederlandse scholieren trachten om de campagne tegen een nieuwe politieke moord zo krachtig mogelijk te doen zijn. Een tweede onderdeel van de actie is een geldinzameling voor de Solomon Malangu Freedom School, een middelbare school voor vluchtelingen en slachtoffers van het apartheidsregime onder beheer van het African National Congres in Morogoro, Tanzania. In de derde plaats ijveren de scholieren voor een boycot van Zuid-Afrika door de Nederlandse regering. Het scholierencomité „James Mange Vrij” is voor informatie en materiaal bereikbaar op de Nieuwe Keizersgracht 61, Amsterdam, tel. 020-22.57.99.

Amendementen op statuten en huishoudelijk reglement aangenomen op de Arjosledenvergadering dd 3 mei 1980

1. Statuten artikel 26 lid 1: „..... voorzitter stelt het algemeen bestuur een tweetal kandidaten. Deze voordracht.....”
2. Statuten artikel 52: „.....verzoekende door hen ingenomen standpunten namens het CDJA in de ..”
3. Huishoudelijk Reglement artikel 21 lid 4 wordt lid 5 en: „adviserende leden” wordt adviseurs.
4. Huishoudelijk reglement artikel 21 nieuw lid 4: De zittingstermijn van adviserende leden als bedoeld in artikel 24 lid 3 onder a, c en d van de statuten valt samen met hun zittingstermijn in het orgaan op grond waarvan zij vertegenwoordigd zijn in het algemeen bestuur.
5. Huishoudelijk Reglement art. 31 lid 2: „10” wordt 5.
6. Provinciaal Modelreglement art. 29 lid 2: „10” wordt 5.
7. Modelreglement plaatselijke en regionale kernen artikel 7 lid 1 en 2: „10” wordt 5.
8. Huishoudelijk Reglement artikel 94: „onder meer” vervalt.
9. Huishoudelijk reglement artikel 96: het derde gedachtenstreepje vervalt.
10. Statuten art. 54. CDA-adviseurs bij landelijke, provinciale en

plaatselijk/regionale besturen wordt ingebracht bij het CDA.

Huishoudelijk reglement: Art. 59.

De Vormingscommissie is belast met de verantwoordelijkheid voor en de organisatie van het CDJA-Vormingswerk bestaande uit: - introductiebijeenkomsten voor nieuwe leden; - vormingsbijeenkomsten, gericht op de uitbreiding van de politieke kennis en vaardigheden van de CDJA-leden; - specifiek op vorming gerichte onderdelen in bijeenkomsten van andere CDJA-organen; - de verzorging van discussiemateriaal voor bijeenkomsten van plaatselijk en regionale CDJA-kernen; - vormingsbijeenkomsten voor jongeren die geen lid zijn van het CDJA, vooral gericht op vergroting van de belangstelling voor de politiek bij deze jongeren. - medewerking aan op politieke vorming gerichte projecten van andere (jongeren)organisaties.

Art. 61: De commissie is bevoegd, de door haar georganiseerde activiteiten, die vooral op leden zijn gericht, tevens op te stellen voor..... (zie oude tekst).

Opzij

Kerk en politiek

Ik zat zondagmorgen in de kerk. Samen met mijn vrouw en onze kinderen.

Wij zijn meelevende leden en verwachten iets van onze kerkgang. De dominee had een mooie tekst als uitgangspunt gekozen. En hij begon zijn preek op een manier, die ons erg aansprak.

Ik zeg met nadruk ons, want ik heb later thuis met vrouw en kinderen over de preek nagepraat.

Ik zei al: het begin van de preek was fijn. Maar ... op een gegeven moment begon de dominee ineens te preken over Zuid-Afrika en de Shell, over Bangla-Desh en andere verre landen. Hij voerde ons langs militaire bases, waar kernwapens opgeslagen kunnen worden. We kregen te horen, wat het IKV wil en hoe goed het was.

En nog een heleboel dingen meer. Zoveel, dat ik ze niet allemaal onthouden kon.

En toen zei de dominee tegen het eind van zijn preek, dat de Heer Jezus tegen kernbepapening was en dat Hij achter het IKV stond. En de dominee zei bijna letterlijk: „als je het daarmee niet eens bent, moet je jezelf afvragen, of je wel een goed christen bent.”

Het is misschien erg om het te zeggen, maar op dat moment heb ik afgehaakt.

Toen we er later thuis over na zaten te praten, voelden we ons erg moedeloos.

We hadden een beroerde zondag. Maar misschien was dat de bedoeling van de dominee. Of van het evangelie?

Ik zat zondagmorgen in de kerk. Samen met mijn vrouw en onze kinderen.

Wij zijn (nog steeds) meelevende leden en verwachten iets van een kerkdienst.

De dominee had een mooie tekst als uitgangspunt gekozen. En hij begon zijn preek ook wel op een boeiende manier. Dat bleek later, toen we thuis waren en we samen als gezin over de dienst zaten na te praten. Ik zei al: het begin was erg boeiend. Maar ik dacht al heel gauw: „man, zeg nou eens wat!” We begonnen pas goed te luisteren, toen de dominee het kreeg over Zuid-Afrika en Bangla-Desh en de kernenergie en andere hete hangijzers.

Ik dacht: hè, hè, eindelijk komt ook nog een keer het evangelie op de proppen. Want dat hadden we met al die mooie aanloopjes toch wel erg gemist. We zijn dan ook heel enthousiast naar huis gegaan.

Dat bleek, toen we - zoals ik al zei - thuis nog eens onder het genot van een kopje koffie en een gebakje na zaten te praten over de kerkdienst. We waren er het allemaal over eens, dat er altijd op die manier vanuit het evangelie geprekeerd moet worden.

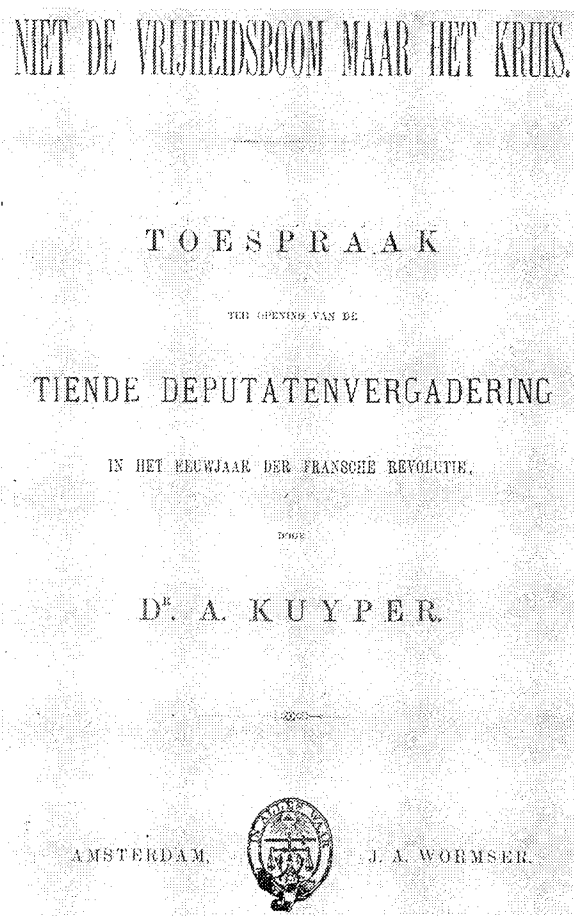
Dat brengt de mensen tenminste tot daden. In ieder geval hadden wij een machtige zondag.

En dat is toch de bedoeling van de kerkgang, nietwaar?

Bron: Gereformeerd Centraal Weekblad.

Minister De Koning in de Haagse Post van 10 mei: „Het is een kwestie van klimaat, van presentatie, maar er is toch ook wel wat meer dan dat. Zo lees ik in veel van wat bijvoorbeeld AR-jongeren schrijven, dat men een andere werkelijkheid wil dan de werkelijkheid die voorhanden is. Voor CDA-ministers is dat een levensgroot probleem.

Van Agt heeft zich voor het lijsttrekkerschap van het CDA beschikbaar gesteld. Zou Post volgend jaar niet voor hem een plaatsje vrij hebben in zijn wielrennersploeg?

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schroten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

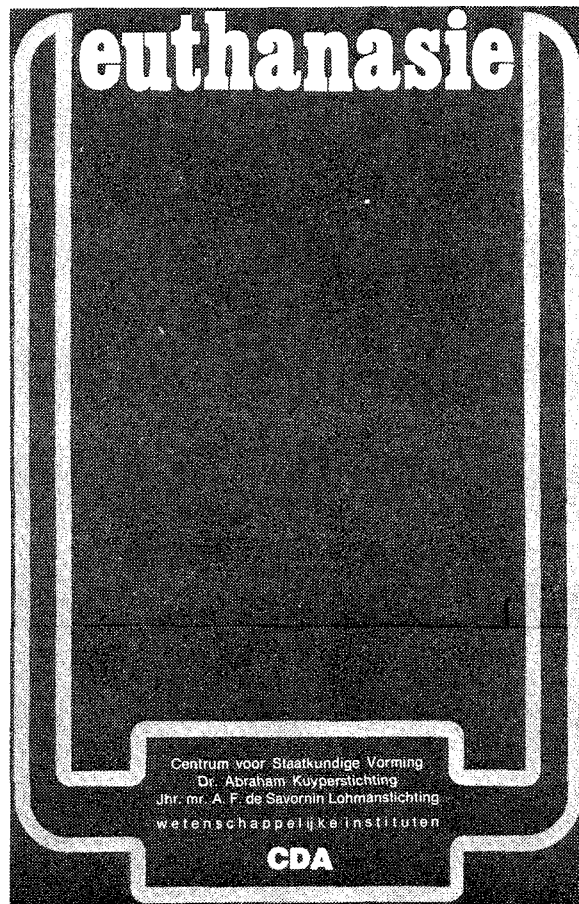
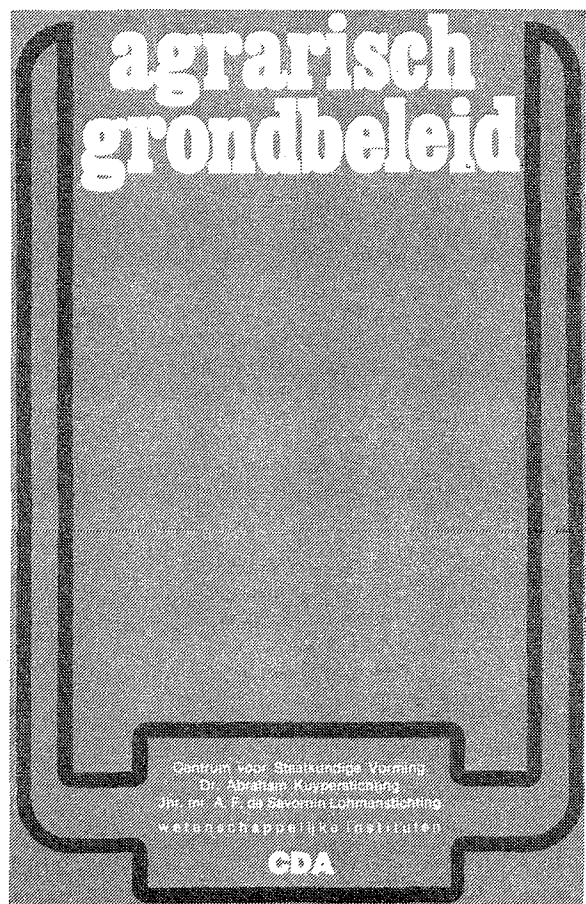
Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Tussen beginselstudie en politieke aktie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de ARP, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

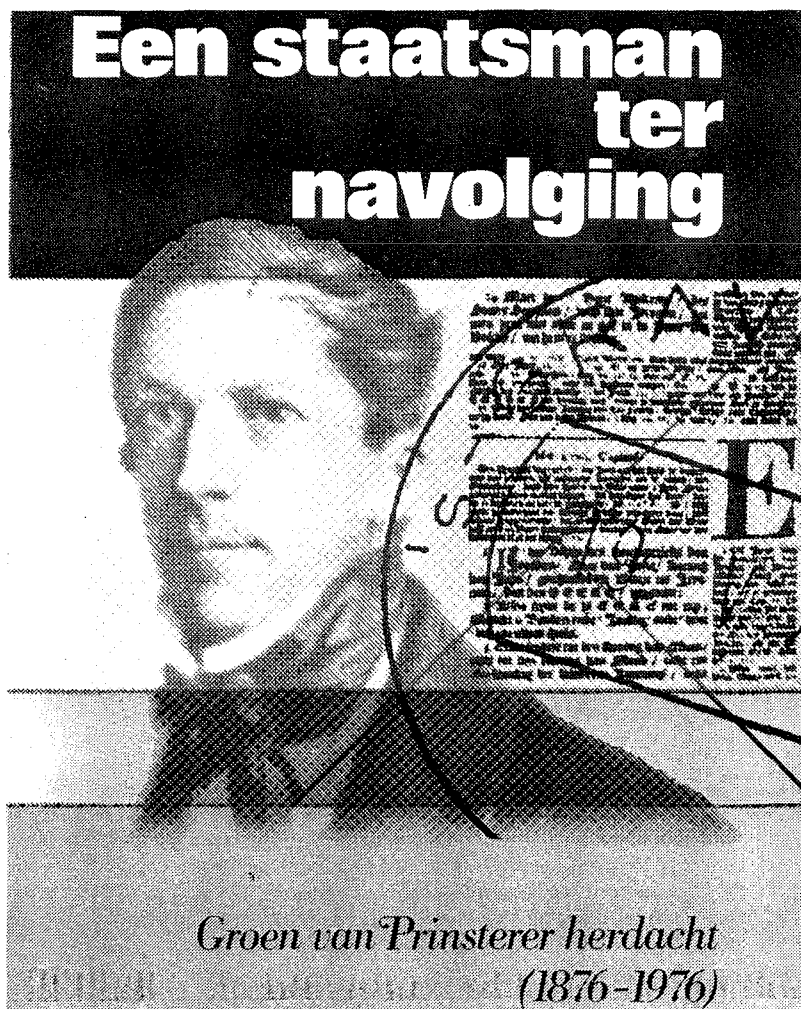
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatkunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPPartijstichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

TUSSEN BEGINSSEL STUDIE EN POLITIEKE AKTIE

Beelden uit vijftig jaar anti-revolutionaire jongerenaktie en -studie

ARJOS
jongerenorganisatie
van de ARP

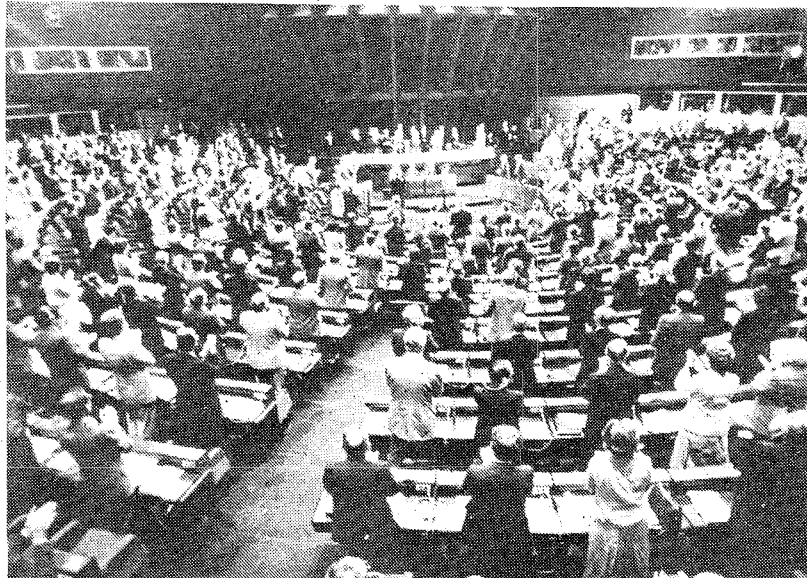
Het politiek bureau van EVP

spreekt zich uit over Latijns-Amerikaanse landen en de begroting

Begrotingssituatie

Het Politiek Bureau van de Europese Volkspartij, in vergadering bijeen op woensdag 14 mei 1980 onder het voorzitterschap van de heer Kai Uwe von Hassel, heeft de volgende resolutie aangenomen:

Het Politiek Bureau van de Europese Volkspartij heeft zich beraden over de begrotingssituatie van de Europese Gemeenschap. Het is van mening dat geen enkele inspanning mag vermeden worden om te bereiken dat er vóór de zomer een begroting 1980 voor de E.G. zal zijn vastgesteld, omdat anders de Gemeenschap in hoogst ernstige moeilijkheden komt. Het Bureau is van oordeel dat het Europees Parlement moet aandringen op concertatie met de Raad inzake de hangende begrotingsvraagstukken, omdat Raad en Parlement samen de begrotingsautoriteit vormen en dus in nauw contact ook tezamen moeten handelen. Het Bureau doet een beroep op met

Het Europees Parlement bijeen

name de Christen-Democratische Ministers in de Raad alles in het werk te stellen teneinde nu snel een ontwerp-budget vast te stellen.

Het Bureau vraagt de toepassing van de regels welke uitdrukkelijk in de Verdragen voorzien zijn inzake de begrotingsaangelegenheden; regels welke voorzien dat na de noodzakelijke overleg-procedure een beslissing kan worden genomen met gekwalificeerde meerderheid.

Het Politiek Bureau van de EVP herinnert eraan, dat zelfs het compromis van Luxemburg een dergelijke oplossing niet heeft uitgesloten en geenszins een absoluut veto-recht heeft geschapen, dat thans in praktijk wordt gebracht.

Het Politiek Bureau spreekt als zijn mening uit dat – mocht de Raad niet op zodanig tijdstip de ontwerp-begroting hebben ingediend, zodat uiterlijk in de

juli-zitting van het Europees Parlement de Begroting 1980 kan worden vastgesteld – het Parlement niet van zijn begrotingsrechten mag afzien, teneinde het functioneren van de

Gemeenschap te garanderen. Het Bureau herinnert aan de passage in het EVP-program: „Aan het Europees Parlement moet het recht worden toegekend in de plaats van de Raad een beslissing te nemen, indien de Raad na afloop van de overlegprocedure binnen een gestelde termijn tot tweemaal toe geen besluit neemt inzake een aangelegenheid die onder de bepalingen van de verdragen valt” (Hoofdstuk IV-2.1.). Het Politiek Bureau verzoekt de fractie van de EVP (Christen-democratische Fractie) van het Europees Parlement – mocht de zeer ernstige situatie zich voordoen dat de Gemeenschap vóór de zomer dreigt geen begroting voor het lopende jaar te hebben te onderzoeken de mogelijkheid de begroting '80 zonder de medewerking van de Raad vast te stellen en de Commissie uit te nodigen die begroting uit te voeren.

STER ELITE FREESIA'S

ELITE ANJERSTEEKEN

VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Europese Impressies uit Straatsburg

door T. Tolman

„De begrotings-feuilleton”

Gelukkig is er wederom duidelijke taal door het Parlement gesproken. De begrotingscommissie blijft nadrukkelijk van mening dat het Parlement aan zijn begrotingsrecht moet vasthouden. Er is met ernst gestreefd te komen tot een gezamenlijke resolutie en met succes. Piet Dankert – diende als rapporteur een resolutie in waar de EVP – heel duidelijk haar stempel op gezet had. In dit verband moet de arbeid van fraktiegenoten Notenboom en Langes met veel waardering genoemd worden.

In deze resolutie wordt gesteld dat: 1. de Raad vóór eind mei '80 een besluit dient te nemen over: a. de landbouwprijzen, b. de Britse bijdrage

om aldus aan het Parlement tijdens de junizitting een ontwerp-begroting te kunnen voorleggen.

2. bij uitblijven van een besluit over het landbouwbeleid, de ontwerp-begroting dient te worden gebaseerd op het compromis van de 8 (behalve het VK) van Luxemburg van 30 april jl.

(verhoging landbouwprijzen met 5%).

3. Indien de Raad niet tot een besluit komt over de Britse bijdrage, toch een ontwerp-begroting wordt ingediend overeenkomstig het gestelde in 2.

4. Indien de Raad weigert een ontwerp-begroting op te stellen, het Parlement in geen geval van zijn begrotingsrecht voor het jaar 1980 zal afzien.

Hiermee wordt gesuggereerd, dat het Parlement dan eventueel zelf als andere helft van de begrotingsautoriteit met een ontwerp-begroting zal komen en de begroting zelf zal vaststellen. Dit om te garanderen, dat de Gemeenschap blijft functioneren (amendement Notenboom, EVP).

Hoogtepunt!

Eindelijk was er weer een geest van grote eensgezindheid in het Parlement. Geen tientallen amendementen op de resolutie Dankert. Slechts vijf. Een ieder heeft een juiste zelfbeperking in acht genomen. De resolutie werd met overgrote meerderheid aangenomen. Slechts 31 leden van het Parlement stemden tegen.

Landbouwprijzen

Door aanneming van de

Situatie in Guatemala en San Salvador

Het Bureau van de EVP heeft kennis genomen van de inspanningen die de christen-democratische partijen van Guatemala en San Salvador zich op het ogenblik getroosten met het oog op een vreedzame democratisering van hun landen, die zich bevinden in een situatie van verschrikkelijke geweldpleging zowel van de kant van rechtse paramilitaire groeperingen, die iedere actie voor de vrijheid en gerechtigheid onderdrukken, als van de kant van diegenen die beweren dat de enige uitweg in de guerrilla is gelegen. Het is daarom dat de Europese Volkspartij,

1. haar solidariteit betuigt met de christen-democratische partijen van Guatemala en San Salvador in hun strijd voor gerechtigheid, vrijheid en vrede;
2. een oproep richt tot de christen-democratische partijen en de regeringen van Europa om van de regering van Guatemala te eisen dat deze terstond een einde maakt aan de activiteiten van de extreem-rechtse groeperingen en het door de christen-democraten nagestreefde democratiseringsproces mogelijk maakt;
3. zich solidair verklaart met de christen-democratische partij van San Salvador, die binnen de regering bezig is diepgaande sociale hervormingen door te voeren en subversieve acties te bestrijden, teneinde het land op de weg naar een werkelijke democratie te voeren.

Situatie in Uruguay

Politieagenten te Montevideo houden voorbijgangers aan en controleren hen op wat ze bij zich hebben en op hun identiteitspapieren.

De Europese Volkspartij spreekt zijn verontwaardiging uit over de op 9 mei 1980 door de president van Uruguay, de heer Aparicio Méndez, afgelegde verklaring, waarin deze publiekelijk de Christen-democratische Partij heeft uitgesloten van deelneming aan de verkiezingen van 1981 en bevestigd heeft dat er geen volledig herstel van de democratie in Uruguay zal plaatsvinden.

De EVP geeft uiting aan zijn afkeuring over het feit dat de Uruguayaanse regering weigert haar plechtige belofte na te komen om binnen de vastgestelde termijn een democratisch stelsel overeenkomstig de Uruguayaanse tradities te herstellen. Met het oog op het voorwendsel dat de Uruguayaanse autoriteiten hebben aangevoerd om de Christen-democratische Partij op discriminerende wijze te behandelen, betuigt de EVP nogmaals dat iedere christen-democratische partij, ook al maakt deze deel uit van de Wereldunie van Christen-democraten, haar eigen onafhankelijkheid bewaart en al haar besluiten volstrekt autonoom en met inachtneming van de nationale belangen neemt.

De EVP verzekert de Christen-democratische Partij van Uruguay van haar volledige solidariteit in de strijd voor democratie en vrijheid. De EVP richt een oproep tot de bij haar aangesloten partijen, tot de Europese regeringen en tot de instellingen van de Gemeenschap opdat deze van de burgerlijke en militaire autoriteiten van Uruguay het herstel eisen van een werkelijke democratie, die niet alleen de deelneming inhoudt van alle politieke partijen die de grondbeginselen van de democratie en de vrijheid onderschrijven, maar ook het recht van deze partijen om zich bij monde van hun vrijelijk gekozen vertegenwoordigers uit te spreken en, meer in het algemeen, het herstel van de individuele, burgerlijke en politieke vrijheden.

resolutie-Dankert heeft het Europees Parlement zich zeer duidelijk uitgesproken voor een prijsverhoging van ca. 5%. Deze uitspraak was op de bijzondere zitting in maart in de mist geraakt. Ook toen was er – zij het onuitgesproken – een meerderheid van 5%.

Door een technisch knock out in de stemmingsprocedure kwam dat niet tot uitdrukking. Het Parlement steunt dus het standpunt van de Raad. De Commissie zal nu met formele voorstellen komen in overeenstemming met het standpunt van de Raad en met instemming van het E.P. Dat betekent dat Gundelach zijn voorstellen van 2,4% van de tafel zijn geveegd. Zijn voorstellen van productiebeperking zijn wel in principe aanvaard maar worden ook dit jaar niet uitgevoerd. Daarmee is de positie van Gundelach sterk verzwakt. In de nationale verhouding gesproken zou een Nederlandse minister van Landbouw maar het beste kunnen aftreden.

CNV-Gasten

Vele Nederlanders brengen een bezoek aan Straatsburg. Ditmaal was er een omvangrijke delegatie van het CNV aanwezig. Het hoofdbestuur met leden van de Verbondsraad onder leiding van voorzitter Harm van der Meulen. Er zijn gesprekken gevoerd met de socialistische, liberale en Christen-democratische fracties. Uit deze contacten blijkt nog weer eens te meer hoe waardevol het is om met elkaar van gedachten te wisselen over het actuele Europese gebeuren.

CDJA-jongeren

In dit verband dient ook te worden vermeld het bezoek van de CDJA-jongeren. Onder leiding van de immer actieve Theo Schoenmakers is er een gehele avond op bijzonder informele en goede wijze contact geweest.

Teun Tolman,
lid EVP-fractie
Europees Parlement.

VAN DE PAARTIJ

Rechtvaardig bezuinigen of het recht van de sterkste?

Welke invloed kan een raadslid uitoefenen op een ingewikkelde begroting? Bestaan daar eenvoudige technieken voor? Wat zijn harde en wat zachte posten? Hoe bepaal je de financiële ruimte? Hoe werkt een meerjarenbegroting?

Aan dit en nog drie andere interessante onderwerpen zijn in het komende seizoen de CDA-cursussen voor gemeenteraadsleden, kandidaatsraadsleden, leden van fractiebegeleidingsgroepen, partijbestuurders, enz. gewijd. Met name dit onderwerp wordt in een verbeterde versie opnieuw gebracht. Ook bij u in de buurt vinden die cursussen plaats. Overweeg eens of u zich niet zou willen bijscholen en geef u tijdig op. Of maak er uw collega-raadslid op attent.

CDA-cursus voor raadsleden

In samenwerking met de CDA-bestuurdersvereniging organiseert de Stichting politiek vormings- en scholingswerk voor het komende seizoen een CDA-cursus voor gemeenteraadsleden.

De cursus is vooral bedoeld voor hen die in de praktijk te maken hebben met de problemen c.q. vraagtekens rondom de diverse onderwerpen.

De onderwerpen worden ingeleid door een deskundige. Vervolgens vindt discussie plaats, die mede omdat het aantal deelnemers beperkt is, leidt tot nuttige gedachtenwisselingen en informatie over en weer.

Inschrijving

U kunt u alleen opgeven als deelnemer door tijdig het verschuldigde bedrag ad f 45,- over te maken op giro 3966745, t.n.v. Stichting politiek vormings- en scholingswerk CDA, Wassenaarseweg 7, 2596 CD Den Haag; tel. 070-24.45.16. Na ontvangst van uw betaling ontvangt u het materiaal en nadere gegevens voor de eerste zaterdag.

Reiskosten boven f 10,- kunt u te zijner tijd declareren.

De inschrijving dient vóór 1 oktober binnen te zijn. Op dat moment wordt bekeken of een cursus op een bepaalde plaats door kan gaan. Het aantal deelnemers per cursus is maximaal 15 personen.

Vermeld a.u.b. bij uw betaling duidelijk uw naam en adres en ook de cursusplaats waarnaar uw voorkeur uitgaat.

Onderwerpen

De cursus omvat het behandelen met elkaar op vier zaterdagochtenden van de volgende onderwerpen:

1. Gemeentefinanciën
2. Onderwijsbeleid
3. Sociaal-economisch beleid
4. Opereren als fractie.

De cursus vangt aan om 09.30 uur precies en duurt tot ongeveer 12.30 uur.

Waar - wanneer?

Alphen a/d Rijn:
22/11 10/1 7/2 7/3

Assen:
8/11 29/11 10/1 31/1

Breda:
15/11 13/12 17/1 7/2

Eindhoven:
15/11 13/12 17/1 7/2

Groenlo:
25/10 22/11 20/12 24/1

Haarlem:
15/11 20/12 31/1 28/2

Hoorn:
8/11 13/12 24/1 21/2

Leeuwarden:
25/10 22/11 20/12 24/1

Middelburg:
8/11 29/11 10/1 31/1

Rotterdam:
25/10 22/11 20/12 24/1

Sittard:
8/11 29/11 10/1 31/1

Utrecht:
25/10 29/11 17/1 14/2

Zwolle:
15/11 13/12 17/1 7/2

Oss:
22/11 10/1 17/2 7/3

Tilburg:
29/11 17/1 14/2 14/3

Vervolg van pag. 1

Verhalen rond de ARP

tegenstelling tot bijvoorbeeld Schakel - een zeer goede zaak gevonden hebben als de uitslag van de stemming zeker wat betreft de eerste zestien plaatsen in overeenstemming zou zijn geweest met de advieslijst van het versterkt partijbestuur. Met name de eerste plaats van De Boer was van veel belang. Daarmede zou in de top van de gezamenlijke CDA-lijst duidelijk meer de breedte van het CDA recht zijn gedaan, vooral gelet op de mogelijkheid van een zittende minister als CDA-lijsttrekker. Reden genoeg voor ontvredenheid. Je wordt er ook wel eens even een ogenblikje wat moedeloos van. Maar ja, wat wil je in de politiek?! Verder werken. Het zij echter herhaald: het gaat er in het voorgaande met name om enkele kritische kanttekeningen te plaatsen bij allerlei nogal wilde verhalen en conclusies. Het zou gevaarlijk zijn wanneer op grond daarvan een vertekend beeld van de ARP zou ontstaan.

Nog een enkele vertekening van het beeld willen wij signaleren. Zo bijv. deze zin uit een commentaar in Elseviers Magazine, 24 mei jl.

„Partijvoorzitter Hans de Boer, die zich gemakshalve maar op de eerste plaats had gezet, werd naar de vierde plaats teruggewezen”. Iedereen, die zich even had laten informeren, had kunnen weten hoe onzinnig deze opmerking is. Het tegendeel is het geval. De verantwoordelijkheid voor de eerste plaats van De Boer op de advieslijst, berust - achtereenvolgens en steeds unaniem - volledig bij het dagelijks bestuur, het partijbestuur en het versterkt partijbestuur. Aangenomen mag worden dat deze organen evenals de partijvoorzitter het vertrouwen hebben van de partijraad, welke overigens zaterdag a.s. bijeenkomt. Interessant is overigens wat Lubbers, op een bijeenkomst te Balk, volgens

het Friesch Dagblad, 20 mei jl. over de vierde plaats van De Boer heeft opgemerkt: „Een beetje sneu voor hem”. Alsof het daarom gaat. Eerder een beetje sneu voor de ARP en het CDA. Een beetje sneu voor hem? Een beetje belachelijk van Lubbers, die toch vaak ook redelijk uit de hoek komt. Zoals, eveneens te Balk: „Zijn (De Boer's) politieke opvattingen verschillen overigens niet erg met die van minister De Koning van ontwikkelingssamenwerking die als eerste op de kieslijst staat.” Dat de loyalisten zo langzamerhand worden „afgevoerd” gelooft hij niet. „Dan zouden ze ook niet op de kieslijst staan. Er is beslist geen sprake van uitzuivering. Ze zijn gezakt, maar zij zijn d'r”, zo stelde hij. Minister De Koning heeft volgens drs Lubbers hoger gescoord, doordat de ARP-leden een bewindsman nu eenmaal zwaarder wegen dan een Tweede-Kamerlid.” (Fr. dagblad 20 mei jl.).

Goudzwaard

Goudzwaard heeft afstand genomen van het CDA. Men heeft zijn verantwoording terzake kunnen lezen. Goudzwaard heeft, zoals bekend, geenszins geweigerd op de CDA-lijst te staan vanwege het feit, dat hij op de ARP-lijst van nummer 5 op nummer 8 kwam. Als bijkomend punt was voor hem wel het resultaat van de uitslag van de stemming met name ten opzichte van enkele anderen teleurstellend, maar zijn argumentatie betrof zijn ervaringen in CDA-verband in de voorbijgegangene tijd, o.a. gelet op de gang van zaken rond het Program van Uitgangspunten en het verkiezingsprogramma. Niettemin kan men in diverse bladen merkwaardige dingen lezen. Nemen wij maar weer eerst Elseviers Magazine, 24 mei j.l. „Na deze actie (van AR-kiesverenigingen) heeft prof.

Goudzwaard gemeend het bijltje erbij neer te moeten leggen. Geen sterke reactie op een democratisch genomen besluit”. Wel, zo lag het dus juist niet, voor ieder die een beetje horen en lezen kan. Bepaald misselijk is hetgeen de nummer 1 van de CHU, drs. Gerard van Leijenhorst, vice-voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie schrijft in het CH-Weekblad De Nederlander, 30 mei jl. In een artikel over het CDA meent hij er verstandig aan te doen o.a. op te merken: „In dit artikel gaat het mij niet om Goudzwaard - deze wankelmoedige heeft zichzelf al voldoende publiciteit bezorgd - ...” Dit is in feite overigens al teveel publiciteit voor Van Leijenhorst. Frinking heeft een wat andere benadering. „Goudzwaard komt niet in de nieuwe Tweede Kamer.... De weg naar de fusie van het CDA in oktober van dit jaar maakt hij niet langer mee. Om verschillende redenen is dat jammer, maar niet fataal”. (Haagsche Courant, 27 mei jl.). Jammer, maar niet fataal. Dat lijkt wat voorbarig. Dat zal namelijk nog een vraag zijn. Want het is duidelijk, dat er op een aantal punten tenminste enig verschil in het CDA is met betrekking tot het politieke beleid voor de korte en de lange termijn. Dat beperkt zich niet tot een eenling. Dat openbaart zich zo nu en dan ook in de fractie en in de partijen. Men denke hierbij o.a. niet alleen, maar ook aan de werkgroep „Niet bij Brood alleen”. Die nogal wat aanhang heeft in de AR, maar vooral ook in CDA-kring. Men behoeft het niet eens te zijn met de conclusie van Goudzwaard op dit moment, om niettemin te begrijpen wat bij hem en anderen aan de orde is. Jammer, maar niet fataal? Eerder, jammer en een signaal! Daar zal in de komende weken en maanden meer aandacht aan geschonken moeten worden.

Dr. W. de Kwaadsteniet
CDA-Tweede-Kamerlid

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (01840)-5566
Postbus 70, Sliedrecht

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (01840)-5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Sleepdienst Broedertrouw n.v.

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT

Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 01894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSEL

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF

N.V. GEBR. SALVERDA

t HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER BEUKEN,
ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN.
Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%.

N.V. Hard- en Zachthout
Import Mij.

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-1888

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

Uitgaven Stichting Kader- en Vormingswerk ARP en Stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk CDA

"Spelregels voor Economie en Politiek" f 3.50
Een boekje van prof. A. J. Vermaat over onze economische orde, versoering, ethiek en politiek vanuit een bijbelse belichting. 45 pagina's geïllustreerd.

Grondslagdiscussie in het CDA f 5.95
Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA onder de titel "Van Woudschoten tot Hoogeveen". Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd.

Onder hamer en sikkel f 5,-
Informatie over Oost-Europa, geschreven door 6 deskundige auteurs. Aandacht wordt besteed aan de militaire kracht van Oost-Europa, aan het buitenlands beleid en aan de positie van de christenen, 71 pagina's; geïllustreerd

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 24 14 juni 1980

ARP

EVANGELISCHE VOLKSPARTIJ

ARPost

Deze week is Nederlandse Gedachten tevens een ARPost. Dat betekent dat alle ARP-leden het blad deze week ontvangen.

Uiteraard wordt er deze week veel aandacht besteed aan de ARPartijraad van 7 juni jl. Naast een verslag, treft u o.a. de rede van de AR-voorzitter De Boer en J. van Houwelingen en de resoluties die aangenomen zijn.

Uw speciale aandacht wordt gevraagd voor een uitgebreid artikel van prof. dr. W. C. M. Klijn over de memorie van antwoord inzake het wetsontwerp afbreking zwangerschap.

AR-voorzitter De Boer:

door G. J. Brinkman

Geen bestuursfunctie in CDA-organisatie

„Denk er nog eens over na – Hans”. Die vraag, door krachtig applaus ondersteund, werd de partijvoorzitter op het hart gebonden, toen de mammoet-agenda van de voorjaarspartijraad haar einde naderde. In strakke vaart had Hans de Boer de wijdvertakte discussies geleid en op de door het d.b. uitgestippelde route naar fusie nagenoeg eenstemmig fiat gekregen. Maar al in zijn openingsrede had hij laten weten: „Ik zal op 11 oktober binnen het CDA geen enkele bestuursfunctie aanvaarden”. Vandaar die vraag.

Met enkele duidelijke woorden heeft De Boer duidelijk gemaakt waarom hij tot dit besluit is gekomen. (Zie zijn elders weergegeven openingsrede). Zijn terugwijzing van de eerste naar de vierde plaats op de AR kandidatenlijst ervaart hij als een niet volledig willen accepteren van het voorzitterschap

zoals hij dat sinds 1975 heeft uitgeoefend. Eigenlijk had hij het voorzitterschap daarom maar direct willen neerleggen. Maar tot de fusie zal hij zijn tijd blijven uitdienen. Verschillende sprekers toonden hun teleurstelling over dit besluit. „Jammer, zeer jammer” zei een afgevaardigde.

„U bent zeer capabel voor een bestuursfunctie. Ook om de opkomende neiging tot polarisatie tussen links en rechts tegen te gaan”. Er brak op deze hartelijk uitgesproken woorden een zo langdurig applaus los dat De Boer er een eind aan moest maken. „Ik heb het wel begrepen” zei hij alleen.

Nu is De Boer er de man niet naar om zijn beleid op applaus af te stemmen. Luchthartige verklaringen liggen evenmin in zijn lijn. Onder-voorzitter Kuiper, de gang van zaken met betrekking tot de kandidatenlijst toelichtend, liet dan ook weinig hoop dat De Boer op diens, ook door het d.b. betreunde, conclusie zal terugkomen. De partijvoorzitter zelf heeft er, tijdens de Partijraad, geen woord of gebaar meer aan gewijd.

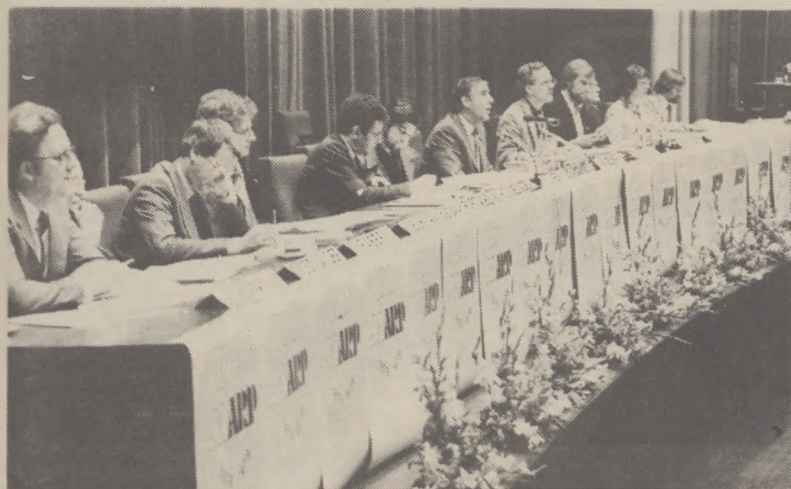
Feitelijk bleef de Partijraad niet veel anders over dan de AR-candidatenlijst op basis van de uitslag van de stemming in de kiesverenigingen vast te stellen. De bedoeling van de aangebrachte wijzigingen valt uit de cijfermatige gegevens niet precies vast te stellen. Een afgevaardigde meende er o.a. ook een poging in te zien om „het noorden des lands” meer invloed te verzekeren. Door Brabant werd het ook zeer betreurd dat Jan Nico Scholten een zoveel lagere plaats kreeg. „Dat heeft dit hardwerkend Kamerlid, het eerste protestantse uit Brabant, niet verdiend”. Door mevrouw Rietberg-Baas uit Barneveld werd schriftelijk aandacht gevraagd voor het feit dat twee mensen (Hanny van Leeuwen en Wim Aantjes) door kiesverenigingen op de advieslijst zijn geplaatst. Van het bestuur worden tijdig maatregelen gevraagd om de kiezers straks gelegenheid te geven zich over het al dan niet in de Kamer terugkeren van deze bekende

Een overzicht van de ± 600 aanwezigen, tijdens één van de vele stemmingen.

AR-politici uit te spreken. Regionale wensen kwamen ook tot uiting bij de behandeling van onderdelen van het ontwerp-fusieprotocol. Met de voorbereiding van dit indrukwekkende pakket organisatie-stukken zijn commissie-leden vele maanden bezig geweest. Niet zonder reden heeft De Boer waardering gevraagd „voor de ploeters, de zwoegers – het secretariaat voorop – die dit karwei hebben geklaard en er ons vandaag volop in de resultaten van hun arbeid onderdempelen”. De discussie nam een groot deel van de ochtendzitting in beslag. Enkele wijzigingen werden aanvaard. Van de voor organisaties e.d. nodige fusieregelingen waren alleen, de jongerenorganisaties tijdig met de stukken op tafel gekomen, zodat deze konden worden goedgekeurd. De besprekingen over de fusie der wetenschappelijke instituten zijn zelfs in een impasse geraakt. De problemen betreffen zowel de financiering, de personele bezetting als de structuur. De ARP wijst de gedachte aan een meer-hoofdige leiding af. De Partijraad sprak, overeenkomstig een

resolutie-Buyse c.s. bij acclamatie uit dat uiterlijk 28 juni een conference de resterende verschillen dient op te lossen, dan wel een procedure moet vaststellen om door middel van een bindend advies tot een oplossing te komen.

Het dagelijks bestuur van de ARP. V.l.n.r. G. Numan, drs. A. M. Oostlander, dr. S. Faber, drs. P. Bukman, J. van Houwelingen, prof. dr. D. Th. Kuiper, H. A. de Boer – voorzitter, drs. C. Bremmer – secretaris, G. v.d. Berg – adj.-secretaris, prof. ir. B. Krol, mevr. N. Zuidema-van Dijk, N. Schouten.

DEZE WEEK IN NG:

- NG-commentaar overwegende rede pag. 3
- J. van Houwelingen rede pag. 4,6
- H. A. de Boer abortus resoluties pag. 5,6
- ARPartijraad Zuid-Afrika pag. 7 t/m 10
- Europese Impressies pag. 11
- Uit de Arjos pag. 13
- pag. 13
- pag. 13
- pag. 15

H. R. van Triest B.V.

Hoogeveen

Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.

Abortus Provocatus

In het hart van de krant vindt u deze week een zeer lang artikel van de hand van prof. dr. W. C. M. Klijn, geschreven naar aanleiding van de memorie van antwoord bij het wetsontwerp Afbreking Zwangerschap. Centraal in het artikel staat het begrip „norm” en in onlosmakelijk verband hiermee de vraag hoe de arts aan zijn beslissing inhoud moet geven. Wij hopen dat dit artikel een positieve bijdrage zal leveren aan de discussie die zeer binnenkort in de Tweede Kamer van start zal gaan.

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-
wagens
etc.

**HOUTBOUW HAHBO
HARDINXVELD**
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

CDA ONDER EÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

Kortzichtig eigenbelang

De economische werkelijkheid van alledag moet bij velen als een chaos en een kakafonie overkomen. Lonen, rentevoeten, financieringstekorten, saldo's op de betalingsbalans, het beweegt zich alles op schier onnavolgbare wijze door elkaar en op elke verandering in één van deze grootheden zijn minstens twee elkaar tegensprekende commentaren te vernemen. Het is de taak van de economische wetenschap om in deze wirwar enige ordening aan te brengen. De beproefde wijze om dat te doen is het opstellen van een economische theorie. Een theorie is een stilering van de werkelijkheid en bestaat uit een min of meer groot aantal verbanden tussen de economische verschijnselen die men voor het verklaren van de werkelijkheid van belang acht. Om maar eens een voorbeeld te noemen, in zo'n theorie zal vast en zeker een verband worden gelegd tussen loonshoogte en werkgelegenheid. Omdat het ons tenslotte te doen is om de economische politiek is het het

handigste bij het opstellen van een economische theorie daar alvast rekening mee te houden. Dit kan door de theoretische verbanden zo op te stellen dat het daarbij steeds gaat om een doelstelling van economisch beleid die verklaard wordt met behulp van onder andere één of meer economische verschijnselen die het karakter van instrument voor economische politiek hebben. Om maar bij ons simpele voorbeeld te blijven: de werkgelegenheid, die doelstelling is van economische politiek, wordt in verband gebracht en verklaard door de loonshoogte, die als instrument in de politiek wordt gehanteerd. Als tenslotte de theoretische verbanden worden getoetst aan de praktische werkelijkheid en daarbij de sterkte van de verbanden wordt berekend dan is het nog maar één stapje van de theorie naar de praktijk en naar het beleid. Het is nu immers bekend hoeveel de werkgelegenheid zal afnemen als de lonen met een bepaald percentage

toenemen. Aan het kabinet de taak om in overleg met de sociale partners de lonen zodanig te manipuleren dat de werkgelegenheid zoveel mogelijk wordt bevorderd. We zeiden het al: het betreft hier een simpel voorbeeld, te simpel blijkt nu wel.

Bij dat ene stapje echter van theorie naar beleid schuilt een addertje onder het gras. In de economie gaat het om menselijk gedrag, het is geen wis- of natuurkunde. De vraag wordt dan interessant hoe in de economische theorie dit menselijk gedrag is ingebakken. Over deze kwestie zijn vele dikke en diepzinnige boeken geschreven, maar de stelling is wel vol te houden dat in de meeste economische theorieën wordt aangenomen dat de mens rationeel handelt en wel vanuit een welbegrepen eigenbelang. Op deze manier komen bijvoorbeeld bekende theoretische uitgangspunten tot stand als: elke gulden meer inkomen levert de betrokkene steeds een positief nut op zij het wel dat dit steeds minder wordt, en: iedereen besteedt zijn inkomen zodanig dat hij op het laatst aan elke uitgave evenveel bevrediging ontleent, en: de welvaart is optimaal wanneer niemand er nog op vooruit kan gaan zonder dat een ander er in welvaart op achteruit gaat. Het zal duidelijk zijn dat het mensbeeld dat uit deze theorieën naar voren komt niet bepaald christelijk is te noemen. Daarmee zijn overigens deze theorieën niet gediskwalificeerd. Een theorie moet beoordeeld worden op grond van de mate waarin deze een schets en verklaring geeft van de werkelijkheid. Het wordt pas gevaarlijk, en daar schuilt het addertje,

wanneer de theorie uitgangspunt wordt voor het economisch beleid. Dit betekent immers dat het economisch beleid genoeg neemt met het lang niet christelijke mensbeeld van de uitsluitend met zijn eigenbelang bezig zijnde mens.

Een voorbeeld van deze gevaarlijke koppeling tussen theorie en beleid levert het onlangs verschenen rapport van een internationale commissie onder leiding van Willy Brandt over de Noord-Zuid problematiek. In dit overigens uitstekende rapport worden op klemmende wijze de immense problemen in de economische verhoudingen uiteengezet tussen de ontwikkelde landen in het Noorden en de ontwikkelingslanden in het Zuiden met daaraan toegevoegd een actieprogramma om op niet al te lange termijn deze verhoudingen een keer ten goede te laten nemen.

Uitgangspunt voor dit actieprogramma is echter het eigenbelang dat zowel de noordelijke als de zuidelijke landen zouden hebben bij een dergelijke ombuiging in de onderlinge economische verhoudingen. Nu hoeft een dergelijk beleid nog niet eens slecht te zijn, het zal zelfs nog heel wat opvoeding van de bevolking van de rijke landen vereisen voordat deze van dit wederzijdse eigenbelang overtuigd is. Het eigenbelang wordt immers maar al te vaak erg kortzichtig geïnterpreteerd. Op korte termijn te behalen voordelen worden bijna altijd positiever beoordeeld dan met het oog op de nadelen die er op langere termijn uit voort kunnen vloeien wenselijk is.

Hoe positief dit rapport en het daarin

voorgestane beleid dan ook moet worden gewaardeerd vanuit een christen-democratische optiek zal geen genoeg worden genomen met dit op eigenbelang gebaseerde beleid.

Christen-democratische politiek legt zich niet neer bij het theoretisch wellicht juiste principe van het eigenbelang. Ze zal daarop corrigerend willen inwerken en het appèl dat ervan uitgaat zou zodanig moeten doordringen dat de theorie die luidt in termen van eigenbelang op den duur kan worden aangepast in plaats van dat het beleid zich maar aanpast aan de theorie. Het is dan ook de verdienste van minister De Koning dat hij onlangs bij de groots opgezette presentatie van het Noord-Zuid-rapport in Den Haag dit gevaar duidelijk heeft onderkend en met zoveel woorden heeft gezegd „het pure belang een onvoldoende grondslag voor het voeren van politiek” te achten. „Voor de verworpenen der aarde is geen plaats in een wereld die door louter belang wordt geregeerd”, zo stelde hij.

Christen-democratische politiek kan geen genoeg nemen met een beleid gebaseerd op eigenbelang, hoe welbegrepen ook. Bij ontwikkelingssamenwerking houdt ze zelfs geen halt bij een beroep op onderlinge solidariteit, te vrijblijvend als dit dikwijls is. Ze zal niet rusten voordat een menswaardige positie in de meest ruime zin van het woord voor een ieder en met name voor de zwaksten in het (internationale) recht ligt verankerd.

G. de J.

Bespreking program van uitgangspunten

Terugdringen bewapeningswedloop

door G. J. Brinkman

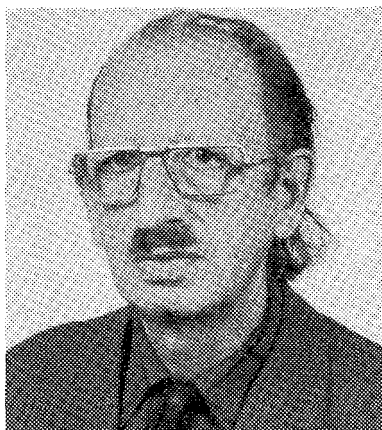
Het ontwerp-program van uitgangspunten CDA, zoals dat door de commissie-Kremers aan de drie partijen is voorgelegd, werd ook door de AR-partijraad in grote trekken aanvaard. Op twee belangrijke punten heeft de Partijraad zich echter, overeenkomstig advies van het dagelijks bestuur, voor een andere formulering uitgesproken. Deze punten betreffen: de wapenbeheersing binnen Navo-verband en de verhouding tussen het gezin en „andere vormen van samenleving”.

Verschillende afgevaardigden spraken uit dat het terugdringen van de bewapeningswedloop „bij voorkeur” in bondgenootschappelijk verband dient te worden gerealiseerd.

Deze door het CDA-bestuur (en ook door de zaterdag gehouden KVP-partijraad) afgewezen toevoeging van de woorden „bij voorkeur” schijnt voor het politiek beleid vooralsnog niet belangrijk. Haar praktische betekenis hangt af van de uitleg welke er aan wordt gegeven en de bedoeling die er achter schuil gaat.

Volgens Goudzwaard moet het in de Uitgangspunten principieel om het terugdringen van de bewapeningswedloop gaan. Het bondgenootschappelijk verband zou daartoe als middel moeten dienen. Een middel dat „bij voorkeur” zou worden gebruikt, maar terzijde geschoven moeten kunnen worden als daartoe aanleiding wordt gezien. Door zowel het terugdringen van de bewapening als de trouw aan het bondgenootschap als zelfstandige doelen te omschrijven zou het CDA, zo vreesst Goudzwaard, steeds tussen beide polen blijven slingeren.

Prof. Goudzwaard heeft als commissie-lid van het afwijzen van de door hem voorgestelde amendering in ieder geval een „halszaak” menen te moeten maken en op de Partijraad ook gezegd waarom hij het afwijzen van de woorden „bij voorkeur” van principiële betekenis acht. „U hebt reeds tot fusie besloten en op dit moment heeft discussie over uitgangspunten een element van schijnvertoning in zich.”

Bitter merkte Goudzwaard op dat hij er daarom aan twijfelde of het CDA zich de rechtmatige opvolger van de ARP mag noemen. Daarna verliet hij onopvallend de zaal.

NATO

Onder-voorzitter Kuiper had tevoren reeds uiteengezet waarom ook het db de woorden „bij voorkeur” ingelast wenst te zien. Zij geven de spanning aan tussen ideaal en werkelijkheid. De Nato is als bondgenootschap van groot belang geweest voor het behouden van de vrede en dat moet zo blijven. Het lidmaatschap blijft van belang. Maar het instituut moet als „middel” worden gezien ter voorkoming van oorlog. We willen niet terug naar de oude neutraliteitspolitiek. Critische dialoog binnen de Navo moet echter mogelijk blijven en het lidmaatschap mag zelfstandige standpunt-bepaling niet uitsluiten. Het standpunt van de meerderheid

binnen de commissie-Kremers, zo maakte Jan de Koning duidelijk, is dat het effectief terugdringen van de bewapeningswedloop buiten bondgenootschappelijk verband niet mogelijk is. (Het gaat dus om een feit, niet om voorkeur.) Geïsoleerd optreden van Nederland in dit opzicht heeft geen betekenis en zou de geringe invloed welke het kleine Nederland op de wapenbeheersing heeft prijsgeven.

Huwelijk en gezin

Over huwelijk en gezin wordt in de Uitgangspunten o.a. gezegd dat deze „van bijzondere betekenis” zijn en dat het kind behoort te kunnen opgroeien onder de zorg en verantwoordelijkheid van zijn ouders. „Andere duurzame samenlevingsvormen, waarin de betrokkenen de verantwoordelijkheid voor elkaar aanvaarden, hebben aanspraak op met het gezin vergelijkbare rechten en plichten. Bij de discussie werd vooral betoogd dat binnen de rechtsorde niet zozeer moet gaan om „het huwelijk”, maar om de inhoud van de samenleving en de verantwoordelijkheid welke daar voor elkaar wordt aanvaard.

Erkenning ook van andere duurzame samenlevingsverbanden vond geen bestrijding maar wel werd principieel tegen het geven van aan het huwelijk vergelijkbare rechten en plichten gewaarschuwd. Het gaat niet om vergelijkbare samenlevingsvormen. De amendementen over bovengenoemde onderwerpen werden bijna unaniem aanvaard.

KVP

Ter informatie: door de KVP-partijraad werd met 33-20 stemmen een voorstel verworpen om het gezin als „hoeksteen van de samenleving” te omschrijven. Ook werd een voorstel verworpen om alternatieve relaties geen „vergelijkbare” rechten en plichten toe te kennen doch er „passende regelingen” voor te treffen. Een gedachte welke ook op de AR-partijraad wel werd ontwikkeld. Binnen de CHU bestaan bij sommigen

Twee leden van de programkommissie in overleg. Links prof. Goudzwaard, rechts minister De Koning. (foto ANEFO)

Op de voorste rij minister De Ruiter en echtgenote, de drie leden van de programkommissie; mev. ds. Van der Veen-Schenkeveld, prof. Goudzwaard en minister De Koning, mev. De Koning, staatssecretaris De Jong. (foto: ANEFO)

nogal wat bedenkingen tegen de positie van de alternatieve samenlevingsvormen zoals die in het ontwerp-Uitgangspunten is omschreven. De zgn. Conférence, bestaande uit delegaties van de drie partijen, die eind juni tot definitieve besluitvorming over de op statutenpakket en Uitgangspunten ingediende amendementen moet komen, ontbreekt het dus niet aan gespreksstof.

schrammen en builen?

Hametum ZALF

Schwabe
het kamamelis preparaat

ook bij: schaafwonden, lichte brandwonden, ruwe, schrale en gesprongen huid.

uit natuurlijke grondstoffen bereid

Oogstrijk

De naar valt aan te nemen laatste AR voorjaarspartijraad van de ARP voor de fusie is om meerdere redenen een bijzondere bijeenkomst geweest. Deze partijraad kenmerkte zich onder andere door een grote belangstelling, tairijke discussies, en een groot aantal politieke uitspraken waardoor het een „oogstrijke” dag werd. Ondanks de zeer uitvoerige agenda, waaronder tal van belangrijke punten, heeft de besluitvorming een zeer ordelijk verloop gehad. Van half 10 's ochtends tot 6 uur 's avonds verliep de partijraad „geruisloos” niet in het minst vanwege de leiding van de partijvoorzitter.

Doorklinken

Het is zaak dat de resultaten van de 7e juni een zo goed mogelijk vervolg zullen hebben op de „CDA-conference” einde deze maand. Op deze conferentie worden de uitkomsten van de partijraden van ARP en KVP en van de Unieraad van de CHU besproken, en zullen de verschillen over onder meer de tekst van het Program van Uitgangspunten en het fusieprotocol, die naar aanleiding van de partijraden gerezen zijn, worden besiecht. De melodie van de partijraad van vorige week zal in het CDA-orkest

duidelijk herkenbaar moeten doorklinken. De grote mate van eensgezindheid onder de partijraadsleden bij de besluitvorming onderstreept dit nog eens extra.

Respect

Partijvoorzitter De Boer heeft laten weten na de fusie niet in te zijn voor een functie binnen het bestuur van het CDA. In de afgelopen dagen is van meerdere zijden reeds gewezen op de grote verdiensten van De Boer bij de totstandkoming van het CDA. Als partijvoorzitter heeft hij getoond over grote bestuurlijke en politieke kwaliteiten te beschikken. De partijraad als geheel uitte herhaaldelijk waardering voor de wijze waarop De Boer sedert einde 1975 de partij heeft geleid. In dit licht is er reden te meer het besluit van De Boer bijzonder te betreuren. Zijn besluit lijkt evenwel onherroepelijk. Dan rest slechts – niet in het minst ook vanwege de hierboven gememoreerde verdiensten – een respecteren van diens standpunt.

Eigen-aardig

Van Agt, de minister-president van het kabinet, vertoef niet graag in de Tweede Kamer. Dit is eind vorige week via dagbladen bekend geworden. Van Agt heeft dit niet

medegedeeld in de Tweede Kamer. Het blijkt uit een brief van hem aan de schrijvers van het zojuist verschenen boek „Voor de duvel niet bang”, een geschreven portret, waarin die brief is opgenomen. De debatten in de Tweede Kamer zijn van aard veranderd. Het interruptiewezen heeft exotische vormen aangenomen. Daardoor wordt het voor een bewindsman soms heel moeilijk om een sluitend betoog over het voetlicht te brengen, aldus Van Agt. Ook meent hij, dat de vergroving van de omgangsvormen die zich in de laatste decennia heeft voorgedaan, niet halt heeft gehouden bij de toegangsdeuren van de Tweede Kamer. Wel, dat is nogal wat. Die Tweede Kamer toch! Die honderdvijftig Kamerleden toch! Die opeenvolgende Kamervoorzitters

toch! De uitspraken? Eigen! Aardig? Eigen-aardig.

Mevrouw G. M. P. Cornelissen heeft zaterdag jl. op de vergadering van de KVP partijraad in een verantwoording van het beleid van de CDA-Tweede-Kamerfractie – zonder hen bij name te noemen – ernstige kritiek geuit op sommige fractieleden, volgens dagbladen daarmee doelend op zogenaamde dissidenten. „Soms met begrip, soms met ergernis nemen wij er kennis van dat collega-fractieleden menen zich uitspraken te kunnen veroorloven of een stemgedrag te zien geven die weinig te maken hebben met de christen-democratische opvattingen binnen onze partij.” Wel, dat is nogal wat. Het staat er: „...die weinig te maken hebben met de christen-democratische opvattingen binnen onze partij.” Binnen het CDA of binnen de KVP? Welke christen-democratische opvattingen? Wie heeft die opvattingen vastgesteld? Wie bepaalt dat „weinig te maken hebben met”? En wanneer die collega-fractieleden dan – zodanig als weergegeven – bezig zijn, waarom daarvan dan toch ook „soms met begrip” kennis genomen. Eigen? Aardig? Eigen-aardig. Dit dan allemaal – zowel het één als het ander – terwijl wij ons toch juist

moeten realiseren, dat Van Agt in zijn eerder genoemde brief nog zo voor een zorgvuldig taalgebruik had gepleit. Het blijft eigen-aardig.

Vreemd

De ministers van defensie van de NAVO hebben dringend een beroep gedaan op de Sovjet-Unie op korte termijn onderhandelingen te beginnen over de nucleaire middellange-afstandswapens. Dat is hoogst ongebruikelijk, want doorgaans gaan dergelijke oproepen uit van de Atlantische Raad, waarin de ministers van Buitenlandse Zaken zitting hebben. Tijdens het pas gehouden congres van de CPN liet de vertegenwoordiger van Moskou weten dat van onderhandelingen geen sprake kan zijn, zolang het NAVO besluit van december l.l. tot productie en opstelling van nieuwe wapens niet is opgeschort. Nu kan men over dat besluit denken wat men wil, als de Sovjet-Unie het inderdaad zo'n bedreigend besluit acht, zou men mogen verwachten, dat zij zo snel mogelijk gesprekken zou beginnen om de effectivering ervan, die pas in 1983 zal plaatsvinden, te voorkomen. In dat licht bezien is de Russische weigering niet alleen zeer betreurenswaardig, maar ook vreemd.

door drs. A. M. Oostlander

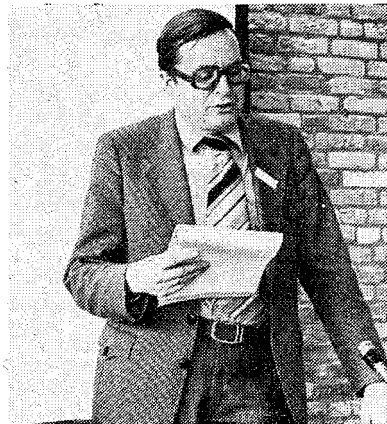
Politiek, verantwoordelijkheid en schuld

Het nieuwe Program van Uitgangspunten van het CDA acht het getuigenis omtrent God's geboden en beloften richtinggevend voor het politiek handelen. Dat is een wijze van zeggen die vertrouwd klinkt voor hen, die „plichten en perspectieven” centraal stellen. Dat is een goede zaak, maar als we het grondslagartikel uit de CDA-Statuten lezen, dan staat daar meer. Daar wordt nl. over de Heilige Schrift als zodanig gesproken. En al kan men deze in „wet en profeten” verdelen, toch wil dat nog iets anders zeggen dan geboden en beloften en alleen. Er zijn meer bijbelse thema's, die de kleur en dus ook de stijl en richting van onze politiek, bepalen moeten. En het is noodzakelijk dat die thema's met name worden genoemd, zodat hun draagwijdte niet kerkistisch wordt versmald, maar openhartig en vrijmoedig, ook op andere terreinen van het leven zo volledig mogelijk kan functioneren.

Het thema „schuld” is daar één van. Voor het gevoel van onszelf en onze medemens is schuld een aanstotelijk begrip. Met name omdat het met een ziekelijk – sombere – levensvisie verbonden wordt. Door te wijzen op verkeerde toepassingen van bijbelse gegevens ontstaat echter steeds het gevaar dat men zich helemaal van de inhoud daarvan afwendt. Datzelfde is ons in de politiek overkomen met het opstandingsgeloof. Het gevaar dat dit als zoethouder voor verdrukten zou kunnen worden gehanteerd, heeft ons ware zicht op de politieke betekenis van het opstandingsgeloof vrijwel ontnomen. Zo gaat het ene bijbelse thema na het ander voor de christelijke politiek verloren.

Niet weg te poetsen

Schuld is uit de politiek niet weg te poetsen en de erkenning of ontkenning daarvan hebben grote gevolgen voor de politieke stijl. Sommigen neigen ertoe om politieke keuzes te bestempelen als keuzes tussen goede en kwade standpunten. De merkwaardigheid van een keuze voor het als „kwaad” aangeduide, zou veroorzaakt worden door een gebrek aan moed. In de discussie over het bewapeningsvraagstuk is dit een geliefde stelling. De PPR-voorzitter schreef destijds in Trouw dat wij slechts de moed moeten hebben om voor het „zuivere” standpunt te kiezen, een standpunt dat vervolgens werd

beschreven. De grote geloofshelden uit de Heilige Schrift zouden tot het innemen van zuivere standpunten in staat zijn geweest. Zo'n uitzicht op een mogelijke persoonlijke zuiverheid spreekt ons sterk aan. Het is jammer dat deze suggestie in de Bijbel krachtig weersproken wordt, immers genoemde geloofshelden beschikten slechts over een beginsel der heiligheid. Paulus rekent volstrekt af met dit zuiverheidsidee: „Als ik het goede wil, is het kwade mij nabij”. Anders gezegd: onze drijfveren zijn van gemengde kwaliteit, onze maatregelen zijn gebrekkig, de effecten daarvan zijn ten dele gewenst, ten dele schadelijk. Datgene wat altijd aan de praktiserende politicus knaagt, dat is het besef dat met de schuld niet afgerekend kan worden. Dat is een tastbaar feit, of het nu over sociaal-economische of veiligheidspolitiek gaat, altijd brengen onze maatregelen bepaalde groepen of volkeren in de knel. Altijd is er sprake van schadelijke en minder schadelijke factoren en effecten, die onderling dienen te worden afgewogen. Niemand kan zich vrijpleiten met een beroep op zijn goede bedoelingen. Voor de effecten van zijn handelen is hij altijd volledig verantwoordelijk, ook al heeft hij ze niet overzien, of niet gewenst. Wij zullen ter verantwoording worden geroepen voor het lot van onze medemens, ook al hebben wij hem niet hongerig gezien of arm of naakt of in de gevangenis. Misschien juist dán zijn wij verantwoordelijk als wij ons niet bezonnen hebben op gevolgen van ons

gedrag, als we toevallig een andere kant op gekeken hebben, als we de kop in het zand hebben gestoken. Geen enkel vertoon van vroomheid en goede wil kan dat compenseren.

Messiaanse gestalte

De hunkering naar radicale zuiverheid, scheidt bij sommigen het verlangen naar een alles zuiverende revolutie, een radicale sprong uit de kwade wereld naar een zelf gebouwd koninkrijk waar echte gerechtigheid woont. Echter al spoedig leert ook de ervaring dat men nergens aan schuld kan ontsnappen.

Ons handelen kan opnieuw Messiaanse gestalte aannemen, zo wordt gezegd. En dat terwijl wij weten dat de Messias zijnerzijds ons wel in alles gelijk is geworden, maar uitgenomen de zonde. De omgekeerde weg is er voor ons dus niet. Schuld is niet weg te redeneren, daarom is vergeving noodzakelijk, welk politiek standpunt men ook inneemt. Wie dit ontkent, vervalt na verloop van tijd in een diepe moedeloosheid, verliest zijn engagement, ondergraaft de vasthoudendheid die in christelijke politiek onontbeerlijk is. Wij moeten niet menen dat we ooit op onze lauweren kunnen rusten. Dat moeten we ook niet willen.

Het veiligheidsvraagstuk

Het veiligheidsvraagstuk is misschien

het duidelijkste en schrijnendste bewijs voor die onontkoombaarheid van de schuld. Militair geweld en dreiging daarmee, dat zijn zaken die niet stroken met God's bedoelingen. Politiek gedrag, van welke aard ook, dat de onderdrukking van onze medemens tot gevolg heeft, kan evenmin God welgevallig heten. Het streven naar vrede en veiligheid voor onszelf, zonder dat wij daadwerkelijk een einde maken aan ongerechtigheid waaronder, met name in Oost en Zuid, mensen gebukt gaan, zal niet „zuiver” worden bevonden. Zij die desalniettemin hun standpunt terzake het veiligheidsbeleid van het etiket „zuiver” voorzien, lopen steeds verder vast in de bevestiging van onrecht en onvrede. Twee voorbeelden: Trouw meldde dat op de kerkenconferentie in Melbourne, mede onder druk van de Nederlandse vertegenwoordiging, een resolutie werd verworpen die opgevat kon worden als een veroordeling van de harde onderdrukking in Afghanistan. De Amerikaanse presidentskandidaat Reagan keert zich tegen SALT-II en propageert een harde confrontatie en bewapeningspolitiek. Zo struikelen resp. recht en vrede op de straten. Wie zichzelf zonder zonde waant, wie zijn standpunt schuldloos en „zuiver” acht, die gooit desnoods als eerste zijn steen; en vraagt zich niet af wie er getroffen wordt.

drs. A. M. Oostlander,
directeur dr. A. Kuyperstichting

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Rede Jan van Houwelingen op ARP partijraad

Solidariteit tussen actieven en inactieven leidt tot inkomensmatiging voor iedereen

Is een klein land nog wel in staat de problemen van deze tijd aan te pakken? Heeft het nog wel zin in Nederland aan Christelijke Politiek te doen? Kunnen wij eigenlijk niet hoog uit nog wat sleutelen aan de marge? Hoe kunnen wij voorkomen dat de ontspanningspolitiek tussen Oost en West nu definitief voorbij is? Hoe kunnen wij voorkomen dat de nieuwe periode van hongersnood in de derde wereld realiteit wordt? Hoe kunnen wij ook voorkomen dat de macht van de technologie ons leven steeds duidelijker gaat beheersen en bedreigen? Moeten wij ons maar niet neerleggen bij de realiteit, bij de feiten. Realisme is in, idealisme is dom.

Maar zouden wij als christen-democraten niet meer te zeggen hebben. Dr. Philip Potter, secretaris Generaal van de Wereldraad van Kerken, zei onlangs: „Voor mij is de bijbel meer levend dan ooit. Je kunt niet langer zeggen dat God de orkanen en aardbevingen regelt. Nee, mensen zijn verantwoordelijk voor wat er in de wereld gebeurt en mensen hebben hun verantwoordelijkheid te erkennen”. Vanuit zo'n verantwoordelijkheidsbesef zullen wij vandaag ook in de politiek bezig moeten zijn. Als christendemocraten dragen wij in Nederland een belangrijke verantwoordelijkheid voor het gevoerde beleid. Ministers en staatssecretarissen in het Kabinet en de fractie in het Parlement. Hebben wij waar gemaakt wat wij hebben beloofd? Hebben wij onze verantwoordelijkheid wel voldoende serieus genomen?

Werkgelegenheid

In ons verkiezingsprogramma hebben wij erkend dat wij niet mogen berusten in een situatie waarbij steeds meer mensen geen menswaardige arbeid kunnen verrichten. Opnieuw worden wij geconfronteerd met een verontrustende toename van het aantal werklozen.

Over de oorzaken is al heel wat gezegd. De economische recessie o.a. als gevolg van hogere olieprijs, de automatisering, het onvoldoende functioneren van de arbeidsmarkt en voor Nederland zeker de loonkosten per arbeidsplaats.

Het is zeker niet mijn bedoeling nu een volledige analyse te geven van de oorzaken. Bovendien is het werkgelegenheidsprobleem onlosmakelijk verbonden met het meer algemene sociale economische probleem. Werkloosheid is immers vooral de resultante van een te egoïstische en materialistische houding van „de sterken”. Bestrijding van de werkloosheid is dan ook primair een onderdeel van de centrale opgave voor de 80-jaren: Het streven naar een meer rechtvaardige verdeling van de welvaart. De CDA-fractie heeft consequent, ook in de afgelopen maanden, gewezen op de absolute noodzaak voor matiging van inkomens juist terwille van de bestrijding van de werkloosheid. Maar ook dan blijven aanvullende maatregelen noodzakelijk, o.a. op het terrein van het arbeidsmarktbeleid. Een klemmend probleem is het feit, dat het aantal arbeidsplaatsen in de industrie nog steeds terugloopt. Bovendien ziet het er naar uit dat ook de Overheidssector en de dienstensector dit niet meer zal kunnen opvangen. Daarom zullen wij in toenemende mate niet meer kunnen ontkomen aan een herverdeling van de bestaande arbeid. De Overheid zal dit proces dienen te begeleiden en zeker in haar eigen sector moeten stimuleren. Voorwaarde is echter wel dat daarbij ook sprake is van een herverdeling van inkomens.

Ombuigingen

De herverdeling van inkomens heeft ook betrekking op de relatie particuliere- en overheidssector. Het Kabinet heeft vanaf het begin van haar

optreden via het bestek 81-beleid hiermee een begin gemaakt. De CDA-fractie heeft dit beleid ondersteund en begeleid met een aantal toetsingscriteria: Het beleid dient gericht te zijn op bestrijding van werkloosheid en de instandhouding van de hoofdlijnen van ons sociaal zekerheidsstelsel. En als algemeen uitgangspunt heeft de CDA-fractie steeds beklemtoond dat de sterkste schouwers de zwaarste lasten moeten dragen en dat de zwaksten zullen moeten worden ontzien.

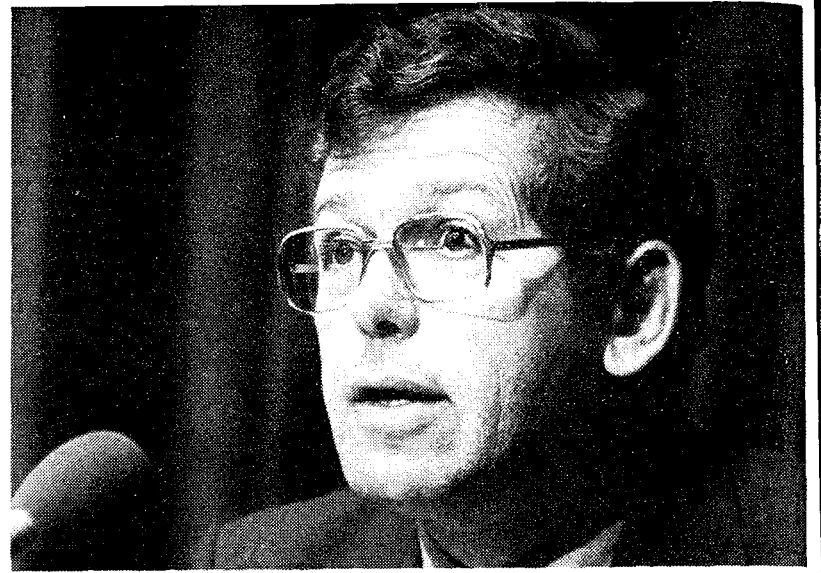
Dat dit in de praktijk niet zo eenvoudig is, is in de afgelopen jaren gebleken. Enerzijds veroorzaakt een te drastische ingreep in de Overheidsuitgaven een verlies aan arbeidsplaatsen, anderzijds leidt het nalaten daarvan tot een niet gering aantal bedrijfssluitingen. Om aan dit dilemma te ontkomen lijkt het voor de hand liggend dan maar vooral te bezuinigen in de sektor overdrachtsuitgaven, (de sociale uitkeringen, A.O.W. en werkloosheidsuitkeringen). De CDA-fractie heeft zich tegen deze eenzijdige benadering verzet. Tenslotte is uit een oogpunt van solidariteit tussen actieven en inactieven zo'n aanpak onverantwoordelijk. Bovendien is het ook in strijd met ons politieke uitgangspunt „dat de zwaksten moeten worden ontzien”.

Wel moet dan ook vaststaan dat deze „zwaksten” ook werkelijk aangewezen zijn op onze zorg. Misbruik van ons sociaal-zekerheidssysteem tast de offerbereidheid van de actieven aan. Daarom is het ook noodzakelijk dat de Overheid een kritisch beleid voert om misbruik tegen te gaan en ook daarmee onnodige kosten zullen worden voorkomen. Tot nu toe kan zeker niet gezegd worden dat de uitkeringstrekker het slachtoffer is geworden van de noodzakelijke bezuinigingsoperatie. Een aantal correcties zijn doorgevoerd, maar de zekerheid dat de solidariteit tussen actieven en inactieven zal worden gewaarborgd is alleen maar versterkt door de wettelijke basis hiervoor. Hiervoor kunnen wij de bewindslieden van Sociale Zaken alleen maar prijzen. Intussen is het duidelijk dat er ook in de komende jaren aan verdere maatregelen niet zal kunnen worden ontkomen. De economische groei is nog verder ingezakt, het financieringsstekort is tot een bedenkelijk hoog niveau opgelopen en vele bedrijven bevinden zich in een zorgelijke situatie. In zo'n periode zal de Overheid opnieuw tot een verregaand matigingsbeleid moeten besluiten. De tussentijdse ombuigingen van 3 miljard heeft de CDA-fractie dan ook als onvermijdelijk aanvaard. Maar ook voor de begroting van 1981 zullen nieuwe maatregelen moeten worden getroffen. Het is niet moeilijk te voorspellen dat dit geen geringe opgave is. Opnieuw zal er een keuze moeten worden gemaakt waar de bezuinigingsvoorstellen primair moeten worden gevonden. Het is ondenkbaar dat op korte termijn aanzienlijke wijzigingen mogelijk zijn in het Overheids-budget, zonder wezenlijke Overheids-taken aan te tasten. Ook als daaraan niet ontkomen kan worden is het thans meer dan in het verleden nodig te komen tot een duidelijke

afweging. Het gaat om politieke prioriteiten. Van de CDA-fractie kan daarbij verwacht worden dat bijvoorbeeld ontwikkelingssamenwerking ook in 1981 ontzien zal worden. Bovendien als wij onze belofte, bestrijding van de werkloosheid waar willen maken dan zal ook de begroting van Volkshuisvesting niet of nauwelijks verlaagd kunnen worden. Er zijn zeker nog wel meer prioriteiten te noemen, zoals de Overheidszorg voor kansarme groepen ook met betrekking tot het onderwijs, de zorg voor bejaarden en een minimaal volksgezondheidspakket. Het is echter thans onjuist nog voordat de Regering tot een afweging is gekomen een standpunt in te nemen. Nog klemmender komt de vraag op ons af of dan maar niet tot een forsere bezuiniging in de overdrachtsuitgaven besloten moet worden. Zoals al eerder gezegd zouden wij tegen zo'n beleid grote bezwaren hebben. Ons uitgangspunt, solidariteit tussen actieven en inactieven, kan tot geen andere conclusie leiden dan dat thans voor iedereen opnieuw een matiging in de inkomens onontkoombaar is. De Minister van Sociale Zaken heeft reeds aangekondigd hierover met de Sociale partners te willen overleggen. Wij ondersteunen dit initiatief, ook al omdat een nieuwe matigingsoperatie moeilijk afgedwongen kan worden door weer nieuwe loonmaatregelen. Wij gaan er vanuit dat dit overleg kans zal hebben als ook de Overheid zelf hierbij niet zal nalaten ondersteunende initiatieven te nemen. Ook de vakbeweging zal, geconfronteerd met de harde realiteit in het belang van de werkgelegenheid niet kunnen ontkomen aan zijn verantwoordelijkheid. Daarbij behoren dan wel garanties dat het dragen van medeverantwoordelijkheid ook zal inhouden een voldoende vertrouwensbasis om in gezamenlijk overleg tot afspraken te komen over de bestemming van bedrijfsresultaten, investeringsplannen en kwalitatieve en kwantitatieve werkgelegenheidsaspecten. De eigen verantwoordelijkheid van de overheid hierbij is niet gering. Tenslotte is de Overheid zelf de grootste werkgever. Ook dan hechten wij eraan dat in een zorgvuldig overleg afspraken tot stand kunnen komen. De snelheid waarmee de economische recessie zich voltrekt vraagt echter ook om thans het overleg over de positie van ambtenaren en semi-ambtenaren nu snel helder te krijgen. Het is zeker niet de bedoeling om eenzijdig de lasten af te wentelen op deze categorie maar een rechtvaardige verdeling vereist nu wel concrete maatregelen terwille van de werkgelegenheid en de solidariteit tussen actieven en inactieven.

Inkomensbeleid

Heb ik al eerder het verdelingsvraagstuk als belangrijkste politieke opgave voor de 80-jaren genoemd, dan zal het duidelijk zijn dat een rechtvaardige inkomenspolitiek thans meer dan ooit voorwaarde is voor het matigingsbeleid. De CDA-fractie blijft grote moeite houden met aantasting van de minimum gezinsinkomens als daarbij niet duidelijker dan tot nu toe offers gevraagd worden van de hogere inkomens-groepen. Op tal van punten zal dit nu dan ook concreet gemaakt moeten worden. In deze week hebben wij een concreet voorstel gedaan om de salarissen van politieke ambtsdragers al met ingang van 1 juli 1980 te korten. Al vele jaren wordt hierover overleg gepleegd. Het is te betreuren dat de Minister van Financiën ook nu nog niets concreets kon zeggen. Voor de CDA-fractie is uitstel thans niet langer toelaatbaar. Wij hebben voorgesteld dan maar alvast

een korting door te voeren als voorschot. Tenslotte waarom zou zo'n beleid wel aanvaardbaar zijn als het gaat om sociale uitkeringen en niet bij de top-inkomens van hoge Overheidsambtenaren en politieke ambtsdragers. Bij de aanvaarding van de loonmaatregel heeft de CDA-fractie, handhaving van de koopkracht voor mensen met een minimum inkomen toegezegd. Aan deze belofte zullen wij ons houden. Het is jammer dat de Regering deze week niet duidelijker positief is ingegaan op deze voor ons belangrijke voorwaarde. Wij zullen indien werkelijk vaststaat dat de koopkracht van deze groep beneden de nullijn zakt niet aarzelen concrete maatregelen van de Regering te verlangen.

Andere partijen

Het is interessant dat nu PvdA en D'66 elkaar van onduidelijkheid beschuldigen. Ik denk dat beide gelijk hebben. D'66 maakt krampachtige bewegingen om de comfortabele middenpositie te kiezen zonder overigens die positie te baseren op duidelijk inhoudelijke politieke stellingnames. Binnen de PvdA is men nog steeds op zoek naar een nieuwe strategie om daarmee de opgang gebrachte afbrokkeling te keren. Wij zullen wel zien wie zal winnen. Wel wil ik nu reeds zeggen dat de denkbeelden van Partij-voorzitter Max v.d. Berg bijzonder naïef zijn als hij denkt aan een links minderheidskabinet, gedoogd door de CPN en een aantal individuele CDA-Kamerleden. Vooral antirevolutionairen kunnen nogal eens kritisch zijn ook naar de eigen fractie en de eigen bewindslieden (is dat overigens ooit anders geweest). De rol van een soort vijfde-kolonne binnen de eigen fractie is echter ondenkbaar.

Internationaal beleid

Toenemende onderdrukking is het antwoord van de Zuidafrikaanse minderheidsregering op gerechtvaardigde verlangens van de meerderheid. De spanning tussen staat en Raad van Kerken groeit. Premier Botha heeft onlangs de Raad van Kerken en het A.N.C. in één adem beschuldigd, doof voor de christelijk gefundeerde roep om rechtvaardigheid en vrijheid. Waar staat het Westen in deze strijd? Gaat het vooral uit van haar gevestigde economische belangen, of is zij bereid de zaak vanuit het recht met de daad te dienen? Nederland dient in deze dramatische ontwikkeling kleur te bekennen door partij te kiezen tegen het onrecht en voor de ontrechten. Het bestuur van de ARP heeft zich het vorig jaar reeds uitgesproken voor Nederlandse deelname aan het bestaande vrijwillige olie-embargo tegen Zuid-Afrika. Hetzelfde deed de zgn. equipe, het buitenlands orgaan van het CDA. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan diverse oproepen van de V.N. Meer nog dan toen is het thans noodzakelijk, dat wij ons door middel van een olie-boycot solidair verklaren met de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika.

Mensenrechten

Niet alleen in Zuid-Afrika maar ook in vele andere delen van de wereld blijft het probleem van de mensenrechten

onze aandacht vragen. De inval van Russische militairen in Afghanistan heeft de aandacht wat afgeleid. De CDA-fractie heeft de Regering gesteund in zijn advies met betrekking tot de boycot van de Olympische Spelen vooral ook vanwege de aantasting van de rechten van de mens in dat land. De boycot is eigenlijk alleen een effectief middel als dat in het kader van de Verenigde Naties, gemeenschappelijk wordt toegepast. Wij hopen dat ook in de komende jaren ondanks de politieke spanningen in de wereld het probleem van de mensenrechten steeds opnieuw aan de orde zal worden gesteld. Economische sancties kunnen zeker eigen belangen schaden. Maar als het een middel is om de verkrachting van de rechten van de mens tegen te gaan dan zullen wij niet mogen aarzelen toch initiatieven te ondernemen.

Abortus

Over de abortuswetgeving wil ik nu sober zijn. De fractie moet zich nog uitspreken over de antwoorden van de regering op onze kritische vragen. Compromissen in de politiek worden meestal niet in dank afgenomen. Soms is het toch de enige mogelijkheid in een parlementaire democratie tot aanvaardbare oplossingen te komen. Dat wetgeving noodzakelijk is, zal niemand ontkennen, het handhaven van de bestaande praktijk kan echter voor niemand aanvaardbaar zijn. Emotionele reacties hebben voldoende duidelijk gemaakt, dat uiterste zorgvuldigheid vereist is. Ik erken dat het hierbij gaat om een belangrijk vraagstuk waarbij in geweten de uiteindelijke toetsing aan ons uitgangspunt zal moeten worden gemaakt. Het is echter onjuist het argument van een „gewetenszaak” te monopoliseren alleen voor het abortusvraagstuk en onze politieke verantwoordelijkheid daardoor te gemakkelijk te verengen.

AR-CDA

Deze partijraad is de laatste normale partijraad, althans daar kunnen we wel van uitgaan. Na 11 oktober zal de ARP als zelfstandige partij verleden tijd zijn. Toch behoeft er weinig reden te zijn voor sombere gevoelens. Immers Anti Revolutionairen zullen ook daarna mede inhoud geven aan een christen-democratische politiek, nu binnen het CDA. Voor het CDA is het van belang dat de AR-inbreng ook daadwerkelijk zal functioneren. Ik zeg dit niet als signaal voor een eigensoortig (of moet ik zeggen eigenzinnig) optreden binnen het CDA. Maar het zou wel een verarming betekenen als de ervaring van 100 jaar Anti Revolutionaire staatkunde definitief zou verdwijnen. Deze inbreng is onmogelijk op een verantwoorde wijze aan te duiden in enkele zinnen. Ik volsta met enkele overwegingen bij de drie woorden: christen democratisch appél. Niemand zal willen ontkennen dat vooral binnen de ARP de relatie tussen het uitgangspunt en het politiek handelen voortdurend indringend in discussie is geweest. De religieuze betrokkenheid was dan ook steeds herkenbaar. Het evangelie niet als receptenboek maar wel als stuwende kracht achter de

Rede voorzitter De Boer voor partijraad Weg terug voor Goudzwaard? Het Evangelisch Appèl: belofte voor de toekomst

Het is vandaag min of meer de laatste echte partijraad. Die van 27 september zal meer het karakter van een laatste ontmoeting binnen het verband van de ARP hebben. Er zou dan ook redenen kunnen zijn iets van een balans op te maken. Niet om nostalgisch om te zien, dat kan dan in september nog wel, maar meer in de zin van een verantwoording voor onszelf. Wij leven snel. Er gebeurt ontzaglijk veel. Zo veel dat bijkans niets de kans krijgt te rijpen, te bekijken, ons echt aan het denken te zetten.

Voor degene die dat vanuit de fractie doet valt de klem op het politieke handwerk. Voor mij als partijvoorzitter op dat wat in die balanspositie de eerste verantwoordelijkheid voor de partij is. Ik spreek nu over 4 dingen.

- het vertrek van Goudzwaard
- het Program van Uitgangspunten en de statuten
- de kandidaatstelling en
- onze verwachtingen met betrekking tot het CDA.

Goudzwaard

In 1961 hield de Arjos een studieconferentie over de brochure van de heer dr. A. Hoogerwerf „ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen”. De brochure wordt door stellingen voorafgegaan. Uiterst boeiend. Negentien jaar terug, stelling 1. de meest omstreden politieke kwesties zullen in de nabije toekomst de verdeling van het nationale inkomen en de atoombewapening betreffen. Negentien jaar geleden, stelling 4. In de KVP, CHU en de ARP vallen ontwikkelingen in de richting van een gedeconfessionaliseerde, christelijk geïnspireerde centumpartij op te merken. Te verwachten is dat de meerderheid van de aanhangers van drie confessionele partijen zich op de duur in een gezamenlijke centumpartij zal verenigen. En, om de bespreking van het Program van Uitgangspunten waardevoller te maken, citeer ik nog stelling 10. De ARP aanvaardde in 1961 een nieuw beginselprogramma, na jaren van discussie. De stelling van Hoogerwerf: „Het gewijzigde beginselprogramma van de ARP maakt niet voldoende duidelijk naar welke samenleving deze partij streeft”. Waarom haal ik deze brochure aan? Omdat Goudzwaard er in ARS een bespreking aan wijdde. En ik doe dat om aan te geven – ik deed dat ook deze week in Nederlandse Gedachten – welke geweldige ontwikkelingen wij in 20 jaar met elkaar hebben doorgemaakt.

Goudzwaard merkt in 1961 op het typerend te vinden dat Hoogerwerf de „christelijk geïnspireerde gedeconfessionaliseerde partij” van de toekomst een centumpartij doet zijn. Kennelijk acht Hoogerwerf het niet mogelijk dat de samenbindende kracht van de „christelijke inspiratie” sterk genoeg zal zijn om de verschillen tussen de hoger en lager gesitueerde groepen blijvend te overbruggen. Goudzwaard verbindt daaraan verder geen eigen oordeel. Dat doet hij wel met betrekking tot de geprofileerde twee meest omstreden politieke kwesties.

Ik citeer: „Wat de atoombewapening betreft: gezien de levensbeschouwelijke structuur van ons volk lijkt het niet zo aannemelijk, dat het pacifisme hier tot grote omvang zal uitgroeien; tevens zal de strijd in ons land over dit punt bij voorbaat al worden getemperd door de overweging, dat het niet in onze macht ligt, de bewapeningswedloop tussen de grote mogendheden tegen te houden. De verdeling van het nationale inkomen zal zeker meer aandacht opeisen, maar het meest omstreden punt acht Goudzwaard de verdeling van de macht te zijn. Ik zeg er van mij uit nu maar bij, dat dat nogal samenhangt

met de verdeling van het nationale inkomen. Waarom dit opgehaald? De ARP en het CDA hebben bijzonder veel aan Goudzwaard te danken. En ik zoek naar een weg die tot zijn terugkeer leidt. Misschien werkt mijn ophalen van opvattingen uit 1961 averechts. Ik doe het toch. Goudzwaard zelf heeft onder ons vensters geopend waardoor verder kijken mogelijk werd. Wat werden wij in de zestiger en zeventiger jaren gebiologeerd door het geloof in de vooruitgang. Lonen en inkomsten waren op groei gebaseerd. Het eigen bezit werd fors uitgebreid, vaak gebaseerd op groeiverwachtingen. Investerings- en werkgelegenheid stonden onder het teken van economische groei. De bewapening bleef groeien onder het motto: dat is het schild waaronder wij moeten leven en dat vraagt om voortdurende verbetering.

Van de eend naar de middenklasse-auto met een extra inspuiting. Van de verjaardagswijn naar de dagelijkse borrel. Het was allemaal vanzelfsprekend. Het is de verdienste van Goudzwaard dat hij o.a. door zijn boek „Kapitalisme en vooruitgang” ons wakker heeft geschud. Ons jarenlang vanuit een sterk gewortelde bijbelse overtuiging de politieke vertaling heeft voorgehouden. Zijn profetisch klinkende woorden van toen – wij moeten afstappen van het groeigeloof – worden waarschijnlijk in de tachtiger jaren bewaarheid.

Een groene draad, dank zij vooral Goudzwaards inzet, die door het programma NBBA heenloopt. Nu haakt hij af. Ik heb dat voorbarig en onjuist genoemd. Wij hebben mensen als Goudzwaard, en het geldt voor alle herkenbaarheid die wij samen inbrengen, nodig. Het CDA kent voldoende realisten en praktici. Te weinig mensen die met idealisten en profeten op weg durven. Ik haalde Goudzwaards boekbespreking uit 1961 vandaag niet aan om aan te geven dat een mening veranderen kan en dat je daarom niet te snel moet menen dat het niet meer kan en dat het perspectief ontbreekt. Dat zou goedkoop zijn. Er liggen immers negentien jaren tussen. Negentien jaar van actief meedoen. Negentien jaren van ontwikkeling. Ik haal Hoogerwerf aan om tegen Goudzwaard te zeggen en tegen ons allemaal dat die ontwikkelingsgang bij de één trager verloopt dan bij de ander. En dat het allemaal nog dieper steekt omdat onze mensen hebben geleerd om vanuit de Bijbel te denken en te spreken. Dan zet men niet zomaar standpunten opzij. Dat vraagt om een groei in geloven. En over die groei is verschil van inzicht mogelijk. Zelfs over de vraag of verandering winst is en groei genoemd mag worden. Wij hebben er mee voor gezorgd als AR, dat De Zeeuw in de zeventiger jaren de christen-democratie verliet. Ook Goudzwaard. Nu worden er standpunten geuit die De Zeeuw toen niet tot een gaan zouden hebben gebracht. Ik leer eruit, dat wij kennelijk meer mijlen met elkaar hebben mee te gaan dan uit ieders persoonlijk inzicht op het toekomstig perspectief blijkt. En het kost me moeite genoeg om dat te zeggen. Ook van de verleden tijd die 1961 is kan een sprake uitgaan. En ik zeg het zeker ook om vast te houden

aan de bevochten standpunten van de Flevohof: met een authentieke AR-inbreng in een zo herkenbaar mogelijk CDA, en dat doen we met z'n allen.

Program van Uitgangspunten – statuten

Voor ARP-ers is een Program van Uitgangspunten een bijzondere zaak, zowel gezien de geschiedenis van de partij, als vanwege het feit dat dit onderwerp op uitdrukkelijk verzoek van AR-partijraden tot stand is gekomen. Opmerkenswaard is de tijd die met de vaststelling is gemoeid. Aan de jongste versie van het AR-beginselprogramma dat in 1961 werd bekrachtigd begonnen de mannen-broeders in 1949. Men maakte zich er in elk geval niet van af. Toch kon de lange duur het reeds door mij geciteerd oordeel van Hoogerwerf niet voorkomen. In het Program van Uitgangspunten is, aan de hand van 4 kernbegrippen, gerechtigheid, gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit, rentmeesterschap, getracht de gezindheid van waaruit en de richting waarin het CDA gestalte aan de ontwikkeling van de samenleving wil geven, te verwoorden. Het is terecht dat wij aan de moderne versie van wat tot nog toe beginselprogramma heette grote aandacht besteden. Intussen houden wij in het oog dat ook dit programma geen eeuwigheidswaarde bezit. Het is door feilbare mensen gemaakt. Het wordt door mensen met beperkingen en stokpaardjes beoordeeld. En, ook al brengen wij het in verbinding met bijbelse uitgangspunten, het geschrevene staat onder de dwang van de tijd waarin wij leven en onder de gerichtheid van de blik van wat mensen nu zien en niet zien. Het leek mij goed, wanneer Anti-Revolutionairen over beginselen gaan spreken, ook op die kant te wijzen. Het gereedkomen van zoveel statuten/reglementen geeft de voortgang naar het CDA goed weer. De vele amendementen getuigen van onze betrokkenheid. Ik volsta nu met uw waarderend te vragen voor de ploeters, de zwoegers – het secretariaat voorop – die dit karwei hebben geklaard en er ons vandaag volop in de resultaten van hun arbeid onderdompelen.

Kandidaatstelling

Over de uitslag van de stemming voor de kandidatenlijst zelf ben ik kort aan de kop. Kiesverenigingen hebben het recht te stemmen zoals zij dat wensen. Ons kiessysteem kent voors en tegens. Maar we doen het er mee. En de uitslag dient uiteraard te worden gerespecteerd. Ik maak nog twee opmerkingen naar aanleiding van de uitslag. De redenen om tot veranderingen in een advieslijst te komen kunnen zeer verschillen. Allerhande gissingen en commentaren hebben ons bereikt. Maar over het algemeen blijven de motieven geheim. Laat ik niet de schijn ophouden van de vreemdeling in Jeruzalem. Uit de uitslag spreekt kritiek op de handelwijze van een aantal parlementariërs. Het laatste weinig consistent overigens, maar men hebbe het maar met de uitslag te doen. Het uiten van kritiek op het kabinet, en in het bijzonder op een kabinet waarin ook onze mensen zitten, wordt vanuit de traditionele AR-visie op de overheid – voor velen „de hoge overheid” – niet altijd goed begrepen. Men weet wel dat bewindslieden geen heiligen zijn. Maar toch „ze zijn over ons gesteld” en dat lijkt mij een bijbelse notie te zijn. In het ruimere CDA-verband zal deze vraagstelling niet verstommen. Ik

Voorzitter De Boer tijdens het uitspreken van zijn rede.

bedoel enerzijds respect voor het gezag, de overheid aan wie eerbied verschuldigd is, anderzijds dat kritiek op voorstellen, maatregelen nog niet betekent dat aan dat gezag afbreuk wordt gedaan. Het is in ons dualistisch staatsbestel de taak van parlementsleden om de daden van de regering te toetsen, te controleren. Kamerleden vanuit de ARP, het CDA, zijn er voor om in die controlerende taak met name te waken voor de eigen identiteit van het CDA, de verkiezingsbeloften, het programma. Dat hebben zij serieus te nemen. Kamerleden ervaren nog meer als bewindslieden de druk van de in onze maatschappij werkzame krachten. Eigen verantwoordelijkheid van Kamerleden die geroepen zijn kritiek te leveren waar dat nodig is en bereid moeten zijn steun te verlenen waar dat mogelijk is, die eigen verantwoordelijkheid dreigt te verdampen. Dat bergt het gevaar van verzwakking van de democratie in zich. Kamerleden worden niet ingehuurd als applausmachine of als leden van een juichkoor voor het kabinet. Voor je weet zit je dan in de Duitse en de Engelse situatie. Het gevaar van de versimpeling hangt ons dan boven het hoofd. Het ordinaire links-rechtsschema, waar we ons vroeger tegen hebben verzet, wordt werkelijkheid. En wij doen stappen terug als het gaat om de kwaliteit van onze democratie. Ik vind ook dat onze bewindslieden in het kabinet, en daarin de minister-president, persoonlijk geen liefhebbers van het Kamerlidmaatschap, voorop, zich zeer moeten inspannen om die gesignaleerde bezwaren te voorkomen. En dat leidt ook tot een sterker rekenen met het denken in het parlement, en voor ons in het bijzonder dat van de CDA-fractie. Tot slot een strikt persoonlijke kanttekening bij de uitslag. De terugwijzing naar de vierde plaats aanvaard ik. Ik kan die terugwijzing echter niet anders uitleggen dan als een niet volledig willen accepteren van het voorzitterschap zoals ik dat sinds 1975 heb uitgeoefend. Een uitoefening die, wellicht mede door de politieke combinatie, bewust niet louter organisatorisch maar zeer beslist politiek geladen was en naar mijn mening ook moest zijn. Wanneer de ARP niet over 4 maanden in het CDA zou opgaan had dat mijnerzijds tot een onmiddellijk aftreden geleid. Ik meen echter in het licht van de zo dicht voor de deur staande fusie mijn werk te moeten afmaken. Ik zal op 11 oktober binnen het CDA als partijorganisatie geen enkele bestuurlijke functie aanvaarden. Ik hoop mijn werk als Kamerlid te blijven doen. En dat gebeurt met instemming van de kiesverenigingen.

Waar staan wij?

Het jaar 1980 zal de ontwikkeling van het CDA in een definitief stadium brengen. Velen in en buiten het CDA volgen dit met grote belangstelling, soms met hoop, soms met zorg. De uitkomst is ook voor ons niet zeker. Onze verwachtingen worden niet vanzelf vervuld, we moeten er ons krachtig voor inspannen. En zoalng als daarvoor in het CDA de ruimte is, gehoor gevonden wordt, is dat CDA ook zinvol. Er wordt hard gewerkt aan het verkiezingsprogramma. De grote vraag is „waar zal het CDA staan”? „Wat is een christen-democraat”? Diezelfde vraag hebben wij ons als Anti-Revolutionairen ook van tijd tot tijd

moeten stellen. Niet uit een zucht tot bespiegeling, maar om ons tot de orde te roepen. „Wie zijn wij Anti-Revolutionairen”, daar zouden verschillende antwoorden op te geven zijn. Er zijn er ook die daar het antwoord nauwelijks meer op weten. Er wordt wel gezegd dat de ARP vlak voor de fusie in een crisis verkeert. Er zijn redenen voor dat oordeel aan te geven. Wij beseffen dat met pijn. Maar nieuw is dat niet, al suggereert onze versie van de AR-geschiedenis anders. Kijken we niet met trots terug op de onverzettelijkheid, de kloekheid van de vaders. Recht door zee, principieel, sociaal bewogen, dat zijn de karaktertrekken die wij hun toeschrijven. En bovenal duidelijk. Misschien was dat zo in de tijd van Groen van Prinsterer, een man die alleen durfde te staan, niet z'n best deed om bij anderen in het gevecht te komen. Zich zelfs verwijderde van sommigen die zich ook AR wilden noemen maar nochtans te licht bevonden werden. Electoraal was dat niet interessant, uit machtspolitieke overwegingen zelfs nadelig. Maar toch, in ons isolement, in de zuiverheid der beginselen, de hoogheid van onze idealen, ligt onze kracht. Toen groeide de ARP en werd een middengrote partij met een onevenredig grote bijdrage aan de Nederlandse politiek. Voor velen is dat de goede oude tijd. Maar ik lees in de bijbel: „Zeg niet, hoe komt het dat de vroegere tijden beter waren dan deze. Want niet uit wijsheid zoudt gij aldus vragen” (Prediker 7 : 10). Immers onze idealen waren wel hoog, maar waar waren wij zelf? We beroepen ons graag op Talma met z'n baanbrekende sociale wetgeving, maar stond hij toen in de gunst bij het Anti-Revolutionaire volk? Neen. Idenburg, met z'n ethische koloniale politiek? Wij achten hem nu hoog, maar hoe dachten de Anti's er toen zelf over?

En dan in deze tijd: ontwikkelingssamenwerking, een rechtvaardige economische wereldorde. Op papier staat het allemaal, maar zijn wij tot offers bereid? Een soberder levensstijl behoort tot de calvinistische stijl – maar leven we niet erg dieszeitig, alsof dit leven het enige was. Samen verantwoordelijk – maar gaat dat van harte in de onderneming. De mens is beelddrager Gods – maar hoe praten we onder elkaar over bepaalde, eventueel lastige, minderheden? We weten dat we nieuwe mensen kunnen worden door te luisteren naar het Evangelisch Appèl, ook in het sociale en politieke leven. Maar hoezeer hechten wij, ook AR, aan de oude Adam! Onze idealen zijn altijd hoger geweest dan wijzelf. En het nastreven daarvan in de wetenschap ze hier niet ten volle te kunnen realiseren is vermoeiend.

Is het dan niet beter om te leven volgens de leuze: „Gewoon je zelf kunnen zijn”?

Er zijn er die dat van het CDA verwachten: een verminderde spanning tussen roeping en het streven naar een comfortabel bestaan. Zij treden het CDA niet binnen, maar duiken erin onder. Wie zo doet, die doet het CDA ernstig tekort. Mogelijk zullen zij die die spanning willen verzachten in ere staan. Wie die spanning bloot legt zal lastig gevonden worden.

Toch is het Evangelisch Appèl in deze partij nooit geheel verstomd. Dat is een belofte voor de toekomst. **Daarom gaan wij voort.**

Rede Jan van Houwelingen

vervolg van pag. 4

politieke opvattingen. Het aanvaarden van het evangelie als absoluut uitgangspunt dwingt tot een onafhankelijke positie t.o.v. belangengroeperingen. Electorale ambities konden ook daardoor onderdrukt worden, als deze strijdig bleken met eenmaal aanvaarde christelijke principes. Zeker ook vandaag is het nodig dat mensen zich onderwerpen aan het evangelische uitgangspunt dat het eigen belang is gelegen in het belang van de ander. De politieke vertaling hiervan is één van de opdrachten die we elkaar binnen het CDA zullen moeten voorhouden. Het serieus nemen van de C in het CDA is hierbij een voorwaarde. Het democratische karakter van het CDA zal ook afhankelijk zijn van de wijze waarop we vooral normen aanvaarden als doorslaggevende toetsingscriteria. Vooral hierdoor kunnen we ontkomen aan een overaccentuering van de individuele persoonlijke inbreng. De verafgoding van mensen of verkettering daarvan. Doorslaggevend moet immers zijn of we ons al of niet houden aan normen, aan uitgangspunten en niet de

overtuigingskracht of handigheid van mensen. Ongeacht de politieke status van de man of vrouw moet een beroep op uitgangspunten doorslaggevend zijn. De betekenis van het woord appèl zal vooral van belang zijn als een oproep naar ons zelf toe. Het kan aanzetten tot een houding van een niet te snel tevreden zijn. Dr. A. Kuijper heeft het begrip "architectonische kritiek" geïntroduceerd om aan te geven dat we steeds opnieuw moeten streven naar vernieuwing. Het niet willen berusten in onrechtvaardige maatschappelijke ontwikkelingen maar moed te tonen je daartegen te verzetten. En er is inderdaad moed voor nodig, vernieuwing na te streven en dus risico's te aanvaarden. Zo'n appèl zal ons onrustig maken en stimuleren tot actie. Actie om daadwerkelijk de strijd aan te binden tegen onrecht en onderdrukking, tegen armoede en de bedreiging van onze schepping. Het is mede van onze inbreng afhankelijk of het CDA werkelijk zo'n partij zal worden. Het is de moeite zeker waard.

De partijraad wordt begonnen met het zingen van een psalm. Hier een overzicht van het dagelijks bestuur. (foto ANEFO)

Aandachtig wordt geluisterd. Op de eerste rij v.l.n.r. minister De Ruiter, prof. Goudzwaard en minister De Koning. (foto: ANEFO)

Pater Bastiaensen uit Guatemala bedankt de leden van de partijraad voor hun bijdrage aan de actie, door de Arjos georganiseerd, in het kader van haar 50-jarig bestaan. De opbrengst was ruim f 144.000,-. (foto Jan v.d. Lagemaat, Arnhem)

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANthemUMS

Burg. Elsenweg 2. Postbus 26. De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244* telex 32723 Fides NL

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

Herhaling
is de
KRACHT
van de
reclame!

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

Een verkeken kans?

De Memorie van Antwoord bij het wetsontwerp Afbreking Zwangerschap

In een interview in Trouw op 2 maart 1979 zei minister De Ruiters over het wetsontwerp, dat hij samen met zijn collega Ginjaar heeft ingediend, het volgende: „Dit is een unieke kans voor CDA-politici om het bewijs te leveren dat we dit onderwerp aan kunnen”. Na lezing van het wetsontwerp, de Memorie van Toelichting en het Nader Rapport kon ik deze mening delen, ofschoon er nog onduidelijkheden en daarmee wensen overbleven. Na lezing van de Memorie van Antwoord dringt zich echter de vraag op of deze unieke kans niet is verkeken. Ik stel deze vraag indringend, maar zonder vreugde en zonder cynisme: dat zal de lezer aan het eind van dit artikel duidelijk zijn. Ik vraag om geduld bij de vele citaten in hetgeen volgt. Het gaat er niet om mijn mening mede te delen, maar om voorlichting. De leden van het CDA moeten zelf de zaak kunnen volgen en erover oordelen. Zo hoort het in een politieke partij.

Ik zal niet uitvoerig ingaan op twee belangrijke wijzigingen, die met de MvA in het wetsontwerp zijn aangebracht. Het afbreken van een zwangerschap boven de 13-weeken-grens kan nu ook geschieden in een kliniek, mits daartoe deze een speciale vergunning heeft. Deze wijziging lijkt mij medisch niet zo noodzakelijk als de elf hoogleraren, die erop hebben aangedrongen, ons willen doen geloven. Anderzijds zijn de 13 weken in ethisch opzicht geen beslissende grens. Op de grotere rol, die de huisarts is toebedeeld in de 5-dagen-termijn, kom ik slechts terloops terug. Waar het mij in dit artikel om gaat is het centrale punt van de „norm” en in onlosmakelijk verband hiermee de vraag hoe de arts aan zijn beslissing inhoud moet geven. Of anders gezegd: hoe concreet is feitelijk de rechtsbescherming van het ongeboren menselijk leven? De MvA bevat een aantal passages, die deze rechtsbescherming fundamenteel aantasten, of juist geformuleerd: de uitholling hiervan door artsen ook binnen het vergunningstelsel straffeloos mogelijk maken.

I. Uitgangspunten

Tijdens de formatie-perikelen in 1977 schreef de heer Van Agt als fractievoorzitter in zijn brief aan de theologen het volgende: „Daar het om rechtsbescherming van menselijk leven gaat, gaat het om de daad die dat menselijk leven beëindigt, nl. de abortus, en dus dient een wetgeving zich te richten op de beslissing van degene die de abortus uitvoert en dat is de arts”. „Het besef mag niet naar de achtergrond worden gedrongen dat het hier gaat om de relatie tussen wetgever en de medici. Het gaat om de rechtsethische vraag naar de vrijheid van de artsen en de eventueel noodzakelijke beperking ervan. Welke vrijheid dient de wetgever aan de beoefenaren van een bepaald beroep te laten om zelf – zij het op verzoek van haar die bij uitstek de hoedster van het ongeboren leven is – beslissingen omtrent leven en dood te nemen en deze ook uit te voeren”. Het gaat volgens Van Agt „om de vraag waartoe elk ongeboren leven de wetgever verplicht”. Mevrouw Gardeniers heeft dit in 1976 als volgt geformuleerd: „Uit onszelf hebben wij inderdaad het recht niet om, hoe dan ook, de vrijheid van vrouw en arts te beperken, maar wel uit naam van het ongeboren leven zelf! De vrijheid van vrouw en arts is reeds beperkt door de werkelijkheid zelf die zich opdringt: de aanwezigheid zelf van het ongeboren leven. En als wetgever hebben wij de plicht ervoor te zorgen dat deze beperking niet wordt geloofend en doorbroken, omwille van het menselijk leven zelf dat reeds aanwezig is” (Handelingen 23-9-1976, p. 105). En mevrouw Van Leeuwen heeft dit kernpunt van het christendemocratisch denken op haar eigen wijze voortreffelijk omschreven: „Vrouw en arts behouden ... elk hun persoonlijke verantwoordelijkheid, die voor de arts naar de aard van zijn beroep – gezien de verrichting die hij moet doen – ook nog van bijzondere aard is. ... Hij zal

met zijn beslissing en handelen moeten blijven binnen de grenzen, door de overheid ter bescherming van het leven gesteld” (Handelingen 16-8-1976, p. 5580). Daarom hadden in het wetsontwerp Gardeniers/van Leeuwen de huisarts en de overleggroep slechts een adviserende stem: de arts, die de ingreep eventueel zou verrichten, behield zijn volledige verantwoordelijkheid waarop hij door de vertegenwoordigers van de rechtsgemeenschap zou kunnen worden aangesproken: „Inderdaad beslist de arts, hij zal overgaan tot de behandeling”, aldus mevrouw Gardeniers (Handelingen 23-1976, p. 100).

II. Hoofdpijnen van het wetsontwerp

Hoe is dit kernpunt in het wetsontwerp Ginjaar/De Ruiters geregeld? Ik beperk mij tot de hoofdpijnen. Zwangerschapsafbreking blijft gehandhaafd in het Wetboek van Strafrecht (art. 296) als delictomschrijving, ook voor artsen: op deze wijze wordt het principe van rechtsbescherming verankerd en wordt uitgedrukt dat zwangerschapsafbreking méér is dan andere medische ingrepen. Het leven verdient rechtspraesumptie boven het beëindigen ervan. Tegelijkertijd wordt omwille van gevallen, waarin de nood van de vrouw een abortus onontkoombaar maakt, ruimte daartoe geschapen door middel van een vergunningstelsel voor ziekenhuizen en klinieken. Op deze tweevoudige wijze wordt vorm gegeven aan de vanaf het begin „aan het wetsontwerp ten grondslag liggende gedachtegang” (MvA, p. 58), het fundamentele uitgangspunt dat in de MvT (p.9) aldus is verwoord: „Wij zien daarbij de afbreking van ongeboren menselijk leven als een zo ernstige en ingrijpende maatregel, dat ze alleen kan worden aanvaard, indien de nood van de vrouw haar onontkoombaar maakt”. Dit uitgangspunt formuleert de voorwaarde voor de rechtmatigheid van een zwangerschapsafbreking in de ogen van de indieners. Neemt men deze voorwaarde ernstig, dan moet deze ook in een bepaling binnen de wet aangaande het vergunningstelsel terug te vinden zijn, wil de rechtsbescherming niet vervallen. Dit is ook inderdaad het geval en wel in artikel 5, tweede lid, sub a en b, waarin de zorgvuldigheid wordt gepreciseerd (MvA, p. 12), waarmee iedere beslissing tot het afbreken van zwangerschap moet

worden genomen. Deze houdt in: „a. dat de vrouw die het voornemen heeft tot afbreking van zwangerschap en zich met een daartoe strekkend verzoek tot de geneeskundige heeft gewend, wordt bijgestaan, in het bijzonder door het verstrekken van verantwoorde voorlichting over andere oplossingen van haar noodsituatie dan het afbreken van zwangerschap; b. dat de geneeskundige, alvorens een behandeling gericht op het afbreken van zwangerschap te verrichten, zich ervan vergewist dat de noodsituatie van de vrouw niet op een andere manier kan worden beëindigd, alsmede dat de vrouw haar verzoek heeft gedaan in vrijwilligheid, na zorgvuldige overweging en in het besef van haar verantwoordelijkheid voor ongeboren menselijk leven en van de gevolgen voor haarzelf en de haren”. Deze tweedeling heeft alleen zin, wanneer b. iets anders zegt dan a. Hier moet gewezen worden op een uiterst belangrijk onderscheid, dat in de toelichtende stukken niet altijd helder wordt aangehouden, nl. het onderscheid tussen besluitvorming en beslissing. De besluitvorming bereidt de beslissing voor, maar het is de beslissing die doorslaggevend is voor het al dan niet uitvoeren van een zwangerschapsafbreking. Wil men de rechtsbescherming reëel handhaven, dan is het niet genoeg de condities te bevorderen voor een zorgvuldige besluitvorming, maar zullen er ook voorwaarden (normen of criteria) gesteld moeten worden aan de beslissing zelf. Voor een onbevooroordeeld kenner van de Nederlandse taal gebeurt dit laatste in art. 5, 2b en het eerste vooral in art. 5, 2a. De arts moet zich ervan vergewissen 1) dat de vrouw in een noodsituatie verkeert en 2) dat deze niet op een andere wijze kan worden beëindigd. Wordt daaraan niet voldaan, dan mag de arts niet beslissen tot het verrichten van de ingreep. Wanneer de VVD-fractie opmerkt dat dit onbedoeld als een vorm van normstelling zou kunnen worden uitgelegd, dan is dit alleen te rijmen wanneer zij zelf een andere bedoeling op het oog hebben dan duidelijk uit de tekst blijkt.

III. De Memorie van Antwoord

Op dit punt nu wekken een aantal passages in de MvA niet geringe verbazing. Daarbij moet niet alleen gelet worden op de antwoorden gegeven aan de grote partijen, maar evenzeer op die, welke gegeven zijn aan de SGP. 1) Op de vraag van PPR-leden of niet de arts in feite beslist, wordt gezegd: „Deze vraag beantwoorden wij reeds ontkennend in onze reactie op de inbreng van de leden van de SGP-fractie” (MvA, p. 15). 2) Eerder tot de PPR-fractie: „Het is met de aard van dit proces onverenigbaar een der deelnemers een beslissende stem te geven. Het wetsontwerp geeft daarvoor ook geen aanknopingspunt” (MvA, p. 14). 3) Tot de SGP: „De stelling ... dat het de medicus is die volgens het wetsontwerp zou moeten uitmaken of al dan niet van een noodsituatie sprake is, achten wij ... onjuist” (MvA, p. 13). Vervolgens weigeren de indieners aan te geven, wanneer er niet van nood sprake is. 4) De leden van de VVD stelden de vraag of art. 5, 2b een „normstelling” inhoudt en of de arts zijn beslissing moet baseren op een zelfstandige, inhoudelijke toetsing van mogelijke alternatieven. Daarop wordt geantwoord: „Het wetsontwerp stelt aldus normatieve uitgangspunten, waarbinnen de besluitvorming kan plaatsvinden, echter, zoals eerder beschreven, stelt het geen normen, waaraan iedere individuele beslissing getoetst kan worden” (MvA p. 9). Kennelijk behoort ook de arts niet meer de beslissing van de vrouw te toetsen.

5) De VVD-leden hadden de vrees uitgesproken dat bij een zelfstandige inhoudelijke toetsing door de arts het gevaar zou ontstaan dat de noodsituatie van de vrouw in het geheel niet tot een oplossing wordt gebracht. Het antwoord luidt: „Een niet aanvaarde oplossing zal waarschijnlijk geen werkelijke oplossing zijn” (MvA, p. 9). En wat te doen als de vrouw volhoudt in een situatie, die noch naar de letter noch naar de geest aan de tekst van de wet beantwoordt? 6) Wanneer iemand zich afvraagt wat voor inhoud art. 5, 2b dan nog heeft voor de indieners, dan kan hij in de MvA, p. 30 lezen dat dezen het een „vanzelfsprekende eis” vinden, die met het oog op de bescherming van ongeboren mensenlevens aan de geneeskundige mag worden gesteld: „dat hij zich ervan vergewist door een gesprek met de vrouw of de noodsituatie naar haar gevoelens niet op andere wijze kan worden beëindigd”. En op p. 26: „Voor de zwangere vrouw is er immers veelal slechts dan een werkelijke keuzemogelijkheid aanwezig, indien zij die mogelijkheid ook als zodanig aanvaardt als reële oplossing voor de nood waarin zij verkeert”. En op p. 10: „Vervolgens constateert de arts of deze alternatieven naar het gevoelens van de vrouw tot oplossing van haar noodsituatie hebben geleid en besluit of hij de ingreep al dan niet zal verrichten”. Als het zich vergewissen door de arts van de noodsituatie van de vrouw zonder meer identiek is met het constateren van haar gevoelens hieromtrent, waarom hebben de indieners de formulering „naar het gevoelens van de vrouw” niet opgenomen in de tekst zelf van art. 5, 2b? Wij mogen toch niet veronderstellen dat dit is nagelaten om het ontbreken van een politiek akkoord te verdoezelen? 7) In antwoord op, maar niet in aansluiting bij een opmerking van de CDA-fractie, die overigens niet de nodige helderheid heeft verschaft, zijn de indieners in de MvA – dit in tegenstelling tot de MvT, p. 10 – wel bereid in hun taalgebruik de term „algemene norm” op te nemen. Zij bedoelen daarmee echter art. 296 WvSr in zijn geheel, eraan toevoegend: „Aan die algemene norm kan echter niet een individueel verzoek om abortus worden getoetst, voor zover de vrouw zich heeft gewend tot een geneeskundige als hier bedoeld”, d.w.z. werkend in een ziekenhuis of een kliniek met een vergunning (MvA, p. 8). Op zich is dit juist. Maar waar het om gaat is of deze algemene norm zijn vervolg en neerslag vindt in art. 5, 2b van artikel I van de wet, en wel zó dat deze bepaling reële inhoud heeft. Anders wordt de rechtsbescherming binnen het vergunningstelsel niet effectief en daarmee ook art. 296 WvSr in zich tegenstrijdig. In de MvA, p. 8 wordt evenals in de MvT ontkend dat er in het wetsontwerp „een specifieke norm annex indicatiestelling” aanwezig is. Op deze terminologie kom ik tegen het einde van dit artikel terug. Wie eerlijk deze passages in de MvA op zich in laat werken, komt onontkoombaar tot de conclusie dat in feite tegemoet wordt gekomen aan het principe dat „de vrouw beslist” oftewel dat de doorslaggevende beslissing bij de vrouw ligt. Wanneer de vrouw vasthoudt aan haar gevoelens dat zwangerschapsafbreking voor haar de beste oplossing is, dan verplicht deze interpretatie van het wetsontwerp, ook wanneer de arts meent dat haar situatie niet beantwoordt aan het in art. 5, 2b gestelde, deze arts niet de ingreep aan de vrouw te weigeren. Daarmee vervalt het aanknopingspunt voor de rechtsbescherming van het ongeboren leven alsmede de basis voor een controle erop. Daarmee wordt art. 5, 2b in wezen geheel herleid tot art. 5, 2a en daarmee in feite – op dit punt – overbodig. Deze conclusie wordt bevestigd door een andere passage (MvA, p. 13): „Wij betoogden reeds, dat deze leden (van

de SGP) er ten onrechte van uitgaan dat de arts bepaalt of er van een noodsituatie sprake is. De wet voorziet niet in een toetsing per concreet geval, of de arts de nodige zorgvuldigheid heeft betracht. Dit zou ook niet in het systeem van de wet passen”. In dit citaat worden twee verschillende zaken door elkaar gehaald. Uit één zaak worden – direct overschakelend en zonder argumentatie – conclusies voor een geheel andere zaak getrokken. Het past inderdaad niet in het systeem van dit wetsontwerp, dat de zorgvuldigheid die de arts moet betrachten getoetst wordt per concreet geval, door de strafrechter en/of andere instanties. Maar een heel andere zaak is het of het niet tot de genoemde zorgvuldigheid zelf behoort dat de arts zelf ook de situatie van de vrouw in concreto toetst aan het in art. 5, 2b gestelde. Moet de arts de vrouw alleen vragen naar haar gevoelens, of zij in vrijheid beslist, of moet hij ook de werkelijkheidswaarde van dit gevoelens toetsen? En geldt dat ook niet voor de andere punten? Iedere ervaren hulpverlener weet toch dat woorden niet altijd het gevoelens uitdrukken en dat het gevoelens niet altijd een getrouwe afspiegeling is van de werkelijke situatie van een cliënt. Het feit dat dit gevoelens óók tot de situatie behoort doet hieraan niets af. Wanneer de arts zelf toetst en hierop zijn beslissing baseert, behoeft hij volgens het systeem van het wetsontwerp niet meer beducht te zijn voor de mogelijkheid van een veroordeling door de strafrechter, maar wel moet hij hierop binnen het vergunningstelsel aanspreekbaar blijven en moet ook zijn handelen over een reeks gevallen getoetst kunnen worden. Hiermede zijn wij gekomen aan het punt van de registratie en de controle op de naleving van de wet. Ook hier laat de MvA weinig illusies heel. In de 14 punten, die de te registreren gegevens opsommen, is er niets dat correspondeert met art. 5, 2b. De bevonden noodsituatie behoort niet in de registratie te worden aangeduid (bij het wetsontwerp Veder-Smit/Geurtsen docht de VVD daar anders over!). Hoogstens kan indirect – door afwijking van het landelijk gemiddelde bij de inschakeling van deskundigen als derden – enig zicht worden verkregen op de naleving van art. 5, 2a. De beide bewindslieden achten een omschrijving van de situaties van nood, waarin tot zwangerschapsafbreking is besloten, ook niet uitvoerbaar (MvA, p. 50-52). Ik ben het daar niet mee eens en kom daar later op terug. In ieder geval kan de reden niet zijn dat het geen zin heeft, omdat de arts toch valse aanduidingen op kan geven: dit geldt ook voor de andere in de wet gevraagde gegevens; om deze reden gaan we immers ook de belastingwetgeving niet veranderen! Duidelijk is dat een wetsbepaling, waarvan de naleving op geen enkele wijze – en dus ook niet in een reeks gevallen – kan worden gecontroleerd, zijn functie in de concrete rechtsbescherming verliest. Het zou wel eens kunnen zijn dat de controleerbaarheid het gevoeligste punt is, waar beide bewindslieden mee worstelen, en dat vandaaruit via de uitholling van art. 5, 2b ook de grondgedachte van art. 296 WvSr en heel het wetsontwerp wordt ondermijnd. Wanneer de indieners op dit punt gelijk zouden hebben, zou dit leiden tot de consequentie – althans voor het CDA – dat ook het vergunningstelsel – met alle voordelen daarvan – zou moeten worden omgekeerd tot de systematiek van het wetsontwerp Gardeniers/van Leeuwen, die – behoudens de daarin opgenomen norm – ook de systematiek was van het wetsontwerp van de VVD (Veder-Smit/Geurtsen, w.o. 13302): de mogelijkheid in principe van toetsing voor ieder individueel geval door de strafrechter, die daarbij deskundigen

kan inschakelen en bij uiteenlopend oordeel van deze deskundigen aan de betrokken arts „de gunst van de twijfel” kan gunnen.

Toch spreekt ook de MvA bij herhaling over de eigen verantwoordelijkheid van de arts. Er wordt niet gesproken over een specifieke norm, maar wel over een specifieke verantwoordelijkheid van de arts. Hoe is dit met elkaar te rijmen? Wat is dan de inhoud van deze verantwoordelijkheid? Deze vragen zijn met name van belang in een situatie, waar de arts na serieuze besluitvorming in de geest der wet tot een ander oordeel komt dan de vrouw. Het is opvallend dat bij de beantwoording van dergelijke vragen in de MvA telkens praktisch onmiddellijk wordt overgeschakeld op art. 20 van het wetsontwerp (p. 10, 27, 14-15):

„Wel zal de aard van de hulpverlenende functie en de daarvoor vereiste vertrouwensrelatie meebrengen, dat het streven erop gericht moet zijn tot een ook voor de vrouw aanvaardbare oplossing te geraken. Dit kan er echter niet toe leiden dat de arts verplicht is zijn medewerking te verlenen aan afbreking van zwangerschap in elk geval waarin de vrouw deze verlangt, ook nadat zij de zaak met de arts en eventuele derden heeft besproken. Door zulk een verplichting aan te nemen zou de eigen verantwoordelijkheid van de arts worden miskend. In dit verband verwijzen wij naar artikel 20, dat uitdrukkelijk bepaalt, dat niemand verplicht is tot een behandeling, gericht op afbreking van zwangerschap”.

Ook hier gaat het weer om twee heel verschillende zaken. Artikel 20 handelt over de rechtsbescherming van de **gewetensvrijheid van de arts** (daar was mevrouw Ginjaar-Maas in 1976 reeds toe bereid, andere leden van de VVD en PvdA toen niet). Waar het ons echter hier om gaat is de verantwoordelijkheid van de arts in relatie tot **rechtsbescherming van het ongeboren menselijk leven**. Bij het eerste gaat het om de **vrijheid** van de arts om **niet** te aborteren. Bij het tweede gaat het erom, wanneer hij het **recht** heeft om het **wél** te doen, c.q. de **plicht** om het **niet** te doen. Wanneer de MvA stelt dat het wetsontwerp de vrouw wel het recht toekent op hulpverlening, maar **niet** „een bepaald recht ten aanzien van de uitkomsten van die hulpverlening” (p. 15), houdt dit praktisch nauwelijks méér in dan art. 20. De vrouw kan dan „wanneer zij een zwangerschapsafbreking bepaald” wenst, zelf contact leggen met geneeskundigen, die daar in beginsel niet afwijzend tegenover staan” (p. 7). Maar deze geneeskundigen zijn binnen het vergunningstelsel in hun beslissing inhoudelijk aan geen enkele bepaling juridisch gebonden, want: „het wetsontwerp beheerst niet het terrein, dat wordt bestreken door de vraag hoe zij aan die verantwoordelijkheid **inhoud** moeten geven” (p. 10). Dit geeft ruimte voor een interpretatie, volgens welke iedere vrouw in iedere situatie altijd ergens in Nederland een abortus kan verkrijgen. De tegenstelling tussen een vrouw die een abortus voor haarzelf bepaald wenst en een arts die in beginsel afwijzend tegenover abortus staat dekt de werkelijkheid niet. Er zijn wel degelijk artsen die een abortus niet in alle gevallen afwijzen en toch in een aantal gevallen de ingreep weigeren. Wanneer de indieners het beeld van een verantwoord handelend arts voor ogen hebben, denken zij dan juist niet aan artsen uit die groep? Waarom dan door dergelijke teksten een opening gemaakt voor artsen die **altijd** aborteren, als de vrouw het wenst? Ligt hier niet een tegenstrijdigheid? Een andere passage in de MvA (p. 21) heb ik niet alleen met verbazing, maar zelfs met enige verbijstering gelezen. Op de stelling van de CDA-fractie, dat het wetsontwerp zou uitgaan van een „delegatie” aan burgers van beslissingen die de bescherming van het leven raken, wordt geantwoord: „Van een dergelijke delegatie of overdracht van bevoegdheid kan echter geen sprake zijn, al was het alleen reeds omdat zo'n **bevoegdheid om over dood en leven te beslissen** de overheid **niet** toekomt. Wat de overheid in haar functie van wetgever (in formele zin) wel kan doen en in het wetsontwerp dan ook doet is om, voor

zover door mensen beslissingen in onze samenleving worden genomen waarbij de bescherming van het menselijk leven in het geding is, waarborgen te geven voor een zo zorgvuldig en verantwoord mogelijke besluitvorming”.

Men leze deze passage en vooral de laatste zin nog eens over met de gedachte aan mensen, die een bankroef met gijzeling plannen! Het antwoord had natuurlijk gezocht moeten worden in het onderscheid tussen „beschikken” en „beslissen”. Noch de overheid noch burgers hebben het recht over leven en dood te „beschikken”: dit zou ingaan tegen alle ethiek en de beginselen van onze democratische rechtsorde, wij leven niet onder een overheid als tiran die menselijke levens in eigendom heeft.

En burgers hebben in onze samenleving niet het recht om over leven en dood te beslissen, althans niet waar het om actief beëindigen van leven gaat. Maar het kan helaas zo zijn dat de overheid niet alleen de bevoegdheid, maar zelfs de plicht heeft om over leven en dood te **beslissen**; denk aan kapingen en andere situaties waar het erom gaat zoveel levens van burgers als mogelijk is te beschermen, waarbij tragische dilemma's waarin gekozen moet worden niet zijn uitgesloten. De overheid heeft de plicht menselijk leven, ook het ongeboren leven, te beschermen en dan wordt de vraag naar de „delegatie” – niet van beschikken, maar wel van beslissen – wel degelijk relevant. In deze passage doet zich het verschijnsel voor dat mij al eerder in abortusdiscussies is opgevallen, nl. dat mensen zich beroepen op een soort „algemene beginselen”, die iedereen wel kan aanvaarden als beschrijving van een ideale gang van zaken in de maatschappij, maar die niemand bij enig nadenken zal hanteren als criterium van wetgeving op andere gebieden, waar wezenlijke waarden beschermd moeten worden. Denk aan de thematiek van de mondigheid. Met het oog op andere problemen die ons in de medische ethiek nog te wachten staan (eugenetica, euthanasie, proeven op menselijk leven etc.) is het te hopen dat wij deze problemen, waar de integriteit van het menselijk leven in het geding is, niet zullen gaan aanpakken met een geheel andere rechtsfilosofie en rechtsethiek dan wij op andere terreinen plegen te hanteren. In feite hadden de indieners zich bij deze vraag van de CDA-leden kunnen beperken tot hun antwoord aan de Raad van State (Nader Rapport, p. 99), dat veel beter is geformuleerd. In dit verband is ook een andere vraag van de SGP-fractie relevant, nl. naar de waarborgen in concreto dat de besluitvorming niet slechts zorgvuldig kan geschieden, maar ook metterdaad zorgvuldig geschiedt. In antwoord hierop merkt de MvA op „dat een dergelijke garantie bij geen enkele wettelijke regeling kan worden gegeven, hoe uitvoerig en gedetailleerd die ook zou zijn” (p. 27).

Ook hier weer een voorbeeld van een redenering, die niemand ooit zal gebruiken bij andere wetten waar rechtsbescherming en rechtsorde in het geding zijn. Op die manier kunnen wij wel ophouden met het maken van wetten waaraan sancties verbonden zijn. We zouden kunnen beginnen met het stoppen van alle reparatiewetgeving op het gebied van de belasting of ophouden met wetgeving ter bescherming van het milieu.

De interpretatie van de MvA, die wij tot nu toe hebben geanalyseerd, kan als volgt worden samengevat: „Het wetsontwerp stelt aldus normatieve uitgangspunten, waarbinnen besluitvorming kan plaatsvinden” (p. 9). Zorgvuldige besluitvorming kan ook echter in de huidige situatie plaatsvinden. Daar hebben wij geen nieuwe wet voor nodig. Zorgvuldige besluitvorming kan ook plaatsvinden na aanvaarding van het wetsontwerp Lamberts/Roethof. Rechtsbescherming vraagt echter méér, nl. maatregelen tegen onverantwoorde beslissingen die geùrgeerd kunnen worden. Ook het wetsontwerp van PvdA-VVD in 1976 was via procedurele eisen gericht op het vergroten van de mogelijkheid tot zorgvuldigheid. De structuur echter van de CDA-benadering is altijd gericht

geweest op het tegengaan van onverantwoord handelen door middel van bepalingen met sancties, in de overtuiging dat alleen op deze wijze het ongeboren menselijk leven effectief beschermd kan worden. Van de ene kant schrijven de bewindslieden dat „voor zover de huidige praktijk niet reikt tot het niveau van zorgvuldigheid dat de grondslag is van het wetsontwerp, deze zich aan de wet zal moeten aanpassen” (MvA, p. 17), aan de andere kant leggen een aantal passages in de MvA het feit bloot dat de overheid niet over voldoende instrumenten beschikt met dit wetsontwerp om deze aanpassing metterdaad te kunnen urgeren*.

IV. Tegenstrijdigheden

Wij hoeven de geciteerde passages uit de MvA echter niet te aanvaarden als de exclusieve interpretatie van het wetsontwerp zelf. Deze zijn immers in strijd met belangrijke andere passages van de bewindslieden zelf in de MvT en het Nader Rapport.

1) In het Nader Rapport p. 99 staat dat het fundamentele uitgangspunt van het wetsontwerp, nl. het inzicht dat afbreking van ongeboren menselijk leven een zo ernstige en ingrijpende maatregel is, dat zij **alleen** kan worden aanvaard, **indien** de nood van de vrouw haar onontkoombaar maakt, niet anders kan worden geïdentificeerd dan „dat de afbreking van ongeboren menselijk leven **alleen dan** aan hen die bij een beslissing omtrent zwangerschapsafbreking worden betrokken mag worden overgelaten”. Indien aan die **prelabelle* voorwaarde** wordt **voldaan**. Het zou niet van respect voor de Raad van State getuigen, wanneer een antwoord aan deze instantie later zou worden ondergraven. Wanneer de indieners huiverig zijn om bij art. 5, 2b te spreken van een „(specifieke) norm”, laten wij ons dan houden aan de term „prelabelle voorwaarde”. Maar dan moet de arts er wel aan gehouden worden zich van de aanwezigheid van die prelabelle voorwaarde te vergewissen, alvorens hij rechtmatig tot zwangerschapsafbreking kan beslissen.

2) In het Nader Rapport p. 107 staat: „Het is niet voldoende de benodigde faciliteiten te scheppen, er zal ook een redelijke zekerheid moeten bestaan dat van die faciliteiten voor het doel waarvoor zij bestemd zijn, gebruik wordt gemaakt”. Dan kan er echter niet volstaan worden met het uitspreken van „goede verwachtingen” (MvA p. 17) dat vrouw en arts tot een „inhoudvol gesprek” (MvA p. 22) komen, en verder als overheid zich terugtrekken van de resultaten van gesprekken, waarvan de inhoud geenszins beantwoordt aan de „normatieve uitgangspunten” van het wetsontwerp.

3) In de MvT p. 16 lezen wij: „De arts zal in het bijzonder ook acht behoren te slaan op de omstandigheden waaronder de vrouw tot haar beslissing is gekomen; **hij zal moeten nagaan** of die omstandigheden zo dringend zijn, dat ze een ingreep die tot zwangerschapsafbreking leidt aanvaardbaar maken”. Hiermee is de reeds geciteerde opmerking op p. 13 MvA in strijd dat er niet van wordt uitgegaan dat de arts bepaalt of er van een noodsituatie sprake is.

4) In het Nader Rapport, p. 101, staat te lezen: „De vraag of die noodsituatie, waaraan niet op andere wijzen ontkomen kan worden, aanwezig is, zal van geval tot geval **door hen** die bij de beslissing omtrent zwangerschapsafbreking betrokken worden, beantwoord moeten worden”. Er staat niet „door haar”, maar „door hen”, en dat sluit ook de arts in. En als dit tot zijn verantwoordelijkheid behoort, impliceert dit een zelfstandig oordeel.

5) We lezen in het Nader Rapport, p. 110: „De geneeskundige die in overleg met de vrouw en eventuele derden tot de ingreep **besluit**, moet **zelf** de verantwoordelijkheid **daarvoor tenvolle** kunnen dragen”. Hiermee is niet te rijmen het ontkennen in de MvA p. 15 dat de arts in feite beslist. Eigen volle verantwoordelijkheid is nooit waar te maken zonder het zelfstandig toetsen van mogelijke alternatieven: dit is méér dan het constateren van het

gevoelen van de vrouw.

De in dit artikel gewraakte passages zijn echter ook niet in overeenstemming te brengen met andere passages in dezelfde MvA: a) Het wetsontwerp is niet alleen gebaseerd op de gedachte dat bij de oplossing van een noodsituatie zorgvuldig te werk moet worden gegaan en daarom wordt met name in art. 5 een invulling gegeven van de „specifieke” verantwoordelijkheid van de arts, aldus p. 13. b) Op p. 16 staat dat de arts wél voor de uitkomsten van het beraad de verantwoordelijkheid draagt, die met zijn inbreng bij de besluitvorming overeenstemt. Daaruit volgt toch logischerwijs dat, wanneer een arts op grond van art. 5, 2b van mening verschilt met een vrouw, die op abortus blijft aandringen, hij gehouden is de ingreep te weigeren. Daartoe behoort de arts zelf geenszins een antwoord te geven op de vraag of de vrouw nu kan beoordelen of zij straks in staat is het kind af te staan. Dergelijke objecties zijn buiten de orde en de MvA zegt daarover zeer verstandige dingen.

c) De arts kan zich niet aan zijn eigen verantwoordelijkheid onttrekken met een beroep op het enkele feit dat de vrouw de zwangerschapsafbreking wenst (MvA, p. 27, 16, 19). De indieners hebben gelijk, wanneer zij het niet zinvol achten onderscheid te maken tussen zg. subjectieve en objectieve criteria waaraan het bestaan van de noodsituatie getoetst zou moeten worden. De subjectieve beleving van de vrouw maakt deel uit van haar noodsituatie en staat daar niet buiten (MvA, p. 19). Maar de twijfel rijst of zij wel voldoende beseft hebben dat hieruit allerminst volgt dat de arts niet verplicht zou zijn tot een zelfstandige toetsing van het gevoel van de vrouw en een eigen taxatie van haar mogelijkheden de zwangerschap uit te dragen. Wanneer een hulpverlener in laatste instantie geketend zou blijven aan de wensen en gevoelens van de cliënt, wordt iedere reële hulpverlening ondermijnd. Afkeer van betutteling is terecht: de mensen moeten geholpen worden zelf oplossingen te vinden; maar we moeten niet in het andere uiterste vervallen: dan blijven de mensen uiteindelijk met hun vrijheid in de kou staan. En dat kan juist niet de bedoeling van de overheid zijn.

d) In de MvA p. 29 staat dan ook dat van de arts in redelijkheid kan worden gevraagd „dat **hij nagaat** of er geen andere mogelijkheden zijn voor het opheffen van de nood van de vrouw dan het afbreken van zwangerschap”. De gewraakte passages zijn echter – en dat feit is interessant – ook in strijd met het beeld, dat van de rol van de arts geschetst wordt in de MvT en de MvA bij het vroegere wetsontwerp van de VVD (w.o. 13302). Letterlijk als volgt. Zijn taak is het na te gaan of een redelijk denkend mens in de gegeven omstandigheden tot het aan hem voorgelegde besluit heeft kunnen komen (MvT p. 23). Hij wordt genoemd degene die het best geacht kan worden te kunnen beoordelen, of de noodzakelijke afweging op aanvaardbare gronden en motieven heeft plaatsgevonden. Die ook het beste kan beoordelen, of andere invalshoeken of alternatieve oplossingen tot een aanvaardbaardere oplossing kunnen leiden (MvA, p. 3-4). De **toetsing** door de arts kan niet worden gemist. Zijn beslissing draagt het karakter van een **zelfstandige** beslissing. De gemeenschap mag omwille van de rechtsbescherming van de vrucht verlangen dat deze beslissing van de vrouw, die niet als redelijkerwijs gerechtvaardigd kan worden aangemerkt (MvA, p. 21), en dat een conscientieuze oordeelvorming heeft geleid tot de conclusie dat abortus de meest aangewezen behandeling is. Daarvoor is naast de beschikbaarheid van deskundigen **evenzeer** nodig dat de mogelijkheid van een globale toetsing van zijn oordeelsvorming wordt geschapen (MvT, p. 17-18). Daartoe moet de arts aantekening maken van zijn bevindingen die ertoe hebben geleid de behandeling te geven (art. 2,4 en art. 4c). Daarbij gaat het erom dat niet de formele gang van zaken wordt vastgelegd, maar die gegevens, die daarbij naar voren zijn gekomen en die

aan de **beslissing ten grondslag** zijn gelegd (MvA, p. 24).

Dit roept de curieuze vraag op of het wetsontwerp Ginjaar/De Ruiter door de MvA niet liberaler is geworden dan liberaal. Dit is het geval, als de arts niet beslist, wanneer de arts niet toetst en niet getoetst kan worden, wanneer de arts niet bepaalt wanneer er van een noodsituatie sprake is, wanneer de bevonden noodsituatie niet in de registratie behoeft te worden aangeduid. Wat staat er precies in het regeerakkoord? Staat daar dat er gestreefd zal worden naar een wetsontwerp, waarin CDA en VVD ieder hun eigen standpunt in voldoende mate kunnen herkennen, of staat daarin dat de VVD, die haar eigen wetsontwerp heeft ingeruild voor een wetsontwerp met de PvdA, dat vervolgens mede door de VVD-leden in de Eerste Kamer is verworpen, onder premier Van Agt mag proberen met schone woorden het CDA over te halen tot een wetsontwerp dat liberaler is dan liberaal? Heeft Wiegel dat heus zo bedoeld?

V. Getuigenispolitiek

Al het voorgaande neemt niet weg dat de MvA wel degelijk een aantal kostbare passages bevat. Er worden een aantal mythes doorgeprikt, die vaak in de abortusdiscussie een rol spelen. Met name over het gesprek tussen arts en vrouw (art. 5, 2a) worden een aantal wijze opmerkingen gemaakt. Iedereen zal het met de beide bewindslieden eens zijn dat een goed en open gesprek, waarin de normatieve uitgangspunten reëel functioneren, de beste kansen geeft op een voor alle betrokkenen aanvaardbaar resultaat. Er wordt uitdrukkelijk gezegd dat abortus provocatus niet mag worden gelijkgesteld met een medische ingreep als iedere andere (p.17). Afgewezen wordt de formule dat de vrouw die abortus wenst deze ook verkrijgt, ongeacht de omstandigheden van het concrete geval (p. 17). Afgewezen wordt de stelling dat in de meeste gevallen de ongewenste zwangerschapssituatie zelf reeds de noodsituatie vormt (p. 19). Eveneens wordt de redenering afgewezen dat bij ongewenste zwangerschap het ook voor het kind beter is om niet geboren te worden (p. 27).

Maar deze en andere inzichten blijven in de intentie steken, zolang art. 5, 2b geen reële inhoud krijgt als werkelijk een ook juridisch prelabelle voorwaarde en dit geen vervolg vindt in de registratie, zolang niet erkend wordt dat de arts de noodsituatie zelfstandig dient te toetsen en zolang zijn beslissingen zelf niet althans over een reeks gevallen globaal getoetst kunnen worden. Zolang dit niet gebeurt, blijft de normativiteit van het uitgangspunt een belijdenis, een „getuigenis” van de subjectieve intenties en van de hoop van de wetgever. Zolang dit niet gebeurt, blijft het wetsontwerp met het oog op rechtsbescherming van het ongeboren leven steken in een „getuigeniswetgeving”. Mogen wij dit verwachten van een minister van justitie, die terecht wars is van getuigenispolitiek (AR-Staatskunde, 1980, p. 37-38)? Wetten zijn geen preken noch beschrijvingen van ideale situaties. In zijn brief aan de theologen schreef de heer Van Agt in 1977: „Wanneer iemand de indruk mocht hebben dat wij als politici in parlement **en kabinet** de bedoeling hebben in de abortuskwestie **te getuigen** van de „christelijke leer”, dan is dit een betreurenswaardig **misverstand**. Dat is niet de eerste en eigenlijke taak van politici, daar zijn anderen voor: ons politici gaat het om het wezen van de rechtsorde in ons land”. In 1976 sprak mevrouw Gardeniers in de Tweede Kamer de volgende woorden uit: „Ben ik er, als ik hier getuig van waar ik inderdaad en met heel mijn hart aan geloof, van af, wanneer ik zeg: „Ik getuig” en niet meer dan dat, waar ik wél op andere manier dan alléén getuigend wat kan doen?” (Handelingen 16 sept. 1976, p. 5589). Zij richtte zich hierbij tot degenen die vóór een uiterst strikte wetgeving zijn, ook al is die niet haalbaar en niet uitvoerbaar. Maar zij heeft daarbij niet willen beweren dat – zolang je nog goede gedachten van jezelf in een wetsontwerp terugvindt – er geen

grenzen aan de aanvaardbaarheid zouden zijn. Dit kan ook niet de bedoeling geweest zijn van minister De Ruiter, toen hij in het genoemde interview in Trouw zei: „Als het wetsontwerp het niet haalt, hebben wij helemaal geen inbreng meer”. Hiermede zijn wij gekomen aan de politieke situatie na het verschijnen van de MvA en de consequenties daarvan.

VI. De politieke situatie

Los van alle ethiek, maar alleen al vanwege het contradictie-principe en dus uit eerbied voor de intellectuele integriteit kunnen de kabinetsleden het zichzelf, elkaar en de kamerleden alsook de kiezers niet aandoen de situatie op dit moment te laten zoals hij nu is. Dan bestaat het gevaar dat wij straks bij de mondelinge behandeling – net als in de debatten van 1976 – geconfronteerd worden met een spel van „welles” naar deze en „nietes” naar gene hoek van de Kamer, ver beneden het niveau van een redelijke democratische discussie. Er zal voordien verheldering moeten komen. Als dat keuzes blijkt te impliceren, zal er gekozen moeten worden. En deze moeten duidelijk uitgesproken worden. Maar misschien kan het blijven bij het ophelderende van misverstanden in de problematiek.

Aanvaardbaar acht ik het verdwijnen van een mogelijke toetsing van ieder individueel geval door de strafrechter, gezien de allergie voor dit „zwaard van Damocles” in de medische wereld en in andere partijen, maar ook vooral gezien de ervaringen met het vervolgingsbeleid en strafprocessen onder de huidige wet. Jammer vind ik wel dat de norm uit het wetsontwerp Gardeniers/Van Leeuwen is verdwenen, maar de kerngedachte daarvan is bewaard gebleven in art. 5, 2b op een wijze waardoor allerlei misverstanden over allerlei soorten indicaties wordt vermeden. Tegen de mogelijkheid van abortus boven de 13-wekengrens in een kliniek bestaan m.i. naast historisch-emotionele ook nog steeds zeer praktische bezwaren, óók wat betreft de gehanteerde methoden; maar toegegeven moet worden dat deze grens op ethisch vlak niet wezenlijk is. Wanneer het CDA in dit alles mee kan gaan, kan het geen gebrek aan inschikkelijkheid worden verweten. Wanneer echter ook art. 5, 2b zijn zin en functie verliest wat betreft de juridische bescherming van het ongeboren leven, dan wordt er een **wezenlijke grens overschreden** voor het CDA! Dan is er geen enkele greep meer op een niet te aanvaarden beleid binnen het vergunningstelsel. Dan kantelen de voordelen van dit stelsel – o.a. het feit dat de overheid administratief de vinger aan de pols kan houden – om in een beslissend nadeel: de **overheid** wordt door het verlenen c.q. niet intrekken van vergunningen **medeplichtig** aan hele reeksen onverantwoorde beslissingen. Door de continue betrokkenheid van de overheid bij het vergunningstelsel ontstaat op deze wijze eigenlijk een veel ernstiger situatie dan bij het simpelweg schrappen van abortus uit het Wetboek van Strafrecht als éénmalige daad van de wetgever (met tegenstemmen uiteraard van de CDA-fractie). Bij kabinetsformaties krijgen we de complicatie of de post van Volksgezondheid wel in geweten door een lid van het CDA bezet kan worden. Deze gedachte toont m.i. voor christendemocraten wel het scherpst de ernst aan van de huidige situatie na het verschijnen van de MvA. De politieke consequenties kunnen ver reiken, tot in de formatie van 1981 en reiken, tot in de jaren. Vier mogelijkheden wil ik de revue laten passeren.

1. Het wetsontwerp wordt verworpen, mede door toedoen van de CDA-fractie. De kwestie wordt dan niet opgelost en gaat in de verkiezingsstrijd en bij de komende kabinetsformatie opnieuw spelen. Er komt waarschijnlijk dan een kamerinitiatief van de PvdA en VVD (en eventueel D'66), maar ook het CDA zal met een eigen voor de partij aanvaardbaar initiatiefvoorstel moeten komen. Ook al haalt het eerste het wel en het tweede het niet, dan zal toch nog de „problematiek van de contrasignering overblijven.
2. Het wetsontwerp wordt wel door de

CDA-fractie afgewezen, maar toch door een kamermeerderheid aanvaard, waaronder leden van de PvdA, D'66 en de PPR. Want het wetsontwerp begint steeds aanlokkelijker te worden voor de PvdA; ondanks de Rooie Vrouwen zal een toenemend aantal fractieleden van de PvdA dit beseffen. Deze mogelijkheid blijft aanwezig, ook als alle eventuele amenderingen van die zijde door het kabinet worden afgewezen, laat staan als er worden aanvaard. De PvdA stelt niet voor niets het indienen van een initiatiefvoorstel telkens uit. Wij moeten er niet aan denken dat zoiets zou gebeuren: onder de huidige premier en met een kabinet waarin het CDA de grootste coalitie-partner is! Dit gevaar moeten de politieke leiders van het CDA in ieder geval voorkomen.

3. Het wetsontwerp wordt ingetrokken zoals in het regeerakkoord is voorzien en hiervan wordt aan de Kamer verantwoording afgelegd. Hiervoor gelden dezelfde bezwaren als voor de eerste mogelijkheid. Bovendien is het hiervoor rijkelijk te laat. Wel staat daartegenover dat deze interpretatie van het wetsontwerp in de MvA niet meer als een hypotheek rust op de formatie-onderhandelingen in 1981: de fractie kan dan geloofwaardig starten met eigen vertrekpunten en haar eigen lijnes trekken. Ik wijs er met nadruk op dat **het feit**, dat deze mogelijkheid voorzien is in het regeerakkoord, een **kabinetscrisis** vanwege de abortuskwestie **onverantwoord en ongevoelbaar** maakt.

4. Verreweg de beste mogelijkheid is het oplossen van de abortuskwestie tijdens deze regeerperiode met behulp van het CDA. Waardevolle zaken in het huidige wetsontwerp kunnen dan behouden blijven. Maar dan moeten wel de tegenstrijdigheden, die de MvA heeft geschapen, worden ontward op een wijze die voor de CDA-fractie aanvaardbaar is. Dit zou kunnen gebeuren door een diepergaande verheldering in de Nota bij het eindverslag. Aan het slot van dit artikel wil ik een voorstel in die richting wagen.

De lezer zal zich wellicht afvragen hoe het zover is kunnen komen. Goudzwaard heeft de premier reeds verweten, dat hij tijdens het kabinet Den Uyl sprak over een „ethisch reveil”, maar dat hij als het om een ontwerp van zijn eigen kabinet gaat een standpunt als dat van socialist en liberalen inneemt. Dit verwijt lijkt mij niet terecht. Ik vermoed dat dit verwijt voortvloeit uit een zekere vervreemding jegens het denken van Van Agt. Als Goudzwaard gelijk zou hebben, zou de heer Van Agt sinds hij premier is geworden een fundamentele zwenking hebben doorgemaakt. Welnu, er is een bewijs van het tegendeel. En wel in de brief die de heer Van Agt heeft geconcipieerd als antwoord aan vele brieven, die verontrust waren na het publiceren van het wetsontwerp Ginjaar/De Ruiter. Daarin staat te lezen:

„Ook hebben die eisen ten doel **zeker te stellen** dat de arts **alvorens** een abortus te verrichten **zich ervan overtuigt** dat de vrouw zich in een noodsituatie bevindt”.

„De bepalingen van het wetsontwerp en de daarop gegeven toelichting maken **duidelijk** (a) dat het afbreken van zwangerschap alleen in aanmerking kan komen in geval de vrouw zich in een **noodsituatie** bevindt en (b) dat ook dan nog moet worden overwogen of er **andere oplossingen** zijn om in die noodsituatie te voorzien” (CDA-Aktueel, aug.-sept. 1979). Hieruit blijkt zonneklaar, dat de heer Van Agt wel degelijk de prealabele voorwaarden van art. 5, 2b ernstig neemt!

Ik vermoed dat we de verklaring eerder moeten zoeken in een communicatiestoornis. Misschien technisch, maar ik denk vooral aan een dieper vlak, daar waar verschillende wijzen van benadering in contact komen en er een vergelijk gezocht wordt. Dan ontstaat er een proces, waarin zeker bij een dergelijke moeizame (en vermoeiende) materie wel eens ongewild misverstanden ontstaan: Dan kunnen er uit pennen zinnen vloeien, waarvan de draagwijdte voor anderen niet onmiddellijk beseft wordt. Zeker wanneer op een nieuwe wijze gestreefd wordt naar een „eigensoortige” oplossing, die de

bestaande tegenstellingen kan overbruggen. Dit artikel moet helaas kritisch zijn en ik heb het dan ook niet met vreugde geschreven. Wanneer sommige zinnen wat scherp zijn gesteld, is dit niet persoonlijk bedoeld, maar om de zaken waarom het gaat scherp te stellen. In een politieke partij gaat het om zaken. Ik zou het betreuren, wanneer een of andere lezer toch iets van een indruk zou overhouden, als zouden de ministers Ginjaar en De Ruiter felle voorstanders van abortus zijn. Het tegendeel is het geval. Zij gaan bij hun wetgeving eerder uit van een te grote „noblesse”. In hun aanpak schuilen goede perspectieven, die geen geringschatting verdienen en die niet verloren mogen gaan. Om hun recht te doen wil ik in het vervolg van dit artikel mij in hun benaderingswijze verplaatsen, op dat vlak met hen in discussie gaan en vandaaruit pogen een positieve bijdrage te leveren aan de nog bestaande aporieën. Eerst wil ik echter mijn volle instemming betuigen met een verklaring van de heer Van Agt, die voor iedere goede verstaander duidelijk moet zijn: „Het gebruiken van de abortuskwestie als voorwendsel om een kabinet op te breken of de vorming ervan te voorkomen, terwijl in feite andere redenen in het spel zijn, is ideologisch misbruik van de eerbied voor het leven. Daaraan mag een christen niet meewerken. Ik zal dit ook nooit doen”. (Antwoord aan de theologen 1977) Dit principe geldt voor iedere christen, zowel in het CDA als in een andere partij. En waarom ook niet voor iedere echte democraat. Wie het vatten kan, vatte het, waar hij ook sta of gezeten zij.

VII. De aanpak Ginjaar – De Ruiter

Voor de houding, waarmee de beide ministers de abortusproblematiek hebben benaderd, vinden wij niet alleen in de schriftelijke toelichtingen bij het wetsontwerp, maar ook in enkele interviews.

Vanuit het inzicht – door velen gedeeld – dat er een eind moet komen aan de huidige situatie, waarin de bestaande wet niet werkt, streven zij naar een oplossing die voor een geschakeerde meerderheid in de Kamers aanvaardbaar is en reëel kan functioneren in onze pluriforme samenleving. Zij worden daarbij gedreven door een democratisch ethos, zozeer zelfs dat minister De Ruiter reeds van tevoren verklaard heeft een eventuele verwerping van het wetsontwerp te zullen eerbiedigen. De bedoeling echter van dit artikel is een poging hem dit te besparen. Want terecht heeft hij gesteld dat christendemocratische politici dergelijke moeilijke onderwerpen niet aan anderen moeten overlaten (Trouw 2 maart 1979). Daarbij zal gestreefd moeten worden naar zo groot mogelijke eensgezindheid onder de CDA-politici. Omdat het over een dergelijke fundamentele kwestie gaat, moet aan ieders geweten worden geappelleerd, maar kan homogeniteit niet worden afgedwongen. Omdat het over deze fundamentele kwestie gaat, is het voor het CDA ook niet aanvaardbaar, dat een **Kabinetsontwerp** wordt aangenomen met tegenstemmen van (het grootste deel van) de CDA-fractie. Dit is een spanningsveld, dat voor de leden van het CDA benauwend kan worden.

De ministers noemen hun wetsontwerp geen compromis tussen VVD en CDA en ook geen synthese van hun persoonlijke opvattingen (Ginjaar, AR-Staatkunde, 1979, nr. 1, p. 34; MvA, p. 18). Zij zien het als een soort „eigensoortige” oplossing die op zijn eigen mérites beoordeeld moet worden. Inderdaad heeft het wetsontwerp een eigen en nieuw karakter door de opzet en de bedoeling van het vergunningstelsel. De reden, waarom de indieners niet van een „compromis” willen spreken, is niet gelegen in de afkeer van politieke compromissen, maar in het feit dat het hier een materie met levensbeschouwelijke kanten betreft. Nu is het waar tot op zekere hoogte dat de overheid respect moet hebben voor de eigenheid van levensbeschouwelijke opvattingen en de mensen zo veel mogelijk de vrijheid moet laten hierin

onderling te verschillen. Maar in de abortuskwestie gaat het om méér: er is verschil in visie op de taak van de overheid zelf. Dat levert dilemma's op, waaraan je niet kunt ontkomen zonder keuzes te doen. Omwille van de verdraagzaamheid in een pluriforme samenleving en de regeerbaarheid van het land mogen christendemocraten – ook in zaken met levensbeschouwelijke kanten – best actief meewerken aan oplossingen, waaraan ik de benaming van echt „compromis” niet zou willen onthouden. Dat is geen schande en ook niet in strijd met hoogstaande persoonlijke ethische opvattingen. De heer Van Agt heeft zich er in zijn antwoord aan de theologen uitdrukkelijk toe bereid verklaard. Maar dan moet wel aan minimale voorwaarden worden voldaan. Waar de christendemocratische visie op de overheid niet meer in voldoende mate kan worden gerealiseerd, moet het CDA helaas het werk aan anderen in onze democratie overlaten.

In hun streven de Kamer te overtuigen tonen de bewindslieden zowel respect als moed. Zij zeggen duidelijk – zowel naar rechts als links – welke opvattingen van welke kamerleden zij niet kunnen delen. Tegelijkertijd zijn zij erop uit eerst deze dan gene groep gerust te stellen. Dit is te billijken. Dit levert een reeks uitspraken op, die de veelheid belichten aan facetten die dit vraagstuk eigen zijn. Deze uitspraken mogen echter onderling niet contradictoer worden. Wanneer de ministers zich hebben „gebaseerd op een aantal gemeenschappelijke opvattingen, die betrekking hebben op de rol van de wetgever als verwoorder van maatschappelijke opvattingen” (Ginjaar, AR-Staatkunde, 1979, nr. 1, p. 34), dan moet wel beseft worden dat de wetgever niet eindeloos door kan gaan met dit „verwoorden” zonder in tegenstrijdigheden te vervallen, aithans wanneer hij daarin niet selectief te werk wil gaan. Helaas is op dit punt de MvA niet vlekkeloos. Dit vraagt om verheldering.

De functie van de wetgeving kan niet altijd formeel blijven, maar moet op gegeven ogenblik inhoudelijk worden (MvA, p. 21) Het is waar dat de overheid met een zekere terughoudendheid zo lang mogelijk moet mikken op het scheppen van condities voor een goed overleg van alle betrokkenen, waarin deze hun verantwoordelijkheid kunnen waarmaken. Maar helaas is dit niet altijd voldoende. Minister Albeda kan daar op zijn terrein van meepraten. In het geval van een conflict tussen ouders en weggelopen kinderen, die over hun situatie kunnen meepraten (zie de rede van De Ruiter als rector magnificus), liggen de zaken anders dan in het geval waar het gaat om leven, dat niet kan meepraten. In de toekomst staan ons in dit opzicht nog zware discussies te wachten, denk alleen maar aan het probleem van de euthanasie. Zeer positief te waardeeren is de mening van de bewindslieden dat rechtsbescherming van het ongeboren menselijk leven en het recht van de vrouw op hulpverlening geen op zich onverenigbare beginselen zijn. Anders zou immers de problematiek per definitie onoplosbaar zijn. Hiervan uitgaande benaderen zij de materie nuchter en zonder dogmatisme. Zij tonen een zekere vaardigheid om moeilijke vragen uit te tillen boven de sfeer van emotionaliteit en vooroordelen. Zij blijken in staat onjuiste tegenstellingen als zodanig te ontmaskeren. Zij geven blijk van respect voor de vrouw en daarbij hun afkeer van betutteling.

VIII. Drie punten

Op drie centrale thema's in hun aanpak wil ik nader ingaan. Deze zijn:

1. het vergunningstelsel;
2. de eigen verantwoordelijkheid van de arts;
3. de kwestie van „norm” en „indicatie”.

ad 1): Het **vergunningstelsel** is inderdaad een vondst, die het mogelijk maakt bestaande tegenstellingen te doorbreken. Het gevolg daarvan is wel dat binnen deze optiek niet iedere individuele ingreep meer toetsbaar is door de strafrechter. Dit moet voor het CDA inderdaad als een concessie beschouwd worden. Maar ik acht deze om twee redenen gerechtvaardigd. Ten

eerste is dit een gevoelig punt bij artsen en bij andere partijen. Nu is dit op zich geen voldoende reden om daarvan af te zien. Maar daar komt als tweede reden bij dat het verleden heeft geleerd dat strafprocessen als middel ter bescherming van het ongeboren leven slechts beperkte waarde in ons land blijken te hebben. Dat wekt geen grote verwachtingen, ook niet bij een nieuwe wetgeving. Je kunt daarvan denken wat je wilt, maar het is nu eenmaal zo. Daartegenover biedt het vergunningstelsel de mogelijkheid dat de overheid – door controle van reeksen gevallen – betrokken blijft bij de rechtsbescherming van het ongeboren menselijk leven. Dan moet echter het vergunningstelsel wel zo worden ingekleurd, dat het laatste lid van art. 296 WvSr verenigbaar blijft met de grondgedachte van de rest van dit artikel.

ad. 2): De ministers hebben groot respect voor de **vrijheid van de artsen**, voor de ruimte die dezen nodig hebben om hun verantwoordelijkheid waar te maken. Zij zien ook in artsen méér dan technici. Dit eist vertrouwen van de kant van de wetgever. De wereld van de juristen en de wereld van de medici hebben van oudsher het imago van een zekere „noblesse”. Dit beeld heeft een positieve functie. Maar er dreigen moeilijkheden, waar beide werelden elkaar te na komen. Dit doet denken aan een amusante episode tijdens het abortusdebat in de Eerste Kamer in 1976, waarin de vroegere minister van justitie, de heer C. H. F. Polak een opmerking van de heer Lamberts als volgt repliceerde: „De heer Lamberts heeft gezegd dat dokters bang zijn voor rechters. Ik kan hem verzekeren dat rechters nog banger zijn voor dokters. Ik vind het levensgevaarlijk als een jurist tracht een patiënt te genezen. Ik vind het bijna even gevaarlijk als dokters wetten gaan maken... Het gaat ons niet om het betuttelen van artsen. Het gaat er in de eerste plaats om of wij de ongeborene voldoende bescherming geven.

Overigens kan het ook voor artsen prettig zijn als zij van de wetgever een richtsnoer krijgen”. De vraag van dit hele artikel luidt wat art. 5, 2b als richtsnoer betekent, wat de concrete **juridische** inhoud ervan is. Daaromtrent hebben de ministers onderling onverenigbare uitspraken gedaan. De vraag blijft hangen of zij hun toelichtingen niet te veel hebben geijkt op het beeld van de ideale arts en de mondige vrouw in echte op andere wijze onontkoombare nood. Voor dezen is echter niet zo'n behoefte aan een nieuwe wetgeving. In zijn interview in AR-Staatkunde heeft minister Ginjaar zichzelf getypeerd als een individualist, die uitgaat van het vertrouwen, van het goede in de medemens. In hetzelfde interview uit hij zijn bewondering voor Thorbecke, die in 1871 het Staatstoezicht op de Volksgezondheid heeft ingesteld en ook reeds toen aandacht had voor milieuzaken. Thorbecke zelf nu heeft eens geschreven: „Op het plichtsbeseft te vertrouwen is edel, maar het bedriegt”. Dit woord is in 1976 geciteerd door de heer C. Polak en deze voormalige minister van Justitie – vóór de vorige ! – voegde er zelf aan toe: „Ook onder dokters zijn wel zwakke broeders” (zie de Handelingen Eerste Kamer, 11 december 1976, p. 189 en 156).

Op één bepaald punt wil ik uitdrukkelijk voor de artsen opkomen. Het is te billijken dat in art. 3 nu de bepaling is opgenomen die de arts voorschrijft zijn besissing binnen acht dagen aan de vrouw mede te delen. Het is ook redelijk dat hier een sanctie op staat. Maar moet – aldus art. 16 – deze brief in principe even hoog zijn als in het geval dat de arts „vóór de zesde dag” tot zwangerschapsafbreking overgaat, d.w.z. ten hoogste een jaar hechtenis of vijftigduizend gulden boete? Te vroeg aborteren en te laat een mededeling doen zijn toch geen vergelijkbare grootheden! Als er nu in één art. 16 twee verschillende overtredingen worden genoemd, kunnen er ook wel twee verschillende sancties in worden opgenomen. In de MvA wordt een grotere rol toebedeeld aan de huisarts zonder dat wordt tekort gedaan aan de eigen verantwoordelijkheid van de geneeskundige die de ingreep uitvoert. In art. 3 wordt gezegd dat de

5-dagen-termijn begint te lopen vanaf het tijdstip dat de vrouw de huisarts heeft bezocht (of vice versa?), terwijl in art. 11 wordt gesproken over de datum van de verwijzing van de huisarts. Gaan de indieners ervan uit dat beide data samenvallen? Dan is de wijziging betreffende de huisarts nauwelijks nodig. Dit hoeft echter niet het geval te zijn. Wanneer de twee data niet samenvallen, kan dit zelfs een aanwijzing zijn dat ook de huisarts met de vereiste zorgvuldigheid te werk gaat en niet iedere vrouw onmiddellijk doorverwijst.

ad3): Over het begrip „norm” is al veel gediscussieerd. Het was in 1976 bij het verloop van de behandeling van het wetsontwerp PvdA – VVD opvallend, dat de indieners deze term – zonder de inhoud van hun opvattingen overigens te veranderen – in toenemende mate gingen gebruiken – met name in de Eerste Kamer – in hun streven om zoveel mogelijk instemming te winnen. Hetzelfde verschijnsel tekent zich ook nu af. In de MvA wordt het begrip „algemene norm” geaccepteerd, maar het behoudt nog te veel een vlagfunctie. Het begrip „norm(stelling)” is in de discussie een heet hangijzer. De één staat erop, de ander is er als de dood voor. Er is ook veel verwarring over. Echt verschil van mening (of echte overeenstemming) is er echter pas wanneer aan dezelfde termen dezelfde inhoud wordt gegeven.

Anders wordt er langs elkaar heen gepraat. In hetgeen volgt wil ik proberen te komen tot een verheldering door het onderscheid tussen „norm” en „indicatie”. Echter in een andere zin als dit onderscheid door de CDA-fractie is gebezigd in het Voorlopig Verslag. a) Onder **indicaties** worden concrete kenmerken van situaties verstaan, die per geval zeer kunnen variëren. Er wordt wel gesproken van medische, psychische, psycho-sociale indicatie etc. Ook dit echter zijn nog grove rubrieken, bedoeld als vuistregels om de veelheid van gevallen enigszins te klassificeren, maar er is nog een grote bandbreedte aan variatie. Bovendien worden deze benamingen verschillend gebruikt. Verschillende factoren, onderling afhankelijk, spelen in iedere totale situatie een rol, waarbij een belangrijke vraag is welke de meest beslissende is. Het is te aanvaarden dat het wetsontwerp op dit vlak van concrete indicaties geen specifieke richtlijnen geeft voor de geoorlooftheid van zwangerschaps-afbreking, vanwege de gevarieerde werkelijkheid.

b) Onder **norm** moet echter iets anders worden verstaan. Dat is nl. het **kriterium**, waaraan de **totale** situatie van de vrouw – hoe verschillend deze ook kan zijn – moet voldoen om de geoorlooftheid van een abortus te indiceren. De zgn. indicaties zijn dus de zeer variërende vormen, die de norm in de werkelijkheid kan aannemen. Wanneer het wetsontwerp terecht deze vormen niet rubriceert (en dus **in deze zin** niet specifiek is), houdt dit niet in dat het geen norm bevat in art. 5, 2b. Deze norm luidt „een nood situatie”, en deze norm is wel degelijk **gespecificeerd**, nl. „die op geen andere wijze kan worden beëindigd”. Deze norm heeft wel degelijk inhoud en vraagt derhalve om een zelfstandige inhoudelijke toetsing door de arts (en een controle achteraf van een reeks „toetsingen”, d.w.z. het beleid van een arts in dezen). Het uitgangspunt van heel het wetsontwerp is toch dat abortus als een zo ingrijpende en ernstige maatregel wordt gezien „dat ze alleen kan worden aanvaard (aldus spreekt de wetgever!) indien de nood van de vrouw haar onontkoombaar maakt” (MvT). Het gaat erom hoe ernstig de wetgever **als** wetgever zijn eigen woorden ernstig neemt, d.w.z. juridisch qua rechtsbescherming. In dit alles komt de eigen delicate moeilijkheid van de onderhavige materie naar voren. Daarbij kan een al te exclusief „exact denken” bij veel medici en juristen een onnodig complicerende rol spelen. Wat niet exact omschreven kan worden, kan nog wel inhoud hebben. Het is te billijken dat de wetgever niet **a priori** wil omschrijven wat allemaal wel of niet onder „nood” wordt verstaan. Door het vergunningstelsel is vanwege de rechtszekerheid de noodzaak daartoe ook minder urgent. Maar dit wil niet

zeggan dat er geen situaties bestaan, waarvan **a posteriori** geconstateerd kan worden dat geen redelijk denkend mens kan volhouden te beweren dat zij een nood situatie vormen. Vanwege de geschakeerde werkelijkheid zijn exacte harde indicaties vooraf in de wet niet goed mogelijk; daarom moet de arts ruimte worden gelaten voor eigen verantwoordelijkheid in de taxatie van de situatie. Daaruit volgt echter niet de conclusie dat de beslissing van de arts in genen dele genormeerd kan worden. Dat zou bovendien de mogelijkheid van rechtsbescherming opheffen. Het gaat er m.a.w. om of de wetgever de geneeskundige **verplicht tot prudente** beslissingen. Het kan – zeker in een reeks gevallen – achteraf wel degelijk duidelijk worden, of het beleid van een arts als **imprudent** moet worden gekwalificeerd. Het beleid zelf van een aantal redelijke artsen in ons land – of men het in ieder individueel geval met hen eens is of niet – alsmede hun kritiek op collega's bewijst dat er in de praktijk wel degelijk grenzen kunnen worden getrokken. Wanneer aan de rechtszekerheid geen

perfektionistische eisen worden gesteld en ook de overheid met wijsheid handelt, is ook een controle achteraf zeer wel mogelijk, met alle gunst van de twijfel aan de artsen. Minister de Ruiter heeft naar aanleiding van de terminologie „ja mits” en „neen tenzij” eens treffend opgemerkt dat je bij een eng „mits” en een ruim „tenzij” op hetzelfde uitkomt. Inderdaad, en dit hetzelfde mag best een zekere bandbreedte hebben: ik spreek hier uiteraard over wat de overheid kan doen en niet over persoonlijke ethiek. Maar de vraag waarom het gaat is of het beleid van een arts niet zozeer de grenzen van zelfs een ruim „tenzij” kan overschrijden dat er van een „mits” nauwelijks meer iets overblijft. De overheid kan niet vooraf garanderen dat iedere beslissing verantwoord is. Zij zal ook reeksen beslissingen moeten tolereren, waarin af en toe wel eens onverantwoorde beslissingen voorkomen. Maar moet zij zich bij hele reeksen onverantwoorde beslissingen neerleggen? In het Nader Rapport p. 107 staat dat in een ziekenhuis of kliniek bestuur en artsen elkaar eventueel moeten corrigeren, wanneer niet aan de letter of de geest van art. 5 wordt voldaan. Veronderstel nu dat – wat de wetgever niet hoopt – er ergens een praktijk ontstaat die in genen dele beantwoordt aan het gestelde in art. 5.2b, terwijl er binnen de inrichting geen haan naar kraait: moet de overheid dit maar tolereren, en zo niet, hoe kan zij een dergelijke situatie constateren en wat kan zij er dan aan doen? Het gaat m.a.w. om de mogelijkheid voor de overheid om in te grijpen in abortuspraktijken, die zowel naar de letter als de geest voor ieder redelijk denkend mens in strijd zijn met art. 5, 2b. Biedt het wetsontwerp deze mogelijkheid of niet?

IX. Een voorstel

Cruciaal is derhalve de vraag van de VVD-fractie of art. 5, 2b als normstelling moet worden uitgelegd en of de arts zijn beslissing moet baseren op een zelfstandige, inhoudelijke toetsing van de mogelijke alternatieven. Een aantal leden van de VVD zijn erg huiverig voor het begrip „normstelling”, met name wanneer het CDA mede in het geding is. Zij zijn bang dat nood situaties zo niet echt worden opgelost. Is dit nu wel zo terecht? Wordt het onderhand niet tijd deze vooroordelen tegen het CDA eens te laten varen en ons gezamenlijk te bezinnen, niet op een abstracte vrijheid, maar op de werkelijkheid van een gezonde hulpverlening en op een wetgeving die het juiste klimaat daarvoor handhaaft? Mevrouw Ginjaar-Maas heeft in 1976 gezegd: „Wij willen de legale, medisch verantwoorde abortus aanvaarden als **uiterste** oplossing voor vrouwen die in nood situaties verkeren” (Handelingen 14 sept. 1976, p. 5435). Is het dan niet redelijk dat je als wetgever deze fundamentele gedachte, waarin toch een beperking tot nood situaties wordt uitgesproken, een juridisch-verplichtende vorm geeft waarvan de naleving kan worden gecontroleerd? Ik wil mijn visie **samenvatten** in de vorm van een

eigen antwoord op bovengenoemde vraag van de VVD-fractie, mij daarbij voor het grootste deel letterlijk aansluitend bij formuleringen uit toelichtingen zowel bij het wetsontwerp Ginjaar – de Ruiter als bij het wetsontwerp van de VVD (Veder Smit - Geurtsen);

1. In de MvT p. 9 is gesteld dat het uitgangspunt van het wetsontwerp is het inzicht dat afbreking van ongeboren menselijk leven een zo ernstige en ingrijpende maatregel is, dat zij alleen kan worden aanvaard, indien de nood van de vrouw haar onontkoombaar maakt. Naar aanleiding van de vraag van de Raad van State, of aan burgers beschikking over ongeboren menselijk leven mag en behoort te worden overgelaten, is in het Nader Rapport (p. 99) als mening gegeven dat deze passage niet anders kan worden geduid dan „dat de afbreking van ongeboren menselijk leven alleen dan aan hen die bij een beslissing omtrent zwangerschapsafbreking worden betrokken mag worden overgelaten, indien aan die **prealabele voorwaarde** wordt voldaan”.

Welnu, dit uitgangspunt en deze prealabele voorwaarde vinden hun wettelijke uitdrukking in artikel 5, lid 2, sub b. In **deze** zin moet worden gezegd dat het wetsontwerp inderdaad een **norm** bevat waaraan de geneeskundige de geoorlooftheid van een abortus dient te toetsen.

2. Hieraan moeten onmiddellijk worden toegevoegd de volgende twee punten, die eigen zijn aan dit wetsontwerp:

a. De beslissing van een geneeskundige om in een individueel geval over te gaan tot zwangerschapsafbreking is, wanneer hij werkt in een inrichting met een vergunning – behoudens het hier niet terzake doende geval van afdrijving van een zelfstandig levensvatbare vrucht – niet onderworpen aan toetsing door de strafrechter.

b. Het wetsontwerp bevat geen indicaties in de zin, waarin dit woord terzake van zwangerschapsafbreking pleegt te worden gebruikt. In deze specifieke vorm bevat het wetsontwerp, zoals staat in de MvT p. 4-5, geen normen, daar de gevallen van nood en de omstandigheden, welke in individuele gevallen het afbreken van zwangerschap kunnen rechtvaardigen, zich niet in een welomschreven bepaling laten vastleggen.

Op deze wijze wordt ruimte geschapen voor de eigen verantwoordelijkheid van de vrouw en van de arts bij de besluitvorming in ieder individueel geval. Door deze ruimte wordt ook aan een optimale beleving van deze verantwoordelijkheid geappelleerd (w.o. 13302, MvT p. 17).

3. Dit neemt niet weg, maar sluit juist in dat de geneeskundige bij het besluiten tot de ingreep een eigen plaats inneemt (w.o. 13302, MvA p. 23). Het zijn zijn bevindingen die hem ertoe leiden de behandeling te geven (w.o. 13302, art. 2, lid 4 en art. 4, sub c). De beslissing van de arts om tot zwangerschapsafbreking over te gaan, hoewel in zekere zin een afgeleide van de beslissing van de vrouw om de ingreep te vragen, blijft niettemin het karakter behouden van een zelfstandige beslissing. De rechtsbescherming van het ongeboren menselijk leven, die tot het uitgangspunt van het wetsontwerp behoort, brengt met zich mee dat de gemeenschap daarom van de arts mag verlangen zijn beslissing niet te koppelen aan of te baseren op een beslissing van de vrouw, die niet als redelijkerwijs gerechtvaardigd kan worden aangemerkt (w.o. 13302, MvA p. 21), d.w.z. die niet in overeenstemming is met het gestelde in artikel 5, lid 2, sub b.

De geneeskundige behoudt dus zijn eigen verantwoordelijkheid. Eigen verantwoordelijkheid is echter nooit waar te maken zonder het zelf toetsen van mogelijke alternatieven. Tot een dergelijke toetsing is de arts dan ook gehouden, zoals staat in de MvT p. 16: „De arts zal in het bijzonder ook acht behoren te slaan op de omstandigheden waaronder de vrouw tot haar beslissing is gekomen; hij zal moeten nagaan of die omstandigheden zo dringend zijn, dat zij een ingreep die tot zwangerschapsafbreking leidt aanvaardbaar maken”.

4. In dit verband moet er ook gewezen

worden op de mogelijkheid, die de overheid moet hebben om zijn eigen verantwoordelijkheid binnen het vergunningstelsel te realiseren. Zoals in het Nader Rapport p. 107 naar aanleiding van artikel 5 staat geschreven: „Het is niet voldoende de benodigde faciliteiten te scheppen, er zal ook een redelijke zekerheid moeten bestaan dat van die faciliteiten voor het doel waarvoor zij bestemd zijn, gebruik wordt gemaakt”. Wanneer de overheid deze redelijke zekerheid op geen enkele wijze zou kunnen verkrijgen, zou haar verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de wet worden opgeheven. In dit wetsontwerp is door de overheid aanspreekbaar niet de vrouw – behoudens hier niet terzake doende gevallen –, maar alleen de inrichtingen en de geneeskundigen die daarin werkzaam zijn. De verantwoordelijkheid van de overheid realiseert zich in het verlenen, c.q. het intrekken van een vergunning. Daartoe is vereist dat de overheid in staat is – aan de hand van een **reeks** gevallen – te beoordelen of het beleid van een geneeskundige voldoet aan de in artikel 5 gestelde zorgvuldigheidseisen. Dit is alleen mogelijk wanneer de beslissingen van de geneeskundige als zelfstandige beslissingen globaal getoetst kunnen worden om zo te voorkomen dat er praktijken ontstaan waarvan geen redelijk denkend mens kan volhouden dat zij beantwoorden aan het in artikel 5, lid 2, sub b verwoorde uitgangspunt van het hele wetsontwerp. Iedere regeling die rechtsbescherming inhoudt, kan slechts gehandhaafd worden, indien op enigerlei wijze gedragstoetsing plaatsvindt (w.o. 13302, MvA p. 21). Daarom dient bij de registratie – met behoud van de anonimiteit van de betrokken vrouw – niet alleen de formele gang van zaken te worden vastgelegd, maar ook die gegevens die daarbij naar voren zijn gekomen en die aan de beslissing ten grondslag zijn gelegd (w.o. 13302, MvA p. 24).

5. Wanneer de leden van de VVD-fractie hun bezorgdheid uiten omtrent het gevaar dat de nood situatie in het geheel niet tot een oplossing wordt gebracht, dient hierover het volgende te worden opgemerkt:

a. De zelfstandige beslissing van de geneeskundige en zijn daaraan voorafgegane oordeelsvorming sluit de eigen persoonlijke beleving van de vrouw, haar subjectieve draagkracht, de haar moverende omstandigheden etc. niet uit, maar in. Deze spelen in de besluitvorming uiteraard een centrale rol. Het wetsontwerp beoogt dan ook geenszins de geneeskundige te verplichten tot wantrouwen jegens alles wat de vrouw beweegt.

b. Evenmin beoogt het wetsontwerp de overheid te brengen tot een houding van voortdurend wantrouwen jegens de geneeskundigen die in een inrichting met een vergunning werkzaam zijn: van hen wordt gepresumeerd dat zij overeenkomstig de wet handelen.

c. Het wetsontwerp beoogt juist faciliteiten te scheppen, waardoor nood situaties kunnen worden opgelost, ook via een zwangerschapsafbreking, wanneer dit op geen andere wijze mogelijk blijkt. Het stelt uitdrukkelijk dat artsen dienovereenkomstig kunnen handelen. Het genoemde gevaar wordt daarom door artikel 5, lid 2, sub b, zelf in genen dele opgeroepen.

d. In artikel 20 van het wetsontwerp staat dat geen enkele geneeskundige verplicht is tot zwangerschapsafbreking. In artikel 3 is daar nu aan toe gevoegd dat de geneeskundige binnen acht dagen zijn beslissing aan de vrouw dient mede te delen. Daarmee wordt het in ons land mogelijk dat de beslissing van een vrouw tot zwangerschapsafbreking volgens de wet kan worden geëffectueerd, **mits** haar situatie voldoet aan het gestelde in artikel 5, lid 2, sub b.

Samenvattend moet gezegd worden dat het antwoord op de vraag of de geneeskundige zijn beslissing moet baseren op een zelfstandige inhoudelijke toetsing van mogelijke alternatieven, afhankelijk is van de betekenis die aan het woord „zelfstandig” moet worden gehecht:

1. Het antwoord is ontkennend wanneer onder „zelfstandig” wordt verstaan: bevoogdend, de

besluitvorming van de vrouw blokkerend, objectief **tegenover** subjectief enz.

2. Het antwoord is bevestigend, wanneer onder „zelfstandig” wordt verstaan: zelf verantwoordelijk voor de eigen beslissing, gebaseerd op de eigen bevindingen in het proces van besluitvorming. Daarom is in het Nader Rapport p. 110 dan ook gesteld dat „de geneeskundige die in overleg met de vrouw en eventuele derden tot de ingreep besluit, zelf de verantwoordelijkheid daarvoor ten volle moet kunnen dragen”. Dit blijkt ook het uitgangspunt bij de beoordeling van de rol, die derden en met name de huisarts in de besluitvorming kunnen vervullen.

Bij dit alles dient het gestelde in artikel 5, lid 2, sub b de **conclusie** te zijn van iedere **consciëntieuze** besluitvorming (w.o. 13302, MvT p. 17), die leidt tot de beslissing van een geneeskundige om zelf tot het uitvoeren van een zwangerschapsafbreking over te gaan.

X. Conclusie

Wanneer het wetsontwerp Ginjaar – de Ruiter door de indieners aldus wordt geïnterpreteerd c.q. verduidelijkt, behoort er naar mijn oordeel voor de CDA-fractie geen bezwaar meer te zijn tegen het aanvaarden ervan. Dan kan het worden tot geldend recht „als das Resultat einer harten, langwierigen und an Opfern reichen

Auseinandersetzung zwischen Vertretern konkurrierender Gerechtigkeitsideen” (Deimling, door De Ruiter in zijn rectorale rede met instemming geciteerd). Wie daarbij niet vergeet het verdwijnen van de mogelijkheid van toetsing door de strafrechter van ieder individueel geval, van de norm in het wetsontwerp Gardniers – van Leeuwen en de dertien-wekengrens, kan niet in eerlijkheid volhouden dat het CDA niet voldoende offers heeft gebracht om tot een regeling te komen binnen onze pluriforme samenleving. Een wetsontwerp van VVD en PvdA zonder het CDA zal in de toekomst wel ooit een meerderheid in de Staten Generaal kunnen behalen. Maar een meerderheid moet in onze democratie ook rekening houden met een minderheid, zeker waar het kwesties betreft die levensbeschouwelijke opvattingen en visies op onze rechtsorde zo diep raken. In de voorgestelde interpretatie van het wetsontwerp kan op dit punt het CDA niets verweten worden. Het kan niet – op deze wijze verduidelijkt – als te strak worden bestempeld, zolang de bereidheid er is vanuit het oogpunt van rechtsbescherming onverantwoorde praktijken metterdaad te voorkomen.

En de VVD neemt op het ogenblik deel aan een coalitie-kabinet met het CDA. De VVD zal moeten kiezen. Hopelijk kiest zij nu wat in redelijkheid van haar gevraagd mag worden. Wanneer beide bewindslieden in deze geest hun wetsontwerp willen verdedigen, krijgt en verdient het nieuwe kansen. Weinigen zijn zo gekwalificeerd als zij om dan met alle kracht der redelijkheid hiervoor te pleiten en een kamermeerderheid hiervoor te winnen, waarbij niet alleen gedacht heeft te worden aan de leden van CDA en VVD. Dan kan hopelijk de abortus kwestie in deze regeerperiode worden opgelost. Welke partij, die bereid is nu en/of in de toekomst regeringsverantwoordelijkheid te dragen, is daartegen? Welk redelijk mens in onze democratie verlangt daar niet naar?

W. C. M. Klijn

hoogleraar theologische ethiek
Katholieke Theologische
Hogeschool A'dam
(KTHA)

- ★ eugenetica: wetenschap die de invloeden bestudeert welke de erfelijke eigenschappen van de mens kunnen verbeteren
- ★ urgeren: dringen, urgent zijn
- ★ prealabel: van te voren behandeld
- ★ a posteriori: achteraf
- ★ prudent: voorzichtig

Politieke evaluatie

Wat de Partijraad op de door Jan van Houwelingen gegeven verantwoording van het door de Kamerfracties gevoerde beleid te zeggen had vindt in hoofdzaak zijn weerspiegeling in de op deze pagina gepubliceerde resoluties. Duidelijke kritiek kwam er van Wil van de Bos over het uitblijven van een wet inzake grondpolitiek. Van Houwelingen verwachtte dat het wetsontwerp voor mei 1981 in behandeling zal kunnen komen.

Prof. I. A. Diepenhorst nam nog even aan de gedachtenwisseling deel. Terwille van de aardigheid, naar hij zei, om op de laatste AR-partijraad nog gesproken te hebben. „Als normaal AR-lid" wilde hij de partij voorhouden toch vooral hou en trouw te staan voor een kabinet, als men eenmaal voor een gouvernementele houding gekozen heeft. Als partij hebben we geen boodschap aan het liberalisme, evenmin als aan het socialisme of D'66. Dat blijve voor de AR gelden, ook als de roos straks zal bloeien onder een andere naam.

„Als Diepenhorst zich „normaal AR" noemt, wat ben ik dan?", vroeg Jan Nico Scholten zich even later kwasi-verbaasd af. Hij beantwoordde vragen met betrekking tot het midden-oostenbeleid gesteld en maakte duidelijk dat solidariteit met Israël geen miskenning van het Palestijnse vraagstuk mag inhouden. De ingediende moties werden alle met grote meerderheid aangenomen.

Apartheidspolitiek Zuid-Afrika

De partijraad, bijeen op 7 juni 1980 te Utrecht overwegende,

- dat in het verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen" de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika wordt afgewezen
- dat de CDA-fractie in de Tweede Kamer in november 1979 van mening was, dat Nederland zich desnoods los van de Europese partners dient aan te sluiten bij de landen die een olie-embargo tegen Zuid-Afrika handhaven
- dat het partijbestuur van de ARP zich in 1979 unaniem achter de olieboycot-acties tegen Zuid-Afrika heeft geschaard;
- dat de crisis in Zuid-Afrika en het optreden van het apartheidregime sedert november vorig jaar ten zeerste verscherpt is.

spreekt uit:

- dat de ingeslagen weg om druk uit te oefenen op het Zuidafrikaanse bewind, consequent moet worden voortgezet, en gaat over tot de orde van de dag.

Abortus

- De AR-partijraad op 7 juni 1980 in Utrecht in vergadering bijeen,
- heeft kennis genomen van de besprekingen tussen VVD, PvdA en D'66 over een wetsontwerp dat de vrije abortus praktisch onbelemmerd zal legaliseren;
 - realiseert zich dat, bij verwerving van het aanhangige regeringsontwerp door toedoen van de CDA-fractie, het recht daartoe niet aan de VVD kan worden ontzegd, gezien de in het regeerakkoord vastgelegde afspraken;
 - stelt vast dat in het licht hiervan en van de eerder vergeefs ondernomen pogingen een nieuwe wettelijke regeling van de abortus tot stand te brengen de keus thans in feite nog slechts gaat tussen het regeringsontwerp, een veel verder gaand initiatief ontwerp van VVD, PvdA en D'66 en een voortduren van de huidige eveneens verder gaande situaties;
 - doet een dringend beroep op de CDA-fractie gelet op de alternatieven, unanieme steun te geven aan een wet, welke tot stand komt op basis van de strekking van het wetsontwerp De Ruiter-Ginjaar.

Europese Impressies uit Straatsburg

Door T. Tolman

Spanje

Ditmaal veel aandacht voor Spanje. Voor velen het land van de zon en de sinaasappelen. Voor de derde maal bracht een delegatie van de Cortes een bezoek aan de Gemeenschap. Deze keer vonden de besprekingen in Brussel plaats. De „armoede" van de Gemeenschap manifesteert zich op duidelijke wijze. Geen geld voor een tegenbezoek! Zodoende zijn we continu gastheer.

Enkele bijzonderheden doe ik u toekomen: Het belangrijkste onderscheid is dat Spanje een groter grondgebied heeft dan Griekenland en Portugal, een talrijker bevolking en een omvangrijkere volkshuishouding. Spanje zou het op een na grootste land van de Gemeenschap zijn, het heeft

een bevolking van 36 miljoen inwoners en het zou in de Gemeenschap in de industriële sector de vijfde plaats innemen. Nog opmerkelijker is wellicht dat Spanje de tiende industriële macht ter wereld is. Enkele Spaanse industriële sectoren, zoals de scheepbouw, leggen zowel op het vlak van de Gemeenschap als ook op wereldniveau relatief gezien nog meer gewicht in de schaal. Ook de inflatie gaat Spanje niet voorbij. Toch slaat Spanje daarin niet zo'n slecht figuur.

Ontvolking van het platteland is ook een verschijnsel wat men in Spanje kent. In regionaal opzicht vertoont de Spaanse economie een uiterst heterogene structuur. In de vier meest ontwikkelde regio's, Viscaya, Madrid, Guipuzcoa en Barcelona, die 4% van het Spaanse grondgebied uitmaken, zijn 28,5% van de bevolking, 39% van het BBP en 43% van de industriële productie geconcentreerd. Deze gebieden, waarvan het BBP per hoofd van de bevolking circa 75% van het EG-gemiddelde bedraagt, trekken in het kader van een snel

Program van uitgangspunten CDA

De AR-partijraad in vergadering bijeen op zaterdag 7 juni 1980 spreekt het volgende uit: „Een populair toelichting op het Program van Uitgangspunten van het CDA dient samengesteld te worden waarbij dieper ingegaan wordt op de voor het politieke handelen relevante begrippen, w.o. de begrippen naastenliefde en vrede, waardoor de samenhang tussen uitgangspunten en visie op overheid en samenleving op een voor ieder begrijpelijke en hanteerbare wijze wordt uiteengezet, zodat het Program van uitgangspunten in de praktijk kan functioneren."

Euthanasie

De AR-partijraad in vergadering bijeen op zaterdag 7 juni 1980, gehoord hebbende de discussie betreffende passieve euthanasie constateert: — dat de meningsvorming binnen de partij nog niet is afgerond en verzoekt het partijbestuur te bevorderen dat de discussie in de verschillende partij-organen beter gestalte krijgt.

Onderwijs

De AR-partijraad op 7 juni 1980 in Utrecht in vergadering bijeen,

1. heeft er kennis van genomen, dat het VVD-congres het voorstel van de z.g. commissie-Geertsema om de voorkeur voor het openbaar onderwijs niet meer in het beginselprogramma op te nemen heeft verworpen en in plaats daarvan heeft gesteld de bijzondere aandacht voor het openbaar en het daarmee gelijk te stellen neutraal bijzonder onderwijs;
2. verzoekt de CDA-fractie er op toe te zien, dat deze principiële opvatting van de huidige coalitiepartner niet in het regeringsbeleid tot uitdrukking komt en zeer waakzaam te blijven ten aanzien van een gelijkwaardige behandeling van het bijzonder onderwijs in het regeringsbeleid.

bevolkingsconcentratieproces steeds meer mensen aan uit de arme regio's van Spanje — een ware landexode. De arme regio's van Spanje in het binnenland en aan de grens met Portugal dreigen daarentegen wegens de geringe landbouwproductie ontvolkt te raken. De werkloosheid is meer dan een conjunctureel verschijnsel. Ook is er sprake van een snelle bevolkingsgroei. De gevolgen van de internationale economische crisis hebben in Spanje de werkloosheidscijfers in de laatste jaren op alarmerende wijze in de hoogte doen snellen. Eind 1979 had Spanje meer dan 1,1 miljoen of 9% geregistreerde werklozen. Het feit dat de werkgelegenheid sneller is achteruitgegaan dan de werkloosheid is toegenomen, wijst bovendien op een aanzienlijke verborgen werkloosheid. Tenslotte enkele belangrijke landbouwgegevens: 1.- Het grotere aandeel van de landbouw in de Spaanse economie in vergelijking met de Gemeenschap

Kwijtschelding belastingschuld

De ARP-partijraad op 7 juni 1980 te Utrecht in vergadering bijeen,

1. heeft met verwondering kennis genomen van het voorstel van het kabinet een belastingschuld van meer dan 400 miljoen gulden aan de casino's kwijt te schelden;
2. is van oordeel dat aan dringende voorzieningen, zoals een uitbreiding van het woningbouwprogramma, een hogere prioriteit dient te worden toegekend dan aan het kunnen voortbestaan van instellingen ter exploitatie van de goklust;

3. spreekt haar waardering uit voor het optreden van de CDA-Tweede-Kamerfractie waardoor de regering deze kwijtschelding tot ongeveer 250 miljoen gulden heeft teruggebracht.

4. doet een klemmend beroep op de CDA-fractie er kritischer en zorgvuldiger op toe te zien, dat de regering bij de bestemming van de beperkte financiële middelen de prioriteiten meer overeenkomstig de christen-democratische zienswijze bepaalt dan in het onderhavige geval is gebeurd.

Midden-Oosten

De ARP-partijraad op 7 juni 1980 in Utrecht in vergadering bijeen, spreekt als zijn oordeel uit:

1. dat voor een rechtvaardige oplossing van de problemen in het Midden-Oosten een regeling van gerechtvaardigde verlangens der Palestijnen onontbeerlijk is op basis van het zelfbeschikkingsrecht van het Palestijnse volk.

2. dat geen oplossing van de problematiek in het Midden-Oosten mogelijk en aanvaardbaar is waarbij niet de gewaarborgde veiligheid en zelfstandigheid van de staat Israël centraal staan;
3. verontrust te zijn over de twijfel die is gerezen of het regeringsbeleid daarmee wel in overeenstemming is;
4. dringt er bij de CDA-fractie op aan het regeringsbeleid ten aanzien van het Midden-Oosten slechts te steunen indien de solidariteit met Israël daarvan de onaantastbare kern uitmaakt.

Wetgeving

De Partijraad van de ARP, op 7 juni bijeen te Utrecht, gehoord de discussie over het politieke beleid van Kabinet en CDA-Kamerfractie:

Overwegende,

- dat het CDA-program „Niet bij brood alleen" inspireert tot fundamentele veranderingen in de samenleving, hetgeen mede in het regeerakkoord CDA-VVD tot uitdrukking komt;
- dat het Kabinet tot dusver reeds in belangrijke mate uitvoering heeft gegeven aan het regeerakkoord door

het indienen van vele wetsontwerpen en het geven van aanzetten tot wetgeving op diverse beleidsterreinen;

- dat het jaar 1980 voor de wetgevende arbeid van buitengewone betekenis is;

Spreekt als zijn oordeel uit:

- dat Kabinet en CDA-Kamerfracties zich ten volle moeten inzetten voor de realisering op de kortst mogelijke termijn van wetgeving ten aanzien van belangrijke onderwerpen als de grondpolitiek, de stadsvernieuwing, de vermogensaanwasdeling, de postbank, Kaderwet inkomensvorming, Kaderwet specifiek welzijn en de afbreking zwangerschap.

Fusie wetenschappelijke instituten CDA

De AR-partijraad in vergadering bijeen (7 juni 1980) overwegende:

- a. dat een goed werkend en deugdelijk georganiseerd wetenschappelijk instituut van groot belang is voor het functioneren van een christen-democratische partij,
- b. dat de fusie van de CDA-partijen en gelieerde organisaties mede tot doel heeft dat hun functie, met name ook waar het de bestudering en verbreiding van de christen-democratische uitgangspunten betreft, wordt versterkt,
- c. dat het onopgelost laten, of zelfs in de structuur van het wetenschappelijk instituut tot uitdrukking brengen, van de verschillen van mening betreffende de organisatie van dit instituut en de personele invulling daarvan, zeer schadelijk is voor de bijdrage welke van het wetenschappelijk instituut mag worden verwacht,
- d. dat uiterlijk 28 juni a.s. door middel van een conference de dan resterende geschillen ter zake van de uiteenlopende problemen van het CDA beslecht worden.

spreekt uit:

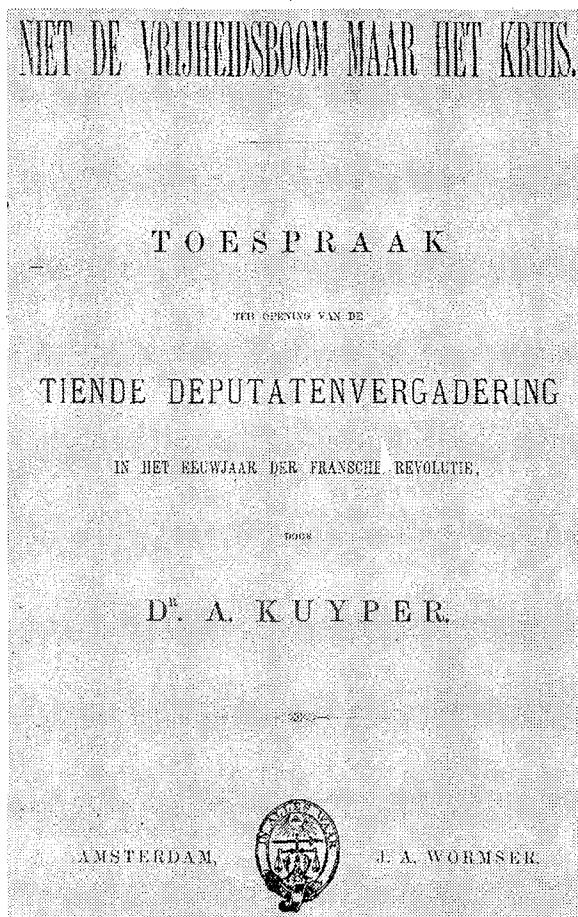
- dat deze conference ook de resterende verschillen van mening over de fusie van de wetenschappelijke instituten dient op te lossen, dan wel een procedure dient vast te stellen om door middel van bindend advies tot een oplossing te geraken. Deze uitspraak werd bij acclamatie aanvaard.

(8,9% van het BNP tegenover 4,4%; 21% van de beroepsbevolking in de landbouw werkzaam tegenover 8% in de Gemeenschap.);

- 2.- De aard van de landbouwproductie: Spanje produceert vooral vers en verwerkt fruit en groenten, wijn, olijfolie, tabak, katoen, harde tarwe, schapen en geiten, terwijl de productie van typisch Noord-Europese producten zoals melk- en zuivelproducten, voedergranen, suiker, rund-, kalfs- en varkensvlees minder belangrijk is;
- 3.- Het hoge percentage van de totale uitvoer van landbouwproducten zoals citrusvruchten (voor Spanje 23%);
- 4.- De zwakke landbouwstructuur, d.w.z. tekort aan water, geringe omvang van de bedrijven, onvoldoende mechanisatie, heuvel- of berggebieden die een groot gedeelte van het land beslaan;

5.- Het economisch nivo, levensstandaard, inkomen per hoofd en BNP liggen lager dan in de Gemeenschap, ergens tussen die van de ontwikkelingslanden van het mediterrane bekken en de landen van Noord-Europa.

Extra zitting: Eind juni zal er nog een extra zitting worden ingelast. We zullen ons dan hoofdzakelijk met de herziening van de reglementen bezighouden. De reglementencommissie heeft inmiddels de reglementen werk verzet. Geen spectaculaire arbeid maar wel belangrijk. Het is duidelijk dat door de veranderde omstandigheden een aanpassing nodig is. Natuurlijk zal men obstructie ook dan niet geheel kunnen uitsluiten. Maar de Panella's en Bonmi's krijgen het wel moeilijker.

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schroten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

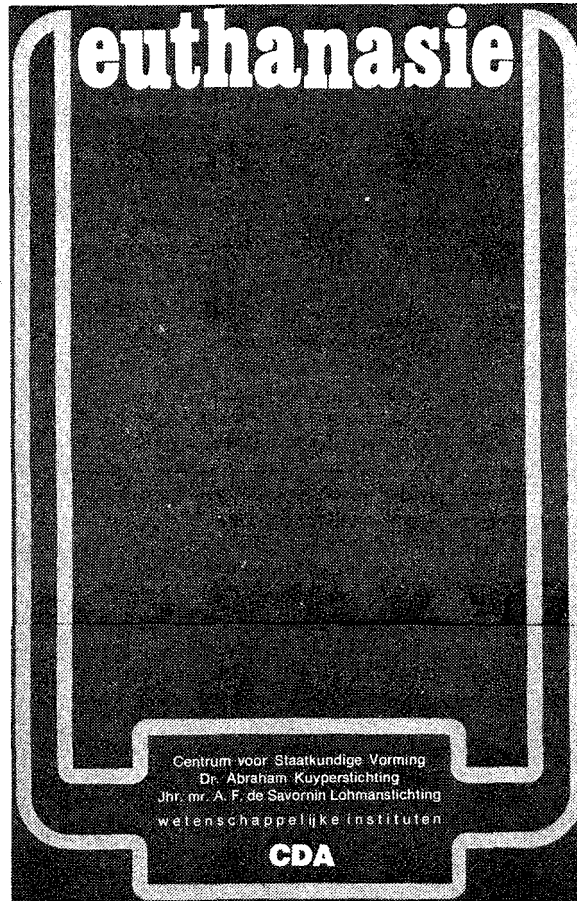
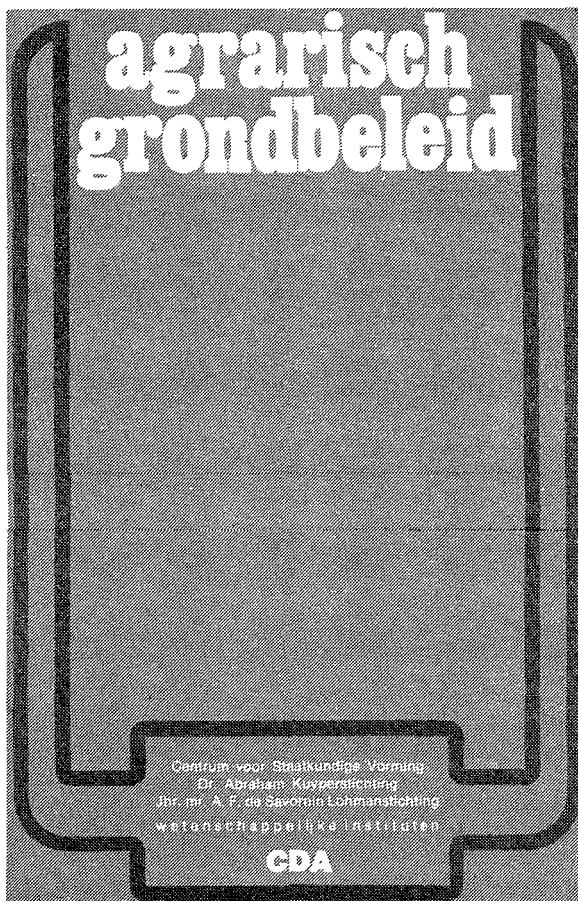
Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Tussen beginselstudie en politieke actie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Arjos, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

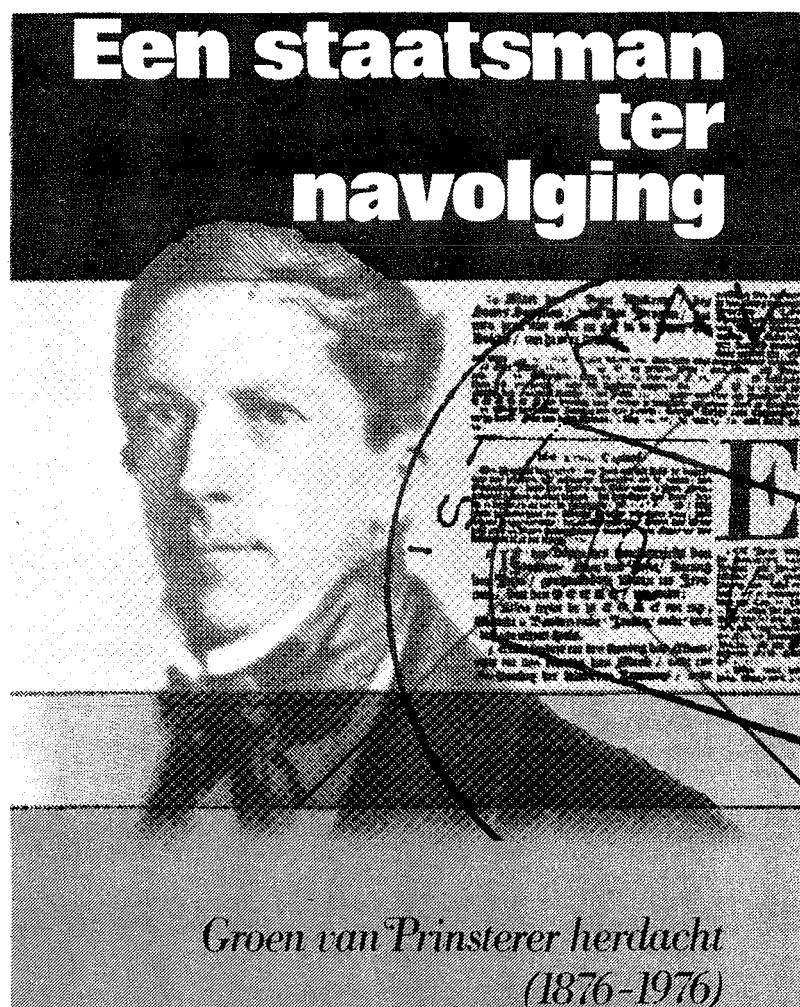
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatskunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPpartijstichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

TUSSEN BEGINSSEL STUDIE EN POLITIEKE AKTIE

Beelden uit vijftig jaar anti-revolutionaire jongerenactie en -studie

ARJOS
jongerenorganisatie
van de ARP

Het gaat slecht in Zuid-Afrika

door mr. J. N. Scholten

Was het vorig jaar nog zo, dat met nadruk door minister Van der Klaauw en anderen werd gewezen op de „nieuwe stemmen” die vanuit Zuid-Afrika zouden opklinken en die tekenen van hoop zouden inhouden voor een nieuw beleid, thans is duidelijker dan ooit dat Zuid-Afrika op een ramp afkoerst. Het blanke minderheidsregime wenst de positie van de blanken veilig te stellen en de wijzigingen die worden aangebracht, zijn in wezen op dat doel gericht. Inmiddels gaat de grote apartheid onverkort door, duizenden worden gedeporteerd naar de zgn. thuislanden, waar veelal armoede wacht.

Verzet

Het verzet tegen de gang van zaken neemt toe en wordt steeds erger. De laatste weken was er verzet van kleurlingen, scholieren en studenten waarbij doden vielen. In Kaapstad was er protest van zwarte werknemers, waarbij 7000 ontslagen vielen en vakbondsleiders werden gearresteerd. Kerkleider, onder wie de

secretaris-generaal van de Zuidafrikaanse Raad van Kerken protesteerden tegen de arrestatie van een collega. Zij werden gearresteerd, in politiewagens gewerkt, en inmiddels voorlopig op vrije voeten gesteld. Het semi-militaire verzet van het African National Congress (ANC) bereikte onlangs een hoogtepunt door geslaagde aanvallen op een aantal olie-installaties. Deze aanvallen

hebben grote onzekerheid veroorzaakt in Zuid-Afrika. Het sterke leger is zeker in staat de grenzen te verdedigen, maar het toenemend binnenlands verzet is moeilijker te bestrijden.

Hoe te leven met een groei van 1 à 2%

Meinummer AR-Staatkunde

Onlangs is de minister van Financiën, mr. F. H. J. J. Andriessen, afgetreden wegens een verschil van inzicht met zijn collega's, over de ontwikkeling van de collectieve uitgaven. Rond dit aftreden zijn uitvoerige beschouwingen verschenen over de vraag wie het in dit conflict bij het rechte eind had, hoeveel er bezuinigd moet worden en over de vraag wat financieel geboden is en maatschappelijk haalbaar geacht mag worden.

Vreemd genoeg is een andere achterliggende vraag veel minder aan de orde geweest: hoe te leven met een structurele economische groei van 1 à 2% per jaar in de jaren '80? Vermoedelijk is dit de vraag die ons de komende jaren veel meer zal bezighouden. Onze samenleving lijkt ingesteld te zijn op een groei van minstens 3 à 4% per jaar. Het is de vraag of ons politiek en maatschappelijk bestel de vragen, die rijzen bij een halvering van deze groeicijfers, aankan. Dit is voor de redactie van AR-Staatkunde aanleiding geweest aan een aantal personen een korte bijdrage te vragen, die gepubliceerd zijn in het meinummer van dit blad.

Economische analyse

Over de economische analyse is niet

dr. B. de Vries
CDA-Tweede-Kamerlid

veel verschil van mening. Prof. dr. D. B. J. Schouten legt uit, dat een economie waarin niet meer wordt gespaard en geïnvesteerd, ten dode is opgeschreven. Drs. H. H. F. Wijffels geeft aan dat wij vanaf 1973 per jaar slechts 1 1/2% reële economische groei hebben gehad, maar dat onze verwachtingen en verlangens niettemin daar ver bovenuit zijn gegaan. De remweg die een samenleving nodig heeft om zich aan de nieuwe cijfers aan te passen, blijkt zeer lang te zijn.

Veel van de schrijvers benadrukken een opnieuw tot leven brengen van de

verantwoordelijkheid van personen en organisaties: drs. B. H. M. Bos, prof. dr. H. J. van Zuthem, dr. B. de Vries, drs. H. H. F. Wijffels en drs. G. H. Terpstra. Bos schrijft, dat „minder meer” een appèl inhoudt op de samenleving dat onbestaanbaar is zonder het ethische fundament van de menselijkheid. Persoonlijke verantwoordelijkheid is, zo stelt hij, via belastingen en premiebetaling afgekocht. Het CDA zal leiding moeten geven aan de weg terug. Van Zuthem wijst op het afkopen van de medeverantwoordelijkheid in de arbeidsverhoudingen. Dat kan nu evenwel niet meer. Op korte termijn is meer centrale beheersing door de overheid nodig. Maar op middellange termijn moeten wij de weg inslaan naar meer radicale democratisering in de ondernemingen.

Democratisering

Ook De Vries benadrukt dit punt. Hij wijst op de critici van de materiële welvaartsgroei, die veelal niet te horen zijn als het gaat om de schaduwzijden van een ongebreidelde immateriële vernieuwing. Wij dreigen ons „de vereenzaming in te vernieuwen”, aldus De Vries. Steeds meer professionele welzijnswerkers zijn nodig om, voorzover mogelijk, de schade te herstellen. De vraag is of deze kosten van de immateriële groei de economische groei niet al te boven gaan. Terpstra vindt dat de overheid, meer dan de vakbeweging, alsnog probeert de economische groei te herstellen. Essentieel is de komende jaren dat alle groepen gelijk worden behandeld en dat het werk wordt veilig gesteld door een nullijn en door een verdeling van arbeid.

De heer C. Schelling vraagt in zijn bijdrage aandacht voor het sociaal-psychologische klimaat dat nodig is om de jaren '80 met een geringe economische groei door te komen. Anders dan Terpstra is Schelling minder pessimistisch over de te realiseren economische groei: 2 tot 3% lijkt hem haalbaar. Vervolgens heeft dr. G. Puchinger een interview met de minister van Defensie, dr. W. Scholten.

Tenslotte bespreekt dr. G. Th. Rothuizen de studie van J. de Bruijn over Geschiedenis van de abortus in Nederland.

van de abortus in Nederland.
Rothuizen.

Bon:

Ik abonneer mij op ARS voor
 f 40,- per jaargang.
 f 28,- per jaargang (lid
Arjos/CDJA, student).

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan:
Dr. A. Kuyperstichting
Antwoordnummer 1904
2500 WB 's-Gravenhage.

In het meinummer van AR-Staatkunde:

hoe te leven met een groei van 1 à 2%?

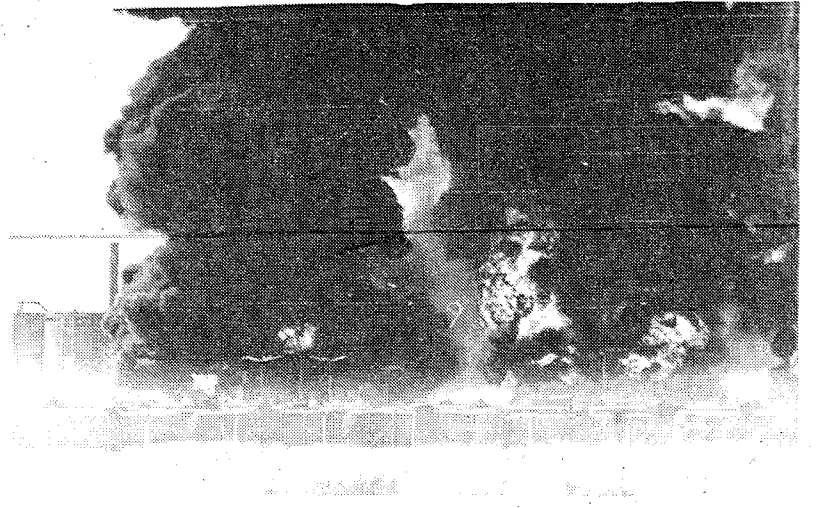
Van Zuthem, De Vries, Terpstra, Schelling, Bos, Wijffels, Schouten.

Interview met minister Scholten

Puchinger

Boekbespreking

over: J. de Bruijn, Geschiedenis

Rookwolven stijgen op uit twee van de 7 olietanken, die door acties van het ANC in brand zijn geraakt.

Processen in het buitenland, met name de overwinning van Mugabe in Zimbabwe versterken de wil bij de niet-blanken het juk van de overheersing af te schudden.

De wil ontbreekt

Helaas ontbreekt de wil bij de regering van Zuid-Afrika tot fundamentele veranderingen over te gaan. Men schuwt het overleg met vertegenwoordigers van de niet-blanke bevolkingen die als zodanig ook door het volk worden gesteund. Deze mensen houdt men bijvoorbeeld nog steeds gevangen op het Robbeneiland, onder wie met name Nelson Mandela. Bisschop Desmond Tutu heeft onlangs verklaard dat Mandela (61 jaar) desondanks de eerste zwarte premier van Zuid-Afrika zal zijn! De Zuidafrikaanse Raad van Kerken neemt een belangrijke plaats in, in het afwijzen van de vernederende apartheidspolitiek. Maar ook naar hen wil premier Botha niet luisteren. Nee, hij beschuldigt de Raad van Kerken van het aanzetten tot subversieve acties met buitenlandse kapitaal, terwijl de Raad zich alleen bezighoudt met humanitaire projecten. En zo escaleert de interne situatie in Zuid-Afrika, tot een dreigende

toekomst voor zwart en blank!

Taak Nederland

Wat kan Nederland nog doen om dit onheil te keren? Ik vrees niet veel. Wel kunnen wij onze solidariteit met de andersdenkenden in praktijk brengen en tevens een signaal geven aan de blanke minderheidsregering door thans mee te doen aan het reeds bestaande vrijwillige olie-embargo jegens Zuid-Afrika. Dit meedoen heeft vooral een symbolische waarde, want de Nederlandse uitvoer van olie en olieproducten is zeer beperkt. Maar vooral wanneer ons land dit gebaar maakt zal het in Zuid-Afrika aankomen en overkomen. Het bezwaar van minister Van der Klaauw dat de andere landen van de EEG niet mee willen doen kan niet doorslaggevend zijn. Dat argument werd ook niet gehanteerd toen onlangs besloten werd tot boycotmaatregelen jegens Iran en de Sovjet-Unie. Het ligt eerder in het verlengde van het in 1980 gevoerde boycotbeleid thans wel tot een Nederlandse deelname aan het reeds bestaande vrijwillige olie-embargo te besluiten.

mr. Jan Nico Scholten,
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

Arjos bulletins Binnenlandse politiek

- Buitenlandse werknemers	f 2,50
- Een reactie op de contourennota I	f 1,50
- Een reactie op de contourennota II	f 2,50
- Sociale zekerheid	f 1,50
- Aktiegroepen	f 1,50
- Veiligheid, gezondheid en welzijn bij de arbeid in het bedrijf	f 2,50
- Agrarisch I	f 2,50
- Stakingsrecht	f 2,50
- Beheersing van de technologische ontwikkeling?	f 1,50
- Onderwijs aan groepen in achterstandssituaties	f 1,50
- Kernvragen over het energiebeleid	f 1,50
- Inkomensverdeling	f 1,50
- Aangepaste technologie	f 2,50
- Roddelpers	f 2,50

Buitenlandse politiek

Oost-Westrelaties I	f 1,50
Oost-Westrelaties II	f 1,50
Oost-Westrelaties III	f 1,50
Chili en verder, een bundel discussiestof over christendom en onderdrukking	f 2,50
Indonesië tot 1950	f 2,50
Indonesië van 1950 tot heden	f 2,50
Christenen in Oost-Europa	f 1,50
Over onderontwikkeling I	f 2,50
Over onderontwikkeling II	f 2,50
Mensenrechten I	f 2,50
EEG en derde wereld	f 2,50
Hongarije	f 2,50
Zuid-Afrika	f 2,50
Onvrede met onveiligheid	f 5,00
Midden-Oosten deel I	f 2,50
Midden-Oosten deel II	f 2,50
De Moeikkers en hun aanwezigheid in Nederland	f 1,50

Arjos-bulletins over binnenlandse en buitenlandse politiek verschijnen viermaal per jaar. Je kunt je abonneren door f 10,- over te maken op postrekening 127164 t.n.v. Stichting ARJOS, Den Haag, met vermelding van BIKA 1980 of BUKA 1980.

In de
Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds
vele kerken,
scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde,
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

Landmeet-
kundige
werkzaam-
heden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

- **Opmetingen:**
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden -
wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-
kaarten.
- **Als:** kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. -
coördinatieberekeningen - berekeningen -
matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN

- Weg- en waterbouwkundige werken.
 - Bouwkundige werken.
- Begeleiding complete uitbreidingsplannen, wegen,
rioleringen, leidingen, havens enz., hoekpunten
woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken,
palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven
sturen wij u graag per omgaande toe.

BOOTREIZEN

naar de Belgische Ardennen

Dat is pas een vaarvakantie.

8- en 10-daagse bootreizen met comfortabele passagiersschepen,
w.o. met lift.
Prijzen: vanaf f 450,- tot f 730,- per persoon met volledige verzorging en
busvervoer naar de boot. Zondags wordt niet gevaren.

Vraagt nu een gratis kleurenfolder bij:
REISBUREAU HANZESTAD B.V.
Gen. Agent van Rederij Boonstra.
Oudestraat 13, 8261 CC Kampen. Tel. 05202-15922.

Ook uw adres voor vlieg-, bus-, boot- en autoreizen.

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

**Levering van alle soorten
natuursteen**

**Ook voor grafstenen het
juiste adres**

Wie verre reizen doet moet soms veel betalen.

Als u aan vakantie denkt, dan
denkt u aan zon, aan zee. Niet aan
ongelukken. Niet aan die andere,
die hele dure "verblijfplaats":
het ziekenhuis.

Dat moet u zo houden.
U denkt aan plezier. UBO denkt
aan de rest.

UBO verzekert de kosten van
geneeskundige hulp, extra reis-
en verblijfkosten, telefoontjes en
telegrammen, bagage die verloren
gaat, paspoort dat zoek is en
noemt u zo maar op.

Het geeft niet hoe ver u gaat.
De ideale reisverzekering van
UBO is geldig voor de gehele
wereld.

Voor 'n luttel bedrag hebt u
'n veilig verzekerde vakantie.
Dat is toch 'n prettig gevoel.
Stuur de bon voor meer infor-
matie naar: UBO, Antwoord-
nummer 445, 3500 VB Utrecht.
Een postzegel hoeft niet.

BON voor een veilig verzekerde vakantie.

Ik wil alle informatie over de ideale
reisverzekering van UBO. Gratis en
vrijblijvend.

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Plaats: _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- pleziervaartuij-verzekeringen
- caravanverzekeringen
- autoverzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- a.v.p. verzekeringen
- brandverzekeringen
- inboedelverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- aanvullende pensioenverzekeringen
- begrafenisverzekeringen
- levensverzekeringen

CDA 6

**Aan één van Friesland's
mooste meren, de Fluessen**

LIGT „DE KUILART”,

- * **Bungalowverhuur**
met: zwembad, windsurfsteiger, sportveld
- * **Jachthaven**
speeltuin, recreatieteam, café-restaurant
- * **Camping**
wasserette, supermarkt en botenverhuur

Inl.: 05142-1606
8723 CG Koudum

GAAT U VERHUIZEN?

**Ned. Gedachten
verhuist
graag mee!**

**Geef daarom uw
ADRESWIJZIGING
tijdig aan ons door**

UIT DE ARJOS

Wenselijkheid en werkelijkheid

Reaktie op het commentaar op het artikel over mediabeleid

In de inleiding bij het artikel over de uitgangspunten voor een christen-democratisch mediabeleid in NG van 17 mei, vroegen we als fbg justitie om reacties die we in het vervolg van de discussie over de media problematiek zouden kunnen verwerken.

Dat we al zo snel een reactie van de redactiecommissie van de Arjos zouden krijgen hadden we natuurlijk niet verwacht; temeer daar de geleverde kritiek op z'n minst niet opbouwend kan worden genoemd. Een antwoord aan Philie Burgers, als schrijfster namens de redactiecommissie, is derhalve op z'n plaats.

Uitgangspunten van beleid

Grote moeite heeft de redactiecommissie met de geformuleerde christelijke en democratische uitgangspunten in het artikel over de uitgangspunten voor een mediabeleid. In het commentaar wordt niet verder ingegaan op de moeite met de christelijke normen, zodat we daarover nog in het onzekere blijven. De kritiek spitst zich toe op de door ons uitgewerkte democratische uitgangspunten, waarbij we expliciet stellen niet te willen toegeven aan de schijnbaar eindeloze verstrooiingsbehoefte van de ontvanger als daardoor de informatie- en ontplooiingsfunctie van de media in de knel zou komen.

Er wordt ons verweten dat we geen onderscheid maken tussen wenselijkheid en werkelijkheid; we

zouden anderen via wetgeving onze mening willen opdringen. Nog afgezien van het feit dat een wet slechts werking kan krijgen als ze een meerderheid in het parlement weet te verwerven, beticht Philie ons van een soort minderheidsdiktatuur.

Het is op dit punt dat zij ons absoluut niet begrepen heeft. Wij hebben in het artikel over de uitgangspunten voor een media-beleid niets anders willen doen dan weer te geven hoe wij ons een ideaal beeld van een mediabestel voorstellen. Daarbij probeerden we natuurlijk niet uit te gaan van de bestaande werkelijkheid of haalbaarheidsoverwegingen.

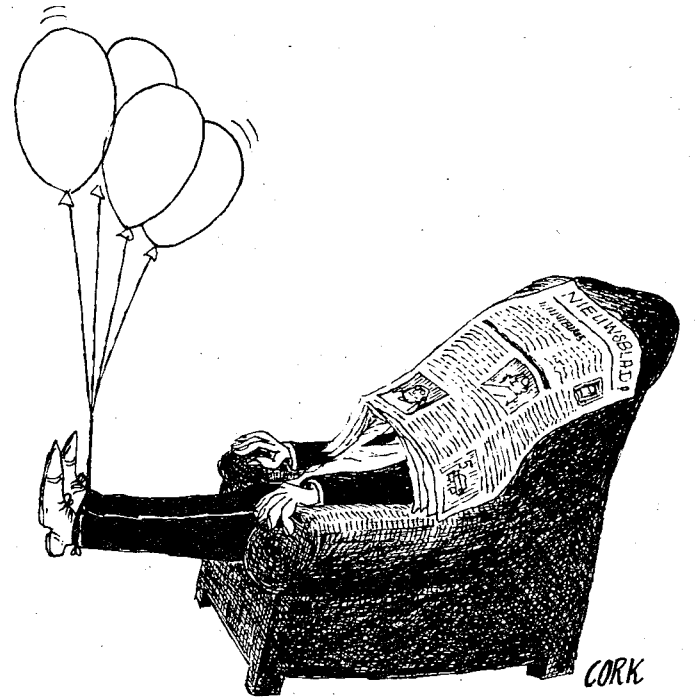
Wanneer we de gedachtegang van de redactiecommissie volgen zouden we alleen nog maar uitgangspunten van beleid kunnen formuleren als er een meerderheid voor te vinden is. Zo'n gedachtegang is uitermate gevaarlijk. Ze zal er toe leiden dat

christen-democraten hun eigen visie vaak als niet haalbaar inschatten en zich verbinden met ideeën waarvan men denkt dat er een meerderheid voor te vinden is. O.i. is dit de beste manier om de profilering van de christendemocratie (waartoe ook de Arjos pogingen onderneemt) onmogelijk te maken en het CDA te laten verworden tot een grauwe middenpartij die zijn ideeën aan anderen moet ontleen of van haalbaarheidseisen laat afhangen. Als fbg hebben wij ons niet mee laten slepen door zo'n gedachtegang. Wij hebben geprobeerd onze visie op hoe wij ons idealiter een media-beleid wensen te formuleren. Of vervolgens voor een dergelijke visie een meerderheid te vinden is, mag geen rol spelen bij het vormen van die visie zelf.

Pragmatisme, Realpolitiek, compromis, haalbaarheid, het zijn alle begrippen die niet thuis horen in de fase van formulering van politieke idealen; zij kunnen tot op zekere hoogte pas meespelen in de fase waarin je middelen uitzoekt die op kortere of langere termijn tot (gedeeltelijke) realisering van die doelen kunnen leiden. Wanneer je in die laatste fase tot de konklusie komt dat er voor jouw idealen geen meerderheid te vinden is, kun je een tussendoel (het 'compromis') misschien (voorlopig) acceptabel achten. Zo'n compromis mag er echter niet toe leiden dat je ideaal beeld zelf verwatert. Bij het formuleren van de uitgangspunten voor een christendemocratisch mediabeleid hebben we dus niets anders willen doen dan een ideaalbeeld konstrueren. De politieke uitwerking daarvan stond in deze fase nog niet ter discussie, maar de redactiecommissie loopt daar al op vooruit. Nu vragen we ons toch af wie wenselijkheid en werkelijkheid verwacht!

Onwetendheid?

Maar goed, mocht het al waar zijn dat de redactiecommissie zo'n grote waarde hecht aan het haalbaarheidskriterium en de meerderheidseis, en daarmee toegeeft aan de wens van het publiek naar louter amusement, dan is zo'n gedachtegang zeker niet in

overeenstemming met een door Philie Burgers zelf ingenomen standpunt in een artikel van haar hand in dezelfde NG getiteld: „En ik heb de oorlog niet meegemaakt!“. Zij spreekt daar over „de plicht“ die op ons rust om mensen die er „beroerder aan toe“ zijn dan wij te helpen. Want ... „wij kunnen ons niet verschuilen achter onbekendheid. Door krant en televisie zijn wij op de hoogte“. Welnu, als fbg zijn wij nu juist van mening dat er kondities moeten worden geschapen, ook in het mediabestel, om te voorkomen dat mensen ooit nog in staat zullen zijn zich achter onbekendheid te verschuilen. Nimmer mag ooit nog gezegd worden „wir haben es nicht gewusst“ omdat wij slechts amusement kregen voorgeschoteld door radio, tv en pers.

Haalbaarheid

Tenslotte nog een opmerking over de haalbaarheid van onze visie. Twee citaten:

„De toegang (tot ons huidige bestel, red.) dient beperkt te blijven tot groeperingen die op een duidelijk herkenbare ideologie en daarmee

korresponderende aanhang kunnen wijzen“.

„De verdeling van de zendtijd dient via een concessiesysteem te gaan. Het getal van de geregistreerde aanhang is daarbij één gegeven, naast andere“. Het zijn woorden die nauw aansluiten bij de door ons geventileerde idealen, maar de citaten zijn afkomstig uit het rapport van de Commissie Omroepbeleid van de Partij van de Arbeid, dat moet dienen als uitgangspunt voor een door deze partij te voeren media-beleid. Het gaat dan om een partij (de PvdA) die, zoals recent nog eens bleek, samen met het CDA over een riante parlementaire meerderheid zou kunnen beschikken. Over haalbaarheid en meerderheid gesproken!

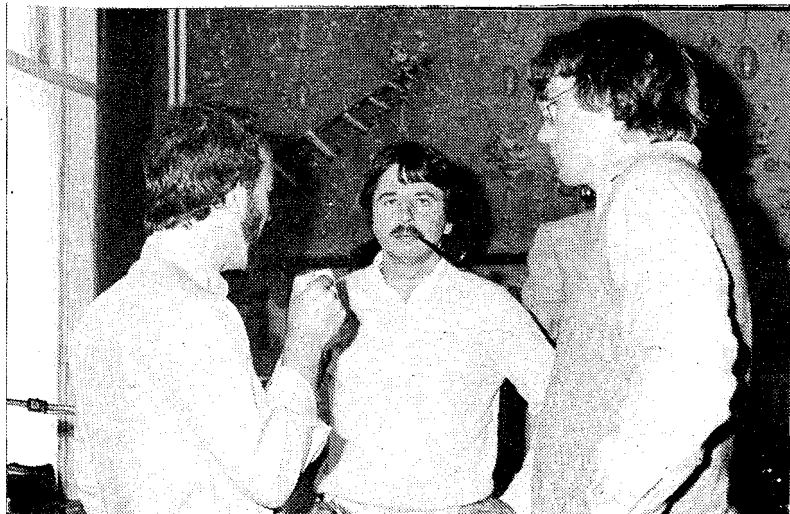
Met deze reactie op het commentaar van de redactiecommissie hopen we de discussie over de plaats van de meerderheidsregel, het onderscheiden van werkelijkheid en wenselijkheid in de verschillende fases van vorming en formulering van politieke idealen of doelstellingen en de uitwerking daarvan in het politieke beleid wat te hebben verduidelijkt.

Fractiebegeleidingsgroep
Justitie

Guatemala-dag Arjos

Het forum bestaande uit (v.l.n.r.): Guillermo Denaux, Adrian Bastiaensen, Klaas de Vries en Mario Coolen.

Arjosvoorzitter Klaas de Vries in gesprek met Wim Polman (midden) en Douwe de Witte (rechts).

Aktie zeer geslaagd

Opbrengst jubileumaktie Arjos

Afgelopen zaterdag is op een speciaal door de Arjos georganiseerde Guatemala-dag het bedrag bekend gemaakt dat is ingezameld in het kader van haar jubileum vorig jaar.

Totaal is binnengekomen een bedrag van f 166 280,26.

Aan de aktie was een totaal aan kosten verbonden van f 22 003,90 (verzendkosten, acceptgirokaarten) hetgeen betekent dat f 144 276,36 ten goede zal komen aan een projekt in Guatemala. (zie NG van 31-5-'80).

Door omstandigheden kan in dit nummer niet het verslag worden afgedrukt van de Guatemala-dag. Wel alvast een impressie door middel van bijgaande foto's. (door Jan v.d. Lagemaat, Arnhem).

Arjosraad 21 juni a.s.

In Nederlandse Gedachten is al een aantal keren gewezen op het belang van de Arjosraad die 21 juni a.s. te Utrecht in de Jaarbeurs zal worden gehouden. Aanvang 10.15 uur. Ze zal geheel in het teken staan van het politiek pamflet van het CDJA. Momenteel zijn er twee rondes amendementen geweest, die zeker enige stof tot discussie zullen geven. De oproep aan de fractiebegeleidingsgroepen om deel te nemen aan de behandeling van het pamflet, is niet voor niets geweest. Verschillende fbg's hebben de nodige amendementen ingeleverd. Duidelijk is dat het belang om een zo goed mogelijk politiek pamflet te maken niet wordt ontkend. Vandaar dat ik er nogmaals op wijs dat de Arjosraad openbaar is en dat ook niet-stemhebbende leden daar het woord mogen voeren. Mensen die geïnteresseerd zijn kunnen alle amendementen bij het secretariaat opvragen: Dr. Kuiperstr. 3, 2514 BA Den Haag. Tel. 070-45.03.24 of 46.96.20. Ik roep hierbij iedereen die gestalte en inhoud wil geven aan het CDJA op om op deze belangrijke Arjosraad aanwezig te zijn.

Onvrede met Onveiligheid

Een Arjosrapport over kernbepanning. Het hoofdbestuur wil met deze publikatie de kernwapendiscussie in het CDA – onder meer met het oog op het Program van Uitgangspunten en het nieuwe verkiezingsprogram – nieuw leven inblazen. Het rapport is verkrijgbaar door storting van f 5,- op gironummer 12 71 64 t.n.v. Arjos, Den Haag, onder vermelding van 'kernwapenrapport'.

ARJOS

over

kernbepanning

ISOLERENDE BEGLAZING

D.G. DOROTSCHHE GLASHANDEL B.V.

Kuipershaven 43-45 - Dordrecht - Tel. 078-137633 (4 lijnen).

vermindert

- energiekosten
- geluidsoverlast
- kans op beslagen ruiten

vermeerdert

- wooncomfort
- waarde van uw huis

en nu nog met subsidie

Varen op de Rijn met Rederij Feenstra!

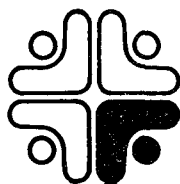

Een bootreis betekent altijd genieten van het eerste ogenblik tot de laatste minuut. Genieten daar waar nog werkelijk rust en natuurschoon is: op het water. Een bootreis met Rederij Feenstra betekend dag en nacht verwend te worden door één van Neêrlands befaamste reders. Keuze uit volledig verzorgde 6-, 10- en 13- daagse reizen op gezellig ingerichte schepen naar:

RIJN, MOEZEL of NECKAR

Met alom gewaardeerde Nederlandse keuken aan boord. In onze reisgids vindt u een bussysteem voor de reis van en naar Arnhem.

Vraag onze reisgids 1980

rederij w. feenstra bv
RIJN-, MOEZEL- en NECKARREIZEN
KASTEELWEG 3 ROTTERDAM
TEL. 010 - 82 82 22

Wél beproefd ten dienste van God. Is dat jouw toekomst?

Daar komt dan wel het één en ander voor kijken. Aan een werker in Gods Koninkrijk worden hoge eisen gesteld door de mensen en door God. Daarom is een driejarige opleiding tot toerusting voor deze taak geen overbodige luxe. Als je jeugdwerker, zending, evangelist of godsdienstleraar wilt worden denk dan aan Vormingscentrum 'In de Ruimte' Beproeftde arbeiders zijn er nog veel te weinig. De spiksplinternieuwe brochure ligt voor u klaar. U vraagt en wij sturen!

'In de Ruimte', postbus 16, 3760 AA Soest.
Tel: 02155-14018*

Als leem in de hand van de pottenbakker, zo zijt gij in Mijn hand. Jer. 18:6.

SPN

Schitterend... die SPN-Sterrekening.

Zo plukt u de meeste vruchten van uw spaargeld. Op een Sterrekening ontvangt u een rente van maar liefst 9¼%. Toch kunt u ten allen tijde over uw hele tegoed blijven beschikken. Maar u betaalt bij een eventuele opname dan wel 2% over het opgenomen bedrag. Wilt u uw geld dus niet zo lang vastzetten, dan kunt u beter een SPN-Renterekening of een SPN-Plusrekening nemen. Het is bovendien altijd mogelijk van deze twee spaarrekeningen bedragen over te boeken op een Sterrekening. En dat zonder enige aftrek. Het kan dus heel interessant en voordelig voor u zijn, om verschillende SPN-Spaarrekeningen tegelijkertijd te hebben. Het enige wat u nodig hebt om een SPN-Spaarrekening te openen is een Postgirorekening. Hebt u die niet, dan zorgen wij dat u er een krijgt. Bovendien krijgt u bij de eerste inleg nog f 7,50 van ons kado. Een goed begin dus.

* Rentewijzigingen voorbehouden.

Wilt u alles weten over sparen bij de Vakbonds-spaarbank, stuur dan onderstaande bon volledig ingevuld aan Vakbondsspaarbank SPN, Postbus 321, 1000 AH Amsterdam. Wij zenden u dan per omgaande onze uitvoerige brochure alsmede de benodigde aanvraagformulieren.

Nog twee aantrekkelijke spaarvormen van de Vakbondsspaarbank.

De Plus-Rekening.

Op de Plusrekening krijgt u een rente van 7¼%.

Het wordt extra aantrekkelijk als u het bedrag langer dan een half jaar kunt laten staan. Bij opname betaalt u 1% rente over het opgenomen bedrag.

De Rente-Rekening.

Uw hele tegoed blijft altijd vrij opneembaar, en u maakt toch nog een rente van 6%.

BON voor f 7,50 gratis inleg

Stuur mij vrijblijvend alle gegevens over sparen bij de Vakbondsspaarbank.

Naam

Adres

Postcode en Woonplaats

Postrekeningnr.

Ik heb geen postrekeningnr.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 25-26 21 juni 1980

In Venetië vorige week de Europese regeringsleiders bijeen. Er werd o.a. een verklaring aangenomen over het Midden-Oosten.

Zomer

De zomermaanden staan weer voor de deur, en dat betekent dat u Nederlandse Gedachten eens in de 14 dagen zult ontvangen. De verschijningsdata zijn: 5 juli, 19 juli, 2 augustus en 16 augustus. Daarna verschijnt het AR-blad weer wekelijks. Ook de omvang zal doorgaans iets geringer zijn, nl. 8 pagina's. De redactie wenst al haar abonnees een goede vakantie toe.

Aan de wenselijkheid van deeltijdarbeid wordt middels een drietal artikelen aandacht besteed. Aan het woord komen de werknemers, de werkgevers en een wetenschapper.

Het wil nog maar niet zomeren...

door drs. B. Beumer

Stijging olieprijsen probleem voor Derde Wereld

Hoe gaat onze economie zich nu verder ontwikkelen? Met onze bedoel ik dan de iets ruimere gebiedsaanduiding West-Europa. Zo erg veel verschil maakt dat overigens niet: een blijvend andere economische ontwikkeling in Nederland ten opzichte van de andere Europese landen is immers ondenkbaar gelet op de grote verwevenheid. Een economische autonomie is fictie met en zonder aardgas.

Nieuwe olieschok

De nieuwe olie-prijschok (vanaf begin 1979 tot nu méér dan 110%) heeft duidelijk sporen achtergelaten. Ten aanzien van de inflatie was het olie op het vuur: gerekend van april tot april (79/80) kwam het gemiddeld prijsniveau 15% hoger te liggen. De industriële productie steeg in het eerste kwartaal '80 nog met ruim 0,5% ten opzichte van het laatste kwartaal 1979 maar daalde daarna. Bestedingen en bedrijvigheid begonnen in maart 1980 te vertragen.

De werkloosheid die lange tijd vrij stabiel was (vooral voor wat betreft mannen) nam het eerste kwartaal '80 weer met 0,5% toe. De resultaten van recente conjunctuurtests (hoe denken de bedrijven over toekomstige onderpositie, afzet etc.) lopen terug. Wel bestaat de indruk, dat het

gemiddeld winstnivo minder is achteruitgegaan, dan bijvoorbeeld bij de eerste olieprijschok in 1973. Mede door de stijging van de olieprijsen is de handelsbalans positie van de EEG-landen er sedert 1978 duidelijk op achter uitgegaan: begin 1979 per saldo nog een klein overschot, begin 1980

een tekort van bijna 20 miljard (gemiddeld '80, 60 miljard!). De economische situatie wordt steeds meer beschreven in termen als onweerswolken en lichtpuntjes. Zo'n lichtpuntje mag dan worden genoemd de redelijke werking van het economische monetaire stelsel in het eerste jaar van zijn bestaan. Het heeft zich gekenmerkt door een betrekkelijke stabiliteit van de wisselkoersen (zeker wereldwijd gezien) die het economische klimaat ten goede is gekomen. Uiteraard zullen blijvende grote tekorten op de betalingsbalansen niettemin tot moeilijker te verwerken spanningen kunnen leiden. Dit temeer als de lopende tekorten worden gefinancierd door inkrimping van de officiële reserves bedoeld voor interventies ten gunste van Europese valuta's.

Verwachtingen

De vooruitzichten voor de komende jaren laten weinig luchtthartigheid toe. Toch veronderstelt de Commissie dat de economische groei in 1980 een tikkeltje hoger zal uitkomen, dan was verondersteld: 1,5 in plaats van 1,2%. De tendens is belangrijker dan het tienden-percentage. Nederland lag en ligt duidelijk onder dat gemiddelde.

Economische groei (BBP-reëel).

Jaar	EEG	Nederland
1978	3,1	2,4
1979	3,3	2,2
1980	1,5	0,7

Een waarschuwing voor de programma-makers van de politieke partijen die bij lage groei onvermijdelijk moeilijke keuzen moeten (durven) doen (ik denk even aan de 2% groei basis van het concept PvdA-programma dat daarmee in belangrijke mate staat of valt: het wordt dan vaker òf-òf in plaats van en-en. Hierbij is rekening gehouden met een weer wat stijgend netto-uitvoervolume dat echter ook nodig is, om de vergelijkenderwijze zwakke binnenlandse vraag (de inkomensstijging is reëel gemiddeld achter gebleven bij de stijging van de consumptieprijzen) te compenseren. Eén van de kernvragen is uiteraard, hoe de werkloosheid zich zal ontwikkelen. Vooral ook door een sterker stijgend arbeidsaanbod wordt voor 1981 weer een versnelling verwacht van het stijgingstempo. Dat betekent voor de lidstaten met toch al stijgende financieringstekorten opnieuw een moeizaam passen en meten. Dan te bedenken, dat Nederland er wat dat betreft nog niet het ongunstigst voorstaat: gemiddelde EG 1980 - 3,8% (%BBP) Nederland - 2,8%; opmerkelijk is, dat het Duitse financieringstekort relatief thans even hoog is als het onze).

Wat te doen?

Laten we nog eens een paar ontwikkelingen op een rijtje zetten:

Parameters	ontwikkeling 1978-1980
groei	-2% (-1,7%)
inflatie	+5% (+2,3%)
werkloosheid	+0,5% (+0,4%)
betalingsbalans	+ ruim 100 miljard (vanaf + 30 miljard in 1978)
financierings tekort	+ 0,2% (Nederland - 0,6%)

Tussen haakjes de Nederlandse gegevens (ons betalingsbalanstekort is t.o.v. 1978 relatief niet verslechterd). Duidelijk wordt, dat er voor de regeringen weinig manoeuvreerruimte is. Een beleid van (zelf-) beperking blijft geboden. Eén van de primaire zorgen is, naast het in de hand houden van de werkloosheidsontwikkeling, het beperken van de inflatie. Een veel krachtiger communautair beleid op het gebied in de energie-besparingen zou deze kunnen bijdragen. Hoewel in

Het Europees Parlement in vergadering bijeen

Nederlands de zorgen niet gering zijn, is het toch opmerkenwaard dat de Europese Commissie als landen met de meest opvallende begrotings- en betalingsbalanszorgen België, Denemarken, Ierland en Italië aanwijst. De andere landen krijgen zelfs de waarschuwing gezamenlijk te vermijden dat door een cumulatief beperkend beleid deflatoire effecten zouden kunnen ontstaan (een doorgesloten bestedingsbeperking). Dat dit wordt gerept bij gelijktijdige nadruk op beperking van de inflatie toont nog eens de geringe speelruimte voor beleid aan.

Een gevolg van de sterke olieprijsstijgingen vormen de weer sterk stijgende overschotten van de OPEC-landen, waarvoor ter-plaatse op die schaal nog te weinig toepassingsmogelijkheden zijn. Het zou het beste zijn met die landen leningsovereenkomsten op langere termijn aan te gaan, vooral ook in de binnenlandse monetaire financiering beter onder controle kan worden gehouden. Inmiddels heeft de Duitse Bondsrepubliek belangrijke leningsovereenkomsten met Saoedi-Arabië afgesloten. Daarin schuilt echter ook het gevaar dat de leningen gaan naar de landen met de relatief sterkste posities. Daarom zou het beter zijn binnen EG-verband tot dergelijke overeenkomsten te komen, waarbij ook de relatieve behoeftes van een land en het convergentie-aspect verklaring van de onderlinge economische verschillen) een rol zouden spelen! Niet de minste zorg zou het de EEG-landen moeten zijn, deze geldmiddelen vooral ten goede te laten komen van de armste, meest afhankelijke (ook op het gebied van de energie) ontwikkelingslanden. Garanties voor die leningen vanuit de EEG zouden daartoe een belangrijk hulpmiddel kunnen vormen. Het is duidelijk, dat de stijging van de

olieprijsen een symptoom is van de hervervakeling van economische activiteiten die thans plaatsvindt. Het plaatst onze economieën voor grote problemen, maar vooral het minst weerbare deel van de Derde Wereld. Vooral met het oog daarop moeten we helaas constateren dat het nog maar niet wil zomeren.

Bouke Beumer, voorzitter CDA-delegatie, EVP-fractie in Europees Parlement.

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

DEZE WEEK
IN WAG:

Innovatienota pag. 2
Overwegende pag. 3
CDA: een onvermijdelijk avontuur en een avontuurlijke onvermijdelijkheid pag. 4 en 5
Deeltijdarbeid pag. 6 en 7
„Vrije” keuze pag. 8
Uit de ARJOS pag. 9 en 11
Van de partij pag. 12

IN OGENSCHOUW

Binnen of buiten de lijnen?

In liefst eenenzestig stellingen klaagt de voormalige adjunctsecretaris van de ARP, de heer R. Gosker de huidige partijleiding aan. Want de oude ARP „gaat jankend ten onder”. Zo schrijft hij als één van de ondertekenaars van het „comité Anitrevolutionaire Christen Democraten 1980” in een aan de vooravond van de partijraad van 7 juni verschenen brochure.

Als schrijver in een rubriek loop je soms het risico dat je een onderwerp aansnijdt dat ook elders in de krant wordt aangeroerd. Laat nu de partijvoorzitter, niet verwonderlijk overigens, op hetzelfde spoor zitten: en wel dat van „AR '80”. Omdat hij zich tot de aanbiedingsbrief beperkt bij de brochure „Het CDA en de ARP”, hier aandacht voor de bijlage bij de brief, die de titel van de brochure draagt.

Je zou Goskers stuk een politiek

pamflet kunnen noemen. Het is met ware hartstocht geschreven. In elke zin proef je de opwindende danwel de verantwoordiging van de scribent. Uit literair oogpunt is het dan ook geen ongenoegen van zijn pennevruchten kennis te nemen. Eén stijlbloempje willen we u niet onthouden.

Gosker over de AR-jongeren: „Kom daar nu eens om! De Arjos van vandaag! Wat stelt ze eigenlijk voor? Telt ze wel duizend leden in het land? En wat voor leden zijn dat dan?” Strijdbaar, militant en vaak in bewoordingen van de tale Kanaäns betreft Gosker zijn stellingen. Met onstuitbaar pennegeweld treedt hij zijn tegenstanders tegemoet. In zijn verantwoordiging wordt de Arjos „een coterie van radicale dwarsliggers en een actiegroep die alles al weet en die wel even zal voorschrijven wat ouderen moeten denken en doen.” Bij

deze panneveeg laat onze scribent, en dat zal inmiddels gezien de eenenzestig stellingen niet meer verbazen, het niet.

Bron van verontrusting is het feit „dat de dissidenten zich meester hebben gemaakt van de leiding in partij-organisatie en fractie”. Dat kan natuurlijk niet. Daarom heet het: „Er moet orde op zaken worden gesteld.” Er moet „kordaat en krachtig een einde worden gemaakt aan het gejammer en geharrewar van de dissidenten”.

Concrete verlangens

Het zou niet passend zijn naast een dergelijk emotioneel geladen geschrift slechts de meent van de dorre feitelijkheid te leggen. Zo dat al steeds zou kunnen. Iets anders is het deze toornende pijlen geheel onbeantwoord te laten. Zetten wij eens enkele concrete verlangens van Gosker op een rijtje. We mogen daarbij aannemen dat de andere leden van dit comité, waaronder vele vooraanstaande Anti-Revolutionairen, de strekking van zijn pamflet onderschrijven. Enkele grepen:

- Slechts op ondergeschikte punten is een voorbehoud tegen het verkiezingsprogramma mogelijk.
- Een dergelijk voorbehoud mag niet ter zake zijn als een kabinetscrisis dreigt.
- Steviger toezicht vanuit de fractie over eventueel afwijkend stemgedrag.
- Het moet onmogelijk zijn dat een minderheid in de Kamerfractie met behulp van de oppositie-partijen een

kabinet ten val brengt.

– Geen herhaling van het verschijnsel „loyalisten”.

– Minder sensationele interviews en meer bescheiden optredens voor de televisie van Kamerleden. Kortom: „een strakker aanhalen van de teugels der partijdiscipline”. Men bepleit een geordend partijverband met een sterke mate van stabiliteit. Laat het CDA, waarover men trouwens ook zo z'n bedenkingen heeft, deze les ter harte nemen, hoor je Gosker denken.

Terwille van een zo groot mogelijke effectiviteit van politiek optreden is „partijdiscipline” uiteraard gewenst. Toch bepaalt dit niet alleen de grenzen ervan.

Grenzen

De allereerste vraag die een politicus zich straks in het CDA stellen moet is die van: past mijn optreden binnen de grenzen van het Program van Uitgangspunten en van het verkiezingsprogramma? Niet voor niets sprak het CDA-congres in Dronten eind vorig jaar uit dat alle fractieleden zich terzake van de modernisering van de kernwapens binnen de grenzen van het CDA-program hebben bewogen. Heeft men bezwaren tegen bepaalde onderdelen van beide programma's, dan zal men in de toekomst én op het Program van Uitgangspunten en op het verkiezingsprogramma een gravamen, een bezwaar kunnen indienen. Het partijbestuur zal overigens die gravamina beoordelen en wel of niet

accepteren.

Het is nuttig eraan te herinneren dat in 1977 veel politici en zeker niet alleen anti-revolutionairen gravamina indienden tegen het program „Niet bij brood alleen” en wel degelijk ook op vitale politieke punten. Het CDA zal er na de fusie niet goed voorstaan als stabiliteit en partijdiscipline, terwille van politieke effectiviteit, doel in zichzelf worden.

Het grote experiment van samenwerking van protestanten en katholieken in de politiek komt dan zeer snel onder hoogspanning. Fractievoorzitter Lubbers heeft dit vorig jaar eveneens in Dronten goed onder woorden gebracht: hij waarschuwde ervoor kritiek van binnen en buiten de partij op meerderheidsopvattingen te snel te veroordelen en zich daardoor te laten irriteren. Je kunt voor kritiek dankbaar zijn, applaus verdooft en versuft.

Uiteraard geldt het zich aantrekken van kritiek ook naar de ARP toe. Er is met de heer Gosker c.s. dan ook op bestuursniveau gesproken. Het gesprek wordt evenwel uitermate moeilijk wanneer men stelt „dat het fregat van de ARP dat zich bij de flottille van het CDA voegt, een vlag voert die de lading niet dekt.” Zo gemakkelijk laten gewone anti-revolutionaire leden zich door de leiding ook weer niet om de tuin leiden!

C.B.

Innovatie Leven met risico

De innovatienota die minister Van Trier het afgelopen jaar aan de Kamer heeft doen toekomen, heeft in Nederland een brede discussie op gang gebracht over alles wat met technologische vernieuwing en haar economische en sociale gevolgen samenhangt. De nota zelf bevat een aantal beleidssuggesties om zowel binnen de overheid en het onderwijs als in de particuliere sector de uitdaging van de nieuwe industriële golf die over de wereld gaat adequaat op te pakken. We staan immers voor een periode met talrijke vernieuwingen. Ik hoef maar te wijzen op de chip en op de nieuwe uitvindingen in de bio-technologie. Tegelijkertijd worden de traditionele industrielanden gekonfronteerd met een lage economische groei, achterblijvende investeringen en toenemende internationale concurrentie zowel onder elkaar als vanuit nieuwe industrielanden. Deze ontwikkeling houdt op haar beurt de noodzaak in van modernisering van productieprocessen als pijler voor nationale welvaart en welzijn.

gevolgen is gebleven. Bekijken we het Europees, dan blijkt in Nederland de afbraak van de werkgelegenheid in de industriële sector zelfs nog ernstiger dan die in andere industrielanden. Onze beroepsbevolking is relatief al de minst omvangrijke in West-Europa. En het onderdeel daarvan dat in de

Door mr. J. P. van Iersel

werkgelegenheid van de ene sector van het maatschappelijk leven naar de andere. Het meest bekende voorbeeld is de landbouw, waarin nu nog maar enkele procenten van de beroepsbevolking werkzaam is tegen vroeger vele tientallen. Het grote verschil in deze tijd is echter, dat de verschuiving snel plaats vindt, vooral als gevolg van het internationale proces van technische vernieuwingen.

Daardoor komen dan ook weer arbeidskrachten vrij om in nog niet vervulde behoeften met name in de verzorgingssector te voldoen. De opnamecapaciteit in deze en andere dienstverlenende sectoren is echter aan grenzen gebonden omdat het financierbaar moet blijven. We moeten ons ondertussen ook realiseren dat in de dienstverlening zelf, ook bij de overheid, zoals de PTT, het proces van rationalisering voort moet gaan om dezelfde reden. Uit al deze gegevens blijkt dat we zonder aanpassing van het beleid zowel met het oog op de werkgelegenheid van de toekomst als met het oog op de instandhouding van de nationale welvaart een doodlopende weg begaan.

Kansrijke initiatieven

In de hele westelijke wereld is men zich hiervan bewust. Dit leidt in de meeste landen tot aanpassing die het beste zijn te omschrijven als het herstel van waardering voor de particuliere sector.

Dit komt in het economisch beleid tot uitdrukking. De ervaring wijst immers uit dat in de particuliere sector niet alleen talrijke bedrijven het slecht maken, maar ook dat er even zovele nieuwe, vaak kleine ondernemingen ontstaan, waarvan een gedeelte tot flinke wasdom komt. Met andere woorden, in tegenstelling tot de ontwikkeling in de kollektieve sector, waarin het verloop van de werkgelegenheid zich langs vrij statische lijnen voltrekt en in tegenstelling tot het abstracte beeld dat statistieken ons altijd voortoveren, blijkt juist in de particuliere sector een grote dynamiek aanwezig. De les die wij hieruit trekken, is dat de te snelle afkalving van de industriële sector zeker geen automatisme is, maar sterk afhankelijk van de wijze waarop ondernemingen van de kansen die de (internationale) markt op een bepaald

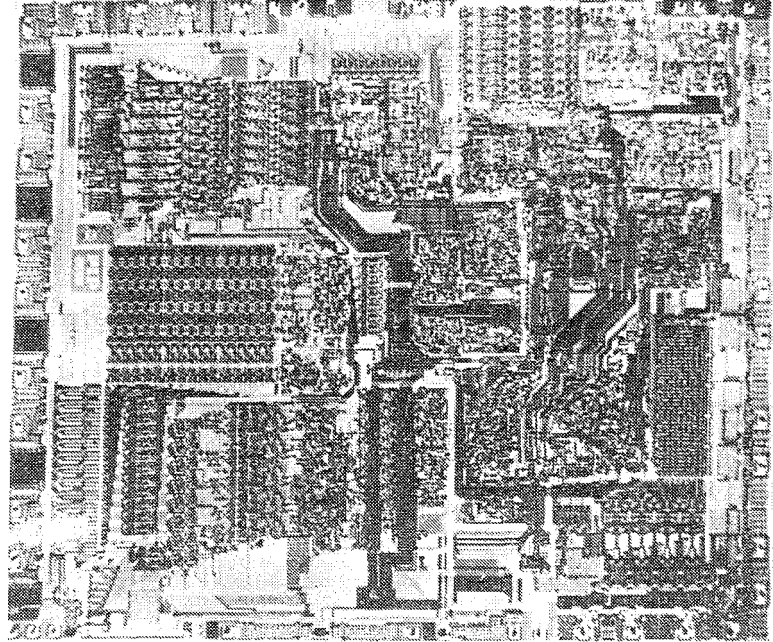

Foto: Een sterke vergroting van een chip levert een wirwar van lijnen op. In werkelijkheid is deze microprocessor slechts 4 x 4,5 mm

ogenblik bieden, gebruik weten te maken. En daarmee is dit proces evenzeer afhankelijk van de mate waarin overheden en de maatschappij bereid zijn om een gunstig klimaat voor de particuliere sector in stand te houden. Wat dit laatste betreft is, zacht gezegd, wel enige aanpassing op zijn plaats. Iedereen erkent dat de rendementspositie van het bedrijfsleven volstrekt ontoereikend is voor ingrijpende nieuwe investeringen.

Op zijn best wordt het bestaande in stand gehouden. In de meeste landen worden daarom, zoals ook in ons land verwoede pogingen in het werk gesteld om te komen tot ombuigingen in het kollektieve uitgavepatroon. Naarmate men daarin beter slaagt, ontstaat er meer lucht voor de particuliere sector.

Dit zal echter een proces van lange adem zijn. Meer mogelijkheid met kans op succes op kortere termijn biedt een samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven met het oog op innovatie.

Het gaat erom dat er een dusdanige toewijzing van overigens beperkte overheidsmiddelen plaats vindt dat ondernemingen, en dan vooral kleinere en middelgrote, worden gestimuleerd tot meer gedurfde investeringen dan die waartoe zij alleen op eigen kracht zouden zijn gekomen. Dat is de inzet van de fl. 400 mln. die Wetenschapsbeleid en Economische Zaken voor 1980 met dit specifieke doel voor ogen beschikbaar hebben en

van soortgelijke bedragen voor de eerstkomende 5 jaar. Of het genoeg is in de huidige omstandigheden zal nog moeten blijken, maar het is zonder meer een winstpunt dat we de pure defensieve lijn van bescherming van bedrijven en bedrijfstakken die met ondergang worden bedreigd ombuigen in een offensieve lijn van ondersteuning van risicovolle, maar kansrijke initiatieven voor de toekomst.

Dit duidt op een nieuwe geest die met name in het licht van de grimmiger economische verhoudingen in de wereld onmisbaar is. Een technische regeling alleen is echter niet voldoende. Daarom is het zo'n goede zaak dat deze problematiek niet alleen wordt bekeken op basis van het smalle stramen van Economische Zaken en bedrijfsleven. Terecht wordt in de nota veel aandacht geschonken aan het onderwijs. Juist in de opleidingen zal deze nieuwe geest moeten gaan doorwerken. Terecht ook wordt betoogd dat er meer samenhang moet komen tussen de universiteiten en die ondernemingen die met de speerpunten van de toekomst bezig zijn. Het belangrijkste is en blijft echter dat we ons weer bewust worden dat een samenleving alleen vooruit komt, als er voldoende risico's worden genomen. Dat gevoel was langzamerhand ondergesneeuwd. Een van de winstpunten van de nota-van Trier is dat zij ook voor de discussie daarover een belangrijke aanzet heeft gegeven.

Aanvaardbaar

Het overleg tussen de VVD enerzijds, de PvdA en D'66 anderzijds over een gemeenschappelijke lijn bij de behandeling van het wetsontwerp inzake de abortus is gestrand. De VVD weigerde te garanderen dat het aan de uitgestippelde lijn zou vasthouden, indien de regering de kabinetskwesie zou stellen; voor de beide oppositiepartijen bood de ontlukende verhouding toen onvoldoende vastigheid. Beide partijen geven elkaar de schuld; maar de schuldvraag is niet zo interessant, omdat zij nu eenmaal niet in dezelfde positie verkeren: de één is regeringspartij, de anderen behoren tot de oppositie. Belangrijker is dat de zaak nu weer terug is waar zij hoort: in het gemeen overleg tussen regering en parlement. En het gaat er nu om in dat gemeen overleg na te gaan of het mogelijk is een zodanige wettelijke regeling vast te stellen dat een acceptabel einde komt aan het

bestaand rechtsvacuüm. Dat zulk een regeling naar inhoud niemand volledig zal bevredigen is, gezien de aard van de materie, vrijwel onvermijdelijk. Het gaat erom of zij niet onaanvaardbaar is. Als zulk een regeling toch tot stand komt, dan is het minder de ene of de andere partij die gezegevierd heeft, maar de parlementaire democratie die gewonnen heeft.

Door de wapens het bos niet meer zien

Dat er in het bos een hoeveelheid wapens wordt aangetroffen is ongebruikelijk. Veel ongebruikelijker echter is dat een minister, terzake om nadere inlichtingen gevraagd, weigert deze inlichtingen te geven. Minister Scholten beroept zich daarbij op het staatsbelang en wie de minister kent zal ongetwijfeld willen geloven dat hij daar goede redenen voor heeft. Maar dat

NG

COMMENTAAR

verklaart nog niet waarom hij eveneens weigert in vertrouwelijk overleg opheldering te verschaffen. Het kan toch niet zo zijn dat bepaalde zaken zonder enige parlementaire controle kunnen verlopen. Het is dan ook te hopen dat de minister na enig nadenken er toe zal komen door de wapens het bos weer te zien.

Goede keus

Het is verstandig van het CDA-bestuur dat het heeft onderkend dat het leiding geven aan

een grote politieke partij, zeker als deze zoals het CDA ontstaat uit een fusie van drie bestaande partijen, niet alleen de volle inzet vraagt van de voorzitter maar ook de volledige beschikbaarheid. De grote vraag wordt dan echter of iemand gevonden kan worden die niet alleen over de benodigde capaciteiten beschikt, maar ook bereid is zijn bestaande functie daarvoor op te geven. Dat het bestuur er in is geslaagd een kandidaat te vinden die beschikt over grote ervaring in het leiding geven aan een grote maarschappelijke organisatie en daarnaast zijn sporen in het politieke handwerk heeft verdiend, is een gelukwens waard.

Van de Venetiaanse lagune naar de Oostzee

Ongebruikelijk scherp heeft minister-president Van Agt voor de televisie gereageerd op het Duitse

initiatief een plafond te stellen aan de ontvangsten die een EEG-lidstaat uit de Europese kas kan ontvangen. Schmidt's voorstel komt in feite hierop neer dat je niet meer van de EEG kunt verkrijgen dan je er aan bijgedragen hebt. Terecht is hierover al opgemerkt dat dit de gedachte van de solidariteit binnen de EEG doorbreekt en in feite opheft. Dat is al reden genoeg om er eens duchtig over na te denken. Daar komt nog bij dat Schmidt kennelijk zijn collegae in Venetië met dit plan heeft verrast maar dat het hem door zijn kabinet is meegegeven na de onaangename nasmaak die bij Duitsland was achter gebleven toen het het grootste deel van de rekening voor de Britse bijdrage moest betalen. De vraag is evenwel of het in overeenstemming is met de geest van partnerschap de collegae daarmee te overvallen, zonder dat daarover eerst overleg heeft plaatsgevonden. De minister-president heeft tijdens een zeiltochtje op de Oostzee aan het eind van de maand gelegenheid daarover met zijn Duitse collega van gedachten te wisselen. Er kon daar wel eens flinke bries staan.

OVERWEGENDE

AR '80

De werkgroep N.B.B.A. heeft een dwars broertje gekregen: Comité A.R.-Christen Democraten 1980. Bij het in het openbaar treden behoort een brochure. En die is dan ook verschenen onder de titel „Het CDA en de A.R.-Partij”. Alle partijraadsleden mochten een exemplaar ontvangen. Alhoewel de brochure duidelijk maakt dat het vertrouwen van velen in de leiding van de partij diep geschokt is, bleek dat op de partijraad bepaald niet. Zij die de brochure toezonden, hebben zelf kunnen waarnemen dat de politieke uitspraken steeds door meer dan 90% van de vele partijraadsgangers gedragen werden. De crisis valt kennelijk mee. In de brief aan de leden van de partijraad staat dat de crisis in de partij al twintig jaar aan de gang is. Zo'n langdurige crisis wordt een gewoonte. Daar leert een mens mee te leven. Op z'n minst is het merkwaardig dat de verontrusten onder ons de door hen genoemde 20 crisisjaren gezwegen hebben. Iemand begint toch aan een aktie omdat hij het gevoel heeft dat dat moet, dat het zinvol is om iets wat fout gevonden wordt tot verandering te brengen. Maar wat is de zin van een aktie binnen de A.R.P. drie maanden voor de opheffing van die partij? De aktie is gedoemd om dood te lopen. Het frustreert slechts onze gang naar het CDA. Een CDA waarvan de leden die wij straks ontmoeten buiten de in de brochure beschreven feiten hebben gestaan. Wie 20 jaar zwijgt had het die

3 maanden ook nog wel uit kunnen houden.

Eerlijk

Ik beperk mij in deze rubriek tot de bij de brochure behorende brief aan de leden van de partijraad. In die brief leest u, dat wanneer het geheel van het beleid van het partijbestuur wordt beoordeeld, dat het partijbestuur niet eerlijk, en moreel moeilijk te verantwoorden, heeft gehandeld. Onder de brief staat ook de naam van collega Schakel. Mede-verantwoordelijk voor in de achter ons liggende jaren gevoerd beleid. Ik vind zijn handtekening moreel moeilijk te verantwoorden. En ik houd er niet van dat te verzwijgen. Wie het woord „eerlijk” gebruikt voor het gevoerde beleid moet dat waar kunnen maken. De brief vlucht in algemeenheden, waardoor het een koud kunstje is aan te tonen dat beschuldigingen onwaar zijn. Het bij de formatie van 1977 voorstander zijn van een tweede kabinet-Den Uyl (waarin Van Agt) is niet hetzelfde als „dat zij aan Den Uyl de voorkeur geven boven Van Agt”. Zo'n versimpeling is in strijd met de waarheid. Waaruit blijkt dat „zij tot elke prijs willen samenwerken met de socialisten”. Tot elke prijs. Dat gaat te ver. Het is in de formatieperiode niet gebleken. Het is al helemaal niet gebleken in de achter ons liggende 2 1/2 jaar kabinet-Van Agt. Dat kabinet zit namelijk geen dag zonder de steun van de zgn. loyalisten. Er moet dus nogal wat gesteund zijn. De brief bevat nog meer verdachtmakingen. Voor een aantal

fractieleden geldt dat zij de atoombewapening „als hefboom hebben gebruikt om de integriteit van de minister-president aan te tasten en de NAVO in diskrediet te brengen, en de westerse democratie in een kwaad daglicht te stellen”. De schrijvers zouden zo'n zin toch eens moeten uitleggen. In de brochure ontbreekt elke bewijsvoering. Men kan er slechts naar gissen. Ik heb het vermoeden dat de integriteit slaat op de in november 1979 rondreizende minister-president. De vliegende Hollander voor vrede en veiligheid die naar Carter onderweg was om het fractiestandpunt te verdedigen en toen een dolksteek in de rug kreeg van een deel van de fractie. Ja, die sprookjes deden het goed op het CDA-congres, maar het zijn wel sprookjes. Van Agt ging niet naar Carter of naar wie ook om de vertrekpunten er uit te slepen. En omdat dat niet zo is, mag niemand zich door Gosker c.s. laten aanpraten de integriteit van de minister-president te hebben aangetast. Wat wel waar is, is dat op de bewuste atoomburgdag in de Kamer de waarheid verzwegen is. De minister-president mocht niet zeggen dat Nederland voor de produktie verantwoordelijkheid gedragen had.

Dan had de CDA-fractie er de brui aan gegeven. De heer Van Agt mocht ook het omgekeerde niet zeggen. Dan was de VVD opgestapt. Over integriteit gesproken. En dan praten we over christelijke politiek. Besmuikt zijn we met z'n allen uit het decemberdebat gekomen. Eerlijk? De briefschrijvers moeten hun woorden nog maar eens goed wegen.

Verdeeldheid

De briefschrijvers zijn er verwonderd over dat het partijbestuur na de kernwapenkwestie de Kamerleden niet

tot de orde hebben geroepen. Er had gehandeld moeten worden, al naar het oordeel van het bestuur. Dus of met de vóór- of met de tégenstemmers van de motie-Stemerdink. Het partijbestuur heeft geen partij gekozen. „Door dit beleid heeft het schade berokkend aan de integriteit van de ARP”. Alweer die integriteit. Onze mede-partijgenoten komen kennelijk niet op de gedachte dat er ook zaken zijn, waarbij het gelijk niet per se aan deze of aan gene behoort te worden gegeven. Dat is in elke zaak niet gelijk het leggen van een rookgordijn. En naar het oordeel van het bestuur gaat dat zeker niet op bij de immense problematiek van de kernbewapening. In het programma waarop Kamerleden gekozen zijn staat dat de rol van het kernwapen dient te worden teruggedrongen. Een „meer” kan moeilijk worden uitgelegd als iets wat zonder discussie ook tot de bedoeling van het program gerekend kan worden. Er kan discussie zijn over het „hoe” van de terugdringing. En dan kan er verdeeldheid zijn over dat hoe en de wijze waarop terugdringing moet plaatsvinden. Bij een zaak als de onderhavige is het mogelijk dat de één meent, alles afwegende, ethisch onverantwoord te handelen door de NAVO-voorstellen niet te volgen. In datzelfde dilemma van het hoe van de terugdringing staande kan de ander van oordeel zijn dat „meer” niet mag. Wie het rapport van de commissie-Boertien en de bij de behandeling daarvan 'gehouden rede door prof. Kooijmans op de partijraad van 12-12-1970 nog eens naleest, komt bij het door mij geschetste dilemma uit. Met het daarbij behorende respect voor het ene en het andere standpunt. En dat laatste heb ik, negen jaar later, op de partijraad van 1 december jl. in Ede nog eens

nadrukkelijk onderstreept. Er was, gegeven de twee wegen in ons program en de richting waarin de discussie jaren lang onder ons is gehouden, geen enkele reden voor het partijbestuur om tot een veroordeling van de één en een witten van de standpunten van de ander te komen. Halfslachtig? Misschien. Maar God zij dank gebeurt dat nog bij zaken die allang boven de kracht van de mens zijn uitgetrooid.

Slot

Ronduit misselijk vind ik de zin aan het slot van de brief over de motieven van hen die in de strijd tegen het nationaal-socialisme het leven lieten. Alsof het eren van hen die vielen betekent dat je „ja” tegen elk vernietigingswapen moet zeggen. Of de demonie van een systeem dat terecht bestreden werd zich ook niet zou kunnen openbaren in de perversie van nieuwe technieken. Het zal u uit het bovenstaande duidelijk zijn geworden dat ik aan die brief van het Comité weinig vreugde beleefd heb. Dat behoeft ook niet. De schrijvers hebben het volste recht een comité te vormen en ons met hun opvattingen te confronteren. Voor dat recht zal ik mij evenzeer inzetten als bij het N.B.B.A. deed. Wie schrijft als onze partijgenoten deden in hun brief van 21 mei jl. moet echter wel op weerwerk rekenen. Moge de confrontatie ons alleen verrijken. Want de uitkomst van de partijraad van de Flevohof geldt ook voor de aanhangers van het Comité A.R.C.D. '80: „samen het CDA in”.

H. A. de Boer

De geciteerde brief treft u aan op pagina 12.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van: prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter) Herman Amelink Truus Bot-van Gijzen drs. Kees Bremmer mr. Philie Burgers drs. Gerrit de Jong dr. Willem de Kwaadsteniet Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA 's-Gravenhage tel. (070) 46.96.20 giro 89673

Abonnementsprijs f 16,- per halfjaar Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage. Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement f 11,- per halfjaar. Advertentie-exploitatie 020-24.58.26

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag. Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar. Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

CDA: onvermijdelijk avontuur en avontuurlijke onvermijdelijkheid

Door dr. C. Rijnsdorp

Aan mijn bijdrage dient een korte verantwoording vooraf te gaan. De lezer moet weten - als dat al niet bekend is - dat ik buiten de praktische politiek sta. In mijn lange leven heb ik daaraan nooit deelgenomen of ergens daarin een functie vervuld. De oorzaak van mijn geringe interesse voor de dagelijkse gang van zaken op politiek gebied ligt eenvoudig hierin dat ik met het nastreven van mijn persoonlijke idealen het al moeilijk genoeg had. Wei ben ik altijd AR-partijlid geweest en heb ik met mijn vrouw nog nooit anders dan AR gestemd. Uiteraard dringt dan toch wel het een en ander via de media tot je door. Natuurlijk noopt dit meelevens-op-afstand tot bescheidenheid in het oordelen en zal ik mij moeten bepalen tot enkele grote lijnen. De eerste vraag die zich bij mij voordoet is of men wel recht van meespreken heeft als men de mensen niet kent en de gebeurtenissen niet van nabij heeft meegemaakt. Maar misschien heeft die afstand een zeker voordeel. Je let minder op de spelers dan op de voortgang van het stuk en je ziet de politiek in het ruimere kader van algemene confessionaliteit. Want er is gekozen voor een politiek engagement op christelijke grondslag. Dat is op zichzelf al een grote beslissing met vergaande consequenties.

Ik moet eerlijk zeggen dat ik mij, gezien mijn geestelijke herkomst geen andere keus kan voorstellen. Alles wat een christen doet, dient hij als christen te doen, ook politiek. Ik ben in het gereformeerde klimaat gevormd, maar dat wel binnen de ruimere horizon van een algemeen-cultureel bewustzijn.

Verouderde Benamingen

Het ontstaan van de AR-partij was een historische noodzaak, maar de omstandigheden die tot haar oprichting leidden zijn niet dezelfde gebleven. De benaming 'anti-revolutionair' is verouderd, gedateerd. Zij drukt negatie uit, die niet meer op de werkelijkheid slaat. De alternatieve benaming 'christelijk-historisch', hoezeer deze positiever klinkt, klopt ook niet meer, waarover straks. De leuze „tegen de revolutie het evangelie“ klinkt vandaag als een misleidende vereenvoudiging, als een simplificatie. De Franse revolutie heeft historie gemaakt, een geschiedenis van bijna twee eeuwen. Haar invloed op denken en praktijk is

niet meer ongedaan te maken, dit te minder omdat die invloed op veel punten zijn naam heeft verloren, anoniem geworden is. De polemische spits in de benaming 'anti-revolutionair' is stomp geworden. Het uiteengaan van AR en CH gaat zoals bekend terug op een persoonlijk conflict tussen Kuyper en Lohman. De anti's waren voor en na een partij; de christelijk-historischen vormden een unie. Nu mag een geschil tussen twee grote doden de geschiedenis niet blijvend bepalen. Zij zouden dat vermoedelijk ook zelf niet hebben gewild. Dr. J. J. B. Schmal schrijft in deel 2 van de **Christelijke Encyclopedie** (Kampen 1957) op bl. 173: „Kerkelijke en theologische vragen spelen in dit verband een groter rol dan strikt zakelijk gezien verklaarbaar is; tussen beide partijen bestaat een verschil in mentaliteit dat niet mag worden verwaarloosd.“ De benaming 'anti-revolutionair' klinkt zoals gezegd polemisch, die van 'christelijk-historisch' heeft een behoudende klank. Zij wortelt in een romantische, nationalistisch gekleurde historiebeschouwing. Zij is onbruikbaar

geworden, omdat het christelijk nationalisme - niet te verwarren met vaderlandsliefde - in het licht van evangelie en eigentijdse geschiedenis onhoudbaar is gebleken. Wij kunnen het christelijk geloof niet meer versmallen tot een specifiek Nederlandse editie. Nu is het op zichzelf niet erg, als de naam van een partij, een organisatie of van een krant (denk aan **Trouw**) afkomstig is uit een situatie die verleden tijd is geworden. Het kind heeft nu eenmaal die naam en wordt eraan herkend. Maar van tijd tot tijd vraagt men zich toch af wat zo'n benaming eigenlijk voorstelt. Anti-revolutionair en christelijk-historisch doen vandaag aan als typisch negentiende-eeuwse benamingen. Men kan die willen continueren om de anciënniteit in herinnering te roepen, zoals bij de g in Dijkzigt of de dubbele o in & Zoonen. Maar als die anciënniteit in de praktijk van het politieke bedrijf een belemmering wordt, komt er een moment dat ze haar klem verliest. Ik veroorloof mij een citaat uit mijn artikel in een bijlage van **Trouw** van 28 augustus 1973, waarin gezegd wordt: „Maar het is een heel verschil of een christelijke politiek ontstaat in een kleine, neutrale, koloniale mogendheid tijdens een langdurige vredesperiode, met een gezeten burgerij, een duidelijke standengroepering en met nog een begin van emancipatie van afzonderlijke volksgroepen, zoals de protestants-christelijke, de rooms-katholieke en de socialistische, of in een opengeworpen en klein geworden wereld die bezig is zich met levensgevaarlijke groeiwijzen te ontwikkelen. Zo gevaarlijk en beslissend is de tijd die wij beleven, dat wie in heimwee blijft omzien - en dat geldt vooral de leiders - verstijft tot een zoutpilaar.“

Wij moeten weg van onder de schaduw van de grote doden Kuyper en Lohman en aan een verder uiteengroeien moet een halt worden toegeroepen. Dat voelde men al na de bevrijding in 1945, maar - zo zegt dr. Schmal in het aangehaalde artikel - „Verschil in zienswijze t.a.v. antithese en isolement houden kennelijk beide groeperingen althans aan de top, nog te zeer van elkander gescheiden dan dat op een spoedige hereniging door Kuyper en Lohman begerd, (in welke vorm dan ook) zou mogen worden gehoopt.“ Schmal schreef dit in of vóór 1957. Tot een afzonderlijke fusie tussen a.r. en c.h. als protestantse groepering is het nooit gekomen. Ook de rooms-katholieke Nederlanders hebben weet gehad van politieke veroudering in benaming en doelstelling. Toen op 22 december 1945 de Katholieke Volkspartij werd opgericht als feitelijke voortzetting van de uit 1896 daterende R. K. Staatspartij, betekende dit een vernieuwing. De KVP wilde geen kerkelijke partij (meer) zijn en ook voor niet-katholieken openstaan, en wel „op grond van de waardering van haar program“. Het bisschoppelijk Mandement van 1954, dat destijds zo hard aankwam, maakte een kwarteeuw later de indruk van een poging verloren terrein zo niet te herwinnen, dan toch om verdere afglijding te voorkomen. Het drievoudige emancipatieproces, te weten dat van de socialistische, protestants-christelijke en rooms-katholieke volksgroepen kan als voltooid worden beschouwd. Wanneer men dit ziet als een soort sterrit, komt men op het denkbeeldige eindpunt met elkaar oog in oog te staan. Deze confrontatie is onafwendbaar. Daarbij wordt het verschil in accent duidelijk tussen de socialistisch denkenden enerzijds en de confessionalen aan de andere kant. Bij de socialisten in de ruimste zin van het woord valt de nadruk op de stoffelijke omstandigheden. De confessionalen hebben weet van een surplus, een transcendente dimensie die hun visie

Nevenstaand artikel ontving de redactie van dr. C. Rijnsdorp. Op boeiende wijze wordt aandacht besteed aan de karakters van de drie christen-democratische partijen die op 11 oktober a.s. zullen opgaan in het CDA.

op de maatschappelijke vraagstukken bepaalt of mede bepaalt. Dit accentverschil brengt onweershoudbaar een groepering tweeweg: enerzijds de socialisten (bij wie zich uit eerlijke overtuiging ook bepaalde christenen voegen), en aan de andere kant de confessionele groeperingen, met en ondanks hun verschillende achtergronden. Zonder nu te spoedig en te gemakkelijk het grote woord antithese te gebruiken, kan men spreken van een principiële verschil. Hoe levendiger dit verschil wordt beseft, des te urgenter wordt de noodzaak van confessioneel gezamenlijk optrekken. Het gaat dus om méér dan een accent.

Historische noodzaak?

Misschien is het te veel gezegd wanneer men reeds uit dien hoofde wil spreken van een historische noodzaak tot samengaan van de drie in het geding zijnde confessionele partijen. Die noodzakelijkheid wordt evenwel aannemelijker wanneer men de situatie van het christendom in Nederland in het oog vat. Sociologen spreken van de 'privatisering' van de godsdienst. De grote beslissingen worden buiten de kerken om genomen. Dezen hebben geen rechtstreekse greep meer op de samenleving, ondanks encyclieken en kerkelijke boodschappen. Meer nog dan een confessionele vakbeweging kan een confessionele politiek ernaar streven evangelische grondgedachten via bestuur en wetgeving te realiseren. De algemene schaalvergroting dwingt als het ware tot concentratie van krachten, in casu van geestverwante partijen. Het blijvend verschijnsel van kleine en splinterpartijen kan niet worden genegeerd; dat zou een

afzonderlijke beschouwing verdienen die niet op mijn weg ligt. Zij vallen overigens buiten de historische noodzaak, die naar mijn inzicht wel geldt voor de antirevolutionairen, christelijk-historischen en kvp-ers. Maar diezelfde noodzaak brengt mee dat, wanneer de federatieve, vrijere samenwerking wordt toegespijst tot een fusie, de onderlinge verschillen onverholven aan de dag treden. De eerste ervaring van de fusie is een verheving van de tegenstellingen, die zich natuurlijk al eerder hebben doen gelden. Het gebod van het uur is dan ook die geschillen te doorlichten en ze tegen de onderscheidene achtergronden een duidelijk profiel te geven. Het gaat er hierbij om hoe men over bepaalde concrete kwesties verschillend denkt, dan wel om 'wat in het achterhoofd zit', de van huis uit meegekregen en tot persoonlijke houding geworden, specifieke mentaliteit. Meer dan men zelf beseft is men produkt van zijn herkomst en vorming in de jeugd; meer dan men vermoedt handelt men overeenkomstig een aanwezige, onberedeneerde gedragscode. Wat niet wegneemt dat er onder naaste geestverwanten verschillen voorkomen. Deze zijn van persoonlijke aard en vormen een ietwat grillige, onberekenbare factor, die op het praktisch handelen van invloed is.

R.K.

De Nederlandse katholieken hebben het 'rijke roomse leven' nog maar kort achter zich. Het vormt hun achtergrond, waarvan de invloed nog nawerkt, hoe dan ook. Inmiddels is het clericale denken aangetast. De ontwikkelde leek voelt zich mondig geworden, maar blijft leek. Een traditie van duizend jaar kan men niet zomaar opzij schuiven. Het roomse volk in zijn brede lagen heeft in de historie het leek-zijn geaccepteerd, erop gereageerd met populaire devotie, folklore en met een levensstijl volgens natuurlijke impulsen, al of niet gehoorzaam aan de pastorale bemoeienis. God werd vertegenwoordigd door het kerkinstituut met zijn hiërarchische structuur. De persoonlijke devotie was kerkelijk bepaald en had niet het karakter van een vrije, persoonlijke relatie met God

1869, No. 25 DE ANTI-REVOLUTIONAIRE LEIDER EN DE CONSERVATIEVE LIJDER.

Figuur van D.A. Thieau en Martinus Nijhoff.

Gedrukt bij H.L. Smits.

„Doof voor Conservatief noodgeschrei.“

Gr. v. P.B.

„De anti-revolutionaire leider en de conservatieve lijder“. Links voor een conservatief drenkeling, die om hulp roept. Groen loopt hem zonder hulp te bieden voorbij...

en van een rechtstreekse verantwoordelijkheid jegens Hem. Aan het algemene leven kan de rooms-katholiek veel ongedwongener deelnemen dan bijvoorbeeld de calvinist, die tegenover de wereldlijke samenleving theologisch veel kritischer staat. In Nederland, met zijn gemengde bevolking, kon het bewustzijn van mondigheid opkomen in overeenstemming met de algemene naoorlogse tendens en gestimuleerd door het Tweede Vaticaans Concilie. De spanningen die hiervan in Nederland en elders het gevolg zijn hebben een dramatisch karakter. In belangrijke delen van de wereld vindt er een confrontatie plaats tussen de eisen van het evangelie en de machtstrategie van de Kerk. Ieder denkt hier met name aan Zuid-Amerika. Aan de andere kant heeft het conservatieve Polen een krachtige behoudende paus geleverd. De openlijke of verborgen crisis binnen de r.k. wereldkerk werkt onweershoudbaar door, maar is nog niet rijp. De r.k. burger staat vandaag in het leven met een onzekere identiteit. Gewend aan een kerkelijk-imperiale achtergrond en met die onzekerheid in de rug, is de roomse burger extra vatbaar voor het zeer menselijke machtsdenken op maatschappelijk en politiek gebied. Tot principiële scherpslijperij is hij zeker niet geneigd.

CHU

De kerkelijk-hervormde CHU'er – en dat zijn er velen – heeft wel geen wereldkerk, maar een vroegere gereformeerde staatskerk achter zich en, sinds het herstel van onze nationale onafhankelijkheid, een nationale, 'grote' kerk, die dus een duidelijk Nederlands karakter heeft, wat trouwens al dadelijk aan de naam 'Nederlandse Hervormde Kerk' blijkt. Ze is verweven met de geschiedenis van ons land, sedert het staatkundig onafhankelijk en een soort eenheid werd. Ze hecht waarde aan dat nationale karakter, dat haar denken en praktijk sterk heeft bepaald. Ze telt zeer vele historische, oorspronkelijk r.k. kerkgebouwen. Binnen haar muren kon de volkskerkgedachte gestalte krijgen, in de negentiende eeuw voorgestaan met name door Hoedemaker en na de tweede wereldoorlog precieser opgevat als 'Christus belijdende volkskerk'. Men voelt onmiddellijk de politieke implicaties van deze term. Zonder de CHU met de Hervormde Kerk gelijk te stellen, vindt men in de CHU typisch hervormde trekken terug: geen dogmatische begrenzing, een duidelijk

anti-sectarisme, sterke verbondenheid met al wat nationaal kan heten, en gekenmerkt door vele banden met de aanzienlijken in den lande. Het klinkt wat krom, maar de CHU moet uit traditie wel traditioneel zijn. Het principiële denken, zoals bij de echte oude anti-revolutionairen, heeft iets tijdloos: het traditionele denken is veel meer aan de tijd gebonden. Zonder tegen principes te zijn, leidt het meer traditionele denken in de praktijk tot een gematigd pragmatisme.

AR

Kuiper was een verklaard tegenstander van de volkskerkgedachte, maar hij wilde het Nederlandse volk toch wel graag herkerstenen. De na de oorlog opgekomen ondertitel 'evangelische

Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman.

volkspartij' is uit dien hoofde dan ook verdedigbaar en behoeft geen verwatering van het beginsel te betekenen. De kerken die deels op Kuipers opvattingen teruggaan, heten welbewust niet Nederlands-gereformeerde kerken, maar De Gereformeerde Kerken in Nederland. Vele anti's zijn op een of andere manier kerkelijk gereformeerd; hun achtergrond is door Kuipers denkbeelden gestempeld. Wat bij de CHU-ers in overwegende zin de nationale traditie is, is bij de anti's het beginsel. Traditie en beginsel vormen twee verschillende werelden: de traditie is sterk historisch gekleurd, terwijl het beginsel een tijdloos en kritisch element in zich bergt. Waar dit kritische element sterk spreekt, kan de anti-revolutionair revolutionair klinkende uitspraken doen. Het Nederlandse protestantisme heeft

anti-papistische trekken vertoond, maar in de afkeer van principiële scherpslijperij kunnen RK en CHU elkaar vinden. Het beginseldenken is aangetast door de kerkelijke en politieke splijtzwam. Dit heeft mij duidelijk gemaakt dat het calvinisme een rationalistische inslag heeft die tot 'Consequenzmacherei' kan leiden en zo tot scheuringen. Schema leidt dan tot schisma. Men spreekt wel over 'het bankroet van het beginseldenken'. Want op de achtergrond van alle drie in het geding zijnde partijen speelt zich een theologische crisis af, die hierop neerkomt dat het fundamentalisme bij de protestanten en het kerkelijk-hiërarchisch denken bij de roomsen is aangetast. Deze crisis is nog in volle ontwikkeling en zal in de toekomst in het politieke denken doorwerken. Ik waag de gedachte te pomen, dat in deze situatie een verenigd CDA een historische noodzaak is, waarbij men welbewust een complex van ernstige verschillen als erfenis aanvaardt. De (niet overhaaste) fusie zie ik als een onvermijdelijk avontuur en als een avontuurlijke onvermijdelijkheid. **Met moeite en zich geweld aandoen komt er een luttel goeds tot stand.** (J. H. Leopold)

Een politieke partij verkeert in de dwangpositie dat ze zich op een bepaald moment tegenover een complex van vraagstukken **geplaatst** ziet. Ze heeft wat dat betreft geen keus. Trouwens, van haar oprichting af heeft elke partij het karakter van een antwoord. Zoveel partijen, zoveel antwoorden. Maakt een partij deel uit van de regering dan komt er voor die regering en derhalve voor de partijen die van de regering deel uitmaken, de factor van urgentie bij. Regeren betekent besluiten nemen en dat spoedig, ook als het besluiten voor langere termijn betreft. Soms is er de „moed van drie uur 's nachts" (Napoleon) nodig. Door te besluiten maken regering en partijen geschiedenis. In de volksvertegenwoordiging moet op de voornemens en de daden van de regering worden gereageerd en dat brengt voor de regeringspartijen niet zelden moeilijkheden mee. De ingewikkeldheid van de democratie heeft iets verlamdend. Een uit fusie voortkomend CDA heeft het moeilijker dan de partijen zonder ingewikkelde achtergrond. Nu is dat complex van achtergronden bij het CDA nog enigszins te overzien. De verschillende achtergronden zullen nog

Dr. A. Kuiper op weg naar een Kamerzitting

lang blijven doorwerken tot er een nieuwe, echte CDA-generatie zal zijn opgetreden, wat uiteraard een kwestie van tijd is. Daarbij blijft de variatie van hoofden en zinnen een factor die onverwachte moeilijkheden kan opleveren, ook bij politici wier integriteit aan geen twijfel onderhevig is. De legitieme kern van het beginseldenken moet bewaard blijven en gelukkig bezitten de voormalige anti's daarvan niet het monopolie. Het CDA in zijn **totaliteit** moet de aanhangige vraagstukken herleiden tot hun bijbels-principiële kern. Want vage, dus nominale christelijkheid is bij een combinatie als deze een reëel gevaar. Daarom moet de partij kunnen terugvallen op een instantie van onthechte bezinning, wier taak het niet alleen is antwoorden te vinden, maar vragen te zien aankomen. Hier komt de kwestie aan de orde van de deskundigen op deelgebieden, de specialisten. Natuurlijk doet zich ook hier weer de onvermijdelijkheid voor van het verschil in opinie, juist ook bij naaste geestverwanten. Geleerdheid heeft tot nevenkenmerk het vaak niet eens zijn met andere geleerden op hetzelfde vakgebied. Hoe geleerder vaak de hoofden, hoe gevarieerder de zinnen. Tussen filosofen met name heb ik nooit een gesprek meegemaakt, dat niet een steekspel was. Maar het is mij in deze slotparagraaf te doen om de toekomst van het verenigde CDA. Nodig is het tot stand komen van een ideologische onderbouw, die het praktische handelen kan stimuleren en richting geven. Voor de gezamenlijke wetenschappelijke instituten ligt hier een interessante taak. Een partij heeft overigens niet alleen een brein, maar ook een corpus van kiezers en sympathisanten. Wat dezen

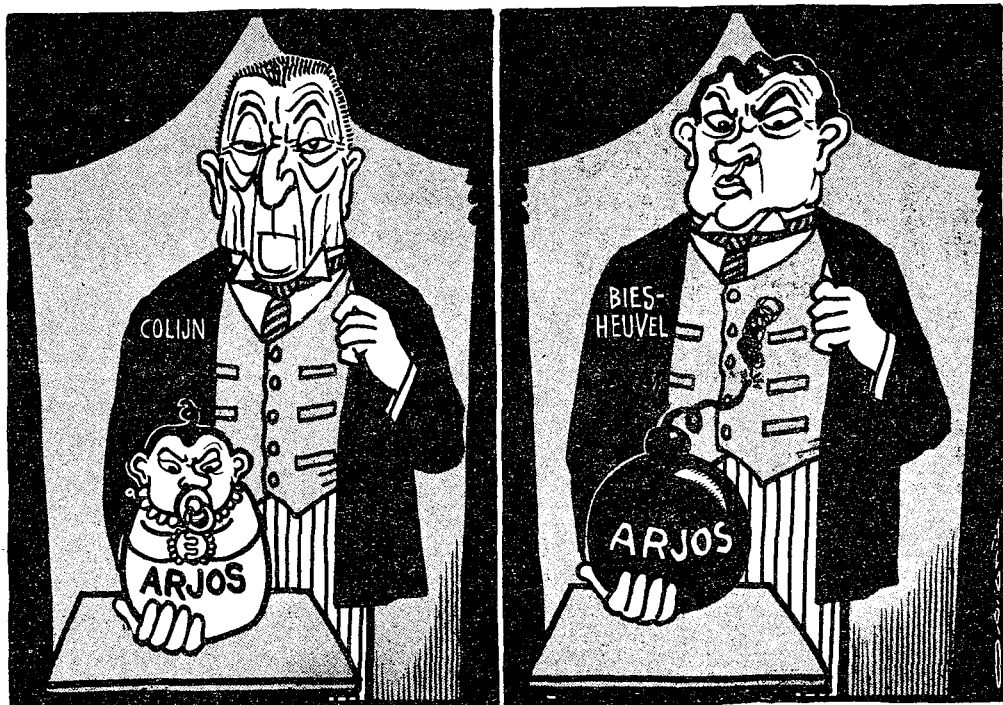
voor alles nodig hebben is dat de partij van hun keuze op hun **verbeelding** werkt.

Verbeelding

Dit moet een spontaan effect zijn, want men kan die werking op de volksverbeelding nooit programmatisch te voorschijn roepen. Dit toch te willen (image building) is een verwerpelijke amerikanisme. Zoiets houdt dan ook geen stand. Vertrouwen wekken heeft tijd nodig. De leiders moeten daarom extra zich het vertrouwen persoonlijk waardig tonen. Het volk heeft behoefte aan vertrouwensmannen en dit geldt in het bijzonder voor de periode dat het verenigd CDA nog geen eigen staat van dienst heeft.

Overigens geldt ten aanzien van de achterban niet het „vox populi, vox dei". In de massa sluimeren irrationele instincten van machtsbegeerte en agressie. Daarom blijft voor mij het accent vallen op de belangrijkheid van de leiding. Welbeziens is de toekomst van het CDA in de eerste plaats afhankelijk van hen die tot leiding geroepen zijn. Maar minstens even belangrijk is de noodzaak van een instantie van onafhankelijke bezinning. Een wetenschappelijk instituut dient veel meer te zijn dan informatiebureau en dat geldt wel in het bijzonder voor het verenigd CDA. Er moet gelegenheid zijn voor een grondige uitwisseling van gedachten, want de achtergronden lopen sterk uiteen. Leiders van formaat stampen niet uit de grond, maar studie en discussie zijn altijd mogelijk. Ongezocht spitst deze improvisatie zich toe op de eminente belangrijkheid van een wetenschappelijk achterhuis, waarin het gonst van geestelijke bedrijvigheid.

ANTI-REVOLUTIONAIR FAMILIEPORTRET ...

...Anno 1939

...Anno 1969

Rectificatie

Een verkeken kans?

In de tekst in Nederlandse Gedachten dd. 14 juni 1980 zijn in bovengenoemd artikel een viertal zeffouten gemaakt. De wijzigingen zijn als volgt.

- 1) Op p. 9, tweede kolom, onder punt 3. over het eventueel intrekken van het wetsontwerp, staat het zinnenet: „Bovendien is het hiervoor rijkelijk te laat" De **juiste** tekst moet echter luiden: „Bovendien is het hiervoor rijkelijk laat".
- 2) Op p. 8, kolom vier te beginnen de 22ste regel van onderen, in de passage over de rol van de geneeskundige in het wetsontwerp van de VVD, zijn enkele woorden weggevallen; de **juiste** tekst moet luiden: „De gemeenschap mag omwille van de rechtsbescherming van de vrucht verlangen dat deze **beslissing niet gekoppeld wordt aan of gebaseerd op een** beslissing van de vrouw, die niet als redelijkerwijs gerechtvaardigd kan worden aangemerkt (MvA, p. 21), en dat... De onderstreepte woorden zijn in de gedrukte tekst weggevallen.
- 3) Op p. 9, vijfde kolom, 19de regel van onderen, staat het woord „brief", terwijl er „straf" moet staan.
- 4) Op p. 9, derde kolom, onder het kopje „VII. De aanpak Ginjaar – de Ruiter" is in de eerste alinea het woord „gegevens" weggevallen.

Deeltijdarbeid

In de loop der jaren zijn wij gewend geraakt aan een koppeling tussen de bereidheid van iemand om te gaan werken en het aantal uren per dag, per week en per jaar waarin zo'n bereidheid vervolgens gestalte zou dienen te krijgen. Maar deze koppeling is niet zo gewoon als zij misschien wel lijkt.

In economisch opzicht is de situatie zoals wij die kennen zelfs niet optimaal. De theorie die zich op het bedoelde terrein beweegt, heeft sterke argumenten om de stelling overeind te houden als zou, ingeval de mensen zelf zouden kunnen bepalen wanneer en hoelang zij willen werken, een aantrekkelijker resultaat voor de mensen geboekt kunnen worden. Het gaat bij dat resultaat dan niet om meer goederen of materiële consumptie. De kern van de hier naar voren geschoven gedachte is juist, dat mensen behalve werken en aldus geld verdienen aan consumeren ook behoefte hebben aan andere zaken. Vrije tijd is er een van. Daarom kan de welvaart ook niet in materiële goederen en diensten alleen worden gemeten.

Werken-vrije tijd

De voorkeur tussen werken en dus geld verdienen aan de ene en vrije tijd aan de andere kant zal per individu verschillen. Er zijn mensen die het werken nooit moe schijnen te worden. Er zijn er ook die in het zalig nietsdoen veel genoegen beleven. Het zal gegeven die uiteenlopende voorkeuren kennelijk niet meevallen om het iedereen naar de zin te maken. Het laatste hoeft in zijn algemeenheid niet altijd waar te zijn. Met name als iedereen zelf zou mogen bepalen hoelang hij, gegeven het uurloon, wil werken, zou er veel gewonnen zijn. Nu rijst de vraag waarom dan zoiets niet, althans bijna niet, mogelijk is in de praktijk. Daarop zijn meerdere antwoorden te geven. In de eerste plaats brengt een dergelijke vrijheid nogal wat organisatorische rompslomp met zich mee. Als iedereen maar kan komen en gaan wanneer hij wil, zal het niet meevallen het productieproces draaiende te houden. Met het oog hierop zal er nooit een volstrekte vrijheid kunnen zijn met betrekking tot de werktijd. Er moeten vooraf afspraken worden gemaakt over de momenten van komen en gaan. Die zullen ook wel voor langere tijd vastgelegd moeten worden. Maar bij duidelijke afspraken vooraf moet het

Door prof. dr. A.H.J. Kolnaar

organisatorische probleem op te lossen zijn, zonder dat het uit zijn voegen groeit. En zonder dat iedereen aan precies dezelfde tijden gebonden is, wat nu wel in hoge mate het geval is.

C.A.O.'s

Er is een, deels historisch gegroeide, tweede reden waarom niet iedereen in grote lijnen zelf zijn werktijden kan bepalen. In zo'n situatie immers zouden de arbeidscontracten veel meer individueel en veel minder collectief moeten zijn. Maar in het verleden is een grote voorkeur gegroeid voor juist collectieve contracten. Al dan niet ten onrechte werd de positie van de arbeider ten opzichte van baas, werkgever te zwak geacht om in individuele onderhandelingen goede resultaten te boeken. Voor dat laatste zou de gezamenlijke macht van de vakbond wel borg kunnen staan. Voorzover men ook tegenwoordig nog bang is voor individuele contracten zou er een tussenweg kunnen worden bewandeld. Het C.A.O.-overleg kan in enkele standaardcontracten uitmonden waarin dan verschillende combinaties van loon en werktijd aan de orde zijn. Een C.A.O.-eenheidsworst is binnen de gedachte van de collectieve arbeidsovereenkomsten niet noodzakelijk, noch de enig denkbare uitkomst.

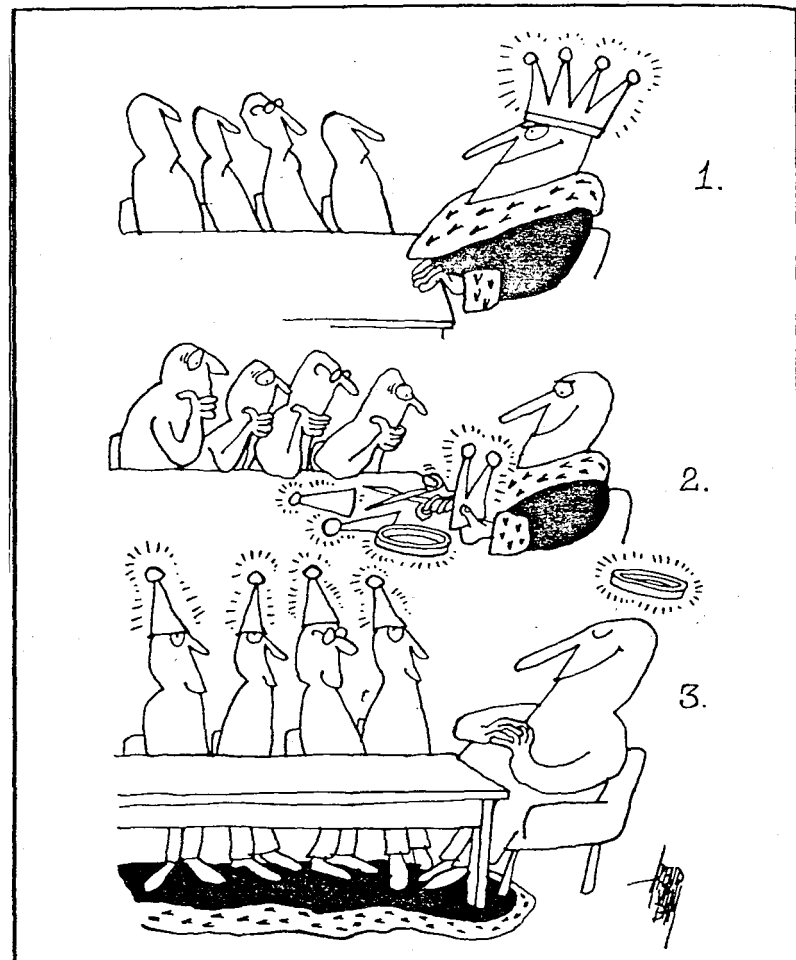
Productieverlies

Als derde reden kan onze pre-occupatie met materiële vormen van welvaart worden genoemd. Bij een vrije keuze van de werktijd zouden vele mensen misschien besluiten om minder uren te gaan werken en dan waartoe zij nu min of meer gedwongen zijn. Voor het land in zijn geheel impliceert dat dan verlies aan nationaal produkt. Van de ene kant is dit productieverlies nadeelig voor de welvaart. Maar van de andere kant is het grotere genot van meer vrije tijd en minder productieve inspanning een positieve factor. Dat de laatste in algemene termen moeilijk meetbaar is, is nog geen reden die factor niet in de beschouwingen en afwegingen te betrekken. Paradoxaal genoeg wordt de betrouwbaarheid van maatstaven als bijvoorbeeld de totale productie of consumptie per hoofd juist groter al naargelang het onmeetbare, individuele moment van de afweging tussen inspanning en inkomens, tussen werk en vrije tijd, meer aan de mensen zelf wordt overgelezen. In onze maatschappij wordt veel geregeld op

centrale niveaus. Als gevolg daarvan wordt het mensen vaak onmogelijk gemaakt directe verantwoording te dragen, ook al zou dat bij geval eigenlijk best kunnen. Eén van die zaken is de bepaling van de werktijd.

Deeltijdarbeid

De opkomst van de deeltijdarbeid, de grotere vraag daarna zoals die kennelijk optreedt, moet gezien worden in het perspectief van de spanning tussen op centraal of op (mogelijk zelfs) individueel niveau genomen beslissingen. De preferenties van velen, waaronder gehuwde vrouwen maar ook mannen, sluiten naar het zich laat aanzien niet zo goed meer aan bij wat hun aan mogelijkheden wordt aangeboden, onder meer onder invloed van die uniforme centrale afspraken. Maar als dit zo is, zou het welvaartsgevoelen van de individuen toenemen door meer keuzemogelijkheden te creëren met betrekking tot de verdeling tussen vrije tijd en werken. Hierin ligt de eigenlijke betekenis van de accentuering van de deeltijdarbeid zoals wij die momenteel kunnen waarnemen. De redactie vroeg mij aandacht te besteden aan de vraag of deeltijdarbeid een middel is om onze economische groei in een meer gewenste richting bij te stellen. Nu gaat het erom wat daarmee precies bedoeld wordt. Eerst en vooral is immers aan de orde of wij met ons arbeidsvoorwaardenbeleid wel voldoende aansluiten op de wensen en verlangens van de bevolking. Doen wij dat met behulp van deeltijdarbeid meer, en daar ziet het wei naar uit, dan zal hetzelfde gelden voor de economische groei. De omstandigheden waaronder die groei, op zich gemeten in materiële dingen, uit de bus komt siuiten dan immers meer aan bij de wensen van de bevoiking. Natuurlijk zijn er wel bijkomende effecten op de economische groei. Het is denkbaar dat arbeidsplaatsen die nu onbezet blijven, waardoor producties nu dus niet plaatsvinden, via de introductie van andere werkdrengelingen aantrekkelijker worden. In die gevallen zou deeltijdarbeid, door het wegnemen van obstakels, de groei kunnen bevorderen. Vraag- en aanbodproblemen op de arbeidsmarkt zouden voor een deel tot betere oplossingen kunnen worden gebracht, meer mensen tot werken bereid kunnen worden. Ook zoiets kan de groei ten goede komen (en de druk op de sociale voorzieningen verlichten).

Delegeren van boven naar beneden vervangen door verdelen van werk.

Materiële welvaart

Er is een ander aspect. Naarmate we rijker worden zouden steeds meer mensen het inmiddels bereikte materiële welvaartsniveau genoeg kunnen gaan vinden, meer geneigd kunnen worden te kiezen voor kortere werktijden. In extremo komt zoiets er op neer dat de door de arbeidsbesparingen mogelijk gemaakte economische groei niet langer in de vorm van hogere reële lonen en meer consumptie, maar in de vorm van korter werken wordt uitgekeerd. Dergelijke ingrepen kan een land zich op zijn eentje nauwelijks veroorloven. De spanningen als gevolg van scheef groeiende verhoudingen met omringende wereldhandelspartners zouden te groot worden. De ingrepen

met een groep landen samen doorvoeren heeft ook zijn bedenkingen. Met name moeten dan de gevolgen voor arme ontwikkelingslanden goed worden bezien. De extreme situatie zoals in de vorige alinea geschiederd, zal zich voorlopig wel niet voordoen. Maar zo nu en dan iets ervan doorvoeren, via bijvoorbeeld de introductie van meer deeltijdarbeid, is wel goed denkbaar. De gevolgen van zulke maatregelen mogen dan niet in termen van economische groei in de zin van productiegroei alleen worden gemeten. Eerst en vooral gaat het om de grotere kans voor individuen, zo te handelen en te kiezen als zij prefereren.

Prof. dr. A. H. J. Kolnaar, hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool Tilburg

dankzij de combinatie van ons werken en zwoegen en hun leidinggevende capaciteiten en kapitaal heeft de maatschappij nu machines die de mens een heleboel werk uit handen kunnen nemen.....

dus nu zou iedereen korter kunnen werken en meer vrije tijd hebben.....

maar nee hoor, op een of andere manier heten wij nu "werkloos" en hebben zij meer geld om te besteden dan ooit.....

Midden-Oosten-verklaring

Het belangrijkste wat de Europese top in Venetië lijkt te hebben opgeleverd is de zoveelste verklaring over het Midden-Oosten. Dat is dus iets anders dan het met zoveel bombarie aangekondigde initiatief, maar het zou als een opstapje ervoor kunnen worden gezien. Tot dusver is de regeringsleiders weinig waardering ten deel gevallen. De PLO reageerde negatief omdat de verklaring de Camp David-accorden niet in de wielen rijdt en Israël reageerde negatief omdat zij de Camp David-accorden wel in de wielen rijdt. En Amerika reageerde voorzichtig en kijkt de kat nog uit de boom. Je zou uit deze reacties kunnen afleiden dat de Venetiaanse top aardig de gulden middenweg heeft bewandeld, maar je zou je ook kunnen afvragen of je, zolang je eigenlijk zelf nog niet weet wat je nu precies wilt, maar niet beter de kiezen op elkaar kunt houden. Op die zoveelste zal de wereld immers wel niet hebben zitten wachten. verklaring/

Gevaarlijke mentaliteit

Een oud kwaad begint z'n kop op te steken (o.a. via de Tros). Oud, omdat wij daarmee in de crisisjaren van voor de oorlog geconfronteerd werden. Kwaad omdat de gevolgen daarvan funest zijn voor ons, voor Europa en voor de wereld. Dit kwaad: campagnes voeren voor het kopen van producten van eigen bodem („Hou van Hollands"). Het betekent dat wij als natie alleen aan ons zelf denken en op die weg voortgaande een lawine van tegenmaatregelen van andere landen die onze exportpositie - daar moeten wij het van hebben - ernstige schade zal brengen. In een tijd van teruglopen van de conjunctuur is dit verschijnsel wel verklaarbaar, maar gelet op de gevolgen van dit soort acties een dodelijk gevaar. Voor allen. Wij dringen er bij Kabinet en Kamer op aan duidelijk stelling te nemen tegen dit soort van campagnes en die in het openbaar te veroordelen. Zelfs de niet gemakkelijke EEG-partner Engeland heeft dit gevaar onderkend toen de leuzen „Buy British" hand over hand toenamen. De regering heeft toen openlijk deze campagne veroordeeld.

Deeltijdarbeid

Wat denken werkgevers en werknemers ervan?

De laatste jaren speelt deeltijdarbeid een steeds belangrijker wordende rol in de discussie over:

- een betere verdeling van de arbeid over alle mensen, en
 - een herverdeling tussen mannen en vrouwen van betaalde arbeid, huishoudelijke arbeid en vrijwilligerswerk.
- De nauwe onderlinge relatie tussen deze twee herverdelingsproblemen is hoogst waarschijnlijk één van de belangrijkste redenen voor het feit dat de vraag – wat partijen van deeltijdarbeid denken – niet eenvoudig met voor of tegen is te beantwoorden.

Teneinde enige duidelijkheid te scheppen, zal in dit korte artikel worden getracht een indruk te geven van de stand van zaken met betrekking tot de discussies in het bedrijfsleven.

De herverdeling van arbeid

Teneinde een oplossing te vinden voor het schrijnende probleem van de jeugdwerkloosheid, is de jongerenorganisatie van het CNV, 'Werkende Jongeren CNV', jaren geleden gekomen met de idee van de duobaan, waarbij een werkende en een werkloze zowel hun baan als hun uitkering moesten delen. Tot nu toe is hiervan niets terechtgekomen. In de Stichting van de Arbeid is met name in de jaren na de stakingen van 1977 zwaar gestudeerd op die vormen van arbeidstijdverkorting, waarbij de mens korter werkt en de machine normaal door blijft draaien. Voor de financiering is dit van groot belang. Bij gevraagd

uittreden, bij meerploegensystemen en bij deeltijdarbeid wordt aan deze voorwaarde voldaan. De werknemers in de Stichting van de Arbeid hebben hierbij met name de nadruk gelegd op verbetering van de rechtspositie van deeltijdwerkers, terwijl de werkgevers nogal wezen op de extra kosten. De discussie over vormen van arbeidstijdverkorting wordt op dit moment voortgezet in de SER. Het belangrijkste nieuwe element in deze discussie is ingebracht door Piet Kroon, beleidsmedewerker van het CNV. Hij heeft voorgesteld arbeidstijdverkorting te combineren met een verlenging van de bedrijfstijd.

De emancipatie van de vrouw

Tijdens een gesprek, dat het CNV onlangs mocht hebben in Straatsburg met de CDA-leden in de EVP-fractie, deelde mevrouw May-Weggen mee, dat de positie van de vrouw op de

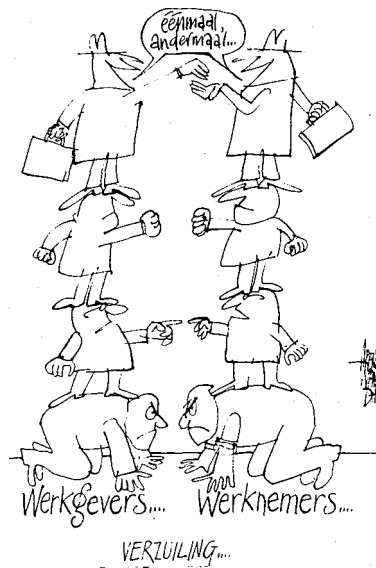
arbeidsmarkt in Nederland in vergelijking met andere landen van de Europese Gemeenschap het slechtst is geregeld. Ons land bevindt zich op dit punt ongeveer op hetzelfde niveau als Portugal. Het percentage gehuwde vrouwen, dat aan het betaalde arbeidsproces deelneemt stijgt in ons land echter vrij snel in de richting van onze buurlanden.

Met betrekking tot de emancipatie van de vrouw is het van belang, dat niet alleen betaalde arbeid wordt herverdeeld, maar ook huishoudelijke arbeid. In de praktijk blijkt het laatste echter nauwelijks het geval te zijn.

Teneinde alle taken te kunnen blijven combineren, kiezen veel vrouwen voor deeltijdarbeid. Van alle werkende gehuwde vrouwen had bijna 60 procent in 1975 een deeltijd baan. Binnen de Emancipatiecommissie bestaat nu een zekere angst, dat mannen volledige banen zullen houden, terwijl vrouwen vooral in deeltijd gaan werken. Op deze wijze wordt de fundamentele gelijkwaardige positie tussen mannen en vrouwen niet bereikt. Dit probleem is des te ernstiger, daar deeltijdarbeid, met uitzondering van het onderwijs en bijvoorbeeld medische diensten, bijna uitsluitend voorkomt in lagere functieniveaus. Tevens speelt hierbij een rol, dat veel deeltijdwerkers nauwelijks in aanmerking komen voor promotie en interne opleidingen.

De combinatie oftewel de vrouw op de arbeidsmarkt

In oktober 1979 heeft de SER een advies uitgebracht over de verbetering van de arbeidsmarktpositie van vrouwen. Uit dit advies blijkt, dat er

meer mensen in deeltijdarbeid willen werken dan er mogelijkheden zijn. Ook stijgt de belangstelling bij mannen, weliswaar op een veel lager niveau dan

door Gerrit Terpstra

bij vrouwen het geval is. In dit advies wordt ook opgemerkt, dat werkgevers steeds positiever over deeltijdarbeid gaan denken, doordat een hogere produktiviteit en een geringer arbeidsverzuim wordt bereikt. De SER acht het gewenst, dat een goede rechtspositie tot stand zal komen. Tevens spreekt de SER uit, dat deeltijdwerkers „in beginsel” in gelijke mate voor scholings- en promotiemogelijkheden in aanmerking moeten komen als werknemers met een volledige dagtaak. Naar aanleiding van de behandeling van dit advies in de diverse achterbannen heeft het CNV zich tot nu toe het meest positief over deeltijdarbeid uitgelaten. In de SER-vergadering van 17 augustus 1979 heeft CNV-bestuurder Grasman zich voor deeltijdwerk sterk gemaakt. Zijn poging de woorden „in beginsel” te schrappen leed echter schipbreuk op de gemeenschappelijke dam van werkgevers en FNV. Voor 1980 hebben veel CNV-bonden in het arbeidsvoorwaardenoverleg voorgesteld het aantal deeltijdbanen uit te breiden op alle niveaus en de rechtspositie te verbeteren.

Gerrit Terpstra,
bestuurder
Christelijk Nationaal
Vakverbond (CNV)

Arbeidstijd:

Van confectie naar maatwerk

Een versterkte aandacht voor deeltijdarbeid, ook van ondernemers, is een dringende noodzaak voor de komende jaren. Een grotere keuzevrijheid ten aanzien van arbeidstijd en het daaraan gekoppelde inkomen, past in een maatschappelijk bestel, waarin verantwoordelijkheden dichter bij de mensen zelf worden gebracht. Parallel aan het inkomensbeleid zal ook op het terrein van de arbeidstijd een zekere verschuiving moeten plaatsvinden van nationaal confectiewerk naar maatwerk per onderneming.

Arbeidstijdverkorting en productiecapaciteit

De in de afgelopen jaren gevoerde discussie over arbeidstijdverkorting heeft uitgewezen dat korter werken niet altijd een betere verdeling van het werk ten gevolge heeft. Dit is met name niet het geval bij een globale, voor iedereen geldende aanpak. In dat geval leidt korter werken tot een verminderde productiecapaciteit en tot minder productie. Deze effecten worden afgezwakt als korter werken gepaard gaat met een evenredige inlevering van loon (gelijkblijvend uurloon). Genoemde globale aanpak van arbeidstijdverkorting staat haaks op de sociaal-economische problemen van de komende jaren. Die worden immers gekenmerkt door een zeer geringe economische groei, een naar het zich laat aanzien teruglopende koopkracht en de noodzaak van hernieuwde investeringsinspanningen. Herverdeling van arbeid zal een vergroting van het nu ingeteerde productieve vermogen van onze samenleving niet in de weg mogen staan. Integendeel, waar mogelijk zal via een verlenging van de bedrijfstijd van het productie-apparaat het productieve vermogen kunnen worden vergroot. Omdat verlenging van de arbeidstijd in algemene zin geen reële optie is, zou een verlenging van de bedrijfstijd (het wekelijks langer in

bedrijf zijn van een onderneming) gepaard moeten gaan met een sterkere rolatie van arbeid. Deze beknopte analyse wijst uit dat herverdeling van arbeid roulering van arbeid veronderstelt. Het belangrijkste instrument daarvoor is deeltijdarbeid.

Arbeidsaanbod

De noodzaak tot een versterkte aandacht voor deeltijdarbeid vloeit voort uit de belangrijke rol die voortvloeit uit de voorziene toename van het arbeidsaanbod in de jaren tachtig. In dit decennium groeit het arbeidsaanbod in „manjaren” met ruim 1% per jaar. Daarbij is verondersteld dat de aanwas van vrouwelijke beroepsbeoefenaren in grote mate in deeltijd zal gaan werken, gemiddeld een halve baan per vrouw. Bij de mannen wordt een veel geringere, zij het groeiende, belangstelling voor een gedeeltelijke dagtaak verondersteld. Alleen al op grond van deze voorkeuren van het nieuwe arbeidsaanbod zal het openstellen van de mogelijkheid van deeltijdarbeid in de ondernemingen steeds aan noodzaak gaan winnen. Maar voorts wijst de voorziene groei van het arbeidsaanbod in „manjaren” (of mensjaren) uit, dat een sterkere groei van de deeltijdarbeid dan in deze cijfers is verondersteld, dringend is gewenst. Daarbij is ook de herinschakeling van

door drs. N. Vogelaar

gedeeltelijke arbeidsgeschikten zeer nadrukkelijk aan de orde. De onderneming als samenwerkingsverband zal zich niet alleen op de honderd procent actieven dienen te richten. Mensen die onder de honderd procent scoren, zullen weer kansen moeten krijgen in het productieproces. Onder meer deeltijdarbeid kan voor deze categorie een welkome oplossing bieden.

Verantwoordelijkheden voor de onderneming

In de binnenkort te verschijnen NCW-brochure „werkgelegenheid, nu en straks”, is de volgende stelling opgenomen. „Hoewel de individuele onderneming slechts een afgeleide en

geen directe verantwoordelijkheid voor de omvang van de werkgelegenheid heeft, kan zij toch effectief bijdragen tot de doelstelling „volledige werkgelegenheid” door verdeling van het beschikbare werk over meer en andere categorieën mensen, door:

- verbeterde inschakeling van gedeeltelijke arbeidsgeschikten;
- opnemings van jongeren die in samenwerking met de overheid kunnen worden bijgeschoold;
- geschikt maken van „mannenfuncties” voor vrouwen;
- creëren van deeltijdarbeid en het organiseren van roulatiesystemen of arbeidsduur naar keuze, waardoor ook wordt ingespeeld op de individualisering van arbeid en inkomen.”

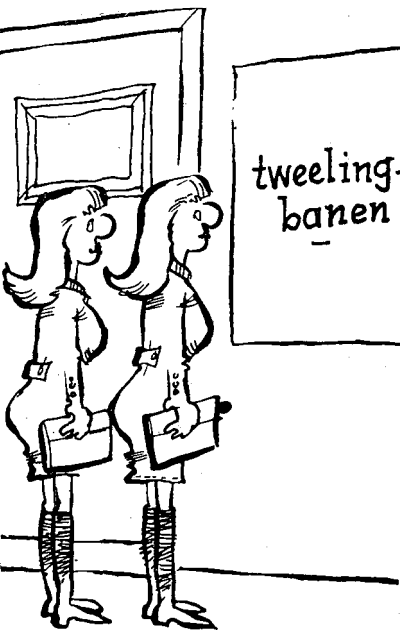
Deze stelling maakt duidelijk dat in de NCW-visie sociale partners zich niet mogen onttrekken aan hun verantwoordelijkheid mee te werken aan middelen waardoor het bestaande werk over meer mensen kan worden verdeeld.

Arbeidsorganisatie

Bij een verlenging van de bedrijfstijd per onderneming worden de keuzemogelijkheden voor arbeidstijd groter. Denkbaar is het bijvoorbeeld in bepaalde daarvoor geschikte ondernemingen of arbeidsorganisaties de werkuren op één dag te verdelen in blokken van resp. 2, 3, 3 en 2 uur. In een roulatiesysteem staan dan verschillende mogelijkheden open, variërend van 2, 3, 5, 8 en 10 uur per dag werken. De laatste mogelijkheid is bijvoorbeeld aantrekkelijk voor jongeren, die een aantal maanden per jaar met vakantie willen. Het hoeft geen betoog dat een en ander enorme gevolgen heeft voor de arbeidsorganisatie. Het gaat daarbij om het opstellen van hanteerbare werkroosters en het vinden van oplossingen voor communicatieproblemen door voortdurende afwezigheid van medewerkers. Het laatste zal met name een probleem vormen voor leidinggevend personeel. Dergelijke moeilijkheden, waarover niet gering

moet worden gedacht, vragen om inventieve oplossingen. Daarbij zal het begrip deeltijdarbeid in een ruimer kader moeten worden geplaatst. Nu valt veelal het accent op deeltijdarbeid per dag of per week. Binnen een meer flexibele aanpak zou de aandacht veel meer op de arbeidsduur per jaar moeten worden gericht. Een vrijere keuze ten aanzien van arbeidstijd en daaraan gekoppeld inkomen behoort niet te impliceren dat daarmee de vrijblijvendheid van werkenden ten aanzien van het reilen en zeilen van de onderneming evenredig wordt vergroot. Integendeel, ook hier behoren vrijheid en verantwoordelijkheid hand in hand te gaan. In de komende jaren zullen naar mijn overtuiging werknemers in sterkere mate moeten worden betrokken bij de afweging van de totale ondernemingsproblemen, betrekking hebbend op het sociale beleid, de inkomensvorming, de werkgelegenheid en de investeringen. In samenhang daarmee zal moeten worden getracht het werk zo te organiseren, dat op ieder niveau mensen echt iets te regelen hebben en zich daardoor meer verantwoordelijk kunnen voelen voor het eigen werk en de gang van zaken in de onderneming. Dat is een logische consequentie van een beleid, dat geënt is op spreiding van verantwoordelijkheid. Het is een buitengewoon belangrijke opgave voor werkgevers en werknemers in de onderneming zelf om deze uitdagingen aan te pakken. Daartoe zullen elementen als creativiteit, meer ruimte voor doe-het-zelf-oplossingen en decentralisatie een grotere plaats in onze maatschappelijke structuren moeten gaan innemen. Dat vereist dat op centraal niveau minder vóór de mensen wordt geregeld, en dat de problemen meer dóór de betrokkenen zelf worden aangepakt.

drs. N. Vogelaar
medewerker
Nederlands Christelijk
Werkgeversverbond
(NCW).

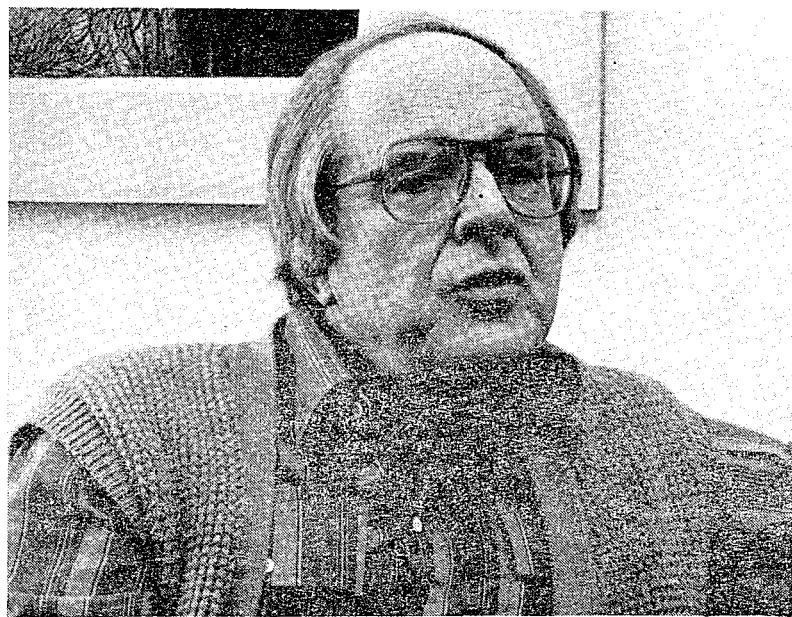
Door Egbert Boertien

„Vrije” keuze

Onder bovenstaande titel verscheen enige tijd geleden een brochure bij de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homoseksualiteit-COC over „Hoe binnen Youth for Christ homoseksualiteit wordt onderdrukt”, zoals de ondertitel luidt. De brochure gaat in een dertiental artikelen in op de aanleiding tot deze brochure en voorgaande acties. De theologische en sociologische achtergronden krijgen aandacht. Ruimte is ingeruimd voor de persoonlijke verhalen van vier ex-leden van YfC. Aan het woord komen verder ds. Alje Klamer en Jan ter Laak namens de twee omroepapostolaten. En als laatste mag YfC-direkteur ds. Pieter Boomsma zijn visie geven.

Aanleiding

De acties van het COC werden ingegeven door het maartnummer 1979 van het YfC blad „aktie”, dat geheel gewijd was aan het onderwerp Liefde.

ds. Alje Klamer

Ook homoseksualiteit kwam aan de orde. De argeloze lezer had misschien nog niet zo'n moeite met het eerste artikel, dat als titel meekreeg „een homo is ook een mens”, maar bij kritische lezing bleek toch de zeer eenzijdige kijk van YfC op de homoseksualiteit. Hoogst verbaasd was men over de twee artikelen van „genezen” homoseksuelen en er werd contact gezocht met YfC om op de May Day '79, de toogdag van YfC, met een stand aanwezig te zijn, teneinde deze jongeren ook eens een andere visie op homoseksualiteit te tonen. Helaas werd dit geweigerd. Ongeveer 40 COC leden togen toen als gewone

belangstellenden naar de RAI om daar te gaan folderen, zoals dat bij YfC heet. Uitwerking heeft deze actie niet gemist. NCRV-radio besteedde zeer veel zendtijd aan de actie zelf en de follow-up en ook de KRO liet zich niet onbetuigd. Gesprekken met de direktie van YfC volgden, maar hebben tot op heden slechts weinig of geen resultaat opgeleverd.

Sociologie

Bekijken we YfC vanuit de gezichtshoek van „waar komen ze vandaan?” dan kan gekonstateerd worden, dat iedereen, die niet precies weet wat hij wil of hoe hij verder moet bij YfC een plaatsje kan krijgen. Die gevoelens lopen door alle bevolkingsgroepen heen. Vooral blijkt uit de persoonlijke verhalen, dat men zijn persoonlijke gevoelens onderdrukt. De organisatie denkt voor je, dat geldt bijv. ook voor de politieke stellingname. Belangrijker is echter je relatie met de

Heer, zodat zaken als relatie- en politieke vorming op een veel lager nivo komen te staan. Omdat juist homoseksuele jongeren met identiteitsproblemen rondlopen, is te verwachten, dat er binnen YfC veel homoseksuele jongeren terecht komen. Maar, zo stellen de samenstellers van de brochure, „als ontmoetingspunt voor homofiele jongeren is Youth for Christ ... ongeschikt. Er heerst een antihomofiele, en je bedenkt je wel twee keer voor je zelfs maar over homofilie begint te praten”.

Theologie

Terwijl binnen de kerken juist wordt

nagedacht over wat de Gereformeerde Kerken de homofiele naaste noemen, heeft YfC officieel geen standpunt over homoseksualiteit. De organisatie benadrukt telkens weer zijn brugfunctie naar de kerken, echter blijkt uit de standpunten een zeer verstand fundamentalisme. Daardoor is er beslist geen ruimte voor de andere interpretatie, die binnen de kerken wordt bestudeerd.

Zeer kenmerkend voor deze konformistische theologie is het sterke individualisme, dat het persoonlijke geloof gescheiden houdt van de maatschappelijke realiteit. In de kerken ontstaat het besef, dat ook onjuiste structuren in de samenleving problemen kunnen opleveren en dat daarom veranderingen in de maatschappij moeten plaatsvinden. Binnen YfC houdt men vast aan traditionele privé-gedragsregels. Deze legitimeren ook het zich zo min mogelijk bezig houden met de politiek, want problemen in de samenleving komen allereerst door de verstoorte relatie met God.

Ervaring

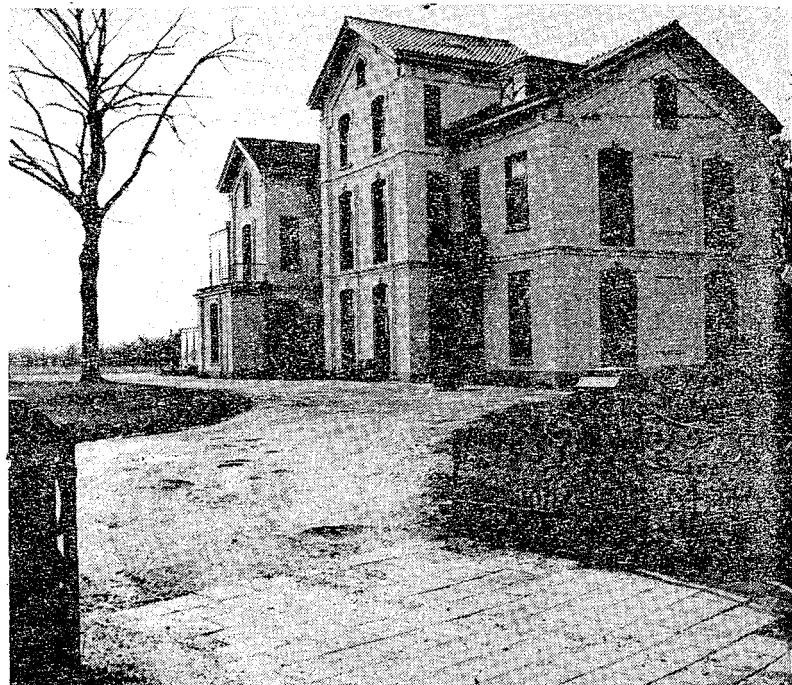
Vooral de persoonlijke verhalen in de brochure geven een duidelijk beeld van de „hulpverlening” binnen YfC. Mensen, die openlijk uitkomen voor hun homoseksualiteit, krijgen te maken met allerhande genezingscentra en literatuur. Hoewel YfC zegt officieel geen binding te hebben met deze organisaties blijkt toch, dat mensen vaak worden doorgestuurd naar organisaties als de Evangelische Hulp Aan Homofielen, geleid door een ex-homoseksueel, de Oase in Rotterdam, waar dr. W. C. van Dam aan duivelsuitdrijving doet en in hardnekkige gevallen de „afkick”-boerderij de Schuilplaats in Doornspijk. Psychiatrische hulp wordt geboden in de vorm van dr. Van den Aardweg, die de jongens aanraadt er mannelijker uit te gaan zien door pakken en stropdassen te gaan dragen en de meisjes moeten de broek afleggen en zich met een charmant jurkje kleden. Dat het probleem daarmee niet verholpen was bleek wel uit het feit, dat velen depressiever bij hem weggingen dan er binnenkwamen. Vooral de vaak uitzichtloze situatie voor degene, die niet geaksepteerd wordt binnen de organisatie en het daarbij aangepaste schuldbesef, is voor velen een enorme handicap om de eigen geaardheid te aanvaarden. YfC heeft niet of wil niet in de gaten hebben, dat zij voor velen de eigen ontplooiing in de weg staat.

Radiopastores

Vooral ds. Alje Klamer, al jaren een fervent bestrijder van alles wat ook maar een beetje op diskriminatie van homoseksualiteit lijkt, spreekt harde woorden in deze brochure. Hij zegt, dat voor velen de Bijbel een boek is om hun gelijk te bevestigen en, zo gaat hij verder, „Veel bezwaren tegen homoseksualiteit zijn gewoon wereldlijke bezwaren met een bijbeltekst als kapstok”. Ook werkt volgens hem de houding van YfC vooroordeelversterkend, waardoor veel goedwillende, aarzelende mensen worden geremd in hun verandering van denken. KRO radiopastor Jan ter Laak zit in een wat moeilijker parket, aangezien zoals hij zegt zijn eigen kerk „ook heel wat boter op haar hoofd” heeft en waaraan de laatste jaren eerder wat is toegevoegd, dan afgesmolten. Ondanks dat, acht hij zich toch in staat kritische kanttekeningen te zetten. Hij vraagt zich af of binnen YfC niet geïndoktrineerd wordt. „In plaats van jongeren tot onafhankelijke, zelfstandige, kritisch denkende en godsdienstige mensen op te voeden, maakt men slachtoffers. En dat is altijd kwalijk, maar zeker als het in Jezus Naam gebeurt”.

Tenslotte

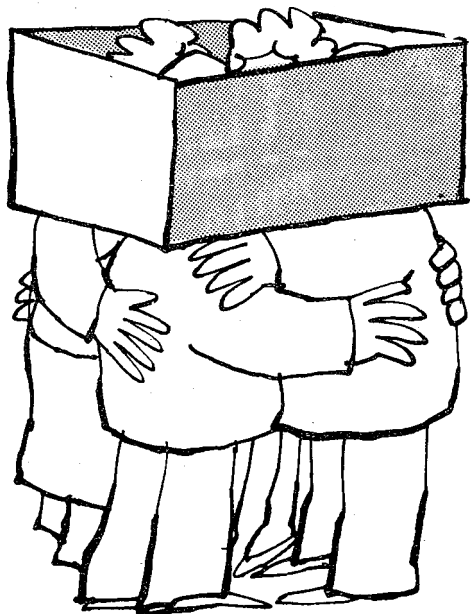
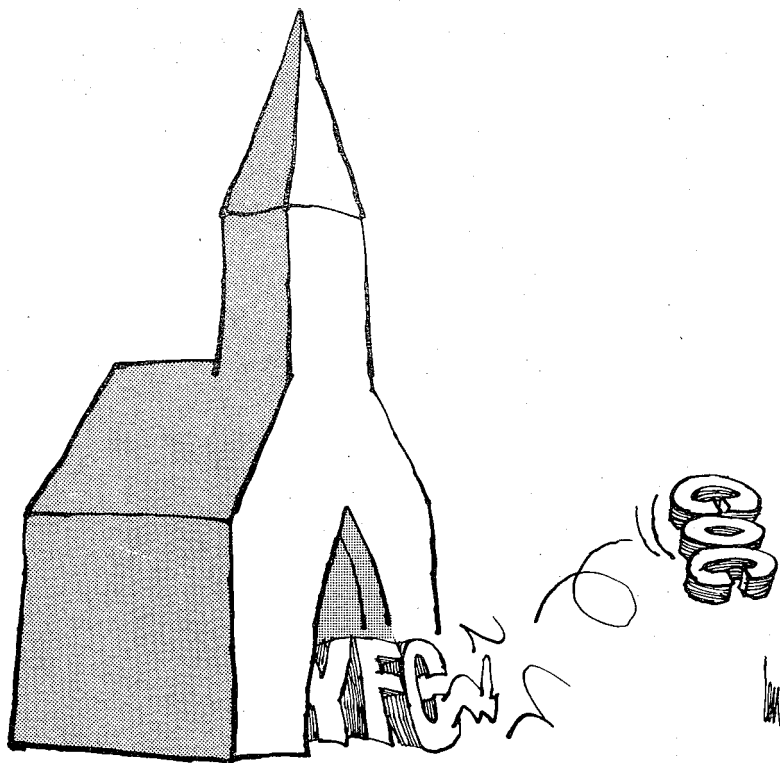
Ds. Pieter Boomsma krijgt het laatste woord in deze brochure. Hij meent, dat het COC er op uit is met deze brochure

„De Lindenhurst, landelijk centrum Youth for Christ.

een wig te drijven tussen YfC en de kerken. Hij zegt graag te willen leren van predikanten en anderen, die omgaan met jongeren, doch niet van diegenen, die niet gehinderd worden door enige kennis van zaken.

radio-interview te verklaren, dat er binnen YfC geen ruimte is voor leidinggevende homoseksuelen. „Wanneer iemand echter – in geloof – de weg meent te mogen gaan van onthouding of zelfs eventuele

Wereldvisie van Youth for Christ

Doorgaande COC-activiteiten werken naar zijn mening polariserend binnen het geheel van de kerk. Een ontwikkeling die geen schade betekent voor YfC, wèl voor degenen, die homofiel zijn binnen de kerken. Ds. Boomsma vindt de brochure eenzijdig en hij ontkent bepaalde aantijgingen, die aan het adres van YfC werden gedaan. Hetgeen niet inhoudt, dat de persoonlijke verhalen op zich spreken. Natuurlijk zijn die gekleurd. Van iemand die persoonlijk van een organisatie veel moeilijkheden heeft ondervonden bij het zoeken naar zijn eigen „ik” kun je eigenlijk ook niet anders verwachten. Het is jammer, dat ds. Boomsma uit de discussies met COC het afgelopen jaar kennelijk bijzonder weinig geleerd heeft. Het verwijt, dat hij het COC maakt, dat YfC moet veranderen in de zin van het COC geldt mutatis mutandis ook voor zijn organisatie. Dat verhelp je niet door aan de ene kant interne werkgroepen op te richten ter „verantwoorde bestudering van het onderwerp”, maar anderzijds in een

verandering, dan is het onmenselijk of direkt te gaan praten over frustraties en verdringen”. „Vrije” keuze, jazeker, maar dan wel naar alle kanten! De besproken brochure is te verkrijgen door f 6,90 over te maken op giro 570348 tnv penningmeester N.V.I.H.-COC te Amsterdam, onder vermelding van „Vrije” keuze. Portokosten zijn inbegrepen.

Egbert Boertien is lid van de Werkgroep Voorlichting Kerken van het COC afdeling Utrecht.

* De foto's en illustraties zijn overgenomen uit de brochure „Vrije” keuze.

UIT DE ARJOS

Bewustwording om de werkelijkheid te zien

Vorig jaar vierde de ARJOS haar 50-jarig bestaan met een bezinning op het thema „Geloof en Revolutie”. Het was een teruggrijpen naar het „ongeloof en revolutie” van Groen van Prinsterer en een poging te luisteren naar christenen in de rest van de wereld, met name in Latijns-Amerika, die een verbinding leggen tussen geloof en revolutie. Het thema werd geconcretiseerd in een opbouwproject in Guatemala van de oecumenische **Fundación Esperanza y Fraternidad (Stichting Hoop en Broederschap)**. Zaterdag 7 juni jl. heeft de Arjos een aantal sprekers uitgenodigd om met hen te discussiëren over het **ESFRA-project en de situatie in Guatemala en El Salvador**.

Toestand in Guatemala

Allereerst werd het woord gegeven aan Mario Koolen. Hij is vertegenwoordiger van het Democratisch Front van Guatemala in Europa en lid van het Guatemala Comité. Mario sprak over de situatie in Guatemala, waar: -2% van de bevolking 72% van de landbouwgrond in handen heeft. - 81% der kinderen jonger dan 7 jaar aan ondervoeding lijden - 1 arts is op elke 8300 inwoners, op het platteland is dit 1 op 28.000 - leiders van volksbewegingen en vakbonden systematisch worden vervolgd, ontvoerd en vermoord. Koele cijfers van een dramatische situatie en het gevolg van een sociaal-economisch systeem, waarin de grote massa genadeloos wordt uitgebuit. Die uitbuiting voltrekt zich door verschillende vormen van repressie. Ideologische repressie. Een ideologische repressie is de poging om het Amerikaanse en Europese consumptiepatroon er bij het volk in te stampen om hun zo een schijnwereld te geven. Ook de Noordamerikaanse protestantse sekten rekende Mario tot de ideologische repressie, doordat deze sekten van het volk een lijdzame berusting vragen en hun hoop laten vestigen op het hiernamaals. Sociale repressie. Hiertoe behoorde de politiek van de geboortebeperving. Mario zag hier een poging in om zo het aantal voor het regime lastige mensen in te perken. Gewelddadige repressie. Dit was de repressie uitgevoerd door leger en politie. Vanaf 1954 is de repressie steeds toegenomen en bereikt zijn hoogtepunt onder de huidige president. De slachtoffers zijn vooral te vinden onder de leden van volksorganisaties, oppositiepartijen, universiteiten en kerken. De repressie kent ook een aantal pieken. Een voorbeeld hiervan zijn de gebeurtenissen in Panzos in 1978. In dit gebied woonden indianen in een eeuwenlang oninteressant gebied. Echter er werd nikkel en petroleum gevonden wat geëxploiteerd moest worden. De gronden van dit gebied kwamen in handen van hoge legerofficieren als beloning voor hun werk. Omdat de grond aan de indianen ontnomen werd, boden dezen verzet.

Verzet, dat ze met de dood moesten bekopen. Deze handelwijze van de nieuwe rijken om grond in bezit te krijgen wordt vaker toegepast. Pogingen van het volk om via media en congres dit optreden aan de kaak te stellen, wordt door intimidatie de grond ingeboord. De ervaring heeft geleerd dat op de methoden van deze intimidatie geen rem meer bestaat. Toch neemt verzet van het volk toe. Voor de strijd in Guatemala zijn er twee punten van belang. Allereerst is men tot de overtuiging gekomen dat er geen vorm meer is om via vreedzame weg tot een oplossing te komen. Daarnaast heeft het volk een nieuw nivo van strijdbaarheid bereikt. Zo worden bij massastakingen politie en leger duidelijk als vijand ervaren waartegen moet worden opgetreden. Ook de organisatie van het volk neemt toe. Zo ontstond in 1979 op voorstel van het Nationaal Comité van Syndicale Eenheid het Nationaal Front tegen de repressie. Het is een groep van revolutionaire en democratische volkskrachten uit o.a. de kerk, universiteiten en politieke partijen. Het Nationaal Front tegen de repressie wil een nieuw politiek alternatief zijn en heeft zich ten doel gesteld het onrecht in Guatemala op nationaal en internationaal nivo aan te kaarten en de strijd ertegen aan te binden. Als het front het buitenland de harde werkelijkheid van Guatemala heeft verteld, verlangt zij van haar een duidelijke houding. Het front wenst namelijk een economische en politieke isolering. Met een economische isolering krijgt de regering steeds minder mogelijkheden om de volksorganisaties te onderdrukken. Een voorbeeld van een dergelijke isolering is om niet meer als toerist naar Guatemala te gaan. Een politieke isolering d.m.v. het verbreken van de diplomatieke relaties wordt door het Front nog belangrijker geacht.

De exodus-mystiek

Na Mario Koolen kwam Adrián Bastiaensen, stafmedewerker bij het Esfra aan het woord. Na eerst verteld te hebben over het ontstaan van Esfra (Fundación Esperanza y Fraternidad) na de aardbeving van 4 februari 1976 en haar organisatiestructuur kwamen de grondideeën van Esfra aan de orde.

Deze grondideeën kunnen worden samengevat in de exodus-mystiek wat betekent:

„De noodzaak om tot nieuwe vormen van gemeenschapsbeleving te komen. Kritiek op de sociaal-economische, culturele en politieke structuren. Bewustwording over deze werkelijkheid en de mogelijkheid en eis tot verandering.

Een nieuw bewustzijn van wat het evangelie werkelijk betekent. Het Bijbelse veranderingsmodel in Abraham en Israël in zijn uittocht uit Egypte. Het voorbeeld van Jezus van Nazareth als man van het volk, levend uit hoop. Iemand die de stap zet tot de verandering. Iemand die alle lijden van de ongerechtigheden die bestaan (historisch en actueel) als een kollektieve schuld op zich nam en tot opstanding is gekomen. Een opstandige Christus die inspireert en motiveert.

De vorming van basisgroepen, in navolging van de eerste, primitieve groepen van „mensen-onderweg” uit de Handelingen van de Apostelen. Geloof in het volk, in zijn inspiratie, in de grondwaarden van zijn overleveringen, in de kracht van zijn „herinnering”. Ze herinneren zich wie Jezus is uit verhalen en voorvallen van mensen uit hun omgeving, die zoals de man van Nazareth, hebben geloofd in en geleden om de komst van het Rijk. Het geloof ook in de kracht van evangelie, de boodschap tot bevrijding, die gaat over de barrières en beperkingen heen van de officiële kerken en hun onderlinge, secundaire verschillen, ofschoon ook steeds solidair met die kerken, als de historisch gegroeide oproep tot het samen komen om het Rijk te verwachten en te bespoedigen.”

De zelfkritiek en verwachting

De Esfra stelt zich voortdurend vragen om te zien of men nog wel op de goede weg is. Eén vraag is bijv. of alle werkzaamheden van de Esfra een werkelijke bijdrage zijn aan de bevrijdende boodschap. Door deze kritische houding probeert men op weg te zijn naar de nieuwe stad. Die nieuwe stad is „een gave van God en al moeten we actief op weg, we kunnen haar niet veroveren. Het blijft een trekken, een 'op-weg-zijn' in hoop”. Adrián Bastiaensen eindigde zijn verhaal met een in Guatemala veel gezongen lied:

Er zal een dag komen waarop allen bij het opstaan van hun ogen een land zullen zien dat vrijheid brengt. Het kan ook mogelijk zijn, dat die mooie morgen, noch jij, noch ik, noch de ander dat wij hem niet zullen zien. Maar het zal moeten gebeuren. We moeten hem opbouwen, opdat hij tot werkelijkheid mag komen.

El Salvador

Guillermo Denaux, voormalig directeur

van Esfra Guatemala, vertelde over de situatie in El Salvador. Sinds 1968 zijn er basisbewegingen opgericht die vanuit het evangelie een stelling innemen over wat rondom gebeurt. Zo zijn vanuit christelijk standpunt de structuren daar zondig, waaraan je dan ook niet mee mag doen, maar eraan moet werken deze te veranderen. Vrij uitvoerig ging Guillermo in op de rol van de Verenigde Staten in El Salvador. De Verenigde Staten steunen het regime door o.a. directe militaire hulp en geldleningen. Ook methoden door het leger in El Salvador gebruikt, doen sterk denken aan de oorlogsmethoden van de Amerikanen in Vietnam en bevestigen hiermee hun invloed in El Salvador. En als de Amerikanen een regime steunen dat het volk van El Salvador onderdrukt dan dient ook de vraag gesteld en beantwoord te worden hoe je als Westeuropees land tegenover Amerika dient te staan. Toch voorspelde Guillermo dat ondanks deze krachten tegen het volk van El Salvador de revolutie binnen 4 maanden zal uitbreken.

Christen-democraten

De christen-democratische partijen spelen in Guatemala en El Salvador een belangrijke rol. Een rol die helaas negatief is. De christen-democratische partij in El-Salvador vond in het begin van de jaren zeventig veel steun bij het volk. In 1972 kwam het hoogtepunt doordat de presidentskandidaat van de christen-democraten de verkiezingen won. Er volgde een militaire staatsgreep en de presidentskandidaat werd verbannen. In 1977 waren er weer verkiezingen voor een nieuwe president. Weer won de kandidaat van de christen-democraten. Nu werd dit echter niet bekendgemaakt en werd een andere kandidaat die gunstig was voor het heersende regime tot president verheven. De christen-democraten probeerden nog de verkiezingen ongeldig te laten verklaren, vanwege de fraude die was gepleegd. Uiteraard lukte dit niet. Door deze handelwijze tegen de door het volk gekozen presidentskandidaten geloofte niemand er meer in om via electorale weg de strijd te winnen. Het volk heeft zich dan ook van de christen-democraten afgewend en steun gezocht bij de volksbewegingen. In Guatemala gooien de

christen-democraten het bij verkiezingen vaak met de meest rechtse elementen op een akkoordje. Toch laten de christen-democraten af en toe wel revolutionaire taal horen.

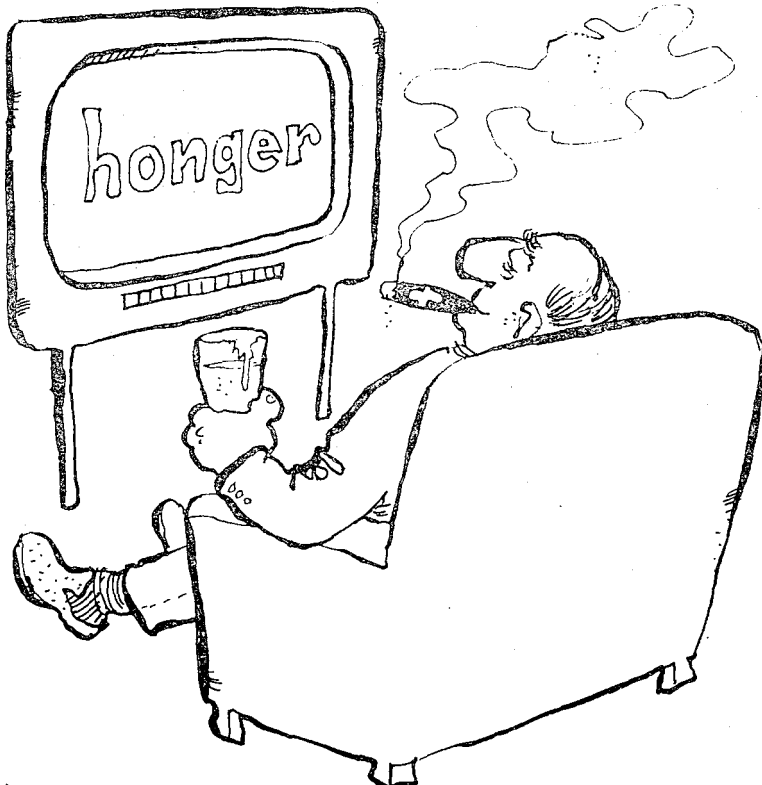
Helaas is de praktijk dat het bij woorden blijft en daden uitblijven. Door deze houding heeft het volk het vertrouwen in de christen-democraten verloren. Te meer daar de christen-democraten de strijd van het volk tegen het regime bestempelen als niet-legitiem en communistisch. Mario Kooien vindt de christen-democraten dan ook een instrument dat de bevrijdingsstrijd van het volk tracht te neutraliseren en als de Europese christen-democraten de christen-democraten van Guatemala steunen is dat een keuze. Een keuze tegen het volk.

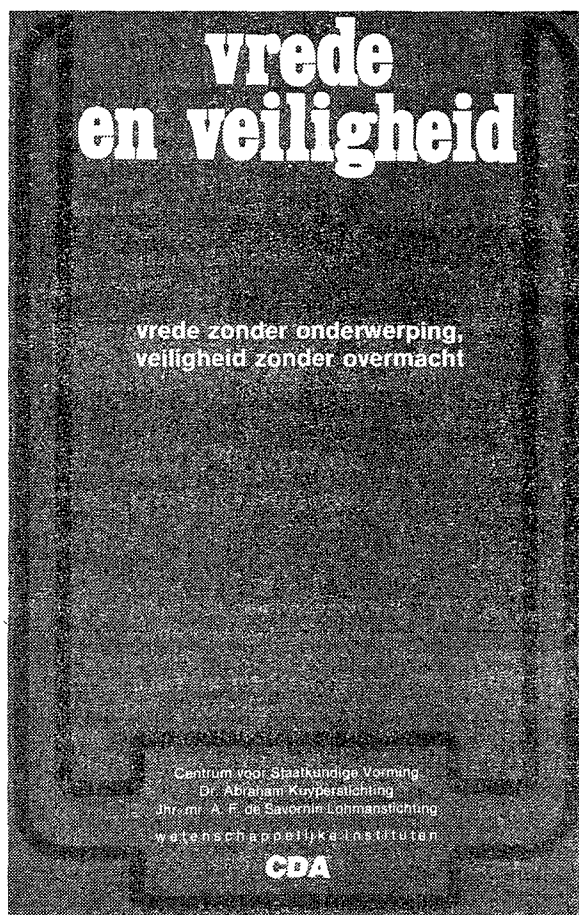
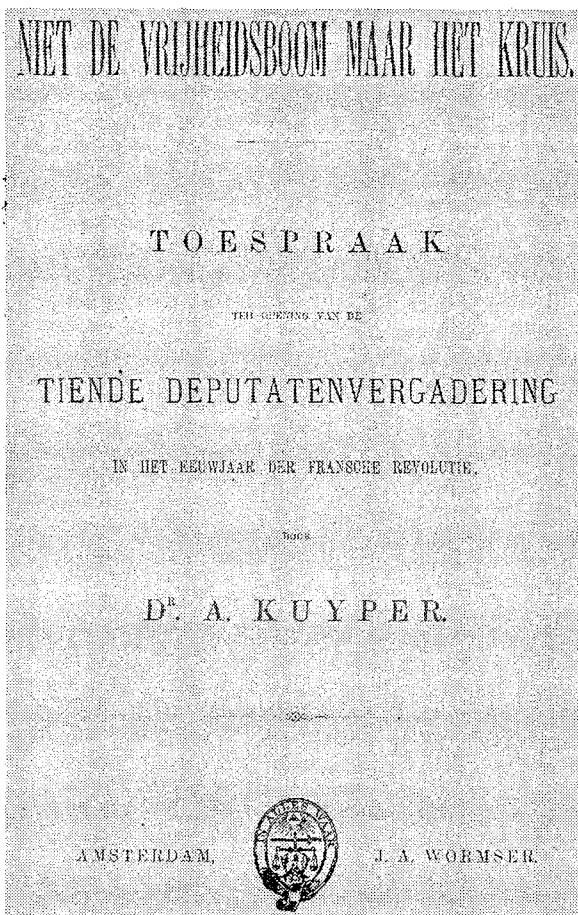
A.R.-Partijraad

Deze dag over het Esfra-project en de situatie in Guatemala en El Salvador werd besloten op de A.R.-Partijraad. Daar maakte Arjos-voorzitter Klaas de Vries het bedrag bekend dat de aktie voor het opbouwproject in Guatemala had opgeleverd. De lieve som bedraagt **f 144 267,66**. Na Klaas werd het woord gegeven aan Adrián Bastiaensen die de Arjos bedankte voor het geld, maar vooral voor de getoonde solidariteit met de situatie in Guatemala. Bastiaensen vindt het tijd voor evangelische bezieling, welke ook op het internationale vlak moet worden toegepast. Guatemala ligt namelijk niet ver van ons bed. Wat in Guatemala gebeurt, moeten we ook hier beleven, omdat we allemaal broeders en zusters zijn. En in die solidariteit met elkaar moeten we een exodus zijn naar een nieuwe maatschappij. Hiervoor ligt een belangrijke taak voor evangelische partijen als A.R.P. en C.D.A. Deze partijen behoren een gist tot verandering te zijn.

1. Minister De Koning was ook als spreker uitgenodigd, maar liet 's middags weten niet aanwezig te kunnen zijn, omdat hij een actieve bijdrage moest leveren op de partijraad als lid van de commissie Cremers. Dit tot teleurstelling van de aanwezigen.

Douwe Hessel de Witte
lid redactie-
commissie
Arjos

Recente CDA, ARP en Arjos-publicaties

Euthanasie

Rapport van een commissie onder voorzitterschap van dr. E. Schroten. 44 pag.; f 5,-.

Vrede en Veiligheid

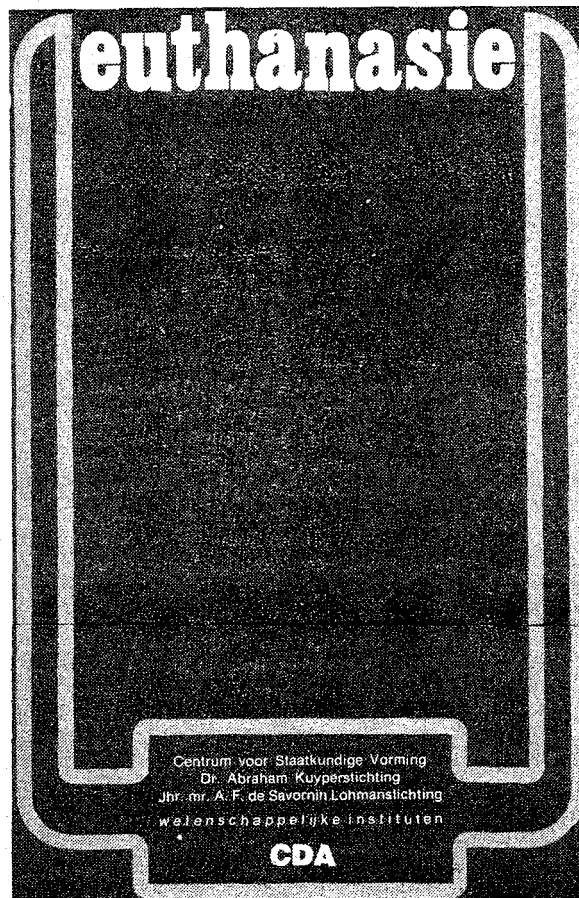
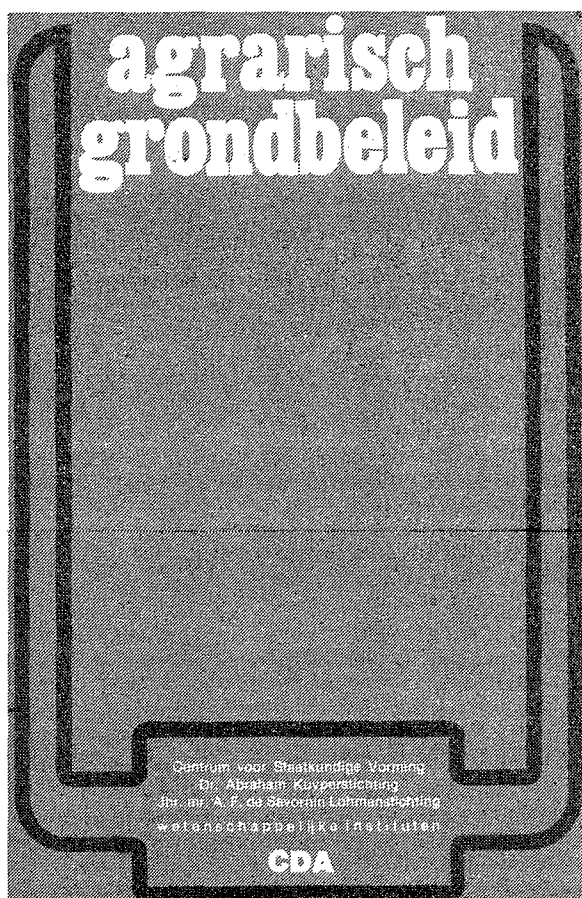
Vrede zonder onderwerping, veiligheid zonder overmacht. Rapport van een commissie onder voorzitterschap van H. J. Neuman. 60 pag.; f 6,50.

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het eerder verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag.; f 7,25.

Tussen beginselstudie en politieke aktie

Een brochure uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Arjos, 64 pagina's f 5,-. Over te maken op gironummer 127164 t.n.v. Arjos, Den Haag.

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-.

De Neutronengranaat en ons veiligheidsstelsel

Een bijdrage aan de discussie voor de invoering van de neutronengranaat, waarin lijnen worden getrokken naar ons veiligheidsstelsel in zijn totaliteit. Opgesteld door een werkgroep onder leiding van prof. mr. P. H. Kooymans. 20 pag.; f 2,75.

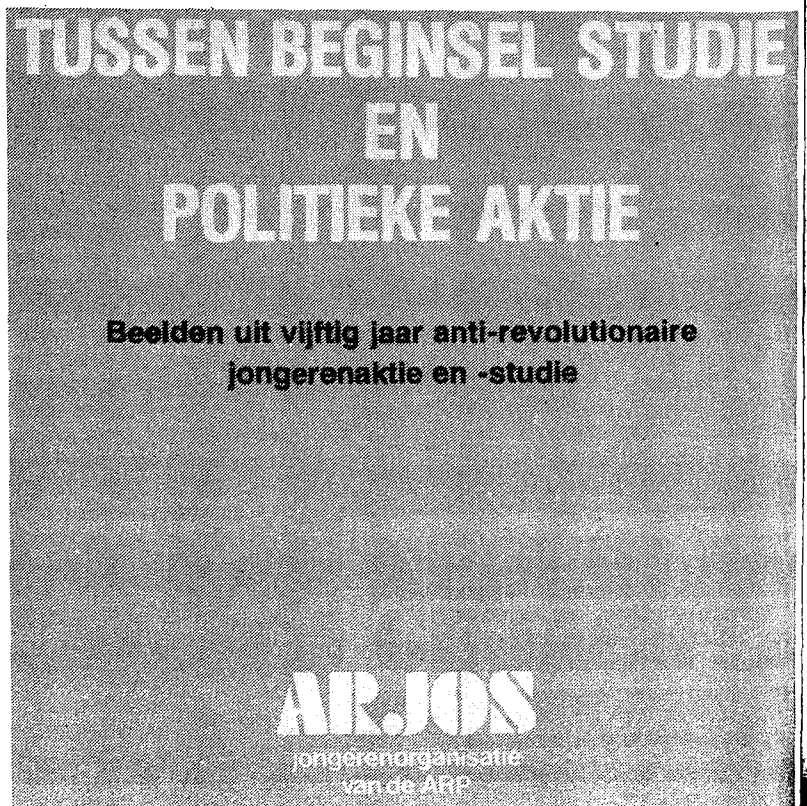
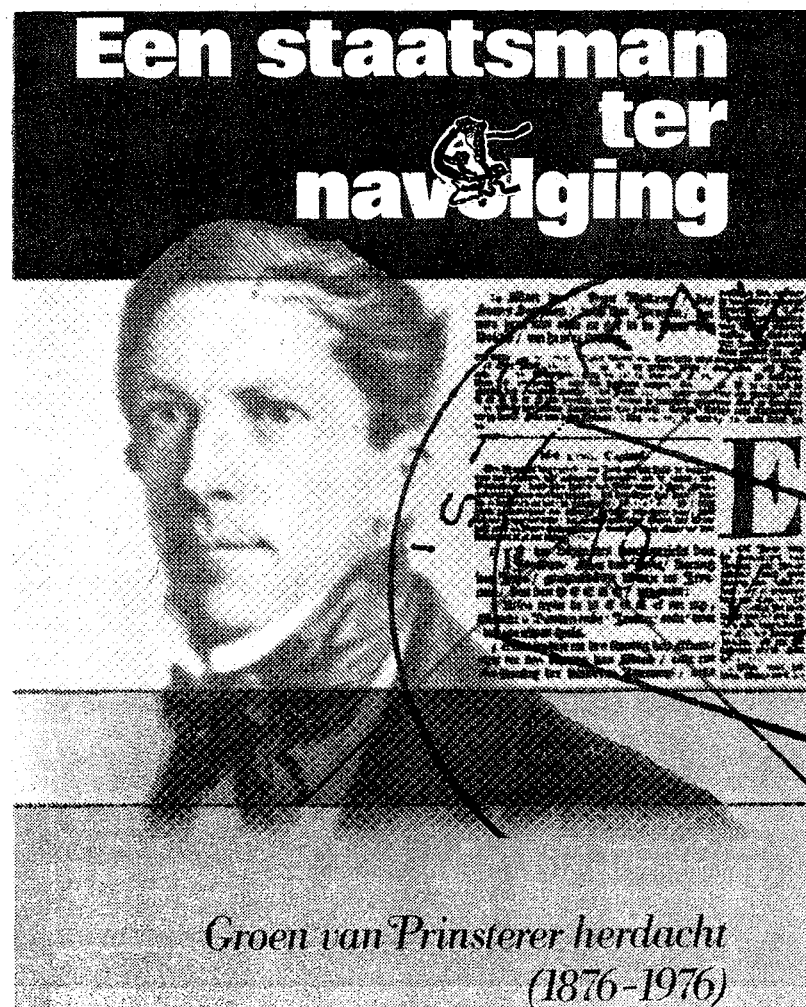
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatkunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-.

Van Woudschoten tot Hoogeveen

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Een unieke uitgave over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin de grondslagdiscussie een belangrijke rol speelde. 151 pagina's; geïllustreerd f 5,95.

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARPstichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

UIT DE ARJOS

NO GEZEED

Het wordt weer eens tijd om te bepalen waar het allemaal om gaat

Nog even en de namen ARP, CHU en KVP zijn geschiedenis geworden en het CDA als fusie van deze drie partijen een realiteit. Op zich zou je daar dankbaar voor moeten zijn. Immers als drie verschillend gearde partijen, die vanuit Gods Woord politiek willen bedrijven, elkaar vinden en besluiten samen verder te gaan is dat een groot geschenk. Maar om erachter te komen of het werkelijk een hemelsgeschenk is, dien je na te gaan hoe het met het CDA is gesteld. Vast staat dat het CDA in ieder geval geen homogene partij is. Maar dat was natuurlijk amper te verwachten. De ARP, CHU en KVP denken al verschillend over de werking van de grondslag, het Evangelie, in de praktijk. En om op dit punt in korte tijd overeenstemming te bereiken, is een moeilijke, zo niet een onmogelijke taak. En dat is gebleken. Er is menig rapport geschreven, maar in de praktijk tekenden zich de verschillen scherp af

met een kleine tolerantie marge. Deze crisis speelt zich niet alleen af in het CDA, maar schijnt een algemene te zijn in de christelijke organisaties. De NCVB en de Arjos kennen haar „verontrusten". Ook binnen iedere kerkgemeenschap zijn belangrijke verschillen te constateren (denk bijv. maar eens aan hoe we moeten staan t.o.v. het IKV). Verschil van mening kan goed zijn, omdat het een teken van een levende organisatie kan zijn. In de christelijke organisaties zijn de verschillen van mening zich echter kwalijke vormen aan het aannemen. Er tekent zich een duidelijke links-rechts scheiding af als uiting van de crisis. De linksen vinden doorgaans van de rechtsen dat ze de radicaliteit van het Evangelie in de praktijk niet durven laten doorklinken door met behoudzuchtige standpunten te komen die daarmee onchristelijk zouden zijn. De rechtsen verwijten de linksen daarentegen dat ze een

niet-werkelijkheid voor werkelijk houden en daarmee met onrealistische voorstellen komen die de grenzen van het haalbare ver overschrijden. Bovendien houdt menig rechtse de linkse voor een socialist, die dan ook maar uit de organisatie moet en zijn heil maar moet zoeken bij socialistische organisaties.

Links-rechts

De linksen in het CDA zijn bijv. de leden van de NBBA-werkgroep. Zij vinden dat het CDA steeds rechtser wordt door toedoen van het verrechtsende element van Van Agt. Hij staat een progressieve samenwerking in de weg en dient dan ook geen lijsttrekker te worden. Eén van de rechtsen is bijv. Van Leijenhorst. Die vindt dat die NBBA-werkgroep maar verwarring wekt wat bijzonder slecht is voor het CDA, vooral nu men zo lekker op weg is naar de fusie. Bovendien mag je in de politiek niet te veel vragen, want we zijn maar een klein eilandje in een grote wereld, waar een hoop factoren van buiten-af worden bepaald (De Tijd, 9 mei 1980). Dat links-rechts schema heeft zich naar het schijnt ook in de ARP voltrokken. Het landelijk actieve kader van de ARP zou

dan links zijn en de achterban van de ARP rechts. Bewijs hiervoor is het stemgedrag van de kiesvereniging over de kandidatenlijst van de ARP voor de Tweede-Kamerverkiezingen. De „dissidenten" werden door haar teruggefloten. Ikzelf heb dit gedrag van de kiesverenigingen als een soort verraad aan de ARP ervaren. Ook vier jaar geleden wisten de kiesverenigingen hoe de opvattingen luiden van de AR-kandidaten. Toen kregen ze het votum van vertrouwen. Steeds is door de fractie op plaatselijke vergaderingen en partijraden verantwoording afgelegd. Er was kritiek, soms bijzonder fel, maar de loyaliteit bleef. Echter nu werden ze gestraft, omdat de kritiek van de dissidenten schadelijk werd beschouwd voor het zo prachtige CDA. Maar door deze handelwijze lijkt de crisis zich in het CDA alleen maar te versterken. Maar wat is nu de oorzaak van deze crisis in het CDA in het bijzonder en in de christelijke organisatie in het algemeen? Naar mijn idee zijn er twee belangrijke oorzaken. In de eerste plaats de snel veranderende complexe wereld en daarnaast het feit dat we in Nederland als christenen een minderheid aan het worden zijn. Die snel veranderende complexe wereld brengt ons in een snel tempo nieuwe ervaringen, belevenissen en inzichten. Om adequaat op problemen van deze wereld te reageren vraagt dat van ons een standvastig geloof met een flexibele geest. Hiermee bedoel ik dat we vanuit de zekerheid van het geloof bij veranderende omstandigheden nieuwe en betere antwoorden moeten vinden.

Minderheid

De tweede factor was dat we als christenen een minderheid aan het worden zijn. We zijn geen meerderheid meer die via de parlementaire democratie haar opvatting tot gelding

kan maken. En dit vraagt van ons een andere strategie. Nu dienen we te streven naar een overheidsbeleid dat ruimte geeft aan pluriformiteit. Dat wil zeggen een beleid die de eigen verantwoordelijkheid van de mens benadrukt. De overheid dient die verantwoordelijkheid niet over te nemen en de christenen dienen hun eigen verantwoordelijkheid niet af te wentelen op de overheid. Voor christenen betekent dit dat wij in die eigen verantwoordelijkheid ons geloof in God duidelijk behoren te maken. En laat dan ons handelen de woorden zijn waarmee we spreken. Als op deze manier de mensen van ons gelijk overtuigd raken is er meer gewonnen dan als iets van bovenaf wordt bepaald.

Maar voor deze opstelling en strategie is een partij nodig met mensen die elkaar de ruimte geven en de bereidheid hebben om samen de schouders eronder te zetten omdat ze zich verbonden met elkaar voelen. Door de crisis in de christelijke organisatie wordt de hiervoor vereiste ruimte niet gegeven. Zowel de linksen als de rechtsen zijn overtuigd van hun eigen gelijk en vinden dat de ander zich in moet schikken.

CDA

In het CDA hebben de rechtsen overhand, die o.a. mij te weinig ruimte geven. En aangezien het bij de definitieve fusie weer eens de tijd wordt om te bepalen waar het allemaal om gaat, zal ik uit de karavaan stappen. Dat is niet iets om over te treuren. Erger is de crisis in het CDA. Maar misschien zal in de toekomst toch de links-rechts scheiding teniet worden gedaan, doordat het CDA open gaat staan voor de zelfwerkzaamheid van het Evangelie. Maar zoals het nu lijkt, is dit een onrealistisch optimisme. Douwe Hessel de Witte.

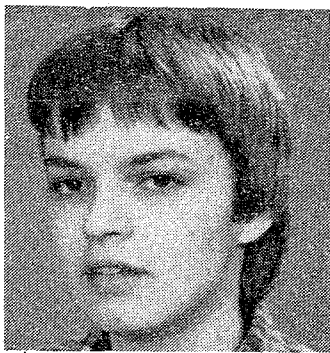
Erg heet was de hoofdbestuurbrei van afgelopen zaterdag niet. Misschien kwam het gewoon door de warmte of misschien door het feit dat het geen zin meer heeft je erg druk te maken, zo vlak voor het opheffen van je organisatie.

Allerlei zaken met betrekking tot het CDJA kwamen aan de orde w.o. de invulling van de voorzitter van de Binnenlandse commissie. Die

commissie en de adjunct-secretaris en dan de voorzitter die inmiddels al in werking getreden is (Johan de Leeuw) heeft de Arjos, na uren, dagenlang onderhandelen en tenslotte na een uitspraak van het CDA-bestuur, gekregen.

Het dagelijks bestuur (d.b.) stelde voor om Paul Doop als voorzitter van de Binnenlandse commissie van het CDJA te vragen. Het hoofdbestuur vond dit een goed plan. Over de samenstelling van het d.b. van het CDJA werd wat langer gesproken. De Arjos heeft de voorzitter, en de adjunct- sekretaris maar wat voor figuur willen we daarnaast vanuit de Arjos in dit CDJA-bestuur hebben. Welke problemen staat de jonge organisatie te wachten en wie zal daar het best op in kunnen spelen. Na wat heen en weer gepraat volgde het hb het voorstel van het db om Hajé Walch (thans vice-voorzitter van de Arjos) als tweede man van het CDJA-db te benoemen. Hij blijft in ieder geval 2 jaar binnen boord, een eis waaraan niet alle eventuele tegenkandidaten voldeden.

De Organisatiecommissie bracht een notitie over reaktivering van de

Arjosleden in. Wat ideeën mbt ledenwerving werden besproken. Vanuit het hb wees men erop dat allerlei acties van deze aard nu toch wel in het licht van de naderende fusie plaats zullen moeten vinden. Vooral het punt waarin de OKA discussie wenst te stimuleren over het zijn van een aktie-partij in de toekomst (kraken e.a. vormen van burgerlijke ongehoorzaamheid) lijkt zinnig. Vanuit het db werd verslag gedaan van het gesprek dat gevoerd is met de groep Arjossers die onlangs middels een artikel in NG (arjos-pagina) duidelijk maakten dat ook zij de ruimte

moesten krijgen, ook al zijn zij een minderheid wat hun standpunten betreft. Zij hadden het gevoel niet gehoord te worden en niet serieus genomen te worden. Eenzijdigheid troef dus, zo luidde de aanklacht. In dit gesprek met het db bleek dat zowel in de groep als in het db verschillende theologieën uitgangspunt waren, iets wat dus door de organisatie zou lopen. Van blokvorming is geen sprake meer en de groep zal in het verslag van de geëigende kanalen gebruik maken om hun standpunten te ventileren en te doen gelden (Arjosraad b.v. 21 juni 1980). Tot gesprekken bleek het db uiteraard bereid.

Jaren geleden heeft het CDA-bestuur de opdracht aan een groepje CDJA-leden gegeven om eens te onderzoeken hoe het nu komt dat het CDA zo slecht overkomt bij jongeren. Dit alles met het oog op de verkiezingen volgend jaar mei. Dit groepje mensen heeft een rapport geleverd waarover het onaanvaardbaar uitgesproken is. Een nieuw rapport moest dus geschreven worden een taak waaronder o.a. Jeroel Bügel zijn schouders heeft gezet. Hij kwam het hb

om kritiek en aanbevelingen vragen op het 1e concept van het rapport „CDA en jongeren". Tegelijkertijd werd het eerste concept besproken van de stafwerkgroep jongeren van het CVC (Centraal verkiezingscomité). De stafwerkgroep heeft zich eerst bezonnen op de houding van jongeren ten opzichte van politiek in het algemeen en het CDA in het bijzonder.

Centraal stond dat de inhoud van het CDA de mensen en dus ook de jongeren moet kunnen trekken. Het beleid wat zij voorstaat moet ook jongerenproblematieken omvatten. Is het probleem van de jongeren wel een probleem van het CDA? Neen, zo blijkt maar weer al te zeer: de bejaarden gaan voor wanneer er huizen gebouwd moeten worden. Natuurlijk, ook een zwakke groep maar is zo'n tegenstelling wel juist? Huizen voor oud óf jong? Beter: meer premiekoopwoningen of meer betaalbare huizen voor jongeren! Het CDA zit ook teveel vast aan bepaalde belangengroepen, in dit kader: woningbouwverenigingen, zo kwam naar voren. Kan ze zo ooit de radicale keuzes maken die nodig zijn? Het probleem van de ondervertegenwoordiging van jongeren zal niet door middel van een goede presentatie, een goede slimme (sluwe?) verkiezingscampagne opgelost mogen worden. De ideologie moet aangepakt worden. En dit heeft te maken met het serieus nemen van het uitgangspunt, het niet blijven steken in onduidelijkheid en het ruimte geven en recht doen aan de verschillende stromingen die binnen het CDA bestaan. Het optreden van CDA-afgevaardigden op alle niveaus is dus een deel van de campagne, 4 jaar lang. Het d.b. nam afscheid van de voorzitter van de buitenlandse commissie Bernard Arnold. Namens allen sprak Klaas de Vries hem toe en kreeg hij een bloemetje.

Marga Smit,
lid redactiecommissie

Onvrede met Onveiligheid

Een Arjosrapport over kernbepanning. Het hoofdbestuur wil met deze publikatie de kernwapendiscussie in het CDA – onder meer met het oog op het Program van Uitgangspunten en het nieuwe verkiezingsprogram – nieuw leven inblazen. Het rapport is verkrijgbaar door storting van f 5,- op gironummer 12 71 64 t.n.v. Arjos, Den Haag, onder vermelding van 'kernwapenrapport'.

ARJOS over kernbepanning

Arjosraad 21 juni a.s.

In Nederlandse Gedachten is al een aantal keren gewezen op het belang van de Arjosraad die 21 juni a.s. te Utrecht in de Jaarbeurs zal worden gehouden. Aanvang 10.15 uur. Ze zal geheel in het teken staan van het politiek pamflet van het CDJA. Momenteel zijn er twee rondes amendementen geweest, die zeker enige stof tot discussie zullen geven. De oproep aan de fractiebegeleidingsgroepen om deel te nemen aan de behandeling van het pamflet, is niet voor niets geweest. Verschillende fbg's hebben de nodige amendementen ingeleverd. Duidelijk is dat het belang om een zo goed mogelijk politiek pamflet te maken niet wordt ontkend. Vandaar dat ik er nogmaals op wijs dat de Arjosraad openbaar is en dat ook niet-stemhebbende leden daar het woord mogen voeren. Mensen die geïnteresseerd zijn kunnen alle amendementen bij het secretariaat opvragen: Dr. Kuyperstr. 3, 2514 BA Den Haag. Tel. 070-45.03.24 of 46.96.20. Ik roep hierbij iedereen die gestalte en inhoud wil geven aan het CDJA op om op deze belangrijke Arjosraad aanwezig te zijn.

Brief anti-revolutionaire Christen Democraten

Hooggeachte dames en heren – leden partijraad ARP

Toen het kabinet-Van Agt zich aandiende, heeft de helft van de AR-leden van de Tweede Kamer in scherpe bewoordingen zijn ongenoegen daarover uitgesproken. De loyalisten, zo noemde zij zich, hebben met medewerking van het dagblad Trouw, aan ieder die het maar horen wilde duidelijk gemaakt, dat zij aan Den Uyi de voorkeur geven boven Van Agt, dat zij tot elke prijs willen samenwerken met de socialisten, en dat zij de liberalen als coalitiepartner liever kwijt zijn dan rijk.

Terwille van de goede samenwerking in het CDA zou het voor de hand gelegen hebben dat het partijbestuur zich met dit conflict binnen de fractie had beziggehouden. Aannemelijk is dat deze zaak in zijn vergaderingen onderwerp van bespreking zal zijn geweest. Maar dat heeft er niet toe geleid dat de rebellerende kamerleden tot orde werden geroepen, terwijl het optreden van de „loyalisten“ toch wel een novum is in de Nederlandse politiek.

Er was echter niet slechts sprake van misnoegen over het tot stand komen van het kabinet-Van Agt. Naderhand blijkt dat het in feite gaat om een geheel andere benadering van de politieke problemen.

Dat is duidelijk geworden bij de kwestie van de atoombewapening die als hefboom werd gebruikt om de integriteit van de minister-president aan te tasten, de NAVO in diskrediet te brengen en de westerse democratie in een kwaad daglicht te stellen. In wezen gaat het daarbij om een fundamentele koerswijziging in het politieke beleid. De loyalisten werden tot dissidenten.

Ook op dat moment heeft het partijbestuur niet ingegrepen. Wij hebben de sterke indruk, dat de voorkeur van het partijbestuur uitging naar het standpunt van de dissidenten. Maar dan hadden de kamerleden die het klaarblijkelijk met de dissidenten niet eens waren tot de orde moeten worden geroepen. Maar ook dat werd nagelaten. Daar de dissidente kamerleden op het allerlaatste moment terugdeinsden voor de fatale beslissing, het kabinet-Van Agt te doen vallen, neemt niet weg dat het ging om een zo diepgaand verschil van inzicht, dat juist daarom een duidelijke uitspraak van het partijbestuur noodzakelijk zou zijn geweest.

Het partijbestuur heeft echter consequent vastgehouden aan de idee dat er van verdeeldheid binnen de AR-fractie geen sprake is. Het heeft enerzijds de dissidenten de hand boven het hoofd gehouden, anderzijds de overige leden ook hun gang laten gaan. Daarmee heeft het een rookgordijn gelegd over de werkelijke problematiek die aan de orde was.

Door dit beleid heeft het schade berokkend aan de integriteit van de ARP. Het optreden van de dissidenten heeft velen bezeerd, die vanuit hun geloofsovertuiging de partij jarenlang hebben gesteund. Het vertrouwen van vele Anti-Revolutionairen in de leiding van de partij en in de fractie is diep geschokt. In de gelederen van de partij is dan ook grote onrust ontstaan. Het heeft bezwaarschriften geregd op het partijbureau. Tal van protesten kwamen binnen. Drie voormalige minister-presidenten, waarvan 2 AR, trokken aan de noodrem. Maar ook daarna heeft het partijbestuur de zaak op haar beloop gelaten.

De laatste door het partijbestuur opgevoerde actie in dit camouflagespel is de kandidaatstelling voor de komende kamerverkiezingen. De kiesverenigingen moesten nu reeds stemmen over de kandidatenlijsten. Tal van nieuwe namen stonden op de advieslijst. Maar wie er daarvan tot de dissidenten behoren was niet duidelijk. Formeel en organisatorisch is alles wel in orde. En toch voelen we ons om de tuin geleid. Het partijbestuur doet net of er niets aan de hand is. Maar wij hebben de indruk dat straks een onevenredig groot aantal dissidenten

de kamer worden binnengeloodst op de golf van het CDA.

Het geheel van dit beleid beoordelend achten wij dat politiek niet eerlijk, partijorganisatorisch bedenkelijk, schade voor de geloofwaardigheid van het CDA, moreel moeilijk te verantwoorden, en de ARP onwaardig. Wij zijn er niet blind voor, dat velen, en misschien wel zeer velen, in de ARP, bekoord door het moderne levensgevoel, in de ban van nieuwe theologische opvattingen bereid zijn hun fiat te geven aan de koers die het partijbestuur vaart. Is het niet veelzeggend dat sinds dr. Schouten de leiding van de partij in andere handen overdroeg, ruim 50 000 leden voor het lidmaatschap hebben bedankt? Dit ernstige ledenverlies is begonnen na de omzwaai van dr. Berghuis. De crisis in de ARP is al 20 jaar aan de gang. Zij loopt nu uit op een open conflict. Velen hebben begrepen dat de leiding van de partij een andere koers ging varen en hebben haar het vertrouwen opgezegd. Had dit voor het partijbestuur geen aanleiding moeten zijn zich ernstig af te vragen of het nu wel de juiste beslissingen nam? Vele, zeer vele leden van de partij vragen zich onthutst en verbijsterd af hoe het toch is gekomen dat het partijbestuur zich op sleeptouw heeft laten nemen door een radicalistisch christelijk drijven, dat zozeer een dopers karakter draagt dat het niet meer verenigbaar is met de AR-opvattingen. Het fregat van de ARP dat zich nu gaat voegen bij het flottielje van het CDA voert een vlag die de lading niet dekt.

Wij hebben nu een comité gevormd dat de woordvoerder wil zijn van al die anti-revolutionairen, al dan niet leden van de partij, die van oordeel zijn, dat het partijbestuur door zijn wijze van optreden de aard en het karakter van de partij verloochent. Wij zenden deze brief aan alle leden van de partijraad en aan alle adressen die we aantreffen in de adressengids 1979/1980. Wij hopen daarmee te bereiken dat in eigen kring een discussie op gang wordt gebracht. Wij hebben een samenspreking gehad met het dagelijks bestuur van de partij. Daar hebben we ons voornemen om het tot aktie over te gaan meedegeëld. Wie met onze aktie instemming wil betuigen kan dat doen door zulks te melden aan het secretariaat van ons comité.

Wij zenden u deze brief in de meimaand van 1980. Gedachtig aan een uitspraak van Edmund Burke, willen wij ook de doden, en zeker hen die ons in de strijd tegen het nationaal socialisme, met inzet van hun leven, zijn voorgedaan gedenken. Het schijnt nodig te zijn het partijbestuur er aan te herinneren door welke motieven zij werden gedreven.

Het zijn dezelfde motieven waardoor wij ons voelen aangesproken. Deze motieven komen voort uit de vroomheid van het calvinistische volk, waarmee we ons verbonden weten. De ARP steunt niet op het IKV.

Hoogachtend,
Het Comité Anti-Revolutionaire Christen Democraten

A. Assies – Loppersum, J. J. G. Boot – Bennekom, H. D. W. Boven – Dinteloord, J. Brandsma – Appingedam, N. van der Brugge – Gorinchem, H. Bulthuis – Appingedam, ir. F. J. Creemer – Zwolle, ir. J. van Dam – Den Helder, mr. H. H. Douma – Zwijndrecht, dr. ir. L. J. van Dijk – Aardenhout, A. Eljkenaar – Zwijndrecht, M. van Gent – Utrecht, mev. M. C. van Gent-van der Plaats – Utrecht, L. W. H. de Geus – Veenendaal, R. Gosher – Zwolle, mr. K. Groen – Scherpenzeel, M. H. van Hout – Zwijndrecht, ir. J. Knibbe – Vijfhuizen, L. G. van der Laan – Loppersum, P. van Leeuwen – Zwijndrecht, A. G. van der Linde – Wezep, H. J. van der Meiden – Rotterdam, dr. J. Meulink – Enschede, D. van der Meulen – Zwolle, H. Meijer – Ede, L. Meijer – Zwolle, ir. D. G. Nijman – Aardenhout, C. D. van Oosten – Werkendam, prof. dr. ir. H. van Riessen – Aardenhout, M. W. Schakel – Hoornaar, K. Stoter – Loppersum, dr. A. W. C. van Veelen – Maarn, dr. C. J. Verplanke – Ridderkerk, P. D. Vizee – Streefkerk, H. J. Wibbellink – Nijverdal.

VAN DE PARTIJ

Kandidaat CDA-voorzitter

Het Presidium van het CDA heeft op dinsdag 10 juni 1980 unaniem besloten het dagelijks bestuur van het CDA voor de stellen de heer drs. P. Bukman uit Voorschoten bij het CDA-congres voor te dragen voor het voorzitterschap van het nieuwe CDA vanaf het fusiecongres op 11 oktober 1980.

Kamerlidmaatschap wenst te continueren. Het presidium heeft daardoor bij enkelvoudige voordracht de heer Bukman voorgesteld aan het DB. Het Dagelijks Bestuur beslist over de voordracht op 27 juni a.s.

Drs. P. Bukman (46) is momenteel voorzitter van de Christelijke Boeren- en Tuinders Bond.

De huidige voorzitter van het CDA, prof. dr. P. J. A. M. Steenkamp heeft laten weten dat hij vanaf die datum niet langer voor het voorzitterschap beschikbaar is.

Het presidium is in meerderheid van oordeel dat het voorzitterschap een full-time functie is waarbij het accent van de taken van de voorzitter dient te liggen op directe partij-activiteiten. De naast de heer Bukman door de ARP genoemde kandidaat, drs. S. Faber, stelde zich niet beschikbaar voor de omschreven functie, aangezien hij zijn

CDA-onder-voorzitters

1. Het Presidium van het CDA heeft aan het Dagelijks Bestuur voorgesteld bij enkelvoudige kandidaatstelling mev. D. Y. W. de Graaff-Nauta te Sneek en de heer P. H. van Zeil te IJsselstein bij het CDA-Congres voor te dragen als ondervoorzitters van het CDA vanaf de fusiedatum 11 oktober 1980. Bovendien stelt het Presidium aan het Dagelijks Bestuur voor de heer drs. A. H. A. Veenhof te Middelbeers te kiezen als penningmeester vanaf de fusiedatum.

2. Mevr. De Graaff (afkomstig uit de CHU) is thans voorzitter van de CDA-Statenfractie in de provincie Friesland. De heer van Zeil is thans voorzitter van de KVP en lid van de Tweede Kamer. De heer Veenhof (rechtstreeks lid van het CDA) is werkzaam als financieel-economisch stafmedewerker bij Philips te Eindhoven.

3. In de CHU leven bezwaren tegen de kandidatuur van de heer Van Zeil. Deze zijn niet tegen zijn persoon gericht maar tegen het verenigen van de functie van het vice-voorzitterschap van het CDA met het lidmaatschap van de Tweede Kamer.

4. Reeds eerder heeft het Presidium aan het Dagelijks Bestuur voorgesteld de heer drs. P. Bukman bij het CDA-Congres voor te dragen voor het voorzitterschap van het CDA.

ARP Zwolle completeert zijn archieven

Oproep

Het is voor de latere geschiedschrijving van groot belang, dat de archieven van de ARP-kiesverenigingen zo volledig mogelijk worden bewaard. De ARP-Zwolle is daarom al enige tijd druk bezig de archieven van de kiesverenigingen te verzamelen en te completeren. Hierbij is evenwel gebleken, dat er behoorlijke hiaten zijn, omdat waarschijnlijk – zoals trouwens in de praktijk van het vrijwilligerswerk zo dikwijls gebeurt – verschillende secretarissen de notulen, correspondentie en andere stukken uit hun periode niet of niet volledig hebben overgedragen aan hun opvolgers. Door middel van deze oproep doet het bestuur van de gemeentelijke kiesvereniging een beroep op een ieder, die nog stukken van en over de Zwolse ARP in zijn bezit heeft, om contact op te nemen met de heer C. J. de Kruijter, Bredebeek 92, 8033 CL Zwolle, tel. 05200-3.63.97. (huis) of 05200-8.24.88. (kantoor).

Het bestuur

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
SHOWROOM: GOES – MIDDELBURG

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

OVERIJSEL

DEKKLEDEN

LASTECHNIEK

STRIJK

Deventer – 05700-2.32.70

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE

WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07 – Zwolle

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT – DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 27/28 5 juli 1980

Mr. J. N. Scholten, eerste woordvoerder van de CDA-fractie tijdens het debat inzake een olieboycot tegen Zuid-Afrika, aan het woord.

Olie-embargo

Het debat rondom een olie-embargo tegen Zuid-Afrika krijgt deze week ruime aandacht in Nederlandse Gedachten. In de rubriek Overwegende zet de voorzitter zijn eigen stemgedrag uiteen. Ook in de rubriek „In Ogenschouw” wordt nader ingegaan op het laatste debat voor het reces. Ons commentaar staat op pagina 3.

Program van uitgangspunten

Het program van uitgangspunten, zoals definitief vastgesteld op de vorige week gehouden conferentie treft u in zijn geheel aan op pagina 6.

Eerlijk delen de politieke opgave voor 1981

door J. van Houwelingen

Het kabinet-Van Agt heeft zich gezet aan het opstellen van de begroting voor 1981. Geen eenvoudige taak, dat is wel duidelijk geworden na het verschijnen van de voorjaarsnota. Ondanks een loonmaatregel en extra bezuinigingen blijft het beeld somber. Zowel de ontwikkeling van de werkgelegenheid, als ook de hoogte van het financieringstekort en het tekort op de betalingsbalans maken bijstellingen in het beleid noodzakelijk. Bovendien is er weinig reden voor optimistische verwachtingen m.b.t. het niveau van de economische groei.

Niemand kan om deze feiten heen, ook de overheid niet. Het is zeker waar dat een nationale overheid slechts beperkte mogelijkheden heeft om de ontwikkelingen volledig in de hand te houden. De situatie in andere landen is ongetwijfeld mede bepalend voor de mogelijkheden in Nederland. Bovendien wordt de beleidsruimte van de overheid begrensd door de maatschappelijke realiteit. Met erkenning van deze beperkingen mag men echter de verantwoordelijkheid van de overheid ook niet te veel relativeren.

Stagnatie

Juist in een situatie van economische stagnatie wordt het verdelingsvraagstuk des te klemmender. De verantwoordelijkheid van de overheid hierbij is om meer dan één reden niet gering. Meer dan de helft van ons nationaal inkomen wordt collectief (dus via de overheid) besteed. Bovendien is de betrokkenheid van de overheid bij het verdelingsvraagstuk gebaseerd op haar primaire taak „een schild voor de zwakkere” te zijn. Daarom mag de overheid niet berusten in een situatie

waarbij „de wal het schip wel zal keren”. Steeds duidelijker wordt het dat niet langer volstaan kan worden met marginale globale maatregelen. Fundamentele beleidswijzigingen zijn nu nodig om te voorkomen dat steeds meer mensen werkloos worden en onze sociale voorzieningen worden bedreigd. Een verder vooruitschuiven van structurele maatregelen is in ieder geval niet langer verantwoord. De CDA-fractie heeft in de afgelopen jaren hiertoe uitgangspunten geformuleerd en politieke keuzen geformuleerd. Ook voor het beleid voor 1981 zijn die uitgangspunten niet minder actueel.

Actieven-inactieven

Het is ongetwijfeld waar dat ons sociaal zekerheidssysteem kostbaar is en een belangrijke oorzaak is van de snel gestegen collectieve uitgaven. Het is op zichzelf dan ook niet verwonderlijk dat opnieuw stemmen opgaan vooral in deze sector verdere ombuigingen te realiseren. De CDA-fractie heeft zich in het verleden steeds tegen zo'n aanpak verzet en zal dat ook blijven doen. De solidariteit tussen actieven en inactieven is immers voor christen-democraten een eerste prioriteit.

Nog geen jaar geleden werd de directe koppeling tussen actieven en inactieven met minimuminkomens wettelijk vastgelegd (Wet aanpassingsmechanismen). Het zou onjuist zijn dit principe nu los te laten. De CDA-fractie heeft dit standpunt nog vorige week in de Tweede Kamer in alle duidelijkheid kenbaar gemaakt door unaniem voor een motie hierover te stemmen. Als een verdergaande matiging noodzakelijk is dan zal dit op een rechtvaardige wijze voor een ieder dienen plaats te vinden. De CDA-fractie is niet bereid mede verantwoordelijkheid te dragen voor het eenzijdig afwentelen van onze economische problemen op vooral een bepaalde groep. Dit wil niet zeggen dat een beheersing van de uitgaven voor de sociale zekerheid niet gewenst zou zijn. Zorgwekkend is de toename in het

aantal uitkeringstrekkers. Juist hier zullen structurele maatregelen ter beperking essentieel zijn. Nodig is een gezamenlijke aanpak van overheid en sociale partners. Wij verwachten hiertoe initiatieven.

Loonmaatregel

Het kabinet zal ook een antwoord moeten geven op de vraag of de nieuwe loonmaatregel in 1981 gewenst is. Zeker geen gemakkelijke afweging. Een duidelijke inkomensmatiging is eigenlijk voorwaarde om noodzakelijke en essentiële overheidstaken te kunnen behouden en de werkloosheid te bestrijden. In feite wordt dat ook wel door een ieder erkend. Maar kan de overheid dat afdwingen via een loonmaatregel? De nadelen zijn voldoende bekend. Een loonmatiging, niet gebaseerd op overeenstemming tussen de sociale partners, heeft het risico van sociale onrust, het weer stimuleren van het zwart geldcircuit en inhaaleffecten na afloop van de loonmaatregel. In feite is een loonmaatregel een middel dat in zijn huidige vorm zeker niet permanent toegepast kan worden. Daarom zal het kabinet voor 1981 andere wegen moeten zoeken.

Overleg

Meer dan ooit is het gewenst dat, nog voor de afronding van de begrotingsonderhandeling tijdig overleg zal worden gevoerd tussen overheid en sociale partners op basis van de dan beschikbare gegevens. Inzet van dit overleg moet zijn een uiterst pogen te komen tot meer jaren afspraken over de mogelijke inkomens-ontwikkelingen. Ik kan me niet voorstellen dat ter wille van de bestrijding van de werkloosheid en het behoud van ons sociaal zekerheidssysteem dat de sociale partners niet bereid zouden zijn consequenties te aanvaarden. De consequenties zouden zijn het weer bespreekbaar maken van de systematiek van de prijscompensatie.

Oosterbaan & Le Cointre B.V. Goes

Telefoon (01100)-2.75.55

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 80 jaar drukker in Benelux voor bedrijven en organisaties

Vrolijke ministers; is dat ook kenmerkend voor de besprekingen i.v.m. het opstellen van de begroting voor 1981?

De snel stijgende energieprijzen hebben steeds belangrijker effect. De vraag moet beantwoord worden of deze niet te eenzijdig worden afgewenteld op de bedrijven. Een correctie op de prijscompensatie zal een niet onaanzienlijk effect hebben op de koopkracht voor de laagstbetaalden. Maar is het dan zo onredelijk een deel van de extra aardgasinkomsten te bestemmen voor een zekere compensatie ten behoeve van deze categorie. Het zal duidelijk zijn dat in zo'n overleg ook andere zaken aan de orde moeten komen, zoals afspraken over maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid (o.a. arbeidstijdverkorting), maatregelen met betrekking tot niet-CAO-lonen, het realiseren van de VAD en de betrokkenheid van werknemers bij bedrijfsinvesteringen. In een totaalafweging zouden ook andere alternatieven ter sprake kunnen komen, zoals belastingmaatregelen ter compensatie van een te hoge inkomensontwikkeling. Het verder opvoeren van het financieringstekort betekent alleen maar het verschuiven van de problemen.

Inkomensverhoudingen

Het matigingsbeleid gebaseerd op vrijwilligheid dient ook begeleid te worden door een rechtvaardig inkomensbeleid. Hogere inkomens zullen niet ontzien mogen worden. Daarom is de CDA-fractie ook zo vasthoudend geweest met betrekking tot de inkomenspositie van topambtenaren en politieke ambtsdragers. We hebben niet willen aanvaarden dat concrete maatregelen opnieuw weggeschoven zouden worden tot na 1 januari 1980. Uitsluitend op formele gronden hebben we dan ook uitstel aanvaard tot 1 oktober 1980. Bij een rechtvaardig inkomensbeleid zullen we juist ethisch moeten zijn met betrekking tot extra fiscale voordelen voor de hoogste

inkomensgroepen. Ook om die reden kan de CDA-fractie niet aanvaarden dat maatregelen met betrekking tot de aftrekbaarheid van hypotheekrenten boven 400 000 gulden verder zullen worden uitgesteld, dan nu is overeengekomen met onze coalitie-partner.

Arbeidsmarktbeleid

Eerste prioriteit heeft een nieuwe aanpak om knelpunten met betrekking tot de arbeidsmarkt te bestrijden. Om vele redenen is nu een urgentieprogramma meer dan ooit noodzakelijk. Instrumenten zijn op zichzelf wel bekend. Van belang is dat men deze ook geconcentreerd en in samenhang ook daadwerkelijk gaat toepassen. Omdat extra overheidsmiddelen hiervoor noodzakelijk zijn is het kortzichtig deze hiervoor ook niet te reserveren.

Tenslotte

Naast een noodzakelijk matigingsbeleid blijven belangrijke overheidstaken onontbeerlijk. In bepaalde sectoren zullen niet direct noodzakelijke uitgaven moeten worden geblokkeerd. Mogelijkheden blijven op korte termijn echter beperkt. Zelfs kunnen stimulerende maatregelen ten behoeve van zwakke regio's en zwakke sectoren (woningbouw) niet achterwege blijven. Dit kan alleen als we elders onze welvaartsclaims zullen laten vallen. Voor de politiek is dat lang niet altijd populair. Ook voor de verkiezingen zal de CDA-fractie hiervoor echter wel dienen te staan.

J. van Houwelingen, lid Tweede Kamer-fractie voor het CDA.

DEZE WEEK IN NG:

In Ogenschouw	pagina 2
Knif	pagina 2
NG-commentaar	pagina 3
Lezers schrijven NG	pagina 4
Pacifisme ...	
een plaatsbepaling	pagina 5
Program van uitgangspunten	pagina 6
Uit de Arjos	pagina 7

Het tarten der parlementaire democratie

Heel voorzichtig uitgedrukt kan gezegd worden, dat het geen goede zaak is als het in de politiek gaat, zoals het met name in de afgelopen weken gedaan is. Het „gemeen overleg“ tussen regering en parlement was geen toonbeeld van de ooit eens door Van Agt als minister-president bij de start van zijn kabinet in begin 1978 omarmde „dialoog“ met het parlement.

Wat de laatste tijd betreft behoort alleen maar gedacht te worden aan de kwestie van koopkracht en minima, aan de rente-af trek, aan de top-salarissen en bijvoorbeeld ook aan een zaak als de bijzondere (wijze van) benoeming van defensie-minister Scholten tot „onderkoning“, vice-president van de Raad van State, en de bijzondere verdediging daarvan door Wiegel in de Tweede Kamer. Over langere termijn gezien zijn er trouwens wel meer zaken te noemen, die niet zo goed verliepen. Soms meer gelet op de uitkomst, soms meer gelet op de wijze waarop een uitkomst werd bereikt. Gedacht kan worden aan de illegale werknemers, het kernbepaardingsdebat, de Ureenco-zaak en diverse andere punten. Het was dan ook zeer terecht, dat fractievoorzitter Lubbers

donderdag 26 juni jl. — naast fractiewoordvoerder Scholten ook zelf nog optredend in het olie-embargo-debat — opmerkte: „Het verkeer tussen mijn fractie en het kabinet is de laatste tijd stroef verlopen.“ Eent uitermate krasse uitspraak in een parlementair debat. Trouwens de gehele korte bijdrage van Lubbers was zeer krachtig en hij eindigde met „Kabinet, bezin u! Wat is echte moed?“

Wanneer de voorzitter van de grootste regeringsfractie, de CDA-Tweede-Kamerfractie, dat opmerkt aan het adres van het kabinet met tien CDA-ministers dan is er iets aan de hand. Daarbij behoort de belangrijkste vraag met name wat het christen-democratische in het beleid is van een zo samengesteld kabinet in de ogen van de christen-democratische Tweede-Kamerfractie en van de CDA-partij-federatie. Immers hoe men het ook wendt of keert en hoe men ook tegen een olie-embargo op dit moment mag aankijken, het ging om het geven van een duidelijk Nederlands signaal aan Zuid-Afrika, dat het dringend anders moet in de verhouding tussen zwarte en blanke bevolking, om van de gekleurde bevolking niet te spreken.

De Tweede Kamer had in november 1979 met grote meerderheid, waaronder de grote meerderheid van de CDA-fractie, terzake een motie-Scholten aanvaard. Daarin was voorzien de tijd van een half jaar, waarin het kabinet overleg zou kunnen plegen met de EEG-partners over een gezamenlijk olie-embargo. Zo dit niet tot resultaat zou leiden, zou Nederland eenzijdig tot een olie-embargo moeten besluiten. Bij een brief van 30 mei jl. liet het kabinet de Tweede Kamer weten, dat het overleg in EEG-verband niet tot het resultaat had geleid en dat het kabinet niet eenzijdig tot een olie-embargo jegens Zuid-Afrika wenste over te gaan. Bij het daarop volgende kamerdebat aanvaardde de Tweede Kamer op 18 juni jl. opnieuw met grote meerderheid een ook door de grote meerderheid van de CDA-fractie gesteunde motie-Scholten, waarin diverse maatregelen van het kabinet werden gevraagd, terwijl de regering tevens verzocht werd „thans een olie-embargo jegens Zuid-Afrika in te stellen.“ Bij brief van 24 juni jl. reageerde het kabinet daarop met de aankondiging van enige te nemen maatregelen, maar met de afwijzing van het instellen van een olie-embargo op dit moment.

Daarop volgde het Kamerdebat van donderdag 26 juni, uitlopend in vrijdag 27 juni jl. Ondanks krachtige aandrang van de Tweede Kamer weigerde het kabinet een eenzijdig olie-embargo. Het kabinet zou daarover nu nog wel eens gaan praten in Benelux-verband en contact opnemen met de Scandinavische landen. Merkwaardigwijls kon nu blijkaar ineens wel de EEG-lijn worden losgelaten. Op de vraag of het kabinet, als de stappen in Benelux- en Scandinavisch-verband, op niets zouden uitlopen alsnog tot een eenzijdig olie-embargo zal besluiten, komt geen antwoord. Ingediend wordt

volgens een motie-Ter Beek, waarin de regering uitgenodigd wordt de op 18 juli door de Tweede Kamer aanvaarde motie-Scholten in haar geheel uit te voeren. Van Agt „ontraadt“ die motie. Niettemin wordt ook deze motie vervolgens met 79 tegen 66 stemmen aanvaard. Onder de 79 voorstemmers zijn dertien CDA-Kamerleden. Van Agt zegt niet, dat hij de motie-Scholten niet zal uitvoeren. Er zal overleg gaan plaatsvinden met België, Luxemburg en de Scandinavische landen. Daarna komt de vraag of Nederland eenzijdig tot een olie-embargo moet besluiten. Van Agt zegt geen ja en geen nee. Dan dient de fractievoorzitter van de grootste oppositiepartij, Den Uyl, een motie van afkeuring in. De Kamer, constaterend dat de regering niet bereid is de motie-Scholten uit te voeren, spreekt daarover haar afkeuring uit. Aanvaarding zou het aftreden van het kabinet tot gevolg hebben. Die motie haalt het op het nippertje niet. Zij wordt verworpen met 74 tegen 72 stemmen. Onder de 72 voorstemmers zijn zes CDA-Kamerleden. Zes van de dertien stemden voor, zeven tegen. Waarom een stem tégen de motie-Den Uyl na een stem vóór de motie-Ter Beek?

Er was een kleine opening gebleven, dat het kabinet alsnog zou besluiten tot een eenzijdig olie-embargo, ook na eventueel mislukte contact met de opgesomde landen. Alsnog uitvoering van de motie dus, niet thans, maar wel op korte termijn. Een vraag was ook, welk effect de val van het kabinet zou hebben. Het ging er ook steeds meer op lijken, dat het kabinet-Van Agt er de voorkeur aan zou geven op een punt als dit door de Tweede Kamer naar huis te worden gestuurd, dan het risico te lopen het moeizame sociaal-economische werk en de opstelling van de begroting 1981 niet te kunnen klaren, met als gevolg een

interne breuk in het kabinet of het zelf ten val komen. De voorzitter van de kleinste regeringsfractie meende dit overigens, nog tijdens de debatten, te moeten opmerken. Wanneer overigens de motie-Ter Beek niet „slechts“ was „ontraden“, maar door Van Agt onaanvaardbaar zou zijn verklaard, zou naar verwachting het kabinet gevallen zijn. Het lijkt namelijk niet voor de hand liggend, dat iemand op 26/27 juni tegen een motie stemt, die vraagt om uitvoering van een motie waar hij op 18 juni vóór heeft gestemd. In één of twee maanden kan er nu voldoende contact zijn met de andere landen, zodat wij na het zomerreces in juli en augustus kunnen weten of Nederland, al dan niet met een partner, alsnog tot een olie-embargo besluit. Als Nederland dan nog niet hetzij zo mogelijk met een of meer partners, hetzij zonedig eenzijdig tot een olie-embargo zou besluiten, zou de motie-Scholten terzake echt niet worden uitgevoerd. Gelet op de uitspraken van de Tweede Kamer zou dat alleen maar tot een botsing kunnen leiden.

Waarom zou dit kabinet de Tweede Kamer op dit punt niet tegemoet kunnen komen? De parlementaire democratie zou te zeer getart worden. Voor de duvel niet bang, zo liet Van Agt destijds het Nederlandse volk weten. Hoe zit dat nu? Bang voor sommige buitenlandse reacties, minder bang voor de Tweede Kamer? Het is de vraag of dit binnenkort terecht zo zal blijken te zijn. W. de K.

nervus?
prikkelbaar?
plantival
geeft
rust
een plantaardig preparaat
dragees of druppels
DR. WILLMAR SCHWABE

KNIL-debat

f 7500,- voor alle ex-geïnterneerden in Nederlands-Indië

Donderdag 19 juni was het een grote dag voor allen die tijdens de tweede wereldoorlog door de Japanse bezetter in Nederlands-Indië werden geïnterneerd. Eindelijk, na vijfendertig jaar, vond er in de Tweede Kamer een fundamentele discussie plaats over de vraag of de Nederlandse samenleving nog een ereschuld in te lossen had ten aanzien van die geïnterneerden. Unaniem, en ook dat is uniek, was de kamer van oordeel dat dat inderdaad het geval was. Het resultaat was een motie die namens de vaste commissie voor ambtenarenzaken en pensioenen werd ingediend en waarin de regering gevraagd werd om aan alle ex-geïnterneerde kostwinners of hun toenmalige echtgenote een eenmalige, belastingvrije, uitkering te geven van f 7500,-.

Moreel oordeel

Het ging in deze zaak om het uitspreken van een moreel oordeel over een stuk beleid dat gevoerd is in een tijd die al ver achter ons ligt en in omstandigheden waarin wij ons nauwelijks meer kunnen verplaatsen. Het ging echter tegelijk om een stuk beleid waardoor grote groepen ex-ambtenaren en KNIL-militairen zich jarenlang ernstig gekrenkt hebben gevoeld. In het vooroverleg over deze zaak waarbij collega Weijers een hoofdrol speelde, zijn alle politieke partijen erin geslaagd zichzelf uit te tillen boven het niveau van de politieke tegenstellingen van de dag. Algemeen was er het besef dat in een zo gevoelige zaak, waarin het parlement geroepen is een laatste ethisch oordeel uit te spreken, de oordeelsvorming niet vertroebeld mocht worden door partij-politiek belang. Wij achten dat winst zowel voor de betrokkenen als voor het aanzien van de parlementaire democratie. Helaas is in de publiciteit op dit aspect weinig nadruk gelegd.

Historie

Velen zullen zich afgevraagd hebben hoe het kan dat zo'n zaak 35 jaar blijft slepen. Om op die vraag te kunnen antwoorden moeten we even een stukje geschiedenis ophalen.

De meeste ex-ambtenaren en KNIL-militairen hebben zo'n drie en half jaar in een kamp gezeten. In die tijd ontvingen ze niet hun normale salaris. Na de oorlog stond het Nederlands-Indisch gouvernement voor de vraag of dit achterstallig salaris alsnog moest worden betaald. De Landvoogd stelde toen een Backpay-commissie in om deze problematiek te bestuderen. In de opdracht aan die commissie stelde hij echter dat het niet juist zou zijn deze opdracht los te zien van de financiële situatie en de mogelijkheden tot schadevergoeding. Daarbij merkte hij op dat niet uit het oog mocht worden verloren dat dergelijke uitkeringen aanstonds een precedent zouden vormen voor niet-ambtelijke geïnterneerden en voor de tienduizenden, zo niet honderdduizenden, die in of na de bezetting alles hadden verloren. De zwaar gehavende en zeer verarmde Indische samenleving zou ten enenmale niet in staat zijn om alle geleden schade te vergoeden. Om die reden meende de Landvoogd dat moest worden afgezien van het beginsel van volledige schadevergoeding. In plaats daarvan zag hij liever als richtsnoer gekozen de rehabilitatie-gedachte, neerkomend op een gelijke behandeling van particulieren, zelfstandigen en

door dr. B. de Vries

overheidsdienaren ongeacht hun landaard. Het waren dus met name overwegingen van solidariteit die het gouvernement ertoe brachten te kiezen voor een rehabilitatie-regeling: ook in latere stukken komt dat argument herhaaldelijk terug. De rehabilitatie-regeling werd in fasen ten uitvoer gebracht. De eerste uitkering bestond uit 3-5 maanden vooroorlogs salaris en vond in 1947 plaats. Later zou een slotrehabilitatie volgen. Door de perikelen rond de soevereiniteitsoverdracht is daarvan echter weinig terecht gekomen. Bij de soevereiniteitsoverdracht werd afgesproken dat de nieuwe Republiek Indonesië de rehabilitatieverplichtingen over zou nemen. Zoals wel haast te verwachten was kwam daar helemaal niets van terecht.

Positie Nederland

Een groot deel van de groep die onder de rehabilitatie-regelingen viel kwam direct na de oorlog of na de soevereiniteitsoverdracht terug naar Nederland. Zij voelden zich niet minder Nederlander dan degenen die hier reeds woonden. Zij kwamen echter aan in een samenleving die nog volop bezig was het eigen oorlogsverleden en het trauma van de soevereiniteitsoverdracht te verwerken. De verschrikkingen van de Japanse bezetting van Nederland-Indië en het lijden in de Japanse gevangenkampen zijn daardoor in ons land pas laat en nooit ten volle beseft. De mensen die terugkeerden uit Indië kregen daarom ook niet de erkenning en de eervolle behandeling die zij verdienden. Nederland besepte nauwelijks wat het heeft betekend om eerst de verschrikkingen van een Japenkamp te doorstaan en je vrijwel direct daarna weer helemaal te moeten inzetten voor de opbouw van de Nederlands-Indische samenleving. En hoe groot zal de teleurstelling zijn geweest toen de soevereiniteitsoverdracht duidelijk maakte dat ook die offers tevergeefs waren gebracht?

In Nederland zijn slechts de noodzakelijke maatregelen getroffen om deze mensen een sociaal verantwoorde opvang te geven. Er kwamen vergoedingen voor wederinrichtingskosten, de overheid nam achterstallige pensioenpremies voor zijn rekening, bepaalde tijdens de oorlog ontstane schulden werden kwijtgescholden, de mensen werden keurig ingepast in ons systeem van sociale zekerheid, enz. Er werd zelfs in 1953 een Commissie Achterstallige Betalingen ingesteld die tot taak kreeg om zich nog eens te buigen over de problematiek van de rehabilitatie-uitkeringen. Dat leidde ertoe dat de Nederlandse overheid besloot om ten aanzien van de mensen die naar Nederland waren gekomen de verplichtingen in het kader van de slotrehabilitatie-uitkering van de Republiek Indonesië over te nemen en wat te verruimen; overigens gold dit alleen voor degenen die de Nederlandse nationaliteit hadden; de in Nederland verblijvende Molukkers profiteerden er dus niet van.

Ereschuld

Het is volstrekt begrijpelijk dat degenen die terugkwamen naar Nederland de behandeling die zij ondervonden gingen vergelijken met de maatregelen die waren getroffen voor Nederlanders die van de Duitse bezetting hadden geleden. Het is zonder meer duidelijk dat die vergelijking vooral voor wat betreft de beroepsmilitairen van het KNIL ongunstig uitviel. Nederlandse beroepsmilitairen die in Duitse krijgsgevangenschap hadden gezeten hadden namelijk wel hun volledige salaris doorbetaald gekregen. Tegen die achtergrond is het wel begrijpelijk dat het niet erkennen van het recht op niet genoten soldij door de KNIL-militairen zelf steeds meer werd beschouwd als het symbool bij uitstek van het gebrek aan erkenning. Toch was er strikt juridisch niets aan de hand. De Indische ambtenaren en militairen waren in dienst geweest van een aparte rechtspersoon, namelijk Nederlands-Indië. Die rechtspersoon was opgevolgd door de Republiek Indonesië en als er al juridische aanspraken waren dan bestonden die

dus niet ten aanzien van Nederland. Gerechtelijke procedures leidden dan ook stevast tot de uitspraak dat er op de Nederlandse overheid niets te verhalen viel. Moreel is zo'n redenering natuurlijk niet bevredigend. Vlak voor en tijdens de tweede wereldoorlog werden er door het moederland belangrijke beleidsbeslissingen genomen over de gang van zaken in Nederlands-Indië. Dat bracht in morele zin wel degelijk een stuk verantwoordelijkheid van Nederland met zich mee en het is logisch dat daaruit ook morele verplichtingen voortvloeien. Tegen die achtergrond was er dus wel degelijk reden voor de Kamer om te bezien of de Nederlandse samenleving nog een ereschuld tegenover deze groep had in te lossen.

Uitspraak Kamer

Het feit dat het vijfendertig jaar geduurd heeft voordat de Kamer tot een uitspraak kwam wijst erop dat het hier toch niet over een erg eenvoudige zaak ging. Eigenlijk hadden regering en parlement allang een punt achter de zaak gezet. Het is aan de organisaties van de betrokkenen te danken geweest dat drie kamerleden n.l. de heren K. de Vries (PvdA), Weijers (CDA) en Keja (VVD) in 1979 nog eens weer alle feiten op een rijtje hebben gezet en daarover een notitie hebben aangeboden aan de voorzitters van de vaste commissies voor ambtenarenzaken en defensie. Dat stuk bleek een voortreffelijk uitgangspunt voor de diverse fracties om verder mee te werken. Er bleek ook uit dat er toch wel belangrijke verschillen bestonden tussen de situatie in Nederland en in Nederlands-Indië tijdens de oorlog; verschillen die ook voor de beoordeling van de getroffen maatregelen van belang waren. Zo werd in Nederland slechts een betrekkelijk kleine groep mensen in Duitse kampen ondergebracht, terwijl in Nederlands-Indië 130 000 KNIL-militairen, ambtenaren en particulieren werden geïnterneerd. In Nederland hebben van alle

Betreuenswaardige aanvaringen

Terwijl elders in de wereld de Miss World-verkiezingen plaats vinden, kan met enige zekerheid worden gesteld dat het kabinet-Van Agt in ieder geval niet in aanmerking komt in de schoonheidsprizen te vallen. Zowel voor wat betreft de benoeming van een vice-voorzitter van de Raad van State als wat de voordracht voor een voorzitter van de Europese Commissie en de behandeling van de motie van de Tweede Kamer over de Zuidafrikaanse olie-boycot aangaat, heeft het kabinet met weinig gelukkige hand gemanoeuvred. Hoe men ook moge denken over de inhoud van de kabinetsbesluiten, vast staat dat nogal ruw met de in het parlement heersende opvattingen is omgesprongen. Aan de vooravond van begrotingsbesprekingen, die uitermate moeilijk zullen blijken te zijn, scheidt dat een weinig gelukkige atmosfeer in de verhouding regering-parlement. Gezien de grote belangen die hier voor land en volk op het spel staan, moeten alleen al daarom de aanvaringen tussen kabinet en parlement betreurd worden.

Jammer

Dat de Raad van State in de persoon van minister Scholten een uiterst bekwaam vice-voorzitter krijgt, is niet voor bestrijding vatbaar. Er was dan ook geen enkele reden om, nu de beslissing eenmaal gevallen is, er op aan te dringen die ongedaan te maken. Maar wel kan de vraag

gesteld worden of het kabinet grote wijsheid heeft betracht dit besluit in zulk een rap tempo te nemen, daarbij – naar we mogen aannemen onbedoeld – de indruk wekkend dat de opvattingen van de Raad van State zelf niet zo zwaar genomen behoeften te worden. Daarnaast is het de vraag of het op de publieke opinie een goede indruk maakt indien de beheerder van een belangrijke portefeuille zijn ministerschap opgeeft voor een andere openbare functie. Toegegeven, ook onder vorige kabinetten is dit gebeurd, maar dat betekent nog niet dat een slechte praktijk door herhaling respectabel wordt.

Vreemd argument

Het is eigenlijk zot dat bij de voordracht van een voorzitter van de Europese Commissie nationale overwegingen een zo belangrijke rol spelen. Het gaat er immers om de beste man op die stoel te krijgen. En als in het kader van een soort verdelingsschema een kandidaat uit de Benelux aan de beurt is, dan is het weinig zinvol om uit elk van de drie landen met een kandidaat te komen, want dan is de kans van een benoeming van één van hen minimaal. Als dus tussen de drie overeenstemming wordt bereikt over een Luxemburgse kandidaat, wiens capaciteiten niet omstreden zijn, dan gaat het niet aan een soort gehuil aan te heffen alsof de nationale eer weg is. En wanneer de PvdA in een zeer laat stadium met een kandidaat van de eigen kleur komt, dan hoeft de regering daar zeker niet op in te gaan, als zij zelf tot die overtuiging is gekomen dat deze kandidatuur geen haalbare kaart meer is, hoe gekwalificeerd die kandidaat overigens ook moge zijn. Maar dan is het onbegrijpelijk dat de

NG COMMENTAAR

minister-president bij de verdediging van zijn beleid ook nog argumenten gebruikt die de indruk wekken alsof hij uit partijpolitieke overwegingen heeft gehandeld. Want wat is het belang van het argument dat de heer Van der Stoep deel uitmaakt van het schaduw-kabinet van de oppositie (hoe ziet dit schaduw-kabinet er overigens verder uit?). Diskwalificeert dit de heer Van der Stoep voor een Europese functie? Het gaat soms vreemd toe in 's lands vergaderzaal.

Bijna fataal

En dan tenslotte de bijna fatale aanvaring over de Zuidafrikaanse olie-boycot. In het buitenland zou men er waarschijnlijk niets van begrepen hebben indien in Nederland een kabinet ten val zou zijn gekomen over een maatregel tegen een ander land waarvan zelfs de voorstanders moeten toegeven dat hij voornamelijk van symbolische waarde zou zijn, hetgeen niet wil zeggen dat symbolische daden van slechts marginale betekenis zijn. De vervreemding tussen het kabinet en de kamermeerderheid zou wel eens mede veroorzaakt kunnen zijn door het feit dat het kabinet er zo weinig blijkt van geeft de betekenis van het symbool te begrijpen (dat geldt ook

bij de topsalarissen en bij de aftrek van zeer hoge hypotheekrenten). Daarnaast zou het wel eens kunnen zijn dat het olie-boycotdebat tevens diende als bliksemafleider voor gevoelens van onvrede die bij debatten eerder die week waren opgestapeld. De crisis is niet gekomen, maar van een vruchtbare gedachtenwisseling tussen regering en parlement in de afgelopen week kan moeilijk worden gesproken. Hoe men ook inhoudelijk over de verschillende onderwerpen mag denken, dat is een slechte zaak.

Constructief I

Vorige week zaterdag zijn een aantal geschilpunten tussen de CDA-partijen, die naar aanleiding van de voorjaarspartijraderen van ARP en KVP en de CHUnieraad gerezen waren, uit de weg geruimd. Delegaties van ARP, CHU en KVP en rechtstreekse leden vonden elkaar te Noordwijkerhout tijdens een lange dag vergadering over resterende geschilpunten inzake het Program van Uitgangspunten en het Fusieprotocol. Het overleg vond, onder uitstekende leiding van mr. Janssen van Raay, in een over het algemeen constructieve en open sfeer plaats. Belangrijk is dat voor wat betreft de anti-revolutionaire delegatie er bevredigende oplossingen zijn gevonden voor de politiek relevante artikelen over vrede- en veiligheid (art. 19 en 20) en huwelijk en gezin (art. 13 en 33). Noot: elders in dit nummer is de gehele tekst van het P.v.U opgenomen.

Constructief II

De nieuw overeengekomen versie

inzake de artikelen over vrede- en veiligheid komt tegemoet aan de duidelijke wens van de ARP-partijraad van 7 juni om iets van een spanning tussen ideaal en werkelijkheid weer te geven. De NAVO is een gewichtig instrument bij het streven om de bewapeningswedloop terug te dringen. In de toelichting bij het Program van Uitgangspunten wordt dat ook vermeld. Een kritische dialoog binnen de NAVO moet echter mogelijk blijven en het lidmaatschap mag een eventuele zelfstandige standpunt-bepaling niet uitsluiten. De woorden „met name” in het artikel 19 geven die ruimte aan, evenals de in art. 20 vermelde „initiatieven”. Bondgenootschappelijk overleg is een belangrijk instrument, het blijft uiteindelijk echter een middel, en geen doel in zichzelf.

Fusie

Met het resultaat van „Noordwijkerhout” zijn een flink aantal beletsels om te komen tot fusie op 11 oktober a.s. opgeruimd. Helemaal zover is het overigens nog niet. Er resten nog een aantal zaken die deze zomer om besluitvorming vragen, met name op het terrein van de organisatiestructuur en bestuurlijke verdeling is dit het geval. Conform de belofte aan de partijraad kunnen de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad hun eendoel over de fusie pas dan geven als zij een volledig overzicht hebben over alle genomen relevante beslissingen. Overigens twijfelen wij er niet aan dat de eindstemming over de fusie in de periode eind augustus/eind september zal kunnen plaatsvinden. Een meerderheid van twee/derde van de uitgebrachte stemmen is daarbij, conform de statuten vereist.

OVERWEGENDE

Metterdaad

De regering regeert nog. De olieboycot nu gaat niet door. Dat zijn de twee meest directe conclusies uit het vorige week in de Tweede Kamer gevoerde debat over een in te stellen olie-embargo jegens Zuid-Afrika. Hoewel de Kamer in een tijdsbestek van 8 maanden tot 3 maal toe heeft uitgesproken een olieboycot te wensen, hield het kabinet er geheel eigen standpunten op na. Nu is dat op zich alleszins gewettigd. In een gezamenlijk treffen moet daarna dan wel blijken wat het gemeen overleg tussen de regering en volksvertegenwoordiging voorstelt en wat daarin de hier te lande geldende parlementaire democratie inhoudt. Van de drie aangeduide moties werden er twee binnen acht dagen aanvaard. Vóór de eerste stemde de overgrote meerderheid van de CDA-fractie. Voor de tweede kwam er uit de CDA-groep nog steun van 13 leden. Toen ook die, met 79 - 66 stemmen aangenomen motie het kabinet niet tot andere gedachten bracht, werd een motie van afkeuring ingediend welke – uiteraard – betrekking had op het niet uitvoeren van de motie terzake van de gevraagde olieboycot. Deze motie werd met 74 tegen 72 stemmen verworpen. Zes CDA-ers, waaronder schrijver dezes, steunden ook deze motie.

Deuk

Over de zaak zelf bestond in de CDA-fractie een grote mate van overeenstemming. Jarenlang hebben wij met betrekking tot het verfoede fascistische bewind in Zuid-Afrika de stelling aangehangen dat wij langs de

weg van de dialoog tot een geleidelijke beëindiging van de apartheid zouden kunnen komen. De realiteit heeft ons geleerd dat de blanke machthebbers slechts bereid waren tot het aanbrengen van cosmetische veranderingen. Het wezen van de apartheid bleef als systeem volledig in stand. Het in de laatste jaren onafhankelijk worden van de aan Zuid-Afrika grenzende staten, leek eerst matiging van het apartheidsbewind tot gevolg te hebben. Van die matiging is weinig meer over. Het Zuidafrikaanse bewind reageert in verscherpte mate op hen die in eigen land zich tegen de apartheid verzetten, tegen de derderangspolitie van de zwarte bevolking. Nu de dialoog niets oplevert, de verharding zich doorzet, is – teneinde een bloedbad te voorkomen – een verhogen van de druk noodzakelijk. Daartoe kunnen economische sancties een goed instrument zijn. Zowel in ons partijprogramma als in het regeerakkoord wordt van het geoorloofd zijn van de economische druk; waar het over mensenrechten gaat, uitgegaan.

Effectief

De economische sanctie haalt natuurlijk meer uit wanneer anderen ook meedoen. In veel gevallen ligt het dan ook voor de hand die sancties alleen dan door te voeren wanneer dat gebeurt in het verband van de VN of de EEG. In veel gevallen, niet altijd. Voor dat laatste zijn in het geval Zuid-Afrika minstens drie redenen aan te voeren. Met name grote staten hebben de neiging bij economische

sancties zozeer aan de eigen handelsbelangen te denken dat in hun ogen de effectiviteit van een voorgestelde boycotmaatregel zelden blijkt. Naar Zuid-Afrika toe denke men maar aan uranium, goud en scheepvaartroutes. Nederland heeft speciale banden met Zuid-Afrika. Men spreekt er een taal die ons toespreekt. In die taal zijn de rassensetten geschreven. Men beroept zich voor de apartheid mede op dezelfde grondslag als waarvan het CDA wil uitgaan. Dat geeft ons een bijzondere verantwoordelijkheid. De derde reden is dat niet alleen de effectiviteitsvraag, maar, vanwege de ernst van de situatie, en ter bemoediging van hen die verzet bieden, ook de signaalfunctie van een boycotactie tot een andere opstelling kan en soms ook moet leiden. Tot hertoe geldt dat de overgrote meerderheid van de CDA-fractie, de lijn door Scholten uitgezet, en door Lubbers in niet mis te verstane termen gesteund, met haar fiat bleef bekrachtigen. Hier mag ook wel eens gezegd dat Jan Nico Scholten op verantwoorde wijze voortdurend getracht heeft de standpunten van de gehele fractie weer te geven.

Stemmen

De eerste boycotmotie werd door 34 fractieleden gesteund. De tweede, met dezelfde inhoud nog door 13. Vanwaar dat verschil? De regering ontraadde het aannemen van de tweede motie. Ontraden is een vrij lichte vorm van duidelijk maken dat je iets niet wilt. Een deel meende daarin vrijheid te vinden nogmaals duidelijk te maken dat men nu een eenzijdige boycot wilde. Het grootste deel der fractie zag aankomen wat er daarna – bij een zeker komende motie van afkeuring – toch tegengestemd zou moeten worden en vond het dan ook raadzaam dat maar gelijk te doen. Voor beide standpunten is wat te zeggen. Mij lijkt het toch dat de standpuntbepaling van de fractie sterker was overgekomen indien ook bij de tweede motie dezelfde 34 hun stem voor zouden hebben uitgebracht. Nu werd het een aftelsom die de zaak geen goed deed. Bij de motie van afkeuring trokken van de 13 er zich nog weer 7 terug. Hun argumenten waren dat een vallen van de regering op de olieboycot, de zaak zelf niet veel verder bracht, en ons land, gegeven met name de sociaal-economische problematiek, voor grote moeiten zou plaatsen. 6 leden meenden ook aan de laatste motie hun steun te moeten geven. Waarom? Wilden zij de regering dan zo graag wegsturen? Nee, natuurlijk niet. Een heenzenden van een kabinet is wel het allerlaatste waartoe een anti-revolutionair komt vanuit zijn visie op overheid en gezag. Zeker in een kabinet waarin zoveel eigen geestverwanten zitting hebben. Waarom dan toch doorgezet?

Ek het plesier

Ook ik ontken niet dat er verschil in belangrijkheid van onderwerpen bestaat. Een crisis op een willekeurig onderwerp is bijna altijd slecht tegen de achtergrond van de werkloosheidsvraagstukken en de begrotingsproblematiek. Er zijn echter punten waarbij dat niet opgaat. De zaak van de mensenrechten is zo'n punt. Dan faalt het

afwegingsmechanisme. Een nu niet doorzetten van een olie-embargo zou, wat een teken van hoop en solidariteit had moeten zijn, dat teken in zijn tegendeel doen verkeren. Ik meen dat men dat de onrechte zwarte bevolking niet aan mag doen. Het "ek het plesier" van de Zuidafrikaanse ambassadeur aan het einde van de stemming legt van de nu omgekeerde waarde van het bevochten teken getuigenis af.

Hoogheid van het ambt

Een tweede overweging was de wijze waarop de regering in deze zaak, en bij voortdurend, het parlement behandelt. Daarvan hadden wij in de laatste parlementaire week bij verschillende onderwerpen de voorbeelden voor het oprapen. Steeds uitmondend in een naast zich neerleggen van uitspraken van het parlement. Die houding kan een kabinet zich in een parlementaire democratie niet ongestraft veroorloven. Anti-Revolutionairen kijken doorgaans tegen regeringen op. De dienaren der kroon. Gezagsdragers. Die hoogheid van het ambt verplicht ook het kabinet. Verplicht hen tot grote zorgvuldigheid jegens de gekozen volksvertegenwoordiging. Die zorgvuldigheid is vorige week meer dan met voeten getreden. Daarom meen ik, zonder last of ruggespraak mijn controlerende taak als volksvertegenwoordiger in een parlementaire democratie uitoefenend, dat het recht op blijven was verspeeld. Verspeeld omdat men zelf de hoogheid van het ambt niet had weten te bewaren. De regering regeert nog. Dan geldt ook weer voor een ieder: steun waar mogelijk, kritiek waar nodig.

H. A. de Boer.

AR '80

Voorzitter De Boer spreekt niet de waarheid als hij stelt dat: „de verontrusting onder ons de door hen genoemde 20 crisisjaren gezweven hebben” (NG 21.06.1980). En als lid van de Partijraad en als gewoon lid heb ik in de jaren van ± 1960-1979 vele malen mijn mond open gedaan in de Partij – o.a. op die afschuwelijke partijdag in Ede (01.12.1979). Verder heb ik alle voorzitters (ook de heer De Boer) meerdere malen van mijn verontrusting over de verlinking van de ARP verwittigd, zowel mondeling als schriftelijk; één heeft mij zelfs, hierover, in Ede bezocht. Verder heb ik erover geschreven in AR-Staatkunde (1969) en heb ik getracht om in Nederlandse Gedachten mijn mening te kunnen weergeven. Hetgeen niet steeds gelukte; maar wel met hulp van prof. Goudzwaard (27.10.1979) en De Boers eigen bemiddeling (26.05.1979). Ik kan een hele lijst van artikelen produceren die ik de laatste jaren heb geschreven als

verontruste ARP-er. Bovendien weet de heer De Boer dat het bedanken van 50.000 AR-ers als lid.....juist met die verontrusting van doen had. Het dagelijks bestuur van de partij moet nu bij monde van voorzitter De Boer – beter wetende – niet doen alsof er niets aan de hand was en is. Kwam de heer Schakel destijds niet in de Kamer omdat een aantal verontrusten het zat was en ook hun geluid wilden doen horen? En wie wordt er nu (21.06.1980) wederom in een kwaad daglicht gesteld (?) de heer Van Agt, zie de derde kolom van De Boers opstel. Over de genoemde commissie-Boertien schreef ik destijds dat die opvallend bearded was met vele atoompacifisten. En was de laatste kiesverenigingen-reactie bij de vaststelling van de lijst Kamerkandidaten geen getuigenis van verontrusting?

H. Meijer, Ede

(een lid Comité AR Christen-democraten.)

LEZERS
SCHRIJVEN

AR '80

N.G. van 21 juni was de moeite waard om te lezen. Voor een ieder wat wils. In de eerste plaats natuurlijk de brief van de anti-revolutionaire christen-democraten 1980. Eindelijk kan de stem van een niet onbelangrijk deel (de zwijgende meerderheid) der A.R. kiezers tot in N.G. doordringen. De kaarten m.b.t. de kandidaatstelling waren immers geschud, de partij wordt 11 oktober a.s. opgeheven, wat kan er nog gebeuren? De partijvoorzitter meende te kunnen stellen: „De actie is gedoemd om dood te lopen.”

Misschien krijgt hij gelijk. In ieder geval had m.i. dhr. Gosker gelijk, die in de rubriek „In ogeschouw” werd geciteerd met z/n stelling: „De oude A.R.P. gaat jankend ten onder”. Waarom hij gelijk had, viel af te leiden uit het artikel van Dr. C. Rijnsdorp, die stelde dat het volk behoefte heeft aan

gewoon verwaarloosd. „Kennelijk” is men van mening dat het daar ergens niet veel betekent, het passeren of er geen acht op slaan of net doen alsof men daar wel wat mee kan spelen, is al jaren „in”. Laat dat woord „kennelijk” en ook actie's maar vallen, het zegt niets.

Damwoude
P. Vlasman

vertrouwensmannen, m.i. een zeer terechte algemene opmerking voor iedere politieke partij. De uitslag van de kandidaatstelling was een duidelijk signaal dat het A.R.-volk geen vertrouwen heeft in de huidige top van haar volksvertegenwoordigers. De partij jankt. Ingewijde A.R.-politici lachen m.i. in hun vuistje. Ze denken: We worden volgend jaar toch weer gekozen als het niet tot kamerlid is, dan wel tot staatssecretaris, want dat kan ook in de A.R.P. als je slechts 4 stemmen in de verkiezingen hebt ontvangen. (Bekijk de uitslag in N.G. van 11 juni 1977 maar eens goed). Ik stelde: „Voor elk wat wils in N.G. van 21 juni 1980. 't Zou mooi geweest zijn, wanneer in het begin van 1980 (voor de kandidaatstelling) zoveel ruimte voor het pluriforme ledenbestand van de A.R.P. in N.G. ingeruimd zou zijn geweest. De redactie moet mij niet vertellen dat er geen aanleiding toe was, gelet op mijn persoonlijke overpeinzing, welke men meende niet te kunnen opnemen in N.G. in de weken voordat de kiesverenigingen kandidaten konden stellen en kiezen!!! Zelfs een dringend verzoek van Wim Aantjes aan het partijbestuur, om te trachten zoveel mogelijk leden bewust te maken van – het belangrijke moment in ons democratische bestel, (de kandidaatstelling) werd m.i. om tactische redenen door enkele partijbestuursleden (nog intelligenter-t.a.v. deze materie dan Wim Aantjes) genegeerd. Jammer, bijzonder jammer voor de A.R.P.!!! De A.R.P. die 11 oktober opgaat in het C.D.A. De partij als organisatie gaat over. ik vraag mij echter af: „Gaan de leden wel mee???” is het C.D.A.-huis goed ingericht voor de A.R.P.-leden? Mag ik mij even richten tot de partijvoorzitter persoonlijk? en drie persoonlijke vragen stellen?

1e Hans de Boer, ken jij de doorsnee echte leden van de A.R.P. die jou, als voorzitter (leider) van de partij hebben

De heer Gosker.

gekozen???

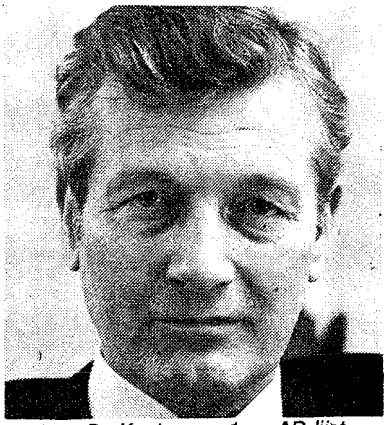
2e Kun jij op een verantwoorde manier als vertegenwoordiger van de echte A.R.P.-leden, de A.R.P. laten opgaan in het C.D.A.?? Het moet wel gebeuren hoor!!!

3e Meen je, dat zoals Rijnsdorp het zo precies stelt: „Het volk heeft behoefte aan vertrouwensmannen” dat jij de vertrouwensman bent van het doorsnee A.R.P.-lid? Ook als 2e kamerlid volksvertegenwoordiger!! Graag zou ik e.e.a. in je wekelijkse rubriek in N.G. beantwoord zien. **Eén opmerking vooraf mijner zijds.** Ga mij niet vertellen dat jij als voorzitter van de A.R.P. alleen rekening houdt met wat partij-raden en/of verkiezingsprogramma's bepalen, want daarvan weet jij wei erg goed, dat het middelen zijn om een partij te leiden. Een partij-raadsvergadering wordt door slechts 1 à 2% van de leden bezocht en het partijprogramma door slechts 0,1 tot 0,2% v.d. leden opgesteld. Gelet op deze normale percentages en promilages, dienen betrokken partijfunctionarissen zich m.i. terdege te realiseren dat zij een vertrouwenspositie bekleeden, waarbij van ze verwacht wordt dat zij de achterban zeer goed kennen en hun wensen weten in te brengen in het program en het beleid.

J. Hebly, Winterswijk

Kandidatenlijst

In N.G.-commentaar 24-5-1980 staat „de ongebruikelijke ingrijpende wijze waarop wijzigingen in de advieslijst kandidaatstelling aangebracht zijn, en verwezen wordt naar een zekere kloof tussen partijleiding/kamerfractie enerzijds en het grondvlak anderzijds”, merk ik op dat dit inderdaad zo is en wel heel simpel een gevolg is van het (top) beleid en het daarmee niet eens zijn van een groot deel van de kiezers. Dit was reeds bekend, ook bij de top, naar aanleiding van de vele bedankjes voor de A.R.-Partij. Het is jammer dat daaruit geen enkele conclusie getrokken is ten aanzien van de advieslijst kandidaatstelling. Dat de kiesverenigingen de A.R. regeringsmensen een stevige steun hebben gegeven voor hun beleid is een goede ontwikkeling. In het kabinet Van Agt spelen de V.V.D.-ministers niet mee voor spek en bonen. In een kabinet van overwegende C.D.A.-ers mag dat ook niet, men zou dan op hetzelfde niveau verdwalen als de P.v.d.A. Ik denk dat de kiezers dit heel goed door hebben en ik hoop dat veel P.v.d.A.-kiezers de ogen open gaan voor de exclusieve en

Minister De Koning, nr. 1 op AR-lijst.

keersende mening van hun partijleiders, dat zij het alleen maar weten. Wanneer de P.v.d.A. niet komt of komen kan tot een gelijk recht van mede regerings-partners, dan heeft deze partij gewoon geen recht op de waardering van de C.D.A. als regeringspartner, zelfs niet in het zo begeerde brede vlak. Daarom dienen allerlei zinspelingen op „wie met wie” achterwege te blijven. Ook lees ik over „akties” in noordelijke regio's „kennelijk”. Wat is dat voor een vreemde opmerking. De noordelijke regio's zijn door de top in hun advies

Solidariteit op een koopje

Als drukmiddel om de Zuidafrikaanse regering in moeilijkheden te brengen en zo tot wijziging van het apartheidsbeleid te dwingen is de waarde van een eenzijdig-Nederlandse olie-boycot dan ook nul komma nul. Volstrekt futiel.

Dit laatste wordt door hen die zo'n boycot toch bepleiten meestal niet ontkend. Maar de waarde ervan zou volgens deze voorstanders vooral gelegen zijn in de politieke „symbool”-waarde, het teken van morele steun aan de onderdrukten, het stellen van een daad die mogelijk zal worden nagevolgd. Het valt te betwijfelen of deze argumenten hout snijden. Als het om symbolen gaat zijn er wel andere acties te bedenken die langer zichtbaar zijn dan een

betekenisloze boycot. Men zou kunnen denken aan het jaarlijks verbranden van de Zuidafrikaanse vlag op het Binnenhof door Nederlandse parlementsleden. Men kiest voor economische sancties omdat deze „bijten”, d.w.z. de tegenpartij schade berokkenen en in moeilijkheden brengen. Als ze dat niet doen zijn ze zinloos, ook als symbool. Vandaag halen ze de voorpagina's van de kranten, morgen zijn ze vergeten omdat ze geen blijvend effect nalaten. Het is ook nog maar de vraag of de onderdrukten in Zuid-Afrika zich werkelijk moreel gesteund zullen voelen als zij ontdekken dat deze Nederlandse boycot niets om het lijf heeft en ook geen Nederlandse offers vraagt. Uit brieven, die ik van binnen- en buitenlandse voorstanders van een Nederlandse olie-boycot ontvang blijkt mij dat velen in de veronderstelling

Door C. van Dijk

verkeren, dat een werkelijk bestaande belangrijke oliestroom zou worden gestopt en de Zuidafrikaanse energiesituatie zou worden bemoeilijkt. Hoe groot moet de desillusie zijn als deze mensen ontdekken, dat we slechts een loos gebaar hebben gemaakt, dat ons niets kost. Solidariteit op een koopje.

C. van Dijk,
CDA-Tweede-Kamerlid.
De heer Van Dijk heeft t.a.v. de olieboycot een minderheidsstandpunt ingenomen. Voor de motie van mr. J. N. Scholten stemden 38 leden, tegen 11, waaronder de heer Van Dijk.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

schrammen en builen?

ook bij: schaafwonden,
lichte brandwondjes, ruwe,
schrale en gesprongen huid.

uit natuurlijke grondstoffen bereid

Youth for Christ

Met bedroefdheid heb ik kennis genomen van het artikel „vrije keuze” van de hand van dhr. E. Boertien in NG van 21 juni 1980. Mijn bedroefdheid komt voort uit het feit, dat NG nu voor de zoveelste keer als podium wordt gebruikt voor het COC. Daarbij komt nu in het aangehaalde artikel een ongekende harde aanval op Youth for Christ. Triest is het feit dat de gegevens voor dit artikel uitsluitend ontleend zijn aan de in mei j.l. verschenen brochure van het COC. Want deze uitgave is een uitermate polariserende en zeer gekleurde aanval op Youth for Christ. Het is een onmiskenbaar feit, dat er binnen de ARP en ook binnen de kerken, verschillend wordt gedacht over het functioneren van homofielen in de samenleving. Daarom is het van belang, dat de discussie over dit onderwerp op hoog niveau wordt gehouden. De aantijgingen tegen dr. G.J.M. van den Aardweg zijn dan ook

onder de maat van een zo respectabel blad als NG. De heer Boertien mag zich in deze niet verschuilen achter het COC. De redactie van NG is er aan gehouden om in deze hoor en wederhoor toe te passen. Als de redactie van NG ds A. Klammer met foto en al als getuige wil aanvoeren tegen Youth for Christ, dan zou ook ds. P. Boomsma nog eens de ruimte moeten krijgen om zijn standpunten duidelijk te maken.

Mocht u als redactie eens kennis willen nemen van de gedachten van dr. v.d. Aardweg dan kan ik u aanraden zijn boek: „Homofilie, neurose en dwangzeifbeklag – Polak & van Gennep A'dam 1967-” te lezen.
Rotterdam Ds. A. van den Berg
Baptisten predikant

Naschrift

De redactie heeft o.a. ds. Boomsma en dr. v.d. Aardweg uitgenodigd om te reageren op het artikel van Egbert Boertien.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Pacifisme... een plaatsbepaling

Door Aalt van de Glind

Schrijvend en pratend over problemen hebben we dikwijls het idee de dingen in ons hoofd en hart beter op een rij te hebben dan ze in onze woorden doorklinken, c.q. dan ze bij anderen overkomen. Velen overkwam (overkomt?) dit tijdens de discussie inzake de gewenste ontwapening. Dit artikel is een poging wat meer duidelijkheid te scheppen en wat zeker zo belangrijk is; om tot een plaatsbepaling te komen.

Uitgangspunt

Niemand wil oorlog. Tenminste binnen het CDA heb ik nog nooit iemand horen beweren dat we bewapenen moeten omdat de oorlog zo een goede zaak zou zijn. Ten diepste zijn we, althans dat zeggen we daarmee, allen pacifisten. Deze diepste wens naar vrede, want daar komt het op neer, ontkenen zou in strijd zijn met de grondbeginselen van het CDA. Dat onze inschatting van de meest juiste weg naar die vrede toe uiteenloopt behoeft geen betoog. Het heeft wel consequenties. De belangrijkste daarvan is dat vrede het doel is. Aan het doel zijn de middelen ondergeschikt; de NAVO, een coalitie kabinet, zelfs ons eigen (?) CDA behoren beschouwd te worden als middelen om o.a. dat doel te bereiken, dan wel dat doel van vrede zo dicht mogelijk te benaderen. Zolang de middelen naar het doel toewerken zijn ze goed, zodra dit niet het geval is zullen we onze middelen moeten corrigeren dan wel tot andere middelen hebben over te gaan.

De weegschaal-pacifist, c.q. de angstpacifist

Het lijkt een woordspelletje, zo is het niet bedoeld. Integendeel, juist ook de termen die we bezigen houden meer in

dan een benaming alleen; te vaak is het tevens een oordeel en in sommige gevallen behelst één enkel woord ook het eindoordeel. Zij die voor wapenvernieuwing zijn krijgen het stempel „realist” opgeplakt. Hun idealisme wordt daarin niet gewaardeerd. De plakkers van het etiket doen zichzelf of anderen mateloos te kort, alsof angst voor de bewapeningswedloop als zodanig niet even realistisch zou kunnen zijn. Er wordt aangeraden ons standpunt niet al te snel te identificeren met het Bijbels uitgangspunt. Zo dit terecht is (immers toetsing aan de Bijbel is niet onmogelijk!), dan is zeker ook terecht het advies ons standpunt niet te snel gelijk te verklaren aan objectiviteit en realisme. (Hier is toetsing immers minstens moeilijker!) Toch meen ik in deze groep een ontwikkeling te bespeuren. Enige jaren geleden werd wapenvernieuwing vooral bepleit met het argument de „weegschaal der bewapening” in evenwicht te willen houden en zo de grote oorlog, alsmede overheersing door Sovjet Rusland te voorkomen. Dit weegschaal-pacifisme heeft ons in ieder geval vijfendertig jaar vrede gegeven, althans ons hier geen oorlog bezorgd. Ik meen dat de laatste tijd meer op het aambeeld „angst-voor-de-Russen” gehamerd wordt. Terecht of niet terecht in ieder geval begrijpelijk. Het Russisch communisme zegt en herzeigt de wereldheerschappij na te streven en de daden wijzen niet op het tegendeel (Hongarije, Tsjecho-Slowakije, Afghanistan...) Wie de Berlijnse muur is gepasseerd en wie de gang der dissidenten in Rusland volgt, zal al met al recht angstig naar de toekomst kijken! Met andere woorden, er worden terrechte argumenten gehanteerd. Deze groep bestempelen als „oorlogzuchtige militaristen” behoort onze stijl niet te zijn!

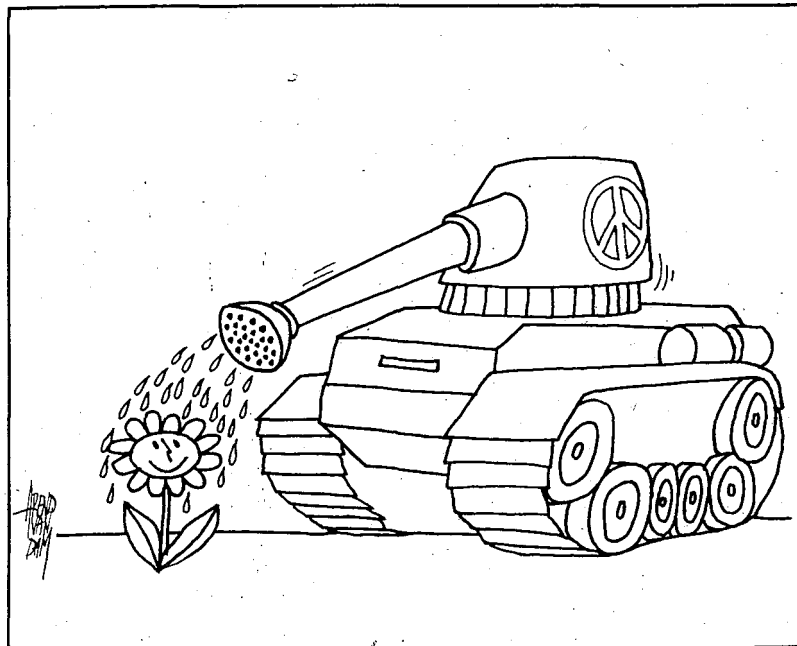
De geweldloze weerbaarheids-pacifist

De pacifisten worden maar al te vaak afgeschilderd als „slappelingen”, „zij

die geen verantwoordelijkheid willen dragen” en als „idealist die hun hoofd in de wolken in plaats van beide benen op de grond hebben”. Het valt me op dat deze bestempelingen me eenvoudiger te binnen schieten dan de voorgaande. Duidt dit erop dat wij deze groep al te gemakkelijk met een enkele negatieve aanduiding afschreven? Hoe het ook zij, het pacifistisch standpunt is in ieder geval niet vreemd aan de Bijbel. Of wij het er mee eens zijn of niet doet hier niet ter zake, waar het mij om gaat is te bepleiten dat het pacifistisch denken zeer wel Bijbels denken kan zijn. Met andere woorden, wanneer wij de Bijbel als uitgangspunt serieus wensen te nemen, dan hebben wij het pacifisme in ieder geval ook serieus te nemen. Dit standpunt heeft trouwens meer met moed dan met angst te maken. Geweldloze weerbaarheid wil zeggen een andere weerbaarheid dan met wapens en beslist geen weerloosheid. Wie de geweldloze strijd van Martin Luther King kent zal beamen dat deze weerbaarheid werkt en derhalve niet genegeerd maar onderzocht en beproefd dient te worden. Op een voorlaatste partijraad van de ARP is dienaangaande een resolutie aangenomen; er zal aan gewerkt moeten worden.

De wedloop-pacifist

Een nieuw soort pacifisme binnen het CDA, binnen onze ARP is het atoompacifisme met in het verlengde daarvan het wedloop-pacifisme. Ik bedoel daarmee een standpunt dat vooral in de steeds toenemende bewapening een groot gevaar ziet. Je zou derhalve net zo goed kunnen spreken van angstpacifisme! Er zijn ook mensen die in de Tweede Wereldoorlog in het verzet vochten en nu tot de konklusie kwamen: dit gaat te ver, deze bewapeningswedloop moet beëindigd worden, tot hiertoe en niet verder maar terug. Even als de hiervoor genoemde groepen getuigt ook dit standpunt van idealisme, realisme, pacifisme, van

geweldloosheid, van weerbaarheid en ook van dit standpunt kan niet gezegd worden dat het haaks staat op de Bijbelse boodschap. Immers waar bijna de helft van het menselijk vernuft (research) in de bewapening gestoken wordt zit er iets fundamenteel fout. Waar de huidige middelen met name de burgers zullen treffen worden grenzen overschreden. Waar de kernwapens niet alleen de mensen van nu kunnen treffen maar ook komende generaties, is de eerbied voor het leven ver te zoeken. U merkt het al, ik reken me tot deze groep. Mijn reële angst voor het Russisch communisme is kleiner dan mijn reële angst voor „de atoomoorlog”.

Het CDA

Binnen het CDA zal de fundamentele discussie doorgang moeten vinden. In Den Bosch constateerden we verschillende inzichten. In Dronten bevestigde het kongres deze verschillen en, wat meer is, de rechtmatigheid daarvan. We zijn onder andere bezig om tot een nieuw verkiezingsprogramma te komen. Welnu de spanning tussen die verschillende inzichten ontkenen door middel van fraaie volzinnen die voor meerderlei uitleg vatbaar zijn noem ik hypokriet. Heel Nederland kan weten wat we zelf zeiden, laten we derhalve

die spanning eerlijk erkennen! Trouwens het streven van toppolitici om de éénheid in de formulering te zoeken wordt door de gewone kiezer, met behulp van een zeker op het CDA alerte pers, zeer wel doorzien. Uiteraard moet er naar gestreefd worden elkaar op de lange weg naar vrede zo veel mogelijk vast te houden, maar op een zo'n wezenlijk punt als dit kunnen we het niet maken naar buiten toe de schijn van volledige eensgezindheid op te willen houden. Een elkaar niet langer vast kunnen houden voor wat betreft standpunten houdt voor mij geen loslaten als partijlid in, dat eerst in laatste instantie. Wel lijkt mij de uiteindelijke beslissing inzake de stationering van nieuwe kernwapens een markeringspunt te wezen. Voorlopig vind ik een meehelpen aan de doorgaande discussie binnen de grootste partij belangrijk genoeg om de stelling te pomen: Het is beter dat een groot geheel als het CDA een klein stukje in de goede richting opschuift, dan dat ik mijzelf als een klein stukje binnen het CDA afschrijf. Een persoonlijke plaatsbepaling; in dit kader nodig, maar niet het meest belangrijke. Van wezenlijk belang voor het CDA is dat die discussie zuiver gevoerd wordt. Hier ligt een grote taak voor het bestuur.

Aalt van de Glind,
lid ARP partijbestuur

Toetreding Portugal tot de Europese Gemeenschap

Toetreding van Portugal tot de Europese Gemeenschap tenslotte lijkt mij een zaak, waarvoor wij ons als christen-democraten nationaal en internationaal sterk moeten maken. Terecht zet de huidige Portugese regering zich voor die toetreding in. Gewichtige overwegingen van sociaal-economische aard pleiten daarvoor. Versterking, verbreding en verdieping van de Europese Gemeenschap vormen niet alleen een sociaal-economisch, maar ook een politiek en een veiligheidsbelang van de eerste orde. In toenemende mate zal Europa in internationale fora met één stem moeten spreken, wil het überhaupt nog worden gehoord. In die zin heeft de Gemeenschap Portugal evenzeer nodig als Portugal de Gemeenschap. Alleen een verenigd Europa kan in nauwe samenwerking en lotsverbondenheid met onze partners aan de overzijde van de Atlantische Oceaan de veiligheid van ons bestaan en onze politiek-maatschappelijke orde verzekeren. Het adagium „Europa zal één zijn of het zal niet zijn”, geldt thans

meer dan ooit. Graag zeg ik namens de Nederlandse regering onze principiële steun toe bij het streven van Portugal, volwaardig lid te worden van de Europese Gemeenschap. Ik besluit met het uitspreken van de hoop dat binnen afzienbare tijd de gelederen van de Europese volkspartij in het Europese parlement te Straatsburg zullen worden versterkt met onze christen-democratische vrienden uit Portugal. Veel succes Portugese vrienden in uw politieke strijd. Tot (spoedig) weerziens. Een gedeelte uit de toespraak door minister Scholten gehouden op het Congres van de Europese Unie van christen-democraten te Lissabon op dinsdag 29 juni.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken directie- en schaftwagens etc.

MOETBOUW **HAHBO**
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Juninummer

AR-Staatkunde

DE KWETSBARE SAMENLEVING

Weergave van een gesprek: Van Doesburg, Kuitenbrouwer, Schut, Van der Sluis, Wagner, o.l.v. Van Ruller
Reactie: Schuurman

TELEVISIE-OVERVLOED?

Van Maanen schrijft over de ontwikkelingen bij de televisie. Hij signaleert de dreiging van een eindeloze overvloed van nieuwe distributievormen van TV en nieuwe gebruiksmogelijkheden. Hij analyseert de invloed van industrie, publiek, omroepbestel en de overheid op de beeldevoluitie. Er is vervlakkings opgetreden met de komst van TROS en VOO die geen programma's brengen vanuit een geloofs- of politiek/maatschappelijke overtuiging, maar hoofdzakelijk verstrooiing bieden.

AR-staatkunde in christen-democratisch perspectief

Bon:
Ik abonneer mij op ARS voor f 40,- per jaargang
f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)

Naam:

Adres:

Plaats:

Ingangsdatum abonnement:

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan:
Dr. A. Kuyperstichting
Antwoordnummer 1904
2500 WB 's-Gravenhage.

Vervolg van pag. 2

geïnterneerden alleen de beroepsmilitairen hun salaris doorbetaald gekregen. In Nederlands-Indië werd iedereen in beginsel gelijk behandeld omdat allen dezelfde ellende hadden doorgemaakt. Dat beginsel van gelijke behandeling is ook nu volgehouden. Van de uitkering van f 7500,- die door de Kamer is voorgesteld profiteren echter alleen zij die zich duurzaam in Nederland hebben gevestigd. Motief daarvoor is dat de Nederlandse overheid alleen een morele verantwoordelijkheid kan aanvaarden voor diegenen die hun lot in handen van de Nederlandse samenleving hebben gelegd. Waar juridisch geen rechten zijn en waar in morele zin goede argumenten bestonden voor de direct na de oorlog genomen maatregelen kan van tekortschieten alleen sprake zijn geweest ten opzichte van hen die in vergelijking met andere Nederlanders achter gesteld werden. Het bedrag van f 7500,- is met opzet niet gerelateerd aan wat betrokkenen tijdens de oorlog aan salaris tekort zijn gekomen. De Kamer heeft duidelijk willen maken dat het om niet meer en niet minder gaat dan een ereschuld. Doel daarvan is te erkennen dat betrokkenen niet de eer en niet de erkenning van de Nederlandse samenleving hebben ontvangen waarop zij recht hadden. Dat heeft de Kamer willen onderstrepen door een substantieel financieel gebaar in de hoop dat de Nederlandse samenleving zich daardoor zal rehabiliteren ten opzichte van een bevolkingsgroep waarvan zij de achting had verloren.

B. de Vries
CDA Tweede Kamerlid

Program van uitgangspunten van het Christen Democratisch Appèl

Hoofdstuk I: een begaanbare weg

1. Het CDA aanvaardt het Bijbels getuigenis van Gods daden, beloften en geboden als van beslissende betekenis voor mens, maatschappij en overheid. Het CDA richt zich naar dat getuigenis, met de intentie steeds te zoeken naar de betekenis van het Evangelie voor het politiek handelen.

2. Het CDA richt zich zonder onderscheid tot de gehele Nederlandse bevolking. In het besef dat een politieke partij een eigen verantwoordelijkheid heeft hecht het CDA een wezenlijke betekenis aan de uitspraken van christelijke kerken en stelt het zich open voor de opvattingen van maatschappelijke groeperingen.

3. De politieke overtuiging, die als antwoord op de oproep van de Bijbel voor de politiek gestalte krijgt, is het samenbindende element waarop een ieder in het CDA aanspreekbaar is. Dit program van uitgangspunten geeft uitdrukking aan deze politieke overtuiging.

Hoofdstuk II: Gerechtigheid

Overheid

4. De overheid als dienaar van Gods is geroepen de samenleving te dienen naar de norm van de gerechtigheid, met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid van maatschappelijke verbanden en van burgers, en met erkenning van het eigen recht en karakter van de kerk. Dit houdt in dat zij zich inzet voor een maatschappij waarin recht en vrede heersen, opkomt voor de zwakken, vervolgd en ontheemden, het onrecht bestraft, de gewetensvrijheid eerbiedigt, de persoonlijke levenssfeer beschermt en in het algemeen die voorwaarden schept die nodig zijn voor een samenleving van verantwoordelijke mensen.

5. Het CDA staat een parlementaire democratie voor. Respect voor de minderheid is een essentieel kenmerk van onze democratie.

6. Regering en parlement dragen binnen ons staatsbestel een onderscheiden verantwoordelijkheid. Het kabinet en de parlementsleden handelen naar eigen verantwoordelijkheid zonder daarvoor opdrachten van anderen te aanvaarden.

7. Ter realisering van zijn politieke idealen verklaart het CDA zich in beginsel bereid regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Geen democratische partij, die de beginselen van ons staatsbestel aanvaardt, mag bij voorbaat worden uitgesloten van het dragen van regeringsverantwoordelijkheid. (10)

8. Het CDA hecht aan een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje.

9. Het CDA staat een staatkundig bestel voor waarin de macht is gespreid en waarin de verantwoordelijkheid van overheid en maatschappelijke groepen wordt onderscheiden. Hogere bestuurslagen onthouden zich van taken die op een lager niveau ter hand genomen behoren te worden. (6 en 13)

Rechtsorde

10. Het CDA gaat uit van de fundamentele gelijkwaardigheid van mensen, ongeacht overtuiging, ras, geslacht, geaardheid, afkomst en/of economische positie.

11. Onze rechtsstaat verleent een ruimhartige toelating aan vluchtelingen. n.b.: de bijzin „die in hun land worden vervolgd“ is vervallen. Vluchteling is bedoeld als vluchteling in de zin van het desbetreffende VN-verdrag.

12. Eerbied voor en bescherming van menselijk leven, ongeacht ontwikkelingsstadium of verschijningsvorm, behoort hoeksteen te zijn van onze rechtsorde.

13. Het CDA acht huwelijk en gezin

van bijzondere betekenis. Het kind behoort te kunnen opgroeien onder de voortdurende zorg en verantwoordelijkheid van zijn ouders of verzorgers, waarbij geborgenheid, liefde en onderlinge zorg voorop staan.

14. Andere duurzame samenlevingsvormen, waarin de betrokkenen de verantwoordelijkheid voor elkaar aanvaarden, hebben aanspraak op met het gezin vergelijkbare rechten en plichten.

15. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht blijft gewaarborgd.

Internationale rechtsorde

16. Het CDA streeft in het kader van de Verenigde Naties naar een internationale rechtsorde. Daartoe is een hervorming van politieke en economische verhoudingen in de wereld nodig, gericht op het vreedzaam naast elkaar bestaan van volken.

17. Het bevorderen van respect voor de fundamentele rechten van de mens heeft een centrale plaats in het buitenlands beleid van ons land. Landen waarin mensen in het overheidsbeleid stelselmatig worden ten achter gesteld, horen in de wereldsamenleving daadwerkelijk te worden geconfronteerd met maatregelen waaruit de afwijzing blijkt.

18. Het CDA wil niet berusten in de aanwezigheid van massale vernietigingsmiddelen, omdat deze de schepping als zodanig bedreigen en niet in overeenstemming zijn met de bestemming en de roeping van de mens.

19. Het CDA wil met name in bondgenootschappelijk verband de bewapeningswedloop terugdringen in het kader van een beleid gericht op het voorkomen van oorlog en het behouden van vrede en veiligheid. In toelichting wordt opgenomen: De NAVO is daarbij hoofdinstrument van beleid.

20. De aanhoudende bewapeningswedloop dwingt tot voortgaande internationale bezinning over vraagstukken van wederzijdse wapenvermindering en wapenbeheersing. Nederland neemt initiatieven tot en geeft actieve steun aan de totstandkoming van ontwapeningsovereenkomsten, welke voorzien in deugdelijk toezicht bij voorkeur in internationaal verband. Prioriteit wordt gegeven aan het verminderen van de afhankelijkheid van kernwapens. De autonome ontwikkeling m.b.t. de productie en verdere verspreiding van kernwapens, chemische en biologische strijdmiddelen, wordt tegengegaan. Tevens wordt gewaakt tegen ontwikkelingen die de grenzen tussen kernwapens en conventionele wapens verder doen vervagen. Delegatie van de politieke zeggenschap over de inzet van massale vernietigingswapens wordt niet aanvaard.

21. Het CDA streeft naar een verenigd Europa dat op basis van democratische besluitvorming zijn verantwoordelijkheid in de wereld wil en kan dragen. De eenwording van Europa is geen doel in zichzelf, maar is gericht op de mogelijkheden daardoor meer recht te doen aan de beginselen van een internationale rechtsorde en van een goed rentmeesterschap over de schaarse bronnen van deze wereld.

Hoofdstuk III: Gespreide verantwoordelijkheid

Inrichting van de samenleving

22. De mens is in de maatschappij gesteld als verantwoordelijk persoon; niet alleen verantwoordelijk voor zichzelf, maar ook voor de medemens en voor de ontwikkeling van de samenleving. De christen-democratie

wil mensen op deze verantwoordelijkheid aanspreken.

23. Het CDA streeft naar een samenleving waarin ruimte wordt geboden voor een veelkleurige verantwoordelijkheidsbeleving, de macht is gespreid en waarin allen die macht bezitten over het gebruik daarvan verantwoording afleggen aan diegenen die daarvan afhankelijk zijn.

24. De eigen betekenis van particuliere, levensbeschouwelijke organisaties op het terrein van o.m. onderwijs en vorming, maatschappelijk werk, volksgezondheid en maatschappelijke bewustwording, wordt erkend. Alle betrokkenen dient de mogelijkheid gegeven te worden bij de vormgeving van het beleid medeverantwoordelijkheid te dragen.

Cultureel-maatschappelijk leven

25. Hoeksteen van het welzijnsbeleid is de geestelijke vrijheid. Erkenning van de geestelijke vrijheid houdt in, dat de overheid geen bepaalde opvattingen dwingend als norm voor het culturele en maatschappelijk leven oplegt.

26. Het welzijnsbeleid bevordert de deelname van mensen aan het culturele en maatschappelijk leven. Het erkent het gezichtspunt van de pluriformiteit en van de bescherming van minderheden.

27. De overheid schept ruimte en voorwaarden voor verscheidenheid in kunst en cultuur. Een cultuurpatroon, dat de mens in zijn waardigheid bedreigt, wordt tegengegaan.

28. In het mediabeleid wordt een onafhankelijk en veelzijdig aanbod in de informatievoorziening veilig gesteld. Daarbij wordt met name de ruimte gewaarborgd voor de doorwerking van levens- en wereldbeschouwingen. Toepassing van bestaande en nieuwe technieken in de communicatiemedia worden hierop getoetst, waarbij tevens gewaakt wordt tegen een commercialisering van de openbare informatievoorziening.

Sociaal-economisch leven

29. De voorkeur van het CDA gaat uit naar een zodanig maatschappelijk georiënteerde ondernemingswijze productie, dat men toekomt aan maatschappelijk zinvolle producten, de plicht onderkent van het beschermen van het omliggende milieu, van het bevorderen van goede arbeidsomstandigheden en van het scheppen van een rechtvaardige internationale arbeidsverdeling. De overheid ondersteunt ondernemingen in het toegroeien naar een aldus maatschappelijk georiënteerde productie.

30. Concentratie van economische macht in het bedrijfsleven en centralisatie van sociaal-economische beslissingen bij de overheid wordt tegengegaan. Het CDA gaat uit van een rechtstreekse medeverantwoordelijkheid van werknemers voor het ondernemingsgebeuren. Deze dient tot uitdrukking te komen in de wijze waarop de bestuursorganen van de ondernemingen worden samengesteld.

31. Het CDA staat een sociaal-economische orde voor waarin kleine, zelfstandige ondernemingen een plaats hebben.

Vorming tot verantwoordelijkheid

32. Onderwijs en vorming richten zich op de persoonlijke ontplooiing. Dit impliceert toerusten tot vakbekwaamheid en tot het dragen van verantwoordelijkheid ten behoeve van dienst aan medemens en samenleving. Het overheidsbeleid richt zich op het realiseren van gelijke kansen op een bij ieder passende opleiding. De overheid schept mogelijkheden tot blijvende vorming.

33. Ouders en/of verzorgers dragen de primaire verantwoordelijkheid voor

het onderwijs en de vorming van hun kinderen.

34. De overheid waarborgt de grondwettelijke vrijheid van onderwijs.

Hoofdstuk IV: solidariteit

35. Het CDA wil mensen oproepen tot dienst aan elkaar. Voor de christen-democratische politiek houdt dit nationaal en internationaal in het solidair zijn met de zwakken en het appelleren aan de verantwoordelijkheid van de sterken.

Internationale solidariteit

36. Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid is gericht op het uitbannen van honger en armoede en schept voor de arme landen de ruimte die nodig is voor het in sociale, culturele en economische zin inhoud geven aan hun politieke onafhankelijkheid. Dit vergt structurele veranderingen in productie en handel, welvaart en arbeidsverhoudingen in de wereld.

37. In het ontwikkelingsamenwerkingsbeleid wordt de bijzondere positie van particuliere initiatieven, w.o. missie en zending, erkend. (nieuw artikel)

38. Het optreden van multinationale ondernemingen behoort aan internationale rechtsregels onderworpen te zijn.

Solidariteit binnen eigen grenzen – Sociale zekerheid en overheidsvoorzieningen

39. De overheid is gerechtigd van de samenleving economische offers te vragen ten behoeve van de sociale zekerheid. De omvang van de collectieve uitgaven mag een gespreide verantwoordelijkheid voor de sociaal-economische ontwikkeling niet in de weg staan.

40. Het beleid met betrekking tot de sociale zekerheid richt zich, onder meer via het ondersteunen van de eigen verantwoordelijkheid van de bedrijfsgenoten, primair op het in omvang en duur beperken van het risico van ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid.

41. Solidariteit betekent dat offers naar draagkracht worden opgelegd. Het draagkrachtbeginsel houdt onder meer in, dat het beleid inzake de sociale zekerheid en de belastingen wordt afgestemd op de positie van de uitkeringsgerechtigde en belastingplichtige in het samenlevingsverband. Het niveau van de uitkering behoort te zijn georiënteerd op de inkomensniveaus van diegenen die wel aan het arbeidsproces kunnen deelnemen. (51, 52, 55)

42. Het CDA wil ruimte scheppen om de sociale vragen als vragen van menselijke verhoudingen aan de orde te stellen. Daarom kan niet worden volstaan met anonieme, collectieve organisatievormen. De overheid ondersteunt de totstandkoming van meer beleefbare vormen van onderlinge zorg op het niveau van de onderneming en de bedrijfstak.

Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening

43. De overheid waarborgt een samenspel van op elkaar afgestemde voorzieningen in gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

44. Zorg voor de gezondheid is allereerst een zaak van persoonlijke verantwoordelijkheid. Recht op gezondheidszorg houdt in de verkrijgbaarheid van voor een ieder betaalbare en bereikbare hulp die hij of zij behoeft.

45. Medisch handelen mag zich niet richten tegen de mens en diens waardigheid.

Hoofdstuk V: rentmeesterschap

46. De wereld is door God geschapen; de mens is de beheerder, de rentmeester daarvan. Ook de overheid deelt in de opdracht tot rentmeesterschap, die voor haar inhoudt: de bescherming van de natuur en het natuurlijk leefmilieu tegen aantasting en/of rooibouw en de publieke zorg dat de vruchten van de schepping aan allen ten goede kunnen komen – met inbegrip van onze verre naaste en de na ons komende generaties.

47. Het vraagstuk van de eigendom van goederen is ondergeschikt aan de vraag naar het verantwoord beheer ervan. Om concentratie van macht te voorkomen is een gespreide particuliere eigendom gewenst. Overwegingen van algemeen belang vormen de rechtsgrond voor publieke eigendom.

Economische ontwikkeling

48. Economische processen worden gebonden aan normen met betrekking tot verantwoord energie- en grondstoffengebruik, met behoud van het milieu en menswaardige arbeidsomstandigheden. Deze aldus genormeerde economische ontwikkeling krijgt voorrang boven het streven naar een onbeperkt voortgaande inkomens- en consumptiestijging.

49. Overheid en bedrijfsleven hebben elk een eigen verantwoordelijkheid voor het bewerkstelligen van rechtvaardige loon-, inkomens- en vermogensverhoudingen. De overheid doet een beroep op de samenleving tot inkomensmatiging wanneer de vrije inkomensvorming te weinig ruimte overlaat voor een verantwoorde uitvoering van de overheidstaak of uit anderen hoofde het algemeen welzijn bedreigt. Indien de samenleving hierop onvoldoende inspelt is de overheid gerechtigd een grenzenstellend inkomensbeleid te voeren.

50. De overheid neemt maatregelen om het toenemend verbruik van energie te beperken. Zij stimuleert de ontwikkeling van andere, veilige energievormen. Haar streven is erop gericht aldus de aanwending van kernenergie te vermijden, zolang daaraan te grote risico's zijn verbonden.

51. Het streven naar behoud en verdeling van voldoende menswaardige werkgelegenheid hoort mede tot de zorg van de overheid.

52. Mannen en vrouwen hebben gelijke rechten op betaalde en onbetaalde arbeid. De overheid bevordert een herverdeling van arbeid, waarbij man en vrouw onderling kunnen kiezen om aan het

Vervolg op pag. 8

STER ELITE FREESIA'S

ELITE ANJERSTEEKEN

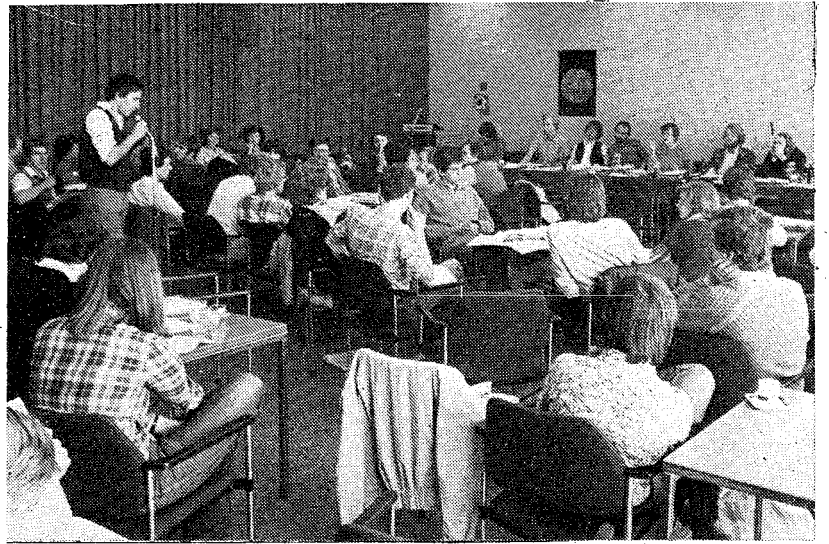
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

UIT DE ARJOS

Een overzicht van de zaal. Achter de microfoon Rino Jonkers (foto Jan van de Lagemaat)

Impressies laatste Arjosraad

Het kabinet, het CDA en honderdvijfentachtig amendementen

„Politieke visie en maatschappijvernieuwing. Dat is nodig in een tijd waarin fatalisme, apathie, machteloosheid en behoudzucht troef zijn. Het kabinet slaagt er niet in de politieke malaise te doorbreken. De inspiratie en bezieling hiervoor ontbreken ten enenmale.”

Zo sprak Klaas de Vries zaterdag tot de Arjosraad in Utrecht. Wijzend op: Het geknoei met de minimum-inkomens, de weigering een olieboycot tegen Zuid-Afrika in te stellen – terwijl de gekleurde scholieren door de politie afgeemaakt worden – en het hardnekkige verzet tegen het aanpakken van de rente-af trek voor luxe-huis bezitters, hierop wijzend dus,

vroeg hij zich af of de bescherming van zwakken wel een kenmerk zou zijn van dit toch overwegend christen-democratisch kabinet. Dat de Arjosraad ook geen fanclub is van dit kabinet in het algemeen en van Van Agt in het bijzonder moge kraakhelder blijken uit de aangenomen resoluties. Bovendien geeft de ontspannen en af en toe ludieke sfeer waarin de amendementen ingediend, besproken en aangescherpt werden, aan dat de uit de resoluties te proeven houding t.o.v. de regering een „breed draagvlak” heeft in de Arjos, heen en weer gepraat over de resoluties bleek niet nodig.

De genegenheid van de Arjos gaat uit naar anderen. „Onze verwantschap met Goudzwaard is groter dan met menig vooraanstaand politicus in het CDA”, aldus Klaas. Het vertrek van Goudzwaard noemde hij één van de „aanzienlijke barensweeën die gepaard gaan met de voltooiing van het CDA”. Verder sprak de voorzitter zijn

verontrusting uit over de gevoelige klap van de kiesverenigingen aan de loyalisten, de kandidaatstelling als lijsttrekker van de minister-president, die zo content is met zijn coalitie, en de recente voordracht voor het partijvoorzitterschap. Dat laatste noemde hij „een bevestiging van het CDA als belangenpartij in het politieke midden i.p.v. een poging om de evangelische voorhoede voor het CDA te behouden en te winnen.” Over de gevolgen van zo'n CDA: „De onvrede met de verrechtsing van het CDA vertaalt zich in de vleugelverming binnen het CDA of partijpolitieke hergroepering. Een nadere – minder opvallende – uiting van onvrede is de zgn. „stille uittocht”. „De kans dat dit soort processen tenslotte een volstrekte ontbinding van de evangelisch radikale stroming in en buiten het CDA zullen veroorzaken is levensgroot aanwezig.” De werkgroep NBBA zou het initiatief tot een gesprek kunnen nemen door een platform te

bieden, waar ook plaats is voor mensen als Goudzwaard die politiek dakloos worden.” Tot zover Klaas over de „stief”moederpartij. Voor het CDA echt moederpartij is moet het CDA fuseren, hier toe werd op de Arjosraad het fusieprotocol zonder amendementen aangenomen. Een andere wat grootsere klus voor de fusie is de voltooiing van het politiek pamflet. De ledenvergadering van de Arjos had het politiek pamflet doorgeschoven naar de Arjosraad voor behandeling. De verschillende fracties hebben nogal wat voorbereiding gedaan hetgeen bleek uit het aantal amendementen, maar liefst honderdvierentachtig. Vlot werkend, veelal stemmend, maar in opmerkelijk

prettige sfeer werden zaterdag alle amendementen behandeld. Vaak waren de minderheden klein en de meerderheden groot. Slechts bij enkele onderwerpen bijv. abortus en euthanasie was er sprake van enige spanning. Het pamflet „opdracht in verantwoordelijkheid” werd tenslotte met 38 voor stemmen (en 3 tegen) aangenomen.

De laatste Arjosvergadering voor de fusie werd natuurlijk afgesloten met enige afscheidswaarden tot de voorzitter Greetje onder wier leiding deze vergadering een waardige afsluiting werd van het Arjosraadsbestaan.

Piet v.d. Ploeg

De kosten van de welvaartsmaatschappij

Juist in een periode dat wij in Nederland spreken over bezuinigingen in de publieke sector, die noodzakelijk zouden zijn geworden door de tegenvallende economische groei in de afgelopen maanden, verschijnt bij de Arjos een rapport met de titel „Kosten van de welvaart”. Eerder zou het in dit tijdvak passen de baten van de welvaart eens op een rijtje te zetten; door de tegenvallende ontwikkeling van ons nationaal inkomen lijken wij meer behoefte te hebben aan beschouwingen die handelen over hoe wij het huidige welvaartspeil kunnen behouden, dan geschriften die kritiek op het streven naar meer welvaart uitoefenen. Toch hebben een aantal Arjos-leden het noodzakelijk gevonden zich bezig te houden met de vraag wat het streven naar meer welvaart onze samenleving heeft opgeleverd. Want nu blijkt dat het, misschien niet meer mogelijk is de welvaart elk jaar te doen groeien, is het verstandig stil te staan bij de vraag of wij misschien een andere weg moeten inslaan. Is het nodig dat wij enkel en alleen maar ons blind blijven staren op de vele-indexcijfers, in de hoop dat er ooit weer zo'n economische groei van 4% per jaar terugkeert of moeten wij één andere richting uitgaan, waarbij wij minder hechten aan de eens zo vertrouwde voortdurende groeiende welvaart?

Economische groei

In het economen-kamp hanteert men, sinds niet al te lange tijd, een welvaartsbegrip waarin niet alleen aandacht besteed wordt aan de materiële behoeften van de mens, maar waarbinnen ook ruimte bestaat voor de „nieuwe schaarste” aan frisse lucht, stilte, recreatie en natuur. Desondanks krijgt de stoffelijke (gemakkelijk meetbare) behoeftebevrediging toch de meeste aandacht binnen de economische theorie. Zo'n veertig jaar geleden was dit ook terecht; veel mensen in het „Westen” leefden toen nog onder materiële slechte omstandigheden. Men was al blij wanneer men werk had en voldoende verdiende om geen gebrek te hoeven lijden. Maar de tijden lijken veranderd; voor de oorlog waren wij tevreden met een voorspoedig jaar, tegenwoordig geeft een werknemer al uiting van zijn wrevel wanneer hij merkt dat zijn verdiensten in enig opzicht achterblijven bij die in een andere

bedrijfstak. Het is tegenwoordig niet meer de vraag of wij voldoende hebben om van te leven, maar eerder maken wij ons ongerust of anderen toch niet 1 procent meer overvloed hebben dan wij zelf. Wij zijn gewend geraakt elk jaar weer te profiteren van een voortdurende economische groei. Maar waarom streven wij naar die welvaartsvermeerdering, wat voor toekomstbeeld bij meer welvaart staat ons voor ogen? Misschien menen wij dat door de groeiende welvaart sociale wantoestanden kunnen worden verbeterd of dat de huisvrouw bevrijd zal worden van al haar gesloof door allerhande apparaten en wegwerpverpakkingen, of dat iedereen, door vergaande technische verbeteringen een leven vol vrije tijd te wachten staat vol zelf beleefde of door middel van de TV inwerkende genoegens. In de loop van de tijd is echter duidelijk geworden dat de toename van de materiële overvloed niet alleen tot zegeningen voor de mensheid heeft geleid. De negatieve neven-effecten in de vorm van milieuschade doen zich nog dagelijks gevoelen. Tegenwoordig zijn wij wel kritischer geworden en proberen zoveel mogelijk schadelijke effecten te beperken. Maar de overhaaste economische groei, en het idee dat dan alles mogelijk zou worden voor de mensheid, heeft in het recente verleden al geleid tot beslissingen, waarvan wij nu de resultaten terugvinden als giftige resten onder de hulzen van Lekkerkerk-West. En in de nabije toekomst zullen op onze eigen stranden, de door ons op de bodem van de oceaan gestorte welvaartsresten, aanspoelen. Zowel geestelijk als materieel lijken wij er op de lange duur niet op vooruit te gaan. Betekent dat een verwerping van elke economische groei? Het probleem zit hem niet zo zeer in de groei, maar in het feit dat wij tot nog toe ongenormeerd gebruik hebben gemaakt van de geboden economische mogelijkheden.

„... bevolkt de aarde en onderwerpt haar...”

In Genesis 1:28 lezen wij de eerste opdracht van God aan de mensen. Voor de Engelse econoom Beckerman is dit bijbelgedeelte aanleiding om op te merken dat wij mensen de beschikbare hulpbronnen net zo mogen gebruiken zoals wij zelf menen dat het goed is.

Ondermeer stelt hij: „Maar als die zaken er zijn voor de Mens, waarom zou hij dan niet ieder beetje koper en elke druppel olie gebruiken...”. Zo'n stellingname gaat er aan voorbij dat de schepping ons is gegeven om mede te beheren en te bewaren. Want betekent het „onderwerpen” van de aarde, dat wij voor het realiseren van onze economische groei zomaar alle grond- en hulpstoffen mogen opraken zonder ons te bekommeren over de generaties die na ons komen? En hebben wij bij het tot stand brengen van de vooruitgang alleen de aarde „onderworpen”, of hebben wij ook mensen ondergeschikt gemaakt aan onze eigen groei mogelijkheden? Wij hebben niet alleen de dingen onderworpen, maar ook de Mens in de Derde Wereld. Onze welvaart staat in schril contrast met de omstandigheden waaronder nog altijd tweederde van de wereldbevolking moet leven. De mensen in het relatief zo rijke „westen” zijn echter zelf ook slachtoffer van de steeds maar verder gaande consumptiedrang, die een gevolg is van onze welvaartsmaatschappij. Ons worden steeds weer nieuwe behoeften aangepraat, maar wat wij zelf eigenlijk willen is onduidelijk. Merkwaardig genoeg lijken de „dingen” ons aardig onder de duim te hebben, inplaats van dat zij ondergeschikt zouden zijn aan de mens. Ook kortgeleden is weer gebleken dat wij bijvoorbeeld in ruil voor onze exportpositie bijna bereid zijn geweest de persvrijheid in eigen land op te offeren.

De „dingen” gaan overheersen

Het welvaartsstreven heeft een dermate grote invloed gehad, dat economie en techniek de smaakmakende elementen van onze samenleving zijn geworden. Grootschaligheid, nieuwe technische processen die door mensen moeilijk in de hand kunnen worden gehouden, geven aan dat wij mensen een deel van onze beslissingsbevoegdheid uit handen hebben gegeven. Het lijkt wel of niet wij uitmaken wat er moet gebeuren, maar dat de economische wetten en de technologische vernieuwingen („chip”) bepalen wat goed voor ons is. De efficiency normen zijn niet op mensen afgestemd maar op economische baten. Ook ondernemers zijn slachtoffer van deze gebeurtenissen; ook voor hen bestaat

geen vrije keuze meer. De concurrentieslag verlangt dat elke technologische vernieuwing elk nieuw ontwikkeld specialisme uitgebuit moet worden. Misschien vinden alleen de economen de baten nog interessant, omdat het weer hoge indexcijfers oplevert voor de economische groei. De mens zelf is object geworden in plaats van middelpunt; deze laatste plaats is ingenomen door het jaarlijkse groeicijfer.

De overheid

De overheid probeert zoveel mogelijk de negatieve gevolgen van de welvaart te beperken, maar ook zij kampt met enorme problemen die haar beletten daar goed in te kunnen slagen. De overheidsorganisatie wordt een steeds ondoorzichtiger organisatie als gevolg van het groeiende takenpakket wat weer leidt tot onvoldoende democratische controle. Daarbij komt dat de overheid geconfronteerd wordt met elkaar tegengestelde verlangens waarvan verwacht wordt dat zij die kan realiseren. Enerzijds meer werk en een toename van de export anderzijds de eisen voor een schoner milieu en loonsverhoging. En wanneer de economische groei in een bepaalde periode tegenvalt, en wij met „minder meer” genoeg zullen moeten nemen, dan blijkt de overheid niet meer te kunnen rekenen op de bereidheid te matigen. Het bouwwerk van de sociale voorzieningen blijkt bij een teruglopende economische ontwikkeling niet te rusten op de solidariteit van de mensen onderling.

Uitzicht

De bundel „Kosten van de welvaart” geeft een palet van problemen waar onze samenleving mee te kampen heeft. Enkele daarvan zijn hierboven behandeld, andere kan men in het 76 pagina's tellende bulletin terugvinden. Het is een lijvig geschrift geworden, waarin de veelkleurigheid van de problemen aan het licht komt. Een aantal schrijvers heeft geprobeerd de verschillende deelproblemen te beschrijven. Vooral de historische en economische achtergronden van onze welvaart worden uitvoerig behandeld; ook de schaalvergroting en de rol van de overheid komen aan de orde. Dit wordt aangevuld met enkele voorbeelden van aanwijsbare kosten van onze welvaart. Misschien zult u nu

benieuwd zijn geworden wat de conclusie van de schrijvers is of beter welke oplossing zij voor de problemen menen aan te kunnen geven. Pasklare oplossingen zult u in de bundel niet vinden. Zou dat wel het geval zijn geweest dan had u terecht de schrijvers mogen beschuldigen van grove zelfoverschatting. Wel loopt er een duidelijke rode draad door het geheel. Spreken en schrijven over welvaart betekent dat wij daarin niet gelijk moeten handelen als zij die het gouden kalf aanbieden. Want de welvaart heeft er natuurlijk voor gezorgd dat wij de beschikking konden krijgen over soms heel noodzakelijke goederen, maar zij biedt op zich genomen geen oplossing voor de problemen van het menselijk samenleven. Wij moeten nog leren de welvaart die wij nu hebben rechtvaardig te verdelen. Niet de drang naar economische groei moet voorop staan, maar een bezinning op wat wij willen met die toename van het nationaal inkomen. De wereldbevolking zal groeien van vier miljard nu naar zes miljard in het jaar 2000. Ook deze mensen, die dan voor een groter deel zullen wonen in Azië, Afrika en Latijns Amerika, hebben recht op een bestaan. Zo past het niet ons alleen bezorgd te maken over onze eigen groeicijfers; meer moet onze zorg uitgaan naar de toekomst van de gehele mensheid. Dat betekent ondermeer dat wij de schaarse energie niet moeten gaan gebruiken voor nieuwe aangekweekte behoeften, maar de schaarse hulpbronnen moeten wij bereid zijn in te zetten voor een betere samenleving van alle mensen op de wereld. Dat vraagt van onze kant bescheidenheid; evangelische politiek moet zijn sporen verdienen in de wijze waarop zij er in slaagt de welvaart rechtvaardig over alle mensen te verdelen.

Paul Doop

De bundel „Kosten van de welvaart” is als bulletin van de Binnenlandse Commissie van de Arjos verschenen. Het bevat bijdragen van Kornelis Blok, Gerard Brouwer, Harry Coerts, Paul Doop, Albert Kikkert, Ko Scheele en Gerard van der Wel. De eindredactie bestond uit Kornelis Blok, Paul Doop en Gerard van der Wel. Het is te bestellen door f 4,- over te maken op postrekening 127164 t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag met vermelding van „Kosten van de welvaart”.

Vervolg van pagina 6

Program van uitgangspunten

arbeidsproces deel te nemen en in welke mate.

Wetenschap en techniek

53. Wetenschap en technologie dienen gericht te zijn op het behoud van de schepping, op een verantwoord gebruik van kennis en hulpbronnen, op het welzijn van mens en samenleving.

54. De overheid stelt zich tot taak nieuwe ontwikkelingen van wetenschap en techniek te signaleren en de maatschappelijke discussie over de eventuele risico's van toepassingen te bevorderen en te begeleiden. (73)

55. De etische aspecten en maatschappelijke risico's van diverse vormen van wetenschappelijk onderzoek behoren in beginsel onderworpen te zijn aan codes, welke door de wetenschappelijke onderzoekers zelf worden ontworpen en door de overheid goetst en bevestigd. De overheid heeft het recht, bepaalde toepassingen van wetenschap en techniek te verbieden op gronden aan het algemeen belang ontleend.

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

56. De overheid beschermt bij het

verdelen van de ruimte de verscheidenheid van de schepping.
57. Ruimtelijke ordening is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en samenleving. Omdat de ruimtelijke ordening zo nadrukkelijk ingrijpt in het directe leefmilieu van de mens is de overheid verplicht te voorzien in rechtsbescherming en in inspraakprocedures.

58. Een goede en betaalbare huisvesting behoort tot de elementaire levensbehoeften van de mens. Dit vraagt bemoeienis van de overheid, in het bijzonder voor diegenen die door de woningnood worden getroffen. De overheid erkent de betekenis van het eigen woningbezit.

De vetgedrukte tekst zijn de toevoegingen, bekortingen dan wel wijzigingen die aangebracht zijn, tijdens de conferentie van ARP, KVP, CHU en rechtstreekse leden d.d. 28 juni 1980.

* met „kerk” in art. 4 is bedoeld de christelijke kerk in universele zin.
* * In de toelichting onder hoofdstuk II wordt opgenomen: De NAVO is daarbij hoofdinstrument van beleid.

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF

N.V. GEBR. SALVERDA

't HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (01840)-5566
Postbus 70, Sliedrecht

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (01840)-5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 01894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSEL

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor: 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 27 augustus 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Er van uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Vermoedelijk kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

adverteren, orders noteren

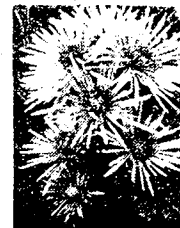
Handel & Industrie

**OOSTERBAAN
&
LE COINTRE B.V.**

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Eisenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

NG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 29/30 19 juli 1980

Minister De Koning, zojuist teruggekeerd uit Suriname, wordt opgewacht door de vaste commissie van ontwikkelings samenwerking om aansluitend met de minister te gaan vergaderen.

Ons commentaar op de situatie in Suriname staat op pagina 3.

Partijraad

In Nederlandse Gedachten wordt deze week uw aandacht gevraagd voor de laatste partijraad van de ARP, vooropgesteld dat de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad positief beslissen over het opgaan van de ARP in het CDA.

Deze bijzondere bijeenkomst van de partijraad zal plaatsvinden op 27 september te Amsterdam. Een bon voor deelname als belangstellende treft u aan op pagina 3.

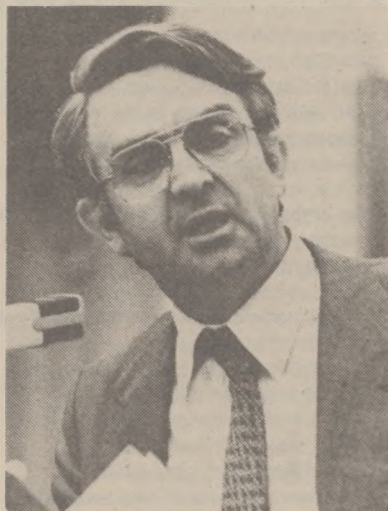
Verder besteedt de voorzitter in zijn rubriek aandacht aan de abortusproblematiek. Een nabeschuiving over de Eerste-Kamerverkiezingen, die voor het CDA zeer succesvol waren, vindt u op pagina 5.

door mr. J. N. Scholten

Voortgezet debat olie-embargo Zuid-Afrika

Sinds jaar en dag wordt er aangedrongen op het treffen van economische maatregelen jegens Zuid-Afrika, waaronder het instellen van een olie-embargo. Het is duidelijk dat het net van economische relaties met de buitenwereld en met name met de Westerse landen het blanke minderheidsregime in Zuid-Afrika in staat stelt haar onderdrukkingspolitiek voort te zetten. Olie neemt daarbij een centrale plaats in, want dit is de enige grondstof die Zuid-Afrika zelf niet heeft en die juist voor het leger en de gehele sector van het transport onmisbaar is. Zonder olie zou Zuid-Afrika ook niet als agressieve macht kunnen optreden tegen een aantal buurlanden, zoals het thans doet, door brutaalweg expeditie die landen in te zenden.

Juist vanwege de centrale positie van de olie, is er van diverse kanten aangedrongen op een olie-embargo nu, dat wil zeggen vóórdat Zuid-Afrika zoveel vervangende energie uit steenkool en kernenergie kan maken dat ze ook ten aanzien van de olie een lange neus kan maken, zoals het dit met het wapenembargo doet. Dat laatste embargo werd eerst ingesteld door de Veiligheidsraad, toen Zuid-Afrika op wapengebied vrijwel onafhankelijk was geworden. Nederland ging overigens daarbij voorop door reeds een wapenembargo in te stellen toen het nog niet verplicht werd. Hetzelfde zou dienen te geschieden met de olie. Dat was en is de mening van het overgrote deel van de CDA-Tweede-Kamerfractie.

Oproep

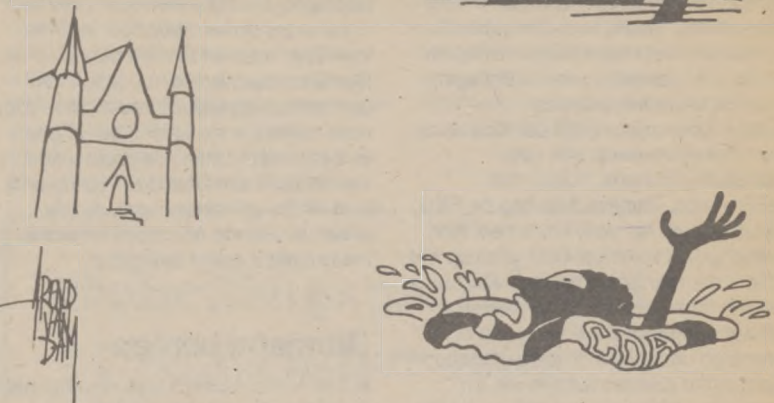
Diverse internationale en nationale organisaties hebben een oproep doen

uitgaan om een olie-embargo tegen Zuid-Afrika in het leven te roepen. Ik noem hiervan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, de Wereldraad van Kerken, de Afrikaanse Raad van Kerken, de Raad van Kerken in Nederland, de Synode van de Nederlands Hervormde Kerk en op persoonlijke titel deputaten voor het Werelddiakonaat van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Veel zal aan deze korte opsomming nog toe te voegen zijn, met name de oproep vanuit de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika zelf, die steeds meer in het nauw komt te zitten. Daarom was het ook zo misplaatst dat de minister-president in de slotfase van het recente Kamerdebat een Nederlandse deelname aan het reeds bestaande embargo meende gemakkelijk te kunnen verwisselen voor een ander signaal, namelijk het instellen van een visum-plicht voor Zuidafrikanen die Nederland willen bezoeken. Met deze benadering illustreerde het kabinet duidelijk noch

de zwaarte van het middel, noch de ernst van de aandrang daartoe op waarde te schatten.

Hoogheid ambt

Helaas moet opgemerkt worden dat het kabinet zich slechts oppervlakkig heeft beziggehouden met deze zaak, die in de Tweede Kamer juist serieus en diepgaand werd behandeld. Dit feit moet geplaast worden tegen een meer algemeen gegeven namelijk, dat er helaas sprake is van een toenemende discrepantie tussen de wil van de rechtstreeks gekozen volksvertegenwoordiging en die van het kabinet. Een kabinet dat dit jaar regeerde zonder medewerking van de sociale partners en dat lennelijk ook denkt te kunnen regeren op tal van punten zonder inhoudelijke overeenstemming met de meerderheid van de rechtstreeks gekozen volksvertegenwoordiging; zonder meer een zorgelijke ontwikkeling! Natuurlijk heeft volgens goed AR-beginsel het kabinet een eigen verantwoordelijkheid, maar deze kan ze niet belevens los van de volksvertegenwoordiging. De hoogheid van het regeringsambt verplicht de dienaren der Kroon in de grootste zorgvuldigheid met de rechtstreeks gekozen volksvertegenwoordiging om te gaan, wil men deze hoogheid niet schaden en tevens de parlementaire democratie. Het kabinet-Van Agt bezit zeker een aantal bekwaame vak-ministers, dat wil zeggen bewindslieden die hun departement en het daarbij behorende beleid goed aan kunnen, maar in toenemende mate maakt de ploeg als geheel de indruk de totaliteit soms onvoldoende te kunnen overzien: Zowel in de relatie tot belangrijke maatschappelijke organen

als tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Olie-embargo

Terugkerend naar het olie-embargo mag in herinnering worden geroepen, dat de Kamer vorig jaar november reeds over deze zaak debatteerde, met als gevolg dat een CDA-motie werd aangenomen en een PvdA-motie verworpen. In die laatste motie werd uitgesproken dat Nederland zonder meer mee diende te doen met het reeds bestaande olie-embargo. De CDA-fractie daarentegen gaf er de voorkeur aan eerst twee andere mogelijkheden te onderzoeken, namelijk: ten eerste een embargo in

EEG-verband, ten tweede de mogelijkheid van een olie-embargo tezamen met slechts enkele kleine westerse landen, en ten derde; ten leste Nederland alleen, wanneer niemand uit West-Europa mee zou willen doen en het internationaal beraad ook geen beter multi-lateraal-instrument had opgeleverd. De CDA-fractie had met andere woorden drie opties, maar kwam tenslotte bij de derde terecht, wanneer niemand uit de westerse wereld mee wilde doen. Dit wist de regering. Desalniettemin kwam het met een volstrekte afwijzing in haar brief van 30 mei jl. door zich met name nogal vast te leggen op de zgn. noodzaak van EEG-steun. In een nieuwe motie, ingediend op 13 juni jl. vroeg de CDA-fractie om drie belangrijke zaken.

1. een aangescherpt Namibië-beleid
2. een in westers verband gecoördineerd hulpverleningsplan voor de landen in Zuidelijk Afrika om deze economisch minder afhankelijk te maken van Zuid-Afrika.
3. een olie-embargo nu.

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Er van uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Vermoedelijk kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

DEZE WEEK
IN NG:

In oenschouw pagina 2
NG-Commentaar pagina 3
Lezers schrijven NG pagina 4
Eerste-Kamerverkiezingen pagina 5
Energieconferentie pagina 6
Uit de ARJOS pagina 7

Infrastructuur

De fractie betrad met deze stap een bredere weg dan in november jl., door

vervolg op pagina 2

IN OGENSCHOUW

Schaf de wereldvrouwenconferenties af

Tot het einde van deze maand wordt in de Deense hoofdstad Kopenhagen de vrouwenconferentie van de Verenigde Naties gehouden. Delegates uit meer dan honderdvijftig landen inventariseren wat er de afgelopen vijf jaar, sedert de eerste vrouwenconferentie in Mexico, in de positie van de vrouw veranderd is. Erg veel is dat niet. En wat er veranderd is, wijst eerder op een verslechtering dan een verbetering van de positie van de vrouw. De herleving van de betekenis van de religie in de islamitische wereld, die haar hoogtepunt vond in de omwenteling in Iran, drukt de vrouw weer volledig terug in de ondergeschikte positie die zij daar vele eeuwen heeft ingenomen. De wereldwijde recessie heeft de economische positie van de vrouw kwetsbaarder gemaakt dan tevoren. Daarbij doet zich de paradoxale situatie voor dat de vrouwen in het rijke westen die een zelfstandige baan willen, die niet kunnen vinden, terwijl hun lotgenoten in de derde wereld

welhaast tot activiteiten buiten het gezin gedwongen worden, omdat hun mannen slechts tijdelijk of helemaal geen werk hebben. Deze paradox tekent de totaal uiteenlopende wensen die vrouwen overal ter wereld koesteren. Dringen vrouwen in de rijke, westelijke landen aan op voorzieningen als crèches, op hen afgestemd onderwijs om hun achterstand in te halen en andere maatregelen om een volwaardige positie in de maatschappij te krijgen – voor vrouwen in de derde wereld (en dat is nog altijd het overgrote deel) zijn dit luxe-wensen. Voor hen is het dagelijkse fysieke overleven veruit het grootste probleem. Het zijn de vrouwen die er telkens weer voor moeten zorgen dat er eten op tafel komt, ook als er geen manieren zijn om aan dat eten te komen.

Ontwikkeling

Daarmee rijst direct de vraag naar de zin van de wereldvrouwenconferentie. Bestaat het probleem van „de vrouw”

eigenlijk wel? Zijn er niet evenveel vrouwelijke problemen als er typen van samenleving zijn? En zijn die problemen niet in feite afhankelijk van het stadium van ontwikkeling waarin die samenleving verkeert? Nu kan men niet direct beweren dat op de conferentie in Kopenhagen, de problemen van de vrouw losgekoppeld worden van de overige maatschappelijke problemen. Zo staan onder meer de positie van de Palestijnse vrouw en van haar lotgenoot in Zuid-Afrika op het programma. Het is niet gewaagd te veronderstellen dat de discussie over de Palestijnse vrouw zal uitlopen op uitvoerig beraad over de bewoordingen van een resolutie waarin de politiek van Israël in de bezette gebieden wordt veroordeeld. En het is al helemaal gemakkelijk te voorspellen dat de besprekingen over de positie van haar Zuidafrikaanse zuster een veroordeling van het Zuidafrikaanse apartheidbeleid zal opleveren. Maar de vraag dringt zich dan wel op of daarvoor een wereldvrouwenconferentie nodig is. Doen de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties niet hetzelfde en zijn deze organen feitelijk niet veel geschiktere fora voor dergelijke uitspraken. Levert de vrouwenconferentie wat dit betreft veel meer op dan de zoveelste herhaling van al lang eerder uitgevoerde zinnen?

Iran

Het is in dit verband tekenend dat de

positie van de Iraanse vrouw, waarin de laatste anderhalf jaar nu juist wel een diep ingrijpende verandering is gekomen, niet op de agenda staat. De islamitische wereld heeft geen behoefte zich hieraan de vingers te branden en de westelijke wereld vindt de Arabische olie nog altijd belangrijker dan de positie van de islamitische vrouw. Ook wat dat betreft verschilt de vrouwenconferentie niets van alle mannenconferenties. Ondanks te verwachten algemene en politieke uitspraken suggereert het houden van een wereldvrouwenconferentie – waarschijnlijk onbedoeld – toch dat de problemen van de vrouw los staan van, althans gescheiden besproken kunnen worden van de overige problemen van de samenleving. Dat houdt het gevaar in dat ook naar geïsoleerde oplossingen wordt gezocht. Een snel alfabetiseringsproject van de vrouw is wellicht een fraai ogend programma, maar in een cultuur waarin de vrouw een tweederangspositie inneemt heeft zo iets nauwelijks enig effect. Het is zelfs niet ondenkbaar dat mannen beter opgeleide vrouwen als een bedreiging zullen ervaren en hen zullen mijden, wat juist een verdere statusverlaging tot gevolg kan hebben.

Achtergrond

Gezien de immense culturele verschillen in de wereld, verdient het dan ook ernstige overweging om van het idee van wereldvrouwenconferenties af te stappen. In plaats daarvan zouden

beter nationale en regionale vrouwenconferenties gehouden kunnen worden. Daar kan men dan spreken over de positie van de vrouw op basis van een min of meer gelijke culturele achtergrond en een overeenkomstig niveau in maatschappelijke ontwikkeling. Dan kunnen ook oplossingen worden bedacht en regelingen worden voorgesteld die beter aansluiten op de sociale werkelijkheid. Wat moeten vrouwen in Colombia denken van het voorstel van staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters om het begrip zwangerschapsverlof uit te breiden tot ouderverlof. Haar eerste probleem is samen met man en kinderen te overleven. En wat moet de Saoedi-Arabische vrouw zich voorstellen bij de strijd van de vrouwen in Latijns-Amerika tegen het machismo, het mannelijke chauvinisme? Meestal heeft ze geen enkele kans om maar met een man in contact te komen, laat staan dat ze lijden zou hebben van zijn hanigheid. Maar wellicht is het ook een vorm van "mannige" heerszucht om zo iets moois als een wereldvrouwenconferentie om zeep te willen helpen.

H.A.

Schrammen en bijlen?

Hametum ZALF

ook bij: schaafwonden, lichte brandwonden, ruwe, schrale en gesprongen huid

uit natuurlijke grondstoffen bereid

Vervolg van pagina 1

Regering weigerde wil Tweede Kamer te honoreren

niet alleen om een olie-embargo te vragen maar tevens om een groot hulpverleningsplan voor die landen in Zuidelijk Afrika die thans nogal van Zuid-Afrika afhankelijk zijn. Met name heb ik er namens de fractie voor gepleit de infra-structuur te verbeteren, zodat die landen voor een olievoorziening niet meer afhankelijk zullen zijn van de aanvoer via Zuid-Afrika. Vooral voor Zimbabwe in zijn relatie met Mozambique is gepleit. Er ligt hier een inspirerende uitdaging voor de beide ministers op buitenlandse zaken (Van der Klauw en De Koning) trouwens ook voor de staatssecretaris, belast met EEG-zaken. Immers, hier kan de EEG zijn goede wil ten volle laten zien. Kort samengevat komt het CDA-plan op het volgende neer: in de realiteit van nu, waarin met name de grote westerse landen weigeren Zuid-Afrika via een embargo onder druk te zetten, dienen een aantal kleinere landen wel de roepstem daartoe te honoreren, terwijl ondertussen met de grootst mogelijke voortvarendheid gewerkt zal moeten worden aan de verbetering van de genoemde infra-structuur. Zijn de grote westerse landen eindelijk ook tot een olie-embargo bereid, dan worden de andere landen in Zuidelijk Afrika niet door een dergelijk dan wereldomvattend en materieel effectief olie-embargo geschaad. De ernst van de westerse landen zal op korte termijn gemeten kunnen worden aan hun bereidheid mee te doen aan een groot

opgezet gecoördineerd hulpverleningsplan voor de landen in Zuidelijk Afrika. In deze totaalpak past onverkort een Nederlands olie-embargo nu.

In een nieuwe brief aan de Kamer weigerde het kabinet echter wederom de nu reeds tweemaal bij motie uitgesproken wens van de Kamer te honoreren, onder meer door weer te verwijzen naar de Europese Gemeenschap en de noodzaak van gemeenschappelijk optreden. Wie daar naar verwijst weet tevens dat er geen embargo zal komen. De grote landen van de EEG zijn financieel dermate bij Zuid-Afrika geïnteresseerd, dat ze alleen in uiterste noodzaak tot echte maatregelen zullen overgaan.

Dringend beroep

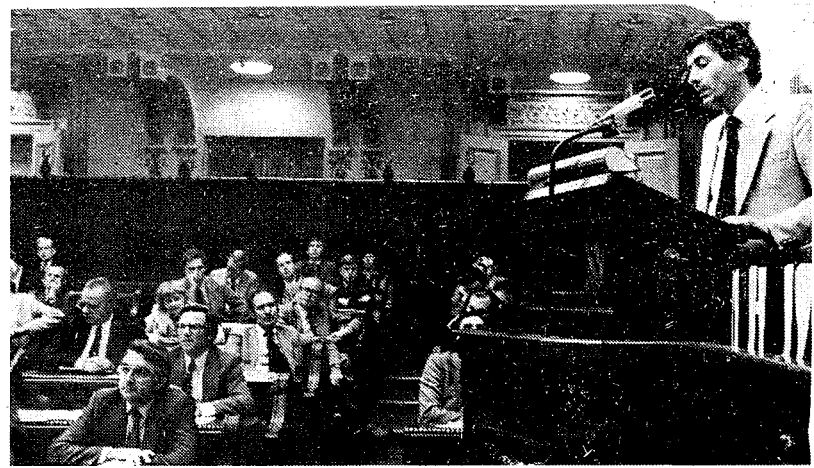
In het op deze brief volgend debat heb ik ten derden male een dringend beroep op de regering gedaan een Nederlands olie-embargo in te stellen en wel wederom namens de overgrote meerderheid van de fractie. Fractie-voorzitter Lubbers heeft deze oproep krachtig ondersteund. Nu dus geen motie, maar wel voor de derde maal een zeer grote meerderheid van de Kamer, die met werkelijk de grootst mogelijke nadruk aan de regering vroeg deze wens te willen honoreren. Ook nu bleef het kabinet weigerachtig. Na urenlang beraad kwam men niet

verder dan dat van het zogenaamde EEG-beslag werd afgezien en dat nu zou worden getracht, hetzij bij de Benelux, hetzij bij de Scandinavische landen steun te vinden. Geen antwoord gaf de minister-president op mijn vragen hoe lang de regering voor deze nieuwe ronde wilde uittrekken, en met name werd niet gezegd wat er zal gebeuren als niemand mee zou willen doen. En op dat laatste was veel kans, althans gelet op eerdere mededelingen van de minister van Buitenlandse Zaken aan de Kamer. Het antwoord werd zo geformuleerd, dat de fractie-voorzitter van de VVD er precies het tegenovergestelde uit concludeerde als de CDA-fractie-voorzitter. Ik voeg hier nog aan toe dat de heer Rietkerk daarvoor met andere kopstukken van de VVD geruime tijd ter consultatie op algemene zaken was geweest, de plaats waar de ministerraad uren vergaderde.

Onder deze omstandigheden waarbij de regering, ook een derde inmiddels aanvaarde motie van PvdA, PPR – waarin gevraagd werd de CDA-motie geheel uit te voeren, naast zich neerlegde en dus voor de vierde maal weigerde de wil van de Tweede Kamer te honoreren, was definitief positie kiezen onvermijdelijk geworden.

Effect

Hierbij diende centraal de vraag te staan wat het effect zou zijn van de weigering van de regering een Kamerbeslissing uit te voeren die zich uitsprak vóór een boycot. Dit effect is duidelijk voor hen die ingevoerd zijn in de zaak zelf. Een weigering zou precies het omgekeerde effect hebben van datgene wat de Kamer met het embargo beoogde, namelijk een signaal van solidariteit te geven naar de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika en een signaal van waarschuwing naar het blanke minderheidsbewind. Een weigering zou precies het omgekeerde effect hebben, hetgeen ook in de praktijk zo bleek te zijn. Daarom kon in de houding van het kabinet niet worden berust en moesten in de keuze tussen kabinet en solidariteit met verdrukten de laatsten voorrang hebben. Helaas zag een krappe meerderheid van de Tweede Kamer dit anders. Een

Lubbers op het spreekgestoelte tijdens het olie-embargo debat

weigerachtig kabinet steun onthouden omwille van de strijd tegen de apartheidspolitiek zou, én in Zuid-Afrika én elders diepe indruk hebben gemaakt. Daarom was een situatie waarin per saldo gekozen moest worden tussen geen olie-embargo nu, maar wel een kabinet en geen olie-embargo en ook geen kabinet, de laatste keus veruit de beste. Juist omwille van de zaak mocht het kabinet hier niet de hand boven het hoofd worden gehouden. Teleurstellend was het te ervaren dat de vele pogingen om deze conflict-situatie te vermijden door de CDA-ministers in het kabinet nauwelijks of niet zijn beantwoord. Zowel vanuit de fractie als vanuit de partijen is serieus getracht het kabinet ervoor te bewaren dat het zich in een zo precarie positie zou manoeuvreren. Helaas mocht dit alles niet baten. Het kabinet ging er kennelijk van uit dat machtswoorden wel voldoende zouden zijn om de CDA-fractie wederom te doen buigen voor de inzichten van het kabinet.

Sanctiewet

Bevreemdend is het te moeten constateren dat na het debat, op een persconferentie door de premier werd meegedeeld, dat indien het tot een Nederlands embargo zou komen, niet de Sanctiewet, maar de in- en uitvoerwet zou worden gehanteerd. Bevreemdend omdat immers het EEG-beslag door het kabinet was weggenomen, met andere woorden, een olie-embargo kan nu ook zonder instemming en medewerking van de EEG-partners in het leven worden geroepen. Dit beslag was met name op de Sanctiewet gelegd tijdens de behandeling in de Eerste Kamer. Nu dit beslag is weggenomen staat niets

meer een toepassing van deze wet in de weg en ligt het voor de hand dat een Nederlands embargo zal geschieden op basis van en Sanctiewet en in- en uitvoerwet. Zoals dit ook met het Iran-embargo onlangs is gebeurd. Want hoe gering in kwantiteit een Nederlands embargo ook moge zijn, het is natuurlijk niet de bedoeling om de omvang ervan zo beperkt mogelijk te houden, integendeel!

Teleurstellend

Uiteindelijk teleurstellend moet ik tenslotte noemen de opstelling van de regering als zodanig, die er blijk van geeft dat ze weinig opvangt van de grote wereldstrijd over de gelijkheid van de rassen. Juist dit punt is voor de gekleurde volkeren de kern van de zaak van de mensenrechten, en de kern van haar emancipatiestrijd. In Zuid-Afrika is de rassendiscriminatie zelfs op de wet gebaseerd en als zodanig geïnstitutionaliseerd onrecht. De strijd tegen deze discriminatie is de speerpunt van de strijd voor gelijkheid voor alle mensen. In deze strijd moet Nederland de goede kant kiezen en dat heeft veel te maken met de juiste instrumenten. Wie hier de goede kant kiest en opkomt voor hen die op grond van huidskleur worden gediscrimineerd heeft ook een kans een oor te vinden voor pleidooien gericht op andere vormen van discriminatie, die eveneens de mens in zijn integriteit aantasten.

Een simpele instrument een olie-boycot, een opgeblazen zaak? Nee, passend in de internationale strijd voor gelijkwaardigheid van alle mensen, als schepseien van de ene Heer.

Mr. J. N. Scholten
CDA-Tweede-Kamerlid

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Anneke Raven (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuyperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 16,- per halfjaar
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 11,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Suriname

In de relaties tussen Nederland en het voormalige rijkdeel Suriname is een gevoelige deuk ontstaan. Van Surinaamse zijde wordt Nederland verweten dat het de ontwikkelingsgelden niet waardevast wil maken. Minister de Koning heeft gezegd dat hij daar niet aan denkt omdat dit zou betekenen dat het betrokken bedrag aan andere ontwikkelingslanden zou moeten worden onttrokken. Wij geloven dat de minister gelijk heeft. Er zijn nog ruimschoots gelden voor Suriname voorhanden. Het gaat er eerst om deze gelden goed te besteden. Het is zeer wel mogelijk dat dat in het verleden niet altijd het geval is geweest. Maar het is niet juist om daar Nederland de schuld van te geven, en te zeggen dat Suriname zich nu eerst recht van Nederland heeft losgemaakt, zoals premier Chin-a-Sen heeft opgemerkt. De bestemming van de gelden heeft ook in het verleden altijd volgens de Surinaamse wensen plaatsgehad, zelfs wanneer aan Nederlandse zijde twijfel aan de wijsheid van die bestemming bestond. Maar het is beter om, in plaats van verwijten uit te wisselen, te proberen de ietwat verstoorte verhouding weer te herstellen. Daarvoor is bij het in september geplande overleg over de besteding van de ontwikkelingsgelden alle

gelegenheid. Het is te hopen dat die gelegenheid zal worden aangegrepen.

Regeren is vooruitschuiven

De minister-president heeft terecht de komende begroting de moeilijkste en zwaarste van na de oorlog genoemd. Het is duidelijk dat harde noten zullen moeten worden gekraakt en beslissende keuzen niet kunnen worden vermeden. Dit stelt hoge eisen aan de procedures met betrekking tot de begrotingsvoorbereiding en de uiteindelijke vaststelling ervan. Het is jarenlang een goede gewoonte geweest dat, na de behandeling van de verschillende departementsbegrotingen in de Tweede Kamer vóór de Kerst, in januari het ambtelijk gevecht tussen Financiën en de vakdepartementen begint over de begroting voor het volgend jaar. De verschillen die in dit ambtelijk overleg niet worden opgelost tracht de minister van Financiën voorzien van de nodige rugdekking van de minister-president in de maand juni met zijn collega's van de vakdepartementen te regelen. Wat er dan nog als onopgeloste vragen overblijft komt begin juli in de ministerraad, waar dan de laatste besluiten worden genomen. De ministers kunnen dan op vakantie,

NOG COMMENTAAR

maar hun ambtenaren en de Staatsdrukkerij hebben in de zomer nog de handen vol om deze beslissingen nauwkeurig uit te werken en voor publicatie gereed te maken. Met de moeilijkste begroting voor de deur lijkt er van de zorgvuldigheid en de kracht van deze procedure niet veel meer over. Over de rugdekking die de minister-president zijn minister van Financiën bij de begrotingsvoorbereiding geeft kan het toekomstige Eerste-Kamerlid Andriessen vast wel opheldering verschaffen. Verder wordt de hele begrotingscyclus uitgerekt tot op het allerlaatste moment. De Voorjaarsnota die halverwege het begrotingsjaar, dus bij het begin van de lente, verschijnt om het parlement te laten zien hoe het met de uitvoering van de begroting staat, is een Zomernota geworden en pas in juni gepubliceerd. Het kabinet tenslotte is half juli op vakantie gegaan voor een maand zonder dat de begroting voor 1981 is vastgesteld. Kostelijke bedenktijd

wordt daarmee versnoept, terwijl de vlag op vallen staat.

de volledige emancipatie van de vrouw.

Voetjes van de vloer

Het is natuurlijk prachtig dat de Nederlandse regering voornemens is om op de aanstaande vrouwenconferentie van de Verenigde Naties in Kopenhagen te komen met voorstellen over ouderschapsverlof ook voor de vader bij ziekte van de kinderen en bij de geboorte, zoals staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters heeft medegedeeld. En we willen ook best geloven dat in een ideale samenleving deze wensen verwezenlijkt zouden moeten worden. Maar we vragen ons wel af of deze voorstellen ook maar enige aansluiting hebben bij de werkelijkheid waarmee het merendeel van de landen dezer wereld te maken heeft. Verwerkelijking van deze voorstellen zou immers een niet onaanzienlijke verhoging van de loonkosten met zich mee brengen en wie kan zich dat veroorloven in deze wereld? Trouwens, zal niet de eerste vraag luiden, of in Nederland zelf al een begin is gemaakt met de uitvoering van deze plannen? Laten we eerst maar eens met beide voeten op de Nederlandse bodem gaan staan; daar is nog voldoende te doen voor

Menten

Het vonnis van de bijzondere strafkamer in Rotterdam in de zaak-Menten bevredigt het rechtsgevoel. Van groot belang is de uitspraak van de Kamer dat er bepaalde rechtsnormen in de internationale samenleving zijn, waarvan een ieder moet weten dat zij nimmer ongestraft geschonden kunnen worden. Dat bij de vaststelling van de strafmaat tevens rekening is gehouden met de wezenlijke elementen van ons strafrechtelijk stelsel, is evenzeer verheugend. Het gaat immers niet en mag daarbij nimmer gaan om wraakuitoefening. Overigens valt daarmee nog niet het doek over de zaak-Menten. Voor iemand die verzet is op procederen is het gaan in cassatie bij de Hoge Raad een maar al te logisch vervolg op de huidige uitspraak. Verwacht mag dan ook worden dat de zaak nog tot in het volgend jaar zal doorlopen. En dat brengt ons tot een ander punt. Hoe bevredigend voor het rechtsgevoel de huidige uitspraak ook mag zijn, de gehele rechtsgang met betrekking tot Menten, zowel in de jaren na de oorlog, als in de tweede helft van de zeventiger jaren, geeft als zodanig weinig reden tot trots en voldoening. En dat is en blijft een kwalijke zaak.

OVERWEGENDE

Laatste kans

Eén van de zware klussen die regering en parlement nog voor de boeg hebben is de abortusproblematiek. Een aangevochten zaak. Ook tussen liberalen en christen-democraten. Bij de formatie kwamen het CDA en de VVD niet verder dan al eerder, na veel vijven en zessen, met de PvdA was bereikt. Vooraleer er enig resultaat werd geboekt was er op abortus een breukpunt in de toch al moeizaam verlopende formatie ontstaan. Wat er uiteindelijk uitkwam bevatte niets inhoudelijks. Het akkoord omvatte een afspraak over de te volgen procedure. Het kabinet zou zelf een poging doen een ontwerp van wet op tafel te leggen. Zo men daar binnen een aangegeven periode niet in zou slagen, ontstond er vrije kust voor initiatieven vanuit het parlement. Dit laatste is met name zinvol voor de VVD waar deze partij, bij een niet slagen van het kabinet, met de oppositie tot het indienen van een eigen ontwerp kan komen. Het kabinet slaagde erin zelf een ontwerp aan de volksvertegenwoordiging aan te bieden. Op zich reeds een knap stuk werk. De Wet Afbreking Zwangerschap met als eerst-verantwoordelijke bewindslieden de ministers Ginjaars en De Ruiter. Een groot deel van de schriftelijke voorbereiding van de ingediende wet is afgehandeld. Deze dagen leveren de fracties hun eindverslag in. Wanneer alles volgens schema verloopt, zal de openbare behandeling in de Tweede kamer in september plaatsvinden.

Moeiten

Het zal de lezer niet verbazen dat de CDA-fractie met het voorliggende ontwerp niet ongedeeld gelukkig is. Nu had niemand mogen verwachten dat er een proeve uit het kabinet had kunnen komen, die van het CDA het Predikaat „bevredigend” zou hebben kunnen krijgen. En al niet omdat er op het punt van de abortus al zoveel aan niet gelukte pogingen tot wetgeving achter ons liggen, én zeker niet omdat wij wisten en weten dat de opvattingen

van de partijen die het kabinet schragen fundamenteel van elkaar verschillen. In een kabinet met socialisten zou dat niet anders zijn gelopen, mogelijk waren de verschillen zelfs nog groter geweest. Het CDA hangt de overtuiging aan dat leven een gave van God is en op rechtsbescherming aanspraak mag maken. Voor VVD, D'66 en PvdA gelden geheel andere uitgangspunten. Vanuit de idee van de autonome mens wordt gepleit voor het vrije zelfbeschikkingsrecht van de zwangere vrouw als het om zwangerschapsafbreking gaat. De ideeën die mensen over het gerechtigd zijn van een abortus koesteren, verschillen zeer. Er zijn er die een abortus als een middel tot geboorteregeling aanvaarden. Er zijn er die een abortus als „moord” benoemen. Ook wie de eerste noch de laatste volgt, heeft het met het voorliggende ontwerp moeilijk genoeg. De vaak heftige reacties uit de samenleving leggen van de moeiten om in het Nederlandse parlement tot een Wet Afbreking Zwangerschap te komen, in voldoende mate getuigenis af.

Overheid

De kern van het wetsontwerp is het benadrukken van het belang van de publieke rechtsbescherming van ongeboren menselijk leven door een zo verantwoord mogelijke hulpverlening aan de vrouw in nood. Ook na het volgen van deze kern rijzen voldoende vragen. Wanneer is een vrouw in nood; wat is nood; wie bepaalt dat. Hoe verhoudt zich rechtsbescherming tot de mogelijke noodsituatie? Vragen die bij de behandeling aan de orde kwamen en komen. Ik ga daar niet verder op in. Ik volsta met het aandacht vragen voor de meer politieke kant van de zaak. Voor veel mensen valt het moeilijk in te zien dat hun eigen idee van goed en kwaad niet door de overheid wordt gevolgd. Die moeite neemt toe wanneer mensen menen dat de eigen idee vertolking is van wat God van

mensen vraagt. Toch blijft het zaak een onderscheid te maken tussen wat mensen voor zichzelf als juist en geoorloofd ervaren en wat een overheid kan opleggen, afdwingen. In het strafrecht opereert de overheid terecht terughoudend. Zeker waar het om gedragingen van en tussen mensen gaat. Die terughoudendheid is niet los te zien van onze zo verscheiden samenleving. En er is ook samenhang met de idee dat er grenzen bestaan aan wat een overheid in gedragingen van burger kan en mag regelen. Bij abortus praten we over leven en dood, over rechtsbescherming van wordend leven. Dan spreekt en handelt de overheid. Maar ook dan nog ingehouden. Ik constateer dat als een feit waar men in een land van minderheden niet omheen kan.

Compromis

In zo'n land zijn compromissen de bijkans enige manier om met elkaar te leven. Aan de bereidheid tot het sluiten van compromissen zijn grenzen. Vaak zal men het halve of boven de lege dop verkiezen. Maar niet altijd. Een mens kan menen aan iets niet verder mee te mogen werken, ook al doet de meerderheid dat wel. Voor wat de meerderheid doet aanvaardt men dan geen verantwoordelijkheid. Dit zo zijnde meen ik toch aandacht voor het volgende te mogen vragen. Een aantal niet geslaagde pogingen tot wetgeving ligt achter ons. Wij opereren niet in een blanco situatie. Wij hebben kansen om de abortusproblematiek beter te regelen dan nu wordt voorgesteld, niet altijd

optimaal benut. Het op tijd sluiten van een compromis is een kunst apart. Men kan een handreiking als in strijd met de wezenlijke bedoeling van het eigen ontwerp beschouwen. Later blijkt die handreiking, als een gepasseerd station, in het nieuwe ontwerp te zitten. Met als enig resultaat dat men verder van huis is als ooit te voren. Bloemenhove is niet gesloten. De toenmalige CD-ministers zijn er niet voor afgetreden. Het kabinet is er niet op gevallen. Een onterechte situatie werd jaren – niet met instemming, maar toch – getolereerd, althans het omgekeerde deed zich niet voor. Voor de maatschappelijke werkelijkheid kan ook het CDA in deze de ogen niet sluiten. Het nu voorliggende ontwerp is geen CDA-ontwerp. Het is een compromis tussen twee visies die elkaar eigenlijk uitsluiten. Nochtans

een kompromis. Er ligt niet iets ter tafel dat spoort met verkiezingsprogramma en -beloften. Het optimale is bij veel meer zaken niet haalbaar gebleken. Ook nu niet. De fractie zal trachten het ontwerp van wet CDA-achtiger te maken. Anderen zullen hun ideeën volgen. Dat recht kan hun niet ontzegd worden. Bij de uiteindelijke afweging bedenke elke CDA-er dat dit ontwerp zeer waarschijnlijk de laatste kans is om die normativiteit vast te leggen, die aan het begin van dit artikel, als de strekking van het ontwerp van wet werd aangeduid. De laatste kans met alle moeiten die bij het wegen van de waarde van die normativiteit en de uitwerking ervan in de praktijk behoort. Nochtans de laatste. Een zware verantwoordelijkheid.

H. A. de Boer

Opheffingspartijraad 27 september 1980

Binnenkort zullen de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad gaan stemmen over de vraag of de fusie van de ARP met CHU en KVP in één CDA definitief moet doorgaan. Een eventueel positief antwoord hierop, betekent dat de partijraad van de ARP op 27 september a.s. de laatste partijraad in AR-verband zal zijn. Het spreekt vanzelf dat deze partijraad vanwege dit feit een bijzonder karakter zal hebben. Over het definitieve programma zult u binnenkort meer informatie via Nederlandse Gedachten ontvangen. De datum kunt u in elk geval al in uw agenda noteren, of nog beter: geef u direct op als belangstellende voor deze partijraad, aangezien het aantal plaatsen voor belangstellenden slechts zeer beperkt is. (Inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst).

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemers bijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum: ...-1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partij-secretariaat, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (vóór 1 september a.s.).

Pacifisme

Bij het artikel van de heer Van de Glind in Ned. Gedachten van 6 juli over bovenstaand onderwerp zou ik graag een kleine opmerking willen plaatsen. De schrijver stelt daar, dat een eventuele atoomoorlog voor onze generatie en de volgende verschrikkelijke gevolgen zou hebben. Die gevolgen zullen van zo geweldige omvang zijn, dat onwillekeurig de gedachte opkomt of dit wel mag. Tot zover kan ik de gedachtegang van de schrijver best volgen. Mijn opmerking gaat dan ook over de andere kant van de medaille. Als alternatief wordt genoemd het geweldloos verzet bij een (Russische) bezetting van ons land. De schrijver beroept zich hierbij op Martin Luther King om aan te tonen, dat zulk een verzet toch heus niet zonder resultaat is. Ik geloof dat de schrijver hier wat te optimistisch is. King leefde in een land, waar vrijheid van meningsuiting een hoog gewaardeerd

iets is. Bij een dergelijk regime kan geweldloos verzet wel eens resultaten boeken. Daarbij denk ik bijv. ook aan Gandhi in het voormalige Brits-Indië. Bij dictatoriale regimes ligt de zaak dacht ik wel even anders. Zulke regimes ontzien niets en niemand. Ik denk aan de moord op zes miljoen Joden in de laatste oorlog. Ik denk aan de Goelag archipel in Rusland. Ik denk aan de Vara-uitzending op 5 juli: Een middag op het Rode Plein. Als wij het pacifisme willen en het risico van een vijandelijke bezetting onder ogen zien, dan moeten we eerlijkheidshalve niet denken aan Amerika, maar aan Rusland. Dan is de weegschaal dacht ik zuiverder afgesteld. Mogelijk zal men dan nog om Gods wil en het geweten kiezen voor pacifisme, maar men doet het dan bewuster. Tot zover mijn bescheiden bijdrage. Ik hoop over dit onderwerp en in deze rubriek nog vaak eens iets te mogen lezen.

Damwoude
J. Koornstra.

Onduidelijk stemgedrag

In Nederlandse Gedachten van 5 juli schrijft de heer De Boer over het jongste wedervaren van het kabinet Van Agt. Hij zegt eerst dat het kabinet er geheel eigen standpunten op na hield en verklaart dat zoiets op zichzelf beschouwd alleszins gewettigd is.

Terloops zij opgemerkt dat het ging om een standpunt, niet om standpunten van de regering. De heer De Boer erkent vervolgens, dat toen de fractie verdeeld stemde over de tweede boycot-motie, er voor beide zienswijzen, dus voor die van de meerderheid en voor die van de minderheid der fractie, wat te zeggen viel; de regering had voorstemmen ontraden. Wel was het hem liever geweest dat ook bij deze gelegenheid de grote meerderheid de motie zou zijn bijgevalen. Tevens had de motie van afkeuring waarbij een zestal voorstemmers van de tweede motie alsnog omgingen, moeten worden gesteund. De dienaren der Kroon — inbegrepen tien geestverwante ministers, leden van het Christen Democratisch Appèl — hadden toch de zorgvuldigheid, welke tegenover de Staten-Generaal betaamde, met voeten getreden. De heer De Boer voegt er dan nog aan toe: „steun waar mogelijk, kritiek waar nodig”. Het

olie-embargo tegen Zuid-Afrika was volgens hem een teken van hoop en solidariteit en dit teken mocht men niet in zijn tegendeel doen verkeren. Terwijl nu de regering juist door slechte de tweede boycot-motie te ontraden geen te zware druk wilde uitoefenen, wordt in een artikelje dat een week na het geslaagd harmonieuze 'partner-overleg' in Noordwijkerhout op 28 juni verschijnt, de uitspraak gehandhaafd dat door het kabinet, gelet op de hoogheid van het ambt, het recht op blijven was verspeeld. Het brengt naar mijn smaak de voorzitter van een regeringspartij in een vreemde positie, maar ik laat dit voor wat het is. Het gaat mij om de moraal: „steun waar mogelijk, kritiek waar nodig”. Ik herhaal wat ik op de laatste partijbijeenkomst te Utrecht uiteenzette: dat regering en volksvertegenwoordiging ieder een eigen verantwoordelijkheid dragen, maar dat leden van fracties die het kabinet steunen, enkel in zeer bijzondere omstandigheden zich 'oppositioneel' mogen opstellen. De heer De Boer die met een kleine ondertoon van scherts in Utrecht over de 'hoge overheid' sprak, heeft ook gelet op zijn nadere toelichting niet duidelijk gemaakt, dat het ten val brengen van het kabinet Van Agt verantwoord zou zijn geweest.

Zest
I. A. Diepenhorst.

Kabinet Van Agt waarheen?

In „N.G.” van 5 juli jl. heeft de partijvoorzitter H. A. de Boer duidelijk willen maken, waarom hij met enkele collega-kamerleden, als J. N. Scholten en Van Houwelingen het Kabinet van Agt nu tot aftreden wilde dwingen. Dat hij als partijvoorzitter-kamerlid in een land met zulk een kritieke situatie, met een ongekend milliardentekort, toenemende werkloosheid, vlak voor de moeilijkste samenstelling van de Rijksbegroting op een kabinetscrisis aanstuurde is méér dan een stemmen voor de motie van afkeuring van de oppositie. Het betekende het ten val brengen van het eigen kabinet. Een dergelijk stemgedrag raakt de mate van vertrouwen, die A.R. en C.D.A. in het slagen van een C.D.A.-beleid kunnen stellen. M.i. zal het Partijbestuur zich daarover moeten beraden en duidelijkheid aan de leden en de kiezers moeten verschaffen. Er is echter meer aan de hand. Als A.R. hebben we onderscheiden, verantwoordelijkheden van regering en volksvertegenwoordiging. In het oude art. 8 van ons Program van Beginselen is dit in art. 8 verwoord. Voor de toelichting verwijs ik naar „Ons Program” van Kuyper pag. 126. Dr. Colijn in „Saevis” blz. 161; A.R. bestek, art. Oosterhoff pag. 193. Ook in het Program van Uitgangspunten Hfdst. II onder OVERHEID punt 6. Allen zijn van oordeel, dat de Volksvertegenwoordiging niet op de stoel van de Overheid moet gaan

zitten. De Regering is niet geroepen de wil van de Kamer altijd uit te voeren. Onze Kamerleden hebben een kritische en een eigen kabinet steunende taak, maar zoals in het onderhavige geval was de Regering het met de Kamer principieel eens inzake de rassendiscriminatie, maar zij achtte de motie van een Nederlands olieboycot onjuist, vanwege de effecten. Dan is het onbegrijpelijk, dat de partijvoorzitter, kamerlid c.s. de oppositie steunen in het ten val brengen van een verwant kabinet. Dit lijkt me principieel onjuist en zal door de grote meerderheid van onze mensen binnen en buiten de partij niet worden begrepen en geaccepteerd. Het Partijbestuur zal verstandig doen duidelijk te maken of het geoorloofd is, dat een kleine minderheid van onze fractie de oppositie inzake het voortbestaan van het kabinet helpt aan een meerderheid. Is er zekerheid, dat een ander kabinet ons land beter door de zware tijden helpt, dan het kabinet Van Agt? Hand- en spandiensten aan de oppositie zijn niet bevorderlijk voor een noodzakelijk vertrouwen. Mogelijk verdient het aanbeveling om het beleid van de Kamerfractie niet alleen op de Partijraad, maar ook in de Kamerkiezingskringen aan de orde te stellen ter bevordering van meer contact met de basis van de partij?

Gorinchem N. van der Brugge

Protest

Youth for Christ heeft een warme plek in mijn hart. Ik heb Maydagen meegemaakt en heb er tot een blijmoedige jeugd mogen spreken over het volgen van Christus. Ik heb deze jongeren horen zingen en heb geprobeerd, mee te doen. Ik heb, ook bij mijn eigen nakomelingschap kunnen zien en horen, wat deze beweging voor jonge mensen kan betekenen.

Maar het is bekend, dat zij nu al ruim een jaar bloot staat aan nimmer aflatende aanvallen van de zijde van een groep georganiseerde homofielen, de Nederlandse Vereniging tot integratie van homosexualiteit COC. Deze Vereniging heeft een brochure uitgegeven onder de titel VRIJE KEUZE, met als ondertitel: Hoe Homosexualiteit wordt onderdrukt binnen Youth for Christ.

Wie wil weten, wat hier eigenlijk aan de hand is, die zal ontdekken, dat er in de kringen van Youth for Christ allicht fouten zijn gemaakt bij de begeleiding van homoseksuelen. Zoals dat ook meer dan eens is gebeurd binnen het kader van de pastorale zorg van de kerken zelf. Maar hij zal tevens ontdekken, dat er een principieel verschil bestaat tussen de opvattingen van genoemde actiegroep en die, welke binnen Youth for Christ de jongeren wordt voorgehouden. Binnen laatstgenoemde groep wordt aan de jongeren voorgehouden, dat de Bijbel uitgaat van het monogame huwelijk tussen één man en één vrouw, en dat ongetrouwen van beiderlei kunne zich moeten onthouden van het zoeken van bevrediging van seksuele begeerten. Kort en duidelijk gezegd in een formulering van deze tijd: Ongetrouwde Christenjongeren gaan niet met elkaar naar bed.

De hier bedoelde organisatie van homofielen staat op het standpunt, dat op straffe van frustratie ieder seksueel gevoel, heterofoel of homofiel, dient te worden gehonoreerd in vrijheid. Voor de activiteit van deze vereniging bleek veel steun en ruimte in de media, o.a. KRO en IKON! En ook Nederlandse Gedachten heeft in het nummer van 21 juni een hele pagina beschikbaar gesteld voor de publiciteitsman van het COC, om

„De Lindenhurst, landelijk centrum Youth for Christ.

bovengenoemde brochure bij de lezers van het orgaan van de ARP in te leiden.

Maar de klap op de vuurpijl is wel, dat de Tweede Kamer via een commissie uit haar midden een onderzoek gaat instellen naar de opvattingen en activiteiten van Youth for Christ. Deze commissie uit de Tweede Kamer heeft al direct op een merkwaardige wijze partij gekozen, door mee te delen dat zij, met behulp van rijksambtenaren en uiteraard op staatskosten, een onderzoek zal instellen naar wat er bij de secte Youth for Christ aan de hand is. De commissie zal in opdracht van de Tweede Kamer een onderzoek instellen naar meer „secten”, om na te gaan, of zij een gevaar opleveren voor de geestelijke volksgezondheid. Ook de fractie van het CDA is voor het organiseren van dit onderzoek mee verantwoordelijk, met name, omdat een van de leden van deze fractie lid is van de commissie, die de „secten” zal onderzoeken.

Ik vraag mij af:

1. In hoeverre het een taak is van een van de beide Kamers der Staten-Generaal om met behulp van rijksambtenaren zich naar een Christelijke jeugdbeweging als Youth for Christ te begeven met de boodschap: wij komen hier in opdracht van de Tweede Kamer om u te horen, en uw archieven te doorzoeken, ten einde aan de Tweede Kamer te kunnen rapporteren, in hoeverre uw geestelijke leiding aan jongeren gevaren oplevert voor de geestelijke volksgezondheid;
2. Naar welke maatstaven deze commissie in opdracht van de Tweede Kamer de opvattingen en activiteiten van Youth for Christ (reeds bij voorbaat als een secte gediskwalificeerd) zal beoordelen. Zij kan dat nl. onmogelijk doen zonder principieel te kiezen in zeer moeilijke vraagstukken op een terrein, waar de discussie ook op kerkelijke vergaderingen veel

moeilijkheden oplevert.

Ik begrijp echter, dat zo iets in deze tijd voor de Tweede Kamer niet veel moeilijkheden oplevert, daar zij zich hoe langer hoe meer niet gedraagt als een van de beide Kamers van onze volksvertegenwoordiging, maar als een Nationale Conventie als die in Frankrijk in de jaren 1792-1795, die het opperste gezag uitoefende, de uitvoerende macht haar instructies gaf en zich bemoeide met alles, wat op het terrein van recht en zede aan de orde kon worden gesteld.

Om een paar voorbeelden te noemen: als sommige leden een rechterlijke uitspraak niet zint, komt er een interpellatie en is die zo dringend, dat de minister van Justitie de Eerste Kamer moet vragen, haar agenda te wijzigen, omdat de Tweede Kamer hem dringend moet horen over een uitspraak van een rechtbank, die deze Kamer tegenstaat; of een ander voorbeeld: als in een krant in Amsterdam een verhaal staat, dat Kamerleden en oud-kamerleden, of ministers en oud-ministers, of hun echtgenoten, zich hebben bevoordeeld via een koopsompolis, dan word ik namens de Tweede of Kamer naar Den Haag ontboden om op te biechten, of ik of bijv. mijn minderjarige dochter in het bezit van zo'n polis ben. Ik heb uiteraard geweigerd, daarvoor naar Den Haag te komen, maar het is wel typerend voor de opvattingen die de Tweede Kamer zelf heeft over haar taak en macht. En nu gaat zij op „de secten” af, waarbij het allereerst om Youth for Christ te doen is. Ik vraag mij af, hoe lang de lust tot expansie en van begeerte naar nog meer bevoegdheidsbevoegdheid nog zal groeien, zonder dat uit de Tweede Kamer zelf stemmen worden vernomen, die zeggen: dit gaat te ver!

H. Algra
Leeuwarden

Een visum voor Oleg Achminov Aktie CDJA Den Haag

Oleg Achminov is 49 jaar en woont in Leningrad. Al twee keer heeft hij in een gevangenis gezeten en drie keer in een psychiatrische inrichting. Naar de reden blijft men gissen. Zijn enige „misdadaad” is dat hij de zoon is van een man die zich keerde tegen Stalin en daarvoor in een concentratiekamp heeft gezeten. Oleg is geoloog (poolonderzoeker), maar die graad werd hem weer afgenomen. Na de derde keer in een psychiatrische inrichting te hebben gezeten is hij invalide verklaard. Oleg leeft nu van een uitkering die overeenkomt met de helft van het absolute bestaansminimum. Hij moet dus wel iets bijverdienen, maar dat is in Rusland verboden, zodat hij waarschijnlijk voor de vierde maal naar een psychiatrische inrichting wordt gestuurd en hiervoor heeft hij een panische angst. Om de mensen volgezaam te maken wordt men hier volgespoten met middelen die

verschikkelijke hoofdpijnen veroorzaken.

Ook speelt een rol dat Oleg gelovig is. Oleg wil daarom een uitreisvisum om het land te verlaten om zich te kunnen voegen bij zijn halfbroer Herman, die in West-Duitsland woont. Herman vecht er al drie jaar voor om Oleg naar het Westen te halen. Helaas is er nog niet veel bereikt. Vandaar dat Herman een brochure heeft opgesteld die naar allerlei kranten moet worden verzonden.

Om dat te verwezelijken is er geld nodig.

De noodkreet in een van zijn brieven aan zijn halfbroer Herman Achminov in Keulen dwingt ons, vrije mensen, hulp te bieden. Oleg schrijft: „Haal me hieruit. Iedere dag is een foltering!” Behalve door geld te storten kunt u ook op andere manieren Oleg tot steun zijn, namelijk:

1. Door uw hantekening te zetten op een van de lijsten waarop staat „EEN VISUM VOOR OLEG ACHMINOV”.

2. Door een brief te sturen aan Oleg. Hij weet dan dat mensen uit het westen aan hem denken. En de Russische overheid weet hetzelfde. Zijn adres is: Oleg Achminov, Prospekt Energetikov, 35-1-195, Leningrad 195248 USSR. **N.B. Het initiatief voor deze actie is in Nederland genomen door de CDJA afdeling Den-Haag, Postbus 128. Op dit adres zijn handtekeningenlijsten en nadere informatie te verkrijgen.**

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-
wagens
etc. **HOUTBOUW HAHBO
HARDINXVELD**
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Extra zetel voor CDA: dank zij lijstverbinding en fout

door G. van den Berg

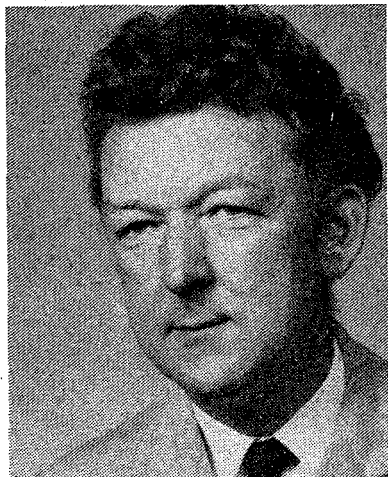
drs. J. Achterstraat nieuw AR-Eerste-Kamerlid

Zes Anti-Revolutionaire Eerste-Kamerleden. Dat is één van de resultaten van de ruim 2 weken geleden gehouden verkiezingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Op woensdag 2 juli verkozen de Statenleden van de provincies Noord-Brabant, Utrecht, Zeeland en Limburg (groep I) alsmede van de provincies Noord-Holland en Friesland (groep III) overeenkomstig de wettelijke voorschriften 38 van de in totaal 75 leden van de Eerste Kamer.

Uiteraard werd ditmaal, evenals dat in 1977 voor de andere Nederlandse provincies het geval was, met min of meer CDA-lijsten aan die verkiezingen deelgenomen. „Min of Meer” omdat in tegenstelling tot alle andere rechtstreekse verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen, bij Eerste-Kamerverkiezingen geen mogelijkheid aanwezig is voor politieke groeperingen om lijsten onder een bepaalde naam in te dienen. In de praktijk worden in onderling overleg met de geestverwante Statenfracties echter wel zodanige lijsten ingediend, dat uit de namen van de kandidaten wel valt af te lezen van welke politieke groepering een bepaalde lijst afkomstig is.

Eerste-Kamerverkiezingen worden periodiek eens in de drie jaar gehouden, waarbij het telkens gaat om verkiezing van de helft van de totale

Kamer. Mocht de regering besluiten de Eerste Kamer te ontbinden – waartoe zij het recht heeft – dan vindt vanzelfsprekend verkiezing plaats voor alle leden. Nu worden deze verkiezingen „getrapt” genoemd, omdat de kiezer hiervoor geen rechtstreekse stem kan uitbrengen. Dat doen de wel rechtstreeks door de kiezers gekozen Provinciale Statenleden, namens hen. Eigenlijk een eigenaardige vorm van democratie, omdat soms jaren tevoren bij benadering valt te bepalen hoe de uitslagen van deze verkiezingen

drs. J. Achterstraat

ongeveer zullen uitvallen, mits ieder Statenlid zijn/haar stem uitbrengt of laat uitbrengen en mist dat maar op de goede wijze gebeurt.

Reeds direct na de Statenverkiezingen in maart 1978 konden wij in een artikel in ditzelfde weekblad constateren dat deze „op termijn” van landelijke betekenis waren. Uit een eerste globale berekening voorspelden wij toen bijvoorbeeld al een minimale winst van twee zetels in de Eerste Kamer. Uiteindelijk blijken het er 3 te zijn geworden voor het CDA, maar gesteld moet wel worden dat dit ten volle te danken is aan een foutieve stemwijze van één der Statenleden van de PvdA.

Door het ingewikkelde systeem van Eerste-Kamerverkiezingen – CDA-statenleden hadden maar liefst 17 kandidatenlijsten, waarvan enkele gelijklopend, ingediend (en wie als leek begrijpt dat?) – kreeg één van de CDA-lijsten u een extra restzetel omdat de totale puntenwaarde, mede omdat met de kandidatenlijst van de SGP een zgn. lijstverbinding was toegepast, maar vooral ook door de verkeerd uitgebrachte PvdA-stem, net iets hoger uitviel.

Overigens voorzagen wij in 1978 dat de PvdA vanaf dit moment met 28 zetels in de Eerste Kamer vertegenwoordigd zou zijn. Dat is dus niet uitgekomen. Integendeel het CDA blijkt onverwacht de grootste fractie te zijn geworden met 27 zetels totaal.

Behalve de bovenbedoelde „verloren” zetel kan wel gesteld worden dat de

G. van den Berg

PvdA ook een vrijwel zeker verkregen zetel in groep III (Noord-Holland + Friesland) uit handen heeft gegeven. Dit omdat ten minste een drietal PvdA-statenleden uit Noord-Holland zijn stem heeft uitgebracht op een kandidatenlijst afkomstig van de PPR of de CPN. Zelfs als de stemmen op de PPR-lijst zijn uitgebracht, dan nog heeft de PvdA daarmee (in)direct de CPN opnieuw aan een zetel in de Eerste Kamer geholpen. Op de PPR-lijst werden slechts 3 stemmen uitgebracht en in de Noordhollandse Staten heeft 1 PPR-lid zitting, die zijn stem dan in dat geval aan de CPN-lijst moet hebben gegeven, waarmee overigens een lijstverbinding was gepleegd. Ook in 1974 hielp de PvdA door steun van sommige Statenleden de CPN aan een extra Eerste-Kamer-zetel, toen ten koste van een AR-kandidaat. Ditmaal had het direct gevolgen voor de totaliteit van de eigen fractie. Tenslotte behaalde de PvdA nu in plaats van 3 slechts 1 zetel winst.

Overeenkomstig gemaakte afspraken tussen de respectieve componenten in het CDA zouden de winstzetels bij de eerstvolgende Eerste-Kamerverkiezingen achtereenvolgens toegewezen worden aan ARP (1e), RL CDA (2e), KVP (3e). Eén en ander betekent derhalve, dat de

ARP sinds 1974 haar totaal aantal Kamerleden weer ziet opgevoerd tot het aloude getal van 6. Herkozen werden prof. dr. I. A. Diepenhorst (in groep I) en ing. P. Tjeerdsma (in groep III). Als nieuw Eerste-Kamerlid vanuit de ARP wordt op Prinsjesdag a.s. verwelkomd de heer drs. J. Achterstraat te Badhoevedorp, deskundige op het gebied van de ruimtelijke ordening. De samenstelling van de Eerste Kamer na deze (halve) verkiezingen ziet er vanaf de 3e dinsdag in september als volgt uit:

	aantal	(was)
CDA	27	(24)
PvdA	26	(25)
VVD	13	(15)
D'66	2	(-)
CPN	2	(2)
PPR	2	(5)
PSP	1	(1)
SGP	1	(1)
GPV	1	(1)
BP	-	(1)
	75	(75)

De CDA-zetels zijn daarbij als volgt over de resp. componenten verdeeld 6 AR; 5 CHU; 15 KVP; 1 RL-CDA. Er moet rekening mee gehouden worden dat al spoedig weer wijziging in de samenstelling van de Eerste Kamer ontstaat. Naar alle waarschijnlijkheid wordt uiterlijk in 1981 de Eerste Kamer ontbonden vanwege een aantal in behandeling zijnde grondwetsherzieningen. Zoals gezegd moeten dan alle Provinciale Statenleden namens de Nederlandse kiezers hun stem op de „goede” kandida(at)(en) uitbrengen. Gezien de goede resultaten bij de Statenverkiezingen van 1978 is dan opnieuw een enkele zetelwinst voor het CDA in het vooruitzicht.

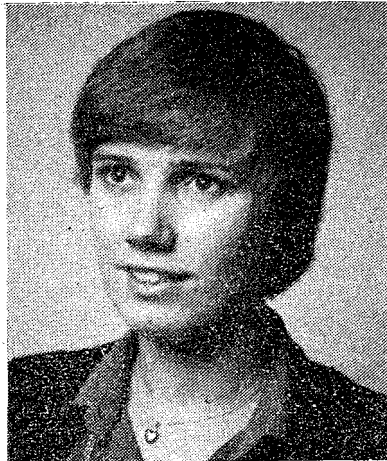
G. van den Berg
adjunct-secretaris ARP

Afscheid van Anneke Raven

Het vertrek van Anneke Raven per half augustus naar de NCRV-televisie gaat aan het partijsecretariaat vast niet onopgemerkt voorbij. Als redactiesecretaris van het weekblad Nederlandse Gedachten heeft zij zich in

korte tijd een vast plekje verworven op het partijbureau. Precies een jaar geleden maakte zij een overstap van de Arjos, waarvan zij ruim twee jaar secretaris is geweest, naar de partij. Dat was, toen haar voorganger Niek Hogeland na 3 jaar deze krant vaarwel zegde.

Anneke Raven heeft zich steeds erg nauw betrokken gevoeld bij de politieke ontwikkelingen binnen de partij. Dat betekende voor haar ook een stimulans voor het werk. In de beste Arjos-tradities volgt zij de ontwikkelingen op het Binnenhof met een kritisch oog. Haar besluit om elders een werkkring te aanvaarden hangt dan ook ten dele samen met haar visie op het CDA en de rol van de ARP daarbinnen. Ze heeft nooit onder stoelen of banken gestoken dat de partij naar haar mening met een

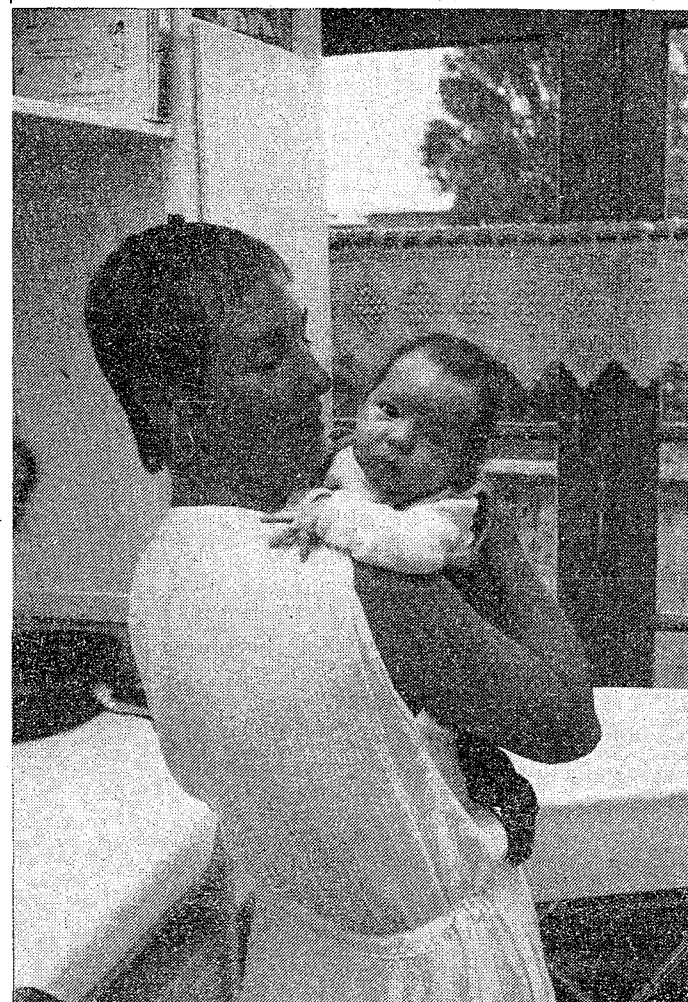
gewaagde operatie bezig was in het samen-op-weg-zijn naar één CDA. Anneke, je collega's zullen eraan moeten wennen wanneer je straks niet meer de scepter over de krant zwaait. Niet alleen omdat je de enige vrouwelijke stafkracht was, maar ook omdat we bij diverse soorten werkzaamheden steeds op je konden rekenen. Je kon wel eens lastig wezen, met je vele kritische opmerkingen, maar je maakte het ruimschoots goed met je spontane en enthousiaste inzet. We konden steeds van je opaan vooral ook omdat je je snel wist in te werken in de taken die je kreeg toebedeeld. Het ga je goed bij de NCRV.

Wij zijn ervan overtuigd dat je je daar vlot zult thuisvoelen. En blijf ook na de fusie vanuit het omroepwezen nauw betrokken bij de Anti Revolutionaire richting in het CDA. Want ook op zulke mensen moet het CDA straks kunnen rekenen, wil het zijn appel-functie kunnen blijven waarmaken! Stafmedewerker Cor van Santen neemt Anneke's taak als redactiesecretaris voor de twee resterende maanden voor de fusie over. De bedoeling is trouwens dat hij per fusiedatum als redactiesecretaris in dienst treedt bij het CDA. Het afgelopen jaar heeft hij zich breed kunnen oriënteren in het reilen en zeilen op het secretariaat als stafmedewerker „organisatie en voorlichting”. We zijn ervan overtuigd dat deze krant met hem een goede eindredacteur terugkrijgt. Cor, veel succes in je nieuwe functie als redactiesecretaris!

Kees Bremmer,
secretaris ARP.

БОТ нам доверил

BENJAMIN a PIETER a

Els Jansen-Keuvelaar, sinds 1966 werkzaam bij de ARP, is op 30 april jl. moeder geworden van een zoon. Op de foto ziet u Els met haar zoontje Benjamin Pieter.

Vanaf deze plaats wensen we Els en haar man Marinus, van harte geluk met hun eerste. Wij zijn er zeker van dat deze gelukwens mede uitgesproken wordt namens de vele partijleden die Els Jansen van de – inschrijving – partijraden en vanwege het partijsecretariaat. U ziet tevens een gedeelte van het geboortekaartje dat naar Russische vrienden is gestuurd. Op de foto staat vermeld: God vertrouwd ons toe Benjamin Pieter.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 16,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 11,00 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd

Energiebesparing noodzakelijk

Conferentie CDA-bestuurdersvereniging

door C. J. J. Nooy

Ruim 150 Christen-democratische provincie- en gemeentebestuurders kwamen op 12 mei in Utrecht bijeen om op de landelijke conferentie van de CDA-bestuurdersvereniging met elkaar te praten over het onderwerp „Energiebesparing”. Dit onderwerp was in het maandblad „Bestuurdersforum” door verschillende artikelen ingeleid en verder had men zich regionaal voorbereid in een aantal bijeenkomsten. Dat dit dan vooral betrekking had op maatregelen die men gemeentelijk en provinciaal zou moeten nemen om de schaarste aan energie te bestrijden spreekt in dit gezelschap vanzelf.

Het is nodig, aldus verenigingsvoorzitter Scheenstra in zijn openingswoord, dat we paal en perk stellen aan het steeds meer consumeren van grondstoffen, waarmee onze energiebehoefte wordt gediend. We zullen ons een andere mentaliteit moeten eigen maken en ons bezinnen hoe wij moeten omgaan met wat ons in de Schepping is gegeven. De oplossing van onze energieproblemen gaat verder dan het wat eerder uitdraaien van de verlichting in openbare gebouwen.

Dat lang niet altijd gelijk gedacht wordt over problemen rond energiebesparing, zoals conferentievoorzitter ir. F. N. Sikkens (CDA-gedeputeerde in de provincie Utrecht) het stelde, bleek wel uit het verloop van de discussies na de inleidingen die door de heren dr. J. L. K. F. de Vries, planner bij de Koninklijke Shell Groep te London, I. van der Knaap, CDA-wethouder van Maassluis, en D. M. Boogaard, CDA-raadslid van Lelystad, werden gehouden.

Inleidingen

De heer De Vries ging in zijn inleiding over het energievraagstuk nader in op de prijsvorming van aardolie. Hij stelde consequenties die dit zal hebben voor de prijsvorming van aardolie. Hij stelde o.a. dat de huidige energieprijzen voldoende aanleiding zijn om vele nieuwe technieken voor energiebesparing en -productie tot ontwikkeling te brengen. Voorwaarde hiervoor is volgens de heer De Vries

dat institutionele belemmeringen verdwijnen en een stabiel overheidsbeleid gegarandeerd wordt. Hoewel voor de korte termijn hiervan niet veel zal kunnen worden verwacht, moet het mogelijk zijn in de jaren '90 tegen aanvaardbare kosten de afhankelijkheid van de OPEC-olie sterk te reduceren. Dat daarvoor een doelgericht beleid noodzakelijk is, was voor de heer De Vries een uitgemaakte zaak.

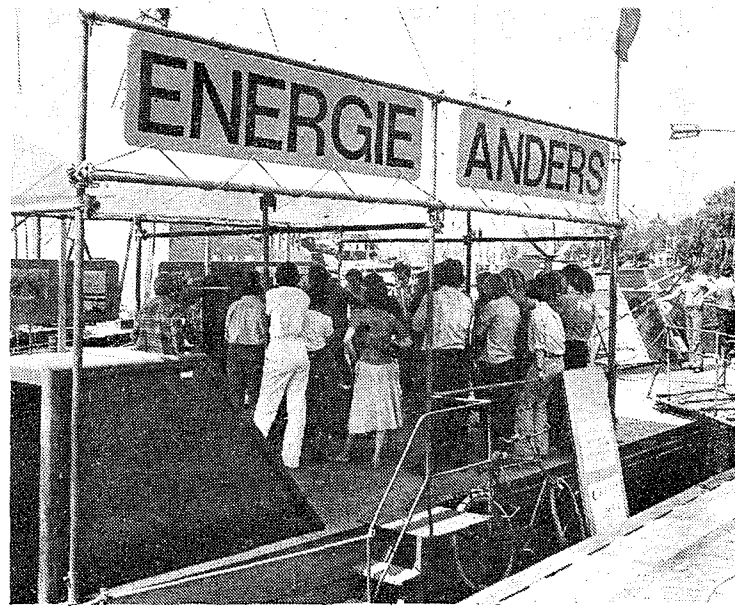
Taak provincies en gemeenten

In een hier en daar humoristisch betoog stelde de heer Van der Knaap het vraagstuk van de energiebesparing als gemeentelijk en provinciale taak aan de orde. Dat hij hierbij in zijn voorbeelden sterk inging op de positie

en de problemen van het Westland, waar hij als wethouder van Maassluis veel raakvlakken mee heeft, kon de discussie na afloop van zijn inleiding alleen maar verlevendigen. Belangrijk was zijn pleidooi om het aanvragen van isolatiesubsidie niet via de provincie maar via de gemeenten te laten lopen. Hij zag hierin een mogelijkheid kennis te verzamelen over de isolatie van woningen in de eigen gemeente. Van deze gegevens kan dan in het gemeentelijk beleid gebruik worden gemaakt. Deze gegevens zijn ook van belang bij het opstellen van de begroting van gemeenten met een eigen energiebedrijf. Onderzoekingen hebben uitgewezen dat isolatie van woningen in een bepaalde wijk een besparing aan energiekosten heeft opgeleverd van 20%. Deze brandstofbesparing houdt ook in dat het energiebedrijf minder inkomsten heeft. De heer Van der Knaap vond dat men vanuit de gemeentelijke overheid energiebesparing te veel zag als een aanslag op de winsten van de nutsbedrijven. Hij wees op de grote verantwoordelijkheid die CDA-bestuurders vanuit het „rentmeesterschap” hebben om met de schaarse energie zuinig om te springen.

Informatie

Voorlichting over energiebesparing moet een wezenlijk onderdeel zijn van het beleid. Dat was het „Leitmotiv” in het verhaal van de heer Bogard. Hij wees erop dat het juist op het terrein van de energiebesparing van het allergrootste belang is dat de voorlichting hierover begrijpelijk is voor diegenen waarvoor zij is bestemd. Hij stelde dat de gemeenten behoefte hebben aan een energiecoördinator die verstand heeft van voorlichten en niet aan een voorlichter die ook als energiecoördinator moet optreden. Het is verder gewenst dat gemeenten en provincies hun eigen huishouding op mogelijke energiebesparende maatregelen doorlichten en

daadwerkelijk aan energiebesparing doen. Pas dan zal voorlichting op dit terrein goed bij de bevolking overkomen. Een van de stellingen van de heer Boogaard was dat voorlichting over energiebesparing een tijdrovende, inspannende maar dringende noodzakelijke activiteit is, waarvan het rendement snel merkbaar zal zijn.

Toespraak fractievoorzitter Lubbers

Het was drs. R. F. M. Lubbers, die de conferentie als gast had bijgewoond, opgevallen dat in alle verhalen en discussies die hij had gehoord geen enkele keer de kernenergie was genoemd. Hij stelde dat deze vorm van energie beslist in de discussie betrokken moest blijven. Hoewel hij niet wilde vooruitlopen op de brede maatschappelijke discussie over de energieproblematiek, stelde hij wel dat het afwijzen van kernenergie ten koste zal kunnen gaan van de welvaart. Hij vroeg zich af of de mensen het aan zouden kunnen geconfronteerd te worden met echte schaarste die

werkelijk pijn doet. We moeten het energiebeleid plaatsen binnen de totale problematiek waarmee de mensheid wordt geconfronteerd. Om investeringen op alle gebieden mogelijk te maken, zijn nu en in de toekomst besparingen noodzakelijk. De samenleving zal deze met elkaar moeten kunnen en willen opbrengen. In het recente verleden hebben we moeten constateren dat we met een hoger inkomen steeds minder zijn gaan besparen en steeds meer zijn gaan uitgeven. Voor de uitkomsten van een goed energiebeleid zijn de factor tijd, de menselijke gedragspatronen en de ons ten dienste staande en ten dienste komende technieken van wezenlijk belang. De heer Lubbers wakte de aanwezige lokale en provinciale bestuurders op gezamenlijk de schouders te zetten onder de op deze conferentiedag besproken vraagstukken en ervoor te zorgen dat het CDA voor de burgers een antwoord zal weten te vinden op de problemen die op ons af komen.

C. J. J. Nooy
(CDA-raadslid Zaanstad)

Europese impressies uit Straatsburg

Spanje en Portugal

Giscard d'Estaing heeft weer voor de nodige publikatie gezorgd. Spanje en Portugal mogen nog niet toetreden tot de Gemeenschap. Althans zij dienen in de wachtkamer te blijven. Zoals u weet, wordt Griekenland in 1981 lid van de Gemeenschap. Indien de onderhandelingen normaal voortgang vinden, komen Spanje en Portugal in 1983.

In een vergadering van de EVP (onze Europese volkspartij) in Brussel heeft men hierop gereageerd.

De volgende resolutie werd aangenomen:

— De Europese Volkspartij heeft het verzoek om toetreding van Griekenland, Portugal en Spanje van meet af aan nadrukkelijk gesteund, aangezien deze landen beantwoorden aan de in het Verdrag van Rome geformuleerde voorwaarden voor het lidmaatschap in de Europese Gemeenschap en zij op grond van hun cultuur, geschiedenis en politieke wil tot Europa behoren. De EVP blijft bij dit standpunt.

— De EVP was en is zich bewust van de materiële en technische vraagstukken die ongetwijfeld uit een uitbreiding van de Gemeenschap naar het zuiden zullen voortvloeien; deze vraagstukken zijn in het kader van

aangepaste overgangsperioden en doeltreffende overgangsregelingen oplosbaar.

— De Gemeenschap moet alles in het werk stellen om al haar eigen moeilijkheden te overwinnen door de versterking van haar saamhorigheid, de versteviging van haar eenheid en de verbetering van haar beslissings- en actiebevoegdheid; dit betekent een terugkeer tot de in het Verdrag voorgeschreven meerderheidsbeslissingen in de Raad.

— De bezinning over de geest van de Verdragen is van het allergrootste belang voor het voortbestaan van de Gemeenschap en duidt geen uitstel.

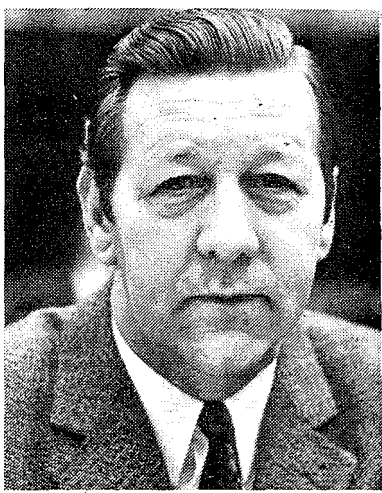
De inhoud laat niet aan duidelijkheid te wensen over. Deze resolutie werd ook van harte gesteund door onze fractie.

Het is een goede gewoonte dat op deze partijvergaderingen de fractieleden als adviseurs aanwezig zijn. Een goede coördinatie tussen partij en fractie is noodzakelijk.

Besparingen

De Gemeenschap gaat het goedkoper doen. Op drastische wijze gaat men exportsubsidies verminderen. Dit geldt voor boter, magere melkpoeder en boterolie. De landbouw „lasten” worden dus geringer. Hoeveel? Niemand kan dat nog nauwkeurig zeggen. Dit hangt nauw samen met voorraden of tekorten op de wereldmarkt. De E.G. kan nu met suiker grof geld verdienen. Er is nl. een

door T. Tolman

groot tekort en dus een stijgende prijs. Voorzover er sprake is van export buiten de Gemeenschap wordt er een heffing gelegd op dit produkt. De consumenten in de Gemeenschap profiteren op deze wijze bijna onopgemerkt van de te grote voorraden. Er blijft voldoende voorraad tegen een redelijke prijs. Ook dat is Europese landbouwpolitiek. We zullen het Barbara Castle nog eens vertellen!

**H. R. van Triest
B.V.**

Hoogeveen

**Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwvevoer.**

Wegnemen van ongelijkheden tussen man en vrouw in het personen- en familierecht

Wetsontwerp ingediend bij Tweede Kamer

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp ingediend dat een aantal ongelijkheden tussen man en vrouw wil wegnemen in het personen- en familierecht. De verantwoordelijke bewindslieden voor het wetsontwerp zijn Minister De Ruiter van Justitie en Staatssecretaris mevrouw Kraaijeveld-Wouters van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

Plaats van samenwoning

Het nu ingediende wetsontwerp betreft met name een tiental wijzigingen in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. Als voorbeeld kan genoemd worden de plaats van samenwoning van gehuwden. De huidige wet zegt weliswaar dat man en vrouw die plaats in onderling overleg vaststellen, maar voegt er aan toe dat bij verschil van mening de man beslist. In het wijzigingsvoorstel vervalt de doorslaggevende stem van de man. Worden de echtgenoten het niet eens, dan kunnen ze een beslissing vragen aan de rechtbank.

Ouderlijke macht

Een ander voorbeeld is de uitoefening van de ouderlijke macht. Wat betreft de persoon van de minderjarige doen de ouders dat thans gezamenlijk, maar bij verschil van inzicht geeft de wil van de vader de doorslag. Volgens het wetsvoorstel vervalt dit laatste. Blijven de ouders van mening verschillen, dan kan het geschil aan de kinderrechtsof worden voorgelegd. De ouderlijke macht wat betreft de vermogensrechtelijke situatie van het

kind is in het huidige recht in beginsel alleen aan de vader toevertrouwd. Hij voert het bewind over het vermogen en vertegenwoordigt het kind in burgerlijke handelingen. Het wetsontwerp stelt voor dat de ouders het bewind over het vermogen van het kind gezamenlijk voeren en dat zij het kind in burgerlijke handelingen gezamenlijk vertegenwoordigen. Om praktische redenen wordt hieraan toegevoegd dat een ouder alléén ook bevoegd is mits de andere ouder hiertoe toestemming geeft. Als voorbeeld noemt het wetsontwerp de handtekening van de vader of de moeder op het formulier waarmee een zoon wordt aangemeld als lid van een voetbalvereniging. Ook zijn er geen bepaalde vormvoorschriften vereist voor de toestemming. Die kan bijvoorbeeld ook stilzwijgend of achteraf worden verleend. Bij blijvend verschil van mening tussen de ouders kan het verschil aan de kantonrechter worden voorgelegd. Het wetsontwerp kiest hier voor de kantonrechter omdat die ook toezicht houdt op het bewind over het vermogen van de minderjarige.

Het advies van de emancipatiecommissie

Het wetsontwerp is gebaseerd op een advies dat de emancipatiecommissie in juli 1978 heeft uitgebracht. Niet is gevolgd het advies van de commissie om de minimum-huwelijksleeftijd van de vrouw (16 jaar) op te trekken tot die van de man (18 jaar). Dit zou niet te rijmen zijn met een reeds aangehangig wetsontwerp dat meerderjarigheidsverklaring van een nietgehuwde moeder vanaf zestien jaar mogelijk maakt. Ook is van een maatschappelijke behoefte tot wijziging van de huwelijksleeftijd niet gebleken.

UIT DE ARJOS

Alternatieve produktiemethoden als antwoord op werkloosheid

Gesprekscentrum in Zweden bijeen

De jaarlijkse conferentie van het gesprekcentrum voor Jonge Evangelische politici werd dit jaar gehouden in Zweden. Een conferentie-oord in het plaatsje Lerum even ten zuiden van Gothenburg, was uitgekozen door de Zweedse gastheer.

Jongeren uit vier landen, Noorwegen, Zweden, Denemarken en Nederland, kwamen bij elkaar om kennis te nemen van de politieke situatie in de verschillende landen en om samen na te denken over „alternatieve productie en werkloosheid”.

Het belang van dit soort conferenties is, dat de jongeren uit de verschillende landen kennis nemen van de verschillen in de kerkelijke, sociale en politieke achtergrond van de diverse landen. Bijvoorbeeld zondagmorgen op doorreis naar Zweden bezochten twee Nederlandse deelnemers de Duits Lutherse St. Petrikerk in Kopenhagen. Welgeteld waren er twaalf mensen aanwezig. Na afloop bleek deze score hoog te zijn, want het was 4% van de gemeentelieden. Normaal is een bezoek van 2%. Hieruit bleek wat mensen uit de Scandinavische landen bedoelen als ze zeggen niet in dezelfde situatie te verkeren als Nederlanders. Zondagavond werd de conferentie geopend door de voorzitter van het Gesprekscentrumpresidium, Geir Haugland (Noorwegen). Hij opende de conferentie en daarna werden we welkom geheten door de Zweedse gastvrouw Kerstin Ericsson. De eerste avond werd besteed aan het leren kennen van de verschillende delegatieleden. De conferentie duurde te kort om voor elke dag een vast ritme te hebben, maar iets wat wel elke morgen terugkeerde was de dagopening. Een delegatielid uit Noorwegen, Denemarken en Nederland hield een korte overdenking.

Dimensie

Maandag begon de conferentie pas goed. Twee studenten, Orjan Ljungberg en Elis Carlström hielden ons de hele dag bezig met informatie en vragen over het thema van de conferentie: Alternatieve productie, als antwoord op werkloosheid. Opvallend was dat de sprekers niet gekozen waren omdat ze lid zijn van de partij, maar op grond van hun kennis. Dit lijkt een voordeel omdat ze weten waarover zij spreken, maar heeft als groot nadeel dat zij niet die dimensie kunnen geven aan het verhaal, die het meest wenselijk is, namelijk de evangelische geïnspireerdheid om tot alternatieven te komen. Afwisselend behandelen Orjan en Elis een achttal punten rond het thema. Ze begonnen met een schets van de problemen op aarde en constateerden een groot aantal uitdagingen en mogelijkheden voor de mensheid, maar anderzijds ook grote bedreigingen. Bedreigingen van alles vernietigende oorlogen, een stijgende uitgavenpost voor bewapening; een andere bedreiging is de kloof tussen de geïndustrialiseerde wereld en de ontwikkelingslanden, de wanverhouding in het gebruik van grondstoffen door ontwikkelde landen

ten opzichte van de onderontwikkelde landen. Groot zijn ook de problemen rond de afbraak van sociale contacten tussen de mensen onderling. De steden maken van een ieder een vreemde. Het alcoholprobleem is zeer groot, net als andere verslavingen. Er dreigt een milieucrisis, daar lucht, bodem en oppervlaktewater ernstig worden vervuild. Ieder jaar neemt de kanker toe, wat mede een gevolg zou zijn van de milieuvuiling. Hier komen nog bij de economische problemen.

Produktiedwang

Werkloosheid is een groot probleem vandaag, maar dat hoeft niet zo te blijven gezien de zojuist genoemde moeilijkheden. Werkloosheid betekent dat we krachten beschikbaar hebben voor het oplossen van de eerdergenoemde problemen zoals technieken die aangewend worden om bijv. bewapening anders te gebruiken. Kort werd ingegaan op de geschiedenis. De Bosjesman had vroeger veel tijd beschikbaar naast de tijd die hij nodig had voor het verzamelen van zijn voedsel; hij noemde dat niet werkloos, maar deed iets anders. In onze samenleving is er steeds meer vrijheid gekomen. De mensen zijn niet meer in de samenleving opgenomen. De man zegt niet: „Ik ben een postzegelverzamelaar, maar: „Ik ben een werkloze timmerman”. De mens wil iets produceren, anders voelt hij zich buitengesloten, dat is het probleem. De werkloosheid is veel groter dan de officiële statistieken aangeven. Vervroegde uittrekking, afkeuringen, parttime-werkenden die graag hele dagen willen werken, vrouwen die geen crèches voor hun kinderen kunnen vinden, vormen een groep van verborgen werklozen. Doordat er steeds minder banen worden geschapen is het probleem van langdurige aard. Drie factoren werden er uitgelicht waaraan het mogelijk te wijten is dat er zo weinig nieuwe banen worden geschapen.

■ het financieringsprobleem; meest vindt financiering plaats uit belastingopbrengsten, maar de belastingdruk kan niet oneindig worden verhoogd. (Door het verzwaren van de belastingdruk verdwijnen er elders in het particuliere bedrijfsleven weer banen.)

■ de institutionalisering, de relaties tussen mensen is steeds meer op basis van instituties, maar ook dit proces is gestopt.

■ de automatisering beïnvloedt het aantal banen, veelal verdwijnen arbeidsplaatsen door automatisering.

Uitvindingen

In iedere samenleving vond een eigen ontwikkeling plaats aan de hand van gedane uitvindingen. De keuze van al of niet gebruik maken hing af van economische motieven in de samenleving. De inleiders waren van mening dat alles uitgevonden kan worden als men maar bereid was alles te doen om een oplossing te vinden. Een economische motivatie is in dit verband erg sterk, maar ook andere motieven kunnen zeer bepalend zijn. Als voorbeeld noemden zij het Manhattan-project in de 2e W.O. in de

VS. Doel van het project was om een atoombom te maken voordat de Nazi's zo'n wapen hadden ontwikkeld. Alle geleerden, onderzoekingen, materialen en middelen voor handen werden ingezet om het doel te bereiken en het werd bereikt. Door de concentratie van alles rond dat ene project. Later gebeurde zoiets vaker, de race bijvoorbeeld om als eerste een mens op de maan te brengen. Naast het gestelde doel worden vaak ook nog andere nuttige neven-effecten (spin-off) bereikt. Van het Manhattan-project de computer, van de maanreizen vele hulpmiddelen voor gehandicapten door de verfijnde elektronica. De inleiders concludeerden dat als de politieke wil aanwezig is om een probleem op te lossen en de benodigde middelen ervoor beschikbaar worden gesteld alle problemen opgelost kunnen worden. Vervolgens werd het probleem van de computers in de jaren tachtig aangeroerd. De computer heeft veel voordelen, maar heeft als groot nadeel dat het veel werk wegneemt. De inleiders zagen grote problemen in de opkomst van de computer. Gewezen werd op het feit dat de elektronica en de computer niet alleen worden aangewend voor nuttige productie, maar ook heel vaak voor onnutte dingen (spelletjes bijv.). Tot slot werd gewezen op het feit dat niet alleen de productie door de computer wordt veranderd maar ook de consumptie.

Alternatieve productie

Aan de hand van twee ondernemingen werd het begrip alternatieve productie dichter bij ons gebracht. De multinational Lucas heeft veel gespecialiseerde mensen in dienst. Ingenieurs, boordwerktuigkundigen en vele andere technici. Het werk werd bedreigd door gebrek aan orders. De werkers vonden dat niet alleen superpersonische vliegtuigen moesten worden gemaakt, maar in plaats daarvan andere nuttige zaken voor de mensen. De directie wilde de dreigende sluiting wel voorkomen en schreef 180 leidende autoriteiten, instituten, universiteiten en organisaties aan. Er kwamen geen concrete suggesties uit. Daarom probeerde men daarna suggesties van het personeel te krijgen. Nu kwamen er vele reacties want de arbeiders dachten zowel als consument als producent. Het dagelijks werk zou werk moeten zijn wat de mensen diende. De productie zou niet alleen op grond van rendabiliteit moeten worden gevoerd maar ook op overwegingen van nuttigheid. Zo werd er een voertuig ontwikkeld dat zowel op (trein)-rails als op de weg zou kunnen rijden. Ieder jaar sterven 3000 mensen als gevolg van het feit dat er te weinig kunstnieren maken, er is genoeg Lucas-onderneming dan geen kunstnieren maken er is genoeg capaciteit om zoiets te maken. De leiding was en bleef tegen dit soort alternatieve productie. Het enige resultaat van dit werknemers-streven is geweest dat men niemand heeft durven ontslaan. De werknemers zoeken nu bondgenoten om alternatieve productie te kunnen toepassen.

Een tweede voorbeeld was de Algot-(textiel)onderneming. In 1972 kreeg deze onderneming overheidssubsidie op voorwaarde dat er 1000 nieuwe banen gecreëerd moesten worden. In 1976 bleek dat dat niet gelukt was. Opnieuw werd er geld gegeven door de regering en 200 mensen werden werkloos. De werkers wilden kleren maken die de mensen nodig hadden. Funktionele werkkleding bijvoorbeeld voor slaggers en boeren. Ook speciale kleding voor gehandicapten is erg noodzakelijk. De ontslagenen zeiden het prettiger en beter te vinden als ze kleren maken die noodzakelijk zijn en niet rendabel dan een werkloosheidsuitkering te ontvangen. Teneinde hun ideeën te verwezenlijken zijn ze een werkkommune begonnen. Tot slot werd nader ingegaan op wat onder „alternatieve productie” moet worden verstaan. Twee definities zijn mogelijk.

1. andere producten, het belangrijkste is het behouden van de onderneming en het werk. In plaats van olie-tankers, boor-platforms produceren.
2. een methode voor mensen te vechten voor rechten om sociaal

zinnige dingen te produceren, in plaats van werkloos te worden. In de middag werd over de inleiding in verschillende thema-groepen gepraat, waaruit bleek dat het begrip „alternatieve productie” veel te ruim was gesteld zodat er geen duidelijke discussie kon worden gevoerd.

Werkbezoek

Dinsdags vond een werkbezoek plaats aan de haven van Gothenborg. In de Götaverken Arendal scheepswerf werden niet langer olietankers gemaakt maar boorplatforms voor olieboringen op zee. De rondleiding was interessant, maar het valt te betwijfelen of het erg leerzaam was. De man die ons zou voorlichten, versliep zich ten gevolge van een zakenlunch van de vorige avond die wat uitliep. Het bezoek werd daardoor een beetje chaotisch. 's Middags werd Gothenborg verkend. De avond werd gevuld met allerlei serieuze en minder-serieuze spelletjes. De laatste dag was een echte werkdag. Twee thema's waren er voorbereid. I vanuit elk land iets over alternatieve productie en II over de politieke situatie in ieder land.

Zweden

In Zweden werd de nadruk gelegd op de samenleving tussen alternatieve productie en nuttiger productie. De produktieverandering in verband met de verslechterende economische situatie werd door hen alternatieve productie genoemd. Waarbij als voorwaarden aan alternatieve productie werd gesteld dat het gebaseerd moest zijn op maatschappelijke behoeften en rekening houdend met het internationaal gebrek aan grondstoffen. Het geven van geld aan de noodlijdende bedrijfstakken (textiel, off-shore) werd als kunstmatig bestempeld. Ten gevolge van de kernenergiediscussie waren de scheepswerven vlijtig begonnen met onderzoek naar alternatieve productie van bijv. windmolens, getijde centrales, drijvende fabrieken enz. Geconstateerd werd dat vele ondernemers niet staan te popelen om over te schakelen op alternatieve productie.

Denemarken

Ook in Denemarken werkloosheid als basis voor alternatieve productie. Alternatieve productie wordt gezien als noodzakelijk voor het voorkomen van werkloosheid. Kritiek werd uitgeoefend op het omscholingsprogramma. In plaats van het werk te veranderen, verandert men de mensen.

Noorwegen

In alternatieve productie ligt een oplossing voor de werkgelegenheid. Alternatief in die zin dat niet langer produktiemethoden worden gebruikt die schadelijk zijn voor het milieu. Waarbij werd opgemerkt dat het bestaande vaak het voordeel van twijfel wordt gegund, omdat alles goed gaat. Alleen waar niets te redden valt daar is men bereid iets te veranderen. Noorwegen is een conservatief land. Het is goed uitgerust door moeder natuur waardoor het weinig kernenergie nodig heeft. De laatste tijd is er een comité „De toekomst in onze handen”. Dit comité stelt vragen aangaande de nuttige productie. Het comité gaat ervan uit dat productie nodig is om menselijke noden te lenigen en niet alleen plaatsvindt om economische redenen.

Nederland

De bijdrage van Arend Bos aan de discussie ademde een heel andere geest. Allereerst een schetsje van conventionele productie: — scheiding van functies; ontwerpen maken, marketing enz. wordt door verschillende mensen gedaan; — het is eenzijdig economisch gericht. Als gevolgen van de conventionele productie worden genoemd:

1. de verantwoordelijkheid en de vrijheid van de individuele werknemers is tot bijna 0 teruggebracht;
2. het werk wordt beschouwd een bron van inkomen te zijn en niet een manier van levensvervulling van de mens;
3. de relatie tussen producent en consument is zo indirect dat ze totaal onzichtbaar is (anoniem);
4. productieprocessen worden gebruikt

en producten worden geproduceerd die slecht zijn voor het milieu en die de bronnen van grondstoffen uitputten;

5. productie vindt plaats op de plaats waar het het beste financiële resultaat heeft; waar mogelijk wordt mensenwerk vervangen door machines. Na deze gevolgen noemde Arend de beleidspunten die gesteld kunnen worden aan het invoeren van alternatieve productie:

- a. iedere werknemer moet de mogelijkheid hebben invloed op zijn werk te hebben, derhalve moet de vrijheid en verantwoordelijkheid van de werknemers worden bevorderd waardoor ook de betrokkenheid bevordert wordt.
- b. kleinschaliger productie is hiervan een gevolg;
- c. de werknemers moeten over de gehele onderneming (hier de gehele werkgemeenschap en niet de produktieplaats) iets kunnen zeggen;
- d. er moeten dezelfde kansen komen voor „goede” en „slechte” ondernemingen;
- e. de mens is geroepen de aarde te bewerken en te bewaren gedurende ons hele leven. Dit kan onder andere gedaan worden in alternatieve productie, maar ook in vrijwilligerswerk. Dus werk is niet noodzakelijk om te blijven leven, maar een plicht, een opdracht;
- f. een laatste punt, in productie en voor producten gelden de bijbelse wetten en normen helemaal. Grootste verschil in benadering tussen de Nederlandse vertegenwoordiging en die van de Scandinavische landen is dat de Nederlandse visie „alternatieve productie” ook noodzakelijk vindt als er geen werkloosheid was. De Scandinavische landen vinden juist de werkloosheid één van de pijlers waarop alternatieve productie rust met daarnaast andere voorwaarden aangaande het milieu. In een verdere toelichting ging Arend Bos deze algemene punten ten aanzien van de problematiek toespitsen op de Nederlandse situatie. Hij constateerde dat er vele uitgangspunten waren waaruit aan alternatieve productie werd gedaan. Dat de politiek zich weinig heeft ingelaten met alternatieve productie is volgens hem te wijten aan het feit dat ze weinig politiek bezig is.

Politieke situatie

Het tweede deel was de politieke situatie in de verschillende landen.

Zweden

Er zijn twee verkiezingen geweest het afgelopen jaar. De eerste was voor het parlement en de regionale bestuursorganen. De Kristen Demokratisk Samling (KDS) in Zweden moet 4% van de stemmen behalen wil ze een plaats verwerven in het parlement. Ook dit keer gelukte dat weer niet, daar slechts 1,3% van de stemmen werd behaald. Op regionaal niveau ging het beter en werden er betere resultaten behaald behaald (2,4%) vanwege een ander kiesstelsel. De jongerenorganisatie van de KDS, de Kristen Demokratisk Ungdom vindt dat er meer gedaan moet worden aan het alcoholprobleem. Het kernenergieprobleem en de economische recessie hebben het Zweedse politieke leven in het afgelopen jaar beheerst. De tweede verkiezing had ook als inzet de afschaffing van kernenergie of niet. Resultaat was een afbouw van kernenergie in de komende 25 jaar.

Noorwegen

De Christendemokratische partij Kristelig Folkeparti (KrF) is op twee na de grootste partij in Noorwegen. Ze draagt geen regeringsverantwoordelijkheid. Vanwege moeilijkheden met de socialisten over de abortusproblematiek ziet het er voorlopig niet naar uit dat er van samenwerking sprake zal zijn. Men acht de normen inzake het leven belangrijker dan het dragen van regeringsverantwoordelijkheid.

Denemarken

De Kristelig Folkeparti (KrF) behoort tot de kleinere partijen van Denemarken. Het heeft vijf van de 179

Vervolg van pag. 7

Gesprekscentrum in Zweden bijeen

zetels in het parlement. De partij bestaat nog maar slechts tien jaar. In Denemarken kampt men met sociaal-economische problemen. Op het sociale vlak is het vooral het toenemende alcoholgebruik, terwijl economisch gezien de werkloosheid het grootste probleem is. Dat de partij het formaat heeft van een getuigenispartij wil de standpuntbepaling nog wel eens beïnvloeden.

Op de laatste middag werd een door de Arjos ingediende resolutie inzake

Zuid-Afrika aangenomen, nadat zij van Scandinavische zijde was aangescherpt. Deze aanscherping vond men noodzakelijk vanwege eerdere uitspraken van de jongerenbewegingen uit Scandinavië. Als blijk van waardering voor het gesprekscentrum werd besloten het ook in de toekomst te laten voortbestaan en de CDJA als Nederlandse deelnemer te aanvaarden. Doordat nu ook Rooms-katholieken kunnen deelnemen, zal er een naamswijziging worden voorbereid. Het woord „evangelisch” dient te vervallen. Tevens zullen reglementen en statuten worden voorbereid voor het bijna twintig jaar oude gesprekscentrum. Als thema voor volgend jaar in Zwitserland of Noorwegen overweegt men de grondslag van christen-democratische politiek te nemen.

Sjoerd J. Veerman
Arjos-delegatie lid

Soli deo Gloria

Bevorderd tot Heerlijkheid

Johanna Petronella van Tol-Peijpers

5 september 1928 - 2 juli 1980

Psalm 4:7

Ans was graag bij ons gebleven om ons te kunnen bijstaan en af te maken, waarmee zij naar haar en onze mening nog niet klaar was. Maar toen ze onder ogen moest zien dat ze het gevecht tegen haar ziekte niet lang meer zou kunnen volhouden, had ze daarmede ook vrede. Ze was dankbaar voor alle jaren, die ze met ons mocht delen. We verloren een fantastische kameraad.

Guus
John - Stieneke
Ronald - Anke
Els - Jan
Jan Willem
Gudrik
W. N. Peijpers
A. A. Zoetebier

Zwanenburg, 2 juli 1980
Seevank 300

De teraardebestelling heeft op 7 juli plaats gehad op de Algemene Begraafplaats te Heemstede.

OVERIJSEL

DEKKLEDEN LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer - 05700-2.32.70

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07 - Zwolle

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
SHOWROOM: GOES - MIDDELBURG

FOUTEN
IN TELEFONISCH OPgegeven
ADVERTENTIES

komen niet voor rectificatie
in aanmerking.

GRONINGEN

Makelaardij o.g.
J. Fokkens en Zn. Siddeburen
Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaartsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

*SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAAGENT

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Etsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244, telex 32723 Fides NL

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00.

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 31/32 2 augustus 1980

J. A. H. J. S. Bruins Slot Een politicus die van inzicht durfde te veranderen

Als ik aan Bruins Slot denk kom ik niet los van die bewogen septembermiddag uit het jaar 1961. Onze Tweede-Kamerfractie vergaderde op de bekende plaats en tijd en als secretaris van de fractie moest ik het verhandelde notuleren. De algemene beschouwingen stonden voor de deur en daarbij kon de verhouding met Indonesië inzake het Nieuw-Guineavraagstuk uiteraard niet onbesproken blijven. Tot dat moment had de fractie, sinds 1956 onder leiding van Bruins Slot, de harde lijn gevolgd van het kabinet en Bruins Slot had in spreekbeurten en via de pers deze lijn consequent verdedigd. Maar gesprekken met Prof. Verkuyl en anderen hadden hem geleidelijk tot het inzicht gebracht dat een andere koers moest worden gevolgd. Ook partijvoorzitter Berghuis was die mening toegedaan.

Ik kom op dit gewijzigde inzicht nog nader terug. Tot zijn vreugde bleek de fractie in overgrote meerderheid hem te volgen. Maar toen kwam de vraag aan de orde „Hoe vertel ik het mijn kinderen?” In talloze spreekbeurten had hij „praten met Indonesië” steeds afgewezen. Enkelen onzer waren op deze koersveranderingen voorbereid en verheugden er zich van harte over. Maar de partij in haar geheel kon deze ommezwaai maar moeilijk meemaken en een stroom van kritiek werd over hem uitgegoten. Bij de kandidaatstelling voor de Kamerverkiezingen van 1963 duikelde hij zoveel plaatsen omlaag dat hij daaruit de consequenties trok en zich niet meer beschikbaar stelde. Ook andere factoren speelden daarbij een rol: zijn gezondheidstoestand was niet al te best en het hoofdredacteurschap van „Trouw” bleek al moeilijker te combineren met het Kamerlidmaatschap. Zelf zegde hij de praktische politiek zonder al te veel weemoed vaarwel. Zelf getuigt hij in zijn autobiografie dat de Kamerjaren niet tot de gelukkigste periode van zijn leven behoorden; dan dacht hij aan de verzetstijd en aan de jaren na 1963 toen hij zich uitsluitend aan „Trouw” kon wijden. Evenals bij de bouwcrisis

J. A. van Bennekom, kamerlid van 1961-1971.

van eind 1960 heeft hij moeten ervaren hoe politiek onbehagen bij de achterban altijd – en vaak ten onrechte – neerkomt op de voorzitter en woordvoerder en anderen buiten schot blijven.

Personalia

Maar nu eerst enkele biografische gegevens. Dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot werd geboren op 6 januari 1906 in Drachten (Smallingerland) waar zijn vader burgemeester was. Wat voelde hij zich opgelaten met al die voorletters! Zijn ouders hadden alle voornamen van de vier grootouders aan hem meegegeven; het was zo ongeveer de enige grief die hij tegen hen had. Voor familie en intimi was hij Sieuwert. Na de lagere school in Drachten ging hij naar het Marnix-gymnasium in Rotterdam, waar vooral de veelzijdige rector Dr. J. van der Valk veel invloed op zijn vorming had. In die tijd was hij in huis bij de Zwijndrechtse Ds. J. E. Vonkenberg, rasecht maar kritisch Kuypertiaan, oprichter en voorzitter van de Bond van J.V. op G.G. Na zes jaar naar de Vrije Universiteit, juridische faculteit, waar hij niet alleen studeerde maar ook uitvoerig student is geweest. Vooral aan de professoren P. A. Diepenhorst en Anema hield hij prettige herinneringen. Diepenhorst wist alles wat er te weten was van de parlementaire geschiedenis en dat boeide de toekomstige politicus toen al buitengewoon. En de kritische denker Anema leerde hem dat er aan

Door J. A. van Bennekom

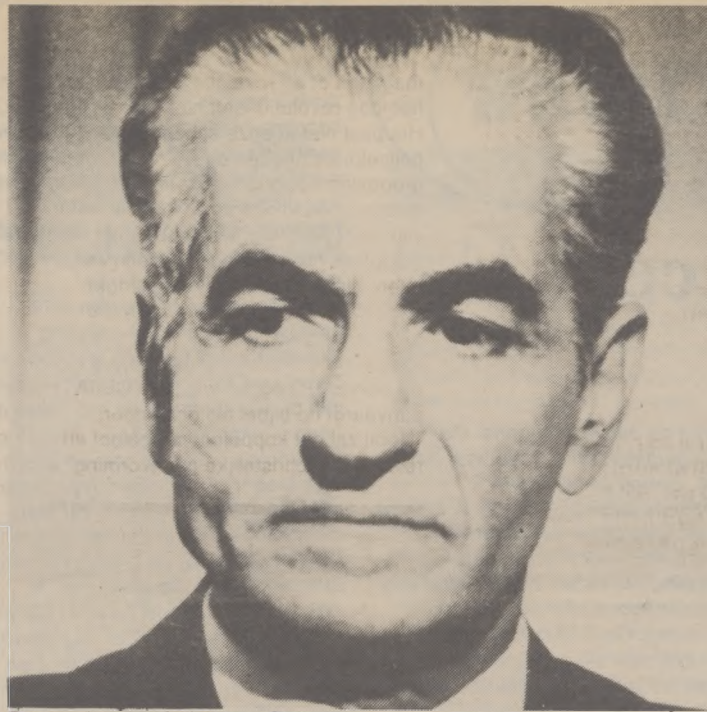
rechtswesties altijd twee kanten zitten die je beide met enige redelijkheid kunt verdedigen. Na de afsluiting van zijn studie is hij enige tijd advocaat geweest maar naar eigen zeggen was dat geen groot succes. Hij bekroonde zijn studie met de doctorstitel die hij verkreeg met een proefschrift over Groen van Prinsterer en de Aprilbeweging. In het voetspoor van zijn vader ging zijn ambitie uit naar het burgemeestersambt en na een aantal mislukte pogingen gelukte dat in het Groningse Adorp waar hij met zijn vrouw Corrie Rutgers, dochter van Prof. Mr. V. H. Rutgers ging wonen in Sauwerd.

Verzet

Het zijn gelukkige jaren geweest, in de latere periode overschaduwd door de maatregelen van de zich noemende Duitse overheid. Al heel spoedig koos hij bewust voor het principiële verzet en toen, zoals van iedere burgemeester, verbodsbepalingen tegen de Joden werden geëist nam hij ontslag en vestigde hij zich met zijn jonge gezin in Groningen. Uit die tijd dateert ook de ernstige aanvaring met Colijn. De „Standaard” waarvan Colijn hoofdredacteur was, kwam onder curatele van de N.S.B.'er Max Blokzijl en nu wilden Colijn en J. J. C. van Dijk o.a. om commerciële redenen dat Bruins Slot de leiding zou overnemen zodat het blad de oorlog zou overleven. Schouten, L. W. G. Scholten en Bruins Slot waren mordicus tegen het voortbestaan van het blad onder nat.-socialistische censuur en T. Cnossen moest de kastanjes maar uit het vuur halen. Inmiddels werd de grond in Groningen te warm onder de voeten voor Bruins Slot en hij verhuisde naar Amsterdam waar hij al spoedig met zijn onafscheidelijke vriend Jan Smallegenbroek in de leiding van het verzet werd betrokken. In deze tijd leerde ik Wim Swarth kennen, zonder te weten wie zich achter deze naam verborg. Uiteraard kom ik op de verzetstijd nog terug maar ik vervolg nu eerst mijn biografische notities.

Na de oorlog

Onmiddellijk na de oorlog vroegen de door de Koningin benoemde kabinetsformatoren Schermerhorn en Drees Bruins Slot als minister van Binnenlandse Zaken toe te treden tot het door hen te vormen kabinet. Na

De zondag overleden ex Sjah van Iran Reza Pahlevi. Ons commentaar staat op pagina 3.

Verzorgingsstaat

In dit nummer van Nederlandse Gedachten treft u het eerste artikel uit een serie artikelen aan die het thema de verzorgingsstaat als onderwerp hebben. Eerste schrijver over dit thema is prof. Veldkamp, oud-minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid in de jaren zestig en kenner bij uitstek van ons stelsel van sociale zekerheid. De voorzitter doet in zijn vaste rubriek verslag van de onlangs gehouden conference in Noordwijkerhout waar de ARP, de CHU en de KVP elkaar gevonden hebben in een, nog door het a.s. CDA-congres vast te stellen, tekst inzake statuten, reglementen en het program van uitgangspunten.

Bruins Slot

uitvoerige besprekingen bedankt hij voor de eer: het concept-program droeg naar zijn mening te zeer het stempel van de S.D.A.P. en de Nederlandse Volksbeweging en bovendien wenste hij een tweede ARP'er in het kabinet waarbij hij dacht aan Mr. J. J. Hangelbroek als minister van Onderwijs. Maar voor deze post had men Prof. Van der Leeuw op het

oog en tenslotte weigerde Bruins Slot definitief. Een van de geschilpunten was ook de telkens weer opduikende gedachte aan een nationale omroep waar hij zich ook in „Trouw” al fel tegen had verzet. In 1946 deed hij zijn intrede in de praktische politiek als lid van de eerste

Vervolg op pag. 4

Boek over geschiedenis ARPartij

Op deze pagina leest u een artikel van het oud-Kamerlid van Bennekom over dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, oud voorzitter van de Anti-Revolutionaire Tweede-Kamerfractie. Het gaat hier om een artikel dat ook in boekvorm zal verschijnen, met als titel „MOMENTEN EN PROMINENTEN uit de geschiedenis van de ARPartij”. Deze herfst verschijnt er namelijk een publicatie over de geschiedenis van de ARPartij. Het boek zal een groot aantal artikelen bevatten over historische figuren uit de ARPartij. Artikelen die in het kader van het eeuwfeest van de ARP verschenen zijn. Het boek zal onder meer portretten bevatten over Abraham Kuypier, H. Bavinck, A. Mackay, L. W. C. Keuchenius, A. Anema, P. S. Gerbrandy, H. Colijn, J. Schouten, Th. J. Idenburg, Th. Heemskerk, ds. A. S. Talma. Daarnaast worden onder andere artikelen opgenomen over de positie van de vrouw in de ARPartij, alsmede een „subjectief portret” van de partij door partijvoorzitter H. A. De Boer. Aan deze geïllustreerde bundel werken o.a. mee G. Puchinger, W. F. de Gaay Fortman, I. A.

Diepenhorst, J. van Bennekom, R. H. Bremmer, A. M. Donner, mevr. Diemer-Lindeboom. Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300 pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f 15,- gaan bedragen. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van de bijgaande bon.

Bon
Ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode +
woonplaats:

tekent in op de publicatie „MOMENTEN EN PROMINENTEN uit de geschiedenis van de ARPartij”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon op naar: secretariaat ARP Antwoordnummer 66 Den Haag (een postzegel is niet nodig)

DEZE WEEK
IN NG:

Verhouding Oost-West pagina 2
In ogenschouw pagina 2
NG-commentaar pagina 3
Veldkamp over de Verzorgingsstaat pagina 5
Van de Partij pagina 6
Uit de Arjos pagina 7

Tour de France, tour de force

De zomertijd is doorgaans komkommertijd. Politiek gezien kwakkeien we door tot in augustus het parlement van reces terugkomt. Gelukkig (?) zijn er sportmanifestaties, die, mochten we ons vervelen, ons helpen de tijd door te komen. De Tour de France is één zo'n sportfestijn. Politieke problemen die er liggen, worden vooruitgeschoven, zodat we allen ongestoord hiervan kunnen genieten. Ook onze „wielergekke” minister-president. En wie gunt het hem niet een weekje mee te hobbelen in het fietsgeweld? Hij zal zijn vreugde niet opgekund hebben, dat „onze Joop” nummer één is geworden. Ik denk dat de heer Van Agt met enige jalouzie naar Joop gekeken heeft. Zou het voor hem ook zo goed afgelopen? Er wacht hem een zware tour de force, immers er staat hem een aantal politieke hobbels te wachten. In wiewertermen gesproken zijn dat zeker

cols van de eerste categorie. De bezuinigingsoperatie is één van de eerste. Gezien de tactiek in voorgaande jaren zal het een eindspurt worden, waarbij op het laatste moment, vlak voor Prinsjesdag, de ontknopning zal vallen. Het voorstel van de industriebond FNV is hierbij een handreiking. De doelstelling, handhaven van de koopkracht, loslaten om prioriteit te geven aan een andere doelstelling, behoud van werkgelegenheid, is niet gering. De werkloosheid is hoog. Maar in wezen is deze nog hoger dan de cijfers aangeven. Veel mensen worden afgedankt, afgekeurd en ter zijde geschoven om in de W.A.O. terecht te komen. Voor velen is dit een verkapte werkloosheid, maar op een bepaalde leeftijd is het gemakkelijker in de W.A.O. te stappen. Naast het gevoel afgedankt te worden en de wetenschap dat men niet meer aan de

slag komt, loopt men ook nog het risico door de regering gekort te worden in zijn uitkering. Het plan van de Industriebond FNV om tijdelijk het handhaven van de koopkracht te laten varen in ruil voor garantie voor meer werkgelegenheid, is toe te juichen. Ter verwezenlijking van dit plan is het nodig dat de regering een concreet en doeltreffend beleid voor ogen staat. Daarbij zou men ook moeten proberen arbeidsplaatsen te creëren voor mensen die een WAO-uitkering genieten, maar eigenlijk werkloos zijn. Daarnaast zal het solidariteit vragen van de werknemers, en met name de hogere inkomensgroepen. Mensen met sociale uitkering hoeven geen koopkracht in te leveren. Naarmate men meer inkomens heeft, zal men meer koopkracht in moeten leveren. De 2e hobbel zal de olieboycot van Zuid-Afrika zijn. De wens van de meerderheid van de Tweede Kamer voor deze boycot, ligt er nog steeds. De regering zal verslag uit moeten brengen van haar „hardnekkig” pogen andere Europese landen voor zo'n boycot te animeren. Je kan bijna de uitkomst hiervan voorspellen. Aan de andere kant schijnt Zuid-Afrika zelf nog niets geleerd te hebben, gezien de voorstellen om een blank thuisland te creëren. Een systeem, gebaseerd op ongelijkheid van rassen, blijft onverwacht, of men nu een blank of een zwart thuisland, met alle consequenties, creëert. De 3e hobbel vormt de abortus-kwestie. De ministers De

Ruyter en Ginjaar hebben hun wetsvoorstel enigszins gewijzigd. Maar de grootste kluit zal zijn of een groot deel van de CDA-fractie kan gaan inzien dat de vrouw uiteindelijk zal moeten beslissen over een dergelijke ingreep. De 4e hobbel is de kernenergie. Er zou een brede maatschappelijke discussie komen over het gebruik van kernenergie en de bouw van kerncentrales. De regering heeft hier alvast op geanticipeerd, en gezegd dat zij voorstander is van de bouw van 2 kerncentrales. Dat is in ieder geval duidelijk. Maar het is de vraag of het kabinet nu ook de bevolking buiten spel zal zetten, als het gaat om zulke belangrijke kwesties. Het parlement overkomt dit vaker, en als de volksvertegenwoordiging het overkomt, waarom het volk zelf dan ook niet. Zal het kabinet zo'n sterke ploeg zijn dat zij deze hobbels kan nemen of zal zij halverwege gelost worden? Voorop dient te staan dat het land gediend is met een kabinet dat blijft zitten. Gezien de grootte van de problemen is uitstel bij de oplossing niet raadzaam. Een demissionair kabinet past immers op de winkel en neemt geen gewichtige beslissingen meer. Maar een kabinet kan blijven, mits het rekening houdt met de verlangens van de bevolking, zoals deze naar voren komen in de volksvertegenwoordiging. Bovendien zal het, als het verstandig is, rekening houden met de meningen van de belangrijke maatschappelijke organisaties. Het kabinet weet dat we ermee gebaat zijn als het aanblijft.

Maar deze wetenschap legt tevens de verplichting en verantwoordelijkheid op geen misbruik hiervan te maken. Het lijkt op misbruik, wanneer men stelselmatig en opzettelijk de verlangens van de volksvertegenwoordiging negeert en zelfs tegen die verlangens ingaat. Zo langzamerhand kan je zeggen dat het daar wel op gaat lijken. Debatten over o.a. U.C.N., kernwapens, bezuinigingen en Zuid-Afrika hebben ons het nodige geleerd. Aan de andere kant mag je als kabinet niet één kwestie misbruiken door deze zo op te blazen, met als achterliggend idee te willen aftreden. Het is nogal laf de lastige hobbels op die manier uit de weg te gaan. Het kabinet staat zo voor een dubbele tour de force. Het nemen van hobbels en juist omgaan met en reageren op de verlangens en opvattingen van parlement en maatschappelijke organisaties. Wil het kabinet niet in juist samenspel met het parlement deze krachtsinspanning leveren, dan verdient het naar huis gestuurd te worden. Het klinkt als straf, maar laten we wel beseffen dat het uiteindelijk de grootste straf zal blijken te zijn voor het land. Verkiezingen en een eindeloze kabinetsformatie is het gevolg. Problemen worden niet opgelost, slechts groter. Een kabinet dat aangewezen is om een land te besturen dient zich van die verantwoordelijkheid terdege bewust te zijn. Een misschien heeft deze tour de force dan een zelfde resultaat als de Tour de France.

Ph. B.

De Atlantische Oceaan lijkt steeds breder te worden

De Westduitse regering heeft de afgelopen weken enkele malen signalen uitgezonden waarin er zowel bij de Belgische als bij de Nederlandse regering is aangedrongen op snelle en volledige instemming met de vorig jaar in Brussel gevallen NAVO-beslissing tot stationering van 572 raketten voor de middellange afstand. Deze Westduitse trouwbetuiging aan de afspraken van het Atlantisch bondgenootschap vormt de tegenhanger van de minstens even sterke wens om met de Russen te gaan praten over deze wapens.

Reeds geruime tijd staat de bondsrepubliek onder de verdenking een niet geheel betrouwbare bondgenoot binnen de NAVO te zijn. Deze verdenking wordt gevoed door de nog altijd aanwezige wens in Duitsland om ooit nog weer eens een hereniging tussen de bondsrepubliek en de DDR tot stand te brengen. In augustus 1978 deden geruchten de ronde als zou Egon Bahr, de secretaris-generaal van de regerende sociaal-democraten, naar Moskou zijn geweest om daar te spreken over een mogelijke hereniging van beide Duitslanden in ruil voor de neutralisering van beide staten en een belofte van de Russen om zo'n verenigd Duitsland niet aan te vallen. De Westduitse regering heeft deze geruchten toen categorisch tegengesproken, maar toch hebben ze hun sporen wel nagelaten. Vorig jaar kwam daar de opmerking bij van de fractievoorzitter van de SPD in de bondsdag, Herbert Wehner, die verklaarde van oordeel te zijn dat de strijdkrachten van de Sowjet-Unie uitsluitend defensieve bedoelingen hebben. Wehner keerde zich toen ook tegen de stationering van nieuwe kernwapens voor de middellange afstand in West-Europa.

Rapallo

Dergelijke opmerkingen doen, vooral in de Verenigde Staten, weer de vrees opleven voor een nieuw „Rapallo”, een verdrag tussen Duitsland en de Sowjet-Unie. Men wijst in dat verband ook steeds op de grote belangen die Bonn heeft bij een goede verstandhouding met de Russen. Jaarlijks komen vele tienduizenden Oosteuropaanen van Duitse afkomst zich in West-Duitsland vestigen. De economische banden tussen West-Duitsland enerzijds en vooral de DDR en de Sowjet-Unie anderzijds zijn de afgelopen tien jaar behoorlijk aangehaald. De recente akkoorden over de levering van Russisch aardgas

hebben dat nog weer eens onderstreept. En daar komt bij, dat de bondsrepubliek moet blijven rekening houden met het vrije deel van Berlijn, waarover men liever niet een nieuwe crisis meer wil laten ontstaan. Verder beseffen de Duitsers dat een eventuele Europese kernoorlog op hun grondgebied zal worden uitgevochten. De Westduitse bondskanselier Schmidt en zijn minister van Buitenlandse Zaken Genscher hebben de afgelopen maanden echter niet nagelaten telkens weer te beklemtonen dat hun goede verstandhouding met de Russen niets afdoet aan hun Atlantische trouw. Ze kunnen daarvoor ook gemakkelijk een aantal bewijzen aanvoeren. Als een van de weinige Westeuropese landen heeft de bondsrepubliek zich aangesloten bij de vooral door de Amerikanen geuite wens voor een boycot van de Olympische Spelen in Moskou in verband met de Sowjet-inal in Afghanistan. De Westduitse regering was ook een van degenen die zonder enig voorbehoud instemde met de stationering van de middellange-afstandsraketten in West-Europa.

Kritiek

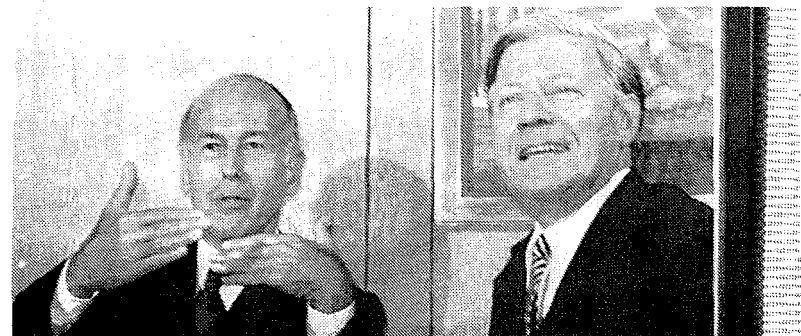
Aan de andere kant heeft de Westduitse kanselier Schmidt de Amerikaanse president Carter zijn kritiek niet gespaard. Hij vond de reactie van de Verenigde Staten op de Sowjet-inal in Afghanistan nogal overtrokken en niet getuigend van een groot begrip voor de internationale verhoudingen. Het succes van Schmidts reis naar Moskou heeft hem bij de Amerikanen nu ook niet veel geliefder gemaakt. Ondanks het feit dat de bondskanselier zijn reis pas ondernam na uitvoerige consultaties met het Westen, culminerend in de top van Venetië, is het overduidelijke succes van de missie een slag voor het dalende prestige van de Verenigde Staten in het algemeen en voor dat van

door Herman Amelink

president Carter in het bijzonder. Dat de Russen concessies deden aan de West Duitsers in zaken waarover ze toch met de Amerikanen zullen moeten gaan praten, heeft nu ook niet direct bijgedragen tot een verbetering van de Atlantische verstandhouding. Het laatste voorbeeld van distantie tussen de twee kanten van de Atlantische Oceaan was het bezoek van de Franse president Giscard d'Estaing aan de bondsrepubliek begin juli. De leiders van Frankrijk en West-Duitsland klonken tijdens dat bezoek op „de wedergeboorte van de Europese invloed” en vooral de Franse president drong aan op een herstel van de Europese rol op het wereldtoneel. Nu waren deze uitlatingen mede bedoeld voor de campagne voor Giscard's herverkiezing, maar anderzijds komen de leuzen, waarbij Schmidt zich in wat gematigdere bewoordingen aansloot, ook niet uit de lucht vallen. Europa is zich duidelijk zelfstandiger aan het opstellen in de wereld en is steeds minder geneigd zich bij voorbaat in de rijen van de Amerikanen te scharen.

Garantie

Nu hebben zich in het verleden ook wel eens meningsverschillen voorgedaan tussen Europa en de Verenigde Staten (Suez-crisis, de uittreding van Frankrijk uit het militaire apparaat van de NAVO), maar die verschillen deden zich voor tegen de achtergrond van een totale Amerikaanse nucleaire bescherming tegenover een in dat opzicht veel onmachtigere Sowjet-Unie. Het is juist op dit terrein dat in Europa steeds meer vraagtekens worden geplaatst. Er zijn steeds meer twijfels of de Amerikanen nog wel bereid zijn hun huid te riskeren voor een Russische aanval op West-Europa. Daaraan moet nog worden toegevoegd dat West-Europa in de jaren na de tweede wereldoorlog arm en berooid was en dreef op de hulp van de Amerikanen en dat het Verenigd Europa nu zo ongeveer even rijk is als de Verenigde Staten. Momenteel wordt in Europa dan ook al openlijk de vraag gesteld of het niet zelf voor de eigen verdediging tegen de Sowjet-Unie zou moeten zorgen. Van de Fransen is al jarenlang bekend dat

zij wel wat zien in een zelfstandige Europese verdediging, los van de Amerikanen, maar ook onder een deel van de Britse conservatieven staat men niet bij voorbaat afwijzend tegenover een dergelijke gedachte. De aanschaf door de Britse regering van de eventueel alleen op Brits gezag in te zetten Trident-raket is een mogelijke aanwijzing dat ook Londen serieus rekening houdt met het uiteindelijk wegvallen van de Amerikaanse nucleaire garantie.

Lange termijn

Zeker op de korte termijn is het nog niet denkbaar dat West-Europa een buitenlands en defensiebeleid ontwikkelt los van de Verenigde Staten. Op dit moment is er nog geen Europees kernpotentieel dat een Russische aanval zodanig overleeft dat het zelfstandig een vernietigende klap aan de Russen kan uitdelen. Ook zijn er nog altijd 300.000 man Amerikaanse troepen in Europa gelegerd. Wel is er sprake van een groeiende distantie en zo'n ontwikkeling moet omgebogen worden, tenzij men de consequenties van die ontwikkeling voor zijn rekening wil nemen. Want wanneer men de huidige lijn doortrekt, komt men in Europa uiteindelijk voor de keus te staan: een geleidelijk groter wordende afhankelijkheid van de Sowjet-Unie of de opbouw van een Europese kernmacht. Kiest men niet voor de zogeheten Finiandisering, dan betekent dat dat de Franse en de Britse kernmacht zullen moeten gaan zorgen voor het Westeuropese afschrikkingsmateriaal. Wanneer de Britten in de jaren negentig over de Trident gaan beschikken, dan bezitten Londen en Parijs gezamenlijk wel zoveel kernbommen, waarvan een deel op de bij een eerste aanval moeilijk uit te schakelen onderzeeërs, dat West-Europa op eigen houtje Europees Rusland vrij grondig kan vernielen. Daarmee zou dan weliswaar geen totale pariteit bestaan tussen Europa en de Sowjet-Unie, maar wel een zodanig strategisch evenwicht dat een redelijke afschrikking verzekerd lijkt. In

combinatie met een sterk, goed uitgerust Westduits leger zou Europa dan een zelfstandige mogendheid worden, los van de beide echt grote mogendheden. Of een dergelijke ontwikkeling nu zo aantrekkelijk is voor de kleine Europese landen is overigens nog maar de vraag. Terecht heeft Nederland zich steeds verzet tegen de neiging van met name Frankrijk en de bondsrepubliek om Europese zaken maar vast onder elkaar te regelen alvorens ze in Brussel ter tafel te brengen. Aan een Frans-Duits condominium bestaat bepaald geen behoefte en een Brits-Franse kernmacht is zeker, als de spanning tussen Oost- en West-Europa onverhoopt zou toenemen, toch een politiek hachelijk bezit: twee regeringen die wellicht binnen enkele minuten over de inzet van atoomwapens zouden moeten beslissen.

Meer overleg

Het enige alternatief voor een Europese „Alleingang” lijkt te zijn gelegen in een gerichte versterking van de Atlantische solidariteit. Het politiek overleg tussen Europa en de Verenigde Staten zou geïntensiveerd moeten worden. Dat vergt in de eerste plaats aan de andere kant van de Atlantische Oceaan een aanpassing van het beleid. Misschien is daarvoor wel een nieuwe versie van Kissingers „jaar van Europa” nodig. Een nauw politiek overleg tussen de Amerikaanse en de Westeuropese regeringen zou kunnen voorkomen dat er al te onbedacht gereageerd wordt op politieke initiatieven van de Sowjet-Unie. Van de huidige president van de Verenigde Staten valt niet te verwachten dat hij nog voor de verkiezingen van november (met de hete adem van de communistenvreter Reagan in zijn nek) zich tot een realistischere politiek tegenover de Sowjet-Unie bekeert. Maar na november zal dit overleg toch van de grond moeten komen, willen Europa en de Verenigde Staten zich niet blijvend van elkaar verwijderen. **Herman Amelink is redacteur buitenland van dagblad Trouw.**

Industriebond FNV

De industriebond FNV lijkt, tot woede van een groot deel van alles wat zich links noemt, de koe van de handhaving van de koopkracht niet langer heilig te noemen. De industriebond is bereid loon in te leveren in ruil voor handhaving en uitbreiding van werkgelegenheid. Deze opstelling van de bond verdient grote instemming. Het is te hopen dat de overige partners in het sociaal-overleg hier positief op zullen inhaken. De groeiende werkloosheid, die het gevolg is van het voortduren van de economische crisis, is reden tot grote ongerustheid. Van alle betrokkenen moet onder deze omstandigheden de grootste terughoudendheid worden gevraagd. Dat de industriebond FNV hiertoe bereid is stemt wat dat

betreft hoopvol, zeker in het licht van vroeger, door deze bond ingenomen standpunten.

Ambassade

Het besluit van de Venezulaanse regering om haar ambassade in Israël te verplaatsen van Jeruzalem naar Tel Aviv is ingegeven door de druk die de olie-producerende landen op de regering in Caracas hebben uitgeoefend. Het is bepaald niet ondenkbaar dat de overige Latijns-Amerikaanse landen die een ambassade in Jeruzalem hebben in het kielzog van Venezuela zullen volgen. Nederland zou weleens kunnen overblijven als het enige land dat nog een vertegenwoordiger in Jeruzalem heeft. Terecht heeft minister Van der Klaauw gesteld dat hij niet van plan is voor Arabische druk opzij te gaan. De minister

NC COMMENTAAR

verdient steun voor deze houding, ook als de Arabische druk onverhoopt zou worden opgevoerd. Te meer daar Nederland al een vertegenwoordiger in Jeruzalem had vóórdat er sprake was van een staat Israël, kan de aanwezigheid van de Nederlandse ambassade daar nooit uitgelegd worden als instemming met de annexatie van het oostelijk stadsdeel door de Israëlische regering. Ondanks de bedenkingen die men moet hebben ten aanzien van het optreden van de

regering-Begin, gaat het niet aan Israël op zo'n kwetsbare manier voor het hoofd te stoten en de Arabische landen op zo'n goedkope manier te lijmen.

Sjah I

Het Iraanse volk is van de regen in de drup geraakt. De dood van de Sjah in het militaire ziekenhuis van Caïro heeft daar de aandacht nog eens uitdrukkelijk bij bepaald. Was Iran tot voor twee jaar onder de leiding van de vorst bezig uit te groeien tot een modern, geïndustrialiseerd, westers land, van die ontwikkeling is op dit moment weinig of niets meer over. De radicale breuk in de geschiedenis van Iran is voor een belangrijk deel aan de Sjah te wijten. Zijn subjectief beschouwd wellicht oprechte idealen, werden ernstig ontsierd door de meedogenloosheid waarmee hij ze nastreefde. Maar zijn grootste fout was, dat hij niet wezenlijk rekening hield met de eigen culturele achtergrond van zijn volk. En juist dat is hem noodlottig geworden. De vervreemding van het regiem van de Sjah is omgeslagen in een uiterst radicale terugkeer naar een verleden dat wellicht nooit bestaan heeft. De invloeden van de westerse cultuur zijn zo radicaal overboord gezet dat nu ook een totaal einde lijkt te zijn gekomen aan de openbare

rechtszekerheid, terwijl van de rationeel gestructureerde Iraanse economie ook weinig meer over is. De Sjah heeft wel een bittere erfenis achtergelaten.

Sjah II

Trouw is een deugd, maar loont vaak niet. De Sjah van Iran heeft dat aan den lijve ervaren. Meer dan 30 jaar trouw bondgenoot van het westen, werd hij pas na veel vijven en zessen medio vorig jaar voor een medische behandeling in een ziekenhuis in de Verenigde Staten opgenomen. Toen dit daarop leidde tot de bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran wist de Amerikaanse regering niet goed hoe snel ze de Sjah weer moest lozen. Dat de regering van de Verenigde Staten slechts door de Amerikaanse ambassadeur bij de begrafenis van de Sjah vertegenwoordigd werd, toonde opnieuw aan dat trouw een uiterst kwetsbaar leven leidt in de politiek. Het getuigt van grote persoonlijke moed van de in de Islamitische wereld toch wel uiterst kwetsbare president Sadat van Egypte dat hij zich van ganser harte bereid heeft verklaard de Sjah in zijn land op te nemen en dat hij hem met de grootste mogelijke eer heeft begraven. Het zal Sadat niet in dank worden afgenomen.

OVERWEGENDE

Beslissende vergadering

Vakantietijd, andere politieke ontwikkelingen, het is allemaal onvoldoende om te rechtvaardigen dat de op 18 juni jl. in Noordwijkerhout gehouden vergadering van de CDA-partners niet de aandacht zou krijgen die deze bijeenkomst verdient. Het was voor de voortgang van het CDA een buitengewoon belangrijke vergadering. In de achter ons liggende maanden hebben de kiesverenigingen en de andere partij-organen twee zeer belangrijke stukken behandeld. Ik doel op de statuten en reglementen en op het program van uitgangspunten. Over een veelheid aan wijzigingsvoorstellen werd tenslotte op onze partijraad van 7 juni jl. een oordeel geveld. Dit gebeurde ook bij de zusterpartijen. Van te voren was te voorzien dat de verschillende partijraden met verschillende en soms aan elkaar tegengestelde uitspraken zouden blijven zitten. De vergadering van 28 juni, onder de uitstekende leiding van mr. J. L. Janssen van Raay, was bedoeld om alle uit de behandeling overgebleven verschillen te behandelen. Het werd een lange zaterdag van 's morgens 9.00 tot 's avonds 19.00 uur, maar toen hadden we – in een goede sfeer – ook alle verschillen op een naar mijn oordeel bevredigende wijze opgelost.

Grondslag

Het door de partijraad aanvaarde wijzigingsvoorstel op het grondslagartikel van het program van uitgangspunten werd overgenomen. Het artikel is door wijziging verrijkt. Het geeft duidelijker onze intentie aan waar het gaat om het zoeken – een leven lang – naar de bedoeling van het Evangelie en Gods geboden voor ons handelen, ook in de politiek. Onder het begrip „verrijken” reken ik de toevoeging over de daden Gods die Hij deed en doet en die zeggingskracht hebben voor onze gang in dit leven. De woorden „de overheid als diensdijner Gods” behoeven onder ons nauwelijks toelichting. Zij klinken ons overbekend in de oren. Misschien wel te overbekend, als te constateren valt dat er over de plaats van de overheid in de samenleving van vandaag in toenemende mate vragen te stellen zijn. Toegegeven moet worden dat de bekende woorden met name CH-ers en Anti's toespreken, en dan misschien nog wel alleen de al niet zo piepjonge partijgenoten. Een CH-voorstel om de genoemde tekst in het programma van uitgangspunten op te nemen werd met 35 voor en 20 tegen aanvaard. Ook een zinsrede die op het eigen karakter van de kerken doelt, werd opgenomen. Ik vermeld eenmaal de uitslag van een stemming over een voorstel om aan te geven dat er op de beslissende vergadering van de 4 delegaties, na discussie, aan de

lopende band is gestemd om tot besluitvorming te komen.

Mensen

Van te voren was bekend dat er meningsverschillen waren over twee hoogtepunten, te weten de tekst over huwelijk en gezin en de NAVO. De AR-partijraad had voorstellen aanvaard die in een bepaald verband het kind voorop stelden in plaats van de institutie van het huwelijk. In Utrecht was betoogd dat het binnen de rechtsorde niet zozeer moet gaan om „het huwelijk”, maar om de inhoud van de samenleving en de verantwoordelijkheid welke daar voor elkaar wordt aanvaard. Minister De Ruiter heeft meermalen betoogd dat een pleiten voor een rechtmatige plaats onder de zon voor andere samenlevingsverbanden niet in mindering komt op de plaats en de betekenis van het huwelijk en het gezin. Maar die andere vragen kunnen en mogen wij in de politiek niet ontlopen. De vergadering aanvaardde een wijzigingsvoorstel van de strekking dat „een kind behoort te kunnen opgroeien onder de zorg en verantwoordelijkheid van zijn ouders of verzorgers, waarbij geborgenheid, liefde en onderlinge zorg voorop staat”. Dat dat, behalve naar andere samenlevingsverbanden dan die binnen het huwelijk, ook opening naar homofiele relaties inhoudt werd op de aan het eind van de dag gehouden persconferentie, gegeven door de 4 partijvoorzitters, nog eens door Unievoorzitter Van Leeuwen bevestigd.

NAVO

Met een grote meerderheid aanvaardde de partijraad een amendement dat het terugdringen van bewapeningswedloop „bij voorkeur” in bondgenootschappelijk verband dient te worden gerealiseerd. De woorden „bij voorkeur” gingen reeds op 7 juni een eigen leven leiden. Er waren er die er het desnoods beëindigen van het NAVO-lidmaatschap inzagen. Een opvatting die bij het amendement past noch behoort. Het Dagelijks Bestuur, dat het wijzigingsvoorstel steunde, verwerpt neutraliteitspolitiek. De woorden „bij voorkeur” geven de spanning tussen ideaal en werkelijkheid aan. De NAVO is voor het behouden van de vrede van groot belang geweest en moet dat blijven. Maar het bondgenootschap is middel, geen doel in zichzelf. Zelfstandige standpuntbepaling mag niet worden uitgesloten. Na een uitvoerige discussie in Noordwijkerhout besliste de vergadering de woorden „bij voorkeur” te vervangen door „met name”. De geladenheid van de woorden „bij voorkeur” werd

weggenomen, de zaak waarom het ging werd overgenomen. Een verheugend besluit. In dit artikel houd ik het op de vier belangrijkste wijzigingsvoorstellen waarover door de delegaties besloten genomen dienden te worden. Natuurlijk is er ook gesproken en gestemd over alle andere door de onderscheidene partijen aanvaarde amendementen. Uiteraard vindt publikatie van de eindtekst plaats.

Statuten

De behandeling van de statuten spreekt minder tot de verbeelding dan zoiets als een beginselprogramma, maar dat betekent niet dat de statuten voor de partij niet zeer belangrijk zouden zijn. Alle hangpunten op de partijraden vonden ook op „De Leeuwenhorst” hun verdedigers. Ik noem o.m. het wijzigen van de leeftijdsgrens waarop men CDA-lid kan worden, het meer in beslissende zin doen vaststellen van de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer door statenleden, het laten vervallen van leeftijdsgrenzen voor kandidaten in vertegenwoordigende lichamen, het versoepelen van de lange lijst van onverenigbaarheden van functies met name voor burgemeesters en wethouders uit kleinere gemeenten en het voorstel om statencentrales verplichtend in te voeren. Hoe knap de verdediging ook was, meerderheden in wisselende samenstelling wezen alle wijzigingsvoorstellen van de hand. En dan doel ik op voorstellen die de gekozen organisatorische opzet – vrij strak van structuur – wezenlijk zouden hebben veranderd. Waar, met uitzondering van het punt statencentrales, de AR-partijraad alle belangrijke wijzigingsvoorstellen zelf eerder had afgewezen mag, na het resultaat van Noordwijkerhout, de conclusie er één zijn waarin het woordje „tevreden” zeker voorkomt. En dat mag dan ook wel eens uitdrukkelijk worden gememoreerd. De tekst van statuten en vele soorten reglementen ligt vast. Het program van uitgangspunten is er om ons als gids en baken bij ons werk te dienen. Het grote werk is verricht. Vrijwel niets staat de fusie meer in de weg. Voorzitter Steenkamp kan een tevreden mens zijn.

H. A. de Boer

AR-Staatkunde in juli

Nauta, Kremers en Geertsema over de beginselprogramma's van PvdA, CDA en VVD

De drie grote politieke hoofdrichtingen in de Nederlandse politiek – de socialistische, de christen-democratische en de liberale – zijn onlangs uitgekomen met nieuwe (concept) beginselprogramma's. Het is heel opmerkelijk dat min of meer gelijktijdig nieuwe ontwerpen van deze basisdocumenten worden gepubliceerd, zeker wanneer men zich realiseert dat beginselprogramma's doorgaans veel langer 'meegaan' dan verkiezingsprogramma's. Kennelijk waren de jaren '70 van zo ingrijpende betekenis voor de politieke oriëntatie, dat in alle drie partijen de behoefte opkwam opnieuw aan te geven welke antwoorden vanuit het eigen gedachtengoed op de nieuwe ontwikkelingen gegeven moeten worden.

Wellicht duiden de nieuwe programma's ook op een gemeenschappelijke behoefte aan vernieuwing van het houvast, dat politieke beginselen kunnen geven in een tijd van grote en voortdurende veranderingen. Wat dit betreft zullen in de nieuwe beginselprogramma's de discussies verwerkt zijn van de laatste tien, vijftien jaar over de specifiek socialistische, christen-democratische en liberale bijdragen aan de politieke uitdagingen van onze tijd. Het verschijnen van de nieuwe beginselprogramma's aan de vooravond van een politiek seizoen met verkiezingen en de onvermijdelijke kabinetsformatie daarna is voor de redactie van A.R.-Staatkunde aanleiding haar zomernummer te bestemmen voor een discussie over de drie grote hoofdrichtingen in de Nederlandse politiek. Centraal in dit nummer staan artikelen van de voorzitters van de commissies die de beginselprogramma's hebben geschreven: de heren mr. W. J.

Geertsema voor het liberale, prof. dr. L. W. Nauta voor het socialistische en dr. J. Kremers voor het christen-democratische program. Wij hebben hen uitgenodigd te schrijven over de programma's van hun collega's. Aldus komen in elk van de artikelen de drie programma's aan de orde, omdat men de beide andere programma's steeds vanuit het eigen werk zal beoordelen.

julinummer AR-staatkunde

BEGINSELPROGRAMMA'S VVD, PvdA, CDA Geertsema, Nauta, Kremers

ONTWIKKELINGEN IN VVD en PvdA Van Aartsen/Van Putten

Scholieren en werkende jongeren over de beginselprogramma's

BON:

Ik abonneer mij op ARS voor o f 40,- per jaargang o f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)

Naam:.....

Adres:.....

Plaats:.....

Ingangsdatum abonnement:.....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Dr. A. Kuyperstichting Antwoordnummer 1904 2500 WB 's-Gravenhage.

Bruins Slot

Vervolg van pagina 1

na de oorlog rechtstreeks gekozen Tweede Kamer. Voorzitter Schouten gaf hem hetgeen in het algemeen niet zijn gewoonte was een ruime armslag en belaste hem met de behandeling van het buitenlands beleid, een voor hem onbekend terrein. Maar hij werkte zich snel in en werd later een van de grote pleitbezorgers voor de internationale samenwerking in en buiten Europa. Na tien jaar volgde hij Jan Schouten op als fractievoorzitter ondanks felle tegenstand van Gerbrandy. In zijn autobiografie vertelt Bruins Slot daar een smeug verhaal over. In 1963 kwam dus aan zijn Kamerlidmaatschap een einde en kon hij zich geheel naar de lust van zijn hart wijden aan „Trouw”. Toen hij ook die taak neerlegde begon hij aan het boek stellen van zijn „herinneringen” maar die taak heeft hij niet geheel kunnen voltooien. Tegen het eind van 1971 werd hij ernstig ziek, maar nog in het ziekenhuis werkte hij aan „zijn boek”. Zijn medewerker sinds jaren, Ben van Kaam, heeft het manuscript voltooid en er een zeer waardevolle inleiding bij geschreven.

Tot zover het beknopte verhaal van zijn levensgang. Op drie aspecten van dit bewogen leven wil ik nog wat nader ingaan; het verzet, het Kamerwerk en zijn journalistieke arbeid.

Het verzet

Zoals gezegd was het verzetswerk in Groningen al begonnen. In kleine bijeenkomsten vaak georganiseerd door de al spoedig verboden ARP werd de verzetsgeest gestimuleerd, uitgaande van het thema dat de oorlog niet alleen een nationale maar vooral ook een geestelijke strijd was: Christendom tegenover heidendom. Zowel hij als zijn vrouw zagen het verzet van het begin af als een roeping: zij moesten zich te weer stellen tegen de aanval van een anti-Goddelijke wereldmacht die erop uit was Christus en Zijn kerk te beoorlogen. Enige tijd was er een regelmatig contact met die andere grote verzetsman Henk van Randwijk en hoewel ze later wat uit elkaar groeiden – de koers die Vrij Nederland ging varen streek Bruins Slot en andere toen nog steil anti-revolutionairen tegen de haren en leidde tot de oprichting van „Trouw” – bleef er wederzijds toch een grote waardering. Was Van Randwijk al niet eerder dan vele anderen tot een ander inzicht gekomen inzake de Indonesië-politiek? In de zestiger jaren zijn Van Randwijk en Bruins Slot elkaar dan ook zeer dicht genaderd. Het is overbekend met hoeveel risico's zowel de leiders van het verzet als de dagelijks op pad zijnde helpende handen voortdurend werden geconfronteerd en ik ga daar dus hier niet nader op in. Nog slechts één voorval. In een lokaal van een Zwolse Gereformeerde kerk waren een aantal topmensen bijeen voor hun niet bepaald „deutsch-freundliche” besprekingen. Op tafel een aantal illegale papieren en agenda's vol levensgevaarlijke notities, voor henzelf en voor anderen. Achteraf vraag je je af of hier niet een te groot risico was genomen. Als op een gegeven ogenblik

„Hände hoch” wordt geschreeuwd en S.D.-ers met hun Nederlandse handlangers binnenstormen denken allen dat hun laatste uur is geslagen. Maar met grote koelbloedigheid betoogt men dat men bijeen is om de kwestie-Schilder die op dat tijdstip Gereformeerd Nederland in beroering bracht te bespreken. Zo loopt het met een sisser af. Tussen haakjes: de kwestie van de vrijmaking heeft Bruins Slot nooit wezenlijk beroerd. Hoogstens gaf het hem een gevoel van ergernis dat men in een strijd op leven en dood om spitsvondigheden en persoonlijke rivaliteit een kerkscheuring aandurfde. Het dogmatische geschil zelf interesseerde hem niet of nauwelijks. Met Schilder zelf bestond overigens een goede persoonlijke relatie. Waardevol waren ook de contacten met andersdenkenden waarbij het naarmate de oorlog vorderde meestal ging om de opbouw van het naoorlogse Nederland. Uit deze tijd dateren ook de goede relaties met velen met wie hij later in de Kamer de degen zou kruisen of op dezelfde lijn zou komen.

Kamerlidmaatschap

Nu neem ik de overstap naar de periode van het Kamerlidmaatschap. In de twee jaar dat ik met hem als secretaris heb mogen samenwerken heb ik een groeiende waardering gekregen voor de warme menselijkheid waarmee hij ons tegemoet trad. Naar buiten kon hij soms een wat stugge autoritaire indruk maken, voor een deel voortkomend uit een soort aangeboren verlegenheid, maar wie daar doorheen keek ontdekte een bewogen mens, in hoge mate emotioneel en met grote trouw aan zijn vrienden. In de fractievergaderingen had hij iets van de grand-seigneur die het kruimelwerk van alle dag graag aan de specialisten in de fractie overliet en zich daar nauwelijks in verdiepte. Maar als er grote lijnen moesten worden getrokken was hij op zijn best, dan kwam er een gefundeerd betoog waar ieder in de Kamer gespannen naar luisterde. Laat ik twee voorbeelden mogen noemen. Van maart tot juli 1962 sleepte de behandeling van de Mammoetwet van minister Cals zich voort. Men zal zich herinneren hoe vooral bij het Prot. Chr. onderwijs grote bezwaren tegen dit ontwerp bestonden en met medewerking van Mr. J. H. Grosheide – toen nog geen staatssecretaris – hadden Prof. Versteeg en ik een groot aantal amendementen ingediend met de bedoeling de scherpste angelen uit het ontwerp weg te nemen. Maar bij de algemene beschouwingen hield onze voorzitter een naar aller oordeel magistrale rede. Hij ging uit van de stelling dat opvoeding en onderwijs allereerst een taak van de ouders is die daaraan door vrije maatschappelijke organen uitvoering geven. De Staat speelt daarbij een tweede rol maar heeft er wel voor te zorgen dat het onderwijs beantwoordt aan de eisen die het nationale en internationale leven stelt. In de openbare scholen wordt het onderwijs van overheidswege gegeven, maar dezelfde Overheid gaat

te ver wanneer zij de regeling voor het openbaar onderwijs aan het bijzonder onderwijs in de vorm van subsidievoorwaarden oplegt. Zij moet de bijzondere scholen bekostigen onder nader te stellen voorwaarden betreffende de deugdelijkheid van het onderwijs en bevoegdheid, zedelijkheid en salarissen der onderwijsgeevenden. Openbaar en bijzonder onderwijs worden in het ontwerp te veel onder een noemer gebracht; de vrijheid van richting moge dan worden gerespecteerd, aan de vrijheid van inrichting wordt te kort gedaan. De minister slaagde er naar de mening van de meesten onzer niet in de bezwaren afdoende te weerleggen en toen op 12 juli de eindstemming plaatsvond stemden 9 van de 14 AR-leden tegen. Het ontwerp werd echter met 100 tegen 44 stemmen aangenomen.

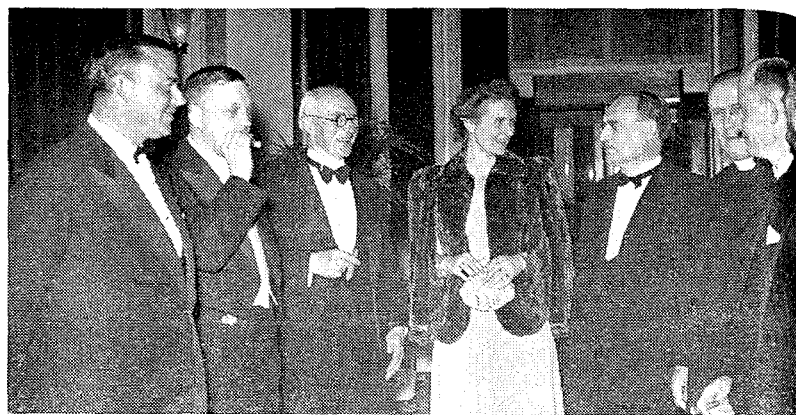
Houding t.o.v. Indonesië

Als tweede belangrijk punt uit zijn parlementaire periode noem ik de Indonesië-politiek. Jarenlang had hij dezelfde lijn als Jan Schouten gevolgd en zich gekeerd tegen het onafhankelijkheidsstreven van de Indonesiërs. Samen hadden ze tijdens de politieke acties onze troepen in Indonesië bezocht en een verzoek tot een gesprek met de regering in Djokjakarta afgewezen. Maar gaandeweg rees bij hem de twijfel over de juistheid van deze politiek, een twijfel die uitgroeide tot de zekerheid dat een uitzichtloze oorlog tegen Indonesië niet mocht en niet kon. Zelf ervoer hij zijn ommezwaai als een bekering tot het standpunt dat echt Christelijke politiek niet toestond dat Nederlandse en Indonesische Christenen gewapend tegenover elkaar zouden staan. Van de op dit punt verantwoordelijke politici was hij de eerste die de moed en de integriteit had ronduit te bekenen dat hij het mis had gehad. Pas geleidelijk realiseerde hij zich dat met zijn veranderde kijk op de Indonesië-kwestie zijn hele benaderingswijze van Christelijke politiek op de helling kwam. Welke verandering bij hem had plaats gegrepen blijkt uit zijn tekeningen uit een toespraak die hij in 1947 hield voor AR-jongeren.

„Gezag is gezag, overheid is overheid en rebel is rebel. Wie dat niet ziet brengt een zee van jammer over Indië”. En „Niet ter discussie” schreef de hoofdredacteur in een Trouw-artikel van 4 november 1958 en hij weigerde een artikel van Verkuyl tegen het toen geldende AR-standpunt inzake Nieuw-Guinea in „Trouw” optenemen. Wat heeft hij met de meeste AR-mensen lang geleefd onder een verkeerde interpretatie van Romeinen 13 „De machten die er zijn zijn van God verordineerd”. Dat werd hem op partijvergaderingen ook voortdurend tegengeworpen. Maar hij had naast een politiek en een theologisch argument ook een uitstekend historisch verhaal. Wie tegen welke soevereiniteitsoverdracht is moet de hele Nederlandse geschiedenis als een goddeloos proces verloochenen, want deze bestaat uit een reeks soevereiniteitsoverdrachten van de Middeleeuwen af tot de vestiging van het Koninkrijk der Nederlanden. Achteraf lijkt het allemaal erg begrijpelijk en bijna vanzelfsprekend. Maar toen Bruins Slot in september 1961 voor het eerst in de Kamer pleitte voor een open gesprek met Indonesië over Nieuw-Guinea bracht dit in en buiten de Kamer een geweldige deining. Hoe radicaal hij zijn Christen-zijn ook in de buitenlandse politiek wilde realiseren bleek ook in de latere zestiger jaren toen hij wegens zijn veroordeling van de apartheidspolitiek geen visum voor Zuid-Afrika kreeg en de Vietnam-politiek van de Amerikanen veroordeelde. Ter afronding van dit punt noem ik nog even zijn mondiale instelling. Hij was in tegenstelling tot Kuypers en Colijn niet nationaal georiënteerd. Het begrip „Christelijk-nationaal” lag hem niet. Na de oorlog weerstond hij dan ook de aandring om deze koppeling in de kop van 'Trouw' op te nemen.

Bruins Slot als journalist

Daarmee ben ik dan ook gekomen op zijn journalistieke activiteit. Die was al

Minister-President Drees ontvangt de Nederlandse delegatie voor de eerste bijeenkomst van de Raad van Europa in 1949. Tweede van links ziet u Bruins Slot. De dame is de latere minister Klompé.

begonnen in zijn studententijd toen hij voor de in Drachten verschijnende 'Vrije Fries' artikeltjes schreef voor een beloning van een rijksdaalder per stuk. Voor een student toen geen onaardig 'instrooierke', zoals mijn Friese vrouw pleegt te zeggen. Met Gesina van der Molen was hij een der oprichters van het illegale 'Trouw' en hij heeft aan dat werk veel vreugde beleefd. Maar ook veel verdriet wanneer medewerkers werden gearresteerd en hun trouw aan het vaderland met gevangenis en dood moesten bekopen. Tientallen Trouw-mensen zijn ten offer gevallen aan de vijand; hier noem ik slechts Wim Speelman, die met zijn verloofde Mien Bouwman een groot deel van de technische verzorging en de verspreiding voor zijn rekening nam. Toen het blad in 1945 boven de grond verscheen werd BS hoofdredacteur en hij bleef dat tot zijn afscheid in februari 1971. De combinatie met het Kamerlidmaatschap was niet altijd eenvoudig, vooral nadat hij in 1956 fractievoorzitter was geworden en de vraag rees in hoeverre een onafhankelijke krant kritisch kon staan tegenover het fractiebeleid en een bevriende regering. Redacteurs als Joh. C. Francken, Ben van Kaam en Kees Troost hebben het schrijven van een dagelijkse commentaar dan ook nog al eens van hem overgenomen. Zelf vertelt hij dat zijn gelukkigste „Trouw-tijd” kwam na 1963 toen de politieke verantwoordelijkheid van hem was afgenomen; naar zijn zeggen had hij in de politiek nooit gelukkige dagen beleefd. Maar hij heeft wel intens genoten van de reünie bij het 25-jarig jubileum van „Trouw” in 1968. Nog een paar notities over zijn gezinsleven. Zijn eerste vrouw, moeder van zes kinderen overleed in 1947 aan

een hersentumor en na zeven jaar hertrouwde hij met Wilhelmina Chardon die in moeilijke jaren een uitstekende hulp naast hem is geweest, ook bij de opvoeding van de kinderen. Chardon betekent „distel” en naar het getuigenis van haar man beantwoordde zij in elk opzicht aan de titel van een van Kuypers meditatieboeken. „Voor een distel een myrt”. Lang heeft Bruins Slot niet van zijn pensioen mogen genieten; op 4 april 1972 overleed hij op 66-jarige leeftijd na een maandenlange ziekte.

Afronding

Als ik kom tot een afronding van zijn betekenis voor de Christelijke politiek eindig ik met enkele markante uitspraken van hemzelf. „Als Christenen zich in de publieke zaal vertonen moet het eerste zijn – en dat is eigenlijk de enige vraag – hoe zal Christus in ons gestalte krijgen? In onszelf, in onze sociale en politieke samenleving, nationaal en mondiaal?” Vooral dat laatste aspect heeft hem in de latere jaren van zijn leven in toenemende mate beziggehouden. Zoals hij schreef in zijn omstreeks 1963 verschenen en te weinig bekende boekje „Kleine partij in grote wereld”: „Het gaat in de Christelijke politiek primair niet om iets nationaals maar om de wereld. Haar doel loopt parallel met dat der Zending. Haar object is niet alleen een volk, een staat, een blok van staten, een continent, het is meer dan dat, het is de wereld. De Christelijke politiek moet haar nationale structuur inruilen tegen een wereldstructuur.” Dit politiek testament mogen Christen-politici zich ook in de toekomst voor gezegd houden.

J. A. van Bennekom

De CDA-Tweede-Kamerfractie

vraagt op korte termijn een

Beleidsmedewerk(st)er

Taak:

Het assisteren van de fractiecommissie Milieuhygiëne bij de beleidsvoorbereiding op korte en langere termijn.

Gevraagd:

Een bij voorkeur jonge man of vrouw, die goed thuis is op het terrein van de milieuhygiëne, alsmede op hieraan verwante terreinen als natuurbehoud en energiebeleid. Een voltijdse academische studie strekt tot aanbeveling.

Duidelijke verwantschap met de politiek van het CDA wordt verwacht.

De salariering voor deze interessante functie is afhankelijk van opleiding en/of ervaring.

Sollicitaties richten aan: CDA-Tweede-Kamerfractie: t.a.v. de heer G. H. C. Halleen, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag.

DAAR GAAT HET OM

U kunt nu nog aan de weet komen, waar het om gaat...

Bestel snel de brochure

„DAAR GAAT HET OM”,

een uitgave van de Werkgroep Niet bij brood alleen, waaraan werd meegewerkt door auteurs als Aantjes, Goudzwaard, Fiolet, Verkuil en v. Ruller.

U kunt de brochure bestellen door een tientje te storten op gironummer 844026 t.n.v. NBBA te Den Haag onder vermelding „brochure” of door een van de volgende nummers te bellen: 070-67.03.42, 02290-3.02.97, 050-13.26.28, 05490-1.08.13, 030-93.94.54.

„Daar gaat het om” is een „must” voor elke christen-demokraat!

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Cor van Santen (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie
Dr. Kuypersstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 17,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 12,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

De verzorgingsstaat: een utopie of noodzaak?

door prof. dr. G. M. J. Veldkamp

Dit is het eerste deel van een artikel in een serie van drie artikelen over de Verzorgingsstaat. De andere artikelen zullen in de komende nummers verschijnen. De auteur is oud-staatssecretaris van Economische Zaken (1952-1961) en oud-minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid (1961-1967). Thans is hij belast met de vereenvoudiging en codificatie van de sociale-zekerheidswetgeving. Sinds 1977 is hij tevens bijzonder hoogleraar in de leer der sociale zekerheid aan de Rijks Universiteit van Leiden.

De verzorgingsstaat die wij kennen is niet opgebouwd volgens een vaste architectuur. Zij is ten dele geleidelijk, ten dele abrupt tot ontwikkeling gekomen als resultaat van – overigens niet gelijkgerichte – maatschappelijke krachten in een economisch krachtenveld, dat in sterke mate beheerst werd en wordt door – eveneens niet gelijkgerichte – opvattingen over de sociaal-economische orde¹⁾.

Historisch perspectief

De geschiedenis heeft vanaf de klassieke oudheid wel architectonische modellen gekend voor een (sociale) verzorgingsstaat. Heel boeiend zijn de gedachten geweest van Condorcet in zijn schets van de vooruitgang van de menselijke geest²⁾. Al iets verder ging Robert Owen, die een plan ontwikkelde tot vestiging van een socialistische gemeenschap (New Harmony) waarin de ingezetenen bij ziekte en oude dag verzorgd zouden worden³⁾. Fourier zag de toekomstige maatschappij als die van het garantisme, waarin een beginsel van solidariteit of onderlinge verzekering alles zou doordringen. Een beetje Jules Verne-achtig op sociaal gebied voorspelde hij voor iedere gemeente een „comptoir communal actionnaire” (vgl. de sociale supermarkt⁴⁾). Deze gedachte zou door Muiron verder tot ontwikkeling worden gebracht⁵⁾. Soortgelijke ideeën werden ontwikkeld door Thompson en Karl Marx⁶⁾. Natuurlijk hebben dit soort ideeën, evenals de overigens zeer gedifferentieerde pleidooien van Karl Marx en zijn tijdgenoten, pausen in hun sociale encycloeden en de baanbrekende ideeën van sociale voortrekkers van reformatorische christenen bevruchtend gewerkt op het denken over een sociaal georiënteerde staat, waarbinnen de armen en zwakken bescherming zouden vinden, niet bij wijze van gunst of liefdadigheid, maar op grond van een aan alle mensen toekomend maatschappelijk recht.

Sociale zekerheid

Maar dat alles had nog geen model of patroon en wanneer men als belangrijk typerend element van de verzorgingsstaat in de letterlijke zin van het woord verzorging aanmerkt, dan wordt daarmee bedoeld dat degene, die niet of niet meer, of niet in voldoende mate door arbeid of anderszins voor zichzelf kan zorgen een rechtsaanspraak heeft op middelen (inkomen of diensten), die een redelijke (d.w.z. menswaardige) verzorging mogelijk maken. In onze tijd drukken we dit ook wel zo uit, dat de verzorgingsstaat, een staat is die het grondrecht van sociale zekerheid erkent en toepast⁷⁾. Het is duidelijk, dat de erkenning van het recht op sociale zekerheid als

grondrecht op zichzelf nog niets zegt over een bepaald niveau van sociale zekerheid. Wel geldt, dat het recht op sociale zekerheid een redelijk, d.w.z. menswaardige verzorging moet garanderen. Wat redelijk is, wordt naar twee zijden begrensd, nl. enerzijds naar de individuele behoeften van de mensen, anderzijds naar de economische mogelijkheden van de maatschappij als geheel. Het is duidelijk dat naarmate de economische mogelijkheden van de samenleving als geheel groter zijn, het niveau van de sociale zekerheid globaal gesproken ruimer kan zijn en dat naarmate die economische mogelijkheden kleiner zijn, zij in de eerste plaats aangewend moeten worden om de minimum sociale zekerheid zo menswaardig mogelijk te doen zijn.

Variabele ontwikkeling

De sociale zekerheid heeft zich in de geïndustrialiseerde wereld in de achter ons liggende eeuw zeer geleidelijk en fragmentarisch ontwikkeld. Een ontwikkeling, die zich nu ook in de

Prof. Veldkamp

ontwikkelingslanden zeer langzaam in beweging zet. In de meeste Westeuropese landen heeft de ontwikkeling zich in de laatste 25 jaar versneld doorgezet, waarbij veralgemeningstendenzen in de sociale zekerheid zichtbaar zijn geworden, zowel met betrekking tot degenen die aanspraak op sociale zekerheidsprestaties hebben, als met betrekking tot de omvang van de prestaties (dekking) terwijl zich een niet onbelangrijke fiscalisering⁸⁾ en afwendig van de klassieke verzekeringsgedachte doorzetten⁹⁾. Ook in Nederland hebben we in de laatste 25 jaar een sterke ontwikkeling van de sociale zekerheid gekregen, een ontwikkeling die – vooral ook door het sterk gestegen gebruik dat van de sociale zekerheid wordt gemaakt – ons voor niet geringe hoofdbrekens stelt¹⁰⁾.

Grenzen aan de verzorgingsstaat

Daarmee is voor velen het ogenblik aangebroken om zich de vraag te stellen of onze verzorgingsstaat niet afgerond is of wellicht reeds over haar grenzen heen is geschoten. Die vraag kan echter niet zo maar beantwoord worden langs een lineaal. Hierboven is reeds opgemerkt dat verzorging tegenover behoeften staat. De menselijke behoeften zijn echter niet statisch, zij zijn sociaal-economisch en cultureel bepaald. Behoeften volgen de maatschappelijke en culturele ontwikkeling en gewijzigde, andere vaak nieuwe behoeften vragen dan ook om andere verzorging. Persoonlijk vind ik het woord

„verzorgingsstaat” een lelijk woord. Als we het al gebruiken moeten we het niet in een slechte of oneigenlijke zin gebruiken. Ik bedoel daarmee, dat we het begrip verzorgingsstaat – ook al heeft de sociale zekerheid in W.-Europa geleidelijk aan een tamelijk vast patroon gekregen – niet als statisch met een vast onveranderbare inhoud mogen beschouwen. Behoeften zijn dynamisch en flexibel en daarom moet de „verzorging” of de sociale zekerheid van de verzorgingsstaat eveneens flexibel en dynamisch kunnen zijn. Dat is in beginsel onmogelijk, als de „verkregen” verzorging, in de zin van verkregen rechten, statisch, bevroren en onaantastbaar is.

Zorgvuldigheid

Dit gezegd zijnde betekent niet dat men met het opgebouwde rechtssysteem van de sociale zekerheid gemakkelijk zou mogen omspringen en bij iedere zich voordoende aangelegenheid daarin zou mogen ingrijpen en zeker niet ten aanzien van degenen, die reeds in het genot zijn van aanspraken op sociale-zekerheidsprestaties. Het betekent wel, dat wanneer de samenleving nieuwe behoeften bevredigen of bestaande behoeften ruimer bevredigen wil, het bestaande verzorgingspakket in zijn geheel democratisch ter discussie moet kunnen staan. In de geschiedenis van onze sociale zekerheid is dat trouwens helemaal niets nieuws, al schijnt men dat vandaag de dag wel eens te vergeten. Ik noem daarvan een belangrijk voorbeeld. De WAO trad in de plaats van de Ongevallenwet 1921, de Land- en Tuinbouwongevallenwet 1922, de Zeeongevallenwet 1919 en het invaliditeitsdeel van de Invaliditeitswet en de Mijnerkersinvaliditeitswet. De in de drie eerste wetten neergelegde regelingen waren goed tot zeer goed, de in de laatste twee wetten neergelegde regelingen waren geleidelijk aan slecht geworden. In het rechtsbewustzijn leefde sterk, dat tussen groepen arbeidsgeschikten niet gediscrimineerd moest worden. Daarom werd besloten voortaan geen onderscheid meer te maken naar de oorzaak van arbeidsongeschiktheid, maar daartoe was het nodig van sommige regelingen afstand te nemen. Ik noem, de speciale regeling voor geneeskundige verzorging voor

Noten

- 1) Vgl. J. Zijlstra, Economische politiek en economische orde, Leiden 1956 en G. M. J. Veldkamp, Sociale politiek en economische orde, ingeleid door J. Zijlstra, Leiden 1957.
- 2) H. P. G. Quack, de socialisten, personen en stelsels, 1962, Dl. I pag. 336.
- 3) Robert Owen, Two discourses on a new system of security, 1825.
- 4) Charles Fourier, Aperçus sur les procédés industriels, urgence de l'organisation sociétaire, 1824.
- 5) Just Muiron, Procédés industriels, 1840.
- 6) W. Thomson, Labour rewarded, the claims of labor and capital, conciliated, or how to deduce to labor the whole product of its exertions, 1827 en Karl Marx, Untersuchungen über die rganisation der Arbeit oder System der Weltökonomie, 1850. Zie uitvoeriger G. M. J. Veldkamp, Inleiding tot de sociale zekerheid, Dl. I Karakter en geschiedenis, Deventer, 1978 pag. 55 e.v.
- 7) Bij de herziening van onze Grondwet is het recht op sociale zekerheid als een van de sociale grondrechten opgenomen.
- 8) Daarmede wordt bedoeld op het toenemend beslag van langs fiscale weg verkregen overheidsmiddelen ten behoeve van de sociale zekerheid.
- 9) Zie uitvoeriger G. M. J. Veldkamp, Afscheid van de verzekeringsgedachte, oratie Leiden 1978.
- 10) Die geldt overigens internationaal zie F. Blanchard, Social Security at the crossroads, International Latin Review 1980 pag. 139 e.v.
- 11) Vooral ook onder invloed van het door de Internationale Arbeidsorganisatie te Genève ontwikkelde internationale sociale zekerheidsrecht. Vgl. Guy Perrin, Het internationale sociale zekerheidsrecht, 1978.
- 12) Opgenomen in De Economist Cobbenhagen, 1957, pag. 145 e.v.

Wellicht een nieuw aspect van de verzorgingsstaat zijn de banenmarkten zoals hier te Haarlem.

ongevalsgetroffenen, het recht op begrafenisuitkering, het recht op weduwen- en wezenrente, alsmede het recht op uitkering na het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Er was overeenstemming tussen werkgevers- en werknemersorganisaties en unanimiteit in het parlement, dat het gerechtvaardigd was dit pakket aanspraken voor nieuwe gevallen in te leveren en te ruilen voor een veel betere regeling voor alle nieuwe gevallen van arbeidsongeschiktheid¹²⁾.

Lacunes

Als men zich afvraagt of de sociale verzorgingsstaat (ons stelsel van sociale zekerheid) afgerond is, dan moet stellig gezegd worden, dat voor tal van groepen in de samenleving er lacunes zijn. Ik noem de pensioenvoorziening van veel werknemers en de verzekering tegen gezondheidszorg voor zelfstandigen. Het zou goed zijn na te gaan of het mogelijk is naar analogie van de WAO-operatie in één operatie tot een hergroepering van ons stelsel van

sociale zekerheid te komen, waarbij in sommige opzichten – voor nieuwe gevallen – een stap achteruit wordt gedaan om op ander terrein de pensioenvoorziening voor werknemers en een algemene ziektekostenverzekering een stap vooruit te zetten. Daarbij zou tevens onder ogen gezien moeten worden in hoeverre het mogelijk is om een aantal elementen in te bouwen om het sociale-zekerheidsstelsel met het oog op de beschikbare economische mogelijkheden meer flexibel te maken. Wij zullen er namelijk niet onderuit komen om te erkennen dat de mate waarin het grondrecht van sociale zekerheid gegarandeerd kan worden afhankelijk is, of althans in sterke mate mede bepaald wordt door de economische mogelijkheden.

Dit is het eerste deel van het artikel van de heer Veldkamp. In het volgende nummer zal het tweede deel worden opgenomen.

Het NEDERLANDS CHRISTELIJK ONDERNEMERS VERBOND te RIJSWIJK

Centrale van Christelijke Ondernemersorganisatie in het Midden- en Kleinbedrijf vraagt voor zo spoedig mogelijk

ADJUNCT-SECRETARIS ORGANISATIE

De functie:

De te benoemen functionaris wordt toegevoegd aan de algemeen secretaris en is belast met

- afwikkeling van organisatorische correspondentie;
- voorbereiding van vergaderingen en uitvoering van besluiten;
- verstrekken van informatie over de organisatie;
- voorbereiding informatie- en documentatiemateriaal;
- toezicht op de geautomatiseerde ledenadministratie.

Onze wensen:

- tenminste een HEAO- of daarmee gelijk te stellen opleiding;
- ervaring met organisatiewerk;
- contactuele en organisatorische eigenschappen;
- een positieve instelling met betrekking tot de christelijk sociale organisaties.

Wat wij bieden:

- een salarierende afgeleid van de regeling voor het overheids personeel;
- een veelzijdige functie;
- een dynamisch werkklimaat.

Belangstellenden kunnen hun sollicitatie uiterlijk binnen 14 dagen na verschijningsdatum van dit blad richten aan de Algemeen Secretaris van het NCOV, Treubstraat 25, 2288 EH Rijswijk (telefoon: 070-99.27.22, toestel 23).

Ruimte voor noodsituaties

Subjectiviteit

Wanneer is een vrouw in nood; wat is nood? Twee vragen uit een serie van vele. Zodra men tracht daarop antwoord te geven loopt men het risico te verzanden in voorbeelden die een zwart-wit-karakter vertonen. Zit men op de denknijl waarbij abortus als een middel tot geboorteregeling aanvaardbaar is, dan is al te snel sprake van een noodsituatie. De vakantie die in het gedrang komt valt er misschien nog net niet onder, maar toch..... Voor hen die abortus als „moord“ benoemen, treedt de noodtoestand niet snel in. De daar tussentertijd liggende weg die leidt tot een noodsituatie van soms wel, soms niet, is een weg met risico's, onduidelijkheden en vraagtekens.

Een wel erg subjectieve benadering kan men zeggen. Zo leeft het echter voor velen. Niet een beoordeling op basis van de tussenweg vanuit het zoeken naar het belang van de publieke rechtsbescherming staat dan voorop. Het accent ligt veeleer bij het onomwonden en weinig afgewogen waarde-oordeel.

Noodsituatie

Niet op voorhand valt aan te geven wat onder nood en een noodsituatie moet worden verstaan. Daarvoor zijn deze begrippen te subjectief van karakter. Men kan voorwaarden scheppen waarin, vanuit de gedachte dat inhoud wordt gegeven aan hetgeen leeft in het rechtsbewustzijn van onze samenleving, op de vragen antwoord wordt gegeven in een concrete situatie. Dat antwoord kan dan eerst worden gegeven na zorgvuldig onderzoek. Daaraan mag men de eis van objectiviteit stellen. Zelfonderzoek en mitsdien een beslissingsbevoegdheid bij de vrouw alleen past daarin niet. Wel de betrokkenheid van deskundigen. De invulling blijft echter die van antwoord geven op de subjectieve vraag of er sprake is van nood en een noodsituatie in een individueel bepaald geval. Dan echter

behoort wel sprake te zijn van een afgewogen oordeel.

Abortus en bijstand

Niet alle kwesties van abortus onttrekken zich aan de overheid. Men zou dat ten onrechte kunnen menen. Daarmee doel ik niet op het toezicht op de volksgezondheid, doch op de beslissingen die de Kroon zelf heeft genomen in concrete gevallen. Beslissingen die vallen onder de ministeriële verantwoordelijkheid, doch waarover bij mijn weten nimmer vragen zijn gesteld. Ook dat duidt op gepasseerde stations. Van de Algemene Bijstandswet is vaak gezegd dat de wet een voortrekkerrol vervult. De jurisprudentie, ook inzake de kosten van abortus, bevestigt dit, hoe men daarover ook denkt. In de kosten van een abortus kan bijstand worden gevraagd, indien men niet zelf uit eigen middelen of uit verzekering in de kosten kan voorzien. Een dergelijk verzoek kan slechts worden ingewilligd als er sprake is van noodzakelijke kosten van het bestaan. Dat zijn kosten die in een concreet geval naar de eisen der samenleving noodzakelijk zijn. Als de Kroon uitsprekt dat bijstand kan worden verleend, gaat het om kosten waarover getracht wordt een oordeel te geven op een manier waarin tot uitdrukking komt hetgeen leeft in ons rechtsbewustzijn.

Jurisprudentie

Het lijkt goed enkele Kroon-beslissingen nader te memoreren. Noodsituaties kunnen daardoor wellicht dichterbij gebracht worden.

a. Een vrouw heeft moeilijkheden met haar vier kinderen. Het derde kind werd uit huis geplaatst. Haar man is werkloos en heeft een jaar na de uithuisplaatsing van het kind de woning verlaten. Zij verbleef toen zelf wegens zwangerschap in een ziekenhuis. In het verleden was bij haar al tweemaal een psychische decompensatie opgetreden. Nu raakte zij in een

In aansluiting op wat de partijvoorzitter in Nederlandse Gedachten van 19 juli in zijn vaste rubriek schreef over het abortusvraagstuk ontving de redactie onderstaand artikel.

situatie waartegen ze niet meer opgewassen bleek. De huisarts en de medicus van een kliniek zagen een dwingende reden voor abortus. De vrouw was bekend met dat oordeel dat later door de hoofdgeneeskundige van de rijks-geneeskundige dienst en de geneeskundig inspecteur van de volksgezondheid in de provincie werd bevestigd. In verband met het voorgaande kan voor de betrokkene geacht worden vast te staan, dat de ingreep noodzakelijk was. Bijstand verleend met toepassing van de ABW (KB 9-12-75, nr. 7)

b. Een vrouw van midden twintig, uit wier huwelijk twee kinderen waren geboren verzocht bijstand in de kosten van abortus. De verhouding tot de echtgenoot, van wie zij inmiddels is gescheiden, leverde ernstige moeilijkheden op. Zij heeft zich gewend tot haar huisarts. Deze oordeelde de komst van het derde kind beslist ongewenst en zond de betrokkene door naar een instituut. Daar werd na een gesprek met de medische leiding verdere bemiddeling verleend. De betrokkene was met het oordeel van de huisarts en met dat van de medicus van het instituut bekend. Achteraf worden door de medisch adviseur van c.r.m. niet alle gronden waarop de huisarts tot zijn oordeel is gekomen, onderschreven, doch deze adviseur komt niettemin tot een positief oordeel. Bijstand verleend met toepassing van de ABW. (KB 14-2-76, nr. 22)

c. Betrokkene is gehuwd met een buitenlandse werknemer en in diens land van herkomst gaan wonen. Zij kon zich echter niet aan de leefgewoonten en mentaliteit van dat land aanpassen. Dit ging geleidelijk aan moeilijkheden opleveren. Om tot rust te komen bracht

zij enkele malen met haar kind korte vakanties bij haar ouders in ons land door. Dit loste haar probleem niet op. Zij had zich destijds al onder behandeling laten stellen van haar huisarts i.v.m. overspannenheid. Zij raakte tegen haar zin in verwachting van haar tweede kind. Dit kind werd, nadat zij vier jaar gehuwd was, geboren, nadat zij opnieuw in Nederland was gekomen. In die periode besloot zij een echtscheidingsprocedure te beginnen. De echtscheiding werd 2 jaar later uitgesproken. Al voor de geboorte van haar tweede kind was zij regelmatig onder behandeling van haar huisarts, die haar kalmeringsmiddelen voorschreef in verband met haar psychische gespannenheid. Zij heeft zich, toen zij onder deze omstandigheden wederom in verwachting bleek te zijn geraakt, tot haar huisarts gewend. Deze heeft, bekend met haar persoon en omstandigheden, verklaard dat in zijn ogen de noodzaak tot abortus duidelijk aanwezig was. Hij verwees haar naar het abortuscentrum van een ziekenhuis en later naar een instituut waar men haar voor een gesprek naar een tehuis doorzond. De behandelend arts aldaar kwam, na een gesprek met betrokkene, eveneens tot het oordeel dat in haar omstandigheden de ingreep noodzakelijk was. Aangezien het standpunt van het abortusteam kennelijk afwijzend had geluid, is aanleiding gevonden nog advies te winnen van de medisch adviseur van c.r.m. Op grond van dat rapport moet worden aangenomen dat haar huwelijksomstandigheden en persoonlijke situatie van dien aard waren, dat de verrichte medische ingreep voor de betrokkene in medisch-sociale zin noodzakelijk en verantwoord was te achten. Bijstand verleend met toepassing van de ABW (K.b. 3-6-77, nr. 13)

Afronding

Aan de hand van een drietal Kroonbeslissingen heb ik getracht voorbeelden te geven waarin zorgvuldig onderzoek tot erkenning van

een noodsituatie heeft geleid. Uit de beschrijving mag blijken wat in concreto onder die nood werd verstaan. Uitspraken niet van een onafhankelijke rechter, doch van de Kroon, oordelend in administratief beroep. Uitspraken, al weer enige jaren oud en met recente aan te vullen. Ik meen dat het bij alle discussies goed is niet slechts te zien naar de praktijk in klinieken e.d. Het is niet goed om er aan voorbij te zien dat de overheid in alle geledingen ook zelf, niet vanuit het strafrecht, doch door toepassing van een wet die in noodzakelijke bestaanskosten wil voorzien, inhoud geeft aan de vraag wat wel en niet acceptabel is. Allemaal zonder Wet Afbreking Zwangerschap. Vanuit die realiteit heb ik getracht op de zaak in te gaan. Ook zo voltrekt zich dit gehele proces. Niet vanuit een zwart-wit-schema, maar vanuit een maatschappelijke werkelijkheid. Daarvoor regels te geven is zeker noodzakelijk, teneinde te weren wat als onterecht wordt ervaren in brede kring en te reguleren waarvoor mensen in gedeelde verantwoordelijkheid ruimte vragen aan een overheid die rechtsbescherming beoogt te bieden. Ruimte voor noodsituaties. Situaties die voorkomen zouden moeten worden of waarin hulp op andere wijze dan door abortus bepaald voorop zou moeten staan. De vraag is echter of onze kwetsbare samenleving nog wel daadwerkelijk bereid en in staat is die hulp te verlenen. Zeker, wel met woorden, maar ik bedoel metterdaad. Wij zijn er zelf steeds bij als noodsituaties ontstaan. We oordelen en veroordelen maar al te vaak in plaats van te helpen. Echt te helpen! Als die hulp ontbreekt dan is het verlangen tot rechtsbescherming in een situatie dat in nood wordt opgetreden gerechtvaardigd. Daarmee is een abortus als zodanig niet voor een ieder gerechtvaardigd, maar ontstaat wellicht de ruimte voor een rechtvaardig waarde-oordeel.

E. Wiersema, Zwolle

Schrijver is hoofd van de juridische afdeling provincie Overijssel

VAN DE P A A R T I J

Voordracht Dagelijks Bestuur CDA inzake voorzitter en ondervoorzitters CDA

drs. P. Bukman

Opheffingspartijraad 27 september 1980

Binnenkort zullen de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad gaan stemmen over de vraag of de fusie van de ARP met CHU en KVP in één CDA definitief moet doorgaan. Een eventueel positief antwoord hierop, betekent dat de partijraad van de ARP op 27 september a.s. de laatste partijraad in AR-verband zal zijn. Het spreekt vanzelf dat deze partijraad vanwege dit feit een bijzonder karakter zal hebben. Over het definitieve programma zult u binnenkort meer informatie via Nederlandse Gedachten ontvangen. De datum kunt u in elk geval al in uw agenda noteren, of nog beter: geef u direct op als belangstellende voor deze partijraad, aangezien het aantal plaatsen voor belangstellenden slechts zeer beperkt is. (Inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst).

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum: ...-...-1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partij-secretariaat, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (vóór 1 september a.s.).

Nadat de voorzitter van het CDA, prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, te kennen had gegeven na het inwerkingtreden van de fusie tussen ARP, CHU en KVP niet beschikbaar te zijn als voorzitter, heeft het Dagelijks Bestuur van het CDA zich op 27 juni 1980 beraden over zijn opvolging. Het DB heeft op 27 juni jl. unaniem besloten om de heer drs. P. Bukman als opvolger van professor Steenkamp voor te dragen als voorzitter van het CDA. Vanwege het feit dat de thans zittende onder-voorzitters eveneens niet meer beschikbaar zijn, heeft het Dagelijks Bestuur besloten voor te dragen als ondervoorzitters mevr. D. Y. W. de Graaff-Nauta en de heer P. H. van Zeil. Drs. P. Bukman (46 jaar) is thans voorzitter van de Nederlandse C.B.T.B. en lid van het bestuur van de ARP. Mevrouw D. Y. W. de Graaff is thans

voorzitter van de CDA-fractie in de Provinciale Staten van Friesland en lid van het Uniebestuur. De heer P. H. van Zeil is thans lid van de Tweede Kamer en voorzitter van de KVP. Overeenkomstig artikel 28 van het Huishoudelijk Reglement van het CDA kunnen tot uiterlijk vier weken voor het Congres (dat plaatsvindt op 11 oktober a.s.) tegenkandidaten worden ingediend bij aangetekend schrijven. Dit aangetekend schrijven dient u te richten aan het CDA-secretariaat, Noordeinde 144A te Den Haag. Het voorstel tot het stellen van een tegenkandidaat dient door tenminste 10 leden van het Congres te zijn mede-ondertekend en dient te vermelden tegen welke kandidaat de tegenkandidaat wordt gesteld.

Drs. M. Smits
waarnemend secretaris

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Er van uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemeen ledenvergadering vast te stellen. Vermoedelijk kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

CDJA Zuid-Holland Algemene Ledenvergadering.

Datum: 30 augustus a.s.
Aanvang: 10.00 uur.
Agenda: Enkele huishoudelijke medelingen en diepgaande bespreking van het POLITIEK PAMFLET.

Plaats: Den Haag.
Nadere mededelingen volgen!

VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

UIT DE ARJOS

NO GEZEED

Beleid en Kennis

Beleid wordt doorgaans op basis van beschikbare kennis gevoerd, mag men aannemen. Het zou al te stug lijken dat beleid slechts slagen in de lucht zou inhouden of slechts met behulp van de natte vinger gevoerd wordt.

Toch bestaat niet zelden de indruk dat dit laatste bij veel beleid het geval is. Op zichzelf genomen behoort dit niet negatief beoordeeld te worden: er is immers niet in elke situatie, bij elk beleid, direct kennis voorhanden. Het

meest bekende voorbeeld van een dergelijke situatie is een of andere crisis: vanwege tijdsdruk moet dan een beslissing vallen alhoewel veel kennis niet beschikbaar is. Een ander voorbeeld is de veronderstelling dat versterking van de eerste lijn in de gezondheidszorg (huisartsen, wijkverpleegkundigen e.d.) een verminderde vraag naar tweedelijnsvoorzieningen (specialisten bijv.) teweeg zal brengen en dus kostenbesparing. Hoewel deze veronderstelling nog niet bewezen is –

aangezien wij er nog geen kennis over hebben – is het beleid er desalniettemin op gericht.

Kernenergie

Veel kwalijker wordt het wanneer wij de indruk hebben dat bestaande kennis bij de beleidsvoering wordt genegeerd. Het meest recente voorbeeld hiervan is het kernenergiebeleid van het kabinet Van Agt. Het kabinet stelt nu voor om het aantal kerncentrales in Nederland uit te breiden met drie. Voor het gemak zijn mogelijke vestigingsplaatsen daarbij meteen maar aangegeven. Hoewel het juist is, dat dit voorstel in de lijn ligt van een principe-besluit van het kabinet Den Uyl om voor 1985 het aantal kerncentrales uit te breiden, moeten hier toch enige vraagtekens worden geplaatst. Ten eerste staat dit principe-besluit van het kabinet Den Uyl uit 1974. Het ligt voor de hand dat sindsdien wel iets is veranderd met betrekking tot energie: wij kunnen nu op z'n minst iets meer zeggen over het energieverbruik na 1985. Alleen al omdat wij er nu dichterbij zijn. Er is

echter nog iets veranderd met betrekking tot dat principe-besluit. Onder druk van deelnemers aan de inspraakronde over dat principe-besluit is dit besluit destijds ingetrokken omdat éérst de vraag aan de orde moest komen of wij in Nederland wel kernenergie wensen. Dat is uitgemond in de – nog steeds niet formeel gestarte – maatschappelijke discussie over kernenergie. En wat doet de regering nu? Precies: verbindt aan de maatschappelijke discussie onmiddellijk het voorstel om drie nieuwe kerncentrales in Nederland te bouwen. Ten tweede is sinds 1974 ook de kennis omtrent kernenergie verder ontwikkeld. Zo weten wij nu bijv. dat het afvalprobleem nog steeds niet is opgelost. Zo weten wij nu bijv. ook dat de mondiale uraniumvoorraad omstreeks het jaar 2000 uitgeput zal zijn.

Alternatieven

Maar wij weten ten derde ook meer over andere energiebronnen: de techniek met betrekking tot

windmolens en de toepassing ervan is ook verder ontwikkeld. Het lijkt erop dat met een beetje goede wil deze verder toegepast zouden kunnen worden. Tenslotte blijkt dat – ten vierde – mensen in toenemende mate hun huis willen laten isoleren om zo energie – en dus geld – te besparen. Zie het aantal aanvragen voor isolatiesubsidie.

Conclusie

Je mag met recht vragen in hoeverre genoemde kennis een rol speelt in het beleid. Het heeft er veel van weg dat andere overwegingen een rol spelen bij de beleidsvoering ten aanzien van kernenergie. Van terughoudendheid lijkt voorshands geen sprake. En dan heb ik het nog niet eens gehad over de mening van de meerderheid van de Nederlandse bevolking die tegen de invoering van kernenergie is, zoals uit een enquête blijkt. Deze kennis zou toch óók een rol moeten spelen in een parlementaire democratie?

Leo Euser
lid redactiecommissie

De Arjoser, het CDA en de Nieuwe Theologie

door Piet van der Ploeg

Het CDA en het CDJA naderen de voltooiing. Hoe dichterbij de fusie hoe duidelijker de christen-democratische appellerders zich gaan profileren in het politieke veld. De Arjoser wordt onrustig, hij of zij staat voor de keus. Doorgaan in het CDJA, het CDA het voordeel van de twijfel gunnen, of: Niet in het CDA blijven geloven, kappen en het heil ergens anders zoeken.

Het CDA?

Nodigt het CDA nu uit om er je vertrouwen in te geven? Nauwelijks. Veeleer is het verbazingwekkend dat een christen met ook maar een béétje maatschappijvernieuwend elan zich verwant voelt met een politieke partij die zich gedraagt zoals het CDA dat de laatste tijd steeds duidelijker, openlijker en voorspelbaarder doet. Want hoe ziet het CDA er uit? Een groep christenen in de politiek die het voortdurend voor elkaar krijgen frontaal in botsing te komen met de kerken; een groep christenen in de politiek die tot in het absurde toe een kabinet blijven steunen, dat bij herhaling, als uit gewoonte, weigert het parlement serieus te nemen en zodoende de democratie uitholt, een verzameling christenen in de politiek die met een leuk program extra verwachtingen en stemmen winnen, vervolgens dat program niet uitvoeren en nota bene de maker van dat program op de vlucht jagen. Een mooie verzameling dus. Om maar te zwijgen over dat verhaal over het niet aantasten van belastingvoordelen voor hoge heren met huizen van meer dan vierhonderdduizend gulden. En dat verhaal dat ze niet spontaan voor een olieboycot kiezen die ze zelf voorspellen omwille van duistere redenen – als: Nadeel van verkiezingen – nu voor het CDA en het eenheidsvluchtkaas, – om dan later die wanstemmerij te vergoelijken mbv. opgefokt medelijden met landen waar ze zich eerst niets van aantrokken, dat verhaal ken je ook wel. Nee, het is vanzelfsprekend dat vele Arjossers het moeilijk hebben met dat CDA. Dan begrijp je dat Arjossers die warm lopen voor maatschappijhervorming, politieke mobilisatie van het volk in het algemeen en het kerkvolk in het bijzonder, Arjossers die twijfels hebben bij elke sociale, economische en culturele orde, dat zij het CDA helemaal niet aanlokkelijk vinden, eerder afstotelijk.

Het NBBA?

Hoor je bij die Arjossers dan begin je te

dubben hoe je verder moet na oktober. Je wordt wat heen en weer geslingerd tussen 'je hoort erbij, je moet het ombuigen en flink je stem laten horen' en 'daar mag je niet bijhoren, verspil geen energie, zoek iets anders'. Ben je bezig met dit dilemma dan openbaart zich op den duur de NBBA-werkgroep, kritisch-solidair. Maar alras word je huiverig voor die grote groep eensgezinde CDA-kritici. Want het NBBA is immers niet meer dan de plek binnen het CDA waar je gezamenlijk én georganiseerd je gal mag spuwen. Het CDA spint er garen bij want zo bespreken zij die kritiek hebben dit mooi onder elkaar en blijven ze uiteindelijk bij de grote kudde. Het NBBA blijft zolang het als groep niet opstapt uit het CDA, de voor een schijneenhouding noodzakelijk buffer.

Christelijke partijvorming

Mijzelf – als zo'n zoekende Arjoser – leek tenslotte één kwestie doorslaggevend voor de keus te kappen of te fuseren, nl.: De mogelijkheid en/of wenselijkheid van christelijke partijvorming. Maar toen ik dit probleem in NG in februari aan de orde stelde volgde op één reactie na (A.v.B. NG mrt.) een merkwaardige stilte. Elke reactie bleef uit. Dit en mijn ervaringen – bijv. op de Arjosraad in juni – dat over de relatie 'geloof, bijbel, politiek, organisatie' nauwelijks nagedacht of in ieder geval niet gediscussieerd wordt, nopen mij ertoe het toch weer onder de aandacht te slepen. Te meer daar de discussie over christelijke partijvorming hier te lande weer op gang komt. Wij voelen ons in de Arjos verbonden met de moderne theologie. Tenminste wij gebruiken hun taal. Wij praten over de christenen in Latijns-Amerika, over het exodus-motief en over Gods bevrijdende heilsbeweging. In deze taal vinden wij de argumentatie en de inspiratie voor het samengaan van ons christen-zijn en onze naar het radikale neigende maatschappijkritische visie. In de nieuwe stromingen die door kerk en theologie gaan is inderdaad eindelijk de geest te vinden die het geloof de onmisbare bewust-politieke dimensie kan geven. Maar ik vraag me af of we de gebruikte theologische betogen en theologen niet onmetelijk te kort doen als we al te gemakkelijk de conclusie trekken dat christelijke partijvorming niet alleen wel mogelijk maar zelfs wenselijk zou zijn. Is het niet zo dat de door ons zelf gebruikte 'taal', die we van de modernere theologen horen, mits goed verstaan, juist tegen die conclusie pleit? Aan de hand van de Latijnsamerikaanse christenen, gods bevrijdende heilsbeweging en het exodus-motief wil ik het proberen na te gaan.

Latijns-Amerika

Naar aanleiding van mijn twijfels bij de christen-democratie geuit door middel van Nederlandse Gedachten schreef Aart v. Bochove in een NG een vurig relaas over de christenen in de revolutionaire bewegingen in Latijns-Amerika. Evenals sommige andere Arjossers gebruikt bij de politieke actie en de politiek-theologische visie van deze christenen als argument voor christelijke partij formatie. Alsof de revolutionaire bewegingen in Latijns-Amerika omgebogen christen-democratische partijen zijn. Natuurlijk niet, integendeel! Ze zijn juist een felle reactie op en een verzet tegen de christen-democraten daar die, ideologisch gesteund door de kerk van de rijken, de moordende structuren in stand houden en verstevigen. Vanuit de politieke praktijk van de christen-revolutionairen en in wisselwerking hiermee, is de bevrijdingstheologie geboren. Een belangrijke eigenschap van hun politieke visie is dat zij eerst de beweging kiezen waarin zij handelen. Dat ze niet eerst kijken naar wat voor lui daar aan mee doen, maar naar wat ze doen. Dat kan ook moeilijk anders. Waar uitbuiting zo openlijk armoede veroorzaakt dat de verhongerde kinderlijkjes dagelijks met vuilniswagens van de straat worden gepikt, daar kies je spontaan voor de armen tegen de uitbuitende structuren en hun bewaarders, samen met ieder die vanuit wat voor gedachte dan ook meestrijdt. Waar militairen regeren en op demonstrende mensen koelbloedig schieten en mensen bij honderden in voetbalstadia gevangen houden, daar kies je spontaan vóór het volk tegen de overheid. Waar duizenden mensen plots verdwijnen en dwaze moeders de enigen zijn die het durven zeggen (nu er niet gevoetbald wordt horen we ze wel), daar kies je je medestrijders niet alleen onder kerkgangers maar onder allen die opstaan en schreeuwen om rechtvaardigheid. Dan kies je voor een beweging waarvan de praktijk, de vruchten zichtbaar goed zijn. Het is absurd om deze christenen en daarmee hun politiek te gebruiken om onze houding 'eerst kiezen voor christenen dan pas kijken naar handelen' te rechtvaardigen. Zij doen het juist andersom.

Heilsbeweging

Tegenwoordig zien we de bijbel als beschrijving van de geschiedenis van een volk, gemeentes en personen. Steeds gaat het over de ervaringen van mensen met God. Telkens ontmoeten zij God die een duidelijke rol speelt in hun geschiedenis. Ook in de Arjos noemen we dat Gods bevrijdende heilsgeschiedenis met de mensen. Als

wij echter het motief van Gods heilsbeweging van de nieuwe theologie overnemen, moeten we beseffen wat die moderne theologen daarvoor voorwaarden aan verbinden mbt. de bijbelvisie. Pohier schrijft: "Men moet Gods woord waarmaken om er de betekenis van te ontdekken." Pas als we in de heilsbeweging daadwerkelijk meebewegen ontdekken we de inhoud en de kracht van de bijbel als beschrijving van die beweging. Dan hoort de bijbel niet, zoals zo gauw bij ons, als theorie in het vacuüm voorop te staan, een bijbel waaruit we enige eeuwige waarden, normen en ethische grenzen filteren om dan pas de praktijk in te gaan met ons politiek handelen. Nee, de bijbel wordt gebruikt zoals in de bevrijdingstheologie bijv.: "In plaats van te beginnen bij bijbelteksten van waaruit een sociale, politieke of ethische doctrine wordt ontwikkeld,

Dorothee Sölle

beginnen zij (de bevrijdingstheologen als Gutierrez en Alvès) bij de harde realiteit van de strijd van de volkeren om hun bevrijding en trachten in het licht van het evangelie daarvan de diepste zin te bepalen. Zo is de theologie niet langer een manier van wereldinterpretatie, maar een deelname aan de beweging die de wereld tracht te verbeteren." 2). Een aan ons vreemde manier van verhouding: doen/denken, theorie/praktijk, evangelie/politiek. In de nieuwere theologie gaat het in de politiek om dabar (=woord=daad), het onlosmakelijk verband en de wisselwerking tussen denken en doen. Aan de kant van de machtelozen staan is voorwaarde om de bijbel te ontdekken als bron van kracht en hoop voor machtelozen; aan de kant van de hongerigen ontdek je de bijbel als evangelie niet van de rijken, niet vóór de armen, maar ván de armen. Dat zie je aan de bevrijdingsbeweging en de bevrijdingstheologie in Latijns-Amerika in tegenstelling met de 'politieke houding' van de katholieke theologische droogzwemmers in het Vaticaan. Tussen de zwarten in Zuid-Afrika en in de getto's in de Amerikaanse steden kun je de bijbel ontdekken zoals de zwarte theologie die leest. Als je werkt aan vrede tegen de kernbewapening ontdek je de bijbelse notie van 'vrede en gerechtigheid' zoals het IKV en Goudzwaard cs., ben je met een andere vrede bezig als Neuman cs. dan vind je slechts het

'vrede-veiligheids-denken' bijbels. De bijbel als beschrijving van Gods heilsbeweging is een andere dan de bijbel als richtsnoer, toets, corrigeerder vol beloften en vooral geboden. Wisselwerking tussen woord en daad is wat anders dan de voor christelijke partijvorming blijkbaar noodzakelijke loskoppeling ervan in beginsels, uitgangspunten, overtuigingen, pamfletten, etc. enerzijds en politiek beleid anderzijds.

Exodus

Welke weg kiezen we. In de modernere theologie is het exodusmotief vaak het argument voor het neigen naar revolutionaire politiek i.p.v. evolutionaire politiek. Ook in de Arjos herkennen wij in het uittochtsverhaal de noodzaak niet te berusten in het bestaande of voorhandene, op te staan uit fatalisme, vooral het 'we-zijn-toch-zondig'-fatalisme en te breken met de religieuze apathie van 'stil maar wacht maar alles wordt nieuw'. Maar wij beseffen niet dat de theologen van wie we dit Exocus-motief afkeken politiek onmetelijk veel verder gaan dan wij. Dorothee Sölle bijv., hoewel vaak geciteerd in ons kring, verbindt aan Exodus haar keus voor een socialisme en ziet de zeer vergaande consequenties van zo'n keus getuige het slot van haar gedicht 'Exodus': "Toen Israël zelfbeschikking koos i.p.v. beschikking door anderen, toen zij de woestijn verkozen boven de comfortabele steden, toen kwamen ze niet in het land waarvan ze gezongen hadden, van melk en honing was niets te zien een lange toch moesten ze maken en velen stierven onderweg; het volk overlegt we moeten weten wat we willen kameraden de magazijnen van Egypte of de lange tocht door de woestijn veertig jaar permanente revolutie." 3). Permanente revolutie zowaar. Is dat niet een veel diepgaander hervormen van de maatschappij dan waaraan wij ooit denken kunnen of willen? Permanent alles wat fout zit in de samenleving, de economie, de cultuur, de politiek, steeds afbreken en herbouwen, voortdurend onderweg, zonder zekerheden, zonder garanties, dat is Exodus volgens Sölle. Eerst Exodus want "alleen de bevrijding van allen kan ook de definitieve bevrijding voor de enkeling zijn" 4). Het zich primair richten op de onderdrukkende structuren en de vervreemdende ordes, is de politieke theologie van Sölle eigen. In onze maatschappij betekent dat revolutie tegen de bedekte uitbuiting in ons produktieproces, waarin vervreemding bij arbeid hoort; tegen de verslaving van ons consumeren waarin we gedwongen zijn steeds meer en anders te kopen, te eten, te horen, te zien, te voelen; tegen onze bureaucratische democratie waarin slechts enkelen beslissen omdat het volk zijn stem, zijn beslissingsmacht, zijn creativiteit delegeert. Revolutie, dat begrip hoort van-huis-uit niet bij ons thuis. Ja, het thema van een jubileum

Vervolg op pag. 8.

De Arjasser en de Nieuwe Theologie

Vervolg van pag. 7

mag 'geloof en revolutie' heten, maar het idee revolutie leeft niet echt bij ons. Het past niet in onze schema's van politieke pamfletten en grondslagrapporten, bulletins en fractiebegeleidingsgroepen. Nee, we zijn niet opstandig, we hebben het geloof als correctie op ons doen en laten, als toetssteen, als richtsnoer. Terwijl Garaudy zegt: "Geloven is de plooibaarheid die de verrassing kan aanvaarden. Anderen noemen dat revolutie."⁵⁾, zeggen wij: "Het CDJA aanvaardt de bijbel als richtsnoer. "Nooit zal het koppelen van geloof en revolutie bij christelijke partijvorming

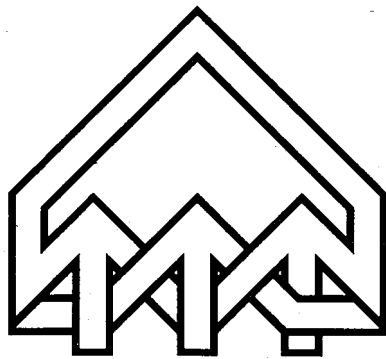
passen want het God-tegenover-ons, God-die-roept, van bijv. Sölle vloekt met de religieuze geborgenheid van het God-met-ons van ons christen-demokraten. Bovendien rijmt het revolutionair elan niet bij onze organisatie omdat we, het CDA serieus nemend, moeten blijven binnen de grenzen van het drie stromen-idee, de parlementaire democratie van de drie machtsblokken. Het is een vorm van democratie die in haar onvolkomenheid kan bestaan bij de gratie van de huidige economische en sociale structuren. Die structuren heiligen we dus al als we CDJA willen zijn.

Kortom het verbond tussen geloof en revolutie, de konsekventie van het Exodus-motief, de moderne theologen die we citeren eigen, is en blijft de christelijke (partij)politiek vreemd. Het CDA, het CDJA, de christelijke politiek, de christelijke partijvorming ze vertegenwoordigen een politieke lijn die niet spoort met de lijn van de Latijnsamerikaanse christenrevolutionairen. De taal van het CDA zoals die nu gesproken wordt is voor mij onverstaanbaar en die taal is een totaal andere en onverenigbaar met de taal van de bevrijdende heilsbeweging van God en het Exodusverhaal. Omdat ik me meer aangesproken voel door theologen als Sölle, Pohier en Gutierrez en door filosofen als Garaudy, zal ik na oktober zoeken waar ik meebewegen kan met de heilsbeweging, niet natuurgetrouw bij christenen onder elkaar, naar daar waar het Exodus-elan zichtbaar gedacht en gedaan wordt.

Piet van der Ploeg

Noten:

- 1) Jaques Pohier (Franse theoloog) in 'Als ik God zeg'
- 2) Roger Garaudy (Franse christenfilosoof) in 'Het hart op de tong'
- 3) Dorothee Sölle (Duitse theologe) in 'Wij hebben de langste adem'
- 4) Dorothee Sölle in 'Politieke theologie'
- 5) Roger Garaudy in 'Het hart op de tong'.

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid*

naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

Friesland organiseert cursus over energie

Tot 1 september kan men zich nog opgeven voor de cursus Energie. Deze cursus wordt gehouden in Drachten en Sneek. Aanmelding kan geschieden door f 25,- over te maken op gironummer 4490352 t.n.v. mej. H. v.d. Meulen, Boskamp 32, Augustinusga, onder vermelding: „deelname cursus energie in..... (één van de plaatsen invullen) Het cursusmateriaal wordt dan zo spoedig mogelijk toegezonden.

Globale opzet cursus en data.

In elk van de beide plaatsen zullen op

drie avonden achtereenvolgens worden behandeld:

- a. een verkenning van de politieke uitgangspunten van het C.D.A. ten aanzien van het energievraagstuk; inleider voor dit onderdeel is de heer dr. E. Bleumink, biochemicus en verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen;
- b. economische en sociaal-politieke vragen met betrekking tot de energievoorziening; inleider is hier de heer mr. M. J. H. M. Marijnen, burgemeester van Haskerland en verbonden geweest aan het Ministerie van Financiën in Den Haag;
- c. de milieukundige aspecten van de diverse wijzen van energievoorziening; dit onderdeel wordt verzorgd door de

heer drs. J. J. Boersema uit Haren, verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen bij het milieukundig studiecentrum.

Na afloop van elke inleiding zal discussie plaatsvinden, voornamelijk aan de hand van enkele vooraf opgestelde vragen. De cursusavonden worden gehouden: in Drachten op 9 september, 16 september en 16 oktober; in Sneek op 24 september, 28 oktober en 6 november. Indien U in de opgegeven cursusplaats op een bepaalde avond niet aanwezig kunt zijn, bestaat de mogelijkheid uit te wijken naar de andere plaats. Het ligt in de bedoeling om na afloop van de cursus, waarschijnlijk in de tweede helft van november, één van de leden van de Tweede-Kamerfractie van het CDA een spreekbeurt te laten houden over actuele vraagstukken op het gebied van energie op een nog nader aan te geven plaats in Friesland. Deze avond zal wellicht voor iedereen toegankelijk zijn.

HERHALING IS DE

kracht van de reclame

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%.

N.V. Hard- en Zachthout Import Mij.

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-1888

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (01840)-5566
Postbus 70, Sliedrecht

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT

Telefoon (01840)-5566

NIEUWBOUW EN REPARATIE

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSTRAAT 102 - TEL. 01894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

Handel & Industrie

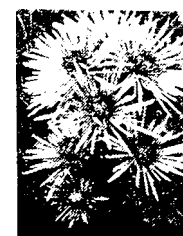
OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*

DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244* telex 32723 Fides NL

In voorraad:

Stalen kantoorkasten
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC

Direkte: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwdan wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WON

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 33 16 augustus 1980

Geweldloos?

Kan het zich uit protest laten vastketenen, zoals actie-voerders bij de Kerncentrale van Borssele deden, nog wel als „geweldloos” worden aangemerkt? Het is één van de aspecten van de „burgerlijke ongehoorzaamheid” waarop Dr G. Maneschijn in bijgaand artikel ingaat.

Concept-program CDA aangeboden

De CDA-commissie die tot taak had een concept-verkiezingsprogramma te stellen is met haar taak gereed. Zij geeft op pag. 4 en 5 een samenvatting van dit concept.

dr. G. Maneschijn, Vrije Universiteit, Amsterdam

Burgerlijke ongehoorzaamheid

Het verschijnsel burgerlijke ongehoorzaamheid is al meer dan honderdvijftig jaar oud, maar in onze tijd wordt het in verband gebracht met de beweging voor burgerrechten, die in de zestiger jaren door dr. Martin Luther King in Amerika werd gevoerd. Ook de geweldloze actie van dr. Beyers Naudé in de strijd tegen de apartheidspolitiek van Zuid-Afrika, alsmede het optreden van slachtoffers van die apartheid als ds. Buti en dr. Boesak, passen in het algemene beeld dat we van burgerlijke ongehoorzaamheid hebben.

Scheidslijn

Bijna zonder reserve riepen deze acties onze bewondering op. In Nederland vond men burgerlijke ongehoorzaamheid iets moois. Het was geweldloos, ging uit van juiste beginselen en toonde groot respect voor de rechten van anderen. Wie zou dat niet toejuichen? Sinds kort is dat een beetje veranderd. Nu we in Nederland geconfronteerd worden met een actie van kerken en groepen christenen ten behoeve van „illegale gastarbeiders” (= een verkorte zegswijze voor buitenlandse werknemers zonder een verblijfsvergunning en een tewerkstellingsvergunning) blijkt burgerlijke ongehoorzaamheid (want zo mag die actie wel heten) ineens een controversiële zaak te zijn. Door kerkelijke gemeentes, die daadwerkelijk „illegalen” hebben gehuisvest, liep ineens een diepe scheidslijn. Zolang burgerlijke ongehoorzaamheid zich veraf voltrok was het iets moois, zodra het dichtbij kwam, werd het iets controversieels. Dat is maar niet toevallig, dat is kenmerkend voor het verschijnsel. Dat roept de vraag op wat burgerlijke ongehoorzaamheid eigenlijk is, wat men er mee wil bereiken en op welke manier een daad van burgerlijke ongehoorzaamheid is te rechtvaardigen. Dat laatste in verband met de gehoorzaamheid die men de

wettige overheid verschuldigd is. Dat laatste vraagt om een korte uiteenzetting van de reformatorische leer over het gezag van de overheid en een antwoord op de vraag of binnen die leer burgerlijke ongehoorzaamheid een rechtmatige plaats kan krijgen.

Omschrijving

Burgerlijke ongehoorzaamheid (BO) kan niet in enkele zinnen haarscherp worden gedefinieerd. Het is een verschijnsel dat zich in de samenleving voordoet in verschillende vormen. In zijn bekende studie Recht, Orde en Burgerlijke Ongehoorzaamheid heeft C. J. M. Schuyt BO getypeerd als een specifieke vorm van politiek protest, dat geïncubiseerd moet worden in het midden van een continuum dat zich uitstrekt van legale protestvormen tot rebellie en revolutionair verzet. BO ligt op de grens tussen enerzijds legale acties en anderzijds illegaal geweld. Met het laatste deelt BO de illegaliteit, met het eerste de geweldloosheid en de acceptatie van vrijwel het gehele rechtssysteem. Inderdaad is BO illegaal, maar onder uitdrukkelijke loyaliteit jegens alle andere wetten en het rechtssysteem als zodanig. Dat is zeer principieel, want alleen op deze wijze kan duidelijk worden dat BO maar niet een willekeurige wetsovertreding is, maar een daad van weloverwogen ongehoorzaamheid jegens één wet of een bepaald aspect van één wet met als doel een appèl te doen op het geweten van de wetgever en de medeburgers.

Botsing

Deze combinatie van bewuste wetsovertreding en bewuste wetsovertreding is kenmerkend voor elke daad van BO. De boven gesignaleerde botsing van meningen is onvermijdelijk als zich een vorm van BO voordoet, want daaraan ten grondslag ligt een botsing van plichten, die gegeven is met de belangrijkste karakteristiek van BO: loyaliteit tegenover het rechtssysteem als geheel, ongehoorzaamheid jegens één specifieke wet, die als onjuist wordt beschouwd. Dit vraagt van een persoon, die een

daad van BO stelt, dat hij oprecht is en zijn intentie op adequate wijze naar buiten brengt.

Als de overheid en de medeburgers van dezelfde rechtsbeginselen uitgaan als hij doet zal men die intentie kunnen herkennen. (Erkennen komt daarna). De intentie van de actor en de perceptie van de overheid moeten op elkaar zijn afgestemd. Dat is niet in elke samenleving mogelijk. Als voorbeeld noem ik het optreden van Russische dissidenten. Van hun kant is stellig de intentie aanwezig niet meer dan een daad van BO te stellen, soms zelfs dat nog niet eens (bijv. als ze pleiten van toekenning van grondwettelijk vastgelegde rechten). De Russische autoriteiten reageren daarop met strafvervolgning, stille repressies of uitwijzing, nooit met een open discussie of een bijstelling van het beleid.

De intentie van de dissidenten wordt niet voldoende begrepen, maar door een reactionaire regering beschouwd als een daad van rebellie. Dat is geen toeval, maar een met de Russische staatsvorm gegeven onvermijdelijkheid. Een repressieve staat biedt geen ruimte aan BO. Alleen als overheid en burgers delen in dezelfde waarden en normen van vrijheid, gelijkheid en gerechtigheid en alleen als het overheidsgezag wortelt in het rechtsbesef van de burgers, is BO mogelijk. Dat wil zeggen: alleen in de democratische rechtsstaat is het mogelijk een daad van BO te stellen op zodanige wijze dat de adressanten zich aangesproken voelen op de enig juiste wijze: **in hun geweten**. BO beroept zich altijd op dezelfde beginselen van recht en gerechtigheid, waarop de democratische rechtsstaat is gebaseerd.

Toetssteen

BO is daarom geen bedreiging, maar een toetssteen van de democratie. De morele basis van het democratisch rechtssysteem wordt op zijn waarde getest. Wie BO wil verbieden durft de democratische rechtsstaat niet aan. Na deze opmerkingen vooraf is het mogelijk een omschrijving te geven van BO. Ik volg daarbij de definitie van de Amerikaanse filosoof John Rawls: BO is een **publieke, geweldloze, gewetensvolle, politieke daad van wetsovertreding met de bedoeling een verandering in de wet of in een bepaalde wettelijke maatregel tot stand te brengen**. Aan deze definitie zijn 5 aspecten te onderscheiden; Het **juridische aspect**: de handeling is illegaal; het **morele aspect**: de handeling is gewetensvol; het **nationale aspect**: de handeling

vertoont een herkenbare betekenisverband met het te bereiken doel; het **publieke aspect**: de handeling geschiedt openlijk onder acceptatie van alle gevolgen van dien, het **sociale aspect**: de handeling is geweldloos en respecteert de rechten van anderen. Over alle aspecten maken we enkele opmerkingen. De illegaliteit van de handeling slaat op de welbewuste wetsovertreding. Een beroep op de wet gewetensbezwaren, een staking, een demonstratie of boycot zijn alle geen vormen van BO. Meestal heeft iemand die met BO begint wel vele legale middelen gebruikt, maar zonder succes. De illegaliteit van de handeling is een uitdaging: vervolg mij en ik zal u aantonen dat de wet, die ik heb overtreden, onrechtvaardig is. Voorbeelden: de door Luther King georganiseerde sit-ins en het niet betalen van de Kalkar-heffing. Het morele aspect is iets gecompliceerder. Het beroep op het geweten kan zuiver subjectief worden opgevat en daarom niet meer

beargumenteerbaar. Dat is onbevredigend. Het kan de indruk wekken dat men zich aan verdere argumentatie onttrekt en aan de ander een minder nauwgezet geweten toedicht. Dat is beslist niet de bedoeling. Men doet een beroep op de publieke moraal, bijvoorbeeld op een algemeen aanvaard begrip van gerechtigheid. Zo'n beroep is controleerbaar en kan de overheid aanspreken op de ook door haar beleiden morele grondslagen van de rechtsstaat.

Moreel appèl

Het morele appèl dat hulpverleners van „Kerk-illegalen” op mevr. Haars hebben gedaan is niet iets persoonlijks, maar iets van algemene aard: je kunt

Vervolg op pag. 2

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

Boek over geschiedenis ARP

Met als titel „**PERSONEN EN MOMENTEN**” uit de geschiedenis van de ARPPartij verschijnt er deze herfst een publicatie over de geschiedenis van de ARPPartij. Het boek zal een groot aantal artikelen bevatten over historische figuren uit de ARPPartij. Artikelen die in het kader van het eeuwfeest van de ARP verschenen zijn. Het boek zal onder meer portretten bevatten over Abraham Kuyper, H. Bavinck, A. Mackay, L. W. C. Keuchenius, A. Anema, P. S. Gerbrandy, H. Colijn, J. Schouten, Th. J. Idenburg, Th. Heemskerk, ds. A. S. Talma. Daarnaast worden onder andere artikelen opgenomen over de positie van de vrouw in de ARPPartij, alsmede een „subjectief portret” van de partij door partijvoorzitter H. A. De Boer. Aan deze geïllustreerde bundel werken o.a. mee G. Puchinger, W. F. de Gaay Fortman, I. A. Diepenhorst, J. van Bennekom, R. H. Bremmer, A. M. Donner, mevr. Diemer-Lindeboom. Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300

pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f 15,- gaan bedragen. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van de bijgaande bon.

Bon
Ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode + woonplaats:

tekent in op de publicatie „**PERSONEN EN MOMENTEN**” uit de geschiedenis van de ARPPartij”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon op naar: secretariaat ARP, Antwoordnummer 66, Den Haag (een postzegel is niet nodig).

DEZE WEEK IN NG:

In oenschouw NGCommentaar pagina 3
Concept CDA-verkiezings-program 1981-1985 pagina 4/5
De verzorgingsstaat pagina 6
De boer ploetert voort pagina 7

Vervolg van pag. 1

Burgerlijke ongehoorzaamheid

mensen, die in het verleden het vuile werk voor ons hebben opgeknapt, niet zomaar over de grens zetten. Mevrouw Haars moet zich dan ook moreel verantwoorden niet ten aanzien van haar privé-moraal, maar ten aanzien van haar optreden als publieke persoon. Het is onzuiver haar een gewetensvolle overweging te ontzeggen, alleen omdat zij een andere overtuiging heeft dan haar bestrijders. Het luistert ethisch hier zeer nauw. Vereist is een zorgvuldig onderscheid tussen privé-moraal en publieke moraal.

Nog een tweede element is opgesloten in het morele aspect: de handeling geschiedt niet uit eigenbelang, maar in het belang van het algemeen welzijn, van gerechtigheid of mensenrechten. Het in onze welvaartsstaat zo algemeen geworden optreden van pressiegroepen heeft niets te maken met BO. Het lijdzaam verzet van PTT-personeel tegen het besluit een aantal diensten van Den Haag naar Groningen over te brengen of het te hoop lopen van studenten tegen bezuinigingen op het wetenschappelijk onderwijs zijn van een andere orde dan BO. Daarmee is niet gezegd dat ze onrecht zijn, wél dat ze niet vallen onder de beschrijvende kenmerken van BO. Ze bedoelen immers deelbelangen te bevorderen van slechts een deel van de bevolking.

Met de actie ten behoeve van de „kerk-illegalen” ligt dat anders. Het lijkt me duidelijk dat de actievoerders niet handelen uit eigenbelang. De vraag is of het algemeen belang wordt gediend, de gerechtigheid en de mensenrechten. Het algemeen belang is wat moeilijk vast te stellen. Men kan wijzen op het gevaar dat een illegaal verblijf van buitenlanders kan opleveren, maar daar staat tegenover dat een aantal bedrijfstakken in acuut gevaar zou komen als van de ene dag op de andere aan alle illegale gastarbeid een einde werd gemaakt. Men zal over het voor en tegen van geval tot geval moeten beslissen. Meer succes heeft de verwijzing naar sociale gerechtigheid en mensenrechten. Het lijkt onbillijk de zwakste schakel (de „illegale gastarbeider”) aan te pakken in een situatie waarin de sterkste schakel (de „illegale werkgever”) praktisch ongrijpbaar. En wat mensenrechten betreft kan men een beroep doen op het recht op menswaardige behandeling van mensen die in een periode, toen het ons economisch goed ging, het vuilste werk hebben opgeknapt onder vaak erbarmelijke condities. De verantwoordelijke overheidspersonen zullen een harde dobber hebben een morele verantwoording te geven die deze argumenten serieus neemt. Naar mijn gevoel is mevrouw Haars daarin tot nu toe niet geslaagd.

Over het **nationale aspect** kan ik kort zijn. Het gaat erom dat de samenhang tussen een daad van BO en het te bereiken doel zinvol is. Als iemand een verkeersknooppunt ontregelt omdat hij tegen betaling van schoolgeld is, is dat zinloos, maar als kleurlingen in Kaapstad het onderwijs boycotten omdat ze tegen apartheid zijn, is dat uiterst zinvol.

Bedoeling

Over de bedoeling kan bij niemand enig misverstand bestaan. In het **publieke aspect** gaat het om de openbaarheid van de handeling en om de adressant van de handeling: de overheid en de samenleving als geheel. Wie stiekem door rood licht rijdt of uit protest tegen „het groot-kapitaal” in een supermarkt uit stelen gaat handelt crimineel en stelt niet een daad van BO. Wie openlijk gast-arbeiders in zijn kerk opneemt en zich niet aan vervolging door de justitie onttrekt, die stelt wel een daad van BO (gegeven dat ook aan alle andere voorwaarden is voldaan). Mensen als Martin Luther King en Beyers Naudé hebben zeer nauwgezet aan deze voorwaarde voldaan. Tenslotte het **sociale aspect**. Het meest bediscussieerde element van dit aspect is wel de

geweldloosheid. Dat is te verklaren uit het feit dat het verschil tussen geweld en geweldloosheid niet altijd te trekken is en dat geweldloosheid soms schadelijker is voor de betrokkene dan geweld.

Een consequente economische boycot kan iemand tot de bedelstaf brengen, terwijl het geweld van één keer een pak slaag geen nadelige gevolgen hoeft te hebben. Maar wat is precies geweldloosheid? Gandhi en Beyers Naudé handelden geweldloos, maar is de actie van bijvoorbeeld „Breek de atoomketen” bij de kerncentrale in Borssele ook geweldloos? (Men liet zich met ketenen aan de poort vastmaken.) Naar mijn overtuiging niet. Men dwingt immers de tegenpartij geweld te gebruiken om de barricade op te ruimen. Dat lijkt me een geraffineerde (zo men wil: hypocriete) vorm van indirect geweld. Men kan zich ook afvragen of economische boycotts wel geweldloos zijn, zeker als men de opvatting is toegedaan dat economische macht veel slachtoffers kan maken.

Geweldloos optreden

Hoe dit ook zij: de pleger van een daad van BO zal de oprechte bedoeling moeten hebben geweldloos op te treden en wel om twee redenen: hij geeft daarmee te kennen dat hij zijn medeburgers beschouwt als moreel hoogstaande en verantwoordelijke mensen, met wie hij te allen tijde wil blijven communiceren, en omdat hij de rechten en belangen van zijn medeburgers niet wil laten lijden onder zijn actie.

Ik meen dat de actie ten behoeve van de „kerk-illegalen” aan deze voorwaarden voldoet, maar bijvoorbeeld het kraken van de koop-appartementen aan de Prins Hendrikkade te Amsterdam niet. Kraken kan een daad van BO zijn, maar de meeste kraakacties lijken er in de verste verte niet op. Daarmee is niet gezegd dat ze in de morele zin des woords onrechtmatig zijn (speculatie-leegstand is dat zeker wel), maar wel dat er geen sprake is van BO. Samenvattend kunnen we zeggen dat een daad van BO van aan de volgende voorwaarden moet voldoen:

1. De daad is illegaal, maar alleen voor zover het de te overtreden wet betreft. Het rechtssysteem als geheel wordt uitdrukkelijk gerespecteerd; verder wenst men op geen enkele wijze de democratische rechtsstaat omver te werpen;
2. Men erkent dat de betreffende wet op democratische wijze tot stand is gekomen en op grond daarvan in principe gehoorzaamd moet worden;
3. Men handelt gewetensvol met de bedoeling duidelijk „over te komen” wat betreft het te bereiken doel. Dat doel moet moreel te rechtvaardigen zijn;
4. Men handelt niet uit eigenbelang, maar met het oog op het algemeen belang of in het belang van

gerechtigheid en mensenrechten;

5. De daad is geweldloos;

6. De daad is publiek, d.w.z. openlijk en politiek van karakter. Men poogt niet te ontkomen aan rechtsvervolging en bestraffing.

Tenslotte nog iets over de **rechtvaardiging van BO**. De eerste toets is de overeenstemming met de bovengenoemde voorwaarden. Dat luistert al zo nauw dat vele vormen van burgerlijk verzet af moeten vallen.

Als echter aan alle voorwaarden is voldaan, is er dan niet het doorslaggevend bezwaar dat BO een aantasting is van enerzijds afgesproken democratische procedures en anderzijds van de voor christenen zwaarwegende eis de overheid te gehoorzamen?

Bezwaren

Op beide bezwaren wil ik kort ingaan. Wat het eerste bezwaar betreft gaat het om de regel dat in een democratische rechtsstaat de meerderheid beslist. Als een wet volgens de spelregels van de parlementaire democratie tot stand is gekomen, dient zij te worden uitgevoerd. Dat geldt ook voor de 1 november-wet. Het probleem is nu dat een wet niet juist is omdat zij door een meerderheid tot stand is gekomen, maar dat zij juist is en daarom door een meerderheid aangenomen dient te worden. Met andere woorden een volgens de regels van de parlementaire democratie tot stand gekomen wet kan best onjuist zijn. Hier ligt een aangrijpingspunt voor BO. De bewijslast dat de wet onjuist is ligt echter niet bij de werkgever, maar bij hen die menen dat de wet in die mate onjuist is dat BO is geboden.

Daarom zal in een goed functionerende parlementaire democratie BO uitzondering moeten zijn en geen regel. De actie van de kerken ten behoeve van de „kerk-illegalen” is inderdaad een uitzondering en neemt bovendien de bewijslast hoogst serieus. Het tweede bezwaar weegt vooral in protestantse kringen zwaar. Met een beroep op Romeinen 13: 1 en 2 („Ieder mens moet zich onderwerpen aan de overheden, die boven hem staan. Want er is geen overheid dan door God en die er zijn, zijn door God ingesteld. Wie zich dus tegen de overheid verzet, wederstaat de instelling Gods, en wie dit doet, zullen een oordeel over zich brengen”) wordt BO door sommigen ontoelaatbaar geacht. Persoonlijk ben ik het daarmee niet eens.

Misvatting

Ik meen dat er sprake is van een misvatting van de strekking van Romeinen 13: 1 en 7 en van een onderwaardering van de morele basis van de moderne democratische rechtsstaat. Wat het eerste betreft is de strekking van Romeinen 13 tweezijdig. Enerzijds wordt betoogd dat onderwerping aan het overheidsgezag christenplicht is, anderzijds dat een overheid er is om recht en gerechtigheid te doen (vs. 3: „Zij staat immers in dienst van God, u ten goede”).

De christen is dan ook niet geroepen tot blinde gehoorzaamheid, maar tot het **doen van het goede** (vs. 3: „Als iemand goed handelt....” en „.....doe het goede.....”).

Daarin uit zich concreet de plicht tot onderwerping. De verwijzing naar God als oorsprong van het gezag zegt in feite dat de plicht tot onderwerping moreel van aard is: loyaliteit zolang de overheid goed doet, reserve (en desnoods ongehoorzaamheid) als de overheid kwaad doet. Romeinen 13 gaat over de **morele basis** van overheidsgezag. Van daaruit kan er geen principieel bezwaar worden ingebracht tegen BO. BO is

immers een toetssteen van deze morele basis. Het werkelijke bezwaar ligt dan ook niet hier (in de Reformatie is dit reeds door Calvijn en Beza naar voren gebracht) maar in een onderwaardering van de morele basis van de **democratische rechtsstaat**. Het verschil met de overheidsstaat van de Reformatie-tijd is dat toen de **autoriteiten** (wereldlijke en kerkelijke) uitmaakten wat goed was, en dat in de democratische rechtsstaat de burgers dat zelf doen.

De klassieke reformatische overheidsleer was niet vrij van paternalistische trekjes: alleen de overheid wist wat goed was voor het „gemene volk”. Het probleem is dus hoe het „u ten goede” concreet moet worden ingevuld: door de autoriteiten of door de betrokken mensen. Wie voor het eerste alternatief kiest is een paternalist, wie voor het tweede kiest een democraat. Ik kies voor het tweede alternatief. De „kerk-illegalen” en de hun hulp biedende instanties weten beter wat goed is voor henzelf, dan de overheid dat weet. Zo men wil: als de overheid het beter meent te weten moet ze het ook op overtuigende wijze weten uit te leggen.

Tot dusver is ze daarin niet geslaagd. Mijn conclusie: BO is eerder een bevestiging van de reformatische overheidsleer dan een aantasting. Het gaat er tenslotte om hoe het „u ten goede” wordt ingevuld, op paternalistische of op democratische wijze.

Pas hier gaan de wegen uiteen; niet in het beginsel.

Grondslagen

Een laatste vraag is of een

rechtmatige daad van B door de regering moet worden gehonoreerd. Mijn antwoord is dat dit van geval tot geval moet worden beslist en daarover ging het niet in dit artikel. Ik heb willen aantonen dat BO de morele grondslagen van onze rechtsstaat ter discussie stelt op een bijzondere en nauwgezette manier.

Zij die een daad van BO stellen staat tenslotte niets anders ter beschikking dan het **argument**. Van de regering mag worden verwacht dat zij antwoordt niet met machtspolitiek of een formeel beroep op regels, maar met **tegenargumenten**. In de ethische bezinning hebben we nu eenmaal geen ander middel. En als in de kwestie van de „kerk-illegalen” zou moeten worden toegegeven dat de tegenargumenten van de regering onvoldoende zijn, maar dat de overmacht van de feiten haar dwingt tot een strikte uitvoering van de één november-wet, dan zou het een regering, waarin met name christenen verantwoordelijk zijn voor het vreemdelingenbeleid niet misstaan toe te geven dat het probleem niet zit in Romeinen 13, maar in Leviticus 19: 33 en 34 („En wanneer een vreemdeling bij u in uw land vertoeft zult gij hem niet onderdrukken. Als een onder u geboren Israëliet zal u de vreemdeling gelden, die bij u vertoeft; gij zult hem liefhebben als uzelf, want gij zijt vreemdeling geweest in Egypte: het land k ben de Here uw God”) welke tekst we niet hebben kunnen toepassen op het beleid ten aanzien van legaal en illegaal bij ons vertoevende buitenlandse werknemers. Het toegeven van deze onmacht is heel wat eervoller dan het als maar beweren dat het uitwijzingsbeleid het welzijn van de betrokkenen dient. Alsof het niet gaat om het afschermen van onze welvaartsstaat tegen ongewenste indringers.

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Er van uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Vermoedelijk kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

Opheffingspartijraad 27 september 1980

Binnenkort zullen de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad gaan stemmen over de vraag of de fusie van de ARP met CHU en KVP in één CDA definitief moet doorgaan. Een eventueel positief antwoord hierop, betekent dat de partijraad van de ARP op 27 september a.s. de laatste partijraad in AR-verband zal zijn. Het spreekt vanzelf dat deze partijraad vanwege dit feit een bijzonder karakter zal hebben. Over het definitieve programma zult u binnenkort meer informatie via Nederlandse Gedachten ontvangen. De datum kunt u in elk geval al in uw agenda noteren, of nog beter: geef u direct op als belangstellende voor deze partijraad, aangezien het aantal plaatsen voor belangstellenden slechts zeer beperkt is. (Inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst).

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum: ...-...-1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partij-secretariaat, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (vóór 1 september a.s.).

STER ELITE FREESIA'S

ELITE ANJERSTEEKEN

VASA ALSTROEMERIA

**n.v. HANDELS-
KWEKERIJ**

**M. C. VAN
STAAVEREN**

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Vreemd I

Afgelopen week is door het hoogste gezag in Amerika een nieuwe nucleaire strategie vastgesteld. Op dit moment willen wij op deze strategie zelf niet ingaan, doch slechts op de manier waarop zij is afgekondigd.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Muskie heeft zich erover beklagd dat hij van tevoren niet was geïnformeerd. Is die klacht op zichzelf al merkwaardig, nog merkwaardiger is dat zij gegrond blijkt te zijn ook. Als verklaring voor deze vreemde nalatigheid werd gegeven dat de zaak reeds in kannen en kruiken was toen Muskie's voorganger, Vance, nog in functie was. Zou de afkondiging van een nieuwe nucleaire strategie in Amerika een zaak van zo ondergeschikte betekenis worden geacht dat men het niet de moeite waard vindt deze zaak op te nemen in het dossier van belangrijke aangelegenheden voor een nieuwe minister van buitenlandse zaken? En zou er in de afgelopen maanden met geen woord over gerept zijn in de Raad voor Veiligheidsaangelegenheden

waarvan zowel president Carter's veiligheidsadviseur Brezinski als minister Muskie deel uitmaken? Het gaat soms vreemd toe in het land van de onbegrensde mogelijkheden.

Vreemd II

Over de afkondiging van de nieuwe Amerikaanse nucleaire strategie zijn door het Tweede-Kamerlid Joep de Boer vragen gesteld aan de Nederlandse ministers van buitenlandse zaken en defensie. In deze vragen wordt op het belang van de nieuwe strategie voor de Europese veiligheid gewezen. Redelijkerwijs mag er dan ook van worden uitgegaan dat er in de maanden, voorafgaande aan deze strategiewijziging, uitvoerig overleg heeft plaatsgevonden in het bondgenootschap. Wel vreemd is dan dat er van dit overleg kennelijk niets is gebleken in het beraad van de regering met de vaste kamercommissies. Het zal toch niet waar zijn dat de Amerikanen niet alleen hun eigen minister vergeten zijn in te lichten, maar ook hun bondgenoten? We zien het antwoord van de ministers met belangstelling tegemoet.

NG COMMENTAAR

Geleide spontaniteit

In toenemende mate worden de hoofdsteden in het Westen het tafereel van uitingen van spontane woede van Iraniërs, die in de betrokken landen gastvrijheid genieten. Dit leidt op vele plaatsen tot ongeregelde demonstranten worden opgepakt, weigeren zij hun namen op te geven en beklagen zij zich over de hen ten deel gevallen mensonwaardige behandeling. Wanneer zij echter spontaan besluiten hun namen wel te vermelden en vervolgens worden vrijgelaten, zijn de ondergane ontberingen niet van dien aard, dat zij niet onmiddellijk weer de straat op kunnen gaan. Een aantal

elementen zijn te opmerkelijk om ze onvermeld te laten. Hoe komt het dat de in Moskou verblijvende Iraniërs kennelijk niet vatbaar zijn voor die aanvallen van spontane volkswoede? Hoe komt het dat de ayatollah's zich zo geweldig druk maken over de rechten van de mens van hun onderdanen in andere landen maar wel aan de lopende band executies uitvoeren in eigen land? Waar hebben wij in het verleden ook al weer dergelijke uitingen van spontane ontlading van de volksgevoelens meer meegemaakt? En de meest benauwende vraag: hoe is het toch mogelijk dat mensen zich zo volledig ondergeschikt kunnen maken aan anderen dat zij eerder op robots dan op mensen lijken?

Sail '80

Aan de manifestatie Sail '80 neemt ook een zeilschip deel dat eigendom is van de Chileense overheid. Een aantal organisaties en ook een enkel Kamerlid heeft zich daar zozeer over opgewonden dat zij zich tot de minister van buitenlandse zaken hebben gericht. Deelnemen van een dergelijk schip had niet mogen plaatsvinden. Afgelopen zaterdag heeft koningin Beatrix de eerste prijs voor de zeilrace uitgereikt aan het

Poolse marine-opleidingsschip. Nu is het algemeen bekend dat de situatie in Polen op het gebied van de mensenrechten niet bijster zonnig is terwijl ook het sociale klimaat weinig opwekkend is, gezien de er heersende sociale onrust. Van opwinding echter geen sprake. Toch lijkt het ons goed in de reglementen van internationale sportmanifestaties een regel op te nemen dat het slechts vertegenwoordigers van respectabele landen is toegestaan te winnen.

Verkiezings-program

Woensdag jl. presenteerde de CDA-program-commissie aan de pers het nieuwe verkiezingsprogramma. Het is een gedegen werkstuk dat zij daarmee aan de partij-organen ter discussie aanbiedt. Een eerste indruk is dat het ontwerp-program minder beschouwend van aard is dan „Niet bij brood alleen”, maar zakelijker van toonzetting. Op het zo actuele punt van de werkgelegenheid bevat het programma krachtige voornemens. Doelstelling is het aan de slag willen helpen van ongeveer 300 000 mensen. In het alomvattende kader mensen en groepen van mensen een meer zinvol bestaan te willen bieden verdient de commissie grote waardering. In ons volgend nummer komen wij in deze rubriek nader op dit programma terug.

van de noden van onze samenleving elkaar aanspreekt op de vernieuwende kracht van het Evangelie. Alleen dan zal er van het CDA een wervende kracht uitgaan, die zich ook kan uitstreken tot diegenen die de weg naar de elfde oktober niet ten einde toe hebben meegemaakt. Want een dergelijke gedachtenwisseling noodt tot deelname. Goud dat niet dagelijks gedragen wordt, wordt mat en verdonkert. Het elan moet dagelijks worden gevoed en we moeten deksels op onze hoede zijn voor alles wat dat oorspronkelijk elan belaagt. Alleen dan voorkomen we dat we later, terugblikkende op de elfde oktober 1980, zullen zeggen: voor mij had het niet hoeven.

P. H. K

vernieuwende politieke factor zou kunnen zijn. Misschien hebben zij gelijk, misschien hebben zij ongelijk. Hun-gelijk of ongelijk hangt af van diegenen die gebleven zijn. Van groot belang in dit opzicht is hoe we tegen die elfde oktober aankijken: als een eindpunt of als een beginpunt. Sla je, tevreden terugblikkend op een lang niet gemakkelijke periode, de armen over elkaar of zeg je: nu kunnen we eindelijk van start. Het gevaar is niet denkbeeldig dat we door alle eindeloze fusie-procedures de totstandkoming van het CDA zelf min of meer als doel zijn gaan zien en er een beetje het zicht op verloren hebben dat het CDA slechts middel is. Maar dan vervallen we in de fout van de Amerikanen die het kandidaatsstellingssysteem als doel zijn gaan zien en vergeten leken te zijn dat het er om ging de beste man als kandidaat te krijgen.

Waar het om gaat

Waar het om gaat is het doel, het voeren van een politiek die zijn inspiratie vindt in het Evangelie. Dat is de vonk die het CDA moet bezielen en bepalend daarvoor zal zijn in hoeverre de grondslag in die partij functioneert. In dat verband is het van minder belang of het te voeren beleid als links of rechts moet worden gekarakteriseerd. Maar van wezenlijk belang is dat men bij de behandeling

gevaaren zullen kunnen worden bezworen. Het systeem van de Amerikaanse kandidaatstelling voor het presidentschap beoogt de bevolking zoveel mogelijk inspraak te verzekeren. Juist om die reden heeft men het systeem van de voorverkiezingen ingevoerd, teneinde te voorkomen dat partijbazen op de conventie de dienst uitmaken; en juist om die reden heeft men vier jaar terug bepaald dat de afgevaardigden in eerste instantie aan de uitslag van de voorverkiezingen gebonden blijven. En wat is het resultaat: dat men in de goede bedoelingen is vastgelopen en dat men straks een keus moet doen uit kandidaten, waarvoor eigenlijk niemand warm loopt. Het systeem dat beoogt de beste man te krijgen voor het hoge ambt van president, schrikt door zijn langdurigheid, omslachtigheid en kostbaarheid de goeden juist af.

CDA-fusie

De vakanties zitten er weer op en we moeten weer aan de slag. Vóór ons ligt in de onmiddellijke toekomst de fusie van het CDA. Wat nu ook exact kan worden aangeduid als de oorsprong van het CDA, de gedachte van het CDA sloeg pas aan toen grote groepen van de Nederlandse bevolking beseften dat in de wereld van vandaag het geschieden optrekken van christen-democraten een beletsel vormde voor het aanpakken van de problemen van de huidige samenleving en toen men ging inzien dat er meer was wat verbond dan wat verdeelde. Het fusie-proces heeft lang geduurd en heeft vele moeilijke momenten gekend; moeilijkheden van levensbeschouwelijke, van praktisch-politieke, van organisatorische aard. Al die moeilijkheden kunnen er gemakkelijk toe leiden dat het elan van het eerste uur wat verloren gaat, dat de vonk van het begin, zijn kracht verliest. En het is geenszins uitgesloten dat menigeen na 11 oktober zal verzuchten; ziezo, het zit er weer op. Alleen: deze keer zullen we er niet aan toe kunnen voegen: een volgende keer moet het heel anders, anders hoeft het niet meer. Want hier hebben we niet te maken met een periodiek gebeuren dat om de vier of vijf jaar terugkomt en waar we het oorspronkelijk elan in kunnen proberen terug te brengen. We zullen het er van de aanvang af in moeten houden. Toegegeven, er zijn mensen die in die vonk geloofd hebben, die hartstochtelijk geloofd hebben in de vernieuwende kracht die van één christen-democratische partij zou kunnen uitgaan en die vóór het moment van de fusie al afgehaakt hebben, omdat door alle geruzen moeilijkheden bij hen het geloof teloor was gegaan dat het CDA die

„Het zit er weer op”

De vakanties zitten er weer op. Voor sommigen niet bepaald een zaak om met veel genoegen op terug te zien, gezien de grimmige stemming van de weergoden; voor anderen een blijvend feest van herinnering door de opgewekte stemming van diezelfde weergoden. Zelden is de zesweekse vakantie-periode in zulke ongelijkssoortige stukken opgedeeld. Maar iedereen zal het er over eens zijn: de vakantie mag terugkomen volgend jaar. Datzelfde kan niet zonder meer worden gezegd van een aantal andere verschijnselen die er weer op zitten.

Moskou

We hebben het feest van de Olympische Spelen in Moskou weer achter de rug maar van een feestelijke entourage was weinig te merken; een stramme organisatie die van het ideaal van de broederschap waar de Olympische hymne van spreekt weinig heel liet. Een beperkte broederschap tussen de deelnemers en geen enkele verbroedering met de bevolking van het gastland. Maar de kinderen van Moskou kunnen in ieder geval opgelucht adem halen, want zij mogen nu weer spelen in de Moskouse straten: zij ontsieren nu immers niet langer het straatbeeld. Nee, als we op de Olympische Spelen terugkijken, dan zeggen we: het zit er weer op; een volgende keer moet het heel anders, anders hoeft het niet meer. Een ander feest dat er weer op zit, is de Conferentie van de Verenigde Naties voor de Vrouw. Ook dit feest is in het water gevallen. De beeldschone Palestijnse Leila Khaled, die vroeger vliegtuigen kaapte, heeft thans de conferentie te Kopenhagen gekaapt en met meer succes dan haar vroegere kapingen opleverden. Maar ook als Leila niet aanwezig was geweest zou het resultaat vermoedelijk hetzelfde zijn geweest. En we zeggen het staatssecretaris Kraayeveld-Wouters na: het zit er weer op; een volgende keer moet het heel anders, anders hoeft het niet meer.

Conventie

We hebben de Conventie van de Republikeinse partij in Amerika achter

de rug die als Republikeins kandidaat voor het presidentschap Ronald Reagan heeft opgeleverd en op dit moment vindt de conventie van de Democratische Partij plaats die naar alle waarschijnlijkheid uit zal lopen op een candidatuur van de zittende president Jimmy Carter. Maar de stemming in Amerika is nu al zo dat een groot deel van de bevolking uiterst ongelukkig is met beide kandidaten en de kans is dan ook groot dat er vrij algemeen verzucht zal worden: het zit er weer op: een volgende keer moet het heel anders, want zo hoeft het niet meer.

Vreemd eigenlijk dat uit zoveel dingen het oorspronkelijk elan verdwijnt, dat de vonk die eerst bezielde, uitgedoofd wordt. Aan de Olympische Spelen lag de vonk ten grondslag van de sport die verbreedert; van de eerlijke wedijver tussen mensen die vreugde vinden in het bedrijven van sport in een sfeer van bezielende competitie. „Niet op het winnen, maar op het meedoen komt het aan”. Kom daar nu eens om; en lees de kolommen van de sportjournalisten vol gal en venijn er eens op na, als een nationale kandidaat het er minder goed heeft afgebracht. En dan praten we nog niet eens over de politiek en de commercie die zich beide in een niet aflatende strijd van de spelen hebben meester gemaakt. De eerste heeft in 1980 in Moskou koning gekraaid, de tweede zal het in 1984 wel in Los Angeles doen.

Vrouw

Aan de VN-conferentie voor de vrouw lag de gedachte ten grondslag dat slechts door een wereldwijde inspanning de vrouw aan haar rechten en derhalve tot haar recht kan komen. Of het nu zo'n gelukkige gedachte was dat te doen via een wereldconferentie is iets wat we nu maar buiten beschouwing laten, maar het oorspronkelijk elan was oprecht. Maar zowel in Mexico in 1975 als in Kopenhagen in 1980 stond niet de vrouw centraal, maar de wereldpolitiek. En het is de vrouw die uiteindelijk het slachtoffer is geworden want het zal niet meevallen om de zaak op een heel ander spoor te zetten, waar de thans opgetreden

SPIERPIJN?
Schwabe
arniflor zalf
bij: verstuikingen, lichte kneuzingen, spit
uit natuurlijke grondstoffen bereid

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, 2500 BW Den Haag.
Geén postzegel.

Abonnementsprijs f 17,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 12,00 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd

Samenvatting concept-CDA-verkiezingsprogramma 1981-1985

Vorbereiding van concept-CDA-program.

De Programcommissie van het CDA - onder voorzitterschap van prof. M. Franken - heeft maandag 11 augustus jl. het concept-verkiezingsprogramma 1981-1985 aan het dagelijks bestuur van het CDA aangeboden. De titel van het concept-programma luidt: „Om een zinvol bestaan" (nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving). De programcommissie heeft in de periode van november '79 tot augustus '80 zich gedurende een groot aantal plenaire en sectie-vergaderingen over de inhoud van het programma beraden. Daarnaast werden tal van externe adviseurs geraadpleegd.

Het dagelijks bestuur heeft met grote waardering kennis genomen van het werk van de commissie. Het dagelijks bestuur heeft een oriënterende discussie over de inhoud van het concept-programma gevoerd. Besloten is het concept-programma, zoals de commissie dat heeft opgesteld, naar de leden te zenden ter beoordeling en eventuele amendementen. Op 21 februari 1981 vindt het verkiezingscongres van het CDA plaats, waarop het programma definitief zal worden vastgesteld.

Zoals bekend is door het dagelijks bestuur van het CDA de zogeheten commissie-Donner ingesteld ter voorbereiding van een discussie in het CDA over de bewapeningsproblematiek in het kader van een algemeen vredes- en veiligheidsbeleid. De commissie-Donner zal binnen afzienbare tijd rapporteren. In het licht hiervan heeft de programcommissie in de veiligheidsparagraaf op een aantal punten alternatieve teksten geformuleerd. Voorts zijn nog in enkele gevallen alternatieve teksten voorgesteld. In het concept-programma zijn bovendien twee punten „P.M." opgenomen, te weten inzake de abortusprovocatus en de VAD. De programcommissie meent dat in afwachting van de parlementaire behandeling hiervan thans in deze nog geen nadere voorstellen moeten worden gedaan.

De programcommissie is destijds door het dagelijks bestuur van het CDA als volgt samengesteld: prof. mr. H. Franken (voorzitter), mr. W. Aantjes, R. H. van de Beeten, prof. dr. M. Bos, ir. N. Buysert, ds. G. J. Geels, prof. dr. B. Goudzwaard, mw. drs. F. J. Laning-Boersema, mw. mr. J. J. M. S. Leyten-De Wijkerslooth de Weerdesteyn, drs. J. P. van der Reijden, drs. W. K. N. Schmelzer, mr. L. A. Struik, mr. G. A. Wagner, drs. A. M. Oostlander (secretaris/rapporteur).

Tijdens de beraadslagingen van de commissie hebben zich enige mutaties voorgedaan in de samenstelling. De heren R. H. van de Beeten, prof. dr. B. Goudzwaard en mr. L. A. Struik waren, elk om uiteenlopende redenen, niet in staat hun werkzaamheden ten behoeve van de commissie te voltooien. In hun plaats zijn toetredende de heren R. J. Rotshuizen, dr. A. J. Vermaat en drs. G. A. J. Janssen. Deze drie leden hebben derhalve alleen de laatste fase van de werkzaamheden in de commissie meegemaakt, waarbij voor elk van hen het accent kwam te liggen in de secties, waarvoor zij het meest gekwalificeerd waren.

Woensdag 13 augustus werd op een persconferentie in het perscentrum „Nieuwspoor" te Den Haag, het concept-programma gepresenteerd en toegelicht. Bij die gelegenheid werd ook een door de voorzitter van de commissie, prof. Franken, opgestelde samenvatting van het concept-programma aangeboden, welke hiernaast wordt gepubliceerd.

Centrale punten uit het programma zijn:

- Behoud en voor velen verschaffen van werkgelegenheid, door de komende jaren voor ongeveer 300 000 mensen werk te scheppen, waaronder een herinschakelen van circa 120 000 arbeidsongeschikten.
- Voor 3 miljard aan impulsen voor woningbouw en stadsvernieuwing.
- 1 1/2% van het nationaal inkomen voor de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkelingssamenwerking.
- Het fundamenteel behouden van ons stelsel van sociale zekerheid.
- Een krachtig accent op vrijwilligerswerk.

„Wij zullen moeten leren leven met minder materiële welvaart"

Thema

De ernst van de problemen die in de komende parlementaire periode om een oplossing vragen wordt meer en meer onderkend. Er wordt naar nieuwe wegen gezocht in het besef dat diverse geijkte methoden geen soulaas meer bieden. Wij zullen moeten leren leven met minder materiële welvaart. De Nederlandse samenleving zal zich in een nieuwe richting moeten ontwikkelen. Het CDA richt zich daarbij op de normen van solidariteit en rechtvaardigheid, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid. Het in dit programma voorgestelde beleid wil zich daarop baseren. Zo hopen wij opnieuw ruimte te scheppen voor een zinvol bestaan.

I. Internationale solidariteit

Nederland heeft een belangrijke taak bij de ontwikkeling van een rechtvaardiger internationale economische orde. Het zet zich in voor:

- een zo groot mogelijke toegankelijkheid voor de produkten uit ontwikkelingslanden tot de markten van de ontwikkelde landen
- een actief beleid gericht op een betere internationale arbeidsverdeling
- een hervorming van het internationale geldstelsel zodat tegemoet gekomen wordt aan rechtvaardige verlangens van de ontwikkelingslanden
- opheffing van de schuldenlast van de arme landen (hulp in toenemende mate in de vorm van giften)
- gedragscodes voor de betrekkingen tussen regeringen en ondernemingen in ontwikkelingslanden.

De armste landen en groepen behouden prioriteit in de ontwikkelingssamenwerking:

- meer aandacht voor plattelandsonwikkeling en voedselproductie
- medeverantwoordelijkheid van de internationale gemeenschap voor de beschikbaarheid van energie voor de ontwikkelingslanden
- actief hulpverleningsbeleid met name gericht op de echte noodgebieden
- handhaving en waarmaken van onze ontwikkelingsinspanning
- de veelzijdigheid van de ontwikkeling wordt beklemtoond
- de rol van particuliere organisaties wordt waar nodig versterkt. Bij de evaluatie van de hulpverlening worden de hulpontvangers zo goed mogelijk ingeschakeld.

Het programma bepleit versterking van bestaande gerechtelijke instanties, die toezien op naleving van de mensenrechten, en oprichting van nieuwe (o.a. in het kader van regionale organisaties).

Het beleid richt zich op de afschaffing van het apartheidssysteem in Zuid-Afrika. Behalve het veilig voortbestaan van de staat Israël dienen ook de staatkundige rechten van de Palestijnen te worden verzekerd.

II Sociaal economisch beleid

De in de aanhef vermelde accenten in het voorgenomen beleid geven tevens aan, wat in de CDA-benadering de

komende jaren minder prioriteit zal krijgen: de groei van onze inkomens. De hogere inkomensgroepen zullen, omdat zij de sterkste schouders hebben, de grootste bijdrage moeten leveren. Maar ook de laagste inkomensgroepen zullen met een, zij het geringere, inkomensdaling rekening moeten houden.

De CDA-commissie ontwikkelt een slagvaardig sociaal-economisch beleid, als gevolg waarvan een productiegroei van 2 1/2% gemiddeld per jaar mogelijk moet zijn. Dit betekent dat in feite slechts 1 1/2% voor de inkomensverdeling beschikbaar komt, aangezien 1% daarvan gereserveerd moet worden voor ruilvoetverlies en verruiming van de investeringsmogelijkheden van het bedrijfsleven. Deze 1 1/2% voor de inkomensverdeling gaat vrijwel geheel op aan de groei van het aantal inkomensstrekkers per jaar met ongeveer 1,25%. De kwart procent die dan overblijft, wordt vervolgens geheel opgeslokt door de inkomensverhogingen als gevolg van promotie en periodieken, die op ruwweg 1 à 1 1/2% geschat moet worden. Een en ander leidt ertoe dat de CDA-berekeningen uitkomen op de volgende jaarlijkse inkomensontwikkelingen:

- min 1/2 à 1 voor het minimumniveau
- min 1 1/2 à min 2 voor het modale niveau
- min 3 à 3 1/2 voor de hogere inkomens.

Bij deze cijfers is het ontwerp-CDA-programma er van uit gegaan dat het aandeel van de collectieve sector in het nationaal inkomen gestabiliseerd wordt. Toch wil het CDA-programma in het overheidsbeleid een aantal prioriteiten realiseren met name in de sfeer van de woningbouw, de stadsvernieuwing, de ontwikkelingssamenwerking en ook, in de onderwijsparagraaf, een relatief (ook financieel) zwaar accent op het beroepsopvoeding. De bouwplannen worden gefinancierd door een minder sterk laten stijgen van de stichtingskosten van nieuw te bouwen woningen, hetgeen tot soberder woningen kan leiden. Zo komt geld voor extra woningen beschikbaar (bijv.: geld voor 10 woningen nu, goed voor 11 woningen straks). Daarnaast zal het algemeen huurpeil per jaar met enkele procenten effectief meer moeten stijgen dan zonder dit extra bouwprogramma nodig zou zijn geweest. Een en ander mede met het oog op het behouden van de werkgelegenheid in deze belangrijke sector.

Arbeidsmarktbeleid

Het CDA wil zijn beleidsaccenten realiseren door een krachtig sociaal-economisch beleid te voeren met een zwaar accent op het ruimte geven aan nieuwe investeringen. Voorts moet een krachtig arbeidsmarktbeleid worden opgezet, dat onverantwoordelijke situaties van tienduizenden openstaande aanvragen, naast grote werkloosheid, metterdaad aanpakt. Het programma spreekt in dit verband van een wet op de inschakeling van arbeid, waardoor:

- de werkgelegenheidskansen van bepaalde groepen in de samenleving, zoals vrouwen, jeugdigen, WAO'ers, langdurig werklozen, worden vergroot

- werkgevers verplicht kunnen worden, onder bepaalde voorwaarden en afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie in bepaalde regio's, deze groepen bij voorrang boven anderen in dienst te nemen. In het algemeen bepleit het programma dat:

- van jongeren met name een grotere bereidheid tot aanvaarden van ander werk gevraagd mag worden dan van ouderen
- na drie maanden werkloosheid in beginsel een scholingsperiode begint
- accent wordt gelegd op arbeidstijdverkorting met daaraan gekoppeld een evenredige verlaging van het looninkomen
- deeltijdbanen bevorderd worden door het wegnemen van een aantal barrières die het parttime werken tot nu toe in de weg staan.
- verdere uitbouw van vrijwilligerswerk.

Medezeggenschap

Het ontwerp-programma benadrukt voorts de noodzaak van een verdiepen van de medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid van werknemers in ondernemingen, binnen bedrijfsstakken en in regionaal verband. Het programma bepleit:

- dat meer dan thans binnen ondernemingen vraagstukken van werkgelegenheid, technologie, inkomensvorming en inkomensverhoudingen, arbeidsomstandigheden, in hun onderlinge samenhang aan de orde kunnen komen
- dat experimenten worden bevorderd om het bestaande adviesrecht van de ondernemingsraad t.a.v. belangrijke ondernemingsbeslissingen zoals dreigend massaal ontslag, overplaatsing van het bedrijf, algehele verandering van productiewijzen, om te zetten in medebeslissingsrecht

- een directe verkiezing van de leden van raden van commissarissen en wel 1/3 door de werknemers van de onderneming, 1/3 door de kapitaalverschaffers en de resterende 1/3 door de aldus gekozen commissarissen gezamenlijk.

- dat vooruitlopend op een SER-advies hierover, het voorbereidend overleg tussen de ondernemingsraad en raad van commissarissen bij de benoeming van nieuwe commissarissen beter gestructureerd wordt.
- het instellen van bedrijfstakoverleg, waarin naast kwesties als ontwikkeling van de werkgelegenheid en technologie, ook voorgenomen investeringen aan de orde komen. In bedrijfstakken waar omvangrijke herstructureringsprocessen aan de orde zijn, wordt gedacht aan het melden van voorgenomen investeringen aan een college van vrouwenmannen.

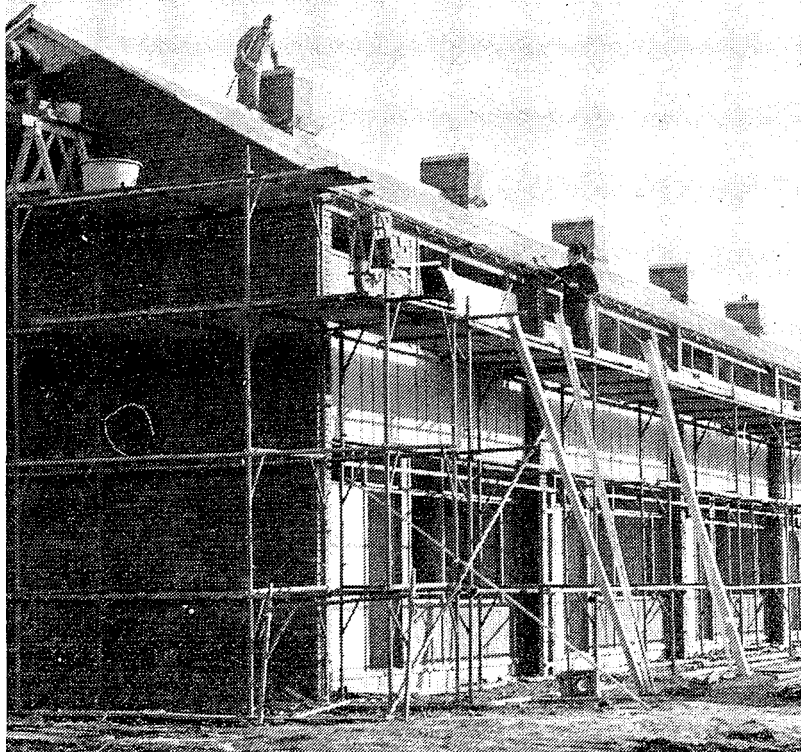
Sociale zekerheid.

Op het terrein van de sociale zekerheid bepleit het programma:

- handhaving van koppeling van de sociale minima aan het wettelijk minimumloon. Terughoudendheid ten aanzien van de ontwikkeling van het wettelijk minimumloon is daarbij nodig.
- een premiebetaling voor de arbeidsongeschiktheidswet per onderneming en/of bedrijfstak, die varieert, overeenkomstig de mate waarin gezonde arbeidsomstandigheden worden geschapen. Zodoende wordt een beleid gestimuleerd dat gericht is op het voorkomen van arbeidsongeschiktheid.
- een integratie van de werkloosheidsregelingen in één wettelijke regeling, evenals een reorganisatie van de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid.

Belastingen

- Op het terrein van de belastingen wordt:
- een studie bepleit naar de vraag of de sterk progressieve tarieven in de inkomstenbelasting over de hele lijn verminderd kunnen worden, tezamen met het stroomlijnen en verminderen van de aftrekposten
 - een inflatieneutrale belastingheffing voorgestaan
 - het eigen woningbezit voor brede lagen van de bevolking beschermd. Daarom wordt rente-aftrek voor eigen (eerste) woningen tot een geïndexiseerd hypotheekbedrag van f 400 000,- gehandhaafd.
 - gestreefd naar een gelijke behandeling van mannen en vrouwen die in vergelijkbare omstandigheden verkeren. Indien beide partners in een huwelijk (of duurzaam niet gehuwd samenlevenden) elk afzonderlijk meer dan f 30 000,- verdienen, dan wordt uit overwegingen van draagkracht van de minst-verdienende het deel boven genoemde f 30 000,- opgeteld bij het

Beter de bouw van 11 soberder woningen dan van 10 duurere, vindt het verkiezingsprogramma.

Schrammen en builen?

Hametum ZALF

ook bij: schaafwonden, lichte brandwondjes, ruwe, schrale en gesprongen huid.

uit natuurlijke grondstoffen bereid

Samenvatting concept-CDA-verkiezingsprogramma 1981-1985

inkomen van de meest-verdienende, voor wat betreft de berekening van beider belastingverplichtingen.

– een nationaal spaarbeleid bepleit, waarvoor een reeks van voorstellen wordt gedaan.

Energie

Het program wil:

– een meerjarenprogramma waarin het totale energiebeleid allereerst gericht op het zorgvuldig en doelmatig gebruik van energie, beter tot zijn recht komt.

– dat Nederland voor zijn aardgas prijzen bedingt die in overeenstemming zijn met de bijzonder aantrekkelijke eigenschappen van het aardgas.

– dat ernst gemaakt wordt met het onderzoek naar de mogelijkheid van economische winning met nieuwe technieken van Nederlandse kolen.

– dat in ons dichtbevolkte land nu geen verdere bouw van kerncentrales plaats moet vinden, in verband met de nog onopgeloste problemen rond de veiligheid van productie en opslag. Wel zal Nederland zijn kennis en kunde ten aanzien van mogelijkheden van kernenergie moeten vergroten.

Terzake het agrarisch grondbeleid bepleit het program een landbouwkundige toetsing van de vervreemding en verpachting van de grond, om aldus de vraag te beperken.

III., IV., V. Sociaal-culturele en gezondheidssector.

Het welzijnsbeleid moet erop gericht zijn dat burgers verantwoordelijkheid kunnen dragen voor bestaande welzijnsvoorzieningen voor hun eigen welzijn en voor dat van anderen. In dat verband wordt bepleit:

– een wettelijk recht op onbetaald verlof voor een aantal met name genoemde vrijwillig verrichte bestuursstukken.

– een wettelijke regeling voor deelname van groeperingen van leden of donateurs, medewerkers, cliënten of gebruikers in de bestuurscolleges van particuliere instellingen, met waarborgen voor de mogelijkheden voor de handhaving van karakter en identiteit van deze instellingen.

– voorzover door de overheid bestuurde instellingen een gelijksoortige zelfstandigheid hebben als particuliere organisaties, worden deze instellingen omgevormd, zodat de betrokkenen een volwaardige medeverantwoordelijkheid kunnen dragen.

– verruiming van de mogelijkheid om openbare scholen over te dragen aan door ouders te vormen vereniging of stichting.

– bevordering van de totstandkoming van vrijwilligerscentrales.

– dat adviserende en ondersteunende huishulp (wijkverpleging e.d.) voor een ieder bereikbaar zijn.

– dat beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg vertrouwd worden gemaakt met samenwerking met vrijwilligers.

– wettelijke erkenning van elementaire rechten van gebruikers in de sector gezondheidszorg (vormen van inspraak, informatie, bescherming van de persoonlijke levenssfeer).

– bijstelling van het medisch tuchtrecht.

De overheid heeft een bijzondere zorg voor mensen die niet of moeilijk voor zichzelf kunnen opkomen, vooral als de samenleving in aandacht tekort schiet. Derhalve worden diverse maatregelen voorgesteld ten bate van ouderen en gehandicapten alsmede op het gebied van jeugd- en jongerenbeleid. Het beleid dient uit te gaan van een positieve waardering voor het bestaan van culturele minderheden.

De verdeling tussen verantwoordelijkheden tussen man en vrouw komt voor verandering in aanmerking. Ook in de praktijk moet immers tot uiting komen, dat zij in het maatschappelijk leven fundamenteel gelijkwaardig kunnen functioneren. Dit heeft niet alleen tot gevolg, dat de ontplooiingsmogelijkheden voor de vrouw toenemen, maar ook dat vrouw en man beiden de verantwoordelijkheid voor de gezinstaken en voor hun kinderen beter kunnen dragen.

Samenwerken zal tot een meer verantwoorde samenleving, tot een meer zinvol bestaan voor alle groepen leiden.

Voor de beslissing over de toekomstige structuur en inhoud van de eerste fase van het voortgezet onderwijs, dient het noodzakelijke draagvlak in het onderwijs aanwezig te zijn. Daarvoor zijn nodig:

– een goede opzet en uitbouw van een evenwichtige informatievoorziening met betrekking tot de uitkomsten van de experimentele projecten met onder andere de middenschool.

– intensief overleg met het georganiseerd onderwijs.

– de totstandkoming van een van de overheid onafhankelijk adviesorgaan voor de beleidsadviesing terzake.

Voor de tweede fase wordt naast het huidige HAVO/VWO gestreefd naar een twee- tot vierjarige MBO met een volle tijd en een deeltijdvariant. In een nieuwe wet op de verzorgingsstructuur moet rekening worden gehouden met een geleidelijke toename van het aandeel van de rijksoverheid in de financiering van de schoolbegeleidingsdiensten tot 100%.

In deze wet zal in het bijzonder rekening worden gehouden met de richtinggebonden positie van de landelijke pedagogische centra. Gepleit wordt voor de totstandkoming van een kaderwet op de wetenschapsbeoefening.

VI., VII., VIII. Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, verkeer en vervoer.

Aktief rentmeesterschap ten aanzien van het gebruik van de ruimte houdt in dat niet alleen de menselijke behoeften bepalend zijn, maar dat ook andere aspecten van de samenleving een waarde vertegenwoordigen, die evenzeer gerespecteerd, beschermd en ontwikkeld moet worden.

Ruimtelijk beleid moet mede dienstbaar zijn en blijven aan het verminderen van de regionale achterstanden en ongelijkheden op het gebied van de sociaal-economische ontwikkeling en het voorzieningenniveau.

Handhaving van de eigen aard van de verschillende landsdelen en het elkaar aanvullend karakter van stad en platteland.

Het milieubeleid moet in het ruimtelijk orderingsbeleid betrokken worden. In dit verband wordt gepleit voor:

– handhaving van de hoge dichtheid van de bebouwing in de binnensteden.

– nieuwe grootschalige bouwvoorwaarden voor volkshuisvesting en werkgelegenheid, slechts daar waar de infrastructuur reeds aanwezig is of op korte termijn kan worden gerealiseerd.

– de niet-agrarische grondmarkt wordt geregeld met behulp van een voorkeursrecht van de gemeenten.

– verruiming van onteigeningsmogelijkheden van grond in handen van projectontwikkelaars, bouwondernemingen etc.

– bevordering van milieuvriendelijke recreatie.

– nieuwe, grote waterstaatkundige werken, zoals een eventuele inpoldering van de Markerwaard, worden in de komende periode niet aangevat.

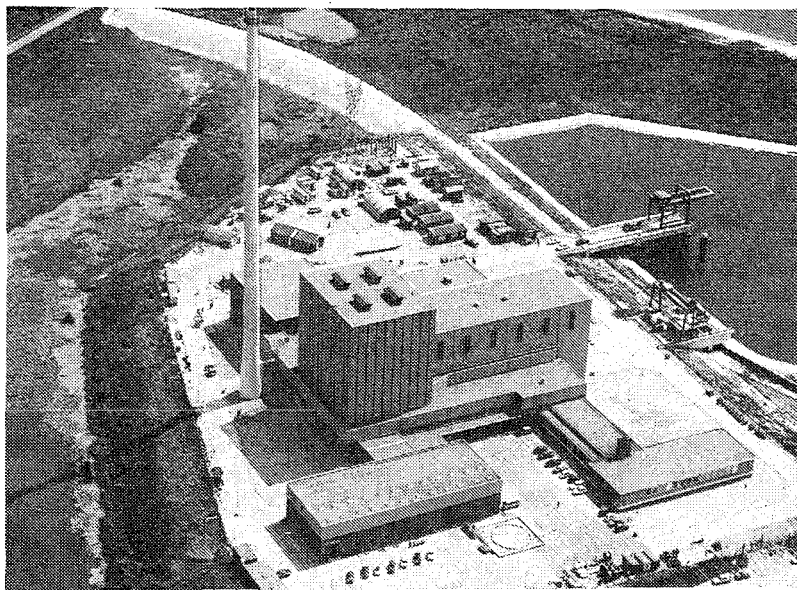
– een taakstellend milieubeleid moet gestalte krijgen via indicatieve meerjarenprogramma's.

– afstemming van milieunormen op de zwakste elementen in de schepping (mensen met allergische aandoeningen, bedreigde planten en dieren).

– systematisch beleid terzake van huishoudelijk, industrieel en chemisch afval.

– een Europese aanpak van grote vervuilingproblemen (ontwikkeling van een Europees rampenplan).

Een goede volkshuisvesting wordt als een eerste levensbehoefte en dus als

„Geen verdere bouw van kerncentrales in ons dichtbevolkte land” zegt het concept-verkiezingsprogramma. (Foto: de kernenergie-centrale van Dodewaard).

een sociaal grondrecht erkend. Uit deze algemene erkenning volgt dat iedere rechthebbende een op dat prisma afgestemd deel van zijn inkomen daarvoor afzondert, dus meer voor zijn woning betaalt.

Het program bepleit:

– een jaarlijkse netto-uitbreiding van de woningvoorraad met 100 000 eenheden (d.w.z. een bouwproductie van 120 000 eenheden).

– bevordering van het eigen woningbezit, zowel bij nieuwbouw als stadsvernieuwing.

– beheersing van de kwaliteitsontwikkeling met het oog op de betaalbaarheid.

– versnelde uitvoering van de stadsvernieuwing. In de periode '81-'85 moet verdubbeling van het volume van het stadsvernieuwingdeel van het budget 1980 stapsgewijze en aansluitend bij de reële behoefte en uitvoeringscapaciteit worden bereikt.

– uit een oogpunt van rechtvaardigheid moet de bestaande voorraad optimaal worden ingezet om te voorzien in de werkelijke volkshuisvestingsbehoefte.

– het budget voor de woningverbetering, voorzover niet direct gekoppeld aan het stadsvernieuwingbudget, moet tenminste op het niveau van 1980 worden gehandhaafd.

– versterking van het instrumentarium om voldoende onderhoud en aanpassing van de woningvoorraad aan de geldende eisen af te dwingen.

– verbetering van het juridisch instrumentarium met betrekking tot de woonruimteverdeling, onder meer ter bestrijding van de leegstand.

Financiering van woningbouw en stadsvernieuwing zal, met een beroep op de bewonerssolidariteit, met name steunen op:

– verhoging van de woonlastenquote, waarbij de woonlastenquote in de periode '81-'85 geleidelijk stijgt van 11 tot 13% voor het minimuminkomen, van 15 tot 18% voor het modaal inkomen enzovoorts.

– daartoe wordt een extra huurverhoging van 5% 's jaars boven de jaarlijks trendmatige huurverhoging doorgevoerd.

– beperking van de kosten.

– verhoging van het huurwaarde forfait, rekening houdend met de ontwikkeling van de kosten van de eigenaar.

De keuze voor een verantwoordelijke samenleving leidt tot een zo groot mogelijke inschakeling van de bevolking bij het beheer van de voorraad en bij de nieuwbouw. Daarom wordt gepleit voor verplichte instelling van bewonerscommissies met reële bevoegdheden ten aanzien van het beheer. Daarbij moet worden gewaakt tegen discriminatoire aspecten bij de woningtoewijzing.

In het verkeers- en vervoersbeleid:

– valt de nadruk op een bevordering van het openbare en het niet-gemotoriseerde vervoer.

– worden maatregelen ter bevordering van een selectief particulier autogebruik voorgesteld (parkeergelegenheid aan de rand van de steden en bij knooppunten van openbaar vervoer, carpoolingsexperimenten, restrictief

parkeerbeleid in de binnensteden, betere benutting van het taxivervoer).

Ten aanzien van de belastingheffing moet het accent vallen op het gebruik, en niet op het bezit van de auto.

De belangrijke sociaal-economische functie van het goederenvervoer wordt erkend, extra aandacht bestaat voor de bereikbaarheid van de binnensteden. Gepleit wordt voor een voortschrijdend meerjarenplan met betrekking tot de verkeersveiligheid:

– handhaving van de bestaande regels ten aanzien van de maximumsnelheid.

– verruiming van de wettelijke mogelijkheden voor het terugbrengen van de maximum snelheid in de bebouwde kom tot 30 km.

– terughoudendheid ten aanzien van de aanleg van nieuwe wegen.

IX. Justitie en binnenlands bestuur

Willen de mensen verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor hun medemens kunnen beleven, dan zal de overheid moeten bijsturen waar deze mogelijkheid door de macht van de een over de ander wordt gefrustreerd of waar mensen anderzijds worden belemmerd om hun verantwoordelijkheid te dragen. Vanuit dit gezichtspunt bevat het program voorstellen waardoor de verantwoordelijkheid die beide ouders voor een evenwichtige vorming en opvoeding van hun kinderen dragen, kan worden ondersteund. Tevens wordt gewezen op het feit dat jeugdigen geleidelijk toegroeien naar mondigheid. Een abrupte meerderjarigheidsgrens kan daarom een belemmering vormen voor de ontwikkeling van de jeugdigen. Maatregelen worden voorgesteld ten bate van kwetsbare groepen, zoals alcohol- en drugverslaafden. De opsporing van handelaars in drugs krijgt hoge prioriteit bij het te voeren justitiële beleid.

Ten aanzien van de euthanasieproblematiek wijst het program kunstmatige levensverlenging en actieve levensbeëindiging af en stelt het dat de eerbied voor het menselijk leven ook in de laatste levensfase behoort te worden erkend. Stervenshulp zal daarom vooral levenshulp moeten zijn, dat wil zeggen hulp om dragelijk te leven.

Wetswijziging op dit gebied is niet noodzakelijk.

Andere elementen in de justitie-paragraaf betreffen de instelling van het instituut van de executierechter, welke de ten uitvoerlegging van een straf gedurende de looptijd ervan op onafhankelijke wijze kan evalueren en eventueel wijzigen. In samenhang daarmee kan het gratierecht van de Kroon worden afgeschaft.

In verband met rechtsonzekerheid op het terrein van het stakingsrecht moet er een stakingscode komen. Concrete richtlijnen worden daarvoor gegeven.

Ten aanzien van het binnenlands bestuur wordt uitgegaan van drie volwaardige bestuurslagen. Door decentralisatie van rijkstaken alsmede door het benadrukken van coördinerende, plannende en toezichthoudende taken ten opzichte van de gemeente, wordt de taak van de provincies uitgebreid. Parallel aan deze verandering van taken is een

provinciale herindeling in een beperkt aantal gevallen noodzakelijk. De provincie Rijnmond moet met spoed tot stand worden gebracht.

Bij de herziening van de Politiewet zal de provinciale organisatievorm worden aangehouden, zodat er één geïntegreerde Nederlandse politie-organisatie komt. Het beheer over een politiekorps in gemeenten met meer dan 25 000 inwoners wordt aan de burgemeesters opgedragen.

X. Europees beleid

De Europese samenwerking mag niet alleen een politieke of economische zaak zijn of een technocratische aangelegenheid worden. Het gaat om de bevordering van

gemeenschappelijke waarden zoals democratie, rechtsstaat, solidariteit en emancipatie. Het program pleit voor een verbreding van het

gemeenschapsbeleid op de terreinen van sociale politiek, milieupolitiek, consumentenbescherming, energiebeleid, monetair beleid, industriepolitiek en

ontwikkelingssamenwerking. Dit wordt een onmisbare voorwaarde geacht voor de consolidatie van een

gemeenschappelijke markt. Wat in het kader van de eenwording is bereikt moet worden behouden en versterkt. Verdieping en verbreding van de Europese samenwerking vereisen een doeltreffende besluitvorming. Nadruk wordt gelegd op het democratisch functioneren van de instellingen en op de rol van de Europese Commissie.

XI. Veiligheidsbeleid

Het CDA streeft naar het behoud van de westerse democratieën, mede door middel van de ter beschikking staande politieke organisaties zoals de VN en de NAVO. Het streven naar veiligheid moet onderworpen zijn aan normen welke verhinderen dat de politieke en militaire middelen die daarbij worden toegepast op zichzelf de menselijke waardigheid in gevaar brengen. Beheersing en vermindering van de kernbewapening staan daarbij centraal. Nederland moet een creatieve en kritische bijdrage leveren aan de vorming van het NAVO-beleid.

Gestreefd wordt naar:

– versterking en uitbreiding van vertrouwenwekkende maatregelen op politiek en militair terrein ter bevordering van de Europese veiligheid;

– een striktere controle op de Nederlandse proliferatie-gevoelige nucleaire export;

– een volledig verbod op kernproeven;

– uitbreiding van kernwapenvrije zones in de wereld;

– Nederlandse initiatieven tot het sluiten van een verdrag om niet-nucleaire massavernietigingswapens en wapens met een langdurige nawerking op mens en milieu, of welke buitensporig lijden veroorzaken te verbieden.

Nadruk wordt gelegd op de NAVO als instrument van

oorlogsvoorkoming, ten dienste van de beheersing van crises en voor het bevorderen van vrede en veiligheid, alsmede voor de bescherming van de democratische en maatschappelijke waarden die in onze samenleving gelden. Aangegane verplichtingen betreffende de Nederlandse NAVO-bijdrage worden gehandhaafd.

De planvoorbereiding en de besluitvorming binnen de NAVO worden, met name ook voorzover het de eigen Nederlandse inbreng betreft, duidelijk door politieke controles en initiatieven beheerst. De NAVO benadrukt haar eigen taak op het gebied van de wapenbeheersing en vermindering door de gecoördineerde aanpak daarvan te bevorderen. Bij de keuze van de militaire middelen wordt het accent op de conventionele wapenbeleging gelegd.

Ten aanzien van de plaatsing van nucleaire middellange afstandswapens op zijn grondgebied houdt Nederland vast aan zijn binnen de NAVO gemaakte voorbehoud. Nederland zet zich krachtig in voor ratificatie van het SALT-II Verdrag, alsmede voor een voortzetting van het SALT-proces met optimale inschakeling van de Europese bondgenoten.

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

HANBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

De verzorgingsstaat: een utopie of noodzaak?

door prof. dr. G. M. J. Veldkamp

Dit is het tweede deel van prof. Veldkamps bijdrage aan een serie van drie artikelen over de Verzorgingsstaat. De andere artikelen zullen in de komende nummers verschijnen. De auteur is oud-staatssecretaris van Economische Zaken (1952-1961) en oud-minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid (1961-1967). Thans is hij belast met de vereenvoudiging en codificatie van de sociale-zekerheidswetgeving. Sinds 1977 is hij tevens bijzonder hoogleraar in de leer der sociale zekerheid aan de Rijks Universiteit van Leiden.

Toetsing

Zoals ik reeds opmerkte mag men met het in ons rechtssysteem verankerde systeem van sociale zekerheid niet gemakkelijk omspringen en mag men ook niet bij iedere zich voordoende gelegenheid daarin ingrijpen en zeker niet ten aanzien van degenen, die reeds in het genot van aanspraken op sociale zekerheidsprestaties zijn. Ook als het noodzakelijk is de inhoud van het sociale zekerheidsstelsel ter discussie te stellen, moet dit de toetsing aan een aantal normen kunnen doorstaan. Ik noem daarvan:

- ethische normen en met name de rechtvaardigheidsnormen
- sociale normen, d.w.z. de normen die betrekking hebben op de onderlinge afstemming van de behoeften van de verschillende groepen in de samenleving en met name die van actieven en niet-actieven.
- economische normen, nl. kwantitatieve die samenhangen met de economische groei en de produktiviteit, en kwalitatieve normen die ontleend zijn aan de economische orde.
- financiële normen, die samenhangen met de onderlinge afstemming van de verzorgingssector met de collectieve sector als geheel.

Ethische normen

Met betrekking tot de ethische normen zou ik willen herinneren aan een opstel, dat vele jaren geleden door een van mijn Tilburgse leermeesters prof. Cobbenhagen werd geschreven over economische wetmatigheid, economische mogelijkheid en redelijke eis. De kern van dit opstel was gelegen in Cobbenhagens opvatting, die ik eigenlijk nimmer bestreden gezien heb, dat wanneer een redelijke eis botst op de economische mogelijkheid om deze te realiseren, de redelijke eis moet wijken voor het economisch onmogelijke, omdat niemand gehouden is iets te doen wat onmogelijk is. Maar Cobbenhagen voegde daar onmiddellijk aan toe, dat wanneer doorvoering van een redelijke eis wel mogelijk is, maar economisch schadelijk, in dit geval het economisch betere moet wijken voor het economisch minder goede. De consequentie van deze stelling is, dat wanneer het economisch onmogelijk is het bestaande stelsel van sociale zekerheid te laten doorgroeien, de inhoud van het recht op sociale zekerheid hergewaardeerd moet worden. Dat is geen eenvoudige opgave, maar waartoe het komt als men het nalaat leert de actuele Belgische situatie.¹² Geeft handhaving van de inhoud van het recht op sociale zekerheid alleen zekere nadelige economische consequenties, dan behoeven de laatste niet zonder meer tot herwaardering van het stelsel van sociale zekerheid te leiden. De meeste sociaal politieke maatregelen uit de achter ons liggende eeuw hebben wel zekere nadelige economische consequenties gehad.

Sociale normen

Als de inhoud van het sociale zekerheidsstelsel ter discussie wordt

gesteld moet ook terdege naar de sociale normen gekeken worden en met name naar de onderlinge afstemming van de verschillende groepen van de samenleving en met name die van actieven en niet-actieven. Met de onderlinge afstemming van de verschillende groepen in de samenleving is er onmiskenbaar een achterstand van de – vooral kleine – zelfstandigen, middenstanders, boeren, vissers e.d. ten opzichte van de werknemers, alhoewel ons systeem van volksverzekeringen de vroeger bestaande tegenstellingen belangrijk verzacht heeft. Er is ook achterstand bij verschillende groepen van werknemers bijv. ten opzichte van ambtenaren, militairen, trendvolgers en personen in dienst van grote bedrijven. Maar belangrijker is de verhouding actieven niet-actieven. De last van de sociale zekerheid der niet-actieven drukt steeds zwaarder op de schouders der actieven en laat – ook afgescheiden van de actuele en economische situatie – steeds minder ruimte voor reële loonsverbetering. Enquêtes van enige jaren geleden wezen uit, dat de groep van actieven er niet veel voor voelt om nog meer van hun besteedbaar inkomen af te staan voor sociale zekerheid¹⁴. Uit een oogpunt van sociale normering zal zowel bij uitbreiding of stabilisering van onze sociale zekerheid, als bij een eventuele herziening met beperking rekening moeten worden gehouden met een meer evenwichtige verhouding tussen alle bevolkingsgroepen. Daarbij speelt ook de invloed van de lastendruk op de inkomensverdeling een belangrijke rol¹⁵.

Economische normen

Uiteraard vraagt de inhoud van ons sociale zekerheidsstelsel ook om toetsing aan economische normen, waarvoor ik zowel kwantitatieve als kwalitatieve normen noemde. Wat de kwantitatieve normen betreft wijs ik erop, dat tijdens de grote uitbouw van de sociale zekerheid in de zestiger jaren, wij – maar het gebeurde niet alleen in Nederland – ons mochten verheugen in een constante economische groei en een toestand van volledige werkgelegenheid. Daarin is drastisch verandering gekomen en wij zullen vooralsnog met het omgekeerde rekening moeten houden: geen of weinig economische groei, een groot werkloosheidsvraagstuk, slechte rendementen in het bedrijfsleven, een gevaarlijke concurrentiepositie, mede veroorzaakt door een kwetsbaar kostenniveau. Het is duidelijk dat dit beeld niet toelaat door een verdere ontwikkeling van de sociale zekerheid verslechterd te worden. De kwalitatieve normen raken het beeld van de verzorgingsstaat zelf. Zoals opgemerkt is zij niet geconstrueerd volgens een vaste architectuur, al

Noten

¹²In het Financieel Dagblad van 28-5-1980 (Belgisch stelsel van sociale zekerheid onder financiële druk) wordt vermeld dat de Belgische sociale zekerheid vanaf 1985 een jaarlijks tekort zal hebben van Bfrs. 131 miljard.

¹³G. M. J. Veldkamp, Inleiding tot de sociale zekerheid en de toepassing ervan in Nederland en België, Deel II Grondslagen, Afdeling II, Deventer 1980.

¹⁴G. M. J. Veldkamp, De crisis in de Nederlandse sociale zekerheid Anno 1976, Amsterdam 1976 pag. 29 e.v.

¹⁵Gedr. St. Tweede Kamer 1978/1979 15 594 nr. 1 en 2

¹⁶SER publicatie 1972 nr. 14 en 1979 nr. 15.

¹⁷Zie ook het rapport inzake de informatiestromen en reservevorming in de sociale zekerheid van de Externe Commissie van deskundigen van de SER (CO-MED), SER publicatie

¹⁸Zie uitvoeriger G. M. J. Veldkamp, Inleiding tot de sociale zekerheid en de toepassing ervan in Nederland en België, Deel I Kraker en Geschiedenis, Deventer 1978 pag. 4 e.v.

hebben de politieke modellen van Bismarck en Beveridge evenals het beleid van de Internationale Arbeidsorganisatie er een stempel op gelegd. Het beeld van de verzorgingsstaat is dat van een huis waar telkens stukjes aangebouwd zijn, zonder dat er iets is afgebroken. En zelden wordt er aan gedacht dat de sociale zekerheid functioneel sterk gewijzigd is. Sociale zekerheid werd geboren in een periode van grote armoede. Mensen waren niet in staat enig risico zelf te dragen. Als het mogelijk zou zijn – en dat is noodzakelijk – de problematiek van onze sociale zekerheid los te maken van de actuele politieke en sociaal-politieke controverses, dan moet mede in het licht van de kwalitatieve economische normen inzake de economische orde, de vraag gesteld worden of in onze verzorgingsstaat sommige accenten niet meer verlegd kunnen worden van de collectiviteit naar het individu. Centrale organisaties van werkgevers en werknemers schijnen zich wel te gaan vinden in de bestrijding van de plannen van de regering op basis van het rapport van de projectgroep Lamers¹⁶ inzake de noodzakelijke betere beheersbaarheid van ons stelsel van sociale zekerheid¹⁷ naar een eensgezindheid inzake een meer aan de eisen van onze tijd aangepast stelsel van sociale zekerheid schijnt nog ver van ons af te liggen. De adviesaanvragen van de regering aan

Friesland organiseert cursus over energie

Tot 1 september kan men zich nog opgeven voor de cursus Energie. Deze cursus wordt gehouden in Drachten en Sneek. Aanmelding kan geschieden door f 25,- over te maken op gironummer 4490352 t.n.v. mej. H. v.d. Meulen, Boskamp 32, Augustinusga, onder vermelding: „deelname cursus energie in..... (één van de plaatsen invullen). Het cursusmateriaal wordt dan zo spoedig mogelijk toegezonden.

Globale opzet cursus en data

In elk van de beide plaatsen zullen op drie avonden achtereenvolgens worden behandeld:

- a. een verkenning van de politieke uitgangspunten van het C.D.A. ten aanzien van het energievraagstuk; inleider voor dit onderdeel is de heer dr. E. Bleumink, biochemicus en verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen;
- b. economische en sociaal-politieke vragen met betrekking tot de energievoorziening; inleider is hier de heer mr. M. J. H. M. Marijnen, burgemeester van Haskerland en verbonden geweest aan het Ministerie van Financiën in Den Haag;
- c. de milieukundige aspecten van de diverse wijzen van energievoorziening; dit onderdeel wordt verzorgd door de heer drs. J. J. Boersema uit Haren, verbonden aan de Rijksuniversiteit te

de SER van 1967 en 1968 hebben in de archieven alleen maar stof op zich kunnen verwerven, als we het Alternatievenrapport van 1972 en het beperkte rapport van 1978 van de bureaus Berenschot en Bosboom en Hegener buiten beschouwing laten¹⁷). In dit kader wordt vaak het aspect van de persoonlijke verantwoordelijkheid in de sociale zekerheid gebruikt. Verbetering van dat element past bij de herijking van ons sociale zekerheidsbestel, als dat maar niet oneigenlijk geïnterpreteerd wordt ten gunste van het conserveren van traditionele uitvoerings- en financieringsvormen. Het kan niet genoeg gezegd worden, dat bij die herijking de sociale zekerheid – met inbegrip van de bijstand – als een eenheid beschouwd moet worden¹⁸.

Financiële normen

Ik kom tenslotte aan de financiële normen, en met name aan die, welke de onderlinge afstemming betreffen van de verzorgingssector op de collectieve sector als geheel, (de sociale zekerheid in ruime zin), die alle voorzieningen betreft die inkomensgarantie, inkomenssubstitutie of inkomenscomplementariteit betreffen en dus ruimer is dan de sociale zekerheid in enge zin (minimum loon en minimum vakantie-uitkering, de sociale verzekeringen en de complementaire sociale voorzieningen). De verzorgingssector is het grootste onderdeel van de collectieve sector¹⁹). Voor haar financiering concurreert zij – als we het minimum loon en de minimum vakantie-uitkering buiten beschouwing laten – met de andere sectoren van de collectieve sector. Maar ook de financiering van de collectieve sector

heeft haar grenzen. Wat ons vooral rest is de bezinning op de innerlijke consistentie van die financiering en op haar externe werking. Een groter beslag op ruimte voor sociale zekerheid lijkt ondenkbaar. Wat wel denkbaar en noodzakelijk is, is de herbezinning op de totale financiering van de sociale zekerheid, op haar herverdelende werking en op haar werking met betrekking tot ons kostenniveau en economisch weerstandsvormen.

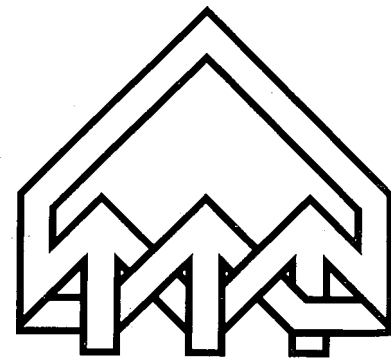
Slotopmerkingen

Het is onmogelijk in de enkele pagina's, die de redactie mij heeft toegemeten uiteen te zetten, waarvoor bijna een boek nodig is. Ik herhaal nog eens dat ons sociale zekerheidsbestel (zo men wil onze verzorgingsstaat) niet gestructureerd is volgens een vaste architectuur, maar dat bepaalde modellen wel een stempel hebben gedrukt: Het Bismarck-model van de eeuwwisseling en het Beveridge-model van de veertiger jaren. Wij hebben niet veel meer aan die modellen; de tachtiger jaren vragen om een eigen model afgestemd op de behoeften van de decennia die voor ons liggen. Maar daarvoor is het nodig dat wij de sociale zekerheid opnieuw doordenken als een geheel. Natuurlijk moeten we in de actuele sociale politiek ook naar de onderdelen kijken, maar reeds bij het kijken naar de onderdelen mogen wij het geheel niet vergeten. Is onze verzorgingsstaat een utopie? Neen, dat is zij niet, zij is een reële noodzaak, maar een noodzaak die wij alleen kunnen handhaven als wij er met een gezond politiek realisme een gezamenlijke taak voor de toekomst van durven maken.

ARP Zwolle completeert archieven

Het is voor de latere geschiedschrijving van groot belang, dat de archieven van de ARP-kiesverenigingen zo volledig mogelijk worden bewaard. De ARP-Zwolle is daarom al enige tijd druk bezig de archieven van de kiesverenigingen te verzamelen en te completeren. Hierbij is evenwel gebelken, dat er behoorlijke hiaten zijn, omdat waarschijnlijk – zoals trouwens in de praktijk van het vrijwilligerswerk zo dikwijls gebeurt – verschillende secretarissen de notulen, correspondentie en andere stukken uit hun periode niet of niet volledig hebben overgedragen aan hun opvolgers. Door middel van deze oproep doet het bestuur van de gemeentelijke kiesvereniging een beroep op een ieder, die nog stukken van en over de Zwolse ARP in zijn bezit heeft, om contact op te nemen met de heer C.J. de Kruijter, Bredebeek 92, 8033 CL Zwolle, tel. 05200 - 36397 (thuis) of 05200 - 82488 (kantoor).

Het bestuur

CDA ONDER ÉÉN DAK

Opgave van een nieuw lid* naam:

adres:

woonplaats

postcode

* ARP, CHU, KVP, rechtstreeks CDA.

Opsturen naar: Antwoordnummer 1700, Den Haag, u hoeft geen postzegel te plakken.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van: prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter)

Herman Amelink
Truus Bot-van Gijsen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Cor van Santen (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA 's-Gravenhage tel. (070) 46.96.20 giro 89673

Abonnementsprijs f 17,- per halfjaar Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage. Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement f 12,- per halfjaar. Advertentie-exploitatie 020-24.58.26

En de boer, hij ploeterde voort

In 1848 schreef Alexis de Tocqueville in zijn boek „Democracy in America” de volgende regel: „The real advantage of democracy is not, as some have said, to favor the prosperity of all, but only to serve the well-being of the greatest number”. Een waarheid, die de boeren menigmaal hebben moeten ervaren. Als het economisch goed gaat, kan hij mee groeien en een graantje meepikken van de welvaart. Echter, als de economie stagneert, krijgt de boer als één van de eersten de klappen, terwijl andere groepen daarentegen beschermd worden (bijv. ambtenaren en industriële ondernemers). Dit verhaal gaat ook vandaag de dag op. Er is een economische crisis, waardoor de boer sociaal en economische problemen heeft gekregen, die door de maatschappij onvoldoende onderkend worden.

Sociale problemen

Eén van de sociale problemen waarmee de boeren kampen zijn de lange werkdagen. Uit een onderzoek is onlangs gebleken, dat een werkweek van 70 uur voor de boer geen uitzondering is maar regel. Zijn vrouw maakt zelfs 77 uren. Een hoog aantal, omdat de gemiddelde boerin alleen voor het gehele huishouden opdraait en een deel van het werk op de boerderij voor haar rekening neemt. Dit hoog aantal uren moet in een maatschappij waar 40 uur als sociaal aanvaardbaar wordt geacht en een tendens aanwezig is naar kortere werkdagen onaanvaardbaar zijn. Te meer daar het inkomen van de gemiddelde boer in geen verhouding staat met zijn werkuren. Zo had de laatste drie jaar $\pm 50\%$ van de landbouwbedrijven een ondernemersinkomen dat lager was dan het vergelijkbare minimumloon. Een ander sociaal probleem dat hier enigszins mee samenhangt, is de voortdurende onzekerheid dat aan het boerenbestaan verbonden is. Hij moet lange werkdagen maken tegen een laag inkomen. De laatste drie jaar is het zelfs tegen een dalend inkomen.

Een daling die een beetje tegen is te houden door produktieverhoging. Daarnaast moet de boer ook aan allerlei eisen voldoen die zijn bestaan bedreigen. Eén van de laatste maatregelen was de verplichte invoering van de melktank. Door deze eis heeft menige boer zich genoodzaakt gezien de koeienuiers aan de wilgen te hangen. Welnu, door het steeds meer moeten produceren om een dalend inkomen enigszins op te vangen en het moeten voldoen aan steeds nieuwe eisen aan het boerenbedrijf gesteld, verkeert de boer in een voortdurende onzekerheid over zijn toekomst. Het wachten is nu op een effectieve maatregel die hem uit de problemen haalt.

Economische problemen

Het landbouwbeleid brengt voor de boeren grote economische problemen met zich mee. Allereerst hebben we de vaststelling van de landbouwprijzen in Brussel. Helaas wordt de kostenstijging van de boer onvoldoende verwerkt in de prijzen. Dit betekent een kapitaalval, die ondervangen kan worden door produktieverhoging. Echter de kosten stijgen in een zo snel tempo (vooral door toedoen van de energieprijzen en de loonkosten van arbeidskrachten) dat de boer dit met een produktiestijging onvoldoende kan compenseren. De consequentie is, zoals we al eerder zagen, dat zijn inkomen langzaam achteruit gaat en zijn eigen kapitaal moet aantasten. Uit het voorgaande mag terecht worden afgeleid dat het E.E.G.-beleid door haar prijzopolitiek de boer dwingt tot grotere produktie. En hiermee scheidt de E.E.G. er zelf een probleem bij. Je kunt namelijk niet ongestraft steeds meer produceren, omdat er nu eenmaal een fysieke beperking is bij de wens tot consumptie van Voedsel. Doe je dat wel, dan krijg je overschotten. Maar overschotten kost de E.E.G. geld, waardoor zij de kostenstijging onvoldoende kan compenseren in de door haar vast te stellen prijzen. Gevolg is dan weer

produktiestijging. En zo zijn we beland in een cirkelredenering, waar het moeilijk uitkomen is.

Europees parlement

Nu wordt het landbouwbeleid voornamelijk door de E.E.G. bepaald, waar het de enige politiek is die op Europees nivo vergaand is geïntegreerd. Je mag dan ook verwachten dat het Europees parlement de landbouwministers nauwlettend volgt en voortdurend probeert de invloed van de landbouwministers in te perken en hun invloed daarmee te vergroten. Het tegendeel is echter het geval. Op wezenlijke punten zoals het prijsnivo en de mede-verantwoordelijkheidshelling op de melk, heeft het parlement de landbouwminister vrij spel gegeven.

Een triest verschijnsel. De boeren en de rest van de bevolking mogen immers alles van het door hen rechtstreekse gekozen Europees parlement verwachten. In hun ogen dient het Europees parlement het hoogste orgaan te zijn binnen de Europese gemeenschap met een krachtige besluitvaardigheid. In werkelijkheid is het een onmachtig orgaan, doordat zij de belangrijke beslissingen uit handen geeft en nog is samengesteld uit fracties die meer oog hebben voor nationale belangen, waardoor er eerder een slap compromis uit de bus komt dan essentiële maatregelen. Voor een landbouwbeleid die de boeren werkelijk uit de problemen helpt zal een slagvaardig Europees parlement een voorwaarde zijn. Onze Europese parlementariërs troosten zich echter niet te veel moeite om deze voorwaarde te verwezenlijken. Onze Bouke Beumer schrijft in Trouw (21-6-'80) niet voor niets „leiding geven aan het creëren van instrumenten die antwoord moeten geven op de problemen van morgen is nauwelijks zichtbaar. Meer crisesbeheersing, dan toekomstoriëntatie!”

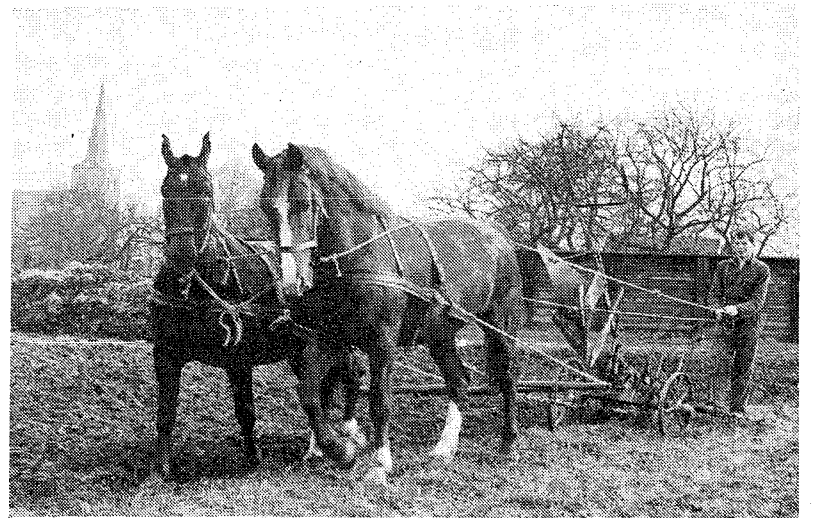
Mogelijke oplossingen

Maar stel nu eens dat het Europees parlement zich weet te ontwikkelen tot een orgaan dat het beleid bepaalt en de landbouwministers heeft terug verwezen als uitvoerders daarvan. Welk beleid dient er dan gekozen te worden om een evenwichtige landbouwpolitiek te voeren die de boeren een inkomen garandeert dat in overeenstemming is met de verhoudingen in de rest van de maatschappij. De Werkgroep Beter Zuivelbeleid heeft hier wel ideeën over. Zij staan een systeem van produktiebeperking voor waarbij de boer over een bepaalde hoeveelheid melk een groede prijs krijgt. Een prijs die hem een redelijk inkomen verschaft. Voor alles wat de boer meer produceert, krijgt hij minder tot niets. Op deze wijze worden de boeren niet opgezweept tot hogere produktie om hun inkomen veilig te stellen. Zo kunnen ook overschotten worden weggewerkt. Een erg interessant voorstel om betere werkomstandigheden en een redelijk inkomen te bewerkstelligen. Er zijn echter ook mensen die de oplossing

veel meer zien liggen in een middenbedrijvenbeleid. Dat beleid moet er voor zorgen dat de landbouwbedrijven selectief groeien. De nadruk wordt gelegd op de middenbedrijven die weinig van elkaar mogen verschillen om een zo goed mogelijke markt- en prijzopolitiek te kunnen voeren. Ook in deze voorstellen wordt gedacht om maxima in te stellen op de landbouwprodukten. Bedrijven die meer produceren dan de vastgestelde maxima, mogen niet groeien, maar kunnen zich richten op kostenverlaging en verbetering van rentabiliteit zonder dat er sprake is van produktie-uitbreiding. En voor de middenbedrijven moet het onder normale omstandigheden mogelijk zijn een aanvaardbaar inkomen te hebben.

Machteloosheid

De boeren hebben echter te weinig macht om de maatschappij met de neus op hun problemen te drukken en hen te dwingen er een adequate oplossing voor te geven. Oh ja, de boeren roeren zich wel. Zo waren er dit jaar ± 6000 boeren in Bleiswijk, $\pm 10\ 000$ in Zwolle en ± 7000 in Den Bosch om te protesteren tegen de landbouwprijsvoorstellen van Brussel. De protestacties zijn echter vreedzaam en incidenteel. De redenen hiervoor liggen voor de hand. Allereerst dient besef te worden dat de boer een zelfstandige is. Als hij het werk neer legt heeft hij allereerst zichzelf te pakken, omdat zijn toch al magere inkomsten er alleen maar lager door worden. Voor hem zijn er geen stakingskassen die de inkomstenvermindering kunnen opvangen. Een tweede belangrijke factor is dat de bevolking negatief oordeelt over hardere acties van de boeren. Als de boeren bijv. dreigen de melk in de sloten te storten, komt een stortvloed van verwensingen los. Zoiets mag niet in een wereld waar een groot deel van de mensheid een tekort heeft aan gezond voedsel. Dat er echter geen directe relatie ligt tussen de

De ploegende boer maakt niet altijd een ploeterende indruk.

eventuele lozing van melk in de sloten en het tekort aan voedsel in de rest van de wereld schijnt men echter niet te beseffen. Je mag er wel principiële bezwaren tegen hebben, omdat het niet hoort voedsel te verspillen terwijl mensen om komen door voedselgebrek. Maar als we daar als Nederlanders zo verantwoordigd over zijn, is het niet terecht ons eigen overdadige consumptiepatroon buiten beschouwing te laten. Er zijn echter ook vooraanstaande Nederlanders die de boeren voortdurend voorhouden niet tot hardere acties over te gaan. Zo sprak dit jaar voorzitter drs. R. Zijlstra van de Nederlandse Koninklijke Zuivelbond tijdens een bijeenkomst van de Veenkoloniale Boerenbond waar de prijsvoorstellen voor landbouwprodukten van de Europese Commissie werden besproken de volgende woorden: „De boerenstand moet niet overgaan tot harde acties als het blokkeren van wegen en het afremmen van de voedselstroom naar de consument. Het moet mogelijk zijn om via een redelijk overleg te komen tot verbetering van de omstandigheden van de boeren”. Dat praten doen de boeren echter al jaren en nog steeds blijft de verlossende maatregel uit.

„Wher is it ein”

Het zal duidelijk zijn. Het roer moet om in het landbouwbeleid om de boeren een redelijk inkomen te geven en een bestaanszekerheid voor de toekomst. Geen overdreven verlangens in een maatschappij waar de meeste mensen een redelijk bestaan hebben, maar waar de boeren zware tijden doormaken. Zij verlangen dan ook een verlossend antwoord dat vooral de Europese politici zal moeten geven. Sommigen geloven er niet meer in dat dat antwoord nog op tijd zal komen en geven hun boerenbestaan op. Anderen dromen ervan om hun boerengeluk aan de overzijde van de oceaan na te jagen. Dat dromen doet zelfs een drietal boeren die in Lollum met elkaar samenwerkt en als bedrijf hoog staat aangeschreven. Maar zelfs zij hebben zorgen om morgen en hebben hun ligbox niet voor niets de naam „Wher is it ein” (waar is het einde) gegeven. Maar als zelfs zij de oplossing voor hun problemen moeten zoeken in Amerika is dat een brevet van onvermogen voor de verantwoordelijke politici, zowel op landelijk als Europees nivo.

Douwe Hessel de Witte,
lid Arjos redactiecommissie.

Nieuw seizoen

Na een periode van rust of in ieder geval van andere activiteiten als doorgaans, staat er een drukke tijd voor de deur.

Een tijd waarin belangrijke beslissingen door ons allen genomen moeten worden. Niet alleen een beslissing over de opheffing van de Arjos, wat op zichzelf een ingrijpende beslissing is, maar juist de beslissing voor onszelf: kan ik of wil ik in de nieuwe club gaan functioneren. Voel ik mij thuis in die nieuwe samenstelling en ben ik bereid om straks over onderwerpen te praten waarvan anders de uitslag erg voor de hand lag, maar nu in het geheel niet is. Zijn we al zo teleurgesteld in het CD(J)A of zelfs in de politiek dat we dat niet meer kunnen opbrengen? Vragen waarop door sommigen al een antwoord is gegeven, wat veelal gepaard ging met het opzeggen van het lidmaatschap. Zij die dat deden voelden zich niet meer thuis, waren vervreemd van alles wat er gebeurde of konden meningen of standpunten niet meer in overeenstemming brengen met hun eigen principes. Zij zochten hun heil of bij een andere partij of raakten „dakloos”. Vaak richtten zij zich op andere activiteiten waarvan ze wel het gevoel hadden dat die iets uithaalden. Waarin de zorg voor de ander, voor hun naaste, centraal stond. Activiteiten waarin ze direct resultaat zagen. Hun helpende hand werd onmiddellijk gegrepen, zonder discussie: „Zal ik nu m'n linker of m'n rechter hand toesteken?” Het is jammer dat die mensen weggegaan zijn. Jammer dat ze teleurgesteld zijn. Dat er een politiek werd gevoerd die niet van hen was. En nog steeds haken er mensen af. Steeds meer zien het niet meer zitten. Je gaat je afvragen wat je daaraan kunt

doen. Je ziet namelijk een organisatie in elkaar zakken die in vijftig jaar is opgebouwd en die veel goed werk heeft gedaan. Duizenden leden heeft ze gehad, die zich in de ideeën en principes konden vinden. Zij gingen later door met dat werk in de partij. Ze bemoedigden en steunden elkaar. En nu ontstaat steeds meer onverschilligheid. Men wil zich nauwelijks meer inzetten, want het is toch „een verloren zaak”. Ik geef toe dat het moeilijk is op te brengen. Maar ik wil jullie toch vragen; zet je nog even in en probeer het een tijdje. Mogelijk kunnen we er samen toch nog iets van maken, hoewel dat soms niet te zien is. Laten we ons samen sterk maken voor een club met inhoud, met een gezicht. Dat vechten wil ik zelf ook niet altijd. Menigmaal heb ik uitgeroepen dat ik het bijltje erbij neer zou gooien, maar op andere momenten kreeg ik weer moed om door te gaan. Alleen doorgaan kan niemand. Laten we elkaar, zoals we gewend zijn, steunen en bemoedigen, dan moet het iets worden.

Dik Koopmans
Secretaris Arjos

Agenda

30 augustus 1980
hoofdbestuur, Amersfoort

5 en 6 september 1980
introduktiekonferentie voor nieuwe leden. Opgeven bij het Arjossecretariaat, Dr. Kuiperstraat 3, 25 14 BA Den Haag bij Pia Schütz, tel: 070-45.03.24.

20 september 1980
hoofdbestuur, Amersfoort

27 september 1980
opheffingspartijraad ARP

11 oktober 1980
fusiecongres CDA

18 oktober 1980
hoofdbestuur, Amersfoort

25 oktober 1980
opheffingsvergadering Arjos te Utrecht

1 november 1980
fusiecongres CDJA

Informatie over bovengenoemde vergaderingen kan je krijgen van Dik Koopmans of Pia Schütz, beiden te bereiken op het Arjossecretariaat 070-45.03.24 of 46.96.20.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

BORCHURE/F WELZIJNSPOLITIEK

Een handreiking voor CDA-gemeente- en provinciebestuurders bij het door hen te voeren welzijnsbeleid. De werkgroep Welzijn van de Vereniging van CDA-gemeente- en provinciebestuurders stelde deze brochure samen. Na behandeling van de visie van het CDA op welzijn, christelijke organisaties en welzijnsbeleid worden achtereenvolgens de beslissingen behandeld die lokale en provinciale politici hebben te nemen over het betrekken van de uitvoerende organisaties bij de beleidsvoorbereiding, de inhoudelijke keuzen die zij zelf moeten

maken, de subsidie- en de inspraaktechniek en de financiering.

64 pagina's, f 6,50
(incl. portokosten)

De leden van de Vereniging hebben de brochure gratis toegezonden gekregen.

Bestellingen:

- giro 3930421 t.n.v.
CDA-Bestuurdersvereniging, Den Haag.
(adres: Mauritskade 25, 2514 HD Den Haag, tel. 070-65.39.34).

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

bijdrage tot de discussie
over: gezin en gezinsbeleid

HET GEZIN:

samenleven
in
verantwoordelijkheid

publicatie van het

CDA - VROUWENBERAAD

Een bijdrage tot de discussie over het gezin en andere samenlevingsvormen. Rapport van de Werkgroep Gezin en Maatschappij van het CDA-Vrouwenberaad.

Na een analyse en een normstelling volgt een hoofdstuk waarin een „nieuw gezin“ (met inbegrip van andere samenlevingsvormen) als doel wordt gesteld. Het laatste hoofdstuk bevat „Signalen voor een beleid“. Tenslotte volgen een samenvatting en een literatuurlijst.

84 pag., f 5,50

(incl. portokosten)

Bestellingen:

- giro 60 45 00 t.n.v. Savornin
Lohmanstichting, Den Haag
(adres: Jhr. mr. A. F. de Savornin
Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7,
2596 CD Den Haag; tel. 070-246791)

Een spraakmakend rapport, dat blijkt wel uit de pers:

„CDA-vrouwen in opstand. Het nieuwe gezin omvat alle relaties“ (Trouw).

„Veranderingen in gezinsverheerlijkend denken“ (de Volkskrant).

„Scheefgroei wetgeving; verschuivende opvattingen over gezinsbeleid“ (Algemeen Dagblad).

„Mannelijk denken in kerk en theologie. Nieuw gezinsbeleid bepleit“ (Nieuwsblad van het Zuiden).

„Buskruit onder CDA-hoeksteen“ (NRC-Handelsblad).

„Springstof verpakt in fluweel“ (Hervormd Nederland).

Politieke knaller van CDA-vrouwen: komt er wat van terecht?“ (GG - Maandblad voor relaties en sexualiteit).

„Gezin niet langer absoluut stellen“ (Leeuwarder Courant).

„Lubbers: 'frisse wind vanuit gezinsrapport, heilige huisjes doorbroken'“ (Vrij Nederland).

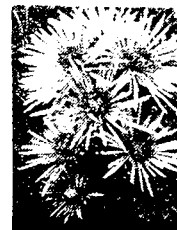
Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2. Postbus 26. De Lier (Z.-H.). Holland.
tel. 01745-4244*. telex 32723 Fides NL

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC

Direktie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

NG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij
36 jaargang nr. 34/35 30 augustus 1980

De Nederlandse ambassade te Jeruzalem. Ons commentaar staat op pagina 3.

CDAktueel

Deze week in Nederlandse Gedachten treft u weer het maandelijkse CDAktueel katern aan. Fractievoorzitter Lubbers gaat daarbij in op de werkgelegenheidsdoelstelling naar aanleiding van het verschenen ontwerp-verkiezingsprogramma van het CDA.

Boek

Op de voorpagina kunt u intekenen op het boek over de geschiedenis van de ARP. Het artikel over Jan Schouten op pagina 9 zal ook in dit boek opgenomen worden.

Stemdwang in CDA Tweede-Kamerfractie?

In Trouw van 15 augustus 1980 schreef het lid van de Tweede Kamer Mr. H. van den Broek (C.D.A.) onder de titel **Verdraagzaam of geen discipline? een artikel over de stemming in de Tweede Kamer in de nacht van 26 op 27 juli j.l. over een motie-Den Uyl. De motie was een motie van afkeuring van het beleid van het kabinet betreffende het afkondigen van een olieboycot tegen Zuid-Afrika. Zij werd verworpen met 74-72 stemmen. Van de fractie van het C.D.A. stemden zes leden met de oppositie mee.**

Van den Broek is over het gedrag van deze zes behoorlijk ontstemd. Hij verwijt de dissidenten of loyalisten, zoals ook hij de groep noemt, die binnen de CDA-fractie kritisch tegenover het kabinet staan „overlopen naar de oppositie”, „de bal opzettelijk in eigen doel werken” en kwalificeert de verdraagzaamheid van de fractiemeerderheid als „zo langzamerhand spreekwoordelijk”. De fractie moet orde op haar eigen zaken stellen en verdraagzaamheid onderscheiden van gebrek aan elementaire fractiediscipline. Er moeten een aantal spelregels worden geformuleerd, die herhaling van het gebeurde op zijn minst onwaarschijnlijk maken. „Aanvulling van het fractiereglement ter zake lijkt hier op zijn plaats, het wordt thans waarlijk kiezen of delen: niet voor of tegen het kabinet, maar primair voor of tegen de eigen (CDA)-fractie.

Oneens

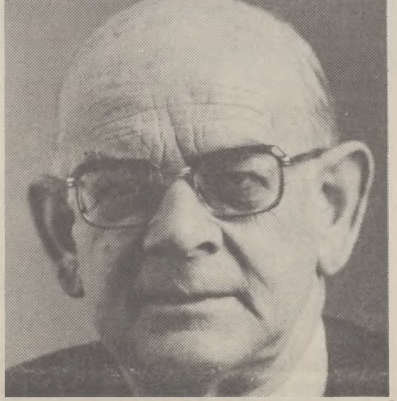
Ik ben het met de strekking van het artikel van Van den Broek oneens en ik hecht er aan daarvan publiek rekenschap te geven. Daarbij zal ik me onthouden van beschouwingen over de

Aantjes over het CDA-program	pag. 2
Prof. Kuiper over de Verzorgingsstaat	pag. 4
NG-Commentaar CDAktueel katern	pag. 5 t/m 8
Jan Schouten: onverzettelijk Christen-Politicus	pag. 9
Uit de Arjos	pag. 11

Door W. F. de Gaay Fortman

ik, dat een signaal, dat praktisch helemaal niets voorstelt, niemand enige hoop kan geven, Hoop kan men in een benarde situatie alleen maar krijgen, wanneer een ander doet blijken, dat hij bereid is zelf offers te brengen om het einde van die benarde situatie dichterbij te brengen. Mijn derde opmerking vooraf. In het nummer van Nederlandse Gedachten van 19 juli 1980 heeft J. N. Scholten het standpunt van de bezwaarden in het debat van 26/27 juni j.l. nogmaals uitvoerig uiteengezet. Daarin betoogt hij, dat, doordat de regering in dat debat de wenselijkheid van samenwerking binnen het verband van de EEG liet vallen, zij ook heeft afgezien van haar standpunt, dat de Sanctiewet niet voor eenzijdig Nederlandse sancties kan worden gebruikt. Dit nu is een volstrekt onhoudbare stelling. Tegen mijn gewoonte gebruik ik hier een superlatief. De Sanctiewet zelf laat niet toe, dat Nederland eenzijdig op grond van die wet sancties tegen een of ander land treft. Sancties in gevolge die wet kunnen alleen getroffen worden in internationaal verband. Ik heb dat uiteengezet in een artikel **De Sanctiewet door de Eerste Kamer aanvaard in Nederlandse Gedachten** van 23 februari 1980. En bij de behandeling van de Sanctiewet in de Tweede Kamer in november 1977 en bij de behandeling in de Eerste Kamer in februari 1980 bestond hierover bij de grote meerderheid van beide Kamers overeenstemming.

verhoudingen binnen de Tweede-Kamerfractie van het C.D.A. Het is een goed gebruik, dat de fracties in de Eerste en Tweede Kamer zich niet bezig houden met elkaars optreden en onderlinge verhoudingen. Mij gaat het om het concrete voorstel van Van den Broek, waarmee hij zijn artikel besluit. Dat kan op geen andere manier geduid worden dan deze, dat de meerderheid van de fractie reglementair de bevoegdheid moet krijgen te bepalen, dat de fractie in bepaalde zaken unaniem zal stemmen. Dit nu lijkt mij staatsrechtelijk onjuist en voor een partij als het C.D.A. principieel verwerpelijk.

Bezwaarden

Voordat ik dit toelicht nog drie opmerkingen. De eerste is, dat ik de term „dissidenten” voor diegenen in de Tweede-Kamerfractie van het C.D.A. die een paar maal van overwegende bedenkingen tegen het beleid van het kabinet hebben blij gegeven, verfoei. De term is van Sovjet-Russische oorsprong. Zij wordt in de Sovjet-Unie gebezigd voor mensen, die het niet waard zijn tot de nationale gemeenschap gerekend te worden. Zo mag men van fractiegenoten niet spreken. De zin van de tweede voor deze groep gebezigde kwalificatie „loyalisten” heb ik tot dusver niet kunnen doorgronden. Waar ik in het vervolg een algemene aanduiding zal bezigen, zal ik spreken van „bezwaarden”. In de tweede plaats lijkt het mij goed te zeggen, dat ik geen voorstander ben van een eenzijdige Nederlandse olieboycot tegen Zuid-Afrika. Een dergelijke boycot stelt nl. praktisch niets voor, daar wij zo goed als geen olie naar Zuid-Afrika uitvoeren. Ik reken mij tot hen, die de apartheidspolitiek zedelijk en juridisch onvoorwaardelijk afwijzen. Waar dat mogelijk is, moeten wij er aan meewerken, dat aan die politiek een einde komt. Een eenzijdige olieboycot is daartoe een ondeugdelijk middel. Wanneer men zegt, dat het gaat om een signaal, een teken van hoop voor de ten onder gehouden zwarte meerderheid in Zuid-Afrika, dan zeg

Volksvertegenwoordiger

Terug naar de suggestie van Van den Broek; het reglement van de fractie van het CDA in de Tweede Kamer zo aanvullen, dat bij meerderheidsbesluit een unaniem stemgedrag kan worden opgelegd. Ik heb daartegen de volgende bezwaren.
a. De leden van de Tweede Kamer worden niet gekozen door partijbesturen, maar door de kiezers. De ver doorgevoerde evenredige vertegenwoordiging, zoals wij die kennen, versluiert dat enigermate, maar accentueert dat tevens, omdat de evenredige vertegenwoordiging juist daarom zo ver is doorgevoerd, opdat zo ver dat maar enigszins mogelijk is de stem van iedere individuele kiezer tot haar recht zal komen. Dat legt op het individuele Kamerlid een heel speciale verantwoordelijkheid. Hij vertegenwoordigt niet alleen zijn partij, maar het gehele Nederlandse volk. Hij zal dus tijdens zijn zittingsperiode heel zorgvuldig het oor te luisteren moeten leggen naar wat er in het volk leeft. Natuurlijk zal hij evenzeer goed moeten luisteren naar wat de besturende lichamen van zijn partij zeggen en wat zijn fractiegenoten naar voren brengen.

Vervolg op pag. 4

Teken Nu In!! Inhoudsopgave boek over ARP

De ARP, waardevol erfgoed. Meer dan 100-jaar... Mr. L. W. C. Keuchenius Mr. Aeneas Baron Mackay. Abraham Kuyper en de anti-revolutionaire partij. Herman Bavinck, theoloog onder politici. Mr. Theodorus Heemskerck. Ds. Aritius Sybrandus Talma. Idenburg - Père noble van de anti-revolutionaire partij. Dr. H. Colijn. Prof. mr. Anne Anema. Dr. J. Schouten, een onverzettelijk christen-politicus. Schouten en Colijn. Pieter Sjoerds Gerbrandy. Bruins Slot, een politicus die van inzicht durfde veranderen. Honderd jaar ARP en de vrouw I, II en III. De kleine luyden en hun grote invloed. Een subjectief portret. De groten en de kleinen in de ARP.

- W. F. de Gaay Fortman.
- G. Puchinger.
- I. A. Diepenhorst
- W. F. de Gaay Fortman.
- G. Puchinger.
- R. H. Bremmer.
- I. A. Diepenhorst.
- I. A. Diepenhorst.
- G. Puchinger.
- G. Puchinger.
- A. M. Donner.
- J. van Bennekom.
- G. Puchinger.
- I. A. Diepenhorst.
- J. van Bennekom.
- F. T. Diemer-Lindenboom.
- A. Vondeling.
- H. A. de Boer.
- H. Algra.

Bijlagen

1. Overzicht bestuursamenstelling ARPPartij per fusiedatum.
- 2a. ARP-leden in CDA-Eerste Kamerfractie per fusiedatum.
- 2b. ARP-leden in CDA-Tweede Kamerfractie per fusiedatum.
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum.
4. Overzicht enkele bijzondere persartikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979.
5. Overzicht van toespraken gehouden op de feestelijke manifestatie in het kader van het honderd jarig bestaan van de ARPPartij:
 - a) 3 april 1979.
 - b) 7 april 1980.
6. Anti-Revolutionaire bewindslieden.
7. Voorzitters AR-Tweede Kamerfractie.
 - 8a. Overzicht voorzitters en directeurs dr. Abraham Kuyperstichting.
 - 8b. Overzicht partijsecretarissen.
 - 8c. Overzicht Arjos-secretarissen en voorzitters.
- Register.
- Personalia.

Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300 pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f 15,- gaan bedragen, exclusief portokosten. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van bijgaande bon.

Bon

Ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode + Woonplaats

tektent in op de publicatie „PERSONEN EN MOMENTEN” uit de geschiedenis van de ARPPartij”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon op naar: ARP-secretariaat, Antwoordnummer 66, Den Haag. (een postzegel is niet nodig).

IN OGENSCHOUW

Mateloze Economie

In de economie gaat het in principe altijd om een keuzevraagstuk. Wanneer de behoeften groter zijn dan de middelen die ter beschikking staan om deze behoeften te bevredigen dan spreken we van een economisch vraagstuk. In dergelijke schaarstesituaties gaat het altijd om de keuze: hoe wend ik mijn beperkte middelen zo goed mogelijk aan ter bevrediging van mijn misschien wel onbegrensde behoeften. Voor een deel vindt deze keuze, deze afweging plaats via de markt. Aan de ene kant staat de partij die goederen en diensten aanbiedt en aan de andere kant staan de vragers. Via een proces van loven en bieden komen deze beide groepen dikwijls tot elkaar, men wordt het eens over de prijs. Er komt boter bij de vis en we mogen aannemen dat beide partijen tevreden uit elkaar gaan. Twee kanttekeningen kunnen we hier alvast bij plaatsen. In de eerste plaats is het goed ons te realiseren welk een geweldig smeermiddel het geld voor dit proces

betekent. In de tweede plaats is het duidelijk dat er nogal wat van afhangt hoe de verdeling van het geld is geregeld over de verschillende vragers. Voor een ander deel vindt de behoeftenbevrediging plaats via de collectieve sector. Wanneer het land wordt doorsneden door een rivier dan is het best aantrekkelijk wanneer deze rivier zo nu en dan wordt overbrugd. Toch zal deze bruggenbouw moeilijk van de grond komen wanneer dit aan de markt wordt overgelaten. Immers als een bepaald individu een brug slaat en dus volledig voor de kosten opdraait dan zal de rest van de bevolking alleen maar dankjewel zeggen en vervolgens ook graag gratis van de brug gebruik maken. Als we nu even afzien van tolhekken dan is duidelijk dat er geen bruggen gebouwd worden en dus moet de gemeenschap, de collectieve sector, het doen. Zo zijn er nog andere argumenten te bedenken waarom de collectieve sector in allerlei behoeften voorziet. Voor de econoom is dan weer

de vraag interessant hoe de keuze tussen de vele behoeften en de beperkte middelen tot stand komt. In principe vindt deze keuze plaats via de begroting. De overheid legt belastingen op en sluit leningen af en kan zodoende de collectieve behoeften financieren. Toch schuilt hier een addertje onder het gras, want de afweging vindt niet op hetzelfde moment plaats. Belastingen innen is één ding, maar overheidsuitgaven is een ander ding. Kabinet en parlement moeten maar zien dat ze bij elkaar komen en dat valt in een stagnerende economie niet nee. Duidelijke tekenen hiervan zijn het financieringstekort van de overheid dat de grenzen van het toelaatbare overschrijdt en de afwenteling in de lonen en de prijzen van de hogere belastingen en premies die de collectieve sector aan de burgers oplegt. Ook hierbij twee kanttekeningen. In de eerste plaats maakt het kennelijk weinig verschil of je nu „puinruimer“ bent of dat je beweert dat de bevolking liever goed onderwijs heeft in plaats van meer frisdrank. In de tweede plaats ook hier een opmerking over de verdeling. Het feit dat betalen en genieten niet tegelijkertijd plaatsvindt zorgt er voor dat de meeste mensen zich niet realiseren welk profijt ze nu hebben van hun belastingcenten en dat ook nauwelijks bekend is hoe dit profijt over de burgers is verdeeld. De problemen lijken schier onoplosbaar. Waar zijn nog openingen te vinden? In de economische wetenschap heeft het

gebrekkelijk zijn van de afweging tussen kosten en opbrengsten in de collectieve sector er toe geleid dat men zich de laatste jaren met kracht en inventiviteit heeft geworpen op de theorie van de besluitvorming in de collectieve sector. Hoe komen de beslissingen tot stand over de hoogte van de overheidsuitgaven en wat is daarbij de rol van het kabinet, van de minister van Financiën en van de vakministers, van de ambtenaren, van het parlement, van de pressiegroepen en van de kiezers? De eerste resultaten van deze arbeid laten zien dat deze besluitvorming slechts bij uitzondering economisch efficiënt en effectief is, om nog maar niet te spreken over de gevolgen voor de verdeling van de kosten en de opbrengsten via deze besluitvorming. Het is volstrekt noodzakelijk dat dit werk, dat tot nu toe hoofdzakelijk vanuit het buitenland tot ons komt, wordt voortgezet en ook in ons land wordt aangevat. Slechts wanneer het informatiegebrek, dat op dit punt levensgroot bestaat, wordt vermindert en de burger meer inzicht wordt verschaft over deze besluitvorming is er de mogelijkheid dat de tering naar de nering wordt gezet, ook in de collectieve sector. Tenslotte nog een relativerende opmerking. Het is van het grootste belang dat bij de keuzen die vanuit economisch gezichtspunt moeten worden genomen, of het nu de marktsector of de collectieve sector betreft, alles wat waardevol is ook in

rekening wordt gebracht. Er zijn tal van zaken die bij deze keuzen lange tijd letterlijk niet zijn gewaardeerd. Denk alleen maar eens aan het milieu, aan de consequenties van ons economisch handelen voor de ontwikkelingslanden, of aan de arbeid verricht in de huishouding. Het wordt tijd dat ook dit soort economische categorieën de geldelijke maatstaf wordt aangelegd. Om tot een juiste afweging te kunnen komen moeten we weten wat dit soort zaken ons waard is. De relativering zit hierin dat dit geenszins moet uitlopen op een pleidooi voor het betalen voor alles wat tot nu toe onbetaald wordt verricht. Integendeel, juist christen-democraten moeten veel meer oog krijgen voor en belang hechten aan de onbetaalde sector, voor het vrijwilligerswerk. Het is de VU-eredoctor Jacques Ellul die bijna dertig jaar geleden een boek schreef over de mens en het geld. Hij roept ons daarin op ons niet terug te trekken uit de wereld van het geld, maar om juist daarin deel te nemen om er de notie van de genade, van de gratie, in te laten doordringen. Het is goed, wanneer we ons daarbij realiseren, als we dan toch in economische termen willen denken en spreken, dat gratie ook inhoudelijk niet ver verwijderd is van gratis.

G. de J.

Om een zinvol bestaan (I)

door mr. W. Aantjes

Vorige week heeft het CDA-bestuur het door de Programcommissie opgestelde ontwerp-verkiezingsprogramma voor publicatie vrijgegeven. In het vorige nummer van Nederlandse Gedachten kon nog juist een samenvatting van het programma worden afgedrukt, die is opgesteld door de voorzitter der commissie, prof. mr. H. Franken, die ook de geestelijke vader is van de titel „Om een zinvol bestaan“.

Samenvatting

Deze samenvatting is niet door de commissie besproken en blijft derhalve ook voor de persoonlijke verantwoordelijkheid van haar voorzitter. Zij maakt geen deel uit van het programma als zodanig. Hoewel dus ook aan leden van de commissie op onderdelen eventueel enige kritiek vrijstaat, doet dit niets af aan de waardering voor de in het algemeen knappe en uitstekende weergave die de samenvatting van het totale programma geeft. Deze opmerking ter inleiding maak ik, omdat het voor de hand ligt dat de eerste reacties op het programma voornamelijk of uitsluitend op de samenvatting waren gebaseerd. Het programma zelf leent zich vanwege zijn omvang nu eenmaal niet voor een zodanige bestudering dat een onmiddellijke reactie daarop mogelijk was. Als één der op voordracht van de ARP-partij in de commissie-Franken benoemde leden neem ik mij voor enkele artikelen aan het concept-programma te wijden. Het is daarbij niet mijn bedoeling uitvoerig en gedetailleerd op de inhoud zelf in te gaan. Daarvoor mag ik, nu de interne discussie in het CDA nog moet beginnen, verwijzen naar de eerder genoemde samenvatting. Mijn bedoeling is enkele achtergronden van de voorstellen te belichten, speciaal in te gaan op de onderdelen waar de commissie niet tot eensgezindheid is kunnen komen en waarvoor zogenaamde alternatieve voorstellen in het ontwerp zijn opgenomen, nader de punten te bespreken die in de eerste

reacties van de media vooral naar voren zijn gekomen, en aandacht te geven aan de opvallende verhouding van enkele belangrijke beleidsonderdelen tot het huidige kabinetsbeleid.

Program en uitvoering

Het programma, waarmee een politieke partij de verkiezingen ingaat, is uiteraard van groot belang. In de formatie-criteria, zoals de AR-fractie die bij de formatie van 1971 voor het eerst heeft geformuleerd en zoals deze sindsdien door ARP en daarna door het CDA zijn toegepast of althans onderschreven, neemt dit eigen programma zelfs de eerste plaats in. Daarna volgen de verkiezingsuitslag, de wenselijkheid van een (liefst brede) parlementaire meerderheid en de aard van de actuele problemen. Formatie-criteria wil zeggen toetstenen ter beoordeling van de vraag met welke andere partij(en) een coalitie de voorkeur verdient en in welke mate een ontwerp-regeringsprogramma met de bij een coalitie nu eenmaal behorende concessies aan de partner(s) daartoe aanvaard kan worden. Een programma dient primair niet om er in de verkiezingen mee te werken maar allereerst om er na de verkiezingen mee te werken. Het woord „verkiezingsprogramma“ is dus eigenlijk een verkeerd woord. De wijze, waarop de PvdA althans in de beginfase van het kabinet-Den Uyl voortdurend trachtte haar „Keerpunt“ aan kabinet en coalitie op te leggen, moge in een situatie van samenwerkende minderheidspartijen verwerpelijk zijn, het andere niet minder verwerpelijke uiterste zou zijn het ondergeschikt maken van eigen programma aan bestaan en voortbestaan van kabinet en coalitie. Het is derhalve van groot belang hoe het programma uiteindelijk zal luiden en op de actieve deelname in het beraad daarover van alle anti-revolutionairen, ook straks in het CDA-verband, mag terecht een beroep worden gedaan. Belangrijker echter nog is daarna 4 jaar lang zorgvuldig en actief de uitvoering ervan te blijven volgen.

Methodiek

De opzet van het programma is een andere dan van vorige programma's. Het programma-Goudzwaard. „Niet bij

brood alleen“ was gegroepeerd rond een aantal kernthema's waarbij een in artikelen uitgewerkt beleidsprogramma telkens begeleid werd door een beschrijvend gedeelte, waarin de beleidsfilosofie was verwoord. Het nu gepresenteerde ontwerp sluit weer veel nauwer aan bij de departementale indeling. Ongetwijfeld gaat daarmee een stuk inspiratie, die van de opzet van het programma-Goudzwaard uitging, verloren. Men bedenke echter dat de methode Goudzwaard zich moeilijk voor herhaling leent. Bovendien is de functie voor een deel overgenomen door het Programma van Uitgangspunten, waarmee het verkiezingsprogramma dus eigenlijk in samenhang moet worden gelezen. Echter is evenmin gekozen voor een terugkeer tot de oude methode van alleen maar een artikelsgewijze opsomming van wensen. Per hoofdstuk (waarvoor niet de nummering van de departementsvolgorde is gekozen, maar het hoofdstuk internationale solidariteit bewust is vooropgesteld) wordt eerst een analyse gegeven van de huidige situatie, daarna wordt beschreven hoe de daaruit naar voren komende problemen vanuit de christen-democratische visie worden benaderd, en tenslotte worden in aansluiting daaraan de concrete artikelen geformuleerd. Uiteraard was er binnen de commissie niet alleen gelijkheid van inzicht, maar ook verschil van inzicht. In sommige gevallen slaagden wij erin alsnog tot een gezamenlijke formulering te komen. In andere gevallen bleven er verschillen bestaan, maar werden zij door de minderheid niet van zodanig essentieel belang geacht dat zij daarvoor een alternatief voorstel wenste te zien opgenomen. Op enkele belangrijke onderdelen bleef echter een zodanig verschil van inzicht bestaan, dat het onvermijdelijk was daarvan in het ontwerp melding te maken.

Alternatieven

De commissie heeft daarvoor niet de vorm gekozen van een meerderheids- en een minderheidsstandpunt, maar van het formuleren van beide standpunten als alternatieve mogelijkheden. Ten onrechte is daaruit wel afgeleid dat het CDA-congres alleen maar bij

stemming behoefte te kiezen en dat daarmee voor iedereen dan de kous af zou zijn. Zo is het natuurlijk niet. Met name het recht van gravamen (dat wil zeggen een door de partij aanvaardbaar verklaard voorbehoud op program-onderdelen) voor een Kamerkandidaat blijft onverminderd bestaan. De wijze, waarop een sterke stroming in het CDA nu reeds blij geeft minderheden bejegend te willen zien, zou het wel eens noodzakelijk kunnen maken de consequenties van een gravamen bij de indiening ervan heel wat stringenter vast te leggen dan tot nu toe gebruikelijk en nodig was. De commissie heeft voor de vorm van alternatieve voorstellen gekozen om de interne partij-discussies niet bij voorbaat te belasten door een bepaald standpunt uitdrukkelijk het stempel van een meerderheid of minderheid mee te geven. Een faire handelwijze, als men in aanmerking neemt hoe gemakkelijk minderheden in het CDA, zelfs zeer loyale minderheden, als „dissidenten“ buiten de officiële rijen worden gedrongen. Alternatieve voorstellen zijn er met name op het punt van het veiligheidsbeleid (de kernbewapening en de verhouding tot de NAVO), van de doodstraf, en van de dienstplicht voor (aanstaande) geestelijken. Op enkele andere punten heeft het tijdschema het de commissie niet meer mogelijk gemaakt grondig uit te discussiëren of, en zo ja in welke formulering, een alternatief voorstel zou worden opgenomen. Gezien het concept-karakter van het programma geen onoverkomelijk bezwaar. Dit wat de gekozen systematiek der alternatieve voorstellen betreft. Op de zakelijke inhoud ervan hoop ik in één der volgende artikelen nader in te gaan.

Goudzwaard

De naam Goudzwaard is in het voorgaande gevallen. De vraag zou kunnen rijzen, waarom aan zijn tussentijds vertrek uit de Programcommissie hier geen aandacht is geschonken. De reden is dat Goudzwaard niet vanwege problemen in of met de Programcommissie is vertrokken. Anders zou hij zeker niet alleen zijn vertrokken en zou, denk ik, ook zijn vervanging in de commissie heel wat meer problemen hebben gegeven. Hij vertrok omdat door andere gebeurtenissen zijn laatste restje vertrouwen in het CDA was

opgebrand. Een onvermijdelijk gevolg daarvan was dat hij ook het lidmaatschap van de Programcommissie neerlegde. Daarom vind ik dit niet de gelegenheid en ook niet mijn taak daarover uit te weiden. Het vertrek van Goudzwaard is er niet minder een verlies en een teken aan de wand om. Dat het een teken aan de wand is, wordt alleen maar geaccentueerd door de woorden, waarmee de CDA-voorzitter hem via Elzeviers Magazine uitliedde: „Goudzwaard is helaas weggegaan. Doch dit soort onheilsprefetieën vergezelt ons al dertien jaar. Dat enkelingen, aan de linker- en rechterkant, uitvalen is eenvoudigweg niet te voorkomen. Wel moeten wij ervoor waken dat hele groepen wegvallen“. Enkelingen is blijkbaar niet erg, zelfs niet als het om enkelingen van de kwaliteit-Goudzwaard gaat, als het kwantitatief maar geen hele groepen worden. Gelukkig bestaat Nederlandse Gedachten nog, waarvan de voorzitter der redactie prof. Kooijmans, in het vorige nummer schreef: „Er zijn mensen die in die vonk geloofd hebben die hartstochtelijk geloofd hebben in de vernieuwende kracht die van één christen-democratisch partij zou kunnen uitgaan en die vóór het moment van de fusie al afgehaakt hebben, omdat door alle gerezen moeilijkheden bij hen het geloof teloor was gegaan dat het CDA die vernieuwende politieke factor zou kunnen zijn. Misschien hebben zij gelijk, misschien hebben zij ongelijk. Hun gelijk of ongelijk hangt af van degenen die gebleven zijn“. Kan Nederlandse Gedachten eigenlijk ook niet blijven?

Vreugdeloos besluit

Het is thans wel zeker dat het kabinet zal besluiten de zetel van de Nederlandse ambassade in Israël te verplaatsen van Jeruzalem naar Tel Aviv. Alle op zich ware verhalen, dat Nederland aanbevelingen van de Vrijheidsraad pleegt na te leven, doen niet af aan het feit dat we gewicht zijn voor Arabische druk; en deze druk is uitgeoefend in een poging Israël steeds meer te isoleren. Natuurlijk is het waar dat Israël de huidige moeilijkheden vooral aan zichzelf te wijten heeft; de annexatie van Oost-Jeruzalem op dit tijdstip was onnodig, onverstandig en volkenrechtelijk onrechtmatig. En Israël behoeft ons dus geen verwijten te maken. Maar niettemin is de verplaatsing van de ambassade een volstrekt vreugdeloze zaak en we moeten maar niet teveel naar rechtvaardigingen voor dit besluit zoeken.

Van den gekke

De manier waarop van bepaalde

zijden in de KVP is gepoogd het 'dissidente' kamerlid mr. Dijkman de rekening te presenteren voor zijn 'afwijkend' stemgedrag bij de motie van afkeuring in het debat over het Zuid-Afrikaanse olieembargo, is geen goed woord waard. Terecht is algemeen van CDA-zijde kritiek uitgeoefend op de wijze waarop soms in de PvdA van volksvertegenwoordigers wordt verwacht dat zij zich gedragen overeenkomstig de aanwijzingen van partijorganen. De volksvertegenwoordiger handelt immers zonder last of ruggespraak. Tegen die achtergrond doet het uiterst merkwaardig aan dat men thans de heer Dijkman voor zijn gedrag ter verantwoording wil roepen en zelfs wil 'bestrafen'. Het ziet er naar uit dat alles met een sisser zal aflopen maar voor het enkele feit dat men pogingen in het werk heeft gesteld tot een soort strafprocedure lenen wij graag een mooie uitdrukking van minister-president van Agt: het is van den gekke!

Polen

In grote spanning ziet de wereld toe hoe in Polen belangrijke delen van de bevolking pogingen in het werk stellen zich groter vrijheid te

NG

COMMENTAAR

veroveren. Wat begon als een sociaal conflict heeft intussen reeds veel bredere dimensies aangenomen. Opvallend is de grote behoedzaamheid die de stakingscomités aan de dag leggen, terwijl minstens even opvallend is de terughoudendheid waarmee de buitenwereld reageert. De les van Tjechooslowakije 1968 lijkt geleerd, maar dat neemt niet weg dat een kleine gebeurtenis de lont in het kruitvat kan gooien. Voor de behoedzaamheid van de bevolking past respect, de terughoudendheid van de buitenwereld lijkt wijs. Gezien de machtsverhoudingen in de wereld kan de vrijheid in Oost-Europa slechts geleidelijk aan door de bevolkingen zelf worden teruggenomen.

OVERWEGENDE

Verwachting

Je kunt je kind, dat niet iets verwacht, niet ergens naar uitkijkt, eigenlijk niet goed voorstellen. Nog drie nachties slapen, dan is het zover, dan ben ik jarig. Morgen ga ik op schoolreis. Iets verwachten hoort bij het kind. En, alle sombere doemdenkers ten spijt, geldt ook voor vele wat oudere jongeren dat zij iets van het leven verwachten. Ergens naar uitzien. De verwachting blijft in het leven van elk mens erg belangrijk. Tot aan misschien alleen nog het verwachte bezoekje bij hen die aan de levensavond zijn genaderd toe. Leven in de verwachting maakt dat leven draaglijker. Er is uitzicht op iets. Dat wat verwacht wordt werpt iets van licht vooruit. Vaak betekent het een bezig zijn, dat op het verwachte vooruitgrijpt. Er vindt voorbereiding plaats. Verwachten is niet maar een afwachten, het houdt iets van actie in. Dat wat nu vervelend is, pijn veroorzaakt, behoeft niet anders te worden, maar het wordt bij het verwachten van andere tijden, wel beter te dragen. En dat is soms al heel wat.

Ongehoorde dingen

De christen heeft weet van iets wat komt. Iets groots, iets onwezenlijks ook. De gelovige verwacht een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarop gerechtigheid woont. Ongehoorde dingen. Wat hier verwacht wordt kan niet alleen door mensen worden ingevuld. Stel je voor, volstrekt nieuw en inclusief iets waaraan wij mensen al eeuwen knutselen, zonder noemenswaardige resultaten te boeken. Gerechtigheid. De invulling van deze verwachting schiet over ons heen. Wij komen zoveel tekort dat een nieuwe hemel en een nieuwe aarde van een andere kant moet komen. Van God zelf. Hier gaat het om zaken die mensen niet zelf klaar kunnen maken. Wij horen dat niet graag. De moderne mens plant zelfs zijn verwachtingspatroon. Maar voor zoets als een nieuwe hemel en een nieuwe aarde faalt hij geheel. De mens komt zelfs zintuigen tekort om wat achter dat nieuwe, wat verwacht wordt, beloofd is, steekt een beetje te kunnen bevatten, „aanvoelen”. Wij verwachten niet voor niets in het geloof. Ja hier moeten wij echt toegeven. Het gaat om ongehoorde dingen,

waaraan een mens niet te pas komt. Het menselijk falen, anders gezegd de zonde, maakt het onmogelijk om vanuit mensen een nieuwe hemel en een nieuwe aarde te bewerkstelligen. Elk mens dat bereid is aan zelfonderzoek te doen, eens in het eigen hart te kijken, weet dat, wat hier verwacht wordt, boven de mensenmaat uitgaat. En wie het met zichzelf niet slecht getroffen heeft en de les van de Heidelberger wat uit de tijd vindt, wel die kijkt maar eens goed om zich heen of laat zich door historie en journaal gezeggen. Daarna komt hij toch bij de naar het kwaad neigende mens van de catechismus terecht.

Rust

't Mag dan niet modern wezen om iets uit handen te moeten geven, het werkt wel bevrijdend. Die autonome mens die het over moet geven, kan en mag er heel rustig onder worden. Vader doet het werk. Wij houden de handen op. Verlenen toegang tot ons hart. Want dat hoort er wel bij. 't Gaat om geloofsverwachting. Rust, wij aan de kant, 't moet van de overkant komen. Wat begin je in vredesnaam met zo'n verwachtingspatroon in de politiek? Ik denk dat ook daar met iets van bevrijding in het hart begonnen mag worden. Er is al sprake van overwinning. Het behoedt ons voor het offeren op het altaar van de autonome mens en de almachtige staat. Het waarschuwt ons voor een te vlot geloof in het: alles wordt anders wanneer de structuren maar veranderen. Het leert ons er niet al te overspannen verwachtingen op na te houden. Wij hebben God niet aan een touwtje. Het is echt omgekeerd. Wij zijn door Hem in dienst genomen. Vanuit die rust is het laatste wat ons wacht: rustig afwachten. De boodschap van „stil maar, wacht maar” is een foute, die gaat niet op. Er moet in het geloof verwacht worden. En dat is een uiterst uitdagende, actieve aangelegenheid. Vooraleer ik wordt misverstaan. Ik zet dit verhaal over verwachting en de relatie naar de politiek niet automatisch om in een exclusieve boodschap voor het CDA. De gerechtigheid die op de nieuwe

aarde woont en die wij mensen verwachten, komt op allen die er van willen horen af. Ook op CDA-ers, en daarom mogen wij die naar die boodschap willen luisteren er toch iets mee doen.

Antwoord

Verwachten is geen afwachten. Geen armen over elkaar. Verwachten houdt een bezig zijn in. Uitzien naar dit nieuwe beloofde land is. Zo iets geweldigs dat hart, hoofd en hand om strijd aan de slag te gaan om iets van die voorsmaak hier te hebben. Daarom werken wij aan een samenleving die meer trekken vertoont van een maatschappij, waarin gerechtigheid woont. Ik kan legio voorbeelden geven wat er niet meer spoort en welke kant het wel op moet. U en ik weten dat wel. Het moet hier allemaal wat meer op het beeld van de vader gaan lijken. En Hij heeft een andere kijk op mensen en dingen dan wij, kleine ik-gerichte mensen. Wij leven meer vanuit de wil tot overleven en vanuit zelfhandhaving dan vanuit de verwachting waarvan het geloof spreekt. Verwachten is werken aan. Actief uitzien naar. Daarin dragen wij voor schepping en schepselen verantwoordelijkheid. Daarin zit het woordje „antwoord”. Dat mogen wij in ons werken in de politiek proberen te geven. Antwoord geven op het appèl dat God op mensen doet. Dat mag vanuit de zekerheid dat wat wij verwachten wordt waargemaakt. Een nieuw seizoen staat voor de deur. In een ander politiek tehuis mogen wij aan de slag gaan. Verwachtende. Met de vreugde en de ernst die uit lied 126 spreekt. Verwacht de komst des Heren, o mens, bereid u voor: reeds breekt in deze wereld het licht des hemels door.

H. A. de Boer

Om een zinvol bestaan I

Het minste wat van het ontwerp-verkiezingsprogramma van het CDA gezegd kan worden is dat het ambitieus is: voor 300 000 mensen meer werk; nieuwe impulsen voor woningbouw en stadsvernieuwing; behoud van de fundamentele elementen van ons stelsel van sociale zekerheid en blijvende solidariteit met de derde wereld. En dat alles in een periode waarin de bomen niet bepaald tot de hemel reiken. Overmoed en ongefundeerd optimisme? Het ontwerp-programma begint zelf met een allerminst rooskleurig beeld van onze samenleving, en constateert dat er een toenemende mate van een pessimistisch levensgevoel is. Maar het stelt dan vervolgens „Het Evangelie van Christus geeft de inspiratie om dingen anders te doen. Dat is geen hoogmoed, maar een opdracht.” In een periode waarin velen er geen gat meer in zien en daarom geneigd zijn er maar voor zichzelf het beste van te maken, doet het ontwerp-programma een beroep op een ieder om zich voor elkaar verantwoordelijk te weten en er gezamenlijk de schouders onder te zetten om ook voor diegenen die een zinvol bestaan lijken te moeten missen een toekomst mogelijk te maken.

Om een zinvol bestaan II

Een zinvol bestaan is iets anders dan een bestaan in toenemende welvaart. De afgelopen decennia leek de zin van het bestaan veeleer wel te bestaan uit welvaartvermeerdering. Het CDA wil zich, aldus het programma-ontwerp, inzetten voor een 'economie van het genoeg' teneinde hiermede de ruimte te scheppen voor een 'economie om het anders te doen'. Andere accenten dan groei van de inkomens en van de consumptie

Augustusnummer AR-Staatkunde

Op 19 mei j.l. is aan de Vrije Universiteit te Amsterdam een symposium gehouden over de studie: „Reformatische Maatschappijkritiek”, geschreven door dr. D. Th. Kuiper en dr. H. E. S. Woldring. Het symposium is gehouden in het kader van de viering van het honderdjarige bestaan van de VU. De ondertitel van het boek luidt: Ontwikkelingen op het gebied van sociale filosofie en sociologie in de kring van het Nederlandse protestantisme van de 19e eeuw tot heden.

vragen de komende jaren om voorrang. Daarom mag de sociaal-economische paragraaf niet alleen gelezen worden als een zaak van cijfers. Want waar het in de eerste plaats om gaat is een verandering van het levensgevoel, van het geestelijk klimaat. Het ontwerp-programma vraagt ten diepste om een herijking van onze waarden: inkomensontwikkeling is geen doel op zichzelf maar ondergeschikt aan andere zaken als zinvol werk voor iedereen die wil werken, bescherming van ons milieu enz. Met dit alles worden aan de kiezer hoge eisen gesteld. Want, zoals het ontwerp-programma zelf zegt, onze politiek zal onmachtig blijken als het haar niet lukt een gezaghebbend beroep te doen op de mentaliteit, de gezindheid van de bevolking. Met dit programma mikt het CDA hoog, maar niet op een goedkope manier; de kiezer wordt geen rozengeur en maneschijn beloofd, maar hij wordt op zijn verantwoordelijkheidsgevoel aangesproken in de overtuiging dat hij voor het behoud van belangrijke waarden bereid zal zijn een minlijnen voor alle inkomensgroepen (en dus ook voor hemzelf) te accepteren.

Om een zinvol bestaan III

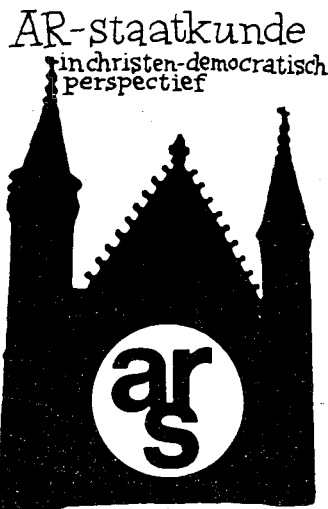
Op vrijwel alle punten is de program-commissie het eens geworden. Voor een nieuwe partij is dat geen geringe verdienste, zeker nu dit programma veel meer is dan een grootst gemene deeler. Siechts op een klein aantal punten treft men alternatieve formuleringen aan. Verreweg het belangrijkste daarvan is de kwestie van de kernwapens. In de komende tijd zal het programma binnen de partijen diepgaand besproken worden; een van de moeilijkste punten daarbij zal ongetwijfeld de nucleaire problematiek zijn. Het is te hopen dat iedereen zich daarbij zal realiseren dat, wat ook ieders fundamentele visie hierop moge zijn, het er thans om gaat een beleid te formuleren voor de komende vier jaar.

De redactie van AR-Staatkunde besteedt haar augustusnummer aan dit boek en aan het symposium dat er over is gehouden.

★ ★ ★

Op het symposium, dat onder leiding stond van prof. mr. W. F. de Gaay Fortman, werd het onderwerp vanuit drie gezichtspunten benaderd: theologisch-wijsgerig (met als referenten prof. dr. H. M. Kuitert en prof. dr. J. Klapwijk), sociaal-wetenschappelijk (prof. dr. J. M. M. de Valk en prof. dr. P. Thoenes) en vanuit de politieke en sociale praktijk (prof. dr. P. J. Roscam Abbing en dr. W. Albeda).

Boekbespreking: Ruppert.
Referaten: Kuitert, Klapwijk, Thoenes, De Valk, Roscam Abbing, Albeda.
Nabespreking: Kuiper, Woldring.
Ik abonneer mij op ARS voor f 40,- per jaargang; f 28,- per jaargang (lid Arjos/CDJA, student)
Naam:
Adres:
Plaats:
Ingangsdatum abonnement:
Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan:
Dr. A. Kuiperstichting
Antwoordnummer 1904
2500 WB 's-Gravenhage.

Uitbouw van de verzorgingsstaat

De beschrijving die cultuurfilosofen en cultuurpsychologen geven van de verzorgingsstaat zijn – gezien vanuit wat ik wenselijk acht – nogal somber van toon. Ik geef twee voorbeelden. STALPERS* noemt als negatieve aspecten: 1. De overheid is een al te betuttelende, in het gehele leven ingrijpende regelaar geworden. 2. Het is veelal niet herkenbaar voor wie, namens wie of op verzoek van wie ingrijpende maatregelen worden genomen. De gevolgen hiervan op het individuele vlak zijn onder andere dat de ruimte voor zelfbepaling afneemt en dat de door derden bestuurd mens gaat lijden aan ik-zwakke. Er wordt in dit verband gesproken van de „publieke mens”, een wezen dat zich niet zelf bepaalt, maar dat zich laat bepalen en grenzeloos behoeftig schijnt te zijn. ZIJDERVELD** noemt de volgende drie elementen van het ethos van de verzorgingsstaat: konsumptisme, immoralisme en egalitarisme. Het eerste element duidt op de welbekende konsumptiedrang die gekenmerkt is door een passief tot zich nemen wat de wereld biedt en het ook gemakkelijk weer wegwerpen daarvan. Met immoralisme bedoelt de auteur het verleggen van verantwoordelijkheid van individuen naar abstracte kollektiviteiten: „de maatschappij”, „het kapitalisme” e.d. Bij het egalitarisme is sprake van een verschuiving van het aksent op de gelijkheid van levenskansen naar het principe van de gelijkheid van resultaten.

Eenzijdigheid

Lezing van de sombere beelden die van de verzorgingsstaat worden geschetst wekt bij mij ambivalente gevoelens op. Enerzijds spreekt de analyse mij aan. Ik herken er veel in van wat ook ik in onze samenleving meen waar te nemen. Anderzijds mis ik een erkenning van de noodzaak van het ontstaan van de verzorgingsstaat. Met name betreurt ik het zwijgen over de ontwikkeling van ons systeem van sociale voorzieningen, dat ik als kern zie van die verzorgingsstaat. Alle andere aspecten ervan, zoals gezondheidszorg, welzijnszorg, onderwijs konden niet tot bloei komen – tot woekering zullen de pessimisten

zeggen – als er niet een maatschappelijk stelsel van sociale zekerheid was ontstaan. Het voorbijgaan aan de ontwikkelingen van dit stelsel en aan de maatschappelijke noden die bepalend waren voor het ontstaan ervan en het louter bekritisieren van de ongetwijfeld schadelijke neveneffecten komt bij mij als burgerlijk en elitair over. De neveneffecten laten zich waarschijnlijk meer gelden bij de sociale lagen die ook in het verleden weinig behoefte aan deze sociale voorzieningen hadden dan bij de sociale lagen voor wie elk nieuw onderdeel van dit stelsel een bevrijding uit ellende en onvrijheid betekende.

* J. A. Stalpers: Van een verzorgingsstaat naar een zorgende samenleving. In: Zorgverlening in beweging. De Tijdstroom, Lochem, 1979.

** A. C. Zijderfeld: Enkele sociologische kanttekeningen bij het verschijnsel verzorging. Gerontologie 11 (1980) 2.

ONVOLMAAKTHEDEN

Ons stelsel van sociale zekerheid vertoont sporen van de sociale en parlementaire strijd die gevoerd moest worden om het tot stand te brengen: een tweede tachtigjarige oorlog. Men kan de wetten op gebied beschouwen als monumenten op de weg naar een rechtvaardige samenleving. Men kan ze met bijna evenveel recht beschouwen als de ruïnes van de oorspronkelijke bedoelingen. Het moet ons niet verbazen dat wat enerzijds een hecht gebouw genoemd mag worden, tevens met de term puinhoop kan worden aangeduid.

Het puinhoops karakter van dit stelsel openbaart zich bijvoorbeeld in de volgende gebreken:

- de uitvoering van de wetten is in handen van uiteenlopende instanties gelegd. Dit is een ernstige belemmering voor de coördinatie waaraan het oog op een goede sociaal-ekonomische en politieke controle van het systeem behoefte bestaat;
- de premievaststelling geschiedt op uiteenlopende wijzen. De konsekwentie is dat bij de ene verzekering politieke invloeden groter kunnen zijn dan bij de andere. Een uniform beleid is daardoor niet gegarandeerd;
- de premie-inkomensgrenzen lopen bij de verschillende verzekeringen

Grondfout

c. Van den Broek houdt er te weinig rekening mee, dat het zittende kabinet van het begin af een gebrek heeft gehad. De bezwaarden hebben zich van het begin af hun mogelijke bezwaren voorbehouden en de meerderheid heeft dat aanvaard door nochtans met het kabinet in zee te gaan. Overziet men de geschiedenis van het kabinet Van Agt, dan hebben de bezwaarden in veruit de meeste gevallen dat gesteund. In de enkele gevallen, waarin dat niet het geval was, ging het steeds om zaken, waarover partijgenoten met elkaar in gemoede van mening kunnen verschillen. Gelukkig vind ik dat niet, maar het gaat mij te ver te concluderen, dat de maat nu vol is en dat het afwijkend stemgedrag van 27 juni met stemdwang moet worden gestraft. Nogmaals de grondfout zit in de wijze van totstandkoming van het kabinet. Geen echte partij kan zich veroorloven in een tijdsverloop van een paar weken twee verschillende regeringsaccorden met twee verschillende partners te sluiten.

Niet gelukkig

Aan de vooravond van de totstandkoming van het CDA is een suggestie stemdwang in te voeren niet gelukkig. Jammer genoeg komt het CDA toch al moeizaam tot stand. Men bezware die totstandkoming niet nog meer door een dreigement, dat in de toekomst het onderdrukken van minderheden door de meerderheid mogelijk moet zijn.

Prof. mr. W. F. de Gaay-Fortman

door prof. dr. J. P. Kuiper

uiteen;

- er bestaat een ingewikkeld verband tussen de plicht tot premiebetaling voor de verschillende verzekeringen en het feit uitkeringsgerechtigd te zijn;
- de uitkeringen ingevolge de ene wet zijn aanzienlijk gunstiger dan die ingevolge de andere wet. Het is begrijpelijk dat van de wet met de hoogste uitkeringen een zuigkracht uitgaat, waardoor het totaal van de uitkeringen hoger wordt dan eigenlijk noodzakelijk was.

AFBOUW OF UITBOUW?

Bij de vraag of we moeten werken aan een verdere uitbouw van ons stelsel van sociale zekerheid als harde kern van de verzorgingsstaat is het van belang of we ons laten afschrikken door de negatieve aspecten dan wel laten aansporen door de nog altijd bestaande tamelijk grote verschillen in ontplooiingskansen. Sommige cultuurpessimisten zien het negatieve van de verzorgingsstaat als een gevolg van het systeem zelf. Deze overtuiging moet hen er wel toe brengen om de verzorgingsstaat als zodanig aan te pakken. Dat is een levensgevaarlijke aktie als zij zich daarbij niet realiseren wat het aantasten van de harde kern van die staat – namelijk het stelsel van sociale zekerheid – betekent voor de „zwakkeren” in de samenleving. Ik vind het daarom noodzakelijk om eerst te kijken op welke wijze het stelsel voltooid kan worden. Die voltooiing sluit de opheffing van de hier voor genoemde gebreken van het huidige stelsel in.

De richting waarin de voltooiing van het stelsel dient te gaan, kan gevonden worden door een extrapolatie van de ontwikkeling van de rechtsgrond voor sociale zekerheid in onze samenleving. In vogelvlucht kan deze als volgt worden geschetst;

- a. In de tweede helft van de vorige eeuw was het loon van de arbeider – de basis voor zijn sociale „zekerheid” – de kale prijs voor geleverde prestatie naar marktwaarde.
- b. Bij de indiening van zijn sociale wetten in 1913 stelde Talma dat het loon niet louter die kale prijs mocht zijn, maar dat het toereikend moest zijn om ook het levensonderhoud in tijd van ziekte, invaliditeit en ouderdom te garanderen.
- c. De commissie van Rhijn – die in Londen een ontwerp maakte voor de

na-oorlogse sociale politiek – kwam in 1943 tot de konklusie dat sociale zekerheid niet louter een verantwoordelijkheid voor het individu was, op voorwaarde dat het individu zijn best deed om door arbeid de kost te verdienen.

d. Bij de aanbidding van zijn ontwerp voor een Arbeidsongeschiktheidswet (tot stand gekomen in 1967) sprak Veldkamp uit dat de rechtsgrond voor de sociale zekerheid was het recht op zelfontplooiing en het recht op gelijke kansen.

e. Extrapolerende konkludeer ik dat wij toe zijn aan een recht op inkomen dat dient om tot zelfontplooiing te komen en gelijke startkansen te hebben, maar dat niet meer aan de voorwaarde van een tevoren geleverde prestatie is gekoppeld. Dit onvoorwaardelijke recht op inkomen tast de plicht van iedere burger zijn bijdrage aan de welvaart van de samenleving te leveren niet aan. In dit korte artikeltje kan ik geen beschrijving geven van de bevrijdende aspecten van een stelsel van gegarandeerd inkomen en de maatschappelijke regelingen die getroffen moeten worden om het functioneren van zo'n stelsel mogelijk te maken.

INNERLIJKE ZWAKTE

Uit eigen ervaring weet ik dat het opperen van de gedachte van een samenleving met gegarandeerd inkomen heftige reacties teweeg brengt. Het is alsof met het aanduiden van de uiterste konsekwentie van onze waardering voor het individuele menselijk bestaan en tevens van de weg waarop we met onze sociale zekerheid zijn gegaan, alle bezwaren die er nog steeds tegen dat stelsel bestaan wakker worden geroepen. De kritiek op de gedachte van een gegarandeerd inkomen openbaart de verborgen kritiek op het hele systeem van sociale zekerheid. De felle afwijzing van het onlangs gehouden VVD-kongres van een inkomen zonder arbeid is daar een duidelijke demonstratie van. Ik zou hier overigens niet van liberale, maar van burgerlijke kritiek willen spreken. Dat het liberale denken zich niet principieel verzet tegen een „arbeidsloos” inkomen bleek wel uit de voorstellen van de commissie Geertsema. De VVD staat niet alleen. De burgerlijke gezindheid is zeer sterk verbreid in onze samenleving en de kritiek van de VVD op de sociale en andere kollektieve

voorzieningen is exemplarisch voor bij vele Nederlanders leeft op welke partij zij ook stemmen. En daarmee kom ik op het zwakke punt van de verzorgingsstaat. In een samenleving waarvan de cultuur nog overheersend burgerlijk is, waar de uitspraak dat het mens zijn welbegrepen eigenbelang nastreeft niet alleen konstaterend is, maar tevens sterk normatief, is een stelsel van sociale zekerheid dat solidariteit veronderstelt een „vreemd lichaam”. Een optimale benutting van een stelsel van sociale zekerheid zou wij dat hebben veronderstelt verantwoordelijkheidsbesef en mondigheid zowel bij degenen die de premies opbrengen als bij de uitkeringsgerechtigden. De mogelijkheden om mondigheid en verantwoordelijkheid te kunnen bewijzen en ontwikkelen werden echter niet aan de gebruikers aangeboden. De arbeid van de arbeider werd na de invoering van de sociale wetten zo mogelijk nog meer ontdaan van volwassenheid en bij het gebruik van door de sociale wetten geboden mogelijkheden werd hij als een onmondig gekontroleerd. In de praktijk is gebleken – o.a. in het enorm toegenomen arbeidsverzuim – dat er een grote diskrepantie bestaat tussen de verwachte mondigheid van de konsument enerzijds en de toegestane mondigheid van de producent anderzijds. In deze diskrepantie ligt de zwakte van onze verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is een ijzeren reus die lamen voeten.

POSTBURGERLIJKE SAMENLEVING

Wil ons stelsel van sociale zekerheid inderdaad optimaal kunnen functioneren en leiden tot een verantwoord gebruik ervan, dan zal in de samenleving bewust en structureel een beroep gedaan moeten worden op het in alle mensen sluimerende vermogen van verantwoordelijkheid, mondigheid en medemenselijkheid. Dat houdt vooral in het scheppen van de mogelijkheden tot zelfzorg. Of die zelfzorg behalve persoonlijke zelfzorg en de daarbij behorende zorg voor anderen (mantelzorg) ook financiële zelfzorg moeten inhouden (zelf de kost verdienen) laat ik hier buiten beschouwing. Wel wil ik stellen dat als financiële zelfzorg inderdaad existentiële betekenis heeft voor (alle) individuen, er in onze samenleving – waarin slechts eenderde der bevolking de kans krijgt tot financiële zelfzorg – nog heel veel moet veranderen. Daar de grenzen van de mij toegestane ruimte reeds overschreden heb, moet ik het bij deze korte aanduidingen laten.

Vervolg van pag. 1

Uiteraard is het van groot belang, dat de plicht om dat bereiken rust op mogelijke meerderheden en minderheden in de fractie gelijkkelijk. Echter het recht om in laatste instantie zelf te beslissen over de wijze, waarop hij zijn stem zal uitbrengen, mag niemand het individuele Kamerlid ontnemen.

De parlementaire geschiedenis is vol van voorbeelden, dat minderheden in fracties de meerderheid niet volgden. Een heel sterk voorbeeld is het stemmen van tien leden van de fractie van de Rooms-Katholieke Staats Partij in 1923 tegen de Vlootwet van het kabinet– Ruijs de Beerenbrouck. Dit was een parlementair kabinet, dat met instemming van de gehele rechterzijde in 1922 tot stand was gekomen.

b. Het argument onder a uiteengezet geldt in sterkere mate voor een partij als het CDA. In een fractie van een christelijke partij geldt a fortiori, dat men tot het uiterste probeert elkaar te vinden, dat men zonder trucjes er naar streeft niet persoonlijke successen te boeken, maar zich inzet voor datgene wat op grond van uitgangspunten en program van de partij als de beste oplossing kan worden aanvaard, dat men naar de regel van Filippenzen 2 er van uitgaat, dat de ander uitnemender is dan zichzelf. Dat geldt voor alle leden van de fractie onverschillig, of zij bezwaard zijn over een aspect van het regeringsbeleid dan wel datzelfde aspect juichend aanvaardt. Stemdwang levert slechts Pyrrhusoverwinningen op en kweekt verbittering.

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07 – Zwolle

DEKKLEDEN LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer – 05700-2.32.70

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
SHOWROOM: GOES – MIDDELBURG

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT – DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	Ijzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bestedingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

CD Aktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CS Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

30 augustus 1980

Werkloosheidsbestrijding

Als lid van het Europees Parlement gaat de heer Van der Gun in een artikel in op de rol van dat parlement bij de werkloosheidsbestrijding naar aanleiding van een aantal door commissaris Vredeling gedane opmerkingen. pagina 3

„Het viel mij erg mee”, zegt Henk Couprie

„Het is mij erg meegevallen”, zegt Henk Couprie in een gesprek met Jan de Swart over zijn Kamerlidmaatschap. „Natuurlijk doen zich wel eens conflicten voor, maar die hebben vaak meer te maken met karakters en het niet altijd tactisch opereren van individuele Kamerleden”. pagina 2

Eregraad voor premier Van Agt

Premier Van Agt kreeg een onderscheiding van de Universiteit van Columbia. Bij die gelegenheid wees hij op de noodzaak meer te ondernemen tegen de armoede in de wereld. pagina 3

Om een zinvol bestaan

Het verkiezingsprogramma van het CDA is in ontwerp gereed. Het kreeg als titel „Om een zinvol bestaan”. In dit nummer twee volle pagina's „samenvatting”. En dan nog eens een pagina over de „uitgangspunten” van het CDA. pagina 4 en 5.

CDA-Congres

Het Congres dat over de fusie van de drie partijen moet beslissen (11 oktober 1980 in Den Haag) wordt voorbereid. De afstudeerend voorzitter van het CDA, prof. Steenkamp, zal daar het woord voeren, evenals zijn vermoedelijke opvolger, drs. P. Bukman.

Redactieteam

Drs. C. Bremmer, voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijff
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lokkerbol
C. P. van Santen
G. J. Brinkman (secretaris)

Om een zinvol bestaan: Zich verantwoordelijk weten voor elkaar

Als men de bundel krantenknipsels doorbladert na het verschijnen van ons concept-verkiezingsprogramma, dan gebiedt de eerlijkheid vast te stellen dat deze reacties gemengd en sterk uiteenlopend waren. Dat is op zich een goede zaak. Het zal de discussie activeren. Discussie die nu in onze eigen partij moet gaan plaatsvinden. Het gaat daarbij niet om de vraag hoe ons programma verschilt of overeenstemt met andere partij-programma's, eigenlijk ook niet om de vraag wat de verschillen zijn met het huidige kabinetsbeleid. Het gaat doorgewoond om de vraag waar wij zelf de komende jaren heen willen. Aan het concept-programma is weliswaar hard gewerkt, maar toch is het niet meer dan een voorzet.

Defaitisme

De partij is nu aan het woord. Als men de huidige situatie in de samenleving vergelijkt met vroeger, dan is er ongetwijfeld veel bereikt. Bijvoorbeeld op het punt van gestructureerde solidariteit, van de ontplooiingsmogelijkheden van personen, van democratisering en vrijheid en ga zo maar door. Een zelfde zichtbare vooruitgang geldt ook heel duidelijk op het vlak van de welvaart.

En toch is er veel moedeloosheid. Politieke recepten blijken dood te lopen; met goede bedoelingen gestarte wetten en structuren blijken nieuwe problemen op te roepen. Zo kent de democratisering als bij-effect besluiteloosheid. Zo kennen de sociale verzekeringen als bij-effect sterk toegenomen uitstoot van mensen uit het arbeidsproces. Daarnaast blijft er machteloosheid elders; van bewapening tot ontwikkelings samenwerking. Dit alles kan gemakkelijk leiden tot politieke moedeloosheid, tot defaitisme. Bij alle prachtige welvaart en ontplooiingsmogelijkheden kan deze bacil ook de mens zelf in zijn individuele bestaan en in zijn persoonlijke omgeving gaan aantasten. Leidend tot een houding van „wat doet het er toe”. Dwars tegen zo'n houding in hebben we ons programma „Om een zinvol bestaan” genoemd.

Sociale visie

In zijn inleiding op het concept-programma schrijft prof. Franken: „Pas als wij beseffen dat de mensen er zijn voor God en voor elkaar, zullen wij er in slagen om de nadruk te leggen op de relatie met de ander. De ander, die van ons een antwoord verwacht en mag verwachten. Dat is de diepere betekenis van „verantwoordelijkheid”.

Dit betekent dat de samenleving zo moet zijn ingericht, dat die mensen zich verantwoordelijk weten voor elkaar. Medeleven vormt de zin van het bestaan: contact met elkaar, waaruit voortdurend respect blijkt, verdraagzaamheid, en zo nodig hulp.

Wanneer men deze fundamenteel sociale visie aanvaardt, dan tekent zich direct de verantwoordelijkheid van de overheid af, om daartoe voorwaarden en structuren te scheppen. Maar tegelijk ook de verantwoordelijkheid van iedere burger zelf om te leven en te werken vanuit diezelfde mentaliteit, het „antwoord willen geven” aan de ander. De ander in onze directe omgeving; maar ook de ander in Derde Wereld of Oostblok; ja, ook de ander die straks zal leven. Dat antwoord aan „de ander”, nu en hier in mijn directe omgeving, wordt sterk bepaald door persoonlijk gedrag. Het antwoord aan hen, verweg in plaats van tijd, zal veel sterker bepaald worden door de aanvaarding van structuren gericht op die verantwoordelijkheidsbeleving; of het nu gaat om energiebesparing of om afremming van de wapenwedloop. Een „zinvol bestaan” in politieke zin vergt helder. De verantwoordelijkheid is on-

door drs. R. F. M. Lubbers

loofwaardig zonder de andere.

Nieuwe wegen

In het concept-programma zijn veel lijnen uit oude programma's doorgetrokken. Daarnaast zijn er accenten verlegd. De ondertitel spreekt over „nieuwe wegen”. Dat is nogal pretentief; maar het geeft in ieder geval de noodzaak aan om tal van zaken anders aan te pakken. Deze keuze spoort met het Evangelie. Dat geeft ons immers steeds opnieuw inspiratie en gebod om dingen anders te gaan doen. Een van de onmiddellijke kritieken op het programma was: is het wel realistisch? Welnu, in onze visie kan een programma niet meer dan een perspectief bieden. De invulling moet plaatsvinden door mensen en samenleving. Het verwachten van recepten van politici, in die zin dat bepaalde structuren of wetten als het ware technisch gegarandeerd de oplossingen geven, is een denkfout. De politiek is niet meer maar ook niet minder dan voorwaardenscheppend. In onze visie kan politiek alleen gestalte krijgen, als structuren en mentaliteit, wetten en gedrag van burgers op elkaar aansluiten, als het ware in elkaar grijpen.

Sociale innovatie

Naast de noodzaak van vernieuwing, innovatie binnen een selectieve, zorgvuldige ontwikkeling, valt in het programma „Om een zinvol bestaan” het accent veel sterker op „sociale innovatie”, sociale vernieuwing. De ontplooiing van de mensen staat centraal. De vernieuwing ook van organen van menselijke samenleving, van onderneming tot gezondheidszorg. Wil die ontplooiing niet in gevaar komen, dan is er zowel de noodzaak te matigen in de consumptie van een ieder, als de noodzaak dingen anders te gaan doen. Sociale innovatie vergt onbevangenheid, tegenover nieuwe aanpakken; en geen veroordelingen bij voorbaat.

Werkgelegenheid

Een van de wezenlijke vragen waar de

van het al of niet willen scheppen van werkgelegenheid voor ieder die wil en kan werken. Het antwoord daarop was zeker niet vanzelfsprekend. Vastgesteld moet worden dat van onze bevolking een steeds groter deel wenst te werken. Is het dan „technisch” wel mogelijk voor al die mensen banen te verschaffen? En verder rees de vraag, is het wel de goede weg na te streven dat zovelen in het arbeidsproces betrokken worden? De beantwoording van deze vraag is eigenlijk geen economische, maar een sociale (wellicht zelfs culturele). Uit sociaal-cultureel oogpunt is er alle aanleiding die ruimte te geven om in het werk te kunnen deelnemen.

Naast het vrijwilligerswerk zal er veel behoefte zijn aan betaald werk. In feite verwachten wij dat jaarlijks 1 1/2% meer Nederlanders op zoek zijn naar betaald werk. Dat is twee maal zoveel als de bevolkingsgroei. Dat kan natuurlijk niet altijd zo doorgaan. Het heeft alles te maken met de emancipatie, met kleinere en korterdurende gezinnen.

Er is alles voor te zeggen, parallel aan die verandering, in ons land de deeltijdarbeid sterk te bevorderen. Dat is met name zinvol voor werk, waarvoor gedurende langere tijd een overmaat aan werkzoekenden is, ook als deze slechts een deelinkomen oplevert. Gezien de huidige culturele patronen zullen dat nogal eens vrouwen zijn; maar dat hoeft natuurlijk niet. Juist als de werkende vrouw een normaal fenomeen is, zullen ook meer mannen (wat zien wij nu al niet bij studenten) voor deeltijdbanen in aanmerking komen. Betekent deeltijdwerk een economische belasting in de zin van een lagere produktiviteit door moeilijker organisatie van het werk? Wie zal het zeggen? Misschien is de winst door minder ziekte en arbeidsverzuim wel groter.

Herinschakeling

Een ander aspect van sociale innovatie is de afremming van de instroom in de arbeidsongeschiktheidswetten, en zo mogelijk weer een zekere herinschakeling. Het staat wel vast dat een beleid waarbij arbeidsongeschikten overwegend een plaats behouden in het arbeidsproces, dit door een voorkeursbehandeling bij het vervullen van arbeidsplaatsen per man leidt tot een wat lagere produktiviteit. Tegelijk echter zal het voor de samenleving als geheel winst betekenen; en economisch (vgl. het alternatief van sterk stijgende premies), en sociaal (vgl. de groeiende moedeloosheid bij inactieven en de ergeris bij actieven). De kunst bij deze vorm van sociale innovatie is natuurlijk regels te ontwerpen waarbij „de last” per onderneming en institutie goed gespreid wordt. Sleutel daarbij lijkt in de eerste plaats te zijn het ontstaan van arbeidsongeschiktheid af te remmen door uitschakeling slechts in uiterste gevallen te aanvaarden. Een combinatie met deeltijdarbeid ligt hier overigens vaak voor de hand.

Jeugdbeleid

Weer een ander aspect van sociale innovatie is het om ten aanzien van jeugdigen de arbeidsmarkt principieel niet als markt te zien, maar er vanuit te gaan dat iedere jongere die uitkeringsgerechtigd is, daardoor ook de plicht heeft te werken. Dit kan leiden tot verplichte omscholing; ook dit element van sociale innovatie zal goed doordacht moeten worden.

Zijn er dan voldoende banen? Niemand weet hoe ziek ons bedrijfsleven is; in welk tempo bedrijven zullen afslanken en sluiten. Economische modellen kunnen daar geen precies uitsluitsel over geven. Maar het is wel duidelijk dat arbeidskostenmatiging van enorme betekenis is om beter tegen het buitenland

vervolg op pagina 2

COMMENTAAR

Om een zinvol bestaan

Dat de programmissie die harde noodzaak zo onverbloemd heeft neergeschreven en nu onderwerp maakt van de discussies in de partij, is verheugend. Of het ontwerp-programma in zijn keuzes in alle punten zal worden gevolgd, moet nog worden afgewacht.

Uit de eerste reacties valt op te maken, dat twee punten in het programma in de discussies de hoofdmoot zullen vormen. Dat is in de eerste plaats de keuze voor een minlijnen over meerdere jaren ook voor de minimum-inkomens. Als dat punt in het programma blijft staan, is een diepgaande en overtuigende onderbouwing zeer noodzakelijk.

Het tweede punt betreft de extra huurverhoging van vijf procent, bovenop de jaarlijkse trendmatige verhoging.

Het punt moet, gezien de eerste reacties, nog zeer goed in al zijn consequenties worden uitgewerkt. En ook hier geldt: indien de keuze hiervoor gehandhaafd blijft – hetgeen ons in principe als juist voorkomt – dan is een goede onderbouwing naar partijen kiezer toe zeer gewenst.

Het ontwerp-programma is door velen ambitieus genoemd. De programmissie erkent dat in feite zelf ook. Het is daarom ook goed, dat de commissie zelf zo sterk benadrukt, dat de ambitieuze plannen slechts goed uit te voeren zijn als ze worden gedragen door brede groepen in de samenleving.

Polen

De gevolgen van de gebeurtenissen zullen pas op langere termijn te beoordelen zijn.

Slechts enkele voorlopige conclusies derhalve.

Vooropgesteld zij dat de Poolse samenleving binnen het Warschaupact de meest uniforme is. Bovendien is Polen het land binnen dat blok, waar het gevoel van nationale saamhorigheid traditioneel het grootst is. Door deze twee factoren is elke vergelijking met de andere landen van het blok nagenoeg onmogelijk.

De beheersheid waarmee de Nato-partners tot nu toe reageren op de acties van de stakende arbeiders mag stellig als een positieve bijdrage worden gezien tot een vreedzame beheersing van het conflict. Een andere houding zou de marges van het welzijn van deze democratiseringspoging van onderaf versmallen.

De ruimte van de Poolse partijtop om het probleem naar genoegen van de stakers op te lossen gaat het zo ver als de Sovjet-Unie toestaat. De grens ligt daar waar de Sovjet-Unie aan de loyaliteit van de Poolse leiders begint te twifelen. Vooralsnog is er geen reden om te veronderstellen dat zulks het geval zou zijn. Een militair ingrijpen ligt dan ook niet voor de hand.

Dat de kerk een bemiddelende rol speelt tussen de stakers en de top lijkt misschien vreemd, maar is geheel in overeenstemming met de traditie van dit land. De kerk staat aan de kant van het volk, maar slaat het wapen van redelijk overleg hoger aan dan onbezonnen daden die tot zelfvernietiging leiden.

De massaliteit en de hardnekkigheid van het Poolse arbeidersverzet maakt het invoeren van structurele wijzigingen in de overlegsituaties wel haast onontkoombaar. Het is te hopen dat de top een begaanbare weg weet te vinden.

Bestuur en beleid door dr. W. de Kwadsteniet

Kamerleden en topambtenaren zijn twee elitegroepen. „Deze twee elitegroepen hebben meer invloed op de beslissingen van het politieke stelsel van de bevolking als geheel. Vandaar de aanduiding „elite“. Hun opvattingen en gedragingen en hun relaties bepalen in hoge mate – zij het (gelukkig) niet geheel – de wijze waarop binnen het politieke stelsel problemen worden benaderd en (soms) opgelost, de wijze waarop de inhoud wordt gegeven aan het beleid en de manier waarop de legitimiteit en aanvaardbaarheid van het overheidsop treden worden bewerkstelligd.”

Zo valt te lezen in „Bestuur en beleid“, met als ondertitel „Politiek en bestuur in de ogen van Kamerleden en hoge ambtenaren“.

Het is een studie, een sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar topambtenaren en Kamerleden, dat „iets (laat) zien van hun normen en waarden, van hun en ideeën – met andere woorden: iets van de politieke cultuur van ons land“, aldus de schrijver.

De gegevens waarop de studie is gebaseerd komen uit gesprekken, die met steekproeven van topambtenaren en Kamerleden zijn gevoerd. In maart 1973 hebben interviewsters 44 leden van de Tweede Kamer gesproken. Dat werd voldoende geacht, gezien het feit dat in 1968 en 1972 bijna alle Kamerleden uitgebreid waren ondervraagd. In de daarop volgende maanden zijn gesprekken gevoerd met 76 hoge ambtenaren. Het internationale deel van de studie was begonnen in 1970.

In de studie worden drie oriëntatieniveaus onderscheiden: het gemeenschapsniveau, het spelregelniveau en het spelersniveau.

Vervolg van pag. 1

te kunnen concurreren; sluitingen voorkomen, nieuwe uitbreidingen te bevorderen. Voeg daaraan toe dat diezelfde inkomensmatiging het mogelijk maakt in de „maatschappelijke dienstverlening“ meer mensen te laten werken. Een derde punt is de noodzaak ons bestedingenpatroon meer te richten op het binnenland; door ons inkomen verhoudingsgewijs meer te besteden bijvoorbeeld aan de bouw, die verhoudingsgewijs veel binnenlandse arbeidsplaatsen betekent, en minder aan te importeren consumptiegoederen. Dit is natuurlijk geen uitputtende opsomming

Groei

Dit alles is geen „groei om de groei“ benadering. Groei is niet meer en niet minder dan de uitkomst van de inzet van menselijke activiteit. Als 1 1/2% meer Nederlanders per jaar meer werken dan leidt dit bij een hogere produktiviteit per man of vrouw van 1% per jaar tot 2 1/2% nationale groei. Daarvan moet die samenleving echter een 1/2% afstaan aan de derde wereld wegens hogere prijzen voor vandaar te betrekken produkten, dan zal er bovendien een 1/2% per jaar opzij gelegd moeten worden om de positie van de bedrijven weer te versterken. Er blijft dan zegge en schrijve 1 1/2% over om meer te besteden. Maar dat moet verdeeld worden over jaarlijks 1 1/2% meer mensen in het arbeidsproces. Dan staan wij dus op de nullijn dooreengenoemen voor iedereen. Voeg daar aan toe dat allerlei salarisverhoudingen zullen moeten verschuiven, dan mag je verwachten dat grote groepen individueel zeer negatief uit zullen komen. Het CDA kiest voor een harde benadering.

Conclusie

Laten wij ons overigens goed realiseren dat arbeidsplaatsen er niet alleen via inkomensmatiging komen. Nogmaals: evenzeer zijn daarvoor nodig vernieuwingen; in de bedrijven technisch en organisatorisch, op de arbeidsmarkt, in het sociaal verzekeringsstelsel, beloningsverhoudingen en ga zo maar door. Hieruit vloeit ook rechtstreeks voort dat wij in ons program wel een nationaal arbeidsplaatsenplan kunnen opnemen, maar dat dit op veel punten slechts een indicatief plan is. Het moet ingevuld worden door concreet beleid, ook van werknemers en werkgevers. Die dragen voor de bovengenoemde punten grote verantwoordelijkheid. Daartoe zijn ook nieuwe overeenkomsten van werknemers en werkgevers nodig.

Op het eerste niveau van het politieke systeem, dat van waarden en idealogieën dus, wordt geconstateerd, dat er belangrijke verschillen bestaan tussen Kamerleden en topambtenaren. Ook op het derde niveau, dat van de spelers in het politieke spel – parlement, ambtenaren, politieke partijen en belangengroeperingen – lopen de meningen aanzienlijk uiteen, zo wordt geconcludeerd. Er zou evenwel een grote mate van eenstemmigheid mogen worden geconstateerd op het tweede niveau, dat van de spelregels. Daarmede zou toch een belangrijk evenwicht gehandhaafd kunnen blijven.

De schrijvers menen uit hun studie te mogen opmaken, dat de conflicten en tegenstellingen tussen de beide elitegroepen in de toekomst een grotere rol zouden kunnen gaan spelen. Wanneer dat ook het geval zou zijn ten aanzien van de spelregels, zouden meer radicale veranderingen in de Nederlandse politiek niet moeten worden uitgesloten. Daarmede zitten wij dan wel meer in de sfeer van de speculaties ten aanzien van het Nederlandse politieke systeem-in-beweging, dat overigens stellig wel in een overgangsfase zit.

De vraag rijst natuurlijk wel in hoeverre hetgeen in 1973 boven water kwam in 1980 nog up to date geacht kan worden. Wat het woord „elitegroepen“ betreft mag stellig de vraag rijzen of dit de meest geslaagde aanduiding is. Maar overigens – het is ook maar een kleinigheid – kan het als technische aanduiding in een studie wel worden gebruikt.

„Bestuur en beleid. Politiek en bestuur in de ogen van Kamerleden en hoge ambtenaren“, door prof. dr. S. J. Eldersveld, hoogleraar politieke wetenschap, University of Michigan; prof. dr. J. Koolman, hoogleraar bestuurskunde, Interuniversitair Instituut Bedrijfskunde, Delft; drs. Th. van der Tak, wetenschappelijk medewerker aan genoemd Instituut. Van Gorcum, Assen. 1980, 174 blz., f 29,50.

Parlementariër voor het voetlicht

Je zit alweer ruim anderhalf jaar in de fraktie, hoe zijn je ervaringen in deze club? Voldoet het Kamerlidmaatschap aan je verwachtingen.

Als je tientallen jaren gewerkt hebt in een organisatie gebaseerd op teamwork en hiërarchie en je komt dan plotseling in een club van „vrije vogels“, dan is het wel even wennen. Wat mij erg is neegevallen is de manier waarop men ondanks politieke verschillen in de persoonlijke sfeer met elkaar omgaat, zowel binnen de CDA-fraktie als met de collega's van andere fracties. Ik geloof dat een goede werksfeer essentieel is voor het goed functioneren van het parlement en de fraktie. Toen ik mijn functie aanvaardde werd ik gewaarschuwd dat het wel eens anders kan zijn, maar zoals gezegd dat is mij erg meegevallen. Natuurlijk doen zich openlijk of onderhuids wel eens conflicten voor, maar die hebben vaak meer te maken met karakters en het niet altijd even tactisch opereren van individuele Kamerleden. En dat brengt mij op enkele negatieve punten. Wat mij nogal is tegengevallen is het gemis bij sommigen aan discipline in het organisatorische vlak. Het ware te wensen dat men wat meer met de drukke agenda's van anderen rekening hield, niet al te gemakkelijk en vaak zonder waarschuwing van belangrijke vergaderingen wegblijft of afspraken niet nakomt. Het zal wel te maken hebben met dat „vrije vogel-schap“ en het willen vasthouden aan de onafhankelijke positie als Kamerlid, maar het is niet altijd prettig voor bestuur, staf en collega's.

Met welke zaken binnen de fraktie hou je je speciaal bezig?

Het ligt natuurlijk in de lijn dat mijn

Verklaring CDJA

Het federatie-bestuur van het CDJA in vergadering bijeen op 23 augustus 1980.

– constaterende dat er geluiden in de CDA-fractie en in de partij zijn die het parlementair optreden van de CDA-Tweede-Kamerleden aan strengere regels willen onderwerpen, naar aanleiding van het stemgedrag van een aantal CDA-Tweede-Kamerleden bij de recente olieboycot-discussie

– overwegende dat een deel van de CDA-fractie om de zaak zelf het oorspronkelijke fractie-standpunt tot het laatste toe heeft vastgehouden

– dat regering en parlement in ons democratisch bestel een eigen verantwoordelijkheid hebben, spreekt uit

– het op deze wijze op gang brengen van een discussie te betreuren

– dat het stemgedrag van de leden van de CDA-fractie past binnen de grenzen van het CDA-program „Niet bij brood alleen“, het regeer-akkoord en de daarbij behorende standpuntenbepaling van de fractie

– dat de fractie een afspiegeling is van het CDA als pluriforme partij wat zondig ook in het stemgedrag tot uitdrukking moet kunnen komen

– dat de CDA-fractie er zeker niet toe moet overgaan een vergroting van de fractie-dwang te formaliseren.

Bestuur CDA-Vrouwenberaad

Het CDA-Vrouwenberaad i.o., in vergadering op maandag 25 augustus 1980 te Utrecht bijeen, heeft met ingang van 11 oktober a.s. voor de periode van 4 jaar het volgende Presidium gekozen: mev. mr. H. ten Hagen-Pot, voorzitter mev. mr. M. Bellingwout-Roodenburg, vice-voorzitter mev. N. Zuidema-van Dijk, secretaris mev. J. Tacken-van Wessum, penningmeester.

De bestuursleden zijn op kwaliteit gekozen, terwijl bij de verkiezing met regionale spreiding en politieke herkomst is rekening gehouden.

Het CDA-Vrouwenberaad i.o. wenst de nieuwe bestuursleden veel kracht en vrouwelijke vindingrijkheid toe.

Drs. M. Smits straks secretaris van het CDA

Drs. M. Smits (35), nu nog fungerend als waarnemend secretaris van het CDA, zal per fusiedatum 11 oktober a.s. als secretaris optreden. Daarmee neemt hij de plaats in van mr. J. G. Krajenbrink, die het federatieve CDA in de moeilijke beginjaren als secretaris op uitstekende wijze heeft gediend. Op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer staat de aftredende secretaris op een verkiesbare plaats, zodat wij hem straks ongetwijfeld nog wel eens als volksvertegenwoordiger zullen ontmoeten.

De heer Smits, RIES voor zijn vele vrienden, studeerde na zijn HBS-opleiding economie aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam. Van 1974 tot 1980 was hij werkzaam als adjunct-secretaris bij FME (metaalwerkgevers). Daarnaast was hij al vrij jong actief in de Christ. Hist. Unie. Sinds 1969 is hij secretaris van de Kiesvereniging Rotterdam-centrum. Van 1973 tot 1978 was hij penningmeester van de Kamerkring Rotterdam der CHU. Hij genoot blijkbaar een goede naam als penningmeester, want hij beheert ook drie jaar de financiën van de landelijke CHJO en werd in 1976 penningmeester van het hoofdbestuur der CHU. In 1977 verwisselde hij deze functie voor secretaris van de Unie, in welke hoedanigheid ik als vice-voorzitter nauw met hem heb samengewerkt, met name in de eerste drie maanden van 1979. Aan deze samenwerking bewaar ik goede herinneringen. Sinds enkele jaren is hij lid van de CDA-fracties in de Provinciale Staten van Zuid-Holland en in de gemeenteraad Rotterdam. Ook kerkelijk is hij zeer meevend: ouderling-scriba van de Pauluskerk gemeente in de Maastad en scriba van de klassikale zendingscommissie.

Ik wens hem veel wijsheid en sterkte in zijn nieuwe functie, waarin ongetwijfeld veel van hem zal worden gevraagd.

De Kruyf

Voordracht inzake voorzitter en onder-voorzitters

Het dagelijks bestuur CDA heeft een voordracht gemaakt. Nadat de voorzitter van het CDA, prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, te kennen had gegeven na het inwerkingtreden van de fusie tussen ARP, CHU en KVP niet beschikbaar te zijn als voorzitter, heeft het dagelijks bestuur zich beraden over zijn opvolging en op 27 juni jl. unaniem besloten om de heer drs P. Bukman als opvolger van professor Steenkamp voor te dragen als voorzitter van het CDA. Vanwege het feit dat de thans zittende onder-voorzitters eveneens niet meer beschikbaar zijn, heeft het dagelijks bestuur besloten voor te dragen als onder-voorzitters mev. D. Y. W. de Graaff-Nauta en de heer P. H. van Zeil.

Drs P. Dukman (46 jaar) is thans voorzitter van de Nederlandse C.B.T.B. en lid van het bestuur van de ARP. Mevrouw D. Y. W. de Graaff is thans voorzitter van de CDA-fractie in de Provinciale Staten van Friesland en lid van het Uniebestuur. De heer P. H. van Zeil is thans lid van de Tweede Kamer en voorzitter van de KVP. Overeenkomstig artikel 28 van het Huishoudelijk Reglement van het CDA kunnen tot uiterlijk vier weken voor het Congres tegenkandidaten worden ingediend bij aangetekend schrijven. Dit aangetekend schrijven dient u te richten aan het CDA-secretariaat, Noorderde 144A te Den Haag. Het voorstel tot het stellen van een tegen-kandidaat dient door ten minste 10 leden van het Congres te zijn mede-ondertekend en dient te vermelden tegen welke kandidaat de tegen-kandidaat wordt gesteld.

drs. M. Smits, waarnemend secretaris

Henk Couprie

Hendrik Christiaan Couprie is geboren 22 januari 1930 te Amsterdam. Gehuwd, drie zoons, lid Gereformeerde Kerk.

Opleiding: gymnasium B, opleiding zee-officier aan Koninklijk Instituut voor de Marine, Marine-vliegbrevet, doctoraal examen economie. Sinds 24 januari 1979 lid CDA-fractie, uit ARP afkomstig.

de maatstaven die de maatschappij daarvoor aanlegt niet dezelfde zijn, dan heb ik er vertrouwen in dat het CDA inderdaad de oproep van het Evangelie tot dubbele dienstbaarheid zal waarmaken. En dan op een dusdanige wijze dat dat ook inderdaad doorklinkt in de politieke praktijk.

Een andere wens is dat men binnen het CDA elkaar de ruimte gunt als er verschillen in visie zijn over de wijze waarop dit in de besluitvorming en het stemgedrag tot uitdrukking moet komen.

Jan de Swart

waar het gaat om situaties van wetgeving en besluitvorming over principiële maatschappelijke en wereld-problemen. Of in situaties waarin de dienst aan God en de dienst aan de mens, waartoe het CDA-program ons in de aanhef oproept, niet zonder meer in elkaars verlengde liggen.

Ik zou wel willen dat er wat meer tijd werd uitgetrokken voor een meer principiële discussie over zaken als NATO en kernbewapening, Israël en de Arabische wereld, Zuidelijk Afrika en de apartheid of over de abortus. En dat alles in relatie tot Gods plan met deze wereld en onze plaats, ook als politicus, daarin.

Ik vind het jammer dat schuchtere pogingen hiertoe zo gauw verzanden, als men weer overgaat tot de orde van de dag, terugkerend naar de praktijk van het politieke bedrijf, waar het gaat om Realpolitiek en niet om getuigenispolitiek. Aan de andere kant realiseer ik mij ook wel dat het feit dat sommigen niet graag praten over de principiële kant van de christelijke politiek nog niet wil zeggen dat ze er niet over denken of lezen in de beslotenheid van hun eigen binnenkamer.

Heb je nog bepaalde wensen voor nu en straks – bijv. na 26 mei 1981?

Het concept CDA-program „Om een zinvol bestaan“ spreekt over het evangelische perspectief dat de christen-democratische politiek moet bieden en het besef dat de mensen er zijn voor God en de ander. Wanneer wij in het CDA bereid zijn deze hoge intentie inderdaad waar te maken en ons daarbij realiseren dat de Bijbelse maatstaven voor het hebben van een „zinvolle bestaan“ en

activiteiten vooral liggen op het terrein van defensie (begrotingsproblematiek), verkeer en waterstaat (zeevaart en luchtvaart) en ambtenarenzaken en pensioenen. Als econoom heb ik ook een taak gekregen binnen de commissie financiën, waar ik mij vooral met fiscale zaken bezighoud. Daarnaast heb ik met veel plezier enkele milieu-onderwerpen mogen behandelen, zoals de Waddennota, de SO₂-nota en de milieubegroting.

Je hebt je heel snel ingewerkt op velerlei gebied. Daarnaast heb je geen andere belangrijke nevenactiviteiten naar ik meen?

Het snel inwerken schrijf ik graag toe aan de gedegen opleiding en ervaring die de marine zijn mensen meegeeft. Toen ik Kamerlid werd heb ik een punt gezet achter alle betaalde en onbetaalde nevenactiviteiten. Ik ben in mijn vorige loopbaan nogal eens van huis geweest, zodat ik meen dat mijn gezin nu recht heeft op mijn nog resterende vrije tijd. Wel gun ik mezelf af en toe een uurtje op de tennisbaan.

Beantwoordt het CDA – nu nog als federatie straks na 11 oktober als één partij – aan datgene, wat je ervan verwacht?

Niet in alle opzichten. Ik realiseer me natuurlijk dat het CDA bestaat uit mensen en partijen die voortkomen uit verschillende denkwijzen en tradities. Toch had ik gehoopt dat men over bepaalde essentiële zaken van christelijke politiek niet al te verschillend zou denken. Niet al te pragmatisch en te zeer bereid tot verregaande compromissen

De groei naar het CDA

Boek over de totstandkoming van het CDA

„Mijn vrienden en ik zullen onze loyale steun verlenen aan dit kabinet; wij zullen staan tegenover elk ontwerp ten eerste als anti-revolutionair doch tevens als vrij man.”

■ Aldus de eerste „loyalist”-jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman tijdens de begrotingsdebatten in 1901 tegenover minister-president Kuyper. Het is een van de keren dat de partijen die thans samen het CDA gaan vormen in de geschiedenis tegenover elkaar hebben gestaan, zonder de gemeenschappelijke grondslag los te laten. Over de verhouding tussen de drie, met name in de afgelopen dertien jaar, gaat het nieuwe boek dat in opdracht van de wetenschappelijke instituten is samengesteld met medewerking van tal van betrokkenen.

■ Een kort inleidend hoofdstuk is gewijd aan de samenwerking tussen protestanten en rooms-katholieken tussen 1880 en 1967, de hoofdmoot van het boek is gewijd aan de bewogen jaren, waarin het CDA tot stand kwam. In drie hoofdstukken: „Formele contacten: 1967-1972”, „Van contacten naar federatie: 1972-1976” en „Van federatie naar fusie: 1976 - 11 oktober 1980” worden de historische momenten van de groei naar het CDA vastgelegd. Hoogtepunten en dieptepunten. Eén van degenen die in het boek terugblikken: „Een zinvolle samenwerking was door de verkiezingen van 1973 illusoir geworden. Ik had, de ruïne overziende die na de formatie van 1973 ontstaan was, alle hoop op een spoedige integratie verloren”.

De kiezers van 1974 hebben het initiatief genomen en de politici op het Binnenhof tot de orde geroepen. Achteraf gezien zijn deze verkiezingen van grote betekenis geweest, het proces verloopt althans rimpelloos, maar toch was de materiële beslissing gevallen.

■ Het boek schildert ook de religieuze klimaatverschillen en de verschillen in gewoonten tussen protestanten en rooms-katholieken en tussen hervormden en gereformeerden. Voormalig

Tweede-Kamerlid Kleisterlee, terugblikkend:

„Daarbij heb ik kunnen constateren dat onze protestants-christelijke broeders veel sneller geneigd zijn om die rechtstreekse lijn naar de Boodschap van het Evangelie te leggen dan wij, zonder daarmee te willen zeggen dat daaraan in de rooms-katholieke gemeenschap minder waarde wordt gehecht. Dat zijn markante verschillen die in toegespitste discussies de zaken veel erger doen voorkomen dan ze zijn. Anders gezegd: in de rooms-katholieke leefwereld zijn we veel meer opgevoed om ons te richten naar de daad, terwijl de protestantse wereld veel meer gericht is op het woord. Ik ben daar echter niet pessimistisch over. We zullen elkaar wel vinden op dit punt, zolang we maar respect voor elkaars opvattingen bewaren.”

■ In een slothoofdstuk beschouwen de schrijvers de verschillende motieven die aan de vorming van het CDA ten grondslag hebben gelegen: oecumenische motieven, electorale motieven, politiek-programmatische motieven en motieven die voortkwamen uit een vermindering van de nationale scheidslijnen in het licht van de Europese en mondiale politieke samenwerking en problematiek: „Deze motieven hebben niet voor alle drie de partijen in gelijke mate gegolden. De afgelopen dertien jaar waken de indruk dat dit verschil in motieven onvoldoende is onderkend en dat men er lang niet altijd in is geslaagd de ander in zijn motieven te begrijpen. De verschillende motieven worden ook niet alle even oirbaar geacht. Het gevoel van onderlinge verbondenheid werd op deze wijze voortdurend begrensd door een zekere achterdocht”. Ook de rol van personen in het fusieproces wordt belicht, evenals de remmende werking die van het gekozen fusiemodel uitging.

■ Toch is het CDA, voetje voor voetje, maar onstuitbaar verder gekomen. Wat is de kracht geweest, die dit mogelijk heeft gemaakt? Het boek laat het antwoord over aan degenen die bij het

proces betrokken zijn geweest: afvallers (zoals De Zeeuw en Goudzwaard) en blijvers (zoals Steenkamp, Van Verschuier en De Koning). De scheidende voorzitter, aan het slot van het boek aan het woord: „Ik heb het gevoel dat een belangrijke fase is afgesloten; en voorzover ik er een bijdrage aan heb mogen leveren, is een stukje van de opdracht, die ik mij had gesteld, gerealiseerd. De Bijbeltekst „Gij zult mijn getuigen zijn” heeft mij altijd sterk aangesproken, en is kort samengevat mijn diepste motivatie en mijn doelstelling tegelijkertijd geweest. Die tekst komt weer bij mij boven als ik aan 11 oktober denk”.

Dit boek gaat over deze groei naar het CDA. Het is een openhartige beschrijving van een uniek proces in de Nederlandse politieke verhoudingen. Er bestaat geen andere publicatie die deze ontwikkeling in haar geheel beschrijft. Het is geen wetenschappelijke geschiedschrijving, maar een „document human”: een relaas van hoe een aantal betrokkenen de groei naar het CDA persoonlijk heeft beleefd. De lezer vindt terugblikken van de heren Schmelzer, Biesheuvel, Tilanus, Andriessen, De Zeeuw, Aantjes, De Koning, Steenkamp, Van Verschuier en vele anderen. Ook de „gewone” partijleden komen aan het woord (o.m. de actie „Wij horen bij elkaar”), evenals het CDA-Vrouwenberaad, de jongeren en de rechtstreekse leden. Deze impressies zijn geplaatst in een zo volledig mogelijke chronologische weergave van wat zich de afgelopen jaren feitelijk heeft afgespeeld tussen de drie partijen op weg naar het CDA. Het boek is geschreven en samengesteld door een werkgroep vanuit de samenwerkende wetenschappelijke instituten van het CDA en uitgegeven door Uitgeverij Wever in Franeker. Het telt 224 pagina's, waarvan 32 met foto's en cartoons. De prijs bedraagt inclusief portokosten f 18,- voor CDA-leden (te bestellen door overschrijving op giro 137000 ten name van CDA, Den Haag; bij 5 of meer exemplaren 10% korting), en f 25,50 voor niet-leden (ook verkrijgbaar via de boekhandel).

Het CDA-Cursusprogramma in Noord-Brabant, seizoen 1980-1981

BASISCURSUS

Les 1 De organisatie van het CDA. Het functioneren van de gemeenteraad en prov. staten.
Les 2 Uitgangspunten van het CDA.
Les 3 Gemeentelijk welzijnsbeleid (met rollenspel).
Les 4 Actualiteit uit Tweede Kamer. Cursusplaatsen: Bergen op Zoom, Etten-Leur, Boxmeer, Nistelrode, Boxel, Almkerk, Geldrop en Gemert.

THEMACURSUS

Les 1 Onderwijs - Bijzonder Onderwijs.
Les 2 Grondstoffen en energie.
Les 3 Werkgelegenheid - Sociale zekerheid.
Les 4 Volkshuisvesting. Cursusplaatsen: Oosterhout, Roosendaal, Waalwijk, Tilburg, Ravenstein, Rosmalen, Helmond en Veldhoven.

VAARDIGHEIDSCURSUS

Les 1 Vergadertechniek. Voorbereiding van vergaderingen. Notulering en verslaglegging.
Les 2 Spreken in het openbaar. Cursusplaatsen: Breda, Kaatsheuvel, Uden en Eindhoven.

CURSUS VOOR

GEMEENTERAADSLEDEN

Les 1 Gemeentefinanciën.
Les 2 Onderwijs
Les 3 Sociaal-economisch beleid.
Les 4 Opereren als fractie. Cursusplaatsen: Breda, Tilburg, Oss en Eindhoven.

STUDIEBIJEENKOMSTEN

Volgens nog nadere aankondiging zullen er studiebijeenkomsten worden georganiseerd door de vier resp. Districten (op zaterdagochtenden), het Vrouwenberaad (op maandagen, incl. lunch) en het CDJA (op door de weekse avonden). Het organiserend verband geeft nog nader kennis van onderwerpen, data enz.

De studiebijeenkomsten worden gehouden in Etten-Leur, Tilburg (2x), Heesch, Helmond, 's-Hertogenbosch (2x) en Roosendaal.

INFORMATIE EN/OF

AANMELDINGEN:

CDA-BUREAU-NBR., WALPOORT 12, 5211DK's-HERTOGENBOSCH, TELEF. 073-13.20.11.

Het CDA provincie Drenthe

vraagt op korte termijn een

jonge medewerker (m/vr.)

Voor deze part-time-functie (plm. twee dagen per week) zullen de werkzaamheden, naast begeleiding van de Statenfractie, bestaan uit voorkomend bureauwerk t.b.v. de gehele CDA in onze provincie.

Gegadigden dienen te beschikken over:

- politieke belangstelling
- goede contactuele eigenschappen
- opleiding op middelbaar niveau

Geboden wordt een afwisselende functie, waarin zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid worden gevraagd.

Inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de huidige medewerker, R. Kremers, Zuiderkruis 69, 7904 HS Hoogeveen. (tel. 05280-7.00.92). Sollicitaties kunnen tot 10 sept. ook aan dit adres worden gericht.

Liever concreet

„Ik ben helemaal geen lid van het CDA, ook niet van een andere politieke partij. Mijn persoonlijke reactie op het kabinet-Den Uyl was een tweejarig lidmaatschap van de VVD, maar daar ben ik toch ook weer op afgeknapt uit teleurstelling. Ik hou niet zo van die politieke spelletjes, benader de zaken liever concreet” (Steeff van Eykelburg, de nieuwe voorzitter van het Chr. Werkgeversverbond in Elsevier).

Niet afdwalen

C.N.V.-voorzitter Harm van der Meulen in HP: „We moeten een goed CDA krijgen, waarin de Bijbelse noties van zorg voor de zwakken en de vreemdeling sterk leven. Het is voor het CNV belangrijk, maar in feite voor heel ons volk, dat het CDA niet afdwaalt, afvlakt, naar een CDU”.

Beginsel

„Ik weet helemaal niet hoe het CDA zich zal ontwikkelen. Je kiest voor een christelijke politieke partij op grond van beginselen en van herkenbare politieke issues. Ik wil wel eens weten hoe de uitkomst van het abortusdebat zal zijn, hoe het defensiebeleid zal worden gevoerd en hoe men zal opkomen voor de zwakken in de samenleving. Dat zal bepalend zijn voor hoe ik in de toekomst mijn stem zal uitbrengen”. (Hannie van Leeuwen in E.W.)

Flauwekul

De komendé CDA-voorzitter Piet Bukman in Hervormd Nederland: „Het is flauwekul dat het CDA pas duidelijk is als het kiest voor PvdA of voor VVD. Het CDA moet een eigen karakter hebben. We zijn niet de natuurlijke vriend van de PvdA of de natuurlijke vijand van de VVD. We laten ons profiel niet bepalen door anderen.”

zwart wit

Nagenoeg....

In een gesprek met het Utrechts Nieuwsblad liet de PvdA-voorzitter Max van den Berg weten: „De mogelijkheid dat die partij samen met het CDA zou gaan regeren is voor hem nu nagenoeg onbespreekbaar. Omdat hij vindt dat het huidige CDA zich conservatiever opstelt waardoor die partij naar zijn mening samenwerking blokkeert.

Gelijkwaardig

„Gegeven die omstandigheden - een onafhankelijk opererend D'66 en ter versterking van de positie van de progressieve stromingen in de strijd om de koers van het CDA - zal de PvdA zich bij de komende verkiezingen op eigen kracht moeten manifesteren als een sterke, progressieve coalitiepartner. Het zal die kracht moeten kunnen ontlenen aan een kiezersuitspraak die het de PvdA mogelijk maakt op basis van een gelijkwaardigheid de coalitie-besprekingen met het CDA - en met D'66 - aan te gaan”. (PvdA-Kamerlid Wim Meijer in NRC).

Alle partijen.

Jelle Zijlstra in de HP: „Het is volstrekt onjuist dat ik geen kabinet met socialist wilde. Mijn politieke loopbaan is begonnen in een kabinet met socialist, onder Drees... We zijn een klein land met grote problemen. We zouden meer moeten kijken naar een land als Zwitserland. Daar zitten alle partijen in het kabinet en kunnen dat land in het voordeel van de NV Zwitserland. Dat zou ik hier ook willen”.

Verloedering (1)

„Ik vind het volstrekt niet ter zake doende of Van Aat en Den Uyl karakters zijn

Bijengeknapt door

Gerrit Brinkman

die nu wel of niet op elkaar aansluiten. Maar het is voor iedereen waarneembaar dat onze beleidsopvattingen zich zodanig hebben verwijderd dat iedereen het als een verloedering van de politiek zou beschouwen als Van Agt en Den Uyl weer in één kabinet zouden gaan zitten”. (Joop den Uyl in De Tijd).

Verloedering (2)

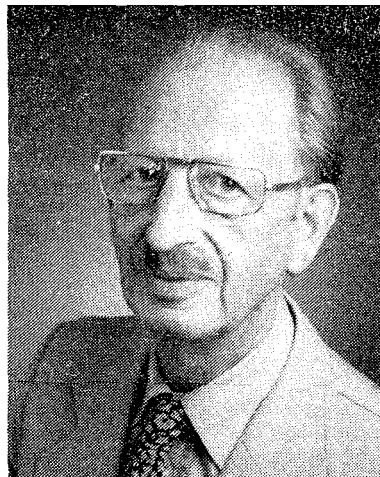
(Minister) J. de Ruiter in de Tijd: „De verloedering zit niet zozeer in het feit dat twee politici die elkaar echt bestreden hebben, toch met elkaar in een kabinet gaan zitten. Als Den Uyl denkt dat dat niet kan, moet hij het vooral niet doen. Maar dat mag niet betekenen dat dan ook de betrokken partijen niet meer met elkaar kunnen samenwerken.”

Even een andere

Als Van Agt straks zo goed wil zijn bij zijn van het CDA-programma afwijkende standpunten te blijven, zou zijn lijsttrekkerschap wellicht in gevaar kunnen komen. Menig PvdA-politicus zal het de komende maanden voorzigen: mooi programma heeft het CDA, het is trouwens helemaal niet zo'n slechte coalitiepartner in de komende barre jaren, maar wil het straks even met een andere lijsttrekker, bijvoorbeeld met Lubbers, aankomen? (NRC/Handelsblad).

Twee dingen...

„In de eerste plaats wat 't zo, dat het kabinet-Den Uyl tot stand gekomen was ondanks Andriessen en Aantjes. En dat gaat zich op de lange duur toch wre-

maar er is ontegenzeggelijk sprake van een degelijke analyse...”

Centrale punt

CNV-secretaris Gerrit H. Terpstra: „Of de verstoerde relatie met het CDA door het concept-verkiezingsprogramma echt beter wordt, hangt natuurlijk sterk af van de vraag hoe het definitieve programma eruit gaat zien. Of met name het centrale punt overeind blijft, dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dienen te dragen en dat alle werkenden solidair moeten zijn met de niet-werkenden”.

Grenzen

„Het gebruik van de smalle parlementaire basis waarop dit kabinet steunt om tegen de wil van de eigen fractiemeerderheid een kabinetstaf te forceren is (zo'n) grensoverschrijding... Aanvulling van het fractiereglement terzake lijkt hier op z'n plaats. Het wordt thans waarlijk kiezen of delen: niet voor of tegen het kabinet maar primair voor of tegen de eigen (CD)fractie”. (CDA-Kamerlid mr. H. van den Broek in Trouw).

Waarschuwing

Er is geen reden de goede trouw van Van den Broek in twijfel te trekken. In zijn denken is bij een coalitie als de huidige geen echte plaats voor een beleidsinbreng van een minderheid, alleen voor een stemmeninbreng om het kabinet in stand te houden. Als het door Van den Broek nu bepleitte reglement in 1977 had gegolden, had het kabinet-Van Agt er nooit kunnen komen, was de fractie onherstelbaar gespleten en was het CDA nooit tot stand gekomen. (Wim Aantjes in Trouw).

Niet ik...

Jan Nico Scholten in gesprek met Elseviers Weekblad: „U moet niet suggereren alsof ik het kabinet laat vallen. Die keuze maakt het kabinet zelf. Nogmaals, voor mij hoeft het kabinet niet weg; ik wil alleen dat het de motie wijst”.

ken... Daar kwam bij dat Den Uyl al die jaren consequent Dries van Agt heeft onderschat - en Den Uyl had niet in de gaten hoe hij Van Agt almaar op de ziel trapt. Den Uyl heeft Van Agt in zijn persoonlijkheid aangetast”. (Oud-minister Westerterp in de HP).

Machtsfactor

„Trouw”: „Precies zoals in de V.S. is de persoon van de lijsttrekker, in dit geval: premier Van Agt, een steeds belangrijker rol gaan spelen. Anders dan partijprogramma's is hij wel in staat de kiezers aan te spreken. En de manifestatie daarvan is inmiddels wel zo groot geworden, dat partijgelederen nu eens morrend dan weer juichend voor deze nieuwe machtsfactor door de bocht gaan.”

Politiek moedig

Hervormd Nederland: „Wat echt van belang is, dat dit (CDA-ontwerp-verkiezings-) programma op niet mis te verstane manier het huidige defaitistische kabinetsbeleid kritiseert. Tegenover dit ongeïnspireerde op de winkel passen wordt een politiek moedige en ambitieuze aanpak voorgesteld. Bij de uitwerking daarvan kunnen vraagtekens worden gezet”.

ZWEMBAD „MAURITSKADE”

Leer saunabaden en blijf gezond!

U bent van harte welkom voor een eerste kennismaking met het traditionele Finse zowel als Turkse bad. Solarium (eens echt zonnebaden) en buitenbad.

DAMES- EN HERENAFDELINGEN

U kunt bij ons zonder voorafgaande afspraak terecht op:
maandag t/m vrijdag 12.00-22.00 uur
zaterdag 9.00-10.00 uur
zondag 9.00-13.00 uur

Prijsidee: Twee uur bezoek kost u f 8,25 incl. handdoeken-gebruik solarium.

Zacht water d.m.v. eigen onthardingsinstall.

Dames: make-up cabines en e.v.t. kapster aanwezig.

070-46.68.12
070-64.25.75

Voor de grootste en meest uitgelezen collectie orgels door vakmensen samengesteld
De hoogste inruilwaarde voor uw inruilinstrument
Directe financiering
Service door eigen technische dienst
Franco levering
Kom vrijblijvend kijken-luisteren-spelen
Of vraag inlichtingen bij

LAEBER

ORGELHUIS

KLANKRIJK DE BESTE

Kampen, Oudestraat 200 (05202-12352)
Let op het juiste adres.
Fil. Zwolle

STEENHOUWERIJ

DE KUIJPER

Nieuwstraat 26, Middelburg
Tel. (01180) 1.25.79

natuursteen voor:

- restauratie
- renovatie
- nieuwbouw

ADVERTEREN DOET VERKOPEN

EEN CHRISTEN MET TOEKOMSTVISIE TELT DUBBEL

De Bijbel openbaart de toekomst. Drie lijvige pakketten gezonde Bijbelstudies naar lezingen in Amerika, Engeland, Frankrijk, Zwitserland, Duitsland, Nederland enz. van ir. D.J. Christiaanse.

EERSTE PAKKET:

1. De Naam boven alle naam f 5.-
2. 32 Geelofsmannen f 4.-
3. Genade en Waarheid f 4.-
4. 14 brieven van Paulus f 5.-
5. Het jaar 2000 f 4.-
6. Gods geheimenissen f 3.-
7. Christus in Psalmen en profeten f 4.-
- 7 series tegelijk f 14.-

TWEDE PAKKET:

1. Overdenkingen evangeliën f 6.-
2. De heilige Geest f 3.-
3. Lichtend uitzicht op morgen f 6.-
4. Geestelijke Wapenrusting f 3.-
5. Kerkgesch. in vogelvlucht f 4.-
6. De Gemeente van Christus f 2.-
7. Het gebed f 3.-
- 7 series tegelijk f 12.-
- Beide pakketten f 25.-

DERDE PAKKET Duidelijke verklaring van alle boeken van het Nieuwe Testament. Prijs f 15,- franko. Drie pakketten samen slechts f 30,-.
De openbaring van Johannes, duidelijk commentaar f 8,-.
Alles franko na girostorting op
1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

Ook gespecialiseerd in het boren in beton met diamant, gaten van 15 tot 300 mm.

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaartsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid en het eiland IJsselmonde.

WAT BEZIET DIE MENSEN EIGENLIJK?

Een blik achter de schermen van de politieke geschiedenis.

Een schriftelijke cursus van 8 boekjes met veel historisch fotomateriaal over de meest toonaangevende stromingen in de Nederlandse politiek. De prijs voor alle deeltjes samen bedraagt - dank zij financiële steun van CRM - slechts f 41,-.

- FASCISME:** (A.A. de Jonge) Italië, Duitsland, Mussolini en Hitler, Nederlands fascisme tot '33, oprichting van de Nationaal Socialistische Beweging, Mussert, NSNAP
- ANARCHISME:** (A.L. Constandse) Van individualisme tot socialisme, Rousseau, Max Stirner, revolutionaire experimenten, reformistisch anarchisme
- LIBERALISME:** (H.J.L. Vonhoff) De liberale beginselen, prof. mr. P.J. Oud, Thorbecke, ontwikkeling als politieke organisatie in Nederland, de huidige politieke situatie
- SOCIALISME:** (J.Th.M. Bank) De geschiedenis van de SDAP, Domela Nieuwenhuis, Troelstra, oprichting van het NVV, "de Tribune", van SDAP tot P.v.d.A.
- CALVINISME:** (D.Th. Kuiper) Herleving van het Nederlands Calvinisme in de 19de eeuw de AR of CH-richting in de Schoolstrijd, ontstaan van een driedeling in de prot. politieke wereld.
- MARXISME:** (J.J.A. Bartels) Karl Marx, Hegel, de geschiedenis van de klassenstrijd, Marx's visie op de kapitalistische economie, de ontwikkeling van het Marxisme in Nederland
- KATHOLICISME:** (J.P. Gribling) Het karakter en de geschiedenis van de katholieke partij in Nederland, Schaepman, de periode Nolens, van R.K. Staatspartij naar KVP, oprichting CDA
- NIEUWE STROMINGEN:** (J. de Lange) Nieuw-Links in de P.v.d.A., Democraten 66, Radikalen, Democratisch-Socialisten '70

STICHTING
BURGERSCHAPS-
KUNDE

AFD. SCHRIFTELIJK ONDERWIJS
ERKEND DOOR DE MINISTER VAN ONDERWIJS
EN WETENSCHAPPEN, BIJ BESCHIKKING
d.d. 23.4.1975, BVO/SFO-129.708

INSCHRIJVEN is mogelijk door overmaking van f 41,- op postgiro 150 11 69 t.n.v. Stichting Burgerschapskunde - Postbus 349 - Leiden, onder vermelding van "PVSL - H"

Nederlanders waren onze vrienden...
Er zijn 150.000 Papoea's verdwenen...
Onrecht, al tien jaar lang...
Het afgeschreven volk.

Onrecht, al tien jaar lang...

Stichting Hulp aan Papoea's in Nood

Zwartboek Tien Jaar Onrecht

Bij u thuis door storting van vijf gulden op giro 243000, Papoeafonds, Eindhoven.

Mogen wij weer de stem van de Papoea's zijn?

Zij kunnen u niet rechtstreeks bereiken.

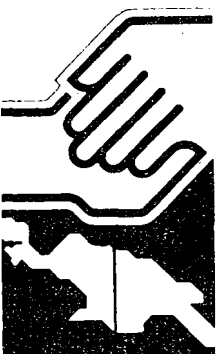
De grenzen van hun land zijn hermetisch gesloten.

Toch mag hun stem niet verstommen, daarom blijven wij roepen: laat dit broedervolk niet in de steek, het is de meest nabije van uw verre naasten.

Voor de overlevingskansen van dit volk strijdt reeds tien jaar het Papoeafonds.

Houdt ons paraat door uw gift; uw steun is onmisbaar!

Onrecht, al tien jaar lang...

Papoea-fonds
Postgiro 243000
Postbus 2100
5600 CC Eindhoven
Bank: Amro-Eindhoven
Rekening 444072470

Voor alle informatie:
Scholeksterstraat 7
3815 HJ Amersfoort.
Telefoon 033-728690

Stichting Hulp aan Papoea's in Nood

dr. Jan Schouten:

door J. A. van Bennekom

Onverzettelijk christen-politicus

„Onverzettelijk, dat is maar een van de vele adjectieven die aan dr. Schouten zijn toegekend. We hadden ook kunnen kiezen voor onbaatzuchtig, onbuigzaam, welsprekend, betrouwbaar, geïnspireerd door een onwankelbaar geloof. Maar hoe men ook typeren wil, hij zal in de geschiedenis bekend blijven als ras-parlementair die gedurende bijna veertig jaar een stempel heeft gezet op het politieke bedrijf. En die al dat werk altijd heeft gedaan in grote eenvoud. Consequent verzette hij zich tegen elke huldiging van zijn persoon. Hoe hoog hij ook stond aangeschreven bij het A.R.-volk, men heeft hem nooit een ovatie durven brengen, want hij zou dat niet hebben geaccepteerd. In dit opzicht verschilde hij van Kuiper en Colijn, zijn voorgangers. Kuiper vereerde men, ook Colijn hield – misschien zijns ondanks – een zekere afstand tegenover het gewone volk. Het is typerend dat men zelden sprak van Abraham Kuiper en nooit van Hendrikus Colijn maar altijd van Jan Schouten. Hij bleef de eenvoud zelf en „een van ons” ondanks alle hoge ambten en onderscheidingen.

Ouders

Eerst enkele notities over zijn levensgang. Hij werd geboren op 12 augustus 1883 in Maassluis waar ook Kuiper ter wereld kwam. Zijn vader stierf jong, met haar elf kinderen had de weduwe het niet breed. Van verder leren was geen sprake en na de lagere school ging de jonge Jan dus werken in een bloemisterij waar hij tot zijn 19e jaar is gebleven. Hij kreeg een andere vooropleiding, de J.V. op G.G. die voor hem van onschatbare waarde is geweest maar die hij zelf ook in allerlei functies en op talloze spreekbeurten heeft gediend. Anema die het vlijmscherp kon zeggen, zei eens: „Schouten is een van de meest sublieme producten van de Gereformeerde jongelingsvereniging maar dat duidt ook zijn beperkingen aan.” Voorzover er van beperkingen sprake mocht zijn heeft hij die door zelfstudie ruimschoots gecompenseerd.

Van jongsaf had hij belangstelling voor het politiek bedrijf en in november 1918 vestigde hij bijzonder de aandacht op zich door zijn geharnast betoog bij de revolutieopgave van Troelstra en Heykoop die aanvankelijk in Rotterdam succes scheen te hebben. Van 1925 tot 1927 was hij wethouder van bedrijven en financiën en bovendien was hij in deze periode lid van de Prov. Staten van Zuid-Holland. Daar hij sinds 1918 ook lid van de Tweede Kamer was werd deze combinatie zelfs voor een man van zijn werkkraft en ijzersterk gestel te zwaar en in 1931 stelde hij zich niet herkiesbaar voor het raadslidmaatschap.

Kamerlid

Aan zijn benoeming tot Kamerlid is overigens nog een merkwaardige geschiedenis verbonden. Jan Schouten en C. Smeenk stonden wel op de kandidatenlijst maar op een onverkiesbare plaats. Dat wakte veel onbehagen bij veel Rotterdammers en vooral bij leden van het C.N.V. die vonden dat bij de samenstelling van de lijst te weinig aandacht was geschonken aan mensen met kennis van en belangstelling voor sociale zaken. Dank zij een actie voor het uitbrengen van voorkeurstemmen werd Smeenk direct gekozen en Schouten enkele weken later ook. Schouten als opvolger van Idenburg die minister van koloniën werd. Het was de eerste Kamer die volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging was gekozen.

Reeds voor de kandidaatstelling hadden beide nieuwkomers blijk gegeven van hun afwijkende mening inzake het actief vrouwenkiesrecht. Al kort na hun optreden kwam het desbetreffende initiatief voorstel-Marchant aan de orde. De meerderheid van de fractie stond nog op het standpunt van het huismanskiesrecht en bepleitte bij monde van mr. De Wilde het kiesrecht alleen te geven aan weduwen, en vrouwen die aan het hoofd van een

gezin stonden of een zelfstandige positie bekleedden. Maar de twee „dissidenten” betoogden, dat het niet in strijd was met het Woord Gods vrouwen tot de stembus toe te laten. Het passief kiesrecht bezaten zij immers al sinds 1917? Ook in verband met de gewijzigde maatschappelijke positie van de vrouw in beroep en bedrijf was er geen enkele reden hen nog langer achter te stellen bij de man. De „progressieven” hielden voet bij stuk en het ontwerp werd met grote meerderheid aangenomen.

Fractievoorzitter

Om zijn welsprekendheid, zijn integriteit en zijn kennis van zaken verwierf Schouten zich in fractie en Kamer al spoedig een plaats van betekenis en toen Colijn in 1933 weer minister-president werd koos men hem tot fractie-voorzitter, en tevens tot voorzitter van het Centraal Comité der A.R.P. Men vond het toen nog gewenst beide functies in één hand te leggen. Met uitzondering van de oorlogsjaren, waarop ik uiteraard nog terugkom is hij dat tot 1956 gebleven. Daarnaast bekleedde hij nog tal van andere functies, waarvan we nog slechts noemen het directeurschap van de Vrije Universiteit die hem in 1960 benoemde tot doctor honoris causa in de rechten op grond van zijn-bijzondere verdiensten voor het staatsrecht; zijn promotor was prof. dr. A. M. Donner. Na zijn aftreden als Kamerlid werd hij benoemd tot lid van de Raad van State en toen hij in 1958 wegens het bereiken van de 75-jarige leeftijd verplicht moest aftreden was zijn kracht nog zo ongebroken, dat hij nog regelmatig spreekbeurten hield voor A.R.-kiesverenigingen. Dat was zijn lust en zijn leven: contact te houden met het volk dat hem vertrouwde en lief had. Na een betrekkelijk korte ziekte overleed hij op 9 september 1963. Hij had iets van een Oud-Testamentisch profeet. Nog op zijn sterfbed ging er troost en kracht van hem uit. Hij wist dat de spanningen van het moeten sterven ook voor hen die met Christus geleefd hebben hem niet bespaard zouden blijven. Maar hij wist ook, dat God over hem getrouwd de wacht zou houden tot hij zou opstaan in heerlijkheid.

Het zijn vooral twee perioden van dit rijke leven waaraan we wat meer aandacht moeten schenken: zijn activiteiten tijdens de oorlog en zijn betekenis als Kamerlid en fractievoorzitter.

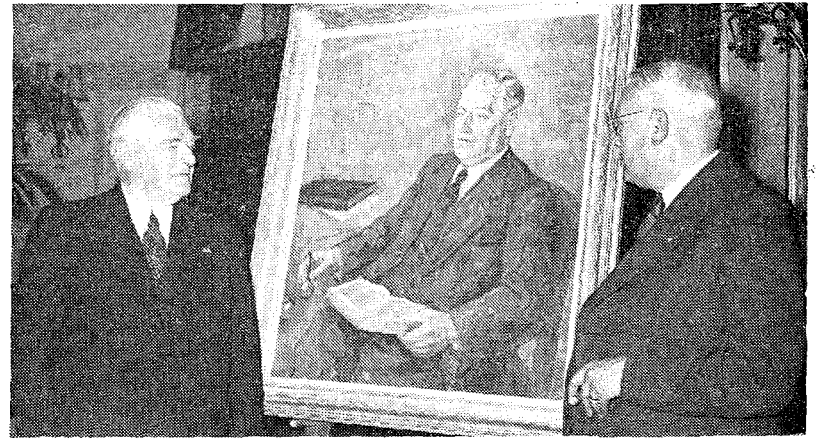
Oorlogsjaren

In het hoofdstukje over Bruins Slot memoreerde ik reeds de Standaard-affaire. In wezen was dit een controverse tussen Colijn en Schouten. En in dit conflict was Schouten de echte Kuiperiaan die niet met de duivel wilde pacteren, een Christen die de consequenties zag van wat men deed. Neen, er zijn niet zoveel echte helden geweest in de oorlog,

maar naar algemeen oordeel – behalve dat van hemzelf – was Jan Schouten stellig een held die met zijn scherp verstand van het begin af doorzag wat een overwinning van het nationaal-socialisme voor volk en kerk van Nederland zou betekenen. Al in de eerste oorlogsjaren sprak hij op een openbare vergadering voor de jeugd in een stampvolle kerk in Breda. Op de eerste bank zat de S.D. Maar Schouten zei wat hij te zeggen had. „Onze wettige regering, waaraan we alleen maar te gehoorzamen hebben, zit in Londen.” Natuurlijk werd hij gearresteerd. Dat was in juni 1942 en het ging op een merkwaardige manier. Hij was op een vergadering in Utrecht, toen zijn zuster-huisverzorgster (hij is nooit getrouwd geweest) hem belde met de mededeling dat de S.D. er was en dat hij de volgende dag op het bureau van de Sicherheitspolizei moest komen. Schouten raadpleegde zijn agenda en zei „Zeg maar tegen die kerels dat ik dan verhinderd ben en dat ik maandagmorgen 8 juni zal komen.” Alle bezwaren dat hij niet moest gaan hadden geen resultaat. Hij wenste te staan voor zijn zaak. Van Rotterdam werd hij naar Amersfoort gebracht, waar hij een half jaar verbleef. Sterk vermagerd en kaal geschoren kwam hij terug, maar met grote koelbloedigheid als of er niets gebeurd was zette hij onmiddellijk zijn verzetwerk voort. Op 1 juli 1943 werd hij opnieuw gevangen genomen en via Scheveningen, Haaren en Sachsenhausen naar het beruchte vernietigingskamp Mauthausen gebracht waar hij tot het eind van de oorlog is gebleven. Dat hij dit moordkamp heeft overleefd mag een wonder worden genoemd. Waren het zijn felle grote ogen die de beulen imponeerden? Maar zeker was het ook zijn onverwoestbaar geloof en Godsvertrouwen dat hem, zij het dan ook vel over been, in leven heeft gehouden, al was hij dan ook volkomen uitgeput. De geest, die sterker is dan het lichaam was echter ongebroken en na een paar weken hervatte hij zijn werk als politiek leidsman van de A.R.P. Algra schreef eens „Wat voor anderen drankjes en pillen zijn om op te knappen, dat is voor u – Schouten – een stevig debat.” Zo'n stevig debat was zijn lust en zijn leven, ook al lang voor hij fractievoorzitter was, ik denk bijv. aan de beweging discussie over het verdrag met België en de aanleg van het Moerdijkkanaal in 1927. In de A.R.-Tweede Kamerfractie waren twee tegenstanders, prof. Hugo Visscher en Jan Schouten, beiden étonnés de se trouver ensemble. Speelde Schoutens Rotterdamerschap hierbij een rol? De Tweede Kamer nam het ontwerp aan maar de Eerste Kamer verwierp het en de alom zeer gewaardeerde minister Van Karnebeek trad af.

Grote trouw

Als we Schouten als fractievoorzitter willen typeren vallen enkele dingen op. In de eerste plaats denk ik aan de grote trouw waarmee hij de vergaderingen bijwoonde. Wie er ook ontbrak, Schouten was er altijd. Vanaf zijn achterste bankje hield hij de gang van zaken nauwkeurig in de gaten en als hij ingrijpen nodig achtte begaf hij zich naar het spreekgestoelte om met zijn doordringend stemgeluid en op de van hem bekende kernachtige wijze zijn mening ten beste te geven. En zat hij niet in zijn bankje dan was hij te vinden in de rookkamer, sigaar in 't hoofd, met een stapel correspondentie voor zich; alle bij hem binnenkomende brieven werden serieus beantwoord. En dan Jan Schouten als fractievoorzitter tijdens de fractievergaderingen. Hij had niet alleen alle Kamerstukken gelezen maar ze ook grondig bestudeerd. Als dan de betrokken zaak aan de orde kwam gaf hij niet eerst het op het aanhangig punt deskundig geachte Kamerlid het woord maar hij begon zelf zijn visie te geven die van zoveel kennis van zaken getuigde, dat men wel van zeer goeden huize moest komen om met hem van mening te verschillen. Schouten domineerde in de fractie zo sterk dat andere ongeveer even sterke persoonlijkheden wel eens dwars lagen. Ik denk bijv. aan Chris

Oud ARP-voorzitter J. Schouten (l.) bekijkt een schilderij met zijn portret

van den Heuvel, de grote man van de C.B.T.B., die op principiële punten zo zeer met hem eens geestes was dat de vlam nooit in de pan sloeg. Anders lag het met Gerbrandy die tot ontsteltenis van verscheidene leden van de fractie in 1948 in hun midden verscheen. Hun verschil van inzicht lag niet zozeer in de Indonesië-politiek, daarin waren ze het tot op grote hoogte met elkaar eens, maar meer in hun karakterstructuur. Volgens Bruins Slot had Schouten weinig gevoel voor humor, Gerbrandy juist zeer veel. Hij kon de voorzitter heel boos maken met zijn ' interrupties, hoewel hij het waarschijnlijk niet eens zo kwaad bedoelde.

Jelle Zijlstra

En om nog een andere prominente figuur over Schouten het woord te geven noem ik dr. Jelle Zijlstra. Hoewel Schouten het in wezen niet eens was met Zijlstra's toetreding als minister van Economische Zaken tot het kabinet-Drees in 1952 heeft hij zijn jonge partijgenoot in het voor hem nieuwe ambt toch naar vermogen gesteund. Zijlstra had grote bewondering voor de wijze waarop Schouten als voorzitter van de Commissie van Economische Zaken de commissievergaderingen leidde. Zijlstra vertelt ook hoe kort na zijn optreden hij er behoefte aan had zijn plicht eens op te steken bij de voorzitter van partij en fractie. Schouten verscheen ten departemente en de minister getuigde van zijn verlangen een goed contact te onderhouden met de fractie. De bezoeker keek hem streng aan en zei toen: „Excellentie, ik stel uw woorden zeer op prijs, maar u moet goed begrijpen dat wij een zeer verschillende verantwoordelijkheid hebben. Wij ontmoeten elkaar in de Kamer; u zit achter de regeringstafel en ik in de banken. Dat bepaalt onze verhouding en met inachtneming van die grenzen stel ik ook van mijn kant een goed contact zeer op prijs.” Dat was Schouten ten voeten uit, in al zijn rechtlijnigheid maar ook in zijn strikte opvattingen over de juiste staatkundige verhoudingen. Nog een enkele herinnering van Zijlstra. Toen deze op 25 april 1956 voor het eerst de Deputatenrede moest houden vroegen Berghuis en Bruins Slot – en de invloed van Schouten was daar niet vreemd aan – of zij de tekst eerst mochten lezen. En hun conclusie was, dat de jonge minister zich niet genoeg van de socialisten distancieerde. De spreker heeft de rede toen wat bijgeschaafd, naar hij zelf zegt tegen zijn zin.

Dominerend

Hoe dominerend de positie van Schouten in partij en fractie ook mocht zijn, politiek gezien beleefde hij vlak na het einde van de oorlog toch moeilijke tijden. Onder leiding van het legaal geworden „Trouw” was er aan de basis van de A.R.P. een stroming ontstaan tot fusie met de C.H.U. en de vorming van een Christelijke Volkspartij. Deze stroming kon niet worden genegeerd en tussen de dagelijkse besturen van beide partijen vonden verschillende samensprekingen plaats. Tilanus die de stemming onder zijn Unieleden feilloos aanvoelde vreesde dat een deel van zijn leden zou weglopen naar de in de oorlog ontstane en op een soort volkseenheid aansturende Nederlandse Volksbeweging of naar de in oprichting zijnde Partij van de Arbeid. In C.H. kring werd telkens weer gesproken

over het verschil in mentaliteit; men vreesde dat bij een samengaan de A.R. in een minimum van tijd de baas zouden spelen. Plastisch gezegd: als een A.R. en een C.H. onder één deken kruipen ligt de C.H. binnen een half uur bloot, want dan heeft de A.R. al het dek naar zich toetrokken. Maar ook bij vele aanvankelijk enthousiaste A.R. mensen was de geestdrift weggeëbd; zij vreesden „verwatering van de beginselen”. Op de Deputatenvergadering van januari werd de fusiegedachte ten grave gedragen en Schouten kreeg de handen op elkaar met de uitspraak dat beide partijen wel naar elkaar moesten toegroeien, maar dat dit niet mocht leiden tot een zichzelf onherkenbaar maken van de anti-revolutionairen. Ook van een aanvankelijk nagestreefde federatieve samenwerking kwam niets terecht. Moeilijker nog kreeg Schouten het in de nu volgende jaren met het Chr. Nat. Vakverbond, al spoedig na de oorlog onder leiding van Ruppert. Het „gave-gulden-beleid” van Colijn in de dertiger jaren, bleef de A.R.P. als een schim achtervolgen, maar in grote solidariteit met zijn roemruchte voorganger wilde Schouten daar toch niet te veel afstand van nemen. Een extra complicatie werd gevormd door het feit, dat het C.N.V. wegens de diversiteit onder zijn leden zich niet te veel aan één politieke partij wilde binden; het was voor het vakverbond een grote teleurstelling dat de fusie waarover hiervoor werd gesproken was mislukt; nu moest men blijven lavenen tussen A.R. en C.H., terwijl bovendien de doorbraak ook onder de Christelijke arbeiders veld won. Men verwachtte een meer sociaal beleid van de P.v.d.A. Al deze factoren veroorzaakten na 1945 een ietwat gespannen verhouding tussen het C.N.V. en de A.R.P. Ruppert en de zijnen wensten dat sneller voortgang werd gemaakt met de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie met de medezeggenschap van de arbeiders in de bedrijven en met de partitaire vertegenwoordiging van werkgevers en werknemers in allerlei bestuurlijke organen. Een conservatieve stroming in de partij gingen al deze wensen te ver. Met de uiterste behoedzaamheid laverde Schouten, die in het algemeen bij de arbeiders een goede naam had, tussen al deze klippen door. Maar alle goede voornemens van weerskanten ten spijt bleef de verhouding tussen de politiek en de vakbeweging de hele periode tot Schoutens aftreden als partijvoorzitter aan de koele kant. De pas verschenen dissertatie van Doeko Bosscher geeft hierover gedetailleerde en – voorzover ik kan nagaan – objectieve gegevens.

Indonesië

Dat geldt ook van de moeilijkste kwestie tijdens Schoutens naoorlogse leiderschap. Uiteraard doel ik dan op de verhouding met Indonesië. De mij toegemeten ruimte staat een uitvoerige behandeling niet toe maar e we kunnen er toch niet aan voorbijgaan. Van grote betekenis was in de Indonesische kwestie de rede die Koningin Wilhelmina heeft uitgesproken op 6 december 1942 ter herdenking van de aanval op Pearl Harbour. Al stond het er niet met zoveel woorden in, volgens velen erkende de Koningin het recht op zelfbeschikking van de Indonesische volkeren. De rechtverleuging van de A.R.P. waarvan Gerbrandy één der felste vertegenwoordigers was en die

Vervolg op pag. 10

Vervolg van pag. 9

in het parlement in Schouten haar voornaamste woordvoerder vond, achtte de uitroeping van de republiek Indonesië een revolutionaire creatie, met behulp van Japanse provocateurs door Soekarno c.s. te voorschijn geroepen. Men vond dat er binnen het wettige constitutionele kader naar verandering moest worden gestreefd. Men verzette zich principieel tegen de steeds verder gaande onderhandelingen. Schouten betoogde dat de A.R. ten volle bereid was mee te werken aan een nieuwe status, maar Nederlands verantwoordelijkheid gedooft niet Indonesië over te geven aan revolutionaire machten, aan terreur en chaotische verwarring. Daarom stemden de A.R. Kamerleden tegen alle regeringsvoorstellen en verdragen die betrekking hadden op de nieuwe situatie. Een en ander tot groot verdriet van zendingsmensen als J. H. Bavinck, Verkuyl en anderen, die uitgingen van de stelling dat het rechtmatig streven naar zelfstandigheid van Indonesië niet mag worden veroordeeld en dat het conflict niet alleen te wijten is aan de Japanners, aan Soekarno c.s. Ook de Nederlanders hebben schuld doordat zij zich te weinig hebben laten leiden door de eisen van rechtvaardigheid, onbaatzuchtigheid en naastenliefde. Verscheidene samensprekingen konden de controverses tussen beide stromingen niet oplossen. De gehele relatie tussen de A.R.P. onder Schouten en de Indonesische kwestie vereist een uitvoeriger behandeling dan in enkele pagina's mogelijk is.

Rotsvaste overtuiging

Moeten we nog een slotconclusie trekken? We hopen dat Jan Schouten in dit summier verhaal voldoende naar voren gekomen is als een ras-parlementariër, levend uit een onwankelbaar en onverzettelijk geloof, met een intense ijver in zijn niet te stuiten toewijding aan de A.R.P. Daarbij van een zo grote eenvoud en bescheidenheid, dat de hem verleende Koninklijke onderscheidingen – en zijn doctoraat honoris causa, hoe dankbaar hij er ook voor was, hem wel eens drukten. Minister heeft hij nooit willen worden, al lag dat ambt meermalen binnen zijn bereik. Liever ging hij de boer op om voor honderden kiesverenigingen te spreken over „De beginselen” die hem lief waren en waarvan hij het A.R. volk wilde doordringen. En niet alleen het Gereformeerde volk. In de Alblasserwaard en omgeving, waar de

UIT DE BOEKENHOEK

„Jij liever dan ik”

Rechten van de psychiatrische patiënt

Onthutsend en onthullend was mijn reactie na het lezen van het boek „Jij liever dan ik”, met als ondertitel „Wat heeft de psychiatrische patiënt te vertellen”. Bovendien wordt het idee bevestigd hoe relatief „gek en normaal” is. Zeker als je leest over een experiment van een aantal onderzoekers, die zich lieten opnemen in een psychiatrische inrichting met gesimuleerde klachten. Na opname vertoonden zij hun normale gedrag. De hulpverleners in de inrichting schreven hen allerlei psychiatrische ziektebeelden toe. Een aantal patiënten doorzag hen: jullie zijn helemaal niet gek! Wie is er nu eigenlijk gek?

Patiënten

In dit boek van A. Frick, P. Ippel en P. Laurs gaat het over de levensomstandigheden van mensen die het niet redden in de samenleving; die weggestopt worden, omdat zij het op een bepaald moment niet meer aankonden in hun leven. De mensen om wie het gaat, komen in het boek allemaal aan bod. Het

Hervormd-Gereformeerde signatuur overheerst zei men van hem: hij is een beste gereformeerde, hij zou bijna Hervormd-Gereformeerd kunnen zijn. Had Schouten dan geen gebreken? Hij zou zelf de eerste zijn om tegen een dergelijke uitspraak te opponeren. Men zou hem een gebrek aan soepelheid en een te grote rechtlijnigheid kunnen verwijten – en men heeft dat ook wel gedaan. Maar het was geen krampachtigheid maar deel van zijn wezen, voortspruitend uit een rotsvaste overtuiging. Zo zal de straks opgeheven A.R.P. Jan Schouten in dankbare gedachtenis houden.

J. A. van Bennekorn

boek begint met verhalen van de patiënten zelf, hoe zij in de inrichting terechtkomen, hoe hun leven daar is. Het zijn niet alleen mensen met zware geestelijke stoornissen, maar ook mensen die hun problemen niet alleen konden oplossen. Mensen die daardoor van slag af raakten of ontspoorden en „ter genezing in een psychiatrische inrichting worden opgenomen”. Hoe uitzichtloos hun situatie is, wanneer ze eenmaal binnen zitten. Je komt er gemakkelijker in dan er uit. Veel in de inrichting gebeurt voor de patiënten, maar wel zonder de patiënt. Een behandlungsplan wordt opgesteld door de hulpverleners. Het is frappant hoe groot de macht van de medici is t.o.v. de andere, sociale wetenschappers.

Patiënten krijgen medicijnen toegediend, omdat zij, eenmaal opgesloten, zich verzetten tegen hun opname, agressief zijn door hun situatie, of gespannen door hun problemen. Verzet tegen medicijnen wordt amper getolereerd. De redenering is dat de patiënt, gehalcuneerd door pillen, tot zichzelf komen. Welke zelf? Verzet tegen het slikken van pillen kan de isoleercel of een langere opnameduur opleveren. Het heet dan dat de patiënt niet voldoende zelfinzicht heeft – in zijn ziektebeeld – niet voldoende coöperatief is. Heeft men eenmaal het systeem door, dan werkt men mee aan de behandeling om niet nog langer opgenomen te zijn. De

door Philie Burgers

suffigheid en eventueel andere bijverschijnselen neemt men maar op de koop toe. Mensen die langer in een inrichting verblijven, soms jaren, zijn tevreden met hun leven daar. Met het feit dat je met een aantal mensen op een slaapkamer slaapt; dat je altijd mensen om je heen hebt, en nooit een plekje privé hebt. Zij zijn langzamerhand murw gemaakt. De nieuwkomers hebben doorgaans de meeste kritiek. Zij hebben ook nog het meeste vergelijkingsmateriaal met de buitenwereld. De anderen vinden het wel rustig zo. Het is de invloed van een totaal systeem, zoals ook de gevangenis. Alles wordt voor je gedaan, je hoeft zelf niet meer na te denken. Op de duur is je elke verantwoordelijkheid ontnomen en kan je ook geen zelfstandigheid meer opbrengen. Patiënten zijn ook afhankelijk van de hulpverleners, ook voor eventuele gunsten. Met hen moet je elke dag omgaan. Het is dan ook moeilijk kritiek te uiten op de hulpverleners. Het kan als een boemerang op je eigen hoofd neerkomen.

Hulpverleners

Het goede van het boek is dat het altijd beide kanten van de medaille laat zien. Het blijft niet steken in een eenzijdige benadering, of een trappen tegen één groep. Het laat

Anderen zulleg om die reden net anders reageren.

Iedereen zal weten dat er binnen een grote fractie (maar ook binnen een kleinere) wel eens verschillen van mening voordoen. Soms jammer maar het houdt de partij in ieder geval levend. Zolang het tenminste om de zaak zelf blijft gaan.

Wanneer de discussie er om gaat mensen in een bepaald kader te plaatsen en op die manier getracht wordt een bepaalde mening uit te schakelen, dan wordt het beroerder. Daarom is een goed program zo belangrijk, het uitgangspunt ligt vast. Verschil van mening kan er dan alleen zijn over de „marsroute”. Deze wordt immers beïnvloed door (persoonlijke) afweging, omstandigheden enz. Achteraf zal ieder die meewerkt aan een beslissing, die standpunt bepaling op dat moment kunnen motiveren. En het stellen van andermans ongelijk – of het nu de meerderheid of de minderheid was is dan wat al te simpel. Vooral te simpel als je zelf in je standpunt bepaling aan het bij sturen geweest bent. Zonder verder op de zaak zelf in te gaan wil ik iets dieper op de gevolgen ingaan. Deze discussie via de media trekt diepe voren in een CDA-verband. Het schept tegenstellingen om welke van relaties via bloedgroepen. Het maakt zakelijke discussies onmogelijk. Tenslotte ontstaat er een enorm wantrouwen t.o.v. elkaar. Erg jammer, want op den duur zal het CDA alleen bloeien wanneer er goed draaiende afdelingen zijn en niet wanneer alleen de kamerleden het met elkaar eens zijn. Erg jammer, want het zou anders kunnen. Waarvoor is er bijv. een partijblad. Is dat niet een betere plaats voor een standpunt verklaring en is er met een fractievergadering om juist deze zaken met elkaar te bespreken en uit te praten. De zaak van de Christelijke politiek is niet iets van het hoog houden van een persoonlijke mening, maar veel meer van het oog hebben voor elkaar en een leven zoals hij dat van ons vraagt. Willen we met elkaar de Christelijke politiek voor de toekomst in stand houden, dan hebben wij elkaar nodig. Bitter hard nodig zelfs.

P.S. Bloedgroep O: A. J. de Vries
Mariënborg
voorzitter CDA-verband Hardenberg

ook de hulpverleners horen. Door de ongewone zware taak vermindert het inlevingsvermogen en het uithoudingsvermogen van de verpleegkundigen (degenen die dagelijks en het meest direct met de patiënten omgaan). De omstandigheden zijn vaak zeer frustrerend en teleurstellend. Vaak worden de verpleegkundigen een uitvoerende macht van de psychiaters, medici en anderen, in plaats van meer achter de patiënten te staan. Zij hebben te maken met de algemene leefbaarheid op een afdeling. Logisch dat zij dan een lastige patiënt die de „orde” verstoort, er liever niet bij hebben. Eventueel met medicijnen moet hij aan de leiband meelopen. Naar hun eigen idee knappen de verpleegkundigen de vuile was op voor de maatschappij. De zware gevallen bergt de maatschappij op in een psychiatrisch ziekenhuis. Het is grappig te zien dat verpleegkundigen en patiënten elkaars positie niet benijden. De verpleegkundige denkt: je bent wel jarig als patiënt. Zij liever dan ik. De patiënt die weggaat zegt: ik mag naar huis, jij moet hier blijven, jij liever dan ik.

Opname

De schrijvers behandelen ook de juridische kant; hoe iemand onvrijwillig in een psychiatrisch ziekenhuis opgenomen kan worden. Dwangopname is mogelijk, wanneer de kans groot is dat de persoon in kwestie zichzelf of anderen ernstige schade zal toebrengen; een gevaar is voor zichzelf of zijn omgeving. Een psychiater stelt een verklaring of rapport op (dit kan gebeuren op verzoek van familie, e.a.), wat naar de rechter wordt gezonden. De rechter dient zich persoonlijk goed op de hoogte te stellen van de situatie. In de praktijk gaat hij vaak op de medische verklaring af en geeft een machtiging om gedwongen opname mogelijk te maken. De rechter verlengt de opname in de inrichting na het oordeel van de psychiater in de inrichting gehoord te hebben. In de zaak Winterterp (die 10 jaar verbleef in een psychiatrische inrichting) heeft het Europese Hof uitgemaakt dat naderhand in dit opzicht de rechten van de mens niet nakomt. Winterterp was bij zijn opname niet door een rechter gehoord, noch was hem een advocaat toegewezen om zich te verdedigen tegen het geven van een rechterlijke machtiging. Zijn verzoeken om de dwangopname en verpleging te beëindigen kwamen niet eens bij de rechter terecht. De officier van justitie bekijkt namelijk of zo'n verzoek van de patiënt een reële kans maakt om door de rechter te worden ingewilligd. Acht hij die kans niet reëel, dan geeft hij het verzoek niet door aan de rechter. Het is een klein lichtpuntje dat het Europese Hof Nederland hiervoor op de vingers heeft getikt.

Het tweede deel van deze uitvoerige boekbespreking zal in NG van volgende week worden opgenomen.

Opheffingspartijraad 27 september 1980

Binnenkort zullen de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad gaan stemmen over de vraag of de fusie van de ARP met CHU en KVP in één CDA definitief moet doorgaan. Een eventueel positief antwoord hierop, betekent dat de partijraad van de ARP op 27 september a.s. de laatste partijraad in AR-verband zal zijn. Het spreekt vanzelf dat deze partijraad vanwege dit feit een bijzonder karakter zal hebben. Over het definitieve programma zult u binnenkort meer informatie via Nederlandse Gedachten ontvangen. De datum kunt u in elk geval al in uw agenda noteren, of nog beter: geef u direct op als belangstellende voor deze partijraad, aangezien het aantal plaatsen voor belangstellenden slechts zeer beperkt is. (Inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst).

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum:1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partij-secretariaat, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (vóór 1 september a.s.).

Het stond in de krant

Ook kamerleden schijnen zich kostenbesparend op te stellen. Als je op reces bent en je de mede-fractiegenoten iets wilt mededelen kan dat per brief, maar kost porto (48 x f 0,60 = f 29,40) en dan nog het nodige papier. Maar gelukkig, het kan goedkoper. Net zoals een gewone CDA-afdeling probeert zijn mededelingen te verspreiden via de kolommen van een plaatselijk krantje, zo kan een kamerlid dat via een landelijk blad. Recept: je strikt een journalist voor een interview. Lukt dat niet, dan schrijf je zelf wat. Een paar bonte uitspraken er in en geheid dat het geplaatst wordt. Eén nadeel is er natuurlijk wel. Iedereen leest mee. Als afdeling houd je daar rekening mee, maar als kamerlid hoef je dat schijnbaar niet. De schrijverij van de laatste tijd overziende, zou je zelfs tot de conclusie kunnen komen, dat er kamerleden zijn die denken dat een krant nog slechts door één of enkele mensen gelezen wordt. Maar goed, in de praktijk blijkt dat er toch nog „gewone” mensen zijn die een krant lezen. Ik geef toe, niet altijd tot op de laatste letter uitgeplozen maar dat schept juist de problemen. Als in een artikel, geschreven door A staat dat B veel te ver is gegaan en dat er maatregelen genomen moeten worden dan wordt dat zonder meer door een aantal mensen als juist opgevat. Waarom?..... Omdat ze zich (via de bloedgroepen) verwant voelen met A.

UIT DE ARJOS

ONDER DE HAMMER

De nasleep van een debat

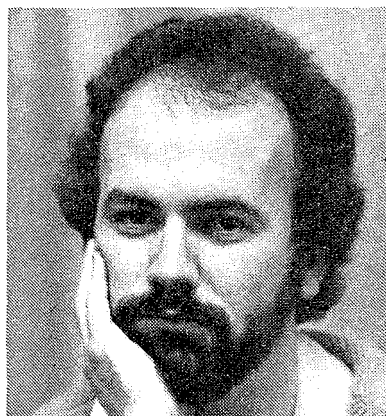
Vlak vóórdat de Tweede Kamer op vakantie ging overleefde het kabinet Van Agt voor de zoveelste keer op het rippertje een Kamerdebat, met als inzet de uitvoering van de bij herhaling uitgesproken wens van het parlement m.b.t. een olieboykot tegen Zuid-Afrika. Hoewel de CDA-fractie, toen een gemeenschappelijke E.G. olieboykot tegen Zuid-Afrika niet mogelijk bleek, niet unaniem was over de in de motie-Scholten gevraagde olieboykot door Nederland, stemde toch een ruime meerderheid voor deze motie. Ook bestond er geen verschil van mening over dat beide standpunten pasten binnen het CDA-programa „Niet bij brood alleen”.

Afweging

Zoals bekend heeft slechts een gering deel van de aanvankelijke fractiemeerderheid tot het laatst toe (i.c. het voortbestaan van het kabinet Van Agt) aan de uitvoering van de motie vastgehouden.

De standpunten van de vóór- en tegenstanders bij de motie van afkeuring zijn beiden legitiem. Bij de afweging van de tegenstemmers – die uitviel in het voordeel van het kabinet – zal de overweging dat met het heenzenden van het kabinet het belang van een olieboykot tegen Zuid-Afrika niet gediend is of dat de olieboykot-kwestie als zodanig geen kabinetscrisis waard is, de doorslag hebben gegeven.

Bij de vóórstemmers – allen behorend tot de fractieleden, die geen verantwoordelijkheid hebben aanvaard

voor de totstandkoming van het kabinet Van Agt – speelde, behalve de zaak van de olieboykot zelf, ongetwijfeld ook een belangrijke rol dat de belangrijkste parlementaire wapens worden uitgehold wanneer (de meerderheid van) het parlement zijn eigen overtuiging bij herhaling inslikt ter wille van het voortbestaan van een kabinet. Wie tegen deze achtergrond eens een aantal zaken op een rijtje zet (U.C.N., sociale uitkeringen, illegalen, kernbepaling) zal moeilijk kunnen ontkennen dat de overweging: „de maat is vol” niet alleszins gerechtvaardigd was.

Heksenjacht

Dat de olieboykot-kwestie na de vakantie weer aktueel zou worden kon voor niemand een verrassing zijn. Van der Klaauw zou dan immers het resultaat van zijn consultaties in de Benelux en Scandinavië bekend

maken. Maar nog voordat de zaak op parlementair niveau aan de orde is breekt in het CDA zelf de hel los. Het KVP-bestuur, resp. vooraanstaande leden daarvan ontketenen een ware heksenjacht op de „dissidenten”. De niet-KVP'ers onder hen zouden moeten worden aangepakt via een verscherping van de fractie-discipline, die de CPN niet zou misstaan, (voorstel v.d. Broek) en Stef Dijkman (de enige KVP'er) hangt een roeyment of een lagere plaats op de kandidatenlijst boven het hoofd. Ik heb doorgaans geen goed woord over voor de anti-papistische sentimenten, die in reformatorische kring wel eens de kop opsteken. Maar op zo'n manier vraag je er natuurlijk wel om: dergelijke praktijken doen onwillekeurig terugdenken aan de inquisitiepraktijken van weleer. Wanneer de dreigementen, die tegen Dijkman zijn geuit zouden worden geëffectueerd, zou daarmee de kandidaatstelling door zijn eigen regio voistrekt worden genegeerd.

Wanneer Dijkman zou toegeven aan de druk die op hem wordt uitgeoefend om „zich voortaan te voegen naar de meerderheid van de fractie” (Van Zeil in De Volkskrant van 18 augustus) zou het gedaan zijn met het „zonder last of ruggespraak” (grondwet) handelen van deze volksvertegenwoordiger. Het is te hopen dat hij in ieder geval niet zonder ruggespraak is.

Klaas de Vries

Congres CDJA-Noord-Brabant

Op dinsdag 2 september a.s. houdt het C.D.J.A. in Noord-Brabant haar jaarlijkse congres.

Thema van dit congres is agrarisch grondbeleid, terwijl spreker op deze avond zal zijn, ir. G. J. M. Braks, minister van Landbouw en Visserij. De plaats waar dit gebeuren plaatsvindt is het hotel Centraal in Den Bosch, terwijl de avond begint om 20.00 uur.

Deze avond is voor iedereen toegankelijk en de toegang is gratis.

C.D.J.A. Noord-Brabant
tel. 04167-7.51.21

Arjos en CD(J)A-fusie! Uitnodiging aan alle Arjossers

Het opgaan van de Arjos in het CDJA op 1 november is voor velen geen vanzelfsprekende zaak. Jarenlang zijn er in de hele organisatie intensieve gesprekken gevoerd, vaak in een sfeer van politieke pessimisme. Nu de fusiedatum nadert, nemen de debatten nog meer in hevigheid toe. Centrale vraag die mensen zich stellen: meegaan of niet? Er zijn mensen, die inmiddels besloten hebben de stap naar de fusie niet mee te maken. Anderen twifelen nog en zoeken nog ergens houvast. Om recht te doen aan oer vaak zeer grote inzet die deze mensen betoond hebben en de motieven die in de discussie opduiken, wil het dagelijks bestuur een

vergadering beleggen, met het doel om gezamenlijk alles nog eens op een rijtje te zetten en met elkaar van gedachten te wisselen over onze beweegredenen en perspectieven. Er wordt een aantal gerichte uitnodigingen verstuurd. Andere mensen die deze gedachten wisseling mee willen doen nodigen we langs deze weg van harte uit. De vergadering vindt plaats op vrijdag 19 september om 19.30 uur in de Jaarbeurs te Utrecht.

De leden van het dagelijks bestuur en het secretariaat zijn bereikbaar voor nadere inlichtingen.

Klaas de Vries

Statutenwijziging

In verband met de automatische overgang van het Arjoslidmaatschap naar het CDJA-lidmaatschap stelt het hoofdbestuur van de Arjos een statutenwijziging voor die als volgt luidt: „De algemene ledenvergadering kan besluiten dat de leden na opheffing van de vereniging als zodanig lid zijn van de vereniging CDJA. Dit besluit wordt genomen met een meerderheid der geldig uitgebrachte stemmen”. Volgens artikel 50a van de Arjosstatuten moet een statutenwijziging ten minste twee maanden voor de algemene ledenvergadering ter kennis van de leden worden gebracht. In dit geval twee maanden vóór 25 oktober 1980. Door een misverstand kon het

voorstel pas geplaatst worden in Nederlandse Gedachten van 30 augustus. Wij vragen hiervoor jullie begrip.

Buitenlandse Werkgroep

4 sept. a.s. start de Buitenlandse Werkgroep (FBG. buitenland Groningen). Onderwerp voor de eerste vergadering is: Plaatsbepaling v.h. zelfbeschikkingsrecht. Inleider is Foppe de Haan. Plaats van samenkomst: Geke de Haan Griffestraat 2 Groningen

Tijd van aanvang: 20.00 uur.

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Er van uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Vermoedelijk kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

UITZETTEN

- weg- en waterbouwkundige werken als : begeleiding complete uitbreidingsplannen
- : wegen/rioleringen/leidingen
- bouwkundige werken : hoekpunten woningen
- : stramienlijnen
- : palenplan
- : controlemetingen

GEO-MEETDIENST b.v.

Postbus 15, Spakenburg
Telefoon 03499-1966

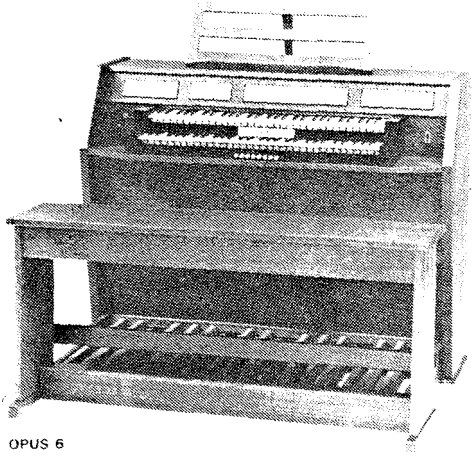
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11
Assen - Telefoon 05920-1.34.00.

JOHANNUS orgels, voor klassieke muziek

Johannus Opus 6,

- standaard voorzien van:
- 6 geprogrammeerde registraties
 - gepatenteerde elektronische nagalm
 - aansluiting voor hoofdtelefoon
 - 39 registers, w.o. terts, quint, sesquialter, mixtuur en chorus
 - volledig Mechels pedaál
 - volledige koppels

f 7950,-

OPUS 6

vraagt vrijblijvend alle inlichtingen bij:

JOHANNUS Orgelbouw b.v.

Morsestraat 28, 6716 AH Ede, 08380-19148*

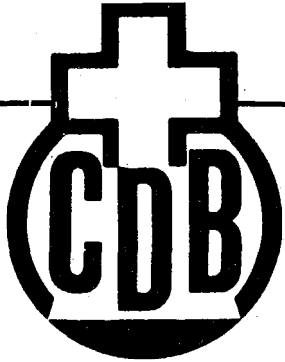
(prijswijziging voorbehouden)

In de
Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds
vele kerken,
scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde,
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

CDB Nieuwsbrief

augustus 1980

Beste vrienden,

Als we rondom ons heen zien, bemerken we alom verwarring. Op diverse plaatsen in ons land streeft men naar aanstelling van huisdealers, verstrekking van methadon of zelfs heroïne. Men gaat over tot symptoombestrijding en dan is het middel dat men aanwendt ter genezing soms nog erger dan de kwaal!

Er is grote nood. Om hieraan iets te gaan doen ontstond zo'n 6 jaar geleden de Christelijke Drugsbestrijding. Bijbelgetrouwe Christenen uit vele kerken gingen zich gezamenlijk inzetten. Om dit efficiënter te kunnen doen ontstond al spoedig een speciale opleiding tot drugsconsulent. Zulks o.l.v. dr. K.F. Gunning en drs. W. Jurg. Deze opleiding groeit nog steeds verder uit, niet slechts in Nederland, maar nu ook in België.

Opleiding. Er zijn nu voor '80/'81 in totaal 5 cursussen gepland. Hiervan zijn er drie een oriëntatiecursus en twee een voortgezette opleiding. A.s. september start de cursus in Oudewater (Z.-H.). In België is dat in Heverlee in het Belgisch Bijbel Instituut. Deze cursussen worden gegeven tijdens 7 weekenden per jaar (vrijdagavond, zaterdagmorgen en -middag).

Voor de Ambonezen komt er dit jaar voor het eerst een speciale opleiding te Almelo. Deze start in oktober.

Bovenstaande part-time-opleidingen staan ook voor u, lezer, open.

Verder gaat dit jaar voor het eerst een experimentele dagopleiding van start. Deze is in principe tweejarig en beoogt een opleiding tot hetzij drugstherapeut dan wel-voorlichter.

Voorlichting. Ook in het afgelopen seizoen waren er weer talloze voorlichtingsavonden voor jeugdgroepen, vrouwenbonden, scholen, academies, ziekenhuizen, catechisaties, kerkeraden, enz. Deze programma's bestonden uit een lezing, aangevuld door dia's en discussie. In alle provincies van ons land en sinds kort ook Vlaanderen kwamen wij.

Meerdere voorlichters van de CDB werkten mee aan dit project.

Hulpverlening. Drugsverslaagden, alcoholisten en ook mensen met andere problemen ontvingen hulp. Soms kortdurig, soms langdurig. Er zijn nu ook afgestudeerden werkzaam in meerdere opvangcentra, in koffiebars, maatschappelijk werk enz. Als u over de diverse aspecten van ons werk wilt worden geïnformeerd, bestel dan een studiepakket. U kunt dit doen door f 3,- over te maken op de giro van de CDB met vermelding: svp. studiepakket. Veel scholieren vragen dit ook aan voor het maken van een scriptie. Bij alle projecten van de CDB moet veel geld worden bijgepast. En rijkssubsidie ontvingen we tot op heden nog steeds niet. Wel gaven diverse kerken en individuele gelovigen ons bijdragen zodat het werk kon voortgaan.

Ook uw steun via gebed en financiën kan er toe bijdragen dat dit nog steeds helaas zo nodige werk kan doorgaan. Wij bidden God dat Hij veler harten zal neigen en dat wij Zijn grote opdracht kunnen blijven uitvoeren.

Namens de CDB u groetend, W. Jurg

**Stichting Christelijke
Drugs Bestrijding**

Postbus 12, Balkbrug,

(05230) 67 64, b.g.g. 35 31.

Giro 350 1922 t.n.v. CDB, Balkbrug.

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*

DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland,
tel. 01745-4244*, telex 32723 Fides NL

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

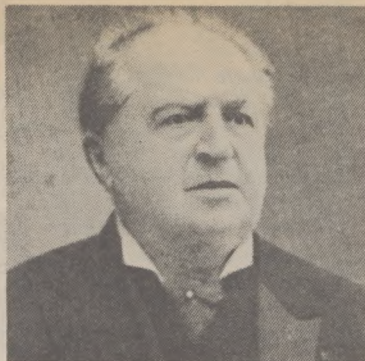
Tel. 0 5255-1666.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 36 6 september 1980

Abraham Kuyper

Pieter Sjoerds Gerbrandy

Bereidheid tot loonmatiging?

Op de derde dinsdag in september wordt het regeringsbeleid voor 1981 gepresenteerd. Vooral dit jaar is echter de publieke discussie al maanden eerder op gang gekomen. De minister-president sprak over „de moeilijkste begroting sinds vele jaren”. Zoals bekend werd inmiddels binnen het kabinet overeenstemming bereikt over de begroting voor 1981. Deze operatie heeft overigens heel wat tijd en energie gekost. Hoewel we dus nog tot de derde dinsdag moeten wachten op de presentatie van de voorstellen, is er over de hoofdlijnen van het beleid wel enige duidelijkheid.

Het kabinet heeft afgezien van een nieuwe loonmaatregel en gekozen voor een (beperkte?) verlaging van het financieringstekort. Over de methode en omvang van de ombuigingen (of zullen we eerder moeten spreken over een lastenverschuiving?) is zeker heel wat te zeggen. Daarvoor is echter wel een meer volledig beeld van de voorstellen nodig. Daarom wil ik nu alleen enkele opmerkingen maken over de noodzaak van loonmatiging en of dit wel op vrijwillige basis mogelijk is.

door J. van Houwelingen

Zorgwekkende situatie

De feiten m.b.t. onze economische situatie zijn wel bekend. Om de noodzaak voor ingrijpende maatregelen aan te tonen, wil ik zonder daarbij volledig te zijn, op een aantal ontwikkelingen wijzen. De werkloosheid blijft onverminderd hoog (230.000 in 1980). De prijsstijging (6% in 1980) is te hoog t.o.v. onze naaste concurrenten (Duitsland). De druk van de collectieve lasten (53,8 exclusief niet-belasting- middelen!) is voortdurend gestegen en hetzelfde gebeurde met het financieringstekort (5,5% van het nationaal inkomen). De financiële positie van de bedrijven is sinds de tweede helft van de jaren zeventig verder verslechterd en dit proces gaat nog steeds door! Zo is het winstaandeel inmiddels gedaald tot nul (zie J. Pen, E.S.B. 1979) en de verhouding Eigen Vermogen als percentage van

het totaal vermogen gedaald van 55% in 1965 tot 30% in 1980. Dat deze feiten veroorzaakt zijn door een duidelijke stagnatie van de economische ontwikkeling is duidelijk. De volgende factoren zijn hierbij van belang:

- 1) Structurele overcapaciteit in enkele sectoren t.g.v.
 - a. overinvestering in perioden van snelle groei
 - b. verscherpte concurrentie van opkomende industrialiserende derde-wereldlanden.Voor een deel is deze overcapaciteit inmiddels weggesaneerd.
- 2) Afzetstagnatie door vraagverzadiging en de ermee gepaard gaande vraagverschuiving (naar binnenlandse producten? toerisme).
- 3) Discrepancie op de arbeidsmarkt, zowel geografisch als naar beroepsgroepen, alsmede naar scholingsgraad die potentiële groei verder beperken.
- 4) Aard van de technologische ontwikkeling (arbeidsbesparend) enerzijds en de juist toenemende beroepsbevolking anderzijds.
- 5) Toenemende onzekerheid onder meer t.g.v. een instabiel monetair stelsel en vraaguitval in de geïndustrialiseerde wereld (geringere stijging van de wereldhandel) door koopkrachtverheveling via olieprijsstijging naar Opec-landen. Bovenstaande feiten, hoewel zeker niet volledig, tonen in ieder geval duidelijk aan dat voortzetting van het tot nu gevoerde beleid niet meer kan. We kunnen de ogen niet sluiten voor de realiteit.

Politieke keuze

Hoewel er nauwelijks meer verschil van mening bestaat over de noodzaak van bijstelling van het beleid, is daarmee

vervolg op pagina 2

Arjos en CD(J)A-fusie!

Uitnodiging aan alle Arjossers

Het opgaan van de Arjos in het CDJA op 1 november is voor velen geen vanzelfsprekende zaak. Jarenlang zijn er in de hele organisatie intensieve gesprekken gevoerd, vaak in een sfeer van politieke pessimisme. Nu de fusiedatum nadert, nemen de debatten nog meer in hevigheid toe. Centrale vraag die mensen zich stellen: meegaan of niet? Er zijn mensen, die inmiddels besloten hebben de stap naar de fusie niet mee te maken. Anderen twijfelen nog en zoeken nog ergens houvast. Om recht te doen aan de vaak zeer grote inzet die deze mensen betoond hebben en de motieven die in de discussie opduiken, wil het dagelijks bestuur een

vergadering beleggen, met het doel om gezamenlijk alles nog eens op een rijtje te zetten en met elkaar van gedachten te wisselen over onze beweegredenen en perspectieven. Er wordt een aantal gerichte uitnodigingen verstuurd. Andere mensen die aan deze gedachtenwisseling mee willen doen nodigen we langs deze weg van harte uit. De vergadering vindt plaats op vrijdag 19 september om 19.30 uur in de Jaarbeurs te Utrecht.

De leden van het dagelijks bestuur en het secretariaat zijn bereikbaar voor nadere inlichtingen.

Klaas de Vries

Teken nu in!! PERSONEN EN MOMENTEN uit de geschiedenis van de ARP

Verantwoording
De ARP, waardevol erfgoed

Meer dan 100 jaar...
mr. Aeneas Baron Mackay

mr. L. W. C. Keuchenius
Abraham Kuyper en de anti
revolutionaire partij
Herman Bavinck, theoloog onder
politici
mr. Theodorus Heemskerk
ds. Aritius Sybrandus Talma
Idenburg – Père noble van de
antirevolutionaire partij

dr. H. Colijn
prof. mr. Anne Anema
dr. J. Schouten, een onverzettelijk
christen politicus

Schouten en Colijn
Pieter Sjoerds Gerbrandy
Bruins Slot, een politicus die van
inzicht durfde veranderen

Honderd jaar ARP en de vrouw I, II
en III
De kleine luiden en hun grote
invloed
Een subjectief portret
De groten en de kleinen in de ARP

Bijlagen

1. Overzicht bestuurssamenstelling ARP per fusiedatum
- 2a. ARP-leden in CDA-Eerste-Kamerfractie per fusiedatum
- 2b. ARP-leden in CDA-Tweede-Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
 - a) 3 april 1979
 - b) 7 april 1979
6. lijst van – alle – anti-revolutionaire bewindslieden
7. lijst van voorzitters AR-Tweede-Kamerfractie
8. Lijst van – alle – anti-revolutionaire Eerste- en Tweede-Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren dr. A. Kuypersichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Overzicht voorzitters en secretarissen Verband van AR-gemeenten provinciebestuurders.
14. Register
15. Personalialia

Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300 pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f 15,- gaan bedragen, exclusief portkosten. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van onderstaande bon!!

BON

ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

tekent in op de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARP”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verzending zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon naar:
ARP-secretariaat
Antwoordnummer 66
Den Haag
(een postzegel is niet nodig).

Aantjes over het CDA-program	pag. 3
Puchinger over Idenburg	pag. 4 en 5
Chili onder Pinochet	pag. 6
Minderhedenbeleid op lokaal niveau	pag. 7
Brief aan de kiesverenigingen	pag. 10
Uit de Arjos	pag. 11 en 12

DEZE WEEK
IN WAG:

Aantjes over het CDA-program pag. 3
Puchinger over Idenburg pag. 4 en 5
Chili onder Pinochet pag. 6
Minderhedenbeleid op lokaal niveau pag. 7
Brief aan de kiesverenigingen pag. 10
Uit de Arjos pag. 11 en 12

IN OGENSCHOUW

Polen

Het in Polen het afgelopen weekeinde bereikte akkoord tussen de stakers in de havens langs de Oostzeekust en de regering in Warschau is een immens grote overwinning voor de Poolse arbeiders geworden. Zeer weinig serieuze politieke waarnemers hadden vermoed dat de stakers zoveel binnen zouden halen: niet alleen een flinke loonsverhoging, maar vooral ook het recht om te staken, het recht op vrije vakvereniging, beperking van de censuur, en een grotere toegang voor de kerk tot de media. Het is onvoorstelbaar dat een regerende communistische partij in een land dat deel uitmaakt van het Oostblok tot dergelijke concessies bereid is.

Afwachten

Voorlopig zal nog moeten worden afgewacht, wat in de praktijk precies terecht zal komen van de toezeggingen die de partij de stakers gedaan heeft. Het zal wel enige tijd vergen voor dat de concessies in daden omgezet zijn. Het proces waarin zo iets gebeurt, biedt in principe tal van mogelijkheden om de al te uitbundige kantjes van de nieuwe vrijheid af te slijpen. De top van het bewind in Warschau denkt nog steeds communistisch en is zo vertrouwd met het hanteren van suprematie van de partij over alle sectoren van de samenleving (een suprematie die door de havenstakers bevestigd is), dat hij nu zeker weer zijn best zal doen externe invloeden op het centrum van de macht tot een minimum te beperken.

Kremlin

Een tweede onzekere factor is de invloed van de Sovjet Unie. De Russische leiders hebben er bepaald geen misverstand over laten bestaan, dat zij de acties van de Poolse havenstakers volstrekt ontoelaatbaar vinden. Dat hun eisen nu door een communistisch regiem ingewilligd zijn – en nog wel zo kort na het bezoek van de Poolse partijleider Gierek op De Krim aan zijn Russische ambtgenoot Breznev bracht – moet voor hen wel haast onverdragelijk zijn. Zoals de Russische reactie op de Praagse lente enige tijd op zich deed wachten in 1968 zo zal ook nu enige tijd moeten worden afgewacht hoe de Sovjet Unie zal inspelen op de ontwikkelingen in Polen.

Ontspanning

Het internationale politieke klimaat van dit moment heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat de Russen tot dusver niet tot maatregelen zijn overgegaan – bijvoorbeeld door het verhogen van de druk op de Poolse autoriteiten. De sfeer van na de Russische inval in Afghanistan is bezig op te klaren en een ingreep van de Russen nu in

Polen zou die sfeer weer voor lange tijd verpesten. De Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking, waaraan door de Sovjet Unie grote betekenis wordt toegekend en die eind dit jaar in Madrid wordt gehouden, zou door een dergelijke ingreep bij voorbaat al een fiasco geworden zijn.

Precedent

Aan de andere kant zit in de toezegging van de Poolse autoriteiten aan de stakers een enorme dreiging. De nieuwe vrijheden zouden wel eens de werking van een olievlek kunnen blijken te hebben. Waarom zouden de Oost-Duitse, Tjechoslowaakse, Roemeense en uiteindelijk ook Russische arbeiders verstoken moeten blijven van de rechten die de Poolse broeders hebben? In een dergelijke ontwikkeling zit een rechtstreekse bedreiging voor het totalitaire systeem dat in deze landen heerst. Als de partij haar alleenrecht op het sociaal-economische terrein verliest, waarom zou zij dan nog het alleenrecht hebben op het politieke?

Pluralisme

De succesrijke afloop van de staking in Polen heeft meer dan iets anders het failliet van het communistische stelsel aangetoond. Het communisme is er in Oost-Europa niet in geslaagd de arbeiders in dit deel van de wereld het paradijs te bieden, dat het hun in het vooruitzicht had gesteld. Door nu openlijk toe te geven aan de eisen van de stakers – eisen die de kern van het bestel aantasten – geven de Poolse leiders impliciet het falen van het systeem toe. In feite is in Warschau en Gdansk de keus voor een pluralistische samenleving gemaakt, een samenleving die niet meer gekenmerkt wordt door de centralistische leiding van één partij. Dat is het belangrijkste resultaat van de actie van de havenstakers, maar zal dit resultaat zich mettertijd niet in de vorm van een politieke reactie mogelijk zelfs politiek geweld weer tegen hen keren?

Vervolg van pag. 1

Bereidheid tot Loonmatiging?

nog niets gezegd over de gewenste inhoud van de noodzakelijke maatregelen. Het opstellen van de rijksbegroting voor 1981 is dan ook allesbehalve een technisch (economisch) neutrale zaak maar primair een politieke zaak. Welke prioriteiten dienen gesteld te worden?

Willen we ons sociale zekerheidsstelsel handhaven? Komen we er met globale maatregelen of is juist nu een meer gerichte aanpak door de overheid noodzakelijk? De CDA-fractie heeft in de afgelopen jaren overeenkomstig het verkiezingsprogramma nadrukkelijk gekozen voor prioriteit voor bestrijding van de werkloosheid en het handhaven van de hoofdlijnen van onze sociale zekerheid. Het handhaven van de koppeling tussen actieven en inactieven. We hebben daarbij nadrukkelijk willen erkennen dat deze keuze consequenties heeft o.a. voor de ruimte van de particuliere consumptie.

De regering heeft hierbij de verantwoordelijkheid te voorkomen dat de lasten niet rechtvaardig zouden worden verdeeld. Overigens niet alleen de regering heeft deze verantwoordelijkheid, of zelfs niet in de eerste plaats. De verdeling van de ruimte voor de particuliere inkomens is primair de verantwoordelijkheid van de sociale partners, werkgevers en werknemers. De overheid dient erop toe te zien dat hierbij specifieke groepen niet in de knel zouden kunnen komen. Bovendien is de overheid zelf de belangrijkste werkgever.

Loonmaatregel

Het is van het grootste belang dat in deze situatie een noodzakelijk matingsbeleid kan worden gedragen door een brede meerderheid in onze maatschappij. In het verleden is al gebleken dat een loonmatiging voor een langere periode moeilijk door de overheid kan worden afgedwongen.

Daarom is het verstandig dat het kabinet kennelijk kiest voor een poging de gewenste loonmatiging te realiseren op basis van vrijwilligheid.

Ik behoor niet tot de pessimisten die zeggen dat dit bij voorbaat onmogelijk is. Om dit beleid te doen slagen heeft de overheid wel een taak de voorwaarden hiertoe te scheppen. Een voorwaarde is bijv. dat de lasten evenwichtig zullen worden verdeeld, voorkomen wordt dat bepaalde groepen vooral de dupe worden.

Hogere inkomensgroepen zullen dus een belangrijke bijdrage moeten leveren en ook de zelfstandigen kunnen niet buiten schot blijven. Een andere voorwaarde is de mate waarin perspectief kan worden geboden voor een zichtbare en actieve bestrijding van de werkloosheid. De ontwikkeling van de afgelopen tien jaar heeft laten zien dat er geen automatisme is in de vertaling van matiging naar de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen. Ook voor het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen in de marktsector is een meer gericht overheidsbeleid een voorwaarde. Trouwens, ook nog los van het arbeidsplaatsenmetef spelen hierbij andere randvoorwaarden zoals de bescherming van ons milieu, een verantwoord omgaan met schaarse grondstoffen en energie een belangrijke rol.

Ook moet het duidelijk zijn dat wij onze problemen niet wensen af te wentelen op de derde wereld.

Zo'n actief overheidsbeleid beperkt de mogelijkheden voor forse ombuigingen in de directe overheidssector. De huidige problemen in de woningbouw maken dit dilemma voldoende duidelijk. De noodzaak voor een inkomensmatiging wordt er overigens nog eens door onderstreept. Of overeenstemming over het arbeidsvoorwaardenbeleid (het zou wenselijk zijn afspraken te maken voor meer dan één jaar) mogelijk is zal vooral worden bepaald door de mate waarin de overheid haar bijdrage zal leveren bij het voldoen aan de genoemde voorwaarden. Het gaat hierbij om een totaal pakket o.a. met betrekking tot arbeidsmarktbeleid, sectorstructuur, regionaal beleid en het beleid m.b.t. de verdeling van arbeid (arbeidstijdverkorting, deeltijdsarbeid en VUT-regelingen). Nodig zijn ook concrete voorstellen m.b.t. het stimuleren van investeringen, export en innovatie. Tenslotte is in zo'n pakket meer duidelijkheid noodzakelijk over medezeggenschap, bestemming van de winsten (VAD) en informatieverschaffing aan alle betrokkenen.

Aardgas

Over de bestemming van onze aardgasinkomsten is al heel wat gezegd en geschreven. In het algemeen onderschrijf ik het standpunt dat deze inkomsten primair aangewend dienen te worden voor verbetering van onze economische structuur. Maar hiermee behoeft niet strijdig te zijn de opvatting dat deze inkomsten thans zullen worden aangewend voor een actief werkgelegenheidsprogramma. Investerings gericht op bestrijding van onze hoge energiekosten zijn juist nu nodig. Een deel van de aardgasinkomsten zou hiertoe (aantoonbaar) moeten worden besteed.

J. van Houwelingen
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

Europese Begroting 1981 Geen herhaling van 1980

Door Teun Tolman

Nog maar nauwelijks is de EG-begroting '80, zij het zeer vertraagd, aangenomen of de discussie voor de begroting '81 komt al op gang. Zoals bekend mag worden verondersteld, verwierp het Europees Parlement in december 1979 de begroting.

Een novum! Dit gebeurde voor het eerst in de geschiedenis. Gaat het weer dezelfde kant op? Deze vraag mag terecht gesteld worden.

De voorzitter van de begrotingscommissie, de Westduitse socialist Erwin Lange, heeft zich reeds kritisch uitgelaten en vreest een herhaling van de gang van zaken.

Cijfers

De begroting van 1980 bedroeg ca. 43 miljard gulden. In 1981 is dit cijfer ca. 54 miljard. Een stijging derhalve van ca. 25%. Toch is dit bedrag nog geen 2% van de uitgaven van de lidstaten. Een stijging van de uitgaven is zeer verklaarbaar. Griekenland treedt per 1 januari a.s. toe en de uitbreiding van het Parlement na de rechtstreekse verkiezingen heeft nu zijn volledige financiële gevolgen voor 1981.

Wat wil het Parlement?

Kern van de kritiek was dat er te weinig geld voor verschillende taken is, welke belangrijk zijn en worden en waaraan „Europa” moet werken. Genoemd kunnen worden: sociale zaken, werkgelegenheid, regionale vraagstukken, energiepolitiek e.d. Er gaat aldus de kritiek te veel geld naar de landbouw. Dat is de grote slokop. Er moet meer evenwicht komen op de begroting. Landbouw minder, andere sectoren meer. De stijging in percentages t.a.v. de landbouwwuitgaven echter neemt snel af. De laatste jaren was het percentage ca. 23%. Na de correcties van 1980 ca. 12% en voor 1981 stijgen de landbouwwuitgaven met 12,5%.

Grote vergissing

Bij al deze globale kritiek vergeet men één ding. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid is een vervangend beleid. Het ontlast de nationale begrotingen op niet geringe wijze omdat dit door het gemeenschappelijk beleid Europese kosten zijn. Het is per

slot van rekening de meest en bijna enige volledig geïntegreerde sektor. Dit wordt te vaak over het hoofd gezien. Dat neemt niet weg dat er zwakke plekken zitten in het landbouwbeleid. De zuivelsektor met zijn toenemende productie vraagt in het landbouwgebeuren een onevenredig deel. Er zullen correcties moeten plaatsvinden. Daaraan wordt ook krachtadig gewerkt.

Herstructurering begroting

Naast ombuigingen in het landbouwbeleid is het echter noodzakelijk dat de begroting herzien wordt. Niet op de totaliteit van de bedragen. Maar wel op de rubricering. Teveel posten komen ten laste van de landbouwwitgaven. Het wordt vervelend maar zolang er geen verandering is, moeten de feiten geïgnoreerd worden; b.v. de boter- en suikerimporten. Uit het oogpunt van voedselvoorziening of landbouwpolitiek zijn de boterimporten uit Nieuw-Zeeland totaal overbodig. Wel een zware last voor de begroting. De Loméakkoorden met de suikerovereenkomsten; géén landbouwpolitiek maar ontwikkelingshulp. Wel grote financiële consequenties, die ten laste van de landbouw geboekt worden. Importen van rundvlees terwijl men probeert de melkproductie in te dammen en de vleesproductie hier uit te breiden etc. Moeten wij door dit alles een streep halen? Ons heil zoeken in een protectionistische politiek? Néén. Maar wel duidelijk en consequent de dingen bij de naam noemen. Dat wil zeggen, dat het amendement Fruh in 1981 uitgevoerd moet worden. Een juiste indeling van de begroting. Er moet een einde komen aan de onzuivere kritiek en interpretatie van de begroting, waartoe de Commissie zelf veel aanleiding geeft. En dan zal blijken dat géén 75%, zelfs géén 64,5% (cijfer Tugendhat) maar dat de landbouwwitgaven dicht bij de 40% dan bij de 50% liggen. Laat ons nog even nader ingaan op enkele knelpunten m.b.t. het landbouwbeleid t.a.v. de begroting. De mede verantwoordelijkheidsheffing was een 1/2%. Deze is nu verviervoudigd en zodoende is het een interessante budgettaire maatregel geworden waardoor honderden miljoenen gulden boerengeld de budgettaire problemen verlichten. Indien de melkproductie blijft stijgen (het beeld is nu nog wat grillig) zal er een superheffing komen. Daartoe is inmiddels door de Raad in principe besloten. Dat betekent dat de kosten van de meergeproduceerde melk door de boeren zelf moet worden gedragen. Deze maatregel kan doeltreffend zijn en

dient op voorhand niet te worden verworpen. Wel moet duidelijk zijn dat én medeverantwoordelijkheidsheffing en superheffing te veel van het goede in dit geval voor de landbouw, te veel van het kwade is. Het kan niet én – én maar moet of – of zijn. Hier dient duidelijk gekozen te worden. Wel is het interessant te vermelden dat deze discussies zich nu zullen afspelen in een situatie dat de voedselvoorraden geringer dan ooit zijn. En tevens dat mede daaruit voortvloeiend het restitutiebeleid op export aangepast is, waardoor de uitgaven sterk zullen dalen. Bovendien dient er nog op gewezen te worden dat een gecoördineerd oliën- en vettenbeleid met daaraan gekoppeld een heffing nog niet uitgewerkt is. De Christen-democraten zullen dat niet vergeten. Immers dat was een van de doorslaggevende toezeggingen van de rapporteur Dankert op grond mede waarvan de begroting '80 werd verworpen. Trekken aan een dood paard heeft weinig zin. Maar de importeurs mogen niet buiten schot blijven als men de producenten van consumptievetten in Europa zwaar gaat belasten. Daarom mag hierover niet gezwegen worden.

Conclusies

– De begroting 1981 geeft nog geen duidelijk inzicht omtrent de juiste rubricering m.b.t. de landbouwwitgaven. Dit zal alsnog moeten gebeuren.
– Opvallend is de sterke daling in groei; vorige jaren 23% nu 12% in de landbouwsector.
– Correcties in het landbouwbeleid vinden plaats en kunnen derhalve geen dekmantel zijn om moeilijk te doen bij de begroting 1981.
– Gezien de directe relatie inkomensontwikkeling in de landbouw en begroting 1981 dient rekening te worden gehouden met de meer dan evenwichtige daling van de landbouwininkomens in Europa.
– Het feit dat de voorraden (zo men wil overschotten) geringer zijn dan in vele jaren het geval is, impliceert dat de uitgaven geringer zullen zijn.
– Wil men en dat is nodig meer activiteiten ontplooiën dan dient de gedachte Nooteboom om de 1% BTW te verhogen, aanvaard te worden. Gezien de zeer gewijzigde omstandigheden kan de opstelling van het E.P. t.a.v. de begroting 1981 anders zijn en dient een herhaling van de gang van zaken voorkomen te worden. Althans de argumenten van toen gelden nu niet meer in die mate om dergelijke ingrijpende stappen (verwerping) te ondernemen.

TEUN TOLMAN
lid Europees Parlement
voor de EVP fractie

Des keizers baard

Minister van der Klaauw is door de oppositie fel bekritiseerd vanwege zijn opmerking dat bij het besluit de ambassade in Jeruzalem te verplaatsen ook de druk van Arabische zijde een rol heeft gespeeld. Met name oudminister van der Stoep was uiterst furieus dat de regering zich niet bij uitsluiting verscholen had achter het door hem in eerste instantie naarstig aangesleepte vijgeblad van het Veiligheidsraad. Het lijkt een vechten om des keizers baard. Want zou iemand, of hij nu deel uitmaakt van de Nederlandse bevolking dan wel Arabier of Israëli is, werkelijk onder de indruk komen van de argumentatie waarmee het besluit wordt omkleed? De heer van der Stoep heeft de minister verweten dat hij de indruk heeft gewekt dat Nederland vatbaar is voor chantage, en dat dat voor de toekomst ernstige gevolgen kan hebben. Juist met het oog op die toekomst had de heer van der Stoep dit soort opmerkingen beter voor zich kunnen houden. Het ware beter geweest indien het kamerdebat een soberder verloop had gehad. Nu was het een weinig waardig besluit van een weinig

verheffende episode van onze buitenlandse politiek.

Voorzichtige vreugde

Het tot stand komen van een akkoord tussen de Poolse regering en de stakingscomité's is als een historisch gebeuren gekenschetst. Terecht. Want de aanvaarding van de eisen door het Poolse bewind zal, indien deze eisen ook in de toekomst worden gehonoreerd, de maatschappij daar op een andere leest schoeien. In het vervolg zullen dan regering en werknemers meer in een positie van gelijkheid tegenover elkaar staan. Maar juist voor die toekomst dient nog het nodige voorbehoud in acht te worden genomen. Want het thans overeengekomen lijkt de grondslagen van de communistische maatschappij niet onaangetast te laten. En het is nog maar de vraag of die maatschappij in staat zal zijn tot een geleidelijke, meer in de richting van de vrijheid gaande, omschakeling. Er kan derhalve grote tevredenheid bestaan over het behaalde resultaat, maar laten we de dag niet prijzen voor het avond is.

NC COMMENTAAR

Op de valreep

De regering is er op de valreep in geslaagd de begroting voor het komende jaar rond te krijgen. Nou ja rond? Uit de eerste reacties krijg je de indruk dat het een hoekig geheel is dat velen niet gemakkelijk door de keel zal glijden. Met name op de voorgenomen bezuinigingen in de sector van de sociale uitkeringen en in de onderwijssector is al ongezouten kritiek geleverd. Dat de inmiddels bekend geworden beleidsvoornemens onrust wekken, is begrijpelijk. Toch lijkt het beter met commentaar te wachten tot het hele plaatje duidelijk is en dat zal pas op Prinsjesdag het geval zijn. Wat dat betreft schuilt er een kern van waarheid in het verwijt van de

zijde van het CNV en de FNV dat de regering het de buitenwacht erg moeilijk heeft gemaakt doordat slechts onderdelen zijn bekend gemaakt en het zicht op het totaal nog niet mogelijk is. Zoveel is echter wel duidelijk dat we een moeilijke tijd tegemoet gaan en dat van sociale partners en van regering de grootst mogelijke zelfbeheersing gevraagd zal worden.

Wijs besluit

Het is een wijs besluit geweest van het partijbestuur de komende partijraad van 27 september voor te stellen mevrouw van Leeuwen en de heer Aantjes een plaats te geven op twee van de zes regionale CDA-lijsten, alhoewel zij op de grond van hun plaats op de landelijke lijst formeel slechts op één lijst dienden voor te komen. Beiden zijn immers op de lijst gekomen zonder op de advieslijst gestaan te hebben. Daaruit blijkt dat velen hen graag in de kamer zouden zien en terugkeren. Gezien hun plaatscijfer kan dit slechts met voorkeurstemmen. Het partijbestuur heeft door het thans genomen besluit de mogelijkheid daartoe niet uitgesloten daarmee de kiezers meer kans gegeven het laatste woord te spreken.

Om een zinvol bestaan (II)

In het eerste artikel heb ik onder andere uiteengezet, welke systematiek de programcommissie heeft gekozen om de in de commissie onoverbrugbaar gebleken verschillen in het concept-program op te nemen. In die gevallen is namelijk niet gekozen voor een meerderheids- en een minderheidsstandpunt, maar voor het opnemen van een alternatief voorstel naast het primaire voorstel.

Ditmaal wil ik, zoals vorige week aangekondigd, nader op de onderdelen, waarvan alternatieven in het concept-program zijn opgenomen, ingaan. Daarbij is het vermoedelijk niet overbodig als ik eerst nog wat nader inga op de betekenis die aan deze alternatieve voorstellen moet worden toegekend.

Eensgezindheid

Hoe werkt een programcommissie? Wie daarin zitting neemt, tracht niet alleen een zo goed mogelijke bijdrage te leveren, maar neemt zich ook voor tot het uiterste te trachten met elkaar tot eensgezinde voorstellen te komen. Wie dit niet van plan is, kan beter geen benoeming aanvaarden. Met een naast elkaar afdrucken van wat een twaalftal individuen wenselijk vindt is niemand gediend. Er mag van worden uitgegaan dat bij de samenstelling van de commissie met een zodanige verscheidenheid in gevoelens en deskundigheden rekening is gehouden, dat er een redelijke kans bestaat dat wat zij gezamenlijk voor hun rekening (menen te kunnen) nemen, in het algemeen ook het gevoel van de partij (in dit geval het CDA) zal weergeven. Er is in de commissie dus ernstig getracht tot overeenstemming te geraken. Het resultaat is, dat er soms voorstellen en formuleringen in het program staan, die een bepaald commissie-lid liever niet of althans liever niet zó had opgenomen gezien. De vraag die ieder zich echter stelde, was of zijn bezwaar of voorkeur zo fundamenteel en principieel was dat daarvoor per se twee standpunten in het concept-program zouden moeten worden opgenomen. Zo niet, dan legde hij zich bij de meerderheid neer. Ik zou dit aan de hand van het concept-program met tal van

voorbeelden kunnen illustreren. Ik vertrouw echter dat ook zonder dat voldoende duidelijk is geworden dat achter de voorgestelde programtekst vaak diepgaande discussies schuilgaan en dat sommige formuleringen slechts op het scherp van de snede als gemeenschappelijk voorstel van de commissie konden worden gepresenteerd.

Het gravamen

De keerzijde hiervan is, dat in die gevallen, waarin uiteindelijk alternatieve teksten worden voorgesteld, de verschillen van inzicht zo diepgaand zijn, dat een compromis of overbrugging niet mogelijk is. Er moet eenvoudig gekozen worden. Nu zou het een ernstige misvatting zijn te menen, dat het CDA-congres gewoon bij meerderheidsbesluit alleen maar een keus hoeft te maken en dat daarmee de kous voor iedereen af zou zijn. Wie dit meent, miskent ten ene male de ernst van het verschil van inzicht.

Natuurlijk moet het CDA-congres een beslissing nemen en die beslissing bepaalt dan ook het officiële partijstandpunt. Gezien echter het fundamentele karakter van de verschillen van inzicht, zou zo'n beslissing het voor sommige Kamerkandidaten onmogelijk kunnen maken hun plaats op de CDA-lijst te blijven innemen. Er is echter een uitweg. Zij kunnen een gravamen op het betreffende onderdeel indienen, dat wil zeggen zij kunnen bij voorbaat reeds te kennen geven op dit punt anders te zullen handelen en te stemmen dan met het officiële partijstandpunt overeenkomt.

Doorknede Anti-Revolutionairen zullen nu de schouders ophalen. Het is immers niets nieuws. In de ARP is het altijd zo geweest en dat heeft nooit tot moeilijkheden geleid. Een sprekend voorbeeld daarvan is onze eigen partijvoorzitter De Boer. Hij heeft als Kamerkandidaat altijd een gravamen ingediend op het punt van de kernbepaling en in de Kamer heeft hij op dit punt ook altijd anders gestemd dan de fractie. Hij is er nooit hard om gevallen, zijn aanvaardbaarheid als partijvoorzitter is er nooit discutabel door geworden. Integendeel, het is altijd volstrekt gerespecteerd dat hij overeenkomstig zijn eigen, bij de aanvaarding van zijn Kamerkandidatuur uitdrukkelijk vastgelegde, overtuiging stemde.

De consequenties

Zo vanzelfsprekend als in de ARP is het echter in het CDA helaas niet, zoals uit de gebeurtenissen van de laatste weken blijkt. Een sterke stroming in het CDA blijkt namelijk het standpunt in te nemen, dat de grens in elk geval ligt bij het al of niet voortbestaan van het kabinet. Nu, het toestaan van een voorbehoud voor alleen die gevallen, waarin verzekerd is dat de meerderheid toch anders beslist, stelt natuurlijk niets voor. Van de zijde van de partij is het een goedkoop gebaar en degene, die het voorbehoud maakt, is dan eerst recht tot krachteloze getuigenispolitiek veroordeeld. Wil straks niet ieder CDA-Kamerlid het risico lopen als Dijkman voor de vierschaar te worden gedaagd en aan de psychische pressie te worden blootgesteld als een overloper te worden behandeld, dan zal er geen twijfel over mogen bestaan wat de consequenties van een gravamen kunnen zijn, óók als dit tegen de meerderheid van de fractie ingaat, óók als dat tegen het kabinetsbeleid ingaat, óók als daarmee het bestaan van een kabinet op het spel kan komen te staan. Omdat het voor de hand ligt, dat alternatieve voorstellen van de programcommissie te zijner tijd tot gravamina zullen leiden, meende ik er in verband met recente gebeurtenissen goed aan te doen hierop nog wat nader in te gaan.

NAVO

Het belangrijkste punt, waarop alternatieve voorstellen in het in concept-program zijn opgenomen, betreft het veiligheidsbeleid. Met name gaat het daarbij om de kernbepaling en – in verband daarmee – de positie van onze verhouding tot de NAVO. In het ene voorstel wordt de NAVO „onmisbaar” genoemd, in het andere „van groot belang”. Hoewel het verschil maar één woord is, wordt daarmee toch een groot verschil in benadering aangegeven. Er wordt met de verschillende opvattingen over onze relatie tot de NAVO heel wat demagogie bedreven. Wie niet onvoorwaardelijk en onder alle omstandigheden zich naar de NAVO-beslissingen wil schikken, wordt al gauw in de hoek gedrukt van degenen die liever vandaag nog de NAVO zouden verlaten dan morgen. Wie er behoefte aan heeft het standpunt van de ander zo te vertekenen, moet geen groot geloof

door mr. W. Aantjes

hebben in de overtuigingskracht van zijn eigen visie. Het verschil tussen de beide teksten uit het concept-program is niet het verschil tussen degenen die de NAVO willen verlaten en degenen die in de NAVO willen blijven. Het is het verschil tussen degenen die vinden dat Nederland zich (uiteindelijk) altijd bij een beslissing van de NAVO behoort neer te leggen, en degenen die vinden dat niet bij voorbaat onder alle omstandigheden en voor alle beslissingen de NAVO prevaleert. Mij dunkt, dat het bij een redelijke afweging van eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheid van Nederland en zijn NAVO-partners geen probleem zou mogen zijn voor het laatste standpunt te kiezen. Een trouwe en loyale bondgenoot – zo lokaal als binnen de grenzen van de eigen verantwoordelijkheid maar mogelijk is – is toch wezenlijk iets anders dan een satelliet.

Kernbepaling

In het onderdeel over de kernbepaling speelt hetzelfde verschil in benadering een rol. Dan bedoel ik niet het standpunt, dat kernwapens geheel en al afwijst en dat ook als een der alternatieve voorstellen in het concept-program is opgenomen. Er is echter ook verschil onder degenen die niet op dit standpunt staan. Dit verschil komt tot uiting in het artikel over de beslissing die Nederland in 1981 zal moeten nemen over het al of niet stationeren van nucleaire middellangeafstandswapens (de zogenaamde Pershings en kruisraketten) op zijn grondgebied. Het ene voorstel luidt dat Nederland die beslissing zal nemen „in bondgenootschappelijk overleg mede tegen de achtergrond van de eigen verantwoordelijkheid van Nederland.” Het andere voorstel wil dat Nederland zijn beslissing neemt „na bondgenootschappelijk overleg en tegen de achtergrond van de eigen verantwoordelijkheid van Nederland.” In het eerste geval is de eigen verantwoordelijkheid van Nederland wel een factor die meetelt, maar het is niet een beslissende factor. Beslissend is het bondgenootschappelijk overleg, want de formulering „in overleg” betekent dat het uiteindelijke Nederlandse standpunt niet van dat van de NAVO kan afwijken. Uiteindelijk wordt over deze ingrijpende zaak niet in Den Haag beslist, maar in Brussel. Het alternatieve voorstel houdt in dat

Opwekkend nieuws

Zo nu en dan is er ook eens opwekkend nieuws te signaleren. Deze week is dat het feit dat er een doorbraak heeft plaatsgevonden op de conferentie van de Verenigde Naties over het regime van de zee. Deze conferentie probeert al sinds 1974 een nieuw zeerecht tot stand te brengen. Het heeft vele zittingen met weinig hoogtepunten en veel dieptepunten vergegd maar nu ziet het er toch naar uit dat een alomvattend verdrag over niet al te lange tijd zal kunnen worden gesloten. Gezien het belang van de zee voor een ieder is dat geen geringe zaak. Zoals één van de afgevaardigden opmerkte: een nieuw verdrag zal de grondwet vormen van drie-kwart van het aardoppervlak. Alhoewel er nog genoeg onvrede overblijft op het resterende kwart en het wellicht beter zou zijn als we daár een grondwet voor hadden, betekent een overeenstemming over het recht van de zee toch een klinkend bewijs van de mogelijkheid van het bereiken van overeenstemming over zaken, waarbij vitale belangen op het spel staan.

Nederland geen beslissing neemt buiten het bondgenootschappelijk overleg om („na overleg”), maar dat het de uiteindelijke beslissing zelf neemt, waarbij de eigen verantwoordelijkheid een zelfstandige factor is. Nederland draagt de verantwoordelijkheid voor de eventuele plaatsing van deze wapens op ons grondgebied niet aan anderen over, maar neemt en behoudt die verantwoordelijkheid zelf.

Productie en plaatsing

De commissie heeft het daarbij niet gelaten, maar heeft ook de criteria opgenomen waaraan die beslissing te zijner tijd moet worden getoetst. Daarbij bleef er op twee punten verschil bestaan, waarvan vooral interessant is dat een deel van de commissie als zelfstandig criterium voor de plaatsingsbeslissing opgenomen wil zien: „de overweging dat Nederland voor de produktiebeslissing geen verantwoordelijkheid draagt.” Wie zich de Kamerdiscussies van december vorig jaar herinnert, zal zich ook herinneren dat een belangrijk strijdpunt was of Nederland nu wel of niet verantwoordelijkheid had genomen voor de beslissing de genoemde wapens in produktie te nemen. Dit is natuurlijk van groot belang voor de vraag of Nederland echt vrij is in zijn beslissing over de plaatsing ervan op Nederlands grondgebied. Wie geen verantwoordelijkheid voor de produktie van een bepaald wapen heeft aanvaard, is natuurlijk vrijer in de plaatsingsbeslissing dan wie zulk een verantwoordelijkheid wel heeft aanvaard. De Nederlandse regering heeft toen de Kamer verzekerd dat Nederland zulk een verantwoordelijkheid niet had aanvaard, maar de twijfel over het

UIT DE BOEKENHOEK

„Jij liever dan ik”

Rechten van de psychiatrische patiënt (II)

Ombudsman

Is het niet mogelijk als patiënt je klacht te doen over een bepaalde behandeling? Op zich wel, maar hiervoor is de patiënt aangewezen op de welwillendheid van zijn hulpverleners. Deze beslissen tegelijkertijd over de klachten die hen zelf betreffen. En naar een inspecteur voor de geestelijke volksgezondheid stap men niet zo snel. De normale rechtsregels gelden niet of althans deze worden niet gehanteerd. Ter verbetering van de rechtspositie van de patiënt in een psychiatrische inrichting hebben een aantal inrichtingen een ombudsman ingesteld (30 van de 40 inrichtingen hebben géén ombudsman in 1980). De ombudsmannen kunnen vaak geen onafhankelijke positie innemen, omdat zij door de inrichting betaald worden. De schrijvers hebben in het boek één ombudsman gevolgd in een inrichting te Heiloo. Na 3 maanden was hij weer vertrokken. De medische en juridische wereld botsten, beide in het belang van de patiënt. De medische omdat zij wel wist wat goed was voor de patiënt. De jurist benadrukte de rechten van de patiënten, kwam op voor hun belangen en wilde te snel de vastgegroeide structuur doorbreken. De druppel die de emmer deed overlopen, was het feit dat de ombudsman de dossiers van de patiënten in wilde zien, om zo beter hun rechten te kunnen verdedigen en om te zien waarom zij in hun rechten beknod worden. De schrijvers hebben voornamelijk de situatie in de inrichting in Heiloo gevolgd. Maar bestudering van gegevens van andere inrichtingen heeft geen aanleiding gegeven te denken dat de situatie elders veel rooskleuriger is.

Verbeteringen

De wet die geldt voor opname van mensen in een psychiatrische inrichting, dateert uit 1884! In 1972, bijna 100 jaar later, werd er een wetsontwerp ingediend dat de bijzondere opname in psychiatrische ziekenhuizen moest regelen. Onlangs is de memorie van antwoord verschenen en hierin is ook een

hoofdstuk opgenomen over de rechten van de onvrijwillig opgenomen patiënt. De belangrijkste delen hiervan zal ik in dit artikel aangeven. Wanneer iemand opgenomen is (gedwongen), moet men zo snel mogelijk aan de patiënt meedelen, welke arts of andere persoon in het ziekenhuis verantwoordelijk is voor de behandeling. (onverlet de eindverantwoordelijkheid van de geneesheer-directeur van een psychiatrisch ziekenhuis). Deze persoon moet niet te ver afstaan van de patiënt in kwestie. Deze regeling sluit aan bij de praktijk, dat ook andere disciplines dan de medische werkzaam zijn in zo'n ziekenhuis. Het zou misschien beter zijn precies aan te geven welke personen in aanmerking komen voor behandelingsverantwoordelijkheid, om misverstanden of afschuiven te voorkomen.

Huisregels

De patiënt moet zo snel mogelijk de huisregels op schrift vragen. Hieronder valt ook welke vormen van behandeling (eventueel onder dwang) toegepast kunnen worden. Het wetsontwerp suggereert hierbij ook een behandelingsstatuut op te nemen. Voordeel hiervan is dat de patiënt weet waar hij aan toe is. Het ziekenhuis is gedwongen vast te leggen welke methoden van behandeling wel en welke niet gebruikt zullen worden. Duidelijkheid naar beide kanten. Van het ziekenhuis is het moeilijker om buiten haar boekje te gaan.

Behandelingsplan

De geneesheer-directeur dient tevens erop toe te zien dat er zo snel mogelijk een behandelingsplan wordt opgesteld in **overleg met de patiënt**. Zo'n plan houdt de doelstelling van de behandeling in en de middelen hoe men dit wil bereiken. Uitgangspunt is dat ook bij de gedwongen opname de behandeling slechts met toestemming van de patiënt plaatsvindt. Een belangrijke verbetering.

Vier visies

Omdat de gehele materie nogal ingewikkeld is en verschillende standpunten ook in elkaar overlopen, meen ik er goed aan te doen aan het slot van deze aflevering nog even de verschillende standpunten samen te vatten:

1. Nederland behoort op geen enkele wijze kernwapens in het veiligheidsbeleid te aanvaarden.
2. Nederland zal in elk geval geen nucleaire middellange-afstandswapens op zijn eigen grondgebied plaatsen.
3. Of dergelijke wapens op Nederlands grondgebied zullen worden geplaatst wordt wel binnen NAVO-verband overlegd, maar de beslissing daarover wordt uiteindelijk door Nederland zelf in eigen verantwoordelijkheid genomen.
4. Over de vraag of deze wapens op Nederlands grondgebied zullen worden geplaatst wordt overleg gepleegd in NAVO-verband en de uitkomst daarvan (die dus ook op een meerderheidsstandpunt binnen de NAVO kan berusten) wordt door Nederland bij voorbaat als bindend voor het eigen beleid aanvaard. Aangezien het tweede standpunt in elk geval ook uit het eerste voortvloeit, kan worden gesteld dat alle drie de mogelijkheden als alternatieve voorstellen in het concept-program zijn opgenomen. Het zal duidelijk zijn, dat ik in het voorgaande met name het derde standpunt heb verdedigd en toegelicht.

mr. W. Aantjes

Is er geen overeenstemming bereikt over de te volgen behandeling, dan kan een dwangbehandeling slechts plaatsvinden „indien dit volstrekt noodzakelijk is om ernstig gevaar voor de patiënt of voor anderen, voortvloeiend uit de stoornis van de geestvermogens, af te wenden”. Een causale relatie dus tussen het gevaar en de stoornis. Naarmate deze relatie minder eng is, is er meer reden verantwoordelijkheid aan de patiënt toe te kennen voor zijn behandeling. Wanneer de behandelaar zich hier niet aan houdt, kan hij bestraft worden met max. 3 jaren gevangenisstraf. De commissie Van Dijk, indertijd ingesteld om de positie van de psychiatrische patiënt te bezien, ziet het behandelingsplan nog meer als overeenkomst tussen behandelaar en de patiënt. Het plan met de overwegingen moet zo mogelijk ondertekend worden. Dwangbehandeling wil zij slechts toepassen als hiermee gevaar voor het leven of vermindering van de patiënt of aan anderen afgewend kan worden.

Dwangmiddelen

Bij het gebruik van dwangmiddelen bestaat niet het oogmerk van behandeling. Zij zijn bedoeld om een noodsituatie te overbruggen. In principe mag het recht op vrije briefwisseling, het ontvangen van bezoek en de bewegingsvrijheid niet beperkt worden.

Tenzij de handhaving van de orde in het ziekenhuis in gevaar komt, en strafbare feiten gepleegd dreigen te worden en er vrees bestaat voor ernstige nadelige gevolgen voor de gezondheidstoestand van de patiënt. Om dit te voorkomen mogen er dwangmiddelen gebruikt worden en rechten van de patiënten gekort worden.

Met name bij de laatste uitzondering zal het onderscheid tussen dwangbehandeling en het gebruik van dwangmiddelen in de praktijk moeilijk zijn.

De behandeling zal er immers op gericht zijn de gezondheidstoestand van de patiënt te verbeteren. Om nu het strenge criterium van de dwangbehandeling te ontvluchten, kan men de dwangmiddelen gebruiken en de patiënt in zijn bewegingsvrijheid belemmeren.

Als argument kan men zeggen dat er sprake is van een noodsituatie en dat deze overbluft moet worden.

Anderzijds kan men ook zeggen dat het gebruik van dwangmiddelen op grond van de laatste uitzondering altijd in het kader van de behandeling zal vallen. En zal men de causale relatie tussen gevaar en stoornis moeten aantonen, om zonder toestemming van de patiënt tot een dwangbehandeling over te gaan.

Het lijkt me beter het onderscheid tussen beide vormen van dwang op te heffen, zoals ook de commissie Van Dijk doet. Dit biedt een betere bescherming en waarborg voor de rechten van de patiënt. Een patiënt zal immer moeilijk op kunnen komen tegen de medische „bewijzen” dat er ernstige gevolgen te duchten waren voor zijn gezondheid (hij was zichzelf niet en was weinig peratief. Voor zijn bestwil was dwang noodzakelijk); en zo t.a.v. zijn rechten het loodje leggen.

De commissie Van Dijk beschermt de patiënt in dat opzicht beter: dwang zal altijd de behandeling moeten dienen. Regel is dat de patiënt met de behandeling moet instemmen. Slechts in levensbedreigende situaties is dwang geoorloofd.

Uitoefenen van rechten

Een patiënt die vindt dat er ten

door Philie Burgers

onrechte inbreuk wordt gemaakt op zijn rechten of dat hij onjuist behandeld wordt, kan schriftelijk zijn beklag doen bij het bestuur van het psychiatrisch ziekenhuis. Binnen drie weken moet het bestuur met redenen omkleed zijn beslissing geven.

Wordt deze termijn overschreden of de klacht ongegrond verklaard, dan kan de patiënt zich tot de inspecteur van de geestelijke volksgezondheid wenden. De inspecteur kan beslissen of hij een beslissing van de rechter uit wil lokken.

Waarom in dezen voor de inspecteur wordt gekozen, is onduidelijk. Zijn rol is nogal beperkt. Bovendien zal hij gezien worden als onderdeel van het machtsapparaat de medische wereld, die in de ogen van de patiënt tegenover hem staat; mede gezien zijn andere taken.

Het ware beter geweest om de onafhankelijkheid te waarborgen een onafhankelijke vertrouwenscommissie in te stellen, zoals de commissie Van Dijk voorstaat.

Wanneer zij er niet in slaagt te bemiddelen in een conflictsituatie/verschil van mening, kan zij op verzoek van de patiënt of op eigen initiatief de Officier van Justitie van dit verschil in kennis stellen.

Deze lokt een uitspraak van de rechtbank uit, waarvan hoger beroep mogelijk is.

Daarnaast pleit de commissie Van Dijk o.a. ook voor individuele rechtsbijstand aan de patiënt.

Een ombudsman of een bureau voor rechtshulp met spreekuur in de inrichting zou hierin kunnen voorzien. Onafhankelijkheid t.o.v. het ziekenhuis en belangen van de patiënt behartigend.

Een ander idee wordt in het eerdergenoemde boek genoemd. In Engeland kent men bezoekteams.

De bedoeling is dat ontsparingen in de toekomst worden voorkomen, dat er waarborgen voor de patiënt komen en dat de kwaliteit van de hulpverlening verbeterd wordt.

Het team bezoekt de inrichtingen geregeld en kondigt dit ruim van te voren bij alle belanghebbenden aan. Wensen of kritiek kan men bij het team deponeren.

Tijdens het bezoek van het team worden problemen en knelpunten besproken. Wat een flinke impuls kan betekenen voor de kwaliteitsverbetering van de

hulpverlening. Eventueel kan men later terug komen in de inrichting ter controle. Zo'n team zou samen kunnen vallen met de vertrouwenscommissie Van Dijk.

Dat idee is onlangs aanvaard door de nationale ziekenhuisraad en aangepast aan de Nederlandse situatie. De bezoeken mogen geen consequenties hebben voor de bezochte inrichtingen; geen oordeel uitspreken; geen processen op gang brengen; niet de indruk wekken dat het team iets kan doen aan het feitelijk functioneren van afdelingen in een inrichting. Kortom, uitgekleeft. Door zo'n werkwijze zal er niets veranderen in de inrichting, de rechtspositie van de patiënt blijft zoals hij is.

Er wordt gegarandeerd dat de toegekende rechten daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.

Hoe het ook zij, het wordt de hoogste tijd dat er iets gebeurt. Psychiatrische inrichtingen zijn er ten behoeve van de maatschappij. Omdat de samenleving deze mensen niet kan opvangen. De samenleving is verplicht, de rechten van deze mensen te garanderen en te waarborgen, ondanks dat ze „opgeborgen” zijn. Bovendien is het onjuist dat hulpverleners zo'n

machtspositie hebben tegenover mensen wiens positie zo ongelijk is. Inrichtingen, gefinancierd met gemeenschapsgelden, zijn andersom ook verantwoordelijk schuldig aan de samenleving; kwaliteit, verbetering en effectieve controle van de rechten van de patiënten horen voorop te staan.

Het lijkt me anno 1980 hard nodig dat de wettelijke garantie hiervoor in ieder geval gegeven wordt. Het is nu bijna 100 jaar later. Hoogste tijd!

Philie Burgers

P.S. Het eerste deel van deze recensie stond in NG van 30 augustus.

Opheffingspartijraad 27 september 1980

Binnenkort zullen de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad gaan stemmen over de vraag of de fusie van de ARP met CHU en KVP in één CDA definitief moet doorgaan. Een eventueel positief antwoord hierop, betekent dat de partijraad van de ARP op 27 september a.s. de laatste partijraad in AR-verband zal zijn. Het spreekt vanzelf dat deze partijraad vanwege dit feit een bijzonder karakter zal hebben. Over het definitieve programma zult u binnenkort meer informatie via Nederlandse Gedachten ontvangen. De datum kunt u in elk geval al in uw agenda noteren, of nog beter: geef u direct op als belangstellende voor deze partijraad, aangezien het aantal plaatsen voor belangstellenden slechts zeer beperkt is. (Inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst).

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum: ...-...-1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partij-secretariaat, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (vóór 1 september a.s.).

vervolg van pag. 3

waarheidsgehalte van deze verzekering is blijven bestaan. Als Nederland echter inderdaad voor de produktie geen verantwoordelijkheid draagt, dan is dit natuurlijk een factor die bij de plaatsingsbeslissing mede een rol mag en moet spelen. Ik vind het dan ook zeer bevreemdend dat dit niet het unanieme standpunt der commissie kon zijn.

Daartegen wordt aangevoerd, dat Nederland weliswaar geen verantwoordelijkheid voor de produktie heeft genomen, maar dat die beslissing niettemin wel is genomen. Daarmee is dit een feit geworden, waarmee bij de plaatsingsbeslissing moet worden gerekend en waarbij de vraag, of Nederland er indertijd wel of niet medeverantwoordelijkheid voor heeft genomen, niet meer van belang is. Ik vind dit een onhoudbare en verwerpelijke redenering. Op die manier zou de Nederlandse regering zich tegenover het Nederlandse parlement altijd uit de moeilijkheden kunnen redden door (voor binnenlands gebruik) binnen de NAVO de verantwoordelijkheid voor bepaalde beslissingen af te wijzen om vervolgens wel met een beroep op die beslissing alle gevolgen mee voor zijn rekening te nemen. Dit zou al te goedkoop zijn. Als het waar is, wat de regering heeft gezegd, dan zal dit bij de besluitvorming over de plaatsing mee mogen en moeten wegen, ongeacht hoe die beslissing uitvalt.

A. W. F. Idenburg: Père Noble van de ARP

door dr. G. Puchinger

■ maar ik kom òp voor het beginsel dat tegenspraak, omdat die nu eenmaal altijd bestaat – ook in het openbaar – moet worden geduld en dat men zich dat niet als een persoonlijk leed moet aantrekken. Zelfs u niet. Het zou heerlijk zijn als al uw vrienden dachten en oordeelden als u – er zou dan minder dwaling zijn – maar dat gaat nu eenmaal niet en zeker niet in dezen tegenwoordigen tijd, nu in de jonge menschen eene groote neiging naar het vormen van een eigen opinie niet te ontkennen valt en men minder respect heeft voor het oordeel van ouderen dan wel wenschelijk en passend zou zijn.

A. W. F. Idenburg aan dr. A. Kuiper 5 januari 1915.

■ en dan hoop ik dat u steeds zult bewaren de overtuiging dat dieper dan al deze politieke geschillen gaat de geestelijke band, die ons vereenigt en die in mij steeds de liefde zal doen voortleven, die ik koester voor u, die onder zoovelerlei opzicht mijn geestelijke Vader zijt.

A. W. F. Idenburg aan dr. A. Kuiper 16 juli 1918.

Leiders

In de vroege morgen van donderdag 28 februari 1935 stierf, nog plotseling, in de ouderdom van 73 jaar, Alexander Willem Frederik Idenburg, de **Père Noble** van de anti-revolutionaire partij. Wat heeft hem tot **Père Noble** van de partij gemaakt? Afgezien van zijn karakter is zijn positie als zodanig gefundeerd geweest in zijn diep persoonlijk contact met de ouder wordende dr. Abraham Kuiper. Een volk, verenigd door één zelfde ideaal, gelooft niet alleen in wat het belijdt, maar ook in wat het hoopt: het ziet eer de continuïteit in de opeenvolgende leiders dan hun onderling verschil; het gelooft, dat de geschiedenis van hun volksdeel zó en niet anders had kunnen lopen; het gelooft en hoopt bovenal in goede verhoudingen van wie aan die volksgroep leiding geven! Het anti-revolutionaire volk heeft daarom wel eens de neiging gehad de opeenvolging Groen-Kuiper-Colijn als té vanzelfsprekend te zien, de neiging ook op de onderlinge verschillen minder te letten, de neiging tenslotte te geloven dat de onderlinge verhoudingen van hun leiders even harmonieus waren als hun verheven taak zou doen vermoeden. Maar de werkelijkheid is anders geweest: niet alleen was er tussen de twee Groenianse partijen onderling een groot verschil van persoonlijkheid en aanpak der problemen (Kuiper-Lohman), maar ook binnen de éne anti-revolutionaire partij, Heemskerk, Idenburg, Colijn, Talma en De Waal Malefijt verschilden onderling in bijna alle opzichten, uitgenomen hun overtuigd aanhangen van de anti-revolutionaire beginselen.

dr. G. PUCHINGER

Voorts is het niét waar dat de lijn Groen-Kuiper-Colijn zonder meer vast lag, want Kuiper had niemand anders dan Idenburg als opvolger gewenst, en aanvankelijk beslist niet Colijn. Op 26 april 1911 schreef de ouder wordende Kuiper aan Idenburg: „En komt ge ten slotte als man nog in volle kracht naar Holland terug, dan ook is, zonder overdrijving gezegd, alleen op u mijn hope voor de toekomst. Gij hebt de liefde van het volk. Er is voor u geboden”. En ten slotte, gedurende Kuipers ouderdom waren de verhoudingen in de top van de anti-revolutionaire partij allermint goed: bij het tot stand komen van het kabinet-Heemskerk in 1908 – door koningin Wilhelmina sterk bevorderd, om te voorkomen dat een tweede kabinet-Kuiper zou optreden! – kwam de verschillende levensaanpak tussen Kuiper en Heemskerk openlijk aan het licht, een tegenstelling die al eerder aan de oppervlakte was gekomen: reeds in 1901 had Heemskerk, tot teleurstelling van de kabinetsformateur, geweigerd als minister van binnenlandse zaken in het kabinet-Kuiper zitting te nemen. Er zijn weinig volkeren die hun contemporaine geschiedenis zozeer verwaarloosd hebben als het onze. Stuk voor stuk zijn de hier genoemde anti-revolutionaire voormannen een op de bronnen gebouwde biografie waard, maar niets daarvan; zij delen hun armoede in de geschiedenis met de meest vooraanstaande Nederlandse staatslieden uit andere partijen. Toch kan reeds iets over de noble figuur van Idenburg, in verband met bovenstaande, worden meegedeeld.

Drie hoogtepunten

Idenburgs loopbaan kent drie hoogtepunten, waar alles zich omheen groepeerd: zijn eerste ministerschap onder Kuiper (1902-1905); zijn tweede ministerschap onder Heemskerk (1908-1909) met het daarop volgende zware en langdurige gouverneur-generaalschap (1909-1916); en ten slotte zijn laatste ministerschap onder Ruijs de Beerenbrouck (1918-1919) met wat daarop gevolgd is: zijn lidmaatschap van de Raad van State (1924-1935). Alle drie perioden zijn mede beïnvloed door zijn geestelijke leermeester dr. Abraham Kuiper, die niet alleen zijn geestelijke vader, was, maar door Idenburg ook als zodanig werd aanvaard en erkend. Zijn loopbaan werd door voor- en tegenstanders schitterend gevonden, maar het merkwaardige is, dat hij er zelf minder tevreden over was. In een schrijven van 9 juli 1914 bekende hij aan dr. Kuiper vanuit Buitenzorg, waar hij het gouverneur-generaalschap bekleedde: „Weet hoe eigenaardig mijn leven is geleid. De eerste 40 jaren waren schier

uitsluitend technisch en militair. En in mijn vrijen tijd deed ik een weinig aan theologie en een heel klein beetje aan algemene politiek. Toen ben ik opeens in de politiek gekomen en moest ik gaan produceren vóórdat ik daarvoor rijp was. Door Gods goedheid is dat op Indisch gebied dragelijk gegaan – ofschoon ik vele dingen nu anders zou doen – maar het heeft mij veel inspanning gekost. En daardoor bleef ik wel zeer buiten de algemene vraagstukken; miste ik de gelegenheid tot historisch onderzoek en zelfs tot maar enigszins gezette studie; en is dan ook op het niet-speciaal-Indische terrein mijn concrete kennis gering en niet goed aaneensluitend.”

Wat hem desondanks deed optreden was zijn overtuiging. Op 5 januari 1915 schreef hij aan Kuiper, hoe hij als christen voor zijn overtuiging veel had verduurd: Op de K.M.A. kreeg ik een pak slaag omdat ik „De Standaard” las: dat was de tijd der liberale verdraagzaamheid”. Zijn eerste contact met dr. Kuiper was schriftelijk: op 4 december 1893 bood hij dr. Kuiper een artikel aan voor **De Heraut**. Opvallend is dat reeds in die brief de wens doorklinkt om dienstbaar te zijn, en niets anders dan dat: „Zijn de bezwaren tegen het opstel van dien aard, dat zij het doel zouden schaden dan geef ik de voorkeur aan een niet-plaatsing”.

Naar Suriname

In 1901 werd Idenburg Kamerlid, en reeds in 1902 trad hij op als minister van koloniën. Het ministerschap, door voor- en tegenstanders een succes geacht, viel hem zelf zwaar. Op 31 maart 1908 schreef hij onverbloemd aan Kuiper: „Mijn vorig ministerschap is mij zeer zwaar gevallen: schier dagelijks gevoelde ik mijne onbekwaamheid en mijne tekortkomingen, besefte ik hoe ik ook door karaktereigenschappen eigenlijk ongeschikt was voor dat ambt. Mijn zenuwen leden dan ook zeer en die gansche periode bleef in mijn heugenis als een benauwde droom”. Toch zag hij blijkens zijn afscheidsbrief aan Kuiper op 23 augustus 1905 dankbaar op het volbrachte werk neer: „Wie slechts één talent heeft kan niet doen wat hij kan verrichten, die er tien heeft; maar dit heb ik van u geleerd om te woekeren met hetgeen de Heere ons heeft toevertrouwd en om het ijverig te besteden tot Zijne eere”. In een brief aan Kuiper op 24 oktober 1905 vinden we een antwoord op de vraag wat Idenburg weerhouden heeft partijleider te worden:

Het is waar, mijn karakter is geheel anders dan het uwe. Ik spreek nu niet van uw bekwaamheden die natuurlijk heel anders zijn (en veel grooter) dan de mijne, maar van het

karakter. Ik zoek niet den strijd, maar mij dien veel liever: als het moet aanvaard ik hem noodgedwongen om des beginsels wille. Daarom zal ik op de massa nooit bezielend kunnen werken: zal ik ook nooit voor het beginsel groote dingen kunnen werken: – ben ik ook ten eenenmale onbekwaam en ongeschikt om in de binnenlandsche politiek een belangrijke rol te spelen”Ik kan, als het moet, op de bres sterven, maar ik kan niet een leger aanvallend ter overwinning voeren. Daartoe gebruikt God andere mannen en andere krachten”In Talma vindt u iemand, die in de binnenlandsche politiek heel wat beter inzicht heeft dan ik”.

Direct na zijn eerste ministerschap had Idenburg, hoofdzakelijk om financiële redenen, de post van gouverneur van Suriname aanvaard, totdat in 1908, buiten kennis en advies van Kuiper om, telegrammen van koningin Wilhelmina en Heemskerk hem naar het vaderland terugriepen, om opnieuw minister van koloniën te worden.

Naar Indië

Het aanvaarden van deze post kostte hem bijna de vriendschap van dr. Kuiper, en toen Van Heutsz en de jonge Colijn (toen nog een in Nederland vrijwel geheel onbekende persoonlijkheid) hem suggereerde, zélf op te treden als opvolger van gouverneur-generaal Van Heutsz, aanvaardde Idenburg deze post maar al te graag, want hij was blij van zijn ministerschap verlost zijn, en bevrijd te worden van de last der Nederlandse verhoudingen. Op 21 november 1909 schreef hij, op weg naar Indië, aan Kuiper: „Als men het Vaderland op afstand ziet, en beschouwt uit Indië – geestelijk zoo arm – dan ontkomt men niet aan de voorstelling dat in dat Vaderland de gloed des geloofs en het vuur der liefde zoo innig verkwikken en verwarmen. En dat valt niet mede”. Maar was het klimaat der Nederlandse verhoudingen hem niet meegevallen vanwege de onderlinge naijver en misverstanden binnen en rondom de anti-revolutionaire partij, ernstiger nog drukte Idenburg de last van de volkomen eenzaamheid die in Indië op de kroon van Buitenzorg zijn deel zou zijn. Op 9 april 1912 schreef hij aan dr. Kuiper: U hebt eens gesproken van een „eenzame post – en tot zekere hoogte kon u dat doen. Maar denk dan eens hoe ik hier sta en hoe Malefijt in Holland staat. Op koloniaal gebied kan hij alleen steun vinden bij Colijn (ik bedoel onder hen die de praktijk in Indië kennen: alle ambtenaren enz. zijn.... ik zal maar zeggen vrijzinnig). En ik heb absoluut niemand. Er zijn op Java enige geref. predikanten – maar die staan buiten bestuurszaken en in de bestuurskringen heb ik alleen mijn Algemeenen Secretaris van wien ik weet hij dat hij in mijn zin wil werken en naar vermogen werkt; ofschoon hij niet geheel uit ons beginsel leeft. Verder niemand – Colijn zou er hier meer van terecht brengen dan ik. Hij kent meer personen en toestanden van nabij en heeft meer de heerschersnatuur, die hier noodig is. Maar God heeft het nu eens zoo geleid dat hij in Nederland het dept. van oorlog heeft en dat ik hier zit.” Dr. Kuiper had deze eenzaamheid voorzien, en had op 7 november 1909 afscheid van Idenburg genomen met een brief, waarin hij onder meer schreef: „Hier te lande waart ge een zondagskind bij ieder geliefd, maar dat juist staalde niet. Wat staalt is alleen het dragen van een kruis, mits men het zijn Heiland achterna draagt.” Zeventig jaar geleden betekende een verblijf in Nederlands Oost Indië een volkomen afgesloten zijn van alle Nederlandse toestanden en verhoudingen. De briefwisseling ging uitsluitend per schip; zelfs onder hooggeplaatsten kwam telegrammenwisseling schaars voor. Toch is ook in de jaren van zijn gouverneur-generaalschap de invloed van Idenburg op de verhoudingen der anti-revolutionaire voormannen groot geweest, misschien niet slechts door zijn briefwisseling, maar eenvoudig door er te zijn. Op zijn verre post wees Idenburg de taak aan der anti-revolutionaire voormannen: op zo vreedzaam mogelijke wijze

princiële leiding te geven aan natie en partij.

Eenvoudig was dat niet. Heemskerk, De Waal Malefijt en Colijn in het kabinet wisten niet voldoende tegenwicht te bieden aan de machtige partijleider Kuiper, die zijn laatste jaren zag heengaan, zonder als premier te kunnen optreden! Dit gaf wrijvingen en misverstand!

Bemiddelen

Wat Idenburg deed was: **bemiddelen!** Bemiddelen tussen Kuiper en Lohman, tussen Kuiper en De Waal Malefijt, tussen Kuiper en Talma, een enkele keer tussen Kuiper en Colijn, maar bovenal tussen Kuiper en Heemskerk. Hoewel Kuiper ook op Colijn aanmerkingen had, was het contact tussen Kuiper en Colijn nooit verbroken (zoals gedurig het geval was met Lohman, De Waal Malefijt, Talma en vooral met Heemskerk), al was Kuiper, blijkens hetgeen hij op 9 mei 1915 aan Idenburg schreef, wel teleurgesteld over Colijns aanvaarde directeurschap van de Bataafsche Petroleum Maatschappij, want Kuiper begreep dat daarmee Colijns politieke arbeid onderbroken werd. Kuiper oordeelde in die brief over Colijn:

Zijn wil is krachtig ontwikkeld. Zijn inzicht is meest helder. Zijn moed onbegrensd. Alleen maar zijn gemoedsleven is niet naar evenredigheid even rijk ontwikkeld. Hij leeft in ander gevoel zich weinig in. En daarbij komt nu, dat zijn overgaan naar de Bataafsche hem van zelf in Mammon's armen begint te wikkelen, een angstig gevaar, waartegen alleen zijn geloof hem beveiligen kan. Gelukkig noem ik het daarom dat hij in zijn heilig devies (Christus mea petra) vaststaat. En steeds doe ik wat ik kan, om hem met liefde te overtuigen. De Heere geve er Zijn zegen op. Aan een citaat als dit ziet men zowel waarom Kuiper Colijn erkennen moest als gelijke opvolger als waarom hij liever Idenburg in zijn plaats zou zien, aan wie hij op 3 maart 1912 geschreven had:

„En dan gedurig de vreeze: zal ik Idenburg ooit terugzien? Gij zijt nog jong, maar ik ga naar de 80 op weg, en op dien leeftijd kan het zoo plotseling gedaan zijn. – Alle hoop op terugzien is dus niet weg, maar toch 'k verlang zo naar u en mis u zoo. Vooral hier in Den Haag heb ik zoo weinig vrienden, die mij goed begripen, en aan wier omgang ik iets heb dat opbouwt. Wel ben ik met Colijn zeer in mijn schik, maar de geestelijke achtergrond ligt me toch niet vast genoeg. Hij is nog jong. Het zal wel bijkomen. Maar voor mij is hij nog niet rijp genoeg in zijn gehele ontwikkeling.”

Trouw

Wat met deze onbeperkte sympathie van Kuiper voor Idenburg als achtergrond opvalt, is Idenburgs **trouw** aan Kuiper in die jaren en sindsdien bewezen, maar óók Idenburgs **moed** om als 't moest ook tegenover Kuiper te durven staan, juist waar het de privileges raakt van dr. Kuiper: diens welhaast absolute leiding van het partij-imperium dat hij zich gedurende een nijver leven van strijd veroverd had.

Op 22 februari 1912 schreef Idenburg aan Kuiper naar aanleiding van diens conflict in de Kamer met minister De Waal Malefijt:

Tot mijn leedwezen zag ik uit uw brief dat de persoonlijke verhouding met de leden van het Kabinet (Colijn natuurlijk uitgezonderd) nog niet goed is. – Zij waarderen uw opkomen voor A.R.-beginselen, maar ook in die kringen wordt betreurd dat dit gepaard ging met verkleining van De Waal Malefijt. Althans zoo bleek mij uit brieven die ik ontving. Natuurlijk zijn er ook anderen: die alles toejuichen uit doet en zoals u het doet: – maar daarnaast zijn er niet zoo weinigen die leed gevoelen over deze behandeling van De Waal Malefijt.

Op 22 maart 1912 schreef Kuiper terug dat hij „Uw rondborstig schrijven

volg op pagina 6

Idenburg

over het incident" waardeerde: „Juist dat Ge mij niet spaart en Malefijt dekt, verpijcht mij aan u. Zoo doet de ware vriend".

Maar op 8 mei 1912 ging Idenburg toch nog eens dieper op het incident in: Dat ik u over het incident schreef was niet slechts uit liefde voor Malefijt maar nog veel meer uit liefde voor u – men zegt u niet steeds de waarheid, uit verkeerd begrepen liefde en vriendschap en bewondering. Daarom schreef ik u als ik deed: met instemming met de door u vooropgestelde beginselen. Het is zo bedroevend als er telkens en telkens verkoeling komt onder hen die vooraanstaan: – die één zijn in beginsel: die één streven hebben – de eere onzes Gods. Ik hoopte te kunnen medewerken om verdere afsplitsing en verbroekeling te voorkomen. Dit lijkt mij niet alleen een eisch van Christelijke Liefde, maar ook van goede politiek. Onze partij is toch reeds zoo bijzonder arm aan mannen van eenige ontwikkeling en onder hen die vooraanstaan zijn er niet weinigen van wie men vraagt: hoe ze vooraan zijn gekomen? Daarom moet bijeengehouden worden wat bijeenbehoort en moet samenwerken alles wat één zaak dient. Men moet de verhoudingen rondom Kuyper in die jaren kennen, om te weten hoeveel moed er nodig was om aan Kuyper zo te schrijven. Kuyper had vurige bewonderaars én tegenstanders die echter wél bereid waren zich tegen Kuyper af te zetten, maar niet in staat om de machtige partijleider op passende wijze op zijn fouten te wijzen! Idenburgs vriendste is het geweest dat hij tot dit laatste wél bekwaam was, en het pleit voor Kuyper dat gedurende zijn laatste levensjaren juist Idenburg zijn grootste vriend was én bleef.

Moeizame strijd

Hier ligt wellicht het antwoord op de vraag hoe Idenburg de **Père Noble** kon worden van de anti-revolutionaire partij, en waarom hij door allen met wie hij binnen en buiten de partij in aanraking kwam zo bemind was. Zo kon Idenburg, eenmaal als lid van de Raad van State in de stilte geplaatst die hem zo lief was, later ook tussen Colijn en Heemskerk bemiddelen, toen beiden in het jaar 1929 groot meningsverschil kregen over het fractiepraesidiaat in de Tweede Kamer. Colijn wandelde in dezen in de weg van Kuyper, menende dat hem als partijleider óók het fractiepraesidiaat zonder meer toekwam, terwijl Heemskerk vond, dat Colijn hem dit als jongere niet mocht afeisen. Opnieuw was, tien jaar na de dood van Kuyper, **het leiderschap** van de partij in het geding, en hoewel Idenburg Colijn in deze zaak gesteund heeft, kon hij niet nalaten op 9 oktober 1930 aan Heemskerk te schrijven: Wat u schrijft over leiderschap is juist. Het is de kracht van onze partij, maar kan een element van zwakheid worden. De opvattingen van het „leiderschap" zijn bij onze mensen min of meer Oud-testamentisch. Mozes was de van God aan Israël gegeven leider. Zoo geeft Hij ook in onzen tijd leiders, wat niet onjuist is – maar de parallel moet niet te ver worden doorgetrokken. Maar kort tevoren had Idenburg in een schrijven van 23 september ook aan Colijn duidelijk gewezen op de twee grondgevaaren die de anti-revolutionaire partij steeds weer bedreigen:

„Het is nu ook m.i. plicht om te trachten bijeen te houden wat nog bijeen is. Er is waarlijk al genoeg afgesplinterd. Elke splitsing doet bij mij opnieuw de vraag rijzen of wel waarlijk een staatskundige partijformatie naar dieper levensbeginsel in den tegenwoordigen beginselloozen tijd, houdbaar is. Het schijnt soms wel alsof ook ernstige mensen meer door belangen en belangetjes geleid worden dan door beginselen. En zij die bij beginselen zweren perken die beginselen soms zoo sterk in dat men nauwelijks met zijn drieën er op staan kan. – Nee, houd maar bijeen wat bijeen te houden is zonder prijsgeven van eigen beginsel."

Vervolg van pagina 5

Het klinkt als een uitspraak in een politiek testament! Dat Idenburg in dit alles de moeizame strijd erkende van de christelijke politiek naar twee kanten, staat vast. Hij zelf heeft én in eigen persoonlijk leven én in de christelijke politiek veel zelfstrijd gekend.

Dat wordt wel duidelijk wanneer wij nog eens weergeven wat hij op 31 maart 1908 vanuit Ouchy bij Lausanne aan Kuyper schreef, na het opsommen van de argumenten die hem moeizaam bewogen hadden zitting te nemen in het zojuist gevormde kabinet-Heemskerk: Daarbij denkend aan een raad van mijn Godzaligen Vader, bij het laatste afscheid dat ik van hem nam: „als je ooit op een tweesprong wordt geplaatst en het is je niet heel duidelijk welk der twee wegen Gods weg is, neem dan dien welke het meest tegen vleesch en bloed ingaat: je hebt dan de meeste kans om de goede keuze te doen."

Het zou even onjuist zijn Idenburgs koloniale opvattingen **tegenover** die van Colijn te plaatsen als deze met Colijns politieke inzichten te **identificeren**. Reeds Idenburgs aanpak van de problemen was een andere dan die van Colijn, maar niet vergeten mag worden dat Idenburg én in de partij én in de landspolitiek Colijns koloniale beleid steeds heeft gesteund. Als minister en gouverneur-generaal stelde hij zich steeds belangen van de inheemse bevolking voor ogen, en hoewel het Nederlands gezag over de koloniën in alles handhavend, was hij innerlijk van mening dat de taak voor Nederland om Indië te regeren militair en moreel eigenlijk te groots en te veelomvattend van opgave was voor een klein land als het onze. Keer op keer constateerde hij dat wij daarvoor het nodige aantal bekwame mensen niet bezaten.

In al die functies valt zijn nauwgezette en ethische benadering van de regeerproblemen op, waarbij zijn christelijk geloof – dat hem in de binnenkamer voortdurend tot zelfonderzoek leidde – een grote invloed uitoefende. In het algemeen trouwens werd Idenburg gekenmerkt door een strenge zelfkritiek en zelfucht en door de poging vanuit zijn christelijke overtuiging de politieke problemen van zijn tijd tegemoet te treden. Hij heeft dit op een wijze gedaan die politieke vrienden en tegenstanders met respect en sympathie vervulde.

Voorbereid

Dit alles en zoveel meer was de reden dat de vice-voorzitter van de Raad van State, jhr. mr. F. Beelaerts van Blokland in de herdenking van de Raad van State op dinsdag 5 maar 1935 van Idenburg kon getuigen: „Niemand die niet tot in lengte van dagen de dankbare herinnering in zich zal omdragen van den vriendschappelijke omgang met den ontslapene. Talloos velen is hij ten zegen geweest. Was trouw aan zijn beginsel zijn meest kenmerkende eigenschap, trouw was hij ook in zijn vriendschap". En de latere gouverneur-generaal jr. mr. B. C. de Jonge schreef eens over de periode dat hij onder Idenburg op „Koloniën" mocht dienen: „Dat was een groot voordeel onder een man als Idenburg, die voor mij het voorbeeld was en blijft van den Christen-Staatsman, te staan. Als jonge ambtenaar onder en met zulk een man te mogen werken legt fundamenten voor het geheele leven."

dr. G. Puchinger

Dit artikel verscheen ook in het op pagina 1 aangekondigde boek: „PERSONEN EN MOMENTEN uit de geschiedenis van de AP-partij" waarop u al kunt intekenen.

Pinochet vaster in het zadel dan ooit?

door
M. van Ditmarsch

Op de elfde september a.s. wordt in Chili een referendum gehouden over een nieuwe grondwet waarmee generaal Pinochet zijn presidentschap in principe tot 1992 heeft veiliggesteld. De junta heeft zelfs de brutaliteit het referendum te laten houden op de dag dat wijlen president Allende door een bloedige staatsgreep in 1973 om het leven gebracht werd.

Pinochet acht Chili nog niet rijp voor een terugkeer naar de democratie. Gedurende een overgangperiode van 5 jaar blijft de generaal aan de macht, daarna komen er vermoedelijk in 1986 verkiezingen. De nieuwe grondwet staat een tweede ambtstermijn voor een president niet toe; voor Pinochet is echter een uitzondering gemaakt. De oude grondwet werd door de generaal, die thans al zeven jaar in het zadel zit als „te zwak om de dreiging van het internationale marxisme te weerstaan" betiteld.

Geen terugkeer democratie

De nieuwe grondwet biedt nagenoeg geen uitzicht op een echte democratie. Het stakingsrecht geldt bijvoorbeeld slechts voor een beperkt aantal sectoren van de economie en is aan een groot aantal condities gebonden. Het recht op vergadering en organisatie is zeer beperkt, partijpolitieke activiteiten, met name van de linkse partijen zijn nauwelijks toegestaan. Vorige week woensdag noemde de leider van de Christen Democratische partij, oud-president Frei, op de enige toegestane protestbijeenkomst te Santiago, het referendum een farce. De bevolking is niet gekend in het ontwerp en er bestaat geen enkele zekerheid dat de uitslag zal worden gerespecteerd (bij afwijzing). De plannen van de junta betekenen volgens Frei dat het Chileense volk van haar burgerrechten beroofd wordt. Het institutionaliseringsproces van de junta wordt hiermede voltooid.

Druk VS

Het presenteren van deze nieuwe grondwet is mede gebeurd onder druk van de Verenigde Staten. Met de uitkomst zal zij echter geenszins blij zijn. Sinds de regering Carter voert de VS de mensenrechtenpolitiek hoog in haar vaandel.

Het democratiseringsproces in Latijns Amerika heeft zich in een aantal landen, met name van het Andesblok, vrij snel voltrokken. Ecuador, Peru en Bolivia kregen democratisch gekozen regeringen. In dit laatste land is dit proces echter door een bloedige staatsgreep enkele weken geleden gesmoord.

Ook t.a.v. Chili leek zich sinds 1978 onder druk van de VS en enkele andere westelijke landen, waaronder Nederland een zekere liberalisering te voltrekken. De Nederlandse regering overwoog zelfs haar betrekkingen met het land te herzien.

De toenmalige minister van Financiën, Andriessen, wilde het Chileense voorstel de schuldenregeling tussen

Chili en Nederland te herzien en het bevroeringsbesluit t.a.v. de exportkrediet-herverzekering op te heffen serieus in heroverweging nemen. De kwestie moet dit najaar nog in de Tweede Kamer ter sprake komen.

Veroordeling VN

De Verenigde Naties heeft in december 1979, op initiatief van Nederland, Chili opnieuw veroordeeld over de voortdurende schending van de rechten van de mens na de staatsgreep in 1973. De veroordeling geschiedde op basis van nieuwe feiten die door de onafhankelijke rapporteurs van de VN-commissie voor de rechten van de mens bekend gemaakt werden. In een gedegen rapport wordt melding gemaakt van het feit dat de junta nog steeds geen gegevens vrijgeeft over de meest van de sinds 1973 vermisten, de verantwoordelijken niet opspoort en vervolgt. Uitvoerig wordt de sociaal-economische situatie van met name de armste delen van de bevolking belicht. Het percentage

heeft. Een gemeenschappelijke strategie van alle democratische partijen was tot voor kort niet te vinden. Tekenen wijzen er echter op dat het a.s. referendum voor het politieke kader aanleiding is geweest de koppen bij elkaar te steken en een aantal meningsverschillen ter zijde te laten liggen. Een verenigde oppositie met een gezamenlijke strategie is voorwaarde voor een oplossing Chili naar democratische verhoudingen te laten terugkeren. Het referendum van Pinochet kan mogelijk toch een gunstige keerzijde hebben.

Verzet aan de basis

Mede door het gebrek aan eenheid bij de traditionele oppositiepartijen is het verzet aan de basis sterker dan ooit. Op het terrein van de mensenrechten zijn internationaal bekende organisaties als het vicariaat van de solidariteit van de R.K. kerk en het Comité van familieleden van vermisten de voortrekkers. De vakbeweging roert zich nog sterker en is nog niet gebroken.

Generaal Pinochet omringd door leden van de junta tijdens een toespraak.

werklozen ligt zeer hoog als gevolg van de nieuwe economische politiek van het regime (streven naar volledige vrije-markteconomie, loslaten van de prijzen-exportgericht), en deze mensen kunnen de sterk gestegen prijzen voor zelfs de meest elementaire behoeften niet meer opbrengen. De voedingssituatie is in kwaliteit sterk achteruit gegaan. Op het platteland is de situatie vaak nog erger dan in de stad. Veel kleine landeigenaren waren gedwongen om na de opheffing van de landbouwcoöperaties individueel hun land te gaan bebouwen. Zonder de vroeger wel beschikbare technische hulp zag hij zijn opbrengsten teruglopen. Misogosten deden de rest zodat de kleine boer tenslotte zijn land tegen een vaak ongunstige prijs aan de vroegere grootgrondbezitter moest verkopen.

Ook in het onderwijs dalen de kansen van de armsten; vooral wat betreft de toegang tot hogere vormen van onderwijs. Het recht op vergadering en organisatie is door de overheid zeer beperkt, constateerden de rapporten. Talloze vreedzame vergaderingen worden met geweld verstoord en de deelnemers gearresteerd. Alleen bepaalde, door de overheid erkende organisaties, mogen de bevolking vertegenwoordigen.

Oppositie

De oppositie, voor zover gebundeld in de traditionele politieke partijen, is helaas sterk verdeeld. De christendemocraten hebben nog de meeste manoeuvreerruimte; Frei kan in het openbaar alternatieve oplossingen aan het Chileense volk aanbieden zoals vorige week woensdag nog bleek. De Unidad Popular functioneert alleen nog in naam. De binnen deze organisatie verenigd opererende linkse partijen zijn ten dele uitgedoofd (de socialisten hebben thans 4 stromingen) wat de effectiviteit van de oppositie en van de internationale solidariteitsbeweging niet bevordert

De machtsbasis van de junta is de laatste jaren steeds kleiner geworden, terwijl zij internationaal vrijwel geen erkenning verkrijgt.

Houding Nederland

Nederland heeft tot nu toe voorop gelopen in de afwijzing van het regime in Chili. Het referendum op 11 september a.s. is er het bewijs van dat van enige democratisering geen sprake is. Volharding in die afwijzing en solidariteit met het Chileense volk blijft geboden. In onze kring rijzen wel eens geluiden waarom met name die aandacht voor Chili wordt gevraagd daar elders in Latijns Amerika en in de rest van de wereld regimes van soms nog repressievere signatuur te ontwaren zijn. Het CDA stelt dat geen mens en geen organisatie ter wereld tegen alle schendingen van de mensenrechten in de wereld tegelijkertijd en met dezelfde inzet kan opkomen. Daarbij vragen de diverse dictaturen vaak een gedifferentieerde aanpak (vgl. Zuid-Afrika – Sovjetunie). Onze menselijke beperktheid dwingt tot keuzen. Bijzondere aandacht voor schending van mensenrechten in een land heeft ook effecten in vergelijkbare landen.

De keuze voor Chili wordt bepaald door het volgende:

- I.t.t. vele andere Latijns-Amerikaanse landen kent Chili een lange democratische traditie die abrupt door het leger verbroken werd.
- In Chili vindt nog steeds een steislmatige schending van mensenrechten plaats. Het regime verhardt zich en van enige democratisering is geen sprake.
- Sinds het aan de macht komen van de junta is er een omvangrijke groep Chileense vluchtelingen in ons land aangekomen, waarvoor wij een bijzondere verantwoordelijkheid dragen.
- De VN hebben de situatie in Chili bij

Vervolg op pagina 9

De minderhedenproblematiek op lokaal niveau

Stapels rapporten en artikelen zijn er inmiddels gewijd aan de minderhedenproblematiek in ons land. En het is niet te verwachten, dat daar binnen afzienbare tijd een eind aan zal komen. Kennelijk is de materie weerbarstig en is het moeilijk aan te geven welk beleid er gevoerd moet worden en hoe je dat in de praktijk doet.

Het is al een stap voorwaarts dat er gepoogd wordt een beleid te voeren dat zich uitstrekt over een langere periode. Het is nog niet zo lang geleden, dat als uitgangspunt bij het ontwikkelen van het beleid werd gehanteerd, dat grote groepen minderheden hier maar tijdelijk woonachtig zouden zijn en dus.... De minderheden in ons land zijn vooral het voorwerp (het staat er met opzet) van beschouwingen en overwegingen van de rijksoverheid en van de plaatselijke overheid. De provincie komt er in veel mindere mate aan te pas. Dat laatste geldt niet over de gehele linie, want ten aanzien van de woonwagengedragers heeft de provincie een stevige vinger in de pap. Hebben we het echter over Molukkers, buitenlandse werknemers, Surinamers en Antillianen, dan dienen zich nota's aan van rijk en gemeente, maar de provincie is er als regel niet bij.

Accenten

Eigenlijk kun je zeggen, dat het regeringsbeleid lange tijd de boventoon heeft gevoerd, voorzover er sprake was van een gericht beleid. Het gemeentelijk handelen of niet handelen was in belangrijke mate een afgeleide van voornemens van de centrale overheid. Gevolg daarvan is steeds geweest, dat veel zaken in de lucht zijn blijven hangen, omdat voor de aanpak van de minderhedenproblematiek de richtlijnen en de financiële middelen van de rijksoverheid moesten komen. De situatie is nog steeds zo dat op lokaal niveau het beleid zich moet afspelen binnen de kaders die de rijksoverheid heeft vastgesteld. Dat maakt de speelruimte vrij beperkt. In feite immers staat het beleid van de rijksoverheid nog in de kinderschoenen. Globale lijnen zijn bekend, maar de invulling is nog maar ten dele uit de verf gekomen.

Nota's en regelingen

In januari 1978 verscheen de nota over „de problematiek van de Molukse minderheid in Nederland“. Ruim een jaar later, in mei 1979, kwam de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid met het rapport over „etnische minderheden“. Nota en

door D. Corporaal

rapport zijn inmiddels weer gevolgd door commentaren, beschouwingen en door beleidsvoornemens van de regering. Men kan bepaald niet zeggen, dat wordt stil gezeten, maar de concretisering is en blijft beperkt. Dit mag overigens geen belemmering zijn om te zeggen, dat de nota Pais over het bi-culturele onderwijs een stap in de goede richting is. De inspraak-regeling op lokaal niveau voor Molukkers van Binnenlandse Zaken, met daarbij een financiële regeling voor de gemeenten kan eveneens de nodige zaken in beweging zetten en hetzelfde kan worden gezegd van de uitvoeringscirculaire projecten ontwikkelingsbeleid volwassen-educatie van de ministeries van CRM, Onderwijs en Sociale Zaken.

Geen totaal-visie

Wat echter belemmerend en remmend werkt voor de overheid op lokaal niveau is het ontbreken van een totale beleidsvisie en van een gebrek aan samenhang tussen de verschillende beleidssectoren. Het gevaar is dan levensgroot, dat de gemeentelijke overheid verzeild in een hap-snap-beleid en of dat bevorderlijk is voor de aanpak van de minderhedenproblematiek mag – op zijn zachtst gezegd – worden betwijfeld. De mogelijkheden voor een gemeente worden beperkt door de financiële middelen, die de rijksoverheid biedt. Die financiële middelen zijn echter specifiek sectoriaal gebonden en dat houdt tevens in dat je met verschillende departementen te maken hebt. Mij bekruipt wel eens de vrees dat het minderhedenbeleid daardoor geweldig gehinderd zal worden in de concretisering. En dat ondanks het feit, dat de coördinatie thans bij Binnenlandse Zaken berust.

Ik acht het niet uitgesloten, dat wij nog eens terecht komen bij een speciaal departement voor etnische minderheden. Zover zijn wij echter nog niet. Niettemin is de problematiek van de etnische minderheden en de ontwikkeling van een multiraciale samenleving zo gecompliceerd en zo veeleisend, dat het mijns inziens aanbeveling verdient bij de volgende kabinetsformatie een **staatssecretaris te benoemen**, die zich specifiek bezighoudt met het totale minderhedenbeleid. Er staan teveel zaken op het spel om het op een omvangrijk departement door de minister erbij te laten doen.

Speciale uitkering

Een aanzienlijk deel van de Nederlandse gemeenten heeft minderheden binnen de poorten. De grote steden nemen daarvan een aanzienlijk aandeel voor hun rekening, maar onderschat de middelgrote en de kleinere gemeenten daarbij niet. Behalve de mogelijkheden om gebruik te maken van de speciale regelingen voor een aantal groepen moeten de gemeenten de kosten ten aanzien van het minderhedenbeleid financieren uit de normale middelen. Natuurlijk is het zo dat de gemeenten voor alle inwoners een uitkering krijgen uit het gemeentefonds, maar de extra kosten voor minderheden zijn niet gering wanneer er een actief beleid gevoerd wordt. Het zou billijk zijn en liggen in de lijn van „opheffen van achterstandsituaties“ wanneer gemeenten met minderheidsgroeperingen van de rijksoverheid een speciale uitkering zouden ontvangen bijvoorbeeld door middel van een verrijningsregeling, zoals voor diverse sectoren aanwezig is bij de uitkeringen uit het gemeentefonds. Mede daardoor kan de decentralisatie gestalte krijgen. Het verdient aanbeveling dat de gemeenten een beleidsplan ontwikkelen (voor meerdere jaren); dat de grondslag vormt voor die uitkering van de rijksoverheid. Een andere belangrijke zaak voor een doeltreffend minderhedenbeleid op lokaal niveau is het aanstellen van een ambtelijk coördinator minderhedenbeleid, waarvan het werkterrein vooral ligt in de beleidsbepalende sfeer. Door gebrek aan coördinatie blijven nogal eens zaken liggen of ze gebeuren half. En het is ons toch ernst met het ontwikkelen en voeren van een minderhedenbeleid?

Identiteit

Etnische minderheden kunnen en mogen niet over één kan worden geschoren wanneer het gaat om de benadering van de problematiek. De positie en de problemen van Molukkers, buitenlandse werknemers, Surinamers en Antillianen lopen zozeer uiteen en vragen op een aantal sectoren om een eigen benadering, dat gemeenten niet meer dan één minderheidsgroep voor speciale problemen staan. In het kader van dit artikel laat ik die verschillen voor wat ze zijn. Aan één punt kan niet worden voorbijgegaan. Ten aanzien van de buitenlandse werknemers hebben de gemeenten niet de eerste lijnszorg. Die is in handen van de 18 regionale stichtingen opvang en begeleiding buitenlandse werknemers. Naar mijn mening behoort de eerste lijnszorg echter primair bij de gemeenten te liggen. Ik noem verder enkele aspecten, die bij de benadering en de oplossing van de minderhedenproblematiek een rol spelen. Wanneer ik spreek over de oplossing van de minderheden-problematiek, dan heb ik het in feite over een continu-proces, dat zich over een lange reeks van jaren uitstrekt. Afgezien van een aantal materiële zaken denk ik dat een centraal punt zal zijn en blijven hoe wij vormgeven aan

Een protestdemonstratie van Turken en Marokkanen te Amsterdam.

een beleid, dat de culturele identiteit van minderheidsgroepen handhaaft. Waar hebben wij het daarbij precies over en wat bedoelen wij er mee? Voorhand een vraag, om maar eens enkele bespiegelingen over te houden voor uzelf. Hoe dat antwoord ook uitpakt, de wijze waarop je het beleid voert zal veranderen naarmate de tijd voortschrijdt. Culturele identiteit voor nieuwkomers is iets anders, dan voor mensen uit de tweede of de derde generatie. Juist doordat de generaties in toenemende mate tegelijk aan de orde zullen zijn is de kans op verscherping van verhoudingen tussen minderheden en de rest van de bevolking levensgroot aanwezig.

Beleidsplan

Diverse gemeenten hebben beleidsplannen of werken daaraan ten aanzien van etnische minderheden. Maar er zijn ook tientallen plaatsen waar de contouren voor een samenhangend beleid nog nauwelijks binnen de horizon is. Het is gemakkelijker gezegd dan gedaan om een echt beleid te ontwikkelen. Het is wel een enorme uitdaging en er zijn ook mogelijkheden voor. Per slot van rekening worden zaken niet opgelost door met de handen in het haar te gaan zitten. Toch kan ik mij voorstellen, dat veel bestuurders een gevoel van machteloosheid bekruipt, wanneer ze verantwoordelijk zijn voor het minderhedenbeleid in hun gemeente. Waar begin je en hoe doe je het? De bewerktekening hiertoe laat bepaald in het merendeel van de gevallen te wensen over.

Kernpunten

Om enige kans van slagen te hebben is een systematische aanpak vereist. Je kunt wel alles tegelijk overhoofd halen, maar daarmee zijn de zaken niet opgelost. Wezenlijke elementen om te slagen een beleid ten aanzien van etnische minderheden op lokaal niveau van de grond te krijgen zijn:

- inventarisatie van de aanwezige minderheidsgroepen en bezien waar zij woonachtig zijn.
- wat zijn de activiteiten die zijzelf ontplooiën, wie hebben daarbij de leiding en hoe liggen de verhoudingen?
- welke voorzieningen kwamen tot stand en hoe functioneren die tot nu toe binnen de gemeente?
- hoe is de relatie bestuur – etnische minderheden?
- welk platform is er en welke overlegvormen worden gehanteerd?
- is de overheid bereikbaar?
- bereikt de overheid de etnische minderheden? Niet alleen zij die leidslieden zijn, maar ook de bevolking? Maakt de plaatselijke overheid gebruik van de eigen taal van de minderheid? Aan welke vorm van gemeentelijke voorlichting bestaat behoefte en op welke wijze kan daarin worden voorzien?
- wat weten de inwoners van de gemeente over de etnische minderheid die binnen hun gemeente woont en hoe wordt de kennis daaromtrent door de gemeente verspreid en uitgebreid?
- in hoeverre doet de etnische minderheid mee aan sociaal cultureel werk en aan welk werk heeft het zelf

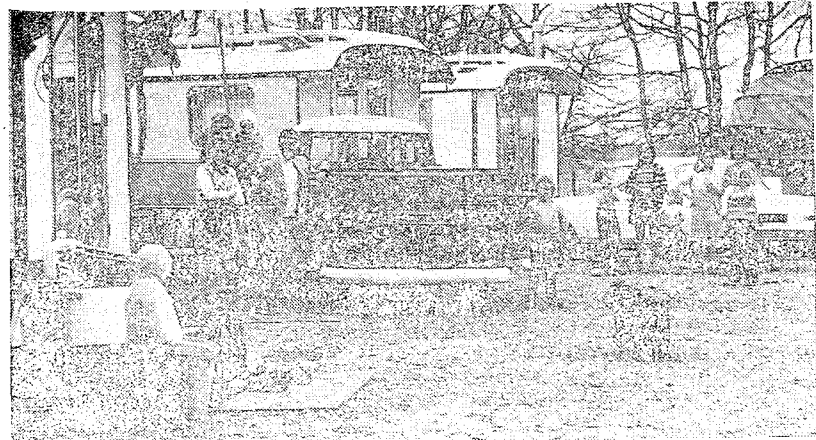
behoefte en vooral aan welke accommodatie daarbij?

- is er een ontmoetingspunt of functioneert er iets als zodanig?
- zijn er belemmeringen deel te nemen aan het Nederlandse openbare leven, bijvoorbeeld via sluipende discriminatie of bestaat er een taalbarrière?
- lopen de zaken ten aanzien van de volksgezondheidsvoorzieningen goed?
- hoe loopt het ten aanzien van de leerplicht, met name ook ten aanzien van het voortgezet onderwijs? Krijgt aandacht of wordt er naar talent niet gekeken?
- hoe is de situatie ten aanzien van woningen en pensions? Staat men ingeschreven (eindeloos) als woningzoekende? Wil men het gezin over laten komen? Spelen de etnische minderheden gelijkwaardig mee ten aanzien van de woonruimteverdeling? Kunnen een aantal alleenstaanden gezamenlijk een huis huren? Voldoen de pensions aan de normale eisen van brandveiligheid en hygiëne? Wordt er voldoende gedaan aan het geven van voorlichting aan buitenlanders en aan minderheden ten aanzien van het kopen van woningen?
- hoe functioneert het vreemdelingenbeleid in de gemeente?
- kunnen minderheden op een goede wijze hun eigen godsdienst beleven en belijden?
- hoe kunnen de minderheden hun wensen kenbaar maken en hoe kunnen zij meespreken over beleid dat ten aanzien van hen wordt gevoerd?

Aanzet tot beleid

Wie de antwoorden op deze vragen vindt die heeft tevens het antwoord op de vraag in hoeverre leden van minderheidsgroeperingen gelijkwaardig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk functioneren van de plaatselijke samenleving. Tevens kan er dan een beleid worden ontwikkeld om de minderhedenproblematiek op lokaal niveau aan te pakken. Het wordt dan vanzelf duidelijk dat het gemeentelijk apparaat ook intern voorzieningen zal moeten treffen om voornemens niet te doen verzanden, om de voortgang te bewaken en om alert te blijven op nieuwe ontwikkelingen. Het zijn maar suggesties voor een aanzet tot beleidsontwikkeling, maar laten we niet vergeten dat het van het lokaal niveau afhangt of de problematiek ten aanzien van de minderheden daadwerkelijk wordt opgelost.

D. Corporaal

Een woonwagengkamp in Twente.

uitsluitend verkrijgbaar bij apotheker en drogist

Homofilie: in de ban van de tijdgeest

In de twintig jaar dat ik mij theoretisch en praktisch (als therapeut) met homofilie bezig houd, zijn vooral twee dingen mij glashelder geworden: 1. homofilie is een uiting van een persoonlijkheidsstoornis, die veel meer dan alleen het seksuele aspect omvat en 2. over homofilie kan in het openbaar nauwelijks nog op objectieve wijze worden gesproken.

Ik zal beginnen met het tweede punt, om daarna iets over het eerste – het belangrijkste – te zeggen. Vooropgesteld moet worden, dat mensen met homofiele gevoelens in twee groepen uiteenvallen: zij, die in stilte met hun drijfveren leven en er niet gelukkig mee zijn. Dit zijn degenen, die men vrijwel niet hoort en om wier problemen men zich niet schijnt te storen. Velen van hen zouden wel anders willen, maar kunnen niet en voelen zich door de heersende houding tegenover homofilie („je moet het maar accepteren en zo gaan leven”) ontmoedigd. Als over homofielen wordt gesproken in de publiciteitsmedia heeft men echter bijna altijd de andere groep op het oog: zij, die hun homofilie verdedigen en niet anders „willen”.

Tweedeling

Deze tweedeling is enigszins geforceerd; het is waar, dat ook de homofielen die op bewust vlak anders zouden willen en onder hun conditie lijden een sterke gehechtheid aan hun homofiele gevoelens kunnen hebben. Eveneens is het waar, dat zij, die hun „geaardheid” fel verdedigen dikwijls een grote onzekerheid wegdrücken en in feite zichzelf proberen te overtuigen, dat zij op de goede weg zijn. Hoe dan ook, de zich verdedigende, „militante” homofielen hebben een sterke maatschappelijke wind in de zeilen en hun verbluffende succes danken zij niet zozeer aan de kracht van hun argumenten als wel aan een ontvankelijke sociaal-politieke „tijdgeest”. Hun redeneringen zijn overgenomen door alle mogelijke sociale en politieke groeperingen; zij genieten de steun van de media, van progressieven en liberalen en van velen in de kerken.

Analyse

Analyse van hun argumenten laat zien, dat zij steeds met twee stellingen komen: homofilie is normaal, zelfs iets moois, en: homofielen worden onrechtvaardig gediskrimineerd. Wat het normaliteitsargument betreft, hier kan men het duidelijkst constateren, dat de militanten en hun voor sprekers door emoties en niet door het gezond verstand worden geleid. Men hoeft geen speciale studies te hebben gemaakt om tot de simpele conclusies

te kunnen komen, dat homofilie niet volgens de natuur kan zijn. In de natuur is een organisme, dat niet op voortplanting is gericht altijd een verstoord organisme. De homofiel is fysiek – fysiologisch, hormonaal, anatomisch – normaal man of vrouw, maar zijn seksuele interesse die hem van voortplanting afhoudt zou toch natuurlijk zijn? Ik gebruik hier geen „verouderd natuurbegrip”, maar dat, wat in de biologie, geneeskunde, ethologie enz. is aanvaard. De natuur rust bovendien organismen niet uit met alle gekompliceerde fysiologische mechanismen, die hun doel in de procreatie vinden, om vervolgens een barrière tegen de verwezenlijking van dit doel op te richten; als er een homofiel mensentype zou hebben moeten bestaan, zouden alle genoemde voortplantingsmechanismen bij hen niet nodig zijn geweest. Zulke overwegingen zijn in het openbaar tegenwoordig taboe en wel vanwege het tweede pro-homofilie argument: homofielen zijn een gediskrimineerde minderheidsgroep. **Deze slogan heeft een ware blikvernuwing veroorzaakt.**

Verontwaardiging

Het is alsof het minste zgn. negatieve geluid t.a.v. homofilie afstuit op de verontwaardiging, die wordt opgeroepen bij het idee dat deze mensen wéér worden gediskrimineerd. De nuchtere opmerking, dat deze seksuele oriëntatie toch niet normaal kan zijn wordt onmiddellijk al als diskriminerend opgevat¹ en wie zo iets denkt of naar voren brengt wordt, als hem al de gelegenheid wordt geboden om zijn mening te geven, beticht van fascistoïde bedoelingen, het in gevaar brengen van de volksgezondheid (hij brengt mensen in gewetensnood, tot zelfmoord, zet aan tot diskriminatie) of, wat milder, van ouderwetsheld en hopeloze onwetenschappelijkheid. De homoseksuele lobby is sterk: in de publiciteitswereld, in politieke kringen, in wetenschappelijke kringen: De psychiater Socarides heeft bijv. een boekje open gedaan over de intriges waarmee homoseksuele activisten (waaronder enkele homoseksuele psychiaters) het bestuur van de APA (de Amerikaanse vereniging van psychiaters) zodanig hebben gemanipuleerd dat zij uit het Diagnostisch Handboek de omschrijving van homofilie als een „stoornis” hebben laten vallen (het streven is zelfs om een pathologische rubriek in te voeren voor degenen, die moeite hebben met het aanvaarden van hun homofilie! Zulke overwinningen van de militanten zijn belangrijk. Zij maken op het publiek de indruk, dat homofilie door „de wetenschap” is genormaliseerd. Hoe weinig dit in feite het geval is, bleek uit een enquête onder de Amerikaanse psychiaters zelf: 70% ziet deze „konditie” als een psychische ontwikkelingsstoornis en meent, dat de

door dr. G. J. M. van den Aardweg

emotionele problemen van homofielen niet primair door diskriminatie worden veroorzaakt, maar door de aard van de stoornis zelf (Time, 20.2.1978). Verder leiden zulke stappen tot navolging; men wil tenslotte tot een soortgelijke uitspraak van de Wereld Gezondheids Organisatie komen. De bedoeling is om homofiel gedrag in al zijn vormen te normaliseren en te legaliseren, met inbegrip van pedofilie. Wettelijk moeten er gelijke rechten komen voor homofiele verhoudingen als voor heterofiele, want ieder moet volgens zijn „natuurlijke geaardheid” kunnen leven.

Eigen land

Ook in ons land zijn we al een eind op deze weg gevorderd. Een vereniging voor homofilie krijgt het predikaat „koninklijk” (al kan men aantonen, dat dikwijls wordt geprobeerd om gehuwde homofielen te laten kiezen voor het homofiele bestaan en hun huwelijk er aan te geven). Een commissie-rapport van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (1979) behandelt homofilie als gelijkwaardig met heteroseksualiteit². Een brochure van de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving (1979) ademt dezelfde geest, al drukt men zich daar wat omzichtiger uit³.

Tijdgeest

Hoe is dit mogelijk? We wezen op de „tijdgeest”. Seksuele gedragsnormen en huwelijksethiek zijn t.g.v. de seksuele revolutie gewijzigd. Velen zijn de vroegere normen uitsluitend gaan beoordelen naar de uitwassen (zoals hypokrisie in seksuele zaken, onderdrukking van de vrouw in het huwelijk e.d.). Zij geloven in de vrijheid om het leven in te richten volgens gevoelsmatige opwekkingen, ongeacht of deze normaal of abnormaal, volwassen of onvolwassen zijn. Zij geloven aan een nieuwe maatschappij, waarin naast het in hun ogen wat belegen huwelijk tal van andere „relatievormen” kunnen bestaan⁴. Binnen deze mentaliteit is geen bezwaar tegen de normalisering van homofilie in al zijn consequenties. Dat hier de grondslag van onze maatschappij, het gezin, wordt aangetast, schijnt men zich niet bewust te zijn, ofwel men gaat er luchthartig aan voorbij.

Weerstand

Op hun „mars door de instituties” ontmoeten de voorstanders van de gelijkgeschakeling van homofilie aan heteroseksualiteit thans nog de meeste weerstand van de zijde van de kerken en van een groep wetenschappers. Natuurlijk zijn er in de kerken velen die de activisten steunen; ik citeerde al de Geref. Synode en iedereen weet, hoe de uitspraken van de Bijbel over homofilie door sommigen worden uitgelegd. Er is een groepering van „homofiele predikanten”; er zijn er die beweren, dat de bijbelwoorden over liefde ook op de homofiele liefdesrelatie toepasbaar zijn en zelfs heeft een psycholoog een boek geschreven over „een jood uit Nazareth”. Die homofiel zou zijn geweest! Aan de andere kant echter hoeft er geen twijfel over te bestaan, dat de kerken die trouw blijven aan hun leer, homoseksueel gedrag als zondig zullen blijven kenmerken en gericht tegen de wil van God. De Paus haalde in zijn „Toespraak tot de Amerikaanse bisschoppen” (5.10.1979) hun uitspraak met instemming aan, dat „Homoseksuele praktijk ... in tegenstelling tot homoseksuele geneigdheid (aanleg, immoreel is” en hij vindt dit geen diskriminerende opvatting, want: „U hebt door de duidelijkheid van deze waarheid ... die

In Nederlandse Gedachten van 21 juni jl. besprak Egbert Boertien de brochure „Vrije keuze” welke verscheen bij de Nederlandse Vereniging tot integratie van Homoseksualiteit – COC.

Naar aanleiding van de ontvangen reacties op dit artikel heeft de redactie een aantal mensen benaderd om hun visie op het onderwerp homofilie te geven. Deze week treft u daarom een tweetal artikelen hierover aan, het ene van dr. Van den Aardweg, psycholoog en het andere van dr. Rinzeema, predikant.

mensen niet teleurgesteld die wegens hun homoseksualiteit aan zware morele problemen ten prooi zijn, zoals wel het geval zou zijn geweest, als U in naam van begrip en meeleven ... valse verwachtingen zou hebben gewekt”. Dit is in de lijn van de officiële katholieke leer in deze, zoals herhaald in „Persona humana” (1975): begrip voor de problemen van de homofiel, maar geen sanktionering van homoseksueel gedrag.

Onderzoek

Een groep wetenschappers zal zich ook tegen normalisering van homofilie verzetten op grond van de uitkomsten van hun onderzoek. We mogen als vaststaand aannemen, dat homofilie geen genetische of hormonale oorzaak heeft, maar „aangeleerd” is (voor een bevestiging hiervan van onverdachte zijde: zie Masters en Johnson). De weinigen, die de psychogenese van homofilie intensief hebben bestudeerd (in de hele wereld zijn het er, ondanks zoveel publikaties over homofilie toch maar een handvol), komen tot de volgende conclusies: homofilie is een symptoom van een emotionele funktiestoornis, m.n. in het identiteitsgevoel dat bij de eigen sekse hoort (anders gezegd: een minderwaardegevoel betreffende de eigen mannelijkheid c.q. vrouwelijkheid). Allen benadrukken de psychische onvolwassenheid van de homofiel; de labiliteit van homoseksuele relaties, de aan homofilie gekoppelde innerlijke eenzaamheid en depressie en het feit, dat homofiele „liefde” geen echte liefde is, maar een vorm van narcisme. Allen benadrukken ook, dat de homofiel, evenals andere neurotici, zelf het slachtoffer is van traumatiserende jeugdervaringen, liefdegebrek in de jeugd, onvermogen tot aanpassing aan groepsgenoten in de jeugd, onevenwichtige ouder-relaties en opvoedingstekorten (een enkel gegeven: bij mannelijke homofielen komt in de jeugd vrijwel nooit een min of meer normale vertrouwensband voor met vader)⁵. Tegen deze resultaten wordt geopponneerd. Men wijst op een enkel amateuristisch psychologisch testonderzoekje, waarbij homoseksuelen bijv. op een (dubieuze) „schaal” voor „sociale aangepastheid” niet lager scoorden dan heteroseksuelen, of op onderzoeksuitkomsten met de Rorschachtest en stelt dan, dat toch wel bewezen is dat homoseksuelen emotioneel normaal zijn. In feite zijn de tests, die men heeft gebruikt geen echte neurose-tests; bij testen met de, enkele, geijkte en gevalideerde neurosetests blijken homofielen integendeel steeds emotioneel labiel te zijn⁶. Ook wordt gezegd, dat de neurose-theorie voor homofilie alleen maar opgaat voor diegenen, die therapeutische hulp zoeken. Kritische studie van zgn. niet-klinische groepen homofielen kan echter aantonen, dat ook zij aan een neurose lijden (er zijn de laatste jaren verschillende van zulke studies verricht). Tenslotte wordt steeds herhaald, dat homofielen ongeneesbaar zijn. Men wijst op de gevallen van hen, die na een therapie (of poging daartoe) niet zijn veranderd, ofschoon men nalaat te vermelden, dat in deze gevallen de wil dikwijls ontbrak en ofschoon geen therapeut zal willen beweren dat iedere homofiel even gemakkelijk zijn neurose kan ontgroeien (er zijn zeer ernstig gekwelde persoonlijkheden onder de homofielen). Wat wordt weggelaten is het opmerkelijke gegeven, dat een redelijke percentage behandelde geleidelijk wél verandert – of er wordt achteraf gezegd, dat zulke mensen „nooit écht homofiel zijn geweest”. Vergeten wordt bij deze kritiek op de

geneeskansen, dat het eventueel niet-veranderen geen bewijs is voor de normaliteit van dat, wat niet is veranderd. Vergeten wordt zeker ook, dat er nog maar zo weinig aan systematische behandeling wordt gedaan en dat pogingen daartoe hoe langer hoe onwaarschijnlijker zullen worden naarmate zowel therapeuten als cliënten van alle kanten te horen krijgen, dat homofilie normaal is en bovendien onveranderlijk.

Eenzijdige voorlichting

Het ergste is echter, dat door de heersende pro-homofiele vooroordelen de verspreiding van de informatie die over dit onderwerp kan worden gegeven wordt belemmerd. Vaktijdschriften, kranten en periodieken oefenen langzamerhand een soort censuur uit op datgene, wat over homofilie mag worden geschreven. Ik zou daarvan uit eigen ervaring en uit die van Amerikaanse collega's voorbeelden kunnen geven. De „voorlichting” over homofilie is ontaard in een eenzijdige hersenspoeling. De mensen met een homoseksuele neurose, hun ouders, opvoeders die misschien door bepaalde kennis een dergelijke neurotische ontwikkeling kunnen tegenhouden, jongere homofielen die aarzelen welke weg zij op moeten gaan en gehuwden met homofiele problemen, zijn hiervan de eerste slachtoffers. De volgende zijn wij allen, want door de normalisering van homoseksualiteit wordt niet alleen het gezond verstand-denken over seksualiteit „geïnverteerd” (op zijn kop gezet)⁸, maar ook de beste maatschappelijke en morele waarden die wij altijd hebben bezeten (de seksuele moraal in het algemeen, het gezin, de opvoeding tot man, resp. vrouw).

Dr. G. J. M. van den Aardweg
psycholoog

Noten

1. De reactie op het kerkelijk standpunt t.a.v. homofilie van de bisschop van Roermond grensde aan hysterie.
2. „Ieder mens ... wordt geroepen om met zijn eigen geaardheid ... de Heer te dienen” – hoeveel lezers worden hiermee niet op een dwaalspoor gebracht? Even verder staat er: „Het komt ons niet toe medemensen in hun homofiele geaardheid en beleving ervan te veroordelen”. Het bekende diskriminatie-argument: wie twijfels heeft over de „beleving” van de „homofiele geaardheid” veroordeelt, zo wordt hier geïnsinueerd. We voegen hier aan toe, dat op de onlangs gehouden Gereformeerde Oecumenische Synode te Nimes duidelijk bleek, dat de gereformeerde kerken buiten Nederland hierin niet willen meegaan.
3. Ook in deze brochure wordt sterk gesuggereerd, dat er wetenschappelijke overeenstemming is over het feit, dat homofilie een normale, aangeboren seksualiteitsvorm zou zijn. Een volstrekt onjuiste voorstelling van zaken.
4. Ook in het CDA vindt dit geloof zijn verkondigers, getuige bijv. de woorden van mevr. Kraayeveld (op een CDA-bestuursvergadering, 5-6-1980): „Het is de vraag, of wij het huwelijk moeten bevorderen. Het huwelijk is iets dat . wij samen zelf gecreëerd hebben. Er zijn ook mensen die een andere vorm van samenleven willen. Dat is hun keuze”. Het huwelijk, of iets anders, dat doet er niet zoveel toe”, de wens van het individu is maatstaf van datgene wat moet worden mogelijk gemaakt. Dat wij het huwelijk „samen zelf gecreëerd hebben” is overigens, op biologische, psychologische en historische gronden, een evidente misslag.
5. M. van Loggen. Een jood uit Nazareth, Uitg. C. Zeien 1979.
- 5b. Masters, W. H., Johnson V. E., Homosexualiteit in perspective, Boston 1979.
6. Zie bijv. Bieber (1962, 1976, 1979), Eck (1966), Socarides (1968, 1978b), van den Aardweg (1967).
7. Een voorbeeld van amateuristisch denken over testresultaten bij homofielen vindt men in het Nisso-rapport over homoseksualiteit van 1974: de lezer wordt met volstrekt onjuiste test-interpretaties over de „normaliteit” van homofilie „geïnformeerd”.
8. „Inversie”: „omkering”; gebruikt voor seksuele afwijkingen.

Demonstratie van homoseksuelen tegen het besluit van de Amerikaanse regering voor het niet verlenen van inreisvisa in het begin van dit jaar.

Pastorale ervaringen met homofiele medemensen

Door dr. J. Rinzema

Mijn eerste ervaring

Dat was ongeveer in het jaar 1960. In de wijk waar ik werkte stonden een aantal torenflats. Deze werden voornamelijk bewoond door bejaarden en op zich zelf staanden (overwegend werkende vrouwen). Op een dag kwam ik op kennismakingsbezoek bij een alleenwonende jonge man van ongeveer 33 jaar. Hij woonde daar alleen in een flatruimte, die bijzonder artistiek was ingericht. Het was er zo mooi, dat ik eigenlijk meer het gevoel had in een soort museum voor moderne woonkunst te zijn. Misschien dringt deze vergelijking met een museum zich ook aan mij op, omdat ik bewust of onbewust van deze fraaie omgeving een groot stuk eenzaamheid op mij voelde afstralen. We raakten aan de praat: eerst over koetjes en kalfjes. Plotseling kwam er een soort nerveuse spanning over het gelaat van mijn gemeentelid. „Wanneer u weet, wat ik u vertellen wil”, zo sprak hij „dan zult u mij óók wel verdoemen”.

„Hoezo...?” reageerde ik ietwat verbijsterd, „wat is er dan aan de hand?” Na enig zuchten en aarzelen kwam het er uit: „U moet weten ik ben homofiel. En ik ben in deze plaats komen wonen, omdat in de vorige plaats waar ik vertoefde mijn vriend zelfmoord heeft gepleegd. Hij is zo van de trap van een galerij van een torenflat naar beneden gesprongen en toen hij op de grond viel, was hij morsdood”.

Ik zat als pastor een beetje in de knoop. Hier was een mens, die in grote ellende verkeerde. Maar hoe moest ik hem helpen. Want homofiel zijn, dat kan toch eigenlijk niet....

Ik gaf hem „goede raad”. „Ben je wel eens bij een psychiater geweest?”, vroeg ik. „Ach”, zei hij, „ik heb alles al gedaan”. „Ik was bij een psychiater en hij gaf mij een soort koolzuurtherapie. Dat was afschuwelijk. Ik ben ook bij een soort Pinkstergemeente geweest en die mensen hebben voor mij gebeden en hebben mij de handen opgelegd. Maar dat hielp ook niet. Dominee, soms denk ik wel eens: zou ik verdoemd zijn?”

„Dat geloof ik niet”, was mijn reactie, „dat komt me onwaarschijnlijk voor”. „Maar”, zo sprak de jonge man, „als ik niet verdoemd ben, wat is dan de reden van mijn bestaan? Waarom heeft God mij als homofiel geschapen, wanneer dit zondig is? Wat is dan de bedoeling van mijn leven?”

Maar op deze vraag kon ik hem (het was toen in het jaar 1960) geen goed

antwoord geven. En toen ik wegging, kreeg ik het gevoel, dat ik als pastor duidelijk gefaald had.....

Hoe het verder ging

De ervaring zat mij niet lekker en ik had het gevoel, dat ik er iets aan moest doen.

Twee dingen waren er, die mij op een goed spoor brachten. In de eerste plaats werd er in de plaats waar ik woonde een „pastorale werkgroep homofilie” opgericht. Vervolgens kon ik door middel van een introductie toegang verkrijgen tot de Centrale Pastorale Werkgroep Homofilie, die regelmatig in Utrecht bijeenkwam. Hier kon je o.a. kennismaken met mensen als Brussaard, A. Klamer en pater Gottschalck, pioniers op het gebied van de begeleiding van homofiele medemensen. Omdat de club in Utrecht te groot werd en daardoor onhanteerbaar als discussiepodium, besloten we later in regionale werkgroepen uiteen te gaan. Ik kwam terecht in de pastorale werkgroep Noord-Nederland, een club van ongeveer 10 mensen, waarvan de helft zich als homoseksueel en de andere helft zich als heteroseksueel beschouwde.

De deelname aan deze groepen is voor mijn psychologische ontwikkeling zeer belangrijk geweest. Aanvankelijk voelde ik mij in deze gezelschappen wat minder op mijn gemak. Ik bekeek homofiele medemensen, zoals men in de dierentuin apjes gaat bezien. Iedere keer was ik op zoek naar typerende kenmerken, waarin deze merkwaardige variant van de homo sapiens zich zou openbaren.

De gelegenheid om homofielen te bestuderen werd mij nadien ruimschoots gegeven. Zodra in de kringen van homofielen in de plaats waar ik werkte bekend was, dat er een dominee was, die zich voor homofielen interesseerde, werd ik overstromd door telefoontjes van mensen, die met mij wilden praten. En steeds was ik nog op zoek naar bijzondere kenmerken van het homofiele ras.

Op een gegeven moment kwam ik er achter, dat ik op een dwaalweg was. De „typische” homoseksueel bestaat niet, evenmin als er een typische „heteroseksueel” bestaat. Wij kunnen met homofiele medemensen eerst een goede communicatie opbouwen, wanneer wij ze niet beschouwen als homofielen maar als gewone mensen. Er zijn dingen in het leven van

homosexuelen, die ik niet begrijp. Maar ook in het leven van veel heteroseksuele medemensen komen dingen voor, die ik niet begrijp. Ik zal de ander moeten respecteren in zijn anders zijn. Maar eerst wanneer ik hem niet als een soort „patiënt” beschouw, eerst wanneer ik hem niet het etiket opplak, waarmee ik mijn vooringenomenheid duidelijk maak, eerst wanneer ik de homofiel niet op zijn homofiel-zijn vastnagel, maar hem beschouw als Jan, Piet of hoe hij heten mag, ben ik in staat met hem tot communicatie te komen.

Wat ik over de homofilie geleerd heb

Wat ik geleerd heb over het verschijnsel homofilie wil ik proberen in het onderstaande op een rijtje te zetten.

1) homofilie is geen vrije keuze
Waarom de ene mens in een homofiele belevingswereld, die andere mens in een heteroseksuele belevingswereld leeft, blijft een raadsel. Er zijn tal van verklaringen gegeven, maar tot nu toe is er geen enkele verklaring gevonden. Ik ben het helemaal met Sengers eens, wanneer hij in zijn dissertatie „Gewoon hetzelfde” zegt, dat we bij de homoseksualiteit evenals bij de heteroseksualiteit moeten spreken over een „kerngerichtheid”. Je bent het of je bent het niet. En waarom je het bent, blijft m.i. een raadsel.

2) Het is niet relevant of wij homofilie als een ziekte moeten beschouwen.

Is homofilie een ziekte? Ik denk het niet. Eén op de twintig mensen schijnt homofiel te zijn. Het „dominante” gedrag is dus niet het homofiele, maar het heteroseksuele gedrag. Maar met de constatering van dit verschijnsel komen we niet veel verder. Misschien heeft een op de veertig mensen rood haar. Maar dat geeft ons nog geen reden om een roodharige een ziek mens te noemen.

Laten we eens aannemen, dat homofilie een vorm van neurose zou zijn. Een kenmerk van de neurose is, dat zij niet slechts een enkel onderdeel, maar dat zij het geheel van het systeem van de persoonlijkheid aantast. Als dit waar was, dan zou dus een homofiel in al zijn gedragingen neurotisch moeten zijn. Maar dit blijkt niet te kloppen. Uiteraard zijn er neurotische homoseksuelen, maar er zijn ook heteroseksuele neurotici. Misschien komen er onder de homosexuelen meer neurotici voor dan onder de heterosexuelen, maar zij

staan ook aan veel meer spanningen bloot, omdat zij onder een veel sterkere sociale druk verkeren. Maar ik ken ook tal van homofielen, die een volwassen evenwichtig karakter hebben en een volwaardig leven leiden. Dit brengt mij zelf (en hierin verschil ik duidelijk met v.d. Arrdweg) tot de stellige overtuiging, dat homoseksualiteit geen ziekte, althans duidelijk geen neurose is.

3) homofielen zijn gewone mensen

Wij kunnen eerst met homofielen tot een goede communicatie komen, wanneer wij ontdekt hebben, dat zij in de eerste plaats gewone mensen zijn. Wij mensen zijn altijd geneigd andere mensen een etiket op te plakken. Wij praten over een „echte Gereformeerde” een „typische Duitser”, „de kenmerken van de ongeschoolde arbeider”. Ik zelf ben van mening, dat al dit soort etiketten bedenksels zijn. Ze zijn ook schadelijk, omdat hun enige effect is, dat zij mijn vooringenomenheid ten opzichte van medemensen bevestigen. „Typische” Duitsers bestaan niet. Er zijn aardige Duitsers en nare Duitsers, maar er zijn ook aardige Engelsen en Engelsen die notoire hufters zijn. Wij doen een medemens onrecht aan, wanneer wij hem als een typische vertegenwoordiger van zijn soort beschouwen. Dit geldt ook van ons contact met homofiele medemensen. Ieder mens heeft zijn „anders” zijn, waarin ik hem niet kan aanvoelen. Ook de homofiel heeft zijn „anders” zijn. Wel is mij duidelijk geworden in de gesprekken met vele homofielen, dat de gevoelens van binding en genegenheid, zoals ik die voel ten opzichte van mijn vrouw op een volkomen analoge wijze voorkomen bij homofiele vriendenparen. Zij hebben dus een vorm van liefde, die anders is dan de mijne, maar die ik geneigd ben als volkomen gelijkwaardig te beschouwen.

Conclusies

De stelling van v.d. Aardweg is m.i. rampzalig.

Hij schrijft: „Homofilie is naar mijn mening een neurose, de homofiel lijdt aan een door de opvoeding en jeugdomstandigheden veroorzaakte emotionele functie-stoornis. Ook, dat deze stoornis, zij het niet bij handomdraai, met geduld en goede wil in veel gevallen remediebaar is en dat de ouders door het vermijden van bepaalde opvoedingsfouten deze stoornis kunnen voorkomen”. De stelling is rampzalig omdat zij de zwarte Piet voor het ontstaan van de homofilie aan de ouders toespeelt. Omdat zij opvoedingsfouten gemaakt hebben, zou hun kind homofiel zijn. Waar ik veel mee bezig geweest ben,

was het gesprek met ouders van homofielen. Zij voelden zich vaak diep schuldig, omdat zij meenden, dat hun kind zo was, omdat zij het verkeerd zouden hebben opgevoed. Wanneer zij het boek van v.d. Arrdweg lezen, kunnen zij alleen maar in deze schuldgevoelens versterkt worden. Ik vind dit kwalijk. Want uit andere onderzoeken is in geen enkel opzicht gebleken, dat homofilie zou ontstaan als gevolg van opvoedingsfouten.

Kernhomofilie is m.i. niet „geneesbaar”

Soms hoor je verhalen van wonderbaarlijke genezingen op het gebed. Bij jongeren met wie ik gesproken heb, krijg ik de indruk, dat zij niet genezen zijn van hun homofiele aanleg, maar hoogstens van een homofiele praxis. M.a.w. zij dromen van vrijen met jongens, terwijl zij met meisjes naar bed gaan. Ook een homofiel geaard mens is in staat tot heteroseksuele daden. Er zijn gehuwde homofielen, die meerdere kinderen hebben. Maar dat bewijst geenszins dat zij genezen zijn.

Emancipatie is niet het laatste woord

Op het ogenblik gaat de strijd vooral om emancipatie van de homofiele medemens, erkenning als gelijkwaardig mens met gelijkwaardige rechten. In deze strijd verdienen m.i. homofielen de steun o.a. van kerken en politieke partijen.

Toch is „emancipatie” m.i. niet het laatste woord. Het laatste woord is m.i. aan de ethiek. Voorwerp van gesprek in de toekomst zal m.i. moeten zijn, hoe wij de verworven vrijheid zullen gebruiken. Evenals dit met de homoseksualiteit het geval is, zullen er ook rond de homoseksualiteit regels van een beschermende moraal moeten ontstaan, opdat alles fijn blijft.

Zin en roeping van het mensenleven

Het is m.i. de roeping van ieder mens om Bondgenoot te zijn. De waarde van zijn leven kunnen we m.i. afmeten naar de mate waarin hij/zij liefde gegeven en ontvangen heeft.

De homofiele medemens mag ook op zijn manier bondgenoot zijn.

De jongen waarover ik schreef aan het begin van mijn artikel vroeg mij: „Wat is dan de bedoeling van mijn leven? Wat is er de reden van dat ik als homofiel geschapen ben?”

Toen wist ik – in het jaar 1960 – geen goed antwoord. Nu – in het jaar 1980 – zou ik zeggen:

„Ook aan jou heeft God een eindeloos vermogen tot liefde gegeven. Leef daarin en probeer op jouw manier ten opzichte van je bondgenoten met liefde trouw te zijn. Want dat is, wat God met ons leven bedoelt”.

Dr. J. Rinzema is gereformeerd predikant te Soest.

Vervolg van pag. 6

Pinochet

herhaling veroordeeld.

– De oproep tot isolering van de junta vanuit alle democratische partijen die verreweg het grootste deel van de bevolking vertegenwoordigen.
– De mogelijkheden tot het aan de kaak stellen van de zgn. voortrekkersrol en de modelwerking die Chili zich aanmeet bij het propageren van een zgn. nieuwe politieke en economische ordening voor Latijns Amerika.

Landelijke 11 september manifestatie

Het CDA participeert sinds 1977 in de Chili Beweging Nederland, waarin belangrijke maatschappelijke stromingen in Nederland vertegenwoordigd zijn. Op deze manifestatie, door de C.B.N. georganiseerd zal de staatsgreep in Chili, nu zeven jaar geleden, herdacht worden. Tevens wordt solidariteit betuigd met het brede verzet in Chili zoals dat zich manifesteert in acties van politieke partijen, de arbeidersbeweging, de

kerk, de familieleden van vermisten e.d. Gezien het aangekondigde referendum is deze manifestatie van bijzondere betekenis. Onverkort worden de thema's gehandhaafd, nl. – internationale isolering van de junta – solidair met het verzet en de strijd van het Chileense volk – geen leningen aan de junta en investeringen in Chili – geen kredietgaranties voor de junta – geen Chileens fruit in Nederland – opheldering over de 2500 vermisten – vrijlating alle politieke gevangenen – voor onvoorwaardelijk recht op terugkeer – herstel vakbondsvrijheid – geen buitenlandse inmenging, onafhankelijkheid voor Chili – tegen fascistische terreur in Chili De manifestatie/demonstratie vindt plaats op 11 september te Amsterdam. De demonstratie zal om 19.15 uur beginnen op het Beursplein en eindigen om 20.15 uur op het Jonas Daniel Meyerplein, waar door diverse sprekers (CDA, PvdA, D'66, CNV etc.) korte solidariteitsverklaringen afgelegd zullen worden. Een informatiemarkt is aanwezig en de bijeenkomst wordt opgeluisterd door diverse Nederlandse en Chileense culturele groepen. Het CDA roept u op aan deze manifestatie deel te nemen.
M. van Diltmarsch

De groei naar het CDA Boek over de totstandkoming van het CDA

■ Een kort inleidend hoofdstuk is gewijd aan de samenwerking tussen protestanten en rooms-katholieken tussen 1880 en 1967, de hoofdmoot van het boek is gewijd aan de bewogen jaren, waarin het CDA tot stand kwam. In drie hoofdstukken: „Formele contacten: 1967 - 1972”, „Van contacten naar federatie: 1972 - 1976” en „Van federatie naar fusie: 1976 - 11 oktober 1980” worden de historische momenten van de groei naar het CDA vastgelegd. Hoogtepunten en dieptepunten. Een van degenen die in het boek terugblikken: „Een zinvolle samenwerking was door de verkiezingen van 1973 illusoir geworden. Ik had, de ruïne overziende die na de formatie van 1973 ontstaan was, alle hoop op een spoedige integratie verloren.” De kiezers van 1974 hebben het initiatief genomen en de politici op het Binnenhof tot de orde geroepen. Achteraf gezien zijn deze verkiezingen van grote betekenis geweest, het proces verloopt allerminst rimpelloos, maar toch was de materiële beslissing gevallen.

■ In een slothoofdstuk beschouwen de schrijvers de verschillende motieven die aan de vorming van het CDA ten grondslag hebben gelegen: oecumenische motieven, electorale motieven, politiek-programmatische motieven en motieven die voortkwamen uit een vermindering van de nationale scheidslijnen in het licht van de Europese en mondiale politieke samenwerking en problematiek: „Deze motieven hebben niet voor alle drie partijen in gelijke mate gegolden. De afgelopen dertien jaar wekken de indruk dat dit verschil in motieven onvoldoende is onderkend en dat men er lang niet altijd in is geslaagd de ander in zijn motieven te begrijpen. De verschillende motieven worden ook niet alle even oorbaar geacht. Het gevoel van onderlinge verbondenheid werd op deze wijze voortdurend begrensd door een zekere achterdocht.” Ook de rol van personen in het fusieproces wordt belicht, evenals de remmende werking die van het gekozen fusiemodel uitging. Dit boek gaat over deze groei naar het CDA. Het is een openhartige

beschrijving van een unieke proces in de Nederlandse politieke verhoudingen. Er bestaat geen andere publikatie die deze ontwikkeling in haar geheel beschrijft. Het is geen wetenschappelijke geschiedschrijving, maar een „document human”: een relaas van hoe een aantal betrokkenen de groei naar het CDA persoonlijk heeft beleefd. De lezer vindt terugblikken van de heren Schmelzer, Biesheuvel, Tilanus, Andriessen, De Zeeuw, Aantjes, De Koning, Steenkamp, Van Verschuer en vele anderen. Het boek is geschreven en samengesteld door een werkgroep vanuit de samenwerkende wetenschappelijke instituten van het CDA en uitgegeven door Uitgeverij Wever in Franeker. Het telt 224 pagina's, waarvan 32 met foto's en cartoons. De prijs bedraagt inclusief portokosten f 18,- voor CDA-leden (te bestellen voor overschrijving op giro 137000 ten name van CDA, Den Haag; bij 5 of meer exemplaren 10% korting), en f 25,50 voor niet-leden (ook verkrijgbaar via de boekhandel).

WIJ KOMEN BIJ EEN

AR-kiesverenigingen Eindhoven en Veldhoven

Ledenvergadering

op dinsdag 16 september 1980 in de Emmauskerk aan de Barriereweg te Eindhoven aanvang 20.00 uur.

Agenda: 1. stemming landelijke fusie; 2. bespreking en stemming fusieprotocol Eindhoven; 3. de heer **mr. J. N. Scholten** lid 2e kamer bespreekt de actuele politieke situatie, vlak na het uitspreken van de troonrede door de Koningin.

Het CDA-Cursus- programma in Noord-Brabant, seizoen 1980-81

BASISCURSUS

Les 1 De organisatie van het CDA. Het functioneren van de gemeenteraad en prov. staten.
Les 2 Uitgangspunten van het CDA.
Les 3 Gemeentelijk welzijnsbeleid (met rollenspel).

Les 4 Actualiteit uit Tweede Kamer. Cursusplaatsen: Bergen op Zoom, Etten-Leur, Boxmeer, Nistelrode, Boxtel, Almkerk, Geldrop en Gemert.

THEMACURSUS

Les 1 Onderwijs – Bijzonder Onderwijs.

Les 2 Grondstoffen en energie.
Les 3 Werkgelegenheid – Sociale zekerheid.

Les 4 Volkshuisvesting. Cursusplaatsen: Oosterhout, Roosendaal, Waalwijk, Tilburg, Ravenstein, Rosmalen, Helmond en Veldhoven.

VAARDIGHEIDSCURSUS

Les 1 Vergadertechniek. Voorbereiding van vergaderingen. Notulering en verslaglegging.

Les 2 Spreken in het openbaar. Cursusplaatsen: Breda, Kaatsheuvel, Uden en Eindhoven.

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN

Les 1 Gemeentefinanciën.
Les 2 Onderwijs
Les 3 Sociaal-economisch beleid.
Les 4 Opereren als fractie.
Cursusplaatsen: Breda, Tilburg, Oss en Eindhoven.

STUDIEBIJENKOMSTEN

Volgens nog nadere aankondiging zullen er studiebijeenkomsten worden georganiseerd door de vier resp. Districten (op zaterdagochtenden), het Vrouwenberaad (op maandagen, incl. lunch) en het CDJA (op door de weekse avonden).

Het organiserend verband geeft nog nader kennis van onderwerpen, data enz.

De studiebijeenkomsten worden gehouden in Etten-Leur, Tilburg (2x), Heesch, Helmond, 's-Hertogenbosch (2x) en Roosendaal.

INFORMATIE EN/OF AANMELDINGEN:

CDA-BUREAU-NBR., WALPOORT 12, 5211DK 's-HERTOGENBOSCH, TELEF. 073-13.20.11.

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Er van uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Vermoedelijk kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

Aan de besturen van de AR-kiesverenigingen

1. Inleiding

Als bestuur heeft u een zeer intensief seizoen achter u liggen. ARP en CDA vroegen voor een groot aantal zaken uw aandacht. Er resten nu nog enkele weken voordat de beoogde CDA-fusie een feit zal zijn. In die periode zullen de kiesverenigingen een definitief oordeel moeten geven over het gehele fusieprotocol, inclusief de bijlagen. Ruim vijf jaar geleden gingen de anti-revolutionaire kiesverenigingen akkoord met de oprichting van het CDA als federatie. Er werd toen gekozen voor een groei-model naar de fusie. Inmiddels staat de partij op de drempel van het CDA als eenheidspartij. Zoals bekend, is het CDA-fusiecongres gepland op zaterdag 11 oktober a.s. te Den Haag.

2. Stemming

Voordat de drempel naar het gefuseerde CDA door de partij overschreden kan worden is, zoals reeds gezegd, nog een finale stemming vereist over het landelijk fusieprotocol, het juridische en partij-organisatorische raamwerk voor het nieuwe CDA. Het behelst de overeenkomst tussen ARP, CHU en KVP, die de totstandkoming van het CDA als eenheidspartij en de juridische inrichting daarvan regelt. Aan het begin van het seizoen 1979/1980 ontvangt uw kiesvereniging een exemplaar van het ontwerp-fusieprotocol. Via Nederlandse Gedachten/ARPost van 1 september 1979 ontvingen ook alle partijleden dit ontwerp. Het afgelopen seizoen is dit door de partij-afdelingen besproken, uitmondend in de tekstvaststelling op de voorjaarspartijraad van 7 juni jl. Op een speciale CDA-conferentie van 27 en 28 juni jl. werd overeenstemming bereikt over dit protocol over een aantal resterende geschilpunten tussen de CDA-partijen die bij de behandeling in de onderscheiden CDA-partijen waren overgebleven. Partijvoorzitter De Boer schreef daarover in zijn vaste rubriek „Overwegende” van 2 augustus jl. Een kopie van zijn artikel is meegezonden. Wij nemen aan, zeker na de intensieve behandeling in de partijorganen, dat de kiesverenigingen beseffen waar het bij deze belangrijke stemming om draait. Alle gegevens die bij de oordeelvorming een rol spelen zijn genoegzaam bekend. De lange weg naar fusie, een centrale doelstelling in het beleid van de ARP in de afgelopen jaren, staat op het punt te worden afgesloten. Het partijbestuur adviseert u tot een positief oordeel inzake de organisatorische eenwording met de christen-democratische zusterpartijen.

2a Zware procedure

Overeenkomstig de partijstatuten, artikel 32, lid 22 wordt een besluit tot fusie met andere partijen en tot ontbinding van de ARP „genomen door de kiesverenigingen en de stemhebbende leden van de partijraad volgens de procedure voor de aanwijzing van de door de kiesverenigingen te kiezen leden van het partijbestuur, met dien verstande, dat een meerderheid van tweederde van de uitgebrachte stemmen is vereist”. Op het stembiljet is het feitelijke ontbindingsbesluit verwoord.

2b U ontvangt voor de stemming:

- een stembiljet (gekleurd)
 - een antwoord-enveloppe
 - een overzicht van wijzigingen plus bijlagen ten opzichte van het ontwerp-fusieprotocol, zoals u dat reeds is toegezonden. Het was niet meer mogelijk de tekst van de wijzigingen voor de behandeling binnen de kiesverenigingen te integreren in een geheel overzichtelijke tekst, en deze nog tijdig voor de stemming te doen drukken en u toe te zenden.
- Exemplaren van de zogeheten „fusiekrant” (dit is het ontwerp) zijn nog in voorraad op het partijsecretariaat aanwezig, en worden u desgewenst op aanvraag toegezonden.**

2c Tijdvak van stemming

U bent in de gelegenheid vanaf de datum van verzending tot en met maandag 22 september uw stem uit te brengen. Deze tijd is wellicht niet al te ruim. Gegeven het feit dat een aantal fusiezaken nog deze zomer moest worden afgerond bleek een eerdere toezending niet mogelijk.

3. Opheffingspartijraad

Indien de onder punt 2 vermelde tweederde meerderheid gehaald wordt vindt op zaterdag 27 september a.s. te Amsterdam, waar de oudste kiesvereniging van de partij resideert, namelijk „Nederland en Oranje” uit 1851, de allerlaatste ARP-partijraad plaats. Overigens wel onder de opschortende voorwaarde dat „het Congres van de federatie CDA de statuten ongewijzigd goedkeurt” (artikel P.1. fusieprotocol).

Op deze „opheffingspartijraad” zullen dan naast enkele te regelen huishoudelijke zaken en mogelijke opheffingsformaliteiten ook enkele bijzondere programmapunten aan de orde zijn. Deze onderdelen staan in nauw verband met het bijzondere karakter van deze vermoedelijk laatste grote AR-bijeenkomst. Er zal voorts ruimschoots gelegenheid zijn voor het „ontmoetingsmoment”! Wij adviseren u de komende weken „Nederlandse Gedachten” hierover goed te volgen. Velen kunnen zich via de speciale bon als deelnemer melden. Aan de orde zal overigens ook komen een voorstel met betrekking tot het opvragen van financiële tegoeden van kiesverenigingen na

fusiedatum. Het is de bedoeling dat dit tot 1 januari 1981 mogelijk zal zijn, in verband met het sluiten van de boeken. Na fusie gaan rechten en verplichtingen van de kiesvereniging over op de CDA-afdeling. Men kan slechts over de tegoeden beschikken als aan de verplichtingen is voldaan!

4. Program van Uitgangspunten

Op de reeds genoemde CDA-conferentie van eind juni is de definitieve tekst vastgesteld van het nieuwe Program van Uitgangspunten van het CDA.

5. Ontwerp-verkiezingsprogramma

13 augustus jl. presenteerde de CDA-programcommissie het nieuwe ontwerp-verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan” aan de pers. Een samenvatting ervan kon u lezen in Nederlandse Gedachten van 11 augustus jl. Voor de ARP hadden in deze commissie zitting, mw. F.J. Laning-Boersema, mr. W. Aantjes en prof. dr. A. J. Vermaat, die daarmee de plaats innam van prof. dr. B. Goudzwaard, die dit voorjaar uit de commissie trad. Begin september zult u een exemplaar van dit program ontvangen. Het is de bedoeling dat kiesverenigingen/verbanden/afdelingen tot omstreeks eind oktober a.s. in de gelegenheid gesteld worden dit ontwerp te behandelen. Wij dringen er bij u op aan deze politieke discussie hierover goed voor te bereiden en erg serieus te nemen. Als ARP-partij hebben wij altijd gepleit voor indringende politieke discussie. Wij vertrouwen erop, dat deze waardevolle „inbreng” in het nieuwe CDA goed uit de verf zal komen.

6. Fusie op gemeentelijk niveau

December vorig jaar zonden wij u een uitvoerig schrijven toe over de consequenties van het landelijk fusieprotocol voor de fusie op gemeentelijk niveau. Een model-fusieprotocol voor de gemeentelijke afdeling is u toegezonden. U werd toen verzocht eraan mee te werken dat realisering van de plaatselijke fusie uiterlijk in april jl. zou worden geregeld door toezending van het plaatselijk protocol naar het CDA-secretariaat. In Nederlandse Gedachten is hierop vele malen gewezen, door publikatie van richtlijnen van het partijbestuur over zaken als financiën, bestuursaanstellingen, kandidaatstelling voor de gemeenteraad. Indien er in uw gemeente op dit punt nog geen voortgang is geboekt verzoeken wij u zo spoedig mogelijk hiertoe stappen te ondernemen. Het CDA-secretariaat zal u zeker aan de benodigde stukken kunnen helpen. Op het AR-secretariaat kunt u de richtlijnen van het ARP-partijbestuur verkrijgen.

6a Financiën

Wij wijzen u in dit verband nogmaals op de mogelijkheid eventueel aanwezige financiële tegoeden/batig saldi over te maken aan de Stichting dr. Abraham Kuypersfonds, dat na de fusie zal blijven voortbestaan. Doelstelling ervan is kort samengevat: „stimulering van internationale verbreiding van reformatorisch politiek of staatkundig denken, waartoe een aantal bestaande internationale contacten in stand gehouden zal worden, gironummer 51385.

6b Archieven

Denkt u ook aan wat er met de stukken van uw kiesvereniging zal gebeuren? Indien die worden ingebracht in het CDA, stelt u dan wel duidelijk voorwaarden met betrekking tot gebruik en publikatiemogelijkheid. Het partijbestuur geeft u in dringende overweging uw archieven ter beschikking te stellen aan het landelijk ARP-partijbestuur, dat het totale archief zal onderbrengen bij een erkende archiefinstelling onder de wettelijke voorwaarden.

7. Partijraadsbrochure

Meegezonden is een brochure met teksten van toespraken en resoluties van de voorjaarspartij van 7 juni jl. De titel ervan is: „Aan welke kant staan wij?” De prijs: f 3,-. Bijbestelling via gironummer 89673 t.n.v. ARP-partijstichting te Den Haag.

8. Enkele andere zaken

- a) Voorts wordt meegezonden een ledenregister van 9 juni 1980 en een cumulatieve mutatielijst d.d. 18-8-1980.
- b) Historieboek „Personen en momenten”, uit de geschiedenis van de ARP. Binnenkort verschijnt een boeiend boek over de geschiedenis van de ARP. Een meegezonden bijlage informeert u over deze fraai geïllustreerde doch betaalbare uitgave. Teken nu in!

9. Tenslotte

Dit is wellicht de laatste brief die u als bestuur van ons ontvangt, in het zicht van de a.s. fusie. Wij vertrouwen en rekenen op uw bereidheid dat u zich in en ten behoeve van het CDA en voor de christelijke politiek in ons land op dezelfde wijze zult inzetten zoals u dat in het verleden voor de ARP hebt gedaan.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

H. A. de Boer
voorzitter

drs. C. Bremmer
secretaris

AR-kiesvereniging Ermelo geeft een gedenkboek uit

Het gedenkboek van de kiesvereniging „Nederland en Oranje” te Ermelo nadert haar voltooiing. Veel zaken uit haar 86-jarig bestaan zijn in een keurig boekwerk verzameld. Alle leden van de kiesvereniging in Ermelo ontvangen het gratis, als dankbare herinnering voor vele jaren trouwe dienst aan de ARP. Door dit gedenkboek krijgt ieder een goed beeld, wat het werk aan de basis van een politieke partij inhoudt. In het gedenkboek is ook een hoofdstuk opgenomen, dat de landelijke historie van de ARP behandelt.

Belangstellenden kunnen het gedenkboek, in de vertrouwde paarse AR-kleur, bestellen door f 15,- te storten op gironr. 999494 t.n.v. penningmeester AR-kiesvereniging te Ermelo. De prijs is inclusief verzendkosten. Na ontvangst van het bovengenoemde bedrag wordt u het boek in de eerste helft van oktober toegezonden. Na 18 september kunnen geen bestellingen meer verwerkt worden. Onze wens is, dat dit unieke gedenkboek in uw boekenkast zal mogen prijken”.

UIT DE ARJOS

Antwoord aan Piet van der Ploeg

Je politiek testament in Nederlandse Gedachten lezend, kom ik tot de conclusie, dat ik maar moet reageren, want ik vind het wel erg negatief. Ik zal je niet proberen te overtuigen, omdat je al afscheid genomen hebt, maar ik zal wel proberen aan te geven waarom ik het oneens ben met je analyse. Ik zal het kort maken omdat ik van mening ben dat we teveel ons hebben beziggehouden met strategiediscussies (wel of niet in het CD(J)A) en daardoor te weinig met inhoudelijke zaken. Ik zal het puntsgewijs opbouwen.

Verleden

1. Het stuk van jou is mij teveel geschreven vanuit het verleden. Politiek is niet een constante lijn die je kunt doortrekken in de toekomst. Een voorbeeld: wie twee jaar geleden zou voorspellen dat het CDA bijna zou breken op het punt van de kernbepaling was voor gek verklaard. En, je kunt zelf een rol spelen in het bepalen hoe die toekomst er uit zal zien!

Nederlandse situatie

2. Je moet de begrippen die je in je stuk gebruikt maar eens wat meer op de Nederlandse politiek van toepassing verklaren. De keuze in Latijns-Amerika (pro of contra fascistische regimens) is simpel vergeleken bij die in Nederland. De keuze is niet pro of anti Van Agt: op essentiële zaken lopen de meningen van de belangrijke politieke partijen parallel, vanwege het feit dat we leven in het compromis van de verzorgingsstaat. Belangrijke politieke partijen in de vorige zin wil overigens niet het bestaansrecht van kleine (gewetens)partijtjes ontkennen, maar ik vind dat het in de politiek niet alleen gaat om het uitdragen van idealen, maar er ook voor te zorgen dat ze zoveel mogelijk worden gerealiseerd.

Praktijk

3. Je schrijft teveel als theoloog, te weinig als politicus. Je hebt het niet over de weerbarstige praktijk, je wijdt

niet eens uit over het begrip macht. Terwijl m.i. dat juist het kardinale verschil is van Christenen toen en daar en nu en hier: Christenen toen waren opposanten van de Romeinse machthebbers en wel zodanig dat ze het ervoor over hadden om voor de leeuwen gegooid te worden. Nu, in Nederland hebben Christenen de macht. Voor de Nederlandse politiek is dan behalve de vraag wat voor idealen je stelt, minstens zo belangrijk hoe je de macht die je hebt uitoefent. Een vergelijk met de eerste Christen-gemeente en het Latijns-amerikaans verzet gaat dan minder op.

CDJA

4. Ik vind dat je teveel vanuit jezelf redeneert. De ARJOS stond altijd voor een aantal idealen waarvoor werd geknokt, jij draait de zaken om door jezelf eerst te plaatsen (nl. door jezelf af te vragen of je kan meedoen). De vraag in Nederland is of er in het CDA geknokt kan worden. Op de redenen die er indertijd toe hebben geleid dat jij en ik en anderen lid werden van de ARJOS ga ik niet meer in, want dat is nu wel bekend. De vraag is wil je knokken in het CD(J)A of wil je steeds je zin krijgen in een club van gelijkgezinden die zo klein is dat het een praatclub blijft. Er is genoeg te doen. Een ARJOS-ser gaat niet mee omdat het een vriendenclubje is, maar omdat hij denkt iets te bereiken met zijn idealen of ze nu ontleend zijn aan de bevrijdingstheologie of het gereformisme, of welke variant van het christelijk geloof dan ook. Jammer dat jij die politieke binding niet meer hebt.

**Met kameradschappelijke groet,
Ko Scheele.**

P.S. Het valt me op dat individuele ARJOS-redactieleden nogal anti-CDJA getint zijn. De ARJOS heeft tot nu toe steeds gekozen voor het CDJA. De redactiecommissie blijktbaar nog niet. Normaal is ze er als de kippen bij als er een commentaar geschreven moet worden. Waarom is dat nu uitgebleven?

Reakties op Piet van der Ploeg

In Nederlandse Gedachten van 2 augustus 1980 heeft Piet van der Ploeg zijn gedachten uiteen gezet waarom hij in oktober niet meegaat in het CDA. Uit de reakties blijkt dat niet iedereen het met zijn motivatie eens is. Hier volgen drie reakties.

evangelie als richtsnoer, drukt een fundamenteel verlangen naar meer dan het gewone uit. Wie wil werken aan de komst van het Koninkrijk Gods is nooit tevreden met wat wij om ons heen zien.

Perspectief

Een derde aspect – dat in wezen toch weer hetzelfde is – is wat met een moeilijk woord de eschatologische dimensie genoemd wordt. De eschatologische dimensie heeft betrekking op „het leven over de dood heen”. De eschatologische dimensie verlangt van de christelijke politiek, dat het beleid boven de alledaagsheid wordt uitgetild. Van het beleid van een christelijke partij mag je verlangen dat het de grenzen van de eigen generaties overstijgt, maar ook dat het de grenzen van de eigen samenleving, van het eigen wereldje overstijgt. Drs. R. F. M. Lubbers heeft hierover goede dingen geschreven. * Wanneer deze grondslag wordt gerealiseerd, ben ik een voorstander van christelijke partijvorming. Het C.D.A. heeft zich in ieder geval voor de eerste twee aspecten expliciet uitgesproken in het rapport „grondslag en politiek handelen”. Het 3e aspect hangt daar zo nauw mee samen, dat het impliciet ook erbij hoort; bovendien heeft een toonaangevend CDA-politicus erover geschreven. Het is dus niet meer dan logisch dat ik voor christelijke partijvorming eerst bij het CDA aanklop.

Aart van Bochove gaf in zijn artikel nog een paar andere redenen aan om je bij voorkeur op het CDA te richten. Ten eerste is het wenselijk, dat je bij de traditie waar je denken uit voortkomt aansluit. Die traditie vinden we in het CDA. Ten tweede gaat het in de politiek om verandering, en die breng je alleen tot stand als je de macht daartoe hebt. Het is duidelijk dat het CDA dicht bij de macht zit.

Aansluiting

Deze redenen om bij het CDA aansluiting te zoeken wegen zwaar. Maar ik kom nu toch weer terug op de eis van eenheid van woord en daad, van beginsel en beleid, die Piet van der Ploeg terecht stelt. Ik heb al gezegd, dat het in overeenstemming brengen van beginsel en beleid geen eenvoudige zaak is. We moeten niet gauw schrikken bij onenigheid. Het is onmogelijk heel precies aan te geven hoe christelijke politiek er in de praktijk uitziet. Hetzelfde kun je trou-

Opheffingsledenvergadering Arjos op 25 oktober

Op 25 oktober 1980 zal de ledenvergadering worden gehouden die het besluit moet nemen of de ARJOS meegaat in het CDJA of niet. Om dit belangrijke besluit te nemen is het van belang dat er zo veel mogelijk leden aanwezig zijn. Uiteraard zal de vergadering een bijzonder karakter dragen. Meer informatie hierover wordt zo snel mogelijk in Nederlandse Gedachten gepubliceerd. Voor deze vergadering kan je je nu al opgeven d.m.v. onderstaande bon.

Ondergetekende, _____

naam: _____

adres: _____

postcode: _____ woonplaats: _____

komt op de ARJOS-ledenvergadering op 25 oktober 1980, te Utrecht, F.C. de Bruynlyceum.

Deze bon opsturen naar: Arjos-secretariaat, Antwoordnummer 66, Den Haag. (een postzegel is niet nodig)

wens zeggen van liberale of socialistische politiek.

Ik vind dat het antwoord op de vraag of woord en daad bij het CDA in voldoende mate overeenstemmen, niet uitsluitend kan worden afgeleid uit het optreden van het huidige kabinet. Om verschillende redenen niet.

1. Het gaat om een coalitie-regering. De regering-Van Agt is niet representatief voor het CDA.
2. Het CDA is zo vlak voor de fusie erg zenuwachtig en bang voor meningsverschillen. We moeten er rekening mee houden, dat we in een zeer uitzonderlijke situatie zitten.
3. Het optreden van één kabinet zegt niet voldoende over de opvattingen binnen het CDA op langere termijn om er je lidmaatschap van af te laten hangen. Dit kabinet is niet zwaar genoeg voor zo'n grote stap. Dat is het niet waard.

Kriteria

Overigens ben ik van mening dat het kabinet al in december naar huis had moeten worden gestuurd. De definitieve keus maak ik pas na de volgende verkiezingen, als het beleid voor een nieuwe periode globaal vastligt in een nieuw regeerakkoord. Drie dingen zullen dan van belang zijn:

- hoe ziet het nieuwe – inmiddels bekende – verkiezingsprogramma eruit;
- hoe functioneert de grondslag in de discussie rondom de verkiezingsstrijd;
- met wie wordt welk beleid gevoerd in de periode '81-'85.

Op welk moment de keus precies zal vallen is natuurlijk niet te zeggen, maar in ieder geval nu nog niet.

Een laatste opmerking: hoe mijn keus ook zal uitvallen, ik heb mij heilig voorgenomen om niet geïsoleerd een beslissing te nemen. Het is noodzakelijk als groep te blijven bestaan.

Rolf van der Weide, Groningen.

**Het bedoelde stuk van de heer Lubbers staat in de bundel „Mythe en realiteit van christelijke politiek” en is uitgegeven bij Ambo.*

Vrouwen

Er is een groep Arjosvrouwen bezig om, naar aanleiding van het feministische gedachtegoed dat langzaam ook in het CDA actueel begint te worden, de historische positie te onderzoeken van nog een groep die zich nooit bewust is geworden van de eigen politieke mogelijkheden: de protestantse vrouwen. Naar mijn mening horen dit soort zaken tot de belangrijkste dingen die je als jongerenorganisatie kunt doen: in de lijn van de inspirerende voorbeelden uit Latijns-Amerika, het beeld herstellen van mensen die in staat zijn zelf, ook zonder 'grote mannen', de geschiedenis te veranderen, als ze dat echt willen. En niet onderworpen zijn aan blinde krachten als de arm-rijk spiraal en de bewapeningswedloop. Afzwaaien met zoveel onontgonnen terrein, voor het oprapen liggende kansen en onafgemaakte initiatieven achter de rug...?

Een tweede opmerking. Piet hecht mij te veel waarde aan revolutionair en veranderingsgezinnd elan op zich. Revolutionair en reactionair elan echter liggen in elkaars verlengde. Zie Iran. Of, dichterbij, de kraakbeweging, die zich steeds minder bekommerd om de gevolgen van de eigen acties. Elan, het maken van keuzes, schiet z'n doel voorbij wanneer het niet vergezeld gaat van twee elementaire begrippen: analyse en organisatie. Vertaald in werkwoorden: hard studeren en hard werken.

Inzicht

Een voorbeeldje van het eerste: talloze CDA-ers vechten tegen de demonen van de kernbepaling en de apartheid. Deze twee items staan welhaast symbool voor een hele politieke richting. Maar intussen staan we het CDA toe vrijwel geluidloos de zoveelste poging te ontkrachten om d.m.v. een parlementair onderzoek greep te krijgen op de multinationals. Terwijl het laatste wellicht voorwaarde is voor succes bij het eerste. Vanwaar deze nalatigheid? Ik ben bang, dat ons inzicht in de werkelijke machtsverhoudingen nogal gebrekkig is.

Organisatie

Het belang van organisatie, tenslotte. We moeten ervoor waken, dat onze motivatie om ergens bij te horen niet al te subjectief en individualistisch wordt, zo van 'waar voel ik mij het beste thuis', 'voor mij is dit of dat onaanvaardbaar', e.d. In Nederland permittieren we ons deze luxe al jaren, met het resultaat dat iedereen alleen zichzelf nog hoort. Ons politieke handelen dreigt door deze versplintering ineffectief te worden, het afsnijden van je geestelijke wortels kan op lange termijn slechts de apathie, en niet de strijdbaarheid in de hand werken.

Aart van Bochove

Arjossers en het CDA

Woord en daad

Piet van der Ploeg vertoeft ongewild de discussie enigszins. Telkens stelt hij de eis van eenheid van woord en daad. Hij gebruikt daarbij de term „Dabar”. Helaas bedoelt hij op verschillende plaatsen daar ook verschillende dingen mee. Met „woord” kun je bedoelen een concrete „belofte”. Het begrip „daad” slaat dan op het al dan niet waar maken van die belofte. „Woord” is dan even concreet als „daad”. Vanzelfsprekend moet een politieke partij in deze zin haar woorden waar maken. Maar met „woord-en-daad” kun je ook bedoelen het „algemene-en-bijzondere”, of het „abstracte-en-concrete”. Je kunt ook dan de eis stellen van eenheid van woord en daad, van beginsel en beleid. Van het algemene beginsel moet een rechte lijn lopen naar de eenmalige daad. De abstracte beïoefes of intenties, moeten op een juiste manier concreet, „hard” gemaakt worden. Zo bezien is de eis van „Dabar”, van eenheid van woord en daad, van beginsel en beleid, heel wat moeilijker geworden. Het is niet zo duidelijk welke daad in een concreet geval de juiste invulling van het woord is. Van onenigheid daarover hoeft niemand te schrikken. Met deze opmerkingen in het achterhoofd wil ik duidelijk maken wat m.i. de juiste opstelling t.a.v. het C.D.A. is.

Keuze

Wanneer ik een keus maak voor een politieke partij, met het doel daarin actief te worden, dan is dat toch een vrij fundamentele keus. Om vruchtbaar be-

zig te kunnen zijn, moet je je voor langere tijd durven binden. Doe je dat niet, dan blijft het morrelen in de marge. Een fundamentele keus maak je op basis van fundamentele criteria. Bij een politieke partij betekent dat, dat je gaat kijken naar de algemene noties, die er achter het concrete beleid schuil gaan. Met die algemene noties zul je immers in de toekomst moeten gaan werken. Een partij kies je om wat je van die partij in de TOEKOMST verwacht, en niet in de 1e plaats om wat ze in het verleden heeft gedaan, al weegt dat natuurlijk wel mee. Christelijke partijvorming heeft nu alleen zin, wanneer de aan het beleid ten grondslag liggende ideeën (of uitgangspunten, beginselen, „woorden”), fundamenteel anders zijn dan de grondslagen van andere partijen. Ik meen dat het inderdaad mogelijk is een christelijke grondslag te formuleren die anders is dan wat we aantreffen bij liberalen of socialisten.

Grondslag

Die christelijke grondslag bestaat dan uit het afwijzen van het autonoom mensbeeld, van het „gewoon jezelf zijn”. Het gaat niet om het eigenbelang, maar om Gods belangen. De normen voor het beleid gaan de autonome mens te boven. Je zou kunnen denken aan normen als (Bijbelse) gerechtigheid, dienstbaarheid, rentmeesterschap en solidariteit. Een ander aspect van de christelijke grondslag is, dat je je beleid onder de kritiek stelt van het evangelie. Daarmee is christelijke politiek per definitie veranderingsgezinnd. De keus voor het

Nog zat werk voor Arjossers

Piet van der Ploeg heeft onder de kop „De Arjossers, het CDA en de Nieuwe Theologie” in N.G. van 2 augustus op degelijke wijze zijn aanstaande vertrek uit het CDA gemotiveerd. Piet laat zich in dat artikel kennen als iemand die, zoals zovele Arjossers, creatief met iets nieuws begint, al gauw ontdekt dat dat iets inderdaad nieuw is en dus, logischerwijs, op barrières stuit. Om daarna teleurgesteld zijn werk onafgemaakt achter te laten, te weinig overwegend of de barrières nu werkelijk niet willen meegeven als je er flink tegen duwt. Jammer. Bovendien los je er niets mee op. Piet zwaait af, ik ga door. Dat bemoeilijkt de discussie: onze uitgangspunten zijn anders. Daarom alleen nog een paar kanttekeningen.

Het CDA

Piet constateert dat het CDA geen hervormingsgezinde groepering is. Maar zo'n vaststelling is al te gemakkelijk, als je je niet afvraagt hoe

dat dan komt. Natuurlijk is van groot belang dat talloze christenen aan de rijke bovenkant van de samenleving terecht zijn gekomen. Het is hun haast onmogelijk om de onderkant nog te zien, laat staan om er zich mee te identificeren. Mensen die veel bezit hebben zullen zich blijven verzetten tegen maatregelen, die de ongebreidelde bezitsverwerving aan banden leggen. Zoals een olie-embargo, of de afschaffing van de hypotheekrente-af trek. En hoevele CDA-ministers en kamerleden zien we niet terugkomen als captain of industry? Uiteraard zullen ze daar allemaal hun eigen rechtvaardiging voor hebben. Maar het is nooit een christelijk oud-politicus van wie je hoort dat hij in de vredesbeweging actief is of ontwikkelingswerk doet. Er zijn echter net zo goed grote groepen mensen met wie het de moeite waard is om in gesprek te blijven. Je moet alleen zoveel stof wegblazen om bij het goud te komen.

De Milieu-Effectrapportage in Nederland

Binnen waarschijnlijk niet al te lange tijd zal in Nederland het milieubeleid worden uitgebreid met milieu-effectrapportage. Wat is

(milieu-effectrapportage en wat gaat dit betekenen voor het milieubeleid?

Milieu-effectrapportage kunnen we beschouwen als één van de instrumenten voor het toetsen van

voorgenomen handelingen op hun gevolgen voor het milieu. De

milieu-effectrapportage zal daarbij ook een middel moeten worden om

besluitvormingsprocedures te verbeteren. Een

milieu-effectrapportage is een openbaar document, dat de gevolgen van een

voorgenomen handeling

beschrijft. De milieu-effectrapportage zal een plaats krijgen in de Wet

Algemene Bepalingen Milieuhygiëne.

De voorgeschiedenis

In 1970 is in de Verenigde Staten de National Environmental Policy Act (NEPA) in werking getreden. In deze wet is de Environmental Impact Statement geregeld. Essentiële kenmerken van het Amerikaanse Milieu-effectrapport-systeem zijn:

- Voor iedere milieubelastend voornemen, waarbij de federale overheid is betrokken (wetgeving, planning, onderzoek, vergunningverlening), moet een milieu-effectrapport opgesteld worden.
- Reeds in een vroeg stadium van de besluitvorming moet het doel van een voornemen en de gevolgen daarvan op het milieu worden geformuleerd.
- Een ieder wordt in de gelegenheid gesteld zijn/haar mening over het milieu-effectrapport te geven.
- Er vindt een serieuze en onafhankelijke toetsing plaats.
- Zolang gegronde twijfels bestaan over de juistheid en/of volledigheid van het milieu-effect rapport en/of de mogelijkheid het gestelde doel te bereiken wordt de uitvoering van het voornemen opgeschort.

Het Amerikaanse milieu-effect-rapportsysteem goed als een voorbeeld voor de ontwikkeling van Milieu-effectrapport-systemen in diverse Europese landen, maar de aanpak was meestal anders. In 1976 heeft de Voorlopige Centrale Raad voor de Milieuhygiëne de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne geadviseerd om de genoemde kenmerken van het Amerikaanse milieu-effectrapport-systeem te gebruiken als uitgangspunten bij het ontwerpen van een Nederlandse variant. Ook adviseerde deze Centrale Raad een aantal proef-milieu-effectrapport plaats te doen vinden. In juni 1978 zijn dan ook een negental proef-milieu-effectrapport uitgevoerd door een tweetal ingenieursbureaus, te weten Twijnstra-Gudde en DHV onder supervisie van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, afgesloten. Parallel met deze proef-milieu-effect-rapporten werd een aanvullend onderzoek uitgevoerd, gericht op die vragen, die niet voldoende vanuit de praktijk van de negen proef-milieu-effect-rapporten konden worden beantwoord. In het eerste half jaar van 1979 zijn vervolgens door de genoemde bureaus in een advies aan de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne voorstellen gedaan ter voorbereiding van een regeringsstandpunt inzake milieu-effect-rapportage en met betrekking tot de wetgeving daarover. Op 30 augustus 1979 is het regeringsstandpunt over Milieu-effect-rapportage bekend gemaakt, waarna milieuintstanties commentaar hebben gegeven. Vervolgens vond op 28 april jl. een

openbare commissievergadering van de Tweede Kamer plaats over milieu-effect-rapportage. De regering hoopt nu eind 1980 een voorontwerp bij de Kamer in te dienen, waarna een definitieve wettelijke regeling zal volgen.

Doel en betekenis van Milieu-Effect-Rapport

Over het doel en de betekenis liggen de meningen nogal verdeeld. Volgens de Voorlopige Centrale Raad voor Milieuhygiëne heeft

Milieu-Effect-Rapportage ten doel het verbeteren van het beleid door

beleidsbeslissingen dan pas mogelijk te maken, wanneer de gevolgen van die beslissing voor het milieu zijn omschreven en een ieder de

gelegenheid heeft gehad zich hierover uit te spreken. Het opstellen van een milieu-effect-rapport moet volgens de

Voorlopige Centrale Raad voor Milieuhygiëne dan ook gericht zijn op het nemen van een beslissing. Het

rapport moet concreet en niet te gedetailleerd zijn, zodat degene, die de beslissing moet nemen, de te

verwachten gevolgen van zijn mogelijke besluiten uit het rapport kan aflezen. Ook beschrijvingen van

alternatieven, de kosten en effecten van mogelijke maatregelen en

gegevens over vergelijkbare projecten elders kunnen deel uitmaken van het

Milieu-effect-rapport. Wanneer meerdere alternatieven worden

beschreven, moeten de effecten daarvan op een rij gezet worden, zodat de besluitnemers deze kunnen

afwegen en hun beslissing kunnen motiveren. Door inspraakmogelijkheden kan de

betrokkenheid van belangstellenden en belanghebbenden bij de besluitvorming worden verbeterd. De openbaarheid

van het rapport en het weergeven van concrete informatie zijn hiervoor

noodzakelijke voorwaarden. Milieu-effect-rapportage zal niet alleen

voor een concreet geval, maar ook voor het gehele milieubeleid gevolgen hebben. Te denken valt daarbij aan:

– een grotere voorzichtigheid bij het nemen van een initiatief tot een

handeling, die milieubelastend is.

– meer informatie en verbetering van de beschrijving van het milieu.

– een gezamenlijke behandeling van vergunningaanvragen en een grotere coördinatie in het milieubeleid.

– een geringere kans, dat er projecten worden uitgevoerd zonder een

effectieve inspraakprocedure en zonder controleerbare afweging van effecten op het milieu en een geringe kans, dat in een laat stadium (nadat al is geïnvesteerd) moet worden

teruggelaten op een beslissing.

– een betere veiligstelling van niet direkt in geld uit te drukken waarden (schoon water, schone lucht).

– een stimulans tot het formuleren van praktische alternatieven.

Inhoud van het milieu-effectrapport

Een milieu-effectrapport moet opgebouwd zijn uit een systematische beschrijving van ondermeer de

navolgende elementen:

1 De huidige situatie van de plaats en omgeving van de voorgenomen handeling.

2 Het doel van de voorgenomen handeling en de middelen, waarmee dit doel kan worden bereikt. Alle gegevens, die van belang zijn voor de beoordeling van de gevolgen voor het milieu, dienen openbaar te zijn. Gegevens over een productieproces kunnen geheim worden gehouden, wanneer dit uit een oogpunt van concurrentieverhoudingen noodzakelijk is.

3 De te verwachten gevolgen voor het milieu. Hieronder moeten zowel directe als indirecte gevolgen worden verstaan en zowel gevolgen op korte als op middellange en lange termijn.

diverse milieu-aspekten.

5 De kosten en de baten van de voorgenomen handeling en van de alternatieven.

6 De relatie tussen de voorgenomen handeling en bestaande beleidsopvattingen (bijvoorbeeld indicatieve meerjarenprogramma's, regeringsnota's, streekplannen, bestemmingsplannen, andere milieu-effectrapporten etc.).

7 De bronnen waaruit de vermelde gegevens afkomstig zijn.

Beleid

Voor wat het toekomstige beleid betreft moet er worden toegezien, dat er de mogelijkheid moet zijn elk

milieu-effectrapport te kunnen laten toetsen door een groep deskundigen, die onafhankelijk staan t.o.v. het

projekt. Hiermee valt of staat het waarborgen van de kwaliteit van een

milieu-effectrapport. De regering stelt, dat alleen voor zeer grote of potentieel

zeer milieuschadelijke projecten nodig is. In de overige gevallen toetst alleen

de beslissingsbevoegde overheidsinstantie (meestal provincie- of gemeentebestuur). Hiervan zijn

volgens ons de volgende nadelen:

1 Het is de vraag of de bevoegde overheidsinstanties altijd objectief t.o.v. een

projekt zullen staan wanneer andere factoren als werkgelegenheid een belangrijke rol spelen.

2 Wanneer toetsing van milieu-effectrapporten niet altijd

mogelijk is zal het inschakelen van particuliere adviesbureaus, die de

initiatiefnemer bij het maken van een rapport helpen, niet altijd even

bevorderlijk zijn voor een goed functioneren van

milieu-effect-rapportage. Tengevolge van de grote concurrentie zullen de

UIT DE ARJOS

bureaus erg voorzichtig zijn om negatieve rapporten voor hun opdrachtgevers te maken teneinde goed in de markt te blijven.

3 Er schuilt (theoretisch) het gevaar in, dat bedrijven een groot projekt zullen gaan opsplitsen in een aantal kleinere projecten, waarvoor geen toetsing van het milieu-effectrapport nodig is (Salami-effect).

Het belangrijkste voor de invoering van een milieu-effectrapport-systemen is op het moment het vaststellen van de

taakverdeling en van de wettelijke procedures. Wat de inhoud betreft

moeten er niet van te voren bepaalde aspecten (bijvoorbeeld grondstoffen- en energieverbruik, zoals de Regering wil) worden uitgesloten. Wanneer er

volgende ervaring zal zijn opgedaan met milieu-effectrapportage kan de

exakte inhoud voor de diverse soorten handelingen worden vastgesteld. De

discussies n.a.v. de proef-milieu-effectrapporten illustreert het nog beperkte kader van deze

rapportages. Een sociaal-economische en ruimtelijke analyse zal voor goede

milieu-effectrapportage ook noodzakelijk zijn. De milieu-effectrapportage zou dan

moeten uitgroeien tot omgevings-effectrapportage zoals in

Amerika. Voor het behandelen van

alternatieven lijkt het ons goed om verschil te maken tussen een beleidsnota (bv structuurschema), een beleidsbeslissing (bv aanleg van een weg) en een uitvoeringsbesluit (bv vergunningverlening). Bij een plan van de overheid kunnen namelijk vaak meer alternatieven worden onderzocht dan bij vergunningaanvragen door industrieën.

Tenslotte

Men moet oppassen, dat men niet te veel gaat verwachten van milieu-effectrapportage. Een

milieu-effectrapport-systeem kan wel een betere besluitvorming en grotere

betrokkenheid van de bevolking bevorderen, maar een milieu-effectrapport-systeem verandert

in principe niets aan bestaande machtsverhoudingen. Wanneer het

milieu-effectrapport-systeem bij de bevolking meer begrip en

verantwoordelijkheidsbesef voor de schepping, waarover de mens immers als rentmeester is aangesteld, zou

bewerkstelligen, is het belangrijkste doel van de milieu-effectrapportage bereikt.

Namens de fractiebegeleidingsgroep milieu, energie & verkeer en waterstaat.

Piet Paul

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESENDAM

Aannemers van oeververdedigingswerken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houweligen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETERINGSTRAAT 4

Schimmelpenninck
V.S.O.P.
Het Rijkse Paken

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

in de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF

N.V. GEBR. SALVERDA

1 HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 05255-1669

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Sleepdienst Broedertrouw n.v.

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT

Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

FA. J. A. VISSCHER & ZONEN

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor- 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 37 13 september 1980

Leden van de Mobiele Eenheid op een van de bovenste etages van het gebouw de Vogelstruys aan de Herengracht te Amsterdam. Ons commentaar staat op pagina 3.

Reglement

Deze week vindt u op pagina 9 en 10 het reglement voor de gemeentelijke CDA-afdeling dat, mits goedgekeurd door het CDA Congres op 11 oktober a.s., de taken en bevoegdheden van het CDA ter plaatse regelt. Evenals vorige week ook ditmaal geen Overwegende van de partijvoorzitter vanwege zijn verblijf in de Verenigde Staten. Een uitvoerig artikel van Goudzwaard vindt u op pagina 6 en 7.

Diep in de ogen zonder stemdwang

Discussie in CDA-Tweede-Kamerfractie

„We hebben elkaar diep in de ogen gekeken en besloten in een gezamenlijke verantwoordelijkheid en eensgezind verder te gaan”. Zo formuleerde een fractiegenoot de conclusie van twee middagen fractieberaad over de gedeukte interne vertrouwensrelatie als gevolg van het olieboycotdebat op de laatste dag voor het zomerreces.

Bij die gelegenheid stemden 6 CDA-fractieleiden voor de motie (Den Uyl) van wantrouwen tegen het kabinet-Van Agt. De nadere verklaring namens de 6 dat het hier een incident betrof gericht op de zaak van de olieboycot zelf en derhalve niet opgevat mocht worden als het opzeggen van het vertrouwen in het kabinet-Van Agt achtte de fractie de belangrijkste basis voor bovengenoemde conclusie. Het zou niet op mijn weg liggen hierop nader terug te komen – eerder op de weg van de fractievoorzitter – indien ik de diepgaande discussie niet zelf had

door mr. H. van den Broek

uitgelokt, zo niet geprovoceerd, met mijn artikel in Trouw (15/8). Daarin heb ik aangedrongen op een grotere fractiediscipline en daartoe aan de fractie voorstellen gedaan tot aanpassing van het fractiereglement. Hoewel ik deze voorstellen bij gebrek aan steun maar evenzeer gezien de positieve uitkomst van de discussie heb ingetrokken hecht ik er aan te proberen enkele gerezen misverstanden recht te zetten, die tot nogal heftige reacties hebben geleid en waartoe ik zeker ook zelf door onvoldoende duidelijkheid aanleiding heb gegeven.

Stemdwang?

De bedoeling van mijn voorstellen is nimmer geweest – zo dat al zou kunnen – om een fractieminderheid het recht op een afwijkende mening te ontzeggen, stemdwang uit te oefenen laat staan om een minderheid monddood te maken. Evenmin beoogde ik de regel ingevoerd te krijgen dat het opzeggen van het vertrouwen in het kabinet uitsluitend en alleen met een **unanieme** fractie zou mogen gebeuren. De regel waar ik voor

Als reactie op het artikel van mr. W. F. de Gaay Fortman in NG van 30 augustus ontving de redactie dit artikel van mr. H. van den Broek. De heer De Gaay Fortman kon door afwezigheid hier niet op reageren. Leest u in dit verband ook de in Ogenschouw op pag. 2

pleitte was dat kameruitspraken gericht op de val van het kabinet – en uitsluitend die situatie en geen andere had ik op het oog – niet politiek probleemloos kunnen worden gesteund zonder het „aanvaardbaar” van een fractiemeerderheid. Anders gezegd, als een (kleine) minderheid, met behulp van de oppositie het kabinet wenst heen te zenden dan levert dat een politieke breuk op binnen de fractie tenzij de meerderheid deze uiterste stap van de minderheid gedooft. Dat laatste ligt voor de hand indien de minderheid zich beroept op een bij de kandidaatstelling erkend gravamen of duidelijk maakt dat om andere redenen naar hun diepste overtuiging geen andere weg openstaat dan steun verlenen aan de val van het kabinet. Voorbeelden als abortus en kernbepaling dringen zich hier op. Beslist de meerderheid daarmee over de gewetens van de minderheid? Ik dacht van niet. Wat gevraagd wordt is dat een minderheid die voornemens is het zwaarst mogelijke parlementaire machtsmiddel te hanteren (heenzending van het kabinet) en daarmee in feite ook de fractie naar huis stuurt, zijn stap **grondig** en **vooraf** motiveert.

Diezelfde minderheid heeft er anderzijds recht op vooraf te weten of hun fractiegenoten hun motivering politiek wel of niet respecteren – dus los van de vraag of de meerderheid het er mee eens is. Indien ondanks het ontbreken van die politieke acceptatie de minderheid zijn eigen weg toch vervolgt – en dat is de onvervreemdbare stemvrijheid van ieder kamerlid

– dan aanvaardt zij daarmee een politieke breuk binnen de fractie. Die duidelijkheid vooraf lijkt mij bij zulke gewichtige beslissingen onontbeerlijk. Mag ik nogmaals onderstrepen dat ik geen enkele fractiegenoot zijn individuele staatsrechtelijke stemvrijheid bij reglement zou kunnen of willen ontzeggen. Maar in een zo gewichtige zaak als het ten val brengen van een kabinet (met alle ingrijpende consequenties vandien voor het land, de fractie en de partij) mag wel van die minderheid gevraagd worden hun stem aan de val van het kabinet overtuigend te motiveren. Diezelfde minderheid heeft het recht vooraf te weten of hun stap door de meerderheid als een politieke breuklijn wordt gezien. Want ook dat laatste is van belang voor een verantwoorde afweging. Deze totaalafweging heeft tijdens de nacht van het oliedebat niet – althans niet in de fractie – plaatsgevonden.

„Last en ruggespraak”

Ik weet niet of critici na de voorgaande toelichting mijn voorstellen nog steeds strijdig achten met art. 96 grondwet: „de leden (van de Tweede Kamer) stemmen zonder last (opdracht) van en

ruggespraak met hen die ze benoemen (kiezen)”. In Nederlandse Gedachten van 30/8 gaat Prof. De Gaay Fortman hier dieper op in. Hij wijst er o.m. op dat Kamerleden niet worden gekozen door Partijbesturen, maar door de kiezers; dat het kamerlid niet alleen zijn partij maar het gehele Nederlandse volk vertegenwoordigt dat het kamerlid goed moet luisteren naar wat onder het volk leeft, naar wat de partij zegt en naar wat fractiegenoten zeggen; dat (fractie)meerderheden en minderheden gelijkelijk hun best daarvoor moeten doen. Echter, zo concludeert De Gaay Fortman, „het recht om in laatste instantie zelf te beslissen over de wijze waarop hij zijn stem zal uitbrengen, mag niemand het individuele kamerlid ontnemen”.

Om met dat laatste te beginnen. Daarmee ben ik het in beginsel geheel eens. „In beginsel” omdat de individuele vrijheid van het kamerlid om zijn stem te bepalen **politiek** in ieder geval wel begrensd is nl. door de beginselen en het program van zijn partij. Toch wordt die binding aan het program – een vorm van „last” – nergens in strijd geacht met het verbod van art. 95 GW. Een ander voorbeeld van een grondwettelijk recht dat **politiek** (door het CDA) begrensd wordt is art. 95 dat zegt dat de leden van de Tweede Kamer voor 4 jaar worden gekozen. Het nieuwe *vervolg op pagina 2*

Laatste AR-partijraad in Amsterdam

Op zaterdag 27 september a.s. vindt er een bijzondere partijmanifestatie plaats te Amsterdam. Aangenomen mag worden dat dan voor de laatste keer de AR-partijraad zal bijeenkomen. Op dit moment stemmen de kiesverenigingen over het CDA-fusieprotocol. Zeggen de kiesverenigingen met tenminste tweederde meerderheid ja tegen de fusie, dan is de opheffing van de AR-Partij een feit. Op 27 september is deze uitslag bekend. De bijeenkomst van de 27e september wordt daarom een bijzondere. Er komen weinig huishoudelijke zaken aan de orde.

Boeiend programma

Als aantrekkelijke programma-punten vermelden wij hier: – tussen de middag volop gelegenheid voor informele ontmoeting; – een speciale beeldshow op monitoren te bezichtigen met impressies van hoogtepunten van de eeuwfeestviering van de partij in de Rotterdamse Doelen op 7 april 1979; tentoonstelling over de partijgeschiedenis muzikale omljsting en zang – toespraak van prof. W. F. de Gaay Fortman t.g.v. opheffing en fusie; – politiek forum met o.a. Beumer, Bukman, Aantjes en staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters – slottoespraak van minister J. de Koning, de eerste anti-revolutionair op de CDA-lijst. De partijraad begint om half elf en eindigt tegen half vijf. Kom naar Amsterdam, de stad waar de oudste A.R kiesvereniging van de partij „Nederland en Oranje” (1851) resideert.

Zie de aanmeldingsbon op pagina 8

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Ervan uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Wellicht kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogram aan de orde worden gesteld.

H. R. van Triest
B.V.

Hoogeveen

Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.

DEZE WEEK
IN NG:

In Ogenschouw pagina 2
Aantjes over het CDA-Program
pagina 3
Diepenhorst over Talma
pagina 4 en 5
Tijd voor bezinning pagina 6 en 7
Partijnieuws pagina 8
Uit de Arjos pagina 11

Volksvertegenwoordiger geen zetbaas

In de afgelopen tijd is enige discussie ontstaan rond de verhouding partij en fractie (leden), fractieleden en fractie, alsmede Kamer (fractie) enerzijds en kabinet anderzijds. Aanleiding daartoe was het gebeuren op 26 juni jl., de laatste Kamerdag voor het zomerreces, rond een door Nederland in te stellen olie-embargo jegens Zuid-Afrika.

Geschiedenis

Voor het totaalbeeld eerst nog even een paar hoofdpunten van deze geschiedenis.

Sinds december 1979 heeft een meerderheid van de Tweede Kamer – waaronder ook de meerderheid van de CDA-fractie – zich een en andermaal voor zo'n olie-embargo uitgesproken. Het kabinet zou zich overigens terzake ook in EEG-verband oriënteren en contacten opnemen. Daarvoor zou een periode van ongeveer een halfjaar gelden.

Op 18 juni jl. werd de motie-Scholten – o.a. inhoudende het verzoek een olie-embargo jegens Zuid-Afrika in te stellen – door de meerderheid van de Tweede Kamer aanvaard. De motie werd ingediend namens de CDA-Tweede-Kamerfractie. Niettemin stemden elf leden van deze fractie tegen die motie (zes KVP'ers, drie CHU'ers en twee ARP'ers). Het kabinet wenste evenwel (nog) niet over te gaan tot het instellen van zo'n embargo.

Op 26 juni werd vervolgens door de Tweede Kamer met 79 tegen 66 stemmen een motie-Ter Beek aangenomen, waarin de regering uitgenodigd werd de motie-Scholten in haar geheel uit te voeren. Onder de 79 voorstemmers waren dertien CDA-Kamerleden (drie KVP'ers en tien ARP'ers).

Van Agt liet zich vervolgens over de uitvoering van de door hem ontrade motie-Ter Beek in het vage uit. PvdA-fractievoorzitter Den Uyl diende daarna dan de motie in, waarin de Kamer haar afkeuring erover uitspreekt, dat de regering niet bereid is de motie-Scholten uit te voeren. Deze motie Den Uyl werd op het nippertje met 74 tegen 72 stemmen verworpen. Onder de 72 voorstemmers bevonden zich zes (één KVP'er en vijf ARP'ers) van de dertien CDA-Kamerleden, die voor de motie-Ter Beek hadden gestemd. (zie ook N.G. van 5 juli jl.).

De motie van afkeuring was dus verworpen. Daarmede was de zaak tijdelijk van de baan. Na het reces zou op de zaak zelf – het olie-embargo jegens Zuid-Afrika – worden teruggekomen. Dat zal inmiddels over enkele weken wel het geval zijn.

Twee incidenten

Intussen vonden er sinds half augustus twee incidenten plaats.

In de eerste plaats wenste het Tweede-Kamerlid Van den Broek (CDA-KVP) via toevoegingen aan het fractiereglement de fractiediscipline nader te regelen. In Trouw van 15 augustus jl. meende hij fel te moeten uithalen tegen wat hij noemde de „zes dissidenten“. De CDA-fractie heeft na tweemaal beraad verscherping van het fractiereglement afgewezen.

In de tweede plaats bleek praktisch terzelfder tijd, dat het KVP-partijbestuur stappen overwoog tegen de enige KVP'er onder „de zes“, het Kamerlid Dijkman. Er zou hier en daar zelfs gedacht zijn aan een mogelijk royement en aan een onverkiesbare of althans een lagere plaats op de kandidatenlijst. Ook deze zaak, welke blijkbaar nog niet afgewikkeld is, zou met een sisser kunnen aflopen.

Deze beide incidenten, alsmede de bijna-val van het kabinet Van Agt, hebben actueel naar voren gebracht de aan het begin van dit verhaal genoemde verhoudingen tussen – partij en fractie (leden), – fractieleden en fractie, – Kamer (fractie) en kabinet. Over elk van deze verhoudingen enkele opmerkingen.

Partij en fractie (leden)

Er bestaat een nauwe band tussen partij en fractie, twee begrippen die overigens in de Grondwet niet voorkomen. De evenredige vertegenwoordiging is evenwel gebaseerd op het bestaan van partijen, die de kandidaatstelling regelen. De kiezers brengen hun stem uit op de lijst van een partij. De kring der kiezers is groter dan die van de partijleden. Het aantal stemmen op een lijst bepaalt het aantal fractieleden.

De partij stelt ook het program op; vaak twee, één voor de langere termijn (program van uitgangspunten) en één voor de kortere termijn (verkiezingsprogram). Bij de programopstelling worden overigens de zittende fractie (leden) betrokken. De partij zoekt haar kandidaten uit en vraagt hun instemming met haar programs. De kandidaten hebben „recht van gravamen“. Het partijbestuur beslist of bezwaren al dan niet een belemmering vormen voor kandidaatstelling. De Kamerleden worden geacht bij het verrichten van hun taak „rekening te houden met“ uitspraken en verklaringen van de bevoegde partijorganen, zulks echter „met behoud van ieders persoonlijke verantwoordelijkheid“.

Eenmaal gekozen zijnde zijn de leden van de Staten-Generaal zelfstandig, ook ten opzichte van hun partijen. Het gaat om hun eigen taak en eigen verantwoordelijkheid. Zij vertegenwoordigen volgens de Grondwet het gehele Nederlandse volk. Zij hebben zich niet te zien als uitsluitend vertegenwoordigers van een bepaalde bevolkingsgroep of van een bepaalde partij. Primair is de behartiging van het algemeen belang, niet van groeps- of partijbelang. Hun partij geeft in de programs een algemene visie mee, die stellig ook de hunne is. Maar de realisering in de concrete verhoudingen in de politieke praktijk komt voor rekening van de fractie (leden) in hun verantwoordelijkheid als leden van de Staten-Generaal, die het gehele volk vertegenwoordigen.

De partij brengt haar kandidaat-Kamerleden tot hun taak en verantwoordelijkheid. Kamerlid geworden zijnde staan zij zelf voor hun geheel eigen taak en verantwoordelijkheid. De partij dient hun dan ook de ruimte te laten ter bepaling van hun optreden, dat steeds gebonden zal zijn aan plaats, tijd, omstandigheden. De partij zal hen vertrouwen moeten geven met betrekking tot hun motieven en overwegingen, zeker omdat zij geacht mogen worden zich te laten leiden door dezelfde uitgangspunten als die van de partij. Op dit vlak kan de partij wel verantwoording vragen. Want Kamerleden zijn wel zedelijk gebonden aan de uitgangspunten van de partij. Maar dat is iets van geheel andere aard dan directe controle of inmenging van de partij of haar besturen op het concrete werk en optreden van de leden van de Staten-Generaal, met hun eigen bijzondere taak en verantwoordelijkheid als zodanig. Er is een vertrouwensband tussen partij en Kamerleden. De Kamerleden

nemen naar eigen eer en geweten hun beslissingen. De partij kan na vier jaar zorgvuldig oordelen of het Kamerlid in redelijkheid en binnen het kader van de programs zijn taak in de desbetreffende periode heeft vervuld en of hij al dan niet opnieuw voor kandidaatstelling in aanmerking komt. Tenslotte dient de bijzondere verantwoordelijkheid van de leden van de Staten-Generaal zowel de partij als de fractie steeds voor ogen te staan. Een volksvertegenwoordiger is geen zetbaas van de partij.

Fractieleden en fractie

De op een lijst gekozen Kamerleden vormen een fractie, in welk verband zij samenwerken. Een logische en algemeen aanvaarde zaak, ook in de Nederlandse parlementaire democratie. Samenwerking van gelijkgezinden kan voor een optimale invloed zorgen. De fractie regelt de gezamenlijke werkzaamheden van haar leden in een fractiereglement. Voor een goede dagelijkse gang van zaken is dat van belang. De fractieleden zullen zich als verantwoordelijke personen van het gewicht van een goed samenspel bewust zijn. Zoveel mogelijk zal getracht worden gezamenlijk een lijn te trekken.

Het in fractieverband samenwerken zal het individuele Kamerlid zekere beperkingen opleggen, hetgeen als zodanig een algemene basisvoorwaarde is voor elk collectief optreden. Zoveel dit in redelijkheid mogelijk is, is er geen doorslaggevend probleem.

Bedacht moet worden, dat zeker in grote fracties uiteraard niet altijd over alles volslagen overeenstemming bestaat. Regelmatig komen er meerder- en minderheidsstandpunten voor. Soms wordt dit nauwelijks opgemerkt, soms maken leden een voorbehoud en stemmen anders dan de meerderheid (regelmatig zelfs), soms willen enkele leden er geen probleem van maken en volgen zij de meerderheid, zodat zo'n fractie unaniem voor of tegen stemt. Vaak zal een fractie daarnaar streven. Eensgezindheid maakt een goede indruk en werpt het meeste gewicht in de schaal. Daarom is allerlei beraad, met name ook in fractiecommissies en in de fractie, van wezenlijke betekenis. Praten, overleggen, proberen elkaar te overtuigen, dat is een juiste weg. Desnoods mag een keer getracht worden enkelingen murw te praten. Zo moet men met elkaar tot beslissingen komen. Zo mogelijk unaniem. Zo niet, dan is daar niets aan te doen. Iedereen mag geacht worden alle „voors en tegens“ naar zijn verantwoordelijkheid te hebben afgewogen. Dat kan in bepaalde gevallen overigens politiek wel belangrijke gevolgen hebben.

Bijvoorbeeld wanneer het stemgedrag van een minderheid van (bijvoorbeeld) de CDA-fractie doorslaggevend is voor het al dan niet aanvaarden of verwerpen van een motie, een amendement of een wetsontwerp. En dan kan men zich, zoals Van den Broek deed in „Trouw“, wel afvragen of „het dictaat van de minderheid te verkiezen (is) boven het dictaat van de meerderheid“, die vraagstelling is niet juist. Het gaat natuurlijk niet om welk dictaat dan ook, wanneer volksvertegenwoordigers – op het moment dat dit moet – stemmen naar eer en geweten. Dit dient gedoogd te worden. Men kan hen niet vragen tegen eigen overtuiging te stemmen. Of zoiets een (politieke) breuk in de fractie oplevert is de vraag. Dat behoeft geenszins het geval te zijn, maar het is ook niet ondenkbaar. Iets dergelijks hangt af van een rustige beoordeling van alle relevante, directe en indirecte, factoren en omstandigheden, waarbij niet alleen beraad in fractie, maar ook in partij een rol zal spelen. Wanneer de opmerking van Van den Broek gemaakt wordt in een zeer zwaarwichtige zaak, bijvoorbeeld in relatie tot de bijna-val van het kabinet-Van Agt, dan is dat best begrijpelijk. Ieder lid zal dan ook alles bijzonder ernstig overwegen. Daarvoor is ook voldoende ruimte voor fractieberaad nodig. Maar de bijna-val had net zo goed een definitieve val

Vervolg van pag. 1

CDA-verkiezingsreglement ¹⁾ legt het kandidaat kamerlid hier een politieke resp. morele begrenzing op door hem te doen beloven dat hij zijn kamerzetel ter beschikking stelt indien hij uit de fractie treedt of uit het CDA. Zowel voor wat betreft het stemgedrag als voor het tussentijds opgeven van de kamerzetel geldt dat staatsrechtelijk niets kan worden afgedwongen. Anderzijds meen ik evenzeer dat afspraken op deze punten met zijn partij niet als ontoelaatbare inbreuk worden beschouwd op zijn grondwettelijke rechten. Dergelijke afspraken tussen volksvertegenwoordiger en zijn partij bevestigen mijns inziens de gegroeide en aanvaarde staatsrechtelijke praktijk dat een volksvertegenwoordiger niet uitsluitend op individuele titel in een vertegenwoordigend college zit maar tevens als representant van de partij wiens beginselen en program hij of zij vertegenwoordigt. En dat daarin ook de politieke begrenzing van zijn grondwettelijke vrijheden ligt. In deze gedachtegang kan ik ook de staatsrechtelijke bezwaren niet delen die tegen mijn reglementsvorstellen zijn ingebracht. Het betrof hier immers „spelregels“ waarmee fractiegenoten gezamenlijk de grens van hun onderling politiek functioneren afbakenen. In dit verband kan nog gewezen worden op een bestaand artikel uit het fractiereglement dat bepaalt dat fractieleden gebonden zijn aan fractiebesluiten (dus ook inzake stemgedrag) welke tijdens hun afwezigheid zijn genomen (mits duidelijk geagendeerd en behoudens gravamina). Ook dit kan gezien worden als een (aanvaardbare) inbreuk op de individuele stemvrijheid.

Het voorbehoud bij de formatie '77

Prof. De Gaay Fortman noemt als grondfout van mijn voorstellen dat ik te weinig rekening heb gehouden met de wijze van totstandkoming van dit kabinet voor wat betreft de daarbij gemaakte voorbehouden door de „bezwaarden“ (hij spreekt liever niet van „dissidenten“ of „loyalisten“ en ik heb geen uitgesproken voorkeur). Het is ongetwijfeld juist dat de „bezwaarden“ de totstandkoming van het kabinet-Van Agt niet voor hun parlementair-politieke verantwoordelijkheid wensten te nemen. Te zelfde tijd hebben zij verklaard een op basis van het CDA/VVD accordé te vormen kabinet het optreden niet te zullen beletten en het te voeren beleid constructief te zullen beoordelen

kunnen zijn, mede dankzij een minderheid van de CDA-fractie; overigens als gevolg van een meerderheid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Als het een definitieve val was geworden had men dat net zo goed moeten accepteren. Een volksvertegenwoordiger is ook geen zetbaas van de fractie.

Kamer (fractie) en kabinet

De relatie tussen Kamer en kabinet is een derde belangrijke verhouding. Regering en Staten-Generaal hebben samen en ieder hun taak en verantwoordelijkheid. Homogeniteit tussen regering en Staten-Generaal is van groot belang. De regering is in haar beleid afhankelijk van de steun en de medewerking van de Staten-Generaal. Wanneer er een groot meningsverschil ontstaat tussen kabinet en Kamer zijn er – afgezien van het in gezamenlijk overleg in de ijskast plaatsen van de moeilijke materie – twee mogelijkheden. Of de Kamer kijkt voor het kabinet, of het kabinet kijkt voor de Kamer. Een apart punt is de verhouding van afzonderlijke fracties ten opzichte van een kabinet. Een regeringsfractie zal een bepaalde binding hebben met het kabinet in tegenstelling tot een oppositiefractie, die overigens niet steeds op een tussentijdse val van een kabinet uit zal zijn. De verantwoordelijkheid van een zogenaamde regeringsfractie voor het

„zulks mede in het licht van de loyaliteit binnen de fractie binnen het verband waarvan de op de CDA-lijstgekozenen hun parlementaire functie uitoefenen.“ Met name deze aangehaalde passage (uit de brief van 7-12-'77 van toenmalig fractievoorzitter Van Agt aan H.M. de Koningin) laat naar ik meen toch geen ruimte voor de opvatting dat de „bezwaarden“ daaraan de politieke vrijheid kunnen ontnemen zelf te beslissen over het al dan niet forceren van een kabinetscrisis. Naar mijn overtuiging pretenderen zij zulks ook niet. Wat ook hier naar mijn oordeel moet gelden is dat de toetsing van elk afzonderlijk crisisgeval aan dat voorbehoud of aan een ingediend gravamen uitdrukkelijk dient te geschieden in het gezamenlijk fractie-overleg en voorafgaande aan de desbetreffende stemming, zodat vooraf komt vast te staan of dit stemgedrag een politieke breuklijn binnen de fractie oplevert zodat de consequenties daarvan bij de beslissing kunnen worden meegewogen.

Achterhaald en vooruitzien

Dit artikel is niet geschreven uit onvrede met het feit dat de fractie mijn voorstellen niet overnam, maar de vaak heftige reacties, tot aan anti-katholieke uitlatingen toe, vroegen om meer helderheid die ik hoop hiermee te hebben verschaft. De discussie heeft naar wij allen hopen een basis gelegd voor een verbeterde samenwerking en zuiverder verhoudingen binnen de fractie na het incident van eind juni. En als dat kan zonder geschreven regels dan heeft dat uiteraard ook mijn voorkeur en als wij het „samen verantwoordelijk“ werkelijk een inspirerende inhoud willen geven dan moet en zal dat ook kunnen. Binnen de fractie zal van ieder van ons een extra inspanning worden gevraagd om gezamenlijk en herkenbaar de eindstreep voor de verkiezingen te halen. Ik zag het spookbeeld in een somber ogenblik al voor me: CDA-brekers en niet-brekers samen op de inmiddels vastgestelde CDA-lijst, samen verantwoordelijk voor een gespleten fractie. Daarmee zou het probleem afgewenteld zijn op onze kiezers zonder reële oordeelsmogelijkheid. En dat door een te laat uitgediscussieerd incident. Dat mogen we het CDA niet aandoen.

Mr. H. van den Broek
lid CDA-Tweede-Kamerfractie (KVP)

¹⁾ Reglement ter voorbereiding op de verkiezing v.d. Tweede Kamer (art. 2 lid b)

kabinet moet wel worden onderkend. Een eventuele val van een kabinet kan diverse zwaarwegende consequenties hebben. Met name ontstaat een ingewikkelde situatie wanneer een kabinet ten val komt (mede) door toedoen van een (deel van een) regeringsfractie.

Toch kan ook dit in onze parlementaire democratie niet op voorhand uitgesloten worden geacht. De Kamer (fractie) zou anders afhankelijk kunnen worden van het gedrag en het beleid van het kabinet.

Een kabinet kan er niet vanuit gaan dat de Kamer in elk geval wel zal wijken. Een kabinet moet beseffen, dat in een bepaald geval wanneer het wil volhouden en uit wil wijken, het zijn eigen val bevordert, omdat (ook) de Kamer niet wil wijken. Een kabinet moet daarmede rekening houden. Dat had dit kabinet ook inzake het olie-embargo jegens Zuid-Afrika moeten doen. Sinds december 1979 heeft namelijk een Tweede-Kamermeerderheid – waaronder de meerderheid van de CDA-fractie – één en andermaal zich daarvoor uitgesproken. Het kabinet heeft evenwel de Kamer gebrustreerd, de parlementaire democratie getart. Daarvoor draagt het de volle verantwoordelijkheid. Daarmede moet het uitwijken. Zoiets is niet licht voor herhaling vatbaar. Een volksvertegenwoordiger is tenslotte ook geen zetbaas van het kabinet.

W. de K.

Vogelstruys

Het enige tijd geleden ontruimde Amsterdamse kraakpand de „Vogelstruys“ is wederom tijdelijk krakers bezet geweest. We laten nu maar even buiten beschouwing de vraag hoe het mogelijk is dat een ontruimd kraakpand, waarvoor kennelijk een nieuwe bestemming nog niet is gerealiseerd, zonder meer weer bezet kan worden. Voor het moment concentreren we ons op de argumenten van de krakers. Zij hebben de nieuwe actie ondernomen om te reageren op het onverantwoord harde optreden van de politie bij de ontruiming en op de kennelijk onjuiste rechtstoepassing door de rechterlijke instantie die het ontruimingsvonnis had uitgevaardigd. Tegen onverantwoord optreden van de politie bestaat een klachtenprocedure, tegen rechterlijke uitspraken waarvan men vindt dat ze op een onjuiste rechtstoepassing berusten kan men in hoger beroep gaan. Kennelijk vinden de krakers deze middelen, die iedereen in de rechtsstaat gegeven zijn, ontoereikend om aan hun grieven tegemoet te komen. Als alle burgers in dit land er zo over dachten, zou er spoedig van de rechtsstaat geen spaander meer heel zijn. Die rechtsstaat is er gekomen omdat een systeem van eigenrichting tot chaos en rechteloosheid voor een ieder leidt. Maar die rechtsstaat veronderstelt wel dat men zich neerlegt bij de uitspraken van de gemeenschapsinstanties, ook wanneer men het met die uitspraken niet eens is. Want als de één mag dwingen, mag de ander het ook. Is dat wat de krakers willen?

Burgerlijke beleefdheid

De laatste jaren is het kabinet vele malen verweten dat het onvoldoende respect heeft voor de Kamer. Berust dit verwijt op overdreven gevoeligheid aan de kant van de Kamer? Afgelopen week was de gram van de Kamer in ieder geval gerechtvaardigd. Eén dag voordat de Kamer zou stemmen over een motie waarbij de regering werd uitgenodigd de verplaatsing van de ambassade uit Jeruzalem nog even uit te stellen, vond de verhuizing naar Tel Aviv plaats. Waren er dringende redenen van staatsbelang die het onmogelijk maakten nog één dag te wachten? De minister kon ze niet aantonen. Terecht gaf de Kamer 'kamerbreed' de heer Van der Klaauw een schrobbering voor deze achteloosheid. Want zelfs indien de bewindsman kon bevroeden dat de motie verworpen zou worden, was het nog een eenvoudige eis van burgerlijke beleefdheid op de uitspraak van de Kamer te wachten. Met zulke dingen vergal je de goede staatkundige verhoudingen.

Zure gelukwens

De nieuwe minister van defensie, de heer De Geus, heeft een gelukwens mogen ontvangen van zijn Amerikaanse collega. Die gelukwens was niet onverdeeld hartelijk. Want in die felicitatie sprak de Amerikaanse minister van defensie er zijn ongenoegen over uit dat Nederland het komende jaar niet kan voldoen aan de toezegging, die in NAVO-verband een aantal jaren

geleden werd gedaan, om meer geld voor materiaal-aanschaf ter beschikking te stellen. Nu zijn dergelijke uitingen van Amerikaans ongenoegen aan het adres van de Europese partners niet ongebruikelijk: de Denen moesten een nog heel wat geharnaster betoog aanhoren. Voor het moment willen wij slechts de vraag stellen of het de pleidooien van Nederlanders, Belgen en Denen voor terughoudendheid bij het opstellen van kernwapens wel versterkt, als uitgerekend deze landen niet in staat zijn hun toezeggingen voor aanschaffingen in de conventionele sector gestand te doen. Ook als zij gelijk hebben en andere prioriteiten inderdaad zwaarder moeten wegen, is dit toch een aspect dat niet buiten beschouwing mag worden gelaten.

Onheilspellend

De tweede toetsingsconferentie over het verdrag tegen de spreiding van kernwapens is mislukt. De deelnemende landen zijn het niet met elkaar eens geworden. Bij de landen van de derde wereld overheerste de onvrede over de geringe voortgang bij de besprekingen over nucleaire

wapenvermindering, iets waartoe de kernmogendheden zich uitdrukkelijk verplicht hadden bij het verdrag. Er zijn mensen die zeggen dat de wens bij een aantal ontwikkelingslanden om zelf over kernwapens te beschikken al zo groot is dat zij de nalatigheid van de kernwapenstaten slechts als een voorwendsel gebruiken ter rechtvaardiging van hun eigen begerigheid. Wat daarvan waar moge zijn, het vooruitzicht van een wereld waarin vele landen over kernwapens beschikken is zo onheilspellend, dat alleen dit al de kernwapenstaten tot de grootste voortvarendheid zou moeten aansporen bij het voeren der onderhandelingen en het afsluiten van accoorden, teneinde de begerigen dit excuus te ontnemen. De afloop van de toetsingsconferentie heeft aangeduid dat de klok op vijf voor twaalf staat.

Slim

De lijst van wetsontwerpen inzake de abortus is er weer met één uitgebreid. PvdA en D'66 zijn met een ontwerp gekomen, waarin op uiterst behoedzame wijze rekening is gehouden met alle bezwaren aan VVD-zijde die indertijd in de Eerste Kamer geleid hebben tot verwerping van het initiatief-ontwerp van een aantal PvdA- en VVD-Tweede Kamerleden. Tegelijkertijd hebben de indieners van het nieuwe ontwerp te kennen gegeven dat zij geen prijs stellen op gelijktijdige behandeling van hun ontwerp met de reeds aangehangige wetsontwerpen, waaronder dat van de regering. Vond deze behandeling wel gelijktijdig plaats dan zou hun ontwerp, als het meest vergaand, het

eerst in stemming komen en dan waarschijnlijk worden verworpen, omdat het in die fase uiterst moeilijk zou zijn voor de VVD, die immers moreel gebonden is aan het regeringsontwerp, er reeds voor te stemmen. Mevrouw Wessel en de heer Roethoff, op wier naam het nieuwe ontwerp staat, beogen kennelijk de VVD-stemmen alsnog te trekken indien het regeringsontwerp – wellicht ook doordat een aantal CDA-leden het niet heeft kunnen steunen – een roemloos einde heeft gevonden. Het plannetje van de oppositie zit uiterst slim in elkaar. Juist daarom is het goed ook de reglementen van de Kamer goed bestuderen. Zo ooit dan is het hier gewenst dat een eventuele wettelijke regeling ook regulier en op reglementair onberispelijke wijze is tot stand gekomen.

Ombudsman per trekschuit

De dichter Heinrich Heine zei in de vorige eeuw dat in Nederland alles tenminste 25 jaar later gebeurde als in andere landen. Wie let op het tijdstip waarop de Tweede Kamer een wettelijke regeling heeft aanvaard waarin in het instituut van de ombudsman wordt geregeld, is geneigd te concluderen dat de uitspraak van Heine ook voor het Nederland van de twintigste eeuw zijn geldigheid nog niet geheel verloren heeft. De discussie over de ombudsman was op zijn hevigst in de vijftiger en de zestiger jaren. Het zal de discussianten genoeg doen te kunnen waarnemen dat hij thans per trekschuit arriveert. Niemand zal ooit kunnen zeggen dat zijn komst niet grondig is voorbereid.

Om een zinvol bestaan (III)

Het is de moeite waard eens na te gaan wat bij het uitkomen van het concept-verkiezingsprogramma van het CDA voor de komende parlementaire periode vooral de aandacht heeft getrokken. Onvermijdelijk ging de aandacht vooral uit naar de vraag, met welke andere partij het CDA, uitgaande van dit conceptprogramma het best een coalitie zou kunnen aangaan, waarbij uiteraard als altijd PvdA en VVD als elkaar uitsluitende polen fungeerden.

relatie tot mogelijke partners

Het blijkt toch steeds maar weer moeilijk het CDA primair naar zichzelf en zijn eigen programma te beoordelen en niet primair naar zijn (vermoedelijke) coalitiepartner. Nu is dit niet helemaal verwonderlijk, gezien het formatieverloop in 1977 en gezien de hoog opgevoerde spanning, die voortdurend blijkt tussen het CDA-programma 1977-1981 „Niet bij brood alleen“ en het huidige kabinetsbeleid. Het enige goede antwoord daarop is niet, dan maar de keuze van de coalitiepartner als criterium voor het CDA aan te leggen, maar als CDA het eigen programma heel ernstig te nemen. Want niet wat er op papier staat, maar wat daarmee in het politieke beleid wordt gedaan bepaalt de waarde van een programma. Uitsluitend afgaande op het programma is het voor mij niet aan twijfel onderhevig, dat samenwerking in een coalitie met de PvdA het meest voor de hand ligt. Hoezeer het CDA het programma ook als belangrijk en zelfs als belangrijkste formatiecriteria heeft aanvaard, het is niet het enige formatiecriteria, zoals al vaak is betoogd en twee weken geleden op deze plaats ook nog eens is herhaald. En dan zwijg ik nog van verschijnselen als de overtrokken eisen, waarmee de PvdA in 1977

zichzelf van een coalitie met het CDA uitsloot.

relatie tot kabinetsbeleid

Pikant was natuurlijk ook het opsporen van programonderdelen die in de huidige tegenspraak staan tot het huidige kabinetsbeleid. Geïsoleerd krijgt dit een zwaardere politieke lading dan in het totaal van het programma gerechtvaardigd is, maar het moet evenmin gebagatelliseerd worden. Vandaar dat ik volgende week in een laatste artikel ook op een aantal punten van deze aard nog zal ingaan.

prioriteit

Van meer belang dan de relatie tot mogelijke coalitiepartners en de verhouding tot het huidige kabinetsbeleid is de vraag, wat vooral de aandacht heeft getrokken van de inhoud van het programma op zichzelf beschouwd. Gelukkig is het de publiciteitsmedia niet ontgaan dat de solidariteit met de achtergebleven en achtergestelde volken en landen duidelijk prioriteit in dit CDA-programma heeft gekregen. Bij de discussie over en bij alle kritiek op tal van andere onderdelen mag dit kenmerkend gegeven niet uit het oog worden verloren.

koopkracht en maatschappijstructuur

De meeste aandacht is evenwel uitgegaan naar het sociaal-economisch beleid. In het programma staat daarbij het herstel van de werkgelegenheid centraal. Ten behoeve daarvan wordt de onvermijdelijkheid gesteld van een daling van de koopkracht voor alle inkomensgroepen, zij het duidelijk gedifferentieerd naar draagkracht (solidariteit van sterkeren met de zwakkeren) en met behoud van de koppeling van lonen en sociale

uitkeringen (solidariteit van werkenden met wie niet kunnen werken). Dit onderdeel moet echter – zoals in de door de voorzitter der commissie professor Franken opgestelde samenvatting duidelijk tot uiting komt – in **onverbrekelijke samenhang** worden gezien met een aantal andere maatregelen. In de eerste plaats betreft dit de werkgelegenheid, maar het betreft ook een verbreding en verdieping van de medezeggenschap, zowel binnen de onderneming als binnen de bedrijfstakken als in regionaal verband. Er is al opgemerkt dat een dergelijk programma steun betekent voor een regeringsbeleid dat eveneens teruggang in koopkracht onvermijdelijk acht. Men vergisse zich echter niet. Wie zich daarvoor op het concept-programma van het CDA beroept, kan dit alleen met recht doen, als hij daarbij tegelijkertijd zogenaamde hervormingsmaatregelen in de genoemde zin krachtig ter hand neemt en dan uiteraard niet in beschouwende zin, maar met harde garanties. Wie die zaken ontkoppelt, handelt niet in overeenstemming, maar in strijd met dit ontwerp-programma.

geen geïsoleerd huurbeleid

Het zelfde geldt voor het voorgestelde huurbeleid. Het voorgestelde huurbeleid is **onverbrekelijk verbonden** met een veel forsere aanpak van de woningbouw en met name ook van de stadsvernieuwing dan thans het geval is. Het in het programma bepleitte huur- en subsidiebeleid, woningbouwbeleid en stadsvernieuwingbeleid is één geheel dat gekenmerkt wordt door een interne prioriteiten keus binnen dat geheel in de afweging van woonlasten, woningnood, leefbaarheid van de binnensteden en werkgelegenheid in de bouwsector. Een bijkomende overweging is tevens geweest, dat het huidige subsidiestelsel onontkoombaar op de

door mr. W. Aantjes

helling moet. Als wij gewoon met de huidige regelingen doorgaan zal over enkele jaren de gehele begroting van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening aan subsidies opgaan. Bovendien laat de indruk zich niet meer wegnemen dat eigenlijk niemand of praktisch niemand meer een volledig overzicht heeft van de samenhang van alle regelingen. Problemen van de ene subsidieregeling worden meestal opgelost met een nieuwe subsidieregeling. Dit kan natuurlijk zo nooit doorgaan. Wie alleen een zwaarder huurbeleid voorstaat, zonder tegelijkertijd daadwerkelijke garanties te bieden voor meer werkgelegenheid in de bouw, meer woningbouw en krachtiger stadsvernieuwing kan zich niet op het ontwerp-CDA-programma beroepen.

onverbrekelijke samenhang

Wie op de genoemde punten alleen maar brokken uit het ontwerp-programma licht, voert een ander beleid dan dit programma bepleit. Het kan nauwelijks toevallig zijn dat gelijktijdig met het bekend worden van het CDA-ontwerpverkiezingsprogramma, minister van financiën Van der Stee in een televisieuitzending de onvermijdelijkheid van

koopkrachtvermindering naar voren bracht en staatssecretaris Brokx van volkshuisvesting een sterkere stijging van de huren dan in de afgelopen jaren het geval is geweest aankondigde. Een verwijzing naar het concept-programma is echter alleen gerechtvaardigd indien tegelijkertijd ook volledig recht wordt gedaan aan de andere beleidsmaatregelen, waarmee deze plannen in onverbrekelijke samenhang zijn geplaatst. Dit geldt in het bijzonder voor het werkgelegenheidsaspect. Het programma gaat niet uit van de **veronderstelling** of de **verwachting** dat de genoemde maatregelen zich wel min of meer automatisch in meer werk en meer woningen zullen vertalen. Alle onderdelen van het samenhangende „pakket“ zijn even hard bedoeld. Het één is **voorwaarde** voor het ander. Als aanstaande dinsdag de regeringsplannen voor het komende jaar bekend worden, zullen zij in het licht van dit programma ook zó beoordeeld moeten worden.

Het programma wil iets.

Er waren natuurlijk nog heel wat meer punten uit het verkiezingsprogramma die in de verslagen en beschouwingen der media zijn doorgedrongen, maar ik heb mij tot de voornaamste ervan beperkt. Die zijn in elk geval voldoende representatief om de conclusie te rechtvaardigen dat de ambities van het ontwerp-programma heel wat verder strekken dan een beleid dat van moment tot moment erop gericht is dat de zaken voor dat moment maar weer geregeld zijn. Ook wie het niet met alles eens is of zelfs ernstige kritiek heeft, zal moeten erkennen: dit programma wil echt iets. Hoe men ook over de inhoud oordeelt, dit is in elk geval meer dan voldoende motief om intensief aan de behandeling ervan binnen partijverband deel te nemen.

Mr. W. Aantjes

Wegens verblijf in de Verenigde Staten, vervalt evenals vorige week de Overwegende van de partijvoorzitter.

Arjos en CD(J)A-fusie! Uitnodiging aan alle Arjossers

Het opgaan van de Arjos in het CDJA op 1 november is voor velen geen vanzelfsprekende zaak. Jarenlang zijn er in de hele organisatie intensieve gesprekken gevoerd, vaak in een sfeer van politiek pessimisme. Nu de fusiedatum nadert, nemen de debatten nog meer in hevigheid toe. Centrale vraag die mensen zich stellen: meegaan of niet? Er zijn mensen, die inmiddels besloten hebben de stap naar de fusie niet mee te maken. Anderen twijfelen nog en zoeken nog ergens houvast. Om recht te doen aan de vaak zeer grote inzet die deze mensen betoond hebben en de motieven die in de discussie opduiken, wil het dagelijks bestuur een

vergadering beleggen, met het doel om gezamenlijk alles nog eens op een rijtje te zetten en met elkaar van gedachten te wisselen over onze beweegredenen en perspectieven. Er wordt een aantal gerichte uitnodigingen verstuurd. Andere mensen die aan deze gedachtenwisseling mee willen doen nodigen we langs deze weg van harte uit. De vergadering vindt plaats op vrijdag 19 september om 19.30 uur in de Jaarbeurs te Utrecht.

De leden van het dagelijks bestuur en het secretariaat zijn bereikbaar voor nadere inlichtingen.

Klaas de Vries

De Unie waarin we ons thuis voelden

Dit berichtje wordt op verzoek van het Uniebestuur geplaatst. Wellicht zijn ARP'ers geïnteresseerd in het aangekondigde boek.

Bij het naderen van de fusie in het CDA markeren de drie betrokken partijen hun lange route daarheen. De CHU doet dat met een bundel van

Christelijk-Historische Karakteristieken, die op 13 september tijdens de laatste Alg. Vergadering van de CHU beschikbaar komt. Het wordt een rijk geïllustreerd werk van 128 pagina's dat tot 1 oktober te bestellen is door storting van f 8,- (incl. f 3,- verzendkosten) op postrek. 45015 van de Stichting Uniewerfonds te 's-Gravenhage.

AR-kiesvereniging Ermelo geeft een gedenkboek uit

Het gedenkboek van de kiesvereniging „Nederland en Oranje” te Ermelo nadert haar voltooiing. Veel zaken uit haar 86-jarig bestaan zijn in een keurig boekwerk verzameld.

Alle leden van de kiesvereniging in Ermelo ontvangen het gratis, als dankbare herinnering voor vele jaren trouwe dienst aan de ARP. Door dit gedenkboek krijgt ieder een goed beeld, wat het werk aan de basis van een politieke partij inhoudt. In het gedenkboek is ook een hoofdstuk opgenomen, dat de landelijke historie van de ARP behandelt.

Belangstellenden kunnen het gedenkboek, in de vertrouwde paarse AR-kleur, bestellen door f 15,- te storten op giro. 999494 t.n.v. penningmeester AR-kiesvereniging te Ermelo. De prijs is inclusief verzendkosten. Na ontvangst van het bovengenoemde bedrag wordt u het boek in de eerste helft van oktober toegezonden. Na 18 september kunnen geen bestellingen meer verwerkt worden. Onze wens is, dat dit unieke gedenkboek in uw boekenkast zal mogen prijken.

Opgave belangstellenden CDA-fusiecongres op 11 oktober a.s.

Op zaterdag 11 oktober a.s. houdt het CDA zijn fusiecongres in het Congresgebouw te Den Haag.

Op het programma van dit Congres staan onder meer redes van de oude partij-voorzitter, de nieuw te kiezen partijvoorzitter, de CDA-fractie-leider in de Tweede Kamer en de minister-president. Het Congres zal verder in het teken staan van de fusie van ARP, CHU en KVP tot het ene CDA.

Belangstellenden voor dit Congres kunnen zich schriftelijk opgeven bij:

CDA-secretariaat
Postbus 85676
2508 CJ Den Haag

(linksboven op de enveloppe vermelden: „fusiecongres”)
Gezien het beperkte aantal plaatsen dient men zich tijdig op te geven. Wie het eerst komt, het eerst maalt!

De kosten per persoon bedragen f 20,00 te voldoen bij de entreebalie op het Congres.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philie Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Cor van Santen (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 17,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 12,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

Aritius Sybrandus Talma:

(19 februari 1864-12 juli 1916)

Het is altijd lastig een politieke partij te karakteriseren, vooral wanneer zij een reeks van jaren heeft bestaan. Nu vergemakkelijkt de opheffing op 11 oktober 1980 van de oudste staatkundige organisatie die wij in ons land kennen een kenschets van de anti-revolutionairen.

Maar zij zijn dan toch na de Tweede Wereldoorlog bepaald veranderd. Lijdt het voor de eerste halve eeuw geen twijfel dat zij voor een belangrijk deel de „Kleine Luyden” vormde, zo omstreeks 1930 was er al een sterke middengroepering, was er een ruime intellectuele bovenlaag. Echter ook in de eerste tientallen jaren lagen de zaken iets ingewikkelder. De geestelijke vader der anti-revolutionaire of christelijk historische richting was Groen van Prinsterer. Steeds is er een – geleidelijk aan kleinere – groep geweest die zich verwant gevoelde aan het réveil. Dan waren er buitenstaanders, die of gewonnen werden of op een afstand zich houdend zekere sympathie gevoelden. Van Groen ging ondanks enige precieusheid in optreden beking uit. Kuiper met al zijn deugden en gebreken imponeerde en toonde onder een geleidelijk aan zich verdikkende eeltlaag telkens een zeldzame bewogenheid, welke hen die elders thuis hoorden, toch aantrok. En dan was er de principiële belijndheid waarmee een overigens vaak lenig op wisselende omstandigheden afgestemd beleid werd voorgedragen; het program sprak van eeuwige beginselen. De partij beschikte kennelijk, naast zich voordoende verstarung, telkens over zich vernieuwende levenskracht. Sommige oude geslachten, die van zichzelf wel wisten dat zij geen leerstelling maar een christendom van de daad op prijs stelden, bepaalde zeker niet in anti-revolutionaire kring opgevoede figuren, die een geestelijke crisis doormaakten en enkele voor anderen openstaande gelovige idealisten, die niet met een op het innerlijk afgestemde religieusiteit wilden volstaan, vonden bij, de Anti-Revolutionaire Partij steeds een behuizing.

Afkomst

In zoverre heeft het optreden in 1901 van Aritius Sybrandus Talma als anti-revolutionair Tweede Kamerlid voor het district Tietjerksteradeel, bevochten na een voor ons land ongekend heftige verkiezingsstrijd met debatten die bij alle vuur en hartstocht tegelijk een bron van ontspanning vormden en met kunst en zelfs amusement vergelijkbaar genot verschaffen aan een weinig gewend publiek, niets dat bijzonder merkwaardig mag heten. Daarom was het nog niet geheel onopvallend. Talma in 1864 geboren als zoon van een Fries predikant die verbonden was aan de Nederlandse Hervormde Gemeente te Angeren, leek weinig voor anti-revolutionaire topfiguur in de wieg gelegd. Hij, die in zijn jonge jaren gespeeld had met de gedachte naar zee te gaan, was opgeleid aan de theologische faculteit te Utrecht, welke kon gelden als goed orthodox met ethische inslag. Zelf verklaarde hij later daar veel te hebben gehoord. Hij was in aanraking gekomen „met de wijsheid

die in de diepten der eeuwige waarheid leidt. Maar niemand had ons gewaarschuwd, dat wij kwamen in een maatschappij die bewogen werd tot in haar grondslagen. Hoe gevaarlijk Kuiper was, wij wisten het, maar Marx was ons niet genoemd”.

Studie

Tijdens zijn studie had hij getracht eenzijdigheid te vermijden door colleges bij de economische jurist d'Auinis de Bourouill te gaan lopen – een man van cultuur die wetenschappelijk de gemakzuchtige

Door I. A. Diepenhorst

weg van de minste weerstand koos – maar predikant geworden, eerst (1889) te Heineoord, en daarna te Vlissingen (1891) drong het tot hem door dat er in de overal zich voordoende sociale nood meer van de kerk en meer van hem werd gevraagd. Geheel eerlijk gaf hij zich er rekenschap van wat de Heer van het evangelie nu wei van hem eiste. Zich ver houdend van ingewikkelde formuleringen, beducht zich vast te ieggen, zoals hij van huis uit was grootgebracht en zich als student en predikant had doen kennen, praktisch, maar dan ook radicaal praktisch gelovig, voelde hij zich, geconfronteerd met armoede, honger en zedelijke nood, sociaal diep verontrust. Hij nam kennis van de christelijk-sociale beweging in Engeland, F. D. Maurice in de eerste plaats, en werd door zijn schoonvader die in Dordrecht een rijstpelmol bezat, attent gemaakt op de christelijk-sociale activiteit in ons land. De jonge hervormde predikant besloot na aarzeling – men moest instemmen met een kuiperiaanse grondslag – het Christelijk-Sociaal Congres van 1891 te Amsterdam bij te wonen. Hij heeft van deze stap, die een besissende bleek, nooit spijt gehad, hoezeer hij ook als ethisch dominee in moeilijkheden kwam. Welke reserves hij tegen Kuiper mocht gevoelen, met eenzelfde beslistheid ondertussen geheel vanuit eigen geestelijke verworvenheid, zonder ooit zich aan steisel of uitdrukkingwijze van de eerste te binden, zette hij zich in voor verbetering van de bestaande orde der dingen.

Overtuigingskracht

Nog in Vlissingen werd Talma adviseur van Patrimonium (1894) in de plaats door Keuchenius' overlijden vrijgekomen; Kuiper zelf had de aandacht op hem gevestigd. Indien nodig debatteerde hij in het openbaar en publiceerde geregeld, vanaf 1895 in Arnhem staande, steeds breder de vleugels uitslaand. In het geschil over de uitbreiding van het kiesrecht, dat anti-revolutionairen en latere christelijk historisch uit eikaar dreef, koos hij voor hen die met Kuiper een radicale koers varen wilden tegenover Lohman en vele anderen, die hem toch voor het oog nader stonden. Hij vond, zich ervoor hoedend anderen te wonden, gelegenheid zijn gedachten van een christelijke democratie te ontwikkelen.

Een van zijn – weinige – geschriften voert de titel: Mammonkiesrecht en mannenkiesrecht. Geheel in de stijl van die tijd taalde niemand in christelijke kring ernaar de stembus voor de vrouw te openen; haar verkiesbaarheid zou na de Tweede Wereldoorlog voor de anti-revolutionairen nog een niet zonder moeite tot stand gebrachte vernieuwing vormen.

Talma, met een moedig beroep op de gedeeltelijk door eigen schuld en meer door Groens toedoen vereenzaamde ethische politicus J. J. L. van der Bruggen verdedigde het algemeen kiesrecht voor de man met grote kracht. Genoemd boekje is – typerend voor Talma – een goed staaltje van zijn kunnen: het is eigenlijk het geschiktst om te worden aangehoord. Talma is ook als politicus een dienaar van het Woord geweest. Hij was een man van intentie, die overtuigd van wat hij als waarheid zag, die waarheid op anderen wilde overdragen. Dit is te zwak uitgedrukt. Hij prentte, beter nog: hij hamerde zijn overtuiging bij anderen erin. Nooit de grenzen van goede smaak overschrijdend, volgens zijn meest bevoegde en onpartijdige, wij niet geestverwante toehoorders, zelfs wat overbeschaafd, geleidelijk aan zijn stem, die niet schril werd of oversloeg, krachtig uitzettend, sleepte hij zijn gehoor mee, met weiliicht als enige zwakte een vervaarlijke transpiratie – ook Schaeapman had daar iast van – doch tevens met voor een ook op bijzaken gespiste schare toehoorders zijn in zwijm vallend boord als attractie.

Minister

Was er dus niets wat in Talma's optreden werkelijk moet verbazen? Hij heeft, zo kan men beredeneren, geluk gehad. Betrekkelijk jong Kamerlid, beslist jeugdig Minister. Een departementale werkzaamheid van 5 jaar die vanuit het parlement niet enkel door de oppositie – deze maakte een enkele maal van obstructie, tot dusver in ons land niet gehanteerd, gebruik – maar ook door leden van de regeringspartijen, waaronder zeer bekwame, ernstig werd bemoeijkt. Desondanks was de oogst van de wetgeving ruim. Daarnaast treft ondertussen dat uit de grote ontwerpen telkens essentiële bestanddelen werden verwijderd, dat het waarschijnlijk meest vooruitstrevende werkstuk van Talma als minister werd verworpen door toedoen van zijn onmiddellijke geestverwanten – de bakerswet haalde het niet – en dat het eerstvolgende kabinet de uitvoering van zijn wel aangenomen wetten opschortte, terwijl sommige ontwerpen, de stucadoorswet en de landarbeiderswet, onafgedaan bleven liggen, evenals het ontwerp ongevallenwet. In weerwil van een ook verder ontzaglijke productie: wijziging van de arbeidswet, de octrooiwet, de boterwet, de visserijwet, de schepenwet, de vogelwet, de steenhouwerswet, en ten spijt van zuike uiteenlopende bestuursdaden als de reorganisatie van de arbeidsinspectie, de bevordering van het staatsmijnbedrijf, de instelling van nijverheidsconsulenten, is er te spreken van een torso. Veie politici sterven oud, verscheidenen overleven hun roem. Talma heeft zich vroeg opgebrand en speelde voor het oog na zijn vertrek als minister in 1913 niet langer mee. Eerst dominee in Bennebroek, daarna veldprediker van voorbeeldige plichtsbetrachting – hij bracht ook kleine afgelegene onderdelen een bezoek – lijkt het, als hij in 1916 sterft, een einde in vergetelheid.

Betekenis

Zijn blijvende plaats in de Anti-Revolutionaire Partij en ruimer in de sociale historie van ons land bevremdt. Of niet? Talma heeft in het midden gelaten of hij een stelselbouwer is

Vervolg op pagina 5

GRIEP?
nisylén
druppels
't is plantaardig
't helpt!

DR. WILLMAR SCHWABE

Eigen plaats in de sociale historie van ons land

foto van Talma kort voor zijn overlijden in 1916

geweest. Hij heeft een aantal fundamentele waarheden gegrepen en aan deze verbreiding gegeven, er zijn gehele persoonlijkheid achter plaatsend. Hij wist ongeveer – en met enige bevreemding – wat hij zelf waard was en wilde ook uit een gevoel van eigenwaarde niet snel om hulp van anderen verlegen zitten. Als predikant aan het oefenen van overwicht gewoon, zette hij na aanvankelijk soms enigszins aarzelend optreden in de Kamer – bij de parlementaire behandeling van het ontwerp drankwet onderscheidde hij zich als voorzitter van de commissie door geweldige kennis van zaken, liet zich echter door Kuyper enigszins in de hoek dringen – vooral gedurende zijn ministerschap met geweldige volharding door.

Taakopvatting

Vanuit de vaste overtuiging dat het evangelie de waarde van de mens, niet de laatste plaats die van de arbeider, naar voren schoof, diep ontsteld over bestaande onderdrukking, vervuld van mededogen voor wie armoede leden, ervan doordrongen dat het evangelie een betere, een rechtvaardiger samenleving eiste, zag hij zijn taak. In de openbare vergaderingen der Kamer was het sinds zijn maidenspeech (december 1901) duidelijk, dat hij formaat bezat, en hij zou dwars tegen bestrijding in, nog groeien. Soms bij zijn landelijke sociale actie door bekwame medepredikanten gehinderd, vaak bij de verdediging van zijn ontwerpen in de wielen gereden door uiterst bekwame christen-juristen – ze droegen helaas dikwijls zeer tijdgebonden opvattingen voor – zoals J. W. H. M. van Idsinga, D. P. D. Fabius, J. A. Loeff of zelfs A. F. de Savornin Lohman, heeft hij, gesteund door hem toegewijde medewerkers, zij het dat hij het meeste zelf verrichtte, zich werkelijk in wat hij als zijn opdracht zag verteed. Daarbij had hij ongetwijfeld te kampen met tekortkomingen. Er bleek van vaagheid van uitdrukkingwijze, van onvoldoende scherpe begripsvorming, misschien omdat – ik ben er niet zeker van – zijn juridisch talent matig was of tenminste – dat lijkt mij juist gezegd – gebrekkig geschoold moest heten.

Geen tacticus

Reeds eerder was een meningsverschil gerezen tussen hem en de beslist verwoed formulerende gereformeerde Amsterdamse predikant J. C. Sikkel,

engelachtige houding te tonen, relativeerde hij meestal geslaagd. „Ik ben er aan gewend”, sprak hij in de Tweede Kamer, de éne avond een staats-socialist, de andere avond een zwartgerokte slippendrager van het kapitalisme te worden genoemd”. Of hij het volledig geapprecieerd heeft in Bennebroek door een studievriend te worden bevestigd met de tekst: Welaan gij goede en getrouwe dienstknecht over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten, is twijfelachtig.

Eigen weg

Men moet voorzichtig zijn met het woord baanbrekend. Duidelijk kan zijn dat in veel opzichten Talma heeft voortgebouwd op of zich aangesloten bij anderer werk. Als dan maar evenzeer erkenning vindt hoe hij op eigen wijze tot oplossing van het sociale vraagstuk heeft bijgedragen. Het was verleidelijk om met een zelfstandige arbeiderspartij te komen. Talma heeft dit als uiterste mogelijkheid overwegend, steeds tegengehouden. Het was al evenzeer bij de tegenwerking van veel christenen aanlokkelijk het socialisme te aanvaarden, of althans daarmee een nauw bondgenootschap te sluiten. Talma heeft wijzend op de vooronderstellingen van het marxisme, op materialistische fundering en klassenstrijd, ook dit steeds verworpen. Werkelijk bewandelde hij vaak een eigen weg. Zo had het voor de hand gelegen enkel vanuit de persoonlijke verantwoordelijkheid van de arbeiders redenerend, de verzekeringsplicht te construeren. Door Talma is echter steeds de nadruk gelegd op de taak der overheid die het onderdrukte beschermde maar tevens het algemeen welzijn bevorderde. Tegen de verkondigers van een verinnerlijkt christendom in heeft hij zonder ooit tot een gesecculariseerd activisme te vervallen de betekenis van het evangelie voor het openbaar leven, dus voor staat en maatschappij gehandhaafd. Daarbij is ook nooit – hoe gemakkelijk was het voor een ethisch predikant geweest – zijnerzijds gevluht in een beroep op het geweten dat christelijk-politieke verantwoordelijkheid schuwde. Men stelle Talma's houding eens tegenover zich te pas en te onpas op eigen innerlijke overtuiging terugtrekkende huidige parlementariërs. Niet alles moge verklaard zijn, Talma heeft op tijdgenoten uit onderscheiden kring – eenvoudige gemeentelieden en vooraanstaande geleerden – een diepe indruk makend, ook nadien grote invloed geëffend: hij heeft dwars tegen ervaren rechtsbeoefenaars in begrepen dat de samenleving zich al of niet met behulp van de staat diende te ordenen, hoe aanwezige natuurlijke groepsbelangen mochten worden verdedigd, indien maar de algemene rechtvaardigheid eerbiediging vond, en hoe enkeling zowel als gemeenschap geroepen waren tot vinden van levensvormen, die een evangelische keur, hoe voorzichtig men daarmee ook had te wezen, konden doorstaan.

I. A. Diepenhorst

Van minister tot veldprediker

Over het algemeen heeft hij zich goed in de hand gehouden. Er was reden geweest om naar buiten ergernis te doen blijken wanneer Kuyper niet meestemmend over de bakkerswet – hij verdween door het klapdeurtje – in de Standaard leedwezen betuigde over het verwerpen der wet omdat de minister het onderste uit de kan wilde hebben, en dat terwijl Kuyper op een beslist malle exegetische grond principieel bezwaar koesterde. Evenzo had Talma reden gehad om zich naar buiten bezeerd te tonen vanwege het nogal verzekerd optreden van dr. J. Th. de Visser, zoals ruimer aanleiding bestond jegens hem geuite verwijten hoog op te nemen. Zonder nu een

Teken nu in!! PERSONEN EN MOMENTEN uit de geschiedenis van de ARP

Verantwoording
De ARP, waardevol erfgoed

Meer dan 100 jaar...
mr. Aeneas Baron Mackay

mr. L. W. C. Keuchenius
Abraham Kuyper en de anti
revolutionaire partij
Herman Bavinck, theoloog onder
politici
mr. Theodorus Heemskerck
ds. Aritius Sybrandus Talma
Idenburg – Père noble van de
antirevolutionaire partij

dr. H. Colijn
prof. mr. Anne Anema
dr. J. Schouten, een onverzettelijk
christen politicus

Schouten en Colijn
Pieter Sjoerds Gerbrandy
Bruins Slot, een politicus die van
inzicht durfde veranderen

Honderd jaar ARP en de vrouw I, II
en III
De kleine luiden en hun grote
invloed
Een subjectief portret
De groten en de kleinen in de ARP

drs. C. Bremmer
W. F. de Gaay
Fortman
G. Puchinger
W. F. de Gaay
Fortman
I. A. Diepenhorst

G. Puchinger

R. H. Bremmer
I. A. Diepenhorst
I. A. Diepenhorst

G. Puchinger

G. Puchinger
A. M. Donner

J. van Bennekom

G. Puchinger
I. A. Diepenhorst

J. van Bennekom

F. T. Diemer-
Lindeboom

A. Vondeling
H. A. de Boer
H. Algra

Bijlagen

1. Overzicht bestuursamenstelling ARPpartij per fusiedatum
- 2a. ARP-leden in CDA-Eerste-Kamerfractie per fusiedatum
- 2b. ARP-leden in CDA-Tweede-Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
 - a) 3 april 1979
 - b) 7 april 1979
6. lijst van – alle – anti-revolutionaire bewindslieden
7. lijst van voorzitters AR-Tweede-Kamerfractie
8. Lijst van – alle – anti-revolutionaire Eerste- en Tweede-Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren dr. A. Kuyperstichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Overzicht voorzitters en secretarissen Verband van AR-gemeenten- en provinciebestuurders.
14. Register
15. Personalia

Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300 pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f 15,- gaan bedragen, exclusief portkosten. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van onderstaande bon!!

BON

ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

tektent in op de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPpartij”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon naar:
ARP-secretariaat
Antwoordnummer 66
Den Haag
(een postzegel is niet nodig).

**VERPLAATSBARE
HOUTEN GEBOUWEN**
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.

HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Tijd voor bezinning

Protestanten en katholieken in de politiek

door Bob Goudzwaard

„Ook de herberg In't Misverstand was in de jongste dagen in overeenstemming gebracht met de eisen des tijds, en in de vroegere ruimten der stallingen konden nu automobielen worden neergezet.”
uit: Antoon Coolen, *Herberg In't Misverstand*, 1977, blz. 7

Een analyse van de oorzaken

Het CDA zoals het nu reilt en zeilt, kan zeker niet worden beschouwd als een ingeslapen, half weggezakte dorpsherberg, waarin nooit iets te beleven valt. Daarvoor gaat er te veel in om. Het CDA is een politieke beweging geworden waarin zich een duidelijk élan is gaan aftekenen – in de herberg wordt gezongen en gejuicht. Er is in het CDA ook sprake van een vrij breed aanvaard politiek leiderschap – de waard achter de tapkast houdt er de orde wel in. En er bestaat zeker ook voldoende gevarieerdheid van opvattingen en meningen om er de vaart in te houden – de bel blijft rinkelen van binnenkomende en vertrekkende bezoekers.

Maar tegelijkertijd lijkt er ook reden om hier van een herberg In't Misverstand te spreken. Er komen vogels van diverse pluimage hier bij elkaar, maar verstaan ze elkaar wel echt? En wat er in de herberg wordt afgehandeld – stemt dat wel overeen met de werkelijkheid erbuiten; met de energerende wereld om ons heen? Het CDA ontstaat door het samengroeien van KVP, ARP en CHU. Een proces, toegejuicht door velen. Aanvankelijk vooral sterk bevorderd vanuit de „top” van de drie partijen, maar later steeds meer opgestuwd vanuit en overgenomen door de achterban. Maar nu het gebouw uit de steigers komt en de vlag in top staat, gaan zich geleidelijk steeds meer mensen zich afvragen of het eindresultaat nog wel klopt met de bouwtekening, en overeenstemt met wat men er aanvankelijk van had verwacht. Een nieuw élan is ontstaan, zeker. Maar is dat élan hetzelfde als de zozeer gehoopte en veronderstelde verdieping van inzicht en politieke stijl, opgebouwd uit de rijkste tradities van de drie betrokken partijen? Veeleer lijkt dat élan naar het oordeel van velen te bestaan in een welhaast kritiekloze verering van een persoonlijk leiderschap; waarbij dat leiderschap zich niet al te veel aan bestaande programma's behoeft te storen. Daarom vertoont het CDA ook nauwelijks het beeld van een partij met een gezonde vleugelvorming, aan weerszijden van een gemeenschappelijk gedragen politieke hoofdlijn. Binnen het CDA lijkt zich een strijd te voltrekken tussen degenen die zich met het gevoerde beleid willen vereenzelvigen, en degenen die er keer op keer afstand van wensen te nemen; met vaak verbitterde reacties van weerszijden. Persoonlijk schrijf ik dit zonder enige vorm van verbittering of leedvermaak. Eerder met een gevoel van verdriet. Hoe heeft dat zo kunnen groeien, hoe heeft dat eindresultaat zo kunnen ontstaan? Want dat is toch zeker niet beoogd door de mensen van de 18, van de Contactraad, toen zij voor het eerst bijeenkwamen. In gedachten zie ik hen nog zitten: van Niftrik Aalberse, Jurgens, de Zeeuw, Steenkamp en vele anderen. De bouwtekeningen van toen zagen er toen toch wel anders uit. „In de vroegere ruimten der stallingen konden

nu automobielen worden neergezet”, schrijft Antoon Coolen. Is het CDA inderdaad een herberg In't Misverstand geworden? Diverse opvattingen zijn over de recente moeiten in het CDA te beluisteren. Er zijn er die wijzen op de **groei**pijnen, die nu eenmaal elk proces van partij-organisatorische eenwording welhaast móet kenmerken. Er wordt ook gewezen op de rol van bepaalde **personen**; de opkomst van de heer Van Agt als de politieke leider van het CDA, en het wegvallen van het politiek leiderschap van Willem Aantjes. Tenslotte wordt ook de aard van de ontstane politieke **problemen** als oorzaak genoemd. Problemen zoals een sterk vertraagde economische groei en de nieuwe dimensies van het bewapeningsvraagstuk stellen elke politieke partij voor moeilijke keuzes, en dus zeker een zich nieuw vormende partij als het CDA. Zulke problemen moeten zich daar dan wel in versterkte mate laten gelden.

Deze opvattingen hebben stuk voor stuk hun waarde en betekenis. Maar naar mijn oordeel schieten zij, ook in onderlinge combinatie, toch nog als verklarende oorzaken tekort. Er ontbreekt als het ware nog een dimensie aan. Een dimensie, die op enigerlei wijze in de buurt moet liggen van het verschil in denk- en belevingswereld van protestanten en katholieken; en met name van de wijze waarop zij gewend zijn in hun eigen partij-politiek kader aan „politiek te doen.” Dat laatste moet, dacht ik, er beslist bij. Er zijn gelukkig vele geslaagde vormen van praktische samenwerking van protestanten en katholieken in ons land. ik denk aan kerkelijke, maatschappelijke en plaatselijk-politieke activiteiten van velerlei aard – al loopt het daarbinnen soms ook wel wat stroef met de onderlinge samenwerking. Maar wanneer het gaat om de „grote” politiek, en het daartoe optrekken in één partijorganisatorisch verband, is er kennelijk toch nog wat meer, wat anders, aan de hand. Juist om vormen van echte samenwerking te behouden waar dat maar mogelijk is, is het hard nodig die mogelijk diepere oorzaken van onderlinge vervreemding te onderkennen en op het spoor te komen. Want anders ontstaat steeds meer frustratie en onderlinge verbittering, die méer kan afbreken dan recentelijk is opgebouwd.

Christelijk geloof en politieke praktijk

Om die diepere oorzaken op het spoor te komen, is het goed te starten bij de spanning tussen christelijk geloof en politieke praktijk, die zich regelmatig bij alle politieke activiteiten van christenen doet gelden. Politiek is een harde wereld, waarbij de machtsvraag vaak in het centrum staat. Er doen zich uiterst complexe problemen in voor, waarbij vaak compromissen moeten worden gesloten. Er moeten steeds doeleinden worden gesteld, waarvoor men bereid moet zijn te vechten, en zichzelf te verdedigen. „Mijn Koninkrijk”, zo heeft Jezus eens gezegd, „is niet van deze wereld (kosmos), want dan zouden mijn leerlingen voor mij gestreden hebben, maar nu is mijn Koninkrijk niet van hier”. Het is een Koninkrijk van navolging op soms onbekende wegen, een Rijk van zachtmoedigheid en zelfverloochening. Komen politieke partijen daar wel ooit aan toe? En zo kan men doorgaan, en de moeilijke vragen stellen van de reikwijdte van het compromis; van de toepasbaarheid van christelijke normen binnen een overwegend niet-christelijk volk; en naar de verhouding van dwang – die altijd bij de politiek hoort – en het Evangelie dat tot vrijwillige aanvaarding oproept. De vragen zijn vele en ze

De redactie ontving dit artikel van prof. Goudzwaard. Voor wat betreft de analyse van het katholieke denken en handelen in de politiek heeft de redactie dr. W. C. M. Klijn gevraagd hierop te reageren. Deze heeft inmiddels toegezegd.

reiken diep. En ze groeien nog in omvang en klem, wanneer men zelfs maar gaat gewagen van de mogelijkheid van christelijke politiek of christelijk-politieke partijvorming. In dit verband nu is het van groot belang er op te letten, dat – ten overstaan van deze vele problemen – in de katholieke traditie van christelijke partijvorming vanouds een anderssoortig antwoord is gegeven dan in de protestantse traditie; en dat bovendien dit anderssoortige antwoord ook geleid heeft tot verschillende typen van **partijvorming**. Dit is het best duidelijk te maken door hier twee uitersten tegenover elkaar te stellen: het anti-revolutionaire partijtype, en dat van de KVP (voorheen: Rooms Katholieke Staatspartij). Beide typen „voorzagen” als het ware in een eigensoortige oplossing voor de spanning die hierboven is aangeduid. **Beide** typen konden het daarom in hun lange bestaansgeschiedenis volhouden, zonder aan overmatige pretenties of onderling gekrakeel ten onder te gaan. Maar, zoals gezegd, liep het karakter van die keuze niet onaanzienlijk uiteen.

Het katholieke partijtype

Het is onmogelijk het katholieke type van partijvorming te begrijpen zonder daarbij op de achtergrond het onderscheid te zien spelen tussen „natuur en bovennatuur”, of „natuur en genade”, dat de katholieke theologie eeuwenlang heeft beheerst en ook het denken en handelen van katholieke christenen tot op vandaag toe heeft gestempeld. Net zoals ieder mens uit lichaam en ziel bestaat, is er ook in het gehele leven steeds een natuurlijk en een bovennatuurlijk terrein te onderscheiden. Politiek hoort als zodanig tot het natuurlijke leven. Het is de activiteit die zich bekommert om het bereiken van het **doel** van de staat: de zorg om het algemeen belang. Daartoe moet macht worden gebruikt, en de meest-doeltreffende middelen worden aangewend. En daartoe dienen ook partij-organisaties. Politiek is dus een activiteit op het natuurlijke levensterrein. Maar vanzelfsprekend zijn natuur en bovennatuur geen „rijken” met waterdichte schotten. Juiste politiek veronderstelt ook verlichting, inspiratie. Daarom is het ook van belang van politici zich open stellen voor wat de kerk, als een instelling van bovennatuurlijk leven, over het natuurlijke en politieke leven te zeggen heeft, en hun gewetens daardoor laten vormen. Maar dat maakt de politicus nog geen zetbaas van de kerk. Hij gaat tewerk overeenkomstig zijn – met anderen gedeelde – inspiratie binnen het politieke leven, waarin nu eenmaal eigen wetten en (natuurlijke) normen gelden. Het klinkt als een verhaal uit een schoolboekje. Maar de konsekwenties ervan worden veelal nauwelijks doorzien, wanneer het om partijkeuze, partijpolitiek en partijorganisatie gaat. Het is een visie die nl. inderdaad leidt tot een eigen partijtype:

- 1) Wanneer politiek een natuurlijke bezigheid is en blijft, waarbij eigen wetten gelden, bestaan er weinig problemen in het gezamenlijk optrekken van christenen en

niet-christenen in één partijorganisatie. Er is een natuurlijke mate van „**openheid**”, die gegrond is in het feit, dat we nu eenmaal allemaal onderdeel uitmaken van eenzelfde natuurlijke samenleving.

- 2) Wel is natuurlijk vereist, dat er een zekere overeenstemming bestaat over de **doeleinden** waarnaar politiek gestreefd wordt: geluk, vrede, veiligheid, welzijn, en de inhoud ervan. Compromissen mógen niet alleen worden aangegaan, maar móeten ook worden aangegaan wanneer ze de gestelde doeleinden dichterbij brengen.
- 3) Het kan van waarde zijn, dat katholieke christenen, al dan niet tezamen met protestantse christenen zich afzonderlijk organiseren. Het woord „christelijk” of „katholiek”, dat daarbij dan gebruikt wordt, is echter niet zozeer inhoudelijk, als wel **sociologisch** bepaald. D.w.z.: het geeft niet zozeer een specifieke vulling aan van wat men gezamenlijk voorstaat, maar wijst veeleer naar waar men „vandaan komt” – vanuit een bepaalde groep of zuil in de samenleving.

- 4) Maar als men eenmaal de sprong naar een eigen organisatie heeft gewaagd, vergt het gemeenschappelijk doel en de gemeenschappelijke achtergrond ook, dat men bij elkaar blijft, loyaal is, en het tot stand gekomen **leiderschap** aanvaardt. Ik meen, dat deze karakterschets fair is, en dat ook de katholieke politici zich er in kunnen herkennen. Zo is het bijvoorbeeld niet toevallig, dat partijen van katholieke oorsprong vrijwel allemaal niet de naam „christelijk” dragen, maar de naam „christen-democratisch”. De politiek wordt bedreven door christenen; ze draagt niet zozeer een inhoudelijk christelijk stempel, beoogt dat althans niet – want politiek is en blijft een zaak van het natuurlijke leven. Zich er op te laten voorstaan dat men naar een inhoudelijk-christelijke politiek streeft zou aan de ene kant de politiek te weinig in haar eigen waarde laten, en zou aan de andere kant naar de Bijbelse openbaring toe te „monopoliserend” zijn. Het christelijke mag zeker in de politiek functioneren, maar dan in de gestalte van een persoonlijke inspiratiebron – die dan ook als een gegeven door anderen moet worden aanvaard. Bij de eigen gewetensvorming is overigens de kerk zijdelings steeds betrokken, o.a. in de vorm van de katholieke moraaltheologie. Het geweten is daardoor bij de katholieke politicus voor alles werkzaam als een gemeenschappelijke zaak; het is een zaak van ook daarin „samen onderweg” zijn.

Wanneer we nu aannemen, dat deze kenschets in hoofdzaak juist is, wordt daardoor meteen verklaarbaar hoe het mogelijk is geweest dat een partij zoals de KVP gedurende vele decennia onafgebroken heeft kunnen voortbestaan in de toch steeds aanwezige spanning tussen christelijk geloof en politieke praktijk. Die spanning is als het ware hierdoor verzacht, gematigd. Het is in deze visie

immers niet nodig of wenselijk, dat steeds opnieuw vanuit de volheid van het christelijk geloof naar concrete politieke oplossingen wordt „toegedacht”: die enorme geladenheid is er niet. Ook wordt het mogelijk, elkaar in de politieke praktijk te aanvaarden zoals men is; in een gezamenlijk pogen om aan natuurlijke politieke doeleinden vorm te geven, en daartoe macht zo effectief mogelijk te gebruiken. Terwijl rond het zich voordoende leiderschap ook op natuurlijke wijze een eenheid kan groeien; een eenheid die zich ook zoveel mogelijk naar buiten toe manifesteert. Huidige CDA congressen staan nog goeddeels in het teken van die traditie. Maar ook oproepen zoals die van het CDA kamerlid van den Broek om zich steeds te blijven scharen om fraktiemeerderheden worden tegen deze achtergrond verstaanbaar. Het is geen uiting van iemand, die staat in een andere traditie van gewetensvorming; een traditie waardoor de KVP vele jaren onafgebroken heeft kunnen blijven voortbestaan.

Het anti-revolutionaire partijtype

Partijen zoals de ARP staan in een andere traditie: de reformatorische. Daarin – en zeker in de Calvinistische variant – is geen sprake van een tweedeling van het leven in natuur en bovennatuur. Alle levenskringen, ook kerk en staat, worden daarin gezien in een rechtstreekse verhouding van dienst en gehoorzaamheid aan God, volgens door Hem voor elk levensterrein gestelde normen. Ook de politicus oefent zijn taak als een roeping uit, coram Deo, rechtstreeks voor het aangezicht van God. En daarom wordt ook partijorganisatie in deze traditie als een principiële zaak gezien. Kiest men voor christelijke partijorganisatie, dan zal dat woord „christelijk” daarin voor alles **inhoudelijk** moeten functioneren. Maar is dan daarmee de spanning tussen christelijk geloof en politieke praktijk niet tegelijkertijd weer volop terug? Hoe is het in vredesnaam mogelijk geweest, dat een zo eigenzinnig volksdeel als het calvinistische het toch goeddeels 100 jaar met elkaar in één partijverband heeft kunnen uithouden? Men zou dan om de vijf jaar minstens één splitsing hebben moeten verwachten – maar die hebben zich niet of nauwelijks voorgedaan.

De verklaring van dit raadsel is niet gelegen in de grote lauwheid of gemoedelijkheid van de AR achterban – die bestaat niet of nauwelijks (wat voor wat de gemoedelijkheid betreft spijtig is). Het AR partijtype is hier van doorslaggevende betekenis geweest. Dat partijtype is allereerst principieel, normatief bepaald. Maar dan wel op

Vervolg op pag. 7

Tijd voor bezinning

Vervolg van pag. 6

een heel specifieke wijze – namelijk door het van meet af aan onderkennen van een afzonderlijk **overheidsambt**. De staat heeft er de zorg voor, dat het publieke leven in gerechtigheid in stand gehouden wordt. Groen van Prinsterer schreef het reeds meer dan een eeuw geleden: Onze taak is niet in de Tweede Kamer te evangeliseren, maar gerechtigheid te bedrijven. Die norm is bepalend voor alle politiek. Dat bepaalt ook de bevoegdheid van de staat om macht aan te wenden – ook de macht van het zwaard. Maar buiten die norm van het recht voor het openbare leven heeft de overheid geen enkel recht, geen enkele bevoegdheid. Want dan zou ze de levenssfeer van andere samenlevingskringen aantasten – de „sovereiniteit in eigen kring” niet eerbiedigen.

Het is die visie op de beperkte en gerichte overheidstaak, die de antirevolutionairen bijeen heeft gehouden. Want daardoor kon steeds het dodelijk misverstand worden voorkomen, als zou door het politiek handelen ooit het Koninkrijk van God op deze aarde kunnen neerdalen. De politiek brengt het Evangelie of het Koninkrijk niet. Ze heeft een veel bescheidener rol: de voorwaarden te scheppen voor een vreedig en rechtvaardig samenleven van mensen, waardoor ook de Evangelieprediking kan voortgaan. De overheidstaak is ook in die zin beperkt, dat niet wordt gepoogd aan de bevolking als geheel de christelijke moraal op te leggen. Dwang hoort niet thuis bij geestelijke zaken. De staat heeft iedereen als onderdaan in gelijke rechten te aanvaarden, ongeacht zijn overtuiging. Vandaar, dat Kuiper uiterst behoedzaam was in het gebruik van een uitdrukking als „christelijke politiek”. En de term „Evangelische politiek” komt bij mijn weten in zijn geschriften in het geheel niet voor. Ik citeer uit „Ons Program” (editie 1907, blz. 80): „De „staat” is niet het „Koninkrijk Gods” en het „Koninkrijk Gods” kan zich niet persen laten in de enge vormen van het staatsleven. En elk streven om in die zin een „christelijke staat” te doen herleven, verwerpen we dan ook met beslistheid”. En even verder: „De staat is voor deze tegenwoordige aardse bedeeling, en heeft voor de eeuwige huishouding der menscheit hoogstens een voorbereidend karakter”. Het **wets**-standpunt stond voor Kuiper centraal. En Kuiper ging daarin zelfs zover, dat hij stelde dat liberalen en antirevolutionairen tezamen van mening zijn dat de overheid zich niet met geestelijke zaken mag bemoeien – waar „bij de liberalen dit oordeel ... steunt op de overweging, dat de overheid te goed is voor de godsdienst, en bij ons op de overtuiging dat de godsdienst te goed is voor de overheid” (blz. 82)! Toch was van deze visie **niet** een neutrale, godsdienstloze politiek het gevolg. Kuiper stond die ook zelf allerminst voor. Op alle Anti-Revolutionaire bijeenkomsten ging de Bijbel open, en er werd ook in onderlinge discussies steeds op de Bijbel teruggegrepen. Maar dan wel steeds ten opzichte van één centrale vraag: wat is nu eigenlijk **gerechtigheid** in Bijbelse zin? Dat was de trechter, omdat anti-revolutionairen wisten, met de **overheidstaak** bezig te zijn. Ook in dit partijtipe dus is er die verzachting, of opheffing van een mogelijk onduidelijke spanning tussen christelijk geloof en concreet politiek handelen. Het buigen onder de rechtvaardigheidsnorm was het beslissende oriëntatiepunt – Niet zozeer een gemeenschappelijke overtuiging over na te streven politieke **doeleinden**. En daarbij was men zich steeds bewust van de grenzen van de staat – die uit zijn karakter van dwanginstituut voortvloeit. De politieke pretenties van anti-revolutionairen waren daardoor noch hemelbestormend, noch wereldvernieuwend. Maar wel was en bleef de politiek normatief bepaald, en

zo aan de Bijbel gebonden. Niet via de trechter van een min of meer onbestemde inspiratiebron, maar via de vraag naar rechtvaardigheid in Bijbelse zin – d.w.z.: pogend recht te doen aan weduwen, wezen, vreemdelingen, en met een nadrukkelijke rechtvaardigheidstoets ten aanzien van alle middelen die de overheid als machtsmiddelen inzet. Alleen in die beperkte betekenis werd vroeger in de ARP van christelijke politiek gesproken.

Het CDA-partijtipe: verzoening aan twee werelden?

In het CDA hebben protestanten en katholieken elkaar proberen te vinden, vanuit hun zo verschillende belevingswerelden van de politiek. Ik vind het nog steeds een voorrecht daarbij betrokken te zijn geweest – al is de **wezenlijke** achtergrond van de zich steeds herhalende moeiten en problemen pas geleidelijk en in zekere zin te laat tot me doorgedrongen. Want discussies over „openheid” en wat dies meer zij raakten in feite niet de kern van de zaak. Twee complete belevingswerelden ontmoeten elkaar, elk met hun **eigen** type van partijgrondslag en partijorganisatie. En terwijl de discussies over die partijgrondslag en partijorganisatie gingen, en over politieke doelstellingen geleidelijk meer overeenstemming werd bereikt, werd over de **bron** van de oorspronkelijke **verschillen** in politieke organisatie en stijl in feite niet of nauwelijks gesproken. Dat element van het noodzakelijk gesprek week zeker in de latere ontwikkeling finaal naar de achtergrond. En daar nu ligt voor mij de belangrijkste oorzaak van het ontstaan van het CDA als een herberg in 't Misverstand, waarin men over en weer elkaar zo moeilijk blijkt te kunnen verstaan en te respecteren; alsmede voor het feit, dat, om met Wim Kan te spreken, het CDA de enige partij in Nederland is, die al tijdens zijn ontstaan verschillende keren uit elkaar is gevallen. Die stelling vraagt uiteraard om een bewijs.

De **eerste** helft daarvan wordt gevormd door de geschiedenis van het CDA. Het was, gezien vanuit hun traditie, verklaarbaar, dat de katholieke politici aandrongen op samenvoeging, méér dan op samenwerking, om daardoor de gezamenlijke doeleinden beter te kunnen vervullen. Het was eveneens verklaarbaar, dat zij daartoe een „open partijtipe” wensten, en beducht waren voor een partijgrondslag en een partijprogramma met een uitdrukkelijk „christelijk” karakter. Maar daartegen kwamen de ARP en de CHU in verzet. Zij wensten vanuit hun achtergrond – eveneens verklaarbaar – geen „sociologisch” partijtipe, maar één van inhoudelijk principiële aard, met een spits naar de eigen rol en plaats van de overheid. Dat laatste wilde de KVP weer niet. De **doelen** die wij voor de gehele **samenleving** wensen zouden de kern van de overeenstemming moeten zijn.

Het is niet moeilijk in te zien, dat, wanneer men het in zo'n situatie toch probeert het hoe dan ook eens te worden – men was immers reeds zolang samen in gesprek – geen partijtipe kan ontstaan, dat ofwel de stabiliteit kent van het katholieke partijtipe, ofwel dat van het reformatorische/antirevolutionaire type. De protestanten hebben – weinig fraai, zeg ik achteraf – de katholieken over de streep getrokken om een christelijke grondslag te kiezen, met een compromisoplossing op het punt van de „openheid”. De katholieken hebben de protestanten over de streep getrokken om het program en de uitgangspunten te betrekken op de samenleving als geheel, en naast het motief van de gerechtigheid bijv. ook dat van de solidariteit, en de verantwoordelijkheid te zetten. Zo kwam er uiteindelijk toch iets gemeenschappelijks tot stand. Maar daardoor is het wel een partijtipe geworden, dat weer **midden** in de

spanning staat tussen geloof en politiek! Het is nu een partij type, waarin enerzijds mensen zich verlaten voelen wanneer ze zich op de grondslag beroepen en geen gehoor krijgen, en anderzijds mensen in de politieke praktijk geïrriteerd raken door „christelijke” achtervolgingspogingen. De zogenaamde „politieke overtuiging” moet nu proberen als dam die golven te keren. Maar een kind kan aanvoelen dat dat niet lukken zal. Want terwijl de inhoud van die zgn. politieke overtuiging – neergelegd in een nieuw program van uitgangspunten – voor de één volstrekt secundair is ten opzichte van de Bijbelse openbaring als het eigenlijke richtsnoer van het politieke handelen (de protestantse visie), is die politieke overtuiging voor de ander (vanuit b.v. de katholieke visie) de eigenlijke basis van het politieke optreden; het beslissende hof van appel, waartoe men zich moet verplichten op straffe van niet mee te kunnen doen. Op deze wijze is b.v. het bondgenootschappelijk verband van de NAVO in het huidige CDA program van uitgangspunten, met bijbehorende toelichting, veilig gesteld. Maar wat zal dan van het CDA komen, nu het in dat enorme spanningsveld tussen christelijke grondslag en politieke praktijk zijn weg moet pogen te vinden? Ik dacht dat de oplossing zich al is gaan aftekenen. Wil het CDA organisatorisch blijven bestaan, dan zal het ofwel alsnog een principiële ommekeer moeten doormaken in de richting van het reformatorische partijtipe – wat mij gezien de voorgeschiedenis uitgesloten lijkt – ofwel praktisch steeds meer toegroeien naar een middenpartij van CDU-karakter. Waarbij de praktische doeleinden voorop staan; het compromis alle interne tegenstellingen moet goedmaken; en het verwijzen naar een christelijke basis of naar de Bijbel alleen dáár plaatsvindt, waar het een achterban bevredigen kan en geen politieke tegenstellingen oproept. Ik geloof dat ik niet de enige ben, die dat niet zal (kunnen) meemaken. Ik vermoed, dat niet weinig leden van de ARP, en ook diverse leden van de CHU, in dat proces zullen gaan afhaken, moegeworden van de CDA congressen waaraan ze wellicht aanvankelijk nog met enige kunstmatige animo hebben meegedaan.

De praktische politieke problemen

Dat het CDA niet goed wekomt uit de praktische grote problemen van vandaag vanwege dezelfde erfelijke belasting, is de tweede helft van het bewijs. De **kernwapendiscussie** is een goed voorbeeld. Het is een discussie, die eerder in de ARP dan in de KVP van de grond is gekomen. Begrijpelijk – want voor anti-revolutionairen was, ondanks hun grote verschillen daarover, toch allereerst de vraag naar de aard van het overheidsgezag in het geding, en de vraag naar de gerechtigheid van de **middelen** die men voor zijn eigen veiligheid gebruikt. Omdat het hier ging over de rechtvaardigheidsnorm, is de discussie op dit vlak in de ARP van meet af aan gevoerd met een open Bijbel. Die had hier immers voluit een gezaghebbende stem, overeenkomstig de beste AR tradities. Maar het is ook begrijpelijk, dat binnen de KVP dit gehele vraagstuk van de aanvang af anders moest liggen. Het wapenvraagstuk, en vraagstukken van bondgenootschappelijke samenwerking, zijn immers in die traditie voor alles politieke doelmatigheidsvraagstukken. Het natuurlijke doel is dat wij voor veiligheid zorgen, en de middelen inzetten die daarvoor nu eenmaal nodig zijn. Zo moest het beroep op de Bijbel voor menig katholiek politicus wel overkomen als een poging zich in te dringen in het geweten van de ander; als een soort diskwalifikatie van de inspiratiebron van de ander. En de opmerking dat het hier toch gaat om de

Prof. Goudzwaard en minister de Koning op de laatste AR-Partijraad tijdens de bespreking van het Program van Uitgangspunten

inhoud van de gerechtigheidsnorm zelf vermag dan nauwelijks meer indruk te maken. Vanuit katholiek gezichtspunt moest hier wel het gevaar dreigen van een te nauwe verbinding van Evangelie en politiek. Waarom, zo werd ook vanuit die hoek tegen de kerken gezegd, benadert U het veiligheidsvraagstuk niet meer **politiek**; met meer begrip voor het feit, dat het politieke doel van onze veiligheid nu eenmaal met zo effectief mogelijke middelen gediend moet worden? Twee stijlen van politiek bedrijven kwamen zodoende in botsing. En degenen die zich daarbij t.a.v. de geoorlooftheid van de middelen op hun rechtvaardigheidsbesef (of geweten) beriepen, kwamen op een ongeoorloofde wijze in het nauw. Naar reformatorische opvatting is de staat zowel begrensd in zijn taken, als in de middelen die worden gebruikt. Totalitaire staatsdoelen worden daarin afgewezen, maar ook totalitaire middelen – middelen die geen onderscheid meer toelaten bij hun mogelijke aanwending tussen schuldig en onschuldig. En het is juist die mogelijkheid van een daadwerkelijke **aanwending** van massaverwervingswapens (de idee van een zgn. beperkte nucleaire oorlog) die dan voor velen een principiële, niet te overschrijden grens markeert.

Nederlandse ambassade

De **Israëlkwestie** kan als tweede recente voorbeeld worden genoemd. Het CDA stond hier voor de vraag, of kon worden overgegaan tot overplaatsing van de Nederlandse ambassade naar buiten Jeruzalem. Omdat de ambassade lag op Israëlijs grondgebied, en Nederland daar reeds vanouds zijn diplomatieke vestiging had, was van meet af aan duidelijk dat het enige motief tot zulk een daad kon zijn het toegeven aan de druk van de Arabische staten, met hun „olie” achter de hand. Het besluit van de Veiligheidsraad vormde onvoldoende grond tot zo'n besluit: het was immers eveneens onder dezelfde druk tot stand gekomen, waarbij van de kant van de Nederlandse regering was „ge-lobby'd” om een Amerikaans veto te voorkomen. In zo'n situatie is voor een principiële politiek geen weg terug maar alleen voor een pure „doelmatigheids” politiek. Op zo'n ogenblik kan en mag niet worden toegegeven aan druk, en behoren morele standaarden – of liever: de gerechtigheidsnorm – de doorslag te geven. Die weg is echter door het CDA niet gekozen. Maar zeker is, dat daardoor niet alleen toekomstige nieuwe chantagedaden worden uitgelokt, maar daardoor ook een wezenlijke internationale vriendschapsband is beschadigd. Zo'n stijl van politiek bedrijven mikt te veel op wat haalbaar is, en houdt te weinig rekening met wat voor elk overheidshandelen normatief verplichtend is. Daarom is het ook een stijl van politiek zonder **echte** toekomst. Het is ongetwijfeld zeker, dat de CDA opstelling in dezen velen nog verder van het CDA heeft vervreemd. Wij zijn als land onder het boycotwapen gezwich. Het is een wapen, dat mikt

op de karakterloosheid van degenen die er door getroffen worden. Moet daarom ook niet hardop de principiële vraag worden gesteld, of een dergelijk wapen „Überhaupt” wel thuishoort bij de door de overheid in te zetten strijdmiddelen? Is het niet een middel, dat primair komt uit het arsenaal van de „totale oorlog”-ideologie?

De moraal

Uit het voorgaande behoort een moraal te worden getrokken. En die moraal vormt tegelijkertijd de kern van wat ik door deze bijdrage zeggen wil. Het CDA wordt gehinderd door zijn eigen geboortefouten. Het dreigt keer op keer in onderlinge tegenstellingen te verzanden, waarbij de tegenstellingen – die verband houden met een verschil in achtergrond en politieke stijl – zo hoog kunnen oplopen, dat de politieke samenwerking en verstandhouding tussen protestanten en katholieken eerder door geschaad dan gebaat wordt. Daarbij ligt het organisatorisch karakter en het politieke profiel van het CDA al zozeer vast, dat het eenvoudig niet reëel is om nog een kentering in deze gehele ontwikkeling te verwachten. In zo'n situatie geldt voor degenen, die dit oordeel in wezen delen en een directe politieke verantwoordelijkheid dragen, een keuze voor de hand. Enerzijds is mogelijk dat zij het CDA voor nu én voor later aanvaarden voor wat het is, for better or for worse, in de loyaliteit waarop een politieke partij ook tegenover zijn vertegenwoordigers aanspraak mag maken. Het eventueel ensceneren of in gedachten houden van mogelijk toekomstige breukpunten past daarbij niet, en is trouwens ethisch zonder meer verwerpelijk. Men doet zijn eigen geweten geweld aan, wanneer men zo innerlijk verdeeld een partijlidmaatschap beleeft en een gemeenschappelijke verkiezingsstrijd ingaat. Dat mag men zichzelf, noch anderen, aandoen. Anderzijds is er de mogelijkheid, dat men het proces van onderlinge verwijdering geen verder kansen wil geven door uit te treden uit het CDA; zichzelf en anderen respecterende. Het kan lijken op een vlucht, op een niet-konsekvent blijven. Maar wie in de afweging van mogelijke schades met name het kwaad van steeds verdergaande onderlinge bittering vreest, zal in zijn eventuele stap om niet verder in het CDA mee te doen ook door velen van zijn achterban uitstekend begrepen worden. Forceren helpt dan niet. Voor ieder geldt dat hij soms moet aandurven welbewust zijn verlies te nemen. Vooral geldt dat, wanneer een mogelijk herstel in het vooruitzicht ligt – ook al behoeft dat het verlies nog niet weg te nemen. En bij dat woord „herstel” denk ik dan met name aan de mogelijkheid, dat een partijtipe naar anti-revolutionair model, maar dan in breed-oecumenische zin, wellicht nog voor de Nederlandse politiek behouden zou kunnen blijven. Ik denk dan bewust niet aan een „evangelische” partijtipe als mogelijk alternatief. Dat zal door haar messianistisch karakter en overtrokken verwachtingen van wat de politiek vermag, in de kortste keren aan onderlinge spanningen ten onder gaan.

Provinciale organisatie Utrecht

Grote Provinciale vergadering van de A.R.P. op **maandag 29 september 1980** in een zaal van het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht, ingang Croeselaan, 's avonds om acht uur.

Spreker de heer **H. A. de Boer**, voorzitter van de A.R.P. en lid van de Tweede Kamer.

Wij sluiten die avond het werk van de Provinciale Organisatie af. Alle leden zijn welkom.

CDA Zeeland

Vergadering op maandag 22 september 1980. Aanvang 19.30 uur in de Prins van Oranje te Goes.

Agenda:

19.30 uur: Opening.

Bespreking/Goedkeuring fusieprotocol door de afzonderlijke partijen.

Wat verder ter tafel komt.

Sluiting.

20.30 uur: Opening CDA-vergadering. Tekening fusiestukken.

Toespraak: **drs. M. Smits** (na 11 oktober CDA-secretaris).

Pauze.

Slotwoord **drs. H. Eversdijk**

(fractievoorzitter).

Sluiting.

CDA Kamerkring Leiden organiseert politieke basiscursus

Plaats van samenkomst: Hotel Toor, Stationsplein 2 in Alphen aan den Rijn.

Datum: zaterdag 20 september 1980.

Aantal deelnemers: maximaal 25

(datum van inschrijving bepalend).

Deelnemersbijdrage in de kosten

(incl. lunch): f 5,-.

Programma (cursusleider dr. W. L. M. Adriaansen).

09.15: Ontvangst en koffie.

09.30-10.30: Politiek bedrijven in Nederland, Plaatsbepaling CDA in de Nederlandse politiek.

Inleiding door mevr. E.

Sleyser-Tegelaar, directeur van de Savornin Lohman Stichting.

10.30-11.30: Discussie in kleine

groepen over de inleiding en over een vooraf aan de deelnemers toe te zenden document.

11.30-12.30: Rapporteurs

discussiegroepen brengen verslag uit, waarna bespreking door voltallige

discussiegroep.

12.30-13.30: Gezamenlijke lunch.

13.30-14.30: CDA-organisatie, nu en in de toekomst. Korte inleiding met

discussie.

14.30-15.15: De grondslag van het

CDA en toepassing in de praktische

politiek. Inleiding door de heer H. C.

Coupré, lid van de Tweede Kamer

fractie van het CDA.

15.15-16.00: Evaluatie.

Inschrijving voor deze cursus bij: mevr.

M. E. B. de Goeij-Smulders,

Eendendreef 70, 2665 TB Bleiswijk,

telefoon 01892-4472.

Aan de ARP-kiesverenigingen, Aan de CHU-kiesverenigingen, Aan de KVP-afdelingen, Aan de CDA-verbanden, die géén fusieprotocol hebben ingediend

Betreft: procedure i.v.m. nog niet ontvangen fusieprotocol.

Geacht bestuur,

Zoals u bekend zal zijn vereist de fusie van het CDA op 11 oktober a.s. dat ook de ARP- en CHU-kiesverenigingen en KVP-afdelingen op gemeentelijk niveau moeten fuseren.

Reeds herhaalde malen bent u via brieven alsook via publikaties in de partijbladen geattendeerd op de noodzaak hiervan. Tevens bent u in het bezit gesteld van een zogenaamd fusie-protocol met de daarbij behorende bijlagen.

Aangezien wij tot op heden bedoelde fusieprotocol met bijlagen niet van u mochten ontvangen, zien wij ons – gezien de naderende fusiedatum – genoodzaakt tot onderstaande procedure. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt voor gemeenten waar reeds een CDA-verband functioneert (A) en daar waar dat niet nog het geval is (B).

A. Procedure voor gemeenten waar reeds een CDA-verband functioneert

Voor gemeenten, waar reeds een CDA-verband functioneert, wordt van onderstaande procedure uitgegaan.

a) bestaande ARP- en CHU-kiesverenigingen en KVP-afdelingen ter plaatse worden geacht op 11 oktober a.s. te zijn opgeheven en volledig te zijn opgegaan in een gemeentelijke CDA-afdeling;

b) met ingang van 11 oktober a.s. worden de rechten en verplichtingen (bezittingen en schulden) van de ARP- en CHU-kiesverenigingen en KVP-afdelingen ter plaatse geacht te zijn overgenomen door de gemeentelijke CDA-afdeling;

c) de voorzitter, de leden van het dagelijks bestuur en van het bestuur van het gemeentelijk CDA-verband worden geacht per 11 oktober a.s. rechtsgeldig benoemd, resp. verkozen te zijn voor de eerste zittingsperiode van de gemeentelijke CDA-afdeling;

d) alle opvolgingsafspraken, getroffen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 en betrekking hebbend op de raadsperiode 1978-1982, blijven ook na 11 oktober gehandhaafd.

Met andere woorden: bij een tussentijdse vakature in de gemeenteraadsfractie geldt tot aan de eerstvolgende raadsverkiezingen dat de opvolging geschiedt naar de voormalige partijherkomst.

B. Procedure voor gemeenten waar geen CDA-verband functioneert

In gemeenten, waar in het verleden nog geen CDA-verband werd opgericht, wordt van onderstaande procedure uitgegaan.

a) bestaande ARP- en CHU-kiesverenigingen en KVP-afdelingen ter plaatse worden geacht op 11 oktober a.s. te zijn opgeheven en volledig te zijn opgegaan in een gemeentelijke CDA-afdeling in oprichting;

b) met ingang van 11 oktober a.s. worden de rechten en verplichtingen (bezittingen en schulden) van de ARP- en CHU-kiesverenigingen en KVP-afdelingen ter plaatse geacht te zijn overgenomen door de gemeentelijke CDA-afdeling in oprichting;

c) de besturen van de tot aan 11 oktober bestaande ARP-/CHU-kiesverenigingen en KVP-afdelingen zijn er voor verantwoordelijk dat binnen 6 maanden na de fusiedatum een nieuw bestuur van de gemeentelijke CDA-afdeling in oprichting wordt gekozen volgens de procedure vermeld in het standaardreglement voor de gemeentelijke afdeling.

d) alle opvolgingsafspraken, getroffen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 en betrekking hebbend op de raadsperiode 1978-1982, blijven ook na 11 oktober gehandhaafd. Met andere woorden: bij een tussentijdse vakature in de gemeenteraadsfractie geldt tot aan de eerstvolgende raadsverkiezingen dat de opvolging geschiedt naar de voormalige partijherkomst.

Zonder uw tegenbericht vóór 11 oktober a.s., gaan wij ervan uit dat u met deze procedure hebt ingestemd.

Met vriendelijke groet en hoogachting,
namens het Secretarissen-Overleg,
mr. J. G. H. Krajenbrink,
secretaris CDA

Bovenstaande brief is op 1 september naar de betrokken partijorganen verzonden.

Benoemingen burgemeesters

Bij Koninklijk besluit van 2 september no. 2, is met ingang van 1 oktober 1980 benoemd tot burgemeester van de gemeenten Brandwijk, Molenaarsgraaf en Wijngaarden: de heer G. W. Abbring, te Wijngaarden. De heer Abbring, die 46 jaar is, is NH en lid van het CDA. Hij is thans wethouder/loco-burgemeester van Wijngaarden. De heer Abbring volgt als burgemeester van Brandwijk c.a. de heer S. Top op, aan wie met ingang van 1 september 1980 eervol ontslag is verleend wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Bij Koninklijk besluit van 2 september 1980 no. 3, is met ingang van 1 oktober 1980 benoemd tot burgemeester van de gemeente Rhenen: de heer J. Schoonderbeek te Bilthoven. De heer Schoonderbeek, die 54 jaar is, is Chr. Geref. en lid van het CDA. Hij volgt als burgemeester van Rhenen de heer T. M. H. Bijleveld op, aan wie met ingang van 1 mei 1980 eervol ontslag is verleend i.v.m. gebruikmaking van de zgn. VUT-regeling.

Agenda opheffingspartijraad ARP 27 september '80 te Amsterdam

1. Opening en openingsrede partijvoorzitter.

2. Mededelingen en ingekomen stukken (80/427).

3. Vaststelling besluitenlijst voorjaarspartijraad d.d. 7 juni 1980 (meegezonden) (80/423).

4. **Behandeling en vaststelling c.q. goedkeuring jaarrekeningen**

4.1. jaarrekening 1979 ARPPartijstichting (zalm).

4.2. jaarrekening 1979 dr. A. Kuypersstichting (paars/rose).

4.3. jaarrekening 1979 St. Kader en Vormingswerk ARP (blauw).

4.4. jaarrekening 1979 Arjos (groen).

5. **CDA-zaken**

5.1 samenstelling AR-delegatie naar CDA partijraad en CDA-congres per fusiedatum (80/395).

Vaststelling verdeling AR-kandidaten over in te dienen CDA-lijsten bij eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen (overeenkomstig art. 7 lid 4 reglement voorbereiding kandidaatstelling Tweede Kamer).

6. **Ontbinding ARP**

Mededeling stemmingsuitslag onder AR-kiesverenigingen en stemhebbende leden partijraad te zamen, aangaande de fusie in het CDA per 11 oktober 1980 en het per gelijke datum ontbinden van de ARPPartij en de ARPPartijstichting.

(overeenkomstig art. 32 lid 11 van de AR-partijstatuten en art. 14 lid 1 van de statuten van de ARPPartijstichting).

7. Aanstelling van de (huidige) leden van het AR-dagelijks bestuur tot leden van de zgn. liquidatiecommissie van de Anti Revolutionaire Partij.

8. Besluit in verband met sluiting der financiële boeken ARPPartij per 10 oktober 1980 om de uiterlijke datum waarop partij-organen de mogelijkheid hebben eventuele aanwezige (financiële) tegoeden op te vragen, te stellen op 31 december 1980. (Beschikking over tegoeden is slechts mogelijk indien aan de verplichtingen is voldaan).

9. Delegatiebesluit aan AR-dagelijks bestuur tot besluitvorming over het onderbrengen van en het stellen van voorwaarden ter zake het ARPPartij-archief en de AR-partijdocumentatie, alsmede ter zake het door diverse partij-organen in bewaring gegeven archief.

10. Delegatiebesluit van AR-dagelijks bestuur tot vaststelling van de besluitenlijst van de (ze) AR-najaarspartijraad d.d. 27.9.1980 alsmede tot vaststelling van het beknopte jaarverslag van de ARPPartij vanaf januari 1980 tot de ontbindingsdatum.

11. RONDVRAAG

Opheffing ARP

12. Toespraak mr. W. F. de Gaay Fortman bij gelegenheid van de opheffing van de ARPPartij.

LUNCHPAUZE

13. Politiek ronde tafel/forumgesprek, met discussie door partijraad, op basis van de hoofdthema's van Program van Uitgangspunten en ontwerp-verkiezingsprogram van het CDA, belicht vanuit de Anti-Revolutionaire grondbeginselen en visie op de overheid(s)taak. Medewerking van o.a. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, staatssecretaris van CRM, mr. W. Aantjes, lid CDA-programmacommissie, drs. B. Beumer, delegatievoorzitter Nederlandse Christen-Democratische Europarlementariërs, drs. P. Bukman, lid AR-dagelijks bestuur en toekomstig partijvoorzitter CDA.

14. Aanbieding eerste exemplaar „Personen en momenten” uit de geschiedenis van de ARPPartij.

15. **Slottoespraak** en dankwoord drs. J. de Koning, minister van Ontwikkelingssamenwerking, en eerste AR-kandidaat op de CDA-lijst van de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen.

16. **Sluiting**

NA AFLOOP INFORMELE RECEPTIE IN DE ONTVANGSTHAL VAN HET RAI-CONGRESCENTRUM VOOR ALLE DEELNEMERS AAN DEZE AR-SLOTBIJENKOMST.

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch ± f 17,50).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum: ...-...-1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARPPartij-secretariaat, dr. Kuypersstraat 3, Den Haag.

Standaard reglement gemeentelijke afdeling CDA

I: Naam, zetel en werkgebied

Artikel 1

1. De gemeentelijke afdeling is het verband van het Christen Democratisch Appèl, hierna te noemen CDA, binnen een gemeente;
2. De afdeling is gevestigd ten huize van de secretaris;
3. De grenzen van het werkgebied der afdeling worden gevormd door de grenzen der gemeente

II: Grondslag

Artikel 2

De afdeling aanvaardt de Heilige Schrift als richtsnoer voor het politiek handelen.

III: Doel, middelen en taken

Artikel 3

De afdeling streeft naar een maatschappij waarin de bijbelse gerechtigheid gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend; zij legt haar concrete doeleinden vast in een actieprogramma, dat gebaseerd dient te zijn op het Program van Uitgangspunten en richt zich daarmee uitdrukkelijk tot de samenleving zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering.

Artikel 4

De afdeling wil op basis van de in artikel 2 genoemde grondslag haar doel bereiken door het bevorderen van de bezinning op en de verdieping, vernieuwing en verbreiding van de christen-democratische gedachte met alle middelen, welke haar ten dienste staan, met name door uitvoering van de volgende taken:

1. allen, die instemmen met grondslag en doel van het CDA te brengen tot samenwerking;
2. de burgers in haar werkgebied de opvattingen van het CDA regelmatig onder de aandacht te brengen, o.a. door voorlichting en kadervorming;
3. het stellen van kandidaten voor het lidmaatschap van de gemeenteraad, overeenkomstig de procedure vastgelegd bij de statuten van het CDA, de indiening van de aldus verkregen CDA-kandidatenlijst en het naar vermogen bevorderen van de verkiezing van de gestelde kandidaten;
4. de vaststelling van een politiek werkprogramma, zulks met een landelijk op te stellen modelprogramma als leidraad;
5. de instelling van een permanente activiteiten- en propagandacommissie;
6. de bevordering van de samenwerking van de in de gemeenteraad via de kandidatenlijst van het CDA gekozen gemeenteraadsleden onderling en van die tussen deze raadsleden en de afdeling. Zo mogelijk wordt het werk der raadsleden ondersteund door instelling van één of meer fractiebegeleidingsgroepen;
7. te bevorderen, dat ook in andere vertegenwoordigende lichamen vertegenwoordigers van het CDA worden gekozen;
8. met instemming van het partijbestuur – indien dit voor de realisering van de doelstelling bevorderlijk is – (doen) instellen, vormen en versterken van wijk- c.q. dorpsafdelingen binnen de gemeente en bevordering van de samenwerking van deze verbanden;
9. in overleg en met instemming van het partijbestuur (doen) aangaan van een intergemeentelijk samenwerkingsverband;
10. het houden van, al dan niet besloten (leden)vergaderingen;
11. het uitvoeren van alle andere taken haar bij of op grond van CDA-statuten of reglementen opgedragen.

IV: Leden

Artikel 5

De gemeentelijke afdeling wordt

gevormd door de in de gemeente woonachtige, bij het landelijk partijsecretariaat geregistreerde, CDA-leden.

Artikel 6

1. Elk lid heeft toegang tot de algemene ledenvergadering;
2. Elk lid is gerechtigd aan de beraadslagen deel te nemen, te stemmen, amendementen en moties in te dienen en – onverminderd het bepaalde omtrent kandidaatstelling en reglementswijziging – voorstellen te doen.

IV: Van het roeyement

Artikel 7

Een lid kan geroyeerd worden door het partijbestuur op voordracht van de gemeentelijke afdeling. Een voorstel tot voordracht voor roeyement van een lid moet bij het bestuur van de gemeentelijke afdeling schriftelijk en met redenen omkleed ingediend worden. Het bestuur van de gemeentelijke afdeling geeft het betrokken lid met redenen omkleed onmiddellijk schriftelijk kennis van het ingediende voorstel, danwel van het voornemen van het bestuur een voordracht voor roeyement bij het partijbestuur in te dienen. Het betrokken lid kan zich binnen vier weken na de dagtekening van deze kennisgeving schriftelijk bij het bestuur van de gemeentelijke afdeling tegen het ingediende voorstel verweren. Het betrokken lid kan zijn schriftelijk verweer mondeling toelichten.

Artikel 8

Van een besluit van het bestuur van de gemeentelijke afdeling tot voordracht voor roeyement wordt onmiddellijk aan het betrokken lid schriftelijk mededeling gedaan. Deze mededeling wordt aangezekend verzonden. Het betrokken lid kan binnen vier weken na verzending van deze mededeling schriftelijk tegen het besluit van het bestuur van de gemeentelijke afdeling in beroep gaan bij het bestuur van de kamerkring, waaronder de gemeentelijke afdeling ressorteert. Het bestuur van de kamerkring stelt het beroep in handen van de in artikel 9

van dit reglement bedoelde commissie van beroep, wiens uitspraak bindend is. Het instellen van het beroep heeft schorsende werking.

Artikel 9

In voorkomende gevallen stelt het bestuur van de kamerkring, waaronder de gemeentelijke afdeling ressorteert, een commissie van beroep in, bestaande uit drie CDA-leden, die geen lid zijn van de betreffende gemeentelijke afdeling en tevens niet op enigerlei wijze betrokken zijn bij het voorliggende geschil. Deze commissie doet uitspraak over het krachtens artikel 8 ingestelde beroep. Zij brengt haar uitspraak ter zake binnen vier weken na verzending van het beroepsschrift schriftelijk ter kennis aan klager en aan het bestuur van de gemeentelijke afdeling en aan het bestuur van de betrokken kamerkring. De commissie bepaalt zelf haar werkwijze met inachtneming van de bepalingen van de statuten en reglementen van het CDA. Alle kosten komen voor rekening van de betreffende gemeentelijke afdeling.

V: Organen van de afdeling

Artikel 10

De organen van de afdeling zijn:

1. de algemene ledenvergadering;
2. het bestuur;
3. het dagelijks bestuur.

V a:

Ledenvergadering

Artikel 11

1. Tot de algemene ledenvergadering hebben alle leden toegang. Elk lid is gerechtigd aan de beraadslagen deel te nemen, te stemmen, amendementen en moties in te dienen en – onverminderd het bepaalde omtrent kandidaatstelling en reglementswijziging – voorstellen te doen. Bedoelde rechten kunnen slechts worden uitgeoefend, indien het betreffende lid vóór en door het partijbestuur vast te stellen tijdstip heeft voldaan aan de aan het lidmaatschap van het CDA verbonden financiële verplichtingen. De gemeentelijke

afdeling komt ten minste tweemaal per jaar in algemene ledenvergadering bijeen.

2. Eén dezer jaarlijkse ledenvergaderingen vindt als regel plaats in de maand november. Buitengewone ledenvergaderingen worden gehouden zo dikwijls het bestuur dit nodig oordeelt of ten minste tien leden van het CDA, woonachtig binnen het werkgebied, met opgave van redenen, dit schriftelijk verzoeken, aan welk verzoek het bestuur binnen vier weken na dagtekening moet voldoen. Voldoet het bestuur niet aan dit verzoek, dan hebben bedoelde leden het recht van beroep bij het bestuur van de kamerkring c.q. van de provinciale afdeling.
3. Jaarlijks komt de algemene ledenvergadering in elk geval aan de orde:
 - a. het jaarverslag van de secretaris;
 - b. de jaarrekening over het voorafgaand boekjaar;
 - c. het verslag van de kascommissie, door het bestuur in te stellen;
 - d. de begroting voor het komende jaar;
 - e. de periodieke bestuursverkiezing;
 - f. de bespreking van het politieke beleid.
4. Afgevaardigden en hun plaatsvervangers naar de vergaderingen van de kamerkring, c.q. van de provinciale afdeling, van het congres en andere instellingen, organen of verbanden, waartoe de ledenvergadering de afvaardigingsbevoegdheid heeft, worden aangewezen door de leden bij verkiezing. Deze verkiezing wordt op de agenda van de betreffende ledenvergadering vermeld.
5. Met betrekking tot de verkiezing door de algemene ledenvergadering van de leden van het bestuur en de afgevaardigden en hun plaatsvervangers naar de vergaderingen van de kamerkring, van de provinciale afdeling, van het congres en andere instellingen, organen of verbanden waartoe de ledenvergadering de afvaardigingsbevoegdheid heeft, gelden de volgende bepalingen. Het bestuur doet voorstellen omtrent de vervulling van een vacature. Daartoe stelt het bestuur de leden tijdig op de hoogte van het bestaan van een vacature. Ieder lid heeft het recht om voor de desbetreffende vacature één of meer kandidaten schriftelijk bij het bestuur aan te melden. Het bestuur stelt een voordracht op, welke – tegelijkertijd met de namen van de binnengekomen, doch niet op de voordracht voorkomende kandidaten – ten minste één week vóór de ledenvergadering, waarop de verkiezing zal plaatsvinden, aan de leden wordt bekendgemaakt. Gekozen kan slechts worden uit hen, die overeenkomstig de voorgaande bepaling bekend gemaakt zijn. Tegenkandidaten kunnen echter alsnog worden gesteld, indien hun kandidatuur door ten minste vijf leden wordt ondersteund. In spoedeisende gevallen is het bestuur bevoegd van bovenstaande regeling af te wijken.

V b: Bestuur

Artikel 12 Samenstelling

1. Het bestuur bestaat uit een oneven aantal van ten minste 5 leden.
2. Het bestuur dient zodanig te zijn samengesteld, dat de binnen het werkgebied van de afdeling wonende leden, afkomstig uit de verschillende componenten van het CDA, daarin genoegzaam zijn gerepresenteerd.
3. Gemeenteraadsleden en leden van een niet rechtstreeks gekozen regionale of gewestraad kunnen geen stemhebbend lid van het bestuur zijn. Wel maakt in elk geval de fractievoorzitter of zijn plaatsvervanger, namens de CDA-raadsfractie, als adviserend lid deel uit van het bestuur.
4. Met betrekking tot de verkiezing van bestuursleden door de algemene ledenvergadering is de bepaling genoemd in artikel 11 lid 5 van dit

reglement van toepassing.

5. De stemhebbende leden van het bestuur worden gekozen voor een periode van vier jaar. Zij zijn terstond éénmaal herkiesbaar. Hun zittingsperiode vangt aan terstond na afloop van de jaarlijkse algemene ledenvergadering, waarin zij tot bestuurslid gekozen zijn, behoudens het geval van vervulling van een tussentijdse vacature.
6. Het lid van het bestuur, dat gekozen is ter vervulling van een tussentijdse vacature, heeft als zodanig zitting in het bestuur, vanaf het moment dat hij gekozen is tot het eind van de zittingsperiode, waarvoor het lid van het bestuur, in wiens plaats hij getreden is, gekozen werd.
7. De voorzitter wordt in functie gekozen door de algemene ledenvergadering. De verdeling van de overige functies vindt plaats door het bestuur uit zijn midden.
8. Zo mogelijk nemen ten minste één vertegenwoordiger namens het CDA binnen het werkgebied en één vertegenwoordiger namens het vrouwenberaad binnen het werkgebied als leden van het bestuur zitting.
9. Het bestuur maakt voorafgaand aan de jaarlijkse algemene ledenvergadering, een rooster van periodiek aftreden op, zodanig dat de functies van voorzitter en penningmeester en de functies van secretaris en ondervoorzitter of algemeen adjunct niet tegelijkertijd vacant komen. Dit rooster wordt tezamen met de convocatie voor die ledenvergadering aan de leden gezonden.
10. Het bestuur kan, voor zover noodzakelijk, aan bepaalde personen verzoeken de vergaderingen van het bestuur als adviserend lid bij te wonen.

Artikel 13

Taak en bevoegdheden

1. Het bestuur is belast met de algemene leiding van de afdeling en met de uitvoering van de taken, welke aan de afdeling zijn opgedragen. Het bereidt de vergaderingen en de algemene vergadering voor.
2. Het bestuur overweegt bij voortdurende de politieke toestand en de toestand van het CDA, beide zowel binnen het werkgebied der afdeling als daarbuiten.
3. Het bestuur dient ter zake de opgedragen taken initiatieven te ontplooiën, voorstellen te doen en besluiten te nemen.
4. Het bestuur is bevoegd, onder behoud van eigen verantwoordelijkheid, machtiging te verlenen aan het dagelijks bestuur tot het verrichten van bepaalde taken, welke aan het bestuur zijn opgedragen.
5. Het bestuur vergadert tenminste éénmaal per kwartaal.

V c: Dagelijks Bestuur

Artikel 14

1. Het dagelijks bestuur bestaat uit ten minste de voorzitter, de secretaris en de penningmeester en voorts uit zoveel leden als de algemene ledenvergadering zal bepalen met dien verstande dat het aantal leden van het dagelijks bestuur minder dan de helft van het aantal leden van het bestuur moet tellen.
2. Voorzitter en/of secretaris en/of penningmeester kunnen, zoveel mogelijk in onderling overleg, in spoedeisende gevallen namens de afdeling, het bestuur en het dagelijks bestuur optreden.
3. Het dagelijks bestuur overweegt bij voortdurende de politieke toestand en de toestand van het CDA, beide zowel binnen het werkgebied der afdeling als daarbuiten.
4. Het dagelijks bestuur dient ter zake van de hem opgedragen taken initiatieven te ontplooiën, voorstellen te doen en besluiten te nemen.
5. Het dagelijks bestuur vergadert tenminste éénmaal per kwartaal.

Vervolg op pagina 10

Reglement gemeentelijke afdeling CDA

Vervolg van pagina 9

Artikel 15 De voorzitter

De voorzitter leidt de vergaderingen, regelt de werkzaamheden en zorgt voor een juiste uitvoering van de genomen besluiten, voor zover niet aan anderen opgedragen.

Artikel 16 De secretaris

De secretaris stelt in overleg met de voorzitter de agenda voor de vergaderingen op, convoceert deze en maakt het verslag ervan. Hij maakt het jaarverslag en bewaart het archief. Hij zorgt voor het bijhouden van een ledenlijst.

Artikel 17 De penningmeester

De penningmeester heeft het beheer van de gelden en is daarvoor verantwoordelijk. Hij zorgt, dat de leden hun contributie, via het landelijk partijsecretariaat, betalen en boekt alle ontvangsten en uitgaven, de laatste door kwitanties gedekt. Regelmatig wordt door hem aan het bestuur en jaarlijks aan de algemene ledenvergadering rekening en verantwoording afgelegd van het gevoerde beheer en verslag uitgebracht over de financiële toestand van de afdeling. Het gehele bestuur is verantwoordelijk voor het gevoerde financiële beleid.

VI: Besluitvorming en stemmingen

Artikel 18

- besluiten van de ledenvergaderingen worden genomen met eenvoudige meerderheid der uitgebrachte stemmen;
- bestuursbesluiten worden genomen met eenvoudige meerderheid der uitgebrachte stemmen, met dien verstande dat geen geldig besluit kan worden genomen, wanneer niet de helft van de stemhebbende leden van het bestuur aanwezig is.
- indien het vereiste quorum ontbreekt, wordt met inachtneming van een termijn van tenminste veertien dagen een nieuwe vergadering belegd, waarop hetzelfde voorstel opnieuw aan de orde is. Ongeacht het aantal der aanwezige stemhebbende leden, worden in die vergadering geldige besluiten genomen bij eenvoudige meerderheid der uitgebrachte stemmen;
- een lid kan niet meer dan één stem uitbrengen;
- over personen wordt schriftelijk gestemd, behalve in geval van enkelvoudige kandidaatstelling;
- over zaken wordt mondeling gestemd, tenzij door de meerderheid van de stemhebbende leden van de vergadering een schriftelijke stemming wordt verlangd;
- bij staken van stemmen bij zaken wordt het betreffende voorstel geacht te zijn verworpen;
- bij stemmingen over personen zijn de eerste twee stemmingen vrij. Is een derde stemming noodzakelijk, omdat niemand de meerderheid van de uitgebrachte stemmen op zich verenigd heeft, dan kan slechts gekozen worden tussen de twee personen, die bij de tweede vrije stemming de meeste stemmen op zich verenigd hebben;
- hebben evenwel personen bij deze tweede vrije stemming een gelijk aantal stemmen op zich verenigd, met het gevolg dat niet vaststaat wie van hen tot de in lid h van dit reglement bedoelde twee personen moet worden gerekend, dan vindt tussen deze personen een tussenstemming plaats;
- staken bij deze tussenstemming of bij de derde stemming de stemmen, dan beslist het lot;
- blanco stemmen gelden als van onwaarde.

VII: Financiën

Artikel 19

De geldmiddelen van de afdeling bestaan uit:
- het aan de afdeling toekomende en van het partijbestuur te ontvangen deel van de contributie van de onder de

afdeling ressorterende leden;
- giften;
- andere baten.

Artikel 20

Het boekjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Artikel 21

Het bestuur benoemt elk jaar een kascommissie bestaande uit ten minste twee personen, die lid van de afdeling zijn, maar geen zitting hebben in het bestuur, die tot taak heeft de boeken van de penningmeester na te zien en verslag uit te brengen aan het bestuur en de algemene ledenvergadering. Goedkeuring hiervan strekt de penningmeester tot décharge voor het door hem gevoerde beheer en het bestuur voor het gevoerde financiële beleid.

VIII: Kandidaatstelling gemeenteraad

Artikel 22

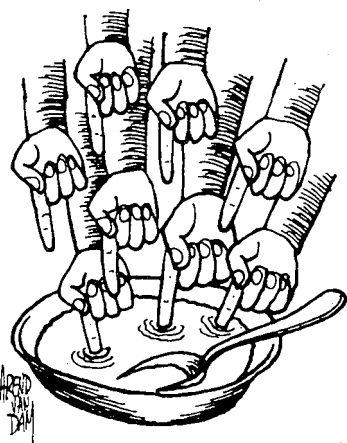
De CDA-kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezing wordt door de algemene ledenvergadering vastgesteld, overeenkomstig het bij de statuten van het CDA behorende reglement voor de voorbereiding van kandidaatstelling voor de verkiezing der leden van de gemeenteraad.

IX: Permanente activiteiten en propaganda

Artikel 23

Het bestuur benoemt, al of niet uit zijn midden, een commissie, die onder verantwoordelijkheid van en in overleg

**democratie:
allemaal
een vinger
in de pap!**

met het bestuur belast is met de zorg voor de activiteiten en de propaganda binnen het werkgebied. Het bestuur heeft de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid omtrent alle te ondernemen activiteiten en propaganda.

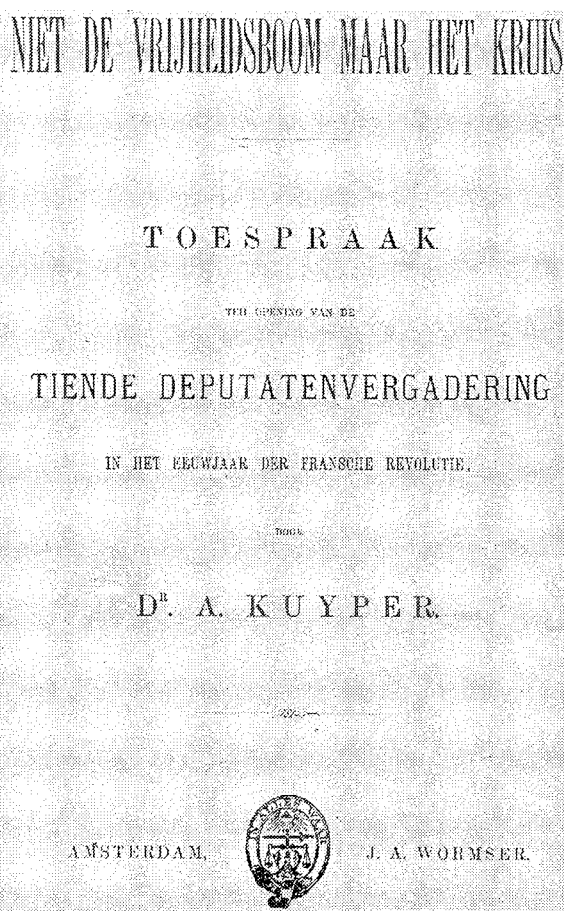
Artikel 24

Indien de voorzitter van de in het vorige artikel bedoelde commissie geen deel uitmaakt van het bestuur, woont hij de bestuursvergaderingen bij zo dikwijls het bestuur dit nodig oordeelt. Inzake de propaganda en activiteiten heeft hij adviserende stem.

X: Ontbinding

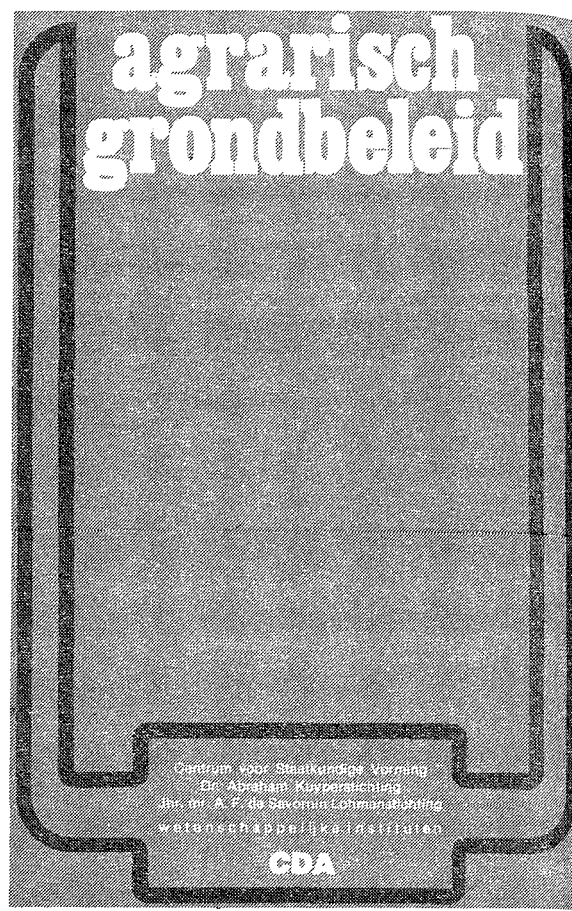
Artikel 25

Ontbinding van de afdeling vindt plaats bij besluit van de algemene ledenvergadering, danwel bij besluit van het partijbestuur. De stemming over dit besluit geschiedt schriftelijk overeenkomstig de bepalingen van de statuten van het CDA. Vereist is dat het landelijk dagelijks bestuur van het CDA toestemming verleent tot ontbinding van de afdeling. In geval van ontbinding wijst de algemene ledenvergadering, danwel het

Niet de vrijheidsboom maar het kruis

Heruitgave van de toespraak van dr. A. Kuyper bij de opening van de tiende deputatenvergadering op 3 mei 1889. Uitgegeven bij het 100-jarig bestaan van de ARP, nu f 2,-

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het reeds verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag; f 7,25

Ontwerp-verkiezingsprogramma CDA

Om een zinvol bestaan

De complete tekst van dit ontwerp-verkiezingsprogramma voor de periode 1981-1985 met als ondertitel „Nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving” is bij het sekretariaat van de ARP te bestellen. Prijs per stuk f 0,60, bij 25 of meer exemplaren f 0,50 per stuk. Een samenvatting van het programma kunt u vinden in het nummer van Nederlandse Gedachten van 16 augustus.

partijbestuur de bestemming aan voor de eigendommen van de afdeling, met dien verstande, dat zij zo enigszins mogelijk worden aangewend ten bate van het doel, waarvoor zij zijn verkregen.

XI: Slotbepaling

Artikel 26

Wijziging(en) en aanvulling(en) van dit reglement kan (kunnen) op voorstel van het bestuur of van ten minste vijf leden, woonachtig binnen het werkgebied, worden aangebracht door de algemene ledenvergadering. Het als zodanig gewijzigde reglement wordt eerst van kracht na goedkeuring door het landelijk dagelijks bestuur van het CDA.

Artikel 27

In alle gevallen waarin dit reglement, de CDA-statuten en andere CDA-reglementen niet voorzien, beslist het bestuur. In gevolge artikel 16 en 17 van de statuten van het CDA is goedkeuring van dit reglement verkregen van het partijbestuur bij schrijven van..... waarmee de gemeentelijke afdeling..... overeenkomstig artikel 5 van het Huishoudelijk Reglement van het CDA is erkend.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht
(1876-1976)

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976). In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaalnummers van Nederlandse Gedachten, De Nederlander, Anti Revolutionaire Staatskunde en het Christelijk Historisch Tijdschrift, die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer verschenen. Ook zijn de toespraken gehouden tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te 's-Gravenhage opgenomen. 264 pagina's; geïllustreerd. Nu f 10,-

Bovenstaande publicaties zijn te bestellen, door overmaking van het bedrag op gironummer 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag, met vermelding van gewenste publicatie(s).

UIT DE ARJOS

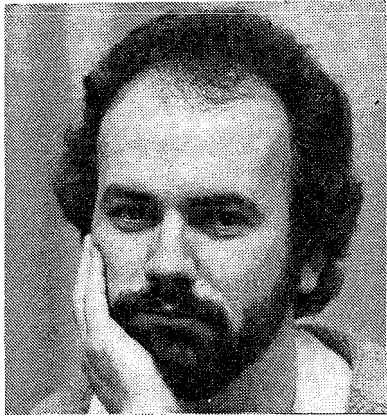
ONDER DE HAMMER

Grenzen aan de groei?

In het begin van de zeventiger jaren drong in de westerse wereld geleidelijk het besef door dat het streven naar voortgaande economische groei aan herwaarding toe was.

Het inzicht dat onze welvaarts-groei in toenemende mate ten koste ging van de groeimogelijkheden van de Derde Wereld, het milieu, de grondstof- en energievoorraden vormde de aanleiding tot deze herwaarding. Het rapport van de club van Rome bracht de samenhang tussen de diverse, op het eerste gezicht uiteenlopende, vraagstukken en het feit dat we tegelijkertijd tegen verschillende grenzen opliepen op een heldere wijze in kaart.

In ons land kreeg het rapport zijn politieke pendant onder andere in het rapport van de commissie Mansholt van de progressieve partijen en in de CDA-nota „Gerede Twijfel”. In de Wereldraad van Kerken vond een soortgelijke discussie plaats rondom de thema's: „a sustainable society” en „de economie van het genoeg”. De tendens van alle discussies was

dat het onverkort streven naar economische groei moest worden afgewezen vanwege de nadelige gevolgen voor milieu, grondstof- en energieverbruik en de derde wereld. De energiekrisis versterkte deze opvatting. In onze kring is de problematiek van de „grenzen aan de groei” op de meest indringende wijze aan de orde gesteld en onderbouwd door Goudzwaard. (o.a. in zijn boeken: Ongeprijsde schaarste, Schaduwen van het groeigeloof en Kapitalisme en Vooruitgang.) De ideeën van Goudzwaard zijn zeker ook herkenbaar in het verklezingsprogramma „Niet bij brood alleen” en in het Program van Uitgangspunten.

Diskussie verstomd

We staan nu aan het begin van de tachtiger jaren. Tien jaar geleden werd de groeidiskussie gevoerd onder omstandigheden die zeer gunstig afsteken bij de huidige sociaal economische situatie. De economische crisis is wereldwijd en de werkloosheid is tot ongekennde hoogte opgelopen. Is dat misschien de reden dat de discussie vrijwel geheel is verstomd? Overschaduwde de werkloosheid de groeidiskussie? Speelt de diepgewortelde angst voor werkloosheid ons parten?

In de nieuwe partijprogramma's die tot nu toe gepubliceerd zijn lijkt het opvoeren van de economische groei toch weer het belangrijkste instrument te zijn om de economische problemen de baas te worden. Het CDA-ontwerp-program „Om een zinvol bestaan” spant de kroon met een volkomen illusoir groeipercentage van 2 1/2%, terwijl het program merkwaaardigerwijs zegt zich te willen inzetten voor een „economie van het genoeg.”

Het heeft er alle schijn van dat de ernst van problemen – met name die van de lange termijn – en de ingrijpende veranderingen die noodzakelijk zijn voor de oplossing van die problemen, op dit moment schromelijk worden onderschat.

Wanneer wij de werkloosheid proberen op te lossen door alleen maar de productie te willen bevorderen door het stimuleren van investeringen doen we niets anders dan met traditionele middelen de economische crisis te lijf gaan en laten we na de fundamentele problemen aan te pakken. Want de energieschaarste wordt niet duurzaam opgelost door een marginaal besparingsbeleid. De nood van de Derde Wereld wordt niet wezenlijk gelenigd wanneer wij ontwikkelingshulp blijven zien als een bijproduct van onze economische groei. Met het stimuleren van investeringen – al zijn ze nog zo

Opheffingsledenvergadering Arjos op 25 oktober

Op 25 oktober 1980 zal de ledenvergadering worden gehouden die het besluit moet nemen of de ARJOS meegaat in het CDJA of niet. Om dit belangrijke besluit te nemen is het van belang dat er zo veel mogelijk leden aanwezig zijn. Uiteraard zal de vergadering een bijzonder karakter dragen. Meer informatie hierover wordt zo snel mogelijk in Nederlandse Gedachten gepubliceerd. Voor deze vergadering kan je je nu al opgeven d.m.v. onderstaande bon.

Ondergetekende, _____
naam: _____
adres: _____
postcode: _____ woonplaats: _____

komt op de ARJOS-ledenvergadering op 25 oktober 1980, te Utrecht, F.C. de Bruynlyceum.
Deze bon opsturen naar: Arjos-secretariaat, Antwoordnummer 66, Den Haag. (een postzegel is niet nodig)

milieuvriendelijk – wordt het leefmilieu voor de komende generaties niet verbeterd.
Wat nodig is, is een radicale verandering van onze manier van werken, produceren, consumeren, inkomensbesteding en verwerving. Maar dat vraagt grote offers van

mensen en niet te vergeten een bereidheid tot fundamentele veranderingen.
En dat is onder de huidige omstandigheden een weinig populaire politieke boodschap.

Klaas de Vries

De president van de Republiek der Zuid-Molukken, Ir. Manusama, loopt langs de erewacht voor het bijwonen van de jaarlijkse RMS-bijeenkomst in Den Haag.

Molukse eilandjes in Nederlandse wateren

Het is nu ruim drie jaar geleden dat er een einde werd gemaakt aan de treinkaping bij De Punt. De Nederlandse regering besloot toen met een gewelddadig ingrijpen deze harde actie van Zuidmolukse jongeren te beëindigen. Een punt achter de problematiek van de Molukkers is er nog niet gezet. Nog wordt er gepraat en geschreven over hen. Wat nu komt is ook zoiets. Niet als reactie op de Zuidmolukse acties, maar meer een poging om een impressie te geven van de Molukse gemeenschap na 11 juni 1977.

Een kleine beschrijving van de voorgeschiedenis is hierbij op zijn plaats. Gebruik makend van oude kranteknipfels, scripties, boeken en officiële rapporten viel mij het volgende op. In de tijd dat wij hier zijn is er niet alleen een verandering ontstaan in onze situatie maar ook in de benaming van onze groep. Juist deze benamingen geven een weerspiegeling van hoe de Nederlandse pers en overheid over ons denkt. Kortom hoe de buitenwereld ons meende te begrijpen en hoe zij over ons dacht. Rond de jaren vijftig heetten we nog Ambonezen. Onze vaders waren KNIL-soldaten¹ geweest. Ze kwamen niet alleen van Ambon, maar ook van de eilanden Haruku, Saparua, Nusalaat en van de vaak vergeten Kai- en Tanimar-eilanden.

Indonesië werd onafhankelijk, er werd eerst een federatieve staat opgezet en later omgevormd tot een eenheidsstaat. Een reactie hierop was de uitroeping van een vrije Republiek der Zuid-Molukken. Maar dit is allemaal oude koek, iedereen hoort dat nu langzamerhand te weten. De moeilijkheden rond de repatriëring van Ambonese KNIL-militairen leidde tot de inscheping naar Nederland van 4000

Ambonese militairen met hun gezinnen. Toen kreeg je de periode van de Zuidmolukkers zoals zij zullen worden genoemd in de jaren zestig en zeventig. Een naam ontleend aan het vrijheidsstreven.

ONDANKS het lange verblijf in Nederland wat slechts tijdelijk hoorde te zijn was de hoop op een eigen land niet vervlogen. De kampen waren inmiddels vervuld voor woonwijken.

Elk jaar werd op 25 april de RMS² herdacht. Dit duurde 20 jaar lang op vreedzame wijze, er werden petitie's aangeboden en demonstraties gehouden.

De jongeren deden toen nog braaf mee samen met de ouderen. In 1970 luidde „Actie-Wassenaar”³ de radicalisering onder de Zuidmolukse jongeren in. De jaren zeventig stonden toen in het teken van de harde acties. Zo kwam het politieke aspect van de Zuidmolukse zaak naar voren. Nu in 1980 voert al sinds enige jaren een andere benaming de boventoon, de Molukkers. Een meer neutrale aanduiding, maar tevens een duidelijk teken van de veranderingen die er zijn ontstaan. Het lange verblijf in dit land brengt een ander aspect naar voren. De Molukkers, een culturele minderheid binnen de Nederlandse samenleving. Van een politiek probleem is deze zaak geworden tot een sociaal probleem binnen de Nederlandse samenleving. Dertig jaren wonen we nu in Nederland. Er zijn acties gevoerd. De resultaten ervan zijn slechts in Nederland merkbaar.

Na jaren bemoederd te zijn, kwam er zgn. inspraak voor de Molukkers. Het inspraakorgaan Welzijn Molukken werd ingesteld, met slechts een adviserende functie. Inmiddels dreigt dit zuur verworven orgaan te worden opgeheven. Haar rapporten zijn te professioneel en zij schijnt geen werkelijke vertegenwoordiging te zijn van de gehele Molukse gemeenschap,

aldus de Minister van Binnenlandse Zaken.

Een andere zgn. verbetering is de Faciliteitenwet van 1977. Statenloze Molukkers krijgen een Nederlands paspoort met de vermelding „als Nederlander behandeld”. Resultaat was dat de meeste landen waaronder West-Duitsland en Indonesië weigerden het als officieel reisdocument te erkennen.

En dat allemaal terwijl deze wet zo graag deze mensen wil gelijkstellen, zodat zij geen tweederangs Nederlandse burgers worden. Nou ja, gelijkstelling, de krijgt geen dienstplicht en geen stemrecht.

Hoewel wij geen stemrecht hadden, kregen we wel een stem, Suara Maluku, de Molukse Stem, elke zondagmiddag om 12.00 uur te beluisteren via Hilversum 2. Helaas is deze stem net zo triest als de geschiedenis van de Molukkers, de ontvangst van dit programma is namelijk in verscheidene woonwijken verre van duidelijk. Dit zijn slechts veranderingen, om maar niet over verbeteringen te praten, die door de buitenwereld worden aangeboden. Hoe is het nou bij de Molukkers zelf?

Allereerst het ideaal van de Molukkers. Bij ons leeft de gedachte van een vrije RMS nog steeds. Alleen is er wel een duidelijke verschuiving merkbaar. Na de laatste harde acties van de jongeren heeft de Nederlandse regering duidelijk laten merken niets voor ons te kunnen doen. Dit houdt dus in dat zij de RMS niet kan en wil erkennen. De ontwikkelingen gedurende het verblijf van de Molukkers in Nederland zijn niet stil blijven staan. Ook niet voor Nederland, dat nou een goede relatie heeft met Indonesië. Slechts een erkenning van de politieke aspiraties van de Molukkers in Nederland is hun antwoord.

Binnen de Molukse geleerden is men zich ook bewust gaan worden van het

afhankelijk gevoel van de Molukkers t.o.v. Nederland. Nederland was verantwoordelijk, is het ook nog steeds, maar er werd te veel van haar verwacht. Ditisgeenrechtzetting van de Nederlandse houding tegenover de Molukkers, het is meer een verklaring van het blindstaren door de Molukkers op de Nederlandse verantwoordelijkheid in de zaak. Zo zijn concrete stappen van Molukse zijde hierop gestrand. Nu beginnen zich opeens stemmen te verheffen van een verplaatsing van de strijd naar de Molukken. Een strijd tegen de militaire overheersing. Hierbij werd vooral gedacht aan het samenwerken met andere onderdrukte volkeren binnen het Indonesisch eilandrijk. Zoals met de mensen van Atjeh, Timor en Westelijk Nieuw-Guinea.

Dit zijn slechts geluiden, maar nog geen stappen. Zoals het er naar uitziet zijn die ook spoedig niet te verwachten. Alles rond deze zaak schijnt een kater te hebben. Vooral na de recente oriëntatiereizen van Molukse jongeren uit Nederland naar de Molukken. Hiermee ben ik op het laatste punt gekomen van mijn verhaal. Een bekende uitspraak van één van de deelnemers aan de oriëntatiereizen luidt ongeveer zo: „de Molukkers moeten nu maar kiezen: Indonesiër worden en teruggaan of Nederlander worden en hier blijven”.

Zo'n uitspraak is misschien in eerste instantie een persoonlijke mening, maar ook een boodschap met de verwerping van het RMS-ideaal. Los van het vrijheidsstreven gezien houdt dit in: waar blijven wij met onze eigen identiteit? De laatste tijd wordt er veel gesproken over het behoud van de eigen normen en gebruiken die leven binnen een culturele minderheid. De overheid houdt hier ook rekening mee, Molukse welzijnsstichtingen schieten als paddestoelen uit de grond, krijgen zelfs subsidies. De ontplooiing

van de eigen cultuur wordt gestimuleerd, maar alleen in Nederland.

De Molukse woonwijken bieden hiervoor ook de mogelijkheid, als plaatsen waar het eenheidsgevoel en de Molukse identiteit nog sterk leven. Maar niet iedereen blijft in de woonwijken wonen. De Molukse gemeenschap groeit, de wijken kunnen niet worden uitgebreid. De overheid die wel subsidies geeft aan Molukse welzijnsstichtingen stimuleert deze gang van zaken in het kader van hun minderhedenbeleid gericht op de intergratie van deze groepen binnen de Nederlandse samenleving. Nieuwe wijken worden er niet meer gebouwd maar wel verspreide eenheden voor enkele Molukse gezinnen tussen Nederlandse gezinnen. Een tegenstrijdig beleid wanneer je als overheid het behoud van de eigen identiteit voorstaat. De invloed van de Westerse samenleving is groot in de Molukse woonoorden. De vraag is alleen hoe ver zij haar invloed zal doen gelden. Wat zal er overblijven van die kleine eilandjes en hun bewoners? Plaatsen waar bruine Nederlanders wonen, overspoeld door de Westerse gedachte van grote waarde hechten aan materiële goederen. En het ideaal in een verdomhoek. Op de platenspeler in de Molukse woonkamer zal het liedje „Tempo apa pulangla kembali”⁴ haast niet meer worden gedraaid.

Ben Mahakena
Kampen

Noten:

1. Koninklijke Nederlands-Indisch Leger, het zgn. koloniale leger in Indië, toen dit gebied nog tot Nederland behoorde.
2. Republiek Maluku Selatan, de Zuidmolukse republiek uitgeroepen op 25 april 1950.
3. „Actie-Wassenaar”, bezetting van de ambtswoning van de Indonesische ambassadeur, op 31 augustus 1970.
4. Moluks liedje, vertaling: Wanneer gaan wij weer naar huis?

LEZERS SCHRIJVEN

Persvoer ongeslacht voor consumptie

Het Nederlands kent een zegswijze „Liegen of het gedrukt staat”. Dat suggereert al wat. Toch wordt er wellicht zonder dat we het weten heel wat gedrukt dat bezijden de waarheid is. Het is dan de vraag of het altijd aan de journalist te wijten is. Zomaar een paar herinneringen: de 4 voorzitters der CDA-partijen geven een Verklaring uit (NG 19 jan. 1980) waarna de ARP-leden van de Programcommissie weer meedoen. Doodleuk wordt verondersteld dat deze voorzitters er niet allen achter stonden doch dit slechts verklaarden om die ARP-ers weer binnen te krijgen.

– een journalist veronderstelt doodleuk dat minister v.d. Stee wel gelogen zal hebben toen hij verklaarde niet de bron geweest te zijn van de gegevens der zgn. koopsompolissenaffaire.

– op dezelfde dag ziet men in de ene krant een kop „CDA-program valt slecht” en in een andere „CDA-program valt goed!” Een andere dag ziet tegelijk twee koppen „Het kabinet is eruit” en „Het kabinet is er nog niet uit”, betreffende de begroting 1981.

– dagblad Trouw veronderstelt en meldt dat twee staatssecretarissen het niet eens zijn met minister Pais inzake het bezuinigen op de salarissen der onderwijsgeevenden. Volgende dag wordt doodleuk gemeld dat de staatssecr. hebben verklaard van geen onenigheid te weten. Trouw laat excuus of verklaring na.

– aan het eind van het olieboycotdebat

kreeg het kabinet nog vele kamerleden om, door te suggereren dat men nog een poging zou doen de Scandinavische landen mee te krijgen. Terwijl men op Buitenlandse Zaken reeds wist, hoe die erover dachten!

– een debat wordt gehouden over het besluit de ambassade te verplaatsen uit Jeruzalem. De minister wordt fel geattaqueerd over zijn eerlijkheid dat de druk der Arabieren een grote rol heeft gespeeld. Hem wordt verweten zo eerlijk te zijn geweest. Alsof die Arabieren alleen door die eerlijkheid op het idee zouden komen dat ze zoiets nog wel eens kunnen proberen!!

– in hetzelfde verband meldt een krant dat minister van Aardenne publiekelijk een topambtenaar afvallen moet die een stuk heeft geproduceerd over het belang van de economische betrekkingen met de Arabische landen.

De conclusie van de krant: „Zo kon het gebeuren dat minister van der Klaauw en het Kamerlid Bolkestein gedwongen werden hun eigen woorden op te eten en minister van Aardenne een van zijn ambtenaren publiekelijk moest afvallen”. En dat alles volgens de journalist om de hele CDA-fractie mee te krijgen teneinde het besluit goed te keuren.

– In hetzelfde blad van 30 augustus (het betreft hier de Zwolse Courant) lees ik van Dick van Rietschoten over het „lek” waardoor het voornemen tot visumplicht voor Surinamers voortijdig bekend werd. Dolman op zoek naar het lek en de schuldige! Dan staat er zwart op wit: „Als de schuldige een beetje politicus is, draait hij er natuurlijk z'n hand niet voor om, deze vraag glashard met „nee” te beantwoorden. Het antwoord behoeft immers niet onder ede gegeven te worden?”.

Wat rest ons nu na zo'n bloemlezing? Er zijn natuurlijk 3 categorieën mensen in de Nederlandse democratie: 1e: de grote massa die het gewoon over zich laat gaan. „Ze zoeken het maar uit”; 2ede categorie die belanghebbende belangstelling heeft, de klein groep van ambitieuze zelfhandhavers; 3e de groep die gewoon democratische „belangeloze” belangstelling heeft en probeert zich een oordeel te vormen over besluiten en motieven. En over de (ethische) kwaliteit van personen. Deze laatste categorie heeft het moeilijk met zo'n bloemlezing. Hoe komt de politicus nu aan het image dat de journalist van het laatste citaat

blijkbaar heeft? Deels door de menselijke behoefte aan de gedachte dat de bekende leiders ook maar heel gewone lieden zijn, even slecht of slechter dan hijzelf. Deels door partijpolitieke vooroordelen die rustig van de ander het slechte durven suggereren. De m.i. te grote vrijheid van drukpers geeft hiertoe gelegenheid. Maar minstens zo belangrijk is te constateren dat het onmiskenbaar is dat uitspraken (bv. „Ik zie geen aanleiding de ambassade te verplaatsen” 17 juli) even later ingeslikt worden; dat ook partijprogramma's niet heilig (kunnen?) zijn (abortusstandpunt CDA); of dat iets anders gezegd wordt dat men feitelijk bedoelt. Men mag niet generaliseren. Maar het beroerde is dat toch overduidelijk de image blijft hangen dat moraal niet aanwezig is in de politiek. En dat kan nooit bevorderlijk zijn voor de toch al geringe belangstelling voor de politiek. En die zou het nou net, in een democratie!, van die belangstelling moeten hebben.

Zwolle, C. A. Bos

Reactie op artikel van Piet v.d. Ploeg

Naar aanleiding van o.a. enige kritiek op de actie van het comité Antirevolutionaire Christen Democraten 1980, werd in uw juli nr. NG hierop gereageerd. Beter bewijs dat deze Anti-revolutionairen – die van het comité – gelijk hebben kon niet worden geleverd dan via het artikel van ene P. v.d. Ploeg op pag. 7 Ned. Ged. 2.8.80. Zo'n artikel mag misschien leuk zijn bij de PSP of PPR of in een Vrijzinnig Kerkblad maar niet bij de ARP van Groen van Prinsterer tot en met Jan Schouten..... en van zelfs heden (?!). Om slechts iets te noemen: Dr. Dorothee Sölle – de links radikaal marxistische Duitse theologe – wordt ons, Anti-revolutionairen in ons eigen blad, aangepraat. Het Ongeloof en Revolutie van Dr. Groen van Prinsterer wordt ons, Anti-revolutionairen in ons eigen blad, als fout afgewezen. Ons wordt door de heer v.d. Ploeg

voorgehouden Revolutie en Geloof. De moderne „weg met ons” theologen van de Nieuwe theologie worden ons, in ons eigen blad, aangeprezen. Ten slotte, geachte redactie, het meest opvallende...: De Bijbel – volgens de heer v.d. Ploeg – is niet Gods woord... maar „beschrijving van de geschiedenis van een volk, gemeentes en personen” (pag. 7). En volgens de heer v.d. Ploeg geen richtsnoer. Kan dit allemaal in Ned. Gedachten, wordt dat zonder redaktie commentaar toegelaten? Hoe is het mogelijk? Laten we in ieder geval blij zijn dat de heer v.d. Ploeg in oktober niet mee gaat naar het CDA. Tegen de theorieën van het type v.d. Ploeg waarschuwde een eeuw geleden nu juist Dr. Groen van Prinsterer „de AR”, die we hoog hebben. Ik ben hennieuwd naar uw redactie-antwoord.

H. Meijer, Ede.

Commentaar: De Arjos is primair verantwoordelijk voor de Arjos-pagina. In NG van 6 september is door Arjossers reeds op dit artikel gereageerd.

Een handreiking voor CDA-gemeente- en provinciebestuurders bij het door hen te voeren welzijnsbeleid. De werkgroep Welzijn van de Vereniging van CDA-gemeente- en provinciebestuurders stelde deze brochure samen. Na behandeling van de visie van het CDA op welzijn, christelijke organisaties en welzijnsbeleid worden achtereenvolgens de beslissingen behandeld die lokale en provinciale politici hebben te nemen over het betrekken van de uitvoerende organisaties bij de beleidsvoorbereiding, de inhoudelijke keuzen die zij zelf moeten maken, de subsidie- en de inspraaktechniek en de financiering.

64 pagina's, f 6,50
(incl. portokosten)

De leden van de Vereniging hebben de brochure gratis toegezonden gekregen.

Bestellingen:
– giro 3930421 t.n.v. CDA-Bestuurdersvereniging, Den Haag. (adres: Mauritskade 25, 2514 HD Den Haag, tel. 070-653934)

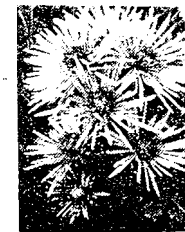
Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANthemUMS

Burg. Elsenweg 2. Postbus 26. De Lier (Z.-H.). Holland.
tel. 01745-4244* telex 32723 Fides NL

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 – Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 38 20 september 1980

"Stijlvolle CHU-Manifestatie"

Vorige week zaterdag 13 september vond op waardige wijze de opheffings-manifestatie van de CHU plaats. Ruim 900 bezoekers togen naar Ede om nog een keer in de veelgeprezen "Uniegeest" onder elkaar te zijn. Zaterdag 27 september houdt de ARP zijn opheffingsbijeenkomst in de Amsterdamse RAI, voor een aanmeldingsbon zie deze pagina.

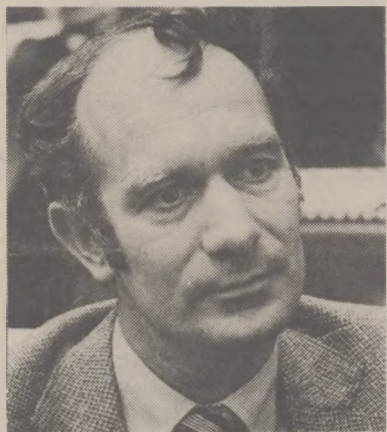
Reakties

In Nederlandse Gedachten van deze week gaat vice-voorzitter Kuiper in op het voorstel van het partijbestuur aan de partijraad om Aantjes en mevr. Van Leeuwen op 2 deellijsten te zetten, bij de eerstvolgende Kamerverkiezingen. Goudzwaards artikel in NG van vorige week heeft reakties opgeroepen van drs. A. M. Oostlander en door middel van een zeer uitvoerig artikel van prof. W. C. M. Klijn. Ten slotte treft u in het midden het maandelijks CDAktueel katern aan.

Onmachtig in de jaren tachtig? Kanttekeningen bij de miljoenennota 1981

Het was geen vrolijke week-end literatuur. De Miljoenennota 1981 en de Macro Economische Verkenningen stralen somberheid en onmacht uit. Het heeft het kabinet in de afgelopen jaren dan ook bepaald niet mee gezeten. De sociaal-economische ontwikkeling viel danig tegen en het lukte het kabinet niet om bij het parlement en de sociale partners - vooral de vakbeweging - voldoende steun te verwerven voor een werkelijk doeltreffend beleid. Met die laatste constatering spreek ik me niet uit over de schuldvraag. Misschien was en is ons land nog niet rijp voor het soort beleid dat dringend geboden is.

In ieder geval behoort ik niet tot degenen, die alleen maar wijzen naar het kabinet als de schuldvraag aan de orde komt. Dat is mij te goedkoop.

Door dr. B. de Vries

Tot begin van dit jaar kon een sterke stijging van de werkloosheid in ons land worden voorkomen: achter die façade ging echter een onverminderd sterke groei van het aantal arbeidsongeschikten schuil. In de loop van dit jaar is ook de werkloosheid weer sterk gaan stijgen: voor midden 1981 wordt met een werkloosheidscijfer van 280 000 gerekend, tegenover ca. 240 000 op dit moment. Als we de arbeidsongeschikten meetellen betekent dat dat bijna 1 miljoen mensen langs de kant staan. Op een werkende bevolking van ca. 5 miljoen is dat 20%. De particuliere sector en vooral de industrie staan er uiterst zorgelijk voor. Het aandeel van het niet-looninkomen van bedrijven is al sedert 1973 veel te laag voor het behoud van een gezonde financiële structuur. Er is in veel bedrijven geen ruimte meer om zelfs kleine tegenvallers op te vangen. Er is steeds meer met leen-kapitaal gewerkt, waardoor de vaste rentelasten sterk opgelopen zijn. Het is nauwelijks verantwoord nieuwe risico's op zich te nemen.

Hoe is het zo ver gekomen?

De oorzaak van de tegenvallende economische ontwikkeling ligt voor een belangrijk deel in het buitenland. Sedert de eerste olie-crisis van 1973 is de hele internationale economische ontwikkeling aanzienlijk trager dan daarvoor. Ons land ondervindt daarvan in onevenredige mate de gevolgen door een wat ongelukkige samenstelling van ons exportpakket. Ondanks de sterke steun in de rug van de sterk gestegen aardgasopbrengsten lukt het ons veel minder goed dan West-Duitsland om de gevolgen daarvan in het binnenlands beleid op te vangen. Daardoor is de internationale concurrentie-positie van het Nederlands bedrijfsleven in de jaren zeventig aanzienlijk verzwakt. Pas de laatste jaren komt daarin weer wat verbetering, maar de vruchten daarvan zijn evenmin direct merkbaar als die van de verzwakking tien jaar geleden. De sterke groei van het aantal uitkeringstrekkers hing nauw samen met de tegenvallende economische ontwikkeling. In de industrie liep de werkgelegenheid gestaag terug. Dat werd nauwelijks gecompenseerd door de uitbreiding van werkgelegenheid in de dienstensector. Alleen door een vrij sterke groei van de werkgelegenheid bij de overheid en semi-overheidsinstanties kon de totale werkgelegenheid nog een beetje blijven toenemen. Onvoldoende echter om de groei van het arbeidsaanbod op te vangen. Daar komt bij dat het aantal mensen dat zich meldt als werkzoekenden de laatste jaren weer sterk groeit en ook in de jaren tachtig blijft groeien. Dat heeft te maken met de toestroom van gehuwde vrouwen en het feit dat de toestroom niet meer wordt afgeremd doordat jongeren nog langer op de schoolbanken blijven zitten.

De kwaal

Een samenleving die 20% van de beroepsbevolking langs de kant laat staan is niet gezond. Een samenleving die een ontwikkeling in de komende jaren op zich af ziet komen, waardoor dit percentage alsmaar hoger wordt, moet koortsachtig op zoek gaan naar oplossingen. Daarbij gaat het er in de

Vervolg op pag. 2

Laatste AR-partij raad in Amsterdam

Jan Zindel

staatssecretaris Kraayeveld-Wouters

Op zaterdag 27 september a.s. vindt er een bijzondere partijmanifestatie plaats te Amsterdam. Aangenomen mag worden dat dan voor de laatste keer de AR-partijraad zal bijeenkomen. Op dit moment stemmen de kiesverenigingen over het CDA-fusieprotocol. Zeggen de kiesverenigingen met tenminste tweederde meerderheid ja tegen de fusie, dan is de opheffing van de AR-Partij een feit.

Op 27 september is deze uitslag bekend. De bijeenkomst van de 27e september wordt daarom een bijzondere. Er komen weinig huishoudelijke zaken aan de orde.

Boeiend programma

Als aantrekkelijke programma-punten vermelden wij hier: - tussen de middag volop gelegenheid voor informele ontmoeting; - een speciale beeldshow op monitoren te bezichtigen met impressies van hoogtepunten van de eeuwfeestviering van de partij in de Rotterdamse Doelen op 7 april 1979; tentoonstelling over de partijgeschiedenis muzikale omlijsting en zang - toespraak van prof. W. F. de Gaay Fortman t.g.v. opheffing en fusie; - politiek forum met Beumer, Bukman, Aantjes, Van Houwelingen en staatssecretaris Kraayeveld-Wouters o.l.v. Jan Zindel. - slottoespraak van minister J. de Koning, de eerste anti-revolutionair op de CDA-lijst. De partijraad begint om half elf en eindigt tegen half vijf. Kom naar Amsterdam, de stad waar de oudste A.R. kiesvereniging van de partij „Nederland en Oranje" (1851) resideert.

Aanmeldingsbon

Ondergetekende:

Adres:

Postcode + woonplaats:

neemt deel aan de opheffingspartijraad van de ARP op 27 september a.s. te Amsterdam en maakt wel/niet * gebruik van de lunch. (Deelnemersbijdrage incl. consumptie en lunch f 20,-).

* doorhalen wat niet van toepassing is.

Datum: ...-1980. Handtekening:

Geheel ingevuld retourneren aan ARP-partij-secretariaat, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

DEZE WEEK IN NG:

Kandidaatstelling Aantjes en mevr. van Leeuwen	pagina 3
Aantjes over CDA-program	pagina 4
CD/Aktueel katern	pagina 5, 6, 7 en 8
Reakties op Goudzwaard: -drs. A. M. Oostlander	pagina 9
-dr. W. C. M. Klijn	pagina 10 en 11

Stemming kiesverenigingen

In de periode van 25 augustus t/m 22 september 1980 zal er in de kiesverenigingen en door de leden van partijraad gestemd moeten worden over het fusieprotocol. Ervan uitgaand dat overeenstemming zal worden bereikt over de resterende geschilpunten. Het is daarom verstandig om in bovengenoemde periode een algemene ledenvergadering vast te stellen. Wellicht kan dan eveneens het ontwerp verkiezingsprogramma aan de orde worden gesteld.

IN OGENSCHOUW

Madrid

In de Spaanse hoofdstad Madrid zijn eind vorige week de voorbereidende besprekingen begonnen voor de tweede toetsingsconferentie over de naleving van afspraken die gemaakt werden in de op 1 augustus 1975 ondertekende Slotakte van Helsinki. Erg voorspoedig gaat het nog niet met dit voorbereidend overleg, dat in feite alleen nog maar bedoeld is om een agenda op te stellen voor de officiële toetsingsconferentie die op 11 november begint. Begin deze week lag er nog geen enkel voorstel voor een agenda op tafel.

Tegenstrijdige wensen

Erg verbazend is het niet, dat het voorbereidend overleg zo moeizaam op gang komt. Hadden Oost en West in 1975 elk al zo hun eigen bedoelingen met het akkoord, sedert dat jaar zijn er al weer tal van gebeurtenissen geweest die in het perspectief van de Slotakte in ten minste twee richtingen te duiden waren. Hetzelfde geldt ook voor de tweede vervolconferentie in Madrid.

Leeft bij het Westen de behoefte – bij de Amerikanen sterker dan bij de West-Europeanen – veel aandacht te besteden aan de controle op de naleving van de gemaakte afspraken, in het Oosten, bij de Russen – sterker dan bij de overige Oost-Europeanen – heeft men meer behoefte aan het maken van nieuwe afspraken voor de toekomst. Het persen van die voor een deel tegenstrijdige wensen in één vergaderagenda, die nog binnen redelijke lengte blijft, vergt veel diplomatieke manoeuvreerkunst. Het idee voor de conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking die in 1975 in de Finse hoofdstad Helsinki werd gehouden, komt oorspronkelijk uit Russische koker. Het kwam voort uit de behoefte om de sedert de Tweede Wereldoorlog gegroeide machtsverhouding tussen Oost en West in Europa vast te leggen. Ook in het Westen leefde wel de gedachte dat de status-quo in Europa een niet meer te ontkennen realiteit was, maar toen Moskou met het idee kwam om die situatie dan ook vast te leggen, wilde men daar ook wel wat

voor terugvragen. Zo ontstonden de drie „manden van Helsinki”: de veiligheid, de economische samenwerking en de humanitaire samenwerking. Verder werd de afspraak gemaakt om in 1977 in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado na te gaan wat er van de gemaakte afspraken was terechtgekomen.

Belgrado

De vervolconferentie in Belgrado, die duurde tot maart 1978, leverde nu niet direct een groot succes op: veel verder dan de afspraak over twee jaar in Madrid verder te spreken kwam men niet. Alleen heeft men als vervolg op Belgrado in Montreux vergaderd over het probleem van vreedzame geschillenbeslechting, op Malta over de situatie in de Middellandse Zee en recentelijk in Hamburg over de wetenschappelijke samenwerking tussen Oost en West.

Spitste de discussie in Belgrado zich twee jaar geleden vooral toe op de in het kader van de derde mand gemaakte afspraken over humanitaire samenwerking en de naleving van de mensenrechten door vooral de Oosteuropese landen, in Madrid komt daar nog een nieuw element bij door de Russische inval in Afghanistan met kerst vorig jaar. Het Westen zal trachten aan te tonen dat hier sprake is van overtreding van de bepalingen van de eerste mand, terwijl het Kremlin daarentegen zal staande houden dat de situatie in Europa los moet worden gezien van de toestand elders in de wereld. Ontspanning is deelbaar, zo

heet dat in het internationale jargon. Alles bijeen genomen ligt er in Madrid genoeg materiaal opgestapeld om een flink robbertje over te vechten, terwijl beide partijen toch wel hun best zullen doen om de schade voor de ontspanning enigszins binnen de perken te houden. Zal het Westen de Sovjet-Unie wijzen op de situatie in Afghanistan en de onderdrukking van fundamentele rechten en vrijheden in dat land, Moskou op zijn beurt zal het Westen kunnen kritiseren om de boycot van de Olympische Spelen en de stopzetting van de export van hoogwaardige technologie naar de Sovjet-Unie, wat in strijd is met de bepalingen van de tweede en derde mand.

De verwachting is overigens wel dat het gesprek in Madrid niet bij onderlinge kritiek zal blijven steken; er zullen waarschijnlijk ook nieuwe maatregelen worden voorgesteld om het proces van ontspanning, waarvan de Slotakte in 1975 een voorlopig hoogtepunt was, op gang te houden. Daarbij valt te denken aan nieuwe vertrouwenwekkende maatregelen, zoals het aanmelden van militaire oefeningen en troepenverplaatsingen. Dat gebeurt ook nu al, maar het is heel goed mogelijk dat zowel de inhoud als de rijkwijde van de bepalingen groter wordt. Ook is denkbaar dat Madrid een eerste stap zet op weg naar een Europees ontwapeningsoverleg.

Ontspanning

Toch is de grootste betekenis van de

vervolconferentie in Madrid niet gelegen in de controle op de naleving van de afspraken van Helsinki of in het opzetten van nieuwe overlegorganen. Madrid zal namelijk in eerste instantie de toetssteen blijken te zijn voor het proces van ontspanning tussen Oost en West. Tijdens het overleg in de Spaanse hoofdstad zal moeten blijken in hoeverre de gebeurtenissen in Afghanistan, in de Sovjet-Unie, Polen, Turkije en de zich wijzigende relatie tussen Europa en de Verenigde Staten van invloed zijn op het ontspanningsproces, op het daadwerkelijk streven naar vreedzame verhoudingen met steeds betere onderlinge samenwerking en een steeds groter wordende samenhang.

Kanttekeningen bij de miljoenennota 1981

Vervolg van pag. 1

eerste plaats om wegen te vinden om die 20%, of een zo groot mogelijk deel daarvan, weer mogelijkheden tot zinvolle, betaalde arbeid te bieden. Dat kan door het beschikbare werk eerlijker over de mensen te verdelen (arbeidstijdverkorting, deeltijdarbeid e.d.) of door te zorgen voor meer werk (economische groei). Beide uitwegen zijn in de afgelopen jaren bij herhaling bepleit. Dat er van die oplossingen niet veel terecht is gekomen heeft te maken met een diepere oorzaak.

Diepere oorzaak

Veel van de onmacht in de afgelopen jaren om werkelijke oplossingen te bereiken kan worden herleid tot een gemeenschappelijke oorzaak, namelijk het gebrek aan bereidheid tot inkomensmatiging. Er is in de afgelopen jaren wel gematigd in de zin dat de inkomens minder stegen dan in het verleden. Er is evenwel niet gematigd in de zin dat het totaal van de inkomensaanspraken binnen de perken van de economische groei bleef. Wat dat betreft wordt in de Macro Economische Verkenning een leerzame vergelijking met West-Duitsland gemaakt. In ons land is de sterke stijging van de collectieve uitgaven in de laatste tien jaar volledig afgewenteld op het niet-looninkomen van bedrijven. In West-Duitsland is de – overigens

geringere – stijging van de collectieve lasten in mindering gebracht op de ruimte voor loonstijging. Het gevolg is dat het aandeel van het niet-looninkomen van bedrijven in ons land dit jaar terugloopt van 5% en volgend jaar mogelijk zelfs tot 2½%. In West-Duitsland ligt dat nog steeds op een niveau van 20%, evenals bij ons tegen het eind van de jaren zestig. Het Westduitse bedrijfsleven staat mede daardoor heel wat steviger in zijn schoenen dan het Nederlandse. Toch zit onze fout niet – zoals vaak gesuggereerd wordt – in het feit dat de collectieve lasten te sterk zijn gestegen. De Duitsers konden een bij benadering even sterke stijging alleen voorkomen door 750 000 gastarbeiders naar huis te sturen, wat zeker niet duidt op een grote mate van solidariteit. Onze fout zit echter in het feit dat wij alleen met de mond solidariteit hebben willen belijden. Wij wilden alleen maar solidair zijn zolang we de kosten ervan konden afwentelen op de winsten van bedrijven. De Nederlandse vakbeweging en de Nederlandse werknemers hebben hun verbale matigingsbereidheid steeds afhankelijk gesteld van allerlei voorwaarden; zij hebben echter tot op heden niet waar gemaakt, dat zij bereid zijn een stukje van hun aandeel in de nationale kook af te staan om de uitkeringstrekkers aan hun trekken te laten komen; liever zetten zij nog meer werkgelegenheid

op het spel, door de lasten te blijven afwentelen op de reeds sterk verzwaakte bedrijven. Zelfs van de 4,5 miljard gulden die het gas volgend jaar oplevert is het leeuwedeel nodig om het begrotingstekort niet te erg te laten oplopen. Discussies over in beginsel juiste oplossingen als arbeidstijdverkorting komen zo ook nauwelijks van de grond; ook daarbij blijkt tot dusver steeds dat het streven erop gericht is het leeuwedeel van de kosten af te wentelen op de werkgevers. Waar de werkgevers het niet kunnen opbrengen moet de overheid maar bijspringen. En zo gaat het afwentelingspel door.

Onmacht?

Wordt dit spel uit de jaren zeventig in de jaren tachtig door gespeeld? Het valt niet te hopen. Het kan trouwens ook niet lang meer. De Miljoenennota is daar erg duidelijk over. Als de reële lonen niet elk jaar een beetje dalen lopen we volstrekt vast met de financiering van de collectieve sector. Gebrek aan echte solidariteit zal er spoedig toe leiden, dat de sociale uitkeringen niet langer gekoppeld kunnen blijven aan de lonen. Er dient ons veel aan gelegen te zijn om dat te voorkomen; desnoods een wettelijke maatregel om de inkomensgroei van de actieven kunstmatig af te remmen. Het kabinet probeert datzelfde doel voor 1981 op een andere manier te bereiken, namelijk door in ruil voor 2% loonmatiging 1 miljard gulden aan te bieden, over de besteding waarvan de vakbeweging mee mag praten. Politiek is dat een stap op een bedenkelijke weg, maar het illustreert de betrekkelijke onmacht van een regering om op eigen gezag knopen door te hakken. Het illustreert ook dat de regering bereid is ver te gaan om medewerking te „kopen” voor een noodzakelijk beleid. Ongetwijfeld zal deze weken in de publiciteit weer veel gediscussieerd worden over de vraag of niet een veel positievere opstelling van de vakbeweging had kunnen worden verkregen, wanneer in de afgelopen jaren meer was tegemoet gekomen aan allerlei hervormingsverlangens. Ik denk dat het kabinet op dit punt inderdaad niet erg sterk geopereerd heeft. Hervormingsvoorstellen die de maatschappij aanvaardbaarder maken voor brede bevolkingsgroepen verdienen stellig serieus te worden genomen. Tegelijk geldt echter dat aan de voorstanders van die hervormingen de eis mag worden gesteld, dat zij op z'n minst aannemelijk maken, dat die

hervormingen ook bijdragen tot een beter functionerende maatschappij. Daaraan heeft het nogal eens ontbroken. Meer invloed van werknemers of hun organisaties garandeert bepaald niet een gezondere ontwikkeling van bedrijven op langere termijn. Er zijn voldoende gezaghebbende auteurs die het tegendeel beweren. En waarom zouden werknemers in ruil voor een vermogensaanwasdeling wel bereid zijn de pas flink in te houden en niet voor het overeind houden van een belangrijker zaak als een goed stelsel van sociale zekerheid? Waarom tenslotte is onze maatschappij zoveel rotter dan bijvoorbeeld de Westduitse, dat in gemoede niet van de Nederlandse werknemers gevraagd zou kunnen worden de komende jaren de pas flink in te houden om het vele goede dat wij in vergelijking met het buitenland toch ook hebben, zo goed mogelijk veilig te stellen?

Perspectief

Onderhandelingsvrijheid van de vakbeweging is in ons type maatschappij een hoog goed. Echte solidariteit met de niet-actieven ook. Dat vereist een offerbereidheid die voldoende is om ruimte te maken voor herinschakeling van werklozen en arbeidsongeschikten. Voor een deel gaat het daarbij om het omkeren van de ontwikkeling in het verleden. De hoge kostendruk resulteerde toen in uitstoot van arbeid, die zal verminderen als de druk afneemt. Daarnaast is bewust beleid nodig. De overheid zal zichtbaar moeten maken hoe extra loonmatiging

zich vertaalt in meer middelen voor arbeidstijdverkorting, deeltijdarbeid e.d. Dat is niet eenvoudig zoals de ervaring met het arbeidsplaatsenplan in 1980 heeft geleerd. Maar een aansporing tot grotere vindingrijkheid lijkt toch op zijn plaats. Die aansporing mag trouwens ook best tot de werkgevers worden gericht, ook al heb ik er begrip voor dat versterking van de financiële structuur van veel bedrijven momenteel de allerhoogste prioriteit behoort te hebben. Terugkeren naar een geleide loonpolitiek om de vereiste inkomensmatiging af te dwingen is geen werkelijk alternatief. Als de matiging moet worden afgedwongen van een rebellerende vakbeweging staat ons vooral een hoop narigheid te wachten. Als de vakbeweging niet rebelleert, omdat zij de noodzaak tot matiging erkent, moet het mogelijk zijn om op een betere manier zaken te doen. Gelukkig heeft de geschiedenis vaker getoond dat er in tijden van ernstige moeilijkheden meer eensgezindheid groeit. Minister Albada pleit in dat verband in zijn begroting voor een brede bezinning op de vraag hoe de verworvenheden van de verzorgingsmaatschappij kunnen worden behouden. Die herbezinning zou aanleiding moeten zijn om „gestalte te geven aan een nieuw project, zoals ook in de jaren vijftig en zestig een gemeenschappelijk project bestond, waaraan ondanks meningsverschillen gezamenlijk werd gebouwd”. Het zou goed zijn als dit pleidooi in brede kring gehoor vond.

dr. B. de Vries
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
prof. mr. Peter H. Kooijmans
(voorzitter)
Herman Amelink
Truus Bot-van Gijzen
drs. Kees Bremmer
mr. Philip Burgers
drs. Gerrit de Jong
dr. Willem de Kwaadsteniet
Cor van Santen (redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie
Dr. Kuiperstraat 3,
2514 BA 's-Gravenhage
tel. (070) 46.96.20
giro 89673

Abonnementsprijs
f 17,- per halfjaar
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage.
Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-
abonnement
f 12,- per halfjaar.
Advertentie-exploitatie
020-24.58.26

DAAR GAAT HET OM

U kunt nu nog aan de weet komen, waar het om gaat...

Bestel snel de brochure

„DAAR GAAT HET OM”,

een uitgave van de Werkgroep Niet bij brood alleen, waaraan werd meegewerkt door auteurs als Aantjes, Goudzwaard, Fiolet, Verkuijl en v. Ruller.

U kunt de brochure bestellen door een tientje te storten op gironummer 844026 t.n.v. NBBA te Den Haag onder vermelding „brochure” of door een van de volgende nummers te bellen: 070-67.03.42, 02290-3.02.97, 050-13.26.28, 05490-1.08.13, 030-93.94.54.

„Daar gaat het om” is een „must” voor elke christen-demokraat!

Advertentie

Turkije

De militaire machtsovername in Turkije kwam eigenlijk voor niemand onverwacht. Toch is het schokkend dat de democratie weer eens in één van de landen van het westelijk bondgenootschap ten val kwam. Nu zal niemand zeggen dat die democratie in Turkije vlekkeloos functioneerde. In tegendeel, die democratie was zwaar ziek. Niet dan na lange aarzeling greep het leger in, zoals het ook tweemaal eerder in de laatste 20 jaar slechts na lange aarzeling ingreep. En ook ditmaal werd aangekondigd dat men de democratie zo spoedig mogelijk weer hoopt in te voeren. Maar bijna iedereen is het erover eens dat dat ditmaal heel wat moeilijker zal zijn dan de vorige keren, gezien de economische déconfiture waarin het land verkeert en de bijna volledige gezagscrisis die er heerst. Zoveel is er zeker, zij die in naam der democratie gekozen werden tot leiders van het land dragen tenminste evenveel verantwoordelijkheid voor de val van die democratie als de bedrijvers van de staatsgreep.

christendemocratische. Dat lijkt een logische opstelling, omdat immers deze drie hoofdstromingen ieder een eigen visie op die toekomstige ontwikkelingen hebben. Des te opvallender is het daarom dat de WRR er met deze driedeling niet uitkwam, maar binnen een model nog weer een onderverdeling aanbracht, die tussen de technocraten en de sociocraten. De technocraten zijn diegenen die alles van de technologie verwachten voor de oplossing van een aantal toekomstige problemen, terwijl de sociocraten al hun hoop gevestigd hebben op mentaliteitsverandering van de bevolking. Wie de discussies over bijvoorbeeld het gebruik van kernenergie volgt, zal tot de conclusie komen dat deze tegenstelling die tussen de verschillende politieke hoofdstromingen in belang lijkt te gaan overtreffen, terwijl zij binnen die hoofdstromingen grote verdeeldheid zaait. Het is daarom in het belang van die hoofdstromingen zelve de soms bijna volledig verstomde gespreksbasis tussen technocraten en sociocraten te herstellen.

Chili

In een ander land, waar de militairen het voor het zeggen hebben, Chili, vond afgelopen week een referendum plaats. Was deze volksraadpleging een eerste herleving van de democratie in dit Zuidamerikaanse land met zeer lange democratische traditie? Uiterst smakeloos was het dat het regime van Pinochet dit referendum organiseerde op de dag dat zeven jaar geleden de democratie om zeep werd gebracht. Van weinig respect voor de democratie getuigde het feit dat politieke stellingname tegen het

NO COMMENTAAR

referendum aan niemand, met uitzondering van oud-president Frei, was toegestaan. Van enige vrijheid van meningsuiting in het Chili van vandaag is geen sprake. Des te opvallender is het dat slechts 67 % van de opgekomen kiezers zich uitsprak voor voortzetting van het regime van Pinochet en dat – in weerwil van de zware straffen bij niet-opkomst – 14 % van de kiezers thuisbleef. Wie van deze cijfers kennis neemt, en zich de massale druk realiseert waaraan de voorstemmers hebben blootgesteld, kan zich slechts verbazen over de geluiden van triomf die van de lippen van Pinochet kwamen. Een iets fijngevoeliger mens zou uit deze uitslag maar één les kunnen trekken: wegwezen!

Daar zit wat in

Terecht bestond bij de regering – zoals ook elders – verontwaardiging over het feit dat uit vertrouwelijk overleg tussen de regering en de vaste kamercommissie voor Justitie gelekt was dat een visumplicht voor Surinamers werd overwogen. Voor laatste persconferentie klaagde de minister-president dat er gelekt was uit de begrotingsstukken, hetgeen de regering vaak in een moeilijke positie bracht. Niet ten onrechte

werd geriposteerd dat ook menig minister alvast een voorproefje uit de nog geheime gegevens verschaft, zodat het spreekwoord van pot en ketel leek op te gaan. Het siert de minister-president dat hij, aldus in het nauw gebracht, verzuchtte: Daar zit wat in! De boete-predikatie moet eerst maar eens in de binnenkamer van het Catshuis worden gehouden.

Troonrede

Het sprookje van de gouden koets was er weer, maar dat was dan ook het enige sprookjesachtige van Prinsjesdag 1980. De troonrede was somberder getoetst dan ooit en de ellende werd breed uitgemeten. De regering doet een dringend beroep op de sociale partners tot

„Grepren uit de geschiedenis van ARP-Delft 1866-1980”

AR-kiesvereniging Delft komt uit met een gedenkboek

Bijna 115 jaar lang nam „Nederland en Oranje” intensief deel aan het Delftse politieke leven. Vooral in de eerste 50 jaar van haar bestaan heeft zij daarvoor veel strijd moeten voeren en een ontwikkeling doorgemaakt, waarvan onze generatie nauwelijks een voorstelling heeft.

Er wordt ook aandacht geschonken aan het kiesdistrict Delft, waarin de kiesvereniging in die periode een belangrijke rol speelde, met name bij de verkiezing van vertegenwoordigers van dit district in de Tweede Kamer. Deze „grepren” vormen weliswaar geen volledige geschiedschrijving, maar wel een waardevol gedenkboek van 200

overleg maar, zoals al van verschillende kanten is opgemerkt, de uitgestoken hand van de regering is vrijwel leeg en de tot dusver losgekomen reacties van de sociale partners zijn weinig bemoedigend. De regering is verweten dat zij zelf niet met concrete plannen komt en dat verwijt is niet onterecht. Maar wij zijn in Nederland zo langzamerhand wel in de situatie terechtgekomen dat iedereen de bal toespeelt aan iedereen zonder dat er veel gebeurt: de regering speelt de bal toe aan de sociale partners, de sociale partners spelen hem weer terug naar de regering.

In het Oude Rome was er een op ware gebeurtenissen-spreekwoord: Terwijl de senaat delibereert gaat Saguntum ten onder. Vrij vertaald zou men kunnen zeggen: terwijl de directie, de raad van commissarissen en de ondernemingsraad delibereren gaat de besloten vennootschap Nederland ten onder.

pagina's, voorzien van illustraties en foto's. Dit lezenswaardig boek zal naar wij verwachten ook veel anti-revolutionairen buiten Delft aanspreken. Dank zij ontvangen subsidies bedraagt de prijs slechts f 10,- per exemplaar voor de Delftse leden en f 15,- inclusief verzendkosten voor belangstellenden buiten Delft. Het boek kan worden besteld door storting op gironummer 372963 t.n.v. Penningmeester AR-kiesvereniging „Nederland en Oranje”, Van Lodensteynstraat 14, Delft. In verband met de beperkte oplage wordt uw bestelling in volgorde van binnenkomst genoteerd.

Boeiend onderscheid

De Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid heeft een studie gepubliceerd over de mogelijke ontwikkelingen binnen ons land tot de eeuwwisseling. De Raad heeft daartoe een aantal modellen opgesteld, aansluitend bij de drie politieke hoofdstromingen, de socialistische, de liberale en de

ARP, CDA en voorkeursacties

„De beslissing van het ARP-bestuur om mr. W. Aantjes en mevrouw J. van Leeuwen op een zodanige plaats op de lijst te zetten dat zij met voorkeurstemmen in de Tweede-Kamer zouden kunnen komen, is volgens de CHU tegen het reglement van het CDA, dat elke steun aan voorkeursacties verbiedt”.

Aldus een krantebericht van vorige zaterdag 13 september refererend aan een toespraak van CHU-voorzitter dr. L. M. van Leeuwen op de allerlaatste algemene ledenvergadering van de CHU te Ede. Naar aanleiding van Van Leeuwens toespraak; die overigens ook verklaarde dat het hem niet om betrokken personen zelf ging, en mogelijke vragen die ten gevolge daarvan kunnen rijzen onzerzijds de volgende kanttekeningen:

1. Eerst een algemene opmerking. Van Leeuwen spreekt van „de CDA-reglementen”. Het is juist dat er per fusiedatum CDA-reglementen ook daadwerkelijk in werking treden. Dit wil overigens niet zeggen dat de in de reglementen opgenomen bepalingen alle per fusie-datum in werking zullen treden. Dat ligt ook wel voor de hand. Op dit moment kennen de CDA-partijen nog elk hun eigen reglementen, met vaak van elkaar afwijkende procedures bij tal van zaken. Het toegroeien naar de nieuwe in CDA-verband overeengekomen regels vergt enige tijd, bijvoorbeeld op het vlak van de incompatibiliteiten. Het CDA-fusieprotocol kent daarom niet voor niets een aparte paragraaf met „overgangsbepalingen”. Ook met het oog op een zekere mate van continuïteit zijn een aantal overgangsbepalingen getroffen, onder meer ter zake van de samenstelling

van het nieuwe CDA-partijbestuur, de partijraad en het congres. De invulling van deze organen geschiedt vooralsnog niet volgens de bepalingen van de betreffende reglementen. Ook voor bijv. tussentijdse opvolging zijn aparte overgangsbepalingen getroffen.

2. Zo is er ook een overgangsbepaling voor de kandidaatstelling van Kamerkandidaten. De kandidaatstelling voor de verkiezingen van 1981, die na de fusie vallen, is nog geheel volgens de reglementen van de ARP, CHU en KVP geregeld.

Conform de AR-statuten stelt de ARP-partijraad „op voorstel van het partijbestuur vast op welke wijze de namen van de kandidaten worden verdeeld over de lijsten of lijstengroepen, daarbij rekening houdende met de vastgestelde volgorde en met de daarvoor in aanmerking komende bijzondere omstandigheden”. Op de partijraad van 27 september is deze vaststelling aan de orde.

3. Aan de partijraad van 27 september wordt voorgesteld een aantal kandidaten op meerdere lijsten te plaatsen. Dat geldt o.a. drs. J. de Koning, als eerste anti-revolutionair op alle zes lijsten, minister J. de Ruiter, staatssecretaris mevrouw Kraaijeveld-Wouters en de vice-voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie H. A. de Boers resp. nummer 2, 3 en 4 op de AR-lijst, op een tweetal lijsten. Ook t.a.v. mw. J. van Leeuwen en mr. W. Aantjes, zijn er van het partijbestuur voorstellen tot plaatsing van hen op een tweetal lijsten, hoewel beiden niet direct verkiesbare kandidaten zijn.

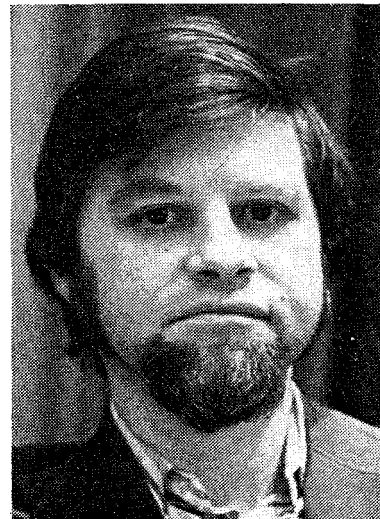
4. Dat een kandidaat door de ARP op meerdere lijsten gezet wordt is niet ongebruikelijk. Dat geldt niet alleen voor „top-kandidaten”. Ook lagere

kandidaten zijn wel op meerdere lijsten gezet. Zo stond bijv. de in 1977 niet verkiesbare kandidaat M. Beinema om een aantal redenen op twee lijsten. Ook bij de andere CDA-partijen zijn in het verleden verscheidene kandidaten op meerdere lijsten gezet.

5. Nu het element voorkeursactie. De ARP is daarvan in het verleden altijd tegenstander geweest en is dat nog! De partij onderschrijft dan ook volledig wat het CDA-reglement stelt over voorkeursacties. Het toekomstige CDA-reglement voor de voorbereiding van de kandidaatstelling van leden der Tweede-Kamer stelt o.a. dat nadat de kandidatenlijst, overeenkomstig de partijprocedure is vastgesteld, partijorganen en of -verbanden op straffe van vervallen verklaring van alle rechten, alsmede CDA-leden, verplicht zijn zich te onthouden van enigerlei activiteit ten bate of ten nadele van één of meer kandidaten, wier naam is vermeld op de definitieve kandidatenlijst. Een overeenkomstige bepaling is opgenomen ter zake van acties nadat de „genummerde advieslijst” is vastgesteld.

6. Een voorkeursactie veronderstelt een georganiseerde en goed geplande actie om een niet verkiesbare kandidaat toch verkiesbaar te krijgen. Het ARP-bestuur is steeds tegen zulke acties geweest.

Immers de opstelling van de kandidatenlijst is een zaak van een zorgvuldige procedure en democratische besluitvorming binnen de partij-organen. Dat was in de ARP zo en dat zal ook binnen het CDA het geval zijn. Het gaat niet aan om na de op democratische wijze tot stand gekomen vaststelling van de lijst daar via een voorkeursactie alsnog een wijziging daaropvolgend in aan te brengen.

Door dr. D. Th. Kuiper
vice-voorzitter van de
ARP

7. Maar bevordert men dan niet een voorkeursactie indien een niet-verkiesbare kandidaat op meer dan een lijst komt, terwijl zulke kandidaten als regel op één lijst plegen voor te komen? Wij zijn van mening, dat dit niet het geval is. Ook de betrokken kandidaten zelf zullen zich gehouden weten aan de desbetreffende CDA-bepalingen. – Ter zijde: het CDA komt bij de komende verkiezingen, evenals de vorige met 6 lijsten uit. –

8. Daarbij komt, we schreven het al, dat deze kandidaatstelling volledig volgens de ARP-procedure is gegaan. T.a.v. de kandidaten Van Leeuwen en Aantjes heeft het partijbestuur zich door de volgende overwegingen laten leiden. Op de genummerde advieslijst van het partijbestuur kwamen de namen van deze kandidaten niet voor. Wel op de uiteindelijke kandidatenlijst na een stemming onder kiesverenigingen. Mw. Van Leeuwen

als 32 en Aantjes als nummer 35, waaruit men concludeerde dat er binnen het ARP nogal wat leden zijn die deze kandidaten na aan het hart liggen. Mede op grond van de oordeelsvorming van de AR-kiesverenigingen ten aanzien van beide kandidaten besloot het partijbestuur de partijraad het reeds gememoreerde voorstel te doen. Nu kan een commentaar in deze krant van 6 september wellicht het misverstand hebben opgeroepen dat het partijbestuur een voorkeursactie voor beide kandidaten bepleit. In het licht van het bovenstaande zal duidelijk zijn dat dit niet het geval is.

9. Overigens gezien de bekendheid van beide kandidaten en hun verleden in de ARP hoeft men er niet aan te twijfelen dat zij voorkeurstemmen zullen behalen, ongeacht op welke lijst zij geplaatst zouden worden, ook als dit één lijst zou zijn.

Voorkeurstemmen halen is echter iets anders dan een voorkeursactie voeren! Boven het aan het begin van dit artikel vermelde krantebericht stond als kop: „CHU verwerpt voorkeursactie”. De kop van dit artikel zou kunnen luiden: „ARP verwerpt voorkeursactie”.

Ontwerp-verkiezingsprogramma CDA

Om een zinvol bestaan

De complete tekst van dit ontwerp-verkiezingsprogramma voor de periode 1981-1985 met als ondertitel „Nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving” is bij het sekretariaat van de ARP te bestellen. Prijs per stuk f 0,60, bij 25 of meer exemplaren f 0,50 per stuk. Een samenvatting van het programma kunt u vinden in het nummer van Nederlandse Gedachten van 16 augustus.

Minderheid en meerderheid in een fractie

Door een misverstand – ik was in het geheel niet afwezig – is de redactie van Nederlandse Gedachten er van uit gegaan, dat ik niet in hetzelfde nummer zou kunnen reageren op het artikel van Mr. H. van den Broek in het nummer van 13 september.

Ik zou het onhoffelijk vinden, wanneer ik Van den Broeks reactie op mijn artikel in het nummer van 30 augustus zonder meer liet passeren. Ik ben nl. van mening, dat zijn artikel een voorbeeld is van de manier, waarop je over dergelijke meningsverschillen binnen een partij en een fractie met elkaar moet praten. Een paar opmerkingen nog ter afsluiting van het gesprek, althans tussen Van den Broek en mij.

1. Wij zijn het er over eens, dat een volksvertegenwoordiger goed moet luisteren naar wat onder het volk leeft, naar wat zijn partij zegt en naar de mening van zijn fractiegenoten, niet in de laatste plaats, wanneer andersdenkende fractiegenoten de meerderheid vormen. Wij zijn het er ook over eens, dat hij het recht behoudt, nadat hij alles wat van belang is overwogen heeft, zelfstandig zijn stem te bepalen. Luisteren naar wat zijn partij zegt houdt natuurlijk ook in op het aangelegen punt zijn standpunt toetsen aan het verkiezingsprogramma en andere uitspraken van de partij. De partij spreekt in de eerste plaats door een programma van uitgangspunten, een verkiezingsprogramma e.d.

2. Ik begrijp dat Van den Broek het

eens is met wat ik schreef over de wijze, waarop in een fractie het onderling overleg in geval van ingrijpend meningsverschil behoort te worden gevoerd. Alleen, zo zegt hij, het is in dit geval niet op die manier gebeurd. Het spreekt vanzelf, dat ik daarover geen mening kan en mag hebben.

3. Van den Broek wijst op nadere bepalingen, die in het reglement van de Tweede-Kamerfractie en in de statuten en reglementen van het CDA over het gedrag van zijn vertegenwoordigers in de Staten-Generaal zijn opgenomen. Zijn die bepalingen dan ook in strijd met de eigen verantwoordelijkheid van de individuele volksvertegenwoordiger? Nadere bepalingen als door Van den Broek bedoeld zijn a priori niet ontoelaatbaar. Men moet echter oppassen, dat men geen bepalingen maakt, die verder gaan dan de Grondwet noodzakelijk heeft geacht. Dan moet men zich niet alleen afvragen, of er een bepaling in de Grondwet is, die wat men nader wil regelen uitdrukkelijk verbiedt, maar ook of de bepaling, die men wil maken, zich verdraagt met het stelsel van de Grondwet. Ik ben van mening, dat de statuten en reglementen van het CDA niet in alle opzichten aan deze norm voldoen, b.v. wat de incompatibiliteiten betreft.

4. Van den Broek meent, dat de bezwaarden aan het voorbehoud, dat zij bij de kabinetsformatie maakten, niet de politieke vrijheid kunnen ontnemen zelf te beslissen over het al dan niet forceren van een kabinetscrisis. Wanneer hij het zo formuleert, ben ik het met hem eens. Het maken van een

door W. F. de Gaay Fortman

voorbehoud door enkele leden van een club kan niet betekenen, dat zij nu maar zonder grenzen in acht te nemen binnen het clubverband hun gang kunnen gaan. Daarop sloeg wat ik schreef over de wijze, waarop men in een fractie met elkaar behoort om te gaan. Men moet echter de omstandigheden van het concrete geval in het oog houden, voordat men een paardemiddel aanbeveelt om iets dergelijks in de toekomst te voorkomen. Het lijkt mij waarschijnlijk, dat een latere geschiedschrijver bijzondere belangstelling zal tonen voor de houding van de leden van de fractie bij de stemmingen over de drie moties (-Schoften, -Ter Beek en -Den Uyl), die bij het debat over de olieboycot tegen Zuid-Afrika zijn ingediend. Diezelfde geschiedschrijver zal zich ook afvragen, of naar Nederlandse staatkundige praktijk het kabinet juist gehandeld heeft de motie-Ter Beek niet uit te voeren zonder daaraan voor zich zelf politieke consequenties te verbinden.

Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.

SHOWROOM: GOES – MIDDELBURG

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

*Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken*

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

Om een zinvol bestaan (Slot)

In de perscommentaren en vorige week ook op deze plaats is er op gewezen dat het ontwerp

CDA-verkiezingsprogramma op een aantal onderdelen afwijkt van of zelfs haaks staat op het huidige regeringsbeleid.

Daar hoeft niemand van te schrikken. Integendeel. Stel je voor, dat het coalitiebeleid geheel door ons eigen programma werd gedekt. Dan konden wij het CDA wel opheffen nog voor het is opgericht.

Het is ook zeer nuttig om op verschilpunten te wijzen, omdat het CDA niet met het kabinetsbeleid maar met het eigen programma de verkiezingen ingaat. Dit betekent niet, dat de verantwoordelijkheid voor het gevoerde beleid, voor zover dit door het CDA werd gesteund wordt ontkennd of ontlopen. Maar het wordt niet als het CDA-beleid **verdedigd** integendeel, juist waar ons programma het anders wil, zal het CDA in de verkiezingsstrijd er natuurlijk de aandacht op vestigen dat wij, voor zover het van ons afhangt, het anders willen. Bovendien is voor de beoordeling van het gevoerde CDA-beleid uiteraard het fractiebeleid veel meer maatgevend dan het kabinetsbeleid.

Kerncentrales

Een van de meest opvallende programpunten in dit verband is de zeer grote terughoudendheid met betrekking tot het gebruik van kernenergie. De bouw van nieuwe kerncentrales in ons dichtbevolkte land wordt thans zelfs met zoveel woorden afgewezen. Dit is een standpunt, dat onmiskenbaar tegengesteld is aan het standpunt zoals het nog onlangs door het kabinet in een nota is bepleit en vanuit het kabinet tot over de grenzen van land en zee is verdedigd.

Markerwaard en Westerschelde

De afwijzing op dit moment van grote

waterstaatkundige werken als de inpoldering van de Markerwaard en de vaste oeververbinding over de Westerschelde, is weliswaar ook belangrijk (en wat het laatste betreft zeker voor de Zeeuwse en vooral de Zeeuwsvlaamse bevolking), maar ieder zal toch willen erkennen dat zij van een andere orde zijn dan verstrekkende beslissingen die het gehele energiebeleid betreffen. Overigens: het is een conceptprogramma en er zal zeker over de vaste oeververbinding over en onder de Westerschelde nog heel wat gediscussieerd worden alvorens het programma definitief zal zijn vastgesteld. Niettemin wil ik wel zeggen, dat dit laatste punt niet gemakkelijk in het ontwerp-programma is terechtgekomen. Er is zeer langdurig in de commissie over beraadslaagd. Het mag ook niet als een op zichzelfstaand voorstel worden gezien en beoordeeld, het is een uit de nood van een veelomvattende afweging van factoren geboren resultaat.

Eenzijdige boycot

In het licht van de gebeurtenissen in het parlement eind juni en de onverkwikkelijke nasleep die dit heeft gehad in de bejegening van Dijkman en in de voorstellen van Van den Broek, is het zeer interessant er kennis van te nemen dat het ontwerpprogramma een ook eenzijdige boycot tegen Zuid-/frika niet uitsluit. Het bepleit economische sancties tegen Zuid-Afrika, met name (dus bij voorkeur, maar niet uitsluitend) in Europees verband. Dit bevat heel wat meer ruimte dus dan het kabinet de fractie gunde en dan een deel van de fractie een minderheid in haar midden wilde toestaan.

Midden-Oosten

Actueel is ook de passage over het Midden-Oosten. Weloverwogen is gekozen voor de formulering dat een intensieve dialoog noodzakelijk is, zowel met Israël als met de Arabische landen. Dat hiervan "landen" wordt gesproken houdt in, dat de PLO daar

niet onder valt. Zulks zou ook moeilijk kunnen, omdat het **bestaansrecht** en de **bestaansmogelijkheden** van de staat Israël, evenals de staatkundige rechten der Palestijnen, tot **uitgangspunt** van een oplossing van het Israëliisch-Arabische conflict worden verklaard.

NAVO-bijdrage

Veel misverstand heeft de passage gewekt over de hoogte van de Nederlandse bijdrage aan de NAVO. De programcommissie stelt voor: "Een eenmaal aan de NAVO toegezegde financiële inspanning blijft gehandhaafd".

In verschillende commentaren is dit zo verstaan dat onze bijdrage aan de NAVO op het bestaande peil zal worden gehandhaafd. Anderen lezen eruit dat dit de huidige bijdrage was, verhoogd met jaarlijks 3 %. Zo is het echter niet bedoeld.

Dit artikel doet geen uitspraak over de hoogte van onze bijdrage, maar over de betrouwbaarheid van onze toezeggingen. Ongeacht de vraag, welke financiële bijdrage zal worden toegezegd, – als een bepaalde financiële inspanning eenmaal is toegezegd, dan kan er ook op worden gerekend dat Nederland die toezegging zal nakomen. Dat deze passage inderdaad zo en niet anders moet worden gelezen, blijkt uit het feit dat in de samenvatting van het programma de tekst aanvankelijk luidde: "De Nederlandse NAVO-bijdrage blijft op peil". Om te vermijden dat dit tot het al gesignaleerde misverstand aanleiding zou geven, werd in de definitieve samenvatting deze passage aldus opgenomen: "Aangegane verplichtingen betreffende de Nederlandse NAVO-bijdrage worden gehandhaafd".

Minister De Geus kan nu dus nagaan hoe zijn mededelingen over de Nederlandse bijdrage in het komende jaar zich tot het conceptverkiezingsprogramma van het CDA verhouden.

door mr. W. Aantjes

Gratie afschaffen

Een punt, dat weinig de aandacht heeft getrokken maar die in het licht van het kabinetsbeleid wel verdient, is artikel 9.13 waarin afschaffing van het gratierecht van de Kroon wordt bepleit. Dit lijkt te sporen met de beslissing van het kabinet geen gratie te verlenen ter gelegenheid van de troonswisseling. De regering achtte dit "uit de tijd".

Het ontwerp-programma wil het gratierecht van de Kroon echter niet alleen afschaffen, maar het wil dit pas nadat er iets voor in de plaats is gesteld, namelijk de mogelijkheid voor de onafhankelijke rechter een straf tussentijds te evalueren en eventueel te wijzigen. Dit is geen afschaffing, maar een bij onze tijd passende wijziging binnen ons rechtsbestel. Wat de regering op 30 april jl. deed, was iets geheel anders. Ondanks de gerechtvaardigde verwachtingen, die jarenlang bij gestraften en hun gezinnen hadden geleefd, werd van de ene dag op de andere zonder meer buiten werking gesteld wat tot dan toe een **wezenlijk bestanddeel** van ons rechtsbestel is geweest. Dit was niet alleen teleurstellend voor de betrokkenen, het was ook onrechtvaardig. Recht werd tot willekeur. De commissie stelt voor het

ene recht te vervangen door een ander recht.

Geen vereenzelving

De bovenstaande voorbeelden zouden nog met tal van andere zijn uit te breiden, maar ik heb mij voornamelijk beperkt tot die, welke ook in de publiciteit reeds de aandacht hadden getrokken. Het gaat meer om de illustratie dan om de voorbeelden op zichzelf. Die illustraties dienen en hebben, hoop ik, voor de lezer ook gediend om duidelijk te maken dat de commissie-Franken gepoogd heeft het CDA een ontwerp-programma aan te bieden dat géén vereenzelving met welke andere partij of met welke coalitie ook betekent, óók niet met het huidige kabinet. Gepoogd is een programma te ontwerpen dat het voor het CDA mogelijk maakt onafhankelijk en met een eigen gezicht een eigen weg in de komende verkiezingen te gaan.

Ambt en dienst

Tot slot van deze artikelen wil ik voor één onderdeel nog de aandacht vragen. Als allerlaatste artikel in het hoofdstuk veiligheidsbeleid is opgenomen: "Vrijstelling van dienstplicht wegens het bekleden van of het in opleiding zin voor een geestelijk ambt wordt afgeschaft". (artikel 11.21)

Helaas is dit slechts een zogenaamd alternatief voorstel, dat wil zeggen dat het slechts door een deel van de commissie wordt gesteund. Ik hoop vurig dat het wel in het definitieve programma zal worden opgenomen. Als de kerk dienend in de samenleving wil staan, zal zij op dit soort privileges geen aanspraak mogen maken. In elk geval zal de overheid haar die niet (meer) moeten verlenen. Wie denkt dat een tekort aan priesterroepingen of aan toekomstige predikanten kan (en mag) worden bestreden door het ambt met dit soort middelen "aantrekkelijker" te maken, moet nog maar eens goed over de aard van dat ambt nadenken.

mr. W. Aantjes

CDAktueel

redactie-adres:
postbus 85676
2508 CS Den Haag
Telefoon 070-64.79.40

nr. 7 20 september 1980

Nog veel wetgevende arbeid af te ronden

door drs. R. F. M. Lubbers

Troonrede en miljoenennota: Bezinning noodzakelijk

Het kabinet heeft deze week met Troonrede en miljoenennota een ontwerp-begroting voorgelegd, die meer dan ooit dwingt tot bezinning. Die bezinning is des te noodzakelijker, nu ernstige structurele sociaal-economische problemen, tezamen met de conjuncturele terugval, de fundamenten van onze welvaart en samenleving dreigen aan te tasten. Het doet dat, terecht, ook in het licht van de verscherpte tegenstelling tussen de volkeren.

De voorstellen van de regering zullen straks bij de Kamerbehandeling, getoetst moeten worden op doelmatigheid en verdelende rechtvaardigheid. Bovenal echter is nu vereist de mentale bereidheid maatregelen te aanvaarden en werkelijk door te voeren, zonder welke onze samenleving in onmacht en verdeeldheid verlamd zal worden. Bij de deze week gepresenteerde stukken alvast wat kanttekeningen.

De samenleving dreigt te worden ontwricht. Regering en volksvertegenwoordiging dienen de oorzaken daarvan op te sporen en daartegen een krachtig beleid te ontwikkelen. Wet en orde alleen kunnen een samenleving niet ten goede leiden. De overheid is gehouden op te treden tegen provocerend of stilzwijgend met voeten treden van wetten en democratische regels.

genootschappelijk verband aangegane verplichting (tot 3%). Deze eigenaardige situatie toont aan, hoe noodzakelijk het is voor de komende jaren opnieuw na te gaan, hoe bij geringere kostenstijging toch een goede defensie-inspanning geleverd kan worden. Dit is een zaak van efficiency en van zorgvuldige keuzes.

Prijscompensatie

In de Miljoenennota wordt de last van de sterk stijgende aantallen uitkeringstrekkers in beginsel terecht bij de burgers gelegd. Die last komt voor rekening van de premiebetalende werkers, van de uitkeringstrekkers zelf (via de WAM) en van de ambtenaren (via een vermindering van de bruto salarissen). Gelijke monniken, gelijke kappen.

Toch stelt het kabinet terecht, dat de nu gepresenteerde uitkomst niet aanvaardbaar is, omdat
a. de zo resulterende koopkrachtontwikkeling geen recht doet aan het adagium „voor de sterkste schouders de zwaarste lasten”;
b. de arbeidskostenstijging met 8% te hoog is.

De CDA-fractie blijft bereid de prijscompensatie als instrument in te zetten. De suggestie van de maximering van de vakantietoelage behoort evenzeer in het overleg te worden betrokken.

Verhoging BTW

Het CDA staat kritisch tegenover het regeringsvoorstel het laagste BTW-tarief van 4 tot 4 1/2% te verhogen. Aanpassing van een of enkele accijnzen op min of meer luxe goederen, dan wel overbrenging van enkele artikelen van het lage naar het hoge tarief ligt meer voor de hand.

Het CDA zal de voortgaande inspanningen op het punt van de zgn. fiscale reparatie en daarbij behorende vereenvoudigingen steunen. Datzelfde geldt ten principale voor de beleidslijn – nu buiten Hofstra om – het bedrijfsleven zoveel mogelijk te ontlasten van belastingbetaling over puur nominale winsten. Voorshands plaatst de Fractie echter nog wel kritische kanttekeningen bij de voorgenomen grotere aftrek over het eigen vermogen.

Evenzeer steunt de Fractie het beleid gericht op het niet langer aftrekbaar zijn van rente op consumptieve schulden. Gegeven dit door het kabinet gekozen principiële uitgangspunt dient met betrekking tot de fiscale aftrekbaarheid van rente op hypotheek op het eigen huis de knoop te worden doorgemaakt en wel op een wijze, die recht doet aan de sociale functie van het eigen huis. De Miljoenennota toont aan hoezeer ook in de gezinnen de besparingen steeds meer

tekort schieten. Daarom ligt een veel forsere bevordering van het sparen via fiscale vrijstelling van rente-inkomsten in de rede. Aanwending van de zgn. reparatie-opbrengsten juist hiervoor verdient overweging.

Aardgas

Het is redelijk en verstandig dat een deel van de enorm gestegen aardgasopbrengsten besteed wordt aan de verbetering van de sterk uitgeholde financiële positie van de bedrijven. Alvorens definitieve besluiten te nemen is er echter alle aanleiding de aanwending van de aardgasgelden ook in het overleg met de Stichting van de Arbeid te betrekken. De structuurverbetering van de economie moet tastbaar en zichtbaar voor werkgevers en werknemers uitgewerkt worden en dat dient te geschieden op zulk een wijze dat werkgevers en werknemers zich daarbij betrokken voelen en weten. Daarbij behoort ook voortzetting en verbetering van het regionale beleid. Helaas wordt terzake slechts verwezen naar de ophanden zijnde nota.

In datzelfde overleg, waarin het verband tussen inkomensmatiging en werkgelegenheidsbeleid, via een meer gerichte aanpak, zichtbaar moet worden, zal ook de vraag naar de verdeling van het beschikbare werk aan de orde moeten komen. Met name systematische doorvoering van deeltijdwerk en het veel meer ingeschakeld houden van partiel arbeidsongeschikten zijn daarbij hoofdpunten.

Het energiebeleid krijgt terecht extra middelen. Voortgaande besparingsinspanningen en aandacht voor kolen zullen onze olievoer moeten beperken, zonder daarvoor, althans in de nabije toekomst, aangewezen te moeten zijn op kernenergie. De te verrichten energie-investeringen en de in Nederland te besteden aardgaswinsten van de oliemaatschappijen zijn ook van grote betekenis voor de werkgelegenheid.

Sociale premies

De forse stijging van de sociale premies en met name ook de ononderbroken groei in WAO en AWW dreigen tot ontwrichting in de samenleving te leiden. Politieke partijen en maatschappelijke

organisaties kunnen hun verantwoordelijkheid niet ontgaan, o.m. met betrekking tot de voorstellen die de bewindslieden van Sociale Zaken recentelijk aan de Stichting van de Arbeid hebben gezonden. Deze voorstellen verplichten de overheid dan wel voorop te lopen bij zaken als het ingeschakeld houden van arbeidsongeschikten en het bevorderen van deeltijdarbeid.

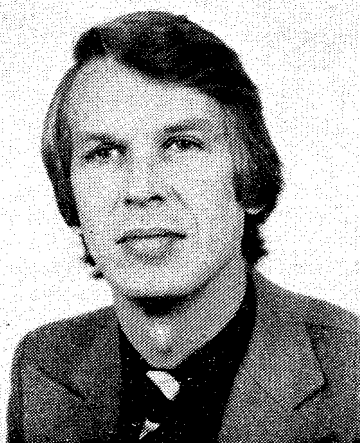
De vermindering van het financieringstekort tot 5,25% is een verstandige keus, zeker omdat zo enige ruimte geschapen wordt voor echt overleg met de sociale partners. Dat overleg moet in het teken staan van wezenlijke verbetering van de werkgelegenheid. Slechts dat kan een tijdelijk groter tekort rechtvaardigen. De Minister van Financiën tracht intussen een beleid te voeren dat de te hoge rente kan verminderen. Dit is een van de belangrijkste bijdragen die hij kan leveren.

Vervolg op pag. 2

COMMENTAAR

De laatste

Dit is het laatste nummer van CDAktueel. Eind 1975 vond het CDA-bestuur dat de nieuwe federatie toch ook over een eigen orgaan moest kunnen beschikken. Al was het maar terwille van het contact met de rechtstreekse leden, die over het algemeen niet één van de oude partijbladen lazen. En zo werd voor CDAktueel een plaatsje gevonden, ergens naast, tussen en onder de partijbladen. Een behaaglijke positie was het niet. Redactioneel en organisatorisch vielen er geen lauweren mee te oogsten. Maar de moeilijkheden waarmee we als redactie kregen te maken vormden slechts een zwakke weerspiegeling van de problemen welke het hele fusieproces omgaven. We mochten dus niet klagen. Dat doen we ook nu niet. Integendeel: als redactie zijn we blij de tussenfase op weg naar het „echte” partij-orgaan te hebben kunnen overbruggen. Dat orgaan verschijnt 11 oktober en krijgt als naam: „Christen democratisch appèl”. Laat het u niet ontgaan!

„Er is toch wel iets tot stand gebracht...”

De scheidende secretaris van het CDA, mr. J. G. H. Krajenbrink, heeft het lange fusieproces ook achter de schermen meegemaakt. „Het had misschien vlugger gekund”, zegt hij „maar gegeven de omstandigheden is er toch heel wat tot stand gebracht.” Pagina 3.

Van het Binnenhof

Gerard van der Wulp gaat in zijn rubriek 'van het Binnenhof' o.a. in op de discussie in de CDA-fractie omtrent de voorgestelde wijziging het fractiereglement. Pagina 2.

Op de andere pagina's:

De groei naar het CDA

Drie politici die al jaren geleden voor samenwerking van de drie partijen opkwamen, Schmelzer, Biesheuvel en Tilanus jr., vertellen hoe daar binnen de kringen van ARP, CHU en KVP op werd gereageerd. Ook komt hun visie op het sindsdien gegroeide CDA ter sprake.

Analyse van de miljoenennota

Arbeid en werk

Ons redactie-lid G. J. Geels vindt dat de begrippen „arbeid” en „werk” welke in het CDA-verkiezingsprogramma veel aandacht krijgen, wel eens nader bekeken mogen worden. Het kan daarbij niet alleen om 'betaald' werk gaan.

In gesprek met de nieuwe voorzitter

Interview met Bukman.

Redactieteam

Drs. C. Bremmer, voorzitter
Mevr. A. v.d. Beld-Pott
Ds. G. J. Geels
Drs. H. Glimmerveen
Wm. C. de Kruijf
Dr. W. de Kwaadsteniet
H. Lokkerbol
C. P. van Santen
G. J. Brinkman (secretaris)

Defensie

De begroting van Defensie wordt gemarkeerd door het feit, dat deze geen bijdrage levert aan de ombuigingen; daarnaast groeit zij reëel slechts met 1 1/2%, hetgeen afwijkt van de in bond-

Stemgedrag in CDA-Tweede-Kamerfractie

CDA-fractie gaat samen verder

De Tweede Kamer is alweer bijna een maand hard aan het werk. Maar het is de afgelopen periode niet het Kamerwerk geweest dat de meeste aandacht trok. Die aandacht ging voor een goed deel naar kwesties buiten het directe Kamergebied: de nasleep binnen het CDA van het debat over de olieboycot-Zuid Afrika van vlak voor het zomerreces, en de perikelen in en om het kabinet ten aanzien van de begrotingsopstelling 1981. In de Kamer zelf kwam eigenlijk het spotlicht slechts fel te staan op het vraagstuk van de handhaving van de koopkracht voor de minimuminkomens in 1980; dit jaar dus.

Velen hebben de verschillende zaken, die het gevolg waren van het Zuid-Afrika-debat, grondig door elkaar gehaald. Helaas, moet ik zeggen. Want rommelige toestanden als deze zijn bij uitstek gebaat bij een zorgvuldige publicitaire begeleiding. Daarom nog eenmaal. Nadat vlak voor het zomerreces zes leden van de CDA-fractie vóór een motie van afkeuring van de oppositie stemden (een motie die het net niet haalde) vroeg het bestuur van de KVP de enige uit de KVP afkomstige CDA'er onder de zes, Stef Dijkman, om een verklaring van zijn stemgedrag. Aangezien deze zaak niet de fractie maar het KVP-bestuur regardeert hierover verder niets meer.

Geheel los van wat men „de kwestie-Dijkman” is gaan noemen, nam het fractielid Hans van den Broek een initiatief door voor te stellen het fraktiereg-

ment zodanig te wijzigen, dat een klein deel van de fractie niet zonder meer en zonder consequenties via steun aan een afkeuringsmotie van de oppositie een bevriend kabinet mede naar huis kan sturen. Dit voorstel staat dus geheel los van hetgeen rond Stef Dijkman gaande was, en het deed de afgelopen maand dan ook op z'n zachts gezegd vreemd aan velen over het fraktiereglement te horen spreken als over „de affaire-Dijkman”. Onzin dus.

Incident

Na tweemaal over de interne gevolgen van het Zuid-Afrika-debat te hebben vergaderd, besloot Hans van den Broek z'n voorstellen in te trekken omdat gebleken was dat de fractie in overgrote meerderheid daar niets voor voelde. Geconstateerd werd, dat de zes fractieleden die voor de motie van afkeuring stemden, daarmee niet tot uitdrukking hebben gebracht dat hun vertrouwen in het kabinet definitief op was.

„Er was sprake van een incident, niet van een trendbreuk”, constateerde fractievoorzitter Ruud Lubbers, na afloop van de fraktiediskussies, verwijzend naar een artikel dat één van de zes, vice-fractievoorzitter Hans de Boer, daags na het Kamerdebat schreef in het AR-weekblad.

De Boer beëindigde zijn artikel na motivatie van zijn stem met: „De regering

regeert nog. Dan geldt ook weer voor een ieder: Steun waar mogelijk, kritiek waar nodig”.

In hetzelfde blad besloot Hans van den Broek begin september in feite de discussie met een artikel, waarin hij onder meer schreef: „Dit artikel is niet geschreven uit onvrede met het feit dat de fractie mijn voorstellen niet overnam, maar de vaak heftige reacties, tot aan anti-katholieke uitlatingen toe, vroegen om meer helderheid die ik hoop hiermee te hebben verschaft.

De discussie heeft naar wij allen hopen een basis gelegd voor een verbeterde samenwerking en zuiverder verhoudingen binnen de fractie na het incident van eind juni. En als dat kan zonder geschreven regels dan heeft dat uiteraard ook mijn voorkeur en als wij het „samenverantwoordelijk” werkelijk een inspirerende inhoud willen geven, dan moet en zal dat ook kunnen.

Binnen de fractie zal van ieder van ons een extra inspanning worden gevraagd om gezamenlijk en herkenbaar de eindstreep voor de verkiezingen te halen. Ik zag het spookbeeld in een somber ogenblik al voor me: CDA-brekers en niet-brekers samen op de inmiddels vastgestelde CDA-lijst, samen verantwoordelijk voor een gespleten fractie. Daarmee zou het probleem afgewenteld zijn op onze kiezers zonder reële oordeelsmogelijkheid. En dat door een te laat uitgediscussieerd incident. Dat mogen we het CDA niet aandoen”.

matiek en de noodzaak van continuïteit bij de bouwbedrijven. Het gaat hier niet alleen om een goede taakstellende begroting, maar ook om het echt halen van de daarin opgenomen cijfers. Ook gemeenten en provincies hebben de taak beschikbare contingenten nu zo snel mogelijk te benutten.

Onderwijs

Over de begroting van Onderwijs en Wetenschappen dient nader overleg te worden gepleegd, onder meer met de onderwijsorganisaties. Bij dat overleg zal het niet om een dictaat kunnen gaan. Evenmin kan men echter uit de voeten met veto's bij voorbaat. Dat overleg dient met name ook te gaan over de vragen: – in hoeverre ook bij het onderwijs inkomenspolitieke aanpassingen voor bepaalde categorieën doorgevoerd kunnen worden. Juist de verdelende rechtvaardigheid kan vragen om specifieke aanpassingen, die immers zich ook elders in de samenleving voltrekken, van vrije beroepen tot minimum-jeugdlo-ners;

– of er andere ombuigingen mogelijk zijn dan t.a.v. de salarissen en zo ja, in welke mate;

– of er vormen van onderwijs zijn – met name b.v. het lager en middelbaar beroepsonderwijs en bepaalde vormen van volwasseneneducatie – die zo belangrijk zijn voor bedrijfsleven en arbeidsmarkt, dat voortzetting en expansie daar ook onderdeel is van de versterking van de werkgelegenheidsstructuur;

– tenslotte zal in het licht van de aantallen onderwijstakken en het teruglopende aantal leerlingen een veel strakkere en planmatigere ontwikkeling van deeltijd-banen (b.v. de 20-urige week) onderwerp van overleg moeten zijn.

Dit specifieke onderwijs-overleg zal afgestemd moeten worden op het bredere overleg van de Stichting van de Arbeid, en vanwege de verbanden met het werkgelegenheidsbeleid en vanwege de vraag in welke mate er samenhangen zijn met de inkomens van alle overheidsdienaren resp. alle burgers.

Kostenbeheersing

Bij de onvermijdelijke ombuigingen kiest

het kabinet terecht voor een accent op inkomensmatiging en beperking van overdrachten. De essentiële overheidstaken kunnen zo gehandhaafd blijven. In de sector volksgezondheid vinden wij nu de vruchten van de kostenbeheersing en steeds meer de bereidheid van een integrale aanpak, zoals door onze Fractie voorgesteld. De Fractie zal op deze weg voortgaan en daarbij bij voortdurende wijzen op de noodzaak heilige huisjes niet te ontzien. Dat in het milieubeleid het hele recycling-vraagstuk kennelijk systematisch aandacht krijgt doet ons deugd.

Met name de begrotingen van CRM en Volkshuisvesting geven aan hoezeer de kwartaire sector groeit. Een zorgvuldige uitbouw van een te betalen maatschappelijke dienstverlening vraagt om inkomensmatiging, vrijwilligerswerk en slechts waar verantwoord eigen bijdragen. Niet alleen in de bedrijven maar ook in deze sectoren zal de economie weer dichter bij de burger gebracht moeten worden.

Het begrip „retributies” dringt zich ook in het welzijnswerk steeds meer op. Het is daarom dringend nodig criteria overeen te komen, alvorens de wenselijkheid resp. aanvaardbaarheid van bepaalde specifieke retributies te beoordelen. Dat met name in de begrotingen van Onderwijs en Wetenschappen, CRM en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening aandacht wordt gegeven aan de invulling van het minderhedenbeleid is een goede zaak. Dat is immers nu een gebod en een belangrijke investering om de problemen in de toekomst de baas te blijven.

Wetgeving

Tenslotte ben ik van oordeel dat het tempo van effectivering van wetgeving onderdeel van grote zorg moet blijven. Deze wetgeving brengt onze politieke wil tot uitdrukking noodzakelijke structuurwijzigingen door te voeren. Regering en Kamer zullen in het laatste jaar voor de verkiezingen nog veel wetgevende arbeid moeten afronden.

drs. R. F. M. Lubbers

Tot zover een letterlijk citaat uit het artikel van Hans van den Broek. Zo gaat de fractie van het CDA in de Tweede Kamer samen verder. Niet als een fractie van 43 plus 6, maar als een fractie van 49 leden.

Begroting

Immiddels heeft de regering de begroting voor het jaar '81 gepresenteerd. Dat daaraan nogal wat is voorafgegaan, biekt de afgelopen maanden wel uit de dagbladen. Er lekte voor Prinsjesdag méér uit dan ooit. De troonrede van koningin Beatrix bevatte deze week voor nauwkeurige lezers van de dagbladen weinig nieuws meer.

Koopkracht

In de Tweede Kamer zelf baande de CDA-fractie opzien door het voorstel om diegenen die kunnen aantonen van een minimum-inkomen rond te moeten komen, dit najaar een eenmalige uitkering van 50 gulden te doen.

Al dit voorjaar was door de fractie gesteld, dat alles op alles moet worden gezet om in ieder geval nog dit jaar niet de minimuminkomens het slachtoffer te laten worden van de algehele economische malaise. Toen minister Van Aardenne vorige week de Tweede Kamer vrij brusk liet weten dat ook de minima

er dit jaar een half procent reëel op achteruit zouden gaan en dat de regering niet voornemens was maatregelen te nemen, was de schrik in het CDA-kamp vrij groot.

Ook bij de CDA-fractie werd erkend, dat de economische omstandigheden steeds ongunstiger worden. En ook bij de CDA-fractie werd erkend, dat die omstandigheden het steeds moeilijker maken om eerder gegeven beloften na te komen, temeer daar er volgend jaar zoals uit de miljoenennota blijkt voor de minima rekening moet worden gehouden met een koopkrachtverlies van tenminste meer dan een vol procent. Maar het in het voorjaar gehouden pleidooi voor koopkrachtbehoud voor de minimum-gezinsinkomens althans voor dit jaar woog voor de CDA-fractie ook zeer zwaar.

Vandaar het voorstel van de fractie aan de regering, om de echte minima (veel minimum-inkomenstrekkers zijn niet echt de zwaksten, denk bijvoorbeeld aan tweede gezinsinkomens) op te sporen, en die gericht 50 gulden extra te geven. Dit opdat althans zij dit jaar evenveel te besteden hebben als vorig jaar.

Minister Albada beloofde de Tweede Kamer de uitvoerbaarheid van het voorstel te onderzoeken. Bij het schrijven van dit stukje had hij de Kamer nog niet geantwoord; wellicht, waarschijnlijk zelfs, is dat op het moment dat u dit leest wel het geval.

Opgave belangstellenden CDA-fusiecongres op 11 oktober a.s.

Op zaterdag 11 oktober a.s. houdt het CDA zijn fusiecongres in het Congresgebouw te Den Haag.

Op het programma van dit Congres staan onder meer redes van de oude partijvoorzitter, de nieuw te kiezen partijvoorzitter, de CDA-fractieleider in de Tweede Kamer en de minister-president. Het Congres zal verder in het teken staan van de fusie van ARP, CHU en KVP tot het ene CDA.

Belangstellenden voor dit Congres kunnen zich schriftelijk opgeven bij:

CDA-secretariaat
Postbus 85676
2508 CJ Den Haag

(linksboven op de enveloppe vermelden: „fusiecongres”)
Gezien het beperkte aantal plaatsen dient men zich tijdig op te geven. Wie het eerst komt, het eerst maalt!

De kosten per persoon bedragen f 20,00 te voldoen bij de entreebalie op het Congres.

Vervolg van pag. 1

ren aan de versterking van de werkgelegenheidsstructuur. De te hoge rentestand dwingt ondernemingen nu immers tot inkrimping en tot uitstel van noodzakelijke investeringen en heeft bovendien een zeer slechte invloed op de woningproductie.

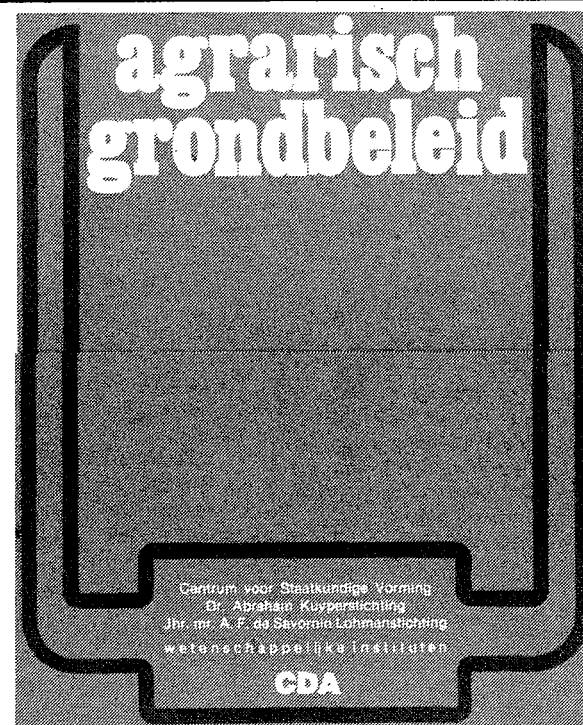
Arbeidsmarkt

De werkgelegenheid ontwikkelt zich niet goed. Voor een zuiver oordeel moet wel nadrukkelijk de internationale scherpe conjuncturele terugval mede in aanmerking worden genomen. Intussen is een voortgaand beleid, gericht op inflatie- en kostenbeheersing, gecombineerd met gerichte expansieve maatregelen de goede koers. Innovatie, ook sociale innovatie, is daarbij van grote betekenis. De kwartaire sector kan alleen blijven gedijen bij een forse inkomensmatiging en het behoud van een redelijk sterke marktsector. Vermindering van de importen, niet door protectie, maar door matiging van de consumptie, is geboden. Het beleid inzake meer sparen en meer investeren door particulier en overheid dient verscherpt te worden. Werkgelegenheid en infrastructuur zijden de overheid – b.v. het openbaar vervoer – worden anders het kind van de rekening.

Woningbouw

De begroting voor volkshuisvesting geeft een kloek woningbouwprogramma voor volgend jaar aan. Terecht zijn veel hogere cijfers, met name voor goedkopere huurwoningen, opgenomen dan in het verleden voorzien. Het terecht reeds bijgestelde beleid moet wellicht nog verder geaccentueerd worden. Immers, de structureel hoge rente maakt huizen duur. Tegelijkertijd ga ik ervan uit dat de inkomens niet verder zullen groeien. Dit betekent een behoefte die veel meer uitgaat naar goedkope woningen dan vijf jaar geleden.

Naast het behoefte-element speelt nu ook sterk de werkgelegenheidsproble-

Agrarisch grondbeleid

Rapport in aansluiting op het reeds verschenen rapport „Grondeigendom en grondbeheer”. Opgesteld door een commissie onder leiding van prof. mr. P. de Haan. 68 pag; f 7,25

Op 11 oktober is het CDA een feit.

Na een periode van dertien jaar van voorbereiding vormen ARP, CHU en KVP een nieuwe christen-democratische partij. Met ingang van dezelfde datum wordt het secretariaat van het CDA gevestigd in het verbouwde en uitgebreide pand aan de Dr. Kuypersstraat in Den Haag.

Op dit secretariaat is plaats voor een

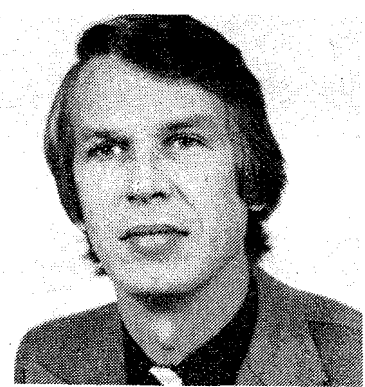
Receptionist(e)/Telefonist(e)

die samen met een collega bezoekers ontvangt en de telefoon bedient.

Belangstellenden voor deze afwisselende en boeiende functie worden verzocht hun schriftelijke sollicitatie op te sturen aan het Secretariaat van het CDA, t.a.v. drs. M. Smits, postbus 85676, 2508 CJ Den Haag. Nadere informatie over deze functie is eveneens bij de heer Smits verkrijgbaar (070 - 64.79.40).

Jan Krajenbrink over fusie-proces:

„Het had misschien vlugger gekund maar er is toch heel wat bereikt”

Als zaterdag 11 oktober het federatieve noodverband wordt losgemaakt en de drie partijen in het CDA opgaan, treedt mr. J. G. H. Krajenbrink als secretaris terug. Hij zal nog enige tijd actief zijn in het kader van de komende verkiezings-campagne en hoopt daarna lid van de Tweede Kamer te worden. De nieuwe partij krijgt een nieuw bestuur. Ook een nieuwe secretaris. Jan Krajenbrink heeft de lange voorbereiding tot de fusie van het prille begin af meegemaakt. Terugziet hij: „Het is een gigantisch karwei geweest. Het had best beter gekund. Misschien ook wel vlugger. Er waren geweldige hoogte-punten en diepte-punten. Maar er is toch heel wat tot stand gekomen.”

Toen Jan Krajenbrink medio 1968 staf-medewerker werd bij de Kuypersstichting (het AR wetenschappelijk instituut) werd daar al druk met gedachten over nieuwe partij-vorming gestoeid. Kwam je even over de grenzen dan was niemand meer duidelijk te maken waarom het kleine Nederland er drie „christelijke partijen” op na moest houden. Maar ook in Nederland werd de noodzaak daartoe steeds minder ingezien. De politieke „top” had reeds pijnlijke ervaringen dat bij verkiezingen het verdeeld optrekken niet altijd gemeenschappelijk slagen betekent. Op de Kuypersstichting was ook de staf eigenlijk tot de conclusie gekomen dat voor het zoeken naar eigentijdse antwoorden op eigentijdse problemen (milieu-beheer, sociaal beleid, bewapening) een beter en breder instrument nodig was dan de drie partijen afzonderlijk hadden te bieden.

De AR echter keek aanvankelijk wat schuw naar die samenwerkingsdrang der Haagse voormannen. De anti's waren wat beter uit de stembusstrijd gekomen dan KVP en CHU. Ze hadden hun eigen Barend Biesheuvel als premier en achtten zich nog best in staat eigen boontjes te doppen. Maar als, zoals inmiddels wel vast stond, de besturen van de drie partijen het nuttig achtten om nauwer contact te onderhouden – vooruit dan maar. Er kwam een Contact-raad waarin vertegenwoordigers van de drie partijen actuele vraagstukken werden bestudeerd. Piet Steenkamp (KVP) trad als voorzitter op en Jan Krajenbrink werd secretaris. Medio 1973 spraken de partijvergaderingen zich uit voor vorming van het CDA als bestuursorgaan. Het zou een soort platform worden dat ideeën op tafel moest brengen over voortgaande samenwerking. Ook van dat bestuurs-orgaan werd Krajenbrink secretaris. Aanvankelijk „part-time”. Hij bleef in dienst van de Kuypersstichting doch werd, buiten bezwaar van CDA's (lege) schatkist aan het CDA „uitgeleend”.

„Eigenlijk een verkapte donatie van de Kuypersstichting aan het CDA”, zegt Krajenbrink. „Maar de Stichting vond het een verantwoorde investering in een goede zaak.” Er is die eerste jaren veel en lang gediscussieerd over de vraag of men nu op een eenheidspartij dan wel op een federatie moest aansturen. Tot de beslissing bij de partijen viel: voorlopig een federatie, maar één kandidatenlijst bij de verkiezingen voorbereiden. Als Krajenbrink aan die beraadslagingen terugdenkt zegt hij: „dat eindeloos gepraat was soms zenuwslopend, maar toch ook wel weer begrijpelijk. Elke partij had haar eigen geschiedenis, haar eigen organisatie-vorm en traditie. Voor de één gold de drang en noodzaak tot samenwerking ook sterker dan voor de ander. Maar desondanks adviseer ik: als ergens de noodzaak tot fusie wordt ingezien sla dan de federatie-fase liever over. Ze biedt hen die aarzelen of ze de ene partij eigenlijk als einddoel wensen, te vaak en te gemakkelijk gelegenheid tussentijds vluchtheuvels te beklimmen.”

Nestgeur

De voortgaande reeks beslissingen ter voorbereiding van fusie, werd sommigen te concreet. De principiële bereidheid tot samenwerking was er wel bij alle deel-

nemers, maar ieder bracht eigen „nestgeur” mee. De omstandigheden waren ook niet voor alle partijen gelijk. Ten tijde van het kabinet-Den Uyl vormde bijvoorbeeld ook het feit dat de CHU, in tegenstelling tot AR en KVP, een parlementaire oppositie-rol speelde, een extra-moelijkheid voor een eensgezinde opstelling. En dan de grondslag-discussie. Hoe moest die grondslag worden geformuleerd? En moest van leden persoonlijke instemming met die formule worden gevraagd of kon het CDA een „open partij” zijn. Al direct had De Zeeuw, (destijds voorzitter van de KVP) over dat laatste punt een andere filosofie dan AR en CH. Dan was er de vraag hoe aan die „grondslag” richtlijnen voor het politiek handelen konden worden ontleend. Welke organisatievorm was haalbaar en hoe konden de partijen (uitgaand van eigen structuur) daarin worden geïntegreerd?

Loven en bieden

Als secretaris van het toenmalige bestuurs-orgaan had Jan Krajenbrink de besprekingen schriftelijk voor te bereiden. Partij-vertegenwoordigers brachten, na ruggespraak met hun achterban, vaak weer helemaal eigen wensen en voorkeuren op tafel. „Het werd soms gewoon een kwestie van loven en bieden”, zegt Krajenbrink. „Als jij nu dat slikt, dan ben ik bereid dit achterwege te laten.” Na vergaderingen van drie partij-besturen, drie partijvergaderingen, het CDA-bestuur, het CDA-congres, dwarrelden voorstellen, amendementen, moties, resoluties, „voorbehouden” en besluiten van de ene tafel naar de andere. Ook naar de tafel van de CDA-secretaris, die soms moeite had om uit te pluizen waar een nieuwe kink in de CDA-kabel precies was ontstaan. Het opstellen van een „besluitenlijst” vergde daarom vaak hersenwerk en wijsheid. Er bleven telkens ook allerlei kwesties onbeslist, omdat geen overeenstemming te bereiken viel. Daar moest dan in speciale bijeenkomsten over worden beslist. Woudschoten, februari 1975, Berg en Dal, oktober 1975, Haafden, 15 november 1975 vormden belangrijke mijlpalen in de CDA-historie.

Mee-denken

„Er zijn tijdens die eindeloze reeks besprekingen duidelijke voorbeelden aan te wijzen van opvallende loyaliteit. Dat personen en partijen eigen „gelijk” of „belang” prijs gaven terwille van de goede verstandhouding en het gezamenlijk doel. Ook is er wel onderhandeld op een wijze die bepaald geen maximale hoffelijkheid vertoonde. Persoonlijke verhoudingen bepaalden vaak het spel. Maar je moet wel bedenken dat het voor elke partij om zwaarwegende dingen ging. En dat er, zowel inhoudelijk als organisatorisch, heel wat te regelen en vast te stellen viel. Januari 1975 ben ik ook formeel in dienst van het CDA gekomen. Ik kende de partijen en haar achtergronden en heb steeds getracht, vanuit die achtergronden mee te denken”. Intussen had bij de raads- en staten-verkiezingen van 1974 het CDA zich al

door heel het land als nieuwe politieke organisatie aangediend. Bij acht miljoen kiezers was een CDA-lijst gepresenteerd. De verkiezings-uitslag bewees dat de CDA-gedachte aan de basis was aangeslagen. Er waren ook mensen die daar erg van schrokken, maar het was een feitelijk gegeven dat bij de voortgaande fusie-besprekingen niet kon worden genegeerd. Ook nam het aantal „rechtstreekse leden” regelmatig toe.

Organisatie

Toen het CDA eenmaal in de algemene aandacht kwam, ontstond voor het secretariaat een nieuwe moeilijkheid. Men veronderstelde bij de op één na grootste politieke partij een volwaardige organisatie. Een wel-toegerust partij-bureau. „Maar die verwachting konden we niet helemaal waar maken, al werd er op het secretariaat met toewijding gewerkt. Het CDA had in die tijd slechts een secretaris en die had een secretaresse. Dat was alles.

Het groeiende werk moest dan ook deels worden uitbesteed aan de verschillende partij-bureaus. Allerlei interne kwesties, over organisatorische en personele vraagstukken vroegen om een verantwoord oplossing. Daarbij raak je ook al gauw menselijke gevoeligheden.....” Of Krajenbrink geen spijt heeft dat hij twaalf jaar geleden de rustige baan bij de rijksdienst voor domeinen in Den Bosch vervuilde voor een enerverende werkring binnen „het Haagse circus”? „Beslist niet”, zegt Jan. „Bij het CDA heb ik een hoogst boeiende periode meegemaakt! Hoogstens vroeg ik me wel eens af of ik niet van het ene uiterste in het andere ben vervallen. Ik verliet de rijksdienst omdat mijn belangstelling voor dat werk ophield zodra om vijf uur de kantoordeur dicht sloeg. Ik voelde me er niet genoeg bij betrokken. Met de CDA-problemen stond je op en ging je naar bed. Als secretaris van het CDA kon ik me geen vijanden permitteren. Moest begrip opbrengen voor elk aangevoerd argument. Trachtte te verzoenen en met iedereen mee te denken. Maar „alle-mans-vriend” wilde ik ook niet worden. Zo ontstond soms een hevige innerlijke spanning om eigen integriteit te bewaren. Er zijn wel tijden geweest dat ik er 's nachts niet door slapen kon. Dan liep ik de tuin maar in of ging wat orgel spelen. Later leer je de zaken wat meer afstandelijk te bezien.”

Voor de functie van secretaris van een politieke organisatie waarvoor je bij wijze van spreken dag en nacht beschikbaar moet zijn, heb je een sterke motivatie nodig. Anders houd je het niet vol. Vanuit die diepe motivatie heb ik m'n werk met overgave gedaan. Maar het waren wel tropen-jaren. De fusie-datum is, meen ik, een goed moment om plaats te maken voor een ander. Het voorwerk is gedaan, nu gaat het pas goed beginnen

G. J. Brinkman

Teken nu in!! PERSONEN EN MOMENTEN uit de geschiedenis van de ARP

Verantwoording
De ARP, waardevol erfgoed

Meer dan 100 jaar...
mr. Aeneas Baron Mackay

mr. L. W. C. Keuchenius
Abraham Kuypers en de anti
revolutionaire Partij
Herman Bavinck, theoloog onder
politici
mr. Theodorus Heemskerk
ds. Aritius Sybrandus Talma
Idenburg – Père noble van de
antirevolutionaire partij

dr. H. Colijn
prof. mr. Anne Anema
dr. J. Schouten, een onverzettelijk
christen politicus

Schouten en Colijn
Pieter Sjoerds Gerbrandy
Bruins Slot, een politicus die van
inzicht durfde veranderen

Honderd jaar ARP en de vrouw I, II
en III
De kleine luiden en hun grote
invloed
Een subjectief portret
De groten en de kleinen in de ARP

Bijlagen

1. Overzicht bestuursamenstelling ARP per fusiedatum
- 2a. ARP-leden in CDA-Eerste-Kamerfractie per fusiedatum
- 2b. ARP-leden in CDA-Tweede-Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
 - a) 3 april 1979
 - b) 7 april 1979
6. lijst van – alle – anti-revolutionaire bewindslieden
7. lijst van voorzitters AR-Tweede-Kamerfractie
8. Lijst van – alle – anti-revolutionaire Eerste- en Tweede-Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren dr. A. Kuypersstichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Overzicht voorzitters en secretarissen Verband van AR-gemeente- en provinciebestuurders.
14. Register
15. Personalía

Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300 pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f 15,- gaan bedragen, exclusief portkosten. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van onderstaande bon!!

BON

ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

tektent in op de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARP”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon naar: ARP-secretariaat Antwoordnummer 66 Den Haag (een postzegel is niet nodig)

Primaire en Voortgezette opleidingen volgens het leerlingwezen,
alsmede cursussen voor de patroonsexamens.

Autoschadehersteller Carrosseriebouwer Autospuiter

STICHTING
VAKOPLEIDING
CARROSSERIEBEDRIJF

Oegstgeest, Oranjelaan 2, Postbus 1050. Tel. 071-154944.

DRUK- WERK!

noorman is er voor, om uw
drukwerk met ouderwets
vakmanschap te verzorgen.
gespecialiseerd in zowel handels-
als familiedrukwerk.
deskundig advies, uitgebreide
offertes.

drukkerij
jan noorman

nw. st. jansstr. 58/60,
9711 VK groningen, tel. 050-121024

Boeken die licht verspreiden

OORSPRONG, TWEE MODELLEN: schepping/evolutie
Richard Bliss, 64 pag. f 15,00

Op populaire wijze geeft dit boek een goed idee, wat de inhoud is van, en de verschillen zijn tussen, het zogenaamd „scheppingsmodel” en het „evolutiemodel”.

OORSPRONG VAN HET LEVEN
Richard Bliss/Gary Parker, 52 pag. f 15,00

Een boek dat de sprong van „niet-leven” naar „leven” behandelt en beide theorieën, leven door schepping of leven door voortgaande ontwikkeling, met elkaar vergelijkt.

ONBEGRIJPelijke LIEFDE
Corrie ten Boom, 86 pag. f 6,90

Schijnbaar toevallige ontmoetingen, voorvallen of misverstanden gebruikt God om tot Zijn doel in een mensenleven te komen. De vele verhalen die Corrie ten Boom in dit boek neerschrijft zijn even zovele ontmoetingen met de schrijfster, maar met haar Heer en Verlosser, die in een onbegrijpelijke liefde ook uw en onze Heer en Verlosser wil zijn.

LEVEN EN OVERVLOED
Corrie ten Boom, 32 pag. f 2,90

Rust voor het hart is een ervaring, die zelfs vele gelovigen niet of nauwelijks kennen. De schrijfster neemt ons mee naar het paleis van overvloed, waar we in elke kamer iets meer gaan begrijpen van het leven en rusten in God.

GEVANGENE EN TOCH...
Corrie ten Boom, 188 pag. f 8,90

In dit boek vertelt de schrijfster duidelijk en eenvoudig over de liefde van God en haar ervaring van het persoonlijk geloof, zelfs onder de meest berarnde en tragische levensomstandigheden tijdens de tweede wereldoorlog.

MARSORDERS VOOR DE EINDSTRIJD
Corrie ten Boom, 120 pag. f 6,90

„Weest waakzaam, de Heer komt spoedig” is de boodschap van dit boekje, waarin Corrie ten Boom diverse onderwerpen zo behandelt, dat een ieder dit wel aan zijn eigen hart moet toetsen.

IN DIENST VAN DE MEESTER
Joh. H. van Oostveen, 109 pag. f 9,90

Met deze titel karakteriseert Johan van Oostveen zijn vijftigjarige evangelisatiedienst in het kader van de Nederlandse Christelijke Gemeenschapsbond. Gedurende al deze jaren heeft hij mogen ervaren, dat God werkelijk de beste Meester is.

Verkrijgbaar in de boekhandel of bij de uitgever

**evangelische
lektuur
kruistocht**

Postbus 392 - 7600 AJ Almelo - tel. 05490-19927
CLK-beurs stand 18

Van UBO krijgt u f. 1000.- méér dan eigenlijk nodig is.

Laten we zeggen dat u zo'n dertig jaar bent.

En u sluit een levensverzekering van tienduizend gulden.

Dan betaalt u elke maand ongeveer twee tientjes.

Na 35 jaar krijgt u de eigenlijke uitkering.

U betaalde bij elkaar f 8.946,-

U krijgt ineens terug f 10.000,-.

Maar is dat alles?

Van UBO krijgt u ook nog uw deel in de winst.

En dat kan fiks oplopen.

Na een maand is uw winst-aandeel al f 1.000,- waard.

Dat komt bij andere verzekeringsmaatschappijen niet voor.

Het kan zelfs doorgroeien tot f 6.000,-.

U krijgt dan dus van UBO f 10.000,- plus f 6.000,-.

En als u een groter bedrag verzekert wordt ook uw winst-aandeel groter.

U kunt meeprofiteren.

Gebruik de bon.

Vul in en stuur op.

Zet op de envelop:

UBO-verzekeringen,
Antwoordnummer 445,
3500 VB Utrecht.

Er hoeft geen postzegel op.

verzekeringen

Bon
voor f. 1000.- of méér

Ik wil meer weten over de winst-delende polis van UBO.

Ik wens vrijblijvend alle gegevens.

Mijn naam is _____

Straat _____

Plaats _____

Leeftijd _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- UBO-termijnsparplan
- begrafenisverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- brandverzekeringen
- a.v.p.-verzekeringen
- ongevallenverzekeringen
- autoverzekeringen
- caravanverzekeringen
- pleziervaarttuig-verzekeringen
- recreatie-goederenverzekeringen

CDA

„Twee geloven op een kussen...”?

Het artikel van Bob Goudzwaard in NG „Tijd voor bezinning” vraagt om commentaar. Graag wil ik zo beknopt mogelijk daarbij enkele kanttekeningen zetten.

De bouwtekening van het CDA

Goudzwaard denkt met enige weemoed terug aan de plannen die de Achtien destijds met het CDA hadden. Niet iedereen zal hun werk echter met dezelfde instemming hebben gade geslagen. Hun bouwtekening ontbrak het aan voldoende duidelijkheid. Enkele personen die Goudzwaard met ere noemt hadden gedachten over het toekomstige CDA, die met name bij anti-revolutionairen grote verontwaardiging opriepen. De gedachten kwamen bij De Zeeuw voor zijn uitreden uit de KVP en bij Jurgens na zijn uitreden het duidelijkst naar voren. Eerstgenoemde bleek een vurig voorstander van een open middenpartij („Het CDA als gaspedaal voor rechts en als rempedaal voor links...!”). Jurgens bleek later de christelijke partij te zien als een doorgangsstation naar de PvdA. Beide personen waren in hoge mate versierd aan het links-rechts denkschema en hadden dus onvoldoende oog voor de eigen politieke dimensie van de christen-democratie.

Al tijdens de discussies van de Achtien protesteerde Hoogendijk publiekelijk tegen het gebrek aan principiële diepgang van hun werk. Voor allen die in die tijd de vaak oppervlakkige slogans beu waren, was dit protest vanuit de Kuypersichting een eenzaam lichtpunt aan de politieke hemel.

Verschillende tradities

Terecht wijst Goudzwaard op de, in lange tradities gewortelde verschillen van opvatting omtrent en van beleving van de politiek bij katholieken en protestanten. De fundamentele vragen zijn pas de laatste jaren weer publiekelijk en met de nodige intensiteit in het CDA aan de orde gesteld. Het is evenwel de vraag of deze lange tradities op zichzelf blijvende barrières voor een vruchtbare samenwerking zullen zijn. Als dat voor het CDA zou gelden dan zou dat ook moeten blijken voor CNV, NCW, Raad van Kerken en ook voor de brede oecumenische partijvorming die aan het eind van Goudzwaard's artikel wordt genoemd. Uiteraard kunnen beide grote tradities problemen oproepen, met name als degenen die deze tradities vertegenwoordigen er niet in slagen om

in elkaars huid te kruipen, om elkaar van binnen uit te begrijpen. Goudzwaard doet daar wel een poging toe, maar concludeert tot onoverkomelijke bezwaren. Voor wie gelooft in de bekeerlijkheid van zichzelf en van de ander is deze conclusie niet bevredigend.

De tijdgeest

De anti-revolutionaire richting is altijd een voluit politieke richting geweest. Er was sprake van een anti-revolutionaire staatkunde. Er waren anti-revolutionaire politieke beginselen. Toen de partij in de zestiger jaren „door de bocht” ging, heeft men ten onrechte een tegenzin tegen het werken vanuit beginselen ontwikkeld. Het verstandelijke element in de christelijke politiek maakte onder invloed van de tijdgeest meer en meer plaats voor een individualistische gevoelsmatige religiositeit. Toen het grondslagrapport verscheen bleek dat de partij inmiddels totaal vergeten was welke waarde door de klassiek anti-revolutionaire („anti-scholastieke filosoof”) Dooyeweerd aan de politieke overtuiging was gehecht. Hij beschreef die overtuiging als het samenbindend element van de politieke organisatie. Het is beslist niet oer-anti-revolutionair om denigrerend over de politieke overtuiging te spreken. Dat doet men niet over de, op een algemeen toegankelijke wijze vastgelegde, neerslag van de politieke doorleving van de grondslag. Geen van de anti-revolutionaire vaders, van Groen van Prinsterer af, hebben het belijden van een gemeenschappelijk geloof voldoende geacht als grondslag voor een politieke organisatie.

Het monopolie van de bijbelvastheid

Door de grotere bijbelvastheid van (groepen van) protestanten hebben deze een voorsprong in discussies over christelijke politiek. De vrees onder katholieken om ingepakt te worden door middel van een beroep op de Heilige Schrift, een beroep dat zij vaak niet kunnen volgen noch toetsen op zijn houdbaarheid, is zeer begrijpelijk en moet protestanten tot extra grote zorgvuldigheid en ingetogenheid manen. De katholieken zullen hun achterstand moeten inhalen. In een kerk waar de belangstelling voor methoden van catechese zo bloeit, moet dat haalbaar zijn. Deelname aan het CDA is voor katholieken op dit punt ook een uitdaging.

Personen en structuren

Het christelijke functioneert in het katholieke, evenals in het protestantse

denken als een persoonlijke inspiratiebron. Het grondslagprogramma van de Duitse CDU getuigt daarvan op lofwaardig openhartige wijze. (Openhartiger dan in ons Program van Uitgangspunten.) In dat programma blijft het evenwel bij dat persoonlijke en bij stellingen die vooral het gebied van de individuele moraal betreffen. De protestanten in de CDU behoren tot de felste verdedigers van deze eenzijdigheid.

Mondiaal gezien leggen katholieke christen-democraten echter sterk de nadruk op de „christelijke cultuur”, die mede door de politiek verdedigd en verder ontwikkeld moet worden. Dit is de meer structurele zijde van hun politieke opvattingen. Het ontbreekt in het spreken over christelijke cultuur echter aan nadruk op de rechtstreekse band met de Heilige Schrift. En dat heeft een begrijpelijke reden. Men kan zich namelijk een christelijke politieke partij, waarin de Heilige Schrift zelf gelezen en verstaan wordt, nauwelijks voorstellen. Dit is een gebrek dat zij met zeer veel scholastiek denkende Nederlandse protestanten delen. De bemiddeling van de kerkelijke hiërarchie zou voor de juiste lezing van de bijbel voor bedoelde katholieken onontbeerlijk zijn. Hun afkeer van de vroegere kerkelijke overheersing maakt hen allergisch tegen alles wat op clericale inmenging lijkt. Dat leidt hen helaas eerder tot een geestelijk vervlakte politiek dan tot een zelfstandige bestudering van de betekenis van de Heilige Schrift voor het politieke leven.

Katholieke CDA-ers evenwel wensen terdege die directe betekenis van de Heilige Schrift voor de opbouw van politiek sociale structuren als uitgangspunt te aanvaarden. Daardoor nemen zij, met hun protestantse CDA-genoten, tijdens christen-democratische bijeenkomsten in internationaal verband voortdurend een heel aparte, soms wel geëtiquetteerde positie in. Van protestantse CDU-vertegenwoordigers is in dit opzicht menigmaal (te) weinig te verwachten; bij vele Italiaanse christen-democraten (die nooit met protestanten in aanraking komen) ontmoet de Nederlandse delegatie echter keer op keer begrip, respect, belangstelling en steun op dat punt! Ik denk dat wij ons dus niet te zeer achter schoolboekennis omtrent katholiek denken moeten verschansen.

Kernbegrippen

Gerechtigheid, solidariteit, verantwoordelijkheid en rentmeesterschap staan in ons Program van Uitgangspunten centraal.

door drs. A. M. Oostlander

De volgorde waarin deze begrippen genoemd worden is in een politiek stuk nooit toevallig. Dat betekent dat gerechtigheid het begrip met de verste strekking is. Intussen overlappen de betekenissen van deze begrippen, zeker als hun bijbels karakter erkend wordt, elkaar in hoge mate. Het is in hoge mate verrassend dat Goudzwaard opmerkt dat de begrippen solidariteit en verantwoordelijkheid door de katholieken ten onrechte zijn toegevoegd aan het begrip gerechtigheid. In de eerste plaats is het begrip rentmeesterschap, dat hij niet noemt, met name door zijn politiek-filosofische activiteit in het CDA gemeengoed geworden. En wij zijn hem daarvoor dankbaar. Invoering van dat begrip naast „gerechtigheid” doet aan onze politiek bepaald niet te kort. Datzelfde geldt voor solidariteit (steeds toegepast als het gaat over de zwakke in de samenleving) en verantwoordelijkheid (een begrip dat toch in eerste instantie door middel van de niet-katholieke Wereldraad van Kerken in het sociale en politieke leven is geïntroduceerd). Er zijn wellicht nog meer kernbegrippen te noemen uit de AR-geschiedenis. Wij spraken destijds over „pro religione et libertate”, over „gezag en vrijheid”. Door de liberalistische bijklank van het vrijheidsbegrip hebben wij dat woord allengs laten schieten. De invoering van deze sleutelbegrippen heeft veel te maken met de politieke omstandigheden waarin men ze (her)ontdekte. Gedurende de AR-geschiedenis hebben wij de ontwikkeling meegemaakt van rechtsstaat tot welzijnsstaat. Daaraan hebben wij van harte meegewerkt. Vandaar dat begrippen als solidariteit en verantwoordelijkheid opkomen. In de huidige periode hebben wij, en daar was weer alle reden voor, het begrip rentmeesterschap opnieuw op zijn politieke betekenis ontdekt. Dat is m.i. een teken voor het bestaan van een

levende band tussen onze christen-democratische richting en het evangelisch appel. Intussen zullen wij wel moeten beseffen dat al deze sleutelwoorden in de politiek slechts zeer ten dele kunnen functioneren. De politiek reikt niet zo ver. Juist doordat onze politieke overtuiging zich op die wijze ontwikkelen kan en juist omdat wij die na gezamenlijke overdenking kunnen formuleren opdat wij elkaar kunnen vasthouden, juist daarom is het Program van Uitgangspunten geen barrière tegen iets, geen dam tegen een of andere vloed, maar een positieve kracht in het CDA.

De praktische problemen

In het CDA wordt niet gemakkelijk over kernbepalingen gedacht. De wijze waarop wapenbeheersing bedreven zal moeten worden, daarover verschilt men van mening. Zowel binnen de CDA-fractie als tussen de bezwaarden in de CDA-fractie en Goudzwaard bestaan in dit opzicht zeer fundamentele verschillen. Dat hebben we aan Goudzwaard's eerdere publicaties in NG kunnen constateren. Aanhang van dit voorbeeld verduidelijkt derhalve de stellingen over het verschil tussen katholieken en protestanten niet.

Ook ten aanzien van de handelwijze inzake de Nederlandse ambassade te Jeruzalem is mij geen typisch verschil tussen katholieken en protestanten opgevallen. In welke partij protestanten ook georganiseerd waren. Nergens is mij gebleken dat zij over deze kwestie met katholieken in de clinch lagen. Dat de handelwijze weinig eervol was, moet echter worden toegegeven. De schuld van deze gang van zaken is echter veeleer te zoeken in protestantse kring. Immers bij grote groepen protestanten wordt het Israëliësch beleid aan generlei norm getoetst en zeker niet aan een christelijke. De wederrechtelijke annexatie van bezet gebied, mag aan geen enkele staat worden toegelaten. Ook niet aan de staat Israël. Een terugtrekking van de ambassade uit Jeruzalem zonder Arabische inmenging zou onzerzijds een waardig protest hebben kunnen zijn.

Maar wellicht is dat een te rechtlijnige anti-revolutionaire wijze van optreden. Sinds wij met onze Indië-politiek, „gezag is gezag en rebel is rebel”, met onze blinde rechtlijnigheid zulke onaanvaardbare uitkomsten bewerkten, letten wij immers in de ARP wat meer op de gevolgen van onze politiek. Letten we meer op wat we als uitkomst wel en niet aanvaarden willen. Letten we derhalve ook iets meer op de doeleinden van onze politiek!

A. M. Oostlander
directeur dr. A. Kuypersichting

UIT DE AIRJOS

NO GEZEED

Kabinet-Van Agt: een links kabinet!...?

Politieke overwegingen en vooroordelen kunnen soms het zicht op het beleid ontnemen. Men redeneert dan niet meer op grond van feitelijke ontwikkelingen, maar op grond van ontwikkelingen zoals men denkt dat deze zijn. In dit artikel wil ik deze stelling min of meer illustreren aan de hand van het financieel-economisch beleid van het huidige kabinet. In de week van Prinsjesdag is dit misschien wel een ontzuivering voor sommige zwart-wit denkers.

Financieel-economisch beleid

Zoals elk beleid, wordt ook het

financieel-economisch beleid bepaald door enerzijds maatschappelijke ontwikkelingen en anderzijds door politieke overwegingen. De maatschappelijke ontwikkeling die een grote invloed heeft op het financieel-economisch beleid, is de groei van het nationaal inkomen. Groeit het nationaal inkomen dan groeit de collectieve sector ongeveer net zo hard. In percentage van het nationaal inkomen blijft de collectieve sector dan nagenoeg constant. Tot in de jaren zeventig was zulks het geval. De collectieve sector is desalniettemin in percentage van het nationaal inkomen, steeds toegenomen. Aan deze toename lagen politieke besluiten ten grondslag. Het percentage ligt nu overigens boven de 60%.

Ten tijde van het kabinet Den Uyl werd uitdrukkelijk gestreefd naar een beperking van de relatieve groei van de collectieve sector: maximaal 1% van het nationaal inkomen. Tellen wij daar de toen nog bestaande groei van het nationaal inkomen bij dan kon de collectieve sector nog behoorlijk toenemen. De laatste paar jaar kennen wij echter geen groei meer van het nationaal inkomen. Derhalve dient aan elke toename van de collectieve sector een politiek besluit ten grondslag te liggen. Het gekrakeel rond de vaststelling van de begroting voor het jaar 1981 in het kabinet is hier onder meer een uitdrukking van.

Verschuiving van problemen

Als wij nu zien naar de politieke overwegingen bij het financieel-economisch beleid van het huidige kabinet, dan is een merkwaardige politiek te constateren. De nog steeds groeiende collectieve sector – in percentage van het nationaal inkomen – is geen politiek probleem meer. Was dit tijdens het kabinet Den Uyl wel het geval – denk aan al het gekrakeel rond de reeds genoemde 1%-norm –, nu is dit allerminst meer zo. Het heeft er immers veel van weg dat het huidige kabinet vrij geruisloos de sociale premies kan verhogen. Voor een niet als links aan te duiden kabinet een merkwaardig besluit!! Wat nu wel een politiek

probleem is, is de financiering van het tekort van de rijksbegroting. Dit politieke probleem komt voort uit een vrij nijpende maatschappelijke ontwikkeling: het tekort is niet meer te financieren op de kapitaalmarkt en monetair financieren (extra geld drukken) heeft ook zo z'n vervelende inflatoire gevolgen.

Politieke besluiten

Een kabinet dat met financieringsproblemen geconfronteerd wordt, kan op verschillende manieren te werk gaan. Een kabinet kan de materiële overheidsuitgaven (investeringen, woningbouw) beperken. De gevolgen voor de werkgelegenheid laten zich raden. Bovendien zou een dergelijke beperking in effect altijd beperkt zijn. Dergelijke overheidsuitgaven beslaan ongeveer een zesde (= 10% van het nationaal inkomen) van de totale collectieve sector. Alle andere uitgaven betreffen inkomens, al dan niet via de sociale zekerheid. Een beperking van deze uitgaven is in effect veel groter. Een loonmaatregel werkt via het trendmechanisme bezuinigend voor de overheid. Daar komt nog bij dat via een loonmaatregel ook nog allerlei inkomenshervredende idealen kunnen worden nagestreefd. Het feit doet zich voor dat ook het huidige kabinet maatregelen heeft genomen die in effect een inkomensnivellering naderbij brengen.

Denk maar aan de maatregelen met betrekking tot de ambtenarensalarissen en de dit jaar van kracht zijnde loonmaatregel (iedereen per 1 juli f 26,- erbij). Een vergelijking tussen maatregelen terzake van het kabinet Den Uyl enerzijds en het kabinet Van Agt anderzijds zou wel eens verrassende conclusies kunnen opleveren! Deze verrassing zit dan niet in het feit dat het gebeurt, maar in het feit dat velen ons anders willen doen geloven.

Geen verrassing

Het feit dat zoiets gebeurt, is verklaarbaar. Ten eerste omdat het C.D.A. deel uitmaakt van dit kabinet en daarin getalsmatig een overwicht heeft. Ten tweede is het verklaarbaar omdat maatregelen in de inkomenssector in effect behoorlijk in omvang zijn met betrekking tot financieringsproblemen van de collectieve sector. Voor wie probeert zich niet te laten verblinden door politieke overwegingen, komt soms tot verrassende inzichten. Hoewel in de presentatie van het huidige kabinet vaak het tegendeel blijkt, is tussen zwart en wit voorsnog een hoop grijs te bekennen.

Leo Euser
lid redactiecommissie

Katholiek en Politiek

Weerwoord aan Goudzwaard

Het is nogal een riskante onderneming een paar weken vóór de fusiedatum een kritisch commentaar te schrijven bij een stuk van Goudzwaard. Immers – zo heeft Rob Vermaas aan Piet Steenkamp al voorgehouden – „er bestaat vrees dat het Goudzwaard-denken straks monddood wordt gemaakt” en, zo dit niet gebeurt, „dan is het wel iets anders of dit geluid wordt „geduld”, of dat er een doordeseming is van wat heet de evangelische radikaliteit in de hele partij” (De Tijd, 11 juli jl.). Het scenario voor de toekomst is al geschetst: laat ieder nu zijn plaatsje in het CDA maar opzoeken, de een wat dichterbij de deur dan de ander. De voorgekleurde etiketten liggen al klaar...

Toch vraagt Goudzwaard zelf om een weerwoord op zijn artikel de vorige week in N.G., door het tijdstip, de titel en vooral door de inhoud, waarin het katholieke denken en de KVP bij uitstek in het vizier worden genomen. Hij heeft daarmee een verantwoordelijkheid op zich genomen, die over de elfde oktober heen reikt. Hij mag daarop aangesproken worden, zeker als de grondslag in het geding is. Daar zijn we het in het CDA over eens. Een rechtgeaard ARP'er moet er niet alleen tegen kunnen, hij moet er ook op staan. Ik zal daarbij openhartig zijn en zo duidelijk mogelijk. Om het maar meteen te zeggen: het is verbazingwekkend – maar helaas dateert mijn verbazing niet van gisteren – hoe een man met een dergelijke ervaring in het CDA een dergelijke typering van katholieke christenen en hun denken kan geven. Zijn karakterschets is – hoe fair ook bedoeld – objectief onjuist en onrechtvaardig. Zijn bronnen noemt hij niet: hij verwacht dat het beeld wel herkend zal worden. Het zal ook wel herkend worden door de „reeds bekeerden”, die deze mythe als politiek wapen nog steeds goed kunnen gebruiken. Heeft hij volgens goed wetenschappelijk gebruik na het ontwerpen van dit beeld wel serieus gepoogd het te falsifiëren door te zoeken naar woorden en daden van katholieken en KVP'ers, die er echt niet mee te rijmen zijn, of is hij daarbij alleen gestoten op randfiguren of marginale verschijnselen?

Methode

Zijn artikel bevat de nodige onhelderheden. Dit kan liggen aan het korte bestek, maar het is ook een gevolg van de gehanteerde methode: 1. Vergeleken worden het katholieke partij-type en het antirevolutionaire partij-type. Dit nu zijn onvergelijkbare grootheden. Je kunt de KVP met de ARP vergelijken. Je kunt katholiek vergelijken met reformatorisch, of met gereformeerd, hervormde, luthers etc. Maar je kunt het katholieke niet zonder meer met het anti-revolutionaire vergelijken. 2. Wanneer je toch onvergelijkbare grootheden gaat vergelijken en dus niet op het juiste vlak de nodige distincties hanteert, verval je noodzakelijkerwijs in verkeerde vereenzelvingen. Dit gebeurt in het artikel volop. Het katholieke denken voert volgens Goudzwaard uit zijn eigen aard tot een wijze van partijvorming en politiek bedrijven, die eigen is aan de KVP zoals hij deze schetst: hoe zouden katholieken in de PvdA, VVD en PPR hierop reageren of katholieken die stemmen op de CHU? Bepaalde passages houden praktisch een vereenzelving in van de begrippen „reformatorisch” en „anti-revolutionair”. Er wordt nauwelijks enige plaats ingeruimd voor het eigene van de CHU, tenzij in zoverre dat ook dat niet-katholiek is. De rechtstreekse CDA-leden komen

helemaal niet aan bod. Wanneer er gerefereerd wordt naar de opvattingen van een bepaalde KVP'er, worden deze noch juist samengevat noch wordt de vraag gesteld of er ook KVP'ers zijn die het met die opvattingen niet eens zijn, en zo ja, waarom. 3. Een vergelijking dient ter verheldering, maar dan moet deze wel op alle belangrijke punten consequent worden doorgetrokken. Dit gebeurt helaas onvoldoende. Er wordt het een en ander gezegd over leiderschap bij de KVP, maar niets over hoe en wat een echte anti-revolutionair denkt over politiek leiderschap. Node mis ik een beschouwing over de vorming en het functioneren van het anti-revolutionaire geweten, zeker als hetgeen over het katholieke geweten wordt gezegd zo onduidelijk blijft: is dit alleen maar een „persoonlijke inspiratiebron” of „voor alles een gemeenschappelijke zaak”? stelt het zich „open” voor het woord van de kerk of is de kerk er slechts „zijdels” bij betrokken? 4. Goudzwaard zoekt niet naar het gemeenschappelijke, naar dat wat verbindt. Ja zelfs, als hij feitelijk over zaken spreekt, die wij inhoudelijk wel degelijk gemeen hebben, duidt hij deze als typisch-antirevolutionair. Dit waren enkele methodische punten. Nu de inhoud van het geschetste beeld.

Natuurlijk

Goudzwaard start met het schema natuur-bovennatuur. Termen die een hele geschiedenis vol „misverstanden” verdisconteren en die wij daarom in de „herberg” van het CDA beter niet ter verheldering kunnen gebruiken. Laat ik mij beperken tot enkele opmerkingen. Zeker sinds de Tweede Wereldoorlog is dit schema in de katholieke theologie steeds meer in onbruik geraakt; Goudzwaard zelf laat het woord „schoolboekje” vallen. Ik betwijfel ook sterk of dit schema vandaag de dag het denken en handelen van katholieken stempelt. De theologie verwerpt dit schema al lang als onbruikbaar, voorzover daarmee twee verschillende en omschrijfbaar „lagen” of „terreinen” in het menselijk leven mee zouden kunnen worden aangeduid. Historisch onderzoek heeft aangetoond dat het diepste motief voor het begrip „natuur” geenszins is geweest de reikwijdte van Gods genade in te perken, maar dat de meest eigenlijke functie ervan is „hulprijn” in het denken te zijn om twee wezenlijke zaken veilig te stellen: ten eerste de onverschuldigdheid van Gods genade en vervolgens in onverbreekelijk verband daarmee de blijvende aanspreekbaarheid en aansprakelijkheid van de menselijke persoon als partner Gods. Twee punten die ik ook ten diepste goed reformatorisch zou willen noemen. Het is daarom ook verwarrend een parallel te trekken tussen de verhouding politiek-kerk en de verhouding natuur-genade. En zelfs voorzover in het verleden al aan natuur-bovennatuur als aparte zones is gedacht, dan betekende dit geenszins dat het natuurlijke eigen weten had in die zin dat het niet of minder door Gods wil genormeerd zou zijn. Hetzelfde geldt voor het politieke terrein: Gods oproep in de geknechte en misdeelde medemens is niet minder verplichtend dan Zijn uitnodiging in Schrift en Kerk tot de Eucharistie. Goudzwaard zegt het wel niet letterlijk, maar zijn beschrijving suggereert wel degelijk dat een katholiek meent zich in de politiek jegens God wat meer speelruimte te kunnen veroorloven dan in de kerk. Daarom kloppen de consequenties ook niet, die hij uit dit schema trekt: 1. Omdat voor een katholiek ook de politiek genormeerd blijft van Godswege – en dus ook vanuit Christus –, kunnen er wel degelijk problemen opdoemen in de samenwerking tussen christenen en niet-christenen. Anderzijds heeft de „openheid” van katholieken jegens niet-christenen juist ook te maken met een visie op Gods genade, nl. op de

universele werking van Gods genade: ook niet-christenen zijn aanspreekbaar op het onderscheid van goed en kwaad, hetgeen nooit buiten genade om geschiedt, ook al gelooft iemand daar niet in. Er bestaat geen louter natuurlijk goed en geen louter natuurlijk kwaad. Gods genade werkt ook in hen, die Hem niet als zodanig kennen. Het „door de Wet vereiste werk” is ook in hun hart geschreven en hun geweten legt daarvan getuigenis af. Zij kunnen „doen wat de Wet verlangt” en wel „van nature”: Paulus gebruikt deze term echter niet in contrast tot „bovennatuur”, maar onderscheidt het van het handelen op grond van het uitvaardigen als zodanig van de Wet: „physis” staat hier tegenover de (gekende) „thesis” van de Wet, maar niet tegenover de genade (Rom. 2, 14-15). 2. Een zekere overeenstemming over doeleinden heeft niets te maken met het schema natuur-bovennatuur, maar is eigen aan iedere organisatie. Maar dit houdt niet in dat doeleinden altijd alle compromissen heiligen. Wel is het rechtvaardigen van compromissen niet noodzakelijk identiek met het tornen aan het verplichtend karakter van Gods wil, maar stoelt op het gelovige inzicht dat wij van ons uit God niet mogen laten willen wat Hij in concreto niet van ons vraagt, ook al zou Hij net als wij op zich wel anders willen, als de wereld anders was dan zij is. God denkt minder rechtlijnig dan sommige christenen, omdat in onze gebroken wereld rechtlijnigheid nu eenmaal soms meer kapot kan maken dan behouden. Wat echter niet wil zeggen dat wij rechtstreeks verantwoordelijk mogen zijn voor het kwade of dat wij in de strijd voor het goede de teugels naar willekeur mogen vieren. Het gaat om iets anders dan het cynisme van de „Realpolitik”.

Sociologisch of normatief?

3. De meest pijnlijke tegenstelling, die Goudzwaard maakt tussen het katholieke en anti-revolutionaire partijtype, is wel zijn bewering dat het eerste allereerst sociologisch bepaald zou zijn en het tweede allereerst normatief en principieel bepaald. „Sociologisch” betekent dan: bepaald door de zuil waar je vandaan komt. En „normatief” betekent: bepaald door de gerechtigheid in bijbelse zin. Je wrijft je ogen uit, als je het leest. Heeft Goudzwaard wel geprobeerd zijn artikel eens over te lezen met de ogen van deze of gene hem bekende KVP'er en zo ja, waarom heeft hij dan niet op zijn minst de zinsnede geschrapd dat ook de katholieke politici zich wel in zijn beeld zullen herkennen? Kent hij de KVP'ers zo slecht en – zo mag ik misschien in alle bescheidenheid vragen – kent hij de ARP'ers zo goed? Stak er in het programma „Niet bij brood alleen” geen normativiteit en heeft de KVP daartoe geen bijdrage geleverd? Goudzwaard verwoordt zijn stelling nog op andere wijze. Voor katholieke politici gaat het bij het woord „christelijk” niet zozeer om een specifieke inhoudelijk vulling, terwijl voor anti-revolutionairen dit woord voor alles inhoudelijk moet functioneren. De anti-revolutionairen gebruiken als „trechter” de vraag naar rechtvaardigheid in bijbelse zin, d.w.z. zij pogen recht te doen aan weduwen, wezen en vreemdelingen; zij hanteren een nadrukkelijke rechtvaardigheidstoets ten aanzien van alle middelen die de overheid als machtsmiddelen inzet. Terwijl de katholieken als „trechter” gebruiken een min of meer onbestemde inspiratiebron. Laten katholieke politici zich aan concrete weduwen en wezen niets of alleen maar op onbestemde wijze wat gelegen liggen? Is de visie van De Ruiter op het vreemdelingenbeleid juist, omdat hij een anti-revolutionair is of is deze minister niet representatief voor de ARP? Heeft de katholiek Van Agt in de zwaarste dagen van zijn loopbaan – ik

Bijgaand publiceren wij de in het nummer van vorige week reeds aangekondigde reactie van prof. dr. W. Klijn op het artikel van prof. dr. B. Goudzwaard. Inmiddels is de redactie gebleken dat ook binnen de eigen anti-revolutionaire kring de stellingname van Goudzwaard reacties heeft opgeroepen. De redactie prijst zich gelukkig drs. A. M. Oostlander deze week en prof. mr. A. M. Donner volgende week bereid te hebben gevonden een aantal van die reacties te verwoorden.

denk aan de kapingen – dan niet geworsteld met de toets der rechtvaardigheid in het afwegen van de middelen, die de overheid moest inzetten? Heeft de katholieke Andriessen op het eerste CDA-congres in 1975 dan niet gezegd dat er in onze maatschappij een *beginsel* partij nodig is, die kracht en consistentie put uit alle blijvende waarden en *normen*, dat het beginsel *verplicht* en gemakkelijke oplossingen niet toelaat? Heeft hij toen ook niet gesproken over *ongerechtaardigde* verschillen van inkomen? Heeft hij toen niet gezegd dat inflatie betekent: meer willen hebben dan je krijgen kunt en dit afwentelen op anderen die weerloos zijn, b.v. weduwen met een klein pensioentje? Heeft de bekommernis omtrent het financieringsstekort van katholieke ministers dan niets te maken met zorg voor de zwakken? Met een dergelijke lijst van vragen kan ik nog lang doorgaan. Natuurlijk zijn er ook in het CDA meningsverschillen mogelijk over het gevoerde of te voeren beleid, maar die kunnen toch niet „verklaard” worden met dergelijke grove typering. En zijn Goudzwaards vergelijkingen van program en beleid altijd volmaakte toonbeelden geweest van een minutieuze analyse in het licht van de feiten? Niet alleen Andriessen had in 1975 oog voor het problematische van de term „christelijke politiek”. Ook Aantjes heeft dit uitdrukkelijk erkend (De Tijd 16-8-1975). Er zit een gevaar van pretentie en vereenzelving in. Ook Goudzwaard zelf wijst op de bescheiden rol van de politiek en op de behoedzaamheid van Kuiper in het gebruik van deze term. Maar waarom zoekt hij er dan iets achter, als katholieken liever spreken van „christen-democratisch”? Waarom leidt hij daaruit af dat voor hen het christelijke geen inhoudelijke betekenis heeft voor de politiek? Hoe kan hij op grond van feiten zeggen dat de katholieke politici beducht waren voor een partijgrondslag en een partijprogramma met een uitdrukkelijk „christelijk” karakter? Andriessen heeft op het eerste CDA-congres letterlijk het volgende gezegd: „*Samenvattend stel ik dat de enige grondslag die het CDA heeft als richtsnoer voor het politieke handelen, het evangelie, rechtvaardigt het CDA een christelijke partij te noemen, en wel vanuit de norm die het stelt en de intentie die het aanduidt: nl. streven naar een maatschappij waarin de bijbelse gerechtigheid gestalte krijgt.*” Dit en andere citaten kan men vinden in een uitgave van de Stichting kaderen vormingswerk ARP, getiteld: „CDA – van Woudschoten tot Hoogeveen”, p. 13, één van de vele voortreffelijke publikaties over het CDA, die in het Kuiperhuis tot stand zijn gekomen. Het is dan ook gewoon *niet waar* dat de protestanten de katholieken over de streep hebben getrokken om een christelijke grondslag te kiezen, laat staan dat zij dit op weinig fraaie wijze hebben gedaan. Ook in de commissie-Van Verschuur heeft de grondslag zelf geen ogenblik ter discussie gestaan. Wat betreft dit rapport moet ik mij beperken tot enkele hoofdpunten en voor een meer uitvoerige beschouwing verwijzen naar mijn artikel in „Civis mundi”, 1980, n. 4, p. 130-140 over „Geloof en politiek

in een christen-democratische partij” dat ook zal verschijnen in het oktobernummer van het maandblad „Streven”. Ten eerste heeft de commissie duidelijk gesteld – en dit ook gemotiveerd – dat de kwestie van de „openheid” van de partij volstrekt secundair is áán en niet verward mag worden met het functioneren van de grondslag. Het ging er juist om om de politiek open te houden voor de inhoudelijke oproep van het Evangelie als richtsnoer, zonder daarbij – ook *omwille van het Evangelie zelf* – te vervallen in ongeoorloofde vereenzelvingen. Daarom wordt er ook in de resolutie van 9 december 1978 gezegd dat de politieke overtuiging tot stand dient te komen als antwoord op de oproep vanuit de Heilige Schrift en dat de leden tezamen hiervoor verantwoordelijkheid dragen: in die zin kent het CDA geen tweederangs-leden.

Politieke overtuiging

Goudzwaard heeft altijd moeite gehad met het begrip „politieke overtuiging”. Deze politieke overtuiging, noodzakelijk voor de identiteit en daarmee de herkenbaarheid en betrouwbaarheid van een politieke partij, is echter nooit bedoeld als een dam tussen geloof en politiek, maar juist als een bemiddeling. Er is een spanning tussen geloof en politiek en deze moet er ook blijven in het CDA. Deze spanning mag *niet* verzacht, gematigd of opgeheven worden. Maar geloven is niet identiek met het feit dat een beroep op de grondslag wordt gedaan evenmin als de politiek haar praktische waarde ontleent aan irritatie over een beroep op de grondslag. In de bovengenoemde resolutie, die ook door de KVP is aanvaard, staat duidelijk dat *het hart* van de politieke overtuiging wordt gevormd door de inspiratie van en de toetsing aan de boodschap van de Heilige Schrift voor het politieke leven. Wanneer Goudzwaard de visie op de politieke overtuiging als de eigenlijke basis van het politieke optreden als een katholieke visie stelt *tegenover* de protestantse visie dat de politieke overtuiging volstrekt secundair is t.o.v. de bijbelse openbaring als het eigenlijke richtsnoer van het politieke handelen, dan stelt hij ons voor een onjuist dilemma. Het gaat niet om een óf-óf, maar om een en-èn. De openbaring gaat op in, maar transcendeert onze politieke overtuiging (en zelfs onze kerkelijke overtuiging), maar dit neemt niet weg dat er voor een goede politiek méér nodig is dan een beroep op de C van het CDA. Reeds eerder heb ik gesteld dat door de aanvaarding van het „eschatologisch voorbehoud” het CDA *als partij* in beginsel de mogelijkheid niet uitsluit, maar juist insluit dat de beste CDA'er diegene is die het CDA verlaat (al zal ik deze stelling niet gemakkelijk op een concreet persoon betrekken, ook niet als het ooit mijzelf zou betreffen), maar tegelijkertijd meen ik dat een politieke overtuiging onmisbaar is, wil de bijbelse openbaring op een herkenbare en zuivere wijze vruchtbaar worden voor de politiek. Het gaat er immers ook om om valse vereenzelvingen tussen het Woord Gods en menselijke politieke conclusies te voorkomen. Dit alles vraagt om een voortdurende zorgvuldige argumentatie vanwege de vele hermeneutische problemen. Goudzwaard miskent hier de betekenis van de hermeneutiek. Reeds in 1974 schreef hij dat de norm Gods niet zover van ons af ligt als wij veelal denken en citeerde in dit verband Deut. 30,14: „Nabij u is het Woord”. Hermeneutiek – zo stelde hij in 1979 in Noordwijkerhout – is een methode en een methode moet je gebruiken; welnu het Woord Gods *mag* je niet gebruiken. Volkomen waar! maar juist omdat je het Woord Gods niet mag gebruiken, moet je zelfs de schijn vermijden dat je het tot zelfrechtvaardiging gebruikt. Juist omdat wij Gods wil hier en nu als *waarheid* moeten zien te vinden, is een zorgvuldige verantwoording van onze weg daarnaartoe noodzakelijk. Het is niet voldoende te erkennen dat een politicus kan falen en het Woord Gods niet, wij moeten ook tegenover elkaar *verantwoorden* dat onze politieke beslissingen een antwoord (kunnen)

zijn op het evangelisch appèl hier en nu. Wanneer wij dit niet doen, lopen wij het levensgrote risico menselijke conclusies met Gods wil te vereenzelvigen. Dan is er ook eigenlijk geen echte gelovige dialoog over de toetsing aan de grondslag meer mogelijk. Ik zou daaraan toe willen voegen dat wij vaak niet zoveel moeite hebben met te constateren met wat in onze wereld „abnormaal” is in Gods ogen, maar dat het niet zo gemakkelijk is om de juiste en meest effectieve wegen te vinden, waarlangs wij de wereld in Zijn ogen wat meer „normaal” kunnen maken. Ook dat laatste heeft wel degelijk met *normativiteit* te maken: als je dat onderschat, vervalt je gauw in getuigenpolitiek. Hetzelfde geldt voor de „zwakken” als norm: bij een politicus moet het de geladenheid voorop gaan, waarmee hij zijn bekommernis om hen „signaleert”, maar de nuchtere vraag naar datgene waar de zwakken zelf – ook op langere termijn – het beste mee gediend zijn. Wanneer je hieromtrent met een partijgenoot van mening verschilt, kan dat komen doordat de ander het eigen behoud voorop stelt. Maar als je hem dit verwijt zonder het te kunnen bewijzen, kan dit ook een vluchten zijn uit een inhoudelijke discussie over je wederzijdse politieke taxaties: dan doe je onrecht aan iemand die dezelfde diepste motivatie met je deelt. Wanneer iemand in het CDA irritatie ontmoet, wanneer hij zich op de grondslag beroept, moet hij zich afvragen of deze irritatie voortvloeit uit het feit dat hij dit beroep doet – en dan is deze irritatie niet legitiem – of uit de wijze waarop hij dit beroep wel of niet beargumenteert. Wanneer dit laatste het geval is, heeft hij daarmee nog geen ongelijk – ook intuïtie kan soms raak zijn – maar dan mag hij niet vluchten in een sociologische typering van zijn gesprekspartner of deze verwijten de grondslag inhoudelijk niet serieus te nemen.

Beginnelsen en doelmatigheid

Ook in de kwestie van beginsels en doeleinden stelt Goudzwaard ons voor een vals dilemma. Het katholieke type zou doelpolitiek en het anti-revolutionaire type zou beginselpolitiek zijn. Echter: beginsels moeten in de praktijk gebracht worden en doelen moeten gestalte geven aan beginsels. Ook in de ethiek hoeven deontologie en teleologie elkaar niet te bijten. Beide woorden geven slechts twee aspecten van dezelfde werkelijkheid aan: het goede of de waarden als *norm* van ons streven. Wel is er een prioriteitenrelatie tussen verschillende beginsels en tussen verschillende ons verplichtende doeleinden: de geoorlooftheid van de middelen moet in het licht daarvan worden getoetst. Wat Goudzwaard echter al meermalen heeft gedaan en ook nu weer doet in de kwestie van de kernbepaling, is aan het (anti-revolutionaire) beginsel een mooie christelijke inhoud geven, nl. de rechtvaardigheid of het afwijzen van de ieder evidente verschrikking van de kernwapens, terwijl hij aan het (katholieke) doeleinde in zijn typering een bekrompen, geïsoleerde en verzelfstandigde inhoud geeft, nl. een nationalistisch of blok-egoïstisch getinte veiligheid. Alsof de rechtvaardigheid niet evenzeer voor het anti-revolutionaire type een doel en voor het katholieke type een beginsel is. Wanneer je de begrippen „beginsels” en „doeleinden” aldus ingevuld als typering gebruikt van twee wijzen van denken, dan meet je met twee maten en haal je onbewust een soort wisseltruc uit. Ook bij katholieken gaat het niet om enge nationale veiligheid – een veiligheid die ook door een wapenwedloop bedreigd wordt –, maar om het voorkomen van een kernoorlog en het verminderen van de mondiale afhankelijkheid van kernwapens. Helaas bevat deze opgave door de feitelijke situatie in de wereld een afschuwelijke dialectiek. Daardoor gaat het niet om een eenvoudige keuze tussen bepaalde beginsels en doeleinden volgens een heldere prioriteitschaal en is er geen vanzelfsprekende overeenstemming

welk beleid welke gevaren afwendt of juist dichterbij haalt. Daardoor is de vraag naar de middelen hier zo kwelend; daarin heeft Goudzwaard volkomen gelijk. Maar in deze spanning ligt voor menigeen – met name in de kerken – ook een bekoring, nl. om de beginselen voor zichzelf te reserveren en het absurde van de situatie met zijn eventuele consequenties af te wentelen op anderen of op God.

Eenheid in leiderschap

Goudzwaards beschrijving van de eenheid in het katholieke partijtype is uitermate onthullend: omdat daar *niet* met enorme geladenheid vanuit het christelijk geloof naar de politiek wordt toegedacht, kan men elkaar aanvaarden zoals men is. Tussen haakjes: hebben conflicten tussen ARP'ers altijd zo'n christelijke oorzaak? Maar goed: omdat katholieken uit gebrek daaraan anderen gemakkelijker aanvaarden zoals ze zijn, groeperen zij zich op natuurlijke wijze rond de leider, die zich „voordoet” (sic!), om vervolgens deze eenheid te manifesteren op congressen... De lezer zal het wel begrijpen: als zo'n kritiekloze kudde gaat applaudisseren, trekt iedere rechtgeaarde en dus dooernstige christen de tenen samen! Laten we eerlijk zijn: massale congressen hebben iets eigenaardigs en houden voor iemand, die op een inhoudelijke discussie uit is, altijd iets zeer onbevredigends. Wij moeten ons er in het CDA terdege op bezinnen hoe wij deze discussie beter kunnen organiseren. Alle – en zeker grote – partijen zitten met dergelijke problemen. Maar het gaat toch niet aan dit op rekening van een „katholiek” type te schrijven.

Generalisering

Je kunt het met de voorstellen van Hans van den Broek over een concrete zaak eens zijn of niet. Je kunt daarover met hem op niveau discussiëren zoals De Gaay Fortman en De Kwaadstenlet hebben gedaan. Je kunt samen met hem zoeken naar een juist evenwicht tussen persoonlijke verantwoordelijkheid en de betrouwbaarheid van een partij naar binnen en naar buiten toe: een moeilijk probleem, dat ook Aantjes nog niet heeft opgelost en dat altijd wel iets onoplosbaars zal blijven houden. Goudzwaard beschrijft Van den Broek echter als een produkt van een traditie, van een traditie van welhaast kritiekloze eenheid. Hij is niet de enige die dit procédé hanteert. Ook Aantjes zocht een sociologische verklaring in een aan katholieken eigen clubgeest (Trouw 23-8-1980). En de voorzitter van de ARP, Hans de Boer, legde een verband met katholieke hiërarchisch denken: „Voor Roomeen is het kennelijk niet belangrijk wat je zelf van iets vindt” (Trouw 19-8-1980). En Klaas de Vries van Arjos, die zegt „doorgaans” geen goed woord voor antipapistische sentimenten over te hebben, haalt er voor deze keer maar de CPN en de inquisitie bij. Mag ik vragen: waarom worden katholieken op deze manier behandeld als vrijwel identieke exemplaren van een algemeen soort? Als ik dergelijke dingen lees, moet ik altijd met plezier terugdenken aan die Amsterdamse dame, die tegen mij als tienjarige knaap verwonderd zei: „Hé, ben jij katholiek? Je ziet er toch echt uit als een Hollandse jongen!” Hoe zouden ARP'ers zich voelen, als zij zo worden behandeld? Als een katholiek de woorden van een willekeurige ARP'er op een congres, omdat ze hem – desnoods terecht – niet bevallen, zou beschouwen als representatief voor het reformatorisch denken? Wat zou Hans de Boer ervan vinden, als de opvattingen van de heer Diepenhorst over sommige leden van de Tweede-Kamer-fractie „verklaard” zouden worden uit het feit dat dit lid van de Eerste Kamer nu eenmaal staat in een anti-revolutionaire traditie van gewetensvorming? Wat zouden hij en anderen in de fractie ervan denken, als ik nu de visie van Goudzwaard op het boycotwapen als totaal-ideologisch en daarom ongeoorloofd middel zou karakteriseren als typisch anti-revolutionair? De tegenwerping zou natuurlijk gemaakt kunnen worden

dat deze voorbeelden alleen al bewijzen dat je dit bij antirevolutionairen nooit lukt, daar het allemaal markante persoonlijkheden en zelfstandig denkende mensen zijn. Maar wat als dan een katholiek zou antwoorden, dat bij anti-revolutionairen niet het belangrijkste is, wat ze van iets denken; als het maar op eigenzinnige wijze voldoende verschilt van de mening van anderen en mits hen maar de ruimte wordt gelaten op een alleen door hen te bepalen moment dwars te gaan liggen? Zouden ze dan de indruk hebben dat aan hun beleving van hun verantwoordelijkheid recht wordt gedaan? Als dit zo doorgaat, als protestanten en katholieken elkaar op een dergelijke manier „onder de hamer” leggen, dan wordt het wel een kinderachtige boel in het CDA, ver beneden de maat van de zaken waarvoor we zeggen te staan. Laten we ons concentreren op de inhoud van de problemen zelf en in de onderlinge omgang elkaar niet alleen diep in de ogen kijken, maar ook eens wat humor opbrengen!

Bekering en vereenzelvingen

1. Terug naar Goudzwaard. Hij stelt het CDA voor een tweesprong: De ene weg is een praktisch toegroeien naar een middenpartij van CDU-karakter. Natuurlijk komt de aap uit de mouw: als je het hebt over katholieken en de KVP, dan moet je wel ergens over de grens uitkomen, zo niet in Rome dan toch wel bij die vermaledijde CDU (lijkt Tindemans net zo erg op Strauss als Steenkamp?). Deze weg betekent dat praktische doeleinden voorop staan in plaats van beginselen, dat compromissen alles moeten gladstrijken en dat de bijbel alleen maar geciteerd wordt om de achterban te bevredigen. En dat komt allemaal door de KVP'ers, omdat die nu eenmaal katholiek denken.

2. Het enige alternatief is een „principiële ommekeer in de richting van het reformatorische partijtype”. Alleen als het CDA zich in die richting beweegt, dan geschiedt er iets echt bijbels, dan heeft er ommekeer, d.i. metanoia, plaats. Goudzwaard spreekt ook over „herstel” en denkt dan aan een partijtype naar anti-revolutionair model in breed-ecumenische zin. Hoe moeten wij ons dit voorstellen? Ik schrijf dit met enige rondborstigheid als katholiek – daar voor ben ik door de redactie ingehuurd –, maar wat zullen „diverse” leden van de CHU en „niet weinig” leden van de ARP denken van deze vereenzelvingen van bijbels met reformatorisch en van reformatorisch met anti-revolutionair? Heeft Piet Steenkamp al niet op het eerste CDA-congres in 1975 gezegd dat wij geen nieuwe KVP bouwen, geen veranderde CHU, maar ook geen vergrote ARP? Als ik naar de grote kwaliteiten kijk, die in de ARP aanwezig zijn – en waaraan KVP'ers een voorbeeld kunnen nemen –, dan ben ik geen moment benauwd dat de anti-revolutionaire inbreng in het CDA gering zal zijn. Of bestond het wonder, waarop Goudzwaard heeft gehoopt, dan ècht hierin, dat de nieuwe CDA-voorzitter op 11 oktober a.s. zijn eerste rede zou beginnen met de vraag „Zit er nog een ex-KVP'er in de zaal?”, waarna de heer Steenkamp als laatste katholiek door een achterdeur zou verdwijnen?

Wat verbindt ons?

Telkens vraag ik mij af, al schrijvende, of ik niet overdrijf, maar telkens als ik zijn artikel weer overlees – het voorgaande bestaat voor een groot deel uit citaten eruit –, slaag ik er niet in voorbij te zien aan wat er werkelijk in staat of duidelijk in geïmpliceerd ligt. Daarom kan het niet anders of verschillende van mijn antwoorden en vooral mijn vragen zullen scherp overkomen. Maar ook ik schrijf het niet met plezier, maar met verdriet, zeker nu de elfde oktober nadert. Alleen hoop ik dat de lezer tussen de regels door ook een echte gemeende gemoedelijkheid zal kunnen proeven. Wij kennen Goudzwaard te goed om niet te weten, dat hij niet wil kwetsen. Wij willen hem ook niet kwetsen. En hem geen onrecht doen. Daarom wil

mij aan het slot concentreren op wat mij met hem verbindt. En eigenlijk beschouw ik dat als het belangrijkste van zijn en mijn artikel.

Politiek moet principieel zijn, maar zich ook bewust van zijn beperkte rol. Centraal staat de functie van het overheidsambt: de zorg voor de gerechtigheid in de samenleving, ook door het uitoefenen van macht. Het gaat niet om evangeliseren, maar om het bedrijven van gerechtigheid. De politiek brengt het Evangelie of het Koninkrijk niet. Daarom ook wijst hij een „evangelisch” partij-type af: dit wekt alleen maar messianistische en overtrokken verwachtingen. De politiek kan niet als in een heilige stonde met een straal uit de hemel heel de aarde geheel veranderen. Maar altijd zal bij de middelen, die de overheid gebruikt, de toets der rechtvaardigheid gehanteerd moeten worden. Aandacht voor de zwakken zal daarbij voorop moeten staan. Dit alles kan ik van harte beamen. We zullen het ook wel eens minder goed doen dan mogelijk is, zo zijn mensen. Mij helemaal uit het hart gegrepen is zijn opvatting dat het ethisch verwerpelijk is innerlijk verdeeld zijn partijlidmaatschap te beleven en daarbij eventuele toekomstige breukpunten in gedachten houden of zelfs esceneren. Ik beschouw zijn uittreden uit het CDA dan ook niet als een vlucht, maar als het trekken van een logische consequentie uit een constatering, nl. dat hij tot andere politieke conclusies is gekomen. Maar het leven is méér dan consequent zijn op een logische wijze: het „rouwproces” valt hem daarom zwaar. Ook daarvoor past respect. Alleen in zijn verklaring van de oorzaken kan ik hem helaas niet volgen. Waar Goudzwaard – zeker als wij

denken aan de kernwapenproblematiek – ten diepste mee worstelt, is de vraag of en vooral hoe in onze wereld, zoals die er vandaag de dag uitziet, „christelijke” politiek eigenlijk nog wel mogelijk is. Daarom stapt hij ook niet lichtvaardig over naar een andere partij: ook daar zou hij als christen politiek willen bedrijven en hij zou dan voor zichzelf voortdurend met dezelfde vraag geconfronteerd worden.

Is in deze wereld het risico van het „kleinste” kwaad of het „kleinste” risico tot het kwaad niet te groot? Wordt je als politicus niet gedwongen langs deze of gene weg – om „erger” te voorkomen – middelen te gebruiken, die je eigenlijk niet voor je verantwoording kunt nemen, waarbij je moet zeggen: ik pas? Moet je geen raderwerk aan de gang helpen houden, waar je als christen je handen niet alleen vuil, maar te vuil worden? Het zijn brandende vragen. Aan welk nieuw type partij je ook denkt: ook daar zullen deze vragen niet minder brandend zijn voor wie zich de ernst van alle facetten der problemen wil realiseren. Ik kan Goudzwaard verzekeren dat deze vragen even intens leven bij mensen in het CDA en bij mensen in de KVP. Het taai blijven wroeten en wrikken aan de structuren van deze wereld, zonder ontijdig brokken te maken, kan echter – hoe besmeurd je er in de ogen van andere ook uit komt te zien – óók een uiting zijn van dat geduld, dat èn in de katholieke èn in de reformatorische traditie als een christelijke deugd erkend wordt. Laten we bidden dat het zo zij.

W. C. M. Klijn
hoogleraar theologische ethiek
Katholieke Theologische
Hogeschool A'dam

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT – DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSGAGENT

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE

WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07 – Zwolle

DEKKLEDEN

LASTECHNIEK

STRUIK

Deventer – 05700-2.32.70

HERHALING IS DE

kracht van de reclame

In de Parkstad v/h Noorden
VEENDAM
vindt u

meertens meubelen

Ommelanderswijk 145
Prins Hendrikplein
Tapijthuis Bocht Oosterdiep 11

Tel. 05987-12476
Tel. 05987-22505
Tel. 05987-13743

Wat een klasse!!

Coja en Castle Furniture dealer!

als de herfst nadert...

...het dagelijks leven weer zijn normale gang gaat, de verenigingen weer gaan draaien, dan is het de tijd om eens na te denken over aan te schaffen boeken voor bijbelstudie, voor het gezin, voor de vereniging, bijbelkring en studeerkamer.

Enkele tips:

Korte Verklaring van de Heilige Schrift

De bijbel in 62 delen, vers voor vers behandeld. Leverbaar: compleet of losse delen. Vraagt prospectus.

Calvijs prospectus op de Bijbelboeken

Goede wijn behoeft geen krans. Prospectus beschikbaar.

Ds. I. de Wolff: De geschiedenis der Godsopenbaring

De heilsgeschiedenis in het O.T. compleet in 6 delen à f 37.-.

Jongeling, Douma, de Vries: Het Vuur blijft branden.

Geschiedenis van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt in Nederland), f 37.50.

Dit zijn slechts enkele grotere werken. Maar wat dacht u van de kleine en grote handboeken, encyclopedieën, bijbelstudies, schetsenbundels, maatschappelijke en politieke boeken enz....

Komt u zelf eens langs en bezoek onze in het centrum van het land gelegen boekhandel.

Wij zijn gemakkelijk te bereiken met de auto en het openbaar vervoer. Natuurlijk kunt u ons ook bellen of schrijven voor verdere informatie.

Boekhandel B. Groenveld

Steynlaan 17 Tel. 03404-12771 3701 EA Zeist.

KEES HOMMES ASSEN

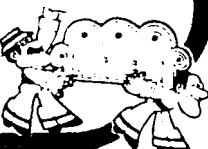
5000m² WOONPLEZIER

kees hommies voor mensen die
van wonen weten

GRONINGERSTRAAT 31 -

GRONINGERDWARSSSTRAAT 9-13 - ASSEN - TEL. 05920-12405

Hulp bij het diakonaal helpen

De christelijke gemeente heeft de opdracht om diakonaal te leven.

Hoe breng je dat in praktijk?

De Generale Diakonale Raad helpt met informatie.

Racisme f 25,-

Werkmap met grote foto's en teksten, die als expositie over racisme dienen; handleiding; literatuur-overzicht; brochure; enz. Racisme in buitenland én Nederland.

Die vinger van God f 8,50

Twaalf preken over de sociaal-politieke verantwoordelijkheid van christenen in de wereld, door Allen Boesak, studenten-predikant in Zuid-Afrika. Toegespitst op de huidige situatie in Zuid-Afrika.

Vluchtelingen f 3,90

Over vluchtelingen in Nederland. Bijvoorbeeld: Samuel uit Uruguay, Isa uit Turkije, Nam en Thi uit Vietnam...

Algemene Bijstandswet f 6,50

Voorlichtingsmap met uitvoerige informatie over de Algemene Bijstandswet. Overzichtelijk en praktisch.

Dienst aan werklozen f 2,50

Over de sociale problemen, de kerk en werklozen, de bijbel over werk en vrije tijd.

Ze leefden nog lang en gescheiden f 4,50

Over de opname van getrouwde mensen in verpleeghuizen. „Soms moet ik de mensen uit elkaar praten...”

Teken van leven f 6,-

Een diakonaal plan voor de toekomst: rekenschap, diaken en gemeente, diaken en samenleving, werelddiakonaat, wat doen we met ons geld?

Diakonia f 24,- per jaar

Maandblad over het diakonale werk vanuit de hervormde kerk.

Voorbeelden van recente artikelen:

- * Persoonlijke hulpverlening nog altijd nodig
- * Grote vraagtekens bij financiële adoptie van kinderen
- * Kerkelijk onderzoek bevestigt vooroordeel tegen ouderen
- * Telefonische hulpdienst: eerste opvang en laatste strohalm
- * Dominee Tito Mora neemt de ellende niet
- * Als predikant de fabriek in

Dit is een kleine keus uit het beschikbare materiaal.

Een volledige lijst van uitgaven is op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Publikaties kunnen worden besteld door het verschuldigde bedrag over te maken op giro 8685 van de GDR in Utrecht.

Generale Diakonale Raad

van de Nederlandse Hervormde Kerk, Postbus 14100, 3508 SE Utrecht, tel. 030-332426.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 39 27 september 1980

De laatste bijeenkomst van het AR-vrouwencomité vond zaterdag 20 september j.l. plaats. Achter de tafel v.r.n.l.: mw. Evenhuis-van Essen, mw. May-Weggen, mw. Westhoff-Hubée en stafmedewerker C. P. van Santen.

foto Nick Morelis

Om een zinvol bestaan

In dit nummer zijn een viertal artikelen opgenomen geschreven op verzoek van de redactie over het ontwerpverkiezingsprogram van het CDA. "Om een zinvol bestaan". Op het artikel van Goudzwaard reageert prof. A. M. Donner, terwijl de discussie over homofilie voortgezet wordt met een tweetal artikelen. Op het energievraagstuk met o.a. de rol van kernenergie en de rol van de wetenschap bij het energiebeleid wordt in twee artikelen nader ingegaan.

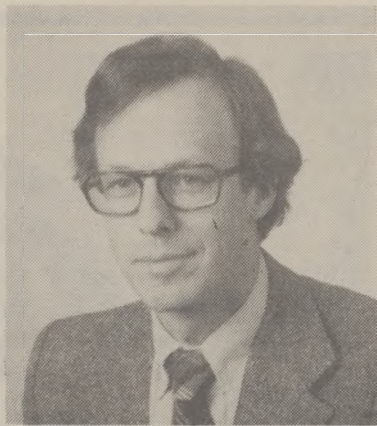
Kan een zinvol financieel-economisch beleid bestaan?

Het ontwerp-program waarmee het CDA de komende verkiezingen in wil gaan is een lijvig geheel. Het bevat na de inleiding 11 hoofdstukken waarin per beleidsonderdeel een analyse van de situatie wordt gegeven, de benadering van de problematiek vanuit het CDA-gezichtspunt wordt uiteengezet en tenslotte 343 artikelen het beleid voor de komende regeerperiode ingevuld. Nadat al deze beleidsvoornemens netjes op een rij zijn gezet wordt in het slothoofdstuk de rekening gepresenteerd.

Vooraf over dit laatste hoofdstuk zullen we het in dit artikel hebben. Daartoe worden allereerst kort de belangrijkste maatregelen en uitgangspunten die van belang zijn bij het opmaken van de rekening opgesomd. De tweede vraag is of de rekening een getrouw en voldoende beeld geeft wat ons als overheid en als kiezers in de eerste helft van de jaren tachtig te wachten staat. Tenslotte staan we stil bij de vraag in hoeverre het waarschijnlijk is

Verhuizing CDA-secretariaat naar het Kuyperhuis

In de week van 13-18 oktober zal het CDA-secretariaat niet bereikbaar zijn. Dit is het gevolg van het feit dat in deze week de verhuizing zal plaatsvinden van de tijdelijke behuizing aan het Noordeinde naar het geheel gerenoveerde Kuyperhuis aan de dr. Kuyperstraat.

door drs. Gerrit de Jong

dat de rekening ook werkelijk betaald zal worden.

Belangrijkste zaken

De onderdelen van het program die voor de financieel-economische situatie van ons land de belangrijkste gevolgen hebben zijn:

1. het behoud en het voor velen verschaffen van werkgelegenheid. Mensen hebben recht op zinvol werk. Dit betekent dat in de komende kabinetperiode voor bijna 300 000 mensen extra werkgelegenheid wordt geschapen.
2. de woningbouw en de stadsvernieuwing krijgen nieuwe impulsen. Een goede volkshuisvesting wordt als een eerste levensbehoefte en dus als een sociaal grondrecht erkend. Dit betekent concreet een bouwproductie van 120 000 eenheden per jaar en een verdubbeling van de activiteiten op het gebied van de stadsvernieuwing.
3. bij het ontwikkelingsbeleid moet het recht van de armen voorop staan. Er

zijn momenteel 800 miljoen mensen op deze wereld die onder de armoedegrens leven en hun aantal stijgt. Voor het overheidsbeleid houdt dit in dat minimaal 1 1/2% van het netto nationaal inkomen aan de ontwikkelingslanden ten goede moet blijven komen.

4. ons stelsel van sociale zekerheid moet fundamenteel behouden blijven. Om een en ander te kunnen financieren schat het CDA de produktiegroei op 2 1/2% per jaar. Van deze 2 1/2% is echter maar 1 1/2% beschikbaar voor de groei van de besteedbare inkomens in de particuliere sector, want 1% is nodig voor ruilvoetverlies en voor verruiming van de investeringen. De 1 1/2% ruimte voor de particuliere inkomens gaat echter bijna geheel op aan de nieuwkomers op de arbeidsmarkt, want het aantal inkomensstrekkers zal per jaar met ongeveer 1% toenemen. Als we dan ook nog rekening houden met promoties, jaarlijkse periodieke loonsverhogingen en dergelijke dan komen we duidelijk uit op reële inkomensdalingen, die variëren van -1 1/2% à -1% voor de minimuminkomens tot -3% à -3 1/2% voor de hogere inkomens per jaar. Ook de overheid zal de broekriem krachtig moeten aanhalen, want voor de collectieve sector stelt het program dat het aandeel in het nationale inkomen niet mag groeien en dat het financieringsstekort terug moet naar 5% van het nationaal inkomen.

Informatie

Is de rekening die het CDA zo aan het kiezersvolk presenteert compleet en betrouwbaar? Het gaat mij te ver om hier zonder meer nee op te zeggen. Het is mogelijk dat de rekening klopt, maar om dat te kunnen beoordelen zou

ik wel meer informatie moeten hebben. Nu kan ter verontschuldiging van de programmamakers worden aangevoerd dat op het moment waarop het program werd geschreven niet beschikt kon worden over de nieuwste vooruitzichten van het Centraal Planbureau. Deze komen tenslotte pas op Prinsjesdag in de openbaarheid. Maar je kunt je wel afvragen waarom de bijlage bij het program waarin een financiële verantwoording wordt gegeven niet aan het program zelf is toegevoegd en alleen op de persconferentie naar aanleiding van de presentatie van het program is uitgedeeld. Nog pikanter is de suggestie die de Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid bij monde van haar woordvoerder in dit soort zaken, de heer Kombrink, in een brief aan prof. Franken, de voorzitter van de CDA-programcommissie, wekt. De heer Kombrink zegt in zijn brief dat hij heeft vernomen, „dat het ministerie van Financiën het CDA-programma vrij volledig heeft doorgerekend”. Is deze suggestie van de heer Kombrink juist, en zo ja, waarom is die berekening dan niet aan het program toegevoegd? Hoe dit ook is het lijkt mij zeer aan te bevelen de beleidsvoorstellen uit het CDA-program door te laten rekenen bij het Centraal Planbureau, zodat het een ieder duidelijk wordt dat het zeer globale financieel-economische beeld dat nu in het programma wordt gepresenteerd ook in de onderlinge uitwerking van de verschillende beleidsvoorstellen op elkaar klopt. Tot die tijd blijven althans bij mij de vraagtekens groter in aantal dan de uitroptekens. Zo ben ik bijvoorbeeld erg benieuwd naar de omvang van de

ombuigingen in de overheidsbegroting die nodig zijn om het financieringsstekort terug te brengen naar 5% van het nationale inkomen en om het aandeel van het overheidsbeslag op het nationale inkomen qua percentage constant te houden. Een andere vraag is of die ene procent van de geschatte groei van het nationale inkomen waaruit behalve het ruilvoetverlies ook nog de investeringen moeten worden aangemoedigd voldoende is voor het scheppen van de tienduizenden arbeidsplaatsen per jaar in de particuliere sector die nodig zijn voor het beleidsuitgangspunt: recht op zinvol werk voor iedereen. En hoe staat het met de mogelijkheden voor het bedrijfsleven om de verhoogde produktie die via al deze nieuwe arbeidsplaatsen wordt verkregen ook af te zetten? Is dit beleid, gericht op stimulering van het bedrijfsleven, afgestemd op de selectieve groei, zoals minister Lubbers die indertijd introduceerde? Wat zijn de consequenties voor de omvang van de overheidsinkomsten van de voorziene reële inkomensdalingen? Als we ook rekening houden met de forse veranderingen in het huur- en subsidiebeleid in de sector volkshuisvesting, hoe zien de reële inkomensdalingen er dan uit? Er zijn nog meer vragen, maar waar het mij om gaat is dat het CDA-program in zijn definitieve vorm op al dit soort vragen een antwoord geeft. De kiezer heeft recht op een gespecificeerde rekening.

Kom naar Amsterdam!

Zaterdag 27 september vindt de laatste bijeenkomst van de AR-partijraad plaats te Amsterdam in de grote zaal van de RAI, aanvang 10.30 uur. Redevoeringen van partijvoorzitter H. A. de Boer, mr. W. F. de Gaay Fortman en drs. J. de Koning. In het middagedeelte o.a. een forumdiscussie o.l.v. Jan Zindel. Tevens aanbieding van het eerste exemplaar van het boek Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARP aan H. Algra. Komt allen naar deze bijzondere slotmanifestatie!

DEZE WEEK IN WAG:

- Bijdragen over het ontwerp-verkiezingsprogram CDA pagina 1, 2, 8, 9
Scholten over olie-embargo pagina 3
Boersema en Boeker over energie pagina 4, 5
Boomsma en Jongma over homofilie pagina 5, 6
Reaktie op Goudzwaard - A. M. Donner pagina 7
De positie van Indianen pagina 10
Uit de Arjos pagina 11 en 12

Vervolg op pag. 2

IN OGENSCHOUW

Ja, nee, ja, nee, ja?

Nog een paar dagen en het is zover. Pers en televisie zullen de laatste beelden van een honderdjarige vastleggen. De CHU is de ARP al voorgegaan. Met veel vlagvertoon, applaus voor Van Agt, een vermanende vinger naar hen die zich in al te kritische woorden uiten over het kabinetsbeleid en een dosis verdraagzaamheid als handbagage, heeft de CHU zich zelf opgeheven en stapte ze welgemoed het CDA in. Verdraagzaamheid als handbagage, een goed idee. Zou dat ook in het koffertje van de ARP passen? Het lijkt een aardig cadeautje voor onze zusterpartijen. De ARP heeft het hun de afgelopen jaren niet gemakkelijk gemaakt. Het heeft weinig zin bij het scheiden van de markt daarop terug te komen. De verhalen zijn bekend tot overbekend. Er is het nodige bereikt. Ondanks dit gegeven zullen er zijn die de stap naar het CDA niet meemaken.

Niet alleen zeer bekende figuren, ook minder bekenden, w.o. een aantal dat zich jarenlang voor de ARP heeft ingezet, haken af. De trieste waarheid is dat zij het, ondanks alle mooie theorieën niet zien zitten in het CDA. Hebben zij ongelijk? Binnen de ARP sprak Berghuis in het begin van de jaren 60 de vaak herhaalde woorden, we zijn door de bocht. Het door de bocht hield voor Berghuis in dat christelijke politiek herkenbaar zou moeten zijn tegenover het socialisme en het liberalisme door een eigen radicaliteit. Radicaliteit niet omdat dat toevallig mode was in die tijd en je er kiezers door kon trekken, maar omdat het gezien werd als een antwoord op het evangelie. In 1975 heeft Aantjes op het eerste CDA-congres kans gezien te verwoorden wat velen binnen de ARP voor ogen stond: „De wereld hunkert naar christelijke politiek”. Als er een

CDA komt dan zal het herkenbaar moeten zijn doordat het met de realisering daarvan ernst maakt, was jarenlang het steeds terugkerende verhaal.

Prinsjesdag 1980

Een kabinet waarin een meerderheid aan CDA-politici, ontvouwt zijn plannen voor het komende parlementaire jaar. Nou ja, ontvouwt plannen, dat is wel wat overdreven. Er weerklinkt één boodschap: Nederland staat er zeer slecht voor, het volk moet matigen. Nu zijn alle economen het erover eens dat aan matiging niet valt te ontkomen. Gegeven dit feit is eigenlijk alleen van belang wie er moet matigen en hoeveel dat zal zijn. Juist in slechte tijden komt het er meer dan ooit op aan te laten zien dat het maken van politieke keuzes te maken heeft met uitgangspunten. Binnen de uitgangspunten van het CDA past het dan ervoor te zorgen dat de laagste inkomensgroepen, de financieel kwetsbaren worden ontzien. De harde commentaren zijn bekend. Grote Jan en kleine Jan leveren, tenzij de partners in het sociaal overleg een betere verdeling weten te bewerkstelligen, gelijkin. Vooropgesteld dat de critici gelijk hebben blijf je zitten met de vraag wat dergelijke keuzes nu te maken hebben met uitgangspunten? Of hebben de afhakers het bij het rechte eind en zouden we ons maar aansluiten? Merkwaardig genoeg lijken CDA-uitgangspunten nog te passen in dit verhaal ook. Eén van de

kernwoorden binnen het CDA is immers het begrip verantwoordelijkheid. Het CDA streeft naar een maatschappij waarin iedereen zijn verantwoordelijkheid kan beleven heet het zo fraai. Een uitgangspunt dat door iedereen wordt onderstreept, doch waarvan de consequenties niet zo gemakkelijk te overzien zijn. Hoe verhoudt zich bijvoorbeeld het toekennen van verantwoordelijkheden tot het streven naar een maatschappij waarin de bijbelse gerechtigheid gestalte krijgt is een vraag die te weinig aan de orde komt. In de troonrede wordt een beroep, zo u wilt een appél gedaan op het hele volk onverschilligheid te doen wijken voor verantwoordelijkheidszin. Dargelaten de vraag of die onverschilligheid zo groot is worden werkgevers- en werknemersorganisaties opgeroepen in gezamenlijk overleg te komen tot een betere verdeling van lasten. Het aanwijzen van verantwoordelijkheden is op zich zelf een goede zaak. In de troonrede lijkt de balans echter doorgeschoten te zijn. Het wordt als een pijnlijk gemis ervaren is dat de regering nalaat aan te geven hoe ver haar eigen verantwoordelijkheid strekt, met alle risico van dien dat kwetsbare bevolkingsgroepen in de verdrukking komen. Zou de grens van het toekennen van verantwoordelijkheden door de overheid niet juist daar getrokken moeten worden? Kan de heer Van Agt dan wel volstaan met het gezegde: „Het volk wil niet meer hoog te paard vanuit het

Catshuis gedecreteerd worden hoe het zich moet gedragen. Het wenst zeggenschap en inspraak”. Als we het daarbij laten, hoe ver zijn we dan nog af van een liberale maatschappij. Wat komt er zo terecht van een herkenbare christelijke politiek die zich door een eigen radicaliteit onderscheidt van liberalisme en socialisme? Is het een wonder dat velen de stap naar het CDA niet of slechts aarzelend maken? Nog een paar dagen en de ARP is verleden tijd. Zullen we de CHU volgen en verdraagzaamheid in onze koffer stoppen? Of houden we het als geheide ARP'ers op kritische loyaliteit, omdat het, zoals we dat elkaar zeggen, in de politiek niet mag gaan om het in leven roepen/houden van partijen of geestverwante kabinetten, nog minder om het vereren van personen, maar omdat er d.m.v. de politiek toch iets duidelijk moet worden van wat ons beweegt? Of, derde mogelijkheid, nemen we een verlanglijst mee. Een verlanglijst van zoekers binnen het CDA die zich afvragen hoe de opdracht tot bijbelse gerechtigheid, verantwoordelijkheid en solidariteit, zich verhoudt tot een overheid, aan wie begrensd bevoegdheden worden toegekend. Voordat u ja zegt. Gevaarlijk kan die duidelijkheid wel zijn. Wellicht doen we de ontdekking dat gerechtigheid langs deze weg niet bereikbaar is, waardoor we opnieuw staan voor de vraag of politiek, als christelijke politiek, bestaansrecht heeft.

T.B.-v.G.

Vervolg van pag. 1

Program of preek?

Welke kans van slagen heeft nu dit beleid dat het CDA-program voorstelt te gaan voeren de komende vier jaar? Stel nu eens dat het CDA-program de status van een regeringsprogramma zou krijgen, mogen we dan verwachten dat over vijf jaar iedereen die wil werken zinvolle arbeid verricht, dat de woningnood verleden tijd is en dat met de stadsvernieuwing omvangrijke vooruitgang is geboekt? Het antwoord hierop is even duidelijk als wellicht teleurstellend: die kans en die garantie is er niet voor honderd procent. Het gaat hier in wezen om de vraag naar de economische orde die het CDA voorstaat, om de vraag naar de manier waarop de beslissingen in onze economische huishouding worden genomen. Het CDA kiest wat dit betreft voor een georiënteerde markteconomie, voor consultatieve planning, voor overleg, voor spreading van verantwoordelijkheid en voor deling van zeggenschap en niet voor (democratische) dwang. Dit brengt een grote spanning binnen het CDA-program. Immers als politieke partij ben je er op uit zoveel mogelijk je program waar te maken, maar tezelfdertijd geef je toe dat dit slechts zal gaan wanneer de oproep tot matiging en tot reële inkomensachteruitgang die hiertoe nodig is door brede lagen van de bevolking wordt aanvaard. Je geeft aan hoe beperkt gezag en de macht van de overheid is. Het program zou uitgangspunten van het CDA is hierover volstrekt duidelijk wanneer het zegt: „Het CDA vindt, dat een politieke beweging onmachtig behoort te zijn, als het haar niet lukt gezaghebbend te appelleren op deze verantwoordelijkheid van mensen en organisaties” en: „Wij kunnen – hetgeen dreigt – de overheid dan ook geen eindverantwoordelijkheid opdringen voor alle maatschappelijke problemen waarop wij in onze tijd stuiten”. Is het programma daarmee tot een preek geworden? Is daarmee de situatie ontstaan, zoals de socialistische en gereformeerde hoogleraar Van den Doel die schetst, waarin „anti-revolutionairen als Zijlstra, Boersma en Albeda ... als een soort rooie dominee het land door (gaan) om de werknemers de nullijn of de minlijn in de lonen aan te praten en de werkgevers een op werkgelegenheid gericht investeringsgedrag”? Van den

Doel stelt dat zulke preken een tijdlang welwillend worden aangehoord, maar nooit voor lange tijd worden opgevolgd. Het programma van het CDA is daarmee naar mijn mening niet louter een preek geworden; het houdt wel een appél, in, maar het is meer. Om dat te adstrueren grijp ik terug op recente uitspraken van twee vooraanstaande anti-revolutionairen, te weten prof. Vermaat en dr. J. Zijlstra.

Vermaat

Vermaat heeft in de jubileumbundel van de ARP ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de partij een opstel geschreven over „Verantwoordelijke maatschappij en totalitarisme”. Hij stelt daarin dat we de spanning die er is tussen het economische en het politieke niet primair moeten vertalen als een machtsvraag tussen de overheid tegenover sociaal-economische groeperingen, maar integendeel vooral als een rechtsvraag. „Het gaat er dus niet primair om wie de macht heeft, maar integendeel om de vraag op grond van welke criteria de beslissingen genomen moeten worden.” Hiervóór hebben we gezien dat het CDA in zijn program uitspreekt dat er sprake is van een recht op werkgelegenheid en van een recht op huisvesting. Er kan dan ook geen misverstand over bestaan dat de overheid zich intensief met beide zaken dient te bemoeien. Maar merkt Vermaat dan op: „Overigens beseffen men dat het meestal niet optimaal is wanneer de overheid al zulke economische beslissingen tot zich trekt. Doorgaans is het efficiënter en sluit het veel beter aan op het dragen van de verantwoordelijkheid in de diverse levenskringen, wanneer de regelgeving van de overheid leidt tot een bepaalde inkadering van de niet-statelijke beslissers.” Er is dus wel degelijk werk aan de winkel voor de overheid wanneer het gaat om het najagen van volledige werkgelegenheid, hoewel ze haar doel het best bereikt, wanneer ze daarvoor de medewerking krijgt van de vakbonden. Maar de overheid weet zich op grond van dit uitgangspunt beschermd „tegen de onwil en het verzet van belangengroepen indien het algemene rechtsbelang een actief ingrijpen vraagt van de overheid”. Daarbij geldt dan wel weer de restrictie dat een rechtsstaat op den duur slechts kan overleven wanneer de democratie ten volle kan blijven functioneren. Wanneer deze restrictie wegvalt moeten we ons afvragen hoe groot de

innerlijke weerstand tegen het totalitarisme nog is.

Zijlstra

In een interview vorig jaar met het weekblad van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond heeft Zijlstra gereageerd op de uitspraken van Van den Doel. Zijlstra stelt daarin het volgende: „Van den Doel zegt, als je mensen hun gang laat gaan, dan krijgen ze nou net niet wat ze willen. (...) De oorzaak daarvan zou zijn, dat men alleen wil matigen als er zekerheid bestaat dat iedereen matigt. En het is aan de overheid en de wetenschap de mensen de consequenties van hun handelen voor te houden en de overheid zal zo nodig moeten ingrijpen. Bij Van den Doel loopt dat uit op een pleidooi voor vrij strak overheidsingrijpen, onder meer via geleide loonpolitiek. Het lijkt een beetje op het verlichte despotisme (...). Hij bedoelt dat natuurlijk niet, want hij wil het via democratische besluitvorming regelen. Maar als het een keer geregeld is, dan moet het gezeur ook afgelopen zijn. Ik heb daar twijfels over. Ik heb er geen twijfel over dat een straffe geleide loonpolitiek in dit land erg nuttig zou kunnen zijn. Het is echter een misvatting dat de geleide loonpolitiek die we na de oorlog hebben gehad een kwestie was van slikken of stikken. Dan wordt daar over gesproken alsof de overheid vanaf de berg Sinaï dictaten afkondigde, die de menigte dan in aanbidding aanvaardde. Maar zo ging het niet. Het werd van onderop opgebouwd en uiteindelijk in een consensus aan de top tussen werkgevers, werknemers en regering geconcretiseerd. Het werd daarna ook door de mensen aanvaard.”

Conclusie

Het CDA-program is een spannende zaak. Enerzijds erkent het voor de kiezers onder meer het recht op arbeid en op huisvesting en wil het op grond van deze rechten de overheid ook bewerkstuigen. Anderzijds is het zich volledig bewust van de grenzen die daarbij aan de overheidsmacht en aan het overheidsgezag zijn gesteld. Deze grenzen vindt het in de mate waarin het appél dat het op de bevolking doet slaagt. In zoverre is het program een preek, maar dan een preek die niet al te vrijblijvend is en wat mij betreft best begeleid mag worden door de orgeltonen van Van den Doel.

drs. G. de Jong is als econoom verbonden aan het Instituut Onderzoek Overheidsuitgaven

„Zijlstra, Boersma en Albeda preken als rooie dominees de nullijn of minlijn”, aldus Van den Doel. Welke kleur toga zou er in het koffertje van minister van der Stee zitten?

Ontwerp-verkiezingsprogramma CDA

Om een zinvol bestaan

De complete tekst van dit ontwerp-verkiezingsprogramma voor de periode 1981-1985 met als ondertitel „Nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving” is bij het secretariaat van de ARP te bestellen. Prijs per stuk f 0,60, bij 25 of meer exemplaren f 0,50 per stuk. Een samenvatting van het program kunt u vinden in het nummer van Nederlandse Gedachten van 16 augustus.

Kamerkring Haarlem

Op maandag, 20 oktober 1980 organiseert het CDA Kamerkringverband „Haarlem” te Bussum een grote politieke bijeenkomst, waar als spreker zal optreden de nieuwe voorzitter van het landelijk CDA, de heer P. Bukman. De vergadering is openbaar; belangstellenden zijn van harte welkom! De avond begint om 8.00 uur in de Schouwzaal van Theater 't SPANT, Dr. A. Kuyperlaan 3 (nabij de Ceintuurbaan) te Bussum. Het onderwerp van deze bijeenkomst zal zijn:

om een zinvol bestaan

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van: prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter) Herman Amelink Truus Bot-van Gijsen drs. Kees Bremmer mr. Philie Burgers drs. Gerrit de Jong dr. Willem de Kwaadsteniet Cor van Santen (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA 's-Gravenhage tel. (070) 46.96.20 giro 89673

Abonnementsprijs f 17,- per halfjaar Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage. Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement f 12,- per halfjaar. Advertentie-exploitatie 020-24.58.26

Gefeliciteerd

Deze week zijn de bijeenkomsten aangevangen waarop het honderdjarig bestaan van de Vrije Universiteit wordt gevierd. Deze feestelijke bijeenkomsten zullen hun apotheose vinden op de dies op 20 oktober, maar op die dag zal in dit blad geen gelukwens meer kunnen worden uitgesproken. Alhoewel tegenwoordig bepaald niet meer kan gezegd worden dat de Vrije Universiteit dient als toeleveringsbedrijf van de Antirevolutionaire partij, is het nog altijd zo dat de wetenschapsbeoefening aan de Vrije Universiteit voor het bedrijven van politiek vanuit een christelijke visie van niet te onderschatten belang is. Veelal wordt ons van daar de spiegel voorgehouden, soms een spiegel die niet altijd een eerlijk beeld geeft, soms ook een spiegel die op goede gronden een niet al te flatterend beeld laat zien. Zowel vanuit de relatie van het verleden als vanuit die van het heden willen wij de Vrije Universiteit van harte gelukwensen met haar jubileum.

Beklemmend

De explosie in een ondergrondse lanceerinstallatie van kernraketten in het Amerikaanse Arkansas heeft terecht tot verontrusting aanleiding gegeven. Die verontrusting is met name ingegeven door de tot dusverre onduidelijke berichtgeving omtrent de exacte toedracht. Dat kernraketten geen onschuldig speelgoed zijn, is geen nieuws. Vandaar dat zij met uitgebreide

voorzorgsmaatregelen zijn omgeven. Doch dan heeft men er ook recht op om te weten hoe de getroffen voorzorgsmaatregelen konden falen en wat van dit falen precies het effect was. Met name heeft men er recht op te weten wat de consequenties van een en ander waren voor de kernkop. Zolang deze opheldering niet is gegeven is er sprake van een beklemmende affaire.

Merkwaardig

Generaal b.d. van Meyenfeldt – in antirevolutionaire kring niet onbekend – heeft een militaire strategie ontworpen voor de Namibische bevrijdingsbeweging SWAPO. Ter toelichting heeft de heer van Meyenfeldt opgemerkt dat hij bewust de vraag of geweldgebruik in Zuid-Afrika geoorloofd is buiten beschouwing heeft gelaten, aangezien het niet aan hem is dit te beoordelen. Deze redenering nu komt ons merkwaardig voor. Het ontwerpen van een militaire strategie is niet een neutrale bezigheid, zeker niet wanneer men weet dat degenen voor wie men deze strategie ontwerpt het geweld niet schuwen. Had het dan niet voor de hand gelegen dat de ontwerper zich eerst wel terdege een oordeel had gevormd of ter plaatse geweld al dan niet geoorloofd is? De heer van Meyenfeldt heeft zich ook kritisch uitgelaten over diegenen die het geweld van bevrijdingsbewegingen ter discussie stellen, terwijl de dreiging met atoomwapens wel door het westen wordt geaccepteerd. Die kritiek is niet geheel zonder grond, doch daarbij moet dan toch wel vermeld worden dat de aanvaarding van die dreiging met kernwapens in ieder

geval geschiedt vanuit het streven naar oorlogsvoorkoming (of de daaraan ten grondslag liggende hoop ijdel is of niet doet hier niet ter zake), terwijl het ontwerpen van een strategie voor een bevrijdingsbeweging die dat geweld praktizeert, die aktuele geweldsuitoefening daardwerkelijk bevordert. Voor iemand die doorgaans zo doorwrocht argumenteert als de heer van Meyenfeldt komen ons deze argumenten wat pover voor.

Onbegrijpelijk

De eerste taak van de Veiligheidsraad is de zorg voor het handhaven van internationale vrede en veiligheid. In veel gevallen waarbij er slechts sprake is van een bedreiging van vrede en veiligheid laat de Veiligheidsraad zich niet onbetuigd. Doch wanneer er reeds dagenlang sprake is van een feitelijke oorlogssituatie tussen Iran en Irak doet de Raad of er niets aan de hand is en komt niet eens in spoedzitting bijeen. Zou het feit dat de beide supermachten moeite hebben hun positie te bepalen ten aanzien van de partijen in dit conflict soms iets met deze trage

handelwijze te maken hebben? Als dat zo is dan werpt dat wel een schril licht op de wijze waarop in het hoogste vredebewarende orgaan van de wereld de zorg voor internationale vrede en veiligheid wordt beleefd en dan devalueert het ook het optreden van de Raad in andere aangelegenheden.

Belangrijke uitspraak

Het Europese Hof van Justitie heeft een interessant vonnis gewezen. De van regeringswege verstrekte

„Grepren uit de geschiedenis van ARP-Delft 1866-1980”

AR-kiesvereniging Delft komt uit met een gedenkboek

Bijna 115 jaar lang nam „Nederland en Oranje” intensief deel aan het Delftse politieke leven. Vooral in de eerste 50 jaar van haar bestaan heeft zij daarvoor veel strijd moeten voeren en een ontwikkeling doorgemaakt, waarvan onze generatie nauwelijks een voorstelling heeft. Er wordt ook aandacht geschonken aan het kiesdistrict Delft, waarin de kiesvereniging in die periode een belangrijke rol speelde, met name bij de verkiezing van vertegenwoordigers van dit district in de Tweede Kamer. Deze „grepren” vormen weliswaar geen volledige geschiedschrijving, maar wel een waardevol gedenkboek van 200 pagina's, voorzien van illustraties en foto's.

Dit lezenswaardig boek zal naar wij verwachten ook veel anti-revolutionairen buiten Delft aanspreken. Dank zij ontvangen subsidies bedraagt de prijs slechts f 10,- per exemplaar voor de Delftse leden en f 15,- inclusief verzendkosten voor belangstellenden buiten Delft.

Het boek kan worden besteld door storting op gironummer 372963 t.n.v. Penningmeester AR-kiesvereniging „Nederland en Oranje”, Van Lodensteynstraat 14, Delft. In verband met de beperkte oplage wordt uw bestelling in volgorde van binnenkomst genoteerd. Wij raden u nu reeds aan door storting op bovenvermeld gironummer op dit boek in te tekenen.

Zwart Afrika verheugd over besluit Tweede Kamer inzake olie-embargo jegens Zuid-Afrika

„Wanneer een deel van het lichaam ziek is, kan die ziekte zo erg zijn, dat in wezen de gehele mens erdoor is aangetast. Welnu, zo ervaart zwart Afrika de situatie in Zuid-Afrika, waar onze zwarte broeders vernederd en verdrukt worden”, aldus de voorzitter van de Tweede Kamer van het onafhankelijke Zimbabwe, de in Nederland bekende Mutasa.

Het was overigens een heel bijzondere ervaring thans op het hoogste niveau in Zimbabwe te worden ontvangen door een aantal mensen die tot voor kort, ook in ons land steun zochten voor een toen nog moeizame strijd om de bevrijding van hun land. Zij zijn niet vergeten, wie toen hun vrienden waren. Premier Mugabe verzocht me met een blik van waardering op z'n gelaat zijn erkentelijkheid te willen overbrengen aan die groepen en bewegingen, kerkelijke en andere, die hem in zijn eerdere moeilijke fase hadden willen steunen. Behalve met de parlementsvoorzitter en met de premier mocht ik besprekingen voeren met de minister van buitenlandse zaken de heer Muzenda en met de minister voor economische planning en ontwikkeling dr. Chidzero en met een aantal ambtelijke medewerkers. Daarnaast had ik contacten met vertegenwoordigers van het particuliere bedrijfsleven, dat in het onafhankelijke Zimbabwe duidelijke mogelijkheden heeft en houdt. Geleerd van situaties elders in Afrika wil Mugabe kennelijk ontwrichtingen trachten te voorkomen. Dat dit bedrijfsleven op termijn niet zonder meer op de oude voet zal

kunnen doorgaan, maakte de premier in een door de TV uitgezonden rede overigens duidelijk. Zimbabwe bevindt zich in vele opzichten in een nog moeilijke situatie, zo kort na de onafhankelijkheid. De schadelijke gevolgen van de periode Smith zijn duidelijk aanwezig. Tijdens mijn verblijf stelde de voormalige blanke premier en nu senator Todd Engeland, Frankrijk, de Verenigde Staten maar ook Nederland in het bijzonder verantwoordelijk voor de huidige situatie in Zimbabwe. Wat Nederland betreft slaat dit op de rol die Shell heeft gespeeld in het ontduiken van het olie-embargo jegens Rhodesië. De houding van een aantal olie-concerns heeft het mogelijk gemaakt dat ten koste van vele verliezen aan mensen en economische waarden het illegale regime vijftien jaar overeind kon blijven. Zimbabwe staat thans voor vier hoofdproblemen.

1. het **resettlement-vraagstuk** dat wil zeggen vluchtelingen en anderen brengen waar ze thuishoren.
2. **rehabilitatie en reconstructie** van het land met name van datgene wat in de afgelopen periode is verwoest.
3. ontwikkeling van delen van het **platteland**, waar een teveel aan mensen op een te beperkte oppervlakte grond zit.
4. verminderen van de **economische afhankelijkheid van Zuid-Afrika**, waar Zimbabwe door de boycot van Rhodesië in terecht is gekomen. Dit laatste wordt allereerst gezocht in de verbetering van het transportsysteem in de gehele regio in Zuidelijk Afrika, maar met name met Mozambique. Het gaat er dan de spoorlijnen naar de havens Beira en

door mr. J. N. Scholten

Maputo in Mozambique op volle capaciteit te laten functioneren, na ze hersteld te hebben. Dit laatste is met de Beiralin het geval, de Maputo-lijn volgt binnen enige maanden mede dank zij steun van minister De Koning, die ook gelden beschikbaar heeft gesteld voor het resettlementvraagstuk. Behalve herstel van de spoorlijn gaat het om reparatie van de oliepijplijn van Beira naar Umtali in Zimbabwe, waar een raffinaderij al 15 jaar buiten werking staat, met alle gevolgen van dien. De pijplijn kan echter ook gebruikt worden voor de aanvoer van geraffineerde olie en olieprodukten. Een vraagstuk vormen de havens van Beira en Maputo die uitgebaggerd en vergroot zouden moeten worden. Wie dit lijstje van problemen ziet zal de conclusie wel willen bevestigen, dat de CDA-fractie in juni terecht om meer steun voor Zimbabwe en de overige landen in Zuidelijk Afrika heeft

gevraagd. Overigens heeft het kabinet daarop positief geantwoord. Gelet op deze bereidheid, gelet op de capaciteit en bekwaamheden van het Nederlandse bedrijfsleven ligt hier een realiseerbare uitdaging op ons te wachten. Ondanks alle eigen problemen is Zimbabwe bereid een prijs te betalen voor de bevrijding van de verdrukten in Zuid-Afrika, zoals Zambia, Mozambique en andere landen een gevoelige prijs hebben betaald voor de bevrijding van Zimbabwe. Allerwegen ondervond ik voorts veel waardering voor de houding van onze Tweede Kamer die op voorstel van de CDA-fractie zich uitsprak voor Nederlandse deelname aan het reeds bestaande olie-embargo jegens Zuid-Afrika. Ook al is de economische impact ervan in eerste instantie beperkt, het wordt ervaren als een belangrijke doorbraak in de westerse wereld, die vaak wel met woorden, maar zelden met goede daden de apartheidspolitiek afwijst. Deze waardering is in zwart Afrika algemeen. Deze zomer nam de organisatie voor Afrikaanse eenheid in Freetown in Sierra-Leone een sanctie-resolutie tegen Zuid-Afrika aan, waarin in een speciale paragraaf bijzondere waardering wordt uitgesproken voor de houding van het Nederlandse parlement. Tijdens een bezoek aan de Verenigde Naties te New York voorafgaand aan m'n bezoek aan Zimbabwe heb ik in gesprekken met onder meer de heer Salim voorzitter van de assemblée, met Clark voorzitter van de speciale commissie tegen de apartheid en anderen eveneens kunnen vaststellen hoezeer de houding van het CDA en de Tweede Kamer wordt gewaardeerd. Het ANC en andere geluiden namens de zwarte bevolking van Zuid-Afrika wijzen op precies hetzelfde. Men ervaart dit als een daadwerkelijk teken van solidariteit! Helaas moet ik hieraan toevoegen dat men dit van een christen-democratische partij niet meteen had verwacht, gelet op de kennelijke indruk die men van de christen-democraten in

Europa heeft!! Bij herhaling heb ik in woord en geschrift gewezen op de betekenis van een doorbraak in de westerse houding die primair gebaseerd is op eigenbelang. Een Nederlands antwoord op herhaalde oproepen en aanbevelingen om over te gaan tot een olie-embargo en zich in feite aan te sluiten bij het reeds bestaande embargo is en als teken van solidariteit en als onderdeel van een strategie van wezenlijke betekenis en zo wordt het vooral ook door de meest betrokkenen zelf gezien. Degenen die een embargo afwijzen omdat het zo weinig zou voorstellen moge ik er nogmaals op attenderen, dat de direkt betrokkenen daar anders over denken en voorts dat het een onderdeel is van een totale strategie en tenslotte hebben noch de betrokkenen noch ondergetekende er enig bezwaar tegen indien zou het kleine begin van een verbod van olie en olieprodukten het kleine begin van een verbod van levering van olie en olieprodukten naar Zuid-Afrika uit te breiden tot maatregelen die meer zoden aan de dijk zetten in materiële zin. Ik denk aan de Rotterdamse spot-market en aan de positie van Shell. Ik spreek mij met de Nederlandse vakbeweging uit voor het brengen van daadwerkelijke offers in de strijd tegen de apartheidspolitiek.

ARP Gelderland

De provinciale organisatie Gelderland, organiseert een laatste bijeenkomst in het Provinciehuis op 6 oktober, aanvang 20.00 uur. Sprekers: kamerlid J. van Houwelingen, gedeputeerde H. Th. te Bokkel, namens de Arjos K. Neutel. Na de korte toespraken gezellig samenzijn.

De energie-nota, deel drie, een overbodig stuk?

door Jan J. Boersema:

Met het verschijnen van de energienota deel 3, getiteld: „Brandstofinzet centrales”, heeft de regering haar trilogie voltooid. Het doel van deze nota's is tweeledig. Enerzijds wil de regering aangeven hoe zij zich de energievoorziening tot de eeuwwisseling voorstelt en anderzijds wil zij, met name met dit derde deel, een kader aangeven waarbinnen de maatschappelijke energie-discussie gevoerd moet gaan worden.

In de optiek van de regering gaat het bij die discussie over de vraag of wij er de komende jaren in beginsel drie kerncentrales bij moeten hebben of niet. Zo ja, dan mogen we ons vervolgens uitspreken over de meest geschikte plaats (via de procedure van de planologische kernbeslissing) en zo nee, dan rest in de ogen van de regering niets anders dan het extra inzetten van een equivalent aan steenkool. Kort gezegd: veel kolen en uraan of heel veel kolen zonder uraan. Om te beoordelen of hiermee het juiste dilemma in de energiesituatie is geschetst dienen echter twee vragen beantwoord te worden, n.l.:

1. Hoe groot is de energiebehoefte rond 2000?
2. Hoe groot dient in het totale pakket het aandeel van elke energievorm (waaronder electriciteit) te zijn?

Energiebehoefte rond 2000

Het antwoord op de eerste, meest beslissende, vraag hangt af van de verhouding tussen de mate waarin de samenleving enerzijds energie-intensiever wordt en anderzijds die energie efficiënter gaat gebruiken. Dat de maatschappij steeds energie-intensiever wordt staat voor deze regering vast. „De tendens van de meeste ramingen is dat de vraag naar energie nog aanzienlijk zal stijgen” schrijft de regering en zij sluit zich daar, zonder veel expliciete argumentatie, bij aan. Zijn er argumenten? Een indirect argument kan gehaald worden uit de door de regering (in de nota van september 1979) minimaal noodzakelijke geachte economische groei van 2 à 3% en de, in de ogen van veel mensen, hieraan gekoppelde groei van de energiebehoefte. Of deze koppeling wel zo strikt is als wordt aangenomen is nog maar de vraag. Vergelijking tussen de energiehuishoudingen van landen als Canada en Zweden leert dat het niet erg verstandig is om bij het energiebeleid van deze zogeheten 'ijzeren koppeling' uit te gaan. In ieder geval hoeft minder energieverbruik niet zonder meer te betekenen minder economische groei. De andere factor die het eindverbruik in 2000 zal beïnvloeden en (de verbruiksefficiëntie) heeft de regering ingeschat op basis van een verdubbeling van de olieprijs (1ste nota). Zij komt daarbij uit op een „besparing” in 2000 (ten opzichte van 1977) van 30%. Let wel: besparing betekent hier dat we in 2000 30% minder energie consumeren als we gedaan zouden hebben (in 2000) indien we op dezelfde (verspillende) wijze als in 1977 door waren gegaan. De relativiteit van dit soort besparingen is mij al vroeg door m'n vader bijgebracht als ik thuis beweerde 50 cent 'verdiend' te hebben door van de trein naar huis te lopen in plaats van de stadsbus te nemen. „Je kunt beter 'geen-taxi' nemen” zei hij dan, „dan kun je f 3,50 verdienen”. Verkleinen van de olie-afhankelijkheid (hoofdmotief voor alle nota's) betekent op deze manier, dat we rond 2000 1 1/2 à 2 keer zo veel olie moeten gaan verbruiken.

Besparingsbeleid

Waar het om gaat is dat de regering te

veel een 'besparings'-beleid voert op basis van de huidige en (in haar ogen) realistische prijsstelling. Een dergelijk beleid is per definitie te traag en te afwachtend, terwijl het zeer de vraag is of het ook, strikt economisch gesproken, het meest voordelig zal uitpakken. Op basis van een duidelijke beleidskeuze (bijv. 20% minder energieverbruik tot 2000) zou een veel stringenter besparingsbeleid mogelijk zijn. De technische potenties zijn alleen al aanzienlijk groter dan de voornoemde percentages doen vermoeden. Waarom voert de regering dan geen rigoreus besparingsbeleid als dat zo veel meer kan opleveren? Naar mijn idee zijn er twee tegenkrachten aan te wijzen.

Tegenkrachten

De eerste is het in liberaal-confessionele kringen levende idee dat de overheid niet te sterk in het sociaal economisch leven moet ingrijpen; dat leidt maar tot betutteling en een té knellende inperking van de vrijheid van handelen en consumeren. Bovendien zou een dergelijk beleid maatschappelijk niet aanvaardbaar zijn. Een tweede tegenkracht heeft te maken met het feit dat een stringent besparingsbeleid diep insnijdt in de organisatie van onze energiehuishouding, omdat het hand in hand gaat met decentralisatie, kleinschaligheid en waar, mogelijk, introductie van duurzame energiebronnen. Het is duidelijk dat bijv. de grote energiemaatschappijen op een dergelijke ontwikkeling veel minder greep kunnen houden, nog afgezien van het feit dat omzetting in die kringen geen populair begrip is. Ook het overheids- en semi-overheidsdenken heeft van deze grootschalige denktrant een behoorlijke tik mee gekregen, getuige het LNG-avontuur en de plannen voor een Noordzeewindmolenpark met rotordiameters van 50 meter. Een voorlopige conclusie zou kunnen zijn dat bij een serieus besparingsbeleid, zelfs met een bescheiden economische groei, uraan zonder bezwaar kan worden gemist in het totale energieplaatje, terwijl ook voor kolen een veel bescheidener rol zou zijn weggelegd. De hele discussie dreigt echter een beetje irrelevant te worden nu de regering in het derde deel van haar energienota (juli 1980) moet constateren dat, op grond van, weer, gestegen olieprijs en een neergaande ontwikkeling op het gebied van de macro-economie haar scenario's uit de eerste nota, een te hoog energieverbruik aangeven voor 2000. Zij stelt daarom nieuwe scenario's in het voorzicht die nog tijdens de Maatschappelijke Discussie beschikbaar zullen komen. Binnen een jaar en ook zonder een besparingsbeleid van de regering lijken de geplande kerncentrales dus overbodig, wanneer we het argument hanteren van de toegenomen totale energiebehoefte rond de eeuwwisseling.

Verdeling over de verschillende energiedragers

Behalve het absolute verbruik is echter ook de verdeling over de verschillende energiedragers van belang. En met name het aandeel van electriciteit is daarbij in het geding. In het verleden is het elektriciteitsverbruik steeds veel sterker gestegen dan het gemiddelde energieverbruik. Zolang echter de electriciteit in de Ned. centrales nog met een rendement van ±35% wordt opgewekt, lijkt het verstandig de rol van electriciteit in het eindverbruik uiterst bescheiden te houden. Water in een wasmachine tot 90° opwarmen, electrisch koken, bauxiet uit Suriname in Nederland tot aluminium omsmelten.....het zijn allemaal ongewenste activiteiten, indien we efficiënt met onze energie willen omspringen elektriciteitsverbruik tot die doeleinden waarvoor het de optimale

energievorm lijkt tezamen met een versnelde uitbouw van de zogenaamde decentrale opwekking zou er m.i. toe leiden dat de bijdrage van de electriciteit rond 2000 duidelijk lager kan uitvallen. Dit alles nog even afgezien van de bijdrage uit een duurzame bron, zoals wind. Bovendien zouden ook de te vervangen en eventueel nieuw te bouwen centrales veel kleinschaliger moeten zijn. Dit heeft het grote voordeel van een veel flexibeler structuur, het spreidt de uitvalrisico's en verlaagt zodoende de noodzaak tot overcapaciteit (nu 27%) terwijl het ten slotte de toepassing van 'afval'warmte vergemakkelijkt. Met name bij kerncentrales leidt de (noodzakelijke) excentrische plaatskeuze tot een structurele verspilling van deze afvalwarmte. Ook tegen deze achtergrond zijn er dus nauwelijks steekhoudende argumenten te vinden voor de kernenergie-optie ten behoeve van de electriciteitsproductie. Wel zou er binnen deze redenering en gesteld even dat het met de olie echt gaat knijpen, iets te zeggen zijn voor kolen, (maar dan in plaats van olie en niet er boven-op!) bij de centrale en enkele grotere decentrale electriciteitsopwekkers, of voor gasproductie.

Geen kernenergie

Zijn er, behalve de

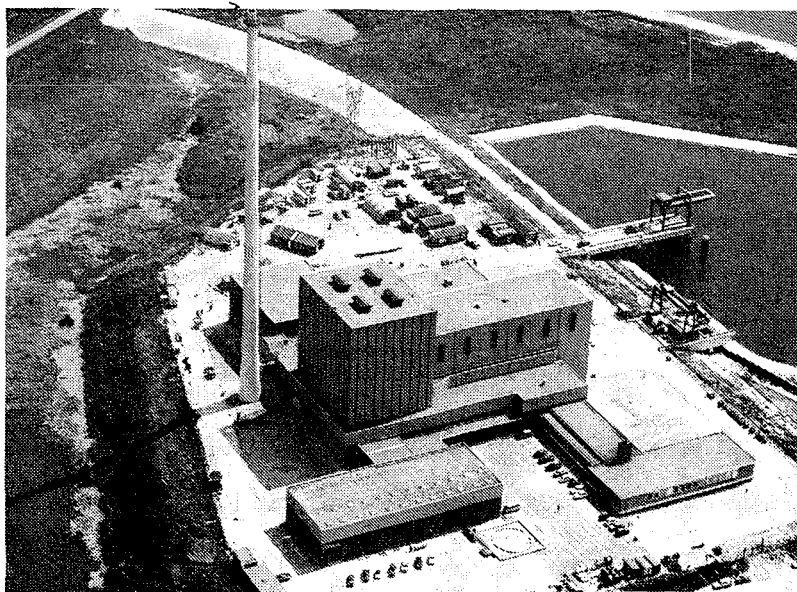

Foto: de kernenergie-centrale van Dodewaard.

bovengeconstateerde overbodigheid uit oogpunt van energievoorziening en electriciteitsproductie nog andere argumenten die voor kernenergie pleiten als vervanger van olie of kolen? Binnen bepaalde, stuk voor stuk aanvechtbare, randvoorwaarden (normaal bedrijf, oplossing voor het afvalvraagstuk, voldoende goedkoop uraan) zou je kunnen stellen, dat electriciteit uit kernenergie goedkoper, schoner voor het milieu en veiliger voor de betrokkenen is dan electriciteit uit een conventionele kolencentrale. Bespreking van alle plussen en minnen van deze vergelijking onder-condities voert voor dit artikel veel te ver. Hoe de vergelijking ook uitvalt er blijven twee bezwaren aan kernenergie kleven die voor mij van voldoende gewicht zijn om het hoe dan ook buiten de deur te houden. Daar is allereerst de kans, hoe klein dan ook, op een catastrofaal ongeluk. Terecht spreken sommige mensen in dit verband van een macro-risico, d.w.z. een zodanig ernstig risico dat het maatschappelijk onacceptabel wordt gevonden. Volgens de regering 'hebben we soortgelijke risico's elders in onze maatschappij aanvaard' en hebben we bovendien geleerd ons er tegen te wapenen. Het eerste deel van deze bewering gaat uit van de gedachte dat iets wat bestaat, iets waarmee geleefd wordt, ook geaccepteerd is. Dit lijkt me een redenering die bijv. toegepast op verkeersslachtoffers, doodslag, belastingfraude, het kabinet Van Agt, abortus, ect., ons rechtsstelsel behoorlijk ondermijnt.

Het tweede deel van de bewering is een zeer laakbare ontkenning van de harde waarheid dat tegen (de gevolgen

van) een echte kernramp geen redelijk verweer mogelijk is.

Risico's

Een tweede bezwaar is de broer-zus relatie van vreedzaam en niet-vreedzaam gebruik van kernenergie. De regering komt, na wat in en uitpraten, tot de conclusie dat eventuele plaatsing van 3 kerncentrales de kans op misbruik van kernenergie niet noemenswaard doet toenemen. Integendeel, volgens de 3de nota is er uit het oogpunt van non-proliferatie zelfs iets voor te zeggen om de vinger in de nucleaire pap te houden. Nog los van het feit dat ik altijd de grootste moeite heb met de innerlijke consistentie van een dergelijke redenering („we kunnen ze de kennis beter geven, anders ontwikkelen ze die toch zelf”) is er ook geen enkel teken dat een dergelijk beleid 'werkt'. De „zaak Kahn” waardoor strategische informatie naar Pakistan lekte en de UCN-Brazilië-affaire zijn duidelijke bewijzen voor het niet werken, alsmede het gevaar van zo'n beleid. Uiteraard, voor een werkelijk terugdringen van het niet-vreedzaam gebruik van kernenergie is veel en veel meer nodig dan afzien van de kernenergie-optie. Of de regering na het kernwapen-debat haar geloofwaardigheid op dit punt niet verspeeld heeft, laat ik nu even terzijde.

Conclusies

Samenvattend schotel m.n. het derde deel van verschenen energienota ons een te beperkt en daarom onjuist dilemma voor. Het geeft verder ook nog een verkeerd antwoord op een onjuiste vraag. Het is daarom zaak dat we ons in de aan de gang zijnde maatschappelijke discussie onttrekken aan de gestelde randvoorwaarden en verder politiek de regering dwingen om aanvullend een aantal energiescenario's te ontwikkelen, waarin werkelijke alternatieven en keuzes worden gezien op hun consequenties. Hieronder zou zeker een scenario moeten vallen waarin op termijn maximaal wordt overgeschakeld naar duurzame energiebronnen en waarin het energieverbruik niet of nauwelijks groeit doch eerder afneemt. Ik ben ervan overtuigd dat een dergelijk scenario bovendien meer beantwoordt aan de opdracht van een goed rentmeesterschap en als zodanig zeer wel binnen de CDA-filosofie zou passen.

drs. Jan J. Boersema.

Wantrouwen in wetenschap

Zo op het eerste gezicht bestaat er een groot vertrouwen in de wetenschap. Dat blijkt bijvoorbeeld in Nederland uit het bestaan van een wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid. Die raad heeft tot taak om wetenschappelijk onderbouwde alternatieven te formuleren voor een overheidsbeleid dat rekening houdt met de gevolgen op langere termijn van dat beleid.

Dat vertrouwen blijkt ook uit het recente deel 3 van de nota energiebeleid van de Nederlandse regering, waarin wordt gesteld dat opberging van hoog radio-actief afval in steenzoutformaties een verantwoorde oplossing is. Met andere woorden, men meent dat wetenschappelijk-technische berekeningen een methode aangeven waardoor gedurende vele tienduizenden jaren Plutoniumafval buiten het milieu gehouden zal worden. Eveneens vertrouwt de Nederlandse regering berekeningen die opleveren, dat ernstige ongelukken met kerncentrales op zijn hoogst eens per paar honderd jaar zullen voorkomen – ergens ter wereld. Naast dit grote vertrouwen in cijfers die langs wetenschappelijke weg worden verkregen, bestaat er in de samenleving ook wantrouwen in

wetenschap. In dit artikel zal ik dit wantrouwen nader bezien. Ik zal me daarbij beperken tot de natuurwetenschappelijke sector, dan blijf ik het dichtst bij mijn vakgebied. Ten slotte komt aan de orde welke taak de Vrije Universiteit heeft bij het wegnemen van ongegrond wantrouwen.

Onderzoek in de kernfysica

Dit voorjaar ontstond er in Amsterdam-Oost een actiegroep, die verontrust was over de uitbreiding van het Instituut voor Kernfysisch Onderzoek (IKO), waar een nieuwe elektronenversneller wordt gebouwd. De buurtbewoners vreesden, dat de vrijkomende straling de gezondheid van voorbijgangers zou bedreigen en het grondwater zou besmetten. Ook was men bang dat spelende kinderen op het terrein gevaar zouden lopen of dat auto's met afval op hun weg van het IKO naar Petten bij een ongeluk de buurt radio-actief zouden besmetten. De buurtgroep werd niet gerustgesteld door verklaringen van de zijde van het IKO zelf. Men vertrouwde de wetenschappers niet die het voor hun broodheer opnamen. Men zocht toen contact met de schrijver van dit artikel, die als vice-voorzitter van de PPR en overtuigd tegenstander van kernenergie en van kernwapens in actiekringen enig krediet genoot. Voor

Door prof. dr. E. Boeker

het IKO was ik als vakgenoot en collega aanvaardbaar als gesprekspartner. Na enkele gesprekken met mensen van de actiegroepen en met vertegenwoordigers van het IKO schreef ik een geruststellend rapportje. De getroffen veiligheidsmaatregelen bleken afdoende, het afval in de auto's naar Petten bleek – voor zover afkomstig van het IKO – geen bijzondere gevaren op te leveren. Alleen de sluiting van de opslagplaats voor afval op het terrein zelf bleek enige verbetering te behoeven. En ik was blij, dat dit gebrek aanwezig was. Want dan kon de actiegroep niet denken, dat ik het IKO volstrekt onkritisch had benaderd. Zoals de lezer misschien verwacht, bleek de actiegroep niet gerustgesteld en men organiseerde een anti-IKO-demonstratie. Vanwaar dit wantrouwen? In de inleiding van het IKO-rapport had ik geschreven de wetenschappelijke, maatschappelijke en politieke merites van het IKO buiten beschouwing te laten. Speelde misschien toch een rol, dat de mensen intuïtief verbanden leggen met die andere aspecten? Dan is voor hen het IKO een onderdeel van het wetenschappelijk-technisch systeem,

Volg op pag. 5

Reactie van Youth for Christ

„Vrije Keuze” – is dat zo belachelijk?

De brochure van het COC lijkt zich toe te spitsen op de stelling dat iemand die bij zichzelf homofiele gevoelens ontdekt, door de sociale druk van de omgeving wel moet (willen) komen tot ontkenning en verdringing daarvan. Wanneer Youth for Christ dan ook stelt dat ieder individu zelf moet kiezen, in verantwoording tegenover God, hoe met seksuele gevoelens van weike aard dan ook gehandeld moet worden, dan wordt deze houding als een onmogelijke beschouwd van de kant van het COC. Vooronderstelling hierin lijkt mij te zijn, dat seksualiteit een onhanteerbaar (nood-?)lot is. Overigens is het interessant te lezen hoe in recent verschenen publikaties over dit onderwerp van – tot nu toe in ieder geval – onverdachte (niet-christelijke) zijde – bijv. Masters „Homosexualiteit”, Van Loghem Slateris – wordt gesteld, dat seksuele geaardheid veranderbaar is. De inhoud van de brochure laat zich in dit bestek niet geheel bespreken. De gegevens over Youth for Christ als zodanig zijn weliswaar redelijk juist, maar worden nogal insinuerend gehanteerd. De getuigenissen van oud-medewerkers zijn soms tragische voorbeelden van onbegrip, soms kwaadaardige laster (niet altijd naar de bedoeling van de spreker, zo is ons gebleken). Het is duidelijk, dat wij soms nog meer waakzaam moeten zijn ten aanzien van het reageren op de worsteling van sommige jongeren met hun seksuele gevoelens. Het niet voldoende peilen van de diepte en de kracht van deze strijd, kan betekenen, dat men zich niet begrepen of zelfs aanvaardt voelt. Daarbij moet gezegd worden, dat enerzijds in een jongerenwilligersorganisatie niet ieder te „controleren” is. Wij willen dat ook niet, ook al insinueren het blad Jeugdwerk Nu, dat christelijke jeugdorganisaties overeenkomst vertonen met Duise fascistenjongeren. Anderzijds is het niet ongewoon, dat iemand na een „andere weg” te hebben gekozen zich in ieder geval in eerste instantie scherp verzet tegen de pas verlatene.

De drie gezichten van het COC

In zekere zin toont de brochure „Vrije Keuze”, evenals waarschijnlijk het COC-werkgroepid Egbert Boertien, het

gematigde gezicht van het COC. Alhoewel onvermijdelijk gekleurd, blijft men zich behoorlijk uitdrukken. Dit gezicht vertoont zich in diverse werkgroepen, waarschijnlijk in het bijzonder in contact met kerken e.d. Naast dit gematigde is er het ijverige gezicht. Dit wordt gevormd door diegenen die zich veel moeite getroosten het COC te steunen in de activiteiten. Dat deze ijver niet altijd met verstand is moge blijken uit twee voorbeelden. In de brochure worden twee omroepastores ten tonele gevoerd, Alje Klamer en Jan ter Laak. Klamer's gedachten over homofilie, pedofilie etc. kunnen bekend zijn. Betrokkene meent recht van aanvallen te hebben, (citaat uit Jeugdwerk Nu: „Ik vind ze ontzettend gevaarlijk. Ze zingen alleen maar slaaplieden en maken de jongeren totaal kapot en gefrustreerd. Het is vreselijk als je ziet hoe ze met homofielen en pedofielen omgaan”) op grond van het feit, dat hij in zijn pastoraat met tientallen mensen in aanraking is gekomen die in de knoep zijn geraakt door Youth for Christ. Als dit waar is, waarom heeft hij dan nooit contact gezocht om ons te waarschuwen? Naar eigen zeggen heeft hij in 1974 wel eens gesproken met de toenmalige directeur.... Is het mogelijk om zo met elkaar om te gaan? Wat moeten zij dan doen die pastorale zorg besteden aan ex-COC-leden en vroegere contacten van ds. Klamer.....? Jan ter Laak maakt het helemaal bont door te zeggen, dat hij weliswaar Youth for Christ niet kent maar uit wat hij heeft gehoord van mening is..... Daarmee wordt een hele pagina gevuld.

Tot slot is er het duistere gezicht van het COC. De cartoon van Len welke NG zo vrijelijk afdrukt is daar een voorbeeld van. Jeugdwerk Nu is waarschijnlijk de vader van deze prent door een opschrift boven het zoveelste artikel (eind 1979), namelijk "Youth for Christ schopt de fijkkers de tent uit". Nergens kan iemand ooit de juistheid bewijzen van wat er in deze cartoon is uitgedrukt. Integendeel! Sterker nog wordt deze kant van het COC zichtbaar in de kolom "Het leven" in het COC-blad. Deze kolom stond afgedrukt naast het zoveelste artikel van Hervormd Nederland – redakteur Jan Goossens (medewerker aan "Vrije Keuze"); ditmaal was de titel "De grote genezingswals van Youth for Christ".

Wie gelezen had hoe verderfelij Youth

door Pieter Boomsma

In NG van 21 juli jl besprak Egbert Boertien de COC-brochure „Vrije Keuze”. In NG van 6 september hebben dr. Van den Aardweg en dr. Rinzema, hierop gereageerd. Ditmaal plaatsen wij nog twee reacties: één van Pieter Boomsma en één van dr. T. Jongsma.

for Christ was, kon verder gaan met een beschrijving van de "homosubcultuur in Den Bosch" (citaat) en daar bijv. lezen "Het homo-personeel zorgt ervoor dat het enkele hetero-ertertje dat problemen met ons soort heeft snel de uitgang vindt". En "Andere enzamen zoeken hun broodnodige contacten...." Meer details uit dit clubblad bespaar ik u. Ook dit is een gezicht van het COC. Verbaast het, dat deze houding, tezamen met de toegepaste strijdmethode, waarin onwaarheid zo'n rol speelt, niet bepaald uitnodigt om in te gaan op de eis van het COC aan Youth for Christ, namelijk dat deze vereniging het adres zou worden waarheen Youth for Christ een ieder zou verwijzen die vragen c.q. problemen had m.b.t. homofilie?

Vooronderstellingen

Steeds terugkerend in de discussie is de vraag of homofilie een geaardheid is, die kan veranderen. Het blijkt moeilijk te zijn over deze vraag te spreken. Wie haar stelt, krijgt ongetwijfeld het verwijt naar het hoofd geslingerd dat er wordt gediscrimineerd. Maar is de vraag zo absurd? Kennelijk. In een gesprek met een bestuursdelegatie van de Nederlandse Federatie Jeugd- en Jongerenwerk (deze onderzoekt of Youth for Christ als lid moet worden geschrapt op grond van discriminatie) bleek het onmogelijk te zijn het onderwerp van deze kant te bezien. Het dogmatisch uitgangspunt was – als bij het COC – dat men "zo" geboren werd (NFJJ) en daar "blij mee moet zijn, trots" (COC). Het zal uit het

De Lindenhorst, centrum van Y.F.C.

gestelde over het boek van Masters en uit het artikel van Van den Aardweg duidelijk zijn, dat de vraag nog zo dwaas niet is.

De vooronderstelling zoals die leeft binnen de kring van bestuur en directie van Youth for Christ moge blijken uit de volgende citaten:

1. Gesprekken tussen enerzijds de directie van Youth for Christ en anderzijds een vertegenwoordiger van het hoofdbestuur van het COC en de leider van de werkgroep 'Youth for Christ' van het COC maakten duidelijk, dat niet zozeer de aanvaarding van de homofiele medemens het verschilpunt was, maar veeleer de vraag, of de mens geroepen is ieder seksueel gevoel (homofiel of heterofiel) zonder meer te volgen op straffe van frustratie of dat de mens in het omgaan met zijn gevoelens onderworpen is aan richtlijnen, zoals die in de Bijbel worden aangegeven. (Zie hiervoor ook de discussie tussen Dr. B. Rietveld en Prof. Dr. K. Runia in het Centraal Weekblad van maart/april 1980.)

2. Hoewel het bestuur van Youth for Christ principieel wenst vast te houden aan het eerder genoemde uitgangspunt, geen officiële uitspraken te doen namens onze beweging, is er binnen het bestuur door alle discussies over dit onderwerp toch wel een consensus ontstaan, die op bijbelse gronden een afwijzing inhoudt van 'losse' homoseksuele verhoudingen, zoals in de heterofiele relatie buitenechtelijk geslachtsverkeer eveneens gezien wordt als tegen Gods bedoeling in. (In een uitzending van

Hier en Nu wees Jan Goossens sterk af de mogelijkheid om te spreken over een "vaste" relatie; wil men zich niet binden?)

Ons bestuur is ook eensgezind in het oordeel, dat de door God aangewezen plaats voor de volledige beleving van onze seksualiteit ligt in een monogame huwelijksrelatie. Daarop is ons medewerkersbeleid ook afgestemd.

3. Ons bestuur beseft, dat de homofiele medemens, die de weg van onthouding niet kiest of volhoudt, kan komen tot de keuze van een derde weg: die van een eerlijk gemeente 'vaste' homoseksuele relatie. Hoewel er binnen de kring van ons bestuur over de mate van aanvaarding van zo'n situatie wat genuanceerder gedacht wordt, sluiten de meningen hierover toch het meest aan bij wat Drs. J. Bonda hierover zegt in 'Credo' van april jl., waarin hij t.a.v. dit punt ook inhaakt op de pastorale handreiking "Liefde en Sexualiteit" van de Ned. Herv. Kerk. Dit standpunt komt erop neer dat het gezag van de Schriftwoorden die homoseksuele omgang afwijzen, gehandhaafd wordt, maar dat in de gebroken situatie van het leven het aanvaarden van een compromis als noodoplossing niet te voorkomen is. Met Drs. Bonda is ons bestuur van mening, dat 'deze benadering pastoraal van belang is om te voorkomen, dat de geboden van God gepredikt worden op een wijze, die een mens in wanhoop dreigen te drijven'.

Vervolg op pag. 6

Vervolg van pag. 4

ondoorzichtig voor een buitenstaander, maar wel duidelijk in sommige van zijn produkten: kernenergie en kernwapens. En daar hebben veel mensen een grote afkeer van. Als ik goed zie, dan is één van de manieren om als wetenschappelijke gemeenschap het vertrouwen van de mensen terug te winnen, het duidelijk afstand nemen van die verfoede toepassingen. En als dat te ver gaat dan is toch wel het minimum opening van zaken te geven over de wetenschap en haar technische toepassingen, zodat het parlement in een wetenschapsplan de grote lijn onder controle kan houden. Als de Tweede Kamer dat op een geloofwaardige manier uitvoert, krijgt de wetenschap wellicht wat meer krediet.

Opening van zaken en een eerlijke voorlichting over zaken van wetenschap en techniek die de samenleving raken hoeft niet te wachten op overheidsingrijpen. De wetenschappers kunnen daar zelf een begin mee maken. Laten we daarom nu eens kijken hoe het daarmee staat.

Kernenergie

De rol van wetenschappers in de kernenergie discussie kan redelijk positief worden gewaardeerd. Reeds in 1976 publiceerde een groep van vele honderden wetenschappers en publieke personen een levensgrote advertentie in de dagbladen waarin om uitstel werd gevraagd van een beslissing om in Nederland kerncentrales te bouwen. Het bleek

duidelijk dat er nogal wat moeilijke punten waren bij het toepassen van kernenergie voor de elektriciteitsproductie. De opslag van radio-actief afval was daar één van. Meer recent zijn aan enkele universiteiten groepjes actief geweest die de anti-kernenergiebeweging met wetenschappelijk-technische argumenten ondersteunden. Dat was ook wel nodig, omdat de kernenergie lobby in het Energie Onderzoek Centrum Nederland (ECN) over veel technisch-wetenschappelijke kennis beschikte. Er is in Nederland dus een zekere mate van evenwicht beschikbaar in de steun voor beide standpunten en regering en parlement kunnen daardoor in beginsel tot een verantwoord positiebepaling komen. Zoals bekend koos de Nederlandse regering voor de kernenergie lobby, maar dat had ook anders kunnen zijn. Als een volgende regering de top van het ECN vervangt door mensen die los staan van de kernenergie-lobby dan zal dat anders worden. Op zichzelf geeft de kernenergie discussie in Nederland weinig reden tot wantrouwen in de wetenschap. De zwakke kant zit naar mijn smaak in twee aspecten. In de eerste plaats betogen voorstanders van kernenergie dat langs wetenschappelijk-technische weg een oplossing gevonden zal worden voor problemen rondom kernenergie, problemen, die vaak worden gedefinieerd als technische problemen en niet als maatschappelijke. „Gevoelmatige aspecten, zoals eventuele angsten en spanningen, die

leven in de bevolking, mogen op zichzelf niet doorslaggevend zijn bij de besluitvorming”, zo kan men lezen in de genoemde energienota – een passage, later betreurd door minister Ginjaar –? Hoewel die gedachte zelden zo expliciet wordt uitgesproken, is ze onderhuids in veel discussies aanwezig. Geen wonder, dat gewone mensen dan steigeren. In de tweede plaats moet worden opgemerkt, dat de wetenschappers aan de universiteiten individueel en in groepjes weliswaar intensief hebben meegedaan aan de energiediscussie, maar zij hebben te weinig gecoördineerd geprobeerd om alternatieven wetenschappelijk te onderbouwen. Dat is in feite overgelaten aan halve buitenstaanders zoals ir. Potma.³

Kernwapens

Op het punt van wapeniging en de relatie met wetenschappelijk onderzoek bestaat veel minder openheid vanuit de wetenschappelijke wereld. Op de bespreking van deze kwestie schijnt intern in de wetenschappelijke wereld een groot taboe te rusten. Zelf heb ik meegemaakt hoe de redactie van het blad van de Europese Fysische Vereniging weigerde om informatie over deze zaak, gepresenteerd op een officiële ledenvergadering (!), te publiceren. In Nederland weigerde de redactie van het Nederlandse Tijdschrift voor Natuurkunde een brief te publiceren, waarin zorg over de wapenwedloop en de rol van fysici daarin werd uitgesproken. Het bestuur van de Nederlandse Natuurkundige Vereniging

organiseerde wel een openbare discussie over deze zaak, in april 1980. Bij de voorbereiding vroeg de commissie aan alle natuurkundige laboratoria in Nederland of ze wilden nagaan of hun werk verband hield met of wellicht aanleiding zou kunnen geven tot het ontwikkelen van nieuwe wapensystemen. Praktisch niemand beantwoordde deze vraag serieus. De Rijksverdedigingsorganisatie RVO-TNO volstond bijvoorbeeld met het sturen van het jaarverslag. De voorzitter, Prof. Dirksen, schreef dat de organisatie zich inzette ten behoeve van de NAVO (4). Daarmee staat de NAVO-kernwapenstrategie centraal in het onderzoekprogramma en worden alternatieve vormen van verdediging, waaraan ook veel technische aspecten zitten, niet wetenschappelijk onderbouwd. De NAVO-lijn van de officiële RVO-TNO is nog te billijken als onderdeel van regeringsbeleid. Maar waarom aarzelen academische wetenschappers zo om de lijn wetenschap-techniek-wapenwedloop onder ogen te zien? Ik vermoed, dat het de angst is om zichzelf ter discussie te stellen en de vrees, dat men het eigen onderzoek zou moeten opgeven.

De Vrije Universiteit

De VU is opgericht om de wetenschap te kunnen beoefenen, vrij van de overheid en ten dienste van God en Zijn wereld. De universiteit lijkt daarmee uitstekend toegerust om onafhankelijke analyses te geven van maatschappelijke problemen met een sterk wetenschappelijk-technische

component. Blijkens een recente conferentie „de VU tussen twee VUren” is de universiteit daartoe wel bereid (5).

Als ze daartoe overgaat zal de VU haar onafhankelijkheid naar twee zijden in het oog moeten houden. In de eerste plaats naar de overheid als haar analyses de heersende gedachtegang aantasten. Ik zie hier niet het grootste probleem, omdat deze vrijheid wel past in de Nederlandse traditie.

De echte moeilijkheid schuilt in het tweede punt, de onafhankelijkheid tegenover de collega-wetenschappers. Het is psychologisch erg moeilijk om taboes te doorbreken die in zulk een gemeenschap heersen, zoals het voorbeeld van de kernwapens ons leerde. Men wordt dan al gauw buitengesloten uit de kring van vakgenoten en dat is voor een onderzoeker een bijna onmogelijke zaak.

Toch is het nodig om als VU echt vrij te zijn. Dan is ons werk pas echt in staat God en mens te dienen. Misschien zal „wantrouwen in wetenschap” dan plaats maken voor „vertrouwen in de Vrije”.

Noten

1. Nota Energiebeleid, deel 3; Ministerie van Economische Zaken 1980, par. 12.2.3 en par. 12.3.
2. L.c. par. 12.1.
3. Theo Potma; Het vergeten scenario, Meulenhoff Informatief, 1979.
4. Het rapport „De rol van fysici in de wapeningsproblematiek” verscheen in Wetenschap en Samenleving, mei 1980.
5. Het verslagboek „VU tussen twee VUren” is t.z.t. te bestellen bij de VU-boekhandel.

Bijdrage aan een discussie over homofilie

door drs. T. Jongma

Inleiding

Meningsvorming over wat andere mensen voelen en doen in hun intieme leven moet met veel bescheidenheid en tact plaatsvinden. Dat geldt zeker seksuele gevoelens en seksuele gedragingen, die voor zoveel mensen verbonden zijn met onzekerheid, en die dan ook in sterke mate het niveau van uitgroeien en volwassen-zijn weerspiegelen. Het risico bestaat dat oordelen m.b.t. seksualiteit gekleurd zijn door eigen angst of onzekerheid en daarom ook des te feller geveld worden.

De afkeer die homofilie bij veel heterofiel gerichte mensen oproept, is daar een duidelijk voorbeeld van. Hij is al erg oud, erg taai en hij steekt steeds weer de kop op. Veel mensen oordelen emotioneel, op grond van weinig informatie en zonder seksueel anders gerichte mensen werkelijk met aandacht te ontmoeten. En als aldus gevormde oordelen dan gelegitimeerd worden met een fundamentalistisch getint gebruik van Bijbelteksten, is de weg voor een gesprek goeddeels afgesloten.

Om mezelf enigszins voor te stellen: ik maak een paar opmerkingen over dit onderwerp vanuit mijn ervaring met seksuele gedragingen en problemen als psychiater, daarbij puttend uit enige literatuurkennis, en met de persoonlijke intentie om de Bijbel te laten functioneren als een licht op mijn pad. Dat pad is niet in de Bijbel te vinden, maar met de Bijbel, in het leven op deze wereld. Algemeen menselijke en meer specifieke ervaring en kennis zijn onmisbaar om het pad te vinden en om te leren lopen. Ik bestrijd hiermee dus dat iemand uit een Bijbeltekst een oordeel omtrent homofilie zou kunnen halen zonder verder rekening te houden met menselijke ervaringen. Het is omgekeerd: Bijbelteksten zijn geschreven vanuit menselijke ervaringen met een groeiend besef van Gods aanwezigheid en openbaring. Als ik zo mijn ervaringen met homofilie een plaats geef, dan wil ik in deze discussie de volgende punten aansnijden:

Is homofilie een variant of een afwijking?

Er zijn (nog) geen aanwijzingen dat homofilie op erfelijke factoren of andere in de aanleg gegeven, onveranderlijke factoren berust. In die zin is het dus niet een biologische „variant” te

noemen. Dat sluit evenwel niet uit, dat homofilie in sterke mate lichamelijk verankerd kan zijn. Er zijn namelijk wel aanwijzingen dat de seksuele ontwikkeling van de mens van het begin af, dus ver voordat iemand **bewust** gaat leven, op allerlei wijzen beïnvloed wordt door de omgeving. Dat gebeurt reeds vanaf de conceptie, b.v. door de hormonale huishouding van de moeder, en voorts vanaf de geboorte, o.a. door de manier waarop de belangrijkste opvoeders hun geslacht belevens, aanvaarden (of niet aanvaarden!) en tot uiting brengen. Zowel voor heterofiel als voor homofiel gerichte mensen geldt, dat geen twee ontwikkelingsgeschiedenissen gelijk zijn; vele variaties zijn mogelijk. Voor beide geldt ook: hoe vroeger een bepaalde invloed inwerkt, hoe minder kans om later de gevolgen van die invloed ongedaan te maken. Het is daarom beslist niet zo, dat een homofiele instelling met behandeling altijd te veranderen is, zelfs niet als de betreffende persoon dat graag zou willen.

Naar mijn ervaring is er een zeer kleine minderheid van homofiel gerichte mensen, die met behandeling kunnen veranderen. En dat zijn dan ook die mensen die zelf (dus niet in de eerste plaats door druk vanuit de maatschappij) hun homofilie als hinderlijk en vreemd aan hun wezen ervaren. Naar mijn ervaring zijn dat ook de mensen bij wie de invloeden in de richting van homofiele ontwikkeling relatief laat hebben ingewerkt (om de gedachte enigszins te bepalen: vooral na het vierde jaar). Hetzelfde kan men zeggen betreffende seksuele moeilijkheden bij heterofiel gerichte mensen: de mogelijkheid om problemen op te lossen gaat parallel met de mate waarin men iets als probleem beleeft, en met de bereidheid om eraan te werken, en dit alles hangt weer samen met de vraag of men een bepaald gedrag als eigen, bij eigen persoonlijkheid behorend ervaart, of als in strijd met „eigen zelf”.

Ik zie homofilie dus niet als een primair biologisch bepaalde variant, maar wel als een variant-van-uitgroeien onder invloed van milieufactoren in brede zin. Deze manier van uitgroeien berust niet op keuzen, maar voltrekt zich „vanzelf” net zoals heterofiel gerichte mensen hun seksuele ontwikkeling beleven als „vanzelf” gaand. Dit betekent dat iemand niet verantwoordelijk gesteld kan worden voor zijn homofiele (of heterofiele!) gerichtheid, maar alleen

voor de wijze waarop hij of zij daar uiting aan geeft. En wat geeft ons het recht om te spreken van een „afwijking”, als we weten dat bij geen mens de emotionele ontwikkeling geheel harmonisch, als het ware „foutloos” verloopt? Het voortbestaan van het menselijk geslacht is nog nooit door homofilie in gevaar gebracht. In tegendeel, dat voortbestaan lijkt meer risico's te lopen door onverantwoord heteroseksueel gedrag! Of en in hoeverre iets een afwijking is, valt in de gebrokenheid van het menselijk leven niet altijd gemakkelijk en precies te bepalen. In de praktijk is een belangrijk criterium of iets schade doet aan de persoon en zijn omgeving en of de persoon in kwestie het als een afwijking beléeft. Dit laatste is namelijk in sterke mate bepalend voor de mogelijkheid tot behandeling, respectievelijk genezing. Welnu, er zijn niet weinig heterofiel gerichte mensen die schade lijden aan hun levensgeluk vanwege geforceerd onderdrukken van hun seksuele behoeften, en we weten dat hen dat in het algemeen duidelijk belemmert in hun creativiteit en produktiviteit. Precies hetzelfde zie je bij homofiel gerichte mensen: als ze noodgedwongen hun seksualiteit sterk onderdrukken, worden ze belemmerd in hun opbloei als mens in brede zin. Uiteraard zien we ook dagelijks om ons heen dat een mens of zijn omgeving schade kan lijden door ontijdige bevrediging van zijn seksuele behoeften, maar ook dat geldt heterofiele mensen zeker niet minder dan homofiele mensen. Beide kunnen op een rijpe manier, verantwoord, „geïntegreerd” omgaan met hun seksualiteit, of op een onrijpe, eventueel onverantwoordelijke manier. En nogmaals: bij beide is er verband tussen bevredigend seksueel functioneren en ontplooiing en creativiteit in het algemeen. En ik denk dat ieder mens het recht heeft om zich op eigen manier, rekening houdend met anderen, zo goed mogelijk te ontplooiën.

Is homofilie een neurose?

Het woord „neurose” wordt verwarrend veelvuldig gebruikt. Het bestek van dit artikel laat niet toe om daar diep op in te gaan, zodat ik moet voistaan met een korte nadere aanduiding van wat ik hier onder een neurose versta. In het algemeen geeft een neurose aanleiding tot symptomen en/of gedrag die energie verbruiken, die oorspronkelijk bedoeld was voor agressieve en/of seksuele uitingen.

Omdat bepaalde agressieve en/of seksuele uitingen echter beleefd worden als te verboden, schuldbeladen en daardoor te beangstigend zijn (meestal in sterke mate onbewust), worden ze onderdrukt en komen indirect naar buiten in symptomen of gedrag. Voorbeelden van dergelijke symptomen kunnen zijn dwanghandelingen, herhaalde ontrouw tegen eigen bewuste bedoeling in, herhaald falen en beneden eigen niveau van mogelijkheden blijven, enz., enz. Een dergelijk gedrag of symptoom wordt dan ook als hinderlijk beleefd door de persoon zelf. De hinder die beleefd wordt, geeft behoefte aan verandering, aan het zoeken van behandeling, eventueel genezing, verdere groei. Het is begrijpelijk dat deze behoefte essentieel is voor het bereiken van resultaat met een behandeling. Heel vroeg in de ontwikkeling begonnen homofiele kanalisering van seksuele energie wordt meestal niet als zo'n symptoom beleefd en gaat dan ook dikwijls niet gepaard met de behoefte tot veranderen. De homofilie wordt dan veel meer beleefd als een authentiek deel van de persoonlijkheid. De meeste homofielen worden dan ook geremd in hun ontplooiing als ze hun homofilie moeten onderdrukken. Ook neurosen remmen meestal duidelijk de ontplooiing. Hier is dus de onderdrukking van de homofilie te vergelijken met de neurose en niet de homofilie zelf. Kort en goed: ik meen dat je de meerderheid van homofiel gerichte mensen onrecht doet als je

hun voorkeur herleidt tot een neurose en ik meen dat het begrip neurose dan onhanteerbaar verwaterd wordt. Homofiele mensen zijn dikwijls heel gevoelig en creatief. Creativiteit komt bij hen zowel als bij alle mensen pas tot bloei in een veilige accepterende omgeving. Alleen in een dergelijke omgeving durven mensen te laten zien en te worden wie ze werkelijk in beginsel zijn. Dat doen mensen nooit onder druk van dreiging of van een moraal; er is veiligheid en respect voor nodig.

Wat zijn van deze visie beleidsconsequenties?

Het spreekt vanzelf dat ik het vanuit deze visie toejuich als kerken homofielen eerherstel geven als volwaardig kerklid. Het getuigt ook van realiteitszin omdat kerkelijke en andere gemeenschappen in feite ook erg weinig weten van en controle hebben op seksuele gedragingen van heterofiele leden! Uitgaande van evenveel recht op ruimte en respect voor seksuele behoeften en belevingen voor heterofiele en homofiele mensen is veel mogelijk, mits duidelijk ethisch verantwoord en niet in de eerste plaats fungerend in het kader van strijd tegen discriminatie, overcompensatie van minderwaardigheidsgevoel en wat dies meer zij. Een „huwelijk” tussen homofiele mensen is dan denkbaar, maar moet duidelijk anders omschreven worden (omdat het ook anders is) dan een huwelijk tussen mensen van verschillend geslacht, dat de mogelijkheid heeft van voortplanting en lijfelijk doorgeven van het leven. Maar homofiele mensen moeten ook gelegenheid hebben om hun relatie publiek te bezegelen als een relatie waarin trouw „for better or for worse” een voor die relatie kenmerkende waarde krijgt. Het adopteren van kinderen in zo'n relatie, waarvoor wel eens (helaas soms ietwat activistisch) geijverd wordt, ligt op het eerste gezicht minder voor de hand. Echter in een wereld met zoveel onvolmaaktheden als de onze, waarin veel kinderen opgroeien in onvolledige situaties, waarin ze veel tekort komen, is het heel goed denkbaar dat een bepaald kind bij twee homofiele mensen met een goede relatie gezonder en veiliger zou uitgroeien dan bij twee heterofiele mensen met een slechte relatie of bij één ouderfiguur.

Deze overwegingen maken de zaak niet eenvoudiger. Het is een ingewikkelde en nauw luisterende taak om voor een dergelijk beleid hanteerbare, bilijke normen en ethische regels te formuleren en vooral te hanteren. Het is veel gemakkelijker om zwart-wit te redeneren. Pas als discriminatie volledig verdwenen zou zijn, kan duidelijk worden hoeveel militante homofilie berust op overcompensatie en gedwongen strijdvaardigheid, en wat echte gevoelens zijn. En laten we eerlijk zijn: hoeveel overcompensatie is er bij heterofiele mensen in onze sexistische cultuur? Men mag toch zeker zeggen dat bijvoorbeeld de reclame voor heteroseksueel gedrag in onze cultuur agressief en dikwijls hinderlijk militant is!

Tot slot: wat is eigenlijk normaal? Wij kunnen in deze wereld, waarin groei en ontwikkeling zo sluipend vermengd zijn met bederf, slechts een algemene notie hebben van wat normaal is en abnormaal. Zeker, een homofiele relatie mist de belangrijke levenservaring van het voortbrengen en het vervolgens opvoeden van eigen kinderen. Maar dat kan betekenen dat de energie (en ik mag wel zeggen de grote hoeveelheid energie) die daarvoor nodig is, dan beschikbaar komt voor andere creatieve vormen van leven. En welk mens kan werkelijk al zijn mogelijkheden ontwikkelen? Alle mensen moeten kiezen en kiezen betekent bepaalde mogelijkheden niet ontwikkelen. Heterofiele mensen die onvoldoende kunnen kiezen tussen een energievretende carrière en het opvoeden van kinderen, verwaarlozen niet zelden hun gezin en hun kinderen en krijgen daarvoor vroeg of laat de rekening aangeboden!

Elk mens kan alleen maar zelf kiezen welke mogelijkheden hij of zij in de gegeven omstandigheden wil en kan ontwikkelen. Beleid inzake homofilie kan mijns inziens alleen maar gebaseerd worden op acceptatie en respect, en op ethische eisen die men redelijkerwijs kan stellen aan heterofiele mensen. Ik hoop de tijd nog mee te maken dat we gezamenlijk kunnen werken aan het uitwerken van dergelijke ethische regels en van juridische bescherming en erkenning, en niet meer blijven hangen in de uitzichtloze discussie of een andersvoelend mens daarvoor ruimte moet hebben of niet.

Discussie gesloten (red.) T. Jongma

Vervolg van pag. 5

4. Ten aanzien van het medewerkersbeleid o.a.: "Voor homofiele medewerkers (en die zijn er) moet binnen Youth for Christ voor zover die medewerkers er zelf kennis van geven het op prijs te stellen, adequate pastorale belangstelling en hulp aanwezig zijn, zowel in de persoonlijke begeleiding als in gesprekskringen.

Youth for Christ is een evangelisatiebeweging (bereikt in dier voege jaarlijks meer dan 100.000 jongeren) en voelt zich dan ook niet allereerst geroepen om met standpunten op bijv. het terrein van de ethiek in de openbaarheid te treden. Alleen waar een weerwoord onvermijdelijk is zal gesproken worden, maar dan altijd vanuit het verlangen om het Bijbels getuigenis te verstaan.

Tot slot

Wat wij willen is jonge mensen winnen

voor Jezus Christus. Kritiek dat dit zou gebeuren met verkeerde Godsbeelden en fundamentalistische verstarring zal zeker overwogen worden, indien het gevoelen gerechtvaardigd lijkt, dat de critici spreken vanuit deze zelfde beweging. Het gaat immers niet om ons, om onze opvattingen of werkmethoden.

Het gaat om Jezus Christus en om jonge mensen. Niemand kan dan ook van ons verwachten dat wij ooit zullen omgaan voor aanvallen die een geest ademen als geïllustreerd in COC-persartikelen en radioprogramma's, de cartoons van Len, de travestiet die Mayday wilde verstoren, de vernietigingsdrang van Klamer c.s.

Naar de feitelijke gegevens, naar gefundeerde meningen willen wij luisteren, om deze en onszelf te toetsen aan de Schrift. We kunnen en willen niet meegaan in de richting van de titel van de speciaal voor Youth for Christ-medewerkers geschreven COC-brochure "Geloof je gevoel". Heel de mens, ook het gevoel, is onderworpen — of moet dat worden — aan de heerschappij van Christus; dat is ons uitgangspunt. In de praktijk blijkt dit uitgangspunt niet "ten koste van" jongeren te zijn; integendeel.

Voor meer informatie bent u welkom - Postbus 73 3970 AB Driebergen.

Pieter Boomsma, predikant Geref.
Kerken
Direkteur Youth for Christ Nederland

schrammen en builen?

ook bij: schaafwonden, lichte brandwondjes, ruwe, schrale en gesprongen huid.

uit natuurlijke grondstoffen bereid

Hametum ZALF

Schwabe

het kamanchi preparaat

Arjosledenvergadering op 25 oktober

Op 25 oktober 1980 zal de ledenvergadering worden gehouden die het besluit moet nemen of de ARJOS meegaat in het CDJA of niet. Om dit belangrijke besluit te nemen is het van belang dat er zo veel mogelijk leden aanwezig zijn. Uiteraard zal de vergadering een bijzonder karakter dragen.

Voorlopig programma:

's morgens:
— Toespraken van ARJOS-voorzitter Klaas de Vries, CDJA-voorzitter Johan de Leeuw en ARP-voorzitter Hans de Boer.
— Discussie en besluitvorming over opheffing ARJOS en fusie CDJA.

's middags:
— Podiumdiscussie met oud-ARJOS-voorzitters J. van der Ploeg, Hans de Boer, Gerrit van Dongen en Fred Borgman.
— Toespraak W. Aantjes.

's avonds:
— maaltijd,
— volleybaltoernooi,
— disco.

Meer informatie bij: Marga Smit, 020-44.45.87; Mieke Schotting, 015-12.61.78; Ko Scheele, 050-77.14.47, of bij het sekretariaat 070-46.96.20/45.03.24.

Ondergetekende,

naam:

adres:

postcode:

woonplaats:

komt op de ARJOS-ledenvergadering op 25 oktober 1980, te Utrecht, F.C. de Bruynlyceum.

Deze bon opsturen naar:

Arjos-secretariaat, Antwoordnummer 66, Den Haag (een postzegel is niet nodig).

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken directie- en schaft-wagens etc.

HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Vragen over Goudzwaards bezinning

In Nederlandse Gedachten van 13 september jl. vermaant prof. Goudzwaard, dat het in het vooruitzicht van de fusie der drie partijen van het CDA een tijd van bezinning is. Op grond van wat hij in zijn lange artikel zegt zou men hem zelf willen vragen om bezinning. Want er komen in zijn artikel zoveel vreemde voorstellingen voor dat het af en toe aan verblindheid doet denken.

Ik heb zijn en mijn leermeester Dooyeweerd eens horen opmerken, dat hij tegen het werken met „typen“ was. Dan misken je de werkelijkheid, zo zei hij. Het is een manier om je van de verscheidenheid van mensen en dingen af te maken en de werkelijke standen van zaken te vereenvoudigen. Met het construeren van „typen“ snijd je de mensen en dingen op maat, zet je ze net op de plaats waar je ze hebben wilt en waar ze in je redenering te pas komen. Dat is niet eerlijk tegenover de mensen, maar het is ook onverantwoord, want zo neem je Gods eindeloos gevarieerde werkelijkheid en ontzieit die door er het plaatje van je zelfgemaakte typen op te plakken. Je kunt wel zeggen dat je zonder zulke typen, zonder zulke vereenvoudigingen, geen conclusies kunt maken. Maar is onze fout niet dat wij dat al te veel en te gauw doen? Ik denk dat Dooyeweerd zelf die wijsheid ook wel eens vergeten heeft, maar een wijsheid is het en zij kwam mij in de gedachten bij het lezen van het artikel van Goudzwaard.

Het katholieke partijtype

Ik wil het niet te lang hebben over het katholieke partijtype dat hij voor ons construeert, want op dat punt heeft prof. Klijn hem reeds van repliek gediend. Men moet wel stekeblind zijn als men in oprechtheid meent, dat dit beeld „fair“ is. De wijze, waarop het wordt voorgesteld alsof het de katholieke in de politiek alleen maar om „doelen“ zou gaan en waarop daaruit dan wordt besloten, dat bij hem alles een kwestie van „doelmatigheid“ zou wezen, anders gezegd, van opportunisme, lijkt mij onaanvaardbaar. Heeft Goudzwaard wel eens van het abortusvraagstuk gehoord, om eens wat te noemen? En is het daar niet de AR die hun katholieke geestverwanten over de streep proberen te trekken — méde op doelmatigheidsgronden?

Het anti-revolutionaire partijtype

Maar mij is gevraagd om te schrijven over wat het artikel als het anti-revolutionaire partijtype klaarmaakt. Die constructie is in één woord: driest. Je moet toch wel aan een totaal geheugenverlies lijden om te beweren, dat de ARP in haar 100-jarig bestaan „niet of nauwelijks“ splittingsen heeft gekend. En Lohman dan? En Staalman? En de afsplitsingen tussen de twee wereldoorlogen? En die onmiddellijk na de oorlog en nog wat later? In alle oprechtheid, als de ARP

Correctie

In het artikel van heer W. Klijn, „Katholiek en politiek“ in N.G. 20 september jl. is twee keer het woordje „niet“ weggevalen. De juiste tekst van de twee passages is als volgt:
p. 10, kol. 5, ongeveer het midden:
„De openbaring gaat niet op in, maar transcendeert onze politieke overtuiging (en zelfs onze kerkelijke overtuiging), maar dit neemt niet weg dat er voor een goede politiek méér nodig is dan een beroep op de C van het CDA.“
p. 11, kol. 1, 20ste regel:
„Hetzelfde geldt voor de „zwakken“ als norm: bij een politicus moet niet de geladenheid voorop gaan, waarmee hij zijn bekommernis om hen „signaleert“, maar de nuchtere vraag naar datgene waar de zwakken zelf — ook op langere termijn — het beste mee gediend zijn.“

Het artikel van prof. Goudzwaard in het nummer van 13 september jl. heeft nogal wat reacties losgemaakt. In NG van vorige week reageerden prof. dr. W. C. M. Klijn en drs. A. M. Oostlander. Deze week een reactie van prof. mr. A. M. Donner.

niet bezig was in het CDA op te gaan, lag zij hoogstwaarschijnlijk nu reeds in een nieuwe splitsing, nl. tussen hen, die laat ons maar zeggen ARP willen blijven en hen, die Evangelische Volkspartij willen worden. Volgens Goudzwaard is partij-organisatie op christelijke grondslag in de Anti-revolutionaire traditie altijd als een principiële zaak gezien. Ik heb dat ook wel eens gemeend en kan mij nog goed herinneren, hoe ik protesteerde toen op een bijeenkomst Hazenbosch, (één van de mensen waarover bij mij en bij anderen nog altijd de vraag knaagt: Waarom is die zo vroeg al weggenomen?) in alle nuchterheid opmerkte dat het zonder de schoolstrijd in Nederland wellicht nooit tot zulke partij-organisatie gekomen was. Maar achteraf moet ik toegeven, dat er waarheid in die opmerking steekt (waarbij ik aantekenen, dat Hazenbosch

Prof. mr. A. M. Donner

en ik het er goed over eens waren, dat je ook niet zomaar van een „toeval“ mag spreken). De Anti-revolutionairen zijn door de schoolkwestie in de politiek gestóten. Wie het verleden kent, weet hoeveel moeite het Groen, Kuypers en Lohman gekost heeft om ze te mobiliseren. Hoe de mensen die bij de kerk leefden en dáár het centrum van hun samenleven vonden, telkens weer moest worden aangezegd: „Als Gij u niet met de politiek bemoeit, dan zal de politiek zich met u bemoeien en met de dingen die u lief zijn.“ De gedachte, dat partij-organisatie plicht was is er inderdaad ingehamerd en men heeft er op den duur een principe van gemaakt. Maar het is een principe waarmee wij altijd wat verlegen staan tegenover geloofsgenoten in andere landen, waar de ontwikkelingen anders zijn geweest. Die kijken dan ook wat vreemd tegen

Door prof mr. A. M. Donner

dit principe aan en vragen met recht of dit nu werkelijk de enige, gepatenteerde weg is om voor „de door God gestelde normen voor het politieke levensterrein“ op te komen. (Ik zet de woorden maar tussen aanhalingstekens, want ik ontleen de formule aan Goudzwaard en heb daarover straks nog wat op het hart).

Partijvorming als principe

Wil Goudzwaard zeggen dat de christelijke partij-organisatie een verworvenheid is waar wij dankbaar voor mogen zijn, dan ben ik het goed met hem eens, maar een principe? Is het niet dichter bij de waarheid om te zeggen dat christelijke partijvorming ontstaat in reactie tegen bedenkelijke beginselen en praktijken van anderen, ter verdediging van dingen en instellingen die ons na aan het hart liggen? Heeft die partijvorming eenmaal plaats gevonden, dan zal men in alles naar een eigen opstelling zoeken — ook weer in wisselwerking met anderen. Dan gaan wij naar principes zoeken en komen soms in de verleiding om die desnoods waar te maken. In dat opzicht zijn de andere geestelijke nakomelingen van Groen, de CHU, onder invloed van Lohman, altijd wat voorzichtiger geweest. (Wat niet wegneemt dat zij op hun manier net zo

lastig en heethoofdig konden zijn als wij). Goudzwaard heeft immers volkomen gelijk in wat hij zegt over de spanning tussen christelijk geloof en politieke praktijk en over het gevaar van een vereenzelviging van onze politiek en de verwezenlijking van het Koninkrijk Gods. Inderdaad hebben de anti-revolutionairen altijd wel de afstand beseft tussen het volgen van ods geboden en onze politieke praktijken en hebben zij, in hun goede ogenblikken, begrepen dat een „christelijke overheid“ even betrekkelijk is als bijv. een christelijke bankier, een christelijke handelaar of een christelijke arbeider. Daarmee hangt samen de door Goudzwaard opgemerkte nadruk op de eigen aard van het overheidsambt en op de beperktheid van de overheidstaak. Wij hebben een goede leerschool gehad in de strijd om de overheid buiten de kerkmuren en buiten ons geestelijk leven te houden. Daarin is ons oog ervoor gescherpt, dat een overheid, die zich niet aan de grenzen van haar taak houdt, dreigt ernstig onheil aan te richten. Maar dat wil nog niet zeggen dat het ons gelukt zou zijn om overheidsambt en overheidstaak in één woord of een formule „principieel“ te vatten en de juiste verhoudingen eens en voor al vast te leggen.

Spanning

Goudzwaard moet zelf de spanning gevoeld hebben als hij enerzijds herinnert aan Kuypers bezwaar tegen

Prof. Goudzwaard

overheidsbemoeiing met het geestelijk leven en aan zijn vermaning tegen evangeliseren in de politiek, maar anderzijds toch volhoudt dat dit niet tot een neutrale godsdienstloze politiek leidt. Hier liggen vragen waar wij niet uit zijn en ook wel nooit uit zullen komen. Maar waarom dan de katholieke zo de mantel uitgeveegd als hij diezelfde vragen benadert met het schema „natuur-bovennatuur“? Hij komt op die manier ook niet klaar en geeft dat trouwens toe. Is de weg, waarlangs wij in onze verlegenheid tot inzicht proberen te komen, zo „typisch“ en zo „principieel“ verschillend als Goudzwaard ons wil doen geloven? Hij zal wellicht antwoorden dat de Anti-revolutionairen dan toch de waarheid begrepen hebben van de „gerechtigheid“ die, als ik hem goed begrijp, „Gods norm voor het politieke leven“ zou openbaren. De centrale vraag voor overheid en partij zou, volgens hem, immers wezen: Wat is nu eigenlijk gerechtigheid in Bijbelse zin? Dát zou dan het „inhoudelijk-principiële motief“ zijn, waardoor het anti-revolutionaire partijtype zich onderscheidt. Is dat nu zo? Als Gods gerechtigheid, de gerechtigheid in Bijbelse zin, openbaar wordt, dan zijn er immers geen beperkingen en grenzen meer; dan slorpt het motief van de gerechtigheid de door Goudzwaard als wezensvreemd opzij geschoven motieven van solidariteit en verantwoordelijkheid toch geheel in zich op? (In hetzelfde nummer van NG, waarin Goudzwaard schrijft, staat n.b. een artikel over A. S. Talma, de man die onder ons altijd op de solidariteit heeft gewezen! Het is bijna om te lachen).

Als wij in de Bijbel zoeken naar echte gerechtigheid, dan komen wij immers altijd weer uit bij de Bergrede? Bij het licht daarvan moeten wij altijd weer erkennen, dat overheid en staat met hun middelen en dwang geen oplossing zijn. Maar de anti-revolutionairen hebben, net zo goed als de katholieken, begrepen, dat je daarom de overheid nog niet mag wegwerpen. Het is een middel, door God gegeven, om ons tegen de doorwerking van het kwaad te beschermen — wil men: een beperkt noodmiddel, maar dat wij niet zelf hebben uitgevonden. Doch men moet in de buurt van die instellingen wel voorzichtig en bescheiden blijven in zijn spreken van „gerechtigheid“.

Doelen en middelen

Goudzwaard, die dit ook wel beseft, probeert zich, als ik het goed zie, te behelpen met de onderscheiding tussen „doelen“ en „middelen“ en hangt daaraan zijn typologie op. Gods gerechtigheid kan, zo begrijp ik, wel niet de maatstaf zijn voor de doelen van de overheid, want dan werd deze totalitair, maar wel voor de te bezigen middelen. Nu breekt die onderscheiding, als men probeert ermee te werken, al meteen bij de handen af. Is de zorg voor de dijken een doel of een middel? De overheid moet de lasten en plichten, welke uit die beveiliging voortvloeien, rechtvaardig verdelen, accoord!, maar bij de gerechtigheid speelt het doel van de dijken toch een voorname, zo niet de voornaamste rol? Oefent de overheid door die beveiliging tegen het

water „gerechtigheid“? Als Goudzwaard „ja!“ zegt, dan moet hij verdacht zijn op de wedervraag, waarom dan allerlei beveiliging tegen ander gevaar (sociaal en economisch) niet tot de oefening der „gerechtigheid“ zou behoren. Dat roept problemen op, maar met de onderscheiding „doel“ of „middel“ komt men geen stap verder.

Ontoereikend overheidsoptreden

Volgens Goudzwaard moeten de middelen de toets der gerechtigheid kunnen doorstaan en hij werkt dat een beetje uit door over kernwapens en de verplaatsing van de ambassade in Israël te spreken. Ik laat zijn standpunt over die zaken in zijn waarde, maar wat hij over de gerechtigheid der middelen zegt is toch wel wonderlijk. T.a.v. de kernwapens lezen wij, dat „middelen die geen onderscheid meer toelaten bij hun mogelijke aanwending tussen schuldig en onschuldig“ principieel moeten worden afgewezen. Maar dat geldt ook voor de conventionele zware artillerie en voor luchtbombardementen.

Heeft hij wel eens gedacht dat als de vader of moeder van een gezin in de gevangenis wordt gesloten, niet alleen de schuldige misdadiger maar ook het onschuldige gezin wordt getroffen? Het netelige en onvolkomene van veel overheidsoptreden is immers — en daarom beperken wij de taak van de overheid liever — dat het naar de aard van zijn middelen niet alleen schuldigen maar ook onschuldigen treft. Ook de onschuldigen moeten het maatregel en de bureaucratie verdragen, die nodig zijn om fraude e.d. tegen te gaan en het gevaar dat schuldigen opleveren, te weren. Hier slaat Goudzwaard door; hij tracht iets „hard“ te maken met een ondeugdelijke stelling.

En zo gaat het ook met de ambassade in Jeruzalem. Zeker, voor chantage buigen is verkeerd en „mensonwaardig“ (Daarom vinden sommigen ook dat het probleem van de kernwapens zo gecompliceerd is!). Maar als dan gezegd wordt dat „het boycotwapen“ de principiële vraag oproept „of een dergelijk wapen überhaupt wel thuishoort bij de door de overheid in te zetten strijdmiddelen“, dan gaan de gedachten onvermijdelijk naar onze eigen Boycotwet en naar de heftige en principiële verlangens van een boycot van Zuid-Afrika. Ook hier weer een stelling, die de zaken wel heel simpel stelt, en zo simpel zijn ze helaas niet.

De schets, die wordt gegeven van het anti-revolutionaire partijtype en van zijn inhoudelijk-principiële benadering der politiek is niet goed vol te houden. Zij is te mooi om waar te zijn en, vrees ik, te veel ingegeven door de wil om de verschillen nu eens duidelijk te markeren. Maar mag dat? Geeft dat pas?

prof. mr. A. M. Donner

Sociale Zekerheid en Volksgezondheid

Door Ad Molendijk

Bijdrage aan de discussie over het ontwerp-verkiezingsprogramma.

Een beschouwing leveren over het concept-verkiezingsprogramma voor de jaren 1981-1985, in het bijzonder over de paragrafen die betrekking hebben op de sociale zekerheid en de volksgezondheid, is geen eenvoudige zaak. Een aantal elementen uit dit concept-verkiezingsprogramma maakt namelijk deel uit van beleidsvoornemens van het kabinet zoals deze onder meer tot uitdrukking zijn gekomen in de gerichte adviesaanvraag aan de Sociaal-Economische Raad over de instelling van een beheersorgaan sociale verzekering en in de adviesaanvraag van 28 augustus 1980 met betrekking tot de beperking van de groei van de uitgaven voor de sociale zekerheid. Andere beleidsvoornemens van het kabinet zullen ongetwijfeld bij het verschijnen van dit artikel ook bekend zijn, omdat Prinsjesdag uitsluitend heeft gegeven. Over sommige beleidsvoornemens zoals die in de adviesaanvragen zijn verwoord wordt momenteel nog een standpunt voorbereid binnen de vakbeweging zodat deze beschouwing uiteraard slechts een globale beoordeling kan geven. Met deze opgelegde beperking lijkt het toch wel mogelijk in te gaan op een aantal grote lijnen van het concept-verkiezingsprogramma.

Sociaal verzekeringsstelsel

Ons sociale verzekeringsstelsel, zoals dit vrijwel in zijn geheel in de naoorlogse jaren is opgebouwd, behoort tot de beste stelsels in de wereld. Bewust is gekozen voor een systeem waarbij de sociale partners nauw zijn betrokken bij het beleid en de uitvoering. Ook wordt uitgegaan van een solidariteit van en tussen zoveel mogelijk groepen binnen onze samenleving. Dit heeft geleid tot een

stelsel, waarbij niet het vrije spel van de maatschappelijke krachten de sociale zekerheid bepaalt, maar waarbij sociale verzekeringswetten, werknemers- en volksverzekeringen, de basis van deze zekerheid zijn. Dat in het concept-verkiezingsprogramma wordt uitgegaan van het fundamenteel behouden van ons stelsel van sociale zekerheid zal dan ook ongetwijfeld de instemming van velen krijgen. Het is echter noodzakelijk ons stelsel blijvend te beschermen tegen misbruik en oneigenlijk gebruik. Dat is niet alleen van belang voor het behoud van ons stelsel, maar vooral voor de duizenden, die op grond van arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, ouderdom, enzovoort, voor hun bestaanszekerheid op aanspraken ingevolge onze sociale verzekeringswetten zijn aangewezen. Het zijn veelal bijzondere omstandigheden, die aanleiding zijn voor allerlei voorstellen, die beogen misbruik en oneigenlijk gebruik tegen te gaan. Het zou juist zijn als men zich met een zekere regelmaat zou bezighouden met de vraag of bepaalde wetten correcties behoeven. Het beruchte snoeiemes hanteren in tijden dat het economisch getij slechter wordt zal veelal tot grote problemen aanleiding geven. De veelheid van maatregelen maakt het verschil tussen bezuinigingsmaatregelen en maatregelen gericht tegen misbruik en oneigenlijk gebruik niet duidelijk zichtbaar.

Volumebeleid

Beperking van het volume, het verminderen van het aantal personen met een sociale verzekeringsuitkering, zal ook naar mijn oordeel één van de belangrijkste doelstellingen moeten zijn in de komende jaren. De vraag is echter langs welke weg deze doelstelling bereikt kan worden. Verlagen van sociale uitkeringen of een beleid dat gericht is op het voorkomen of beëindigen van een beroep op een sociale uitkering, daar gaat het om. In het concept-verkiezingsprogramma ligt naar mijn oordeel het accent te veel op maatregelen, die leiden tot aantasting

van het niveau van de sociale uitkering. Zo wordt onder meer bepleit om voor de bovenminimale uitkeringen het uitkeringspercentage te verlagen. Er is daarbij vergeten dat gemiste salarisverbeteringen uit hoofde van functie- of dienstjaren en mogelijk gemiste promotie er in de praktijk reeds aanleiding toe zijn dat de uitkering soms al lang niet meer tachtig procent van het salaris is, dat men zou verdienen als men nog zou werken.

Arbeidsongeschiktheid

Wanneer men een pleidooi houdt de vaststelling van de mate van arbeidsongeschiktheid uitsluitend op medische gronden te laten plaatshebben, dan gaat men voorbij aan de problemen, die arbeidsongeschikten met een restcapaciteit ondervinden bij het zoeken naar aangepast werk. In het bijzonder geldt dit voor degenen, die de veertig jaar zijn gepasseerd. Er zal in het definitief programma mijns inziens aandacht moeten worden besteed aan maatregelen, die er op gericht zijn de belemmeringen weg te nemen welke herplaatsing van gedeeltelijke arbeidsongeschikten ondervinden bij het zoeken naar een voor hen geschikte, al dan niet aangepaste, arbeidsplaats. Wellicht dat daarbij ook gedacht kan worden aan maatregelen, die het de werkgever, particulier of overheid mogelijk maken eventuele extra risico's op te vangen. Het voorstel om de premie voor de arbeidsongeschiktheidswet te laten variëren per onderneming of bedrijf is naar mijn mening niet alleen in strijd met de solidariteitsgedachte, die toch ook de basis is van het verkiezingsprogramma, maar zal een nog grotere belemmering kunnen gaan betekenen voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten om werk te vinden. Om premievoordeel te verkrijgen zal het aannamebeleid zeker worden beïnvloed. Het middel is mijns inziens dan erger dan de kwaal.

Rol sociale partners

Voor een betere beheersbaarheid van

het uitvoeringsproces wordt, in navolging van de adviesaanvraag van de staatssecretaris van sociale zaken aan de Sociaal-Economische Raad, de instelling van een onafhankelijk beheersorgaan dat toezichthoudend én coördinerend zal moeten optreden noodzakelijk geacht. Het bevreemdt mij dat op geen enkele wijze wordt aangegeven hoe de sociale partners, die zo'n belangrijk stempel drukken op de uitvoering van de sociale verzekering, hun verantwoordelijkheid in de nieuwe structuur kunnen blijven dragen. Ik vind dit een ernstig gemis in het verkiezingsprogramma. De vakbeweging mag daarover een klaar en duidelijk antwoord verwachten in het definitief programma.

Volksgezondheid

De paragraaf Volksgezondheid bevat naar mijn oordeel een aantal belangrijke voorstellen, die kunnen leiden tot verbetering van de structuur van de gezondheidszorg. Als wordt aangegeven dat medische specialisten zoveel mogelijk in dienstverband werkzaam moeten zijn, waarover het CNV zich bij het commentaar op de nota kostenbeheersing in de gezondheidszorg van de staatssecretaris van volksgezondheid en milieuhygiëne reeds in positieve zin heeft uitgesproken, rijst toch de vraag waarom geen uitspraak over dienstverband voor andere medewerkers als huisartsen, apothekers en andere vrije beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg wordt gedaan. Een discussie hierover lijkt in ieder geval gewenst. Bij een onderzoek naar het type samenwerkingsverband in de eerste lijn zal mijns inziens een

dienstverband van de medewerkers werkzaam in een gezondheidscentrum ter discussie moeten komen. In dit verband mag gewezen worden op een initiatief van enkele ziekenfondsen, de FNV en het CNV alsmede van enige particulieren om via de Stichting Algemene Gezondheidsvoorzieningen (STAG) loondienstverhoudingen te creëren voor onder andere huisartsen en apothekers. De STAG is van mening dat door het oprichten en vestigen van gezondheidscentra, waarin de medewerkers in loondienst werkzaam zijn, een bijdrage geleverd kan worden aan een versterking van de eerste-lijns-gezondheidszorg. Dat de weg naar de eerste-lijns-gezondheidszorg vrij moet blijven van financiële belemmeringen in de zin van eigen bijdragen te betalen door de verzekerden, is een stelling die ik van harte kan onderschrijven. Beperking van de kosten van de gezondheidszorg is mogelijk zonder het peil van de gezondheidszorg geweld aan te doen. Het afwijzen van de verlaging van de sociale uitkeringen berust in feite op hetzelfde motief en het is toch wel vreemd dat het concept-programma daar tot een andere conclusie komt.

Ad Molendijk

Schrijver is secretaris sociale zekerheid en volksgezondheid van het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV). Het artikel is vóór Prinsjesdag geschreven.

INKOMENSPOLITIEK

in een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaan op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 6,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Ruimtelijke Ordening

Bijdrage aan de discussie over het ontwerp-verkiezingsprogramma.

Deze bespreking van het hoofdstuk Ruimtelijke Ordening heeft, zoals het verzoek van de redactie luidt, de bedoeling de politieke discussie over het ontwerp-verkiezingsprogramma te stimuleren. Daarom zal deze bijdrage niet ingaan op de goede aspecten die er over de Ruimtelijke Ordening in het ontwerp-programma zijn opgenomen, maar zullen met name punten van kritiek worden aangegeven, zonder dat op elk van de punten uitvoerig wordt ingegaan.

Voor de overzichtelijkheid is de volgorde aangehouden van de artikelen, zoals die in het ontwerp-programma zijn opgenomen. Alvorens daartoe over te gaan echter eerst nog enkele opmerkingen van algemene aard.

Algemene opmerkingen

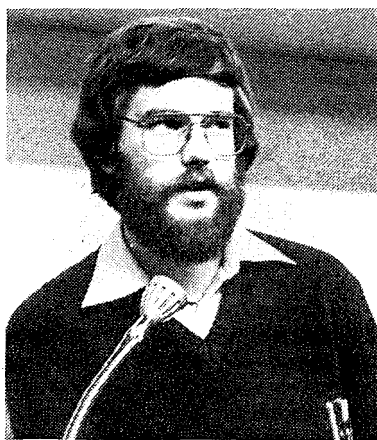
Het is te waarderen, dat de problematiek van de ruimtelijke ordening met een korte analyse wordt ingeluid. Het zou echter beter geweest

zijn te spreken van een (korte) typering van de problematiek in plaats van de meer pretentieuze aanduiding „analyse”. Inhoudelijk zijn er overigens weinig opmerkingen over te maken. De paragraaf „benadering” wordt al concreter en geeft aan met welke bril de artikelen bekeken moeten worden. Punten van kritiek daarop komen terug bij de onderstaande bespreking van de artikelen. In de ruimtelijke ordening worden nogal eens vaktermen gebruikt, die niet voor iedereen even duidelijk zijn. Bijvoorbeeld: gebundelde deconcentratie, horizontale en verticale coördinatie, structuurschema's etc., die bij de verdere verwerking van een verklarende woordenlijst te overwegen zijn. De volgorde van de artikelen zit niet geheel logisch in elkaar. Bij sommige artikelen kan men zich afvragen, of deze wel thuis horen in het hoofdstuk Ruimtelijke Ordening (bijvoorbeeld de artikelen 6.13 en 6.14) in plaats van andere hoofdstukken (Welzijn etc.). Bij andere artikelen lijkt de plaats wat willekeurig gekozen (bijvoorbeeld artikel 6.17).

Artikelen

Artikel 6.3

De hoge dichtheid van de bebouwing in

Door Johan de Leeuw

de binnensteden wordt als een soort norm gepresenteerd. Het zou beter zijn een eventuele hoge dichtheid als resultaat te benaderen, omdat factoren als leefbaarheid en een optimale verdeling van diverse functies leidraad behoren te zijn bij het beleid voor de binnensteden.

Artikel 6.5

Dit artikel lijkt over de grondpolitiek (een heet hangijzer, zoals bekend is) te

gaan, maar dat is niet zo. Er wordt namelijk over het niet-agrarisch grondgebruik gesproken, terwijl juist de agrarische gronden in dit verband het meest van belang zijn. Daarover echter geen woord. De hier genoemde niet-agrarische grondmarkt levert slechts een gering aandeel bij de benodigde grondverwervingsmogelijkheden ten behoeve van een goed en slagvaardig ruimtelijk ordeningsbeleid.

Artikel 6.6

Het is niet duidelijk, waarom de uitgifte in erfpacht met name in publiekrechtelijke zin geregeld moet worden. De erfpachtovereenkomst als zodanig is meer een privaatrechtelijke zaak, zodat niet duidelijk is welke publiekrechtelijke elementen van belang zijn. Men zou kunnen denken aan het beginsel „gelijke monniken, gelijke kappen”, ofwel het regelen van uniformiteit bij de toepassing van het principe van erfpacht bij de uitgifte van grond door de diverse gemeenten. Voorts kan men denken aan het vraagstuk van toedeling van de waardevermeerdering van de grond als gevolg van interne en/of externe factoren. Overigens is het ook noodzakelijk in korte bewoordingen aan te geven waarom gronduitgifte in erfpacht een zinvol instrument bij het gemeentelijk grondbeleid is. Met name de noodzaak om de schaarse grond op maatschappelijk rechtvaardige wijze te benutten kan in veel gevallen voor erfpacht pleiten.

Artikel 6.8

Het is van belang om geen

onduidelijkheid te laten bestaan over het begrip „versterking van de infrastructuur”. Men mag aannemen, dat in het vervolg op het voorgaande, waar gepleit wordt voor een beperken van de groei van het ruimtebeslag, onder versterking wel verbetering, maar geen aanzienlijke uitbreiding verstaan wordt.

Artikel 6.9

Dit artikel is te zwak en onduidelijk geformuleerd. Men spreekt over het beperken van onder andere tweede woningen en over het beperken van watersportrecreatie. Dit artikel kan versterkt worden door te pleiten voor het tegengaan van het bezit van tweede woningen (bijvoorbeeld door geen rente-af trek mogelijk te maken) en door het bezit en gebruik van pleziervaartuigen zwaarder te belasten.

Artikel 6.11

De eerste vraag is, welk beleid wordt voortgezet. Daarover bestaat in de praktijk geen eenduidige opvatting. Bovendien worden een beetje appels met peren vergeleken. In het landelijk gebied is een voortdurend afwegingsproces en keuzeproces aan de gang. Daarbij gaat de keuze voor de één vaak ten koste van de ander. Dan is het zuiverder om niet te suggereren dat het één en het ander kan, maar dat er vaak keuzes gemaakt moeten worden. Dan kan het voorkomen, dat de belangen van de agrarische bedrijfsvoering in de zin van bijvoorbeeld landbouwkundig goed ingerichte gebieden plaats moet maken

Vervolg op pag. 9

De welzinsparagraaf in het ontwerp-verkiezingsprogramma

Het verzoek van de redactie een beschouwing te wijden aan het onderdeel 'welzijn' van ons actieprogramma dat kort geleden in ontwerp is verschenen, brengt mij enigszins in verlegenheid. Ik zou er namelijk hier en daar een kritische kanttekening bij willen plaatsen, maar kan dat wel? Aan de vooravond van de totstandkoming van het CDA, in het zicht van de verkiezingen, lijkt het bijna ongepast kritisch te schrijven over een ontwerp-programma, dat bij het verschijnen een redelijk goede pers heeft gehaald.

Daar komt nog een probleem bij. Bij het gevoerde beleid zijn christen-democratische bewindslieden betrokken. Moeten wij hun beleid in de komende verkiezingscampagne verdedigen, of is er ruimte bij het uitzetten van de bakens voor een nieuwe kabinetsperiode, aan te sturen op een koerswijziging, althans op een accentverschuiving? Het lijkt mij, dat wij ons in het CDA op een doodlopende weg zouden begeven, indien wij de vrije uitwisseling van standpunten achterwege zouden laten, uit vrees als deloyaal te worden aangemerkt. Daarom beschouw ik de uitnodiging van de redactie bij nadere overweging maar als een verzoek, in te springen in de inhoudelijke discussie over de vormgeving van het beleid, in alle openheid.

Het onderwerp is de welzinssector, een breed beleidsterrein dat globaal de werkgebieden omvat van de ministeries van onderwijs, van volksgezondheid en van CRM. In het programma worden deze beleidsgebieden in een drietal hoofdstukken behandeld, waarbij elk hoofdstuk in een groot aantal artikelen is uitgesplitst. Op alle drie beleidsgebieden hebben wij te maken met ingrijpende ontwikkelingen, die voor een deel door externe, maatschappelijke factoren worden veroorzaakt, voor een ander deel door de overheid worden op gang gebracht. Het CDA zal ten aanzien van deze ontwikkelingen een standpunt moeten bepalen. En wij moeten goed weten, dat het daarbij om zeer principiële zaken kan handelen. Het

gaat ruw gezegd om het gezicht van onze samenleving, met uitzondering van de internationale orde en de sociaal-economische orde. Dat is heel wat.

Waar willen wij in de komende jaren met ons beleid naar toe? Naar mijn mening wordt de richting van ons beleid op een beslissende wijze bepaald door het antwoord op de volgende drie vragen: 1. Wat willen wij met de decentralisatie?

2. Wat willen wij met het particulier initiatief?

3. Welke gevolgen verbinden wij aan de budgettaire krapte voor het welzinsbeleid?

Op elk van deze onderdelen wil ik nu nader ingaan. Ik zal mij daarbij in hoofdzaak beperken tot de sectoren van CRM en van volksgezondheid.

Decentralisatie

Minister Van Doorn en staatssecretaris Meyer hebben onder het kabinet-Den Uyl de decentralisatie van het welzinsbeleid op gang gebracht. Het was een creatief antwoord op de impasse, waarin de overheid met het welzinsbeleid was terechtgekomen. De geijkte bestuurlijke formules, grotendeels ontleend aan de onderwijsorganisatie van de jaren twintig, bleken namelijk niet meer toereikend voor de hedendaagse bestuurlijke problematiek. De rijksoverheid verloor de greep op het gebeuren, de samenhang in de welzinssector ging verloren, de financiering was een autonoom proces geworden. Het beleid in de welzinssector was aan het doldaaien. In deze omstandigheden hebben de ministers Van Doorn en staatssecretaris Meyer de idee van de decentralisatie gelanceerd. Het zwaartepunt van het beleid zou verlegd worden van het rijksniveau, naar het gemeentelijke en provinciale niveau. Men verwachtte daarvan twee voordelen. In de eerste plaats, door de kleinere schaal, een betere beheersbaarheid. In de tweede plaats, doordat de beleidsbeslissingen genomen zouden worden zo dicht mogelijk bij hen die het aangaat, een grotere betrokkenheid van de belanghebbenden bij het beleid. Hiermee werd de wissel ten opzichte van de formule van de

onderwijsorganisatie principieel omgezet. De formule van de onderwijsorganisatie was immers, na vele jaren schoolstrijd, het bereikte evenwicht op landelijk niveau zo onaantastbaar mogelijk tot in details vast te leggen. Nu werd het beleid echter geplaatst in de vrije beleidsruimte van gemeenten en provincies, zij het met stuurmechanismen van de centrale overheid. Overigens werd juist de onderwijssector, vanwege het gevoelige verleden, in eerste instantie buiten deze operatie gehouden.

Aanvankelijk stond het CDA krachtens een jarenlange traditie terughoudend ten opzichte van dit nieuwe beleid. Het strekt het kabinet-Van Agt tot eer, dat het heeft aangedurfd de grondgedachte van de decentralisatie over te nemen en daarmee de op gang gezette vernieuwing van beleid, die zo dringend nodig was, voort te zetten.

Over het beleid van het kabinet-Van Agt vallen in dit verband m.i. twee dingen te zeggen. In de eerste plaats dat er hard is gewerkt en dat op tal van deelreinen een begin van decentralisatie is doorgevoerd of aangekondigd. In de tweede plaats echter, dat dit is gebeurd op een zodanig verbrokkelde wijze, dat wij het aanmerkelijke risico lopen, als gevolg van een kennelijk legislatieve onmacht, in een nog grotere bestuurlijke wanorde terecht te komen dan waarin wij reeds verkeerden. Willen wij met de decentralisatie van het welzinsbeleid niet op even vruchteloze wijze eindigen als met de op niets uitgelopen vernieuwing van het binnenlands bestuur, dan zal in de komende kabinetsperiode een groot wetgevend vermogen, een grote politieke en bestuurlijke kracht ontwikkeld moeten worden. En wat dit betreft is ons programma niet verkeerd, maar naar mijn mening ietwat vlak, niet geïnspireerd, straalt er niet de overtuiging in door, dat wat in de afgelopen periode (nog) niet is gelukt, in de komende kabinetsperiode, al is de materie nog zo weerbarstig, toch volbracht zal moeten worden. Principieel kiest het programma een goede positie, door uit te spreken (art. 3.2.) dat een kaderwet specifiek welzijn tot stand moet worden gebracht. Het is echter door de plaatsing (verscholen tussen andere artikelen over CRM) en door de formulering niet een dragend, een profielbepalend artikel van de welzinssector geworden. Volgens mij zou het zin kunnen hebben, dit artikel niet in het CRM-hoofdstuk te plaatsen, maar aan te geven dat het betrekking heeft op het gehele terrein van het welzijn. Ik denk dat het zin heeft ook in het verhalende deel (analyse en benadering) onze visie op de decentralisatie te geven en dat het in de concrete omstandigheden van dit moment van betekenis kan zijn niet alleen impliciet maar expliciet duidelijk te maken, dat het CDA een kabinetsprogramma wenst, waarin is opgenomen het tot stand brengen van het wettelijk kader voor de welzinssector in de komende kabinetsperiode.

streekplannen. Zijn daarvoor het Gemeentelijk bestemmingsplan en het structuurplan (Gemeentelijk of intergemeentelijk) niet voldoende? Juist een verbeterde horizontale en verticale coördinatie moet ervoor zorgen dat de uitvoering van streekplannen op een juiste wijze plaatsvindt.

Artikel 6.21

Dit artikel komt onvoldoende tegemoet aan de eerder bij artikel 6.19 genoemde bezwaren. De relatie met de volkshuisvestingssector zou aansprekender geweest zijn dan die met de Ontgrondingenwet.

Johan de Leeuw.

door mr. W.C.D. Hoogendijk

Het particulier initiatief

Een tweede onderwerp, waarover een partij als het CDA zich zeker behoort uit te spreken, is onze visie op wat van ouds genoemd wordt het particulier initiatief.

De drie CDA-partijen zijn altijd voorvechters geweest van het particulier initiatief. En het CDA zelf is dat ook. Maar in de tegenwoordige tijd moeten wij er wel bij zeggen wat wij daarmee precies bedoelen, omdat wij anders de mist in gaan.

Onze visie op de betekenis van het particuliere initiatief moeten wij ontwikkelen, in de wetenschap dat veel van het ons zo vertrouwde, op levensbeschouwelijke basis opgebouwde particuliere initiatief van binnen uit is gedeconfessionaliseerd. Een wezenlijk gevaar voor het CDA lijkt mij te zijn, dat het zich krachtens traditie opwerpt als de verdediger van wat er nog rest aan levensbeschouwelijke organisaties, waarvan er vele intussen – in levensbeschouwelijke zin – dood hout zijn geworden. Deze kant moeten wij naar mijn mening als CDA niet op. En indien ook het CDA als partij zich op dit standpunt zou kunnen stellen, dan zou het m.i. verhelderend zijn juist als CDA zo iets onomwonden in het programma te vermelden.

Naar mijn mening is de miskenning van de levensbeschouwelijke verscheidenheid tegenwoordig veel minder dan vroeger een wezenlijke bedreiging voor het particuliere initiatief, al moeten wij natuurlijk wel opletten blijven. De wezenlijke bedreiging ligt ergens anders. De nieuwe werkelijkheid is, dat wat wezenlijk aan initiatief in onze samenleving ontwikkeld wordt, gesmoord dreigt te worden in ondoorzichtige bureaucratische procedures en vastloopt op de heerschappij van de technocraten die het in welzinsland vaak voor het zeggen hebben. De gebruiker van de welzinsvoorzieningen, om wie het toch eigenlijk moet gaan, is monddood geworden. De macht is overgenomen door professionals, die naar eigen professionele maatstaven, zonder rekenschap en verantwoording schuldig te zijn jegens hun afnemers, het radioprogramma maken, de krant vullen, de artspraktijk uitoefenen, het bejaardenoord organiseren, de gezinsverzorging opzetten enz.

Waar het in het welzinsbeleid in de tegenwoordige tijd om moet gaan, is m.i. het teruggeven van de mondigheid aan de gebruiker van de welzinsvoorzieningen. Dat zal overigens geen geringe opgave worden. Want het vergt een om-zetting van tal van gevestigde structuren en, niet het minst, het is een bedreiging voor tal van gevestigde belangen. Er is in de welzinssector misschien géén gebied, waar de heerschappij van de professie zo nadrukkelijk aanwezig is als in de medische sector. Ter zake spreekt het programma – gelukkig – héél duidelijke taal. Het spreekt over de toenemende medicalisering van de samenleving, over het vangnet van de medische sector waarin velen ongewild en onbedoeld terechtkomen. Het wijst op de plicht verantwoordelijkheid te aanvaarden voor de persoonlijke bijdrage aan de gezondheidszorg en pleit in dat verband voor het benadrukken van de extramurale sector ten opzichte van de intramurale sector. Wet is een lijn die ook op andere welzinsterrinen wordt doorgetrokken. M.i. terecht. Het proces van democratisering kan overigens ongewenste consequenties hebben voor de identiteit van de gevestigde instellingen. Het kan niet de bedoeling zijn, dat als gevolg van de democratisering de welzinssector de signatuur krijgt van het statistisch gemiddelde van het Nederlandse volk.

De programmma-commissie heeft over dit probleem nagedacht en een m.i. praktische formule aangereikt om dit te voorkomen. Als benoemingsvoorwaarde van kandidaat-bestuursleden kan instemming gevraagd worden met de aard van de instelling (confessionele grondslag, regionale functie, methodisch principe), aldus de

commissie. Met andere woorden: de identiteit is de randvoorwaarde voor de democratisering; m.i. een gelukkige vondst.

Welzijn in een tijd van krapte

Het thema van het programma op economisch terrein is 'de economie van het genoeg'. Het spreekt mij als thema voor een CDA-programma bijzonder aan. Het thema van het 'genoeg' appelleert op ethische noties, die wij in de jaren van uitbundige groei tot onze schade waarschijnlijk te zeer uit het oog verloren hebben.

Ten ik het programma voor de eerste keer las was ik zeer benieuwd of dit thema van het 'genoeg' ook in de welzinshoofdstukken verder uitgewerkt zou worden. Dat bleek echter niet het geval te zijn. Dat is m.i. een betreurenswaardige leemte. Het lijkt mij voor het politieke profiel van het CDA namelijk wezenlijk, hoe wij voornemens zijn in ons welzinsbeleid de budgettaire krapte te verwerken. Het programma bevat wel signalen dat de groei er uit is. In de sector volksgezondheid wordt bijv. onomwonden gezegd, dat de medische technologie leidt tot een aanbod van kostbare methoden, waarvan het zeer de vraag is, of de kwalitatieve meerwaarde daarvan wel opweegt tegenover de daarmee verbonden kostenstijging. Een goed artikel! En zo zijn er meer, ook op het terrein van CRM. Maar tot een plaatsbepaling van de welzinssector in relatie tot de economie van het 'genoeg' komt het niet.

Er zullen in de komende kabinetsperiode vragen op ons afkomen. Is de welzinssector de weg waarlangs wij van overheidswege nieuwe arbeidsplaatsen moeten scheppen? Zo ja, dan zal dat heel wat extra kosten, in deze tijd van krapte. Of moeten wij mikken op ongewijzigd beleid? Of moeten wij in de welzinssector stappen terug doen, ook als dit arbeidsplaatsen kost? Het lijkt mij de moeite waard op vragen als deze, met het oog op de komende kabinetsperiode, verder door te denken.

Ten behoeve van de discussie over het kostenaspect van de welzinssector in een krapte-situatie zou ik alvast de volgende opmerkingen willen maken. Het lijkt mij verkeerd de welzinssector te beschouwen als de franje in ons bestaan, waar gerust iets van afgeknipt kan worden, zonder het bestaan zelf wezenlijk aan te tasten. Juist het CDA, dat het thema kent 'niet bij brood alleen', zal er blijk van moeten geven, dat het leven rijker is dan in termen van particuliere bestedingsruimte uitgedrukt kan worden. Wij moeten er voor waken, dat de welzinssector niet als eerste in een tijd van krapte het gelag gaat betalen.

Maar dat is slechts één kant van de medaille. Een andere kant is, dat in de welzinssector naar mijn mening hier en daar behoorlijk gekapt kan worden, zonder dat het welzinsniveau daar wezenlijk onder hoeft te leiden. Misschien zal men wel, als men van de welzinsvoorzieningen wil profiteren, in dat geval iets meer moeten betalen, een iets grotere afstand moeten overbruggen, iets langer moeten wachten, kortom: er iets meer voor over moeten hebben. Maar is dat, ten opzichte van verantwoordelijke mensen, onverantwoord? Tenslotte geloof ik, dat indien op de welzinssector gekort moet worden, het belangrijk is ten behoeve van nieuw opkomend initiatief, eventueel ten koste van wat reeds bestaat, ruimte open te houden. Zo ergens, dan is de beweging, het zoeken van nieuwe wegen en nieuwe mogelijkheden, in de welzinssector wezenlijk.

In het voorgaande heb ik enkele kernthema's aangegeven die naar mijn mening voor de komende kabinetsperiode belangrijk zijn en het programma daaraan getoetst. Het programma is hiermee op geen stukken na recht gedaan. Er wordt veel meer over het welzinsbeleid gezegd. Te veel om in één artikel te verwerken, dat toch reeds lang is uitgevallen.

W. C. D. Hoogendijk

vervolg van pag. 8

voor de interpretatie, landbouwkundig goed functionerende gebieden. Dat hoeft zeker niet hetzelfde te zijn.

Artikel 6.12

Om veel misverstanden te voorkomen over de vraag wie nu wel en wie nu niet tot sociaal gebonden behoren kan beter gesteld worden: de eigen inwoners, de economisch en anderszins sociaal gebonden. Wat gelukkig in dit artikel niet terugkomt, maar wel in de benadering onder punt f. staat, namelijk de zinsnede „zonodig enigermate in de hoofdkernen geconcentreerd”, kan bij punt f. maar beter geschrapt worden. Zinvol is een toevoeging aan dit artikel waarin een actieve rol van de rijks- en provinciale overheid bepleit wordt.

Artikel 6.13

De formulering van dit artikel doet de vraag rijzen, waardoor de inpoldering van de Markerwaard niet doorgaat. Welke overwegingen liggen daaraan ten grondslag. Is het de planologische afweging, waarbij de huidige waarden van dit gebied de doorslag hebben gegeven, of is het standpunt het gevolg van een rekensom, een financiële noodzaak?

Artikel 6.19

En van de discussiepunten op het gebied van de ruimtelijke ordening is op dit moment het zogenaamde tweesporenbeleid. Daarmee wordt aangegeven, dat als het sectorale beleid (volkshuisvesting etc.) en het facetbeleid (ruimtelijke ordening bijvoorbeeld) zich in een behoorlijke

mate zelfstandig moeten kunnen ontwikkelen over de onderlinge afstemming wettelijke regelingen getroffen moeten worden. In dat verband is een pleiten voor duidelijke horizontale en verticale coördinatie zinvol. Het programma geeft echter in de genoemde discussie pas richting, als men aangeeft dat de coördinatie reeds vroegtijdig in de planprocedure moet plaatsvinden. Dat geldt zowel bij de opstelling, als bij de evaluatie en bijstelling van elk plan op het gebied van de ruimtelijke ordening. Bovendien geldt, dat zowel de sectorale als de factmatige wetgeving van het bovenstaande moeten worden aangepast. Bepaald een aantijging is de zinsnede, dat de rechtsbescherming evenwichtiger moet worden. Men moet dan wel aangeven in welke zin evenwichtigheid ontbreekt. Bovendien mag er over handhaving van het Kroonberoep geen misverstand zijn. De wet AROB toetst alleen de rechtmatigheid, de Kroon daarenboven de rechtmatigheid en de doelmatigheid. Het aantal doelmatigheidsberoepen is volgens een onderzoek in de provincie Zuid-Holland ongeveer 80% van het totaal aantal beroepen. Afschaffing van het Kroonberoep betekent dan ook een onaantastbare beperking in de beroepsmogelijkheden. Bezwaren tegen de huidige, vaak tijdrovende procedures moeten dan ook op andere wijze worden tegengegaan.

Artikel 6.20

Het is onduidelijk, wat bedoeld wordt met een beter wettelijk waarborgen van de uitvoering van provinciale

"Wij hebben het te druk met overleven"

Velen zullen niet beseffen dat mensen alle tijd nodig hebben om in leven te blijven. De meeste groeperingen die onderdrukt of gediscrimineerd worden, hebben doorgaans nog wel tijd om zich te organiseren en de aandacht op hun rampzalige situatie te vestigen. Wanneer je beseft wat de kreet „te druk hebben met overleven” inhoudt, wordt het de hoogste tijd stil te staan bij degenen die zo'n kreet uiten.

Bovenstaande verzuchting is afkomstig van de Indiaanse volkeren. Eeuwenlang zijn zij verdreven van hun grondgebied; beroofd van de natuur, waarmee zij in harmonie leven; uitgeroeid of neergezet in reservaten. Op een internationale conferentie van non-gouvernementele organisaties over discriminatie van autochtone volken in de Amerika's, in 1977, werd de situatie van de inheemse volken als volgt gekarakteriseerd: „Hoewel de situatie per land kan verschillen, zijn de wortels ervan overal eender: gewelddadige kolonisatie om de weg te effenen voor de plundering van het land en de bodemschatten vanwege het handelsbelang en de winstmaximalisatie; eeuwenlange massamoord op miljoenen, en het voortdurend afnemen van hun land, zodat zij niet meer hun grondstoffen kunnen ontwikkelen en in eigen onderhoud kunnen voorzien; de ontzegging van het recht op zelfbeschikking aan autochtone volkeren, waardoor hun traditionele waardensysteem en sociale en culturele patroon verstoord wordt”. Deze onderdrukking duurt nog steeds voort en zal uiteindelijk de autochtone volkeren vernietigen. Tenzij er iets gebeurt.

Bertrand Russell-tribunaal

In Nederland bestond al enige tijd de werkgroep Indianen project, die zich bezighield met voorlichting over de Indiaanse volken. In 1978 kreeg zij het idee een onafhankelijk en internationaal Tribunaal te organiseren over de rechten en de positie van de oorspronkelijke bevolking in geheel Amerika. Uit contacten met Indiaanse organisaties bleek dat deze zo'n tribunaal noodzakelijk en zeer gewenst achten, maar zij konden zelf zo'n tribunaal amper organiseren, omdat zij het te druk hebben met overleven. Na verloop van tijd slaagde men erin het tribunaal als Bertrand Russell-tribunaal, genoemd naar de beroemde filosoof, te organiseren. Al eerder zijn er Bertrand Russell-tribunalen gehouden. Onder andere over de Amerikaanse aanwezigheid en misdaden in Vietnam en de Berufsverbote in Duitsland. Door middel van dit tribunaal wil men de positie van de Indianen aan de mensen duidelijk maken; de misdaden tegen hen gepleegd onder de aandacht brengen van gewone mensen en officiële instanties. Het Russell-tribunaal probeert recht te vinden door in te spelen op het geweten van de aangeklaagden en zo de rechtvaardigheid te dienen. Volgens de Peace Foundation (gesticht door Bertrand Russell) is het geweten de ware bron van het internationaal recht. Door de publiciteit die een tribunaal teweegbrengt, kan men de positie van de Indianen verbeteren. Er is een jury, die de aanklachten zal behandelen. Alle Indiaanse volken kunnen hun klachten voorleggen aan de jury en worden hierdoor erbij betrokken. Zodoende ontstaat er een diversiteit van klachten en cases, nl. het niet-nakomen van verdragen met Indiaanse volken, onvrijwillige sterilisatie, aantasting van cultuur, politieke onderdrukking en meervoudige moord. De jury selecteert uit de klachten 10 cases die representatief zijn voor vele Indiaanse volken en eventueel ook andere

Door Philie Burgers

autochtone volkeren (zoals bijv. de Koerden). De jury wordt daarin bijgestaan door een Raad van Advies, waarin alle politieke groeperingen, ook het CDA, vertegenwoordigd zijn. Het is doorgaans zinloos te praten over moeilijkheden in één Indianenreservaat. Een tribunaal heeft meer kans van slagen wanneer duidelijk wordt dat in alle betrokken landen Indianen nog steeds van hun grondgebied verdreven worden. De jury onderzoekt aan de hand van de cases in hoeverre de mensenrechten en andere rechten t.a.v. de Indianen geschonden worden. Na het horen van getuigen en deskundigen kan de jury uitspraken doen. Straffen opleggen kan zij niet, wel kan zij haar bevindingen voorleggen aan internationale organisaties als de Verenigde Naties en deze aanbevelingen doen. De juryleden dienen onafhankelijk te zijn en uit personen met internationale faam bestaan. Des te meer zeggingskracht hebben hun uitspraken. En des te serieuzer zullen hun uitspraken genomen worden.

Waarom een Tribunaal voor Indianen?

Het uitgangspunt is dat Indianen recht hebben op een eigen taal, een eigen cultuur en eigen grondgebied. Er zou geen Indiaans probleem zijn, wanneer er niet vanuit Europa een enorme expansiedrift zou zijn geweest. Deze koloniatiedrift heeft de Indianen van hun grondgebied verdreven. Het begon met de ontdekking door Columbus van Amerika in 1490. Daarna is men eeuwenlang doorgegaan met grondgebieden te annexeren, Indianen uit te moorden of te verdrijven. Kolonisatie bestaat er nu niet meer. Maar de overgebleven Indianen staan nu bloot aan interne kolonisatie. De gebieden die zij mochten houden (als zijnde onvruchtbaar) blijken rijk te zijn aan grondstoffen. Grondstoffen en energiebronnen zijn een gewild object voor de regeringen van de verschillende landen. Het bezit ervan maakt hen in economisch opzicht minder afhankelijk. Indianen die op dergelijke gebieden leven worden weer verdreven. Zij moeten toezien hoe de natuur weer vernietigd wordt. Voor een volk dat zo vergroeid is met de natuur en daarmee, ook qua cultuur, in harmonie leeft, kan dit een doodsklap betekenen.

Bovendien vormen de aarde en de natuur hun bestaansbasis. Landrechten van autochtone volkeren worden meestal niet erkend, integendeel, geschonden door nationale overheden. Indianen verdrijven van hun gronden betekent niet alleen het ontnemen van hun bestaansbasis, maar ook hen ontwortelen in hun godsdienst en cultuur. In voorgaande decennia heeft men de Indianen geen aparte positie gegund, maar men dwong hen te integreren op politiek, economisch, sociaal en cultureel terrein. De technisch georiënteerde samenleving waarin zij moesten integreren, betekende voor de Indianen algehele vervreemding van hun eigen waarden.

Korte geschiedenis

Toen Columbus Amerika „ontdekte”, vormden de Indianen zelfstandige en politiek onafhankelijke gemeenschappen. De soevereiniteit van deze volken (confederatie van de zes naties) in Noord-Amerika werd eerst erkend door de Republiek der zeven Verenigde Provinciën, Frankrijk en Engeland. Deze landen sloten verdragen met Indiaanse volken. Ook de Verenigde Staten erkenden hun soevereiniteit; er werden tussen 1778 en 1871 een 371 verdragen gesloten met Indiaanse naties. Doorgaans waren dit vredesverdragen, waarbij elke natie het recht op soevereiniteit behield. Deze verdragen zijn éézijdig door de Verenigde Staten verbroken; terwijl het nooit de bedoeling van de Amerikaanse grondwet was dat het Amerikaanse congres de bestuurlijke zaken voor de Indiaanse naties zou regelen. Net zomin als voor buitenlandse mogendheden. Voor de Indianen is het voortdurend schenden van de soevereiniteit en de in die verdragen gegarandeerde rechten (land-, vis- en jachtrechten) dan ook geen intern, maar een internationaal conflict. En daarmee een zaak voor de internationale gemeenschap, aangezien internationale rechtsregels geschonden worden. In landen waar geen onderlinge verdragen gesloten zijn, (met name in Zuid-Amerika) beschouwen de autochtone volken zich als soeverein. Zij zijn altijd soeverein geweest en of de desbetreffende nationale overheden deze soevereiniteit al dan niet erkennen, doet hieraan niets af.

Internationale verantwoordelijkheid

In 1904 erkende het Internationaal Gerechtshof in Den Haag de rechten van autochtone volkeren. Twintig jaren later stemde Nederland (als één der weinige westerse landen) in met de aanspraken van de zes Indiaanse naties op soevereiniteit bij de volkenbond. Schendingen van de verdragen tussen Canadese Indianen en de Britse Kroon vallen onder Britse verantwoordelijkheid. Niet alleen internationaal rechtelijk, ook in economisch en technisch opzicht is de westerse wereld verantwoordelijk voor het lot van de Indianen. Een concreet voorbeeld is Brazilië. De laatste jaren is men daar bezig het Amazone-gebied te ontsluiten. Ten behoeve van de mijnbouwprojecten, de exploitatie van de bodemrijdommen en de verwante economische belangen is het noodzakelijk wegen aan te leggen en de Indiaanse landrechten op te offeren. De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank en de Wereldbank stellen gelden voor dit project beschikbaar. Multinationals varen er wel bij. De Indianen als enigen niet. In Bolivia, waar vele blanke Zuidafrikanen heentrekken (vanwege een eventuele beëindiging van het apartheidregime), hebben de Indianen ook niet veel goeds te verwachten. Deze voorbeelden zijn met talloze andere aan te vullen. Gezien de internationale aspecten van de problematiek is het houden van een internationaal tribunaal over de positie van de Indianen zeer wenselijk. Men kan aan de hand van de geselecteerde, representatieve gevallen signaleren of sprake is van genocide, etnocide en schending van de mensenrechten. Regeringen kunnen hun standpunten bepalen in dit conflict tussen autochtonen en niet-autochtonen. Aandacht voor en solidariteit met deze mensen zouden ertoe kunnen leiden, dat de schendingen van de mensenrechten, van de vis-, land- en jachtrechten (bestaansbasis van een volk) verminderen. Wanneer politici en anderen hiervan bewust worden en alles in het werk stellen om de positie van de Indianen te verbeteren, is er een kans dat de Indianen zich ook met andere zaken

Teken nu in!! PERSONEN EN MOMENTEN uit de geschiedenis van de ARP

Verantwoording
De ARP, waardevol erfgoed

Meer dan 100 jaar...
mr. Aeneas Baron Mackay

mr. L. W. C. Keuchenius
Abraham Kuiper en de anti
revolutionaire Partij
Herman Bavinck, theoloog onder
politici
mr. Theodorus Heemskerck
ds. Aritius Sybrandus Talma
Idenburg – Père noble van de
antirevolutionaire partij

dr. H. Colijn
prof. mr. Anne Anema
dr. J. Schouten, een onverzettelijk
christen politicus

Schouten en Colijn
Pieter Sjoerds Gerbrandy
Bruins Slot, een politicus die van
inzicht durfde veranderen

Honderd jaar ARP en de vrouw I, II
en III
De kleine luiden en hun grote
invloed
Een subjectief portret
De groten en de kleinen in de ARP

Bijlagen

1. Overzicht bestuurssamenstelling ARPpartij per fusiedatum
- 2a. ARP-leden in CDA-Eerste-Kamerfractie per fusiedatum
- 2b. ARP-leden in CDA-Tweede-Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
 - a) 3 april 1979
 - b) 7 april 1979
6. lijst van – alle – anti-revolutionaire bewindslieden
7. lijst van voorzitters AR-Tweede-Kamerfractie
8. Lijst van – alle – anti-revolutionaire Eerste- en Tweede-Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren dr. A. Kuiperstichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Overzicht voorzitters en secretarissen Verband van AR-gemeente- en provinciebestuurders.
14. Register
15. Personalial

BON

ondergetekende:

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

tektent in op de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPpartij”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon naar:
ARP-secretariaat
Antwoordnummer 66
Den Haag
(een postzegel is niet nodig)

kunnen bezighouden dan alleen overleven.

Philie Burgers

Het tribunaal wordt van 24-30 november 1980 in Rotterdam (de Doelen) gehouden. Aangezien de kosten voor de overkomst van de Indianen (getuigen en deskundigen in een case) voor de organisatie zijn, is

elke gift welkom. Steunlid, wel/niet akkoord met het vermelden van naam en functie in steunadvertentie (voor advertentie min. f 25,-).

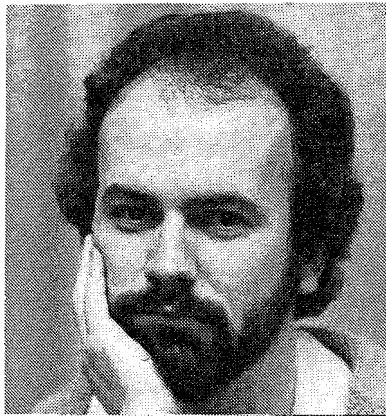
Werkgroep Indianen Project, Bloemgracht 90, Amsterdam, giro 4057800 t.n.v. Russell tribunaal.

UIT DE ARJOS

ONDER DE HAMMER

Arjos en CDJA

Over enkele weken beslist de Arjos over haar toekomst. Vanaf 1977 hebben we veel (volgens sommigen zelf te veel) energie gestoken in de totstandkoming van één christen democratische jongerenorganisatie. Eerdere pogingen om tot vormen van samenwerking te komen mislukten keer op keer. Maar sinds mei 1977 werken Arjos, CHJO en KVPJO samen in de federatie CDJA. Die federatie was – evenals het CDA – vanaf het begin gericht op de groei naar één politieke (jongeren-)organisatie. De ARJOS heeft zichzelf voorwaarden gesteld met betrekking tot de totstandkoming van het CDJA als politieke jongerenorganisatie. Die voorwaarden hadden betrekking op de eenheid van uitgangspunt en politiek beleid en ook op de structuur en het karakter van het CDJA als politieke jongerenorganisatie. De discussies over het uitgangspunt van het CDJA zijn op gang gebracht door het grondslagrapport „Heel maken wat gebroken is”. Daarin hebben wij elkaar

in het CDJA kunnen vinden; de op dit rapport gebaseerde grondslagverklaring maakt deel uit van de fusiestukken. De discussies over het politieke beleid zijn aangekaart door het politiek pamflet „Opdracht in verantwoordelijkheid”; ook dit pamflet is na langdurige, intensieve en niet zelden hevige discussies vastgesteld en maakt eveneens deel uit van de fusiestukken. De statuten, die de structuur en de relatie tot het CDA aangeven, zijn na veel en dikwijls

moeizaam overleg ook afgerond. Naast de politiek inhoudelijke en organisatorische kant hebben we ook geprobeerd om herkenbare Arjossers op belangrijke politieke posten te krijgen. Johan de Leeuw zal in ieder geval tot eind 1982 CDJA-voorzitter zijn en Paul Doop voorzitter van de belangrijkste vaste commissie: de binnenlandse commissie. Verder zijn wij uitstekend vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur (Hajé Waich), het algemeen bestuur en de CDJA-raad (via de provincies) en in alle overige bestuursorganen en commissies.

25 oktober

De Arjosiedervergadering van 25 oktober a.s. zal onder meer op grond van deze gegevens een beslissing moeten nemen. Een beslissing wordt gevraagd over het aangaan van een fusie met de CHJO en KVPJO in het CDJA. Een dergelijke beslissing veronderstelt uiteraard de opheffing van de eigen organisatie. Aan zo'n beslissing worden door onze statuten – terecht – zware eisen gesteld. Het hoofdbestuur heeft – ondanks de weerstand die dat soms bij onze partners in het CDJA opriep – deze bepalingen steeds met grote zorgvuldigheid in acht genomen. Twee statutaire bepalingen zijn voor de opheffing van de Arjos van belang. In de eerste plaats moet een ontbindingsvoorstel 5 maanden van tevoren ter kennis van de leden zijn gebracht. Daaraan is voldaan door de publicatie van alle relevante stukken in Nederlandse Gedachten. De tweede bepaling is dat een besluit over de opheffing van de Arjos door de algemene ledenvergadering moet worden aangenomen met $\frac{3}{4}$ meerderheid; een bepaling die uiteraard ook in acht wordt genomen.

Teleurgesteld

De Arjos beslist op 25 oktober over de totstandkoming van het CDJA. Niet over het CDA. Maar je kunt niet over het CDJA beslissen zonder het CDA en de politiek van het CDA daarbij te betrekken of althans in het achterhoofd te hebben. Wij worden tenslotte de jongerenorganisatie van het CDA. En laten we maar niet proberen het krampachtig te verbergen: vrijwel iedereen – voor- en tegenstanders van de CDJA-fusie – is teleurgesteld in het CDA. Het gaat ook natuurlijk niet om de vraag of we het CDA-beleid voor onze rekening willen nemen. Het gaat erom of we op grond van alle gegevens voldoende perspectief zien in het CDJA als politieke jongerenorganisatie; en voor het overige of we voldoende strijdbaar zijn om – geheel in de Arjostraditie – een kritisch-loyale horzel in de wollige CDA-pels te willen zijn.

Alternatief

De moeiten van diegenen die niet meegaan met of twifelen over de fusie van het CDJA hebben vrijwel uitsluitend te maken met het CDA – soms zelfs met christelijke partijvorming – en minder met het CDJA. De 'afhakkers' zien geen enkel perspectief in het CD(J)A en gaan meestal bij gebrek aan alternatief Goudzwaard achterna de politieke woestijn in. Dat is ontzettend jammer, want het gaat – evenals bij Goudzwaard – om mensen die we niet kunnen missen. Wil het CDJA slagen dan hebben we iedereen nodig. Anderen willen zelf actief meewerken aan een alternatief voor het CDA en zoeken medestanders in bijvoorbeeld „de groep van zeventig”. (Terzijde: een groep, die via de

nieuwsmedia laat weten contacten te (willen) hebben met de Arjos; maar wij moeten het eerste bericht nog ontvangen). Naar mijn indruk zijn dit soort alternatieven evenals dat van de EPV heilloos. Voor de oprichting van een kanshebbende politieke partij zijn goede bedoelingen alleen niet genoeg. Er is meer nodig: deskundigheid, een goed inzicht in samenlevingsvraagstukken, de bereidheid om verantwoordelijkheid te dragen en mensen die door hun gebreken politieke inzicht en visie werkkracht kunnen uitoefenen. Wanneer een partij daaraan niet voldoet is zij gedoemd tot getuigenispolitiek. Hetgeen overigens een legitieme keuze kan zijn. Maar een echt politiek alternatief voor het CDA zie ik niet.

Keuze

Voor 25 oktober zal iedereen alles op een rij moeten zetten en tot een keuze komen. De keuze van (de meerderheid van) het bestuur is duidelijk. Wij kiezen voor het CDJA. Dat betekent niet dat die keuze geen pijn doet. Pijn om het verlies van een club waarin je je thuis voelt. Wie heeft dat niet? Maar het gaat uiteindelijk niet om het behoud van een club maar om een politieke keuze.

Klaas de Vries

De aankondiging voor de ARJOS-ledenvergadering van 25 oktober a.s. staat op pagina 6

Arjos en CD(J)A-fusie: Gaan de optimisten door en haken de pessimisten af?

Vrijdag 19 september jl. kwamen zo'n 30 Arjossers bijeen in een klein zaaltje van het Jaarbeurs congrescentrum. Voor het merendeel waren het Arjossers die steeds meer moeite hebben gekregen met het CDA en daaraan de conclusie hebben verbonden niet mee te gaan met de fusie. Mensen die dus afhaken.

Waarom?

Het dagelijks bestuur had deze vergadering belegd om samen met de mensen die al besloten hebben niet in het CDA/CDJA over te gaan en degenen die hierover nog twifelen de beweegredenen en perspectieven op een rijtje te zetten. Het d.b. had met deze vergadering niet de bedoeling om hen te overreden alsnog mee te gaan, maar om recht te doen aan de vaak zeer grote inzet die deze mensen betoond hebben en de motieven die in de discussie over de fusie opduiken.

Arjos-lijn

Arjos-voorzitter Klaas de Vries opende de discussie met een uitleg over de Arjoslijn inzake de fusie. Het is een kritische koers geweest, maar gericht op de fusie en gesteund door het Arjosbestuur, Arjosraad en ledenvergadering. Klaas hoopte dan ook dat zoveel mogelijk Arjosleden meegaan naar het CDJA en CDA

Teleurgesteld in het CDA

Na enige aarzeling begon de discussie. Voor- en tegenstanders van de fusie vroegen het woord. Opvallend was dat beide groepen het over één punt eens waren: men is teleurgesteld in het CDA-beleid. De afhakkers verwachten dat in de toekomst hierin

geen verbetering zal komen en vertrekken. Zij achten het vruchteloos om door te gaan in het CDA om dan als dissident aan de schandpaal te worden genageld. De volhouders daarentegen spreken voortdurend over het gevecht dat ze aan willen gaan om het beleid ten goede te keren. Zij achten dit mogelijk en voeren de ARP in de zestiger jaren als bewijs aan. Toen voerde de ARP een rechts beleid en waren er velen die de partij verlieten en hun heil ergens anders zochten (bijv. in de PPR). Echter de blijvers gingen het gevecht aan en brachten veel verandering ten goede. De afhakkers en volhouders zijn het dus eens over de bezwaren tegen het CDA. Beide groepen vrezen dan ook dat het CDA weinig jongeren zal aantrekken en zo een vergrijsde partij zal worden. Een ander punt van overeenkomst tussen beide groepen is het gebrek aan enthousiasme. Eén van de aanwezigen drukte het als volgt uit: „Ik moet de eerste Arjosser nog tegenkomen die enthousiast het CDA/CDJA ingaat en de eerste Arjosser die enthousiast de ARP/Arjos verlaat.

Volhouders

Degenen die meegaan in het CDJA hebben soms verschillende motieven, maar algemeen heerst een strijd mentaliteit. Men wil er hard tegenaan om iets goeds van het CDA te maken. Doorgaans vindt men ook dat niet mee doen ernstige gevolgen heeft. Anderen spreken uit dat je je als christen niet afzijdig mag houden, maar een keuze moet maken, vooral in een tijd met problemen die schreeuwen om een daadwerkelijke oplossing. Maar zoals reeds is geschreven willen de volhouders een strijd voeren. Sommigen weten al hoe die strijd gevoerd moet worden:

- het CDJA dient zich harder op te stellen
- de achterban dient gepolitiseerd te

worden

- jongeren moeten veel functies in het CDA gaan bezetten.

Afhakkers

Ook bij de afhakkers heersen verschillende motieven, maar dan om niet lid te worden van het CDA. Velen blijven geloven in een evangelische radicale politiek en kunnen zich best verwant voelen met sommige mensen in het CDA. Het gaat echter in de politiek om de uitkomst. En wat uit het CDA komt onder de naam christelijk achten zij van twijfelachtige inhoud waar ze niet achter kunnen staan, willen ze voor zichzelf waarachtig blijven. Anderen wensen niet mee te gaan omdat ze het gevoel hebben dat de ARP en Arjos een soort alibi in het CDA vormen voor een rechtse politiek. Sommigen zijn niet alleen landelijk in het CDA teleurgesteld maar ook plaatselijk, waar in hun ogen maar al te vaak een conservatief beleid met een vroom sausje gevoerd wordt. Er zijn ook mensen die niet meer in christelijke partijvorming geloven. Volgens hen wordt er nu in de kerk niet over maatschappelijke vraagstukken nagedacht. Als je dat wilt dan moet je naar een christelijke partij. Dan krijg je echter zo'n verscheidenheid aan meningen dat er nooit een goede politiek gevoerd kan worden. Zij wensen dan ook dat wel in de kerk gediscussieerd wordt over politieke doelstellingen en dat je daarna een partij kiest waar je het met het politieke beleid eens bent.

Kamerleden gezocht

Uiteraard werd ook gespeculeerd over een eventuele nieuwe partij naast het CDA. Deze partij moet een bundeling zijn van alle krachten die geloven in een evangelische radicale politiek. Zo'n partij behoeft geen splinterpartij te zijn. Het zou van een goede strategie getuigen als men van tevoren uitsprak

dat het een grote partij wordt en zo iedereen mobiliseert om er hard tegen aan te gaan. Sommigen achten het van wezenlijk belang dat zittende Kamerleden zich met de nieuwe partij verbinden. Niemand heeft zich nog aangediend en dus is het niet realistisch om over een nieuwe partij te spreken. Hier werd door anderen tegen ingebracht dat ook niet-Kamerleden bij een groot aantal mensen vertrouwen kunnen wekken.

Wel of geen opheffing

De tongen kwamen helemaal los toen gesproken werd over het politieke effect als de Arjos zou besluiten zich niet op te heffen en dus niet in het CDJA zou over gaan. Het dagelijks bestuur staat echter achter de koers naar de fusie en kon het daarom niet eens zijn met degenen die tegen de

fusie willen stemmen en die speculeren over een nieuwe partij. Toch liet Klaas de Vries zich ontglippen dat aan de eis die de Arjos altijd aan het CDA heeft gesteld niet is voldaan. Die eis is dat er overeenstemming dient te bestaan over uitgangspunt, program en beleid.

Vrijheid

Ieder Arjoslid staat het op de laatste Arjosiedervergadering vrij of hij/zij voor dan wel tegen de fusie stemt. Zijn stem is van groot belang, of hij/zij nu voor of tegen stemt. Het is dan ook te hopen, dat ontzettend veel Arjossers zich op 25 oktober naar het F.C. de Bruyneluceum te Utrecht zullen begeven zodat de Arjos in een zo groot mogelijke samenstelling over haar toekomst kan beslissen.

Douwe Hessel de Witte, lid Arjos-redactiecommissie.

Reaktie op reakties

Gezien de reakties van o.a. Rolf, Ko en Aart (NG 6-9) op mijn artikel, zo u wilt testament, lijkt de discussie toch op gang te komen, zij het ietwat laat. De reakties gelezen hebbende, de serieuze, denk ik dat ik enige opmerkingen ter verduidelijking of ter verantwoording schuldig ben.

Volgens Rolf en Ko kijk ik te veel naar het verleden bij het maken van mijn politieke keus i.p.v. mij met enige verwachting op de toekomst te richten. Maar hoe kan ik nou verwachtingen voor de toekomst van een politieke groep hebben als ik niet in het verleden en heden ontwikkelingen ontdek die grond geven aan hoop voor de toekomst? Met name kijk op de toekomst van een starre politieke partij bestaat niet zonder kijk op heden en verleden van die partij. Ko verwijt mij de politieke situatie in Latijns-Amerika toe te passen op de Nederlandse politiek. Hij draait door dit te beweren de zaken grandioos om. Want ik verwijt juist de Arjos de Latijns-Amerikaanse christenen, hun politieke visie, te gebruiken als argument voor Nederlandse christelijke partij vorming. Ik steide juist dat een dergelijk vergelijken van Latijns-Amerika en Nederland absurd en onzinnig is.

door Piet van der Ploeg

Machtsvraag

De machtsvraag behandelde ik in mijn artikel niet. Ko merkt dat terecht op. Hij weet dat in tegenstelling tot het Romeinse Rijk en Latijns-Amerika hier-en-nu de Christenen de macht hebben. Rolf zegt daarom, om die macht, in eerste instantie bij het CDA aan te kloppen. Uit deze opmerkingen van Ko en Rolf (en volgens Rolf ook van Aart) proef ik een wat onkritische houding i.o.v. het begrip macht. Te snel en ondoordacht koppelen wij op deze wijze de naam, de titel, de pretentie 'christen' of 'christelijk' aan 'macht'. We moeten naar mijn idee veel voorzichtiger zijn met de koppeling. Immers macht kan in de huidige situatie niet bestaan zonder geweld, wie hier-en-nu macht uitoefent heeft daar voor minstens instrumenten als de Mobiele Eenheid, het leger, de kernwapens en de wapens überhaupt, nodig. Mogen wij het christendom koppelen aan macht waarvan we weten dat ze 'haaks op christelijke noties staande' middelen nodig heeft om macht te blijven?

Vervolg op pag. 12.

Integratie vrouwen in het CDA eerste taak CDA- Vrouwenberaad

AR vrouwencomité vergadert voor de laatste maal

Vooruitlopend op de gebeurtenissen in de partij hield het ARVC haar laatste vergadering te Utrecht op 20 september jl. Hoewel een behoorlijk deel van de dag gevuld was door verhalen en vragen rond Kopenhagen, stond de dag in zijn geheel te veel in het teken van afscheid nemen om de vergadering een normale politieke bijeenkomst te kunnen noemen.

Allereerst was daar de wat ongewone, maar zeer gewaardeerde belangstelling van het partijbestuur, blijkend uit de aanwezigheid van de heer Krol, die direct na opening en enkele mededelingen, het woord kreeg.

De heer Krol benadrukte het op eigen wijze aanwezig zijn van het ARVC in de partij, haar meedenken in het politieke gebeuren binnen de ARP, vanuit eigen wensen en ideeën, de niet altijd slimme

maar wel spontane wijze waarop dit gebeurde, waardoor het al te formele karakter van vergaderingen doorbroken werd. Hij herinnerde aan het grote accent dat de structuren tot het laatste toe hadden gekregen in het denken over het toekomstig functioneren binnen CDA-verband. Van wezenlijk belang dan structuren achtte hij de aanwezigheid van kanalen van bestuur naar vrouwen en van vrouwen naar het bestuur. De aanwezigen werden opgeroepen met groot enthousiasme hun werk voort te zetten binnen het CDA. Op grond van hetgeen bereikt is is het een plicht van allen er tenminste een paar jaar flink tegenaan te gaan, aldus de heer Krol. Een handdruk voor de presidente symboliseerde de dank van het partijbestuur aan het ARVC. Na het huishoudelijk gedeelte waarin uitvoerig stilgestaan werd bij het CDA-Vrouwenberaad (waarvan het dagelijks bestuurslid mevr. N. Zuidema-van Dijk de secretaris wordt) werd de vergadering voortgezet met een drietal inleidingen met thema: „Kopenhagen, wat nu...?” Drie sprekers, t.w. mevr. Evenhuis- van

Essen (Kamerlid), die deel uitmaakte van de Nederlandse delegatie, mevr. May-Weggen (lid Europese Parlement), die deel uitmaakte van de delegatie van de Europese Gemeenschap (de EG bezit de status van waarnemer bij de VN) en mevr. Kakes-Veen die voor de NCVB deelnam aan het Forum in Kopenhagen, schetsten iets van de sfeer van hun werkzaamheden op deze mondiale vrouwenconferentie. Mevrouw Evenhuis ging in op de politieke aspecten van de conferentie en stelde dat het niet deelnemen aan de stemming met betrekking tot het 'Actieplan' een zware politieke beslissing was. Je komt als het ware met lege handen weer thuis. Mevrouw May zei in haar inleiding dat onder andere contact met vrouwen van de Lomé-landen één van de belangrijkste doelstellingen was, om op deze wijze informatie over de positie van de vrouw aldaar te verkrijgen. Een groot deel van de plenaire discussie werd gewijd aan de positie van de vrouw in de derde wereld. De problemen zijn daar anders en groter. Vrouwen uit deze landen strijden met name voor verbetering van de primaire levensbehoeften. Mevr. Kakes merkte hierbij op dat deze vrouwen de strijd van Westerse vrouwen veelal als 'empty talk', een luxe beschouwen. De inbreng van vrouwen uit de derde

De aanwezige ARVC leden voor een laatste "portret" bij elkaar. Links naast de presidente, mevrouw Westhoff (met cadeau) staat de oud-presidente mevrouw Diemer-Lindeboom. foto Nick Morelis

wereld was in de 'workshops op het Forum zeer groot, aldus mevrouw Kakes. Op de vraag of het zinvol zou zijn over 5 jaar weer een mondiale vrouwenconferentie te houden antwoordde mevr. Kakes dat zij dit wenselijk vond, echter de voorbereiding zou beter kunnen, bijvoorbeeld door middel van voorbereidende regionale conferenties. Mevr. Evenhuis benadrukte dat het zeer goed is om met vrouwen uit naties over de gehele wereld geconfronteerd te worden. Na de discussie werd de vergadering op wat informelere wijze voortgezet. De voorzitter, mevr. Westhoff-Hubée sprak een dankwoord

uit. Zij stelde dat het vrouwencomité zich nog niet overbodig heeft gemaakt. Er ligt nog een aantal taken te wachten. De belangrijkste doelstelling zo zei zij, is het bevorderen van integratie van vrouwen in de partij, daaraan ontleent een vrouwenorganisatie haar bestaansrecht. Samen verantwoordelijk, ook wat betreft de vrouwenorganisatie in het CDA. Mevr. Bot bedankte namens het ARVC de voorzitter voor haar bereidheid en trouw. Na een aantal ludieke bijdragen van ARVC-leden werd de vergadering om 16.00 uur beëindigd.

Vervolg van pag. 11

Bovendien weten we dat indien we christendom en haar theologie verbinden aan wat voor vorm van macht dan ook, dat ze snel het instrument ter verdediging van de aan haar gekoppelde macht wordt. Het christendom vervalt automatisch tot ideologie wanneer ze een band heeft met macht, de geschiedenis leert dat ze daar een handje van heeft. Ik denk dat we wel macht mogen zoeken of hebben om de maatschappij te verbeteren maar ik ben er huiverig voor dit te doen met de C in het vaandel. Volgens mij is dit één van de meest zwaarwegende argumenten tegen christelijke partij vorming c.q. machtsvorming. Ko vindt dat politiek gezien „de vraag in Nederland (is) of er in het CDA geknokt kan worden” en dat andere partijen „clubs van gelijkgezinden (zijn) die zo klein zijn dat het praatclubs blijven”. Dit is werkelijk absurd! Ko suggereert hier mee dat partijen en organisaties buiten Ko's Arjos of Ceja, geen politiek knokwerk verrichten. Hij weet dondersgoed dat de maatschappijvernieuwende politiek begint bij de oppositie van een groot deel van het volk via allerlei partijtjes en acties, vele stromingen en organisaties. De vraag in ons land is heus niet hoe de studentikose jongerenorganisatie van de centrum partij zich roert, de basis van verzet tegen de verrechtsing o.a. van het CDA, ligt veel breder.

Aart weet dat ik vertrek vanwege de stroefheid in het CDA, hij weet ook waar die stroefheid vandaan komt: „Christenen zitten aan de rijke bovenkant van de samenleving”. Veel analyse en studie is niet nodig om er achter te komen dat die stroefheid blijft zolang het CDA bestaat uit die „rijke christenen”. Een minderheid van goedbedoelende CDA-ers met wie het waard is in gesprek te blijven hebben m.i. geen wezenlijke invloed op het ware karakter van het CDA, ze verbloemt het slechts. Aart staat sceptisch tegenover revolutionair élan, wijzend op Iran en de krakers. Andere voorbeelden waarbij revolutionair élan wel de goede uitwerking had bijv. in Nicaragua, vergeet hij zeker. Trouwens ik sprak toch niet, zoals Aart schijnbaar denkt, over revolutionair élan zonder analyse en organisatie? En dan nog iets: bekijk het CD(J)A eens in dit licht, alleen organisatie zonder analyse en revolutionair élan is ook uiterst karig. Ook Aart veronderstelt net als Ko dat ik

nergens anders terecht zou kunnen dan in het CDJA in de politiek. Versplintering en verindividualisering zouden tot apathie leiden, maar er zijn meer organisaties waar politiek geknokt wordt dan Arjos en CDJA. Volgens Aart en Rolf moet je je bij je traditie aansluiten om in de politiek te handelen. Afgezien van de vraag of dat waar is, vraag ik me af: wat is mijn traditie? Is dat de politieke voorkeur van mijn vader, de politieke stellingname van mijn kerk, de keus van mijn moeder, van mij opa wellicht? Die traditie heeft zoveel uitgangen dat ik eventueel wel bij de VVD of de CPN te recht zou kunnen zonder te breken met mijn traditie. In Rolf en Aart zijn visie zou een dochter uit een VVD-nest in de JOVD haar socialistische idealen moeten waarmaken om bij haar traditie aansluitend politiek bezig te zijn.

Woord en daad

Volgens Rolf vertroebel ik ongewild de discussie met mijn visie op woord=daad. De visie die ik ten aanzien van dabar weergaf is de visie van de moderne theologen. Werkt die visie vertroebelend in de Arjos dan wordt mijn mening bevestigd dat de taal van de moderne theologie niet echt past in de Arjos, niet echt leeft. Gebruik of misbruik die taal dan ook niet als je die taal op andere punten voor je argumentatie nodig hebt en daartoe aanpast!

Rolf noemt drie aspecten die christelijke politiek zouden moeten onderscheiden van liberale en socialistische politiek, waaraan christelijke politiek dan ook haar bestaansrecht moet hechten. Afgezien van het feit dat geen enkele van de aspecten een werkelijke eigenschap vormt van het CDA-hoeveel Lubbers er ook over schrijft-, is het twijfelachtig omwille van die aspecten als christenen van allerlei gezindten bij elkaar te kruipen. Is het niet veel logischer een politieke partij met je eigen woord=daad karakter te kiezen en daarin de drie aspecten gestalte trachten te geven? Totzover een opmerkingsgewijze beantwoording van de reacties. Tenslotte wil ik er nog even op wijzen dat schrijver dezes lid is van de redactie en dat het dus onbegrijpelijk of zelfs onmogelijk is een redactioneel commentaar aan mijn nonsens te wijden.

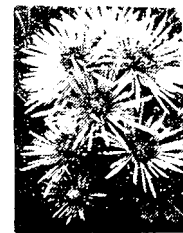
Piet van der Ploeg
lid redactie Arjos

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2, Postbus 26, De Lier (Z.-H.), Holland.
tel. 01745-4244*, telex 32723 Fides NL

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

W G

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

36 jaargang nr. 40 4 oktober 1980

Teken nu in!

Op de foto hiernaast ziet u het boek *Personen en Momenten* uit de geschiedenis van de ARP. Op dit boek kunt u reeds intekenen. Zie hiervoor de bon op de laatste pagina. Zaterdag jl. op de partijraad werd het eerste exemplaar door H. Algra, erelid van de ARP, aangeboden aan drs. P. Bukman, de toekomstige voorzitter van het CDA.

Jaarverslag

In dit laatste nummer van *Nederlandse Gedachten* vindt u het jaarverslag 1980 van de ARP op de laatste vijf pagina's van dit blad.

Christen-democratische idealen in de wereld

Bij het afscheid van de ARP past het om in dankbaarheid achterom te kijken naar meer dan 100 jaar dienstbaarheid aan de Nederlandse politiek, maar het is even hard nodig om vooruit te kijken: Wat kan het CDA betekenen voor de Nederlandse politiek – en vooral – wat kan het betekenen voor het uitdragen van Christen-Democratische idealen in de Wereld. Daarover met name wil ik het in dit slotwoord met U hebben.

Over 14 dagen hebben wij – naar ik verwacht – één Christen-Democratische partij. Nog voordien zal de CDA-fractie in de Tweede Kamer een oordeel geven over de plannen voor regeringsbeleid in 1981 in het licht van een politiek voor de jaren 80. Wat verwachten wij van die partij en van die fractie? Wij laten een partij los – en wij hebben al eerder een fractie losgelaten – die meer dan een eeuw onze meningen heeft gevormd en heeft uitgedragen over en in de Nederlandse politiek.

Een Nederlandse partij

Ik sluit me aan bij alle woorden van waardering en dankbaarheid die daarover bij het eeuwfeest van de partij en vandaag zijn gesproken. Tegelijkertijd constateer ik dat de ARP in zijn 100-jarig bestaan wel erg een produkt van en vóór de Nederlandse politiek is geweest en gebleven. Natuurlijk waren onze beginselen een „Woord voor de Wereld”. Zeker hebben onze politieke leiders een levendige belangstelling getoond voor

ontwikkelingen in het buitenland: Groen van Prinsterer baseerde zijn Anti-revolutionair denken op zijn analyse van de geestelijke en politieke ontwikkelingen in het Europa van de vorige eeuw. Abraham Kuyper schreef talloze driestarrten in de Standaard over de politieke verhoudingen tussen de West-Europese Staten, vooral vóór en tijdens de Eerste Wereldoorlog. Colijn was een uitgesproken Volkenbondsmans en kenner van internationale verhoudingen, al heeft hij dat nauwelijks kunnen vertalen in de Nederlands-economische politiek van de crisisjaren. Bruins Slot schreef in „Bezinning en Uitzicht” een principiële fundering voor een op Europa en op de Wereld gerichte Christelijke politiek, in een tijd waarin „God, Nederland en Oranje” een ook geografisch gesloten begrip was. Berghuis tenslotte, was een praktizerend Europeaan, die in de Raad van Europa zijn vrienden in de Europese Christen Democratie ontdekte.

Internationale oriëntatie

Kan men zeggen dat deze internationale oriëntatie van een groot aantal van onze politieke leiders – ik heb Jan Schouten overgeslagen, zonder hem daarom overigens minder te waarderen – nu ook is doorgedrongen in brede lagen van de partij? Ik geloof het niet. In de 7 jaren

door drs. J. de Koning

dat ik lid ben geweest van het Europees Parlement heb ik precies éénmaal een hele avond voor een kiesvereniging over Europese politiek mogen spreken: de kiesvereniging Vlaardingen kan hiervoor niet genoeg geprezen worden. In alle honderden andere spreekbeurten was 5 à 10 minuten Europa goed en wel, maar verder diende de Vaderlandse politiek toch wel centraal te staan. Ik hoop dat het mijn latere, direkt gekozen, collega's beter zal gaan, doch zeker daarvan ben ik allerminst.

Het constateren van een beperkte belangstelling binnen de ARP voor internationaal beleid, en zeker voor de eigen rol daarin, betekent overigens niet zonder meer een verwijt. Van een partij van „kleine luyden” kon men nauwelijks verwachten dat men ver buiten het eigen erf zou kijken en het was al dapper van Groen van Prinsterer, Kuyper en Colijn, dat zij desondanks schreven over buitenlandse politiek, zij het veelal ter adstructie van de eigen antirevolutionaire inzichten.

Na de oorlog domineerde de Indië-kwestie. Voor vrijwel alle Nederlandse partijen, maar zeker voor de ARP geldt dat zij misleid werden door de vanzelfsprekende projectie van het landsverraderlijk Mussert-Hitler schema op de Soekarno-Japan relatie. Het heeft ons jaren gekost om er achter

Van de voorzitter van de redactiecommissie

Het is de laatste keer dat *Nederlandse Gedachten* verschijnt. Bij die gelegenheid wil ik namens de redactiecommissie alle lezers bedanken. We hebben veel kritiek gehad, maar die kritiek was van zoveel verschillende kanten afkomstig, dat we ons met de hoop vleien dat we iedereen in gelijke mate onlustgevoelens bezorgd hebben. We zagen *Nederlandse Gedachten* in de eerste plaats als een blad waarin de partijleden met elkaar van gedachten konden wisselen. Dat is in belangrijke mate gelukt en de vonken sloegen er soms van af. De nummers van de laatste weken zijn daar een goed voorbeeld van. Maar ook de rubriek „ingezonden brieven” heeft van die gedachtenwisseling getuigenis afgelegd. Zonder een uiterst kritisch lezerspubliek was dat niet gelukt. De leden van de redactie-commissie hebben mij uitdrukkelijk verboden hen publiekelijk te bedanken. Ik doe het toch. Het was een fijne club, met toegewijde mensen, begiftigd met een verfrissend gevoel voor humor. Hartelijk dank Truus, Philie, Ger, Herman, Wim, Kees en niet in de laatste plaats Cor van Santen, die de laatste maanden naast zijn gewone werkzaamheden op het partijbureau, de uitgave van *Nederlandse Gedachten* puntgaaf heeft verzorgd.

prof. mr. Peter H. Kooijmans

Minister de Koning op de partijraad tijdens het uitspreken van zijn slotrede

te komen dat dat schema niet klopte en het heeft Bruins Slot, die daar als eerste politiek verantwoordelijke achterkwam, toen de kop gekost; achteraf – maar dat is makkelijk praten – ten onrechte!

Relatie Oost-West

Nederland heeft zich in de na-oorlogse jaren gemakkelijk gevoegd in het Oost-West schema. Ons land was en is ervan overtuigd dat alleen in NAVO-verband de verdediging en de veiligheid van Nederland is gegarandeerd.

Toch bekruipt ons gaandeweg enige aarzeling:

– is dit niveau van bewapening nog functioneel? Dient het het doel van de „vredesgarantie door afschrikking”, of is het het begin van wederzijdse suprematie-verlangens die onontkoombaar leiden tot het einde. – of wordt het tijd om desnoods eenzijdige stappen te ondernemen ondanks het risico dat die door de tegenpartij kunnen worden uitgelegd als tekenen van machteloosheid en hulpeloosheid?

Voor dit levensgrote dilemma zullen wij – ook in het CDA – in de komende jaren telkens weer komen te staan. Velen onder ons hebben al definitief positie gekozen in dit delemma, vaak op zeer principiële gronden. Veel ruimte voor gesprek tussen aanhangers van beide standpunten lijkt er – ook in onze kring –, niet meer te zijn.

Het CDA zal zijn karakter als christelijke partij moeten bewijzen door die ruimte wél te scheppen en het gesprek nooit te laten verstarren onder dreiging van een uit elkaar gaan. Het CDA zal zijn karakter als christelijke politieke partij ook moeten bewijzen door het gesprek niet alleen maar principieel én emotioneel te voeren, maar ook principieel én rationeel. Te gemakkelijk verwarren wij onder ons

soms principes met emoties en andersom. Te gemakkelijk denken wij ook dat het belangrijkste is wat er in Nederland gebeurt. „Te beginnen in Nederland” heeft echter alleen zin als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat er elders ook wat op volgt dat tot het beoogde doel leidt. Zo niet, dan moet men elders beginnen.

Relatie Noord-Zuid

Ook het tweede levensgrote vraagstuk in deze wereld – de Noord-Zuid verhouding – vraagt om een principiële benadering en een zakelijke analyse van problemen en hun oplossingen. Het is principieel onaanvaardbaar dat naast onze welvarende samenleving 800 miljoen mensen leven in bittere armoede, op de grens van leven en dood. 800 miljoen mensen die leven op of onder de minimum-lijn van $\pm f 125,-$ per hoofd per jaar. (Om de gedachten te bepalen: onze welvaart bedraagt $f 12000,-$ per hoofd per jaar!). Maar tegelijkertijd met het vaststellen van de onaanvaardbaarheid van zulke schrijnende verschillen en van zo massale armoede, moeten we erkennen dat het buitengewoon moeilijk is om oplossingen te vinden.

De armen in deze wereld zijn maar al te vaak gevangen in de vicieuze cirkel van de armoede. Zij zijn straatarm, dus zijn ze slecht gevoed, slecht behuist, ongezond en ongeletterd; dus zijn ze niet in staat een beter inkomen te verwerven en blijven ze straatarm. Het blijkt uiterst moeilijk mensen binnen die vicieuze cirkel te bereiken, laat staan die te doorbreken. Gevoelens van solidariteit om te zetten in effectieve hulp is een opgave die we nog geenszins beheersen. Overigens zijn we er niet met het helpen van arme mensen. De kern van de onrechtvaardige Noord-Zuid-verhouding ligt dieper en is daardoor

Vervolg op pag. 2

DEZE WEEK IN NG:

In Ogenschouw	pagina 2
Veerman over de fusie	pagina 3
Verslag partijraad	pagina 4 en 5
Rede partijvoorzitter Puchinger over Kuyper en de VU Oostlander	pagina 9
over de fusie	pagina 8
Rede de Gaay Fortman	pagina 7
Reaktie van Goudzwaard	pagina 11
Jaarverslag	pagina 19-23

Een nieuwe opdracht

„Een historische gebeurtenis”, noemden vele media het gebeuren van afgelopen zaterdag, waarbij de honderd-en-een-jarige Antirevolutionaire Partij, de oudste politieke partij van Nederland, zichzelf ophef. Een historische gebeurtenis, zakeer, maar dit gebeuren vond toch met een zekere nuchterheid plaats. Weemoed was niet geheel afwezig, maar, aldus voorzitter Hans de Boer, „de antirevolutionaire partij gaat niet jankend ten onder.” Wij aanvaarden een nieuwe uitdaging en opdracht. De anti's gaan blijmoedig het CDA binnen. Nuchtere woorden, onderschreven door bijna 95% van de stemgerechtigden binnen de partij. Blijmoedig het CDA binnen! Maar blijmoedigheid sluit vastberadenheid niet uit. En ook van die vastberadenheid werd afgelopen zaterdag blijk gegeven. Wij gaan als anti's het CDA binnen, als anti's die het onszelf de afgelopen jaren binnen de eigen partij niet gemakkelijk gemaakt

hebben en van wie derhalve niet verwacht kan worden dat zij het het CDA gemakkelijk zullen maken.

Stijl

Dat betekent niet dat zou moeten worden verwacht dat het CDA zich tot een vergrote ARP zou moeten of kunnen ontwikkelen. Terecht heeft voorzitter De Boer tegen die pretentie gewaarschuwd, even terecht eraan toevoegend dat het evenmin voor de hand ligt dat het CDA zich tot een vergrote KVP zou ontpoppen. Binnen het organisatorisch hecht doortimmerde huis van het CDA zullen de verschillende componenten van het CDA elkaar nu ontmoeten en moeten trachten met begrip voor elkaars stijl maar zonder wegcijfering van de eigen stijl een nieuwe stijl te ontwikkelen. Iets van de hoekige stijl van de antirevolutionaire partij, waarbij men elkaar soms ongenadig de spiegel voorhoudt, zal ook in dat CDA

herkenbaar moeten zijn. Zoals wij van onze kant bereid zullen moeten zijn de stijl van de andere componenten te aanvaarden en te waarderen.

Bagage

Belangrijker dan de stijl is echter de politieke bagage. Voortdurend terugkoppelend naar uitgangspunten en politieke overtuiging zal een politiek beleid moeten worden uitgestippeld, berustend op heldere en duidelijke concepties. Daaraan heeft het de laatste jaren, mede door de tijdverslindende organisatorische discussies te veel ontbroken. Het gevolg is geweest dat er teveel op actuele problemen moest worden ingestoken, zonder dat dit geschiedde vanuit een alomvattende visie op de huidige samenleving. Om het maar eens ouderwets uit te drukken: waar in de eerste plaats behoefte aan bestaat is een christen-democratische staatkunde. We hoeven daarbij heus niet te denken aan een trots gebouw van eeuwige beginselen dat de stormen kan doorstaan. Maar het is bijvoorbeeld bepaald geen overbodige luxe ons eens te bezinnen op de taak van de overheid in een samenleving die op belangrijke punten wezenlijk is veranderd, en vanuit deze visie op de overheid politieke beleidslijnen te ontwikkelen die allemaal stoelen op diezelfde centrale visie. Doen we dat niet, dan is het gevaar niet denkbeeldig dat onze politiek meer berust op emotie dan op visie. Dat is

iets wat we ook onszelf moeten voorhouden. We hebben ons altijd beroepen op onze beginselvastheid, maar het was toch maar tot de antirevolutionaire partijraad dat minister de Koning in zijn slottoespraak zei, sprekend over het veiligheidsbeleid, dat het CDA zijn christen-democratisch karakter moet trachten te bewijzen door niet alleen emotioneel en theoretisch, maar ook rationeel over dat veiligheidsbeleid te gaan praten. „Principes en emoties zijn te vaak verward in onze kring”.

Studie

Beginselen, grondslag, politieke overtuiging, dat is allemaal mooi en nodig, maar je kunt er niet zomaar mee in het politieke veld springen. Er ligt nog wat tussen. Voor het opvullen van dat tussenveld beschikken we over de diensten die het nieuwe wetenschappelijk instituut van het CDA kan bieden. Dat instituut zou het wel eens heel druk kunnen krijgen. We spreken graag over het spanningsveld tussen christelijk-politieke overtuiging en werkelijkheid. We maken dat spanningsveld onbegaanbaar als we nalaten het eerst in kaart te brengen. Dat in kaart brengen is geen afstandelijke, koel-rationele aangelegenheid. Daarbij speelt het uitgangspunt een uiterst belangrijke rol en dat uitgangspunt moet ons scherpe ogen geven. Het is zoals professor De Gaay Fortman zei afgelopen zaterdag:

„Juist christenen zouden, vanwege hun overtuigd zijn van de onvolkomenheden van de samenleving, de eersten moeten zijn die de knelpunten van die samenleving, het in de knel raken van onze medemensen, ontdekken.” Het studeren vanuit het uitgangspunt (beginsel, zeiden we vroeger) is niet het minst kenmerkende trekje van de ARP geweest. Laten we dat trekje maar in het CDA inbrengen. Zo kan het CDA ons krijgen: hoekig, beginselvast, soms drammerig vanuit datzelfde beginsel, emotioneel, gewend elkaar de waarheid te zeggen, loyaal. Ja, ook dat laatste. Het zit ons niet lekker dat een aantal mensen, die in onze partij een niet geringe staat van dienst hebben, de overstap niet hebben kunnen meemaken. Het zit ons niet lekker omdat we, ook als we het niet met ze eens zijn, er diep van overtuigd zijn dat we ze niet kunnen missen. Wij zijn ze niet liever kwijt dan rijk, wij zijn ze liever rijk dan kwijt. En daarom zullen we alles moeten doen om ze terug te winnen. Liever een partij die lijkt op een kolkende zee dan één die lijkt op een rustig binnenwater. We hopen dat het CDA die inbreng op prijs stelt. Wij zullen ook ons voordeel kunnen doen met de inbreng van de andere componenten. Een nieuwe uitdaging, een nieuwe opdracht, zei voorzitter De Boer. Laten we de mouwen maar opstropen.

P. H. K.

Vervolg van pag. 1

(toespraak J. de Koning)

moeilijk te bereiken en te veranderen. De kern ligt in de structuren van een wereld-economie die in overwegende mate bepaald wordt door de wetten van vraag en aanbod. Wie niets heeft aan te bieden of wie iets aanbiedt waar weinig vraag naar is krijgt niets of weinig; wie veel en kostbare zaken heeft aan te bieden wordt rijk. Nu heb ik op zichzelf niets tegen de wetten van vraag en aanbod, maar ik constateer dat zij tot onaanvaardbare uitkomsten leiden; tot armoede en honger voor honderden miljoenen mensen in arme landen tegenover welvaart en soms verspilling in de rijke landen. Abraham Kuyper riep in de vorige eeuw op tot „architectonische kritiek” op het gebouw van de toenmalige Nederlandse maatschappij. Er is vandaag evenzoveel reden, zo niet meer, tot architectonische kritiek op het gebouw van de wereldsamenleving. Nu zal ik vandaag niet een totaal andere structuur van de wereld-economie bedenken, en wat er al bedacht kan worden, maakt geen enkele kans aanvaard te worden. Wat we wél kunnen en moeten doen is correcties aanbrengen op de bestaande structuren om zodoende tot lotsverbetering van arme mensen en tot versterking van de positie van arme landen te komen. Ook in onze eigen samenleving zijn we langs de weg van geleidelijke, maar ingrijpende correcties gekomen van de sociale ellende van de vorige eeuw tot de welzijnsmaatschappij van nu. We hebben ons – evenals de andere ontwikkelde landen – in dat proces wel strikt beperkt tot eigen land. De Nederlandse verzorgingsstaat houdt op bij Nieuwe Schans en Valkenburg. Binnen eigen land herverdelen wij van iedere gulden ± 60 ct. via belastingen, sociale premies en uitkeringen e.d.. Die 60 ct. worden overgedragen van rijke mensen naar arme mensen, van economisch sterken naar economisch zwakken. Vrijwel niets van deze financiële solidariteit vinden we terug in de verhouding tussen rijke en arme landen. Tussen hen worden de overdrachtsuitgaven vrijwel gevormd door de hulp en die bedraagt niet 60 ct. per gulden, maar 0,3 ct.!

Correcties aanbrengen

Wat in de komende jaren moet gebeuren is het aanbrengen van een groot aantal correcties op de werking van de wereld-economie ten gunste van

ontwikkelingslanden. Niet in de vrijblijvende vorm van liefdadigheid, die dan ook nog ver tekortschiet, zoals dat bij de internationale ontwikkelingshulp nog steeds het geval is. Niet beperkt tot de hulp alleen, maar ook betrekking hebbend op alle economische en politieke relaties tussen rijke en arme landen, die zich daarvoor lenen. Het onrecht in de huidige Noord-Zuid-verhouding kan alleen bestreden worden door het tot stand brengen van een internationale rechtsorde, waar een nieuwe economische orde deel van uitmaakt. Dat vereist een lange en harde strijd tégen nationaal eigenbelang en hebzucht en vóór het internationaal mobiliseren van de politieke wil om als landen ten opzichte van elkaar verstrekkende rechten en verplichtingen te aanvaarden. Ik maak me geen illusies over de hardheid van de weerstand die wij daarbij zullen ondervinden. Maar het is de moeite waard om die strijd aan te gaan en vol te houden, want het is de enige weg om de wet van de jungle, die nog veelal de internationale verhoudingen beheerst, om te zetten in een rechtsorde voor een menswaardige wereld.

Ik heb, heel in het kort, twee enorme vraagstukken genoemd waar christelijke politiek met een mondiale reikwijdte dringend de aandacht op moet richten, meer zelfs en indringender dan op onze nationale problemen, die daarbij a.h.w. in het niet verdwijnen. De rij van internationale vraagstukken kan helaas nog ruimschoots worden aangevuld: Zuid-Afrika, het Midden-Oosten, Latijns-Amerika, enz. Ik laat het bij deze twee. Het is meer dan voldoende om duidelijk te maken waar onze taak ligt en hoe groot die is.

Tenslotte

Een enkele opmerking tot besluit: – Als wij die taak aanpakken dan zal dat moeten in het kader van de daarvoor geëigende politieke instituten en organisaties. De bewapening kan niet mede door onze inzet teruggedrongen worden buiten de V.N. en de NAVO om. In de oplossing van het ontwikkelingsvraagstuk spelen de V.N. en de E.E.G. een essentiële rol. Hetzelfde geldt voor de internationale partij-politieke organisaties. Wij kunnen geen wereldpolitiek bedrijven zonder ons daartoe internationaal te organiseren. De eerste aanzet is die in de E.V.P. en de Wereldunie van Christen-Democraten. Aan versterking van beide organisaties zal overigens nog veel moeten gebeuren. Bij deze opsomming doemen meteen al een aantal schrikreacties op – met name in onze kring – en openen zich even

zovele vluchtwegen! De V.N. is een praatclub waar we bovendien regelmatig overstemd worden. De NAVO is onvoldoende een vredesinstrument, waar de Amerikanen het voor het zeggen hebben. De E.E.G. is een rijkelui's club, waar eigenbelang voorrang heeft. In de E.V.P. zit je naast Strausz en de Wereldunie is nog bonter. Het heeft geen zin al die argumenten te weerleggen, zodat al mogelijk zou zijn. Ik herhaal slechts: wereldpolitiek kan niet alleen vanuit de ARP gemaakt worden, evenmin als vanuit het CDA, al is dat een verbetering; wereldpolitiek kan niet alleen vanuit Nederland gemaakt worden. Wij zullen ons daartoe moeten begeven in internationale gezelschappen waar we niet alleen gelijkgezinden aantreffen. Dat vraagt tolerantie, overtuigingskracht en volharding. Geen slechte eigenschappen van Christen-politici! Een dominee zei het nog korter: Christen-politici herken je aan hun korte tenen en hun lange adem. Laten we hopen dat het waar is! Zonder dat blijft ons handelen futiel en onze beginselen onwaardig. De weg naar het CDA is ook in dit opzicht voor ons ARP-ers een goede leerschool geweest.

Dank

Voorzitter, Mij is gevraagd u en uw bestuur te danken voor de leiding die u in de afgelopen jaren aan de ARP hebt gegeven. Het zijn vaak moeilijke jaren geweest, vol met organisatorische problemen; ook met veel moeilijke politieke problemen. U bent er goeddeels in geslaagd de partij bijeen te houden, al hebben er juist de laatste tijd een aantal onzer ons verlaten of gezegd de gang naar het CDA niet te willen meemaken. Dat spijt ons allen, die die gang wel maken, meer dan ik kan zeggen. We verliezen daarmee niet in de eerste plaats kwantiteit, maar kwaliteit. We verliezen goede vrienden die we bij het aanvaarden van de taak die voor ons ligt eigenlijk niet kunnen missen.

Voorzitter, ik dank u al uw voorgangers en alle bestuursleden van deze en vorige generaties. De ARP heeft een rijke geschiedenis, maar haar bestuurders hebben het daarin nooit gemakkelijk gehad. Wij sluiten die periode af, in de wetenschap dat wij voortgaan onder Gods leiding, met ons medenemend de blijvende opdracht van Christelijke politiek: bezig te zijn aan de hervorming van deze wereld naar het model van haar Schepper.

Uitslag stemming Brief stemcommissie aan AR-partijbestuur

Betreft: proces-verbaal van de uitslag van de stemming door de kiesvereniging en de stemhebbende leden van de ARPPartijraad tezamen over het voorstel tot fusie met de Christelijk Historische Unie en de Katholieke Volkspartij, waarbij de Anti Revolutionaire Partij opgaat in het Christen Democratisch Appèl.

De commissie met de opdracht om met behulp van het partijsecretariaat de uitslag van de stemming vast te stellen die in de kiesverenigingen en onder de stemhebbende leden van de partijraad heeft plaatsgevonden in de periode van 28 augustus t/m 22 september is op 25 september bijeen geweest op het ARPPartijsecretariaat. Het voorstel waarover is gestemd luidde als volgt: „De stemhebbende leden van de ARPPartijraad en de AR-kiesverenigingen tezamen, handelend op voet van art. 32 lid 11 van de statuten van de Anti-Revolutionaire Partij, besluiten op grond van het gestelde in het CDA-fusieprotocol met ingang van 11 oktober 1980:

- tot fusie met de Christelijk Historische Unie en de Katholieke Volkspartij, waarbij de Anti-Revolutionaire Partij opgaat in het Christen Democratisch Appèl.
- tot overdracht van alle rechten en verplichtingen van de Anti-Revolutionaire Partij aan het Christen Democratisch Appèl.

c) tot ontbinding van de Anti-Revolutionaire Partij. De commissie heeft vastgesteld dat de werkzaamheden op het secretariaat op correcte wijze zijn verricht. Ingediend zijn 686 stembiljetten. Hiervan is 1 biljet ongeldig verklaard, 3 biljetten waren blanco. De commissie heeft geconstateerd, dat 24 biljetten na de termijn van stemming zijn binnengekomen. Deze zijn krachtens de statutaire bepalingen niet verwerkt. De stemtoewijzing voor de kiesvereniging is geschied overeenkomstig artikel 10 lid 5, van de partijstatuten. Dit betekent, dat aan elke kiesvereniging 1 stem is toegekend, en voorts voor iedere 50 leden 1 stem meer, indien voldaan was aan de financiële verplichtingen tegenover het partijbestuur, over het voorafgaande boekjaar krachtens art. 7 lid 12 van de statuten. Dit betekent dat van de in totaal 811 kiesverenigingen er 739 een biljet kregen toegezonden. Voor de goede orde melden wij u dat met deze besluitvorming tevens goedkeuring is verleend aan het door u op 24 september jl. genomen ontbindingsbesluit van de ARPPartijstichting (art. 14, statuten ARPPartijstichting).

Namens de stemcommissie.

mw. T. Bot-van Gijzen
K. van der Steenhoven
A. van der Wees
drs. C. Bremmer secretaris

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van: prof. mr. Peter H. Kooijmans (voorzitter) Herman Amelink Truus Bot-van Gijzen drs. Kees Bremmer mr. Philie Burgers drs. Gerrit de Jong dr. Willem de Kwaadsteniet Cor van Santen (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie Dr. Kuyperstraat 3, 2514 BA 's-Gravenhage tel. (070) 46.96.20 giro 89673

Abonnementsprijs f 17,- per halfjaar Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage. Losse verkoop f 0,85.

Studenten/jongeren-abonnement f 12,- per halfjaar. Advertentie-exploitatie 020-24.58.26

Christen-Democratisch Appèl

Het is zover: de oprichting van het éne CDA staat voor de deur. Het vervelende van afkortingen is dat je geneigd bent te vergeten waar die letters voor staan. Over de C is veel gesproken, maar de A mag er ook zijn. Welnu, die A staat voor appèl. We zullen de stand van het CDA kunnen beoordelen naar de mate waarin we erin zullen slagen die A van appèl waar te maken. En dat waarmaken wordt in niet onbelangrijke mate bepaald door de manier waarop het CDA als een teken van hoop zal kunnen functioneren voor al diegenen die ergens in onze maatschappij zijn vastgelopen, die hunkeren naar zekerheid, naar vrijheid, naar rechtvaardigheid. De boodschap waaruit het CDA zijn inspiratie put, belooft dat. Laat het CDA die boodschap als richtsnoer bij zijn politiek optreden voortdurend voor ogen houden.

P.H.K.

Kunst

Het zal de komende tijd nog druk worden op het Binnen- en Buitenhof, wanneer alle groepen die menen extra „gepakt” te worden op komen draven. Specialisten en onderwijsmensen voorop. Het werk van hun handen wordt zonder al teveel scrupules ingezet in dit spel om de knikkers. Zodoende wordt de suggestie gewekt dat niet het inkomen op het spel staat, maar de gezondheidszorg of het onderwijs.

Eén groep, eigenlijk een vaste klant, zullen we in deze Haagse optocht missen en dat zijn de scheppende kunstenaars. Ons massieve belasting- en sociale voorzieningssysteem is opgezet voor mensen die als hoofd van een huishouding gedurende gemiddeld 40 uur per week op geregelde tijden en liefst in dienstverband arbeiden. Met vrijbuitende kunstenaars weet dit systeem zich geen raad. Wie kennis neemt van de sociaal-economische positie waarin vele scheppende kunstenaars zich bevinden slaat de schrik om het hart. Hier is duidelijk een groep in de samenleving bezig voor wie het werk voorop gaat, dat niet wordt afgeruild tegen meer of minder riante inkomensposities. Het is daarom verheugend dat minister Gardeniers op haar begroting voor het komende jaar de scheppende kunst heeft ontzien.

G. de J.

Mobiele Eenheid

Zo langzamerhand wordt het gemeengoed dat de mobiele eenheid de openbare orde handhaaft in plaats van de gewone politiemans. Politie mensen, in groepsverband optredend en door hun uitrusting omgetoverd tot onpersoonlijke figuren, schijnen onmisbaar te worden in het straatbeeld. Maar deze „geharnaste ridders” roepen de agressie op van de mensen, tegen wie zij ingezet worden. Hetgeen weer de roep om een betere uitrusting en bewapening tot gevolg heeft. Een vicieuze cirkel. Bovendien wordt er op deze wijze een semi-militair apparaat gecreëerd, tussen leger en politie in, wat ingezet wordt om nu eens deze, dan weer gene burgemeester als handhaver van de openbare orde terzijde te staan. Het roept verwarring op wie nu de

NG COMMENTAAR

verantwoordelijke persoon is, hetgeen de greep op zo'n instituut bemoeilijkt. Niemand is ermee gebaat, wanneer deze ontwikkeling zich verder doorzet. Het wordt de hoogste tijd, dat men zich bezint wie van het politieapparaat de ordehandhavende taak uitoefent.

Ph. B.

Kuyper, nog steeds aktueel!?

Driestar d.d. 3 november 1888:

LEIDERS

Ontstaan er geen misverstanden over het velerlei begrip van leiders? Reeds op het Binnenhof is dit begrip tweeledig. Er zetelt op het Binnenhof eene Regeering, die regeert, en een Parlement, dat bij en desnoods tegenover die Regeering de rechten, belangen en vrijheden van de Natie te verdedigen en te behartigen heeft. Er is dus niet ééne, maar tweeërlei actie. Eéne de actie van de Overheid, die regeert. Maar een geheel andere de actie van het Parlement dat voor het volk opkomt. Beide deze actiën vorderen leiding. Voor beide actiën moeten dus leiders zijn. Er moet een leiding zijn in de actie

der Regeering. En voor die leiding zijn de aangewezen leiders de Raadslieden der Kroon, en is in eminenten zin leider de Premier of Kabinetsformateur. Maar er moet ook een leiding zijn in de actie van het Parlement bij en tegenover de Regeering. En voor deze leiding zijn de aangewezen leiders telkenmale de Kamerleden, die door de onderscheidene partijen daartoe opdracht ontvangen. In eminenten zin is dan de leider de man, die door het aanhoudend vertrouwen zijner medeleden hiertoe in zedelijke zin bevoegdheid erlangt.

Deze beide soort leiders, t.w. de leiders der Regeering en de leiders der parlementaire actie te verwarren, is inconstitutioneel. Nooit kunnen de Ministers ten onzent de leiders van de parlementaire actie zijn, ook niet van de partij die hen steunt". Zo simpel zijn die zaken.

T.B.-v.G.

Opdracht

De laatste bijeenkomst van de AR-partijraad is een waardige manifestatie geworden. Er heerste een nuchtere stemming: géén sporen van nostalgie, noch van uitgelatenheid. Terugblikkend kan men stellen dat de ARP ten aanzien van het CDA een bewuste beslissing heeft genomen. De achtereenvolgende stemmingen onder kiesverenigingen en partijraadsleden wezen telkenmale uit dat een grote meerderheid van de partij samenwerking in één CDA-verband wenst. Ook de allerlaatste stemming, over de fusie, was duidelijk: bijna 95% stemde voor de fusie. Dat neemt niet weg dat er bij velen twijfels leven of het CDA wel voldoende oog zal hebben voor de idealen van de

anti-revolutionaire richting. Voor allen die in de nieuwe partij bestuursverantwoordelijkheid te dragen krijgen, maar ook voor fractie en geestverwante bewindlieden, ligt er de opdracht aan deze groep en hun stem serieuze aandacht te besteden. Hen niet slechts te zien als lastpakken, drammers of fanaten. En gezien hun geleverde inspanningen voor de ARP én gezien de geestverwantschap in idealen hebben zij daar recht op.

C.B.

Iran-Irak

De unanimitéit van het advies van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties aan Iran en Irak de strijd te staken heeft nog eens aangetoond, dat de strijd tussen deze twee landen vooralsnog een puur regionaal karakter heeft. De Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zijn het er om verschillende redenen over eens dat dat zo moet blijven. Geen van beide landen heeft er belang bij het conflict te laten escaleren. Men mag dan ook verwachten dat de strijd langzamerhand zal luwen en dat er uiteindelijk een al dan niet stilzwijgend door beide partijen aanvaarde compromisregeling uit de bus zal komen. De geruststelling die hiervan uitgaat, mag het Westen echter niet blind maken voor de vitale belangen die in het gebied van de Perzische Golf op het spel staan en voor de ongewoon grote kwetsbaarheid die daaruit voortvloeit. Bezinning op de tot dusver ten aanzien van dit gebied gevoerde politiek en op het in het Westen te voeren energiebeleid is daarom ook dringend geboden.

H.A.

Critisch en constructief

Quis non fleret? Zo seinde Abraham Kuyper bij het bericht van het overlijden van zijn vriend Schaepman naar Rome, waar „de doctor” toen vertoefde; wie zou niet wenen? De Antirevolutionaire Partij gaat niet jankend ten onder is zaterdag bij haar opheffing gezegd. Maar een gevoel van weemoed mag er toch zijn, is er bij velen en ook bij mij op dit moment, zoals bij Kuyper bij het verscheiden van zijn grote vriend, met wie hij had ervaren „op eenzelfde wortel des geloofs te stoelen”, zoals hij dat tot uitdrukking bracht in de bloemrijke beeldspraak, die hen beiden lag. Voor de echte Antirevolutionair is immers een stukje uit zijn vlees gesneden en geen CDA-pleister kan de wond verzachten. Ik denk dat het litteken ons verdere leven zal blijven, ik hoop zelfs dat men later nog aan ons kan zien: dat was er een van de A.R.

Ik begrijp ook wel dat er mensen zijn, die nu willen afhaken. Maar dat is fout, het is niet antirevolutionair gedacht, want A.R. dat is principieel, jawel, maar ook constructief. Je gaat dan niet in een schismatiek clubje je zitten koesteren in je eigen gelijk, maar je wilt meebouwen, je moet meebouwen aan Gods koninkrijk, dat niet is ván deze wereld, maar wel in deze wereld, groot als de wereld. De wereld is ons opgedragen, niet ons eigen kleine hoekje.

Overigens was het bestaan van de ARP eigenlijk al eerder geëindigd, zij het dat ze formeel, in haar organisatie nog voortvegeteerde. Want de partij, dat zijn niet de besturen, zeker niet de besturen aan de top. De partij zijn de leden in het land. Die hadden al jaren geleden te kennen gegeven, dat het voor hen niet meer hoefde, omdat het

niet meer kon, omdat de zaken uit hun voegen gegroeid waren. Zij hadden geleerd (van de top, als het erop aankwam) in grotere verbanden te denken. Ik weet niet wat precies het moment van de „omslag” van de keus vóór het CDA geweest is, maar in elk geval was het al enkele jaren geleden en had veel gedoe sindsdien iets krampachtigs, het karakter ongeveer van stuiprokken. Daarom is het bij alle „weemoed” om wat wij achterlaten, goed om in nieuw verband, gezond en krachtig, voort te gaan.

Harde politiek

Wij dienen nu ons bestek op te maken; wat moet er anders en welke bagage moeten we meenemen. Eerst maar een stukje zelfonderzoek en besef van ons gebrek. Het is mij vele malen in het contact met onze nieuwe vrienden opgevallen, hoe zij bij alle waardering of zelfs respect op één punt ons niet begrepen en ook niet waardeerden, nl. dat wij (in onze woorden) zo hard jegens elkaar waren, misschien zelfs zo liefdeloos. Dat wij niet aarzelen elkaar, als wij het nodig vonden, tot op het bot – ja – af te slachten. Ik denk dat daar waar waarheid in schuilt. Ik zou zelfs mensen kunnen noemen, van wie ik weet dat zij daaronder geleden hebben. In de afgelopen weken is nog weer de KVP getypeerd als een sociologisch bepaald geheel. En de CHU hebben we altijd gezien als een intieme club. Wij plegen dat als min-punten te beschouwen. En ik heb nog genoeg van de ouwe A.R.-Adam in mij om ook te menen, dat het met die clubgeest niet te gek moet worden en dat de vriendelijkheid het niet van de waarheid winnen moet. Misschien moeten we wat meer in de brieven van Johannes lezen, desnoods ten koste van de brieven van Paulus; misschien moeten wij meer in de leer gaan bij de apostel der liefde. Maar genoeg hierover; laten wij proberen er in het nieuwe verband wat aan te veranderen; ons bekeren.

Door dr. A. Veerman

Beginselpolitiek

Liever over de bagage die wij meenemen en moeten meenemen. Laten wij ook in de toekomst weigeren de discussies tot het pragmatische vlak te beperken. Ik heb van Anema geleerd, dat het onjuist is een tegenstelling te maken tussen praktische politiek en principiële politiek. Alle politiek is een praktische zaak. Principiële politiek, dat is praktische politiek die rekent met, uitgaat van beginselen. Elke discussie moet dus beginnen met een oordeelsvorming over de beginselen, die in het geding zijn. Dan moeten we niet stoppen; daarmee moeten we niet volstaan. Misschien is onze fout wel, dat we dat soms doen – de discussie eindigen, als wij aan de praktisering toe komen, wanneer het juist interessant wordt; maar vaak ook: wanneer het deksels moeilijk wordt. Ik ben er een beetje trots op behoort te hebben tot een partij, die niet gearzeld heeft, moeilijke nieuwe vraagstukken nieuw aan te pakken, van federalisme (waar Bruins Slot ons vooring) tot apartheid (waar Jan Nico ons toch wat te zeggen heeft). Zoals gezegd, het moeilijke punt is dan, wat wij er in de praktijk van maken, als wij tot een compromis moeten komen, hetzij omdat de werkelijkheid zo onkneedbaar is, hetzij omdat onze andersdenkende medemensen zo

weinig soepel zijn. Wij zitten met een heleboel onafgewerkte discussies; om er enkele te noemen: over abortus, over kernwapens, over nieuwe samenlevingsvormen en nieuwe vormen van onderwijs. En de minderheden trekken al aan de bel. En de derde wereld! Maar ik heb niet de pretentie compleet te zijn.

De overheid

Afzonderlijk noem ik als onderdeel van onze bagage dat zeker mee moet onze visie op de overheid. Ik ben daar wat voorzichtig mee en ik zal u zeggen waarom. Vroeger was ik daarmee gauw klaar; het kernpunt was de spanningsrelatie tussen gezag en vrijheid, d.w.z. de eigen aard en de hoogte van dat gezag en zijn wezenlijke beperktheid door de erkenning van de eigen waarde van de vrijheid, waarbij dan de letters s.i.e.k. opdoken (d.i. soevereiniteit in eigen kring). Sinds wij met de toepassing van dit gezagsbeginsel moeite gehad hebben (zal ik maar zeggen) in de zaak van de beëindiging van ons koloniale bewind, sinds wij begrepen hebben dat niet altijd gezag zo maar gezag is en niet elke rebel alleen maar rebel is (maar soms ook geus) en ook sinds ik ervaren heb, dat dit gezagsverhaal voor de nieuwe generatie niet zo vanzelfsprekend is, gebruik ik liever het sleutelwoord, dat in het CDA-beginselprogram centraal staat: gerechtigheid. Ik denk ook, dat wij – als we het gesprek over dit begrip uitdiepen, al een heel stuk van de andere kernbegrippen: verantwoordelijkheid, solidariteit en rentmeesterschap meegenomen hebben. Hoe dit ook zij, tot een uitermate kostbaar pand van onze bagage reken ik voor de toekomst de grote eerbij voor de eigen, bijbels gefundeerde plaats van de overheid.

We zijn niet meer zo bang, als wij ooit geweest zijn, voor de verzorgingsstaat; we zijn meer bereid de dingen in hun historische betrekkelijkheid te zien. Maar dat mag het bijzondere ambt van de overheid niet aantasten.

De toekomst

Bij dat alles moet ons een voorwerp van grote zorg zijn: ons partijorgaan, nu Nederlandse Gedachten. Dat is niet slechts subjectief bepaald, omdat ik er meer dan dertig jaar op allerlei manieren bij betrokken ben geweest. Dat is vooral, omdat voor de gedachtvorming in de partij dit blad keer op keer bewezen heeft van onschatbare waarde te zijn, wanneer de redactie haar taak goed verstaat. Ik denk bij wijze van voorbeeld aan de laatste weken, waarin Goudzwaard de gelegenheid kreeg zijn gedachten over de nodige bezinning op het CDA zeer omstandig weer te geven. En hoe daarna prof. Klijn en prof. Donner de ruimte kregen om op adequate en even omstandige wijze uiteen te zetten, dat en waarom hij, zowel wat de rooms-katholieken als wat de antirevolutionairen betreft, er fundamenteel naast was, of op zijn minst zeer eenzijdig.

Ik eindig in gepaste bescheidenheid: het CDA kan ons ook de betrekkelijkheid van onze beginselen leren. Anema, die ik al eerder aanhaalde, heeft ons ook geleerd, dat de juistheid van beginselen blijkt uit hun praktische toepasbaarheid. Waar de ARP in het verleden faalde was het steeds omdat zij beginselen verabsoluteerde, d.w.z. als ding op zichzelf behandelde, los van de praktische situatie. Het CDA zal van ons eisen dat wij de beginselen niet verzelfstandigen maar onze beginselen steeds verbinden met de praktijk evenzeer als we de praktijk niet mogen losmaken van beginselen. Ik denk dat wij daarover nog wel eens moeilijkheden krijgen, over het verband tussen beginsel en werkelijkheid. En ik weet niet zeker, of h. t. gelijk dan altijd bij oud-AR-mensen zal liggen. Dat verhindert ons niet om blijmoedig onze weg te gaan; wel kritisch, tegenover onszelf en tegen onze partners. Want niets is vervelender dan een politieke partij, die onkritisch is, hetzij door Christen Democratisch Applaus, hetzij door Christen Democratische Apathie.

Laatste ARpartijraad in Amsterdam

"De fusie is een zaak waar de hele partij toe besloten heeft"

Vanuit de grote zaal van het RAI-congrescentrum bezien leek er met partij-voorzitter Hans de Boer toch wel iets ongewoons aan de hand te zijn toen hij met zijn openingsrede het einde van de 102-jarige geschiedenis van de ARPPartij inluidde. Bij nader inzien moet het de wat vlottere haar-coup zijn geweest die hem er anders deed uitzien dan partij-gangers van vorige congressen vertrouwd was. Hans zal die „american-look” van zijn jongste Amerikaanse reis hebben overgehouden.

Maar verder toonde De Boer zich op deze laatste partijraad dezelfde gelijkmoedige voorzitter die hij ook tijdens vorige (vaak veel opwinderder) vergaderingen was. Zoals heel deze Partijraad – waar het overigens niet aan afwisseling ontbrak – zonder emoties verliep.

„We hebben, zei Hans de Boer, uittrenturen de mogelijkheid gehad ons over het opgaan van de partij in het CDA uit te spreken. Steeds was er een grote meerderheid voor. Het was de wens van bijkans de hele partij. Nu gaan we dus constructief en actief verder. Het CDA wordt geen optelsom van drie partijen. Ook geen vergrote ARP of KVP, maar iets nieuws. Laten we nu eens beginnen met elkaar werkelijk serieus te nemen. Het zuchten en klagen over hetgeen geweest is, vormt een lied uit de oude doos. Roi de mouwen op en ga aan de slag.”

Tot hen die menen niet mee te kunnen gaan herinnerde De Boer er aan dat hij, die destijds geen voorstander is geweest van het opgaan in één partij, van hen wel het vertrouwen kreeg voort te gaan. Hij deed op hen nu een laatste beroep om samen te proberen waar te maken wat allen steeds voor ogen stond.

En in zijn slotwoord herhaalde De Boer: „we aanvaarden de nieuwe opdracht blijmoedig. De ARPPartij is opgeheven, de anti-revolutionairen gaan blijmoedig het CDA binnen”.

Intussen heeft De Boer in zijn (elders in dit nummer gedeeltelijk gepubliceerde) openingsrede het, naar het voorbeeld van Goudzwaard, niet meegaan van „de zeventig” wel een schaduw op het fusie-proces genoemd. Het CDA zal zich moeten blijven bezighouden met hetgeen deze „andersdenkenden” beweegt. Ook ten aanzien van verscheidene actuele kwesties (veiligheids-beleid, werkloosheids-bestrijding, bestemming aardgas-opbrengst en volkshuisvesting) maakte hij duidelijke opmerkingen. „Hier komen mijn kanttekeningen, Piet”, zei hij tot CDA-voorzitter Steenkamp.

Veel te discussiëren viel er op deze laatste Partijraad eigenlijk niet. Over fusie en ontbinding van ARPPartij en ARPPartij-stichting was de afgeopen weken in feite reeds beslist door stemming onder kiesverenigingen en partijraad. De uitslag van deze stemming kon nu bekend worden gemaakt bij monde van mevrouw T. Bot-van Gijzen. Van de 1200 uitgebrachte stemmen spraken 1139 (94,9%) zich voor en 61 (5,1%) zich tegen uit. Voor een besluit zou een twee-derde meerderheid (800) voldoende zijn geweest. Nu 1139 stemmen voor werden uitgebracht kon De Boer dus veilig concluderen: de fusie is een zaak waar de hele partij toe besloten heeft.

Kandidaatstelling

Over de verdeling van AR-kandidaten over de in te dienen CDA-lijsten moest nog wel even pittig worden gediscussieerd. Het stond Maastricht slecht aan dat de uit Limburg afkomstige kandidaat v.d. Zwaag, die

wel op de 40ste plaats van de advieslijst was geplaatst, nu toch weer uit de boot is gevallen. Hij moest plaats maken voor een kandidaat uit Noord-Holland (Bruins Slot). Er werd een ernstig beroep op de Partijraad gedaan de Limburgse kandidaat op diens plaats te zetten.

Tilburg was teleurgesteld dat Wim Aantjes, „de man die het AR-gevoelen steeds als geen ander heeft vertolkt”, nu maar op twee lijsten voor komt. En dat De Boer, „die om zijn werk binnen fractie en bestuur een ere-kroon verdient”, naar nummer 4 is terugverwezen, werd door de Tilburgse woordvoerder eveneens „een onverteerbare zaak” genoemd. „We hebben tegenover die twee nog heel wat goed te maken”.

Behalve voor Aantjes werd (door mevr. Rietberg-Baas, Barneveld) ook voor Hanny van Leeuwen – ook zij kwam op twee van de zes CDA-lijsten terecht – een meer kansbiedende plaats gevraagd. „Deze figuren hebben we hard nodig in de christelijke politiek”.

Mevrouw Rietberg wees op de mogelijkheid om tijdig een kiezerspaspoort aan te vragen. Daarmee krijgt elke kiezer het recht buiten eigen stembedistrict te stemmen. Dus ook in het stembedistrict waar een kandidaat die in eigen district ontbreekt, wel op de lijst voorkomt. Het pleidooi ten gunste van Aantjes en mw. Van Leeuwen bleef echter niet weersproken. Valstar (Naaldwijk), wiens vader en broer in Duitsland werden vermoord, wilde niet verzwijgen dat Aantjes, vanwege diens houding tijdens de bezetting, z.i. beter niet in de politiek kon terugkeren. En een vrouwelijke afgevaardigde verklaarde dat veel vrouwen zich, die zich destijds voor de kandidatuur-Hanny van Leeuwen hebben uitgesloofd teleurgesteld voelen dat deze plotseling haar Kamerlidmaatschap beëindigde. „Wat zal er gebeuren als zij, teruggekeerd in de politiek, weer problemen krijgt? Laat zij ons dan weer vallen?”

Hans de Boer zette uiteen hoe het bestuur aan de hand van de duidelijke tegenstrijdige uitspraken van de kiesverenigingen over de kandidatuur van resp. Aantjes en Van Leeuwen, tot het nu getroffen compromis is gekomen. Het bestuur meent op de thans gekozen wijze zo goed mogelijk met de binnen de partij uitgesproken wensen rekening te hebben gehouden. Dat aanvankelijk een Limburger op nummer 40 van de reserve-lijst voorkwam kan, volgens De Boer, daar moeilijk verwachtingen hebben gewekt. Het ging toen nog om een kandidatenlijst met 36 namen. Het op de reserve-lijst omwisselen van de Noord-Hollandse kandidaat voor die uit Limburg zou betekenen dat mensen, met minstens zoveel rechten, werden gepasseerd.

Wat „nummer één op de lijst” betreft, – waar een afgevaardigde dus De Boer op geplaatst wenste te zien – volstond De Boer met het advies geen verandering proberen aan te brengen in een na democratisch proces bepaalde volgorde. Een motie, ingediend door een afgevaardigde die zich voor de Limburgse kandidaat uitsprak, werd met ruime meerderheid verworpen.

Alle formele besluiten, met betrekking tot fusie en opheffing van partij en stichting werden zo in rustige stemming genomen. De Boer's openingsrede had een krachtig applaus gekregen, maar de ochtendzitting verliep zonder veel tekenen van verzet of bijval... Zo kon in rustige sfeer worden geluisterd naar de historische en actuele beschouwingen welke prof. De Gaay Fortman wijdde aan de vraag wat anti-revolutionair volgens Groen betekent. Eén keer kreeg De Gaay applaus. Dat was toen hij zei dat de ARP evenals de kerk, bronnen van spiritualiteit, vernuft en originaliteit heeft verstopt, door de vrouw niet een aan de man

gelijkwaardige plaats te geven. Maar overrompelend was ook dit blijk van instemming niet. „Als er dan toch geapplaudisseerd moet worden, had het best algemener kunnen zijn”, vond de spreker.

Terwijl Hans de Boer woorden van waardering en bewondering wijdde aan het zevental forse, paars-keurige bloemstukken dat het podium sierde, drong plotseling een rood-keurige gestalte zich binnen de publieke aandacht. Een soort bovenmaatse kabouter schreed langzaam naar de kathedraal. Nu hebben, naar wordt gezegd, rode figuren wel vaker onrust op het AR-podium verwekt en ook deze zou, naar mag worden aangenomen, tolerant bejegend zijn. Maar toen hij aanstalten scheen te maken plaats te nemen achter de vleugel (op partij-vergaderingen steeds het domein van staatssecretaris De Jong) moest wel worden ingegrepen. Partijsecretaris Kees Bremmer trad op. En toen een vriendelijk verzoek tot heengaan niet hielp, kreeg hij assistentie. Zo zag de laatste Partijraad gespannen toe hoe een rode „indringer” (overigens zeer legitiem als partij-lid in de zaal aanwezig) met zachte drang van het podium werd verwijderd.

Terzijde van het podium stond intussen het koor van de Pedagogische Academie „Kweekschool met de Bijbel” te Rotterdam al voor zijn tweede optreden gereed. Had de vergadering met een fijnzinnig motet van Schütz geopend en het bracht, ter afsluiting van de ochtendzitting, op sublieme wijze een zestal Madrigalen ten gehore. Wel gans iets anders dan

de strijdhaftige Psalmliederen waarbij de anti's geacht worden politiek te zijn grootgebracht.

Forumgesprek

Het politiek ronde tafel/forumgesprek werd, waarschijnlijk om oeverloos gepraat te voorkomen, nogal strak gekanaliseerd. Er was een vijftal algemene onderwerpen aangegeven. Daarover konden tevoren schriftelijke vragen worden ingediend. Die vragen werden door gespreksleider Jan Zindel toegelicht en saamgevat ter beantwoording aan de forumleden doorgegeven. Een werkelijk gesprek – eigenlijk ook onmogelijk in een zaal met duizend mensen – komt ook op deze manier natuurlijk niet tot stand. Nauwlijks kan er nog van een „discussie” worden gesproken. Zelfs niet tussen de forumleden, want ieder deed alleen zijn zegje over de aangereikte vraag. Maar goed: er bleef dan toch over dat mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters en de heren Aantjes, Beumer, Bukman en Van Houwelingen verhelderende opmerkingen konden maken over tal van vragen die bij veel mensen leven. Zowel Van Houwelingen als Aantjes legden er de nadruk op dat de bereidheid tot „matiging”, bij velen wel aanwezig, alleen gerealiseerd kan worden als de mensen hun betrokkenheid bij het beleid ook tot gelding kunnen brengen. Matigingsbeleid, aldus Aantjes, moet solidariteit vertonen. Solidariteit met de minst-draagkrachtigen, solidariteit ook van de werkenden met de

Door G. J. Brinkman

niet-werkenden. Als je op verantwoordelijkheidsgevoel een beroep doet moet je ook wel zorgen dat die verantwoordelijkheid kan worden beleefd.

Over de meest-gewenste samenwerking na de verkiezingen waren verscheidene vragen (of waren het: meningen?) opgeworpen. De Boer had daar in zijn openingsrede ook al het zijne over gezegd. Evenals hij verdedigde ook forumleden het standpunt dat, onder duidelijke voorwaarden, het doen van een voorkeurs-uitspraak zeker aanbeveling verdient. Op basis van het eigen verkiezingsprogramma en leidend op de politieke praktijk, zou deze voorkeur naar de PvdA moeten uitgaan. Daarbij, zo benadrukte Van Houwelingen, moeten echter wel duidelijke criteria gelden. Bukman – op zichzelf ook geen tegenstander van een voorkeur-uitspraak – vond het nog wat te vroeg voor een duidelijke uitspraak. Het eigen verkiezingsprogramma is nog niet vastgesteld. Een overweging kan echter ook zijn dat een kabinet met bredere basis voorkeur verdient. „Het ongelukkige is”, aldus Aantjes, „dat een uitgesproken voorkeur direct als een principiële voorkeur wordt uitgelegd. Alsof de PvdA principieel beter zou zijn dan de VVD. Wat de beste coalitie is hangt natuurlijk ook van de verkiezings-uitslag af. En de ander moet de echte bereidheid tonen daarin te willen mee-werken.”

Mevrouw Kraaijeveld kreeg de vraag te beantwoorden wat vooral de ARP-inbreng binnen het CDA zal zijn. Zonder de andere partijen op dit punt te willen miskennen zei zij dat vooral de AR-inbreng kan zijn, het politiek beleid van een beginsel uit te beoordelen en de discussie daarover, na degelijke voorlichting en bestudering, van-onder-op té beginnen.

Vervolg op pag. 5

foto Anelo

„Met z'n allen in een zo herkenbaar mogelijk CDA”

fragmenten uit de rede van de partijvoorzitter

Aan het begin van zijn rede staat de voorzitter stil bij het bijzondere karakter van deze laatste partijraadsvergadering en legt ook uit waarom Amsterdam hiervoor als locatie gekozen is. Immers de oudste kiesvereniging is hier sinds 1851 gevestigd.

Het CDA

Van Amsterdam weer terug naar Den Haag waar op 11 oktober a.s. de CDA-fusie zijn beslag zal krijgen. Sinds de vorige partijraad van 7 juni jl. is er, ook tijdens de zomer, keihard gewerkt om de fusie op de beoogde tijd rond te krijgen. Eind juni was er de zogenaamde conférence, waar een oplossing gezocht moest worden voor de resterende geschilpunten tussen de partijen die gerezen waren naar aanleiding van de behandeling van het fusieprotocol, statuten en reglementen door de onderscheiden partij-organen van de CDA-partners. In Nederlandse Gedachten van 2 augustus jl. heb ik van die vergadering „verslag gedaan”. Uit dit artikel moge blijken dat aan een groot aantal verlangens van de partijraad van 7 juni jl. in verregaande mate is tegemoet gekomen. Ik denk dan met name aan de behandeling van het Program van Uitgangspunten. Wanneer ik hier als trefwoorden noem de punten samenlevingsvormen en Navo dan begrijpt u waar ik op doel. In mijn artikel kon ik dan ook tot de conclusie komen, dat in een goede sfeer, „alle verschillen op een naar mijn oordeel bevredigende wijze waren opgelost”.

Binnenkort treedt de nieuwe CDA-organisatie in werking. De afgelopen maanden waren wij als bestuur ook druk bezig met de personele invulling van de onderscheiden nieuwe bestuursorganen. Ik wil u niet verhehlen dat het mij dankbaar stemt dat wij een groot aantal mensen, mannen en vrouwen hebben kunnen afvaardigen naar die organen. Uiteraard na goed overleg met onze partners over de verdeling van die bestuursposten. Enkele namen wil ik hier noemen. De redactiecommissie en de commissie Kader- en Vorming krijgen resp. burgemeester Hartkamp en ons d.b.-lid Schouten als voorzitter. De voormalige Arjos-vice-voorzitter Johan de Leeuw zal CDJA-voorzitter zijn, en ons d.b.-lid Piet Bukman zal naar wij mogen aannemen de nieuwe CDA-voorzitter worden. Ook hecht ik er

aan te melden dat onze directeur van de Kuypersstichting Oostlander het nieuwe CDA-studiecentrum zal gaan leiden. In het nieuwe CDA-bestuur zal verder een twintigtal bekwaame anti-revolutionairen zitting nemen. Als ARP hebben wij altijd sterk gehecht aan een goede organisatie. Er is naar mijn stellige overtuiging een goede anti-revolutionaire inbreng in de nieuwe CDA-organisatie. Vervolgens gaat de voorzitter in op de verhouding partij/fractie in de Tweede Kamer waarbij hij concludeert: „Ik zeg het mijn collega De Kwaadsteniet na: een volksvertegenwoordiger is geen zetbaas van de partij. Het CDA zal zelfs de schijn van een overeenkomst met het door de PvdA bepleite „terugroepingsrecht” moeten vermijden. Ruimte en respect voor elkaars opvattingen dienen binnen het CDA een vanzelfsprekende zaak te zijn. Men zal bij deze discussie ook aandacht dienen te schenken aan de verhouding fractie (parlement) en kabinet. Ik citeer het veel gepezen grondslagrapport: „Het CDA hecht aan het onderscheid in taak en functie tussen parlement en regering, zodat de een niet gereduceerd kan worden tot de ander”. Over de afhakkers vanwege de fusie merkte de voorzitter op: „Voor mij persoonlijk werpt dat een schaduw op het fusieproces. Immers ons doel als partij was steeds: met z'n allen, met een authentieke anti-revolutionaire inbreng in een zo herkenbaar mogelijk CDA. Ook onder onze jongeren zijn er die de stap naar CDA of CDJA niet wagen. Krachten waaraan onze beweging dringend behoefte heeft. Het CDA zal alles op alles moeten zetten om hen (de achterblijvers en aarzelaars) van hun „ongelijk” te overtuigen, en hen tot terugkeer zien te brengen. Voor het nieuwe CDA-bestuur ligt daar een belangrijke opdracht, evenals voor de CDA-fractieleden en bewindslieden.”

Verkiezingen

Over de parlementaire ontwikkelingen merkte de voorzitter o.a. op: „Wij staan aan de vooravond van de Algemene Beschouwingen, die ongetwijfeld vooral beoordeeld zullen worden in het licht van de eerstkomende verkiezingen voor de Tweede Kamer. De laatste jaren valt een tendens te bespeuren dat de aandacht bij de verkiezingen steeds sterker aangaat naar personen

in plaats van naar het beleid. In dat verband spreekt men wel van een „veramerikanisering” van de politiek. Ik vind dit een totaal verkeerde ontwikkeling. Het beleid centraal blijven stellen bij een steeds ingewikkelder wordende samenleving is inderdaad niet altijd even gemakkelijk. Alleen al de toegenomen omvang van onze verkiezingsprogramma's, vergeleken bij zo'n jaar of tien/vijftien geleden, geeft de moeite aan die wij hierbij onder ogen hebben te zien. Toch zullen wij de klem allereerst moeten blijven leggen op het beleid, op de inhoudelijke kant van de politiek. Geen oppervlakkige campagnevoering. Met gedegen en onderbouwde visies naar de kiezer toe en hem/haar onze bewuste beleidskeuzen voorleggen. Een verkiezingsstrijd is voor ons niet alleen strijd om de macht, of een gevecht tussen titanen en superstars. Daaraan moet worden gegeven is de polarisatie in huis halen, verharding in de samenleving oproepen, verloederding van de politiek. Het CDA zal een betrouwbaar element in de Nederlandse politiek moeten zijn. Het opofferen van een wel-omschreven politieke overtuiging ten bate van korte termijnsuccessen levert aan die betrouwbaarheid geen bijdrage, zegt het grondslagrapport. Naar mijn overtuiging houdt dit ook in dat het CDA het uitspreken van een vorm van politieke voorkeur voor een bepaalde coalitie niet dient te ontlopen om spanningen in eigen huis, die dat zou kunnen oproepen, te vermijden”. Hierna ging de voorzitter uitgebreid in op het ontwerp-verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan” en in het bijzonder de onderwerpen: — vrede en veiligheid — sociaal economische paragraaf — volkshuisvesting Het slot van de rede geven wij in zijn geheel weer:

Samen verder

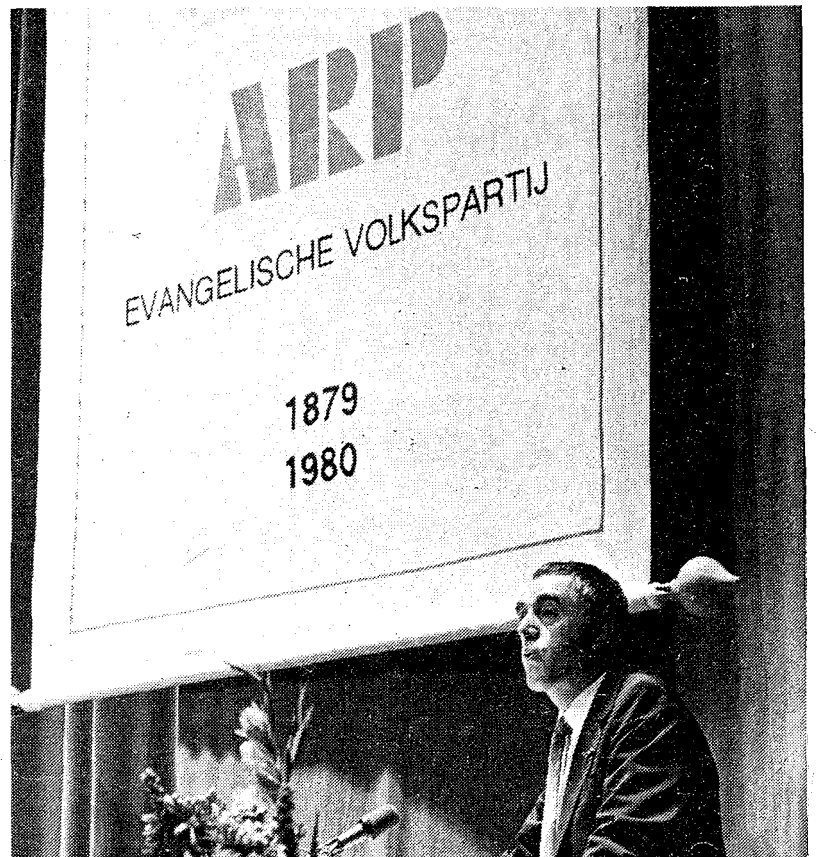
„Onze laatste partijraad. Enige reden tot weemoed mag er zijn. Laten wij het maar verstaan in de zin van: omzien in verwondering.

Dankbaar voor wat ons in de partij, door rijke gaven van hoofd en hart van zovelen werd geschonken. Dankbaar voor trouw, inzet, offerbereidheid van de honderdduizenden achter hen die in eerste linies stonden. Indachtig ook al

maar aan één van elk heeft de partij toch wel genoeg. Een tegeltje dan? Na bepaalde gebeurtenissen in de Amsterdamse Vondelstraat ook alweer niet zo'n best idee. Een ganzenbord had ook wel bezwaren. De anti's zijn altijd tegen kansspelen geweest. Het „wie waagt die wint” is hun echter ook geen vreemde overweging. Een ganzenbord dus. Gesierd met veel bekende koppen en symbolen. Door Koos v.d. Steenhoven (die samen met Marten Beinemaa, Co Buyse, Mienke Palte en Margreet Willemze het spel bedacht) stuk voor stuk toegelicht. Alle bekende kopstukken (van de drie partijen, maar ook Joop den Uyl, de Rooie Haan en andere politieke randverschijnselen) krijgen een sneer of een smoesje mee. „CDA onder één dak: het dak is klaar, nu nog even de grondslag.”

Jan de Koning, de eerste AR-kandidaat op de CDA-lijst van de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen, kwam direct na de Amsterdamse gein aan het woord voor zijn (elders gepubliceerde) slottoespraak. Hij deed geen poging om te reageren op hetgeen het Ganzenbordspel ook voor hem in petto had. Daarna volgde dan de informele receptie waar vele schouders geklopt en vele handen geschud werden. Met een Ganzenbordspel onder de arm hebben toen de ruim duizend bezoekers deze laatste Partijraad verlaten.

G. J. Brinkman

De partijvoorzitter tijdens het uitspreken van zijn openingsrede foto Nick Morelis

datgene wat ons nogal wat zwarte bladzijden opleverde. Anti's waren en zijn niet gemakkelijk. En er is geen reden ons in alle opzichten voor te staan op wat onze karaktertrekken zijn. Het „de allerheiligste heeft nog maar een klein beginsel van de nieuwe gehoorzaamheid” geldt ook voor datgene waarop we soms met trots terugzien.

Ik zei: enige reden tot weemoed. De klem valt op enige. Vijftien jaar lang hebben wij meegewerkt aan de totstandkoming van verdergaande samenwerking tussen KVP, CHU en ARP. Wij zijn daarbij niet over één nacht ijs gegaan, zelfs niet over vele winters ijs. Wat er ook aan het samenwerkingsproces zou kunnen hebben ontbroken niet de mogelijkheid tot in den treure met elkaar in alle partijgeledingen alle in fasen gezette stappen te bediscussiëren. Dat was ook nodig. Een ieder die hier zit weet dat de weg naar elkaar lang en moeizaam was. Een ieder weet van voor- en tegenstanders op verschillende halteplaatsen tijdens het hele proces. Een ieder weet ook dat er op de lange CDA-weg wat veranderde in de door ons gewenste zin. Evenmin is het iets nieuws dat elke stemming waarbij de gehele partij betrokken was

in de afgelopen jaren telkenmale een zo hoog percentage 'ja' stemmers voor ons verder gaan opleverde, dat ook vandaag — na de overwegende uitslag van de stemming over de opheffing van de partij — de slotsom mag zijn: het opheffen van de ARP en het opgaan in een CDA was en is niet een zaak van een enkeling, niet een zaak van de leiding of wat idealisten, het was en is een zaak van bijkans de hele partij, van zeer, zeer velen. Daarom ook kunnen de woorden „enige weemoed” verstommen en komt er plaats voor het: actief en constructief voort op nieuwe wegen in het CDA. Vaak hebben wij in de achter ons liggende jaren tegen elkaar gezegd, dat het bij de vorming van het CDA niet om een optelsom van de 3 oude partijen zou kunnen gaan. Het moest iets nieuws worden. Ik weet niet of een ieder die uitspraak op elk moment echt meende. Bij het „nieuwe” dachten we soms te gemakkelijk aan iets wat verdacht veel op een vergrote ARP leek. Dat zal het CDA niet worden. Niemand kan dat hebben verwacht. Niemand hoeft zich derhalve genomen te voelen. Het is bij de start van een nieuwe politieke groepering niet goed direct met etiketten klaar te staan. Eén zo'n etiket is, als het geen vergrote ARP is, dan moet het wel een vergrote KVP zijn. Hoewel zonder twijfel velen in de KVP trots zijn, weten zij dat ook dat niet het geval zal zijn. Laten we nu beginnen met elkaar

eindelijk eens echt serieus te nemen. Ieder op eigen waarde beoordelen en aanvaarden. Laat ons a.u.b. ook allen samen proberen het zuchten en steunen wat de fusie 15 jaar begeleidde als een lied uit de oude doos te beschouwen. Bij het begin van het CDA mag ons vertrouwen, onze bereidheid tot inzet, ons enthousiasme worden gevraagd. Niet blijven staan bij wat was, maar de opdracht die in het CDA op ons afkomt als een uitdaging aanvaarden. Blijmoedig. We rollen de mouwen op en gaan aan de slag. Aan de slag voor dezelfde zaak waaraan een eeuw lang werd gewerkt. Aan de doorwerking van de Boodschap van het Evangelie op het publieke leven. En als het nu allemaal niet lukt. Wanneer de verstarung toeslaat, we in conservatief vaarwater terecht komen. Als, als, na 15 jaar als'en en maar'en is het vandaag nu gewoon „ja”. Gaan we op in het CDA: met onze organisatorische inbreng, met onze door andere vaak geroemde inzet en dadendrang, met onze kritische zin, met ons verlangen naar een vernieuwingsgezinde politiek vanuit een uit het hart opkomende overtuiging. Met dat alles zullen wij er volop bij zijn.

Tenslotte

Er zijn er die niet meegaan. Die in de hele operatie onvoldoende vertrouwen hebben. Toen ik ná de zo diep insnijdende grondslagdiscussie in augustus/september 1975 werd voorgesteld als kandidaatpartijvoorzitter, waren er nogal wat voorstanders van het CDA die niet wisten of ze mij wel hun vertrouwen konden geven. Iemand met zoveel twijfels over het CDA. Ik ben er zeker van dat zij die nu niet meegaan mij dat vertrouwen voluit gaven. Ik heb mijn voorzitterschap aanvaard vanuit de opdracht, met z'n allen naar een zo herkenbaar mogelijk CDA. Ik meen het recht te hebben op hen die mij politiek hebben gesteund een laatste krachtig beroep te mogen doen om dat „samen” waar te maken. Wij hebben elkaar in het CDA nodig als brood. Nodig om te trachten de spanning tussen ideaal en weerbarstige werkelijkheid te verkleinen. Stap voor stap elkaar nodig om kritisch en creatief te blijven in een grote beweging. Wij werken tussen falen en geroepen zijn in. Het ligt niet voor de hand dat christenen er gemakkelijk in slagen die hoge pretentie van de „C” in de praktijk waar te maken. Dat kost strijd. Daar is geloofsmoed voor nodig. Laat ons van hier samen optrekken en een nieuw begin maken”.

Vervolg van pag. 4

Verslag Partijraad

Wat veiligheidsvragen en het lidmaatschap van de Navo betreft zei Aantjes dat de alternatieve voorstellen in de wapeningsparagraaf van het CDA-verkiezingsprogram niet bedoelen het vertrek uit de Navo aan te bevelen. Het punt is dat Nederland eigen verantwoordelijkheid ook voor de wapeningsproblematiek niet op de Navo mag afschuiven. De beslissingen moeten in Den Haag worden genomen. Over de huidige problemen met betrekking tot ontwikkelingshulp in internationaal verband zei Beumer dat de verhoudingen in de wereld zich verhardten. Bij een zo groot verschil in welvaart als er in toenemende mate tussen de wereldbevolking bestaat is er voor echte solidariteit nauwelijks plaats meer. Evenmin voor eensgezind beleid.

Achterban

Het erelid H. Algra ontbrak ook op deze laatste partijraad natuurlijk niet. Evenmin als zijn mede-erelid, dr. J. Donner uit Den Haag. Voor beiden is de ARP een belangrijk element in hun langjarig en welbesteed leven geweest. Zoals trouwens voor duizenden „stillen in den lande” die hun taak in kerk en kiesvereniging in eikaars verlengde zagen liggen. Voor „dat soort mensen”

vroeg Algra de aandacht toen hij het eerste exemplaar van „Personen en momenten” uit de geschiedenis van de ARPPartij kreeg aangeboden. Dat deze „gewone mensen” die de partij met hart en hoofd liefhadden in het gedenkboek wat te weinig aandacht krijgen vond Algra wel jammer. Hij zei het mode-woord „achterban” te verfoeien. Het stamt uit de feodale tijd. De „achterban” waren de boeren die met dorsvlegel en mestvork de achterleenman te hulp moesten komen als deze niet in staat was de Ridders voldoende bijstand te verlenen. Kritische maar trouwe leden zijn geen „achterban”. Zij zijn het die de ARPPartij hebben gemaakt.

Ganzenbord

Veel valt er op een Partijraad meestal niet te lachen. Deze laatste afscheidssamenkomst in Amsterdam leende zich daarvoor trouwens wel het minst. Tranen van droefheid hebben we ook niet waargenomen. Toen, na de toespraak van Algra, de afgevaardigde van Amsterdam, Koos van den Steenhoven zijn conférence hield werd hier en daar echter menige traan weggeveegd. Tranen van het lachen om de spitsvondigheid waarmee Amsterdam, waar de ARPPartij haar leven begon en eindigde, haar afscheidsgeschenk had verzorgd. Vele souvenirs zijn in overgeving genomen. Een kwartetspel? Maar daar bleken drie Boeren en drie Koningen in voor te komen. Aardige mensen, zei Koos,

Gesneden Beelden

De AR-Partijraad van 27 september 1980 was niet zoveel anders dan anders. We deden nuchter ons werk. Politiek werk, tot de laatste Partijraad toe. Ongewoon was het verschijnsel „forum-discussie”. Een goed element, maar wat vreemd dat honderden anti-revolutionairen bijeen zich laten muilkorven. Dingen die je erg bezighouden laten zich niet aflatten tot een schriftelijke vraag. Daar wil je het woord over voeren, vanuit de zaal of via de interruptie-microfoons. Dan pas wordt een forum uitgedaagd. Een goede les voor de volgende keer.

Tijd voor gevoeligheden werd ons nauwelijks gegend, wel voor humor. Maar het slotlied, dat doet je natuurlijk wel wat. Dat is het moment waarop je beseft dat er definitief iets wordt afgesloten. Maar toch, van een nostalgische sfeer kon je niet spreken. Er werd ook goed over de geschiedenis gesproken. Dat hoort bij ons, want we hebben heel wat moeten leren, generaties lang. Rond eeuwfeest en fusie zijn bundels over persoonlijkheden en politieke principes verschenen. De ARP heeft daar zelf veel aan gedaan. We weten dat de AR-principes geen producten van vrome bespiegeling zijn. We hebben ze door schade en schande ontdekt; terwijl we bezig waren met de concrete Nederlandse politieke problemen die op onze weg waren geplaatst, bezig als mensen die niet toevallig ergens op de wereld gezet zijn, maar die met een bedoeling, met een bijzondere roeping, ieder op zijn eigen plaats gesteld waren. Met de benen op de grond, midden in een ongepolijste werkelijkheid. Wetende dat we onze weg alleen vinden konden als we leefden bij de Schrift. Zo werd onze politieke intuïtie gevormd. Daarvan legden we van tijd tot tijd rekenschap af in de vorm van een politieke filosofie of een beginselprogramma. Opdat we onze ideeën zouden kunnen toetsen en om te behouden wat daarin van waarde bleek. Van onze geschiedenis moeten we ons bewust zijn, we moeten er niet in zweigen, want dan worden we

afgehouden van ons werk. En om dat werk gaat het uiteindelijk.

Een subjectief beeld

Ieder heeft zo zijn eigen gedachten over wat we AR noemen. Schrijver dezes ook. De ARP was misschien een echt geestelijk tehuis. Met de stelling „de christelijke partij is maar een middel” is veel te weinig gezegd. Het is meer. Was het één van de uitingvormen van „de christelijke gemeente” in de brede zin van het woord? Feit is dat velen zich meer vereenzelvigden met de ARP dan met hun kerk. Dat was op zijn minst een goede uitweg voor hen die na de dogmatische twisten van de jaren '40 hun vertrouwen in kerken voor een goed deel kwijt waren. Een uitweg voor hen die niet konden functioneren onder de „dominocratie” van die jaren en van de tijden daarna. Wie die mogelijkheid zou willen afsnijden, die laat een zware schuld op zich. Kerk-centrisch denken, dat was er niet bij. Het beginselprogramma van voor de Ite Wereldoorlog getuigt daar nog sterker van dan het huidige. Anti's konden in de praktijk hevig anti-clericaal zijn. In de politieke partij kan de Heilige Schrift worden gelezen en verstaan. Daarvoor is de bemiddeling van (semi-)kerkelijke organen niet nodig. Een liberaal blijft een liberaal en een sociaal-democraat sociaal-democraat. Ook al komt hij tot ons in het gewaad van de kerkvorst. We zullen zijn vermaan toetsen aan het evangelisch appèl. Er heeft altijd enige spanning bestaan tussen partij en kerk. Dooyeweerd en zijn (politieke) filosofie werden aan theologische faculteiten met terughoudendheid bezien. Anderzijds schroomden diezelfde filosofen niet om de scholastische trekken, de vermenging met „pagane” ideeën, in de gereformeerde theologie aan te tonen. Dat zelfstandige toetsen hing wellicht ook met onze eigenaardige gezagsopvatting samen. Gezagsgetrouwheid, dat hoort bij ons. Maar er zijn vele soorten gezag.....

Niemand, geen enkele instantie, vertegenwoordigt het gezag. Daarom moesten we het gezag wel onderstrepen, op het loyalisme af!

drs. A. M. Oostlander

Klassieke anti-revolutionairen voelen de verleiding van het anarchisme. Je zou haast zeggen: vooral anti-revolutionairen moeten bij de Schrift leven, anders loopt het verkeerd met ze af. In een eigen organisatie moeten ze hun christelijke politieke verantwoordelijkheid op zich nemen, want kerk noch clerus kunnen dat van hen overnemen. Dat verbindt hen in hoge mate met hedendaagse katholieken, die op grond van hun ervaringen allergisch geworden zijn voor aanslagen op hun verantwoordelijkheid als „mondige leken”. Een fascinerende ontmoeting. Maar daar is alles niet mee gezegd. Wellicht het essentiële zelfs niet. Beweging was er altijd. „Gij zult u geen gesneden beeld maken.” De werkelijkheid wordt door het bouwen van imago's vervormd en verward. Dat geldt ook voor het beeld dat we van de ARP hebben. Nog minder mag dat beeld voortaan als richtsnoer dienen. Dat zou tot verschraling leiden.

Het grote herdenken

Het grote herdenken zal voorlopig nog wel voortgaan. „Gesneden beelden” zijn machtige wapens. Personen en organisaties die vroeger weinig of niets in ons zagen, worden bij het naderen van het CDA steeds enthousiaster over de ARP. Anti-revolutionairen zullen daar wat sceptisch op reageren. Gesneden beelden versimpelen het verleden. Ze zijn per definitie eenzijdig, onvolledig, onjuist. Voorheen werden we van soortgelijke zijden achtervolgd met een beeld omtrent ons verleden dat afkeer oopriep. We hadden gefaald en dat zat hem dan in de aard van onze richting. Nu is menig beeld van onze historie zo rooskleurig dat het heimwee oproept. De ARP was zó goed en dat zat hem in de aard van ons zelfstandig bestaan. Het zijn allemaal gesneden beelden die ons van onze roeping af willen houden. Voorheen door ons los te maken van de AR-richting, nu en straks om ons los te maken van de weg die we met onze groepering zijn ingeslagen. In beide gevallen tot nadeel van de christelijke politiek in dit land. We moeten ons maar wapenen tegen de verleiding om deze beelden te dienen. „Zeg niet: Hoe komt het dat de vroegere tijden beter waren dan deze? Want niet uit wijsheid

zoudt gij aldus vragen.”

Het Jona-complex

Niet alleen de ARP, maar vooral ook het CDA en leden daarvan zijn voorwerp van bedrieglijke beeldvorming. Het CDA kan een geweldig instrument worden voor de doorwerking van het evangelisch appèl in het politieke leven. Daarvoor moet gevochten worden, dwars tegen de verstarrende beeldvorming in. Je ontmoet soms mensen die vrezden dat dat lukt. Die daarom zelfs hun kritiek op het CDA met al zijn huidige gebreken voor zich houden uit vrees dat die kritiek tot verbetering zal bijdragen! Anderen spreken hun definitieve oordeel uit over dit Ninevé. Om vervolgens, in afwachting van de neergang van het CDA, onder een of andere wonderboom te schuilen. Er is een dikke kans dat zo'n wonderboom last van wormen krijgt. Een Ninevé, het is niet zo gek om het CDA daarmee te vergelijken. Ds. Spijkerboer heeft ons onlangs via Trouw doen weten dat de „C” van het CDA, gemeten aan wat God van ons vergt, niet veel voorstelt. We nemen aan dat zij die zulks vermanend zeggen, zelf terdege beseffen aan welke harde kritiek men zich blootstelt als men zich christen of christelijk noemt.

Door een vlucht naar partijen die noch in naam noch in grondslag het gezag van het evangelisch appèl erkennen, kunnen wij ons naar het schijnt van deze kritiek bevrijden. In het CDA kan dat niet, daar zullen we dagelijks met de door ons beleden normen worden geconfronteerd. Het CDA biedt ons geen gerieflijke omgeving. Sinds jaar en dag leggen onze mensen het aan anderen uit: de „C” is voor ons geen pretentie, maar door de „C” brengen wij tot uitdrukking dat wij elkaar ertoe verplichten gehoor te geven aan het evangelisch appèl. Zolang die naam en die grondslag bestaan, zolang zal evangelische kritiek binnen die partij worden gehoord. Dat biedt ons het richtsnoer om onze weg door het politieke leven te kunnen vinden. Hoe wij de verandering in ons partijleven ook verwerken, waar we straks ook zullen staan, laten we hopen en vertrouwen dat voor ieder van ons het gebed van lied 51 mag gelden: „Gij zegt „ga” en ik ga laat mij niet alleen wees het woord in mijn vlees en de geest om mij heen, wees de adem waaruit ik ontsta.”

A. M. Oostlander
directeur dr. A. Kuypersstichting

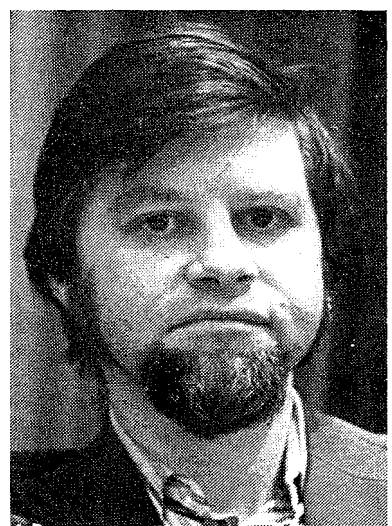
Partijbestuursleden per de fusiedatum van het CDA van AR-huize

- 10 zgn. vrijgekozenen**
- mevr. T. Bot-van Gijzen te Spijkenisse;
 - mevr. P. C. Ladders-Elferich te Mook (L.);
 - mr. W. Aantjes te Utrecht;
 - D. Corporaal te Leerdam (tevens lid dagelijks bestuur);
 - mr. W. F. de Gaay-Fortman te 's-Gravenhage;
 - prof. ir. B. Krol te Zeist (tevens lid dagelijks bestuur);
 - prof. dr. D. Th. Kuiper te Amsterdam (tevens lid dagelijks bestuur);
 - drs. J. J. Meijer te Voorburg;
 - ds. J. Plantinga te Leeuwarden;
 - prof. dr. J. P. I. v. d. Wilde te Voorschoten.
- Als plaatsvervaarders bij eventuele vakatures gedurende de eerste 4 jaren van de fusie treden op in de volgende volgorde:
- drs. E. Heerma te Amsterdam;
 - drs. A. J. v. d. Meer te Voorhout;
 - A. v. d. Glind te Woerden;
 - mr. S. J. Hartkamp te Schalsum (Fr.);
 - mevr. A. C. Westhoff-Hubér te Middelburg;
 - drs. J. G. van Rijn te Stiens;
 - ir. G. Kortleve te Maastricht;
 - prof. dr. J. P. Versteeg te Apeldoorn;
 - dr. H. E. S. Wolding te Amstelveen;
 - J. v. d. Ploeg te Grijpskerk (Gr.);
 - mevr. E. van Velthoven-Olde te Hoogeveen.
- Naast de vrijgekozen leden zullen

namens CDA-kamerkringen nog een 10-tal vertegenwoordigers oorspronkelijk van AR-huize zitting hebben.

- J. Verbree (K.K. Groningen);
- drs. T. J. Bouwers te Ferwerd (K.K. Leeuwarden);
- G. Numan te Vries (K.K. Assen);
- nog onbekend (K.K. Zwolle);
- D. van Boven te Barneveld (K.K. Arnhem);
- K.v. d. Steenhoven te Amsterdam (K.K. Amsterdam);
- ir. J. Vonk te Den Helder (K.K. Den Helder);
- ir. T. T. Wind te Leiden (K.K. Leiden);
- drs. G. M. Kerkhof te Middelburg (K.K. Middelburg);
- J. P. de Vos te Sprang-Capelle (K.K. 's-Hertogenbosch).

Twee leden van het d.b. CDA: links D. Corporaal, boven dr. D. Th. Kuiper.

Mr. W. Aantjes

Overzicht anti-revolutionairen in CDA-commissies vanaf de fusie

- 1. Commissie Buitenland**
De leden drs. W. Polman, M. van Ditmarsch en mr. W. Aantjes.
- 2. Kader- en Vormingscommissie**
De leden N. Schouten (voorzitter), H. Faber te Borger en mw. A. M. Vollebregt te Apeldoorn.
- 3. Commissie van Beroep**
De heer mr. H. M. Krans te 's-Gravenhage, mr. A. Herstel te Utrecht als plaatsvervangend lid.
- 4. Financiële commissie**
M. Paats te Alphen a/d Rijn.
- 5. College van Bindend Adviseurs**
De leden P. C. Elfferich te Delft, E. Wiersema te Ommen, dr. A. Veerman te Rijswijk, drs. G. M. Kerkhof te Middelburg, dr. W. de Kwaadsteniet te Rotterdam, mr. A. Herstel te Utrecht, mr. W. R. van der Sluis te Hilversum, prof. dr. J. P. Versteeg te Apeldoorn, dr. P. C. Bos te Eindhoven.
- 6. Huisvestingscommissie**
Drs. P. Bukman te Voorschoten (voorzitter).
- 7. Toetsingscommissie**
Mr. V. H. Bruins Slot te Amsterdam.
- 8. Redactiecommissie**
De leden mw. mr. Ph. Burgers te Amsterdam, dr. W. de Kwaadsteniet te

Dr. W. de Kwaadsteniet

Rotterdam en P. van Tellingen te Koog a/d Zaan, voorts de voorzitter mr. S. J. Hartkamp te Franekeradeel.

9. Redactieraad
H. W. van den Brink te Noord-Scharwoude en mr. C. van der Wetering te Bleiswijk.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken directie- en schaft-wagens etc.

HAHBO HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Afscheid van de Anti-Revolutionaire Partij

In de zomer van 1848 deden de anti-revolutionairen blijvend hun intree in de volksvertegenwoordiging. Op 8 juli van dat jaar kozen de Provinciale Staten van Zuid-Holland hun medelid mr. Aeneas Baron Mackay van Ophemert en Zennewijnen (1806-1876) tot lid van de Tweede Kamer.

Mackay behoorde tot de vriendenkring van Groen van Prinsterer, die hij ook als zijn politieke leidsman had aanvaard. Vanaf de dag, dat Mackay zijn intree in de Tweede Kamer deed, tot nu toe hebben steeds anti-revolutionairen in de Staten-Generaal zitting gehad, in het begin in kleinen getale na de oprichting van de partij in 1879 en begunstigd door de geleidelijke verruiming van het passieve kiesrecht soms in groten getale, meestal in de 20ste eeuw met een aantal van 8 à 10% van de zetels. Mackay is met een korte onderbreking tot 1862 lid van de Tweede Kamer geweest. Bij de inwerkingtreding van de wettelijke regeling van de Raad van State op 1 juli van dat jaar werd hij de eerste vice-president, die optrad als de feitelijke voorzitter. Hij werd benoemd op voordracht van Thorbecke, die hem hoog achtte en in een benoeming van deze politieke tegenstander geen bezwaar zag. Met Mackay is ook de positie van de vice-president als belangrijk staatkundig raadsman voor de koning en de ministers gevestigd. Bij verschillende kabinetsformaties tussen 1862 en 1876, het jaar van zijn dood, heeft hij een rol gespeeld. Aan zijn aanvaarding van Groen van Prinsterer als politieke leidsman had Mackay kort voor zijn verkiezing tot lid van de Tweede Kamer in een brochure uiting gegeven. Daarin typeerde hij de door Groen aangevoerde politieke richting als de „christelijk-historische school”. Inderdaad zijn in de periode van Groens leiderschap de aanduidingen „anti-revolutionair” en „christelijk-historisch” door elkaar gebruikt. Op een dag als vandaag is het goed ons te herinneren, dat de christelijk-historische en de anti-revolutionairen beide rechtstreeks voortgekomen zijn uit de politieke beweging, die Groen in het leven heeft geroepen. Na 1848 zijn zij bijna vijftig jaar lang als één politieke groepering opgetrokken onder de naam „anti-revolutionair”, want die naam is geleidelijk de overheersende geworden. Van de oprichting der partij tot de ongelukkige splitsing van 1894 is in de Tweede Kamer A. F. de Savornin Lohman de voorman der anti-revolutionairen geweest. Lohman dacht misschien te veel in juridische begrippen, maar hij was het dan toch maar, die als eerste erop wees, dat het overheidsgezag niet toe kan met een juridische basis alleen, maar tegelijkertijd een zedelijke rechtvaardiging moet vinden in de wijze, waarop het wordt uitgeoefend. „Niet staatsman, maar steeds staatsdienaar te zijn is de roeping van de gelovige. Want de dienaar zoekt niet zichzelf, maar degene, die hij dient” (Over het hoogste gezag, inaugurele oratie V.U. 1884, blz. 25). Wat de naam „christelijk-historisch” betreft, deze is pas aan het einde van de 19e eeuw weer in zwang gekomen voor twee politieke groeperingen, als wier geestelijke vader eerder Hoedemaker dan Groen moet worden aangemerkt.

Groen

Het wordt tijd, dat wij aandacht aan Groen van Prinsterer gaan geven, want wij moeten voor de laatste maal nog een keer uitleggen, welke inhoud hij aan het begrip anti-revolutionair gaf. Het is niet toevallig, dat omstreeks 1848 mensen zich zo gaan noemen. In de winter van 1845/1846 heeft Groen te zijnen huize in Den Haag voor een gezelschap geïnteresseerde vrienden voordrachten over **Ongeloof en**

foto Nick Morelis

door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman

Revolutie gehouden, die in 1847 in druk verschenen (S. en J. Luchtmans, Leiden). Men kan zeggen dat hij in die voordrachten aanzetten gaf tot een anti-revolutionaire staatsieer. Wie door dit geschrift en andere van Groens hand gegrepen waren, gingen zich anti-revolutionair noemen. Met andere woorden, ik ben van mening, dat er een onmiddellijk verband ligt tussen de verschijning van **Ongeloof en Revolutie** en het ontstaan van een politieke stroming, die zich anti-revolutionair noemde. Groen zelf heeft in zijn eerste voordracht gezegd, dat hij met „revolutie” geen concrete revolutie, zelfs niet de Franse bedoelde, maar „de gehele omkering van denkwijzen en gezindheid in de terzijdestelling en verachting van vroegere beginselen”. Groen doelt daarbij op de slagzin „ni Dieu, ni maître”, geen God en geen gezag, die in de Franse revolutie naar voren kwam, maar een algemene strekking had. Deze leus bedoelde staat en gezag los te maken van enig christelijk fundament. Zij was op staatkundig terrein de neerslag van het rationalisme, dat de mens de regels voor zijn denken en doen in zichzelf doet vinden. Met de kracht van een diep religieuze overtuiging stelde Groen daar tegenover, dat het overmoed is te menen, dat de mens zichzelf de wet kan stellen. De mens is onderworpen aan wat zijn Schepper als regels voor het mensenleven door Jezus Christus heeft geopenbaard. De Heilige Schrift geeft aanwijzingen voor de inrichting van de staat en van de maatschappij. Het is de taak van de anti-revolutionaire richting die aanwijzingen – beginselen – op te sporen. Haar vertegenwoordigers in de Staten-Generaal moeten de regering oproepen naar die aanwijzingen te handelen. Het optreden van Groen en de zijnen in de Staten-Generaal heeft een overwegend getuigend karakter gedragen. Twee punten kwamen daarin vooral naar voren: de vrijheid van onderwijs zo, dat ouders de mogelijkheid zouden hebben hun kinderen onderwijs in christelijke geest te doen geven en de zedelijke roeping van Nederland jegens de inwoners van de koloniën. Wat het laatste betreft, zonder uitzondering hebben de anti-revolutionairen in de Tweede Kamer de slavernij in de koloniën veroordeeld en het de staat als een onmiddellijke plicht aangerekend aan dat schandaal een einde te maken.

Kuyper

In de laatste levensjaren van Groen komt Kuyper als zijn opvolger naar voren. Anders dan Groen begreep Kuyper, dat, wilde de

anti-revolutionaire richting wezenlijke invloed op wetgeving en bestuur krijgen, het tot stand brengen van een landelijke gedecentraliseerde partijorganisatie, die waarborg zou zijn van een voortdurend bewerken van de kiezers noodzakelijk was. Een partijorgaan was er al. In 1872 was het dagblad „De Standaard” opgericht. Een program werd in 1878 aanvaard. De partij kwam er in 1879. De strijd voor de vrijheid van onderwijs bleek een krachtig bindmiddel voor de nieuwe partij. Maar Kuyper begreep, dat daarnaast ook het sociale vraagstuk, de uitbreiding van het kiesrecht en het koloniale vraagstuk moesten worden aangepakt. In artikelen in De Standaard, in lezingen en redevoeringen, in brochures, in grotere boekwerken heeft Kuyper op al deze terreinen principiële lijnen trachten te trekken. De staatsmacht als instrument tot verandering van maatschappelijke structuren kwam bij Groen nauwelijks in het vizier. Bij Kuyper en zijn tijdgenoten moest de plaats van de staat onafwendbaar aan de orde komen. Immers de strijd voor de vrije christelijke school alleen reeds kon zonder overheidsingrijpen niet worden beslist. Dat de staat niet buiten een regeling van de arbeidsbescherming en van de sociale verzekering kon blijven was evenzeer duidelijk. Ingrijpen van de staat op tal van deze en andere terreinen was onontkoombaar. Waren er echter grenzen voor het ingrijpen van de staat, die men bijvoorbeeld zou kunnen vaststellen? Kuyper was de man van de grote constructies, die hij met het aureool van christelijk geboden beginselen wist te omgeven. Een van die constructies is zijn leer van de soevereiniteit in eigen kring. Men heeft wel betoogd, dat die leer een principiële afwijking van staatsingrijpen inhield. Dat is onjuist. De leer van de zelfstandigheid der verschillende levensverbanden, waarbinnen het menselijk leven zich voltrekt, bedoelt in de eerste plaats te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid van die verbanden voor een rechtvaardige ordening van de verhoudingen binnen hen. Wanneer zij in gebreke blijven, mag de staat niet alleen ingrijpen, maar moet hij ingrijpen. Alleen, de staat moet zich steeds legitimeren, wanneer hij ordenend in andere levensverbanden ingrijpt.

Rol van de overheid

Ik meen Kuypers bedoelingen met de leer van de soevereiniteit in eigen kring goed te hebben weergegeven. De anti-revolutionaire praktijk is daarnaar jammer genoeg lang niet altijd geweest. Over de mate van

overheidsingrijpen is onze partij tussen omstreeks 1920 en 1955 zeer verdeeld geweest. Allerlei maatregelen, die op grond van nieuw verworven economische en sociale inzichten geboden en aanvaardbaar waren, zijn vaak op zgn. principiële overwegingen bestreden. Ik zei in het voorgaande, dat Kuyper een man van de grote constructies was. Maar waar hij zelf in de praktijk vaak soepelheid toeliet, vervielen degenen, die na hem kwamen meermalen in starheid. Zo is een overspannen eigendomsbegrip gehanteerd om noodzakelijke belastingheffing en de medezeggenschap van de arbeiders in de onderneming te bestrijden. Wat het laatste betreft heeft de partij als partij een ongerept blazoën. Het is aan Schouten te danken, dat in 1952 ons verkiezingsprogram zich voor economische medezeggenschap van de arbeiders in de onderneming uitsprak. Tenslotte hebben wij ook moeten worstelen met een zekere gespletenheid ten opzichte van de overheid. De overheid, die zich inliet met de privésfeer van de burger, bijv. volksgezondheid en met zijn bezigzijn op economisch en sociaal terrein hebben de anti-revolutionairen vaak met een zeker wantrouwen bekeken. Vandaar het aandringen op rechtsbescherming tegen de overheid door het in het leven roepen van vormen van administratieve rechtspraak en administratief beroep. Aan de andere kant was er een aanvaarden van een haast onbepert overheidsgezag als het ging om de handhaving van de openbare orde en de ondeelbaarheid van het Koninkrijk der Nederlanden. Op dit ogenblik zullen velen onzer niet zonder gevoelens van spijt kunnen terugdenken aan de houding van de partij in de Indonesische kwestie en aanvankelijk ten opzichte van Nieuw-Guinea. Nieuwe theologische inzichten, studies in oecumenisch en ander verband over de inrichting van staat en maatschappij, over het sturen van de economische ontwikkeling, over de plaats en de betekenis van de arbeid, over technologie, milieu en kernenergie, de ontwikkelingssamenwerking en de Europese Gemeenschap hebben in onze partij een ander klimaat doen ontstaan. Wij zijn bescheidener geworden; van een gesloten systeem van beginselen zijn wij overgegaan naar een wel doelbewust, maar tegelijk voorzichtig en vooral luisterend speuren naar wat het Evangelie aan aanwijzingen bevat over een rechtvaardige nationale en internationale orde. Het is in de eerste plaats de verdienste van Berghuis geweest, dat hij de partij, toen zij als zodanig daarvan nog niet zo zeker was, vastberaden op een nieuwe koers heeft gelegd.

Positie van de vrouw

Met het voorgaande heb ik niet bedoeld terug te vallen in de historie. Wel heb ik nog eenmaal kort en soms fragmentarisch willen accentueren wat degenen, die in de 19e eeuw een anti-revolutionaire partij begonnen, en zij, die haar tot diep in de 20e eeuw voortzetten, op de hoofdzaken heeft bewogen. Eén gebrek moet nog gesignaleerd. Evenals de kerk heeft de Anti-Revolutionaire Partij bronnen van spiritualiteit, vernuft en originaliteit verstopt door de vrouw niet een aan de man gelijkwaardige plaats te geven. Ik denk, dat ik niet mag zeggen, dat dat nog voor de opheffing in orde is gekomen. Laat ik het voorzichtig zeggen. Er is veel verbeterd; we moeten op de ingeslagen weg haastig voortgaan.

De toekomst

We gaan op in een grotere partij, die toch weer een christelijk partij zal zijn. Daarmee beginnen we opnieuw een waagstuk. Daarvoor behoeven we ons niet te verontschuldigen. Iemand, die door wat hij in eigen leven ontvangen heeft, overtuigd is geworden, dat het Evangelie ook een boodschap heeft voor het staatkundig leven, behoort zich niet te verontschuldigen, wanneer hij daaraan met gelijkgezinden in

organisatorisch verband uiting geeft. Het waagstuk legt ons wel verplichtingen op. Rechtstreekse aanwijzingen voor de oplossing van politieke vraagstukken geeft het Evangelie bijna niet. Het gaat er steeds om de weg van de bijbel naar de wereld en van de wereld naar de bijbel te vinden. Wij mogen ons het Evangelie voor onze politieke doeleinden niet toe-eigenen. De Geest waait waarheen Hij wil. Tal van zaken zijn van algemeen menselijke aard. Daar waar samenwerking mogelijk is, moet die gezocht worden. Voor verabsolutering van eigen standpunt moet men oppassen. Ons kennen is ten dele en het verstaan van de boodschap van het Evangelie voor de eigen tijd kan alleen in gemeenschap met anderen worden bereikt. Ook het geweten staat onder de tucht van die gemeenschap. Wij beschikken niet over ons geweten; het dringt zich aan ons op. S. Gerbrandy heeft het eens prachtig omschreven „niet zo zeer als een menselijk vermogen, maar welhaast als het menselijk onvermogen om zich te onttrekken aan de realiteit van het bestaan Gods en van onze verantwoordelijkheid tegenover hem”. Alleen al omdat zij een christelijke partij wil zijn, zal de nieuwe partij een studiepartij moeten wezen. Terecht is daarom aan de opzet van een wetenschappelijk instituut grote aandacht besteed. Christenen zijn vaak achtergebleven bij het ontdekken van de nieuwe vragen, terwijl juist zij, die zo overtuigd zijn van de gebrekkigheid van mens en wereld, de eersten zouden moeten zijn om knelpunten in de rechtsorde en het maatschappelijk bestel te signaleren. Van Groen van Prinsterer moeten we in de nieuwe partij meenemen, dat maatschappelijke en politieke stromingen altijd gevormd worden vanuit een geestelijke achtergrond. Maatschappelijke en politieke stromingen zijn zelden toe te schrijven aan een spontane opwelling van gevoelens. Bijna altijd zijn zij voorbereid door denkers over recht en staat. Wie wat er feitelijk in zijn tijd gebeurt wil verstaan, moet nagaan wat er in die tijd geestelijk aan de hand is. Al houdt de Anti-Revolutionaire Partij op te bestaan, de revolutie raken we niet kwijt. Diezelfde anti-revolutionairen, die een eigen recht van de overheid hebben trachten te funderen, hebben tegelijkertijd geponeerd, dat er een recht van opstand is tegen de overheid, die het recht vertrappt en het volk verdrukt. Daarom zijn tal van anti-revolutionairen tijdens de bezetting in het verzet gegaan. Een aantal van de besten onzer heeft met het leven daarvoor betaald. De partij gaat heen, maar in ons hart blijven zij besloten. Intussen blijft het probleem: een eigen recht der overheid en een recht van opstand. De Arijos heeft daaraan gesnoven, toen zij als thema voor haar laatste jaarvergadering koos **Geloof en Revolutie**. Er zijn er, die menen, dat ook tegen de overheid, die onderworpen is aan de wetten van de rechtsstaat, gewelddadig verzet geoorloofd kan zijn. Ik kan mij goed vinden in wat minister De Ruiter in de toelichting op zijn begroting voor 1981 daarover heeft geschreven. De rechtsstaat moet zich legitimeren door het gerechtigheidsgehalte van zijn wetgeving en door de wijze, waarop hij zijn gezag uitoefent. Tegen vormen van maatschappelijk protest, die gepaard gaan met geweld, aantasting van rechten van medeburgers en het in het leven roepen van gevaar voor mensen en zaken zal de overheid beslist en krachtig moeten optreden. „Wie met dergelijke middelen zijn gelijk wil halen, tast de grondslagen van een geordende sameleving aan” (De Ruiter). Het probleem van de rechtsstaat, die zijn overspannen taken niet aan kan, zal ons in de toekomst in het bijzonder moeten bezighouden.

Tenslotte

In onze nieuwe partij brengen wij ook in de verwerping van het conflictmodel als middel om maatschappelijke tegenstellingen op te lossen. Wij weten heel goed, dat het maatschappelijk leven geen idylle is, wij weten ook, dat er scherpe maatschappelijke

Vervolg van pag. 7

tegenstellingen zijn. Daarom gaan wij niet uit van wat men wel het harmoniemodel noemt. Wij menen wel, dat overleg en samenwerking de eerste en de beste middelen zijn om maatschappelijke tegenstellingen te overbruggen. De overheid moet met de instrumenten, waarover zij de beschikking heeft gekregen, een zodanig sociaal-economisch beleid voeren, dat het overleg tussen vakbeweging en ondernemersorganisaties de beste kansen krijgt om te slagen. Er moet dus een goed contact tussen overheid en georganiseerd bedrijfsleven – arbeiders en ondernemers – bestaan. Wanneer minister Albada in deze zin voor een „overleconomie“ pleit, zet hij op moderne wijze en met moderne middelen voort wat Talma, Slotemaker de Bruïne en P. S. Gerbrandy voor ogen heeft gestaan. Zij noemden hun model misschien te idealistisch: „solidarisme“. Wij zijn zakelijker: „overleconomie“.

In de reeks van punten, waaraan het CDA juist omdat het een Christen Democratisch Appèl wil zijn, meer dan gewone aandacht zal moeten geven behoort zeker ook de samenwerking met en de hulp aan

ontwikkelingslanden, „het sociale vraagstuk in wereldformaat“ (rapport ARP, 1959). Daarover zal minister De Koning het nodige zeggen.

Alles samenvattend: een christelijke politieke partij moet door haar daden laten zien, dat er hoop voor de wereld is, want het Evangelie heeft een belofte ook voor dit leven.

7. Vrijwel geen afscheid vindt plaats zonder weemoed. Dat geldt voor mensen, dat geldt ook voor partijen. Daarnaast is er ook altijd het gevoel van te kort te zijn geschoten. Ook partijen weten van zonde en van gemiste kansen. Ook partijen hebben vergeving nodig.

Partijen weten ook van dankbaarheid. Dankbaarheid jegens mensen, die haar idealen in het publieke leven hebben uitgedragen, dankbaarheid jegens mensen, die in de partijorganen en op de partijbureaus hebben gesjouwd. Naast het afscheid is er het nieuwe begin. Ik weet geen beter slot voor mijn toespraak dan het gebed van Mozes, de man Gods (Psalm 90).

Het begin: „Heer, Gij zijt ons een toevlucht geweest van geslacht tot geslacht“.

Het slot: „Bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen, bevestig dat“.

Mr. W. F. de Gaay Fortman

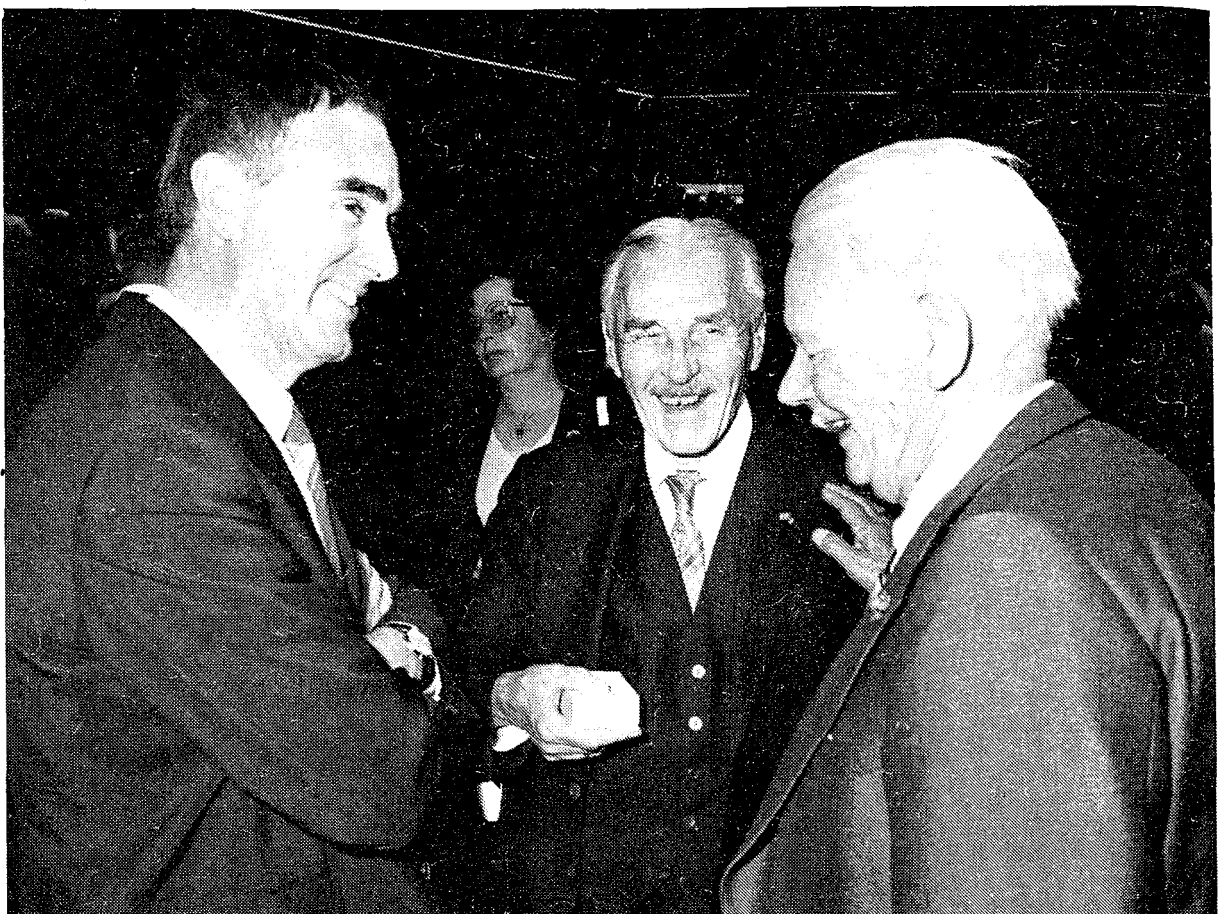

foto Anefo

De Opheffingspartijraad in beeld

Groot was de belangstelling voor het bijwonen van de laatste bijeenkomst van de AR partijraad: meer dan duizend bezoekers togen naar Amsterdam.

foto Nick Morelis

Rechtsboven: een vrolijk onderonsje tussen de ereleden mr. J. Donner en H. Algra en partijvoorzitter De Boer.

Ganzenbord

Wanneer U belangstelling hebt voor het politiek ganzenbord dat de ARP-Amsterdam op de Partijraad heeft aangeboden, kunt U dit bestellen door overmaking van f 3,- per exemplaar postgironummer 4600455 t.n.v. penningmeester mr. A. B. Roosjenstichting, Valeriusplein 5 Amsterdam. Na ontvangst van de giro-overschrijving krijgt U het ganzenbord toegezonden. De oplage is beperkt (enkele honderden exemplaren zijn nog voorradig) snelheid is geboden!

foto Nick Morelis

Hilariteit bij het aanschouwen van het door Amsterdam aangeboden ganzenbord.

Het koor van de Rotterdamse Chr. Pedagogische Academie o.l.v. A. Eikelboom.

Het forum: v.l.n.r. Aantjes, Bukman, Van Houwelingen, Jan Zindel, mw. Kraayeveld-Wouters en Beumer.

De partijvoorzitter en de heer Van Sliebrecht (vz. Kamercentrale Dordrecht) bekijken de fotocollage.

Kuyper en de Vrije Universiteit

Door dr. G. Puchinger

Politiek en religie

Taine verhaalt dat hij, toen hem het eerste stembiljet werd ter hand gesteld, volstrekt niet wist, wat daarmede te doen en er zich over verwonderde, dat zoo velen dit met groote zekerheid wel schenen te weten. Hij wilde een redelijken grondslag zoeken voor zijne stem en kon zich niet voorstellen, dat anderen zich eenvoudig door vooringenomenheid met een persoon of een partij lieten leiden. Kiezers, die zich zelven zulke hoge eischen stellen als Taine, zijn er weinige. Voor het uitbrengen hunner stem en de daarvoor noodzakelijke partijkouze bereiden zij zich slechts zelden voor door bestudeering van het wezen van den staat en van den aard en de bedoeling der partijen. Veelal laten zij zich leiden door den raad van den eerste den beste, die zich als hun raadsman opdoet, of wel zij sluiten zich instinkmatig aan bij de partij, die hun het meest welgevallig is, of eindelijk, zij doen datgene, wat hun toeschijnt voor hun eigen belang het meest gewenscht te zijn (pag. 163).

De grondige wetenschappelijke bewijsvoeringen zijn zeldzaam geworden en worden ook minder gewaardeerd. In onze tegenwoordige Tweede Kamer zouden de sobere maar klemmende betoogen van Thorbecke waarschijnlijk niet meer het aandachtig gehoor van voorheen vinden, evenmin de fijne spelingen van Groen van Prinsterer's vernuft (pag. 151).

Mr. W. H. de Beaufort,
Staatkundige Opstellen, 1904.

Het heeft behoord tot de aantrekkelijkheden van dr. Kuyper, dat hij het leven als een eenheid zag. Hierin werd hij geholpen door zijn grote interesse op velerlei gebied en de ingeboren wil om van alles zelf kennis te nemen. Als iedere goede journalist interesseerde hem eigenlijk alles. Daarom nam hij ook van alles kennis en pende hij daarover nu eens een enkele pikante opmerking neer in een puntige driestar, dan weer schreef hij een lange serie bezinnende hoofdartikelen, waarin hij zijn lezers meenam in zijn gedachtenvluchten.

Op zijn Leidse leermeester in de Nederlandse taalkunde, prof. dr. M. de Vries na, kan men zeggen dat Kuyper geen leermeesters heeft gehad die hem blijvend beïnvloed hebben. Zowel in zijn studententijd als daarna beproefde hij in de wetenschap oude paden en sloeg nieuwe wegen in. Zijn grote verdienste is daarbij geweest dat hij in feite levenslang een briljante

STER ELITE FRESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER
POSTBUS 265
TEL. 02977-2.11.51

autodidact is gebleven. Minister Heemskerk heeft op 12 november 1920, namens het Nederlandse kabinet sprekend aan Kuypers graf, de resultaten van zijn talenten nog eens opgesomd: „Bedienaar des Woords, Kerkreformer, Geleerde, Stichter eener Universiteit, redenaar en schrijver, geboren leider van velen, volksvertegenwoordiger, eerste dienaar der Kroon, heeft hij een strijd gestreden en een arbeid verricht zoals het bijna niemand wordt gegeven.”

Maar natuurlijk had Kuypers zo strijdbare, bijna eigenzinnige beoefening van de wetenschap ook zijn nadelen. Gunning heeft hem in zijn theologisch werk al vroeg zijn wilde haast, zijn onberekenbare ongedurigheid en tomeloze onrust verweten, kortom, zijn gebrek aan rustige spirituele bezinning, waardoor zijn rijke hart soms strijd zocht, waaraan geen geduldige ontmoeting met mensen en problemen was vooraf gegaan.

R. H. Woltjer had oog voor nog andere zwakheden van Kuyper als wetenschapsman, toen hij als rector magnificus van de Vrije Universiteit aan het graf van Kuyper de moed had anderer critiek op Kuyper te vertolken, niet zonder een zeker begrip daarvoor te laten doorschemeren:

„In de voorstelling, die niet weinigen zich van dezen veelzijdigen mensch hebben gevormd, neemt de wetenschap slechts een bescheiden plaats in; als prediker, journalist, schrijver, redenaar, volksleider, staatsman, heeft hij ook bij zijne bestrijders, erkenning gevonden, maar den man van wetenschap vermochten velen blijkbaar niet in hem te zien. Voor de officieele geleerde wereld in ons vaderland is Kuyper steeds meer object dan subject van wetenschap geweest; en ik zou het niet gaarne louter toeval noemen, dat de Koninklijke Academie, anders toch waarlijk niet altijd onbereikbaar hoog in haar eischen, voor hem nimmer hare poorten ontsloot! De openbare meening heeft hem wetenschappelijk nooit ten volle meegeteld.”

Maar met dat al is Kuyper levenslang

een tomeloos harde, ja een voortgejaagde werker geweest, met een niet aflatende onderzoekersdrang, die overigens als vertolker van zijn studiën zijn resultaten gemakkelijker in brochures en vlugschriften dan in boeken vastlegde, al zal niemand, die Kuyper als wetenschapper wil beoordelen, zijn kerkhistorische studiën en zijn driedelige werk *Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid* mogen voorbij zien.

Theologie, staatkunde, sociaal leven, journalistiek, politiek, tourisme (!) en onderwijs, alles werd door hem „beoefend”, en op een dusdanige wijze dat zo niet de vakwetenschap, dan toch de beoefenaars ervan met hem moesten rekening houden. Alleen in het esthetische, met name in het musische (hoewel evenzeer door hem „bestudeerd”) bezat hij niet die creativiteit die resultaten kon opleveren, afgezien van de lenigheid van zijn zeer persoonlijke taal en stijlvormen.

Dat een zo spiritueel en veelzijdig man in staat was de opzet van een nieuwe Universiteit uit te denken en te propageren, laat zich verstaan. Wat in zijn dagen de mannen van Tachtig deden voor de letterkunde, deed Kuyper voor de orthodoxe protestanten: hij goot staal in het bloed en bracht nieuw élan, wáár hij ook verscheen!

De Vrije Universiteit is gezegend geweest met vier eerste hoogleraren, die haar een start van hoog gehalte hebben gegeven: Kuyper, Rutgers, Fabius en Woltjer; maar niemand kan ontkennen dat Kuyper van hen de eerste, de veelzijdigste, de briljanste is geweest.

Inmiddels kunnen wij, zo vaak wij over Kuyper, de Anti-Revolutionaire Partij en de Vrije Universiteit spreken, langs één ding niet heen: Kuyper is zijn publieke loopbaan begonnen als verontruste, als redacteur van *De Heraut*. Kuyper was grimmig verontrust over de kerk, over de politiek, over de grafsituatie in het parlement, over het sociale leven en over de wetenschapsbeoefening in het

vaderland. Maar hij was gelukkig óók verontrust geweest over eigen leven, en hij liet daarom de studie niet na en bleef deze tot zijn dood toe beoefenen. Men kan oog hebben voor de gevaren waaraan Kuyper niet ontkomen is met zijn beroep op de streng-gereformeerde maatstaf, en zijn slachtoffers zijn daar om er ons op te bezinnen: Gunning en De Savornin Lohman. Maar dát Kuyper een gereformeerde Universiteit wilde is duidelijk, en dat hij een omgrenzing wenste valt niet te ontkennen. Wie dat probleem – want dat is het! – in het eeuwjaar van de Vrije Universiteit zou willen verdoezelen, speelt tot in zijn herdenking toe oneerlijk spel. Kuyper sprak in zijn Openingsrede van de Vrije Universiteit op 20 oktober 1880 onverbloemd: „We verwerpen daarom onze Luthersche broeders niet. Laag op andere Christenen neêr te zien, zou ons tot schuld zijn. Slechts zóó veel vragen we, dat men ons niet dwinge, wat fijner in ons oog is voor iets minder fijns uit te ruilen, en ons toesta aan den in puin gevallen Gereformeerden tempel weêr te bouwen naar onvermengd Gereformeerden stijl.” (pag. 28).

Maar allerminst was het Kuypers doel om met zijn Universiteit naast „Kampen” een tweede wetenschappelijk theologisch bolwerk te stichten! De theoloog Kuyper had de wijsheid in te zien dat de Vrije Universiteit niet kon starten zonder een juridische opleiding, ook al zou dan de juridische faculteit aanvankelijk slechts kunnen bestaan uit één hoogleraar, de op 20 december 1878 te Leiden onder J. T. Buys op *De leer der Souvereiniteit* gepromoveerde D. P. D. Fabius, die bijna een halve eeuw lang het karakter van de juridische faculteit van de Vrije Universiteit in sterke mate zou bepalen, een karakter waartoe in later jaren ook Anema en Dooyeweerd een grote bijdrage zouden leveren.

Kuyper heeft de eenheid des levens gezien, maar *via* zijn leerstuk van de *souvereiniteit in eigen kring*, die hij in zijn Openingsrede uiteenzette, want hij kwam op evenzeer voor de verscheidenheid des levens, ja voor de erkenning van de onderlinge onherleidbaarheid van de diverse levensgebieden. Zoals hij begreep dat kerk en universiteit ieder hun eigen gebied en levenskring dienen te hebben, en dat preekstoel en kathedraal wel naar elkaar mogen en moeten luisteren, maar elkaar nooit mogen dwingen, zo begreep hij ook dat universiteit en politiek evenmin met elkaar geïdentificeerd mogen worden als politiek en kerk of universiteit en kerk. In zijn Openingsrede verklaarde Kuyper nadrukkelijk: „Mits, en daar houd ik streng aan vast, mits ook die wetenschap „Souverein in eigen kring” blijve, en noch onder Staatsvoogdij noch onder kerkelijke curateele verbastere van haar aard” (pag. 22).

Terwijl de universiteit primair opleidt en tot bezinning stimuleert, dient de politiek directe leiding te geven aan allerlei vorm van maatschappelijk leven. Wel kan dit in nauwe relatie met elkaar gebeuren, want de relatie tussen wetenschappelijke bezinning en praktische politiek is in Europa altijd aan de orde geweest: reeds Plato wijdde er zijn beroemde dialoog *De Staat* aan. Maar Fabius is er een voorbeeld van dat lang niet alle hooggeleerden geschikt zijn om aan de stugge politieke werkelijkheid leiding te geven, want zeer treffend typeerde dr. W. Drees in 1965 hem eens als „onbekommerd om de praktijk”. Aan de andere kant waren twee vooraanstaande anti-revolutionaire leiders, Colijn en Schouten, geen academici, al hebben zij, evenals J. Donner in later jaren, aan het bestuur van de Vrije Universiteit hun beste krachten gegeven.

Maar wel heeft Fabius door zijn gedurige studie in de geschriften van Groen van Prinsterer en door zijn bezinning op welhaast ieder vak binnen zijn faculteit, oog gehad voor de relatie tussen wetenschap en politiek. De wetenschap geeft nu eenmaal de kans een betere kijk te krijgen op de politieke werkelijkheid en wat daar zou moeten gebeuren, zoals de politieke ervaring soms een kritischer inzicht geeft in de wetenschappelijke verbanden en analyses. Vele juridische

hoogleraren van de Vrije Universiteit hebben daarom grote invloed uitgeoefend op de Anti-Revolutionaire Partij: Fabius, Anema, Dooyeweerd, V. H. Rutgers, P. S. Gerbrandy, A. M. Donner, P. J. Verdam, W. F. de Gaay Fortman en I. A. Diepenhorst. En men behoeft niet alleen aan juristen te denken: ook de classicus R. H. Woltjer (een groot wetskenner!) en de econoom J. Zijlstra docerden aan de Vrije Universiteit.

Zowel de politicus als de wetenschapsman kan in zijn werk eenzijdig zijn, maar dat ze elkaar gunstig kunnen beïnvloeden zal niemand willen ontkennen. Het boeiende van de Universiteit is daarbij dat daar doorgaans jonge mensen gevormd worden, zonder dat de hoogleraren weten of er een politicus in zit, want een student verkeert primair in zijn *wordend* stadium. Maar juist daarom is het de hoge taak van iedere Universiteit om met name de juristen zo goed mogelijk gereed te maken voor het publieke, ook voor het politieke leven!

De Vrije Universiteit heeft daarbij een enorme stimulans ondervonden in de gedurige bezinning op de christelijke visie ten aanzien van vrijheid, gezag, overheid, rechtvaardigheid en sociaal leven, en het is dáárvan dat de Anti-Revolutionaire Partij méé honderd jaar de vruchten geplukt heeft. Niet voor niets is Kuyper én voor de Vrije Universiteit én voor de Anti-Revolutionaire Partij de grote stimulator geweest. In zijn dagblad *De Standaard* en zijn weekblad *De Heraut* heeft Kuyper bijna gedurende een halve eeuw leiding gegeven aan christelijke *bezinning* en christelijke *actie*.

Laten we bij het honderdjarig bestaan van de Vrije Universiteit, bij het afscheid van de Anti-Revolutionaire Partij en de start van het C.D.A. niet vergeten, dat al wat de Anti-revolutionairen de laatste eeuw gezegd en gedaan hebben, vooral is gestimuleerd geweest door *de anti-revolutionaire pers* die, begonnen door Groen, voortgezet door Kuyper in *De Standaard*, ouder is dan de door Kuyper eveneens gestimuleerde universiteit. Het anti-revolutionaire leven heeft, mede door deze bezinning, en verdiept door de studie aan de Vrije Universiteit, altijd veel strijd gekend, naar binnen en naar buiten, maar wanneer één overtuiging centraal heeft gestaan sinds Groen en Kuyper, dan is het wel dat *geloof, bezinning* (wetenschap) en *politiek* voor de christen onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn, ook al vraagt ieder van deze gebieden een eigen verzorging: in ons hart, in ons hoofd, in onze omgeving.

Hierover zijn Kuyper, Schaeapman en Lohman – met alle onderlinge verschillen – het grondig eens geweest. Laten we ons dit, bij het scheiden van de anti-revolutionaire markt en bij het binnentreden van de tweede eeuw Vrije Universiteit, voor gezegd houden en ons ook daar ernstig op blijven bezinnen. Want wanneer *die* overtuiging verloren zou gaan, valt te vrezen dat we daarvoor hoogstens tijdelijke – goede of kwadde – *leuzen* in de plaats krijgen! De relatie van *geloof, bezinning* en *politiek* zal voor iedere generatie – zij het steeds op eigen manier verwerkt, afhankelijk van tijd en omstandigheden – een vruchtbaar perspectief bieden, dat stimulerend werkt, in welke politieke of wetenschappelijke organisatie wij ook werkzaam zijn, actief of ons bezinnend, gezamenlijk of in stilte!

Den Haag,
27 september 1980.

G. Puchinger

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten
natuursteen

Ook voor grafstenen het
juiste adres

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (01840)-1.55.66
Postbus 70, 3360 AB Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
3360 AB SLIEDRECHT
Telefoon (01840)-1.55.66
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor- 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

Directieboten - Sleepvletten - Dekschuiten

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

Sleepdienst Broedertrouw n.v.

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN

Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT

Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

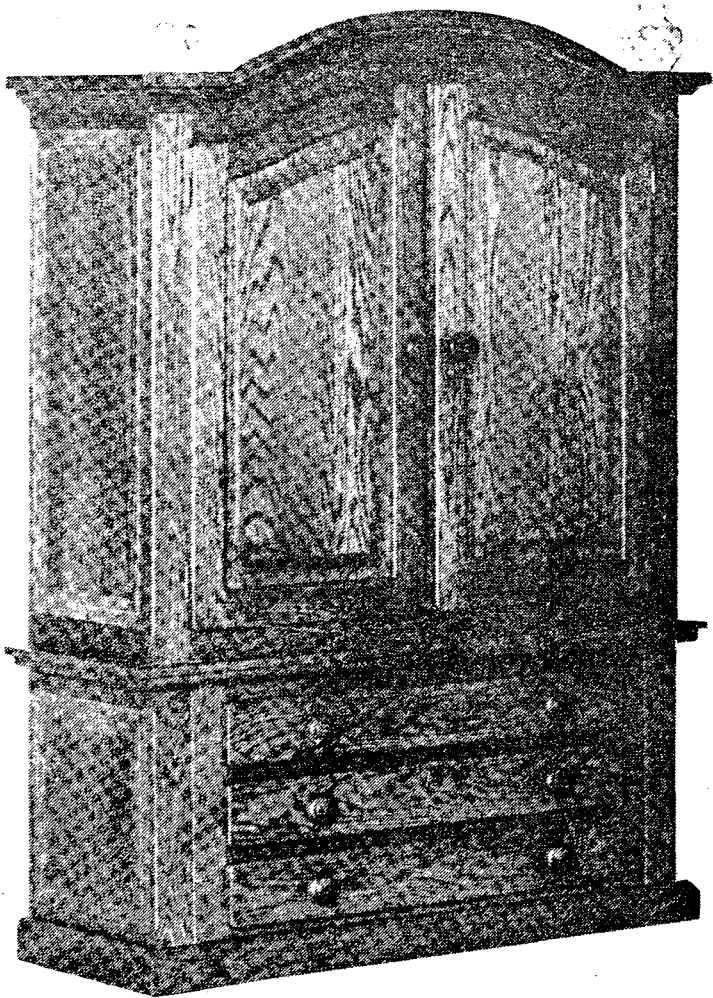
FOUTEN
IN TELEFONISCH OPgegeven
ADVERTENTIES

komen niet voor rectificatie
in aanmerking.

Meubelhallen Centraal

Grote Kollektie Smaakvolle Meubelen
Eiken Modern Klassiek

Solide toogkast

Solide toogkast met veel bergruimte.
Uitgevoerd in massief eiken.
Nu extra laag geprijsd.

1795,—

Stoer massief eiken en het allerbeste
dralon velours maken een bankstel dat
onverslijtbaar sterk is . . .
en prachtig om te zien.

3475,—

Ook leverbaar in leder voor **1500,—** meer

EDE Parkweg 115. Tel. 08380-33134
vrijdag koopavond.

De Eiken Schuur

HOVELAKEN Westerdorpstraat 93
Tel. 03495-34975
vrijdag koopavond

KR Meubelen
EMMEN

De Eiken Schuur

ULVENHOUT

Warmeerweg 2
Tel. 05910-13110

donderdag koopavond

Strijbeekseweg 14
Tel. 076-612614

vrijdag koopavond

Misverstand in de herberg

Na het lezen van de reacties van de heren Klijn, Oostlander en Donner op mijn artikel ben ik gaan twifelen aan mijn vermogen om onder woorden te brengen wat ik bedoel. Want wanneer tegelijkertijd bij zowel Klijn als Donner indrukken zijn gerezen over mijn opvattingen waarin ik mijzelf onmogelijk meer herkennen kan, dan moet er iets wezenlijks aan mijn eigen formuleringen en uitdrucksvermogen geschort hebben. Ik trek me dat aan, want het ging en gaat om zaken die heel gevoelig liggen, en waarbij dus zulke misverstanden eenvoudig niet mógen ontstaan.

Ik noem een paar voorbeelden: twee kleine, en twee grote. Ik begin met de kleinere. De heer Donner heeft een hele kolom gewijd aan het verweer tegen zijn opmerking, dat partijvorming op christelijke grondslag in de AR traditie altijd als een principiële zaak is gezien. Christelijke partijorganisatie is toch geen...principe? Zo stelt hij. Natuurlijk is het dat niet. Maar zo heb ik het dan ook niet bedoeld. Het ging er mij om, dat gegeven het bestaan van een dusdanige partij, het inhoud er aan geven geen vrijblijvende (en dus principiële) zaak wordt geacht in die traditie. De heren Donner en Oostlander hebben het als „verrassend”, c.q. „bijna om te lachen” genoemd, wat ik over de relatie zei tussen het gerechtigheidsmotief in de politiek en de idee van solidariteit en rentmeesterschap. Wil ik die voor de politiek wegstrepen? Nee, natuurlijk niet. Ik heb Talma hoog, en heb, zoals Oostlander ook zelf opmerkt, gevochten voor de erkenning van het motief van het rentmeesterschap. Maar wanneer het om het karakter van het overheids-handelen gaat zijn ze niet gelijkwaardig. Dan bepaalt de rechtvaardigheidsnorm de kleur. Want solidariteit en rentmeesterschap zijn de richtinggevende principes voor een vakbeweging, voor het bedrijfsleven; en alleen via de erkenning van hun eigen verantwoordelijkheid voor de overheid. Naast zulke kleinere misverstanden zijn er de grotere.

Verblindheid

Donner begint zijn uiteenzetting met er op te wijzen dat je mensen altijd onrecht doet door „typen” te construeren. Daardoor snijd je de mensen en dingen op de maat, je zet ze op de plaats waar je ze hebben wilt en waar ze in je redenering te pas komen. Ik heb inderdaad partij-typen onderscheiden: het katholieke en het reformatorische. Daarin kan ik de zaken versimpeld hebben; ik geef het toe en kom er later op terug. Maar als ik voor één ding doodsbang ben, dan is het wel om mensen-zelf als de invulling te beschouwen (als een soort stropoppen) van achterliggende visies, „grondmotieven” of beschouwingen. Mensen zijn altijd meer dan dat. Ze gaan er boven uit, beantwoorden er maar gedeeltelijk aan. En als die indruk van het tegendeel in mijn artikel is gewekt is dat iets wat ik bovenmate betreur. Ik heb niet gezegd, noch bedoeld, dat het „de katholieke” in de politiek „alleen” maar om doelen zou gaan, en dat bij hem „alles” een kwestie van doelmatigheid zou wezen. Dat is niet correct, wanneer Donner mij zó weergeeft. Klijn zegt dat gelukkig niet. Maar wel proef ik uit zijn reactie het verwijt, dat ik het klaarblijkelijk eerder van (bepaalde) protestanten dan van katholieken in de politiek verwacht, en de katholieken min of meer afschrijf als het gaat om de invulling van een inhoudelijke christelijke politiek. En van daar dat hij tot een reeks van suggestieve vragen komt: Heeft van Agt dan niet geworfeld met de toets der rechtvaardigheid, en: laten katholieke politici zich alleen op onbestemde wijze iets aan concrete weduwen en wezen gelegen liggen? Hier eenvoudig respectievelijk „ja” en

„nee” op zeggen is overeenkomstig de waarheid, maar ik voel de noodzaak tot het geven van dit antwoord als beschamend aan. Wat is er met mij en mijn artikel aan de hand, dat de suggestie van het tegendeel er blijkbaar in heeft gezeten? Tot die „bezinning” roept ook kennelijk de heer Donner mij op.

Het motief van het artikel

De sleutel voor die vraag ligt dacht ik in de strekking van het gehele betoog, die niet duidelijk genoeg is overgekomen. Klijn schrijft daarnaar gezocht te hebben, maar die niet te hebben kunnen vinden, en zoekt dan op sympathieke wijze een oplossing in een bij mij aanwezig „rouwproces” rond het niet meegaan met het CDA. Het is wellicht overbodig het te zeggen, maar ik heb het slot van zijn artikel – over wat ons blijft verbinden – bijzonder gewaardeerd. De strekking was eenvoudig deze, dat ik meen dat in het CDA een wezenlijk probleem, namelijk dat van de invulling van het CDA als nieuw partij-type, onvoldoende naar zijn wortels is onderkend; en dat daar althans gedeeltelijk een oorzaak ligt van de moeilijkheden die met name in de laatste tijd zijn ontstaan. Over het soort partijvorming ging het dus. Dat dreigt als het ware tussen twee stoelen in te vallen: de éne stoel van het stabiele partijtype van de signatuur van de KVP van nu en de RKSP van vroeger, en de andere stoel die van het stabiele partijtype van bijvoorbeeld een Anti-Revolutionaire partij. Er is een weg tussenin gekozen, die dacht ik geen uitzicht op stabiliteit biedt. Daar ging het mij om, en alles wat ik gezegd heb over mogelijke accentsverschillen in de katholieke en protestantse belevingswereld diende alleen om dát probleem boven tafel te krijgen. Op die accentsverschillen is echter in de reacties juist het volle schijnlicht van de kritiek gevallen. En, min of meer losgemaakt van het doel wat ik daarmee had, moest dat wel de indruk wekken van het construeren van verschillen tussen „katholieken” en „protestanten” als zodanig. Dat is dodelijk geweest – vooral omdat het „anders zijn” in bepaalde opzichten gemakkelijk kon worden verstaan als een verschil tussen „beter” en „slechter”. Ik ben daar niet alleen van geschrokken, maar er ook door geschokt. Ik kan heel goed begrijpen, dat Klijn daarop aangeslagen heeft gereageerd. Want het anti-papisme ligt als een echte demon nog bij vele protestanten op de loer. Ik kan dat misverstand alleen, voor zover mogelijk weerleggen door hardop aan het adres van Klijn en vele katholieke vrienden dit te zeggen dat ik niet alleen er van harte van overtuigd ben dat zij zich in het CDA wel degelijk aan het christelijk beginsel willen binden, maar ook, dat protestanten die menen het in de politiek zonder de correctie van katholieken te kunnen stellen, veelal doodlopen in hun individualisme, in hun onverdraagzame rechtzinnigheid, in hun neerbuigendheid, in hun principieel-reiterie. En ik denk bij die opsomming niet in de laatste plaats aan mijzelf. En wat het zo vaak genoemde machtsstreven in de politiek betreft: juist in de ARP heb ik tijdens mijn kamerlidmaatschap staaltjes van machtspolitiek en persoonlijke rivaliteit meegemaakt waarvan ik nog huiver. Ik bewonder in vele katholieken hun goedmoedigheid, hun kunst tot relativeren, hun diepe gemeenschapszin. Daarom hebben protestanten en katholieken elkaar ook in de politiek nodig. Ik kan vanuit mijn eigen traditie wel spreken over de noodzaak van een scherp rechtsbesef dat het hart moet zijn van elke overheidsmaatregel, maar daar komt in feite niets van terecht wanneer daar niet het „priesterlijke” bijkomt dat mensen samenbindt, dat wil verzoenen en helen. Daarin ligt naar mijn gevoel meer het echt eigene van de katholieke christen dan in het streven naar macht. Maar des te meer vind ik het jammer, dat binnen de door het CDA uiteindelijk gekozen partijformule – waar ik zelf medeverantwoordelijk voor ben – die

door prof. B. Goudzwaard

mogelijke pluspunten van beide achtergronden er in hun onderlinge combinatie toch niet goed uit blijken te komen. Althans, zo ervaar ik dat; niet over de hele linie, maar wel wezenlijk merkbaar. En vandaar dat bij mij de vraag opkwam naar mogelijke fouten die door anderen en mij zijn begaan bij de geboorte van het CDA. Hebben we niet een partijgrondslag gekozen die juist voor de positieve samenwerking een onvoldoende basis bood? Voor een samenwerking tussen katholieken en ook die protestanten, die, met een beroep op hun geweten, zo gemakkelijk uit de boot kunnen vallen en hun eigen „rechtzinnige” wegen gaan? En mijn antwoord neigt dan naar ja. Je kunt ze alleen bij elkaar houden wanneer wordt doorgepraat op basis van de rechtvaardigheidsnorm zoals de Bijbel die aangeeft. Daar moet dan in een partij en in een fractie steeds legitieme ruimte zijn, en tijd voor worden vrijgemaakt. Niet zozeer in het algemeen, maar vooral rondom moeilijke concrete beslissingen, zoals een boycotzaak, een bewapeningskwestie. Dan móet je wel met elkaar naar dat diepere niveau toe, en kun je niet volstaan met een beroep op program van Aktie of een program van uitgangspunten. Geen dag – en dat is dan toch een stukje „rouwproces”, wellicht – is in mijn recente ervaring zo vervreemdend geweest als de studie-dag van de CDA-fractie, waar Kremers en ik voor waren uitgenodigd, en die nu eens helemaal gewijd was aan het doorspreken van de betekenis van de christelijke uitgangspunten van het CDA. Ik heb daar dertig monologen gehoord, maar geen echt gesprek meegemaakt. Er waren trouwens nauwelijks AR fractieleden. Wanneer dat in de fractie net zo toe gaat, faalt de echte communicatie, dan kom je er ook niet echt meer gezamenlijk uit.

Verskil in belevingswereld

Nu het gesprek tóch gekomen is op dat verschil in belevingswereld, zou ik tegenover Klijn en Oostlander willen volhouden dat het er in bepaalde opzichten is – al ligt het meer genuanceerd dan ik liet blijken – en dat het ook goed is om het onder ogen te zien. Niet – opnieuw – om mogelijke verschillen kunstmatig uit te diepen. Maar juist om te voorkomen dat steeds opnieuw misverstanden en onbegrip ontstaan, omdat je elkaar onvoldoende begrepen hebt. En wanneer ik in de interpretatie van met name de katholieke belevingswereld heb misgestast, laat ik me graag corrigeren. Drie van de door Klijn becommentarieerde punten vragen dan de aandacht.

1. *Natuurlijk en boven-natuurlijk?* Mijn stelling was, dat de katholieke leertraditie van natuur en bovennatuur – waarbij de politiek dan van huis uit in met name het natuurlijke leven haar beslag krijgt – onbewust vaak nog een grote rol speelt bij vele katholieke christenen. Klijn bewijfelt dat. Maar zelfs al zou dat zo zijn, schrijft hij, dan nog worden er door mij foute conclusies uit getrokken. Want een ongeconditioneerde openheid of het sluiten van compromissen tot elke prijs valt daaruit niet af te leiden. Dat wil ik ook niet doen. Ik beaam volledig, dat het katholieke denken over natuur en genade niet stil is blijven staan, en „natuurlijk” zeker niet mag worden gelijkgesteld met neutraal. Het bedrijven van politiek staat onder Gods oproep. Ook zeg ik met hem, dat christenen en niet-christenen in de politiek beide aanspreekbaar zijn op goed en kwaad, en daarom ook als het maar even kan moeten samenwerken. Maar toch geloof ik te moeten volhouden – wat Klijn ook niet ontkent, als ik het goed lees – dat de discussies rond de „openheid” van de partij, en het al dan niet persoonlijk aanspreekbaar zijn van de politicus op zijn levensbeschouwing, ook met deze

eigen plaatsbepaling van de politieke activiteit verband hielden. Daarmee is toch niets miszeggend? Ook in Klijn's eigen slotwoord viel mij een zin op, waar hij spreekt over het in stand moeten houden van een raderwerk, ook wanneer als christen „je handen niet alleen vuil, maar te vuil worden”, die dacht ik met dat verschil in achtergrond verband houdt; ik zou het hem althans zó niet kunnen nazeggen. Natuurlijk heb je in de politiek steeds te maken met opgebroken situaties, en je schiet steeds in recht doen te kort; ook Donner wijst er op. Maar er ligt niet een soort doem over de politiek, zodat je wel vuile handen móet maken. Het kan zijn dat Klijn dat niet zo heeft bedoeld maar wanneer het wel zo is rijst de vraag, of zo aan de politicus toch niet een te gemakkelijk excuus wordt gegund voor zijn eigen tekortkomingen.

2. *sociologisch of normatief?* Dat onderscheid heb ik gemaakt om partijtypen te onderscheiden, en niet om te suggereren dat katholieke politici alleen maar „sociologisch” handelen, en die uit de Reformatie „normatief”. Dat pijnlijk misverstand heb ik hierboven al proberen recht te zetten. Ook het optreden van AR politici is b.v. wel degelijk mede door hun eigen „nestgeur” bepaald. Misschien kan ik de reden van dat onderscheid het best zo verduidelijken, dat een begrip als „christelijke politiek” op ten minste twee manieren kan worden verstaan en opgevat. Op de vraag: „Is christelijke politiek iets meer dan een politiek van christenen?” is in de reformatorische traditie veelal een bevestigend antwoord gegeven. Maar voor degenen die dat deden, zoals in de ARP, stond daardoor de heenwijzing naar het woord „christelijk” in het teken van a.h.w. een heel klimaat van normen, beginselen, eisen, die werden verondersteld ook bij het praktisch politiek handelen de doorslag te geven. Daar zijn in het verleden ontstellende fouten mee gemaakt; ik denk aan de vele zgn. „afgeleide” beginselen, die rechtstreeks uit bepaalde Bijbelgedeelten werden afgeleid. Zulke misslagen kwamen bij katholieke partijen in die vorm althans niet voor. Maar volgt daaruit niet tegelijkertijd, dat een uitdrukking als „christelijke” politiek (of partij) toch vanuit de katholieke leefwereld anders is verstaan – meer als aanduiding van een bepaalde gemeenschappelijke spiritualiteit, dan de aanduiding van een normatieve inhoud? Daarom meende ik te kunnen schrijven, dat een term als „christelijke politiek” door een anti-revolutionair vooral inhoudelijk wordt ervaren en door een katholiek politicus meer sociologisch. Ik heb dat laatste totaal niet denigrerend bedoeld. Het staat voor een spirituele verbondenheid met een christelijk of katholiek volksdeel, met inbegrip van de waarden en normen zoals die daar leven. Het gaat en ging mij niet om etiketteren. Wanneer dan ook Klijn met het citaat van Andriessen in de hand zou volhouden, dat ik er naast zit op dit punt, ga ik om. Maar niet op het punt, dat de protestanten binnen de 18 en de Contactraad de katholieken over de streep hebben getrokken om afstand te doen van b.v. de gelijkwaardigheid van inspiratiebronnen, en een christelijke grondslag te kiezen. Tegenover zijn „niet waar” stel ik in alle gemoede mijn „wel waar”, al lag het natuurlijk niet bij

alle gesprekspartners hetzelfde (zoals ook Oostlander duidelijk maakt door zijn verwijzing naar Jurgens en De Zeeuw).

3. *beginsei- of doelmatigheidspolitiek.* Op dit punt heeft Klijn, en ook Donner, mij niet kunnen overtuigen. En dat is jammer, want hier zit naar mijn mening toch het kernprobleem. Natuurlijk ben ik het met Klijn eens dat beginselen in praktijk moeten worden gebracht. Maar dat doelen gestalte moeten geven aan beginselen – daarachter zet ik al een vraagteken. Misschien mag ik nog éénmaal een poging doen het te verhelderen, vooral ook omdat de moeite van de kernwapendiscussie m.i. vooral daarop heeft vastgezet. Klijn zegt het als volgt: „Helaas bevat de opgave – het voorkomen van een kernoorlog – door de feitelijke situatie in de wereld een afschuwelijke dialektiek. Daardoor gaat het niet om een eenvoudige keuze tussen bepaalde beginselen of doeleinden, en is er geen vanzelfsprekende overeenstemming welk beleid welke gevaren afwendt of juist dichterbij haalt. Daardoor is de vraag naar de middelen zo kwelend”. Op zo'n wijze, ben ik geneigd te zeggen, is er inderdaad niet meer uit te komen. Zo blijft ook de uiteindelijke afweging tot op het laatste ogenblik onzeker binnen het CDA. Wanneer ik Klijn goed lees, is immers de afweging (b.v. over de plaatsing van kernwapens op Nederlands grondgebied) er één binnen een welomschreven kader, namelijk: of zo'n beslissing de gevaren afwendt, of juist dichterbij haalt. Dat is natuurlijk van groot belang. Maar is dat doel maatgevend, beslissend? Er ontbreekt dacht ik een wezenlijk element. Namelijk de vraag naar het gerechtvaardigd zijn van de middelen waarvan je je bedient, van de wapens die je voor dat doel aanwendt. Natuurlijk kan je daarover van mening verschillen. Maar de vraag zelf is een wezenlijke en onmisbare vraag – vooral wanneer de daadwerkelijke gebruiksmogelijkheid van zulke massale vernietigingsmiddelen steeds dichterbij komt, en niet alleen op het uitoefenen van dréiging berust. Door die principiële rechtvaardigheidsvraag komt de rechtstaak van overheid zelf in het geding. En dan kan „nee” zeggen noodzakelijk worden; zoals trouwens de CDA fractie t.a.v. de neutronengranaat dat wel heeft gedaan. Dat kan dan wel degelijk een eis zijn van beginselpolitiek. Ook al zijn de consequenties van zo'n stap nauwelijks te overzien. Is dat trouwens niet het kenmerk van het hele christenleven, wanneer dat in het teken van de navolging komt te staan? Navolging is niet een woord, wat we voor alleen ons persoonlijk leven moeten reserveren, en ik hoop dat Klijn mij daarin bijvalt. Van de heer Donner heb ik echt niet begrepen wat hij bedoelt met te zeggen dat de Bijbelse gerechtigheidsnorm altijd weer uitkomt bij de Bergrede, en alle andere motieven opslorpt. Want ook hij onderkent wel degelijk de eigen kwaliteit en beperkingen van de overheidsstaak, en aanvaardt zeker dat elk overheids-handelen op zijn rechtvaardigheid moet worden getoetst. Natuurlijk, de overheid kan en mag niet pretenderen het Koninkrijk van God en de volle gerechtigheid

Vervolg op pagina 12

Hoe de voorzitters van kamercentrales c.q. provinciale organisaties denken over de fusie

Groningen

In het jaar 1887 belegt dr. A. Kuyper een conferentie te Groningen. Op deze bijeenkomst dringt hij sterk aan om plaatselijke kiesverenigingen in het leven te roepen. Artikel 21 van het in 1878 opgestelde „Ons Program” krijgt gestalte: „Dat zij, om deze beginselen ingang te doen vinden, de zelfstandigheid van hare partij handhaaft; zich bij geen andere partij laat indeelen.”

Op 6 mei 1980 besluit de AR-Kamercentrale Groningen eenstemmig tot de opheffing om samen met de CHU en de KVP de provinciale afdeling van het CDA te vormen. Waarom van drie naar één? Omdat op de politieke problemen die vandaag op ons afkomen geen typisch gereformeerde, hervormde of rooms-katholieke oplossingen kunnen worden aangedragen. Vanuit het evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen moeten we als christenen samen zoeken naar de antwoorden. Dr. A. Kuyper schrijft in „Ons Program” als hij de partijformatie behandelt: „Het Christelijk” geloof toch dringt op verband op aanéensluiting en organisatie, doordien het wijst op een *gemeenschappelijke oorsprong*, op *solidariteit* van verantwoordelijkheid en op de toekomst van een *rijk*.”

Zijn mensen kennende, waarschuwt dr. Kuyper in de toelichting op „Ons Program” hen tegen de versplintering van de individualisten; met als gevolg „dat deze zonderlingen zelf er inloopen, ons tegenwerken en aan de Linksche groepen steun bieden.” Hij signaleert „het hier schuilend gevaar” omdat „in onze kringen het individualisme zeer sterk meespreekt.” Ik hoop dat wij door samen te werken als christen-democraten een appél kunnen doen op ons volk en dat het CDA mag functioneren als een „goed instrument” opdat wij „obediëren in der gerechtigheid”.

I. van Dellen.

Vervolg van pagina 11

Misverstand in de herberg

daarvan op de aarde te laten neerdalen. Maar dat neemt toch niet weg, dat in de visie op de rechtvaardigheid zoals de overheid die hebben kan, Bijbelse noties – zoals het straffen van onschuldigen, en het beschermen van de zwakken – voluit een rol mogen spelen? Ik kom daar niet uit.

besluit

Ik vraag mijn opposenten excuus ervoor dat ik niet al hun vragen en tegenwerpingen heb beantwoord; alleen al in het artikel van de heer Klijn stonden er dertig. Maar ik hoop wel, de meest pijnlijke en netelige hiermee aan de orde te hebben gehad.

Aan het slot van zijn artikel zegt de heer Donner te vrezen, dat ik dit artikel heb geschreven om de verschillen nog eens duidelijk te markeren. En hij stelt terecht de vraag: Mag dat? Geeft dat pas? Dat mag niet, wanneer je de verschillen met opzet accentueert om anderen te belasten. Maar ik kan en wil hem met rechte blik in de ogen verzekeren, dat dat bij mij uitdrukkelijk niet heeft voorgezeten. Ik heb de verschillen die naar mijn mening bestonden, en in de formulering waarvan ik beslist geen gelukkige hand heb gehad, genoemd omdat naar mijn stellige mening juist het verzwijgen en niet doorspreken van die verschillen het CDA in de moeite heeft gebracht. En al de grondslagdiscussies en uitgangspuntenformuleringen hebben in dat probleem tot op heden niet kunnen voorzien. Daarom ontstond dit artikel. Alleen de toekomst kan uitwijzen of en in hoeverre ik gelijk heb gehad.

Het CDA als geheel wens ik nog steeds een goede vaart toe.

Friesland

Waarom denk je nu nog bij de opheffing van de ARP? In de eerste plaats is het thans gemakkelijker afscheid te nemen dan een paar jaar geleden. De weg van federatie naar fusie is lang geweest en er is onderweg veel beleefd. Daardoor roepen de formele handelingen thans nog nauwelijks emoties op.

In de tweede plaats betekent het einde van de ARP niet het einde van het politieke werk. Het normale werk gaat door. De partij-organisatie moet soepel draaien, waardoor de leden in staat kunnen zijn zich de uitgangspunten en het program van het CDA eigen te maken. Dat vereist veel mankracht en een actieve inzet van de leden.

Voor mij is belangrijk dat er tijdens het proces van eenwording garanties zijn gekomen ten aanzien van de legitimiteit van discussies binnen het CDA over het te voeren beleid vanuit ons uitgangspunt.

Ach er blijft nog wel wat te wensen over, maar je kunt als ex anti-revolutionair gewoon verder gaan binnen het CDA. Wij worden niet plotseling andere mensen met geheel nieuwe opvattingen maar we blijven die we zijn. Gewoon doorgaan met politiek bedrijven is dan ook mijn devies.

Politiek bedrijven bij het licht van het Evangelie. Politiek als geloofsbeleving, als het zich sterk maken van een rechtvaardige samenleving. Dat betekent dat we vanuit en binnen de nieuwe organisatie over de politiek spreken. De organisatorische zorgen zijn voorbij. Nu kunnen we weer volop praten over de zaken die in de Kamers, de Staten en de Raden aan de orde komen. Iedere anti-revolutionair is daarbij nodig.

T. J. Bouwers.

Drente

Als voorzitter van de ARP in Drenthe heb ik de gehele weg naar de fusie mogen meemaken. In alle duidelijkheid, er waren in de beginfase nogal wat weerstanden. Ja zelfs zodanig, dat wij vanuit het Partijbestuur bezoek hebben gehad in het bestuur van de Kamer Centrale, om ons te overtuigen van de noodzaak ervan. Drenten zijn wat dat betreft misschien ook wel typische Anti-Revolutionairen. Ze geven zich niet zo maar, nee, dat wordt rustig overwogen. Maar, zijn Drenten zover, dan heb je ze ook! Echter wel op de afgesproken wijze.

De ARP heeft zich meer dan een eeuw kunnen handhaven in de Nederlandse Politiek. Ze is nog steeds springlevend! En waarom is dat ook in 1980 nog zo? Omdat de grondslag van de ARP dezelfde is gebleven. Daarom heb ik ook vertrouwen in de toekomst van het CDA. We hebben samen bepaald dat het een Christelijke Politieke Partij zou worden. Als we die grondslag, die **fundering** van de Partij vasthouden, dan heeft het CDA perspectief. Samen met anderen bouwen in een veranderende maatschappij, samenwerken met anderen aan een Christelijke Politieke Partij, dat is ook Anti-Revolutionaire Politiek, dat is vooruitzien.

In Drenthe willen wij met anderen **vooruut** denken. De ervaring van het CDA in Drenthe, hoe wij kunnen samenwerken is erg fijn. Christelijke Politiek dient zo ervaren te worden, dat het overkomt als **werkelijk** Christelijke Politiek.

De Evangelische opdracht gestalte geven door gerechtigheid en naastenliefde. Als **dat wordt ervaren van het CDA door het Nederlandse volk**, dan heeft het CDA toekomst in ons land. Overtuigd gaan wij in Drenthe daarin mee.

G. Numan

Overijssel

De opheffing is zo definitief. Dat is niet erg als men zeker is dat er een wezenlijk CDA voor terugkomt. Daarover mag men terecht twijfels

hebben. Zij horen binnen het CDA te leiden tot het samen kiezen voor nieuwe wegen. Bovenal een eigen weg, 'gedragen vanuit de gezamenlijke grondslag. Een weg die . werkelijk een appél zal doen op ons volk. Dat gebeurt beslist niet als het CDA uiteen gaat vallen in meerdere politieke groepen of partijen. Dan nadert men het moment dat voor christelijke politieke partijformatie geen voldoende grond meer bestaat. Zij heeft dan gefaald in het werkelijk zichtbaar maken van de eigen weg die in christelijke politiek begaan moet worden. Het „Samen Verantwoordelijk” moet ook blijven gelden binnen het CDA. Daarin gaat het niet om een verlengde KVP, CHU of ARP. Er ligt zoveel om ons samen voor in te zetten. Vele vragen van onze tijd. In het program van uitgangspunten worden ze nog eens opgesomd. Daarin ligt een geweldige oproep om met elkaar de uitdaging te aanvaardden. Met alle twijfels, maar dat zijn geen andere twijfels dan we ook binnen de ARP reeds kenden. Ook dat moeten we onder ogen durven zien.

E. Wiersema

Gelderland

Het heeft vele jaren van voorbereiding gevergd voordat het zóver is dat het verantwoord lijkt om de ARP op te heffen ten gunste van één Christen-Democratische partij. Het is goed geweest dat alles zó tot in de puntjes is besproken en geregeld. Verrassingen op organisatorisch gebied zijn nauwelijks te verwachten. Het organisatorisch samengaan van de drie partners lijkt dan ook niet veel meer dan het plaatsen van de noodzakelijke handtekeningen. Maar dan komt het pas!

Nu moeten we het CDA gaan „invullen”. Nu moeten we élan geven aan die nieuwe politieke organisatie. Profileren!

Hierbij lijkt de inbreng van de ARP'ers

Utrecht

Hoewel ik de ARP door het werk binnen deze organisatie heb leren kennen en waarderen, heb ik toch niet zoveel moeite met de a.s. opheffing. Dat houdt verband met mijn reeds jaren bestaande opvatting, dat een christelijke partij geen doel in zichzelf maar slechts een middel is en dat een gescheiden optrekken van partijen die het christelijk geloof als uitgangspunt hebben, niet te rechtvaardigen is. Een samenvoeging van de politieke activiteiten in het ene C.D.A. juich ik daarom ook van harte toe.

Ik vertrouw dat dit CDA als politieke organisatie, met de lessen en ervaringen uit het verleden, zal voortbouwen op de door de drie partijen in het verleden gelegde grondslagen. Dit vertrouwen is mede gebaseerd op de reeds jaren bestaande samenwerking van de drie christen-democratische zusterpartijen in regionaal verband. Een samenwerking van organen en mensen die zich op basis van het christelijk geloof samen verantwoordelijk weten voor de vragen van deze tijd.

Het christelijk geloof daarbij niet hanterend als een starre, vaststaande, afgeronde formule, maar als een levenshouding, waarin de Bijbel het kompas is die de richting aangeeft die we hebben te gaan.

Wat van ons gevraagd wordt is om die richting voortaan samen met onze geestverwanten uit de CHU en de KVP en de geestverwante rechtstreekse leden in een groter verband te zoeken en te vinden. Daaraan zullen wij samen moeten werken omdat wij samen verantwoordelijk zijn voor deze en de komende tijd.

D. Niezing

Noord-Holland (provinciale organisatie)

De nu bijna afgesloten periode van het CDA als federatie is zeker geen

zaak. Om te slagen zal het CDA haast moeten maken om de C in haar beleid duidelijk zichtbaar te maken: onze wereldsituatie vereist dat in de allereerste plaats. En de eerder genoemde twijfelaars hebben het ook nodig, terwijl het CDA hen nodig heeft. Ik hoop, dat iedereen op 11 oktober op zijn minst voorhands het CDA het voordeel van de twijfel gunt en naarmate zijn twijfel groter is ook meer zich zal inzetten om het CDA te doen slagen.

Ir. A. H. J. van Tol

Haarlem

Natuurlijk doet het me wat. Het einde van de partij waartoe je je hele leven hebt behoord. Nu we vlak voor de opheffing staan gaan je gedachten terug naar je eigen begin in die partij en hoe het verder ging. De vreugde van het ARP/-politiek bedrijven en ook de verdrietigheden ervan.

De ouderen onder ons zullen er in deze dagen meer last van hebben dan de jongeren, denk ik.

Ze denken terug aan de jongelingsvereniging, waar het voor de meesten begon.

Aan de kiesvereniging. Het werk van AR-kamerfracties stond wel vooraan in de aandacht en publiciteit. Onze mannen in de kabinetten werden op de voet gevolgd en verdedigd. Maar er was ook dat werken van die velen in de eigen omgeving. In de gemeenteraden, de provinciale staten. In de colleges van Burgemeester en wethouders en in Gedeputeerde Staten.

De ARP was geen partij van doetjes of van nietsdoeners. Er waren weinig ere-baantjes. Je moest aan de slag. Men lette op je. En op de verenigingsvergadering werd je aan de tand gevoeld door de leden over je doen en laten in die besturen.

De anti-revolutionairen waren mensen die meededen. Die hun standpunt konden verdedigen, goed opgeleid en getraind als ze waren.

Neen, niet alleen in de Kamers en in de landspolitiek waren er de groten. Ook een misschien vooral in de gemeenten en de regio's heeft de ARP mannen voortgebracht die leidlieden waren. Door het volk als zodanig ook erkend! Neem ik in deze dagen afscheid van mijn voorgelacht?

Als de opheffing van de partij een afsluiten van een stuk geschiedenis is, dan wel. Maar als toetreden tot dat Christen Democratisch Appel betekent dat ik kan doorgaan vanuit hun visie, vanuit hun geloof, dan niet.

En ik dacht dat we daarop mogen hopen en vertrouwen. Het CDA wil vanuit datzelfde Evangelie doorgaan. We zullen het best wel eens moeilijk hebben met onze nieuwe partij. Ook in onze ARP kwam dat nogal eens voor, dat we felle meningsverschillen hadden. Het is erg goed geweest dat we plaatselijk en provinciaal al gedurende vele jaren als drie partijen hebben samengewerkt. Aan de voet hebben we elkaar leren kennen. Ik ben dus gelukkig met het CDA en daarom aan de slag! Samen!

C. C. van Stam

Leiden

De vorming van het CDA, het besluit van drie zelfstandige partijen met een eigen historie, eigen aard en karakter om gezamenlijk verder te gaan is een uniek feit in de Nederlandse politiek. 30 jaar geleden was het nog ondenkbaar dat katholieken en protestanten samen één politieke partij zouden oprichten. Dit proces, vooral vanuit de basis gestuurd, kon zich voltrekken, mede door de diepe overtuiging dat een appél op de grondslag van Gods woord verbindt en niet behoort te scheiden, ook niet in de politiek. Het CDA richt zich tot het hele volk. Ik hoop en heb er vertrouwen in, dat het de opdracht, die het zich in de naam zelf heeft gegeven,

Vervolg op pagina 13

Opnieuw beginnen

Honderdtwee, patiënte zal niet lang meer leven. Ofschoon haar hart nog lang niet is geveld; haar ledematen zullen het begeven, wanneer haar einde weer een keer wordt uitgesteld.

Haar codicil, daar heeft ze ingeschreven: euthanasie, liever niet actief. Maar nu ook dokter Goudzwaard haar heeft opgegeven, heeft de familie dat beginsel minder lief.

Maar ziet! Elk einde gaat opnieuw beginnen. Een opgewekte club, volledig buiten zinnen, omdat ze plotseling ontzettend is gegroeid.

Ik ga mee met twijfel, die uit deze vraag voortvloeit: Heeft men zijn doel bereikt, of gaan we ons bezinnen op onze opdracht: altijd, altijd weer opnieuw beginnen?

Koos van der Steenhoven

onontbeerlijk! Daarom is het ook noodzakelijk dat de GEHELE ARP meegaat naar het CDA. Juist diegenen die er „moeite” mee hebben, die bang zijn voor „die grijze middenpartij”, die denken dat het CDA geen voorhoede-functie zal kunnen verrichten, juist zij kunnen die extra dimensie geven aan die nieuwe partij. Het is van het grootste belang dat elke ARP'er meegaat en meedoet. We moeten het niet bij de fusie als zodanig laten. Wij zijn toch immers altijd actief in eigen kring? Daarvoor staan we bekend! Laten we de partners niet teleurstellen en de echte ARP-geest meenemen naar het CDA. Het CDA zal daar wel bij varen!

onverdeeld genoeg geweest. De vele tijd, die noodzakelijk bleek voor al het extra werk, dat gedaan moest worden om tot een uiteindelijke fusie te komen, en voor het dubbele werk, dat een gevolg was van de federatieve structuur, ging ten koste van het politieke werk. Soms leek het dat de organisatie belangrijker was dan de politieke vraagstukken. Gelukkig kan op 11 oktober daaraan een einde komen. Dan kan tenminste volop gewerkt worden aan de politieke inhoud. Daarin zal het CDA zich echt moeten waarmaken, hetgeen in meer tot uitdrukking zal moeten komen dan alleen maar in goede programs. Zorgelijk is, dat niet weinigen (en vooral jongeren), die juist die C in de politiek tot uitdrukking zouden willen brengen in het beleid, grote twijfels hebben of dat in het CDA mogelijk zal zijn of worden. Het CDA zal hen meer met daden dan met woorden moeten overtuigen, dat zij in het CDA thuishoren. Slaagt het CDA wel, dan is de opheffing van de ARP een goede

D. van Boven

gestand zal doen. Laten wij ons allen daarvoor inzetten.

Ir. T. T. Wind

Den Haag

De opheffing van de Anti-Revol. Partij en de fusie tot het ene CDA behoeft naar mijn gevoel niet tot rouwbeklag te leiden.

Uiteraard laat het de leden en ook anderen niet onberoerd, dat een partij met een zo langdurige staat van dienst en tevens een partij met een grote inbreng in de vaderlandse politiek zichzelf gaat opheffen.

De opheffing van de partij houdt echter niet in dat de beginselen, die zij voorstond en uitdroeg ook exit zijn. In het ene CDA zal de voormalige Anti-Revolutionair zich kunnen herkennen. Niet het beginsel vindt zijn einde, maar de vertrouwde organisatie. Onder één dak in het CDA komen thans drie partijen samen die het Bijbels Getuigenis van Gods beloften en Geboden van beslissende betekenis voor mens, maatschappij en overheid achten en zich willen richten naar de oproep van het Evangelie. Dat is niet alleen een einde, maar veel meer een begin. Een goed begin, m.i. een gelukwens waard. Ik hoop dat velen uit onze oude ARP partij hun schouders opnieuw onder het werk zullen zetten in het nieuwe CDA.

mr. W. L. van Leeuwen

Dordrecht

Bij het afscheid nemen van de ARP overheersen bij mij gevoelens van weemoed en opluchting.

Weemoed, omdat afscheid nemen van onze 100-jarige natuurlijk niet niks is. Opluchting omdat we het hebben gehaald.

We zijn aan het eind van een lange weg gekomen. Velen die enthousiast aan die weg begonnen verloren gaandeweg een deel van hun enthousiasme. Velen die sceptisch aan die weg begonnen werden gaandeweg enthousiast.

Weemoed en opluchting tegen elkaar afwegend overheerst de opluchting. We hebben het CDA gehaald met de ARP.

Die eigenlijk al geen homogene partij meer was. Al jaren niet meer. Slechts de inspanning binnen alle besturen op alle niveaus van de partij – een inspanning soms op het krampachtige af – heeft ertoe bijgedragen dat de ARP voor het oog als ongedeelde partij op 11 oktober opgaat in het CDA. En in dat CDA gaan we verder met de vraag te beantwoorden: Wat is eigenlijk een Christen Democraat?

Een eenvoudige vraag die ook in de ARP naar mijn mening is blijven liggen. Dus is er in het CDA nog veel werk te doen. Hetzelfde werk als in de ARP.

G.v. Sliedregt

Zeeland

Wat zou de Grote Bram ervan gezegd hebben?

Zo dacht ik in een flits, toen ik mijn stembiljet inzake de fusie („voor”) in de bus liet glijden. Onzinnige vraag? Een beetje. Hij zou waarschijnlijk de oplossing aanvaard hebben, waarbij hij de baas bleef. En hij zou er ook nog de passende teksten bij geleverd hebben. Zo werkte dat doen. Maar toch? Toch zie je dan – mede door het eeuwfeest van de VU – weer heel die (gesloten) gereformeerde cultuurkring voor je met al de deugden en ondeugden, die juist haar stichter in zo rijke mate bezat.

't Zal daarom (even) wennen zijn. Werken met andere emoties, dan die opgeroepen werden door een appél op een als volksgroep intens beleefd

verleden. Leren spreken in een andere taal. Hanteren van een andere (vergader)stijl. Ontmoeting met een anders beleefde organisatiedemocratie. Bestaat nog die zekerheid, die je onder het immer ruziënde AR-volkje had, dat je elkaar toch (bijna) altijd weer vond en herkende in eenzelfde religieus beleven en belijden? En die bevrijdende relativering tijdens zware debatten en ... ach! Nostalgie? Meer dan dat. Vrees? Een beetje. Maar dat kun je ook een „boeiende uitdaging” noemen. En Zeeland? De gewetensvolle gereformeerde Thoolse boer van AR-huize samenbrengen in één partijverband met de Zeeuwsvlaming van KVP-origine, die de problemen ontwapenend kan wegspeelen in een schuimende pint. Inderdaad: een boeiende uitdaging.

G. M. Kerkhof

Tilburg

Politiek bedrijven op basis van het evangelie verliest aan geloofwaardigheid wanneer meerdere partijen, ieder voor zich, het primaat van „christelijk zijn” opeisen. De feitelijkheid was echter, dat er drie partijen waren (KVP, CHU en ARP) en het streven naar geloofwaardigheid heeft dan ook logischerwijs geleid tot de totstandkoming van het CDA. Bij sommigen overheerst de angst, dat deze grote pluriforme partij de principes binnen de kortste keren over boord zal zetten, zulks ondanks de grondslag en uitgangspunten en dat men in de toekomst louter aan doelpolitiek zal gaan doen. In de jaren die nu achter ons liggen is voor die mensen het einddoel verduisterd door een aantal daden, zowel van CDA verwante bewindslieden, volksvertegenwoordigers, als besturen en helaas betekende dit vaak een bedanken voor het lidmaatschap van de partij. Wanneer wij op basis van het ware fundament van het CDA op een geïnspireerde wijze onze verantwoordelijkheid voor mens en maatschappij gestalte durven te geven, dan is er alleen maar vreugde over de opheffing van de ARP, omdat er een veel uitdagender alternatief in de vorm van het CDA in het verleden ligt. Overigens kan ik melden, dat de Kamercentrale Tilburg in overgrote meerderheid, met mij en met vreugde de fusie van 11 oktober tegemoet ziet. Rest nog een woord van grote waardering voor de partijvoorzitter, die alles in het werk stelde om „het gehele volk over de Jordaan” te krijgen. Vaak waren de voorzitter en ik het niet met elkaar eens op onderdelen, toch

De groei naar het CDA Boek over de totstandkoming van het CDA

■ Een kort inleidend hoofdstuk is gewijd aan de samenwerking tussen protestanten en rooms-katholieken tussen 1880 en 1967, de hoofdmoot van het boek is gewijd aan de bewogen jaren, waarin het CDA tot stand kwam. In drie hoofdstukken: „Formele contacten: 1967 - 1972”, „Van contacten naar federatie: 1972 - 1976” en „Van federatie naar fusie: 1976 - 11 oktober 1980” worden de historische momenten van de groei naar het CDA vastgelegd. Hoogtepunten en dieptepunten. Een van degenen die in het boek terugblikken: „Een zinvolle samenwerking was door de verkiezingen van 1973 illusoir geworden. Ik had, de ruïne overziende die na de formatie van 1973 ontstaan was, alle hoop op een spoedige integratie verloren.”

De kiezers van 1974 hebben het initiatief genomen en de politici op het Binnenhof tot de orde geroepen. Achteraf gezien zijn deze verkiezingen van grote betekenis geweest, het proces verloopt allerm minst rimpelloos, maar toch was de materiële beslissing gevallen.

verdient hij alle lof.

P. Schriek

Limburg

Nu het moment van opheffing van de ARP met rasse schreden nadert, strijden bij mij twee gevoelens om de voorrang. Enerzijds is er het gevoel van opluchting dat het vele werk dat de afgelopen jaren op partijorganisatorisch gebied niet alleen op landelijk – maar ook op provinciaal – en plaatselijk niveau verricht moest worden nu met succes bekroond is. De situatie in de Kamercentrale Maastricht overziende mag ik concluderen dat de contacten tussen ARP, CHU en KVP, hoewel aanvankelijk stroef, naarmate we elkaar en elkaars ideeën beter leerden kennen steeds soepeler gingen lopen. Ik heb dit daarom zelf als een zeer leerzame en blikverruimende tijd ervaren.

Anderzijds bekruipt me ook een gevoel van onzekerheid, die mijn feeststemming tempert. Immers een dergelijk intensief contact met de zusterpartijen, zoals we de afgelopen jaren gekend hebben en waarbij niet alleen organisatorische – maar ook politiek inhoudelijke zaken diepgaand aan de orde geweest zijn, bracht ook aan het licht dat we dan weliswaar op 11 oktober a.s. organisatorisch een eenheid gaan vormen, maar dat we elk komend met onze eigen specifieke achtergrond dit inhoudelijk zeker nog niet zijn. Dit is op zichzelf natuurlijk helemaal niet verwonderlijk. De ARP is ruim 100 jaar oud, maar juist de laatste jaren zijn wij, door intensief met de grondslag en de politieke koers van het nieuwe CDA en daarmee tegelijkertijd met onze eigen grondslag en politieke vertaling daarvan bezig te zijn, ons pijnlijk bewust geworden van de polarisatie die dit binnen de eigen ARP kan oproepen.

Van belang is dat de nieuwe CDA-besturen op elk niveau onderkennen, dat met de aanvaarding van de rapporten „Grondslag en politieke overtuiging” en „Program van Uitgangspunten” niet automatisch de eenheid in politiek denken en handelen gewaarborgd is. Van hen zal veel wijsheid en inzicht gevraagd worden om te leren omgaan met de verschillende benadering door de onderscheiden bloedgroepen van de politiek en de spanningen die dat oproept bij concrete politieke vraagstukken.

Ik wens ze vanaf deze plaats deze wijsheid en dit inzicht maar bovenal Gods zegen toe bij hun toekomstige werk.

G. Kortleve

De laatste woorden van de redactiecommissie

De discussie in de arjos m.b.t. fusie en christelijke partijvorming gehoord hebbende, ben ik bang dat het CD(J)A zal bestaan uit een kleinere groep christenen die de politiek in de kerk missen en een grotere groep die de politiek in de kerk absoluut niet wensen, men vindt elkaar dan in de behoefte of noodzaak los van kerk en gemeente-zijn als christenen politiek te denken en te doen.

Plet van der Ploeg

Nu er vlak voor de fusie niet is voldaan aan de eis van overeenstemming over de voor iedere Arjasser bekende „trits” uitgangspunt, program en uitvoering (geen overeenstemming over het functioneren van de grondslag en een beleid waar vrijwel iedere Arjasser hoogst ongelukkig mee is) zal een ieder persoonlijk de keus moeten maken of hij mee gaat in het CD(J)A. Juist het ontbreken van overeenstemming over het functioneren van de grondslag maakt het voor diegenen die meegaan met het CDA moeilijk om een beleid te verdedigen dat getypeerd kan worden

Marga Smit

UIT DE ARJOS

als Evangelische politiek.

Jan van de Lagemaat

Ik wens het CDA toe dat het een partij zal worden zoals ik het niet verwacht en dat ik me later zal schamen dat ik haar de rug heb toegekeerd op het moment dat ik mee moest helpen haar op te bouwen.

Douwe Hessel de Witte

Langzamerhand dringt het toch goed tot me door: dit is de laatste Arjos-pagina, 25 oktober de laatste ledenvergadering en Klaas was onze laatste voorzitter. Misschien hoef je niet zo droevig te zijn over deze gegevens, want, „wat is een structuur, het gaat om de mensen!” Mijn wens is dan ook dat wij mensen in de gaten hebben en houden – wat we dienen: de mens(heid) of een (partij) structuur, de duivel of de natuur, de Mammon of Jahwe – wat we proclameren: onderdrukking of bevrijding, het Hier en Nu of het Komende – wie we centraal stellen: onszelf of de Ander. Sterkte, inspiratie, onderscheidingsvermogen en een lange adem wens ik een ieder toe die zo bezig kan blijven, in of buiten de politiek, in of buiten het CD(J)A.

Arjosledenvergadering op 25 oktober

Op 25 oktober 1980 zal de ledenvergadering worden gehouden die het besluit moet nemen of de ARJOS meegaat in het CDJA of niet.

Om dit belangrijke besluit te nemen is het van belang dat er zo veel mogelijk leden aanwezig zijn. Uiteraard zal de vergadering een bijzonder karakter dragen.

Voorlopig programma:

's morgens:
– Toespraken van ARJOS-voorzitter Klaas de Vries, CDJA-voorzitter Johan de Leeuw en ARP-voorzitter Hans de Boer.
– Discussie en besluitvorming over opheffing ARJOS en fusie CDJA.

's middags:
– Podiumdiscussie met oud-ARJOS-voorzitters J. van der Ploeg, Hans de Boer, Gerrit van Dongen en Fred Borgman.
– Toespraak W. Aantjes.

wetenschappelijke instituten van het CDA en uitgegeven door Uitgeverij Wever in Franeker. Het telt 224 pagina's, waarvan 32 met foto's en cartoons. De prijs bedraagt inclusief portokosten f 18,- voor CDA-leden (te bestellen voor overschrijving op giro 137000 ten name van CDA, Den Haag; bij 5 of meer exemplaren 10% korting), en f 25,50 voor niet-leden (ook verkrijgbaar via de boekhandel).

DE GROEI NAAR HET CDA

Momenten en impressies
uit dertien bewogen jaren

Fred Borgman

's avonds:
– maaltijd,
– volleybaltoernooi,
– disco.

Meer informatie bij: Marga Smit, 020-44.45.87; Mieke Schotting, 015-12.61.78; Ko Scheele, 050-77.14.47, of bij het sekretariaat 070-46.96.20/45.03.24.

Ondergetekende,

naam:

adres:

postcode:

woonplaats:

Deze bon opsturen naar: Arjos-secretariaat, Antwoordnummer 66, Den Haag (een postzegel is niet nodig).

komt op de ARJOS-ledenvergadering op 25 oktober 1980, te Utrecht, F.C. de Bruynelyceum.

H. R. van Triest B.V.

Hoogeveen

**Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.**

Hallo, jongeren van het C.D.A.

Zijn jullie ook geïnteresseerd in Europa en de Europese integratie?

Lees dan even verder.

Het is mijn bedoeling om in C.D.J.A.-Verband een breed opgezet onderzoek te verrichten naar de effecten van de Bedrijfseconomische Integratie in de Europese Gemeenschap en de verwachtingen die er binnen het Bedrijfsleven bestaan aangaande deze Integratie, en waarvan de einduitslag zal worden verrat in een verslag.

In een later stadium wil ik met de groep, die zich hiermee heeft beziggehouden, verdere onderzoeken doen op andere terreinen van de Europese Integratie.

Gezien de keuze van het onderwerp zal deze groep geen regionale, maar een nationale grondslag moeten krijgen.

Belangstelling en vrije tijd over?

Schrijf dan naar:

Bert Jan Polman
(Bedrijfseconoom),

Koningdwarsstraat 27
1781 LA Den Helder
Telefonisch bereikbaar,
's avonds na 19.30 uur op nummer 02230-13052.

Landmeet-
kundige
werkzaam-
heden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

• **Opmetingen:**

T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden -
wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-
kaarten.

• **Als:** kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber-
coördinatieberekeningen - berekeningen -
matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN

• Weg- en waterbouwkundige werken.

• Bouwkundige werken.

Begeleiding complete uitbreidingsplannen, wegen,
rioleringen, leidingen, havens enz., hoekpunten
woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken,
palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven
sturen wij u graag per omgaande toe.

Als alles voorbij is komt de rekening.

Begravenis, crematie, het hoort bij het leven. Ook bij het uwe. Daarbij komt nog dat het 'n kostbare gebeurtenis is.

De kosten van begravenis en crematie stijgen elk jaar opnieuw met fikse sprongen. Daarom heeft UBO een speciale, een nogal ongewone overlijdensverzekering.

U verzekert de kosten en het kapitaal waarvoor u zich verzekert stijgt automatisch. 5% per jaar. Elk jaar opnieuw.

De premie? Die blijft gelijk. Bij UBO zijn er geen tussentijdse verhogingen. Bovendien geldt de premie maar tijdelijk.

U kunt 10 jaar betalen. Of langer. Maar het kan ook in één keer. En dat is heel interessant. Want u krijgt dan nog eens een flinke korting, alsmede een kapitaal-toename van 6% per jaar!

Beslis snel, gebruik de bon. Zet op de envelop: UBO-verzekeringen, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht. Er hoeft geen postzegel op.

BON

Ik wil meer weten over de overlijdensverzekeringen van UBO. Ik wens vrijblijvend alle gegevens.

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Plaats: _____

Leeftijd: _____

Ik ben ook geïnteresseerd in:

- ongevallenzekerings
- a.p.v.-verzekeringen
- autoverzekeringen
- caravanverzekeringen
- bromfietsverzekeringen
- brandverzekeringen
- inboedelverzekeringen
- UBO-termijnsparplan
- levensverzekeringen
- aanvullende pensioenverzekeringen
- pleziervaartuij-verzekeringen
- recreatie-goederenverzekering

CDA

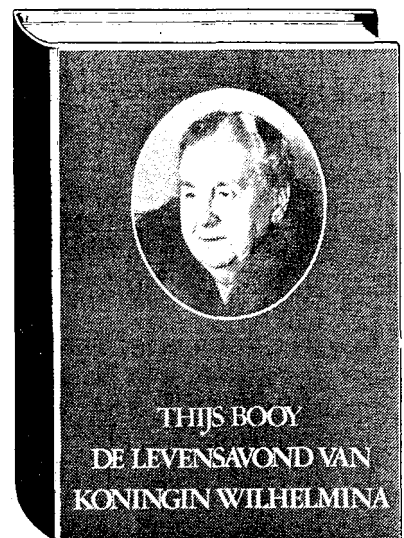
In de
Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds
vele kerken,
scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde,
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

**Nu opnieuw verkrijgbaar
ter gelegenheid van het
honderdste geboortjaar
van koningin Wilhelmina**

Een werkelijk fascinerend boek over een markante vrouw die maar weinigen bleken te kennen. Geschreven door Thijs Booy, haar laatste particulier secretaris.

288 blz. / geb., f 34,50 / 2^e druk
nu in elke boekhandel.

 ZOMER & KEUNING BOEKEN - EDE

UIT DE ARJOS

NO GEVEED

Partir c'est mourir un peu

De ARP is dood, leve het CDA? Wanneer vroeger een koning overleed, werd met de frase „de koning is dood, leve de koning” de nieuwe koning aangekondigd. Het betekende dat enerzijds het vorstehuis voortleefde, anderzijds het staatsbestel niet wezenlijk veranderde. Voor velen zal de parafraze hierop, waarmee dit stukje begon niet dezelfde betekenis hebben. Mensen in een partij voelen zich doorgaans zo betrokken bij het wel en wee van zo'n partij, dat men niet één, twee, drie staat te juichen voor een nieuwe partij. Hetgeen afgelopen zaterdag ook te merken was op de laatste ARP-partijraad. Er heerste een matheid, die velen in zijn greep hield.

Kamerleden die anders bezielende of opwekkende verhalen houden, deden dat nu niet. Hun woorden waren voorspelbaar. We kenden het verhaal al. Op zich zou iets nieuws inspiratie en bezieling tweeweg kunnen brengen, omdat het een uitdaging vormt; omdat men het oude moe is. Ten aanzien van de ARP gaat dat blijkbaar niet op. De schermutselingen in voorgaande jaren in de CDA-Kamerfractie zullen daar het hunne aan bijgedragen hebben. Men wordt bij voorbaat al moe bij het idee om het CDA zodanig om te turnen, dat het een levende partij wordt; dat het een krachtige partij wordt, waarin het bruist. Omdat men discussieert; elkaar om de oren slaat met argumenten in de worsteling

elkaar te overtuigen van het eigen gelijk of om tot standpunten te komen. Men mist in dit opzicht de vertrouwensbasis, op grond waarvan men het toch hartgrondig oneens met elkaar kan zijn, in de wetenschap dat men vanuit eenzelfde beginsel denkt. „Rome” en de „reformatie” bijeen, slaapt daar de duivel tussen? Men heeft een andere denkwijze, een ander uitgangspunt. Welk idee „Rome” daartegenover precies heeft, weet ik niet. Maar de reformatie heeft het gevoel weer aan het begin te staan. Dat men, zoals bij ganzenborden, weer van voren af aan moet beginnen. De vraag is of men het op kan brengen, alle energie erin te steken, weer met het volle gewicht er tegenaan te gaan; om ook met „Rome” een vertrouwensbasis te creëren van waaruit men kan discussiëren. Zodat men niet het idee heeft, dat de beginselen wel mooi op papier staan, maar er in de praktijk iets anders beleden wordt. De „reformatie” slaat zichzelf vaak op de borst, dat men staat voor wat men belijdt. De ander kan dit eigenwijs, eigenzinnig of arrogant vinden, maar men dient er wel rekening mee te houden. Naar mijn idee ligt hier de crux. Wanneer men weet, dat de ander ook werkt en worstelt met het vertalen van de beginselen in de realiteit van elke dag, kan er een stukje vertrouwen ontstaan, wat na verloop van tijd zal opbloeien.

Zolang men dat gevoel niet heeft, zal men er moeite mee hebben om de kar te trekken en de schouders eronder te zetten. En in dat geval is matheid niet vreemd, wanneer de eigen partij opgeheven wordt. Waar beginnen we immers aan? Je weet wat je opgeeft, en je weet een beetje hoe het nieuwe eruit ziet. De moed kan je dan ontzinken om met het nieuwe op pad te gaan. Vandaar dat velen niet overlopen van enthousiasme voor het nieuwe en er moeite mee hebben. Maar vertrouwen wat er nog niet is, kan men proberen te kweken. Door te proberen die mensen te begrijpen en door hen in dingen tegemoet te komen. Een voorbeeld kan het verduidelijken. Volgend jaar staan de verkiezingen voor de deur. Er moet een lijsttrekker komen. Wanneer men de huidige premier daarmee belast, zal dat het kweken van vertrouwen niet bevorderen. Gezien het beleid van de afgelopen vier jaren (voor velen teleurstellend) zal dat de polarisatie in een partij in de hand werken. Daarnaast speelt nog dat het een vreemde situatie is, de premier op verkiezingspad te sturen. Het wekt immers de suggestie dat hij het kabinetsbeleid moet verdedigen en dat dit beleid inzet van de verkiezingen is. Het kabinet is voor zijn beleid verantwoordelijk aan het parlement. En de volksvertegenwoordigers dienen tegenover hun kiezers verantwoording

af te leggen. Zij zullen de wijze waarop zij het kabinet tegemoet getreden zijn, moeten verdedigen; en de wijze waarop zij het verkiezingsprogramma gestalte gaven, moeten verdedigen, zodat de kiezers de komende jaren hen wederom het vertrouwen willen geven. Een democratie wil zeggen dat een meerderheid rekening houdt met de wensen van een minderheid. Niet dat een meerderheid een dictaat oplegt aan een minderheid, zoals sommigen willen. Wanneer een minderheid, die de afgelopen 4 jaren wel loyaal is geweest, zo'n moeite heeft met de premier als lijsttrekker zou het dan niet democratisch zijn daar rekening mee te houden. Temeer daar het voor die meerderheid geen onoverkomelijke bezwaren oplevert een ander als lijsttrekker te nemen. Zo iets kan laten zien dat men probeert elkaar te begrijpen en rekening met elkaar probeert te houden. Zodat er een stukje vertrouwen ontstaat, zonder welk het onmogelijk is in één partij te leven. De ARP is dood, leve het CDA? Niet wanneer er geen moeite gedaan wordt vertrouwen te winnen. Niet wanneer minderheden onder het juk van een meerderheid door moeten gaan. Anders wordt het steeds triester om afstand van het oude te hebben moeten doen. En zal partir in plaats van un peu mourir, steeds meer mourir betekenen.

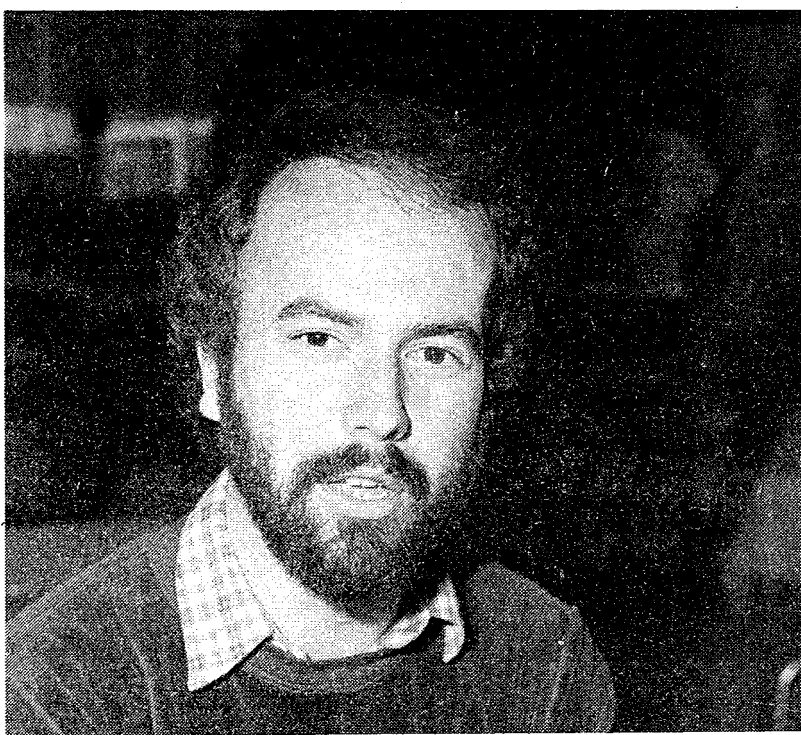
Phillie Burgers

Arjosvoorzitter Klaas de Vries: „Als voorzitter moet je proberen om anderen zoveel mogelijk tot hun recht te laten komen”

We leven in een periode waarin we voortdurend kunnen spreken van de laatste... Zo was zaterdag 27 september jl. de laatste ARP-Partijraad en ligt voor u de laatste Nederlandse Gedachten. Voor de Arjosredactie betekent dit de verantwoordelijkheid voor de laatste Arjospagina in dit blad. Die moest speciaal gevuld worden. Een gesprek met de laatste Arjosser was nog niet mogelijk, wel met het oudste lid. De ledenadministratie leerde dat het oudste lid ene Klaas de Vries was, binnen de organisatie actief als Arjos-voorzitter.

Je bent al een hele tijd actief binnen de Arjos. Waarom ben je indertijd toegetroten tot onze organisatie en wat trok je in de politiek?

Mijn belangstelling voor de politiek ging gepaard met de belangstelling die ik kreeg voor de ontwikkelingsproblematiek. Ik was namens het CNV actief in het samenwerkingsorgaan stichting ontwikkelingssamenwerking vakbeweging van de drie vakcentrales (CNV, NKV en NVV). Als je dat een tijdje doet word je wel echt verontwaardigd over de tegenstelling in de wereld tussen rijk en arm. Maar wil je daar wat aan doen, dan moet je in de politiek zijn. Over waar ik me bij aan zou sluiten heb ik lang geaarzeld. Ik kwam uit een A.R.-nest, maar het was de tijd van de overgangsfase van Biesheuvel naar Aantjes. En van Biesheuvel had ik nog enigszins een kater. De PPR was toen nog onder leiding van Bas de Gaay Fortman en had zeker aantrekkingskracht op mij. Toch leek het me dat de PPR gedaan was om klein te blijven en op termijn geen wezenlijke invloed kon uitoefenen op de Nederlandse politieke verhoudingen. In dit dilemma heb ik toen gekozen voor de Arjos, doordat de toenmalige Arjos-voorzitter Gerrit van Dongen me enorm aansprak. Hoe kijk je nu tegen de politiek aan? Er is sinds die tijd in de politiek als zodanig nogal wat veranderd. Toen ik lid werd waren we net over het hoogtepunt heen van de vernieuwingsbeweging. Nu lijkt in de politiek een periode te zijn

aangebroken van restauratie. Mensen leggen zich neer bij situaties die onrecht in zich bergen. Ik denk dat nu veel minder aandacht wordt besteed aan de tegenstelling arm en rijk in de wereld dan de tijd toen ik lid werd. Ben je daardoor teleurgesteld in de politiek? Nou, ik ben meer gaan inzien dat, als je politieke maatregelen wilt gaan nemen, dat een basis moet hebben in de samenleving. Als je dat teleurgesteld wilt noemen, dan ben ik dat van tijd tot tijd. In 1977 werd je voorzitter. Hoe kijk je op je eigen optreden als voorzitter terug? Het zijn een beetje tegenstrijdige gevoelens die ik heb. Voorop staat dat het enorm fijn is om leiding te mogen geven aan een club waarin je enorm gevormd bent en je enorm thuis voelt met iedereen. Politiek gesproken is het een periode geweest waarin de Arjos zeer kritisch stond tegenover het kabinet Van Agt. Een houding die ons in het CDA niet altijd in dank is afgenomen. Een ander hoogtepunt in mijn periode van voorzitterschap is het 50-jarige jubileum geweest. Weer een ander punt is de fusie naar het CDA geweest. Naar tijd en energie gerekend heeft dat me het meest belast. Een

teleurstelling in mijn periode is dat je onevenredig veel energie moest steken in de organisatorische problemen die aan de fusie vastkleven. Voor mij ben jij een ander voorzitter dan Fred Borgman, jouw voorganger, geweest. Fred was emotioneel en stond o.a. door zijn optreden in de partij veel op de voorgrond. Jij daarentegen functioneert binnen de Arjos als een uitstekend voorzitter en wil naar buiten toe een bescheiden plaats innemen. Dat zullen anderen primair moeten beoordelen. Ik denk dat het een kwestie van karakter is en de omstandigheden dat ik me in deze periode veel meer heb moeten bezighouden met het toegroeven naar de fusie. Ook t.a.v. je invloed op het beleid geef je je een bescheiden plaats. Alleen met de kernbepaling heb je bewust, ver en consequent je nek uitgestoken. Nou, dat is toch meer een kwestie van stijl. Ik vind dat je als voorzitter moet proberen om ook je collega's in het bestuur en anderen in de organisatie zoveel mogelijk tot hun recht te laten komen. Als voorzitter moet je je nadrukkelijk beperken tot die politieke onderwerpen waar het gaat om de

herkenbaarheid van de Arjos. Voor mij was dat de kernbepaling en ook de grondslagdiscussie in het CDA. Overigens zijn er ook op deze twee punten anderen in de Arjos geweest die zich hier nadrukkelijk mee bezig hebben gehouden. Toen je voorzitter werd had je natuurlijk een taak voor ogen. Welke was dat?

Ik realiseerde mij dat het voor de Arjos de laatste periode zou zijn. Je had globaal de keuze tussen of een zo snel en kritiekloos mogelijk opgaan in CDA en CDJA of een zo sterk mogelijk afzetten tegen CDA en CDJA om de identiteit zo goed mogelijk en ten koste van alles over eind te houden. Ik realiseerde me dat de Arjos tussen die twee polen zou moeten opereren. Mijn houding gedurende deze periode werd bepaald door de wens om als Arjos binnen het krachtenveld van het CDA herkenbaar te blijven en daarmee buiten het CDA en ARP een duidelijke werkracht te blijven uitoefenen op mensen die moeite hadden en bleven hebben met het CDA, maar die de christelijke politiek een warm hart toe droegen.

Binnen de Arjos zijn verschillende meningen te herkennen over de eenwording in het CDJA. Voel je je met een bepaalde groep verwant? Ik kan niet zeggen dat ik me met een bepaalde groep binnen de Arjos meer verwant voel dan met een andere. Ik kan wel heel goed de weerstand begrijpen van mensen om uiteindelijk de stap te zetten naar CDA en CDJA. Toch maak ik een onderscheid tussen CDA en CDJA omdat het voor mij een belangrijk verschil inhoudt. Hoewel je als jongerenorganisatie van het CDA tot op zekere hoogte geïdentificeerd wordt met het CDA kun je toch als CDJA een kritische en onafhankelijke houding tegenover het CDA innemen. Met bijvoorbeeld het rapport „Heel maken wat gebroken is” kun je goed uit de voeten en werken aan die kritische jongerenorganisatie die zich baseert op de uitgangspunten van het CDA maar daar wel een eigen inhoud aan geeft. Is die eigen houding in de politiek belangrijk om jongeren bij de politiek te betrekken?

Ja, vooral de laatste jaren is het probleem dat jongeren steeds meer afknappen op de wijze waarop tegenwoordig politiek wordt bedreven. Jongeren kunnen heel moeilijk begrijpen hoe bepaalde politieke discussies in de Kamer gevoerd worden. Het hele kernwapen debat van vorig jaar december is een aanklacht tegen de politiek. In de hele maatschappij is er een enorm verzet tegen kernwapens, maar in de politiek wordt gemillimeterd over de vraag of Nederland nu wel of geen kernwapens

in Nederland plaatst en of Nederland nu wel of geen verantwoordelijkheid heeft genomen.

Ondanks dat het CDA na 15 jaren discussie bijna een feit is, wordt nog steeds gediscussieerd over de vraag of protestanten en katholieken, gezien hun achtergrond, wel in één partij kunnen. Onlangs is die discussie in Nederlandse Gedachten weer aangezwengeld door Goudzwaard. Kunnen protestanten en katholieken in één partij?

Mijn ervaring in het CDJA heeft geleerd dat dat mogelijk is. De scheidslijn in de discussie over de relatie evangelie en politiek liep niet tussen protestanten en katholieken, maar liep er dwars doorheen. In de discussie moet je wel voor elkaar de tijd nemen omdat je met karikaturen van elkaar zit waar je heel moeilijk door heen kunt komen. Toch zou je in het CDA een scheidslijn kunnen ontdekken die de mensen in twee groepen verdeelt. Een linkse en een rechtse groep die elkaar moeilijk verdragen. Dit verschijnsel zie je ook in andere christelijke verbanden. Zitten we met een crisis in de christelijke organisatie?

Tegenwoordig plakken we heel gauw het etiket crisis op. Wel denk ik dat we tot voor kort een scheiding hadden tussen kerken. Grof gezegd tussen protestanten en katholieken. Nu zitten we in een periode waarin de discussie over de betekenis van het evangelie voor het maatschappelijk en politiek leven toegespijst wordt op de vraag of het evangelie een vernieuwende kracht voor maatschappijstructuren is of dat het een inspiratiebron is die met name voor je persoonlijk leven betekenis heeft en t.a.v. maatschappelijke en politieke vragen meer een conservatieve kracht is. Maar als er dan een scheidslijn is tussen conservatieve en progressieve krachten, kun je dan nog wel in één organisatie zitten?

Als je op de geschiedenis van de ARP terugkijkt blijkt dat te kunnen. Er waren altijd mensen in de politieke frontlinie die hun eigen overtuiging volgend bepaalde doorbraken realiseerden. Dat ging met ontzettend veel pijn en moeite gepaard. De partij zelf had daar altijd enorme kritiek op. Maar nadat de pijn geleden was, gingen we verder en kon je heel duidelijk merken dat er een nieuwe lijn was uitgezet die door de partij gedragen werd. In de ARP kon dat, maar ik heb nog geen definitief oordeel of dit ook in het CDA mogelijk is. Ik heb daarover mijn twijfels. Je aarzelt of links en rechts nog wel in het CDA kunnen functioneren. Heeft die aarzeling ook te maken met je consequente weigering om bepaalde posten in het CDA te bezetten?

Vervolg op pagina 17

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (01827) WETFRINGSTRAAT 4

GRONINGEN

Makelaardij o.g.

J. Fokkens en Zn. Siddeburen

Voor al uw
makelaardij- en
assurantiezaken

Telefoon Siddeburen 05983-1360-1605-1425
Telefoon Wagenborgen 05964-1371

DORDRECHT

en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	Ijzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSGAGENT

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER-TOLHOEK B.V.
SHOWROOM: GOES - MIDDELBURG

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE

WONINGINRICHTING

J. VOERMAN & ZONEN

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07 - Zwolle

DEKKLEDEN

LASTECHNIEK

STRIJK

Deventer - 05700-2.32.70

ZWEMBAD „MAURITSKADE”

Leer saunabaden
en blijf gezond!

U bent van harte welkom voor een eerste
kennismaking met het traditionele Finse
zowel als Turkse bad.
Solarium (eens echt zonnebaden)
en buitenbad.

DAMES- EN HERENAFDELINGEN

U kunt bij ons zonder voorafgaande afspraak terecht op:
maandag t/m vrijdag 12.00-22.00 uur
zaterdag 9.00-10.00 uur
zondag 9.00-13.00 uur

070-46.68.12
070-64.25.75

Prijsidee: Twee uur
bezoek kost u f 8,25
incl. handdoeken-
gebruik solarium.

Zacht water d.m.v.
eigen onthardings-
install.

Dames: make-up
cabines en e.v.t. kapster
aanwezig.

Herhaling

is de

KRACHT

van de

reclame!

**Adverteren
doet
verkoppen**

Handel & Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 80 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

CHRYSAANTEN... Gebruik er meer...
ze staan zo lang.

HANDELSKWEKERIJ

fides B.V.

CHRYSAANTHEMUMS

Burg. Elsenweg 2. Postbus 26. De Lier (Z.-H.). Holland.
tel. 01745-4244*, telex 32723 Fides NL

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC Directie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

Rede voorzitter Kamercentrale Amsterdam op de partijraad

Meneer de voorzitter,

Namens de Kamercentrale Amsterdam wil ik u hartelijk danken voor het feit dat u aandacht geschonken hebt aan het gegeven, dat Amsterdam de stad is, waar de ARP 129 jaar geleden is gestart, en dat u mede om die redenen de laatste partijraad van de ARP in Amsterdam hebt willen houden. We danken u ook dat u tegemoet gekomen bent aan een reeds lange tijd bestaande wens van de leden van de ARP-Amsterdam om dit feest in deze ruimte te vieren. Deze ruimte, die zozeer is verbonden met alles wat met de emancipatie van de gereformeerden en de ARP te maken heeft, en die net op tijd klaar was voor de restauratie, hier in de Nieuwe Kerk!

Pardon meneer de voorzitter, 'k heb het foute blaadje nog voor me. Graag opnieuw en herstel. Meneer de voorzitter, Dankbaar zijn we hier in Amsterdam, dat u de laatste partijraad hier hebt willen houden, en dat ook op deze historische plek, namelijk de plaats waar vermoedelijk de Schiphollijn zal eindigen, de Nieuwe RAI. Reuze bedankt!

In deze stad, het is al zo vaak gezegd, heeft de bakermat van de ARP gestaan. De kiesvereniging vond een start met de openingsrede van Isaac da Costa op 23 juli 1851. Op die vergadering van de eerste kiesvereniging werd een proclamatie geformuleerd, waarin melding werd gemaakt van de oprichting, en welke proclamatie aan de pers beschikbaar werd gesteld. Het gevolg was een aantal woedende reacties. Eén er van komt uit het liberale Handelsblad. Men schreef daarin als reactie op het ontstaan der ARP en ik citeer: „een proclamatie, die ons van schrik deed verstommen en de pen uit de hand deed vallen, een proclamatie, zó barbaars, zó onverdraagzaam, zó middeleeuws, zó oproerig, zó ongrondwettig, in één woord zó schadelijk, zó bespottelijk, dat men geloofd zou hebben, dat dit produkt in de wereld gezonden was door personen die er belang bij hebben twist en tweedracht te stoken.”

Nu, na 129 jaar vraag ik mij met verbazing af, hoe wij er in geslaagd zijn dat beeld van 1851 zo keurig overeind te houden. Wordt ons weliswaar niet meer voor de voeten gegooid, dat we ongrondwettig, middeleeuws en barbaars handelen; onverdraagzaam af en toe oproerig, zeker tweedracht zaaiend! We moeten van onszelf toegeven: makkelijk zijn we niet geweest en zullen we in de toekomst niet snel worden.

Graag had ik de gelegenheid gekregen één en ander serieus uit te werken. Zeker nu het voor het eerst is dat ik meer dan 2 en een kwart minuut mag spreken en ik niet gehinderd word door die lampjes die van groen op rood worden gezet. Ik zeg maar zo: men mag in het CDA alles van de ARP overnemen behalve die spreekklampjes! Goed, ik wilde serieus zijn, maar dat waren anderen vandaag al genoeg, en als rechtgeaarde Amsterdammer – die ik niet ben – zeg ik: ken je plaats, en weet, dat het veel gemakkelijker is om mensen te bedriegen, dan ze aan het lachen te maken.

De Kamercentrale Amsterdam, dames en heren, bij wie u vandaag te gast bent, heeft het genoegen u iets te mogen aanbieden op deze laatste partijraad van de ARP. Tenslotte zijn we hier begonnen, en tenslotte heffen we onze partij hier op, en we vinden het aardig u iets voor de toekomst mee te geven.

Wij hebben overigens lang na moeten denken alvorens we tot de keuze van een aardig presentje voor u hebben kunnen komen. U kent vermoedelijk allen de steer waarin je met elkaar overweegt, wat je als direkte aanverwanten voor het bruidspaar zult doen, tussen de soep en het hoofdgerecht. Zoals vandaag tussen het Forum van kundige politici en de eerste speech van Jan de Koning als lijsttrekker van het CDA, althans van

De voorzitter van de Kamercentrale Amsterdam, Koos van den Steenhoven
foto Nick Morelis

het ARP-deel. Zoals u weet zijn er dan vele mogelijkheden. Bij de ARP-Amsterdam leefden de wildste ideeën die u zelf ook had kunnen verzinnen: allerhande collages, alfabetten op rijm, liedjes op de wijs van „Het is uit het leven gegrepen”, onzinnige prullaria achter glas, enzovoorts, enzovoorts. Er werd zelfs voorgesteld om u allemaal een Amsterdammertje cadeau te doen. Dat scheen te regelen geweest te zijn, omdat de wethouder van Openbare Werken een CDA-er is. Ook hebben we nog overwogen u allen een tegel aan te bieden, met inscriptie, maar dat vonden we na de barricades in de Vondelstraat toch minder gepast.

We hadden natuurlijk al een voorbeeld aan de CHU! Tenslotte vierden die twee weken geleden hun afscheid op waardige en stijlvolle wijze, zoals dat bij de CHU past. De kranten stonden er bol van! Het liefste hadden wij ook, dat in de krant van a.s. maandag te lezen zou zijn dat we een waardig afscheid hadden genomen van de Anti-Revolutionaire Partij. We hadden in Amsterdam nog gedacht dat het misschien goed was om u allemaal een oranje vlaggetje cadeau te doen. Waardig en toch plezierig! Ook zouden we een telegram kunnen sturen naar Drakesteyn, of, zoals in Mokum gezegd wordt: Krakesteyn. Maar ja, al zouden we de CHU na willen doen, we missen nu eenmaal een freule Wittewael, een Baron van Verschuier en een Jonkheer Janssen van Raay. Wij zijn immers de partij van de boere luiden, de Kleine Luyden, en we moeten het dus eenvoudig houden.

Trouwens wat willen we anders met een voorzitter als Hans de Boer! Hij houdt niet van opsmuk en opgeblazenheid! Dat laat ie graag aan anderen over! Aan Piet Steenkamp, die premier Van Agt een eretitel gaf, waar Piet Hein en Michiel de Ruyter, zo zij het al niet waren ter plekke van zouden verstijven. Hij noemde Dries van Agt: „de vliegende Hollander”. Voor zo'n eretitel heeft zelfs Jan van Houwelingen niet kunnen zorgen, terwijl die er toch helemaal voor naar Amerika is geweest!

En nog een andere eretitel! Van Leeuwen van de CHU die op zijn beurt Steenkamp de vliegende kwalificatie meegeeft van „Schipper naast God”. Het is wat! Vliegende Hollander, Schipper naast God? en De Boer? De Boer hij ploegde voort! Zo ook wij: wij peigerden ons af om u iets aardigs te geven. En toen bedachten we naast alle banaliteiten: een spel! Gewoon een gezelschapsspel voor alle aanwezigen! En dan een spel dat al een beetje bekend is, een bekend gezelschapsspel. Dus, bekend, leerzaam en dus nuttig! Helemaal in de stijl van Abraham Kuyper: Terar dum prosim. Een spel dus, dat aansluit bij ons verleden: waarmee we de lange winterzaterdagavonden doorbrachten. Een spel dat gespeeld werd, terwijl de televisie al een spreidingsgebied had veroverd van meer dan de helft van Nederland. Stond bij de burens de

t.v. op brullen; bij de ARP-leden werd een keus gemaakt uit de voorraad familiespelen die een plaats vond in de boekenkast of op het harmonium.

Spel

We maakten de keuze voor een spel! We dachten, we spelen met de laatste partijraad het zo lang verfoeide kaartspel. Verfoeid omdat er geld aan te pas komt. Wij zouden in ons spel met u ook geen geld hebben durven inzetten. Dat gebeurt immers in de café's! We gebruiken natuurlijk de vlooiën uit het vlooienspel dat ook op het harmonium ligt! Maar ja, om nou met z'n allen hier te gaan kaarten... da's erg ingewikkeld. De media zouden we daarmee in de kaart spelen. En trouwens, in een kaartspel zit altijd 4 keer de Boer, en 4 keer de Koning. En eerlijk gezegd, we vinden een hoop leuk, tenslotte zijn we aan ze gewend, maar om er nou vier van elk te hebben! En de problemen met de vele Zeeuwen onder ons, die alleen maar willen klaverjassen omdat Boertien daarbij altijd het hoogste is! Geen kaartspel dus.

Wat dan wel? Nou, ik kan u zeggen, zowat alle mogelijkheden zijn aan bod geweest. Vanaf de pokerface van Jelle Zijlstra, via het monopolie van Joop den Uyl en de pionnen en lopers van Van Agt naar het kwartetten van Van der Grinten. En dat Van der Grinten-kwartet ging zo: „Zeg Joop, mag ik in de categorie „niet-gewenste ministers” van jou Andriessen en Kruisinga?” Zegt Joop den Uyl: „Nee, die heb ik niet en die wil ik ook niet hebben, en nu mag ik dus wat vragen. Geef mij van jou in de categorie „Overvragen” 7-7-1 en 8-8-1”. „Nee, die heb ik niet”, zegt Van der Grinten dan, om vervolgens te vragen: „Geef mij in de categorie „Nieuw Staatsrecht” de loyalisten en de Boerenpartij.” Bij kwartetten, dames en heren, raken we binnen de kortste keren verzeild in onduidelijkheid en daarom hebben we ervan afgezien, om dat met u vandaag te gaan spelen. Ik zal u om des tijds wille alle processen verder besparen. We kwamen uiteindelijk op het idee u een ganzenbord aan te bieden.

Een oud idee! Niet origineel! U kunt het zo gebruiken voor de bewuste bruiloft waar ik het zoëven over had. De ARP-Amsterdam had wat geld over en gaf dat een bestemming in een opgerichte Amsterdamse Stichting, die zich gelijk het Kuyperfonds zal bezighouden met het levend houden en uitdragen van het Anti-Revolutionaire erfgoed. De Stichting draagt de naam van de man die jarenlang voorzitter is geweest van de Amsterdamse Kamercentrale en die belangrijke functies vervulde in de ARP en NCRV, wijlen mr. A. B. Roosjen. Deze mr. A. B. Roosjenstichting heeft als eerste activiteit, een ganzenbord uitgegeven, en wanneer u er prijs op stelt, ontvangt u allemaal een exemplaar van het geval dat hier hangt, uiteraard in een wat handzamer formaat, bij de uitgang.

Wanneer u poogt mee te denken in mijn gedachtengang, dan is het politieke spel in Den Haag op te vatten als een ganzenbordspel. Het op je neus vallen, teruggewezen worden, in de put geraken, beurten overslaan; het lijkt warempel wel of het spel er speciaal voor gemaakt is. Voor dat we het spel met elkaar gaan spelen, graag twee serieuze opmerkingen:

1e) Als u toevallig mensen herkent, berust die herkenning louter op toevalligheid. Of u nu gelooft in de predestinatie of niet.

2e) We zijn als Anti-Revolutionairen altijd tegen kansspelen geweest. U kent onze gezamenlijke strijd tegen loterijen en casino's. Maar om dit ganzenbord ook bij onze CDA-partner, de KVP, aantrekkelijk te maken, hebben we moeten besluiten tot het opnemen van een flink boete- en obligatiesysteem. Prof. Goudzwaard zal dit wel een doelpolitieke opstelling vinden, maar wij kiezen wel degelijk voor een principiële opstelling, nl. het beginsel van „Wie waagt, die wint”. Dat kan natuurlijk goed verkeerd aflopen. Kijk maar naar Stef Dijkman! Maar het houdt de spanning er wel in! En daar gaat het om, zegt het NBBA, en de brochure is nog te verkrijgen. Na deze serieuze opmerkingen stel ik voor dat we het spel gaan spelen. We hebben ongeveer veertig opdrachten en boodschappen ingelast. Die kunnen we natuurlijk niet allemaal behandelen. U moet het thuis maar eens rustig bekijken. We spelen het nu maar even

snel en soepel. Eerst de regels! Zonder regels zijn we niks in het CDA, zeggen we al jaren in de ARP!

Regel 1: U gebruikt één dobbelsteen. U mag wel met meer dobbelstenen gooien, maar dat wordt vrijwel direct door uw medespelers opgemerkt. Als u mocht denken dat u met bijv. twee dobbelstenen meer zou opschieten, heeft u het mis, want u wordt evengoed naar af teruggestuurd.

Regel 2: In een ganzenbord is er altijd een gans. Als je op de gans komt, dan moet je nog een keer gooien en het aantal ogen dat u dan gooit, gaat u terug. Wij kozen als gans een landelijk bekende CDA-figuur, en hadden dus de keus tussen Van Agt en enkele anderen. We kozen als gans Van Agt. Graag wil ik voor die keuze verantwoording afleggen. Dit spel kan een belangwekkende rol gaan spelen in onze verkiezingscampagne. Als u dit spel in uw Info-verkiezingskraam legt, zal het gretig aftrek vinden. De mensen die het spel bij u kochten, gaan het thuis spelen en lopen zo de kans, de gans (nl. de lijsttrekker van het CDA) bij voortdurend tegen te komen. Die naam zal op den duur bij de spelers blijven hangen, zodat zij bij invulling van ons nationale ganzenbord, het stembiljet, ook de gans wel zullen vinden. Wordt Lubbers alsnog lijsttrekker dan tekent u zelf met een viltstift het haar van Van Agt wat langer en haalt de scheiding er uit.

Dit is een gedeelte uit de rede van Koos van der Steenhoven zoals deze gehouden werd op de partijraad.

Interview met Klaas de Vries

Vervolg van pagina 15

Ik kan niet ontkennen dat mijn scepticisme tegenover het CDA daarmee te maken heeft. Aan de andere kant heb ik nu behoefte om meer afstand te nemen en tijd te maken voor zaken in mijn persoonlijk leven waaraan ik in de afgelopen tijd niet toe ben gekomen.

Wat zijn volgens jou in de komende jaren de belangrijkste onderwerpen waarop een christelijke partij moet inspelen?

Met name het bewapeningsvraagstuk wordt steeds klemmender. Het geheel zelfstandige karakter van de bewapeningswedloop blijkt keer op keer steeds moeilijker te doorbreken. En ik vraag me soms zelf wel eens af of de politiek als zodanig daar nog wel greep op heeft. Als je ziet dat de economische en militaire krachten achter de bewapeningswedloop een soort autonome werking hebben. Dan denk ik dat nu en voor de komende jaren het met name voor een politiek gevoerd vanuit een christelijk uitgangspunt een belangrijke taak zal zijn om de politiek daar weer greep op te laten krijgen, wil je voorkomen dat het volstrekt uit de hand loopt. We zitten nu in een periode dat het gevaar groot is dat de krachten die daarvoor in de samenleving gemobiliseerd zijn tegen de kernbewapening omslaan in een soort fatalisme, omdat de politiek er niets mee doet. De politieke vertaling dient dan ook gauw te komen wil dit dreigende fatalisme niet definitief zijn.

Het bewapeningsvraagstuk wordt dus belangrijker?

Ja, voor mezelf ben ik geneigd om daar zo'n absolute waarde aan toe te kennen dat daar mijn politieke keuze mee staat of valt. Ik ben bereid om het CDA daaraan te toetsen. Of het CDA

uiteindelijk bereid is om de beleden uitgangspunten om te zetten in de politieke praktijk. Het tweede belangrijke punt is de tegenstelling arm-rijk in relatie tot grondstoffen en energieproblematiek. Je ziet dat met het schaarser worden van energie en grondstoffen de industriële wereld zich inspant om zijn eigen behoefte veilig te stellen. Dat betekent dat met name de armste landen zonder energiebronnen en grondstoffen onevenredig zwaar gepakt worden. Als dit niet tijdig onderkend wordt, komen deze landen aan de rand van de afgrond. Maar willen we hier werkelijk wat aan doen, dan dienen we fundamentele veranderingen aan te brengen in onze hele cultuur.

Komen deze twee punten in het CDA-ontwerp „om een zinvol bestaan” uit de verf?

T.a.v. het laatste punt wordt in het program de suggestie opgeroepen dat we op de oude manier doorgaan. Dat stelt me teleur. Wat de bewapeningsproblematiek betreft is de discussie met de presentatie van het program geopend, gezien de alternatieve stelling die daarin gepresenteerd wordt.

Wat wens je de Arjos toe?

Een lang en gelukkig leven kan niet. Ik wens de Arjos toe dat ze op een eensgezinde manier beslist over de toekomst en de strijdbaarheid bij de Arjossers ook in een ander organisatorisch verband blijft. Voorzover Arjossers die stap niet kunnen zetten, ze die strijdbaarheid op andere plaatsen effectief maken. Ik denk dat het enorm belangrijk is dat je politiek niet op dood spoor terechtkomt.

Douwe Hessel de Witte,
lid Arjos redactiecommissie

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9. Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN
Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%

N.V. Hard- en Zachthout Import Mij.
LOENEN (VELUWE) – TELEFOON 05765-1888

Grepen uit de geschiedenis van de ARP-Delft 1866-1980

Dit boek is geschreven door de heer A./A. van der Wees, voormalig chef de bureau van de landelijke ARP. De heren C. D. Goudappel, oud gemeente-archivaris van Delft, H. W. van Leeuwen, medewerker van het gemeentelijke archief en dr. G. Puchinger, hoofd van het historisch documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme te Amsterdam, hebben de heer Van der Wees spontane medewerking verleend.

Als bronnen hebben onder andere gediend de voor handen zijnde notulen van de kiesvereniging, de jaargangen van De Delvenaar, De Delftsche Courant, archieven, biografieën en al wat daartoe verder kon strekken. Naast de plaatselijke ARP-historie is er ook aandacht geschonken aan het kiesdistrictenstelsel en met name het kiesdistrict Delft, waarin onze kiesvereniging een leidinggevende rol heeft gespeeld. Het boek bestaat uit 55 grepen, die ieder een bepaald voorval

uit het rijke AR-Delftse verleden weergeven. In 20 grepen wordt de kiesvereniging beschreven in de periode 1866-1919, dus vanaf de oprichting tot aan het algemeen kiesrecht. In die tijd groeide er langzaam een samenwerking tussen de AR-kiesvereniging "Nederland en Oranje" en de AR-kiesvereniging "Recht voor Allen". Zij zaten immers met dezelfde problemen en werden steeds geconfronteerd met een gebrek aan kader, waardoor men niet in staat was met een eigen kandidatenlijst voor de gemeenteraad uit te komen en men daarom in de plaatselijke pers elkaars kandidaten aanbeval en verder genoegen nam met "goede conservatieve of liberale gemeenteraadsleden". Men koos geschikte gemeenteraadsleden, geen partijen.

Kandidaatstelling

Drie grepen beschrijven de samenwerking met de rooms-katholieken met betrekking tot de verkiezing van Tweede-Kamerleden

voor het district Delft. Wel stelde Delft bij elke Kamerverkiezing kandidaten van anti-revolutionaire of christelijk historische beginselen, mr. L. W. C. Keuchenius, mr. G. Groen van Prinsterer en in 1871 zelfs Dr. A. Kuiper, maar deze kandidaten hadden geen kans van slagen. In 1881 werd J. C. Fabius als de eerste AR-vertegenwoordiger van het district Delft in de Tweede Kamer gekozen, dank zij de steun van de rooms-katholieken. Wanneer in 1883 door samenwerking met de anti-revolutionairen mr. A. H. M. van Berckel als RK-kamerlid wordt gekandideerd, werd dit door veel anti-revolutionairen nam in dank afgenomen, ondanks het feit, dat dr. Kuiper het "groene licht" had gegeven. In die dagen was deze samenwerking geen geringe zaak.

Kiesrecht

In 1894 ontstaat een broedertwist van de mannen-broeders over het ontwerp-kieswet mr. P. J. R. Tak van Poortvliet (uitbreiding van het kiesrecht). Kuiper was daarvan een groot voorstander en naar zijn mening dwingend opleggen aan zijn volgelingen. Natuurlijk was iedereen voorstander van deze uitbreiding, maar velen wilden daarvoor andere normen. Deze zaak werd in Delft hoog opgenomen.

Reorganisatie

In 1895 vond onder ds. C. W. J. van Lummel een reorganisatie van de kiesvereniging plaats, waardoor de leden van "Patrimonium" lid werden van de kiesvereniging tegen een gereduceerde prijs. De kiesvereniging trad toen uit de beslotenheid en werd min of meer open voor ieder, die de beginselen onderschreef. Hierdoor steeg weliswaar het aantal leden maar een aantal leden van Patrimonium verwarde het doel van de kiesvereniging nog al eens met dat van Patrimonium. Zij hadden soms moeite

Hoofdkiesdistrict Delft De Kiezers-Vereeniging „Nederland en Oranje”

alhier, heeft tot haren Candidaat voor het Lidmaatschap der Tweede Kamer der Staten-Generaal, gekozen,

Dr. A. KUIJPER.

DELFT, 10 Junij 1871.

Namens de Vereeniging,
N. J. ENGELBERTS, Pres.
J. H. DIJKMAN, Sec.

Dr. A. Kuiper gekandideerd door het district Delft.

hun houding te bepalen en deden hoe goed bedoeld een greep naar de macht!

Zij wilden werkmansleden in de gemeenteraad om later te moeten constateren, dat geen enkele werkmans hiervoor beschikbaar was wegens gemis aan de benodigde kennis.

Verkiezingen

De verkiezingsjaren 1893-1937 (de periode Colijn) zijn uitvoerig beschreven met daarbij opgenomen de verkorte weergaven van de door hem in Delft gehouden redevoeringen. Aandacht ook aan de eerste verkiezingen in bevrijd Nederland in 1946, toen in dat jaar 3 verkiezingen plaatsvonden.

In 1953 vond een historische gemeenteraadsverkiezing plaats waarbij de AR-kiesvereniging en de CHU-kiesvereniging gescheiden aan de verkiezing deelnamen, maar daarna al één gezamenlijke fractie onder de naam "Protestants Christelijke Raadsfractie" in de Raad zitting nam, waardoor voor Delft een nieuw tijdperk werd ingeluid, de periode van het duo D. P. Kok-P. C. Elferich. De periode 1945-1980 wordt uitvoerig beschreven waarbij het tijdvak 1965-1980 wordt beschreven als de groei naar het CDA. Aparte aandacht krijgen de twee AR-burgemeesters en de vier

AR-wethouders, die gedurende lange jaren in Delft optraden.

Een slotwoord is geschreven door oud-wethouder P. C. Elferich. Het gedenkboek wordt afgesloten met een groot aantal bijlagen

Mede door de vele herinnering oproepende foto's en de interessante illustraties is het meer dan 200 pagina's tellende boek zeer leesbaar en gelet op de omvang en de uitvoering van het boek bepaald goedkoop: de prijs bedraagt dank zij de subsidies f 10,- per exemplaar. Voor exemplaren die per post worden toegezonden (buiten Delft) zijn de kosten f 15,-. De totale oplage bedraagt 500 stuks, waarvan een honderdtal bestemd zijn voor bibliotheken, archieven en dergelijke. Gezien de bescheiden oplage, kunt u nu reeds intekenen door overschrijving van het desbetreffende bedrag op gironummer 372963 t.n.v. de penningmeester van de Delftse AR-kiesvereniging, Van Lodensteynstraat 14, 2612 SE Delft. De bestellingen worden in volgorde van binnenkomst genoteerd. Medio november worden de exemplaren verzonden, de bestellingen in Delft (f 10,-) worden thuis bezorgd.

DE KIESVEREENIGING NEDERLAND en ORANJE,

voor het Hoofd-District DELFT,

Heeft tot grondslag „den Bijbel" als het Woord van God, en dus tot doel: Candidaten te stellen, die, tegenover het ongelooft onzer dagen, de belangen van den Staat op voormelden grondslag wenschen te behartigen.

De Kiezers welke zich nog aan deze Vereeniging wenschen aan te sluiten, worden uitgenodigd tot bijwoning der Vergadering, te houden Donderdag 24 dezer, des middags ten 12 ure, in het lokaal der Christelijke Bibliotheek, Westvest, Wijk 6, No. 100.

DELFT, 16 Mei 1866.

A. J. L. BICHON VAN YSSELMONDE,

Voorzitter.

A. W. F. VAN DER HEGGE SPIES,

Secretaris.

Oproep om lid te worden van de Delftse kiesvereniging

Van spanlaken tot spandoek over de rechten van psychiatrische patiënten

historie

Er wordt gesteld dat de rechtsstaat getoetst kan worden op de rechten, die aan psychiatrische patiënten en delinquenten worden toegekend. Historisch gezien wordt de psychiatrische patiënt eerst in de tweede helft van de vorige eeuw door de behandeling en aanvaarding van de zgn. Krankzinnigenwet van 1884 door het parlement in een duidelijke rechtspositie gebracht. Van belang is dat dan door de instelling van een Inspectie sprake is van staatstoezicht op de verpleging en behandeling van geesteszieken. Niet langer kan de psychiatrische patiënt, „van de zinnen beroofd", worden overgeleverd aan de spot, eventueel de willekeur, van toevallige maatschappelijke stromingen en bewegingen.

Met de Krankzinnigenwet was de emancipatie van de psychiatrische patiënt echter natuurlijk niet voltooid. Bij voortdurend heeft in de historische ontwikkeling de rechtspositie van psychiatrische patiënten zich, tussen de bescherming van de rechten van de psychiatrische patiënt enerzijds en de bescherming van de maatschappij tegen het impulsieve en soms destructieve gedrag van de geestelijk gestoorde anderzijds, in bevonden. Wel heel duidelijk komt hier het dilemma tussen het recht van het individu op zelfbeschikking en het recht van de maatschappij om beschermd te worden tegen normoverschrijdend gedrag hier tot uitdrukking. Een politiek vraagstuk bij uitstek! De Krankzinnigenwet van

1884 is daarom voortdurend een bron van spanning gebleven, die dan weer meer dan weer minder in de maatschappelijke belangstelling stond. Politiek gezien was deze belangstelling vaak incidenteel en voorbijgaand, psychiatrische patiënten verheugen zich nu eenmaal niet in de actuele politiek in een voortdurende hoge prioriteit. Wel waren in de actualiteit altijd de kernvragen terug te vinden: welke visie bestaat in de maatschappij op het fenomeen van de waanzin; welke rol moet aan de geneeskunde worden toegekend in de behandeling van geesteszieken en tenslotte de meest belangrijke vraag van allen: op welke wijze kan en mag de Staat ingrijpen in de vrijheid van de individuele burger?

discussie

Voor de huidige discussie is van belang dat in de jaren zeventig de positie van de psychiatrische patiënt maatschappelijk veel meer in de belangstelling kwam. Daarvoor was er een geleidelijke progressieve ontwikkeling die voornamelijk aan de wereld van de psychiatrie en aan de Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid werd overgelaten, incidenten daargelaten. Door een goed stelsel van voor- en nazorgdiensten en een humaan klimaat in de psychiatrische ziekenhuizen was een redelijk niveau van zorg gewaarborgd. In de jaren zeventig echter kwam van binnen de psychiatrie de plaats van de psychiatrie in discussie. De rol van

de psychiatrie als machtsfactor in het maatschappelijk bestel werd aan de orde gesteld. In Nederland door psychiaters als Van den Hoofdakker en Foudraïne; in de Verenigde Staten door de psychiater Thomas Szasz en cultuurfilosoof Illich en titels als „Wie is van hout?" en „Bolwerk der beterseters" spreken in dit verband boekdelen. Parallel aan deze kritische stroming binnen de psychiatrie zelf ontstond de patiëntenbeweging.

Gevoed door de Klantenbond en de Gekkenkrant kwamen er op velerlei plaatsen en van verschillende oorsprongen bewegingen op gang, waarbij de psychiatrische patiënten het recht in eigen hand namen, zich bundelden en de strijd begonnen om de eigen emancipatie. Geprotesteerd werd tegen de te grote medische invloed op de eigen persoonlijke leefstijl. De psychiater en de psychiatrische technologie werd als bedreigend gezien. Gewezen werd op de elektroshocktherapie, lichamelijke ingrepen als castratie en leucotomie (doorsnijden van hersenzenuwen teneinde gedrag dat oncontroleerbaar agressief was te beïnvloeden) werden in binnen- en buitenland aan de kaak gesteld. Gewezen werd op de invloed die de psychofarmaca – aanvankelijk geïntroduceerd als „rustgevers voor de geest" – aan het eind van de vijftiger jaren maatschappelijk waren gaan krijgen. Men wees op de chemische stilte die geleidelijk aan over de psychiatrische inrichting was gaan neerdalen en waarbij de stem van de psychiatrische patiënt en de eigen zeggenschap over eigen lot werd gesmoord. Er kwam een beweging op gang, niet langer van individuele patiënten maar van een bundeling, het kwam tot bijeenkomsten en protestdemonstraties. Weer parallel hieraan sloot zich de vernieuwingsbeweging vanuit het recht en de maatschappelijke discussie in het algemeen hierbij aan.

Enkele jaren geleden ontstond een ombudsmanfenomeen waarbij binnen het psychiatrisch ziekenhuis zelf een mogelijkheid ontstond van een onafhankelijke en met bevoegdheden beklede persoon of instantie die aantasting van rechten van psychiatrische patiënten zonder dat dit onmiddellijk voor de behandeling noodzakelijk was, zou kunnen signaleren en verbeteren. De strijd om de rechten van psychiatrische patiënten was met recht begonnen.

politiek

Politiek gezien betekende dit dat ook in de partijpolitieke discussie hier een neerslag van was te vinden. Een gezamenlijk streven van de politieke partijen, eigenlijk door alle partijen heen, voor verbetering van de rechten van psychiatrische patiënten ontstond. Dit vond zijn neerslag in de introductie van een nieuw wetsontwerp dat de als verouderd beschouwde Krankzinnigenwet zou vervangen. Deze wet met de wat verhullende titel (het gaat immers om dwangopnamen): „Wet Bijzondere Opname Psychiatrische Ziekenhuizen" is nu al lange tijd bij het parlement in behandeling, maar het ziet er nu naar uit dat deze in de komende tijd voltooid zal kunnen worden.

rechtshulp

Naast de wetgeving dient ook de rechtshulp aan psychiatrische patiënten, aan zowel vrijwillig als gedwongen opgenomen, verbeterd te worden. Hoewel een begin gemaakt is met het ombudsman-principe is dit toch lang niet in alle psychiatrische ziekenhuizen als vanzelfsprekend geïntroduceerd. Vaak ook gaat het introduceren van een ombudsman met conflicten gepaard, enkele jaren geleden werd er een zelfs op staande voet ontslagen*. Ook dit

ombudsman-principe of liever de patiëntenraadsman is in het parlement in discussie geweest en in samenwerking met de psychiatrische ziekenhuizen zullen er in de komende tijd patiëntenraadsleden moeten komen.

Een en ander overziend lijkt de beweging voor vergroting van rechten van psychiatrische patiënten op dit moment de wind wat in de zeilen te hebben. Toch is het niet vanzelfsprekend dat hier onmiddellijke politieke successen geboekt zullen worden. Te makkelijk is in het verleden de psychiatrische patiënt geïsoleerd; het fenomeen van de irrationaliteit, van de waanzin, is maatschappelijk gezien altijd beladen met achterdocht en angst. Maar toch is de huidige discussie intenser en daardoor van een andere kwaliteit dan vroeger. Het streven van de psychiatrische patiënt, en van de patiëntenbeweging in ruimer verband, om zichzelf te emanciperen is een doorn in het vlees van de verzorgingsstaat. Er klinkt de rebelle in door tegen de sociale technologie, die dreigt te verstikken, die onmondig maakt. Het is aan de politieke discussie om hier ruimte te verschaffen. De confessionele stromingen in het maatschappelijk bestel hebben een rijke traditie op het gebied van de verpleging en verzorging van geestes- en zenuwzieken, zoals het vroeger heette. Dat hield en houdt in: ruimte scheppen voor de zieke en zwakte medemens. Dat men ook thans deze taak vervulde!

Prof. Dr. N. W. de Smit
Hoogleraar Forensische Psychiatrie
Vrije Universiteit
Amsterdam

* Zie in dit verband de boekbespreking in Nederlandse Gedachten van 30 augustus en 6 september j.l. van het boek „Jij liever dan ik" hetgeen dit conflict uitgebreid behandelt.

ARP in het jaar 1980

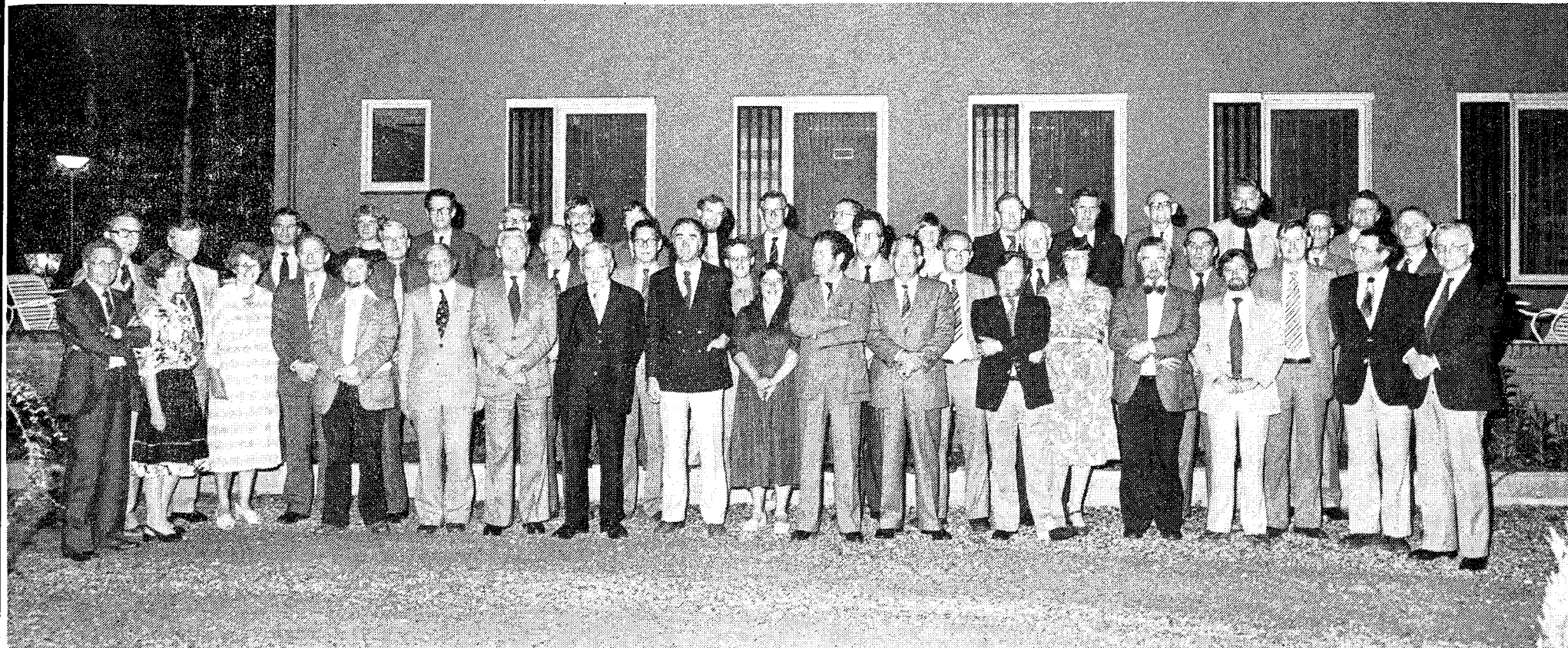

foto Nick Morelis

Het partijbestuur: een intensief laatste jaar

In het jaar dat de Anti Revolutionaire Partij op zai gaan in het CDA blijft het uiteraard ook voor het AR-partijbestuur van belang om in de voortgang van het fusieproces en alles wat daaraan vast zit, het voortouw te nemen en de partij in al zijn geledingen de juiste weg voor te gaan. Het betekent dat wederom een groot aantal beslissingen moet worden genomen, dan wel voorbereid op het organisatorisch-structurele vlak van het CDA. Daaronder behoort de beoordeling van de via de kiesverenigingen en Kamercentrales ingediende amendementen op het ontwerp-statutenpakket, alsmede het treffen van noodzakelijke regelingen met betrekking tot de personele inbreng direct na de fusie en de financiële overhevelingen. De afspraken die in het gezamenlijk overleg werden gemaakt kunnen zeer bevredigend voor de ARP-partij worden genoemd.

In het kader van de fusie dient het partijbestuur ook een aanvang en eerder dan normaal, te maken met de voorbereiding voor de kandidaatstelling voor de eerstvolgende Tweede- en Eerste-Kamerverkiezingen. De gevolgde procedures zijn vastgelegd in de betreffende reglementen die bij de AR-statuten behoren. In januari wordt de zogenaamde groslijstprocedure afgesloten. In de maand maart wordt door het partijbestuur een eerste advieskandidatenlijst voor zowel de Eerste als de Tweede Kamer opgesteld. De voordracht vindt u elders in dit verslag terug. De kandidatenlijst voor de Eerste-Kamerverkiezingen, in diverse groepen van provincies te houden, is definitief vastgesteld in een vergadering van het dagelijks bestuur met de betrokken Anti-Revolutionaire Statenleden. Voor een tweetal groepen diende dit al eerder in het verslagjaar te geschieden in verband met de periodiek plaatsvindende verkiezingen. In de laatste maand van het bestaan komt het dagelijks bestuur opnieuw bijeen met alle betrokken Statenleden, nu voor alle groepen, om opnieuw kandidatenlijsten vast te stellen, maar nu voor de eerstvolgende verkiezingen welke zullen plaatsvinden als het CDA reeds een feit is. De uitslag van deze kandidaatstelling vindt u in een bijgaand staattie, voor zover het betreft de eerste 8 kandidaten in elke groep, weergegeven.

Zoals gezegd dient ook de procedure voor de kandidaatstelling van de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen plaats te

vinden. In de maand maart komt het partijbestuur versterkt met twee extra afgevaardigden van elke Kamercentrale bijeen om de definitieve advieslijst vast te stellen. Deze advieslijst, welke op die vergadering werd uitgebreid van 36 kandidaten tot 40 kandidaten is tezamen met de groslijst toegezonden aan de AR-kiesverenigingen die daarover in de maand april hebben gestemd. De uiteindelijk via die stemming verkregen kandidatenlijstvolgorde van de ARP treft men eveneens elders in dit verslag aan. Bij de opstelling van de advieslijst heeft het partijbestuur overwogen welke personen het meest in aanmerking zouden komen voor de plaatsen één en twee. Daarbij heeft men afgewogen de ontwikkelingen in de laatste jaren en de opvattingen van verschillende personen. Het partijbestuur meende dat de ARP-partijvoorzitter om diverse redenen als eerste kandidaat diende te worden geadviseerd. Duidelijk is geworden dat hij in goede gezondheid, op een indringende wijze belangwekkende zaken behartigt, niet alleen organisatorisch maar ook inhoudelijk. Hij heeft dit gedaan met een karaktervastheid en toch ook genuanceerdheid. Opvallend is ook geweest de wijze waarop hij samenbindend is beziggeweest, niet alleen in de ARP maar ook duidelijk naar andere partijen toe in het CDA. Na de stemming door de AR-kiesverenigingen blijkt dat de uiteindelijke volgorde ten opzichte van de advieslijst op verschillende plaatsen een flinke wijziging ondergaat. De uitslag van de stemming respecterend stelt de partijraad op 7 juni 1980 de kandidatenlijstvolgorde overeenkomstig vast. In een van de laatste vergaderingen van het partijbestuur moet ook een voorstel worden gedaan aan de partijraad omtrent de verdeling van de kandidaten over de diverse te zijner tijd in te dienen kandidatenlijsten. Het partijbestuur besluit om voor te stellen dat de heer De Koning op alle in te dienen lijsten wordt geplaatst, terwijl om diverse redenen alsook uit een oogpunt van systematiek wordt voorgesteld om mr. J. de Ruiter, mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, partijvoorzitter H. A. de Boer, mw. J. van Leeuwen en mr. W. Aantjes ieder op twee van de zes in te dienen lijsten te plaatsen. Met name bij het meer plaatsen van de beide laatstgenoemde kandidaten worden van diverse kanten vraagtekens gezet. Het partijbestuur

heeft zich bij haar voorstel echter door de volgende overwegingen laten leiden. Op de genummerde advieslijst van het partijbestuur komen de namen van deze kandidaten niet voor. Wél op de uiteindelijke kandidatenlijst na een stemming onder de kiesverenigingen.

Mw. Van Leeuwen blijkt op de 32ste plaats en de heer Aantjes op de 35ste plaats terecht te zijn gekomen. Hieruit valt te concluderen dat er binnen de ARP nogal wat leden zijn die deze kandidaten na aan het hart liggen. Mede op grond van de oordeelsvorming van de AR-kiesverenigingen ten aanzien van beide kandidaten besluit het partijbestuur het voorstel te doen om beiden op meerdere lijsten op te nemen.

Programcommissie

Naast de talloze organisatorische, juridische en reglementaire aangelegenheden besprak het partijbestuur in zijn vergaderingen vanzelfsprekend de politieke gang van zaken in ons land en met name het beleid van de CDA-Tweede-Kamerfractie. In het begin van het verslagjaar werden de partij en het CDA opgeschrikt door een politieke stap van drie leden van de CDA-programcommissie, allen van AR-huize. Bedoeld worden mw. Laning-Boersema en de heren Aantjes en Goudzwaard. De stap van de drie programcommissieleden was met name gevolg van de gang van zaken in de Tweede Kamer rond de modernisering van de kernbepaling, welke eind 1979 bijna tot een kabinetscrisis leidde. Bezwaren werden naar voren gebracht, met name aan het adres van het kabinet. Het partijbestuur concludeerde uit de discussie dat het dringend 'geboden is dat op korte termijn een discussie wordt aangegaan over beginsel- en doelpolitiek. Het partijbestuur besluit aan te sluiten bij een verklaring van de partijvoorzitters van ARP, CHU, KVP en CDA, waarin onder andere werd uitgesproken dat er geen twijfel over kan bestaan dat het CDA het terugdringen van de rol van het kernwapen een centraal punt van haar programma acht. In de verklaring werd er door de partijvoorzitter op aangedrongen om de werkzaamheden binnen de programcommissie weer te hervatten. Het oordeel van het partijbestuur was inderdaad aanleiding voor de AR-leden van de

programcommissie om hun werkzaamheden weer aan te vatten.

Program van Uitgangspunten

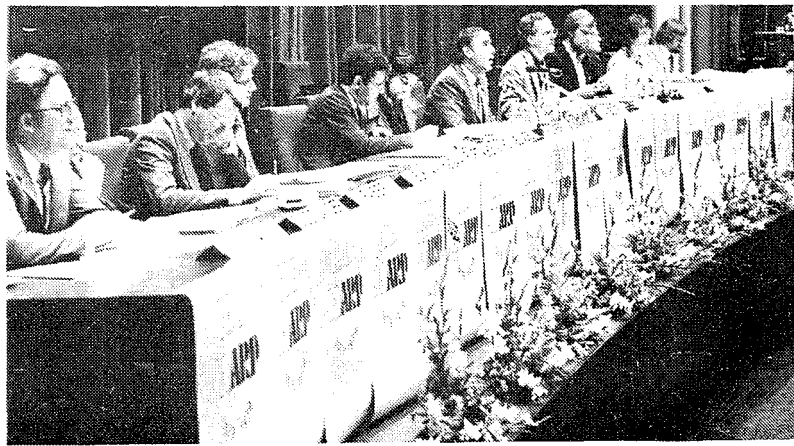
Van belang is ook het vermelden van de discussie die werd gevoerd over de inhoud van het ontwerp-Program van Uitgangspunten van het CDA, dit ook naar aanleiding van de amendementen die van partij-organen zijn binnengekomen. Op voorstel van het partijbestuur werd door de ARP-partijraad een wijzigingsvoorstel aanvaard op het grondslagartikel van het Program van Uitgangspunten. Na een conferentie in CDA-verband geeft het program nu duidelijker onze intentie aan waar het gaat om het zoeken naar de bedoeling van het Evangelie en Gods geboden voor ons handelen ook in de politiek. Meningsverschillen waren er over twee belangrijke artikelen in het program tussen de partners in het CDA, te weten de tekst over huwelijk en gezin en de NAVO. Met betrekking tot de institutie van het huwelijk werd gesteld dat het niet zo zeer moet gaan om het „huwelijk”, maar om de inhoud van de samenleving en de verantwoordelijkheid welke daar voor elkaar wordt aanvaard. Uiteindelijk werd een wijzigingsvoorstel vanuit de ARP aanvaard, dat „een kind behoort te kunnen opgroeien onder de zorg en verantwoordelijkheid van zijn ouders of verzorgers, waarbij geborgenheid, liefde en onderlinge zorg voorop staat”. Nadat meerdere partijraden zich hadden uitgesproken voor het terugdringen van de bewapeningswedloop kwam het partijbestuur na een afweging van de politieke ins en outs tot het voorstel om in het betreffende artikel in het Program van Uitgangspunten op te nemen dat dit „bij voorkeur” in bondgenootschappelijk verband diende te worden gerealiseerd. De woorden „bij voorkeur” ontbraken in het ontwerp. Overwogen werd dat de NAVO voor het behouden van de vrede van groot belang is geweest en dat ook moet blijven. Desalniettemin is het bondgenootschap middel maar geen doel in zichzelf.

De uiteindelijke uitslag op de CDA-conferentie was dat de woorden „met name” in het artikel werden opgenomen. Op de allerlaatste vergadering van het partijbestuur in september 1980 kan het partijbestuur weer ruimschoots

aandacht besteden aan de politieke situatie van de dag. De eerste AR-kandidaat op de lijst voor de Tweede Kamer-verkiezingen, minister van ontwikkelingsamenwerking De Koning licht tezamen met Tweede-Kamerfractielid Van Houwelingen de nieuwste en niet al te rooskleurige voornemens toe van het kabinet ter zake de begrotingen voor het komende jaar.

Samenstelling

In dit verkorte verslagjaar komt het partijbestuur 8 x in vergadering bijeen. In de allerlaatste vergadering op 24 september 1980 wordt door het bestuur besloten tot ontbinding van de ARP-partijstichting ervan uitgaande dat de kiesverenigingen en de partijraadsleden tezamen akkoord zullen gaan met de ontbinding van de ARP-partij. In de verslagperiode is de samenstelling van het partijbestuur als volgt: H. Algra en dr. J. Donner (ereleden); H. A. de Boer, voorzitter, dr. D. Th. Kuiper en prof. ir. B. Krol (ondervoorzitters); M. Paats penningmeester, N. Schouten, drs. P. Bukman, dr. S. Faber, mw. N. Zuidema-van Dijk, drs. B. Beumer, A. van der Glind, W. de Graaff, mr. J. van Leeuwen, drs. A. J. van der Meer, drs. J. J. Meijer, J. Nieuwenhuis, drs. J. G. van Rijn, mw. E. van Velthoven-Older, prof. dr. J. P. Versteeg, mw. A. C. Westhof-Hubée, prof. dr. J. P. I. v.d. Wilde, dr. H. E. S. Woldring, dr. P. C. Bos, ds. J. Plantinga, mr. W. R. van der Sluis, mw. A. de Vries-Hoppe, mw. L. G. Winsemius-Korfer, P. C. Elfferich, I. van Dellen (Groningen), Tj. Bouwers en F. Jonkman (Leeuwarden), G. Numan (Assen), E. Wiersema (Zwolle), D. van Boven (Arnhem), J. Scholte (Nijmegen), D. Niezing (Utrecht), L. C. van Galen (Den Helder), K. van der Steenhoven (Amsterdam), C. van Stam (Haarlem), ir. T. T. Wind (Leiden), mr. W. L. van Leeuwen ('s-Gravenhage), P. Berghoef (Rotterdam), G. van Sliedrecht (Dordrecht), drs. G. M. Kerkhof (Middelburg), P. Schriek (Tilburg), J. P. de Vos ('s-Hertogenbosch), ir. G. Kortleve (Maastricht) en de adviserende leden, J. van Houwelingen, mr. W. F. de Gaay Fortman, prof. mr. P. H. Kooijmans, K. de Vries, drs. A. M. Oostlander, J. F. de Leeuw, drs. C. Bremmer – secretaris, G. van den Berg – adjunct-secretaris. In de loop van het verslagjaar wordt de heer De Leeuw als een van de vertegenwoordigers van de Arjos opgevolgd door de heer H. J. Walch.

Het dagelijks bestuur van de ARP. V.l.n.r. G. Numan, drs. A. M. Oostlander, dr. S. Faber, drs. P. Bukman, J. van Houwelingen, prof. dr. D. Th. Kuiper, H. A. de Boer – voorzitter, drs. C. Bremmer – secretaris, G. v.d. Berg – adj.-secretaris, prof. ir. B. Krol, mev. N. Zuidema-van Dijk, N. Schouten.

Internationaal werk Van equipe naar commissie buitenland

Het orgaan waarin de internationale aangelegenheden behandeld worden binnen het CDA is de equipe. Sinds het begin van de vijftiger jaren hebben de CDA-partijen een gezamenlijke regeling getroffen voor het onderhouden van hun internationale contacten. De equipe belast zich met de uitvoering van het internationale werk. Ook vertegenwoordigers van de jongeren en vrouwenorganisatie participeren in de equipe. Dat geldt ook voor de Europese parlementariërs.

In het verslagjaar komt men acht keer bijeen. Voorzitter is H. A. de Boer, en secretaris C. Kleisterlee. Naast de vergaderingen zijn er tal van gesprekken van vertegenwoordigers met de equipe met delegaties van personen van geestverwante buitenlandse partijen, met vertegenwoordigers van actiegroepen etc. Zo brengt op 27 februari 1980 een delegatie van de equipe een bezoek aan CDU-voorzitter Kohl. In een indringend gesprek wordt van gedachten gewisseld over tal van actuele vraagstukken op buitenlands politiek terrein. De onderwerpen veiligheidsbeleid, energiepolitiek, de verhouding NAVO-Warschaupact, de verhouding West-Duitsland-Oost-Duitsland passeren onder meer de revue.

EUUCD

De in de equipe samenwerkende partijen ARP, CHU en KVP, zijn lid van de Europese Unie van Christen-Democraten waarin alle christen-democratische partijen in Europa zijn verenigd, met uitzondering van de Scandinavische christen-democraten. Sinds 1976 maken de drie partijen ook deel uit van de Europese Volkspartij, waarbij uitsluitend partijen zijn aangesloten uit de landen die lid zijn van de Europese Gemeenschap. Vanuit de ARP-partij hebben in beide internationale besturen zitting: H. A. de Boer en partijsecretaris drs. C. Bremmer. Eerstgenoemde is tevens lid van het dagelijks bestuur. Voor de ARP maken verder deel uit van de equipe: dr. C. Boertien, drs. A. M. Oostlander, mw. H. R. Scholten en drs. W. J. Polman.

De EUUCD moet vooral gezien worden als een forum voor de christen-democraten uit de diverse Europese landen. Diverse Nederlandse afgevaardigden in de vele studiecommissies van EVP

drs. W. J. Polman

en EUUCD. De navolgende Anti-Revolutionaire leden hebben zitting in commissies van EVP/EUUCD: drs. A. M. Oostlander in de commissie internationale politiek, dr. C. Boertien is zijn plaatsvervanger. Drs. P. A. J. Wijnmaalen in de commissie Spaansschiereiland. Drs. W. J. Polman is plaatsvervangend lid van de commissie Oost-West.

In de commissie sociale politiek heeft drs. A. Hordijk zitting. In de commissie economische politiek drs. H. Borstlap. In de commissie ontwikkelingshulp drs. W. J. Polman, terwijl drs. M. van Ditmarsch plaatsvervangend lid is van deze commissie. In de commissie veiligheid en verdediging heeft dr. W. de Kwaadsteniet zitting. In de werkgroep energiepolitiek J. van Houwelingen. Dr. W. de Kwaadsteniet is plaatsvervangend lid van commissie kiesrecht.

Zaken die in 1980 veel aandacht vragen zijn:

- afhandeling van verzoeken tot internationaal contact
- afwikkeling van correspondentie
- beoordeling van verzoeken tot steun aan acties
- gesprekken met geestverwanten uit het buitenland
- voorbereiding van speciale congressen van EUUCD en EVP.
- voorbereiding van vergaderingen van het politiek bureau van EUUCD en EVP.

Op 2 oktober 1980 vindt de laatste bijeenkomst van de equipe plaats. In het CDA als eenheidspartij zal de commissie buitenland de taak van de equipe overnemen. Het is dan een bijzonder orgaan van het CDA zoals bedoeld in de artikelen 76 en 88 van de partijstatuten. Van de commissie buitenland zullen voor de ARP deel uitmaken de heren Van Ditmarsch, Polman en Aantjes.

Dagelijks bestuur: Laatste loodjes wegen zwaar

Voor de leden van het dagelijks bestuur van de ARP is 1980 een druk jaar. Krachtens artikel 23 van de statuten vergadert het dagelijks bestuur als regel één keer per maand, voor 1980 gaat het zeker op. Daarnaast zijn dan niet meegeteld enkele bijeenkomsten met bewindslieden in het kader van het onderhouden van contacten met geestverwanten in het kabinet. Bij deze gesprekken met de bewindslieden zijn een enkele maal ook Anti-Revolutionaire leden van de CDA Eerste en Tweede Kamerfractie aanwezig. Daarnaast voert het bestuur in het verslagjaar ook gesprekken met de Anti-Revolutionaire leden van de CDA-programcommissie. Om het bestuur op de hoogte te houden van de voortgang van de werkzaamheden. In het verslagjaar vindt ook een gesprek plaats tussen het dagelijks bestuur en een delegatie van het comité Anti-Revolutionaire christen democraten 1980. Dit gesprek vindt plaats op 20 mei vlak voor de partijraad. Dit comité heeft bepaalde bezwaren tegen het beleid van het bestuur, waarvan het langs schriftelijke weg ook de partijraad van 7 juni 1980 in kennis stelt. Het comité vindt „dat de geest van de evangelisch christen-radicalen in de ARP de afgelopen jaren te veel de overhand kreeg, en men herkent zich daardoor

minder in het Anti-Revolutionaire beleid.”

Vanwege het dagelijks bestuur wordt gesteld dat de partij-organen democratisch worden samengesteld evenals de kandidatenlijst. Daarnaast zijn er in het partijbestuur en op de partijraad volop gelegenheden om het beleid zoals dat gevoerd wordt aan de orde te stellen. Een uitvoerige gedachtenwisseling vindt plaats. Ook in Nederlandse Gedachten gaat de voorzitter van het partijbestuur in op de door het comité aangevoerde argumentatie, later o.a. in een manifest neergelegd.

Het dagelijks bestuur houdt zich in het verslagjaar met dezelfde kwesties bezig als die in het verslag van werkzaamheden van het partijbestuur zijn aangestipt. Elke vergadering van het partijbestuur vereist een gedegen voorbereiding door het dagelijks bestuur, zeker waar het gaat om zaken als kandidaatstelling en CDA. Tijdrovende onderwerpen in het verslagjaar zijn:

- de noodzakelijke periodieke bezinning op de samenwerking in CDA-verband en vooral de inbreng van de ARP daarbij
- de personele invulling van de diverse organen en organisaties in het CDA na fusiedatum
- de voorbereidingen van de opheffing

van de partij

– de voorbereiding van de kandidaatstelling voor de eerstvolgende Tweede Kamer en Eerste Kamerverkiezing

– politieke bezinning in het algemeen Geconstateerd is reeds dat het CDA veel aandacht vraagt vooral een samenhangende en consistente beleidslijn met betrekking tot de fusie-besprekingen en de voorbereiding van bijeenkomsten in CDA-verband zoals onder meer het maandelijkse dagelijks bestuur en het CDA-presidium.

In het verslagjaar treden in het bestuur geen mutaties op. De samenstelling van het dagelijks bestuur is als volgt: H. A. de Boer – voorzitter; dr. D. Th. Kuiper – vice-voorzitter; prof. ir. B. Krol – vice-voorzitter; M. Paats – penningmeester; N. Schouten – voorzitter Organisatie Commissie; drs. P. Bukman; dr. S. Faber; G. Numan; mw. N. Zuidema-van Dijk.

Adviserende leden:

J. van Houwelingen – namens Tweede Kamerfractie; mr. W. F. de Gaay Fortman – namens Eerste Kamerfractie; drs. C. Bremmer – secretaris; prof. mr. P. H. Kooijmans – voorzitter dr. A. Kuyperstichting; K. de Vries – voorzitter Arjos; drs. A. M. Oostlander – directeur dr. A. Kuyperstichting.

Het CDA: van federatie naar fusie

De werkzaamheden in 1980 in CDA-verband worden gekenmerkt door intensieve inspanningen om de federatie van ARP, CHU en KVP per 11 oktober 1980 om te zetten in een fusie. Er wordt dan ook alle dagen in het jaar veel aandacht besteed aan de invulling van het fusieprotocol, het voornaamste fusiedocument, dat vele bijlagen kent.

Het fusieprotocol is te beschouwen als een contract tussen de drie partijen, dat op de fusiedatum zal worden ondertekend met het CDA als mede-ondertekenaar. In het fusieprotocol wordt aangegeven op welke basis de fusie wordt aangegaan. Welke spelregels de nieuwe partij-organisatie worden meegegeven en welke overgangsbepalingen zullen gelden. Een direct gevolg van het fusiebesluit zal zijn dat de ARP per fusiedatum wordt opgeheven. De feitelijke liquidatie zal overigens ook na de fusiedatum nog wel enige tijd vergen. Het CDA zal niet worden opgeheven. De federatieve structuur van het CDA wordt omgezet in een eenheidsorganisatie, in één partij. Het CDA wordt daarbij in feite de rechtsopvolger van de drie partijen. In de voorbije periode hebben leden van de CDA-partijen de ontwerp-teksten behandeld en honderden amendementen ingediend. Onderwerpen die in het bijzonder aanleiding hebben gegeven tot wijzigingsvoorstellen waren:

- de formulering van de grondslag,
- de positie van de gelieerde organisaties,
- de regeling van de incompatibiliteiten,
- de kwestie van de voorkeursacties en
- de kandidaatstellingsreglementen.

De amendementen zijn door het dagelijks bestuur van het CDA van pre-adviezen voorzien en vervolgens toegezonden aan de partijraden. De resterende geschilpunten, na de behandeling op de partijraden, zijn behandeld op een zogeheten conference, gehouden op 28 juli 1980 te Noordwijkerhout, waar besluitvorming plaats vond over de resterende geschilpunten. Op deze bijeenkomst is voor wat betreft

de ARP grotendeels tegemoetgekomen aan de wens van de ARP-partijraad van 7 juni 1980 (zie elders dit verslag bij de partijraad), met betrekking tot Program van Uitgangspunten en statuten en reglementen. De delegatie naar deze conference bestond uit de volgende personen:

partijvoorzitter De Boer, delegatieleider, C. Bremer, M. Paats, N. Schouten, P. Bukman, W. F. de Gaay Fortman, J. van Houwelingen, A. M. Oostlander, H. J. Walch, E. Wiersema, J. P. de Vos, J. G. van Rijn, W. de Kwaadsteniet, J. P. Versteeg en G. van den Berg.

Een groot aantal commissies en werkgroepen was in het verslagjaar bezig met de voorbereiding van de fusie. Wij noemen in dit verband onder meer de volgende:

- de CDA-statutencommissie
- het penningmeestersoverleg
- de bouwcommissie
- de werkgroep één partijblad
- de commissie rechtspositie personeel
- de commissie publiciteitsbeleid
- de commissie „Krans”, belast met het in kaart brengen van de juridische en financiële problemen die de fusie met zich meebrengt.

Politiek

In het verslagjaar komt de commissie Program van Uitgangspunten gereed met de afronding van haar werkzaamheden. De ontwerp-tekst is door de leden behandeld en door de commissie van commentaar voorzien. Het dagelijks bestuur van het CDA kan zich aansluiten bij de pre-adviesering van de commissie. In het bijzonder staan in de belangstelling:

- de formulering van de grondslag,
- de positie van het gezin en samenlevingsvormen
- de kernwapenproblematiek,
- de gevaren van de technologie,
- het mediabeleid en
- de sociale zekerheid.

Begin 1980 worden de voorbereidingen van de verkiezingen ter hand genomen door het Centraal Verkiezings Comité. Voorzitter hiervan is drs. M. Smits en secretaris drs. C. Bremmer. Daarnaast start de programcommissie onder leiding van prof. mr. H. Franken met het opstellen van een ontwerp-verkiezingsprogramma. Aan het einde van de verslagperiode was dit ontwerpprogramma vrijwel gereed.

Begin september wordt het ontwerp ter behandeling aan de leden voorgelegd. Voor de ARP hebben in deze commissie zitting: mev. Laning-Boersema, mr. W. Aantjes en prof. Vermaat die prof. B. Goudzwaard als lid opvolgt nadat hij tussentijds is teruggetreden uit de commissie. Prof. Goudzwaard heeft het bestuur laten weten niet te kunnen meegaan met de CDA-fusie.

Personeel

De secretaris van het CDA, mr. J. G. H. Krajenbrink, laat weten dat hij vanaf de fusiedatum voor die functie niet meer beschikbaar is. Tot zijn opvolger wordt benoemd drs. M. Smits te Rotterdam, met ingang van 12 oktober 1980. De voorzitter van de ARP voert met de personeelsleden van het partijsecretariaat gesprekken in verband met hun overgang naar het CDA. Omtrent de rechtspositionele aspecten wordt onder meer intensief overleg gepleegd met het CNV, dat met tal van waardevolle adviezen komt ter zake van de rechtspositieregeling en de functieclassificatie. Alle per fusiedatum in dienst zijnde werknemers van het AR-secretariaat treden toe tot het CDA-secretariaat.

De partij levert aan het CDA twee adjunct-secretarissen, t.w. drs. C. Bremmer als adjunct-secretaris „politiek” en G. van den Berg als adjunct-secretaris „administratie/organisatie”.

Het dagelijks bestuur van CDA komt in de verslagperiode omstreeks tien keer bijeen, het algemeen bestuur vergadert drie keer.

Vanuit de ARP zit als vice-voorzitter in het CDA, drs. S. Faber. In het dagelijks bestuur hebben namens de partij zitting: H. A. de Boer, dr. D. Th. Kuiper en drs. C. Bremmer. In het algemeen bestuur – dat alleen in dubbele samenstelling bijeenkomt – hebben naast bovengenoemde personen vanuit de ARP zitting: prof. ir. B. Krol, M. Paats, mw. N. Zuidema-van Dijk, D. Niezing, G. van Sliedregt, mw. E. van Velthooven-Oldé, K. de Vries, drs. P. Bukman, ds. J. Plantinga, drs. J. J. Meijer, drs. J. G. van Rijn, mw. A. C. Westhof-Hubée, mw. J. van Leeuwen, mw. L. G. Winsemius-Korffer, ir. J. F. de Leeuw, drs. G. M. Kerkhof en A. van der Glind.

De Eerste Kamer: De Gaay Fortman vice-voorzitter van de fractie

De Gaay Fortman en Tjeerdsma maakten deel uit van het fractiebestuur. Een gevoelig verlies leed de fractie door het sterven van de eerste vice-voorzitter J. L. P. M. Teijssen, die met name bij de behandeling van de Grondwetsherziening een grote rol heeft gespeeld. De Gaay Fortman volgde hem op.

Over het ontwerp-Sanctiewet was de fractie helaas ernstig verdeeld. De Gaay Fortman sprak voor de voorstanders. Hij betoogde, dat sancties een middel zijn tot bevordering van de internationale rechtsorde. Daarom schrijft de wet uitdrukkelijk voor, dat zij alleen kunnen worden getroffen op grond van voor Nederland bindende besluiten van internationale organen of op grond van internationale afspraken, waarbij Nederland partij is. De invloed van de Staten-Generaal bij het treffen van sancties is in de Sanctiewet 1977 beter verzekerd dan in de Sanctiewet 1936, die zij vervangt. Ook het toezicht op de naleving van sancties is beter geregeld dan in de oude wet. Bij de stemming verklaarden tien leden van de fractie zich voor het ontwerp, twaalf tegen. De wet werd met 42 tegen 29 stemmen aangenomen.

De Gaay Fortman sprak ook bij het

wetsontwerp tot aanpassing van de wetgeving aan de richtlijn van de EEG inzake gelijke behandeling. Bij de behandeling van de begrotingen van Justitie en Binnenlandse Zaken wijdde hij grote aandacht aan de verstoringen van de openbare orde bij de inhuldiging van koningin Beatrix. Toleert men dergelijke ordeverstoringen, dan verliest de overheid haar recht tegen „gewone” inbreuken van de openbare orde op te treden. Hij prees het beheerste optreden van de politie, die geen enkele maal, zelfs niet in benarde omstandigheden, van vuurwapens gebruik maakte. Bij het overleg over het tegengaan van dergelijke uitbarstingen van geweld moeten alle politieke richtingen, die menen dat de

overheid krachtig tegen acties als die in Amsterdam hebben plaatsgevonden moet optreden, worden betrokken. De ministers zegden dit toe. Aan het verlenen van buitengewone bevoegdheden aan de regering in verband met verontreiniging van gronden in de gemeente Lekkerkerk verleende de fractie bij monde van De Gaay Fortman van harte medewerking. Bij het beleidsdebat over de begroting van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken verklaarde De Gaay Fortman het rapport van de Koninkrijkswerkgroep over nieuwe vormen van samenwerking van de twee rijkssdelen met vertrouwen tegemoet te zien. Voorts gaf hij aandacht aan een aantal projecten van ontwikkelingssamenwerking op verschillende eilanden van de Antillen. Hij deed een goed woord voor steun aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen ook door geldelijke steun voor het onderwijs in enkele studierichtingen. Dr. J. H. Christiaanse hield zich in het bijzonder bezig met wetsontwerpen op het terrein van de belastingen. Onder meer verzorgde hij de schriftelijke inbreng van deze fractie over de nieuwe Grondwetsbepaling inzake de belastingen. Voorts had de zogenaamde reparatiewetgeving op dit terrein zijn aandacht. In dit verband

aanvaardde de Eerste Kamer een door hem als eerste ondertekenaar ingediende motie, waarbij de regering wordt uitgenodigd te streven naar structurele verbeteringen en een grotere doorzichtigheid van het belastingstelsel in het bijzonder ten aanzien van het inkomensbegrip en ten aanzien van de tarieven van de inkomstenbelasting. In het kader van Algemene Financiële Beschouwingen behandelde hij dekkingsplannen. Als plv. lid van de Defensiecommissie uit de Eerste Kamer volgt hij de ontwikkelingen ter zake van de Nederlandse defensie-inspanning in ruim verband en nam hij deel aan enige bezoeken van Kamerleden aan militaire onderdelen. Bij de begroting voor onderwijs keerde op 1 april 1980 de heer Diepenhorst zich tegen onrechtvaardige scherpe aanvallen op de bewindsliden. Hij wees erop hoe het onderwijs enerzijds zich moest aansluiten bij de leerlingen zelf, anderzijds niet kon los gemaakt worden van de maatschappelijke behoeften. Selectie was niet verkeerd; kennis en kunde mochten getoetst worden, als maar bedacht werd dat zij niets over het karakter van de betrokkenen zeiden. Hij waarschuwde tegen een verkeerde opvatting van de democratisering waarbij ieder over alles besliste. Ook – een kwestie van bescheidener afmeting – ten opzichte van de regionalisatie van het onderwijs betaamde terughouding; hier stond de vrije schoolkeuze op het spel. Aandacht werd besteed aan de studenten, die niet altijd hun

voorrechten beseften en aan de docenten, die soms van alles verstand meenden te hebben. Een beschouwing over de eenheid van het onderwijs vormde het slot. Men diende te bedenken hoe dit onderwijs zich aan de gebruikelijke staatkundige beslissingen onttrok en men moest openstaan voor wat de „eeuwige Wijsheid” sprak. De heer Tjeerdsma hield zich bezig met volkshuisvesting en ruimtelijke ordening waaronder de woningbouw en de bouwproblematiek in 't algemeen ressembleren. Verder is hij voorzitter van de CDA-fractiecommissie binnenlandse zaken die zich o.a. bezig houdt met de reorganisatie van het binnenlands bestuur, de gemeentelijke herindeling, de burgemeestersbenoemingen en de civiele verdediging. Het lid drs. F. H. von Meijenfeldt is, als gevolg van de werkverdelingsafspraken binnen de fractie, woordvoerder bij de behandeling van het beleidsonderdeel Ontwikkelingssamenwerking. De behandeling hiervan is in de Eerste Kamer beperkt tot een beleidsdebat, welk debat vlak voor het zomerreces moest geschieden. Helaas was de ontstane tijdtoestand toen van dien aard, dat slechts 17 minuten voor inbreng ter beschikking stonden. Bij een dergelijk belangrijk onderwerp is dit een frustrerende situatie. Als voorzitter van de fractiecommissie voor Economische Zaken had hij daarnaast inbreng voor de behandeling van deze begroting, hetgeen overigens door een ander fractielid geschiedde.

Dr. A. Kuypers: een intensief jaar

Het jaar 1980 staat in het teken van de fusie van de wetenschappelijke instituten. Ook het werk van onze stichting wordt met ingang van 11 oktober geheel opgenomen in het nieuwe Studiecendrum CDA. De politiek wetenschappelijke arbeid van het instituut werd in het verslagjaar met name gericht op afronding en samenstelling van CDA-programms en op de beschrijving van CDA-geschiedenis. Daarnaast werd onze hoofdtaak, het wetenschappelijk studiewerk in commissieverband, niet verwaarloosd.

Program van Uitgangspunten, Actieprogramma

De afrondende bewerking van het ontwerp-Program van Uitgangspunten werd door drs. H. Borstlap, als secretaris-rapporteur van de desbetreffende commissie tot een goed einde gebracht. Gedurende het eerste half jaar van 1980 werd door de commissie die belast was met de opstelling van het ontwerp-CDA-actieprogramma (voorzitter prof. mr. H. Franken) een zwaar beroep gedaan op de capaciteiten van het personeel van de Kuypersstichting. De heer drs. A. M. Oostlander was secretaris-rapporteur van deze Programcommissie, terwijl de andere wetenschappelijk medewerkers veel werk verzetten ten behoeve van bepaalde secties van de Programcommissie. Ook in de administratieve sfeer bracht dit rapporteurschap zeer veel werk met zich. Zowel het definitieve Program van Uitgangspunten als het ontwerp-actie-program van het CDA zijn in de verslagperiode gepubliceerd.

CDA-boek

Een projectgroep van de drie

wetenschappelijke instituten onder leiding van drs. C. J. Klop en met als redacteur drs. H. Borstlap produceerde in korte tijd een uitvoerige beschrijving van de geschiedenis van het CDA. Daarbij werden zeer veel persoonlijke reacties van bij deze geschiedenis betrokkenen verwerkt en werd een aantal diepgaande interviews gehouden. De bedoeling van dit werk is om aan een brede schare van CDA-leden en in het CDA geïnteresseerden een openhartig verslag te bieden dat inzicht geeft in de betekenis van de geestelijke worsteling die aan de eenwording van het CDA vooraf is gegaan. Het werk zal op 11 oktober aan het CDA worden aangeboden.

Studiecommissies

De volgende commissies zijn in het verslagjaar met hun arbeid voortgegaan: „Alternatieve Samenlevingsvormen” onder voorzitterschap van prof. P. L. Dijk en met dr. H. E. S. Woldring als rapporteur en drs. A. M. Oostlander als secretaris/co-rapporteur. Bedoeld is om de discussie binnen het CDA over dit onderwerp voort te zetten om zodoende tot goed gefundeerde beleidsrelevante uitspraken te komen. „Herziening Belastingwetgeving” onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse, secretaris drs. H. Borstlap. De huidige belastingwetgeving wordt in deze werkgroep doorgelicht op haar functioneren in deze tijd. Mogelijk zijn de oorspronkelijke bedoelingen die aan de belastingwetgeving ten grondslag hebben gelegen inmiddels zo zeer uitgesleten dat herziening van het belastingstelsel overwogen moet worden. „Sociale Zekerheid” onder voorzitterschap van J. P. M. Hendriks, secretaris/rapporteur drs. H. Borstlap. Aanleiding van deze studie is een groeiend onbehagen over het functioneren van de sociale zekerheid. De beheersbaarheid is in het geding. Er rijzen voorts vragen over het

Prof. mr. P. H. Kooymans, voorzitter van de Dr. A. Kuypersstichting

functioneren van de sociale zekerheid in de praktijk. Er is een groeiende spanning te signaleren tussen het functioneren van de staatkundige democratie en de verlangens die vanuit de sfeer van de sociale zekerheid worden geuit. „Ruimtelijke Ordening” onder voorzitterschap van de heer D. Rijnders, secretaris/rapporteur mevr. mr. C. den Hollander-van der Ent. Deze werkgroep zal de mogelijkheden voor een christen-democratische benadering van dit, in vele gevallen ten onrechte als technisch beschouwd, gebied aan een nader onderzoek onderwerpen. „Mediabeleid”, onder voorzitterschap van mr. dr. P. Boukema, rapporteur dr. G. W. Noomen, secretaris drs. C. J. Klop. Na inventarisatie ten aanzien van ontwikkelingen van diverse technieken op dit gebied te hebben gemaakt, zal de desbetreffende commissie bouwstenen voor een te voeren christen-democratisch beleid aandragen. De technologische veranderingen op dit gebied blijken een belangrijke rol te spelen ten aanzien van de positie van de media en in sommige gevallen ook van het organisatieleven. De start van de studiecommissie „Welzijnsordening” (secretaris/rapporteur drs. C. J. Klop) moest wegens de grote drukte in verband met de opstelling van het CDA-actieprogramma worden uitgesteld

tot eind 1980.

Op verzoek van het CDA-bestuur, is in aansluiting op het rapport „Vrede en veiligheid” en naar aanleiding van de in december 1979 gevoerde parlementaire debatten ten aanzien van dit vraagstuk een commissie „Bewapeningsvraagstukken” opgericht, onder voorzitterschap van prof. mr. A. M. Donner (rapporteur prof. mr. P. J. Teunissen, secretariaat J. P. van Rijswijk/drs. A. M. Oostlander). Deze commissie zal de vraagstukken rond de bewapening in het kader van het vredes- en veiligheidsbeleid bestuderen, teneinde daarover aan de discussies binnen het CDA een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren.

Adviezen en lidmaatschappen

Door het personeel van de instituten werd een groot aantal politieke adviezen uitgebracht (met name aan provincie- en gemeentebestuurders). Voorts traden zij diverse malen als spreker in den lande op. Daarnaast werden door hen enkele artikelen gepubliceerd. De heer Klop trad op als adviseur in het bestuur van de CDA-Bestuurdersvereniging. Bovendien was hij redacteur van de brochure „Welzijnspolitiek in gemeente en provincie”, een uitgave van de Vereniging voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders, waarover op 13 september een conferentie is gehouden. De brochure bedoelt met name een handreiking te zijn om vanuit een authentieke christen-democratische benadering op raads- en statenniveau de politieke besluitvorming te beïnvloeden. De heer Oostlander was lid van de Equipe (de „buitenland commissie” van de drie CDA partijen) en van de daaraan verbonden werkgroepen. De contacten met geestverwanten over de grens namen in het verslagjaar toe. Dit resulteerde o.a. in enkele spreekbeurten tijdens internationale ontmoetingen. In het verslagjaar werd het Centraal Verkiezingscomité opgestart. Drs. Oostlander is in dat kader voorzitter van de stafwerkgroep Documentatie en Spreekbeurten. De andere stafleden

hebben een werkzaam aandeel in deze en andere stafwerkgroepen van het Centraal Verkiezingscomité.

Tijdschriften

Ons maandblad AR-Staatkunde zal na oktober 1980 worden opgenomen en voortgezet in het nieuwe wetenschappelijk maandblad „Christen-democratische Verkenningen”. Zodoende wordt het zelfstandig bestaan van AR-Staatkunde, dat gestart is in oktober 1924, na precies 50 jaargangen afgesloten. Het aantal abonnees bleef in het verslagjaar stabiel (circa 1600). Ook gedurende 1980 werd AR-Staatkunde door vriend en tegenstander getypeerd als één van de beste maandbladen in zijn soort. De heer Borstlap zal zijn werkzaamheden als redactiesecretaris van AR-Staatkunde vervangen door een soortgelijke taak ten behoeve van het nieuwe maandblad. Drs. Klop had een zeer werkzaam aandeel in de produktie van het maandblad voor gemeente- en provinciebestuurders Bestuursforum. Ook dit blad mocht zich in een stijgende populariteit verheugen.

Bestuurlijke en organisatorische activiteiten

Gedurende het verslagjaar moest een groot aantal organisatorische problemen verband houdende met de fusie worden opgelost. De panden aan de Kuypersstraat werden aan de Stichting Huisvesting CDA verkocht. Het historisch belangrijke meubilair van de Kuypersfondsen, maar wordt in bruikleen aan het wetenschappelijk instituut afgestaan. De stichtingsraad vervulde ook dit jaar zijn kritische en stimulerende taak. Op het bestuur, en met name op de voorzitter daarvan, werd regelmatig een beroep gedaan bij het oplossen van fusieproblemen. Gezien de resultaten kunnen bestuurs- en personeelsleden op deze wederom zeer drukke periode met dankbaarheid terugzien.

ARP in het jaar 1980

Anti-Revolutionairen in de Tweede Kamer

Dr. B. de Vries

In de Tweede Kamer zijn de Anti-Revolutionairen sedert de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 1977 niet meer afzonderlijk georganiseerd maar maken zij deel uit van de CDA-Tweede-Kamerfractie.

Dit neemt niet weg dat de leden van elk van de drie partijen in de Tweede Kamer toch een speciale relatie onderhouden met de partij die hen heeft gekandideerd. In eerste instantie zijn zij ook verantwoording schuldig aan die partij. Om die reden vindt dan ook op iedere voorjaarspartijraad van de ARP een bespreking plaats van het politieke beleid van de Tweede-Kamerfractie, zoals dat ook door de Anti-Revolutionairen is gevoerd, zij het dan in CDA-verband. Adviserend lid – overeenkomstig de statutaire bepalingen – van dagelijks bestuur en partijbestuur, J. v. Houwelingen. Dit omdat H. A. de Boer reeds als voorzitter in het bestuur zitting heeft. Als „tweede anti-revolutionair” in het bestuur van de CDA-fractie is Van Houwelingen nu de aangewezen persoon om de politieke aanblik te verzorgen. De 13 anti-revolutionairen in de CDA-fractie behandelen het afgelopen

parlementaire jaar diverse onderwerpen in de Kamer, onder andere: – Van Houwelingen spreekt over de loonmaatregel, de WIR, de R65 en de sektorennota, terwijl Van Dam o.m. de „illegalen” behandelt. CRM en wetenschapsbeleid zijn sectoren waarvoor M. Beinema namens de fractie het woord voert. Faber spreekt o.a. over de politici, natuurbescherming en de provinciale indeling Waddenzee, daarnaast behandelt Borgman de volksgezondheid en tuinbouw. Voorts spreekt J. N. Scholten over de inval in Afghanistan, een boycot van de olympische spelen en Zuid-Afrika. H. A. de Boer spreekt bij de behandeling van de CRM- en landbouwbegroting. De wedervergeldingswet Zeescheepvaart, het oefenterrein Marnewaard en de UNIL zijn de onderwerpen die H. Coupri voor zijn rekening neemt. B. de Bries behandelt o.a. de ISP en OKTO, terwijl J. Bakema Fibrotex namens de fractie behandelt. Voor een uitvoerig overzicht van de standpunten die de CDA-fractie heeft ingenomen bij de diverse onderwerpen kan men terecht bij het info-blad de CDA-fractie in Actie. Binnenhof 1A, 2500 EA Den Haag.

Drs. H. Couprie

Stond het jaar 1979 voor het ARVC sterk in het teken van het twintigjarig bestaan, het jaar 1980 is voor het ARVC het jaar van het politiek en organisatorisch handwerk. Op 11 oktober zal het ARVrouwen Comité verdwijnen en zal het CDA-Vrouwenberaad de belangenbehartiging van vrouwen binnen het CDA overnemen. Discussies omtrent de structuur en werkwijze en personele invulling van dit CDA-Vrouwenberaad hebben de ARVC-vrouwen veelvuldig beziggehouden. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in het vaststellen van de statuten van het CDA-Vrouwenberaad op de verschillende partijraden en het invullen van de personele bezetting van het CDA-Vrouwenberaad. In het dagelijks bestuur van dit Vrouwenberaad zal mev. Zuidema-van Dijk, op dit moment lid van het db van het ARVC, als secretaris op gaan treden. Daarnaast zullen in het bestuur zitting hebben mev. Van der Schoor-Timmerman en mev. Van Leeuwen-Bakker. Verder is mev. Bot-van Gijzen voorzitter van de sectievorming. Ook de provincie Groningen levert een AR-afgevaardigde aan het landelijk bestuur.

Politiek hield het ARVC zich verder bezig met de behandeling van het Program van Uitgangspunten. Op het ontwerp werden vele amendementen ingediend waarvan er zeer vele door de commissie zijn overgenomen en in de nieuwe tekst zijn verwerkt. Verder werd minister De Koning op de eerste grote ARVC-bijeenkomst gevraagd een inleiding te houden over ontwikkelingssamenwerking en het CDA. Na de inleiding werd er door de aanwezigen met de minister op levendige manier van gedachten gewisseld.

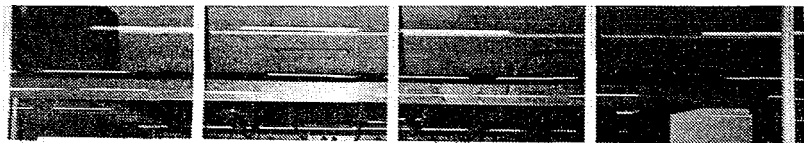
Verdere zaken die de aandacht hadden van het ARVC waren het structuurrapport van de Nederlandse Vrouwenraad, uiteraard de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer, en op de laatste vergadering werd uitvoerig stilgestaan bij de Wereldvrouwenconferentie in

Van ARVC naar CDA-Vrouwenberaad

Kopenhagen. Verschillende dames die deze vergadering bijgewoond hadden doen hier verslag van de resultaten te weten mev. Evenhuis-van Essen, mev. May-Weggen en mev. Kakes-Veen. Aan het slot van de vergadering op 20 september benadrukte de presidente nogmaals de noodzaak van integratie van vrouwen in de partij. Hier ligt de voornaamste taak van het CDA-Vrouwenberaad. Samenstelling: Secretaris is G. van den Berg, plaatsvervanger van de partijsecretaris en de stafmedewerker belast met de uitvoerende werkzaamheden voor het ARVC wordt C. P. van Santen. De bezetting van het d.b. ARVC is als volgt (per 31.12.1979):

Mevr. A. C. Westhoff-Hubée (presidente);

mevr. T. Bot-van Gijzen (vice-presidente); mevr. C. van Altna; mevr. C. C. Kakes-Veen; mevr. G. van Leeuwen-Bakker; mevr. G. van der Schoor-Timmerman; mevr. E. van Velthoven-Olde; mevr. N. Zuidema-van Dijk. Namens het ARVC zitten in het CDA-vrouwenberaad: mevr. A. C. Westhoff-Hubée; mevr. T. Bot-van Gijzen; mevr. C. C. Kakes-Veen; mevr. G. van Leeuwen-Bakker en mevr. N. Zuidema-van Dijk. In het bestuur van de Nederlandse Vrouwenraad (NVR), de overkoepelende organisatie van alle vrouwenorganisaties, zit namens het ARVC mevr. A. C. Westhoff-Hubée. Mevr. G. van Leeuwen-Bakker is haar plaatsvervangster in het NVR-bestuur.

De ARVC-leden bij elkaar op de laatste vergadering te Utrecht. foto Nick Morelis

Jaarverslag Stichting Kader- en Vormingswerk ARP

Het bestuur van de stichting wordt in 1980 gevormd door: N. Schouten - voorzitter; D. Boonstra - vice-voorzitter; C. Bremmer - secretaris; mw. J. Brinkman; J. D. W. Eerbeek; mw. J. R. H. May-Weggen; J. J. Stavast; J. A. A. Uitenbogaard; mw. A. M. Vollebregt; H. van Wijk; D. Koopmans. Als stafmedewerker is W. E. Eikelboom aan de stichting verbonden.

Samenwerking in CDA-verband

In de stichting Politiek Vormings- en Scholingswerk CDA wordt met de vormingsstichtingen van CHU en KVP in federatief verband samengewerkt. Van AR-zijde hebben daarin zitting: N. Schouten - voorzitter, C. Bremmer en mw. A. M. Vollebregt. Voorbereidingen worden getroffen om op 11 oktober 1980 door middel van een omvorming naar de federatieve Stichting te komen tot de totstandkoming van de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, waarin door de ARP worden benoemd: N. Schouten - voorzitter, H. Faber en mw. A. M. Vollebregt. De totstandkoming van een beleidsplan wordt afgerond, met als belangrijkste element dat bij de activiteiten van de op 11 oktober 1980 functionerende Stichting Kader- en Vormingswerk CDA prioriteit wordt verleend aan initiatieven vanuit de regio's. De stichting zal daarbij stimulerende en ondersteunende activiteiten ontwikkelen.

Werkgroepen

Een 17-tal werkgroepen met een

deelnemersaantal van ± 200 buigt zich in Kamer- en Statencentraleverband en onder coördinerende leiding van de stichting Kader- en Vormingswerk ARP over het concept-Program van Uitgangspunten.

Kaderbezoeken

In 1980 brengen ± 100 personen een bezoek aan „Politiek Den Haag” ten einde geïnformeerd te worden over tal van zaken die ARP en het CDA betreffende.

Buitendienstwerk

Met raad en daad worden de partij-organen en CDA-verbanden bijgestaan door het buitendienstteam. In CDA-verband zullen deze werkzaamheden worden voortgezet, zij het dat het dan vormingswerkconsulententeam is geheten.

Cursussen

In samenwerking met de vormingsstichtingen van CHU en KVP worden cursussen georganiseerd en regionale cursussen en projecten ondersteund, waarbij m.n. het CDA-Vrouwenberaad in de gelegenheid wordt gesteld de brochure „Gezin: samenleven in verantwoordelijkheid” in ruime mate aan de orde te stellen en te bespreken.

Publikaties

De lesbrieven in de serie: „Politiek?... kom nou!” vinden een goede afname en lenen zich uitstekend voor gebruik in tal van werkgroepen en cursussen. De serie wordt voortgezet.

Nederlandsche gedachten

ANTI-REVOLUTIONAIR CONTACTORGAAN

Springlevend ten onder

In 1980 gaat Nederlandse Gedachten het laatste jaar in van zijn bestaan. In oktober 1980 verdwijnt dit 151 jaar oude blad. Daarvoor in de plaats verschijnt het CDA-blad.

Katernen

Speciale katernen over een bepaald thema verschijnen regelmatig. Onderwerpen die door middel van de katern uitgebreid aandacht hebben gehad zijn: sport en politiek, deeltijd arbeid, de verzorgingsstaat en homofilie.

Samenwerking met Arjos

Ook in dit verslagjaar bestaat er een goede samenwerking tussen NG-redactie en de Arjos-redactiecommissie. Deze commissie verzorgt wekelijks de Arjos-inbreng in Nederlandse Gedachten via de „eigen” Arjos-pagina. Vaste rubrieken op deze pagina zijn: „Onder de Hamer” van de voorzitter en „Zogezegd”, beurtelings geschreven door een lid van de redactiecommissie. De Arjos heeft eveneens een vertegenwoordiger in de redactie van Nederlandse Gedachten.

In 1980 is dit, evenals in 1979, Philie Burgers.

ARPost

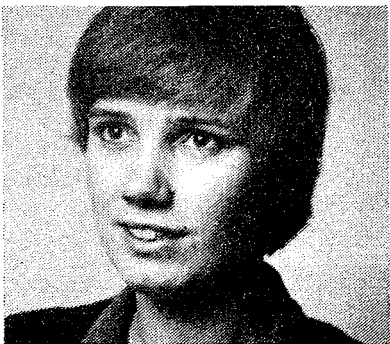
Het leden-contact-blad ARPost verschijnt in de verslagperiode in totaal zes maal. Getracht is de ARPost te laten verschijnen rond belangrijke politieke (bijv. partijraden) of partij-organisatorische (bijv. kandidaatstelling) gebeurtenissen.

Redactiesamenstelling

De redactiesamenstelling bestaat tot 1 augustus uit prof. mr. P. H. Kooijmans - voorzitter, Anneke Raven - secretaris, mevrouw T. Bot-van Gijzen, drs. C. Brémmer, dr. W. de Kwaadsteniet, mevrouw mr. Ph. Burgers, drs. G. de Jong, H. Amelink. Met ingang van 1 augustus vertrekt de redactie-secretaris en wordt opgevolgd door de heer C. P. van Santen.

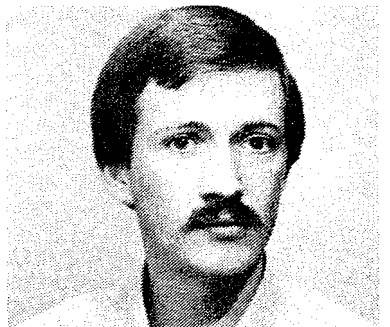
CD/Aktueel

In het verslag verschijnt CD/Aktueel maandelijks met acht pagina's. Deze krant is bestemd voor alle rechtstreekse leden. Vier pagina's worden als katern opgenomen in

Anneke Raven

Nederlandsche Gedachten. De redactie bestaat uit telkens twee afgevaardigden uit de redacties van „de Nederlander” (CHU), „Politiek Nieuws” (KVP), „Nederlandsche Gedachten” (ARP) en twee namens de rechtstreekse leden, alsmede de CDA-Tweede Kamerfractievoorzitter en redactie-secretaris G. J. Brinkman. Namens NG hebben in dit redactieteam zitting, de heer Bremmer - voorzitter, en dr. W. de Kwaadsteniet; terwijl redactie-secretaris Anneke Raven, later opgevolgd door de heer Van Santen, tevens de vergaderingen bijwoont, daar de technische uitvoering bij de redactie van NG berust.

Cor van Santen

ARP in het jaar 1980

Kandidaatstelling AR-kandidatenlijst voor de eerstvolgende verkiezingen ten behoefte van de CDA-kandidatenlijst

Op 27 maart 1980 stelt het versterkt partijbestuur de advieslijst vast voor de kiesverenigingen (tussen haakjes vermeld). Op 19 mei wordt de uitslag bekend hoe de kiesverenigingen hebben gestemd over de kandidatenlijst. Deze lijst wordt op 7 juni door de partijraad ongewijzigd vastgesteld. De uitslag luidt als volgt:

1. drs. J. de Koning - Voorschoten	(advieslijst nr. 2)
2. mr. J. de Ruiter - Naarden	(advieslijst nr. 3)
3. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters - Heerhugowaard	(advieslijst nr. 4)
4. H. A. de Boer - Velsen Zuid	(advieslijst nr. 1)
5. L. de Graaf - Bilthoven	(advieslijst nr. 8)
6. dr. S. Faber - Hardegarijp	(advieslijst nr. 7)
7. mr. G. C. van Dam - 's-Gravenhage	(advieslijst nr. 11)
8. dr. B. Goudzwaard - Oegstgeest	(advieslijst nr. 5)
9. drs. M. Beinema - Middelburg	(advieslijst nr. 10)
10. J. van Houwelingen - Putten	(advieslijst nr. 6)
11. dr. W. de Kwaadsteniet - Rotterdam	(advieslijst nr. 12)
12. dr. B. de Vries - Bergschenhoek	(advieslijst nr. 14)
13. J. van Noord - Dwingelo	(advieslijst nr. 17)
14. F. Borgman - Aalsmeer	(advieslijst nr. 13)
15. drs. H. C. Couprie - Gouda	(advieslijst nr. 15)
16. mr. J. N. Scholten - Andel (N.-Br.)	(advieslijst nr. 9)
17. mr. J. Buikema - Hengelo (Ov.)	(advieslijst nr. 16)
18. mw. F. J. Laning-Boersema - Den Helder	(advieslijst nr. 18)
19. mw. W. T. E. Noorda-Ritzema - Groningen	(advieslijst nr. 20)
20. H. Hofstede - Vianen	(advieslijst nr. 19)
21. dr. H. E. S. Woldring - Amstelveen	(advieslijst nr. 21)
22. mw. T. Bot-van Gijzen - Spijkenisse	(advieslijst nr. 22)
23. ir. J. F. de Leeuw - Dongen	(advieslijst nr. 23)
24. drs. E. Heerma - Amsterdam	(advieslijst nr. 24)
25. F. Jonkman - Drachten	(advieslijst nr. 27)
26. A. H. Esselink - Dalfsen	(advieslijst nr. 25)
27. E. Fennema - Sauwerd	(advieslijst nr. 28)
28. drs. J. van Bolhuis - Nieuwkoop	(advieslijst nr. 26)
29. S. P. Hoekstra - Leeuwarden	(advieslijst nr. 35)
30. J. van der Ploeg - Gripskerk (Gr.)	(advieslijst nr. 32)
31. K. de Vries - Delft	(advieslijst nr. 29)
32. mw. J. van Leeuwen - Zoetermeer	(niet op advieslijst)
33. mw. N. Zuidema-Van Dijk - Hilversum	(advieslijst nr. 30)
34. dr. H. van Ruller - Voorburg	(advieslijst nr. 31)
35. mr. W. Aantjes - Utrecht	(niet op advieslijst)
36. ing. C. van 't Hoog - Waddinxveen	(advieslijst nr. 33)
37. mr. V. H. Bruins Slot - Amsterdam	(advieslijst nr. 34)
38. H. Faber - Borger	(advieslijst nr. 36)
39. drs. J. de Geus - 's-Gravenmoer	(advieslijst nr. 37)
40. M. van der Zwaag - Geleen	(advieslijst nr. 40)

Nr. 8 dr. B. Goudzwaard trekt zich bij bekendmaking van de lijst terug. Op 24 mei legt hij in Nederlandse Gedachten van deze stap verantwoording af.

Voorjaarspartijraad te Utrecht d.d. 7 juni 1980

„Waar staan wij? Plaatsbepaling aan de vooravond van de fusie”. Onder deze titel hield partijvoorzitter De Boer op 7 juni 1980 een openingsrede. Hij spreekt over vier dingen:

- het vertrek van Goudzwaard;
- het Program van Uitgangspunten en de statuten;
- de kandidaatstelling en;
- onze verwachtingen met betrekking tot het CDA.

Bij dit laatste merkt hij onder andere op:

„De keuze voor een christen-democratische partij berust als het goed is, op een keuze voor beginselen. Beginselen die zich uiteten in beleid en stijl. Dat wil niet zeggen dat wij datgene wat we afwijzen ook niet in onszelf aantreffen. Van oorsprong hebben we ons losgemaakt van conservatief liberalisme en van datgene wat zich nu als nieuwe zakelijkheid in D'66 presenteert. Toch blijft dit voor ons een verleiding. Hun stijl van leven komt ons als gemakkelijk voor, zonder de spanningen die door het Appel van het Evangelie worden opgeroepen. Wij behoren ook niet tot diegenen die aangetrokken worden door het opgeklopte triomfalisme en de zucht tot overheersen van bepaalde linkse stromingen. Wij hebben daar zelfs een afkeer van, zoals je een afkeer hebt van iets dat je maar ternauwernood in jezelf overwonnen hebt.”

Ook kondigt de partijvoorzitter aan geen enkele bestuurlijke functie te aanvaarden binnen het CDA. Op deze laatste echte partijraad wordt een groot aantal zaken behandeld zoals jaarverslagen, ontwerp-fusieprotocol, ontwerp-reglementen en vaststelling,

ontwerp-opheffingsbesluit ARP-artij d.d. 11 oktober 1980.

Ook vindt behandeling plaats van de amendementen op het Ontwerp Program van Uitgangspunten CDA. De partijraad machtigt het partijbestuur in een conferentie met het CHUniebestuur en KVP-partijbestuur het Program van Uitgangspunten definitief vast te stellen, daarbij rekening houdend met de aanvaarde amendementen.

- gelijkwaardige behandeling bijzonder onderwijs,
- euthanasie,
- abortusregeling
- kwijtschelding belastingschuld aan casino's
- vaststelling Program van Uitgangspunten CDA,
- fusie wetenschappelijke instituten CDA,
- gevoerde beleid met betrekking tot wetgeving,
- Midden-Oosten problematiek

De teksten van de rede van de voorzitter en van J. van Houwelingen zijn gepubliceerd in de brochure „Aan welke kant staan wij?” Tevens is de volledige tekst van alle aangenomen resoluties daarin te vinden.

Voor wat betreft de partijraad van 27 september jl. verwijzen we u naar de artikelen en redevoeringen elders in dit blad.

Resoluties

Er worden op de partijraad van 7 juni 1980 9 resoluties aangenomen.

- apartheidspolitiek Zuid-Afrika

Traditioneel veel belangstelling op de partijraad, o.a. minister Albada, De Ruiter, De Koning en prof. Goudzwaard.

Comité voor varenden

Het Comité voor Varenden is een adviescollege van het ARP-partijbestuur, dat bestaat uit een aantal varende ondernemers en andere adviserende deskundigen uit deze sector, die regelmatig overleg voeren met kamerleden van de CDA-fracties in de Tweede en Eerste Kamer teneinde de problematieken waarvoor deze groep telkens weer gesteld wordt, zo optimaal mogelijk aan de orde te hebben en waar mogelijk veranderingen en verbetering van de voorzieningen te bewerkstelligen. De uitvoerende werkzaamheden liggen bij het partijsecretariaat.

Om de zojuist genoemde doelstelling te verwezenlijken komt het comité in het verslagjaar 3 keer bijeen. Vanuit de Tweede Kamer is meestal het fractielid drs. Eversdijk aanwezig met name vanwege diens lidmaatschap van de Vaste Kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat. Als onderwijs-specialist neemt het CDA-fractielid Deetman herhaaldelijk deel aan de bijeenkomsten, zodat deze met de onderwijsproblematiek van schipperskinderen direct op de hoogte worden gehouden en het onderwijsbeleid nader aan de leden van het comité kan toelichten. Veelvuldig terugkerende punten op de agenda zijn:

- De Rijn-Main-Donau-verbinding.
- een ander telkens terugkerend vergaderpunt betreft het onderwijs aan de schipperskinderen en de daarmee

samenhangende voorzieningen, financiële regelingen etc. Het comité heeft door de jaren heen in AR-verband zijn bestaansrecht voldoende bewezen. Voorstellen hiertoe zijn via het ARP-partijbestuur aan het CDA gedaan. Het CDA bestuur staat hier positief tegenover. Samenstelling Comité voor Varenden in het verslagjaar is: ds. G. J. van Kamp GJzn, te Heilo - voorzitter, G. van den Berg te Waddinxveen - secretaris, drs. C.

Bremmer te Voorschoten - secretaris ARP, mev. G. Dragt-Verwoert te Amsterdam, H. Fernhout te Hoofddorp, drs. M. Fernhout te Capelle a/d IJssel, J. Kolkman te Amsterdam, M. A. Mannak te Heiloo, G. Meijer te Sneek, G. Schutte te Hoogeveen, mev. H. Vennik-Vischer te Zwolle, H. Veuger te Zwolle, A. Visser te Papendrecht, B. H. de Vries te Maasbracht. Adviserende leden zijn: J. Broeze te Huizen N.-H., en drs. G. Gort te Leidschendam.

Dienstverlening van het partijsecretariaat

Was 1979 een enerverend jaar door de viering van het 100-jarig jubileum van de ARP, zo stond 1980 in het teken van de opheffing en de totstandkoming van de fusie. Als een rode draad liep hierdoor de vele voorbereidingen die de start van de verkiezingscampagne ten behoeve van de Tweede Kamer 1981 reeds vergde. Veel CDA-zaken kwamen op de schouders terecht van het AR-personeel, vooral als gevolg van het vertrek van personeel bij de andere partijen.

Het personeelsbestand van de ARP bleef in 1980 vrijwel ongewijzigd. Slechts mevrouw A. H. Raven verliet de partij en verkoos een functie bij de NCRV-televisie. Dat het AR-personeel honkvast is bewezen onder andere de volgende data:

- 1 september 1980: Els Jansen-Keuvelaar 14 jaar in dienst, Marjolein van Geest-Kuipers 12 1/2 jaar in dienst
- 1 oktober 1980: Annemarie van Bree 9 jaar in dienst, Truus Mourits-Korteweg 9 jaar in dienst.

Contributie

De contributie-inning is in 1980 wat stroef verlopen. Aan het eind van het boekjaar bleken 7000 leden nog niet

betaald te hebben. Met name het Kernwapendeel heeft nogal wat leden doen besluiten hun contributie op te schorten.

De werkzaamheden rond de computer zijn in 1980 weer fors geweest. Naast de vele mutaties die moesten worden ingevoerd, vingen ook de voorbereidingen aan die moesten leiden tot de conversie van de programmatuur per fusiedatum.

Personeel

De onderhandelingen tussen het AR-personeel en het CDA-bestuur zijn in 1980 tot ieders tevredenheid afgerond. Dit betekent dat overeenstemming kon worden bereikt over het rechtspositiereglement, pensioenregeling en arbeidscontract. De inzet hierbij geleverd door onze partijvoorzitter, mag niet onvermeld blijven. Op de afscheidsbijeenkomst van het personeel, ten huize van de voorzitter, werd dit nog eens bekrachtigd door de overhandiging van een fraai geschenk.

De werkzaamheden op het partijsecretariaat zijn door de jaren heen slopend geweest. De energie kon echter steeds weer worden opgebracht. Het ARP-partijbestuur bleek een goede werkgever. Voor dit alles zeer bedankt!

Organisatie Commissie

Kritisch en stimulerend

De taak van de Organisatie Commissie is het zich bezighouden met de behandeling van de organisatorische aangelegenheden die de ARP betreffen. De Organisatie Commissie komt hiertoe in 1980 driemaal bijeen. Naarmate de vorming van het CDA naderbij komt gaat er minder in de OC om als in de voorgaande jaren. De aandacht van de OC gaat dit jaar vooral uit naar twee onderwerpen te weten:

- de laatste partijraad op 27 september
- en uiteraard allerlei zaken die verband houden met de totstandkoming van de fusie tot CDA.

De Organisatie Commissie heeft in al deze zaken naast zijn organisatorische taak ook een kritisch stimulerende taak zodat nieuwe suggesties en ideeën gegeven worden, die kenmerkend zijn voor de grotere distantie waarmee in vergelijking met het secretariaat de leden van de OC de partijzaken bekijken.

Samenstelling:

De samenstelling aan het eind van de verslagperiode is als volgt:

N. Schouten (voorzitter)-Leidschendam; drs. D. Boonstra-Nieuwkoop; mev. J. Brinkman-Enschede; J. D. W. Eerbeek-'s-Gravenhage; mev. J. R. H. May-Weggen-Noordwijk aan Zee; J. J. Stavast-Hoogeveen; J. A. A. Uittenbogaard-Vianen; mev. A. M. Vollebregt-Apeldoorn; H. van Wijk-Tilburg; drs. C. Bremmer-Voorschoten; G. van den Berg-Waddinxveen; D. Koopmans-'s-Gravenhage; C. P. van Santen-'s-Gravendeel draagt zorg voor de uitvoerende werkzaamheden in samenwerking met de adjunct-secretaris.

„..... aan de batenkant zal dan zeker deze post verschijnen: Geleverd aan het Koninkrijk der Nederlanden, het model van een democratische partij, vier generaties actieve staatsburgers, zeer vele voorbeeldige politici.....”
 Aldus schrijft wijlen Dr. Anne Vondeling, voormalig voorzitter van de Tweede Kamer in zijn artikel „De kleine luyden en hun grote invloed” in „Personen en momenten uit de geschiedenis van de ARPPartij”.
 Deze bundel gaat over de geschiedenis en ontwikkeling van de anti-revolutionaire richting in de Nederlandse politiek.
 Een tiental deskundigen, waaronder politici en wetenschappers belicht aan de hand van portretten en schetsen de bijzondere plaats die de Anti-Revolutionaire Partij sedert het eind van de vorige eeuw heeft ingenomen. Ruim een eeuw heeft de oudste politieke partij van Nederland bestaan. In 1879 kwam de eerste deputatenvergadering, een bijeenkomst van afgevaardigden van kiesverenigingen, bijeen. In 1980 werd de ARP, vanwege de totstandkoming van het CDA opgeheven.
 Zoals iedere partij kende de ARP hoogtepunten en mislukkingen, was ze nu eens haar tijd vooruit, dan weer zagen anderen beter hoe ontwikkelingen in de samenleving baan braken.
 Naast meer bekende persoonlijkheden die tijdens hun actieve politieke bestaan wordt ook stil gestaan bij figuren die vooraanstaande optreden meer in de schaduw stonden van andere vooraanstaande anti-revolutionairen, maar wier ideeën toch wezenlijke invloed hebben uitgeoefend.
 Een groot aantal bijlagen verschaft nuttige en waardevolle informatie over de vooraanstaande plaats die onderscheidene anti-revolutionairen in eigen partij-organisatie, in Parlement en in achtereenvolgende kabinetten hebben ingenomen.
 Samensteller en redacteur van deze uitgave is drs. C. Bremmer, secretaris van de ARP tot het moment van de CDA-fusie op 11 oktober 1980.

ARP

PERSONEN EN MOMENTEN

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

PERSONEN EN MOMENTEN.....

PERSONEN EN MOMENTEN

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

Verantwoording
 De ARP, waardevol erfgoed
 Meer dan 100-jaar
 Mr. Aeneas Baron Mackay
 Mr. L.W.C. Keuchenius
 Abraham Kuyper en
 de Anti-Revolutionaire Partij
 Herman Bavinck, theoloog onder politici
 Mr. Theodorus Heemskerk
 Ds. Aritius Sybrandus Talma
 Idenburg — Père noble van
 de Anti-Revolutionaire Partij
 Dr. H. Colijn
 Prof. Mr. Anne Anema
 Dr. J. Schouten,
 een onverzettelijk christen politicus
 Schouten en Colijn
 Pieter Sjoerds Gerbrandy
 Bruins Slot, een politicus
 die van inzicht durfde veranderen
 Honderd jaar ARP en de vrouw I, II en III
 De groten en de kleinen in de ARP
 De kleine luyden en hun grote invloed
 Een subjectief portret

C. Bremmer
 W.F. de Gaay Fortman
 G. Puchinger
 W.F. de Gaay Fortman
 I.A. Diepenhorst

 G. Puchinger
 R.H. Bremmer
 I.A. Diepenhorst
 I.A. Diepenhorst

 G. Puchinger
 G. Puchinger
 A.M. Donner

 J. van Bennekom
 G. Puchinger
 I.A. Diepenhorst

 J. van Bennekom
 F.T. Diemer-Lindeboom
 H. Algra
 A. Vondeling
 H.A. de Boer

6. Lijst van — alle — anti-revolutionaire bewindsliden
7. Lijst van voorzitters AR-Tweede Kamerfractie
8. Lijst van — alle — anti-revolutionaire Eerste en Tweede Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren Dr. A. Kuyper-stichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Register
14. Personalia

Het boek zal vermoedelijk omstreeks 300 pagina's gaan tellen en wordt geïllustreerd. De prijs zal omstreeks f. 15,— gaan bedragen, exclusief portiekosten. Gezien de grote belangstelling die voor deze publicatie verwacht wordt, kunt u zich nu reeds inschrijven op deze uitgave. Maak daartoe gebruik van onderstaande bon!!

BIJLAGEN:

1. Overzicht bestuurssamenstelling ARPPartij per fusiedatum
- 2a. ARP-leden in CDA-Eerste Kamerfractie per fusiedatum
- 2b. ARP-leden in CDA-Tweede Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
 - a. 3 april 1979
 - b. 7 april 1979

Ondergetekende tekent in op de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPPartij”, welke dit najaar zal verschijnen. Spoedig na verschijning zal het boek toegezonden worden. Stuur deze bon naar: ARP-secretariaat, Antwoordnummer 66, 2500 VB Den Haag. (Een postzegel is niet nodig.)

Naam: _____
 Adres: _____
 Postcode: _____
 Woonplaats: _____ Handtekening: _____